Digitized by Google
Распознавание текста
ABK/FR

HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

Digitized by Google
Распознавание текста
ABK/FR

Digitized by Google
Распознавание текста
ABK/FR

Digitized by Google
Распознавание текста
ABK/FR

PATROLOGIÆ
CURSUS COMPLETUS,
SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,
SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,
QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS, ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT:
RECUSIO CHRONOLOGICA
OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT:

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,
IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,
Bibliothecæ Cleri universæ,
SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLECTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR; UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT, SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CVI.

JOSEPPUS CHRISTIANUS. S. ANDREAS CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPUS. ARETHAS S. ANDREÆ DISCIPULUS ET SUCCESSOR. JOANNES GEOMETRA. COSMAS VESTITOR. ALII.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

BR
60
.M38
t.106

Digitized by Google
Распознавание текста
ABK/FR

SÆCULUM X. ANNI 900-915.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ.

ΑΝΔΡΕΟΥ,

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ,

ΚΑΙ

ΑΡΕΘΑ,

ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΑΥΤΟΥ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

S. P. N. ANDREÆ,

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPI

ET

ARETHÆ,

DISCIPULI EJUS ET SUCCESSORIS,

OPERA OMNIA.

ACCEDUNT

JOSEPPI, NICEPHORI PHILOSOPHI CHRISTIANI, JOANNIS GEOMETRÆ, COSMÆ VESTITORIS, LEONIS PATRICII, ATHANASII CORINTHIORUM EPISCOPI.

SCRIPTA VEL SCRIPTORUM FRAGMENTA QUÆ SUPERSUNT.

TOMUM ABSOLVUNT

OPUSCULA SCRIPTURISTICA, LITURGICA, MORALIA INCERTÆ ÆTATIS.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 11 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

Digitized by Google

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CVI CONTINENTUR.

JOSEPPUS CHRISTIANUS.

Libellus memorialis in Vetus et Novum Testamentum. col. 15

NICEPHORUS PHILOSOPHUS CHRISTIANUS.

Vita S. Antonii Cauleæ, patriarchæ Constantinopolitani, ex Actis Sanctorum Bollandianis. 178

S. ANDREAS CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPUS *.

Commentarius in Apocalypsin. 207

ARETHAS S. ANDREÆ DISCIPULUS ET SUCCESSOR.

Commentarius in Apocalypsin. 486
Oratio de SS. Samona, Guria et Abibo. 787

JOANNES GEOMETRA.

Sermo in SS. Deiparæ Annuntiationem. 811
Oratio de malo. 847
Hymni quinque in S. Deiparam. 854
Paradisus. 867
Elogium S. Panteleemonis martyris. 890
Carmina varia argumenti sacri vel historici, ex Anecdotis Parisiensibus J.-A. Crameri, addita interpretatione nostra. 901

COSMAS VESTITOR.

Sermo in SS. Joachim et Annam. 1006
Appendix ad Cosmam. — Canon acrostichus in festivitatem Conceptionis SS. Deiparæ. 1014

LEO PATRICIUS.

Epitome ex ejus interpretatione in Genesin e variis Patribus. 1019

ATHANASIUS CORINTHIORUM ARCHIEPISCOPUS.

Fragmentum ex quatuor libris Jacobi Jacobiti. 1025

OPUSCULA GRÆCA INCERTÆ ÆTATIS.

Opuscula scripturistica. 1025
— liturgica. 1291
— moralia. 1335

* Quanquam Andreas Cæsariensis circa annum 840 floruisse creditur, Commentarium tamen, quem in librum Apocalypseos scripsit, huc transferendum esse existimavimus, ut facilius conferri possit cum Commentario quem Arethas, ipse Cæsariensis archiepiscopus et Andreæ discipulus, in eumdem librum composuit. Ambo auctores in nonnullis, ac præsertim in divisione capitum, inter se conveniunt; sed fere ubique a se invicem discedunt. Andreas sobrius, Arethas prolixius scribit; uterque tamen solide sensum Apocalypseos explanat. Quod si unus alteri anteferendus sit, putaverim Andream discipulo suo præstare, non tantum eo quod antiquos magistros, S. Irenæum, S. Hippolytum et S. Methodium fidelius exscripsisse videtur, sed etiam quia S. Scripturæ sensum litteralem pressius sequitur. Poterunt igitur viri docti frui laboribus utriusque scriptoris. J.-B. M.

Parisiis. — Ex typis MIGNE.

Digitized by Google

ANNO DOMINI DCCCC.

JOSEPPUS

NOTITIA

(*Bibliotheca Gallandiana*, tom. XIV, Proleg. p. III.)

I. Nec quis fuerit, nec quo loco vel tempore vixerit Joseppus, sive Josephus, libri hypomnestici auctor, convenit inter scriptores : ut nihil dicam de Cavæi sententia, existimantis ex titulo capitis primi fortasse ad marginem ascripti, quo Josephus Hebræus illius argumenti tractator indicabatur, factum fuisse homini Josephi nomen, cui postea ad discrimen Judæi adhæserit Christiani appellatio. Fabricius (*a*) *non ante sæculi* XI *exitum* vixisse suspicatur, ex cap. 136, in quo Hippolytus Thebanus affertur. Cavæus (*b*) refert ad annum Christi 420. Gallandius noster in suis adversariis consignavit ad annum Christi 1000. Ex Fabricii præfatione constat Oudinum confudisse perperam Josephum nostrum cum Gorjonide : Lambecium item falli, qui ad Josephum Flavium pertinere putat. Cavæus, loco jam excitato, aliquando eumdem cum Josepho Tiberiensi, ab Epiphanio memorato (*c*), illum se fecisse confitetur. Tanta eruditorum dissidia nobis quoque de veritate, si fieri potest, inquirendi facultatem præbent. Ex ipso igitur Josepho rem extundere nitamur, ut aliquid saltem plausibilius dicere queamus.

II. Auctor itaque noster capite statim primo sub num. 15, scribit, de Phaleg loquens : Πληροῦνται ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη ͵γ' ὥστε εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ἐν ἑξάδι χιλιάδων καταστάσεως. *Complentur in eo ab Adam anni* 3000, *ita ut fuerit dimidium temporis præsentis computi in senario millenariorum.* Scribebat igitur Josephus intra sextum adhuc millenarium, atque ut cum maxime sero, ultimo ipsius sexti millenarii anno. Cum porro Græci ex æra sua historica, cujus auctor Africanus, natalem Christi consignent ad annum mundi 5500, eamque epocham octennio vulgaris pone sequatur ; unde a civili eorumdem Græcorum æra idem natalis Christi dies ad annum consignatur mundi 5508, consequitur Josephum scripsisse ad summum anno Christi 492, aut si mavis sequi Panodori æram Græcorum ecclesiasticam, quæ natum asserit Christum anno mundi 5494, scripserit Josephus noster anno æræ vulgaris 507, sicut suo loco ad calcem adnotavimus. At enim non cogimur, ex modo loquendi Josephi annum præcise determinare, multoque minus necesse habemus illum existimare postremum fuisse sexti millenarii. Satis est si necessario cogamur propter τὸ παρούσης asserere, illum non ultra sextum millenarium ponendum esse. Potest ergo ad quintum, quartum tertiumve sæculum pertinere : non tamen ulterius ætas illius figenda est. Sensit hujus vim argumenti Cavæus, cujus alias hic animadversiones subjiciemus.

III. Ultimam quam memorat hæresim Josephus, est Anthropomorphitica. Ea porro cœpit circa annum Christi 399. Pertineat igitur Josephus noster hoc quidem argumento ad initia sæculi quinti. Obviat huic argumento Fabricius (*d*), inquiens potuisse Josephum non ultra hæreticos quarti sæculi excurrere, quod Epiphanium ob oculos habuerit. Sed quam jejuna et frigida hæc ratio sit, nemo non sentit in homine sæculi XI jam senescentis, cujus institutum sit libellum, sive promptuarium ad memoriam rerum hujusmodi conscribere. An XI. C. Fabricius Epiphanium sibi ob oculos proposuisset hac ætate, si laborem illiusmodi fuisset aggressus? Num etiam caput conclusisset, ut Josephus facit, inquiens: *Hæ sunt ergo hæreses quæ contra sanctam Ecclesiam ortæ sunt?* Accedit, quod Josephus duas tantum et sexaginta hæreses commemorat, Epiphanius vero octoginta. Epiphanius *Ancoratum* suum, ut notat ipse Fabricius, scripsit A. C. 373, ideoque XXIII et quod excurrit, annos ante ortos Anthropomorphitas ex Cavæi sententia. Non potuit ergo ob oculos habere Epiphanium: nec ultra quam ad initium sæculi quinti pertinere.

(*a*) *B. G.* tom. X pag. 109. et in Cod. Pseud.
(*b*) *H. L.* pag. 257.
(*c*) Hær. XXX, num. 4, seqq.
(*d*) *B. G.* tom. VII, pag. 421.

1313

Digitized by Google

IV. Addit Cavæus, illum nuspiam Nestorianæ hæresis mentionem facere, non in catalogo, non alibi. Quæ cum orta sit A. C. 418, vel ut serius 419, cogimur inde ætatem illius iterum non ultra initia sæculi v detrudere. Equidem fatendum in fine cap. 139 inter hæreticos commemorari Hominicolas, quo nomine Nestoriani censeri possunt. Sed hujusmodi appellatio, quia quantum memini nisi apud quosdam medii ævi scriptores occurrit, assumenti cujusdam nos facile in suspicionem adducere potest. Hæc potissimum ex Cavæo.

V. Possumus et alias nonnullas animadversiones subjicere. Capite 25 recenset auctor libros canonicos V. T. eosque enumerat xxii, non recensitis nominatim Paralipomenis, forte quia sub Regibus comprehendantur. Ea porro numerandi ratio vetustior est, quam sæculum x vel xi, imo communis in prioribus Ecclesiæ sæculis, et vetustior adhuc penes Hebræos. Nam ex Josepho (*a*) eo numero olim ab Israelitis censebantur, pro numero videlicet Litterarum Hebraicarum : quod etiam ex Origene autumat Eusebius (*b*) : *Sunt autem* xxii *libri juxta Hebræos*. Postea vero apud recutitos obtinuit, ut ex repetita ter littera Jod, viginti quatuor numerarentur, quo etiam nomine κατ' ἐξοχὴν hodieque totum corpus biblicum suum appellant : sicut etiam apud Christianos quosdam interpretes capiuntur, ex interpretatione xxiv seniorum de quibus fit mentio in Apocalypsi. Accedit nomenclatura eorumdem librorum apud Josephum nostrum, quæ Origenem potissimum exprimit, ut liquet ex n. 10, ubi tertius quartusque Regum appellantur *Vammelech David* : quod itidem in loco citato Eusebii occurrit.

VI. Dum Josephus interpretes Scripturæ affert (*c*), Lucianum non commemorat, cujus versio Nicomediæ apud Judæos sub Constantino M. reperta est, ante annum Christi 337, quo Constantinus fatis concessit. Ea porro interpretatio, teste Hieronymo (*d*), *apud omnes Orientales Ecclesias ab Antiochia CPolim usque* obtinebat. Vix ergo credi potest ignorasse Josephum celebrem adeo vulgatamque interpretationem, sin minus statim ab inventu ejus, certe postquam tot Ecclesias pervaserat, si adeo ille sero floruisset ut Fabricius sibi velle videtur. Adde illum codd. Scripturæ usum fuisse nimium corruptis, quod utique non fecisset post Lucianeam editionem. Ex his haud ab re scriptori nostro sæculum quartum assignaveris.

VII. Confirmatur hæc ætatis ejus epocha ex eo quod capite 150 ultimam persecutionem Ecclesiæ illatam commemorat sub Juliano Apostata contigisse, videlicet circa A. C. 362.

VIII. Nonnihil etiam scriptoris nostri antiquitas commendatur, ex eo quod cap. 150 Christum natum dicat A. M. 5500, quæ videlicet est Græcorum æra historica Africani, qui floruit circa A. C. 220, eademque maxime inter Christianos Græcos antiqua : quam exeunte demum sæculo quarto sub Theodosio admodum frequentanda excepit æra civilis propter indictiones.

IX. Adde denique eum, capite 144, tot afferre μαντειῶν varia genera ac nomina, ut sese scriptorem prodat manifestissime ea ætate viventem, qua adhuc ethnicismus longe lateque grassabatur, et superstitio passim obtinebat. Hoc de scriptore quarti quam undecimi sæculi probabilius affirmari potest.

X. Unum obesse videtur, quod cap. 136. Hippolytum Thebanum alleget : ex quo appareat Josephum inclinante sæculo xi floruisse. Et hæc sane ratio est, quæ Fabricium a Cavæi sententia divellit. At præterquam quod Fabricius ipse subodoratus est (*e*), caput illud fortasse assumendum esse aliena manu subjunctum, dum ait : *Si caput* 136 *ab ipso auctore est;* alia etiam fatetur quæ ex æquo illiusmodi sententiam et hypothesin evertant. Illi enim perinde atque nobis via ineunda esset, ut ratio reddatur quomodo potuerit Theodorus Cantuariensis, qui obiit anno 690, in Angliam primus attulisse apographum hominis qui sæculo xi inclinante florebat. Quidquid ille responderit, nos hypothesi nostræ accommodaremus.

XI. Sed revera caput illud esse merum additamentum aliena manu assutum exinde liquet, quod superiori jam cap. 135. Joannem et Zachariam more suo commemoraverit : brevissimis nempe verbis et per interrogationem ; hic vero mutata epigraphes scena et ratione dicendi, historicum apospasmatium prolixis sui auctoris verbis affertur. Hoc discrimen assumentum illud esse abunde prodit : simulque ostendit tempus descripti illius codicis, et cujus ætatis codices suppeditarint fragmentum illud Josepho subjunctum, sæculi nempe x ut Bœrnerus in præf. a Fabricio allegatus perhibet.

XII. Ex iis quæ attulimus animadversionibus cum nostris, tum virorum eruditorum, liquido apparet, nos in eam sententiam prono animo inclinari, quæ Josephum hunc Christianum mediante sæculo quarto floruisse opinatur. At quisnam is fuerit, longe adhuc difficilior et impeditior quæstio est. Cavæus loco superius excitato scribit : *Sæpe olim suspicatus sum hunc non alium fuisse, quam Josephum illum Tiberiadensem, qui ex Judæorum apostolo, seu assessore patriarchali, factus est Christianus, et a Constantino M. ad comitis dignitatem evectus. De cujus conversione et egregiis erga Ecclesiam meritis mira plane, atque satis prolixe narrat Epiphanius* (*f*). A sua tamen sententia recessit V. C. hac inductus ratiocinatione. Obiit Constantinus M. anno 337, ante quem certe ad comitis dignitatem Joseph ille Tiberiensis evehi debuit. Cum porro ille penultimo loco Macedonianam hæresim commemoret, Macedoniusque obierit an. 360, ac hæresis

(*a*) Lib. I, *contr. Appion.*
(*b*) *H. E.* lib. VI, c. 24.
(*c*) Cap. 122.
(*d*) In apol. adv. Rufin.
(*e*) *B. G.* tom. X, pag. 109.
(*f*) Ad Ebion. hær. xxx, num. 4 seqq.

Digitized by Google

illius damnata demum fuerit an. 381, in synodo œcumenica secunda : vix credi potest superstitem tunc adhuc fuisse Josephum nostrum, qui anno jam 355, quo Epiphanius ædes illius adiit ad invisendum Eusebium Vercellensem apud illum hospitantem, decrepita jam erat ætate, annos natus circiter 70. Fuisset enim quando damnatus est Macedonius annorum circiter 96. Adde recenseri ab illo ultimo loco Anthropomorphitas hæreticos, quorum placita inter monachos Nitriæ fervebant maxime anno 399. Hæc ratiocinia hominem eruditum deterruerunt a priori sententia, suaseruntque reputare Josephum nostrum alium a Tiberiensi Epiphanio ipsi commemoratum.

XIII. Sed, ut quod rem esse puto, fateri velim hæc argumenta apud me tanti non sunt, ut Josephum Christianum a Tiberiensi secernere cogar. Fateor an. demum 381 damnatam hæresim Macedonii; an proinde ante annum illum tanquam hæretici produci non potuerunt sequaces illius? Concedo inter monachos Nitriæ grassatam, anno maxime 399, Anthropomorphiticam hæresim; annon proinde ante illum annum inter hæreticos censeri potuerunt, cum præsertim haberentur pro sarculo Manichæorum, et ab *orthodoxis* evitarentur statim ab Audei obitu, qui mortuus est an. 370? Quid, quod Macedonianæ et Anthropomorphiticæ hæresis commemoratio additamentum esse potest, quod ex margine in textum immigrarit, quod item de hæresi Ἀνθρωπολατρῶν judicium fieri queat, si quidem sub eo nomine Nestoriani veniunt?

XIV. Neque etiam hominem ad sex et nonaginta ætatis annos posse pervenire incredibile admodum est : præsertim cum Epiphanius idem ille ipse amicus et hospes Josephi Tiberiensis, quando cessit CPoli sub Arcadio, natus esset annos 115 ac menses tres, ut notat idem Cavæus in illo (*a*). Cum porro non alius innotescat per ea tempora cui melius congruat hypomnesticon, quam Josephus ille Tiberiensis, nos in hac parte Is. Vossium sequimur, qui nostrum Josephum a Tiberiensi ille non discernit.

XV. Hunc sub Josephi comitis nomine vulgo agnosci, et inter sanctos relatum esse a Græcis Latinisque constat, cujus commemorationi assignata dies 22 Julii (*b*). Ex ipsomet Josepho didicit ejus vitam S. Epiphanius, et in suo *Panario* refert, ex quo cæteri hauserunt, Fleury, Baillet, etc. Summa eo redit. Natus est Josephus A. C. 286, Tiberiade civitate Palæstinæ, ex illustri inter Judæos familia, apostolique apud eorum patriarcham Hillelem munus obibat. Cum in gravissimum morbum incidisset Hillel, accersivit vicinum Tiberiadis episcopum, a quo sanitatis obtentu baptismum recepit. Id clam observavit Josephus, qui etiam vidit Hillel haud parvam auri vim dedisse episcopo, ut pro se oblationem faceret. Biduo triduove post, vita functo Hillele, parentem illum suum in patriarchali dignitate Judas filius adolescentulus excepit. Interea Joseph et tutelam pueri et administrationem patriarchalium munerum obibat. Ex eo factum est, ut spe inveniendæ magnæ pecuniæ gazophylacium Tiberiense aperiret, nec tamen nisi libros repererit : inter quos Joannis Evangelium et Acta apostolorum Hebraice descripta. Cum Judas in omne facinus profligatus, evidenti Dei potentia turpi spe cecidisset, Josephi animum res illa usque adeo perculit, ut quietus nunquam consisteret. Dei etiam monitu sæpius vocatus ut in Christum crederet; tandem asperso energumeno aqua signo crucis a se benedicta ad periculum fidei capiendum, ab eoque dæmone expulso, vulgatoque per urbem miraculo ; quod tamen Judæi putarunt illum perpetrasse ex pronuntiatione et vi nominis tetragrammati; Spiritus sancti impulsu pronius ad fidem animum inclinavit ; nec tamen nisi aliquot post annos baptizari sese passus est.

XVI. Interea cum in Ciliciam venisset ex munere sui Judaici apostolatus, ab episcopo civitatis cujusdam Evangelia legenda accepit. Vexatus a suis ad Constantinum M. se recepit, a quo comitis dignitatem obtinuit, ac veniam præterea ædificandorum templorum. Anno 355 Eusebium Vercellensem exsilio profugum in ædes suas recepit, ad quem invisendum sequenti anno 356 ventitavit S. Epiphanius. Erat tunc Joseph, relatu S. Doctoris, annos natus 70; quare et natalem ejus ad annum consignavimus 286. Beato tandem fine quievisse ex eo erudimur, quod inter sanctos ab Ecclesia referri videatur.

XVII. Editus est primum Josephi *Libellus memorialis* a Fabricio in *Cod. Pseudep. Veteris Testamenti* (*c*) : unde et nos accepimus. Versionem tamen nostram adornavimus ob rationem alibi sæpe commemoratam : atque sic textum illius ordinavimus, ut lectorum commodo maxime inserviremus. Is quicunque demum fuerit, aut quacunque tandem ætate vixerit, erudita multa nobis suppeditat alibi fortasse non invenienda. Utinam ad nos integer pervenisset! aut aliquis vir doctus et laboris patiens simili conatu jacturam nobis resarciret.

(*a*) Pag. 117.
(*b*) Baillet.
(*c*) Pag. 337.

1373

Digitized by Google

ΙΩΣΗΠΠΟΥ
ΥΠΟΜΝΗΣΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

—

JOSEPPI
MEMORIALIS LIBELLUS.

—

A CAP. I. — *Quot fuerint ab Adam adusque Salvatoris adventum generationes.*

1 Adam, 2 Seth, 3 Enos, 4 Kainam, 5 Malaleel, 6 Jared, 7 Enoch. Iste translatus est quamvis adhuc vivus et vegetus, 8 Mathusala, 9 Lamech.

10 Noe. Iste a diluvio servatur in arca cum domo tota. Tres porro habuit liberos, Sem, Cham Japhet. At genealogia quæ in Hebræum derivatur genus, a Sem constituitur, 11 Sem, 12 Arphaxad, 13 Sala, 14 Eber, 15 Phalec, sub quo divisa est terra. Explentur vero in eum ab Adam anni MMM. Adeo ut fuerit dimidium temporis præsentis computi in senario millenariorum, 16 Ragau, 17 Seruch, 18 Nachor, 19 Tharrha.

B 20 Abraham, qui a Chaldæa in Chananæam divino transfertur mandato.

21 Isaac.

22 Jacob. Iste genuit duodecim capita tribuum, ex quibus coalescunt duodecim tribus Israel. Sed ab Juda, qui quartus erat ejus filius, deducitur genus regium, 23 Judas, 24 Phares, 25 Esrom, 26 Aram, 27 Aminadab. Sub hoc contigit egressio populi de Ægypto, duce Moyse [1], 28 Naasson, 29 Salmon. Hic duxit uxorem Raab, quæ exploratores occultaverat [2], 30 Booz. Iste duxit Ruth Moabitidem, qui decimus erat ab Abraham : impleturque in Ruth quod prædictum fuerat a Moyse : *Moabitica non ingredietur in Ecclesiam usque ad generationem decimam* [3], 31 Obed, 32 Jessæ.

C 33 David, qui ungitur populi rex, propter suaves mores electus a Deo, ut regeret populum.

34 Solomon, qui templum Hierosolymitanum ædificavit, 35 Roboam, sub quo regnum Davidis divisum est : ac Jerobamum Israel regem sibi constituit, ubi a Juda descivit, 36 Abia, 37 Asa, 38 Josaphat, 39 Joram, 40 Ochozias, 41 Joas,

[1] Exod. VI, 23. [2] Matth. I, 5. [3] Deuter. XXIII, 3.

ΚΕΦΑΛ. Α'. — *Ὅσαι γεγόνασιν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας γενεαί* (1).

α' Ἀδὰμ, β' Σὴθ, γ' Ἐνὼς, δ' Καϊνᾶν, ε' Μαλαλεὴλ, ς' Ἰάρεδ, ζ' Ἐνώχ. Οὗτος μετετέθη καίπερ ἔτι ζῶν καὶ φυλαττόμενος, η' Μαθουσάλα, θ' Λάμεχ.

ι' Νῶε. Οὗτος ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ διασώζεται ἐν λάρνακι μετ' οἴκου παντός. Τρεῖς δ' αὐτῷ γεγόνασι παῖδες, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ. Ἡ δὲ γενεαλογία εἰς τὸ Ἑβραίων ἐρχομένη γένος, ἀπὸ τοῦ Σὴμ συνίσταται, ια' Σὴμ, ιβ' Ἀρφαξὰδ, ιγ' Σάλα, ιδ' Ἔβερ, ιε' Φαλέκ. Ἐπὶ τούτου ἐμερίσθη ἡ γῆ. Πληροῦνται γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη ͵γ· ὥστε εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ἐν ἑξάδι χιλιάδων καταστάσεως (2), ις' Ῥαγαῦ, ιζ' Σεροὺχ, ιη' Ναχὼρ, ιθ' Θάῤῥα.

κ' Ἀβραὰμ, ὃς ἀπὸ τῆς Χαλδαίας εἰς τὴν Χαναναίαν θείῳ μετοικίζεται προστάγματι.

κα' Ἰσαάκ.

κβ' Ἰακώβ. Οὗτος ἐγέννησε τοὺς δώδεκα φυλάρχους, ἐξ ὧν τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ συνίσταται. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰούδα, ὃς ἦν τέταρτος αὐτῷ γόνος, τὸ βασιλικὸν παράγεται γένος, κγ' Ἰούδας, κδ' Φαρὲς, κε' Ἐσρὼμ, κς' Ἀρὰμ, κζ' Ἀμιναδάβ. Ἐπὶ τούτου ἡ ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδος τοῦ λαοῦ, Μωϋσέως ἡγουμένου, γεγένηται, κη' Ναασσὼν, κθ' Σαλμών. Οὗτος ἠγάγετο τὴν Ῥαὰβ, τὴν τοὺς κατασκόπους κατακρύψασαν, λ' Βοόζ. Οὗτος τὴν Μωαβῖτιν Ῥοὺθ ἠγάγετο, ὅστις δέκατος ἀπὸ Ἀβραάμ. Καὶ πληροῦται ἐπὶ Ῥοὺθ τὸ προῤῥηθὲν ὑπὸ Μωϋσέως· *Μωαβῖτις οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν Κυρίου μέχρι γενεᾶς δεκάτης*, λα' Ὠβὴδ, λβ' Ἰεσσαί.

λγ' Δαβὶδ, ὃς χρίεται τοῦ λαοῦ βασιλεὺς, δι' ἐπιείκειαν εὑρεθεὶς (3) ἀπὸ Θεοῦ ἄρχειν τοῦ λαοῦ.

λδ' Σολομὼν, ὃς τὸν ναὸν, τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐδείματο, λε' Ῥοβοὰμ, ἐφ' ὃν ἡ βασιλεία τοῦ Δαβὶδ διῃρέθη· καὶ τὸν Ἱεροβοὰμ ὁ Ἰσραὴλ ἔστησεν ἑαυτῷ βασιλέα, μερισθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἰούδα, λς' Ἀβιὰ, λζ' Ἀσὰ, λη' Ἰωσαφὰθ, λθ' Ἰωρὰμ, μ' Ὀχοζίας,

(1) Confer I *Paral.* I. *Lucæ* III, 23-38. *Matth.* I, 1-16.

(2) Similiter Procopius ad *Gen.* XI. 18. aliique. Hinc videri possit Joseppus noster intra sextum millenarium scripsisse, h. e. non ultra annum 492. vel 507.

(3) Forte αἱρεθείς.

Digitized by Google

μα' Ἰωὰς, μβ' Ἀμασίας, μγ' Ὀζίας, μδ' Ἰωάθαμ, A
με' Ἀχὰζ, μς' Ἐζεκίας, ἐφ' οὗ ὁ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἤχθη· μζ' Μανασσῆς, μη' Ἀμὼν, μθ' Ἰωσίας, ν' Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακεὶμ, ὃς αἰχμάλωτος ἤχθη εἰς Βαβυλῶνα· να' Σαλαθιὴλ, νβ' Ζοροβάβελ, ἐφ' οἷς ἡ τοῦ Ἰούδα αἰχμαλωσία ἀνήχθη ὑπὸ βασιλέως Περσῶν· νγ' Ῥησὰ, νδ' Ἰωαννὰ, νε' Ἰωλὰ, νς' Ἰωρὴχ, νζ' Σεμεῆ, νη' Ματθὰν, νθ' Ναγγαὶ, ξ' Σελὴμ, ξα' Ναοὺμ, ξβ' Ἀμὼς, ξγ' Ματταθίας, ξδ' Ἰωσὴφ, ξε' Ἰαννὰ, ξς' Μελχὶ, ξζ' Λευὶ, ξη' Ματθὰν, ξθ' Ἡλί.

Ὁ Ἰωσὴφ, ὁ τῆς παρθένου Μαρίας τῆς Θεοτόκου μνηστὴρ, τῆς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν προϋπάρχοντα Θεὸν Λόγον, Θεὸν συναΐδιον τῷ Πατρὶ τετοκυίας.

ΚΕΦΑΛ. Β'. — *Ὅσοι γεγόνασιν ἀρχιερεῖς ἀπὸ τοῦ Ἀαρῶνος ἀρξάμενοι* (4). B

Τοῦ Ἰακὼβ τρίτος γέγονε παῖς Λευῒ, τοῦ δὲ Λευῒ Καὰθ, τοῦ δὲ Καὰθ Ἀμβρὰμ, ἐξ οὗπερ γίνονται Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆς. Καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἡγεμόνευσε τῆς τοῦ λαοῦ ἐξ Αἰγύπτου πορείας, Ἀαρὼν δὲ πρῶτος ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως χρίεται.

α' Ἀαρὼν, β' Ἐλεαζὰρ, γ' Φινεὲς, δ' Ἐβιέζερ, ε' Βοχχὶ, ς' Ὀζὴ, ζ' Ἡλί.

η' Ἀχιτώβ. Ἐφ' οὗ ὁ Σαμουὴλ προφήτης ἦν, καὶ ἱερεὺς ἅμα κριτὴς τοῦ λαοῦ (5).

θ' Ἀχιμέλεχ, ὃς ἀναιρεῖται μετὰ τριακοσίων πεντήκοντα ἱερέων ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ, διὰ τὴν τοῦ Δαβὶδ δεξίωσιν.

ι' Ἀβιαθὰρ, ὃς μόνος διασωθεὶς ἀπὸ τῶν ἀναιρεθέντων ἱερέων, κατέφυγεν ἐπὶ τὸν Δαβίδ. C

ια' Σαδὼκ, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος ᾠκοδομήθη.

ιβ' Ἀχιμάας, ιγ' Ἀζαρίας, ιδ' Ἰωράμ.

ιε' Ἰωδαέ. Οὗτος ἔζησεν ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα, ὃς καὶ τὴν Γοδολίαν ἐξαλεῖψαι τὸ τοῦ Δαβὶδ γένος, βουλομένην ἀνεῖλε.

ις' Ἀζιωρὰμ, ιζ' Φειδαῖος, ιη' Σωβαῖος, ιθ' Ἰῆλος, κ' Ἰώθαμος.

κα' Οὐρίας. Οὗτος ἐπὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου ἱεράτευσεν.

κβ' Ἰκρὴ, κγ' Ἰωασσῆ, κδ' Σελούμ.

κε' Χελκίας, ὃς ἐπὶ τοῦ Ἰωσίου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἱεράτευσεν· κς' Σαραίας.

κζ' Ἰωσέδεκ, ἐφ' οὗ ὁ λαὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ D
Ναβουχοδονόσορ ἤχθη.

κη' Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσέδεκ, ἐφ' οὗ Ἰούδας ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπὲρ Κύρου ἀνήχθη, καὶ μετὰ τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ λαοῦ προέστη.

κθ' Ἰωακείμ. Ἐπὶ τούτου νόμους Ἔσδρας ἀνέγνω· λ' Ἐλιασήφ.

λα' Ἰωάχας, ἐφ' οὗ τὰ κατὰ Ἐσθὴρ καὶ Μαρδοχαῖον· λβ' Ἰωάννης.

λγ' Ἰαδδαῖος, ἐφ' οὗ ὁ ἐν Γαριζῇ (6) ναὸς ᾠκοδομήθη.

42 Amasias, 43 Ozias, 44 Joatham, 45 Achaz, 46 Ezechias, sub quo populus captivus ductus est, 47 Manasses, 48 Amon, 49 Josias, 50 Jechonias, alio nomine Joakim; qui captivus ductus est Babylonem, 51 Salathiel, 52 Zorobabel. Sub his Judæ captivitas remissa est a Cyro rege Persarum, 53 Resa, 54 Joanna, 55 Jola, 56 Jorech, 57 Semee, 58 Matthan, 59 Naggæ, 60 Selem, 61 Naum, 62 Amos, 63 Mattathias, 64 Joseph, 65 Janna, 66 Melchi, 67 Levi, 68 Matthan, 69 Heli.

70 Joseph virginis Mariæ Deiparæ sponsus, quæ Dominum nostrum Jesum Christum, præexsistentem Deum Verbum, Deum coæternum Patri genuit.

CAP. II. — *Quot fuerint pontifices ab Aarone facto initio.*

Jacobi tertius filius fuit Levi. Levi Caathum genuit, hic Ambramum, ex quo orti sunt Aaron et Moyses. Ac Moyses quidem dux populi fuit in profectione ex Ægypto; Aaron autem primus in pontificem ab ipso Moyse unctus est.

1 Aaron, 2 Eleazar, 3 Phinees, 4 Ebiezer, 5 Bocchi, 6 Oze, 7 Heli.

8 Achitob: sub quo Samuel erat propheta, ac sacerdos simul et judex populi.

9 Achimelech: qui interfectus est cum trecentis quinquaginta sacerdotibus a Saul, eo quod Davidem suscepisset.

10 Abiathar: qui solus servatus ex peremptis sacerdotibus, confugit ad Davidem.

11 Sadoc, sub quo templum a Solomone constructum est.

12 Achimaas, 13 Azarias, 14 Joram.

15 Jodae. Iste vixit annos centum triginta: qui et Godoliam, quæ Davidicum genus e medio tollere nitebatur, interfecit.

16 Azioram, 17 Phidæus, 18 Sobæus, 19 Ielus, 20 Jothamus.

21 Urias. Iste sacerdotio functus est sub Achaz et Ezechia.

22 Iore, 23 Joasse, 24 Selum.

25 Chelkias, qui pontificem agebat sub pio rege Josia, 26 Saræas.

27 Josedek: sub quo populus captivus a Nabuchodonosor ductus est.

28 Jesus filius Josedek, sub quo Judas a captivitate per Cyrum remissus est: et cum Zorobabel populo præfuit.

29 Joakim. Sub eo Esdras Leges recensuit *, 30 Eliaseph.

31 Joachas: sub quo contigit historia Esther et Mardochæi, 32 Joannes.

33 Jaddæus. Ejus tempore ædificatum est templum in Garizim.

* II Esdr. VIII, 3.

(4) Confer Josephum, Eusebium *D. E.* l. 8. Nicephorum CPtanum in *Chron.* Ac inter recentiores Seldenum l. *De success. in pontif.* Voisinum in *Not. ad Pugion. fidei*, et Calmetum in *Lexic. et Comm.*

(5) Confer I. Reg. II, 18, et infra cap. 8.

(6) Confer Joseph. *A. J.* XI, 8.

Digitized by Google

34 Onias, 35 Simon.

36 Eleazarus, sub quo septuagintaviralis Bibliorum versio facta est, volente Ptolemæo secundo, 37 Manasses.

38 Ananias. Sub hoc contigerunt funestæ res illæ ab Antiocho Illustre, quæ in Maccabaicis commemorantur.

39 Simon, 40 Onias, 41 Jesus, 42 Onias.

43 Alcimus, quem Antiochus constituit, quamvis non esset de genere pontificali; sublato Onia. Ejus tempore Onias Oniæ filius in Ægyptum fugiens, templum simile Hierosolymitano ædificavit in nomo Heliopolitico.

44 Judas Maccabæus ex gente Asamonæa, 45 Jonathes frater, 46 Simon frater, 47 Joannes, qui et Hyrcanus.

48 Aristobulus, qui primus diadema capiti imposuit, 49 Jannæus, sive Alexander.

50 Hyrcanus, sub quo Pompeius Romanorum imperator templum ingressus sacras supellectiles abstulit.

51 Antigonus, qui Parthos adduxerat contra Hyrcanum, ab Herode sacerdotio pellitur.

52 Ananelus ab Herode creatus, quamvis non pontificalis generis.

53 Aristobulus, quem Herodes suffecit Ananelo pontificatum ejurare coacto. Ac rursum per dolum interfecto Aristobulo, Ananelum restituit.

54 Iterum Ananelus, 55 Jesus filius Phaube, 56 Simeon Herodis affinis, 57 Matthias.

58 Joseppus, pro die Jejunii, vice Matthiæ, 59 Jozarus, 60 Eleazarus, sub quo Herodes decessit, 61 Jesus filius Sce, 62 Ananus. Hic est Caiphæ socer *, 63 Ismaelus filius Biabe, 64 Eleazarus Anani, 65 Simon Cathemi.

66 Caiphas, qui et Joseppus : sub quo salutarem passionem Dominus noster sustinuit.

67 Jonathes Anani, 68 Theophilus frater, 69 Simon Boethi, 70 Iterum Jonathes filius Anani, 71 Matthias frater, 72 Heli junior, 73 Joseppus Kame, 74 Ananias filius Nebedæi, 75 Jonathes, 76 Ismaelus Phabii, 77 Joseppus filius Kames.

78 Ananus Anani, qui Jacobum interfecit justum, fratrem Domini. Huic et Paulus dixit : *Verberaturus est te Deus, paries dealbate* *, 79 Jesus filius Gamaliel.

80 Matthias Theophili : sub quo bellum cum Romanis initium accepit, anno octavo Claudii.

81 Phinæus, sub quo civitas et templum ac natio a Tito capta est, et universa cum templo interierunt.

A λδ' Ὠνίας, λε' Σίμων.

λς' Ἐλεάζαρος, ἐφ' οὗ αἱ Βίβλοι τῶν Ἑβδομήκοντα, Πτολεμαίου τοῦ δευτέρου βουληθέντος, ἡρμηνεύθησαν· λζ' Μανασσῆς.

λη' Ἀνανίας. Ἐπὶ τούτου τὰ δεινὰ ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἐπὶ τῶν Μακκαβαίων συμβέβηκε.

λθ' Σίμων, μ' Ὠνίας (7), μα' Ἰησοῦς, μβ' Ὠνίας (8).

μγ' Ἄλκιμος, ὃν Ἀντίοχος κατέστησεν, οὐκ ὄντα τοῦ ἱερατικοῦ γένους, ἀνελὼν τὸν Ὠνίαν, ἐπὶ τούτου Ὠνίας ὁ τοῦ Ὠνίου υἱὸς φυγὼν εἰς Αἴγυπτον, ναὸν ὅμοιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ Ἡλιουπολίτῃ νόμῳ (9).

μδ' Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος ἐκ τῶν Ἀσαμωναίου,
B με' Ἰωνάθης ἀδελφὸς, μς' Σίμων ἀδελφὸς, μζ' Ἰωάννης, ὁ καὶ Ὑρκανός.

μη' Ἀριστόβουλος, ὃς καὶ διάδημα πρῶτος περιτίθεται (10)· μθ' Ἰανναῖος, ὁ καὶ Ἀλέξανδρος.

ν' Ὑρκανὸς, ἐφ' οὗ Πομπήϊος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τὸ ἱερὸν ἐπιβὰς τὰ κειμήλια ἀφείλετο (11).

να' Ἀντίγονος, ὃς Πάρθους ἐπηγάγετο κατὰ Ὑρκανοῦ, ὑπὸ Ἡρώδου ἐκβάλλεται τῆς ἱερωσύνης.

νβ' Ἀνανῆλος, ὁ ὑπὸ Ἡρώδου κατασταθεὶς οὐκ ὢν τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους.

νγ' Ἀριστόβουλος, ὃν Ἡρώδης καθίστησι τὸν Ἀνανῆλον ἐξομοσάμενος· καὶ πάλιν δολοφονήσας τὸν Ἀριστόβουλον, καθίστησι τὸν Ἀνανῆλον.

νδ' Πάλιν Ἀνανῆλος, νε' Ἰησοῦς ὁ τοῦ Φαυβῆ,
C νς' Σίμων ὁ Ἡρώδου κηδεστὴς, νζ' Ματθίας.

νη' Ἰώσηππος, κατὰ τὴν τῆς νηστείας ἡμέραν, ἀντὶ Ματθίου (12), νθ' Ἰώζαρος, ξ' Ἐλεάζαρος, ἐφ' οὗ Ἡρώδης ἀπέθανε· ξα' Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σεὲ, ξβ' Ἄνανος. Οὗτός ἐστιν ὁ Καϊάφα πενθερός. ξγ' Ἰσμαῆλος ὁ τοῦ Βιαβῆ, ξδ' Ἐλεάζαρος Ἀνάνου, ξε' Σίμων Καθήμου.

ξς' Καϊάφας, ὁ καὶ Ἰώσηππος, ἐφ' οὗ τὸ σωτήριον πάθος, ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπέμεινε.

ξζ' Ἰωνάθης Ἀνάνου, ξη' Θεόφιλος ἀδελφὸς, ξθ' Σίμων Βοήθου, ο' πάλιν Ἰωνάθης ὁ Ἀνάνου, οα' Ματθίας ἀδελφὸς, οβ' Ἠλὶ ὁ νέος, ογ' Ἰώσηππος Κάμη, οδ' Ἀνανίας ὁ τοῦ Νεβεδαίου, οε' Ἰωνάθης, ος' Ἰσμαῆλος Φαβίου, οζ' Ἰώσηππος ὁ Κάμης.

οη' Ἄνανος Ἀνάνου, ὁ Ἰάκωβον ἀποκτείνας τὸν
D δίκαιον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. Τούτῳ καὶ ὁ Παῦλος εἶπε· *Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε.* οθ' Ἰησοῦς ὁ Γαμαλιήλ.

π' Ματθίας Θεοφίλου, ἐφ' οὗ ὁ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμος ἀρχὴν εἰλήφει, ἔτους ὀγδόου Κλαυδίου.

πα' Φιναῖος, ἐφ' οὗ ἡ πόλις καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ ἔθνος ὑπὸ Τίτου ἑάλω, καὶ πάντα κατὰ τὸν ναὸν κατελύθη.

* Luc. III, 2; Joan. XVIII, 13. * Act. XXIII, 3.

(7) Simonis frater Joseph. ibid. XII, 4.
(8) Qui et Menelaus, Jesu frater. Confer Joseph. ibid. XV, 3, II. Machab. IV, 26.
(9) Joseph. ib. XIII, 6.
(10) Joseph. XIII, 19, XX, 8.
(11) Consentit Dio lib. XXXVI. Adversatur Joseph.
(12) Joseph. XVII, 8. Scilicet quando aliqua impuritate vel alio impedimento laborabat pontifex, nec poterat in magno die Expiationis cæremonias agere, sufficiebatur ei saganus, aut vicarius.

Digitized by Google

A ΚΕΦΑΛ. Γ'. — *Τίνες οἱ ἐκ τοῦ Κάϊν γενόμενοι, καὶ εἰς ἑβδόμην γενεὰν ἀνέκαθεν.*

α'. Κάϊν, β' Ἐνὼχ, γ' Γαϊαδάδ, δ' Μαϊὴλ, ε' Μαθουσάλα, ς' Λάμεχ, ζ' Ἰωβὴλ καὶ Ἰουβὰλ καὶ Θοβέλ. Ἐπὶ δὲ τούτων ἡ πανόλεθρος τοῦ Κάϊν γέγονε διαφθορά.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. — *Τίνες οἱ ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ διασωθέντες.*

Νῶε, καὶ υἱοὶ τρεῖς, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ, καὶ αἱ τούτων τέσσαρες γυναῖκες.

ΚΕΦΑΛ. Ε'. — *Τίνες εἰσὶν οἱ τοῦ Ἰακὼβ παῖδες, οἱ τοῦ λαοῦ πατριάρχαι.*

Ἐκ μὲν Λείας· Ῥουβὶμ, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλών. Ἐκ δὲ Ῥαχήλ. Βενιαμίν (13). B Ἐκ δὲ Βαλλῆς, Δὰν, Νεφθαλείμ. Ἐκ δὲ Ζελφῆς, Γὰδ, Ἀσσήρ. Οὗτοι ἐν (14) οε' ψυχαῖς κατέβησαν εἰς Αἴγυπτον.

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'. — *Τίνες εἰσὶν οἱ οε' οἱ μετὰ τοῦ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον καταλύσαντες* (15).

α' Ῥουβὶμ ὁ πρωτότοκος, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Ἐνὼς, Φαλλοὺς, Ἀσρὼμ, Χάρμης.

β' Συμεὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Ἰεμουὴλ, Ἰαμηνὼθ, Ἰακεὶμ, Σαὰρ, Σαούλ.

γ' Λευὶ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Γεδεὼν, Καὰθ, Μεραρί.

δ' Ἰούδας, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. Σηλὼμ καὶ Φαρές. Υἱοὶ δὲ Φαρές· Ἐσρὼμ, Ἰεμουήλ.

ε' Ἰσάχαρ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Θωλὰ, Φουὰ, Ἰασοὺμ, Ἀμράμ. C

ς' Ζαβουλὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Σέδερ, Ἀλλὼμ, Αἰήλ. Οὗτοι ἐκ Λείας, λ' (16).

ζ' Γὰδ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Σαφὼν, Ἀγγὴς, Σαυνὴς, Βοασαμὼν, Δίδης, Ἀρὼ, Ἀδδὴς, Ἀροήλ.

η' Ἀσὴρ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Ἰεμναεσσοῦ, Ἰεοὺλ, Μαρία, Σάῤῥα ἀδελφή. Υἱοὶ δὲ Μαρίας· Χορὲβ καὶ Μαλχειήλ. Οὗτοι ἐκ Ζέλφης, ιζ'.

θ' Ἰωσὴφ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τεχθέντες ἐν Αἰγύπτῳ· Μανασσῆς καὶ Ἐφραῒμ, Σουτὰλ, Ταλιμμέδεκ.

ι' Βενιαμὶν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Βαλλὰ, Φοὺς, Ἐβήλ. Υἱοὶ Βαλλά· Γηρὰ, Νεομὰν, Ἰαχὴς, Ῥὼς, Μαμφήν. Υἱοὶ Γηρά· Ἀράδ. Οὗτοι ἐκ τῆς Ῥαχὴλ, ιη'.

ια' Δὰν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Ἀσώμ. D

ιβ' Νεφθαλεὶμ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ· Ἀσιὴλ, Γωῦνὴ, Ἀσσὰς, Συλλήμ. Οὗτοι ἐκ Βαλλῆς, ζ'. Ὁμοῦ οβ'. Καὶ ὁ πατὴρ Ἰακὼβ, καὶ Δείνα ἡ θυγάτηρ, καὶ Λεία· ὁμοῦ ψυχαὶ οε'.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. — *Τίνες οἱ τοῦ Σαμουὴλ πρόγονοι ἱερατικοί* (17).

α' Κορὲ, ὁ ἐπισυστὰς ἐπὶ Μωϋσῆ, β' τούτου υἱὸς, Ἐλκανὰ, γ' Ἐναὲδ, δ' Ἐλιὰδ, ε' Ἱεραὰμ, ς' Ἐλ-

[7] II Petr. II, 5. [8] Act. VII, 14.

(13) Deest Ἰωσὴφ καὶ, *Joseph* et, vitio typogr., ut versio Fabriciana ostendit.

(14) Fabric. vertit *septuaginta duæ*, male. Vide sequens caput.

CAP. III. — *Quinam ex Cain nati sunt ab origine ad septimam usque generationem.*

1 Cain, 2 Enoch, 3 Gaiadad, 4 Maiel, 5 Mathusala, 6 Lamech, 7 Jobel et Jubal et Thobel. Sub his vero omnimodum contigit Cainitarum exterminium.

CAP. IV. — *Quinam servati sunt a diluvio in arca.*

Noe, et filii tres, Sem, Cham, Japheth, horumque uxores quatuor [7].

CAP. V. — *Qui sunt Jacobi filii, patriarchæ populi.*

Ex Lia : Rubim, Symeon, Levi, Judas, Issachar, Zabulon. Ex Rachel : Joseph, et Benjamin. Ex Balla : Dan, Nephthalim. Ex Zelpha : Gad, Asser. Isti in LXXV animabus descenderunt in Ægyptum [8].

CAP. VI. — *Quinam sunt isti LXXV qui cum Jacob in Ægyptum profecti sunt.*

1 Rubim primogenitus, et filii ejus; Enos, Phallus, Asrom, Charmes.

2 Symeon, et filii ejus; Jemuel, Jamenoth, Jacim, Saar, Saul.

3 Levi, et filii ejus : Gedeon, Caath, Merari.

4 Judas, et filii ejus : Selom et Phares. Filii porro Phares; Esrom, Jemuel.

5 Issachar, et filii ejus : Thola, Phua, Jasum Amram.

6 Zabulon, et filii ejus : Seder, Allom, Æel. Isti ex Lia, XXX.

7 Gad, et filii ejus : Saphon, Agges, Saunes, Boasamon, Dides, Aro, Addes, Aroel.

8 Aser, et filii ejus : Jemnæssu, Jeul, Maria, Sarrha soror. Filii porro Mariæ; Choreb et Malchiel. Isti ex Zelpha, XVII.

9 Joseph, et filii ejus in Ægypto progeniti : Manasses et Ephraim, Sutal, Talimmedec.

10 Benjamin, et filii ejus : Balla, Phus, Ebel. Filii Balla; Gera, Neoman, Jaches, Ros, Mamphen, Filii Gera; Arad. Isti ex Rachel, XVIII.

11 Dan, et filii ejus : Asom.

12 Nephthalim, et filii ejus : Asiel, Goyne, Assas, Syllem. Isti ex Balla, VII. Universim omnes LXXII. Et pater Jacob, et Dina filia atque Lia, simul animæ LXXV.

CAP. VII. — *Quinam fuerunt Samuelis progenitores sacerdotales.*

1 Core, qui seditionem concitavit sub Moyse, 2 Hujus filius, Elcana, 3 Enaed, 4 Eliad, 5 Jeraam,

(15) Confer Genes. XLVI.

(16) Forte Zara, quintus filius Judæ, ex Gen. XLVI, 12 a librariis hic omissus est.

(17) Confer I. Paral. VI.

Digitized by Google

6 Elcana, 7 Samuel : ex quo nati sunt duo filii, Joel et Isamina : qui cum munera acciperent, haud digni paterna successione sunt habiti. A

CAP. VIII. — *Quinam sunt Heli progenitores sacerdotales.*

1 Caath, 2 Abitom, 3 Abimelech, 4 Abiathar, 5 Uriu, 6 et Nathan, 7 Heli, ex quo nati sunt filii duo, Ophne et Phinees, qui in sacrificia lascivientes interficiuntur in bello Philistino.

CAP. IX. — *Quinam fuerunt progenitores Ezechielis prophetæ sacerdotales.*

1 Jodae, 2 Phadnæas, 3 Amorrhias, 4 Zachor, 5 Samue, 6 Ephedla, 7 Melchiu, 8 Alom, 9 Gomorrhias, 10 Baruch, 11 Sophonias, 12 Massæas, 13 Chelcias, 14 Buze, 15 Jezechiel. Qui in captivitate Juda vaticinatus est Babylone. B

CAP. X. — *Quinam fuerunt Jeremiæ prophetæ progenitores sacerdotales.*

1 Aaron, 2 Phinees, 3 Ozias, 4 Razazas, 5 Moriad, 6 Amorias, 7 Ametob, 8 Seduc, 9 Achimas, 10 Hujus filius Elias propheta et Salom, 11 Salomi filius, Joram, 12 Amos et Jodae, 13 Sedecias filius Jodae, 14 Joel, 15 Urias, 16 Nere, 17 Salom, 18 Chelcias, 19 Jeremias, qui captivitatem in Judæa prophetavit.

CAP. XI. — *Quinam fuerunt populi judices post divisionem terræ a Jesu Nave factam.* C

1 *Chusarathon rex Mesopotamiæ Syriæ.*
2 Gothoniel judex.
3 Jesus Nave [9]. *Æglon rex Moabitarum* [10].
4 Aod judex.
5 *Jabes rex Chanaan* [11].
6 Deborra prophetissa cum Barac.
7 *Madianitica gens* [12].
8 Jedeon judex.
9 Abimelech judex.
10 Thola judex.
11 Ir judex.
12 *Ammonitica gens* [13].
13 Jephthæ judex. D
14 Essebon judex.
15 Allon judex.
16 Abdon judex.
17 *Philisthæi* [14].
18 Sampson judex.
(19 Semenar judex.
20 Interregnum [15].
21 Et Samir judex.)

κανά, ζ' Σαμουήλ, ἐξ οὗ γεγόνασιν υἱοὶ δύο Ἰωὴλ καὶ Ἰσαμινά. Καὶ δωροληπτοῦντες, οὐκ ἄξιοι τῆς πατρικῆς διαδοχῆς εἶναι ἐκρίθησαν.

ΚΕΦΑΛ. Η'. — *Τίνες οἱ τοῦ Ἠλὶ πρόγονοι ἱερατικοί.*

α' Καάθ, β' Ἀβιτώμ, γ' Ἀβιμέλεχ, δ' Ἀβιάθαρ, ε' Οὐριοῦ, ς' καὶ Ναθάν, ζ' Ἠλὶ, ἐξ οὗ γεγόνασιν υἱοὶ δύο, Ὀφνὴ καὶ Φινεὲς, οἳ τὰς θυσίας ἐντρυφῶντες, ἀναιροῦνται ἐν πολέμῳ τῶν ἀλλοφύλων.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. — *Τίνες οἱ τοῦ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου πρόγονοι ἱερατικοί.*

α' Ἰωδαὲ, β' Φαδναίας, γ' Ἀμοῤῥίας, δ' Ζαχώρ, ε' Σαμουὲ, ς' Ἐφεδλὰ, ζ' Μελχιοῦ, η' Ἀλώμ, θ' Γομοῤῥίας, ι' Βαρούχ, ια' Σοφονίας, ιβ' Μασσαίας, ιγ' Χελκίας, ιδ' Βουζὴ, ιε' Ἰεζεκιὴλ, ὁ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ Ἰούδα προφητεύσας ἐν Βαβυλῶνι.

ΚΕΦΑΛ. Ι'. — *Τίνες οἱ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου πρόγονοι ἱερατικοί.*

α' Ἀαρών, β' Φινεὲς, γ' Ὀζίας, δ' Ῥαζαζᾶς, ε' Μωριάδ, ς' Ἀμωρίας, ζ' Ἀμητώβ, η' Σεδούκ, θ' Ἀχιμὰς, ι' τούτου υἱὸς Ἠλίας ὁ προφήτης καὶ Σαλώμ, ια' Σαλώμου υἱὸς, Ἰωράμ, ιβ' Ἀμὼς καὶ Ἰωδαὲ, ιγ' Σεδεκίας υἱὸς Ἰωδαὲ, ιδ' Ἰωὴλ, ιε' Οὐρίας, ις' Νηρὴ, ιζ' Σαλώμ, ιη' Χελκίας, ιθ' Ἱερεμίας, ὁ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ προφητεύσας.[1]

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'. — *Τίνες οἱ τοῦ λαοῦ κριταὶ μετὰ τὴν ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ γεγενημένην τῆς γῆς διανέμησιν, γενόμενοι.*

α' Χουσαραθὼν ποταμῶν Συρίας βασιλεύς.
β' Γοθονιὴλ κριτής.
γ' Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ (19). Αἰγλὼν βασιλεὺς Μωαβιτῶν.
δ' Ἀὼδ κριτής.
ε' Ἰαβὴς βασιλεὺς Χαναάν.
ς' Δεβόῤῥα προφῆτις σὺν Βαράκ.
ζ' Μαδιναῖοι ἔθνος.
η' Γεδεὼν κριτής.
θ' Ἀβιμέλεχ κριτής
ι' Θωλὰ κριτής.
ια' Εἲρ κριτής.
ιβ' Ἀμμονῖται ἔθνος.
ιγ' Ἰεφθαὲ κριτής.
ιδ' Ἐσσεβὼν κριτής.
ιε' Ἀλλὼν κριτής.
ις' Ἀβδὼν κριτής.
ιζ' Ἀλλόφυλοι.
ιη' Σαμψὼν κριτής.
[(20) ιθ' Σεμενὰρ κριτής.
κ' Ἀναρχία.
κα' Καὶ Σαμὶρ κριτής.]

[9] Jud. III, 8. [10] ibid. ,12. [11] Jud. IV, 2. [12] Jud. VI, 1. [13] Jud. X, 7. [14] Jud. XIII, 1. [15] Jud. XVII, 6, XVIII, 1, XXI, 24.

(18) Confer Zeltnerum *in Judices*
(19) Videtur insititius.
(20) Quæ uncinis includuntur cum absint, typographico certe errore, ex versione Fabriciana huc revocavimus. Cæterum de his silent Scriptura, Josephus et Clemens, *Strom.* I, p. 324.

Digitized by Google

κβ'. Εἰρήνη (21), καὶ Σαμανίας κριτής. Μετὰ δὲ τούτους, ἱερεῖς ἔκριναν τὸν λαὸν, Ἠλὶ καὶ Σαμουὴλ, μεθ' οὓς βασιλεῖς. A

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. — *Τίνες ἐβασίλευσαν τοῦ λαοῦ* (22).

α' Σαοὺλ, β' Δαβὶδ, γ' Σολομὼν, δ' Ῥοβοὰμ, ἐφ' οὗ ἐμερίσθη ἡ βασιλεία· ε' Ἀβιὰ, ς' Ἀσὰ, ζ' Ἰωσαφὰτ, η' Ἰωρὰμ, θ' Ὀχοζίας, ι' Γοδολία γυνὴ, μήτηρ τοῦ Ὀχοζίου, ια' Ἰωὰς, ιβ' Ἀμασίας, ιγ' Ὀζίας, ιδ' Ἰωθὰμ, ιε' Ἀχὰζ, ις' Ἐζεκίας, ιζ' Μανασσῆς, ιη' Ἀμὼς, ιθ' Ἰωσίας (23), κ' Ἰωακεὶμ, κα' Ἰεχονίας, κβ' Σεδεκίας, ἐφ' οὗ καὶ ἡ δευτέρα αἰχμαλωσία τοῦ Ἰούδα ἐγεγόνει, καὶ ὁ ναὸς ἐνεπρήσθη.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. — *Τίνες βασιλεῖς γεγόνασι τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν ἀπὸ Ἰούδα διαίρεσιν.* B

α' Ἱεροβοὰμ, β' Ναδὰβ, γ' Βαασὰ, δ' Ἐλὰ, ε' Ζαμβρὴ, ς' Ἀμβρὴ, ζ' Ἀχαὰβ, η' Ὀχοζίας, θ' Ἰωρὰμ, ι' Ἰηοῦ, ια' Ἰωάχας, ιβ' Ἰωὰς, ιγ' Ἱεροβοὰμ, ιδ' Ζαχαρίας, ιε' Σελλὶμ, ις' Μανασσῆς, ιζ' Φακεσίας, ιη' Φακεὲ, ιθ' Ὡσηὲ, οὗ ἐννάτῳ ἔτει ἡ καθαίρεσις τῆς βασιλείας γέγονε.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. — *Τίνες προφῆται γεγόνασιν ἐν τῷ θείῳ λόγῳ, οἳ καὶ τὰς προφητείας ἐγγράφους πεποίηνται.*

α' Μωϋσῆς, β' Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, γ' Δαβὶδ, δ' Σαλομὼν, ε' Ἡσαΐας, ς' Ἱερεμίας, ζ' Ἰεζεκιὴλ, η' Δανιὴλ, θ' Ὡσηὲ, ι' Ἰωὴλ, ια' Ἀμὼς, ιβ' Ἀβδιοῦ, ιγ' Ἰωνᾶς, ιδ' Μιχαίας, ιε' Ναοὺμ. ις' Ἀββακοὺμ, ιζ' Σοφονίας, ιη' Ἀγγαῖος, ιθ' Ζαχαρίας, κ' Μαλαχίας. Οὗτοι μὲν οἱ εἴκοσι ἐγγράφους κατέλιπον αὐτῶν τὰς προφητείας. C

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'. — *Τίνες δὲ γεγόνασιν ἄλλοι προφῆται, οἱ μὴ ἐν γράμμασιν αὐτῶν καταλείψαντες τὰς προφητείας.*

α' Ἀδὰμ, β' Νῶε, γ' Ἀβραὰμ, δ' Ἰσαακ, ε' Ἰακὼβ, ς' Ἐλδὰδ, ζ' καὶ Μηδὰδ, η' Σαμουὴλ, θ' Γὰδ, ι' Νάθαν, ια' Ἀχίας ὁ Σιλονίτης, ιβ' Σαμαίας υἱὸς Ἀνανὶ, ιγ' Σαλαμὶν, ιδ' Ἀνανίας, ιε' Ἠλίας, ις' Ἐλισσαῖος, ιζ' Μιχαίας υἱὸς Ἰεμβλὰ, ιη' Ἀβδαδὼν, ιθ' Βουζῆ, κ' Οὐρίας, κα' Σαμαίας.

κβ' Ἰαδὼν (25), ὁ ἐπὶ τοῦ Ἱεροβοὰμ τὴν πτῶσιν

22. Pax, et Samanias judex. Post hos judicarunt populum sacerdotes Heli et Samuel, ac deinde fuere reges.

CAP. XII. — *Quinam fuerunt reges populi.*

1 Saul [16], 2 David [17], 3 Salomon [18], 4 Roboam sub quo scissum est regnum [19], 5 Abia [20], 6 Asa [21], 7 Josaphat [22], 8 Joram [23], 9 Ochozias [24], 10 Godolia mulier, Ochoziæ mater [25], 11 Joas [26], 12 Amasias [27], 13 Ozias [28], 14 Joatham [29], 15 Achaz [30], 16 Ezekias [31], 17 Manasses [32], 18 Amos [33], 19 Josias [34], (*Joachaz* [35], 20 Joakim [36], 21 Jechonias [37], 22 Sedecias. Sub quo contigit secunda Judæ captivitas, et templum conflagravit [38].

CAP. XIII. — *Quinam fuerunt reges Israel postquam ab Juda divulsus est.*

1. Jeroboam [39], 2 Nadab [40], 3 Baasa [41], 4 Ela [42], 5 Zambre [43], 6 Ambre [44], 7 Achaab [45], 8 Ochozias [46], 9 Joram [47], 10 Jeu [48], 11 Joachas [49], 12 Joas [50], 13 Jeroboam [51], 14 Zacharias [52], 15 Sellim [53], 16 Manasses [54], 17 Phecesias [55], 18 Phacee [56], 19 Osee, cujus anno nono contigit eversio regni [57].

CAP. XIV. — *Quinam fuerunt prophetæ in verbo divino qui et prophetias scripto consignarunt.*

1 Moyses, 2 Jesus Nave, 3 David, 4 Salomon, 5 Isaias, 6 Jeremias, 7 Jezeciel, 8 Daniel, 9 Osee, 10 Joel, 11 Amos, 12 Abdiu, 13 Jonas, 14 Michæas, 15 Naum, 16 Abbacum, 17 Sophonias, 18 Aggæus, 19 Zacharias, 20 Malachias. Hi viginti Litteris commendatas reliquerunt suas prophetias.

CAP. XV. — *Quinam fuerunt alii prophetæ, qui nequaquam suas prophetias in scriptis reliquerunt.*

1 Adam, 2 Noe, 3 Abraham, 4 Isaac, 5 Jacob, 6 Eldad [58], 7 et Medad, 8 Samuel, 9 Gad, 10 Nathan, 11 Achias Silonites [59], 12 Samæas filius Anani [60], 13 Salamin, 14 Ananias, 15 Elias, 16 Elisæus, 17 Michæas filius Jembla [61], 18 Abdadon [62]. 19 Huze, 20 Urias, 21 Samæas.

22 Jadon, qui sub Jeroboam ruinam altaris Be-

[16] I. Reg. xiii, 1. [17] II. Reg, v, 4; III. Reg. ii, 11. [18] III. Reg. vi, 1; II. Paral, ix, 30. [19] III. Reg. xi, 43, xiv, 21; II. Par. xii, 13; III. Reg. xii, 16. [20] III Reg. xv, 1; II. Paral. xiii, 2. [21] III Reg. xv 9; II. Paral. xv, 1. [22] III Reg. xxii, 41; II Par. xx. 31. [23] IV. Reg. viii, 16; II. Paral. xxi, 4. [24] IV. Reg. viii, 25; II. Paral. xxii, 1. [25] IV Reg. xi, 1; II Paral. xxii, 10. [26] IV. Reg. xii, 1; Par. xxiii, 20. [27] IV. Reg. xiv, 1; II. Par. xxv, 1. [28] IV. Reg. xv, 1; II. Paral, xxvi, 3. [29] Ibid. 32; II Paral. xxvii, 1. [30] IV. Reg. xvi, 1; II. Par. xxviii, 1. [31] IV. Reg. xviii, 2: II. Par, xxviii, 27; xxix, 1. [32] IV. Reg. xx, 21; II. Par. xxxiii. 1. [33] IV. Reg. xxi, 18; II. Par. xxxiii, 20. [34] IV. Reg. xxii, 1; II Par. xxxiv, 1. [35] IV. Reg. xxiii, 30; II. Paral. xxxvi, 1. [36] IV. Reg. xxiii, 34; II. Paral. xxxvi, 4. [37] IV. Reg. xxiv, 6; II. Paral. xxxvi, 8. [38] IV. Reg. xxiv, 16; Paral. xxxvi, 10. Jerem. xxxvii, 1, lii, 1. [39] III. Reg. xii, 20; II. Par. x, 16. [40] III. Reg. xv, 25. [41] ibid. 33. [42] III. Reg. xvi, 8. [43] ibid. 15. [44] ibid. 23. [45] ibid. 29. [46] III Reg. xxii, 52. [47] IV. Reg. iii, 1. [48] IV. Reg. ix, 13. [49] IV. Reg. xiii, 1. [50] Ibid. 10. [51] IV. Reg. xiv, 23. [52] IV. Reg. xv, 8. [53] Ibid 13. [54] Ibid. 17, [55] Ibid. 23. [56] Ibid. 27. [57] IV. Reg. xvii, 1, 23, xviii, 9. [58] Num. xi, 26 [59] II. Paral. ix, 19; I. Reg. xiv, 3. III. Reg. xi, 29. [60] II. Paral. xii, 15. [61] III. Reg. xxii, 8. II. Paral. xviii, 7. [62] II. Paral. xii, 15.

(21) Quæ bellum Benjaminiticum, ut videtur, excepit, Jud. xx, seqq.

(22) Confer. Schmidt, *in Reges*.

(23) Hic Amanuenses videntur omisisse Joachaz.

(24) Confer. Cod. pseudepigr, V. T., pag. 896.

(25) Vide Joseph. *Ant. Jud*, lib. viii, cap. 5, n. 9, Coteler. *Patr. App.* tom. I, p. 294.

Digitized by Google

Распознавание текста АВК/FR

thelici, eversionemque reipublicæ Israeliticæ prophetavit. In adventu autem Domini fuerunt : 23 Zacharias, Joannis baptistæ pater, 24 Symeon, 25 Joannes baptista, 26 Agabus [64]. Alii etiam in Israel fuerunt prophetæ, 27 Aias [65], 28 Jeu filius Anani.

CAP. XVI. — *Quænam fuerunt prophetantes mulieres.*

1 Sarrha, 2 Rebecca, 3 Maria Moysis soror, 4 Sepphora Moysis uxor, 5 Deborrha, quæ Baracum ad bellum misit, 6 Olda, 7 Anna Samuelis mater. Et in adventu Domini fuerunt : 8 Elisabet, et Maria Deipara, et Anna Phanuelis filia de tribu Aser.

CAP. XVII. — I. *Qui reges pii fuerunt.*

1 David, 2 Asa, 3 Josaphat, 4 Ezekias, 5 Josias. Salomon vero et Ozias in senectute *Dei jura* contempserunt, dum prior mulieribus ethnicis emancipatus est, alter sacerdotale munus obire ausus est.

II. *Quinam reges impie egerunt.*

1 Joram, 2 Ochozias, 3 Joas, 4 Amasias, 5 Joatham, 6 Achaz, 7 Manasses, 8 Amon, 9 Jachas, 10 Sedecias. Saul porro qui primus regnavit, dum invidia in David movetur, a pietate excidit, Deoque inobediens fuit : ac tandem ad ventriloquam confugit.

CAP. XVIII. — *Quinam in populo fuerunt falsi prophetæ.*

1 Sedecias filius Chana, qui cum quadringentis prophetis Jezabelis Achabum decipiens induxit ad expeditionem contra Remoth urbem Galaad [66].

2 Prophetæ Jesabelis cccc. quos Helias convictos, per manum populi interfecit.

3 Paschor, qui Jeremiam inclusit in carcere, tanquam qui ad Nabuchodonosor vellet confugere [66].

4 Ananias filius Alom, qui Jeremiæ lignea juga confregit ad imaginem futuræ Babylonii contritionis [67].

5 Samæas Babylone captivus, qui etiam scripsit Jerosolymam ad Sophoniam sacerdotem ut puniretur Jeremias, tanquam qui scriberet ad degentes Babylone, diu comperendinandam esse captivitatem [68].

6 Achab filius Kuliæ [69].

7 Et Sedekias filius Maasiæ, prophetantes contra Jeremiam [70].

A τοῦ ἐν Βεθὴλ θυσιαστηρίου, καὶ τὴν καθαίρεσιν τῆς τοῦ Ἰσραὴλ πολιτείας προφητεύσας. Καὶ ἐπὶ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου, κγ' Ζαχαρίας, ὁ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου πατήρ· κδ' Συμεὼν, κε' Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, κς' Ἄγαβος. Καὶ ἄλλοι (26) ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ γεγόνασι προφῆται. κζ' Ἀΐας, κη' [Ἰηοῦ (27)] υἱὸς Ἀνανί.

ΚΕΦΑΛ. ΙϚ'. — *Τίνες προφήτιδες γυναῖκες γεγόνασιν.*

α' Σάῤῥα, β' Ῥεβέκκα, γ' Μαρία ἡ τοῦ Μωϋσέως ἀδελφὴ, δ' Σεπφόρα ἡ τοῦ Μωϋσέως γυνὴ, ε' Δεβόῤῥα, ἡ τὸν Βαρὰκ ἐπὶ τὸν πόλεμον στείλασα, ς' Ὀλδᾶ, ζ' Ἄννα ἡ τοῦ Σαμουὴλ μήτηρ. Καὶ ἐπὶ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου· η' Ἐλισάβετ, καὶ Μαρία ἡ
B Θεοτόκος, καὶ Ἄννα θυγάτηρ Φανουὴλ ἐκ φυλῆς Ἀσήρ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.—Α'. *Τίνες εὐσεβεῖς γεγόνασι βασιλεῖς.*

α' Δαβὶδ, β' Ἀσὰ, γ' Ἰωσαφὰτ, δ' Ἐζεκίας, ε' Ἰωσίας. Σολομὼν δὲ καὶ Ὀζίας πρὸς τὸ γῆρας ὠλιγώρησαν, ὁ μὲν γυναιξὶν ἐθνικαῖς ὑπαχθεὶς, ὁ δὲ ἱερατεύσασθαι ὑπερηφανήσας.

Β'. *Τίνες βασιλεῖς ἐδυσσέβησαν.*

α' Ἰωρὰμ, β' Ὀχοζίας, γ' Ἰωὰς, δ' Ἀμασίας, ε' Ἰωάθαμ, ς' Ἄχαζ, ζ' Μανασσῆς, η' Ἀμὼν, θ' Ἰάχας, ι' Σεδεκίας. Σαοὺλ δὲ ὁ τῆς βασιλείας ἐναρξάμενος, φθονῶν τῷ Δαβὶδ ἐξέπεσε τῆς εὐσεβείας, καὶ Θεοῦ ἀνηκούστησε, καὶ τέλος ἐγγαστρι-
C μύθῳ προσπέφευγε.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'. — *Τίνες ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ γεγόνασι.*

α' (28) Σεδεκίας υἱὸς Χανὰ, ὁ μετὰ τῶν τετρακοσίων ψευδοπροφητῶν τῆς Ἰεζάβελ ἀπατῶν τὸν Ἀχαὰβ εἰς τὴν Ῥεμὼθ, πόλιν τοῦ Γαλαὰδ, παράληψιν.

β' Οἱ υ' τῆς Ἰεζάβελ προφῆται, οὓς Ἠλίας ἀπελέγξας, διὰ τοῦ λαοῦ διεχειρίσατο.

γ' Πασχὼρ, ὁ τὸν Ἰερεμίαν ἐγκλείσας ἐν φυλακῇ, ὡς πρὸς τὸν Ναβουχοδονόσορ καταφεύγοντα.

δ' Ἀνανίας υἱὸς Ἀλὼμ, ὁ τὰ τοῦ Ἰερεμίου ξύλινα κλοιὰ συντρίψας, ἐν ὑποδείγματι τοῦ τὸν Βαβυλώνιον συντρίβεσθαι.

D ε' Σαμαίας, ὁ ἐν Βαβυλῶνι αἰχμάλωτος, ὁ καὶ Σοφονίᾳ τῷ ἱερεῖ γράφων ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, τιμωρεῖσθαι τὸν Ἱερεμίαν, ὡς τοῖς ἐν Βαβυλῶνι γράφοντα, τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποτείνειν.

ς' Ἀχὰβ υἱὸς Κουλίου.

ζ' Καὶ Σεδεκίας Μαασίου κατὰ τοῦ Ἱερεμίου προφητεύοντες.

[64] Act. xi, 28. [65] III. Reg. xiv, 18. [66] III Reg. xxii, 12. [66] Jerem. xxxviii, 1, 6. [67] Jerem. xxviii, 1. 10. [68] Jerem. xxix, 24. [69] ibid. 21. [70] ibid.

(26) Aliena hæc margine in textum videntur immigrasse.

(27) Hoc nomen deest in Græco Fabricii, occurrit in versione. Quare videatur a typogr. omissum. Apud Clement. *Strom.* i, p. 326, Ἰοῦ, υἱὸς Ἀνανίου, *Iu filius Ananiæ.*

(28) Hic in Græco numeri desiderantur, quos commodi gratia adjecimus.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

η' Ἰεζονίας ὁ τοῦ Ἀσσούρ.

θ' Καὶ Φαλτίας ὁ τοῦ Βεναίου, παρὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ σημαινόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. — *Τίνες ἐξῆρχον τῶν φυλῶν κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς Αἰγύπτου* (29).

α' Τῆς μὲν Λευϊτικῆς φυλῆς, Μωϋσῆς καὶ Ἀαρών. β' τῆς δὲ Ἰούδα, Ἀμιναδάβ· γ' τῆς δὲ Ῥουβὶν, Ἐλιούζ· δ' τῆς δὲ Συμεὼν, Σαρισαλαί· ε' τῆς δὲ Ἰσάχαρ, Δωγάρ· ς' τῆς δὲ Ζαβουλὼν, Χελλών· ζ' τῆς Ἐφραῒμ, Σεμιούλ· η' τῆς Μανασσῆ, Φαλασσούρ· θ' τῆς Βενιαμὶν, Γαδεών. ι' τῆς Δὰν, Ἀμισαλᾶν. ια' τῆς Ἀσὴρ, Ἐχρᾶν· ιβ' τῆς Γὰδ, Ῥαγουήλ· ιγ' τῆς Νεφθαλὶμ, Ἐλάμ· Οὗτοι οἱ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἡγούμενοι, φύλαρχοι τοῦ λαοῦ, οἳ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀπέθανον.

B **ΚΕΦΑΛ. Κ'. — *Τίνας ἔσχε Μωϋσῆς υἱοὺς, καὶ ἐκ τίνος.***

Ἐκ Σεπφόρας τῆς θυγατρὸς Ἰωθὼρ ἱερέως Μαδιὰν, α' Γηρσὼν, β' Ἐλιέζερ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'. — *Τίνας Ἀαρὼν ἔσχεν υἱούς.*

Ἐκ τῆς Ἐλισάβετ θυγατρὸς Ἀμιναδὰβ ἀδελφῆς δὲ Ναασσὼν, οἳ καὶ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα κατάγονται, α' τὸν Ναδὰβ, β' τὸν Ἀβιοὺδ, γ' τὸν Ἐλεάζαρ, δ' τὸν Ἰθάμαρ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ ἔθνη, ἃ ὁ λαὸς ἐκληρονόμησεν.*

Χαναναῖον, Εὐαῖον, Γεργεσαῖον, Ἰεβουσαῖον, Χετταῖον, Ἀμοῤῥαῖον, Φερεζαῖον.

C **ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'. — *Τίνας, καὶ τίνων ἐθνῶν βασιλεῖς ὁ λαὸς ἀπέκτεινεν* (30).**

α' (31). Ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως ἐκτάσει τῶν χειρῶν, Ἀμαλήκ.

β'. Διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὸν Ἀδωνιβέζεκ βασιλέα Ἱερουσαλήμ.

γ' Καὶ τὸν Ἰλὰμ βασιλέα Χεβρῶν.

δ' Καὶ τὸν Φειδὼ βασιλέα Ἱεριμούς.

ε' Καὶ τὸν Σιφὰ βασιλέα Λάχης.

ς' καὶ τὸν Δαμὶς βασιλέα Ὀδαλλάμ.

ζ' Καὶ τὸν Ἰαβὶν βασιλέα Ἀσσόρ.

η' Καὶ βασιλέα Σομόρων.

θ' Καὶ βασιλέα Ζίφ. Καὶ ἄλλους βασιλεῖς ἕως τῆς Σιδωνίας, τοὺς πάντας ὁ Ἰησοῦς ἀνεῖλεν, βασιλεῖς κθ'. τὸν δὲ Σηὼν βασιλέα τῶν Ἀμοῤῥαίων Μωϋσῆς D ἀνεῖλε, καὶ τὸν Ὢγ βασιλέα τῆς Βασάν. Καὶ ὁ Ἰούδας δὲ ἀπέκτεινε τὸν Ἀδωνιβεζὲκ, οὗ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν πρότερον ἐξέτεμεν. Ὅ τε Γοθονιὴλ ὁ κριτὴς, τὸν Χουσὰρ ἑλὼν βασιλέα Συρίας. Καὶ ὁ Ἀὼδ ὁ ἀμφοτεροδέξιος τὸν Αἰγλὼμ βασιλέα Μωαβιτῶν, δόλῳ διαχρησάμενος αὐτὸν τῇ λαιᾷ χειρί. Δεβόῤῥα δὲ τοῦ Βαρὰκ, τὸν Σισάρα βασιλέα Ἰακὶς, ὃν Ἰαὴλ γυνὴ, πασσάλῳ διὰ τῶν ὤτων διήλασε. Γεδεὼν δὲ τὸν Ὠρὴμ Μαδιὰμ βασιλέα. Καὶ Ἰεφθαὲ τὴν τοῦ Ἀμαλὴκ βασιλείαν.

A 8 Jezonias filius Assur,

9 et Phaltias filius Benæi, quos indigitat Ezechiel [71].

CAP. XIX. — *Quinam præfuerunt tribubus in exitu ab Ægypto.*

1 Præfuit Leviticæ tribui, Moyses et Aaron, 2 Judæ, Aminadab, 3 Rubin, Eliuz, 4 Simeon, Sarisalæ, 5 Isachar, Dogar, 6 Zabulon, Chellon, 7 Ephraim, Semiul, 8 Manasse, Phalassur, 9 Benjamin, Gadeon, 10 Dan, Amisalan, 11 Aser, Echran, 12 Gad, Rhaguel, 13 Nephthalim, Elam. Isti in exitu fuere duces, principes tribuum populi, qui etiam in deserto mortui sunt.

B **CAP. XX. — *Quosnam suscepit liberos Moyses, et a qua.***

Ex Sepphora filia Jothor sacerdotis Madian, 1 Gersom, 2 Eliezer.

CAP. XXI. — *Quos habuit filios Aaron.*

Ex Elisabet filia Aminadabi, sorore Naassonis, qui etiam ex tribu Juda ducuntur, 1 Nadab, 2 Abiud, 3 Eleazar, 4 Ithamar [72].

CAP. XXII. — *Quæ sunt gentes quas populus hæreditavit.*

Chananæa, Evæa, Gergesæa, Jebusæa, Chetæa, Amorrhæa, Pherezæa.

C **CAP. XXIII. — *Quosnam, et quarumnam gentium reges populus interfecit.***

1 Sub Moyse quando manus expandit, Amalek [73].

2 Per Jesum Nave, Adonibezec regem Jerusalem [74].

3 Ilam regem Hebron [75].

4 Phido regem Jerimus.

5 Sipha regem Laches.

6 Et Damis regem Odollam.

7 et Jabin regem Assor,

8 et regem Somoron,

9 et regem Ziph. Itemque alios reges usque ad Sidoniam, quos omnes Jesus interfecit : reges nempe xxix. At Seon Amorrhæorum regem Moyses D interfecit, etiamque Og regem Basan. Judas vero interfecit Adonibezec, cujus extremitates pedum prius truncavit. Gothoniel quoque Judex, interemit Chusan regem Syriæ [76]. Et Aod ambidexter occidit Æglom regem Moabitarum, dolose interficiens eum sinistra manu [77]. Deborrha Baraci sustulit Sisaram imperatorem Jacis, quem Jael clavo per tempora adacto peremit [78]. Gedeon autem e medio sustulit Orem regem Madiam [79]. Jephthae quoque evertit regnum Amalec.

[71] Jerem. xi, 1. [72] Exod. vi, 23. [73] Exod. xvii, 11, 13. [74] Judic. i, 1. [75] Jos. x, 3. [76] Jud. iii, 10. [77] ibid. 21. [78] Jud. iv, 21. [79] Jud. [illegible], 25.

(29) Confer Num. i et xxxiv.
(30) Confer Josue cap. xii.

(31) Numeri hic a textu aberant.

Digitized by Google

CAP. XXIV. — *Quot et quæ gentes ortæ sunt a tribus filiis Noe, Sem, Cham, Japheth.*

1 Hebræi, 2 Assyrii, 3 Persæ, 4 Medi, 5 Arabes, 6 Madianitæ, 7 Adiabeni, 8 Taini, 9 Palæstini, 10 Saraceni, 11 Magi, 12 Caspii, 13 Albani, 14 Indi, 15 Æthiopes, 16 Ægyptii, 17 Libyes, 18 Chaggæi, 19 Chananæi, 20 Pherezæi, 21 Evæi, 22 Amorrhæi, 23 Gergesæi, 24 Jebusæi, 25 Idumæi, 26 Samaritæ, 27 Phœnices, 28 Syri, 29 Cilices, 30 Cappadoces, 31 Armenii, 32 Iberi, 33 Bebraui, 34 Scythæ, 35 Colchi, 36 Samni, 37 Bospori, 38 Abbiani, 39 Isauri, 40 Lycaones, 41 Pisidæ, 42 Galatæ, 43 Paphlagones, 44 Phryges, 45 Græci sive Achæi, 46 Thessali, 47 Macedones, 48 Thraces, 49 Mausi, 50 Bessi, 51 Dardani, 52 Sarmatæ, 53 Germani, 54 Pannonii, 55 Pæones, 56 Norici, 57 Dalmatæ, 58 Romani, 59 Ligures, 60 Galli vel Celtæ, 61 Hispani vel Tyreni, 62 Margi, 63 Macuaci, 64 Seleuci, 65 Afri, 66 Mazices, 67 Garamantes sive Borades, qui usque ad Æthiopiam protenduntur.

A ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. — *Πόσα ἔθνη καὶ τίνα συνέστη ἀπὸ τῶν τριῶν τοῦ Νῶε παίδων, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ* (32).

α' Ἑβραῖοι, β' Ἀσσύριοι, γ' Πέρσαι, δ' Μῆδοι, ε' Ἄραβες, ς' Μαδιανοὶ, ζ' Ἀδιαβηνοὶ, η' Ταϊνοὶ, θ' Παλαιστινοὶ, ι' Σαραχηνοὶ, ια' Μάγοι, ιβ' Κάσπιοι, ιγ' Ἀλβανοὶ, ιδ' Ἰνδοὶ, ιε' Αἰθίοπες, ις' Αἰγύπτιοι, ιζ' Λίβυες, ιη' Χαγγαῖοι, ιθ' Χαναναῖοι, κ' Φερεζαῖοι, κα' Εὐαῖοι, κβ' Ἀμοῤῥαῖοι, κγ' Γεργεσαῖοι, κδ' Ἰεβουσαῖοι, κε' Ἰδουμαῖοι, κς' Σαμαρεῖς, κζ' Φοίνικες, κη' Σύροι, κθ' Κίλικες, λ' Καππαδόκαι, λα' Ἀρμένιοι, λβ' Ἴβηρες, λγ' Βεβρανοὶ, λδ' Σκύθαι, λε' Κολχοὶ, λς' Σαμνοὶ, λζ' Βόσποροι, λη' Ἀββιανοὶ, λθ' Ἴσαυροι, μ' Λυκάονες, μα' Πισίδαι, μβ' Γαλάται, μγ' Παφλαγόνες, μδ' Φρύγες,
B με' Ἕλληνες οἱ καὶ Ἀχαιοὶ, μς' Θεσσαλοὶ, μζ' Μακεδόνες, μη' Θρᾷκες, μθ' Μαυσοὶ, ν' Βεσσοὶ, να' Δαρδανοὶ, νβ' Σαρμάται, νγ' Γερμανοὶ, νδ' Παννόνιοι, νε' Παίονες, νς' Νωρικοὶ, νζ' Δαλμάται, νη' Ῥωμαῖοι, νθ' Λίγυρες, ξ' Γάλλοι οἱ καὶ Κελτοὶ, ξα' Σπανοὶ οἱ καὶ Τυρηνοὶ, ξβ' Μαργοὶ, ξγ' Μακουακοὶ, ξδ' Σελευκοὶ, ξε' Ἄφροι, ξς' Μάζικες, ξζ' Γαράμαντες οἱ καὶ Βοράδες, ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἐκτείνουσιν

CAP. XXV. — *Libri* XXII, *qui Vetus constituunt Testamentum.*

1 *Briseth*, quod significat, In principio fecit.
2 *Uelesmoth*, Hæc sunt nomina.
3 *Uekra*, Et vocavit.
4 *Ammesphecodim*, Numeri.
5 *Eleadebarim*, Deuteronium : Hi sunt sermones.
6 *Issue Benune*, Jesus filius Nave.
7 *Josophatim*, Judices.
8 *Ruth.*
9 *Samuel*, quod interpretatur, *Vocatus*
10 *Uammelech Dabid*, Rex David.
11 *Dabre Jammem*, Verba dierum.
12 *Esdras*, quod significat Adjutor, liber
13 *Sepharthellim*, Liber psalmorum.
14 *Meldoth*, Proverbia.
15 *Koeleth*, Ecclesiæ figura.
16 *Sir assirim*, Canticum canticorum.
17 *Prophetæ* XII.
18 *Iesaias.*
19 *Jeremias.*
20 *Jezechiel.*
21 *Daniel.*
22 *Job.*

Præter hos; Esther, et Machabaici libri, qui inscribuntur *Sarbeth Sabanaiel.*

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. — *Τὰ ἐν τῇ Παλαιᾷ ἐνδιάθετα βιβλία κβ'* (33).

α' *Βρισὴθ*, ὅπερ ἐστὶν, *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν.*
β' *Οὐελεσμὼθ*, ὅ ἐστι, Ταῦτα τὰ ὀνόματα.
γ' *Οὐεκρὰ*, ὅ ἐστι, Καὶ ἐκάλεσεν.
δ' *Ἀμμεσφεκοδὶμ* (34), ὅ ἐστιν, Ἀριθμοί.
C ε' *Ἐλεαδεβαρὶμ*, Δευτερονόμιον, Οὗτοι οἱ λόγοι.
ς' *Ἰσσοῦε Βενουνῆ*, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ.
ζ' *Ἰωσοφατὴμ*, Κριταί.
η' *Ῥοὺθ.*
θ' *Σαμουὴλ*, ὅπερ ἡρμηνεύθη, Ὁ κλητός.
ι' *Οὐαμμέλεχ Δαβὶδ*, ὅ ἐστι, Βασιλεὺς Δαβίδ.
ια' *Δαβρὴ Ἰαμμὴμ*, ὅ ἐστι, Λόγοι ἡμερῶν.
ιβ'. *Ἔσδρας*, ὅπερ ἐστὶ, Βοηθὸς, βίβλος.
ιγ' *Σεφαρθελλὶμ*, ὅ ἐστι, Βίβλος ψαλμῶν.
ιδ' *Μελδὼθ*, Παροιμίαι.
ιε' *Ὁ Κωέλεθ*, Ἐκκλησίας τύπος (35).
ις' *Σὶρ ἀσσιρὶμ*, Ἆσμα ᾀσμάτων.
ιζ' *Προφῆται ιβ'.*
ιη' *Ἠσαΐας.*
ιθ' *Ἱερεμίας.*
D κ' *Ἰεζεκιήλ.*
κα' *Δανιήλ.*
κβ' *Ἰώβ.*

Ἔξω δὲ τούτων· Ἐσθὴρ, καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ, ἅπερ ἐπιγέγραπται, *Σαρβὴθ Σαβαναιέλ* (36).

CAP. XXVI. — *Nomina et interpretatio litterarum Hebraicarum.*

א *Alph*, Doctrina. ב *Beth*, domus. ג *Gimel*, pleni-

ΚΕΦΑΛ. ΚϚ'. — *Ὀνομασίαι καὶ ἑρμηνεία τῶν παρ' Ἑβραίοις στοιχείων* (37).

Ἄλφ, μάθησις. *Βὲθ*, οἴκου. *Γίμελ*, πλήρωσις.

(32) Præter Josephum et Bochartum, confer Cosmam Indicopleusten, et Paraphrasin Paralip. a Wilkinsio editam.

(33) Ex veteribus alii XXII, juxta numerum litt. Hebraici alphabeti, alii XXIV, quot nempe fuere seniores Apocalyptici, numerant libros SS. Scripturæ. Utut sit sub aliis alii semper censeri putandi sunt. Quare Paralip. v. g. excludere non est censendus Joseppus.

(34) Al. ἀμμεσφεκκωδείμ. Puto esse המתפקדים *hammith pakkedim*, recensiti.

(35) Forte Ἐκκλησιαστής.

(36) Al. *Sarbeth Sarbaneel*, quod videtur diversimode posse interpretari.

(37) Confer S. Ambrosium in psal. CXVIII.

Digitized by Google

Δάλεθ, δέλτων. Ἡ, αὕτη. Οὐαὺ, ἐπ' αὐτῇ. Ζαΐ, ζῇ. Ἡθ, ζῶν. Τὴθ, καλή. Ἰὼθ, ἀρχή. Κὰφ, ὅμως. Λάμεδ, μάθετε. Μὴν, ἐξ αὐτῶν. Νοὺν, αἰώνια. Σάμεχ, βοήθεια. Αἶν, πηγὴ ἢ ὀφθαλμοί. Φῆ, στόμα. Σαδὶ, δικαιοσύνη. Κὼφ, κλῆσις. Ῥῆς, κεφαλῆς. Σὶν, ὀδόντες. Ταῦ, σημεῖα. Ὁμοῦ ἀπαρτίζει τοιαύτην διάνοιαν· *Μάθησις οἴκου, πλήρωσις δέλτων, αὐτῇ ζῇ ὁ ζῶν· καλὴ ἀρχὴ, ὅμως μάθετε ἐξ αὐτῶν αἰώνια. Βοήθεια ὀφθαλμοῦ, στόμα καὶ δικαιοσύνη, κλῆσις κεφαλῆς καὶ ὀδόντων σημεῖα.*

A ludo. ד *Daleth*, librorum. ה *He*, ista. ו *Uau*, in ipsa. ז *Zain*, vivit. ח *Heth*, vivens. ט *Teth*, pulchra. י *Jod*, principium. כ *Kaph*, tamen. ל *Lamed*, discite. מ *Men*, ex ipsis. נ *Nun*, æterna. ס *Samech*, auxilium. ע *Hain*, fons *vel* oculi. פ *Phe*, os. צ *Sadi*, justitia. ק *Koph*, vocatio. ר *Rhes*, capitis. ש *Sin*, dentes. ת *Thau*, signa. Simul junctæ efficient hujusmodi sententiam : *Doctrina domus, plenitudo librorum est; hac vivit quicunque vivit. Bonum est principium, attamen discite ex ipsis æterna. Auxilium oculi est os et justitia, vocatio capitis et dentium signa.*

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. — *Μῆνες Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Μακεδόνων, Ῥωμαίων* (38).

δ' *Νησὰν*, Φαρμουθὶ, Ξανθικὸς, Ἀπρίλλιος.
B ε' *Εἰὰρ*, Πάχων, Ἀρτεμίσιος, Μάϊος.
ς' *Σιουὰν*, Παϋνὶ, Δέσιος, Ἰούνιος.
ζ' *Θαμοὺζ*, Ἐπιφὶ, Πάμενος, Ἰούλιος.
η' *Ἀβ*, Μεσορῆ, Λῶος, Αὔγουστος.
θ' *Ἐλοὺλ*, Θώθ, Γορπιαῖος, Σεπτέμβριος.
ι' *Ὀσρὶ* (39), Φαοφὶ, Ὑπερβερεταῖος, Ὀκτώβριος.
ια' *Μαρσαβᾶν*, Ἀθὺρ, Δῖος, Νοέμβριος.
ιβ' *Χασελεῦ*, Χοϊὰκ, Ἀπηλλαῖος, Δεκέμβριος.
α' *Τηβὴθ*, Τύβυ, Αὐδυναῖος, Ἰανουάριος.
β' *Σαβὰθ*, Μεχὴρ, Περίτιος, Φευρουάριος.
γ' *Ἀδὰρ*, Φαμενουθὶ, Δύστρος, Μάρτιος.

CAP. XXVII. — *Menses Hebræorum, Ægyptiorum, Macedonum, Romanorum.*

4 *Nesan*, Pharmuthi, Xanthicus, Aprilis.
5 *Jar*, Pachon, Artemisios, Maius.
6 *Sivan*, Payni, Desius, Junius.
7 Thamuz, Epiphi, Panemus, Julius.
8 *Ab*, Messore, Lous, Augustus.
9 *Elul*, Thoth, Gorpiæus, September.
10 *Osri*, Phaophi, Hyperberetæus, October.
11 *Marsaban*, Athyr, Dius, November.
12 *Chaseleu*, Choiac, Apellæus, December.
1 *Tebeth*, Tyby, Audinæus, Januarius.
Sabath, Mecher, Peritius, Februarius.
3 *Adar*, Phamenuthi, Dystrus, Martius.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. — *Ὅπως τὸ ἱερὸν κατεσκευάζετο χρίσμα.*

(40) Ἄνθους σμύρνης ἐκλεκτῆς σίκλοι (41) φ'. C Ποιεῖ γόμορ...... κε...... γινονὶ, θθ'. τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ σταθμῷ ὁ σίκλος ὁ εἷς νόαρ, ἤγουν θθ'. ἐξ. Κιναμώμου εὐώδους τὸ C· σίκλοι σν'. Γο Γο. ξβC. γίνονται θθε'. Καλάμου εὐώδους σίκλοι σν'. θθε'. ἴρεως σίκλοι· φ'· θθτ'· ἐλαίου ἐξ ἐλαιῶν, εἶν· ποιεῖ. χθ, ὁμοῦ ἀλλ.

CAP. XXVIII. — *Quomodo comvonebatur sanctum chrisma.*

Floris myrrhæ electæ, sicli D. Facit gomor .... xxv................ eorum qui sunt in tabernaculo sancto. siclus unus.................. Cinamomi bene olentis dimidium sicli CCL......... fiunt..... Calami bene olentis, sicli CCL....... Ireos sicli D....... Olei ex olivis, Hin. Facit DCIX. simul......

Ὅπως τὸ ἱερὸν κατεσκευάζετο θυμίαμα.

Στακτὴν, ὄνυχα, χαλβάνην, λίβανον, δάφνην, ἴσον ἴσῳ, φησὶν, ἔσται.

Quomodo conficiebatur sacrum thymiama?

Capiebant Stacten, onycha, galbanum, thus, daphnen; æquali pondere omnia, inquit, erunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'. — *Τίνες γεγόνασιν γίγαντες.*

Πρῶτοι ἐκεῖνοι, οἱ ταῖς θυγατράσιν τῶν ἀνδρῶν συμπλακέντων τῶν δαιμόνων, γεννηθέντες, δι' οὓς καὶ ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐτῶν γεγονότων αὐτῶν, περὶ ὧν καὶ Μωϋσῆς φησιν· D *Ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί.*

Δεύτερος ὁ Νεβρὼδ ὁ κυνηγὸς, ὁ τῆς Βαβυλῶνος ἀρξάμενος βασιλεὺς, περὶ οὗ καὶ Μωϋσῆς μέμνηται ὡς ἐν παραδείγματι μυθευομένου, λέγων· *Διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς Νεβρὼδ γίγας κυνηγὸς ἔναντι τοῦ Θεοῦ.*

CAP. XXIX. — *Qui fuerint gigantes.*

Primi illi, qui, cum filiabus hominum coeuntibus dæmoniis, natisunt, propter quos accidit etiam diluvium, quum annorum essent centum et viginti. De quibus etiam Moyses dicit : *Hi sunt gigantes illi a sæculo, viri famosi* [80].

Deinde *Nebrod* venator, qui primus Babylone regnavit, cujus etiam meminit Moyses, tanquam hominis in proverbio positi, dum ait : *Propterea dicent : Ut Nebrod gigas venator coram Deo* [81].

[80] Gen. VI, 4. [81] Gen. X, 9.

(38) Confer Petavium in *Doctr. temp.* et Beveregium in *Element. chronol.*
(39) Lege Θισρί.
(40) Totum hoc caput, vitio codicis corruptissimum, vix legi potuit. Confer. Exod. XXX, 23.
(41) Siclus, teste S. Hieronymo, ponderabat semunciam Romanam, quæ inito calculo a viris doctis, ponderabat quantum quatuor aurei Veneti, quos appellant zecchinos (*sequins*) quorum singulis tribuuntur grana 68, plus minus. Gomor vulgo æstimatur drachmis 768

Digitized by Google

Fuerunt etiam in Astaroth Charnem gigantes, A quos cecidit Chodollogomor rex Ellam.

Postea in Chebron tres Sennad filii : quos Chaleb filius Jephone, accepta in hæreditatem civitate, funditus perdidit.

Temporibus quoque David regis exstiterunt gigantes quatuor, quos etiam interfecerunt Davidis duces : Jesbe, quem sustulit Abisa; Seth, quem sustulit Soboches filius Astothi; Elæan, quem sustulit Ariog Bethleemites. Quartus autem cæteris potior, vir ille senos habens digitos, quem cecidit Jonathan filius Samææ fratris David.

Goliath quoque Chettæus inter gigantes censetur, quem junior David cum esset funda percussum interfecit : cujus etiam hastam arripiens, ceu donarium suspendit in Tabernaculo Dei [82]. B

CAP. XXX. — *Quinam fuerunt multorum liberorum patres.*

Jacob tredecim habuerat liberos.

Gedeon judex LXX, quos etiam e medio sustulit nothus filius ejus Abimelech, cum sibi populi regimen conciliasset.

Jair, judex Galaatides [83], XXXII filios ipse quoque procreavit.

Labdon, qui et ipse judex [84] fuit, filiorum XXX pater exstitit.

David rex XXII liberos habuit universim.

Roboam filius Solomonis, procreavit filios XXVIII, et filias LX [85].

Abias filius ejus habuit filios XXII et filias XIII [86]. C

Achaad rex Israel liberos genuit LXX [87] quos occidit Jeu.

CAP. XXXI. — *Quomodo partitus est populus terram promissionis, ut Jesus Nave illis forte distribuerat.*

Tribus Rubim et Gad et dimidia tribus Manasse. Primi isti a Moyse regionem transjordanicam acceperunt, quæ prius Amorrhæorum erat et Raphin, Basanitidem universam.

Tribus Manasse : altera dimidia tribus, regionem ea quoque transjordanicam circa Gadaram, quæ Gergesæorum erat, et quæ nunc dicitur Scythopolis usque ad maritima Dor, *accepit.*

Tribus Juda habuit regionem universam quæ D jacet ad septentriones Idumææ, porrigiturque usque ad Sodomitin : cujus maritimæ civitates fuere Gaza et Ascalon.

Tribus Symeon Idumæam, quæ finitimam habet Ægypto et Arabiæ maritimam regionem ultra Gazam positam.

Tribus Benjamin habuit Jericho et Bethel et Hierosolyma usque ad mare. In angusto tractu qui

Ἐγένοντο δὲ καὶ ἐν Ἀσταρὼθ Χαρνὲμ γίγαντες, οὓς κατέκρυψε (42) Χοδολλογόμορ βασιλεὺς Ἐλλάμ.

Μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Χεβρὼν τρεῖς οἱ τοῦ Σεννὰδ (43) υἱοί· οὕστινας Χάλεβ ὁ τοῦ Ἰεφωνῆ, λαβὼν ἐν κλήρῳ τὴν πόλιν, ἐξωλόθρευσε.

Καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Δαβὶδ γεγόνασι γίγαντες δ', οὓς καὶ ἀναιροῦσιν οἱ τοῦ Δαβὶδ στρατηγοί· Ἰεσβῆ, ὃν ἀνεῖλεν Ἀβισά· Σὴθ, ὃν ἀνεῖλε Σοβοχῆς ὁ Ἀστοθοῦ· Ἐλαῖαν, ὃν ἀνεῖλεν Ἀριὼγ ὁ Βηθλεεμίτης· Τέταρτος δὲ μᾶλλον ὁ ἑξαδάκτυλος, ὃν ἐπάταξεν Ἰωνάθαν υἱὸς Σαμαίου, ἀδελφοῦ Δαβίδ.

Καὶ Γολιὰθ δὲ ὁ Χετταῖος ἐν τοῖς γίγασιν ἀριθμεῖται, ὃν νέος ὢν Δαβὶδ σφενδονίσας ἀνεῖλεν· οὗ καὶ τὸ δόρυ ἀνελόμενος, ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἱερόν.

ΚΕΦΑΛ. Λ'. — *Τίνες πολύπαιδες γεγόνασιν.*

Ἰακὼβ τρεῖς καὶ δέκα παῖδας ἐσχήκει.

Γεδεὼν ὁ κριτὴς ο', οὓς καὶ ἀνεῖλεν ὁ νόθος αὐτοῦ παῖς Ἀβιμέλεχ, τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ τοῦ λαοῦ περιποιούμενος.

Ἰαεὶρ ὁ κριτὴς ὁ Γαλααδίτης λβ' παῖδας καὶ οὗτος ἐσυστήσατο.

Λάβδων καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς κριταῖς γεγονὼς, λ' πατὴρ παίδων γέγονεν.

Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς κβ' τοὺς πάντας.

Ῥοβοὰμ ὁ τοῦ Σολομῶνος υἱὸς, υἱοὺς κη' καὶ θυγατέρας ξ'.

Ἀβίας υἱὸς [αὐτοῦ (44)] υἱοὺς κβ' καὶ θυγατέρας ιγ'.

Ἀχαὰβ ὁ τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεὺς ο' υἱοὺς, οὓς ἀπέκτεινεν Ἰηοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.—*Ὅπως κατενεμήθη ὁ λαὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ὁ Ναυῆ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐκληροδότησεν.*

Φυλὴ Ῥουβὶμ καὶ Γὰδ, καὶ ἥμισυ φυλῆς Μανασσῆ. Πρῶτοι οὗτοι παρὰ Μωϋσέως τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν παρειλήφασιν, τὴν πρότερον οὖσαν Ἀμορῥαίων καὶ Ῥαφὶμ, τὴν Βασσααν῀ιτιν ἅπασαν.

Φυλὴ Μανασσῆ, τὸ ἕτερον ἥμισυ σκῆπτρον, πέραν καὶ τοῦτο τοῦ Ἰορδάνου περὶ Γαδάραν Γεργεσαίων χώραν, καὶ τὴν νῦν λεγομένην Σκυθόπολιν, μέχρι τῆς παραλίας Δὼρ (45).

Φυλὴ Ἰούδα, τὴν ἐπάνω τῆς Ἰδουμαίας χώραν ἅπασαν, διήκουσαν μέχρι τῆς Σοδομίτιδος, πόλεις δὲ κατὰ θάλασσαν ἔχουσαν, Γάζαν καὶ Ἀσκάλωνα.

Φυλὴ Συμεὼν, τὴν Ἰδουμαίαν, τὴν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀραβίᾳ πρόσορον ἔχουσαν παράλιον (46), τὴν ἐπέκεινα Γάζης.

Φυλὴ Βενιαμὶν, Ἱεριχοῦντα καὶ Βεθὴλ, καὶ Ἱεροσόλυμα ἕως θαλάσσης, ἐν στενῷ ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου

[82] I Reg. XXI, 9. [83] Jud. X, 3, τοῖς Ο'. [84] Jud. XII, 13. [85] II Paral. XI, 21. [86] II Paral. XIII, 21. [87] IV Reg. X, 7.

(42) Ex Gen XIV, 5, lege κατέκοψε.
(43) Lege Ἐνάκ, Jud. I, 20.
(44) Deerat in Græco, exstat in versione Fabric.
(45) Ms. παρὰ Αἴδωρον.
(46) Ms. πρὸς ὅρον ἔχουσα παρ' ἄλλον.

Digitized by Google

ποταμοῦ μέχρι Γαβαὼ, Εὐαίων, Ἀμοῤῥαίων περὶ Βεθὴλ, Ἰεβουσαίων περὶ Ἱερουσαλήμ.

Φυλὴ Ἐφραίμ, ἀπὸ Βεθὴλ ἐπὶ τὸ μέγα πεδίον, μέχρι Γαζάρων, ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου, Φερεζαίων, Ἀμοῤῥαίων, Σαμοῤῥαίων (47).

Φυλὴ Ἰσσάχαρ, Κάρμηλον τὸ ὄρος καὶ Ἰταβύριον (48) ὄρος, τέρμονα τὸν ποταμὸν ἔχοντες. Φερεζαίων καὶ αὕτη ἡ χώρα.

Φυλὴ Ζαβουλὼν, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς Γεννησαρίτιδος λίμνης, καὶ τὴν κοιλάδα καλουμένην. Φερεζαίων καὶ ὅδε ὁ χῶρος.

Φυλὴ Ἀσὴρ, τὰ περὶ Σιδῶνα τετραμμένα, ἐν οἷς καὶ πόλις Ἄρκης. Χαναναίων ἡ χώρα.

Φυλὴ Νεφθαλεὶμ, τὰ περὶ Δαμασκὸν, Γαλιλαίας καθύπερθεν καὶ τῶν Ἰορδάνου πηγῶν, αἳ τὸ ῥεῖν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχουσι. Τοῦτο Κιναίων ἡ χώρα.

Φυλὴ Δὰν, τὰ περὶ Ἄζωτον, Ἰαμνίαν καὶ Γίτταν, ἀπὸ Ἀκκάρωνος ἕως ὄρους, ἐξ οὗ ἡ Ἰούδα ἤρχεται φυλή. Αἱ δὲ κληρουχίαι πᾶσαι, ἀπὸ ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν ἐγένοντο τῶν πασῶν φυλῶν, καὶ τὴν παράλιον νειμαμένων Παλαιστίνης καὶ Φοινίκης.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'. — *Τίνες εἰσὶν αἱ φυγαδευτήριοι πόλεις, εἰς ἃς κατέφευγον οἱ ἀκούσιον φόνον δεδρακότες.*

Ἐν μὲν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν πεδίῳ φυλῆς Ῥουβὶμ· *Βοσορὴ* πρὸς (49) τῇ ἐρήμῳ.

Ἐν δὲ τῇ φυλῇ Γάδ· τὴν *Ῥαμὼθ*, πρὸς τῇ Γαλαὰδ χώρᾳ.

Ἐν τῇ φυλῇ Μανασσῇ· τὴν *Γαῦλον*, πρὸς τὴν Βασὰν χώραν.

Ἐν δὲ ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ· Κεδὲς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἐν ὄρει Νεφθαλεὶμ· καὶ τὴν Συχεὶμ, ἐν ὄρει Ἐφραίμ· καὶ τὴν *Χεβρὼν*, ἐν ὄρει Ἰούδα. Αὗται πόλεις ἕξ, ἀμφὶ τὸν Ἰορδάνην κείμεναι.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. — *Τίνες αἱ μητροπόλεις, αἱ τοῖς Λευΐταις ἀφορισθεῖσαι.*

Ἀπὸ φυλῆς *Ἰούδα*, καὶ φυλῆς *Συμεὼν*· πόλις Καριαθαρβὸκ, ἥ ἐστι Χεβρών· πόλις Ἐλώμ. Καὶ τὴν Τεέλλαν, καὶ τὴν Δαβὴρ, καὶ τὴν Ἄσαν, καὶ τὴν Ἀχὰν, καὶ τὴν Βεθσαμὶς, καὶ τὴν Ἐλβὰ, καὶ τὴν Βεθούρ.

Ἀπὸ φυλῆς *Βενιαμίν*· τὴν Γαβαὼν, καὶ τὴν Γαβεὲ (50), καὶ τὴν Ἀνὰχ, καὶ τὴν Γαλαμάθ. Αὗται πόλεις ιγ'.

Ἀπὸ φυλῆς *Ἐφραίμ*· τὴν Συχὲμ, καὶ τὴν Γαζὲρ, καὶ τὴν Γαβαῒν, καὶ τὴν Βεθορών. Αὗται πόλεις δ'.

Ἀπὸ φυλῆς *Δάν*· τὴν Ἐλθακὼλ, καὶ τὴν Γεβαὼν, καὶ Ἐδὼμ, καὶ τὴν Γεερέμ· καὶ αὗται πόλεις δ'.

Ἀπὸ ἡμίσους φυλῆς *Μανασσῆς*· τὴν Καναχὴ, καὶ τὴν Βετσάν. Αὗται πόλεις β'.

Ἀπὸ ἑτέρου ἡμίσους φυλῆς *Μανασσῆς*· τὴν Γαῦλον, καὶ τὴν Βοσσόρον. Καὶ αὗται πόλεις β'.

A pertingit ab Jordane fluvio usque ad Gabao, Evæorum sedes, Amorrhæorum circa Bethel; Jebusæorum circa Hierosolyma.

Tribus Ephræm : a Bethel prope magnam planitiem usque ad Gazara. Ab Jordane, sedes Pherezæorum, Amorrhæorum, Samorrhæorum.

Tribus Issachar : Carmelum montem et Itabyrium item montem, quibus flumen limites erant. Hic quoque tractus Pherezæorum fuit.

Tribus Zabulon : a flumine usque ad lacum Gennezaretidos. Item tractum qui Vallis dicebatur. Ista quoque regio Pherezæorum fuit.

Tribus Aser : regionem quæ vergit ad Sidonem, ubi et civitas Arces. Chananæorum fuit.

Tribus Nephthalim : regionem circa Damascum B ultra Galilæam et fontes Jordanis, qui in monte originem habent. Erat hæc Cinæorum regio.

Tribus Dan : tractus circa Azotum, Jamniam et Gittan, ab Accarone usque ad montem, unde incipiebat tribus Juda. Sortes porro omnes omnium tribuum fuerunt ab oriente ad occidentem, earum quoque quæ maritimam regionem accepere Palæstinæ et Phœnices.

CAP. XXXII. — *Quænam sunt refugii civitates, ad quas refugiebant quotquot involuntarium homicidium perpetrassent.*

In transjordanicis, in territorio tribus Rubin : *Bosor* ad desertum.

In tribu Gad : *Ramoth* in regione Galaad.

C

In tribu Manasse : *Gaulon* in Basanitide.

In reliquis novem tribubus cum dimidia : *Cedes* in Galilæa, in monte Nephthalim : et *Sychim* in monte Ephræm et *Chebron* in monte Juda. Hæ civitates sunt sex, circa Jordanem positæ.

CAP. XXXIII. — *Quæ sunt metropoles pro Levitis separatæ.*

Ex tribu *Juda* et tribu *Symeon* : Civitas Kariathàrboc, sive Chebron, et civitas Elom. Acceperunt etiam Teellam, et Daber, et Asan, et Achan, et Bethsamis, et Elba, et Bethur.

D Ex tribu *Benjamin* : Gabaon, et Gabec, et Anach, et Galamath. Hæ civitates XIII.

Ex tribu *Ephræm* : Sychem, et Gazer, et Gabain, Bethoron. Civitates IV.

Ex tribu *Dan* : Elthacol, et Gebaon, et Edon, et Geerem. Civitates IV.

Ex dimidia tribu *Manasse* : Canache, et Betsan. Civitates II.

Ex altera dimidia tribu *Manasse* : Gaulon, et Bossoron. Istæ quoque civitates II.

(47) Forte Χαναναίων.
(48) Ms. Ἰλαμύριον.

(49) Putem Βοσὸρ, ἡ πρός.
(50) Ita quidam codd. Jos. XXI, 17, al. Γαθέθ.

Digitized by Google

Ex tribu *Issachar :* Cisso, et Rhamath, et Debbatha, et Helie. Civitates IV.

'Απὸ φυλῆς *'Ισσάχαρ·* τὴν Κισσὼ, καὶ τὴν 'Ραμὰθ, καὶ τὴν Δεββαθὰ, καὶ τὴν 'Ηλίν. Αὗται πόλεις δ'.

Ex tribu *Aser :* Masala, et Abdoth, et Chelcath, et Raab. Civitates IV.

'Απὸ φυλῆς *'Ασὴρ·* τὴν Μασαλὰ, καὶ τὴν 'Αβδὼθ, καὶ τὴν Χελκὰθ, καὶ τὴν 'Ραάβ. Αὗται πόλεις δ'.

Ex tribu *Nephthalim :* Cedes in Galilæa, et Emath, et Carein. Civitates III.

'Απὸ φυλῆς *Νεφθαλεὶμ·* τὴν Κεδὲς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, καὶ τὴν 'Εμὰθ, καὶ τὴν Καρεΐν. Αὗται πόλεις γ'.

Ex tribu *Zabulon :* Jeccom, et Cassir, et Rhemmon, et Ellan. Civitates IV.

'Απὸ φυλῆς *Ζαβουλὼν·* τὴν 'Ιεκχὼμ, καὶ τὴν Κασσεὶρ, καὶ τὴν 'Ρεμμὼν, καὶ τὴν 'Ελλάν. Αὗται πόλεις δ'.

Ex tribu *Rubim :* trans Jordanem, Rosor, et Jazir, et Cedmoth, et Aphaath. Civitates IV.

'Απὸ φυλῆς *'Ρουβὶμ·* πέραν τοῦ 'Ιορδάνου, τὴν Βόσορ, καὶ τὴν 'Ιαζεὶρ, καὶ τὴν Κεδμὼθ, καὶ 'Αφαάθ. Αὗται πόλεις δ'.

Ex tribu *Gad :* Ramoth, et Matthanen, et Esebon, et Azir. Hæ quoque civitates IV.

'Απὸ φυλῆς *Γάδ·* τὴν 'Ραμὼθ, καὶ Μαθθανὴν, καὶ τὴν 'Εσεβὼν, καὶ τὴν 'Αζείρ. Καὶ αὗται πόλεις δ'.

CAP. XXXIV. — *Quasnam ceperunt civitates et reges, Jesus et Caleph fideles* [1].

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. — *Τίνας εἰλήφασι πόλεις καὶ βασιλεῖς, 'Ιησοῦς καὶ Καλὲφ οἱ πιστοί* (51).

1 Regem Jericho, 2 et regem Gai, quæ fuit prope Bethel, 3 Regem Jerusalem, 4 Regem Chebron, 5 Regem Lachis, 6 Regem Jerimuth, 7 Regem Gazer, 8 Regem Æglom, 9 Regem Ader.

α' (52) Τὸν βασιλέα 'Ιεριχὼ, β' καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαΐ, ἥ ἐστι πλησίον Βεθὴλ, γ' βασιλέα 'Ιερουσαλὴμ, δ' βασιλέα Χεβρῶν, ε' βασιλέα Λάχις, ς' βασιλέα 'Ιεριμοὺθ, ζ' βασιλέα Γαζὲρ, η' βασιλέα Αἰγλὼμ, θ' βασιλέα 'Αδέρ.

10 Regem Daber, 11 Regem Odollam, 12 Regem Herma, 13 Regem Thapphu, 14 Regem Lebna, 15 Regem Bec, 16 Regem Maceda, 17 Regem Samron, 18 Regem Opher, 19 Regem Achsaph.

ι' Βασιλέα Δαβὴρ, ια' βασιλέα 'Οδολλὰμ, ιβ' βασιλέα 'Ερμᾶ, ιγ' βασιλέα Θαπφοῦ, ιδ' βασιλέα Λεβνᾶ, ιε' βασιλέα Βὲκ, ις' βασιλέα Μακηδὰ, ιζ' βασιλέα Σαμρὼν, ιη' βασιλέα 'Οφὲρ, ιθ' βασιλέα 'Αχσάφ.

20 Regem Asor, 21 Regem Meldon, 22 Regem Marrhon, 23 Regem Cedes, 24 Regem Thanac, 25 Regem Jeconam Charmelis, 26 Regem Dor, 27 Regem Napher Dor, 28 Regem Goin Gogel, 29 Regem Thersa.

κ' Βασιλέα 'Ασὼρ, κα' βασιλέα Μελδὼν, κβ' βασιλέα Μαῤῥὼν, κγ' βασιλέα Κέδες, κδ' βασιλέα Θανὰκ, κε' βασιλέα 'Ιεκονὰμ τοῦ Χερμὲλ, κς' βασιλέα Δῶρ, κζ' βασιλέα τοῦ Ναφὲρ Δώρ, κη' βασιλέα Γωΐμ (53) τῆς Γογὲλ, κθ' βασιλέα Θερσά.

Omnes isti, reges XXIX quos sustulit Jesus cum civitatibus eorum, quas forte distribuit in hæreditatem filiis Israel.

Πάντες οὗτοι βασιλεῖς κθ' οὓς ἀνεῖλεν 'Ιησοῦς σὺν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, καὶ ἐκληροδότησεν αὐτὰς τοῖς υἱοῖς 'Ισραήλ.

CAP. XXXV. — *Quinam reges convenerunt in vallem salsam, quos cecidit Abraham.*

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'. — *Τίνες οἱ βασιλεῖς ἐπελθόντες τῇ ἁλυκῇ πεδιάδι οὓς ἐπάταξεν 'Αβραάμ.*

Marphaf rex Sennaar : Arioch rex Ellaa : Chodollogomor rex Elam : Thargar rex gentium.

Μαρφὰλ, βασιλεὺς Σενναάρ· 'Αριὼχ, βασιλεὺς 'Ελλαά· Χοδολλογόμορ, βασιλεὺς 'Ελάμ· Θαργὰρ, βασιλεὺς ἐθνῶν.

CAP. XXXVI. — *Qui sunt reges, quos Abraham servavit cum Lot.*

ΚΕΦΑΛ. ΛϚ'. — *Τίνες οἱ βασιλεῖς, οὓς διέσωσεν 'Αβραὰμ μετὰ τοῦ Λώτ.*

Ellam regem Sodomorum : Megabersan regem Gomorrhæ : Sennaar regem Adamorum : Somobor regem Seboem : Balac regem Segor. Hos Abraham insecutus eripiensque a captivitate incolumes servavit, armatis in gratiam eorum servis suis, qui erant numero CCCXVIII.

'Ελλὰμ, βασιλέα Σοδόμων· Μεγαβερσὰν, βασιλέα Γομόῤῥας· Σενναὰρ, βασιλέα 'Αδαμῶν· Σομοβὸρ, βασιλέα Σεβώημ· Βαλὰκ, βασιλέα Σεγόρ. Τούτους 'Αβραὰμ ἐπιδιώξας καὶ ἀνελὼν ἐκ τῆς ἀπαγωγῆς, ὑπεξείλατο, ἐπιστρατεύσας αὐτοῖς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, ὄντας τὸν ἀριθμὸν τιη'.

CAP. XXXVII.— *Quinam Hebræi cum essent ethnicas uxores duxerunt.*

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'. — *Τίνες 'Εβραῖοι γυναῖκας ἐθνικὰς ἠγάγοντο.*

Judas duxit Sua, ex qua habuit filios Sir et Auna et Silom. Accepit porro uxorem Thamar filio suo Sir ; quo mortuo, dedit eam in matrimonium Annæ.

'Ιούδας τὴν Σουὰ, ἐξ ἧς ἔσχεν υἱοὺς, τὸν Σεὶρ, καὶ τὸν Αὐνᾶ, καὶ τὸν Σιλώμ. "Ελαβε δὲ γυναῖκα τὴν Θάμαρ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Σεὶρ, καὶ τούτου ἀποθα-

(51) Confer Jos. XII, 9-24.
(52) Ipse numeros apposui.
(53) I. e. Galilææ gentium.

Digitized by Google

νόντος, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ Αὐνᾷ γυναῖκα. Καὶ τούτου A δὲ ἀποθανόντος, καὶ μὴ ἀπολύοντος αὐτὴν ἑτέρῳ γαμηθῆναι, δόλῳ ἡ Θάμαρ ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ υἱοὺς, τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρά.

Μωϋσῆς τὴν Σεπφόραν, ἐξ ἧς ἔσχε τὸν Γερσὼν καὶ τὸν Ἐλιέζερ.

Σαλμὼν τὴν Ῥαὰβ τὴν πόρνην τοὺς κατασκόπους καταχρύψασαν· ἐξ ἧς ἔσχε τὸν Ἰωβὴδ, τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ πατέρα, ἐξ οὗπερ γεννᾶται ὁ Δαβίδ. Οὗτοι μὲν οὖν, οἱ τεχθέντες ἐκ τῶν ἐθνικῶν γυναικῶν, καὶ εἰς τὴν τοῦ Σωτῆρος συντελοῦσι σάρκωσιν· ἐπὶ δὲ βλάβῃ ἑαυτῶν ἔσχον ἐθνικὰς γυναῖκας.

Σαμψὼν τὴν Δαλιλὰ, δι' ἧς ἀπατηθεὶς, καὶ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ ναζηραίου διεφθάρη, καὶ ἐκτυφλωθεὶς, ἀδόξως τελευτᾷ.

Σολομὼν τὴν τοῦ Αἰγυπτίου θυγατέρα ἀγόμενος, B καὶ Μωαβίτιδας, καὶ Ἀμμωνίτιδας, Σύρας καὶ Ἰδουμαίας, Χετταίας καὶ Ἀμοῤῥαίας.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'. — *Τίνες πολλὰς ἤγαγον γυναῖκας.*

Ἰακὼβ δ', τὴν Λίαν, Ῥαχὴλ, τὴν Βαλλὰν, τὴν Ζελφάν· ἐξ ὧν καὶ παῖδες αὐτῷ γεγόνασι ιγ'.

Γεδεὼν......... ἐξ ὧν καὶ παῖδες τούτῳ γεγόνασιν σ'.

Δαβὶδ πλείους ἢ ι', τὴν Ἀχιναὰν, καὶ τὴν Μελχὼλ, τὴν Ἀβιγαὶλ, τὴν Ἐγγὴθ, τὴν Βιττὰλ, τὴν Αἰγλὴν, τὴν Βεθσαβεὲ, καὶ ἄλλας, ἃς ἔλαβεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πλήρης (54) τὴν βασιλείαν ἀπολαβών· ἐξ ὧν καὶ ιγ' υἱοὺς ἐκτήσατο. Ὧν γυναικῶν τὰ ὀνόματα οὐκ ἀναγέγραπται. Ἔσχε δὲ καὶ Ἀβισσὰ τὴν Σουναμῖτιν, τὴν θερμαίνουσαν αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ σώματος C ἀπόψυξιν.

Ὁ δὲ *Σολομὼν* ἑπτακοσίας γυναῖκας, καὶ παλλακὰς ἐσχηκὼς, ἕνα μόνον υἱὸν, τὸν καὶ τῆς βασιλείας ἐγκρατῆ γεγενῆσθαι μὴ δυνάμενον, ἔσχηκεν ἀπὸ Νααμὰ τῆς Ἀμμωνίτιδος, ἢ ὡς ἄλλη ἔκδοσις ἔχει, ἀπὸ Θάμαρ θυγατρὸς Ἀβεσσαλώμ.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'. — *Ὅσαι γυναῖκες τοὺς ἄνδρας διέφθειραν.*

Εὕα τὸν Ἀδὰμ, ἀπατηθεῖσα καὶ αὐτὴ πρὸς τοῦ διαβόλου.

Δαλιλὰ τὸν Σαμψὼν ἀποξυράσασα καὶ δέσμιον τοῖς πολεμίοις παραδοῦσα, καὶ διὰ ταύτην ἀναιρούμενον, ἐκτυφλωθέντα πρότερον αἰσχρῶς.

Καὶ τοῦ λαοῦ δὲ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ τὴν ἀναίρεσιν D αἱ τῶν *Ἀμοῤῥαίων* ἐποιήσαντο *γυναῖκες*, κατὰ γνώμην τοῦ μάντεως Βαλαὰμ, τὴν τῷ Βαλὰκ εἰσηγηθεῖσαν, εἰς ἀπόστασιν ἀπαγαγομένων.

Ἡ Αἰγυπτία, ἡ τὸν ἀρχιμάγειρον τοῦ βασιλέως, μετὰ τὸ μὴ δυνηθῆναι τὸν Ἰωσὴφ ἀπατῆσαι, συμπείσασα, ὡς ἐπελθόντος αὐτῇ τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ ποιήσασα αὐτὸν ἐγκατάκλειστον τὸν σώφρονα.

Ἡ τοῦ Ἰὼβ γυνὴ, ἐπιχειροῦσα πείθειν τὸν εὐσε-

Et hoc quoque mortuo, nec sinente Juda ut alteri nuberet, dolo Thamar habuit ex eo ipso filios Phares et Zara.

Moyses Sepphoram, ex qua procreavit Gerson et Eliezer.

Salmon Raab meretricem, quæ exploratores occultaverat : ex qua suscepit (55) Jobed patrem Jessæ, ex quo natus est David. Hi ergo ex ethnicis mulieribus orti, concurrunt etiam ad Salvatoris incarnationem. Magno autem eorum incommodo ethnicas uxores habuerunt.

Sampson, qui habuit Dalila, a qua deceptus etiam sanctitatem nazereatus amisit; ac tandem luminibus cæcatus ignominiose interiit.

Solomon, qui regis Ægyptii filiam duxit, itemque Moabitidas, Ammonitidas, Syras et Idumæas, Chettæas et Amorrhæas.

CAP. XXXVIII. — *Quinam fuerunt polygami.*

Jacob IV duxit, Liam, Rachel, Ballam, Zelpham, ex quibus etiam procreavit liberos XIII (56).

Gedeon . . . . ex quibus etiam habuit filios LXX.

David plures quam X, puta Achinam et Melchol, Abigail, Eggeth, Bittal, Æglen, Bethsabee, et alias, quas duxit Hierosolymis cum jam plenum obtinuisset regnum. Ex hisce procreavit liberos XIII, nec tamen eorum nomina scripta sunt. Habuit quoque Abissa Sunamitidem, calefacientem eum ob corporis refrigerationem.

At *Solomon*, qui septingentas uxores et concubinas habuit, unicum suscepit filium (nec tamen hunc totius regni sibi conservandi potem) ex Naama Hammonitide [66]; vel ut alia editio habet, ex Thamar filia Abessalom.

CAP. XXXIX. — *Quot mulieres viros perdiderunt.*

Eva Adamum, in fraudem inducta ipsa quoque a diabolo.

Dalila, quæ Sampsonem abrasit, vinctumque hostibus tradidit, et per hanc tandem interfectus est, cum prius antea turpiter cæcatus fuisset.

Populi etiam Israelitici cladem effecerunt *mulieres Amorrhæorum*, juxta consilium vatis Balaam, quod Balaco suggessit, quæ eos ad apostasiam inducere conatæ sunt.

Ægyptia, quæ præfectum coquorum regis, quum Josephum seducere non potuisset, in eam persuasionem induxit, quod Joseph ei vim adhibuerit : quare etiam effecit, ut castus ille conjiceretur in carcerem.

Uxor Job, quæ nititur persuadere religiosissimo

[66] III Reg. XIV, 21.

(54) Forte πλήρη.

(55) In versione Latina Fabricii post *suscepit* legitur, *Boozum. Booz Moabitidem Ruth, ex qua habuit Jobedum*, etc. De his confer Ruth IV, 10. Certe neglectu typographi Græce omissa sunt.

(56) XII patriarchas et Dinam.

Digitized by Google

Job, ut aliquid contra Dominum pronuntiaret : nec tamen potuit ob constantissimam pii viri sententiam.

Eodem quoque modo sapientissimum *Salomonem mulieres*, quas contra legem duxerat, persuaserunt ut templa ædificaret dæmonibus, quos illæ ut deos venerabantur.

Jezabel Achabum seduxit ut Astartæ sacrificaret, et persequeretur prophetam Eliam. Quare in utrumque ultum est.

Gotholia, Achabi et Jezabelis filia, quæ conata est perdere genus Davidicum per eos, qui sibi obtemperabant.

Herodias, quæ impulit Herodem ad interficiendum Baptistam Joannem, per filiam suam concinne saltantem.

CAP. XL. — *Quot mulieres viros beneficio affecerunt, et per ea quæ operatæ sunt, acceptæ Deo fuerunt.*

Sarrha obtemperans Abrahamo, dicensque se sororem illius esse juxta conditiones illius, ob metum contumeliæ propter pulchritudinem ejus. Itidem oravit eum, ut coiret cum ancilla Agar, quo filium procrearet, ne propter se sterilem sine liberis ipse quoque moreretur.

Rachel et *Lia* quæ obtemperarunt viro suo eumque secutæ sunt in Chananæam, relicta paterna domo.

Rebecca similiter, quæ desiderio nominati duntaxat viri sui Isaac, reliquit larem paternum, et ad sponsum contendit.

Gedeonis uxor, quæ metuentem maritum angeli apparitionem, recreat a timore, dum salutarem persuasionem insinuat illi de divino beneplacito.

Melchol, quæ Davidem jamjam a Saule interficiendum demittens per fenestram, fugam ei a nece procuravit.

Abigail, quæ Nabal perditissimum hominem mox interficiendum, qui David contumelia affecerat, eripuit ab interitu per adhortationem qua usa est ad David, quem donis pro viro suo placavit.

Bethsabee Salomonis mater, quæ secundum consilia Nathanis prophetæ, filio regnum comparavit, dum de ausibus Adoniæ Davidem certiorem facit.

Raab fide apud Deum accepta fuit, quæ speculatores servavit, cum per aliam viam hos dimittens, tum initis cum illis pactis de salute.

Ruth Moabitis, quæ a socru ob pium affectum indivulsa mansit, atque in Ecclesiam Dei censita est.

Mulier item, quæ sceleratissimum *Abimelech*, qui crudelia multa in populum patraverat, maximo populares suos promerita beneficio, molæ frag-

A βίστατον Ἰὼβ λαλεῖν ῥῆμά τι πρὸς Κύριον, ἀλλ' οὐ δυνηθεῖσα διὰ τὸ ἰσχυρόγνωμον τοῦ εὐσεβοῦς.

Οὕτω δὴ καὶ τὸν σοφώτατον *Σολομῶντα γυναῖκες* ἃς παρανόμως ἠγάγετο, εἰς τοὺς ναοὺς οἰκοδομεῖν, οἷς αὗται δαίμοσιν ὡς θεοῖς ἐτίμων· ἀνέπεισαν.

Ἰεζάβελ τὸν Ἀχαὰβ τῇ Ἀστάρτῃ θύειν ἠπάτησεν, καὶ τὸν προφήτην ἐκδιώκειν Ἠλίαν, διὸ καὶ τετιμώρηνται.

Γοθολία ἡ τοῦ Ἀχαὰβ καὶ τῆς Ἰεζάβελ θυγάτηρ, τὸ τοῦ Δαβὶδ γένος ἀφανίσαι διὰ τῶν ἐπηκόων αὐτῆς μηχανωμένη.

Ἡρωδιὰς τὸν Ἡρώδην φονεύειν τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην, διὰ τῆς εὐρύθμως ὀρχησαμένης τῆς ἑαυ-
B τῆς θυγατρὸς ἐπαγαγομένη.

ΚΕΦΑΛ. Μ'. — *Ὅσαι γυναῖκες τοὺς ἄνδρας εὐηργέτησαν, καὶ δι' ὧν ἔδρασαν εὐάρεστοι τῷ Θεῷ γεγόνασι.*

Σάῤῥα πεισθεῖσα τῷ Ἀβραάμ, καὶ λέγουσα ἀδελφὴν αὐτοῦ εἶναι κατὰ τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ (57), πρὸς τὰς διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς ἐπηρείας. Καὶ πάλιν παρακαλοῦσαν αὐτὸν συγγενέσθαι τῇ παιδίσκῃ τῇ Ἄγαρ, ἵνα καταστήσαιτο παιδίον, πρὸς τὸ μὴ δι' αὐτὴν στεῖραν οὖσαν, ἄπαιδα καὶ αὐτὸν ἀποθανεῖν

Ῥαχὴλ καὶ Λία ὑπακούουσαι τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἀκολουθοῦσαι αὐτῷ εἰς τὴν Χαναναίαν, τὸν πατρῷον οἶκον καταλιμπάνουσαι.

Ῥεβέκκα δὲ ὁμοίως, τοῦ μόνον ὀνομασθέντος ἀν-
C δρὸς αὐτῆς Ἰσαὰκ πόθῳ, κατέλιπε τὴν πατρῴαν ἑστίαν, καὶ πρὸς τὸν μνηστῆρα ἐξανάγεται.

Ἡ τοῦ Γεδεὼν γυνὴ, δείσαντα τὸν ἄνδρα τὴν τοῦ ἀγγέλου ἐπιφάνειαν ῥώννυσιν ἀπὸ τοῦ δέους, πίστιν αὐτῷ τὴν ἀπὸ γνώμης (58) ἐντιθεῖσα σωτήριον.

Μελχὼλ, τὸν Δαβὶδ ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ μέλλοντα, καθιμώσασα διὰ θυρίδος, καὶ δρασμὸν αὐτῷ τὸν ἀπὸ τοῦ φόνου περιποιησαμένη.

Ἡ Ἀβιγαὶλ, ἡ τὸν Ναβὰλ πανώλεθρον ἀναιρεῖσθαι μέλλοντα, τὸν Δαβὶδ ἐνυβρίσαντα, ῥυσαμένη τῆς διαφορᾶς διὰ τῆς παρακλήσεως τῆς πρὸς Δαβὶδ, δώροις αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς ἐξευμενισαμένη.

Ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ ἡ *Βηθσαβεὲ*, ἡ κατὰ τὰς τοῦ προφήτου Νάθαν ὑποθήκας, τὴν βασιλείαν
D τῷ υἱῷ περιποιησαμένη, διδάξασα τὸν Δαβὶδ τὰ τῷ Ἀδωνίᾳ τετολμημένα.

Ῥαὰβ δὲ διὰ πίστεως εὐδοκιμεῖ παρὰ τῷ Θεῷ, διασώζουσα τοὺς κατασκόπους, καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ τούτους ἀπολύουσα, καὶ συνθήκας περὶ σωτηρίας πρὸς αὐτοὺς ποιουμένη.

Ῥοὺθ ἡ Μωαβῖτις, ἡ τῆς ἑκυρᾶς διὰ πόθον ἱερὸν ἀχώριστος, καὶ εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου κατατεττομένη.

Καὶ ἡ *γυνὴ*, ἡ τὸν ἐναγέστατον *Ἀβιμέλεχ*, τὸν δεινὰ κατὰ τοῦ λαοῦ ἐργασάμενον, μέγιστόν τι κατώρθωσε τῷ λαῷ, μύλου κλάσματι τοῦτον ἐκ τοῦ

(57) Forte deest Θεοῦ.
(58) An ergo sub conditione de repudio inter eos convenit? Hæc certe hypothesis tolleret omnes difficultates.

Digitized by Google

τείχους, κατὰ τοῦ κράνους αὐτοῦ ἀποῤῥιφέντι, A ἀνελοῦσα.

Καὶ ἡ τὸν *Σαβεὲ* δὲ, τὸν τοῦ Βοχορὶ, προκατειληφότα τὴν Ἄβελ καλουμένην πόλιν, ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀποστάντα Δαβὶδ ἀποκτείνασα, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ τείχους τῷ Ἰωὰβ ῥίψασα, καλὸν καὶ σοφὸν ἔργον ἀπεδείξατο, ὅλην πόλιν πολιορκίας ῥυσαμένη.

Σοφὴ δὲ καὶ ἡ *Θεκουῖτις*, ἡ τὸν Ἀβεσσαλὼμ τῆς φυγῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς κληθῆναι ποιησαμένη, ταῖς τοῦ Ἰωὰβ ὑποθήκαις.

Σαβὰ δὲ ἡ τῶν Αἰθιόπων βασιλὶς τῆς σοφίας ἕνεκα Σολομῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν σταλεῖσα, ἐπὶ σοφίᾳ καὶ αὐτὴ δικαίαν ἀπενείματο τιμήν.

B *Ἡ χήρα*, ἡ *ἐν Σαρέφθοις* τὸν Ἠλίαν δεξιωσαμένη, ἐπὶ τιμῇ τῇ παρὰ Θεοῦ.

Ἡ γυνὴ ἡ *Σουναμῖτις*, ἡ τὸν Ἐλισσαῖον δεξιουμένη, καὶ οἶκον αὐτῷ σχολαῖον εὐτρεπίσασα, μεγάλα καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ἑαυτῆς οἶκον ὤνησεν. Υἱόν τε γὰρ οὐ πρότερον ὄντα αὐτῇ ἐκτήσατο, καὶ τοῦτον ἀποθανόντα, ζῶντα ἀπειλήφει.

Ἐν δὲ τῇ χάριτι τῇ κατὰ Χριστὸν, τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν *Μαρία* διηκονήσατο, γεννήσασα ἡμῖν σαρκὶ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἐλισάβετ, ἡ τοῦ Ζαχαρίου γυνὴ, τὸν πρόδρομον τοῦ Κυρίου Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν συλλαβοῦσα, καὶ προφητεύειν ἠξίωται.

C Τήν τε ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου *αἱ τρεῖς Μαρίαι* πρῶται θεασάμεναι, τοῖς μαθηταῖς ἀπήγγειλαν.

Ἀλλὰ καὶ *Ἰωάννα* ἡ τοῦ ἐπιτρόπου Ἡρώδου γυνὴ, μετὰ καὶ ἄλλων πιστοτάτων γυναικῶν ἀκολουθοῦσα τῷ Κυρίῳ, τὰ χρήματα ἐπιφερομένη κατηνάλου εἰς τὴν διακονίαν τῶν ἑπομένων τῷ Σωτῆρι.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'. — *Τίνες ἄνδρες ἐπὶ σοφίᾳ θαυμαστοὶ γεγόνασι.*

Σὴμ καὶ *Ἰάφεθ*, ὀπισθοφανεῖς ἐπιβαίνοντες τὴν τοῦ πατρὸς κατακαλύψαι γυμνότητα.

Ἰωσὴφ, τὰς καθ' ἑαυτὸν ὑποφέρων σοφῶς συμφορὰς, καὶ τὰ ὀνείρατα διαλύων, καὶ τὸν καιρὸν τῶν εὐφοριῶν καὶ τοῦ λιμοῦ πανσόφως οἰκονομῶν.

D *Βεσσελεὴλ* ὁ τοῦ Ὀρὶ, καὶ *Ἐλιὰβ* ὁ τοῦ Ἀχισαμὰχ, οἱ τὴν ἱερὰν σκηνὴν ἐργασάμενοι.

Χουσὶ, ὁ τοῦ Δαβὶδ σύμβουλος, τὴν τοῦ Ἀχιτόφελ σοφίαν μεταχειρισάμενος.

Σολομὼν, ὁ τῆς σοφίας χάρισμα κομισάμενος.

Οἱ υἱοὶ Μαοὺλ, Αἰθὰν καὶ Ἐσρὰν καὶ Ἡμὰν καὶ Χαλχὰλ καὶ Δαρδὰν. Περὶ ὧν καὶ οἱ ἐν ταῖς Βασιλείαις, ὡς σοφῶν, κατὰ (59) τὰ τοῦ Σολομῶνος, μνήμη γίνεται.

Ἰωδαὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ τὴν Γοθολίαν ἀποκτείνας, καὶ τὸν ἐκ τοῦ Δαβιδικοῦ γένους Ἰωὰς σοφῶς εἰς βασιλείαν προαγαγών.

mento de muro in caput ejus projecto, e medio sustulit.

Item quæ *Sabee* filium Bochori, qui jam præoccupaverat civitatem nomine Abel, defeceratque a Davide rege, interfecit, et caput ejus per murum Joabo projecit : quo perpetrato pulchro ac sapienti facinore, urbem totam ab obsidione liberavit.

Thecuitis et ipsa sapiens, quæ adhortante Joabo effecit, ut Absalom ab exsilio a patre revocaretur.

Saba quoque regina Æthiopum, quæ ob Salomonis sapientiam iter in Judæam instituit, ac ob sapientiam ipsa similiter promeritum honorem consecuta est.

Vidua Sarephthana, quæ Eliam excepit hospitio ob divinum honorem.

Mulier *Sunamitis*, quæ excepit Elisæum, et habitaculum ipsi vacantem præparavit, quo plurimum juvit et maritum suum et domum suam totam. Cum enim antea liberis careret, filium genuit, et hunc eumdem vita functum, iterum vivum recepit.

Tempore gratiæ Christi, *Maria* mundi salutem ministravit, quæ nobis carne genuit unigenitum Dei Filium, Dominum nostrum Jesum Christum.

Elisabeth, uxor Zachariæ, præcursorem Domini Joannem Baptistam concepit, atque prophetiæ munere dignata est.

Resurrectionem quoque Domini [89] *tres Mariæ* quæ primæ viderunt, apostolis annuntiarunt.

Joanna etiam [90] uxor (*Chusæ*) procuratoris Herodis, cum aliis fidelissimis mulieribus Dominum secuta, opesque secum afferens impendebat in ministerium eorum, qui Dominum comitabantur.

CAP. XLI. — *Quinam viri ob sapientiam admirationi fuerunt.*

Sem et *Japheth*, qui terga vertentes accesserunt, quo patris nuditatem cooperirent.

Joseph suas calamitates sapienter sustinens, somnia item interpretans, tempusque fertilitatis et famis sapientissime dispensans.

Beseleel, filius Ori, et *Eliab*, filius Achisamach, qui sacrum Tabernaculum construxerunt.

Chusi, Davidis consiliarius, qui dextere Achitophelis sapientiam evertit.

Salomon, qui sapientiæ charisma consecutus est.

Filii Maul, Æthan et Esran, et Heman, et Chalchal, et Dardan. De quibus etiam in libris Regum [91], ceu post Salomonem sapientissimis, fit mentio.

Jodae pontifex, qui Gotholiam interfecit, et Joas ex Davidico genere natum sapienter ad regnum provexit.

[89] Matth. xxvii, 56; Marc. xvi, 1. [90] Luc. viii, 3. [91] III Reg. iv, 31.

(59) Forte μετά.

Digitized by Google

Daniel, qui mysticas regum visiones revelavit. A De quo etiam ad diabolum dictum est : *Nunquid tu sapientior es Daniele* [51] ?

Esdras, qui sacras Litteras post reditum populi Judaici de Babylone recensuit [52].

CAP. XLII. — *Quæ mulieres sapientia maxime claruerunt.*

Thamar, quæ Judam ad procreandos liberos vafre pellexit.

Rebecca, quæ res ita administravit, ut Jacobo paternæ benedictiones darentur, eumque in Mesopotamiam ad cognationem suam misit, propter iram Esau.

Josabel, filia regis Joram, uxor Jodae pontificis. Hæc occultavit Joas filium Ochoziæ fratris sui, ut ne a B Godolia interficeretur, eumque servavit, quo palam fieret adesse successorem Davidici regni.

Sunamitis haud minus sapiens, quæ prophetam Elisæum hospitio excepit, sive ob præparatam illi domum, sive ob assiduitatem erga prophetam [53].

CAP. XLIII. — *Quinam ob nimiam sapientiam, ipsa sua sapientia interierunt.*

Qui turrim ad cœlum usque pertingentem ædificare volebant, linguarum divisione disjecti sunt.

Pharao, qui astu populi interitum machinabatur, eosque in servos retinere volebat, ipsomet conatu suo interiit.

Abimelech, Gedeonis filius, dum vafre ad se regi- C men trahere nititur, ac fratres suos LXX interficit, a muliercula ceu canis interemptus est.

Saul, machinatus Davidis necem, hastamque in illum contorquens, proprio gladio interiit.

Achitophel funesta consilia meditatus, sed minus probatus apud Abessalom industria Chusi, laqueo vitam finivit.

Qui Danielem leonibus objiciendum curarunt, ipsimet feris objecti.

Et adhuc antea, *Josephi fratres*, qui astuto consilio usi sunt, ut irritam redderent spem ejus de propria gloria ex somniis conceptam, ab illius judicio se suasque res omnes pendere experti sunt.

D

CAP. XLIV. — *Quinam veritate sapienter occultata, salutem invenerunt.*

Abraham, qui dixit Sarrham sororem suam esse, ne propter illam ab Ægyptiis occumberet.

Moyses ad Ægyptium dicens, trium dierum itinere se populum pro Dei cultu abducturum.

Samuel ungens David in regem, et dicens se pro offerenda victima venisse Bethlehem.

Jonathan dicens ad patrem suum Saul de David, quod ab se postulaverit, ut sibi liceret ire in Bethlehem.

David fugiens Saulem, et dicens ad Abimelech

Δανιὴλ, ὁ τὰ μυστικὰ τῶν βασιλέων θεάματα ἀποκαλύπτων, περὶ οὗ καὶ πρὸς τὸν διάβολον εἴρηται· *Μὴ σὺ σοφώτερος εἶ τοῦ Δανιήλ;*

Ἔσδρας, ὁ τῶν ἱερῶν Γραφῶν, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἐπάνοδον, μνήμην ποιησάμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'. — *Τίνες ἐπὶ σοφίᾳ γυναῖκες θαυμασταὶ γεγόνασι.*

Θάμαρ, ἐπὶ παιδογονίαν τὸν Ἰούδαν σοφισαμένη.

Ῥεβέκκα, τῷ Ἰακὼβ τὰς παρὰ τοῦ πατρὸς εὐλογίας οἰκονομήσασα δοθῆναι, καὶ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν αὐτὸν πρὸς τὴν ἑαυτῆς συγγένειαν ἐκπέμπουσα, διὰ τὴν τοῦ Ἡσαῦ μῆνιν.

Ἰωσαβὲλ, ἡ τοῦ βασιλέως Ἰωρὰμ θυγάτηρ, Ἰωδαὲ δὲ τοῦ ἀρχιερέως γυνὴ, κρύψασα Ἰωὰς τὸν Ὀχοζίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς υἱὸν, ἵνα μὴ πρὸς τῆς Γοδολίας ἀναιρεθῇ, καὶ φυλάξασα εἰς τὴν τῆς Δαυϊτικῆς βασιλείας ἔκφανσιν.

Σοφὴ καὶ ἡ *Σουναμῖτις*, ἡ τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον δεξιωσαμένη, τῇ τε τῆς οἰκίας παρασκευῇ, καὶ τῇ παραμονῇ τῇ τοῦ προφήτου.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'. — *Τίνες ἐπὶ δεινότητι γενόμενοι σοφοὶ, διὰ τῆς ἑαυτῶν σοφίας ἀπώλοντο.*

Οἱ τὸν πύργον οἰκοδομεῖν ἕως οὐρανοῦ βουλόμενοι, διελύοντο τῇ πολυφωνίᾳ.

Φαραὼ κατασοφιζόμενος τὴν τοῦ λαοῦ διαφθορὰν, καὶ κατέχειν εἰς δούλους βουλόμενος, συναπολλύμενος τῇ τοιαύτῃ ἐπιχειρήσει.

Ἀβιμέλεχ ὁ τοῦ Γεδεὼν υἱὸς, σοφιζόμενος ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν περιποιήσασθαι, καὶ τοὺς ο' ἀδελφοὺς φονεύσας, ὑπὸ γυναικὸς ὡς κύων ἀναιρούμενος.

Σαοὺλ μηχανώμενος τὴν τοῦ Δαβὶδ ἀναίρεσιν, καὶ τὸ δόρυ κατ' αὐτοῦ βάλλων, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ξίφους διολλύμενος.

Ἀχιτόφελ δεινὰ σοφιζόμενος καὶ παρευδοκιμηθεὶς πρὸς τὸν Ἀβεσσαλὼμ, ὑπὸ τοῦ Χουσῆ, ἀγχόνῃ χρησάμενος.

Οἱ τὸν Δανιὴλ συσκευασάμενοι τοῖς λέουσιν ἐκδοθῆναι, αὐτοὶ τοῖς θηρίοις ἐκδοθέντες.

Καὶ ἔτι πρότερον, *οἱ τοῦ Ἰωσὴφ ἀδελφοὶ*, ἀφανίζειν αὐτοῦ τὴν ἐκ τῶν ὀνειράτων ἐπίδοξον προσδοκίαν σοφισάμενοι, ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτοῦ περὶ τοῦ παντὸς ἔκειντο.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'. — *Τίνες ἐπικρύψει τῆς ἀληθείας σοφοὶ, σωτηρίαν εὕραντο.*

Ἀβραὰμ ἀδελφὴν ἑαυτοῦ λέγων εἶναι τὴν Σάῤῥαν, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων δι' αὐτὴν ἀναιρεθῇ.

Μωϋσῆς πρὸς τὸν Αἰγύπτιον λέγων, τριῶν ἡμερῶν τὸν λαὸν ἐπὶ τὴν Θεοῦ λατρείαν ἀπάξειν.

Σαμουὴλ χρίων τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ἐπὶ θυσίαν φάσκων εἰς τὴν Βηθλεὲμ ἀφικνεῖσθαι.

Ἰωνάθαν λέγων πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τὸν Σαοὺλ περὶ τοῦ Δαβὶδ, ὡς ὑπ' αὐτοῦ παρακληθεὶς εἴη εἰς τὴν Βηθλεὲμ ἀπιέναι.

Ὁ Δαβὶδ φεύγων τὸν Σαοὺλ, πρὸς τὸν ἱερέα τὸν

[51] Ezech. XXVIII, 3. [52] II Esdr. VIII, 2. [53] IV Reg. IV, 10, 30.

Digitized by Google

Ἀβιμέλεχ φάσκων, ὡς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπεσταλμέ- A
νος εἴη ἐπί τι πρᾶγμα προσῆκον αὐτῷ. Καὶ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον ἐλθὼν, δείσας μὴ, ὡς στρατηγὸς ὢν τοῦ λαοῦ, ἀποθάνῃ, μανίαν ἐσκήψατο, πρᾶγμα προβαλλόμενος οὐκ ἀληθὲς, διὰ σωτηρίαν.

Καὶ *Μελχὰλ* δὲ, τοῦ πατρὸς ἐπαγανακτοῦντος αὐτῇ διὰ τὴν τοῦ Δαβὶδ ἀπόλυσιν, ἀναιρεῖσθαι λέγουσα πρὸς αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῦτο πεποιήκει.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'. — *Τίνες δὲ δόλῳ δικαιοσύνης ἔργα διεπράξαντο.*

Ἀὼδ ὁ κριτὴς τὸν Αἰγλὼμ, τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα, ὡς ὑπήκοος πρὸς αὐτὸν μετὰ δώρων ἐλθὼν, ἀνελὼν δόλῳ.

Ἰαὴλ, ἡ τοῦ Κιναίου Χαβὲρ γυνὴ, τὸν Σισάρα φεύγοντα φιλοφρόνως δεχομένη, καὶ γάλακτι ποτί- B
ζουσα κατακοιμήσασά τε, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τελευταῖον πασσάλῳ διελάσασα.

ΚΕΦΑΛ. ΜϚ'. — *Τίνες προσχήματι χρηστότητος ἢ εὐσεβείας, θάνατον κατειργάσαντο.*

Πρῶτος ὁ ὄφις τὴν Εὔαν διὰ χρηστότητος ἔπεισεν ἐφάπτεσθαι τοῦ τῆς γνώσεως φυτοῦ, ὡς θεῶν γινομένων εἰ φάγοιεν, καὶ διὰ ταύτης εἰς θάνατον ἐνέβαλε.

Κάϊν τὸν ἀδελφὸν φιλοφρόνως ὡς εἰς αἰώρησιν προτρεπόμενος, *Διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον*, φάμενος, οὕτως ἀναιρῶν.

Ἡ Ἰεζάβελ προσχήματι νηστείας Θεῷ προσαγομένης ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, τὸν Ναβουθαὶ συκοφαντοῦσα.

Ὁ Ἰσμαὴλ φιλίας προσχήματι πρὸς τὸν προστά- C
την τοῦ ὑπολειφθέντος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ λαοῦ, τὸν Γοδολίαν, παραγενόμενος, καὶ τοῦτον οὕτως ἀνελών.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'. — *Τίνες δίκαιοι ἀνῃρέθησαν.*

Ζαχαρίας ὁ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ υἱὸς, ἐπιπλήττων ἀσεβοῦντι τῷ Ἰωᾶς, λιθόλευστος ἀναμέσον τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἀναιρεῖται.

Οὐρίας ὁ προφήτης, φεύγων τὰς ἀπειλὰς τοῦ λαοῦ, ἐπείπερ παρῄνει μὴ δυσσεβεῖν, κληθεὶς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐφονεύετο.

Ναβουθαὶ ὁ Ἰεζραηλίτης, τὸν ἑαυτοῦ πατρικὸν ἀμπελῶνα μὴ βουληθεὶς δοῦναι τῷ Ἀχαὰβ, ὑπὸ τῆς Ἰεζάβελ συκοφαντούμενος, λίθοις βαλλόμενος ἀνῄρητο. D

Γοδολίας, ὁ τοῦ λαοῦ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν προϊστάμενος, ὑπὸ Ἰσμαήλου διὰ τὸ εἶναι προστάτην ἀνῄρητο.

Ἡσαΐας ὁ προφήτης ὑπὸ Μανασσῆ ἐπρίσθη, ὡς ἡ παράδοσις ἔχει (60), οὔτε γὰρ ἡ Γραφὴ τοῦτο ἔφησεν.

Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος, καὶ *οἱ Ἀσαμωναίου παῖδες*, ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἐπ' εὐνομίᾳ δεινῶς αἰκισθέντες ἀνῃρέθησαν.

Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, ὁ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν δίκαιος ἐπικληθεὶς, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνῃρέθη.

pontificem, quod a rege missus esset pro quadam re suorum negotiorum. Et ad Philistæum veniens, veritus ne interficeretur, quippe qui populi dux erat, stultitiam simulavit, fingens rem minime veram incolumitatis gratia.

Melchol quoque, patre suo illi succensente propter Davidis dimissionem, inquiens se ab illo interficiendam fuisse, nisi hoc præstitisset.

CAP. XLV. — *Quinam dolo justitiæ opera effecerunt.*

Aod judex, qui dolo interfecit Æglon, Moabitarum regem, uti subditus ad eum cum muneribus veniens.

Jael, Chaber Cinæi uxor, quæ Sisaram fugientem amice excepit, lacteque potavit et obdormire fecit, ac tandem caput illius clavo transverberavit.

CAP. XLVI. — *Quinam prætextu probitatis aut religionis cædem operati sunt.*

Primus *serpens* Evæ specie bonæ erga illam affectionis persuasit, ut tangeret arborem cognitionis, quippe futuri tanquam dii si comederent, et sic in mortem præcipitavit.

Cain fratrem amice quasi ad cœlestia contemplanda adhortatus, *Exeamus in agrum*, inquit [55], atque sic interfecit.

Jezabel sub prætextu jejunii Deo offerendi pro rege, Nabuthæ per calumniam e medio sustulit.

Ismael specie amicitiæ veniens ad præfectum relicti Hierosolymis populi Godoliam, eum sic interfecit.

CAP. XLVII. — *Quinam justi occisi sunt.*

Zacharias, pontificis Jodae filius, dum redarguit impie agentem Joas, lapidatus inter templum et altare occubuit.

Urias propheta, fugitans minas populi, quia hortabatur eum ne impie ageret, vocatus ex Ægypto in Jerusalem, interfectus est [56].

Nabuthæ Jezraelites, dum detrectat paternam vineam suam dedere Achabo, ab Jezabel per calumniam lapidibus obrutus neci datur.

Godolias, præfectus populi post captivitatem, ab Ismaele, eo quod præfectus esset, interficitur.

Isaias propheta a Manasse serra sectus est, ut traditio habet. Nec tamen Scriptura istud narrat [57].

Judas Maccabæus, et *Assamonæi filii* ab Antiocho Illustri propter legis observantiam crudeliter et contumeliose cæsi interfecti sunt.

Jacobus, frater Domini, qui propter eximias virtutes Justi cognomen obtinuit, a populo occisus est.

[55] Gen. IV, 8. [56] Jerem. XXVI, 23. [57] Hebr. XI, 37.

(60) Confer Hippolyt. *De Antich.* c. 30, et interpretes.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

CAP. XLVIII. — *Quinam fuerunt fratricidæ.*

Cain occidit Abelum. *Abimelech*, filius Gedeonis LXX fratres suos. *Absalom* Amnonem. *Salomon* Adoniam. *Joram* filius Josaphat V fratres suos interfecit [68].

A **ΚΕΦΑΛ. ΜΗʹ.** — *Τίνες ἀδελφοὺς ἀπέκτειναν.*

Κάϊν τὸν Ἄβελ. Ἀβιμέλεχ ὁ τοῦ Γεδεὼν υἱὸς τοὺς Οʹ. Ἀβεσσαλὼμ τὸν Ἀμνών. *Σολομὼν* τὸν Ἀδωνίαν. *Ἰωρὰμ* ὁ τοῦ Ἰωσάφατ υἱὸς τοὺς εʹ ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

CAP. XLIX. — *Quinam misericordia usi contra Dei voluntatem, propterea interfecti sunt.*

Saul, qui non occidit Agag regem Amalec, cum jussus fuisset eum internecioni dare, sed pepercit ei contra divinum Numen, damnatur a propheta Samuel ad regni amissionem.

Achab cum accepisset Aderis filium Syriæ regem occidendum, contra atque Deus volebat, pepercit tradito sibi in necem, qui contemptor fuerat Dei Israel. Quamobrem ipsemet omnimodæ internecioni traditus est.

Qui jussus fuerat a propheta percutere ipsum in evidentem imaginem benignitatis Dei erga immorigerum Achab, audit sibi occursurum leonem ferum propter inobedientiam. Et sane in eum incidens ex itinere, ab illo interfectus est [69].

Propheta sub Jeroboamo missus in Bethel, ut prædiceret pseudoprophetarum futuram in altari combustionem, jussusque ne in regione Israel comederet biberetve, cum dicto audiens non fuisset, a fero leone ex itinere occiditur [1].

ΚΕΦΑΛ. ΜΘʹ. — *Τίνες παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ χρηστευσάμενοι ἀναιροῦνται.*

Σαοὺλ μὴ ἀποκτείνας Ἄγαγ τὸν τοῦ Ἀμαλὴκ βασιλέα, προσταχθεὶς πανώλεθρον αὐτὸν διαφθεῖραι, ἀλλὰ φεισάμενος αὐτοῦ παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ, κατακρίνεται ὑπὸ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ τὴν καθαίρεσιν τῆς βασιλείας.

Ἀχαὰβ παραλαβὼν τὸν τοῦ Ἄδερ υἱὸν βασιλέα Συρίας εἰς ἀναίρεσιν, παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βουλὴν B ἐλεεῖ τὸν ἐκδοθέντα αὐτῷ εἰς θάνατον, καταφρονητὴν γεγονότα τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ. Διόπερ αὐτὸς ἐξεδόθη τῇ παγγενεῖ διαφθορᾷ.

Ὁ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ προφήτου πατάσσειν αὐτὸν, εἰς ἔλεγχον τῆς τοῦ Ἀχαὰβ ἀνηκόου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ μὴ πατάξας, λέοντι περιπίπτειν ἀκούει διὰ τὴν παρακοὴν τῷ θηρίῳ. Καὶ τούτῳ περιπεσὼν κατὰ τὴν ὁδὸν, ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀναιρεῖται.

Ὁ προφήτης ὑπὸ τοῦ Ἱεροβοὰμ εἰς τὴν Βεθὴλ ἀποσταλεὶς, προλέγειν τὴν τῶν ψευδοπροφητῶν ἐσομένην ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου κατάκαυσιν, καὶ κελευσθεὶς εἰς τὴν τοῦ Ἰσραὴλ μὴ ἑστιαθῆναι χώραν, παρακουσθεὶς, ὑπὸ λέοντος θηρίου κατὰ τὴν ὁδὸν ἐφονεύετο.

CAP. L. — *Quinam justitiæ suæ mercedem mortem ipsam receperunt: et quinam ob impietatem vitam produxerunt.*

Jeroboami regis filius, cum adolescentior esset moritur, *quoniam inventum est verbum bonum in eo a Domino*, ut dixit Achias propheta ad Ano matrem ejus de illius vita sciscitantem [2].

Josias pientissimus rex ob justitiam moritur, cum audisset ab Olda prophetide: *Hæc dicit Dominus: Ecce ego aggrego te ad patres tuos, aggregaberisque in pace, ut ne videant oculi tui omnia mala, quæ ego induco super hunc locum, populumque universum* [3].

II. Cain, ut in septimam generationem *pœnas lueret* [4] fratricidii. Chananææ item gentes, ut peccata earum implerentur.

C **ΚΕΦΑΛ. Νʹ.** — *Τίνες μισθὸν δικαιοσύνης τὸ ἀποθανεῖν ἐκομίσαντο· καὶ τίνες δι' ἀσεβείας ἐπεβίωσαν.*

Ὁ τοῦ Ἱεροβοὰμ βασιλέως υἱὸς, νέος ὢν ἀποθνήσκει, *ἐπειδὴ εὑρέθη ῥῆμα ἀγαθὸν ἐν αὐτῷ παρὰ Κυρίου*, ὡς Ἀχίας ὁ προφήτης πρὸς Ἀνῶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐρωτῶσαν, ἔφη.

Ἰωσίας εὐσεβήσας ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ δικαιοσύνῃ ἀποθνήσκει, ἀκούσας παρὰ τῆς προφήτιδος Ὀλδῆς· *Τάδε λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ προστίθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου, καὶ προστεθήσῃ ἐν εἰρήνῃ, ἵνα μὴ ἴδωσιν οἱ ὀφθαλμοί σου πάντα τὰ κακὰ, ἃ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον, καὶ πάντα τὸν λαόν.*

Κάϊν, ἵνα εἰς ἑβδόμην γενεὰν...... τὴν τῆς ἀδελ- D φοκτονίας. Καὶ τὰ Χαναναίων ἔθνη, ἵνα πληρωθῶσιν αὐτῶν αἱ ἁμαρτίαι.

CAP. LI. — *Quinam jussi sunt non ægrotantes devivere.*

Aaron, qui jussus est in montem ascendere, ut moreretur [5].

Moyses qui audiit: *Ascende in montem Nabau, et morere* [6].

Daniel, qui ab angelo audiit: *Tu vero ambula et requiesce. Et requiesces resurgesque in gloriam tuam in die constituta* [7].

Joannes evangelista [8].

ΚΕΦΑΛ. ΝΑʹ. — *Τίνες οὐ νοσήσαντες ἀποθνήσκειν ἐκελεύοντο.*

Ἀαρὼν, εἰς τὸ ὄρος ἀνελθεῖν κελευόμενος, ἵνα ἀποθάνῃ.

Μωϋσῆς, *Ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος Ναβαῦ καὶ τελεύτα*, ἀκούων.

Δανιὴλ ἀκούων παρὰ τοῦ ἀγγέλου· *Καὶ σὺ βάδιζε, καὶ ἀναπαύου. Καὶ ἀναπαύσῃ καὶ ἀναστήσῃ εἰς τὴν δόξαν σου, εἰς προθεσμίαν ἡμερῶν.*

Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής (61).

[68] II Paral. XXI, 4. [69] III Reg. XX, 35. [1] III Reg. XXIII, 1, 18. [2] III Reg. XIV, 13. [3] IV Reg. XXII, 20. [4] Gen. IV, 15. [5] Num. XX, 25, 29. [6] Deut. XXXII, 49. [7] Dan. XII, 13.

(61) Vide Cod. apocryph. Novi Testam., pag. 589.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'. — *Τίνες τῶν ἁγίων, τυφλοὶ τὴν ὅρασιν γεγονότες, ἀπέθανον.*

Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, Ἡλεὶ ὁ ἱερεὺς, Ἀχίας ὁ προφήτης ὁ Σιλωνίτης.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'. — *Τίνες διέμειναν, καὶ οὐκ ἀπέθανον.*

Ἐνὼχ ἐν ἑβδόμῃ γενεᾷ τῇ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μετετέθη, καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

Ἠλίας ἐν ἅρματι πυρὸς ἀναληφθεὶς ὡς εἰς τὸν οὐρανόν.

Τοῦ δὲ Μελχισεδὲκ θάνατος οὐ γέγραπται, ἐπεὶ μηδὲ γέννησις. Τέθνηκε γοῦν ἐπειδὴ καὶ γεγέννηται, διὰ δὲ τὸ τύπον αὐτὸν εἶναι τῆς ἀρχιερωσύνης Χριστοῦ, οὐκ ἀναγέγραπται.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'. — *Τίνες ἀποθανόντες ἀνέζησαν.*

Ὁ τῆς χήρας τῆς Σαραφθινῆς υἱὸς ὑπὸ Ἠλίου τοῦ προφήτου.

Ὁ τῆς Σουναμίτιδος υἱὸς, ὃν Ἐλισσαῖος ἀνέστησεν.

Ὁ ἐκκομιζόμενος, καὶ διὰ τὴν ἔφοδον τῶν λῃστῶν, δεισάντων τῶν ἐκκομιζόντων, ἐπιῤῥιφεὶς τῷ τοῦ Ἐλισσαίου μνήματι, ἀναστὰς καὶ πεφευγὼς μετὰ τῶν καταῤῥιψάντων αὐτόν.

Ὑπὸ δὲ τοῦ Σωτῆρος τρεῖς ἀνέστησαν νεκροί. Ἡ τοῦ Ἰαήρου θυγάτηρ ἡ δωδεκαετής. Ὁ τῆς χήρας μονογενὴς υἱὸς, ἐκκομιζόμενος πρὸς αὐτὸ τὸ μνῆμα. Λάζαρος τετραήμερος ὀδωδὼς, ἀπὸ τοῦ μνήματος κληθείς. Τρεῖς ἐν τῇ Παλαιᾷ, τρεῖς ἐν τῇ Νέᾳ.

C

Καὶ διὰ τῶν ἀποστόλων· ἡ Δορκὰς ἐν Ἰόππῃ ὑπὸ Πέτρου· Εὔτυχος ὑπὸ Παύλου ἐν Τρωάδι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'. — *Τίνες στεῖραι τετόκασιν.*

Σάῤῥα ἡ τοῦ Ἀβραὰμ γυνὴ τὸν Ἰσαὰκ γεννήσασα.

Ῥεβέκκα ἡ τοῦ Ἰσαὰκ γυνὴ τοὺς διδύμους, τὸν Ἠσαῦ καὶ τὸν Ἰακὼβ γεννήσασα.

Ῥαχὴλ ἡ τοῦ Ἰακὼβ, ἡ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸν Βενιαμὶν γεννήσασα.

Ἄννα ἡ τοῦ Ἐλκανᾶ, ἡ τὸν προφήτην Σαμουὴλ γεννήσασα.

Ἡ Σουναμῖτις, ἡ παρὰ τοῦ Ἐλισσαίου λαβοῦσα τὸν υἱὸν, καὶ ἀποθανόντα αὖθις λαβοῦσα.

D

Ἐλισάβετ ἡ Ζαχαρίου γυνὴ, ἡ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην γεννήσασα.

ΚΕΦΑΛ. Νς'. — *Τίνες πατέρας ἠτίμασαν.*

Χὰμ τῶν Νῶε, τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ τοῖς ἀδελφοῖς ἐξαγγείλας.

Ἠσαῦ, παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην γυναῖκας Χαναναίας ἀγαγόμενος.

Ἀβεσσαλὼμ, ἐπαρθεὶς κατὰ τοῦ Δαβὶδ καὶ πολεμῶν αὐτῷ, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ μιάνας.

Ἀδωνίας, αὐτοχειροτόνητον ἑαυτὸν βασιλέα, παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην, ἀναδεῖξαι πειραθείς.

CAP. LII. — *Quinam ex sanctis amissa oculorum acie mortui sunt.*

Isaac, Jacob, Heli sacerdos, Achias Silonites propheta [9].

CAP. LIII. — *Quinam superstites manserunt, nec mortui sunt.*

Enoch in septima ab Adamo generatione translatus est, et non inveniebatur.

Helias in curru igneo assumptus quasi in cœlum.

Melchisedech vero mors non est scripta, quoniam nec ejus nativitas. Mortuus sane est quandoquidem et natus: sed quia typus erat pontificatus Christi, non fuit descripta illius mors.

CAP. LIV. — *Quinam mortui revixerunt.*

Filius viduæ Saraphthinæ, ab Elia propheta resuscitatus.

Sunamitidis filius, quem resuscitavit Elisæus.

Mortuus ille qui efferebatur, et propter latrocinantium incursionem, metuentibus elatoribus, projectus in Elisæi monumentum fuit: qui resurgens etiam aufugit, cum iis qui se projecerant.

Tempore quo Salvator in terris degebat, tres mortui resurrexerunt. Filia Jaeri duodecim annos nata: filius viduæ unigenitus, dum efferebatur ad monumentum: Lazarus quatriduanus fetens, e sepulcro evocatus. Tres ergo in Veteri, tresque in Novo Testamento.

Per Apostolos: Dorcas in Joppe per Petrum; Eutychus per Paulum in Troade.

CAP. LV. — *Quænam steriles pepererunt.*

Sarrha uxor Abrahæ, quæ Isaacum genuit.

Rebecca Isaaci uxor, quæ peperit gemellos Esau et Jacob.

Rachel uxor Jacobi, quæ edidit Josephum et Benjamin.

Anna uxor Elcanæ, quæ prophetam Samuelem peperit.

Sunamitis, quæ per Elisæum suscepit filium, eumque mortuum recuperavit.

Elisabet Zachariæ uxor, quæ Baptistam Joannem genuit.

CAP. LVI. — *Quinam patrem inhonorarunt.*

Chamus Noachum, dum illius nuditatem fratribus foris nuntiat.

Esau, qui contra parentis sententiam uxores Chananæas duxit [10].

Abessalom, qui adversus David elevatus est, eique bellum intulit, ac uxores illius polluit.

Adonias, qui seipsum regem propria sua constitutum voluntate contra patris sententiam ausus est venditare.

[9] Gen. XXVII, 1; XLVIII, 10; I Reg. IV, 15; III Reg. XIV, 4. [10] Gen. XXVI, 35.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

CAP. LVII. — *Quinam dum efferuntur dejecti sunt.*

Qui turrim in cœlum pertingentem ædificare dum volunt, multilingui voce scissi sunt.

Pharao, qui in sua potentia gloriabatur audacter, et dicebat: *Deum non novi, et populum non dimitto*, is post decem plagas cum universo exercitu maris aquis obrutus est.

Roboam, qui dum populi nullam habet rationem, et plus quam pater ejus Salomon vult sapere, a paterno excidit imperio.

Goliath, superbe sapiens adversus aciem universam sancti populi, velut canis, lapide eum percutiente adolescentulo, cecidit.

Abessalom qui ob comam, et *Adonias* qui ob formam elati erant, inhonoratum sibi vitæ finem conciliarunt.

Babyloniorum rex *Sennacherim* valde ferociens ob devictas gentes, et adversus Ezechiam, tanquam qui juvari nullo modo posset, per Rapsacum elatus, suum ipsius exercitum divinitus immissa plaga sub unum temporis momentum amittens, atque arrepta fuga, solus evadens in terram suam, ibidem a suis pueris interfectus est.

Syriæ rex Adadi filius, qui dum minitatur se universum Israeliticum populum internecioni daturum, ab adolescentibus ccxxxii, decem pugnatorum suorum millia amisit, totumque regnum suum perdidit [11].

Ozias rex, qui ob justitiam superbos spiritus sumens, volensque sacerdotem agere, lepra percussus, non modo regno, sed domo etiam ejectus est.

Nabuchodonosor ob omnium gentium victoriam, auctamque Babylonem, super omnes elatus, amissa hominis mente, feræ instar animum obtinuit.

Pharisæus etiam ob propriam justitiam alte sapiens, atque ex ea in publicanum audacter invectus, justitiam amisit.

CAP. LVIII. — *Quinam propter humilitatem ad gloriam et celsitudinem evecti sunt.*

Joseph, dum patienter humiliterque sustinet molestias illatas sibi a fratribus et reputata hera, ad imperium Ægypti provectus est.

Jacob fugitans fratris minas, hospitalemque pro patrio larem immutans, divitiis et honoribus cumulatus reversus est.

Judas procidens coram Joseph [12] ob ea, quæ in illum perperam gesta fuerant, regalis prosapiæ auctor ut fieret dignus habitus est.

Gabaonitæ dum Jesum adeunt, quando gentes debellabat, per humilitatem in suis propriis permanserunt, consecuti incolumitatem.

David jugiter humilis in iis, quæ a Saule sustinebat, regnum quoque obtinuit.

Jeremias vapulans et custoditus in carcere propter veraces prædictiones, dum hæc humiliter pati-

[11] III Reg. xx, 15. [12] Gen. xliv, 18.

A ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'. — *Τίνες ἀλαζονευσάμενοι κατηνέχθησαν.*

Οἱ τὸν εἰς οὐρανὸν διήκοντα βουληθέντες οἰκοδομεῖν *πύργον*, τῇ πολυγλώσσῳ διασχισθέντες φωνῇ.

Φαραὼ ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει θρασυνόμενος, καὶ λέγων· *Τὸν Θεὸν οὐκ ἐπίσταμαι, καὶ τὸν λαὸν οὐκ ἀποστέλλω*· μετὰ τὰς δέκα πληγὰς, ὑπὸ βυθὸν πανστρατιᾷ καλυπτόμενος.

Ῥοβοὰμ καταφρονήσας τοῦ λαοῦ, καὶ μεῖζω τοῦ Σολομῶνος τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς θελήσας φρονεῖν, τῆς πατρικῆς ἐξέπεσεν ἀρχῆς.

Γολιὰθ μέγα φρονήσας κατὰ παρατάξεως ὅλης τοῦ ἱεροῦ λαοῦ, ὡς κύων, λίθῳ νεανίου βάλλοντος αὐτὸν, κατέπεσεν.

Ἀβεσσαλὼμ ἐπὶ κόμῃ, καὶ *Ἀδωνίας* ἐπὶ κάλλει B ἐπαρθέντες, ἀτίμωτον ἑαυτοῖς βίον κατέστρεψαν.

Ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς *Σενναχηρεὶμ* μέγα θρασυνθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν ἐθνῶν παραλήψει, καὶ κατὰ τοῦ Ἐζεκίου, ὡς μὴ δυναμένου βοηθεῖσθαι, διὰ Ῥαψάκου κατεπαρθεὶς, τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν θεηλάτῳ πληγῇ ὑπὸ μίαν καιροῦ ῥοπὴν ἀπολλὺς, καὶ δραπέτης, μόνος ἀποδιδράσκων εἰς τὴν ἑαυτοῦ γῆν, κἀκεῖσε πρὸς τῶν οἰκείων παίδων ἀναιρούμενος.

Ὁ Συρίας βασιλεὺς Ἀδάδου ὁ υἱὸς, πάντα τὸν τοῦ Ἰσραὴλ λαὸν ἀφανίζειν ἀπειλῶν, διὰ παιδαρίων σλϛ'· μυρίους πολεμιστὰς ἑαυτοῦ ἀπόλλυσι, καὶ τὴν ὅλην ἑαυτοῦ βασιλείαν διεφθείρετο.

Ὀζίας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ δικαιοσύνῃ μέγα φρονήσας, C καὶ ἱερᾶσθαι βουλόμενος, λεπρωθεὶς, οὐ μόνον τῆς βασιλείας, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκίας ἐξεβάλλετο.

Ναβουχοδονόσορ ἐπὶ τῇ πάντων κρατήσει τῶν ἐθνῶν, καὶ τῆς Βαβυλῶνος αὐξήσει, ὑπὲρ ἅπαντας ἐπαρθεὶς, τὴν τοῦ ἀνθρώπου διάνοιαν ἀφαιρεθεὶς, θηρίου ψυχὴν καὶ τρόπον ἔσχηκε.

Καὶ *Φαρισαῖος* ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ δικαιοσύνῃ μέγα φρονήσας, καὶ ἐπὶ ταύτῃ κατὰ τοῦ τελώνου θρασυνθεὶς, τὴν δικαιοσύνην ἀπώλεσε.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'. — *Τίνες διὰ ταπεινοφροσύνην εἰς δόξαν καὶ ὕψος ἤχθησαν.*

Ἰωσὴφ, ταπεινοφρονήσας ἐφ' οἷς ὑπέμεινε χαλεποῖς παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς νομισθείσης δεσποίνης, εἰς τὸ κρατεῖν τῆς Αἰγύπτου προήγετο.

D *Ἰακὼβ* φεύγων τὰς τοῦ ἀδελφοῦ ἀπειλὰς, καὶ ξένην ἀντὶ τῆς πατρῴας ἑστίαν ἀλλαξάμενος, πλούσιος ἐπανήρχετο καὶ τίμιος.

Ἰούδας ἐπιπεσὼν τῷ Ἰωσὴφ ἐφ' οἷς εἰς αὐτὸν ἐπλημμέλησαν, βασιλικοῦ γένους ἀξιοῦται γενέσθαι φύλαρχος.

Γαβαωνῖται τὸν Ἰησοῦν ὑπελθόντες ἐν τῇ τῶν ἐθνῶν παραλήψει, διὰ ταπεινοφροσύνης ἐν τοῖς οἰκείοις μεμενήκασι, τῆς σωτηρίας τετυχηκότες.

Δαβὶδ δι' ὅλου ταπεινοφρονῶν ἐφ' οἷς ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ὑπέμεινε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπελάμβανεν.

Ἱερεμίας τυπτόμενος καὶ φυλακιζόμενος ἐπὶ ταῖς ἀληθέσι προῤῥήσεσι, καὶ φέρων ταπεινοφρόνως,

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

προστάτης τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν καιρὸν ἐγίνετο τῆς πολιορκίας.

Νινευῖται ταπεινοφρονήσαντες ἐπὶ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ κήρυγμα, ἐλέους τετυχήκασιν ἀπήμαντοι διαμείναντες.

Καὶ ὁ Κύριος δὲ *τὸν Τελώνην* πολλῇ ταπεινοφροσύνῃ εἰς τὸ ἱερὸν ἀνεληλυθότα, καὶ ἑαυτὸν ἐπὶ ταῖς πλημμελείαις κατακρίναντα, δεδικαιῶσθαι ἔφη ὑπὲρ τὸν μεγαλοῤῥήμονα Φαρισαῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΝΘʹ. — *Τίνες ἐφ' οἷς ἔδρασαν φόνοις ἀπεδέχθησαν, καὶ εὐάρεστοι παρὰ Θεῷ γεγόνασι.*

Ἰωϋσῆς τὸν Αἰγύπτιον ἀνελὼν, καὶ ἐκδικίαν τοῦ ἀδικουμένου Ἑβραίου ποιησάμενος.

Φινεὲς ὁ τοῦ Ἀαρὼν υἱὸς, τὸν Ζαμβρὴν καὶ τὴν Χασβὴν διελάσας, καὶ οὕτω τὴν κατὰ τοῦ λαοῦ δικαίαν τοῦ Θεοῦ μῆνιν ἐξιλασάμενος.

Σαμουὴλ ὁ ἱερεὺς καὶ προφήτης, τὸν τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα τὸν Ἀγὰγ ἀνελὼν, καὶ πληρώσας βουλὴν Θεοῦ, ἣν ὁ Σαοὺλ οὐκ ἐπλήρωσεν.

Οἱ εἰς τὴν ἔρημον προσδεδραμηκότες καλοῦντι τῷ Μωϋσῇ, καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς, ἐπιμεμενηκότας τῇ δυσσεβεῖ γνώμῃ τῆς εἰδωλολατρείας ἀποσφάξαντες.

Δαβὶδ τὸν νεανίαν Ἀμαληκίτην, τὸν καυχώμενον ἐπ' αὐτοῦ, ὡς τὸν Σαοὺλ αὐτὸς ἐπισφάξας εἴη· καὶ τὸν Ῥιχὰβ, καὶ τὸν Βαανᾶν, τοὺς τοῦ Ῥεμμὼθ υἱοὺς τοῦ Βηῤῥωθαίου, τοὺς τὸν Μεμφιβοσθὲ τὸν τοῦ Σαοὺλ υἱὸν, ὡς πρὸς αὐτοῦ χάριν ἀπεκτακότας, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κομίσαντας αὐτῷ.

Ἡ γυνὴ, ἡ τὸν Ἀβιμέλεχ ἀπὸ τοῦ τείχους, κλάσματι μύλου ἐπιῤῥιφότι αὐτῷ ἀνελοῦσα.

Ἡ γυνὴ τὸν Ἀβεσσὰ μέλλοντα πολιορκίαν κινεῖν τῇ πόλει ἀναιρεθῆναι ποιήσασα, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῷ Ἰωὰβ ἀπὸ τοῦ τείχους ἀκοντίσασα.

ΚΕΦΑΛ. Ξʹ. — *Τίνες ἐπὶ παρανομίας λιθόλευστοι ἀνῃρέθησαν.*

Ὁ Σαλωμὶθ υἱὸς τῆς θυγατρὸς Δαβρεὶ, ἐπὶ βλασφημίᾳ, ὃς μετὰ ἑτέρου μαχόμενος, Θεὸν ἐβλασφήμησεν.

Ὁ ἐν Σαββάτῳ ξύλα ἐκλέξας εἰς τὴν ἔρημον.

Ἀχὰρ ὁ ἱερόσυλος, ὁ ἐκ τῶν ἀναθημάτων τῆς Ἱεριχοῦς ἀποκρυψάμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΞΑʹ. — *Καὶ τίνες δίκαιοι ἐπ' εὐσεβείᾳ.*

Ναβουθαὶ ὁ Ἰεζραηλίτης, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἰεζάβελ ὡς καταρασάμενος Θεὸν καὶ βασιλέα.

Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς ὁ τοῦ Ἰωδαὲ, ὑπὸ Ἰωᾶς βασιλέως, ἀναμέσον τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου λιθασθεὶς, ὅτι παρῄνου αὐτῷ μὴ δυσσεβεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΞΒʹ. — *Τίνες παρανόμους μίξεις πεποίηντο.*

Λὼτ ταῖς θυγατράσι συμμιχθείς. *Ῥουβὶμ* τῇ τοῦ πατρὸς παλλακῇ. *Οἱ ἐν Γαβαᾶ* τῆς φυλῆς Βενιαμὶν, τῇ τοῦ Λευΐτου γυναικὶ ἐπιξενωθέντος αὐτοῖς συγχρησάμενοι, ὡς καὶ ὀχληθεῖσαν ἀποθανεῖν. Ἐφ' ᾗ πράξει, καὶ πολὺς τοῦ λαοῦ φόνος ἐγένετο. *Ἀμὼν*

A tur, populi præfectus erat quo tempore civitas obsidebatur.

Ninivitæ humiles animos assumentes ad Jonæ prædicationem, misericordiam consecuti, impune tulerunt.

Dominus quoque *Publicanum* multa humilitate in templum ascendentem, seseque ob peccata damnantem, præ magniloquo Pharisæo justum esse asseruit.

CAP. LIX. — *Quinam ob perpetratas neces accepti fuerunt gratique apud Deum.*

Moyses, dum Ægyptium interficit, et ultionem sumit injuria affecti Hebræi.

B *Phinees*, Aaronis filius, qui Zambren et Chasben transverberavit, atque hoc modo justam Dei iram in populum placavit.

Samuel sacerdos et propheta, dum Amalecitarum regem Agag occidit, impletque Dei voluntatem, quam Saul non impleverat.

Qui in deserto accurrerunt ad Moysem vocantem, suosque affines in impia sententia permanentes idoli colendi, jugularunt [13].

David juvenem interficiens Amalecitam, qui apud ipsum gloriabatur, quod Saulem occidisset: item Richab et Baanan filios Remmoth Berothitæ, qui Memphibostheum, Saulis filium, quasi ut illi gratificarentur interfecerant, ejusque caput ad illum detulerant. C

Mulier, quæ Abimelechum de muro peremit, projecto in eum molæ fragmento [14].

Mulier, quæ procuravit ut interficeretur Abessa, qui civitatem obsidioni obnoxiam effecturus erat, ejusque caput Joab de muro projiciendum curavit [15].

CAP. LX. — *Quinam ob prævaricatas leges lapidibus obruti interierunt.*

Filius Salomith filiæ Dabri, propter blasphemiam, qui cum alio rixans, Dei nomen contumeliose pronuntiavit.

Is qui in Sabbato ligna in deserto collegit.

Achar sacrilegus, qui occultavit de anathematis Jericho.

D CAP. LXI. — *Et quinam item justi ob pietatem.*

Nabuthæ Jezraelita traductus ab Jezabel, quasi qui maledixisset Deo et regi.

Zacharias pontifex Jodae filius, sub Joas rege inter templum et altare lapidatus, eo quod adhortabatur illum ne impie ageret.

CAP. LXII. — *Quinam lege prohibitos concubitus habuerunt.*

Lot, qui cum filiabus coiit. *Rubim* cum paterna concubina. *Gabaanites* in tribu Benjamin, qui abusi sunt uxore Levitæ apud eos hospitantis, usque eo, ut etiam oppressa moreretur. Ob quod facinus, magna etiam populi cædes contigit. *Amon*, qui so-

[13] Num. xxv, 5. [14] II Reg. xi, 21. [15] II Reg. xx, 21.

Digitized by Google

rorem Thamar virginem vitiavit, et post contumeliam e domo sua illam ejecit. *Abessalom*, qui paternas uxores in patris ignominiam, consilio Achitophelis, incestu polluit.

CAP. LXIII. — *Quinam binomines fuerunt.*

othor Moysis socer, qui etiam Raguel et Jobab audit.

Rex Geth [16] penes quem David fugiens se contulit.

Josephus porro ait, Melchiam denominatum fuisse a parentibus Moysem inter circumcidendum, qui tamen a recipiente eum Pharaonis filia Moyses appellatus fuit.

Gedeon judex, qui idem est atque Jerobaal.

Adonias, qui et Ornias.

Ochosias, qui et Lazias.

Heliacim, qui et Joacim.

Idithum psaltes, qui et Etham.

Chiram, qui sub Salomone templum ædificavit, alio nomine Echias.

Esdras, qui et Salathiel.

Nathanias, quem Nabuchodonosor transnominavit Sedeciam.

In Novo Testamento: Petrus, qui et Simon vel Symeon, aut Cephas.

Thomas, qui et Didymus.

Thaddæus, qui et Lebbæus, et Judas Jacobi.

Marcus, qui et Joannes.

CAP. LXIV. — *Quinam secundo nomine cognominati sunt.*

Abram cognominatus est Abraham.

Jacob, Israel.

Joseph, Komphthom banech.

Ananias, Sedrach, *Azarias*, Misach, *Misael*, Abdenego, *Daniel*, Baltasar.

Paschor, transmigrator [17].

Et in Novo Testamento: *Simon* cognominatus est Petrus.

Joannes et *Jacobus* apostoli, Boanerges, hoc est filii tonitrui.

—

LIBER II.

CAP. LXV. — *Quæ de una divinitate usurpantur.*

Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est. Ego sum Dominus Deus tuus. Et cognoscant, quod tu Dominus solus, altissimus in omnem terram. Et Dominus inquit: *Ut cognoscant te solum verum Deum.* Arca quoque in qua Noe servatus est, in *unum* cubitum terminabatur. *Unum* erat templum, in quo Deus colebatur. *Una* Lex, Arca *una*.

A τὴν ἀδελφὴν Θάμαρ παρθένον φθείρας, καὶ μετὰ τὴν ὕβριν τῆς ἑαυτοῦ οἰκείας ἀποπέμψας. Ἀβεσσαλὼμ τὰς τοῦ πατρὸς γυναῖκας ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ πατρὸς, γνώμῃ τοῦ Ἀχιτόφελ, διαφθείρας.

ΚΕΦΑΛ. ΞΓ'. — *Τίνες διώνυμοι γεγόνασιν.*

Ἰοθὸρ ὁ τοῦ Μωϋσέως γαμβρὸς, καὶ Ῥαγουὴλ καὶ Ἰωβὰβ κικλήσκεται.

Ὁ βασιλεὺς Γὲθ, παρ' ὃν Δαβὶδ φυγὼν κατήγετο.

Ἰώσηππος δέ φησι (62), Μελχίαν ὠνομάσθαι ὑπὸ τῶν γονέων Μωϋσῆν ἐν τῇ περιτομῇ, ὑπὸ δὲ τῆς ἀναλαβούσης αὐτὸν τῆς τοῦ Φαραὼ θυγατρὸς, Μωϋσέα προσωνομάσθαι.

B *Γεδεὼν* ὁ κριτὴς, ᾧ αὐτός ἐστιν Ἱεροβαάλ.

Ἀδονίας, ὁ καὶ Ὀρνίας (63).

Ὀχοζίας, ὁ καὶ Λαζίας.

Ἠλιακεὶμ, ὁ καὶ Ἰωακείμ.

Ἰδιθοὺμ ὁ ψαλμῳδὸς, ὁ καὶ Ἐθάμ.

Χειρὰμ ὁ ἐπὶ τοῦ Σαλομῶνος τὸν ναὸν δειμάμενος, ὁ καὶ Ἐχίας.

Ἔσδρας, ὁ καὶ Σαλαθιήλ.

Ναθανίας, ὃν μετωνόμασεν Ναβουχοδονόσορ Σεδεκίαν.

Καὶ ἐν τῇ Νέᾳ· *Πέτρος*, ὁ καὶ Σίμων καὶ Συμεὼν καὶ Κηφᾶς.

Θωμᾶς, ὁ καὶ Δίδυμος.

Θαδδαῖος, ὁ καὶ Λεββαῖος καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.

C *Μάρκος*, ὁ καὶ Ἰωάννης.

ΚΕΦΑΛ. ΞΔ'. — *Τίνες δευτέρῳ ὀνόματι ἐπωνομάσθησαν.*

Ἀβρὰμ ἐπωνομάσθη Ἀβραάμ.

Ἰακὼβ, Ἰσραήλ.

Ἰωσὴφ, Κόμφθομ βανήχ (64).

Ἀνανίας, Σεδράχ· *Ἀζαρίας* Μισάχ· *Μισαὴλ*, Ἀβδενεγώ· *Δανιὴλ*, Βαλτάσαρ.

Πασχὼρ, μέτοικος.

Καὶ ἐν τῇ Νέᾳ· *Σίμων* ἐπωνομάσθη Πέτρος.

Ἰωάννης καὶ *Ἰάκωβος* οἱ ἀπόστολοι, Βοανεργὲς, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.

—

D *ΒΙΒΛΟΣ Β'.*

ΚΕΦΑΛ. ΞΕ'. — *Τίνα τὰ ἐπὶ τῆς μιᾶς θεότητος παραλαμβανόμενα.*

Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν. Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου. Καὶ γνώτωσαν, ὅτι σὺ Κύριος μόνος, ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ ὁ Κύριός φησιν· *Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν.* Καὶ ἡ κιβωτὸς ἐν ᾗ ὁ Νῶε διεσώθη, εἰς *ἕνα* πῆχυν συνετελεῖτο. *Εἷς* ὁ ναὸς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς ἐλατρεύετο. *Εἷς* ὁ νόμος. Ἡ κιβωτὸς *μία*.

[16] I Reg. XXVII, 2. [17] Jerem. XX, 3.

(62) De loco Josephi non constat. Vide Clement. *Strom.* I, pag. 343, et confer *Deuter.* XXXIII, 5.

(63) Procop. in *III Reg.* I, 5.

(64) Al. *Psontomphanech*. V. Kirch. in *Prodr.* et *Œdipo*.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΞϚʹ. — *Τίνα δὲ τὰ ἐπὶ δυαδικῆς ὑποστάσεως.* A

Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. Τί τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἢ τί τὸ ὄνομα τῷ υἱῷ αὐτοῦ; καὶ ὁ Κύριός φησιν· *Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν.* Καὶ, *Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστὸν* εἰς τὸν κόσμον. Καὶ πάλιν· *Ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα.* Ἐν δύο πλαξὶν ὁ νόμος ἐγγέγραπτο. *Δύο* καὶ ἐν τῷ μυστικῷ ᾄσματι τοῦ νυμφίου οἱ μασθοὶ, οἷς ἡ νύμφη τρέφεται, ἐν νόμῳ καὶ χάριτι. *Δύο* καὶ τῆς νύμφης, τὸ ἱερατικὸν καὶ λαϊκὸν τάγμα.

CAP. LXVI. — *Quæ vero de duplici subsistentia.*

Faciamus hominem secundum imaginem nostram, et secundum similitudinem. Ecce evasit Adam ceu unus ex nobis. Quod nomen ejus, vel quod nomen filio ejus? Dominus quoque dicit: *Ego et Pater unum sumus.* Atque: *Ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* in mundum. Et rursus: *Veniemus ego et Pater, et mansionem apud eum faciemus.* In *duabus* tabulis lex descripta erat. *Duæ* sunt in mystico cantico sponsi mammæ, quibus sponsa nutritur, lege nempe et gratia. *Duæ* item ipsius sponsæ, sacerdotalis nempe et laicus ordo.

ΚΕΦΑΛ. ΞΖʹ. — *Τίνα τὰ ἐπὶ τριαδικῆς παραλαμβανόμενα.* B

Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν ἐκεῖ τὰς γλώσσας αὐτῶν. Τὸ Βάπτισμα τὸ ἐν Τριάδι, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. *Τρία* νοερὰ τάγματα, οὐρανίων, ἀερίων, ἐπιγείων. *Τρεῖς* τοῦ παντὸς γένους ἀνθρώπων γενάρχαι, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ. *Τρεῖς* οἱ τοῦ λαοῦ πατριάρχαι, Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ, Ἰακώβ. Ἡ κιβωτὸς ἐν ᾗ Νῶε διεσώζετο, τρεῖς ἀριθμοὺς ἔφερε, τὸν Λʹ, τὸν Νʹ, τὸν Τʹ καὶ εἰς ἕνα πῆχυν συνεπληροῦτο, ἡ μονὰς ἐν Τριάδι γνωρίζεται. *Τρεῖς* ἄγγελοι τῷ Ἀβραὰμ ὤφθησαν, τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἐκ στείρας υἱοῦ ποιούμενοι. *Τρεῖς* ἑορταὶ νόμιμοι, ἐτήσιοι· ἑορτὴ τοῦ Φασὲκ, ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς, ἑορτὴ τῶν Σκηνοπηγιῶν. *Τριῶν* ἀνδρῶν ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι. *Τρεῖς* τὸ Πνεῦμα μαρτυρίας φέρει, *περὶ ἀληθείας, περὶ δικαιοσύνης*, καὶ *περὶ κρίσεως*. *Τρεῖς* ἐν Ἅδου ὁ Κύριος πεποίηται ἡμέρας, οὗ τύπος ἦν ὁ Ἰωνᾶς. C

CAP. LXVII. — *Et quænam de Trinitate accipiuntur.*

Venite, descendentes confundamus ibi linguas eorum. Baptisma quod in Triade celebratur, in nomine Patris, et Filii, et sancti Spiritus. *Tres* sunt intellectuales ordines, cœlestium, aereorum, terrestrium [13]. *Tres* fuere totius humani generis auctores, Sem, Cham, Japhet. *Tres* populi patriarchæ, Abraham, Isaac, Jacob. Arca, in qua Noe servatus est, tres numeros exhibebat, XXX, L, CCC, et in unum cubitum consumebatur, qua re Unitas in Trinitate dignoscitur. *Tres* angeli Abrahamo visi sunt, promissionem de nascituro ex sterili filio facientes. *Tres* solemnitates lege constitutæ, quotannis occurrebant: solemnitas Phase, solemnitas Pentecostes, solemnitas Tabernaculorum. *Trium* hominum testimonium verax habetur. *Tria* Spiritus testimonia fert, *de veritate, de justitia*, et *de judicio*. Apud inferos *tres* dies Dominus egit, cujus figura erat Jonas.

ΚΕΦΑΛ. ΞΗʹ. — *Τίνες εἰσὶν οἱ σταθμοὶ τῆς πορείας τοῦ λαοῦ, οἱ ἀπ' Αἰγύπτου.*

αʹ. Τῷ πρώτῳ μηνὶ, τῇ πέντε καὶ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, [οὗτος δέ ἐστιν ὁ παρὰ Μακεδόσι ξανθικὸς] ἀπῆραν ἀπὸ Ῥαμεσσῆ, τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα, φαγόντες τὸ πρόβατον τὸ Φασὲκ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Πρῶτον τοίνυν σταθμὸν ἦλθον εἰς Σοχχώθ (65).

βʹ Εἰς Βουθάν.

γʹ Εἰς Πηρώθ.

δʹ Ἀπέναντι Μαγδώλου.

εʹ Ἀπέναντι Ἡρώθ. D

ϛʹ Διέβησαν τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ἔρημον, ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν περάσαντες, ἦλθον εἰς Πικρίαν τρίτῃ ἡμέρᾳ τὴν διαίρεσιν τῆς θαλάσσης ὁδεύσαντες.

ζʹ Σταθμὸν, ἦλθον ἀπὸ τῆς Πικρίας, ἥ ἐστι Μεῤῥὰ πηγὴ, εἰς Ἐλεὶμ, ἔνθα εὗρον πηγὰς ιβʹ, καὶ φοίνικας οʹ.

ηʹ Σταθμὸν, ἀπὸ τῆς Ἐλεὶμ ἦλθον εἰς θάλασσαν Ἐρυθράν.

θʹ Ἀπὸ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς εἰς Ῥαφικά.

CAP. LXVIII. — *Quæ sunt mansiones populi ab Ægypto proficiscentis.*

Primo mense, decima quinta die mensis (is est Xanthicus apud Macedonas) profecti sunt de Ramesse, postridie Paschæ, cum comedissent agnum Phase in Ægypto. Igitur prima mansione venerunt in Socchoth.

Secunda in Buthan.

Tertia in Peroth.

Quarta e regione Magdoli.

Quinta e regione Heroth.

Sexta transierunt mare ut venirent in desertum, itinere dierum trium in illud penetrantes, veneruntque in locum ubi aquæ erant amaræ, tribus diebus per divisum mare iter facientes.

Septima mansione venerunt a loco amaræ aquæ, qui est Merrha fons, in Elim; ubi invenerunt fontes XII, et palmas LXX.

Octava mansione, ab Elim venerunt ad mare Rubrum.

Nona a mari Rubro in Raphica.

[13] Philipp. II, 10; Ephes. II, 2.

(65) Confer huc *Exod.* XIII, 20; XVIII. *Numer.* XXXIII. Joseph. *Antiquit.* II, 6.

Digitized by Google

Decima in aliam Elim.

Undecima in Raphidim, ubi Amalec aggressus est populum sed sublatis a Moyse manibus profligatus est.

Duodecima in desertum Sina.

Decima tertia in sepulcrum concupiscentiæ, ubi multum murmurantes, quia in memoriam venerunt panis carniumque quas in Ægypto comedebant, clamaverunt contra Moysem, et promissionem acceperunt mannæ, cibi videlicet e cœlo ningentis. A sepulcro concupiscentiæ,

Decima quarta statione venerunt in Aseroth.

Decima quinta in Ramatha.

Decima sexta in Remmopheres.

Decima septima in Elbona.

Decima octava in Deseleth.

Decima nona in Ismacelath.

Vicesima in Saphar.

Vicesima prima in Charadath.

Vicesima secunda in Maceloth.

Vicesima tertia in Chattoath.

Vicesima quarta in Tarath.

Vicesima quinta in Matgeca.

Vicesima sexta in Selmona.

Vicesima septima in Masuruth.

Vicesima octava in Babeth.

Vicesima nona in montem Galaad.

Tricesima in Senabatha.

Tricesima prima in Serbona.

Tricesima secunda in Gesion gaber.

Tricesima tertia, in mense tertio ab exitu, in desertum Sina. Hic Jothor socer Moysis venit ad eum, adducens ei uxorem et liberos. Hic obtigit apparitio Dei facta Moysi, et documentum et admonitio ad populum, populi quoque impietas ob vitulo oblatas victimas. Propter impia vero scelera punitus populus, ut non foret ingressurus terram promissionis, excidebatur errabundus per desertum. Et

Tricesima quarta mansione deducti sunt in desertum Phagan, quæ est Cadès.

Tricesima quinta a Cades in montem Idumææ. Hic moritur Aaron, anno quadragesimo exitus populi de Ægypto, mense quinto, qui apud Macedonas est Lous, calendis mensis, cum esset annorum CXXIII.

Tricesima sexta mansione ab Or monte venerunt in Elmona.

Tricesima septima in Phino.

Tricesima octava in Oboth.

Tricesima nona in Gæ, in finibus Moab. In his finibus rex Moabitarum advocat magum Balaam, ut maledicat populo.

Quadragesima statione, a Moab, punitus populus propterea quod initiati fuissent Beelphegoro, venerunt in Zareth.

ι' Εἰς ἄλλην Ἐλείμ.

ια' Εἰς Ῥαφιδείμ, ὅπου ἐπῆλθεν ὁ Ἀμαλὴκ τῷ λαῷ, καὶ ταῖς ἐπάρσεσι τῶν Μωϋσέως χειρῶν κατεβλήθη.

ιβ' Ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ.

ιγ' Ἐν μνήματι τῆς ἐπιθυμίας, ἔνθα πολλὰ γογγύσαντες, ἐπείπερ εἰς ἀνάμνησιν ἦλθον ὧν ἤσθιον ἄρτων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κρεῶν, κατεβόων τοῦ Μωϋσέως, τοῦ μάννα τοῦ ἐξ οὐρανοῦ νιφομένου βρώματος τὴν ὑπόσχεσιν ἐκομίσαντο. Ἀπὸ τοῦ [illegible] μίας μνήματος.

ιδ' Σταθμὸν ἦλθον εἰς Ἀσηρώθ.

ιε' Εἰς Ῥαμαθά.

ις' Εἰς Ῥεμμωφερές.

ιζ' Εἰς Ἐλβῶνα.

ιη' Εἰς Δεσελέθ.

ιθ' Εἰς Εἰσμακελάθ.

κ' Εἰς Σαφάρ.

κα' Εἰς Χαραδάθ.

κβ' Εἰς Μακελώθ.

κγ' Εἰς Χαττοάθ.

κδ' Εἰς Ταράθ.

κε' Εἰς Ματγεκά.

κς' Εἰς Σελμῶνα.

κζ' Εἰς Μασουρούθ.

κη' Εἰς Βάβεθ.

κθ' Εἰς τὸ ὄρος Γαλαάδ.

λ' Εἰς Σεναβαθά.

λα' Εἰς Σεβρωνά.

λβ' Εἰς Γεσιῶν γαβέρ.

λγ' Ἐν μηνὶ τρίτῳ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ. Ἐνταῦθα Ἰοθὸρ ὁ Μωϋσέως γαμβρὸς παραγίνεται πρὸς αὐτὸν, ἄγων αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. Ἐνταῦθα Θεοῦ ἐπιφάνεια πρὸς Μωϋσῆν, καὶ διδασκαλία πρὸς τὸν λαὸν καὶ νουθεσία, καὶ τοῦ λαοῦ δυσσέβεια ἐπὶ τῇ μοσχοθυσίᾳ. Ἐπεὶ (66) δὲ δυσσεβείαις τιμωρούμενος ὁ λαὸς πρὸς τὸ μὴ ἐπιβῆναι τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, περιεῖλκετο κατὰ τὴν ἔρημον πλανώμενος, καὶ

λδ' Τριακοστὸν τέταρτον σταθμὸν εἰς τὴν ἔρημον Φαγᾶν κατήγετο, ἥ ἐστι Κάδες.

λε' Ἀπὸ Κάδης, εἰς τὸ ὄρος τῆς Ἐδώμ. Ὧδε ἀποθνήσκει Ἀαρὼν, ἐν ἔτει τεσσαρακοστῷ τῆς ἐξόδου ἀπὸ Αἰγύπτου τοῦ λαοῦ, τῷ πέμπτῳ μηνὶ, ὅς ἐστι παρὰ Μακεδόσι λῷος, μιᾷ τοῦ μηνὸς, ἦν δὲ ἐτῶν ρκγ'.

(67) λς' Ἀπὸ Ὢρ τοῦ ὄρους, τριακοστὸν ἕκτον σταθμὸν, ἦλθον εἰς Ἐλμῶνα.

λζ' Εἰς Φινώ.

λη' Εἰς Ὠβώθ.

λθ' Εἰς Γαὶ, ἐπὶ τῶν ὁρίων Μωάβ. Ἐν τούτοις τοῖς ὁρίοις ὁ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν καλεῖ τὸν μάγον τὸν Βαλαὰμ, καταράσασθαι τὸν λαόν.

μ' Σταθμὸν, ἀπὸ τοῦ Μωάβ, τιμωρηθεὶς ἐπὶ τῷ τελεσθῆναι τῷ Βεελφεγὼρ, ἦλθον εἰς Ζαρέθ.

(66) Forte ἐπί, et mox Φαρᾶν.

(67) Deest hæc nota in edito Fabricii.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

μα' Εἰς σοπερὰν (68) Ἀρνών.
μβ' Εἰς Φρέαρ.
μγ' Εἰς Δεββωγάδ.
μδ' Εἰς Γαιμῶν Δεβλαθέμ.
με' Εἰς τὰ ὄρη τὰ Ἀμωρῆ, ἀπέναντι Ναβαῦ.

μς' Ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ, κατὰ Ἱεριχώ.

μζ' Ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἀναμέσον Σιμὼθ ἕως Μελσὰτ, τὸ κατὰ δυσμάς. Ἐνταῦθα Μωϋσῆς κατέληξε, καὶ τὸ Δευτερονόμιον γράψας πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς δυσμὰς, κατέλεξε τῷ λαῷ, ἐν ἔτει τεσσαρακοστῷ τῆς ἐξόδου, ἑνδεκάτῳ μηνὶ, οὗτος δέ ἐστι δίστρος παρὰ Μακεδόσι, νεομηνίᾳ τοῦ μηνός. Καὶ κελευσθεὶς ἀνελθεῖν ἐπὶ τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους Φασγᾶ, καὶ θεάσασθαι πᾶσαν τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν πόῤῥωθεν, ἐκεῖ γενόμενος ἐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι τελευτᾷ.

A Quadragesima prima in regionem ultra Arnon.
Quadragesima secunda in Phrear.
Quadragesima tertia in Debbogad.
Quadragesima quarta in Gæmon Deblathem.
Quadragesima quinta in montes Amoræos, regione Nabau.

Quadragesima sexta in occidentales partes Moab circa Jericho.

Quadragesima septima ad Jordanem inter Simoth usque ad Melsat ad Occidentem. Hic Moyses vivere desiit, qui cum Deuteronomium scripsisset ultra Jordanem in deserto ad Occidentem, illud populo recitavit, anno ab exitu quadragesimo, mense undecimo, qui est Macedonum Distros, ipsis mensis calendis. Jussus porro ascendere in verticem B montis Phasga, et intueri omnem promissionis terram eminus, ibi annos natus centum et viginti fatis concessit.

—

ΒΙΒΛΟΣ Δ'.

ΚΕΦΑΛ. ΞΘ'. — *Τίνα ἐστὶν, ἃ τεθέαται ὁ Μωϋσῆς θαυμάσια, καὶ δι' αὐτοῦ κατείργασται.*

Ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει τὴν βάτον ὁρᾷ καιομένην, ἀλλὰ χλοάζουσαν καὶ μὴ κατακαιομένην. Σημεῖον αἰτήσας παρασχεῖν τῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτοῦ ἀποστολῆς, τὴν ῥάβδον τὴν ποιμενικὴν ῥίπτειν ἐκελεύετο, καὶ πάλιν τὸν ὄφιν ἀπὸ τῆς κέρκου δραξάμενος, εἰς ῥάβδον ἐπανῆγε. Τὴν χεῖρα ἀποκρύπτειν εἰς τὸν κόλπον κελευόμενος, λευκὴν ὡσεὶ χιὼν καὶ παρηλλαγμένην ἐξήγαγε, καὶ πάλιν ἀποκρύψας αὐτὴν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀποκαταστᾶσαν ἐπανήγαγεν. Κατιὼν ἐπὶ τὴν προτεθεῖσαν αὐτῷ λειτουργίαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀγγέλῳ περιτυχὼν ἀπεπνίγετο, ἀλλ' ἡ γυνὴ γνοῦσα, τὸν ἄγγελον ἐξευμενισαμένη· *Νυμφίος σύ μοι δι' αἱμάτων*, αὐτῷ φήσασα, τῆς ἐπιθέσεως ἀπεῖρξε.

Κατελθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὸ δαμαζόμενον τοῦ λαοῦ πλῆθος ὑπὸ τῇ τῶν Αἰγυπτίων δουλαγωγίᾳ παρεμυθήσατο, ὡς ὑπὸ Θεοῦ εἴη ἀπεσταλμένος τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς πορίσασθαι. Καὶ τῷ βασιλεῖ ἀπειθοῦντι συγχωρεῖν τὸν λαὸν ἐπὶ Θεοῦ λατρείαν ἐξιέναι, τὰς δέκα πληγὰς ἐπήγαγε, τοῦ λαοῦ συνόντος τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν πληγῶν διὰ τὴν συνουσίαν ὑφισταμένου.

Πρώτῃ μὲν γὰρ πληγῇ τὰ Αἰγύπτου ὕδατα εἰς αἵματα μετέβαλε, καὶ πάλιν παρακληθεὶς ἀντεκαθίστη· β' πληγῇ, βατράχων πλήθει τὴν ἅπασαν Αἴγυπτον ἐπλήρου. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτοις ἀπεῖπον, συναγαγὼν σκιπῶν (69) ἄπλετον γένος, τὸν ἀέρα τῆς Αἰγύπτου συνεμέστωσε. Κυνόμυιάν τε ἐπὶ τούτοις τὴν ἀναισχυντοτάτην ἐπέφερε τοῖς Αἰγυπτίοις, ἣν, οὐκ ἐνδιδόντων τὸν λαὸν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν προελθεῖν, εἰργάσατο. Ἐπὶ δὲ τούτοις, χάλαζαν ἐπήγαγεν ἀναιροῦσαν ἅπερ ὕπαιθρα κατελαμβάνετο.

—

LIBER IV.

CAP. LXIX. — *Quænam vidit mirabilia Moyses, vel etiam ab ipso patrata sunt.*

In Sina monte rubum videt ardentem, sed tamen virentem, nec absumptum igne. Cum postulasset posse exhibere signum suæ in Ægyptum missionis, pastoralem virgam projicere jubetur, atque iterum serpentem cauda apprehendens in virgam reduxit. Manum occultare in sinu jussus, albam ceu nivem et immutatam eduxit, iterumque eam occultans, in C naturalem statum restitutam extraxit. Proficiscens in Ægyptum ad munus publicum sibi divinitus impositum, angelo obvians suffocabatur: sed uxor hoc agnoscens, placato angelo, dum ait ei: *Sponsus tu mihi per sanguines*[19], ab aggressione coercuit.

Cum jam in Ægyptum descendisset, oppressum subactumque populum amplissimum ab Ægyptiorum servitute consolabatur, affirmans, quod a Deo missus fuisset ad procurandam ipsis libertatem. Regi autem, qui non obedivit concedere populo, ut liceret ei proficisci pro colendo Deo, decem plagas adduxit. Ac populus quidem una cum Ægyptiis versabatur; nihil tamen incommodi ex plagis illis pro- D pter conversationem sustinebat.

Prima namque plaga Ægypti aquas in sanguines convertit: rursumque rogatus in propriam eas naturam restituit. Secunda plaga, ranarum multitudine universam Ægyptum implevit. Cum vero et his inobedientes essent, adducens ingentem culicum familiam, aerem Ægypti complevit. Ad hæc, muscam quoque caninam, impudentissimum illud animal, induxit in Ægyptios, quam etiam intulit, illis nempe non permittentibus, ut populus ad Dei cultum procederet. Subinde grandinem adduxit

[19] Exod. IV, 26.

(68) Puto legendum τὸ πέραν.

(69) Forte κνιπῶν, errore typogr.

Digitized by Google

conficientem quæcunque sub dio deprendit. Fuerunt postea locustarum nubes, quæ consumpserunt fruges universas; tenebræ item solos Ægyptios obruentes, sed nihil obscuritatis Hebræis afferentes. Decimam eamque supremam ipsis plagam inflixit, primogenitorum mortem, quæ confertim accidit uno eodemque temporis momento.

Post egressum populi ex Ægypto, insequente eum Ægyptiorum exercitu, Erythræum mare divisit ut populus pertransiret: iterumque illud reduxit super insequentem regem, quem obruit profundo maris, quod virga percussit, quemadmodum illud ad transitum populi etiam antea percusserat.

Amarulentam aquam Merrhæ fontis in fluentum convertit potabile, immerso in eam ligno, quemadmodum scilicet et jussus fuerat. Manna prædixit pluiturum Deum in deserto ad populi nutritionem, atque ita evenit. Ortygometram devolaturam prædicens, concupiscente populo manducare carnes, ita in Dei cognitionem ipsummet populum erudivit. Ex arida petra baculo percussa, fluvialium aquarum copiosum fluxum derivavit. Manuum extensione belli victoriam adversus irruentem Amalecitarum exercitum populo comparavit.

Legem a Deo accepit in duplici tabula descriptam, postquam quadraginta jejunasset dies: atque rursum propter populi impietatem, fractis illis divinitus descriptis tabulis, iterum ascendens in montem Sina, cum similiter jejunasset alios dies quadraginta, legem iterum reportavit in iis tabulis, quas ex lapide excisas secum adduxerat. Descendit glorificatus facie adeo, ut ne populus quidem posset in eum aciem intendere. Ipse etiam legislator fuit omnium jurium populi. Divinas visiones accipere præ universis prophetis dignatus est. Intellectualis substantiæ admirandos characteres conspicatus est, ad quorum rationem sacrum tabernaculum construere jussus fuit.

Sacrum tabernaculum veluti formam intellectualis essentiæ fabricavit. Sacrum chrisma, per quod sacerdotium initiavit, composuit. Summos sacerdotes creavit Aaronem fratrem ejusque liberos, per illud chrisma quod confecerat. Sacrum tabernaculum et quæcunque in ipso erant sancto chrismate ungens sanctificavit.

Sabbatum ipse primus stabilivit, demonstrans illud per duplicem mannæ collectionem, et incorruptam ejus conservationem, cum antea ignotum esset. Tres lege statas solemnitates populo præscripsit quotannis celebrandas. In eos qui vitulum conflaverant animadvertit per accurrentes sibi, interfectis tribus obstinatorum millibus.

Populo leges tulit. Numeravit etiam Levitas a populo secernens. De sacrificiis agitandis illis præcepta dedit, et de gestatione sacri tabernaculi, et de bene ordinata profectione. Ignem super altare, ubi primum ritus religionis processere, cœlitus descendentem ostendit, qui et inexstinctus remansit.

A Ἔπειτα ἀκρίδων νέφη, τοὺς καρποὺς ἅπαντας καταναλώσασαι. Σκότος τε μόνους σκοτίζον τοὺς Αἰγυπτίους, τοῖς Ἑβραίοις οὐ μελαινόμενον. Δεκάτην δὲ καὶ τελευταίαν ἐπέρριψεν αὐτοῖς πληγήν, τὸν τῶν πρωτοτόκων, ἀθρόον ὑπὸ μίαν καιροῦ ῥοπὴν θάνατον.

Μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον τοῦ λαοῦ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, ἐπιδιώκοντος αὐτὸν τοῦ Αἰγυπτίου στρατοῦ, τὴν Ἐρυθρὰν διεῖλεν θάλασσαν εἰς δίοδον τοῦ λαοῦ, καὶ πάλιν ἐπήγαγεν ταύτην κατὰ τοῦ διώκοντος βασιλέως, ὃν ἐπεκάλυψε τῷ τῆς θαλάσσης βυθῷ, πλήξας τὴν θάλασσαν ῥάβδῳ, ὥσπερ αὐτὴν εἰς τὴν τοῦ λαοῦ δίοδον καὶ πρότερον ἔπληξε.

Τὸ πικρὸν ὕδωρ Μεῤῥᾶς τῆς πηγῆς εἰς νᾶμα μετ- B έβαλε πότιμον, ξύλον βάψας ἐν αὐτῇ, ὥσπερ δὴ καὶ ἐκελεύετο. Μάννα προεῖπε ὕειν τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διατροφήν, καὶ οὕτως ἐγίνετο. Ὀρτυγομήτραν καθίπτασθαι προειπών, ἐπιθυμήσαντος κρέα φαγεῖν τοῦ λαοῦ, εἰς θεογνωσίαν τὸν λαὸν ἐπαιδαγώγει. Ἐκ ξηρᾶς πέτρας ῥάβδῳ πληγείσης, ποταμίων ὑδάτων ἀθρόον ῥύσιν προήκατο. Χειρῶν ἐκτάσει πολέμου νίκην, κατὰ τοῦ ἐπελθόντος στρατοῦ τοῦ Ἀμαλὴκ, τῷ λαῷ εἰργάσατο.

Νόμον ἐδέξατο παρὰ Θεοῦ ἐν διπτύχῳ γραφέντα πλαξὶ τεσσαράκοντα νηστεύσας ἡμέρας, καὶ πάλιν διὰ τὴν τοῦ λαοῦ δυσσέβειαν, τὰς θεογράπτους συντρίψας πλάκας, δεύτερον ἐπιβὰς τῷ Σινᾷ ὄρει, καὶ C νηστεύσας ὁμοίως ἄλλας ἡμέρας τεσσαράκοντα, τὸν νόμον ἐν αἷς ἀνεκόμισε λαξεύσας πλαξὶν, ἀνενεώσατο. Τὸ πρόσωπον κατέβη δεδοξασμένος, ὡς μήτε τὸν λαὸν ἐνορᾷν αὐτῷ δύνασθαι. Καὶ αὐτὸς δὲ νομοθέτης ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαιώμασι τοῦ λαοῦ γεγένηται. Θείας ὀπτασίας παρὰ πάντας τοὺς προφήτας ἠξίωται. Τῆς νοερᾶς οὐσίας θαυμαστοὺς χαρακτῆρας ἐθεάσατο, πρὸς οὓς τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατασκευάζειν ἐκελεύετο.

Τὴν ἱερὰν σκηνὴν ἀντίτυπον τῆς νοερᾶς κατεσκεύασεν οὐσίας. Τὸ ἱερὸν χρίσμα, ἐν ᾧ τὴν ἱερωσύνην καθεσθεὶς [sic], συνέθηκεν. Ἀρχιερέας ἀπέδειξε τὸν ἀδελφὸν Ἀαρὼν καὶ τοὺς τούτου παῖδας, δι' οὗ κατεσκεύασε χρίσματος. Τὴν ἱερὰν σκηνὴν D καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ τῷ ἁγίῳ χρίσματι χρίσας ἡγίασε.

Σάββατον αὐτὸς πρῶτος ὡρίσατο, δείξας αὐτὸ, διὰ τῆς διπλῆς ἐκλογῆς τοῦ μάννα, καὶ τῆς ἀσήπτου διαμονῆς αὐτοῦ, οὐ πρότερον ἐγνωσμένον. Τρεῖς νομίμους ἑορτὰς τῷ λαῷ παρέδωκε τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτάζειν. Τοὺς μοσχοποιήσαντας ἐτιμωρήσατο διὰ τῶν προσδεδραμηκότων αὐτῷ, τρισχιλίους τοὺς ἀνεπιστρέπτους ἀποκτείνας.

Τὸν λαὸν ἐνομοθέτησεν. Ἀπηρίθμησε καὶ τοὺς Λευΐτας ἀπ' αὐτῶν διελών. Περὶ θυσιῶν αὐτοῖς διετάξατο, καὶ ἀπάρσεως τῆς ἱερᾶς σκηνῆς, καὶ πορείας εὐτάκτου. Πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κατὰ τὴν πρώτην πρόοδον ἐξ οὐρανοῦ καταβιβαζόμενον ἔδειξεν, ὃ καὶ διέμεινεν ἄσβεστον. Τοὺς προσαγαγόντας οὐκ

Digitized by Google

ἐκ τούτου πυρὸς, Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ τοὺς ἀρχιερεῖς, θεηλάτῳ πληγῇ καταπεσόντας ἀπέδειξε.

Καθαρῶν καὶ μὴ καθαρῶν ζώων διάκρισιν ἐποιήσατο. Ὑπὲρ ἁμαρτιῶν λύσεως τὰς ἀφωρισμένας θυσίας ἐπέταξε δεῖν προσάγεσθαι. Λεπρῶν καὶ ἀναπήρων διακρίσεις ἀπὸ τῆς ἱερᾶς συναγωγῆς ὑπέδειξε, καὶ περὶ καθάρσεως αὐτῶν τίνα προσάγεσθαι καὶ ὅπως χρὴ διετάξατο. Τοὺς Ἀμοῤῥαίους ἀναιμωτὶ κατελθὼν, τὴν γῆν αὐτῶν ταῖς δύο φυλαῖς τοῦ Ῥουβὶν καὶ τοῦ Γὰδ ἀπένειμεν εἰς κλήρους. Τὸν τῶν Μαδιανιτῶν ἀνεῖλε βασιλέα, καὶ τὸν μάντιν Βαλαὰμ κακοσύμβουλον αὐτῷ κατὰ τοῦ λαοῦ γενόμενον. Τοὺς τελεσθέντας τῷ Βεελφεγὼρ ἐκ τοῦ λαοῦ δισμυρίους τετρακισχιλίους ἀναιρεθησομένους προεῖπε.

Σημεῖον καὶ τύπον τοῦ σωτηρίου σταυροῦ ἐν ᾧπερ ἀνέστησεν ὄφει χαλκῷ προκατεβάλετο, ᾧ προσέχοντες οἱ δακνόμενοι ὑπὸ τῶν ὄφεων οὐκ ἀπώλλυντο.

Πέντε βίβλους τῷ λαῷ συνέταξεν, εἴς τε μελέτην διηνεκῆ καὶ διδασκαλίαν λόγων ἱερῶν, καὶ μνήμην τῶν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ εἰς αὐτοὺς γεγενημένων, καὶ προφητείαν τῶν ἐπιόντων αὐτοῖς δεινῶν, ῥᾳθυμίᾳ τε ἀπὸ τῆς εὐσεβείας, καὶ ἀποκλίσει τῇ ἐπὶ δυσσέβειαν, κατέλιπεν. Ἀλλὰ καὶ ᾠδὴν αὐτοῖς, μετὰ τὴν ἐπὶ τὴν διὰ θαλάσσης σωτηρίαν καταλεχθεῖσαν, ἑτέραν ᾖσεν, ὡς τὰ ἔθνη προτιμηθήσεται αὐτῶν δυσσεβησάντων, τὰ πρότερα ἀσύνετα, καὶ ὑπὸ Θεοῦ προσληφθήσεται πρὸς παροργισμὸν αὐτῶν, τῶν ἐπὶ ταῖς πολλαῖς εἰδωλολατρείαις παροργισάντων τὸν Θεόν. Ἔστι δὲ τὰ πέντε αὐτοῦ βιβλία Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικὸν, Ἀριθμοὶ, Δευτερονόμιον.

ΚΕΦΑΛ. Ο'. — *Τίνα τὰ διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐπιτελεσθέντα σημεῖα, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ λαῷ κατεργασθέντα θαύματα.*

Τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, εἰς τὸ παρελθεῖν τὸν λαὸν ἐπὶ τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν, διεῖλε. Δώδεκα λίθους, κατὰ ἀριθμὸν τῶν δώδεκα φυλῶν, ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνακομισθῆναι μεγάλους, εἰς μνημόσυνον ἀποτεθειμένους τῷ λαῷ τῆς πορείας αὐτοῦ, τῆς διὰ τοῦ ξηροῦ γενομένου ποταμοῦ, προσέταξεν. Τὰς ἑξήκοντα μυριάδας τοῦ λαοῦ πετρίναις περιέτεμε μαχαίραις. Τὰ ἐν Ἱεριχὼ τείχη σαλπίγγων ἠχῇ κατεστρέψατο. Τὸν ἱεροσυλήσαντα Ἀχαραῖον, δι' ὃν ὁ λαὸς ἡττᾶτο, κληρωτὸν ἀνεύρηκε, καὶ λιθόλευστον ἀνεῖλε. Τὰς πόλεις τῶν ἐθνῶν, καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἀναιμωτὶ παρείληφεν. Ὑπὲρ Γαβαωνιτῶν, τῶν αὐτομόλων τῷ λαῷ γεγονότων, πολεμῶν, εἰς τελείαν νίκην τὴν ὑπὲρ αὐτῶν τὸν ἡλίου δρόμον ἔστησε.

Ταῖς φυλαῖς κατὰ κλήρους αὐτῶν τὴν γῆν, ἣν παρειλήφει παρὰ τῶν ἐθνῶν, κατένειμε. Τῷ πιστοτάτῳ Χαλὲβ τῷ τοῦ Ἰεφωνῆ, τὸν ἄξιον αὐτοῦ κλῆρον ἀπένειμε. Τὴν Ῥαὰβ, τὴν τοὺς κατασκόπους δεξαμένην, ἐτίμησε, τῷ λαῷ συγκατατάξας αὐτήν. Τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς Λευΐταις τὰς πόλεις καὶ τὰ

A Offerentes ex non isto igne Nadab et Abiud sacerdotes, divinitus immisso vulnere occumbentes ostendit.

Mundorum et non mundorum animalium discrimen effecit. Pro peccatorum remissione constituta sacrificia præcepit offerri oportere. Leprosorum ac defectu laborantium secretiones a sacro cœtu observandas edixit, atque pro eorumdem purificatione quæ et quomodo offerenda essent præscripsit. Amorrhæis sine suorum sanguine subactis, terram illorum duabus tribubus Ruben et Gad in sortes distribuit. Madianitarum regem sustulit, vatemque Balaam pessimi apud eum auctorem consilii adversus populum. Initiatos Beelphegoro ex populo, qui ad viginti quatuor millia erant, internecioni dandos

B prædixit.

Signum ac typum salutiferæ crucis in antecessum exhibuit in eo quem erexit æneo serpente : in quem intendentes qui a serpentibus morsi fuerant, non interibant.

Quinque libros populo composuit, quos eis reliquit ad jugem meditationem ac disciplinam sacrorum sermonum, ad memoriam item eorum quæ pro ipsis vel contra ipsos facta sunt, in prophetiam quoque obventurorum ipsis malorum, sive ob socordiam in rebus religionis, sive ob propensionem in impietatem. Quin etiam carmen illis, præter illud quod recitatum fuerat ob evasionem per medium mare, aliud cecinit, aiens gentes prælatum

C iri ipsis impie agentibus, quæ prius insipientes erant, quæque a Deo assumentur ad irritationem ipsorum, quippe qui multis idololatriis exacerbaverint Deum. Sunt porro quinque libri ejus Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.

CAP. LXX. — *Quæ sunt prodigia ab Jesu Nave perpetrata, et per ipsum populo effecta miracula.*

Jordanem fluvium divisit, ut populus transiret in terram promissionis. Duodecim lapides, juxta numerum duodecim tribuum, magnos ex flumine afferri jussit, deponique a populo in memoriam itineris sui, quod confecerat per medium arefa-

D ctum flumen. Sexcenta millia populi lapideis gladiis circumcidit. Jerichuntis muros tubarum sono evertit. Acharæum furem sacrilegum, propter quem populus hostibus succubuerat, per sortes invenit, et lapidatum neci dedit. Gentium urbes, et reges earum citra sanguinem cepit. Pro Gabaonitis, qui sese sponte dederant populo, bellum gerens, ad perfectam victoriam pro illis referendam, solis cursum stitit.

Tribubus per sortes earum terram, quam de gentibus acceperat, distribuit. Fidissimo Chaleb Jephonis filio, dignam illo hæreditatem assignavit. Raab, quæ exploratores susceperat, honoravit, eam populi civitate donando. Sacerdotibus ac Levitis urbes atque suburbia assignavit. Sex refugii

Digitized by Google

civitates constituit, universa operatus ad amussim A Mosaicarum constitutionum. Dum dimitteret populum ad hæreditates quas ipsemet distribuerat, lapidem erexit in testimonium eorum, quæ ipsis dicta fuerant, quod vera essent. Ea porro fuere, quod post obitum illius derelicturi essent Deum salvatorem atque præpositum suum necnon adhæsuri gentium idolis : quamobrem et ipsi a Deo derelicti, dæmonibus quos elegerunt tradendi essent, ac post multas animadversiones, quas etiam in paternis hæreditatibus degentes subituri sunt, ejectionem de terra illa, dispersionemque inter gentes ignominiosam sibi obventuram scient.

CAP. LXXI. — *Quænam mirabilia per Judices facta sunt.*

B

Adonibezecum regem Philistinorum, qui regibus septuaginta extrema membrorum truncaverat, vincentes bello, ejus pedes manusque succiderunt, plurimosque milites illius per tribum Juda internecioni dederunt.

Regem Moabitarum qui in servitutem populum redegerat; Edon [Eglon] ipse vocabatur; Aod judex adveniens, tanquam qui benevolus ipsi propter obsequium futurus esset, muneraque afferens, dolo interfecit. Cum enim ambidexter esset Aod, quasi vellet illi privatim utilia quædam narrare, sinistra manu, nemine præsente, in cubiculo eum confodit.

Sisaram quoque, Chananæorum imperatorem, C qui populo dominabatur propter ejus impia facinora, mulier quædam Debbora, mittens Baracum hominem de tribu Nephthalim, hunc debellavit, atque milites quidem ejus quatuor millia cecidit; ipsum vero Sisaram solum aufugientem e bello, Jazel quædam animo gestiens mulier in domum suam confugientem veluti in asylum suscipiens, lacte potat sitientem, et humi sopit; dormientem autem ipsum, clavo per tempora adacto, confecit. Baraco eum capere quærenti, Jazel ostendit in terra transfixum.

Itidem instantibus populo Madianitis, propterea quod a Deo ob impietates fuerat derelictus, Gedeon per angelum judex proponitur. Iste porro signum postulat hujusmodi sibi dari, si quidem D præesse populo par esset. Lanam in terra deponens, eam postulavit imbui rore, terra quæ circa vellus esset, nihil omnino humoris recipiente. Ubi vero istud evenit, iterum postulavit, ut tellus quæ circa lanam erat humore madesceret, lana vero impluvia maneret. Cum porro vidisset sic contigisse quemadmodum postulaverat, quæ sibi mandata fuerant aggreditur. Convocat igitur, ut sibi opem ferant quotquot ex populo id præstare vellent, in bello adversus hostes suscipiendo. Conveniunt duo et viginti millia. Multos porro cum dixisset ei Deus esse eos qui convenerant, meticulosos dimittendos mandat. His dimissis remanent decem millia. Cumque vellet Deus illi ostendere,

προάστεια ἀποδέδωκε. Τὰς φυγαδευτηρίους ἐξ πόλεις ἀπέδειξε, πάντα κατορθώσας κατὰ τὰς Μωσέως ὑποθήκας. Ἀπολύων τὸν λαὸν ἐπὶ τοὺς κλήρους, οὓς κατένειμεν αὐτὸς, λίθον ἔστησεν εἰς μαρτύριον τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων αὐτοῖς, ὡς ἀληθῆ εἴη. Ἃ δὲ ἦν, ὡς μετ' αὐτὸν καταλείψουσι τὸν σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτῶν γενόμενον Θεὸν, καὶ τοῖς τῶν ἐθνῶν εἰδώλοις προστεθήσονται, ὅθεν καὶ αὐτοὶ παραλειφθέντες ὑπὸ Θεοῦ, δαίμοσιν οἵσπερ εἵλαντο ἐκδοθήσονται, καὶ μετὰ πολλὰς τιμωρίας, ἃς καὶ ἐν τοῖς πατρῴοις κλήροις ὑποστήσονται, τὴν ἐκβολὴν, τὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὰ ἔθνη διασπορὰν γενησομένην αὐτῶν ἄτιμον ἐπιγνώσονται.

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ'. — *Τίνα τὰ διὰ τῶν κριτῶν θαυμάσια γενόμενα.*

Τὸν Ἀδωνιβεζὲκ βασιλέα τῶν Ἀλλοφύλων, ἑβδομήκοντα βασιλεῖς ἀκρωτηριάσαντα, πολεμήσαντες ποδῶν καὶ χειρῶν ἐξέτεμον, καὶ μυρίους αὐτοῦ στρατιώτας διὰ τῆς τοῦ Ἰούδα φυλῆς ἀνεῖλον.

Τὸν βασιλέα Μωαβιτῶν δουλαγωγοῦντα τὸν λαὸν, Ἐδὼν [Ἐγλὼν] δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, Ἀὼδ ὁ κριτὴς ἐπελθὼν, ὡς εὔνους αὐτῷ περὶ τὴν ὑπακοὴν ἐσόμενος, καὶ δωροδοχήσας, ἀνεῖλε δόλῳ. Ἀμφοτεροδέξιος γὰρ ὢν ὁ Ἀὼδ, ὡς βουλόμενος αὐτῷ ἰδίᾳ τι λέγειν τῶν συμφερόντων, τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ, παρόντος οὐδενὸς, εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτὸν διεχειρίσατο.

Τὸν Σισάρα πάλιν βασιλέα τῶν Χαναναίων κρατοῦντα τοῦ λαοῦ διὰ τὸ δυσσεβεῖν, Δεβόρρα τις γυνὴ, στεῖλασα τὸν Βαρὰκ, τὸν ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ, τοῦτον κατεπολέμησε, καὶ τετρακισχιλίους μὲν αὐτοῦ στρατιώτας ἀναιρεῖ, αὐτὸν δὲ τὸν Σισάρα μόνον ἀποδράντα τοῦ πολέμου, Ἰαζὴλ τις μαινομένη γυνὴ φεύγοντα πρὸς τὴν ἑαυτῆς οἰκίαν, ὡς εἰς καταφυγὴν προσηκαμένη, ποτίζει γάλακτι διψῶντα, καὶ κατακοιμίζει πρὸς τῷ ἐδάφει. Ἀποκαθευδήσαντα δὲ αὐτὸν, πάσσαλον διὰ τοῦ κράνους περάσασα, διαχρᾶται· ζητοῦντι δὲ αὐτὸν καταλαβεῖν τῷ Βαρὰκ, δείκνυσιν Ἰαζὴλ ἐν τῇ γῇ καταπεπαρμένον.

Πάλιν Μαδιναίων ἐπικειμένων τῷ λαῷ, διὰ τὸ ἐπὶ ταῖς δυσσεβείαις ὑπὸ Θεοῦ ἐγκαταλελεῖφθαι, Γεδεὼν δι' ἀγγέλου προβάλλεται κριτής. Καὶ σημεῖον οὗτος αἰτεῖ, εἰ προστῆναι οἷός τε εἴη τοῦ λαοῦ, τοιοῦτον αὐτῷ δοθῆναι. Πόκον ἀποθέμενος ἐν τῇ γῇ, τοῦτον ᾔτει δρόσῳ πληροῦσθαι, τῆς περὶ τὸν πόκον γῆς μηδόλως ὑγραινομένης. Ὡς δὲ οὕτως ἐγίνετο, πάλιν ᾔτει, τὸ μὲν περὶ τὸν πόκον ἔδαφος ὑγραίνεσθαι, τὸν δὲ πόκον ἄβετον μένειν. Ὡς δὲ εἶδε οὕτω γενόμενον ὡς ᾐτήκει, ἐνεχείρει τοῖς προστεταγμένοις. Καλεῖ γοῦν συνάρασθαι αὐτῷ τοὺς βουλομένους τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὸν ἐχθρῶν πόλεμον. Καὶ συνέρχονται δισχίλιοι καὶ δισμύριοι. Πολλοὺς δὲ αὐτῷ τοὺς συνεληλυθότας ὁ Θεὸς εἰπὼν εἶναι, ἀποπέμπειν ἐκελεύετο τοὺς δειλούς. Μένουσι δὴ, τούτων ἀποπεμφθέντων, μύριοι. Βουλόμενος δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ δεικνύειν, ὡς οὐ πολεμούντων πλήθει περιέσται τῶν πολεμίων ἀπείρων ὄντων, ἀλλὰ θείᾳ χειρὶ, πάλιν αὐτῷ κελεύει

Digitized by Google

κατιέναι πρὸς τῷ παρακειμένῳ ποταμῷ, κἀκεῖσε A δεικνύει τοὺς συνελευσομένους ἐν τῇ μάχῃ. Ὡς δὲ εἰς ὕδωρ πιεῖν οἱ μύριοι κατέβησαν, ἐπιτηρεῖσθαι κελεύεται τὰ στόματα τοῖς ὕδασι καταβάλλοντας, καταχαμπτομένους ἐν τῷ πίνειν, καὶ τοὺς χερσὶν ἀνιμωμένους τὸ ποτὸν, καὶ λάπτοντας ὡσεὶ κύνες. Οὗτοι δὲ ὤφθησαν ὄντες μόνοι τριακόσιοι. Καὶ πάλιν πέμψας ἑπτακοσίους καὶ ἐννεακισχιλίους, ἀκούει ὡς διὰ τῶν τριακοσίων τοὺς πολεμίους ἀμαχητὶ τροπώσεται. Ὑδρίας οὖν αὐτοῖς ἐπιφέρεσθαι καὶ λαμπάδας ἐν τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ κελεύει, καὶ σάλπιγγας ἐν τῇ δεξιᾷ· εἶτα ἀποῤῥίψαντας τὰς ὑδρίας, σαλπίζειν καὶ ἐπιβοᾷν· *Ῥομφαία τῷ Θεῷ καὶ τῷ Γεδεών*. Τούτων δὲ οὕτω τελουμένων, οἱ πολέμιοι δι' ἑαυτῶν ἐκόπτοντο, πλῆθος ὄντες ἄπειρον, καὶ τέσσαρας βασιλεῖς τοὺς πολεμίους χειρω- B σάμενος πελεκίζει, τὸν Ὠρὴβ, καὶ τὸν Ζὴφ, καὶ τὸν Ζεβεὲ, καὶ Σαλμανᾶ, Μαδιανιτῶν καὶ Ἀμαληκιτῶν τοὺς βασιλέας.

quod nequaquam ob bellatorum multitudinem victor esset futurus, quamvis infiniti essent hostes, sed ob divinum auxilium : iterum ei præcipit, ut ad prope positum flumen descendat, ibique illi ostendit qui cum illo ad pugnam essent ituri. Quum enim decem milleni illi ad bibendam aquam descendissent, observandos edicit homines, qui ora aquis imprimerent procumbentes ad bibendum, eos item qui palmis haustum traherent, lamberentque ut canes. Visi sunt hujusmodi homines dumtaxat trecenti. Iterum ergo data abeundi venia novem illis millibus et septingentis, audit futurum, ut ope trecentorum eorum adversarios non conserta acie in fugam vertat. Jubet ergo ut lagenas sibi afferant lampadasque in sinistra manu, ac tubas in dextera. Deinde ut abjectis lagenis, clangant et obstrepant, *Gladius Deo et Gedeoni*. Quæ cum ita peracta fuissent, hostes per se invicem feriuntur, qui multitudine erant infiniti, quatuorque reges adversarios subegit et securi percussit, Oreb et Zeph, et Zebee et Salmana, qui Madianitarum Amalecitarumve reges erant.

Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἁμαρτόντι τῷ λαῷ καὶ δυσσεβοῦντι, ἐπικρατεῖς οἱ πολέμιοι γίνονται. Κριτὴς Ἰεφθάε ὁ Γαλααδίτης προβάλλεται, ὃς πολεμῶν τὸ τῶν Ἀμμανιτῶν ἔθνος, ἐπηύξατο πρὸς τῇ νίκῃ, τὸν ἀπαντῶντα αὐτῷ ἀνιόντι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πρῶτον οἰκίας προσαγαγεῖν ὑπὲρ τῆς νίκης εἰς θυσίαν. Ἀπαντᾷ γοῦν αὐτῷ μονογενὴς παρθένος, ἣν εἶχε, θυγάτηρ, καὶ προσήγαγε ταύτην, ἐπιδούσης ἑαυτὴν καὶ τῆς κόρης.

Post hæc rursus peccantis populi et impie agentis domini evadunt hostes. Judex præficitur Jephthae Galaadites, qui cum gente Ammanitica bellum commissurus vovit pro victoria, oblaturum se in sacrificium pro victoria quemcunque primum de domo sua revertenti occurrentem offendisset. Occurrit vero ei unigenita virgo filia, quam habebat : quam etiam obtulit, puella se ipsam quoque ultro offerente. C

Πάλιν δὲ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας ἀποῤῥαθυμήσαντι τῷ λαῷ καὶ καταπατουμένῳ πρὸς Φιλισθαίων, καὶ θρηνοῦντι τὴν ἐπάχθειαν, Σαμψὼν Ναζηραῖος τῇ ἀναστροφῇ γίνεται κριτὴς, ὃς ἐν ταῖς θριξὶν εἶχε τὴν δύναμιν. Καὶ πρῶτον μὲν λέοντα κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ περιτετυχηκότα ἔκτεινε, ταῖς χερσὶ περιδραξάμενος. Ἔπειτα εἰσελθὼν εἰς θέαν τοῦ νεκροῦ λέοντος, καὶ εὑρὼν ἑσμὸν μελισσῶν ἐπικαθεζόμενον αὐτοῦ τῷ κρανίῳ, μέλι λαβὼν ἐξ αὐτοῦ βέβρωκεν. Ἀθετούμενος διὰ γυναῖκα, ἣν ἐθνικὴν οὖσαν ἠγάγετο, παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, τιμωρεῖται τοὺς συμφύλους αὐτοῦ ταύτῃ. Τριακοσίους ἀλώπεκας συλλαβόμενος, καὶ κατὰ δύο προσδήσας αὐτῶν τὰς κέρκους λαμπάσιν ἐξημμέναις, κατὰ τὰς χώρας ἀπέλυσεν. Οὕτω γοῦν αὐτῶν ἅπαντας τοὺς καρποὺς D (καὶ γὰρ ἦν ἀμητοῦ καιρὸς) ἐνέπρησεν. Ἔπειτα πολεμοῦσι τοῖς Ἀλλοφύλοις τὸν λαὸν διὰ τὴν τοιαύτην τοῦ Σαμψὼν ἀδικίαν, λύσις ὁμολογεῖται τοῦ πολέμου γενέσθαι, εἰ τὸν Σαμψὼν δέσμιον αὐτοῖς παράδῶσιν. Καὶ δήσαντες ἑκόντα οἱ προσήκοντες καλωδίοις, παρέδοσαν τοῖς Ἀλλοφύλοις. Ὁ δὲ παραυτίκα τὰ δεσμὰ διαῤῥήξας, καὶ σιαγόνος ὀστέου περιτυχὼν ὄνου, χιλίους αὐτῶν ἐν αὐτῷ παίων ἀπέκτεινεν. Ἐκ δὲ τοῦ κόπου τῆς ἀναιρέσεως αὐτῶν δίψει φλεγόμενος, ἀπώλλυτο. Καὶ πάλιν ἀπολαβὼν τὴν σιαγόνα, ὕδωρ αὐτῷ ῥύσασαν ὅσον ἰάσασθαι τὴν δίψαν ἠδύνατο, εὕρατο. Ἄλλοτε δὲ προσβαλὼν τῇ Γαζαίων πόλει, καὶ καθεσθήσας παρά τινι γυναικὶ, ἐφυλάττετο παρὰ τῶν πολιτῶν πρὸς ἀναίρεσιν·

Iterum in pietate refrigescente populo, conculcatoque a Philisthæis, cum calamitatem conquereretur, fit judex Samson Naziræus conversatione, qui in capillis suas vires habebat. Ac primo quidem leonem obvium sibi ex itinere interfecit manibus apprehensum : deinde regressus ad conspiciendum mortuum illum leonem, cum apum examen invenisset insidens in ejus calvaria, arrepto melle, ex illo comedit. Repudiatus, ne uxorem haberet mulierem ethnicam, quam ducere volebat, ab ejus patre, contribules illius propterea sic ultus est. Captis trecentis vulpibus, binisque earum caudis colligatis cum accensis lampadibus, in agros dimittit. Hoc igitur modo fruges eorum universas (erat namque messis tempus) combussit. Subinde bellantibus Philisthæis cum populo propter hanc Samsonis noxam, convenitur dirimendum bellum, si quidem Samsonem illis vinctum traderent. Vincientes ergo sui hominem id ultro ferentem restibus, tradiderunt Philisthæis. At ille statim vincula dirumpens, inventoque osse maxillæ asini, eo millenos eorum cædens interfecit. Ob laborem vero internecionis illorum siti ardens, jamjam deficere videbatur. Iterum igitur arrepta maxilla, sibi aquam scaturientem reperit, quanta siti mederi poterat. Aliquando accedens ad Gazæorum civitatem, hospitatusque penes quamdam mulierem, observabant eum civitatenses, ut e medio tollerent. At ille noctu experrectus, conspicatusque custodes in

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

portis dormientes, super humeris cum postibus vectibusque ipsis et apsidibus portas sustollens, in opposito civitati clivo deposuit, qui decem stadiis aberat.

Victus quoque postea ethnicæ mulierculæ desiderio, cum fuisset circumventus ut ediceret, in quanam re tantum robur possideret, hostibus deditus est. Postquam enim novit muliercula robur in crinibus ejus positum esse, imbellem eum reddidit crines attondens. Accipientes igitur illum, captivum habuere hostes, illudebantque ei apud deos suos convivantes, cæcatisque oculis eum sic multarunt. At ubi sensit capillos suos succrevisse, ac robur inesse sibi, orat Deum, ut vindictam sui faciat. Cum ergo convivantibus hostibus apud eorum deos, adductus fuisset ut illuderetur; ducem precabatur, ut se ad columnas duceret, quæ templum sustinebant. Ubi ille nec videntem eo adduxit, apprehendens manibus ambas columnas, magna voce clamans ad Deum, in interitum sui populique qui convenerat ad conspiciendum eum ex contumelia, templum evulsit. Hoc igitur modo et templum convulsit, et seipsum cum magna civitatis multitudine e medio sustulit, longe plures interficiens dum moritur, quam quos vivus occiderat.

CAP. LXXII. — *Quæ mira patravit Samuel.*

Cum adhuc puellus esset, divinam audiit vocem educatus in sacro tabernaculo, futurum scilicet ut Heli cum tota domo pontifex a pontificio detruderetur. Fuit sacerdos simul et propheta et judex populi, atque in aristocratia clavum reipublicæ tenens insignis fuit per omnia. Populum edocuit legum observationi operam dare; ut pugnaret cum Philisthæis[10] doctrinæ tempore ingruentibus, animos suffecit, dum admonet ne metuerent aggressionem multitudinis adversariorum. Statim igitur a supplicatione peracto sacrificio, hostes in fugam vertit, ac victoriam de illis populo tradidit, quos divites effecit ex spoliis, quæ abstulerunt, postquam eos interfecere. Populo postulante ut ceu reliquæ gentes a rege gubernaretur, Saulem unxit, eique uncto prædixit quænam indicia ex itinere abeunti occurrerent regno illius fidem facientia.

Habita apud populum concione de optima sui superiori tempore rempublicam administrandi ratione, edocuit et ut legibus adhæreret, et quæ esset regni potestas; neque enim quanta esset noverant. Ostendit ipsis inunctum regem. Quo vero fidem conciliaret verissimis verbis suis Deoque acceptis, Deum rogavit ut pluvias exhiberet. Statimque tonitrubus ac divinitus immissis signis obvenientibus, usque adeo Deus pluit, ut veritus populus pluviæ vim, confiteretur rem sibi divinitus manifestam esse, oraretque propheta Deum, quo

A ὁ δὲ νύκτωρ ἐγερθεὶς, καὶ τοὺς φύλακας ἐν ταῖς πύλαις καθεύδοντας θεασάμενος, ἐπ' ὤμων μετὰ τῶν παραστάδων, μοχλοῖς αὐτοῖς καὶ ἀψῖσι, τὰς πύλας ἀράμενος, εἰς τὸν κατάντικρυ τῆς πόλεως βουνὸν ἀπέθετο, δέκα σταδίους ἀπέχοντα.

Ἡττηθεὶς δ' εἰς ὕστερον ἀλλοεθνοῦς πόθῳ γυναικὸς, καὶ τὴν ἀλκὴν ἐν τίνι κέκτηται βιασαμένης αὐτὸν ἐξειπεῖν, προὐδόθη τοῖς πολεμίοις. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τὸ γύναιον τὴν ἀλκὴν ἐν ταῖς θριξὶν αὐτῷ παρεῖναι, ἀναλκῆ διέδειξεν τοῦτον ἀποξυράσασα. Λαβόντες δὲ αὐτὸν, αἰχμάλωτον εἶχον οἱ πολέμιοι, καὶ κατέπαιζον αὐτοῦ παρὰ τοὺς ἑαυτῶν θεοὺς εὐωχούμενοι, καὶ τοῖς ὄμμασιν αὐτὸν πηρώσαντες ἐκόλαζον. Ὡς δὲ ἐπέγνω τὰς τρίχας αὐτοῦ προϊέναι, καὶ τὴν ἀλκὴν ἐγγίνεσθαι, ἐπεύχεται τῷ Θεῷ τὴν ἐκδίκησιν αὐτοῦ
B ποιεῖσθαι. Καὶ βληθεὶς, εὐωχουμένων τῶν ἐχθρῶν παρὰ τοὺς ἐκείνων θεοὺς, εἰς τὸ καταπαίζεσθαι, ἠξίου τὸν ὁδηγὸν, παρὰ τοὺς κίονας ἄγειν, τοὺς τὸν ναὸν ὑποφέροντας. Ὡς δὲ ἦγεν οὐχ ὁρῶντα, δραξάμενος τῶν δύο κιόνων, καὶ μέγα βοήσας πρὸς τὸν Θεὸν, καθ' ἑαυτοῦ καὶ τοῦ συναυλισθέντος εἰς τὴν ἐφ' ὕβριν θέαν αὐτοῦ λαοῦ, τὸν ναὸν ἐπεσπάσατο. Οὕτω γοῦν τόν τε ναὸν κατέσπασεν, καὶ ἑαυτὸν μετὰ τοῦ τῆς πόλεως πλήθους ἀνεῖλε, πλείους ἀποκτείνας ἐν τῷ θνήσκειν, ἤπερ ζῶν ἀπέκτεινεν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ διὰ Σαμουὴλ διαπεπραγμένα θαύματα.*

Μειράκιον ὢν ἔτι, θείας ἤκουε φωνῆς ἐν τῇ ἱερᾷ
C σκηνῇ τρεφόμενος, ὡς Ἡλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς πανέστιος ἀπὸ τῆς ἀρχιεροσύνης καθαιρεῖται. Ἱερεὺς ὁμοῦ καὶ προφήτης καὶ κριτὴς γενόμενος τοῦ λαοῦ, ἐν ἀριστοκρατίᾳ πρυτανεύσας διέπρεψεν ἐν ἅπασι. Τὸν λαὸν εὐνομεῖν ἐδίδασκε· καὶ τῶν Ἀλλοφύλων πολεμεῖν, κατὰ τὸν τῆς διδασκαλίας καιρὸν ἐπελθόντων παρεθάῤῥυνε, παραινῶν μὴ δεδιέναι τοῦ πλήθους τῶν πολεμίων τὴν ἔφοδον. Παραυτίκα δὲ τῆς ἐντεύξεως ἱερουργῶν, τοὺς πολεμίους ἐτρέψατο, καὶ τὴν κατ' αὐτῶν ἀπεδίδου τῷ λαῷ νίκην, πλουσίους ἐξ ὧν κατειλήφασι σκύλων μετὰ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ποιησάμενος. Αἰτήσαντι τῷ λαῷ τοῖς ἔθνεσιν ἴσα βασιλεύεσθαι, κέχρικε τὸν Σαοὺλ, καὶ προεῖπεν αὐτῷ χρισθέντι τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπιόντι πιστωτικὰ τῆς βα-
D σιλείας ἀπαντήσοντα σύμβολα.

Δημηγορήσας τῷ λαῷ περὶ τῆς ἑαυτοῦ προτέρας ἀριστοκρατίας, καὶ διδάξας εὐνομεῖν, καὶ τὴν βασιλείας ἐξουσίαν· οὐδὲ γὰρ ᾔδεισαν ἡλίκη· ἀναδείκνυσιν αὐτοῖς τὸν κεχρισμένον βασιλέα. Πρὸς δὲ πίστωσιν αὐτοῦ τῶν ἀληθινῶν καὶ τῶν Θεῷ εὐδοκήτων λόγων, ὄμβρους αἰτήσας τὸν Θεὸν παρασχεῖν, καὶ παραυτίκα βροντῶν καὶ θεοσημειῶν γενομένων, ὗσεν ὁ Θεὸς τοσοῦτον, ὡς δείσαντα τὸν λαὸν τὴν ἐπομβρίαν, ὁμολογῆσαι γνῶσιν ἔχειν δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ τοῦ προφήτου, περὶ τῆς τῶν ὄμβρων ἀνοχῆς. Ἁμαρτόντι τῷ Σαοὺλ καὶ

[10] I Reg. VII.

Digitized by Google

ἀνηκουστοῦντι περὶ τὰ προστασσόμενα, περὶ καθαιρέσεως προσεῖπε τῆς βασιλείας, καὶ ὡς ἑτέρῳ δέδοται, ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸν Δαβὶδ υἱὸν Ἰεσσαὶ τοῦ Βηθλεεμίτου χρίει βασιλέα, κρατοῦντος ἔτι τοῦ Σαοὺλ, καὶ προεῖπεν αὐτῷ ὡς εὐάρεστος ἔσται τῷ Θεῷ. Γηραιὸς γενόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν τελευτᾷ, υἱοὺς καταλείψας οὐκ ἀξίους τῆς ἑαυτοῦ διαδοχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ τῷ Δαβὶδ πεπραγμένα, καὶ εἰς αὐτὸν θαύματος ἄξια πραχθέντα.*

Χρισθεὶς εἰς βασιλέα ἔμενε τὰ τοῦ πατρὸς νέμων ποίμνια, τέως τοῖς ἀνθρώποις ὢν ἄγνωστος. Τὸν Γετθαῖον Γολιὰθ ἄνδρα γίγαντα κατὰ παντὸς τοῦ Ἑβραίων στρατοπέδου κατακεντομοῦντα κατέβαλεν ἑνὸς λίθου βολῇ. Λέοντας ἀναιρεῖ καὶ ἄρκτους, ἐπιπνίγων χειρὶ τοὺς ἐπιόντας τῷ αὐτοῦ ποιμνίῳ. Τὸν ἐνοχλοῦντα δαίμονα τῷ Σαοὺλ ψάλλων ἔπαυε τῆς ἐνοχλήσεως, καὶ κατεπράϋνε τῷ (70) Σαοὺλ ἄχθος. Τοὺς δεκαπλασίους παρὰ τὸν βασιλέα τὸν Σαοὺλ μαρτυρούμενος ἔχειν παρὰ προφητευουσῶν ἐν χορείαις παρθένων, οὐκ ἐπαίρετο (71) τοῖς ἐπαίνοις, ἀλλ' ἐφθονεῖτο πρὸς τοῦ βασιλέως. Τὰς τοῦ φθονοῦντος, ἀναιρεῖν αὐτὸν πολλάκις ὁρμήσαντος, προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ διέφυγε χεῖρας. Τὰς ὁρισθείσας αὐτῷ ὑπὲρ μνηστείας τῆς Μελχὸλ κατὰ δεινότητα τοῦ πατρὸς, ἑκατὸν ἐκόμισεν ἀκροβυστίας. Τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ἄγειν αὐτὸν ἐπ' ἀναιρέσει, προφητεύοντας ἔβλεπεν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. Καὶ πάλιν τοὺς ἄλλους πεμφθέντας, τὰ αὐτὰ τοῖς προτέροις προφητεύοντας. Ἐπεὶ δὲ παρεγίνετο, μὴ πιστεύων τοῖς ἀπαγγέλλουσι περὶ τῶν προφητευόντων, ὁ Σαοὺλ ἀναίρεσιν αὐτοῦ δι' ἑαυτοῦ ποιεῖσθαι βουλόμενος, καὶ αὐτὸς ἐβλέπετο προφητεύων ἀσχημόνως τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν· ἐξ ἑαυτοῦ γὰρ γενόμενος, καὶ γυμνούμενος ἐν ὑπαίθρῳ, ταῦτα ἀγνοῶν ἀνεφθέγγετο. Φεύγων τὸν Σαοὺλ, εἰς τὴν ἱερατικὴν ἐπελθὼν πόλιν, τὴν τοῦ Γολιὰθ ἐκομίζετο μάχαιραν, τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρότερον ἀνατεθεῖσαν, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἤσθιεν ἅμα τοῖς αὐτῷ συνοῦσιν ἄρτους. Ὑφ' ἧς εἰλήφει κακοσχόλῳ τοῦ πατρὸς γνώμῃ γυναικὸς πρὸς ἀναίρεσιν, ὑπὸ ταύτης διεσώζετο, διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐκ τῶν φονικῶν τοῦ πατρὸς χειρῶν εἰς φυγὴν ἐκπεμψάσης. Εἰς βασιλέα τῆς Γετθίνης ἐλθὼν Ἀγχοῦς, καὶ ἐπιγνωσθεὶς αὐτὸς ὢν ὁ τὸν Γολιὰθ καταβαλὼν, ἐπιληψίαν σοφισάμενος, καὶ διὰ ταύτην οἰκτισθεὶς, ἀπελύετο τῆς ἀναιρέσεως.

Τοῦ Σαοὺλ διὰ τὴν αὐτοῦ δεξίωσιν ἀνελόντος τοὺς τν' ἱερεῖς, πεφευγότα τὸν Ἀβιάθαρ ὑποδέχεται, καὶ αὐτὸς ἐν φυγαῖς διάγων, καὶ ἐν τοῖς δέουσιν ἱερωμένων. Τοὺς ἐπιόντας πολεμίους τῷ λαῷ, ἐκδιωκόμενος τῆς Ἰουδαίας, ἐπὶ ὧν (72) ἐπολέμει, καὶ τοῖς ἐκδιώκουσιν αὐτὸν ἔπεμπεν ἀφαιρούμενος ἀπὸ τῶν πολεμίων ἐθνῶν τὰ σκῦλα. Ἐπελθόντα τὸν Σαοὺλ δεύτερον, οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλὰ καὶ σημεῖα τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, πῇ μὲν τὰ τῆς χλαμύδος κράσπεδα, πῇ

(70) Forte τό.
(71) ἐπῄρετο.

pluvias averruncaret. Cum peccasset Saul, nec iis quæ sibi jussa fuerant fuisset dicto audiens, de auferendo ei regno prælocutus est, quodque jam alteri traditum fuerit, ipso adhuc superstite, ab ipso Deo. Davidem filium Jessæ Bethlehemitæ in regem ungit, Saule adhuc imperium obtinente, eique prædixit fore utique, ut Deo acceptus sit. Cum senex esset, in sua civitate moritur, filios relinquens haud sane dignos qui illi succederent.

CAP. LXXIII. — *Quænam sunt Davidis gesta, et prodigia illius gratia perpetrata.*

Unctus in regem perseveravit pascere paternos greges, ignotus interim hominibus. Getthæum Goliath virum gigantem, qui adversus omnem Hebræorum exercitum inaniter efferebatur, profligavit unius lapidis jactu. Leones interficit et ursos, suffocans eos suis manibus, dum proprium aggrediuntur gregem. Dæmonem turbantem Saul psallens a divexando compescuit, Saulisque molestiam mitigavit. Decuplo majores laudes præ rege Saule sibi esse debitas cum testatæ fuissent prophetantes in choreis virgines, non ideo efferebatur encomiis : quin apud regis invidiam offendit. Invidentis, eumque sæpe occidere annitentis manus effugit, divina sibi opitulante providentia. Quæ sibi præstituta fuerant ob nuptias Melchol ex sævitate patris illius, centum præputia attulit. Eos, qui missi fuerant a Saule ut adducerent eum quo interfici posset, prophetantes vidit suum ipsius regnum. Rursumque alios, qui item missi fuerant, eadem cum prioribus prophetantes vidit. Cum autem advenisset, propterea quod iis non credebat, quæ de prophetantibus nuntiata fuerant, ipsemet Saul volens per se illum e medio tollere; ipse quoque cretus est prophetans haud ita decore regnum Dei. Extra se enim raptus, nudusque sub dio, hæc ignorans sermocinabatur. Saulem fugiens, veniens in civitatem sacerdotalem, gestandum accepit gladium Goliath, qui ab ipso prius dedicatus fuerat : sacros itidem comedit panes cum iis qui secum aderant. A muliere quam acceperat ex malitiosa patris sententia, quo scilicet interficeretur, ab hac eadem servatus est, dum illum per fenestram ex sanguinolentis patris manibus in fugam emisit. Ad Anchus veniens regem Gettinæ, agnitusque quod is esset qui Goliath profligaverat, epilepsiam simulans, ob eamque in misericordia habitus, necem evasit.

Cum Saul, qui eum persequebatur, occidisset CCCL sacerdotes, fugientem Abiatharum suscipit, cum et ipse in fuga degeret, indigeretque iis qui rem sibi sacram facerent. Hostes populum aggredientes, dum in Judæa vix quietus consistere posset, superveniens oppugnabat, et ad eos qui illum persequebantur, spolia mittebat, quæ ab inimicis gentibus detraxerat. Invadentem iterum Saulem nequaquam interfecit : quin potius indicia dimis-

(72) Forte ἐπιών.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

sionis ejus, modo chlamydis fimbriam, modo hastam et quod abstulerat nocturnum poculum, reddebat; ostendens manere se Deum vindicem, tametsi accepisset ab eo id præstandi facultatem. In montibus et desertis tempore fugæ degens, custodem agebat gregum, iisque etiam qui greges possidebant, defensorem se præbebat. Conviciantem Nabalum, dum ab eo tempore tonsuræ ovium munuscula ob custodiam gregum postularet, nec contumeliam pati æquo animo potuisset, jamjam interfecturus properabat, nisi sapiens quædam Nabalis uxor, cui nomen Abigæa erat, cum muneribus ei occurrens, propheticis leniisset sermonibus. Vindex ejus fuit Deus: Nabal quippe citissime moritur. Cum enim is jam crapulam obdormivisset, agnovissetque qua cum affecisset contumelia, et quæ passurus erat, metu perculsus obiit. Cum Anchus vellet illum habere socium in bello adversus Saulem, non siverunt id sui, quamvis id quoque David vellet. Aliam et hic ab ipso Deo opem tulit. Cum enim vellet ipse pugnare cum Philisthæis quo prælio Saul ac Jonathas casuri essent, dimissus ab Anchus ex pugna adversus populum suum, intellexit civitates Juda ab Amalecitis spoliari. Itaque eos insecutus tollit e medio adversarios, ac remittit iis qui spoliati fuerant suas eorum uxores ac liberos, sicque dux et propugnator pro inimico factus est suis. Hinc legem tulit, hostium spolia impedimentorum custodibus et belligerantibus ex æquo distribuenda, quandoquidem mali quidam homines qui cum illo Amalecitas fuerant insecuti, nolebant prædæ partem facere iis, qui ob debilitatem virium ad communia impedimenta remanserant. Mortuum Saul in pugna adversus Anchus Philisthæum, non tanquam hostis cecidisse audivit, sed ut germanum lamentatus est curatoremque, ac emortualem tam pro illo quam pro filio hymnum conscripsit. Eum porro qui afferebat regis Saul insignia, et de nece illius certiorem faciebat, imo vero in gratiam illius egisse quid contra illum dictitabat, ac quasi bonus nuntius ad eum ventitare videbatur, ceu malum nuntium interfecit.

Ter in regem ungitur. Semel quidem a sacerdote Samuel in Bethlehem patria ejus. Iterum ab Judaico populo, ac tertio ab universo simul populo, Chebrone ubi degebat. Eos qui reliquias Saul ac filii ejus composuerunt; erant porro hi de Jabes sic dicta civitate; accersens, etiam atque etiam admiratus, magnis eos benedictionibus cumulavit. De hostibus interfectis nunquam gavisus est. Eos enim qui interfecerant Saulis filium Memphibosthe, qui apud quosdam in honore erat, patriumque regnum, quippe illi debitum, oportere ab illo teneri volebant; non modo acceptos non habuit, quin potius

(73) Deest ἔλαβεν, vel quid simile, fortasse errore typogr.
(74) Forte αὐτοῦ, hic quoque errore typogr.
(75) Adde δέ.
(76) Τὴν videtur redundare.

A δὲ τὸ δόρυ καὶ τὸ νυκτιπότιον ἀφελόμενος ἀπεδίδου, δεικνὺς ὡς Θεὸν ἀναμένει τὸν ἀμυνόμενον, καί περ λαϐὼν παρ' αὐτοῦ τοῦ δύνασθαι τὴν ἐξουσίαν. Ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς ἐρημίαις κατὰ τὸν τῆς φυγῆς καιρὸν διάγων, φύλαξ ἐγίνετο τῶν ποιμνίων, καὶ τοῖς τὰ ποίμνια κεκτημένοις, ἦν καὶ τούτοις ἐπίκουρος. Ἐνυϐρίσαντα τὸν Νάϐαλ αὐτὸν ἐν καιρῷ τῆς κουρᾶς τῶν προϐάτων, εὐλογίας ὑπὲρ τῆς φυλακῆς τῶν ποιμνίων αἰτήσαντα, τὴν ὕϐριν οὐχ ὑποίσας, ἔμελλεν ἀναιρεῖν ὁρμήσας, εἰ μὴ σοφή τις ἡ τοῦ Νάϐαλ γυνὴ (Ἀϐιγαία δὲ ἦν ὄνομα αὐτῇ) ἀντιάσασα τοῖς δώροις αὐτὸν, καὶ προφητικοῖς ἐξευμένισε λόγοις. Ἐκδικεῖται πρὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ Νάϐαλ τὴν ταχίστην ἀποθανόντος. Ἀνανήψας γὰρ οὗτος ἐκ τῆς μέθης, καὶ γνοὺς ἅπερ ἐνύϐρισε, καὶ ἃ πάσχειν B ἔμελλε, φόϐῳ καταπλαγεὶς ἀπεθάνετο. Τὸν Ἀγχοῦς βουλόμενον ἔχειν αὐτὸν σύμμαχον ἐν τῷ κατὰ Σαοὺλ πολέμῳ, οὐκ εἴων οἱ τούτῳ προσήκοντες, καί περ καὶ τοῦ Δαϐὶδ βουλομένου. Ἄλλην καὶ νῦν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν (73). Καὶ γὰρ βουλομένου συμμαχεῖν αὐτὸν (74) τοῖς Ἀλλοφύλοις ἐπὶ τῇ τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν ἀναιρέσει, ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγχοῦς, ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ λαὸν μάχης, ἔγνω τὰς τοῦ Ἰούδα πόλεις ὑπὸ Ἀμαληκιτῶν ἐσκυλεῦσθαι, καὶ καταδιώξας ἀναιρεῖ μὲν τοὺς πολεμίους, ἀποστέλλει (75) τοῖς ἐσκυλευμένοις τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, καὶ προστάτης οὕτω καὶ κηδεμὼν ἀντὶ πολεμίου τοῖς οἰκείοις ἐγίνετο. Ἐνταῦθα νόμον ἔθετο, τὰ ἐκ πολεμίων σκῦλα σκευοφύλαξι καὶ πολεμισταῖς ἐξ ἴσου δασμολογεῖσθαι, ἐπείπερ οἱ φαῦλοι C τῶν μετ' αὐτοῦ καταδιωξάντων τοὺς Ἀμαληκίτας, οὐκ ἐϐούλοντο τῆς λείας ἀπονέμειν τοῖς δι' ἀῤῥωστίαν παραμεμενηκόσι τὴν (76) τοῖς κοινοῖς ἐφοδίοις. Ἀποθανόντα τὸν Σαοὺλ ἐν τῇ πρὸς Ἀλλόφυλον Ἀγχοῦς μάχῃ, οὐχ ὡς πολέμιος ἤκουσε πεσόντα, ὡς δὲ γνήσιον ἐθρήνησε, καὶ κηδεμόνα, καὶ τὸν ἐπιτάφιον αὐτῷ τε καὶ τῷ υἱῷ συνέγραψεν ὕμνον. Τὸν δὲ κομίσαντα τὰ βασιλέως τοῦ Σαοὺλ σημεῖα, καὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ μηνύσαντα, καὶ δὴ πρὸς χάριν αὐτοῦ δεδρακέναι τι εἰς αὐτὸν φήσαντα, καὶ ὡς εὐαγγέλιον (77) αὐτῷ παραγεγονέναι δόξαντα, ὡς κακὸν ἄγγελον ἀνεῖλε.

Τρίτον εἰς βασιλείαν χρίεται. Πρότερον μὲν ἀπὸ τοῦ ἱερέως Σαμουὴλ εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν τὴν Βη- D θλεέμ· δεύτερον ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ δήμου, καὶ τρίτον ἀπὸ παντὸς ὁμοῦ τοῦ λεὼν (78), εἰς ἣν διέτριϐε πόλιν, τὴν Χεϐρῶν. Τοὺς τὰ λείψανα τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ υἱέως περιστείλαντας· ἀπὸ δὲ πόλεως ἦσαν Ἰαϐῆς οὕτω καλουμένης· καλέσας, μεγαλοπρεπῶς ἠγάσθη, καὶ ἠξίωσεν εὐλογίας. Ἐπ' ἐχθροῖς οὐχ ἥσθη πώποτε ἀναιρουμένοις. Καὶ γὰρ τοὺς ἀνελόντας τὸν τοῦ Σαοὺλ υἱὸν Μεμφιϐοσθὲ, παρά τισι τιμώμενον, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν, ὡς ὀφειλομένην αὐτῷ, δεῖν ὑπ' αὐτοῦ κατέχεσθαι βουλόμενος (79),

(77) Forte εὐάγγελον.
(78) Potius λεώ. Hæc et sequentes quædam voces Josepho inusitatæ, suadent aliena manu suppletum fuisse hoc caput.
(79) Lege βουλομένοις.

Digitized by Google

οὐ μόνον οὐκ ἀπεδέξατο, ἀλλὰ καὶ τισάμενος, ἀνεσκολοπισμένα παντὶ τῷ λαῷ τὰ σώματα αὐτῶν περὶ τὰς λεωφόρους ἀπεδείξατο. Ἐμίσει καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ δοκοῦντάς τι δρᾷν τῶν οὐκ ὀφειλόντων διδόναι δίκας. Τὸν Ἰωὰβ γοῦν στρατηγὸν αὐτοῦ γεγονότα, ἀποκτείναντα τὸν τοῦ Μεμφιβοσθοῦ στρατηγὸν, Ἀβηννὴρ δὲ ἦν ὄνομα τούτῳ, τοσοῦτον ἀπεστράφη, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἀριθμεῖν, καὶ φυλάττειν αὐτῷ τὴν ὑπὲρ τοῦ κακῶς ἀναιρουμένου οὐκ ἀνεκδίκητον δίκην. Ἕνεκα τῶν ἀκροβυστιῶν, ἠγάγετο γυναῖκα τὴν Μελχὸλ, ἣν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκδοθεῖσαν ἑτέρῳ τινὶ τῷ Φαλτίᾳ, ταύτην ἀνειλήφει ἀπολαβὼν τὴν βασιλείαν, οὔτε τὸν Φαλτίαν ἀδικεῖν, οὔτε μοιχαλίδα τὴν Μελχὸλ γεγονέναι λογισάμενος. Τῆς ψυχῆς οἰκεῖα δείγματα ἔχοντας σώματα τοὺς Ἰεβουσαίους· χωλοὶ γὰρ ἐτύγχανον καὶ τυφλοὶ πάντες· εἴργειν αὐτῷ πειρωμένους τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον, κατασχὼν τὴν πόλιν, τὴν ἀναίρεσιν δὲ (80) μὴ ὢν εἰργάσατο. Τὰ ἐπικείμενα τῷ λαῷ πολεμικὰ ἔθνη, καὶ τοὺς περιοίκους ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ, τοὺς Ἀλλοφύλους, Μωαβίτας τε καὶ Σύρους, καὶ μὴν Ἀμμανίτας καὶ Ἀμαληκίτας καθελὼν τῆς οἰκείας κατὰ τοῦ λαοῦ δυναστείας, ὑποφόρους αὐτῷ πεποίηται, καὶ τὸν ἑαυτοῦ λαὸν τὸν Ἰσραὴλ, ἀνειμένον ἐκ τῶν πάλαι πολεμίων, καὶ φοβερὸν ἅπασι τοῖς ἔθνεσι κατεστήσατο.

Τὴν ἱερὰν κιβωτὸν, τὴν ὕπαιθρον καὶ ἀσκήνητον ἔτι οὖσαν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν μετὰ δημοτελοῦς ἀνήγαγεν εὐωχίας, καὶ αὐτὸς τοῖς χορεύουσιν ἐπὶ τῇ ταύτης ἐπανόδῳ συσκιρτῶν, ἐπὶ Θεοῦ δόξῃ τὴν βασιλέως ἀξίαν ἀποτιθέμενος, τὴν δὲ ἰδιώτου περιχάρειαν προαιρούμενος. Βουληθεὶς ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ, διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν ἐκωλύετο, διδασκόμενος, τὸν ἐν πολέμοις κεκμηκότα μὴ δεῖν τέμενος ἱερωσύνης παριστᾷν, τῷ δ' ἐξ αὐτοῦ φύντι παρέχειν τὸν Θεὸν εἰρηναίαν τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ὁ προφήτης ὑπισχνεῖτο. Καταφρονούμενον ἐπιγνοὺς τὸ τοῦ Σαοὺλ γένος, διὰ τὴν περὶ αὐτὸν εὐλάβειάν τε καὶ τιμὴν ἐπιζητεῖσθαι κελεύει τοὺς ἐκείνῳ προσήκοντας, ὅπως αὐτοὺς ἀξιώσῃ τιμῆς τε καὶ εὐνοίας. Καὶ δὴ μηνυθέντος αὐτῷ παιδὸς Ἰωνάθαν (Μεμφιβάαλ δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ, ὃς καὶ τοὺς πόδας πληγεὶς πεπήρωτο, περιλελειμμένου τινὸς, φιλοφρονεῖται αὐτὸν, καὶ ὁμοέστιον εἶχε, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν αὐτῷ δίδωσι τὴν Σαοὺλ, ἐπίτροπον αὐτῷ δοὺς πάντων ὁμοῦ τῶν πραγμάτων, Σιβᾶν ὀνόματι, δοῦλον αὐτῷ πατρῷον γεγενημένον. Οὕτως ἦν καὶ περὶ τοὺς οἰχομένους ὁσιώτατος. Ὁ τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, φεύγοντα δεξιωσάμενος αὐτὸν, ἐν τοῖς φίλοις ἠριθμεῖτο· ἐπειδὴ τεθνήκει, τὴν ἐκείνου μνήμην τιμῶν, ἀπέστειλεν ἐπὶ τὸν τούτου παῖδα Ἀνανὸν τοὺς παρακαλέσοντας, διάδοχον αὐτὸν τῆς πατρικῆς φιλίας εἶναι βουλόμενος. Ὁ δὲ, ὡς κατασκόπους αὐτοῦ τῆς βασιλείας τοὺς ἐπὶ τὴν παράκλησιν ἐπεσταλμένους νομίσας, ξυρεῖ τοὺς πώγωνας

in eos animadvertens, patibulis suffixa eorum cadavera universo populo in publicis viis conspicienda proposuit. Prosequebatur odio eos quoque, qui in gratiam ejus videbantur fecisse aliquid ex iis, quæ luendæ pœnæ obnoxia minus videbantur. Joab itaque ducem suum, qui Memphibosthi quemdam ducem interfecerat, cui nomen erat Abenner, usque adeo aversatus est, ut et inter hostes censeret, reservaretque illi haud inultam vindictam ejus, quem male interfecerat. In gratiam præputiorum [21], uxorem acceperat Melchol : quam a patre alteri elocatam cuidam Phaltiæ, consecutus regnum recepit; nequaquam ratus aut Phaltiam inique egisse, aut Melchol fuisse mœcham. Jebusæos qui animi sui indices habebant corpora propria (claudi enim erant et cæci omnes) cum vellent eniti, ut eum introitu urbis arcerent, capta civitate interfecit, cum ipse hujusmodi non esset. Imminentes populo belligeras gentes, ac circumpositos populi hostes, Philisthæos, Moabitas, Syros, atque etiam Ammanitas et Amalecitas, spolians suo in populum principatu, tributarios sibi effecit, suumque populum Israel quietum a veteribus inimicis, atque etiam terribilem omnibus gentibus reddidit.

Arcam sacram quæ adhuc sub dio erat et sine tabernaculo, in suam civitatem cum totius populi tripudio deduxit, ipsemet cum choreas agentibus ob ejus deductionem simul subsiliens, pro Dei gloria regis gloriam deponens, quin et privati hominis gaudium amplexatus. Cum vellet templum exædificare Deo, per prophetam Nathan prohibitus est, edoctus, eum qui bellis defatigatus fuerat, non oportere sanctitatis templum erigere : filio vero illius concessurum Deum regnum pacificum simulque templi constructionem, pollicitus est propheta. Interfectum intelligens Saulis genus, qua erat erga illum reverentia et honore affectus, quærendos jubet si qui illum contingerent, quo eos honore prosequi posset et benevolentia. Ac sane cum ipsi indicatum fuisset, superesse quempiam filium Jonathæ, cui nomen Memphibaal, qui et pedibus laborans eluxatus erat; festive illum humaniterque suscipit, et commensalem habuit, ac substantiam universam ei reddit quæ Saulis fuerat, curatorem illi assignans cunctarum simul rerum Siban nomine, qui sub parente ejus servus illius fuerat. Tanta erat etiam in mortuos pietate. Ammanitarum rex, qui fugientem illum comiter susceperat, inter illius amicos censebatur. Postquam mortuus est, illius veneratus memoriam, misit ad ejus filium Ananum qui eum consolarentur, cupiens paternæ illum esse amicitiæ successorem. At ille, ceu exploratores regni sui arbitratus homines qui pro consolatione

[21] II Reg. III, 28.

(80) Videtur δὲ abundare, aut certe locus aliquanto deficere.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

missi fuerant, radit eorum barbas, et chlamydas exscindit. Cum cognovisset David stultum adeo facinus; suos quidem ubi degebant subsistere præcepit, donec pili renascerentur, Ananum vero qui præter pessimum scelus pugnare adversus eum paratus erat, profligavit per ducem suum Joab una cum aliis quinque regibus, quos Ananus socios belli secum adduxerat.

Cum in peccatum incidisset, flevit amare, atque ex animo Deum veniam rogavit. Cum enim mulierem fuisset conspicatus pulcherrimam Bethsabee, cum hac domum vocata rem habuit. Quæ ubi animadvertisset se uterum ferre, quod cognoverat notum facit Davidi. Ille omnem lapidem movens quo maritum ejus lateret suum ac uxoris illius concubitum, hunc ab exercitu revocat astu; erat quippe vir fortis et miles benevolus. Postquam advenit ac regem certiorem fecit, enarratis omnibus quæ circa belli aciem gesta fuerant, mandatum accipit abeundi in domum suam. At ille non abivit; erat enim miles fortis: sed mansit velut in acie, ratus adhuc se permanere armatum sub dio. Quod ubi renuntiatum est regi, statuit arte profligare Uriæ (hoc namque viro nomen erat) objectam sibi fortitudinem. Hæc animo versans, scribit ad belli imperatorem, ut malis artibus usus Uriam perderet. Ubi id contigit, redargutor ad eum impii facinoris Nathan propheta mittitur. At ille cum animadvertisset haud potuisse latere Deum quod artificiose attentaverat, deplorat et amare deflet sceleratum facinus suum, atque acriter dolens ingemiscensque misericordiam exorabat. Quam propheta iterum ad illum reversus ait sibi concessam fuisse, propter eam pœnam quam sibi supervenientem excipiet. Propter hoc igitur adeo immane facinus, mala extrema contra omnem domum suam, quemadmodum peccaverat, passus est. Deperiit enim Amnon filius ejus sororem suam consanguineam Thamar, composque factus ejus quam deperibat, postea majori quam antea amore statim odio est prosecutus. Occidit hunc Amnonem Abessalom, qui uterinus erat Thamaris frater, sororem adeo turpiter dehonestatam ulcisci volens. Insurgit porro iste fratricida Abessalom etiam in ipsum parentem, impletque cruore universam paternam domum. At ille nequaquam sustinens filium prælio profligare, et vincere victoriam clade haud minorem, surgit a regia domo sua, fugiens in desertum: et sustinuit non modo molestias, quas perferebat nudipes incedens et æger, verum etiam conviciis lacessitus a Semei quodam, qui Saulis domesticus fuerat, quique pulverem in illum spargebat, lapidibus item eum impetebat, et conviciabatur. Sed non est ultus maledicum hominem, tametsi posset per sequaces suos: quin reputabat hæc suis congruere facinoribus. Absalom vero sceleribus cumulans parricidale facinus suum, audet etiam paternas sub dio

A αὐτῶν, καὶ τὰς χλαμύδας ἀποτέμνει. Γνοὺς δὲ ὁ Δαβὶδ τὴν ἄφρονα τούτου πρᾶξιν, τοὺς μὲν οἰκείους κατὰ χώραν μένειν ἐκέλευσεν, ἄχρι τῆς τῶν τριχῶν ἀναφύσεως, τὸν δὲ Ἀνανὸν πρὸς τῇ πονηρᾷ πράξει ἐκπολεμεῖν αὐτῷ παρεσκευασμένον κατεπόρθησε διὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰωὰβ, σὺν ἑτέροις πέντε βασιλεῦσιν, οὓς ὁ Ἀνανὸς συμμάχους συνεπηγάγετο.

Περιπεσὼν ἁμαρτάδι πικρῶς ἐδάκρυσε, καὶ περὶ συγγνώμης ἱκέτευε τὸν Θεὸν εὐθύμως. Γυναῖκα γὰρ θεασάμενος εὐπρεπῆ τὴν Βηθσαβεὲ, ταύτην οἴκαδε καλέσας ἐκτήσατο. Ὡς δὲ ἑαυτὴν ἔγνω γενομένην ἐγκύμονα, δηλοῖ τῷ Δαβὶδ ὅπερ ἐπεγνώκει, καὶ δὴ μηχανώμενος τὸν ἄνδρα τὸν αὐτῆς διαλαθεῖν τὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς συνουσίαν, B καταπέμπεται τοῦτον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· καὶ γὰρ ἦν ἀνδρεῖός τε καὶ εὔνους στρατιώτης. Ὡς δὲ ἀφικόμενος ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ, καὶ εἶπεν ἕκαστα τὰ κατὰ τὴν παράταξιν τοῦ πολέμου δεδρασμένα, εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν ἀπιέναι προσετάττετο. Ὁ δὲ οὐκ ἀπῄει· στρατιώτης γὰρ ἦν ἀνδρεῖος· ἀλλ' ἔμεινεν ἐπὶ τῆς παρατάξεως, λογισάμενος ἔτι μένειν ὡπλισμένος ὑπαίθριος. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο τῷ βασιλεῖ ἀνηγγέλθη, ἔγνω μηχαναῖς καταβαλεῖν τὴν τοῦ Οὐρίου (καὶ γὰρ οὕτως ἐκικλήσκετο) προβεβλημένην ἀνδρίαν. Οὕτω γοῦν λογισάμενος, γράφει τῷ τοῦ πολέμου στρατηγῷ μετιέναι τὸν Οὐρίαν κἀκεῖ [κακῇ] τέχνῃ χρησάμενον. Καὶ γενομένου τούτου, ἔλεγχος αὐτῷ τῆς ἐναγοῦς πλημμελείας Νάθαν ὁ προφήτης ἀπο- C στέλλεται. Ὡς δὲ ἔγνω μὴ δεδυνῆσθαι κρύπτειν τὸν Θεὸν τὸ μεμηχανημένον, καταθρηνεῖ καὶ κατολοφύρεται τὴν δεινὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, καὶ πικρὸν σχετλιάσας τὸν οἶκτον ἐξῃτεῖτο, ὅν περ ὁ προφήτης αὐτῷ πάλιν ἐλθὼν ἔφη δεδόσθαι, δι' ἧσπερ ἐπιούσης αὐτῷ ἐκδέξεται δίκης. Ἐπὶ δὲ ταύτῃ τῇ πλημμελείᾳ ἄσχετα δεινὰ κατὰ πάσης αὐτοῦ τῆς οἰκίας, καθὼς ἡμάρτησε [πέπονθεν]· ἠράσθη γὰρ Ἀμνὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τῆς πρὸς πατρὸς ἀδελφῆς αὐτοῦ Θάμαρ, καὶ τυχὼν ἧς ἤρα, πλεῖον οὗπερ αὐτῆς ἤρα παραυτίκα ἐμίσησεν. Ἀναιρεῖ δὲ τοῦτον τὸν Ἀμνὼν Ἀβεσσαλὼμ, ὁ καὶ πρὸς μητρὸς ἀδελφὸς τῆς Θάμαρ γεγενημένος, τὴν αἰσχρῶς διϋβρισμένην διεκδικεῖν βουλευσάμενος. Ἐπανίσταται δὲ ὁ τοῦ ἀδελφοῦ φονεὺς Ἀβεσσαλὼμ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ καὶ πληροῖ λύθρων D τὴν τοῦ πατρὸς ὅλην οἰκίαν. Ὁ δὲ μὴ φέρων υἱὸν πρὸς μάχην ἀκροβολίζειν, καὶ νικᾷν ἥττης οὐκ ἐλάσσονα νίκην, ἀπανίσταται τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ οἰκίας, ἀποδιδράσκων ἐπὶ τὴν ἔρημον· καὶ ὑπέφερεν οὐ μόνον ἅπερ ἔφερεν ἑαυτῷ γυμνόπους βαδίζων καὶ ἀλύων ἄχθη, ἀλλὰ καὶ ὑβριζόμενος ἀπὸ Σεμεῆ τινος οἰκέτου τοῦ Σαοὺλ γεγονότος, κόνιν καταπάσσοντος αὐτὸν, καὶ χέρμασι κατακοντίζοντος καὶ λοιδορουμένου. Ἀλλ' οὐκ ἠμύνετο τὸν κακόστομον, καίπερ δυνάμενος διὰ τῶν ἑπομένων· ἐλογίζετο δὲ ταῦτα ταῖς οἰκείαις προσήκειν ἁμαρτάσιν. Ἐπιτείνων δὲ ὁ Ἀβεσσαλὼμ τὴν αὐτοῦ πατρολῷον (81) πρᾶξιν, τολμᾷ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς διαφθείρειν ἐν ὑπαίθρῳ

(81) Forte πατραλῴαν.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

γυναῖκας, αἳ κατήλασσον (82), δεικνὺς τοῖς ὑπαχθεῖσιν αὐτοῦ τῇ κακοπραγίᾳ τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπανάστασιν. Καὶ ταῦτα καταπραξάμενος, ἔπεισιν κατὰ τὴν ἔρημον, καθελεῖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸν πατέρα κατεπειγόμενος.

Καὶ συμβουλῆς κατ' αὐτοῦ γινομένης, κατηντιβόλει τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ὁ Δαβὶδ φείδεσθαι τοῦ Ἀβεσσαλὼμ, καὶ προσέχειν ὅπως μηδὲν πάθοι δεινόν. Ἐν γοῦν τῇ μάχῃ τρέπεται, καὶ νῶτα διδοὺς ὁ ὑπαχθεὶς ἄθλιος τοῦ Ἀβεσσαλὼμ δῆμος. Αὐτὸς δὲ ὁ πατραλοίας ὑπὸ τῆς δίκης ἐλαυνόμενος, ὑπὸ κλάδων ἀναρτᾶται δρυός· καὶ γὰρ ἔτρεφε κόμας ἐφ' αἷς ἐπῄρετο, καὶ τὴν ἧτταν ἐπιγνοὺς, ἱππότης ἀποδιδράσκειν ἠπείγετο. Οὕτω γοῦν ἀνηρτημένον κατειληφότες οἱ τῷ βασιλεῖ προσήκοντες, κατατοξεύσαντες ἀνακρούουσι, καὶ καθελόντες, κολοσσιαῖον κατὰ τῆς ἀπεριστάλτου ταφῆς αὐτοῦ σωρὸν ἐπήγειραν λίθων. Ὁ δὲ Δαβὶδ μαθὼν τὴν ἔνδικον τίσιν, οὐχ ὡς ἐπὶ πατραλοίᾳ πεσόντι γεγήθει, ὡς δὲ ἐπὶ παιδὶ γνησίῳ διεθρήνει, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ περιπαθῶς ὠλοφύρετο. Ἔνθεν οὕτω διὰ τὸ πλημμεληθὲν αὐτῷ, τῶν συνομαρτηθέντων δεινῶν ἀπαλλαγεὶς, αὖθις ἀπειλήφει τὴν βασιλείαν.

Ἐπανελθὼν εἰς τὰ βασίλεια, τοὺς μὲν ἁλόντας αὐτῷ πολεμίους γεγονέναι ἐτιμωρήσατο, τοὺς δὲ συνελθόντας αὐτῷ καὶ δεξιωσαμένους αὐτὸν ἐν τῇ φυγῇ, καὶ ἐτίμησε καὶ συνεστίους ἐποιήσατο. Ἐν παρατάξει πολέμου διάγων, καὶ τῶν πολεμίων τὴν περὶ τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ἅπασαν χώραν προκατειληφότων, ὕδατος ἐπεθύμησεν ἐξ ἰδίου λάκκου τοῦ ἐν Βηθλεέμ· οἱ δὲ στρατηγοὶ τὴν τῶν πολεμίων διακόψαντες φάλαγγα, ὥρμησαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῷ διεκόμισαν. Ὁ δὲ ἀποθαυμάσας αὐτοὺς τῆς ἀνδρείας, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν εὐνοίας, οὐχ ἤνεγκε τοῦ ὕδατος πιεῖν, αἷμα αὐτὸ τῶν στρατηγῶν εἶναι λογισάμενος· τῷ δὲ Θεῷ τοῦτο δῶρον ἔσπεισε θάψας. Ἐπενόησε, παρὰ τὸ Θεῷ δοκοῦν, ἐπαριθμῆσαι τὸν λαὸν οὗπερ ἦρχεν. Ὑπομένει δὲ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τούτῳ, καὶ δι' αὐτὸν ὑπομένει θεήλατον ὁ λαὸς πληγήν. Καὶ θεασάμενος ἄπειρον πεσὸν τοῦ λαοῦ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πλῆθος, ἑαυτὸν ἠξίου καταληφθῆναι, προσπεσὼν τῷ Θεῷ, τῇ τιμωρίᾳ· *Ἐγὼ*, λέγων, *ὁ ποιμὴν ἥμαρτον, καὶ ἐγὼ ἐκακοποίησα· καὶ τὸ ποίμνιον τί ἐποίησε;* Βουληθεὶς ὃν ἐπέγνω χῶρον ἐπιτήδειον εἰς τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν εἶναι, πρίασθαι παρὰ Ὄρνου τινὸς, τοῦ τοῦτον τότε κεκτημένου, προῖκα τοῦτον αὐτῷ προσάγοντος, οὐκ ἐδέξατο τὸν τόπον, οὐκ εὐαγῆ οὐδὲ εὐπρόσδεκτα λογισάμενος εἶναι τὰ ἐκ δωροδοκίας τῷ Θεῷ καθωσιωμένα· ἀλλὰ χρήματα δοὺς ὅσαπερ ἐκεῖνος ἐβούλετο, τὴν ἐκ δικαιοσύνης οὕτως ἀνέθετο τῷ Θεῷ κτῆσιν.

Πᾶσαν αὐτοῦ συγγραφὴν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμπιπτόντων δι' ὕμνων συνεγράψατο, καὶ τὸν ἅπαντα βίον τὸν ἑαυτοῦ Θεὸν ὑμνῶν διετέλει. Καὶ ψαλτήριον δὲ μουσικὸν ὄργανον ἠχοῦν εἶχεν ἐν τούτῳ. Χοροὺς

A incessere uxores, quæ cum eo coierunt, manifestam faciens iis, quos sibi scelere adjunxerat, paternam aggressionem. Hæc postquam egit, contendit in desertum, festinans de regno deturbare parentem.

Inito porro adversus illum consilio, rogabat etiam atque etiam milites suos David, ut Abessalomo parcerent, caverentque ne quid triste pateretur. Commisso igitur prælio in fugam truditur, vertitque terga ab Abessalom seductus infelix populus. At ipsemet parricida, exagitatus vindicta, ramis quercus suspensus pependit; nutriebat namque comam, qua etiam jactabunde efferebatur, et agnita clade, eque fugere festinabat. Sic igitur pendentem cum deprehendissent regii satellites, jaculis perfossum B trajiciunt, ac deponentes, ingentem pro tumultuaria sepultura illius lapidum acervum excitaverunt. At David cum intellexisset justissimam ultionem, non velut pro parricida interempto lætatus est; sed potius veluti pro genuino filio conquestus est, illiusque mortem ingenti animi affectione lamentabatur. Hinc isto modo propter crimen suum a consecutis eum molestiis liberatus, iterum regnum obtinuit.

In regiam reversus, eos qui deprehensi sunt sibi fuisse adversati, pœnis multavit: at eos qui secum consenserant, eumque in fuga positum comiter susceperant, et honestavit et commensales effecit. Cum aliquando in acie belli ageret, hostesque circumpositam exercitui illius regionem universam C anteoccupavissent, aquam desideravit ex propria cisterna quæ erat in Bethlehem: at duces ejus adversariorum perrumpentes phalangem, cursu contenderunt in Bethlehem, atque inde aquam ei attulerunt. Ille vero illorum admiratus fortitudinem, atque erga se benevolentiam, non tulit illam bibere aquam; sanguinem eam ducens esse arbitratus, Deo illam veluti munus libavit in terram fundens. Cogitaverat, contra atque Deo videbatur, numerare populum imperii sui: at sustinuit propter hoc indignationem, atque illius causa passus est populus plagam divinitus immissam. Quare videns infinitam populi multitudinem una die cecidisse, seipsum orabat comprehendi vindicta, ob id Deo cernuus procumbens: *Ego*, inquiebat, *pastor* D *peccavi, et ego perperam egi; at grex quid fecit?* Volens locum, quem noverat opportunum esse ad templi constructionem, emere a quodam Orno, qui illum tunc possidebat, cumque is gratis ei illum offerret, locum non acceptavit, nequaquam sancta nec accepta arbitratus esse Deo ea, quæ ex dono dedicata fuissent. Sed pretium exsolvens quantum ille volebat, tunc justam possessionem Deo demum dicavit.

Quidquid scripsit de rebus sibi contingentibus, hymnis composuit; quin et per totam vitam suam nunquam cessavit Deum suum hymnis celebrare. Ad id negotii habebat psalterium, instrumentum

(82) Forte κατήλλασσον.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

musicum sonorum: choros etiam psallentium constituit; genus nempe Leviticum universum, qui tunc plusquam triginta millia erant, quosque tribus subjecit chorodidascalis, ut psallerent jugiter, et hymnis Deum celebrarent, suos ideo hymnos in ordinem redigens. Fecit ille quidem infinitos numero psalmos, quos etiam serie distribuit Levitarum chorodidascalis. Sed rex Ezechias animadvertens, quod psalmorum multitudo negligentiores reddebat Levitas, hodiernos hos centum et quinquaginta psalmos, per eos qui in populo sapientes erant, de tanta multitudine deligendos curavit.

Successorem sui regni filium creavit Solomonem, quem ex Bethsabee genuerat, unctumque a propheta Nathan, ipsemet illi regnum confirmans, veneratus est. Hortabatur porro eum, ut pietatem erga Deum integram sinceramque conservaret, affirmans optimi regni hoc esse argumentum. Præterea jussit ut templum ei exædificaret, universam illius dispositionem, mensuras, et figuras totius illius constructionis ei tradens, relinquens præterea magnificæ ac sumptuosissimæ ædificationis congruas expensas. Erant enim auri talenta undecies centena millia, argenti vero ac ferri pondus tantum, ut sub numerum venire non posset. Eos qui sibi fuerant conviciati per tempora calamitatis, minime indicatos non præterivit. Recensitos enim et hos Salomoni tradidit, quo in eos oculos intenderet. Postquam autem quadraginta regnavit annos, glorioso fine quievit, tradito Salomoni regno.

CAP. LXXIV. — *Quænam sunt gesta Solomonis.*

Duodecim annos natus regnum capessivit, et fratrem suum, qui ei regnum, vivo adhuc parente, abripere tentaverat, postulaverat insuper ut uxorem acciperet Abissam, quæ cum Davide societatem tori habuerat, sed virgo adhuc permanebat, interfecit. Abiatharem qui pontifex erat, pontificatu exemit, propterea quod conspiraverat cum Adonia, quando ad se regnum trahere nitebatur. Joabum paternum ducem, qui ad altare confugerat, propterea quod fuerat ab Adonia, ipsum quoque interfecit, in memoriam ei revocans, debitam sibi esse hujusmodi mortem, quippe qui contra patris voluntatem duos duces ei pernecessarios interemerat, Abennerum nempe filium Ner, et Abessam filium Jothor. Semei servum Abessalomi, qui calamitatibus obnoxium parentem ejus videns, maledictis et lapidibus impetierat, intra Jerosolymæ civitatis mœnia coercuit; at delatum, quod civitate aliquando egressus fuisset, veluti contemptorem regiæ voluntatis interfecit. Mille boum sacrificium, quod primum ab inito regno ei litatum est, Deo in Gabaon celebravit: ibi enim offerre elegerat, cum Jerusalem necdum esset ædificata. Propter pium

A δὲ ἔστησε ψαλμῳδοὺς, τὸ Λευϊτικὸν γένος ἅπαν, ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους τότε, ὑπὸ τρεῖς ποιησάμενος χοροδιδασκάλους, εἰς τὸ ψάλλειν διηνεκῶς καὶ ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, τοὺς ἑαυτοῦ ὕμνους ἐντάξας. Καὶ πεποίηται μὲν ψαλμοὺς ἀπείρους, οὓς καὶ κατέλεξε τοῖς τῶν Λευϊτῶν χοροδιδασκάλοις. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας τὸ τῶν ψαλμῶν πλῆθος ἐν ὀλιγωρίᾳ ἄγον τοὺς Λευΐτας ἐπιγνοὺς, τοὺς ἑκατὸν τούτους καὶ πεντήκοντα ψαλμοὺς (83), διὰ τῶν ἐν τῷ λαῷ σοφῶν, ἀπὸ τοῦ τοσούτου πλήθους ἐποίησεν ἐπιλεχθῆναι.

Διάδοχον τῆς αὐτοῦ βασιλείας τὸν υἱὸν ἐποιήσατο, τὸν Σολομῶν, ὃν ἐκ τῆς Βηθσαβεὲ ἐκτήσατο, καὶ χρισθέντα διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν, αὐτὸς ἐπικυρῶν
B αὐτῷ τὴν βασιλείαν προσεκύνησε. Παρῄνει δὲ αὐτῷ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν εἰλικρινῆ διατηρεῖν, τῆς ἀρίστης ἀρχῆς ταύτην ὑπόθεσιν εἶναι λέγων. Καὶ τὸν ναὸν δὲ ἐκέλευσεν αὐτῷ οἰκοδομεῖν, τὴν ὅλην αὐτοῦ διάθεσιν, μέτρα τε καὶ σχήματα τῆς ὅλης αὐτοῦ δομήσεως παραδοὺς, καταλείψας αὐτῷ τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ πολυτελοῦς κατασκευῆς ἐπάξια δαπανήματα· χρυσοῦ τε καὶ γὰρ ἦν τάλαντα δεκάκις μύρια καὶ ἑκατοντάκις, ἀργύρου δὲ καὶ σιδήρου σταθμὸς ὅσος ἦν (84) ἀριθμὸν ἐλθεῖν οὐκ ἠδύνατο. Καὶ τοὺς ἐνυβρίσαντας αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς δυσπραγίας καιρὸν, οὐκ εἴασεν ἀγνῶτας. Κατέλεξε γὰρ καὶ τούτους τῷ Σολομῶν, ὅπως αὐτοὺς ὑποβλέπηται. Τεσσαράκοντα δὲ βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς, εὐκλεῶς τε-
C λευτᾷ, τῷ Σαλομῶν παραδοὺς τὴν βασιλείαν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΔ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ τῷ Σολομῶνι δεδρασμένα.*

Δωδεκακετὴς (85) τῆς βασιλείας ἐφαψάμενος, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃς αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἔτι ζῶντος τοῦ πατρὸς ἁρπάζειν ἐπειράθη, αἰτήσαντα δὲ καὶ γυναῖκα λαβεῖν τὴν συνευνασθεῖσαν τῷ Δαβὶδ παρθένον διαμείνασαν τὴν Ἀβισσὰν, ἀνεῖλε. Τὸν Ἀβιάθαρ ὃς ἦν ἀρχιερεὺς, τῆς ἱερωσύνης ἐξήγαγε, τὸν συνελθόντα τῷ Ἀδωνίᾳ εἰς τὴν τῆς βασιλείας ἐπιχείρησιν. Τὸν Ἰωὰβ ὃς ἦν τοῦ πατρὸς στρατηγὸς, εἰς τὸ θυσιαστήριον καταφυγόντα διὰ τὸ συμπράττειν τῷ Ἀδωνίᾳ, καὶ αὐτὸν ἀνεῖλεν, ὑπομνήσας αὐτῷ, ὡς ἐπώφειλε τὸν τοιοῦτον θάνατον, ἀποκτεί-
D νας παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην δύο στρατηγοὺς εὐαρέστους αὐτῷ, τὸν Ἀβεννὴρ υἱὸν Νὴρ, καὶ τὸν Ἀβεσσὰ υἱὸν Ἰοθὸρ, γεγενημένους. Τὸν Σεμεῒ, τὸν τοῦ Ἀβεσσαλὼμ δοῦλον, ὃς δυσπραγοῦντα τὸν πατέρα θεασάμενος κατηρᾶτο καὶ ἐλίθαζεν, εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ περιώρισε, καὶ μηνυθέντα τὴν πόλιν ποῦ (86) προεληλυθέναι, ὡς ὑπέρφρονα (87) τοῦ βασιλέως γνώμης ἀπέκτεινε. Χιλιόμβην πρώτην ποιούμενος ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας θυσίαν, ἔθυσεν εἰς τὴν Γαβαῶν τῷ Θεῷ· ὧδε γὰρ εἵλετο προσαγαγεῖν, τῆς Ἱερουσαλὴμ οὔπω δομισθείσης. Ἐπὶ τῇ εὐσεβεῖ θυσίᾳ κελευσθεὶς δι' ὀνειράτων θέας αἰτῆσαί τι παρὰ

(83) Non ergo Josephus CLI agnoscebat.
(84) Forte redundat ἦν, vel lege, τοσοῦτος ἦν, ὅσος εἰς.

(85) Δωδεκαετής.
(86) Forte που, vel πω.
(87) Edit. Fabric. ὑπέρφονα.

τοῦ Θεοῦ, ᾔτησε σοφίαν, δι' ἧς τὰς ἐνδίκους οἷός τε εἴη τοῦ λαοῦ κρίσεις ἐκφέρειν. Ἀποδεχθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αἰτήσει, καὶ τὴν σοφίαν εἰλήφει, καὶ ἅπερ οὐκ ᾐτήκει, πλοῦτον, καὶ δύναμιν, καὶ τὴν εἰρηναίαν διαγωγήν.

Δύσλυτον ἔλυσε δύο γυναικῶν προσελθουσῶν αὐτῷ κρίσιν, περὶ ζῶντος καὶ τεθνεῶτος κρινομένων παιδίων. Ἐπιγνοὺς εἰλήφει σοφίᾳ, καὶ τὸ ζῶν ποίας εἴη γυναικὸς, στοργῇ τῇ τοῦ παιδίου, καὶ τὸ τεθνηκὸς ὡς τῆς ἑτέρας, διὰ τῆς περὶ αὐτὸ τὸ ζῶν ἀφειδίας. Ἀπόλεμον καὶ εἰρηναῖον ἀπὸ τῶν περιοίκων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τὸν τῆς βασιλείας διετέλεσε χρόνον, ὑπὸ τὰς ἑαυτὸν ἐκαίνας (88) τοῦ λαοῦ διάγοντος. Ἐν εὐφορίαις ἀνειμένος, τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, κατὰ τὰς τοῦ πατρὸς ὑποθήκας, ἐν ἓξ καὶ εἴκοσιν (89) ἐνιαυτοῖς αὐτὸν ἐκτελέσας, καὶ τὴν ἱερὰν κιβωτὸν, ἣν Μωϋσῆς κατεσκεύασεν, ἀναθεὶς εἴσω. Βοῶν δὲ εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας διὰ τῶν ἱερέων καταθύσας, καὶ τὸν λαὸν τῶν δώδεκα φυλῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν συγκαλέσας, ἐφ' ἡμέρας δὲ ἑπτὰ θύσας, ἀπέλυσεν ἀγαλλόμενος τὴν Αἰθιόπων βασιλίδα, (Σαβὰ δὲ ἦν αὐτῇ ὄνομα)· τῆς αὐτοῦ σοφίας εἵνεκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένης, ἐξέπληξεν ἐπὶ τῇ φρονήσει, καὶ περὶ πάντων ὧνπερ μαθεῖν ἠβουλήθη, γνῶσιν αὐτῇ παρέδωκεν ἀτρεκεστάτην. Πάσας τὰς ἔξωθεν κειμένας, ὑποτελεῖς τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ ἐποιήσατο βασιλείας, καὶ ἐκόμιζον ἐτησίους εἰσφορὰς πάντες ἑκοντὶ, χρυσοῦ τε καὶ ὧν εἶχον ἐξαιρέτων ἐν δώροις ἐπιχωρίων ἐπιτηδείων. Τρεῖς βίβλους ἐξέδωκε πρὸς παίδευσιν καὶ ἱερὰν ὠφέλειαν τῷ λαῷ τιμιωτάτας· καὶ τὴν μὲν *Παροιμίαν*, τὴν δὲ *Ἐκκλησιαστὴν*, τὴν δὲ *ᾎσμα ᾀσμάτων* ἐπέγραψεν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι πλεῖστοι λόγοι, οὓς ἀπέκρυψεν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Ἐζεκίας, οὐδὲν ὄφελος ἐπὶ πολλοῖς εὑρίσκεσθαι λόγοις. Τοὺς δὲ δαιμόνων ἐκφευκτικοὺς, καὶ παθῶν ἰατρικοὺς, καὶ κλεπτῶν φωρατικοὺς, οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀγύρται παρ' ἑαυτοῖς φυλάσσουσιν ἐπιμελέστατα, τῶν πιστῶν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τούτοις οὐ κεχρημένων, διὰ τὸ τῇ Χριστοῦ πίστει καθοσιοῦν ἑαυτοὺς δεδιδάχθαι. Ἑνδεκαετὴς καὶ πρὸ τῆς βασιλείας υἱὸν φαίνεται γεννήσας. Δωδεκαετὴς γὰρ γενόμενος ἐφήψατο τῆς βασιλείας, βασιλεύει δὲ τὰ πάντα τεσσαράκοντα ἔτη, καταλιπὼν Ῥοβοάμῳ τῷ υἱῷ τὴν βασιλείαν. Ἐνιαυτῶν γεγονὼς (90)... τελευτᾷ, γυναῖκας ἑπτακοσίους καὶ παλλακὰς τριακοσίας κτησάμενος. Οὐκ εὐκλεῶς ἀποθνήσκει, ἐπείπερ ταῖς ἐθνικαῖς αὐτοῦ χαριζόμενος γυναιξὶ, ναοὺς τοῖς αὐτῶν θεοῖς ᾠκοδόμησε.

A sacrificium, jussus per visum somniorum petere aliquid a Deo, postulavit sapientiam, qua posset justas populi pronuntiare sententias; ac propter hujusmodi postulationem cum placuisset, sapientiam quoque obtinuit, et quæ insuper non petierat, divitias, potentiam, et pacificam vitam.

Difficilem solvit duarum mulierum ad se accedentium litem, quæ dissidebant de vivo et mortuo puello: sapientia namque apprehendens intellexit, et vivus cujusnam mulieris esset, affectu nempe erga puellum; et quod mortuus alterius esset, propterea quod ne vivo quidem parcendum illa volebat. Tranquillum ac pacificum ab circumjacentibus aliisque populis regni sui tempus transegit, sub vite et ficu sua agente populo. Omnium rerum
B copia recreatus, templum Hierosolymis ædificavit, juxta paterna mandata, intra sex et viginti annos illud absolvens, sacramque arcam, quam Moyses construxerat, intro reponens. Boum duo et viginti millia per sacerdotes mactavit, populumque duodecim tribuum ad dedicationem convocans, postquam per dies septem sacrificia obtulisset, lætabundus dimisit. Æthiopum reginam (Saba erat mulieri nomen) quæ propter illius sapientiam ad illum venerat, perculsit sua prudentia: ac de omnibus quæ addiscere voluit, notitiam ei tradidit verissimam. Externa omnia regna sua sapientia tributis pendendis sibi fecit obnoxia, annuasque contributiones universi sponte deferebant, sive auri sive
C earum rerum indigenarum, quæ offerendis muneribus essent aptissima. Tres libros edidit ad eruditionem et sacram utilitatem apud populum commendatissimos. Ac unum quidem *Proverbia*, alterum *Ecclesiastem*, tertium vero *Cantica canticorum* inscripsit. Sunt et alii ejus plurimi libri, quos occultandos censuit pius rex Ezechias, nullam utilitatem inveniri ratus in multis libris. Eos vero qui agunt de fugandis dæmonibus, vel de sanandis morbis, aut detegendis furibus, Judæorum agyrtæ apud se quidem diligentissime custodiunt, quibus tamen fideles sanctæ Ecclesiæ minime utuntur, propterea quod edocti sunt seipsos sanctificare fide Christi. Cum undecim annorum esset, et etiam antequam regnum obtineret, filium genuisse vide-
D tur. Quum enim duodecim annos natus esset, regnum adiit: regnat porro in universum annos quadraginta, relictoque Roboamo filio regno, cum esset annorum.... moritur, mulieribus usus conjugibus septingentis, concubinis vero trecentis. Inglorius moritur, quippe qui suis ethnicis gratificatus uxoribus, templa earum numinibus ædificavit.

ΚΕΦΑΛ. ΟΕ'. — *Τίνα τὰ ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πεπραγμένα θαύματα.*

Περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας πολλοῖς καὶ ποικίλοις τρόποις προεφήτευσεν. Ὀφθαλμοφανῆ τὴν

CAP. LXXV. — *Quæ prodigia fecit Isaias propheta.*

De Salvatoris adventu multis ac variis modis prophetavit. Visibiliter divinam Sospitatoris glo-

(88) Locus vel Cod. vel typogr. vitio corruptus, quem sic Fabricius reddidit: *populo cum pace ac quiete sub illo vivente*. Quid si locum ita restituam ex *III Reg*. IV, 25, ὑπὸ τὰς ἑαυτοῦ συκᾶς τοῦ λαοῦ διάγοντος, *sub ficubus suis degente populo*.

(89) III *Reg*. VI, et Josephus septem numerant.

(90) Ex calculo Josephi nostri, LII; Usserius mavult LIX.

riam propheticis oculis intuitus est. Virginei partus Domini typum ostendere in nato sibi Emmanuel secundum prophetiam filio dignus factus est. Populi ignorantiam qua Salvatorem non erat agniturus, et provenientes inde adversus eum insidias, gentiumque vice illius adductionem, pluribus manifestavit : quod item ex radice Jessæ Dominus nasciturus erat, qui idem foret justus judex, et cicurans belluas erga homines, adeo ut etiam mansuete cum jumentis eorum versarentur. Prædixit quoque futurum ut idola omnia cum templis ipsis e medio tollerentur. Manifeste etiam vaticinatus est, quod civitates eorum destruerentur, qui in impietate perseverassent, et quod post certa tempora reædificandæ erant. Cognitionem divinitatis Christi multis in locis prædixit. Prædixit item futurum, ut centum octoginta quinque millia hominum delerentur, qui Babylonicum exercitum conficiebant adversus Jerusalem militantem sub Ezechia rege. Eo ipso die quem vaticinatus fuerat, divinitus immissa plaga tantus ille exercitus mortuus jacuit, noctu uno temporis momento. Quin etiam ipsiusmet Sennacherimi, qui tanto huic imperabat exercitui, prædixit fugam, qua vel a sola Jerusalem obsidione desistere cogeretur; itemque eventuram statim in domo ejus ipsius interfectionem. Atque ita citissime usuvenit.

Admonito Ezechia qui ægrotabat, audieratque, ut de regno testamento disponeret, quippe haud ita multo post moriturus; cum acriter rex fleret propterea quod vita illius conclamata esset, prædixit, quod non cito moreretur, sed quod quindecim alios annos producendæ vitæ adhuc acceperat. Sol edixit ut ab occidente in orientem recurreret, sicque Ezechiæ regi signum valetudinis dedit. Et id quidem evenit, sole ab undecima ad primam horam retrolapso. Primus prædixit fore ut Israel captivus in Babyloniam duceretur propter impietatem, quod et factum est, prædictione post annos octo completa. Prædixit item futurum ut Judas in Babyloniam captivus, propter eamdem atque Israelis impietatem abducendus esset. Quinetiam Ezechiæ regi iis, qui a Babylonio ad invisendum illum missi fuerant, suas divitias ostendenti, prædixit, quod illæ in Babyloniam abducendæ essent, ceu spolia, quodque filii ejus captivandi essent a Babyloniis.

Cyrum quoque Persarum regem, post centum et quinquaginta annos ab ejus vaticinio nasciturum, Babyloniorum imperium eversum ire prophetavit, et Judæos a captivitate fore reversuros. Vaticinatus est manifeste etiam, quod restitutus populus Judæorum, iterum tradendus esset captivitati in omnes gentes, propterea quod immorigerus esset in humili habitu advenienti Christo. Prædicavit, quod Christus assumpturus esset gentes per fidem in illum, easque honestaturus, repudiato ingrato illo po-

A δόξαν τοῦ Σωτῆρος τὴν θεϊκὴν τοῖς προφητικοῖς ὀφθαλμοῖς ἐθεάσατο. Τῆς παρθενικῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου τὸν τύπον ἐπιδεῖξαι, ἐν τῷ Ἐμμανουὴλ τεχθέντι αὐτῷ κατὰ προφητείαν υἱῷ ἠξίωται. Τὴν ἀγνωσίαν τοῦ λαοῦ, τὴν περὶ τὸν Σωτῆρα, καὶ τὴν διὰ τοῦτο ἐπιβουλὴν αὐτῷ, καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν ἀντεισαγωγὴν, διὰ πλειόνων ἐξέφαινεν. Ὡς καὶ ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ Κύριος ἀναφανήσεται, αὐτὸς ὢν ὁ δίκαιος κριτὴς, καὶ ἐξημερῶν τὰ θηρία πρὸς ἀνθρώπους, εἰς τὸ καὶ ἡμέρως συνεῖναι τοῖς αὐτῶν κτήνεσιν. Προεῖπεν ὡς τὰ εἴδωλα πάντα σὺν αὐτοῖς ναοῖς καθαιρεθήσονται. Φανερῶς ἐξεῖπεν, ὡς καὶ τῶν εἰς δυσσέβειαν ἐναπομεινάντων πόλεις ἀνατραπήσονται, καὶ μετὰ ῥητοὺς χρόνους ἀνακτισθήσονται. Τῆς Χριστοῦ θεότητος πρὸς ἐπίγνωσιν πολλαχῶς B προεῖπεν. Ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδων ἀναίρεσιν Βαβυλωνίου στρατοῦ τῇ Ἱερουσαλὴμ ἐπικειμένου, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου, προεῖπεν ἔσεσθαι. Κατ' ἐκείνην ἣν προεφήτευσεν ἡμέραν, ὁ τοσοῦτος θεηλάτῳ πληγῇ νεκρὸς ἔκειτο στρατὸς, ὑπὸ μίαν καιροῦ ῥοπὴν ἐν νυκτί. Ἀλλὰ καὶ Σενναχηρείμου τοῦ βασιλέως τούτου τοῦ τοσούτου στρατοῦ προεῖπε τὴν ἀπὸ τοῦ ἐπικεῖσθαι τῇ Ἱερουσαλὴμ μόνου φυγὴν, καὶ τὴν παραυτίκα ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ γενησομένην αὐτὴν (91) ἀναίρεσιν, καὶ οὕτω τὴν ταχίστην ἐγένετο.

Ὑπαγορευθέντι Ἐζεκίᾳ νοσοῦντι, καὶ ἀκούσαντι ἐντείλεσθαι περὶ τῆς βασιλείας ὡς τεθνηξόμενον, C κλαύσαντι τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τῇ τοῦ ζῇν ἀπογνώσει, προεῖπεν ὡς οὐ τεθνήξοιτο, ἀλλ' ὅτι καὶ πεντεκαίδεκα ἐνιαυτοὺς εἰς τὸ βιῶναι ἔτι προσειλήφει. Τὸν ἥλιον προεῖπεν ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολῇ ἀνατρέχειν, σημεῖον τῆς ὑγιείας διδοὺς τῷ Ἐζεκίᾳ βασιλεῖ. Καὶ τοῦτο μὲν ἐγένετο, ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης ὥρας ἐπὶ πρώτην ἐπαναδραμηκότος (92) τοῦ ἡλίου. Ὡς ὁ Ἰσραὴλ, αἰχμάλωτος εἰς τὴν Βαβυλωνίαν διὰ τὰς δυσσεβείας ἀπαχθήσοιτο, πρῶτος προεῖπεν, ὅπερ ἐγεγόνει, τῆς προῤῥήσεως μετὰ ἔτη ὀκτὼ πληρωθείσης. Ὡς καὶ Ἰούδας εἰς τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμάλωτος διὰ τὰς αὐτὰς τῷ Ἰσραὴλ δυσσεβείας ἀπαχθήσοιτο προεῖπεν. Ἀλλὰ καὶ Ἐζεκίᾳ τῷ βασιλεῖ, τοῖς ἀπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἐπὶ σκέψιν αὐτοῦ ἀποσταλεῖσιν ἐπιδείξαντι τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον, καὶ τὰ κειμήλια, D προεῖπεν ὡς εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ταῦτα ἀπαχθήσοιτο σκύλα γενησόμενα, καὶ οἱ αὐτοῦ ἔγγονοι παράληπτοι τοῖς Βαβυλωνίοις ἔσονται.

Καὶ Κῦρον τὸν Περσῶν βασιλέα, μετὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐνιαυτοὺς τῆς αὐτοῦ προφητείας τίκτεσθαι μέλλοντα, καθαιρήσοντα τὴν τῶν Βαβυλωνίων ἀρχὴν προηγόρευσε, καὶ ὡς τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνήσειν· ὡς καὶ ἐπαναχθεὶς ὁ Ἰουδαίων λαὸς αὖθις ἐκδοθήσοιτο τῇ ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν αἰχμαλωσίᾳ, διὰ τὸ ἀπειθῆσαι ἐν εὐτελεῖ σχήματι παραγινομένῳ Χριστῷ, ἐμφανῶς προεφήτευσεν. Ὡς τὰ ἔθνη προσλήψεται Χριστὸς, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ τιμήσει, τοῦ ἀχαρίστου λαοῦ

(91) Forte αὐτοῦ.

(92) Forte ἐπαναδεδραμηκότος.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

ἀποβληθέντος, ἐκήρυξεν. Ὡς μετὰ τὴν ἀποβολὴν πάλιν, ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς τῶν ἐθνῶν διασπορᾶς, Χριστῷ πιστεύσας, ἐπαναχθήσεται, τὰς πρὸς τοὺς πατέρας ἀγαθὰς ὑποσχέσεις πληρούμενος, μετὰ τὴν ἔκτισιν τῶν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν τόλμαν τιμωριῶν, πολλὰς προῤῥήσεις ἐξεῖπεν. Ἐπ' ἔτη δὲ ἑκατὸν πεντεκαίδεκα προφητεύσας, ὑπὸ Μανασσῆ τοῦ βασιλέως, ὡς ἡ παράδοσις ἔχει, πρισθεὶς ἀναιρεῖται. Ὡς δὲ τὸ γράμμα τῆς προφητείας αὐτοῦ δηλοῖ, ἐπὶ ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη προεφήτευσεν.

A pulo. Multas edidit prophetias de eo quod post repudium, iterum populus a dispersione in gentes, Christo credens, revocabitur, adimpletis bonis promissionibus quæ ad patres factæ sunt, postquam pœnas luerit criminum quæ contra Christum perpetrare ausus fuit. Cum porro prophetasset ad annos centum quindecim, sub Manasse rege, ut traditio habet, serra sectus e medio tollitur. Verumtamen ut littera prophetiæ ejus declarat, ad octo et octoginta annos prophetavit.

ΚΕΦΑΛ. ΟϚʹ. — *Τίνα ἐστὶν ἃ Ἱερεμίας προεφήτευσε, καὶ προφητεύων ὑπέμεινε.*

Πρῶτον ἰσχὺς αὐτῷ δίδοται παρὰ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι φέρειν τὰς κατ' αὐτοῦ κινουμένας τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων ἐπαναστάσεις, προλέγων τῷ λαῷ τὰ ἐπερχόμενα διὰ τὴν ἀπείθειαν δεινά, καὶ μὴ πιστευόμενος, ὑπέμενε τέως μόνος τὰ χαλεπά. Εὐχὰς προσάγειν τῷ Θεῷ ἀπὸ τοῦ λαοῦ διεκωλύετο, ὡς οὐκ ἀκουσθησόμενος διὰ τὸ ὑπερβάλλειν τὰς τοῦ ἔθνους ἁμαρτίας, τὰς ὑπὲρ αὐτῶν, τῶν ἁγίων πρεσβείας. Τῶν ψευδοπροφητῶν τἀναντία αὐτῷ, καὶ τὰ πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ λαοῦ προφητευόντων καὶ πιστευομένων, ὕβριν ὑπέμεινε, καὶ χαλεπῶς ἠνιᾶτο. Προὔλεγε καὶ ὡς ὁ Ἰσραὴλ τῆς σωτηρίας, τῆς τῷ λαῷ ὑπεσχημένης, ἐκβληθήσεται, καὶ τὰ ἔθνη ταύτης τεύξεται. Τύπους ὑποδειγματικοὺς ἐθεάσατο τῶν μὲν τὴν παντελῆ διαφθορὰν καὶ ἀνεπίστρεπτον ὑπομενόντων τοῦ λαοῦ, ἐν τῷ κεραμείῳ, τοῦ πεσόντος κεράμου καὶ συντριβέντος δεικνυμένην· τῶν δὲ ἀνακληθησομένων, ἐν τῷ ἀποπεσόντι ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ κεραμέως ἀπὸ τοῦ ὀργάνου σκεύει, καὶ πάλιν ἀναληφθέντι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἀναπλασθέντι. Βασιλεῖ τοῦ Ἰούδα τῷ Ἰωάχας, ὡς πρὸ ἑνὸς (93) αἰχμάλωτος ἀχθεὶς πρὸ τοῦ Βαβυλωνίου, καὶ τῆς βασιλείας παντελῶς ἐκπεσεῖται. Ἀλλὰ καὶ τῷ Σεδεκίᾳ προὔλεγεν, ὡς πανέστιος αἰσχρῶς τὴν ἑαυτοῦ καταστρέψει βασιλείαν. Καὶ τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν μετὰ οʹ ἔτη τῆς τοῦ Ἰεχονίου ἀποικίας, καθαιρεθήσεσθαι προεφήτευσε, καὶ τὸν λαὸν μετὰ τὴν τῆς βασιλείας ἐπαναχθήσεσθαι καθαίρεσιν. Τοῖς μετὰ τοῦ Ἰεχονίου εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἀποικισθεῖσιν, ὑπὸ ψευδοπροφητῶν ἀπατωμένοις, ὡς ἐπαναχθήσονται τὴν ταχίστην, ἐπέστελλε μὴ πείθεσθαι τούτοις, ἀλλ' ἐκδέχεσθαι καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ μετὰ τοῦ Σεδεκίου μεμενηκότας, ἅμα αὐτοῖς ἀποικισθήσεσθαι.

CAP. LXXVI. — *Quæ sunt Jeremiæ vaticinia, et quænam inter prophetandum sustinuit.*

Primo robur ei datur a Deo, quo posset perferre aggressiones in eum excitatas a populo et B principibus, prædicens populo obventura mala propter inobedientiam. At cum ei non crederetur, sustinuit interea solus incommoda. Prohibebatur preces offerre Deo pro populo, quippe non exauditurus, cum modum omnem excederent populi peccata, intercessiones sanctorum pro illis. Cum pseudoprophetæ contraria sibi, imo ea quæ populo placebant vaticinarentur, eisque fides haberetur, contumeliam sustinuit, tristissimeque angebatur. Prædixit etiam quod Israel excideret a salute populo promissa, quam gentes essent consecuturæ. Contemplatus est formas præmonstrativas, sive subeuntium e populo omnimodam irrevocabilemque perditionem, in figlina nempe præostensam a testa C lapsa et confracta; sive eorum qui revocandi erant, in eo ipso vase quod excidit ab instrumento de manu figuli, rursumque ab eo de humo acceptum et reformatum [32] est. Prædixit Joachaz regi Juda qui captivus ductus est a Babylonio, futurum omnino ut integro regno excideret. Prædixit etiam Sedeciæ, quod inglorius cum universa domo suum perderet regnum. Etiam Babyloniorum imperium post 70 annos a transmigratione Jechoniæ evertendum prophetavit [33]: et populum, everso jam regno, in suam patriam revocandum fore. Ad eos qui cum Jechonia in Babyloniam transmigraverunt, et a falsis prophetis decipiebantur, quasi qui quam citissime in patriam essent revocandi, litteras misit, ut ne crederent illis, sed exspectarent eos quoque, D qui in Judæa cum Sedecia remanserant, simul cum illis in transmigrationem deportandos.

ΚΕΦΑΛ. ΟΖʹ. — *Τίνα ἐστὶν ἃ προεφήτευσεν Σοφονίας.*

Ὡς ἐκκάθαρσις τῆς κακίας γενήσεται. Ὡς ἡ Ἱερουσαλὴμ τὰ Χαναναίων πράξασα, τὰ Χαναναίων πείσεται. Κατὰ τῶν ἐθνῶν προλέγει τῶν ἐπαναστάντων τῷ λαῷ, ὡς τιμωρηθήσονται. Καὶ κατὰ τῆς Νινευΐ, ὡς ἐπαρθεῖσα κατενεχθήσεται.

CAP. LXXVII. — *Quæ sunt vaticinia Sophoniæ.*

Quod expurgatio iniquitatis fiet: quod Jerusalem quæ Chananæos opere imitata est, Chananæorum sortietur eventum. Contra gentes quæ populum appetebant, prædicit in eas esse animadvertendum: et de Ninive ait, quod exaltata humiliabitur.

[32] Jerem. XVIII, XIX. [33] Jerem. XXV.

(93) Hæc verba Fabric. interpretatur *ante breve tempus.*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

CAP. LXXVIII. — *Quænam prophetavit Aggæus.*

Post reditum populi e captivitate, prophetans culpat reversos, propterea quod negligentius aggrederentur templi ædificationem, eosque adhortatur ut ei manum admoveant. Zorobabeli et Jesu filio Josedec ducibus populi vaticinatur, quod habeant Deum assistentem sibi tam in templi ædificatione, quam in populi regimine. Cum sacerdotibus etiam contendit, quod bona opera sanctificationem, non vero sacrorum ciborum esus præstet.

ΚΕΦΑΛ. ΟΗ'. — *Τίνα προεφήτευσεν Ἀγγαῖος.*

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ λαοῦ, τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, προφητεύων αἰτιᾶται τοῖς ἐπανελθοῦσιν, ὅτι ῥᾳθυμότερον προσφέρονται τῇ τοῦ ναοῦ οἰκοδομῇ, καὶ προτρέπεται ταύτης ἔχεσθαι. Τῷ τε Ζοροβάβελ, καὶ τῷ τοῦ Ἰωσεδὲκ Ἰησοῦ τοῖς τοῦ λαοῦ ἡγεμόσι προφητεύει, ὡς ἔχουσι τὸν Θεὸν προστάτην, ἐπί τε τῇ τοῦ ναοῦ οἰκοδομῇ καὶ τῇ τοῦ λαοῦ ἐπιστασίᾳ. Καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἀποτείνεται, ὡς ἡ δικαιοπραγία τὸν ἁγιασμὸν, οὐχ ἡ τῶν ἱερῶν βρωμάτων βρῶσις παρέχεται.

CAP. LXXIX. — *Quæ prophetavit Zacharias.*

In memoriam revocat impia facinora progenitorum populi, per quæ ducti fuerant in captivitatem. Per visum quo species equorum crevit, et ascensoris equi, intuitus est eam curam populi post reditum, quam angeli habebant. Vidit etiam destructionem quatuor regnorum, quæ populum præliis impetierant, in quatuor cornibus, et per quatuor artifices futuram. Crevit et Hierosolymæ perfectum divinitus elaboratum ædificium, futurumque populi reditum ex dispersione. Quod etiam insurgeret diabolus contra Jesum filium Josedec sacerdotem, qui erat typus Domini nostri Jesu pontificis cœlestis. Videt et ruinam diaboli, quæ contigit ob divinam increpationem [24]. Perjurorum omnimodum interitum contemplatus est, et impiorum demersionem in profundum inferni. Vidit et quam mundi totius curam habent angeli in typo quatuor curruum exhibitam variis equis adjugatis tractorum. Vidit et pontificem in typo Salvatoris, qui in reditu populi pontificalia munia exercebat, Jesum nempe filium Josedec, de ignobilitate ad gloriam provectum.

Prophetavit et de gentibus in fide assumendis, ac postea de ipsius Israelis assumptione, et quod Antichristus adversabitur hujusmodi assumptioni : ad quas figurandas duas vocationes typo usus est duplicis confractæ virgæ. Vaticinatus est etiam Domini proditionem, quodque pro debito ipsi a populo honore et beneficiis, triginta eum aureis vendiderint : quod eos pro proditione Judas acceperit, et quod in gazophylacio aurum missum fuerit, iterumque expensum in pretium agri figuli. Iterum de Antichristo, quod adversabitur sanctis, et destruetur. Prophetavit et de salutari passione Christi, et de glorioso adventu illius, quodque in monte olivarum appariturus esset. Vaticinatus est etiam invasionem Gog et Magog, et sanctorum locorum, quæ in fine obventura erat, in eumque divinitus immissam vindictam, quin etiam quod postea gentes hujusmodi habebunt comparandæ salutis fontem, exhibitam nempe Deo in Jerusalem adorationem, quæ ab ipsis præstanda sit.

ΚΕΦΑΛ. ΟΘ'. — *Τίνα προεφήτευσεν Ζαχαρίας.*

Ὑπόμνησιν ποιεῖται τῶν προγονικῶν δυσσεβειῶν τοῦ λαοῦ, δι' ἃς ἀπήχθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν. Δι' ὀπτασίας τῆς τῶν ἵππων εἰδέας, καὶ ἐπιβάτου ἵππου, τὴν γεγενημένην δι' ἀγγέλων, ὁρᾷ τὴν τοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν ἐπάνοδον κηδεμονίαν, καὶ τῶν τεσσάρων βασιλειῶν τῶν ἐκπολεμησάντων (94) τὸν λαὸν τὴν καθαίρεσιν ὁρᾷ, ἐν τέσσαρσι κέρασι, διὰ τεσσάρων τεκτόνων γενησομένην. Ὁρᾷ καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν ἐντελῆ θείαν οἰκοδομίαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς διασπορᾶς τοῦ λαοῦ ἐπάνοδον γενησομένην, καὶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ διαβόλου, τὴν κατὰ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ ἀρχιερέως, ὃς καὶ ἦν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ οὐρανίου ἀρχιερέως τύπος. Ὁρᾷ καὶ τὴν ἐξ ἐπιτιμήσεως Θεοῦ πτῶσιν γεγενημένην τοῦ διαβόλου. Τὴν τοῖς ἐπιορκοῦσι πανώλεθρον ἐθεάσατο διαφθορὰν, καὶ τὴν τῶν δυσσεβούντων εἰς βυθὸν ᾅδου κατάπτωσιν. Τὴν περικόσμιον ἀγγελικὴν ἐπιστασίαν τεθέαται ἐν τύπῳ τεσσάρων ἁρμάτων, ποικίλοις ἵπποις ὑπεζευγμένων ἐπιδειχθεῖσαν. Εἶδε καὶ τὸν ἐν τύπῳ τοῦ Σωτῆρος ἀρχιερέα, τὸν ἐν τῇ ἐπανόδῳ τοῦ λαοῦ ἀρχιερατεύσαντα, Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ἰωσεδὲκ, ἐξ ἀδοξίας εἰς δόξαν προεληλυθότα.

Προεφήτευσε καὶ περὶ τῶν ἐθνῶν ἐν πίστει προλήψεως [προσ-], καὶ τῆς τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ ταῦτα γενησομένης· καὶ ὡς ὁ Ἀντίχριστος ἐπιθήσεται τῇ τοιαύτῃ προσλήψει, εἰς δύο ῥάβδους περικοφθησομένας τὰς δύο κλήσεις ἐπιτυπῶν. Προεῖπε καὶ περὶ τῆς τοῦ Κυρίου προδοσίας, ὡς ἀντὶ τῆς ὀφειλομένης αὐτῷ παρὰ τοῦ λαοῦ τιμῆς καὶ εὐεργεσίας, τριάκοντα χρυσῶν αὐτὸν ἐτιμήσαντο, ὡς ὑπὲρ τῆς προδοσίας ὁ Ἰούδας εἰλήφει, καὶ ὡς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ τὸ χρυσίον ἐβάλετο, καὶ πάλιν εἰς τιμὴν τοῦ ἀγροῦ τοῦ κεραμέως ἐξοδιάζετο. Καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πάλιν, ὡς ἐπιθήσεται τοῖς ἁγίοις, καὶ καθαιρεθήσεται. Προεφήτευσεν καὶ περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ ἐλαιῶνος φανήσοιτο. Προεῖπε καὶ τὴν τοῦ Γὼγ καὶ Μαγὼγ ἔφοδον, καὶ τῶν ἁγίων τόπων, γενησομένην ἐν τέλει, καὶ τὴν θεήλατον αὐτοῦ τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰς ὕστερον τὰ ἔθνη τοῦτον πορισμὸν ἕξουσι σωτηρίας, τὴν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ Θεῷ τελουμένην προσκύνησιν, ὑπ' αὐτῶν ἐπιτελεσθησομένην.

[24] Zach. III, 2; Judæ 19.

(94) Forte ἐκπολεμησασῶν.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ΚΕΦΑΛ. Π'. — *Τίνα προεφήτευσεν Μαλαχίας.*

Ὀνειδίζει τὸν λαὸν, ὡς, γεγονότες υἱοὶ τοῦ Ἰακὼϐ, τοῦ προτιμηθέντος ὑπὸ Θεοῦ παρὰ τὸν Ἠσαῦ, ἀγνώμονες περὶ τὸν τετιμηκότα πεφήνασιν. Ἐγκαλεῖ καὶ τῷ ἱερῷ τάγματι, ὡς ἐκλεχθέντες ἐν τῷ Λευῒ εἰς ἱερατεύειν, ἀμελεῖς περὶ τὴν ἱερωσύνην ἁλίσκονται. Μέμφεται καὶ τοῖς τὰς γαμετὰς ἀδίκως ἀπολύουσιν, καὶ τοῖς τὴν παρὰ Θεοῦ δικαίαν κρίσιν περὶ πάντων ἐκφέρεσθαι μὴ προσδοκῶσιν. Κατακρίνει καὶ τοὺς τὰς νομίμους ἀπαρχὰς καὶ δεκατίας μὴ προσάγοντας τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοὺς ἐξουθενοῦντας τὴν θείαν λατρείαν. Προφητεύει καὶ ὡς ἡ δικαία κρίσις τοῦ Θεοῦ περὶ πάντας ἐκφανήσεται.

CAP. LXXX. — *Quænam prophetavit Malachias.*

Exprobrat populo, quod cum essent filii Jacob, qui divinitus Esavo prælatus fuerat, erga prælatorem ingrati esse viderentur. Culpat etiam ordinem sacerdotalem, propterea quod electi in ipso Levi ad obeunda munia sacerdotalia, incuriosi deprehenderentur circa sacerdotium. Queritur et de illis qui injuria uxores dimittebant : de illis item, qui a Deo justum judicium de omnibus ferri non exspectant. Damnat eos quoque, qui lege constitutas primitias et decimas ad sacerdotes non afferunt, eosque etiam qui despicatui habebant divinum ministerium. Prophetat et quod justum judicium Dei de omnibus apparebit.

ΚΕΦΑΛ. ΠΑ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ διὰ Ἡλιοῦ γεγονότα θαυμαστὰ σημεῖα.*

Ἐξ ὀλιγίστου ἀλεύρου καὶ ἐλαίου, ἐν καιρῷ λιμοῦ πεμφθεὶς εἰς Σαραφθᾶ τῆς Σιδωνίας, γυναῖκα χήραν καὶ τὸν ταύτης υἱὸν, καὶ ἑαυτὸν ἐπὶ τριετῆ διέθρεψε χρόνον. Δεύτερον, υἱὸν τῆς σταθμοχοῦ (95) τῆς χήρας ἀποθανόντα ἀνέστησε. Τρίτον, πῦρ ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὰ ἱερεῖα κατήγαγε. Τέταρτον, ὑετὸν ἐξ ἀνομϐρίας προειπὼν ἔσεσθαι, εὐθέως ἐπήγαγε. Πέμπτον, πεντηκόνταρχον ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα, παραστάσεως εἵνεκα τῆς πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ, φορᾷ πυρὸς οὐρανίου ἐνέπρησε, καὶ πάλιν τὸν ἐλθόντα δεύτερον ὁμοίως ἀνεῖλεν. Ἕϐδομον, τῇ μηλωτῇ τὸν Ἰορδάνην περάσας (96), διεῖλε πλημμυροῦντα ποταμὸν, εἰς πάροδον ἑαυτοῦ τε καὶ Ἐλισσαίου.

CAP. LXXXI. — *Quænam sunt signa mirabilia, quæ fecit Elias.*

Ex modicissima farina et oleo, cum tempore famis missus fuisset in Sareptam Sidoniæ, mulierem viduam ejusque filium ac præterea seipsum triennio enutrivit. Secundo, filium hospitis suæ viduæ vita functum resuscitavit. Tertio, ignem cœlitus super victimas derivavit. Quarto, pluviam ex siccitate prædicens futuram statim adduxit. Quinto, quinquagenarium ad se venientem causa sistendi illum regi, hominesque ejus quinquaginta lapsu ignis cœlestis combussit. Itemque eum qui secundus ad se venerat, sustulit. Septimo, melote Jordanem transmittens, divisit redundantem illum fluvium, quo ipse transiret et Elisæus.

ΚΕΦΑΛ. ΠΒ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ διὰ Ἐλισσαίου γεγονότα διπλᾶ* (97) *ἐν πνεύματι Ἡλιοῦ θαυμαστὰ σημεῖα.*

α'. Ἰορδάνην ποταμὸν τῇ τοῦ Ἡλιοῦ μηλωτῇ διελὼν, παρελήλυθε.

β'. Τὰ ἐν Ἱεριχῷ ὕδατα ἄγονα ἰάσατο.

γ'. Τεσσαράκοντα παῖδας διαπαίζοντας αὐτὸν, ἄρκτοις δυσὶν ἐξελθεῖν κελεύσας ἀπὸ τοῦ δρυμοῦ, διεχρήσατο.

δ'. Ἀτέκνῳ γυναικὶ στείρᾳ οὔσῃ τῇ Σουναμίτιδι υἱὸν ἐδωρήσατο.

ε'. Καὶ τοῦτον πενταετῆ γενόμενον, καὶ ἀποθανόντα, ἀναζῆσαι ἐποίησε.

ς'. Θανάσιμον βρῶμα δι' ἀλεύρου ἐπιϐληθέντος ἀϐλαϐὲς ἀπετέλεσεν.

ζ'. Ἐξ ἄρτων κριθίνων ι' ἑκατὸν ἄνδρας ἐν καιρῷ λιμοῦ χορτάσας, καὶ περισσεῦσαι ἐποίησεν.

η'. Νεεμᾶν λεπρωθέντα Σύρον τῆς λέπρας ἰάσατο.

θ'. Τὸν Γιεζῆ χρήματα παρ' αὐτοῦ κομισάμενον ἐλέπρωσεν.

ι'. Σίδηρον ἀναπλεῦσαι ἀπὸ βυθοῦ τῇ τοῦ στηλαίου (98) ἐποίησεν ἐπῳδῇ.

CAP. LXXXII. — *Quænam fecit Elisæus stupenda prodigia in duplici spiritu Eliæ* [28].

1. Jordanem fluvium Eliæ melote dividens, transmisit.

2. Infecundas Jerichuntis aquas sanavit.

3. Quadraginta pueros illudentes ei e medio sustulit, jubens duos ursos egredi de silva.

4. Sunamitidi mulieri sterili ac sine liberis filium largitus est.

5. Huncque ipsum jam quinquennem et vita functum, reviviscere fecit.

6. Mortiferum cibum injecta farina innocuum reddidit.

7. Decem hordeaceis panibus postquam satiasset centum homines, etiam superesse ex illis fecit.

8. Neeman leprosum Syrum hominem a lepra sanavit.

9. Giesium, qui opes ab illo receperat, leprosum reddidit.

10. Effecit, ut ferrum supernataret e fundo, injecto ligno.

[28] IV. Reg. II, IV, V, seqq.

(95) Forte σταθμούχου, q. d. σταθμὸν ἐχούσης.
(96) Forte περάσων.
(97) Forte διπλῷ
(98) IV *Reg.* VI, 6. ἀπέκνισε ξύλον. Mox forte legendum ἐπιϐολῇ.

Digitized by Google

11. Milites Syros contra se venientes hallucinatione afficiens, in civitatem introduxit. A

12. Obsidionem patienti regi, convenientique in Samariam, imminentibus hostibus, ac propterea fame universis intra civitatem pereuntibus, magnam vim triciti et hordei actutum futuram prædixit. Angelica porro virtute hostes exagitati sunt, et cibi inventi.

13. Tres reges et exercitum siti pereuntem, copiosissimarum aquarum vi erumpente, potu salvavit.

14. Effecit, ut olei copia diffueret viduæ mulieri, cujus filii jamjam vendendi erant ob æs alienum a patre contractum, qno et debitum solveret, et ipsi ac mater eorum enutriri possent.

15. In sepulcrum ejus cum quidam mortuus ab B iis qui illum efferebant projectus fuisset, resurrexit, et cum iis qui se projecerant currebat ad civitatem. Festinabant enim præpropere subire civitatem, ut evitarent latrones qui eos insequebantur.

CAP. LXXXIII. — *Quæ prophetavit Elias* [26].

Regi Israel Achabo ait fore ut non plueret usque dum ipse pluviam advocaret: et sic accidit. Cum Ochosias Achabi filius ægrotaret, misissetque qui apud deum Accaron sciscitarentur numnam esset valetudinem consecuturus, obvius factus nuntiis illius edixit, ut ad eum referrent, quod impie agens a dæmonibus de valetudine sua oracula postulet, quodque propterea non convalescet. C

CAP. LXXXIV. — *Quæ sunt Elisæi vaticinia* [27].

Veniens Damascum Azaelo prædixit, quod Damasci rex Aderus moriturus erat: missus porro fuerat ab illo graviter ægrotante, ut sciscitaretur utrum convalesceret. Item quod ipse exciperet illum in regno, plurimaque Israeli mala illaturus esset. Prædixit etiam, quod Jeu ad quartam ejus generationem Israeli imperaturus esset, evectus ad regnum ut destrueret regiam Achabi domum. Cum Jeu ad illum accessisset, prædixit, quod ter confliget cum regno Damasci, et victor erit in bello adversus eam. Et quia cum jussisset ut contentiosissime sagittas emitteret, ter emissis sagittis, abstinuit a jactu, idcirco ægre id ferens propheta, ait D ter victorem futurum. Si enim quinquies ejaculatus fuisset, integrum Damascenorum regnum erat eversurus.

CAP. LXXXV. — *Quænam prophetavit Gad* [28].

Cum enumerasset David, contra atque Deo videbatur, populum, id inique ferre ait Deum adversus illum, atque ex tribus imminentibus ani-

A ια'. Τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντας στρατιώτας Σύρους ἀορασίᾳ περιβαλὼν, εἰς τὴν πόλιν εἰσήγαγε.

ιβ'. Πολιορκουμένῳ βασιλεῖ, καὶ συνερχομένῳ εἰς τὴν Σαμάρειαν, τῶν πολεμίων ἐπιχειμένων, καὶ διὰ τοῦτο λιμῷ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει φθειρομένων, ἀφθονίαν σίτου καὶ κριθῶν ἀθρόον προεῖπεν ἔσεσθαι, καὶ ἀγγελικῇ δυνάμει οἱ πολέμιοι ἐξηλαύνοντο, καὶ αἱ τροφαὶ εὕρηντο.

ιγ'. Τρεῖς βασιλεῖς καὶ στρατὸν ἄπειρον διὰ δίψαν ἀπολλύμενον ὑδάτων ἀθρόων ἐπιφορᾷ ῥαγδαίῳ ποτῷ διέσωσε.

ιδ'. Ἐλαίου ῥύσιν χήρᾳ γυναικὶ, μελλόντων δουλοῦσθαι διὰ πατρῷον χρέος τῶν υἱῶν αὐτῆς, πρὸς τὴν τῶν χρεῶν ἔκτισιν καὶ διατροφὴν αὐτῶν καὶ τῆς μητρὸς ἐποιήσατο.

B ιε'. Ἐν δὲ τῷ μνήματι αὐτοῦ νεκρὸς ὑπὸ τῶν ἐκκομιζόντων αὐτὸν ἐπιῤῥιφεὶς, ἀνίστατο, καὶ μετὰ τῶν ἐπιῤῥιψάντων αὐτὸν ἔθεεν ἐπὶ τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἦσαν ὁρμῶντες εἴσω τῆς πόλεως, λῃστὰς ἐπιδιώκοντας αὐτοὺς ἀποδιδράσκοντες.

ΚΕΦΑΛ. ΠΓ'. — *Τίνα ἐστὶν ἃ προεφήτευσεν Ἠλίας.*

Βασιλεῖ τοῦ Ἰσραὴλ τῷ Ἀχαὰβ εἶπεν, ὡς οὐ μὴ βρέξει ἕως οὗπερ αὐτὸς τὸν ὄμβρον ἐπικαλέσοιτο, καὶ οὕτως ἐγίνετο. Ὀχοζίᾳ τῷ τοῦ Ἀχαὰβ υἱῷ νοσοῦντι, καὶ ἀποστείλαντι παρὰ τῷ ἐν τῇ Ἀκκαρῶν θεῷ ἐπερωτᾷν εἰ ζήσεται, τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ περιτυχὼν, προεῖπε λέγειν αὐτῷ ὅτι καὶ δυσσεβῶν παρὰ δαιμόνων περὶ τοῦ ζήσεσθαι τὰς μαντείας αἰτεῖ, καὶ C διὰ τοῦτο οὐ ζήσεται.

ΚΕΦΑΛ. ΠΔ'. — *Τίνα ἐστὶν ἃ Ἐλισσαῖος προεφήτευσεν.*

Ἐλθὼν εἰς τὴν Δαμασκὸν Ἀζαήλῳ προεῖπεν, ὡς ὁ μὲν τῆς Δαμασκοῦ βασιλεὺς ὁ Ἄδερ τεθνήξεται. Ἐτύγχανε δ' ἀπεσταλμένος ὑπ' αὐτοῦ κακουμένου, πευσόμενος αὐτὸν εἰ ζήσεται. Αὐτὸς δὲ διάδοχος αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἔσται, καὶ πάμπολλα τοῦ (99) Ἰσραὴλ ἐνδείξεται δεινά. Καὶ τὸν Ἰηοῦ προεῖπε τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ τετάρτην αὐτοῦ γενεὰν βασιλεύσειν, ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ οἴκου τῆς τοῦ Ἀχαὰβ βασιλείας, προβεβλημένον εἰς τὴν βασιλείαν· παραγενομένῳ πρὸς αὐτὸν τῷ Ἰηοῦ προεῖπεν, ὡς τρίτον προσβαλεῖ τῇ βασιλείᾳ Δαμασκοῦ, καὶ νικήσει τὸν κατ' αὐτῆς πόD λεμον. Καὶ ἐπειδὴ ἐκέλευσε τοξεύειν συντονώτατα, τρίτον ἀκοντίσας τὸ βέλος, ἐπέσχε τὴν βολήν· λυπηθεὶς δὲ ὁ προφήτης ἔφη τὸ τρίτον ἐκνικᾷν. Εἰ γὰρ πέμπτον ἠκόντισεν ἂν, πλήρης (1) τὴν Δαμασκηνῶν ἤμελλε καθαίρειν βασιλείαν.

ΚΕΦΑΛ. ΠΕ'. — *Τίνα ἐστὶν ἃ Γὰδ προεφήτευσεν.*

Ἀπαριθμήσαντι τῷ Δαβὶδ παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ τὸν λαὸν, ἀγανακτεῖν ἔφη τὸν Θεὸν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐκ τριῶν ἐπικειμένων τιμωριῶν, δηλαδὴ (2) τοῦ

[26] III Reg. XVII, XVIII. [27] IV Reg. VIII, X, XIII. [28] II Reg. XXIV, 11.

(99) Forte τῷ.
(1) Forte πλήρη.

(2) Al. διὰ δή.

Digitized by Google

τριετοῦς λιμοῦ, πολέμου τριμηνιαίου, καὶ λοιμοῦ τριημέρου, ἑλέσθαι ἣν ἂν βούλοιτο.

A malversionibus, nempe triennalis famis, trimestris belli, et triduanæ pestis, quam vellet eligeret.

ΚΕΦΑΛ. ΠϚ'. — *Τίνα ἐστὶν ἃ προεφήτευσε Νάθαν.*

Βουληθέντι τῷ Δαβὶδ τὸν ναὸν οἰκοδομεῖν, μὴ βούλεσθαι τὸν Θεὸν δι' αὐτοῦ τὴν οἰκοδομὴν ἀπήγγειλε γίνεσθαι. Τὸν δὲ ἐξ αὐτοῦ γενησόμενον υἱὸν, τὸν Σαλομῶν, οὐδέπω τεχθέντα, τοῦτον προεῖπε μέλλειν αὐτὸν προβαλέσθαι καὶ συμπληροῦν. Τὸ (3) εἰς τὴν Βηρσαβεὲ, καὶ τὸν Οὐρίαν πλημμελῆσαι, ἤλεγξε τὸν Δαβὶδ, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ πλημμελείᾳ παίδευσιν ἐπιοῦσαν αὐτῷ προεῖπε, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ταπεινοφροσύνῃ αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτήματος λύσιν. Τὸν παρ' αὐτοῦ προφητευθέντα τὴν Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομεῖν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Σαλομῶντα, αὐτὸς εἰς τὴν βασιλείαν προηγάγετο, ὑπομνήσας τὸν Δαβὶδ τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τὸν ἐπαναστῆναι τῇ βασιλείᾳ πειραθέντα τὸν Ἀδωνίαν, σοφῶς καθαιρεθῆναι παρασκευασάμενος.

CAP. LXXXVI. — *Quæ sunt Nathanis prophetiæ.*

Cum vellet David ædificare templum, annuntiavit haud gratum esse Deo, ut per ipsum ædificatio fieret. Eum porro, qui ab ipso nasciturus erat filius, Salomonem inquam, necdum ortum, hunc prædixit templum inchoaturum et absoluturum. Ob crimen Bersabee et Uriæ, coarguit Davidem, prædixitque superventuram in eum animadversionem propter inconcinnum illud facinus, et facinoris veniam propter humiliationem illius. B Eum ipsum qui ab illo prophetatus fuerat ædificaturus Jerusalem, filium ejus nempe Salomonem, ipsemet ad regnum provexit, revocata in memoriam Davidi promissione: eum vero qui tentaverat regnum ad se attrahere, Adoniam nempe, sapienter deturbari fecit.

ΚΕΦΑΛ. ΠΖ'. — *Τίνα προεφήτευσεν Ἀχίας ὁ Σιλωνίτης.*

Τῷ Ἱεροβοὰμ προεῖπεν, ὡς τῶν δέκα τοῦ Ἰσραὴλ φυλῶν βασιλεύσει. Διαῤῥήσας γὰρ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ εἰς δώδεκα μέρη πεποίηκε, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ δέκα μέρη λαμβάνειν ἐκ τούτων, προειπὼν αὐτῷ, ὡς δέκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεύσει. Ἀνονίτῃ (4) τῇ τοῦ Ἱεροβοὰμ γυναικὶ πρὸς αὐτὸν μετ' ἐπικρύψεως ἡκούσῃ, περὶ παιδὸς (5) ἀῤῥωστοῦντος ἐπερωτήσουσα εἰ ζήσεται· ταύτην μὲν ἐξ ὀνόματος ἐκάλει, μὴ σημάνασαν ἑαυτὴν, καίπερ τυφλὸς διὰ τὸ γῆρας τυγχάνων· προεῖπεν δὲ αὐτῇ, ὡς καὶ τὸν υἱὸν οὐ καταλήψεται ζῶντα, ὁ δὲ Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς βασιλείας οἰκτρῶς καταστραφήσεται.

CAP. LXXXVII. — *Quænam vaticinatus est Achias Silonites* [29].

Prædixit Jeroboamo, quod regnaret decem tribubus Israel. Dirumpens enim pallium suum, in duodecim partes redegit, jussitque, ut ille decem ex illis partibus sibi sumeret, prædicens ei, quod decem tribuum Israel futurus esset rex. C Ano uxore Jeroboam ad se occulte veniente, quo sciscitaretur de filio ægrotante, anne convalesceret, eam quidem de nomine vocavit, tametsi sese non indicasset, quamvis cæcus esset propter senectam: prædixit vero ei, quod nec filium recuperaret sanum, et quod Jeroboam miserabiliter exscindendus esset a regno.

ΚΕΦΑΛ. ΠΗ'. — *Τίνα Σαμαίας προεφήτευσε.*

Ῥοβοὰμ τῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ βασιλεῖ ἐν δεκαδύο μυριάσι στρατιωτῶν ἐπιόντι πολεμεῖν κατὰ τῶν δέκα τοῦ Ἰσραὴλ τῶν ἀποστασῶν αὐτοῦ φυλῶν, κατὰ τὴν πορείαν περιτυχὼν, ἀναστρέφειν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, καὶ μὴ συμφύλων πόλεμον παρατάττειν ἔλεγε, καθαίρεσιν αὐτοῦ παντελῆ, καὶ τοῦ στρατοῦ ἧτταν προφητεύων, εἰ πολεμήσουσι. Προεῖπε καὶ τῷ Ῥοβοὰμ καὶ τῷ λαῷ, ὡς ἐγκαταλείψαντα (6) τὸν Κύριον, ἐγκαταλειφθήσονται ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ τῷ Ἱεροβοὰμ δὲ προεῖπεν, ὡς τῶν δέκα τοῦ Ἰσραὴλ κρατήσει σκήπτρων, τοῖς αὐτοῖς τοῦ Ἀχία σημείοις τῶν τοῦ ἱματίου ῥηγμάτων χρησάμενος.

CAP. LXXXVIII. — *Quæ sunt vaticinia Samææ* [30].

Roboamo regi Jerusalem, qui cum centum viginti millibus militum veniebat inferre bellum decem tribubus Israel, quæ a se desciverant, ex itinere obvius factus, convertit illum ad propria, edicitque ne adversus contribules bellum cieret, D cædem omnimodam ejus, totumque exercitum profligandum vaticinatus, si bellaverint. Prædixit quoque Roboamo ac populo, quod si deseruerint Deum, ab ipso essent deserendi. Præterea Jeroboamo præfatus est, quod decem tribubus imperaturus esset, usus iisdem atque Achias signis, pallii videlicet in duodecim partes laceratione.

ΚΕΦΑΛ. ΠΘ. — *Τί προεφήτευσεν Ἰάδων.*

Οὗτός ἐστιν (7), ὁ εἰς τὴν Βεθὴλ παραγενόμενος,

CAP. LXXXIX. — *Quid prophetavit Jadon* [31].

Is est qui Bethel adveniens, dum Jeroboam

[29] III Reg. xi, 30. [30] III Reg. xii, 22. [31] III Reg. xiii, 1.

(3) Forte τῷ, vel διὰ τό.
(4) Lege Ἀνὼ τῇ, ut supra cap. 50.
(5) Hunc Joseph. viii, 11, Ὀβίμης, Epiphanius Ἀβίμης vocant.

(6) Ἐγκαταλείψαντες.
(7) *Jadon* dicitur Josepho viii, 9, Epiphanio *Joam*: in Constit. Apostol. iii, 6, dicitur *Adonias*. Vid. infra cap. 93.

suum altare dedicabat, vaticinatus est fore aliquando, ut Josias regnaret, qui combusturus erat sacrificantes in eo altari, exhibito statim signo, ipsa altaris diruptione, quod prædicta essent obventura.

CAP. XC. — *Quid prophetavit Baasa* [32].

Regi Israel, qui et ipse Baaza dicebatur, prædixit, eum cito moriturum, propter suas impietates.

CAP. XCI. — *Quid vaticinatus est Michæas* [33].

Pseudoprophetis seducentibus Achabum, qui erat rex Israel, quod si pugnaret cum Ader rege Syriæ, auferret ab illo regionem Galaaditidem, quam Syri jam pridem ab Israelitis abstulerant : vocatus et ipse ut diceret, quid faciendum esset, anne contra Syros bellandum, prædixit, quod si confligeret, interimendus esset, Deo dedente illum fraude dæmonis propter falsos prophetas, ut ob impietates periret.

CAP. XCII. — *Quænam prophetavit Azarias filius Sadoc* [34].

Populum derelicturum esse Dominum, itemque derelinquendum ad multos dies a Deo. Multas vero passum animadversiones propter derelictionem, in filium tandem assumendum fore, agniturumque castigatorem ac salvatorem suum, et promissionum adimpletorem.

CAP. XCIII. — *Quænam vaticinatus est Jesus filius Anani* [35].

Josaphat regi populi Juda bellum gerenti cum Achab in expeditione adversus Syros pro Rhemmoth Galaad, fugientique ab internecione una cum Achab, obvius factus ait : illum perperam egisse, qui cum esset Dei amicus, societatem belli junxit cum impio, Deoque inviso homine ; ac nisi ipse pius visus fuisset, idolaque Juda destruxisset, expertus utique fuisset iram Dei, propter initam cum Achabo societatem.

CAP. XCIV. — *Quænam prophetavit Oziel propheta* [36].

Josaphat bellum gerenti adversus Ammanitas, et Moabitas posterosque Esau, qui Judam aggressi fuerant, prædixit fore ut per preces et tubarum clangorem ipsos perderet ; atque sic contigit.

CAP. XCV. — *Quænam vaticinatus est Eliad Obdiæ filius.*

Josaphat qui cum Ochozia amicitiam inierat, Achabi filio, cumque socium classis effecerat, quæ in Æthiopiam navigabat mercimonii causa, prædixit, quod etiam molestiis naufragii ipse quoque effectus minus placens Deo idcirco esset moriturus.

A τοῦ Ἱεροβοὰμ τὸ θυσιαστήριον ἐγκαινίζοντος, καὶ προειπὼν τὸν Ἰωσίαν βασιλεύσειν, ὃς κατακαίειν ἤμελλε τοὺς ἱερωμένους ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, σημεῖον παραυτίκα δοὺς τοῦ θυσιαστηρίου τὴν διάῤῥηξιν, του τὸ προῤῥηθὲν γενήσεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Ϟʹ. — *Τί προεφήτευσε Βαασά.*

Τῷ βασιλεῖ τοῦ Ἰσραὴλ, Βαασᾶ καὶ αὐτῷ λεγομένῳ, προεῖπεν, ὡς τεθνήξεται τὴν ταχίστην, διὰ τὰς δυσσεβείας.

ΚΕΦΑΛ. ϞΑʹ. — *Τί προεφήτευσε Μιχαίας.*

Τῶν ψευδοπροφητῶν ἀπατώντων τὸν Ἀχαὰβ, ὃς ἦν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεὺς, ὡς πολεμήσας τὸν Σύρον βασιλέα τὸν Ἄδερ, ἀφαιρήσεται παρ' αὐτοῦ τὴν Γαλααδῖτιν χώραν, ἣν οἱ Σύροι πάλαι παρὰ τῶν
B Ἰσραηλιτῶν ἀφείλοντο, κληθεὶς καὶ αὐτὸς εἰπεῖν, τί δέοι περὶ τοὺς πρὸς Σύρους πολέμους πράττειν, προεῖπεν, ὡς συμβαλὼν ἀναιρεθήσεται, τοῦ Θεοῦ τῇ διαβόλου ἀπάτῃ ἐκδεδωκότος αὐτὸν, διὰ τῶν ψευδοπροφητῶν, ὅπως διὰ τὰς δυσσεβείας ἀναιρεθήσεται.

ΚΕΦΑΛ. ϞΒʹ. — *Τίνα προεφήτευσεν Ἀζαρίας υἱὸς Σαδώκ.*

Ὡς ὁ λαὸς ἐγκαταλείψει τὸν Κύριον, καὶ ἐγκαταλειφθήσεται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπὸ Θεοῦ· καὶ πολλὰ διὰ τῆς καταλείψεως τιμωρηθεὶς, εἰς υἱὸν προσληφθήσεται, γνοὺς τὸν παιδευτὴν καὶ σωτῆρα, καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν πληρωτήν.

C ΚΕΦΑΛ. ϞΓʹ. — *Τίνα προεφήτευσεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἀνανί.*

Ἰωσαφὰτ τῷ τοῦ λαοῦ Ἰούδα βασιλεῖ συμμαχοῦντι τῷ Ἀχαὰβ, ἐν τῇ πρὸς τοὺς Σύρους περὶ τῆς Ῥεμμὼθ Γαλαὰδ μάχῃ, ἐκφυγόντι ἐκ τῆς ἅμα τῷ Ἀχαὰβ ἀναιρέσεως, ὑπαντήσας ἔφη κακῶς πεπραχέναι, συμμαχήσαντι τῷ δυσσεβεῖ καὶ ὑπὸ Θεοῦ μισουμένῳ φίλον γεγονότα, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς εὐσεβὴς φανεὶς, τὰ εἴδωλα τοῦ Ἰούδα καθεῖλεν, ὀργῆς ἂν ἐπειρᾶτο Θεοῦ, διὰ τὴν τοῦ Ἀχαὰβ σύμπραξιν.

ΚΕΦΑΛ. ϞΔʹ. — *Τίνα προεφήτευσεν Ὀζιὴλ ὁ προφήτης.*

Τῷ Ἰωσαφὰτ (8) πολεμοῦντι πρὸς Ἀμμανίτας
D καὶ Μωαβίτας, καὶ τοὺς ἀπὸ Ἡσαῦ ἐπελθόντας τῷ Ἰούδᾳ, προεῖπεν, ὡς δι' εὐχῆς καὶ σαλπίγγων αὐτοὺς καθαιρήσῃ. Καὶ οὕτως ἐγένετο

ΚΕΦΑΛ. ϞΕʹ. — *Τίνα προεφήτευσεν Ἐλιὰδ ὁ τοῦ Ὀβδία* (9).

Τῷ Ἰωσαφὰτ φιλίαν ἀσπασαμένῳ πρὸς Ὀχοζίαν, τὸν τοῦ Ἀχαὰβ, καὶ τῶν πλοίων κοινωνὸν αὐτὸν ποιησαμένῳ, τῶν εἰς Αἰθιοπίαν ἀποπλεόντων ἐπ' ἐμπορίᾳ, προεῖπεν, ὡς καὶ ἀνίαις ναυαγήσεως, καὶ αὐτὸς οὐκ εὐάρεστος Θεῷ γενόμενος, διὰ τοῦτο τεθνήξεται.

[32] III Reg. XVI, 1. [33] III Reg. XXII. [34] II Paral. XIV. [35] III Reg. XVI, 1. [36] II Paral. XX, 14.

(8) Vide supra cap. 93.

(9) Ex II Paral. XX, 37, Ἐλιέζερ ὁ τοῦ Δωδία.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ϞϚʹ. — *Τίνα προεφήτευσεν Ὀλδᾶ, ἡ τοῦ Σελλὴμ γυνή.* A

Ἰωσίᾳ τῷ βασιλεῖ εὐσεβεῖ γενομένῳ, καὶ τὸν ναὸν ἐρειπωθέντα ἀνανεομένῳ (10), καὶ διαῤῥήξαντι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τοῦ εὑρεθέντος βιβλίου Μωϋσέως, ἐν ἐπιλησμονῇ τῶν θείων νόμων τοῦ λαοῦ γενομένου, ἐπέστειλεν, ὡς ὁ λαὸς μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἐκδοθήσεται διὰ τὴν ἀποῤῥᾳθύμησιν τὴν ἀπὸ Θεοῦ, αὐτὸς δὲ πρὸ τῆς τῶν κακῶν ἐπαγωγῆς τεθνήξεται, διὰ τὴν φιλόθεον αὐτοῦ γνώμην, ἵνα μὴ ἴδῃ τὰ ἐπιόντα κακά.

ΚΕΦΑΛ. ϞΖʹ. — *Τίνα ἐστὶν ἃ Ζαχαρίας ὁ ἀρχιερεὺς προεφήτευσεν.*

Ἐπὶ τῇ γεννήσει Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ πεπληρῶσθαι τὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἔλεγεν ἐπαγ- B
γελίας, τὸν Θεὸν ἀνυμνῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ τετάχθαι τὸν Ἰωάννην, πρόδρομον τοῦ ὑψίστου Θεοῦ γενόμενον, ἐφ' ᾧτε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ εἰς κόσμον ἐρχομένου ἑτοιμάσαι, σωτήριον οὖσαν τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιλάμψιν τοῖς ἐν σκότει καθημένοις καὶ σκιᾷ θανάτου· καθὼς διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν, τῶν ἀπ' αἰῶνος προκηρυττόντων τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, λελάληκεν.

ΚΕΦΑΛ. ϞΗʹ. — *Τίνα ἐστὶν ἃ Συμεὼν προεφήτευσεν.*

Οὗτος θεασάμενος ὃν Ζαχαρίας Θεὸν ὕψιστον προεκήρυξεν, εἰς ἐπίλαμψιν τοῖς ἐν σκότει καθημένοις, ὑπὸ τῆς μητρὸς Μαρίας εἰς τὸ ἱερὸν, τεσσαρακονθήμερον βρέφος ἔτι ὂν, ἀναφερόμενον, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀχθεὶς, δεξάμενος τὸ παιδίον ἐβόα· *Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ* C
ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Προεφήτευσε καὶ τὸν Μαρίας ἐπὶ τῷ σταυρῷ σκανδαλισμόν.

ΚΕΦΑΛ. ϞΘʹ. — *Τί προεφήτευσεν Ἐλιζάβετ.*

Θεασαμένη τὴν Παρθένον Μαρίαν πρὸς αὐτὴν ἐληλυθυῖαν, εὐλογημένην εἶπεν εἶναι ἐν γυναιξὶν, καὶ εὐλογημένον τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας αὐτῆς. *Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με; Ἰδοὺ γὰρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.* Ἐφ' οἷς καὶ τοὺς πιστεύοντας τοῖς οὕτω λελαλημένοις D
ἐκφανησομένοις μακαρίους ἀπέφηνεν.

ΚΕΦΑΛ. Ρʹ. — *Τίνα ἐστὶ τὰ διὰ τῆς Παρθένου Μαρίας προφητευθέντα.*

Μεγαλύνει καὶ αὐτὴ τὸν Θεὸν, ἐπὶ τῷ εἰς αὐτὴν ἐκφαινομένῳ μυστηρίῳ τοῦ Θεοῦ τόκου. Ἀγάλλεται τῷ Πνεύματι, λέγουσα μακαρίζεσθαι αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς, ἀπὸ τοῦ νῦν μεγίστου πράγματος ὑπὸ Θεοῦ ἐπ' αὐτῇ ἐκφαινομένου.

Καὶ τίνα ἐστὶν ἃ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής.

Ὅτι ὁ *ὀπίσω αὐτοῦ*, τοῦτ' ἔστιν, ὁ μετ' αὐτὸν

CAP. XCVI. — *Quænam prophetavit Holda uxor Selim* [37].

Josiæ regi qui pius ac religiosus erat, et templum dirutum reædificaverat, suaque vestimenta sciderat in lectione inventi libri Moysis, dum populus ageret in oblivione divinarum legum, scripsit, quod populus quidem in captivitatem tradendus erat propterea quod Deum haberet neglectui; at ipse moreretur antequam mala fuissent inducta, propterea quod animo esset bene erga Deum affecto, ut non cerneret ingruentia mala.

CAP. XCVII. — *Quæ prophetavit Zacharias eximius sacerdos* [38].

Dixit factas a Deo Abrahæ pollicitationes impletum iri in nativitate Joannis Baptistæ, Deum laudans: ideoque constitutum fuisse Joannem, effectum præcursorem Dei altissimi, ut viam illius in mundum venientis præpararet, salutarem futuram populo, illuminationique iis, qui sedebant in tenebris et umbra mortis, quemadmodum per sanctos prophetas suos, qui ab orbe condito prædicarunt adventum ejus, locutus est.

CAP. XCVIII. — *Quæ sunt vaticinia Symeonis* [39].

Is contemplatus oculis quem Zacharias prædixerat Deum excelsum in illustrationem eorum, qui sedebant in tenebris, a matre Maria in templum allatum, cum infans adhuc esset quadraginta dierum, actus a Spiritu sancto, suscipiens in ulnis puellum clamabat: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti in conspectu omnium populorum, lumen ad illustrationem gentium, et gloriam populi tui Israel.* Vaticinatus est etiam Mariæ propter crucem contumeliam.

CAP. XCIX. — *Quænam sunt vaticinia Elisabeth* [40].

Videns Virginem Mariam ad se venisse, benedictam ait esse in mulieribus, et benedictum fructum ventris illius. *Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, ut fuit vox salutationis tuæ in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo.* Quare beatos etiam significavit eos, qui credunt rebus sic dictis, suo quandoque tempore manifestandis.

CAP. C. — *Quæ sunt ea, quæ Virgo Maria prophetavit.*

Magnificat ipsa quoque Deum propter mysterium quod in ipsa editum est divini partus. Exsultat spiritu, inquiens, se beatam prædicari in omnibus generationibus, propter maximum præsens opus quod in ipsa a Deo editum est.

Et quæ sunt a Joanne Baptista prophetata.

Quod *qui post se* [41], id est, qui post illum natus

[37] IV Reg. xxii, 14. [38] Luc. i. [39] Luc. ii, 29. [40] Luc. i. [41] Joan. i, 27.

(10) Forte ἀνανεουμένῳ.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

fuerat, *ante ipsum existebat.* Quod de superais est, A ex cœlo nempe, Christus. Quod justos ab injustis Christus secernet.

CAP. CI. — *Quis nec volens prophetavit in Evangelio.*

Caiphas pontifex qui salutarem Christi passionem prædixit, aitque Judæis : *Vos non scitis quidquam, neque reputatis, quod utile vobis est, ut unus homo moriatur pro populo, et non gens universa pereat* [12]. Quibus subdit evangelista : *Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex prophetavit, quod Jesus moriens, pro ea gente moriturus erat; et non pro ea gente tantum, sed ut dispersas Dei oves cogeret in unum.* In Veteri porro Testamento nec volentes prophetaverunt, Balaam vates, et qui missi B fuerant a Saul ad David, quin et ipse Saul ad eum contendens.

CAP. CII. — *Quinam sunt fortes Davidis* [13].

1 Jesboos qui ornabat apparatum ejus. Habebat sub se nongentos.

2 Adinon, qui vulneratorum curam gerebat.

3 Eleazar, filius fratris David.

4 Sosios qui solus inimicis obstitit, jubens subjectis sibi, ut qui ceciderant, spoliarent.

5 Sama, qui insequentibus hostibus populi exercitum, solus insequentes vertit in fugam.

6 Abessa, qui sexcentis in bello solus restitit. C

7 Banaias, filius Eliab fratris David, qui et duos duces interfecit, et leones occidit, et Ægyptium hominem potentem perdidit.

8 Asaelus præfuit triginta ducibus.

9 Eleenan, qui et ipse erat filius fratris David.

10 Seman Mydæus.

11 Alles Celthe filius.

12 Ellas filius Phellathi.

13 Hieras filius Escath Thecoites.

14 Anezar Anothites.

15 Elaon Loites.

16 Noerion Phatites.

17 Allus filius Phapha.

18 Enau Nephthalites. D

19 Ezthi filius Rebaech.

20 Sabeeth Addae de Gaasse.

21 Abielbon de campestribus.

22 Addad de Nachal.

23 Jasbiel de Sarath.

24 Matthi.

25 Joab Arsamites.

26 Elias Salabonites.

27 Jonathan filius Asan.

28 Somnan Arrhodites.

[12] Joan. xi, 49. [13] II Reg. xxiii; I Paral. xi, xii.

(11) Confer Joseph. *Antiq.* vii, 12.

γεννηθεὶς, *πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρχεν.* Ὅτι ἄνωθέν ἐστιν ἐξ οὐρανοῦ Χριστός. Ὅτι τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἀδίκων Χριστὸς διακρινεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑ'. — *Τίς ἄκων προεφήτευσεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ.*

Καϊάφας ὁ ἀρχιερεὺς τὸ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ πάθος προαγορεύων, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους φησίν· *Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν, οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται·* ἐφ' οἷς ἐπήγαγεν ὁ Εὐαγγελιστής· *Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς ὢν, προεφήτευσεν, ὅτι ἤμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθανὼν, ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἀποθνήσκειν, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα τὰ ἐσκορπισμένα Θεοῦ πρόβατα συναγάγῃ εἰς ἕν.* Ἐν δὲ τῇ Παλαιᾷ ἄκοντες προφητεύουσι, Βαλαὰμ ὁ μάντις, καὶ οἱ ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ἐπὶ τὸν Δαβὶδ, καὶ αὐτὸς ὁ Σαοὺλ ἐπελθὼν αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΒ'. — *Τίνες εἰσὶν οἱ τοῦ Δαβὶδ δυνατοί.*

α' Ἰεσβοὸς (11) διεκόσμει τὴν διασκευὴν αὐτοῦ. Εἶχεν ὑπ' αὐτὸν ἐνναχοσίους.

β' Ἀδινὼν, ὃς τῶν τραυμάτων ἐπεμελεῖτο.

γ' Ἐλεάζαρ υἱὸς ἀδελφοῦ τοῦ Δαβίδ.

δ' Σωσιὼς μόνος τοῖς πολεμίοις ἀνθίστατο, κελεύων τοῖς ὑπ' αὐτὸν σκυλεύειν τοὺς πίπτοντας.

ε' Σαμᾶ, ὃς τῶν πολεμίων διωκόντων τὸν τοῦ λαοῦ στρατὸν, μόνους [μόνος] ἀπέστρεφε τοὺς διώκοντας.

ς' Ἀβεσσὰ, ὃς ἑξακοσίοις ἐν πολέμῳ μόνος ἀνθίστατο.

ζ' Βαναίας, Ἐλιὰβ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ Δαβὶδ, ὃς καὶ τοὺς δύο στρατηγοὺς ἀνεῖλε, καὶ λέοντας ἀπέκτεινε, καὶ τὸν Αἰγύπτιον ἄνδρα δυνατὸν ὄντα ὤλεσεν.

η' Ἀσαῆλος τριάκοντα ἐφεστήκει ἄρχουσιν.

θ' Ἐλεηνᾶν, ὃς ἦν καὶ αὐτὸς υἱὸς ἀδελφοῦ τοῦ Δαβίδ.

ι' Σεμὰν ὁ Μυδαῖος.

ια' Ἀλλῆς ὁ τοῦ Κελθῆ.

ιβ' Ἐλλᾶς ὁ τοῦ Φελλαθί.

ιγ' Ἱερᾶς υἱὸς Ἐσκὰθ ὁ Θεκοΐτης.

ιδ' Ἀνεζὰρ ὁ Ἀνωθίτης.

ιε' Ἐλαὼν ὁ Λωΐτης.

ις' Νοερίων ὁ Φατίτης.

ιζ' Ἀλλοὺς υἱὸς Φαφά.

ιη' Ἐναῦ ὁ Νεφθαλίτης.

ιθ' Ἐζθὶ υἱὸς Ῥεβαέχ.

κ' Σαβεὲθ Ἀδδαὴ ὁ ἀπὸ Γαασσῆ.

κα' Ἀβιελβὼν ἀπὸ τῆς πεδιάδος.

κβ' Ἀδδὰδ ἐκ Ναχάλ.

κγ' Ἰασβιὴλ ἀπὸ Σαράθ.

κδ' Ματθί.

κε' Ἰωὰβ Ἀρσαμίτης.

κς' Ἐλίας ὁ Σαλαβωνίτης.

κζ' Ἰωνάθαν υἱὸς Ἀσάν.

κη' Σωμνᾶν ὁ Ἀῤῥωδίτης.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

κθ' Ἐλίαν ὁ Ἀραθίτης.
λ' Ἀλιφαλέτ.
λα' Ἀλιάφ υἱὸς Ἀχιτόφελ.
λβ' Ἀσαραὴ ὁ Καρμήλιος.
λγ' Φαρὲς ὁ Ἀρχίτης.
λδ' Γαὰλ υἱὸς Νάθαν.
λε' Σαβαβωναὴ ὁ Γαδδίτης.
λς' Ἐλιὲφ ὁ Ἀμμαρίτης.
λζ' Γελωραὶ ὁ Βεροθέος.
λη' Ἰαδάδ.
λθ' Θεῤῥή.
μ' Γεράς.
μα' Ἐθέρ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΓ'. — *Τίνες οἱ τοῦ Σαλομῶντος ἄρχοντες.*

α' Βαναίας στρατηγὸς ἀντὶ τοῦ Ἰωάβ.
β' Σαδὼκ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀζαρίας ἱερεῖς.
γ' Ζαμβοὺχ ἱερεὺς ἕτερος τοῦ Σαλομῶν.
δ' Ἐλιαρέφ.
ε' Καὶ Ἀχιὰβ υἱοὶ Σισά.
ς' Ἰωσαφὰτ υἱὸς Ἀχιλλίδ.
ζ' Ἀδωνειρὰν υἱὸς Ἀβδωθὼ, ἐπὶ τὸν φόρον.
Καὶ οἱ κατὰ μῆνα τὰ δέοντα χορηγοῦντες·

η' Βεοὺρ ἐν ὄρει Ἐφραὶμ, υἱὸς Κακών.
θ' Ἐμμαχμὲς υἱὸς Ἐσδῆ.
ι' Ἐῤῥαβὼθ υἱὸς Ἀμινᾶς δεύτερος ἐν χώρᾳ Τασσῆ.
ια' Βεναὰν υἱὸς Ἀλιοὺθ ἐν Θαανάς.
ιβ' Μεγεδὼ υἱὸς Γάβερ.
ιγ' Ἐῤῥαμὼθ υἱὸς Ἀδδῆ.
ιδ' Ἐμμαενώ.
ιε' Ἀχειμαὰς ἐν Νεφθαλείμ.
ις' Βασιλείας υἱὸς Χουσῆ ἐν Ἀσὴρ καὶ ἐν Βααλαιώθ.
ιζ' Ἰωσαφὰτ υἱὸς Φαῤῥοῦ ἐν Ἰσάχαρ.
ιη' Σεμεῆ υἱὸς Ἠλᾶ ἐν Βενιαμίν.
ιθ' Γάβερ υἱὸς Ἀδαὴ ἐν Γαλαάδ, καὶ ἐν γῇ Γηῶν βασιλέως Ἀμμοῤῥαίων, καὶ Ὤγ βασιλέως Βασάν.
κ'. Καὶ Νασὴφ ἐν γῇ Ἰούδα παρέστηκεν, ὑποδεχόμενος τὰ παρ' ἑκάστῳ τεταγμένα.

ΚΕΦΑΛ. ΡΔ'. — *Τίνα ἦν τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐξοδιαζόμενα τῷ Σαλομῶν.*

Σεμιδάλεως κόροι λ', ἀλεύρου κόροι ξ', μόσχοι ἐκλεκτοὶ ι', βόες νομάδες κ', πρόβατα ρ', ἐκτὸς ἐλάφων, καὶ δορκάδων, καὶ ὀρνίθων. Ἦσαν δὲ αὐτῷ τετράκις μύριοι τοκάδες ἵππων εἰς ἅρματα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων.

ΚΕΦΑΛ. ΡΕ'. — *Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὃν ᾠκοδόμησε Σαλομῶν.*

Ἤρξατο τῆς οἰκοδομῆς ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου τοῦ λαοῦ πεντηκοστῷ καὶ ἑξακοσιοστῷ (12), ἐν τῷ τετάρτῳ μηνὶ, οὗτός ἐστι κατὰ Μακεδόνας Πάνεμος, δευτέρᾳ τοῦ μηνὸς, λίθους μὲν ἑτοιμαζόμενος καὶ ξύλα ἀπὸ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη τρία. Ἀρξάμενος δὲ τῆς οἰ-

29 Eliam Arathites.
30 Aliphalet.
31 Aliaph filius Achitophel.
32 Asarae Carmelita.
33 Pharas Archites.
34 Gaal filius Nathan.
35 Sababonae Gaddites.
36 Elieph Ammarites.
37 Gelorae Berothecnsis.
38 Jadad.
39 Therrhe.
40 Geras.
41 Ether.

CAP. CIII. — *Quinam sunt principes Salomonis* [44].

1 Banaias dux loco Joabi.
2 Sadoc, et filius ejus Azarias sacerdotes.
3 Zambuch alius sacerdos Salomonis.
4 Eliareph.
5 Et Achiab filii Sisa.
6 Josaphat filius Achillid.
7 Adoniran filius Abdotho præfectus tributis.
Item illi qui per singulos menses necessaria suppeditabant:
8 Beur in monte Ephræm, filius Cacon.
9 Emmaemes filius Esde.
10 Errhaboth filius Aminas secundus in regione Taasse.
11 Benaan filius Aliuth in Thaanas.
12 Megedo filius Gaber.
13 Errhamoth filius Adde.
14 Emmaeno.
15 Achimaas in Nephthalim.
16 Reginæ filius Chuse in Asser, et in Baalaoth.
17 Josaphat filius Pharru in Issachar.
18 Semee filius Hela in Benjamin.
19 Gaber filius Adae in Galaad, et in terra Gehon regis Amorrhæorum, et Og regis Basan.
20 Et Naseph in terra Juda aderat, recipiens quæ cuique injuncta erant.

CAP. CIV. — *Quænam erant quæ quotidie a Salomone impendebantur* [45].

Similaginis cori XXX, farinæ cori LX, vituli electi X, boves pascui XX, oves C, præter cervos, dorcadas et aves. Habebat porro quadraginta millia genituras equorum currulium, et duodecim millia equitum.

CAP. CV. — *De templo Hierosolymitano, quod ædificavit Salomon.*

Agressus est constructionem anno ab egressione populi de Ægypto sexcentesimo quinquagesimo, mense quarto, qui est apud Macedones Panemus, postridie Kalendas mensis, cum jam lapides præparasset et ligna ab anno primo initi a se regni per annos tres, incepissetque ædificationem a quarto

[44] III Reg. IV. [45] III Reg. XXIV.

(12) At III Reg. VI, est CDL.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

anno regni sui. Ad efficiendum opus constituit operarios septuaginta millia, ac præfectos ter mille sexcentos, Architectum totius ædificii de Tyro accersit Cheram filium mulieris viduæ de tribu Nephthalim, patre Tyrio. Assistebat autem ei etiam Tyri rex, ad construendum templum, Chiram nempe, suppeditans de Libano ligna cedrina et pinea. Subministrabat autem Salomon ei quotannis propter impensas cædentium ligna et deducentium ea usque ad mare, tritici coros MM, olei batos MM. Miserat quoque de populo Israelitico ad Libanum decem millia operariorum, qui menstruis intervallis mutabantur, quibus præerat Adoniram.

CAP. CVI. — *Cujusmodi erat templum, quod Salomon ædificavit.*

Media domus erat stadialis, circumambita per quatuor latera, quæ vocabatur Sanctuarium, habens longitudinem cubitorum LX, latitudinem cubitorum XX, et altitudinem cubitorum XXX, et respiciebat ad orientem solem. Habebat etiam vestibulum ejusdem cum templo latitudinis, cubitos habens XX, et altitudinem templo æqualem: triginta enim cubitorum et ipsum erat, introducebatque in cubitos XX, circumfrequentabatur vero parvis substructionibus XXX, quinquecubitalibus, æquilateris, per tria tabulata, quæ tria tabulata extollebantur ad XX cubitos. Hæ domunculæ XXX habebant ascensus occultos per parvas portas ducentes ad tabulata. Porro harum domuncularum decem cubiti superiores liberum præbebant domui sanctuarii lucis introitum. Ex sexaginta vero cubitis templi, interiores XX cedebant Sancto sanctorum, alii autem XL extimo Sancto cedebant. Portæ templi erant in latitudinem XX cubitorum, interius et exterius per totum auro obductæ. Velum erat illis appensum, ex bysso et hyacintho et purpura et coccino contextum. Erat autem templum universum, et quæ in ipso continebantur omnia interius ac exterius per totum auro circumvestita. Ipsum pavimentum stratum erat crassiore auro, et muri insculpti palmis atque Cherubim tornatique universim erant. Hoc igitur modo ædificatum est templum. Circumpositum erat ambitui templi coronamentum assurgens in altitudinem trium cubitorum, quod arcebat vulgus ab introitu in sacrarium, solisque permissum erat sacerdotibus.

CAP. CVII. — *Quænam sacra reposita erant in sanctuario* [44].

In sancta quidem æde viginticubitali et æquilatera, erat Arca, quam Moyses fecerat, intus posita, a Cherubim tecta, quæ erant duo alas habentia quinquecubitales, et ex utraque parte Arcæ astabant. Et una quidem ala ad parietem pertin-

χοδομῆς ἀπὸ τετάρτου ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν ἐργασίαν παρέστησεν ἐργάτας ἑπτακισμυρίους, ἐπιστάτας τρισχιλίους ἑξακοσίους· ἀρχιτέκτονα δὲ τῆς ὅλης ἐργασίας ἀπὸ Τύρου λαμβάνει τὸν Χηρὰμ υἱὸν γυναικὸς χήρας ἀπὸ φυλῆς Νεφθαλῆ πατρὸς Τυρίου. Συνηρᾶτο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Τύρου βασιλεὺς, εἰς τὴν ναοῦ οἰκοδομὴν, ὁ Χιρὰμ, ξύλα κέδρινα καὶ πεύκινα διδοὺς ἀπὸ τοῦ Λιβάνου. Ἐχορήγει δὲ ὁ Σαλομῶν αὐτῷ κατ' ἐνιαυτὸν εἰς ἀναλώματα τῶν κοπτόντων τὰ ξύλα, καὶ καταγόντων αὐτὰ ἕως θαλάσσης, σίτου κόρους β', ἐλαίου βάτους β'· καὶ ἀπέστελλεν ἐκ τοῦ λαοῦ Ἰσραηλιτικοῦ εἰς τὸν Λίβανον μυρίους ἐργάτας κατὰ μῆνα ἀλλασσομένους, καὶ εἶχον ἔξαρχον οὗτοι τὸν Ἀδωνειράμ.

ΚΕΦΑΛ. ΡϚ'. — *Ὁποῖος ἦν ὁ ναὸς, ὃν Σαλομῶν ᾠκοδόμησε.*

Μέσος οἶκος ἦν σταδιαῖος, κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς περιβεβλημένος, Ἁγίασμα καλούμενος, ἔχων μῆκος πήχεις ξ', πλάτος πήχεις κ', ὕψος πήχεις λ', πρὸς δὲ ἀνατολὰς ἀπέβλεπεν. Εἶχε δὲ καὶ πρόναον ἰσόπλατον τῷ ναῷ, πήχεις ἔχων κ', καὶ ὕψος ἴσον τῷ ναῷ· τριάκοντα γὰρ πηχῶν ἦν καὶ τοῦτο, εἰσάγων ἐπὶ πήχεις κ', περιοίκειτο [περιῳκεῖτο] δὲ οἴκοις βραχέσι λ', πενταπήχεσιν ἰσοπλεύροις, ἐπὶ τρία στέγη, εἰς κ' πήχεις τῶν τριῶν στεγῶν τούτων ἠρμένων. Τοῖς δὲ οἰκίσκοις τούτοις τοῖς λ' ἄνοδοι κεκρυμμέναι γεγένηντο, διὰ μικρῶν θυρῶν ἐπὶ τὰ στέγη ἀνάγουσαι. Οἱ δὲ τῶν οἰκίσκων τούτων δέκα πήχεις ὑπέρτεροι, ἀνειμένην παρεῖχον τῷ τοῦ Ἁγιάσματος οἴκῳ τὴν τῶν φώτων βολήν. Ἀπὸ δὲ τῶν ἑξήκοντα πηχῶν τοῦ ναοῦ, οἱ ἐσώτατοι (13) τῷ Ἁγίῳ τῶν ἁγίων διῄρηντο, οἱ δὲ ἄλλοι μ', τῷ ἐξωτάτῳ ἁγίῳ κεκλήρωντο. Αἱ δὲ θύραι τοῦ ναοῦ πρὸς τὸ εὖρος κ' πηχῶν γεγένηντο, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διόλου κεχρυσωμέναι. Καταπέτασμα δὲ ἦν τὸ ἐπ' αὐταῖς καθηλωμένον, ἐκ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου ὑφασμένον. Καὶ ἦν ἅπας ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διόλου χρυσῷ καταπεπλασμένα. Καὶ τὸ ἔδαφος δὲ χρυσῷ παχεῖ κατέστρωτο, οἵ τε τοῖχοι φοίνικος [φοίνιξι] καὶ Χερουβὶμ ἐγγεγλυμμένοις καὶ τετορνευμένοις διόλου διέκειντο. Οὕτω τοίνυν ὁ ναὸς κατεσκεύαστο. Περιέκειτο δὲ κύκλῳ τοῦ ναοῦ γείσιον (14) εἰς τρεῖς πήχεις ἀνατεῖνον (15) τὸ ὕψος, εἶργον δὲ τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δὲ ἀνειμένον τοῖς ἱερεῦσι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΖ'. — *Τίνα ἦν τὰ ἐν τῷ Ἁγιάσματι ἀνακείμενα ἀφιερώματα*

Εἰς μὲν τὸν ἅγιον οἶκον, τὸν εἰκοσάπηχυν καὶ ἰσόπλευρον, ἡ κιβωτὸς, ἣν Μωϋσῆς ἐποιήσατο, ἔνδον ἀνατεθεῖσα, ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ σκεπομένη, ἅτινα ἦσαν δύο πτέρυγας ἔχοντα πενταπήχεις, ἐξ ἑκατέρου τῆς κιβωτοῦ παρεστῶτα. Καὶ μία μὲν πτέρυξ πρὸς

[44] III Reg. VIII; II Paral. V.

(13) Deest κ', errore typographico.
(14) Ms. γῆ Σ.ών.
(15) Ms. ἀνατείνων.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

τὸν τοῖχον ἐξέτατο, μία δὲ πρὸς τὴν κιβωτὸν, καὶ A συναπτόμεναι δὲ ἑαυταῖς, αἱ δύο πτέρυγες ἔσκεπον τὴν κιβωτὸν, πρὸς ἀνατολὰς βλέπουσαν. Καὶ ἡ στεφάνη δὲ ἔκειτο τῇ κιβωτῷ, εἰς ἣν Μωϋσῆς ἔμφασιν τῆς τοῦ Θεοῦ σημασίας ἐνέγραψε, τὸ τετράγραμμον δὲ ἦν τούτῳ (16) ὄνομα, ἄῤῥητον (17), οὐκ ἀλλοιουμένη, ἀλλά γε εἰς ἀεὶ διαμένουσα. Ἐπέκειντο δὲ αἱ δίπτυχοι πλάκες ἐν τῇ κιβωτῷ, ἐν αἷς ὁ θεόγραφος ἐνεγέγραπτο δεκάλογος, ἃς Μωϋσῆς ἐδέξατο παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει, τὸν λαὸν νομοθετῶν. Ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ τῶν ἁγίων τούτῳ οἴκῳ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσῄει. Ἐν δὲ τῷ ἁγίῳ τῷ τεσσαρακονταπήχει, τῷ πρὸ τούτου, στύλοι χάλκεοι παρειστήκεισαν, ἃ ὕψος πηχέων ιη', περιμέτρου πηχέων ιβ', πάχους κεχωνευμένων δακτύλων δ' (18). Ἐφ' B ἑκάστῃ δὲ κεφαλῇ τῶν κιόνων, κρίνον ἐπέκειτο ἐπὶ πέντε πήχεις ἐγηγερμένον (19), καὶ τούτῳ περιέκειτο δίκτυον χάλκεον, ἀφ' οὗ καὶ ῥοαὶ διακόσιοι ἀπήρτηντο. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν κίων, *Ἵδρυσις*, ὁ δὲ ἐξ εὐωνύμων, *Δύναμις*. Κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν μέρος εἰσιόντων, λουτὴρ ἦν ἱδρυμένος, χωνευτὸς, χάλκεος, *Θάλασσα* διὰ τὸ μέγεθος καλούμενος, διάμετρος πηχῶν δέκα, ἐν δὲ κύκλῳ τριάκοντα πήχεσι καὶ ἑνὶ μετρούμενος, πάχει παλαιστιαίῳ πεπαχυμμένος, βάτους δεχόμενος ὕδατος τρισχιλίους. Εἰς τοῦτον οἱ ἱερεῖς εἰσιόντες λειτουργεῖν, τὰς χεῖρας ἀπενίπτοντο, καὶ τοὺς πόδας ἀπεῤῥαίνοντο. Ἐπέκειτο δὲ ὁ λουτὴρ ἐπὶ σπείρας πηχυαίας, ἐννέα πήχεις (20) διάμετρον ἐχούσης, καὶ μόσχοι δώδεκα τὰ ὀπίσω πρὸς τὴν σπεῖραν ἔχοντες, τὰ δὲ πρόσωπα πρὸς τὰ τέσσαρα κλί- C ματα βλέποντες, τριῶν μόσχων κατὰ πλευρὰν ἱδρυμένων, οἳ τῷ τοῦ λουτῆρος ὑπέκειντο κύκλῳ.

Καὶ ἄλλοι δέκα λουτῆρες, πέντε μὲν ἐκ δεξιῶν, πέντε δὲ ἐξ εὐωνύμων καθίδρυντο, βάσεις χαλκᾶς τετραγώνους ὑπέχοντες, μήκους ε', πλάτος πήχεις δ', ὕψος πήχεις ς'. Ἑκάστῃ δὲ βάσει δ' κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες προσέκειντο, ἐφ' ὧν οἱ λουτῆρες ἐπέκειντο ὕψους πήχεις δ', χωροῦντες ἀνὰ χοὰς μ'· διεστήκασι δὲ ἀπ' ἀλλήλων τέσσαρσι πήχεσι. Καὶ χεῖρες δὲ ἦσαν χαλκαῖ, πρὸς τὸν ὑποκείμενον κύκλον ἐρεισμέναι, ὕψους πηχῶν ι', ὧν οἱ ὦμοι τοὺς λουτῆρας ὑπέφερον. Λέοντες δὲ καὶ μόσχοι καὶ ἀετοὶ καὶ φοίνικες περὶ τοὺς κιονίσκους, κατὰ τὴν τῶν τεσσά- D ρων πηχῶν διάστασιν εἱστήκεισαν. Ταῦτα δὲ πάντα ἐπὶ τεσσάρων τροχῶν αἰωρούμενα ἐπέκειντο. Οἱ δὲ λουτῆρες οὗτοι, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας ἀπονίπτειν προὔκειντο. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ οἴκῳ καὶ θυσιαστήριον ἵδρυτο χάλκεον, μῆκος πηχῶν κ', ὕψος πηχῶν ι', πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. Καὶ τὰ σκεύη δὲ αὐτοῦ ἦν χάλκεα. Ποδιστῆρες καὶ ἀναληπτῆρες (21), καὶ τράπεζα δὲ χρυσῆ, ἐφ' ἧς οἱ τῆς προθέσεως ἄρτοι δώδεκα ἐπέκειντο, καὶ λυχνία, ἡ τοὺς ἑπτὰ λύχνους κατὰ

gebat, altera vero ad Arcam: at conjunctæ invicem duæ alæ operiebant Arcam, quæ ad orientem respiciebat. Erat Arcæ corolla ambiens, in qua Moyses speciem significativam Dei inscripserat; erat id porro nomen quadrilitterum, ineffabile; immobilis erat illa corolla, semperque illi adhærens. Insertæ erant Arcæ duæ illæ tabulæ, in quibus descriptus erat Decalogus manu Dei exaratus, quasque Moyses a Deo receperat in Sina monte dum populo ferret leges. In hanc Sanctam sanctorum ædem solus pontifex semel quotannis ingrediebatur. In Sancto autem quadragintacubitali, quod huic antestabat, columnæ æreæ fusiles erectæ fuerant, altitudine cubitorum XVIII, ambitu cubitorum XII, crassitie quatuor compactorum digitorum. Porro in singulis capitellis columnarum imminebat lilium ad quinque cubitos emergens, cui circumpositum erat reticulum æneum, a quo suspensa erant etiam ducenta malogranata. Columna quæ dextrorsum posita erat, vocabatur *Firmitas*, et quæ sinistrorsum, audiebat *Potentia*. Ad dexteram partem ingredentium, positum erat labrum fusile, æreum, ob magnitudinem *Mare* appellatum, diametro cubitorum decem, et ambitu mensurabatur cubitis uno et triginta, crassum crassitie palmari, batos capiens aquæ ter millenos. In illud sacerdotes qui sacrum ministerium inituri erant, manus lavabant, ac pedes abluebant. Impositum erat labrum orbi cubitali, diametro cubitorum quinque, duodecimque vituli terga versus orbem habentes, faciebus vero ad quatuor mundi cardines respicientes, constitutis nempe tribus in quolibet latere vitulis, labro suberant in gyro.

Decem alia labra, dextrorsum quinque, et quinque sinistrorsum, constituta erant, habentia sub se bases æreas quadrilateras, longitudine cubitorum V, latitudine cubitorum IV, et altitudine cubitorum VI. Singulis basibus vero IV columellæ ad angulum erectæ impendebant, quibus imposita erant labra, altitudine cubitorum IV, capientia quæque choas XL; distabant vero invicem cubitos quatuor. Erant etiam manubria ænea subjecto circulo infixa, altitudine cubitorum X, quorum crassiores extremitates labra sustinebant. Stabant autem icones et vituli et aquilæ et palmæ circa columellas ad intervallum quatuor cubitorum. Hæc omnia porro super quatuor rotis eminentia posita erant. Luteres isti constituti erant ad purganda intestina animalium sacrificandorum, et ad abluendos pedes. In hac æde etiam erectum erat altare æneum, longitudine cubitorum XX, altitudine cubitorum X, pro holocaustis. Ejus utensilia ænea erant. Ollæ et fuscinulæ, et mensa aurea, in qua positi erant duodecim propositionis panes, et candelabrum, quod septem

(16) Forte τοῦτο, errore typographico.
(17) Nempe יהוה *Jehovah*, ab essentia et æternitate Deum denominans.
(18) Repone δακτ. δ'. κεχωνευμένοι.

(19) Ms. ἐγγεγραμμένον. Vide Joseph. VIII, 3.
(20) Ἕνα πῆχυν, ut Josephus loco citato habet.
(21) II Paral. IV, 16, ἀναλημπτῆρας. Al. ἀναλήμπορας. Vulg. *lebetes et creagras*.

Digitized by Google

lychnis juxta Moysis ordinationem fulgebat, aureum et ipsum. Altare item aureum medium inter hæc omnia constitutum erat. Aliæ quoque mensæ aureæ, et candelabra varia varie elaborata, parva ac diversi generis, in quibus ponebantur sacra utensilia, phialæ et pateræ. Hæc omnia habebat ædes XL cubitorum Sancta, ante velum adyti Sancti sanctorum, ubi jacebat Arca.

CAP. CVIII. — *Quænam erant utensilia elaborata et dedicata a Salomone in ministerium sacrum.*

Vasa fundendis vinis aurea octoginta millia, argentea vero duplo erant numero. Phialæ aureæ centum millia; argenteæ vero duplo numero. Lances in quibus oporteret offerri similam irrigatam, aureæ quidem octoginta millia, argenteæ vero duplo numero. Mensuræ autem Hin et Assari, ut Moyses ediderat, aureæ quidem decem millia, et argenteæ duplo numero. Thuribula aurea viginti millia, et alia ignitabula, in quibus ignis de magno altari ponebatur, quinquaginta millia.

CAP. CIX. — *Quænam erant vestes, quas sacerdotibus et Levitis ad sacra obeunda ministeria Salomon paraverat.*

Stolæ sacræ cum poderibus et superhumeralibus, et rationali, et lapidibus pro sacerdotibus, mille. Zonæ ex bysso et purpura, decies centena millia. Tubarum CC millia. Levitis autem, ex bysso stolæ CC millia; et instrumenta musica, nablia et citharæ inventæ ad laudum cantus, et electro confectæ, quadraginta millia.

CAP. CX. — *Cujusmodi erat Tabernaculum a Moyse erectum, secundum exemplar, quod viderat in monte.*

Erat quidam ambitus subdialis longitudine cubitorum C, latitudine cubitorum L. Constitutio autem hujus ambitus hujusmodi erat. Ambiebatur erectis palis æneis altitudine quinquecubitali, viginti quidem in longitudine, at decem in latitudine. Capitella argentea et bases æneæ cuique palo elaboratæ erant: et quinque cubitis invicem distabant pali terræ infixi. Annuli palis inhærebant, respicientes ad longitudinem et latitudinem. Annulis illis innectebantur funes, qui alligabantur clavis æreis cubitalibus in terram defixis, quo tabernaculum servaretur immobile contra vim ventorum. Sindones quædam efformabant quasi muros tabernaculi, contextæ ex bysso et hyacintho et purpura atque coccino, erantque quinquecubitales et quadrilateræ a capitello usque ad basim, et diffundebantur per medios palos usque ad pavimentum. Ac tria quidem latera hoc consistebant modo. Sed latus quartum, quod et bene quis dixerit primum potius fuisse (erat illud namque introitus quidam in tabernaculum, habens quinquaginta cubitos), habebat medium quemdam introitum similem portæ, cubitorum viginti; ac duo pali cuique lateri introitus infixi fuerant, qui efficiebant veluti postes. Ex utraque autem parte introitus quindecim cubiti remanebant,

A τὴν Μωϋσέως διάταξιν ἀπαστράπτουσα, χρυσῆ καὶ αὐτή. Καὶ βωμὸς χρύσεος μέσος τούτων πάντων ἵδρυτο. Καὶ ἄλλαι δὲ τράπεζαι χρυσαῖ, καὶ λυχνίαι ποικίλαι ποικίλως εἰργασμέναι, μικραὶ καὶ διάφοροι. Ἐν αἷς ἐπετίθετο τὰ ἱερὰ σκεύη, φιάλαι καὶ σπονδία. Ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τῶν μ' πηχῶν οἶκος Ἅγιος, πρὸ τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου τοῦ Ἁγίου τῶν ἁγίων, ἐν ᾧ ἡ Κιβωτὸς ἀνέκειτο.

ΚΕΦΑΛ. ΡΗ'. — *Τίνα ἦν τὰ κατασκευασθέντα καὶ ἀνατεθέντα ὑπὸ τοῦ Σαλομῶνος εἰς ἱερουργίαν κειμήλια.*

Οἰνοχοαὶ ὀκτακισμύριοι χρυσαῖ, ἀργυραῖ δὲ διπλασίονες. Φιαλῶν, μυριάδων δέκα χρυσαῖ, ἀργυραῖ δὲ διπλασίονες. Πίνακες εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐταῖς σεμίδαλιν πεφυρμένην, χρυσοῖ ὀκτακισμύριοι, ἀργυ- B ραῖ δὲ διπλασίονες. Μέτρα δὲ ἶν καὶ ἀσσαρὶ, ὡς Μωϋσῆς ἐξέδωκε, χρυσᾶ μὲν μύρια, ἀργυρᾶ δὲ διπλασίονα. Θυμιατήρια χρυσᾶ δισμύρια, καὶ ἄλλα μύρια, ἐν οἷς τὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ ἐπίθετο, πεντακισμύρια.

ΚΕΦΑΛ. ΡΘ'. — *Τίνα ἦν τὰ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευΐταις εἰς τὰς λειτουργίας κατασκευασθέντα ὑπὸ Σαλομῶντος ἐσθήματα.*

Στολαὶ ἱεραὶ σὺν ποδήρεσι, καὶ ἐπωμίσι, καὶ λογίῳ, καὶ λίθοις τοῖς ἀρχιερεῦσι, χίλιαι. Ζῶναι ἐκ βύσσου καὶ πορφύρας μυριάδες ρ'. Σαλπίγγων μυριάδες κ'· καὶ Λευΐταις, ἐκ βύσσου στολαὶ, μυριάδες κ'· καὶ τὰ ὄργανα τὰ μουσικὰ, νάβλαι καὶ κιννύραι πρὸς τὴν ὑμνῳδίαν ἐξευρημέναι, ἐξ ἠλέκτρου κατ- C εσκευασμέναι τετρακισμύριαι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙ'. — *Ὁποία ἡ σκηνὴ, ἡ ὑπὸ Μωϋσέως ἀνασταθεῖσα, κατὰ τὴν ὑπόδειξιν, ἣν ἐθεάσατο ἐν τῷ ὄρει.*

Περίβολος ἦν αἰθέριος μήκους πηχῶν ρ', πλάτους πηχῶν ν'. Ἡ δὲ στάσις ἦν τοῦ περιβόλου ὀρθίοις χάμαξι περιβεβλημένη χαλκέοις πενταπήχεσι τὸ ὕψος, εἴκοσι μὲν κατὰ τὸ μῆκος, δέκα δὲ κατὰ τὸ πλάτος. Κιονόκρανα δὲ ἀργύρεα καὶ βάσεις χαλκαῖ ἑκάστῳ χάμακι πεποίηνται, πέντε δὲ πήχεσιν ἀπ' ἀλλήλων διεστήκασιν οἱ χάμακες καταπεπηγμένοι. Κρίκοι δὲ τοῖς χάμαξι προσηλοῦντο, πρὸς τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος ἀποβλέποντες. Καὶ τῶν κρίκων ἐξήπτετο καλώδια, ἥλων χαλκῶν πηχυαίων εἰς τὸ ἔδαφος καθη- D λωμένων ἐνδεδεμένα, πρὸς τὸ τὴν σκηνὴν ἀκίνητον ὑπὸ τῆς τῶν ἀνέμων βίας διαφυλάττειν. Σινδόναι δὲ κατετείχιζον τὴν σκηνὴν ἐκ βύσσου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου διυφασμέναι, πενταπήχεις, τετράγωνοι, ἀπὸ τοῦ κράνους μέχρι τῆς βάσεως, κατὰ μέσου τῶν χαμακίων ἕως ἐδάφους κεχυμέναι. Καὶ αἱ μὲν τρεῖς πλευραὶ τοῦτον ἑστήκασι τὸν τρόπον. Ἡ δὲ τετάρτη πλευρὰ, ἣν καὶ πρώτην μᾶλλόν τις εἴποι καλῶς εἶναι (εἴσοδος γὰρ ἦν εἰς τὴν σκηνὴν αὕτη, πεντήκοντα πήχεις ἔχουσα) πύλης μὲν εἰκασμένην μέσην εἴκοσι πηχέων εἶχεν εἴσοδον, δύο δὲ χάμακας ἑκάστῃ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου καταπέπηκτο, παραστάδας ὥσπερ ἀποτελούσας. Ἑκατέρωθε δὲ τῆς εἰσόδου ἀνὰ δεκαπέντε πήχεις ἀνέμεινον, ἑκάστου μέρους τρεῖς χάμακας καταπεπηγμένου καὶ ἐρεισμένου,

Digitized by Google | Распознавание текста ABK/FR

A κατὰ τὴν τῶν τριῶν τῶν ἄλλων πλευρῶν ἐργασίαν καὶ περίφραξιν. Τὸ δὲ μέσον τῆς εἰσόδου κατεπεπέταστο τῷ τῶν κ' πηχῶν καταπετάσματι, τῷ τῶν τεσσάρων βαθμῶν καθυφασμένῳ. Εἴσω δὲ τῆς εἰσόδου, λουτὴρ χάλκεος ἦν, τὴν βάσιν χαλκῆν ἔχων, ἐξ οὗ οἱ ἱερεῖς τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν, καὶ τῶν ποδῶν (22) κατασχεῖν τοῦ ὕδατος ὅτου ἐν αὐτῷ παρῆν. Καὶ ὁ μὲν περίβολος οὕτως ἦν, ὁ τοῦ αἰθρίου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΑ'. — *Ὁποῖον ἦν τὸ Ἁγίασμα τοῦ περιβόλου, ὃ Μωϋσῆς κατεσκεύασε.*

Τὸ δὲ Ἁγίασμα μέσον τοῦ περιβόλου, μῆκος ἔχον ἐπὶ πήχεις λ', πλάτους πήχεις γ' (23), πρὸς ἀνατολὰς βλέπον. Τὸ δὲ μῆκος τῶν τριάκοντα πηχῶν ἐν κίοσιν ἵδρυτο κ', τετραγώνοις, ξυλίνοις, καταχρύσοις, ἑκάστης πλευρᾶς ἑνὸς ἡμίσεως πήχεος ἀλλήλων ἀφ- B εστηκόσιν. Ὁ δὲ κατὰ δύσιν τοῖχος πηχῶν τριῶν ἐν ἓξ κίοσι συνέστηκε. Συνῆσαν δὲ ἀλλήλοις ἡρμοσμένοι, ὥστε δοκεῖν ἕνα τοῖχον τὴν συντέλεσιν ὁλόχρυσον εἶναι, μεμυκότων τῶν ἁρμῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Εἶχε γὰρ ἕκαστος κίων τρεῖς σπιθαμὰς, ὥστε συμπληροῦσθαι τὸ μῆκος τῶν τριάκοντα πηχῶν ὑπὸ τῶν εἴκοσι κιόνων, καὶ τῶν δέκα ὑπὸ τῶν ἕξ. Ἐγγώνιοι δὲ δύο κίονες ἦσαν ὀπίσω, ἀπὸ πήχους ἑνὸς συνάπτοντες τῷ πλάτει τὸ μῆκος. Διὰ δὲ πάντων τῶν κιόνων ἐπέκειτο διατρέχουσα μία συμπλεκομένη σανὶς, γιγγλυμοῖς (24) θήλεσι καὶ ἄρρεσι κατεχομένη, πρὸς τὸ μήθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι τὴν σκηνὴν, ἀλλ' ἐν ἠρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάττεσθαι. Τὸ δὲ ἔνδον τῆς σκηνῆς εἰς τρία διῄρητο κατὰ πηχῶν ι', καὶ ἦν τὸ μὲν ἐσώτατον ἄδυτον πηχῶν ι', τοῖς ἱερεῦσιν ἄβατον. Τέσ- C σαρες δὲ κίονες ἴσοι τοῖς ἄλλοις διεῖργον τὸ ἄδυτον τοῦ ἐξωτάτου. Οἱ δὲ λοιποὶ πήχεις εἴκοσι, οἱ πρὸ τοῦ ἀδύτου, τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐξέκειντο. Τὸ δὲ μέτωπον, ἐξ οὗπερ ἡ εἴσοδος ἦν, πέντε κίοσι διαχρύσοις, ἴσοις τοῖς ἄλλοις, συνίστατο, χαλκαῖς βάσεσιν ἐφεστῶσιν. Εἶχε δὲ καταπέτασμα ἐκ βύσσου καὶ πορφύρας καὶ ὑακίνθου καὶ κοκκίνου βαφῆς ἔμπηχον ι', καὶ διῄρηντο οἱ δέκα πήχεις τοῦ ἀδύτου τούτῳ τῷ καταπετάσματι.

Καὶ ὁ μὲν ναὸς Ἅγιος ἐκαλεῖτο, ὁ ἐξώτατος. Ἅγιον δὲ ἁγίων, τὸ ἄδυτον. Τὸ δὲ πρῶτον τῶν κ' πηχῶν μέρος ἱερεῦσιν ἀνεῖτο ὑποδυομένοις. Τὸ τῶν ι' δὲ πηχῶν προεισόδιον καὶ πρὸ τοῦ μετώπου, φάρσος D ἐφελκόμενος ἀπὸ κάλων, ἐπὶ θάτερα κρίκοις ἐπισυναγόμενος πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνεφέλκεσθαι κατὰ γωνίαν. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις ἐπισυνήγετο πρὸς τὸ κατοπτεύεσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ σινδόναι περιτιθέμεναι τῷ ἁγιάσματι. Καὶ ἐπὶ ταῖς σινδόσι, βεβαμμένα ποικίλαις βαφαῖς ἕτερα καλύμματα, πρὸς τὸ τοὺς χειμῶνας ἐπέχειν. Καὶ ἐπάνω τούτων ἄλλαι διφθέραι πεποιημέναι, καλύπτουσαι τὰ σκεπάσματα ἐν τοῖς ὑετοῖς.

parte qualibet tribus palis compacta ac firmata, juxta artificium et munitionem trium reliquorum laterum. Medium introitus velatum erat velo xx cubitorum, contexto quatuor colorum generibus. Intra introitum erat labrum æreum habens æream basim, ex quo sacerdotes manus lavabant, pedesque abluere poterant aqua, quæ in eo erat. Atque hic quidem ambitus erat septi subdialis.

CAP. CXI. — *Cujusmodi erat sanctuarium ambitus, quod Moyses fecerat*[47].

Sanctuarium in medio erat septo, longitudinem habens ad cubitos xxx, latitudinem cubitorum x, respiciebatque ad orientem. Longitudo porro illa triginta cubitorum sustinebatur columnis xx, quadratis, ligneis, deauratis, ex quolibet latere dimidio cubito invicem distantibus. Paries qui erat ad occidentem trium cubitorum, constabat sex columnis. Coaptabantur porro invicem, ut videretur confici ex illis unus murus totus aureus, coeuntibus juncturis interius atque exterius. Habebat enim quælibet columna tres spithamas, ita ut compleretur longitudo triginta cubitorum a viginti columnis, et decem a sex. Angulares autem duæ columnæ erant retro, ex uno cubito coaptantes latitudini longitudinem. Per omnes vero columnas insistebat tabula una, quæ arcte complexa discurrebat, cardinibus feminis et masculis firmata, ut ne a ventis quidem concuteretur tabernaculum, sed multa quiete consisteret. Spatium intra tabernaculum disterminabatur in tria, ad mensuram cubitorum x, eratque maxime internum Adytum cubitorum x, sacerdotibus inaccessum. Quatuor autem columnæ æquales aliis separabant Adytum a parte extima. Reliqui viginti cubiti, qui erant ante Adytum, patebant solis sacerdotibus. Frons, unde erat ingressus, constabat quinque columnis deauratis, cæteris æqualibus æneis basibus insistentibus. Habebat velum ex bysso ac purpura, et hyacintho atque coccini tinctura cubitorum x, separabanturque decem cubiti Adyti velo isto.

Ac templum quidem appellabatur *Sanctum*, quod extimum erat. *Sanctum sanctorum* vero audiebat Adytum ipsum. Prima pars xx cubitorum permittebatur sacerdotibus ingredientibus. At vestibulum ante introitum cubitorum x, quod erat ante frontem, *separabat* velum suspensum funibus, quod utrinque annulis cogebatur, ut et extendi et contrahi posset ad angulum. Insignibus namque diebus cogebatur, ut prospectus pateret. Erant etiam quædam sindones circumpositæ sanctuario, et super sindonibus operimenta alia tincta variis coloribus, ad resistendum tempestatibus. Ac supra his aliæ pelles elaboratæ cooperientes ipsa tegumenta tempore pluviarum.

[47] Exod. xxvi.

(22) Locus vitiatus.
(23) Rescribe ι'.

(24) Ms. γιγγλίσκοις.

Arca erat in Sancto sanctorum, ex lignis imputribilibus, longitudinis spithamarum v, latitudinis ac profunditatis spithamarum trium, auro intus et extra obducta. Ea quando opus erat a sacerdotibus portabatur, annulos aureos infixos habebat, et in humeris vectibus gestabatur. Erant super ipsa duo Cherubim, forma nulli earum rerum quæ ab hominibus conspiciuntur similia. In ea repositæ erant etiam duæ tabulæ decalogi. In ea parte ædis sacræ quæ erat ante *Sancta*, collocata erat mensa longa cubitos II, lata cubitum I, alta spithamas tres. Habebat infixos annulos aureos, et vectibus gestabatur aureis in qua propositionis panes duodecim erant positi duplici senione dispositi, qui per omne Sabbatum mutabantur, erantque azymi. Et supra panes duæ phialæ aureæ thymiamatum plenæ, quæ ad septentrionale latus positæ erant. At candelabrum ad latus erat meridionale, fusile ex auro, vacuum, pondere mnarum C, constabatque liliis, malogranatis et parvis crateribus, in septem partes divisum, habente qualibet parte decem complexiones ex liliis, malogranatis et craterculis; quæ sunt in universum LXX, erantque in eo lychni septem. Medium inter candelabrum et mensam erat altare, cubitale ex omni latere, itidem ex lignis imputribilibus auro circumdatis, altum cubitos II, super quo erat crates aurea, et ad angulos positæ erant coronæ aureæ, et loricæ et annuli simul appositi erant, quo a sacerdotibus circumferri posset.

Ante tabernaculum locatum erat altare ære obductum ex lignisque confectum, quaquaversus mensuram habens v cubitorum, altitudinem cubitorum trium, similiter auro indutum, cratem impositam habens instar retis, suscipiente terra ignem qui ex ea crate decidebat. Positum erat e regione altaris aurei. Utensilia ad ministerium horum erant multa et varia: cyathi, et phialæ, et thuribula, crateresque, aurea omnia, facta ad ministerium sacrum. Tale erat Tabernaculum.

CAP. CXII. — *Quantus erat populus a David contra Dei voluntatem censitus.*

De Israel quidem undecies centena millia ab ætate viginti annorum ad quinquaginta, hominum ad bella aptorum. De Juda vero, ejusdem ætatis quadringenta millia: qui omnes per Joab numerati sunt.

CAP. CXIII. — *Quotnam interierunt de populo propter peccatum Davidis ob recensionem populi.*

Intra sex horas, quæ fluxerunt a mane usque ad prandium, septingenta millia.

CAP. CXIV. — *Quænam mulieres cum jam fornicatæ fuissent, in justas nuptias laudabiliter transierunt.*

Thamar Chananæa, quæ artificiose cum Juda

Ἡ δὲ Κιβωτὸς ἦν εἰς τὸ Ἅγιον τῶν ἁγίων, ἐκ ξύλων ἀσήπτων, μήκους σπιθαμῶν ε', πλάτους καὶ βάθους σπιθαμῶν τριῶν, χρυσῷ ἔσωθεν καταχεχρισμένη (25). Αὕτη δὲ, ὁπότε δέοι, ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφήρετο (26), κρίκοις χρυσοῖς ἐνηλωμένη, καὶ ἐπ' ὤμων ἀρτῆρσιν ἀγομένη. Ἐπῆσαν δὲ αὐτῇ δύο Χερουβὶμ, μορφῇ δὲ οὐδενὶ ταύτῃ (27) τῶν ὑπὸ ἀνθρώπων ἑωραμένων παραπλήσια. Ἐν ταύτῃ καὶ αἱ δύο πλάκες ἀπέκειντο τῆς δεκαλόγου. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τῷ πρὸ τῶν Ἁγίων, τράπεζα ἵδρυτο μήκους πηχῶν β', πλάτους πηχῶν α', ὕψους σπιθαμῶν τριῶν, κρίκοις χρυσοῖς ἐνηλωμένη, καὶ ἀρτῆρσι φερομένη χρυσοῖς, ἐν ᾗ οἱ τῆς προθέσεως ἄρτοι δώδεκα, ἐν δυσὶν ἑξάσιν κατὰ πᾶν σάββατον ἐναλλασσόμενοι, ἄζυμοι ἐτίθεντο. Καὶ ἐπάνω τῶν ν' (28) ἄρτων, δύο φιάλαι χρυσαῖ θυμιαμάτων πλήρεις, πρὸς δὲ ἀρκτῷον ἔκειντο πλευρόν. Λυχνία δὲ ἦν πρὸς τὸ μεσημβρινὸν πλευρὸν, ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη, διάκενος, σταθμοῦ μνῶν ρ'· πεποίητο δὲ ἐκ κρίνων, καὶ ῥοΐσκων, καὶ κρατηριδίων, εἰς ἑπτὰ μέρη διαιρουμένη, ἑκάστου μέρους δέκα συνθέσεις ἐκ κρίνων καὶ ῥοῶν καὶ κρατηριδίων ἔχοντος, οἵ εἰσιν οἱ πάντες σ'· καὶ ἐπὶ ταύτης λύχνοι ἑπτά. Μέσον δὲ τῆς λυχνίας καὶ τῆς τραπέζης, θυσιαστήριον ἦν πηχυαῖον κατὰ πλευρὰν ἑκάστην, ὁμοίως ἐκ ξύλων ἀσήπτων, χρυσῷ περιεληλασμένων, ὕψους πηχῶν β'. Ἐπῆν δὲ αὐτῷ ἐσχάρα χρυσέα, καὶ κατὰ γωνίαν χρύσεοι στέφανοι ἐπέκειντο, καὶ σκυταλίδες καὶ κρίκοι, πρὸς τὸ αὐτὸ διὰ τῶν ἱερέων φέρεσθαι συνέκειντο.

Πρὸ δὲ τῆς σκηνῆς ἵδρυτο βωμὸς χάλκεος ὑπόξυλος, κατὰ πλευρὰν ἑκάστην ε', πήχεις ἐκμετρημένος (29), τὸ δὲ ὕψος τρίπηχυς, ὁμοίως χρυσῷ κεκονιημένος, ἐσχάραν ἐπικειμένην ἔχων δικτυωτὴν, τὸ καταφερόμενον πῦρ ἐξ αὐτῆς τῆς γῆς ἐκδεχομένης, καὶ ἐτίθετο ἀντικρὺ τοῦ χρυσέου. Σκεύη δὲ πρὸς τὴν τούτων λειτουργίαν ἦν πολλὰ καὶ διάφορα· οἰνοχοαὶ καὶ φιάλαι, καὶ θυΐσκαι, καὶ κρατῆρες, χρύσεα πάντα, πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποιημένα. Αὕτη ἡ σκηνή.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΒ'. — *Πόσος ἦν ὁ λαὸς, ὁ ὑπὸ Δαβὶδ ἀριθμηθεὶς παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ.*

Ἀπὸ μὲν τοῦ Ἰσραὴλ ρι' μυριάδες, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἕως πεντηκονταετοῦς, ἀνδρῶν μαχητῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰούδα, τῆς αὐτῆς ἡλικίας, μ' μυριάδες. Αἵ τινες πᾶσαι διὰ τοῦ Ἰωὰβ ἠριθμήθησαν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΓ'. — *Πόσοι ἀπώλοντο τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ Δαβὶδ, τῆς ἐξαριθμήσεως τοῦ λαοῦ.*

Εἰς ἓξ ὥρας, τὰς ἀπὸ πρωῒ ἕως ἀρίστου, μυριάδες ζ'.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΔ'. — *Τίνες πορνεύσασαι γυναῖκες, εἰς γάμους εὐδοκίμησαν.*

Θάμαρ ἡ Χαναναία, εἰς τὸν Ἰούδαν σοφῶς πορ-

(25) Forte καταχεχρυσωμένη.
(26) An ἐφέρετο?
(27) Forte τούτων.

(28) Forte γ', vel ιβ'.
(29) Forte ἐκμεμετρημένος.

Digitized by Google

νεύσασα, τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐξ αὐτοῦ γεννήσασα. *Ῥαάβ*, ἡ τοὺς κατασκόπους κατακρύψασα, ἐκ τοῦ Σαλμὼν τὸν Βοὸζ γεννήσασα. *Βηθσαβεὲ*, ἐκ τοῦ Δαβὶδ τὸν Σαλομῶνα γεννήσασα. *Γόμερ*, ἡ τοῦ Δεβηλαεὶμ, ἐκ τοῦ Ὠσηὲ τὸν Ἰεῤῥαὴλ γεννήσασα.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΕ'. — *Τίνες ἐν τοῖς προφήταις ἄγαμοι μεμενήκασιν.*

Ἄβελ ὁ τοῦ Ἀδάμ. *Μελχισεδὲκ* ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. *Ἠλίας* ὁ ἀναληφθείς. *Ἐλισσαῖος* ὁ τούτου μαθητής. *Ἱερεμίας* ὁ κελευσθεὶς ὑπὸ Θεοῦ μὴ λαμβάνειν γυναῖκα.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙϚ'. — *Τίνες ἐν τοῖς ἀποστόλοις γυναῖκας ἔσχον.*

Πέτρος· καὶ γὰρ θυγατέρα ἐκέκτητο· *Φίλιππος*· καὶ γὰρ τρεῖς ἔσχε θυγατέρας προφήτιδας, αἳ κεκοίμηνται ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἅγιαι παρθένοι. *Παῦλος*, ὃς καὶ ἐπιστέλλων φησίν· *Καὶ σὺ, σύζυγε, προλάβου* (30) *αὐτάς*.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΖ'. — *Τίνες οὐκ ἐτάφησαν ἐν τοῖς βασιλικοῖς τοῦ Δαβὶδ τάφοις βασιλεῖς, διὰ τὸ δυσσεβῆσαι.*

Ἰωρὰμ, Ἰωὰς, Ἀχὰζ, Μανασσῆς, Ἀμών. Ὀζίας δὲ διὰ τὸ λεπρωθῆναι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΗ'. — *Τίνες οἱ ἐκ τοῦ Δαβὶδ βασιλεῖς ἔκβλητοι ἐκ τῆς τοῦ Σωτῆρος γενεαλογίας γεγόνασι, καὶ διατί.*

Ὀχοζίας ὁ τοῦ Ἰωρὰμ υἱὸς, καὶ *Ἰωὰς*, ὁ τοῦ Ὀχοζίου, καὶ *Ἀμασίας* ὁ τοῦ Ἰωάς. Οὗτοι οὐ γενεαλογοῦνται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἐπείπερ ὁ Ἰωρὰμ θυγατέρα τοῦ Ἀχαὰβ καὶ τῆς Ἰεζάβελ ἠγάγετο γυναῖκα, τὴν Γοδολίαν, ἥ τις ταῖς τῆς Ἰεζάβελ δυσσεβείαις τεθραμμένη, καὶ τὸν Ἰωρὰμ ἐπηγάγετο δυσσεβεῖν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Ὀχοζίαν. Καὶ τοῦ Ὀχοζίου ἀποθανόντος τὸ βασιλικὸν γένος τὸ ἐκ τοῦ Δαβὶδ ἐπεχείρησεν ἀφανίσαι, εἰ μὴ Ἰωσαβεὲ ἡ τοῦ Ὀχοζίου ἀδελφὴ, γυνὴ δὲ Ἰωδαὲ τοῦ ἀρχιερέως, βρέφος ὂν ἔτι τοῦ (31) Ἰωὰς, υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ὀχοζίου κλέψασα, καὶ κατακρύψασα ὀκταετῆ γεγονότα, ἔδειξε τῷ ἀρχιερεῖ Ἰωδαὲ, ὃς ἀποκτείνας τὴν Γοδολίαν, εἰς τὸν Ἰωὰς κατεστήσατο τὴν βασιλείαν. Ἀλλ' οὐδὲ Σεδεκίας γενεαλογεῖται ἀνηκουστήσας Θεοῦ, καὶ κατάραν ὑπομείνας, τὴν διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου φήσαντος· *Γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον*.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΘ'. — *Τίς ἰατροῖς κακωθεὶς χρησάμενος, καὶ μὴ παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ἴασιν αἰτήσας, ἀποθνήσκει.*

Ἀσὰ, ὁ τοῦ Ἰούδα βασιλεὺς, τοὺς πόδας μαλακισθεὶς, καὶ μὴ ἐκζητήσας τὸν Κύριον, ἀλλὰ τοὺς ἰατροὺς, ἀποθνήσκει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ μνημονευόμενα ἐν ταῖς Γραφαῖς βιβλία ὡς ὄντα, οὐχ εὑρισκόμενα.*

Ναθὰν, καὶ Ἀδδὼ, καὶ Ἀχιὰ τοῦ Σιλωνίτου, καὶ Σεμεΐ, καὶ Ἰηοῦ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Βασιλειῶν γέ-

fornicata fuerat, ex eoque genuit Phares et Zara. *Rhaab*, quæ exploratores occultavit, ex Salmon genuit Booz. *Bethsabee*, quæ ex David genuit Salomonem. *Gomer*, filia Debelaim, quæ ex Osee genuit Jerrhael.

CAP. CXV. — *Quinam prophetæ cælibes mansere.*

Abel, filius Adami. *Melchisedec*, pontifex Dei excelsi. *Elias* qui assumptus est. *Elisæus* ejus discipulus. *Jeremias*, qui divinitus jussus est non accipere uxorem.

CAP. CXVI. — *Quinam ex apostolis matrimonio juncti erant.*

Petrus; quippe qui filiam habuerit. *Philippus*; quippe qui tres filias habuit prophetiæ dono decoratas, quæ in Asia devixerunt virgines sanctæ. *Paulus*, qui etiam in quadam epistola dixit: *Et tu, conjux, adjuva illas.*

CAP. CXVII.— *Quinam reges propterea quod impii fuerint non sunt sepulti in regiis sepulcris Davidis.*

Joram, Joas, Achaz, Manasses, Amon. At Ozias propter lepram.

CAP. CXVIII. — *Quinam reges de posteris David exclusi sunt a genealogia Salvatoris, et cur.*

Ochozias, filius Joram, et *Joas*, filius Ochoziæ, et *Amasias*, filius Joas. Isti in Evangelio non ponuntur in recensione genealogiæ. Siquidem Joram duxit uxorem filiam Achab et Jezabel Godoliam, quæ educata in sceleribus Jezabel induxit etiam Joram ad impie agendum, itemque filium illius Ochoziam. Postquam autem Ochozias mortuus est, aggressa est tollere e medio genus regium Davidis, fecissetque, nisi Josabee soror Ochoziæ, quæ nupserat Judae pontifici, clam sublato Joas, qui adhuc infans erat, ac filius fratris sui Ochoziæ, occultatoque, jam demum octennem ostendisset pontifici Judae; qui interfecta Godolia, in Joas regnum stabilivit. Sed enim neque Sedecias in genealogia recensetur, propterea quod inobediens Deo fuerit, maledictionemque subiit Jeremiæ prophetæ dicentis: *Scribe hominem istum conclamatum* [48]:

CAP. CXIX. — *Quisnam cum periculose ægrotaret, medicis utens, nec a Deo salutem postulans, obiit.*

Asa, rex Juda, qui cum pedibus laboraret, nec Dominum consuluisset, sed medicos, moritur.

CAP. CXX. — *Quinam libri in Scripturis memorantur tanquam exstantes, qui tamen non reperiuntur.*

In libro Regnorum [49] scriptum est, exstare libros Nathan, et Addo, et Achia Silonitæ, et Semei et

[48] Jerem. XXII, 30. [49] II Paral. IX, 29; XII, 15; XX, 34.

(30) Forte προσλ

(31) Forte ὄντα ἔτι τόν.

Jeu. Fuerunt autem hi prophetæ, qui de quibus prophetaverant scripserunt, nec tamen ea reperiuntur.

Psalmorum tria millia in Paralipomenis David accepta feruntur; solos vero ex ipsis centum et quinquaginta ab amicis regis Ezechiæ delectos fuisse, reliquos vero occultatos fuisse.

Quinque millia proverbiorum a Salomone edita fuisse ait Scriptura in Paralipomenis. Sed non exstant nunc nisi soli tres libri ecclesiastici, Canticum, mysticum illud opus, ex pluribus canticis delectum fuisse titulo inscribitur. Joseppus vero historicus scribit duo volumina prophetiæ scripsisse Ezechielem prophetam : at unum tantum inveniri scimus.

CAP. CXXI. — *Quænam sunt testimonia ab apostolis producta, quorum loca in Scripturis non habemus.*

Matthæus ait de habitatione Josephi post reditum ex Ægypto in Nazareth cum Domino : *Veniens autem habitavit Nazareth, ut impleretur quod scriptum fuit, quod Nazaræus vocabitur* [80].

Paulus in Epistola ad Ephesios inquit : *Propterea dicit : Excitare, qui dormis, et illucescet tibi Christus* [81]. Et iterum : *Scriptum est : Factus est primus homo in animam vivam, secundus vero in spiritum vivificantem.* Et cum presbyteris qui in Mileto erant loquens, ait : *Mementote potius dare, quam accipere.*

CAP. CXXII. — *Quinam fuerunt sacrarum Scripturarum translatores.*

Primum sub Ptolemæo Philadelpho, Alexandriæ illi Judæorum LXXII *Sapientes*, sub Eleazaro pontifice, qui missi fuerunt, ut ei Scripturas interpretarentur.

Secundus interpres *Aquila*, qui vixit sub Adriano imperatore : qui Græcus cum esset, Judaismum amplexatus, operam dedit linguæ Hebraicæ. Ubi agnovit haud ita exacte fuisse interpretatos LXXII sapientes propterea quod Græcam linguam minus bene callebant, diligentius est interpretatus.

Tertius translator *Symmachus*, sub Severo et Antonino, cognomento Geta, vixit. Hunc aiunt, cum esset Samaritanus, damnasse eos et ab ipsis recessisse. Cumque diligentem operam Hebraicis scripturis impendisset, edidisse earum interpretationem.

Quartus vertit *Theodotion*, Ponticus genere,

A γραπται εἶναι βιβλία. Προφῆται δέ εἰσιν οὗτοι, οἳ γεγράφασι περὶ ὧν προεφήτευσαν, ἃ οὐχ εὑρίσκεται.

Ψαλμοὶ τρισχίλιοι λέγονται ἐν Παραλειπομέναις (32) εἶναι τοῦ Δαβὶδ, μόνους δὲ ἐξ αὐτῶν τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως (33) ἐξειλέχθαι, τοὺς δὲ ἄλλους ἀποκεκρύφθαι.

Πενταχισχιλίας παροιμίας ὑπὸ τοῦ Σαλομῶντος ἐκδεδόσθαι, φησὶν ἡ τῶν Παραλειπομένων Γραφή. Ἀλλ' οὐκ εἰσὶν νῦν ἢ μόναι τρεῖς αἱ ἐκκλησιαζόμεναι· τὸ Ἆσμα ἐξ ᾀσμάτων πλειόνων τὸ μυστικὸν ἐξειλέχθαι ἐπιγέγραπται. Ἰώσηππος δὲ ἱστορεῖ (34), δύο βιβλία προφητείας τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ γεγραφέναι, ἓν δὲ μόνων (35) ἐπιγινώσκομεν εὑρί-
B σκεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΑ'. — *Τίνες εἰσὶν αἱ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων μαρτυρίαι παραγενόμεναι* (36), *ὧν τὰς γραφὰς οὐκ ἔχομεν.*

Ματθαῖός φησιν ἐπὶ τῇ οἰκήσει τοῦ Ἰωσὴφ, ἀπὸ τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἀνόδου εἰς τὴν Ναζαρὲτ μετὰ τοῦ Κυρίου· *Ἐλθὼν δὲ ᾤκησε τὴν Ναζαρὲτ, ἵνα πληρωθῇ τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.*

Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους φησί· *Διὸ λέγει· Ἔγειραι, ὁ καθεύδων, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός.* Καὶ πάλιν· *Γέγραπται, Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ δὲ δεύτερος εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.* Καὶ τοῖς ἐν Μιλήτῳ πρεσβυτέ-
C ροις διαλεγόμενός φησι· *Μνημονεύετε* (37) *μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν.*

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΒ'. — *Τίνες εἰσὶν οἱ τὰς ἱερὰς Γραφὰς ἑρμηνεύσαντες.*

Πρῶτον ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ οβ' τῶν Ἰουδαίων *Σοφοί*, ὑπὸ Ἐλεαζάρου τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸ ἑρμηνεῦσαι αὐτῷ τὰς Γραφὰς ἀποσταλέντες.

Δεύτερος *Ἀκύλας* ἑρμηνεύει, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ γεγονὼς (38), ὃς ἐξ Ἑλλήνων ὢν, καὶ προστεθεὶς τῷ Ἰουδαϊσμῷ, πονήσας περὶ τὴν Ἑβραΐδα, ἐπιγνοὺς τε ὡς οὐκ ἀκριβῶς ἡρμήνευσαν οἱ οβ' σοφοὶ, διὰ τὸ μὴ τὴν Ἑλλήνων φωνὴν ἀκριβοῦν, ἡρμήνευσεν ἀκριβέστερον.

Τρίτος ἡρμήνευσε *Σύμμαχος* ἐπὶ Σεβήρου καὶ
D Ἀντωνίνου (39), τοῦ Γέτα (40) ἐπικεκλημένου, γενόμενος. Τοῦτόν φασι Σαμαρείτην ὄντα, καταγνόντα αὐτῶν, ἀπ' αὐτῶν ἀποστῆναι, φιλοπονήσαντά τε περὶ τὰς Ἑβραϊκὰς γραφὰς, ἐξενέγκαι αὐτῶν τὰς ἑρμηνείας.

Τέταρτος ἑρμηνεύει *Θεοδοτίων* (41), Ποντικὸς τὸ

[80] Matth. II, 23. [81] Ephes. V, 14.

(32) Confer tu vero *III Reg.* IV, 32, et Josephum *Antiq.* VIII, 2; item Josephum nostrum supra cap. 74. Mox hinc quoque constat, cum non agnovisse psalm. CLI.

(33) Redundat hic τοῦ βασιλέως.

(34) *Antiq.* X, 6.

(35) Μόνον vel μόνως.

(36) Omnino legendum παραγόμεναι.

(37) Forte deest ὅτι μακάριόν ἐστι, *quia beatius est.*

(38) Circa an. Chr. 130.

(39) Circa sæculi II medium.

(40) Antoninus Caracalla et Geta fratres erant Severi filii.

(41) Inclinante sæculo II, sub Commodo.

Digitized by Google

γένος, καὶ (42) αἵρεσιν Μαρκιωνιστής, ἔπειτα προστεθεὶς Ἰουδαίοις, καὶ ζηλώσας τὴν Ἑβραΐδα, ἡρμήνευσε καὶ αὐτὸς τὰς Γραφὰς, οὐ πάνυ τῆς τῶν οβ' ἑρμηνείας παραλλάξας.

Πέμπτη δὲ ἔκδοσις εὑρέθη ἐν Ἱεριχῷ, ἐν πίθοις χαλκοῖς κεκρυμμένη, οὐκ ἐπιγεγραμμένη τὸν ἑρμηνέα. Φασὶ δὲ αὐτὴν ὑπὸ γυναικὸς ἑρμηνεῦσθαι, τὸ (43) καὶ ἐν οἰκίᾳ γυναικὸς ἐπιμελοῦς ἐν τοῖς ἱεροῖς Λόγοις εὑρᾶσθαι τοὺς πίθους.

Ἕκτη δὲ ἄλλη εὑρέθη ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀκτίοις, μετὰ τὸν Οὐήρου (44) διωγμόν. Ἓξ οὖν αἱ ἑρμηνεῖαι τῶν Γραφῶν εἰσι, καὶ σώζονται (45).

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΓ'. — *Ποσάκις πορθεῖται ἡ Ἱερουσαλήμ.*

Πρῶτον ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ τοῦ Βαβυλωνίου, ἐπὶ Σεδεκίου βασιλέως καὶ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, ἐπὶ ο' ἔτη.

A hæresi Marcionista. Deinde factus Judæus Hebraicamque linguam arripere satagens, interpretatus est ipse quoque Scripturas, haud tamen multum a LXXII versione recedens.

Quinta autem editio inventa est Jerichunte, in doliolis æneis occultata, nec titulo interpretem ferens. Aiunt tamen eam interpretationem a quadam muliere esse, propterea quod doliola illa inventa fuerint domi cujusdam feminæ studiosæ sacrarum Litterarum.

Sexta autem alia editio reperta est Nicopoli prope Actium, post Severi persecutionem. Sex igitur sunt Scripturarum translationes, eæque servantur.

CAP. CXXIII. — *Quoties vastata est Jerusalem.*

B Primum ab Nabuchodonosor Babylonio, sub Sedecia rege et Jeremia propheta, ad annos LXX.

(42) Forte κατά.
(43) Forte ἡρμ. τῷ.
(44) Lege Σευήρου cum Epiphanio.
(45) Hoc caput veteres fere solebant subjicere codd. in quibus sacra Biblia describebant; qui tamen videntur subinde aliquid addidisse de suo. Nos repertum in duplici codice Bessarionis, nempe XV et DXXXIV, hac nota apponendum censuimus. Redolent codices illi sæculum X *vel* XI.

Πόσαι παραδόσεις εἰσὶ τῆς θείας Γραφῆς, εἴτ' οὖν ἀπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἑρμηνεῖαι; καὶ τίνες οἱ ταύτην ἑρμηνεύσαντες;

Πρώτη ἐστὶν ἡ τῶν οβ' ἑρμηνευτῶν. Οὗτοι Ἑβραῖοι ὄντες ἐξελέγησαν ἀπὸ ἑκάστης φυλῆς ς', καὶ ἡρμήνευσαν τὴν θείαν Γραφὴν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου βασιλέως, πρὸ τα' ἐνιαυτοῦ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δευτέρα ἐστὶν ἡ τοῦ Ἀκύλα. Οὗτος ἀπὸ Σινώπης τοῦ Πόντου ὑπάρχων, καὶ Ἕλλην ὢν, ἐβαπτίσθη ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πάλιν τὸν Χριστιανισμὸν ἀναθεματίσας, καὶ τοῖς Ἰουδαίοις προσδραμὼν, ἡρμήνευσε καὶ αὐτὸς τὴν θείαν Γραφὴν ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ ἐπιλεπρωθέντος, μετὰ ἔτη υλ', τῆς τῶν οβ' ἑρμηνείας διεστραμμένῳ λογισμῷ.

Τρίτη ἑρμηνεία ἐστὶν ἡ τοῦ Συμμάχου. Καὶ οὗτος Σαμαρείτης ὢν, καὶ μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ὡς φίλαρχος, τοῖς Ἰουδαίοις προστρέχει, καὶ ἐκ δευτέρου περιτέμνεται, καὶ πρὸς διαστροφὴν τῶν Σαμαρειτῶν ἑρμηνεύει καὶ αὐτὸς τὴν θείαν Γραφὴν, ἐπὶ Σευήρου τοῦ βασιλέως, μετὰ νς' ἔτη τῆς τοῦ Ἀκύλα ἑρμηνείας.

Τετάρτη ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοδοτίωνος τοῦ Ἐφεσίου. Οὗτος τῆς αἱρέσεως Μαρκίωνος τοῦ Ποντικοῦ ὢν, μηνυτὴς τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ, ἡρμήνευσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ Κομμόδου τοῦ βασιλέως ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ, πρὸς διαστροφὴν τῆς αὐτοῦ αἱρέσεως.

Ἡ πέμπτη ἑρμηνεία ἐν πίθοις εὑρέθη κεκρυμμένη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαμαίου παιδὸς, ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀρκτίους.

Ἕκτη δὲ ἄλλη εὑρέθη ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀρκτίους, μετὰ τὸν Σευήρου διωγμόν. Ἓξ οὖν ἑρμηνεῖαι τῶν Γραφῶν εἰσι καὶ σώζονται.

ζ'. Ἑρμηνεία, ἡ τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ καὶ μάρτυρος. Ὅστις καὶ αὐτὸς ταῖς προγεγραμμέναις ἐκδόσεσι, καὶ τοῖς Ἑβραϊκοῖς ἐντυχὼν, καὶ ἐποπτώσας μετὰ ἀκριβείας τὰ λείποντα, ἢ καὶ περιττὰ ὄντα τῆς ἀληθείας ῥήματα, διορθωσάμενος ἐν τοῖς οἰκείοις τῶν Γραφῶν τόποις ἐξέδοτο τοῖς Χριστιανοῖς ἀδελφοῖς. Ἥτις μετὰ τὴν ἄθλησιν καὶ μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ, μετὰ τὸν διωγμὸν τὸν γενόμενον ἐπὶ Μαξιμιανοῦ καὶ Διοκλητιανοῦ τῶν τυράννων, τὸ ἰδιόχειρον αὐτοῦ τῆς ἐκδόσεως βιβλίον εὑρέθη ἐν Νικομηδείᾳ, ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως παρὰ Ἰουδαίοις ἐν τοίχῳ πυργίσκῳ κεχρισμένῳ κονιάματι εἰς διαφύλαξιν.

Quot sunt editiones divinæ Scripturæ, sive translationes de Hebraico in Græcum: et quinam eam transtulerunt?

« Prima est LXXII Interpretum. Hi cum Hebræi essent, delecti sunt seni ex qualibet tribu, et verterunt divinam Scripturam, sub rege Ptolemæo Philadelpho, anno CCCI ante nativitatem secundum carnem Domini nostri Jesu Christi.

« Secunda est interpretatio Aquilæ. Hic erat de Sinope Ponti Græcusque, baptizatus Hierosolymis. C At rursum ejurato Christianismo, et ad Judæos dilapsus, interpretatus est ipse quoque divinam Scripturam sub Adriano imperatore leproso, annis CCCCXXX post editionem LXXII Interpretum, perversa ratione.

« Tertia translatio est quam Symmachus elaboravit. Is quoque Samaritanus cum esset, nec honoratus a gentilibus suis, ceu homo eminendi avidus, ad Judæos divertit, et secundo circumciditur, atque secundum perversam Samaritanorum sententiam interpretatus est ipse quoque Scripturam divinam, sub Severo imperatore, post Aquilæ interpretationem annis LVI.

« Quarta est translatio Theodotionis Ephesii. Is erat de hæresi Marcionis Pontici, prædicator illius hæresis. Interpretatus est et ipse sub Commodo imperatore eodem tempore juxta perversa suæ hæresis sensa.

« Quinta versio in doliis reperta est occultata, D sub Alexandro Mammeæ filio, in Nicopoli quæ est ad Arctios.

« Sexta autem alia interpretatio inventa est Nicopoli ad Arctios, post persecutionem Severi. Sex igitur sunt et servantur Scripturarum interpretationes.

« Septima. Translatio sancti Luciani magni monachi et martyris. Qui et ipse lectis præcedentibus editionibus, et Hebraicis, inspiciensque diligentissime quæ deficerent, vel etiam redundarent veritatis verba, emendans in propriis Scripturarum locis, sic editionem procuravit Christianis fratribus. Post certamen ac martyrium sancti Luciani, cum jam cessasset persecutio, quæ orta fuerat sub Maximiano et Diocletiano tyrannis, liber editionis illius ipsa ejus manu descriptus inventus est Nicomediæ sub Constantino imperatore apud Judæos in muro, in armario quodam cæmento obducto, ad conservationem. »

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

Secundo post annos CCCCLV, ab Antiocho Illustri, ad dies MMCC, Maccabaicis nempe temporibus.

Tertio a Pompeio, Romanorum imperatore, Aristobulo et Hyrcano de pontificatu contendentibus, qui fratres erant, eumque in templum introduxerant. Is ad tres menses illud contaminavit, et quæcunque intro erant, abstulit.

Quarto a Sosio, Romanorum imperatore, quem Herodes advocavit contra Antigonum, Aristobulo pro pontificatu contendente, ut susciperent Herodem regem Judææ. Sex mensium ab eo obsidionem sustinuit.

Quinto post annos C a Sosii obsidione. At post Domini resurrectionem ejusque in cœlum ascensionem, post annos nempe XXXVIII, a Vespasiano et Tito Judæa universa vastatur, et templum funditus eversum est.

CAP. CXXIV. — *Quoties et quando depopulati sunt Israelitæ.*

Primum sub Jeroboam, a Susace rege Ægypti.

2. Sub Azael rege Assyriorum translati sunt in Assyrios.

3. Sub Ezechia decem tribus translatæ sunt in fines Medorum et Chaldæorum.

4. Sub Nabuchodonosor, quando et Jechoniam excæcavit atque Sedeciam.

5. Sub Nerone imperatore Romanorum.

6. Sub Vespasiano duce Romanorum.

7. Ptolemæus Lagides captis dolo Hierosolymis, traduxit in Ægyptum.

8. Sub Antiocho Epiphane rege Syriæ, qui et ad detestabilia coegit.

9. Pompeius dux Romanorum tributarios effecit bellum gerens adversus Hierosolymam, Hyrcano regnum ac sacerdotium ministrante.

Usque ad hunc igitur Hyrcanum perseveravit regnum Hebræorum. Postea accipit regnum Herodes alienigena a Romanis, qui etiam proximus erat Christi adventui.

10. Titus filius Vespasiani circa tempus solemnitatis paschalis, eversa Hierosolyma, quo tempore omnes festum agitabant ab universa natione convenientes, interfecit hominum undecies centena millia, aliaque decies centena millia vendita in suprema vastatione.

CAP. CXXV. — *Caput aliud ex Joseppo.*

Mulier quædam, fame in viscera et medullas subeunte, contra naturam insurrexit, arripiensque filium suum (erat is puer subrummus) ait: *Infelix puer! in bello et fame et seditione, cui te reservem? Esto mihi nutrimentum, ac vitæ solamen.* Cum hæc dixisset, jugulat filium et assat: ac dimidium qui-

(46) Vide supra cap. 2, num. 50, 51.
(47) Vide Cassium pag. 36 et 405.
(48) Fabricius in sua versione *decies*.

A Δεύτερον μετὰ ἔτη υνε', ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἐπὶ ἡμέρας βσ', κατὰ τοὺς Μακκαβαίων χρόνους.

Τρίτον ὑπὸ Πομπηΐου, τοῦ Ῥωμαίων ἡγουμένου, Ἀριστοβούλου καὶ Ὑρκανοῦ ἐπὶ ἱερωσύνης μαχομένων, οἳ ἦσαν ἀδελφοὶ, καὶ ἐπαγαγομένων αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ἐπὶ μῆνας τρεῖς μιάναντα αὐτὸν, καὶ πάντα τὰ ἔνδον ἀφελόμενον (46).

Τέταρτον ὑπὸ Σωσίου τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ, ὃν Ἡρώδης ἐπηγάγετο κατὰ Ἀντιγόνου, τοῦ Ἀριστοβούλου περὶ ἀρχιερωσύνης ἀνισταμένου, δέξασθαι βασιλέα τῆς Ἰουδαίας (47) τὸν Ἡρώδην. Ἐπολιορκήθη δὲ ἐπὶ τούτου μῆνας ἕξ.

Πέμπτον μετὰ ἔτη ρ' τῆς ὑπὸ Σωσίου πολιορκίας. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν, καὶ ἄνοδον αὐτοῦ τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς ἔτη λη', ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου Ἰουδαία πᾶσα πεπόρθηται, καὶ ὁ ναὸς παντελῶς ἑάλω. B

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΔ'. — *Ποσάκις, καὶ πότε ἐπορθήθησαν οἱ ἐξ Ἰσραήλ.*

Πρῶτον ἐπὶ Ἱεροβοὰμ, Σωσάκις ὁ Αἰγυπτίων βασιλεύς.

β'. Ἐπὶ Ἀζαὴλ βασιλέως Ἀσσυρίων ἐπῳκίσθησαν εἰς Ἀσσυρίους.

γ'. Ἐπὶ Ἐζεκίου δὲ αἱ δέκα φυλαὶ μετῳκίσθησαν εἰς ὅρια Μήδων καὶ Χαλδαίων.

δ'. Ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ, ὅτε καὶ τὸν Ἰεχονίαν ἐξετύφλωσε, καὶ τὸν Σεδεκίαν.

ε'. Ἐπὶ Νέρωνος βασιλέως Ῥωμαίων.

C ς'. Ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ στρατηγοῦ Ῥωμαίων.

ζ'. Πτολεμαῖος ὁ Λάγου δόλῳ παραλαβὼν τὰ Ἱεροσόλυμα, μετῆρεν εἰς Αἴγυπτον.

η'. Ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, ὃς καὶ ἐπὶ βδελύγμασιν ἠνάγκασε, βασιλεὺς Συρίας.

θ'. Πομπήϊος στρατηλάτης Ῥωμαίων, ὑποφόρους ἐποίησε πολεμήσας Ἱεροσόλυμα, Ὑρκανοῦ βασιλεύοντος καὶ ἱερατεύοντος.

Ἕως αὐτοῦ τοίνυν Ὑρκανοῦ, ἡ βασιλεία τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ λαμβάνει τὴν βασιλείαν Ἡρώδης ἀλλόφυλος, ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὃς καὶ πλησιάζει τῇ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ.

ι'. Τίτος ὁ υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς, κατασκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐν ᾧ πάντες ἑώρταζον οἱ τοῦ ἔθνους συναχθέντες, ἀνεῖλε μυριάδας ρι' (48), καὶ ἄλλας ρ' μυριάδας, οὓς διαπέπρακεν ἐσχάτῃ ἁλώσει. D

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΕ'. — *Κεφάλαιον Ἰωσήππου* (49) *ἕτερον.*

Γυνή τις, τοῦ λιμοῦ διὰ τῶν σπλάγχνων καὶ μυελῶν παρεισδύοντος, ἐπὶ τὴν φύσιν ἐχώρει, καὶ τὸ τέκνον (ἦν δὲ αὐτὸ ὑπομάσθιος παῖς) ἁρπασαμένη εἶπε· *Βρέφος ἄθλιον ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει, τίνι σε τηρῶ; Γενοῦ μοι τροφὴ, καὶ τῷ βίῳ μῦθος.* Καὶ ταῦτα λέγουσα, σφάζει τὸν υἱὸν, καὶ ὀπτή-

(49) *De bello Jud.* lib. VII, cap. 8, Græc. 21; Euseb. *H. E.* lib. III, cap. 6, pag. 80; S. Ambros. *De excidio urb. Hieros.* lib. V, cap. 40.

Digitized by Google

σασα, τὸ μὲν ἥμισυ κατεσθίει, τὸ δὲ λοιπὸν καλύψασα ἐφύλαττεν. Εὐθέως οἱ στασιασταὶ παρῆσαν, καὶ τῆς ἀθεμίτου κνίσσης σπασάμενοι, ἠπείλουν, εἰ μὴ δείξειε τὸ παρασκευασθὲν, ἀποσφάττειν αὐτὴν ταχέως. Ἡ δὲ τὰ λείψανα τοῦ υἱοῦ διεκάλυψε. Τοὺς δὲ εὐθέως φρίκη καὶ φρενῶν ἔκστασις ἔλαβε, καὶ παρὰ τὴν ὄψιν ἐπεπήγησαν. Ἡ δὲ εἶπεν· *Ἐμὸν τοῦτο τὸ τέκνον γνήσιον, καὶ τὸ ἔργον ἐμόν. Φάγετε, καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρωκα. Μὴ γίνεσθε μήτε μαλακώτεροι γυναικὸς, μήτε συμπαθέστεροι μητρός. Εἰ δὲ ὑμεῖς εὐσεβεῖς, καὶ τὴν ἐμὴν ἀποστρέφεσθε θυσίαν, καὶ τὸ λειπὸν μεινάτω.* Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρόμενον κατὰ τὴν πόλιν πλῆθος ἔπιπτε, καὶ καθ' ἑκάστην οἰκίαν ὅπου τροφὴ παρεφάνη, πόλεμος ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ διὰ χειρῶν ἐχώρουν οἱ φίλοι πρὸς ἀλλήλους. Πίστις δὲ ἀπορίας οὐδὲ τοῖς ἀποθνήσκουσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐμπνέοντας οἱ λησταὶ διηρεύνων, καὶ ὑπὸ ἀμηχανίας τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσεπήδων δὶς ἢ τρὶς ὥρᾳ μιᾷ.

KΕΦΑΛ. ΡΚϚʹ. — *Πόσαι ἑορταὶ παρὰ Ἰουδαίοις ἄγονται.*

Νόμιμοι μὲν αἱ τρεῖς, ἐν αἷς καὶ τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνίεσαν. Πρώτην τὴν τοῦ *Φασὲκ*, ἥ ἐστιν ὑπέρβασις, ἐν ᾗ τὸ ἄζυμον ἤσθιον, διαβατήριον καλουμένην, ἐν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς ἐπιτελουμένην.

Δευτέραν, τὴν Πεντηκοστὴν, μετὰ νʹ ἡμέρας τοῦ Φασὲκ ἐπιτελουμένην, ἐν ᾗ τὰ πρωτογεννήματα προσῆγον, ἐπείπερ καὶ αἱ δίπτυχοι πλάκες τῆς νομοθεσίας ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῷ Μωϋσῇ ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει ἐπεδόθησαν.

Τρίτην, ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, τὴν τῶν Σκηνοπηγίων· ἐν ᾧ μηνὶ, νεομηνίᾳ μὲν τοῦ μηνὸς σαλπίζειν ἐν κερατίνοις ἐπετάττοντο σάλπιγξι, τῇ δὲ δεκάτῃ νηστείαν μετὰ κακουχίας ἄγειν. Ἀπὸ δὲ πεντεκαιδεκάτης ἕως ἡμερῶν ἑπτὰ σκηνοποιεῖσθαι. Αὗται μὲν οὖν αἱ νόμιμοι τρεῖς ἑορταί.

Ἐφευρέθησαν δὲ καὶ ἄλλαι τέσσαρες ἑορταὶ, πραγμάτων εὐεργεσίας ἐνεγκάντων τινάς. Ἐν αἷς λυχνοβατοῦσι, μηνὶ Ἀδὲρ, ὅς ἐστι Δύστρος, ὑπὲρ τῆς ἀναιρέσεως Ἀμάνου, ὃς συνεσκευάσατο ἐπὶ τῶν Περσῶν ὅλον τὸ ἔθνος ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀπὸ συνθήματος ἐξαφανίσαι. Μαρδοχαῖος δὲ πείσας Ἐσθὴρ σύγκοιτον γενομένην Δαρείου τοῦ Ἀσουήρου, τὴν συσκευὴν αὐτοῦ ἀνέτρεψε, καὶ αὐτὸν ἀνεσταύρωσεν. Ἑορτάζουσι γοῦν ταύτην τὴν ἡμέραν, καὶ καλεῖται αὕτη ἡ ἑορτὴ παρ' αὐτοῖς Φρουραί (50).

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἀναιρέσεως Νικάνορος τοῦ ἀποσταλέντος ἐπὶ Δημητρίου ἐπὶ τὸν Μακεδόνων λαὸν ἐπὶ τῷ τὸν λαὸν ἀφανίσαι. Ἀλλὰ τούτῳ συμβαλὼν Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος, ἐνίκησε, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ χεῖρας ἀποκόψας, ἤγαγεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ Δύστρου μηνός. Ἐν ᾗ ἡμέρᾳ καὶ τὴν ἑορτὴν ἕως τοῦ παρόντος ἐπιτελοῦσι.

A dem vorat, reliquum occultans reservat. Confestim seditiosi adsunt, haustoque naribus nidore scelerato, minitabantur, ni quos pararat cibos exhiberet, illam statim jugulaturos. At mulier filii reliquias manifestavit. Illos repente horror animique alienatio occupavit, et ad visum obriguerunt. Illa vero infit : *Meus est genuinus hic filius, et opus meum. Comedite, etenim et ego pasta sum. Ne fueritis aut molliores femina, aut affectuosiores matre. Quod si vos religiosi estis, et meam aversamini hostiam, reliquiæ quoque mihi cedant.* Populi multitudo fame absumpta per civitatem cadebat : atque in omni domo, ubi cibus videbatur esse, in ea bellum erat, et manus conserebant amici inter se. Ne morientes quidem vidisse fidem penuriæ faciebat :
B sed spirantes adhuc perscrutabantur latrones, atque ob inopiam consilii in easdem domos una hora bis terve ingrediebantur.

CAP. CXXVI. — *Quot festa apud Judæos celebrantur.*

Ex legis constituto sunt tres, in quibus etiam ter quotannis in Jerusalem ascendebant. Primum festum *Phasec*, quod significat transitus : in quo azymum comedebant, dictum festum transitionis, celebrabaturque primi mensis die quarta decima.

Secundum Pentecoste, post L dies a Phasec celebratum, in quo primogenita adducebant ; quoniam etiam duplices tabulæ legis hac ipsa die Moysi in
C monte Sina traditæ fuerant.

Tertium, mense septimo, Tabernaculorum. In quo mense, Kalendis ipsis mensis buccinare in corneis buccinis jubebantur, et die decima jejunium cum afflictione agitare. At a quintadecima die per dies continuos septem sub tabernaculis agere. Hæc igitur sunt tria legalia festa.

Excogitatæ sunt et aliæ quatuor solemnitates dum res ipsæ beneficia quædam attulerunt. In his solemnitatibus lucernis utuntur, mense Ader, qui est Dystrus, propter interfectum Amanum, qui machinatus fuerat tempore regum Persarum gentem universam uno die dato signo e medio tollere. At
D Mardochæus Estheri persuadens, quæ conjux erat Darii Assueri, machinas ejus evertit, eumque patibulo suspendit. Celebrant igitur hanc diem : et hæc festivitas apud illos vocatur Custodiæ.

Eodem mense, propter interfectum Nicanorem qui missus fuerat sub Demetrio ad populum Macedonum ad perdendam gentem. Sed conserta cum eo pugna, eum Judas Maccabæus devicit, atque amputato ejus capite et manibus, tulit Hierosolymam tertiadecima die mensis Dystri. Qua die hactenus hanc celebrant festivitatem.

(50) Nisi malis φουραί, dicas voce græca tum esse auctorem, quæ sensu ac litteris maxime ad *phurim* accederet.

Digitized by Google

Mense autem Chasleu, qui est Aprilis, die vicesima quinta, aliud festum, *Lumina* appellatum, celebrant, memoriam agentes purificati templi, quod profanaverat Antiochus Illustris [52].

Mense porro Nisan, ipse est Xanthicus, aliam agunt solemnitatem maxime insignem, quando filius Mattathiæ arcem purificavit.

CAP. CXXVII. — *Quænam jejunia celebrant Judæi.*

Ex lege quidem acceperunt jejunandum mense septimo, decima die mensis. Sunt tamen et alia quatuor jejunia quæ observanda acceperunt, quorum exstat mentio apud prophetam Zachariam, cum de illis loquitur : *Jejunium mensis quarti, et jejunium quinti, et jejunium septimi, et jejunium decimi erit domui Juda in gaudium et in lætitiam, et in festivitates bonas* [53]. Ac jejunium quidem mensis quarti, est in quo mense civitas a Nabuchodonosor dirupta est. Jejunium quinti, quum templum combustum est, septimi autem, quando Godolias interfectus est ab Israel. Et decimi tandem, quo mense degentibus Babylone nuntiata sunt mala universa, quæ contigerant in Jerusalem.

CAP. CXXVIII.— *Quæ non sunt quærenda, cum sint incomprehensibilia.*

Inquirendum non est ubi consisteret intellectualis essentia ante productionem creatæ abyssi; numnam supra cœlos, ubi aquæ abyssi relictæ sunt post secretionem; an in terra, vel sub terra, sive in regione ætheris quæ cœlo subest. Quorum enim essentia et ante mundi digestionem, et ante conditum chaos hypostasim habebat, nullo adhuc loco mente concepto, ubi consistere possent; horum mansionem ne post productionem quidem hujus universi investigare licet, nisi solum quod factori Deo astabant.

De aquis terræ subjectis, quarum fines perquirere non est fas. Sive enim tellus sublimis suspensa sit ex Dei potentia, juxta illud : *Suspendens terram super inani :* sive in solido feratur, juxta illud : *Ego solidavi columnas ejus :* sive super immensis aquis consistat, secundum illud : *Abysso ceu vestimento circumvolves eam;* omittenda est nobis sapienti ratione persuasis profundissimarum hujusmodi rerum investigatio.

Itidem etiam quid concludendum sit de aquis quæ sint super cœlos, profundior res est, quam ut quærere liceat. Ut enim de limitibus infra terram imperscrutabilis est investigatio, sic et inquisitio.

Ineffabilia se audivisse verba testatur Apostolus

A Μηνὶ δὲ Χασλεὺ, ὅς ἐστιν Ἀπρίλλιος (51), πέμπτη καὶ εἰκοστῇ, ἄλλην ἑορτὴν, *τὰ Φῶτα* καλουμένην, ἐπιτελοῦσι, τῆς καθαιρέσεως τοῦ ναοῦ (52) μνήμην ποιούμενοι, ὃν ἐμίανεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής.

Μηνὶ δὲ Νησᾶν (Ξανθικὸς δέ ἐστιν οὗτος) ἄλλην ἄγουσιν ἑορτὴν, ὑπερεύσημον, ὅτε ὁ Ματταθίου τὴν ἄκραν ἐκαθάρισεν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΖʹ. — *Ποίας νηστείας Ἰουδαῖοι νηστεύουσι.*

Νόμιμον μὲν οὖν νηστείαν, τὴν ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, νηστεύειν παρειλήφασιν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι δʹ αὐτοῖς παρειλημμέναι νηστεῖαι, καὶ παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ μνημονευόμεναι, περὶ ὧν φησι· *Νηστεία ἡ τετάρτου, καὶ νηστεία ἡ πέμπτου, καὶ νηστεία ἡ ἑβδόμου, καὶ νη-* B *στεία ἡ δεκάτου ἔσται τῷ οἴκῳ Ἰούδα εἰς χαρὰν καὶ εἰς εὐφροσύνην, καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθάς.* Καὶ ἡ μὲν τοῦ τετάρτου μηνὸς νηστεία, ἔστιν ἐν ᾧ μηνὶ ἡ πόλις ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐῤῥάγη. Ἡ δὲ τοῦ πέμπτου, ἐν ᾧ ἐνεπρήσθη ὁ ναός. Ἑβδόμου δὲ, ἐν ᾧ Γοδολίας ἀνῃρέθη ὑπὸ Ἰσραήλου. Καὶ δεκάτου, καθʼ ὃν μῆνα τοῖς οὖσιν ἐν Βαβυλῶνι ἀνηγγέλη τὰ γενόμενα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἅπαντα κακά.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΗʹ. — *Τίνα ἐστὶν, ἃ μὴ χρὴ ζητεῖν, ὅτι καὶ ἀκατάληπτα.*

Τὴν (53) πρὸ τῆς γενέσεως τῆς ἀβύσσου ποιητῆς (54) νοερᾶς οὐσίας, πότερον ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἐστιν, ἔνθα τὰ ὕδατα ἐναπελείφθη, τῆς ἀβύσσου τὰ μεταδιακριθέντα· ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ C ὑπὸ τὴν γῆν, ἢ ἐν αἰθερίῳ τῷ ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Ὧν γὰρ ἡ οὐσία καὶ πρὸ τῆς διακοσμήσεως καὶ πρὸ τῆς ἀβύσσου τὴν ὑπόστασιν εἶχε, τόπου τινὸς οὐκ ἐπινοουμένου τὸ τηνικαῦτα, ἐν ᾧ τὴν μονὴν εἶχε, τούτων τὴν μονὴν οὐδὲ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ παντὸς ζητητέον, ἢ μόνον ὅτιπερ τῷ ποιητῇ Θεῷ παρειστήκει.

Περὶ τοῦ ὑπὸ γῆν ὕδατος, οὗ πέρας οὐ προσήκει ζητεῖν. Ἀλλʼ εἴτε μετέωρος (55) ἀνήρτηται, δυνάμει Θεοῦ, κατὰ τὸ, *Κρεμάζων γῆν* (56) *ἐπʼ οὐδενός*· εἴτε ἐπὶ στερεοῦ φέρεται, κατὰ τό· *Ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς*· εἴτε ἐπʼ ἀπείρων ὑδάτων ἐστὶν, κατὰ τό· *Ἀβύσσῳ ὡς ἱματίῳ ἑλίξεις αὐτήν*. Παραιτητέον τὴν περὶ τῶν βαθυτέρων ἔρευναν, τῷ σοφῷ πειθομένους λόγῳ. D

Τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ συμπεράσματος τῶν ὑδάτων, τῶν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, βαθὺ τὸ ζητεῖν. Ὡς γὰρ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν τέλους ἀνεύρετος ἡ ἔρευνα, οὕτω καὶ ἡ ζήτησις (57).

Ἄῤῥητα ἀκηκοέναι ῥήματα ὁ Ἀπόστολος ἁρπα-

[52] I Mach. IV, 59; Joan. X, 22. [53] Zach. VIII, 19.

(51) Hæc videtur nota marginalis scioli cujusdam. Nam docuit Chasleum esse Decembrem. Josephus utitur mensibus Macedonicis, et rectius cap. 27.

(52) Ms. τοῦ ναθάδ.

(53) Supple μονὴν, vel quid simile.

(54) Ms. περὶ τῆς. Et mox πρότερον pro πότερον.

(55) Ms. μετέωρον.

(56) Ms. κατὰ τοῦ κρημνοῦ ἐπʼ οὐδενί· τὴν δὲ γῆν.

(57) Versio Fabriciana habet, *sic etiam supercœlestium inaccessa inquisitio*, quæ ostendunt deesse errore typog. τῶν ὑπερουρανίων ἀνείσοδος vel ἀκατάληπτος, aut quid simile.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

γεὶς ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἔφη. Οὐδὲ ταῦτα τίνα ἐστὶ χρὴ ζητεῖν. Ἃ γὰρ *οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι*, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος ἔφη.

Ἰωάννης εἶπεν : Ἃ *ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν*. Πῶς καὶ ταῦτα νοῆσαί τις οἷός τε εἴη, ἃ μήτε αἰσθήσει, μήτε νοήσει ὑποπίπτειν δυνατόν;

Τὸ διάστημα, τὸ πρὸ τῆς τοῦ φωτὸς γενέσεως, τῶν χρόνου μορίων οὐκ ὄντων, οὐ καταληπτὸν, μόνῳ Θεῷ ἐγνωσμένον.

Τοιοῦτο καὶ τὸ κατὰ (58) τὴν ἐσομένην τοῦ κόσμου συναίρεσιν, ἕως ἀναδείξεως τῆς καινῆς κτίσεως, ἐννοοῦμεν.

Αἱ νοεραὶ οὐσίαι τὰ αἰσθητὰ καὶ σωματικὰ πῶς ὁρῶσι, κρείττους αἰσθήσεως οὖσαι;

Τοῦ Θεοῦ τὴν ὀφθαλμοφανῆ θέαν, ἀοράτου τὴν φύσιν ὄντος. *Θεὸν* γὰρ, φησὶν, *οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε*. Τὸ γὰρ μόνῃ καθαρᾷ καρδίᾳ θεώμενον, αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς θεᾶσθαι πῶς οἷόν τε;

Δυσκατάληπτος καὶ ἡ τοῦ Ἰσραὴλ σωματικὴ εὐλογία, ἐν οε' ψυχαῖς τοῦ Ἰακὼβ κατελθόντος εἰς Αἴγυπτον, καὶ κατὰ τὴν τετάρτην γενεὰν ἐν ξ' μυριάσιν ἀνδρῶν ἐξεληλυθότος.

Περὶ γὰρ τῆς ἡμέρας τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἀπέδειξεν· *Οὐχ ὑμῶν γάρ ἐστι, χρόνους ἢ καιροὺς εἰδέναι*, πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἔφη, *οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ*.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΘ'. — *Ὅσα δι' ἐνυπνίων τισὶν ἐμπεφάνισται.*

Ὁ *Ἰακὼβ* κλίμακα ὁρᾷ εἰς οὐρανοὺς ἀπὸ γῆς διήκουσαν. *Ἰωσὴφ* τὰς τῶν ἀδελφῶν δραγμὰς, τὴν αὐτοῦ προσκυνούσας δραγμὴν, καὶ τοὺς ἀστέρας πάλιν, καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ποιοῦντας τὸ αὐτό. Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ *καθειγμένος* (59), ὁ μὲν ἀπολυόμενος τοὺς τρεῖς βότρυας ἐκθλίβων, καὶ τὸν οἶνον ἐπιδιδοὺς τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ κολαζόμενος τοὺς ἐπὶ τοῦ κανοῦ τρεῖς φέρων ὑπὸ τῶν ὀρνέων ἐσθιομένους ἄρτους. Ὁ *Φαραὼ* τοὺς ἑπτὰ λιπαροὺς βόας, καὶ στάχυας εὐτραφεῖς ἑπτὰ, καὶ πάλιν καταισχυνομένους βόας ἑπτὰ, καὶ τοσούτους στάχυας. Ὁ τὴν κυλιομένην κριθίνην μαγίδα θεώμενος *Μαδιανίτης* ἐπὶ τοῦ Γεδεὼν, καὶ τὴν σκηνὴν καταστρέψασαν, τὴν τοῦ Μαδιάμ. *Ναβουχοδονόσορ* τὸν ἀνδριάντα θεώμενος τὸν πολύϋλον, ὑπὸ τοῦ λίθου συντριβόμενον, τοῦ ἄνευ χειρὸς ἐπ' αὐτὸν ἐξ ὄρους καταβάντος. Καὶ πάλιν τὸ ὑψηλότατον δένδρον, τὸ ἐκτέμνεσθαι κελευόμενον, καὶ μεθ' ἑπτὰ βλαστάνον ἐνιαυτούς. Ὁ *Δανιὴλ* περὶ τῶν ἀνισταμένων δ', καὶ καθαιρουμένων ἐν μορφαῖς θηρίων, βασιλειῶν, καὶ περὶ τῆς τελευταίας βασιλείας, τῆς καθαιρουμένης τοῦ Ἀντιχρίστου, κέρατος βραχυτάτου φανέντος αὐτῷ. Καὶ περὶ τῆς ἐξ οὐρανῶν ἤκουσεν αἰωνίου βασιλείας· ὁ *Ἀπόστολος*, τοῦ Κυρίου

A raptus usque ad tertium cœlum. Nec ista quænam sint licet inquirere. *Quæ* enim *homo loqui non potest*, vel ipsemet Apostolus ait.

Joannes [24] dixit : *Quæ oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus illum*. Quomodo et ista concipere animo quis valeat, quæ neque sub sensum, neque sub rationem cadere possunt?

Intervallum quod fuit antequam lux crearetur, cum temporis particulæ nullæ essent, comprehendi non potest. Soli Deo notum est.

Ejusmodi est et illud, quod fluet a futura consummatione mundi usque ad manifestationem novæ creaturæ.

Intellectuales essentiæ sensibilia atque corporea
B quanam ratione vident, cum sint sensu superiores?

Investigare non licet de intuitu Dei per visum oculorum, cum ipse sit invisibilis natura. *Deum* enim, inquit, *nemo vidit unquam*. Quod enim solo mundo corde videtur, sensibilibus oculis videre quomodo possibile fuerit?

Difficile etiam mente concipi potest corporea Israelis benedictio, cum in LXXV animabus Jacob descendisset in Ægyptum, et quarta generatione in sexcentis millibus hominum exierit.

Cæterum de die adventus Domini ipse quoque Dominus significavit : *Neque enim vestrum est tempora vel momenta nosse*, ad apostolos ait, *quæ Pater posuit in propria potestate*.

C CAP. CXXIX. — *Quænam per somnium quibusdam manifestata sunt.*

Jacobus scalam videt a terra ad cœlos pertingentem. *Joseph* fratrum suorum manipulos suum adorantes manipulum : stellas item, et solem et lunam idem facientes. Qui in Ægypto cum Joseph *carceri mancipati* erant : ac ille quidem qui liberandus absolvendusque erat, exprimebat tres racemos, et vinum regi porrigebat : qui vero puniendus, portabat tres panes in canistro a volucribus comedendos. *Pharao* vidit septem pingues boves, ac bene enutritas spicas septem; rursumque fœdos boves septem, ac totidem spicas. *Madianites* qui vidit devolutam hordeaceam offam sub Gedeone, et tabernaculum eversum Madian. *Nabuchodonosor*, qui
D conspexit statuam ex diversis materiis constantem, a lapide contritam, qui sine manibus in ipsam de monte descenderat. Atque iterum altissimam arborem, quæ succidi jussa est, et post elapsos septem annos rursum germinavit. *Daniel* audivit de IV regnis, quæ surrectura erant ac destruenda in figuris animalium; et de ultimo regno destruendo Antichristi, cornu brevissimo ei apparente. Ac de æterno Christi regno cœlesti. *Apostolus*, qui audiit dicente illi Domino : *Macte esto, Paule; sicut enim testimonium perhibuisti de me in Jerusa-*

[24] Imo Paulus I Cor. II, 9.

(58) Forte μετά.

(59) καθειργμένοι.

Digitized by Google

lem, sic te oportet etiam Romæ testimonium perhibere. Et cum tempestate agitaretur inter navigandum, angelum conspicit in somnis sibi dicentem : *Ecce donavit tibi Deus omnes navigantes tecum.*

CAP. CXXX. — *Quis conscripsit librum Regnorum.*

Saulis gesta Samuel propheta cum litteris consignasset, posuit in Tabernaculo. *Davidis* vero, actiones quidem primas idemmet Samuel, Gad vero et Nathan prophetæ actiones posteriores. *Salomonis* priora facinora Nathan descripsit, posteriora autem Achias Silonites et Joel. *Roboami* Samæas et Jadon. *Abiæ* Adon, itemque *Asæ*. At res *Josaphati* descripsit Jesus filius Anani. Idem iste Jesus conquisita singula regum Israel gesta litteris commendavit. Quod ad consequentes attinet reges Juda, gestorum *Joram* et *Ochoziæ* et *Joas* et *Amasiæ* facta est conscriptio et reposita in aula regia. *Oziæ* vero et *Joatham*, et *Achaz* et *Ezechiæ*, non modo publicæ tabulæ actiones collegerunt, verum etiam Isaias propheta ipsas descripsit. *Manassis* vero impia facinora qui viderunt, (sunt autem hi prophetæ illius temporis), descripsere, atque in aula regia deposuere. *Amasiæ* item et *Josiæ* et *Joacim* gestorum fuere publicæ descriptiones, quæ itidem in aula regia repositæ sunt. *Jechoniæ* ac *Sedeciæ*, sub quibus etiam populus in captivitatem ductus est, et templum dirutum, et regnum pessumdatum, Jeremias propheta miserabiles vitas descripsit.

Omnium simul regum gesta, et exitus, *Esdras* sapiens qui vivebat tempore reditus populi de captivitate, memoriter tenens librum universum Regnorum, et gesta etiam eorum qui pie ac religiose vixerunt. Postea vero animadvertens quæ a se prætermissa fuerant in volumine Regnorum, seorsim hæc rursus referens exposuit, quandoquidem prior liber qui editus fuerat, in multis defecerat. Quem librum in duplici sectione conscriptum, Judæi quidem *Verba dierum*, Ecclesia autem *librum Paralipomenon* inscripsit.

CAP. CXXXI. — *Quænam per proverbia et ænigmata in Scripturis dicta sunt.*

Gedeon ad homines tribus Ephraim, qui ei infensi erant, propterea quod non vocaverat illos ad bellum contra Madianitas, ait : *Nonne melior est botryculus in Ephraim, quam vindemia in Ebiazer?*

Jobab filius Gedeonis ad Sicemitas qui elegerant eum qui interfector fuerat LXX fratrum suorum, ut inter se regnaret, Abimelechum inquam, ait : *Eundo ierunt ligna ut ungerent super se regem. Dixerunt ergo oleæ : Regna super nos. Et ait illis olea : Dimittens pinguedinem meam, quam commendat Deus et homines, pergam ut lignis imperitem? Et dixerunt universa ligna ficulneæ : Adesdum, regna*

A λέγοντος αὐτῷ · *Θάρσει, Παῦλε, ἀκούων, ὡς γὰρ διεμαρτύρω περὶ ἐμοῦ εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.* Καὶ χειμαζόμενος ἐν τῷ πλεῖν, ἄγγελον ὁρᾷ καθ' ὕπνους αὐτῷ λέγοντα · *Ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.*

ΚΕΦΑΛ. ΡΛ. — *Τὴν τῶν Βασιλειῶν βίβλον τίς κατέγραψε.*

Τοῦ μὲν *Σαοὺλ* τὰς πράξεις Σαμουὴλ ὁ προφήτης ἀναγραψάμενος, ἔθηκεν ἐπὶ τῆς Σκηνῆς. Τοῦ δὲ *Δαβὶδ*, τὰς προτέρας μὲν ὁ αὐτὸς Σαμουὴλ, Γὰδ δὲ καὶ Νάθαν οἱ προφῆται τὰς μετὰ ταῦτας. Τοῦ δὲ *Σολομῶνος*, τὰς μὲν προτέρας πράξεις Ναθὰν ἀνεγράψατο, τὰς δὲ μετέπειτα Ἀχίας ὁ Σιλωνίτης καὶ Ἰωήλ. Τοῦ δὲ *Ῥοβοὰμ* Σαμαίας καὶ Ἰαδών. Τοῦ
B δὲ *Ἀβιᾶ* Ἀδὼν, καὶ τοῦ *Ἀσᾶ*. Τοῦ δὲ *Ἰωσαφὰτ* Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἀνανῆ. Οὗτος δὲ ὁ Ἰησοῦς ἑκάστας τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ ἀναζητήσας πράξεις, ἀνεγράψατο. Τῶν δὲ ἑξῆς βασιλέων τοῦ Ἰούδα, τοῦ *Ἰωρὰμ* καὶ τοῦ *Ὀχοζίου*, καὶ *Ἰωᾶς* καὶ *Ἀμασίου*, γέγονε τῶν πράξεων ἀναγραφὴ, καὶ ἀπέκειτο ἐν τοῖς βασιλείοις. *Ὀσίου* δὲ καὶ *Ἰωάθαμ*, καὶ Ἀχὰς καὶ *Ἐζεκίου*, οὐ μόνον δημόσιος τὰς πράξεις συνέλεξε βίβλος, ἀλλὰ καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης αὐτὰς ἀνεγράψατο. Τοῦ δὲ *Μανασσῆ* οἱ ὁρῶντες, οἵ τινές εἰσιν οἱ τότε προφῆται, τὰς δυσσεβεῖς ἀνεγράψαντο πράξεις, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπέθεντο. *Ἀμασίου* δὲ καὶ *Ἰωσίου* καὶ *Ἰωακεὶμ* ἀναγραφαὶ δημόσιοι γεγένηνται τῶν πράξεων, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις
C ὁμοίως ἀνετέθησαν. *Ἰεχωνίου* δὲ καὶ *Σεδεκίου*, ἐφ' ὧν καὶ ὁ λαὸς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπήχθη, καὶ ὁ ναὸς ἥλω, καὶ ἡ βασιλεία κατηνέχθη, Ἱερεμίας ὁ προφήτης τοὺς οἰκτροὺς ἀνεγράψατο βίους.

Ὁμοῦ δὲ τῶν βασιλέων τὰς πράξεις, καὶ τὰ τέλη, *Ἔσδρας* ὁ σοφὸς ἐν τῇ ἐπανόδῳ γενόμενος τοῦ λαοῦ, τῇ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀπομνημονεύσας ἅπασαν τὴν βίβλον τῶν Βασιλειῶν, τῶν τε εὐσεβῶς βιωσάντων τὰς πράξεις. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιγνοὺς τίνα ἐστὶ τὰ *παραλειφθέντα αὐτῷ* ἐν τῇ Βασιλειῶν βίβλῳ, ἰδίᾳ ταῦτα πάλιν ἀνενέγκας ἐξέθετο, ἐπείπερ ἡ προτέρα βίβλος ἡ ἐκδοθεῖσα, παρὰ πολλῶν ἐξελέλειπτο. Ἥντινα βίβλον ἐν δυσὶ τόμοις ἐγγραφεῖσαν, Ἰουδαῖοι μὲν, *Λόγοι ἡμερῶν*, ἡ δὲ Ἐκκλησία *Παραλειπομένων βίβλον* ἐπέγραψεν.

D ΚΕΦΑΛ. ΡΛΑ'. — *Τίνα παραβολικῶς καὶ αἰνιγματωδῶς ἐν ταῖς Γραφαῖς εἴρηται.*

Ὁ Γεδεὼν τοῖς ἀπὸ Ἐφραὶμ φυλῆς ἀγανακτοῦσιν αὐτῷ, ὅτι μὴ κέκληκεν αὐτοὺς εἰς τὸν κατὰ Μαδιανιτῶν πόλεμον, φησίν· *Οὐχὶ κρείττων ἐπιφυλλὶς ἐν Ἐφραὶμ, ἢ τρυγητὸς ἐν Ἐβιάζερ;*

Ἰωβὰβ ὁ τοῦ Γεδεὼν υἱὸς πρὸς τοὺς Σικημίτας ἑλομένους τὸν φονέα γενόμενον τῶν ο' αὐτοῦ ἀδελφῶν βασιλεύειν αὐτῶν, τὸν Ἀβιμέλεχ, φησί· *Πορευόμενα ἐπορεύθη τὰ ξύλα τοῦ χρῖσαι ἐφ' ἑαυτὰ βασιλέα. Καὶ εἶπε τῇ ἐλαίᾳ · Βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία · Ἀφεῖσα τὴν πιότητά μου, ἣν ἐδόξασεν ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; Καὶ εἶπον*

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

πάντα τὰ ξύλα τῇ συκῇ· Δεῦρο, βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν ἡ συκῆ· Ἀφεῖσα τὴν γλυκύτητά μου, καὶ τὸ γέννημά μου τὸ ἀγαθὸν, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; Καὶ εἶπον τὰ ξύλα τῇ ἀμπέλῳ· Δεῦρο, καὶ βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἄμπελος· Ἀφεῖσα τὸν οἶνόν μου, καὶ τὴν εὐφροσύνην τῶν ἀνθρώπων, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; Καὶ εἶπον τὰ ξύλα τῇ ῥάμνῳ· Δεῦρο, βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος τοῖς ξύλοις· Εἰ ἐν ἀληθείᾳ ὑμεῖς χρίετέ με βασιλέα ἐφ' ὑμᾶς, εἰσέλθετε καὶ ὑποδύσατε ὑπὸ τὴν σκέπην μου. Καὶ εἰ μὴ, ἐξέλθῃ πῦρ ἐκ τῆς ῥάμνου, καὶ καταφάγοι τας κέδρους τοῦ Λιβάνου.

inter nos. Et ait ficulnea: Dimittens dulcedinem meam, et germen meum bonum, pergam ut lignis imperitem? Et dixerunt ligna viti: Adesdum, et regna inter nos. Et ait illis vitis: Dimittens vinum meum et lætitiam hominum, pergam ut lignis imperitem? Dixeruntque ligna spinæ: Adesdum, regna inter nos. Et ait spina lignis: Si in veritate vos ungitis me regem inter vos, succedite et subite umbram meam. Sin minus, exeat ignis de spina, et comedat cedros Libani.

Σαμψὼν εἰς τὸ μελικήριον ὃ εὗρεν ἐν τῷ στόματι οὗ ἀπέκτεινε λέοντος, καὶ ἔφαγε, πρόβλημα ποιήσας φησίν· *Ἐκ στόματος ἐσθίοντος ἐξῆλθε βρῶσις, καὶ ἐξ ἰσχυροῦ γλυκύ.*

Samson de favo, quem reppererat in ore leonis a se interfecti, quemque comederat, ænigma proponens, inquit: *Ex ore comedentis egressus est cibus et ex forti dulcedo.*

Καὶ ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Σαοὺλ φησι· *Δικάσαι Κύριος ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἐκδικήσαι Κύριος ἐκ σοῦ, καὶ ἡ χείρ μου οὐκ ἔσται ἐπὶ σὲ, καθὼς λέγει ἡ παραβολή· Ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται πλημμέλεια.*

David quoque ad Saulem ait: *Judicet Dominus inter me et te; et ultionem sumat Dominus ex te: et manus mea non erit contra te: quemadmodum dicit proverbium: Ex iniquis egredietur scelus.*

Ὁ Ἀχαὰβ πρὸς τὸν Σύρων βασιλέα ἀπειλοῦντα αὐτῷ, πᾶσαν τὴν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλείαν ἀνειρεῖν, φησί· *Μὴ καυχάσθω ὁ περιζωννύμενος, ὡς ὁ ὑποζωννύμενος.*

Achabus ad regem Syrorum minitantem sibi quod universum Israeliticum regnum ablaturus esset, inquit: *Ne glorietur qui cingitur, sicut qui discingitur.*

Ἰωὰς ὁ τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεὺς, Ἀμασίᾳ τῷ τοῦ Ἰούδα βασιλεῖ φιλίαν ἀσπαζομένῳ πρὸς αὐτὸν, ἀλαζονευόμενος αὐτὸν, καὶ ὑπερορῶν αὐτοῦ τὴν σύντευξιν, δηλοῖ πρὸς αὐτόν· *Ἡ ἄκανος ἐλάλησε πρὸς τὴν κέδρον τοῦ Λιβάνου λέγουσα· Δὸς τὴν θυγατέρα σου τῷ υἱῷ μου εἰς γυναῖκα. Καὶ διῆλθε τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ κατεπάτησαν τὴν ἄκανον. Τύπτων ἐπάταξας τὴν Ἰδουμαίαν καὶ ἐπῆρέ σε ἡ καρδία σου.*

Joas rex Israel Amasiæ regi Juda qui secum inire amicitiam avebat, petulanter eum excipiens, ejusque vota contemnens, significat illi: *Spina locuta est ad cedrum Libani inquiens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Et discurrerunt feræ campestres per Libanum, et conculcaverunt spinam. Tu percutiens cecidisti Idumæam, et extulit te cor tuum.*

Ὁ δὲ Σαλομὼν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν βίβλον τὴν πρώτην διὰ παραβολῶν ἐξήνεγκε.

Salomon vero totum primum librum suum per similitudines digessit.

ΚΕΦΑΛ. ΡΛΒ'. — *Τίνες εἰσὶν αἱ ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ῥηθεῖσαι παραβολαί.*

Περὶ τῆς νέας χάριτος, ὡς μὴ δεῖν ἐπὶ παλαιῷ ἱματίῳ καινὸν ῥάκος ἐπιῤῥάπτειν. Ἀσκοῖς παλαιοῖς μὴ δεῖν νέον οἶνον ἐμβάλλειν. Τοὺς ἀποστόλους ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων ἀποστέλλειν ἔφησε. Τὸ κήρυγμα σπέρματι παραβέβληκεν, εἰς μὲν καλὴν γῆν καταβαλλομένῳ, καὶ ἐν ρ' καὶ ξ' καὶ λ' καρποφοροῦντι. Ἐν δὲ πέτρᾳ καὶ φραγμῷ καὶ ἀβαθεῖ γῇ, ἄκαρπον εἶναι ἀπελέγχεσθαι. Ζιζανίοις ἐπισπειρομένοις τοὺς τῶν αἱρέσεων λόγους, τῷ ἀγαθῷ σπέρματι, τῷ παρ' αὐτοῦ σπαρέντι ἐπὶ τῆς γῆς. Σινήπι, τὸν τοῦ κηρύγματος λόγον, ὑπερτέρω τῶν ἀνθρωπίνων τυγχάνοντι κατὰ τὴν αὔξησιν, δογμάτων. Καὶ ζύμῃ παραβέβληται, εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἐμβληθείσῃ. Θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῇ γῇ, καὶ πάντων ἀπεμπωλουμένων εἰς τὴν τούτου κτῆσιν. Μαργαρίτῃ τιμίῳ, προτιμωμένῳ τῶν ἤδη κτησθέντων. Πλουσίῳ κεκτημένῳ ἐν τῷ ταμείῳ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ, τῆς νέας καὶ παρ' Ἑβραίοις διαθήκης τὴν ἐπίγνωσιν. Ἀλώπεκι τὴν

CAP. CXXXII. — *Quænam sunt parabolæ ore Dominico prolatæ.*

De Novo Testamento. 1. Quod non oportet veteri vestimento novum panni frustum assuere: utribus veteribus non oportet novum vinum infundere [55]. 2. Dixit se mittere apostolos veluti oves in medio luporum [56]. 3. Prædicationem semini assimilavit, quod in terram bonam projicitur, et in C vel LX vel XXX fructificat: at si projiciatur in petram, aut sentes, aut terram minus profundam, infructuosum remanere ostenditur [57]. 4. Comparavit hæreticorum sermones cum zizaniis superseminatis bono semini, quod ipse severat super terra [58]. 5. Cum sinapi, verba prædicationis dogmatum; quippe quod incremento omnia humana exsuperet [59]. 6. Contulit etiam cum fermento misso in farinæ sata tria [60]. 7. Thesauro item occultato in terra, venditis omnibus ad illum comparandum [61]. 8. Margaritæ quoque pretiosæ, quæ æstimatione anteferlur omnibus rebus jam possessis [62]. 9. Homini diviti possidenti in suo penu nova et vetera assimilavit no-

[55] Matth. IX. [56] Matth. X. [57] Lucæ VIII. [58] Matth. XIII. [59] Ibid. [60] Ibid. [61] Ibid. [62] Ibid.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

vitiam testamenti novi, et ejus quod penes Hebræos erat [63]. 10. Usus est similitudine vulpis indicantis malitiam Herodis [64]. 11. Docuit, non id quod ingreditur, sed quod egreditur coinquinare hominem : hoc est, cogitationes ac locutiones vitiosas [65]. 12. Est et Pharisæorum fermentum, id est, malitia, quæ et alios malos efficit [66]. 13. Ostensio puerorum, ad innuendos simplices salvandorum mores [67]. 14. Inquisitio ovis unius perditæ, quæ innuit humani generis salutem [68]. 15. Parabola de eo qui consecutus est veniam multorum peccatorum ab hero suo, at ipse conservis suis non remisit parva quæ in se commiserunt peccata [69]. 16. Altera de servis missis ad exigendos fructus vineæ et contumelia affectis atque occisis; et de filio pro eadem re venienti, et pari modo atque servi ab ingratis affecto [70]. 17. Parabola eorum qui mercede conducti missi sunt ad laborandum in vinea, hora prima, et tertia, et sexta, et nona et sub vesperam [71]. 18. Item rejectio eorum qui ad nuptias vocati fuerant nec occurrerunt; vocatioque eorum qui vicissim inducti fuerunt de exitibus et triviis [72]. 19. Repudium ejus qui minus decore ad nuptias venerat [73]. 20. Decem virginum paratarum et imparatarum obviatio [74]. 21. Accessus negotiantium œconomorum, et lucrantium ex opibus heri, atque idcirco commendatorum : otiosi item et infructuosi ignominia [75]. 22. Collocatio ovium ad dexteram et ad sinistram; illarum quidem gloriosa, harum vero contumeliosa [76]. 23. Ostensio ejus qui incidit in latrones, et a Samaritano misericordiam est consecutus, nec tamen consecutus fuerat a Pharisæo vel Levita [77]. 24. Parabola ejus qui in nocte panem petebat, et propter importunam assiduitatem accepit [78]. 25. Ficulnea, quæ propter infecunditatem non fuit excisa, sed relicta sub pollicitatione, ut fructum faciat [79]. 26. Judex irreligiosus et inverecundus, qui saltem audiit, propterea quod vidua apud illum importune instabat [80]. 27. Viri nobilis ad accipiendum regnum peregre facta profectio, et excidium eorum, qui illum repudiarunt in susceptione regni [81]. 28. Pastor, qui per ostium ingreditur in caulam, ovesque nominatim vocat, et is, cui cum latro sit, aliunde ingreditur et non per portam [82].

A Ἡρώδου πονηρίαν ὑποβαλλούσῃ. Ὡς οὐ τὸ εἰσερχόμενον, ἀλλὰ τὸ ἐξερχόμενον μολύνει τὸν ἄνθρωπον, ὅ ἐστιν, αἱ τῆς κακίας ἔννοιαι καὶ λόγοι. Ἡ τῶν Φαρισαίων ζύμη, τουτέστιν ἡ πονηρία, ἡ καὶ τοὺς ἄλλους κακίζουσα. Ἡ τῶν παιδίων παράδειξις, πρὸς τὸ ἁπλοῦν τῶν σωζομένων τρόπον. Ἡ τοῦ ἀπολωλότος ἑνὸς προβάτου ζήτησις, τὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ὑποδεικνύσα σωτηρίαν. Ἡ τοῦ τυχόντος πολλῶν πλημμελειῶν παρὰ τοῦ δεσπότου τὴν ἄφεσιν, αὐτοῦ δὲ μὴ ἀφιέντος τοῖς συνδούλοις τὰς εἰς αὐτὸν μικρὰς ἁμαρτίας. Δούλων ἀποσταλέντων ἐπὶ τῇ τῶν καρπῶν λήψει τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ὑβρισθέντων καὶ φονευθέντων, καὶ τοῦ υἱοῦ εἰς τοῦτο ἐλθόντος, καὶ τὰ ἴσα παρὰ τῶν ἀγνωμόνων τοῖς δούλοις πεπονθότος. Ἡ τῶν ἀπὸ πρώτης ὥρας, καὶ τρίτης, καὶ ἕκ-
B της καὶ ἐννάτης, καὶ πρὸς ἑσπέραν εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀμπελῶνος ἐπίμισθον κομισαμένων. Ἡ τῶν εἰς τοὺς γάμους κληθέντων, καὶ μὴ ἀπαντησάντων ἀποβολὴ, καὶ τῶν ἀντεισαχθέντων ἐκ διεξόδων καὶ τριόδων κλῆσις. Ἡ τοῦ μὴ πρεπόντως ἀπαντήσαντος εἰς τοὺς γάμους ἐκβολή. Ἡ τῶν δέκα παρθένων ἕτοιμος καὶ ἀνέτοιμος ἀπάντησις. Ἡ τῶν ἐνεργῶν οἰκονόμων, καὶ πορισάντων εἰς τὰ τοῦ δεσπότου χρήματα, ἀπάντησις, καὶ διὰ τοῦτο τιμωμένων, καὶ ἡ τοῦ ἀργοῦ καὶ ἀπορίστου ἀτιμία. Ἡ τῶν ἐκ δεξιῶν προβάτων καὶ τῶν ἐξ εὐωνύμων, τῶν μὲν ἔνδοξος, τῶν δὲ ἐπ' ἀδοξίᾳ παράστασις. Ἡ τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστὰς, καὶ ὑπὸ Σαμαρείτου ἐλεηθέντος, μὴ ἐλεηθέντος δὲ ὑπὸ Φαρισαίου καὶ Λευΐτου, ὑπόδειξις. Ἡ τοῦ ἐν νυκτὶ τὸν ἄρτον αἰτοῦντος
C διὰ τῆς παρανόμου ἐκλιπαρήσεως, λῆψις. Ἡ συκῆ, ἡ διὰ ἀκαρπίαν μὴ ἐκτμηθεῖσα, ἀλλ' ἵνα καρπὸν ἀγάγῃ ἐπὶ ὑποσχέσει μείνασα. Ὁ κριτὴς ὁ ἀνευλαβὴς καὶ ἀναιδὴς, διὰ γοῦν τὸ ὀχλεῖσθαι, τῆς προσοχλούσης χήρας ἀκούσας. Ἡ τοῦ εὐγενοῦς ἐπὶ βασιλείας λήψει εἰς μακρὰν ἀποδημίαν [ἀποδημίᾳ], καὶ τῶν παραιτουμένων αὐτὸν ἐν τῇ τῆς βασιλείας λήψει, ἀναίρεσις. Ὁ ποιμὴν, ὁ διὰ τῆς θύρας εἰσιὼν εἰς τὴν μάνδραν, καὶ τὰ πρόβατα κατ' ὄνομα καλῶν, καὶ ὁ μὴ διὰ τῆς θύρας, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν, κλέπτης ὢν, ἐπιβαίνων.

CAP. CXXXIII. — *Quorum externorum testimoniorum Paulus apostolus mentionem facit.*

Causam dicens Athenis pro defendenda prædicatione verbi, ait : *Ut et quidam poetæ vestri dixerunt : Illius et genus ipsi sumus.* Atque scribens Tito agenti in Creta, ait : *Dixit quidam ex ipsis, aptissimus illis propheta : Cretenses semper mendaces, malæ feræ, ventres inertes.* Dominus quoque usus est similitudine exterius accersita, dicens ad Nazarenos : *Omnino dicetis mihi hanc similitudi-*

D ΚΕΦΑΛ. ΡΛΓ'. — *Τίνων τῶν ἔξωθεν μαρτυριῶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μνήμην ποιεῖται.*

Ἀπολογούμενος ἐν Ἀθήναις περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου, φησίν· *Ὡ καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι* (60)· *Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.* Καὶ Τίτῳ γράφων ἐν τῇ Κρήτῃ διάγοντι, φησίν· *Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί* (61). Καὶ ὁ Κύριος δὲ ἐχρήσατο παραβολῇ τῇ ἔξωθεν, εἰπὼν πρὸς τοὺς ἐν Ναζαρὲθ· *Πάντως ἐρεῖτέ μοι*

[63] Matth. XIII. [64] Matth. V et Luc. XIII. [65] Matth. XV. [66] Ibid. [67] Matth XVIII. [68] Luc. XV. [69] Matth. XVIII. [70] Matth. XXI. [71] Matth. XX [72] Matth. XXII. [73] Ibid. [74] Matth. XXV. [75] Ibid. [76] Ibid. [77] Luc. X. [78] Luc. XI. [79] Matth. XI. [80] Luc. XVIII. [81] Luc. XIX. [82] Joan X.

(60) Ex Cleanthe et Arato. FABR. *Bibl. Gr.* lib. III, cap. 15, p. 397.

(61) Epimenides, *Bibl. Gr.* I, cap. 6, pag. 36.

Digitized by Google

τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν. Καὶ τῇ ἐπιγραφῇ τῇ ἐν τῷ βωμῷ τῷ ἐν Ἀθήναις, ὁ Παῦλος, ἐχούσῃ· Ἀγνώστῳ Θεῷ, ἐχρήσατο μαρτυρίᾳ, *Ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε*, λέγων, *τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν*.

A nem : *Medice, cura te ipsum* [83]. Paulus etiam pro testimonio usus est inscriptione altaris, quod erat Athenis habebatque : *Ignoto Deo*, *Quem ergo ignorantes colitis*, inquiens, *hunc ego annuntio vobis* [84].

ΚΕΦΑΛ. ΡΛΔ'. — *Πόσοι Ἰάκωβοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις γεγόνασιν.*

Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἰωάννου ἀδελφὸς, υἱὸς *Ζεβεδαίου*, ὃν καὶ ἀνεῖλεν Ἡρώδης χαριζόμενος Ἰουδαίοις. Ἰάκωβος ὁ τοῦ *Ἀλφαίου*. Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου ὁ καλούμενος *Δίκαιος* (62), ὃς καὶ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἐκκλησίας πρῶτος προέστη.

CAP. CXXXIV. — *Quot Jacobi inter apostolos fuerunt.*

Jacobus Joannis frater, filius *Zebedæi*, quem etiam sustulit Herodes rem gratam facere Judæis volens [85]. Jacobus *Alphæi*. Jacobus frater Domini qui dicebatur *Justus*, qui et primus præfuit Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΛΕ'. — *Πόσοι Ἰωάννοι εἰς τὸ κήρυγμα γεγόνασι καὶ πόσοι, Ζαχαρίαι.*

Ἰωάννης ὁ *Βαπτιστὴς*, ὃν Ἡρώδης ἀπεκεφάλισεν, ὃς καὶ *τὸ μαρτύριον* (63) ἐν τῇ Παλαιστίνῃ εἶχε σεβαστῇ. Ἰωάννης ὁ τοῦ *Ζεβεδαίου* υἱὸς, ὁ εὐαγγελιστὴς, ὁ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν θεασάμενος, καὶ τὴν καθολικὴν ἀποστείλας, ὃς καὶ ἐν Ἐφέσῳ τὸ μαρτύριον ἔχει. Ἰωάννης ὁ ἐπικαλούμενος *Μάρκος*, ὁ Πέτρου ἀκόλουθος, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον γράψας, καὶ πρῶτος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος ἀναδειχθείς.

Ζαχαρίαι δὲ δ' γεγόνασι. Πρῶτος *ὁ τοῦ Ἰωδαὲ* τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, ὃν ἀπέκτεινεν Ἰωᾶς ὁ βασιλεὺς, ἀναμέσον τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. *Ὁ τοῦ Βαραχίου*, οὗ μνήμην ὁ προφήτης Ἡσαΐας ποιεῖται, εἰς μαρτυρίαν αὐτὸν παραλαβὼν τοῦ τικτομένου παιδίου. Καὶ *ὁ προφήτης· καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Βαπτιστοῦ.*

CAP. CXXXV. — *Quot Joannes in prædicatione verbi fuerunt, et quot Zachariæ.*

B Joannes *Baptista*, quem Herodes obtruncavit, qui et *martyrium* habuit in venerabili Palæstina. Joannes filius *Zebedæi*, Evangelista, qui et Apocalypsin vidit, et Epistolam catholicam misit, qui etiam Ephesi martyrium habet. Joannes cognomine *Marcus*, Petri pedissequus, qui Evangelium scripsit, primusque designatus est episcopus Ecclesiæ Alexandrinæ.

Zachariæ vero IV fuerunt. Primus *filius Jodae* pontificis, quem occidit Joas rex inter templum et altare. *Filius Barachiæ*, cujus meminit Isaias propheta [86], qui in testimonium illum assumpsit nascituri pueri. Item *propheta : et pater Baptistæ*.

C

ΚΕΦΑΛ. ΡΛϚ'. — *Ἱππολύτου Θηβαίου, ἐκ τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ συντάγματος* (64).

Ἰάκωβος ὁ ἐπικληθεὶς Δίκαιος, καὶ γενόμενος πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ἀδελφὸς μὲν τοῦ Κυρίου κατὰ σάρκα ἐλέγετο εἶναι, υἱὸς δὲ τοῦ τέκτονος Ἰωσὴφ, ἐκ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ γυναικός. Ἀδελφοὶ Συμεὼν, Σιδόνιος, Ἰούδας καὶ Ἰωσῆ. Τέσσαρας γὰρ υἱοὺς ἔσχεν ὁ Ἰωσὴφ, καὶ δύο θυγατέρας, τήν τε Μάρθαν καὶ τὴν Μαρίαν, ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Σαλώμης, θυγατρὸς Ἀγγαίου, τοῦ ἀδελφοῦ Ζαχαρίου τοῦ ἱερέως, τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, υἱοῦ Βαραχίου, τοῦ υἱοῦ Ἀβιᾶ τοῦ ἱερέως. Καὶ τότε ἐχήρευσεν ὁ Ἰωσήφ. Ὡς τὴν Σαλώμην καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην ἀδελφῶν τέκνα ἀῤῥενικῶν εἶναι. Ὁ γὰρ Ἀγγαῖος υἱὸς Βαραχίου, θεῖος δὲ Ἰωάννου· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ζαχαρίας ἀδελφὸς Ἀγγαίου, θεῖος δὲ Σαλώμης τῆς γυναικὸς Ἰωσὴφ [Σαλώμην δέ φημι, οὐ τὴν μαῖαν (65), ἀλλὰ τὴν γυναῖκα Ἰωσήφ (66)]· ἡ γὰρ Μαρία (67) ἀπὸ Βηθλεὲμ ἐτύγχα-

CAP. CXXXVI. — *Hippolyti Thebani locus, ex chronico ejus syntagmate.*

Jacobus cognomine Justus, qui etiam fuit primus Hierosolymorum episcopus, dicebatur quidem fuisse frater Domini secundum carnem, et filius fabri Josephi ex ejus uxore populari. Fratres erant Symeon, Sidonius, Judas et Jose. Quatuor namque filios habuit Josephus, et duas filias, Martham videlicet et Mariam ex uxore sua Salome, filia Aggæi fratris Zachariæ sacerdotis, qui pater fuit Joannis Baptistæ, et filius Barachiæ filii Abiæ sacerdotis. Tunc viduus erat Joseph. Itaque Salome et Joannes Baptista filii sunt ex germanis masculis. Aggæus enim filius erat Barachiæ et patruus D Joannis. Itemque Zacharias frater Aggæi et patruus Salome uxoris Joseph (Salomen dico, non illam obstetricem, sed Josephi uxorem). Obstetrix enim erat de Bethlehem, ista vero consobrina Elisabeth, et sanctæ Virginis Mariæ. Tres enim erant sorores

[83] Luc. IV, 23. [84] Act. XVII, 27. [85] Act. XII, 2. [86] Isa. VIII, 2.

(62) Confer Combef. *Auctar. Nov.* tom. II, p. 841. Et in app. ad tom. I Hippolyti Portuens., pag. 54, ubi hos duos Jacobos et ipse distinguit.

(63) Hoc est, *templum*, hic et infra. Fabricius non bene videtur vertisse, *perpessus*..... *subiit*, cum nec proprie Joannes evangelista Ephesi martyr occubuerit.

(64) Totum hoc caput jure putat Cavæus aliena manu insertum.

(65) Mariæ Deiparæ. Obstetricem nomine *Salome* Virgini ceu partus testem adfuisse frequenter docent veteres.

(66) Quæ uncinis includuntur, ex Hippolyto supplevimus.

(67) Μαία lege ex Hippol.

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

de Bethlehem, filiæ Matthan sacerdotis et Mariæ uxoris ejus, circa regnum Cleopatræ, antequam regnaret Herodes filius Antipatri. Prima dicebatur Maria, secunda appellabatur Sube, tertia vocabatur Anna. Prior nupsit in Bethlehem, et peperit Salomen obstetricem. Nupsit etiam secunda itidem in Bethlehem, et peperit Elisabeth. Tertia vero nupsit in terra promissionis, et peperit Mariam Dei matrem in Bethlehem. Itaque sunt Salome obstetrix, et sancta Anna, quæ genuit sanctissimam Mariam Deiparam, et sancta Elisabeth, quæ genuit Præcursorem, filiæ trium mulierum germanarum. Hinc igitur Joannes Baptista et Dominus noster Jesus Christus consobrini esse dicuntur. At filius Joseph esse putabatur, propterea quod putabatur etiam frater trium filiorum ejus, quos habuerat ex priori uxore.

νεν, ἀνεψιὰ δὲ αὕτη ἐτύγχανε τῆς Ἐλισάβετ, καὶ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας. Τρεῖς γὰρ ἦσαν ἀδελφαὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ, θυγατέρες Ματθὰν τοῦ ἱερέως καὶ Μαρίας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, περὶ τῆς βασιλείας Κλεοπάτρας, πρὸ τῆς βασιλείας Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἀντιπάτρου. Ὄνομα τῇ α' Μαρία, καὶ ὄνομα τῇ β' Σουβὴ, καὶ ὄνομα τῇ γ' Ἄννα. Ἐγημέν τε ἡ πρώτη ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἔτεκεν Σαλώμην τὴν μαίαν. Ἐγημέν τε καὶ ἡ δευτέρα ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἔτεκε τὴν Ἐλισάβετ. Ἐγημέν τε καὶ ἡ τρίτη εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἐγέννησε Μαρίαν τὴν Θεοτόκον ἐν Βηθλεὲμ. Ὡς εἶναι Σαλώμην τὴν μαίαν, καὶ τὴν ἁγίαν Ἄνναν, τὴν γεννήσασαν Μαρίαν τὴν πανάγιαν Θεοτόκον, καὶ τὴν ἁγίαν Ἐλισάβετ, τὴν γεννήσασαν τὸν Πρόδρομον, θυγατέρας ἀδελφῶν τριῶν θηλειῶν. Ἐντεῦθεν οὖν ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀνεψιοὶ λέγονται εἶναι. Υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσὴφ ἐνομίζετο, ἐπειδὴ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς, ἀδελφὸς ἐνομίζετο.

Zacharias pater Joannis habuit fratrem consacerdotem vocabulo Aggæum, qui fato eum antevertit. Hujus Aggæi filiam duxit uxorem Joseph faber, ex qua suscepit IV liberos, et III filias, quorum unus erat Jacobus cognomine frater Domini, et primus Hierosolymorum episcopus. Et nomen uxoris Joseph Salome, non illa obstetrix, sed alia. Post mortem illius, despondit sibi Joseph Mariam Deiparam, quæ ex muliebri prosapia descendebat a Matthan sacerdote, quin et ab ipsomet Salomone filio Davidis genus ducebat, ut dicit Evangelium secundum Lucam in recensione genealogiæ. Siquidem iste Matthan habuit filias ex Maria uxore sua, quæ vocabantur Maria, Sube, Anna. Maria itaque genuit Elisabeth matrem Joannis Baptistæ: Anna vero parit sanctam Dei matrem in Bethlehem, quæ de nomine aviæ et materteræ nominabatur Maria. Itaque Elisabeth est consobrina quidem Annæ, matruelis vero Deiparæ. Duo hæc asserta Evangelica confirmantur, propterea quod recensetur paternum genus et carnale Christi. *Erat* enim, inquit, *Jesus quando incepit, veluti annorum* XXX, *qui putabatur Josephi, cum esset Heli, Matthanis* [87].

Ζαχαρίας ὁ πατὴρ Ἰωάννου ἀδελφὸν ἔσχε συνιερέα καλούμενον Ἀγγαῖον, πρὸ αὐτοῦ τετελευτηκότα. Τούτου τοῦ Ἀγγαίου θυγατέρα ἠγάγετο πρὸς γάμον Ἰωσὴφ ὁ τέκτων, ἐξ ἧς ἐγέννησε δ' υἱοὺς καὶ γ' θυγατέρας, ὧν εἷς ἦν Ἰάκωβος, ὁ ἐπικληθεὶς ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων. Καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς Ἰωσὴφ Σαλώμη, οὐχ ἡ μαία, ἀλλ' ἑτέρα. Μετὰ δὲ θάνατον αὐτῆς μνηστεύεται Ἰωσὴφ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν, κατὰ τὸ μητρικὸν γένος καταγομένην ἀπὸ τοῦ Ματθὰν τοῦ ἱερέως, καὶ αὐτοῦ ἀπὸ Σολομῶντος τοῦ υἱοῦ Δαβὶδ καταγομένην, ὥς φησι τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον γενεαλογοῦν. Οὗτος γὰρ ὁ Ματθὰν ἔσχε θυγατέρας ἐκ Μαρίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὧν τὰ ὀνόματα Μαρία, Σουβὴ, Ἄννα. Ἡ οὖν Μαρία γεννᾷ τὴν Ἐλισάβετ, τὴν μητέρα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ἡ δὲ Ἄννα γεννᾷ τὴν ἁγίαν Θεοτόκον ἐν Βηθλεὲμ, τὴν κατὰ τὸ ὄνομα τῆς μάμμης καὶ θείας, ἐπικληθεῖσαν Μαρίαν. Ὡς εἶναι τὴν Ἐλισάβετ, ἀνεψιὰν μὲν τῆς Ἄννης, ἐξάδελφον δὲ τῆς Θεοτόκου. Κυροῦνται τὰ ἑκάτερα τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοῦ διηγεῖσθαι τὸ πατρῷον γένος καὶ σαρκικὸν τοῦ Χριστοῦ. *Ἦν* γὰρ, φησὶν, *ὁ Ἰησοῦς ἀρχόμενος* (68), ὡς ἐτῶν λ', *ὃς ἐνομίζετο τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἡλεὶ, τοῦ Ματθᾶν*.

CAP. CXXXVII. — *Qui sunt qui innotescunt de* LXX *discipulis.*

Barnabas, qui cum Paulo Evangelium prædicavit, quique apostolis se discipulum esse Evangelii Hierosolymis ostendit.

Sosthenes, qui in locum Judæ accensitus est cum apostolis, vocatus per orationem.

Justus, qui et ipse clero apostolorum subjunctus est.

Thaddæus, qui in Mesopotamiam in civitatem

ΚΕΦΑΛ. ΡΛΖ'. — *Τίνες εἰσὶν οἱ ἀπὸ τῶν μαθητῶν τῶν ο' γνώριμοι.*

Βαρνάβας, ὁ σὺν τῷ Παύλῳ κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἑαυτὸν μαθητὴν γεγονότα τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐμφανίσας.

Σωσθένης, ὃς ἀντὶ τοῦ Ἰούδα συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἀποστόλων, δι' εὐχῆς κληθείς.

Ἰοῦστος, ὃς αὐτὸς τῷ κλήρῳ τῶν ἀποστόλων ὑπεβλήθη.

Θαδδαῖος, ὃς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ἐν τῇ Ἐδέσσῃ

[87] Luc. III, 23.

(68) Id est, *quando incepit prædicare.*

Digitized by Google

κήρυξ τοῦ λόγου πρὸς Αὔγαρον βασιλέα ἀπέσταλται.

Καὶ *Ἰωάννην* δὲ τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον ἐξ αὐτῶν γεγονότα ἐπιγινώσκομεν.

Ἰούδας καὶ Σίλας, οἱ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων μετὰ Παύλου καὶ Βαρνάβα, διὰ τὸ ζήτημα τὸ περὶ τῆς νομικῶν φυλακῆς, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀποσταλέντες.

Κλήμης δέ φησι (69), καὶ τὸν *Κηφᾶν*, περὶ οὗ φησιν ὁ Παῦλος· *Ὅτε δὲ ἦλθε Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν*, ἕνα τῶν ο' εἶναι· μὴ γὰρ περὶ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ταῦτα λέγειν αὐτόν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΛΗ'. — *Πόσοι διωγμοὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γεγόνασιν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἕως τῆς ἁλώσεως αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ ναοῦ.*

Τρεῖς μὲν κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ γεγόνασι. Τρεῖς δὲ καὶ κατὰ τοῦ Παύλου, οὐ μόνον ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ διασπορᾷ, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων δὲ καὶ οὗτοι.

Καὶ πρῶτος μὲν ἦν ὁ κατὰ τὸν συγκλεισμὸν τῶν ἀποστόλων, ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων γενόμενος. Δεύτερος ὁ ἐπὶ Στεφάνῳ τῷ πρωτομάρτυρι, ᾧ καὶ ὁ Παῦλος συνευδόκει. Τρίτος ὁ ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει Ἰακώβου, καὶ Πέτρου καθείρξει, τῇ ὑπὸ Ἡρώδου γεγενημένῃ, ὅτε καὶ ὁ ἄγγελος τὸν μὲν Πέτρον ἀπὸ τῶν δεσμῶν ἔλυσε, καὶ τοῦ δεσμωτηρίου ἐξήγαγε, τὸν δὲ Ἡρώδην μὴν δημηγοροῦντα ἐν Καισαρείᾳ ἀθρόῳ ἐν ὀργῇ πληγεῖν (70).

Κατὰ δὲ τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἀδελφῶν, τέταρτος ἐν Λυκαονίᾳ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐκινήθη διωγμός. Καὶ πέμπτος ἐν Βεροίᾳ καὶ Κορίνθῳ. Ἕκτος δὲ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐξέτασις πολλάκις ἐγένετο τοῦ κηρύγματος. Καὶ τέλος, ἡ εἰς Ῥώμην ἐπὶ Καίσαρος, δεσμίου ἐκπομπή.

ΚΕΦΑΛ. ΡΛΘ'. — *Πόσοι καὶ οἱ δι' Ἑλλήνων διωγμοὶ γεγονότες, καὶ διὰ τίνων.*

Πρῶτος *Νέρων* διωγμὸν ἤγαγε κατὰ Χριστιανῶν, ὃς Πέτρον μὲν σταυροῦσθαι, Παῦλον δὲ πελεκίζεσθαι προστάττει, τοῦ Πέτρου κάτω κάραν σταυρωθῆναι δεηθέντος.

β'. *Δομετιανὸς* μέγαν κινεῖ καθ' ἡμῶν διωγμὸν, πονηρὸς καὶ οὗτος γενόμενος, ὃς καὶ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην εἰς Πάτμον τὴν νῆσον ἐφυγάδευσε.

γ'. Διωγμὸς ἐξ ἐπαναστάσεως δήμων κατὰ τὰ ἔθνη κινηθέντων κατὰ Χριστιανῶν συνέστη, τῶν ἀρχόντων μᾶλλον κινησάντων αὐτούς. Τοῦτον δὲ ἐπέσχε *Τραϊανὸς* ὕστερον τὸ δόγμα διδαχθείς. Ἐπὶ δὲ τοῦ διωγμοῦ τούτου, Πιόνιος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν μάρτυρες διέπρεψαν.

δ'. Διωγμὸς ὑπὸ *Οὐήρου*, καὶ τοῦ υἱοῦ (71) αὐτοῦ Ἀντωνίνου, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκχεῖται. Ἐπὶ τούτων Πολύκαρπος ἐν τῇ Ἀσίᾳ μαρτυρεῖ, Μητρόδωρος,

Edessam præco verbi apud Abgarum regem missus fuit.

Joannem quoque cognomine Marcum ex ipsis fuisse cognoscimus.

Judas et Silas, qui ab apostolis cum Paulo et Barnaba, propter quæstionem de observandis legalibus, Antiochiam ab Jerusalem missi sunt.

Clemens autem perhibet, quod *Cephas* de quo Paulus ait : *Cum autem venit Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quippe qui erat reprehensibilis*; unus fuerit de LXX. Neque enim, ait, de apostolo Petro hæc ipsum fuisse locutum.

CAP. CXXXVIII. — *Quot persecutiones contra Ecclesiam excitatæ sunt ab Judæis, usque dum capti sunt, et templum incensum.*

Tres quidem contra apostolos Hierosolymis fuerunt. Tres item contra Paulum fuerunt, non modo Hierosolymis, sed et in dispersione, quæ et ipsæ ab Judæis excitatæ sunt.

Prima persecutio a pontificibus excitata fuit pro carceratione apostolorum. Secunda ea fuit, quæ contigit sub Stephano protomartyre, cui et Paulus succenturiabatur. Tertia in occisione Jacobi, et carceratione Petri, quæ sub Herode facta est : quando et angelus Petrum a vinculis solvit atque de carcere eduxit, Herodemque concionem ad populum habentem Cæsareæ repentina indignatione vulneravit.

Jam vero adversus Paulum atque fratres quarta in Lycaonia ab Judæis mota est persecutio. Quinta item Berœæ et Corinthi. Sexta vero Hierosolymis : in qua etiam apud magistratus quæstio sæpenumero habita fuit de præconio verbi. Denique fuit persecutio, qua Paulus Romam ad Cæsarem vinctus missus est.

CAP. CXXXIX. — *Quot fuerunt ab gentilibus motæ persecutiones, et per quos.*

Primus *Nero* persecutionem in Christianos induxit, qui Petrum quidem cruci suffigi, Paulum vero securi percuti jussit; Petro ut inverso capite crucifigeretur postulante.

2. *Domitianus* magnam movit contra nos persecutionem, vir et iste nequissimus : qui etiam Joannem Evangelistam in Patmum insulam relegavit.

3. Tertia persecutio ex concitatione populorum per varias nationes in Christianos concitatorum obtigit, principibus maxime eos commoventibus. Hanc subinde *Trajanus* compescuit placita nostra edoctus. In hac persecutione Pionius et alii sui temporis martyres claruerunt.

4. Quarta persecutio sub *Vero*, ejusque filio Antonino contra Ecclesiam effusa est. Sub his Polycarpus in Asia martyr fuit, Metrodorus item,

(69) Apud Euseb. *H. E.* lib. I, cap. 11. Vide et Chrysostomum in homil. Μίαν ὑμῶν.

(70) Forte πληγὼν, vel ἐπλήγεν.

(71) Imo fratre.

Digitized by Google

Carpus, Papulus, Agatonice, aliaque multitudo sanctorum per divinium martyrium consummata est.

5. Sub *Severo* adversus Ecclesiam ingens excitata est persecutio, in qua Justinus martyrium subiit, et Leonides Origenis pater, et Potamiæna sancta virgo, et Basilides, et multitudo divinorum martyrum coaluit.

6. *Maximinus* omnes præcipuos ubicunque essent, puta clericos, e medio tolli jussit, et quidem eos, qui se esse Christianos dicerent.

7. *Decius* crudelissimam persecutionem adhibuit. Hic fidei testimonium perhibuit Flavianus episcopus Romanus, Alexander episcopus Hierosolymitanus, Babylas episcopus Antiochenus, Sarapio episcopus Alexandrinus, Apollonia virgo et Ammonarion cum aliis quatuor virginibus crudeliter tortis : Julianus, qui podagra laborans in fornace circumferebatur et viva calce perfusus est. Cyprianus episcopus Carthagenensis. Mercuria item et Dionysia quæ multos habebat liberos, coram illa adstantibus filiis suis; nec tamen dum torqueretur amorem numerosæ prolis amori prætulit Christi. In hac persecutione plurimi martyres per urbes et villas cœlestibus choris inserti sunt. At Origenes qui per hoc tempus vivebat, non est dignatus martyrio : sed victus, in pœnitentia reliquum vitæ suæ tempus transmisit.

8. *Valerianus* Christianis bellum movit, multique etiam sub illo martyres fuerunt : inter quos sunt tres martyres Cæsareæ Palæstinæ, Priscus, Marcus et Alexander.

9. *Aurelianus* movit persecutionem, non usque adeo crudelem et manifestam. Solum enim magistratibus ex consuetudine veterum legum contra Christianos quid agendum esset significavit.

10. A *Diocletiano* magna adversus Ecclesiam excitata persecutio est, in qua et quamplurimi martyres, viri conspicui, in testimonio fidei perhibendo effulserunt. Anthimus episcopus Nicomediensis. Philæas episcopus Thmuensis. Adauctus Catholici dignitate decoratus, in qua etiam conspicuus fuit. Pelagia virgo Antiochena, junior puella, quæ sese de tertia contignatione domus suæ projecit. Tyrannio episcopus Tyri. Zenobius presbyter Sidoniensis. Silvanus episcopus Hemisenorum. Romanus episcopus Antiochiæ. Zenobius princeps ibidem medicorum. Silvanus episcopus Gazensis cum aliis XL. Peleus et Nilus episcopi Ægyptii. Pamphilus presbyter Cæsareensis. Petrus episcopus Alexandrinus, et cum ipso Faustus, Dius, Ammonius presbyteri : episcopi vero Phylæas, Hesychius, Pachumius, Theodorus. Gaius quoque Laodiceæ a plebibus raptatus martyrium fecit. Item Sabinianus, qui cum miles esset gravis armaturæ, confessus quod Christianus esset, securi percutitur. Quinimo classes integræ militum cum tribunis et centurionibus, spoliati armis martyrium subierunt.

A Κάρπος, Πάπυλος, Ἀγαθωνίκη, καὶ ἕτερον πλῆθος ἁγίων διὰ τοῦ θείου τελειοῦται μαρτυρίου.

ε'. Ὑπὸ *Σευήρου*, κατὰ τῆς Ἐκκλησίας μέγας συγκινεῖται διωγμὸς, ἐφ' οὗ Ἰουστῖνος ἐμαρτύρησε, καὶ Λεωνίδης ὁ Ὠρειγένους πατὴρ, καὶ Ποταμίαινα ἡ ἁγία παρθένος, καὶ Βασιλείδης, καὶ πλῆθος θείων τελειοῦται μαρτύρων.

ϛ'. *Μαξιμῖνος* πρώτους πάντας τοὺς ὅποι δ' ἂν, ὡς κληρικοὺς, ἀναιρεῖσθαι προστάξας, καὶ τότε τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι Χριστιανούς.

ζ'. *Δέκιος* σφοδρῶς ἐχρήσατο τῷ διωγμῷ, καὶ μαρτυρεῖ Φλαβιανὸς ἐπίσκοπος Ῥώμης, Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, Βαβύλας ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, Σαραπίων ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, Ἀπολλωνία παρθένος καὶ Ἀμμωναρίων σὺν ἄλλαις τέσσαρσι
B παρθένοις δεινῶς βασανισθείσαις, Ἰουλιανὸς ὁ ποδαλγὸς ἐπὶ καμίνου περιφερόμενος, καὶ τῇ ἀσβέστῳ περιραινόμενος. Ὁ ἐπίσκοπος Καρθαγένης Κυπριανός. Μερκουρία τε καὶ Διονυσία ἡ πολύπαις, παρεστηκότων αὐτῇ τῶν παίδων αὐτῆς. Καὶ βασανιζομένη οὐκ ἔστιξε (72) τῆς Χριστοῦ φιλίας τὴν πολυπαιδίαν. Ἐπὶ δὲ τούτου πλεῖστοι μάρτυρες κατὰ πόλεις καὶ κατὰ κώμας τοῖς οὐρανίοις χοροῖς συγκατελέχθησαν. Ὠρειγένης δὲ οὐκ ἠξιώθη τῆς μαρτυρίας ἐν τούτῳ συσχεθεὶς τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἡττηθεὶς, εἰς μετάνοιαν ἐβίω τὸν λοιπὸν αὐτοῦ χρόνον.

η'. *Οὐαλεριανὸς* Χριστιανοὺς ἐπολέμησε, καὶ πολλοὶ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μεμαρτυρήκασιν, ἐξ ὧν εἰσι καὶ οἱ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης μάρτυρες τρεῖς,
C Πρίσκος, Μάρκος καὶ Ἀλέξανδρος.

θ'. *Αὐρηλιανὸς* κινεῖ διωγμὸν, οὐχ οὕτως ἄγριον καὶ ἐμφανῆ. Μόνον γὰρ τῶν ἀρχόντων τῆς συνηθείας τῶν παλαιῶν νόμων κατὰ Χριστιανῶν τί γίνεσθαι μὴ [χρὴ] (73) διατάξας.

ι'. Ὁ μέγας κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ *Διοκλητιανοῦ* διωγμὸς ἐγείρεται, ἐφ' οὗ καὶ πολλοὶ μάρτυρες, ἄνδρες ἐπιφανεῖς, διέπρεψαν ἐν τῷ μαρτυρίῳ. Ἄνθιμος ἐπίσκοπος Νικομηδείας. Φιλαίας ἐπίσκοπος Θμούιος. Ἄδαυκτος, καθολικὸς, καὶ ἐν αὐτῷ διαπρέπων τῷ ἀξιώματι. Πελαγία ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ παρθένος, νέα κόρη, ῥίψασα ἑαυτὴν ἀπὸ τριστέγου τῆς ἰδίας οἰκίας. Τυραννίων ἐπίσκοπος Τύρου. Ζηνόβιος πρεσβύτερος Σιδῶνος. Σιλβανὸς ἐπίσκοπος Ἡμισῶν.
D Ῥωμανὸς ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας. Ζηνόβιος ἀρχίατρὸς Ἀντιοχείας. Σιλβανὸς ἐπίσκοπος Γαζαίων, μετὰ καὶ ἄλλων μ'. Πηλεὺς καὶ Νεῖλος ἐπίσκοποι Αἰγύπτιοι. Πάμφιλος πρεσβύτερος Καισαρείας. Πέτρος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, καὶ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι Φαῦστος, Δῖος, Ἀμμώνιος· ἐπίσκοποι δὲ, Φυλαίας, Ἡσύχιος, Παχούμιος, Θεόδωρος. Γάϊός τε ἐν Λαοδικείᾳ ὑπὸ τῶν δήμων συρεὶς μαρτυρεῖ. Καὶ Σαβινιανὸς, στρατιώτης ὢν τῶν ὁπλιτῶν, ὁμολογήσας Χριστιανὸς εἶναι, πελεκίζεται. Καὶ ἀριθμοὶ δὲ ὁλόκληροι στρατιωτῶν, μετὰ τῶν χιλιάρχων καὶ ἑκατοντάρχων, ἀφαιρεθέντες τῶν ὅπλων ἐμαρτύρησαν.

(72) Forte ἔστερξε.

(73) Vide Euseb. VII, 30; Lactant. *De mortib. persec.* cap. 6.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Μετὰ τούτων *Μαξιμῖνος* ια' διωγμὸν διαδέχεται, ὃν αὐτὸς πάλιν ἔπαυσε διατάγματι. Ἔνθεν ἡ Ἐκκλησία τῶν διωγμῶν ἀνεθεῖσα τῶν ἐξ Ἑλλήνων, ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Κωνσταντίου, καὶ Κώνσταντος βασιλευόντων πολλὴν ὑπέμεινε ταραχὴν ὑπὸ Ἀρειανῶν.

Μετὰ τούτους, *Ἰουλιανοῦ* βασιλεύσαντος τὰ Ἑλλήνων ἑλομένου, οὐ διώξαντος δὲ τοὺς Χριστιανοὺς, ἀλλὰ βδελυξαμένου καὶ συγγραφομένου κατ' αὐτῶν. Τῶν δὲ δήμων κατά τε πόλεις καὶ κώμας, τῆς τοῦ βασιλέως γνώμης συγχρησαμένων, δεινὰ τοῖς Χριστιανοῖς δειχθέντων, ἔνθεν καὶ αἱρέσεις κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπανέστησαν, τῶν τε Ἀρειανῶν καὶ τῶν Ἀνθρωπολατρῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜ'. — *Πόσαι αἱρέσεις κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως ἐπανέστησαν.*

Πρῶτον ἐπὶ τῇ ἐνσάρκῳ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ, γεγόνασί τινες *Ἡρωδιανοὶ*, Χριστὸν τὸν Ἡρώδην εἶναι λέγοντες.

β'. *Θευδιανοὶ* ἀπατηθέντες (74). Τούτου μέμνηται καὶ Γαμαλιῆλος ὁ νομοδιδάσκαλος, γνώμην τοῖς ἀρχιερεῦσιν εἰσηγούμενος, βουλευομένοις τι δρᾷν κατὰ τῶν ἀποστόλων, πρὸς τὸ μηδέν τι κατ' αὐτῶν ἐνεργεῖν λέγων· *Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν.*

γ'. Ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἄλλη αἵρεσις ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ *Αἰγυπτίου μάγου* τινὸς συνέστη, καὶ τούτου μνήμη τις ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς Πράξεσι γίνεται, ὅτε φησὶν ὁ χιλίαρχος τῷ Παύλῳ· *Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;*

δ'. *Σιμωνιανοί.* Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν ἀποστόλων μάγος γενόμενος, αἵρεσιν διὰ τῆς τῶν σημείων ἐν τέρασι ψευδοῦς ἐνδείξεως εἰσήγαγε, λέγων ἑαυτὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ τὴν μεγάλην δύναμιν. Καὶ τούτου μνήμη τις ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων φέρεται.

ε'. *Ἐβιωναῖοι*, καὶ οὗτοι κατὰ τοὺς τῶν ἀποστόλων χρόνους γεγόνασι, *πτωχοὶ* ἑρμηνευόμενοι, διὰ τὸ περὶ τὴν πίστιν πτωχεύειν. Τὰ γὰρ σωματικὰ νόμιμα Μωϋσέως ἐπιτελεῖν ἔτι βούλονται τοὺς πιστούς.

ς'. Εἰσὶ καὶ ἄλλοι *Ἐβιωναῖοι*, οἱ καὶ *Ναζωραῖοι* καλούμενοι, τὰ αὐτὰ μὲν περὶ τὰ Μωϋσέως νόμιμα τοῖς ἄλλοις διακείμενοι, οὐ μὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, Θεοῦ Λόγον, προϋπάρχοντα εἶναι Θεὸν καὶ Θεοῦ Υἱὸν δοξάζοντες, ἀλλ' ἄνθρωπον τιμῆς υἱοῦ Θεοῦ ἠξιωμένον.

ζ'. *Μενανδριανοί.* Μένανδρός τις ἀπὸ Σίμωνος ἀποσχίσας, ἄνωθεν ἑαυτὸν ἔλεγεν καταπέμφθαι (75) εἰς διδασκαλίαν (76) τοῦδε τοῦ κόσμου. Ἀγγέλους γεγονέναι πολλούς τινας καὶ ἀναριθμήτους.

η'. *Σατορνηλιανοί.* Ὁ Σατορνῆλος οὗτος ἀπὸ τοῦ Μενάνδρου διέστη, δι' ἑπτὰ μόνον ἀγγέλων γεγονέναι παραδιδοὺς τὸν κόσμον, ἀλλ' οὐ διὰ πλειόνων, ὡς Μένανδρος ὑπετόπασε.

11. *Maximinus* post hos undecimam aggreditur persecutionem : quam ipsemet postea decreto compescuit. Deinceps Ecclesia a persecutionibus infidelium immunis, sub imperatoribus Constantino, Constantio atque Constante multas sustinuit turbas ab Arianis.

12. *Juliano* postea imperitante, qui ethnica instituta amplexus est, nec persecutus est tamen, abominatus Christianos, contra quos etiam libros edidit; cum populi per urbes atque vicos in perniciem nostram imperiali uterentur sensu, Christianosque crudeliter exciperent; hinc etiam hæreses adversus Ecclesiam ortæ sunt, sive Arianorum sive Hominicolarum.

CAP. CXL. — *Quot hæreses Ecclesiæ fidem appetierunt.*

Primum ipso adventu Domini in carne, exstiterunt quidam *Herodiani*, qui dicerent Herodem esse Christum.

2. *Theudiani* a Theuda decepti, cujus mentionem facit etiam Gamalielus legis doctor, dum sententiam suam pontificibus suadere nitebatur, qui nescio quid agere volebant adversus apostolos, ut ne quid adversus illos conarentur, inquiens : *Ante hos enim dies surrexit Theudas, dicens se aliquem esse.*

3. Apostolorum tempore alia hæresis conflata est Hierosolymis cujusdam *magi Ægyptii :* cujus quoque nonnulla mentio in apostolicis Actibus occurrit, quando ait tribunus Paulo : *Græcam linguam calles? An non ergo es tu Ægyptius ille, qui ante hos dies seditiones concitavit, eduxitque in desertum quatuor millia hominum sicariorum?*

4. *Simoniani.* Simon et ipse magus tempore apostolorum fuit, hæresimque induxit per signorum ac prodigiorum mendacem ostensionem, dicens se esse Dei magnam potentiam. Et hujus exstat mentio aliqua in Actibus apostolorum.

5. *Ebionæi*, ipsi quoque fuerunt circa apostolorum tempora, qui *Pauperes* interpretantur, propterea quod inopia fidei laborant : corporalia namque statuta Moysis contendunt fideles debere observare.

6. Sunt et alii *Ebionæi*, qui etiam *Nazaræi* vocantur. Hi circa legalia Moysis perinde quidem atque antecedentes affecti sunt; nihilominus tamen non arbitrantur Dominum nostrum Jesum Christum, Dei Verbum, præexsistentem fuisse Deum Deique Filium, sed hominem honore dignatum filii Dei.

7. *Menandriani.* Quidam Menander schismate a Simone sejunctus, cœlitus aiebat se demissum fuisse ad erudiendum hunc mundum : angelos exstitisse quamplurimos et innumerabiles.

8. *Saturneliani.* Saturnelus a Menandro dissidet, docens per septem modo angelos factum fuisse mundum, sed non per plures, ut Menander absurde commentus est.

(74) Deest ἀπὸ Θευδᾶ.
(75) Καταπεπέμφθαι vel καταπεμφθῆναι.

(76) Fabric. putat legendum εἰς διδασκαλίαν· κτίστας τοῦδε τοῦ κόσμου ἀγγέλους, etc.

Digitized by Google

9. ***Basilidiani.*** Basilides in Ægypto fuerat. Inquit A esse 365 cœlos, quorum etiam nomina recitat. In pretio habet vocabulum *Àbraxas*, quippe quod numerum cœlorum contineat et dierum anni : valet enim trecentos et sexaginta quinque, si calculum litterarum ineas.

10. ***Nicolaitæ.*** Nicolaus de septem diaconis unus, qui cum apostolis fuerunt. Cum communia essent omnibus omnia, etiam uxorum communionem induxit, et inusitata quædam nomina honoranda tradidit.

11. ***Gnostici*** in Ægypto cœperunt hæreticos agere. Alicubi etiam *Borboriani*, h. e. lutulenti, vocitantur. Turpissimi isti homines *Barbiloten* et *Bárbero* pronuntiant in suis precibus.

12. ***Ophitæ*** sive Serpentarii. Isti serpentem co- B .unt et plurimi omnium faciunt; quippe qui fuerit causa cognitionis hominibus.

13. ***Caiani*** Cainum reputant glorificandum, quasi qui magna quædam virtus fuerit.

14. ***Sethitæ*** Sethum, tanquam a superna matre venientem ad conditum novi mundi, honorant. Principatus ac potestates pro numinibus habent.

15. ***Carpocratiani*** in Asia fuerunt. Imagines hominum, qui vel apud gentiles admirationi fuerint, pingentes honorant. Jesu quoque animam in cœlum reversam aiunt, ut quæ Deo placeret.

16. ***Cerinthiani.*** Cerinthus ab angelo legem datam fuisse Judæis, non in bonum illis cessuram aiebat. C

17. ***Valentiani*** resurrectionem esse negant : Vetus repudiant Testamentum : Christum de cœlo corpus attulisse volunt.

18. ***Ptolemæi.*** A Valentino Ptolemæus quidam dissidens, conjugia æonum 30 hæresi Valentinianæ superaddidit.

19. ***Secundiani.*** Quidam Secundus fuit cum quodam Isidoro et Epiphane. Hi cæcæ Valentiniani sententiæ etiam turpes actiones addiderunt.

20. ***Heracleonitæ*** ab Heracla quodam, octonarios quosdam honorandos introduxerunt, suosque mortuos Hebraicis invocationibus, atque balsami unguine redimi putaverunt.

21. ***Marcosii.*** Quidam Marcus fuit Colobarsi con- D discipulus, qui duo principia invexit, mortuorum negans resurrectionem.

22. ***Colobarsii.*** Colobarsus eadem sentiebat atque Marcus, at insuper quosdam octonarios adjecit.

23. ***Cerdoniani.*** Quidam Cerdo Heraclæ errorem adoptavit, et duo contraria principia constituit, Christumque nec ex Deo natum, aiebat, neque ex Maria esse. Resurrectionem negat, et Vetus Testamentum non admittit.

24. ***Marcionistæ.*** Marcio Ponticus fuit. Tria principia esse somniabat, bonum, justum, malum. Eum

(77) Quasi dicas *barbeltho*, filium dominii, et *barbero*, filium creatoris.

θ'. *Βασιλειδιανοί.* Ὁ Βασιλείδης ἐν Αἰγύπτῳ ἐγεγόνει. τξε' εἶναι λέγει οὐρανοὺς, καὶ ὀνόματα τούτοις ἐπιφημίζει, καὶ τὸ *ἀβραξᾶς* ὄνομα τιμᾷ, ἰσάριθμον ὂν τῶν οὐρανῶν καὶ ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τριακοσίους γὰρ καὶ ἑξήκοντα πέντε ψήφους φέρει.

ι'. *Νικολαῖται.* Νικόλαος ἀπὸ τῶν ἑπτὰ διακόνων, τῶν ἐν τοῖς ἀποστόλοις, εἷς ἐγένετο, Ἐν τῷ κοινὰ εἶναι τὰ πάντα τοῖς πᾶσι, καὶ τὰς γυναῖκας εἰσηγησάμενος, καὶ ξένα τινὰ ὀνόματα τιμᾶσθαι παραδούς.

ια'. *Γνωστικοὶ* ἐν Αἰγύπτῳ ἤρξαντο αἱρεσιάζειν, ἀλλαχοῦ δὲ *Βορβοριανοὶ* κικλήσκονται. Αἰσχροποιοὶ οὗτοι τὴν *Βαρβιλώτην* καὶ *Βαρβερὼ* (77) προφέρουσιν ἐν ταῖς αὐτῶν εὐχαῖς.

ιβ'. *Ὀφῖται.* Οὗτοι τὸν ὄφιν τιμῶσι καὶ προτίθενται, ὡς καὶ αἴτιον γνώσεως ἀνθρώποις γενόμενον.

ιγ'. *Καϊανοὶ* τὸν Καῒν ὡς μεγάλην τινὰ δύναμιν γεγονότα δοξάζουσι.

ιδ'. *Σηθῖται* τὸν Σὴθ, ὡς ἀπὸ τῆς ἄνω μητρὸς ἐλθόντα εἰς νέου κόσμου δημιουργίαν, τιμῶσιν, ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας θεοποιοῦντες.

ιε'. *Καρποκρατιανοὶ*, ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγόνασιν, εἰκόνας τῶν θαυμασθέντων ἀνθρώπων καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι, γράψαντες τιμῶσι. Καὶ τὴν Ἰησοῦ ψυχὴν εἰς οὐρανὸν ἀνεληλυθέναι, ὡς εὐάρεστον τῷ Θεῷ γεγονυῖαν, φασίν.

ις'. *Κηρινθιανοί.* Κήρινθος ὑπὸ ἀγγέλου τὸν νόμον δεδόσθαι Ἰουδαίοις, οὐκ εἰς ἀγαθὸν αὐτοῖς προβησόμενον ἔφη.

ιζ'. *Οὐαλεντιανοὶ* (78) ἀνάστασιν οὔ φασιν εἶναι, Παλαιὰν ἀθετοῦσι Διαθήκην, τὸν Χριστὸν ἀπ' οὐρανοῦ σῶμα ἐνηνοχέναι βούλονται.

ιη'. *Πτολεμαῖοι.* Ἀπὸ Οὐαλεντίνου Πτολεμαῖός τις διαστὰς, συζυγίας αἰώνων τινῶν λ', τῇ Οὐαλεντίνου αἱρέσει προσήγαγε.

ιθ'. *Σεκουνδιανοί.* Σεκοῦνδός τις ἐγένετο μετὰ Ἰσιδώρου τινὸς καὶ Ἐπιφανοῦς. Οὗτοι τῇ Οὐαλεντίνου τυφλῇ γνώμῃ καὶ αἰσχρουργίας προστέθεικαν.

κ'. *Ἡρακλέονες* ἀπὸ Ἡρακλᾶ τινος, ὀγδοάδας τινὰς τιμᾷν εἰσήχθησαν, καὶ τοὺς ἀποθανόντας αὐτῶν ἐν Ἑβραϊκαῖς ἐπικλήσεσι, καὶ τῷ τοῦ ἀπὸ βαλσάμου μύρῳ λυτροῦσθαι νομίζουσι.

κα'. *Μαρκόσιοι.* Μάρκος τις γεγένηται Κολωβαρσοῦ συμφοιτητὴς, δύο ἀρχὰς εἰσάγων, νεκρῶν ἀνάστασιν ἀθετῶν.

κβ'. *Κολωβαρσίοι.* Ὁ Κολωβαρσὸς Μάρκῳ μὲν τὰ αὐτὰ φρονῶν, προσθεὶς δὲ καὶ ὀγδοάδας τινάς.

κγ'. *Κερδωνιανοί.* Κέρδων τις Ἡρακλᾶ διαδέχεται τὴν πλάνην, δύο δὲ ἀρχὰς ἐναντίας ἀλλήλαις ὑπεστήσατο, τὸν δὲ Χριστὸν μήτε ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννητὸν, μήτε ἐκ Μαρίας εἶναι. Ἀνάστασιν ἀθετεῖ, καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην οὐ παραδέχεται.

κδ'. *Μαρκιωνισταί.* Μαρκίων Ποντικὸς γέγονε. Τρεῖς ἀρχὰς εἶναι ἐδόξασεν, ἀγαθὸν, δίκαιον, φαῦλον.

(78) Forte Οὐαλεντινιανοί.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Τὸν δὲ τὴν Παλαιὰν τῷ Ἰσραὴλ νομοθετήσαντα, ἐναντίαν οὖσαν τῇ Καινῇ, ἕτερον ἔφη Θεὸν εἶναι. Ἀνάστασιν ἀθετεῖ, βάπτισμα πολλάκις τοῖς αὐτοῖς δίδωσιν ἐπὶ ἁμαρτιῶν λύσει. Ὑπὲρ κοιμωμένων βαπτίζουσι.

κε'. *Λουκιανισταί.* Λούκιός τις, οὐχὶ ὁ Ἀρειανὸς, γέγονε μετὰ Μαρκίωνα, τὰ Μαρκίωνος διαδεξάμενος, καὶ ἕτερα αὐτοῖς ἐπιπροσθεὶς ἀτοπώτερα.

κς'. *Ἀπελλιανοί.* Ἀπὸ Ἀπελλάου τινὸς ἤρξαντο. Κακίζει δὲ τὴν ποίησιν πᾶσαν, ὡς καὶ ὁ Μαρκίων. Οὐ τρεῖς δὲ ἀρχὰς εἶπεν, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἕνα Θεὸν πεποιηκότα Θεὸν ἕτερον, τὸν τῆς κτίσεως δημιουργόν.

κζ'. *Τατιανοί.* Τατιανὸς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ γεγόνει, τὴν Ἐγκρατητῶν αἵρεσιν συστησάμενος, ἣν ἴσασιν οἱ πολλοί.

κη'. *Φρύγες.* Μωντανός τις καὶ Πρίσκιλλα τὴν αἵρεσιν ἐν τῇ Φρυγίᾳ συνεστήσαντο, Πεπουζᾶν Ἱερουσαλὴμ αὐτοῖς πόλιν τῆς Φρυγίας ποιησάμενοι.

κθ'. *Πεπουζιανοί* ἀπὸ Πεπούζης τῆς Φρυγίας οὕτω προσαγορευόμενοι, κοινωνίαν ἄθεσμον ποιούμενοι κατὰ τῶν δυσσεβούντων.

λ'. *Τεσσαρεσκαιδεκατῖται*, τὸ Πάσχα ἐν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῆς σελήνης μετὰ Ἰουδαίων τελοῦντες.

λα'. *Ἄλογοί* τινες κληθέντες, διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι τὸν Λόγον ἐν ἀρχῇ Θεὸν ὄντα πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ διὰ τοῦτο μήτε Ἰωάννου Εὐαγγέλιον δέχεσθαι, μήτε τὴν Ἀποκάλυψιν αὐτοῦ.

λβ'. *Θεοδοτιανοί.* Θεόδοτός τις ἐν τῷ Βυζαντίῳ γενόμενος, ἄνθρωπον εἶπεν εἶναι Χριστὸν ψιλὸν, μετοχῆς Θεοῦ ἠξιωμένον.

λγ'. *Ἀρτεμιανοί.* Ἀρτεμίας γέγονέ τις ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τὴν Θεοδότου αἵρεσιν τιμήσας. Ἄνθρωπον γὰρ εἶπεν ψιλὸν τὸν Χριστὸν, ἐν αὐτῷ τὸν Θεὸν Λόγον κατοικεῖν εὐδοκήσαντα.

λδ'. *Μελχισεδεκιανοί*, δύναμιν Θεοῦ τὸν Μελχισεδὲκ εἶναι νομίζουσι, καὶ εἰς αὐτὸν πάσας τὰς Γραφὰς ἀναφέρουσιν, αὐτὸν εἶναι λέγοντες τὸν Χριστόν.

λε'. *Ναυᾶτοι.* Ναυᾶτος μετανοίας τρόπον (79) τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐ δίδωσιν. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ *Καθαροὺς* ἑαυτοὺς προσαγορεύσαντες.

λς'. *Σευηριανοί.* Γυναῖκας ὁ Σευῆρος παραιτεῖται, δύναμιν ἀριστερὰν αὐτὴν καλῶν. Τὸν οἶνον ἀποβάλλεται, ἀπὸ μίξεως δράκοντος καὶ τῆς γῆς φῦναι τὴν ἄμπελον φάσκων.

λζ'. *Βαρδισανῖται.* Ἀπὸ Βαρδισάνου τινὸς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ γεγονότος, οὗτοι δὲ ἀνεφύησαν. Ἀνάστασιν ἀθετοῦσι σώματος, καὶ τὴν σάρκωσιν τοῦ Σωτῆρος κατὰ φαντασίαν γεγενῆσθαι τίθενται.

λη'. *Ἐλκεσαιοί* ἐν τῇ Ἀραβίᾳ γεγόνασιν. Οὗτοι ἀπό τινος Ἐλκασᾶ ψευδοπροφητείας φέροντες· ἐλέγοντο δὲ καὶ *Σαμψαῖοι.*

λθ'. *Βυριλλιανοί.* Βύριλλός τις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ οὗτος γεγονὼς, ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν ἐνόμισεν, οὐ πρότερον αὐτὸν ὄντα τὸν Χριστὸν Λόγον παραδεξάμενος.

μ'. *Οὐαλέσιοι.* Οὐάλης, ὁ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ οὗτος

(79) Forte τόπον.

A porro qui Vetus Testamentum Israeli lege sanxit Novo contrarium, alium dicebat esse Deum. Resurrectionem respuit. Baptisma multoties eisdem conferebat in remissionem peccatorum. Baptizant pro mortuis.

25. *Lucianistæ.* Quidam Lucius, non utique ille Arianus, post Marcionem fuit, placita Marcionis adoptans, aliaque longe absurdiora illis adjiciens.

26. *Apelliani.* A quodam Apellao cœperunt. Malam esse ait universam creaturam, ut et Marcio. Non tamen ut ille tria principia affirmabat, sed unum esse Deum, qui alium Deum fecerit opificem creaturæ.

27. *Tatiani.* Tatianus in Mesopotamia fuerat, Encratetarum hæresim confinxit, quam plurimi no-

B runt.

28. *Phryges.* Quidam Montanus ac Priscilla hanc hæresim in Phrygia condiderunt, Pepuzan Phrygiam civitatem Hierosolymam suam reputantes.

29. *Pepuziani*, a Pepuza civitate Phrygiæ ita cognominati; impiam societatem adversus eos qui irreligiose egissent, inierunt.

30. *Quartadecimani*, qui celebrant Pascha cum Judæis die decima quarta lunæ.

31. *Alogi* quidam sic dicti, propterea quod non admittebant Logum, sive Verbum, in principio Deum exstantem apud Patrem, ideoque nec Joannis Evangelium recipiebant, neque ejus Apocalypsin.

32. *Theodotiani.* Theodotus homo Byzantinus

C aiebat Christum esse purum hominem, participatione divinitatis dignatum.

33. *Artemiani.* Fuit quidam Artemias in Asia qui Theodoti hæresim in pretio habebat: asserens Christum esse nudum hominem, in quo Deus Verbum habitare libenter tulerit.

34. *Melchisedechiani* virtutem Dei esse putant Melchisedechum, et in eum omnes Scripturas referunt, dicentes eum esse Christum.

35. *Navati.* Navatus pœnitentiæ modum peccatoribus non indulget. Hi autem sunt, qui se *Catharos*, id est puros, nominant.

36. *Severiani.* Mulieres Severus non patitur, eas vim sinistram appellitans. Vinum repudiat, dicens ex coitu draconis et telluris ortam vitem.

D

37. *Bardisanitæ*, a Bardisano quodam qui in Mesopotamia fuit, orti sunt. Resurrectionem negant corporis, incarnationemque Salvatoris phantasticam fuisse docent.

38. *Helcesiani* in Arabia fuerunt. Isti a quodam Helcasa falsas prophetias mutuati sunt. Dicebantur etiam *Sampsæi.*

39. *Byrilliani.* Byrillus quidam in Arabia pariter fuit. Hominem Christum putabat, nec admittebat eumdem prius exstitisse Verbum Christum.

40. *Valesii.* Valens, qui et ipse in Arabia fuerat,

Digitized by Google

evirabat eos qui ad se accedebant, excidebatque, nec Vetus Testamentum admittebat.

41. *Sabelliani.* Quidam Sabellius Pentapolitanus tres personas unius Divinitatis nequaquam admittens, Divinitatem Patrem esse ac Filium, eamdemque compositam stolide sustinebat.

42. *Origenii.* Turpissimas actiones patrabant, nec sobrietatem colunt abutentes carne. At non sunt isti ex Origene Alexandrino, sive Adamantio.

43. *Origeniastæ.* Hic est Adamantius, qui corporum resurrectionem nolebat. In allegorias absurdas Scripturas deflectebat. De gentili philosophia veniens, nec ethnicismum abjurans, tredecim hæreses in Ecclesiam invexit.

44. *Paulliani.* Paulus Samosatenus, qui Antiochensis episcopus fuit, Theodoti et Artemæ hæresim innovans, Christum aiebat hominem divinitatis honore decoratum, propterea quod Verbum, Dei Sapientia, in ipso habitaverit.

45. *Manichæi.* Manes Persa contra Ecclesiam emersit. Duo aiebat principia esse, bonum nempe et malignum. Repudiabat eum qui legislator fuit Israelis, et factor universorum. Astra colebat.

46. *Hieracitæ.* In Leonto Ægypti vir quidam Hierax nomine suasit, ut ne speraretur carnis resurrectio. Nuptias repudiabat. Laicos homines non suscipiebat. Pueros docebat Christi regnum non ingredi, eo quod nullo certamine pugnarint.

47. *Meletiani.* In Ægypto fuit quidam schismaticus Meletius. Is nolebat orare cum pœnitentibus propter lapsum in persecutione, qui a synodo suscipiebantur, atque a Petro episcopo et martyre.

48. *Adamiani* nudi stant in orationibus mares æque atque mulieres, memoriam refricantes simplicitatis Adami et Evæ.

49. *Marianitæ.* Mariam ad divinam evehunt essentiam, affirmantque eam assumptam in cœlos, memoriam illius facientes in oblatione panis.

50. *Masaliani* operari nolunt, sed aiunt orationibus perpetuo vacandum, dum laborem odisse delectantur.

51. *Apostolici.* Fuerunt hi circa Pisidiam, sibi subjectos duntaxat recipiunt, cum nullo alio orant.

52. *Archontici* principatus et potestates quasdam recensent, hisque subjiciunt hujus totius universi administrationem, aiuntque Christum venisse in judicium eorum administrationis.

53. *Angelici.* Superbissime sapiebant hi, quasi suam propriam angelicam classem habentes, ac sectatoribus eorum *promittentes.*

54. *Audiani.* Et hi scissio quædam fuit. Cum laicis non orabant, virga a scipsis separantes eos,

A γενόμενος, εὐνούχιζε τοὺς προσιόντας αὐτῷ, καὶ ἀπέτεμνε, τὴν Παλαιὰν Γραφὴν μὴ δεχόμενος.

μα'. *Σαβέλλιοι.* Σαβέλλιός τις ἐν τῇ Πενταπόλει γεγονὼς, τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς Θεότητος οὐκ ἀποδεξάμενος, Υἱοπάτορα τὴν Θεότητα, καὶ σύνθεον παρεφρόνει.

μβ'. *Ὠρειγένιοι.* Αἰσχροποιοῦσι, καὶ τὴν σωφροσύνην οὐ τιμῶσιν, ἀποχρώμενοι τῇ σαρκί. Ἀλλ' οὐκ εἰσιν οὗτοι Ἀλεξανδρέως Ὠρειγένους, τοῦ καὶ Ἀδαμαντίου.

μγ'. *Ὠρειγενιασταί.* Οὗτός ἐστιν ὁ καὶ Ἀδαμάντιος, σωμάτων ἀνάστασιν ἀθετεῖ. Εἰς ἀλληγορίας ἀτόπους τὰς Γραφὰς ἔτρεψεν. Ἀπὸ τῆς Ἑλλήνων φιλοσοφίας ἐλθὼν, τὸν δὲ Ἑλληνισμὸν οὐκ ἀποπτύσας, τρισκαίδεκα αἱρέσεις τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπεισήγαγε.

B μδ'. *Παυλιανοί.* Παῦλος ἀπὸ Σαμοσᾶ, τῆς Ἀντιοχέων γενόμενος ἐπίσκοπος, τὴν Θεοδότου καὶ Ἀρτεμᾶ αἵρεσιν ἀνανεωσάμενος, ἄνθρωπον Θεοῦ τιμῇ τετιμημένον τὸν Χριστὸν, διὰ τὸ τὸν Λόγον, τὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἐνοικῆσαι εἰς αὐτὸν, εἶπε.

με'. *Μανιχαῖοι.* Ἀπὸ τῆς Περσίδος οὗτος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεφάνη, Μάνης λεγόμενος. Δύο φησὶν ἀρχὰς, ἀγαθήν τε καὶ κακὴν εἶναι. Τὸν νομοθέτην ἐν τῷ Ἰσραὴλ γεγονότα καὶ ποιητὴν πάντων ἀθετεῖ. Ἄστρα σέβεται.

μς'. *Ἱερακῖται.* Ἐν Λεοντῷ τῇ κατ' Αἴγυπτον, Ἱέραξ τις λεγόμενος ἔπειθε σαρκὸς ἀνάστασιν μὴ ἐλπίζειν. Γάμον ἠθέτει. Κοσμικοὺς οὐκ ἐδέχετο. Τὰ παιδία εἰς τὴν Χριστοῦ βασιλείαν μὴ εἰσέρχεσθαι,

C ἐπεὶ μηδὲ ἤθλησαν.

μζ'. *Μελετιανοί.* Ἐν Αἰγύπτῳ σχισματικός τις γέγονε Μελίτον [Μελέτιος], μὴ συνευξάμενος τοῖς μετανοήσασιν ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ, καὶ δεχθεῖσι παρὰ τῆς συνόδου, καὶ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου (80) καὶ μάρτυρος.

μη'. *Ἀδαμιανοὶ* γυμνοὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς παρίστανται, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας τῆς ἁπλότητος μνημονεύοντες.

μθ'. *Μαριανῖται* τὴν Μαρίαν εἰς θείαν οὐσίαν ἀνάγουσιν, καί φασιν αὐτὴν εἰς οὐρανὸν ἀνειλῆφθαι, μνήμην αὐτῆς ἐν ἄρτου προθέσει ποιούμενοι.

ν'. *Μασαλλιανοὶ* ἐργάζεσθαι οὐ βούλονται, ἀλλά φασιν εὐχαῖς εἰς ἀεὶ διατελεῖν, μισεργεῖν ἀγαπήσαντες.

C να'. *Ἀποστολικοί*, περὶ τὴν Πισιδίαν οὗτοι γεγόνασιν, ὑποτακτικοὺς μόνον δέχονται. Μετ' οὐδενὸς ἑτέρου εὔχονται.

νβ'. *Ἀρχοντικοὶ* ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας τινὰς ἀπαριθμοῦσι, καὶ ὑπὸ ταύτας τιθέασι τὴν καθόλου διοίκησιν, Χριστὸν δὲ εἰς τὴν τούτων τῆς διοικήσεως κρίσιν ἰέναι.

νγ'. *Ἀγγελικοί.* Μέγα πεφρονήκασιν οὗτοι, ὡς ἀγγελικὴν ἰδίαν τάξιν ἔχοντες, καὶ τοῖς συντεταγμένοις (81).

νδ'. *Αὐδιανοί.* Σχίσμα γεγόνασι καὶ οὗτοι, κοσμικοῖς οὐ συνευχόμενοι. Ῥάβδῳ διορύξαντες ἀφ' ἑαυ-

(80) Error videtur typog. pro ἐπισκόπου, Alexandrino nempe.

(81) Deest ὑπισχνούμενοι, vel quid tale.

Digitized by Google

τῶν ταῖς εὐχαῖς τοὺς μὴ κοινωνικοὺς ἀπὸ ταῖς (82) ἀποκρύφοις βιβλίοις κέχρηνται, καὶ παραδόσεσι ξέναι τισὶ τοῦ ἐξάρχου αὐτῶν.

νε'. *Μαρκελλιανοί*. Μαρκέλλιός τις ἐν Ἀγκύρᾳ γεγόνει τὴν Σαβελλίου δόξαν φρονῶν, ἀνυπόστατον τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νομίσας.

νς'. *Ἀρειανοί*. Ἄρειός τις γέγονεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ κτιστὸν καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι δοξάσας.

νζ'. *Ἡμιάρειοι*. Ἐξ Ἀρειανῶν οὗτοι ἀπέσχισαν, *ὁμοιούσιον* τῷ Θεῷ φάσκοντες τὸν Υἱὸν, τῶν Ἀρειανῶν μόνον τὸ *ὅμοιον* εἶναι λεγόντων.

νη'. *Φωτεινιανοί*. Φωτεινός τις γέγονεν ἐν τῇ Σειρμίῳ. Τὰ Παύλου τοῦ Σαμωσατέως δοξάζει, ἄνθρωπον θεοφόρον λέγων εἶναι τὸν Χριστόν.

νθ'. *Ἀετιανοί*. Ἀέτιός τις Κίλιξ τὸ γένος, τῶν Ἀρειανῶν χωρισθεὶς ὅμοιον λεγόντων τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν, ἀνόμοιον αὐτῷ εἶναι εἶπε. Εὐνόμιος δὲ προέστη μετ' αὐτοῦ ταύτης τῆς αἱρέσεως, ὅθεν καὶ *Εὐνομιανοὶ* οἱ Ἀνομιῖται κέκληνται.

ξ'. *Ἀεριανοί*. Ἀέριός τις γέγονε Ποντικὸς, τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως ὤν, ἀνεδόξασε δὲ αὐτοῖς, καὶ ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν διὰ τοιαῦτα· ἐπίσκοπον μηδὲν διαφέρειν πρεσβυτέρου λέγων. Τετράδας καὶ παρασκευὰς μὴ προτιμᾷν τῶν ἐν ἄλλαις ἡμέραις νηστεύων, τινὰ σκηνὴν (83) ὑπερεῖδε.

ξα'. *Μακεδονιανοί*. Μακεδόνιός τις ἐν Κωνσταντινουπόλει γίνεται, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀθετῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ οὐσίας. Διὸ καὶ *Πνευματομάχοι* κέκληνται οἱ κοινωνοὶ αὐτοῦ.

ξβ'. *Ἀνθρωπομορφῖται*. Οὗτοι εἰς τὴν Ἐλευθεροπόλεως ἀναπεφήνασι χώραν, ἐν ᾧ ἐστιν......... σωματικὸν χαρακτῆρα καὶ μορφὴν ἀνθρωπίνην τὸν Θεὸν ἔχειν κατὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ τὴν ἀΐδιον λογιζόμενοι, ὡς καὶ Ἰουδαίων οἱ τῶν Γραφῶν ἀμύητοι νενοήκασιν.

Αὗται μὲν οὖν αἱ κατὰ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἐπαναστᾶσαι γεγόνασιν αἱρέσεις, τῆς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ γεννηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ σάρκα, καὶ ἐπιδημήσαντα τῇ ἑαυτοῦ κτίσει, αὐτὸν εἶναι τὸν πρὸ τῶν αἰώνων συνόντα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, γεννηθέντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, καὶ ὄντα ὁμοούσιον τῷ Θεῷ Πατρὶ παρειληφυίας καὶ παραδιδούσης, σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΑ'. — *Ποῖαι αἱρέσεις παρὰ Ἰουδαίοις γεγόνασι.*

Φαρισαῖοι, ἑρμηνευόμενοι *κεχωρισμένοι* ἢ *ἀφωρισμένοι*. Περὶ τὰ φυλακτήρια, καὶ καθαρμοὺς σωματικοὺς, καὶ βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ πινάκων ἠσχολημένοι.

β'. *Σαδδουκαῖοι*, ἑρμηνευόμενοι *δίκαιοι*, νεκρῶν ἀνάστασιν ἀρνοῦνται, ἀγγέλους εἶναι οὐ λέγουσιν, οὐδὲ Πνεῦμα ἅγιον, οὐ πνεῦμα ἁγίων, ἢ ὅλως ἀνθρώπων, μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔξοδον, οὐ κρίσιν τῶν πεπραγμένων ἀνθρώποις.

γ'. *Ἐσσηνοί*, ἀκριβεῖς περὶ τὰ νόμιμα, γάμου

(82) Locus vitiatus.

A qui in orationibus non communicabant secum. Apocryphis utuntur libris, et inusitatis documentis quibusdam auctoris sui.

55. *Marcelliani*. Quidam Marcellius in urbe Ancyræ fuit cum Sabellio sentiens, imaginatus persona carere Dei Verbum atque Spiritum sanctum.

56. *Ariani*. Quidam Arius fuit Alexandriæ, qui opinabatur Filium Dei creaturam esse, atque ex non exstantibus factum.

57. *Semiariani*. Ab Arianis isti schismate divulsi sunt, *similem natura* Deo Patri dicentes Filium, quum Ariani dicerent duntaxat esse *similem*.

58. *Photiniani*. Quidam Photinus fuit Sirmii, qui cum Paulo Samosateno opinione conveniebat, dum asserit Christum hominem esse deiferum.

B 59. *Aetiani*. Aetius genere Cilix, ab Arianis desciscens qui similem dicebant Patri Filium, eum dissimilem ejus esse affirmabat. Post illum Eunomius præfuit huic sectæ: quamobrem etiam *Eunomiani* Anomitæ vocantur.

60. *Aeriani*. Fuit Ponticus quidam Aerius hæreticus Arianus: subinde contraria sensit, et schismate ab eis defecit propter hæc: Dicebat episcopum nihil a presbytero differre. Ferias quartas et sextas non præferendas jejuniis aliarum dierum. Quadragesimam contemnebat.

61. *Macedoniani*. Fuit Constantinopoli quidam Macedonius, qui Spiritum sanctum nullo loco habebat, spoliabatque Dei Patris ac Filii essentia. Ejus C propterea consortes *Pneumatomachi* audiunt.

62. *Anthropomorphitæ*. Hi orti sunt in regione Eleutheropolitana, ubi est.... corpoream speciem formamque humanam Deum habere quoad æternam ejus substantiam rati sunt, quemadmodum etiam putaverunt ex Judæis qui Scripturarum scientia imbuti non erant.

Istæ sunt ergo hæreses, quæ contra sanctam Ecclesiam exortæ sunt, quæ didicit atque docet Dominum nostrum Jesum Christum, per quem omnia facta sunt, quique natus ex Maria Virgine est secundum carnem, atque inter creaturam suam viatorem egit; eum inquam una cum Spiritu sancto ante omnia sæcula Deum cum Patre fuisse, natumque ex paterna substantia, esseque consubstantia- D lem Deo Patri.

CAP. CXLI. — *Quales sectæ penes Judæos fuerunt.*

Pharisæi, qui interpretantur *sejuncti* aut *separati*. Occupabantur maxime circa phylacteria et purificationes corporum, et lotiones urceorum atque lancium.

2. *Sadducæi*, qui latine sonant *Justi*, negabant mortuorum resurrectionem, angelos esse nolunt, neque Spiritum sanctum, neque spiritum sanctorum, aut omnino hominum, neque post exitum de corpore fore judicium de iis rebus, quas egerimus.

3. *Esseni*, scrupulosi admodum circa legalia, abs-

(83) Forte νηστειῶν, τεσσαρακοστήν.

Digitized by Google

tinent a nuptiis et procreandis prolibus, itemque a contractibus atque proventibus cæci casus.

4. Est et alius *Essenorum* ordo, qui perinde atque alii circa legalia studio feruntur, nuptias nihilominus et prolis procreationem non repudiant; quin et cæteros damnant, quippe qui generis sucessionem tollant.

5. Inducta fuerat et quinta alia quædam hæresis apud illos *Judæ Galilæi*, quæ volebat nullum hominum vocandum herum sive dominum : quæ etiam prohibebat suscipi descriptionem factam sub Quirino.

CAP. CXLII. — *Quænam hæreses inter Samaritanos obtinuerunt.*

Primi *Samaritæ* Persarum colonia fuere, translati in terram Israel a Salmanasare rege Babyloniorum. Isti legalia Mosaica atque circumcisionem e Pentateucho acceperunt, permansere tamen etiam in cultu ac religione patria Persicorum deorum. Fuerunt et aliæ quatuor hæreses apud illos, Gorthenorum nempe, Sebonæorum, Essenorum, atque Dositheanorum.

Gortheni enim circa solemnitates festorum cum aliis non sentiunt, dum illorum dies permutant : quin et extra Samariam circa cibos nihil solliciti sunt.

Sebuæi vero dissident quidem adversus Gorthenos propter festorum immutationem ; at de Samaria non exeunt, et immundos arbitrantur qui a Samaria peregrinantur.

Esseni cum nullo dissident : quin et admittunt, imo et convivantur cum externis hominibus, quando apud illos degunt.

Dosithiani. Scrupulosiores reliquis videntur esse. Continentiam enim observant, et virginitatem amant, resurrectionem quoque futuram credunt.

CAP. CXLIII. — *Quænam sectæ apud Græcos fuere.*

Secta Physicorum, Theologorum, Septem Sapientum, Secta Socratica, Cyrenaica, Cynica, Heliaca, Secta Electiva, Megarica, Pythagorea, Empedoclea, Heraclitea, Eleatica, Democritica, Protagorica, Pyrrhonica, Academica, Peripatetica, Stoica, Epicurea.

Has viginti sectas Heraclides Pythagoricus edisseruit in libro suo de commentariis sectarum philosophicarum.

CAP. CXLIV. — *Quot sunt apud Græcos vaticinandi genera.*

1 Astronomica divinatio.
2 Genethliaca.
3 Ex somniorum interpretatione.
4 Ex avibus.
5 Consultativa.
6 Observatio de cœlo.

(84) Forte Σωκρατικὴ.
(85) Fabric. mavult Ἐρετριακή.

A ἀπέχονται καὶ παιδοποιΐας, καὶ συναλλαγμάτων καὶ προσόδων τῆς ἀνοήτου συντυχίας.

δ'. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τάγμα *Ἐσσηνῶν*, τὰ μὲν νόμιμα ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀκριβοῦντες, γάμον δὲ καὶ παιδοποιΐαν οὐκ ἀρνούμενοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλων καταγινώσκοντες, ὅτι τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν ἀποτέμνουσιν.

ε'. Εἰσήχθη δὲ καὶ πέμπτη παρ' αὐτοῖς *Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου* αἵρεσις, ἀνθρώπων μηδένα κύριον ἢ δεσπότην καλεῖν ἀναπείθουσα, ἢ καὶ τὴν ἀπογραφὴν ἐπὶ Κυρίνου γεγενημένην κωλύουσα καταδέξασθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΒ'. — *Τίνες αἱρέσεις παρὰ Σαμαρείταις γεγόνασι.*

Οἱ πρῶτοι *Σαμαρεῖται* Περσῶν ἄποικοι γεγόνα-
B σιν, εἰς τὴν τοῦ Ἰσραὴλ γῆν μετοικισθέντες ὑπὸ Σαλμανασάρου τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως, τὰ Μωϋσέως νόμιμα καὶ περιτομὴν ἐκ τῆς Πεντατεύχου παρειληφότες, ἐπιμένοντες δὲ καὶ τῷ σεβασμίῳ τῶν πατρῴων καὶ Περσικῶν θεῶν. Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλαι τέσσαρες αἱρέσεις παρ' αὐτοῖς, Γορθηνῶν, Σεβοαίων, Ἐσσηνῶν, Δοσιθεανῶν.

Γορθηνοὶ μὲν γὰρ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῖς ἄλλοις οὐ συμφωνοῦσιν, τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐναλλάξαντες, καὶ ἔξω δὲ τῆς Σαμαρείας περὶ τὰς βρώσεις ἀδιαφοροῦσι.

Σεβουαῖοι δὲ διαφέρονται μὲν πρὸς τοὺς Γορθηνοὺς διὰ τὴν τῶν ἑορτῶν ἐναλλαγὴν, τῆς δὲ Σαμαρείας οὐκ ἐξίασιν, ἀκαθάρτους ἡγούμενοι τοὺς ἀπὸ
C τῆς Σαμαρείας ἀποδημοῦντας.

Οἱ δὲ *Ἐσσηνοὶ* πρὸς οὐδένα διαφέρονται, ἀλλὰ καὶ προσίενται καὶ συσσιτοῦνται τοῖς ἔξωθεν, ὡς πρὸς αὐτοὺς ἐπιδημοῦσιν.

Δοσιθιανοὶ δὲ ἀκριβέστεροι τῶν ἄλλων δοκοῦσιν εἶναι. Καὶ γὰρ ἐγκρατεύονται, καὶ παρθενίαν ἐπιτηδεύουσι, καὶ ἀνάστασιν γενήσεσθαι πιστεύουσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΓ'. — *Τίνες αἱρέσεις παρ' Ἕλλησι γεγόνασι.*

Ἡ περὶ τῶν Φυσικῶν, ἡ περὶ Θεολογίας, ἡ περὶ τῶν ἑπτὰ Σοφῶν, ἡ Ἰσοκρατικὴ (84), ἡ Κυριναϊκὴ, ἡ Κυνικὴ, ἡ Ἠλιακὴ, ἡ Αἱρετικὴ (85), Μεγαρικὴ, Πυθαγόρειος, Ἐμπεδόκλειος, Ἡρακλείτειος, Ἐλεατικὴ, Δημοκρίτειος, Πρωταγόριος, Πυῤῥώνεια, Ἀκαδημαϊκὴ, Περιπατητικὴ, Στωϊκὴ, Ἐπικούρειος.

D Ταύτας τὰς εἴκοσι αἱρέσεις Ἡρακλείδης ὁ Πυθαγορικὸς διεῖλεν, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐν φιλοσόφοις αἱρέσεως πραγματείας αὐτοῦ βιβλίῳ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΔ'. — *Ὅσαι εἰσὶ μαντεῖαι παρ' Ἕλλησιν.*

α' Ἀστρονομικὴ.
β' Γενεθλιακὴ.
γ' Ὀνειροσκοπικη.
δ' Οἰωνικὴ.
ε' Συμβουλικὴ.
ς' Ἀρθρικὴ (86).

(86) Al. ἀθρικὴ. Al. αἰθρικὴ.

Digitized by Google

A ζ' Ἡ διὰ κλήρων.

η' Ἡ δι' ἀστραγάλων.

θ' Ἡ διὰ πεμπύρων (87).

ι' Ἡ διὰ λαχμῶν.

ια' Θυτικὴ ζώων.

ιβ' Ὠοσκοπική

ιγ' Ἡ διὰ τεράτων.

ιδ' Ἡ κατ' ἐνθουσίασιν.

ιε' Ἡ κατ' εἴσκρισίν τινος ἐπιπνοίας.

ις' Ἡ διὰ κληδόνων.

ιζ' Ἡ διά τινος ἐπιπνοίας (88).

ιη' Ἡ διὰ φήμης.

ιθ' Ἡ διὰ πανικοῦ κινήματος.

κ' Ἡ διὰ μορφοσκοπίας.

κα' Ἡ διὰ χειροσκοπίας.

B κβ' Ἡ διὰ πιττακίων ὑπὸ σφραγῖδα πιπτόντων.

κγ' Ἡ διὰ κοσκίνου.

κδ' Ἡ διὰ λεκάνης μαγικῆς.

κε' Ἡ ἐν φιάλῃ.

κς' Ἡ διὰ κλήσεως αὐτοπτικῆς.

κζ' Ἡ διὰ ψυχοπομπίας.

κη' Ἡ διὰ τῶν ζυγοφορουμένων ἀγαλμάτων.

κθ' Ἡ δι' αὐλῶν.

λ' Ἡ διὰ συμβόλων.

λα' Ἡ διὰ κυμβάλων.

λβ' Ἡ διὰ τυμπάνων καὶ ὀργάνου παντὸς μουσικοῦ.

λγ' Ἡ διὰ Σαβαζίων (89).

λδ' Μυρίζοντες ἄλλοι κατὰ τὸ φανταστικὸν θειάζουσιν.

C λε' Ἄλλοι σκότος συνεργὸν λαμβάνοντες.

λς' Ἄλλοι καταπόσεις.

λζ' Οἱ δὲ ἐπῳδὰς καὶ συστάσεις.

λη' Ἄλλοι εἰς ὕδωρ φαντάζονται.

λθ' Οἱ δὲ ἐν τοίχῳ.

μ' Οἱ δὲ ἐν ὑπαίθρῳ ἀέρι.

μα' Ἄλλοι ἐν ἡλίῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς κατ' οὐρανῶν ἄστροις.

μβ' Οἱ δὲ διὰ σπλάγχνων.

μγ' Οἱ δὲ διὰ ὀρνίθων.

μδ' Οἱ δὲ δι' ἀλφίτων.

με' Ἄλλοι διὰ τῆς φυσικῆς παρατηρήσεως φθανούσης.

μς' Ἄλλοι ἐπὶ ζώων παραλλαγὰς, ἢ φυτῶν.

D μζ' Οἱ δὲ δι' ἀριθμῶν.

μη' Οἱ δὲ διὰ τῆς φυσιογνωμονικῆς.

μθ' Ἔστι καὶ ἐπιβολὴ ἐνθουσιαστικὴ, καὶ ἐπιβολὴ θεοφορίας.

ν' Χρηστήρια δὲ διαβόητα παρ' αὐτοῖς ἐστι· τὰ ἐν τοῖς ναοῖς *Βαιτύλια*, διὰ λίθων ἐν τοῖς στοιχείοις προσρασσόντων.

να' Ἐν Αἰγύπτῳ τὸ *Βονὶ* (90), ὀργανόν τι τρίγωνον ἐναρμόνιον, ᾧ χρῶνται οἱ ἱεροψάλται ἐν τοῖς κώμοις πλεκτριζόμενοι.

7 Per sortes.

8 Per tesseras.

9 Per ignem.

10 Per sortitiones.

11 Per animalium jugulationem

12 Per ovorum observationem.

13 Per monstra.

14 Per enthusiasmum.

15 Per insinuationem cujusdam afflatus.

16 Per nomenclaturam.

17 Per quamdam inspirationem.

18 Per famæ rumorem.

19 Per panicam commotionem.

20 Per formæ inspectionem.

21 Per manuum inspectionem.

22 Per pittacia sigillo munita.

23 Per cribrum.

24 Per pelvim magicam.

25 Per phialam.

26 Per vocationem rei suo aspectum cadentis.

27 Per animarum evocationem.

28 Per imagines jugo gestatas.

29 Per tibias.

30 Per symbola.

31 Per cymbala.

32 Per tympana, et omne musicum instrumentum.

33 Per bacchantium saltationes.

34 Unguentis delibuti alii phantastice afflantur.

35 Alii tenebras in subsidium assumunt.

36 Alii helluationes.

37 Alii incantamenta ac stationes.

38 Alii per aquam phantasias sibi excitant.

39 Alii in pariete.

40 Alii sub dio.

41 Alii in sole, cæterisque cœlorum astris.

42 Alii per viscera.

43 Alii per volucres.

44 Alii per farinas.

45 Alii ex naturali præsensione præveniente.

46 Alii ex mutationibus animalium, sive plantarum.

47 Alii per numeros

48 Alii per physiognomonicen.

49 Est et invasio enthusiastica, et accessus afflatus numinis.

50 Oracula porro apud illos famosissima fuerunt : *Bætylia* in templis, per lapides in elementis agitatos.

51 *Boni* in Ægypto, quod erat instrumentum quoddam triangulare musicum, quo sacerdotes utebantur inter canendum in comicis tripudiis. Plectro pulsabatur.

(87) Forte ἐμπύρων.
(88) Hæc videntur temere inserta.
(89) Forte Σαβαζίου, μητρίζοντες, Baccho et matri deorum.
(90) Al. Βουὶ, Βουνί.

52 Sex....... virgines vestales. Dicunt sacris vacantes eas quoque prædixisse futura ex igne perpetuo conjectantes.

53 Qui apud Bacchum in Corybanticis furiis agitabantur.

54 Colophone sacerdos Apollinis hausta aqua, dicebat cuique de causa, ob quam advenerat.

55 Delphis vaticinantur mulieres ad fontes aquarum assidentes.

56 Etiam in Branchidis ex aquarum vaporibus afflatæ oracula edebant. Intra quasdam vero figurationes stantes viri replentur afflatibus in nonnullis templis Apollinis.

57 Pythia ex tripode, turpiter insidens, per muliebria sua vires vaticinandi afflationesque recipit.

58 Plura etiam in pluribus per urnas et calculos respondentium fuere oracula; templi æditio calculum inspiciente, atque de libro oraculum recitante. Et quemadmodum Porphyrius ait in epistola ad Anebonem : *Multis enim agyrta ille illudens hianti fiduciæ nostræ.*

CAP. CXLV. — *Cur Judæi secundam et quintam hebdomadæ feriam jejunant.*

Erat secunda feria, quando templum prima vice a Nabuchodonosor vastatum est : quinta vero feria fuit, quando sub Tito idem iterum passum est. Luctum enim agunt propter incendium templi quavis septimana in duabus hisce feriis, propterea que etiam jejunant.

CAP. CXLVI. — *Cur Christiani jejunant quarta et sexta feria.*

Quarta feria hebdomadæ Judas proditor suscepit in se operationem diaboli ad proditionem inducentis, acceptis xxx aureis a Caipha et Anna. At sexta feria actu proditionem exercuit. In qua die etiam salutarem mundo passionem Dominus sustinuit. Harum igitur duorum dierum ambitu abalienantur Christiani a diaboli operatione, acceduntque per jejunia ad salutiferam mundo passionem Christi.

CAP. CXLVII. — *Quæ et quot gentes ex Abrahamo derivatæ sunt.*

Primo illa quæ ex Agare et Ismaele fuit ; *Agareni* nempe et Ismaelitæ : qui falso *Saraceni* audiunt, dum sibi appellationem tribuunt a Sara accersitam, cum ex illa minime sint.

Deinde *Israelitica*, ab Israel, Jacobo nempe, qui accepto cognomine, Israel vocatus est.

Et a Chetthura gentes ortæ sunt Abrahamo tres. *Sabæa*, sive Æthiopica. *Madianitica*, sub quæ censentur qui sunt Æthiopibus vicini. *Exomitæ*, et illorum propinqui. *Dedanica* quoque. Porro hæc est natio, ex qua etiam fuit Jothor Moysis socer,

νβ' Ἓξ ἄχαρ αἱ τῆς Ἑστίας παρθένοι· ἱερουργοῦσαι λέγουσι καὶ αὐταὶ τὸ μέλλον, ἀσπέτῳ περιτεκμηρόμεναι (91).

νγ' Οἵ τε παρὰ τῷ Διονύσῳ διὰ Κορυβαντιῶν κορυβαντιζόμενοι.

νδ' Ἐν δὲ Κωλοφωνίῳ ἱερεὺς τοῦ Κλαρίου ὕδωρ πίνων, ἔλεγεν ἑκάστῳ περὶ οὗ καὶ ἀφῖκτο.

νε' Ἐν Δελφοῖς δὲ θεσπίζουσιν αἱ γυναῖκες ἐν τοῖς στομίοις τοῦ ὕδατος παρακαθήμεναι.

νς' Καὶ ἐν Βραχεῖ (92) δὲ πάλιν ἐξ ὑδάτων ἀτμιζόμεναι χρησμολογοῦσιν. Ἐπὶ χαρακτηρίων δὲ στάντες πληροῦνται τῶν ἀπεγχρίσεων ἔν τισι ναοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος.

νζ' Ἡ δὲ Πυθία ἐπὶ τοῦ τρίποδος ἀσχημόνως ἐπικαθημένη, διὰ τῶν γυναικείων πόρων (93) τὰς μαντικὰς εἰσκρίσεις ὑποδέχεται.

νη' Πολλὰ δὲ ἐν πλείοσι ναοῖς καὶ διὰ καμπιδῶν ψήφων (94) ἀποκρινόντων συνέστη μαντεία, τοῦ νεωκόρου τὴν ψῆφον ἐφορῶντος, καὶ ἀπὸ βιβλίου τὸν χρησμὸν ἀναγινώσκοντος. Καὶ καθὼς Πορφύριος ἐν τῇ πρὸς Ἀνέβοντά φησιν ἐπιστολῇ· *Πολλοῖς γὰρ ἀγύρτης καὶ τῷ κεχηνότι τῆς προσδοκίας ἡμῶν ἐπιθέμενος.*

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΕ'. — *Διατί οἱ Ἰουδαῖοι τὴν δευτέραν τῶν σαββάτων καὶ τὴν πέμπτην νηστεύουσιν.*

Δευτέρα σαββάτου ἐτύγχανεν εἶναι, ὅτε ὁ ναὸς ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὸ πρότερον ἐνεπρήσθη. Πέμπτη δὲ, ὅτε ὑπὸ Τίτου τὸ δεύτερον ἔπαθε. Πενθοῦσι γὰρ ἐπὶ τῇ ἐμπρήσει τοῦ ναοῦ κατὰ ταύτας τὰς δύο κατὰ πᾶν σάββατον ἡμέρας, καὶ διὰ τοῦτο νηστεύουσι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜϚ'. — *Διὰ τί οἱ Χριστιανοὶ τὴν τετράδα καὶ παρασκευὴν νηστεύουσιν.*

Τετράδι τοῦ σαββάτου Ἰούδας ὁ προδότης τὴν τοῦ διαβόλου τῆς προδοσίας ἐνέργειαν ὑπεδέξατο, τοὺς λ' χρυσοῦς παρὰ Καϊάφα καὶ Ἄννα κομισάμενος. Τῇ δὲ παρασκευῇ (95) τὴν τῆς προδοσίας πρᾶξιν ἐπετέλεσεν. Ἐν ᾗ ἡμέρᾳ καὶ τὸ κοσμοσωτήριον πάθος ὁ Κύριος ὑπέμεινε. Κατὰ δὲ τὴν τῶν δύο ἡμερῶν τούτων περίοδον ἀλλοτριοῦνται μὲν οἱ Χριστιανοὶ τῆς τοῦ διαβόλου πράξεως, οἰκειοῦνται δὲ διὰ τῶν νηστειῶν τῷ κοσμοσωτηρίῳ πάθει Χριστοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΖ'. — *Τίνα ἔθνη καὶ πόσα ἐκ τοῦ Ἀβραὰμ συνέστη.*

Πρῶτον τὸ ἐκ τῆς Ἄγαρ καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ, *Ἀγαρηνοὶ* καὶ Ἰσμαηλῖταί εἰσιν, οἱ ψευδοσαρακηνοὶ κικλησκόμενοι, ἑαυτοῖς ἐπιφημίζοντες τὴν ἀπὸ τῆς Σάῤῥας, οὐκ ὄντες ἐξ αὐτῆς, ἐπωνυμίαν.

Δεύτερον τὸ *Ἰσραηλιτικὸν*, ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, ὅς ἐστιν Ἰακὼβ, ἐπικληθεὶς δὲ, Ἰσραὴλ ὀνομαζόμενος.

Καὶ ἀπὸ Χετθούρας ἔθνη γεγόνασι τῷ Ἀβραὰμ γ', τὸ *Σαβᾶ*, ὅ ἐστι τὸ Αἰθιόπων. Καὶ τὸ *Μαδιανιτῶν*, οἵ εἰσιν οἱ πρὸς τοῖς Αἰθίοψιν. Οἱ *Ἐξομῖται*, καὶ οἱ τούτοις πρόσοικοι. Καὶ τὸ *Δεδανιτῶν*, ἔθνος δέ ἐστι τοῦτο, ἐξ οὗ καὶ Ἰόθορ, ὁ τοῦ Μωϋσέως γαμβρὸς,

(91) Ἀσβέστῳ πυρὶ τεκμηρόμεναι.
(92) Βραγχίδαις.
(93) Al. μορίων.

(94) Al. χαλκίδων καὶ ψήφων.
(95) Apud Judæos incipiebat vespere feriæ v, sole occidente.

Digitized by Google

καὶ οἱ Φαρανῖται τὴν κατοίκησιν ἔχοντες, καὶ ἄγονται πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἡ *Συρία*, ἡ *Δαμασκὸς* δέ ἐστιν αὕτη, τὸ ἔθνος αὐτῷ λελόγισται. Ἐκ γὰρ τοῦ οἰκογενοῦς αὐτοῦ, τοῦ Ἐλιέζερ, ἐξ οὗπερ ὁ Δαμασκὸς τίκτεται, καὶ αὐτὴ συνίσταται.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἡσαῦ, ὅς ἔκγονος τοῦ Ἀβραὰμ γεγόνει, τὸ Ἰδουμαῖον ἔθνος ἕτερον ἀναφαίνεται, ὃ καὶ Ἐδὼμ προσαγορεύεται. Οὐκ ἔξωθεν δὲ τῶν ἐξ αὐτοῦ φύντων ἐθνῶν, οὐδὲ τὸ *Μωαβιτῶν* καὶ *Ἀμμανιτῶν* ἔθνος ἀριθμεῖται. Ἐκ γὰρ τοῦ Λὼτ οὗτοι γενόμενοι, ὃς ἦν ἀδελφοῦ πατρὸς αὐτοῦ υἱὸς, αὐτῷ πάλιν ἐπιγράφοιντai (96).

A et Pharanitæ qui incolatum habent, deguntque ad mare Rubrum. Quin etiam et *Syria*, *Damascena* videlicet, gens est, quæ Abrahamo accepta ferri debet. Etenim ex ejus verna Eliezer, ex quo Damascus natus est, ea quoque gens originem traxit.

Ab Esau autem, qui nepos Abrahami fuit, alia orta est gens Idumæa, quæ alio vocabulo Edom appellatur. Neque tamen extra numerum gentium ab eo derivatarum putanda est gens *Moabitica* atque *Ammonitica*. Ex Lot namque isti progeniti sunt, qui fuit filius fratris ejus. Illi itaque merito adscribi possint.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΗ'. — *Τίνα ἐστὶν ἃ προεφήτευσεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος.*

Ὅσοι θέλουσιν εὐσεβῶς ζῇν, διωχθήσονται. B Καὶ, ὡς *οὐκ ἀνέξονται τῆς ὑγιοῦς διδασκαλίας οἱ πολλοί. Ἐπαναστήσονται δὲ τῇ πίστει πονηροὶ ἄνθρωποι καὶ γόητες, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, ἔχοντες τὴν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἀρνούμενοι.* Καὶ, ὅτι *χρὴ ἀπὸ τῆς πίστεως ἀποστασίαν πρῶτον ἐλθεῖν, καὶ τότε ἀποκαλυφθῆναι τὸν υἱὸν τῆς ἀνομίας, τὸν ἀντίχριστον. Ὃν ὁ Κύριος ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς δόξης αὐτοῦ.* Καὶ, ὅτι *τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν πληρουμένης, τότε καὶ ὁ Ἰσραὴλ τῆς κλήσεως τῆς σωτηρίου τεύξηται.*

CAP. CXLVIII. — *Quæ sunt Pauli apostoli vaticinia.*

Quicunque volunt pie vivere, persecutionem patientur. Et, *Non sustinebunt sanam doctrinam multi. Insurgent enim contra fidem mali homines et impostores, decipientes et decepti, habentes formam pietatis, at vim ejus abnegantes.* Et, *Oportet primum apostasiam a fide venire, et tunc revelari filium iniquitatis Antichristum. Quem Dominus interficiet spiritu oris sui, et inefficacem reddet apparitione gloriæ suæ.* Et, *Impleta vocatione gentium, tunc ipsummet Israelem salutaris vocationis futurum compotem* [88].

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΘ'. — *Τίνα ἐστὶν ἃ προεφήτευσεν Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής.*

Ὡς ἀποστήσονται πολλοὶ τῆς πίστεως, προεγνω- C σμένοι παρὰ τῷ Θεῷ μὴ εἶναι τῆς πίστεως. Ὡς Ἀντίχριστος ἐλεύσεται, Ἀντιχρίστων καὶ τῶν νῦν αἱρετικῶν παρ' αὐτοῦ κεκλημένων, οἵ καί εἰσιν οὗτοι πολλοί. Καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει αὐτοῦ, περὶ ἑπτὰ πληγῶν ἐπερχομένων τῷ κόσμῳ πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἀκήκοε. Καὶ ὡς ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τοῦ δράκοντος, ὅ ἐστιν ὁ διάβολος, εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκδιωχθήσεται, ποταμὸν ἐπιφέροντος αὐτῇ, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐπικλύζοντος αὐτὴν, ὃ καὶ ἔστιν ἐκ τῆς αἱρέσεως, καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου κατ' αὐτῆς ὁρμή· καὶ ὡς Κύριος ἀθρόως ἥξει μετὰ τῆς οὐρανίου στρατιᾶς αὐτοῦ, τὴν ἀναίρεσιν τῆς δυσσεβείας ποιούμενος, καὶ τὴν βασιλείαν τοῖς ἁγίοις τὴν αἰώνιον ἀποδιδούς.

CAP. CXLIX. — *Quæ sunt Joannis Evangelistæ vaticinia.*

Multos desciturosa fide, præcognitos apud Deum, quod ex fide non sint. Venturum Antichristum: Antichristis vocatis ab eo etiam hæreticis præsentibus, qui quidem sunt multi. In sua quoque Apocalypsi audivit de septem plagis mundo obventuris ante Christi adventum. Ecclesiam a dracone, diabolo scilicet, in desertum persecutionem laturam, infundente ei flumen ex ore suo illam inundante: quod innuit impetum contra illam ab hæresibus et Antichristo provenientem. Dominum repentino venturum cum cœlesti exercitu suo, ad faciendam internecionem impietatis, dandumque sanctis regnum æternum

D **ΚΕΦΑΛ. ΡΝ. — *Πόσοι χρόνοι εἰσὶν ἀπὸ γενέσεως κόσμου, ἕως οὗ παραγέγονεν ὁ Χριστός.***

Ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως Νῶε ἔτη ,βσξβ'. Ἀπὸ τοῦ Νῶε ἕως Ἀβραὰμ ἔτη ,αιε'. Ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Ἐξόδου ἔτη υλ'. Ἀπὸ Ἐξόδου ἕως Κριτῶν ἔτη ϟε'. Ἀπὸ Κριτῶν ἕως Ἡλεὶ καὶ Σαμουὴλ ἔτη υϟ'. Ἀπὸ Σαμουὴλ ἕως ἀρχῆς βασιλείας ἔτη ϟ'. Βασιλειῶν ἕως αἰχμαλωσίας λαοῦ ἔτη υϟ'. Βασιλείας Μακεδόνων ἔτη τ' ἕως ὀκτωκαιδεκαετοῦς Ὀκταουΐου Αὐγούστου. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς γεννᾶται ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἔτει μγ' τῆς Ὀκταουΐου

CAP. CL. — *Quot anni sunt a creatione mundi usque ad Christi adventum.*

Ab Adam ad Noe, sunt anni MMCCLXII. A Noe ad Abraham, anni MXV. Ab Abraham ad Exitum, anni CCCCXXX. Ab Exitu usque ad Judices, anni XCV. Ab Judicibus usque ad Heli et Samuel, anni XD. Ab Samuel usque ad initia regni, anni XC. Anni regnorum usque ad captivitatem populi, sunt XD. Regni Macedonum, anni CCC, usque ad decimum octavum annum Octavii Augusti. At Dominus noster Jesus Christus nascitur in Bethlehem Judææ,

[88] Rom. XI.

(96) Ἐπιγράφοιντο, vel ἐπιγράφονται.

Digitized by Google

anno XLIII imperii Octavii, ita ut sint alii anni XXV. Universim colliguntur ab Adam ad Salvatoris nativitatem anni MMMMMD.

CAP. CLI. — *Quot quibusve nominibus prædixerunt sanctæ Scripturæ vocandum Dominum ubi inter homines apparuisset.*

Moyses prophetam eum vocat : *Et prophetam vobis excitabit Dominus*, inquiens, *ex vobis, ut me.*

Vates vel invitus prædixit eum stellam apparitturum : *Orietur*, inquiens, *stella in Jacob.*

Angelus interrogatus a Manoe judice, quodnam vocaret nomen visi Salvatoris, inquit ad illum : *Ut quid interrogas nomen meum? et ipsum est mirabile.*

David Christum prænominavit illum in psalmo secundo : et in XV, Sanctum : in XXIII Dominum virtutum et regem gloriæ : in XXVII autem Verbum Dei, quod cœlos firmavit. In XLIV, Deum unctum per dilectionem justitiæ, et odium iniquitatis. In XLVIII, hominem redemptorem, at non fratrem hominum. In LXVII autem, *Iter facite*, inquit, *ei qui ascendit in cœlum cœli ad orientem : Dominus nomen ei.* Quod Aquilas edidit per *Jah appellatio illius* [8]. Et in LXXI, vaticinatus fore, ut regnum illius et justum judicium manifestandum foret, Salomonem illum appellandum fuisse in titulo posuit. Quin imo alicubi lumen etiam et veritatem dixit : *Emitte lumen tuum et veritatem tuam* [9]. Et alio loco, *Lapidem reprobatum, qui quidem factus sit in caput anguli* [1]. Quin et Dei sapientiam prædixit illum : *Universa*, inquiens, *in sapientia fecisti.*

Et in Cantico canticorum *Salomon* sponsum illum nuncupavit, et fratrem, et fratris filium, et botrum florescentem, florem campi, malum inter arbores, salientem in montes, album, fulvum, electum ex decem millibus, Salomonem, ducem.

Et in libris ejus sapientialibus, dicit eum *Eithiel*, quod est, æqualis Deo. Filium item Dei : *Ait enim vir Eithieli.* Et iterum : *Quod nomen filio ejus* [2]?

Isaias autem nasciturum eum ex virgine prædicens, Emmanuel ipsum vocandum ait. Et iterum aliis nominibus natum appellavit. *Voca*, inquit, *nomen ejus, Cito manubias collige, festinanter prædator.* Ac rursum, natum in signum salutis mundi puerum, vocari dixit *magni consilii angelum, admirabilem, consiliarium, auctorem pacis, potestate valentem, Deum fortem, patrem futuri sæculi* [3]. Itemque, animam pro nihilo reputatam, abominabilem gentis, servum potestatem obtinentium, ovem, agnum subrummum, radicem de terra invia, virgam e radice Jessæ, florem e radice ascendentem, lapidem probationis, lapidem angularem, pretiosum, funda-

A βασιλείας, ὡς εἶναι ἄλλα ἔτη κε'. Ὁμοῦ δὲ πάντα συνάγεται ἐπὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος γέννησιν ἀπὸ Ἀδὰμ ἔτη ͵εφ' (57).

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΑ'. — *Πόσοις καὶ ποίοις ὀνόμασι προηγορεύετο διὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν ὁ Κύριος ἐν ἀνθρώποις ἐμφανησόμενος κληθήσεσθαι.*

Μωϋσῆς προφήτην αὐτὸν καλεῖ, *Καὶ προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος*, λέγων, *ἐκ τῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ.*

Ὁ μάντης ἄκων ἄστρον αὐτὸν ἀναφανήσεσθαι προηγόρευσεν, *Ἀνατελεῖ*, λέγων, *ἄστρον ἐν Ἰακώβ.*

Ὁ ἄγγελος ἐρωτώμενος ὑπὸ Μανωὲ τοῦ κριτοῦ, τί τὸ ὄνομα καλέσει τοῦ ἐπιφαινομένου Σωτῆρος, φησὶ πρὸς αὐτόν· *Ἵνα τί ἐρωτᾷς τὸ ὄνομά μου; καὶ*

B *αὐτό ἐστι θαυμαστόν.*

Δαβὶδ Χριστὸν αὐτὸν προεῖπεν ἐν δευτέρῳ ψαλμῷ· ἐν δὲ ιε', Ὅσιον· ἐν κγ', Κύριον τῶν δυνάμεων, καὶ βασιλέα τῆς δόξης· ἐν δὲ λβ', Λόγον Θεοῦ τοὺς οὐρανοὺς στερεώσαντα· ἐν μδ', Θεὸν χριόμενον δι' ἀγάπην δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας μῖσος· ἐν μη', ἄνθρωπον λυτρωτὴν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφὸν ἀνθρώπων· ἐν δὲ ξζ' *Ὁδοποιήσατε*, φησὶ, *τῷ ἐπιβεβηκότι τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολάς· Κύριος ὄνομα αὐτῷ.* Ὅπερ ὁ Ἀκύλας ἐξέδωκε διὰ τοῦ, *Ἰὰ ἡ ὀνομασία αὐτοῦ.* Ἐν δὲ οα', τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δικαίαν κρίσιν ἐμφαίνεσθαι προφητεύων, Σαλομῶνα αὐτὸν κεκλῆσθαι ἐπέγραψε. Φῶς δὲ καὶ ἀλήθειαν ἀλλαχοῦ τέ φησιν· *Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου·* καὶ ἐν ἄλλῳ, λίθον ἀποδεδο-

C κιμασμένον, καὶ τοῦτον γενόμενον εἰς κεφαλὴν γωνίας· καὶ σοφίαν Θεοῦ προεῖπεν αὐτὸν, *Πάντα*, λέγων, *ἐν σοφίᾳ ἐποίησας.*

Ἐν δὲ τῷ Ἄσματι τῶν ᾀσμάτων *ὁ Σαλομῶν* νυμφίον αὐτὸν κέκληκε, καὶ ἀδελφὸν, καὶ ἀδελφιδὸν, καὶ βότρυν κυπρίζοντα, ἄνθος πεδίου, μῆλον ἐν ξύλοις, πηδῶντα ἐπὶ τὰ ὄρη, λευκὸν, πυῤῥὸν, ἐκλελεγμένον ἀπὸ μυριάδων, Σαλομῶνα, ἡγούμενον.

Ἐν δὲ τοῖς σοφοῖς αὐτοῦ λόγοις, *Ἐlθιὴλ* αὐτὸν καλεῖ, ὅ ἐστιν ἴσος Θεῷ· καὶ Υἱὸν Θεοῦ· *Φησὶ γὰρ ἀνὴρ τῷ Ἐlθιὴλ·* καὶ πάλιν· *Τί ὄνομα τῷ υἱῷ αὐτοῦ;*

Ἡσαΐας δὲ τικτόμενον αὐτὸν ἐκ παρθένου προκηρύττων, Ἐμμανουὴλ αὐτὸν καλεῖσθαι ἔφη. Καὶ πάλιν ἄλλοις ὀνόμασι τεχθέντα προσηγόρευσε. *Κάλε-*

D *σον*, φησὶ, τὸ ὄνομα *αὐτοῦ, Ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον·* καὶ πάλιν, τὸ τεχθὲν ἐπὶ σημείῳ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας παιδίον, καλεῖσθαι ἔφη *μεγάλης βουλῆς ἄγγελον, θαυμαστὸν, σύμβουλον, ἄρχοντα εἰρήνης, ἐξουσιαστὴν, Θεὸν ἰσχυρὸν, Πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος·* καὶ πάλιν, ἐξουδενωμένην ψυχὴν, βδελυκτὸν ἔθνους, δοῦλον ἐξουσιαζόντων, πρόβατον, ἀμνὸν τυθιζόμενον, ῥίζαν ἀπὸ γῆς ἀβάτου, ῥάβδον ἐκ ῥίζης Ἰεσσαὶ, ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀνιὸν, λίθον δοκιμαστικὸν, λίθον

[8] Psal. LXVII, 34. [9] Psal. XLII, 3. [1] Psal. CXVII, 22. [2] Prov. XXX, 1, 4. [3] Isa. IX, 6.

(57) Nec numeri hic dati efficiunt modo 5590, nec tantum annos 5500, sed 5508, computant vulgo Græci, nisi in æra historica Africani. Quare numeri hic corrupti censendi sunt.

Digitized by Google

γωνιαῖον, ἔντιμον, θεμέλιον. Καὶ πάλιν φῶς αὐτὸν καλεῖ, *Φωτίζου* λέγων, *Ἱερουσαλήμ· ἥκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκε.* Καὶ πάλιν Σωτῆρα αὐτὸν ὀνομάζει, *Εἴπατε*, λέγων, *Τῇ θυγατρὶ Σιών· Ἰδοὺ ὁ Σωτήρ σοι παραγέγονε.* Καὶ Θεὸν αὐτὸν ἀνακηρύττει λέγων ταῖς πόλεσιν Ἰούδα· *Ἰδοὺ ὁ Θεὸς ὑμῶν, ἰδοὺ Κύριος ἔρχεται ἐν κράτει ἰσχύος, καὶ τὸ ἔργον ἑκάστου εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.*

Ἱερεμίας δὲ *Ἰωσεδὲκ* αὐτὸν, ὅ ἐστι, *Θεὸς δίκαιος*, καλεῖσθαι προηγόρευε· καὶ Δαβὶδ αὐτὸν προεῖπε, πρὸς ἐπιστρέφειν καὶ σώζεσθαι τὸν λαόν φησι.

Ἰεζεκιὴλ δὲ, Θεὸν ἐρχόμενον αὐτὸν εἰς τὸ ποιμαίνειν καὶ σώζειν τὰ ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ λαοῦ προλέγων, Δαβὶδ ὁμοίως κέκληκε.

Καὶ *Δανιὴλ*, ὡς Υἱὸν ἀνθρώπου ἐπὶ τὸ κρίνειν τὰ πάντα ἐρχόμενον αὐτὸν ὁρᾷ.

Ὠσηὲ δὲ, τὸν εἰς τύπον τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς πορνευσάσης συναγωγῆς υἱὸν αὐτῷ τικτόμενον, Ἰεσραὴλ, ὅ ἐστι, *σπορὰ Θεοῦ*, προσαγορεύεσθαι κελεύεται.

Μιχαίας δὲ γεννώμενον αὐτὸν ἐν τῇ Βηθλεὲμ προλέγων, Ἡγούμενον ὠνόμασεν, ἔχοντα τὴν πρὸ αἰώνων ἔξοδον.

Καὶ *Ζαχαρίας* πάλιν, τὸν ἐρχόμενον Σωτῆρα τοῦ λαοῦ, Ἀνατολὴν ἔχειν ὄνομα ἔφη· καὶ νομέα, καὶ Θεοῦ σύμφυλον ἄνδρα αὐτὸν καλεῖ, ῥομφαίας κατ' αὐτοῦ ἐγειρομένης.

Ἰησοῦν δὲ αὐτὸν Σωτῆρα κόσμου τικτόμενον, *Γαβριὴλ* ὁ ἄγγελος εὐαγγελιζόμενος τὴν γέννησιν αὐτοῦ, πρὸς τὴν Παρθένον καλεῖσθαι μόνος ἔφησεν. Ὅπερ ὄνομα ἐσημαίνετο ἐν τῷ μυστικῷ καὶ ἀῤῥήτῳ ὀνόματι, τῷ ἐν τῇ στεφάνῃ τῆς ἱερᾶς κιβωτοῦ ἐπιγεγραμμένῳ· διὰ τοῦ, *τὸ ἰῶδ* καὶ *ἦδ*, σημαινομένου, ὅ ἐστι, δέκατον καὶ ὄγδοον, σαφῶς ὑποδηλουμένου τοῦ ἁγίου Ἰησοῦ, τοῦ Κυρίου τῆς δόξης ὀνόματος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΒʹ — *Αἱ δέκα ἐπιφάνειαι* (98) *τοῦ Κυρίου τοῖς ἰδίοις γενόμεναι, μετὰ τὸ ἐκ νεκρῶν αὐτὸν ἐγερθῆναι.*

Πρῶτον ταῖς περὶ τὴν Μαρίαν ἐν τῷ μνημείῳ.

βʹ. Τῷ Κηφᾷ μόνῳ, ὡς καὶ ὁ Παῦλος ἔφη· *Ἔπειτα ὤφθη Κηφᾷ.*

γʹ. Τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, τοῖς μαθηταῖς, τοῦ Θωμᾶ μὴ παρόντος, τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων.

δʹ. Τοῖς περὶ Κλεόπαν ἀπιοῦσιν εἰς τὴν Ἐμμαὼ, ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

εʹ. Παρόντος τοῦ Θωμᾶ, καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν, ὅτε καὶ τὸν Θωμᾶν ἐκάλει τὰς χεῖρας καὶ πλευρὰν ψηλαφήσαντα (99).

ϛʹ. Ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῆς θαλάσσης Τιβεριάδος, ἐν τῇ ἄγρᾳ τῶν ρνγʹ ἰχθύων.

ζʹ. Τοῖς πεντακοσίοις ἐφάπαξ, κατὰ τὸν Παῦλον.

[ηʹ. *Τῷ Ἰακώβῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν Παῦλον.* (1).]

mentum. Atque iterum lucem illum appellat: *Illuminare*, inquiens, *Jerusalem; venit enim lux tua, et gloria Domini super te exorta est* [94]. Alio loco Salvatorem illum nominat, *Dicite*, inquiens, *filiæ Sion, Ecce Salvator tuus adest* [95]. Quin et Deum illum deprædicat dicens urbibus Juda: *Ecce Deus vester, ecce Dominus venit in potestate roboris, et opus cujusque in faciem ejus* [96].

Jeremias vero *Josedecum* [97] illum, quod est, Deus justus, vocandum prædixit. Quin et Davidem illum prænominavit, ad convertendum et salvandum populum.

Ezechiel autem, ipsum Deum venientem ad pascendum et salvandum oves populi quæ perierant prædicens, Davidem similiter vocavit [98].

Daniel quoque, videt illum tanquam Filium hominis venientem ad judicandum omnia.

Osee vero, filium sibi natum in typum Salvatoris ex fornicante synagoga, vocare jubetur *Jesrael*, quod significat, *semen Dei*.

Michæas autem vaticinatus eum nasciturum in Bethlehem, Ducem nuncupavit, habentem processionem ante sæcula.

Et *Zacharias* ibidem, venientem Salvatorem populi, Orientem habere nomen dixit; et pastorem, et Dei contribulem hominem ipsum appellat, phramea adversus eum excitata.

Jesum porro illum Salvatorem mundi nasciturum, *Gabriel* angelus qui nuntiavit nativitatem ejus, apud Virginem solus vocari asseruit. Quod nomen innuebatur mystico atque ineffabili nomine illo, quod inscriptum erat coronæ arcæ sacræ; per significationem *jod* et *hed*, id est per decimum elementum I. et octavum H. subindicato sapienter nomine sancto Jesu, Domini gloriæ.

CAP. CLII. — *Decem apparitiones Domini suis factæ, postquam ille e mortuis surrexit.*

Primo Mariæ et sociis ad monumentum.

2. Cephæ soli, ut et Paulus perhibet inquiens: *Deinde visus est Cephæ.*

3. Clausis januis visus est discipulis, non præsente Thoma, feria prima hebdomadæ.

4. Iis qui cum Cleopha abibant in Emmao, in fractione panis.

5. Thoma præsente, ac reliquis discipulis, quando quoque Thomam vocavit, ut manus et latus palparet.

6. In Galilæa maris Tiberiadis, in captura CLIII piscium.

7. Quingentis simul, secundum Paulum.

[8. *Jacobo, secundum eumdem Paulum.*]

[94] Isa LX, 1. [95] Isa. LXII, 12. [96] Isa. XL, 9 *seqq.* [97] Jerem. XXIII, 6. [98] Ezech. XXXIV,

(98) Photius in *Amphilochianis*, interrog. 146, undecies visum Christum docet.

(99) Forte ψηλαφήσαντα.

(1) Quæ hic uncinis includuntur Latine exstant in versione Fabricii. Græca proinde exciderunt vitio typog.

Digitized by Google

9. In monte in Galilæa, ubi præcepit illis Dominus, juxta Matthæum [**].

10. In monte Olivarum, quum in cœlos ascendit.

CAP. CLIII. — *Quoties postquam in cœlum rediit, apparuit Dominus discipulis suis.*

Primum Stephano protomartyri interempto ab Judæis, quum aperti sunt cœli.

2. Paulo ingredienti Damascum, ut sanctos volebat abducere vinctos.

3. Paulo in Jerusalem, quando apparens ei dixit: *Ne timueris, Paule; sicut enim testimonium perhibuisti de me in Jerusalem, ita oportet ut Romæ quoque perhibeas.*

4. Jacobo justo, ut Hegesippus et Clemens narrant, quando adductus est ab Judæis in pinnaculum templi, ut diceret, quæ esset porta Jesu.

CAP. CLIV. — *Quot idola coluit populus, relicto Dei veri cultu.*

Primo caput bovis, quod in deserto fecit Aaron.

2. Initiatus Beel Phegor idolo Madianitarum. Postea Phegor abominationi Judæorum: Babalæ atque Astartibus, deabus Sidoniorum: Dagoni et Muscæ, diis Accaron: Molocho, et Chamos idolo Moab.. Thamuzum quoque, qui est Adonis, lamentatæ sunt mulieres in templo, et in ædibus suis coluerunt: itemque solem in collibus et nemoribus, mactantes eis.

3. Achaz rex Juda coluit etiam deos Damasci. Manasse vero etiam divinaculos et ventriloquos, sculptas quoque imagines et altaria dæmoniis in templo Hierosolymitano constituit; et per ignem traduxit liberos suos. At populus qui Israelis nomine censetur, facta apostasia ab Jerusalem, coluit juvencas, quas erexit Jeroboam in Bethel et Dan.

CAP. CLV. — *Quinam firmissimas amicitias servavere.*

David rex, et Jonathan filius Saul. Abessalom, et Jacob. Achab rex Israel, et Josaphat rex Juda.

CAP. CLVI. — *Quis rationalem in bruti animam mutavit.*

Nabuchodonosor Babylonius, punitus annos VII, propter jactantiam.

Saul, qui justos ac bonos mores, propter invidiam contra David, in injustos atque malos mores mutavit.

Judas ad discipulatum vocatus, et propter avaritiam factus proditor.

Nicolaus qui unus fuit ex septem diaconis, et in hæresim lapsus est.

[**] Matth. XXVIII, 16.

(2) Euseb. *H. E.* lib. II, cap. 23.

(3) Forte κληδ.

θ'. Εἰς τὸ ὄρος ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Κύριος, κατὰ τὸν Ματθαῖον.

ι'. Εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνερχόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΓ'. — *Ποσάκις μετὰ τὴν εἰς οὐρανὸν ἐπάνοδον, ὁ Κύριος τοῖς ἰδίοις ὤφθη μαθηταῖς.*

Πρῶτον Στεφάνῳ τῷ πρωτομάρτυρι ἀναιρουμένῳ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν οὐρανῶν ἀνοιχθέντων.

β'. Παύλῳ εἰσιόντι εἰς Δαμασκὸν, ἐν τῷ τοὺς ἁγίους δεσμίους ἐθέλειν ἄγειν.

γ'. Τῷ Παύλῳ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὅτε ἐπιφανεὶς αὐτῷ ἔφη· *Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὕτως σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.*

δ'. Ἰακὼβ τῷ δικαίῳ, ὡς Ἡγήσιππος καὶ Κλήμης ἱστοροῦσιν (2), ἀναχθέντι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, εἰς τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, ἵνα εἴπῃ τίς ἡ θύρα τοῦ Ἰησοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΔ'. — *Πόσα εἰδωλεῖα ἐσεβάσθη ὁ λαὸς, τὸν Θεὸν καταλείψας.*

Πρῶτον τὸ βούκρανον, ὃ ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἀαρὼν ἐποίησεν.

β'. Τελεσθεὶς τῷ Βεὲλ Φεγὼρ εἰδώλῳ Μαδιανιτῶν· ἔπειτα τῷ Φεγὼρ βδελύγματι τῶν Ἰουδαίων, τῇ Βαὰλ καὶ ταῖς Ἀστάρταις, θεαῖς Σιδωνίων· τῷ Δαγὼν καὶ τῇ Μυίᾳ, θεοῖς Ἀκκαρών· τῷ Μωλὼχ, τῷ Χαμὼς εἰδώλῳ Μωάβ· καὶ τὸν Θαμοὺζ, ὅς ἐστιν ὁ Ἄδωνις, ἐθρήνουν αἱ γυναῖκες ἐν τῷ ναῷ, καὶ τοῖς οἴκοις αὐτῶν ἐσεβάσθησαν, καὶ τὸν ἥλιον ἐν τοῖς βουνοῖς καὶ τοῖς δάσεσι, θύοντες αὐτοῖς.

γ'. Ἀχὰζ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα, καὶ τοῖς Δαμασκοῦ θεοῖς ἐλάτρευσε. Μανασσῆ δὲ καὶ κλειδωνιστὰς (3) καὶ ἐγγαστριμύθους, καὶ γλυπτὰ καὶ βωμοὺς τοῖς δαίμοσιν ἐν τῷ ναῷ Ἱερουσαλὴμ ἐνέστησε, καὶ ἐν πυρὶ διῆγε τὰ τέκνα αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰσραὴλ ἀποστὰς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ταῖς δαμάλεσιν ἃς ἔστησεν ὁ Ἱεροβοὰμ ἐν τῇ Βεθὴλ καὶ ἐν τῇ Δὰν, ἐλάτρευσεν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΕ'. — *Τίνες βεβαιοτάταις φιλίαις ἐχρήσαντο.*

Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς, καὶ Ἰωνάθαν, ὁ τοῦ Σαοὺλ υἱός· ὁ Ἀβεσσαλὼμ καὶ Ἰακὼβ (4). Ἀχαὰβ, ὁ τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεὺς, καὶ Ἰωσαφὰτ, ὁ τοῦ Ἰούδα.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝϚ'. — *Τίς μετέβαλεν εἰς θηρίον τὴν ψυχήν.*

Ναβουχοδονόσορ, ὁ Βαβυλώνιος, τιμωρηθεὶς ἐπ' ἀλαζονείᾳ, ἔτη ζ'.

Σαοὺλ, ἐκ δικαίου καὶ ἀγαθοῦ τρόπου, διὰ φθόνον τὸν κατὰ τοῦ Δαβὶδ, εἰς ἄδικον καὶ φαῦλον μετέβαλε τρόπον.

Ἰούδας, κληθεὶς εἰς μαθητείαν, καὶ διὰ φιλαργυρίαν προδότης γενόμενος.

Νικόλαος, ἐκ τῶν ἑπτὰ διακόνων γεγονὼς, καὶ εἰς αἵρεσιν ἐκτραπείς.

(4) Forte Ἰωὰβ ex II *Reg.* XIV.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΖ'. — *Τίνες ἐκ φαύλων ἀγαθοὶ γεγόνασι.* A

Ματθαῖος ἐκ τελώνου ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς γενόμενος. *Ζαχαῖος* καταλείψας τὸ τελωνεῖον, καταδικάσας ἑαυτὸν, τετραπλάσια ἃ ἠδίκησεν ἀποδοὺς, καὶ οὕτω τὸν Κύριον δεξάμενος. *Παῦλος* ἐκ διώκτου κήρυξ τῆς πίστεως γενόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΗ'. — *Τίς μακρόβιος μετὰ Μωϋσέα ἐγένετο.*

Ἰωδαὲ ἀρχιερεὺς, ὁ τὴν Γοδολίαν ἀποκτείνας, ζήσας ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτη.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΘ' — *Τίνες λέοντας χερσὶν ἀνεῖλον.*

Σαμψὼν ὁ Ναζωραῖος· Δαβὶδ, ὅτε τὰ τοῦ πατρὸς ἔνεμε ποίμνια. Βαναίας ὁ τοῦ Ἰωὰβ, τοῦ Δαβὶδ στρατηγός. B

ΚΕΦΑΛ. ΡΞ' — *Τίνες ὑπὸ λεόντων ἀνῃρέθησαν.*

Ἰαὼδ ὁ προφήτης, ὁ τὸ σημεῖον εἰς τὴν Βεθὴλ δοὺς, τὴν τοῦ θυσιαστηρίου διάῤῥηξιν. *Ὁ Ἄνθρωπος* ὁ κελευσθεὶς πατάξαι τὸν προφήτην, τὸν βουλόμενον δεῖξαι ἑαυτὸν τετραυματισμένον τῷ Ἀχαὰβ, καὶ μὴ ὑπακούσας· οἱ κατοικισθέντες μετὰ τὴν τοῦ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίαν *Βαβυλώνιοι* εἰς Σαμάρειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞΑ'. — *Τίνες ἐπὶ ἱεροσυλίαις ἀνῃρέθησαν.*

Ἀχὰρ ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἐπὶ τοῖς ἀναθήμασι τῆς Ἱεριχῶ. *Ὀφνὶ* καὶ *Φινεὲς* οἱ τοῦ Ἠλεὶ, ἐπὶ τὸ ἑαυτοῖς ἀπάρχεσθαι τὰ ἱερεῖα. *Ἀνανίας* καὶ *Σαπφεῖρα* ἡ τούτου γυνὴ, ἐπὶ τῷ μέρη τινὰ τιμῆς ἀγροῦ C προσάγειν, ἐθέλειν δὲ τὴν ἀποστολικὴν πολιτείαν ἀπατᾷν, ὡς ὅλην τοῦ ἀγροῦ τὴν τιμὴν μὴ προσενέγκαντας.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞΒ'. — *Τίνες εἰς λάκκους εἰς τὸ ἀναιρεθῆναι ἐβλήθησαν.*

Ἰωσὴφ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. *Ἱερεμίας* ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ λαοῦ. *Δανιὴλ* ὑπὸ Περσῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞΓ'. — *Τίνες δίκας ἔδοσαν πλημμελήσαντες.*

Κάϊν ἀποκτείνας τὸν ἀδελφὸν, εἰς ἕβδομον γενεὰν παραλυθείς· *Σοδόμων* αἱ πόλεις καταφλεχθεῖσαι διὰ τὴν τῆς φύσεως παραχάραξιν. Χαναναῖοι καὶ Ἀμοῤῥαῖοι τῶν οἰκείων ἐκβληθέντες διὰ τὴν εἰδωλολατρείαν· *Φαραὼ* καὶ οἱ Αἰγύπτιοι θείοις ἐναντιούμενοι D σημείοις, εἰς τὸν βυθὸν συσχεθέντες. *Σαοὺλ* ἐν πολέμῳ πεσὼν ἅμα τοῖς οἰκείοις, καὶ τοῖς Γαβαωνίταις ἐκδεδομένων τῶν υἱῶν αὐτῶν εἰς ἐξιλέωσιν. *Ἡ τοῦ Βενιαμὶν* φυλὴ, ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ τῆς γυναικὸς τοῦ Βηθλεεμίτου. *Ἡ Βαβυλὼν* ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ ἐγερθεῖσα, εἰς ἐρημίαν ἐκδοθεῖσα. *Ἄχαρ* ἱεροσυλήσας· Ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ *Σάββατον* βεβηλώσας ἐπὶ τῇ τῶν ξύλων συλλογῇ· ὁ Θεὸν ἐν τῇ μάχῃ *βλασφημήσας* κατὰ τὴν ἔρημον. *Οἱ τοῦ Ἠλεὶ παῖδες*, τῆς ἱερωσύνης μετὰ τιμωρίας καταλυθέντες. *Σεδεκίας* ἐκτυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου. *Ὁ λαὸς ὁ Ἰουδαίων*, ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπαναστάσει, τὴν ἔτι κατέχουσαν αὐτὸν ὑπομένων μετὰ ἀναισθησίας αἰχμαλωσίαν.

CAP. CLVII. — *Quinam mali cum essent, probi evaserunt.*

Matthæus ex publicano apostolus factus et evangelista. *Zachæus*, qui reliquit telonium, seipsumque damnavit in quadruplam restitutionem eorum, quæ injuste fraudaverat, atque deinceps Dominum suscepit. *Paulus* ex persecutore effectus præco fidei.

CAP. CLVIII. — *Quis longævissimus post Moysen fuit.*

Jodae pontifex, qui Godoliam interfecit, vixitque annos centum et triginta.

CAP. CLIX. — *Qui sunt, qui leones manibus occiderunt.*

Samson Nazіræus. David, quando pascebat oves patris sui. *Banajas* filius Joab, idemque dux Davidis.

CAP. CLX. — *Quinam a leonibus interfecti fuerunt.*

Jaod propheta, qui signum in Bethel edidit, altaris nempe destructionem. *Vir ille*, qui jussus est percutere prophetam, qui volebat ostendere se vulneratum Achabo, nec obtemperavit. *Babylonii* qui colonia deducti sunt in Samariam, postquam Israel captivus abductus fuit.

CAP. CLXI. — *Quinam propter sacrilegia interfecti sunt.*

Achar tempore Jesu Nave, propter anathemata Jerichuntis. *Ophni* et *Phinees*, filii Heli, propterea quod partes victimarum sibi primo usurpabant. *Ananias* et *Sapphira* ejus uxor, qui partes quasdam pretii agri attulerunt, sed volebant decipere apostolicam politiam; quippe qui non integrum agri pretium attulerunt.

CAP. CLXII. — *Quinam in foveas ad certam mortem projecti sunt.*

Joseph a fratribus. *Jeremias* a principibus populi. *Daniel* a Persis.

CAP. CLXIII. — *Quinam pœnas luerunt suorum criminum.*

Cain qui fratrem suum interfecit, in septima generatione e medio sublatus. *Sodomitarum* civitates subversæ ob præposterum naturæ usum. *Chananæi* et Amorrhæi de sedibus suis ejecti propter idololatriam. *Pharao* et *Ægyptii* renitentes prodigiis divinis, et in profundum submersi. *Saul*, qui in bello cecidit cum suis, traditis liberis ejus Gabaonitis in placationem. *Benjamitica* tribus propter enormem libidinem cum uxore viri Bethlehemitæ. *Babylon*, quæ ob regnum elata, in desertum redacta fuit. *Achar* sacrilegus. Qui *Sabbatum* profanavit in deserto per collectionem lignorum. *Qui blasphemavit* Deum in rixa quam iniit in deserto. *Filii Heli*, qui in pœnam privati sunt sacerdotio. *Sedecias* cæcatus a rege Babylonis. *Judaicus populus* propterea quod Salvatorem inique persecutus sit, sustinet adhuc insensibiliter captivitatem, quæ illum premit.

Digitized by Google

CAP. CLXIV. *Quinam peccatores misericordiam sunt consecuti.* A

Fratres Joseph, qui cum vendiderunt, attamen ab eo sunt enutriti. *David* qui seipsum humiliavit propter patrata scelera, atque prolixe reatum suum confessus est. *Salomon*, qui templa idolis gentium ædificavit, attamen propter patrem David non est punitus. *Manasses* ductus in captivitatem, et ad Deum conversus, atque idcirco in patriam revocatus. *Joacim* a vinculis solutus, honestatusque regio honore a principe Babylonis. *Latro*, qui in cruce Christum confessus est, et viam ad paradisum invenit. *Paulus* apostolus, qui persequebatur Ecclesiam, et in præconium missus est fidei Christi, cui bellum moverat. *Ecclesia* quæ est ex gentibus, quæ tot sceleribus nihil obstantibus misericordiam B est consecuta, et per fidem Christi perfectæ justificationis munere donata.

CAP. CLXV. — *Quinam cum sibi eximium quid facere viderentur, eo ipso a scopo aberrarunt.*

Is qui apud David jactabatur se Saulum occidisse, atque ad illum attulit regni insignia, tanquam regno ad illum pertinente; hic interfici jussus est ab ipsomet Davide. *Rachaab* et *Banajas*, filii Remmon, qui Memphibosthe filii Saul caput ad David afferentes, atque rati magnum apud eum contulisse beneficium, propter quod et commendandos sese sperabant, eo ipso interfecti sunt. *Oza*, qui inclinatam Arcam ad se attraxerat, ut ne effunderetur de curru, et repente mortuus est. *Qui* jussus C est a propheta Michæa illum cædere, neque ob verecundiam cecidit, interfectus est a leone. *Pharisæus*, qui propter suam justitiam adversus publicanum gloriabatur.

CAP. CLXVI. — *Quæ et quot gentes subinde contra sacra loca insurrexerunt, atque divinitus immissas pœnas sustinuerunt.*

Gog et *Magog*, nempe Scythæ : *Mosoch*, seu Illyrii : *Thobel*, vel Thessali : *Gomer*, seu Galatæ : *Thogorma* aut Armenii : ex *Sabæis*, Arabes, qui sunt primi Indorum : *Tharsis*, seu Afri : *Chus* aut Æthiopes : *Phud*, seu Libyes : *Phares*, sive Persæ.

CAP. CLXVII. — *Virtutes lapidum in zona pontificis positorum.*

Jaspis, adulterium avertebat. *Sapphirus*, oculis D fulgentissima lampas. *Chalcedonius*, sobrietatis conciliator. *Smaragdus*, dæmonum averruncus : *Sardonix*, ignibus micans. *Sardius*, *Chrysolithus*, dolores oculorum sanant. *Beryllus*, tristitiæ medetur. *Topazius*, *Chrysoprasus*, *Hyacinthus*. *Amethystus*, ebrietatem arcens. *Anthrax*, *Achates*, *Ligurius*, *Onychinus*.

Finis hic est librorum Joseppi,
Argumenta quinque libellorum habens.
Finem dedi ultimo versui.
Auctori bonorum Deo sit gratia,
Qui terminum dedit mihi verba scribendi,
In laudem et gratiarum actiones Verbi ejus.

(5) Confer Epiphan. *De gemmis*.
(6) Forte λαμπάς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞΔ'. — *Τίνες πλημμελήσαντες ἐλέους τετυχήκασιν.*

Οἱ τοῦ Ἰωσὴφ ἀδελφοὶ πεπρακότες αὐτὸν, καὶ διατραφέντες ὑπ' αὐτοῦ. *Δαβὶδ* ταπεινώσας ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ πλημμελείᾳ, καὶ ἐκτενῶς ἐξομολογούμενος. *Σαλομὼν* ναοὺς τοῖς τῶν ἐθνῶν εἰδώλοις δειμάμενος, καὶ διὰ τὸν πατέρα μὴ τιμωρηθείς. *Μανασσῆς* ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἀπαχθεὶς, καὶ ἐπὶ Θεὸν ἐπιστραφεὶς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαναχθείς. *Ἰωακεὶμ* λυθεὶς ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ τιμώμενος βασιλικῇ τιμῇ ὑπὸ τὸν Βαβυλωνίου. *Ὁ Λῃστὴς* ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Χριστὸν ὁμολογήσας, καὶ τὴν εἰς παράδεισον ὁδὸν εὑράμενος. Ὁ ἀπόστολος *Παῦλος* διώκων τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κήρυξ ἧς ἐπολέμει Χριστοῦ πίστεως ἀποστελλόμενος. *Ἡ Ἐκκλησία* ἡ ἐξ ἐθνῶν, ἐπὶ ταῖς τοσαύταις πλημμελείαις ἐλεουμένη, καὶ διὰ πίστεως Χριστοῦ τῆς τελείας δικαιώσεως ἀξιουμένη.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞΕ'. — *Τίνες εἰσὶν οἱ κατορθοῦν τι δόξαντες, καὶ ἐπὶ τούτῳ διαμαρτόντες.*

Ὁ τὸν Σαοὺλ ἐπισφάξαι καυχησάμενος τῷ Δαβὶδ, καὶ κομίσας αὐτῷ τὸ τῆς βασιλείας σημεῖον, ὡς αὐτῷ προσηκούσης τῆς βασιλείας, ἀναιρεθῆναι προσταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Δαβίδ. *Ῥαχαὰβ* καὶ *Βαναίας*, οἱ υἱοὶ Ῥεμμὼν, οἱ Μεμφιβοσθὲ τοῦ υἱοῦ Σαοὺλ τὴν κεφαλὴν κομίσαντες τῷ Δαβὶδ, καὶ μεγάλην αὐτῷ δόξαντες κατατίθεσθαι χάριν, δι' ἧς καὶ ἤλπιζον εὐδοκιμεῖν, ἀναιρούμενοι διὰ τοῦτο. *Ὀζᾷ* ὁ τὴν Κιβωτὸν ἐπικλιθεῖσαν ἐπισπασάμενος πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὸ μὴ περιτραπῆναι ἀπὸ τῆς ἁμάξης, ἀποθανὼν παραυτίκα. Ὁ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ προφήτου Μιχαίου πατάσσειν αὐτὸν, καὶ δι' εὐλάβειαν οὐ πατάξας, ἀναιρεθεὶς ὑπὸ λέοντος. *Ὁ Φαρισαῖος* ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ δικαιοσύνῃ τοῦ τελώνου καταυχώμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞϚ'. — *Τίνα ἐστὶ τὰ ἔθνη καὶ πόσα τὰ τοῖς ἱεροῖς τόποις ὕστερον ἐπανιστάμενα, καὶ θεήλατον ὑπομείναντα τιμωρίαν.*

Γὼγ καὶ *Μαγὼγ*, οἵ εἰσι Σκύθαι· *Μοσὼχ*, Ἰλλυριοί· *Θωβὲλ*, Θετταλοί· *Γομὲρ*, Γαλάται· *Θεργαμὰ*, Ἀρμένιοι· *Σαβαιῶν*, Ἄραβες, οἱ πρῶτοι Ἰνδῶν· *Θαρσεῖς*, Ἄφροι· *Χοῦς*, Αἰθίοπες· *Φοὺδ*, Λίβυες· *Φρὲς*, Πέρσαι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΞΖ'. — *Αἱ δυνάμεις τῶν λίθων τῶν ἐν τῇ τοῦ ἀρχιερέως ζώνῃ ἐντιθεμένων* (5).

Ἴασπις, μοιχείας ἀποτρεπτική. *Σάπφειρος*, ὀφθαλμοῖς στιλπνωτικὴ λαμπρά (6). *Χαλκηδόνιος*, σωφροσύνης πρόσφορος. *Σμάραγδος*, δαιμόνων ἀπελαστική. Σαρδόνυξ, διαπυρσαίνουσα. *Σάρδιος*, *Χρυσόλιθος*, ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἰῶνται. *Βήρυλλος*, λύπης ἰατική. *Τοπάζιος*, *Χρυσόπρασος*, *Ὑάκινθος*, *Ἀμέθυστος*, μέθης ἀλεξητήριον. *Ἄνθραξ*, Ἀχάτης, Λιγύριος, Ὀνύχειος.

Τέρμα πυκτίδων ἐνταῦθα Ἰωσήππου,
Τὰς ὑποθέσεις τῶν πέντε βίβλων ἔχων (7).
Πέρας δέδωκα τῷ τελευταίῳ στίχῳ.
Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις.
Τῷ συμπέρασμα δόντι μοι λόγους γράφειν,
Εἰς αἶνον εὐχάριστον αὐτοῦ τοῦ Λόγου.

(7) Forte ἔχον.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ANNO DOMINI CMI

NICEPHORUS PHILOSOPHUS

NOTITIA

(OUDIN. *De Script. eccles.* tom. II, pag. 402.)

Nicephorus philosophus et orator patriarchæ Constantinopolitani, sub Antonio Caulea ejusdem sedis archiepiscopo et patriarcha vivens, his iisdem temporibus aliquanto post an. 890 floruit, scripsitque *Orationem funebrem* seu *Narrationem encomiasticam Vitæ sancti Antonii cognomento Cauleæ, patriarchæ Constantinopolitani*, qui anno Christi 891, *sub imperatore Leone Philosopho seu Sapiente*, die 12 Februarii mortuus est. Exstat hæc *Oratio* seu *Vita* apud Laurentium Surium, ut et apud Joannem Bollandum atque Henschenium, in *Actis Sanctorum* ad diem 12 Februarii, sed utrobique Latine tantum. Eadem autem *Oratio* seu *Vita* exstat Græce manuscripta, in bibliotheca Cæsarea Vindobonensi, inter manuscriptos codices historicos Græcos, cod. XI, num. 20, et quidem a folio 95, pag. 2, col. 2, usque ad fol. 109, pag. 2, colum. I, ut habet Petrus Lambecius libro VIII Commentariorum hujus bibliothecæ, p. 83, cujus titulus et principium : Νικηφόρου τοῦ μακαριωτάτου φιλοσόφου καὶ ῥήτορος, Ἐπιτάφιον ἤτοι βίος ἐγκωμίῳ συμπεπλεγμένος εἰς τὸν μέγαν ἐν ἀρχιερεῦσιν Θεοῦ, καὶ θαυμαστὸν ἐν πατριάρχαις Ἀντώνιον. Οὐκ ἦν ἄρα τῶν προλαβόντων καλῶν εἰς πίστιν, etc. Id est : *Nicephori beatissimi philosophi et oratoris Oratio funebris sive Vita cum encomio conjuncta, in magnum Dei archiepiscopum et admirabilem in patriarchis Antonium*, etc. Minime autem confundendus est hic Nicephorus philosophus et rhetor cum Nicephoro Gregora, integris aliquot sæculis recentiore, qui Historiam suam Byzantinam, usque ad obitum imp. Andronici Junioris, sive ad annum Christi 1341 perduxit. Nam et de eo vir doctissimus Leo Allatius in *Diatriba de Symeonum scriptis*, pag. 87, refert, quod *Vitam ejusdem S. Antonii patriarchæ* scripserit, cujus titulum et principium ibi hoc modo exhibet : Nicephori Gregoræ Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντωνίου τοῦ τὴν μονὴν τοῦ Καλέως συστησαμένου. Εἰ δὲ καὶ θνητὴν ψυχὴν ὁ χρόνος, καὶ πάντων ἐστὶ πατὴρ ὁπόσα φθορὰ καὶ γένεσις βόσκει, etc. Quod porro ad Nicephorum Orationis seu Vitæ istius scriptorem attinet, ille sub Leone Sapiente imperatore vixit, ut ipse clare satis indicat, dum diserte ait : *Plerarumque rerum de S. Antonio patriarcha narrandarum magistram sibi non multo ante tempore fuisse ipsam inspectionem et experientiam.* Verba ejus Græca hæc sunt, καὶ τῶν μὲν ἀνελίττειν τὴν μνήμην, ὧν ὄψις μοι καὶ πεῖρα χρόνοις οὐ συχνοῖς διδάσκαλος ἦν, etc. De Nicephoro isto philosopho et oratore, Gerardus Joannes Vossius libro II *De historicis Græcis*, cap. 26, ubi perperam legitur S. Antonium Cauleam obiisse an. Christi 901, pro 891. Guillelmus Cavus in *Historia scriptorum Ecclesiæ*, ad annum 895, pag. 569. Petrus Lambecius, quem hic exscripsimus, lib. VIII Commentariorum bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, p. 83, et in indicibus, p. 562 et 578.

NICEPHORI PHILOSOPHI

VITA S. ANTONII COGNOMENTO CAULEÆ.

PATRIARCHÆ CP.

(*Acta SS. Bolland.*, Februarii tom. II, die 12, p. 621.)

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

---

1. Relatus in cœlitum tabulas est apud Latinos atque ac Græcos Antonius, cognomento Cauleas, qui sub exitum noni a Christi incarnatione sæculi Ecclesiæ Constantinopolitanæ præsedit. De eo Martyrol. Romanum : « Constantinopoli S. Antonii ep. tempore Leonis VI imp., » ejus nempe, qui

Digitized by Google

Basilio Macedone genitus, *Sapiens*, seu *Philosophus*, est appellatus. Antonii ejusdem memoriam ita in Addit. ad Usuardum annotavit Molanus : « Item Constantinopoli S. Antonii, magni inter Dei pontifices, et admirabilis inter patriarchas. » Præterea Menæa his verbis : « Eodem die (12 Februarii) memoria S. P. N. Antonii archiepiscopi Constantinopoleos, » adnectunt elogium, de quo infra.

2. Philippus Ferrarius in generali Catalogo sanctorum, qui desunt Martyrologio Romano, ad 11 Februarii S. Antonium inscripsit, ex Menologio Græcorum, ut in Notationibus profitetur. Sed quo? Non eo certe quod Henr. Canisius edidit : non Græco quod Venetiis excusum : non quod Basilii Macedonis jussu concinnatum asservari Romæ ferunt, cum ad plures annos superstes Macedoni Antonius fuerit. Alia peccat in iisdem Notationibus Ferrarius, dum eum ait « Plotio schismatico et hæretico subrogatum sub Leone IV imp. » Copronymi filius fuit Leo IV atque annis centum prior Antonio, qui Leone VI imperante, non Photio (quem mendose *Plotium* vocat) sed S. Stephano, Leonis imperatoris fratri suffectus.

3. Anno Leonis tertio, qui erat æræ, quam nunc Latina Ecclesia usurpat, 1388, ad patriarchatum evectus Antonius est. Ita Cedrenus in Compendio historiarum : « Anno insequenti (antea retulerat res gestas τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος, anno secundo imperii Leonis) insequenti igitur, sive tertio imperii ejus anno, Stephanus imperatoris frater ac patriarcha excessit e vita. In ejus locum ordinatus est patriarcha Antonius, cognomento Cauleas. » Mendose ista in Curopalate vertit Gabius his verbis : « Insequenti anno Stephanus imperatoris frater, et patriarcha excesserunt e vita : in cujus locum suffectus est Antonius cognomento Cauleas. « Græce et hic Καυλέας appellatur a Cedreno ac Zonara et in Serie episcoporum Byzantii lib. IV. Juris Græcorum ; et Stephanus frater imperatoris, idem et patriarcha erat, uti ipse quoque Curopalates paulo ante retulerat ; et apud Cedrenum est ἀπέλιπε τὴν ζωήν, *excessit e vita* ; non autem *excesserunt*. Mortuus videtur Stephanus die 17 Maii, quo a Græcis coli scribit Baronius t. X. Annal. ad an. 888, n. 8.

4. Non satis perspicue traditur quo anno decesserit S. Antonius, aut quanto tempore Ecclesiam illam administrarit. Baronius in Annot. ad Martyrol. et Vossius, lib. II, *De Historicis Græcis*, cap. 26, scribunt anno 1401 obiisse. Videntur eam opinionem hausisse ex Curopalate, qui postquam scripsit « vita functo patriarcha Antonio, declaratum Nicolaum Mysticum ; » in eadem pagina (uti et Cedrenus, quem perpetuo sequitur) narrat, imperatorem Leonem, die Pentecostes in templo S. Mocii, fuste ab homine nefario fuisse vulneratum ; atque ei a Mario monacho prædictum, decem adhuc annos victurum. Ita enim videtur quis ratiocinari posse. Obiit Leo an. 1411, decem post illud acceptum vulnus annis : ergo id illi inflictum erat an. 1401, 31 Maii ; in eum enim diem Pentecoste illo anno incidit : non multo igitur ante Antonio, pridie Id. Februarii exstincto, successerat Nicolaus. Verum etsi paucis verbis perstricta sunt, quæ illi scriptores interjiciunt, pluribus tamen gesta sunt annis ; quo nimirum pacto post S. Theophanonis primæ uxoris obitum, secundam dein et tertiam duxerit Leo, atque imperatorio diademate insigni erit.

5. Retractavit quod ad Martyrologium annotarat Baronius t. X. Annal. ubi ad ann. 890, n. 13, ita scripsit : « Hoc anno moritur Antonius patriarcha Constantinopolitanus, ubi tantum annos duos sedisset. Ita in Serie patriarcharum Constantinopolitanorum in Corpore Juris intexta. » At quæ in ea Serie traduntur de annis patriarcharum, qui tempore Leonis eam rexerint Ecclesiam, haud satis apte invicem congruunt. Dicitur enim Stephanus sedisse annos 3. « Antonius 2, Nicolaus Mysticus 11, eo ejecto Euthymius annos 5, menses 6, tandemque mortuo Leone, pulso Euthymio, restitutus Nicolaus. Anno 1 Leonis, Christi 1386, in solium patriarchale evectus est Stephanus, exturbato, qui nunquam id legitime obtinuerat, Photio : decessit Stephanus tertio post anno, 1388. Antonius, si duos duntaxat sedit annos, obiisse dicendus est 1390, uti Baronius statuit : ergo 1401 ejectus Nicolaus, cum sedisset annos 11. Sequetur, Euthymium cui 5 sedis anni, menses 6, tribuuntur, anno 906 pulsum esse, quod demum 911 accidit, cum Leone mortuo, imperium capessivit Alexander. Desunt igitur numero annorum Antonii anni quinque et menses aliquot : neque enim uspiam interregni mentio fit, quin semper uno mortuo aut pulso alter creatus sit patriarcha.

6. Aliter patescit error, si ita argumenteris : Pulsus est Euthymius anno 911, mense Junio, mortuo Leone. Sed erat autem annos 5, menses 6, ab initio nempe anni 906. Ergo tunc primum ejectus erat Nicolaus, postquam annos 11 Ecclesiæ præfuisset, ab anni 895 Februario, cujus die 12 obierat decessor ejus Antonius. Denique cum an. 912, exstinctus est Alexander, Constantinus Leonis filius septimum jam annum ætatis explebat, uti Zonaras et Cedrenus scribunt : quem proinde æstate anni 905 natum fuisse oportet. Atqui eum, teste Cedreno, baptizavit in Sanctæ Sophiæ templo Nicolaus. Dein idem imperatori, quia Zoen, quæ ei nec necdum thoro juncta filium illum pepererat, sibi quartam jam conjugem copulasset, atque Augustam coronasset, sacris interdixit Nicolaus ; cumque exorari se, ut eum in Ecclesiam admitteret, nullis precibus pateretur, ipse e cathedra submotus initio anni 906, cum sedisset annos 11, ab anno nempe 895, quo obiisse Antonium oportet, postquam Ecclesiam gubernasset annos 7, qui anno, ut diximus, 888 Stephano fuerat suffectus.

7. Cedrenus et Curopalates solum narrant, Antonio mortuo designatum patriarcham Nicolaum

Digitized by Google

Mysticum, quot ille sederit annis non exprimunt. A Expressisse id Zonaras videtur, sed incuria librarii, vel codicis antiqui vitio, id in editis exemplaribus omissum. Græce ita habetur. Τοῦ γὰρ Ἀντωνίου θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιζήσαντος ἔτη.... καὶ μεταθεμένου τὴν ζωὴν, ὁ Μυστικὸς Νικόλαος πατριάρχης ἐκεχειροτόνητο. Wolfius vertit : « Nam cum Antonius Sede Constantinopolitana annis... gubernata decessisset, Mysticus Nicolaus patriarcha est designatus. » Quod autem in citata Serie patriarcharum contendimus inesse mendum, ita contigisse videtur quod pro ζ' sit β' positum ; vel pro IIII, solum, 11. Cum alioquin auctor forsitan recte scripserit : Ἀντώνιος ὁ Καυλέας, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος ἔτι ζ' vel ἔτη IIιι. Antonius Cauleas, eodem Leone imperante, annos 6.

8. Edita est a Lipomano tom. V, *De Vitis SS.*, ac dein a Surio, « Nicephori, beatissimi philosophi et oratoris, Oratio funebris, seu Vita encomio contexta, magni inter Dei pontifices et admirabilis inter patriarchas Antonii. Quam et nos inde hic damus. Quis ille Nicephorus fuerit, et num alia ediderit opera, nusquam legimus. Vixisse sub Leone Sapiente imp., sub quo et Antonius, ex ipsa constat oratione.

9. Vitæ S. Antonii compendium, ex eadem concinnatum oratione, exstat in Menæis, in quo fuisse ejus nomine monasterium aliquod indicatur, ab eo fortassis conditum, aut in quo ipse monachicum habitum olim susceperat. Ita habent Menæa : Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ. « Agi- B tur ejus commemoratio in ipsius monasterio. »

ORATIO IN S. ANTONIUM CAULEAM

NICEPHORI PHILOSOPHI.

EXORDIUM AC PROPOSITIO.

1. Fieri ergo non poterat, ut eorum qui in fide prius præclari exstiterunt, non rursus tempus, etiamsi videretur consenuisse, fœtus similes afferret, et per extremum partum, rebus ipsis et factis, præcedentium fructuum comprobaret admirabilitatem. Cum enim fictor ab initio humanam fabricatus esset naturam, et bonorum seminum ei indidisset materiam, non sivit ut ea cum tempore consenesceret, sed ut in dies repubesceret, et ferret fœtus germanos præcedentibus, supernæ cognationis minime adulteratam nobilitatem in se ferentes. Virtus enim non accipit dimensionem ex eo, quod est tempore posterius aut prius, sed ex pura et incorrupta mente eorum, qui se recte gerunt : quomodo is, qui nunc oratione laudandus est propositus, qui quotidianis accessionibus ascendit totas scalas virtutum, et pervenit ad summum.

2. Sed oportet, huic, qui per totam vitam in virtute se exercuit, eos qui per totam vitam in dicendi facultate studium posuerunt, contexere coronam, qui quidem sunt lingua boni et potentes ; et admirari res præclare et recte ab eo gestas ; me autem silentio longo os meum comprimere, et linguam vinculo continere : et dum alii oratoris officio fungerentur, me in numerum referri auditorum ; et eorum quidem revolvere memoriam, quorum inspectio et experientia (1), non longo abhinc tempore poterat esse magistra, ut veritati possem verum et firmum ferre testimonium ; eorum vero quæ ignorantur narratione per orationem percipere cognitionem : non autem lingua inerudita, et ægritudinis animi nube confusa mente, aggredi tantæ C rei magnitudinem, timentem periculum, quod imminet iis, qui suscipiunt ea quæ sunt supra vires. Natura enim ita est comparatum, ut verba res non possint assequi. Hic autem nunc, ubi et longissimum tempus dimensum est virtutem, et floridissimum pratum imitantur recte facta, cum omnia tractare nulla possint ratione, merito refugiunt. Neque enim suum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, sperantes tamen se potius aliquid accepturos, quam daturos, existimant se virtutum magnitudine esse suam celaturos imbecillitatem : neminem enim judicare orationes, stupefactum rerum admiratione. Quamobrem sperant fore, ut simul et lateant, et prædicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quo- D niam mentis, quæ inter omnes principatum obtinet, vincit sententia, quæ post exsequias censet justa Patri esse tribuenda, jus in dicendo gratiæ universum permittentes, (quæ, etsi necesse sit ad non assequi, omnino quod deficit adjiciet, vel potius orationi integram præbebit correctionem) accedimus ad narrationem, veluti quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes.

CAPUT I.

Sancti Antonii ortus, institutio, vita monachica.

3. Sed patriæ et majorum nollem facere mentionem : quoniam nec aliquid eorum, quæ ad carnem

(1) Hinc patet, quo tempore scripserit hanc orationem Nicephorus ; cum nempe haud pridem vivere Antonius desiisset.

Digitized by Google

pertineat, cœlesti illi et carnis propemodum experti, et qui solam noverat patriam supernam civitatem, in quam cives adsciscuntur, qui sunt virtutis operatores, scimus fuisse proprium. Sed quoniam eum, qui propter nos massæ nostræ assumptione factus est sicut nos, universi opificem videmus et Dominum, admisisse patriam et majores, et humilis Bethlehem magnitudinem omni lingua prædicari; nec in sancto quoque Pontifice fas esse statui prætermittere : sed in eo potius jucunde immorari, reddendo quodammodo gratiam alimentorum. Sed in aliis quidem fortasse patria et genus proposita, laudem ex arte afferunt; in eo autem, de quo in præsentia agimus, partus potius iis, ex quibus ortus est, donat gloriam immortalem, inferne remittens splendorem, similiter solarium radiorum reverberationibus. Patria ergo, quæ sit una, non potest inveniri. Nam Asia quidem et Europa gloriam inter se partitur : hæc quidem propter Thraciam, illa vero propter Phrygiam, ejus ortum sibi vindicantes. Cum res autem sit inter eos controversa, apparet alia tertia patria, nempe regina urbium, quæ etiam eum aluit, ulnis suis amplectens, ex quo fere a puerilibus fasciis eum evolvi contigit, ut qui ei postea futurus esset decus et ornamentum. Et hæc quidem, utpote caput, ei facile et prompto animo cedit, sperans fore ut fruatur gloria. Asia vero ægre fert quidem, sed non usque ad immoderatam fertur contentionem : se reginæ autem submittens, et majorum ejus contenta gloria, a quibus sunt huic fontes generationis : quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria, quæ obierunt in exercitu imperatoris, habuit regina urbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, et ejus, qui ex ipsis erat gignendus, prius in se describentes fortitudinem contra vitia et constantiam.

4. A quibus ortus hujus pater ab ipsis parentibus ab ineunte ætate, tanquam Samuel, et habitu Dei sorti dedicatur et re ipsa : et ad generis successionem lege matrimonii conjungitur mulieri, honestæ quidem animo, honestæ vero omnibus moribus, et corporis specie non afferente dedecus nobilitati animæ : et quæ, ut semel dicam, animi et corporis dotibus, marito, qui erat in utrisque insignis, nulla in re erat inferior : sed erat biga insignis, biga veneranda, biga quæ beata censebatur : conjugium, quod multorum oculos convertebat ad admirationem; parum quidem carni, plurimum autem Deo vivens, et iis quæ vere ad Deum ferunt, factis et rectis actionibus : pro quibus et per quæ, tanquam aliquod præmium virtutis, dignati sunt sacrum fructum producere. Qui in materna quadam possessione, quæ non multum aberat a civitate, in qua habitabant, urbanos tumultus, et (2) Iconomachorum, quæ tunc vigebat,, rabiem declinantes, in lucem editus, magis pietate alebatur, quam lacte. Cum autem jam incepisset balbutire, parentibus jucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguæ nihil fere aliud præbebat loquendum, nisi quæcunque erant mystici nostri cultus, quantum a molli et tenera pueri natura potest exprimi et e labris progredi : et hoc paulatim crescens cum augmento corporis, simul etiam crescentem habebat admirationem : et quicunque id videbat, erat propheta futuri.

5. Cum ad quintum autem annum pervenisset, Litterarum figuras doctus a sancto Spiritu (neque enim venire ad ludi magistrum, puerorum irrisiones et alias pueriles ineptias declinans, in animum induxit) omnes sacras orationes, maxime quæ non mysticæ ac secreto prolatæ, sacrifici voce perveniunt ad aures eorum, qui initiantur, ingeniose memoriter pronuntians; de cætero etiam res ipsas imitabatur ac repræsentabat, panem proponens, et manu tenens thuribulum : perinde ac si non sustineret sacra anima, quo minus etiam in imperfecta ætate operaretur res divinas, et ante tempus perfectionis ea quæ ad perfectionem pertinent inchoaret : et sacrosancto puero pro quovis ludo erat opus et studium, parum quidem matrem comitanti, magna autem ex parte in his seorsum occupato. Postquam vero illa ad beatam, et quæ numquam senescit, migravit hæreditatem, cum patre versabatur tunc, se exercens in sacris discendis psalmis. Ingenii autem felicitate, intelligentiam quidem quam pro ætate majorem, maturiorem autem quam pro tempore ætatis dabat spectandam staturam corporis, mentem vero ejus, quod est bonum et honestum, capaciorem quam quantum consentaneum esset utrumque admittere dimensionem temporis.

6. Hinc cum ad annum pervenisset duodecimum, ad res diligentius considerandas se applicans, (o mentem stabilem ! o bonum propositum !) genus vitæ discrevit et elegit : aliisque rejectis, ad monasticam intuens, flagrabat cupiditate. Rerum enim principia a fine dijudicata præbent tutam electionem ejus quod est melius. Non enim quod proportione ætati responderet, procedens habuit judicium : sed in juvenili corpore canam ostendebat intelligentiam, per ea quæ operabatur, suam cum eo, quod est bonum et honestum, indicans conjunctionem : et iis, ad quæ se extendebat, significabat incorruptæ mentis stabilitatem : et gloriam quidem despiciens, respuens autem quidquid non fert ad

(2) Iconomachorum rabies primum a Leone Isaurico imp. an. Chr. 726, imperii sui 9, suscitata; an. 784, sub Constantino et Irene, adnitente S. Tarasio patriarcha, repressa : demum an. 813, imperante Leone Armeno recruduit, sæviitque sub Michaele Balbo, et hujus filio Theophilo; penitus restincta Michaele III, et S. Theodora matre imperantibus, qui Remp. an. 841, capessiverunt, uti 11 Febr. ad S. Theodoræ Vitam diximus. Cum autem factus fit patriarcha Antonius an. 888, senili jam (ut Menæa habent) ætate, sexagenarius fortassis, sequitur circa initia Theophili imp. natum fuisse anno 828, aut sequenti.

Deum, elegit eam, quæ fert ad ipsum, asperam quidem, sed quæstuosam viam, et quæ sola potest bonos mercatores transmittere ad illam vere pretiosam margaritam. Sciebat enim divino amore prius capta anima, ad id solum, quod desideratur, omnino contendere, et omnia nihil ducere, quæ nihil faciunt ad id quod quæritur. Quod enim toto animo electum est ad acquisitionem, est firmum ac stabile : quod autem est firmiter acquisitum, promptum est ad conservandum. Qui enim semel fuerat incitatus ad id quod est honestum, tanquam ab aliquo carcere a virtute parentum, perpetuo ferebatur impetu, Deum quærens, et ad ipsum contendens.

7. Dehinc deducitur ad virum sanctum, qui præerat sacro monasterio, et erat insignis virtute : cui magnam acquirebat gloriam actio et contemplatio, quæ corporis et animæ motus dispertiebant. Qui cum eum statim sibi conjunxisset, et, ut quæ esse potest in juvene, virtutem prævideret, eum traduxit ad suum habitum et amictum : tanquam quadam tabula ei suis propositis virtutibus, eumque suo exemplo informans, facto potius quam sermone fuit ei doctor bonarum disciplinarum. A quo exercitatus in orbe disciplinarum, attraxit dulce fluentum divinarum Scripturarum, externæ ebrietatis crapulam repellens illo institutore : et de cætero nunquam conversus, admovet manum aratro exercitationis, profundos proscindens sulcos virtutis, et ad fructus ferendos recte præparans. Et noctes quidem habebant linguam precibus et hymnis vacantem, et divinarum rerum meditationi; dies autem manus vehementer inservientes iis qui simul cum eo exercebantur. Aperte enim sciebat, quod alii labores magnum quidem, (quidni enim?) sed non tantum lucrum præbent; qui autem conferuntur ad proximo deserviendum, multiplicem fructum ferentes, quod a Deo datum est unicuique talentum, multiplicant, cujus summa est charitas, quæ est fons bonorum : a quo qui sordes abstergit rivus profluens, splendidos splendide Deo sistit, id quod est ad ejus imaginem, divina imitatione per commiserationem describens indelebile. Optime enim apud se et sapientissime dividens, hanc charitatem per totam vitam adhibuit sociam, per quam anima a sensibilibus evolans, revertitur ad primam dignitatem.

8. Hanc firmam posuit basim. Super eam domus virtutis stabile et firmum jecit fundamentum. Per eam neque vanæ gloriæ admisit vestigium. Sui enim ipsius amorem solet hoc vitium consequi. Nam quod tenetur sui ipsius amore, omnino etiam tenetur gloriæ cupiditate : sui autem amore non tenetur, qui fratres diligit. Est ergo vitio superius, quod servit per charitatem, et in servitutem redigit feras, quæ intus sunt, bestias, animi, inquam, perturbationum furiosos impetus : neque ulli iræ

A dedit aditum, ut qui tanquam freno aliquo eam repelleret, et pulchre veheretur et ferretur ad virtutem. Neque omnino aliquid indulsit cupiditati, a proximi et rei creatæ charitate traducens ad effectorem, quod quidem est ultimum expetendorum, et primum desiderandorum. Per hanc minime adulteratam conservabat liberalitatem, ab ineunte ætate repellens contrariam ejus affectionem : et cum ab ea conciliatam secum habitantem acquisiisset commiserationem, Dei omnino factus est. Sic ergo se recte gerens ab ineunte ætate, erat in ore omnium, et convertebat ad se omnium oculos.

9. Jam autem in genis florente lanugine et coronante vultum plenum gratia, quæ in agendo versatur, philosophiæ pratum in eo simul pulchre
B florebat, et in corde disponens ascensiones, perfectiore consilio perfectiora aggrediebatur opera. Consultabat vero, non divina musa, non Demosthenis utens vehementia; sed divina quadam prudentia et hominem superabat, et ubique inveniebat magnam possessionem, rem, inquam, divinam, nempe quæ deos facit charitatem, vel potius quam habebat proferens, ad scopum ferebatur, negotiali (3) Hermogenis arte nihil indigens. Per hanc ei aderat morum lenitas et moderatio, gravitas, mansuetudo, simplicitas, suavitas, serpentis prudentia contemperata columbæ sinceritate. Hinc etiam fiebat, ut sciret mensuram sermonis et silentii, et motum manus, et gressum pedis, et gustus
C camum, et terminum visus, et amussim odoratus, et cautionem auditus : ut in pura et secundum naturam specula maneret anima, et non mors, nempe is qui suo utitur arbitrio, per fenestras ad ipsam latenter ascenderet, ut est in proverbio. Et de cætero unum erat ei studium, ut carnem efficeret servire spiritui, et venari feras cogitationum, et antra repurgare investigantibus mentis notionibus, sobriis et vigilantibus, veluti canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

10. Quamobrem nihil magnum existimabat eorum, quæ annuunt ad interitum, et quibus innatum est, ut tempore diffluant, non gloriam, non divitias, non ipsam, quæ est in dicendo, sapientiam; sed unicas habebat divitias, nempe virtutem et veram
D cognitionem, quam re ipsa conciliare solum scit philosophia. Sciebat enim, quod etiamsi philosophia sit eorum quæ sunt cognitio, actio tamen est ascensus veræ contemplationis. Ex contemplatione autem eorum quæ sunt, exquisita consideratio. Actione ergo videtur veram acquirere philosophiam. Talis erat quidem novus Joseph regula temperantiæ : qui adversus vitia et dæmones clara erexit tropæa : et fuit quidem ipse præclarus, multos autem præclariores reddidit suo exemplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc admonitiones, aut leges Platonicæ, aut universa virtus gentilium, quæ ficta

(3) Hermogenes Tarsensis clari nominis rhetor fuit, cujus variæ exstant Oratoriæ institutiones, de petitione, de inventione, formis dicendi, gravitate, etc.

Digitized by Google

specie exerceter? Quis Solon legum decretis, ut hinc monitis activæ philosophiæ, quæ re ipsa et factis loquuntur, deduxit homines ad meliora studia? Quis Epimenides in rebus divinis adeo sapiens, vitæ divinæ multis fuit occasio? Per quem fuerunt quidem morte affecta vitia, purgata autem fuit anima et corpus, resplenduitque vita quieta et remota a negotiis : in quo et iræ fabricabatur camus, et frenum linguæ, et partium animæ exercebatur concentus. Ex quibus, et per quæ, pulchre efficiebatur unum genus; quod antiquæ pulchritudinis divinos emittebat splendores.

CAPUT II.

Sancti Antonii sacerdotium : præfectura monasterii : præclaræ in hoc munere virtutes : patris monachismus.

11. Cum autem procedente tempore ad virilem pervenisset ætatem, et virilius activam exerceret philosophiam, lætus ejus præceptor propter incorpoream vitam in viri corpore, et tanquam propria glorians eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clavum (4) pontificalem civitatis regiæ, ut initiaretur chrismate presbyterii. Qui non solum per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum sacerdotii, sed illius testimonio eum etiam ordinavit, ut præesset monasterio : et de cætero novo Mosi traditur populi rectio, ut qui parva philosophia collegerit multam pulchre pascendi peritiam. Virtutis enim statuebat perfectionem non solum in eo esse sitam, ut ipse se recte gereret; sed ut etiam ex quadam redundantia esset omnibus regula. Non sunt enim tam sonoræ tubæ eo tempore quo stat instructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, ut virtutis sudores eos qui sunt subjecti excitant ad acie decernendum adversus inimicos, qui percipiuntur intelligentia. Et quomodo dux exercitus adversus hostes omnem movet aciem, quando ipse pugnam inceperit, factis suos excitans ad virtutem; ita etiam qui sunt exercitus duces adversus vitia, cum fuerint redimiti præclaris coronis victoriæ, efficiuntur omnibus efficax admonitio.

12. Hinc erat ei perpetua propemodum inedia, et vigilia, et quæ nunquam intermittebatur precatio : ex quibus et per quæ erat corporis maceratio, et in carne vita carnis expers, et tranquillitas cogitationum. Hinc eorum, quæ oportebat, erat sincera disceptatio et judicium, et omnium simul voluptatum contemptio, et hyemis ac æstatis tempore corpus suum una amicire tunica, humique cubatio, et mensa nullo apparatu instructa, ut quæ pane et oleribus exciperet exercitatorem : non, ut multis, ad aliquot annos, sed a teneris unguiculis, a prima ineunte ætate perducta usque ad ultimam et senilem. Hinc erat austeritas temperata suavitate, et lenitate asperitas; ut neque reprehensio esset inutilis propter austeritatem, neque disciplinæ

A non pateret aditus propter asperitatem : adeo ut esset quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Licebatque videre (illic enim mea versatur cogitatio) tempore divini mysterii stantem sacerdotem ante ordinem monasticum, non secus atque Samuelem illum scribit oratio, totumque Deo affixum et tribunali, et cum Deo versantem immaculatis mentis applicationibus, et divinis contemplationibus effectum totum divinum, et pulchra mutatum alteratione. Mihi vero videntur divinæ quoque virtutes eum circumsistere, et ei ministrare. O divinum sacrificium! o perfectum efficiens mysterium! o vita, quæ ab eo degebatur, qui in corpore erat tanquam incorporeus.

13. Hæc videns ejus pater secundum carnem, B desideravit mutare vitæ habitum, et indumentum induere monasticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei fere nihil deerat, ut cujus a meliori institutione tota vita penderet. Idque non per aliam manum, sed per illam sacram manum, cujus ipse fuerat agricola, hanc quoque gratiam cupiebat accipere. Pro omnibus alimentis postulabat, ut filii manu initiaretur, et suam vivendi formam mutaret. Regenerat ergo eum, qui genuerat : et ei, qui ortus corporis fontem præbuerat, animæ filius puram efficit regenerationem. Et cum aliquot annos fortiter jugum traxisset monasticum, plenum dierum, plenum virtutum, plenum gratiarum, tanquam maturum aliquem fructum, in cœlestia horrea, cum advenisset tempus, cum bona spe transmittit, laborum C dignas coronas accepturum. Atque sic quidem admirabiliter res ejus se habebant. Neque enim fieri potest, ut omnia describat oratio.

14. Oblatum autem tempus tanquam lucrum accipiens, misericordis animi, quod jam diu ante conceperat, fontes aperuit, et rivos emisit misericordiæ, solventes squalorem pauperum, expromens quidem, si quid redundabat, ad illorum usum, expromens autem multa quoque ex necessariis. Non enim in iis, quæ redundant, impertiendis, sed in iis etiam quæ desunt, ille veram statuebat misericordiam. Et communis simul proposita erat utilitas divitibus et pauperibus : his siquidem solvens inopiam, illos autem eripiens ab invidia, quæ est reposita iis, qui nulla moventur misericordia : D communis benefactor, communis curator, magistratibus et privatis, omnium mentes suo exemplo transformans et componens ad meliora, parum quidem verbis, factis vero plurimum provocans ad virtutem. Unde etiam erat reverendus magistratibus, reverendus iis qui erant in dignitatibus, atque ipsis adeo imperatoribus : recteque ei procedebat universum opus administrationis, nemine repugnante. Ex his autem non erat incredibile, quod Deus ad communem utilitatem multa quoque per ipsum fecit admirabilia, etiamsi quantum per virtutem erat potens facere miracula, tantum ut ea celaret et temus fuit Antonius. Traduat autem Menæa invitum fuisse sacerdotio initiatum.

(4) Is videtur S. Ignatius fuisse, aut ejus fortassis decessor S. Methodius, si senior quam conjeci-

Digitized by Google

geret, nonnunquam cum fecisset, ænigmatibus et umbris assequeretur. Sed quod ad multorum venit cognitionem, et factum esse creditur, persequi tentabit oratio.

15. Nolebat una civitate, etsi sit tam magna, suam circumscribi commiserationem : sed ad quantam sol aspicit, eam contendebat extendere. Hinc manus scatentis misericordia participes erant Scythæ et Thraces, et cum aliis Mysi quoque qui sunt in Asia. Quin etiam cum ad eos, qui exercebantur in Olympo, quibus studium erat se fortiter gerere adversus vitia et dæmones, aliquando transiisset, et quidquid auri habebat in manibus, in usus eorum consumpsisset, reversus est ad civitatem, apud se agitans et undique considerans, undenam rursus vectigal compararet pauperibus. Sed non sivit eum Deus diu esse anxio animo. Rem autem facit, ut solet, admirabilem, et eum liberat a sollicitudine. Quidam enim ignotus, simul atque ingressus est civitatem, sive homo, sive angelus qui formam hominis susceperat, transeunti per porticum ex quodam angiportu accedens, ei tradit auri manipulum; et cum dixisset : Accipe, quod insumas in usus eorum, quorum curam geris, dicto citius evolavit et recessit. Et manus quidem habebat aurum, oculi autem non poterant assequi eum qui præbuerat. Hoc non est leve signum illius cum Deo conjunctionis : hoc est non leve indicium illius magni et excelsi animi : hoc Abrahæ benedictionis habuit multiplicationem, quod fuit hospitali dexteræ velut quædam sementis. Propter hæc bona magnus recte se gessit Antonius. Hæc manui pauperum amanti, ne suppeditans egeret, fuit occasio. Cum qua re Crœsi quidem illius Lydi felicitas, et aurei lateres, neque fabula Midæ potest conferri.

CAPUT III.

Sancti Antonii patriarchatus, in eo labores. Leo imperator laudatus.

16. Eum autem, cum in his esset, aspiciebat civitas, et virtutum non celabat magnitudinem; neque egregia facta terræ mandabat; fama vero excipiebat : et licet non adesset, eum omnibus ipsis factis ostendebat, et propemodum responsa ab ore omnium excidentia, futurum tanquam præsens prædicabant. Hæc canebantur in multis civitatibus, canebantur in agris, dicebantur in montibus, in antris, in gentibus. Per omnes enim pervadebat miraculum, et erat communis orbis terræ narratio. Hæc Ecclesiæ Christi sponsæ movebant amorem, ardebatque sitiens eum, quem diligebat, et quærebat tempus conjunctionis, et prævidens tempus desponsionis, spe dulci jucunde ducebatur. Sciebat enim fore ut præcedentis sponsi dignitate minime viduetur : sed A cum transmiserit sacrosanctum virum, qui ab infantia ad Deum vocabatur, eum, inquam, qui ex corona nominatus fuit (5) Stephanus, ei qui ex fasciis est sacrosanctus, sacrosancte conjungatur, qui ex illius privatione ab ea acceptum mœrorem solvet. Cum itaque advenisset tempus, quo hæc fieri oportebat, suffragia universi cœtus pontificum et sacerdotum, et eorum qui vitam agebant monasticam, et ipsius quoque Senatus, ad dignum sponsæ Christi Ecclesiæ sponsum ferebantur. Hoc quoque magnus videns imperator, in omnem partem circumferens oculos cogitationis, semper curam gerens ejus quod urgebat, ut qui pulchre sciret metiri præteritum, et id quod adest, considerare, et per utrumque de futuro certam facere conjecturam, B confirmavit electionem; vel potius Deus per ipsum obsignavit universum : et tanquam quempiam victoriam consecutum athletam transmittens ad Olympiam, evehit ad sedem pontificalem, majora habiturum certamina, et coronas præclariores.

17. Et deinceps habebat sponsa Christi eum, qui recte tenebat leges sacerdotii, et vivebat spei indigentium, et abunde effundebat misericordiam, et erat manibus pauperum propositus : qui in rebus divinis, initiabat, et iis, qui initiabantur, exemplar virtutis, imaginem fortitudinis, simulacrum temperantiæ et justitiæ ostendebat regulam : qui vitam magis, quam linguam, proferebat magistram. Sed non fuit contentus iis, quæ præcesserunt : non ad C relaxationes aspexit, ut aliquis alius; neque pepercit senectuti : sed sudores succedebant sudoribus, et labores laboribus, et sanctis curis curæ magis sanctæ : et perinde ac alatus quispiam, virtute sancti Spiritus, in (6) senili corpore assumit vigentem animi alacritatem, et omnes Christi Ecclesias, tum precibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laboraverant, et male erant affectæ, pro viribus recreans (7) : iisque qui e suggestu in inopiam deciderant copiosis succurrens suppeditationibus, et quotidianis proventibus distribuens eleemosynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem et qui laborabat inopia, lætum diem agebat, et hospes obliviscebatur patriæ, et orphanus lacrymabatur, et viduitatis ferream fornacem exstinguebat D vidua. Quis tantam curam gessit justitiæ? Quis injuria affectis magis fuit salutaris? Quis eorum, qui injuriam faciebant, sic propulsavit impetus? Quis lites composuit? Quis nimis erectum detraxit supercilium? Quis superbum et arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia et per omnia ipse suo exemplo complanabat, salutare medicamentum affectus morbis animæ. Sed quis ex pauperibus cum aspersisset lacrymis forum judiciale, ut jus suum obtineret, cum paupertate

(5) Hic est, de quo ante dictum, S. Stephanus patriarcha, Basilii Macedonis imp. filius, Leonis frater, qui colitur 17 Maii, quo mortuus, tertio anno Leonis, Chr. 888.

(6) Hinc patet, quod antea diximus, sexagenarium, aut non multo minorem fuisse.

(7) Menæa ita habent : Καὶ τοῖς ἀπορίᾳ συνεχομένοις τῶν κληρικῶν, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεῶς ἔχουσιν, ἀφθόνῳ τῶν χρημάτων χορηγίᾳ, τὴν παροῦσαν ἀπορίαν διέλυε· *Inopiam quoque clericorum, qui necessariis quoque rebus destituebantur, liberali pecuniarum erogatione sublevabat.*

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

abiit, deflens quod jus suum non posset assequi? Quænam autem vidua, quis orphanus, si venissent in ipsius conspectum, aut ipsam postea deflevit orbitatem, aut non levatus fuit calamitate? Omnibus aderat sua providentia, malum, quod unicuique afferebat molestiam, suis auferens beneficiis, verbis consolans, auro opem ferens, tegens vestibus. Videbant etiam quædam supra rationem in ipso convenire, quæ secundum naturam non conveniunt; austeritatem et suavitatem, humilitatem et gravitatem, severitatem et lenitatem. Quorum alia quidem applicabat iis, quibus vis afferebatur; alia autem iis, qui vim afferebant : et alia quidem erant medicamenta, quæ superbiam et fastum detrahebant eorum, qui adversus proximum attollebant supercilium; alia autem recreabant id, quod erat afflictum.

18. His Ecclesiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusque propitius, et magnus imperator gaudens delectabatur. Incorrupti vero animi videns in suffragio judicium, quod in rebus ipsis falli non posset, cum per ipsum statuisset vetus Ecclesiæ ulcus, seu (8) schisma, ad cicatricem deducere, in unum cogit orientalia et (9) occidentalia : et cum philosophiæ florem arte dicendi temperasset, linguam profert salutarem, et justa persuasione, læto vultu et ridentibus oculis solvit offensiones, et re ipsa ostendit, quantum intersit inter regem in doctrina educatum, et potestatem quæ ejus non est particeps; tunc maxime temperans viventem Ecclesiæ craterem in pontifice, qui mensam proposuit activæ philosophiæ bonis lautam et refertam, decebatque et imperatoris philosophi, et pontificis in agendo industrii illud magnum et admirabile opus esse et studium, per quæ est incorruptum judicium, et tribunal muneribus impollutum, et continuorum judiciorum sapiens excogitatio : per quæ et libere loquitur et sic gerit justitia, et locum non invenit adversaria : per quæ et reprimi poterant orphanorum lacrymæ, gemitusque viduarum, omnisque malignæ et dolosæ machinationis nodi dissolvi, et dux exercitus imperium accipere præmium virtutis, et e turpi lucro manum præbere mundam communia et publica; et dives non sustinere bonorum publicationem, et pauper nulla affici contumelia; et agricola sulcos jucunde proscindere, non timens vectigalium exsolutionem agri, cujus fructus non percepit. Horum manus in cœlum extensæ, et rivi lacrymarum emissi ex oculis, Deum jam olim placaverant, et quam, qui eis erant subjecti, justam iram in se suis peccatis provocaverant, eam lacrymarum fluentis (O benignam et clementem mentem!) sedatam immutarunt, et lacrymas omnium represserunt, fusis misericordiæ lacrymis, et sua in eos, qui erant ejusdem generis, misericordia, e superis divinam attraxerunt misericordiam, et terræ faciem, quæ squalore et siccitate interibat, divinas miserationes coegerunt renovare.

19. Hæc sunt philosophicæ mentis facta præclara, quæ sunt germana factis Mosis et Aaronis, conferenda cum factis Eliæ et Elisæi, similia factis Davidis et Samuelis. Magnum illius virtutis indicium, quod tunc curam sustineret pontificalem, quando imperator a pueris laute nutritus justitiæ, non se dans voluptatibus, non recusans labores, quorum fructus sinceram afferunt voluptatem; sed se doctrinæ dedicans et eloquentiæ, philosophiam magis, quam alia bona, ut quæ propter ipsam conferantur, eligendam esse ducens, concionantem movebat linguam, quæ profundebat verba melle suaviora, similia verbis Salomonis, conferenda cum Davidis. Quo tempore magis apponebat mensam verborum quam ciborum, et dogmatum tanquam ex fonte aliquo fluentum copiose emittebat, et Scripturæ profunditatis citra offensionem latens sensus ab eo investigabatur, et universus bonorum chorus poterat loqui libere.

20. Cum in his esset homo Dei, et florentem doctrinam videret cum virtutibus in imperatoris anima, quæ juvenili utebatur corpore, et vestigia antiquæ felicitatis, et universum alium consequentem statum tam civilem, quam œconomicum, et quæcunque de judicio rerum habita oratio, morum tribuit disciplinæ, gaudio totus diffundebatur, et Deum laudabat, rem eam ducens occasionem gratiarum actionis, et dicens se ab imperatore lubenter superari; qui etsi mundanis obruatur sollicitudinibus, accuratius tamen res assequitur, quam ii qui in spiritualibus rebus consenuerunt, tum ingenii felicitate, tum dicendi facultate : et cum aliis ea quoque apprime sciat quæ pertinent ad animam, tanquam qui non solum corporibus, sed etiam animis imperet solertia ingenii et mentis acumine.

21. Unde etiam tanquam sui pudore affectus vir ille admirabilis, omnem sui curam despiciebat in ætate illa senili, corpus omnino negligens, et ea quibus sciebat id recreari, et quæ ad opem ferendam animæ in certaminibus virtutis, corpus minime læderent. Quamobrem in longa inedia, et vincendo dolores corporis, suscipiebat labores, qui vires corporis superabant; quod quidem est naturæ inimicum, et quod aversatur ars medicinæ. Etsi esset ejus corpus calidius temperatione, et significaret, non esse ei aptum quod deficit, ne videretur tamen

(8) Schisma a Photio invectum intelligit. Nil mirum desiderari hujus conc. Acta, a Græcis, recrudescente post longum tempus schismate, penitus erasa. Minime dubium est, in hoc concil. damnata, vel emendata, quæ in Constantinopol. pseudo-concil. post mortem S. Ignatii habito, gesta ac statuta erant.

(9) Non arbitror Latinos episc. eo evocatos, nisi si qui Constantinopol. imperat. subjecti erant. Adfuerunt tamen fortassis aliqui a pontifice legati, quandoquidem antea ab eo petiisset Leo, ut qui a Photio pseudo-patriarcha sacris initiati ordinibus erant, interque eos Stephanus frater suus, munere fungi suo possent. Qui hic occidentales dicuntur, sunt qui Europam incolebant.

Digitized by Google

esse remotus a natura hominum, quid fit? Anima nonnunquam veluti in se contracta, et ad Deum excedens, vi naturæ, veluti consulto procurans corpori relaxationem, parum remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem iis quidem, qui recte nolebant intueri, esse visum est ostentatio; iis vero, qui erant recti corde, et non tardi ad adspiciendum vetera Patrum exempla, virtus et summum virtutum, et re vera ad Deum excessus et emigratio. Talis cursus, talis vita, talia ejus recte facta. In necessitatibus tolerantia, in fortunæ casibus magnus et excelsus animus, in laboribus perpetua constantia, in ærumnis fortitudo, in laboribus pro virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minime omnino cedere et consumi.

CAPUT IV.

Sancti Antonii obitus, sepultura, miracula.

22. Sed venit morbus ultimus, et aderat excessus, et quæ ad excessum pertinent: et humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre, et depascente humorem naturalem, et dissolvente vires illas adamantinas. Ille autem benigno aspectu, omnes prosequens benedictionibus, ultimam dedit salutem: et cum lingua esset impotens, sacra manus obsignavit eas, quæ dici non poterant, benedictiones, Deusque eum vocabat ad supernum tabernaculum, et chorus Angelorum eum quærebat, qui ipsum in terra recte est imitatus: a venerandoque et sacro corpore divina separata anima vespere, cum accenduntur lucernæ, cum lampade virginitatis plena oleo sublatus fuit ad magnam lucem.

23. Nox deinde est consecuta, et fit miraculum, quod potest conferri cum iis, quæ unquam fuerunt, miraculis, quod publicabat illius germanam ad Deum fiduciam, et aperte describens magnitudinem virtutis. Nam cum consuetum signum ex alto patriarchæ decessum, circa magnum templum civitati significasset, mulier paupercula, quæ per manum beneficio afficientem sibi quotidianum parabat alimentum, cum ex vehementi lapsu crus haberet fractum, in tugurio facto ex fœno et palea jacens immobilis, audita causa ejus, quod significabatur, tristi nuntio repente voce privata, ad apoplexiam tendebat et paralysim. Cum autem parum respirasset, et ad se rediisset, flevit et ejulavit miserabiliter, et lamentari incipiens, tragice deplorabat calamitatem, appellans benefactorem, servatorem, nutrimentum esurientium, nudorum tegumentum, opes indigentium, dicens: O duram et immanem hanc noctem, in qua exstincta fuit benigna lux pauperum! O tristem noctem, quæ obscura effudit tenebras oculis pauperum! O Eva prima parens, et inobedientia, et invidia, et serpens, et mors, humanæ naturæ pœnæ inevitabiles! O simul mecum nutrita paupertas, quæ perpetuo assides, et acerbe invadis, non habes ergo amplius veneran-

A dam et sacram manum, quæ tuam a nobis expellat deformem feritatem! Secure deinceps invade, insulta jacentibus: cum corporis confractione spes quoque est confracta vitæ, periit pauperum viaticum. O quænam Erinnys meas pedum plantas mutilavit, ut nec funus quidem, quod effertur, possim consequi ejus, qui multos extraxit a sepulcro molestiarum? Cum hæc et plura alia, ut est verisimile, deflendo diceret muliercula, et acerbis perfunderetur lacrymis, molestiaque et doloribus ei vires defecissent, somno opprimitur, et dulci somnio videt accedentem patriarcham, manu signum crucis in ejus fractura effingentem, et dicentem: Jam es curata, et citra impedimentum tibi licet ingredi; et evanuisse protinus ab oculis. Somnium autem

B fuit res ipsa, et quæ fuit in somnis visio, est veritas. Nam cum a somno esset experrecta, etsi dolores ei amplius nullam afferrent molestiam, rei tam admirabili, et tam præter opinionem non poterat credere mulier, sed putabat se adhuc in somnio. Sed cum perfectius excitata sustulit dubitationem, læta exsiluit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, et salutem sibi datam publice celebrans.

24. Alia quoque mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti morbi, non secus atque illa quæ laborabat profluvio sanguinis, tactu loculi suffuratur salutem, et liberationem a longo tormento invenit brevi momento temporis. Quis Æsculapius, quis

C Chiron tale temperavit medicamentum? Quanam medendi disciplina potest inveniri hujusmodi genus curationis?

25. Sed venerandum quidem et sacrum corpus, cum multorum manus vix tandem effugisset, alios aliunde partem aliquam festinantes accipere; confluebat enim undique multitudo, omne genus, omnis ætas, utpote quod cum appropinquarent exsequiæ, imbecilli plurimi violento impetu studerent rapere aliquam partem et salutis animæ sibi aliquod auferre viaticum, robore tamen et studio eorum, quibus sapienti consilio impositum fuerat, ut hæc reprimerent, postquam mandatum est sepulcro, et natura terræ solvit debitum, et lutum datum est pulveri; ne sic quidem sivit figulus lu-

D tum inhonoratum, sed etiam conditum sepulcro, honorat miraculo.

26. Quidam enim ex iis, qui præerant texendæ lanæ sericæ imperatoris, correptus morbo lateris, cum vidisset præcisam sibi omnem spem salutis, et medicum dies numerantem, et horas observantem, et tempus curiose inquirentem, et his tempus terentem; uxorem autem et liberos eum ultimis aspergentes lacrymis, et dolorem graviorem efficientes ejulatibus; cum ergo hæc vidisset, et omni humana ope morbum potentiorem, confugit ad divinum ejus servum Antonium: et cum se unxisset oleo, quod lumen alebat in loculo, (nam cum esset fidelis, habebat modicum, quod acceperat) morbum statim fugat, et fruitur curatione, et præter omnem

Digitized by Google

spem accedit ad loculum, confitens, et beneficium clara voce prædicans.

27. Cum vero capsa pontificis octavo die post justa facta, quoniam non recte se habere videbatur, mutaretur in meliorem, novus quidam et insignis odor unguenti sacratissimi, implevit sensum eorum, qui aderant, tacite honorans eum qui jacebat, et describens eam, quæ intercedebat cum Deo, conjunctionem et familiaritatem. Nam qui hanc carunculа, in quam cadit interitus, Christum magnificaverat, et mysticus quidam bonus odor ei fuerat ostensus, ut prius describitur apostolicis eloquiis; merito etiam dignatur gratia, quæ spirat unguentum, virtutem immortalem prædicante operationem.

28. Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium pauperum, qui ab ipso de more alebantur, vel potius a Deo per ipsum, qui etiam per Mosem in deserto alimentum pluit admirabile: et viduæ Sarephtanæ, adventu prophetæ, parvum multiplicavit viaticum: quinque vero panibus, quinque millia; et rursus septem, aluit quatuor millia, et certos testes, quæ satietati reliquiarum super fuerunt sportas, præbuit. Miraculum autem erat hic quoque additamentum ciborum, qui distribuuntur pauperibus. Id vero erat panis et frumentum coctum, non numero quidem indefinito, sed quantum definita mensura distributionis solebat sufficere mille animabus. Quin etiam erant omnes eædem mensuræ, quæ solebant, iidem cophini qui acceperunt, eædem manus eorum qui ministrabant. Et numerus quidem fuit consumptus eorum, qui tesseras ferebant manibus, (iis enim prius distributis, numerabatur mille hominum multitudo) remanserunt autem tres cophini, qui suffecerunt pauperibus, qui venerunt absque tesseris.

29. Cujusmodi autem fuit id miraculum, quod factum est in Leonem patricium, qui præerat militaribus numeris, dicatur a nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitus, quod causis, quæ affluxerunt, obstructa essent instrumenta, et anhelitus liberum non haberet meatum. Qui cum adeo graviter obsideretur, tenuemque et imbecillam vocem ederet, aderant quidem qui ad eum genere attinebant, maxime ejulantes (eos enim, qui sunt gloria insignes, mors magis exagitat); ei autem nusquam erat morbi solutio, nisi a solo divino Pastore. Accedit enim ad eum dormientem, et cum eum e lecto excitasset, rogavit, quemadmodum morbus se haberet. Qui tangens caput et membrum, quod dolebat, non Pæanicum remedium, neque medicamenta Chironis suis applicabat manibus, (nam neque aliis est ex his rebus curatio) sed cum adhibuisset preces morbo convenientes, et incomparabilem malorum nostrorum curatorem Christum invocasset, ille quidem liberatur a gravi morbo; verus autem fuit precum eventus: protinus enim convaluit, absque impedimento miraculum aperiens, et in tota domo suam salutem celebrans. Hæc sunt facta pontificis

A in ejus dormitionem. Quæ autem in oratione a me sunt prætermissa, in juvenili ejus ætate facta miracula, ea narrabo repetens.

30. Cum olim esset ætate juvenis, et Davidicam pulsaret citharam in templo Divi Theodori Martyris, quod erat situm super quoddam cœmeterium, in quod projiciebantur cadavera condemnatorum, vidit quosdam duos aspectu deformes, (solent enim plurimum tales, quales sunt, apparere) apud se iracunde dicentes: Abeamus hinc. Præsente enim adolescente, non sustinebimus hic manere. Qui quidem repente aufugientes, simul cum hoc verbo evanuerunt. Hoc ostendit potestatem, quæ prius sancto in eos data fuerat.

31. Hoc quoque secundum conscribatur, quod B præcedenti fuit æquale tempore. Mulier illustris, in equo transiens per monasterium cum mundo muliebri, prope fracta delapsa est in terram. Nam cum divinus Antonius tunc esset inter adolescentes, et improviso esset e porta egressus, contigit currum repente conturbari, quod ex alto deorsum deturbasset, nisi eam conservassent, qui cum ipsa ambulabant. Illa autem conturbata eo quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, ut in rebus hujusmodi solent, qui sunt pusilli et abjecti animi. Cui dixit is qui erat perfectus in juventute: Mulier, noli eum incessere maledictis; meis enim manibus venies ad hunc habitum. Hæc dixit sanctus; et cum multi anni præteriissent, ad effectum pervenit C prædictio, cum ipse quidem beatus horum esset oblitus, mulier vero ei revocasset in memoriam, et aperuisset eum esse, qui hæc tunc ei denuntiasset.

CAPUT V.

Sanctus Antonius cum veteribus SS. comparatus: invocatus ab Auctore.

32. Hæc sanctorum Deus, qui omnia facit et transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, et implet omne animal benedictione; qui glorificat eos, qui ipsum glorificant, et est mirabilis in sanctis suis. Sed quoniam brevi calice orationis tanquam magno mari, admirabilis Antonii, et magni inter patriarchas, parvam vitam hausimus, age ex doctorum comparatione discamus D discipulum. Adam habetur in admiratione, ut principium et radix generis. Sed hic quoque fuit princeps et auctor multorum, qui non sunt nati ex conjunctione corporum, sed sunt multiplicati spiritali conjunctione: quibus non obtigerunt pœnæ paternæ damnationis; sed donorum potius hereditatem, nempe vitam æternam, non mortem, sibi conciliarunt: per quam exprimitur vera et germana paterna cognatio. Et illi quidem cessit ferarum natura; sed non eorum, qui intus erant, et cohabitabant. Hinc serpens et invidia et dolus mortem sunt fabricati. Hic autem imperio rationis cum quidquid est ferum et agreste reddidisset obediens, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit instrumentum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum

Digitized by Google

sacrificiorum; sed cruentorum, et partis quæ caret A rationе. Hic autem sacrificus incruenti sacrificii, cujus illa erant typus et umbra ratione sacrificans et spiritu, et quotidie seipsum immolans, a ratione alienarum animi perturbationum mortificatione, erat invidia superior et ejus fœtibus, dolo et cæde, et universa denique simili catena. Magnus fuit Seth; sed habuit nepotes ex conjunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui magnitudine corporum describebant delicti magnitudinem. Hic vero illius quidem virtutem superavit; iis autem, qui ex ipso nati erant spiritaliter, nullum fere dedit aditum per bona sua præcepta et monita, ut essent vitii participes. Enoch et Noe ille quidem beatus ducitur propter translationem; hic autem, quod omne genus animantium conservarit in diluvio. B Noster vero hic quoque exemplis non inferior, est moribus superior: et translatio non habet lætitiam, quæ spe mortis interrumpatur, sed vitæ æternæ successio puram percipit voluptatem: et servat arcam, non plenam animantibus rationis expertibus; sed Ecclesiam, cujus illa sunt imagines, omni genere et ætate rationis participum refertam.

33. Cum Abraham vocationi ejus, qui ipsum vocavit e paterna domo, emigrando peregrinus effectus paruit usque ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultus dæmonum, quem fugere vel ipsa docet natura et mens, quæ dominatu deterioris non omnino perdidit vim judicandi, tenebras et mortem luce commutavit, et pietate impietatem, quæ sunt res per se expetendæ universæ naturæ, quæ est C participes rationis. Hic autem a pueris lacte pietatis enutritus, et vivens in iis, quæ erant expetenda, (nullius enim rei fugiendæ ne vestigium quidem ullum unquam admiserat) perfectiori judicio quærebat magis pium statum et magis eligendum; vita vitam, et luce lucem, et eligendis, ut semel dicam, permutans magis eligenda. Quantum vero interest inter eligenda, et ea quæ sunt magis eligenda; tantum etiam omnino interest inter eos qui eligunt. Sed Abraham quidem eos hospitio accipiens, qui transibant per Mambre, semel imprudens hospitio accepit angelos. Hic vero totius orbis terræ pauperes perpetuo excipiens, Christum hospitio per totam vitam excipiebat, qui ineffabili benignitate D ea, quæ sunt illorum, sibi attribuit: per quæ non in specie angelorum, sed in rei veritate, omnium effectricem Trinitatem in animam admittens, non habuit promissionem unius filii qui carnali præter spem erat nasciturus conjunctione; sed ut multorum potius filiorum activæ philosophiæ conjugio, in spiritu vocaretur pater, habuit promissionem, et præter spem vidit multiplicationem dignam promissione, ut qui non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum represserit impetum; sed virili impetu tripartitæ animæ, universam everterit aciem eorum, qui invadebant, et tyrannice id, quod est cognatum, per voluptatem redigebant in captivitatem, sub ficta regni specie.

34. Cum Isaac ascendit, cœlestem patrem sequens jubentem, non in tumulum aliquem, sed in montem virtutum, onustus lignis continentiæ. Per quæ in ara cordis desiderii ad Deum ignem accendens, se hostiam præbuit acceptam. Invenio autem eum valde esse Jacob imitatum, non solum in eo quod non fictis moribus varie vitam suam instituerit, sed etiam in eo, quod recessit a patria, et in aliena regione degere statuerit: sed non propter cohabitationem mulierum, sororum, sed propter virtutum sororum desiderium, contemplationis, inquam, et actionis; ut actione particeps esset contemplationis, et quæ quidem ad unum fontem, nempe ad primum bonum, referuntur et erigunt; per quas multiplicatione insignium, non a ratione alienarum pecudum, sed ratione præditarum, evasit insignis inter patriarchas.

35. Aaron fuit primus pontifex, sed typici et umbratilis tabernaculi. Hic autem veri, et cujus illud erat figura. Cum Mose fuit Dux novi Israelis. Cum Samuele fuit sacer ab infantia, et ad senectutem usque Deo serviens. Imitatus est Davidis mansuetudinem, et, si vis, etiam fortitudinem: ut qui non adversus Goliath, hominem quemdam magnitudine corporis gloriantem, se recte gesserit; sed adversus Goliath qui percipitur intelligentia, malignum, inquam, et carnis, expertem dæmonem, cum virga continentiæ egressus est virga fidei, et præclarum erexit tropæum. Elias effugit insidias Jezabelis. Hic autem insidias impudentis peccati. Habuit cum Elisæo duplicem Spiritus gratiam, ut qui monasticis et sacerdotalibus donis esset ornatus. Et ut eos, qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Joannis, vitam non agens solitariam, in media civitate imitatus est philosophiam. Hic quoque quod ad se attinebat, habebat mensam absque ullo apparatu, et hic ex pilis contexta veste corpus tegebat, et veluti quadam pellicea zona, nempe perturbationum animi mortificatione, lumbos suos constringebat, et ad eum confluebat non una civitas, neque una gens, sed turbæ plurimæ populo frequentis civitatis, collectæ ex omne genus gentibus et civitatibus, tam orientales, quam occidentales; non aqua tingendæ, sed spirituali purificandæ mysterio, quod peragebatur divinis instrumentis illius manus et linguæ, et initiabat eos, qui dignabantur communione deificæ participationis.

36. Apostolorum autem sequens doctrinas et traditiones, et eis suam vitam semper componens, factis germanum confirmavit martyrium, in quod martyrum zelum haberet pro pietate, et quotidie sua moreretur conscientia; monasticorum laborum diuturna et acerba perpessione: quod martyrica virtute nulla in re est abjectius. Omnium ergo sanctorum et justorum, illorum quidem mores, horum vero cursum, aliorum autem actionem, simul vero omnium ad primum bonum, vehementissimum et constantissimum imitatus est desiderium. Quo nunc aperte fruens, protegas et defendas, o

Digitized by Google

divinum et sacrum caput, sacrum gregem, et tuis precibus corrobora sceptra pietatis, et manum præbeas piæ potentiæ, mundi curas cum eo participans : et intercedas apud Deum assistens sine intermissione pro eo, quod orasti, cum esses cum ipso, et ejus vitæ interesses : et mundanam ei conserves navem in tuto portu divinæ tranquillitatis, omnes sedans turbines et tempestates improborum, et obruens insultus inimicorum, tam eorum, qui sub oculos cadunt, quam qui non cadunt, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et potentia nunc et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.

ANDREAS

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPUS.

NOTITIA

(Cas. Oudin, *De script. eccles.*, tom. II, p. 93)

Andreas Cæsareæ Cappadocum archiepiscopus, de quo eximie Guillelmus Cavus in *Historia scriptorum ecclesiasticorum*, ad annum 500. pag. 379, his verbis : « Andreas Cæsareæ Cappadocum archiepiscopus, vixisse videtur circa exitum seculi VI ac floruisse anno 500. Incerta enim prorsus illius ætas, nec ulla ejus apud veteres mentio. Id tantum certum, cum post Basilium ac Cyrillum Alexandrinum et ante Arethams Cæsariensem scripsisse. Scripsit ad Macarium quemdam *Commentarios in Apocalypsim*, quos Latine vertit Theodorus Peltanus, Soc. Jesu. Exstant Græco-Latine ad finem Commentariorum sancti Chrysostomi *in Evangelium Joannis*, in editione Morelliana tomo VIII. » Ita Cavus fere verbotenus ex Bellarmino, quem etiam non nominatum expressit; quam mihi culpam tam sæpe Cavus, alios etiam sæpe exscribens, exprobrat. Unum tamen Bellarminus addit, quod Cavus suppressit, nempe quia cum non legisset Commentarios istos Andreæ Cæsariensis nomine inscriptos, errare post Bellarminum timuit. Addit ergo Bellarminus, Andream in Commentario *Basilium Cæsariensem sæpe citare*. Quod certe falsum est, quem ne semel quidem in *Commentario* suo Andreas allegavit, licet plurimorum Patrum aliorum et verba et nomen in opere suo expresserit. Porro mss. codices hujus Commentarii, maxime in bibliothecis variant, ut habet Lambecius libro IV seu tomo Commentariorum bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, ad codices mss. theologicos Græcos 172, 173 et 174, pag. 180, his verbis :

« Codex ms. Theologicus Græcus 172, est chartaceus, mediocriter antiquus, in folio, constatque foliis 120, et ad Andream Taumarum Epidauriotam olim pertinuit. Continetur eo, *Andreæ Cæsariensis in Cappadocia, archiepiscopi Commentarius in Apocalypsim sancti Joannis apostoli et evangelistæ*, cujus præfatio inscribitur atque incipit hoc modo : Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ἐπιστολή. Κυρίῳ μου ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ. Πολλάκις αἰτηθεὶς παρὰ πολλῶν ἐξ ἀγάπης, μείζονα τῆς ἐμῆς δυνάμεως ὡς ἐσχηκότων ὑπόληψιν, etc. Ipse autem Commentarius incipit his verbis : Ἀποκάλυψις μὲν ἐστιν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις, καταυγαζομένου τοῦ ἡγεμονικοῦ εἴτε διὰ θείων ὀνειράτων, εἴτε, etc. Primus hunc Commentarium, sed Latine tantum edidit Theodorus Peltanus Soc. Jesu, Ingolstadii, typis Davidis Sartorii 1584, in-4. Eodem quoque modo exstat idem Commentarius in Magna Bibliotheca veterum Patrum Græco-Latina Parisiensi, anni 1654, tomo I, a columna 1529 usque ad col. 1622.

172, Codex ms. Theologicus Græcus, est chartaceus, mediocriter antiquus, in quarto, constatque foliis 151. Continetur eo, *Andreæ Cæsariensis in Cappadocia archiepiscopi Commentarius in Apocalypsim sancti Joannis apostoli et evangelistæ*, sed perperam attribuitur Origeni, ut videre est ex titulo Præfationis, qui ibi talis est : Εἰς τὴν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Ἀποκάλυψιν ἐξήγησις Ὠριγένους, θαυμαστῶς τὴν ἀσάφειαν ταύτης εἰς φῶς παράγουσα. Ipsa quoque Præfatio ibidem in principio est mutila, et quasi integra esset, incipit hoc modo : Προοίμιον. Πρῶτον μὲν οὖν ὡς οἶσθα καὶ αὐτὸς, πᾶσα θεόπνευστος Γραφὴ, etc. *In sancti apostoli atque evangelistæ Joannis Theologi Apocalypsim, Commentarius Origenis, mirabili modo obscuritatem illius ad lucem adducens.*

« Codex ms. 174 theologicus Græcus, est chartaceus et bonæ notæ, in 4, constatque foliis 83, qui ad Joannem Sambucum, ut ipse solita propriæ manus inscriptione testatur, olim pertinuit. Continetur eo. *Andreæ Cæsariensis in Cappadocia archiepiscopi Commentarius in Apocalypsim sancti Joannis apostoli et*

Digitized by Google

evangelistæ, sed perperam ibi attribuitur Methodio monacho, ut ex sequenti inscriptione videre est : Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, τοῦ ἠγαπημένου καὶ θεολόγου, ὑπὸ Μεθοδίου μοναχοῦ ἑρμηνευθεῖσα. *Apocalypsis sancti apostoli et evangelistæ Joannis, dilecti et theologi, a Methodio monacho interpretata.* Similiter etiam ibidem, in fine ejusdem Commentarii legitur : Τέλος τῆς Ἐξηγήσεως Μεθοδίου μοναχοῦ εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. *Finis Expositionis Methodii monachi in Apocalypsim Joannis Theologi.* Quibus constat auctorem hujus Commentarii esse maxime incertum; cum nunc Andreæ Cæsareæ in Cappadocia archiepiscopo, nunc Origeni auctori antiquissimo, nunc Methodio monacho, in mss. codicibus ascribatur, ad quem pertinere creditur.

« Denique codex ms. theologicus Græcus 248 num. 24, et quidem a fol. 124, pag. 1, usque ad folium 175, pag. 2, idem continet absque nomine auctoris, ut habet Lambecius tomo V Commentariorum hujus bibliothecæ, pag. 141. » Præter istud exstabat olim in patriarchio Constantinopolitano, vel etiamnum exstat ms. *D. Andreæ Cæsareæ Cappadociæ metropolitæ Explicatio in visiones Danielis prophetæ*, ut habet Antonius Possevinus ad calcem *Apparatus sacri*, p. m, 45.

Exstat quoque in bibliotheca Bodleiana in mss. Baroccianis codice 212, num. 4, *Andreæ Cæsariensis episcopi Commentarius in Apocalypsim* Græce fol. 108 : Πολλάκις αἰτηθεὶς ὑπό, etc. Itemque in bibliotheca nostra Lugduno-Batava, inter mss. codices Græcos Isaaci Vossii, ab ejus hæredibus emptos, codice 26, n. 3, *Andreæ Cæsareæ archiepiscopi Commentarius in Apocalypsim.*

Bernardus de Montfaucon, monachus Benedictinus congregationis Sancti Mauri in Gallia, in *Diario Italico*, anno 1702, Parisiis in 4, apud Joannem Anisson impresso, cap. 15, splendide admodum loquitur de bibliotheca monachorum Sancti Basilii Romæ, quam Petrus Mennitius, ordinis præfectus, ingenti Græcorum mss. copia codicum adornavit, quos in variis sibi subjectis Calabriæ monasteriis, neglectos intactosque jacere audiverat. Hos inter libros, pagina 216, enumerat hujus operis duos codices Græcos mss. in hac bibliotheca exstantes, his verbis : « Codex bombycinus XIV sæculi : Ἀνδρέου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, τῆς πρὸς τὸ Ἀργέω, εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ἑρμηνεία. Initium : Πολλάκις αἰτηθεὶς ὑπό, etc. Hoc est, *Andreæ sanctissimi archiepiscopi Cæsareæ Cappadociæ, ad montem Argæum, interpretatio in Apocalypsim*, etc. Opus excusum cum sanctissimi Joannis Chrysostomi operibus, et Andreæ Cretensi vulgo adjudicatur. Item pag. 221, de codice altero et antiquiore, *Andreæ Cretensis in Apocalypsim* in codice bombycino, ubi, deletis iis quæ prius scripta fuerant, erantque XI sæculi, hoc Andreæ opus descriptum fuit. Andreæ Cæsareæ in Cappadocia episcopo, idem opus superius ascribitur. » Hæc Bernardus de Montfaucon loco citato.

Diffusius ista retuli, ut maximam partem Græcorum mss. codicum in Europæ bibliothecis exstantium, Andreæ Cæsareæ Cappadocum archiepiscopo faventem esse lector audiat : quorum unus tantum Origenis, duo Methodii monachi, unus Andreæ Cretensis, quinque autem Andreæ Cæsariensis archiepiscopi nomen præ se ferant. Majus autem adhuc argumentum ad Commentationem huic Andreæ attribuendam desumeretur ex Commentario Arethæ, Cæsareæ Cappadocum archiepiscopi, in Apocalypsim, Græce et Latine Parisiis anno 1631 ad calcem Operum Œcumenii impresso, pag. 640, sub hoc lemmate : Ἐκ τῶν Ἀνδρέα τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν πεπονημένων θεαρέστως σύνοψις σχολικὴ παρατεθεῖσα ὑπὸ Ἀρέθα ἀναξίου ἐπισκόπου τῆς Καισαρείας Καππαδοκίας. *Brevis quædam Explicatio ex Commentariis beatissimi Andreæ Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopi divinitus elaboratis, exposita ab Aretha indigno Cæsareæ Cappadociæ episcopo.* Cum autem hic scriptor vix ante sæculi IX medium scripsisse hunc Commentarium credatur, Arethas Ecclesiæ ejusdem archiepiscopus et Andreæ successor, qui anno 914 certo præfuisse legitur, testis idoneus et omni exceptione major est, ad commentationem hanc Andreæ prædecessori asserendam, cujus ab ætate annis 60 vel circiter recentior fuisse habetur.

Jam ad editiones hujus operis, quæ omnes sub Andreæ Cæsareæ Cappadocum archiepiscopi nomine exstant, veniamus. Primam omnium ex mss. codicibus Bavarico et Augustano, edidit Latine tantum Theodorus Peltanus Soc. Jesu, anno 1584, Ingolstadii, in 4. Alteram Græce et Latine cum mss. codicibus collatam, notisque illustratam Fridericus Silburgius Heidelbergæ anno 1596, in folio, quæ cum Operibus sancti Joannis Chrysostomi Græco-Latinis editionis Commelinæ adjungi solet, atque etiam habetur tomo VIII Morellianæ editionis Græco-Latinæ Parisiensis in folio. Editio autem Peltani Latina transiit in *Bibliothecam Veterum Patrum* omnium fere editionum, anni 1589, Parisiis tomo I, col. 1262; 1609, Parisiis tomo I, col. 1049; 1624, Parisiis tomo I, col. 1529; 1654, Parisiis in Magna Bibliotheca Veterum Patrum tomo I, col. 1529 usque ad col. 1622. Sic autem in Præfatione Latinæ suæ versionis anno 1584, Ingolstadii in 4, editæ Theodorus Peltanus :

« Quis Commentarii hujus auctor exstiterit, candide Lector, satis opinor, ex titulo toti operi præfixo aperte constat. Quo tempore autem vixerit aut Cæsariensi Ecclesiæ præfuerit, id certo nondum comperi. Basilio Magno ejusdem sedis antistite posteriorem fuisse, extra controversiam est, ut qui non semel in hoc Commentario nominetur. Cæterum ad libri hujus interpretationem, præter utilitatem quam inde in Ecclesiam redire posse sperabam, duo præcipue me impulerunt : operis brevitas seu verius ejusdem mediocritas, et codicum Græcorum præterea non levis commoditas. Nam præter præsidia quæ ad eam rem suppeditavit amplissima illa principis Bavariæ bibliotheca, singulari favore et benevolentia

Digitized by Google

nobilis et senatorii ordinis viri, domini Quirini Rellingeri : aliud pervetustum exemplar ex reipublicæ Augustanæ bibliotheca impetravi, quod sane plurimum mihi contulit. Quamvis enim quæ ducalis bibliotheca suppeditaverat, ad id quod institueram, satis esse potuerint, Augustanus tamen codex multis locis perquam opportunus mihi fuit. Habebat autem is non Andreæ Cæsariensis, sed *Methodii* titulum. Verum id minus recte, siquidem Commentarii hujus architectus, cum in ipsa præfatione, tum alibi persæpe Methodium nominat. Nihilominus tamen qui Græcorum librorum indicem confecit, culpa omnino caret. Nam cum primæ pagellæ desiderarentur, nulliusque certi auctoris nomen illud volumen præfixum haberet, probabili ductus ratione, Methodio quem in Joannis Apocalypsim scripsisse audierat, opus illud attribuit. »

Hæc Peltanus, primus hujus operis editor, qui in multis peccat, cujus errores duos animadverti. *Primum*, dum ait hunc auctorem *Basilio Magno ejusdem sedis antistite posteriorem fuisse, extra controversiam est, ut qui non semel in hoc Commentario nominetur.* Hoc enim verum non est, et quomodo a Theodoro Peltano dici potuerit, non video : quippe cum nullam prorsus Basilii Cæsariensis archiepiscopi vel alterius ejusdem nominis, mentionem vel citationem faciat, ut mihi accurate legenti constitit. Imo si conjecturis indulgendum esset, cum tam multorum scriptorum antiquiorum frequentem mentionem faciat, altumque de Basilio Cæsariensi silentium observet : inde argumento contrario nec improbabili conjicere liceret, auctorem illius fuisse Andream istum Cæsariensem archiepiscopum, qui dubio procul, locum aliquem Basilio Magno ejusdem sedis antistiti cum aliis scriptoribus dedisset, unde suum Commentarium hausit, nec ab eo citando et allegando prorsus temperasset. *Secundus* error est, dum cap. 63, post allegatum Irenæum, citat Methodium patriarcham Constantinopolitanum his verbis ; *Et magnus patriarcha Methodius in sermone* de Resurrectione, *de his ita scribit*, etc. Hac enim citatio e haberemus aperte, scriptorem hunc non esse antiquiorem ultimis sæculi IX temporibus. Nam licet ad Methodium Olympi episcopum spectet liber *de Resurrectione* quem profert, cum tamen illum indoctus et incautus iste scriptor sub nomine *Magni patriarchæ Methodii* proferat, diserte hac hallucinatione ætatem suam prodit, seque vixisse post tempora *Methodii patriarchæ Constantinopolitani*, quem cum Methodio Olympi Lyciæ seu Patarensi episcopo confudit. Methodius autem, patriarcha Constantinopolitanus anno 842 factus a Michaele III Porphyrogenito, anno 847 die 14 Junii obiit, ut habent Acta Joannis Anachoretæ apud Simeonem Metaphrastem. Floruisset ergo juxta hanc Peltani versionem, hic Andreas Cæsariensis archiepiscopus sive anonymus, post medium sæculi noni, annis circiter 50 Methodio patriarcha citato junior. Ita certe juxta Latinam hujus loci versionem in *Bibliotheca Veterum Patrum* editionis 1589, Parisiis tomo I, col. 1262, capite 63, col. 1369, et in aliis editionibus omnibus, usque ad Maximam Lugdunensem anni 1672. Sed Græca editio hujus operis inter Opera D. Chrysostomi sic habet : Ὁ δὲ μέγας Μεθόδιος ἐν τῷ *Περὶ ἀναστάσεως* λόγῳ αὐτοῦ ἐξέθετο οὕτως· editionis Commelinæ anni 1596, Heidelbergæ in fol., serm. 22, sectione 63, pag. 96.

Jam ad ætatem qua vixisse et scripsisse hic auctor creditur, accedamus. Joannes Jacobus Frisius in *Bibliotheca universali* Andream Cæsareæ episcopum anno 579, et Aretham ejusdem sedis antistitem anno 587 assignat ; quem secutus est Christophorus Helvicus in *Theatro historico*, pag. 106, editionis Marpurgi Cattorum 1638, in folio. Ita ut ambos sibi synchronos constituat. Guillelmus Caveus in *Historia rei litterariæ seu de scriptoribus Ecclesiasticis*, Andream anno 500, pag. 379, Aretham anno 540 alligat, Bellarminum hac in parte cæcutientem amplexus. Jacobus Perizonius in erudita Dissertatione adversus Gronovium collegam *de morte Judæ et voce* τοῦ ἀπάγχεσθαι, cap. 4, pag. 40, de his duobus ita loquitur. « At Arethas iste contraxit Andreæ Cæsariensis Commentarios in epitomen, atque ideo locutiones si non plane omnes, ut pleræque sunt illius Andreæ, qui seculo IV, successit Basilio Magno in Cæsariensem Cappadociæ episcopatum. Sed et Arethas ipse refertur ad sæculum VI, atque ita longe antiquior est jurisconsultis qui *Basilica* confecerunt, et quorum tamen auctoritate ad probandam verbi ἀπάγχεσθαι significationem, utitur vir clarissimus Henricus Stephanus, p. 68. » Hæc incaute vir doctus scripsit, cujus verbis paucis tres errores insunt. *Primus* dum Andream Cæsareæ Cappadocum archiepiscopum sæculo IV assignat, qui medio sæculi IX anterior non est. *Secundus* dum Andream eumdem successisse inquit Basilio Magno Cæsareæ Cappadocum archiepiscopo, qui anno 369 episcopus factus, anno 378 sub Gratiano et Valentiniano mortuus est Kalendis Januarii, juxta Baronium in *Annalibus ecclesiasticis*. *Tertius* dum Aretham sæculo VI refert, quem postea sæculo X ad annum 914 et 920 claruisse probabimus.

Jam igitur, ut ætatis epocham aggrediamur, post attentam Commentarii hujus, ut aliquid ab eo expiscaremur, iteratamque lectionem : dico hunc Andream Cæsariensem archiepiscopum, hujus expositionis collectorem, sub sæculi tantum IX medium scripsisse, atque adeo et Bellarminum et scriptorem ejus Caveum, annis errasse CCCL vel circiter, in ætate istius assignanda, longe turpius quam ego in ætate Simeonis Metaphrastis assignata. His argumentis ductus ita sentio. 1. Auctor hujus commentarii in Apocalypsim, ex aliis transcribit atque transcribere se profitetur, quod sæculis Ecclesiæ quinque et sex primis inauditum fuit, sæculique noni proprium, ut eruditi omnes norunt. Ergo hic auctor spectat tantum ad sæculum Ecclesiæ IX. Id probamus ex ipsis hujus Commentarii verbis, ut profitetur expresse auctor in Prologo. *Constat namque beatos illos viros Patresque nostros, Gregorium Theologum, Cyrillum Alexandrinum, multoque hisce vetustiores Papiam, Irenæum, Methodium et Hippolytum, divinum fideque dignum*

Digitized by Google

esse e quorum monumentis occasione accepta, nos ad hoc consilium venimus : sicuti multas quoque sententias ex eorumdem scriptis mutuavimus, hisque nostris Commentariis inseruimus. Et cap. 1 : *Atque hæc hactenus, quatenus constat nostram Expositionem, sanctorum Patrum vocibus atque sententiis neutiquam adversari.* Cap. 17 : *Qui vero receptiorem doctorum Ecclesiæ sententiam secuti, hæc tanquam futurorum prædictionem accipere malunt*, etc. Cap. 23 : *Cæterum per montem magnum diabolum designatum arbitramur, id quod quibusdam quoque doctoribus visum est.* Capite 30 : *Per hos testes, plerique doctorem acceperunt Enoch et Eliam, qui sub sæculi finem accepturi sunt a Deo*, etc. Qui ergo sic loquitur, non sæculi v sed IX ut-plurimum omnibus emunctæ naris videbitur. Præterea perpetuus est in citatione et appellatione veterum. Cap. 1 citat Epiphanium, et eodem capite Gregorium Theologum semel et iterum. Capitibus item 2 et 3 et 9 eumdem, quasi in Apocalypsim Commentarium scripserit. Capite 3 Epiphanium et Irenæum ; cap. 13 Methodium ; cap. 16 Eusebium Cæsariensem lib. IX *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 8 ; cap. 18 Irenæum ; cap. 33 Methodium ; cap. 34 S. Antonium in *Vitis Patrum* ; cap. 36 Methodium et Hippolytum, cap. 38 Hippolytum ; cap. 44 in fine Dionysium Areopagitam ; cap. 47 Vitas Patrum, quoad angelos custodes. Cap. 49 ambigere videtur an pœna dæmonum ac damnatorum æterna futura sit, licet nihil definiat. Cap. 53 Hippolytum et Irenæum citat ; cap. 63 Irenæum et magnum Methodium ; capite 66 Epiphanium. Qui igitur hos omnes Patres ut fidei suæ regulam profert, ab illorum temporibus se multis annorum centuriis esse remotum indicat, ac proinde hominem esse Græciæ mediæ vel inferioris. 2. Attribuit hic auctor *Commentarium in Apocalypsim* S. Gregorio Nazianzeno, idque non uno in loco, capitibus nimirum 1, 2, 3 et 9. Cum ergo hujus Commentarii nullus veterum meminerit, non Hieronymus, ipsius Gregorii Nazianzeni discipulus, qui ejus Opera exacte recenset in libro *de scriptoribus ecclesiasticis*, cap. 127 ; non Suidas, qui ea exactissime prosecutus est in Lexico, verbo Γρηγόριος ; non Photius in *Bibliotheca* : inde conjicimus auctorem hunc esse recentioris Græciæ, scribentem post *Commentarium in Apocalypsim* S. Gregorio Nazianzeno suppositum : qui mos Græcorum recentiorum fuit. 3. Allegat hic idem auctor cap. 44 Dionysium Areopagitam his verbis : *Quod angeli phialas ira divina plenas, ex quatuor animalibus, quorum apud prophetam Ezechielem quoque fit mentio, accipiant : hoc secundum magnum Dionysium significat agibilium notitiam a primis, ordine quodam ad alios et alios dimanare*, etc. Ubi supponit opera divi Dionysii Areopagitæ, quem *magnum Dionysium* vocat, omnibus esse nota. Atqui nihil unquam auditum de operibus istis, ante collationem quamdam Constantinopolitanam anno 533 inter Catholicos et Severianos, allegantibus hæreticis, Catholicis rejicientibus. Auctor ergo qui hoc scribit, nec floruisse sæculo v, nec ad illud spectare potest, quo ignota omnino erant opera S. Dionysii Areopagitæ, quæ tunc a Severianis conficta fuisse Catholici credebant. 4. Hæc scribendi ratio ex laciniis veterum Patrum simul junctis sæculo IX primum incepit, in eo invaluit, et usque ad sæculi hujus finem continuavit. Juxta enim Trithemium, Walafridus Strabus anno 830, *Glossam ordinariam* in Scripturam sacram ex fragmentis sanctorum Patrum, totam collectam scripsit, a seipso nihil proferens, qui, abbas Fuldensis anno 842 factus, anno 849 mortuus scribitur. Jonas quoque, episcopus Aurelianensis anno 821 factus, circa annum 830 libros tres *De institutione laicorum* composuit, ex sententiis veterum Patrum integre collectos, quos ex mss. codicibus Lucas Acherius Parisiis anno 1665 in 4 tomo I *Spicilegii* edendos sategit. Post annum 850 Photius ille magnus, adhuc laicus exsistens et officiis imperii publicis ab imperatore occupatus, Μυριόβιβλον seu *Bibliothecam* ex scriptis CCLXXX veterum opusculis collegit, in qua omnia fere verbotenus ex aliis accepta, si censuras paucas præmissas operibus, quæ simul comportavit, excipias. Circa annum 870 Anastasius, Romanæ Ecclesiæ bibliothecarius, scripsit *Historiam Ecclesiasticam* seu *Chronographiam Tripartitam*, ex Georgii Syncelli, Theophanis confessoris et Nicephori patriarchæ Constantinopolitani Chronicis, ab ipso e Græca lingua in Latinam translatis, maximam partem desumptam : quod ipse in Præfatione ingenue fateri non erubescit. Jure igitur merito cum Andreas Cæsareæ Cappadocum archiepiscopus, eadem methodo Commentarium suum in Apocalypsim scripserit, anno 840 vel circiter assignandus videtur. Hæc ad confutationem Guilielmi Cavei diffusius a nobis scripta sunt.

Alia quoque Commentaria Andreæ attribuuntur a Caveo ad annum 500, quo eum assignat, tomo II seu parte II *Historiæ litterariæ* præter *Commentarium in Apocalypsim* præfatum ; nempe *Therapeuticam spiritualem* scripsisse asserit, ex cujus libro secundo fragmenta quædam habentur in *Eclogis asceticis Joannis patriarchæ Antiocheni*, folio 38, pag. 2, ab his verbis : Ποῦ αἱ ψυχαὶ μετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος ἀπέρχονται, de quibus vide Lambecium libro V Commentariorum, codice ms. theologico Græco 251, num. 1, pag. 105. Atque eædem illæ habentur in *Nova Bibliotheca mss. codicum Græcorum Latinorum atque Gallicorum*, seu *Specimine antiquarum lectionum Græcarum, Latinarum et Gallicarum*, ex mss. codicibus Regiæ Galliarum Bibliothecæ potissimum collecta, et edita a Philippo Labbeo Soc. Jesu, Parisiis anno 1653, in 4, apud Joannem Henault. Illic parte II, pag. 82, *Andreæ archiepiscopi Cæsareæ quæstiones ex libro Therapeuticon, quo abeant animæ post mortem corporis*, in Regio codice ms. Græco 930, quem oscitanter Andreæ Cretensium archiepiscopo assignasse me recordor.

At Petrus Lambecius libro III Commentariorum bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis pag. 40 Commentaria duo alia ipsi attribuit codice ms. theologico Græco 26 his verbis : « Vicesimus sextus codex manuscriptus Theologicus Græcus est chartaceus, antiquus, in folio, constatque foliis 329 et ab Augerio Busbechio, ut ipse solita propriæ manus subscriptione testatur, Constantinopoli olim comparatus fuit.

Digitized by Google

Continentur eo *primo* et quidem a fol. 1 usque ad fol. 71, *Proverbia Salomonis* cum amplissima catena sive commentario ex variorum sanctorum Patrum, aliorumque veterum scriptorum ecclesiasticorum operibus collecto, cujus principium : Αἱ παροιμίαι περιέχουσιν παίδευσιν ἠθῶν καὶ παθῶν ἐπανόρθωσιν, etc. *Secundo*, et quidem a fol. 72 usque ad fol. 329, *Isaias propheta* cum amplissima *catena* sive commentario ex variorum sanctorum Patrum aliorumque veterum scriptorum ecclesiasticorum operibus collecto, cujus principium : Τοῦ ἁγιωτάτου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας εἰς τὸν Ἡσαΐαν προοίμιον. Ἀσυμφανὴς μὲν τῶν ἁγίων προφητῶν λόγος, etc.

« Collector utriusque hujus catenæ, nempe tam *in Proverbia Salomonis*, quam *in Esaiam*, fuit quidam Andreas presbyter, uti videre est folio 329 sive ultimo : quippe ubi scriba qui totum hunc codicem sua manu exaravit, lectores rogat orare Deum, ut in tremendo ultimi judicii die misereatur non solum sui, verum etiam Ἀνδρέου ἐλέει Θεοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ συναγαγόντος καὶ παραθεμένου τὰς ἐμφερομένας τῇ βίβλῳ ταύτῃ παραγραφάς. Tempus autem quo idem codex exaratus est, indicatur folii 73 pagina secunda, per fragmentum *canonis Paschalis* ab anno mundi secundum communem Ecclesiæ Constantinopolitanæ supputationem 6744, hoc est anno æræ Christianæ 1236, usque ad annum mundi 6749, sive annum Christi 1241. »

De hoc Commentario et illius auctore agunt in *Apparatu sacro* Antonius Possevinus tomo 1, verbo *Andreas Cæsareæ in Cappadocia episcopus*. Et ad calcem *Apparatus sacri* in catalogo mss. codicum Bibliothecæ Bavaricæ, cod. 43, ubi *Andreæ* nomine inscribitur. Et in catalogo Augustanæ bibliothecæ, codice 72, ubi sub *Methodii monachi* nomine, juxta ipsum Peltanum editorem, legitur ; Bellarminus in libro *de scriptoribus ecclesiasticis*, ad annum 500, cujus sententiam secutus est Caveus ad eumdem annum pag. 379.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΟΝΤΟΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΝ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

—

S. P. N. ANDREÆ

ARCHIEPISCOPI CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ

IN

DIVI JOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ

APOCALYPSIN

COMMENTARIUS.

Theodoro Peltano interprete. — Opus Græce primum in lucem prolatum ex illustri bibliotheca Palatina. Fredericus Sylburgius archetypum Palatinum cum Augustano et Bavarico mss. contulit, notis et indicibus illustravit. — E typographeo Hieronymi Commelini. MDXCVI.

—

MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS CLARISSIMISQUE VIRIS,
SERENISSIMI PRINCIPIS PALATINI ELECTORIS SENATORIBUS INTIMIS
PATRONIS S. O. M.

Cum B. Chrysostomi opera Græco-Latina typis mandare apud me statuissem, amplissimi, nobilissimi clarissimique viri, a commentario in Paulinas epistolas initium faciendum existimavi, interea dum ea

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

quæ in evangelistas et Actus apostolorum, quæ supersunt, describerentur, conferrentur. Cæterum cum animadverterem, Chrysostomi ad Joannis Theologi Apocalypsin nihil exstare, commodumque in serenissimi principis nostri bibliotheca Andreæ Cæsariensis episcopi ad illam ipsam commentarius Græcus, qui hactenus in bibliothecis conclusus delituerat, sese obtulisset, ab instituto nostro minime alienum sum arbitratus, si illum Chrysostomo comitem adjungerem, in eo Giberti Veronensis episcopi exemplum secutus, qui OEcumenio olim, Aretæ (qui nostro Andrea ætate inferior est) collectanea in Apocalypsin appendenda curavit. Nactus itaque alterum Andreæ Cæsariensis exemplum ms., id negotii Friderico Sylburgio, doctrinæ et diligentiæ eximiæ viro, dedi, ut archetypum utrumque compararet, verborum discrepantiam observaret, notisque et indicibus illustraret. Ad postremum sacri hujus operis ubi pervenit, a Deo O. M. appellatus, vi morbi manum statim de tabula, mihique cursu, quod aiunt, lampada tradidit. Postremo itaque viri hujus mihi amicissimi posthumo fetui, opera nostra in auras producto, tutores quærendi cum essent, vos nominare visum fuit, quos si vixisset ipse parens L. M. Q. nominaturus fuisset : quippe quem vestrum alii συμμαθητὴν habuerunt modestissimum, alii præceptore fideli usi sunt : reliqui vero, qui ipsum prius minus noverant, ubi eum cognoverunt, propter raram eruditionem et indefessum erga remp. litterariam studium amarunt, et jam ipsius memoriam laudibus prosequuntur. Quod superest, viri nobilissimi, ac patroni, vos vehementer etiam atque etiam rogo, ut hoc meum consilium, et προσφωνήσεως officium in bonam partem accipiatis, laboribusque nostris, quod facitis, favere pergatis. Valete.

De Apocalypsi Joannis Hieronymi testimonium in epistola ad Paulinum.

Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis; laus omnis inferior est : in verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

De horum commentariorum auctore Theodorus Peltanus interpres in epistola dedicatoria.

Cum hic Apocalypseos liber tot abditis mysteriis sit gravidus, totque implicatus tenebris et difficultatibus, utiliter meo judicio operam collocant, qui, veterum theologorum vestigiis insistentes, explicationi illius viriliter incumbunt; tantisque illis obscuritatibus et tenebris lucem aliquam afferre contendunt, et quæ vel ipsi apud se non absque labore meditati sunt, vel apud alios orthodoxos et eruditos interpretes studiose observarunt, liberaliter in medium conferunt. Inter hos autem vel primum, vel primo certe proximum locum promeretur Andreas Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopus. Nam etsi ante ipsum Justinus martyr et philosophus, et Irenæus Lugdunensis episcopus, et alii præterea nonnulli Apocalypsin exposuerint, nullus tamen uno hoc Patre aut copiosius, aut eruditius, aut luculentius hoc præstitit. Quamobrem haud indignus nobis visus est, qui in linguam Latinam converteretur, et ad communem Ecclesiæ usum in lucem ederetur. Quamvis enim homo Græcus et Cappadox, et quod ad hæc loca attinet, hospes quoque et peregrinus sit, nihil tamen aut erroneum, aut barbarum, aut circulatorium sonat : quin miram potius pietatem ubique spirat, magnamque in singulis propemodum pagellis eruditionem, et singularem insuper ab omnibus hæresibus et hæreticis animi alienationem ostendit, maxime vero ab Origenistis et Chiliastis, qui Ecclesiam Catholicam per id tempus præ cæteris infestabant. Fuit itaque commentarii hujus auctor non modo insignis episcopus pastorque apprime vigilans et fidus, ut testantur quotquot vitam illius vel obiter attingunt, verum egregie quoque pius magnaque divinarum humanarumque litterarum eruditione ornatus, et acer denique hæresum et sectarum omnium hostis.

Idem Peltanus in epistola ad Lectorem.

Quis commentarii hujus auctor exstiterit, candide Lector, satis, opinor, ex titulo toti operi præfixo aperte constat. Quo tempore autem is vixerit, aut Cæsariensi Ecclesiæ præfuerit, id certo nondum comperi. Basilio Magno ejusdem sedis antistite posteriorem fuisse extra controversiam est, ut qui non semel in hoc commentario nominetur. Cæterum ad libri hujus interpretationem, præter utilitatem quam inde ad Ecclesiam redire posse sperabam, duo præcipue me impulerunt : operis brevitas, seu verius ejusdem mediocritas, et codicum præterea Græcorum non vulgaris commoditas. Nam præter præsidia, quæ ad eam rem subministravit amplissima illa principis Bavariæ bibliotheca, singulari favore et benevolentia nobilis et senatorii ordinis viri, domini Quirini Rellingeri, aliud pervetustum exemplar ex reipub. Augustanæ bibliotheca impetravi : quod sane plurimum mihi contulit. Quamvis enim quæ ducalis bibliotheca suppeditaverat, ad id, quod institueram, sat esse potuerint, attamen Augustanus codex multis locis perquam opportunus mihi fuit. Habebat autem is non Andreæ Cæsariensis, sed Methodii titulum : verum id minus recte, si quidem commentarii hujus architectus, cum in ipsa præfatione, tum alibi persæpe Methodium nominat : nihilominus tamen qui Græcorum librorum indicem confecit, culpa omnino caret.

Digitized by Google

Nam cum primæ pagellæ desiderarentur, nulliusque certi auctoris nomen volumen illud præfixum haberet, probabili ductus ratione, Methodio, quem in Joannis Apocalypsin scripsisse audierat, opus illud attribuit. Ad genus porro doctrinæ quod attinet, illud est apprime accuratum et orthodoxum : quamvis enim uno aut altero loco, eorum opinioni favere videatur, qui sanctos ante communem carnis resurrectionem ad claram Dei visionem admitti inficiantur, hoc tamen illius fidei et auctoritati nihil quidquam derogat : siquidem ea tempestate doctrina hæc in controversiam vocabatur, et apud multos illustres theologos veluti rationi et Scripturæ consentanea palam recepta erat. Verum hac hominum ætate propter diversam Ecclesiæ sententiam, eam amplius tueri non licet. Cæterum opus hoc præsens e Græca in Latinam linguam anteane a quopiam fuerit conversum', id equidem exploratum non habeo. Quanquam enim iis duntaxat exceptis, quæ Aretha hinc mutuatus in suum commentarium transtulit (quæ tamen aliter hic fere leguntur, aliter ibi), nihil quidquam unquam istiusmodi legerim aut viderim ; attamen quod sæculum hoc studiosum et litteratum exsistat, orbisque late pateat, fieri potest, ut ab alio id jam præstitum sit, quod nos hic præstare conati sumus. Occurrerunt loca quædam lubrica, et quædam quoque, nisi vehementer fallor, lacunosa, in quibus proinde quid auctor voluerit, aut integra exempla habuerint, divinandum nobis fuit. Ad ipsam vero conversionem quod spectat, majorem more nostro fidei et perspicuitatis rationem habuimus, quam cultus orationis, quamvis hunc quoque non prorsus negligendum putavimus, sed quantum facultas et res ipsa patiebatur, consectari studuimus, nusquam tamen anxie aut superstitiose; neque enim certi alicujus auctoris verbis nos alligare voluimus, aut etiam debuimus, cum longe aliud sit Græca fideliter vertere, aliud suas cogitationes commodis verbis exprimere. Vulgatam editionem certo consilio retinuimus, tametsi haud ignoraremus, Latinum et Græcum contextum in levibus quibusdam nonnunquam inter se discrepare, et quædam præterea occurrere, quæ clarius et forte quoque commodius efferri potuissent. Vale, Lector, et nostrum hunc conatum pro tuo candore in bonam partem accipe.

CAPITA APOCALYPSEOS THEOLOGI.

Apocalypsis Jesu Christi. Sermo 1, Cap. 1.
Ut Dominum in medio septem candelabrorum podere (hoc est talari veste) indutum conspexerit, 2.
Ad Ephesinæ Ecclesiæ angelum destinata, 3.
Cujusmodi Smyrnensis Ecclesiæ angelo sint indicata. Sermo 2, 4.
Cujusmodi Pergamensis Ecclesiæ angelo fuerint significata, 5.
Cujusmodi Thyatirensis Ecclesiæ angelo significata sint, 6.
De iis quæ Sardianæ Ecclesiæ angelo significata sunt. Sermo 3, 7.
Cujusmodi significata fuerint angelo Ecclesiæ Philadelphiæ, 8.
Qualia Laodicensium Ecclesiæ angelo significata fuerint. 9.
De ostio quod in cœlo visum est apertum : deque viginti quatuor senioribus, et aliis quibusdam, quæ hinc ordine consequuntur. Sermo 4, 10.
De libro septem sigillis obsignato, quem nulla creata natura aperire potuit, 11.
Ut Agnus qui habet septem cornua aperuerit librum, 12.
Solutio primi sigilli, per quam apostolorum doctrina designatur. Sermo 5, 13.
Secundi sigilli solutio, qua prælium quod infideles contra fideles ineunt, describitur, 14.
Solutio tertii sigilli, quæ illorum a Christo defectionem proponit, qui minus firmiter in ipsum crediderant, 15.
Solutio quarti sigilli, qua illorum flagella delineantur qui propter animi mollitiem et impatientiam Dominum negaverunt. Sermo 6, 16.
Solutio quinti sigilli, quæ sanctorum clamores ad Deum pro sæculi consummatione proponit, 17.
Sexti sigilli solutio, quæ plagas quæ sub sæculi catastrophen mortalium generi inferentur, breviter percenset, 18.
De centum quadraginta quatuor hominum millibus, qui a quatuor angelorum plaga illæsi conservantur. Sermo 7, 19.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ. Λόγος α', κεφ. α'.
Ὀπτασία ἐν ᾗ τὸν Θεὸν ἐθεάσατο ἐν μέσῳ ἑπτὰ λυχνιῶν χρυσῶν ἐνδεδυμένον ποδήρη. β'.
Τὰ γεγραμμένα πρὸς τὸν τῆς Ἐφεσίων Ἐκκλησίας ἄγγελον. γ'.
Τὰ δηλωθέντα τῷ τῆς Σμυρναίων Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ. Λόγος δεύτερος. δ'.
Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ Ἐκκλησίας. ε'.
Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις Ἐκκλησίας. ς'.
Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας. Λόγος τρίτος. ζ'.
Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ Ἐκκλησίας, η'.
Τὰ δηλωθέντα πρὸς τὸν τῆς Λαοδικέων Ἐκκλησίας ἄγγελον. θ'.
Περὶ τῆς ὁραθείσης θύρας ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τῶν κδ' πρεσβυτέρων, καὶ τῶν ἑξῆς. Λόγος τέταρτος. ι'.
Περὶ τῆς βίβλου τῆς ἐσφραγισμένης ἑπτὰ σφραγῖσιν, ἣν οὐδεὶς ἀνοῖξαι τῆς κτιστῆς φύσεως δύναται. ια'.
B
Περὶ τῆς ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων θεωρίας. ιβ'.
Λύσις τῆς πρώτης σφραγῖδος. Λόγος πέμπτος. ιγ'.
Περὶ τῆς δευτέρας σφραγῖδος. ιδ'.
Λύσις τῆς τρίτης σφραγῖδος. ιε'.
Λύσις τῆς τετάρτης σφραγῖδος, ἐμφαίνουσα τὰς ἐπαγομένας τοῖς ἀσεβέσι μάστιγας. Λόγος ἕκτος. ις'.
Λύσις τῆς πέμπτης σφραγῖδος, δηλοῦσα τὴν τῶν ἁγίων πρὸς Κύριον περὶ τῆς συντελείας καταβόησιν. ιζ'.
Λύσις τῆς ς' σφραγῖδος, τὰς ἐν τῇ συντελείᾳ ἐπαγομένας πληγὰς σημαίνουσα. ιη'.
Περὶ τῶν σωζομένων ἐκ τῆς πληγῆς τῶν τεσσάρων ἀγγέλων, χιλιάδων ἑκατὸν τεσσαρακοντατεσσάρων. Λόγος ἕβδομος. ιθ'.

Digitized by Google

Περὶ τοῦ ἀναριθμήτου ὄχλου τῶν ἐξ ἐθνῶν λαμπροφορούντων. κ'.

Λύσις τῆς ζ' σφραγῖδος, δηλοῦσα ἀγγελικὰς Δυνάμεις προσάγειν τῷ Θεῷ τὰς τῶν ἁγίων προσευχὰς ὡς θυμιάματα. κα'.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων ὧν τοῦ πρώτου σαλπίσαντος, χάλαζα, καὶ πῦρ, καὶ αἷμα ἐπὶ τῆς γῆς φέρεται. Λόγος ὄγδοος. κβ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἀγγέλου καὶ τῆς ἀπωλείας τῶν ἐν θαλάσσῃ ἐμψύχων. κγ'.

Περὶ τοῦ τρίτου ἀγγέλου, καὶ τοῦ πικρασμοῦ τῶν ποταμίων ὑδάτων. κδ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἀγγέλου, καὶ τοῦ σκοτισμοῦ τῶν φωστήρων. Λόγος ἔννατος. κε'.

Περὶ τοῦ πέμπτου ἀγγέλου, καὶ τῶν νοητῶν ἀκρίδων, καὶ τοῦ ποικίλου τῆς μορφῆς αὐτῶν. κς'.

Περὶ τοῦ ἕκτου ἀγγέλου, καὶ τῶν ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ δεδεμένων ἀγγέλων. κζ'.

Περὶ ἀγγέλου τοῦ περιβεβλημένου νεφέλην, καὶ ἶριν, συντέλειαν προμηνύοντος. Λόγος δέκατος. κη'.

Ὅπως τὸν βιβλαρίδιον ἐκ τοῦ ἀγγέλου ὁ εὐαγγελιστὴς εἴληφε. κθ'.

Περὶ Ἐνὼχ καὶ Ἠλία. λ'.

Ὅπως ἀναιρεθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου, [οἱ δύο οὗτοι τοῦ Θεοῦ προφῆται] ἀναστήσονται. Λόγος ια'. λα'.

Περὶ τῆς ἑβδόμης σάλπιγγος, καὶ τῶν ὑμνούντων τὸν Θεὸν ἁγίων ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει. λβ'.

Περὶ τῶν διωγμῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν προτέρων, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου. λγ'.

Περὶ τοῦ πολέμου τῶν ἀγγέλων, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ τῆς τοῦ Σατανᾶ καταπτώσεως. Λόγος δωδέκατος. λδ'.

Περὶ τοῦ ὅπως ὁ δράκων διώκων τὴν Ἐκκλησίαν οὐ παύεται. λε'.

Περὶ τοῦ θηρίου τοῦ δεκακεράτου καὶ ἑπτακεφάλου. λς'.

Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου. Λόγος ιγ'. λζ'.

Περὶ τοῦ [μιαροῦ] ὀνόματος τοῦ Ἀντιχρίστου. λη'.

Περὶ τοῦ ἀρνίου καὶ τῶν ρμδ' χιλιάδων. λθ'.

Περὶ ἀγγέλου προαγορεύοντος τὴν ἐγγύτητα τῆς μελλούσης κρίσεως. Λόγος ιδ'. μ'.

Περὶ ἀγγέλου τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος κηρύσσοντος. μα'.

Περὶ ἀγγέλου ἀσφαλιζομένου τοὺς πιστοὺς μὴ δέξασθαι τὸν Ἀντίχριστον. μβ'.

Ὅπως ὁ ἐν τῇ νεφέλῃ καθήμενος τῷ δρεπάνῳ συντελέσει τὰ ἐκ γῆς βλαστάνοντα. Λόγος ιε'. μγ'.

Περὶ ἀγγέλου τρυγῶντος τὴν τῆς πικρίας ἄμπελον. μδ'.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐπαγόντων τοῖς ἀνθρώποις τὰς πρὸ τῆς συντελείας ζ' πληγάς· καὶ περὶ τῆς ὑαλίνης θαλάσσης. με'.

Ὅπως τῆς πρώτης φιάλης ἐκχεθείσης, ἕλκος κατὰ τῶν ἀποστατῶν γίνεται. Λόγος ις'. μς'.

Πληγὴ δευτέρα κατὰ τῶν ἐν θαλάττῃ. μζ'.

Ὅπως διὰ τῆς τρίτης οἱ ποταμοὶ εἰς αἷμα μετακεράννυνται. μη'.

Ὅπως διὰ τῆς τετάρτης καυματίζονται οἱ ἄνθρωποι. Λόγος ιζ'. μθ'.

Ὅπως διὰ τῆς πέμπτης ἡ βασιλεία τοῦ θηρίου σκοτίζεται. ν'.

Ὅπως διὰ τῆς ἕκτης ἡ ὁδὸς διὰ τοῦ Εὐφράτου τοῖς ἀπὸ Ἀνατολῶν βασιλεῦσιν ἀνοίγεται. να'.

Ὅπως διὰ τῆς ἑβδόμης χάλαζα καὶ σεισμὸς κατὰ τῶν ἀνθρώπων γίνεται. Λόγος ιη'. νβ'.

Περὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων δεικνύντος τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ τὴν τῆς πόρνης πόλεως καθαίρεσιν· καὶ περὶ τῶν ἑπτὰ τῆς πόρνης κεφαλῶν, καὶ δέκα κεράτων. νγ'.

De innumera illorum turba qui ex gentium nationibus conversi, candidis induuntur. 20.

Solutio septimi sigilli, qua explicatur, quomodo angelicæ Virtutes sanctorum preces veluti thymiama quoddam Deo offerant, 21.

De septem angelis, e quorum numero dum primus tuba canit, grando, et ignis, ac sanguis in terram fertur. Sermo 8, 22.

De secundo angelo, eorumque interitu quæ vitam in mari degunt, 23.

De tertio angelo, et profluentium aquarum amaritudine, 24.

De quarto angelo et luminarium obscuratione. Sermo 9, 25.

De quinto angelo, mysticisque locustis, ac varia earumdem forma, 26.

De sexto angelo, et quatuor angelis qui juxta Euphratem ligati tenebantur, 27.

De angelo circumdato iride et nube, qui sæculi consummationem denuntiabat. Sermo 10, 28.

Ut evangelista librum ex angelo susceperit, 29.

De Enocho et Elia, 30.

Ut duo isti Dei prophetæ ab Antichristo trucidati, denuo surrexerint. Sermo 11, 31.

De septima tuba, et sanctis qui Deum ob futurum judicium celebrant, 32.

De prioribus et novissimis Ecclesiæ persecutionibus, 33.

De angelorum et dæmonum prælio et Satanæ casu, Sermo 12. 34.

Ut draco Ecclesiam persequi non desistat, 35.

De bestia quæ habebat cornua decem, et septem capita, 36.

De pseudopropheta. Sermo 13, 37.

De profano Antichristi nomine, 38.

De agno et centum quadraginta quatuor millibus stantibus cum agno in monte Sion, 39.

De angelo judicium propinquum denuntiante. Sermo 14, 40.

De angelo qui Babylonis ruinam annuntiat, 41.

De tertio angelo qui fideles, ne Antichristum suscipiant, graviter admonet. 42.

Ut is qui super nubem sedebat, falce ea demetat quæ oriuntur e terra. Sermo 15, 43.

De angelo amaritudinis vitem vindemiante, 44.

De septem angelis, qui ante sæculi finem septem plagas hominibus inferunt, deque mari vitreo, 45.

Ut prima phiala effusa, ulcera nata sint in desertoribus. Sermo 16. 46.

De plaga secunda, quæ iis infertur qui in mari vitam degunt, 47.

Ut flumina per tertiam phialam in sanguinem convertantur, 48.

Ut per quartam phialam ardore crucientur homines, Sermo 17, 49.

Ut per quintam plagam bestiæ regnum obscuratum sit, 50.

Ut per sextam phialam via Euphratis pandatur regibus ab Oriente venientibus, 51.

Ut per septimam phialam grando et terræ motus in hominum perniciem excitatus sit. Sermo 18, 52.

De uno e septem sanctorum angelorum numero, qui B. Joanni adulteræ civitatis eversionem ostendit: deque septem meretricis capitibus, et decem ejusdem cornibus. 53.

Ut angelus mysterium, quod viderat, interpretatus sit, 54.
De alio angelo Babylonis ruinam denuntiante, deque cœlesti voce, qua sancti civitatem deserere, et voluptates quibus ante fruebatur, missas facere jubentur. Sermo 19, 55.
De sanctorum hymnis et laudibus, triplicique Alleluia, quod propter subversam Babylonem cecinerunt sancti, 56.
De mysticis Agni nuptiis ejusdemque agni cœna, 57.
Ut Christum viderit evangelista angelicarum Virtutum agminibus cinctum, alboque equo insidentem. Sermo 20, 58.
De Antichristo, cæterisque qui simul cum illo in gehennam abjiciuntur, 59.
Ut Satanas post Christum crucifixum usque ad sæculi finem sit ligatus, et de mille annis, 60.
De sedibus quæ illis sunt paratæ qui Christi confessionem illibatam conservarunt. Sermo 21, 61.
Quæ sit prima resurrectio: quæ item mors secunda, 62.
De Gog et Magog. 63.
De sedente super thronum, et communi resurrectione et judicio Sermo 22, 64.
De cœlo novo, et terra nova supernaque Jerusalem, 65.
Cujusmodi ab eo dicta sint qui sedebat in throno, 66.
De angelo qui sanctam civitatem illi ostendit, ejusdemque muros et portas dimetitur. Sermo 23, 67.
De fluvio mundo, qui e throno in mediam civitatis plateam procedere visus est, 68.
Quod Christus sit Deus prophetarum et angelorum Dominus, 69.
Quod ea omnia quæ Apostolus vidit, digna sint fide. Sermo 24, 70.
Ut jussus sit ne hanc Apocalypsin obsignaret, sed palam prædicaret, 71.
Ut Ecclesia et Spiritus qui in illa degit, gloriosum Christi adventum expetant; certæque maledictioni subjiciantur, qui librum hunc adulterant. 72.

A *Ὅπως ὁ ἄγγελος τὸ ὁραθὲν αὐτῷ μυστήριον ἡρμήνευσε.* νδ'.
Περὶ ἑτέρου ἀγγέλου τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος ἀγγελοῦντος· καὶ οὐρανίου φωνῆς, τὴν ἐκ τῆς πόλεως φυγὴν ἐντελλομένης· καὶ περὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν τερπνῶν, ὧν πρὶν ἐκέκτητο. Λόγος ιθ'. νε'.
Περὶ τῆς τῶν ἁγίων ὑμνῳδίας, καὶ τοῦ τριπλοῦ Ἀλληλούϊα, ὅπερ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Βαβυλῶνος ᾄδουσιν. νς'.
Περὶ τοῦ μυστικοῦ γάμου, καὶ τοῦ δείπνου τοῦ Ἀρνίου. νζ'.
Ὅπως τὸν Χριστὸν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔφιππον μετὰ Δυνάμεων ἀγγελικῶν ἐθεάσατο. Λόγος κ'. νη'.
Περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βαλλομένων εἰς τὴν γέενναν. νθ'.
Ὅπως ὁ Σατανᾶς ἐδέθη ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ σταυρώσεως μέχρι καιροῦ τῆς συντελείας· καὶ περὶ τῶν χιλίων ἐτῶν. ξ'.
B *Περὶ τῶν ἡτοιμασμένων θρόνων τοῖς φυλάξασι τὴν Χριστοῦ ὁμολογίαν ἀνεξάρνητον. Λόγος κα'.* ξα'.
Τίς ἐστιν ἡ πρώτη ἀνάστασις, καὶ τίς ὁ δεύτερος θάνατος. ξβ'.
Περὶ τοῦ Γὼγ καὶ τοῦ Μαγώγ. ξγ'.
Περὶ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ κρίσεως. Λόγος κβ'. ξδ'.
Περὶ καινῶν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ. ξε'.
Περὶ ὧν εἶπεν ὁ ἐν τῷ θρόνῳ καθήμενος. ξς'.
Περὶ ἀγγέλου δεικνύντος αὐτῷ τὴν τῶν ἁγίων πόλιν, καὶ τὸ ταύτης τεῖχος σὺν τοῖς πυλεῶσι διαμετροῦντος. Λόγος κγ'. ξζ'.
Περὶ τοῦ καθαροῦ ποταμοῦ, τοῦ φανέντος ἐκ τοῦ θρόνου εἰς μέσην πόλιν ἐκπορεύεσθαι. ξη'.
Ὅτι Θεὸς τῶν προφητῶν ὁ Χριστὸς, καὶ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων. ξθ'.
Περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν τεθεαμένων τῷ Ἀποστόλῳ. Λόγος κδ'. ο'.
C *Ὅπως ἐκελεύθη μὴ σφραγίσαι, ἀλλὰ κηρύξαι Ἀποκάλυψιν.* οα'.
Ὅπως ἡ Ἐκκλησία, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Πνεῦμα, προσκαλοῦνται τὴν Χριστοῦ ἔνδοξον ἐπιφάνειαν· καὶ περὶ τῆς ἀρᾶς, ᾗ ὑποβάλλονται οἱ τὴν βίβλον παραχαράττοντες. οβ'.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

S. P. N. ANDREÆ

ARCHIEPISCOPI CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ

COMMENTARII

IN JOANNIS THEOLOGI APOCALYPSIN.

1 PROLOGUS.

A multis, qui majorem de me opinionem, quam vires meæ ferunt, conceperant, peramanter sæpe

D

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Πολλάκις αἰτηθεὶς ὑπὸ πολλῶν, ἐξ ἀγάπης μείζονα τῆς ἐμῆς διανοίας ἐσχηκότων ὑπόληψιν, ἀνα-

Digitized by Google

πτύξαι τὴν τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου Ἀποκάλυψιν, καὶ τοῖς μετὰ τὴν αὐτῆς ὀπτασίαν χρόνοις ἐφαρμόσαι τὰ προφητευθέντα, τοῖς ὑπὲρ ἐμὲ ἐγχειρῆσαι ἀνεβαλόμην· εἰδὼς μεγάλης τοῦτο εἶναι διανοίας, καὶ [τῷ] θείῳ Πνεύματι πεφωτισμένης, τῶν μυστικῶς τοῖς ἁγίοις ἑωραμένων ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ συμβήσεσθαι, ποιεῖσθαι ἀνάπτυξιν. Εἰ γὰρ τῶν παλαιῶν προφητῶν αἱ βίβλοι ὑπὸ πολλῶν ἑρμηνευθεῖσαι, ἔτι τὸ βάθος τῶν ἐν αὐταῖς μυστηρίων [τοῖς πᾶσιν] ἔχουσιν ἀθέατον ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ τῆς μερικῆς καταργουμένης γνώσεως ἡ τελεία ἀναδειχθήσεται· καίπερ τὰ πλεῖστα περὶ τῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν πρώτης ἐπιφανείας κηρύξασαι, εἰ καί τινα τούτοις ἀναμὶξ καὶ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας κατήγγειλαν· πῶς ἄν τις οὐ τολμηρὸς δειχθήσεται, προφητικοῦ μὲν ἀμέτοχος ὢν Πνεύματος, ἐγχειρῶν δὲ ἐκείνοις ὧν οὔπω τὸ τέλος τεθέαται; Ἀλλ' ἐπεὶ ὑπακοὴ μὲν ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθή, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, καὶ ἡ ἀγάπη οὐ πίπτει, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· ταύτῃ συνδεδεμένος τῇ θεαρέστῳ σου ψυχῇ, ὦ Μακάριε, ἐλπίζων τε δι' αὐτῆς τήν τε τῶν ἐλλειμμάτων ἀναπλήρωσιν, τόν τε τῆς ὑπακοῆς μισθὸν, ἣν [τῆς] ἀγάπης οἶδα καρπὸν, τὸ ἐπιταχθὲν ἐν ὀλίγῳ πληρώσω, σὺν Θεῷ τῷ σοφίζοντι.

A rogatus, ut divi Joannis Theologi Apocalypsin explanarem, ejusdemque vaticinia temporibus, quæ post illam patefactam consecuta sunt, utcunque accommodarem, quæ ingenii mei nervos excedere videbantur, aggredi hactenus vix sum ausus. Intelligebam enim mysteria viris sanctis per visum ostensa, quæ olim explenda exspectantur, commode explicare, intelligentiæ esse magnæ, mentisque divino Spiritu haud vulgariter illustratæ. Enimvero si veterum prophetarum libri, tametsi a quam plurimis jam olim explanati, sacramentorum, quæ in ipsis latent, profunditatem etiamnum abditam habent habebuntque usque ad diem illum quo, scientia quæ ex parte est, destructa, ea quæ perfecta est succedet : esto, interim major illo-
B rum pars de primo magni Dei et Salvatoris nostri adventu concionetur (nam quædam quoque de secundo ejusdem adventu alicubi interseri negari non debet) ; quomodo is audax non habeatur, qui prophetici spiritus exsors, illa interpretari aggreditur quorum eventus nerdum clare cernitur? At quia obedientiam victimis præstare scriptum exstat, spesque secundum apostolum non confundit, neque charitas, qua animæ tuæ intime conjunctus sum, unquam excidit, Dei, qui sapientiam largitur, ope fretus, munus abs te mihi injunctum, Macari, ut potero explere conabor. Persuasum enim habeo, si qui inter commentandum defectus acciderint, eos te pro tua charitate et eruditione benevole correcturum, mercedemque, quam obedientia, quæ ex charitate oritur, jure promeretur, haud illiberaliter persoluturum.

Πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οἶσθα καὶ αὐτὸς, πᾶσα θεόπνευστος Γραφὴ, ἅτε τριμερεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχοντι, τριμερὴς ἐκ τῆς θείας δεδώρηται χάριτος· καὶ ταύτης οἷόν τι σῶμα τὸ γράμμα καὶ ἡ κατ' αἴσθησιν ἱστορία καθέστηκεν· οἱονεὶ δὲ ψυχὴ, ἡ τροπολογία, ἐξ αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ νοητὰ ποδηγοῦσα τὸν ἀναγινώσκοντα· καθάπερ δὲ πνεῦμα, ἡ τῶν μελλόντων καὶ ὑψηλοτέρων ἀναγωγὴ καὶ θεωρία πέφηνεν· ὡς τὴν μὲν πρώτην, πρέπειν τοῖς ἐκ [τοῦ] νόμου παιδαγωγουμένοις· τὴν δὲ δευτέραν, τοῖς πολιτευομένοις ἐν χάριτι· τὴν δὲ τρίτην, τῇ μακαρίᾳ λήξει, ἐν ᾗ τὸ πνεῦμα βασιλεύει, ὑποταγέντων αὐτῷ πάντων τῶν σαρκικῶν λογισμῶν τε καὶ κινήσεων. Καὶ τὸ μὲν πρότερον, ἱστορίαις πραγμάτων ἤδη γεγενημένων ἐφήρμοζεν, εἰ καὶ τοῖς προδρόμοις τῆς ἀληθείας τύποις οὐ μικρῶς καὶ αὐτὸ [πολλαχοῦ] κεκαλλώπισται· τὸ δὲ δεύτερον, ταῖς τε παροιμιακαῖς παραινέσεσι, καὶ ἑτέροις τοιούτοις διδασκαλικοῖς ἤθεσιν· οἷον, *Ἄκανθαι φύονται ἐν χειρὶ τοῦ μεθύσου*· καὶ, *Αἰσχύνθητι*, φησὶ, *Σιδὼν*, *εἶπεν ἡ θάλασσα*, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Τὸ δὲ τρίτον, δηλαδὴ τὸ πνευματικὸν, ἐν τῇ Ἀποκαλύψει μάλιστα τοῦ Θεολόγου ἀνδρὸς πλεονάζον εὑρίσκεται, δαψιλῶς μὲν σὺν τῷ τροπολογικῷ ἤδη καὶ τῷ ἱστορικῷ, κἂν τοῖς ἄλλοις προφήταις ὁρώμενον· ἐν τούτῳ δὲ πλεονάζον μάλιστα, ἅτε τοῖς τελειοτέροις περὶ τὴν γνῶσιν θεόθεν κελευσθὲν διαγγέλλεσθαι. Διὸ καὶ ἡμεῖς, οὐχ ὡς τὰ βάθη κατειληφότες τοῦ ἐν αὐτῷ κεκρυμμένου

C Primum igitur, ut tu ipse quoque non ignoras, universa Scriptura divinitus inspirata, quæ homini, qui ex tribus distinctis partibus conflatur, non absque singulari Dei beneficio obtigit, tripartita est. Hujus veluti corpus est littera, externaque historia : Anima vero, tropologia : hæc enim per ea quæ sub sensum veniunt, ad illa deducit lectorem quæ mente tantum conspiciuntur : Spiritus autem locum anagoge, hoc est rerum futurarum longissimeque a sensu positarum theoria, sibi vindicat. Primum genus in illos præcipue convenit, quorum pædagogus lex erat ; **2** secundum, in eos qui sub lege gratiæ et charitatis ætatem agunt ; tertium, in homines vitali hac luce feliciter perfunctos, in quibus carnis sensu motuque perfecte jam subjugato,
D solus spiritus regnum obtinet. Primum denuo rerum dudum ante gestarum expositionem complectitur ; etsi hoc ipsum quoque typis veritatem adumbrantibus, multis passim locis non mediocriter exornetur. Secundum, proverbialibus parænesibus sententiisque moralibus majorem partem constat. Cujusmodi inter cæteras sunt istæ : *Spinæ nascuntur in manu temulenti*[1] ; *Erubesce, Sidon, ait mare*[2], aliaque hisce similes. Tertium, nempe mysticum vel anagogicum, in Apocalypsi Joannis Theologi et apostoli maxime exuberat. Nam licet anagoge et spiritus simul cum historia et tropologia in aliorum quoque prophetarum libris frequenter occurrunt,

[1] Prov. xxvi, 9. [2] Isa. xxiii, 4.

Digitized by Google

in hoc tamen opere utrumque peculiari quadam ratione exundat; quippe quod non quibusvis, sed cumulatiori rerum divinarum notitia locupletatis, Deus Opt. Max. proponi et prædicari voluerit. Quamobrem scopus hoc loco nobis propositus non est, de arcanis illis mysteriis certam aliquam et absolutam sententiam proferre, quasi nos spiritus, qui hic abditur, profunda assecuti simus; sed de earum rerum sensu, quæ beato illi Theologo patefactæ fuerunt, specimen exhibere aliquod tantum (nam omnia secundum nudam litteræ superficiem interpretari, neque audemus neque fas esse ducimus), eaque ratione lectoris menti ad diligentiorem inquisitionem, industriæque exercitationem, qualemcunque ansam offerre; necnon eamdem ad rerum præsentium, quæ natura sua fluxæ atque caducæ sunt, despicientiam, futurorumque bonorum, quæ æterna atque stabilia habentur, desiderium aliquo modo excitare. At vero exactam certamque horum omnium notitiam et interpretationem, divinæ sapientiæ libenter relinquimus. Hæc una enim est quæ et tempora et momenta, quando libri hujus oracula certum exitum sortientur exquisite novit; in quæ etiam tempora et momenta, ne curiosius inquireremus, per apostolos nobis inhibitum voluit.

Πνεύματος, τὴν τῶν ἑωραμένων τῷ μακαρίῳ [Θεολόγῳ] ἀνάπτυξιν ποιούμεθα. Οὔτε δὲ πάντα κατὰ τὸ γράμμα νοῆσαι τολμῶμεν, ἢ περὶ τῶν ἐστοχασμένων ἡμῖν ἀποφαινόμεθα· ἀλλ' ὡς γυμνασίαν τῷ νῷ πρὸς ἐντρέχειαν παρεχόμενοι καὶ τῶν μὲν παρόντων, ἅτε παραῤῥεόντων, καταφρόνησιν· τῶν δὲ μελλόντων, ἅτε μενόντων, ἐπιπόθησιν· τὴν ἀκριβῆ τούτων γνῶσιν τῇ θείᾳ σοφίᾳ καταλιπόντες, τῇ καὶ τοὺς χρόνους ἐπισταμένῃ, καθ' οὓς τὰ προφητευθέντα γενήσεται· οὓς ζητεῖν ἡμῖν διὰ τῶν ἀποστόλων ἀπηγόρευται.

Cæterum quidquid hic tentavimus, hoc totum solo obsequendi studio tentavimus. Partiti autem præsens hoc opus sumus in viginti quatuor sermones, et duo supra septuaginta capita, propter tripartitam viginti quatuor seniorum substantiam, corporis videlicet, et animi, et spiritus. Per hos namque compendio quodam illorum omnium plenitudo designatur, qui unquam jam inde a mundi exordio usque ad sæculi consummationem, Deo placuerunt; quemadmodum quæ hinc consequentur, planum id nobis facient. Porro autem de libri hujus fide et auctoritate, prolixe hoc loco disserere supervacaneum arbitramur. Constat namque beatos illos viros Patresque nostros, Gregorium Theologum, Cyrillum Alexandrinum, multoque hisce vetustiores Papiam, Irenæum, Methodium et Hippolytum, divinum fideque dignum esse, non uno loco tradere; e quorum monumentis occasione accepta, nos ad hoc consilium venimus; sicuti multas quoque sententias ex eorumdem scriptis mutuavimus, hisceque nostris commentariis inseruimus. Tu autem, homo Dei, nostrum hunc conatum precibus ad Deum fusis compensa; qui sane, quod crebram præmiorum, quæ justis olim persolventur, mentionem faciat; suppliciaque, quæ impiis et peccatoribus apud inferos constituta sunt, subinde ob oculos ponat, haud parum, ut autumo, ad salutarem animi compunctionem conferet.

Δι' ὑπακοὴν οὖν τοῦτο πεπράχαμεν· διελόντες τὴν παροῦσαν πραγματείαν εἰς λόγους κδ', καὶ οβ' κεφάλαια, διὰ τὴν τριμερῆ τῶν κδ' [πρεσβυτέρων] ὑπόστασιν, σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος· δι' ὧν τῶν ἀρχῆθεν μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος εὐαρεστησάντων Θεῷ τὸ πλήρωμα χαρακτηρίζεται, καθὼς ἐν τοῖς ἑξῆς δηλωθήσεται. Περὶ μέντοι τοῦ θεοπνεύστου τῆς βίβλου, περιττὸν μηκύνειν τὸν λόγον ἡγούμεθα, τῶν μακαρίων, Γρηγορίου, [φημὶ,] τοῦ Θεολόγου, καὶ Κυρίλλου, προσέτι δὲ καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων Παππίου, Εἰρηναίου, Μεθοδίου, καὶ Ἱππολύτου ταύτῃ προσμαρτυρούντων τὸ ἀξιόπιστον. Παρ' ὧν καὶ ἡμεῖς πολλὰς λαβόντες ἀφορμὰς εἰς τοῦτο ἐληλύθαμεν, καθὼς ἔν τισι τόποις χρήσεις τούτων παρεθέμεθα. Σὺ δὲ, ὦ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε, εὐχαῖς τὸν πόνον ἄμειψαι, οὐ μικρὸν, ὡς οἶμαι, συντελοῦντα πρὸς [τὴν] κατάνυξιν διὰ τῆς μνήμης τῶν ἀπονεμηθησομένων τοῖς τε δικαίοις, τοῖς τε ἁμαρτωλοῖς ἀμοιβῶν καὶ ἀντιδόσεων.

3 CAPUT PRIMUM, SERMO PRIMUS.

I, 1. ***Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito.***

Apocalypsis nomine, occultorum mysteriorum patefactio designatur, sive illa fiat per insomnium divinitus immissum, sive in vigilia, parte illa quæ in animæ regno principatum tenet, per cœlestis luminis illapsum collustrata. Cum autem ejusmodi revelationem Christo a Deo datam asserit, humanitati Jesu orationem accommodat, idque inoffense: quandoquidem jam ante in Evangelio suo subliniora et diviniora de Dei Verbo tradiderat, quam Evangelistarum alius ullus. Quin hoc ipso etiam loco per angelum administrum, addiscentiumque

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ, ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

Ἀποκάλυψις [μέν] ἐστιν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις, καταυγαζομένου τοῦ ἡγεμονικοῦ, εἴτε διὰ θείων ὀνειράτων, εἴτε καθ' ὕπαρ, ἐκ θείας ἐλλάμψεως. Δοθῆναι δὲ τῷ Χριστῷ ταύτην φησὶν, ἀνθρωπινώτερον μᾶλλον τὸν λόγον περὶ αὐτοῦ ποιούμενος· ἐπείπερ ἐν τῷ [κατ' αὐτὸν] Εὐαγγελίῳ τοῖς ὑψηλοῖς καὶ θεοπρεπέσιν ὑπὲρ πάντας ἐνδιέπρεψε· κἀνταῦθα δὲ διὰ τοῦ διακονοῦντος ἀγγέλου, καὶ τοῦ τῶν μανθανόντων δούλων ὀνόματος, τὸ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἐμφαίνεται μέγεθος· αὐτοῦ γὰρ δοῦλα τὰ σύμπαντα. Τὸ δὲ ἐν τάχει γενέσθαι, σημαίνει τὸ,

Digitized by Google

τινὰ μὲν αὐτῶν παρὰ πόδας γενέσθαι τῆς περὶ αὐτῶν προῤῥήσεως, καὶ τὰ ἐπὶ συντελείᾳ δὲ, μὴ βραδύνειν· διότι χίλια ἔτη παρὰ Θεῷ ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἐχθὲς ἥτις διῆλθε, λελόγισται.

servorum vocabulum, Christi divinitati peramplum testimonium impertit. Ipse namque est cui universa creatura servit. Porro autem cum isthæc cito futura subjungit, nonnulla ex iis quæ hoc libro patefacta sunt, jam præ foribus urgere, brevique adeo eventum sortitura esse subindicat. Sed et ea ipsa quoque, quæ ad sæculi tandem finem contingent, haud procul abesse: quippe cum mille anni apud Deum reputentur tanquam dies hesterna, quæ præteriit.

Καὶ ἐσήμανεν ὁ διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ ἀποστείλας τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν Λόγον [τοῦ Θεοῦ,] καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα εἶδε καὶ ἅτινα εἰσὶ καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

I, 1, 2. *Et significavit mittens per angelum suum servo suo Joanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcunque vidit, et quæ sunt, et quæ post hæc oportet fieri.*

Ὁ Χριστός μοι, φησὶν, ὡς Δεσπότης, ὡς οἰκείῳ δούλῳ, δι' ἀγγέλου ταῦτα δεδήλωκε, τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν μαρτυρήσαντι· ἐφ' ᾧ διὰ τῶν ὁραθέντων διαμαρτύρασθαι καὶ κηρύξαι πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἀκουόντων, τά τε ὄντα καὶ [τὰ] τοὺς ἀνθρώπους λανθάνοντα, τά τε ἔσεσθαι μέλλοντα· προφητικῶς γὰρ ἑώρακεν ἀμφότερα· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εἰρῆσθαι· *Ἅτινα εἰσὶ, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι.* Ταῦτα δέ εἰσι παραστατικὰ τοῦ τε ἐνεστῶτος καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου.

Christus Dominus, inquit, hæc mihi, qui diserte illum professus sum, tanquam servo suo per angelum manifestavit; quo et ea quæ sunt, hominumque notitiam adhuc fugiunt; et ea rursum quæ olim futura sunt, mihique per visionem ostensa sunt, palam ad audientium conversionem contester, publiceque prædicem. Utraque namque prophetico spiritu hausi. Atque hic sensus ex orationis tenore aperte colligitur; quandoquidem verba hæc: *Quæ sunt, et quæ fieri oportet*, præsentis futurique temporis notionem manifeste præ se ferunt.

Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

I, 3. *Beatus qui legit et audit verba prophetiæ hujus: et servat ea quæ in ea scripta sunt: tempus enim prope est.*

Μακαρίζει τοὺς διὰ τῶν πράξεων ἀναγινώσκοντας καὶ ἀκούοντας. Ἐγγὺς γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς, καὶ πᾶσιν εἰς ἐργασίαν προκείμενος· ὥς φησιν ὁ Κύριος· *Ἐργάζεσθε ἕως ἡμέρα ἐστί*· καὶ ἔξεστι τυχεῖν τοῦ μακαρισμοῦ. Καὶ ἑτέρως δὲ, *Ἐγγὺς ὁ καιρὸς*, ὁ τῆς τῶν ἐπάθλων διανομῆς, διὰ τὴν τοῦ [παρόντος] βίου σμικρότητα, συγκρίσει τοῦ μέλλοντος.

Beatos prædicat non quosvis promiscue, qui hæc legunt vel audiunt; sed qui bonorum operum studio intenti, legunt vel audiunt. Cæterum tempus, quo beatitudinem hanc comparare licet, quodque omnibus ut studiose operentur, propositum est, in propinquo esse admonet. Notum est enim illud Christi: *Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operari* [3]. Alio quoque sensu tempus, a quo meritorum præmia distribuentur, propinquum est; siquidem vitæ hujus spatium, cum æternitate comparatum, brevissimum est.

Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ [τοῦ] ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος· καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ· καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

I, 4-4. *Joannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia: gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.*

Πολλῶν δὲ οὐσῶν τῶν κατὰ τόπον Ἐκκλησιῶν, ἑπτὰ μόναις ἐπέστειλε· διὰ τοῦ ἑβδοματικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ μυστικὸν τῶν ἁπανταχῇ Ἐκκλησιῶν σημαίνων, καὶ [τὸ] τῷ παρόντι βίῳ σύστοιχον· ἐν ᾧ [καὶ] ἡ ἑβδοματικὴ τῶν ἡμερῶν περίοδος γίνεται. Διὸ καὶ ἑπτὰ ἀγγέλων καὶ ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν μέμνηται αἷς φησι· *Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τῆς τρισυποστάτου Θεότητος.* Διὰ μὲν γὰρ τοῦ, *ὁ ὢν*, ὁ Πατὴρ δηλοῦται· ὁ χρηματίσας τῷ Μωϋσῇ, *Ἐγώ εἰμι*, [λέγων,] *ὁ ὤν*· διὰ δὲ τοῦ, *ὁ ἦν*, ὁ Λόγος, ὃς ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν· διὰ δὲ τοῦ, *ὁ ἐρχόμενος*, ὁ Παράκλητος, ὁ ἀεὶ ἐπιφοιτῶν τοῖς τῆς Ἐκκλησίας τέκνοις διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· τελεωτέρως δὲ καὶ τρανοτέρως ἐν τῷ μέλλοντι. Ἑπτὰ δὲ πνεύματα, τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους νοεῖν δυνατὸν, [τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν λαχόντας τὴν κυβέρνησιν·] οὐ συναρι-

Cum multæ passim per orbem exstent Ecclesiæ, ad septem duntaxat scribit: verum numero hoc septenario, qui præsentis vitæ decursui consentaneus est (totius namque hebdomadæ periodus septem dierum curriculo absolvitur) omnium ubivis locorum exsistentium Ecclesiarum mysterium complexus est. Ea igitur de caussa, ut septem angelorum, ita septem quoque Ecclesiarum mentionem facit. Ad quas proinde hunc in modum scribit: *Gratia vobis et pax a Divinitate quæ in tribus hypostasibus subsistit.* Et quidem per eum *qui est*, Pater designatus videri potest. Moysi enim respondet Deus: *Ego sum qui sum.* Per eum vero *qui erat*, Verbum. Verbum namque in principio erat apud Deum. Per eum denique *qui venit et venturus est*, Spiritus paracletus; hic enim per sanctum baptisma ad Ecclesiæ

[3] Joan. IX, 4.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

in hoc tamen opere utrumque peculiari quadam ratione exundat; quippe quod non quibusvis, sed cumulatiori rerum divinarum notitia locupletatis, Deus Opt. Max. proponi et prædicari voluerit. Quamobrem scopus hoc loco nobis propositus non est, de arcanis illis mysteriis certam aliquam et absolutam sententiam proferre, quasi nos spiritus, qui hic abditur, profunda assecuti simus; sed de earum rerum sensu, quæ beato illi Theologo patefactæ fuerunt, specimen exhibere aliquod tantum (nam omnia secundum nudam litteræ superficiem interpretari, neque audemus neque fas esse ducimus), eaque ratione lectoris menti ad diligentiorem inquisitionem, industriæque exercitationem, qualemcunque ansam offerre; necnon eamdem ad rerum præsentium, quæ natura sua fluxæ atque caducæ sunt, despicientiam, futurorumque bonorum, quæ æterna atque stabilia habentur, desiderium aliquo modo excitare. At vero exactam certamque horum omnium notitiam et interpretationem, divinæ sapientiæ libenter relinquimus. Hæc una enim est quæ et tempora et momenta, quando libri hujus oracula certum exitum sortientur exquisite novit; in quæ etiam tempora et momenta, ne curiosius inquireremus, per apostolos nobis inhibitum voluit.

A Πνεύματος, τὴν τῶν ἑωραμένων τῷ μακαρίῳ [Θεολόγῳ] ἀνάπτυξιν ποιούμεθα. Οὔτε δὲ πάντα κατὰ τὸ γράμμα νοῆσαι τολμῶμεν, ἢ περὶ τῶν ἐστοχασμένων ἡμῖν ἀποφαινόμεθα· ἀλλ' ὡς γυμνασίαν τῷ νῷ πρὸς ἐντρέχειαν παρεχόμενοι καὶ τῶν μὲν παρόντων, ἅτε παραῤῥεόντων, καταφρόνησιν· τῶν δὲ μελλόντων, ἅτε μενόντων, ἐπιπόθησιν· τὴν ἀκριβῆ τούτων γνῶσιν τῇ θείᾳ σοφίᾳ καταλιπόντες, τῇ καὶ τοὺς χρόνους ἐπισταμένῃ, καθ' οὓς τὰ προφητευθέντα γενήσεται· οὓς ζητεῖν ἡμῖν διὰ τῶν ἀποστόλων ἀπηγόρευται.

Cæterum quidquid hic tentavimus, hoc totum solo obsequendi studio tentavimus. Partiti autem præsens hoc opus sumus in viginti quatuor sermones, et duo supra septuaginta capita, propter tripartitam viginti quatuor seniorum substantiam, corporis videlicet, et animi, et spiritus. Per hos namque compendio quodam illorum omnium plenitudo designatur, qui unquam jam inde a mundi exordio usque ad sæculi consummationem, Deo placuerunt; quemadmodum quæ hinc consequentur, planum id nobis facient. Porro autem de libri hujus fide et auctoritate, prolixe hoc loco disserere supervacaneum arbitramur. Constat namque beatos illos viros Patresque nostros, Gregorium Theologum, Cyrillum Alexandrinum, multoque hisce vetustiores Papiam, Irenæum, Methodium et Hippolytum, divinum fideque dignum esse, non uno loco tradere; e quorum monumentis occasione accepta, nos ad hoc consilium venimus; sicuti multas quoque sententias ex eorumdem scriptis mutuavimus, hisceque nostris commentariis inseruimus. Tu autem, homo Dei, nostrum hunc conatum precibus ad Deum fusis compensa; qui sane, quod crebram præmiorum, quæ justis olim persolventur, mentionem faciat; suppliciaque, quæ impiis et peccatoribus apud inferos constituta sunt, subinde ob oculos ponat, haud parum, ut autumo, ad salutarem animi compunctionem conferet.

B Δι' ὑπακοὴν οὖν τοῦτο πεπράχαμεν· διελόντες τὴν παροῦσαν πραγματείαν εἰς λόγους κδ', καὶ οβ' κεφάλαια, διὰ τὴν τριμερῆ τῶν κδ' [πρεσβυτέρων] ὑπόστασιν, σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος· δι' ὧν τῶν ἀρχῆθεν μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος εὐαρεστησάντων Θεῷ τὸ πλήρωμα χαρακτηρίζεται, καθὼς ἐν τοῖς ἑξῆς δηλωθήσεται. Περὶ μέντοι τοῦ θεοπνεύστου τῆς βίβλου, περιττὸν μηκύνειν τὸν λόγον ἡγούμεθα, τῶν μακαρίων, Γρηγορίου, [φημὶ,] τοῦ Θεολόγου, καὶ Κυρίλλου, προσέτι δὲ καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων Παππίου, Εἰρηναίου, Μεθοδίου, καὶ Ἱππολύτου ταύτῃ προσμαρτυρούντων τὸ ἀξιόπιστον. Παρ' ὧν καὶ ἡμεῖς πολλὰς λαβόντες ἀφορμὰς εἰς τοῦτο ἐληλύθαμεν, καθὼς ἔν τισι τόποις χρήσεις τούτων παρεθέμεθα. Σὺ δὲ, ὦ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε, εὐχαῖς τὸν C πόνον ἄμειψαι, οὐ μικρὸν, ὡς οἶμαι, συντελοῦντα πρὸς [τὴν] κατάνυξιν διὰ τῆς μνήμης τῶν ἀπονεμηθησομένων τοῖς τε δικαίοις, τοῖς τε ἁμαρτωλοῖς ἀμοιβῶν καὶ ἀντιδόσεων.

3 CAPUT PRIMUM, SERMO PRIMUS.

I, 1. ***Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito.***

Apocalypsis nomine, occultorum mysteriorum patefactio designatur, sive illa fiat per insomnium divinitus immissum, sive in vigilia, parte illa quæ in animæ regno principatum tenet, per cœlestis luminis illapsum collustrata. Cum autem ejusmodi revelationem Christo a Deo datam asserit, humanitati Jesu orationem accommodat, idque inoffense: quandoquidem jam ante in Evangelio suo subliniora et diviniora de Dei Verbo tradiderat, quam Evangelistarum alius ullus. Quin hoc ipso etiam loco per angelum administrum, addiscentiumque

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ, ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

D Ἀποκάλυψις [μέν] ἐστιν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις, καταυγαζομένου τοῦ ἡγεμονικοῦ, εἴτε διὰ θείων ὀνειράτων, εἴτε καθ' ὕπαρ, ἐκ θείας ἐλλάμψεως. Δοθῆναι δὲ τῷ Χριστῷ ταύτην φησὶν, ἀνθρωπινώτερον μᾶλλον τὸν λόγον περὶ αὐτοῦ ποιούμενος· ἐπείπερ ἐν τῷ [κατ' αὐτὸν] Εὐαγγελίῳ τοῖς ὑψηλοῖς καὶ θεοπρεπέσιν ὑπὲρ πάντας ἐνδιέπρεψε· κἀνταῦθα δὲ διὰ τοῦ διακονοῦντος ἀγγέλου, καὶ τοῦ τῶν μανθανόντων δούλων ὀνόματος, τὸ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἐμφαίνεται μέγεθος· αὐτοῦ γὰρ δοῦλα τὰ σύμπαντα. Τὸ δὲ ἐν τάχει γενέσθαι, σημαίνει τὸ,

Digitized by Google

τινὰ μὲν αὐτῶν παρὰ πόδας γενέσθαι τῆς περὶ αὐτῶν προῤῥήσεως, καὶ τὰ ἐπὶ συντελείᾳ δὲ, μὴ βραδύνειν· διότι χίλια ἔτη παρὰ Θεῷ ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἐχθὲς ἥτις διῆλθε, λελόγισται.

A servorum vocabulum, Christi divinitati peramplum testimonium impertit. Ipse namque est cui universa creatura servit. Porro autem cum isthæc cito futura subjungit, nonnulla ex iis quæ hoc libro patefacta sunt, jam præ foribus urgere, brevique adeo eventum sortitura esse subindicat. Sed et ea ipsa quoque, quæ ad sæculi tandem finem contingent, haud procul abesse: quippe cum mille anni apud Deum reputentur tanquam dies hesterna, quæ præteriit.

Καὶ ἐσήμανεν ὁ διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ ἀποστείλας τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν Λόγον [τοῦ Θεοῦ,] *καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα εἶδε καὶ ἅτινα εἰσὶ καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.*

Ὁ Χριστός μοι, φησὶν, ὡς Δεσπότης, ὡς οἰκείῳ δούλῳ, δι' ἀγγέλου ταῦτα δεδήλωκε, τὴν εἰς αὐτὸν ὁμολογίαν μαρτυρήσαντι· ἐφ' ᾧ διὰ τῶν ὁραθέντων διαμαρτύρασθαι καὶ κηρύξαι πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἀκουόντων, τά τε ὄντα καὶ [τὰ] τοὺς ἀνθρώπους λανθάνοντα, τά τε ἔσεσθαι μέλλοντα· προφητικῶς γὰρ ἑώρακεν ἀμφότερα· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εἰρῆσθαι· *Ἅτινα εἰσὶ, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι.* Ταῦτα δέ εἰσι παραστατικὰ τοῦ τε ἐνεστῶτος καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου.

I, 1, 2. *Et significavit mittens per angelum suum servo suo Joanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcunque vidit, et quæ sunt, et quæ post hæc oportet fieri.*

Christus Dominus, inquit, hæc mihi, qui diserte illum professus sum, tanquam servo suo per angelum manifestavit; quo et ea quæ sunt, hominumque notitiam adhuc fugiunt; et ea rursum B quæ olim futura sunt, mihique per visionem ostensa sunt, palam ad audientium conversionem contester, publiceque prædicem. Utraque namque prophetico spiritu hausi. Atque hic sensus ex orationis tenore aperte colligitur; quandoquidem verba hæc: *Quæ sunt, et quæ fieri oportet*, præsentis futurique temporis notionem manifeste præ se ferunt.

Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

Μακαρίζει τοὺς διὰ τῶν πράξεων ἀναγινώσκοντας καὶ ἀκούοντας. Ἐγγὺς γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς, καὶ πᾶσιν εἰς ἐργασίαν προκείμενος· ὥς φησιν ὁ Κύριος· *Ἐργάζεσθε ἕως ἡμέρα ἐστί*· καὶ ἔξεστι τυχεῖν τοῦ μακαρισμοῦ. Καὶ ἑτέρως δὲ, *Ἐγγὺς ὁ καιρὸς*, ὁ τῆς τῶν ἐπάθλων διανομῆς, διὰ τὴν τοῦ [παρόντος] βίου σμικρότητα, συγκρίσει τοῦ μέλλοντος.

I, 3. *Beatus qui legit et audit verba prophetiæ hujus: et servat ea quæ in ea scripta sunt: tempus enim prope est.*

Beatos prædicat non quosvis promiscue, qui hæc legunt vel audiunt; sed qui bonorum operum studio intenti, legunt vel audiunt. Cæterum tempus, quo beatitudinem hanc comparare licet, quodque C omnibus ut studiose operentur, propositum est, in propinquo esse admonet. Notum est enim illud Christi: *Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operari* [1]. Alio quoque sensu tempus, a quo meritorum præmia distribuentur, propinquum est; siquidem vitæ hujus spatium, cum æternitate comparatum, brevissimum est.

Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ [τοῦ] *ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος· καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ· καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ.*

Πολλῶν δὲ οὐσῶν τῶν κατὰ τόπον Ἐκκλησιῶν, ἑπτὰ μόναις ἐπέστειλε· διὰ τοῦ ἑβδοματικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ μυστικὸν τῶν ἁπανταχῇ Ἐκκλησιῶν σημαίνων, καὶ [τὸ] τῷ παρόντι βίῳ σύστοιχον· ἐν ᾧ [καὶ] ἡ ἑβδοματικὴ τῶν ἡμερῶν περίοδος γίνεται. Διὸ καὶ ἑπτὰ ἀγγέλων καὶ ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν μέμνηται αἷς φησι· *Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τῆς τρισυποστάτου Θεότητος.* Διὰ μὲν γὰρ τοῦ, *ὁ ὢν*, ὁ Πατὴρ δηλοῦται· ὁ χρηματίσας τῷ Μωϋσῇ, *Ἐγώ εἰμι*, [λέγων,] *ὁ ὤν*· διὰ δὲ τοῦ, *ὁ ἦν*, ὁ Λόγος, ὃς ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν· διὰ δὲ τοῦ, *ὁ ἐρχόμενος*, ὁ Παράκλητος, ὁ ἀεὶ ἐπιφοιτῶν τοῖς τῆς Ἐκκλησίας τέκνοις διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· τελεωτέρως δὲ καὶ τρανοτέρως ἐν τῷ μέλλοντι. Ἑπτὰ δὲ πνεύματα, τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους νοεῖν δυνατὸν, [τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν λαχόντας τὴν κυβέρνησιν·] οὐ συναρι-

I, 4-4. *Joannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia: gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.*

Cum multæ passim per orbem exstent Ecclesiæ, ad septem duntaxat scribit: verum numero hoc D septenario, qui præsentis vitæ decursui consentaneus est (totius namque hebdomadæ periodus septem dierum curriculo absolvitur) omnium ubivis locorum exsistentium Ecclesiarum mysterium complexus est. Ea igitur de caussa, ut septem angelorum, ita septem quoque Ecclesiarum mentionem facit. Ad quas proinde hunc in modum scribit: *Gratia vobis et pax a Divinitate quæ in tribus hypostasibus subsistit.* Et quidem per eum *qui est*, Pater designatus videri potest. Moysi enim respondet Deus: *Ego sum qui sum.* Per eum vero *qui erat*, Verbum. Verbum namque in principio erat apud Deum. Per eum denique *qui venit et venturus est*, Spiritus paracletus; hic enim per sanctum baptisma ad Ecclesiæ

[1] Joan. ix, 4.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

illos sæpe jam olim venit, neque unquam usque ad A sæculi consummationem venire desinet. Interim in altero illo ævo, majori copia et ubertate in suos sese effundet. Per septem porro spiritus, septem angelos, quibus Ecclesiarum cura et gubernatio demandata est, accipere licet. Hi enim, tanquam disparis potestatis cum supremo illo numine, omniumque regina Triade, non connumerantur; sed tanquam primarii illius servi et administri, una cum ipsa interdum nominantur. Cujus rei illustre exemplum subministrat nobis divus Paulus. Ait enim : *Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis angelis* *. Sed fortasse possunt hæc alio etiam modo et sensu non omnino incommode exponi ; nempe ut per eum *qui est, et qui erat, et qui venturus est*, solum Patrem significatum intelligamus : siquidem is unus omnium quæ usquam in rerum natura exstant, principia, et media, et fines in sese complectitur. Per *septem* autem *spiritus*, septem vivifici spiritus charismata, vel totidem ejusdem opera. Per eum autem qui mox subjungitur, Christum Deum et Dominum nostrum, qui nostri causa factus est homo. Pluribus namque locis divinæ hypostases apud Apostolum citra certum aliquem delectum et præponuntur, et postponuntur. Quare hoc quoque loco prædictis mox subditur, *Et a Jesu Christo*, et quæ sequuntur.

θμουμένους τῇ θεαρχικωτάτῃ καὶ βασιλίδι Τριάδι, ἀλλ' ὡς δούλους αὐτῇ συμμνημονευομένους· ὡς καὶ ὁ θεῖος εἶπεν Ἀπόστολος· *Διαμαρτύρομαί σοι ἐνώπιον* [τοῦ] *Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων*. Ἴσως δὲ καὶ ἑτέρως τοῦτο νοηθήσεται· διὰ μὲν τοῦ, *ὁ ὢν*, καὶ, *ὁ ἦν*, [καὶ, *ὁ ἐρχόμενος*, τοῦ Πατρὸς σημαινομένου, τοῦ περιέχοντος ἐν ἑαυτῷ πάντων τῶν ὄντων τήν τε ἀρχὴν, τά τε μέσα, καὶ τὰ τελευταῖα· διὰ δὲ *τῶν ἑπτὰ πνευμάτων*, τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος· διὰ δὲ τοῦ ἑπομένου, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι' ἡμᾶς ἀνθρώπου γενομένου· πολλαχοῦ γὰρ ἀδιαφόρως ἑκάστη θεϊκὴ ὑπόστασις τῷ Ἀποστόλῳ προτάττεται καὶ ὑποτάττεται. Διὸ κἀνταῦθά φησι· *Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ*, καὶ τὰ ἑξῆς.

I, 5. ***Qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ.*** B

Ipse enim est qui fidele testimonium sub Pontio Pilato tulit, quique in omnibus dictis suis verax exsistit : primogenitus itidem ex mortuis, et vita, et resurrectio. Quibus enim ille dominatur, illi mortem, ut solebant qui olim e vivis excedebant, amplius non gustabunt ; sed in omnem æternitatem beati victuri sunt. Vocatur autem hoc loco *Princeps regum terræ*, ut alibi *Rex regum*, et *Dominus dominantium :* utpote eadem omnino cum Patre potentia et essentia præditus. Alia etiam ratione *Princeps regum terræ* appellatur, quia peculiarem in illos dominatum obtinet qui terrenis cupiditatibus imperare didicerunt. Quod si Gregorius cognomento Theologus sententiam **5** illam, *Qui est, et* C *qui erat, et qui venturus est omnipotens*, in solum Christum recte transtulit, nihil vetat quominus alteram illam quæ mox consequitur, ad eumdem quoque transferamus. Est enim huic plane cognata, et nomen *Omnipotens* æque adjunctum habet atque hæc præsens, neque ulla prorsus persona istic adjungitur aut ex superioribus repetitur, ad quam transferri possit. Hoc autem loco, cum proxime præcedentibus statim adnectatur illud : *Et a Jesu Christo*, clare insinuatur, sensum, quem nos reddidimus, commodum rationique et contextui oppido consentaneum esse. Nam si sententia illa : *Qui est, et qui erat, et qui venturus est*, de solo Dei Verbo, aut Filii persona dissereret, supervacaneo D profecto adderetur : *Et a Jesu Christo ;* quo hunc ab illo distinctum esse planum fieret ; præsertim cum, eodem Gregorio teste, voces quæ in Deum conveniunt, pari honoris gradu, æqualique dignitate in singulas personas, et omnes simul in communi conveniant, iis duntaxat exceptis, quæ ad hyposta-

Ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος [ἐκ] *τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς.*

Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ μαρτυρήσας ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου· ὁ [καὶ] πιστὸς ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ· ὁ ἐκ νεκρῶν πρωτότοκος, ὡς ζωὴ καὶ ἀνάστασις· ὧν γὰρ αὐτὸς κατάρχει, οὐκέτι, καθὼς οἱ πρότερον θανόντες καὶ ἀναστάντες, ὄψονται θάνατον, ἀλλ' αἰωνίως ζήσονται. Ἄρχων δὲ τῶν βασιλέων, ὡς Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, καὶ ἰσοσθενὴς τῷ Πατρὶ καὶ ὁμοούσιος. Καὶ ἑτέρως δὲ, ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, τῶν γηΐνων ἐπιθυμιῶν, λέγεται. Εἰ δὲ τῷ μακαρίῳ Γρηγορίῳ ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ, *ὁ ὢν*, καὶ, *ὁ ἦν*, καὶ, *ὁ ἐρχόμενος*, *ὁ παντοκράτωρ*, εἰς τὸν Χριστὸν ἐξείληπται, οὐδὲν ἀπεικὸς τὰ μετ' ὀλίγον ῥηθησόμενα τούτοις ἐμφερῆ λόγια, εἰς αὐτὸν ἀναφέρεσθαι· οἷς καὶ, *ὁ παντοκράτωρ*, πρόσκειται· καὶ ἑτέρου προσώπου ἐπεισαγωγὴ ἢ ἐπανάληψις οὐ προστεθήσεται· ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ, *Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ*, τὸν ἐκτεθέντα παρ' ἡμῶν νοῦν βεβαιοῦν φαίνεται. Τῷ γὰρ περὶ μόνου τοῦ Θεοῦ Λόγου διαλεγομένῳ, [καὶ] τῆς Υἱϊκῆς ὑποστάσεως, περισσὸν ἦν ἐπάγειν εὐθύς· *Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ*· ἵνα τοῦτον ἐμφάνῃ παρ' ἐκεῖνον ἕτερον, τῶν θεοπρεπῶν φωνῶν ὁμοτίμως ἐφαρμοζουσῶν ἑκάστῃ θεϊκῇ ὑποστάσει, καὶ κοινῇ ταῖς τρισὶ, πλὴν τῶν ἰδιοτήτων, ἤγουν σχέσεων, ὥς φησιν [αὐτὸς] ὁ Θεολόγος Γρηγόριος [καὶ] τῆς τοῦ Λόγου ἐνανθρωπήσεως. Καὶ δῆλον ἐξ ὧν τὸν Τρισάγιον τῶν Σεραφὶμ ὕμνον, ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ εἰς τὸν Υἱὸν μανθάνομεν λέγεσθαι, ἐν δὲ τῇ δημηγορίᾳ τοῦ Παύλου, τῇ ἐν ταῖς Πράξεσιν, εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐν δὲ τῇ τῶν φρικτῶν μυστηρίων προσφορᾷ εἰς τὸν Πατέρα, πρὸς ὃν τὴν τοιαύτην εὐχὴν εἰθίσμεθα ποιεῖν, καθὼς καὶ τῷ μακαρίῳ Ἐπιφανίῳ εἴρηται ἐν τῷ λόγῳ [αὐτοῦ] τῷ *Εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον*. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ δεῖξαι μὴ ἐναντιοῦ-

* I Tim. v, 21.

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

σθαι ταῖς Πατρικαῖς φωναῖς τὴν ἡμετέραν ὑπόληψιν· ἡμεῖς δὲ σὺν Θεῷ τῆς ἀκολουθίας ἐχώμεθα.

A seon proprietatem, aut Verbi incarnationem spectant. Potestque hoc inde quoque confirmari, quod hymnum Seraphicum, quem τρισάγιον appellant, uni Filio in Evangeliis tributum legamus; in Paulina vero concione, quæ in apostolorum Actis exstat, soli Spiritui sancto; in sacra autem tremendorum mysteriorum oblatione, soli Patri. Ad illum namque, ut beato Epiphanio in oratione quam de Spiritu sancto edidit, placet, ejusmodi precationem dirigere consuevimus. Atque hæc hactenus, quo certius constet nostram expositionem sanctorum Patrum vocibus atque sententiis neutiquam adversari. Sed ad institutum denuo revertamur.

Τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν [ἡμῶν] ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς, καὶ ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Τούτῳ, φησὶν, ἡ δόξα πρέπει τῷ δι' ἀγάπην τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου ἡμᾶς λύσαντι, καὶ [ἐκ] τῶν τῆς ἁμαρτίας κηλίδων λούσαντι τῇ ἐκχύσει τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος αὐτοῦ καὶ ὕδατος· καὶ ποιήσαντι ἡμᾶς βασίλειον ἱεράτευμα· ἀντὶ ἀλόγων θυσιῶν θυσίαν ζῶσαν τὴν λογικὴν λατρείαν [τῷ Πατρὶ] προσφέροντας.

I, 5, 6. *Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris per sanguinem suum : et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo, et Patri suo. Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.*

Illum, inquit, decet honor, gloria et imperium, qui ardenti charitate incensus, sua morte genus B nostrum a mortis vinculis liberavit, sanguinisque vivifici et aquæ effusione, a peccatorum sordibus nos abluit, ac in regium sacerdotium cooptavit : quippe qui brutarum victimarum loco, hostiam vivam cultumque certa ratione constantem, Deo et Patri jam nunc offeramus.

Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν· καὶ ὄψονται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ναὶ, ἀμήν.

Ὁ γὰρ ἐνταῦθα, φησὶν, ὡς ἀμνὸς σφαγιασθεὶς, [ἰδοὺ] ἐν τῇ πατρικῇ δόξῃ κριτὴς ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἐλεύσεται· εἴτε ἀσωμάτων νοουμένων δυνάμεων τῶν *νεφελῶν*, εἴτε [καὶ] τοιούτων οἵαπερ αὐτὸν ἐν τῷ Θαβωρίῳ ὄρει σὺν τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς ἐκάλυψεν. C Ἐρχόμενον δὲ αὐτὸν μετὰ δόξης, πᾶς μὲν ὀφθαλμὸς ὄψεται· οἱ δὲ ἐκκεντήσαντες, καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς αἱ τῇ ἀπιστίᾳ ἐμμείνασαι, κόψονται. *Ναὶ, ἀμὴν*, ἀντὶ τοῦ, *πάντως*· δι' οὗ τὸν αὐτὸν νοῦν τῇ τε Ἑλληνίδι τῇ τε Ἑβραΐδι γλώττῃ ἐσήμανε· τὸ γὰρ *Ἀμὴν*, « γένοιτο » ἑρμηνεύεται.

I, 7. *Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent super eum omnes tribus terræ : Etiam, Amen.*

Qui hic (ait) veluti agnus fuit jugulatus, is paterna gloria et majestate exornatus, Judex olim in nubibus est venturus : sive *nubium* vocabulo radiantem virtutum corporis expertium splendorem accipias : sive nubes ejusmodi, cujusmodi ipsum una cum discipulis in monte Thabor operuere. E cœlo porro cum gloria et majestate descendentem omnis quidem oculus conspicabitur; ii autem soli, qui illum pupugerunt, eæque tribus terræ, quæ in perfidia ad finem usque perstitere, plangent et lamentabuntur super eum. *Næ, Amen*, hoc est, ita plane futurum est; siquidem *ναί*, hominibus Græcis idem prorsus sonat quod Hebræis *Amen*. *Amen* autem interpretatum, idem hominum menti offert, quod *Fiat*, vel *Ratum esto*.

Ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω, [ἡ] ἀρχὴ καὶ [τὸ] τέλος, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, [ὁ] παντοκράτωρ.

Τὸ δὲ, *Ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω*, ὁ Χριστὸς ἐνταῦθα δηλοῦται· ἅτε Θεὸς καὶ κρατῶν τῶν πάντων, ἄναρχός τε ὁμοῦ καὶ ἀτελεύτητος, ὢν καὶ προὼν, καὶ πέρας οὐκ ἔχων, ὡς τῷ Πατρὶ συναΐδιος· καὶ D διὰ τοῦτο ἀποδώσων ἑκάστῳ τῶν πεπραγμένων τὰ ἐπίχειρα.

6 I, 8. *Ego sum alpha et omega, principium et finis : dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est, omnipotens.*

Hic locus perspicue Christum designat, ut qui et Deus exsistat, et absolutum in omnes dominatum obtineat, et omnis principii ac finis expers vivat. Qui idem etiam est, et erat, et finem ignorat, perindeque atque Pater ævo sempiterno durat, et unicuique olim pro operum suorum ratione et qualitate, vel præmia exsolvet, aut supplicia inferet.

Ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ [ἐν τῇ] βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ [διὰ] τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ [Χριστοῦ].

Ἐγὼ δὲ, ἅτε ἀδελφὸς, φησὶν, ὑμῶν ὢν, καὶ συγκοινωνὸς ἐν ταῖς διὰ Χριστὸν θλίψεσιν, εἰκότως τὸ ἀξιόπιστον παρ' ὑμῖν κέκτημαι· διὰ γὰρ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, Πάτμον οἰκεῖν τὴν νῆσον καταδικασθεὶς, ἀπαγγέλλω ὑμῖν τὰ ἑωραμένα μοι ἐν αὐτῇ μυστήρια.

I, 9. *Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione et regno, et patientia in Christo Jesu. fui in insula quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, et testimonium Jesu.*

Quando (inquit) et vester frater, et vestrarum afflictionum socius sum, merito apud vos fidem et auctoritatem obtinere debeo. Nam propter testimonium Jesu Christi ad insulam Patmon relegatus, et ut ibi ætatem agerem, condemnatus, mysteria et arcana quæ in illa vidi, vobis denuntio.

Digitized by Google

CAPUT II.

Ut Dominum in medio septem candelabrorum podere (hoc est, talari veste) indutum conspexerit.

I, 10, 11. *Fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam, tanquam tubæ, dicentis : Ego sum α et ω, primus et novissimus. Quod vides scribe in libro, et mitte septem Ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardibus, et Philadelphiæ, et Laodiceæ.*

Divino Spiritu afflatus, auremque nactus spiritalem die Dominico, qui propter Christi resurrectionem præ cæteris celebris habetur, audivi vocem, inquit, ob soni magnitudinem et claritatem, tubæ non absimilem (*In omnem enim terram sonitus illius percrebuit*), quæ per α et ω Deum initii finisque exsortem significabat; necnon quæ deinceps visurus essem, ad septem Ecclesias ut transmitterem jubebat. Cæterum numerus hic septenarius, qui in Sabbatismum desinit, requiem, quam in futuro sæculo exspectamus, innuit. Ad quam rem designandam magnus Irenæus septem quoque cœlos totidemque angelos cæteris excellentiores initio a Deo conditos scriptum reliquit.

I, 12, 13. *Et conversus sum ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et conversus vidi septem candelabra aurea : et in medio septem candelabrorum, aureorum similem Filio hominis, vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea.*

Quod vox hæc tubæ non fuerit externa et sensilis, id diserte indicat, dum ait : *Et converti me*, non ut audirem, sed *ut viderem vocem*. Nam etsi visio et auditio in rebus corporatis non commeant, in spiritalibus tamen reciprocant. *Conversus*, inquit, *vidi septem candelabra*; quæ septem Ecclesiarum nomine paulo post appellat : *et in medio illorum similem Filio hominis*; nempe Christum. Vocat autem Jesum, non absolute hominem, sed *homini similem*; quia non tantum homo, sed simul quoque Deus erat. Vidit porro eumdem *podere* (hoc est talari veste) *indutum*, utpote pontificem 7 secundum ordinem Melchisedech in cœlestibus. *Zona* adhæc *aurea præcinctum*, non circa lumbos, ut cæteri mortalium, ad comprimendas carnis illecebras et voluptates solent (illis namque divina caro obnoxia omnino non erat); sed *ad pectus circa mamillas*; tum ut hinc ostendatur opus nobis esse clementia, quæ justam Dei iram, quæ tolerari alioqui non posset, contineat; tum etiam ut veritas, quæ duo Testamenta, per quæ fideles tanquam per duo Domini ubera nutriuntur, undequaque cingit, hoc quasi symbolo commonstretur. Dicitur autem *zona* isthæc *aurea*, ad designandam singularema illius excellentiam, ejusdemque castimoniam, ab omni prorsus sorde et adulterino fuco alienam.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ὀπτασία ἐν ᾗ τὸν Κύριον ἐθεάσατο ἐν μέσῳ ἑπτὰ λυχνιῶν χρυσῶν ἐνδεδυμένον ποδήρη.

Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ· καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ὀπίσω μου, ὡς σάλπιγγος, λεγούσης· Ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος· καὶ ἃ βλέπεις, γράψον εἰς βιβλίον· καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον, εἰς Σμύρνην, εἰς Πέργαμον, εἰς Θυάτειρα, εἰς Σάρδεις, εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαοδίκειαν.

Πνεύματι [ἁγίῳ] γενόμενος κάτοχος, καὶ πνευματικὸν οὖς κτησάμενος, ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, κἂν τούτῳ τιμηθείσῃ διὰ τὴν ἀνάστασιν, φωνῆς ἤκουσε σάλπιγγι ἐοικυίας, διὰ τὸ μεγαλόφωνον (*Εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν*), δηλούσης τὸ τοῦ Θεοῦ ἄναρχόν τε καὶ ἀτελεύτητον, τὸ διὰ τοῦ α καὶ τοῦ ω δηλούμενον· ἐξ ἧς ἐντέταλται τὰ ὁραθέντα ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις διαπέμψασθαι, διὰ τὸν προλεχθέντα ἑβδοματικὸν ἀριθμὸν τὸν εἰς τὸν σαββατισμὸν καταντῶντα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Διὸ καὶ ἑπτὰ οὐρανοὺς καὶ ἑπτὰ ἀγγέλους τῶν λοιπῶν προὔχοντας θεόθεν δεδημιουργῆσθαι ὁ μέγας Εἰρηναῖος γεγράφηκεν.

Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν, ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς· καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυχνιῶν, ὅμοιον Υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαζοῖς ζώνην χρυσῆν.

Ὅτι δὲ οὐκ ἦν αἰσθητὴ ἡ φωνὴ [ἧς ἤκουσε,] δηλοῖ λέγων, *Ἐπέστρεψα*, οὐ τοῦ ἀκοῦσαι, ἀλλὰ τοῦ βλέπειν τὴν φωνήν· ταυτὸν γάρ ἐστιν ἡ πνευματικὴ ἀκοή τε καὶ ὅρασις. *Ἐπιστρέψας δὲ*, φησὶν, *εἶδον ἑπτὰ λυχνίας*· ἃς παρακατιὼν τὰς Ἐκκλησίας ἐνόησε· *καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Χριστὸν, ὅμοιον ἀνθρώπῳ*· διὰ τὸ καὶ Θεὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον· καὶ, *ἐνδεδυμένον ποδήρη*, ὡς ἀρχιερέα τὸν ἄνω, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ· καὶ *ζώνην χρυσῆν περιεζωσμένον*, οὐκ ἐν τῇ ὀσφύϊ, ὥσπερ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, πρὸς ἐποχὴν τῶν ἡδονῶν (ταύταις γὰρ ἡ θεία σὰρξ ἀνεπίβατος), ἀλλ' ἐν [τῷ] *στήθει, πρὸς τοῖς μαζοῖς*· ὅπως καὶ τὸ ἔσχατον τῆς δικαίας [καὶ] θείας ὀργῆς φιλανθρωπίᾳ συνέχηται, καὶ ἡ τὰς δύο Διαθήκας, ἤγουν τοὺς Δεσποτικοὺς μαζοὺς, ζωννύουσα δειχθείη ἀλήθεια, δι' ὧν οἱ πιστοὶ τρέφονται. *Χρυσῆ* δὲ ἡ *ζώνη*, διὰ τὸ τίμιον καὶ καθαρὸν καὶ ἀκίβδηλον.

I, 14. *Caput autem ejus et capilli erant candidi tanquam lana alba tanquam nix : et oculi ejus tanquam flamma ignis.*

Merito istud; nam etsi nostra causa carnem indutus, recens in medium prodiit, secundum se tamen antiquus; imo vero modis omnibus sempiternus

Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες, λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός.

Εἰ γὰρ καὶ πρόσφατος δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ [καὶ] ἀρχαῖος· μᾶλλον δὲ προαιώνιος· τούτου γὰρ σύμβολον ἡ λευκὴ θρίξ· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ

Digitized by Google

πυρός· τοὺς μὲν ἁγίους φωτίζοντες, τοὺς δὲ βεβή- A λους φλογίζοντες.

est. Atque in ejus rei argumentum canis capillis opertus cernitur. Oculi autem ejus ignitæ flammæ speciem præ se ferunt. Quamvis enim hi sanctos illustrant et recreant, homines tamen profanos et sceleratos incendunt direque excruciant.

Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι.

Τοὺς πόδας καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος τὴν μετὰ σαρκὸς ἐνόησεν οἰκονομίαν· πόδες γὰρ αὐτοῦ ἡ σάρξ· ᾗτινι ἡ θεότης ἐπιβᾶσα, τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατειργάσατο. Πόδες δὲ καὶ οἱ ἀπόστολοι, ὡς θεμέλιοι τῆς Ἐκκλησίας. Χαλκολίβανος δέ ἐστιν, ὅν φασιν οἱ ἰατροὶ εὐώδη εἶναι θυμιώμενον, τὸν παρ' αὐτοῖς καλούμενον ἄῤῥενα [λίβανον]. Ἢ καὶ ἑτέρως· χαλκοῦ μὲν, τῆς ἀνθρωπίνης· λιβάνου δὲ, τῆς θείας νοουμένης φύσεως, [δι' ὧν] δείκνυται καὶ τὸ εὐῶδες τῆς πίστεως, καὶ τὸ ἀσύγχυτον τῆς ἑνώσεως. Ἢ τοῦ B χαλκοῦ μὲν δηλοῦντος τὸ τοῦ κηρύγματος εὔηχον· τοῦ δὲ λιβάνου, τὴν τῶν ἐθνῶν ἐπιστροφήν· ὅθεν ἡ Νύμφη ἔρχεσθαι κελεύεται. Πόδες τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ ἀπόστολοι, τῇ καμίνῳ τῶν πειρασμῶν πυρωθέντες κατὰ τὴν τοῦ διδασκάλου μίμησιν.

I, 15. *Et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti.*

Per *pedes* Nazianzenus Christi secundum carnem œconomiam significatam existimat; siquidem sacrosancta caro, divinitati illius pedum loco quodammodo exstitit. Nam et per illam ad nos venit, et nostram rursum salutem per eamdem patravit. Sunt autem pedes isti similes *chalcolibano*, id est thuri masculo; hoc enim incensum, gratissimum odorem spargere solet. Quod si voces, unde nomen hoc conflatur, seorsum interpreteris, per æs humana Christi natura, per thus autem divina ejusdem substantia denotatur : per utrumque vero et fidei fragrantia, et inconfusa naturarum inter se unio atque conjunctio. Aut per æs suavis prædicationis sonus significatur; per thus autem gentium ad fidem conversio; ad quam Sponsa in Canticis invitatur. Alio etiam sensu apostoli, Christi pedes dici possunt, ut qui solidæ Ecclesiæ sint fundamenta, et ad magistri exemplum in tentationis camino egregie probati et examinati.

Καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν· καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνων ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.

[Τὴν δὲ φωνὴν αὐτοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν λέγει] εἰκότως. Κοινὴ γὰρ ἡ φωνή αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Πνεύματος· οὗ ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας τῶν πιστῶν C ζῶντος ὕδατος ἔῤῥευσαν, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν διαπρύσιον ἤχησαν. Ἀστέρας δὲ ἑπτὰ, παρακατιὼν τοὺς τῶν *Ἐκκλησιῶν* φησιν *ἀγγέλους*. *Ῥομφαίαν δὲ δίστομον*, τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν φησιν ἀπόφασιν, τὴν τομωτέραν ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον· ἢ καὶ [τὴν] περιτέμνουσαν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον. *Τὸ δὲ πρόσωπον αὐτοῦ φαίνειν ὡς ἥλιον*, οὐκ αἰσθητὴν τὴν αἴγλην, ἀλλὰ νοητὴν, δῆλον. *Ἥλιος γάρ ἐστι δικαιοσύνης*, τῇ οἰκείᾳ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ καταυγάζων· οὐ καθὼς ὁ αἰσθητὸς ἥλιος, ἅτε κτίσμα, θεοσδότῳ [δὲ] δυνάμει καὶ θείῳ προστάγματι.

I, 15, 16. *Et vox illius tanquam vox aquarum multarum : et habebat in dextra sua stellas septem ; et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat . et facies ejus, sicut sol lucet in virtute sua.*

Haud injuria vox illius aquarum multitudini assimilatur. Nam una eademque illius et spiritus vox est. Ast spiritus vi fit ut aquæ vivæ torrentes e fidelium ventre fluant, clareque per terrarum orbem personent. Porro autem quos hic *stellas*, illos paulo post septem *Ecclesiarum angelos* appellat. Per *gladium* autem *utrimque acutum* condemnationis sententia, quam contra impios fulminabit, insinuatur. Ea enim quovis ancipiti gladio penetrabilior erit ; aut certe de gladio Spiritus, quo interior homo circumciditur, est hic sermo. Quod vero *facies ejus instar solis lucida* dicatur, id non ad sensilem aliquam lucem vel splendorem, sed ad mentis illustrationem referri debet. Quandoquidem [illegible] *sol justitiæ* vi propria et potestate lucet et illumina ; non ita autem sol ille qui obtutibus nostris quotidie objicitur. Is enim tanquam res creata virtute quam a Deo accepit, lucem spargit, illiusque adeo jussu munus suum obit.

Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐ- D *τοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων· Μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος· καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός· καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.* [Ἀμήν.] *Καὶ ἔχω τὰς κλεῖδας τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου.*

Ταυτὸν δὲ πεπονθότα τὸν ἀπόστολον Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ καὶ Δανιὴλ, διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀνέῤῥωσεν ὁ Χριστὸς, φήσας αὐτῷ· *Μὴ φοβοῦ*· οὐ γὰρ θανατῶσαί σε παραγέγονα· ὅσγε ἄναρχος ὢν καὶ ἀτελεύτητος, δι' ὑμᾶς νεκρὸς γέγονα· [καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου, ἤτοι τοῦ ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ θανάτου.]

I, 17, 18. *Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens; Noli timere : ego sum primus et novissimus ; et vivus, et fui mortuus ; et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis et inferni.*

Idem passus est apostolus quod Josue filius Nave, et propheta Daniel : quem proinde Christus ob naturæ imbecillitatem corroboravit, talique oratione compellavit : *Nihil metuas* : neque enim ob id huc veni, ut morti te dedam. Etenim cum principii finisque expers essem, mortem hominum causa ultro subire non dubitavi. Quin mortis quoque et inferni claves, hoc est, absolutam in animæ et corporis mortem, potestatem habeo.

Digitized by Google

I, 19, 20. *Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc. Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea; et septem candelabra aurea. Septem stellæ, angeli sunt septem Ecclesiarum: et candelabra septem, quæ vidisti, septem Ecclesiæ sunt.*

Quandoquidem lux vera est Christus: fit ut copiosiore luce ab eo illustrati, *lucernæ* appellentur, quasi præsentis vitæ noctem jam exuti. Lucernæ rursum haud inconcinne vocantur Ecclesiæ; ut quæ stellas ejusmodi intra se foveant, quæ vitæ verbum juxta Apostoli sententiam obtinent. *Aureæ* autem eædem *lucernæ* et ipsa etiam *candelabra* dicuntur, ad innuendam singularem illorum excellentiam, eximiamque fidei, quæ in ipsis viget, sinceritatem. Singulis porro, ut Dominus alicubi insinuat, et Gregorius Theologus, dum præsens hoc caput edisserit, confirmat, angelus custos præpositus est. Hos autem *angelos custodes* ob naturæ claritatem, vitæque sanctitatem et castimoniam, tropo quodam *stellarum* voce denominat.

Γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα. Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ Ἐκκλησίαι εἰσίν.

Ἐπειδὴ δὲ φῶς ἀληθινὸν ὁ Χριστὸς, τούτου χάριν λύχνοι, οἱ τὸν αὐτοῦ πλουτοῦντες *φωτισμὸν*, ὡς τὴν νύκτα τοῦ παρόντος βίου καταλάμποντες. Λυχνίαι δὲ εἰκότως αἱ Ἐκκλησίαι ὀνομάζονται, ὡς τοὺς φωστῆρας ἔχουσαι, τοὺς λόγον ζωῆς ἐπέχοντας, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. *Χρυσοῖ* δὲ οἵ τε *λύχνοι* καὶ αἱ *λυχνίαι*, διὰ τὸ τίμιον καὶ ἀκίβδηλον τῆς ἐν αὐτοῖς πίστεως. Τούτων δὲ ἑκάστῃ *ἄγγελος φύλαξ* ἐφέστηκε, καθὼς φησιν ὁ Κύριος· καὶ ὁ Θεολόγος δὲ Γρηγόριος [οὕτω] τὸ παρὸν νενόηκε κεφάλαιον· οὓς τροπικῶς ἀστέρας διὰ τὸ φωτεινὸν καὶ καθαρὸν τῆς φύσεως ὠνόμασε.

CAPUT. III.

Ad Ephesinæ Ecclesiæ angelum destinata.

II, 1. *Et angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua; qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum.*

Per angelum Ecclesiam perinde fere affatur, atque si quis per pædagogum verba ad illum faciat qui litteris primum imbuitur. Solent namque præceptores, quæ discipulorum sunt, in se nonnunquam transferre, sive ea errata fuerint, sive præclara quoque facinora. Nituntur enim hi discipulos quoad ejus fieri potest, similes sibi reddere. Probabile fit autem per *septem stellas septemve angelos*, quos Irenæus et Epiphanius intelligentium cœlorum nomine alicubi exprimunt, totius universi gubernationem, quæ in dextera Christi, sicut omnes quoque terræ fines, sita est, hoc loco significari. Siquidem is est qui juxta promissionem suam in medio Ecclesiarum ambulat, mundumque per sanctos angelos administrat.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Τὰ γεγραμμένα πρὸς τὸν τῆς Ἐφεσίων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκγησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.

Διὰ τοῦ ἀγγέλου τῇ Ἐκκλησίᾳ διαλέγεται, ὥσπερ ἄν τις διὰ παιδαγωγοῦ τῷ παιδαγωγουμένῳ. Οἰκειοῦσθαι γὰρ ὁ διδάσκαλος τὰ τοῦ μαθητοῦ πέφυκεν, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε κατορθώματα, ἅτε σπεύδων ἐξομοιοῦν ἑαυτῷ τὸν διδασκόμενον. Εἰκὸς δὲ διὰ *τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, ἤγουν* [*τῶν*] *ἀγγέλων*, τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις Εἰρηναίῳ καὶ Ἐπιφανίῳ τοῖς μακαρίοις, ἑπτὰ οὐρανοῖς, λογικῶν τάξεων δηλοῦσθαι τὴν διακόσμησιν, ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ Χριστοῦ κειμένην· ἐν ᾗ καὶ τὰ τῆς γῆς πέρατα· τοῦ καὶ ἐν μέσῳ τῶν Ἐκκλησιῶν περιπατοῦντος, κατὰ τὴν οἰκείαν ὑπόσχεσιν.

II, 2-5. *Scio opera tua et laborem, et patientiam tuam; et quia non potes sustinere malos, et tentasti eos qui dicunt se apostolos esse, et non sunt, et invenisti eos mendaces: et* 9 *patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti. Sed habeo adversum te pauca, quod charitatem tuam primum reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, et age pœnitentiam, et prima opera fac.*

Ephesiorum Ecclesiam de duobus tribusve summatim commendat; de uno autem incusat, idque in medio collocat. Etenim tolerantiam laboremque et molestiam quam pro fide susceperat; tum odium quoque, quo improborum scelera et imposturas persequebatur, laudat. Laudat æque quod non omni spiritui fidem habeat; verum in eos qui

Οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομονήν σου· καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς· καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας [*ἑαυτοὺς*] *ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας· καὶ ὑπομονὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ* [*οὐ*] *κεκοπίακας. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον.*

Ἐν δυσὶ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν ἀποδεχόμενος, ἐν ἑνὶ ταύτῃ καταμέμφεται· ὃ καὶ μέσον τέθεικεν, τὰ κατορθώματα θεὶς ἑκατέρωθεν· τὸν μὲν κόπον καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑπομονὴν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς κακοὺς αὐτῆς ἀλλοτρίωσιν ἐπῄνεσεν· ὅτι τε μὴ παντὶ πιστεύσασα Πνεύματι, ἐπείρασε τοὺς ψευδαποστόλους· καὶ γνοῦσα ψευδεῖς αὐτοὺς, ἀπεπέμ-

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ψατο· πρὸς δὲ τούτῳ, ὅτι καὶ τὰ ἔργα τῶν αἰσχρ- A ουργῶν Νικολαϊτῶν μεμίσηκεν. Ἐπεμέμψατο δὲ, ὅτι τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην καὶ εὐποιίαν ἐχλίανε· πρὸς ἣν αὐτὴν [πάλιν] διὰ τῶν ἑξῆς ἀνεκαλέσατο· δι' ὧν φησι· *Τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον.*

pro apostolis se venditabant, diligenter inquirat, falsosque compertos prudenter repudiet. Laudat tandem quod impura Nicolaitarum opera aversetur palamque detestetur. At vero quod primam dilectionem, solitamque erga egenos beneficentiam remissius, quam par erat, exerceret, id vitio vertit : ad quam proinde illam denuo revocare contendit : huc namque pertinet comminatio quam mox subjungit, et verba illa : *Age pœnitentiam, et prima opera facito.*

Εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου [ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς], ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ.

II, 5, 6. *Sin autem, veniam tibi cito, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum; quæ et ego odi.*

Κίνησις [δὲ τῆς λυχνίας, ἤτοι τῆς] Ἐκκλησίας ἐστὶν, ἡ τῆς θείας χάριτος γύμνωσις· δι' ἧς [γυμνώσεως] ἐν σάλῳ καὶ κλύδωνι ὑπὸ τῶν τῆς πονη- B ρίας πνευμάτων καὶ τῶν ὑπουργούντων αὐτοῖς πονηρῶν ἀνθρώπων καθίσταται. Τινὲς δὲ τὴν τῆς λυχνίας κίνησιν, τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Ἐφέσου θρόνον, ὡς ἐν τῇ βασιλίδι μετατεθέντα, ἐνόησαν. Τὰ δὲ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ὅπως εἰσὶ τῷ Θεῷ μισητὰ, ἐντυχών τις τῇ βδελυρᾷ αὐτῶν αἱρέσει, γνώσεται.

Ecclesiam loco moveri haud incommode asseritur, cum divina gratia denudatur : siquidem uno hoc gratiæ præsidio destituta, per nequitiæ spiritus hominesque sceleratos, efficacia eorumdem spirituum organa et administros, in fœdos fluctus et tempestates facile conjicitur. Sunt nihilominus qui per *candelabri motionem* sedis pontificiæ, quæ in Ephesina civitate quondam exstabat, in regiam civitatem translationem intelligant. Cæterum quam obscena Deoque exosa Nicolaitarum fuerint opera, illud diversi commentarii de exsecrabili illorum hæresi dudum ante editi, meridiana luce clarius ostendunt.

Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι, δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ.

II, 7. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis : Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.*

Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω. — Σαρκικὸν μὲν οὖς πᾶς C ἄνθρωπος, πνευματικὸν δὲ ὁ *πνευματικὸς* μόνος κέκτηται· ὅπερ καὶ τῷ Ἡσαΐᾳ προστέθειται. Τῷ δὲ τοιούτῳ νικῶντι τὸν πρὸς τοὺς δαίμονας πόλεμον, δώσειν ἐπαγγέλλεται φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς· τουτέστι μετασχεῖν τῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀγαθῶν. Περιφραστικῶς γὰρ διὰ τοῦ ξύλου δηλοῦται ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος· ὧν ἑκάτερον ὁ Χριστός ἐστιν, ὥς φησιν ὁ Σολομῶν, καὶ ὁ παρὼν ἀπόστολος ἑτέρωθι· ὁ μὲν, περὶ τῆς Σοφίας λέγων· *Ξύλον ζωῆς ἐστιν*· ὁ δὲ, ὡσαύτως περὶ τοῦ Χριστοῦ· *Αὐτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος.* Εἰ τοίνυν ἐκείνων τυχεῖν ἐφιέμεθα, τὴν κατὰ τῶν παθῶν νίκην [παρακαλῶ] κατορθώσωμεν. Τοῖς γὰρ πόνοις αἱ ἀμοιβαὶ πάντως ἕψονται· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα D καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Aurem corpoream nullus non mortalium sortitur; *spiritalem* autem, spiritalis tantum : cujusmodi auris prophetæ Isaiæ obtigit. Homini itaque ex prælio quod contra dæmones geritur, victoriam referenti, esca de ligno vitæ decerpta promittitur ; nempe æternorum bonorum communicatio, siquidem per æternæ vitæ lignum ejusmodi bona designari solent. Utrumque autem, ut Salomon insinuat, et præsens evangelista alicubi diserte affirmat, est Christus. Ille enim de sapientia verba faciens, iis qui apprehendunt illam, instar ligni vitæ esse pronuntiat ; Joannes autem de Christo in hunc modum scribit : *Hic est verus Deus, et vita æterna* [a]. Si igitur æterna illa bona consequi desideramus, contra animi perturbationes carnisque voluptates acre certamen ineamus, victoriaque potiri enixe contendamus, quandoquidem per Domini nostri Jesu Christi gratiam atque clementiam istiusmodi labores sua mercede nunquam frustrabuntur. Ipsi una cum Patre et Spiritu sancto sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. ΛΟΓΟΣ Β'.

Τὰ δηλωθέντα τῷ τῆς Σμυρναίων Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ.

CAPUT IV. SERMO II.

Cujusmodi Smyrnensis Ecclesiæ angelo sint indicata.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ ἔζησεν.

II, 9. **10** *Et angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe : Hæc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit.*

Πρῶτός [ἐστιν] ὡς Θεός· ἔσχατος, ὡς ἄνθρωπος ἐπ' ἐσχάτων τῶν καιρῶν γεγονὼς, καὶ διὰ τῆς

Idem Christus est primus et novissimus : primus quidem, ut Deus ; novissimus autem, ut homo ;

[a] I Joan. v, 20.

Digitized by Google

utpote novissimis hisce temporibus natus, qui sua etiam post triduanam mortem resurrectione certum ad vitam æternam aditum nobis aperuit.

A τριημέρου νεκρώσεως ἀνοίξας ἡμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

II, 9. *Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam; sed dives es.*

Novi, inquit, afflictionem et paupertatem, quam in rebus quæ ad carnis sensum faciunt, pateris: nam et flagellis mei causa ab infidelibus cæsa, et ab omnibus facultatibus exuta es: interim spiritalibus opibus affluis, utpote thesaurum absconditum in pectoris agro defossum asservans.

Οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν θλῖψιν, καὶ τὴν πτωχείαν· ἀλλὰ πλούσιος εἶ.

Θλῖψιν δὲ καὶ πτωχείαν, ἐν τοῖς σαρκικοῖς, φημὶ, ἣν ὑπομένεις δι' ἐμὲ μαστιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀπίστων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων στερούμενος· πλούσιος δ' ἐν τοῖς πνευματικοῖς εἶ, ἔχων τὸν θησαυρὸν κεκρυμμένον ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς καρδίας σου.

II, 9. *Et blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse, et non sunt; sed sunt synagoga Satanæ.*

Repetere hoc loco oportet verbum, *novi*, quod præcessit, ad hæc omnia commune: sensus enim B est: Novi opera tua, et novi eorum quoque blasphemiam, qui id non sunt quod se esse falso asserunt: nam cum Judæos se esse jactent, re ipsa synagoga sunt Satanæ. Neque enim, qui in manifesto Judæus est, ille statim pro germano Judæo habendus est; sed qui in occulto ejusmodi est. *Judas* namque, si interpreteris, confessionem et resipiscentiam sonat, qua illi destituuntur.

Καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ Σατανᾶ.

Κατὰ κοινοῦ δὲ τὸ, *Οἶδα*. Καὶ τὴν βλασφημίαν τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ, φησὶν, ἐπίσταμαι, ὅτι οὐκ εἰσὶν ὃ λέγονται· οὐ γὰρ [ὁ] ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖος, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ· *Ἰούδας* γάρ ἐστιν *ἐξομολόγησις* [καὶ *μετάνοια*].

II, 10. *Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini; et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem; et dabo tibi coronam vitæ.*

Ne metuatis, inquit, afflictionem quam Judæi, Deo infesti, per flagella et tentationes vobis sunt illaturi. Neque enim diu duratura sunt illa; C sed decem tantum dierum intervallo, hoc est, brevissimo temporis spatio. Quin ipsa etiam mors, quod temporis quasi puncto incorruptam vitæ coronam largiatur, omnino contemnenda videtur.

Μὴ φοβοῦ ἃ μέλλεις παθεῖν. Ἰδοὺ [δὴ] μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου· καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

Μὴ φοβεῖσθαι δέ φησι τὴν ἐκ τῶν θεομάχων διὰ μαστίγων καὶ πειρασμῶν θλῖψιν. Δεκαήμερος γὰρ αὕτη, καὶ οὐ μακρόβιος· διὸ καὶ καταφρονητέος ὁ θάνατος, ὡς ἐν ὀλίγῳ προξενῶν στέφανον ζωῆς ἀμάραντον.

II, 11. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.*

Qui, inquit, spiritali auditu præditus, pravas diaboli suggestiones devicerit, etsi primam mortem, quæ tantum in carnem cadit, subierit, attamen a secunda, quæ in gehennam mittit, non offendetur.

Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

Ὁ πνευματικῶς δὲ, φησὶν, ἀκούων καὶ νικῶν τὰς διαβολικὰς ὑποσπορὰς, εἰ καὶ τὸν πρῶτον διὰ σαρκὸς ὑποστῇ θάνατον, ὑπὸ τοῦ δευτέρου τῆς γεέννης οὐ καταδικασθήσεται.

CAPUT V.

Cujusmodi Pergamensis Ecclesiæ angelo fuerint significata.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Τὰ δηλωθέντα τῷ τῆς ἐν Περγάμῳ Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ.

D

II, 12. *Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet romphæam utraque parte acutam: Scio opera tua, et ubi habitas, ubi sedes est Satanæ.*

Idololatriæ dedita erat civitas, ad quam Evangelista hæc scribit. Interim fideles qui in illa degebant, propter tolerantiam quam in tentationibus ostenderant, commendat. Porro autem per *gladium ancipitem*, aut Evangelii doctrinam, credentium corda circumcidentem, fidelesque ab infidelibus secernentem, insinuat; aut peremptoriam Judicis contra impios sententiam.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν· Οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ.

Κατείδωλος ἦν αὕτη ἡ πόλις, πρὸς ἣν ταῦτά φησι, τοὺς ἐν αὐτῇ πιστοὺς δι' ὑπομονὴν πειρασμῶν ἀποδεχόμενος. *Ῥομφαίαν* δὲ *δίστομον*, ἢ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον φησὶ, τὸν τὴν καρδίαν περιτέμνοντα, καὶ τοὺς πιστοὺς ἐκ τῶν ἀπίστων μερίζοντα· ἢ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀπότομον ἀπόφασιν.

II, 13. *Et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus*

Καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ

Digitized by Google

μάρτυς μου ὁ πιστὸς, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ Σατανᾶς κατοικεῖ.

A *fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat.*

Ἀντίπας δέ [τις] τοὔνομα, μάρτυς ἐν Περγάμῳ γέγονεν ἀνδρειότατος, οὗπερ ἀνέγνων τὸ μαρτύριον· οὗ νῦν ὁ εὐαγγελιστὴς πρὸς ἔνδειξιν τῆς τε ἐκείνων ὑπομονῆς, τῆς τε τῶν πεπλανημένων ὠμότητος ἐμνημόνευσεν.

11 Quidam Antipas nomine, fortissimus constantissimusque Christi martyr exstitit Pergami, cujus ego martyrium olim legi. Facit autem Evangelista peculiarem illius hoc loco mentionem, tum quo fidelium civitatis illius virtus atque constantia plana fiat, tum etiam quo seductorum ejusdem immanitatem ob oculos nobis ponat.

Ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ· ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Βαλαὰμ τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, [καὶ] φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι· οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν [ὁμοίως]. ἣν μισῶ.

II, 14, 15. *Sed habeo adversus te pauca : quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari : ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum, quam odi.*

B

Δύο δὲ χαλεπὰ, ὡς ἔοικεν, ἡ πόλις αὕτη ἐκέκτητο· [τὸ] τοὺς μὲν πλείονας Ἕλληνας [εἶναι ἐν αὐτῇ]· ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν πιστῶν ὠνομασμένων, τοὺς αἰσχροποιοὺς Νικολαΐτας ὑποσπαρέντας τῷ σίτῳ πονηρὰ ζιζάνια. Διὸ καὶ τοῦ Βαλαὰμ ἐμνημόνευσε, φήσας· *Ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Βαλαὰμ τὸν Βαλάκ.* Δηλοῖ δὲ διὰ τούτων τὸν νοητὸν Βαλαὰμ τὸν διάβολον ἐν τῷ αἰσθητῷ, τὸν Βαλὰκ διδάξαι τὸ κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν σκάνδαλον, πορνείαν καὶ εἰδωλολατρίαν. Τῇ γὰρ ἐκείνης ἡδονῇ εἰς ταύτην τῷ Βεελφεγὼρ τελεσθέντες κατεκυλίσθησαν.

Duobus, ut videtur, hæc civitas flagitiis obstricta tenebatur, iisque minime vulgaribus. Nam et multos adhuc paganos intra se fovebat : et inter eos qui Christiano nomine censebantur, permulti impuro Nicolaismo contaminati, et inter loci illius orthodoxos, perinde fere atque lolium inter triticum solet, intersiti comperiebantur. Atque ea de causa Balaami, qui populum Israeliticum callide in errorem induxerat, mentionem facit. Cæterum per externum et sensilem hunc Balaamum qui Israeli per Balacum insidias struxerat (siquidem per scortationem illexit illum ad idololatriam : carnis enim voluptate deliniti, eo delapsi sunt, ut idolo Beelphegor publice immolarent), insinuatur Balaam mysticus, nempe diabolus et Satanas.

Μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

II, 16. *Similiter pœnitentiam age : si quo minus,* C *veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei.*

Ἐν τῇ ἀπειλῇ δὲ ἡ φιλανθρωπία. Οὐ γὰρ, *Μετὰ σοῦ*, φησὶν, ἀλλὰ, *μετ' ἐκείνων πολεμήσω*, τῶν νοσούντων ἀνίατα.

En, ut inter minas clementiæ quoque et benignitatis non obliviscatur : neque enim ait, *Pugnabo adversum te;* sed ait : *Pugnabo contra illos*, nempe obscenos Nicolaitas, qui insanabili morbo laborant.

Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου· καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

II, 17. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis : Vincenti dabo manna absconditum; et dabo illi calculum candidum et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.*

Μάννα δὲ κεκρυμμένον, ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ οὐράνιος, οὐρανόθεν δι' ἡμᾶς κατελθὼν, καὶ βρώσιμος γενόμενος· τροπικῶς δὲ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, *μάννα* λέγεται, ἅτε οὐρανόθεν κατερχόμενα, ὅθεν καὶ ἡ *ἄνω Ἰερουσαλήμ*. Τούτων, φησὶν, οἱ νικῶντες τὸν διάβολον τεύξονται. Λήψονται δὲ καὶ *ψῆφον λευκὴν*, τουτέστι [καθαρῶς] νικῶσαν, τῆς δεξιᾶς μοίρας ἀξιούμενοι· καὶ *ὄνομα καινὸν* τῇ παρούσῃ ζωῇ ἀγνοούμενον· ὀφθαλμὸς γὰρ οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ νοῦς οὐ κατέλαβε τὰ ἀγαθὰ τὰ μέλλοντα, καὶ τὸ καινὸν ὄνομα, ὃ οἱ ἅγιοι κληρονομήσουσι.

Manna absconditum est cœlestis vitæ panis, qui, nostra causa e cœlo delapsus, ad manducandum D apprime est idoneus. Quin bona illa quæ in altero sæculo sanctis reposita sunt, *manna* quoque appellantur; ut quæ et cœlitus veniant, et in cœlo tantum, quod alio nomine *superna Jerusalem* vocatur, plene obtingant. Horum autem bonorum tuta possessione illi demum potientur, qui diabolum et mundum vicerunt. Accepturi iidem quoque sunt *candidum victoremque calculum* : utpote qui, ut ad Judicis dexteram collocentur, digni habebuntur. Accipient tandem una cum calculo *nomen novum*, præsentique huic vitæ prorsus incognitum. Oculus enim non vidit, nec auris audivit, neque mens humana comprehendit, quæ quantaque in futuro ævo præparata sunt justis; sicut nec nomen quoque illud novum, quod iidem illi pacate possidebunt.

Digitized by Google

CAPUT VI.

A

ΚΕΦΑΛ. ϛʹ.

Cujusmodi Thyatirensis Ecclesiæ angelo significata sint.

Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις Ἐκκλησίας.

II, 18. *Et angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe : Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, et pedes ejus similes aurichalco.*

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.

Igneam oculorum speciem utrumque præ se ferre dictum est ante, splendorem nimirum et ardorem; et hunc quidem significare supplicia in impios et peccatores constituta; illum vero, lucem, quia justi et sancti perfunduntur. Per *pedes* autem et *chalcolibanum* **12** denotari Christi humanitatem, ejusdemque in his qui salvi fiunt, veluti spiritalis cujusdam unguenti fragrantiam; nec non individuam illam et inconfusam planeque admirabilem divinæ humanæque naturæ inter se unionem : ea enim tanquam divini Spiritus igne conflata, miroque modo coagmentata, humanis rationibus comprehendi omnino non potest.

Εἴρηται τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πυρῶδες, τὸ φωτιστικὸν τῶν δικαίων, καὶ τὸ καυστικὸν δηλοῦν τῶν ἁμαρτωλῶν· *τοὺς δὲ πόδας* καὶ *τὸν χαλκολίβανον* σημαίνειν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς σωζομένοις εὐωδίαν τοῦ νοητοῦ μύρου, καὶ τὴν ἄτμητον καὶ ἀσύγχυτον ἕνωσιν θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος· αὕτη γὰρ ὡς πεπυρακτωμένη τῷ θείῳ Πνεύματι, τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς ἐστιν ἀψηλάφητος.

II, 19, 20. *Novi opera tua, et fidem et charitatem tuam; et ministerium et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversum te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetam, docere, et seducere servos meos, scortari et manducare de idolothytis.*

B *Οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν διακονίαν, [καὶ τὴν ὑπακοὴν σου,] καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων· ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ [ὀλίγα], ὅτι ἀφῆκας τὴν γυναῖκά σου Ἰεζάβελ, ἡ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα.*

Etsi, inquit, vestram in fide constantiam, vestramque circa egenorum et pauperum ministerium charitatem, et vestram denique patientiam commendo acceptaque habeo, attamen hoc nomine jure vos reprehendo, quod Nicolaitarum hæresin, quæ propter impiam impuramque lasciviam *Jezabel* per tropum hoc loco appellatur, palam obtinere permittitis, hactenusque permiseritis. Hæc enim res servis meis, ob ingenii ruditatem mentisque simplicitatem, magnam offensionis occasionem offert; imo vero ad earum rerum usum quæ idolis immolatæ fuerant, a quo pulchre jam ante ablactati videbantur, denuo attraxit, et quotidie adhuc pertrahit. Hanc proinde Jezabel quamprimum compescere osque ejusdem obstruere debetis : siquidem maligno spiritu agitata, prophetidem sese jactare non dubitat.

Οἶδά σου τὰ ἔργα. — Εἰ γὰρ καὶ διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν πρὸς τοὺς δεομένους διακονίαν, τὸ εὐλαβὲς ὑμῶν καὶ ὑπομονητικὸν ἀποδέχομαι, ἀλλὰ δικαίως ὑμῖν ἐπιμέμφομαι, ὅτι τὴν τῶν Νικολαϊτῶν αἵρεσιν, τὴν τροπικῶς ὠνομασμένην *Ἰεζάβελ*, διὰ τὴν δυσσέβειαν καὶ ἀσέλγειαν, ἀφήκατε παῤῥησιάζεσθαι, ὥστε τοῖς δούλοις μου, δι' ἁπλότητα γνώμης, παρC έχειν σκάνδαλον, καὶ ἕλκειν αὐτοὺς [καὶ] εἰς εἰδωλόθυτα, οἷς καλῶς ἀπετάξαντο. Ταύτην οὖν ἐπιστομίζειν ὀφείλετε· ὅτι καὶ προφῆτις εἶναι ὑποκρίνεται, ὑπὸ πονηροῦ ἐνεργουμένη πνεύματος.

II, 21-23. *Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, et non vult pœnitere a fornicatione sua. Ecce ego mitto eam in lectum; et qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint; et filios ejus interficiam in morte.*

Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ· καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. Ἰδοὺ, βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην· καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν· καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ.

Quia, inquit, maligna illa hæresis tempore, quod ad agendam pœnitentiam commodum nacta erat, bene uti non voluit, *Ecce dejiciam illam in ægritudinem et mortem.* In tropo perstans, nefariam illam Nicolaitarum pestem, propter versipellem hæreticorum versutiam, mulieri adulteræ comparat. Comminatur vero non illam tantum in ægritudinem et mortem se dejecturum, nisi resipuerit; verum cæteros quoque omnes, qui, Deo per mysticam scortationem deserto, cum illa sese contaminaverint, nisi tamen per veram pœnitentiam ad ipsum se denuo converterint.

D Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον· ἡ δὲ πονηρὰ [φησὶν] αὐτῶν αἵρεσις, καιρὸν λαβοῦσα εἰς μετάνοιαν, καλῶς τούτῳ οὐκ ἐχρήσατο. *Ἰδοὺ, βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην.* Τῇ τροπῇ ἐνέμεινε, καὶ μοιχαλίδι τὴν συστροφὴν τῶν αἱρετικῶν παρεικάσας, ἀπειλεῖ ταύτην τε ἀσθενείᾳ καὶ θανάτῳ περιβαλεῖν, καὶ τοὺς αὐτῇ συμφθειρομένους καὶ [ἐκ Θεοῦ] πορνεύοντας, εἰ μὴ διὰ μετανοίας πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψωσιν.

II, 23-25. *Et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo unicuique vestrum*

Καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· καὶ δώσω

Digitized by Google

ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. Ὑμῖν δὲ λέγω A *τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ Σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· Οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος πλὴν ὃ ἔχετε· κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω.*

[*Ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην.*]—Ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἠπατημένους αἱρετικοὺς καὶ ἀπατῶντας ἑτέρους· πρὸς δὲ τοὺς ἁπλουστέρους φησίν· Ἐπείπερ πρὸς τοὺς οὕτω πονηροὺς καὶ εὑρεσιλόγους ἀντέχειν δι' ἁπλότητα τρόπων οὐ δύνασθε, ἅτε τὰ βάθη τοῦ Σατανᾶ μὴ ἐγνωκότες, ὡς λέγετε· οὐ ζητῶ παρ' ὑμῶν τὴν διὰ λόγου μάχην, ἀλλὰ τὴν φυλακὴν τῆς διδαχῆς ἣν παρελάβετε· ἄχρις ἂν ἐντεῦθεν ὑμᾶς προσλήψωμαι.

Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα B *μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν· καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται· ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ Πατρός μου.*

Δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν. — Τῷ ποιοῦντι, φησί, τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπάνω πέντε ἢ δέκα πόλεων, ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εἴρηται. Ἢ διὰ τούτου καὶ τὴν τῶν ἀπίστων κρίσιν αἰνίττεται· δι' ἧς οἱ πεπλανημένοι, ὡς ἐν ῥάβδῳ ποιμαινόμενοι, συντριβήσονται, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς τῷ Χριστῷ πιστευσάντων κρινόμενοι· καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· *Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται, καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην.* Τὸ δὲ, *Ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ Πατρός μου*, ἀνθρώπινον, διὰ τὴν τῆς σαρκὸς πρόσληψιν. C

Καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Ἀστέρα δὲ πρωϊνόν, ἢ ἐκεῖνόν φησι περὶ οὗ [ὁ] Ἡσαΐας ἔλεγε· *Πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωῒ ἀνατέλλων;* ὃν δώσειν συντετριμμένον ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν πιστῶν ἐπήγγελται· ἢ τὸν ὑπὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου λεχθέντα *φωσφόρον*, ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν ἀνατέλλοντα, τὸν Χριστοῦ φωτισμὸν δηλαδή· καὶ ὁ Βαπτιστὴς δὲ Ἰωάννης, καὶ ὁ Θεσβίτης Ἠλίας *φωσφόροι* προσηγόρευνται· ὁ μὲν γὰρ τῆς πρώτης D ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ὁ δὲ τῆς δευτέρας νοεῖται πρόδρομος. Μεθ' ὧν ἕξειν τὸ μέρος τοὺς νικητὰς τοῦ διαβόλου πιστεύομεν. Οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀντικειμένων ἀλλήλοις ἐλάβομεν τοῦτο. *Λέοντα* γὰρ *ἐξ Ἰούδα* τὸν Χριστὸν, καὶ *ἐκ Βασὰν* τὸν Ἀντίχριστον ἐκ τῆς θείας Γραφῆς μανθάνομεν, καθ' ἕτερον καὶ ἕτερον σημαινόμενον· νοεῖται δὲ καὶ ἡ τῆς μελλούσης ἡμέρας ἀνατολή· [ἐν] ᾗ τὸ σκότος τοῦ παρόντος βίου καλυφθήσεται· καὶ ὁ ταύτην δὲ εὐαγγελιζόμενος ἄγγελος. Προπορεύσεται γὰρ αὕτη τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου, ἐπιφανησομένου τοῖς ἁγίοις, καὶ τὴν ἀχλὺν

A *secundum opera sua. Vobis autem dico, et cæteris qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines Satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus. Tamen id quod habetis, tenete donec veniam.*

Et hæc hactenus ad seductos aliosque seducentes hæreticos. Ad simpliciores vero ait: Quandoquidem adversus homines usque adeo malignos et callidos ob ingenii morumque simplicitatem consistere non valetis, utpote profundarum fraudum Satanæ, ut asseritis, ignari, non exigam a vobis verborum pugnam; sed fidam tantum doctrinæ, quam accepistis, custodiam, donec tandem vos hinc ad me assumpsero.

B II, 26-28. **13** *Et qui vicerit, et custodierit usque ad finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes; et reget eas in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi a Patre meo.*

Qui suam minam suumque talentum bene collocaverit, et opera mea fecerit (ait in Evangelio Dominus), dabo illi potestatem supra quinque aut decem civitates. Aut per *potestatem*, cujus hoc loco fit mentio, illud judicium insinuatur, quo seducti vel increduli ab iis judicabuntur, et veluti virga ferrea conterentur, qui ex gentibus et infidelibus per fidem promptamque obedientiam Christo se adjunxerunt. Notum est enim illud Christi Servatoris: *Viri Ninivitæ surgent in judicio cum gene-* C *ratione hac, et condemnabunt eam* [6]. Cum autem subdit, *Sicut ego a Patre accepi*, assumptæ carni humanæque naturæ orationis filum attemperat.

II, 28, 29. *Et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Aut *stellam matutinam* eam hoc loco vocat, de qua Isaias dicebat: *Quomodo cecidisti de cœlo, Lucifer, qui mane oriebaris* [7]? cujusmodi stellam Dominus sub credentium pedibus se proculcandam daturum alicubi promittit: aut de ea stella est hic sermo, quam apostolus Petrus in fidelium cordibus veluti *Luciferum* nasci, in sua canonica scribit; quæ utique aliud nihil est quam lux quædam a Christo in credentium corda dimanans. Quin Joan- D nes Baptista et Elias Thesbites *Luciferi* nomine a quibusdam quoque appellantur: nec injuria. Joannes enim priorem Solis justitiæ ortum antecessit; Elias vero posteriorem ejusdem exortum antegredietur. Cum quibus eos quoque partem habituros credibile fit, qui strenue pugnando diabolum vicerint. Neque mirum videri debet si idem nomen ad res inter se admodum diversas nonnunquam transferatur; cum ex sacris Litteris compertum habeamus, Christum et Antichristum alia et alia ratione idem nomen sortiri. Uterque enim appellatur *Leo*; sed ille, *ex Juda*; hic, *ex Basan*. Sed et

[6] Matth. XII, 41. [7] Isa. XIV, 12.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

dies futuri sæculi, in quo præsentis vitæ tenebræ discutientur finemque facient, et Angelus rursum qui illum annuntiaturus est, *Orientis* quoque vocabula alicubi designantur. Uterque enim justitiæ Solem, qui sanctis apparebit, præsentisque vitæ obscuritatem dissipabit, antecedet. Cujus radiis utinam nos quoque illustrari contingat, accedente huc bona Patris voluntate; cui cum Spiritu sancto sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

A τοῦ παρόντος βίου διασκεδάσοντος· οὗ ταῖς ἀκτῖσι καὶ ἡμεῖς ἐλλαμφθείημεν, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

CAPUT VII. SERMO III.

De iis quæ Sardianæ Ecclesiæ angelo significata sunt.

III, 1. *Et angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei et septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es.*

Per *septem stellas* septem angelos denotari jam ante indicatum est. Per *septem* autem *spiritus* vel illi ipsi, aut septem certe vivifici Spiritus vires et energiæ innuuntur. Utraque enim in Christi manu et potestate sunt. Nam et angelis tanquam universorum Dominus imperat, et Spiritum sanctum, tanquam eadem cum illo essentia præditus, largitur. Increpat autem Sardianam Ecclesiam, quod nudum tantum **14** vivæ fidei nomen teneat, ad bona vero opera quod spectat, demortua jaceat.

ΚΕΦΑΛ. Ζʹ. ΛΟΓΟΣ Γʹ.

Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· Οἶδά σου τὰ ἔργα ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

B *Ἑπτὰ ἀστέρας*, θείους ἀγγέλους προέφημεν· καὶ *ἑπτὰ πνεύματα*, ἢ τούτους αὐτοὺς, ἢ τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος· ἅπερ ἀμφότερα ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Χριστοῦ εἰσι. Τῶν μὲν γὰρ ὡς Δεσπότης κρατεῖ· τοῦ δὲ Πνεύματός ἐστι χορηγὸς, ὡς ὁμοούσιος. Ἐπιπλήττει δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ψιλὸν ὄνομα [ζώσης] ἐχούσῃ πίστεως, νενεκρωμένῃ δὲ [οὔσῃ] ἐξ ἀγαθῶν πράξεων.

III, 2, 3. *Esto vigilans, et confirma cætera, quæ moritura erant. Non enim inveni opera tua plena coram Deo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris; et serva, et pœnitentiam age.*

Ignaviæ, inquit, desidiæque somnum excute; tuaque membra, quæ propter infidelitatem ad mortem recta tendunt, confirma: neque enim bonorum operum exordium coronat operarium, sed perfectio. Memento proinde traditionis, quam ab apostolis accepisti et audivisti, et serva eam; deque ignavia tua serio resipisce, et pœnitentiam age.

Γίνου γρηγορῶν· καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθανεῖν. Οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ [μου]. Μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον.

C *Γενοῦ γρηγορῶν*.—Τὸν ὕπνον, φησὶ, τῆς ῥᾳθυμίας ἀποτίναξαι, καὶ τὰ μέλη σου τὰ ἀποθνήσκειν τελείως δι' ἀπιστίας μέλλοντα, στήριξον· οὐ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν ἀγαθῶν ἔργων στεφανοῖ τὸν ἐργάτην, ἀλλὰ τὸ πλήρωμα. [Μνημόνευε γοῦν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας·] καὶ τὴν παράδοσιν ἣν ἐκ τῶν ἀποστόλων παρέλαβες, τήρησον, καὶ ἐπὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ σου μετανόησον.

III, 3. *Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies qua hora veniam ad te.*

Merito illud: nam ut communis præsentis sæculi consummatio omnibus est incognita, ita uniuscujusque mors quoque est incerta. Cæterum quæ corporis mortem adducit, iis quidem qui parati sunt, quietis a laboribus auctor est; iis vero qui secus comparati sunt, fur est.

Ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης· καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ.

Ἥξω ὡς κλέπτης. — Εἰκότως· ὅ τε γὰρ ἑκάστου θάνατος καὶ ἡ κοινὴ συντέλεια, πᾶσιν ἄγνωστος. Τοῖς μὲν παρεσκευασμένοις, πόνων ἀνάπαυσις· τοῖς δὲ ἀπαρασκευάστοις κλέπτης, ψυχικὸν ἐπάγων D θάνατον.

III, 4. *Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua; et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.*

Hoc, inquit, bonum adepta es, quod quosdam apud te habes qui sordidis impurisque actibus carnis suæ vestimenta non contaminaverunt; qui proinde in regenerationis solemnitate candidis una mecum induentur; ut qui immortalitatis stolam impollutam conservaverint.

Ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.

[*Ἀλλ' ὀλίγοι εἰσὶν οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν.*] — Τοῦτο, φησὶ, καλὸν κέκτησαι· ἔχεις τινὰς τοὺς τὸ ἱμάτιον τῆς ψυχῆς ῥυπαραῖς πράξεσι μὴ μιάναντας· οἳ μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ λαμπροφορήσουσιν, ὡς τηρήσαντες ἄσπιλον τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἔνδυμα.

III, 5, 6. *Qui vicerit, hic vestietur vestimentis albis; et non delebo nomen ejus de libro vitæ; et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram*

Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα

Digitized by Google

αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

angelis ejus. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

Ὁ δὲ τὴν προλεχθεῖσαν, φησὶ, νίκην νικῶν τοῖς τῶν οἰκείων ἀρετῶν ἱματίοις λάμψει ὡς ὁ ἥλιος· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν ζώντων βίβλῳ ἔσται ἀνεξάλειπτον. Ὁμολογηθήσεται δὲ [παρ' ἐμοῦ] ἐπὶ τοῦ Πατρός μου καὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὥσπερ καὶ οἱ καλλίνικοι μάρτυρες· καθώς φησιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λάμψαι τοὺς δικαίους ὡς τὸν ἥλιον.

Qui, inquit, victoriam, de qua ante dictum est, cum gloriosis martyribus obtinuerit, virtutum suarum stola ornatus splendebit velut sol; nomenque illius in libro viventium manebit indelebile; quippe qui palam coram Patre meo angelicisque virtutibus illud professurus sim. Quin in Evangelio quoque legitur justos instar solis splendoris radios olim fusuros.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ Ἐκκλησίας.

CAPUT VIII.

Cujusmodi significata fuerint angelo Ecclesiæ Philadelphiæ.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφίᾳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυΐδ· ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει· καὶ κλείων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει.

III, 7. *Et angelo Philadelphiæ Ecclesiæ scribe : Hæc dicit sanctus et verus, qui habet clavem David : qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit.*

Κλεὶς τοῦ Δαυΐδ, ἡ βασιλεία αὐτοῦ κέκληται· ἐξουσίας γὰρ αὕτη σύμβολον. *Κλεὶς* δὲ πάλιν τῆς τε ψαλμικῆς βίβλου καὶ πάσης προφητείας, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· δι' οὗ οἱ θησαυροὶ τῆς γνώσεως ἀνοίγονται. Καὶ τὴν μὲν πρώτην κατὰ τὸ ἀνθρώπινον δέχεται· τὴν δὲ δευτέραν ἔχει κατὰ τὸ ἄναρχον τῆς θεότητος. Ἐπεὶ δὲ ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ *Δαυΐδ*, *ᾅδου* γέγραπται, διὰ τῆς τοῦ ᾅδου κλειδὸς ἡ ἐξουσία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῷ Χριστῷ προσμεμαρτύρηται· *ἅγιος* δὲ καὶ *ἀληθινὸς*, ὡς αὐτοαγιωσύνη καὶ αὐτοουσιώδης ἀλήθεια.

Davidica clavis appellatione ejusdem regnum designatur, quandoquidem *clavis* inter potestatis symbola censeri solet. Clavis rursum libri Psalmorum, omnisque adeo prophetiæ, est Spiritus sanctus. Per hunc enim omnes omnino cognitionis thesauri aperiuntur. Et quidem priorem clavem accepit Christus ut homo; posteriorem autem, ut sempiternus Deus, naturaliter obtinet. Quia vero in vetustis quibusdam exemplaribus legitur, *clavis inferni*, per inferorum clavem **15** vitæ mortisque potestatem penes Christum esse significatur. Qui quidem Christus *sanctus* et *verax* nominatur, tanquam ipsa per se sanctitas et veritas.

Οἶδά σου τὰ ἔργα· ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἠνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν· καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

III, 8. *Novi opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, et nemo potest claudere illud : quia exiguam habes virtutem, et servasti sermonem meum, et non negasti nomen meum.*

Ἐκ τῶν γεγραμμένων δὲ, μικρὰν μὲν τῷ μεγέθει τὴν πόλιν ταύτην, μεγάλην δὲ τῇ πίστει μανθάνομεν· δι' ὧν φησι [αὐτῇ]· *Οἶδά σου τὰ ἔργα*· τουτέστιν, ἀποδέχομαι· ὥσπερ καὶ τῷ Μωϋσῇ λέγει· *Οἶδά σε παρὰ πάντας*. Καὶ θύραν ἐνώπιόν σου τοῦ διδασκαλικοῦ κηρύγματος ἤνοιξα, κλεισθῆναι διὰ πειρασμῶν μὴ δυναμένην. Τῇ προθέσει γὰρ ἀρκοῦμαι, καὶ οὐκ ἀπαιτῶ τὰ ὑπὲρ δύναμιν.

Ex veterum monumentis constat, civitatem hanc ambitu quidem civiumque numero parvam exstitisse; at fide vero et virtute plurimum valuisse, ex hoc loco discimus. Quam ob rem ejusmodi oratione illam compellat : *Novi opera tua ;* hoc est, grata acceptaque illa habeo : quemadmodum jam olim ad Moysen dicebat : *Novi te præ omnibus :* ostiumque ad docendum et prædicandum coram te aperui, quod nullæ tentationes poterunt claudere. Sola enim voluntate ad hoc malum impediendum sat sum; neque enim exigo abs te, quæ vires tuas excedunt.

Ἰδοὺ δίδωμι [σοι] ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. Καὶ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε.

III, 9. *Ecce do de synagoga Satanæ, qui dicunt se Judæos esse et non sunt; sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant, et adorent ante pedes tuos, et scient quia ego dilexi te.*

[*Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ.*] — Ἕξεις, φησὶ, μισθὸν τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐπιστροφήν τε καὶ μετάνοιαν· οἳ προσπεσοῦνται τοῖς ποσί σου, τὴν πρὸς ἐμὲ προσαγωγὴν καὶ τὸν ἐξ ἐμοῦ φωτισμὸν αἰτούμενοι καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας, [οὐκ] ἐν τῷ φανερῷ λοιπὸν Ἰουδαΐζοντες.

Confessionis mercedem, qua confessus es nomen meum, Judæorum conversionem et pœnitentiam feres, inquit : procident hi namque ad pedes tuos, enixeque ut ad me adducantur mentisque illuminationem consequantur, abs te petent; de cætero non jam in aperto, sed abscondito cordis, Judæi futuri.

Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου·

III, 10, 11. *Quoniam servasti verbum patientiæ meæ.*

Digitized by Google

et ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum, tentare habitantes in terra. Ecce venio cito : tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην, πειρᾶσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

Tentationis horam aut sævam impiorum tyrannorum, qui urbis Romanæ clavum tum temporis tenebant, adversus Christianos persecutionem appellat : ea enim jam tum præ foribus urgebat ; a qua se illam liberaturum spondet : aut eam certe tempestatem, quam Antichristus sub finem sæculi contra Christi fideles per universum mundum excitabit : ex qua Christus Dominus sectatores suos, ne supra vires tententur, sese erepturum promittit, sive per corporis dissolutionem ante illud tempus e medio illos tollat, sive alia via et ratione ab impendenti periculo eosdem eripiat. Apposite autem dicit, *Ecce venio cito :* siquidem post dierum illorum afflictionem, ut in Evangeliis legimus, Judex statim est venturus : propterea quoque serio admonet, ut fidei thesaurum inviolatum conservent, operamque dent sedulam ne patientiæ coronam amittant.

Τὴν ὥραν δὲ τοῦ πειρασμοῦ, εἴτε ὡς αὐτίκα [μάλα] παρεσομένην, τὴν τῶν ἀσεβῶς τῆς Ῥώμης τοτηνικαῦτα βασιλευσάντων κατὰ Χριστιανῶν δίωξιν εἴρηκεν· ἧς λυτροῦσθαι αὐτὴν ἐπαγγέλλεται· ἢ τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος παγκόσμιον κατὰ τῶν πιστῶν τοῦ Ἀντιχρίστου κίνησιν λέγει, [ἐξ] ἧς ἐλευθεροῦν τοὺς ζηλωτὰς αὐτῆς ὑπισχνεῖται, προαναρπαζομένους διὰ τῆς ἐντεῦθεν ἀναλύσεως, ἵνα μὴ πειρασθῶσιν ὑπὲρ ὃ δύνανται. Καλῶς δέ φησιν· *Ἔρχομαι ταχύ·* μετὰ γὰρ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων εὐθέως, [ὡς] φησιν, ὁ Κύριος ἐλεύσεται· διὸ παρεγγυᾷ κρατῆσαι τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως ἄσυλον, ἵνα μή τις ἀπολέσῃ τὸν τῆς ὑπομονῆς στέφανον.

III, 12. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius.*

Recte illud. Nam qui adversarias potestates debellaverit, columna et firmamentum Ecclesiæ constituitur, utpote immotum, juxta Apostoli doctrinam, fundamentum in illa habens.

Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι.

Εἰκότως [δὲ εἶπε ποιῆσαι τὸν νικῶντα στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ]. Ὁ γὰρ νικητὴς τῶν ἐναντίων δυνάμεων, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας καθίσταται, ἀκίνητον ἐν αὐτῇ τὴν βάσιν ἔχων, κατὰ τὸν [θεῖον] Ἀπόστολον.

III, 12. *Et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cœlo a Deo meo; et nomen meum novum.*

16 In corde, inquit, ejusmodi columnæ divini nominis superuæque Jerusalem notitiam inscribam ; quo pulchritudinem, quæ in ipsa exsistit, spiritalibus oculis consideret. Et *nomen* itidem *meum novum*, quod in futuro sæculo inter sanctos percelebre erit. Verbum autem posteaquam citra ullam sui mutationem caro semel nostra causa effectum est, susceptæ humanitati sermonem admetiens, humanoque more loquens, cœlestem Patrem *Deum* appellat *suum*. *Jerusalem* autem *e supernis descendere* dicitur, siquidem divina cognitio ab angelis exorsa, certo quodam ordine, ad homines usque pertingit. Per Christum namque caput nostrum hi et illi inter se invicem apti sunt.

Καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου· καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

[*Καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου.* — Καὶ] ἐπὶ τὴν καρδίαν, φησὶν, τοῦ τοιούτου στύλου χαράξω τὴν γνῶσιν τοῦ θείου ὀνόματος, καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ· ἵνα ἴδῃ τὰ ἐν αὐτῇ κάλλη τοῖς τοῦ πνεύματος ὄμμασι· καὶ τὸ *καινόν μου ὄνομα*, τὸ [ἐν] τοῖς ἁγίοις ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] γνωριζόμενον. Τὸ δὲ, *Θεοῦ μου*, ἀνθρωπίνως περὶ τοῦ Πατρὸς εἴρηκεν, ὡς σὰρξ δι' ἡμᾶς ἀτρέπτως γενόμενος. *Ἄνωθεν δὲ ἡ Ἱερουσαλὴμ καταβαίνει·* ἐκ μὲν ἀγγέλων ἀρξαμένης τῆς θείας γνώσεως, μέχρις ἡμῶν δὲ καταντησάσης, συναφθέντων ἀλλήλοις διὰ Χριστοῦ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν.

III, 13. *Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Istiusmodi aurem ut et nos consequamur, precibus ad Deum fusis indefesse contendamus.

Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

[*Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω.*] — Τούτου τοῦ ὠτίου καὶ ἡμεῖς τυχεῖν εὐξώμεθα.

CAPUT IX.

Qualia Laodicensium Ecclesiæ angelo significata fuerint.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Τὰ δηλωθέντα πρὸς τὸν τῆς Λαοδικέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

III, 14. *Et angelo Laodicæ Ecclesiæ scribe : Hæc dicit Amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturæ Dei.*

Fidelitatis voce Christi veritas hoc loco insinuatur : aut verius, illum esse ipsummet *Amen*, vel

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ.

Καὶ διὰ τοῦ πιστοῦ ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ δείκνυται· μᾶλλον δὲ ὅτι αὐτὸς οὐσιώδης ἐστὶν ἀλήθεια.

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

Ἀρχὴ [*δὲ τῆς κτίσεως*·] ἀντὶ τοῦ, βασιλεία· καὶ ἀρχὴ πάντων, ὡς τῶν κτισμάτων δεσπόζουσα. Ἀρχὴ γὰρ [τῆς] κτίσεως ἡ προκαταρκτικὴ αἰτία καὶ ἄκτιστος.

Οἶδά σου τὰ ἔργα· ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός [*ὅτι χλιαρὸς εἶ*]. *Ὄφελον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός! Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ζεστὸς, οὔτε ψυχρός.*

Καὶ ὁ Θεολόγος φησὶ Γρηγόριος· *Δέον ἀκριβῶς ζεῖν, ἢ ἀκριβῶς ἀπεψύχθαι.* Εἰκότως· ὁ μὲν γὰρ ψυχρὸς, καὶ τῆς ζεούσης πίστεως ἄγευστος, ἐν ἐλπίδι πολλάκις ἔσται τοῦ τυχεῖν αὐτῆς· ὁ δὲ ζέσας διὰ τοῦ βαπτίσματος τῷ Πνεύματι, καὶ ἀποψυχθεὶς διὰ ῥᾳθυμίαν ὕστερον, ἑαυτῷ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἐξέκοψε, καταγνοὺς τῆς αἱρεθείσης πίστεως. Ἔργοις μὲν γὰρ οὐκ ἀπογνωστέα ἡ μεσότης· ὥσπερ ὁ ἔννομος γάμος, μέσος ὢν παρθενίας καὶ πορνείας, οὐκ ἀπόβλητος· ἐν δὲ τῇ πίστει, τὸ μέσον καὶ χλιαρὸν ἀδόκιμον.

A ipsissimam veritatem per essentiam, hac phrasi indicatur. Vocatur autem *creaturæ principium*, quia est primordialis et increata ejusdem causa: vel ob id creaturæ ἀρχὴ vocatur, quia absolutum in res omnes productas principatum tenet.

III, 15, 16. *Scio opera tua, quod neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus! Sed quia tepidus es, et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.*

Cum hominem accurate vivere, hoc est, *vel insigniter fervere, vel insigniter frigere* oporteat, merito (inquit Gregorius Theologus) dicit: *Utinam frigidus aut fervidus esses!* Siquidem qui omnino adhuc friget, hoc est, ferventis fidei exsors est, prorsus spem facit fore ut eam aliquando consequatur, B adeoque ex frigido fervidus evadat: at vero qui per baptismum spiritu fervidus semel exstitit, et postea per ignaviam intepuit, ille salutis spem sibi ipsi quodammodo amputavit; fide nimirum, quam ante complexus videbatur, repudiata. Sane in operibus externis, quod medium servat, non est semper respuendum, quasi cum vitio sit conjunctum (neque enim legitimum conjugium, quod medium tenet inter virginitatis custodiam et vagam libidinem, est condemnandum). At vero medium, hoc est tepidum in fide, jure ab omnibus improbatur.

Μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου· ὅτι λέγεις, Πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω. Καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος, [*καὶ ἐλεεινὸς,*] *καὶ πτωχὸς, καὶ τυφλὸς, καὶ γυμνός.*

Ὥσπερ γὰρ, φησὶ, τὸ χλιαρὸν ἔμετον κινεῖ τοῖς μεταλαμβάνουσιν, οὕτω κἀγώ σε ὡς βδελυκτὸν βρῶμα ἐμέσω διὰ λόγου στόματός μου εἰς αἰώνιον κόλασιν· ὅτι ταῖς ἀκάνθαις τοῦ πλούτου τὸν σπόρον τοῦ θείου λόγου συμπνίγουσα, τὴν ἑαυτῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀγνοεῖς πτωχείαν, καὶ τὴν τῶν νοητῶν [σου] ὀφθαλμῶν τύφλωσιν, καὶ τὴν ἐξ ἀγαθῶν πράξεων γύμνωσιν.

III, 16, 17. *Incipiam te evomere ex ore meo, quia dicis: Dives sum, et locupletatus, et nullius egeo; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus.*

Quemadmodum, inquit, tepidum iis ciere vomi-C tum solet qui illud assumunt, ita ego quoque per verbum oris mei te veluti exsecrabilem escam in sempiternum supplicium exspuam. Nam divitiarum spinis obsitus, divini verbi semen in te præfocas, tuamque in rebus spiritalibus inopiam ignoras; neque interiorum oculorum tuorum cæcitatem curas, neque tuam quoque a bonis operibus nuditatem satis accurate consideras.

Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκὰ, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλύριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.

Εἰ δὲ πλουτῆσαι βούλῃ, φησὶ, συμβουλεύω σοι, παρ' ἐμοῦ τοῦ πλουτίζοντος κτήσασθαι προθέσει ζεούσῃ καὶ καρδίᾳ θελούσῃ, χρυσίον πεπυρωμένον, [ἤγουν] τὸν διδασκαλικὸν λόγον, τὸν τῷ πυρὶ τῶν πειρασμῶν λαμπρυνόμενον· δι' οὗ ἕξεις ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν θησαυρὸν ἄσυλον, καὶ περιβαλῇ τὴν στολὴν τῶν ἀρετῶν τὴν ὑπέρλαμπρον· δι' ἧς ἡ προσγενομένη σοι ἐξ ἁμαρτίας ἀμφιασθήσεται γύμνωσις. *Κολλύριον* δὲ, ἡ ἀκτημοσύνη. Εἰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων, τούτους πάντως ἀνοίγει τὸ ἀδωροδόκητον.

17 III, 18. *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias: et vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ: et collyrio inunge oculos tuos, ut videas.*

Si ditescere lubet, a me, inquit, qui veras stabilesque opes largior, ferventi desiderio volentique D animo ignitum aurum emito; nempe sacræ doctrinæ verbum igne tentationum exploratum splendidumque redditum. Per hoc enim cordi tuo ejusmodi thesaurus obtinget, qui nec violari nec diripi facile poterit. Vestierisque splendida virtutum stola, qua nuditas, quam ex peccato contraxeras, contegetur. Per *collyrium* autem innuere videtur externarum rerum penuriam, munerumque despicientiam. Nam si dona videntium oculos excæcant, omnino munerum contemptio hos aperiet.

Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. Ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

[*Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω.* —] Βαβαὶ τῆς φιλανθρωπίας! πόσῃ ἀγαθότητι ὁ ἔλεγχος κέκραται!

Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω· ἐὰν

III, 19. *Ego quos amo, arguo et castigo. Æmulare ergo, et pœnitentiam age.*

Papæ! quanta Dei clementia! quanta suavitate et benignitate reprehensionem temperat!

III, 20. *Ego sto ad ostium et pulso. Si quis au-*

Digitized by Google

dierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum.

Mea, inquit, præsentia nulli vim affert. Cordis ostium pulso; prompte aperienti super salute sua gratulor; illamque opiparæ cœnæ loco duco : siquidem iis rebus præcipue capior et pascor, quibus ipsi spiritum alunt, famemque audiendi verbum Dei sedant, ac erroris tenebras propulsant.

III, 21, 22. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et consedi cum Patre meo in throno ejus. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Per *solium* regnum futurique sæculi requies denotatur. Ait ergo : Quisquis hostem, qui sub aspectum non venit, devicerit, ille mecum regnabit, meæque gloriæ particeps erit. Cum autem addit, *Sicut et ego vici*, ob assumptam carnem, ut homo loquitur; neque enim Deus Verbum, cœleste regnum tanquam virtutis præmium aliquando tulit; quippe qui naturaliter et ab omni æternitate illud possederit. Nisi enim natura sua ita comparatus esset, aliis illud impertiri non posset : cum tamen, secundum tonitrui filium Theologum, pro potestatis suæ plenitudine sanctis illud impertiri consueverit. Ad eamdem quoque potestatem spectat, judices designare et instituere; sicuti sanctos apostolos duodecim tribuum Israel judices jam designavit olimque futuros promisit. Etenim posteaquam, cum Deus alioqui et sempiternus Rex esset, nostra causa semel factus est homo, nostraque omnia, solo peccato excepto, participavit, ea omnia quæ divinitatis illius propria erant, neque humanæ tamen naturæ repugnabant, iis qui diabolum superassent, vicissim impertiri constituit. Eapropter ut ille in sua ad cœlos assumptione nube tanquam vehiculo uti voluit; ita sanctos quoque, ut Apostolus testatur, per nubem in occursum suum quondam abripiet.
18 Rursum ut ipse, tanquam creaturæ Dominus, rerumque conditor, judex venturus est; ita sanctis quoque illustribusque viris eos judicandi et condemnandi potestatem largietur, qui divinæ vereque beatæ servitutis jugum superbe excusserunt. *Nescitis*, ait Apostolus, *quia angelos judicabimus*[1]? nempe tenebrarum principes. Cum ergo judicem nacti simus usque adeo benignum et clementem, ut illum benevolum clementemque experiamur, operam demus sedulam, illudque Salomonis; *Vestimenta tua omni tempore sint candida*[2], hoc est, nullis pravis operibus contaminata, omni studio explere contendamus. Ad eum enim modum nuptiali veste animas nostras convestientes, immortali Sponso et Regi nos commendabimus, ipsique per virtutem conjuncti, sempiternis illis bonis potiemur : in ipso Christo Deo et Domino nostro, eorumdemque bonorum largitori : cum quo Patri, cum vivifico sanctissimoque Spiritu, sit honor, gloria, et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

A [*οὖν*] *τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.*

[*Ἰδοὺ, ἧκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω.* —] Ἀβίαστος, φησὶν, ἡ ἐμὴ παρουσία. Τὴν θύραν τῆς καρδίας κρούω· καὶ τοῖς ἀνοίγουσιν ἐπὶ τῇ αὐτῶν σωτηρίᾳ συνευφραίνομαι. Τροφὴν γὰρ καὶ δεῖπνον ταύτην ἥγημαι, τρεφόμενος ἐφ' οἷς αὐτοὶ τρέφονται, καὶ τὸν λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου καὶ τὸ σκότος τῆς πλάνης ἀποφεύγουσι.

Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου· ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

B Διὰ δὲ *τοῦ θρόνου* ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος δείκνυται. Φησὶ τοίνυν, ὅτι Οἱ τὸν ἐχθρὸν νικήσαντες, συνδοξασθήσονταί μοι καὶ συμβασιλεύσουσι. Τὸ δὲ, *Ὡς κἀγὼ ἐνίκησα*, ἀνθρωπίνως εἴρηται, διὰ τὴν πρόσληψιν. Οὐ γὰρ ἆθλον ἀρετῆς τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς Λόγος ἐκτήσατο (ταύτην γὰρ ἔχει οὐσιωδῶς [ὡς] ἀΐδιον. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἂν ἑτέροις μεταδιδόναι ταύτης ἠδύνατο, ἀλλὰ κατὰ τὸν Θεολόγον καὶ τῆς βροντῆς υἱὸν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ τοῖς ἁγίοις [πᾶσι] μετέδωκεν· ὅθεν καὶ τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις ἐπήγγελται καθίσειν ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνειν τὰς [δώδεκα] φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ μέλλοντας. Ἐπειδὴ γὰρ [δι' ἡμᾶς] ἄνθρωπος γέγονε, Θεὸς ὑπάρχων καὶ βασιλεὺς προαιώνιος, C καὶ πάντων τῶν ἡμετέρων ἁμαρτίας χωρὶς μετέσχηκεν, πάντων τῶν ἑαυτοῦ τοῖς νικηταῖς τοῦ διαβόλου μετέδωκε, καθὼς ἦν δυνατὸν ἀνθρώποις ὑποδέξασθαι. Ὅθεν νεφέλην ὄχημα τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως ἐν τῇ ἀναλήψει αὐτοῦ ποιησάμενος, καὶ τοὺς ἁγίους ἐπὶ νεφελῶν διὰ τοῦ Ἀποστόλου φησὶν ἁρπαγήσεσθαι πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν· καὶ κριτὴς, ὡς Δημιουργὸς καὶ Δεσπότης τῆς κτίσεως, ἐλευσόμενος, κρίνειν τοῖς ἁγίοις παρέξει τοὺς τῆς θείας ὄντως καὶ μακαρίας δουλείας ἀφηνιάσαντας, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος· *Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν;* δηλαδὴ τοὺς τοῦ σκότους ἄρχοντας. Ἐπεὶ τοίνυν οὕτω φιλάνθρωπον τὸν κριτὴν ἔχομεν, εὐμενοῦς αὐτοῦ τυχεῖν σπουδάσωμεν· διηνεκῶς πληροῦντες τὸ Σολομώντειον λόγιον· *Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν* D *τὰ ἱμάτιά σου λευκὰ*, [ταῖς] πονηραῖς μὴ ῥυπαινόμενα πράξεσιν. Οὕτω γὰρ νυμφικῶς τὰς ψυχὰς ἡμῶν κοσμήσαντες, ἐπεράστους ἑαυτοὺς τῷ [ἀθανάτῳ Νυμφίῳ καὶ] Βασιλεῖ [πρὸς συνάφειαν] παραστήσομεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν [δι' ἀρετῶν αὐτῷ συναφθέντες] τευξόμεθα, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ τούτων χορηγῷ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ παναγίῳ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[1] I Cor. vi, 3. [2] Eccle. ix, 8.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

ΚΕΦΑΛ. Γ'. ΛΟΓΟΣ Δ'.

Περὶ τῆς ὁραθείσης θύρας ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τῶν κδ' πρεσβυτέρων [καὶ τῶν ἑξῆς].

Μετὰ ταῦτα εἶδον· καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣς ἤκουσα, ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα· Ἀνάβα ὧδε· καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Ἡ περιαίρεσις τῆς θύρας τῶν κρυπτῶν τοῦ Πνεύματος μυστηρίων σημαίνει τὴν δήλωσιν· ἡ δὲ *σάλπιγξ*, τὸ τοῦ ἀποκαλύπτοντος μεγαλόφωνον· τὸ δέ, *Ἀνάβα ὧδε*, τὸ τῶν γηΐνων τελείως ἀποστῆναι καὶ ἐν οὐρανῷ γενέσθαι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκούοντος.

Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν Πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.

[***Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν Πνεύματι.*** —] Τῆς φωνῆς, φησίν, ἀκούσας, καὶ τῷ Πνεύματι τυπωθεὶς τὸ ἡγεμονικόν, *θρόνον* ἐθεασάμην· δι' οὗ δηλοῦται ἡ ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ ἀνάπαυσις· αὐτοῖς γὰρ ἐνθρονίζεται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Πατέρα τὸν ὁραθέντα ἐνταῦθα παρίστησι, σωματικὸν αὐτῷ χαρακτῆρα οὐ περιτίθησιν, ὥσπερ ἐν τῇ προτεραίᾳ τοῦ Υἱοῦ ὀπτασίᾳ· ἀλλὰ τιμίοις αὐτὸν λίθοις ἀπεικάζει· τῆς μὲν *ἰάσπιδος* σημαινούσης, ὡς χλοερᾶς [οὔσης], ὁμοῦ τὸ ἀειθαλὲς καὶ φερέσβιον καὶ τροφῆς χορηγὸν τῆς θείας φύσεως, διὰ τὸ πᾶν σπέρμα χλοηφορεῖν· πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπεναντίοις. Φασὶ γὰρ τὴν ἴασπιν φοβερὰν εἶναι θηρίοις καὶ φάσμασι· μετὰ τοῦτο δέ, καὶ τῶν ἐπιδεχομένων τὴν ψυχικὴν ἴασιν, τὸ θεραπευτικόν. Λέγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, τοῦτον τὸν λίθον ἰατρεύειν οἰδήματά τε καὶ τὰς ἀπὸ σιδήρου πληγάς, ἐπιχριόμενον· ἡ δὲ *ἶρις, σμαραγδίζουσα*, τὸ ποικίλον καὶ ἀνθοῦν ἐν ἀρεταῖς τῶν ἀγγελικῶν ἐμφαίνει τάξεων.

CAPUT X. SERMO IV.

De ostio quod in cœlo visum est apertum: deque viginti quatuor senioribus, et aliis quibusdam, quæ hinc ordine consequuntur.

IV, 1. *Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cœlo, et vox prima quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri cito.*

Cœlestis ostii patefactio, occultorum mysteriorum Spiritus explicationem significat: *Tuba* autem, grandisonam patefacientis vocem. Illud vero, *Ascende huc*, audientis mentem a rebus hisce fluxis atque terrenis perfecte avulsam, in cœlo versari indicat.

IV, 2, 3. *Post hæc statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo; et supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis: et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.*

Cum, inquit, vocem audivissem, mensque mea divini Spiritus allapsu tacta fuisset, ecce mox *thronum* in cœlo positum vidi. Per hanc autem *sedem* Christi in sanctis requies designatur: siquidem in illis veluti in throno quodam insidet. Cæterum Patri, quem hoc loco visum inducit, nullam omnino corpoream figuram affingit, ut in prima visione Filio affinxerat; verum pretiosis tantum lapidibus illum comparat. Jaspidi quidem, quod is viridis exsistat, suaque viriditate divinæ naturæ symbolum præ se ferat. Hæc namque semper floret et viret, vitamque et escam viventibus omnibus præstat. Sed et omne quoque terræ semen viridem herbam fundere solet. Assimulatur adhæc *sardio*, ob terrorem quem hostibus incutere natus est. Aiunt namque sardium feris spectrisque terribilem videri: vi præterea, quam natura insitam habet, ægra corpora sanare solitum. Sane, ut magno Epiphanio placet, non modo tumoribus, si commode adhibeatur, medetur; verum etiam ferro illatis vulneribus. Porro *iris*, quæ *smaragdi* colorem æmulatur, varia et florida cœlestium virtutum et ordinum ornamenta, diversaque eorumdem munia et ministeria adumbrat.

Καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοῖς θρόνοις εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους [καὶ] περιβεβλημένους [ἐν] ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.

Εἰκοσιτέσσαρας δὲ πρεσβυτέρους τις τῶν πρὸ ἡμῶν Ἄβελ καὶ ἑτέρους εἴκοσι τῆς Παλαιᾶς ἐξελάβετο, καὶ τρεῖς τῆς Νέας. Εἴτε δὲ τοῦτό ἐστιν, εἴτε μᾶλλον τοὺς πρὸς ταῖς πράξεσι καὶ τῷ λόγῳ κεκοσμημένους, χρὴ νοεῖν τὸ διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων δηλούμενον, ὁ ἀναγινώσκων δοκιμαζέτω. Τάχα δὲ ἐκλαβεῖν ἀκολουθότερον διὰ τῶν ιβ' πρεσβυτέρων, τοὺς ἐν τῇ Παλαιᾷ διαλάμψαντας· διὰ δὲ τῶν ἑτέρων ιβ', τοὺς ἐν τῇ Νέᾳ διαπρέψαντας· κἀκείνων γὰρ δώδεκα φύλαρχοι, καὶ τῶν ἐν τῇ Νέᾳ δώδεκα ἀπόστολοι προηγήσαντο· οἷς καθίσαι ἐπὶ δώδεκα θρόνων ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο. *Τὰ δὲ λευκὰ ἱμάτια* τοῦ λαμπροῦ βίου καὶ τῆς ἀλήκτου ἑορτῆς

19 IV, 3. *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor: et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis: et in capitibus suis coronæ aureæ.*

Hunc *viginti quatuor seniorum* numerum quidam ex priscis interpretibus constituisse existimant Abelem, cum aliis viginti Veteris, et tribus Novi Testamenti patribus. Ast certumne id sit, an vero pro viginti quatuor elementorum Græcorum numero, rectius per hos accipiantur viginti quatuor qui actione et cognitione præ cæteris excelluerunt, hoc judicium penes lectorem esto. Nobis illorum opinio magis probatur, qui per duodecim seniores intellexerunt duodecim viros qui in veteri lege sapientia et virtute præ aliis illustres exstitere: per reliquos autem duodecim, totidem alios Novi Testamenti heroas. Apud Judæos celebres fuere duodecim pa-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

triarchæ, duodecim tribuum principes et quasi capita. In Novo autem, duodecim apostoli; quos propter excellentem virtutem et sapientiam, Christus Dominus duodecim tribuum Israel judices olim futuros docuit. *Candidæ* autem *stolæ*, symbolum sunt integræ puræque vitæ: tum perpetuæ quoque festivitatis solidæque lætitiæ, 'qua beati potientur. *Coronæ* tandem *aureæ*, victoriæ adversus malignos dæmones, non absque magna animi fortitudine obtentæ, sunt notæ.

A καὶ εὐφροσύνης σύμβολά [εἰσιν·] οἱ δὲ *στέφανοι*, τῆς νίκης ἣν πρὸς τοὺς πονηροὺς δαίμονας κατώρθωσαν ἀνδρισάμενοι.

IV, 5. ***Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua.***

Et hinc quoque planum fit, quam terribilem ac formidabilem Deus iis exhibere sese soleat, qui illius patientia et mansuetudine abutuntur. Nam hominibus salute dignis *tonitrua* isthæc et *fulgura* lucem verius et voluptatem quam terrorem afferent. Alterum namque ex his, mentis illorum oculos lumine perfundet; alterum vero, spiritales eorumdem aures perficiet, et quadam suavitate afficiet.

Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί.

Κἀντεῦθεν τὸ φοβερὸν καὶ καταπληκτικὸν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀναξίων τῆς αὐτοῦ μακροθυμίας δείκνυται. Τοῖς μέντοι σωτηρίας ἀξίοις τούτων ἑκάτερα φωτισμὸν ἐντίθησιν· ἡ μὲν τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασιν, ἡ δὲ τοῖς πνευματικοῖς ὠσὶν ἐμπίπτουσα.

IV, 5, 6. ***Et septem lampades ardentes ante thronum; quæ sunt septem spiritus Dei: et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.***

Per *septem* hos *spiritus*, aut septem angelos cæteris præstantiores cum Irenæo accipere oportet: aut septem vivifici illius Spiritus charismata. Quorum mentionem facit Isaias propheta. Utraque expositio ratione et auctoritate nititur. Cæterum per *mare vitreum* immensa illa sanctarum Virtutum multitudo, rerumque cœlestium ab omni labe immunitas; necnon pax illa summaque futuræ vitæ tranquillitas designatur. Sunt tamen qui per *mare vitreum* aquas illas quæ secundum Psalmistam super cœlos firmatæ, homini prorsus incognitæ et inaccessæ sunt, denotatas putant: aut crystallinam cœli naturam, aut singularem certe divini illius pavimenti fulgorem et perspicuitatem. Verum rerum quæ mentis nostræ captum excedunt, investigationi prolixius, quam par est, insistere, ridiculum fortassis fuerit.

B ***Καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου· αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου, θάλασσα ὑαλίνη, ὁμοία κρυστάλλῳ.***

Τὰ δὲ *ἑπτὰ πνεύματα* τοῦ Θεοῦ, εἴτε, ὥς φησιν Εἰρηναῖος, ἑπτὰ ἀγγέλους τῶν λοιπῶν ὑπερέχοντας δεῖ νοεῖν, εἴτε τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ὧν Ἠσαΐας μέμνηται. Οὐδ' ἕτερον οἶμαι ἀπίθανον· *ἡ δὲ ὑαλίνη θάλασσα* τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων Δυνάμεων καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἀκηλίδωτον, καὶ τὸ τῆς μελλούσης ζωῆς χαρακτηρίζει ἀτάραχον. Τάχα δὲ διὰ ταύτης δηλοῦται τὰ οὐράνια νῶτα, ἀνεφίκτοις ἡμῖν ὕδασι, κατὰ τὸν Ψαλμῳδόν, στεγαζόμενα. Εἰ δέ τισι κρυσταλλοειδὴς ἡ τοῦ οὐρανοῦ φύσις νενόμισται, σκοπεῖν χρὴ εἰ μὴ ἡ οὐσία τοῦ C θεοστιβοῦς ἐκείνου ἐδάφους διὰ τούτων σημαίνεται, τὸ στίλβον ὁμοῦ καὶ διαυγὲς ἔχουσα. Ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ κατάληψιν ἡ ἔρευνα καταγέλαστος.

IV, 6. ***Et in medio sedis, et in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante et retro.***

Per hæc ostenditur *thronum Dei* nihil fere aliud esse, quam regnum Dei, jucundamque ejusdem in sanctis requiem. Cernit autem in regno illo *Seraphim* oculis plena thronumque, de quo hic sermo est, jugiter obeuntia. *Oculorum* autem numero, vim qua ad hauriendos Divinitatis radios pollent,
20 haud dubie subindicat, quandoquidem ea perfectione a Deo illustrantur, ut et illa videant quæ jam dudum ante sunt facta, et illa rursum quæ olim sunt futura.

Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

[***Καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν.*** —] Καὶ διὰ τούτου δείκνυται ὁ θρόνος σημαντικὸς εἶναι τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας τε καὶ ἀναπαύσεως· ἐν ᾗ καὶ περὶ ἣν τὰ *Σεραφὶμ* ἐθεώρησε· διὰ τοῦ πλήθους τῶν *ὀφθαλμῶν* τὸ πρὸς τὰς θείας αὐγὰς θεοπτικὸν αὐτῶν διδασκόμενος. *Ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν*· ὅτι καὶ τῶν ἔμπροσθεν καὶ τῶν ὄπισθεν D [θεόθεν] τὴν γνῶσιν ἐναυγάζονται.

IV, 7. ***Et animal primum simile leoni; et secundum animal simile vitulo; et tertium animal habens faciem velut hominis; et quartum animal simile aquilæ volanti.***

Ejusmodi animalia propheta Ezechiel contemplatus quoque legitur. Cæterum per quatuor facies, quatuor elementa, ex quibus homo coagmentatur, eorumdemque procreatio et conservatio, ut nonnullis placet, hoc loco denotantur: aut Dei in res omnes, sive illæ in cœlo, sive in terra, sive in mari,

Καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον, ὅμοιον λέοντι· καὶ τὸ δεύτερον ζῶον, ὅμοιον μόσχῳ· καὶ τὸ τρίτον ζῶον, ἔχον πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ τὸ τέταρτον ζῶον, ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ.

Ταῦτα τὰ [τέσσαρα] ζῶα καὶ τὸν Ἠσαΐαν τεθεᾶσθαι νομίζομεν· διὰ τῶν τεσσάρων προσώπων δηλοῦντα [εἴτε] τὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν τε καὶ συντήρησιν, ὥς τισιν ἔδοξεν, εἴτε τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ [καὶ καταχθονίων] τὴν [θείαν] δεσποτείαν·

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

εἴτε τὰς ἀρετὰς τὰς τέσσαρας, καὶ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, ὡς ἑτέροις καλῶς ἔχειν λελόγισται· τοῦ μὲν *λέοντος* δηλοῦντος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὥς φησιν Εἰρηναῖος· διὰ τὸ τῆς προαιωνίου βασιλείας τούτου σημαντικόν· ἐν ἀρχῇ γὰρ εἶναι τὸν Λόγον ἐκήρυξε· τοῦ δὲ *μόσχου*, ἅτε τοῖς οἰκείοις ἀρκουμένου πόνοις, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, ὡς νομικῶς καὶ ἱερατικῶς τὸν Χριστὸν γενεαλογῆσαν· τοῦ δὲ *ἀετοῦ*, τὴν σωφροσύνην· ταύτην γὰρ [φιλεῖν] μαρτυρεῖται [τοῦτο] τὸ ζῶον· καὶ τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, ὡς σύντομον καὶ ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ Πνεύματος ἀρξάμενον· τοῦ δὲ *ἀνθρώπου* τὴν φρόνησιν, καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὡς φύσει καὶ οὐ νόμῳ κηρύξαν τὴν [τοῦ] Χριστοῦ γέννησιν. Εἰκὸς δὲ διὰ τούτων καὶ τὴν οἰκονομίαν [τοῦ] Χριστοῦ δηλοῦσθαι· διὰ *τοῦ λέοντος*, ὡς βασιλέως· διὰ *τοῦ μόσχου*, ὡς ἱερέως, μᾶλλον δὲ καὶ ἱερείου· διὰ *τοῦ ἀνθρώπου*, ὡς δι' ἡμᾶς ἀνδρωθέντος· διὰ δὲ *τοῦ ἀετοῦ*, ὡς χορηγοῦ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τοῦ ἐπιπτάντος ἡμῖν ἄνωθεν.

sive in aere, sive sub terra exsistant, dominatus, aut quatuor primariæ virtutes : aut quatuor Evangelia : aut, quod aliis magis probatur, utrumque simul : *leone* quidem fortitudinem et Evangelium secundum Joannem significante. Nam, ut Irenæus admonet, unum hoc in ipso statim exordio sempiterni regni mentionem infert. Prædicat namque Dei Verbum a principio exstitisse. *Vitulo* vero, tanquam propriis opibus laboribusque contento sibique sufficiente, justitiam et Evangelium secundum Lucam, qui Christi genealogiam simul per legalem et sacerdotalem lineam ducit : *aquila* autem, temperantiam, (huic enim animali isthæc virtus familiaris fertur), et Evangelium secundum Marcum, quod et breve est, et a prophetico Spiritu exordium facit : *homine* tandem prudentiam et Evangelium secundum Matthæum, quod legali missa, naturalem tantum Christi generationem texit. Probabile fit quoque præcipuas œconomiæ Christi partes per quatuor hæc animalia designare voluisse. Regem exstitisse, indicatum videri potest per *leonem* : sacerdotem porro, aut verius sacrificium, per *vitulum* : nostri autem causa carnem assumpsisse, per *hominem* : vivifici denique Spiritus, qui e supernis devolat, benignum largitorem esse, per *aquilam*.

Καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κύκλωθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν.

IV, 8. ***Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas in circuitu, et intus plena sunt oculis.***

[*Καὶ τέσσαρα ζῶα ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἕξ.* —] Ταῦτα ὁ μέγας φησὶ Διονύσιος διὰ τοῦτο ταῖς δυσὶ πτέρυξι καλύπτειν τὰ πρόσωπα, καὶ ταῖς δυσὶ τοὺς πόδας, καὶ ταῖς μέσαις πέτεσθαι· ἵνα ἡ περὶ τὰ ὑψηλότερα [αὐτῶν] καὶ βαθύτερα τῆς οἰκείας καταλήψεως φανῇ εὐλάβεια· δι' ἣν τοῖς μέσοις πρὸς τὰς θεαρχικὰς αὐγὰς [τοῖς] θείοις ζυγοῖς ἀνατείνονται.

Quatuor hæc animalia, ut magno Dionysio visum est, duabus alis ob id facies suas tegebant, duabus rursum pedes; et duabus tandem mediis volabant : quo hinc constaret quanto cum metu et reverentia in sublimiorum rerum theoriam et inquisitionem, profundiorumque mysteriorum comprehensionem ferantur; quantaque cautione haustos Divinitatis radios, ad alios interjectos ordines et sedes non absque Dei jussu transmittere soleant.

Καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος· Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος.

IV, 8. ***Et requiem non habent die ac nocte, dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui est, et qui erat, et qui venturus est.***

Ἀνάπαυσις δὲ ταῖς ἁγίαις ταύταις δυνάμεσι, τὸ ἐκ τῆς θείας ὑμνῳδίας μὴ παύεσθαι, καὶ τὸν τρισσὸν ἁγιασμὸν τῇ τρισυποστάτῳ προσφέρειν Θεότητι. Τὸ δὲ, *Ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος* [*ὁ παντοκράτωρ*], τὴν ἁγίαν Τριάδα δηλοῦν ἔφημεν.

Sanctæ istæ virtutes ob id requiem habere negantur, quod a divinis laudibus nunquam cessent. Cæterum per sanctitatis nomen tertio repetitum, Divinitati, quæ in tribus hypostasibus, ex æquo subsistit, laudem deferunt. Porro autem illud, *Qui est, et qui erat, et qui venturus est*, sacrosanctæ Trinitatis mysterium, ut ante quoque dictum est, ob oculos nobis ponit.

Καὶ ὅταν δώσουσι τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου· καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ.

IV, 9, 10. ***Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum, viginti quatuor* 21 *seniores procidebant ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula sæculorum.***

[*Πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι.* —] Διὰ τούτων δηλοῦται, καὶ τοὺς νοηθέντας ἡμῖν πρεσβυτέρους κοινωνοὺς εἶναι [τῆς ὑμνῳδίας] τῶν οὐρανίων δυνάμεων· ὁμολογοῦντας ἐκ Θεοῦ κεκομίσθαι τῆς [κατὰ] τῶν νοητῶν ἐχθρῶν νίκης τὴν δύναμιν.

Hinc discimus seniores, de quibus actum est ante, in divinæ laudis decantatione virtutibus cœlestibus consociari : victoriamque de hostibus, qui sub aspectum non veniunt, nulli alteri quam Deo acceptam ferre.

Καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον

IV, 10, 11. ***Et mittebant coronas suas ante thro-***

Digitized by Google

num, dicentes : Dignus es, Domine, Deus noster, accipere gloriam et honorem et virtutem ; quia tu creasti omnia, et per voluntatem tuam erant, et creata sunt.

Tu, inquit, Domine, victricium coronarum auctor et largitor exstitisti. Quam ob rem ab universa creatura gloria et gratiarum actio jure meritoque tibi debetur.

CAPUT XI.

De libro septem sigillis obsignato, quem nulla creata natura aperire potuit.

V, 1. *Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, obsignatum sigillis septem.*

Per hunc *librum* tenacissimam sapientissimamque Dei memoriam accipimus ; in qua, juxta divinum Davidem, omnes homines descripti sunt : operumque divinorum abyssum. *Libri hujus intima*, propter spiritum in eo inclusum, captu sunt difficilia ; *extrema* vero, nempe ea quæ per litteram offeruntur, minori negotio capiuntur. *Septem* autem *sigilla*, certam libri hujus fidem, nullique mortalium satis perspectam ejusdem firmitatem significant : aut ejus sane ordinem et dispositionem, qui divini Spiritus profunda scrutatur : quæ omnia solvere nulla omnino creata natura valet. Aut per librum prophetia ipsa universe intelligitur, quam Christus Dominus in Evangelio secundum Lucam impletam asserit. Quæ autem adhuc reliqua sunt, ea novissimis diebus certo implebuntur.

V, 2, 3. *Et vidi angelum fortem prædicantem voce magno : Quis est dignus aperire librum et solvere signacula ejus? Et nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque aspicere illum.*

Per hæc manifeste ostenditur, neque angelos, neque homines in carne adhuc degentes, neque sanctos corpore jam exutos, accuratam judiciorum Dei notitiam tenere ; sed ipsum Dei Agnum solum. Hic unus enim oracula jam olim per prophetas de ipso edita, per suum adventum accurate dissolvit, suæque Ecclesiæ patefecit.

V, 4. *Et ego flebam multum, quod nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre illum.*

Et ego, inquit, *flebam;* ob id forsan, quod animo versaret, ne ipsa etiam angelica natura in mortiferam ignorationem prolapsa esset.

V, 5. *Et unus de senioribus dicit mihi : Ne fleveris. Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus.*

Etsi, inquit, liber hic angelorum captum excedit, Dei tamen, qui nostra causa factus est homo, non 22 ita : qui quidem secundum divinam naturam, prout nimirum rerum omnium conditor est, Davidis radix et origo est : at vero secundum naturam assumptam, ex ejusdem radice in vitalem hanc lucem progressus est.

A *τοῦ θρόνου, λέγοντες· Ἄξιος εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, λαβεῖν* [ὁ ἅγιος] *τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας* [τὰ] *πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἐκτίσθησαν καὶ εἰσίν.*

Σὺ [γὰρ], φησὶ, Δέσποτα, τῶν στεφάνων τῆς νίκης αἴτιος καὶ χορηγὸς γέγονας· καὶ σοὶ παρὰ πάντων ὡς κτισμάτων ἡ εὐχαριστία ὀφείλεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τῆς βίβλου τῆς ἐσφραγισμένης ἑπτὰ σφραγῖσιν, ἣν οὐδεὶς ἀνοῖξαι τῆς κτιστῆς φύσεως δύναται.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά.

B *Βιβλίον* τὴν πάνσοφον τοῦ Θεοῦ μνήμην νοοῦμεν, ἐν ᾗ πάντες, κατὰ τὸν [θεῖον] Δαβὶδ, γράφονται, καὶ τῶν θείων κριμάτων τὴν ἄβυσσον. Ταύτης δὲ τὰ μὲν ἔσω, διὰ τὸ πνεῦμα, [εὔληπτα οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ] δυστέκμαρτα· τὰ δὲ ἔξω, διὰ τὸ γράμμα εὐληπτότερα. *Τὰς δὲ ἑπτὰ σφραγῖδας*, ἢ τὴν τελείαν τῆς βίβλου ἀσφάλειαν καὶ πᾶσιν ἄγνωστον [δηλοῦν φημι], ἢ τὰς οἰκονομίας τοῦ ἐρευνῶντος τὰ βάθη τοῦ θείου Πνεύματος· ἃς λῦσαι πάσας οὐδεμία κτιστὴ φύσις δύναται. Βίβλος δὲ καὶ ἡ προφητεία νοεῖται· ἣν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πεπληρῶσθαι ἔφη· ἧς τὰ ἑξῆς ἐπ' ἐσχάτων πληρωθήσονται.

C *Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα* [ἐν] *φωνῇ μεγάλῃ· Τίς ἄξιός ἐστιν ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.*

Διὰ δὲ τοῦ, *Οὐδεὶς ἠδύνατο ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον*, δηλοῦται μήτε ἀγγέλους, μήτε ἀνθρώπους τοὺς ἐν σαρκὶ ὄντας, μήτε τοὺς ἐκ σαρκὸς ἀποδεδημηκότας ἁγίους, τὴν ἀκριβῆ τῶν θείων κριμάτων κατειληφέναι γνῶσιν, πλὴν τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τῶν προφητευθέντων περὶ αὐτοῦ ἔκπαλαι διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὴν ἀσφάλειαν λύσαντος.

Κἀγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν D *αὐτό.*

Κἀγὼ ἔκλαιον, φησίν· ἴσως ὡς εἰς ἀγνωσίαν πεσούσης τῆς καθαρωτάτης τῶν ἀγγελικῶν οὐσιῶν τάξεως.

Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· Μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ [ὢν] *ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα* [τοῦ] *Δαβὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ* [*λῦσαι*] *τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.*

Μὴ κλαῖε.— Εἰ γὰρ καὶ ἀγγέλοις, φησὶν, ἡ βίβλος ἀκατάληπτος, ἀλλ' οὐ τῷ Θεῷ τῷ διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐνανθρωπήσαντι· ὃς ῥίζα μὲν Δαυῒδ, ὡς Κτίστης, διὰ τὴν θεότητα· ἐκ ῥίζης δὲ αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΙΒʹ.

Περὶ τῆς ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν δʹ ζώων θεωρίας.

Καὶ εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, Ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά· οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ, ἀποστελλόμενα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

Τὰ ἑπτὰ κέρατα καὶ οἱ ἑπτὰ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἀρνίου δηλοῦσι Χριστοῦ τὰ ἑπτὰ πνεύματα, ὧν Ἡσαΐας ἐμνημόνευσε καὶ Ζαχαρίας οἱ προφῆται. Τὸ δὲ, ὡς *ἐσφαγμένον*, δηλοῖ τὴν μετὰ τὴν σφαγὴν ζωὴν αὐτοῦ· ἐν ᾗ ἐδείκνυ τὰ τοῦ πάθους σύμβολα, ὡς ἐσφαγμένον ἀληθῶς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἔγερσιν.

Καὶ ἦλθε καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βιβλίον. Καὶ ὅτε ἔλαβε τοῦτο, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων· αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

Αἱ κιθάραι δὲ τὴν ἐναρμόνιον καὶ εὔηχον δηλοῦσι θείαν δοξολογίαν· τὰ δὲ *θυμιάματα*, τὴν εὐώδη τῶν πιστῶν θυσίαν προσαγομένην διὰ βίου καθαροῦ (ὥς φησιν ὁ [θεῖος] Ἀπόστολος· *Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν*)· *αἱ φιάλαι* δὲ, τῶν διανοιῶν σημαντικαί· ἐξ ὧν ἡ τῶν ἀγαθῶν ἔργων εὐωδία καὶ ἡ καθαρὰ προσευχὴ προέρχεται.

Καὶ ᾄδουσιν καινὴν ᾠδὴν λέγοντες· Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους· καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ πρεσβύτεροι, οἱ ἐν τῇ Παλαιᾷ τε καὶ Νέᾳ Θεῷ εὐαρεστήσαντες, καὶ τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου τῷ σφαγιασθέντι Ἀμνῷ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγοράσαντι ἡμᾶς εὐαρεστίαν προσάγοντες. *Καινὴ* δὲ [ἡ] ᾠδὴ, ἣν τῆς παλαιότητος τοῦ γράμματος ἀπαλλαγέντες οἱ ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καταυγασθέντες, ᾄδειν ἐδιδάχθημεν διὰ τοῦ Πνεύματος. Τῆς γῆς δὲ βασιλεῦσαι τούτους φησὶ τῆς καινῆς, ἣν ὁ Κύριος τοῖς πραέσιν ἐπηγγείλατο.

Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνῆς ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ἄξιόν ἐστι τὸ Ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐστιν

CAPUT XII.

Ut Agnus qui habet septem cornua, aperuerit librum.

V, 6. *Et vidi; et ecce in medio throni et quatuor animalium et in medio seniorum, Agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem; qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram.*

Septem oculi, totidemque Agni cornua, significant septem spiritus Christi; quorum Isaias et Zacharias prophetæ meminere. Quod autem Agnus ille cernitur *veluti occisus*, hoc vitam et speciem illius post mortem et immolationem exprimit: in illa namque tanquam vere occisus manifesta perpessionis suæ vestigia ostendit; quæ post suam quoque ex mortuis resurrectionem in corpore suo reliqua esse voluit.

V, 7, 8. *Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum; et cum aperuisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor seniores prociderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.*

Citharæ concinnam suaveque sonantem Dei laudem, rerumque divinarum celebrationem demonstrant: *thymiamata* autem beneolentia, sacrificium quod fideles per vitæ castimoniam et integritatem Deo offerunt: huc enim spectat illud Apostoli: *Christi bonus odor sumus* [10]: *phialæ* vero, pias castasque cogitationes: hinc namque bonorum operum fragrantia, puraque et casta precatio dimanare consuevit.

V, 9, 10. *Et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus; quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione; et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes; et regnabimus super terram.*

Per hæc ostenditur seniores illos, eximios quosdam præcellentisque sanctitatis viros esse; qui partim in Veteri, partim in Novo Testamento Deo præ cæteris placuerunt; quique adeo communi omnium nomine Agno Dei, qui pro totius mundi salute immolatus est, suoque nos sanguine redemit, continuo gratias agunt. *Novum* autem hoc *carmen* dicitur: siquidem ex omni tribu et lingua ad fidei lumen vocati, et a litteræ vetustate liberati, deinceps per Spiritum canere edocti sumus. Ejusmodi autem terræ dominaturi prædicantur; non huic crassæ et caliginosæ, sed novæ illi quam Dominus mitibus se daturum promisit.

V, 11-13. *Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum; et erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, et super terram, et sub*

[10] II Cor. II, 15.

Digitized by Google

terra, et quæ sunt in mari, et quæ in eo, omnes audivi dicentes sedenti in throno, et Agno: **23** *Benedictio, et honor, et gloria, et potestas in sæcula sæculorum. Amen.*

Ab omnibus, sive ea vivant, sive intelligant, sive quovis alio modo exsistant, Deus tanquam omnium principium et causa laudatur et glorificatur: nec non unigenitus et consubstantialis ejusdem Filius; qui homini totique creaturæ, quæ per ipsum facta est, novitatem impertitus est. Etsi interim secundum naturam assumptam, tanquam homo, potestatem in ea quæ sunt in cœlo et in terra, accepisse scribatur.

V, 14. *Et quatuor animalia dicebant Amen; et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas, et adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.*

Et hinc quoque demonstratur per Jesum Christum Deum et Dominum nostrum, qui divulsa conjunxit, maceriæque interstitium dissolvit, unum ex omnibus hominibus ovile, et unam rursum ex hominibus et angelis Ecclesiam factam esse. Ecce enim viginti quatuor seniores, per quos salvandorum plenitudo adumbratur, digni hoc loco prædicantur, qui consona voce cum quatuor mysticis animalibus, quæ inter cæteros angelos primatum tenent, Deum laudent et adorent. Quo laudationis munere nos quoque in ipso Christo Deo nostro pacisque datore digni habeamur, cum quo Patri, una cum Spiritu sancto, sit gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in infinita sæcula sæculorum. Amen.

CAPUT XIII. SERMO V.

Solutio primi sigilli; per quam apostolorum doctrina designatur.

VI, 1. ***Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis. Et audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui: Veni et vide.***

Ex hoc loco concinnum rerum cœlestium ordinem cognoscere licet: siquidem ex primis ordinibus sensim fit gradus ad alios inferiores. Per primam itaque quadriformium animalium faciem, nempe *Leonem*, primam vocem factam audivit evangelista; quæ angelo qui ænigmaticam visionem imprimebat, demandabat uti veniret et videret. Cæterum primum hoc animal (quod Leonem esse diximus) regiam apostolorum prudentiam, imperterritamque eorumdem contra dæmones fortitudinem significare creditur. Huc enim dictum illud, *Ecce reges terræ congregati sunt* [11]: et illud rursum, *Constitues eos principes super omnem terram* [12], pertinere videtur.

VI, 2. *Et vidi; et ecce equus albus, et qui sedebat super illum, habebat arcum; et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret.*

Sunt qui et præsentis, et reliquorum et itidem quæ hinc consequuntur, sigilli patefactionem ad incarnati Verbi œconomiam referant. Et quidem

[11] Psal. XLVII, 5. [12] Psal. XLIV, 17.

A *ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς· καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης* [ἅ ἐστι] *καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα· λέγοντα τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ Ἀρνίῳ· Ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.*

[*Καὶ ἤκουσα ὡς φωνῆς ἀγγέλων πολλῶν, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων.* —] Ἐκ πάντων γὰρ τῶν τε νοητῶν, τῶν τε αἰσθητῶν, τῶν τε ζώντων, τῶν τε ἁπλῶς ὄντων, φυσικοῖς λόγοις ὁ Θεὸς δοξάζεται, ὡς πάντων γενεσιάρχης· καὶ ὁ τούτου μονογενὴς καὶ ὁμοούσιος Υἱὸς, ὡς τὴν καινότητα τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ γεγενημένην ἀνακαίνισιν χαριζόμενος, εἰ καὶ λαβεῖν τῶν ἐν οὐρανοῖς καὶ τῶν ἐπιγείων τὴν ἐξουσίαν ὡς ἄνθρωπος γέγραπται.

Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον Ἀμήν· καὶ οἱ
B *πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.*

Διὰ δὲ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων δείκνυται μία ποίμνη, καὶ μία Ἐκκλησία γεγενῆσθαι ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, διὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τὰ διεστῶτα συνάψαντος, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσαντος· ἰδοὺ γὰρ, ὡς ἀκηκόαμεν, σὺν τοῖς τέσσαρσι ζώοις τοῖς τῶν λοιπῶν ἀγγελικῶν ὑπερέχουσι τάξεων, καὶ οἱ χαρακτηριστικοὶ τοῦ τῶν σωζομένων ἀνθρώπων πληρώματος, τῆς τοῦ Θεοῦ ἀξιοῦνται ὑμνῳδίας τε καὶ προσκυνήσεως· ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν ἐν αὐτῷ [τῷ] Χριστῷ τῷ τῆς εἰρήνης δοτῆρι καὶ Θεῷ ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, κράτος, [τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς [ἀτελευτήτους] αἰῶνας τῶν αἰώνων.
C Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. ΛΟΓΟΣ Ε'.

Λύσις τῆς πρώτης σφραγῖδος, τὴν ἀποστολικὴν διδαχὴν σημαίνουσα.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ Ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων· καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς· Ἔρχου καὶ ἴδε.

Κἀνταῦθα ἡ τῶν ἐν οὐρανοῖς εὐταξία σημαίνεται, ἐκ τῶν πρώτων τάξεων εἰς τὰ δεύτερα καταβαίνουσα· διὸ [καὶ] ἐκ τοῦ ἑνὸς προσώπου τῶν τετραμόρφων, δηλαδὴ τοῦ λέοντος, τὴν πρώτην γεγενῆσθαι φωνὴν ἤκουσε, κελευομένην τὸ, *Ἔρχου*, τῷ τὴν ὀπτασίαν τυποῦντι ἀγγέλῳ, δι' αἰνίγματος. Τὸ
D δὲ πρῶτον ζῶον, ὁ λέων, ἐμφαίνειν μοι δοκεῖ τὸ βασιλικὸν τῶν ἀποστόλων κατὰ δαιμόνων φρόνημα, δι' οὓς εἴρηται· *Ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνήχθησαν.* Καὶ πάλιν· *Καταστήσεις ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.*

Καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός· καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν, ἔχων τόξον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος· καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

Τῆς δὲ παρούσης σφραγῖδος τὴν λύσιν, καὶ τῶν ἑξῆς ἁπασῶν, τινὲς εἰς τὴν ἔνσαρκον τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίαν ἐξειλήφασιν· τὴν πρώτην, εἰς τὴν

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

γένεσιν· τὴν δευτέραν, εἰς τὸ βάπτισμα· τὴν τρίτην, εἰς τὰς μετὰ τοῦτο θεοσημείας· τὴν τετάρτην, εἰς τὴν ἐπὶ Πιλάτου παράστασιν· τὴν πέμπτην, εἰς τὸν σταυρόν· τὴν ϛ', εἰς τὴν ἐν [τῷ] μνήματι κατάθεσιν· καὶ τὴν ἑβδόμην, εἰς τὴν τοῦ ᾅδου σκύλευσιν. Ἡμεῖς δὲ, ἐντετυχηκότες Μεθοδίῳ οὕτως εἰρηκότι ἐπὶ λέξεως, ὅτι *Οὐ χρὴ τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι νομίζειν τὸν γεγεννημένον· πάλαι γὰρ πρὸ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐπεπλήρωτο τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ* [Θεοῦ] Λόγου. Ὁ δὲ Ἰωάννης, περὶ [τῶν] παρόντων καὶ μελλόντων θεσμῳδεῖ· ἔνθα τὴν τοῦ πυροῦ δράκοντος ἀνάπτυξιν ἐποιήσατο ὡς ὑποτέτακται. Οὕτως ἐξειλήφαμεν τὴν τῆς πρώτης σφραγῖδος λύσιν, τὴν τῶν ἀποστόλων ἐννοεῖσθαι γενεάν· οἳ καθάπερ τόξον τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα κατὰ δαιμόνων ἐντείναντες, τῷ Χριστῷ τοὺς τρωθέντας τοῖς σωτηρίοις βέλεσι προσήγαγον· στέφανον εἰληφότες ἀνθ' ὧν διὰ τῆς ἀληθείας τὸν τῆς πλάνης ἀρχηγὸν ἐνίκησαν· ἐπ' ἐλπίδι δευτέρας νίκης, τῆς μέχρι βιαίου θανάτου ὁμολογίας τοῦ Δεσποτικοῦ ὀνόματος. Διὸ γέγραπται· *Ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ*. Πρώτη γὰρ νίκη, ἡ τῶν ἐθνῶν ἐπιστροφή· δευτέρα [δὲ], ἡ τοῦ σώματος δι' αὐτὴν ἑκούσιος μετὰ κολάσεων ἔξοδος.

A primum ex his septem, ad illius ortum : secundum, ad Baptismum : tertium, ad signa, quæ post Baptismum susceptum patravit : quartum, ad injustam apud Pilati tribunal accusationem : quintum, ad crucem : sextum, ad sepulturam : septimum, ad descensum ad inferos, inferorumque spoliationem. Nos autem Methodii sententiæ lubenter astipulamur. Scribit is autem in hunc modum : *Nulla necessitas cogit ut hæc ad Christum* **24** *natum pertinere arbitremur, siquidem incarnati Verbi mysterium, dudum ante Apocalypsin editam, impletum erat :* Joannes autem de præsentibus olimque futuris verba facit. Hac autem pericopa, quomodo rufus ille ignitusque draco subjugatus fuerit, exponitur. Primi proinde sigilli solutio ad apostolo-
B rum generationem haud incommode transfertur. Hi namque Evangelii prædicationem veluti arcum infractum contra dæmones intenderunt, salutaribusque sagittis vulneratos ad Christum adduxerunt : coronam ob id sortiti, quod per veritatis arma erroris ducem devicerunt, secundæque victoriæ spe usque ad violentam mortem nomen Domini professi sunt. Eapropter hoc loco, *Exivit victor ut vinceret.* Prima itaque victoria, quam per apostolos Christus nactus est, gentium fuit conversio : secunda autem, spontaneus a corpore exitus, non absque cruciatu ejus rei causa susceptus.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Λύσις τῆς δευτέρας σφραγῖδος (δηλοῦσα τὸν τῶν ἀπίστων κατὰ τῶν πιστῶν πόλεμον).

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου, λέγοντος· Ἔρχου καὶ ἴδε.

Ζῶον οἶμαι δεύτερον, τὸν μόσχον λέγεσθαι, τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰς ἱερὰς θυσίας χαρακτηρίζοντα, τοῦ προτέρου τὴν ἀποστολικὴν ἐξουσίαν διαγράφοντος, ὡς εἴρηται.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥός. Καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ, ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι· καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

Ταύτην ἡμεῖς στοχαζόμεθα τὴν δευτέραν τῶν ἀποστόλων νοεῖσθαι διδαχὴν, διὰ μαρτύρων καὶ διδασκάλων συμπληρουμένην· ἐν ᾗ πλατυνομένου λοιπὸν τοῦ κηρύγματος, ἡ τοῦ κόσμου εἰρήνη ἐλύθη, καθ' ἑαυτῆς μερισθείσης τῆς φύσεως, κατὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ· *Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην* [*ἐπὶ τῆς γῆς*], *ἀλλὰ μάχαιραν*. Δι' ἧς τὰ μαρτυρικὰ σφάγια εἰς τὸ ἄνω θυσιαστήριον ἀνηνέχθησαν. *Ὁ δὲ πυῤῥὸς ἵππος*, ἢ τῆς ἐκχύσεως τῶν αἱμάτων, ἢ τῆς πεπυρωμένης τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ πασχόντων διαθέσεως σύμβολον. Τὸ δὲ γεγράφθαι, *δοθῆναι τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην*, τὴν πάνσοφον δείκνυσι τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν, τοὺς πιστοὺς δούλους διὰ πειρασμῶν δοκιμάζουσαν

CAPUT XIV.

Secundi sigilli solutio, qua prælium quod infideles contra fideles ineunt, describitur.

C VI, 3. *Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens : Veni et vide.*

Secundum animal vitulum dici existimo. Hoc autem sacrosanctas beatorum martyrum hostias designat, siculi primum apostolicam potestatem, uti paulo ante indicabatur.

VI, 4. *Et exivit alius equus rufus. Et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant ; et datus est illi gladius magnus.*

Hanc secundam ab apostolis successionem interpretari possumus, quæ per martyres et doctores constituta est. In hac enim Ecclesiæ ætate, dilatata jam Evangelii prædicatione, mundi hujus pax dis-
D soluta, hominumque natura contra seipsam quodammodo divisa est. Huc namque pertinet illud Christi : *Non veni pacem mittere, sed gladium* [12]; per quem martyrum hostiæ mactatæ, et in cœlesti ara oblatæ sunt. Porro *equus rufus*, aut effusi sanguinis symbolum est, aut inflammatum illorum affectum significat, qui mortem pro Christo oppetierunt. Cum autem additur, *rufo equo insidenti datam esse potestatem ut tolleret pacem de terra*, sapientissima Dei permissio ob oculos nobis ponitur. Hæc una enim est, quæ fidos Dei servos per tentationes probari et explorari sinit.

[12] Matth. x, 34.

Digitized by Google

CAPUT XV.

Solutio tertii sigilli, quæ illorum a Christo defectionem proponit qui minus firmiter in ipsum crediderant.

VI, 5. *Et cum aperuisset tertium sigillum, audivi tertium animal, dicens : Veni et vide.*

Tertium animal hominem, ut arbitror, designat : hic autem, mortalium omnium casum. Nam ob voluntatis libertatem et carnis infirmitatem homo facile prolabitur in peccatum ; eaque de causa mitiorem quoque pœnam promereri videtur.

VI, 5, 6. *Et ecce equus niger : et qui sedebat super*
25 *illum, habebat stateram in manu sua ; et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicentem : Bilibris tritici, denario uno ; et tres bilibres hordei, denario uno : et vinum et oleum ne læseris.*

Probabile fit aliquam tum temporis sensilem externamque famem exstitisse : qua de re suo postea loco aliquanto plura. Per *equum* autem *nigrum* denotatur luctus et mœror ille qui, ut credi potest, apud justos de illis orietur qui propter suppliciorum immanitatem a fide quæ est in Christum, desciscent. Per *stateram* autem, examen quod eorum animos explorabit qui ob mentis lubricitatem et inconstantiam, aut propter inanem gloriam, aut corporis quoque infirmitatem, fidem abjicient. *Tritici* porro *chœnicem seu bilibrem denario uno æstimari*, tropo quodam, ut quidam putant, illorum statum insinuat, qui legitime certaverunt, impressamque a Deo imaginem accurate custodiverunt. *Tres* autem *hordei chœnices tantidem fieri*, illorum fortunam exprimit, qui cum pecudum more ignavi, persecutorum furiis aute cessissent, postea pro lapsuum suorum ratione pœnitentiam egerunt, imaginemque peccatorum sordibus ante conspurcatam lacrymis abluerunt. Quando vero, *ne vinum aut oleum lædatur*, jubetur, ne per turbam Christi medicina evertatur, aut per fraudem et imposturam infirmetur, serio injungitur : ut quæ illos sanare sit idonea, qui in latrones inciderunt. Ad hæc per mortem illos intercipere non licere, qui per Dei longanimitatem et patientiam, post lapsum denuo exsurrecturi, decusque pristinum recuperaturi sunt. Ut igitur nos quoque Deum Opt. Max. benignum clementemque animarum nostrarum medicum experiamur, fratribus nostris errantibus benignos clementesque nos exhibere studeamus, *objurgationis vinum commiserationis oleo miscentes* ; ne nimia severitate, quod Apostolus damnat, id quod claudum mutilumve erat, distorqueamus verius quam sanemus ; eaque ratione Dei adjutores effecti, in bonis illius non absque jucunda voluptate in omne ævum versemur ; gratia et clementia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

A

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Λύσις τῆς τρίτης σφραγῖδος [δηλοῦσα τῶν μὴ παγίως πιστευόντων τῷ Χριστῷ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἔκπτωσιν.]

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου [καὶ ἴδε].

[Τὸ] τρίτον ζῶον ἐνταῦθα τὸν ἄνθρωπον οἶμαι λέγεσθαι, τὴν τῶν ἀνθρώπων δηλοῦντα ἔκπτωσιν, καὶ διὰ τοῦτο κόλασιν, διὰ τὸ πρὸς ἁμαρτίαν εὐόλισθον, τῇ ἐξουσίᾳ τῆς προαιρέσεως.

[Καὶ εἶδον,] καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας· καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων
B *λεγούσης· Χοῖνιξ σίτου, δηναρίου· καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν, δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.*

Διὰ δὲ τοῦ μέλανος ἵππου τὸ πένθος δηλοῦσθαι νομίζομεν, τὸ ἐπὶ τοῖς ἐκπεσοῦσι τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κολάσεων· τὸν δὲ ζυγὸν, δοκιμαστὴν εἶναι τῶν τε δι' εὐκολίαν γνώμης ἢ κενοδοξίαν, τῶν τε διὰ σώματος ἀσθένειαν ἐκπεπτωκότων τῆς πίστεως. *Χοῖνιξ σίτου, δηναρίου.* Εἰκὸς μὲν καὶ αἰσθητὸν λιμὸν τότε γενέσθαι, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται· τὴν δὲ τοῦ σίτου χοίνικα τὸν δηναρίου ἄξιον, τροπικῶς δηλοῦν τοὺς νομίμως ἀθλήσαντας, καὶ τῆς δοθείσης εἰκόνος τῆς θείας ἀκριβῶς φύλακας. *Τοὺς δὲ τρεῖς χοίνικας τῆς κριθῆς*, τοὺς κτηνοπρεπῶς τοῖς διώκταις δι'
C ἀνανδρίαν ὑποκύψαντας, ἀναλόγως δὲ μετανοήσαντας ὕστερον, καὶ τὴν ῥυπωθεῖσαν εἰκόνα δάκρυσιν ἀποπλύναντας. Τὸ μέντοι ἐντετάλθαι *μὴ ἀδικεῖσθαι τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον*, τὸ μὴ ἀθετεῖσθαι λέγει τὴν δι' ἐπιστροφῆς [τοῦ] Χριστοῦ ἰατρείαν, ἢ τοὺς ἐμπεπτωκότας τοῖς λῃσταῖς καὶ τραυματισθέντας θεραπεῦσαι, καὶ μὴ ἐάσαι προαρπαγῆναι θανάτῳ τούτους οἳ διὰ μακροθυμίας τὴν ἧτταν ἔμελλον ἀναμαχήσασθαι. Ἵνα τοίνυν καὶ ἡμεῖς φιλάνθρωπον ἰατρὸν τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ψυχικοῖς ἡμῶν πάθεσι κτησώμεθα, τοιοῦτοι τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν σφαλλομένοις γενέσθαι σπουδάσωμεν, *τῷ ἐλαίῳ τῆς συμπαθείας μεμιγμένον τὸν τῆς παραινέσεως οἶνον* [τούτοις] προσφέροντες· ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον, κατὰ τὸν [θεῖον] Ἀπόστολον· ὅπως Θεοῦ
D συνεργοὶ γενόμενοι, τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς αἰωνίως ἐντρυφήσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, [κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT XVI. SERMO V.

Solutio quarti sigilli, qua illorum flagella delineantur qui propter animi mollitiem et impatientiam Dominum negaverunt.

VI, 7. *Et cum aperuisset sigillum quartum, au-*

ΚΕΦΑΛ. ΙϚ'. ΛΟΓΟΣ Ε'.

Λύσις τῆς τετάρτης σφραγῖδος, ἐμφαίνουσα τὰς ἐπαγομένας τοῖς ἀσεβέσι μάστιγας.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην.

Digitized by Google

ἤκουσα φωνῆς τοῦ τετάρτου ζώου, λέγοντος, Ἔρχου [καὶ ἴδε].

Τὸ τοῦ τετάρτου ζώου, δηλαδὴ τοῦ ἀετοῦ, ὑψιπετὲς καὶ ὀξὺ πρὸς βορὰν, ἄνωθεν ἥκειν ἐκ θεηλάτου ὀργῆς τὰς πληγὰς ἐμφαίνειν δύναται, εἰς τὴν τῶν εὐσεβῶν ἐκδίκησιν, καὶ τῶν ἀσεβῶν τιμωρίαν, εἰ μὴ ταύταις βελτιωθέντες ἐπιστρέψουσι.

A *divi vocem quarti animalis, dicentis: Veni et vide.*

Quartum animal est aquila; quæ ubi perspicacibus oculis prædam despectavit, magna statim celeritate e sublimi ad illam devolat. Significat autem hæc, clades plagasque omnes non aliunde venire, quam e supernis: Deus namque justa ira et indignatione provocatus, immittit illas partim quidem, ut justos ulciscatur, partim etiam, ut impios, nisi forte per eas excitati a sceleribus resipiscant, puniat atque affligat.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός· καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ Θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἠκολούθει αὐτῷ· καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον [μέρος] τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

VI, 8. *Et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum, nomen illi Mors: et infernus sequebatur eum: et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terræ.*

B Τοῦ δὲ εἱρμοῦ τῶν προεκτεθέντων καὶ τὰ παρόντα ἔχεται. Ὡς γάρ φησιν ἐν ὀγδόῳ κεφαλαίῳ τοῦ ἐννάτου λόγου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἱστορίας [ὁ] Εὐσέβιος, ἐν τῇ τῶν διωγμῶν ἀκμῇ, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ Ῥωμαίων βασιλεύοντος, [ὑπὸ μὲν λιμοῦ καὶ λοιμοῦ κατασκήψαντος αὐτοῖς σὺν ἑτέροις συμπτώμασιν,] ἄπειρα πλήθη διεφθείροντο, ὡς ταφῇ μὴ δύνασθαι παραδίδοσθαι· καίτοι Χριστιανῶν τότε φιλοτίμως περὶ τὰς κηδείας ἠσχολημένων, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ τοὺς πεπλανημένους ἐναγόντων πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· ὑπὸ δὲ Ἀρμενίων ἐπαναστάντων Ῥωμαίοις, οὐκ ὀλίγους ἀνῃρῆσθαι ῥομφαίᾳ φησὶ, καὶ ὑπὸ κυνῶν δὲ ἀνηλῶσθαι τὰ τῶν θανόντων σώματα· ὡς λοιπὸν τοὺς λειπομένους εἰς κυνοκτονίαν τραπῆναι, δεδιότας μὴ καὶ αὐτοὶ θανόντες, ζῶντας τούτους τάφους κτήσωνται. Οὐκ ἀπεικὸς δὲ τοῖς κυσὶ τῆς αὐτῆς θοίνης καὶ ἀγρίους θῆρας συμμετέχειν, διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἄφθονον· καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δὲ γενεᾷ τούτων ἕκαστον συμβὰν ἔγνωμεν.

26 Hæc cum calamitoso rerum præsentium statu satis conspirant. Etenim cum, Maximiano Romanorum principe imperante, in ipso persecutionis æstu pestis simul et fames crudeliter grassarentur, tanta hominum multitudo, ut Eusebius Pamphili exponit, exstincta interiit, ut cadavera sepulturæ tradi ægre admodum potuerint, etiamsi Christiani accurate per id tempus circa demortuorum funera occuparentur, erroreque seductos magna humanitate ad veritatis lucem adducere niterentur. Addit idem auctor, non paucos quoque ab Armeniis, qui contra Romanos eadem tempestate insurrexerant, contrucidatos occubuisse, canesque in interfectorum cadavera immaniter sæviisse, ita ut ii qui a clade reliqui adhuc erant, in canum eadem C sese converterint, veriti ne, posteaquam e vivis excessissent, illorum ventres viva sepulcra sortirentur. Probabile fit quoque agrestes feras, cadaverum passim jacentium copia excitatas, ejusdem cum canibus pastus participes exstitisse. Quin nostra quoque ætate quædam similia usu venisse novimus.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖʹ.

Λύσις τῆς πέμπτης σφραγῖδος, δηλοῦσα τὴν τῶν ἁγίων [ψυχῶν] πρὸς Κύριον περὶ τῆς συντελείας καταβόησιν.

CAPUT XVII.

Solutio quinti sigilli, quæ sanctorum clamores ad Deum pro sæculi consummatione proponit.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς [τῶν ἀνθρώπων] τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν [τοῦ Ἀρνίου] ἣν εἶχον. Καὶ ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Ἕως πότε, ὁ Δεσπότης [ἡμῶν] ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ [οὐκ] ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;

VI, 9, 10. *Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subter altare animas interfectorum propter Verbum Dei, et propter testimonium quod habebant: et* D *clamabant voce magna, dicentes: Usquequo, Domine, (sanctus et verus) non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra?*

Εἰ μέν τις τὴν λύσιν τῶν τεσσάρων σφραγίδων ταῖς τοῦ Χριστοῦ παρῳχηκυίαις οἰκονομίαις προσνεῖμαι βιάσεται, καὶ ταύτην εἰκότως τοῖς προτελειωθεῖσι προφήταις καὶ λοιποῖς ἁγίοις ἐφαρμόσει· [οἳ] τῆς θείας καταβοῶσι μακροθυμίας, ἐφ' οἷς μέχρι σταυροῦ παρὰ Ἰουδαίων ὑβριζόμενος ἀνέχεται. Εἰ δέ τις ὡς μελλόντων πρόῤῥησιν ταῦτα ἐκλάβῃ κατὰ τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, τοῖς διὰ Χριστὸν σφαγιασθεῖσι τὴν τοιαύτην πρέπειν κατὰ τῶν διωκτῶν οἰήσεται καταβόησιν, ἐφ' ᾧ τοὺς ἐν αὐτῇ

Qui quatuor sigillorum solutionem transactæ jam olim Christi œconomiæ tribuunt, illi, ut sibi constent, hanc quintam prophetis jamdudum ante consummatis cæterisque sanctis accommodent oportet. Hi namque de Dei patientia et longanimitate certa quadam ratione haud injuste queritari videri possunt; ut qui tentationi usque ad mortem restiterint, injustamque Judæorum vim et contumeliam patienter sustinuerint. Qui vero receptiorem doctorum Ecclesiæ sententiam secuti, hæc

Digitized by Google

dierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum.

Mea, inquit, præsentia nulli vim affert. Cordis ostium pulso; prompte aperienti super salute sua gratulor; illamque opiparæ cœnæ loco duco : siquidem iis rebus præcipue capior et pascor, quibus ipsi spiritum alunt, famemque audiendi verbum Dei sedant, ac erroris tenebras propulsant.

III, 21, 22. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et consedi cum Patre meo in throno ejus. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Per *solium* regnum futurique sæculi requies denotatur. Ait ergo : Quisquis hostem, qui sub aspectum non venit, devicerit, ille mecum regnabit, meæque gloriæ particeps erit. Cum autem addit, *Sicut et ego vici*, ob assumptam carnem, ut homo loquitur; neque enim Deus Verbum, cœleste regnum tanquam virtutis præmium aliquando tulit; quippe qui naturaliter et ab omni æternitate illud possederit. Nisi enim natura sua ita comparatus esset, aliis illud impertiri non posset : cum tamen, secundum tonitrui filium Theologum, pro potestatis suæ plenitudine sanctis illud impertiri consueverit. Ad eamdem quoque potestatem spectat, judices designare et instituere; sicuti sanctos apostolos duodecim tribuum Israel judices jam designavit olimque futuros promisit. Etenim posteaquam, cum Deus alioqui et sempiternus Rex esset, nostra causa semel factus est homo, nostraque omnia, solo peccato excepto, participavit, ea omnia quæ divinitatis illius propria erant, neque humanæ tamen naturæ repugnabant, iis qui diabolum superassent, vicissim impertiri constituit. Eapropter ut ille in sua ad cœlos assumptione nube tanquam vehiculo uti voluit; ita sanctos quoque, ut Apostolus testatur, per nubem in occursum suum quondam abripiet. **18** Rursum ut ipse, tanquam creaturæ Dominus, rerumque conditor, judex venturus est; ita sanctis quoque illustribusque viris eos judicandi et condemnandi potestatem largietur, qui divinæ vereque beatæ servitutis jugum superbe excusserunt. *Nescitis*, ait Apostolus, *quia angelos judicabimus*[1]? nempe tenebrarum principes. Cum ergo judicem nacti simus usque adeo benignum et clementem, ut illum benevolum clementemque experiamur, operam demus sedulam, illudque Salomonis; *Vestimenta tua omni tempore sint candida*[2], hoc est, nullis pravis operibus contaminata, omni studio explere contendamus. Ad eum enim modum nuptiali veste animas nostras convestientes, immortali Sponso et Regi nos commendabimus, ipsique per virtutem conjuncti, sempiternis illis bonis potiemur : in ipso Christo Deo et Domino nostro, eorumdemque bonorum largitori : cum quo Patri, cum vivifico sanctissimoque Spiritu, sit honor, gloria, et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

A [*οὖν*] *τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.*

[*Ἰδοὺ, ἧκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω.* —] Ἀβίαστος, φησὶν, ἡ ἐμὴ παρουσία. Τὴν θύραν τῆς καρδίας κρούω· καὶ τοῖς ἀνοίγουσιν ἐπὶ τῇ αὐτῶν σωτηρίᾳ συνευφραίνομαι. Τροφὴν γὰρ καὶ δεῖπνον ταύτην ἥγημαι, τρεφόμενος ἐφ' οἷς αὐτοὶ τρέφονται, καὶ τὸν λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου καὶ τὸ σκότος τῆς πλάνης ἀποφεύγουσι.

Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου· ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

B Διὰ δὲ *τοῦ θρόνου* ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος δείκνυται. Φησὶ τοίνυν, ὅτι Οἱ τὸν ἐχθρὸν νικήσαντες, συνδοξασθήσονταί μοι καὶ συμβασιλεύσουσι. Τὸ δὲ, *Ὡς κἀγὼ ἐνίκησα*, ἀνθρωπίνως εἴρηται, διὰ τὴν πρόσληψιν. Οὐ γὰρ ἆθλον ἀρετῆς τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς Λόγος ἐκτήσατο (ταύτην γὰρ ἔχει οὐσιωδῶς [ὡς] ἀΐδιον. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἂν ἑτέροις μεταδιδόναι ταύτης ἠδύνατο, ἀλλὰ κατὰ τὸν Θεολόγον καὶ τῆς βροντῆς υἱὸν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ τοῖς ἁγίοις [πᾶσι] μετέδωκεν· ὅθεν καὶ τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις ἐπήγγελται καθίσειν ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνειν τὰς [δώδεκα] φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ μέλλοντας. Ἐπειδὴ γὰρ [δι' ἡμᾶς] ἄνθρωπος γέγονε, Θεὸς ὑπάρχων καὶ βασιλεὺς προαιώνιος, C καὶ πάντων τῶν ἡμετέρων ἁμαρτίας χωρὶς μετέσχηκεν, πάντων τῶν ἑαυτοῦ τοῖς νικηταῖς τοῦ διαβόλου μετέδωκε, καθὼς ἦν δυνατὸν ἀνθρώποις ὑποδέξασθαι. Ὅθεν νεφέλην ὄχημα τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως ἐν τῇ ἀναλήψει αὐτοῦ ποιησάμενος, καὶ τοὺς ἁγίους ἐπὶ νεφελῶν διὰ τοῦ Ἀποστόλου φησὶν ἁρπαγήσεσθαι πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν· καὶ κριτὴς, ὡς Δημιουργὸς καὶ Δεσπότης τῆς κτίσεως, ἐλευσόμενος, κρίνειν τοῖς ἁγίοις παρέξει τοὺς τῆς θείας ὄντως καὶ μακαρίας δουλείας ἀφηνιάσαντας, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος· *Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν*; δηλαδὴ τοὺς τοῦ σκότους ἄρχοντας. Ἐπεὶ τοίνυν οὕτω φιλάνθρωπον τὸν κριτὴν ἔχομεν, εὐμενοῦς αὐτοῦ τυχεῖν σπουδάσωμεν· διηνεκῶς πληροῦντες τὸ Σολομώντειον λόγιον· *Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν* D *τὰ ἱμάτιά σου λευκὰ*, [ταῖς] πονηραῖς μὴ ῥυπαινόμενα πράξεσιν. Οὕτω γὰρ νυμφικῶς τὰς ψυχὰς ἡμῶν κοσμήσαντες, ἐπεράστους ἑαυτοὺς τῷ [ἀθανάτῳ Νυμφίῳ καὶ] Βασιλεῖ [πρὸς συνάφειαν] παραστήσομεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν [δι' ἀρετῶν αὐτῷ συναφθέντες] τευξόμεθα, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ τούτων χορηγῷ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ παναγίῳ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[1] I Cor. vi, 3. [2] Eccle. ix, 8.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. Γ'. ΛΟΓΟΣ Δ'.

Περὶ τῆς ὁραθείσης θύρας ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τῶν κδ' πρεσβυτέρων [καὶ τῶν ἑξῆς].

Μετὰ ταῦτα εἶδον· καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣς ἤκουσα, ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα· Ἀνάβα ὧδε· καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Ἡ περιαίρεσις τῆς θύρας τῶν κρυπτῶν τοῦ Πνεύματος μυστηρίων σημαίνει τὴν δήλωσιν· ἡ δὲ *σάλπιγξ*, τὸ τοῦ ἀποκαλύπτοντος μεγαλόφωνον· τὸ δὲ, *Ἀνάβα ὧδε*, τὸ τῶν γηΐνων τελείως ἀποστῆναι καὶ ἐν οὐρανῷ γενέσθαι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκούοντος.

B *Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν Πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.*

[*Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν Πνεύματι.* —] Τῆς φωνῆς, φησὶν, ἀκούσας, καὶ τῷ Πνεύματι τυπωθεὶς τὸ ἡγεμονικὸν, *θρόνον* ἐθεασάμην· δι' οὗ δηλοῦται ἡ ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ ἀνάπαυσις· αὐτοῖς γὰρ ἐνθρονίζεται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν Πατέρα τὸν ὁραθέντα ἐνταῦθα παρίστησι, σωματικὸν αὐτῷ χαρακτῆρα οὐ περιτίθησιν, ὥσπερ ἐν τῇ προτεραίᾳ τοῦ Υἱοῦ ὀπτασίᾳ· ἀλλὰ τιμίοις αὐτὸν λίθοις ἀπεικάζει· τῆς μὲν *ἰάσπιδος* σημαινούσης, ὡς χλοερᾶς [οὔσης], ὁμοῦ τὸ ἀειθαλὲς καὶ φερέσβιον καὶ τροφῆς χορηγὸν τῆς C θείας φύσεως, διὰ τὸ πᾶν σπέρμα χλοηφορεῖν· πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπεναντίοις. Φασὶ γὰρ τὴν ἴασπιν φοβερὰν εἶναι θηρίοις καὶ φάσμασι· μετὰ τοῦτο δὲ, καὶ τῶν ἐπιδεχομένων τὴν ψυχικὴν ἴασιν, τὸ θεραπευτικόν. Λέγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, τοῦτον τὸν λίθον ἰατρεύειν οἰδήματά τε καὶ τὰς ἀπὸ σιδήρου πληγὰς, ἐπιχριόμενον· ἡ δὲ *ἶρις*, *σμαραγδίζουσα*, τὸ ποικίλον καὶ ἀνθοῦν ἐν ἀρεταῖς τῶν ἀγγελικῶν ἐμφαίνει τάξεων.

Καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοῖς θρόνοις εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους [καὶ] περιβεβλημένους [ἐν] ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν D *στεφάνους χρυσοῦς.*

Εἰκοσιτέσσαρας δὲ *πρεσβυτέρους* τις τῶν πρὸ ἡμῶν Ἄβελ καὶ ἑτέρους εἴκοσι τῆς Παλαιᾶς ἐξελάβετο, καὶ τρεῖς τῆς Νέας. Εἴτε δὲ τοῦτό ἐστιν, εἴτε μᾶλλον τοὺς πρὸς ταῖς πράξεσι καὶ τῷ λόγῳ κεκοσμημένους, χρὴ νοεῖν τὸ διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων δηλούμενον, ὁ ἀναγινώσκων δοκιμαζέτω. Τάχα δὲ ἐκλαβεῖν ἀκολουθότερον διὰ τῶν ιβ' πρεσβυτέρων, τοὺς ἐν τῇ Παλαιᾷ διαλάμψαντας· διὰ δὲ τῶν ἑτέρων ιβ', τοὺς ἐν τῇ Νέᾳ διαπρέψαντας· κἀκείνων γὰρ δώδεκα φύλαρχοι, καὶ τῶν ἐν τῇ Νέᾳ δώδεκα ἀπόστολοι προηγήσαντο· οἷς καθίσαι ἐπὶ δώδεκα θρόνων ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο. *Τὰ δὲ λευκὰ ἱμάτια* τοῦ λαμπροῦ βίου καὶ τῆς ἀλήκτου ἑορτῆς

CAPUT X. SERMO IV.

De ostio quod in cœlo visum est apertum : deque viginti quatuor senioribus, et aliis quibusdam, quæ hinc ordine consequuntur.

IV, 1. *Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cœlo, et vox prima quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens : Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri cito.*

Cœlestis ostii patefactio, occultorum mysteriorum Spiritus explicationem significat : *Tuba* autem, grandisonam patefacientis vocem. Illud vero, *Ascende huc*, audientis mentem a rebus hisce fluxis atque terrenis perfecte avulsam, in cœlo versari indicat.

IV, 2, 3. *Post hæc statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in cœlo ; et supra sedem sedens. Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis : et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.*

Cum, inquit, vocem audivissem, mensque mea divini Spiritus allapsu tacta fuisset, ecce mox *thronum* in cœlo positum vidi. Per hanc autem *sedem* Christi in sanctis requies designatur : siquidem in illis veluti in throno quodam insidet. Cæterum Patri, quem hoc loco visum inducit, nullam omnino corpoream figuram affingit, ut in prima visione Filio affinxerat; verum pretiosis tantum lapidibus illum comparat. Jaspidi quidem, quod is viridis exsistat, suaque viriditate divinæ naturæ symbolum præ se ferat. Hæc namque semper floret et viret, vitamque et escam viventibus omnibus præstat. Sed et omne quoque terræ semen viridem herbam fundere solet. Assimulatur adhæc *sardio*, ob terrorem quem hostibus incutere natus est. Aiunt namque sardium feris spectrisque terribilem videri : vi præterea, quam natura insitam habet, ægra corpora sanare solitum. Sane, ut magno Epiphanio placet, non modo tumoribus, si commode adhibeatur, medetur; verum etiam ferro illatis vulneribus. Porro *iris*, quæ *smaragdi* colorem æmulatur, varia et florida cœlestium virtutum et ordinum ornamenta, diversaque eorumdem munia et ministeria adumbrat.

19 IV, 3. *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor : et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis : et in capitibus suis coronæ aureæ.*

Hunc *viginti quatuor seniorum* numerum quidam ex priscis interpretibus constituisse existimant Abelem, cum aliis viginti Veteris, et tribus Novi Testamenti patribus. Ast certumne id sit, an vero pro viginti quatuor elementorum Græcorum numero, rectius per hos accipiantur viginti quatuor qui actione et cognitione præ cæteris excelluerunt, hoc judicium penes lectorem esto. Nobis illorum opinio magis probatur, qui per duodecim seniores intellexerunt duodecim viros qui in veteri lege sapientia et virtute præ aliis illustres exstitere : per reliquos autem duodecim, totidem alios Novi Testamenti heroas. Apud Judæos celebres fuere duodecim pa-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

triarchæ, duodecim tribuum principes et quasi capita. In Novo autem, duodecim apostoli; quos propter excellentem virtutem et sapientiam, Christus Dominus duodecim tribuum Israel judices olim futuros docuit. *Candidæ* autem *stolæ*, symbolum sunt integræ puræque vitæ: tum perpetuæ quoque festivitatis solidæque lætitiæ, qua beati potientur. *Coronæ* tandem *aureæ*, victoriæ adversus malignos dæmones, non absque magna animi fortitudine obtentæ, sunt notæ.

A καὶ εὐφροσύνης σύμβολά [εἰσιν·] οἱ δὲ *στέφανοι*, τῆς νίκης ἣν πρὸς τοὺς πονηροὺς δαίμονας κατώρθωσαν ἀνδρισάμενοι.

IV, 5. *Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua.*

Et hinc quoque planum fit, quam terribilem ac formidabilem Deus iis exhibere sese soleat, qui illius patientia et mansuetudine abutuntur. Nam hominibus salute dignis *tonitrua* isthæc et *fulgura* lucem verius et voluptatem quam terrorem afferent. Alterum namque ex his, mentis illorum oculos lumine perfundet; alterum vero, spiritales eorumdem aures perficiet, et quadam suavitate afficiet.

Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί.

Κἀντεῦθεν τὸ φοβερὸν καὶ καταπληκτικὸν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀναξίων τῆς αὐτοῦ μακροθυμίας δείκνυται. Τοῖς μέντοι σωτηρίας ἀξίοις τούτων ἑκάτερα φωτισμὸν ἐντίθησιν· ἡ μὲν τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασιν, ἡ δὲ τοῖς πνευματικοῖς ὠσὶν ἐμπίπτουσα.

IV, 5, 6. *Et septem lampades ardentes ante thronum; quæ sunt septem spiritus Dei: et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.*

Per *septem* hos *spiritus*, aut septem angelos cæteris præstantiores cum Irenæo accipere oportet: aut septem vivifici illius Spiritus charismata. Quorum mentionem facit Isaias propheta. Utraque expositio ratione et auctoritate nititur. Cæterum per *mare vitreum* immensa illa sanctarum Virtutum multitudo, rerumque cœlestium ab omni labe immunitas; necnon pax illa summaque futuræ vitæ tranquillitas designatur. Sunt tamen qui per *mare vitreum* aquas illas quæ secundum Psalmistam super cœlos firmatæ, homini prorsus incognitæ et inaccessæ sunt, denotatas putant: aut crystallinam cœli naturam, aut singularem certe divini illius pavimenti fulgorem et perspicuitatem. Verum rerum quæ mentis nostræ captum excedunt, investigationi prolixius, quam par est, insistere, ridiculum fortassis fuerit.

B *Καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου· αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου, θάλασσα ὑαλίνη, ὁμοία κρυστάλλῳ.*

Τὰ δὲ *ἑπτὰ πνεύματα* τοῦ Θεοῦ, εἴτε, ὥς φησιν Εἰρηναῖος, ἑπτὰ ἀγγέλους τῶν λοιπῶν ὑπερέχοντας δεῖ νοεῖν, εἴτε τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ὧν Ἡσαΐας μέμνηται. Οὐδ' ἕτερον οἶμαι ἀπίθανον· *ἡ δὲ ὑαλίνη θάλασσα* τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων Δυνάμεων καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἀκηλίδωτον, καὶ τὸ τῆς μελλούσης ζωῆς χαρακτηρίζει ἀτάραχον. Τάχα δὲ διὰ ταύτης δηλοῦται τὰ οὐράνια νῶτα, ἀνεφίκτοις ἡμῖν ὕδασι, κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν, στεγαζόμενα. Εἰ δέ τισι κρυσταλλοειδὴς ἡ τοῦ οὐρανοῦ φύσις νενόμισται, σκοπεῖν χρὴ εἰ μὴ ἡ οὐσία τοῦ C θεοστιβοῦς ἐκείνου ἐδάφους διὰ τούτων σημαίνεται, τὸ στίλβον ὁμοῦ καὶ διαυγὲς ἔχουσα. Ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ κατάληψιν ἡ ἔρευνα καταγέλαστος.

IV, 6. *Et in medio sedis, et in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis ante et retro.*

Per hæc ostenditur *thronum Dei* nihil fere aliud esse, quam regnum Dei, jucundamque ejusdem in sanctis requiem. Cernit autem in regno illo *Seraphim* oculis plena thronumque, de quo hic sermo est, jugiter obeuntia. *Oculorum* autem numero, vim qua ad hauriendos Divinitatis radios pollent,
20 haud dubie subindicat, quandoquidem ea perfectione a Deo illustrantur, ut et illa videant quæ jam dudum ante sunt facta, et illa rursum quæ olim sunt futura.

Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

[*Καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου, τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν.* —] Καὶ διὰ τούτου δείκνυται ὁ θρόνος σημαντικὸς εἶναι τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας τε καὶ ἀναπαύσεως· ἐν ᾗ καὶ περὶ ἣν τὰ *Σεραφὶμ* ἐθεώρησε· διὰ τοῦ πλήθους τῶν *ὀφθαλμῶν* τὸ πρὸς τὰς θείας αὐγὰς θεοπτικὸν αὐτῶν διδασκόμενος. *Ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν*· ὅτι καὶ τῶν ἔμπροσθεν καὶ τῶν ὄπισθεν
D [θεόθεν] τὴν γνῶσιν ἐναυγάζονται.

IV, 7. *Et animal primum simile leoni; et secundum animal simile vitulo; et tertium animal habens faciem velut hominis; et quartum animal simile aquilæ volanti.*

Ejusmodi animalia propheta Ezechiel contemplatus quoque legitur. Cæterum per quatuor facies, quatuor elementa, ex quibus homo coagmentatur, eorumdemque procreatio et conservatio, ut nonnullis placet, hoc loco denotantur: aut Dei in res omnes, sive illæ in cœlo, sive in terra, sive in mari,

Καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον, ὅμοιον λέοντι· καὶ τὸ δεύτερον ζῶον, ὅμοιον μόσχῳ· καὶ τὸ τρίτον ζῶον, ἔχον πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ τὸ τέταρτον ζῶον, ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ.

Ταῦτα τὰ [τέσσαρα] ζῶα καὶ τὸν Ἡσαΐαν τεθεᾶσθαι νομίζομεν· διὰ τῶν τεσσάρων προσώπων δηλοῦντα [εἴτε] τὴν τῶν τεσσάρων στοιχείων τοῦ Θεοῦ δημιουργίαν τε καὶ συντήρησιν, ὥς τισιν ἔδοξεν, εἴτε τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ [καὶ καταχθονίων] τὴν [θείαν] δεσποτείαν·

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

εἶτα τὰς ἀρετὰς τὰς τέσσαρας, καὶ τὰ τέσσαρα A Εὐαγγέλια, ὡς ἑτέροις καλῶς ἔχειν λελόγισται· *τοῦ μὲν λέοντος* δηλοῦντος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὥς φησιν Εἰρηναῖος· διὰ τὸ τῆς προαιωνίου βασιλείας τούτου σημαντικόν· ἐν ἀρχῇ γὰρ εἶναι τὸν Λόγον ἐκήρυξε· *τοῦ δὲ μόσχου*, ἅτε τοῖς οἰκείοις ἀρκουμένου πόνοις, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, ὡς νομικῶς καὶ ἱερατικῶς τὸν Χριστὸν γενεαλογῆσαν· *τοῦ δὲ ἀετοῦ*, τὴν σωφροσύνην· ταύτην γὰρ [φιλεῖν] μαρτυρεῖται [τοῦτο] τὸ ζῶον· καὶ τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, ὡς σύντομον καὶ ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ Πνεύματος ἀρξάμενον· *τοῦ δὲ ἀνθρώπου* τὴν φρόνησιν, καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὡς φύσει καὶ οὐ νόμῳ κηρύξαν τὴν [τοῦ] Χριστοῦ γέννησιν. Εἰκὸς δὲ διὰ τούτων καὶ τὴν οἰκονομίαν [τοῦ] Χρι- B στοῦ δηλοῦσθαι· διὰ *τοῦ λέοντος*, ὡς βασιλέως· διὰ *τοῦ μόσχου*, ὡς ἱερέως, μᾶλλον δὲ καὶ ἱερείου· διὰ *τοῦ ἀνθρώπου*, ὡς δι' ἡμᾶς ἀνδρωθέντος· διὰ δὲ *τοῦ ἀετοῦ*, ὡς χορηγοῦ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τοῦ ἐπιπτάντος ἡμῖν ἄνωθεν.

sive in aere, sive sub terra exsistant, dominatus, aut quatuor primariæ virtutes: aut quatuor Evangelia: aut, quod aliis magis probatur, utrumque simul: *leone* quidem fortitudinem et Evangelium secundum Joannem significante. Nam, ut Irenæus admonet, unum hoc in ipso statim exordio sempiterni regni mentionem infert. Prædicat namque Dei Verbum a principio exstitisse. *Vitulo* vero, tanquam propriis opibus laboribusque contento sibique sufficiente, justitiam et Evangelium secundum Lucam, qui Christi genealogiam simul per legalem et sacerdotalem lineam ducit: *aquila* autem, temperantiam, (huic enim animali isthæc virtus familiaris fertur), et Evangelium secundum Marcum, quod et breve est, et a prophetico Spiritu exordium facit: *homine* tandem prudentiam et Evangelium secundum Matthæum, quod legali missa, naturalem tantum Christi generationem texit. Probabile fit quoque præcipuas œconomiæ Christi partes per quatuor hæc animalia designare voluisse. Regem exstitisse, indicatum videri potest per *leonem*: sacerdotem porro, aut verius sacrificium, per *vitulum*: nostri autem causa carnem assumpsisse, per *hominem*: vivifici denique Spiritus, qui e supernis devolat, benignum largitorem esse, per *aquilam*.

Καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κύκλωθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν.

[*Καὶ τέσσαρα ζῶα ἓν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἕξ.* —] Ταῦτα ὁ μέγας φησὶ Διονύσιος διὰ τοῦτο ταῖς δυσὶ πτέρυξι καλύπτειν τὰ πρόσωπα, καὶ ταῖς δυσὶ τοὺς πόδας, καὶ ταῖς μέσαις πέτεσθαι· C ἵνα ἡ περὶ τὰ ὑψηλότερα [αὐτῶν] καὶ βαθύτερα τῆς οἰκείας καταλήψεως φανῇ εὐλάβεια· δι' ἣν τοῖς μέσοις πρὸς τὰς θεαρχικὰς αὐγὰς [τοῖς] θείοις ζυγοῖς ἀνατείνονται.

IV, 8. *Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas in circuitu, et intus plena sunt oculis.*

Quatuor hæc animalia, ut magno Dionysio visum est, duabus alis ob id facies suas tegebant, duabus rursum pedes; et duabus tandem mediis volabant: quo hinc constaret quanto cum metu et reverentia in sublimiorum rerum theoriam et inquisitionem, profundiorumque mysteriorum comprehensionem ferantur; quantaque cautione haustos Divinitatis radios, ad alios interjectos ordines et sedes non absque Dei jussu transmittere soleant.

Καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν, ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος· Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος.

IV, 8. *Et requiem non habent die ac nocte, dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui est, et qui erat, et qui venturus est.*

Ἀνάπαυσις δὲ ταῖς ἁγίαις ταύταις δυνάμεσι, τὸ ἐκ τῆς θείας ὑμνῳδίας μὴ παύεσθαι, καὶ τὸν τρισσὸν ἁγιασμὸν τῇ τρισυποστάτῳ προσφέρειν Θεότητι. Τὸ δὲ, *Ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος* [*ὁ παντοκράτωρ*], τὴν ἁγίαν Τριάδα δηλοῦν ἔφημεν.

Sanctæ istæ virtutes ob id requiem habere negantur, quod a divinis laudibus nunquam cessent. Cæterum per sanctitatis nomen tertio repetitum, Divinitati, quæ in tribus hypostasibus, ex æquo subsistit, laudem deferunt. Porro autem illud, *Qui est, et qui erat, et qui venturus est*, sacrosanctæ Trinitatis mysterium, ut ante quoque dictum est, ob oculos nobis ponit.

Καὶ ὅταν δώσουσι τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ D *εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου· καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ.*

IV, 9, 10. *Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum, viginti quatuor* **21** *seniores procidebant ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula sæculorum.*

[*Πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι.* —] Διὰ τούτων δηλοῦται, καὶ τοὺς νοηθέντας ἡμῖν πρεσβυτέρους κοινωνοὺς εἶναι [τῆς ὑμνῳδίας] τῶν οὐρανίων δυνάμεων· ὁμολογοῦντας ἐκ Θεοῦ κεκομίσθαι τῆς [κατὰ] τῶν νοητῶν ἐχθρῶν νίκης τὴν δύναμιν.

Hinc discimus seniores, de quibus actum est ante, in divinæ laudis decantatione virtutibus cœlestibus consociari: victoriamque de hostibus, qui sub aspectum non veniunt, nulli alteri quam Deo acceptam ferre.

Καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον

IV, 10, 11. *Et mittebant coronas suas ante thro-*

Digitized by Google

num, dicentes: Dignus es, Domine, Deus noster, accipere gloriam et honorem et virtutem; quia tu creasti omnia, et per voluntatem tuam erant, et creata sunt.

A *τοῦ θρόνου, λέγοντες· Ἄξιος εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, λαβεῖν* [ὁ ἅγιος] *τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκτισας* [τὰ] *πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἐκτίσθησαν καὶ εἰσίν.*

Tu, inquit, Domine, victricium coronarum auctor et largitor exstitisti. Quam ob rem ab universa creatura gloria et gratiarum actio jure meritoque tibi debetur.

Σὺ [γὰρ], φησὶ, Δέσποτα, τῶν στεφάνων τῆς νίκης αἴτιος καὶ χορηγὸς γέγονας· καὶ σοὶ παρὰ πάντων ὡς κτισμάτων ἡ εὐχαριστία ὀφείλεται.

CAPUT XI.

De libro septem sigillis obsignato, quem nulla creata natura aperire potuit.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τῆς βίβλου τῆς ἐσφραγισμένης ἑπτὰ σφραγῖσιν, ἣν οὐδεὶς ἀνοῖξαι τῆς κτιστῆς φύσεως δύναται.

V, 1. *Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, obsignatum sigillis septem.*

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά.

B Per hunc *librum* tenacissimam sapientissimamque Dei memoriam accipimus; in qua, juxta divinum Davidem, omnes homines descripti sunt: operumque divinorum abyssum. *Libri hujus intima*, propter spiritum in eo inclusum, captu sunt difficilia; *extrema* vero, nempe ea quæ per litteram offeruntur, minori negotio capiuntur. *Septem* autem *sigilla*, certam libri hujus fidem, nullique mortalium satis perspectam ejusdem firmitatem significant: aut ejus sane ordinem et dispositionem, qui divini Spiritus profunda scrutatur: quæ omnia solvere nulla omnino creata natura valet. Aut per librum prophetia ipsa universe intelligitur, quam Christus Dominus in Evangelio secundum Lucam impletam asserit. Quæ autem adhuc reliqua sunt, ea novissimis diebus certo implebuntur.

Βιβλίον τὴν πάνσοφον τοῦ Θεοῦ μνήμην νοοῦμεν, ἐν ᾗ πάντες, κατὰ τὸν [θεῖον] Δαβὶδ, γράφονται, καὶ τῶν θείων κριμάτων τὴν ἄβυσσον. Ταύτης δὲ τὰ μὲν ἔσω, διὰ τὸ πνεῦμα, [εὔληπτα οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ] δυστέκμαρτα· τὰ δὲ ἔξω, διὰ τὸ γράμμα εὐληπτότερα. *Τὰς δὲ ἑπτὰ σφραγῖδας*, ἢ τὴν τελείαν τῆς βίβλου ἀσφάλειαν καὶ πᾶσιν ἄγνωστον [δηλοῦν φημι], ἢ τὰς οἰκονομίας τοῦ ἐρευνῶντος τὰ βάθη τοῦ θείου Πνεύματος· ἃς λῦσαι πάσας οὐδεμία κτιστὴ φύσις δύναται. Βίβλος δὲ καὶ ἡ προφητεία νοεῖται· ἣν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πεπληρῶσθαι ἔφη· ἧς τὰ ἑξῆς ἐπ' ἐσχάτων πληρωθήσονται.

V, 2, 3. *Et vidi angelum fortem prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum et solvere signacula ejus? Et nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque aspicere illum.*

C *Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα* [ἐν] *φωνῇ μεγάλῃ· Τίς ἄξιός ἐστιν ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.*

Per hæc manifeste ostenditur, neque angelos, neque homines in carne adhuc degentes, neque sanctos corpore jam exutos, accuratam judiciorum Dei notitiam tenere; sed ipsum Dei Agnum solum. Hic unus enim oracula jam olim per prophetas de ipso edita, per suum adventum accurate dissolvit, suæque Ecclesiæ patefecit.

Διὰ δὲ τοῦ, *Οὐδεὶς ἠδύνατο ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον*, δηλοῦται μήτε ἀγγέλους, μήτε ἀνθρώπους τοὺς ἐν σαρκὶ ὄντας, μήτε τοὺς ἐκ σαρκὸς ἀποδεδημηκότας ἁγίους, τὴν ἀκριβῆ τῶν θείων κριμάτων κατειληφέναι γνῶσιν, πλὴν τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τῶν προφητευθέντων περὶ αὐτοῦ ἔκπαλαι διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὴν ἀσφάλειαν λύσαντος.

V, 4. *Et ego flebam multum, quod nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre illum.*

Κἀγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν
D *αὐτό.*

Et ego, inquit, *flebam*; ob id forsan, quod animo versaret, ne ipsa etiam angelica natura in mortiferam ignorationem prolapsa esset.

Κἀγὼ ἔκλαιον, φησίν· ἴσως ὡς εἰς ἀγνωσίαν πεσούσης τῆς καθαρωτάτης τῶν ἀγγελικῶν οὐσιῶν τάξεως.

V, 5. *Et unus de senioribus dicit mihi: Ne fleveris. Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus.*

Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· Μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ [ὢν] *ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα* [τοῦ] *Δαβὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ* [λῦσαι] *τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.*

Etsi, inquit, liber hic angelorum captum excedit, Dei tamen, qui nostra causa factus est homo, non
22 ita: qui quidem secundum divinam naturam, prout nimirum rerum omnium conditor est, Davidis radix et origo est: at vero secundum naturam assumptam, ex ejusdem radice in vitalem hanc lucem progressus est.

Μὴ κλαῖε.— Εἰ γὰρ καὶ ἀγγέλοις, φησὶν, ἡ βίβλος ἀκατάληπτος, ἀλλ' οὐ τῷ Θεῷ τῷ διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐνανθρωπήσαντι· ὃς ῥίζα μὲν Δαυῒδ, ὡς Κτίστης, διὰ τὴν θεότητα· ἐκ ῥίζης δὲ αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΙΒʹ.

Περὶ τῆς ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν δʹ ζώων θεωρίας.

Καὶ εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, Ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά· οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ, ἀποστελλόμενα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

Τὰ ἑπτὰ κέρατα καὶ οἱ ἑπτὰ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἀρνίου δηλοῦσι Χριστοῦ τὰ ἑπτὰ πνεύματα, ὧν Ἡσαΐας ἐμνημόνευσε καὶ Ζαχαρίας οἱ προφῆται. Τὸ δὲ, ὡς *ἐσφαγμένον*, δηλοῖ τὴν μετὰ τὴν σφαγὴν ζωὴν αὐτοῦ· ἐν ᾗ ἐδείκνυ τὰ τοῦ πάθους σύμβολα, ὡς ἐσφαγμένον ἀληθῶς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἔγερσιν.

A

Καὶ ἦλθε καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βιβλίον. Καὶ ὅτε ἔλαβε τοῦτο, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων· αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

B

Αἱ κιθάραι δὲ τὴν ἐναρμόνιον καὶ εὔηχον δηλοῦσι θείαν δοξολογίαν· τὰ δὲ *θυμιάματα*, τὴν εὐώδη τῶν πιστῶν θυσίαν προσαγομένην διὰ βίου καθαροῦ (ὥς φησιν ὁ [θεῖος] Ἀπόστολος· *Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν*)· *αἱ φιάλαι* δὲ, τῶν διανοιῶν σημαντικαί· ἐξ ὧν ἡ τῶν ἀγαθῶν ἔργων εὐωδία καὶ ἡ καθαρὰ προσευχὴ προέρχεται.

C

Καὶ ᾄδουσιν καινὴν ᾠδὴν λέγοντες· Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους· καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ πρεσβύτεροι, οἱ ἐν τῇ Παλαιᾷ τε καὶ Νέᾳ Θεῷ εὐαρεστήσαντες, καὶ τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ κόσμου τῷ σφαγιασθέντι Ἀμνῷ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγοράσαντι ἡμᾶς εὐαρεστίαν προσάγοντες. *Καινὴ* δὲ [ἡ] *ᾠδὴ*, ἣν τῆς παλαιότητος τοῦ γράμματος ἀπαλλαγέντες οἱ ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καταυγασθέντες, ᾄδειν ἐδιδάχθημεν διὰ τοῦ Πνεύματος. Τῆς γῆς δὲ βασιλεῦσαι τούτους φησὶ τῆς καινῆς, ἣν ὁ Κύριος τοῖς πραέσιν ἐπηγγείλατο.

D

Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνῆς ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ἄξιόν ἐστι τὸ Ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ πᾶν κτίσμα ὅ ἐστιν

CAPUT XII.

Ut Agnus qui habet septem cornua, aperuerit librum.

V, 6. *Et vidi; et ecce in medio throni et quatuor animalium et in medio seniorum, Agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem; qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram.*

Septem oculi, totidemque Agni cornua, significant septem spiritus Christi; quorum Isaias et Zacharias prophetæ meminere. Quod autem Agnus ille cernitur *veluti occisus*, hoc vitam et speciem illius post mortem et immolationem exprimit : in illa namque tanquam vere occisus manifesta perpessionis suæ vestigia ostendit; quæ post suam quoque ex mortuis resurrectionem in corpore suo reliqua esse voluit.

V, 7, 8. *Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum; et cum aperuisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor seniores prociderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.*

Citharæ concinnam suaveque sonantem Dei laudem, rerumque divinarum celebrationem demonstrant : *thymiamata* autem beneolentia, sacrificium quod fideles per vitæ castimoniam et integritatem Deo offerunt : huc enim spectat illud Apostoli: *Christi bonus odor sumus* [10] : *phialæ* vero, pias castasque cogitationes : hinc namque bonorum operum fragrantia, puraque et casta precatio dimanare consuevit.

V, 9, 10. *Et cantabant canticum novum, dicentes : Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus; quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione; et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes; et regnabimus super terram.*

Per hæc ostenditur seniores illos, eximios quosdam præcellentisque sanctitatis viros esse; qui partim in Veteri, partim in Novo Testamento Deo præ cæteris placuerunt; quique adeo communi omnium nomine Agno Dei, qui pro totius mundi salute immolatus est, suoque nos sanguine redemit, continue gratias agunt. *Novum* autem hoc *carmen* dicitur : siquidem ex omni tribu et lingua ad fidei lumen vocati, et a litteræ vetustate liberati, deinceps per Spiritum canere edocti sumus. Ejusmodi autem terræ dominaturi prædicantur; non huic crassæ et caliginosæ, sed novæ illi quam Dominus mitibus se daturum promisit.

V, 11-13. *Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum; et erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna : Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, et super terram, et sub*

[10] II Cor. II, 15.

Digitized by Google

terra, et quæ sunt in mari, et quæ in o, omnes audivi dicentes sedenti in throno, et Agno: **23** *Benedictio, et honor, et gloria, et potestas in sæcula sæculorum. Amen.*

Ab omnibus, sive ea vivant, sive intelligant, sive quovis alio modo exsistant, Deus tanquam omnium principium et causa laudatur et glorificatur: nec non unigenitus et consubstantialis ejusdem Filius; qui homini totique creaturæ, quæ per ipsum facta est, novitatem impertitus est. Etsi interim secundum naturam assumptam, tanquam homo, potestatem in ea quæ sunt in cœlo et in terra, accepisse scribatur.

V, 14. *Et quatuor animalia dicebant Amen; et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas, et adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.*

Et hinc quoque demonstratur per Jesum Christum Deum et Dominum nostrum, qui divulsa conjunxit, maceriæque interstitium dissolvit, unum ex omnibus hominibus ovile, et unam rursum ex hominibus et angelis Ecclesiam factam esse. Ecce enim viginti quatuor seniores, per quos salvandorum plenitudo adumbratur, digni hoc loco prædicantur, qui consona voce cum quatuor mysticis animalibus, quæ inter cæteros angelos primatum tenent, Deum laudent et adorent. Quo laudationis munere nos quoque in ipso Christo Deo nostro pacisque datore digni habeamur, cum quo Patri, una cum Spiritu sancto, sit gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in infinita sæcula sæculorum. Amen.

CAPUT XIII. SERMO V.

Solutio primi sigilli; per quam apostolorum doctrina designatur.

VI, 1. *Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis. Et audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui: Veni et vide.*

Ex hoc loco concinnum rerum cœlestium ordinem cognoscere licet: siquidem ex primis ordinibus sensim fit gradus ad alios inferiores. Per primam itaque quadriformium animalium faciem, nempe *Leonem*, primam vocem factam audivit evangelista; quæ angelo qui ænigmaticam visionem imprimebat, demandabat uti veniret et videret. Cæterum primum hoc animal (quod Leonem esse diximus) regiam apostolorum prudentiam, imperterritamque eorumdem contra dæmones fortitudinem significare creditur. Huc enim dictum illud, *Ecce reges terræ congregati sunt* [11]: et illud rursum, *Constitues eos principes super omnem terram* [12], pertinere videtur.

VI, 2. *Et vidi; et ecce equus albus, et qui sedebat super illum, habebat arcum; et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret.*

Sunt qui et præsentis, et reliquorum et itidem quæ hinc consequuntur, sigilli patefactionem ad incarnati Verbi œconomiam referant. Et quidem

[11] Psal. XLVII, 5. [12] Psal. XLIV, 17.

A *ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς· καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης* [ἅ ἐστι] *καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα· λέγοντα τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ Ἀρνίῳ· Ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.*

[*Καὶ ἤκουσα ὡς φωνῆς ἀγγέλων πολλῶν, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων.* —] Ἐκ πάντων γὰρ τῶν τε νοητῶν, τῶν τε αἰσθητῶν, τῶν τε ζώντων, τῶν τε ἁπλῶς ὄντων, φυσικοῖς λόγοις ὁ Θεὸς δοξάζεται, ὡς πάντων γενεσιάρχης· καὶ ὁ τούτου μονογενὴς καὶ ὁμοούσιος Υἱὸς, ὡς τὴν καινότητα τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ γεγενημένην ἀνακαίνισιν χαριζόμενος, εἰ καὶ λαβεῖν τῶν ἐν οὐρανοῖς καὶ τῶν ἐπιγείων τὴν ἐξουσίαν ὡς ἄνθρωπος γέγραπται.

Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον Ἀμήν· καὶ οἱ
B *πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.*

Διὰ δὲ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων δείκνυται μία ποίμνη, καὶ μία Ἐκκλησία γεγενῆσθαι ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, διὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τὰ διεστῶτα συνάψαντος, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσαντος· ἰδοὺ γὰρ, ὡς ἀκηκόαμεν, σὺν τοῖς τέσσαρσι ζώοις τοῖς τῶν λοιπῶν ἀγγελικῶν ὑπερέχουσι τάξεων, καὶ οἱ χαρακτηριστικοὶ τοῦ τῶν σωζομένων ἀνθρώπων πληρώματος, τῆς τοῦ Θεοῦ ἀξιοῦνται ὑμνῳδίας τε καὶ προσκυνήσεως· ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν ἐν αὐτῷ [τῷ] Χριστῷ τῷ τῆς εἰρήνης δοτῆρι καὶ Θεῷ ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, κράτος, [τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς [ἀτελευτήτους] αἰῶνας τῶν αἰώνων.
C Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. ΛΟΓΟΣ Ε'.

Λύσις τῆς πρώτης σφραγῖδος, τὴν ἀποστολικὴν διδαχὴν σημαίνουσα.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ Ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων· καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς· Ἔρχου καὶ ἴδε.

Κἀνταῦθα ἡ τῶν ἐν οὐρανοῖς εὐταξία σημαίνεται, ἐκ τῶν πρώτων τάξεων εἰς τὰ δεύτερα καταβαίνουσα· διὸ [καὶ] ἐκ τοῦ ἑνὸς προσώπου τῶν τετραμόρφων, δηλαδὴ τοῦ λέοντος, τὴν πρώτην γεγενῆσθαι φωνὴν ἤκουσε, κελευομένην τὸ, *Ἔρχου*, τῷ τὴν ὀπτασίαν τυποῦντι ἀγγέλῳ, δι' αἰνίγματος. Τὸ
D δὲ πρῶτον ζῶον, ὁ λέων, ἐμφαίνειν μοι δοκεῖ τὸ βασιλικὸν τῶν ἀποστόλων κατὰ δαιμόνων φρόνημα, δι' οὓς εἴρηται· *Ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνήχθησαν.* Καὶ πάλιν· *Καταστήσεις ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.*

Καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός· καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν, ἔχων τόξον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος· καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

Τῆς δὲ παρούσης σφραγῖδος τὴν λύσιν, καὶ τῶν ἑξῆς ἁπασῶν, τινὲς εἰς τὴν ἔνσαρκον τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίαν ἐξειλήφασιν· τὴν πρώτην, εἰς τὴν

Digitized by Google

γέννεσιν· τὴν δευτέραν, εἰς τὸ βάπτισμα· τὴν τρίτην, εἰς τὰς μετὰ τοῦτο θεοσημείας· τὴν τετάρτην, εἰς τὴν ἐπὶ Πιλάτου παράστασιν· τὴν πέμπτην, εἰς τὸν σταυρόν· τὴν ϛ', εἰς τὴν ἐν [τῷ] μνήματι κατάθεσιν· καὶ τὴν ἑβδόμην, εἰς τὴν τοῦ ᾅδου σκύλευσιν. Ἡμεῖς δὲ, ἐντετυχηκότες Μεθοδίῳ οὕτως εἰρηκότι ἐπὶ λέξεως, ὅτι *Οὐ χρὴ τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι νομίζειν τὸν γεγεννημένον· πάλαι γὰρ πρὸ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐπεπλήρωτο τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ* [*Θεοῦ*] *Λόγου.* Ὁ δὲ Ἰωάννης, περὶ [τῶν] παρόντων καὶ μελλόντων θεσμῳδεῖ· ἔνθα τὴν τοῦ πυροῦ δράκοντος ἀνάπτυξιν ἐποιήσατο ὡς ὑποτέτακται. Οὕτως ἐξειλήφαμεν τὴν τῆς πρώτης σφραγῖδος λύσιν, τὴν τῶν ἀποστόλων ἐννοεῖσθαι γενεάν· οἳ καθάπερ τόξον τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα κατὰ δαιμόνων ἐντείναντες, τῷ Χριστῷ τοὺς τρωθέντας τοῖς σωτηρίοις βέλεσι προσήγαγον· στέφανον εἰληφότες ἀνθ' ὧν διὰ τῆς ἀληθείας τὸν τῆς πλάνης ἀρχηγὸν ἐνίκησαν· ἐπ' ἐλπίδι δευτέρας νίκης, τῆς μέχρι βιαίου θανάτου ὁμολογίας τοῦ Δεσποτικοῦ ὀνόματος. Διὸ γέγραπται· *Ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.* Πρώτη γὰρ νίκη, ἡ τῶν ἐθνῶν ἐπιστροφή· δευτέρα [δὲ], ἡ τοῦ σώματος δι' αὐτὴν ἑκούσιος μετὰ κολάσεων ἔξοδος.

primum ex his septem, ad illius ortum : secundum, ad Baptismum : tertium, ad signa, quæ post Baptismum susceptum patravit : quartum, ad injustam apud Pilati tribunal accusationem : quintum, ad crucem : sextum, ad sepulturam : septimum, ad descensum ad inferos, inferorumque spoliationem. Nos autem Methodii sententiæ lubenter astipulamur. Scribit is autem in hunc modum : *Nulla necessitas cogit ut hæc ad Christum* **24** *natum pertinere arbitremur, siquidem incarnati Verbi mysterium, dudum ante Apocalypsin editam, impletum erat :* Joannes autem de præsentibus olimque futuris verba facit. Hac autem pericopa, quomodo rufus ille ignitusque draco subjugatus fuerit, exponitur. Primi proinde sigilli solutio ad apostolorum generationem haud incommode transfertur. Hi namque Evangelii prædicationem veluti arcum infractum contra dæmones intenderunt, salutaribusque sagittis vulneratos ad Christum adduxerunt : coronam ob id sortiti, quod per veritatis arma erroris ducem devicerunt, secundæque victoriæ spe usque ad violentam mortem nomen Domini professi sunt. Eapropter hoc loco, *Exivit victor ut vinceret.* Prima itaque victoria, quam per apostolos Christus nactus est, gentium fuit conversio : secunda autem, spontaneus a corpore exitus, non absque cruciatu ejus rei causa susceptus.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Λύσις τῆς δευτέρας σφραγῖδος (δηλοῦσα τὸν τῶν ἀπίστων κατὰ τῶν πιστῶν πόλεμον).

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου, λέγοντος· Ἔρχου καὶ ἴδε.

Ζῶον οἶμαι δεύτερον, τὸν μόσχον λέγεσθαι, τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰς ἱερὰς θυσίας χαρακτηρίζοντα, τοῦ προτέρου τὴν ἀποστολικὴν ἐξουσίαν διαγράφοντος, ὡς εἴρηται.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥός. Καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ, ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι· καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

Ταύτην ἡμεῖς στοχαζόμεθα τὴν δευτέραν τῶν ἀποστόλων νοεῖσθαι διδαχὴν, διὰ μαρτύρων καὶ διδασκάλων συμπληρουμένην· ἐν ᾗ πλατυνομένου λοιπὸν τοῦ κηρύγματος, ἡ τοῦ κόσμου εἰρήνη ἐλύθη, καθ' ἑαυτῆς μερισθείσης τῆς φύσεως, κατὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ· ***Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην*** [*ἐπὶ τῆς γῆς*], ***ἀλλὰ μάχαιραν.*** Δι' ἧς τὰ μαρτυρικὰ σφάγια εἰς τὸ ἄνω θυσιαστήριον ἀνηνέχθησαν. *Ὁ δὲ πυῤῥὸς ἵππος*, ἢ τῆς ἐκχύσεως τῶν αἱμάτων, ἢ τῆς πεπυρωμένης τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ πασχόντων διαθέσεως σύμβολον. Τὸ δὲ γεγράφθαι, *δοθῆναι τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην*, τὴν πάνσοφον δείκνυσι τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν, τοὺς πιστοὺς δούλους διὰ πειρασμῶν δοκιμάζουσαν

CAPUT XIV.

Secundi sigilli solutio, qua prælium quod infideles contra fideles ineunt, describitur.

VI, 3. *Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens : Veni et vide.*

Secundum animal vitulum dici existimo. Hoc autem sacrosanctas beatorum martyrum hostias designat, sicuti primum apostolicam potestatem, uti paulo ante indicabatur.

VI, 4. *Et exivit alius equus rufus. Et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant ; et datus est illi gladius magnus.*

Hanc secundam ab apostolis successionem interpretari possumus, quæ per martyres et doctores constituta est. In hac enim Ecclesiæ ætate, dilatata jam Evangelii prædicatione, mundi hujus pax dissoluta, hominumque natura contra seipsam quodammodo divisa est. Huc namque pertinet illud Christi : *Non veni pacem mittere, sed gladium* [12]; per quem martyrum hostiæ mactatæ, et in cœlesti ara oblatæ sunt. Porro *equus rufus*, aut effusi sanguinis symbolum est, aut inflammatum illorum affectum significat, qui mortem pro Christo oppetierunt. Cum autem additur, *rufo equo insidenti datam esse potestatem ut tolleret pacem de terra*, sapientissima Dei permissio ob oculos nobis ponitur. Hæc una enim est, quæ fidos Dei servos per tentationes probari et explorari sinit.

[12] Matth. x, 34.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

CAPUT XV.

Solutio tertii sigilli, quæ illorum a Christo defectionem proponit qui minus firmiter in ipsum crediderant.

VI, 5. *Et cum aperuisset tertium sigillum, audivi tertium animal, dicens : Veni et vide.*

Tertium animal hominem, ut arbitror, designat : hic autem, mortalium omnium casum. Nam ob voluntatis libertatem et carnis infirmitatem homo facile prolabitur in peccatum; eaque de causa mitiorem quoque pœnam promereri videtur.

VI, 5, 6. *Et ecce equus niger : et qui sedebat super* 25 *illum, habebat stateram in manu sua; et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicentem : Bilibris tritici, denario uno; et tres bilibres hordei, denario uno : et vinum et oleum ne læseris.*

Probabile fit aliquam tum temporis sensilem externamque famem exstitisse : qua de re suo postea loco aliquanto plura. Per *equum* autem *nigrum* denotatur luctus et mœror ille qui, ut credi potest, apud justos de illis orietur qui propter suppliciorum immanitatem a fide quæ est in Christum, desciscent. Per *stateram* autem, examen quod eorum animos explorabit qui ob mentis lubricitatem et inconstantiam, aut propter inanem gloriam, aut corporis quoque infirmitatem, fidem abjicient. *Tritici* porro *chœnicem seu bilibrem denario uno æstimari*, tropo quodam, ut quidam putant, illorum statum insinuat, qui legitime certaverunt, impressamque a Deo imaginem accurate custodiverunt. *Tres* autem *hordei chœnices tantidem fieri*, illorum fortunam exprimit, qui cum pecudum more ignavi, persecutorum furiis ante cessissent, postea pro lapsuum suorum ratione pœnitentiam egerunt, imaginemque peccatorum sordibus ante conspurcatam lacrymis abluerunt. Quando vero, *ne vinum aut oleum lædatur*, jubetur, ne per turbam Christi medicina evertatur, aut per fraudem et imposturam infirmetur, serio injungitur : ut quæ illos sanare sit idonea, qui in latrones inciderunt. Ad hæc per mortem illos intercipere non licere, qui per Dei longanimitatem et patientiam, post lapsum denuo exsurrecturi, decusque pristinum recuperaturi sunt. Ut igitur nos quoque Deum Opt. Max. benignum clementemque animarum nostrarum medicum experiamur, fratribus nostris errantibus benignos clementesque nos exhibere studeamus, *objurgationis vinum commiserationis oleo miscentes*; ne nimia severitate, quod Apostolus damnat, id quod claudum nutilumve erat, distorqueamus verius quam sanemus; eaque ratione Dei adjutores effecti, in bonis illius non absque jucunda voluptate in omne ævum versemur; gratia et clementia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Λύσις τῆς τρίτης σφραγῖδος [δηλοῦσα τῶν μὴ παγίως πιστευόντων τῷ Χριστῷ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἔκπτωσιν.]

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου [καὶ ἴδε].

[Τὸ] τρίτον ζῶον ἐνταῦθα τὸν ἄνθρωπον οἶμαι λέγεσθαι, τὴν τῶν ἀνθρώπων δηλοῦντα ἔκπτωσιν, καὶ διὰ τοῦτο κόλασιν, διὰ τὸ πρὸς ἁμαρτίαν εὐόλισθον, τῇ ἐξουσίᾳ τῆς προαιρέσεως.

[Καὶ εἶδον,] καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας· καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λεγούσης· Χοῖνιξ σίτου, δηναρίου· καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν, δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

Διὰ δὲ τοῦ μέλανος ἵππου τὸ πένθος δηλοῦσθαι νομίζομεν, τὸ ἐπὶ τοῖς ἐκπεσοῦσι τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κολάσεων· τὸν δὲ ζυγὸν, δοκιμαστὴν εἶναι τῶν τε δι' εὐκολίαν γνώμης ἢ κενοδοξίαν, τῶν τε διὰ σώματος ἀσθένειαν ἐκπεπτωκότων τῆς πίστεως. *Χοῖνιξ σίτου, δηναρίου.* Εἰκὸς μὲν καὶ αἰσθητὸν λιμὸν τότε γενέσθαι, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται· τὴν δὲ τοῦ σίτου χοίνικα τὸν δηναρίου ἄξιον, τροπικῶς δηλοῦν τοὺς νομίμως ἀθλήσαντας, καὶ τῆς δοθείσης εἰκόνος τῆς θείας ἀκριβῶς φύλακας. *Τοὺς δὲ τρεῖς χοίνικας τῆς κριθῆς*, τοὺς κτηνοπρεπῶς τοῖς διώκταις δι' ἀνανδρίαν ὑποκύψαντας, ἀναλόγως δὲ μετανοήσαντας ὕστερον, καὶ τὴν ῥυπωθεῖσαν εἰκόνα δάκρυσιν ἀποπλύναντας. Τὸ μέντοι ἐντετάλθαι *μὴ ἀδικεῖσθαι τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον*, τὸ μὴ ἀθετεῖσθαι λέγει τὴν δι' ἐπιστροφῆς [τοῦ] Χριστοῦ ἰατρείαν, ἢ τοὺς ἐμπεπτωκότας τοῖς λῃσταῖς καὶ τραυματισθέντας θεραπεῦσαι, καὶ μὴ ἐᾶσαι προαρπαγῆναι θανάτῳ τούτους οἳ διὰ μακροθυμίας τὴν ἧτταν ἔμελλον ἀναμαχήσασθαι. Ἵνα τοίνυν καὶ ἡμεῖς φιλάνθρωπον ἰατρὸν τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ψυχικοῖς ἡμῶν πάθεσι κτησώμεθα, τοιοῦτοι τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν σφαλλομένοις γενέσθαι σπουδάσωμεν, τῷ *ἐλαίῳ τῆς συμπαθείας μεμιγμένον τὸν τῆς παραινέσεως οἶνον* [τούτοις] προσφέροντες· ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον, κατὰ τὸν [θεῖον] Ἀπόστολον· ὅπως Θεοῦ συνεργοὶ γενόμενοι, τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς αἰωνίως ἐντρυφήσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, [κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT XVI. SERMO V.

Solutio quarti sigilli, qua illorum flagella delineantur qui propter animi mollitiem et impatientiam Dominum negaverunt.

VI, 7. *Et cum aperuisset sigillum quartum, au-*

ΚΕΦΑΛ. ΙϚ'. ΛΟΓΟΣ Ε'.

Λύσις τῆς τετάρτης σφραγῖδος, ἐμφαίνουσα τὰς ἐπαγομένας τοῖς ἀσεβέσι μάστιγας.

Και οτε ηνοιξε την σφραγῖδα την τετάρτην.

Digitized by Google

ἤκουσα φωνῆς τοῦ τετάρτου ζώου, λέγοντος, A *Ἔρχου [καὶ ἴδε].*

Τὸ τοῦ τετάρτου ζώου, δηλαδὴ τοῦ ἀετοῦ, ὑψιπετὲς καὶ ὀξὺ πρὸς βορὰν, ἄνωθεν ἥκειν ἐκ θεηλάτου ὀργῆς τὰς πληγὰς ἐμφαίνειν δύναται, εἰς τὴν τῶν εὐσεβῶν ἐκδίκησιν, καὶ τῶν ἀσεβῶν τιμωρίαν, εἰ μὴ ταύταις βελτιωθέντες ἐπιστρέψουσι.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός· καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ Θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἠκολούθει αὐτῷ· καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον [μέρος] τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

Τοῦ δὲ εἱρμοῦ τῶν προεκτεθέντων καὶ τὰ παρόντα B ἔχεται. Ὡς γάρ φησιν ἐν ὀγδόῳ κεφαλαίῳ τοῦ ἐννάτου λόγου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἱστορίας [ὁ] Εὐσέβιος, ἐν τῇ τῶν διωγμῶν ἀκμῇ, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ Ῥωμαίων βασιλεύοντος, [ὑπὸ μὲν λιμοῦ καὶ λοιμοῦ κατασκήψαντος αὐτοῖς σὺν ἑτέροις συμπτώμασιν,] ἄπειρα πλήθη διεφθείροντο, ὡς ταφῇ μὴ δύνασθαι παραδίδοσθαι· καίτοι Χριστιανῶν τότε φιλοτίμως περὶ τὰς κηδείας ἠσχολημένων, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ τοὺς πεπλανημένους ἐναγόντων πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν· ὑπὸ δὲ Ἀρμενίων ἐπαναστάντων Ῥωμαίοις, οὐκ ὀλίγους ἀνῃρῆσθαι ῥομφαίᾳ φησὶ, καὶ ὑπὸ κυνῶν δὲ ἀνηλῶσθαι τὰ τῶν θανόντων σώματα· ὡς λοιπὸν τοὺς λειπομένους εἰς κυνοκτονίαν τραπῆναι, δεδιότας μὴ καὶ αὐτοὶ θανόντες, ζῶντας τούτους τάφους κτήσωνται. Οὐκ C ἀπεικὸς δὲ τοῖς κυσὶ τῆς αὐτῆς θοίνης καὶ ἀγρίους θῆρας συμμετέχειν, διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἄφθονον· καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δὲ γενεᾷ τούτων ἕκαστον συμβὰν ἔγνωμεν.

A *divi vocem quarti animalis, dicentis: Veni et vide.*

Quartum animal est aquila; quæ ubi perspicacibus oculis prædam despectavit, magna statim celeritate e sublimi ad illam devolat. Significat autem hæc, clades plagasque omnes non aliunde venire, quam e supernis: Deus namque justa ira et indignatione provocatus, immittit illas partim quidem, ut justos ulciscatur, partim etiam, ut impios, nisi forte per eas excitati a sceleribus resipiscant, puniat atque affligat.

VI, 8. *Et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum, nomen illi Mors: et infernus sequebatur eum: et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terræ.*

B **26** Hæc cum calamitoso rerum præsentium statu satis conspirant. Etenim cum, Maximiano Romanorum principe imperante, in ipso persecutionis æstu pestis simul et fames crudeliter grassarentur, tanta hominum multitudo, ut Eusebius Pamphili exponit, exstincta interiit, ut cadavera sepulturæ tradi ægre admodum potuerint, etiamsi Christiani accurate per id tempus circa demortuorum funera occuparentur, erroreque seductos magna humanitate ad veritatis lucem adducere niterentur. Addit idem auctor, non paucos quoque ab Armeniis, qui contra Romanos eadem tempestate insurrexerant, contrucidatos occubuisse, canesque in interfectorum cadavera immaniter sævisse, ita ut ii qui a clade reliqui adhuc erant, in canum cæ- C dem sese converterint, veriti ne, posteaquam e vivis excessissent, illorum ventres viva sepulcra sortirentur. Probabile fit quoque agrestes feras, cadaverum passim jacentium copia excitatas, ejusdem cum canibus pastus participes exstitisse. Quin nostra quoque ætate quædam similia usu venisse novimus.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Λύσις τῆς πέμπτης σφραγῖδος, δηλοῦσα τὴν τῶν ἁγίων [ψυχῶν] πρὸς Κύριον περὶ τῆς συντελείας καταβόησιν.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς [τῶν ἀνθρώπων] τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν [τοῦ Ἀρνίου] ἣν εἶχον. D *Καὶ ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Ἕως πότε, ὁ Δεσπότης [ἡμῶν] ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ [οὐκ] ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;*

Εἰ μέν τις τὴν λύσιν τῶν τεσσάρων σφραγίδων ταῖς τοῦ Χριστοῦ παρῳχηκυίαις οἰκονομίαις προσνεῖμαι βιάσεται, καὶ ταύτην εἰκότως τοῖς προτελειωθεῖσι προφήταις καὶ λοιποῖς ἁγίοις ἐφαρμόσει· [οἳ] τῆς θείας καταβοῶσι μακροθυμίας, ἐφ' οἷς μέχρι σταυροῦ παρὰ Ἰουδαίων ὑβριζόμενος ἀνέχεται. Εἰ δέ τις ὡς μελλόντων πρόῤῥησιν ταῦτα ἐκλάβῃ κατὰ τοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, τοῖς διὰ Χριστὸν σφαγιασθεῖσι τὴν τοιαύτην πρέπειν κατὰ τῶν διωκτῶν οἰήσεται καταβόησιν, ἐφ' ᾧ τοὺς ἐν αὐτῇ

CAPUT XVII.

Solutio quinti sigilli, quæ sanctorum clamores ad Deum pro sæculi consummatione proponit.

VI, 9, 10. *Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subter altare animas interfectorum propter Verbum Dei, et propter testimonium quod habebant: et* D *clamabant voce magna, dicentes: Usquequo, Domine, (sanctus et verus) non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra?*

Qui quatuor sigillorum solutionem transactæ jam olim Christi œconomiæ tribuunt, illi, ut sibi constent, hanc quintam prophetis jamdudum ante consummatis cæterisque sanctis accommodent oportet. Hi namque de Dei patientia et longanimitate certa quadam ratione haud injuste queritari videri possunt; ut qui tentationi usque ad mortem restiterint, injustamque Judæorum vim et contumeliam patienter sustinuerint. Qui vero receptiorem doctorum Ecclesiæ sententiam secuti, hæc

Digitized by Google

tanquam futurorum prædictionem accipere malunt, illi præsentis loci querelas atque clamores in eos magis convenire statuunt, qui propter Christum occisi, contra persecutores vindictam expetunt; quatenus qui inter ipsos Dei clementia non prorsus indigni invenientur, ad Dominum convertantur, obstinate autem impii, per universalem totius orbis consummationem excidantur, ne justi ad iniquitatem extendant manus suas. Nam etsi permulti impii jamdudum ante Dei iram experti sunt, nihilo secius illorum reliquiæ flagellis adhuc egent; quibus aut convertantur, aut pro meritis certe plectantur.

A ἀξίους ἐπιστρέψαι· τῶν δὲ ἀπειθῶν τῇ παγκοσμίῳ συντελείᾳ ἐκκόψαι τὴν ἀσέβειαν ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ ἤδη τότε, καθὼς εἴρηται, οἱ δυσσεβεῖς θείας ὀργῆς ἐπειράθησαν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὰ τούτων λείψανα ἐπιστρεπτικῶν ἢ κολαστικῶν μαστίγων ἐδέοντο.

VI, 11. *Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, et dictum est illis ut requiescerent adhuc pusillum temporis; donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut et illi.*

Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἑκάστῳ στολὴ λευκή· καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν, ἕως οὗ πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

Quin per hæc quoque sæculi consummationem expetere sancti probantur: interim usque ad fratrum suorum mortem, ne ante illos, juxta Apostolum, consummentur, moram istam patienter ferre jubentur. *Candidæ* **27** autem *stolæ*, virtutum splendorem, qui illustris in illis exsistit, insinuat; quo splendore jam nunc undique sunt circumfusi, etiamsi promissorum bonorum hæreditatem necdum adepti sunt. Eorum itaque bonorum spe, quæ spiritali oculo nunc contemplantur ab omni interea crassitudine exuti, merito lætantur; nec non in Abrahæ sinu pacate requiescere feruntur. Multorum namque sanctorum sententia est, unumquemlibet virtutis cultorem locum factis suis dignum post hanc vitam sortiri; ex quo de gloria sibi præparata certam conjecturam facere valeat.

B Τὸ δὲ, *Ἕως οὗ πληρώσωσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν*, δηλοῖ ὅτι τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν αἰτούμενοι φαίνονται οἱ ἅγιοι· διὸ καὶ μακροθυμεῖν ἄχρι τῆς τῶν ἀδελφῶν τελειώσεως κελεύονται, ἵνα μὴ χωρὶς αὐτῶν τελειωθῶσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἡ δὲ *λευκὴ στολὴ* τὴν ἐπανθοῦσαν αὐτοῖς τῶν ἀρετῶν ἐμφαίνει λαμπρότητα, ἣν ἀμφιέννυνται, εἰ καὶ μήπω τὰς ἐπαγγελίας ἐκομίσαντο. Τῇ γοῦν ἐλπίδι τούτων, ἅπερ νοερῶς ἐνοπτρίζονται, πάσης ἀπηλλαγμένοι παχύτητος, εἰκότως εὐφραίνονται, τοῖς κόλποις Ἀβραὰμ ἐπαναπαυόμενοι· πολλοῖς γὰρ τῶν ἁγίων τοῦτο εἴρηται, τὸ χώρους ἀξίους εἰληφέναι τῶν τῆς ἀρετῆς ἐργατῶν ἕκαστον δι' ὧν καὶ περὶ τῆς μελλούσης αὐτῶν δόξης τεκμαίρονται.

C

CAPUT XVIII.

Sexti sigilli solutio, quæ plagas quæ sub sæculi catastrophen mortalium generi inferentur, breviter percenset.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Λύσις τῆς ἕκτης σφραγῖδος, τὰς ἐν τῇ συντελείᾳ ἐπαγομένας πληγὰς σημαίνουσα.

VI, 12, 13. *Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terræmotus magnus factus est; et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis: et stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cum a vento magno movetur.*

Καὶ εἶδον· καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, σεισμὸς μέγας ἐγένετο. Καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς ἀσκὸς τρίχινος· καὶ ἡ σελήνη [ὅλη] ἐγένετο ὡς αἷμα· καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη.

Etsi non desint qui hæc omnia ad Hierosolymorum obsidionem et eversionem quæ a Tito Vespasiano facta est, pertinere existiment, eoque referant, singula quæ hic dicuntur, tropicos exponentes, nobis tamen probabilius fit a persecutionis tempore transitum hoc loco fieri ad tempus quod Antichristi adventum antecedet; in quod clades et persecutiones de quibus hic sermo est, incident. Cæterum calamitates et cruces, quæ tantæ tunc exstabunt, quantæ antea nunquam visæ vel auditæ leguntur, haud alio fine prædictæ videntur, quam ut homines dudum ante de iis præmoniti animum non despondeant, cum per Antichristum ejusdemque ministros re ipsa irrogabuntur, siquidem mala prævisa et quodammodo præmeditata, minus offendere solent. Per *terræ* autem *motum* sacræ Litteræ rerum mutationem passim significant.

Καὶ ταῦτά τινες εἰς τὴν ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ [βασιλέως] πολιορκίαν ἐξέλαβον ἅπαντα, τῶν εἰρημένων
D ἕκαστον τροπολογήσαντες. Ἡμῖν δὲ φαίνεται μετάβασιν ἐνταῦθα γεγενῆσθαι ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς διωγμοῖς χρόνων εἰς τὸν καιρὸν τὸν πρὸ τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου ἀφίξεως, ἐν ᾧ τοσαύτας προεφητεύθη ἔσεσθαι τὰς πληγάς· ἴσως πρὸς τὸ ἐμμελετῶντας ταύταις τοὺς ἀνθρώπους, μὴ ἀπειπεῖν πρὸς τὰς ἐπαγομένας [ἐκ] τοῦ Ἀντιχρίστου κολάσεις, [τοιαύτας οὔσας] οἵας οὐδέποτε γεγενημένας ἔγνωμεν. Σεισμὸν μέντοι τὴν τῶν πραγμάτων μετάθεσιν πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς εὑρίσκομεν. Τὸ γὰρ, *Ἔτι ἅπαξ σείσω*, δηλοῖ τὴν τῶν σαλευομένων μετάθεσιν, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος· καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ δὲ εἴρηται περὶ τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, *Γῆ ἐσείσθη· καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν.* — *Τὸ δὲ μέλαν τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης τὸ ἀφεγγὲς καὶ αἱματῶ-*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

δες, τὸ τοῖς παρὰ τῆς θείας ὀργῆς καταληφθεῖσιν A ἀφώτιστον ἐνδείκνυται. Οὕτω γὰρ πολλάκις ταῦτα καὶ ὁ μακάριος Κύριλλος ἐξείληφε. Τὸ δὲ *πεσεῖν τοὺς ἀστέρας*, καθὼς καὶ ἤδη περὶ τῶν ὑπὸ Ἀντιόχου ἀπατηθέντων γέγραπται, τὸ καὶ *τοὺς φωστῆρας* εἶναι δοκοῦντας *ἐν κόσμῳ*, πίπτειν τοῖς γινομένοις ἐποκλάζοντας, ὡς, φησὶν ὁ Κύριος, πλανηθῆναι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διὰ τὸ τῆς θλίψεως μέγεθος. Ἴσως γὰρ διὰ τοῦτο καὶ ἡ συκῆ εἰς παράδειγμα παραλαμβάνεται· ὡς τοὺς ἀτελεῖς καρποὺς καὶ μήπω πεπανθέντας τῷ τῶν πειρασμῶν καύσωνι, καὶ [μήπω] γλυκανθέντας τῇ χάριτι, ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ διαβολικοῦ ἀνέμου τινάσσεσθαι καταβάλλουσα. Δισσῶς γὰρ ταύτην ἐπί τε καλῷ ἐπί τε κακῷ ἐκλαμβανομένην οἴδαμεν· ἔκ τε τῶν δύω καλάθων τῶν χρηστῶν καὶ τῶν πονηρῶν σύκων τῶν τῷ Ἱερεμίᾳ B φανέντων, ἔκ τε τῆς ξηρανθείσης ὑπὸ [τοῦ] Χριστοῦ συκῆς, καὶ τῆς φερομένης ἐν τῷ Ἄσματι. Εἰ δὲ καὶ αἰσθητῶς ταῦτα τοῦ Χριστοῦ κριτοῦ μετὰ δόξης ἐρχομένου συμβήσεται, αὐτὸς ἂν εἰδείη ὁ τοὺς ἀποκρύφους ἔχων θησαυροὺς τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας.

Adhuc semel, ait Scriptura, *et ego movebo terram* [14]; quod Apostolus ad rerum mobilium translationem refert. Sic Israelitarum quoque ex Ægypto profectio terræ motus vocatur; *Terra*, scribit David, *mota est; etenim cœli distillaverunt* [15]. At vero *solis nigredo*, *et lunæ obscuratio*, *colorque ejusdem sanguineus*, eorum cæcitatem et obscuritatem denotant, quos Dominus in ira sua tunc comprehendet : ad hunc enim modum beatus Cyrillus non uno loco isthæc exponit. Quod autem *stellæ cadant* (id quod de iis quoque traditum legitur qui ab Antiocho seducti fuerant), significat eos qui *mundi luminaria* putabantur, suppliciorum terrore fractos dejectosque, a fide et veritate in perfidiam et errorem defecturos. Nam ut Christus Dominus præmonet, tanta tunc erit afflictio ut seducantur electi quoque, si fieri possit. Forsan ad id designandum in exemplum assumpta est *ficus*; ut quæ fructus imperfectos (cujusmodi sunt qui tentationum igne necdum excocti, neque charitatis ardore ad dulcedinem adhuc perducti sunt) dum a diabolico vento vehementius quatitur, decutere ac in terram dejicere soleat. Novimus enim vocabulum *ficus* in bonam et malam partem accipi. Colligitur hoc cum ex duobus illis bonarum et malarum ficuum calathis, quarum fit mentio apud Isaiam ; tum rursum ex ficu quam maledictione sua Christus a refecit; tum ex illa denique quæ fertur in Canticis. Porro autem an Christo Domino **28** cum gloria et majestate ad judicium veniente, aliquid ex prædictis sensili modo eventurum sit, hoc unus ille novit qui omnes scientiæ et sapientiæ thesauros in se abditos continet.

Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενος.

Τὸ δὲ τὸν οὐρανὸν ἑλίσσεσθαι ὡς βιβλίον, C ἢ τὸ ἄγνωστον τῆς δευτέρας Χριστοῦ παρουσίας αἰνίττεται· ἀψοφητὶ γὰρ καὶ ἐν ἀκαριαίῳ ἡ βίβλος ἀνοίγεται· ἢ ὅτι καὶ αἱ οὐράνιαι δυνάμεις τοῖς ἐκπίπτουσι τῆς πίστεως ἐπαλγοῦσαι, οἱονεὶ συμπάθειαν καὶ λύπην ἕξουσι. Διὰ τούτου δὲ καὶ ἕτερόν τι σημαίνεται· τὸ μὴ ἀφανισμὸν τὸν οὐρανὸν ὑποστῆναι· ἀλλ' οἷον εἱλιγμόν τινα καὶ ἀλλαγὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὥς φησιν Εἰρηναῖος ἐν τῷ πέμπτῳ λόγῳ τοῦ ἐλέγχου τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἐπὶ λέξεως, οὕτως· *Οὐ γὰρ ἡ ὑπόστασις, οὐδὲ ἡ οὐσία τῆς κτίσεως ἐξαφανίζεται· ἀληθὴς γὰρ καὶ βέβαιος ὁ συστησάμενος αὐτήν· ἀλλὰ τὸ σχῆμα παράγει τοῦ κόσμου τούτου, ἐν οἷς ἡ παράβασις ἐγένετο, ὡς οἱ πρεσβύτεροι λέγουσι.* Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μέγας Εἰρηναῖος· D ἡγούμεθα δὲ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ συνηθείᾳ χρήσασθαι τὸν Ἀπόστολον. Εἰληταρίοις γὰρ οἱ Ἑβραῖοι ἀντὶ τῶν παρ' ἡμῖν βιβλίων ἐκέχρηντο· ὧν ἡ ἀνείλιξις, οὐκ ἀφανισμὸν, ἀλλὰ τῶν γεγραμμένων φανέρωσιν ἀπειργάζετο· ὡς καὶ τοῦ οὐρανίου σώματος ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀποκειμένων τοῖς ἁγίοις ἀγαθῶν τὴν ἀποκάλυψιν δεικνύει. Καὶ τοῦτο μὲν τετραχῶς πρὸς τὸ χορηγηθὲν ἡμῖν θεόθεν νενοήκαμεν· τῶν δὲ ἑξῆς ἐχώμεθα.

VI, 14. *Et cœlum recessit sicut liber involutus.*

Cœlum instar libri involvi, vel secundum Christi adventum incertum esse indicat; siquidem libri subito et absque ullo pene strepitu aperiuntur : aut virtutes cœlestes, dum eos qui ex fide excidunt, ex commiseratione lugent, molestam quamdam animi ægritudinem et quasi torturam præ se laturas. Quin aliud quoque per hoc significatur, nempe cœlum non subiturum aliquem interitum aut abolitionem, sed tantum quamdam involutionem, et ad meliorem statum mutationem. Qua de re Irenæus libro quinto reprehensionum falsi nominis scientiæ, ad verbum fere ita scribit : *Neque enim cœli substantia aut creaturæ essentia abolebitur : (siquidem qui hanc coagmentavit, verus et stabilis est) sed mundi figura, in quo prævaricatio accidit, in statum primo venustiorem, ut veteres asserunt, transitura est.* Hæc magnus Irenæus. Arbitramur autem Apostolum veterum consuetudini orationem accommodasse : siquidem Hebræi loco librorum, quorum apud nos est usus, involutis quibusdam chartis utebantur; quarum evolutio vel explicatio non pariebat interitum aut exstinctionem, sed rerum quæ in illis descriptæ continebantur, manifestationem. Eapropter cœlestis quoque corporis explicatio, bonorum quæ sanctis istic reposita sunt, patefactionem ostendit. Atque ita præsentem locum quadrifariam prout divinitus nobis datum est, exposuimus; jam sequentia persequamur.

Καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ με-

VI, 14-17. *Et omnis mons et insulæ de locis suis motæ sunt : reges terræ, et principes, et tri-*

[14] Agg. II, 7. [15] Psal. LXVII, 9.

buni, et fortes, et omnis servus, et omnis liber absconderunt se in speluncis, et in petris montium. Et dicunt montibus et petris : Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni, quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, et quis potest stare?

γιστᾶνες, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ, καὶ πᾶς δοῦλος καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων· καὶ ἔλεγον τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Ἀρνίου· ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

Dominus noster Jesus Christus apostolis de Hierosolymitani templi eversione et sæculi consummatione interrogantibus, quæ olim futura erant, quatenus ejus rei capaces erant, prædixit. Ex quibus quidem cladibus et incommodis multa in Vespasiana obsidione Judæis, qui Christum in crucem egerunt, ut Josephus scriptor Hebræus diffuse in sua historia explicat, evenerunt. At vero sub sæculi finem, nempe sub Antichristi adventum, multo plura multoque sæviora et crudeliora mala totum, ut ita dicam, orbem oppriment. Ea namque tempestate tam ii qui mundana potentia præ cæteris præstant, quam ii etiam qui inter ecclesiasticos primatum tenent, *montes* figura quadam appellati; tum fidelium quoque Ecclesiæ, quæ *insulæ* metaphoricōs vocantur, et in novatæ a Deo apud Isaiam leguntur, sedes suas deserent, deque loco ad locum propter Antichristi immanitatem subinde se transferent. **29** Cujusmodi incommoda et clades nos quoque ante Antichristi adventum propter peccata nostra jam experti sumus. Cæterum *reges terræ* ii hoc loco dici videntur, quorum studium et dominium circa terram præcipue occupatur, nihilque commune cum cœlo habent. Qua in re conspirant cum omnibus terrenis principibus, et divitibus, rerumque terrenarum servis, et liberis, hoc est, a Christi servitute absolutis. Hi igitur omnes sub speluncis et petris et montibus abdi expetent potius, quam Agni iram et flagella, quæ in Antichristi adventu secundum justam Dei permissionem ex fame et peste, aliisque ejusmodi plagis orta, instar impetuosi imbris miseros illos obruent, experiri. Aut certe tanto illo terrore concutientur propter præparata post carnis resurrectionem supplicia nunquam finem habitura; quando nimirum divina ira, et quidem juste, magis exardescet in eos qui supra fidei fundamentum ædificaverunt ligna, fœnum, et stipulam, quam incensa fornax; omniaque, veluti paleas ignis solet, consumet. A qua ira clemens et benignus Deus nos liberet, æternorumque bonorum, quæ sanctis illius reposita sunt, participes reddat, illorum plenitudini nos accensens qui salvi fient; gratia et benignitate unigeniti Filii sui, cum quo Patri et Spiritui sancto sit gloria, honor, et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

Ὁ Κύριος ἡμῶν τοῖς ἀποστόλοις ἐρωτῶσι περὶ τῆς τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ καταστροφῆς καὶ τῆς συντελείας, καθὼς ἠδύναντο χωρεῖν προεῖπε τὰ μέλλοντα· ἅπερ [καὶ] ἤδη μὲν ἐν τῇ πολιορκίᾳ [ἐπὶ] Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου τοῖς Χριστοκτόνοις Ἰουδαίοις συμβέβηκε, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Ἑβραῖος Ἰώσηπος· ἐπὶ τέλει δὲ μεθ' ὑπερβολῆς πλείονος παντὶ, ὡς εἰπεῖν, τῷ κόσμῳ ἐν τῇ τοῦ Ἀντιχρίστου ἐπιδημίᾳ ἐπελεύσεται, καθὼς εἴρηται· ἐν ᾗ οἱ κατ' ἐξοχὴν εἴτε ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, εἴτε κοσμικῆς δυναστείας ὑπάρχοντες, *ὄρη* τροπικῶς ὀνομαζόμενοι· αἵ τε τῶν πιστῶν ἐκκλησίαι μεταφορικῶς *νῆσοι* καλούμεναι, καὶ πρὸς Θεὸν, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, ἐγκαινιζόμεναι, ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν φεύξονται· τόπον ἐκ τόπου διὰ τὸν ψευδόχριστον ἀμείβοντες· ὧν καὶ ἡμεῖς πρὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας δι' ἁμαρτίας φιλανθρώπως πεπειράμεθα. *Οἱ δὲ τῆς γῆς βασιλεῖς*, τουτέστιν οἱ ταύτης κατεξουσιάζοντες, καὶ μηδὲν ἐν οὐρανοῖς κεκτημένοι, σὺν πᾶσι μεγιστᾶσι καὶ πλουσίοις, ἐν τοῖς δούλοις τῶν κάτω, καὶ ἐλευθέροις, [ὡς οὐκ ὤφειλε,] τῆς Χριστοῦ δουλείας, ὑπὸ τῶν σπηλαίων καὶ πετρῶν καὶ ὀρέων καλυφθῆναι εὔξονται, ἢ πειραθῆναι τῆς θείας ὀργῆς τῆς ἐπομβρούσης αὐτοῖς ἐν τῇ τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίᾳ κατὰ συγχώρησιν τὰς ἀπὸ λιμοῦ καὶ ἑτέρων πληγῶν μάστιγας· ἢ ἐν ταῖς προσδοκωμέναις μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπεράντοις κολάσεσιν· ὅτε καὶ μᾶλλον ἡ θεία ὀργὴ δικαίως ὡς κλίβανος ἐκκαυθήσεται, τοὺς τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως ἐποικοδομοῦντας ξύλα [καὶ] χόρτον [καὶ] καλάμην ὡς τροφὴν πυρὸς, καταναλίσκουσα· ἧς ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς λυτρούμενος ἡμᾶς, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τῶν ἡτοιμασμένων τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, μετόχους ἀπεργάσαιτο, συντάττων τῷ τῶν σωζομένων πληρώματι, χάριτι τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ πρέπει δόξα σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT XIX. SERMO VII.

De centum quadraginta quatuor hominum millibus qui a quatuor angelorum plaga illæsi conservantur.

VII, 1. *Post hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.*

Etsi isthæc ad illa incommoda a quibusdam re-

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. ΛΟΓΟΣ Ζ'.

Περὶ τῶν σωζομένων ἐκ τῆς πληγῆς τῶν τεσσάρων ἀγγέλων χιλιάδων ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους [τῆς γῆς], ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τὴν γῆν, μήτε ἐπὶ τὴν θάλασσαν, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.

Εἰ καὶ ταῦτά τισιν ὑπὸ Ῥωμαίων πάλαι τοῖς

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

A Ἰουδαίοις γεγενῆσθαι ἐξείληπται, τῶν τεσσάρων θείων ἀγγέλων δηλοῦν αὐτοῖς νομισθέντων τὸ ἐπί τε γῆς ἐπί τε θαλάττης, τῶν τὴν ὀργὴν πειρωμένων διαδιδράσκειν ἄφυκτον, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ἐν τῇ τοῦ Ἀντιχρίστου ἐπελεύσει γενήσεται, οὐχ ἐν τῇ μερικῇ γῇ τῆς Ἰουδαίας, ἀλλ' ἐν πάσῃ ἧς ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν ἑστάναι τοὺς ἀγγέλους διέξεισιν, ὡς πληροῦντας διακονίας θεόθεν αὐτοῖς ἐγκεχειρισμένας, ἡμῖν δὲ ἀγνώστους. *Ἡ δὲ τῶν ἀνέμων ἐποχὴ* προδήλως λύσιν τῆς εὐταξίας τῆς κτίσεως, καὶ τὸ τῶν κακῶν ἐμφαίνει ἀδιάδραστον. Δι' ἀνέμων γὰρ καὶ τὰ τῆς γῆς φυτὰ τρέφονται, καὶ πλεῖται ἡ θάλασσα.

feruntur, quæ Judæi quondam a Romanis perpessi sunt : (arbitrantur enim per quatuor mystica animalia effectum, ut neque terra, neque mari, neque ulla alia via iram divinam impendentemque cladem evitare potuerint) multo tamen rectius ad Antichristi adventum locus hic refertur. Tunc enim sæva illa tempestas furibunde desæviet, non in una aliqua terræ parte solum, aut in Judæorum regione tantum, sed in universa terra. Quare etiam super quatuor ejus angulos quatuor angelos stetisse narratur, qui implerent ministerium divinitus quidem sibi demandatum, nobis autem incognitum. Ast vero [*ventorum cohibitio* legitimi ordinis dissolutionem inevitabilemque comminatorum malorum eventum haud dubie insinuat : siquidem per ventorum flatum arbores et plantæ nutriuntur et refocillantur, et maria navibus sulcantur.

B *Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα Θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις οἷς ἐδόθη [αὐτοῖς] ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων·*

VII, 2, 3. *Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi; et clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ et mari, dicens.*

Ὅπερ | τῷ Ἰεζεκιὴλ πάλαι ἀποκεκάλυπτο περὶ τοῦ ἐνδεδυμένου τὸ βαδδὶν, καὶ τῶν καταστεναζόντων τὰ μέτωπα σφραγίζοντος πρὸς τὸ μὴ συναπολέσθαι τοὺς δικαίους τοῖς ἀδίκοις, διὰ τὸ τῆς κεκρυμμένης τῶν ἁγίων ἀρετῆς καὶ τοῖς ἀγγέλοις ἄγνωστον· τοῦτο κἀνταῦθα τῷ μακαρίῳ δείκνυται, ὑπερτέρας ἁγίας δυνάμεως τοῖς τιμωροῖς ἁγίοις ἀγγέλοις ἐγκελευομένης μηδὲν δρᾶσαι εἰς τοὺς πλημμελήσαντας, πρὶν ἂν διὰ τοῦ σφραγισθῆναι διακριθέντας ἐπιγνῶσι τοὺς τῆς ἀληθείας θεραπευτάς. C Τοῦτο δὲ εἰ καὶ μερικῶς πάλαι γεγένηται, τῶν τῷ Χριστῷ πεπιστευκότων τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκπεφευγότων πόρθησιν, εἰς πολλὰς τελούντων μυριάδας, κατὰ τὸν μέγαν Ἰάκωβον, τὸν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐμφαίνοντα· ἀλλ' οὖν, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου ἐπελεύσεως μάλιστα γενήσεται, τῆς σφραγῖδος τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ διειργούσης τῶν ἀπίστων τοὺς πιστοὺς ἀνεπαισχύντως καὶ πεπαρρησιασμένως τὴν τοῦ Χριστοῦ σημείωσιν ἐνώπιον τῶν ἀσεβῶν φέροντας. Διό φησιν ὁ ἄγγελος·

Quod prophetæ Ezechieli per illum jam olim significabatur, qui linea stola indutus gementium frontes signabat, ne justi simul interirent cum injustis : (sunt enim sanctorum virtutes sæpe occultæ, et ne ipsis quidem angelis satis compertæ) hoc ipsum beato Joanni pari fere modo hoc loco ostenditur. Etenim per sublimioris virtutis et sanctitatis angelos **30** angelis pœnis irrogandis præfectis serio hic indicitur, ne quid prius contra peccatores tentent, quam veritatis cultores per signaculum ab aliis distinctos videant. Hoc autem etsi iis quondam ex parte acciderit qui ex Judæis in Christum credentes depopulationem illam quæ Hierosolymorum civitati a Romanis illata est, admirabiliter evaserunt, qui secundum magnum Jacobum, qui illorum multitudinem apostolo Paulo allegabat, aliquot myriades conficiebant; verumtamen adventus Antichristi tempore maxime, ut ante quoque dictum est, hoc locum habebit; quando nimirum vivificæ crucis signum fideles ab infidelibus secernet. Hi enim intrepide citraque ullum ruborem Christi crucis signaculum in conspectu impiorum deferent : et ob id angelus hic mox subjungit :

D *Μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.*

VII, 3. *Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus; quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.*

Ἡ κτίσις, ὡς δι' ἡμᾶς γεγενημένη, παιδευομένοις ἡμῖν κοινωνεῖ ἐπὶ ταῖς μάστιξιν, ὥσπερ [οὖν] καὶ δοξαζομένοις τοῖς ἁγίοις συμφαιδρυνθήσεται. Διὰ τούτων δὲ μανθάνομεν καὶ τοὺς ἐναρέτους δεῖσθαι δυναμωθῆναι δι' ἀγγελικῆς βοηθείας πρὸ τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγῆς τῇ δεδομένῃ [ἡμῖν] *σφραγῖδι τοῦ Πνεύματος*, καὶ κατὰ τοσοῦτον ἐπιδεικνυμένῃ τὴν οἰκείαν δύναμιν, καθ' ὅσον ἂν αὐτοὶ ἐργασίαν παρασχώμεθα· τῶν λοιπῶν μενόντων ἀβοηθήτων παρ' οἰκεῖον τοῦ μὴ βοηθηθῆναι θέλημα.

Creatura, nostri causa facta, nobis castigatis una nobiscum plagarum particeps efficitur; quemadmodum e diverso sanctis ad gloriam evectis, ipsa quoque simul cum illis lætabitur, et suo etiam modo glorificabitur. Discimus autem hinc, virtute quoque ornatos angelorum præsidio egere : quo nimirum adversus graviores tentationes firmentur et corroborentur. Cæterum *Spiritus signaculum*, quod homini contra tentationes donatur, eatenus vim suam ostendit, quatenus ipsi collaboramus. Qui igitur auxilio hoc destituuntur, ideo destituuntur, quia una cum ipso manum operi adhibere non volunt.

Digitized by Google

VII, 4-8. *Et audivi numerum signatorum : centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel. Ex tribu Juda, duodecim millia signati.*

Judas, confessionem sonat : per quem illi designantur, qui per Christi confessionem, qui ex Juda ortum ducit, salutem consequuntur.

Ex tribu Ruben, duodecim millia signati.

Ruben, si nomen interpreteris, visionis filium sonat : per quem denotantur, qui per cordis puritatem cœlesti visione potiuntur.

Ex tribu Gad, duodecim millia signati.

Gad, tentationem significat : per quem illos accipere licet, qui per tentationum tolerantiam et patientiam, ad similitudinem Jobi corona donantur.

Ex tribu Aser, duodecim millia signati.

Per *Aser*, qui interpretatus beatitudinem sonat, illi intelliguntur, qui per dignam vitæ conversationem Dominicam beatitatem promeriti, stationem ad dexteram Christi consequuntur, *filiique lucis et diei* appellantur.

Ex tribu Nephthalim, duodecim millia signati.

Per *Nephthalim*, qui precationem denotat, ii insinuantur, qui assiduo precandi studio Deo indivulse adhærent.

Ex tribu Manasse, duodecim millia signati.

Manasses, qui ab oblivione nomen trahit, designat illos qui divino amore incensi, ea quæ retro sunt, domumque paternam, oblivioni tradunt.

Ex tribu Simeon, duodecim millia signati.

31 Per *Simeonem*, qui idem fere sonat quod obedientia, innuuntur illi, qui per studiosam divinorum præceptorum observationem, justificationis gratiam consecuti sunt.

Ex tribu Levi, duodecim millia signati.

Levi, assumptum significat; quo nomine denotantur ii qui per conversationem sacerdote dignam, a Christo assumpti sunt. Collocatur autem Levi ordine octavus, quod octavo demum resurrectionis die verum sacerdotium ostensum sit.

Ex tribu Issachar, duodecim millia signati.

Per *Issachar*, qui de mercede appellationem sortitur, illi adumbrantur, qui propter mercedem, quam ex Deo exspectant, studiosæ vitæ rationem inierunt.

Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati.

Zabulon, interpretatur virtutis aut suaveolentiæ habitaculum : per quem intelligi videntur, qui per inhabitantem Dei Spiritum adversus animi perturbationes, carnisque sensum, firmati et corroborati, facti sunt bonus odor Christi, ut Paulus loquitur.

Ex tribu Joseph, duodecim millia signati.

Joseph, idem sonat quod additio vel incrementum : denotat autem eos qui in partem augmenti,

A *Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων· [ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι,] ἐκ πάσης φυλῆς [τῶν] υἱῶν Ἰσραήλ· ἐκ φυλῆς Ἰούδα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.*

[Αἱ σημασίαι τῶν κλήσεων τῶν ιβ' πατριαρχῶν.]

Ἰούδας, ἐξομολόγησις ἑρμηνεύεται· δι' οὗ δηλοῦνται οἱ δι' ἐξομολογήσεως τῆς πρὸς Χριστὸν τὸν ἐξ Ἰούδα βλαστήσαντα σωζόμενοι.

Ἐκ φυλῆς Ῥουβὶμ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

Ῥουβὶμ, ὁράσεως υἱὸς ἑρμηνεύεται· δι' οὗ δηλοῦνται οἱ διὰ καθαρότητα καρδίας τὴν πνευματικὴν ὅρασιν κτησάμενοι.

Ἐκ φυλῆς Γὰδ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

B *Γὰδ*, πειρασμός· δι' οὗ δηλοῦνται οἱ δι' ὑπομονῆς πειρασμῶν κατὰ τὸν Ἰὼβ στεφανούμενοι.

Ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

Ἀσὴρ, μακαρισμός· δι' οὗ δείκνυνται οἱ τὸν Δεσποτικὸν μακαρισμὸν διὰ πολιτείας ἀξίας κληρονομοῦντες, καὶ τῆς Δεσποτικῆς τῆς ἐκ δεξιῶν τοῦ Χριστοῦ στάσεως ἀξιούμενοι, καὶ υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας ἀναδεικνύμενοι.

Ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ, δώδεκα χιλιάδες.

Νεφθαλεὶμ, προσευχή· δι' ἧς χαρακτηρίζονται οἱ διὰ προσευχῆς ἀδιαλείπτου τῷ Θεῷ κολλώμενοι.

C

Ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, δώδεκα χιλιάδες.

Μανασσῆς, ἐπιλησμοσύνη, τουτέστιν, οἱ τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι καὶ τῶν πατρῴων οἴκων, διὰ τὸν θεῖον ἔρωτα.

Ἐκ φυλῆς Συμεὼν, δώδεκα χιλιάδες.

Συμεὼν, ὑπακοή· δηλαδὴ, οἱ δι' ὑπακοῆς τῶν θείων ἐντολῶν δικαιούμενοι.

Ἐκ φυλῆς Λευΐ, δώδεκα χιλιάδες.

Λευΐ, προσειλημμένος· δι' οὗ νοοῦνται οἱ διὰ πολιτείας ἱεροπρεποῦς ὑπὸ Χριστοῦ προσειλημμένοι. Ὄγδοος δὲ Λευῒ τέτακται, ὡς κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τῆς ἀληθοῦς ἱερωσύνης ἀνα-
D δεικνυμένης.

Ἐκ φυλῆς Ἰσάχαρ, δώδεκα χιλιάδες.

Ἰσάχαρ, μισθός· τουτέστιν οἱ τὸν ἐκ Θεοῦ μισθὸν λαμβάνοντες, ὡς ἐναρέτως πολιτευόμενοι.

Ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν, δώδεκα χιλιάδες.

Ζαβουλὼν, κατοικητήριον δυνάμεως, ἢ εὐωδίας· δι' οὗ νοοῦνται οἱ τῇ ἐνοικήσει [τοῦ] Χριστοῦ κατὰ τῶν παθῶν δυναμωθέντες, καὶ εὐωδία αὐτοῦ, ὥς φησιν ὁ Παῦλος, γινόμενοι.

Ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ, δώδεκα χιλιάδες.

Ἰωσὴφ, πρόσθεσις· τουτέστιν οἱ ἐν προσθήκης μέρει σὺν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν τὰ πρὸς τὸ

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ζῆν ἀναγκαῖα λαμβάνοντες, ὥς φησιν ὁ Κύριος.

Ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

Βενιαμὶν, υἱὸς ὀδύνης, ἢ υἱὸς ἡμέρας, ἢ υἱὸς δεξιᾶς· δηλαδὴ οἱ διὰ καρδιακῶν ὀδυνῶν, εἴτε οἱ τότε ἐξ Ἑβραίων πιστοὶ καὶ διαπεφευγότες τὴν [τῶν] Ῥωμαίων αἰχμαλωσίαν, τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀναπληροῦντες· εἴτε, ὃ καὶ μᾶλλον πιστότερον, οἱ ἐπὶ συντελείᾳ ἐξ Ἰουδαίων [διὰ πίστεως] σωζόμενοι, ὅτε, καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος, μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν, πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται· [καὶ] οὐδέτερον ἀπαράδεκτον. Ἡ μέντοι ἀκρίβεια τῆς ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἰσότητος ἐμφαίνειν μοι δοκεῖ τὸν πολυπλασιασμὸν τοῦ ἀποστολικοῦ σπόρου· *δωδεκάκις* δώδεκα πολυπλασιαζομένου ἐπὶ τὸν τέλειον τῆς χιλιάδος ἀριθμὸν, καὶ οὕτω τὰς ῥηθείσας χιλιάδας ἀποτελοῦντος· μαθηταὶ γὰρ ἦσαν τοῦ κόκκου τοῦ εἰς τὴν γῆν διὰ φιλανθρωπίαν πεσόντος, καὶ πολύφορον τῆς παγκοσμίου σωτηρίας τὸν καρπὸν βλαστήσαντος. Ἐπισημαντέον δὲ τοῦτο, ὅτι ἡ φυλὴ τοῦ *Δὰν*, ὡς ἐξ αὐτῆς τικτομένου τοῦ Ἀντιχρίστου, ταῖς λοιπαῖς οὐ συντέτακται· ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ἡ τοῦ *Λευΐ*, ὡς ἱερατικὴ πάλαι, εἰς ἀριθμὸν μὴ ἐρχομένη· ἐκ δὲ τῆς τῶν ὀνομάτων ἑρμηνείας, ἔστι τινὰ τῶν φυλῶν ἑκάστῃ προσαρμόσαι διάνοιαν, ὡς ἐν τοῖς πλησίοις παρατίθεται· τὸν δὲ *Ἰωσὴφ* ἀντὶ τοῦ *Ἐφραῒμ* τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τέθεικεν. Ἁρμόδιος δὲ τούτοις ὁ λεχθεὶς ἀριθμὸς [τέθειται], ὡς εἴρηται, [διά τε τοὺς πάλαι Ἑβραίων δώδεκα φυλάρχους,] διά τε τοὺς ἀντ' αὐτῶν καταστάντας ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν θεσπεσίους ἀποστόλους, ὡς γέγραπται· δι' ὧν οἱ ἐν τῇ διασπορᾷ τῆς γῆς Ἰουδαῖοι [ἐπ' ἐσχάτων] σώζονται.

A una cum regno cœlorum, ea quoque a Domino accipiunt quæ ad vitæ usum necessaria habentur.

Ex tribu Benjamin, duodecim millia signati.

Per *Benjamin*, qui interpretatus, doloris aut diei, aut dexteræ filium significat, eos accipere possumus qui per cordis dolorem servantur; sive ii ex illorum numero sint qui tum ex Judæis fideles facti erant; sive ex illorum qui ex Romanorum captivitate fidelium cœtui adjuncti fuerunt; sive, quod nobis verisimilius fit, ex eorum qui sub sæculi consummationem ex Judæis per fidem salvabuntur: quando nimirum, juxta Apostoli sententiam, post gentium multitudinem ingressam, omnis quoque Israel salvus fiet. Neutrum a ratione vide-
B tur alienum. Cæterum exacta illa accurataque ex quavis tribu æqualitas, apostolici seminis multiplicationem insinuat; siquidem *numerus duodenarius* duodecies multiplicatus, prædictorum millium numerum integre absolvit. Apostoli namque verbi vel grani potius illius discipuli erant, quod in terram lapsum, multiformem pro sua clementia salutis fructum universo terrarum orbi progerminavit. Observandum est quoque tribum *Dan*, quod Antichristus ex illa nasciturus feratur, cum reliquis tribubus hoc loco non recenseri: verum ejus loco tribum *Levi*, quæ olim, quod sacerdotalis esset, in tribuum divisionem non veniebat, suffectam esse. Porro ex nominum interpretatione unicuique
C tribui sententiam aliquam accommodare licet; sicuti nos quoque in proxime expositis aliquam unicuilibet accommodavimus. Cæterum *Joseph* pro *Ephraim* filio ab evangelista positus est. Convenienter autem prædictus *duodenarius numerus* illis assignatus est, tum ob duodecim veteres Hebræorum patriarchas tribuumve principes; tum etiam propter apostolos, qui illorum loco constituti sunt principes super universam terram, ut scriptum exstat; per quos etiam Judæi, per orbem terrarum dispersi, salvi fiunt.

ΚΕΦΑΛ Κ'.

Περὶ τοῦ ἀναριθμήτου ὄχλου τῶν ἐξ ἐθνῶν λαμπροφορούντων.

Μετὰ ταῦτα εἶδον· καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ λαῶν, καὶ φυλῶν, καὶ γλωσσῶν· ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς· καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, καὶ λέγοντες· Ἡ σωτηρία τῷ Θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ τῷ Ἀρνίῳ.

Οὗτοί εἰσι περὶ ὧν φησιν ὁ Δαβίδ· *Ἐξαριθμήσομαι αὐτοὺς, καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται*, οἵ τε πάλαι ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρικῶς διηγωνισμένοι, οἵ τε ἐπ' ἐσχάτων ἀνδρικῶς ἀθλήσαντες ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης· [καὶ] τῇ ἐκχύσει τοῦ ἰδίου διὰ Χριστὸν αἵματος, τὰς στολὰς τῶν οἰκείων πράξεων λευκάναντες καὶ λευκαίνειν μέλλοντες· καὶ τοὺς τῆς νίκης χαρακτηριστικοὺς κλάδους τῶν εὐχρήστων

32 CAPUT XX.

De innumera illorum turba qui ex gentium nationibus conversi, candidis induentur, unaque cum Christo regnabunt.

VII, 9, 10. *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et*
D *tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum, et in conspectu Agni, amicti stolis albis: et palmæ in manibus eorum, et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro qui sedet super thronum, et Agno.*

Hi sunt de quibus David aiebat; *Enumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur* [14]. E quibus alii jam olim fortitudine digna martyribus pro Christo decertarunt, suarumque actionum stolas sanguine propter Jesum profuso dealbarunt: alii vero sub novissima tempora, ex omni tribu et lingua, fortium athletarum more, adhuc decertaturi ac dealbaturi sunt. Omnes autem directos suavium et

[14] Psal. CXXXVIII, 18.

Digitized by Google

(quod ad cor attinet) candidarum *palmarum ramos* victoriæ symbola manibus gestantes, circa divinum summæque quietis thronum choros ducunt, et in omne ævum ducturi sunt, tanquam grati famuli, victoriam omnem contra dæmonem, carnem et mundum obtentam, non sibi, sed largitori, ex animo adscribentes.

A καὶ ὀρθοτάτων καὶ λευκῶν τῶν καρδιῶν φοινίκων ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες· καὶ περὶ τὸν θεῖον θρόνον τῆς θεαρχικῆς ἀναπαύσεως χορεύοντες, καὶ ὡς εὐγνώμονες οἰκέται τῷ χορηγῷ τὴν κατὰ [τῶν] δαιμόνων νίκην ἐπιγράφοντες.

VII, 11, 12. *Et omnes angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium: et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes: Amen, benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, et honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.*

Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων· καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν· καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ λέγοντες· Ἀμήν· ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐχαριστία· καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ecce una ex angelis et hominibus ecclesia constituitur. Et quidem priscis sanctis, tametsi angelis non dissimilibus, formidabiles apparebant angeli; quemadmodum ex Daniele propheta et aliis quibusdam cognoscere licet: tunc autem una cum hominibus ministrabunt; sive corpore vestiti locoque circumscripti, ut eruditis quibusdam placet, inter ipsos compareant; sive (ut aliis magis probatur) trina illa longitudinis, latitudinis, et profunditatis intercapedine (ut quæ corporum sit propria) destituti, non in propria natura conspiciantur, sed in ea figura et forma quam Deo illis tribuere visum fuerit. Utut sit, in circuitu animalium et seniorum consistere cernentur. Per hanc autem stationem, honoris magnitudinem et excellentiam, qua illi potiuntur qui per seniorum numerum designantur, ostendunt. Ab omnibus autem præpotenti Deo, propter eximiam illius in res omnes a se productas curam et providentiam, admirandamque œconomiam et dispensationem nostri causa susceptam, gratiarum actio impenditur, et in omne ævum impendetur.

B [*Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων.*] — Ἰδοὺ μία ἐκκλησία ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων· καὶ οἱ πάλαι τοῖς ἰσαγγέλοις ἀνθρώποις καταπληκτικοὶ φαινόμενοι, καθὼς διὰ τοῦ Δανιὴλ ἔγνωμεν, τότε συλλειτουργοὶ ἀνθρώποις γενήσονται· εἴτε κατά τινας τῶν ἁγίων ἐν τοῖς οἰκείοις σώμασι διὰ τὴν ἐν τόπῳ περιγραφὴν αὐτοῖς ἐμφανιζόμενοι· εἴτε καθ' ἑτέρους, ὡς τὸ τριχῆ διαστατὸν ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ βάθει μὴ ἔχοντες· ὅπερ σωμάτων ἴδιον· οὐκ ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει φαινόμενοι, ἀλλὰ κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ τυπούμενοι καὶ σχηματιζόμενοι. Κύκλῳ μέντοι τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἑστῶτες, ἐμφαίνουσι διὰ τῆς στάσεως τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος· ᾗ δοξά-

C ζονται οἱ [διὰ] τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρεσβυτέρων δηλούμενοι. Ὑφ' ὧν πάντων ἡ εὐχαριστία τῷ Θεῷ ἐπὶ ταῖς θεοπρεπέσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σύμπασαν κτίσιν οἰκονομίαις ὑπὲρ ἡμῶν ἀναπεμφθήσεται.

VII, 13. *Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi: Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? et unde venerunt? Et dixi illi: Domine mi, tu scis.*

Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι· Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσί; καὶ πόθεν ἦλθον; Καὶ εἴρηκα αὐτῷ· Κύριέ μου, σὺ οἶδας.

Unus e senioribus per interrogationem excitat apostolum Joannem, ut de iis quæ viderat inquirat. Joannes vero dum inscitiam suam ingenue profitetur, amanter ab eo quem cernebat, de rei veritate instruitur.

[*Καὶ ἀπεκρίθη εἷς τῶν πρεσβυτέρων.*] — Διεγείρει διὰ τῆς πεύσεως τὸν μακάριον ὁ ὀφθεὶς πρὸς τὴν τῶν ὁραθέντων ἔρευναν. Ὁ δὲ, τὴν ἄγνοιαν εὐγνωμόνως προβαλλόμενος, παρὰ τοῦ ὀφθέντος σοφίζεται.

33 VII, 14, 15. *Et dixit mihi: Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni: ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus: et qui sedet in throno, habitabit super eos.*

D *Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν· καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου. Καὶ διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.*

Beati plane qui per temporarios labores exiguasque corporis molestias sempiternam requiem compararunt; quique ob id quod una cum Christo impigre certarunt crucemque pertulerunt, simul cum illo regnant, et perpetuo illi ministrant, siquidem per *diem et noctem* quædam temporis perennitas, actionisque continuitas hoc loco designatur: quandoquidem ibi nulla nox est, sed una

Μακάριοι οἱ διὰ προσκαίρων πόνων αἰώνιον ἀνάπαυσιν καρπούμενοι· καὶ διὰ τοῦ συμπάσχειν Χριστῷ, τούτῳ συμβασιλεύοντες, καὶ διηνεκῶς αὐτῷ λατρεύοντες. Τὸ γὰρ, *ἡμέρας καὶ νυκτὸς*, ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ ἀκατάπαυστον. Ἐκεῖ γὰρ νὺξ οὐκ ἔσται· ἀλλ' ἡμέρα μία ἀντὶ [τοῦ] αἰσθητοῦ ἡλίου τῷ [νοητῷ] τῆς δικαιοσύνης ἡλίῳ καταλαμπομένη. Ἴσως δὲ *νὺξ* νοεῖται καὶ τὰ ἀπόκρυφα καὶ βαθέα

Digitized by Google

τῆς γνώσεως μυστήρια· *ἡμέρα* δὲ, τὰ σαφῆ τε καὶ εὔληπτα. *Ναὸς δὲ τούτου*, πᾶσα μὲν ἡ ἀνακαινιζομένη κτίσις διὰ τοῦ Πνεύματος· μάλιστα δὲ οἱ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος σῶον καὶ ἄσβεστον φυλάξαντες· οἷς ἐνοικήσειν καὶ ἐμπεριπατήσειν ἐπήγγελται.

A tantum dies, non sole hoc qui sensibus objicitur, illustrata; sed Sole justitiæ, qui mente cernitur, illuminata. Forsan etiam per *noctem* profunda prorsusque abdita cognitionis mysteria denotantur : per *diem* autem quædam evidentia captuque facilia. *Templum* autem *Dei* est quævis creatura per Spiritum innovata; præcipue vero homines illi qui vivum inexstinctumque Spiritus pignus fideliter custodiverunt : in quibus quoque Dominus se habitaturum et ambulaturum promisit.

Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι.

Εἰκότως. Τὸν γὰρ ἄρτον τὸν οὐράνιον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς ἕξουσι.

Οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς [ὁ] ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα.

Καὶ ὑπὸ πειρασμῶν ἔτι, τῶν διὰ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ καύσωνος σημαινομένων, οὐκ ὀδυνηθήσονται, τοῦ καιροῦ τῶν ἀγώνων παρῳχηκότος.

VII, 16. *Non esurient neque sitient amplius.*

Merito istud : habituri sunt enim panem illum cœlestem, vitæque fontem.

Nec cadet super illos sol, neque ullus æstus.

B Neque enim ullis amplius tentationibus, quæ per solem et ardorem significantur, tunc vexabuntur vel affligentur : transacto nimirum jam omnium certaminum tempore.

Ὅτι τὸ Ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου, ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων [καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν].

Τὸ δὲ, *Ποιμανεῖ αὐτοὺς*, δηλοῖ ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τότε ποιμαινόμενοι, ἐπιδρομὰς λύκων οὐ φοβηθήσονται ἅτε πεμπομένων [τῶν λύκων] εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· ἀλλ' ἐπὶ τὰς καθαρὰς καὶ τρανοτάτας τῶν θείων νοήσεων πηγὰς ἀΰλως ποιμανθήσονται, δηλουμένας διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ καὶ ἤδη τὴν ἄφθονον χύσιν τοῦ [θείου] Πνεύματος χαρακτηρίσαντος· εἰρηκότος τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ εἰλικρινῶς εἰς αὐτὸν πιστεύοντος, ὅτι *Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος*. Ὦ οἱ ἅγιοι τότε δαψιλῶς ποτιζόμενοι, ἐν ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ἀπεράντως ἔσονται· τῆς μερικῆς γνώσεως καταργουμένης, τὴν τελείαν κτώμενοι, καὶ τὴν τροπὴν μετὰ τῆς φθορᾶς ἀπεκδυόμενοι.

VII, 17. *Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget eos, et deducet eos ad vivos fontes aquarum ; et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.*

Qui, inquit, tum temporis a Christo pascentur, luporum incursiones amplius non formidabunt; quippe cum omnes tunc lupi in gehennæ incendium, quod nunquam exstinguitur, amandandi sint. Deducentur autem ad liquidos purosque divinarum intelligentiarum *fontes*, per *aquam* designatos : ibidemque non crassa aut, corporea pa- C scentur et potabuntur esca vel aqua, sed immateriali et spiritali. Quin hoc ipso quoque tempore fons ille suavem divini Spiritus liquorem fundere nunquam desinit. Neque enim Dominus frustra de illis qui sincere in ipsum credituri erant, fore prædixit, *ut flumina aquæ vivæ de ventre illorum dimanarint* [17] : qua sancti ubertim tunc potati, in perpetua lætitia et exsultatione degent : etenim scientia illa quæ ex parte est, exuti, perfectaque locupletati, et ab omni præterea mutatione et corruptione liberi, æternam beatamque vitam ducturi sunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Λύσις τῆς ἑβδόμης σφραγῖδος, δηλοῦσα ἀγγελικὰς δυνάμεις προσάγειν τῷ Θεῷ τὰς τῶν ἁγίων προσευχὰς, ὡς θυμιάματα.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡσεὶ ἡμιώριον· καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους οἳ ἐνώπιον [τοῦ θρόνου] τοῦ Θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

Συχνῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῷ ἁγίῳ τούτῳ παραλαμβάνεται, ὡς τῷ αἰῶνι τούτῳ καὶ τῷ σαββατισμῷ καὶ ἀναπαύσει τῶν ἁγίων σύστοιχος· διὸ κἀνταῦθα ἐπὶ τῇ *λύσει τῆς ἑβδόμης σφραγῖδος*, ἡ λύσις τῆς γηΐνης πολιτείας διασημαίνεται· ἑπτὰ ἀγγέλων διακονούντων ταῖς κατὰ τῶν παιδείας ἢ κολάσεως δεομένων ἀνθρώπων μάστιξιν. Ἡ δὲ *σιγὴ* δηλοῖ τήν τε ἀγγελικὴν εὐταξίαν καὶ εὐλάβειαν, τό τε περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας ἄγνωστον·

CAPUT XXI.

Solutio septimi sigilli, qua explicatur quomodo angelicæ virtutes sanctorum preces veluti thymiama quoddam Deo offerant.

D VIII, 1, 2. *Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cœlo media fere hora. Et vidi septem angelos in conspectu Dei, et datæ sunt illis septem tubæ.*

34 Frequenter et familiariter admodum hic sanctus *septenarium numerum* assumit; ut qui præsentis sæculi symbolum præ se ferat, et ad sabbatismum sanctorumque requiem recta tendat. Quare hoc quoque loco per *septimi sigilli solutionem* aliud nihil denotari putandum est, quam impendentem regni terreni terrenæque vitæ et conversationis finem et dissolutionem. Cui rei subservient septem angeli ad supplicia hominibus qui disciplina et ca-

[17] Joan. VII, 38.

stigatione indigent, irroganda a Deo constituti. Porro *silentium*, quod factum dicitur *in cælo*, compositam angelorum modestiam, modestamque eorumdem compositionem et reverentiam significat; vel secundum Christi adventum : nam hic ipsis quoque angelis incognitus est : *Horæ* denique *dimidium*, temporis brevitatem, quod inter plagas illatas resque in terra consummatas, et regni Christi manifestationem intercedet.

A **τὸ δὲ *ἡμιώριον* τὸ τοῦ καιροῦ ἐμφαίνει βραχύ· ἐν ᾧ τῶν πληγῶν ἐπαγομένων, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς συντελουμένων, ἡ τοῦ Χριστοῦ βασιλεία φανήσεται.**

VIII, 3. *Et alius angelus venit, et stetit ante altare, habens thuribulum aureum.*

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν.

Etsi ea quæ sanctis ostenduntur, non absque materiæ colorumque schemate ostendi soleant, sive id altare sit, sive thuribulum, sive aliud quippiam ejusmodi, sunt tamen ea omnia materiæ et colorum expertia, neque sub corporalium oculorum obtutum veniunt. Juxta istiusmodi igitur mysticam *aram* stetit angelus, *acerram thurisve receptaculum* manu tenens, precesque sanctorum tanquam quædam suffimenta Deo offerens. Per quæ petebat ut orbe consummato, pœnæ et flagella quæ impiis et prævaricatoribus hic inferuntur, supplicia in altero sæculo in illos constituta, diminuerent, simulque per suum adventum justam mercedem illis qui laboraverant, persolveret; atque hoc ex proxime sequentibus clarius evadet.

Εἰ καὶ σχηματίζονται εἰς ὕλας καὶ χρώματα τὰ τοῖς ἁγίοις ὁρώμενα· εἴτε θυσιαστήριον, εἴτε θυμιατήριον, εἴτε ἕτερόν τι· ἀλλ' ἀόρατα καὶ νοητὰ τυγχάνουσιν. Ἐπὶ τοιούτου τοίνυν *θυσιαστηρίου* στὰς ὁ ἄγγελος, καὶ *τὸν λιβανωτὸν*, δηλαδὴ *τὸ τὸν λίβανον δεχόμενον θυμιατήριον*, κρατῶν, τὰς
B **εὐχὰς τῶν ἁγίων ὡς θυμιάματα τῷ Θεῷ προσέφερε· δι' ὧν ᾐτοῦντο διὰ τῆς παγκοσμίου συντελείας, ταῖς μὲν τιμωρητικαῖς μάστιξι τῶν δυσσεβῶν καὶ παρανόμων ἐλαττῶσαι τὴν ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] κόλασιν· τῇ δὲ οἰκείᾳ παρουσίᾳ τοὺς μισθοὺς κατανεῖμαι τοῖς κοπιάσασι. Καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἑξῆς δείκνυται.**

Et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum.

Καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.

***Altare* hoc, est Christus; in quo omnis sancta et ministratoria vis posita est, omniumque martyrum victimæ et sacrificia immolantur et offeruntur : cujus quoque typus erat illud quod simul cum tabernaculo ostensum est Moysi in monte. *Thymiamata* autem sunt orationes sanctorum, quæ Deo, ut dictum est, grati odoris loco sunt. Cæterum *altare* illud, quod Christum esse diximus, *ante thronum*, hoc est in conspectu sanctarum supremarumque virtutum, quæ proximum ad Deum accessum habent, situm est. Hæ enim propter effusum incensumque divinæ charitatis ardorem, exquisitamque scientiam et sapientiam, quæ in ipsis exsistunt, et singularem præterea excellentiam, thronorum appellationem haud incommode sortiuntur; quemadmodum ex nominum quoque, quæ illis imposita sunt, interpretatione facile ostendi id queat.**

***Θυσιαστήριον* δὲ *χρυσοῦν* ὁ Χριστός ἐστιν· ἐν ᾧ πᾶσα λειτουργικὴ καὶ ἁγία συνέστηκε δύναμις,**
C **καὶ αἱ μαρτυρικαὶ θυσίαι προσκομίζονται· οὗ ἦν τύπος τὸ δειχθὲν ἐν τῷ ὄρει τῷ Μωσῇ σὺν τῇ σκηνῇ θυσιαστήριον. Τὰ δὲ *θυμιάματα*, αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, ὡς εὐώδεις τῷ Θεῷ, καθὰ λέλεκται. *Ἐνώπιον δὲ τοῦ θρόνου*, δηλαδὴ τῶν ὑπερτάτων [ἁγίων] δυνάμεων [τὸν Χριστὸν] εἴρηκε, διὰ τὴν χύσιν τῆς ἐν αὐταῖς ἐμπύρου θείας ἀγάπης, καὶ τῆς ἀκραιφνοῦς σοφίας τε καὶ γνώσεως. Ὅπερ ἐμφαίνει ἡ ἑρμηνεία τῶν ὀνομάτων τῶν τῷ Θεῷ πλησιαζουσῶν ὑπερτάτων δυνάμεων.**

VIII, 4. *Et ascendit fumus incensorum, de orationibus sanctorum, de manu angeli, coram Deo. Et accepit angelus thuribulum aureum et implevit illud de igne altaris, et misit in terram.*

Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου
D ***ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν.***

Sanctorum preces per angelum acceptæ et oblatæ, effecere ut 35 *thuribulum punitorio igne plenum* in terram effunderetur, sicuti olim quoque unus ex Cherubim apparuit Ezechieli, qui istiusmodi punitorium ignem accepit, acceptumque angelis, qui ad impiorum habitatorum civitatis Hierosolymorum internecionem mittebantur, tradidit. Hujus autem angeli typum gerit unusquilibet pontifex, utpote mediator inter Deum et hominem constitutus. Nam et hujus preces sursum evehit, illius autem gratiam et propitiationem deorsum revehit. Alios rursum

Αἱ διακονηθεῖσαι δι' ἀγγέλου τῶν ἁγίων προσευχαὶ προσδεχθεῖσαι, καὶ τοῦ τιμωρητικοῦ πυρὸς *τὸν λιβανωτὸν πληρώσασαι*, ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχυθῆναι πεποιήκασιν· ὥσπερ πάλαι τῷ Ἰεζεκιὴλ ἐφάνη ἐξ ἑνὸς τῶν Χερουβὶμ ἐκ τοῦ τοιούτου πυρὸς ληφθὲν τοῖς ἀγγέλοις δίδοσθαι, τοῖς πεμφθεῖσιν εἰς τὴν τῶν οἰκητόρων τῆς Ἰερουσαλὴμ τῶν δυσσεβεστέρων ἐκκοπήν. Τοῦ δὲ ἀγγέλου τούτου τύπον ἐπέχει ἕκαστος ἱεράρχης, ὡς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· καὶ τῶν μὲν τὰς κλήσεις ἀνάγων· τῶν δὲ τὸν ἱλασμὸν κατάγων· τοὺς δὲ τῶν

Digitized by Google

ἁμαρτανόντων ἐπιστρέφων, ἢ λόγῳ, ἢ παιδείαις A
αὐστηροτέραις.

Καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός· καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσιν.

Διὰ τούτων πάντων τὰ πρὸ τῆς συντελείας χαρακτηρίζονται φόβητρα, καθάπερ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει θείας παρουσίας ἐγνωρίζοντο σύμβολα, πάντας καταπλήττοντα, καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν τοὺς εὐγνωμονεστέρους ἐνάγοντα. *Ἄγγελοι* δὲ τούτοις διακονοῦσιν, ὡς ἰατροὶ συμπαθεῖς Χριστομιμήτως· καυτῆρσι καὶ τομαῖς τοὺς τὴν δεινοτάτην τῆς ἁμαρτίας νόσον ἀσθενοῦντας θεραπεύοντες· ἢ τό γε μετριώτερον, τοῖς ῥᾳθυμοτέροις τὴν μέλλουσαν ἐπικουφίζοντες κόλασιν, εἰ ὁπωσοῦν B
εὐχαρίστως ἐνέγκωσιν. Ἡμᾶς δὲ, τοὺς τῷ τιμίῳ [τοῦ] Χριστοῦ ἐσφραγισμένους ὀνόματι, καὶ τὴν δόξαν τῶν ἁγίων ἐπιποθοῦντας, καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἀλγεινοῖς τὴν τῶν μελλόντων πόνων φυγὴν εὐχομένους, παιδεύων ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, τῷ τῆς ἁμαρτίας θανάτῳ μὴ παραδώσοι, καθὼς γέγραπται· ἀλλὰ πραΰνοι ἡμῖν τὰς πονηρὰς ἡμέρας τῶν αἰωνίων κολάσεων, ὅταν ὀρυγῇ βόθρος τῷ τῆς ἁμαρτίας εὑρετῇ ὁ ἀφεγγὴς τῆς γεέννης χῶρος καὶ βαθύτατος· ὅπως, ἔνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία, τοῖς ἁγίοις συναυλιζόμενοι, σὺν αὐτῷ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν [ἐσόμεθα]· ᾧ πρέπει πᾶσα δοξολογία, τιμή τε καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

suavi blandoque admonitionis verbo a peccatis avertit; alios autem severiori quadam castigatione et disciplina ad sanam mentem reducit.

VIII, 5, 6. *Et facta sunt tonitrua et voces, et fulgura, et terræmotus. Et septem angeli, qui habebant septem tubas, præparaverunt se ut tuba canerent.*

Per hæc omnia terrores illi et minæ, quæ sæculi consummationem antecedent, adumbrantur: sicut eadem in monte Sina quoque certi divinæ præsentiæ indices erant, salutaremque timorem omnibus, bene præsertim affectis incutiebant. *Angeli* autem harum rerum administri, tanquam misericordes condolentesque medici, dum ad Christi exemplum cauteria et sectiones illis adhibent qui graviori peccatorum morbo tenentur, aut omnino curant morbumque profligant, aut ignavis certe ingratisque hominibus futurum supplicium nonnihil sublevare moderatiusque reddere satagunt. Nos autem, qui pretioso Christi nomine insigniti sumus, sanctorumque gloriam expetimus, necnon per pœnas et molestias, quæ hic inferuntur, futurorum laborum et molestiarum pondus evadere peroptamus, misericors Deus clemensque Pater in hac mortali vita ita expiet et castiget, ut in peccati mortem non tradat; quin potius acerbos illos æternorum cruciatuum dies nobis tum mitigare, imo vero prorsus adimere dignetur, cum impietatis inventori fovea fodietur, obscurus nimirum profundissimusque gehennæ locus: quo tandem omnibus
C lætantibus in sanctorum habitaculum recepti, una cum illis Christoque Deo et Servatore nostro perpetuo vivamus: quem decet omnis gloria, et honor, et adoratio, simul cum Patre et sanctissimo Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'. ΛΟΓΟΣ Η'.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων· [ἐξ] ὧν τοῦ πρώτου σαλπίσαντος, χάλαζα καὶ πῦρ καὶ αἷμα ἐπὶ τῆς γῆς φέρεται.

Καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένον ἐν αἵματι· καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν· καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη· καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη· καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

Ταῦτά τισιν ἔδοξεν αἰνίττεσθαι τὴν ἐν γεέννῃ τῶν ἁμαρτωλῶν κόλασιν, πολυτρόπως διὰ τῶν αἰσθητῶν D
ὀδυνηρῶν τροπολογουμένην· ἡμεῖς δὲ νομίζομεν διὰ τὸ μάλιστα οὐ τὴν τρίτην μοῖραν εἶναι τῶν κολαζομένων ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] ἐκ τοῦ παντὸς τῶν ἀνθρώπων πληρώματος, ἀλλὰ τὴν πλείονα (*Πλατεῖα γὰρ* [φησὶν] *ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν*), τὰς πρὸ τῆς συντελείας μᾶλλον ταῦτα πληγὰς ἐμφαίνειν· καὶ τὴν μὲν *χάλαζαν* δηλοῦν τὸ οὐρανόθεν ἥκειν κατὰ δίκαιον κρῖμα τὰς τοιαύτας μάστιγας· *τὸ δὲ πῦρ σὺν τῷ αἵματι*, τὰς ἐκ βαρβαρικῶν χειρῶν γινομένας πυρπολήσεις τε καὶ ἀνδροκτασίας ὁσημέραι. Ὑφ' ὧν οὐκ ἔλαττον τοῦ τρίτου μέρους, ὡς ὁρῶμεν, τῶν ἐν τῇ γῇ κτισμάτων

CAPUT XXII. SERMO VIII

De septem angelis, e quorum numero dum primus tuba canit, grando, et ignis, ac sanguis in terram fertur.

VIII, 7. *Et primus angelus tuba cecinit; et facta est grando et ignis mista in sanguine; et missum est in terram et tertia pars terræ combusta est; et tertia pars arborum concremata est; et omne fenum viride combustum est.*

Isthæc, ut quibusdam placet, denotant supplicia
D impiis et peccatoribus apud inferos constituta, variis modis atque metaphoris per res sensiles, pœnam inferre aptas, adumbrata. Nos autem arbitramur non tertiam tantum mortalium partem ex tota hominum multitudine in futuro sæculo pœnas daturam, sed longe maximam: **36** *Lata namque*, ut Dominus ait, *est porta, et spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem* [18], adeoque per hæc significari tormenta et cruciatus, qui hominibus ante sæculi consummationem inferentur: et *grandinem* quidem indicare, Deum justa ira provocatum ejusmodi flagella cœlitus immittere: *ignem* autem *sanguine mistum*, quotidianas depopulationes, incendia iti-

[18] Matth. vii, 13.

Digitized by Google | Распознавание текста ABK/FR

dem et cædes per Barbarorum manus illatas, a quibus nimirum tertia pars rerum quæ in terra exstant, absumetur. Bellum enim non tantum homines, sed humi quoque nascentia, ut videmus, lædere et consumere solet. Quin beatus Joel quoque, dum ante magnum diem Domini *sanguinem, et ignem*, *et vaporem fumi* exoritura dicit, nostram de jam propositis opinionem valide confirmat.

A καὶ κατὰ τὸ αἰσθητὸν ἀνήλωται· τοῦ πολέμου οὐ τοὺς ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς ἐκφόρια πάντα καταναλίσκοντος. Καὶ ὁ μακάριος δὲ Ἰωὴλ *αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ* πρὸ τῆς μεγάλης ἡμέρας εἰπὼν ἐλεύσεσθαι, τὴν ἡμετέραν κρατύνει περὶ τῶν ἐκτεθέντων ὑπόληψιν.

CAPUT XXIII.

De secundo angelo, eorumque interitu quæ vitam in mari degunt.

VIII, 8, 9. *Et secundus angelus tuba cecinit; et tanquam mons magnus igne ardens, missus est in mare: et facta est tertia pars maris sanguis: et mortua est tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, et tertia pars navium interiit.*

Quin ipsum quoque *mare* simul cum iis quæ vitam in eo degunt, expiatorio igne post communem carnis resurrectionem conflagraturum, hoc loco insinuari videtur: quam insinuationem, eruditorum quorumdam opinionem secuti, haud improbabilem existimamus. Nihil sane obstare videtur, nisi forsan tertiæ partis mentio. Nam multo plures, ut dictum est, sempiternis pœnis subjiciuntur, quam æternam salutem consequantur. Interim minus fortassis a scopo aberrabimus, si præsentem vitam, quæ metaphorice *mare* appellatur, isthæc incommoda subituram, tertiamque, quæ in ipsa vivit, partem plagis istis exercendam, et consumendam dixerimus, siquidem ob divinorum judiciorum abyssum fit, ut alii quidem scelerati evestigio puniantur; alii vero ad conversionem et pœnitentiam diu multumque exspectentur. Cæterum per *montem magnum* diabolum designatum arbitramur: id quod quibusdam quoque doctoribus visum est. Hic enim est qui et furoris igne contra genus nostrum ardet, et gehennæ incendiis reservatur, et tempore illo quod illi ad tentandum permissum est, tertiam insularum, et navium, et animantium quæ in mari natant, partem corrumpere et interimere enixe contendet, quemadmodum olim ætate nimirum beati Job, clarum ejus rei specimen dedit. Nam et mortalium hostis, et justo Dei judicio peccatorum vindex est; et lege præterea receptum est, ut quivis ejus efficiatur servus, a quo legitime superatus est. Quod si illis qui vitam in mari agunt, sacramque Triadem per verba vel opera blasphemant, mors animæ infertur, nihil est novum aut a ratione alienum.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἀγγέλου, καὶ τῆς ἀπωλείας τῶν ἐν θαλάσσῃ ἐμψύχων.

Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα· καὶ B *ἀπέθανε* [*καὶ*] *τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ τὰ ἔχοντα ψυχάς· καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη.*

Καὶ τὴν θάλασσαν, κατὰ τὸ δόξαν τισὶ, σὺν τοῖς ἐν αὐτῇ τῷ καθαρσίῳ πυρὶ καιομένην μετὰ τὴν ἀνάστασιν διὰ τούτων δηλοῦσθαι ἐνομίζομεν, εἰ μὴ ἡ τοῦ τρίτου μνήμη ἀνάρμοστος ἡμῖν πρὸς τοῦτο κατεφαίνετο· πλείονες γάρ, ὡς εἴρηται, τῶν σωζομένων οἱ κολαζόμενοι. Κατὰ μέντοι ἀναγωγὴν οὐδὲν ἀπεικὸς τὸν παρόντα βίον, τροπικῶς ὠνομασμένον *θάλασσαν*, ταῦτα ὑφίστασθαι, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τὸ τρίτον ταῖς πληγαῖς συντελεῖσθαι· διὰ δὲ τὴν τῶν θείων κριμάτων ἄβυσσον, [ἣ] τοὺς μὲν παρὰ πόδας κολάζει, τοῖς δὲ μακροθυμεῖ, πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν [ἄγουσα]. *Ὄρος* δὲ *μέγα* ἡγούμεθα νοεῖσθαι τὸν διάC βολον, ὡς καὶ τισι τῶν διδασκάλων ἔδοξε, [τῷ] πυρὶ τοῦ καθ' ἡμῶν θυμοῦ καιόμενον, [καὶ] τῇ γεέννῃ τηρηθησόμενον, ἐν τῷ καιρῷ [δὲ] τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως, τὸ τρίτον τῶν ἐν θαλάσσῃ νήσων τε καὶ πλοίων καὶ νηκτῶν διαφθείροντα, ὥσπερ πάλαι ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ πεποίηκεν· ἐχθρὸς γάρ ἐστι καὶ ἐκδικητὴς κατὰ τὸ θεῖον δίκαιον κρῖμα. Ὧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. Εἰ δὲ καὶ τοῖς ἐν θαλάσσῃ τοῦ βίου δι' ἔργων ἢ λόγων τὴν Τριάδα βλασφημοῦσιν, ὁ ψυχικὸς ἐπάγεται θάνατος, οὐδὲν ξένον οὐδὲ τοῦ σκοποῦ ἀπεμφαῖνον.

CAPUT XXIV.

De tertio angelo, et profluentium aquarum amaritudine.

VIII, 10, 11. *Et tertius angelus tuba cecinit: et cecidit e cœlo stella magna, ardens tanquam facula; et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum: (et nomen stellæ dicitur Absinthium:) et facta est tertia pars aquarum in absinthium; et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.*

37 Amaritudinem *absinthii* vocabulo denotatam, dolorem qui peccatores in gehenna torquet, hic significare tradunt nonnulli; eosdemque peccatores,

D

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Περὶ τοῦ τρίτου ἀγγέλου καὶ τοῦ πικρασμοῦ τῶν ποταμίων ὑδάτων.

Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας, καιόμενος ὡς λαμπάς· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται Ἄψινθιος· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον· καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

Τὴν διὰ τοῦ *ἀψινθίου* δηλουμένην πικρίαν, τὴν τοῖς κολαζομένοις ἐν γεέννῃ ἁμαρτωλοῖς ἐγγινομένην ὀδύνην φασί τινες αἰνίττεσθαι· οὓς διὰ τὸ πλη-

Digitized by Google

θος εἰκὸς καλεῖσθαι *ὕδατα*· ἡγούμεθα δὲ καὶ διὰ τούτων τὰ κατὰ τὸν δηλωθέντα καιρὸν ἀλγεινὰ σημαίνεσθαι. Τὸν δὲ *ἀστέρα* δηλοῦν, ἢ οὐρανόθεν ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις ἐπέρχεσθαι· ἢ τὸν διάβολον διὰ τούτου σημαίνεσθαι· περὶ οὗ φησιν [ὁ] Ἡσαΐας· *Πῶς ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Ἑωσφόρος ὁ πρωῒ ἀνατέλλων*; Οὗτος γὰρ ἀνατροπὴν θολερὰν καὶ πικρὰν δι' ἡδονῆς ποτίζων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ ταύτην συγχωρούμενος τὰς τιμωρητικὰς αὐτοῖς ἐπάγειν ἐνταῦθα μάστιγας, οὐ πᾶσι, τῷ δὲ τρίτῳ μέρει, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν, καὶ τὸ μὴ ἀπιστεῖσθαι τὴν ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] ἀνταπόδοσιν, τοῖς ἀνυπομονήτοις θανάτου ψυχικοῦ καθίσταται αἴτιος. Ὅτι γὰρ πικρὰ συμβήσεται τοῖς πρὸ τῆς συντελείας εὑρισκομένοις· ὧν τὰ ὁρώμενα πρόδρομα, μᾶλλον δὲ προοίμια, προλαβὼν ὁ Κύριος ἐπιστώσατο. Δέον τοίνυν μὴ βουλομένους κρίνεσθαι, ἡμᾶς αὐτοὺς ἀνακρίνειν, κατὰ τὸν [θεῖον] Ἀπόστολον· *Εἰ γὰρ ἑαυτούς*, φησὶν, *ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα*· κρινομένους δὲ ὑπὸ [τοῦ] Κυρίου παιδεύεσθαι καὶ εὐχαρίστως τὰς ἐπαγωγὰς τῶν ἀλγεινῶν δέχεσθαι· ὡς ὁρῶμεν τοὺς εὐγνώμονας τῶν ἀσθενῶν τῷ σώματι, μεθ' ὑπομονῆς τὰς ἐκ τῶν ἰατρῶν τομὰς καὶ τοὺς καυστῆρας φέροντας, ἐπιθυμίᾳ τῆς ἰάσεως· ἵνα καὶ ἡμεῖς ψυχικῶς ὑγιαίνοντες, καὶ μηδεμίαν ὕλην πρὸς τροφὴν τῇ γεέννῃ τοῦ πυρὸς ἐπιφερόμενοι, μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν, ἀλλὰ τῷ Χριστῷ αἰωνίως συμβασιλεύσωμεν. Ὧ πρέπει [πᾶσα] δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις [μεγαλωσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια], ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

propter multitudinem, *aquarum* nomine convenienter exprimi. Nos vero per hæc ipsa etiam tristia illa et acerba vulnera denotari existimamus, quæ tempore de quo supra diximus, hominibus peccatis obstrictis passim inferentur: per *stellam* autem, vel mala hæc cœlitus venire, vel ipsum certe diabolum. De hoc enim apud Isaiam scriptum exstat: *Quomodo e cœlo cecidisti, Lucifer, qui mane oriebaris* [19]? Diabolus namque dum homines per carnis voluptates inebriat, amaram turbulentamque eversionem inducit, necnon flagella cruciatibus plena propter illa inferre sinitur; non quidem omnibus, sed tertiæ tantum mortalium parti: atque hoc partim quidem propter Dei patientiam et longanimitatem, quæ eos tuetur; partim etiam quod non omnes supplicia, quæ in altero sæculo illis sunt præparata qui propter impatientiam, mortis causam sibi attulerunt, vel contempserunt, vel perfide inficiati sunt. Quod vero illis qui circa sæculi consummationem in vivis comperti fuerint, multa acerba evenient, quorum malorum prodromos aut procemia verius nos jam experti sumus, Dominus ipse dudum ante prædixit. Si ergo judicari a Deo non volumus, nos ipsos judicemus oportet: *Si nosmetipsos judicaremus*, inquit Apostolus, *non utique judicaremur* [20]. Par est ergo ut resipiscamus, illataque ab illo vulnera et tristia cum gratiarum actione suscipiamus: sicut videmus homines ægro corpore affectos, modo judicio destituti non sint, sectiones et adustiones, quæ a medicis adhibentur, sanitatis desiderio, æquo patientique animo ferre; quo nos quoque ab animo valentes, nullamque ad fovendum gehennæ ignis incendium materiam afferentes, mundi hujus condemnationem evadamus; cum Christo vero in omne ævum felices regnemus; quem decet omnis gloria, et honor, et adoratio, et majestas, et magnificentia, cum Patre principii experte, et sanctissimo Spiritu, nunc, et semper, et in infinita sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. ΛΟΓΟΣ Θ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἀγγέλου καὶ τοῦ σκοτισμοῦ τῶν φωστήρων.

Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ [τὸ τρίτον αὐτῆς], καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.

Ἡγούμεθα συγγενῆ καὶ ταῦτα τοῖς παρὰ τοῦ Ἰωὴλ εἰρημένοις περὶ ἡλίου καὶ σελήνης, τοῖς ἤδη προεκτεθεῖσι κατὰ τὴν Δεσποτικὴν περὶ τῆς συντελείας ἀπόφασιν. Φαμὲν δὲ *διὰ τοῦ τρίτου τῶν φωστήρων τε καὶ ἀστέρων* τὸ τρίτον τῆς ἡμέρας τε καὶ [τῆς] νυκτὸς δηλοῦσθαι διάστημα· ὡς ἂν γνοίημεν ὅτι οὐδὲ τότε ἄκρατον ὁ Θεὸς ἐπάγει τὴν κάκωσιν· ἀλλὰ τὸ τρίτον τοῦ χρονικοῦ διαστήματος συγχωρῶν τοὺς πεπληγότας ἀλγύνεσθαι, λεληθότως τούτους παρακαλεῖ κατὰ τὸ πλεῖον μέρος τὸ λειπόμενον· τίς γὰρ οἴσει τὸ ποτήριον τῆς θείας ὀργῆς ἄκρατον;

CAPUT XXV. SERMO IX.

De quarto angelo, et luminarium obscuratione.

(VIII, 12. *Et quartus angelus tuba cecinit; et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum; ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter.*

Arbitramur hæc quoque illis cognata esse quæ de sole et luna et utriusque obscuratione apud prophetam Joelem leguntur; quæ multo ante Dominicam de sæculi consummatione sententiam prædicta fuisse constat. Per *tertiam* autem *luminarium et stellarum partem* tertium diei et noctis spatium significari putamus: ut hinc discamus neque tunc quoque Deum pœnam omnis misericordiæ expertem illaturum: neque enim die et nocte tota sauciatos affligi patietur, sed tertia tantum, hoc est minori temporarii intervalli parte: per illam indulgentiam pœnarumque relaxationem

[19] Isa. XIV, 12. [20] I Cor. XI, 31.

ad resipiscentiam tacite eos provocans. Quis enim divinæ iræ calicem perferre posset, si pure, hoc est, nulla clementia temperatus, propinetur?

38 VIII, 13. *Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cœli, dicentis* [Aliter, *unum angelum volantem per medium cœli, dicentem*] *voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus in terra, de cæteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri.*

Ex his quoque discimus quanta divinorum angelorum sit miseratio, quantaque eorumdem erga homines humanitas. Etenim ad Dei imitationem miseret eos hominum, qui durius propter peccata excipiuntur; multo vero magis illorum, qui ne plagis quidem suaviter admoniti, emendantur: in quos vel maxime ipsum Væ quadrat; ut qui in terra degant et terrena tantum sapiant; et cœnum verius et pulverem, quam suave unguentum, quod nostri causa Christus effudit. Porro autem, qui suam conversationem in cœlis habent, iis tristia resque adversæ immortalem coronam amplissimaque præmia conciliant.

Καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετομένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ· Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

Οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ διὰ τούτων τὸ συμπαθὲς καὶ φιλάνθρωπον τῶν θείων ἀγγέλων δείκνυται· θεομιμήτως οἰκτειρόντων παιδευομένους τοὺς πλημμελήσαντας· πολλῷ δὲ πλέον τοὺς μηδὲ ταῖς μάστιξι πρὸς ἐπιστροφὴν βλέποντας· οἷς [καὶ] μάλιστα τὸ Οὐαὶ ἁρμόζει· ὡς ἐπὶ γῆς οἰκοῦσι καὶ φρονοῦσι τὰ γήϊνα, καὶ χοῦν ἀντὶ τοῦ ἐκκενωθέντος μύρου δι' ἡμᾶς πνέουσι. Τοῖς γὰρ ἐν οὐρανῷ ἔχουσι τὸ πολίτευμα ἀφορμὴ τὰ δυσχερῆ στεφάνων ἀμαράντων καὶ βραβείων γίνονται.

CAPUT XXVI.

De quinto angelo, mysticisque locustis, ac varia earumdem forma.

IX, 1-5. *Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stellam de cœlo cecidisse in terram; et data est ei clavis putei abyssi, et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ; et obscuratus est sol et aer de fumo putei; et de fumo exierunt locustæ in terram; et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ: et præceptum est illis, ne læderent fenum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis: et datum est illis ne occiderent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque: et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii, cum perculit hominem.*

Stellam, quæ hic in terram, nempe in vallem Josaphat, quæ una ex omnibus ad universalis judicii usum reliqua fiet, delapsa asseritur, quidam Dei angelum pœnis irrogandis præfectum esse dixerunt: *puteum* vero *abyssi*, gehennam; *fumum* autem qui inde continuo exhalat, sua obscuritate solem et aerem tenebrosum et quasi inaspectabilem illis reddere, qui æternis cruciatibus addicti sunt. *Locustas* porro, vermes illos de quibus propheta ait: *Et vermis eorum non moritur* [21]. Ideo autem locustis illis mandavit ne terram aut fœnum offendant, sed homines tantum, quod isthæc jam tum ab interitu et corruptione immunia erunt, cui hoc tempore nostri causa obnoxia sunt: *menses* denique *quinque* insinuare inferorum pœnis traditos, brevi quidem præfinitoque tempore intensius cruciandos; post illud vero exactum, remissius, in omnem tamen æternitatem. Ego autem una cum illis fateor,

ΚΕΦΑΛ. ΚϚʹ.

Περὶ τοῦ πέμπτου ἀγγέλου καὶ τῶν νοητῶν ἀκρίδων, καὶ τοῦ ποικίλου τῆς μορφῆς αὐτῶν.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου· καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου· καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης· καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος· καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς. Καὶ ἐῤῥέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον· εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα [τοῦ Θεοῦ] ἐπὶ τῶν μετώπων [αὐτῶν]. Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς· ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον.

Ἀστέρα τινὲς ἔφησαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα ἐν τῇ γῇ, ἤγουν τῇ ὑπολειφθείσῃ κοιλάδι Ἰωσαφὰτ ἐν τῇ κρίσει, ἄγγελον θεῖον εἶναι ἐπὶ τῶν κολάσεων. *Φρέαρ* δὲ *τῆς ἀβύσσου*, τὴν γέενναν· καὶ ἐξ αὐτῆς *τὸν καπνὸν* ἐξιόντα, ἀθέατον τοῖς κολαζομένοις τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἀέρα ἀπεργάζεσθαι. *Ἀκρίδας* δὲ, τοὺς σκώληκας· περὶ ὧν φησιν ὁ προφήτης· *Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει.* Τὸ δὲ μὴ τὴν γῆν ἢ τὸν χόρτον, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους βασανίζεσθαι, διὰ τὸ ἀπαλλάττεσθαι ταῦτα τῆς φθορᾶς, ᾗ δι' ἡμᾶς δουλεύει σήμερον. *Μῆνας* δὲ *πέντε* τούτους βασανίζεσθαι, χρόνον τινὰ ὡρισμένον ἐπιτεταμένως τούτους κολάζεσθαί [φησι·] μετὰ δὲ τοῦτον, ὑφειμένως μὲν, αἰωνίως δέ. Ἐγὼ δὲ τὸν μὲν *ἀστέρα* συνομολογῶ εἶναι θεῖον ἄγγελον· τοῦτον δὲ κατὰ θείαν συγχώρησιν τοὺς καταδεδικασμένους [τῇ ἀβύσσῳ] πονηροὺς ἀνάγειν δαίμονας· οὓς ὁ Χριστὸς ἐνανθρωπήσας ἔδησεν· ὅπως πρὸ τῆς συντελείας τὰ οἰκεῖα ἐνεργή-

[21] Isa. LXVI, 24.

σαντες, ἀτελευτήτου τύχωσι κολάσεως· *καπνὸν* δὲ, τὸν προηγούμενον τῶν πονηρῶν ἔργων τῶν προσβολῶν αὐτῶν ζόφον· ὧν παραδειχθεισῶν ἐξουσία τούτοις βασανίζειν τοὺς ἀνθρώπους δέδοται. Ἡ δὲ τοῦ *ἡλίου* καὶ τοῦ *ἀέρος σκότωσις*, τὴν τῶν ἀπολαυόντων ἀνθρώπων τοῦ φωτὸς αὐτῶν δηλοῖ ψυχικὴν τύφλωσιν· ἢ τὴν ἐπὶ τοῖς δυσχερέσι διάθεσιν· σκότος γὰρ τοῖς ἐν ὀδύναις τὸ φῶς νενόμισται. Τὸ δὲ τὰς νοητὰς *ἀκρίδας* πλήττειν τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν τῶν σκορπίων ὁμοιότητα, δηλοῖ τὸ ἐν τῷ τέλει τῶν πονηρῶν πράξεων τὸν βλαπτικὸν τῆς ψυχῆς ἐγκεκρύφθαι θάνατον· ὃν ὑφίστανται οἱ μὴ σεσημειωμένοι τῇ θείᾳ σφραγῖδι τὰ μέτωπα· καὶ τῷ φωτισμῷ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ διὰ Πνεύματος ἁγίου [μὴ] περιλαμπόμενοι, ὥστε κατὰ τὸν Δεσποτικὸν λόγον [μηδὲ] λάμπειν καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, τὸ φῶς αὐτῶν, πρὸς δόξαν τοῦ θείου ὀνόματος. *Τοὺς* δὲ *πέντε μῆνας* τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν, σημαίνειν ἡγούμεθα, ἢ τὸ τοῦ χρόνου μικρόν· *Εἰ γὰρ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ*, κατὰ τὸ Δεσποτικὸν λόγιον· ἢ χρόνον τινὰ πεμπταῖον, διὰ τὰς πέντε αἰσθήσεις, δι' ὧν ἡ ἁμαρτία τοῖς ἀνθρώποις εἰσέρπει· ἢ καιρὸν ὡρισμένον, Θεῷ δὲ μόνῳ γνώριμον.

stellam, de qua hic sermo, divinum esse **angelum**: hunc autem malignos dæmones, quos **Christus** homo factus ad abyssum ablegaverat, inde **rursum** ad tempus, secundum sapientem Dei permissionem, educturum; quo ante sæculi consummationem, quæ ipsorum sunt propria molientes, suppliciis demum nunquam finem habituris mancipentur. ***Fumum*** autem, significare tenebras illas quæ ex **improbis** illorum conatibus atque insultibus ortæ, **potestatem** illis faciunt homines, quos seduxerunt, excruciandi et divexandi. Ast vero *solis et aeris* **39** *obscuratio*, interiorem hominum, qui luce illorum utuntur, cæcitatem, aut pravam sane eorumdem **in rebus** adversis dispositionem insinuat. Siquidem lux, illis qui in gravioribus doloribus et cruciatibus versantur, obscuritas videtur. Quod autem intelligentes *locustæ* ad scorpionum similitudinem feriunt, mortem animæ in pravis operibus inclusam ad finem se prodere indicat; quam etiam sustinebunt quotquot frontes divino sigillo signatas non habent, neque vivificæ crucis luce per Spiritum sanctum undequaque illustrati sunt, ita ut juxta Domini verbum luceant coram hominibus, qui lumen illorum ad divini nominis gloriam referant. ***Quinque*** porro ***mensium*** spatium, temporis, quo afflictio et cruciatus ille durabit, brevitatem exprimere arbitramur. *Nisi enim Dominus abreviasset dies illos*, scribit Marcus, *non fuisset salva omnis caro* [29]: aut alium quemdam quinarium numerum propter quinque sensus, per quos peccatum in animam illabitur: aut aliud tempus definitum, soli Deo notum.

Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν.

***Καὶ** ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον.* Καὶ διὰ τούτου ἡ ὑπερβολὴ σημαίνεται τῶν κακώσεων. Ἔθος γὰρ τοῖς ἐν ὀδύναις, ἐπικαλεῖσθαι τὸν θάνατον. Τὸ δὲ, τοῖς αἰτοῦσι τοῦτον ἐν ὀδύναις μὴ παραγίνεσθαι, τῶν θείων κριμάτων ἤρτηται· οἷς λυσιτελὲς κρίνεται, τῇ πικρίᾳ τῶν ὀδυνηρῶν ἐπιφορῶν στυγητὴν γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἁμαρτίαν, ὡς τούτων μητέρα καὶ πρόξενον.

IX, 6. *Et in illis diebus quærent homines mortem, et non invenient eam: et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.*

Per hæc ingens suppliciorum magnitudo subindicatur: solent namque qui magnis cruciatibus detinentur, mortem invocare et exoptare. Quod autem ad eos qui in tormentis vitam degunt, vocata non accedat, illud ex occulto Dei judicio provenit: judicat enim is mortalium generi utile ac salutare esse, peccatum quod tormentorum parens et conciliator est, pœnarum quæ inferuntur, amaritudine et gravitate exosum illi reddere.

***Καὶ** τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων, ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον. **Καὶ** ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ· καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. **Καὶ** εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν· καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν· καὶ εἶχον θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς.*

***Καὶ** τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον.* Διὰ πάντων τούτων καὶ τῶν ἐφεξῆς λεχθησομένων, τὰς ῥηθείσας *ἀκρίδας* τιμωρητικοὺς θείους ἀγγέλους τινὲς ἐξελάβοντο, παραβολικῶς ἐξ ἑκάστου τῶν εἰρημένων τροπολογουμένους· ἢ διὰ τὸ φοβερὸν καὶ καταπληκτικόν· ἢ διὰ τὸ ταχύ· ἢ διὰ τὸ κολαστικὸν τοῖς ἀξίοις ἐπάγον τὴν ἐν γεέννῃ κόλασιν. Οἶμαι δὲ καὶ διὰ τούτων τῶν *ἀκρίδων* τοὺς πονηροὺς μᾶλλον νοεῖσθαι δαίμονας,

IX, 7-9. *Et similitudines locustarum, similes equis paratis ad prælium: et super capita earum tanquam coronæ similes auro; et facies earum tanquam facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et dentes earum quasi leonum erant: et habebant loricas sicuti loricas ferreas.*

Per hæc omnia et ea præterea quæ mox subjicientur, ut quidam putant, insinuatur, *locustas* de quibus hoc loco agitur, angelos esse divinæ punitionis administros, per singula arma et ornamenta, quæ parabolicos hic exponuntur, et metaphoricos illis tribuuntur, delineatos. Tribuuntur autem hæc tam varia et admirabilia illis, ut ipsi aiunt, ad designandam admirabilem qua pollent virtutem, sive sontes terrere, sive gehennæ supplicia promeritos

[29] Marc. XIII, 20.

Digitized by Google

punire; sive aliud quodcunque ejusmodi moliri libeat. Nobis autem vero similius fit, per prædictas *locustas* malignos dæmones significari. Hi enim semper accincti sunt ad bellum nobis inferendum; gestantque in capitibus suis coronas auri speciem præ se ferentes, certos utique victoriæ contra nos obtentæ indices; nos enim sumus qui toties illos coronamus, propositamque victoriam turpiter abjicimus, quoties voluptatis sensu superamur. Per *mulierum* porro *capillos*, feminarum blandimenta, quibus ad sui amorem carnisque illecebras allectare solent. Per *dentes* autem *leonum* lethale venenum, quod spargunt. Per *loricas* denique *ferreas*, cordis obfirmatam duritiem.

A τοὺς ἡτοιμασμένους εἰς τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον· καὶ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν στεφάνους χρυσοειδεῖς τῆς καθ' ἡμῶν νίκης φέροντας· οἷς ἡμεῖς, ὅταν ἡττηθῶμεν, τὴν κακὴν νίκην δι' ἡδονῆς νικῶντες στεφανοῦσθαι νομίζομεν. *Τὰς δὲ τρίχας τῶν γυναικῶν*, σημαίνειν τὸ ἡδυπαθὲς τῶν δαιμόνων, καὶ πρὸς πορνείαν διεγερτικόν· *τοὺς δὲ λεοντείους ὀδόντας*, τὸ φονικὸν καὶ ἰοβόλον· *τοὺς δὲ σιδηροῦς θώρακας*, τὸ σκληροκάρδιον.

40 IX, 9-12. *Et vox alarum earum, sicut vox curruum equorum multorum currentium ad bellum. Et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum. Et potestas earum, nocere hominibus mensibus quinque. Et habent super se regem angelum abyssi; cui nomen Hebraice Abbadon, Græce autem Apollyon, Latine habet nomen exterminatoris. Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.*

Καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων, ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. B *Καὶ εἶχον οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις· καὶ κέντρα ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. Καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν, ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. Καὶ εἶχον ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου. Ὄνομα αὐτοῦ Ἑβραϊστὶ Ἀββαδών· ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ [ῥήσει] ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχονται [αἱ] δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.*

Strepitum alarum intelligentium locustarum ob id militarium curruum strepitui assimilatum putamus, quod fastu sint elatæ, ingentique celeritate præditæ. Nam, ut propheta alicubi innuit, ex alto nos illæ impugnant. Quod autem earum *caudas scorpiis similes* asserit, illud infaustum peccatorum exitum ob oculos nobis ponit; qui utique non est alius quam certus animæ interitus. Peccatum enim cum consummatum fuerit, generat mortem. Hoc idem quoque peccatum in causa est, ut quinque mensium cruciatus in homines invadat. *Quinque* porro *mensium spatio* peccatum affligere dicitur; partim quidem propter quinque numero sensus, per quos ingreditur; partim vero propter temporis brevitatem, si affectionem illam cum futuri sæculi suppliciis, sicut jam ante monuimus, comparemus. Per *horum* denique *regem* diabolum merito accipimus, ut qui vere illos perdat qui fidem ipsi habent. Contra quem proinde irreconciliabile bellum geramus oportet; quo væ illa quæ post hæc ventura comminatur, minus sentiamus.

Τὴν δὲ φωνὴν τῶν πτερύγων τῶν νοητῶν ἀκρίδων, ἀπεικασθῆναι φωνῇ ἁρμάτων πολεμικῶν νομίζομεν, διὰ τὸ μετάρσιον αὐτῶν καὶ ὀξύ· πολεμοῦσι γὰρ ἡμᾶς ἀπὸ ὕψους, ὥς φησι Δαβὶδ ὁ μακάριος. *Τὰς δὲ ὁμοιωθείσας τοῖς σκορπίοις* οὐρὰς αὐτῶν, τὰ τῶν ἁμαρτιῶν τέλη [αἰνίττεσθαι] τίκτοντα ψυχικὸν θάνατον· ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα, ἀποC κύει θάνατον· δι' ἧς ἡ *πεντάμηνος* βάσανος τοῖς ἀνθρώποις ἐπέρχεται· διά τε τὸ τοῦ χρόνου ὀλίγον, τῷ μέλλοντι αἰῶνι συγκρινόμενον· διά τε τὰς πέντε αἰσθήσεις, οὕτω παρ' ἡμῶν ἐκληφθείσας ὡς γέγραπται. *Τὸν δὲ τούτων βασιλέα* τὸν διάβολον νοεῖσθαι ἀκόλουθον, τὸν ἀληθῶς τοὺς αὐτῷ πειθομένους ἀπολλύοντα· πρὸς ὃν ὅπως ἄσπονδον ἀναλάβωμεν πόλεμον, ἀπειλεῖ ἡμῖν ἐλεύσεσθαι τὰς μετὰ ταῦτα δύο οὐαί.

CAPUT XXVII.

De sexto angelo, et quatuor angelis qui juxta Euphratem ligati tenebantur.

IX, 13-16. *Et sextus angelus tuba cecinit: et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, dicentem sexto angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor angelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum; ut occiderent tertiam partem hominum: et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.*

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Περὶ τοῦ ἕκτου ἀγγέλου καὶ τῶν ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ λυομένων ἀγγέλων.

D *Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ ἤκουσα φωνῆς μιᾶς ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λεγούσης τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ· Ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ [μεγάλῳ] Εὐφράτῃ· καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν, καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτόν· ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον [μέρος] τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, μυριάδες μυριάδων. Ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.*

Sunt qui hosce angelos quatuor ex primariis et illustrioribus esse putant; nempe Michaelem, Gabrielem, Raphaelem, et Urielem; qui hactenus qui-

Τούτους φασί τινες τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους, Μιχαὴλ εἶναι, καὶ Γαβριὴλ, καὶ Οὐριὴλ, καὶ Ῥαφαὴλ· τοὺς προσδεδεμένους τῇ εὐφροσύνῃ τῆς

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

[θείας] θεωρίας· ἀπολύεσθαι δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως μετὰ ἀναριθμήτων ἀγγέλων, εἰς τὴν τῶν ἀσεβῶν κατάκρισιν· δι' ὧν τὸ τρίτον ἀφανισθήσεται. Ἐγὼ δὲ καὶ τούτους οἶμαι πονηροτάτους εἶναι δαίμονας, δεθέντας ἐν τῇ Χριστοῦ παρουσίᾳ· οὓς κατὰ θεῖον πρόσταγμα ἐκ τοῦ ὑπερουρανίου θυσιαστηρίου ἐξερχομένους, οὗ ἦν τὸ ἐν τῇ παλαιᾷ σκηνῇ ἀντίτυπον, ὑπὸ θείου ἀγγέλου λύεσθαι, ὥστε ταράξαι τὰ ἔθνη, οὐ μόνον κατὰ Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλλήλων· ὡς ἂν οἱ μὲν δόκιμοι καὶ πιστοὶ φανεροὶ γένωνται, καὶ μειζόνων ἀμοιβῶν καὶ τῶν ἄνω μονῶν καὶ ἀποθηκῶν ἄξιοι φανῶσιν, ὡς σῖτος ὥριμος· οἱ δὲ ἀχυρώδεις, ἀσεβεῖς, καὶ λίαν ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀμετανόητοι, ἐνδίκως ἐνταῦθα [δι' αὐτῶν] κολαζόμενοι, ἡμερωτέρας τῆς καταδίκης ἐν τῇ κρίσει τύχωσιν. Εἰ δὲ τῷ Εὐφράτῃ προσδέδενται, οὐδὲν ξένον· οἱ μὲν γὰρ, εἰς τὴν ἄβυσσον· οἱ δὲ, εἰς τοὺς χοίρους [τότε·] οἱ δὲ, εἰς ἑτέρους τόπους, κατὰ τὸ παραστὰν τῷ Θεῷ, ἄχρι καιροῦ κατεδικάσθησαν, μετὰ τὸν παντελῆ αὐτῶν κατ' ἀνθρώπων πόλεμον αἰωνίως κολασθησόμενοι. Ἴσως δὲ [καὶ] διὰ τῆς *τοῦ Εὐφράτου* μνήμης δηλοῦται ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων ἐξιέναι τὸν Ἀντίχριστον. Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν δαιμόνων ἀμφιβάλλειν οὐ χρή. Πάντες γὰρ οἱ ἅγιοι πεπληρῶσθαι αὐτῶν τὸν ἀέρα λέγουσι. Τί δὲ δηλοῖ τὸ τρίτον τῶν ἀποκτενομένων, καὶ ἤδη προειρήκαμεν.

A dem divinæ contemplationis jucunditati et ubertati alligati tenentur; tunc vero, nimirum sub diem judicii, cum innumerabilium angelorum multitudine ad impiorum condemnationem solventur, ac tanquam Dei ministri tertiam mortalium partem internecioni dabunt. Ego vero hosce etiam non angelos, sed pessimos dæmones esse existimo; quos juxta divinum mandatum e sublimi cœlorum altari (cujus exemplum in veteri tabernaculo exstabat) ejectos, et per Christi in carnem adventum ad certum locum ablegatos et alligatos, unus quispiam ex angelorum numero liberos eo tempore dimittet, quo gentes conturbent et vexent, easdemque non tantum adversus Christianos, sed contra se invicem quoque instigent; ut hac demum ratione tentatio-
B nis igne probati fideles manifesti fiant, ampliorique mercede et splendidiori in cœlis mansione, et apotheca denique tanquam maturum purumque triticum nobiliori digni habeantur: paleæ autem et impii insignesque peccatores **41** et obstinati, ad unum omnes juste hic puniti, clementiori condemnationis sententia in judicio illo feriantnr. Si autem quatuor pluresve dæmones Euphrati vere alligari asserantur, nihil novi aut inusitati asseritur. Constat namque alios in abyssum sæpe amandatos, alios in porcos ejectos, alios alio pro Dei voluntate ad tempus ablegatos fuisse, in omne postea ævum ubi primum videlicet bellum, quod adversus hominem gerunt, integre absolverint, apud inferos cruciandos. Credibile fit quoque *Euphratis* ob id mentionem fieri, quod Antichristus ex illis locis exoriturus credatur. De lugenti autem dæmonum multitudine non est dubitandum, cum omnes sancti aerem hunc dæmonibus refertum asserant. [Quid vero demonstret tertia pars interemptorum, et jam diximus.]

Καὶ ὅπως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας πυρίνους, καὶ ὑακινθίνους, καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐξεπορεύετο πῦρ, καὶ καπνὸς, καὶ θεῖον. Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθη τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ καπνοῦ, καὶ τοῦ θείου, τῶν ἐκπορευομένων ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων, ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν, ὅμοιαι ὄφεσιν ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι.

C IX, 17-19. *Et ita vidi equos in visione: et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas: et capita equorum erant tanquam capita leonum; et de ore eorum procedebat ignis, et fumus, et sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, et de fumo, et sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita; et in his nocent.*

Ἵππους δὲ [δικαίως] οἶμαι λέγεσθαι, ἢ τοὺς θηλυμανεῖς καὶ κτηνώδεις ἀνθρώπους· ἢ τοὺς ὑποβεβηκότας καὶ ἀρχομένους ἐν τοῖς δαίμοσιν· ἐπιβάτας δὲ, τοὺς τούτων κατάρχοντας. Ἔθος γὰρ τούτοις, οὐ μόνον ἀλλήλοις ὑπηρέταις, ἀλλὰ καὶ πονηροῖς ἀνθρώποις ὀργάνοις πρὸς τὴν τῶν ὁμοφύλων ἀνθρώπων ἐπιβουλὴν κεχρῆσθαι. *Τοὺς* δὲ *πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις θώρακας*, τῆς ἀερίου τῶν πονηρῶν πνευμάτων οὐσίας, καὶ τῆς καυστικῆς ἐνεργείας εἶναι σημαντικοὺς νομίζομεν· τὰς δὲ *κεφαλὰς τῶν λεόντων*, τὸ φονικὸν αὐτῶν καὶ θηριῶδες αἰνίττεσθαι· τὸ δὲ ἐκπορευόμενον *πῦρ* σὺν καπνῷ καὶ θείῳ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, δι' οὗ τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἀποκτένεσθαι ἠπείληται, ἢ τὰς διὰ τῶν ἰοβόλων [αὐτῶν] προσβολῶν καὶ εἰσηγήσεων ἁμαρτίας τοὺς καρποὺς τῆς καρδίας φλογιζούσας αἰνίττεται· ἢ τὰς ἐκ τῶν βαρβαρικῶν χειρῶν

Per *Equos* hoc loco designari arbitramur homines veneri luxuique deditos, belluinamque vitam
D ducentes: aut dæmones sane, qui aliorum imperio veluti servi subjacent; quorum vectores sunt Spiritus qui principatum inter reliquos tenent. Dæmones namque, recepto apud ipsos more, non modo mutuas sibi invicem operas præstant, verum pravis quoque hominibus famulari, iisdemque vicissim tanquam organis ad aliorum cognatorum hominum fraudem et insidias uti solent. Cæterum per *igneas*, *et hyacinthinas*, *et sulphureas loricas*, aereas sceleratorum spirituum naturas, igneasque eorumdem vires et operationes insinuari credimus. Per *leonum capita* autem letale efferatumque nocendi studium: Per *ignem* denique, qui cum fumo et sulphure ex ore illorum egressus, tertiam hominum partem non absque comminatione interem-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

plurus asseritur; aut peccata quæ per letiferos dæmonum insultus, versutasque illorum suggestiones in animum ingrediuntur, cordisque fructus incendunt; aut vastitatem et deprædationem illam, quæ per Barbarorum manus civitatibus inferetur; aut frequentes certe cædes sanguinisque effusiones, quæ juxta divinam interminationem tertiam hominum partem e medio tollent. Recte autem illorum *caudas serpentibus* assimulat; siquidem omnium diabolicarum suggestionum scopus est, infundere virulentum peccatum, quod est mors animæ.

A ἐπαγομένας πυρπολήσεις ταῖς πόλεσι καὶ αἱματεκχυσίας κατὰ θείαν συγχώρησιν· δι' ὧν, ὡς ὁρῶμεν, οὐχ ἧττον τοῦ τρίτου μέρους τῶν ἀνθρώπων ἠφάνισται. Καλῶς δὲ *τὰς οὐρὰς αὐτῶν ὁμοίας*, φησὶν, *ὄφεσι* [κεκτημένοις κεφαλάς·] τὰ γὰρ τέλη τῶν δαιμονικῶν ὑποσπορῶν, ἰοβόλος ἁμαρτία καὶ ψυχικὸς [ὑπάρχει] θάνατος.

IX, 20, 21. *Et cæteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, et simulacra aurea et argentea et ærea, et lapidea et lignea; quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare: et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.*

Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς αὐτῶν, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ B *τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν· καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.*

42 Hæc cum præcedentibus cohærent: nam cum paulo ante dixisset tres illas plagas tertiam hominum partem absumpsisse, et quædam interea interposuisset, hic nunc subjicit cæteros homines, quibus parcitum erat, hoc est, quibus plagæ prædictæ illatæ non fuerant, pœnitentiam repudiasse; neque ab idololatria, neque a cædibus, neque a scortationibus, neque a furtis, neque a veneficiis, quibus assueverant, sese continuisse; adeoque easdem quas reliqui, vel graviores quoque calamitates et miserias propediem subituros esse. Significatur autem per hæc universalem cladem ex divina ira profectam, mundum olim oppressuram. Multus namque et varius error bacchatur inter illos qui veritatem non cognoverunt; e quibus alii adorant simulacra; alii creaturam pro Creatore observant; alii alio modo errant. Et quamvis comperiantur qui Deum se agnoscere non diffitentur, attamen factis illum negant. Cujusmodi inter cæteros sunt, qui, externa pietatis larva contenti, virtutem illius nihil curant. Alii avaritiæ dæmoni serviunt: quibus divinus Apostolus idololatriæ notam impingit. Ait enim: *Et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus* [23]. Faxit Dominus, ut nos sinceram germanamque in Christum fidem vivis operibus ostendentes, terribilem illam Christi vocem, *Amen, amen dico vobis, nescio vos* [24]: et alteram illam: *Discedite a me, omnes operarii iniquitatis* [25], nunquam audiamus; verum beatam illam modisque omnibus optabilem patentibus auribus hauriamus; *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis a constitutione mundi regnum* [26]. Gratia et clementia et misericordia illius qui crucem sponte propter nos sustinuit, hoc est, Christi Dei et Domini nostri: cum quo, Patri una cum sancto vivificoque Spiritu sit gloria, nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[*Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν.* —] καὶ τοῦτο τῶν προηγουμένων ἤρτηται. Εἰπὼν γὰρ ἀνωτέρω ἀπὸ τῶν τριῶν [πληγῶν] τούτων ἀποκτανθῆναι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ παρενθείς τινα, ἐπήγαγε· Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι φειδοῦς ἀξιωθέντες, καὶ ταῦτα μὴ πεπονθότες, ἀμετανόητοι μεμενήκασι, μήτε τῇ εἰδωλολατρίᾳ, μήτε τοῖς φόνοις καὶ ταῖς πορνείαις, καὶ τοῖς κλέμμασιν αὐτῶν καὶ ταῖς γοητείαις ἀποτα- C ξάμενοι, τοῖς αὐτοῖς ὑποκείσονται. Δηλοῦται δὲ ἐκ τούτων παγκόσμιον τὴν ὀργὴν ἐπάγεσθαι. Ποικίλη γὰρ πλάνη βακχεύει ἐπὶ τοῖς μὴ ἐπιγινώσκουσι τὴν ἀλήθειαν ἔθνεσι, [καὶ] τοῖς μὲν, εἴδωλα προσκυνοῦσι· τοῖς δὲ, τὴν κτίσιν ἀντὶ τοῦ Κτίσαντος· καὶ τοῖς μὲν τὸν Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, ἀρνουμένοις δὲ δι' ἔργων· καὶ τὴν μὲν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας περικειμένοις, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἀποβαλλομένοις. Καὶ τοῖς τῷ μαμμωνᾷ δουλεύουσι διὰ τῆς φιλαργυρίας, εἰδωλολατρίαν ἐγκαλεῖ ὁ [θεῖος] Ἀπόστολος, εἰπών· *Καὶ τὴν φιλαργυρίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία.* Γένοιτο δὲ ἡμᾶς ἔργοις ἐπιδεικνυμένους τὸ εἰλικρινὲς καὶ γνήσιον τῆς εἰς Θεὸν πίστεως, ἀνηκόους γενέσθαι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φωνῆς τῆς [οὕτω] λεγούσης· *Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ* D *οἶδα ὑμᾶς·* [καὶ τὰ ἑξῆς·] *Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ,* [*οἱ*] *ἐργάται τῆς ἀνομίας.* Τῆς δὲ μακαρίας [μᾶλλον] ἀκοῦσαι καὶ εὐκταίας· *Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.* Χάριτι [καὶ φιλανθρωπίᾳ] καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ δι' ἡμᾶς σταυρὸν ἑκουσίως ὑπομείναντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ [καὶ ζωοποιῷ] Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[23] Coloss. III, 5. [24] Matth. XXV, 12. [25] I Mac. III, 6. [26] Matth. XXV 34.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. — ΛΟΓΟΣ Ι'. A

Περὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ περιβεβλημένου νεφέλην καὶ ἶριν, καὶ τὴν συντέλειαν προμηνύοντος.

Καὶ εἶδον [ἄλλον] ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος· καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός.

Τοῦτον ἅγιον ἄγγελον νοεῖσθαι ἥ τε *νεφέλη* καὶ ἡ ἶρις καὶ τὸ *ἡλιοπρεπὲς φῶς* [αὐτοῦ] ἐμφαίνουσι· διὰ τούτων γὰρ τὸ οὐράνιον καὶ ποικίλον ἐν ἀρεταῖς καὶ τὸ φωτεινὸν τῆς ἀγγελικῆς οὐσίας τε καὶ νοήσεως δείκνυται. *Οἱ δὲ τοῦ πυρὸς στύλοι*, τὸ φοβερὸν καὶ κολαστικὸν κατὰ τῶν ἀνοσιουργῶν σημαίνουσι, τῶν τε ἐν τῇ γῇ λῃστευόντων, τῶν τε ἐν τῇ θαλάσσῃ B πειρατευόντων. Διὸ τῇ μὲν *τὸν δεξιὸν*, τῇ δὲ *τὸν ἀριστερὸν πόδα* ἐπέθηκεν, ἵνα τῶν ἐν ἑκατέρᾳ παρανόμων τὴν δίκην αἰνίξηται.

Καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἠνεῳγμένον. Καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων βρυχᾶται· καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

Τὸ δὲ βιβλαρίδιον, ἅτε μικρὸν ὄν, καὶ [σφόδρα] ὑποκοριστικῶς λεχθὲν, τῶν σφόδρα πονηροτάτων τὰ ὀνόματα καὶ τὰς πράξεις περιέχειν μοι φαίνεται· οἷον τῶν ἐν γῇ λῃστευόντων ἢ ἑτέρως ἀνοσιουργούντων, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ πειρατευόντων· ὧν τὴν C κόλασιν αἰνίττεται, τοὺς πυρίνους πόδας ἐκτείνων ἐπί τε τὴν γῆν, ἐπί τε τὴν θάλατταν ὁ ἄγγελος. *Καὶ ἡ φωνὴ* δὲ τοῦ ἀγγέλου *βρυχμῷ λέοντος ἀφομοιωθεῖσα*, τὸ φοβερὸν καὶ ἀνύποιστον τῆς αὐτοῦ ἀπειλῆς ἐνδείκνυται. Καὶ μάρτυς Δανιὴλ, ὁ μηδὲ προσηνῆ μήτιγε ἀπειλοῦντα δυνηθεὶς ἄγγελον ἀπόνως θεάσασθαι. *Τὰς δὲ ἑπτὰ βροντὰς* ἡγούμεθα, ἢ ἑπτὰ φωνὰς νοεῖσθαι ἐξ ἑνὸς διαρθρουμένας ἀγγέλου· ἢ ἑπτὰ ἑτέρους ἁγίους ἀγγέλους τὰ μέλλοντα προαγορεύοντας· ὡς ἐντεῦθεν δηλοῦσθαι τοῦ προτέρου ἀγγέλου τούτους εἶναι δευτερεύοντας, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ἀφορμὴν τοῦ προφητεύειν λαμβάνοντας, κατὰ τὴν τῷ μακαρίῳ Διονυσίῳ διωρισμένην ἀγγελικὴν εὐταξίαν.

CAPUT XXVIII, SERMO X.

De angelo circumdato iride et nube, qui sæculi consummationem denuntiabat.

X. 1, *Et vidi aliam angelum fortem, descendentem de cœlo, amictum nube : et iris in capite ejus; et facies ejus erat ut sol, et pedes ejus tanquam columna ignis.*

Hunc aliquem ex sanctorum angelorum numero exstitisse, indicium faciunt *nubes*, et *iris*, et *solare lumen*. Per hæc enim varius virtutum cultus, angelicæque substantiæ atque notitiæ splendor et lux indicantur. At vero *columnæ igneæ*, vim illam denotant qua angeli eos perterrefacere et punire valent et solent, qui impia designant, præcipue vero illos qui latrocinantur in terra, aut piraticam exercent in mari. Ea propter huic *dextrum pedem*, ut paulo post audiemus, imposuit; illi vero *sinistrum*; nempe quo utrobique prævaricantium pœnam exprimat.

X, 2, 3. *Et habebat in manu sua libellum apertum; et posuit pedem suum dexterum super mare, sinistrum autem super terram : et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit; et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.*

43 Libellus hic veluti parvus magnaque cum diminutione expressus, hominum insigniter nequam et sceleratorum nomina et acta continere videtur : cujusmodi inter cæteros sunt, qui latrocinia in terra, aut piraticam in mari exercent, aut quovis alio modo impietati student; quorum supplicium per hoc insinuat angelus, quod inflammatos pedes simul super terram et mare extendit. *Vox* autem angeli *leonis fremitui assimilata*, terrorisque quem incutere assolet magnitudinem, ingentemque angelicæ comminationis et punitionis acerbitatem, qua in impios fertur, significat. Cui rei luculentum testimonium perhibet propheta Daniel; quippe qui neque comminantem, neque aspere increpantem, sed amice blandientem angeli vocem, citra magnam molestiam animique consternationem, perferre non potuit. Per *septem* autem *tonitrua*, vel septem voces ex uno angelo profectas intelligere possumus : vel septem alios sanctos angelos, quæ futura erant, prædicentes. Quod si admittatur, statuendum ex consequenti erit, hosce septem secundas a primo tulisse, vaticinandique ansam ab ipso eodem sumpsisse; idque consentanee ad ea quæ B. Dionysius de angelorum inter se ordine et illuminatione scribit.

Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, ἔμελλον D *γράφειν. Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, καὶ μετὰ ταῦτα γράψον.*

Διὰ δὲ τοῦ σφραγίσαι ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, καὶ μετὰ ταῦτα γράψαι, δείκνυται ἄδηλα εἶναι νῦν τὰ δι' αὐτῆς τῆς πείρας καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως ἑρμηνευόμενα· ἐξ ὧν ἐκ τῆς οὐρανίου φωνῆς ὁ εὐαγγελιστὴς ἔμαθε· τῇ μὲν διανοίᾳ τὰς φωνὰς ἐνσημήνασθαι, τὴν δὲ τελείαν κατάληψιν καὶ [τὴν] τρανὴν τούτων διασάφησιν τοῖς τελευταίοις χρόνοις

IX, 4. *Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram : et audivi vocem de cœlo dicentem mihi : Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, et noli ea scribere.*

Per hæc indicatur, multa hoc tempore incerta esse, quæ per experimentum certumque rerum eventum olim patefient. Monetur hic namque per cœlestem vocem evangelista, ut tonitruum voces menti nunc tantum imprimat; perfectam autem illarum comprehensionem plenamque intelligentiam, novissimis temporibus asservet. Obsignato-

ramque et obseptos ejusmodi sermones esse, ipse etiam propheta Daniel aliquando audivit.

IX, 5, 6. *Et angelus quem vidi stantem super mare et super terram, levavit manum suam dexteram ad cœlum; et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cœlum et ea quæ in illo sunt, et terram et ea quæ in ea sunt, et mare et ea quæ in eo sunt, quia tempus non erit amplius.*

Cum Deus nullum se majorem habeat per quem jurare possit, per semetipsum jurare solitus est: angeli autem, tanquam res creatæ, per Creatorem jurant, eaque quæ dicunt, propter nostram diffidentiam et incredulitatem, cœlestis nominis attestatione confirmant. Jurat hic autem, nullum posthac amplius tempus fore; atque hoc vel in futuro sæculo, in quo nullum exstabit tempus, quod sole hoc sensili mensuretur; sed vita tantum æterna, quæ temporarium numerum excedit: aut tempus certe longum post sextam angeli vocem non futurum; eo quod jam tum ad exitum tendant, quæcunque ante prædicta erant. Quare etiam subdit;

Sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos prophetas.

44 Per hæc significari arbitror, post absolutam sex sæculorum periodum, in diebus septimi sæculi (quod tempus per *septimam tubam* exprimitur) ea omnia quæ per sanctos prophetas dicta erant, et ante expleta non erant, tum demum, nempe ad sæculi finem, certo eventura. Harum autem rerum expletionem ob id *Evangelium lætumve nuntium* appellat, quod æterna requies sanctis jam tum parata erit.

CAPUT XXIX.

Ut Evangelista librum ex angelo susceperit.

X, 9. *Audivi vocem de cœlo iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade, et accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram.*

Et hic rursum alia virtus angelica, ex eorum ordine qui primatum obtinent, evangelistæ apparet; eidemque, ut de manu angeli librum, hoc est, certam earum rerum notitiam quæ oraculo tradebantur, suscipiat, præcipit.

X, 9. *Et abii ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum; et faciet amaricari ventrem tuum; sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.*

Suavis sane et jucunda futurorum cognitio accidet tibi; attamen amarum reddet ventrem, hoc est, cor tuum: (hoc unum enim spiritalium alimentorum capax est). Sauciaberis namque eorum commiseratione, quos justo Dei judicio gravia divinitus-

A ταμιεύεσθαι. Ἐσφραγισμένους γὰρ καὶ ἐμπεφραγμένους τοὺς τοιούτους λόγους, καὶ ὁ Δανιὴλ ἐδιδάσκετό [ποτε.]

Καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι [Θεῷ] εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων], ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκέτι ἔσται.

Καὶ ὁ ἄγγελος ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι Θεῷ. Θεὸς μὲν γὰρ, κατ' οὐδενὸς ἔχων [μείζονος] ὀμόσαι, καθ' ἑαυτοῦ ὄμνυσιν· ἄγγελοι δὲ, ὡς κτίσματα, κατὰ τοῦ Κτίσαντος, τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα, διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπιστίαν, ὀμνύντες πιστοῦνται. Ὄμνυσι δὲ χρόνον
B μηκέτι εἶναι, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι,] ἐν ᾧ οὐ χρόνος ἐστὶν ἡλίῳ μετρούμενος, ἀλλὰ ζωὴ αἰώνιος ἀριθμὸν χρονικὸν ὑπερβαίνουσα· ἢ χρόνος οὐκ ἔσται μακρὸς μετὰ τὰς ἓξ φωνὰς τοῦ ἀγγέλου, τοῦ τὰ προφητευθέντα πληρωθῆναι. Διὸ ἐπάγει·

Ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, [καὶ] τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ ὃ εὐηγγελίσατο τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις.

Ἐκ τούτων γὰρ σημαίνειν οἶμαι, μετὰ τὴν ἓξ αἰώνων παραδρομὴν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος, τοῦ διὰ τῆς *ἑβδόμης* σημαινομένου *σάλπιγ-*
C *γος*, τὰ ἐκ τῶν ἁγίων προφητῶν εἰρημένα, πρὸς τῇ συντελείᾳ συμβήσεσθαι. *Εὐαγγελισμὸς* δὲ, ἡ τούτων *ἐκπλήρωσις*· διὰ τὴν ἡτοιμασμένην τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘʹ.

Ὅπως τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τοῦ ἀγγέλου ὁ εὐαγγελιστὴς εἴληφεν.

Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα· Ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

D Κἀνταῦθα ἄλλη τις ἀγγελικὴ ὑπερτέρα δύναμις τῷ εὐαγγελιστῇ ἐγκελεύεσθαι φαίνεται, διὰ τῆς βίβλου τὴν γνῶσιν τῶν χρησμῳδηθέντων ὑποδέξασθαι.

Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ· Δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. Καὶ λέγει μοι, Λάβε, καὶ κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν· ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

Ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.—Γλυκεῖα μέν σοι, φησὶν, τῶν μελλόντων γνῶσις· πικρανεῖ δέ σου ὅμως τὴν κοιλίαν, δηλαδὴ τὴν καρδίαν τὴν τῶν λογικῶν τροφῶν χωρητικὴν, τῇ συμπαθείᾳ τῶν τὰς θεηλάτους κατὰ τὸ θεῖον κρῖμα δεχομένων μάστιγας. Νοεῖται

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

δὲ καὶ ἑτέρως· ὅτι ἐπείπερ ἅγιος ὤν, τῆς πείρας τῶν πονηρῶν πράξεων οὐκ ἐγεύσατο, διὰ τῆς τοῦ βιβλίου καταπόσεως, τοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀνοσιουργῶν περιέχοντος, τὸ ἐν ἀρχαῖς τῆς ἁμαρτίας γλυκὺ, πικρὸν δὲ μετὰ τὴν πρᾶξιν διὰ τὴν ἀμοιβὴν διδάσκεται.

peccatum initio offert, post opus patratum in verti.

Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου· καὶ κατέφαγον αὐτό. Καὶ ἦν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.

Καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. —Γλυκεῖα ἡ βίβλος ἐν τοῖς προοιμίοις, διὰ τὰ φαιδρά· ἐπίπονος δὲ πρὸς τῷ τέλει, διὰ τὰς πληγάς· ὥσπερ καὶ ἡ ἁμαρτία γλυκεῖα μὲν τῇ γεύσει, πικρὰ δὲ τῇ πέψει καὶ τῇ ἀναδόσει, καθὼς εἴρηται. Συμπαθεῖς δὲ ὄντες οἱ ἅγιοι, μετὰ χαιρόντων χαίρουσι, καὶ μετὰ κλαιόντων κλαίουσιν, [ὥς φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος.]

Καὶ λέγει μοι· Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις, καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

Καὶ λέγει μοι· Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι.—Διὰ τούτων δείκνυται, ἢ τὸ μὴ εὐθέως [μετὰ τὴν ὅρασιν] τῆς θείας Ἀποκαλύψεως τὰ ὁραθέντα πέρας δέχεσθαι· ἀλλὰ δεῖν τὸν μακάριον διά τε τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ, διά τε τῆς παρούσης ἀποκαλύψεως, μέχρι συντελείας προφητεύειν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀναγινώσκουσιν· ἢ τὸ μήπω τοῦτον θανάτου γεύσασθαι, ἐπὶ τέλει δὲ ἐλεύσεσθαι, τῆς ἀπάτης τοῦ Ἀντιχρίστου τὴν παραδοχὴν κωλύσοντα.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων μοι· Ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ, ἔκβαλε ἔξω· καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα [*καὶ*] *δύο.*

Διὰ δὲ τοῦ *καλάμου* τούτου, δείκνυται [πάντα] νοερὰ εἶναι τὰ ἐν οὐρανῷ φαινόμενα, καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἄψυχα· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ὁ θρόνος, καί τινα ἕτερα· ἐπεὶ πῶς ὁ δοθεὶς αὐτῷ κάλαμος ἔλεγεν· *Ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ;* [δι' οὗ δείκνυται ἀγγελικῇ συνέσει ἐκμετρεῖν τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ.] Εἰ δέ τις φήσει ὑπὸ τοῦ [αὐτοῦ] ἀγγέλου καὶ τὸν κάλαμον δεδόσθαι αὐτῷ, καὶ ἀκηκοέναι [παρ' αὐτοῦ]· *Ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ.* Τοῦτόν φαμεν τὸν *κάλαμον* μέτρον δηλοῦν γνώσεως, ἀναλογοῦν τῷ λαμβάνοντι· ἧς ἀξιοῦνται οἱ παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἀγγέλων δι' ἔργων ἀγαθῶν γινωσκόμενοι. Ἔγνω γὰρ Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, θεῖόν φησι λόγιον. Ἰστέον δὲ ὡς τινὲς *τὸν μὲν τοῦ Θεοῦ ναὸν* τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐνόησαν· *τὴν δὲ ἔξωθεν αὐλὴν*, τὴν νέαν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ σωζομένων, οὖσαν ἀμέτρητον·

A que illata flagella excipient : — Exponi aliter quoque hic locus potest. Etenim cum evangelista vir magnæ sanctitatis esset, improba facta per experientiam non gustaverat : verum ubi librum, qui improborum et nequam hominum facta continebat, devoraverat, edoctus est, dulcedinem quam amaritudinem, hoc est, in pœnam et cruciatum,

X, 10. *Et accepi librum de manu angeli, et devoravi illum; et erat in ore meo tanquam mel dulce: et cum dévorassem eum, amaricatus est venter meus.*

Dulcis apparebat liber in exordio, propter læta quæ tractabat; molestus autem et laboriosus ad finem, propter plagas quas interminabatur : que-B madmodum peccatum quoque dulce est gustui, at amarum sortitur exitum; nec coctu quoque facile est. Cum autem sancti sint misericordes, miserisque compati soleant, sicuti cum gaudentibus gaudent, ita cum plorantibus et flentibus flent quoque et plorant. [Ut dicit divus Apostolus.]

X, 11. *Et dixit mihi : Oportet te iterum prophetare gentibus, et populis, et linguis, et regibus multis.*

Per hæc alterutrum insinuatur; nempe quæ per divinam Apocalypsin ostensa sunt evangelistæ, ea nondum finem sortita, neque statim quoque sortitura; sed oportere beatum illum virum partim quidem per Evangelium, quod scripsit; partim C etiam per præsentem hunc librum, usque ad sæculi finem, quæ futura sunt lectoribus annuntiare : aut sanctum certe apostolum mortem necdum gustasse, sed sub sæculi consummationem venturum, ut imposturarum Antichristi impetum sistat atque coerceat.

XI, 1, 2. *Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dictum est* **45** *mihi : Surge, et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo : Atrium autem quod est foris templum, ejice foras; et ne metiaris illud, quia datum est gentibus; et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.*

Per *calamum* hunc ostenditur, omnia quæ in cœlo cernuntur, etiamsi ejusmodi res sensu et ra-D tione apud nos careant, ut sunt altare, thronus, et alia id genus complura, spiritalia esse. Nam quomodo calamus, qui evangelistæ datus scribitur, dicere poterat. *Surge, et metire templum Dei*, ut contextus sonat, nisi mente et ratione fuisset præditus? Quod si quis dixerit ab uno eodemque angelo et calamum accepisse, et vocem hanc, *Surge, et templum hoc metire*, audivisse, per *calamum* certam scientiæ mensuram, quæ accipientis qualitati consentanea erat, significari dicimus; cujusmodi consequuntur illi, qui a Deo divinisque angelis propter sancta opera agnoscuntur. Novit enim Dominus, qui sunt sui; juxta Scripturæ eloquium. Adverte autem non deesse qui per *Dei templum* Vetus Testamentum intelligant; per *aulam* autem *exterio-*

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

rem, Novum, propter innumeram illorum multitudinem qui salutem in eo adipiscuntur. *Quadraginta* autem *duos menses*, temporis brevitatem, quo Novi Testamenti mysteria a primo Christi adventu usque ad secundum obtinebunt, exprimere aiunt. Nos autem arbitramur, *Dei* [*viventis*] *templum* Ecclesiam appellari, in qua rationales hostiæ Deo offeruntur : *atrium* autem *exterius*, gentium et infidelium Judæorum Synagogam ; utpote, propter impietatem, qua obstricta tenetur, indignam quæ ab angelo mensuretur. *Novit* enim *Dominus qui sunt sui*, ut modo dicebatur. Iniquos autem et prævaricatores, is qui alias omnia novit, *ignorare* dicitur ; quia 'illorum facta non probat. Quod autem sancta civitas, sive novam Jerusalem, sive Ecclesiam Catholicam per eam accipias, *menses quadraginta duos* a gentibus calcanda hoc loco asseritur, illud subindicat, nisi fallor, fideles probatosque viros, tres annos cum dimidio, quibus Antichristus sæviet, magnam persecutionem perpessuros

A τοὺς δὲ *τεσσαράκοντα* [*καὶ*] *δύο μῆνας*, σημαντικοὺς τῆς τοῦ χρόνου βραχύτητος, ὃν κρατεῖν τὰ τῆς Νέας Διαθήκης μυστήρια, μέχρι τῆς δευτέρας Χριστοῦ παρουσίας ὑπέλαβον· ἡμεῖς δὲ νομίζομεν *ναὸν Θεοῦ* [*ζῶντος*] τὴν Ἐκκλησίαν προσαγορεύεσθαι· ἐν ᾗ θυσίας λογικὰς τῷ Θεῷ προσφέρομεν· *αὐλὴν* δὲ *ἐξωτέραν*, τὴν τῶν ἀπίστων ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων Συναγωγήν· ὡς ἀναξίαν ὑπ' ἀγγέλου μετρηθῆναι, διὰ τὴν ἀσέβειαν [αὐτῶν.] *Ἔγνω* δὲ *Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ*, ὡς εἴρηται· τοὺς δὲ παρανόμους [ὁ πάντα] εἰδὼς, *ἀγνοεῖν* λέγεται. Τὸ δὲ πατεῖσθαι τὴν ἁγίαν πόλιν, εἴτε τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ, εἴτε τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, *μῆνας τεσσαράκοντα* [*καὶ*] *δύο* ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, σημαίνειν οἶμαι ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἀντιχρίστου, τρία ἥμισυ ἔτη τοὺς B πιστοὺς καὶ δοκίμους πατεῖσθαι καὶ διώκεσθαι.

CAPUT XXX.

De Enocho et Elia.

XI, 3, 4. *Et dabo duobus testibus meis ; et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra, in conspectu Domini terræ stantia.*

Per hos testes plerique doctorum acceperunt Enochum et Eliam ; qui sub sæculi finem a Deo accepturi sunt trium annorum cum semisse spatium ; quantum nimirum ex mille ducentorum sexaginta dierum numero conflatur, ad vaticinandum et prædicandum. Amicientur autem *saccis* ; quo planum faciant mœrorem et luctum, quo propter eos sauciabuntur, qui tum temporis in Antichristi errorem abducti comperientur. Apud Zachariam hi duo sub *duarum olivarum* totidemque *candelabrorum* schemate delineantur : ob id forsan, quod bonorum Deoque placentium operum oleo, cognitionis lumini fomentum suggerent, veritatique vehicula exsistent.

46 XI, 5, 6. *Et si quis voluerit iis nocere, ignis exiet de ore ipsorum, et devorabit inimicos eorum : et si quis voluerit illos lædere, sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum : et potestatem habent super aquas, convertendi eas in sanguinem, et percutere terram omni plaga, quotiescunque voluerint.*

O immensam Dei benignitatem ! qui vulneri inflicto efficacem statim medicinam, infusoque veneno salutare mox antidotum adhibet. Cum enim Antichristus in omnibus prodigiis signisque mendacibus veneficorum omnium princeps, omniumque præstigiatorum coryphæus futurus sit ; utpote universa diaboli fraude et energia perfecte imbutus ; Deus opt. max. sanctos illos verorum signorum atque miraculorum virtute armabit ; quo veritatis ostensione mendacium, lucisque patefactione tenebras

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Περὶ Ἐνὼχ καὶ Ἠλία.

Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι.

Τούτους [τοὺς δύο μάρτυρας] Ἐνὼχ καὶ Ἠλίαν, πολλοὶ τῶν διδασκάλων ἐνόησαν, καιρὸν θεόθεν τοῦ προφητεύειν [τὰ] ἐν τῇ συντελείᾳ ληψομένους, ἐπὶ C ἔτη τρία ἀπὸ τριακοσίων ἑξήκοντα ἡμερῶν ἀριθμούμενα· καὶ διὰ τῆς περιβολῆς *τῶν σάκκων*, τὸ σκυθρωπὸν καὶ πένθους ἄξιον ἐπὶ τοῖς ἀπατωμένοις ἐμφαίνοντας, καὶ τοὺς τότε εὑρισκομένους τῆς πλάνης τοῦ Ἀντιχρίστου ἀπάγοντας· οὓς Ζαχαρίας [ὁ προφήτης] ἐν εἴδει *τῶν δύο ἐλαιῶν* καὶ [τῶν δύο] *λυχνιῶν* ᾐνίξατο, διὰ τὸ τὴν τροφὴν τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως τῷ ἐλαίῳ τῶν θεαρέστων πράξεων ἐπιφέρεσθαι.

Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀποκτεῖναι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. Οὗτοι D *ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν· καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι.*

Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι. — Βαβαὶ τῆς θείας ἀγαθότητος ! ὅτι ἀντίῤῥοπον τῇ πληγῇ ἐπιφέρει τὴν ἴασιν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν πᾶσι σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους πάντων τῶν φαρμακῶν καὶ ἐπαοιδῶν ἔσται ὁ ψευδόχριστος περιφανέστερος, ἅτε πᾶσαν τοῦ διαβόλου δεχόμενος τὴν ἐνέργειαν, ἐν δυνάμει ἀληθινῶν σημείων τε καὶ τεράτων τοὺς ἁγίους τούτους καθοπλίσει ὁ Θεὸς, τῇ παραθέσει τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ φωτὸς [τὸ ψεῦδος καὶ] τὸ σκότος ἀπελέγξοντας· καὶ τοὺς μὲν πεπλανημένους ἐπιστρέψοντας, διά τε λό-

Digitized by Google

γου διδασκαλικοῦ, διά τε μαστίγων παιδευτικῶν, A ἀνομβρίας καὶ πυρὸς, καὶ τῆς τῶν στοιχείων μεταποιήσεως, καὶ τῶν ὁμοίων· τὸν δὲ πλάνον παραδειγματίζοντας, καὶ μηδὲν μήτε ὑπ' ἐκείνου, μήτε ὑφ' ἑτέρου πεισομένους, ἄχρι τοῦ τῆς οἰκείας προφητείας πέρατος.

redarguant; et seductos partim quidem erudito doctoreque digno sermone; partim vero omni plagarum et calamitatum genere, ut sunt terræ siccitas, aeris intemperies, noxia elementorum transmutatio, et alia ejusmodi complura, ad veritatis lucem convertant; ipsum autem impostorem Antichristum palam revincant, publiceque confundant. Nihil interim incommodi, neque ab illo, neque ab ullo alio, donec prophetiam et ministerium suum expleverint, perpessuri.

Καὶ ὅτε τελέσουσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς· καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν [ἐάσει] ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης [ἄταφα·] ἥτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου [καὶ] ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη.

XI, 7, 8. *Et cum finiverint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abysso, faciet adversus eos bellum, et vincet eos, et occidet illos; et corpora eorum jacebunt in platea civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est.*

B

Μετὰ γὰρ τὸ διαμαρτύρασθαι αὐτοὺς, [φησὶ] τὴν τῆς ἀπάτης ἀποφυγὴν, τὸ θηρίον, δηλαδὴ ὁ Ἀντίχριστος, ὁ ἐκ τῶν σκοτεινῶν καὶ βυθίων τῆς γῆς χωρίων ἐξιὼν, ἐν οἷς ὁ διάβολος καταδεδίκασται, ἀνελεῖ αὐτοὺς κατὰ θείαν συγχώρησιν, καὶ ἄταφα αὐτῶν καταλείψει τὰ σώματα, ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλὴμ, δηλαδὴ τῇ παλαιᾷ καὶ κατεστραμμένῃ, ἐν ᾗ καὶ ὁ Κύριος πέπονθεν· [ἐν] ταύτῃ, ὡς ἔοικε, καθιστῶν τὰ βασίλεια κατὰ μίμησιν Δαβὶδ, οὗ ὁ υἱὸς Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, κατὰ σάρκα γεγένηται· ἵνα κἂν τούτῳ ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν πιστώσηται, πληροῦντα [δῆθεν] τὸ προφητικὸν λόγιον, τὸ φάσκον· *Ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεστραμμένα αὐτῆς ἀνοι-* C *κοδομήσω·* ὅπερ πλανώμενοι οἱ Ἰουδαῖοι, εἰς τὴν ἐκείνου παρουσίαν ἐκλαμβάνουσι.

Posteaquam impostoris fraudem detexerint, inquit, eamque modis omnibus vitandam palam ostenderint, bestia, nempe Antichristus, ex obscuris humidisque terræ locis, in quibus diabolus versari solitus est, egressus, secundum divinam permissionem interficiet illos; ipsorumque corpora per plateas veteris et jam eversæ Hierosolymæ, in qua Christus quoque Dominus noster passus est, ultro citroque jactata insepulta relinquet. In hac namque civitate, ad imitationem Davidis, regni sedem, ut probabile fit, constituet: in cujus quoque confinio Jesus Christus Deus et Dominus noster natus est secundum carnem; quo vel hac ratione fidem faciat se verum esse Christum, implereque propheticum illud: *Instaurabo tabernaculum Davidis collapsum* [27]; quod Judæi, errore decepti, ad illius adventum transferunt.

Καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν, καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν, τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ· καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα. Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, χαρήσονται ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα δώσουσιν ἀλλήλοις· ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

XI, 9, 10. *Et videbunt de tribubus, et populis, et linguis, et gentibus corpora ipsorum per tres dies et dimidium; et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illis, et jucundabuntur, et munera mittent invicem: quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos qui habitabant super terram.*

Καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν κα γλωσσῶν. — Οἱ ἅπαξ, φησὶ, προκατειλημμένοι τοῖς ψευδέσι τοῦ Ἀντιχρίστου τέρασι, καὶ τὸ θεοστυγὲς αὐτοῦ ὄνομα ἀνεξαλείπτως [ἐν] ταῖς καρδίαις ἐγγράψαντες D ἔκ τε Ἰουδαίων, ἔκ τε ἐθνῶν, ταφῆναι μὲν τὰ ἅγια σώματα κωλύσουσιν· ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλαγῇ τῶν μαστίγων, ἃς ἐπὶ ἐπιστροφῇ ἔπασχον, εὐφρανθήσονται· μὴ λογιζόμενοι ὅτι, ὃν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· *μαστιγοῖ δὲ* [*πάντα*] *υἱὸν ὃν παραδέχεται·* καὶ ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ ἄγξει τοὺς μὴ ἐγγίζοντας πρὸς αὐτόν· ὅπως κἂν ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπιστρέψωσιν· ἧς ἀπατηθέντες ἐξετράπησαν. Ἀλλ' ἡμᾶς εὔχεσθαι χρὴ, οὕτω Κυρίῳ λέγοντας· *Ἀγαθὸν ἡμῖν ὅτι ἐταπείνωσας ἡμᾶς· ὅπως ἂν μάθωμεν τὰ δικαιώματά σου. Ἐπίστρεψον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν·* [*καὶ ἀπόστρεψον τὸν θυμόν*

Qui mendacibus Antichristi prodigiis præoccupati, nomen illius Deo exosum cordibus suis semel inscripserunt, inquit: sive illi ex **47** Judæis originem duxerint, sive ex gentium natione venerint; illi sancta illa corpora in monumentum inferre non sinent; verum, quod a flagellis, quæ ad illorum salutem et conversionem intulerant, liberatos se videant, lætum festumque diem agent; haud cogitantes quem Dominus amat, eum et castigare quoque solere; *flagellat enim omnem filium quem suscipit* [28], camoque et freno illorum maxillas constringere, qui se ad ipsum adjungere cunctantur; quo vel necessitate coacti, ad viam rectam, a qua seducti aberrarant, aliquando revertantur. Nos autem orare par est et dicere; *Bonum est mihi, Domine, quia humiliasti me; ut discam justificationes*

[27] Amos IX, 11. [28] Hebr XII, 6

Digitized by Google

tuas [29]. *Converte nos, Deus salutaris noster, et averte iram tuam a nobis* [30]. *Neque intres in judicium cum servis tuis, Domine* [31]. Judicati enim abs te, qui clemens et benignus es, erudimur, ne cum hoc mundo condemnemur; sed per levia quædam flagella admoniti, sempiternum cruciatum evadamus. Quoniam dives es in miserationibus, Christe Deus noster. Quem proinde decet omnis gratiarum actio, et gloria, et honor, et adoratio, una cum Patre et vivifico sanctoque Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

CAPUT XXXI, SERMO XI.

Ut duo isti Dei prophetæ ab Antichristo trucidati, denuo surrexerint.

XI, 11, 12. *Et post dies tres et dimidium, Spiritus vitæ a Deo intravit in eos; et steterunt super pedes suos: et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audiverunt vocem magnam ex cœlo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cœlum in nube.*

Posteaquam, inquit, tot dies exstincti jacuerunt, quot annos vaticinati fuerant, nimirum tres cum dimidio, denuo surrexerunt, Dominicoque vehiculo (nube videlicet) subvecti, ad cœlum ascenderunt; timoris simul et stuporis causa illis effecti qui ante illos viderant.

XI, 12, 13 *Et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terræ motus magnus; et decima pars civitatis cecidit; et occisa sunt in terræ motu nomina hominum septem millia.*

Isthæc forsan sensili modo evenient; sublimiori autem sensu per *terræ motum*, rerum mobilium atque fluxarum ad stabiliorem firmioremque statum translatio designatur. Quod autem de *decima civitatis parte ejusdemque ruina* hic dicitur, hoc ad impietatis casum referendum videtur: quippe quæ nec admonitione, neque sanctorum ad cœlum raptu, ad sanam mentem redire animum aliquando induxerit; cum cæteri tamen, ut paulo post innuitur, huc redierint. *Septem* denique *millia occisa*, eos significare arbitramur, qui in septima præsentis vitæ ætate obtorpescentes, ad octavam resurrectionis non anhelant; quos proinde *mortem secundam*, hoc est æternum gehennæ supplicium, subire necessum est. Aut septem millia illos forte denotant, qui ex Judæis Antichristo crediderant.

48 XI, 13, 14. *Et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cœli. Væ secundum abiit, et ecce væ tertium veniet cito.*

Infidelibus cæsis, Christique martyribus gloria donatis, quotquot salute non indigni comperti sunt, inquit, omnes Deum laudibus extulerunt et glorificarunt. Post duo autem væ, tertium venit, per septimam tubam adumbratum.

[29] Psal. CXVIII, 71. [30] Psal. LXXXIV, 5. [31] Psal. CXLII, 2.

A *σου ἀφ' ἡμῶν·*] *ἵνα μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τῶν δούλων σου·* κρινόμενοι γὰρ ὑπὸ σοῦ τοῦ φιλανθρώπου [Δεσπότου,] παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν, ἀλλὰ δι' ὀλίγων μαστίγων αἰώνιον ἐκφευξώμεθα κόλασιν· ὅτι πλούσιος ὑπάρχεις ἐν οἰκτιρμοῖς, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ σοὶ πρέπει πᾶσα [εὐχαριστία,] δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'. ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Ὅπως ἀναιρεθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου [οἱ δύο οὗτοι τοῦ Θεοῦ προφῆται] ἀναστήσονται.

B *Καὶ μετὰ τὰς τρεῖς καὶ ἥμισυ ἡμέρας, Πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθεν εἰς αὐτούς· καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν· καὶ φόβος ἔπεσε μέγας ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης αὐτοῖς· Ἀνάβητε ὧδε· καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν [τῇ] νεφέλῃ.*

Ἰσαρίθμους ἡμέρας τοῖς ἔτεσι τῆς αὐτῶν προφητείας, φησὶ, νεκρωθέντες, [πάλιν] ἀναστήσονται, καὶ εἰς οὐρανὸν [ἐν] τῷ Δεσποτικῷ ὀχήματι τῇ νεφέλῃ ἀνελεύσονται, φόβος καὶ κατάπληξις τοῖς ὁρῶσι γινόμενοι.

Καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. Καὶ [ἐν] ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας· C *καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε· καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά.*

Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ σεισμὸς μέγας ἐγένετο. Ἴσως μὲν καὶ αἰσθητῶς [τότε] ταῦτα γενήσεται· νοητῶς δὲ τὸν *σεισμὸν*, τὴν τῶν σαλευομένων μετάθεσιν ἐπὶ τὸ σταθερὸν καὶ βέβαιον δηλοῦν νομίζομεν. *Τὸ δέκατον δὲ τῆς πόλεως πίπτειν*, τὸ τῆς ἀσεβείας πτῶμα, μήτε τῇ ἐκείνων ἁρπαγῇ σωφρονιζόμενον, ὡς τῶν λοιπῶν σωθησομένων. *Αἱ* γὰρ *ἑπτὰ χιλιάδες ἀναιρούμεναι*, τοὺς τῷ ἑβδοματικῷ τοῦ παρόντος βίου χρόνῳ προστετηκότας, καὶ τὴν ὀγδόην τῆς ἀναστάσεως μὴ ἀναμένοντας, σημαίνειν φαίνονται· οὓς καὶ ἀποκτανθῆναι ἐπάναγκες τὸν ἐν γεέννῃ *δεύτερον θάνατον*, [ἤτοι] τὴν αἰώνιον κόλασιν. D Ἢ τυχὸν ἑπτάκις χίλιοι ἔσονται οἱ ἐξ Ἰουδαίων τῷ Ἀντιχρίστῳ πειθόμενοι.

Καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο· καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν· ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ.

Καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ· μαστιζομένων τῶν ἀπίστων, καὶ δοξαζομένων τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἄξιοι, φησὶ, τῆς σωτηρίας, τὸν Θεὸν δοξάζουσι. Μετὰ δὲ τὰς δύο, φησὶν, *Οὐαὶ*, ἡ *τρίτη ἔρχεται* ἡ διὰ τῆς ἑβδόμης σάλπιγγος.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'.

Περὶ τῆς ἑβδόμης σάλπιγγος, καὶ τῶν ὑμνούντων τὸν Θεὸν ἁγίων ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει.

Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι· Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς [ἡμῶν] ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν [καὶ ὁ ἐρχόμενος,] ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην· καὶ ἐβασίλευσας· καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν.

Κἀνταῦθα πάλιν [καὶ] τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀγγελικῶς πολιτευσαμένους εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ φησιν· ὅτι ἣν ἐξ ἀρχῆς ὡς Θεὸς βασιλείαν ἐκέκτητο, λαβεῖν δι' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος ἠξίωσε· τοῖς δὲ ἀπίστοις ἔθνεσιν ἐπὶ τούτῳ ὀργισθεῖσιν ὡσὰν προσφάτῳ καὶ ξένῃ διδαχῇ μακροθυμήσας, ἐπὶ τέλει τὴν δίκην ἐπήγαγε. Διό φησι· *Καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν.*

Καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν, κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, [καὶ] τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις· καὶ διαφθεῖραι τοὺς φθείροντας τὴν γῆν.

Καιρὸν τῶν νεκρῶν δηλῶν, τὸν καιρὸν τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως· ἐν ᾧ ἑκάστῳ καταλλήλως δοθήσεται τὰ ἐπίχειρα. Διὰ δὲ *τῶν προφητῶν* καὶ *τῶν ἁγίων* καὶ *τῶν φοβουμένων τὸν Θεὸν*, τὰ τρία εἰκὸς νοεῖσθαι τάγματα, τῶν [ἐν] ἑκατὸν καρποφορούντων, καὶ [ἐν] ἑξήκοντα καὶ τριάκοντα τῶν ἀποστόλων ὁμολογουμένως τῆς πρώτης τευξομένων λήξεως, καὶ τῆς ἐπὶ δώδεκα θρόνων ἱδρύσεως. *Μικροὺς* δὲ *καὶ μεγάλους*, εἴτε τοὺς ἥττονας ἁγίους, καὶ τοὺς μᾶλλον τούτων ὑπερέχοντας· εἴτε *μικρούς*, ὡς ἐξουδενωμένους τοὺς ἁμαρτωλούς· *μεγάλους* δὲ, τοὺς δικαίους νομίζομεν λέγεσθαι.

CAPUT XXXII.

De septima tuba, et sanctis qui Deum ob futurum judicium celebrant.

XI, 15-18. *Et septimus angelus tuba cecinit, et factæ sunt voces magnæ in cœlo, dicentes : Factum est regnum hujus mundi Domini nostri et Christi ejus, et regnabit in sæcula sæculorum : Amen. Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes : Gratias agimus tibi, Domine, Deus omnipotens, qui es, et qui eras et qui venturus es : quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti. Et iratæ sunt gentes.*

Hic rursum docet sanctos angelos, et homines qui angelicam vitam ducunt, una quasi voce atque consensu Deum laudare, gratiamque eidem persolvere, ut qui regnum illud, quod jam inde ab initio in omnes tanquam Deus obtinuerat, novissimis temporibus a Deo nostri causa tanquam homo suscipere non recusaverit, perfidisque gentibus, quæ ipsi tanquam recenti novaque et peregrina doctrina utenti, infestis animis repugnabant, post diuturnam patientiam, justam tandem aliquando judicii condemnationisque pœnam inflixerit. Quare etiam mox subjungit :

XI, 10. *Et advenit ira tua, et tempus mortuorum judicari, et reddere mercedem servis tuis prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum, pusillis et magnis; et exterminandi eos qui corruperunt terram.*

Tempus mortuorum, generalis resurrectionis tempus appellat, in quo unicuique pro meritorum ratione, aut præmia persolventur, aut supplicia irrogabuntur. Per *prophetas* autem, et *sanctos* et *Deum timentes*, tres, ut opinor, hominum ordines assignat : unum, eorum qui centesimum fructum reddidere : alterum, qui sexagesimum : tertium et postremum, qui trigesimum : e quibus Apostoli potiorem citra controversiam sortem adepti sunt, et sedes præterea judiciarias. *Pusillos* autem et *magnos*, minus magisque sanctos appellare putamus; aut *parvos* certe, rejectaneos peccatores vocat; *magnos* autem, justos et sanctos.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Περὶ τῶν διωγμῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν προτέρων καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου.

Καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Διὰ τῆς *ἀνοίξεως τοῦ οὐρανοῦ*, καὶ τῆς *ὁράσεως τῆς κιβωτοῦ*, τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν τοῖς ἁγίοις, δηλοῦται ἡ ἀποκάλυψις· ἅπερ ἐν τῷ Χριστῷ, ἐν ᾧ κατῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, πάντα κέκρυπται, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· τότε δὲ ἀποκαλυφθήσεται, ὅτε τοῖς ἀνόμοις καὶ ἀσεβέσι φωναὶ καταπληκτικαὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ

CAPUT XXXIII.

De prioribus et novissimis Ecclesiæ persecutionibus.

XI, 19. *Et apertum est templum Dei in cœlo, et visa est arca testamenti ejus in templo ejus, et facta sunt fulgura, et voces, et terræ motus, et grando magna.*

Per *cœlum patefactum, et arcam testamenti* in cœlo visam, bonorum, quæ sanctis istic præparata sunt, manifestatio significatur; 49 ea autem omnia in Christo sunt reposita : in illo namque, juxta Apostolum, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter : tum autem bona hæc orbi patefient, quando terrificæ voces, et fulgura, et tonitrua in

Digitized by Google

impios irruent, gehennæque tormenta veluti densa quædam grando eosdem obruent. Per *terræ motum* autem, ut paulo ante expositum est, rerum præsentium mutatio innuitur.

καὶ χάλαζα ἐπομβροῦσα τούτοις τὰ τῆς γεέννης κολαστήρια, ἐν τῷ σεισμῷ τῆς τῶν παρόντων μεταθέσεως.

Et signum magnum apparuit in cœlo; mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus; et in capite ejus corona stellarum duodecim.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον· καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς· καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος [δι'] ἀστέρων δεκαδύο.

Hanc *mulierem* nonnulli Dei Genitricem Virginemque Matrem per omnia sanctissimam interpretati sunt; quam ea omnia, quæ ordine hinc consequuntur, prius perpessam antumant, quam divinis illius partus perfecte cognosceretur. At magnus Methodius ad Ecclesiam retulit, in Dominicæ nativitatis mysterium parum ea convenite ratus quæ hoc loco de illo narrantur; maxime vero quod Dominus noster dudum ante patefactam libri hujus prophetiam natus fuerit. At ipsamet Methodii verba in medium afferre lubet. Is ergo in tractatu, quem *Symposium* inscripsit, ex persona Procles virginis ita scripsit: « Mulier sole induta, est Ecclesia. Quod autem nobis vestis est, hoc illi lux est. Pari modo quod nobis est aurum et pretiosi lapides, hoc illi sunt stellæ, et quidem cæteris præstantiores et illustriores. Ascendit hæc autem super lunam; quia Synagogam sub pedibus prostratam habet. Cæterum per lunam eorum fidem metaphoricos designari putamus, qui per regenerationis lavacrum a corruptionis malo expiati sunt; siquidem humida et aquea natura ex luna præcipue dependet. Hæc autem parturit et regenerat, hominesque crassos et animales in cœlestes et spiritales transformare, idemque et similitudini Christi conformare solet. » Et paucis interjectis rursum: « Non oportet arbitrari de Christo recens jam nato verba hic fieri. Jam olim enim ante Joannis Apocalypsin, incarnati verbi Sacramentum completum erat; Joannis autem Apocalypsis de rebus præsentibus, olimque futuris, vaticinatur. » Et post alia denuo: « Non possumus proinde non confiteri Ecclesiam eam esse, quæ parturit et generat regenerationis fonte ablutos. Quare in Isaia Spiritus dicit, *Priusquam parturiret, effugit ut pareret; et peperit masculum* [32]. Et quem effugit spiritalis Sion nisi draconem? quo nimirum generare possit populum masculum. » Et tandem subdit: « Ea propter in unoquolibet spiritaliter nascitur Christus; Ecclesia autem parturit fasciisque involvit donec Christus natus in nobis formetur; atque ita unusquilibet Christi participatione Christus quodammodo efficitur. »

Γυναῖκα δὲ περιβεβλημένην τὸν ἥλιον, τινὲς μὲν δι' ὅλου τὴν [παναγίαν] Θεοτόκον νενοήκασι, πρινὴ γνωσθῆναι αὐτῆς τὸν θεῖον τόκον, παθοῦσαν τὰ ἐχόμενα. Ὁ δὲ μέγας Μεθόδιος εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐξέλαβεν· ἀνάρμοστα τῇ Δεσποτικῇ γεννήσει τὰ περὶ αὐτῆς ἡγησάμενος, διὰ τὸ ἤδη πρὸ πολλοῦ τετέχθαι τὸν Κύριον [ἡμῶν·] καλὸν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ μακαρίου Μεθοδίου μνησθῆναι· ὅς φησιν ἐν τῷ λεγομένῳ *Συμποσίῳ* ἐκ προσώπου Πρόκλης παρθένου οὕτως· « Ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, ἔστιν ἡ Ἐκκλησία. Ὃ δὲ ἡμῖν ἐσθὴς, τοῦτο ἐκείνῃ φῶς· ὃ δὲ ἡμῖν χρυσὸς ἢ διαφανεῖς λίθοι, τοῦτο ἐκείνῃ τὰ ἄστρα· [τὰ] ἄστρα δὲ κρείττω καὶ ἐμφανέστερα. Ἐπιβέβηκε δὲ ἐπὶ σελήνης. Σελήνην δὲ τροπικῶς ἡγοῦμαι, τὴν πίστιν τῶν ἀποκαθαιρομένων τὴν φθορὰν τῷ λουτρῷ· τῷ ἐκ τῆς σελήνης ἠρτῆσθαι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν· ὠδίνουσα καὶ ἀναγεννῶσα τοὺς ψυχικοὺς εἰς πνευματικοὺς, καὶ τὴν καθ' ὁμοίωσιν ἰδέαν αὐτοὺς καὶ μόρφωσιν μορφοῦσα τοῦ Χριστοῦ. » Καὶ πάλιν φησίν· « Οὐ χρὴ τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι νομίζειν τὸν γεννώμενον· πάλαι γὰρ πρὸ τῆς [Ἰωάννου] Ἀποκαλύψεως ἐπεπλήρωτο τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ [θείου] Λόγου· ὁ δὲ Ἰωάννης περὶ παρόντων καὶ μελλόντων θεσμῳδεῖ. » Καὶ μεθ' ἕτερα· « Ὥστε ἀνάγκη ὁμολογεῖν δεῖ, τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι τὴν ὠδίνουσαν καὶ γεννῶσαν τοὺς ἀπολελυτρωμένους, ὥς φησιν ἐν Ἡσαΐᾳ τὸ Πνεῦμα· *Πρὶν τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, ἐξέφυγε, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν*. Τίνα ἐξέφυγεν; Ἢ πάντως τὸν δράκοντα· ἵνα γεννήσῃ τὸν λαὸν ἡ νοητὴ Σιὼν τὸν ἄῤῥενα. » Καὶ ἑξῆς· « Ὥστε ἐν ἑκάστῳ γεννᾶσθαι τὸν Χριστὸν νοητῶς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία σπαργανοῖ καὶ ὠδίνει ἄχρις ἂν ὁ Χριστὸς μορφωθῇ ἐν ἡμῖν γεννηθείς· ὅπως ἕκαστος τῷ μετέχειν Χριστοῦ, Χριστὸς γένηται. »

Ecclesia itaque, Christum justitiæ solem induta, legalem nocte lucentis lunæ lucem vitamque mundanam, quæ instar lunæ mutabilis et inconstans exsistit, sub pedibus prostratam tenet, capitisque verticem apostolicorum dogmatum virtutumque corona redimitum habet. Idem auctor docet per *lunam*, quæ humidæ substantiæ dominatur, baptisma, *Mare* metaphoricos appellatum, designari, quod sane sacramentum ut regeneratis est salutare, ita dæmonibus exitiale est prorsus.

Ἡ Ἐκκλησία [τοίνυν] τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης [Χριστὸν] περιβέβληται. Καὶ γὰρ νομικὸν φῶς τῆς νυκτοφαοῦς σελήνης, καὶ τὴν ὡς σελήνην ἀλλοιουμένην κοσμικὴν ζωὴν, ὑπὸ τοὺς πόδας κέκτηται. Καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τε καὶ ἀρετῶν περίκειται στέφανον. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ὡς ἐκ τῆς σελήνης, ἠρτημένης τῆς ὑγρᾶς οὐσίας, δηλοῦσθαί φησι διὰ τῆς *σελήνης* τὸ βάπτισμα, *θάλασσαν* τροπικῶς ὀνομαζόμενον· τοῖς μὲν ἀναγεννωμένοις σωτήριον, τοῖς δὲ δαίμοσιν ὀλέθριον.

[32] Isa. 67, 7.

Digitized by Google

Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ A *βασανιζομένη τεκεῖν.*

« Ὠδίνειν δέ φαμεν τὴν Ἐκκλησίαν καθ' ἕκαστον τῶν ἀναγεννωμένων δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν αὐτοῖς, ὥς φησιν ὁ [θεῖος] Ἀπόστολος διὰ τὸ ἀμβλώματα εἶναι τοὺς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς Χριστοῦ ἐκπίπτοντας, καὶ σύνδρομον τῇ ζωῇ τὸν δι' ἀπιστίας ὑπομένοντας θάνατον. »

Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἰδοὺ δράκων πυῤῥὸς μέγας, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα.

Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν οὐρανῷ. — *Οὐρανὸν* ἐνταῦθα νοεῖσθαι τὸν ἀέρα νομίζομεν· *δράκοντα δὲ πυῤῥὸν*, τὸν πλασθέντα ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ B τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐν τῷ Ἰὼβ γέγραπται. *Πυῤῥὸν* δὲ τοῦτον, ἢ διὰ τὸ φονικὸν αὐτοῦ καὶ αἱμοχαρὲς, ἢ διὰ τὸ πυρῶδες τῆς ἀγγελικῆς οὐσίας, εἰ καὶ τῶν ἀγγέλων ἐκπέπτωκεν. *Ἑπτὰ δὲ κεφαλὰς*, τὰς ἑπτὰ πονηροτάτας αὐτοῦ δυνάμεις, καὶ ταῖς πνευματικαῖς ἐνεργείαις ἐναντίας· ἢ τὰ ἑπτὰ πνεύματα· ἅπερ ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Χριστὸς εἴρηκεν εἰσοικίζεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ τῷ σεσαρωμένην τὴν καρδίαν καὶ κενὴν ἐξ ἀγαθῶν ἐννοιῶν καὶ πράξεων ἔχοντι· ἢ ἑπτὰ κακίας, ἅς φησι Σολομῶν ἐν [τῇ] καρδίᾳ εἶναι τοῦ ἐχθροῦ· ὅστις μεγάλῃ τῇ φωνῇ τῶν πειθομένων δεῖται καθ' ὑπόκρισιν. Τὰ δὲ *δέκα κέρατα* δηλοῦσιν, ἢ τὰ ἀντιδιαστελλόμενα ταῖς δέκα νομικαῖς ἐντολαῖς πλημμελήματα, ἢ τὰς διαιρέσεις τῆς βασιλείας, C αὐτῷ κόσμον φερούσας, ὡς ταῖς διχοστασίαις χαίροντι. *Ἑπτὰ δὲ διαδήματα ἐν ταῖς κεφαλαῖς αὐτοῦ.* Διότι οἱ τὰς δαιμονικὰς ἐνεργείας νικῶντες ἐκεῖθεν τοὺς στεφάνους [τῆς νίκης] κομίζονται, ὅθεν πόνοις καὶ ἱδρῶσι τὴν νίκην ἤραντο. Περὶ δὲ τούτων καὶ ὁ μακάριος Μεθόδιός φησιν οὕτως ἐπὶ λέξεως· *Ὁ δράκων ὁ μέγας ὁ πυῤῥὸς, ὁ ἑπτακέφαλος, ὁ σύρων τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ὃς ἕστηκεν ἐφεδρεύων ἵνα τὸ τέκνον τῆς ὠδινούσης καταφάγῃ, ὁ διάβολός ἐστιν*, [καὶ τὰ ἑξῆς.] *Ἀλλ' ἀστοχεῖ καὶ σφάλλεται τῆς ἄγρας, ἄνω πρὸς ὕψος ἁρπαζομένων τῶν ἀναγεννωμένων.* Καὶ μετ' ὀλίγα· *Τρίτον δὲ τῶν ἀστέρων ἐκλήθη μέρος, οἱ περὶ ἕνα τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐσφαλμένοι· ἡ δὲ ἔρημος εἰς ἣν ἐλθοῦσα τρέφεται, ἡ Ἐκκλη-* D *σία ἡ κακῶν ἔρημος, καὶ στεῖρα φθορᾶς. Τὰ δὲ χίλια*, φησὶ, *τὸν ἐν ἑκατοντάσι πολλαπλασιασθέντα τέλειον ἀριθμὸν καὶ πλήρη περιέχει.* Καὶ ἑξῆς φησι περὶ τῶν στεφάνων αὐτοῦ· *Ἡ δὲ καταγωνισαμένη κατὰ τοῦ διαβόλου πρότερον καὶ νεκρώσασα τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, τῶν ἑπτὰ στεφάνων τῆς ἀρετῆς ἐγκρατὴς γίνεται.*

Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων [τοῦ οὐρανοῦ·] καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν.

Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ, σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων. — Διὰ τούτου, δύο τινὰ δηλοῦσθαι νομίζομεν· ἢ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ πτῶσιν, τὴν τοὺς σὺν αὐτῷ ἀποστάτας ἀγγέλους διὰ τοῦ ἐσχάτου κινήματος τοῦ φθόνου [πρὸς γῆν] κατασύρασαν· [πρῶ-

XII, 2. *Et in utero habens; et clamat parturiens; et cruciatur ut pariat.*

« Ecclesia unumquemlibet, qui ex aqua et Spiritu sancto regeneratur, tantisper parturire dicitur, donec Christus in illis formetur, ut Apostolus loquitur. **50** Comperiuntur enim abortivi nonnulli; cujusmodi sunt qui a vera luce, qui Christus est, exciderunt; qui una etiam cum vita infidelitatis mortem sustinent. »

XII, 3. *Et visum est aliud signum in cœlo, et ecce draco magnus, rufus, habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus ejus diademata septem.*

Cœlum hoc loco aerem significare arbitramur; *draconem* autem *rufum*, serpentem illum qui ob id conditus apud Jobum scribitur, quo ab angelis Dei deludatur. Vocat autem illum *rufum*, quod cædi et sanguini deditus sit; aut quod angelorum natura habeatur ignea, etiamsi peccato contaminata sit. Per *septem capita*, septem nequiores illius virtutes spiritalibus viribus et operationibus adversas intelligimus: aut septem illos nequam spiritus, quos Christus in Evangelio in homine illo habitasse asseruit, qui cordis domicilium scopis mundatum habebat, hoc est a bonis cogitationibus et operibus vacuum. Aut septem nequitias, quas Salomon in corde inimici exsistere ostendit, qui per simulationem voce magna supplex illis fit quos in sententiam suam callide pertraxit. *Decem* porro *cornua*, decem peccata decem legalibus præceptis contraria denotare putamus: Aut mundani regni divisionem, quæ ipsi tanquam seditionibus gaudenti voluptatem parit non vulgarem. *Septem* autem *diademata*, in totidem illius capitibus ob id dicuntur posita, quod homines diabolicas vires et suggestiones impigre expugnantes, coronas inde deportent, unde per labores atque sudores victoriam retulerant. De his beatus Methodius ad hunc modum scribit: *Draco magnus, rufus, et septiceps, qui tertiam stellarum partem trahit, quique in insidiis, ut parturientis filium devoret, consistit, diabolus est.* Et paucis interjectis: *Sed fallitur, prædæque spe frustratur regeneratis per baptismum sursum in sublime raptis.* Et paulo post rursum: *Tertia autem stellarum pars, dicuntur illi qui in sanctæ Trinitatis numero circa unum errant. At desertum, in quod Ecclesia commigrans nutritur, est locus a malis immunis, omnisque corruptionis expers. Millia autem per centena multiplicata, numerum continent perfectum et plenum.* De coronis porro isthæc subjungit: *Hæc autem in certamine adversus diabolum prævalens, septemque capita illius morti dedens, septenis virtutum coronis potitur.*

XII, 4. *Et cauda illius trahebat tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram.*

Per hæc alterutrum e duobus significari opinor, vel primum luciferi e cœlo casum, quo angelos, qui per extremum invidiæ motum una cum ipso a Deo desciverunt, deorsum traxit; (primus enim omnium motus mentis erat elatio); aut post caput

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

illius contritum, caudæ ejusdem agitationem. Hæc enim homines animo instabiles, ex **51** cœlesti sensu et conversatione deorsum ad terrena abripit. Nominantur hi autem metaphoricos *stellæ*, propter splendorem quem ex sancto baptismate hauserunt. Ita namque propheta Daniel de Antiocho, qui venturi olim Antichristi typum gerebat, vaticinatus est.

Et draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, u', cum peperisset, filium ejus devoraret.

Continuo namque apostata adversus Ecclesiam in armis consistit, illos qui pro tempore in illa regenerantur, in escam suam vertere enixe contendens. Aut verius per Ecclesiam Christum ipsum persequitur tanquam illius caput; qui proinde quæ fidelium sunt propria, sibi vindicat. Quare ad Saulum aiebat: *Saule, Saule, quid me persequeris* [22]?

XII, 5. *Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea.*

Ecclesia per eos qui baptismo initiantur, citra intermissionem generat Christum; utpote in illis formandum usque ad consummatam spiritalis ætatis plenitudinem. Ecclesiæ autem populus, is demum filius masculus recte appellatur, qui carnis voluptatibus sensuumque illecebris non frangitur, neque dejicitur, sed animo infracto in officio persistit. Per quem nunc quidem Christus Deus Romanorum, manibus quasi ferrum robustis, gentes regit; recturus easdem post communem quoque mortuorum resurrectionem. Constituet enim judices fide validos, qui gentes, quæ propter infirmitatem et infidelitatem mysticum illud et novum vinum non capiunt, ut ferrum vasa fictilia et infirma solet, conterent.

A τον γὰρ ἡ ἔπαρσις·] ἢ τὴν μετὰ τὸ θλασθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὐραίαν κίνησιν, τοὺς ἀστηρίκτους κατενεγκοῦσαν ἐκ τοῦ οὐρανίου φρονήματος, *ἀστέρας* τροπικῶς ὀνομασθέντας, διὰ τὴν ἐκ τοῦ [ἁγίου] βαπτίσματος λαμπρότητα. Οὕτω γὰρ καὶ Δανιὴλ περὶ Ἀντιόχου προεφήτευσεν, ὡς ἐσομένου τύπου τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου ἐλεύσεως.

Καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν· ἵνα ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ.

Καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικός. — Ἀεὶ γὰρ ὁ ἀποστάτης ἀντικρὺ τῆς Ἐκκλησίας ὁπλίζεται, τοὺς ἀναγεννωμένους κατὰ καιρὸν ἐξ αὐτῆς, οἰκεῖον βρῶμα ποιεῖσθαι ὀρεγόμενος· μᾶλλον δὲ, διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν διώ-
B κων, ὡς κεφαλὴν αὐτῆς, τὰ τῶν πιστῶν οἰκειούμενον. Διὸ καὶ, *Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις*; ἔλεγε.

Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα· ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ σιδηρᾷ.

Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα. — Διηνεκῶς ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν βαπτιζομένων τὸν Χριστὸν γεννᾷ, ὡς ἐν ἐκείνοις μορφούμενον ἄχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς πνευματικῆς ἡλικίας, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. *Ἄῤῥην* δὲ *υἱός*, ὁ τῆς Ἐκκλησίας λαὸς, καὶ ταῖς ἡδοναῖς ἀθήλυντος· δι' οὗ [καὶ] ἤδη μὲν ταῖς τῶν δυνατῶν Ῥωμαίων χερσὶ ταῖς κραταιαῖς ὡς ὁ σίδηρος, τὰ ἔθνη ἐποίμανε Χριστὸς ὁ Θεός. Ποιμανεῖ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, κριτὰς καθιστῶν τοὺς ἰσχυροὺς τῇ πίστει κατὰ τὸν σίδηρον, τῶν εὐθρύπτων καὶ ἀσθενῶν σκευῶν τῶν ἐθνῶν, ἃ δι' ἀπιστίαν τὸν
C μυστικὸν [καὶ] νέον οἶνον οὐκ ἐχώρησαν.

Et raptus est filius ejus ad Deum, et ad thronum ejus.

Rapiuntur hic quoque ex gravioribus tentationibus interdum sancti, ne forte afflictionibus et difficultatibus, quæ vires illorum excedunt, absorbeantur. Rapientur et olim in occursum Domini, nubibus quasi vehiculis quibusdam in aerem subvecti; cum Deo ejusdemque thronis, hoc est, summis angelorum virtutibus, felices semper victuri.

XII, 6. *At mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo; ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.*

Quando (inquit) diabolus qui in Antichristo efficax erit, aciem per ipsum contra Ecclesiam direxerit, tunc illius electi, summaque ejusdem capita, civilibus tumultibus mundanisque voluptatibus contemptis, in desertum ab omni malitia alienum, vitæque consuetudinem omni virtutum genere lucentem, sese recipient, juxta magni Methodii sententiam: ibidemque impugnantium dæmonum, malignorumque hominum impetus, atque insultus, subterfugient. Probabile fit quoque sensilem eremum eos conservaturam, qui in montibus et spe-

Καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ [πρὸς] τὸν θρόνον αὐτοῦ.

Καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεόν. — Ἁρπάζονται μὲν γὰρ κἀνταῦθα ἐν πειρασμοῖς οἱ ἅγιοι, ὥστε μὴ καταπονηθῆναι τοῖς δυσχερέσι τοῖς ὑπὲρ δύναμιν· ἁρπαγήσονται δὲ [καὶ τότε] ἐν νεφέλαις εἰς συνάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ σὺν τῷ Θεῷ καὶ τῷ θρόνῳ αὐτοῦ, [ἤγουν] ταῖς ὑπερτάταις ἀγγελικαῖς δυνάμεσι συνέσονται.

Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον· ὅπου ἔχει [ἐκεῖ] τόπον ἡτοιμασμένον ὑπὸ [τοῦ] Θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας
D *ἑξήκοντα.*

Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον. — Ὅτε φησὶν ὁ ἐν τῷ Ἀντιχρίστῳ ἐνεργῶν διάβολος δι' αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας παρατάξηται, οἱ ταύτης ἐκλεκτοὶ καὶ κορυφαιότατοι, τῶν πολιτικῶν θορύβων καὶ τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν καταπτύοντες, εἰς τὴν ἔρημον πάσης κακίας, πάμφορον δὲ πάσης ἀρετῆς πολιτείαν φεύξονται, κατὰ τὸν μέγαν Μεθόδιον· κἀκεῖ τῶν πολεμούντων δαιμόνων τε καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων τὰς προσβολὰς διαφεύξονται. Εἰκὸς δὲ καὶ τὴν αἰσθητὴν ἔρημον σώζειν τοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, διὰ τὴν τοῦ ἀπο-

[22] Act. IX, 4.

Digitized by Google

στάτου [καὶ ψευδοχρίστου] ἐπιβουλὴν φεύγοντας, A καθὰ καὶ πρώην τοὺς μάρτυρας. Ἐπὶ *ἔτη δὲ τρία, ἥμισυ*, τὰ ὑπὸ τῶν χιλίων διακοσίων ἑξήκοντα ἡμερῶν δηλούμενα· ἐν οἷς κρατήσει ἡ ἀποστασία· ἧς ἡμᾶς ὁ μέγας ἀγωνοθέτης, ὁ μὴ συγχωρῶν πειρασθῆναί τινα ὑπὲρ ὃ δύναται, λυτρούμενος, δωρήσεται ἡμῖν καρτερὸν λογισμὸν καὶ ταῖς ἐναντίαις προσβολαῖς ἀθήλυντον· ἵνα νομίμως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ σκότους καὶ τὰς ἐξουσίας ἀθλήσαντες, τῷ στεφάνῳ τῆς δικαιοσύνης κατακοσμηθῶμεν, καὶ τὰ τῆς νίκης βραβεῖα δεξώμεθα· ὅτι αὐτῷ πρέπει διὰ τῶν ἀσθενῶν τροπουμένῳ τοὺς ἰσχυροὺς ἐναερίους ἄρχοντας, ἡ νίκη καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων.] Ἀμήν.

luncis et cavernis terræ, propter apostatæ et Antichristi insidias confugient; quemadmodum primos quoque martyres ad ejusmodi latibula sæpe se recepisse, mortemque ad tempus evasisse constat; idque ad *annos tres cum dimidio*, per mille ducentorum sexaginta dierum numerum designatos; inter quos **52** regnum obtinebit apostasia: a qua magnus ille Agonotheta nos liberet, qui non permittit ullum omnino tentari supra id quod potest; idemque impertiatur nobis animum robustum, et adversariorum insultus infractum; ut legitime contra principes et potestates tenebrarum decertantes, justitiæ corona exornemur, victoriæque bravium consequamur. Eum namque, qui per infirma mundi potentes aeris potestates in triumphum agere consuevit, decet victoria et imperium, cum Patre et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'. ΛΟΓΟΣ ΙΒ'. B

Περὶ τοῦ πολέμου τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν δαιμόνων· καὶ [περὶ] τῆς τοῦ Σατανᾶ καταπτώσεως.

Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος. Καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος αὐτῶν εὑρέθη ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Καὶ ταῦτα τῇ τε πρώτῃ τοῦ διαβόλου ἐξ ἀλαζονείας καὶ φθόνου ἐκπτώσει τῆς ἀγγελικῆς τάξεως, τῇ τε διὰ τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ καθαιρέσει ἁρμόζειν δύναται· ὅτε, καθὼς φησιν ὁ Κύριος, ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται, καὶ τῆς ἀρχαίας τυραννίδος ἐκβέβληται. Οὐ τὴν ἀλαζονείαν τοὺς θείους ἀγγέλους C ἅμα τῷ [αὐτῶν] ἀρχιστρατήγῳ Μιχαὴλ μὴ φέροντας, εἰκὸς αὐτὸν τῆς οἰκείας συνδιατριβῆς ἀποῤῥίψαι πρότερον· καθὼς φησιν Ἰεζεκιὴλ ὑπὸ τῶν χερουβεὶμ ἐκβεβλῆσθαι αὐτὸν ἐκ μέσου πυρίνων λίθων τῶν ἀγγελικῶν, οἶμαι, τάξεων, διὰ τὸ εὑρεθῆναι ἐν αὐτῷ [τὰ] ἀδικήματα. Ἐν δὲ τῇ [τοῦ] Χριστοῦ παρουσίᾳ τοὺς διακονουμένους αὐτῷ μετὰ τὸν πειρασμὸν ὡς ἠτιμωμένον δοῦλον πάλιν βδελύξασθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι, καθὼς τοῖς Πατράσι δέδοκται, μετὰ τὴν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου δημιουργίαν, οὕτως δι' ὑπερηφανίας καὶ φθόνου καταβέβληται, τὴν ἀέριον πρῶτον πεπιστευμένος ἀρχὴν, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος. Καὶ Παππίας δὲ οὕτως ἐπὶ λέξεως· *Ἐνίοις δὲ αὐτῶν, δηλαδὴ τῶν πάλαι θείων ἀγγέλων, καὶ τῆς περὶ τὴν γῆν διακοσμήσεως ἔδωκεν ἄρχειν· καὶ* D *καλῶς ἄρχειν παρηγγύησε.* Καὶ ἑξῆς φησιν· *Εἰς οὐδὲν [δὲ] συνέβη τελευτῆσαι τὴν τάξιν αὐτῶν.*

De angelorum et dæmonum prælio, et Satanæ casu.

XII, 7, 8. *Et factum est prælium magnum in cœlo; Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone; et draco pugnabat, et angeli ejus; et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cœlo.*

Isthæc primo diaboli lapsui, quo ex angelico ordine propter superbiam et invidiam proscriptus est, accommodari possunt: et secundæ rursum ejusdem ruinæ, qua per Dominicam crucem fractus atque dejectus est; quando nimirum mundi hujus princeps, juxta Christi Domini oraculum, judicatus, et a tyrannide, quam ante exercebat, depulsus est. Enimvero cum divini angeli cum duce suo Michaele illius superbiam et arrogantiam ferre non possent, ipsum ex suo consortio et consuetudine, ut probabile fit, statim abjecerunt. Atque huc spectat, quod propheta Ezechiel illum ex Cherubinis mediaque ignitorum lapidum, hoc est, angelicorum ordinum, statione ejectum asserit; ea nimirum de causa, quod iniquitates in illo compertæ essent. In Christi porro adventu angeli illi, qui post absolutum jejunium, intentatamque a Satana tentationem, accedentes ministrabant ei, diabolum veluti vile abjectumque mancipium non absque exsecratione denuo propulsarunt. Adverte autem Patribus nonnullis visum esse post aspectabilis mundi hujus opificium diabolum propter superbiam et invidiam e cœlo ejectum, potestatem quam in aeream hanc regionem ante lapsum acceperat, post lapsum in partem adhuc retinuisse. Sane Apostolus haud obscure insinuat illud, dum luctam nobis non adversus carnem et sanguinem, sed adversus aereas potestates esse, scribit: Confirmat autem Papias B. Joannis discipulus diserte hisce verbis: *Aliis ex ipsis, nempe angelis, quamdam circa terræ administrationem potestatem et procurationem tribuit; riteque munus injunctum administrare jussit.* Et paucis interpositis, subjungit: *Accidit autem, ut ordinem sibi præfinitum absolverent non ut decebat.*

Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, [ὁ] ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος διάβολος καὶ [ὁ] Σατανᾶς, ὁ

XII, 9. *Et projectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas; qui*

Digitized by Google

seducit universum orbem : et projectus est in terram ; et angeli ejus cum illo missi sunt.

Merito hoc. Neque enim ullum terrenum sensum ferre potest cœlum neque ulla lumini cum tenebris est communicatio. Porro autem quod nomen hoc *Satanas* articulum hoc loco [adjunctum habet ; id non arguit alium esse Satanam, alium diabolum ; (etiamsi hyperbatum in contextu lateat) ostendit aut antiquum illum serpentem duo nomina sortiri : alterum **53** *Diaboli ;* quod virtutes virtutumque studiosos, et ipsum etiam Deum apud homines calumnietur ; siquidem apud Adamum invidiæ illum insimulare non dubitavit. Alterum vero, *Satanæ*, tanquam pertinax Christi Domini et servorum ejus adversarius. Observandum est autem, diaboli casum post Christi crucem non fuisse localem, ut fuit primus. Dicitur tamen post Christum passum cecidisse ; quia pristinæ illius vires, post illum tempus sunt diminutæ, et quasi fractæ : ut ipse B. Antonio confiteri non erubuit, illud prophetæ in se impletum ostendens : *Inimici gladii defecerunt in fine* [34]. Igitur ruina illius aliud nihil est, quam malignorum conatuum illius infirmatio, posteaquam semel e cœlo dominioque quod obtinebat, decidit. Adverte rursum, apud B. Justinum philosophum et martyrem legi, diabolum post Christi adventum, latamque adversus illum gehennæ ignis sententiam, maxime blasphemum evasisse ; primoque initio ea impudentia Deum non blasphemasse qua modo. Ea propter recte de ipso proditum exstare : *Cor ejus indurabitur ut lapis* [35] ; nempe propter durissimam illam planeque saxeam in malitia obstinationem. Quod si sola suppliciorum exspectatio diabolum sceleratiorem reddit, quomodo vel ipse, vel illius ministri gehennæ ignis ardore inflammati, direque puniti, peccatorum sordes eluent ? Hanc autem a peccatis per ignem expiationem non consecuti ; quomodo, secundum stultam quorumdam hæreticorum sententiam, cruciatus illorum finem olim sortientur ?

A *πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν· καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ [μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.]*

Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας εἰς τὴν γῆν. — Εἰκότως· οὐ γὰρ ὁ οὐρανὸς ἔφερε γήϊνον φρόνημα· ὅτι τῷ φωτὶ τὸ σκότος ἀκοινώνητον. Εἰ δὲ μετὰ τοῦ ἄρθρου κεῖται, ὁ *Σατανᾶς*, οὐχ ὡς ἄλλος ὢν παρὰ τὸν διάβολον, εἰ καὶ κεῖται καθ' ὑπερβατόν· οἷον ὁ διάβολος ὁ καὶ Σατανᾶς· ἀλλ' ὡς τὰ δύο καλούμενος· τὸ μὲν, διὰ τὸ διαβάλλειν τὰς ἀρετὰς καὶ τοὺς τούτων ἐραστάς· καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς τῷ Ἀδὰμ αὐτὸν βάσκανον ὑπέγραψε· τὸ δὲ, ὡς ἀντικείμενος καὶ τῷ Δεσπότῃ καὶ τοῖς δούλοις [αὐτοῦ]. Ἰστέον δὲ ὅτι οὐχ οὕτω τοπικὴ μετὰ τὸν σταυρὸν ἡ τοῦ διαβόλου γέγονε κατάπτωσις, ὡς B τῇ τῶν προπατόρων ἀνενεργησίᾳ, καθὼς καὶ αὐτὸς τῷ [μεγάλῳ] Ἀντωνίῳ ὁμολογῶν τὸ ψαλμικὸν ἐπ' αὐτὸν πεπληρῶσθαι λόγιον· *Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος.* Ἔκπτωσις οὖν αὐτοῦ, [καὶ] ἡ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ ἐγχειρημάτων ἀθέτησις, μετὰ τοῦ τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς οἰκείας ἀρχῆς [τελέως] ἀποβεβλῆσθαι, ὡς εἴρηται. Λέλεκται δὲ τῷ μακαρίῳ Ἰουστίνῳ τῷ [φιλοσόφῳ καὶ] μάρτυρι, μετὰ τὴν [τοῦ] Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐν γεέννῃ ἀπόφασιν, βλάσφημον μάλιστα γεγονέναι τὸν διάβολον· καίπερ μὴ πρότερον οὕτως ἀναιδῶς τὸν Θεὸν βλασφημήσαντα· διὸ περὶ αὐτοῦ εὐθυβόλως εἴρηται· *Ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὥσπερ λίθος·* διὰ τὸ τῆς πονηρίας ἀνένδοτον. Εἰ δὲ ἡ προσδοκία τῆς κολάσεως πονηρότερον αὐτὸν ἀπειργάσατο, πῶς C ἂν κολαζόμενος ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐργάται αὐτοῦ ἐν γεέννῃ, διὰ τῆς πυρώσεως τῶν ῥύπων τῆς ἁμαρτίας ἐκπλυνθήσονται ; τούτου δὲ μὴ τυχόντες, πῶς πέρας ἕξουσι τῆς κολάσεως, κατὰ τοὺς ματαιόφρονας [αἱρετικούς ;]

XII, 10. *Et audivi vocem magnam in cœlo, dicentem : Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus : quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.*

Per *accusationem falsamque calumniam*, quibus homines impetuntur, ipsum diabolum designat, siquidem hoc studium nominis ejus ratio, ut ante dictum est, insinuat. Lætantur autem angeli de illius ejectione, quia nulla est pars infideli cum fidelibus.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐν τῷ οὐρανῷ λεγούσης· Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ· ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός.

D *Ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν.* — Ἡ *κατηγορία* καὶ ἡ *διαβολὴ* ἡ κατὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸν διάβολον, ὅπερ ἐστὶ, κέκληκεν, ὡς εἴρηται. Εὐφραίνονται δὲ οἱ ἄγγελοι ἐπὶ τῇ τούτου ἐκβολῇ· οὐδεμία γὰρ μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου.

XII, 11, 12. *Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui; et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea lætamini, cœli, et qui habitatis in eis. Væ terræ et mari ; quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.*

Καὶ αὐτοῦ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ Ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οἱ οὐρανοὶ, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. Οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς [ὁ] μέγαν ἔχων θυμὸν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

Et sancti, inquit, tametsi, acriter apud omnes,

Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ Ἀρ-

[34] Psal. IX, 7. [35] Job XLI, 15.

Digitized by Google

νιου. — Καὶ κατηγορούμενοι παρ' αὐτοῦ, φησὶν, οἱ ἅγιοι, καὶ διαβαλλόμενοι, ὥσπερ [ὁ] Ἰὼβ, πρὸς πάντας ἀνθρώπους τοὺς αὐτῷ πειθομένους, ὅμως αὐτὸν νενικήκασι τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ πάθεσιν. Εὐφραίνεσθαι δὲ τὰς ἄνω δυνάμεις ἐπὶ τῇ αὐτοῦ πτώσει, καὶ λυπεῖσθαι ἐπὶ τῇ τῶν προστετηκότων τοῖς γηΐνοις ἐπιβουλῇ αὐτοῦ, θεομιμήτως ἀκόλουθον. *Οὐαὶ δὲ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, [καὶ τοῖς θάλασσαν·]* δηλαδὴ τοῖς μὴ ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἐπὶ γῆς τὸ πολίτευμα ἔχουσι· πολλοὶ γὰρ τῶν ἐν τῇ γῇ τὸν ἐχθρὸν νικῶσι καὶ νικήσουσι· καίπερ πλέον νῦν τοῖς ἀγωνιζομένοις θυμούμενον, διὰ τὴν ἐγγύτητα τῆς αὐτοῦ κολάσεως. Ὅθεν ἐπάναγκες τοὺς τὰ γήϊνα φρονοῦντας, καὶ τῇ θαλάσσῃ τοῦ βίου κλυδωνιζομένους, ἐνταῦθα ταλανίζεσθαι.

qui fidem ipsi habent, ab illo accusentur multisque falsis calumniis infestentur; ut de Jobo constat; adhuc tamen perpessionibus pro Christo susceptis devicerunt illum. Credibile fit autem, ut supernæ virtutes ad Dei exemplum de dæmonis ruina et casu gaudent, ita e diverso de insidiis, quas illis struit, qui in rebus terrenis misere tabescunt, vicissim contristari. *Væ* autem *illis* denuntiatur *qui inhabitant terram et mare*, hoc est, illis qui non conversantur in cœlo, sed in terra animum defixum habent. Multi enim ex eorum numero, qui vitam in terra degunt, inimicum vincunt et in posterum victuri sunt, 54 etiamsi hoc tempore magis incensus sit contra strenue pugnantes, quam ante propter supplicii, quod ipsi impendet, vicinitatem et temporis brevitatem. Quam ob rem necesse est omnino, ut ii qui hic terrena sapiunt, marisque præsentis vitæ fluctibus jactantur, pœnis, de quibus dictum est, affines fiant, adeoque infelices perpetuo habeantur.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'.

Ὅπως ὁ δράκων διώκων τὴν Ἐκκλησίαν οὐ παύεται.

CAPUT XXXV.

Ut draco Ecclesiam persequi non desistat.

Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄῤῥενα. Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ [αἱ] δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται [εἰς τὴν ἔρημον] εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως.

XII, 13, 14. *Et posteaquam vidit draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum. Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum suum; ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis, a facie serpentis.*

Ὅτε, φησὶν, ὁ διάβολος τῷ Χριστῷ προσπαλαίσας μετὰ τὸ βάπτισμα ἡττήθη, καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὁπλισάμενος ᾐσχύνθη, διὰ θανάτου ζωὴν εὑραμένους αὐτοὺς θεασάμενος, καὶ ὡς ὄφις εἰς γῆν εἱλεῖσθαι καὶ γῆν ἐσθίειν κατεδικάσθη, τὰ γήϊνα φρονήματα, τότε τὴν Ἐκκλησίαν πάλιν διώκειν ἤρξατο, τὴν τὸν ἄρσενα τοῦ Θεοῦ λαὸν, τὸν ταῖς ἡδοναῖς ἀθήλυντον, τεκοῦσαν καὶ τίκτουσαν· ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς αὐτῇ ἡ πρὸς Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη, [καὶ] ἡ ἀντιληπτικὴ τοῦ δι' ἡμᾶς σταυρωθέντος πρόνοια δέδοται· καὶ αἱ δύο Διαθῆκαι· δι' ὧν πάντως αἱ πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ σημαίνονται· ὅπως ταύταις μετεωροπορoῦσα εἰς τὴν ἔρημον, πάσης διύγρου ἡδονῆς πολιτείαν τρέφηται· ἀεὶ μὲν, ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίᾳ μάλιστα· ὃν κρατεῖν τὸν ῥηθέντα χρόνον τῶν τριῶν ἡμίσεος ἐτῶν πολλαχοῦ γέγραπται. Ἐν ᾧ καὶ οἱ κατὰ τὴν αἰσθητὴν ἔρημον ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις κρυπτόμενοι, τοῦτον ἔσθ' ὅτε φεύξονται.

Cum, inquit, diabolus Christum post baptisma susceptum impugnasset, victusque recessisset, et sanctos rursum apostolos pari impetu adortus, confusus abiisset (vidit enim illos per mortem vitam invenisse), et se tandem, ut in terra serpentis more volutaretur, et terra rebusque terrenis pro cibo uteretur, condemnatum animadvertisset, tunc denuo Ecclesiam, quæ parit et peperit filium masculum, hoc est, populum virilem nihilque effeminatum præ se ferentem, persequi incepit. Verum ab initio in præsidium data est illi charitas erga Deum et proximum. Huic porro addita est ejus providentia adjutrix, qui propter nos in crucem actus est; et duo præterea Testamenta; quæ simul omnia designantur per alas aquilæ; quo per has in sublime sublata, concedat in desertum, ibidemque omnis vegetæ solidæque virtutis nutriatur alimento; et id quidem semper, Antichristo vero sæviente maxime. Hunc enim tricteride cum anni semisse grassaturum sæpius jam ante indicatum est. Quo etiam tempore multos ad sensilem eremum concessuros, inque montibus et cavernis terræ, quo furiam illius evadant, sese abdituros valde probabile est.

Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί· καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

XII, 15, 16. *Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen, quod miserat draco ex ore suo.*

Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν. — Φευγούσης, φησὶ, τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόπους ἀβάτους [καὶ ἀν-

Cum, ait, Ecclesia ad loca invia et inaquosa propter impostoris insidias se recepisset, draco ex ore suo, nempe per oris sui mandatum, aquam instar

Digitized by Google

fluminis a tergo illius eructavit, hoc est, ingentem impiorum virorum, aut malignorum dæmonum, aut infestarum tentationum multitudinem, adversus illam armavit; quo hac ratione eam, si queat, in servitutem redigat. At terra, inquit, juvit illam. Juvit autem aut viæ longitudine, aut locorum squalore et siccitate, improborum hominum impetus sistens, tentationumque flumen ejus rei causa ejectum absorbens, et sanctorum denique submissione, qui vere recteque dicere solent: *Ego sum terra et cinis* [88], omnes superbi diaboli laqueos enervans: nihil enim, ut divino Antonio ab angelo indicatum est, diaboli vires ita frangit sicuti humilitas.

55 XII, 17. *Et iratus est draco adversus mulierem, et abiit ut faceret prœlium cum reliquis de semine ejus qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu Christi.*

Illustrioribus Ecclesiæ magistris, iisque qui terram resque terrenas despectui habebant, ad eremum veluti ad ærumnosum exsilium translatis, ita ut horum compos fieri amplius non valeat, draco vel Antichristus ipse contra eos aciem mox convertet, inquit, qui Christo in terra hac militant. Hos enim veluti terreno pulvere olei lubricitatem exasperante aspersos, vitæque hujus negotiis curisque immersos, adeoque captu faciles inveniens, pedibus suis substernere contendet. Ast non omnes sternet. Nam multi ex illis quoque, eo quod Christum sincero amore prosecuti sunt, victoriam ex diabolo referent.

CAPUT XXXVI.

De bestia quæ habebat cornua decem et septem capita.

XII, 18. XIII, 1. *Et steti super arenam maris, et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata: et super capita ejus nomina blasphemiæ.*

Quidam per hanc *bestiam* accipiunt virtutem quamdam viribus et nequitia Satana inferiorem, cæteris autem dæmonibus utroque genere eminentiorem: per bestiam vero quæ paulo post e terra emergit, Antichristum ipsum. At sanctus Methodius et Hippolytus, et alii veteres, de ipso Antichristo præsentem locum interpretati sunt; ut qui ex turbulento plurimumque undoso vitæ hujus mari egressurus sit. Per *decem* autem *cornua* totidem diadematis exornata, et *septem capita*, familiaritatem illam denotari volunt, quæ inter ipsum et diabolum intercedet (nam hæc illi adfore jam ante quoque indicatum est), regnique terreni in decem partes sectionem; et regnum præterea septenarium mundi hujus cursui conformatum, septem quidem dierum spatio dimensum, et in septem rursum successiones distributum; prout in sequentibus latius id explicabitur. Secundum quod *mundi hujus prin-*

[88] Gen. xviii, 27.

A ὕβρους] τὴν τοῦ πλάνου ἔξοδον, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, δηλαδὴ ἐκ προστάγματος αὐτοῦ, ὀπίσω αὐτῆς [βάλλει] ὕδωρ ποταμηδόν· τουτέστιν, ἀθέων ἀνδρῶν, ἢ πονηρῶν δαιμόνων, ἢ ποικίλων πειρασμῶν πλῆθος, κατ' αὐτῆς ἐξελεύσεται, ὅπως αὐτὴν δουλώσηται. Ἡ δὲ γῆ, φησὶν, ἐβοήθησεν αὐτῇ, ἢ τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει, καὶ τῇ τῶν τόπων ἀνυδρίᾳ καὶ ξηρότητι τὰς τῶν πονηρῶν ὁρμὰς ἐπέχουσα, καὶ τὸν ἐκ τῶν πειρασμῶν ποταμὸν τούτου χάριν καταπίνουσα· ἢ τῇ τῶν ἁγίων ταπεινοφροσύνῃ, ἐνδιαθέτως λεγόντων· *Ἐγώ εἰμι γῆ καὶ σποδὸς*, πάσας τοῦ διαβόλου τὰς παγίδας καταργοῦσα, ὡς [καὶ] τῷ θείῳ Ἀντωνίῳ εἴρηται.

Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί· καὶ B *ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.*

Καὶ ἀπῆλθεν ὁ δράκων ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν. — Τῶν ἐκκρίτων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων [φησὶ] καὶ τῶν τῆς γῆς ὑπερορώντων, πρὸς τὴν ἐν ἐρήμῳ μεθισταμένων ταλαιπωρίαν, εἰ [τούτων] διαμάρτοι ὁ Ἀντίχριστος κατὰ τῶν ἐν κόσμῳ στρατευομένων τῷ Χριστῷ, ἐξοίσει, φησὶ, τὸν πόλεμον, ὅπως καθάπερ χόνει τραχυνούσῃ τὴν τοῦ ἐλαίου λειότητα ταῖς τοῦ βίου [φημὶ] πραγματείαις, τούτους εὐαλώτους εὑρὼν, τροπάσηται· πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ τούτων αὐτὸν, διὰ τὸ γνησίως ἠγαπηκέναι τὸν Χριστὸν, νικήσουσι.

C

ΚΕΦΑΛ. ΛϚ'.

Περὶ τοῦ θηρίου τοῦ δεκακεράτου καὶ ἑπτακεφάλου.

Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης· καὶ εἶδον θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς θαλάσσης, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτά· καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας.

Τινὲς μὲν τὸ *θηρίον* τοῦτο δευτερεύουσάν τινα δύναμιν τοῦ Σατανᾶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων ἄρχουσαν ἐξειλήφασι· τὸ δὲ μετ' αὐτὸ ἐκ τῆς γῆς ἀνιὸν, τὸν Ἀντίχριστον· τοῖς δὲ ἁγίοις, Μεθοδίῳ καὶ Ἱππολύτῳ καὶ ἑτέροις, εἰς [αὐτὸν] τὸν Ἀντίχριστον τὸ παρὸν D θηρίον ἐξείληπται· ἐκ τῆς πολυταράχου τοῦ βίου τούτου θαλάσσης καὶ πολυκύμονος ἐξερχόμενον. Τὰ δὲ *δέκα κέρατα* σὺν τοῖς διαδήμασι, καὶ αἱ *ἑπτὰ κεφαλαὶ*, τήν τε τοῦ διαβόλου πρὸς αὐτὸν [τὸν Ἀντίχριστον] ἕνωσιν αἰνίττεται (ταῦτα γὰρ [καὶ] αὐτῷ προσόντα ἀνωτέρω ἡρμήνευται), τήν τε εἰς δέκα τῆς γηΐνης βασιλείας ἐπ' ἐσχάτων διαίρεσιν, καὶ τὴν τῷ κόσμῳ τούτῳ σύστοιχον ἑβδοματικὴν βασιλείαν, ἑπτὰ μὲν ἡμέραις ἐκμετρουμένην, ἑπτὰ δὲ διαδοχαῖς διαιρουμένην, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται. Καθ' ἣν *ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου* κέκληται ὁ ἐνεργῶν ἐν αὐτῷ Σατανᾶς. *Ὄνομα* δὲ *βλασφημίας ἐν ταῖς κεφαλαῖς* αὐτοῦ, δηλαδὴ τοῖς ὑπασπισταῖς αὐτοῦ.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

Οὗτοι γὰρ ἐξ ἀρχῆς βλασφημεῖν τὸν Χριστὸν οὐκ ἐπαύσαντο, ἄχρι τῆς τοῦ μεγάλου [καὶ εὐσεβεστάτου] Κωνσταντίνου ἀναδείξεως. Μεθ' ἣν Ἰουλιανὸς καὶ Οὐάλης δύσφημοι κατὰ Χριστοῦ γεγόνασι.

ceps Satanas appellatur, qui per Antichristum præpotenter operabitur. *Nomina* autem *blasphemæ in capitibus*, hoc est in satellitibus et administris illius, comperiuntur quam plurima. Nam quotquot jam inde ab initio tyranni usque ad Constantini Magni imperium exstiterunt, omnes Christum certatim blasphemarunt. Post Constantinum autem Julianus, et Valens, et alii præterea nonnulli imperatores denuo in Christum blasphemum os erexerunt.

Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ὅμοιον ἦν παρδάλει· καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου· καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος.

Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ὅμοιον ἦν παρδάλει.—Διὰ μὲν τῆς *παρδάλεως*, ἡ [τῶν] Ἑλλήνων· διὰ δὲ τῆς *ἄρκτου*, ἡ [τῶν] Περσῶν· διὰ δὲ τοῦ *λέοντος*, ἡ Βαβυλωνίων βασιλεία σημαίνεται· ὧν κρατήσει ὁ Ἀντίχριστος, ὡς *Ῥωμαίων βασιλεὺς* ἐλευσόμενος, καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν καθαιρήσων, ὅταν τοὺς ὀστρακίνους δακτύλους τῶν ποδῶν θεάσηται· δι' ὧν ἡ εἰς δέκα δηλοῦται ἀσθενὴς καὶ εὔθρυπτος τῆς βασιλείας διαίρεσις.

XIII, 2. *Et bestia quam vidi, similis erat pardo; et pedes ejus sicut pedes ursi; et os ejus sicut os leonis.*

Per *pardum* Græcorum, per *ursum* Persarum, per *leonem* Babyloniorum regnum denotatur: quæ omnia unus obtinebit Antichristus: idemque *regis Romanorum* titulo ornatus, in medium se offeret; atque ubi primum fictiles pedum digitos (per quos regni in decem partes divisi infirmitas indicatur) animadverterit, totum illorum principatum funditus evertet.

Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ [καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ], καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.

Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ. — Δώσει γὰρ ὁ Σατανᾶς, ὁ νοητὸς δράκων, τῷ Ἀντιχρίστῳ πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, πρὸς τὴν τῶν ἀστηρίκτων ἀπώλειαν.

56 *Et dedit illi draco potentiam suam, et thronum suum, et potestatem magnam.*

Spiritalis draco est Satanas, qui suam in signis et mendacibus prodigiis potestatem impertietur Antichristo, idque ad hominum instabilium ruinam et internecionem.

Καὶ [εἶδον] μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγισμένην εἰς θάνατον. Καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη.

Κεφαλὴν δὲ *ὡσεὶ ἐσφαγμένην*, εἴτε τινὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τεθανατῶσθαι, καὶ ὑπ' αὐτοῦ [τοῦ Ἀντιχρίστου] διὰ γοητείας ἀπατηλῶς ἀνίστασθαι φαινόμενόν φησιν, ὡς Σίμων ὁ μάγος πεποιηκὼς ὑπὸ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων [Πέτρου] ἠλέγχετο· ἢ τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν τῇ διαιρέσει σφαγὴν τρόπον τινὰ ὑπομένουσαν, τὴν μοναρχίαν [τε] τεθεραπεῦσθαι δοκοῦσαν κατὰ τὴν εἰκόνα Αὐγούστου Καίσαρος.

XIII, 3. *Et vidi unum de capitibus ejus quasi occisum in mortem; et plaga mortis ejus curata est.*

Caput quod hic veluti *jugulatum* in medium proponitur, alterutrum innuit: nimirum aut unum aliquem e principibus ab Antichristo occisum, præstigiis ejusdem imposturisque actum, denuo excitatum apparuisse: qua arte cum Simon magus familiariter uteretur, ab apostolorum coryphæo palam est reprehensus: aut certe Romanorum regnum divisione illa in *decem partes* internecionem quodammodo passum, ad monarchiæ formam (cujusmodi Augusti Cæsaris ætate exstabat) ab Antichristo redactum, rursum convaluisse, et quasi in integrum restitutum denuo visum esse.

Καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ, ὀπίσω τοῦ θηρίου· καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ· [καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον,] λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ;

Καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ. — Τὸ εἰς τὸν Ἀντίχριστον [φαινόμενον ἐν πλάνῃ] θαῦμα, εἰς τὸν ἐνεργοῦντα ἐν αὐτῷ διάβολον, τὴν ἀναφορὰν ἕξει. Δι' ἐκείνου γὰρ ὁ δράκων προσκυνηθήσεται· δι' οὗ καὶ νεκροὺς ἐγείρειν καὶ σημεῖα ἐπιτελεῖν τοῖς πεπηρωμένοις τὰ τῆς διανοίας ὄμματα φανήσεται.

XIII, 3, 4. *Et admirata est universa terra post bestiam; et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ; et adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ? et quis poterit pugnare cum ea?*

Miracula quæ Antichristus præstigiis suis operabitur, ad diabolum, qui per ipsum et in ipso efficax erit, referri debent. Per ipsum enim draco imposturas suas exercens publice adorabitur: per quem etiam mortuos exsuscitare, multaque alia admiratione plena facere abs se seductis videbitur.

Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλάσφημα. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας μβʹ. Καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν Θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.

XIII, 5, 6. *Et datum est illi os loquens magna et blasphemias: et data est ei potestas facere mensibus quadraginta duobus. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos qui in cælo habitant.*

Τὸ δὲ *μῆνας τεσσαράκοντα δύο* δηλοῖ ὅτι κατὰ θείαν συγχώρησιν τὰ τρία ἥμισυ ἔτη τὴν ἐξουσίαν ἕξει τῆς τε πρὸς Θεὸν βλασφημίας, καὶ τῆς τῶν

Triennii, inquit, spatio cum anni dimidio Deus sinet illum conviciis verbisque blasphemis cœleste numen impetere sanctosque affligere. *Tabernacu-*

Digitized by Google

lum autem *Dei* est natura humana quam assumpsit, perpetuaque in assumpta carne ejusdem habitatio, tum requies quoque illius in sanctis; contra quæ omnia (sicuti adversus sanctos angelos quoque) homo ille peccati vertetur in blasphemiam.

XIII, 7, 8. *Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem : et adoraverunt eam omnes qui inhabitabant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.*

Contra omnem, inquit, tribum, et linguam, et populum maligna sua potestate abutetur. At contra illos tantum victoriam obtinebit, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ.

XIII, 9, 10. *Si quis habet aurem, audiat. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum.*

57 Unusquisque, inquit, præmia factis suis digna recipiet. Qui igitur ad vexandum et affligendum proximum prompti expeditique fuere, ii a diabolo captivi abducentur, ejus (juxta magnum Jacobum) mancipia effecti, cui per prava opera servierunt ; Satanæque gladio icti æternam mortem sustinebunt. Qui autem fidem sinceram infractamque in tentationibus rebusque adversis patientiam conservabunt, illi de libro vitæ nunquam delebuntur. Quorum socios benignissimus Deus nos declaret, reputantes præsentis temporis afflictiones prorsus indignas esse quæ cum futura gloria, quæ sanctis patefiet, comparentur; nec non per angustam viam impigre gradientes, gloriam in futuro tandem sæculo et requiem, locique amplitudinem inveniamus, et in omnem cum Christo æternitatem regnemus : quem una cum Patre decet omnis gratiarum actio, cum Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

CAPUT XXXVII. SERMO XIII.

De pseudopropheta.

XIII, 11. *Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra : et habebat cornua duo similia Agni, et loquebatur sicuti draco.*

Sunt qui per hanc *bestiam* Antichristum intelligant; aliis magis placet quempiam e diabolorum numero esse. Per *duo* vero ejus *cornua* Antichristum et pseudoprophetam significari : nam *pseudoprophetam* quempiam Antichristi adventum præventurum, multorum est opinio. Nos autem putamus per *draconem*, Satanam : per *bestiam* autem *quæ de mari ascendit*, Antichristum : per *bestiam* vero quæ hoc loco *e terra ascendere* scribitur, pseudoprophetam denotari. Quæ sententia Irenæo quoque probatur. Dicitur porro *e terra ascendere*, quia de terrena humique repente conversatione in medium prodit : habereque *duo cornua Agni cor-*

A ἁγίων κακώσεως. *Σκηνὴ δὲ τοῦ Θεοῦ*, καὶ ἡ ἐν σαρκὶ τοῦ [Θεοῦ] Λόγου σκήνωσις, ἤγουν ἐνανθρώπησις· καὶ ἡ ἐν τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσις, καθ᾽ ὧν [πάντων] εἰς βλασφημίαν τραπήσεται [προσέτι δὲ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων].

[*Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς·*] *καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν* [*καὶ λαὸν*] *καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.*

Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν. — Κατὰ πάσης μὲν [φησὶ] φυλῆς καὶ γλώσσης τῇ πονηρᾷ ἐξουσίᾳ χρήσεται· ἐκείνων B δὲ [μόνων] κρατήσει, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς οὐ γέγραπται.

Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. Εἴ τις ἔχει αἰχμαλωσίαν, ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. Ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

Εἴ τις ἔχει αἰχμαλωσίαν, ὑπάγει.—Ἄξια, φησὶν, ἕκαστος τῶν πεπραγμένων δέξεται τὰ ἐπίχειρα· οἱ πρὸς τὸ κακοῦν τοὺς πλησίον ἕτοιμοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου αἰχμαλωτευθήσονται, καὶ τῇ σατανικῇ μαχαίρᾳ τὸν ψυχικὸν ὑποστήσονται θάνατον· ᾧ δι᾽ ἔργων ἡττήθησαν, τούτῳ δουλούμενοι, ὡς φησιν ὁ μέγας Ἰάκωβος· οἱ δὲ πίστιν εἰλικρινῆ καὶ ὑπομονὴν ἀμετάθετον ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἔχοντες, ἀνεξάλειπτοι [ἐκ] τῆς βίβλου τῆς ζωῆς ἔσονται· ὧν καὶ ἡμᾶς C ὁ πανελεήμων Θεὸς ἀναδείξοι κοινωνοὺς, ἀνάξια λογιζομένους τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν τοῖς ἁγίοις δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι, καὶ τὴν στενὴν ὁδὸν ἀνδρείως βαδίζοντας, ἵνα τέλος αὐτῆς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι δόξαν [καὶ ἀνάπαυσιν] καὶ εὐρυχωρίαν εὑρόντες, [τῷ] Χριστῷ συμβασιλεύσωμεν· μεθ᾽ οὗ τῷ Πατρὶ πρέπει πᾶσα εὐχαριστία, καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ] καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'. ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου.

Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς· D *καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια Ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων.*

Τὸ *θηρίον* τοῦτο οἱ μὲν τὸν Ἀντίχριστόν φασιν· ἑτέροις δὲ ἔδοξε τὸν Σατανᾶν εἶναι· καὶ τὰ *δύο* αὐτοῦ *κέρατα* τὸν Ἀντίχριστον καὶ τὸν ψευδοπροφήτην αἰνίττεσθαι. Ὁμολογουμένου δὲ καὶ τοῦ ψευδοπροφήτου ἐν ἰδίῳ προσώπῳ ἔρχεσθαι, οὐκ ἄτοπον ἡγούμεθα, τὸν μὲν *δράκοντα*, εἰς τὸν Σατανᾶν· τὸ δὲ *θηρίον τὸ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαῖνον*, εἰς τὸν Ἀντίχριστον· τὸ δὲ παρὸν, κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ μακαρίῳ Εἰρηναίῳ, εἰς τὸν ψευδοπροφήτην ἐκλαμβάνεσθαι, ἐκ τῆς γῆς μὲν *ἀνερχόμενον*, δηλαδὴ τῆς γηΐνης καὶ χαμερποῦς πολιτείας· ἔχον δὲ *κέρατα ὅμοια Ἀρνίῳ*, διὰ τὸ ἐν δορᾷ προβάτου τοῦ κεκρυμμένου λύκου τὸ φονικὸν περικαλύπτειν· καὶ διὰ τὴν

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

ἐν προοιμίοις αὐτοῦ τῆς εὐσεβείας μόρφωσιν. Περὶ οὗ φησιν [ὁ] Εἰρηναῖος ἐπὶ λέξεως οὕτως· *Περὶ τοῦ ὑπασπιστοῦ, ὃν καὶ ψευδοπροφήτην καλεῖ, ἐλάλει, φησὶν, ὡς δράκων· τούτῳ δὲ ἔλεγεν ἐξουσίαν δεδόσθαι σημείων καὶ τεράτων, ἵνα ποιῇ ἔμπροσθεν τοῦ Ἀντιχρίστου προοδοποιῶν αὐτῷ τὴν τῆς ἀπωλείας ὁδόν.* Τῆς δὲ πληγῆς τοῦ θηρίου θεραπείαν εἴπωμεν εἶναι τὴν τῆς διῃρημένης βασιλείας δοκοῦσαν πρὸς ὀλίγον γίνεσθαι ἕνωσιν· ἢ [τὴν] τῆς φθαρείσης τῷ Σατανᾷ τυραννίδος πρὸς μικρὸν διὰ τοῦ Ἀντιχρίστου ἀνόρθωσιν· ἢ τινος τῶν προσῳκειωμένων αὐτῷ τεθνεῶτος ἀπατηλὴν ἀνάστασιν. *Ὡς δράκοντα* δέ φησι *λαλεῖν* τοῦτον· τὰ γὰρ τοῦ ἀρχεκάκου διαβόλου πράξει τε καὶ φθέγξεται.

A *nibus similia*, ob id fortassis, quod sub ovina pelle cædis studium occultique lupi ferociam celare studeat : tum etiam quod initio aliquam pietatis formam præ se feret ; qua de re Irenæus ita fere scribit : *De Satanæ satellite (quem pseudoprophetam quoque vocat) loquebatur*, ait, *ut draco. Addit porro signorum prodigiorumque potestatem huic impertivisse, quo viam per hæc Antichristo sterneret, aditumque ad hominum perditionem eidem patefaceret.* Cæterum *sanationem plagæ mortis*, quam bestia acceperat, momentaneam regni ante divisi unionem esse dicimus : aut temporariam tyrannidis Satanæ, quam Christus sua cruce fregerat, per Antichristum instaurationem, aut fictitiam certe cujuspiam resurrectionem. Dicitur tandem hæc bestia *loqui ut draco* ; nam quæ diaboli omnis mali auctoris et incensoris sunt propria, ea ipsa quoque patrabit et loquetur.

Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ἐποίει τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.

B XIII, 12, 13. *Et potestatem priori bestiæ omnem faciebat in conspectu ejus ; et fecit terram et inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum.*

Πάντα δὲ πράξει, φησὶ, διὰ γοητείας ὁ τοῦ ἀποστάτου ψευδοχρίστου πρόδρομος, πρὸς ἀπάτην ἀνθρώπων, ἐπὶ τῷ Θεὸν νομισθῆναι τὸν Ἀντίχριστον, [ὡς] ὑπὸ τοιούτων τεραστίων ἐργάτου μαρτυρούμενον, καὶ ἀναμφισβήτητον τὴν δόξαν λαμβάνοντα, κατὰ μίμησιν τοῦ Βαπτιστοῦ τοῦ τῷ Σωτῆρι τοὺς πειθομένους προσάγοντος. Φιλονεικεῖ γὰρ τὸ ψεῦδος, ἐπὶ ἀπάτῃ [τῶν] ἀνθρώπων, μιμεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν. Οὐ θαυμαστὸν δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἀπατωμένων *πῦρ ὁρᾶσθαι οὐρανόθεν κατερχόμενον*· ὅπου γε καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἰὼβ ἱστορίᾳ τοῦτο κατεληλυθὸς καὶ τὰ κτήνη αὐτοῦ κατηναλωκὸς, κατὰ θείαν συγχώρησιν καὶ σατανικὴν ἐνέργειαν, μεμαθήκαμεν.

58 Quidquid, inquit, pseudochristi præcursor ad hominum deceptionem facturus est, hoc totum per præstigias et incantationes facturus est; quo hac ratione Antichristum Deum esse persuadeat ; ut qui testimonium habeat a viro, qui tanta miracula patrarit ; eamque virtutem et gloriam ad exemplum Joannis Baptistæ, qui fideles ad Chri- C stum adducebat, divinitus citra controversiam acceperit : siquidem mendacium ad hominum seductionem veritatem imitari contendit. Non est autem mirum aut novum, si in oculis hominum errore jam excæcatorum *ignem e cœlo descendere* faciat impostor : posteaquam ex historia Jobi compertum habemus, ignem diaboli virtute incensum superneque dilapsum justi viri armentum, Deo id permittente, temporis quasi puncto totum absumpsisse.

Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου.

XIII, 14. *Et seducit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi, facere in conspectu bestiæ.*

Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. — Πλανᾷ, φησὶ, τοὺς ἐν τῇ γῇ τὴν διηνεκῆ κατοίκησιν τῆς καρδίας ἔχοντας. Τοὺς γὰρ ἐν οὐρανῷ κεκτημένους τὸ πολίτευμα, οὐκ ἀπατᾷ ἡ αἴσθησις, ἠσφαλισμένους ἀκριβῶς τῇ προαναφωνήσει τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως.

Seducit illos, inquit, qui cordis sensum in terra rebusque terrenis perpetuo defixum habent. Quorum enim conversatio in cœlis est, hos neque sensus, neque Antichristi præsentia decipit ; utpote D accurate jamdudum ante de illius adventu edoctos, valideque contra ejusdem fraudes munitos.

Λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ εἶχε τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε· καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα [καὶ] λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ [ἵνα] ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἀποκτανθῶσι. Καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσουσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δε-

XIII, 14, 17. *Dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem bestiæ quæ habet plagam gladii, et vixit. Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiæ, ut loquatur imago bestiæ. Et faciet ut quicunque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur. Et faciet omnes, pusillos et magnos, et divites et pauperes, et liberos et servos, habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis : et ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habeat characterem aut nomen bestiæ aut numerum nominis ejus.*

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

ξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν· [καὶ] ἵνα μή τις δύναται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Narrat Apollonius, et alii confirmant, dæmones incantationum et præstigiarum vi per imagines et statuas, per arbores rursum et aquas, perque alia ejusmodi sæpenumero locutos: arbitror et per mortuorum cadavera loqui quoque posse. Nam et Simon magus in B. Petri apostolorum coryphæi multorumque Romanorum præsentia, mortuum hactenus exsuscitavit, quatenus sese movere palam videretur; etsi interim apostolus imposturam, hoc est, virtutem qua falso eum excitaverat, aperuerit, et vim qua mortui vere resurgunt publice declaraverit. Ad eum itaque modum probabile fit, Antichristum quoque prodromum et administrum dæmonum vi impulsum bestiæ imaginem facturum, arte et fraude diaboli loquendi facultatem illi communicaturum adeoque daturum operam ut omnes trucidentur, quotquot eam adorare recusaverint. Neque his contentum lethiferi quoque nominis characterem omnium seductorum frontibus et dexteris impressurum: his quidem, quo omnium dexterorum bonorumque operum vim amputet; illis vero, quo abs se deceptos hoc symbolo commonefaciat perfricta fronte in errore et tenebris persistendum esse; verum non facile suscipient ejusmodi characterem, qui vultus frontesque divino lumine signatas habent. Quin bestiæ quoque calculum ad omnes ubique contractus et negotiationes extendet; ita ut nulli emere aut vendere liceat, qui eum recipere detrectet; quo ea saltem ratione fideles, ob rerum ad vitæ usum necessariarum penuriam, ad violentam mortem adigat.

Ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου. — Ἱστόρηται πολλάκις γοητείαις λαλῆσαι δι' εἰκόνων καὶ ξοάνων, καὶ δένδρων καὶ ὑδάτων, διά τε Ἀπολλωνίου διά τε ἑτέρων, δαίμονας, οἶμαι δὲ καὶ διὰ νεκρῶν σωμάτων, ὥσπερ [καὶ] Σίμων ὁ μάγος ἔδειξε Ῥωμαίοις νεκρὸν κινούμενον κατὰ παρουσίαν τοῦ μεγάλου Πέτρου· εἰ καὶ τὴν πλάνην ὁ Ἀπόστολος ἐξήλεγξε, δείξας, δι' ὧν ἀνιέστησεν αὐτὸς, πῶς νεκροὶ ἐγείρονται. Οὕτω τοίνυν καὶ τὸν ὑπασπιστὴν τοῦ Ἀντιχρίστου οὐδὲν ἀπεικὸς διὰ δαιμόνων ἐνεργοῦντα, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, καὶ δεῖξαι ταύτην λαλοῦσαν [ἐν πλάνῃ], παρασκευάσαι τε ἀναιρεῖσθαι τοὺς ταύτην μὴ προσκυνοῦντας. Καὶ τὸ χάραγμα δὲ τοῦ ὀλεθρίου ὀνόματος τοῦ ἀποστάτου [καὶ πλάνου] πᾶσιν ἐπιθεῖναι σπουδάσαι· ἐν μὲν ταῖς δεξιαῖς [χερσὶν], ἵνα τῶν [δεξιῶν καὶ] ἀγαθῶν ἔργων ἐκκόψῃ τὴν ἐνέργειαν· ἐν δὲ τοῖς μετώποις, ἵνα ἐν τῇ πλάνῃ καὶ τῷ σκότει διδάξῃ τοὺς ἀπατωμένους παῤῥησιάζεσθαι. Ἀλλ' οὐ δέξονται [αὐτὸν] οἱ σημειωθέντες τῷ θείῳ φωτὶ τὰ πρόσωπα. Καὶ τὴν ψῆφον δὲ τοῦ θηρίου πλατῦναι πανταχοῦ ἐπιτηδεύσει, ἔν τε ὠναῖς καὶ πράσεσιν· ἵνα τοῖς τοῦτο μὴ λαμβάνουσιν ἐκ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἐνδείας βίαιος ἐπαχθῇ θάνατος.

CAPUT XXXVIII.

59. *De profano Antichristi nomine.*

XIII, 18. *Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ: numerus enim hominis est, et numerus ejus sexcenti sexaginta sex.*

Accuratam calculi notitiam, ut reliqua itidem quæ de Antichristo scripta exstant, tempus et experientia viris prudentibus et sobriis manifestabit. Nam si in exquisita nominis hujus cognitione magnum aliquod operæ pretium situm esset, ille utique qui visionem impressit, ut veteres recte admonent, evangelistæ illud patefecisset. Verum divinæ gratiæ aliud, quam corruptoris perditique hominis nomen, divino huic libro insercre visum fuit. Verumtamen per modum exercitationis multa secundum B. Hippolytum et alios confingi possunt nomina, quæ numerum illum complectantur, cum propria, tum etiam appellativa, idque in omni propemodum lingua. Proprium exempli causa, Græce sit λαμπέτης: Latine *Benedictus;* Persice *Sarmnæus.* Similis in cæteris linguis efformatio fiat. Appellativa vero; ut κακὸς ὁδηγός, *dux improbus.*: ἀληθῶς βλαβερός, *vere noxius*: πάλαι βάσκανος, *jam olim invidus*: ἀμνὸς ἄδικος, *agnus iniquus*, quibus ab illis præcipue appellabitur Antichristus, qui errores illius aversantur; siquidem is gloriam suam in flagitiis probro dignis constituet vel maxime.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Περὶ τοῦ [μιαροῦ] ὀνόματος τοῦ Ἀντιχρίστου.

Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. Ὁ ἔχων νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί. Καὶ [ὁ] ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστιν ἑξακόσια ἑξήκοντα [καὶ] ἕξ.

Καὶ τὴν μὲν ἀκρίβειαν τῆς ψήφου, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, ὁ χρόνος ἀποκαλύψει καὶ ἡ πεῖρα τοῖς νήφουσιν. Εἰ γὰρ ἔδει, καθώς φασί τινες τῶν διδασκάλων, σαφῶς γνωσθῆναι τὸ τοιοῦτον ὄνομα, ὁ τεθεαμένος ἂν αὐτὸ ἀπεκάλυψεν. Ἀλλ' οὐκ εὐδόκησεν ἡ θεία χάρις ἐν θείᾳ βίβλῳ τὸ τοῦ λυμεῶνος ὄνομα γραφῆναι. Ὡς ἐν γυμνασίας τε λόγῳ, πολλά ἐστιν εὑρεῖν, κατὰ τὸν μακάριον Ἱππόλυτον καὶ ἑτέρους, ὀνόματα τὸν ἀριθμὸν τοῦτον περιέχοντα, προσηγορικά τε καὶ κύρια· κύρια μὲν, οἷον, Λαμπέτις, Τειτὰν, ἐκ τοῦ τείνω, καθ' Ἱππόλυτον· Λατεῖνος, ὁμοίως [διὰ διφθόγγου·] Βενέδικτος· ὅπερ ἑρμηνεύεται *εὐλογημένος* ἢ *εὐλογητός*· κατὰ μίμησιν τυχὸν τοῦ ἀληθῶς εὐλογημένου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Προσηγορικὰ δὲ, κακὸς ὁδηγὸς, παλαιβάσκανος, ἀληθῶς βλαβερὸς, ἀμνὸς ἄδικος. Οἷς ἐκ τῶν ἐναντιουμένων τῇ πλάνῃ ἐπικληθήσεται, τὴν οἰκείαν δόξαν ἐν τῇ αἰσχύνῃ τιθέμενος.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

A

Περὶ τοῦ Ἀρνίου καὶ τῶν ἑκατὸν τεσσαρακοντατεσσάρων χιλιάδων.

Καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ Ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών· καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Ἀρνίον ὁ Χριστὸς ἀναμφιβόλως ὡμολόγηται. Ἐπὶ τὸ ὄρος δὲ Σιὼν οὐ τῆς παλαιᾶς ἑστὼς, ἀλλὰ τῆς νέας τῆς τοῦ ζῶντος Θεοῦ πόλεως. Αἱ δὲ *ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες*, ἢ τὸ τοῦ ἀποστολικοῦ σπόρου πολύφορον δηλοῦσι, τῆς ἐν ἑκάστῳ χάριτος δωδεκάκις χιλιοστὸν ἀπεργαζομένης, [ἤγουν] τέλειον τὸν καρπὸν τῆς τῶν σωζομένων πίστεως· ἢ B τοὺς ἀπὸ τῆς Νέας Διαθήκης παρθένους, κατά τε τὸν ἔσω, κατά τε τὸν ἔξω ἄνθρωπον, σημαίνουσιν. Ἐν γὰρ τοῖς παλαιοῖς σπάνιον τὸ τῆς παρθενίας κατόρθωμα, πλὴν σφόδρα ὀλίγοις εὑρισκόμενον· ὅθεν [καὶ] ἑτέρας ταύτας παρὰ τὰς πρότερον εἰρημένας οἰητέον, τὰς ὀνομαστὶ ἐκ τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ συναγομένας. Αἷς παρθενίαν οὐ προσμεμαρτύρηκε. Τούτων δὲ πάντων τὰ *μέτωπα* τῷ φωτὶ τοῦ θείου προσώπου *σφραγίζονται*· δι' οὗ τοῖς ὀλοθρευταῖς ἀγγέλοις αἰδέσιμοι φαίνονται.

CAPUT XXXIX.

De Agno et centum quadraginta quatuor millibus stantibus cum Agno in monte Sion.

XIV, 1. *Et vidi, et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.*

Agnum, qui hic cernitur, Christum esse extra controversiam est. Consistit autem supra montem Sion, non veteris illius civitatis, sed novæ, viventis Dei. Ipsa autem *millia* uberem multiformemque apostolici seminis gratiam denotant; ut quæ per unumquemlibet duodecies millesimum, hoc est perfectum fidei fructum in iis qui salvi fiunt, reddiderit. Aut certe millia hæc Novi Testamenti virgines secundum utrumque hominem significant: nam apud veteres virginitatis decus parum admodum receptum erat. Quare hæc millia alia esse a prioribus illis, quæ a duodecim tribubus Israel nominatim censebantur, putandum est; siquidem iis virginitatis nomen non tribuebatur. Horum autem omnium *frontes* divini vultus lumine *signatæ* conspiciuntur, per quod angelis exterminatoribus venerandi ac formidabiles apparent.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνῆς ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνῆς βροντῆς μεγάλης· καὶ φωνῆς ἤκουσα [ὡς] κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν, καὶ ᾀδόντων C *[ὡς] ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.*

Ἡ δὲ φωνὴ τῶν πολλῶν ὑδάτων καὶ τῆς βροντῆς καὶ τῶν κιθαριζόντων τὸ διαπρύσιον δηλοῖ τῆς τῶν ἁγίων ὑμνῳδίας, καὶ τῆς ἐμμελοῦς αὐτῶν καὶ εὐήχου καὶ συμφώνου ᾠδῆς, τῆς πᾶσαν περιηχούσης τὴν τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανῷ πρωτοτόκων Ἐκκλησίαν καὶ πανήγυριν, καθάπερ ἐν συμφωνίᾳ χορδῶν, τῇ τῶν ἁγίων συμπνοίᾳ ἐξηχουμένην· ἣν τῇ νεκρώσει τῶν τοῦ σώματος ἐπιθυμιῶν κατώρθωσαν. Ταύτην δὲ τὴν *ᾠδὴν*, οὐδεὶς ἕτερος μαθεῖν, φησὶ, δύναται, πλὴν αὐτῶν· διότι τῷ μέτρῳ τῆς πολιτείας καὶ ἡ γνῶσις συμπαρεκτείνεται· καθὰ καὶ τοῖς ἀνθρώπων οἰκέταις ἀναλόγως τῇ εὐνοίᾳ ἡ τῶν δεσποτικῶν μυστηρίων φανέρωσις δίδοται.

XIV, 2, 3. *Et audivi vocem de cœlo tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitrui magni, et vocem quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis: et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor animalia et seniores.*

Vox multarum aquarum sonusque tonitrui et citharizantium, hymnorum et laudum, quas sancti fundunt, claritatem, odæque et carminis suavitatem et (60) consonantiam significant: hæ namque, instar chordarum citharæ apte compositarum, per universam Ecclesiam, cœtumque primogenitorum in cœlo descriptorum, late circumsonant. Enimvero quod est concinna fidium consonantia, hoc sanctorum est consensio, mutuaque inter se conspiratio: ad quæ viam munit carnalis sensus mortificatio, libidinumque corporis compressio. Cæterum *musicam*, de qua hic sermo, nemo discere D aut canere poterat præter eos quos virginitatis cultus condecorabat. Quandoquidem cognitionis mensura castæ conversationis et integritatis mensuræ commensurabitur; quemadmodum secretorum manifestatio obtingere solet servis secundum magnitudinem familiaritatis quæ illis cum dominis intercedit; aut pro benevolentiæ ratione qua domini erga illos affecti sunt.

Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. Οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοι [εἰσὶν] οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ Ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ· οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρχὴ τῷ Θεῷ καὶ τῷ Ἀρνίῳ· καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος. Ἄμωμοι γάρ εἰσι.

XIV, 3-5. *Et nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunque iverit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo et Agno; et in ore eorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum Dei.*

Digitized by Google

Post viginti quatuor seniores, arbitramur hosce supranominatos cæteris omnibus gloria præstare; tum propter virginitatem; tum etiam propter linguæ manuumque innocentiam et puritatem; quippe qui post Christi in carnem adventum, cum virtutum splendorem nacti sunt, ut digni habiti fuerint qui ejusmodi carmen edocerentur, quod permultis non modo in mortali hac vita, verum in futuro quoque sæculo incognitum manebit. Nam etsi cognitionis perfectio tum demum obtinebitur, evacuata illa, juxta Apostolum, quæ ex parte tantum est: attamen unicuique secundum vitæ hic transactæ modum et rationem, sanctorum mysteriorum revelatio obveniet. Multæ enim apud Patrem sunt mansiones, et stella differt a stella in gloria; quemadmodum multa quoque suppliciorum sunt discrimina: a quibus nos universorum Dominus liberet, eorumque numero propter ingenitam bonitatem suam nos adscribat, qui salvi fiunt: neque ad multitudinem peccatorum nostrorum spectet, sed ad solitas suas miserationes; propter quas etiam e cœlo in terram descendit, nostræque causa pretiosum sanguinem suum largiter profudit; quo maculas sordesque nostras eluens, mundos nos Patri offerret: cui, utpote vitæ nostræ duci nostræque salutis auctori, una cum Patre et Spiritu sancto sit gloria, honor et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

A Ἡγούμεθα μέντοι τούτους μετὰ τοὺς ὠνομασμένους εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους τῶν λοιπῶν εἶναι προὔχοντας· διά τε τὴν παρθενίαν καὶ τὸ ἐν γλώσσῃ τε καὶ χερσὶν ἄμωμον, μετὰ τὴν [τοῦ] Χριστοῦ ἐπιδημίαν κτωμένους τὴν ἐνάρετον λαμπρότητα, δι' ἧς τὴν καινὴν ᾠδὴν διδάσκονται, τὴν τοῖς πολλοῖς οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἄγνωστον. Εἰ γὰρ [καὶ] τὸ τέλειον τῆς γνώσεως ἐλεύσεται τότε, καταργουμένης τῆς μερικῆς [γνώσεως], κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἀλλ' ἀναλόγως τῇ ἐνταῦθα πολιτείᾳ τῶν ἁγίων [ἡ τῶν θείων] μυστηρίων ἔσται φανέρωσις. Πολλαὶ γὰρ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρί· καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ· ὥσπερ καὶ πολλαὶ διαφοραὶ κολάσεων· ὧν ἡμᾶς λυτρούμενος ὁ τῶν ὅλων Κύριος, τοῖς σωζομένοις B ἐγκαταλέξαι διὰ τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα· μὴ ἀφορῶν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἀλλ' εἰς τοὺς οἰκείους οἰκτιρμούς, δι' οὓς ἐπὶ [τῆς] γῆς παραγέγονε, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα ὑπὲρ ἡμῶν ἐξέχεεν· ἵνα τοὺς μώμους ἡμῶν καὶ τοὺς σπίλους ἐκπλύνας, καθαροὺς προσάγῃ τῷ Πατρί· μεθ' οὗ αὐτῷ πρέπει τῷ ἀρχηγῷ [τῆς ζωῆς καὶ] τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἅμα τῷ παναγίῳ Πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT XL. SERMO XIV.

De angelo judicium propinquum denuntiante

XIV, 6, 7. *Et vidi alterum angelum volantem per medium cœli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem et tribum, et linguam et populum, dicentem magna voce: Timete Deum, et date illi honorem; quia venit hora judicii ejus: et adorate eum, qui fecit cœlum et terram, et mare et fontes aquarum.*

61 *Medium cœli* utrumque designat, nempe sublime præcelsumque esse quod annuntiatur; et angelum rursum qui apparet, e sublimi cœlestique loco venire: nec alia de causa missum adesse e superuis, quam ut Christi exemplo homines humi repentes per suam intercessionem transmittat ad cœlos, totumque Ecclesiæ corpus Christo capiti suo conjungat. Vocat autem *Evangelium æternum*, quod ab æterno a Deo præfinitum sit. Hoc porro exigit ut *Deum timeamus*; Antichristum autem, qui animam una cum corpore occidere non potest, nihil formidemus; quin potius animose illi obsistamus, utpote propter judicii propinquitatem, vicinamque pro meritorum ratione retributionem, ad modicum tempus dominaturo.

ΚΕΦΑΛ. Μ'. ΛΟΓΟΣ ΙΔ'.

Περὶ ἀγγέλου προαγορεύοντος τὴν ἐγγύτητα τῆς [μελλούσης] κρίσεως.

C *Καὶ εἶδον [ἄλλον] ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα Εὐαγγέλιον αἰώνιον, [ἐρχόμενον] εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ [ἐπὶ] πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν· λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Φοβήθητε τὸν Θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν· ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων.*

Τὸ μεσουράνημα [θαυμασίως] τὸ ὑψηλὸν δηλοῖ, καὶ τὸ, οὐράνιον εἶναι τὸν φανέντα ἄγγελον, ἄνωθεν πεμφθέντα πρὸς τὸ χαμόθεν τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς [ἑαυτοῦ] μεσότητος ἀναγαγεῖν εἰς οὐρανοὺς τῇ οἰκείᾳ μεσιτείᾳ θεομιμήτως· ὥστε ἑνωθῆναι τὸ τῆς D Ἐκκλησίας σῶμα Χριστῷ τῇ κεφαλῇ ἡμῶν. Τὸ δὲ *αἰώνιον Εὐαγγέλιον*, τὸ ἐξ αἰῶνος τοῦτο παρὰ [τῷ] Θεῷ προωρίσθαι. Φησὶ δὲ τοῦτο, τὸν μὲν *Θεὸν φοβεῖσθαι*, μὴ δειλιᾷν δὲ τὸν Ἀντίχριστον, μὴ δυνάμενον ἀποκτεῖναι τὴν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι· ἀλλ' εὐθύμως αὐτῷ ἀντιτάξασθαι πρὸς ὀλίγον κρατοῦντι, διὰ τὴν ἐγγύτητα τῆς κρίσεως καὶ τῆς τῶν βεβιωμένων ἀνταποδόσεως.

CAPUT XLI.

De angelo qui Babylonis ruinam annuntiat.

XIV, 8. *Et alius angelus secutus est, dicens:*

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Περὶ ἀγγέλου τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος κηρύσσοντος.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέ-

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

γων· Ἔπεσεν, ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη· ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου [τοῦ θυμοῦ] τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.

A *Cecidit, cecidit Babylon, civitas illa magna, quæ a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.*

Βαβυλῶνα καλεῖ φερωνύμως τὴν τοῦ κόσμου [τούτου] σύγχυσιν καὶ τὴν βιωτικὴν ταραχήν· ἣν ὅσον οὔπω προλέγει πεσεῖν [ἤτοι ἐκλεῖψαι]. *Οἶνον* δὲ *θυμοῦ πορνείας* καλεῖ οὐ μόνον τὴν ἐξ εἰδωλολατρείας βακχείαν καὶ τῶν φρενῶν ἔκστασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ πάσης ἁμαρτίας μέθην καὶ παραφοράν· καθ' ἣν πάντες οἱ ἐκ Θεοῦ πορνεύοντες, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον, ἐξολοθρεύονται. Πίπτει δὲ ἡ τοιαύτη Βαβυλὼν τέλεον, ἐν τῇ ἀναδείξει τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἀνασπωμένη πρόῤῥιζος, τῶν τῆς ἀνομίας ἐργατῶν πεμπομένων εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Nomine ex re ipsa sumpto, mundi hujus confusionem vitæque præsentis turbas *Babylonem* appellat; quam paulo post finem facturam prædicat. Per *vinum* porro *iræ fornicationis* non idololatricam furiam mentisque a Deo alienationem tantum designat, sed quamvis quoque temulentiam animique insaniam ex quovis peccato natam; propter quam, juxta Psalmistæ oraculum, omnes quotquot fornicantur a Deo, exterminabuntur. Ruet autem hæc Babylon tum demum perfecte, radicitusque evelletur, quando, iniquitatis operariis in æternum ignem
B missis, Jerusalem illa quæ sursum est, aperte ostendetur.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Περὶ [ἑτέρου] ἀγγέλου ἀσφαλιζομένου τοὺς πιστοὺς μὴ δέξασθαι τὸν Ἀντίχριστον.

CAPUT XLII.

De tertio angelo qui fideles, ne Antichristum suscipiant, graviter admonet.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου.

XIV, 9, 10. *Et tertius angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua; et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius; et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et ante conpectum Agni.*

Εἴ τις, φησὶ, τῷ τετηρημένῳ Ἀντιχρίστῳ ὑποκύπτει, [καὶ] δυσσεβῆ πολιτείαν μετέρχεται τὴν ἐκεῖνον εἰκονίζουσαν, καὶ ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ τοῦτον κηρύσσει Θεὸν (τοῦτο γὰρ δηλοῦν δύναται τὸ *ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῆς χειρὸς διδόμενον χάραγμα*), καὶ αὐτὸς κοινωνήσει αὐτῷ τῆς τοῦ τιμωρητικοῦ ποτηρίου πόσεως, *ἀκράτου* μὲν καὶ ἀμιγοῦς θείων οἰκτιρμῶν, διὰ τὸ τῆς κρίσεως δίκαιον· *κεκερασμένου* δὲ ἐκ διαφόρων τιμωριῶν, διὰ τὸ τῆς αὐθαιρέτου κακίας παλινσχιδὲς καὶ πολύτροπον. Καλῶς δὲ *οἶνος θυμοῦ* καλεῖται ἡ κόλασις, ἐπακολούθημα οὖσα τοῦ τῆς ἀσεβείας οἴνου, τοῦ τοὺς πίνοντας μεθύσκοντος· ὅτι δι' ὧν τις ἁμαρτάνει, δι' αὐτῶν καὶ κολάζεται.

C Si quis, inquit, Antichristo ob feritatem in belluam verso manus dederit, impiamque vitæ conversationem, quæ ad vivum illum exprimit, adierit, aut dicto vel facto Deum esse prædicaverit (hoc enim per *characterem qui fronti et manui imprimitur*, significatur), ipse una cum illo calicis divinæ iræ particeps erit, hoc est, omnis commiserationis expers. Dicitur autem hic *calix merus*, propter judicii æquitatem; at vero propter peccati sponte electi ultroque perpetrati multiplicitatem et diversitatem, ex variis cruciatibus pœnarumque generibus mistus. Percommode autem cruciatus *iræ vinum* appellatur; quippe quod ex impietatis uva confletur: quod quidem inebriat omnes quotquot ex illo bibunt: nam per quæ quis peccavit, per ea puniri quoque solet.

Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνα αἰώνων ἀναβαίνει. D

XIV, 11. *Et fumus tormenti eorum ascendit in sæcula sæculorum.*

Τὸν δὲ *καπνὸν* τοῦ βασανισμοῦ, ἢ τὸ ἆσθμα δεῖ νοεῖν τὸ ἐκ τῶν κολαζομένων κάτωθεν μετὰ στεναγμῶν ἀναδιδόμενον· ἢ καπνὸν τὸν τοῦ πυρὸς ἐκπεμπόμενον, τοῦ τοὺς ἐκπεπτωκότας κολάζοντος. *Εἰς αἰῶνα* δὲ *αἰώνων αὐτὸν ἀναβαίνειν* λέγεται, ἵνα μάθωμεν ἀτελεύτητον εἶναι τὴν κόλασιν τῶν ἁμαρτωλῶν, ὥσπερ καὶ τὴν τῶν δικαίων τρυφὴν αἰώνιον.

62 Aut per *fumum* hunc intelligere oportet inflammatum halitum quem in tormentis constituti, ex imo pectore continuo non absque suspiriis emittunt; aut illum certe quem ignis, qui eos punit et incendit, qui in illum inciderunt, suffitum emittit. Dicitur hic autem *fumus in sæcula sæculorum ascendere*; quo hinc discamus, ut justorum voluptas et gloria finem nescit, ita nec peccatorum quoque supplicia ullo unquam tempore finem habitura.

Καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ· καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Futuri sæculi statum, in quo impios nullam requiem habituros prædicit, *diem ac noctem* vocat; non quasi ibi exstet spatium quod diurno solis motu mensuretur; sed quia ad præsentis temporis consuetudinem, quod per noctes et dies conficitur, numeratur: aut per *diem*, vitæ ratio quam sancti tenent, denotatur; per *noctem* autem impiorum hominum cruciatus; quos præ cæteris apud inferos luent illi qui per ea quæ perpetrant, diaboli studium ne fariasque ejusdem contra Christum blasphemias, quasi ad vivum exprimunt, quique pessimum et infame illud Antichristi nomen, tanquam rem pretiosam cordibus suis inscribunt.

XIV, 12. *Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei et fidem Jesu.*

Impii, ait, post hanc vitam in omne ævum torquebuntur. At sancti vero, qui hic patientiæ fortitudinem ostendunt, et tempore hoc quod cito præterit, divina præcepta fideliter custodiunt, et fidem quæ in Christum est, inviolatam conservant, in æternum cum illo regnabunt.

XIV, 13. *Et audivi vocem de cælo dicentem mihi: Scribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur, a modo. Sane, dicit Spiritus: ut requiescant a laboribus; opera autem illorum sequuntur illos.*

Vox de cœlo lapsa, non omnes mortuos beatos prædicat, sed illos duntaxat qui in Domino vitæ finem faciunt: cujusmodi inter cæteros sunt, qui jam ante mundo mortui, Christi Jesu mortificationem in corpore suo portabant, unamque cum illo crucem circumferebant. Talium namque ex corpore exitus, veram a laboribus requiem affert. Quod autem ex operibus nascitur, illud immarcescibilium coronarum gloriosorumque præmiorum causa exsistit. Quæ quidem coronæ et præmia multis partibus excedunt certamina et pugnæ labores, quos Christi Dei nostri milites contra virtutes et potestates quæ sub aspectum non cadunt, desudant. Neque enim præsentis vitæ passiones condignæ sunt ad futuram gloriam, quæ in illis, juxta Apostolum, revelabitur, qui Deo placuerunt. Quam si nos ex animo desideramus, citra intermissionem Dominum precemur, hac vel alia simili oratione utentes: Inclina, Domine, cor meum in testimonia tua; averte ab omni vanitate oculos nostros; neque intres in judicium cum servis tuis, Domine; quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, quin potius opulentis tuis miserationibus nos visites et protegas: quoniam tuum, **63** Pater, et Fili, et Spiritus sancte, est imperium, et regnum, et virtus, et gloria, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτός. — *Ἡμέραν καὶ νύκτα* λέγει, οὐχ ὡς ἡλίῳ μετρουμένην τὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος κατάστασιν, ἐν ᾗ μὴ ἔχειν ἀνάπαυσιν τοὺς ἀσεβεῖς προαγορεύει· ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ συνήθειαν τῷ νυξὶ καὶ ἡμέραις ἀριθμουμένῳ· ἢ *ἡμέρας* μὲν, τῆς τῶν ἁγίων ζωῆς νοουμένης· *νυκτὸς* δὲ, τῆς τῶν βεβήλων κολάσεως· ἧς τεύξονται οἱ τὰς διαβολικὰς πράξεις καὶ τὰς κατὰ Χριστοῦ βλασφημίας, δι' ὧν πράττουσιν, εἰκονίζοντες, τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστάτου θηρὸς καὶ τὸ τούτου ὄνομα ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις [τὸ ἄτιμον] ὡς τίμιον ἐγχαράττοντες.

Ὧδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν· ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς [τοῦ Θεοῦ] καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ [Χριστοῦ].

Ὧδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν. — Οἱ μὲν ἀσεβεῖς, φησὶ, διηνεκῶς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι βασανισθήσονται· οἱ δὲ ἅγιοι, ὧδε τὴν τῆς ὑπομονῆς καρτερίαν ἐπιδείκνυνται, ἐν χρόνῳ ταχέως παραῤῥέοντι, τὰς θείας ἐντολὰς καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἄσυλον φυλάττοντες.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης μοι· Γράψον· Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. Ναὶ, λέγει τὸ Πνεῦμα· ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν. Τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

Ἡ δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φωνὴ οὐ πάντας μακαρίζει τοὺς νεκροὺς, ἀλλὰ τοὺς ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντας, τοὺς νεκρωθέντας τῷ κόσμῳ, καὶ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντας, καὶ [τῷ] Χριστῷ συμπάσχοντας. Ἐκείνοις γὰρ ὄντως ἡ τοῦ σώματος ἔξοδος, κόπων ἀνάπαυσις· ἡ δὲ τῶν ἔργων ἀκολούθησις, στεφάνων ἀμαράντων καὶ βραβείων δόξης ὑπόθεσις· πολλῷ τῷ μέτρῳ ὑπερνικώντων τῶν ἐπάθλων τοὺς ἄθλους, οὓς πρὸς τὰς ἀοράτους δυνάμεις οἱ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀγωνισταὶ διήθλησαν. *Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι τοῖς τῷ Θεῷ εὐαρεστοῦσι*, καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος· ἧς καὶ ἡμᾶς ὀρεγομένους, ἀπαύστως δεῖ τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι, λέγοντας· Κλῖνον τὰς καρδίας ἡμῶν, Κύριε, εἰς τὰ μαρτύριά σου· καὶ ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἐκ πάσης ματαιότητος· καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τῶν δούλων σου· ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν· ἀλλὰ τοῖς πλουσίοις σου οἰκτιρμοῖς ἐπίσκεψαι ἡμᾶς· ὅτι σὸν [τὸ ἔλεος καὶ] τὸ κράτος καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT XLIII. SERMO XV.

Ut is qui super nubem sedebat, falce ea demetat quæ oriuntur e terra.

XIV, 14. *Et vidi, et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem Filio hominis, haben-*

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'. ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

Ὅπως ὁ ἐν τῇ νεφέλῃ καθήμενος τῷ δρεπάνῳ συντελέσει τὰ ἐκ τῆς γῆς βλαστάνοντα.

Καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή· καὶ ἐπὶ τῆς νεφέλης καθήμενος ὅμοιος Υἱῷ ἀνθρώπου,

Digitized by Google

ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν [*καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ*].

Νεφέλην νοοῦμεν [ἢ] αἰσθητὴν, τὴν ὑπολαβοῦσαν [τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν] τὸν Χριστὸν ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν ὀφθαλμῶν· ἢ ἀγγελικήν τινα δύναμιν, διὰ τὸ καθαρὸν καὶ μετέωρον, ὥς φησιν ὁ Ψαλμῳδός· *Καὶ ἐπέβη ἐπὶ χερουβὶμ, καὶ ἐπετάσθη*. Διὸ λογιζόμεθα τὸν Χριστὸν εἶναι [τὸν] ἐπὶ τῆς νεφέλης ὀπτανθέντα Υἱῷ ἀνθρώπου ὅμοιον· τὸν δὲ ἐπ' αὐτῷ *στέφανον* σημαντικὸν εἶναι τῆς βασιλείας, τῶν τε ὁρατῶν καὶ ἀοράτων δυνάμεων· *χρυσοῦν* δὲ τοῦτον, διὰ τὸ παρ' ἡμῖν τῆς ὕλης ταύτης τίμιον. Τὸ δὲ *δρέπανον*, συντελείας δηλωτικόν. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος θερισμὸν τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν ἐκάλεσεν.

A *tem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam.*

Per *nubem* sensilem accipere licet, cujusmodi fuit illa quæ Christum ex oculis apostolorum suscepit, aut aliquam certe angelicam virtutem: sunt enim hæ suapte natura puræ, et instar nubium sublimes. Notum est namque illud Psalmistæ: *Ascendit super Cherubim, et volavit* [37]. Per eum igitur qui super nubem sedere, hominisque similitudinem præ se ferre visus est, Christum denotatum arbitramur. *Corona* autem capiti illius imposita Regem, rerumque omnium, tam aspectabilium quam inaspectabilium, Dominum esse ostendit. Additur porro coronam hanc fuisse *auream*, propterea quod materia hæc apud nos illustris splendoris, eximiique valoris exsistat. *Falx* denique, quam manu tenebat, consummationis est symbolum: nam ipse quoque Dominus sæculi consummationem per *messem* designat.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· Πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον· ὅτι ἦλθέν [*σου*] *ἡ ὥρα θερίσαι· ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῆς νεφέλης τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.*

Ἡ δὲ τοῦ ἄλλου ἀγγέλου κραυγὴ περιφραστικῶς δηλοῖ τὴν ἱκεσίαν πασῶν τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἐφιεμένων τὴν μὲν τῶν δικαίων τιμὴν, τὴν δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν τῆς ἀνομίας ἐκκοπὴν θεάσασθαι· ἐφ' ᾧ παύσασθαι τὰ κινούμενα καὶ παραῤῥέοντα, φανερωθῆναι δὲ τὰ ἀκίνητα καὶ μένοντα. Τὸ γὰρ *ξηρανθῆναι τὸν θερισμὸν* δηλοῖ τὸ φθάσαι τὸν τῆς συντελείας καιρὸν, ὅτε πεπανθεὶς ὡς σῖτος ὥριμος ὁ τῆς εὐσεβείας σπόρος τῶν οὐρανίων ἀποθηκῶν ἀξιωθήσεται, εἰς τριάκοντα καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τῷ γεωργῷ τὴν καρποφορίαν παρεχόμενος.

B XIV, 15, 16. *Et alius angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam, et mete; quia venit hora ut metatur; quoniam aruit messis terræ. Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam super terram, et demessuit eam.*

Vox isthæc angeli et *clamor* periphrastice communes angelicarum virtutum preces, communeque sanctorum omnium desiderium significat. Omnes namque justorum honorem et gloriam, peccatique et iniquorum excisionem videre gestiunt; quo fluxa tandem motuique obnoxia desinant, succedant autem et sese prodant stabilia fixeque consistentia. Cum vero *messem aruisse* C clamat, consummationis tempus præ foribus vigere indicat; quando nimirum frumentum maturum semenque pietatis in trigesimum, sexagesimum et centesimum multiplicatum, dignum censebitur quod tempestive in cœleste horreum inferatur.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Περὶ [*τοῦ*] *ἀγγέλου* [*τοῦ*] *τρυγῶντος τὴν τῆς πικρίας ἄμπελον.*

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ.

Εἰ καὶ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται *μεγάλης βουλῆς* τῆς τοῦ Πατρὸς Ἄγγελος, ἀλλ' ὁ παρὼν τῶν λειτουργικῶν εἶναι δυνάμεων ἐκ τῶν ἑξῆς δείκνυται· ἐκ μὲν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ναοῦ σὺν ὀξεῖ δρεπάνῳ ἐξερχόμενος, τὴν δὲ τῶν λίαν ἀσεβῶν τρύγην ποιησόμενος.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός· καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων· Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ· καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς· ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς.

Ἐκ δὲ τοῦ εἰπεῖν, ἄλλον ἄγγελον ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, μανθάνομεν τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις ἐπι-

CAPUT XLIV.

De angelo amaritudinis vitem vindemiante.

XIV, 17. *Et alius angelus exivit de templo, quod est in cœlo, habens et ipse falcem acutam.*

Etsi Christus Dominus magni paternique *consilii Angelus* nominetur, præsentis tamen loci angelum unam ex ministratoriis virtutibus esse, ex sequentibus demonstratur; siquidem ex templo, quod in D cœlo exstat, egressus, falceque acuta instructus, hominum insigniter impiorum vindemiam facit.

XIV, 18. *Et alius angelus exivit de altari, qui habebat potestatem super ignem: et clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ; quoniam maturæ sunt uvæ ejus.*

64 Ex hoc loco, ut ex aliis quoque nonnullis, discimus, Deum *angelicas virtutes* rebus abs se creatis administrandis præfecisse: unam quidem aquis,

[37] Psal. XVII, 11.

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

aliam autem igni, aliam denique alteri universitatis parti. Hunc igitur angelum, quod igni præpositus vim munusque puniendi sortitus esset, unum ex supremis exstitisse conjicimus. Quare clara quoque voce alteri illi, qui falcem acutam habebat, ut vineæ terræ botros vindemiet, imperat. Per *botros* autem impii illi et iniqui homines designantur, qui calicem iræ divinæ implent, furoremque draconum et fel aspidum pro vino lætitiæ optimo colono proferre non dubitant.

A τετάχθαι τοῖς κτίσμασι, τὴν μὲν τοῖς ὕδασι, τὴν δὲ τῷ πυρὶ, τὴν δὲ ἑτέρῳ τινὶ μέρει τῆς κτίσεως. Τούτου τοίνυν τὸ τιμωρητικὸν, διὰ τοῦ ἐπιτετάχθαι τῷ πυρὶ, μανθάνομεν· τῶν ὑπερτέρων ἀγγέλων ὄντος. Ἐγκελεύσασθαι δέ φησι μετὰ κραυγῆς καὶ τῷ δρέπανον ἔχοντι, τρυγῆσαι τοὺς τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς *βότρυας*· δι' ὧν οἱ τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ Κυρίου πληροῦντες ἀσεβεῖς καὶ παράνομοι χαρακτηρίζονται· θυμὸν δρακόντων καὶ θυμὸν ἀσπίδων ἀντὶ οἴνου εὐφροσύνης τῷ ἀγαθῷ γεωργῷ καρποφορήσαντες.

XIV, 19. *Et misit angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum.*

Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ [εἰς τὴν γῆν], καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς· καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν μεγάλην.

Lacus iræ Dei non est alius quam locus suppliciorum, qui diabolo et angelis ejus præparatus est. Asseritur hic autem *magnus*, propter illorum multitudinem, qui pœnas in illo pendunt. Lata enim porta et spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem; et multi sunt qui intrant per eam.

B *Ληνὸς* δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἡτοιμασμένος χῶρος κολάσεως· *μεγάλη* μέντοι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ βασανιζομένων. Πλατεῖα γὰρ ἡ τῆς ἀπωλείας ὁδὸς καὶ εὐρύχωρος.

XIV, 20. *Et calcatus est lacus extra civitatem; et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.*

Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ, ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων [ξξ].

* [*Extra justorum civitatem lacus hic calcatur:* neque enim par est ut virga peccatorum, ad sortem justorum aliquando appropinquet. Nam ut utrorumque vita et mores fuere dispares, ita domicilio quoque et statione inter se communicare non debent. Per *sanguinem* autem, qui ex judicio obnoxiis, dum in lacu calcantur, funditur, justum incorruptumque Dei judicium significatur. *Sanguis* autem *uvæ* est vinum; *vini* autem *puri calix plenus* offertur, propter divinam iram; qua sæviente, cruciatus qui pœnam promeritos excepturus est, usque ad equorum (hoc est, lascivorum illorum hominum) frena pertinget; et merito, ut qui nullum, dum viverent in carnis voluptatibus, frenum agnoverint, neque ullum unquam adhibere studuerint. Additur porro *ad mille sexcenta stadia dimanasse sanguinem*, ad designandum consummatam hominum illorum nequitiam, pœnæque magnitudinem; siquidem *millenarius numerus* inter omnes est perfectissimus et consummatissimus. *Sexcentesimo* adhæc Noe anno peccatum aqua obrutum novimus. Fit autem mentio *senarii;* quia creaturam sex dierum spatio conditam improbis suis studiis contumelia affecerunt. Sex denique dierum numerus, in quibus mundus constitutus est, operationis est symbolum.]

Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως. — [*Ἔξω μὲν τῆς τῶν δικαίων πόλεως ἡ ληνὸς πατηθήσεται.* Οὐδαμοῦ γὰρ τῷ κλήρῳ τούτῳ ἡ ῥάβδος τῶν ἁμαρτωλῶν ἐγγιεῖ, κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον· ἄμικτος γὰρ ἡ τούτων ἔσται κατοίκησις, καθάπερ C καὶ ὁ τρόπος γεγένηται. *Αἷμα* δὲ ἐκ τῶν ὑποδίκων πατουμένων χεόμενον, τὴν δικαίαν καὶ ἀδέκαστον τοῦ Θεοῦ κρίσιν κέκληκεν. *Αἷμα* δὲ *σταφυλῆς*, οἶνος. *Οἴνου* δὲ *ἀκράτου πλήρης*, διὰ τὸ τῆς θείας ὀργῆς ποτήριον· δι' οὗ ἡ ληψομένη τοὺς ἀξίους δείκνυται κόλασις· μέχρι μὲν τῶν χαλινῶν, ὡς θηλυμανῶν ἵππων, φθάνουσα· διότι χαλινὸν ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ ταῖς ἀθεμιτουργίαις οὐκ ἔγνωσαν. *Ἀπὸ χιλίων* δὲ *καὶ ἑξακοσίων σταδίων προϊοῦσα*, διὰ τὸ τῆς πονηρίας αὐτῶν τέλειον· ἡ χιλιὰς γὰρ, ἀριθμῶν τελειότατος· *ἑξακοσιοστῷ* δὲ ἔτει τοῦ Νῶε τὴν ἁμαρτίαν ὕδατι κατακλυσθεῖσαν ἔγνωμεν· ἓξ δὲ, ὅτι τὴν ἐν ἑξαημέρῳ γεγενημένην κτίσιν τοῖς πονηροῖς καθύβρισαν ἐπιτηδεύμασιν· ἐργασίας δὲ ὁ τῶν ἓξ ἡμερῶν ἀριθμὸς σύμβολον, ἐν αἷς ὁ κόσμος D συνέστη.]

Ut suppliciorum locus extra cœlestis Jerusalem civitatem est positus, ita illi quoque qui eidem addicti sunt. Porro autem quod *sanguis illorum usque ad equorum frena ascendisse*, seseque *ad mille sexcenta stadia diffudisse* hic dicitur, istud ad insinuandam pœnarum prolixitatem et gravitatem, quæ per angelos crucitatibus præfectos irroganda est, pertinere videtur. Siquidem hos equorum nomine Scriptura sacra alicubi designat: nec enim alio spectat illud: *Ascendes super equum* 65

Καὶ γὰρ ἔξω τῆς ἐπουρανίου πόλεως Ἱερουσαλὴμ ὁ τῆς βασάνου τόπος καὶ τῶν ταύτης ἀξίων. Τὸ δὲ, *τὸ αἷμα αὐτῶν ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων φθάσαι ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων*, σημαίνειν εἰκὸς τοὺς τιμωροὺς ἀγγέλους, οὓς τροπικῶς *ἵππους* ὀνομάζειν τῇ θείᾳ Γραφῇ σύνηθες. Μέχρι δὲ τῶν χαλινῶν αὐτῶν φθάνειν τὰς ἐκείνων οἰμωγὰς αἰκιζομένων· χαλινοὺς δὲ αἱ ἅγιαι δυνάμεις τὸ θεῖον ἔχουσι πρόσταγμα· ᾧ ἡνιοχοῦνται πρὸς τὰ κελευόμενα. Ὥς φησιν Ἀββακούμ· *Ἐπιβήσῃ ἐπὶ τοὺς ἵππους σου*·

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

καὶ τὰ Ἄσματα· *Τῇ ἵππῳ μου ἐν ἅρμασι Φαραὼ ὡμοίωσά σε.* Δυνατὸν δὲ καὶ ἑτέρως νοηθῆναι. Ὥσπερ ἐπειδὴ ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγκείμενοι ταῖς ἡδοναῖς γεγόνασιν, ἄχρι τῶν *χαλινῶν* ταῖς τιμωρίαις ληφθήσονται, ἤτοι ταῖς κολάσεσι κατασχεθήσονται· ὅτι χαλινὸν ἐν ταῖς ἡδοναῖς οὐκ ἔγνωσαν. Διὰ δὲ τῶν *χιλίων ἑξακοσίων σταδίων* τὸ μέγα χάσμα τὸ διορίζον τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν διδασκόμεθα· διὰ τὸ ἐν πονηρίᾳ τέλειον, καὶ τὸ βδελυκτὸν ἐν ταῖς πράξεσιν· *τῆς* μὲν *δεκάδος* τῶν ἑκατοντάδων δηλώσης τῆς κακίας τὸ μέγεθος· *τῆς* δὲ *ἑξάδος* αὐτῶν, τὴν ἐπιμελῆ τῆς ἁμαρτίας ἐργασίαν· διὰ τὴν παράχρησιν τῆς ἐν ἑξάδι ἡμερῶν δημιουργηθείσης κτίσεως· καὶ τὸ ἐν *ἑξακοσιοστῷ* ἔτει τοῦ Νῶε πᾶσαν κατακλυσθῆναι τὴν ἤπειρον.

tuum[38]; et illud rursum: *Equæ meæ in curribus Pharaonis assimilavi te*[39]. Pertingit autem peccatorum qui cæduntur, ejulatus et sanguis, usque ad *equorum frenos*, hoc est, usque ad præcepti limitem, quem ea de re Deus præfinivit. *Frenum* enim sanctæ illæ virtutes aliud non agnoscunt, quam divinum præceptum: hoc uno namque diriguntur et impelluntur ad ea omnia exsequenda quæ in mandatis habent. Potest aliter quoque hic locus exponi: nam cum iniqui prævaricatores instar equorum, qui præ cæteris animantibus lascivi, superbi et furiosi sunt, voluptatibus usque ad fastidium incubuerint, digni sunt qui *usque ad frenos* suppliciis vicissim immergantur. Quid enim justius quam ut ii qui nullum in flagitiis modum tenuerunt, nulla pariter in pœnis relaxatione potiantur? Per *mille* autem et *sexcenta stadia* magnum illud chaos, quod inter justos et peccatores interjectum est, designatur. Tum consummata eorum de quibus hic sermo est nequitia, summaque in operibus abominatio: *decade* quidem ex centenis, perfectam malitiæ magnitudinem significante; *hexade* vero eorumdem centenorum, accuratum deque industria susceptum peccandi studium, fœdumque creaturæ, quæ sex dierum spatio condita est, abusum: *sexcentesimo* denique Noachi anno universam terram diluvii aquis prostratam jacuisse.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐπαγόντων τοῖς ἀνθρώποις τὰς πρὸ τῆς συντελείας πληγάς· καὶ περὶ τῆς ὑαλίνης θαλάσσης [ἣς ἑώρακεν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει].

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν· ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας ἑπτὰ πληγὰς τὰς ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ.

Πανταχοῦ τὸν *ἕβδομον* ἀριθμὸν παραλαμβάνει· τὰς ἐν ταῖς ἑπτὰ ἡμέραις τοῦ παρόντος αἰῶνος τολμωμένας ἀδικίας, ἑπτὰ πληγαῖς καὶ ἑπτὰ ἀγγέλοις σημαίνων ἀνασταλλεσθαι· μεθ' ἃς τὴν μέλλουσαν τῶν ἁγίων διαγωγὴν διὰ τῆς *ὑαλίνης θαλάσσης* ἐντάττεσθαι.

Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ Θεοῦ.

Τὴν *ὑαλίνην* δὲ *θάλασσαν* σημαίνειν ἡγούμεθα τό τε πλῆθος τῶν σωζομένων, τῆς τε μελλούσης λήξεως τὴν καθαρότητα, καὶ τὴν τῶν ἁγίων λαμπρότητα, ἣν ταῖς τῆς ἀρετῆς μαρμαρυγαῖς ἐκλάμψουσιν [ὡς ὁ ἥλιος]. Τὸ δὲ μεμῖχθαι ἐκεῖ πῦρ τὸ γεγραμμένον τῷ Ἀποστόλῳ, [τὸ φάσκον;] *Ἑκάστου τὸ ἔργον, ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει*, νοεῖσθαι δυνατόν· εἰ καὶ τοὺς καθαροὺς καὶ ἀκιβδήλους τοῦτο οὐ λυμαίνεται, διακοπτόμενον [ἀφειδῶς] εἰς διττὰς ἐνεργείας, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον· καὶ τοῦ μὲν καυστικοῦ τοῖς ἁμαρτωλοῖς, τοῦ δὲ φωτιστικοῦ τοῖς δικαίοις ἀπονεμηθησομένου, ὡς νενόηκεν ὁ μέγας Βασίλειος. Εἰκὸς δὲ διὰ τοῦ *πυρὸς* καὶ τὴν θείαν γνῶσιν καὶ τὴν τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος χάριν γι-

CAPUT XLV.

De septem angelis, qui ante sæculi finem septem plagas hominibus inferunt, deque mari vitreo.

XV, 1. *Et vidi aliud signum in cœlo magnum et mirabile; angelos septem habentes plagas septem novissimas; quoniam in illis consummata est ira Dei.*

Ubique fere *septenarium numerum* assumit evangelista. Docet autem hic fore ut per septem angelos totidemque plagas, iniquitates quæ intra septenarium dierum numerum in præsenti hoc sæculo temere perpetrantur, comprimantur et coerceantur: post has autem illatas, sanctorum vitam et gloriam per *mare vitreum* designatam, exordium facturam.

XV, 2. *Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne, et eos qui vicerunt bestiam et imaginem ejus, et characterem ejus, et numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei.*

Mare vitreum eorum multitudinem qui salvi fiunt, futuræque quietis puritatem, tum ipsorum quoque sanctorum splendorem, significare arbitramur. Hi enim, virtutum radiis ornati, instar solis lucebunt. Quod autem mare illud *ignem admistum* habere perhibetur, ad apostolicum illud referri potest: *Uniuscujusque opus quale sit ignis probabit*[40]; etsi interim ignis ille ejus naturæ exsistat, ut puris sinceræque fidei et vitæ hominibus nihil quidquam noceat: disciditur enim vis ejus citra ullam confusionem in diversas vires et operationes, secundum prophetæ oraculum. Enimvero quod in eo adurendi virtutem sortitum latet, hoc peccatoribus tribuitur: quod vero illuminare natum est, hoc ad

[38] Habac. III, 8. [39] Cant. I, 8. [40] I Cor. III, 13.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

justos, uti magnus Basilius interpretatur, transmittitur. Sunt quoque qui per *ignem* divinam notitiam, aut vivifici Spiritus gratiam significari volunt. In igne enim Moysi visus est Deus : in specie rursum ignitarum linguarum super apostolos descendit Spiritus sanctus. Per *citharas* **66** vero membrorum mortificationem, beneque compositam vitæ rationem, divini Spiritus plectro per virtutum concentum rite moderatam, insinuat.

A νώσκεσθαι. Ἐν πυρὶ γὰρ ὤφθη τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεός· καὶ ἐν εἴδει γλωσσῶν πυρὸς τὸ [ἅγιον] Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις ἐπεφοίτησε. Τὰς δὲ *κιθάρας* ἐμφαίνειν τὴν τῶν μελῶν νέκρωσιν, καὶ τὴν ἐμμελῆ ζωὴν ἐν συμφωνίᾳ τῶν ἀρετῶν, κρουομένην τῷ πλήκτρῳ τοῦ θείου Πνεύματος.

XV, 3, 4. *Et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni dicentes : Magna et admirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens : justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es : quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.*

Καὶ ᾄδοντας τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ Ἀρνίου, λέγοντας· Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν· τίς οὐ μὴ φοβηθῇ, Κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; Ὅτι μόνος εἶ B *ἅγιος· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.*

Per *Moysi canticum* cum laudationem et cultum accipimus, quibus Deum prosequebantur qui ante effusam Christi gratiam, in vetere lege justificationis gratia potiebantur : per *Agni* autem *carmen* indefessam illorum prædicationem et gratiarum actionem, qui post Christi adventum sancte integreque vixerunt. Hi enim de beneficiis et donis, quæ a Christo in genus nostrum dimanarunt, continuo gratias agunt : maxime vero de eo, quod gentes per apostolos ad sui agnitionem vocare dedignatus non fuerit.

Καὶ ᾄδοντας τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως. Ἐκ μὲν γὰρ τῆς τοῦ Μωϋσέως ᾠδῆς τῶν ἐν νόμῳ πρὸ τῆς χάριτος δικαιωθέντων τὴν ὑμνῳδίαν τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένην μανθάνομεν· ἐκ δὲ τῆς τοῦ Ἀρνίου ᾠδῆς, τῶν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ὁσίως πολιτευσαμένων τὴν ἀκατάπαυστον [ὑμνῳδίαν καὶ] εὐχαριστίαν ἐπὶ ταῖς εἰς τὸ γένος ἡμῶν ἐπελθούσαις ὑπ' αὐτοῦ εὐεργεσίαις καὶ χάρισιν· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν οἰκείαν ἐπίγνωσιν διὰ τῶν θεσπεσίων ἀποστόλων κέκληκε.

XV, 5, 6. *Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo; et exierunt angeli septem habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis.*

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον· καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς C *σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι [οἱ] ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς.*

Tabernaculum, de quo hic agitur, illud insinuat, quod est in cœlis; ad cujus similitudinem Moysi injunxit Deus ut aliud defigeret inferne. Ex illius autem *tabernaculi templo* egressuros prædicitur hoc loco angelos *lino mundo*, vel, ut alia exemplaria legunt, *puro lapide* amictos. Tribuitur autem illis ejusmodi amictus, vel propter naturæ munditiam, vel propter affinitatem quam cum Christo, qui est lapis angularis, sortiuntur; aut certe propter virtutum splendorem. Dicuntur tandem *præcincti lumbos circa pectora zonis aureis*, ad designandam illorum potentiam, et castitatem, et nobilitatem; tum etiam ut hinc intelligatur, in obeundis injunctis ministeriis ita expeditos esse, ut impediri non facile queant.

Σκηνὴν δέ φησιν ἐνταῦθα τὴν ἐν οὐρανοῖς· ἣς καθ' ὁμοίωσιν τῷ Μωϋσῇ πῆξαι τὴν κάτω σκηνὴν ὁ Θεὸς ἐχρημάτισεν. Ἐκ τούτου τοῦ *ναοῦ* ἐξελεύσεσθαί φησι τοὺς ἀγγέλους ἐνδεδυμένους λίνον ἢ λίθον καθαρὸν, καθά τινα τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι· διά [τε] τὴν τῆς φύσεως αὐτῶν καθαρότητα, καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον Χριστὸν ἐγγύτητα, καὶ τῶν ἀρετῶν τὴν λαμπρότητα. *Ἐζωσμένους* δὲ *τὰ στήθη χρυσὸν*, διὰ τὸ τῆς φύσεως δυνατόν τε καὶ καθαρὸν καὶ τίμιον, καὶ τὸ ἐν ταῖς διακονίαις ἀνεμπόδιστον. D

XV, 7. *Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum.*

Καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Quod angeli *phialas aureas ira divina plenas*, ex *quatuor animalibus*, quorum apud prophetam Ezechielem quoque fit mentio, accipiunt, hoc secundum magnum Dionysium significat, agibilium notitiam a primis ordine quodam ad alios et alios dimanare.

Τὸ δὲ *ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων* λαβεῖν τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους τὰς ἑπτὰ [χρυσᾶς] φιάλας τὰς γεμούσας τοῦ θυμοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ φησι, δηλοῖ τὸ ἐκ τῶν πρώτων ἀεὶ εἰς τὰ δεύτερα τὴν γνῶσιν τῶν πρακτέων ἐν οὐρανοῖς μετοχετεύεσθαι, κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον.

XV, 8. *Et impletum est templum Dei fumo a majestate Dei, et de virtute ejus.*

Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Διὰ δὲ τοῦ *καπνοῦ* τὸ φοβερὸν καὶ καταπληκτι- A κὸν [καὶ κολαστικὸν] τῆς θείας ὀργῆς μανθάνομεν· ἧς πληροῦσθαι τὸν ναὸν διδασκόμεθα, καὶ κατὰ τῶν ἀξίων αὐτῆς χωρεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως· καὶ πρὸ ταύτης δὲ κατὰ τῶν τῷ Ἀντιχρίστῳ πειθομένων, καὶ τὰ τῆς ἀποστασίας ἔργα πραττόντων. Καὶ τοῦτο τοῖς ἑξῆς δείκνυται. Φησὶ γάρ·

Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Ἐντεῦθεν στοχαζόμεθα, ἄχρι διασταλῆναι τῶν δικαίων τὴν θείαν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀγανάκτησιν, μηδαμῶς τοὺς ἁγίους τῆς ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ τυχεῖν λήξεως, καὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἱερουργίας καὶ ἀναπαύσεως. *Τελεσθῆναι* γὰρ δεῖ, φησὶ, τὰς *πληγὰς* δι' ὧν τὰ ἐπίχειρα τῆς ἁμαρτίας τοῖς B ἀξίοις παρέρχεται· καὶ τούτους τῆς αἱρεθείσης αὐτοῖς τυχεῖν ἀποφάσεως· εἶθ' οὕτω δοθῆναι τοῖς ἁγίοις τὴν τῆς ἄνω μητροπόλεως οἴκησιν. Τῶν δὲ *πληγῶν* ἑκάστην τοῖς ἐν τῇ συντελείᾳ εὑρισκομένοις προσαρμόζων τις, οὐκ ἂν τοῦ πρέποντος, οἶμαι, διαμάρτοι. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ Θεὸς, πρὸς τὸ σμικρυνθῆναι τὰς ἐν τῷ μέλλοντι ἀτελευτήτους κολάσεις, καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, τοῖς ἀξίοις ἐπαχθῆναι συγχωρήσει διά τε Ἐνὼχ καὶ Ἠλιοῦ τῶν προφητῶν τιμωρητικὰς μάστιγας, διά τε τῶν ἐκ πολέμων συμπιπτόντων ἀλγεινῶν, πρὸς μετρίαν τῶν ἡμαρτημένων ἔκτισιν. Ἀλλ' ἡμεῖς παιδεύεσθαι πατρικῶς, ἀλλ' οὐ μαστιγοῦσθαι κολαστικῶς ἐν ὀργῇ [παρὰ] τοῦ Κυρίου εὐξώμεθα· οὐ γάρ ἐστιν ἴασις, φησὶ, τῇ σαρκὶ ἡμῶν ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· ὅπως τὰς C ῥυπωθείσας ἡμῶν στολὰς ταῖς ἁμαρτίαις, δάκρυσι μετανοίας ἐκπλύναντες, καὶ νυμφικῶς ἐσταλμένοι, εἰς τὸν ἀκατάλυτον τῆς εὐφροσύνης νυμφῶνα εἰσέλθωμεν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]. Ἀμήν.

Per *divinæ iræ fumum*, quo cœleste templum impletur, terrorem illum stuporemque et pœnam quam ira ejus inferre nata est, intelligimus. Quæ quidem universalis judicii tempore horribiliter contra eos desæviet, qui ira illa digni comperientur; et ante illud adversus eos, qui Antichristo paruerunt, operaque apostasiæ illius consentanea perpetrarunt. Atque isthæc sequentia clarius exponunt.

Et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

67 Hinc conjectura fit sanctos cœlestis Jerusalem hæreditatem non prius adepturos; neque prius rursum sacrum ministerium in templo Dei obituros; neque prius tandem perfecta quiete potituros, quam divina indignatio contra impios concepta, inter justos et injustos secreverit. Ait enim, *Donec impleantur plagæ*; per quas ceu pœnas pro meritis peccati stipendia persolvuntur. Donec igitur impii condemnationis sententia, in quam sua culpa inciderunt, feriantur, sancti supernæ metropolis habitatione non donabuntur. Cæterum *plagas* hasce *septem* quod spectat, quisquis illas iis accommodaverit, qui sub sæculi finem in vivis invenientur, is a scopo, ut arbitror, haud multum aberraverit. Nam cum Deus sit benignus et clemens, quo supplicia illa, quæ in futuro sæculo sine fine inferentur, nonnihil diminuantur, in præsenti vita pœnam promeritos per Enochum et Eliam prophetas: per elementorum rursum intemperiem, et clades atque calamitates quæ per bella contingunt; per ea olim denique omnia incommoda et mala, quæ Antichristus infert, puniri et flagellari permittet, sicuti subinde quoque permittit: siquidem hæc omnia eo spectant, ut mitigetur pœna sceleratis apud inferos constituta. At nos paterne a Domino castigati submisse precemur: Domine, ne in furore tuo flagelles nos: neque enim est sanitas in carne nostra a facie iræ tuæ: ut stolas nostras peccatis contaminatas lacrymis pœnitentiæ eluentes, honestaque nuptiarum veste induti, in æternum perpetuæ lætitiæ thalamum Christi Dei et Domini nostri ingrediamur: quem decet omnis gloria, et honor, et adoratio, una cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΜϚʹ. ΛΟΓΟΣ ΙϚʹ.

Ὅπως τῆς πρώτης φιάλης ἐκχυθείσης, ἕλκος κατὰ τῶν ἀποστατῶν γίνεται. D

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις· Ὑπάγετε [καὶ] ἐκχέατε τὰς [ἑπτὰ] φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος [ἄγγελος] καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην [αὐτοῦ] ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος [κακὸν καὶ] πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τὴν εἰκόνα αὐτοῦ.

Ἡ *φιάλη* ἐνταῦθα, καθάπερ [καὶ] τὸ *ποτήριον*, ἐπὶ κολαστικῆς ἐνεργείας ἐκλαμβάνεται· ἧς φησιν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐκχεθείσης, *ἕλκος πονηρὸν* γενήσεσθαι· τὴν ἐν καρδίᾳ πύου δίκην σφύζουσαν ὀδύνην αἰνιττόμενον, τὴν ἐγγινομένην ταῖς τῶν ἀποστατῶν καρδίαις, ὅταν θεηλάτοις πληγαῖς μαστιζό-

CAPUT XLVI. SERMO XVI.

Ut, prima phiala effusa, ulcera nata sint in desertoribus.

XVI, 1, 2. *Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem angelis: Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram. Et abiit primus angelus, et effudit phialam suam in terram; et factum est ulcus sævum et pessimum in homines qui habebant characterem bestiæ, et in eos qui adoraverunt imaginem ejus.*

Phiala hoc loco, quemadmodum *calix* quoque, pro vi quadam cœlesti cruciatum inferre idonea usurpatur. Hæc igitur cum per angelum fuisset effusa, exortum est *ulcus malignum* in iis qui adoraverant bestiam; illum utique dolorem et cruciatum exprimens, qui in corde illorum infixus, instar

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

justos, uti magnus Basilius interpretatur, transmittitur. Sunt quoque qui per *ignem* divinam notitiam, aut vivifici Spiritus gratiam significari volunt. In igne enim Moysi visus est Deus: in specie rursum ignitarum linguarum super apostolos descendit Spiritus sanctus. Per *citharas* **66** vero membrorum mortificationem, beneque compositam vitæ rationem, divini Spiritus plectro per virtutum concentum rite moderatam, insinuat.

A νώσκεσθαι. Ἐν πυρὶ γὰρ ὤφθη τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεός· καὶ ἐν εἴδει γλωσσῶν πυρὸς τὸ [ἅγιον] Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις ἐπεφοίτησε. Τὰς δὲ *κιθάρας* ἐμφαίνειν τὴν τῶν μελῶν νέκρωσιν, καὶ τὴν ἐμμελῆ ζωὴν ἐν συμφωνίᾳ τῶν ἀρετῶν, κρουομένην τῷ πλήκτρῳ τοῦ θείου Πνεύματος.

XV, 3, 4. *Et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni dicentes: Magna et admirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens: justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.*

Καὶ ᾄδοντας τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ Ἀρνίου, λέγοντας· Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν· τίς οὐ μὴ φοβηθῇ, Κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; Ὅτι μόνος εἶ ἅγιος· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυ- B *νήσουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.*

Per *Moysi canticum* eam laudationem et cultum accipimus, quibus Deum prosequebantur qui ante effusam Christi gratiam, in vetere lege justificationis gratia potiebantur: per *Agni* autem *carmen* indefessam illorum prædicationem et gratiarum actionem, qui post Christi adventum sancte integreque vixerunt. Ili enim de beneficiis et donis, quæ a Christo in genus nostrum dimanarunt, continuo gratias agunt: maxime vero de eo, quod gentes per apostolos ad sui agnitionem vocare dedignatus non fuerit.

Καὶ ᾄδοντας τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως. Ἐκ μὲν γὰρ τῆς τοῦ Μωϋσέως ᾠδῆς τῶν ἐν νόμῳ πρὸ τῆς χάριτος δικαιωθέντων τὴν ὑμνῳδίαν τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένην μανθάνομεν· ἐκ δὲ τῆς τοῦ Ἀρνίου ᾠδῆς, τῶν μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ὁσίως πολιτευσαμένων τὴν ἀκατάπαυστον [ὑμνῳδίαν καὶ] εὐχαριστίαν ἐπὶ ταῖς εἰς τὸ γένος ἡμῶν ἐπελθούσαις ὑπ' αὐτοῦ εὐεργεσίαις καὶ χάρισιν· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν οἰκείαν ἐπίγνωσιν διὰ τῶν θεσπεσίων ἀποστόλων κέκληκε.

XV, 5, 6. *Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo; et exierunt angeli septem habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis.*

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον· καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς C *σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι [οἱ] ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς.*

Tabernaculum, de quo hic agitur, illud insinuat, quod est in cœlis; ad cujus similitudinem Moysi injunxit Deus ut aliud defigeret inferne. Ex illius autem *tabernaculi templo* egressuros prædicitur hoc loco angelos *lino mundo*, vel, ut alia exemplaria legunt, *puro lapide* amictos. Tribuitur autem illis ejusmodi amictus, vel propter naturæ munditiam, vel propter affinitatem quam cum Christo, qui est lapis angularis, sortiuntur; aut certe propter virtutum splendorem. Dicuntur tandem *præcincti lumbos circa pectora zonis aureis*, ad designandam illorum potentiam, et castitatem, et nobilitatem; tum etiam ut hinc intelligatur, in obeundis injunctis ministeriis ita expeditos esse, ut impediri non facile queant.

Σκηνὴν δέ φησιν ἐνταῦθα τὴν ἐν οὐρανοῖς· ἧς καθ' ὁμοίωσιν τῷ Μωϋσῇ πῆξαι τὴν κάτω σκηνὴν ὁ Θεὸς ἐχρημάτισεν. Ἐκ τούτου τοῦ *ναοῦ* ἐξελεύσεσθαί φησι τοὺς ἀγγέλους ἐνδεδυμένους λῖνον ἢ λίθον καθαρὸν, καθά τινα τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι· διά [τε] τὴν τῆς φύσεως αὐτῶν καθαρότητα, καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον Χριστὸν ἐγγύτητα, καὶ τῶν ἀρετῶν τὴν λαμπρότητα. *Ἐζωσμένους* δὲ *τὰ στήθη χρυσὸν*, διὰ τὸ τῆς φύσεως δυνατόν τε καὶ καθαρὸν καὶ τίμιον, καὶ τὸ ἐν ταῖς διακονίαις ἀνεμ- D πόδιστον.

XV, 7. *Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum.*

Καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Quod angeli *phialas aureas ira divina plenas*, ex *quatuor animalibus*, quorum apud prophetam Ezechielem quoque fit mentio, accipiunt, hoc secundum magnum Dionysium significat, agibilium notitiam a primis ordine quodam ad alios et alios dimanare.

Τὸ δὲ *ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων* λαβεῖν τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους τὰς ἑπτὰ [χρυσᾶς] φιάλας τὰς γεμούσας τοῦ θυμοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ φησι, δηλοῖ τὸ ἐκ τῶν πρώτων ἀεὶ εἰς τὰ δεύτερα τὴν γνῶσιν τῶν πρακτέων ἐν οὐρανοῖς μετοχετεύεσθαι, κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον.

XV, 8. *Et impletum est templum Dei fumo a majestate Dei, et de virtute ejus.*

Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Διὰ δὲ τοῦ *καπνοῦ* τὸ φοβερὸν καὶ καταπληκτι- A κὸν [καὶ κολαστικὸν] τῆς θείας ὀργῆς μανθάνομεν· ἧς πληροῦσθαι τὸν ναὸν διδασκόμεθα, καὶ κατὰ τῶν ἀξίων αὐτῆς χωρεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως· καὶ πρὸ ταύτης δὲ κατὰ τῶν τῷ Ἀντιχρίστῳ πειθομένων, καὶ τὰ τῆς ἀποστασίας ἔργα πραττόντων. Καὶ τοῦτο τοῖς ἑξῆς δείκνυται. Φησὶ γάρ·

Per *divinæ iræ fumum*, quo cœleste templum impletur, terrorem illum stuporemque et pœnam quam ira ejus inferre nata est, intelligimus. Quæ quidem universalis judicii tempore horribiliter contra eos desæviet, qui ira illa digni comperientur; et ante illud adversus eos, qui Antichristo paruerunt, operaque apostasiæ illius consentanea perpetrarunt. Atque isthæc sequentia clarius exponunt.

Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

Ἐντεῦθεν στοχαζόμεθα, ἄχρι διασταλῆναι τῶν δικαίων τὴν θείαν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀγανάκτησιν, μηδαμῶς τοὺς ἁγίους τῆς ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ τυχεῖν λήξεως, καὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἱερουργίας καὶ ἀναπαύσεως. *Τελεσθῆναι* γὰρ δεῖ, φησὶ, τὰς *πληγὰς* δι' ὧν τὰ ἐπίχειρα τῆς ἁμαρτίας τοῖς B ἀξίοις παρέρχεται· καὶ τούτους τῆς αἱρεθείσης αὐτοῖς τυχεῖν ἀποφάσεως· εἶθ' οὕτω δοθῆναι τοῖς ἁγίοις τὴν τῆς ἄνω μητροπόλεως οἴκησιν. Τῶν δὲ *πληγῶν* ἑκάστην τοῖς ἐν τῇ συντελείᾳ εὑρισκομένοις προσαρμόζων τις, οὐκ ἂν τοῦ πρέποντος, οἶμαι, διαμάρτοι. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ Θεὸς, πρὸς τὸ σμικρυνθῆναι τὰς ἐν τῷ μέλλοντι ἀτελευτήτους κολάσεις, καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, τοῖς ἀξίοις ἐπαχθῆναι συγχωρήσει διά τε Ἐνὼχ καὶ Ἠλιοῦ τῶν προφητῶν τιμωρητικὰς μάστιγας, διά τε τῶν ἐκ πολέμων συμπιπτόντων ἀλγεινῶν, πρὸς μετρίαν τῶν ἡμαρτημένων ἔκτισιν. Ἀλλ' ἡμεῖς παιδεύεσθαι πατρικῶς, ἀλλ' οὐ μαστιγοῦσθαι κολαστικῶς ἐν ὀργῇ [παρὰ] τοῦ Κυρίου εὐξώμεθα· οὐ γάρ ἐστιν ἴασις, φησὶ, τῇ σαρκὶ ἡμῶν ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· ὅπως τὰς C ῥυπωθείσας ἡμῶν στολὰς ταῖς ἁμαρτίαις, δάκρυσι μετανοίας ἐκπλύναντες, καὶ νυμφικῶς ἐσταλμένοι, εἰς τὸν ἀκατάλυτον τῆς εὐφροσύνης νυμφῶνα εἰσέλθωμεν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]. Ἀμήν.

67 Hinc conjectura fit sanctos cœlestis Jerusalem hæreditatem non prius adepturos; neque prius rursum sacrum ministerium in templo Dei obituros; neque prius tandem perfecta quiete potituros, quam divina indignatio contra impios concepta, inter justos et injustos secreverit. Ait enim, *Donec impleantur plagæ;* per quas ceu pœnas pro meritis peccati stipendia persolvuntur. Donec igitur impii condemnationis sententia, in quam sua culpa inciderunt, feriantur, sancti supernæ metropolis habitatione non donabuntur. Cæterum *plagas* hasce *septem* quod spectat, quisquis illas iis accommodaverit, qui sub sæculi finem in vivis invenientur, is a scopo, ut arbitror, haud multum aberraverit. Nam cum Deus sit benignus et clemens, quo supplicia illa, quæ in futuro sæculo sine fine inferentur, nonnihil diminuantur, in præsenti vita pœnam promeritos per Enochum et Eliam prophetas: per elementorum rursum intemperiem, et clades atque calamitates quæ per bella contingunt; per ea olim denique omnia incommoda et mala, quæ Antichristus infert, puniri et flagellari permittet, sicuti subinde quoque permittit: siquidem hæc omnia eo spectant, ut mitigetur pœna sceleratis apud inferos constituta. At nos paterne a Domino castigati submisse precemur: Domine, ne in furore tuo flagelles nos: neque enim est sanitas in carne nostra a facie iræ tuæ: ut stolas nostras peccatis contaminatas lacrymis pœnitentiæ eluentes, honestaque nuptiarum veste induti, in æternum perpetuæ lætitiæ thalamum Christi Dei et Domini nostri ingrediamur: quem decet omnis gloria, et honor, et adoratio, una cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΜϚʹ. ΛΟΓΟΣ ΙϚʹ.

Ὅπως τῆς πρώτης φιάλης ἐκχεθείσης, ἕλκος κατὰ τῶν ἀποστατῶν γίνεται. D

CAPUT XLVI. SERMO XVI.

Ut, prima phiala effusa, ulcera nata sint in desertoribus.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις· Ὑπάγετε [καὶ] ἐκχέατε τὰς [ἑπτὰ] φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος [ἄγγελος] καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην [αὐτοῦ] ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος [κακὸν καὶ] πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τὴν εἰκόνα αὐτοῦ.

XVI, 1, 2. *Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem angelis: Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram. Et abiit primus angelus, et effudit phialam suam in terram; et factum est ulcus sævum et pessimum in homines qui habebant characterem bestiæ, et in eos qui adoraverunt imaginem ejus.*

Ἡ *φιάλη* ἐνταῦθα, καθάπερ [καὶ] τὸ *ποτήριον*, ἐπὶ κολαστικῆς ἐνεργείας ἐκλαμβάνεται· ἧς φησιν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐκχεθείσης, *ἕλκος πονηρὸν* γενήσεσθαι· τὴν ἐν καρδίᾳ πύου δίκην σφύζουσαν ὀδύνην αἰνιττόμενον, τὴν ἐγγινομένην ταῖς τῶν ἀποστατῶν καρδίαις, ὅταν θεηλάτοις πληγαῖς μαστιζό-

Phiala hoc loco, quemadmodum *calix* quoque, pro vi quadam cœlesti cruciatum inferre idonea usurpatur. Hæc igitur cum per angelum fuisset effusa, exortum est *ulcus malignum* in iis qui adoraverant bestiam; illum utique dolorem et cruciatum exprimens, qui in corde illorum infixus, instar

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

latentis puris aut morsus scorpionis, animos desertorum assidue pungit et rodit; dum nimirum variis plagis divinitus immissis acriter cæsi et tantum non enecti, nullam ab Antichristo, quem Deum esse apud se constituerant, opem consequi se posse animadvertunt. Sed et verisimile fit externa quoque ulcera eorumdem corpora graviter excarnificatura; idque cum ob alia, tum maxime ad ostendendum ulcerosæ animæ illorum statum, vulneraque diabolicis impostoris Antichristi et erroris jaculis inflicta.

μενοι, μηδεμιᾶς παρὰ τοῦ θεοποιηθέντος παρ' αὐτῶν Ἀντιχρίστου ἰάσεως τεύξωνται. Εἰκὸς δὲ καὶ αἰσθητῶς τὰ τούτων τραυματίζεσθαι [σώματα], πρὸς ἔλεγχον τῆς ἑλκωθείσης αὐτῶν ψυχῆς τοῖς διαβολικοῖς τῆς πλάνης τοῦ ἀπατεῶνος [καὶ Ἀντιχρίστου καὶ ἀποστάτου] βέλεσι.

CAPUT XLVII.

68 *De plaga secunda, quæ iis infertur qui in mari vitam degunt.*

XVI, 3. *Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari.*

Non est magnum aut difficile divinæ virtuti, ut Pseudochristi infirmitas, eorumque quos ille seduxit facilitas et inconstantia plana fiat, per sanctos prophetas Enochum et Eliam transmutare mare, ita ut mortui occisive hominis speciem præ se ferat: tum interitum iis adferre quæ vitam in ea degunt. Nam olim istud per Moysen in Ægypto fecisse certo novimus. Fecit hoc autem cum ad redarguendam Pharaonis duritiam, tum etiam ad ostendendam suam ipsius virtutem atque potentiam; facturusque idem est olim, cum ob alia, tum maxime quo hac ratione fide stabiles nonnihil mortificentur; instabiles vero exterreantur, creaturam ob id contra se insurgere animo pertractantes, quod homini pestilenti et corruptori divinum honorem detulerint. Forte cædes quoque, quæ sub Antichristi adventum propter bella et seditiones passim evenient, per hæc denotantur. Nam et Gog et Magog contra se invicem concitabuntur, et in quatuor orbis partibus prœliabuntur. Quin reges quoque qui Antichristi imperium detrectabunt, cum toto exercitu in partes concidentur. Tot autem cædibus passim editis, mare quidem illorum sanguine contaminabitur, qui navali prœlio interierunt; flumina vero eorum cruore miscebuntur, qui circa illa cæsi occubuerunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Πληγὴ δευτέρα κατὰ τῶν ἐν θαλάσσῃ [ψυχῶν].

Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ· καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Οὐ μέγα ἐν τῇ θείᾳ δυνάμει [καὶ] πρὸς ἔλεγχον τῆς τοῦ ψευδοχρίστου ἀσθενείας, καὶ [τῆς] τῶν ἀπατωμένων εὐχολίας, διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν Ἐνὼχ καὶ Ἠλιοῦ μεταβαλεῖν εἰς αἷμα ὡς νεκροῦ, τουτέστιν [ὡς] ἐσφαγμένου, τὴν θάλασσαν, καὶ φθορὰν τῶν ἐν αὐτῇ ἀπεργάσασθαι, καθάπερ πάλαι ἐν Αἰγύπτῳ διὰ Μωϋσέως πεποίηκε, πρὸς ἔλεγχον τῆς τοῦ Φαραὼ σκληρότητος, καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἔνδειξιν· ὅπως καὶ οἱ βεβαιόπιστοι νευρωθῶσι, καὶ οἱ ἀστήρικτοι φοβηθῶσι, τὴν κτίσιν ἀντιτασσομένην αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τοῦ λυμεῶνος τιμῇ θεώμενοι. Εἰκὸς δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ ἐν πολέμοις σφαγὰς διὰ τούτων σημαίνεσθαι· ὅτι τοῦ Γὼγ καὶ Μαγὼγ κατ' ἀλλήλων κινουμένων ἐν τοῖς τέτρασι τῆς οἰκουμένης μέρεσι, προσέτι δὲ καὶ τῶν ἀπειθούντων αὐτῷ βασιλέων πανστρατιᾷ κατακοπτομένων, καὶ σφαγῶν κατὰ τόπους γινομένων, ἡ μὲν θάλασσα ταῖς ναυμαχίαις [αἵματι] μολυνθήσεται· οἱ δὲ ποταμοὶ τοῖς τῶν ἐκεῖ θνησκόντων αἵμασι κερασθήσονται.

CAPUT XLVIII.

Ut flumina per tertiam phialam in sanguinem convertantur.

XVI, 4-6. *Et tertius angelus effudit phialam in flumina, et in fontes aquarum, et factæ sunt sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem: Justus es, Domine, qui es, et qui eras; et sanctus, quia hæc judicasti: quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt.*

Et hinc rursum confirmatur quod supra dictum est, nempe angelos elementis præesse. Enimvero ex eorum numero unus prodit hoc loco, qui, cum aquis præpositus esset, Deum eo nomine laudat, quod justam de prævaricatoribus pœnam ultionemque exegerit: ut qui sanguinem illis propinaverit, qui manus suas sanctorum cruore polluerant. Ostenditur per hæc eadem quoque permultos tempore illo, quo Antichristus bacchabitur, passim

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Ὅπως διὰ τῆς τρίτης [πληγῆς] οἱ ποταμοὶ εἰς αἷμα μετακεράννυνται.

Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμούς, καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο [εἰς] αἷμα. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος· Δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος· ὅτι ταῦτα ἔκρινας· ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν, ἄξιοί εἰσιν.

Κἀντεῦθεν δείκνυται τοῖς στοιχείοις ἐπιτετάχθαι ἀγγέλους, ὡς [καὶ] ἀνωτέρω εἴρηται· ὧν ἕνα [ὄντα] καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ὑδάτων φησὶν ὑμνεῖν τὸν Θεόν, ἐπὶ τῇ κατ' ἀξίαν ἐπενεχθείσῃ καταδίκῃ τοῖς παραβεβηκόσιν· ὅτι τοῖς τὰς χεῖρας μολύνασι τοῖς τῶν ἁγίων αἵμασιν, αἷμα πρὸς ποτὸν δέδωκε. Δείκνυται δὲ διὰ τούτων, ἢ τὸ πολλοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διὰ τῆς ἑδραίας ἐν τῇ πίστει στάσεως τοῦ προφητικοῦ ἀξιοῦσθαι χαρίσματος, τοὺς καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ διαβό-

Digitized by Google

λου ὑπασπιστῶν ἀναιρουμένους· ἢ [τὸ] τοὺς τῶν θείων προφητῶν ἀποστρεφομένους τὸ κήρυγμα, καὶ δικαιοῦντας αὐτῶν τὴν ὑπὸ τῶν σκληροκαρδίων Ἑβραίων ἀναίρεσιν, κοινωνοὺς τῆς αὐτῶν σφαγῆς τῇ προθέσει γίνεσθαι· καθὰ καὶ ὁ Κύριος τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν, ὅτι [οἱ] οἰκοδομοῦντες τὰ τῶν προφητῶν μνήματα, συνευδοκοῦσι τῇ ἀναιρέσει αὐτῶν.

A occursuros, qui propter singularem in fide constantiam prophetiæ donum consequentur; qui ea etiam de causa a diaboli satellitio trucidabuntur: aut eos sane qui divinorum prophetarum prædicationem aversabuntur; cædes autem, quas duri cordis duræque cervicis Hebræi Christo et prophetis attulerunt, veluti justas approbant, aut olim approbaturi sunt, ob mentis-propositum inter illos ipsos homicidas censendos. Huc enim spectat, quod Christus Dominus ad Judæos dicebat: *Væ vobis*, ait, *qui ædificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos: profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum* [44].

Καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος· Ναὶ, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.

Καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου. — *Τὸ θυσιαστήριον*, ποτὲ μὲν τὸν Χριστὸν δηλοῖ, ὡς ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ προσφερομένων τῷ Πατρὶ τῶν λογικῶν ὁλοκαρπώσεων καὶ τῶν ζωσῶν θυσιῶν, ἃς προσφέρειν ἐκ τοῦ Ἀποστόλου δεδιδάγμεθα· ποτὲ δὲ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, ὡς ἀναγωγικὰς τῶν ἡμετέρων προσευχῶν καὶ τῶν πνευματικῶν ὁλοκαρπώσεων. Ἃς εἰς διακονίαν ἀποστελλομένας διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν ἠκούσαμεν. Ἐκ τούτου τοίνυν τοῦ λειτουργικοῦ θυσιαστηρίου φησὶ τὴν φωνὴν ἐξενεχθῆναι, δικαιοῦσαν τὰ πάντα νοῦν καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα τοῦ Θεοῦ κρίματα. Ἐπεὶ τοίνυν χαίρειν μὲν καὶ ἑορτάζειν τὰς νοερὰς δυνάμεις ἐπὶ τῇ τῶν ἐκ μετανοίας ἐπιστρεφόντων σωτηρίᾳ τοῖς εὐαγγελικοῖς λόγοις ἐδιδάχθημεν, λυπεῖσθαι δὲ ἐπὶ τῇ τούτων τῆς εὐθείας ὁδοῦ παρατροπῇ, εὐχαριστεῖν δὲ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ τῶν παραβαινόντων τὰς θείας ἐντολὰς κολάσει, ὡς ἂν μερικὴν τῶν ὀφλημάτων ποιήσωνται ἔκτισιν, σπουδάσωμεν τὴν ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ ἡμῶν τούτοις προξενῆσαι εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν· ἐννοοῦντες ἑκάστῳ ἡμῶν θεῖον παρεπόμενον ἄγγελον, [ἀῤῥήτῳ τινὶ λόγῳ] τὰ πρακτέα ἡμῶν εἰσηγεῖσθαι, ἅτε νοῦν ἀφανῶς τῷ ἡμετέρῳ νοῒ προσομιλοῦντα, καὶ ἐφ' οἷς μὲν ἀκούεται συμβουλεύων χαίροντα· ἐφ' οἷς δὲ παρακούεται, θεομιμήτως λυπούμενον, ὡς [καὶ] ἐκ ψυχωφελῶν διηγημάτων ἔγνωμεν. Ἀνδρὶ γάρ τινι μελανθέντι πολλοῖς παραπτώμασι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσιόντι, σκυθρωπὸν μακρόθεν τὸν ἄγγελον ἕπεσθαι· τούτου δὲ κατανυγέντος [πρὸς ἐπιστροφὴν] καὶ τῷ θελητῇ τοῦ ἐλέους ἐπαγγειλαμένου ἐκ ψυχῆς τὴν ἐπὶ τὰ βελτίονα μεταβολὴν καὶ τῆς προτέρας ζωῆς ἄρνησιν, ἐξιόντος [τοῦ ἀνθρώπου] ἐκεῖθεν προηγεῖσθαι [αὐτῷ τὸν ἄγγελον] φαιδρὸν καὶ γεγηθότα· τὸν δὲ πονηρὸν δαίμονα κατησχυμμένον ἀκολουθεῖν πόῤῥωθεν· [εἰ καὶ πρὸ τῆς θεαρέστου τοῦ ἀνθρώπου συναισθήσεως ἔχαιρε.] Γένοιτο δὲ τὴν ἔνθεον ἡμῶν πολιτείαν, τοῖς μὲν δαίμοσι κατηφείας, τοῖς δὲ ἀγγέλοις εὐφροσύνης γενέσθαι ὑπόθεσιν· ἵνα κοινῇ σὺν αὐτοῖς ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορτάζοντες, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῶν πονηρῶν δυνάμεων εὐχαριστήσωμεν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ [πρέπει ἅμα] καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, [νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]. Ἀμήν.

XVI, 7. *Et audivi alterum ex altari dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa judicia tua.*

69 Per *altare* interdum designatur Christus, B quod in ipso et per ipsum ratione præditæ Deo Patri offerantur hostiæ, sacrificiaque et victimæ vivæ; quales ipsi offerri vult Apostolus. Nonnunquam vero angelicæ virtutes, ut quæ nostras preces nostrasque spiritales oblationes in sublime evehant Deoque offerant: siquidem hasce propter eos qui hæreditatem salutis capiunt, in ministerium mitti, ex eodem Apostolo diserte discimus. Ex hoc igitur mystico altari vocem delatam inquit, quæ omnia Dei judicia justa ac omnem mentem et orationem superantia prædicabat. Quia ergo ex sacris oraculis intelligimus, intelligentes illas spiritalesque virtutes de illorum salute gaudere festumque diem agere, qui per pœnitentiam convertuntur; contristari vero et mœrere de illorum perditione, qui rectam C viam deserunt; ac gratias denique cœlesti Numini agere de eorum punitione qui divina præcepta prævaricantur, quo vel partem contractorum debitorum per ejusmodi cruciatum in hac mortali vita persolvant: par est, ut nostra ad Deum conversione et pœnitentia nonnullam illis lætitiam et exsultationem conciliemus: cogitantes unumquemlibet nostrum divinum angelum comitari, qui veluti mens quædam, nostræ menti arcano quodam modo sese adjungat, salutariaque consilia assidue suggerat, et quæ facere debemus ostendat: et quidem gaudere, cum consiliis, quæ suggerit, acquiescimus; ad Dei autem exemplum mœrere et contristari, cum parere detrectamus; quemadmodum id D ex salubribus animæque utilibus narrationibus cognovimus. Fertur namque virum quemdam qui multis peccatis erat contaminatus, cum in ecclesiam ingrederetur, angelum mœstum planeque tristem a longe subsequi visum. Cum autem ad pœnitentiam compunctus, illi qui mysticam vult vitæ mutationem priorisque nequitiæ missionem, ex animo promisisset, eaque mente e templo denuo exivisset, angelum statim prodiisse, lætumque et exsultantem ante ipsum ambulasse; malignum contra dæmonem confusum procul a tergo subsecutum; qui, ante Deo gratam hominis conversionem, gestiebat. Faxit Deus Optimus Max. ut nostra conversatio vitæque ratio sit ejusmodi, ut dæmo-

[44] Luc. xi, 47.

nibus quidem confusionis dejectionisque causa exsistat, angelis autem lætitiæ occasionem offerat; quo una cum illis in voce exsultationis et confessionis sono festum celebremus, Christoque Deo nostro de victoria adversus malignos dæmones obtenta, gratias agamus, cum quo Patrem et Spiritum sanctum decet gloria, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

CAP. XLIX. SERMO XVII.

Ut per quartam plagam ardore crucientur homines.

XVI, 8, 9. *Et quartus angelus effudit phialam in solem; et datum est illi æstu affligere homines et igne: et æstuarunt homines æstu magno; et blasphemarunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas: neque egerunt pœnitentiam, ut darent illi gloriam.*

Forsan sensilis *solis ardore* homines tunc temporis incendentur; clemente Deo camo et fræno maxillas **70** eorum constringente, et tantum non vi quadam impellente, qui cunctantius ad illum accedunt; quo hac saltem ratione excitati, tandem aliquando ad pœnitentiam spectent: etsi illi interim, utpote in profundum malorum delapsi, non ad conversionem respiciant, sed impotenti animo improbaque mente in blasphemiam sese efferant. Fieri quoque potest, ut per *solem* diei cursum adumbret, adeoque variarum tentationum ardore hunc eos adusturum subindicet, qui flagellis digni comperti fuerint; quatenus nimirum pœnarum et cruciatuum sensu admoniti, earum rerum parentem, nempe peccatum, odio habere incipiant. Verum insani homines, pro lapsuum et scelerum suorum agnitione et detestatione, linguam suam contra Deum exacuent; quemadmodum hac quoque ætate multos ostendere licet, qui nefanda illa mala, quæ ex Barbaris qui in circuitu degunt inferuntur, ægro et iniquo animo ferentes, divinam bonitatem iniquitatis insimulare non verentur, quasi tot illas tantasque afflictiones nostræ huic generationi reservare non debuerit.

A

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'. ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

Ὅπως διὰ τῆς τετάρτης [πληγῆς] καυματίζονται οἱ ἄνθρωποι.

Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί· καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα· καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔχοντος [τὴν] ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας· καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.

Ἴσως μὲν καὶ αἰσθητῶς τῷ τοῦ *ἡλίου* φλογμῷ τηνικαῦτα καυματισθήσονται οἱ ἄνθρωποι, τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς αὐτὸν ἄγχοντος, ἵνα πρὸς μετάνοιαν ἴδωσιν· εἰ καὶ [οἱ] εἰς βάθος κακῶν ἐμ-

B

πεσόντες, οὐ πρὸς ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ πρὸς βλασφημίαν μοχθηρίᾳ γνώμης ἐξενεχθήσονται. Ἴσως δὲ διὰ τοῦ *ἡλίου* καὶ τὸν τῆς ἡμέρας δρόμον αἰνίττεται· ἐν ἅπαντα τῷ τῶν πειρασμῶν καύσωνι τοὺς ἀξίους μαστίγων φησὶ καυματίζεσθαι, ἵνα τῇ τῶν ἀλγεινῶν ἐπαγωγῇ, τὴν μητέρα τούτων τὴν ἁμαρτίαν μισήσωσιν. Ἀλλ' οἱ ἄφρονες, ἀντὶ τῆς τῶν οἰκείων πταισμάτων ἐπιγνωμοσύνης, κατὰ τοῦ Θεοῦ τὴν γλῶτταν ἀκονήσουσιν· ὡς καὶ νῦν ὁρᾷν ἔξεστι πολλοὺς, τοῖς κυκλώσασιν ἡμᾶς ἐκ βαρβαρικῶν χειρῶν ἀῤῥήτοις δεινοῖς ἀσχάλλοντας, τὴν θείαν αἰτιᾶσθαι ἀγαθότητα, ὅτι τὰς τοσαύτας κακώσεις τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ τετήρηκεν.

CAP. L.

Ut per quintam plagam bestiæ regnum obscuratum sit.

XVI, 10, 11. *Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ; et factum est regnum ejus tenebrosum; et commanducaverunt linguas suas præ dolore, et blasphemaverunt Deum cœli præ doloribus suis et ulceribus suis; et non egerunt pœnitentiam de operibus suis.*

Phiala super bestiæ sedem effusa, ejusmodi iram super Antichristi regnum venturam indicat, quæ illud penitus obscuratura, palamque omnibus ostensura sit, Solis justitiæ luce prorsus destitutum esse. Porro autem *linguarum commanducatio*, eminentem doloris magnitudinem denotat. Hic autem ideo infertur, quo ab apostata seducti, plagis divinitus illatis admoniti confundantur, confusique impostorem et seductorem tandem aliquando illum esse agnoscant, quem Dei loco coluerant et observarant; eaque ratione ab errore desistant. Verum ita comparati erunt miseri, ut hinc ad convicia et verba in Deum blasphema potius sese convertant,

C

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Ὅπως διὰ τῆς πέμπτης [πληγῆς] ἡ βασιλεία τοῦ θηρίου σκοτίζεται.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτισμένη· καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου· καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ [ἐκ] τῶν ἑλκῶν αὐτῶν· καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Τὸ ἐπιχεθῆναι τὴν *φιάλην* ἐπὶ τὸν τοῦ θηρίου θρόνον, σημαίνει τὸ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀντιχρίστου τὴν τοιαύτην ὀργὴν ἐκχεῖσθαι, καὶ ἐσκοτισμένην δείκνυσθαι, ἅτε ἀφεγγῆ τῷ τῆς δικαιοσύνης

D

Ἡλίῳ τυγχάνουσαν. Ἡ δὲ *τῶν γλωσσῶν μάσησις* τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὀδύνης δηλοῖ, ᾗ οἱ πλανηθέντες ὑπ' αὐτοῦ κατασχεθήσονται, ὑπὸ τῶν θεηλάτων πληγῶν μαστιζόμενοι· ὅπως ἂν, γνόντες ὅτι ἀπατηλός ἐστιν ὁ παρ' αὐτῶν ὡς Θεὸς δοξαζόμενος, τῆς πλάνης παύσωνται. Οἱ δὲ, οὐδὲ ἐντεῦθεν πρὸς μετάνοιαν, ἀλλὰ πρὸς βλασφημίαν [μᾶλλον] τραπήσονται. [Εἰ δὲ οὗτοι ἐν τῇ τῶν μαστίγων ἐπαγωγῇ πρὸς βλασφημίαν τραπήσονται,] καὶ οἱ ἐν τοῖς κατ-

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

όπιν ὑπὸ τῆς ταλαντιαίας χαλάζης πληττόμενοι, τὸ αὐτὸ πείσονται [πάντως], καθὼς ἐν τῷ τόπῳ γενόμενοι, σὺν Θεῷ σαφηνιοῦμεν ὡς δυνάμεθα· καὶ οἱ πονηροὶ δαίμονες διὰ τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, οἷς ὀργάνοις κέχρηνται, ὑπὸ τῶν ἁγίων αἰκιζόμενοι, βλασφημεῖν ὅμως τοὺς μαστίζοντας οὐκ ἀπέχονται. Διασκεπτέον δὲ τί ἄρα δεῖ ἡμᾶς περὶ τῶν ἀσεβῶν [τῶν] ἐν τῇ γεέννῃ τοῦ πυρὸς κολαζομένων λογίζεσθαι· ὡς ἄρα ταύτῃ τῆς ἐμφύτου κακίας μέχρις αὐτῆς ἐννοίας ἀποπαυομένων τέλεον, ἢ μόνον ἐπεχομένων τὸ εἰς ἔργον ἐξενεγκεῖν τὰ πονηρὰ βουλεύματα, καθάπερ τοὺς κακούργους τοὺς ἐν ταῖς εἱρκταῖς βαλλομένους, καὶ ἀνάγκῃ, ἀλλ' οὐ γνώμῃ τῆς καθ' ἑτέρων ἐπιβουλῆς ἀπεχομένους. Ἐγὼ μὲν γὰρ αἰώνιον ἀκούων τὴν κόλασιν, τῷ ἀποφηναμένῳ ἀπιστεῖν οὐ δύναμαι· τὸ δὲ πρὸς εὐσπλαγχνίαν καὶ ἀγαθότητα εἰδὼς αὐτοῦ ἑτοιμότατον, στοχάζομαι μηδαμῶς ἂν αὐτὸν ἢ ἀπειλήσειν ἢ ἐπάξειν τοῖς ἀξίοις τὴν καταδίκην ἀπέραντον, εἰ τοὺς καταδικασθέντας ἤδη μετανοήσαντας καὶ μισήσαντας τὴν κακίαν ἣν αὐθαιρέτως [ἠγάπησαν]. Οὐ γὰρ ἀνάγκῃ, [ἀλλ'] ἑκόντες δι' αὐτὴν κολάζονται. Εἰ γὰρ τῷ Φαραὼ, καίπερ εἰδὼς ἐν [μὲν] ταῖς μάστιξι μαλασσόμενον, μετὰ [δὲ] τὴν [τούτων] ἀπαλλαγὴν πάλιν σκληρυνόμενον, ὅμως φειδοῦς ἀξιῶν, ἠφίει τῶν μαστίγων ὑπὸ τοῦ Μωσέως παρακαλούμενος· πόσῳ μᾶλλον τούτοις, εἴπερ αὐτοὺς τῷ πυρὶ τὸν ῥύπον ἀποτιθεμένους ἐγίνωσκε κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ χρυσοῦ; ἣν ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ τινὲς ἐξειλήφασιν εἰς παράδειγμα. Ἀλλὰ τῷ μὲν χρυσῷ, ἅτε ἀψύχῳ, φυσικῶς ὁ ῥύπος πρόσεστι· τοῖς δὲ λογικοῖς γνωμικῶς συνέζευκται· μᾶλλον δὲ ἐξ αὐτῶν ἀποκεχύηται. Διὸ οἱ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρόγνωσιν καὶ τὴν δύναμιν, κώλυμα τῆς αἰωνίου τιθέμενοι κολάσεως, καὶ τὴν δικαιοσύνην ταύταις προσζευγνύτωσαν· ἅτε ἀπονεμητικὴν οὖσαν ἑκάστῳ τῶν πρὸς ἀξίαν· καὶ οὐδαμῶς πρὸς ἀνατροπὴν τῆς θείας ἀποφάσεως ὄψονται. Εἰ δὲ [καὶ] μὴ βούλονται, κἂν καὶ τοὺς ἐπὶ γῆς βασιλεῖς αἰτιάσθωσαν, ἵνα ὦσιν ἑαυτοῖς γοῦν σύμφωνοι· προειδότας μὲν μὴ ἅπαντας τοὺς ἀγωνιζομένους πάλην καὶ πυγμὴν καὶ δρόμον καὶ ἵππων ἅμιλλαν νικήσοντας, ἀλλ' ἕνα καὶ μόνον ἐξ ἑκατέρου τούτων στεφθησόμενον· πᾶσι δὲ ὅμως ἀνοιγνύντας πρὸς ἀγῶνα τὸ στάδιον. Ὅπερ γὰρ τοῖς ἀγωνιζομένοις τὸ στάδιον, τοῦτο πᾶσιν [ἀνθρώποις] ἡ εἰς τόνδε τὸν βίον πάροδος. Γεννηθῆναι μὲν γὰρ ἢ μὴ γεννηθῆναι, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ἀγωνίσασθαι δὲ καὶ νικῆσαι τοὺς πονηροὺς δαίμονας, καὶ τῶν αἰωνίων τυχεῖν ἀγαθῶν, ἐφ' ἡμῖν ἐστιν. Ἡττηθέντας δὲ τούτους ἀνάγκη μεταμελεῖσθαι καὶ θρηνεῖν ἀνόνητα, αἰωνίως κολαζομένους· οὐκ ἔσται γὰρ ἐν ᾅδῃ [ὁ] ἐξομολογούμενος, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον, οὐκ ἔτι συμπαρούσης τοῖς καταδικασθεῖσιν ὥσπερ νῦν τῆς βοηθείας τοῦ [ἁγίου] Πνεύματος. Διχοτομηθήσονται γὰρ, ὥς φησιν ὁ Κύριος, διαιρούμενοι τοῦ παρ' αὐτῶν ἀτιμασθέντος ζωοποιοῦ Πνεύματος. Τὸν δὲ προαποδοθέντα νοῦν ἡγούμεθα κατὰ τὸ ψαλμικὸν αἰνίττεσθαι λόγιον· *Ὅτι οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων, ὅπως ἂν μὴ*

A quam ad pœnitentiam morumque mutationem. Quod si flagellis tantum cæsi in blasphemiam convertentur, multo magis huc se convertent illi, qui postea a grandine pondo mensuram obtinente ferientur. Verum de hoc ubi ad eum locum pervenerimus, Deo volente, latius. Quia improbi quoque atrique dæmones, per humana corpora, quibus tanquam organis utuntur, a sanctis flagellati, convicia verbaque blasphemiis plena in flagellantes detorquere solent. Eapropter considerandum hoc loco venit, ecquidnam de impiis, qui in gehenna ignis torquentur, nobis cogitandum et statuendum sit, num videlicet ab insita malitia ita desistant aliquando, ut mente et cogitatione vere illam aversentur; an hactenus solum ab ea abstineant, qua-

B tenus prava consilia in opus non efferant; quemadmodum scelerati nonnulli qui in ergastulis et vinculis detinentur, adeoque necessitate, non voluntate, ab aliorum offensione solitisque insidiis coercentur. Ego sane cum æternum supplicium impiis decretum audio, decernentis sententiæ repugnare nec valeo nec debeo. Ast vero cum summam illius benignitatem, et ad misericordiam propensionem iterum iterumque expendo, certe apud me constituo pœnam pro meritis, neque æternum supplicium comminaturum, neque comminatum 71 quoque illaturum, si condemnationis sententia obstrictos videret vere pœnitentes, nequitiamque quam spontanea electione complexi erant

C (neque enim ob id plectuntur quod necessitate aliqua ad illam compulsi essent, sed quod sponte suscepissent) ex animo detestantes. Si enim Pharaonem, tametsi certo nosset flagellis utcunque emollitum, postea rursum ad ingenium rediturum, Moysi precibus flexus, tanquam venia dignum a flagellis absolvit; quanto magis illos, si quidem per ignem a sordibus instar aurei vasis (hoc enim in exemplum quidam in hac materia assumpserunt) expiatos excoctosque agnosceret? Verum auri et animi non est par ratio: auro enim tanquam rei inanimi scoria naturaliter adest: animo autem cæterisque ratione præditis, non natura, sed propria voluntate sordes adjunctæ sunt; aut verius ipsimet impii eas ultro sibi asciscunt. Propterea qui Dei

D bonitatem et prænotionem et potentiam supplicii æternitatem impedituram asserunt, justitiam, quæ unicuique pro meritorum ratione præmia vel supplicia distribuere solet, tribus prædictis admisceant; et tunc, si tamen constare sibi volunt, ad divinæ sententiæ eversionem nullatenus spectabunt. Quod si noluerint, vel terrenos reges accusent: nam hi, licet certo prævideant non omnes, qui lucta, vel pugno, vel cursu, vel equestri certamine certant, victoria potituros, sed ex qualibet classe unum duntaxat, omnibus tamen stadium ad certamen aperiunt. Quod autem decertaturis est arena vel stadium, illud omnibus hominibus in hanc vitam est introitus, siquidem nasci vel non nasci, in nostra potestate non est situm; verum impigre cer-

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

tere, dæmonesque malignos vincere, adeoque æternis bonis potiri, id in nobis est positum. At qui dæmonum insultibus succumbunt, illos dolor et mœror ingens non potest non comitari. Verum pœnitentia et threni apud eos qui sempiternis cruciatibus jam mancipati habentur, prorsus inutiles sunt. Nam apud inferos nulla est redemptio, nec ullus ibi Dominum, juxta Psalmistam, confitetur; quippe cum Spiritus sancti subsidium, quod in hac mortali vita adesse solet, condemnatis amplius non adsit. Dividentur enim, ut ait Christus, a vivifico illo Spiritu, quem ipsi injuria et contumelia affecerant, perpetuo avulsi. Atque ad hunc sensum Psalmographum spectasse arbitramur, cum ait: *Quoniam non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ne extendant justi ad iniquitatem manus suas.* Neque enim horum cum illorum vita misceri potest; non solum quia operibus inter se non communicant, neque moribus, quibus quisque utitur, consentiunt; verum etiam quia justi concinne inconcusseque bono adhærent, neque illorum voluntas cujusvis mali admistione ad peccatum irritatur; neque carnis infirmitate frangitur, neque mutationis formidine lætitiam diminuente turbatur, sed immutabilem in Deo firmitatem sortitur. Et hæc hactenus, oratione ad alia dilapsa: nunc reliqua ordine persequamur.

A *ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν*, ὡς ἀμίκτου οὔσης αὐτῶν τῆς ζωῆς· οὐ μόνον διὰ τὸ τῶν βίων ἀμιγὲς καὶ ἀκατάλληλον, ὡς ἕκαστος ἐπολιτεύσατο· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀραρὸς ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ πάγιον, μήτε τῇ ἐπιμιξίᾳ τοῦ χείρονος πρὸς ἁμαρτίαν ἐρεθιζομένης τῆς τούτων προαιρέσεως, μήτε ἀσθενείᾳ σαρκὸς ἢ τροπῆς φόβῳ τὴν εὐφροσύνην ἐλαττούσης, ἀλλὰ βέβαιον κατὰ Θεὸν κληρονομούσης τὸ ἄτρεπτον. Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι τούτου πρὸς ἕτερα τοῦ λόγου τρέχοντος, ἅπερ καθυπέσχετο· ἡμεῖς δὲ τῶν ἑξῆς ἐχώμεθα.

72 CAPUT LI.

Ut per sextam phialam via Euphratis pandatur regibus ab oriente venientibus.

XVI, 12. *Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphratem; et siccata est aqua ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis.*

Flumen Euphrates divino nutu ita fortassis vadosum evasurum est, ut gentium regibus ad mutuam cædem, aliorumque hominum interitum, commodum transitum præbeat. Quantum autem ex iis quæ infra ea de re in Apocalypsi traduntur, divinando consequi possumus, arbitramur homines illos *Gog* et *Magog* nominibus designatos, ex Scytharum regione moturos. Quin vero quoque consentaneum arbitramur Antichristum ex orientali Perside, ad quam tribus Dan, e qua ortum ille ducturus dicitur, ablegata est, una cum aliis regibus et principibus regium nomen adeptis, Euphratem transmissurum animæque vel corporis mortem hominibus illaturum: hanc quidem, propter fidei constantiam animique fortitudinem; illam vero, propter ignaviam animique mollitiem.

XVI, 13. *Et vidi ex ore draconis, et ex ore bestiæ et ex ore pseudoprophetæ, exire tres spiritus immundos in modum ranarum.*

Et hinc quoque ostenditur diabolum tanquam draconem, et Antichristum tanquam bestiam, et pseudoprophetam tanquam alium quempiam ab illis diversum, per se seorsum commemorari. E quibus tribus tres immundi spiritus *ranis* similes exibant. Assimilantur autem ranis, propter virulentum, obscœnum, et immundum illorum affectum, necnon ob serpentinum malignarum virtutum ad cœnosas voluptates studium. Hi porro diaboli, et pseudochristi, et pseudoprophetæ spiritus, sola jussione, quæ per *os* significatur, fucata signa fal-

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Ὅπως διὰ τῆς ἕκτης [φιάλης] ἡ ὁδὸς [διὰ] τοῦ Εὐφράτου τοῖς ἀπὸ ἀνατολῶν [ἡλίου] βασιλεῦσιν ἀνοίγεται.

Καὶ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου.

Εἰκὸς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν κατὰ θείαν συγχώρησιν ὀλιγούμενον, τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἐθνῶν διδόναι πάροδον εἰς τὴν κατ' ἀλλήλων καὶ λοιπῶν ἀνθρώπων ἐξολόθρευσιν· οὓς ἐκ τῶν Σκυθικῶν μερῶν ἐκ τῆς τοῦ *Γὼγ* καὶ *Μαγὼγ* μνήμης κινεῖσθαι νομίζομεν, κατὰ τὸ ἐν τοῖς κατόπιν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει
C φερόμενον. Εἰκὸς δὲ καὶ τὸν Ἀντίχριστον ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν τῆς Περσικῆς γῆς, ἔνθα ἡ φυλὴ τοῦ Δὰν, ἐκ ῥίζης Ἑβραίων ἐξερχόμενον, ἅμα ἑτέροις βασιλεῦσιν ἢ μεγιστᾶσι βασιλικὸν κληρουμένοις ὄνομα, τὸν Εὐφράτην περαιοῦσθαι, ἢ σωματικὸν ἢ ψυχικὸν θάνατον τοῖς ἀνθρώποις ἐπάξοντα· τοῖς μὲν διὰ πίστεως καὶ καρτερίας, τοῖς δὲ δι' ἀνανδρίας καὶ ἐκλύσεως.

Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα, ὡσεὶ βάτραχοι [ἐκπορευθέντα].

Ἐκ δὲ τοῦ ἰδεῖν ἐκ τῶν τριῶν πνεύματα τρία
D ἀκάθαρτα, δείκνυται ἐν ἰδίῳ προσώπῳ, τόν τε διάβολον ὡς δράκοντα, τόν τε Ἀντίχριστον ὡς θηρίον, τόν τε ψευδοπροφήτην ὡς ἕτερον παρὰ τούτους μνημονεύεσθαι. Ἐξ ὧν φησιν ἐοικότα βατράχοις [τρία] ἐκπορεύεσθαι πνεύματα· διὰ τὸ ἰῶδες αὐτῶν καὶ βορβορῶδες καὶ ἀκάθαρτον, καὶ πρὸς τὰς διύγρους ἡδονὰς ἑρπυστικὸν τῶν πονηρῶν δυνάμεων· αἳ τοῖς τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ τοῦ ψευδοπροφήτου προστάγμασι τοῖς σημαινομένοις διὰ τοῦ στόματος, ἀπατηλὰ σημεῖα καὶ τέρατα τοῖς ἀν-

Digitized by Google

θρώποις δείξουσιν, ὡς διὰ τῶν ἑξῆς γνωσόμεθα. A

Εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων, ποιοῦντα σημεῖα· ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς [τῆς γῆς] τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς [τὸν] πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Τὰ γὰρ διὰ τῶν δαιμόνων, φησὶν, ἐνεργούμενα ψευδῆ σημεῖα, τοὺς πειθομένους αὐτοῖς εἰς πόλεμον κατὰ τῆς μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς [τοῦ Θεοῦ] ἡμέρας τοῦ Κριτοῦ ζώντων καὶ νεκρῶν ἐπιστρατεύσουσιν· ᾗ πάντως οἱ θεομάχοι ἡττώμενοι, ἀνόνητα κλαύσουσι, τὴν προτέραν πλάνην ὀδυρόμενοι.

Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς B *περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδών.*

Τὸ δὲ *γρηγορεῖν καὶ φυλάττειν τὰ ἱμάτια* δηλοῖ τὸ ἐπαγρυπνεῖν ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν. Αὗται γὰρ [εἰσι τὰ] τῶν ἁγίων ἱμάτια· ὧν τὸν ἐστερημένον ἀνάγκη ὡς γυμνὸν καὶ ἀσχημοσύνης πεπληρωμένον αἰσχύνεσθαι. *Τὸ δὲ Ἀρμαγεδὼν, διακοπὴ ἢ διακοπτομένη* ἑρμηνεύεται. Ἐκεῖ γὰρ ἔθνη συναγόμενα, ἐκκόπτεσθαι νοεῖν ἀκόλουθον ὑπὸ τοῦ διαβόλου στρατηγούμενα, τοῦ τοῖς ἀνθρωπίνοις αἵμασι χαίροντος. Ἐπεὶ δὲ κἀντεῦθεν ἀπευκτὴν τῶν τῆς ἀρετῆς ἱματίων τὴν γύμνωσιν, καὶ ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς τοῦ νυμφῶνος ἀπόβλητον τὸν ταύτης ἐστερη- C μένον μεμαθήκαμεν, καὶ ἐκ τῆς ἀποστολικῆς δὲ ῥήσεως, ᾗ φησι περὶ τῆς ἀφθαρσίας· *Εἴγε ταύτην ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα*, δηλαδὴ τῶν ἀγαθῶν πράξεων· ἐκτενῶς τὸν Κύριον [ἡμῶν] ἱκετεύσωμεν ἐνταῦθα ἡμῶν ἐκπλῦναι τὰς ψυχικὰς στολὰς, ὥστε ὑπὲρ χιόνα λευκανθῆναι, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον· μήποτε ἀκούσαντες, *Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;* δεθέντες χεῖρας καὶ πόδας, ῥιφῶμεν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἀλλὰ κατὰ τὸν [σοφὸν] Σολομῶντα, ἐν παντὶ καιρῷ λευκὰ τὰ ἱμάτια ἔχοντες, καὶ φαιδρὰς τὰς λαμπάδας τῆς ἐναρέτου πολιτείας τῇ συμπαθείᾳ κεκοσμημένας ἐπιφερόμενοι, τῷ καθαρῷ καὶ ἀμώμῳ τῶν ἁγίων ψυχῶν νυμφίῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τὸν νυμφῶνα συνεισέλθωμεν· μεθ' οὗ πρέπει τῷ D Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, [κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]. Ἀμήν.

saque prodigia edent, hominibusque ostendent, quemadmodum ex sequentibus cognoscere datur.

XVI, 14. *Sunt enim spiritus dæmoniorum, facientes signa; et procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.*

Falsa hæc dæmonum signa, ut et opera quoque patrata, omnes quotquot fidem illis habuerint, contra magnum et manifestum Dei vivorum et mortuorum Judicis diem in prælium armabunt; in quo sane universi Deo rebelles, cum sese superatos animadverterint, incassum lugebunt, nulloque fructu priores errores deplorabunt.

XVI, 15, 16. *Ecce venio tanquam fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraice Armagedon.*

Vigilare vestemque custodire aliud nihil esse videtur, quam bonis operibus impigre insistere: ea 73 enim sanctorum sunt indumentum et ornamenta; quibus proinde qui orbatus est, nudus confusioneque et turpitudine plenus appareat oportet. Ad nomen autem *Armagedon* quod attinet, illud *intercisionem* vel *separationem* denotat: et merito. Ad eum namque locum gentes adductæ, et a diabolo in prælium concitatæ, penitus, ut probabile est, excidentur: gaudet enim ille cæde humanoque sanguine. Quia vero ex hoc loco discimus turpe quiddam et infame haberi, virtutum indumento spoliatum esse; ex Evangelii autem parabola non citra ignominiam e nuptiali thalamo abjectum fuisse illum qui nuptiali veste carebat; ex Apostoli tandem dicto quod de incorruptione agit, dandam esse operam ne nudi inveniamur, nempe a bonis operibus: indefesse Domino nostro supplicemus, ut hic animarum nostrarum stolas eluat; quo, juxta Psalmistæ sententiam, supra nivem dealbemur [49], ne quando audiamus: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem* [50]? ligatisque manibus et pedibus abjiciamur in tenebras exteriores: verum, juxta Salomonis doctrinam, omni tempore candida vestimenta habentes, lætasque, hoc est, commiseratione et studiosa conversatione ornatas lampades palam deferentes, cum casto inculpatoque sanctarum animarum sponso Christo Deo et Domino nostro in thalamum ingrediamur: cum quo et Spiritu sancto Patrem decet gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'. ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

Ὅπως διὰ τῆς ἑβδόμης πληγῆς χάλαζα καὶ σεισμὸς κατὰ [τῶν] ἀνθρώπων γίνεται.

Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἐκ [τοῦ ναοῦ] τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα· Γέγονε. Καὶ ἐγένοντο [φωναὶ καὶ] ἀστρα-

CAPUT LII. SERMO XVIII.

Ut per septimam plagam grando et terræmotus in hominum perniciem excitatus sit.

XVI, 17, 18. *Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem: et exivit vox magna de templo cœli a throno, dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura et voces, et tonitrua, et terræmotus factus est magnus,*

[49] Psal. LI, 9. [50] Matth. XXII, 12.

Digitized by Google

qualis non fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus sic magnus. A

ναὶ καὶ βρονταί, καὶ σεισμὸς μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας.

Per angeli vocem, quæ de cœlo facta asseritur, divinum mandatum effectum sortitum indicatur. Cæterum *fulgura*, et *voces* et *tonitrua*, stuporem et terrorem, qui ex iis rebus quæ insolito modo tum fient, exorietur, futurumque Christi adventum significant; quemadmodum eadem olim quoque Dei super montem Sina descensum indicabant. Denique *terræ motus*, eorum quæ in rerum natura exstant, translationem et in meliorem statum mutationem insinuant: quo sensu vocem hanc Apostolus quoque alicubi usurpat. Ait enim: *Adhuc semel, et non solum terram, verum etiam cœlum movebo* [44].

Ἀγγελικὴ φωνὴ οὐρανόθεν φησί· Γέγονε· τουτέστι, τὸ θεῖον τετέλεσται πρόσταγμα· αἱ δὲ [φωναὶ καὶ] ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, τὸ καταπληκτικὸν τῶν γινομένων κατὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν σημαίνουσιν· [ὥσπερ πάλαι τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος κατάβασιν·] ὁ δὲ σεισμός, τὴν τῶν ὄντων μεταποίησιν [σημαίνει], ὡς ὁ Ἀπόστολος τό, Ἔτι ἅπαξ σείσω, οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν, ἐξέλαβε.

XVI, 19. *Et facta est civitas magna in tres partes; et civitates gentium ceciderunt.* B

Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον.

Per *civitatem magnam*, non civium multitudine, aut ædium et domiciliorum amplitudine, sed religione et pietate antiquissimam et maximam Hierosolymorum urbem designatam putamus; ut quæ per Christi mortem et passionem mire sit magnificata, et a gentium civitatibus distincta. Porro ejus *in tres partes sectionem* triplex hominum genus, quod in ea degit, adumbrare existimamus: unum, Christianorum; alterum, Judæorum; tertium, Samaritanorum. Aut unum **74** eorum qui firmi constantesque in fide consistunt; alterum, eorum qui baptisma susceptum fœdis operibus contaminaverunt; postremum, illorum Judæorum et Samaritanorum, qui Evangelii prædicatione repudiata, suæ voluntatis judicium libere citra ullum impedimentum sequi et explere permissi sunt; sicut ad illa quoque loca, eamque in sortem concedere, quæ horum utrique magis convenire censebantur. At nunc vero tam Judæi quam Samaritani piorum principum timore perculsi, suæ perfidiæ consilia occultant, ac nobiscum sese facere simulant, siquidem sectam suam ex animo deserere non audent, sicuti veris quoque Christianis veræque fidei professoribus et cultoribus, ii nonnunquam admiscentur, qui solo nomine sunt Christiani. Verumenimvero ubi primum tentationum incendium ipsos probare et redarguere cœperit, tunc statim sectio illa tripartita, nempe piorum, impiorum et peccatorum, conspicua erit: singuli namque ad similium morum turbam gregemque suæ sorti affinem concedent. Quod autem gentium *civitates cadere* dicuntur, significat regno Dei jam præsente (quod sancti secundum Danielem occupabunt) cum ipsas paganorum civitates, tum vitam quoque et conversationem ethnicam interituram.

Πόλιν δὲ μεγάλην, οὐ πλήθει καὶ μεγέθει οἰκοδομημάτων, ἀλλ' ἐν θεοσεβείᾳ ἀρχαιοτάτην καὶ μεγίστην, τὴν Ἱερουσαλὴμ ὑπολαμβάνομεν· ὅτε μεγαλυνθεῖσαν τοῖς Χριστοῦ παθήμασι, καὶ ἀντιδιαστελλομένην ταῖς ἐθνικαῖς πόλεσι. Ταύτης τὴν εἰς τρία τομὴν [δηλοῦν] ἡγούμεθα, τῶν ἐν αὐτῇ Χριστιανῶν, καὶ Ἰουδαίων, καὶ Σαμαρειτῶν· ἢ τῶν βεβαιοπίστων, καὶ τῶν ῥυπαραῖς πράξεσι μολυνάντων τὸ βάπτισμα, καὶ τῶν μηδόλως δεξαμένων Ἰουδαίων τὸ κήρυγμα, τὴν ἀκώλυτον καὶ πεπαῤῥησιασμένην τῶν οἰκείων βουλημάτων ἐκπλήρωσιν, καὶ τὴν εἰς τοὺς καθήκοντας χώρους [ἑκατέρων τούτων] ἐκπομπὴν ἢ ἀποκλήρωσιν· νῦν γὰρ Ἰουδαῖοι μὲν καὶ Σαμαρεῖται, C τῷ φόβῳ τῶν εὐσεβῶς βασιλευόντων, τὰ οἰκεῖα κρύπτουσι [τῆς ἀπιστίας] βουλεύματα, καὶ σὺν ἡμῖν δοκοῦσι τάττεσθαι, πρὸς ἰδίαν μοῖραν ἀποστατῆσαι μὴ τολμῶντες· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἀληθῶς Χριστιανοί, τοῖς τὸ ὄνομα μόνον κεκτημένοις ἀναμὶξ τυγχάνουσιν· ὅταν δὲ ἡ τῶν πειρασμῶν τούτους ἐλέγξῃ πύρωσις, τότε ἡ εἰς τρία διαίρεσις τούτων γενήσεται, τῶν τε εὐσεβῶν, τῶν τε δυσσεβῶν, τῶν τε ἁμαρτωλῶν τοῖς ὁμοτρόποις προσχωρούντων, καὶ πρὸς οἰκείαν μοῖραν ἀποκρινομένων. Αἱ δὲ τῶν ἐθνῶν πόλεις πίπτουσαι, δηλοῦσιν ἢ τὴν αὐτῶν κατάλυσιν, ἢ τῆς ἐθνικῆς πολιτείας τὴν ἔκλειψιν, τῇ παρουσίᾳ τῆς θείας βασιλείας, ἣν καθέξουσι κατὰ τὸν Δανιὴλ οἱ ἅγιοι.

Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, ut daret illi calicem vini indignationis iræ ejus. D

Καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, [τοῦ] δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

Et confusa illa *Babylon*, inquit, variis vitæ hujus curis divulsa atque distracta, opibusque ex iniquitate conflatis magnificata, necnon numerosa illa hominum multitudo, divinæ iræ calicem bibet. Etenim quæ propter diuturnam Dei patientiam in oblivionem venisse quodammodo videbatur, propter justum injuste calcatum, dictorumque et factorum impietatem vindictam expetentem, denuo in memoriam rediit ante Deum.

Βαβυλὼν δὲ ἡ μεγάλη, ἡ συγκεχυμένη, φησί, τοῖς οἰκείοις τοῦ βίου περισπασμοῖς, καὶ μεγαλυνθεῖσα τῷ ἐξ ἀδικιῶν πλούτῳ πολυάνθρωπος πληθύς, τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ πίεται, ὡς ἐκ λήθης διὰ μακροθυμίας εἰς μνήμην ἐλθοῦσα τῆς τοῦ πατηθέντος δικαίου καὶ τῆς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις δυσσεβείας ἐκδικήσεως.

[44] Hebr. XII, 26.

Digitized by Google

Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη· καὶ οὐχ εὑρέθησαν.

Νήσους δὲ τὰς [ἁγίας] Ἐκκλησίας, καὶ ὄρη, τοὺς ἐν αὐταῖς προὔχοντας [νοεῖν] ἐκ τῆς θείας Γραφῆς διδασκόμεθα. Φεύγειν δὲ τούτους ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν προῤῥηθέντων ἐπαγωγῆς, ἐκ τοῦ Κυρίου ἀκηκόαμεν, λέγοντος· *Τότε οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν φεύξονται ἐπὶ δυσμάς· καὶ οἱ ἀπὸ δυσμῶν, εἰς ἀνατολάς· ἔσται γὰρ θλίψις μεγάλη οἷα οὐ γέγονεν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, οὐδ' οὐ μὴ γένηται·* τῶν μὲν, δι' ἁμαρτίας κολαζομένων· τῶν δὲ, πρὸς δοκιμὴν ἀρετῆς, ὑπομενόντων τὰ δυσχερῆ· οὐ μόνον ἐν ταῖς τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπὲρ Χριστοῦ κολάσεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς φυγαῖς καὶ [ἐν ταῖς] ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ σπηλαίοις κακοπαθείαις· ἃς τῆς ἐν [τῇ] πόλει διατριβῆς προτιμήσουσι, διὰ τὴν τῆς εὐσεβείας τήρησιν.

Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Τὴν χάλαζαν, ἅτε *οὐρανόθεν κατερχομένην*, τὴν θεήλατον ὀργὴν [καὶ] ἄνωθεν ἐρχομένην νενοήκαμεν· τὸ δὲ ταλαντιαῖον αὐτῆς τὸ τέλειον, διὰ τὴν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις [τελείαν] ἀκρότητα καὶ βαρύτητα ἧς χαρακτηριστικὸν τὸ τάλαντον, ὡς [καὶ] τῷ Ζαχαρίᾳ ἑώραται. Τὸ δὲ μὴ πρὸς μετάνοιαν, ἀλλ' εἰς βλασφημίαν χωρῆσαι τοὺς ὑπ' αὐτῆς πληττομένους, τὸ σκληρὸν καὶ ἀνένδοτον τῆς αὐτῶν καρδίας παρίστησι· διὸ κατὰ τὸν Φαραὼ ἔσονται· μᾶλλον δὲ καὶ τούτου σκληρότεροι· εἴγε ἐκείνου πως ταῖς θεηλάτοις πληγαῖς μαλασσομένου καὶ τὴν οἰκείαν ὁμολογοῦντος ἀσέβειαν, αὐτοὶ καὶ ἐν τῷ μαστιγοῦσθαι βλασφημοῦσιν.

XVI, 20. *Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi.*

Insulas vocat sanctas Ecclesias; per *montes* autem sacræ Litteræ designant Ecclesiarum pastores et doctores, cæterosque qui primatum inter illos tenent. Ejusmodi autem tempore, quo prædicta mala grassabuntur, fugam inituros Christus ipse Deus et Dominus noster præmonuit. *Tum*, inquit, *qui in Judæa sunt, fugiant ad montes. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, nec erit* [48]. Siquidem alii propter peccata quæ perpetrarunt, variis incommodis et suppliciis afficientur: alii ad virtutis probationem gravia perpessuque difficilia perferre compellentur: neque enim illa tantum mala et incommoda eos exercebunt, quæ Antichristus in veri Christi odium inferet, verum ea etiam quæ post fugam in montibus et speluncis, imo in ipsa etiam fuga sese offerent: quæ tamen omnia ad conservandam fidei et pietatis sinceritatem, civili politicæque vitæ anteferent.

XVI, 21. *Et grando magna sicut talentum, descendit de cœlo in homines: et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quia magna facta est plaga ejus vehementer.*

Per *grandinem cœlitus missam* Dei iram significatam putamus: hæc enim e supernis venire solet. Quod hæc autem *talenti* magnitudinem sortita fuerit, id perfectum illius ardorem denotat; et hic rursum summam peccati malitiam, eminentemque ejusdem gravitatem: hujus **75** namque rei symbolum, talentum exstitit, quemadmodum Zachariæ quoque patefactum aliquando fuit. Quod illi denique qui icti læsique ab illa fuerant, ad pœnitentiam non respexerint, sed ad blasphemiam sese converterint, istud excellentem cordis illorum duritiam saxeamque obstinationem insinuat. Quare etiam Pharaoni assimilari poterunt, aut illo quoque duriores obstinatioresque censeri, siquidem ille, divinis plagis admonitus, quodammodo emolliebatur, propriamque iniquitatem fatebatur; isti autem inter flagella dire blasphemant.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓʹ.

Περὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ [ἁγίων] ἀγγέλων, δεικνύντος τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ τὴν τῆς πόρνης πόλεως καθαίρεσιν· καὶ περὶ τῶν ἑπτὰ κεφαλῶν καὶ [τῶν] δέκα κεράτων.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς [ἑπτὰ] φιάλας· καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων μοι· Δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρῖμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν· μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς· καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. Καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα.

Ταύτην τὴν *πόρνην* τινὲς εἰς παλαιὰν Ῥώμην, ὡς ἐπάνω ἑπτὰ ὀρέων κειμένην, ἐξέλαβον· τὰς δὲ

CAPUT LIII.

De uno e septem sanctorum angelorum numero, qui B. Joanni adulteræ civitatis eversionem ostendit: deque septem meretricis capitibus, et decem ejusdem cornibus.

XVII, 1-3. *Et venit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas: et locutus est mecum dicens mihi: Veni, et ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati sunt qui inhabitabant terram de vino prostitutionis ejus. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem et cornua decem.*

Hanc *meretricem* quidam veterem Romam designare putant, ut quæ super septem colles exædifi-

[48] Matth. xxiv, 21.

Digitized by Google

cata tradatur. *Septem* autem *capita bestiæ*, quæ illam sustentant, septem eminentioris impietatis principes, nempe omnes a Cæsare Domitiano usque ad Diocletianum. Hi enim omnes Dei Ecclesiam atrocissime sunt persecuti. Nos autem ex iis conjecturam facientes quæ hinc sequuntur, per hanc vel universale orbis terræ regnum, in unum quasi corpus conflatum, insinuatum existimamus: aut prænobilem ac præpotentem quampiam civitatem, quæ, usque ad Antichristi adventum, principatum in terrarum orbe sit obtentura, siquidem antiqua Roma jam olim imperii majestatem amisit. Nisi quis forsan arbitretur pristinam dignitatem et majestatem suo postea tempore denuo recuperaturam. Verum, hoc admisso, civitas illa magna, quæ hodie primatum obtinet, e medio facessat oportet. Nam Apocalypsis verba sunt:

A ἑπτὰ κεφαλὰς τοῦ αὐτὴν βαστάζοντος θηρίου, ἑπτὰ βασιλεῖς τοὺς ἀσεβεστέρους πάντων, τοὺς ἀπὸ Δομετιανοῦ μέχρι Διοκλητιανοῦ τὴν Ἐκκλησίαν διώξαντας· ἡμεῖς δὲ, ὅσον ἐκ τῆς τῶν ἑπομένων ἀκολουθίας ὁδηγούμεθα, ταύτην εἶναι τὴν καθόλου ἐπίγειον βασιλείαν, [τὴν] ὡς [ἐν] ἑνὶ σώματι· ἢ τὴν μέχρι τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίας, βασιλευομένην πόλιν οἰόμεθα· ἡ γὰρ παλαιὰ Ῥώμη ἐκ πολλοῦ τὸ τῆς βασιλείας κράτος ἀπέβαλεν· εἰ μὴ ὑποθώμεθα εἰς αὐτὴν τὸ ἀρχαῖον πάλιν ἀναστρέφειν ἀξίωμα. Ἀλλ' εἰ τοῦτο δώσομεν, προκαθαιρεθήσεται ἡ κρατοῦσα σήμερον· φησὶ γὰρ ἡ Ἀποκάλυψις·

Et mulier quam vidisti, est civitas magna, quæ habet imperium super reges terræ.

B *Ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, [ἡ] ἔχουσα τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.*

Verum de hoc in sequentibus, si Deus permiserit, accuratius: nunc autem opportunum videtur indagare cujusmodi sit desertum illud in quod per spiritum se abductum profitetur ille qui hæc videbat. *Desertum* proinde in rebus spiritalibus omnem civitatem, aut numerosam turbam, aut hominum multitudinem denotare putamus, quæ ob animæ temulentiam, aut turpem a Deo fornicationem, aut alia ejusmodi crimina, apud Deum in noxa est. Alio modo dici potest, apostolum Joannem spiritali mentis oculo plenam prædictæ meretricis desolationem observasse. Vidit autem eam *muliebri schemate ornatam*, propterea quod sit effeminata et ad peccatum propensa, virilique robore destituta. Vidit eamdem æque *super bestiam coccineam sedentem*, **76** ob id forsan quod propter nefaria opera super diabolum, qui cæde et sanguine gaudet, quiescere soleat. Per quæ etiam opera idoneam apostatæ blasphemiarum contra Deum materiam subministrat. Immanitatis namque et feritatis mentisque cædem spirantis indicium est, cum bestia ipsa, tum coccineus quoque ejusdem color. Porro de septem capitibus et decem cornibus, paulo post, Deo bene propitio, per angelum instruemur.

Καὶ περὶ μὲν τούτου, ἐν τοῖς καθεξῆς, ὡς ἂν χορηγήσῃ ὁ Θεὸς, ἀκριβώσομεν· ἀναγκαῖον δὲ [νῦν] εἰπεῖν τίνα χρὴ νομίσαι τὴν ἔρημον εἰς ἣν ἀπηνέχθαι φησὶν ἐν πνεύματι [ὁ ταῦτα βλέπων]. *Ἔρημον* τοίνυν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἡγούμεθα, πᾶσαν πόλιν ἢ πληθὺν [πολυάριθμον καὶ] πολυάνθρωπον ἐπὶ μέθῃ ψυχῆς καὶ τῇ ἐκ Θεοῦ πορνείᾳ καὶ ἑτέροις τοιούτοις ἐγκαλουμένην τολμήμασι. Καὶ ἑτέρως δὲ νοητέον τῇ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος ἰδεῖν τὸν ἀπόστολον [Ἰωάννην] τῆς προῤῥηθείσης πόρνης τὴν ἐρήμωσιν· ἣν ὡς *γυναῖκα* ἑώρακε, διὰ τὸ τεθηλυμμένον πρὸς ἁμαρτίαν καὶ ἄνανδρον. Καθημένην δὲ ἐπὶ θηρίου κοκκίνου, C διὰ τὸ τῷ διαβόλῳ τῷ φονίῳ καὶ αἱμοχαρεῖ, ταύτην, διὰ πονηρῶν πράξεων ἐπαναπαύεσθαι· διὸ συνεργὸς ἐν ταῖς κατὰ Θεοῦ βλασφημίαις τῷ ἀποστάτῃ γίνεται. Ὠμότητος γὰρ καὶ ἀγριότητος καὶ φονικῆς γνώμης τό τε θηρίον καὶ τὸ κόκκινον [χρῶμα], γνώρισμα· περὶ δὲ τῶν ἑπτὰ κεφαλῶν καὶ δέκα κεράτων, ἐν τοῖς ἑξῆς [σὺν Θεῷ] ἐκ τοῦ θείου ἀγγέλου μαθησόμεθα.

XVII, 4. *Et mulier circumdata erat purpura et coccino; et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis.*

Καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφύραν καὶ κόκκινον, [καὶ] κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις.

Circumdata est *purpura et coccino*, quæ imperii sunt symbola, ad exprimendum dominatum, quem in omnes exercet. Idem quoque per *lapidem pretiosum*, et *margaritas*, quibus exornatur, significatur.

D *Κόκκινον δὲ καὶ πορφύραν* περιβέβληται, ὡς τῆς ἡγεμονίας τῆς κατὰ πάντων σύμβολα· διὸ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις κεκόσμηται.

Habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione et immunditia.

Ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων· καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς.

Per *poculum*, pravorum operum, dum primum gustantur, dulcedo exprimitur; per *aurum* autem, præmii amplitudo, vel pœnæ quoque (ut quidam exponens illud Job: *Bibens derisionem instar aquæ*, opinatur) magnitudo: vel manu certe poculum tenet, ut planum fiat malitiam sectari, non ut inde satietur, sed ut perditionis illius studium et sitis manifestetur. Suas proinde abominationes, quas

Διὰ μὲν τοῦ *ποτηρίου* τὸ πρὸς πόσιν ἡδὺ τῶν πονηρῶν πράξεων, διὰ δὲ τοῦ *χρυσοῦ* τὸ τίμιον ἐνδείκνυται, ὥς φησί τις περὶ τοῦ Ἰώβ· *Πίνων μυκτηρισμὸν ἴσα ποτῷ*, εἰς ἔνδειξιν ὅτι οὐ διακόρως, ἀλλ' ἐν δίψει τῆς οἰκείας ἀπωλείας τὴν κακίαν μετέρχεται. Διὸ ἑαυτῆς τὰ βδελύγματα, τουτέστι τὰ βδελυκτὰ τῷ Θεῷ ἐπιτηδεύματα, ἐπλήθυνεν· οἷς ἡ φιλάμαρτος πληθὺς ποτίζεται, ὡς ἡδὺ πόμα σπῶσα

Digitized by Google

τὴν βδελυκτὴν τῆς ἁμαρτίας μέθην, καὶ τῆς ἐκ Θεοῦ πορνείας τὴν βεβήλωσιν.

A Deus subinde exsecratur, multiplicat, quibus turbam quoque peccatis deditam inebriat, earumque abominabilem peccati temulentiam profanamque a Deo scortationem, avide veluti dulce poculum, haurire solet.

Καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, Μυστήριον· Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.

Ἡ δὲ τοῦ μετώπου γραφή, τὸ ἀπηρυθριασμένον [τῆς ἀδικίας καὶ] τῆς τῶν πλημμελημάτων δηλοῖ ἐκπληρώσεως, καὶ τῆς καρδιακῆς συγχύσεως· ἡ δὲ μήτηρ, τὸ τῆς ψυχικῆς πορνείας εἶναι ταύτην διδάσκαλον ταῖς ἀρχομέναις πόλεσι, τὰς βδελυκτὰς τῷ Θεῷ παρανομίας τίκτουσαν.

XVII, 5. *Et in fronte ejus nomen scriptum, Mysterium : Babylon magna, mater scortationum et abominationum terræ.*

Frontis inscriptio, significat omni malitia et impudentia, omnique scelerum genere et animi confusione refertam esse. Vocatur autem *mater fornicationum*, quia omnis spiritalis fornicationis animæ magistra et causa exsistit ; ut quæ subjectis quoque dominio suo civitatibus multas Deo exsecrabiles prævaricationes pepererit.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'.

Ὅπως ὁ ἄγγελος τὸ ὁραθὲν αὐτῷ μυστήριον ἡρμήνευσε.

Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων· καὶ ἐθαύμασα, ἰδὼν [αὐτήν,] *θαῦμα μέγα. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· Διατί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικός, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν,* [καὶ] *τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα.*

Τὸ φερωνύμως ταῖς πράξεσιν ἐπιτίθεσθαι γραφικῶς τὰ ὀνόματα ταῖς πόλεσιν, ἐκ πολλῶν μαθεῖν ἔξεστιν· ὅθεν καὶ ἡ παλαιὰ *Βαβυλὼν* οὕτως ὠνόμασται, καὶ πόρνη ἐπιφαρὴς ἡγουμένη *Φαρμακὼν* ἤκουε. Καὶ ἡ παλαιὰ δὲ Ἱερουσαλὴμ· *Ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι*· καὶ ἡ πρεσβυτέρα [δὲ] Ῥώμη, *Βαβυλὼν* ἐν τῇ ἐπιστολῇ Πέτρου προσηγόρευται. Κυριωτέρως δέ, καὶ ἡ παρὰ Πέρσαις τὸ κράτος ἔχουσα, καὶ *Βαβυλὼν* καὶ *πόρνη* προσαγορεύεται· καὶ πᾶσα πόλις ἑτέρα φόνοις καὶ αἵμασι χαίρουσα. Τούτων τοίνυν μίαν ὁ εὐαγγελιστὴς θεωρῶν μεμολυσμένην τοῖς τῶν ἁγίων αἵμασι, κατεπλήττετο καὶ παρὰ τοῦ ἀγγέλου τὰ κατ' αὐτὴν ἐμάνθανεν, οἷα δεῖ παθεῖν, ἐφ' οἷς πλημμελήμασι, τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ χρόνου τῆς κοσμικῆς βασιλείας τὸ κράτος φέρουσαν· εἴτε τὴν παρὰ Πέρσαις κρατοῦσαν· εἴτε τὴν παλαιὰν Ῥώμην [αὖθις τὸ ἀρχαῖον κράτος ἀναλαμβάνουσαν]· εἴτε τὴν νέαν· εἴτε τὴν ὡς ἐν ἑνὶ σώματι γενικῶς ἐκληφθεῖσαν βασιλείαν νοῆσαί τις ἕλοιτο, καθὼς εἴρηται. Ἐν ἑκάστῃ γὰρ τούτων, ἁμαρτήματα διάφορα, καὶ αἱμάτων ἁγίων ἐκχύσεις, πῇ μὲν πλέον, πῇ δὲ ἔλαττον γεγενῆσθαι μεμαθήκαμεν. Καὶ τὰ μὲν μέχρι [τοῦ] Διοκλητιανοῦ τῶν μαρτύρων αἵματα, ἢ καὶ τὰς ἐν Περσίδι τούτων κολάσεις, τίς ἂν ἐξαριθμήσαιτο; τὰ δὲ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ λαθραίως, καὶ τὰ ἐν [τοῖς] καιροῖς [τῶν] Ἀρειανῶν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ νέᾳ τολμηθέντα Ῥώμῃ, αἱ ἱστορίαι παριστῶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι.

CAPUT LIV.

Ut angelus mysterium, quod viderat, interpretatus sit.

XVII, 6, 7. *Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine martyrum Jesu. Et miratus sum cum viderem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus : Quare miraris? Sacramentum ego dicam tibi mulieris, et bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem, et cornua decem.*

Nomina ex re vel eventu multis sæpe civitatibus esse imposita, ex diversis Scripturæ locis colligi potest : nam et Babylon antiqua inde nomen adepta est : et nobile quoddam scortum, *Pharmacum* apud veteres appellatum legitur. Et ad antiquam Jerusa- C lem dicitur : *Meretricis frons tibi facta est* [44] : et vetus Roma, in Canonica B. Petri *Babylonis* vocabulo designatur. Verius tamen nomen illud in eam urbem convenit quæ apud Persas imperium tenuit. Quare familiarius quoque et *Babylon* et *meretrix* quam cæteræ nominatur. Quin quævis omnino alia civitas, quæ sanguine et cædibus delectatur, eo nomine appellari potest. Ex his itaque unam, quæcunque tandem illa fuerit, cum evangelista sanctorum **77** sanguine coinquinatam vidisset, vehementer obstupuit. Verum quæ ad statum illius attinebant, ea ab angelo mox haurit. Audit autem quæ et qualia eam propter nefaria scelera perpeti oporteat, quæ mundani regni imperium usque ad sæculi D finem obtinebit; sive prævisam ab Apostolo illam accipias, quæ olim apud Persas regnavit et etiamnum regnat; sive veterem Romam antiquum jus et ditionem denuo adeptam; sive novam Romam sive orbis imperium ex variis principatibus in unum quasi corpus redactum ; siquidem in qualibet earum civitatum diversa peccata, diversæque insontium cædes, et injustæ sanguinum effusiones acciderunt ; etsi interim alibi plures, alibi pauciores accidisse certum sit. Et quidem numerum martyrum et sanguinis modum, qui a Neronis tempore in Romana urbe et ditione effusus est usque ad Diocletianum ; sanctorum rursum cruciatus et pœnas, quas pertulerunt in Perside, quis enumerare valeat ? Quæ autem sub Apostata Juliano et Arianorum temporibus tentata sunt contra Orthodoxos in nova Roma, et multis aliis locis, ea variæ historiæ, si quis eas legere voluerit, luculenter exponunt.

[44] Jerem. III, 3.

Digitized by Google

XVII, 8. *Bestia quam vidisti, fuit et non est; et ascensura est de abysso et in interitum ibit.*

Hæc *bestia* est diabolus, qui nunquam non quærit quem absorbeat. Hic per Christi crucem fractus, *sub sæculi finem denuo reversurus* dicitur; siquidem per prodigia et erronea signa, quæ per Antichristum operabitur, Christi Servatoris negationem quanta vi poterit procuraturus est. Propter hoc ergo ante salutarem crucem et mortem, et erat, et potens erat; post illam autem, superesse negatur; quia vi illa et potestate, qua ante pollebat, gentesque per idololatriam in suam servitutem redigebat, exutus cernitur. Consummationis autem tempore secundum modum quem indicavimus, ex abysso, aut ex eo loco ad quem condemnatus fuerat (nam ne in abyssum abirent, sed in porcos invadere permitterentur, dæmones Christo supplicasse leguntur), denuo emerget. Aut certe ex præsenti vita, quæ propter peccati profunditatem, quæ in ea versatur, fluctusque perturbationum, quibus varie jactatur et agitatur, metaphorice *abyssus* appellatur. Ex qua ipse etiam Antichristus, qui Satanam ad hominum interitum in se gestat, exsurget, ad æternam perditionem paulo post abiturus.

A *Τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι· καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.*

Τὸ δὲ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι. Τοῦτο τὸ θηρίον ὁ Σατανᾶς ἐστιν· ὃς ἀποκτανθεὶς τῷ τοῦ Χριστοῦ σταυρῷ, πάλιν *ἐπὶ συντελείᾳ ἀναζῆν* λέγεται, ἐνεργῶν ἐν σημείοις καὶ τέρασι πλάνης διὰ τοῦ Ἀντιχρίστου τὴν τοῦ σταυροῦ ἄρνησιν. Διὰ τοῦτο ἦν μὲν καὶ ἴσχυε, πρὸ τοῦ σταυροῦ· οὐκ ἔστι δὲ, μετὰ τὸ σωτήριον πάθος ἐκνευρωθεὶς, καὶ τῆς ἐξουσίας [αὐτοῦ] ἐξωσθεὶς, ἣν κατὰ τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς εἰδωλολατρίας ἐκέκτητο· παρέσται δὲ ἐν τῇ συντελείᾳ, κατὰ τὸν τρόπον ὃν εἰρήκαμεν, ἀναβαίνων ἐκ τῆς ἀβύσσου, ἢ ὅθεν κατεδικάσθη· οὗ μὴ πεμφθῆναι, ἀλλ' εἰς τοὺς χοίρους, οἱ ἐκβληθέντες δαίμονες B τὸν Χριστὸν ἱκέτευον. Ἢ ἐκ τοῦ παρόντος βίου, τροπικῶς ἀβύσσου ὀνομασθέντος, διὰ τὸ τῆς ἐμπολιτευομένης ἁμαρτίας βάθος, [τὸ] τοῖς τῶν παθῶν πνεύμασι ῥιπιζόμενον καὶ κυματούμενον· ἔνθεν γὰρ ὁ Ἀντίχριστος τὸν Σατανᾶν [ἐν ἑαυτῷ] φέρων, ἐπ' ὀλέθρῳ ἀνθρώπων παραγίνεται, ὁδεύσων εἰς ἀπώλειαν ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι.

Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ a constitutione mundi, videntes bestiam quæ erat, et non est, et adest.

Admirabuntur bestiæ vel Antichristi præsentiam, falsaque ejusdem prodigia, illi (inquit) qui in libro æternum viventium non sunt inscripti, neque quæ Christus de illo prædixerat, solide satis animo complexi erant. Reputabunt namque non absque admiratione apud se, quomodo pristinum dominatum et vim, quam amiserat, denuo recuperarit.

Καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλεπόντων τὸ θηρίον ὅτι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.

Θαυμάσονται δὲ, φησὶ, τὴν τοῦ θηρίου παρουC σίαν, διὰ τὰ τῆς ἀπάτης τέρατα, οἱ μὴ γεγραμμένοι ἐν τῇ βίβλῳ τῶν αἰωνίως ζώντων, καὶ οἱ μὴ προστοιχειωθέντες ἀσφαλῶς ταῖς τοῦ Χριστοῦ περὶ αὐτοῦ προῤῥήσεσι, λογιζόμενοι πῶς τὴν ἀρχαίαν δυναστείαν ἀπέλαβεν.

XVII, 9. *Et hic est sensus qui habet sapientiam.*

Cum, inquit, quæ hoc loco traduntur et exponuntur, sint spiritalia, ut salubriter capiantur, spiritali, non mundana, opus est sapientia.

Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν.

Πνευματικῶν ὄντων τῶν ἑρμηνευομένων, πνευματικῆς σοφίας, καὶ οὐ κοσμικῆς, χρεία, φησὶ, πρὸς τὸ νοῆσαι τὰ λεγόμενα.

10. *Septem capita, septem montes sunt super quos mulier sedet; et reges septem sunt.*

Per *septem capita* totidemque *montes* septem loca designari putamus, quæ mundana potentia et excellentia cæteris præstabant; in quibus diversis temporibus mundi hujus regnum firmatum novimus. Primum, exempli causa, Assyriorum sit regnum, quod in Ninive exordium habuit: secundum, Medorum, in Ecbatanis sub principe Arbace. Hic enim, ut historiæ tradunt, Sardanapalo rege perempto, Assyriorum regno potitus est. Post hos in Babylone Chaldæorum imperium initium fecit; quibus Nabuchodonosor imperavit. His porro deletis ac dissipatis, in Susis Persarum dominatus sub Cyro emersit. Isthoc rursum ab Alexandro Magno exstincto, Macedonum regnum successit. Post hos autem, Romanorum robur in antiqua Roma emicuit, quod sensim usque adeo crevit, ut sub Augusto Cæsare post primos illius reges et consules, monarchiam obtinuerit; quæ sub impiis principibus diu mul-

Αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται [ἐπ' αὐτῶν]· καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν.

Ἑπτὰ δὲ κεφαλὰς καὶ ἑπτὰ ὄρη ἡγούμεθα νοεῖσθαι, ἑπτὰ τόπους ἐν ὑπεροχῇ κατὰ δυναστείαν κοσμικὴν τῶν λοιπῶν ἐξέχοντας· ἐφ' οἷς κατὰ καιροὺς D τὴν τοῦ κόσμου βασιλείαν ἐστηρίχθαι ἔγνωμεν· οἷον πρῶτον, ἐν Νινευῒ τῶν Ἀσσυρίων ἀρχήν· δεύτερον, ἐν Ἐκβατάνοις τὴν [τῶν] Μήδων δυναστείαν ἀπὸ Ἀρβάκου κρατήσασαν τῶν Ἀσσυρίων· ὧν τὸν βασιλέα Σαρδανάπαλον καθεῖλεν ὁ Ἀρβάκης, ὡς ἱστόρηται. Μετὰ δὲ τοὺς, ἐν Βαβυλῶνι τὸ Χαλδαῖον κράτος ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν· ἔπειτα μετὰ τὴν τούτων κατάλυσιν, ἐν Σούσοις τὴν [τῶν] Περσῶν βασιλείαν ὑπὸ Κύρου κτισθεῖσαν. Μετὰ δὲ τὴν ταύτης ὑπὸ Ἀλεξάνδρου καθαίρεσιν, τὴν τῶν Μακεδόνων βασιλείαν· μετὰ δὲ τούτους, ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἰσχὺν, ἐπὶ μὲν Αὐγούστου Καίσαρος μετὰ τοὺς πρώην βασιλεῖς αὐτῆς καὶ ὑπάτους μοναρχήσασαν, ὑπὸ δὲ ἀσεβῶν μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κατασχεθεῖσαν· ὧν μετὰ τὴν

Digitized by Google

κατάλυσιν, εἰς τὴν νέαν Ῥώμην, τὰ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων μετηνέχθη βασίλεια. Τὴν δὲ αὐτὴν ἔννοιαν καὶ τοὺς [ἑπτὰ] βασιλεῖς ἐμφαίνειν οἰόμεθα, τῆς ἐναλλαγῆς τῶν γενῶν μηδαμῶς παρεμποδιζούσης τῇ τῆς διανοίας ταυτότητι· εἰ καὶ ἐκεῖ μὲν ἑπτὰ κεφαλὰς θηλυκῶς καὶ ἑπτὰ ὄρη οὐδετέρως, ἐνταῦθα δὲ ἑπτὰ βασιλεῖς ἐσήμανε· πολλάκις γὰρ ἀδιαφόρως ἀντὶ θηλυκῶν ἀῤῥενικὰ ἐν τῇ Γραφῇ κεῖται ὀνόματα, καὶ τὸ ἔμπαλιν· οἷον, *Ἐφραῒμ δάμαλις παροιστρῶσα*· καὶ πάλιν, *Ἐφραῒμ περιστερὰ οὐκ ἔχουσα καρδίαν*· καὶ κατὰ τὸν Θεολόγον, *Τρεῖς μαρτυροῦσι τῷ Χριστῷ· τὸ αἷμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ πνεῦμα· καὶ τὰ τρία ἕν εἰσι*, κατὰ τὸν Σολομῶντα, τράγος, καὶ ἀλέκτωρ, καὶ βασιλεὺς [δημηγορῶν.] Διὰ τοίνυν τῶν ἑπτὰ κεφαλῶν, πόλεις θηλυκῶς δηλώσας· καὶ διὰ τῶν ἑπτὰ ὀρέων, ἑπτὰ ἀναστήματα οὐδετέρως, τοῦ λοιποῦ τῆς γῆς σώματος κατὰ καιρὸν ὑπερανέχοντα, οὐ τοπικῇ θέσει [καὶ ἐθνεσιν,] ἀλλὰ δόξης ἀξιώματι. Καὶ βασιλεῖς ὁμοίως εἶπεν, ὡς νενοήκαμεν, ἢ τοὺς δοξασθέντας τόπους τῇ βασιλικῇ προεδρίᾳ, ἢ τοὺς πρώτως ἐν ἑκάστῃ τῶν προλεχθεισῶν βασιλεύσαντας· ἑκάστου [κατὰ] περίφρασιν πᾶσαν τὴν βασιλείαν περιορίζοντος· οἷον, Νίνου, τῆς Ἀσσυρίων· Ἀρβάκου, τῆς Μήδων· Ναβουχοδονόσορ, τῆς Βαβυλῶνος· Κύρου, τῆς Περσῶν· Ἀλεξάνδρου, τῆς Μακεδόνων· Ῥωμύλου, τῆς παλαιᾶς Ῥώμης· Κωνσταντίνου, τῆς νέας.

Οἱ πέντε, ἔπεσον· ὁ εἷς, ἔστιν· ὁ ἄλλος, οὔπω ἦλθεν· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι.

[Τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ βασιλέων πεσόντας πέντε βασιλεῖς,] ὁ μακάριος Ἱππόλυτος αἰῶνας τούτους ἐξέλαβεν· ὧν τοὺς μὲν πέντε παρῳχηκέναι, τὸν δὲ ἕκτον ἑστάναι· ἐν ᾧ ταῦτα ἑώρακεν ὁ Ἀπόστολος· τὸν δὲ ἕβδομον, τὸν μετὰ τὰ ϛ' ἔτη, μήπω μὲν ἐληλυθέναι· ἐρχόμενον δὲ, ὀλίγον δεῖ μεῖναι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως [ἐκεῖνος·] εἰ δὲ, ὥς φησιν ὁ [μακάριος] Εἰρηναῖος, ὥσπερ ἑπτὰ ἡμέραι δεδημιούργηνται, οὕτω καὶ ἑπτὰ οὐρανοὶ, καὶ ἑπτὰ ἄγγελοι τῶν λοιπῶν προὔχοντες, καὶ ἡμῶν λεγόντων εὐπαράδεκτον τοῖς ἀκούουσι φαίνεται τὸ καὶ ἑπτὰ βασιλείας εἶναι τὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι [τοῦ] νῦν περιβοήτους· ὧν τὰς μὲν πέντε ἤδη πεπτωκέναι· τὴν δὲ ἕκτην, ἐφ' ἧς ὡράθη ἡ ἀποκάλυψις, ἑστάναι ταύτην ἐν τῇ παλαιᾷ Ῥώμῃ· τὴν δὲ ἑβδόμην μήπω ἐληλυθέναι, τὴν ἐν τῇ νέᾳ [Ῥώμῃ]· εὖ [δ'] ἂν ἔχοι ὁ τῆς παγκοσμίου Βαβυλῶνος λόγος εἰς τὴν μέχρι τοῦ Ἀντιχρίστου βασιλεύουσαν πόλιν ἐναπαρτιζόμενος, ὀλίγον κρατοῦσαν, ὡς πρὸς τὰς πρότερον· ὧν αἱ μὲν ἦρξαν ὑπὲρ τὰ πεντακόσια ἔτη· αἱ δὲ, ὑπὲρ τὰ χίλια· ἄλλως τε δὲ καὶ πᾶς ἀριθμὸς χρονικὸς ὀλίγος [ἐστὶ] πρὸς τὴν μέλλουσαν τῶν ἁγίων βασιλείαν τὴν ἀτελεύτητον.

tumque detenta, tandem ad magnum Constantinum pervenit. Hic autem tyrannis omnibus jam deletis, Christiani regni ornamenta in novam Romam transtulit. Eadem sententia septem quoque regibus accommodari potest, generum enallage neutiquam obstante aut sententiæ identitati præjudicante. Nam etsi κεφαλαὶ *capita*, ad genus femineum spectant; ὄρη autem *montes*, ad neutrum; βασιλεῖς vero *reges*, ad masculeum, hoc tamen veritatem non infringit. Sæpenumero enim in Scripturis pro femininis collocantur masculina, et e diverso. *Ephraim vitula consternans*[47]. Et rursus: *Ephraim columba non habens cor*[48]. Notum est enim illud Theologi: *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, et sanguis, et hi tres unum sunt.* Et illud rursum Salomonis: Tria sunt, hircus, et gallus, et rex concionans. Igitur per septem capita, septem civitates feminine denotantur: per septem autem montes, septem eminentiora terræ loca non locali situ, sed præstantia et dignitate neutraliter: aut septem reges, ad modum jam expositum, masculine; cujusmodi haberi possunt illi, qui locis vel sedibus regia dignitate ornatis primi præfuerunt; ita tamen ut synecdochice totum regnum illorum nomine designetur. Per Ninum itaque accipiatur primum regnum, nempe Assyriorum: per Arbacem, Medorum: per Nabuchodonosorem, Chaldæorum seu Babyloniorum: per Cyrum, Persarum: per Alexandrum Magnum Macedonum vel Græcorum: per Romulum vel Augustum Cæsarem, Romanorum: per Constantinum denique, Orientalium aut novæ Romæ.

XVII, 9, 10. *Et reges septem sunt: quinque ceciderunt, et unus est, alius nondum venit: et cum venerit, oportet illum breve tempus manere.*

Beatus Hippolytus per hosce reges sæcula accepit: e quibus quinque jam præterierunt: sextum, in quo apostolus hæc vidit, adhuc decurrit: 79
septimum autem, ut ille opinatur post elapsa sex annorum millia tandem se prodet: ubi autem sese prodiderit, parum durabit. Et hæc quidem ad eum modum ille. Forsan, ut B. Irenæi sententia, septem conditi sunt dies, et septem cœli, et septem angeli cæteris præstantiores: ita jam inde ab exordio usque ad sæculi finem septem regna cæteris celebriora citra absurditatem statuere licebit: e quibus quinque jam tum conciderant: sextum, cum Apocalypsis cernebatur, adhuc consistebat, et quidem in antiqua Roma: septimum porro per id tempus necdum advenerat; sive per illud insinuaretur novæ Romæ imperium, sive aliud quodcunque regnum. Sed neque absonum quoque fuerit, si orbis universi principatum usque ad Antichristi adventum, unam regnantem civitatem constituamus; postremam autem Antichristi tyrannidem, quæ modico tempore, si priores monarchias spectemus, duratura est; siquidem aliæ ex illis supra quingentos annos imperarunt: aliæ ultra mille. Sed et omnis quoque temporis mensura, si cum futura sanctorum vita, quæ est æterna, comparetur, brevis est.

[47] Isa. xv, 5. [48] Osee vii, 11.

XVII, 11. *Et bestia quæ erat, et non est, et ipse* A *octavus est; et de septem est, et in interitum vadit.*

Hæc *bestia* est Antichristus; *octavus* quidem, quia post septem regna ad mortalium perniciem, deceptionem, et terræ desolationem exortus: *unus* vero *ex septem*, quia ab uno ex illis prognatus. Neque enim tanquam extraneus quispiam, aut alius a prædictis exsurget; sed tanquam Romanorum rex, ad illorum interitum et internecionem, qui fidem ipsi habebunt, in medium sese efferet. Postea vero, ubi nimirum ad breve tempus bacchatus fuerit, in gehennæ perditionem præceps ruet.

XVII, 12. *Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient post bestiam.* B

Decem hæc *cornua* seu reges Daniel quoque vidit, qui Antichristum præcedent; ex quibus tres mox radicitus evellet, reliquos autem scelestus ille imperio suo subjiciet. *Unam* autem *horam*, breve temporis spatium vocat; aut unam certe anni tempestatem, quæ trimestri solis motu absolvitur: post quam omnes Antichristo tanquam præcellentiori subjugabuntur.

XVII, 13, 14. *Hi unum consilium habent; et virtutem et potestatem suam bestiæ tradent. Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos; quia Dominus dominorum est, et Rex regum; et qui cum illo sunt, vocati, et electi, et fideles.* C

Merito hi cum Agno pugnant; nemo enim duobus dominis servire potest. Eapropter qui improba conspiratione inter se coeunt, suamque operam Antichristo addicunt, non possunt vero Christo se non opponere. Verum vincet illos, qui nostri causa jugulatus et immolatus est Agnus Dei. Non enim ademptum est illi regnum et principatus, quem in omnes obtinebat, posteaquam factus est homo; nempe quo electos suos regni sui socios consortesque efficeret.

80 XVII, 15-18. *Et dixit mihi: Aquæ quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, et turbæ, et gentes, et linguæ. Et decem cornua quæ vidisti in bestia, hi odio persequentur fornicariam, et desolatam* D *facient illam et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam in igne concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant quod placitum est illi; et ut unam faciant voluntatem, et dent regnum suum bestiæ, donec consummentur verba Dei. Et mulier quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.*

Cum angelus accurate isthæc omnia exposuerit, supervacaneam censeo omnem aliam explanationem: interim mirum videri queat, cur diabolus mortalium hostis scelerumque incensor et ultor, decem illa cornua sibi obnoxia, impellere et inflammare voluerit, non modo ut in omnis virtutis et

Καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, [καὶ] οὐκ ἔστιν [οὐδόλως.] καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι· καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.

Τὸ δὲ θηρον ὁ Ἀντίχριστός ἐστιν· ὄγδοος μὲν, ὡς μετὰ τὰς ἑπτὰ βασιλείας, ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ ἐρημώσει τῆς γῆς ἀνιστάμενος· *ἐκ τῶν ἑπτὰ* δὲ, ὡς ἐκ μιᾶς αὐτῶν βλαστάνων· οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου ἔθνους [μετὰ] τὰ προλεχθέντα, ἀλλ' ὡς Ῥωμαίων βασιλεὺς, ἐπὶ καταλύσει καὶ ἀπωλείᾳ τῶν αὐτῷ πειθομένων ἐλεύσεται· καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὴν τῆς γεέννης χωρήσει ἀπώλειαν.

Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν· οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' B *ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι, μετὰ τοῦ θηρίου.*

Καὶ τὰ *δέκα δὲ κέρατα* καὶ Δανιὴλ ἐθεώρησε [τὰ] τοῦ Ἀντιχρίστου προηγούμενα· ἐξ ὧν τὰ τρία, [φησὶν,] ἐκριζῶν, τοὺς λοιποὺς ὑποτάξει ὁ κατάρατος. *Μίαν* δὲ *ὥραν* ἢ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου φησὶν, ἢ τὴν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥραν, ἤγουν τροπὴν, δηλαδὴ τρίμηνον· μεθ' ἣν τῷ Ἀντιχρίστῳ ὡς ὑπερέχοντι ὑποταγήσονται.

Οὗτοι μίαν ἔχουσι γνώμην· καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν· οὗτοι μετὰ τοῦ Ἀρνίου πολεμήσουσι· καὶ τὸ Ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι Κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ Βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, C *κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί.*

Οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσιν. Εἰκότως· οὐδεὶς γὰρ δυσὶ κυρίοις δουλεῦσαι δύναται. Διὸ οἱ τὴν κακὴν ὁμονοοῦντες ὁμόνοιαν, καὶ τῷ Ἀντιχρίστῳ συντασσόμενοι, [καὶ] τῷ [ἀληθινῷ] Χριστῷ ἀντιτάξονται. Ἀλλὰ νικήσει αὐτοὺς ὁ δι' ἡμᾶς σφαγιασθεὶς, ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἀφῄρηται τὴν κατὰ πάντων βασιλείαν καὶ κυριότητα τῷ γεγενῆσθαι ἄνθρωπος, ἵνα καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς κοινωνοὺς τῆς αὐτοῦ βασιλείας κτήσηται.

Καὶ λέγει μοι· Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι· καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, D *οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσωσιν αὐτὴν [καὶ γυμνὴν], καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγωσι· καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί· ὁ γὰρ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, [καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην,] καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν [τῷ θηρίῳ] ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.*

Καὶ λέγει μοι· Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. Τοῦ ἀγγέλου [τοίνυν] ταῦτα σαφῶς ἑρμηνεύσαντος, περισσὴ ἡ ἀκριβεστέρα τούτων ἀνάπτυξις· ἐμοὶ δὲ θαυμάσαι ἔπεισι, πῶς ἐστιν ἐχθρὸς καὶ ἐκδικητὴς ὁ διάβολος· διὸ συνεργήσει τοῖς ὑπ' αὐτοῦ

Digitized by Google

ἡνιοχουμένοις δέκα κέρασι, τῷ μὲν φιλαγάθῳ καὶ A φιλαρέτῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἀντιτάξασθαι· τὴν δὲ ἐκπορνεύσασαν ἐκ τῶν θείων ἐντολῶν πολυάνθρωπον πόλιν καὶ ταῖς αὐτοῦ ἡδοναῖς ὑπηρετήσασαν ἐρημῶσαι, καὶ δίκην αἱμοβόρου θηρίου τῶν αὐτῆς αἱμάτων πλησθῆναι· ὅτε τὴν ταύτης πυρπόλησιν εὐφροσύνης ὑπόθεσιν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σαρκῶν τὴν κατατομὴν, τροφὴν οἰκείαν ἡγήσεται· καὶ ὁ ἀεὶ τῇ διχονοίᾳ χαίρων, συμφωνίαν τοῖς ἀποστατικοῖς δέκα δωρήσεται κέρασι. Τὸ δὲ ἐπαγόμενον, [τὸ] τὴν ἑωραμένην γυναῖκα νοεῖσθαι τὴν μεγίστην πόλιν τὴν ἐπάνω τῶν βασιλέων τῆς γῆς τὸ κράτος ἔχουσαν, ἀναμφίβολον ποιεῖ τὸ τῆς κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους κρατούσης δυναστείας τὰ πάθη προφητεύεσθαι· ὧν τῆς πείρας ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς [ἡμῶν] λυτρούμενος ἡμᾶς, B τῇ ἐπουρανίῳ μητροπόλει τῇ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐγκαταλέξοι· ἐν ᾗ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἔσται αὐτὸς, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· ὅτε καταργήσει πᾶσαν ἀρχὴν (δηλαδὴ ἀποστατικὴν), ἐξουσίαν καὶ δύναμιν· καὶ τοὺς πιστῶς καὶ φρονίμως ἐνταῦθα αὐτῷ δουλεύσαντας, ἀνακλινεῖ, καὶ διακονήσει αὐτοῖς· τουτέστι πᾶσάν τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἡτοιμασμένην τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν προθήσει αὐτοῖς ἀπόλαυσιν. Ἧς καὶ ἡμᾶς ἀξιωθῆναι γένοιτο, ἐν Χριστῷ τῷ Σωτῆρι καὶ Λυτρωτῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

honestatis auctorem Christum Deum nostrum palam insurgerent, verum etiam uti populosam illam civitatem, a divinis præceptis exfornicatam, ipsiusque voluntati et voluptati sedulo obsecundantem, in solitudinem redigere, ejusdemque sanguine instar carnivoræ belluæ sese explere, necnon ex vastitate et depopulatione ejus lætitiæ materiam capere, et carnes humanas in frusta concisas, in escam et alimentum vertere, animum inducerent. Denique quomodo is qui dissidiis discordiisque mirifice pascitur, inter decem illa apostatica cornua pacem concordiamque conciliare potuerit, aut etiam voluerit. Porro autem cum subjungit, conspectam mulierem civitatem illam magnam esse, quæ super reges terræ imperium obtinet, de impendentibus civitati illi ærumnis et crucibus verba fieri aperte insinuat; quæ per illud tempus rerum potietur. A quarum calamitatum, crucum, et ærumnarum experientia, clemens et benignus Deus nos liberet, cœlestisque Metropolis, hoc est supernæ Jerusalem civibus nos accenseat. In qua sane cœlesti Jerusalem, juxta apostoli doctrinam, ipse erit omnia in omnibus, quando nimirum evertet et enervabit omnem terrenum principatum, omnemque apostaticam potentiam et virtutem; necnon illos qui fideliter et prudenter hic illi servierunt, ad mensam suam accumbere faciet, totumque æternorum bonorum apparatum a constitutione mundi præparatum, quasi omnium minister, in usum et fruitionem ipsis apponet. Quarum rerum apparatu et fruitione nos quoque digni habeamur, per Christum Jesum animarum nostrarum assertorem; cum quo Patrem et Spiritum sanctum decet gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'. ΛΟΓΟΣ ΙΘ'. C

Περὶ ἑτέρου ἀγγέλου τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος δηλοῦντος· καὶ οὐρανίου φωνῆς, τὴν ἐκ τῆς πόλεως φυγὴν ἐντελλομένης· καὶ περὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν τερπνῶν ὧν πρὶν ἐκέκτητο.

[Καὶ] μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Κἀντεῦθεν τὸ φωτεινὸν καὶ λαμπρὸν τῶν ἁγίων δείκνυται Δυνάμεων, πολλῷ τῷ μέτρῳ τὸ ἀστρῷον καὶ φωστηρικὸν ὑπερνικῶν [κάλλος καὶ] σέλας.

Καὶ ἔκραξεν ἰσχυρᾷ φωνῇ [μεγάλῃ], λέγων· Ἔπεσεν, ἔπεσεν [ἡ] Βαβυλὼν ἡ μεγάλη· καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ D *παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου· ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας [αὐτῆς] πεπώκασι πάντα τὰ ἔθνη.*

Περὶ δὲ τῆς Χαλδαίων μητροπόλεως [Βαβυλῶνος] τῆς ὑπὸ Κύρου καὶ Περσῶν ἁλούσης, καὶ ἐν Ἡσαΐᾳ συγγενῆ τούτοις προεφητεύετο· ἅτε θηρίων καὶ πνευμάτων ἀκαθάρτων πληροῦσθαι μελλούσης, διὰ [τὴν] παντελῆ ἐρήμωσιν. Ἔθος γὰρ τοῖς τε θηρίοις τοῖς τε πονηροῖς δαίμοσι, τὰς ἐρήμους διώκειν· διά τε τὴν θείαν οἰκονομίαν, τῆς αὐτῶν βλάβης τοὺς ἀνθρώπους ἐλευθεροῦσαν, διά τε τὸ οἰκεῖον μισάν-

CAPUT LV. SERMO XIX.

De alio angelo Babylonis ruinam denuntiante: deque cœlesti voce, qua sancti civitatem deserere et voluptates quibus ante fruebantur, missas facere jubentur.

XVIII, 1. *Et post hæc vidi alium angelum descendentem de cœlo, habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria ejus.*

81 Ex hoc clare ostenditur, quantus sanctarum Virtutum sit splendor et lux: multis namque partibus illarum pulchritudo, venustas et splendor, stellarum jubar et luminarium cœli splendorem et venustatem excedit.

XVIII, 2, 3. *Et exclamavit in fortitudine, dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna; et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ et odibilis; quia de vino iræ scortationis ejus biberunt omnes gentes.*

His cognata, Chaldæorum quoque metropoli Babyloni, quæ a Cyro Persarum rege capta est, Deus per Isaiam comminatur: siquidem ad designandam perfectam illius desolationem et vastitatem fore prædicit, ut feris immundisque spiritibus impleatur. Solent namque feræ belluæ malignique dæmones deserta loca consectari; partim quidem, quod cœleste numen homines non absque singulari

Digitized by Google

providentia a detrimento quod inferre poterant, hac A ratione liberare studeat; partim etiam quod suapte natura sunt misanthropi, hominumque osores. At quo modo *scortationis suæ vino gentes potavit* hæc Babylon? Sane ad omnis prævaricationis et iniquitatis viam ducem se illis præbens; subditisque sibi civitatibus, muneribus corrupta, principes et magistratus veritatis contemptores justitiæque corruptores perficiens.

θρωπον. Πῶς δὲ *τοῦ οἴνου τῆς ἰδίας πορνείας τὰ ἔθνη ἐπότισεν* ἡ παροῦσα Βαβυλών; Ἡ πάντως καθηγεμὼν πάσης παρανομίας τούτοις γινομένη, καὶ ταῖς ὑπηκόοις πόλεσι διὰ δώρων ἄρχοντας ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐκπέμπουσα.

Et reges terræ cum illa fornicati sunt; et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.

Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν· καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς, ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνου αὐτῆς ἐπλούτησαν.

Propter opum iniquis artibus partarum abundantiam, otio (inquit) et ignavia tabescens, et in iis quæ in necessarium egentium usum verti debebant, supra decorum et modum lasciviens, opportunam terræ mercatoribus quæstus materiam obtulit.

Καὶ διὰ τὴν ὑπερβολήν, φησί, τοῦ ἐξ ἀδικίας πλούτου, ἐν τοῖς ὑπὲρ τὴν χρείαν ἐκτεινομένη, καὶ καταστρηνιῶσα τῶν δεομένων, τοῖς τῆς γῆς ἐμπόροις κέρδους ὑπόθεσις γέγονεν.

XVIII, 4, 5. *Et audivi aliam vocem de cœlo, dicentem: Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis; quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cœlum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus.*

B *Καὶ ἤκουσα ἄλλης φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Ἐξέλθετε, λαός μου, ἀπ' αὐτῆς, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε· ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ Θεὸς τῶν ἀδικημάτων αὐτῆς.*

Quod ad B. Loth in Sodomis agentem dicitur, nempe, *Salvando salva animam tuam* [49]: et apud Isaiam ad quosdam Israelitas, videlicet, *Recedite, recedite; exite inde; immundum ne tetigeritis* [50], id ipsum hoc loco Dei populo mandatur. Vitandus est namque illorum usus et habitatio, qui nefariis sceleribus Deum quotidie exasperant.

Ἐξέλθετε, λαός μου. — Ὅπερ τῷ Λὼτ [τῷ] ἐν Σοδόμοις ἐλέγετο, *Σώζων σῶσον τὴν σεαυτοῦ ψυχήν*· καὶ ἐν [τῷ] Ἡσαΐα, *Ἐξέλθετε ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀφορίσθητε, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε*· τοῦτο κἀνταῦθά φησι· φευκτὴ γὰρ ἡ μετὰ τῶν παραπικραινόντων τὸν Θεὸν καὶ διαίτησις.

XVIII, 6, 7. *Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis; et duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo quo miscuit vobis, miscete illi duplum: quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum.*

Ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν· καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· C *ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν* [ὑμῖν], *κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν· ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασεν, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν* [καὶ πένθος].

Isthæc vel ad illos pertinent qui istic insontes inculpatique vivebant, et pessime interim ab iis tractabantur qui in illa civitate rerum potiebantur (utpote propter tristium quæ pertulerant patientiam, hoc quoque inter cætera promeriti, ut cumulate vicem illis redderent a quibus injuriam acceperant, pœnasque et cruciatus perpessi fuerant). Aut significant transitum a persona ad personam; nimirum ex illis qui injuria affecti erant, ad quasdam cœlestes virtutes pœnis irrogandis præfectas; quæ et divina charitate inflammatæ, injurias Dei servis illatas, non secus plectunt ac si sibi ipsis illatæ forent. *Duplum* **82** *poculum misceri* jubet, vel quod insigniter scelerati et peccatores, et in hoc, et in futuro quoque sæculo puniantur; vel quod corpus et anima, ex quibus opus procedit, communi supplicio olim afficientur: aut quod peccatum non modo pœna externa plectatur, verum sæpe quoque interiori; cujusmodi est illa, quam conscientiæ stimuli afferunt. Utraque tamen singulari Dei clementia multo minor est, quam exactæ justitiæ ratio exigebat.

Ἀπόδοτε αὐτῇ διπλᾶ, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. — Ταῦτα ἢ [ὡς] πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ἀθῴους καὶ πεπονθότας ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ κρατούντων, κάκιστά φησιν, ὡς αἰτίους διὰ τῆς τῶν ἀλγεινῶν ὑπομονῆς τῆς τῶν ἐπαγαγόντων ταῦτα κολάσεως· ἢ μετάβασιν δηλοῖ ἐκ προσώπων εἰς πρόσωπα, ἐκ τῶν ἠδικημένων πρὸς δυνάμεις [τινὰς] ἁγίας τιμωρητικάς, οἰκειουμένας διὰ φιλοθεΐαν τὰς εἰς τοὺς συνδούλους γεγονυίας παρ' αὐτῆς κακώσεις. *Διπλοῦν* δὲ *τὸ ποτήριόν* φησιν, ἢ διὰ τὸ κἀνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] τοὺς λίαν ἁμαρτωλοὺς καὶ παρανόμους κολάζεσθαι· ἢ D διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ἐξ ὧν ἡ πρᾶξις κοινή, καὶ καθ' ὧν ἡ κόλασις· [ἢ] διὰ τὸ τῆς θείας φιλανθρωπίας πέλαγος, διπλᾶ ὀργιζομένης, τὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀκράτου δικαιούσης ἀποδέοντα, διὰ τὸ τὴν ἁμαρτίαν ἔχειν [καὶ] ἐν τῷ τολμᾶσθαι πολλάκις τὴν ἐκ τοῦ συνειδότος κόλασιν.

Quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo.

Ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, [ὅτι] *Κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω.*

Mos est iis qui in voluptate et gaudio vitam

Καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. — Ἔθος γὰρ τοῖς ἐν εὐ-

[49] Gen. XIX, 17. [50] Isa. LII, 11.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

θυμίᾳ λέγειν, εἰ μὴ θείας αὐτοῖς πρόσεστι φόβος, A *Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα.* Ὃ καὶ ταύτῃ προσμεμαρτύρηκεν.

transigunt, nisi forsan divinus timor ipsos coerceat atque contineat, dicere : *Non movebor in æternum* [51]; id quod hæc ipsa quoque mulier adultera sibi pollicetur; sed vane.

Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμός · καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται · ὅτι ἰσχυρὸς Κύριος ὁ Θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν.

XVIII, 8. *Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, et luctus, et fames ; et igne comburetur ; quia fortis est Dominus Deus, qui judicabit illam.*

Μίαν** δὲ **ἡμέραν φησὶν, ἢ τὸ ἀθρόον καὶ ὀλίγον τοῦ καιροῦ, ἐν ᾧ ἔκ τε ῥομφαίας, ἔκ τε λοιμοῦ καὶ λιμοῦ, πένθος αὐτῇ προσγενήσεσθαι καὶ φθαρήσεσθαι καὶ πυρὶ κατακαυθήσεσθαι · ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ἡμέρας τὸν δρόμον, ἐν ᾗ ταῦτα αὐτὴν προφητεύει πείσεσθαι. Μετὰ γὰρ τὸ ἐγκρατεῖς γενέσθαι τῆς πόλεως τοὺς ἐχθροὺς, ἐξαρκεῖ καὶ μία ἡμέρα, πᾶσαν τοῖς ἡττηθεῖσιν ἐπαγαγεῖν κάκωσιν καὶ πολυειδεῖς B θανάτου τρόπους · ἰσχύοντος τοῦ Θεοῦ ὥσπερ [τὸ] σώζειν τοὺς εὐαρεστοῦντας αὐτῷ, οὕτω καὶ κολάζειν τοὺς ἀμετανοήτως ἐξαμαρτάνοντας.

Per *unum diem* insinuat vel temporis brevitatem, vel malorum repente irruentium magnitudinem. Simul namque ex gladio et fame luctus illi accedet; peste adhæc ante tentata, igne comburetur. Aut per unum diem ipsam diei periodum, in qua mala isthæc eam obruent, designat; siquidem ubi inimici civitate potiti fuerint, sat est vel una dies ad inferendum lethale detrimentum omnibus iis qui devicti succubuere, multiformesque mortis modos et rationes. Ut enim Deus homines qui ipsi placent, vel temporis puncto servare potest, ita insipientes quoque peccatisque contaminatos morte multare.

Καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἀπ' αὐτῆς οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες · Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά · ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου.

XVIII, 9, 10. *Et flebunt illam, et plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus, longe stantes propter timorem tormenti ejus, dicentes : Væ, væ, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis ; quoniam una hora venit judicium tuum.*

Βασιλεῖς δὲ τῆς γῆς ἡγούμεθα [ἐνταῦθα] τοὺς C ἄρχοντας λέγεσθαι, ὡς περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ Ψαλμῳδὸς φησιν · [ὅτι] *Ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς αὐτῆς συνήχθησαν.* Τούτους δὲ λέγει τὴν ἐκ τῶν θείων ἐντολῶν πορνείαν ἐν αὐτῇ πράξαντας, κλαύσεσθαι, τὴν αὐτῆς ὁρῶντας ἢ ἀκούοντας πυρπόλησίν τε καὶ ἐρήμωσιν, καταπληττομένους τὴν ἀθρόαν μεταβολὴν, πῶς ἐν ἀκαριαίῳ καιρῷ γέγονεν.

Per *reges*, hoc loco principes sublimioresque potestates et magistratus denotari putamus. Hoc enim sensu Psalmista vocem usurpat, cum de Jerusalem loquens, ita canit : *Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum* [52]. Et alio loco : *Ecce reges terræ congregati sunt* [53]. Hosce proinde, tan quam præ cæteris a divinis præceptis in illa scortatos, fleturos pronuntiat, ut primum illius depopulationem extremamque desolationem viderint vel audiverint. Etenim repentinam illam confertamque rerum mutationem animo expendentes, obstupefacti non poterunt intra se non dicere : Heu, ut temporis quasi momento tanta illa majestas tota simul concidit !

Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει· οὐκέτι γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου, καὶ βύσσου καὶ D *πορφυροῦ, καὶ κοκκίνου καὶ σηρικοῦ.*

XVIII, 11, 12. *Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt super illam ; quoniam merces illorum nemo emet amplius. Merces auri et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritæ, et byssi et purpuræ, et serici, et coccini.*

Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι. — Τῶν γὰρ ἐν δυναστείᾳ καὶ τρυφῇ φθειρομένων, περιττὴ ἡ τούτων ὠνὴ καὶ κατάχρησις.

Supervacanea namque earum rerum emptio et usus est iis qui jam per luxum et potentiæ abusum perierunt.

Καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου · καὶ κιννάμωμον καὶ θυμίαμα, καὶ σμύρναν καὶ λίβανον, καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον, καὶ κτήνη καὶ πρόβατα.

XVIII, 12, 13. *Et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et æramento et ferro, et marmore. Et cinamomum et amomum, et unguenti et thuris, et vini et olei, et similæ et tritici, et jumentorum et ovium.*

Προσυπακούεται τούτοις τὸ, *Οὐδεὶς ἀγοράζει.* Σκοπεῖν δὲ ἡμᾶς χρὴ τίνι τῶν πόλεων ἄρα ἡ [τῶν] τοιούτων εἰδῶν ὠνὴ συνήθης, καὶ τίσι μᾶλλον ἀνθρώ-

83 In his omnibus subauditur præcedens clausula, *nullus emit amplius.* Considerandum porro nobis hoc loco proponitur, eccuinam civitati istius-

[51] Psal. XIV, 5. [52] Psal. II, 2. [53] Psal. XLVII, 5.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

modi rerum emptio sit usitatior; et quibus rursum hominibus isthæc supervacaneorum possessio, ob immoderatum voluptatis studium, sit familiarior.

A ποις ἡ τῶν περισσῶν κτῆσις περισπούδαστος διὰ τρυφὴν ἄμετρον.

[Probabile fit sane hunc locum non agere de prisca Babylone, vel de veteri aut nova Roma, aut de quavis alia peculiari civitate; sed de orbe universo, ejusdemque inquilinis, qui varia in eo negotia tractant, nundinarumque mundi hujus finem cum luctu et fletu excipient.]

Et equorum, et rhedarum, et mancipiorum.

Et horum itidem usus (inquit) erit supervacaneus. Per *rhedas* autem significantur vehicula; *rheda* enim idem sonat Romanis quod Græcis ὄχημα, hoc est, *essedum* aut *vehiculum*. A rheda nascitur genitivus pluralis ῥεδάρουμ *rhedarum*, et per syncopen ῥεδῶμ.

Καὶ ἵππων καὶ ῥέδων καὶ σωμάτων.

Καὶ ἵππων καὶ ῥέδων καὶ σωμάτων, φησὶν, ἡ χρῆσις περισσή· διὰ δὲ τοῦ *ῥέδων* τὰ ὀχήματα εἰκὸς σημαίνεσθαι· ῥεδιοὺμ γὰρ Ῥωμαϊστὶ τὸ ὄχημα [λέγεται]· ἡ δὲ τούτου γενικὴ τῶν πληθυντικῶν, ῥεδιώρουμ· ἥτις κατὰ συγκοπὴν ῥέδων γέγονε.

XVIII, 14, 15. *Et animarum hominum. Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te; omnia pinguia et præclara perierunt a te; et amplius illa jam nequaquam invenies.*

In posterum, ait, mortalium animas non amplius emes, neque liberos homines in servitutem rediges; neque in pinguibus illis et splendidis, in quibus olim volutabaris, posthac volutabere, aut quidquam ex iis ad usum habebis.

B *Καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων· καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ· καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ [τὰ] λαμπρὰ ἀπώχετο ἀπὸ σοῦ· καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εὕρῃς αὐτά.*

Καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. — Οὔτε ψυχὰς ἀνθρώπων ἐμπορεύσῃ, φησὶ, τοῦ λοιποῦ καταδουλοῦσα τοὺς ἐλευθέρους· οὔτε τῶν πάλαι λιπαρῶν καὶ λαμπρῶν ἕξεις τὴν ἀπόλαυσιν.

XVIII, 15-17. *Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt, propter timorem tormentorum ejus, flentes, et lugentes, et dicentes: Væ, væ, civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpura, et cocco; deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis: quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ.*

Οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύσσον καὶ πορφύραν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τι- C *μίῳ καὶ μαργαρίταις· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος.*

Ob oculos ponit insignem Babylonis hujus cladem et afflictionem; per luctus et lamentationes, calamitatis, quam perpessura illa quæ ante ob regiam dignitatem et majestatem, elato collo incedebat, magnitudinem apposite delineans.

Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη. — Ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ τῆς Βαβυλῶνος ταύτης πάθη, διὰ τῶν ἐπ' αὐτῇ θρήνων τὸ τῆς συμφορᾶς διαγράφων μέγεθος· ὅπερ πείσεται ἡ τὸ πρὶν αὐχοῦσα ἐπὶ βασιλικῷ ἀξιώματι.

XVIII, 17-19. *Et omnis gubernator, et omnes qui in lacum navigant, et nautæ, et qui in mari operantur, longe steterunt, et clamaverunt, videntes fumum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes, et lugentes, dicentes: Væ, væ, civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari, de pretiis ejus; quoniam una hora desolata est.*

Καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς [ὁ] ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων, καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες ἔκραζον, βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, [καὶ ἔλεγον· Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ ἔκραζον, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ] λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη· ἐν ᾗ ἐπλούτησαν D *πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· ὅτι [ἐν] μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη.*

Etsi præsens vita *mare* per metaphoram appellatur, ut quæ fluctibus et tempestatibus sit plena; et quotquot in ipsa negotiantur, curis et sollicitudinibus, quas ipsa affert, haud secus fere jactentur atque pisces, qui in pelago natantes, undis procellisque jactari solent, attamen non est a vero alienum, civitatem, quæ isthæc incommoda perpessura hic traditur, quampiam ex earum numero esse, quæ vero mari adjacens, ea quæ mare sulcantes important, suscipere assueta erat: quæ sua proinde solitudine et vastitate nautis et mercatoribus justam luctus materiam sit paritura. Idem, velint nolint, mundanæ hujus Babylonis et confusionis

Οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ. — Εἰ καὶ *θάλασσα* τροπικῶς ὁ παρὼν βίος ὡς πολυκύμων εἴρηται, καὶ οἱ ἐν αὐτῇ ἐμπορευόμενοι, οἱ τῷ βιωτικῷ ὡς ἰχθύες νηχόμενοι κλύδωνι· ἀλλ' εἰκὸς καὶ τὴν ταῦτα πάσχουσαν πόλιν, αἰσθητῇ θαλάσσῃ γειτνιῶσαν, [καὶ] τὰ παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ πλεόντων δεχομένην, πένθους τούτοις διὰ τῆς οἰκείας ἐρημώσεως ὑπόθεσιν ἔσεσθαι. Ταυτὸν δὲ παθεῖν ἐπάναγκες καὶ τοὺς τῆς παγκοσμίου Βαβυλῶνος ἤγουν συγχύσεως ἐμπόρους, ἐν τῇ συντελείᾳ τῶν δρωμένων, θρηνεῖν ἀπαραμύθητα, τῶν ἡδέων τοῦ παρόντος βίου ἀβουλήτως χωριζομένους καὶ κεντουμένους ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐπὶ ταῖς οἰκείαις πράξεσιν.

Digitized by Google

negotiatores patientur: dum sub sæculi finem oracula hæc consummabuntur. Lugebunt enim et lamentabuntur, nullam admittentes consolationem, cum a vitæ hujus voluptatibus et deliciis sese vel invitos abduci, stimulisque conscientiæ propter flagitia perpetrata citra intermissionem compungi animadverterint.

Εὐφραίνου ἐπ' αὐτὴν, οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι, καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ Θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

Διὰ τοῦ *οὐρανοῦ* ἢ τοὺς ἀγγέλους φησὶν, ἢ τοὺς ἐν αὐτῷ ἔχοντας ἁγίους τὸ πολίτευμα· μεθ' ὧν τοῖς ἀποστόλοις καὶ προφήταις τὴν εὐφροσύνην ἐγκελεύεται· ὅτιπερ ἐφ' οἷς ὑβρισμένοι παρ' αὐτῆς εἰσιν, ἐκδεδίκηνται· ἢ ὡς πολλάκις διὰ τῆς παραβάσεως τῶν θείων ἐντολῶν ἀτιμασθέντες, ἅτε ἐμβοήσαντες ἀνόνητα τοῖς τῆς λεχθείσης πόλεως οἰκήτορσιν· ἢ ὡς ἐν τῇ καθ' ὅλης τῆς γῆς συγκεχυμένῃ δυναστείᾳ διὰ τὸν Θεὸν σφαγιασθέντες, ὅτι τοῖς λόγοις αὐτοῦ διηκονήσαντο· ὅθεν οἱ μὲν προφῆται ὑπὸ Ἰουδαίων, οἱ δὲ ἀπόστολοι ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, οἷς μάλιστα τὸν λόγον ἐκήρυξαν, ἀπεκτάνθησαν. Οὐχ ὡς χαιρεσίκακοι δὲ τῇ τῶν παιδειῶν ἐπιφορᾷ χαίρουσιν· ἀλλ' ὡς ἐπιθυμίαν διάπυρον περὶ τὴν διακοπὴν τῆς ἁμαρτίας ἔχοντες· ὡς ἂν οἱ ταύτῃ δουλωθέντες, ἡμερωτέρας τύχωσι τῆς κολάσεως ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] δι' ὧν ἐνταῦθα μερικῶς μαστίζονται.

A 84 XVIII, 20. *Exsulta super eam, cœlum, et sancti apostoli et prophetæ, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa.*

Per *cœlum* vel angelos vel sanctos accipe, qui suam in illo conversationem habent; cum quibus apostolis simul et prophetis lætitia festumque gaudium indicitur; ob id nimirum quod vindicta semel ab iis exigatur, a quibus magnam sæpe injuriam acceperant; et magno rursum mœrore et contumelia propter divinorum præceptorum prævaricationem affecti sæpenumero fuerant: quippe qui, nullo fere fructu, divina animæque salutaria documenta prædictæ civitatis habitatoribus occinuerant. Aut ob id sane, quod a confusa orbis terræ potentia, propter Deum ejusque verbum, quod B fideliter administrabant, trucidati, justam ultionem tandem aliquando videant. Constat namque sanctos prophetas a Judæis, apostolos autem a gentibus, quibus Evangelium præcipue prædicaverant, occisos fuisse. Gaudent autem sancti, dum impii et peccatores flagellantur, pœnasque promeritas pendunt; non quod ex aliorum malis oblectationem capiant, sed quod peccatum exscindi et coerceri summopere desiderent; quo hac ratione servi illius mitiores pœnas in futuro seculo luant, propterea quod in hoc præsenti aliqua jam ex parte videantur castigati.

Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον μέγαν ὡς μύλον· καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων· Οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγαλόπολις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι· καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν, οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι [καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι·] καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς· καὶ ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Καθάπερ, φησὶν, ὁ μύλος καταδύει ὁρμήματι εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ἡ τῆς Βαβυλῶνος ταύτης ἀθρόον ἔσται καθαίρεσις· ὥστε μήτε ἴχνος αὐτῆς φυλαχθῆναι εἰς τὸ μετέπειτα· τοῦτο γὰρ σημαίνει ἡ τῶν κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ τῶν λοιπῶν [ᾠδῶν] ἔκλειψις. Τὴν δὲ αἰτίαν φησὶν, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἐν τῇ οἰκείᾳ [μελῳδίᾳ καὶ] φαρμακείᾳ ἐπλάνησε, καὶ αἱμάτων προφητικῶν καὶ λοιπῶν ἁγίων γέγονε δοχεῖον· δι' ὧν ἁπάντων [καὶ] τὴν ἀσεβῆ παρὰ Πέρσαις Βαβυλῶνα δηλοῦσθαι εἰκὸς, ὡς πολλῶν ἁγίων κατὰ διαφόρους καιροὺς μέχρι τοῦ νῦν δεξαμένην αἵματα, καὶ ὡς μαγείαις καὶ ἀπάταις διηνεκῶς χαίρουσαν. Καὶ τοῦτο ἡμῖν εὐχῆς ἔργον, ταύτην τὰ προφητευθέντα δέξασθαι τῆς κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ δούλων ἀλαζονείας ἐπίχειρα [φέρουσαν]· ἀλλ' ἐναντιοῦσθαί πως δοκεῖ τῇ ὑπολήψει ταύτῃ τὸ ἐκ τῶν ἀρχαίων τῆς Ἐκκλησίας

C XVIII, 21-24. *Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna; et ultra tam non invenietur: et vox citharœdorum et musicorum, et tibia canentium et tuba, non audietur in te amplius; et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius; et vox molæ non audietur in te amplius; et lux lucernæ non lucebit in te amplius; et vox sponsi et sponsæ non audietur posthac in te: quia mercatores tui erant principes terræ; quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes: et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui interfecti sunt in terra.*

Quemadmodum molaris lapis magno impetu ad maris fundum fertur, ita, inquit, Babylonis hujus interitus usque adeo subitus, impetuosus et absolutus erit, ut ne vestigium quidem post se reliquum faciat. Hoc enim per citharœdorum et musicorum, D et reliquorum ejusmodi defectionem significatur. Causam autem defectionis hujus non aliam reddit, quam quod gentes omnes musicæ suæ suavitate, suisque veneficiis et incantationibus seduxerit, sanguinisque prophetarum et reliquorum sanctorum receptaculum exstiterit. Per quæ omnia videri queat, impiam illam Babylonem, quæ apud Persas exstat, denotari: ut quæ multorum sanctorum sanguinem diversis temporibus effuderit, et usque ad præsentem diem effundere non desinit, magiisque et incantationibus et cæteris superstitionibus studiose semper dedita fuerit. Et quidem optari possit

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

hanc eam ipsam esse, quæ superbiæ et insolentiæ adversus Christum et servos ejus declaratæ pœnas, de quibus dictum est, luat. Verum huic opinioni adversari videtur, quod plerique veteres Ecclesiæ doctores hæc contra eam Babylonem prædicta tradant, quæ apud Romanos exstat; cum ob alia, tum vero maxime, quod in quarta bestia, nempe in Romano **85** imperio, visa sint decem cornua, e quibus unum inde enatum, tria mox radicitus evertit, cætera vero sibi subjugat. Tum rursum quod Antichristus, ubi venerit, tanquam rex Romanorum in medium proditurus sit, eo quidem colore et prætextu quasi illorum imperium velit instaurare et confovere, necnon adversus hostes cum illis conspirare; cum re ipsa tamen consummatam illius eversionem et vastitatem moliturus sit. Eapropter, ut ante quoque dictum est, rectius per regnum hoc accipitur orbis imperium, in unum quasi corpus ex variis membris, quæ jam inde ab initio usque modo exstiterunt, conflatum rerumque potitum. Hoc enim illud est, quod revera apostolorum et prophetarum et martyrum sanguinem effudit et non una aliqua singularis civitas. Qui igitur urbem hanc magnam hoc sensu interpretatus fuerit, haud facile ille a scopo aut decoro aberraverit. Etenim ut unus chorus, et unus exercitus, et una civitas dicitur, etiamsi multitudo, quæ unumquodque istorum membrorum constituit, identidem mutetur; ita unum etiam regnum dici potest, etiamsi in multa loca et tempora distinguatur et discindatur.

διδασκάλων κατὰ τῆς παρὰ Ῥωμαίοις Βαβυλῶνος ταῦτα φάναι προφητεύεσθαι· διὰ τὸ ἐν τῷ τετάρτῳ θηρίῳ ἑωρᾶσθαι τὰ δέκα κέρατα, τουτέστιν ἐν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ· καὶ ἐξ αὐτῆς τὸ ἓν βλαστάνον ἐκριζοῦν τὰ τρία, καὶ τὰ λοιπὰ ὑποτάττειν, καὶ ὡς βασιλέα Ῥωμαίων ἐλεύσεσθαι προσχήματι μὲν τοῦ θάλπειν καὶ συγκροτεῖν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν· τῇ δὲ ἀληθείᾳ, τοῦ τὴν τελείαν αὐτῆς λύσιν ἐργάσασθαι. Διὸ, ὡς εἴρηται, τὴν ὡς ἐν ἑνὶ σώματι ἀρχῆθεν μέχρι τοῦ νῦν κρατήσασαν βασιλείαν ταύτην τις ἐκλαβὼν, τὴν ὡς ἀληθῶς ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ μαρτύρων ἐκχέασαν αἵματα, οὐκ ἂν διαμάρτοι τοῦ προσήκοντος· καὶ γὰρ ὥσπερ εἷς χορὸς καὶ στρατὸς καὶ μία πόλις λέγεται, κἂν ὑπαλλαγῶσιν οἱ ἀναπληροῦντες τούτων ἕκαστον, οὕτω καὶ βασιλεία μία, κἂν εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ τόπους κατακερματίζηται.

CAPUT LVI.

De sanctorum hymnis et laudibus, triplicique Alleluia, quod propter subversam Babylonem cecinerunt sancti.

XIX, 1-4. *Post hæc audivi quasi vocem tubarum multarum in cœlo dicentium, Alleluia, laus et gloria et virtus Deo nostro est: quia vera et justa judicia ejus, qui judicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua; et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus. Et iterum dixerunt, Alleluia: et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum. Et ceciderunt viginti quatuor seniores, et quatuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes, Amen: Alleluia.*

Vox *Alleluia*, divinam laudem; vox autem *Amen*, *vere*, aut *fiat*, significat: utraque [vero propter unam Deitatem in tribus personis, Patris nimirum, et Filii, et Spiritus sancti, subsistentem trifariam, cum ab angelicis virtutibus, tum ab hominibus quoque angelicæ puritatis æmulis, ad Deum transmittitur. Laudant autem illi Deum, quod servorum suorum sanguinem de manu Babylonis vindicaverit, ejusdemque habitatores per temporarium cruciatum beneficio affecerit, quippe qui jam aliquatenus puniti, moderatiorem in futuro sæculo pœnam daturi sunt, æternam tamen; peccandi facultate prorsus orbati. Quod autem accensæ civitatis *fumus in sæcula sæculorum ascendit*, illud tormenta ejus nunquam finem habitura, neque ullo unquam tempore in oblivionem ventura, innuit.

ΚΕΦΑΛ. ΝϚʹ.

Περὶ τῆς τῶν ἁγίων ὑμνῳδίας καὶ τοῦ τριπλοῦ ἀλληλούϊα, ὅπερ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Βαβυλῶνος ᾄδουσιν [οἱ ἅγιοι.]

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνῆς ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων· Ἀλληλούϊα· ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα, [καὶ ἡ τιμὴ] *καὶ ἡ δύναμις* [Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν·] *ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς· καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς. Καὶ δεύτερον εἰρήκασιν· Ἀλληλούϊα. Καὶ ὁ καπνὸς* [αὐτῆς] *ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ ἔπεσον οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ* [τοῦ] *θρόνου, λέγοντες· Ἀμὴν, ἀλληλούϊα.*

Τὸ μὲν *Ἀλληλούϊα*, θεῖον αἶνον σημαίνει· τὸ δὲ *Ἀμὴν*, *ἀληθῶς*, ἢ *γένοιτο*· ἅπερ κοινῶς ἔκ τε τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ἔκ τε τῶν ἰσαγγέλων ἀνθρώπων, τῷ Θεῷ φησιν ἀναπέμπεσθαι τρισσῶς, διὰ τὴν τρισυπόστατον [τοῦ] Πατρὸς [καὶ τοῦ] Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος ἑνιαίαν θεότητα· ὅτι καὶ τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ [τῆς] χειρὸς Βαβυλῶνος ἐξεδίκησε, καὶ τοὺς αὐτῆς οἰκήτορας διὰ τῆς κολάσεως εὐηργέτησεν, ἐκκοπὴν τῆς ἁμαρτίας ἐργασάμενος. Διὰ δὲ τοῦ *εἰς αἰῶνας αἰώνων τὸν καπνὸν ἀναβαίνειν* τῆς πόλεως, δηλοῦται ἢ τὸ εἰς τὸ διηνεκὲς τῶν ἐπελθουσῶν αὐτῇ κολάσεων ἀνεπίληστον· ἢ τὸ μερικῶς αὐτὴν δοῦσαν δίκας, μετριωτέρας μὲν, αἰωνίως δὲ ὅμως ἐν τῷ μέλλοντι κολασθήσεσθαι.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα· Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, [*καὶ*] *οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.* A

Θρόνος δὲ τοῦ Θεοῦ, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ· ἀφ' ὧν ὑμνεῖν αὐτὸν ἐγκελεύονται, οὐχ οἱ μεγάλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μικροὶ ἐν κατορθώμασι, καταλλήλως ἕκαστος τῆς οἰκείας δυνάμεως. Οἶμαι δὲ, καὶ οἱ νῦν μικροὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀτελεῖς παῖδες [θνήσκοντες], μεγάλοι ἀνιστάμενοι, τὸν μεγαλουργὸν Θεὸν ὑμνήσουσιν.

XIX, 5. *Et vox de throno exivit, dicens : Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus, et qui timetis eum, pusilli et magni.*

Thronus Dei sunt Cherubim et Seraphim ; a quibus et magni et in virtutibus præclari, et facinoribus parvi, Deum laudare jubentur, unusquilibet tamen secundum propriæ virtutis modum et rationem. Existimo autem illos quoque, qui adhuc parvi et imperfecti, hoc est, in puerili vel infantili ætate etiamnum **86** constituti, vita nunc defunguntur, novissimo illo die magnos resurrecturos, Deumque qui magna operatur, cum cæteris beatis laudaturos.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνῆς ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνῆς βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγούσης· Ἀλληλούϊα· ὅτι ἐβασίλευσεν [*Κύριος*] *ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ· χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιῶμεν, καὶ δώσομεν τὴν δόξαν αὐτῷ· ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ Ἀρνίου.* B

Ἡ δὲ φωνὴ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν πολλῶν ὑδάτων καὶ τῶν βροντῶν δηλοῖ τὸ διαπρύσιον ἐν ὑμνολογίᾳ, πασῶν τῶν ἀγγελικῶν καὶ οὐρανίων ἀναριθμήτων οὐσῶν δυνάμεων (ἃς τινὲς *τὰ ὕδατα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν* ἐνόησαν)· μεθ' ὧν καὶ ἅπαν τὸ τῶν δικαίων σύστημά τε καὶ πλήρωμα δοξολογεῖ τὸν κτίσαντα. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ [Κύριος Ἰησοῦς] Χριστὸς, ὧν φυσικῶς ὡς δημιουργὸς ἐδέσποζε, τούτων διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως βασιλεύσας, ἢ κατὰ γνωμικὴν οἰκείωσιν, ἢ καὶ ἐξουσίαν βασιλεῖ καὶ κριτῇ πρέπουσαν. Γάμον δὲ Ἀρνίου τὴν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς Χριστὸν λέγει συνάφειαν· ἧς ἁρμοσταὶ οἱ θεῖοι γεγόνασιν ἀπόστολοι· δι' ὧν αὐτῇ ὁ ἀῤῥαβὼν ἐδόθη τοῦ Πνεύματος, ὡς ἀποληψομένη τότε τὴν πρόσωπον κατὰ πρόσωπον εἰλικρινῆ [τούτου] συνάφειαν. C

XIX, 6. *Et audivi vocem quasi tubæ magnæ, et sicut vocem aquarum multarum, et sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium : Alleluia : quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.*

Per *tubæ multarumque aquarum et tonitruorum vocem*, omnium angelorum cœlestiumque virtutum (quæ utique numerum omnem excedunt ; adeo ut non desint qui per *aquas quæ super cœlos sunt*, cœlestes mentes designatas existiment) claritatem et in divina laude concentum hoc loco insinuat : una autem cum iis universus justorum cœtus et sanctorum plenitudo Deum creatorem glorificat et celebrat. Porro Deus et Dominus noster Jesus Christus, ob id regnasse perhibetur hic : Nam quibus ante dominabatur naturaliter, tanquam rerum Opifex, horum post humanæ naturæ susceptionem factus est rex quadam œconomica ratione et proprietate ; hoc est, secundum potestatem in Regem et Judicem convenientem.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'.

Περὶ τοῦ μυστικοῦ γάμου καὶ [*τοῦ*] *δείπνου τοῦ Ἀρνίου.*

Καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν· καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν καὶ λαμπρόν. Τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. Καὶ λέγει μοι· [*Γράψον·*] *Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον* [*τοῦ γάμου*] *τοῦ Ἀρνίου κεκλημένοι· καὶ λέγει μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ Θεοῦ.* D

Τὸ *βύσσινον* τὴν Ἐκκλησίαν *ἐνδεδύσθαι*, δηλοῖ τὸ λαμπρὸν ἐν ἀρεταῖς, καὶ ἐννοήσει λεπτὸν, καὶ ὑψηλὸν ἐν θεωρήμασι· τούτοις γὰρ τὰ θεῖα ἐξυφαίνονται δικαιώματα. *Δεῖπνον* δὲ *Χριστοῦ*, ἡ τῶν σωζομένων ἑορτὴ καὶ εὐφροσύνη ἐναρμόνιος· ἧς μακάριοι οἱ τευξόμενοι, καὶ τῷ ἁγίῳ τῶν καθαρῶν ψυχῶν Νυμφίῳ εἰς τὸν αἰώνιον νυμφῶνα, συνεισελευσόμενοι. Ἀψευδὴς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀγαθῶν, καὶ πᾶσαν ὑπερβαινόντων διάνοιαν, πολυωνύμως [καὶ] ἡ τούτων μετοχὴ προφέρεται· ποτὲ μὲν, ὡς *βασιλεία οὐράνιος*, διὰ τὸ ἔνδοξον αὐτῆς καὶ τίμιον· ποτὲ δὲ, ὡς *παράδεισος*, διὰ τὴν ἀνέκλειπτον τῶν ἀγαθῶν πανδαισίαν· ποτὲ δὲ, ὡς *κόλποι Ἀβραάμ*,

CAPUT LVII.

De mysticis Agni nuptiis, ejusdemque Agni cœna.

XIX, 7-9. *Gaudeamus et exsultemus, et demus gloriam ei ; quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se. Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti et candido. Byssinum enim justificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi, Scribe : Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Et dicit mihi. Hæc verba Dei vera sunt.*

Per *Agni nuptias* Christi cum Ecclesia conjunctionem intellige, quas præ cæteris divini apostoli conciliarunt : hi enim sunt per quos Spiritus sancti pignus datum est Ecclesiæ ; quæ suo postea tempore plenum subitura est sponsi complexum, hoc est, facie ad faciem Deum visura est. Cæterum quod Ecclesiam, de qua hic sermo, *byssinum indutam* asserit, id virtutum illius splendorem notitiæque subtilitatem, et contemplationis sublimitatem significat. Per hæc namque divinæ justificationes contexuntur. *Christi* autem *cœna* est læta eorum festivitas qui salvi fiunt, ordinatissimaque et concinnissima eorumdem lætitia et jucunditas. Qua proinde qui potientur, beati erunt ; necnon cum casto munda-

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

tum animarum sponso in æternum thalamum ingrediuntur. Verax est enim mentirique nescius qui promisit. At vero cum varia et magna futuri sæculi sint bona, quæ omnem mentem et cogitationem multis partibus superant, illorum usus et participatio variis multisque nominibus exprimitur. Quandoquidem propter incomparabilem gloriæ splendorisque magnitudinem, beatorum merces aliquando *regni cœlestis* nomine designatur. Nonnunquam vero, quod bonorum omnium copia, quæ nunquam deficiunt, affluat, et esculentorum spiritalium omnium apparatu abundet, *Paradisus* vocatur; quandoque autem *sinus Abrahæ* appellatur; ea fortassis de causa, quod vita defuncti ibi sortiantur requiem. Interdum denique *thalami* et *nuptiarum* vocabulo insinuantur; idque, ut nobis videtur, non modo propter continuam lætitiam et oblectationem, verum etiam propter sinceram et inexplicabilem Dei ad servos suos conjunctionem; quæ tantum excedit corporum copulam, quantum lumen tenebras, et pretiosum unguentum cujusque cadaveris fœtorem et graveolentiam.

A διὰ τὴν ἐκεῖ τῶν κεκμηκότων ἀνάπαυσιν· ποτὲ δὲ, ὡς νυμφὼν καὶ γάμος· οὐ μόνον διὰ τὴν εὐφροσύνην τὴν ἄληκτον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἄῤῥητον τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς αὐτοῦ δούλους συνάφειαν, τοσοῦτον ὑπεραίρουσαν τὴν τῶν σωμάτων πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν, ὅσον φῶς σκότους καὶ μύρον δυσωδίας διέστηκε.

87 XIX, 10. *Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum; et dicit mihi, Vide ne feceris: conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora: testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ.*

B *Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μή· σύνδουλός σού εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου [καὶ] τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. Τῷ Θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία Ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.*

Ne me adores, inquit divinus angelus; quasi ex me quæ futura sunt prædixerim. Etenim confessio et testimonium Christi ejus ponderis sunt, ut propheticum spiritum largiantur. Quin alio quoque sensu exponi hæc possunt; nempe prophetiam ob id obtingere, quo Christi testificatio firmetur, fidesque sanctorum attestatione corroboretur. Eapropter cave conservum adores: sed si adorare lubet, eum adora, qui dominium in omnes obtinet. Atque hinc quoque humilem submissumque sanctorum angelorum sensum et mentem cognoscere licet Clare namque ex hoc loco constat, divinam gloriam, ut effrontes lascivique dæmones solent, neutiquam sibi arrogare; verum quidquid ejusmodi exsistit, id totum Domino deferre. Faxit Deus, ut nos quoque humilitatis exemplo invicem prælucentes, divinum sermonem impleamus, qui ait: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris* [84]; futurique sæculi quietem ac refrigerii locum adipiscamur; ubi omnis dolor, et tristitia, et gemitus aufugit, omniumque lætantium est habitatio, lumine vultus Christi Dei nostri mirifice illustrata. Illum decet omnis honor, et gloria, et adoratio, cum Patre, et vivifico Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

Μή· σύνδουλός σού εἰμι. — *Μή προσκύνει με·* φησὶν ὁ θεῖος ἄγγελος, ὡς τὰ μέλλοντα προλέγοντα· ἡ γὰρ εἰς Χριστὸν ὁμολογία ἤγουν μαρτυρία, αὕτη χορηγός ἐστι προφητικοῦ Πνεύματος. Καὶ ἑτέρως δὲ νοητέον· ὅτι διὰ τοῦτο ἡ προφητεία, ἵνα βεβαιωθῇ ἡ Χριστοῦ μαρτυρία, καὶ ἡ πίστις ὑπὸ τῶν ἁγίων διαμαρτύρηται· διὸ μὴ [μοι] τῷ συνδούλῳ προσκύνει, ἀλλὰ τῷ πάντων τὸ κράτος ἔχοντι. Κἀκ τούτου δὲ τὸ ταπεινὸν φρόνημα τῶν ἁγίων ἀγ-

C γέλων μανθάνομεν, πῶς οὐ σφετερίζονται τὴν θείαν δόξαν κατὰ τοὺς ἀλάστορας δαίμονας, ἀλλὰ ταύτην τῷ Δεσπότῃ προσφέρουσι. Γένοιτο δὲ καὶ ἡμᾶς τῇ ταπεινοφροσύνῃ προηγουμένους ἀλλήλων, τὸ Δεσποτικὸν πληροῦν λόγιον, τὸ φάσκον· *Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν*, καὶ τυχεῖν τῆς ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] ἀναπαύσεως, ἔνθα ἀπέδρα [πᾶσα ὀδύνη,] λύπη, καὶ στεναγμός· ἔνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία· καταυγαζόμενοι τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ πρέπει πᾶσα δοξολογία, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεὶ καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

D

CAPUT LVIII. SERMO XX.

Ut Christum viderit Evangelista angelicarum virtutum agminibus cinctum, alboque equo insidentem.

XIX, 11, 12. *Et vidi cœlum apertum, et ecce equus albus; et qui sedebat super eum, vocabatur fidelis et verax: et cum justitia judicat et pugnat. Oculi autem ejus sunt flamma ignis, et in capite ejus diademata multa.*

Quod *cœlum apertum* cernitur, hoc Judicis adventum præ foribus esse insinuat; quemadmodum

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'. ΛΟΓΟΣ Κ'.

Ὅπως τὸν Χριστὸν ἔφιππον μετὰ δυνάμεων ἀγγελικῶν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐθεάσατο.

Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεῳγμένον· καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός· καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ, πιστὸς καὶ ἀληθινός· καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, φλὸξ πυρός· καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά.

Τὸ *ἠνεῷχθαι τὸν οὐρανὸν* δηλοῖ τὴν τοῦ ὁραθέντος κριτοῦ παρουσίαν ἐλεύσεσθαι· ὥσπερ ἡ τῶν

[84] Matth. xi, 29.

Digitized by Google

ἐνταῦθα παραπετασμάτων συνολκὴ, τῶν ἐπὶ γῆς A δικαστῶν τὴν κατὰ τῶν ὑπευθύνων κρίσιν καὶ ἀπόφασιν· ὁ δὲ *λευκὸς ἵππος*, τὴν τῶν ἁγίων φαιδρότητα τὴν μέλλουσαν· οἷς ἐποχούμενος, κρίνει τὰ ἔθνη· *τοῖς ὀφθαλμοῖς* [*αὐτοῦ τοῖς φλογεροῖς καὶ πυρίνοις*,] ἤγουν τῇ ἐποπτικῇ αὐτοῦ δυνάμει, ἀφορίζων φλόγα πυρός· δικαίοις μὲν φωτιστικὴν, ἀλλ' οὐ καυστικὴν, ἁμαρτωλοῖς δὲ καυστικὴν, ἀλλ' ἀφώτιστον. Τὰ δὲ *πολλὰ διαδήματα*, [ἢ] τὴν κατὰ πάντων αὐτοῦ βασιλείαν τῶν [τε] ἐν οὐρανῷ καὶ γῇ αἰνίττονται (τοσαῦτα γὰρ ὅσα καὶ τὰ ἐν ἀγγέλοις τάγματα, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς σκῆπτρα, καὶ τὰ ἐν ἁγίοις ἀνθρώποις συστήματα), ἢ τὴν ἐν πάσαις ταῖς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίαις κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν διὰ μακροθυμίας νίκην, ὥς φησιν ὁ Δαβίδ· *Καὶ νικήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.*

apud nos quoque cortinarum contractio, terrenos judices mortis sententiam contra reos tulisse significat. *Albus* porro *equus* instantem sanctorum gloriam et lætitiam denotat. Qui autem super illum ascendit, in omnibus dictis suis fidelem, et in omnibus rursum operibus suis veracem se esse denotat. Is autem est Jesus Christus Filius Dei; qui *flammeis igneisque oculis gentes judicat*: hoc est, sua provida cura suaque vi contemplativa, lucentem flammam ab igne ardenti secernens, justis quidem id tribuit, quod illustrandi virtute pollet; non illud etiam quod sua natura adurit atque excruciat, peccatoribus autem obscuriores adurentesque illius partes applicat. Cæterum *multa* illa *diademata*, Christi Servatoris in omnes, sive illi sint in cœlo, sive in terra, dominium et regnum insinuat. Tot enim ille sortitur coronas quot angelorum sunt ordines; quot rursum in terris sunt sceptra sanctorumque hominum agmina. Aut hoc dicitur, quia per patientiam, victoriam in omnibus quæ circa nos ordinat, contra peccatores obtinet, juxta illud Prophetæ: *Et vinces cum judicaris* [58].

Ἔχων [*ὀνόματα γεγραμμένα, καὶ*] *ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ αὐτός.* B

Τὸ δὲ *ἄγνωστον τοῦ ὀνόματος*, τὸ τῆς οὐσίας αὐτοῦ σημαίνει ἀκατάληπτον. Ταῖς γὰρ οἰκονομίαις ὢν πολυώνυμος, ὡς *ἀγαθὸς*, ὡς *ποιμὴν*, ὡς *ἥλιος*, ὡς *φῶς*, ὡς *ζωὴ*, ὡς *δικαιοσύνη*, ὡς *ἁγιασμὸς*, ὡς *ἀπολύτρωσις*· καὶ ταῖς ἀποφάσεσιν ὁμοίως, ὡς *ἄφθαρτος*, ὡς *ἀθάνατος*, ὡς *ἀόρατος*, ὡς *ἀναλλοίωτος*, τῇ οὐσίᾳ [ἐστὶν] ἀνώνυμος καὶ ἀνέφικτος· ἑαυτῷ μόνῳ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι γινωσκόμενος.

Habens nomen scriptum, quod nemo novit, nisi ipse.

88 *Nominis Christi ignoratio* essentiam illius incomprehensam esse denotat. Nam cum pro operum virtutumque suarum ratione, multorum sit nominum (appellatur namque *bonus*, et *pastor*, et *sol*, et *lumen* vel *lux*, et *vita*, et *justitia*, et *sanctificatio*, et *redemptio*: similiter etiam secundum ea quæ de illo negantur, aut ab illo removentur: vocatur enim *incorruptus*, *immortalis*, *inaspectabilis*, *immutabilis*, aliisque id genus compluribus); attamen secundum essentiam et innominatus et inaccessus est; sibi autem soli cum Patre et Spiritu sancto secundum substantiam suam perfecte cognitus est.

Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. C

[*Ἱμάτιον* ἐνταῦθα τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἡ παναγία σὰρξ αὐτοῦ καὶ ἄφθαρτος, ἡ βαφεῖσα ἐν τῷ ἑκουσίῳ πάθει, τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ αἵματι.] Διὰ τούτου τὰ προεκτεθέντα πιστοῦται. Πῶς ὁ ἀνώνυμος καὶ πᾶσιν ἄγνωστος ἐνταῦθα Λόγος ὀνομάζεται; Ἢ πρὸς ἔνδειξιν τῆς υἱικῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ἀπαθοῦς ἐκ Πατρὸς γεννήσεως, καθάπερ καὶ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐκ τοῦ [ἡμετέρου] νοῦ πρόεισιν· ἢ τὸ πάντων τῶν ὄντων τοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ φέρειν· ἢ τὸ ἐξαγγελεὺς εἶναι τῆς πατρικῆς σοφίας τε καὶ δυνάμεως.

XIX, 13. *Et vestitus erat veste aspersa sanguine, et vocabatur nomen ejus Verbum Dei*

Per *vestimentum* sanctissima et immaculata Christi caro hoc loco designatur: hæc enim in morte sponteque suscepta passione, sanguine illius tincta fuit. Ast hæc (dixerit quispiam) quæ paulo ante exposita sunt magis infirmant quam confirmant: nam quomodo nullum nomen habet omnibusque ignotus est ille, qui hic *Verbum* nominatur? *Verbi* nomen hypostasi Filii tribuitur, ad designandum impatibilem ejus ex Patre generationem: siquidem nostrum quoque verbum ex mente nostra impatibiliter procedit. Aut ob id Verbum nominatur, quod rerum omnium rationes in se contineat: aut ob id certe quod paternæ sapientiæ et virtutis internuntius et quasi interpres exsistat.

Καὶ στρατεύματα αὐτῷ ἠκολούθει τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καὶ καθαρόν. D

Τὸ δὲ *ἀκολουθεῖν αὐτῷ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ* τὰς οὐρανίας τάξεις σημαίνει, τῷ λεπτῷ τῆς οὐσίας, καὶ τῷ τῶν νοημάτων ὑψηλῷ, καὶ τῷ λαμπρῷ τῶν ἀρετῶν κατηγλαϊσμένας, καὶ [τῷ ἀδιαστάτῳ] τῆς ἀκριβοῦς πρὸς Θεὸν ἑνώσεως.

Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία [*δίστομος*] *ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ*

XIX, 14. *Et exercitus qui sunt in cœlo, sequebantur illum in equis albis, vestiti byssino albo et mundo.*

Per hæc cœlestium virtutum ordines denotantur; ut qui naturæ subtilitate et intelligentiæ sublimitate, et virtutum præterea splendore mire sint illustrati, et accurata indivulsaque cum Deo unione admodum conspicui.

XIX, 15. *Et ex ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus, ut in ipso percutiat gentes. Et*

[58] Psal. L, 6.

Digitized by Google

ipse reget eas in virga ferrea; et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

Gladius hoc loco significat supplicium, quod secundum justum Dei judicium certumque ejusdem mandatum, quod ex ore illius procedit, impiis et peccatoribus infertur, juxta quod virga frangi flectique nescia, ad multiplicis malitiæ enervationem regentur et non absque ingenti supplicio confringentur; cujus quidem virgæ exsortes manebunt sancti: quia *non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum* [94], ut Psalmista scriptum reliquit. *Torcular* autem *vini furoris* solus Dei Filius calcat; quia Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio tanquam homini; quod alioquin naturaliter tanquam Verbum jam inde ab initio habebat.

XIX, 16. *Et habet in vestimento et in femore suo scriptum: Rex regum, et Dominus dominantium.*

Hoc nomen indivulsum divinæ incarnationis vinculum innuit; secundum quam, cum Deus alioqui esset, carne passus est; homoque exsistens, *Rex regum et Dominus dominorum* appellatus est; eorum nimirum qui animi passionibus dominantur, regnumque et principatum adversus peccatum, illius ope et auxilio fulti, adepti sunt, adeoque una cum illo in futuro sæculo regnaturi sunt.

CAPUT LIX.

89 *De Antichristo, cæterisque qui simul cum illo in gehennam abjiciuntur.*

XIX, 17. *Et vidi unum angelum stantem in sole; et clamavit voce magna, dicens omnibus avibus quæ volabant per medium cœli.*

Hunc unum e nobilioribus angelis exstitisse arbitramur; qui propter pœnam juste peccatoribus irrogatam, peccatumque exterminatum, cæteris lætitiam festumque diem denuntiat. *Volucres* autem appellavit angelos, quod sublimes et inter cœlum terramque volitent, seseque ad nostram instructionem subinde demittant; quorum cibus, ut et Christi quoque, est divinæ voluntatis expletio. Per *medium* autem *cœlum* feruntur, ut hominibus quoque, qui angelicam vitam ducerent, reditum ad patriam demonstrent, lætitiamque, de qua dictum est, communem esse ostendant; quorum tanquam sequestrium intercessio sursum illos subvehere nata est, qui infra constituti sunt; per quos etiam sancti in occursum Domini rapiantur.

XIX, 17, 18. *Venite, et congregamini ad cœnam magni Dei, ut manducetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum, et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum et servorum, et pusillorum et magnorum.*

Antecedens et quasi primaria Dei voluntas, quæ

A *ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.*

Ἡ δὲ *ῥομφαία* [αὕτη] δηλοῖ τὴν ἐπαχθησομένην τοῖς ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς κόλασιν, κατὰ δίκαιον κρῖμα καὶ πρόσταγμα ἐκ τοῦ θείου στόματος ἐκφερόμενον· δι' οὗ τῇ ἀθραύστῳ τῶν ἀπεράντων κολάσεων, πρὸς ἀνενεργησίαν τῆς πολυσχεδοῦς κακίας, ποιμανθήσονται ῥάβδῳ· ἧς οἱ ἅγιοι μένουσιν ἀπείρατοι· ὅτι *οὐκ ἀφήσει Κύριος ἐπ' αὐτοὺς τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν*, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον. Τὴν δὲ *ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ* πατεῖ· ὅτι ὁ Πατὴρ [οὐ] κρινεῖ οὐδένα, ἀλλ' αὐτῷ τὴν κρίσιν ὡς ἀνθρώπῳ δέδωκεν· ἣν φυσικῶς ὡς Υἱὸς ἀρχῆθεν
B ἐκέκτητο.

Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ [τὸ] *ὄνομα γεγραμμένον, Βασιλεὺς βασιλέων, καὶ Κύριος κυρίων.*

Τὸ δὲ *Βασιλεὺς βασιλέων* ὄνομα δηλοῖ τὸ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ἄτμητον· καθ' ἥν, Θεὸς ὤν, σαρκὶ πέπονθε· καὶ ἄνθρωπος ὑπάρχων, *Βασιλεὺς βασιλέων* ἐστὶ, τῶν βασιλευσάντων κατὰ παθῶν καὶ *Κύριος κυρίων*, τῶν τὸ κῦρος καὶ τὸ κράτος κατὰ τῆς ἁμαρτίας συνεργίᾳ Χριστοῦ κτησαμένων καὶ συμβασιλευσόντων αὐτῷ ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι.]

C

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ'.

Περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βαλλομένων εἰς τὴν γέενναν.

Καὶ εἶδον [*ἕνα*] *ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ,* [*λέγων*] *πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι.*

Καὶ τοῦτον τὸν ἄγγελον ἕνα τῶν ὑπερεχόντων εἶναι νομίζομεν, τοῖς λοιποῖς ἀγγέλοις εὐφροσύνην ἐγκελευόμενον ἐπὶ τῇ τῶν ἁμαρτωλῶν κολάσει, καὶ τῇ τῆς ἁμαρτίας ἐκλείψει. *Ὄρνεα* δὲ τοὺς ἀγγέλους, διὰ τὸ ὑψιπετὲς καὶ μετάρσιον, πρὸς ἡμετέραν σαφήνειαν, ὠνόμασεν. Οἷς Χριστομιμήτως τροφή ἐστιν ἡ τοῦ θείου θελήματος ἐκπλήρωσις. Ἐν *μεσουρανήματι* δὲ, ἵνα καὶ τοῖς ἰσαγγέλοις ἀνθρώποις
D μεθεκτὴ ἡ ἄνοδος καὶ ἡ προλεχθεῖσα εὐφροσύνη γένηται. Ὧν ἡ μεσιτεία, ἀναγωγικὴ τῶν κάτω καθέστηκε· δι' ὧν οἱ ἅγιοι εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου ἁρπάζονται.

Δεῦτε, [*συνάχθητε*] *εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιαρχῶν, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας ἐλευθέρων* [*πάντων τε*] *καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.*

Τὸ μὲν προηγούμενον τοῦ Θεοῦ θέλημα, ὃ καὶ εὐδο-

[94] Psal. cxxiv, 3.

Digitized by Google

κία λέγεται, καὶ δεῖπνον αὐτῷ περιπόθητον, [τὸ πάντας;] ἀνθρώπους σωθῆναί [ἐστι] καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, καὶ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτούς. Τὸ δὲ δεύτερον, τὸ κολασθῆναι τοὺς ἑαυτοῖς ἐπισπωμένους τὴν κόλασιν. Τὸ τοίνυν πατρικὸν θέλημα ὁ Χριστὸς *βρῶσιν οἰκείαν* ἐκάλεσε. Τοῦτο τοίνυν ἐνταῦθα, *δεῖπνον Θεοῦ* ὀνομάζεται· τυγχανόντων [τῶν] ἀνθρώπων, ὧν ἕκαστος δι' ἔργων ἐπεθύμησεν ἢ βασιλείας ἢ τιμωρίας. Διὰ δὲ τῆς βρώσεως τῶν σαρκῶν σημαίνεται ὁ τῶν σαρκικῶν πάντων ἀφανισμὸς, καὶ ἡ τῶν ἀρχικῶν ἐπὶ γῆς ὀνομάτων ἔκλειψις. *Ἵππων* δὲ μέμνηται, οὐχ ὡς αὐτῶν ἀναστησομένων [ἢ κριθησομένων,] ἀλλὰ διὰ μὲν τούτων, ἢ τοὺς θηλυμανεῖς, ἢ τοὺς ὑποβεβηκότας τῇ πονηρίᾳ, ἢ καὶ ἀμφότερα, διὰ δὲ τῶν *ἐπιβατῶν* αὐτῶν, τοὺς ἐν κακίᾳ προὔχοντας αἰνιττόμενος. Ὃ καὶ παρακατιὼν ἐσαφήνισεν εἰπών· *Ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, μεγάλων καὶ μικρῶν*· διὰ μὲν τῶν *ἐλευθέρων* καὶ τῶν *μεγάλων*, τοὺς μᾶλλον ἐξουσιαστικῶς ἁμαρτάνοντας· διὰ δὲ τῶν *δούλων* καὶ τῶν *μικρῶν*, τοὺς ἧττον πλημμελοῦντας, ἢ κατὰ γνώμην, ἢ καθ' ἡλικίαν, ἢ κατὰ ἀσθένειαν.

Καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.

Τοὺς δὲ τῷ διαβόλῳ συστρατευομένους [στρατεύματα] πληθυντικῶς ὀνομάσας, διὰ τὸ πολυσχιδὲς τῆς ἁμαρτίας καὶ διῃρημένον καὶ πολύγνωμον· καίπερ ἐλάχιστον μέρος τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἰσαγγέλων ἀνθρώπων ὑπάρχοντας, τοὺς τῷ Χριστῷ ἑπομένους, ἑνικῶς στράτευμα προσηγόρευσε, διὰ τὸ τῆς γνώμης ἑνιαῖον θέλημα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν Λόγον εὐαρεστήσεως.

Καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης, ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

Εἰ καὶ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ οὗτοι σὺν τοῖς πειθαρχήσασιν αὐτοῖς βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσιν ἀντετάξαντο· ἀλλ' ἀμφότεροι ἡττηθέντες, ὅ τε Ἀντίχριστος καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, ὁ σημείοις καὶ τέρασι ποιήσας τὸν ἀπατεῶνα εὐπαράδεκτον, ὑπὸ τῆς θείας ὀργῆς καταλαμβάνονται.

Ζῶντες βληθήσονται οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς, τὴν καιομένην ἐν** [τῷ] **θείῳ.

Εἰκὸς μὲν οὖν, ὡς οὗτοι τὸν κοινὸν οὐκ ἀποθνήσκουσι θάνατον, ἀλλ' ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπαθανατιζόμενοι, τῷ δευτέρῳ θανάτῳ τῇ λίμνῃ τοῦ πυρὸς καταδικάζονται· ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος περὶ ἑτέρων οὐ κοιμηθησομένων μὲν, μεταλλαγησομένων δὲ ἐν ἀτόμῳ [ἐν] ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. Καὶ οὗτοι μὲν [εἰκὸς] εἰς κρίσιν ἐλεύσονται· οἱ δὲ παρόντες [δύο], ὡς δυσσεβεῖς καὶ ἀντίθεοι, οὐκ εἰς κρίσιν, ἀλλ' εἰς κατά-

A et *voluntas placiti* appellatur; et cœna quam desiderat vel maxime, est ut omnes homines salvi fiant, et ad veritatis agnitionem veniant, conversique ad Deum æternum vivant. Secundaria autem et quasi consequens est, velle eos punire, qui supplicii causam sibiipsis ultro asciverunt. Igitur paternam voluntatem Christus *cibum suum* vocat; eamdem autem hoc loco *cœnæ* nomine designat. Mortalium porro unusquilibet id consequitur, quod per opera expetere visus est, regnum nimirum aut supplicium æternum. Cæterum per *escam carnium* carnalium omnium interitus indicatur, nominumque principatum in terra obtinentium defectio. Meminit autem *equorum*, non quod ipsi olim sint exsuscitandi aut judicandi; sed quoniam per illos deno-
B tantur homines instar petulantium equorum salaces; aut nequitia sane non ita insignes, aut utrique simul. Per *ascensores* autem illorum illi adumbrantur, qui præeminentis malitiæ exstiterunt. Id quod hoc ipso quoque innuit, dum mox addit: *liberorum et servorum, magnorum et parvorum*. Per *magnos* enim et *liberos* illos insinuat qui majori peccato et contemptu peccaverunt: per *servos* autem et *parvos*, qui minori, vel propter ætatem, aut propter infirmitatem, vel etiam propter animi judicium.

XIX, 19. *Et vidi bestiam et reges terræ, et exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus.*

Qui sub diabolo stipendia faciunt, illos multitu-
C dinis numero effert propter diversas peccati formas, multiplicemque peccantium sententiam et voluntatem; cum tamen angelicarum virtutum, hominumque angelorum puritatem æmulantium, minimam partem exæquent. **90** At eos qui Christum sequuntur, singulari numero *exercitum* vocat, propter singularem voluntatum consensionem, sententiæque Dei Verbo gratæ conjunctionem.

XIX, 20. *Et apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ipsa; per quæ seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ, et qui adoraverunt imaginem ejus.*

Etsi isti duo cum regibus et principibus qui ipsis obsequuntur, Christo Servatori obsistant, aciemque
D contra illum dirigant; ambo tamen, nempe pseudochristus et pseudopropheta, qui per signa et portenta impostori Antichristo viam, ut reciperetur, muniverant, superati, a divina ira comprehenduntur.

Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure.

Forsan hi duo communem mortem non oppetent; verum in momento ictuve oculi exstincti, morteque secunda condemnati, ad ardentis ignis lacum abripientur; quemadmodum Apostolus de quibusdam loquitur, qui non sunt dormituri, sed temporis quasi puncto et oculi nictu immutandi. Interim hi ad judicium venturi sunt; duo vero præsentes, tanquam impii Deoque rebelles, non in judicium exsur-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

gent, sed in condemnationem. Quod si cui ob id aliud videatur, quod Apostolus Antichristum divini oris spiritu perimendum asserat, nonnullique ex doctoribus tradant, quosdam, post Antichristum e medio sublatum, superstites a Daniele beatos prædicari : respondemus, hosce in corpore immortali et incorrupto viventes, post eversam enervatamque ipsorum a Christo potestatem, in gehennæ ignem abjectum iri; quæ quidem gehenna illis et mors et interemptio erit, divino Christi mandato perfecta.

XIX, 21. *Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius : et omnes aves saturatæ sunt de carnibus eorum.*

Duæ sunt mortes : altera, quæ consistit in separatione animæ a corpore; altera, quæ constat certa condemnatione et in ignem æternum ablegatione. Si illos igitur spectes qui militarunt Antichristo, dubium nullum est priorem, hoc est carnis mortem, Dei gladio ejusdemve mandato illatam præcedere. Quod si illud non placet, ad illos ipsos quoque pertinere statuas, quod de secunda morte, quæ mittit in æternum gehennæ supplicium, hic dicitur, Erunt enim socii illorum a quibus decepti fuerant. Quod autem aves omnes illorum carnibus saturantur, illud accipimus secundum eum sensum quem ante reddidimus. Adhæc, ut Deus quosdam per Isaiam increpans, ait : *Facti estis mihi in saturitatem* [87]; ita quævis carnalis motio sanctis est molesta, eorumdemque palato fastidiosa.

CAPUT LX.

91 *Ut Satanas post Christum crucifixum usque ad sæculi finem sit ligatus; et de mille annis.*

XX, 1-3. *Et vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas : et ligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni; et post hoc oportet illum solvi modico tempore.*

Exponit hoc loco diaboli dejectionem, quæ Dominicæ passionis vi facta est. Per hanc enim alius ipso fortior, nempe Christus Deus et Dominus noster, illum, qui potens alioqui habebatur, ligavit, nosque spolia illius de manibus ejus eripuit, illo ad abyssum condemnato et amandato. Atque hoc ex eo planum fit, quod dæmones quidam deprecati sunt illum, ne se in abyssum amandaret. Quod autem vires illius sint ligatæ, id testatum nobis faciunt idololatriæ interitus et abolitio, et templorum idololatricorum demolitio, sacrificiorum quæ aris imponi solita erant, defectio, et divinæ tandem voluntatis passim per terrarum orbem cognitio atque expletio. Quin magnus quoque Justinus existimat, in primo demum Christi adventu dia-

[87] Isa LV, 2.

A κρισιν. Εἰ δέ τισιν οὐ τοῦτο δοκεῖ, διὰ τὸ φῆσαι τὸν Ἀπόστολον ἀναιρεῖσθαι τὸν Ἀντίχριστον τῷ πνεύματι τοῦ θείου προστάγματος, καί τινα τῶν διδασκάλων εἰπεῖν, εὑρίσκεσθαι ἐνίους ζῶντας μετὰ τὴν τοῦ Ἀντιχρίστου ἀναίρεσιν, τοὺς ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ μακαριζομένους ἐροῦμεν ζῶντας· τοὺς δὲ δύο ἐν ἀφθάρτῳ σώματι μετὰ τὴν καταργηθεῖσαν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δυναστείαν, τῷ πυρὶ τῆς γεέννης παραδίδοσθαι· ἥτις αὐτοῖς ἔσται θάνατος καὶ ἀναίρεσις, τῷ θείῳ τοῦ Χριστοῦ προστάγματι.

Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

Δύο θανάτων ὄντων, τοῦ μὲν πρώτου, τοῦ χωρισμοῦ B ψυχῆς καὶ σώματος· τοῦ δὲ δευτέρου, τῆς εἰς γέενναν ἐκπομπῆς, εἰ μὲν [οὖν] ἐπὶ τῶν σὺν τῷ Ἀντιχρίστῳ, λόγον ἔχοι τὸν πρότερον διὰ σαρκὸς προηγήσασθαι θάνατον τῇ τοῦ Θεοῦ ῥομφαίᾳ, δηλαδὴ τῷ αὐτοῦ προστάγματι· εἶθ' οὕτως ἀκολουθῆσαι τὸν δεύτερον, [καὶ] εὖ ἂν ἔχοι· εἰ δὲ μή γε, τὸ καὶ τούτους κοινωνῆσαι τοῖς ἀπατήσασιν αὐτοὺς, τοῦ δευτέρου θανάτου, τῆς αἰωνίου κολάσεως. Τὸ δὲ χορτασθῆναι τὰ ὄρνεα [ἐκ] τῶν σαρκῶν αὐτῶν, κατὰ τὸ προαποδοθὲν, καὶ νῦν ἐξελάβομεν. Πρὸς τούτῳ δὲ, ὅτι, καθώς φησί τισι διὰ [τοῦ] Ἡσαΐου ὁ Θεὸς, [ὅτι] *Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν*· οὕτω καὶ τοῖς ἁγίοις προσκορὴς καὶ ἐπαχθὴς καὶ βδελυκτὴ ἡ σαρκικὴ κίνησις πᾶσα.

C

ΚΕΦΑΛ. Ξ'.

Ὅπως ὁ Σατανᾶς ἐδέθη ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ σταυρώσεως μέχρι [καιροῦ] τῆς συντελείας· καὶ περὶ τῶν χιλίων ἐτῶν.

Καὶ εἶδον ἄγγελον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνοντα, ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ· καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον· ὅς ἐστι διάβολος καὶ Σατανᾶς, [ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην·] καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη· καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον· καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρις οὗ τελεσθῶσι χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον

Ἐνταῦθα τὴν ἐν τῷ Δεσποτικῷ πάθει γεγενη-
D μένην τοῦ διαβόλου διηγεῖται καθαίρεσιν· ἐν ᾗ τὸν δοκοῦντα εἶναι ἰσχυρὸν, ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν δήσας, ἡμᾶς τὰ σκῦλα αὐτοῦ, ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐλυτρώσατο, καταδικάσας αὐτὸν [ἐμβληθῆναι] εἰς τὴν ἄβυσσον. Τοῦτο δὲ δείκνυται ἐκ τῶν δαιμόνων τῶν παρακαλούντων αὐτὸν μὴ πεμφθῆναι εἰς τὴν ἄβυσσον. Καὶ ὅτι δέδεται, τεκμήριον [καὶ] ὁ τῆς εἰδωλολατρίας ἀφανισμὸς, καὶ τῶν εἰδωλικῶν ναῶν ἡ καθαίρεσις, καὶ τῶν ἐπιβωμίων λύθρων ἡ ἔκλειψις, καὶ ἡ παγκόσμιος τοῦ θείου θελήματος [ἐκπλήρωσίς τε καὶ] ἐπίγνωσις. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἰουστῖνός φησιν ἐν τῇ [τοῦ] Χριστοῦ παρουσίᾳ πρώτως γνῶναι τὸν διάβολον ὅτι καταδεδίκασται εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

γέενναν. Δυνατὸν τοίνυν, ὡς οἶμαι, διὰ τῶν προλεχθέντων, καὶ τὴν ἐκ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ διαβόλου νοεῖσθαι ἀπόφασιν. *Ἄγγελον* δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀποφάσει διακονοῦντά φησιν, ἵνα δείξῃ [καὶ] τῶν λειτουργικῶν δυνάμεων τοῦτον ἥττονα κατὰ δύναμιν, καὶ μάτην κατὰ τῆς τῶν πάντων [κρατούσης] ἀρχῆς θρασυνόμενον. *Ἅλυσιν* δὲ, πρὸς ἡμετέραν σαφήνειαν, ὠνόμασε τὴν καθεκτικὴν αὐτοῦ τῆς πονηρίας ἐνέργειαν. *Χίλια* δὲ *ἔτη* οὐ πάντως τὰ τοσαῦτα τῷ ἀριθμῷ νοεῖν εὔλογον· οὐδὲ γὰρ περὶ ὧν φησιν ὁ Δαυῒδ, *Λόγου οὗ ἐνετείλατο εἰς χιλίας γενεὰς*, δεκάκις ἑκατὸν ταύτας ἀριθμῆσαι δυνάμεθα, ἀλλὰ τὰς πολλὰς [τῷ πλήθει]. Οὕτω τοίνυν κἀνταῦθα, ἢ τῶν πολλῶν, ἢ τοῦ τελείου σημαντικὸν εἶναι τὸν τῶν *χιλίων* ἀριθμὸν εἰκάζομεν. Πολλὰ μὲν γὰρ ταῦτα, πρὸς τὸ κηρυχθῆναι πανταχοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ῥιζωθῆναι ἐν αὐτῷ τὰ τῆς εὐσεβείας σπέρματα· τελείου δὲ σημαντικὰ, ὅτι ἐν αὐτοῖς τῆς παιδικῆς ἐννόμου πολιτείας ἀπαλλαγέντες, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ κεκλήμεθα. Χίλια ἔτη τοίνυν [καὶ] ὁ ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως χρόνος μέχρι τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου ἐλεύσεως. Εἴτε τοίνυν, ὡς ἐξειλήφαμεν, εἴτε δεκάκις ἑκατὸν ὦσι τὰ ῥηθέντα χίλια ἔτη, ὥς τισι νενόμισται, εἴτε καὶ τούτων ἀποδέοντα, τῷ Θεῷ μόνῳ ἔγνωσται, τῷ εἰδότι μέχρι τίνος ἡμῖν συμφέρειν τὴν μακροθυμίαν καὶ τοῦ τῇδε βίου τὴν παράτασιν ἔκρινε. Μεθ' ἣν συνταράξει τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ὁ Ἀντίχριστος, τὴν τοῦ ἀρχεκάκου [Βελίαρ] ἐν ἑαυτῷ χωρῶν ἐνέργειαν, καὶ τὴν τρυγίαν τῆς αὐτοῦ ἰοβόλου κακίας ἐν ἀνθρώποις ἐκχέων· ἅτε εἰδὼς τὸ τῆς ἑαυτοῦ κολάσεως ἀπαράβατον. Οὗ τῶν ἔργων ἡμᾶς ὁ πανελεήμων Θεὸς λυτρούμενος, τῆς ἡτοιμασμένης αὐτῷ [τε] καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ῥύσαιτο κολάσεως· ἀναδεῖξαι τε μετόχους τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τῶν εὐτρεπισμένων τοῖς ἀντικαταστᾶσιν αὐτῷ μέχρις ἐκχύσεως αἵματος· ὅτι αὐτῷ πρέπει ὁ περὶ τοὺς [ἐπ'] αὐτῷ πεποιθότας ἔλεος, καὶ ἡ παρὰ πασῶν τῶν [ἀγγελικῶν] ἁγίων δυνάμεων [καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων] εὐχαριστία, καὶ [ἡ] προσκύνησις, ἅμα [τῷ] Πατρὶ καὶ [τῷ] ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A bolum cognovisse, se in abyssum ignisque gehennam condemnatum esse. Per prædicta igitur, Christi contra diabolum sententiam intelligi posse autumo. *Angelum* autem ejusmodi sententiæ ministrum asserit; ut hinc palam fiat, diabolum ne ministerialium quidem virtutum potentiam æquare, nedum Dei; adeoque frustra ac stulte plane contra omnium principatum insolescere. Per *catenam* porro nostro sensui sese accommodans, virtutem nequitiam illius coercentem designat. *Mille* autem *annos* non omnino præcise, quasi tot tantum numero decursuri sint, intelligere convenit. Neque enim cum David ait, *Verbi, quod præcepit in mille generationes* [88], decies centenas presse accipere debemus; sed, numero multas. Ad eumdem itaque B modum per numerum *millenarium*, aut *multum*, aut certe *perfectum* hoc loco significatum putamus; siquidem multis opus fuit annis ad prædicandum ubique in universo terrarum orbe Evangelium, et ad radicandum in ipso pietatis veræque religionis semen. Sunt iidem quoque anni perfectionis indices; quoniam in illis a puerili illo legis usu et consuetudine liberati, in virum perfectum mensuramque ætatis et plenitudinis Christi vocati sumus. Mille igitur anni, ut credibile fit, complectuntur totum illud tempus, quod interfluit inter Christi incarnationem et Antichristi adventum. Utrum ergo anni illi accipi debeant, ut modo exposuimus, an vero inter decies centenos absolute coerceri, C an denique, ut quibusdam placuit, inter angustius spatium concludi, id soli Deo cognitum opinor: hic unus enim novit quousque illius patientia vitæque hujus usura nobis commoda et utilis futura sit. **92** Ast vero post spatium illud temporis elapsum, statim Antichristus universum orbem conturbabit, auctoris omnis mali Belialis virtutem in se continens, virulentæque illius malitiæ fæces hominibus infundens; haud ignarus, supplicii sibi parati vim inevitabilem esse. A cujus operibus clementissimus Deus nos liberet; idemque a paratis ipsi et angelis ejus cruciatibus nos eripiat, atque æternorum bonorum participes declaret, quæ parata sunt illis qui usque ad sanguinis effusionem illi resistent: quia ipsum decet misericordia erga illos qui spem suam in eum rejectam habent; et ab omnibus angelicis virtutibus et sanctis hominibus gratiarum actio, et adoratio; una cum Patre, et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ΚΕΦΑΛ. ΞΑ'. ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

Περὶ τῶν ἡτοιμασμένων θρόνων τοῖς φυλάξασι τὴν Χριστοῦ ὁμολογίαν ἀνεξάρνητον.

Καὶ εἶδον *θρόνους· καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτῶν· **καὶ κρῖμα ἐδόθη** αὐτοῖς καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν **πεπελεκισμένων** διὰ τὴν μαρτυρίαν* [*τοῦ*] *Ἰησοῦ **καὶ** [**διὰ**] **τὸν** λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ οἵτινες οὐ **προσεκύνησαν τῷ** θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· καὶ οὐκ **ἔλαβον** τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον ἢ ἐπὶ **τὴν** χεῖρα **αὐτῶν**· καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ* [*τοῦ*] ***Χριστοῦ*** *χίλια ἔτη.*

D

CAPUT LXI. SERMO XXI.

De sedibus quæ illis sunt paratæ qui Christi confessionem illibatam conservarunt.

XX, 4. *Et vidi sedes; et sederunt super eas, et judicium datum est illis; et animas decollatorum propter testimonium Jesu, et propter verbum Dei; et qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus; nec acceperunt characterem ejus in frontibus aut in manibus suis, et vixerunt, et regnaverunt cum Christo mille annos.*

[88] Psal. CIV, 8.

Illic, magistrales cathedræ datæ fuerunt sanctis apostolis, per quos gentes fidei lumen acceperunt: ibi autem, nempe in futuro sæculo, juxta divinam promissionem, aliæ illis assignabuntur sedes, in eorum judicium et condemnationem qui evangelicam prædicationem repudiaverunt. *Ibi*, canit David, *ascenderunt tribus, tribus Domini, testimonium Israel* [59]. Et postea, *Quoniam illic sederunt sedes in judicio* [60]. Quin reliquis quoque sanctis martyribus, qui pro Christo mortem perpessi sunt, neque mysticæ bestiæ, qui diabolus est, characterem, hoc est imaginem apostasiæ illius, susceperunt, judicandi potestas data est; per quam dæmones, ut ob oculos videmus, judicare non desinunt, usque ad præsentis sæculi consummationem cum Christo glorificati; a piis rursum regibus fidelibusque principibus adorati; et divina denique virtute contra omnem corporum morbum, fraudemque et vim dæmonum conspicue donati. Cæterum quod diabolus et Antichristus et pseudopropheta communicent non modo operibus, verum etiam nominibus, illud ex eo manifestum est, quod unusquilibet horum appelletur *bestia*, similique habitu ornatus cernatur. Nam et *draco* sive *Satanas*, septem capita et decem cornua, cum tot diadematis deferre visitur; et *bestia*, quæ *ex mari* ascendit, nimirum Antichristus, simili schemate vestitus in medium prodire conspicitur: et pseudopropheta tandem eamdem cum utroque mentem et vim ad seducendum et perdendum afferre deprehenditur. Ab horum autem consortio et fraude qui se exemerunt et vindicarunt, cum Christo juxta modum paulo ante expositum, usque ad secundum illius adventum regnabunt; post illum autem, divinis promissionibus abundantius potientur.

A Καὶ ἤδη μὲν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις διδασκαλικοὶ θρόνοι δέδονται, δι' ὧν τὰ ἔθνη πεφωταγώγηνται· δοθήσονται δὲ κατὰ τὴν θείαν ὑπόσχεσιν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι [αἰῶνι] εἰς κατάκρισιν τοῖς ἀπωσαμένοις τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, καθὼς φησιν ὁ Δαυΐδ· *Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαὶ, φυλαὶ Κυρίου, μαρτύριον τῷ Ἰσραήλ*. Καὶ ἑξῆς· *Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι εἰς κρίσιν*. Καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ ἁγίοις μάρτυσι, τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ παθοῦσι, καὶ μὴ δεξαμένοις τὸ τοῦ νοητοῦ θηρίου τοῦ διαβόλου χάραγμα, δηλαδὴ τὴν εἰκόνα τῆς αὐτοῦ ἀποστασίας, ἐδόθη κρίμα· τουτέστιν ἐξουσία τοῦ κρίνειν· δι' οὗ δαίμονας μέχρι τοῦ νῦν, ὡς ὁρῶμεν, κρίνουσι, συνδοξαζόμενοι τῷ Χριστῷ μέχρι [τῆς] συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὑπὸ βασιλέων εὐσεβῶν καὶ ἀρχόντων πιστῶν προσ- B κυνούμενοι· καὶ κατὰ πάσης σωματικῆς νόσου καὶ δαιμονικῆς ἐνεργείας τὴν θεόσδοτον δύναμιν ἐπιδεικνύμενοι. Ὅτι δὲ κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις ὁ διάβολος [καὶ] ὁ Ἀντίχριστος, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, ὥσπερ ταῖς πράξεσιν, οὕτω καὶ τοῖς ὀνόμασι, δῆλον ἐξ ὧν *θηρίον* ἕκαστος τούτων προσαγορεύεται, καὶ ἐκ τοῦ τὸν δράκοντα δὲ, δηλαδὴ τὸν Σατανᾶν, ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ δέκα κέρατα σὺν τοσούτοις διαδήμασι πεφηνέναι ἐπιφερόμενον. Καὶ τὸ *ἐκ τῆς θαλάττης* ἀναβαῖνον *θηρίον*, δηλαδὴ τὸν Ἀντίχριστον, τῷ ὁμοίῳ φανῆναι σχήματι, τὴν αὐτὴν προσμαρτυρεῖ [τούτοις] βουλήν τε καὶ ἐνέργειαν πρὸς τὴν τῶν ἀπατωμένων ἀπώλειαν. Ἧς οἱ ἐλευθεριάζοντες, τῷ Χριστῷ κατὰ τὸν προλεχθέντα τρόπον μέχρι τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας συμβασιλεύσουσι, μετὰ ταύτην περισσοτέρως τῶν C θείων ἐπαγγελιῶν ἀπολαύσοντες.

CAPUT LXII.

93 *Quæ sit prima resurrectio, quæ item mors secunda.*

XX, 5, 6. *Cæteri vero mortuorum non vixerunt, donec consummarentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima. In his mors secunda non habet potestatem; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.*

Ex divinis Litteris *duas* exstare *vitas*, et *duas* itidem *mortes* didicimus. Prima vita est illa, quæ post præceptum ab Adamo violatum reliqua fuit, carnalis utique et temporaria. Altera æterna est, quæ post divinorum præceptorum observationem, sanctis in altero sæculo promittitur. *Mors* similiter duplex est: una, carnalis et temporaria: altera, sempiterna, quæ in peccatorum vindictam per gehennam ignis, aliaque id genus tormenta apud inferos post hanc vitam infertur. Hinc jam mortuorum discrimen colligitur. Alii enim sunt vitandi, ad quos illud Isaiæ spectat: *Qui autem mortui sunt, vitam non videant* [61]. Ejusmodi sunt qui per fœda opera cadaverum fetorem præ se

ΚΕΦΑΛ. ΞΒʹ.

Τίς ἐστιν ἡ πρώτη ἀνάστασις, καὶ τίς ὁ δεύτερος θάνατος.

Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη· [καὶ] μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

Δύο ζωὰς καὶ *δύο νεκρώσεις*, ἤγουν θανάτους, D ἐκ τῆς θείας Γραφῆς διδασκόμεθα. Ἔστι τοίνυν ἡ μὲν πρώτη ζωὴ, ἡ μετὰ τὴν τῆς ἐντολῆς παράβασιν, πρόσκαιρος καὶ σαρκική· ἡ δὲ μετὰ τὴν τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν τήρησιν ἐπηγγελμένη τοῖς ἁγίοις ζωὴ αἰώνιος. Καὶ *θάνατοι* δὲ ὡσαύτως δύο· ὁ μὲν τῆς σαρκὸς, πρόσκαιρος· ὁ δὲ δι' ἁμαρτημάτων ἔκτισιν ἐπαγόμενος ἐν τῷ μέλλοντι, αἰώνιος, ὅσπερ ἐστὶν ἡ τοῦ πυρὸς γέεννα. Καὶ νεκρῶν δὲ διαφορὰν γινώσκομεν. Οἱ μὲν γὰρ φευκτοὶ (περὶ ὧν φησιν Ἡσαΐας· *Οἱ δὲ νεκροὶ ζωὴν οὐ μὴ ἴδωσι*· δηλαδὴ οἱ ταῖς πράξεσι τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν νέκρωσιν ἐπιφερόμενοι)· οἱ δὲ ἐπαινετοὶ, οἱ ἐν Χριστῷ τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦντες, καὶ οἱ Χριστῷ συν-

[59] Psal. CXXI, 4. [60] ibid. 5. [61] Isa. XXVI, 14.

Digitized by Google

ἐσταυρωμένοι καὶ τῷ κόσμῳ νεκρούμενοι. Οἱ οὖν ἀπηγορευμένοι νεκροὶ, οἱ μὴ συνταφέντες καὶ συναναστάντες [τῷ] Χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ τῇ νεκρώσει τῶν ἁμαρτημάτων ἐμμείναντες, οὐ ζῶσι σὺν αὐτῷ ἄχρι τελεσθῶσι χίλια ἔτη· τουτέστιν ὁ τέλειος ἀριθμὸς, ὁ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ παρουσίας μέχρι τῆς δευτέρας ἐνδόξου [αὐτοῦ παρουσίας] διήκων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· ἀλλ' ἐκ γῆς μόνης γεννηθέντες, καὶ οὐκ ἐκ πνεύματος, εἰς γῆν τὴν ἀποστροφὴν ἔχουσιν. Ὁ γὰρ θάνατος αὐτῶν ἀρχὴ τῆς μελλούσης αὐτοῖς κολάσεως γίνεται. Οἱ δὲ μέρος ἐν τῇ πρώτῃ ἀναστάσει ἔχοντες, τουτέστιν ἐν τῇ ἐγέρσει τῇ ἐκ τῶν θανατουσῶν ἐννοιῶν [τε] καὶ πράξεων νεκρῶν, οὗτοι μακάριοι· οὐ γὰρ ἕξει ἐπὶ τούτων ἐξουσίαν ὁ δεύτερος θάνατος, τουτέστιν ἡ ἀτελεύτητος κόλασις· ἀλλ' ἱερατεύουσι καὶ βασιλεύουσι μετὰ [τοῦ] Χριστοῦ, ὡς ὁρῶμεν, τὰ νοηθέντα ἡμῖν χίλια ἔτη, μέχρι τοῦ λυθῆναι τὸν Σατανᾶν καὶ πλανῆσαι [πάντα] τὰ ἔθνη· οὐχ ὡς τότε τὴν βασιλείαν ἀφαιρούμενοι· ἀλλ' ὡς βεβαιοτέρως αὐτὴν καὶ ἐμφανεστέρως κτησάμενοι τῇ παραδρομῇ τῶν προσκαίρων, καὶ καθέξει τῶν αἰωνίων. Ὀλίγος γὰρ ὁ χρόνος ὁ μετὰ τὴν τοῦ διαβόλου λύσιν μέχρι τῆς κατ' αὐτοῦ ἀποφάσεως καὶ τῆς ἐν γεέννῃ κολάσεως. Ὥστε τὸ, *Ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ*, ἐπανάληψιν νοητέον τῶν προτέρων· καὶ γὰρ τὰ νῦν διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως ὁρώμενα τῶν ἁγίων γέρα καὶ θαύματα, ἔμελλε τότε ὅτε τῷ εὐαγγελιστῇ ὠπτάνετο, ὡς εἴρηται. Τοίνυν δύο θανάτων ὄντων, ἀνάγκη καὶ *τοσαύτας ἀναστάσεις* ἐνδέξασθαι. Πρῶτος τοίνυν ὁ σωματικὸς θάνατος, τῇ ἀνθρωπίνῃ παρακοῇ δοθεὶς ἐπιτίμιον· [ὁ] δεύτερος, ἡ αἰώνιος κόλασις. Πρώτη [δὲ] ἀνάστασις, ἡ ἐκ νεκρῶν ἔργων ζωοποίησις· δευτέρα [δὲ] ἡ ἐκ φθορᾶς τῶν σωμάτων εἰς ἀφθαρσίαν μεταποίησις.

ferunt. Alii autem laude digni sunt. Ejus generis sunt qui propter Christum opera carnis mortificantes, necnon cum eodem Christo sese crucifigentes, mundo vivere desierunt. Mortui igitur deplorati, quales sunt qui per baptisma cum Christo non sunt sepulti, neque cum eo resuscitati, sed in peccatorum morte usque ad vitæ finem perstiterunt, non vivent cum ipso donec finiantur mille anni, hoc est perfectus ille annorum numerus, qui a primo illius adventu usque ad secundum eumque gloriosum pertingit, sicuti supra indicatum est. Verum ut ex terra tantum nati sunt, et non ex spiritu, ita in terram denuo revertentur. Neque enim aliud illorum mors est, quam futurorum suppliciorum initium. At qui primæ resurrectionis participes evaserunt, hoc est, qui ex letalibus cogitationibus et operibus resurrexerunt, illi beati sunt. Nullam enim potestatem in illos habebit mors secunda, nempe infinitus inferorum cruciatus, sed sacrificabunt et regnabunt cum Christo mille annos, ad modum ante explicatum, donec nimirum solvatur Satanas, ut seducat gentes; non quod hi tunc regno spoliabuntur, sicut nec illi quoque tunc temporis a pœnis absolventur; sed quod tunc illud illustrius et firmius possidebunt, rebus fluxis et temporariis jam proscriptis, æternis autem et solidis præsentibus. Parum enim temporis a diaboli solutione usque ad sententiam, quæ contra ipsum feretur, ejusdemque in gehenna condemnationem, intercedet. Quare illud, *Et erunt sacerdotes Dei et Christi*, ad tempora dudum ante transacta referendum est. Etenim quæ nunc per experientiam rerumque eventum videntur sanctorum miracula, meritorumque præmia; quando evangelistæ hæc patefiebant, adhuc futura erant, ut dictum est ante. Cum ergo duæ sint mortes, *duæ* quoque *resurrectiones* sint oportet. Prima mors est corporalis, in humanæ inobedientiæ pœnam irrogata. Secunda est gehenna, seu æternus apud inferos cruciatus. Prima resurrectio est vivificatio ex operibus mortuis; secunda est ex corporum corruptione in incorruptionem transmutatio.

ΚΕΦΑΛ. ΞΓ'.

Περὶ τοῦ Γὼγ καὶ Μαγώγ.

Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια [ἔτη], *λυθήσεται ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς.* [*καὶ*] *τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγώγ· καὶ συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον· ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.*

Τὸν *προῤῥηθέντα τῆς χιλιετίας χρόνον* τινὲς μὲν τὰ τρία [ἥμισυ] ἔτη τὰ ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς αὐτοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξειλήφασι· μεθ' ἃ λυθῆναι τὸν διάβολον ὑπενόησαν. Ἕτεροι δὲ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἑξακισχιλίων ἐτῶν τὴν πρώτην ἀνάστασιν [ἐκ] τῶν νεκρῶν δίδοσθαι μόνοις τοῖς ἁγίοις ἔφασαν· ἵνα ἐν τῇ γῇ αὐτῇ ἐν ᾗ τὴν καρτερίαν ἐπεδείξαντο, τρυφῆς καὶ δόξης ἀπολαύσωσι χίλια ἔτη· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν καθόλου γίνεσθαι ἀνάστασιν, οὐ δικαίων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλῶν. Ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν τού-

CAPUT LXIII.

94 *De Gog et Magog.*

XX, 7. *Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo; et exibit, et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog et Magog; ut congreget eos in prœlium; quorum numerus est sicut arena maris.*

Prædictum *mille annorum tempus* quidam nescio quomodo ad spatium quod a Christi baptismate usque ad illius in cœlum ascensum fluxit, referunt, adeoque mille annos in trieteridem cum anni semisse contrahunt; post quam diabolum solutum asserunt. Alii vero post expletum sex millium annorum intervallum, primam ex mortuis resurrectionem, solis sanctis propriam, futuram dixerunt; quo nimirum in hac crassa et caliginosa terra, in qua illustria fortitudinis et patientiæ specimina ediderant, mille annis gloria et honore

Digitized by Google

potiantur, omnique voluptatum genere perfruantur; post hoc autem tempus elapsum, universalem omnium, hoc est non justorum tantum, verum etiam peccatorum, resurrectionem fore. Sed Ecclesia neutrum horum recipit; nosque cum Christum ad Sadducæos dicentem audimus, justos vitam in cœlo angelis Dei similem acturos : et Apostolum asserentem, regnum Dei non esse cibum aut potum : per mille annos universum evangelicæ prædicationis tempus designatum putamus. Nam, ut ante scriptum est, nulla necessitas nos cogit ut ad mille annos absolute illud tempus constringamus : neque enim illud quod in Canticis dicitur : *Unusquisque pro fructu suo mille argenteos apponet* [62] : rursum, *Mille Salomoni, et ducenti iis qui servant fructum ejus* [63], numerum hunc absolute designat, sed fructuum tantum multitudinem, fructificationisque ubertatem; quemadmodum hoc quoque loco per mille annos perfecta fidei fructificatio significatur. Post quam filius perditionis, homo ille iniquitatis veniet, ut judicentur omnes qui veritati non crediderunt, sed, juxta Apostoli doctrinam, quam Christum confirmat, in iniquitate vitam traducere optimum duxerunt. Christi verba sunt : *Ego veni in nomine Patris mei, et non suscepistis me; alius veniet in nomine suo, et illum suscipietis* [64]. Tunc igitur, ut dictum est, Satanas e carcere solutus seducet omnes gentes; et Gog præterea et Magog ad totius orbis vastitatem et desolationem concitabit in prælium. Sunt autem ex veteribus qui per *Gog* et *Magog* gentes quasdam Scythicas et Aquilonares insinuatas existimant (quæ alio nomine *Hunni* appellantur), bellica virtute et militum numero quavis terrena potentia finitimoque regno potentiores. Quare sola quoque Dei manu et potestate coerceri dicuntur, ne toto terrarum orbe potiantur, suoque eumdem imperio subjugent; idque usque ad Antichristi Satanæque adventum. Cæterum quod nomen *Gog*, si Latine ex Hebræo interpreteris, sonet colligentem vel collectionem, *Magog* autem elevationem vel elevatum, quidam per ejusmodi nomina ingentem hominum turbam hinc inde collectam, summamque mentis elationem significata arbitrantur. Advertendum est præterea Ezechielem quoque vaticinatum, gentem, de qua hic sermo, magna cum potentia novissimis diebus venturam, ingentique
95 bellica multitudine terram pressuram, igneque et armis late omnia vastaturam. Hoc tamen oraculum quidam ex interpretibus ad casum Assyriorum, qui tempore Ezechiæ regis sub Senacherib militabant, retulerunt; sed perperam : siquidem Assyriorum clades multo tempore ante editam Ezechielis prophetiam accidit. Alii proinde transferunt ad gentium populorumque interitum, qui invaserunt eos qui, ex Babylonica captivitate reversi, Jerusalem instaurare instituerant : primo quidem Cyro Per-

[62] Cant. VIII, 11. [63] ibid. 12. [64] Joan. V, 43.

των ἡ Ἐκκλησία δέδεκται, περιττόν ἐστι λέγειν. Ἡμεῖς τοίνυν ἀκούοντες τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους λέγοντος, ὅτι *Ὡς* [οἱ] *ἄγγελοι* [τοῦ] *Θεοῦ ἐν* [τῷ] *οὐρανῷ, οὕτως* [καὶ] *οἱ δίκαιοι ἔσονται·* καὶ τοῦ Ἀποστόλου φήσαντος, [ὅτι] *Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι βρῶσις καὶ πόσις*, τὸν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος χρόνον τὴν χιλιετίαν ἐξελάβομεν. Ὡς γὰρ προγέγραπται, οὐκ ἀνάγκη τὰ τοσαῦτα τῷ ἀριθμῷ νοῆσαι τὰ χίλια [ἔτη]· οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν τοῖς Ἄσμασιν εἰρημένον, *Ἀνὴρ θήσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίου·* καὶ πάλιν, *Οἱ χίλιοι τῷ Σολομῶν, καὶ οἱ διακόσιοι.* [Καὶ ὁ Ἰησοῦς] τοῖς τηροῦσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ, τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐδήλωσεν· ἀλλὰ [καὶ] τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἐν καρποφορίᾳ τέλειον· ὥσπερ κἀνταῦθα ἡ τελειοτάτη καρποφορία τῆς πίστεως· μεθ' ἣν ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνομίας, ἐλεύσεται· ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ κατὰ τὸ Δεσποτικὸν λόγιον, φῆσαν· *Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἄλλος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ οἰκείῳ ἐλεύσεται, καὶ ἐκεῖνον λήψεσθε.* Τότε τοίνυν, ὡς εἴρηται, λυόμενος ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, πλανήσει πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ κινήσει εἰς πόλεμον πρὸς τὴν τῆς οἰκουμένης ἐρήμωσιν. Εἶναι δὲ τὸν *Γὼγ* καὶ τὸν *Μαγὼγ* τινὲς μὲν Σκυθικὰ ἔθνη νομίζουσιν ὑπερβόρεια, ἅπερ καλοῦμεν *Οὐννικά*, πάσης ἐπιγείου βασιλείας [καὶ ἔθνους], ὡς ὁρῶμεν, πολυανθρωπότερά [τε] καὶ πολεμικώτερα· μόνῃ δὲ τῇ θείᾳ χειρὶ πρὸς τὸ κρατῆσαι τῆς οἰκουμένης πάσης ἐπεχόμενα, ἄχρι [τῆς] τοῦ διαβόλου λύσεως. Τινὲς δὲ τὸν *Γὼγ* ἀθροίζοντα ἢ ἄθροισμα· καὶ τὸν *Μαγὼγ*, ἐπηρμένον, ἐκ τῆς Ἑβραΐδος γλώττης ἑρμηνεύουσιν, ὡς διὰ τῶν ὀνομάτων ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐθνῶν, ἢ τὸ ὑπερήφανον διασημαίνεσθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ [ὁ] Ἰεζεκιὴλ ταῦτα τὰ ἔθνη προεφήτευσεν ἐπ' ἐσχάτων καιρῶν ἐλευσόμενα σὺν δυνάμει βαρείᾳ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ πεσεῖσθαι, καὶ ἑπταετίαν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις, ὡς διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν πῦρ καίεσθαι· ὅπερ τῶν ἑρμηνευτῶν τινὲς μὲν εἰς τὴν ἐπὶ Ἐζεκίου τῶν σὺν τῷ Σεναχηρεὶμ Ἀσσυρίων πτῶσιν ἐξελάβοντο, πρὸ πολλῶν χρόνων γεγενημένην τῆς τοῦ Ἰεζεκιὴλ προφητείας· τινὲς δὲ, εἰς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀπώλειαν τῶν ἐπιθεμένων τοῖς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλωνίων ἅλωσιν ἀνατειχίζειν μέλλουσι, πρώτου Κύρου τοῦ Πέρσου, καὶ μετ' αὐτὸν Δαρείου τοῖς τῆς Ἀσσυρίας ἐπάρχοις τοῦτο κελεύσαντος· τινὲς δὲ, εἰς τὰς Ἀντιόχου δυνάμεις τοῖς Μακκαβαίοις ἡττηθείσας. Ὅτι δὲ μᾶλλον τοῖς ἐσχάτοις ἁρμόζει χρόνοις ἡ τούτων ἔλευσις, δῆλον· πρῶτον μὲν, τῷ μηδαμοῦ γεγράφθαι Σκυθικὰ ἔθνη κατὰ Ἰουδαίων τηνικαῦτα ἄρασθαι πόλεμον, ἀλλὰ μόνα τὰ περίοικα, τῆς ἀθρόας εὐδαιμονίας τούτοις βασκαίνοντα· δεύτερον δὲ, τῷ γεγράφθαι περὶ τοῦ Γὼγ, [ὅτι] ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἑτοιμασθήσεται, καὶ ἐπ' ἐσχάτων καιρῶν ἐλεύσεται· τρίτον δὲ, τῷ ἐν τῇ παρούσῃ ἀποκαλύψει προφητευ-

Digitized by Google

ούσῃ τὰ μέλλοντα γεγράφθαι [πρὸς τῷ τέλει τοῦ αἰῶνος τούτου, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ ἐλεύσεσθαι].

A sarum rege, post illum vero Dario, Syriæ præfectis opem eam in rem conferre maudantibus. Non desunt denique qui a l Antiochi vires, quas Maccabæi fregerunt et superarunt, istud vaticinium spectasse putent. At certum est Gogi et Magogi adventum multo rectius quadrare in novissima tempora. Primo enim nequaquam scriptum exstat, Scythicas gentes contra Judæos tunc temporis bellum collegisse, sed solum populos qui in circuitu habitabant, qui subitæ Judæorum felicitati invidebant. Deinde vero quod Scriptura de Gogo asserat, ab antiquis diebus ad hoc præparatum et destinatum esse, ut novissimis temporibus veniat, terramque perturbet. Postremo autem, quod in præsenti Apocalypsi, quæ de futuris vaticinatur, doceatur ad sæculi hujus finem Gogum et Magogum in medium proditur os.

Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς· καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην· καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ [ἀπὸ τοῦ Θεοῦ,] καὶ κατέφαγεν αὐτούς· καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτούς, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ θείου· ὅπου [καὶ] τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης· καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων.]

XX, 8-10. *Et ascenderunt super latitudinem terræ; et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam. Et descendit ignis a Deo de cœlo, et devoravit eos. Et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris; ubi et bestia et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte, in sæcula sæculorum.*

Ὡς ἐκ φωλεῶν τινων θῆρες ἄγριοι, οὕτω, φησὶν, ἐκ B τῶν οἰκείων τόπων ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δαιμόνων στρατηγούμενοι, ἐν τῇ γῇ καταπλατυνθήσονται, ὡς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων (δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησίαν [τοῦ Χριστοῦ,] τὴν ἐν τοῖς τέσσαρσι πέρασι τῆς οἰκουμένης ἡδρασμένην) πορθήσοντες· ἀγνοοῦντες ὅτι οὐχ εἷς μόνον ἄγγελος, ἀλλὰ πολλοὶ κύκλῳ τῶν φοβουμένων τὸν Θεὸν παρεμβαλοῦσι, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον· προσέτι δὲ καὶ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ, τὴν ἠγαπημένην πόλιν, χειρωσόμενοι· ἐξ ἧς ὁ θεῖος νόμος διὰ τῶν ἀποστόλων εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμεν. Ἔνθα καὶ τὸν Ἀντίχριστόν φασιν ἐν τῷ ναῷ καθεδεῖσθαι [τοῦ Θεοῦ]· εἴτε ἐν τῷ Ἰουδαϊκῷ τῷ πάλαι [μὲν] θείῳ, καθαιρεθέντι δὲ διὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ τόλμαν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀνορθοῦσθαι προσδοκωμένῳ τοῖς θεομάχοις Ἰουδαίοις· C εἴτε ἐν τῷ ἀληθῶς θείῳ ναῷ, τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τὰ ἀλλότρια σφετεριζόμενον, καὶ ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστι Θεὸς, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος. Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν [φησὶ]] πῦρ οὐρανόθεν κατιὸν, εἴτε ὁρατὸν [πῦρ] ὡς τοὺς δύο πεντηκοντάρχους ἐπὶ Ἠλιοῦ, εἴτε ἡ Χριστοῦ ἔνδοξος παρουσία, ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ τούτους τε καὶ τὰ προλεχθέντα ἔθνη καταφάγεται, καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν τὸν διάβολον [καὶ] τῇ τοῦ πυρὸς λίμνῃ παραδώσει σὺν τῷ Ἀντιχρίστῳ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ βασανισθησομένους εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἡμεῖς δὲ, παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διδαχθέντες εὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, ἐκτενῶς τοῦτο προσευξώμεθα, τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ἐπιγινώσκοντες, τῆς τῶν προφητευθέντων D πείρας ῥυσθῆναι, καὶ μήτε τὴν τοῦ Ἀντιχρίστου θεάσασθαι ἔλευσιν, μήτε τῶν προλεχθέντων ἐθνῶν τὴν κίνησιν, μήτε κίνδυνον θανατηφόρον, τῆς σωτηρίου πίστεως ἀποστῆναι βιαζόμενον· ἀλλὰ τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως κατὰ τὸ δυνατὸν φυλάττοντες ἄτρωτον, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἀγοράσαντα ἡμᾶς τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι [Χριστὸν] ἀγάπης τὸ διάπυρον δι' ἀγαθῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐλπίσωμεν τὴν ἀπόλαυσιν, τοῖς πλουσίοις τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμοῖς πρὸς τοῦτο νευρούμενοι. Ὧν τυχεῖν ἡμᾶς γένοιτο ἐν αὐτῷ τῷ Σωτῆρι [καὶ] Λυτρωτῇ ἡμῶν Χριστῷ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ

Quemadmodum agrestes feræ e cavernis ad prædam prorepunt; ita innumera hominum multitudo Satanæ, et dæmonum qui cum illo faciunt, opera e suis locis in prœlium excita, super terram se diffundet; quo sanctorum castra, Christi nimirum Ecclesiam, quæ in quatuor orbis partibus firmam sedem obtinet, depopulentur penitusque evertant; ignari non unum tantum angelum, sed permultos in circuitu timentium Dominum castra metari, idque jussu et mandato Dei, secundum Psalmistam. Neque his contenti, novam quoque Jerusalem, civitatem illam Deo dilectam, capere et subjugare contendent, ex qua lex divina per apostolos egressa, terrarum orbem percurrit. Ubi ipsum etiam Antichristum in templo sessurum a nonnullis traditur; sive in Judaico, olim quidem divino et admodum religioso; postea vero, propter audax et nefarium illud Judæorum contra Christum facinus, solo æquato; verum ab ipso Antichristo secundum Deo rebellium Judæorum exspectationem, tum denuo instaurato; sive etiam in vero Dei templo, nempe in Ecclesia catholica, aliena usurpans, et seipsum, secundum divini Apostoli oraculum, pro Deo venditans. At non in longum tempus illius regnum perstabit: ignis namque cœlitus dilapsus illum absumet; sive is sensilis futurus sit; cujusmodi erat qui tempore Eliæ duos illos quinquagenarios militum duces absumpsit; sive gloriosus Christi adventus, qui spiritu oris sui ipsum interfecturus scribitur. Denique ignis prædictas gentes pari modo devorabit, et ducem **96** illorum diabolum una cum Antichristo et pseudopropheta in stagnum ignis contradet; ubi in sæcula sæculorum torquebuntur, dirisque suppliciis excruciabuntur. Nos autem, tentationum impetus orationis præsidio depellere a Christo Servatore nostro edocti, agnita nostra infirmitate, jugiter ipsi preces et supplicationes offeramus; quo a prædictorum malorum periculo citra experientiam eruamur; neque pseudoprophetæ adventum unquam videamus; neque gentium supra nominatarum motum, neque lethiferum eorum discrimen, qui a salutari fide vi decedere compellunt, experiamur; sed

Digitized by Google

potiantur, omnique voluptatum genere perfruantur; post hoc autem tempus elapsum, universalem omnium, hoc est non justorum tantum, verum etiam peccatorum, resurrectionem fore. Sed Ecclesia neutrum horum recipit; nosque cum Christum ad Sadducæos dicentem audimus, justos vitam in cœlo angelis Dei similem acturos: et Apostolum asserentem, regnum Dei non esse cibum aut potum: per mille annos universum evangelicæ prædicationis tempus designatum putamus. Nam, ut ante scriptum est, nulla necessitas nos cogit ut ad mille annos absolute illud tempus constringamus: neque enim illud quod in Canticis dicitur: *Unusquisque pro fructu suo mille argenteos apponet* [61]: rursum, *Mille Salomoni, et ducenti iis qui servant fructum ejus* [62], numerum hunc absolute designat, sed fructuum tantum multitudinem, fructificationisque ubertatem; quemadmodum hoc quoque loco per mille annos perfecta fidei fructificatio significatur. Post quam filius perditionis, homo ille iniquitatis veniet, ut judicentur omnes qui veritati non crediderunt, sed, juxta Apostoli doctrinam, quam Christum confirmat, in iniquitate vitam traducere optimum duxerunt. Christi verba sunt: *Ego veni in nomine Patris mei, et non suscepistis me; alius veniet in nomine suo, et illum suscipietis* [63]. Tunc igitur, ut dictum est, Satanas e carcere solutus seducet omnes gentes; et Gog præterea et Magog ad totius orbis vastitatem et desolationem concitabit in prælium. Sunt autem ex veteribus qui per *Gog* et *Magog* gentes quasdam Scythicas et Aquilonares insinuatas existimant (quæ alio nomine *Hunni* appellantur), bellica virtute et militum numero quavis terrena potentia finitimoque regno potentiores. Quare sola quoque Dei manu et potestate coerceri dicuntur, ne toto terrarum orbe potiantur, suoque eumdem imperio subjugent; idque usque ad Antichristi Satanæque adventum. Cæterum quod nomen *Gog*, si Latine ex Hebræo interpreteris, sonet colligentem vel collectionem, *Magog* autem elevationem vel elevatum, quidam per ejusmodi nomina ingentem hominum turbam hinc inde collectam, summamque mentis elationem significata arbitrantur. Advertendum est præterea Ezechielem quoque vaticinatum, gentem, de qua hic sermo, magna cum potentia novissimis diebus venturam, ingentique
95 bellica multitudine terram pressuram, igneque et armis late omnia vastaturam. Hoc tamen oraculum quidam ex interpretibus ad casum Assyriorum, qui tempore Ezechiæ regis sub Senacherib militabant, retulerunt; sed perperam: siquidem Assyriorum clades multo tempore ante editam Ezechielis prophetiam accidit. Alii proinde transferunt ad gentium populorumque interitum, qui invaserunt eos qui, ex Babylonica captivitate reversi, Jerusalem instaurare instituerant: primo quidem Cyro Per-

των ἡ Ἐκκλησία δέδεκται, περιττόν ἐστι λέγειν. Ἡμεῖς τοίνυν ἀκούοντες τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους λέγοντος, ὅτι *Ὡς* [*οἱ*] *ἄγγελοι* [*τοῦ*] *Θεοῦ ἐν* [*τῷ*] *οὐρανῷ, οὕτως* [*καὶ*] *οἱ δίκαιοι ἔσονται*· καὶ τοῦ Ἀποστόλου φήσαντος, [ὅτι] *Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι βρῶσις καὶ πόσις*, τὸν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος χρόνον τὴν χιλιετίαν ἐξελάβομεν. Ὡς γὰρ προγέγραπται, οὐκ ἀνάγκη τὰ τοσαῦτα τῷ ἀριθμῷ νοῆσαι τὰ χίλια [ἔτη]· οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν τοῖς Ἄσμασιν εἰρημένον, *Ἀνὴρ θήσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίου*· καὶ πάλιν, *Οἱ χίλιοι τῷ Σολομών, καὶ οἱ διακόσιοι*. [Καὶ ὁ Ἰησοῦς] τοῖς τηροῦσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ, τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐδήλωσεν· ἀλλὰ [καὶ] τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἐν καρποφορίᾳ τέλειον· ὥσπερ κἀνταῦθα ἡ τελειοτάτη καρποφορία τῆς πίστεως· μεθ' ἣν ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνομίας, ἐλεύσεται· ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ κατὰ τὸ Δεσποτικὸν λόγιον, φῆσαν· *Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἄλλος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ οἰκείῳ ἐλεύσεται, καὶ ἐκεῖνον λήψεσθε*. Τότε τοίνυν, ὡς εἴρηται, λυόμενος ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, πλανήσει πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ κινήσει εἰς πόλεμον πρὸς τὴν τῆς οἰκουμένης ἐρήμωσιν. Εἶναι δὲ τὸν *Γὼγ* καὶ τὸν *Μαγὼγ* τινὲς μὲν Σκυθικὰ ἔθνη νομίζουσιν ὑπερβόρεια, ἅπερ καλοῦμεν *Οὐννικά*, πάσης ἐπιγείου βασιλείας [καὶ ἔθνους], ὡς ὁρῶμεν, πολυανθρωπότερά [τε] καὶ πολεμικώτερα· μόνῃ δὲ τῇ θείᾳ χειρὶ πρὸς τὸ κρατῆσαι τῆς οἰκουμένης πάσης ἐπεχόμενα, ἄχρι [τῆς] τοῦ διαβόλου λύσεως. Τινὲς δὲ τὸν *Γὼγ* ἀθροίζοντα ἢ ἄθροισμα· καὶ τὸν *Μαγὼγ*, ἐπηρμένον, ἐκ τῆς Ἑβραΐδος γλώττης ἑρμηνεύουσιν, ὡς διὰ τῶν ὀνομάτων ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐθνῶν, ἢ τὸ ὑπερήφανον διασημαίνεσθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ [ὁ] Ἰεζεκιὴλ ταῦτα τὰ ἔθνη προεφήτευσεν ἐπ' ἐσχάτων καιρῶν ἐλευσόμενα σὺν δυνάμει βαρείᾳ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ πεσεῖσθαι, καὶ ἑπταετίαν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις, ὡς διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν πῦρ καίεσθαι· ὅπερ τῶν ἑρμηνευτῶν τινὲς μὲν εἰς τὴν ἐπὶ Ἐζεκίου τῶν σὺν τῷ Σεναχηρεὶμ Ἀσσυρίων πτῶσιν ἐξελάβοντο, πρὸ πολλῶν χρόνων γεγενημένην τῆς τοῦ Ἰεζεκιὴλ προφητείας· τινὲς δὲ, εἰς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀπώλειαν τῶν ἐπιθεμένων τοῖς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλωνίων ἅλωσιν ἀνατειχίζειν μέλλουσι, πρώτου Κύρου τοῦ Πέρσου, καὶ μετ' αὐτὸν Δαρείου τοῖς τῆς Ἀσσυρίας ἐπάρχοις τοῦτο κελεύσαντος· τινὲς δὲ, εἰς τὰς Ἀντιόχου δυνάμεις τοῖς Μακκαβαίοις ἡττηθείσας. Ὅτι δὲ μᾶλλον τοῖς ἐσχάτοις ἁρμόζει χρόνοις ἡ τούτων ἔλευσις, δῆλον· πρῶτον μὲν, τῷ μηδαμοῦ γεγράφθαι Σκυθικὰ ἔθνη κατὰ Ἰουδαίων τηνικαῦτα ἄρασθαι πόλεμον, ἀλλὰ μόνα τὰ περίοικα, τῆς ἀθρόας εὐδαιμονίας τούτοις βασκαίνοντα· δεύτερον δὲ, τῷ γεγράφθαι περὶ τοῦ Γὼγ, [ὅτι] ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἑτοιμασθήσεται, καὶ ἐπ' ἐσχάτων καιρῶν ἐλεύσεται· τρίτον δὲ, τῷ ἐν τῇ παρούσῃ ἀποκαλύψει προφητευ-

[61] Cant. VIII, 11. [62] ibid. 12. [63] Joan. V, 43.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

οὔσῃ τὰ μέλλοντα γεγράφθαι [πρὸς τῷ τέλει τοῦ αἰῶνος τούτου, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ ἐλεύσεσθαι].

A sarum rege, post illum vero Dario, Syriæ præfectis opem eam in rem conferre mandantibus. Non desunt denique qui ad Antiochi vires, quas Maccabæi fregerunt et superarunt, istud vaticinium spectasse putent. At certum est Gogi et Magogi adventum multo rectius quadrare in novissima tempora. Primo enim nequaquam scriptum exstat, Scythicas gentes contra Judæos tunc temporis bellum collegisse, sed solum populos qui in circuitu habitabant, qui subitæ Judæorum felicitati invidebant. Deinde vero quod Scriptura de Gogo asserat, ab antiquis diebus ad hoc præparatum et destinatum esse, ut novissimis temporibus veniat, terramque perturbet. Postremo autem, quod in præsenti Apocalypsi, quæ de futuris vaticinatur, doceatur ad sæculi hujus finem Gogum et Magogum in medium prodituros.

Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς· καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην· καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ [ἀπὸ τοῦ Θεοῦ,] καὶ κατέφαγεν αὐτούς· καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ θείου· ὅπου [καὶ] τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης· καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων.]

XX, 8-10. *Et ascenderunt super latitudinem terræ; et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam. Et descendit ignis a Deo de cœlo, et devoravit eos. Et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris; ubi et bestia et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte, in sæcula sæculorum.*

Ὡς ἐκ φωλεῶν τινων θῆρες ἄγριοι, οὕτω, φησὶν, ἐκ B τῶν οἰκείων τόπων ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δαιμόνων στρατηγούμενοι, ἐν τῇ γῇ καταπλατυνθήσονται, ὡς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων (δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησίαν [τοῦ Χριστοῦ,] τὴν ἐν τοῖς τέσσαρσι πέρασι τῆς οἰκουμένης ἡδρασμένην) πορθήσοντες· ἀγνοοῦντες ὅτι οὐχ εἷς μόνον ἄγγελος, ἀλλὰ πολλοὶ κύκλῳ τῶν φοβουμένων τὸν Θεὸν παρεμβαλοῦσι, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον· προσέτι δὲ καὶ τὴν νέαν Ἰερουσαλὴμ, τὴν ἠγαπημένην πόλιν, χειρωσόμενοι· ἐξ ἧς ὁ θεῖος νόμος διὰ τῶν ἀποστόλων εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμεν. Ἔνθα καὶ τὸν Ἀντίχριστόν φασιν ἐν τῷ ναῷ καθεδεῖσθαι [τοῦ Θεοῦ]· εἴτε ἐν τῷ Ἰουδαϊκῷ τῷ πάλαι [μὲν] θείῳ, καθαιρεθέντι δὲ διὰ τὴν κατὰ Χριστοῦ τόλμαν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀνορθοῦσθαι προσδοκωμένῳ τοῖς θεομάχοις Ἰουδαίοις· εἴτε ἐν τῷ ἀληθῶς C θείῳ ναῷ, τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τὰ ἀλλότρια σφετεριζόμενον, καὶ ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστι Θεὸς, καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος. Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν [φησὶ]· πῦρ οὐρανόθεν κατιὸν, εἴτε ὁρατὸν [πῦρ] ὡς τοὺς δύο πεντηκοντάρχους ἐπὶ Ἠλιοῦ, εἴτε ἡ Χριστοῦ ἔνδοξος παρουσία, ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ τούτους τε καὶ τὰ προλεχθέντα ἔθνη καταφάγεται, καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν τὸν διάβολον [καὶ] τῇ τοῦ πυρὸς λίμνῃ παραδώσει σὺν τῷ Ἀντιχρίστῳ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ βασανισθησομένους εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἡμεῖς δὲ, παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διδαχθέντες εὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, ἐκτενῶς τοῦτο προσευξώμεθα, τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ἐπιγινώσκοντες, τῆς τῶν προφητευθέντων D πείρας ῥυσθῆναι, καὶ μήτε τὴν τοῦ Ἀντιχρίστου θεάσασθαι ἔλευσιν, μήτε τῶν προλεχθέντων ἐθνῶν τὴν κίνησιν, μήτε κίνδυνον θανατηφόρον, τῆς σωτηρίου πίστεως ἀποστῆναι βιαζόμενον· ἀλλὰ τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως κατὰ τὸ δυνατὸν φυλάττοντες ἄτρωτον, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἀγοράσαντα ἡμᾶς τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι [Χριστὸν] ἀγάπης τὸ διάπυρον δι' ἀγαθῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐλπίσωμεν τὴν ἀπόλαυσιν, τοῖς πλουσίοις τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμοῖς πρὸς τοῦτο νευρούμενοι. Ὧν τυχεῖν ἡμᾶς γένοιτο ἐν αὐτῷ τῷ Σωτῆρι [καὶ] Λυτρωτῇ ἡμῶν Χριστῷ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ

Quemadmodum agrestes feræ e cavernis ad prædam prorepunt; ita innumera hominum multitudo Satanæ, et dæmonum qui cum illo faciunt, opera e suis locis in prœlium excita, super terram se diffundet; quo sanctorum castra, Christi nimirum Ecclesiam, quæ in quatuor orbis partibus firmam sedem obtinet, depopulentur penitusque evertant; ignari non unum tantum angelum, sed permultos in circuitu timentium Dominum castra metari, idque jussu et mandato Dei, secundum Psalmistam. Neque his contenti, novam quoque Jerusalem, civitatem illam Deo dilectam, capere et subjugare contendent, ex qua lex divina per apostolos egressa, terrarum orbem percurrit. Ubi ipsum etiam Antichristum in templo sessurum a nonnullis traditur; sive in Judaico, olim quidem divino et admodum religioso; postea vero, propter audax et nefarium illud Judæorum contra Christum facinus, solo æquato; verum ab ipso Antichristo secundum Deo rebellium Judæorum exspectationem, tum denuo instaurato; sive etiam in vero Dei templo, nempe in Ecclesia catholica, aliena usurpans, et seipsum, secundum divini Apostoli oraculum, pro Deo venditans. At non in longum tempus illius regnum perstabit: ignis namque cœlitus dilapsus illum absumet; sive is sensilis futurus sit; cujusmodi erat qui tempore Eliæ duos illos quinquagenarios militum duces absumpsit; sive gloriosus Christi adventus, qui spiritu oris sui ipsum interfecturus scribitur. Denique ignis prædictas gentes pari modo devorabit, et ducem **96** illorum diabolum una cum Antichristo et pseudopropheta in stagnum ignis contradet; ubi in sæcula sæculorum torquebuntur, dirisque suppliciis excruciabuntur. Nos autem, tentationum impetus orationis præsidio depellere a Christo Servatore nostro edocti, agnita nostra infirmitate, jugiter ipsi preces et supplicationes offeramus; quo a prædictorum malorum periculo citra experientiam eruamur; neque pseudoprophetæ adventum unquam videamus; neque gentium supra nominatarum motum, neque lethiferum eorum discrimen, qui a salutari fide vi decedere compellunt, experiamur; sed

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

A bonæ conscientiæ testimonium pro viribus illæsum conservantes, necnon per bona opera incensam erga illum dilectionem ostendentes, qui pretioso sanguine suo nos mercatus est, æternorum bonorum fruitionem speremus; opulentis Christi miserationibus ad hoc corroborati et confirmati: quæ utinam per Servatorem et Redemptorem nostrum Christum consequamur; cum quo Patrem una cum sancto et vivifico Spiritu decet gloria, et imperium, et honor, et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[καὶ ζωοποιῷ] Πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT LXIV. SERMO XXII.

De sedente super thronum, et communi resurrectione.

XX, 11. *Et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum; a cujus conspectu fugit terra et cœlum, et locus non est inventus eis.*

B Per *candidum thronum*, Christi resurrectio denotatur; tum quies illa quam Deus in sanctis capit, qui virtutum ornamentis splendent. At vero *cœli et terræ fuga*, illorum transitionem, et in melius mutationem significat. In quibus proinde postea nullus amplius conversionis aut mutationis locus invenietur. Si enim nostri causa, juxta Apostoli doctrinam, creatura mutationi et corruptioni obnoxia facta est, nobis in libertatem gloriæ filiorum Dei mutatis et translatis, et ipsa itidem innovabitur, et in lætiorem formam transformabitur: in interitum autem non vertetur, neque, uti Irenæus, Antipater, et alii sancti viri recte tradiderunt, in solidum corrumpetur. Verba Irenæi ita sonant: *Creaturæ substantia et quidditas neutiquam interitura est: verus est namque et stabilis, qui illam formarit et condidit:* C *sed species, et pars illa mundi in qua transgressio accidit, et homo inveteratus est, transibit. Enimvero cum Deus humani lapsus præscius esset, voluit partem illam universitatis, quæ humanis usibus ad tempus serviret, temporariam et omnino ejusmodi esse, qua in meliorem et stabiliorem statum mutari aliquando posset.* Et magnus patriarcha Methodius, in sermone de resurrectione, de his ita disserit: *Non placet quod nonnulli asserunt, nempe rerum universitatem totam simul interituram, cœlumque et terram et aerem amplius reliqua non futura. Inflammabitur sane ad repurgationem universus orbis, igne quasi diluvio quodam inundatus; attamen non transibit in omnimodum interitum, aut* D *in omnino nihilum.* Et infra rursum: *Et Paulus quoque diserte testatur, dicens: Exspectatio creaturæ revelationem filiorum Dei exspectat: vanitati enim*
97 *creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subjecit eam in spe: quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei* [63], et quæ sequuntur. Et ante hos sanctos beatus David quoque, cum Dominum laudare vellet, ita aiebat: *Emittes Spiritum tuum, et creabuntur; et renovabis faciem terræ* [64]. Cui cognatum est illud Isaiæ: *Ecce ego creo cœlos novos, et terram novam; et non erunt in memoria priora; et non ascendent super cor; sed gaudebitis et exsultabitis*

ΚΕΦΑΛ. ΞΔ'. ΛΟΓΟΣ ΚΒ'.

Περὶ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως [*καὶ κρίσεως*.]

Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτῷ· οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός· καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς.

B Διὰ τοῦ *θρόνου τοῦ λευκοῦ* δηλοῦται ἡ ἀνάπαυσις τοῦ Θεοῦ· ἣν ἐν τοῖς λαμπροῖς ταῖς ἀρεταῖς ἁγίοις ποιήσεται, τούτοις ἐνθρονιζόμενος. Ἡ δὲ *φυγὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς* τὴν τούτων σημαίνει παρέλευσιν, καὶ εἰς τὸ βέλτιον ἀνανέωσιν. Ἐν οἷς τόπος τροπῆς οὐχ εὑρεθήσεται. Εἰ γὰρ ἡ κτίσις δι' ἡμᾶς τῇ φθορᾷ ὑπετάγη, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, μεταποιηθήσεται σὺν ἡμῖν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἀνακαινιζομένη ἐπὶ τὸ φαιδρότερον, καὶ οὐ παντελῆ ἀφανισμὸν ὑπομένουσα, καθὼς τοῖς μακαρίοις Εἰρηναίῳ [καὶ] Ἀντιπάτρῳ καὶ ἑτέροις ἁγίοις ἔδοξεν. Ὁ μὲν γὰρ μακάριος Εἰρηναῖός φησιν· *Οὐχὶ ἡ ὑπόστασις, οὐδὲ ἡ οὐσία, τῆς κτίσεως ἐξαφανίζεται· ἀληθὴς γὰρ καὶ βέβαιος ὁ συστησάμενος αὐτήν· ἀλλὰ τὸ σχῆμα παράγει τοῦ* C *κόσμου τούτου· τουτέστιν, ἐν οἷς ἡ παράβασις ἐγένετο· ὅτι ἐπαλαιώθη ὁ ἄνθρωπος ἐν αὐτοῖς· καὶ διὰ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦτο πρὸς καιρὸν ἐγένετο, προειδότος τὰ πάντα τοῦ Θεοῦ.* Ὁ δὲ [μέγας] Μεθόδιος ἐν τῷ *Περὶ ἀναστάσεως* λόγῳ [αὐτοῦ] ἐξέθετο οὕτως· *Οὐκ ἀρεστὸν δὲ οὐδ' ἐκεῖνο τὸ λέγειν εἰς ἄρδην ἀπολεῖσθαι τὸ πᾶν, καὶ γῆν καὶ ἀέρα καὶ οὐρανὸν μὴ ἔσεσθαι· ἐκπυρωθήσεται μὲν γὰρ πρὸς κάθαρσιν καὶ ἀνακαινισμὸν* [*κατὰ Βασίλειον*] *πᾶς κατακλυζό*[*με*]*νος ὁ κόσμος πυρί· οὐ μὴν εἰς ἀπώλειαν ἐλεύσεται παντελῆ καὶ φθοράν.* Καὶ προϊών φησι· *Καὶ ὁ Παῦλος σαφῶς μαρτυρεῖ λέγων· Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται·* [*τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη,*] D *οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα* [*αὐτὴν*] *ἐπ' ἐλπίδι. Διότι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς*, καὶ τὰ ἑξῆς. Πρὸ δὲ τῶν μακαρίων τούτων [καὶ] ὁ ἅγιος Δαυῒδ ψάλλων πρὸς Κύριον ἔλεγεν· *Ἐξαποστελεῖς τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται· καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.* Καὶ ὁ Ἡσαΐας δέ φησιν· *Ἔσται ὁ οὐρανὸς καινὸς, καὶ ἡ γῆ καινή· καὶ οὐ μὴ μνησθῶσι τῶν προτέρων, καὶ οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν* [*πόνος*]· *ἀλλ' εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν εὑρήσουσιν ἐν αὐτῇ.* [Καὶ] εἰκότως· τῇ ὑπερβολῇ γὰρ τῆς ἀλήκτου εὐφροσύνης, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐπάθλων, τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσιν

[63] Rom. VIII, 19, 21. [64] Psal. CIII, 30.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

ἄθλων καὶ πόνων ἐπιλήσονται. Καὶ ἑτέρωθι δὲ ὁ αὐτός φησιν· *Ὃν τρόπον ὁ οὐρανὸς καινὸς, καὶ ἡ γῆ καινὴ, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μενεῖ ἐνώπιόν μου· οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα ὑμῶν, καὶ τὸ ὄνομα ὑμῶν.* Ὥστε τὴν δι' ἡμᾶς γεγενημένην κτίσιν, μεθ' ἡμῶν τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν ἀκόλουθον δέχεσθαι, μὴ χωροῦσαν εἰς ἀνυπαρξίαν, ὥσπερ οὐδὲ ἡμεῖς μετὰ θάνατον.

usque in sempiternum in his quæ ego creo [67]. Hæc ille, et merito; siquidem summa nunquam deficientis lætitiæ et voluptatis affluentia, præmiorumque ex legitimis certaminibus ortum ducentium magnitudo, omnium laborum et molestiarum ante susceptorum oblivionem facile inducit. Et alio rursum loco idem : *Sicut cœli novi, et terra nova, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus : sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum* [68]. Rationi proinde illorum sententia consentanea est, qui creaturam, quæ nostri causa facta est, mutationem quidem ad meliorem statum una nobiscum suscepturam asserunt, in nihilum autem nequaquam concessuram; sicut neque nos quoque post mortem in illud transibimus quod non est.

Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς, ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ βιβλία ἠνοίγησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοίγη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Νεκροὺς δέ φησιν, ἢ πάντας ἀνθρώπους, ὡς τὴν τοῦ σώματος νέκρωσιν ὑπομείναντας· ἢ τοὺς νεκρωθέντας τοῖς παραπτώμασι. ***Μεγάλους*** δὲ καὶ *μικρούς*, [καθὼς προέφημεν,] ἢ τοὺς τῇ ἡλικίᾳ τοῦτο ὄντας· ἢ τοὺς μᾶλλον [καὶ] ἧττον τὰ τῆς νεκρώσεως ἔργα πράξαντας, καὶ ἀναλόγως ταῖς πράξεσι κολασθησομένους· ἢ [τὸ] *μεγάλους* μὲν, τοὺς δικαίους· *μικροὺς* δὲ [τῷ ὄντι] καὶ μηδαμινοὺς, τοὺς ἁμαρτωλοὺς, διὰ [τὴν] τῆς ψυχῆς [ἐξ ἁμαρτιῶν] εὐτέλειαν. Τὰ δὲ *βιβλία τὰ ἀνοιγόμενα*, σημαντικά ἐστι τῶν ἑκάστου πράξεων, καὶ τῆς ἑκάστου συνειδήσεως. Ἡ δὲ μία βίβλος, [φησὶ,] τῆς ζωῆς ἐστιν, ᾗ τὰ τῶν ἁγίων γέγραπται ὀνόματα.

XX, 12. *Et vidi mortuos magnos et pusillos, stantes in conspectu throni; et libri aperti sunt : et alius liber apertus est, qui est vitæ : et indicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.*

Mortuos vocat aut omnes omnino homines, tanquam qui corporis mortem sustinuerant; aut eos qui vitiis et peccatis nuntium miserant. ***Magni*** autem et *parvi* illi nominantur (ut ante quoque indicavimus) qui ætate et statura pusilli adhuc erant : aut ii certe qui minori contemptu mortis opera designarant, adeoque operum ratione minores pœnas daturi erant. Aut ***magnos*** appellat justos, ***pusillos*** autem, peccatores : hi enim propter animæ vilitatem ex peccatis ortam, nullius re ipsa sunt momenti. ***Libri*** autem ***aperti*** uniuscujusque opera et cujuslibet rursum conscientiam denotant. Ast unus ille liber, ut ipse fatetur, est liber vitæ, in quo sanctorum nomina scripta sunt.

Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκρούς· καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς· καὶ ἐκρίθησαν, ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἕκαστον δὲ, φησὶ, σῶμα εἰς ἅπερ ἀναλύεται, ἐξ ἐκείνων καὶ συνίσταται καὶ ἀναδίδοται, εἴτε γῇ εἴτε θαλάσσῃ παραδοθῇ. *Θάνατος* δὲ καὶ *ᾅδης*, οὐ ζῶα ἔμψυχα, ὡς ὑπό τινων γράφονται· ἀλλὰ *θάνατος* μὲν, χωρισμὸς ψυχῆς καὶ σώματος· *ᾅδης* δὲ, τόπος [ἡμῖν ἀειδὴς, ἤγουν] ἀφανὴς [καὶ ἄγνωστος,] ὁ τὰς ψυχὰς [ἡμῶν] ἐντεῦθεν ἐκδημούσας δεχόμενος. *Νεκραὶ* δὲ ψυχαὶ, αἱ τὰς νεκροποιοὺς πράξεις ἐπιφερόμεναι. *Δικαίων γὰρ ψυχαὶ, ἐν χειρὶ Θεοῦ*, καθὼς σοφός τις ἔλεγε· *καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσανος.*

XX, 13. *Et dedit mare mortuos qui in eo erant; et mors et infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant; et judicatum est de singulis secundum opera ipsorum.*

Unumquodque corpus ex illis, inquit, instaurabitur et reparabitur, in quæ dum resolvebatur abierat; sive illud in terram illatum, sive in mare abjectum erat. ***Mors*** autem et ***infernus*** non sunt viva animalia, sicut a quibusdam describuntur; sed ***mors*** est separatio animæ a corpore : ***infernus*** autem est locus obscurus nobisque incognitus : neque enim locus ille sub sensum venit, qui excipit animas mortuas hinc emigrantes. ***Mortuæ*** autem illæ dicuntur, quæ actiones mortiferas secum deferunt : At ***justorum animæ***, ut Sapiens ait, ***in manu Dei sunt, et non tanget illas tormentum mortis*** [69].

Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Οὗτος ὁ θάνατός ἐστιν ὁ δεύτερος, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. Καὶ εἴ τις οὐχ εὑρεθῇ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐμβληθῇ εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

Τὸ δὲ *τὸν θάνατον καὶ τὸν ᾅδην εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς βάλλεσθαι*, δηλοῖ ἢ τὸ γεγραμμένον· *Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος*· ἢ τὰς προξένους τοῦ τῆς ἁμαρτίας [βαρυτάτου καὶ πονη-

XX, 14, 15. ***Et mors et infernus missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda; et qui non est inventus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.***

98 ***Mortem et infernum in stagnum ignis conjecta esse***, vel illud significat quod scriptum est, nempe, ***Novissime vero inimica destruetur mors*** [70] : aut nequam spiritus. Hi enim sunt, qui gravissimam

[67] Isa. LXV, 17, 18. [68] Isa. LXVI, 22. [69] Sap. III, 1. [70] I Cor. XV, 26.

Digitized by Google

deterrimamque peccati mortem conciliant; quorum etiam domicilium est infernus; ad quem amandant omnes quotquot hic sibi obsequentes habent, et a Judice ad ignem condemnantur. Ut enim *civitas* dicuntur qui illam inhabitant; ita *mors* quoque et *infernus*, qui horum incolæ, vel causæ quoque sunt. Cum enim omnia quæ Deus condidit sint valde bona, ignis ille ea tantum absumere natus est quæ talia non sunt. Scriptum enim exstat, *Deus mortem non fecit* [71]. Per hanc igitur mortis et inferni in stagnum injectionem, insinuatur, apud eos qui in libro vitæ scripti sunt, nullam amplius mortem aut corruptionem regnum obtenturam, sed vitam tantum et incorruptionem. Neque mireris, si omnes qui in libro illo scripti non sunt, in unum ignis stagnum mittantur. Nam ut apud Deum et Patrem multæ salvandorum sunt mansiones, ita ibi quoque diversa erunt loca suppliciorum. Alia enim sunt acerbiora, alia mitiora: quibus illi tentabuntur in æternum, qui in libro viventium scripti non sunt.

A ροῦ] θανάτου πονηρὰς δυνάμεις, τὰς τὸν ᾅδην ἐχούσας [ἴδιον] κατάλυμα, κἀκεῖσε τοὺς πειθομένους παραπεμπούσας, εἰς τὸ πῦρ [καταδικάζεσθαι]. Ὥσπερ γὰρ *πόλις* οἱ ταύτης οἰκήτορες λέγονται, οὕτω καὶ *θάνατος* καὶ *ᾅδης*, οἱ τούτων αἴτιοι. Πάντων γὰρ τῶν ἐκ Θεοῦ γεγονότων καλῶν λίαν ὑπαρχόντων, τῶν μὴ τοιούτων ἔσται ἀφανιστικὸν ἐκεῖνο τὸ πῦρ. Γέγραπται γὰρ, [ὅτι] ***Θάνατον ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησεν***. Διὰ τούτου τοίνυν τὸ μηκέτι ἔσεσθαι θάνατον ἢ φθορὰν, ἀλλ' ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν βασιλεύειν σημαίνεται. Εἰ δὲ πάντες οἱ μὴ γεγραμμένοι ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς βληθήσονται, θαυμάζειν οὐ χρή. Καὶ γὰρ ὡς μοναὶ πολλαὶ παρὰ τῷ [Θεῷ καὶ] Πατρὶ τῶν σωζομένων, οὕτω κἀκεῖ διάφοροι τρόποι [καὶ τόποι] κολάσεως· τῶν B μὲν δριμυτέρων, τῶν δὲ μαλακωτέρων· ὧν οἱ μὴ ἠξιωμένοι τῆς βίβλου τῆς ζωῆς πειραθήσονται.

CAPUT LXV.

De cœlo novo, et terra nova, supernaque Jerusalem.

XXI, 1. ***Et vidi cœlum novum et terram novam: primum enim cœlum, et prima terra abiit, et mare jam non est.***

Et hic quoque locus nullam creaturæ demolitionem aut interitum significat, sed rerum tantum quæ exstant in meliorem statum transmutationem et innovationem; nam et ipsa etiam creatura, ut Apostolus loquitur, liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Et divinus Psalmista ait: ***Mutabis eos, et mutabuntur; et tanquam indumentum involves eos*** [72]. Etenim rei obsoletæ vel inveteratæ innovatio, non significat substantiæ illius interitum vel essentiæ abolitionem, sed senii tantum abscessionem, rugarumque inductionem. Nam nos quoque de homine, qui mores in melius aut pejus ex parte mutavit, dicere consuevimus: ***Alius ex alio factus est.*** Observandum est autem de cœlo quidem et terra hic asseri, transiisse, hoc est, mutata esse et, ad nostri similitudinem, quamdam quodammodo mortem pertulisse: subierunt namque prioris constitutionis in meliorem formam, mutationem et sortem: de mari autem, non amplius exsistere. Quid enim opus est mari, cum omnis apud homines cessabit navigatio, et ad regiones longe positas peregrinarum et advectitiarum mercium causa profectio? Adhæc cum *mare* sublimiori quodam sensu significet quoque præsentem hanc mortalemque vitam fluctibus et perturbationibus plenam, in hac etiam notione nullus illius erit usus aut locus: siquidem nihil turbationis aut formidinis in sanctis tunc reliquum erit. Confirmat hanc opinionem magnus quoque Basilius, allegans illud Isaiæ: ***Qui dicit abysso, In desertum redigeris, et omnia flumina tua desiccabo*** [73].

ΚΕΦΑΛ. ΞΕ'.

Περὶ καινῶν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.

Κἀνταῦθα οὐκ ἀνυπαρξίαν δηλοῖ τῆς κτίσεως, ἀλλ' ἀνακαινισμὸν ἐπὶ τὸ βέλτιον, καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος· Αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ C τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ θεῖος μελῳδός [φησιν· ***Ὡσεὶ περιβόλαιον***] ***ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἐναλλαγήσονται***. Τὸ γὰρ παλαιωθὲν ἀνακαινιζόμενον, οὐ τῆς οὐσίας ἀφανισμὸν, ἀλλὰ τοῦ γήρως καὶ τῶν ῥυτίδων σημαίνει τὴν ἀπόξεσιν. Καὶ ἡμῖν δὲ ἔθος ἐπ' ἀνθρώπων κατά τι βελτιωθέντων ἢ καὶ χειρόνων γεγενημένων λέγειν· ***Ἄλλος ἐξ ἄλλου γέγονε.*** Σημειωτέον δὲ, ὅτι περὶ μὲν οὐρανοῦ καὶ γῆς φησιν, ὅτι ***παρῆλθεν***, ἀντὶ τοῦ, ἠλλάγη, καὶ καθάπερ ἡμεῖς, οἱόν τινα θάνατον τὴν ἀλλαγὴν τῆς προτέρας ἐδέξατο καταστάσεως, καὶ [τῆς] εἰς τὸ κρεῖττον λήξεως. Περὶ δὲ τῆς θαλάσσης φησὶν, ὅτι ***Ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.*** Τίς γὰρ χρεία θαλάσσης, μὴ δεομένων ἀνθρώπων τοῦ πλέειν αὐτὴν, ἢ D δι' αὐτῆς πορίζεσθαι τὰ ἐν ταῖς μακρὰν κειμέναις χώραις γεωργούμενα ἀγώγιμα; μετὰ τοῦτο καὶ τὸν ταραχώδη βίον καὶ πολυκύμονα σημαινούσης τῆς θαλάσσης, μὴ εἶναι αὐτῆς τότε χρείαν. Οὐδὲν γὰρ λείψανον ταραχῆς ἢ φόβου ἐν τοῖς ἁγίοις τότε καταλειφθήσεται. [Πιστοῦται δὲ ταύτην τὴν ὑπόνοιαν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, προφέρων τὴν τοῦ Ἡσαΐου χρῆσιν φάσκουσαν· ***Ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ· Ἐρημωθήσῃ, καὶ πάντας τοὺς ποταμούς σου ξηρανῶ.***]

99 XXI, 2. ***Et ego Joannes vidi sanctam civitatem***

Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν

[71] Sap. I, 13. [72] Psal. CI, 27. [73] Isa. XLIV, 27.

Digitized by Google

A *εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.*

Ἐκ δὲ τοῦ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν θεάσασθαι, δείκνυται τὸ τῆς καινότητος ὄνομα, τῆς ἐπὶ τὸ φαιδρότερον μεταποιήσεως γνώρισμα, ἧς ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ τεύξεται, ἐκ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἄνωθεν μέχρις ἀνθρώπων καταβαίνουσα, διὰ τὸ κοινὴν γενέσθαι κεφαλὴν ἀμφοτέρων Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Αὕτη δὲ ἡ πόλις ἐξ ἁγίων ἁρμολογεῖται· περὶ ὧν γέγραπται· *Λίθοι ἅγιοι κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς*· ἀκρογωνιαῖον τὸν Χριστὸν ἔχουσα. Λέγεται δὲ *πόλις* μὲν, ὡς τῆς βασιλίδος Τριάδος οἰκητήριον· ἐνοικεῖ γὰρ ἐν αὐτῇ καὶ ἐμπεριπατεῖ, καθὼς ἐπήγγελται· *νύμφη* [δὲ,] ὡς κολλωμένη τῷ Δεσπότῃ, καὶ B συναπτομένη εἰς ἄκραν καὶ ἀδιάστατον συνάφειαν· *κεκοσμημένη* δὲ, ὡς ἔσωθεν, κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν, τὴν δόξαν καὶ τὴν ὥραν ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀρετῶν ἔχουσα.

Jerusalem novam, descendentem de cœlo, a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo.

Et hinc rursum ostenditur, novitatis nomen transformationis in lætiorem statum notam esse, quam superna illa Jerusalem consequetur; quæ ex virtutibus corporis expertibus exorsa usque ad homines descendit; unumque est et appellatur corpus, eo quod Christus Deus et Dominus noster commune utrorumque sit caput. Hæc autem civitas constituitur ex sanctis, de quibus scriptum est: *Lapides sancti volvuntur in terra* [74]: Christum angularem lapidem sortita. Dicitur autem *civitas*, quasi reginæ Triadis domicilium; habitat enim et ambulat in illa, juxta promissionem suam. Vocatur rursum *sponsa*, tanquam Domino cohærens, summaque et indivulsa conjunctione illi unita. *Ornata* denique, tanquam quæ præclaram intra se gloriam et pulchritudinem ex virtutum varietate natam, secundum Psalmistam, contineat.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης· Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων· καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται· καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν [Θεὸς αὐτῶν]· καὶ ἐξαλείψει [ὁ Θεὸς] πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Οὐρανόθεν ὁ ἅγιος διδάσκεται, ἀληθινὴν εἶναι ταύτην τὴν σκηνήν· ἧς ἦν ἡ τῷ Μωϋσῇ παραδειχθεῖσα τύπος, μᾶλλον δὲ προτύπωσις τύπου, τῆς σήμερον Ἐκκλησίας τύπος τυγχάνουσα· ἐν ταύτῃ τῇ ἀχειρο- C ποιήτῳ σκηνῇ οὐκ ἔσται κλαυθμὸς, οὔτε δάκρυον. Ὁ γὰρ τῆς ἀεννάου χαρᾶς χορηγὸς τὸ ὁρᾶσθαι πᾶσι δωρήσεται τοῖς ἁγίοις τὴν εὐφροσύνην τὴν ἄληκτον.

XXI, 3, 4. *Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus: et habitabit cum eis, et ipsi populi ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.*

Sanctus evangelista e cœlo docetur, tabernaculum hoc verum esse; cujus typus ostensus fuerat Moysi; vel quædam verius typi protyposis et simulacrum; cum præsentis hujus Ecclesiæ typus exstiterit. In hoc autem tabernaculo, quod hominum manibus factum non est, nullus erit fletus, nullæ lacrymæ. Nam qui æternum gaudium largitur, sanctis omnibus lætitiam finis expertem impertietur.

Καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, [οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος, οὐκ ἔσται ἔτι·] ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.

Et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra; quia prima abierunt.

Καὶ [τοῦτο] κατὰ τὸ γεγραμμένον· [*Ἔνθα*] *ἀπέδρα ὀδύνη* [*καὶ*] *λύπη καὶ στεναγμός*. Τὸ δὲ, *Τὰ πρῶτα ἀπῆλθον*, σημαίνει ὅτι ἡ τῶν ἁγίων κακοπάθεια καὶ τῶν ἀσεβῶν ἡ ἀλαζονεία πέρας εἴληφεν, ἑκατέρῳ τούτων κατάλληλον.

Hoc ipsum est quod alibi scriptum exstat; nempe, *Aufugit dolor, tristitia, et gemitus* [75]. Quod autem *prima abiisse* dicuntur, hoc cum sanctorum afflictionem, tum impiorum quoque insolentiam, finem utrique horum congruentem fecisse significat.

ΚΕΦΑΛ. ΞϚʹ.

Περὶ ὧν εἶπεν ὁ ἐν τῷ θρόνῳ καθήμενος.

D *Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ· Ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ. Καὶ λέγει μοι· Γράψον ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι· καὶ εἶπέ μοι· Γέγονα [ἐγὼ] τὸ α καὶ τὸ ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.*

Ἀληθινοὶ οἱ λόγοι οἱ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐκφερόμενοι, καὶ μηκέτι διὰ συμβόλων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων γινωσκόμενοι. Ἀρχὴ δὲ καὶ τέλος ὁ Χριστὸς, ὡς πρῶτος, διὰ τὴν θεότητα· καὶ ἔσχατος, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὡς ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν ἀσωμάτων κτίσεως μέχρι τῶν τελευταίων ἀνθρώπων τὴν οἰκείαν ἐκτείνων πρόνοιαν.

CAPUT LXVI.

Cujusmodi ab eo dicta sint qui sedebat in throno.

XXI, 5, 6. *Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi, Scribe: quia hæc verba fidelissima sunt et vera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum A et Ω, initium et finis.*

Vera sunt hæc verba, utpote ab ipsa veritate profecta, neque per figuras aut symbola, ut olim, sed per res ipsas cognita. Est autem idem Christus *principium et finis, primus itidem et ultimus*; hoc quidem, propter assumptam humanitatem; illud vero, propter increatam divinitatem. Dicitur alia quoque ratione A et Ω, quia nimirum a prima rerum corporis expertium substantia, usque ad ultimum hominem sua providentia attingit.

[74] Zach. IX, 16. [75] Isa. LI, 11.

Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis.

A *Ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.*

100 Sitienti justitiam vivifici Spiritus gratiam se daturum pollicetur; quam in Evangelio quoque illis promittit, qui in ipsum credituri essent. *Gratis* autem et hanc et quæ hanc sequuntur largitur, quia præsentis temporis afflictiones non sunt dignæ quæ cum futura gloria, quæ sanctis obveniet, comparentur. Aut gratis; quia pecuniis parari nequit, sed bonis tantum operibus, ejusque clementia qui præbebit.

Τῷ δὲ διψῶντι τὴν δικαιοσύνην, παρέξειν ἐπαγγέλλεται τὴν χάριν τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ἣν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὑπέσχετο τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι. *Δωρεὰν* δὲ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν τοῖς ἁγίοις ἀποκαλύπτεσθαι. Ἢ δωρεὰν, ὅτι οὐκ ἔστι ταύτην χρήμασιν, ἀλλ' ἔργοις ἀγαθοῖς κτήσασθαι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ παρέξοντος.

XXI, 7. *Qui vicerit, possidebit hæc; et ero illi Deus, et illi erit mihi filius.*

Ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα· καὶ ἔσομαι αὐτῷ Θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός.

Qui, inquit, victoriam adversus hostes qui sub aspectum non veniunt, obtinuerit, bona de quibus hic sermo est, consequetur, Dei nimirum filius effectus, bonisque paternis atque deliciis tuto potitus.

Ὁ δὲ νικῶν, φησὶ, τὸν πρὸς τοὺς ἀοράτους δαίμο- B νας πόλεμον, τῶν ἀγαθῶν τούτων τεύξεται, υἱὸς Θεοῦ γενόμενος, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἐντρυφῶν ἀγαθοῖς.

XXI, 8. *Timidis autem, et incredulis, et exsecratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.*

Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις [καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ] ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ· ὅ ἐστιν [ὁ] δεύτερος θάνατος.

Deus salutem nostram avide sitiens, ad illorum bonorum hæreditatem, quæ ipse nobis præparavit, partim quidem per læta et jucunda, partim rursum per tristia et acerba, ad officium faciendum subinde nos hortatur. Modo namque supernæ Jerusalem splendorem ob oculos nobis proponit: modo rursum obscuram dolorisque plenam gehennæ ignis acerbitatem in memoriam reducit; quo vel æternæ gloriæ desiderio, vel infinitæ confusionis metu, dum tempus sinit, operemur bonum. Cum repudiatis et exsecratis, cæterisque qui ad secundam mortem condemnantur, timidos quoque, hoc est, in ferendis laboribus et molestiis effeminatos, necnon in lucta contra diabolum ignavos et quasi fractos recenset. Utinam eum, qui sacrificio misericordiam anteponere consuevit, peccatorumque conversionem magis quam illorum mortem desiderat, bonis operibus ita placemus propitiumque reddamus, ut dona illa et beneficia, quæ non solum per sermones exhortatorios, verum etiam per opera et afflictiones nobis conciliare studuit, feliciter consequamur. Cum enim sat illi esse potuisset ad bonum tantum nos exhortari, et a malo absterrere, et post hoc gloria aut pœna dignos, honorare aut punire, non fuit hisce contentus; verum pati quoque nostri causa voluit; quo hac ratione neque voluntatis nostræ libertatem læderet, neque quidquam eorum quæ ad nostram medicinam et emendationem facerent, prætermisisse palam appareret. Ne proinde in vanum Dei gratiam suscipiamus, verum per conversionem bonorumque operum exercitationem, beneficia illius efficacia in nobis faciamus; quo promissorum bonorum thesauro tandem potiamur, in ipso Christo Deo nostro, cum quo Patri et sancto vivificoque Spiritui sit gloria, nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Ὁ γὰρ διψῶν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν Θεὸς, πάντοθεν ἡμᾶς εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀγαθῶν, διά τε χρηστῶν διά τε σκυθρωπῶν προτρέπεται· ὑπ' ὄψιν ἡμῖν ἄγων τὴν τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ λαμπρό- C τητα, [καὶ] τῆς γεέννης τοῦ πυρὸς τὴν ἀφεγγῆ καὶ ὀδυνηρὰν σκυθρωπότητα· ἵνα ἢ [τῷ] πόθῳ τῆς αἰωνίου δόξης, ἢ φόβῳ τῆς ἀπεράντου αἰσχύνης, ἕως καιρός ἐστι, τὸ ἀγαθὸν ἐργασώμεθα· ὡς τοὺς λοιποὺς ἀπηγορευμένους, καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ ἀνάνδρους ἐν τῇ κατὰ τοῦ διαβόλου πάλῃ, τῷ δευτέρῳ θανάτῳ φήσας καταδικασθήσεσθαι. Γένοιτο δὲ ἡμᾶς τὸν θελετὴν τοῦ ἐλέους, τὸν μὴ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν ὑποστροφὴν θέλοντα, ἐξιλεουμένους ἀγαθαῖς πράξεσι, τῶν αὐτοῦ τυχεῖν δωρεῶν, ἃς ἡμῖν οὐ μόνον ταῖς διὰ λόγων παραινέσεσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς δι' ἔργων καὶ παθῶν προυξένησεν. Ἐξὸν γὰρ αὐτῷ ἀρκεσθῆναι μόναις ταῖς τοῦ ἀγαθοῦ [τε] καὶ κακοῦ προτροπαῖς [τε καὶ ἀποτροπαῖς,] καὶ μετὰ τοῦτο ἢ κολάσαι ἢ τιμῆσαι τοὺς ἀξίους ἢ κολάσεως ἢ δόξης, D ὁ δὲ καὶ παθεῖν δι' ἡμᾶς οὐκ ἀπηξίωσεν· ἵνα μήτε τῷ αὐτεξουσίῳ λυμήνηται, μήτε φανῇ τι παριδὼν τῆς ἡμῶν ἰατρείας καὶ ἐπανορθώσεως ἕνεκεν. Μὴ τοίνυν εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δεξώμεθα, ἀλλ' ἐμπράκτους αὐτοῦ τὰς εὐεργεσίας δι' ἐπιστροφῆς καὶ ἔργων ἀγαθῶν ἐπιδείξεως ποιήσωμεν, ὅπως τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν ἐν [αὐτῷ] Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων] δόξα, κράτος. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ΞΖ. ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

Περὶ ἀγγέλου δεικνύοντος [αὐτῷ] τὴν τῶν ἁγίων πόλιν, καὶ τὸ ταύτης τεῖχος σὺν τοῖς πυλεῶσι διαμετροῦντος.

CAPUT LXVII. SERMO XXIII.

101 *De angelo qui sanctam civitatem illi ostendit ejusdemque muros et portas dimetitur.*

Καὶ ἦλθεν εἷς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας [τὰς] γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων· καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων· Δεῦρο, δείξω σοι τὴν νύμφην τοῦ Ἀρνίου τὴν γυναῖκα.

XXI, 9. *Et venit ad me unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis; et locutus est mecum, dicens : Veni, ostendam tibi sponsam, uxorem Agni.*

Διὰ τούτων δείκνυται, μὴ μόνον τὰς κακωτικὰς ἐπάγειν πληγὰς τοὺς ἀγγέλους, ἀλλὰ [καὶ] ὡς ἰατρούς, ποτὲ μὲν τέμνοντας, ποτὲ δὲ ἤπια φάρμακα ἐπιπάσσοντας. Ὁ γὰρ τότε τὴν πληγὴν τοῖς ἀξίοις ἐπάγων, νῦν τὴν μακαριότητα τῆς Ἐκκλησίας τῷ ἁγίῳ ὑποδείκνυσι. Καλῶς δὲ τὴν *νύμφην* τοῦ Ἀρνίου γυναῖκά φησιν· ὅτε γὰρ ὡς ἀμνὸς ἐσφαγιάσθη ὁ Χριστὸς, τότε αὐτὴν τῷ οἰκείῳ αἵματι ἐνυμφεύσατο. Ὥσπερ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ καθεύδοντος, διεπλάσθη ἡ γυνὴ τῇ τῆς πλευρᾶς ἀφαιρέσει, οὕτω καὶ τῷ Χριστῷ ἐν τῷ σταυρῷ ἑκουσίως διὰ θανάτου ὑπνώσαντι, τῇ ἐκχύσει τοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς αἵματος ἡ Ἐκκλησία συστᾶσα, τῷ τυθέντι δι' ἡμᾶς ἥρμοσται.

Per hæc planum fit angelos non semper calamitates et plagas inferre, sed peritorum medicorum more interdum quidem loca affecta ferro incidere, nonnunquam vero mitia pharmaca vulneribus adhibere. Qui enim cladem promeritis plagam ante irrogaverat, nunc Ecclesiæ beatitudinem Theologo demonstrat. Scite autem *sponsam* Agni uxorem appellat. Quando namque veluti agnus occisus est Christus, tunc illam proprio sanguine sibi desponsavit. Quemadmodum enim Adamo dormienti adempta est costa, ex qua deinde mulier formata est, ita Christo per spontaneam mortem in cruce consopito, sanguine qui ex latere illius fundebatur, Ecclesia constituta, ipsique propter nos patienti consociata est.

Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν· καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δὲ *ἀπενεχθῆναι ἐν πνεύματι* δηλοῖ τὸ ἐκ γῆς ἀρθῆναι τῷ φρονήματι διὰ τοῦ πνεύματος πρὸς τὴν τῶν ἐπουρανίων κατανόησιν· *ἐπ' ὄρος* δὲ *μέγα*, τὴν ἀνηγμένην καὶ ὑπερκόσμιον [τὴν] τῶν ἁγίων ζωὴν [αἰνίττεται.]

XXI, 10, 11. *Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem, descendentem de cœlo a Deo, habentem claritatem Dei.*

Cum *spiritu in montem se abductum* affirmat, mente et intelligentia a rebus terrenis ad cœlestium rerum considerationem sese subvectum fuisse indicat. Per *montem* porro *magnum et altum* sublimem mundique captu superiorem sanctorum vitam esse insinuare videtur.

Ἐν ᾗ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀρνίου, ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ὑπὸ Θεοῦ κοσμηθήσεται καὶ δοξασθήσεται· καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ [ὡς λίθῳ] ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι.

In illo autem monte uxor Agni, superna videlicet Jerusalem, a Deo condecorabitur, ingentique gloria cumulabitur. Et lumen ejus simile lapidi pretioso, tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum.

Φωστὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Χριστός· διὰ μὲν τῆς *κρυσταλλιζούσης ἰάσπιδος*, ὡς ἀειθαλὴς καὶ ζωοδώρος καὶ [ὡς] καθαρός· δι' ἑτέρων δὲ ἑτέρως σκιαγραφούμενος· οὐδὲ γὰρ ἑνὸς εἴδους παραδείγματι τῶν ποικίλων αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς εὐεργεσιῶν τὸ πολύτροπον διαγραφῆναι δύναται.

Lumen Ecclesiæ est Christus. Hic autem per *jaspidem instar crystalli lucentem* delineatur, tanquam perpetuo virens, cunctisque viventibus vitam largiens, et incredibili munditia præstans. Per alia autem alio modo describitur : neque enim unius generis exemplo tanta illa erga genus nostrum beneficiorum multitudo et diversitas commode describi potest.

Ἔχουσά τε τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλὸν, καὶ [ἔχουσα] πυλεῶνας ιβ', καὶ ἐπὶ τοῖς πυλεῶσιν ἀγγέλους ιβ', καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν ιβ' φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ.

[Ὥσπερ καὶ] τεῖχος μέγα τῆς Ἐκκλησίας ὑψηλόν [τε] καὶ φρουρητικὸν τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει ὁ Χριστός ἐστιν. Ἐν ᾧ πυλῶνες δώδεκα, οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι [αὐτοῦ εἰσι]· δι' ὧν τὴν προσαγωγὴν καὶ τὴν εἴσοδον πρὸς τὸν Πατέρα ἐσχήκαμεν· καὶ αὐτοὶ δὲ συνεργούμενοι ὑπ' ἀγγέλων δώδεκα τῶν προὐχόντων καὶ μᾶλλον πλησιαζόντων Θεῷ, κατὰ τὴν ἀγχιστείαν τὴν ἐν ἁγιότητι. Εἰ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πιστῶν ἄγγελον

XXI, 12. *Et habebat murum magnum et altum, habentem portas duodecim; et in portis angelos duodecim; et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel.*

Murus magnus et altus Ecclesiæ est Christus : hic enim propugnat et custodit illos qui versantur in sancta hac civitate. *Duodecim* autem illius *portæ* duodecim sunt apostoli; per quos introitum simul et accessum ad Patrem nacti sumus. Ipsi vero peculiare subsidium et robur accipiunt, a duodecim præstantioribus propiusque ad Deum accedentibus angelis. (Propius autem illi ad Deum accedunt

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

eidemque assistunt, qui majori præditi sunt scientia et sanctimonia). Si enim **102** unumquemlibet hominem fidelem angelum, qui custodis fidique pædagogi munus obeat, sortitum credimus, quanto justius credere debemus primos Ecclesiæ fundatores, verbique evangelici proseminatores, ad Evangelii prædicationem eos ex angelis habuisse adjutores, qui primas inter omnes obtinebant? Cæterum *nomina tribuum spiritalis Israelis apostolicis ingressibus inscripta* dicuntur. Nam eadem in externi sensilisque pontificis epomide olim quoque secundum tempus inscripta continebantur. Ad præsentem autem nominum inscriptionem quod spectat, illa præclarum curæ et sollicitudini, quam apostoli circa fideles habuere, testimonium perhibent. Sed neque apostolus Paulus quoque incassum omnium Ecclesiarum cura se tangi, suumque cor, quo omnes quos per Evangelium genuerat capere posset, dilatari prædicabat.

A ἕπεσθαι φύλακα πεπιστεύκαμεν, πολλῷ μᾶλλον τοῖς θεμελιωταῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου σπορεῦσι, τοὺς ἐν ἀγγέλοις πρωτεύοντας συνεργοὺς πρὸς τὸ εὐαγγελικὸν [εἶναι] κήρυγμα νοεῖσθαι ἀκόλουθον. Τὰ δὲ *ὀνόματα τῶν φυλῶν* τοῦ *νοητοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ ταῖς ἀποστολικαῖς εἰσόδοις* γέγραπται· ἐπειδὴ καὶ τὰ τοῦ αἰσθητοῦ ἐν τῇ ἐπωμίδι τοῦ πάλαι κατὰ καιρὸν ἀρχιερέως ἐγέγραπτο· καὶ γὰρ ἡ Γραφὴ νῦν διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων τὴν περὶ τῶν πιστῶν μέριμναν τοῖς ἀποστόλοις προσμαρτυρεῖ· καθὼς ὁ Παῦλός φησιν ἔχειν τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ πεπλατύνθαι, καὶ πάντας χωρεῖν οὓς αὐτὸς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησε.

XXI, 13. *Ab oriente portæ tres, et ab aquilone portæ tres, et ab austro portæ tres, et ab occasu portæ tres.*

B *Ἀπὸ ἀνατολῆς, πυλῶνες τρεῖς· ἀπὸ βοῤῥᾶ, πυλῶνες τρεῖς· ἀπὸ νότου, πυλῶνες τρεῖς· ἀπὸ δυσμῶν, πυλῶνες τρεῖς· καὶ ἀπὸ μεσημβρίας, πυλῶνες τρεῖς.*

Quadripartita portarum figura, et triplex earumdem explicatio, sanctissimæ adorandæque Trinitatis agnitionem per quadripartitum orbem diffusam significat: quæ sane agnitio per vivificam crucem obtigit nobis: siquidem portarum compositio et dispositio ejusmodi est, ut crucis speciem præ se ferat. Sunt enim digestæ ad formam duodecim boum, qui mare æneum a Salomone confectum sustentabant, tripartitumque apostolorum quaternionem, sanctæ Trinitatis præconem, designabant; et quatuor itidem evangelistarum ad quatuor terræ fines emissionem. Per quod etiam spiritale sacri C baptismatis mare, quod mundum a peccatis expiat, per mysticum Salomonem constitutum et institutum, adumbrabatur.

Τὸ δὲ τετραμερὲς σχῆμα τῶν πυλώνων, καὶ ἡ τρισσὴ αὐτῶν ἀνάπτυξις, τὴν ἐκ τῆς τετραπεράτου οἰκουμένης τῆς προσκυνητῆς [παναγίας] Τριάδος δηλοῦν [τὴν] ἐπίγνωσιν, ἣν διὰ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ εἰλήφαμεν, ἐξείληπται. Σταυροειδὲς γὰρ τὸ σχῆμα τῆς τῶν πυλώνων θέσεως, κατὰ τὸ εἶδος τῶν ιβ' βοῶν, οἳ τὴν ὑπὸ Σολομῶντος κατεσκευασμένην θάλασσαν ἐβάσταζον, χαρακτηρίζοντες τὴν τριαδικὴν τῶν ἀποστόλων τετρακτὺν, τὴν τῆς ἁγίας Τριάδος κήρυκα· καὶ τὴν τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ἐκπομπὴν εἰς τὰ τέσσαρα τῆς γῆς πέρατα· δι' ἧς ἡ νοητὴ θάλασσα τοῦ [ἁγίου] βαπτίσματος, ἡ ἀποκαθαίρουσα τὸν κόσμον ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν, [ἡ] ἐκ τοῦ νοητοῦ συστᾶσα Σολομῶντος, εἰκονίζεται.

XXI, 14. *Et murus civitatis habebat fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina, duodecim apostolorum Agni.*

Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα· καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ Ἀρνίου.

Fundamenta muri, inquit, beati sunt apostoli; super hos enim Christi Ecclesia fundata est. Quorum nomina in illis veluti in tabula quadam inscripta sunt, ad commodam eorum qui legunt, aut legere volunt, instructionem.

Θεμέλιοι δὲ τοῦ τείχους, [καθώς φησιν,] οἱ μακάριοί εἰσιν ἀπόστολοι· ἐφ' οἷς ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τεθεμελίωται· ὧν τὰ ὀνόματα, ὡς ἐν προγραφῇ, τούτοις ἐπιγέγραπται, πρὸς τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων εὐμάθειαν.

XXI, 15. *Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, et portas ejus et murum.*

Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ, εἶχε [μέτρον] κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας [αὐτῆς] καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς.

Mensura aurea utrumque, et mensurantis (quem in hominis quoque specie cernebat) excellentiam et dignitatem, et mensuratæ rursum civitatis præstantiam, significat; cujus murum Christum esse jam ante indicavimus. Mensuratur autem hæc civitas, non ab omnibus, sed ab angelis; ad designandam singularem naturarum supermundanarum munditiam et sapientiam. Est præterea supernæ illius civitatis magnitudo et elegantia præ cæteris, ut versimile fit, illis cognita. Per *murum* autem divinæ munitionis atque protectionis septum, in quo sancti tute custodientur, accipi hoc loco posse arbitramur.

D Ὁ *χρυσοῦς* δὲ *κάλαμος* δηλοῖ τὸ τίμιον τοῦ τε μετροῦντος ἀγγέλου, ὃν ἀνθρωποειδῶς ἐθεώρησε, καὶ τῆς μετρουμένης πόλεως, ἧς τεῖχος τὸν Χριστὸν ἐξελάβομεν· οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπων, ὑπὸ δὲ ἀγγέλου μετρουμένης, διὰ τὸ καθαρὸν καὶ σοφὸν τῶν ὑπερκοσμίων φύσεων· αἷς, ὡς εἰκὸς, ἔγνωσται τῆς ἄνω πόλεως τό τε μέγεθος, ἥ τε εὐπρέπεια· ἡγούμεθα δὲ τεῖχος ἐνταῦθα καὶ τὴν θείαν περιβολὴν καὶ σκέπην νοεῖσθαι, ἐν ᾗ οἱ ἅγιοι φυλαχθήσονται.

103 XXI, 16. *Et civitas in quadro posita est;*

Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται· καὶ τὸ μῆκος

Digitized by Google

αὐτῆς ὅσον τὸ πλάτος· καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων· τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος, ἴσα ἐστί.

Τετράγωνος δὲ ἡ *πόλις* κεῖται, διὰ τὸ ἑδραῖον καὶ πάγιον· τὸ γὰρ κατά τε βάθος καὶ μῆκος καὶ πλάτος ἰσόπλευρον *κύβος* τισὶν ὠνόμασται· ἑδραιότητα δὲ δηλοῦν λέγεται. Αἱ δὲ *δώδεκα χιλιάδες τῶν σταδίων*, ἃς ἔχειν φησὶ τὴν πόλιν, ἴσως μὲν σημαίνουσι τὸ ταύτης μέγεθος· ὑπὲρ γὰρ ψάμμον, ὥς φησιν ὁ Δαυΐδ, οἱ ταύτης οἰκήτορες πληθυνθήσονται· ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα ἀποστόλων, δι' ὧν αὕτη κατοικίζεται. Καὶ ὁ ἑβδοματικὸς [δὲ] ἀριθμὸς, μυστικὸς ὢν, διά τινος ἀναλύσεως παρίστησι τὸ ζητούμενον. Αἱ γὰρ ῥηθεῖσαι χιλιάδες τῶν σταδίων, *σημεῖα* ἀποτελοῦσι τὰ λεγόμενα *μίλια*, ͵αψιδ'· τῶν μὲν *χιλίων* δηλούντων τῆς ἀπεράντου ζωῆς τὴν πλειότητα· τῶν δὲ *ἑπτακοσίων*, τὸ ἐν ἀναπαύσει τέλειον· τῶν δὲ *δεκατεσσάρων*, τὸν διπλοῦν σαββατισμὸν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Δὶς γὰρ ἑπτὰ, δεκατέσσαρα.

et longitudo ejus tanta est, quanta et latitudo. Et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia; et longitudo et latitudo et altitudo ejus æqualia sunt.

Quadrata hæc *civitas* describitur, ad designandum immotam illius firmitatem. Quod enim secundum profunditatem et altitudinem et longitudinem æquilaterum est, illud *cubus* a quibusdam appellatur. Cubica autem figura præ cæteris firma et stabilis habetur. At vero *duodecim millia stadiorum*, quot civitas, de qua hic agitur, habere asseritur, illius forte magnitudinem denotant. Nam, ut propheta David vaticinatur, illius incolæ super arenam maris multiplicabuntur. Fortassis per duodecim apostolorum numerum, per quos ipsa inhabitatur, et septenarium, qui ipse itidem mysticus est, facta quadam calculatione et resolutione, quod quæritur invenietur. Etenim prædicta duodecim stadiorum millia, mille septingenta et quatuordecim *signa*, quæ vulgo *miliaria* appellantur, conficiunt. E quibus *mille*, interminabilis vitæ perfectionem insinuant: *septingenta* autem, perfectam requiem: *quatuordecim* vero, duplicem Sabbatismum, animæ nimirum et corporis quietem. Bis enim septem constituunt quatuordecim.

Καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαρακοντεσσάρων πηχῶν· μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου.

Τὸ μέτρον τοῦ βάθους τοῦ τείχους, πηχῶν ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων· δωδεκάκις γὰρ ὁ δώδεκα ἀριθμὸς συντιθέμενος, ὁ τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ἐμφαίνων, τοῦτον ἀποτελεῖ τὸν ἀριθμόν.

XXI, 17. *Et mensus est murum ejus, centum quadraginta quatuor cubitorum; mensura hominis, quæ est angeli.*

Mensura profunditatis muri erat cubitorum mille quadraginta quatuor: duodenarius enim numerus in seipsum multiplicatus, qui apostolicæ doctrinæ ubertatem ob oculos nobis ponit, hunc numerum absolvit.

Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς, ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ.

Ἡ δὲ ἐνδόμησις τοῦ τείχους, ἴασπις, τὴν ἀειθαλῆ καὶ ἀμάραντον ζωὴν τῶν ἁγίων ἐνδείκνυται, καθὼς πολλάκις εἴρηται. *Καθαρὸν* δὲ τὸ *χρυσίον* αὐτῆς ὡς *ὕαλος*, διὰ τὸ διαυγὲς καὶ λαμπρὸν τῶν αὐτῆς οἰκητόρων.

XXI, 18. *Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide; ipsa vero civitas aurum mundum, simile vitro mundo.*

Structura muri ejus jaspis; quæ beatam semperque vernantem sanctorum vitam demonstrat, ut sæpe jam ante dictum est. *Aurum* autem ejus dicitur *purum tanquam vitrum;* ad significandum illorum splendorem conspicuamque claritatem qui in ea habitant.

Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως, παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι.

Οἱ δὲ δώδεκα θεμέλιοι, δώδεκα λίθοι τίμιοι, ὧν οἱ ὀκτὼ ἐν τῷ λογίῳ τοῦ ἀρχιερέως πάλαι ἀνεφέροντο· οἱ δὲ τέσσαρες παρηλλαγμένοι εἰσίν· ἵνα ἐμφανῇ [καὶ] τὸ σύμφωνον τῆς νέας πρὸς τὴν παλαιὰν, καὶ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐν αὐτῇ διαλαμψάντων. Οἱ τοίνυν ἀπόστολοι πάσῃ ἀρετῇ διὰ τῶν τιμίων λίθων ἐκφαινόμενοι κεκόσμηνται.

XXI, 19, 20. *Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioso ornata.*

Duodecim fundamenta sunt duodecim lapides pretiosi; e quibus octo in summi sacerdotis rationali olim inserti erant; quatuor autem mutati sunt; ut hinc appareat novi cum vetere testamento consensio, simulque illorum excellentia pateflat, qui in novo illustres exstiterunt. Apostoli igitur omni virtutum genere ornati per lapides pretiosos denotantur.

Ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις.

Διὰ τῆς ἰάσπιδος, χλωριζούσης τὴν χρόαν κατὰ τὴν σμάραγδον, εἰκὸς τὸν κορυφαῖον Πέτρον δηλοῦσθαι· ἅτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Χριστοῦ βαστάσαντα ἐν τῷ σώματι, καὶ τὸ ἀειθαλὲς καὶ νεάζον ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ ἐνδειξάμενον· ὃς [καὶ] ὡδήγησεν ἡμᾶς εἰς τόπον χλόης διὰ [τῆς] θερμῆς πίστεως.

Fundamentum primum, jaspis.

Per *jaspidem*, qui ad smaragdi similitudinem, ad viriditatem tendit, probabile fit divum Petrum apostolorum coryphæum significari; ut qui Christi mortificationem in suo corpore usque portarit, vegetamque et vernantem charitatem erga illum semper ostenderit; qui etiam per fervidam fidem ad loca pascua dux nobis exstitit.

Ὁ δεύτερος, σάπφειρος.

Secundum, sapphirus.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

104 Quod hic lapis cœlesti corpori assimiletur, (quare colorem quoque cæruleum, quem vulgo *Lazurum* appellant, ex eo fieri ajunt) beatum Paulum significare arbitror; siquidem ad tertium cœlum aliquando raptus, animoque in cœlum jugiter defixus, eo pertrahere studebat, quotquot ipsi parebant.

Tertium, chalcedonius.

Hic lapis sacerdotali rationali non inserebatur, sed *carbunculus*, cujus hoc loco nulla fit mentio. Spectandum est tamen ne forte Theologus per chalcedonium carbunculum designaverit. Sunt enim ejusdem propemodum coloris. *Carbunculus* autem beatus Andreas apostolus vocari potest, utpote Spiritus igne luculenter accensus.

Quartum, smaragdus.

Per *smaragdum*, qui viridem colorem sortitur, oleoque nutritur, necnon perspicuitatem et venustatem ex illo mutuatur, Joannis evangelistæ prædicationem insinuari arbitramur. Hic enim animi dejectionem ex peccato ortam, divino oleo serenat, excellentique Theologiæ gratia assiduum fidei vigorem nobis præstat.

Quintum, sardonyx.

Per hunc, humani unguis colorem cum quadam perspicuitate et claritate exprimentem, Jacobum denotari probabile credimus, quandoquidem unus hic ante omnes alios propter Christum corporis mortem sustinuit; quam unguis suo colore delineat. Unus hic etiam absque ullo doloris sensu abscindi solet.

Sextum, sardius.

Per *sardium*, qui fulvo pellucidoque colore ignem æmulatur, et vim tumores ac vulnera per ferrum inflicta sanandi sortitur, virtutis pulchritudinem apostoli Philippi designari arbitror. Hæc enim divini Spiritus igne incensa, spiritalia seductorum vulnera per diaboli insultus et fraudem illata, refocillat et curat.

Septimum, chrysolithus.

Per *chrysolithum*, qui rutilante splendore aurum refert, beatus forte Bartholomæus adumbratur, siquidem divina prædicatio pretiosaque virtutum supellex hunc admodum mirifice illustravit.

Octavum, beryllus.

Per hunc, maris aerisque colorem imitantem, et ad hyacinthinum accedentem, admirabilem Thomam significari verisimile fit; quippe qui longa per mare peregrinatione usque ad Indos pervenit, eo ad procurandam illorum populorum salutem a Deo missus.

Nonum, topazius.

Per *topazium*, qui rubri est coloris, neque carbunculo absimilis, lacteumque liquorem, qui iis opitulari fertur, qui ex oculis laborant, emittit, beatus Matthæus significatus videtur. Nam is et divino zelo egregie fuit inflammatus, et sanguine propter Christum fuso, dignus est habitus qui per

A Διὰ τούτου, ἐοικότος τῷ οὐρανίῳ σώματι, ἐξ οὗ φασι καὶ τὸ *λαζούριον* γίνεσθαι, τὸν μακάριον Παῦλον οἶμαι σημαίνεσθαι, ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀναληφθέντα, κἀκεῖ ἕλκοντα τοὺς αὐτῷ πειθομένους, ἔνθα εἶχεν ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα.

Ὁ τρίτος, χαλκηδών.

Οὗτος [ὁ λίθος] ἐν τῷ ἱερατικῷ λογίῳ οὐ φέρεται· ἀλλ' *ἄνθραξ*, ὃς ἐνταῦθα οὐ κεῖται. Σκοπητέον οὖν μή ποτε τὸν ἄνθρακα οὕτως ἐκάλεσεν ὁ ἅγιος. *Ἄνθραξ* δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἀνδρέας ὁ ἀπόστολος, ὡς ἀναφθεὶς ἐκ τοῦ Πνεύματος.

B *Ὁ τέταρτος, σμάραγδος.*

Διὰ τοῦ *σμαράγδου*, χλωροῦ τυγχάνοντος [τὴν χρόαν] καὶ [τῷ] ἐλαίῳ τρεφομένου, τήν τε διαύγειαν καὶ τὴν ὥραν [ἐξ] αὐτοῦ προσλαμβάνοντος, τὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου δηλοῦσθαι νομίζομεν κήρυγμα· θείῳ ἐλαίῳ φαιδρύνον τὴν προσγινομένην ἡμῖν ἐξ ἁμαρτημάτων κατήφειαν, καὶ τὸ ἀειθαλὲς τῆς πίστεως δωρούμενον, τῷ πολυτίμῳ τῆς Θεολογίας χαρίσματι.

Ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ.

Διὰ τούτου, [τὴν τοῦ] ἀνθρωπίνου ὄνυχος χρόαν μετὰ διαυγείας ἔχοντος, δηλοῦσθαι εἰκὸς τὸν Ἰάκωβον, πρὸ τῶν ἄλλων τὴν σωματικὴν διὰ Χριστὸν δεξάμενον νέκρωσιν· ἣν [ὁ] ὄνυξ χαρακτηρίζει,
C ἀμοιρῶν ἐν τῷ τέμνεσθαι αἰσθήσεως.

Ὁ ἕκτος, σάρδιος.

Διὰ τοῦ *σαρδίου*, ἅτε πυῤῥοῦ τὴν χρόαν καὶ διαυγοῦς, θεραπευτικοῦ δὲ ὅμως οἰδημάτων καὶ τῶν ἀπὸ σιδήρου πληγῶν, τῆς τοῦ [μακαρίου] Φιλίππου ἀρετῆς τὸ κάλλος ὑπολαμβάνω χαρακτηρίζεσθαι· φαιδρυνομένης τῷ πυρὶ τοῦ θείου Πνεύματος, καὶ θεραπευούσης τῶν πεπλανημένων τὰ ψυχικὰ τραύματα, ἅπερ ὑπὸ τοῦ διαβόλου τρωθέντες ἐδέξαντο.

Ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος.

Διὰ τοῦ *χρυσολίθου*, χρυσῷ ἐοικότος τὴν στιλπνότητα, ὁ Βαρθολομαῖος τάχα εἰκονίζεται, ταῖς πολυτιμήτοις ἀρεταῖς κατηγλαϊσμένος, καὶ τῷ θείῳ κη-
D ρύγματι.

Ὁ ὄγδοος, βήρυλλος.

Διὰ τοῦ θαλασσοβαφοῦς καὶ ἀερίζοντος [καὶ τῷ] ὑακινθίνῳ [χρώματι] πλησιάζοντος τὸν Θωμᾶν σημαίνεσθαι δοκῶ, μακρὰν διαπόντιον ἀποδημίαν μέχρις Ἰνδῶν, διὰ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν, σταλέντα.

Ὁ ἔννατος, τοπάζιον.

Διὰ τοῦ *τοπαζίου*, ἐρυθροῦ ὄντος καὶ ἐοικότος τῷ ἄνθρακι, καὶ ὀπὸν ἀφιέντος, ὥς φασι, γαλακτώδη ὀφθαλμιῶσιν ἀλεξίπονον, ἡ τοῦ μακαρίου Ματθαίου ψυχὴ δηλοῦσθαι δύναται, πεπυρωμένη τῷ θείῳ ζήλῳ, καὶ κεκοσμημένη τῇ τοῦ οἰκείου ἐκχύσει διὰ Χριστὸν αἵματος, ἠξιωμένη τε διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοὺς τῇ

Digitized by Google

καρδίᾳ τυφλώττοντας, καὶ γάλα τοὺς ἀρτιγενεῖς τῇ πίστει ποτίζουσα.

Ὁ δέκατος, χρυσόπρασος.

Διὰ τοῦ *χρυσοπράσου*, βαθυτέρου τὴν χροιὰν παρὰ τὸν χρυσὸν ὑπάρχοντος, τὸν [μακάριον] Θαδδαῖον οἶμαι σημαίνεσθαι, τὸν τῷ Αὐγάρῳ βασιλεῖ Ἐδέσης τὴν Χριστοῦ βασιλείαν, τὴν διὰ τοῦ χρυσοῦ δηλουμένην, καὶ τὴν διὰ τοῦ πράσου σημαινομένην αὐτῷ νέκρωσιν, εὐαγγελισάμενον.

Ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος.

Διὰ τοῦ *ὑακίνθου*, τὴν ἰδέαν κυανίζοντος, ἤγουν ἀερίζοντος, τὸν Σίμωνα, ὡς ζηλωτὴν τῶν [τοῦ] Χριστοῦ χαρισμάτων, καὶ οὐράνιον ἔχοντα φρόνημα, εἰκὸς σημαίνεσθαι.

Ὁ δωδέκατος, ἀμέθυσος.

Διὰ τοῦ *ἀμεθύσου*, τῇ μορφῇ πορφυρίζοντος, τὸν Ματθίαν στοχάζομαι σημαίνεσθαι, τοῦ θείου πυρὸς ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν διανομῇ καταξιωθέντα, καὶ τὸν τοῦ ἐκπεπτωκότος τόπον ἀναπληρώσαντα, [τῷ διαπύρῳ] πόθῳ τῆς πρὸς τὸν ἐκλεξάμενον εὐαρεστήσεως. Ταῦτα δὲ ἐκ τῶν τῷ ἁγίῳ Ἐπιφανίῳ περὶ λίθων εἰρημένων, καὶ ἑτέρως [ὑπ' αὐτοῦ] τοῖς φυλάρχοις τοῦ Ἰσραὴλ προσηρμοσμένων, ἐντετάχαμεν, πρὸς γυμνασίαν τοῖς ἐντυγχάνουσι τοῖς αἰνίγμασι, τῆς ἀληθείας καταστοχαζόμενοι, τῆς ἀκριβείας ἐγνωσμένης μόνῳ τῷ ἀποκαλύψαντι. Ὄντως δὲ καὶ θεμέλιοι οἱ ἀπόστολοι, καὶ λίθοι τίμιοι· ὁ μὲν τοῦδε, ὁ δὲ τοῦδε· καὶ πάντες κοινῇ πάντων τὸ ἐν τοῖς καλοῖς ἰδιάζον καὶ ἐξαίρετον ἀποσώζοντες. Διὸ παρακαλῶ ἀφεθῆναι τῆς ἐπὶ τοῖς παρατεθεῖσιν [νοήμασιν,] ὡς βεβιασμένοις, μέμψεως. Οὐ γὰρ τῷ ἰδιάζοντι τῆς ἑκάστου τῶν ἀποστόλων ἀρετῆς τὴν αὐτῶν κοινωνίαν καὶ ἀλληλουχίαν διεκόψαμεν, ἀλλὰ [διὰ τῆς μερικῆς ἑτερότητος] τὴν ὁλικὴν αὐτῶν ταυτότητα δηλῶσαι προεθυμήθημεν, ἀλλήλων ἐχομένην, δίκην ἀλύσεως.

A Evangelium eos qui corde cæcutiebant, illuminaret, modoque genitos fidei lacte potaret.

Decimum, chrysoprassus.

Chrysoprassum, qui auri colorem auro **105** ipso altius imbibit, beatum Thaddæum, qui Abgaro regi Edessæ Christi regnum per aurum, ejusdem autem mortem per prassum designatam prædicavit, significari existimo.

Undecimum, hyacinthus.

Hyacinthum, qui cærulei aereique coloris speciem per se gerit, ad Simonem tanquam charismatum et gratiarum Christi zelatorem, cœlestemque prudentiam haud vulgarem sortitum, haud incommode retuleris.

B *Duodecimum, amethystus.*

Per *amethystum*, qui ignis formam spectantibus exhibet, Matthiam significari conjicio; ut qui in linguarum distributione cœlesti igne affatim sit afflatus; et ob inflammatum Deo, a quo electus erat, serviendi et placendi desiderium, idoneus census qui in prolapsi Judæ locum sufficeretur. Hæc autem ex iis in medium attulimus, quæ sanctus Epiphanius de lapidibus istis disseruit, tribuumque Israelis principibus accommodavit; idque ad illorum exercitationem qui in hæc quasi ænigmata suo forte tempore incident : de veritate quidem nonnullam conjecturam facientes, accuratam autem earum rerum notitiam soli Deo, qui isthæc patefecit, relinquentes. Interim apostoli sunt vera C Ecclesiæ fundamenta, lapidesque vere pretiosi. Et hic quidem hujus, iste vero illius lapilli virtutem et proprietatem refert; omnes autem in communi, quidquid in singulis pulchrum et excellens exsistit, hoc totum sibi vindicant, etsi non eodem semper gradu. Eapropter ad unum omnes rogatos cupio, ne sententias, quas hic apposuimus, quasi coactas reprehendant : neque enim virtutem quam uni alicui Apostolo quasi propriam tribuimus, aliis adimimus, aut mutuam earum cohærentiam amputavimus, aut communionem negamus. Verum per dispartitam diversitatem, perfectam earum connexionem atque societatem indicare voluimus; ut quæ instar catenæ sibi mutuo cohæreant, neque a se invicem divelli queant.

Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται· ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου.

[Οἱ δὲ *δώδεκα*] *πυλεῶνες*, δηλαδὴ οἱ [δώδεκα] τοῦ Χριστοῦ μαθηταί, δι' ὧν τὴν θύραν καὶ τὴν ὁδὸν ἐπέγνωμεν [τῆς ζωῆς· οἵτινες καὶ] δώδεκά εἰσι μαργαρῖται, ἐξ ἑνὸς πολυτίμου μαργαρίτου τοῦ Χριστοῦ τὴν διαύγειαν κτησάμενοι.

Καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως, χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαυγής.

Ἑνὶ παραδείγματι δὲ τὴν ἀκρίβειαν τῶν τῆς ἄνω πόλεως ἀγαθῶν παραστῆσαι οὐ δύναται. Διὸ τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως, διὰ μὲν τὸ πολυτελὲς καὶ εὔχρουν, ὡς χρυσίον, διὰ δὲ τὸ καθαρὸν, ὡς κρύσταλλον ἐθεάσατο, [ἤτοι ὡς ὕαλον διαυγῆ·] ἅπερ ἀμφότερα ἐν ἑνὶ συνδραμεῖν παρ' ἡμῖν, ἀδύνατον. Ταῦτα δὲ πάντα ὁ ἅγιος τεθέαται, καθὼς ἠδύνατο·

XXI, 21. *Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt; et singulæ portæ erant ex singulis margaritis.*

D *Portæ duodecim* sunt duodecim Christi discipuli; per hosce namque et ostium, et viam vitæ cognovimus : qui quidem duodecim sunt margaritæ ex una pretiosa margarita, nempe Christo, splendorem lucemque adepti.

Et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

Cum una similitudine exacta cœlestis illius civitatis venustas plenaque bonorum ejusdem notitia tradi non possit, sed ad eam rem variis opus sit exemplis et similitudinibus, propterea civitatis illius plateas crystallo auroque mundo assimilat; quo hinc quidem ejus præstantiam colorisque elegantiam colligamus; inde vero ejusdem mundi-

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

tiem et claritatem; quæ duo apud nos in unum simul convenire haud facile solent. Hæc autem omnia sanctus evangelista vidit, quantum et quatenus potuit: siquidem exquisita supernæ civitatis cognitio excedit omnem auditum, omnemque mentis et sensus captum.

A ἡ δὲ ἀκραιφνὴς τῆς ἄνω πόλεως κατανόησις ὑπερβαίνει καὶ ἀκοὴν [καὶ ὅρασιν] καὶ διάνοιαν.

XXI, 22. *Et templum non vidi in illa : Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus.*

Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι καὶ τὸ Ἀρνίον.

106 Quorsum enim opus est illi externo et sensili templo, quæ Deum, in quo vivimus, movemur, et sumus, habet custodem et defensorem? Is enim sanctorum templum et incola est; quia juxta promissionem suam habitat et ambulat in illis; et Agnus Dei, qui propter nos jugulatus est, cui etiam vivificus Spiritus per essentiam conjunctus est. Atque hoc per fluvium, cujus paulo post fit mentio, diserte significatur.

Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. — Τίς γὰρ χρεία ναοῦ αἰσθητοῦ, τῇ ἐχούσῃ τὸν Θεὸν φρουρὸν καὶ σκέπην· ἐν ᾧ ζῶμέν καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν; Οὗτος γάρ ἐστι τῶν ἁγίων καὶ ναὸς καὶ ἔνοικος, ἐνοικῶν [ἐν] αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατῶν, καθὼς ἐπήγγελται. Τὸ Ἀρνίον, ὁ δι' ἡμᾶς σφαγιασθεὶς Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ· ᾧ δηλαδὴ οὐσιωδῶς καὶ τὸ ζωοποιὸν B Πνεῦμα συντέτακται· ὅπερ διὰ τοῦ ἑξῆς ποταμοῦ ἐνέφηνε.

XXI, 23. *Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea : nam claritas Dei illuminabit illam, et lucerna ejus est Agnus.*

Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτήν· ἡ γὰρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν· καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς, τὸ Ἀρνίον.

Ubi enim mysticus justitiæ Sol lucet, ibi externis luminaribus opus non est. Ipse enim illius et gloria et lucerna est; et gentes, quæ salvæ fiunt, in lumine illius ambulabunt; de quibus subjicit :

Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου.— Ἔνθα γὰρ ὁ τῆς δικαιοσύνης νοητὸς ἥλιος, αἰσθητῶν φωστήρων οὐ χρεία· αὐτὸς γὰρ αὐτῆς καὶ δόξα καὶ λύχνος· καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσιν· [περὶ ὧν φησι·]

XXI, 24, 25. *Et ambulabunt gentes quæ servatæ fuerunt, in lumine ejus; et reges terræ afferent gloriam suam et honorem in illam. Et portæ ejus non claudentur per diem. Nox enim non erit illic.*

Καὶ περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν· καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας· νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται C *ἐκεῖ.*

Gentes quæ salute potiuntur, in lumine ejus, ut dictum est, ambulant; qui autem in terra constituti adversus carnis motus animique perturbationes dominatum obtinent, ii bonorum operum gloriam et honorem in ipsam inferent. Quod autem civitatis illius *portæ non claudantur*, hoc vel habitatorum illius securitatem et immutabilitatem significat; aut certe apostolicæ doctrinæ portas, ad hauriendam perfectiorem de rebus sublimioribus notitiam, ibi omnibus patere. *Dies* autem exstat ibi *perennis; nox* autem *nulla* omnino : hæc enim in peccatorum sortem deputata est.

Τὰ μὲν γὰρ σωζόμενα ἔθνη, καθὼς εἴρηται, φησὶν, ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσιν· οἱ δὲ ἐν τῇ γῇ τῶν παθῶν βασιλεύσαντες τὴν τῶν ἀγαθῶν πράξεων δόξαν καὶ τιμὴν ἐν αὐτῇ οἴσουσι. Τὸ δὲ *μὴ κλεισθῆναι τὰς θύρας*, δηλοῖ ἢ τὸ ἀσφαλὲς τῶν οἰκητόρων αὐτῆς καὶ ἄτρεπτον· ἢ τὸ κἀκεῖ τοὺς θείους πυλῶνας τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας ἠνεῷχθαι πᾶσι, πρὸς τὴν τῶν τελεωτέρων μάθησιν. Ἡμέρα δὲ ἔσται ἐκεῖ, καὶ οὐ νύξ. Ἡ γὰρ νὺξ τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἀποκληρωθήσεται.

XXI, 26, 27. *Et afferent gloriam et honorem gentium in illam : non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.*

Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν· καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν D *πᾶν κοινὸν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα, καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρνίου.*

Splendor et gloria gentium, hoc est, illorum qui ex gentium populo conversi, Christo placuerunt, in civitate illa Deo fructum depromment, totumque quod habent acceptum illi ferent. Omne autem commune et immundum illuc non ingredietur. Quia nulla est societas aut communicatio luci cum tenebris, aut Christo cum Belial.

Ἡ δὲ λαμπρότης καὶ ἡ δόξα τῶν ἐθνῶν, τουτέστιν οἱ ἐν αὐτοῖς Χριστῷ εὐαρεστήσαντες, ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καρποφορηθήσονται. Πᾶν δὲ κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσεται. Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

CAPUT LXVIII.

De fluvio mundo, qui e throno in mediam civitatis plateam procedere visus est.

ΚΕΦΑΛ. ΞΗ'.

Περὶ τοῦ καθαροῦ ποταμοῦ τοῦ φανέντος ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύεσθαι.

XXII, 1, 2. *Et ostendit mihi fluvium aquæ vivæ,*

Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

[καὶ] *λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου; ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς.*

Ὁ μὲν ἐκ τῆς ἐν τῷ παρόντι βίῳ [Ἐκκλησίας] ἐκπορευόμενος *ποταμὸς*, τὸ τῆς παλιγγενεσίας αἰνίττεται βάπτισμα· διὰ Πνεύματος μὲν [ἁγίου] ἐνεργούμενον, καθαροὺς δὲ τοὺς λουομένους ὑπὲρ χιόνα καὶ κρύσταλλον ἀπεργαζόμενον. Τὴν δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ὁ πεπληρωμένος ὑδάτων, τὸ ζωοποιὸν Πνεῦμα διαπορεύεται, ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ διὰ τοῦ Ἀρνίου, διὰ μέσου τῶν ὑπερτάτων δυνάμεων, αἳ θρόνος τῆς Θεότητος ὀνομάζονται· τὰς *πλατείας* πληροῦν τῆς ἁγίας *πόλεως*· δηλαδὴ τὸ πλῆθος αὐτῆς; τὸ ὑπὲρ ψάμμον, κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν, πληθυνόμενον.

Καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα [ἕνα] ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ.

Ὁ δὲ ποταμὸς οὗτος; φησὶ, ποτίζει τοὺς παραπεφυτευμένους αὐτῷ ἁγίους, *ξύλον ζωῆς* τροπικῶς ὠνομασμένους, κατὰ μετοχὴν καὶ μίμησιν τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου [Χριστοῦ]. *Δώδεκα* δὲ *καρποὺς* βλαστάνοντας· τουτέστιν ἀδιάλειπτον τὴν τῶν καρπῶν βλαστάνοντας ἔκφυσιν. Οὐ γὰρ ἁμαρτίας ἔσται χειμὼν ἐκεῖ, φύλλων ῥοὴν ἀναγκάζων πάσχειν τὰ τῆς ζωῆς δένδρα, καθὼς ὁρῶμεν σήμερον· ἀλλὰ πληρέστατος ἔσται ὁ τῆς καρποφορίας τῶν ἁγίων αἰών· ὃς [εἰκότως] ἐνταῦθα *δωδεκάμηνος* προσηγόρευται; διά τε τοῦ παρ' ἡμῖν ἐνιαυτοῦ τὴν συνήθειαν, διά τε τῶν ιβ' ἀποστόλων τὸ κήρυγμα. Δυνατὸν δὲ καὶ ἑτέρως ἅπαν τὸ παρὸν χωρίον ἑρμηνεύεσθαι. Διὰ μὲν τοῦ *ποταμοῦ*, ὡς εἴρηται, τὰ τοῦ ζωοποιοῦ [καὶ παναγίου] Πνεύματος χαρίσματα· ἅπερ διὰ τοῦ θρόνου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ; δηλαδὴ τῶν χερουβικῶν τάξεων, οἷς ὁ Θεὸς ἐνθρονίζεται, εἰς τὴν *πλατεῖαν τῆς πόλεως*, τουτέστι τὴν πολυάνθρωπον τῶν ἁγίων πληθὺν, ἔξεισιν· ὡς ἐκ πρώτων εἰς δεύτερα μετοχετευόμενα, κατὰ τὴν εὔκοσμον τῶν οὐρανίων ἱεραρχιῶν διάταξιν. *Ξύλον* δὲ [τῆς] *ζωῆς* τὸν Χριστὸν σημαίνεσθαι, ἐν [τῷ] Πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ περὶ τὸ Πνεῦμα νοούμενον. Ἐν αὐτῷ γὰρ τὸ Πνεῦμα, καὶ [αὐτὸς] ἐν Πνεύματι προσκυνεῖται, καὶ χορηγός ἐστι [τοῦ] Πνεύματος· καὶ διὰ τούτου οἱ ιβ' καρποὶ τοῦ ἀποστολικοῦ χοροῦ, ἀνέκλειπτον [τὸν] τῆς Θεογνωσίας καρπὸν ἡμῖν δωρούμενοι· δι' ὧν ὁ *ἐνιαυτὸς Κυρίου* δεκτὸς, καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀνταποδόσεως ἡ τῷ προφήτῃ προκηρυχθεῖσα, προκαταγγέλλεται.

Καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου; εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.

Φύλλα δὲ *τοῦ ξύλου* [τῆς ζωῆς,] δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ, αἱ ἐπιπολαιότεραι τῶν θείων κριμάτων νοήσεις· ὥσπερ *καρποὶ* αὐτοῦ, ἡ τελειοτέρα γνῶσις, ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκαλυπτομένη. Ταῦτα τὰ φύλλα, εἰς θεραπείαν, δηλαδὴ εἰς τὴν τῆς ἀγνοίας ἀποκάθαρσιν τῶν ὑποβεβηκότων ἐν τῇ τῶν ἀρετῶν ἐργασίᾳ ἐθνῶν, ἔσονται· διότι ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη [δόξα] σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· καὶ πολ-

A *splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei et Agni, in medio plateæ ejus.*

Per *fluvium* qui in mortali hac vita *ex Ecclesia* procedit, regenerationis lavacrum adumbratur. Hoc enim per Spiritum sanctum motum, omnes quotquot in eo abluuntur, omni nive ac crystallo puriores nitidioresque reddit. At vero *fluvius* Dei, qui *supernam Jerusalem* larga aquarum copia *irrigat*, est Spiritus sanctus, qui ex Dei et Patris throno per Agnum procedit; et per medium supremarum virtutum, quæ *Divinitatis sedes* **107** nominantur, dilapsus, sanctæ *civitatis plateas*, nempe multitudinem ejus, quæ, juxta Psalmistam, arenæ numerum excedit, ubertim recreat.

B *Et ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum.*

Hic, inquit, fluvius irrigat sanctos juxta se consitos; qui similitudine quadam ad lignum vitæ, quod Christus est, ejusdemque imitatione et participatione, *ligna vitæ* metaphorice appellantur. Progerminat autem hoc vitæ lignum *fructus duodecim*, hoc est, perennem fructuum fœturam. Neque enim peccati hyems, quæ foliis vitæ ligna exuit, sæviet ibi, quemadmodum hic sævire solet; verum sanctorum ævum, quod propter anni apud nos usitati consuetudinem, ac duodecim apostolorum prædicationem, *duodecim mensium* nomine C recte designatur, optimorum fructuum copia est refertissimum. Potest alio quoque modo totus hic locus exponi. Per *fluvium* igitur, ut dictum est, vivifici Spiritus charismata significantur; quæ per Patris et Filii *thronum*, nempe per Cherubicorum spirituum ordines, in quibus Deus insidet, in *civitatis plateas*, hoc est, in numerosam illam sanctorum multitudinem, exeunt; et ab his tanquam ex primis, ad illos qui secundario ea participant, sese diffundunt; idque secundum concinnam cœlestium ordinum et hierarchiarum dispositionem. Per *lignum* autem *vitæ*, Christum, in Spiritu et per Spiritum cognitum, significari, extra controversiam est. In ipso namque est Spiritus, et in Spiritu adoratur, et ipse est qui Spiritum largitur; et per illum D duodecim apostolici chori fructus, assiduos divinæ cognitionis fœtus proferentes, nobis donantur. Per quos utique obtingit *annus Domini* acceptus, diesque retributionis, qui dudum ante a propheta prædicatus, nobis nunc tandem annuntiatur.

Et folia ligni ad sanitatem gentium.

Per *folia ligni vitæ*, quod est Christus, designantur tenuiores et quasi superficiales divinorum judiciorum notitiæ; quemadmodum per *fructus* consummatior earumdem rerum cognitio; quæ in futuro tandem ævo patefiet. Ejusmodi igitur folia, ad sanationem, hoc est, in ignorationis expiationem, illarum gentium quæ in virtutum actione minus valuerunt, cedent: siquidem non eadem

Digitized by Google

omnium, sed alia est gloria solis, alia lunæ, alia stellarum. Et multæ rursum mansiones sunt apud Patrem; quarum aliæ majori, aliæ minori splendore potiuntur, secundum operum uniuscujusque analogiam et qualitatem. Alio sensu per *lignum vitæ, quod mensibus duodenis fructus duodecim affert*, chorum apostolicum accipere licet, propter peculiarem societatem et communicationem quam habuit cum ligno veræ vitæ. Hoc enim posteaquam eum carne nostra semel communicavit, suæ divinitatis participes nos fecit. Horum autem fructus in centesimum excrescunt; folia vero alia reddunt sexagesimum, alia trigesimum; quæ sanitatem iis
108 afferunt qui ex gentibus in divini luminis splendore non ita multum excelluerunt; quam quidem sanitatem per illos susceperunt, qui centuplum fructificaverant. Quantum enim interest inter folia et fructus, tantum inter eos qui tunc salvabuntur, intercessurum putandum est; aliis quidem majori, aliis vero minori gloria potientibus, sicuti ante obiter indicatum est. Quod autem *lignum* singulariter pro *lignis* scriptum est, hoc sanctorum inter se unionem et concordiam significat. Sed et numerorum heterosis sacris Litteris admodum quoque familiaris est. Constat enim ligna multa lignum unum, et multos equos equum unum appellare, aliaque id genus singularia pro nominibus pluralibus frequenter collocare solere.

λαὶ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρί· τὸν μὲν ἥττονος, τὸν δὲ πλείονος ἀξιοῦσαι λαμπρότητος, κατὰ τὴν ἑκάστου ἀναλογίαν τῶν πράξεων. Καὶ ἑτέρως δὲ τοῦτο νοητέον, *ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς ιβ'*, τὸν ἀποστολικὸν χορὸν [νοοῦμεν] κατὰ μετοχὴν τοῦ ὄντως ξύλου τῆς ζωῆς, τοῦ διὰ τῆς πρὸς [τὴν] σάρκα κοινωνίας δωρησαμένου ἡμῖν μετοχὴν πρὸς τὴν αὐτοῦ θεότητα. Τούτων καρποὶ, οἱ ἐν ἑκατὸν καρποφορήσαντες. Φύλλα δὲ, οἱ ἐν ἑξήκοντα· οἳ καὶ τοῖς ἐν τριάκοντα τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν [τὴν] θεραπείαν προσοίσουσι, τοῖς ὑποβεβηκόσι τῶν θείων φώτων τὴν αἴγλην διαπορθμεύοντες, ἅπερ διὰ τῶν καρποφορησάντων ἐν ἑκατὸν ἐδέξαντο. Ὅση γὰρ φύλλων καὶ καρπῶν [ἐστιν ἡ] διαφορὰ, τοσαύτη καὶ τῶν τότε σωζομένων· τῶν μὲν ἧττον, τῶν δὲ πλεῖον δοξαζομένων, ὡς γέγραπται. Εἰ δὲ ἑνικῶς τὸ *ξύλον* ἀντὶ *τῶν ξύλων* γέγραπται, τὴν ἑνιαίαν τῶν ἁγίων δηλοῖ συνδιαίτησιν καὶ ὁμόνοιαν. Ἔθος δὲ [καὶ] τῇ Γραφῇ πολλαχοῦ ἀντὶ ξύλων πολλῶν ἑνικῶς ξύλον καλεῖν· καὶ ἀνθ' ἑτέρων πληθυντικῶν, ἑνικὰ ὀνόματα [λέγειν].

XXII, 3. *Et omne maledictum non erit amplius.*

Cum *anathematis* nomen bifariam usurpetur, uno modo pro eo quod soli Deo consecratum et dedicatum est, ad quod proinde promiscue multitudini non patet accessus, alio modo pro eo quod neque sanctis illis virtutibus, neque ulli alteri creaturæ contrectare fas est; utpote diabolo nuncupatum, nec non ab omni prorsus bono et honesto alienum: non est hic sermo de priori illo, sed de posteriori, quod gravi quadam emphasi *catathema* vel *maledictum* hoc loco vocatur: re ipsa enim tale anathema cœlesti numini non dedicatur, neque, ut res votivæ solent, Deo suspenditur; sed, ut res diabolo subjecta, simulque cum illo condemnationi obnoxia, deponitur, et tanquam profanum quiddam pedibus calcatur. Ejusmodi autem catathema in civitate illa non erit.

Καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ.

Τοῦ *ἀναθέματος* δισσῶς νοουμένου· τοῦ μὲν, ὡς τοῖς πολλοῖς ἀθίκτου, Θεῷ δὲ μόνῳ ἀνατιθεμένου· τοῦ δὲ, ὡς πάσῃ τῇ κτίσει καὶ ταῖς ἁγίαις δυνάμεσιν ἀψαύστου, ὡς τῷ διαβόλῳ ἀνακειμένου, διὰ τὴν ἀμιγῆ τοῦ καλοῦ ἀλλοτρίωσιν, τοῦτο ἐνταῦθα κατ' ἐπίτασιν εἰρῆσθαι νομίζομεν *κατάθεμα*. Τῷ γὰρ ὄντι τὸ τοιοῦτον οὐκ ἀνατίθεται, ἀλλὰ κατατίθεται, τῷ διαβόλῳ ὑποταττόμενον καὶ συγκαταδικαζόμενον· ὅπερ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ οὐκ ἔσται.

Sed sedes Dei et Agni in illa erunt: servi ejus servient illi, et videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus suis.

Qui, inquit, facti sunt thronus Dei per requiem, quam Dominus in illis capit, ii germani civitatis illius habitatores censebuntur; videbuntque ipsum non per ænigmata, sed facie ad faciem, quemadmodum visus est sanctis apostolis in monte, ut magnus ait Dionysius; habebuntque pro aurea lamina, quam summus sacerdos olim ferebat, *divinum nomen*, non tam in frontibus descriptum, quam *in cordibus impressum*. Indicat id autem firmam, liberam, et immutabilem dilectionem, qua in illum feruntur. Etenim inscriptio in fronte honestæ cujusdam libertatis argumentum et index est.

Καὶ ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Οἱ δὲ γινόμενοι, φησὶ, θρόνος Θεοῦ διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦ Δεσπότου ἀναπαύσεως, αὐτοὶ τῆς πόλεως [ἐκείνης] οἰκήτορες ἔσονται, καὶ ὄψονται αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· οὐ δι' αἰνιγμάτων, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐν τῷ [ἁγίῳ] ὄρει τεθέαται, ὥς φησιν ὁ μέγας Διονύσιος. Ἕξουσι δὲ ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ πετάλου, οὗ πάλαι ὁ ἀρχιερεὺς ἐφόρει, οὐκ ἐπὶ τῶν μετώπων μόνων *τὸ Θεῖον ὄνομα*, ἀλλὰ καὶ *ἐν ταῖς καρδίαις ἐγκεχαραγμένον*, δηλοῦν τὴν εἰς αὐτὸν παγίαν καὶ πεπαῤῥησιασμένην ἀγάπην καὶ ἀμετάθετον. Ἡ γὰρ ἐπὶ τοῦ μετώπου γραφὴ τὸν ἐν παῤῥησίᾳ καλλωπισμὸν αἰνίττεται.

XXII, 5. *Et nox ultra non erit ibi; et non egent lumine lucernæ, neque lumine solis; quoniam Dominus Deus illuminat illos: et regnabunt in sæcula sæculorum.*

Καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι [φωτὸς] *λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς φωτιεῖ αὐτοὺς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.*

Digitized by Google

Εἰ δὲ οἱ δίκαιοι, ὥς φησιν ὁ Χριστὸς, ὡς ὁ ἥλιος λάμψουσι, πῶς λυχνίας ἢ καὶ ἡλιακοῦ φωτὸς ἔσται χρεία, τοῖς τὸν Κύριον τῆς δόξης φωτισμὸν καὶ βασιλέα ἔχουσιν, ὑφ' οὗ [ἀτελευτήτως] εἰς αἰῶνας αἰώνων βασιλευθήσονται, μᾶλλον δὲ αὐτῷ συμβασιλεύσουσι, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον;

ΚΕΦΑΛ. ΞΘ'.

Ὅτι Θεὸς τῶν προφητῶν ὁ Χριστὸς, καὶ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων.

Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί.

Πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ [*οἱ λόγοι*], ὡς ἐκ τῆς ἀληθείας προφερόμενοι. Μέχρι [δὲ] τῶν ἐνταῦθα τὴν τοῦ ἀγγέλου ὀπτασίαν καὶ [τὴν] τῶν τεθεαμένων τὴν ἑρμηνείαν παραθέμενος, λοιπὸν ὡς ἐξ οἰκείου προσώπου φησί·

Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

Εἰ δὲ *Θεὸς τῶν προφητῶν* ὁ Χριστὸς, ὃς τὸν ἄγγελον [αὐτοῦ] ἀπέστειλε, διὰ μέσου τοῦ τὴν ὀπτασίαν ἑωρακότος μακαρίου Ἰωάννου δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εὔδηλον ὅτι συγκαταβατικῶς κατ' οἰκονομίαν τῷ Υἱῷ ἐν τοῖς προοιμίοις ἔφη δεδόσθαι διὰ τὴν σάρκα τὴν ἀποκάλυψιν. Ὁ γὰρ τῶν προφητῶν Θεὸς, [ὁ] καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀποστέλλων ὡς λειτουργικὰ πνεύματα πρὸς [τοὺς οἰκείους δούλους] τὴν τῶν μελλόντων [αὐτοῖς ἀποδεῖξαι] φανέρωσιν, οὐκ ἂν ἀγνοήσῃ τι, οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν τῆς συντελείας· ἵνα διὰ τοῦ Πατρὸς ἐνταῦθα μάθῃ ὁ πάντας ἔχων τοὺς ἀποκρύφους θησαυροὺς τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως [ὡς Θεός]. Οὗπερ νῦν εἰς [τὸ] πρόσωπον ὁ εὐαγγελιστὴς μετέρχεται [λέγων]·

[*Καὶ*] *Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ· μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.*

Ἔθος γὰρ τοῦτο [καὶ] τοῖς προφήταις, ὡς ἐξ οἰκείου προσώπου τὰ θεῖα χρησμῳδεῖν πανταχοῦ. Τὸ δὲ, *Ταχὺ ἔρχομαι*, ἢ δηλοῦντός ἐστι τὴν τοῦ παρόντος καιροῦ βραχύτητα, συγκρίσει τοῦ μέλλοντος· ἢ τῆς ἑκάστου τελευτῆς τὸ ἀθρόον καὶ σύντομον. Ἑκάστῳ γὰρ ἀνδρὶ τέλος, ἡ ἐντεῦθεν αὐτοῦ μετάστασις. Ἐπεὶ τοίνυν ἀγνοοῦμεν ποίαν ὥραν ὁ κλέπτης ἔρχεται, γρηγορεῖν καὶ τὰς ὀσφύας περιεζῶσθαι, καὶ τοὺς λύχνους ἔχειν καιομένους τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας, καὶ τοῖς πλησίον φαίνοντας, ἐντετάλμεθα· [διὸ μὴ παυσώμεθα] ἐν συντριμμῷ καρδίας τὸν Θεὸν ἱκετεύοντες ῥυσθῆναι ἐκ πάντων τῶν διωκόντων ἡμᾶς· μήποτε τούτοις ἡττηθέντων ἡμῶν, οἱ τὰς ψυχὰς ἡμῶν παραληψόμενοι [ἄγγελοι] ἁρπάσωσιν αὐτὰς ἀνευτρεπίστους, [ὡς] μὴ ὄντος λυτρουμένου μηδὲ σώζοντος· μήποτε δεσμοῖς τῶν χαμερπῶν καὶ γηΐνων πραγμάτων ἡ ἑκάστου [ἡμῶν] ἐμπεπλεγμένη ψυχὴ, καὶ τὸν ἐκ τούτων χωρισμὸν [καὶ] μὴ φέρουσα, εἰκῇ μὲν πρὸς αὐτὰ μεταστρέφηται, καταλεῖψαι δὲ ταῦτα κατεπειγομένη ἀγγελικῇ ἐπιστασίᾳ

Si justi, ut inquit Christus, fulgebunt ut sol; qua ratione lucernali aut solari lumine opus erit qui a Domino gloriæ et majestatis illustrantur et reguntur, et in omne ævum regentur, aut, ut rectius secundum Apostolum dicam, sine fine una cum illo regnabunt?

CAPUT LXIX.

Quod Christus sit Deus prophetarum, et angelorum Dominus.

XXII, 6. *Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt et vera.*

109 *Fidelia et vera* sunt, utpote ab ipsa veritate prolata. Huc usque angeli visionem visorumque interpretationem in medium proposuit; posthac autem, quasi ex propria persona disserit. Ait autem:

Et Dominus Deus sanctorum prophetarum misit angelum suum, ut ostendat servis suis, quæ oportet fieri cito.

Si Christus est *Deus prophetarum*, qui angelum suum mittit, ut per divinum Joannem, qui visionem hanc vidit, quasi per internuntium, servis suis, quæ olim futura sunt, ostendat, planum fit, cum in libri hujus exordio Filium rerum harum manifestationem a Deo Patre accepisse asserit, orationem œconomiæ illius secundum carnem accommodasse, quadamque συγκαταβάσει et condescensione usum esse. Qui enim prophetarum Deus est, angelosque tanquam spiritus administratorios ad servos suos, ut quæ futura sunt, illis patefaciat, subinde mittit, certum est eum nihil quidquam latere, adeoque diem et horam consummationis sæculi non ignorare, ita ut isthæc nunc tandem per Patrem eum discere oporteat; qui omnes sapientiæ et scientiæ thesauros tanquam Deus in se abditos habet. Cujus personam Evangelista assumens in medium nunc prodit, et dicit:

XXII, 7. *Ecce venio velociter: beatus qui custodit verba prophetiæ libri hujus.*

Solent namque prophetæ divina oracula tanquam ex propria persona sæpenumero depromere. Illud autem, *Ecce venio cito*, aut præsentis temporis brevitatem comparatione futuri significat; aut certe uniuscujusque finem prope adesse, et simul quoque incertum esse insinuat; siquidem translatio ex hac mortali vita suus cuique finis est. Quia ergo qua hora fur venturus sit explorate non tenemus, oportet nos vigilare, lumbosque accinctos habere, et pia Deoque digna conversatione lucernas ardentes, proximoque lucem præbentes, palam ostendere. Quamobrem ne cessemus corde contrito Deum deprecari, ut ab omnibus qui nos persequuntur, nos liberet; ne quando ab illis superati, angeli qui animas corporibus exutas suscipere solent, hinc nos abripiant imparatos; ita ut non sit qui redimat, neque qui salvum faciat; ne forte humi repentium terrenarumque rerum laqueis cujusvis nostrum anima intricata, neque ab illis se avelli sustinens, frustra ad eas convertatur;

Digitized by Google

utpote angelico impulsu et vi, divinoque mandato celeriter hinc excedere, aliisque illas relinquere coacta; ac tum demum præteriti temporis negligentiam inutiliter deplorare incipiat. Quin potius illud Davidicum oraculum continuo meditemur, concinneque modulemur : *Paratus sum, et non sum turbatus ad custodiendum omnia mandata tua*[76]; hujusque observationis mercedem, gloriam a Deo accipiamus, auribus haurientes benedictam illam vocem : *Euge, serve bone et fidelis, quia in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui*[77] : cum quo Patrem simul et sanctum Spiritum decet gloria, honor, et imperium, nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

καὶ θείῳ προστάγματι, ἀνόνητα τοῦ παρῳχηκότος χρόνου θρηνῇ τὴν ἀμέλειαν· ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδιαθέτως τὸ Δαβιτικὸν μελῳδοῦντες λόγιον· *Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολάς σου*· τῆς τούτων τηρήσεως μισθὸν τὴν ἐκ Θεοῦ δόξαν λάβωμεν τὸ, *Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου*. Μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι πρέπει δόξα, τιμὴ, κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

CAPUT LXX. SERMO XXIV.

110 *Quod ea omnia quæ apostolus vidit, digna sint fide.*

XXII, 8, 9. *Et ego Joannes, qui vidi et audivi hæc. Et posteaquam audivissem et vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi : Vide ne feceris : conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui servant verba prophetiæ libri hujus : Deum adora.*

Et hæc quoque apostolicæ animæ proprietatem arguunt. Etenim, ut in Evangelio ejusmodi oratione utitur : *Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est testimonium ejus*[78] : ita hic quoque quæ prædicta erant per se, et vidisse et audivisse fatetur, eaque ratione visa confirmat. Ostendit quoque angeli, qui mysticam illam visionem impresserat, gravitatem et erga Deum pietatem, ut qui conservi adorationem non admiserit, sed pie prudenterque communi Domino illam detulerit.

ΚΕΦΑΛ. Ο'. ΛΟΓΟΣ ΚΔ'.

Περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν τεθεαμένων τῷ Ἀποστόλῳ.

Κἀγὼ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα· καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μή· σύνδουλός σού εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, [καὶ] τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ Θεῷ προσκύνησον.

Καὶ τοῦτο τῆς ἀποστολικῆς ψυχῆς ἰδίωμα· ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πεποίηκεν, εἰπὼν, *Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινή ἐστιν ἡ μαρτυρία [αὐτοῦ]*· οὕτω κἀνταῦθα, αὐτήκοος εἶναι καὶ αὐτόπτης τῶν προφητευθέντων ὁμολογήσας, τὰ ἑωραμένα ἐπιστώσατο. Ἔδειξε δὲ καὶ τοῦ τυπώσαντος ἀγγέλου τὴν ὅρασιν τὸ εὐλαβὲς, ὅπως τὴν προσκύνησιν τοῦ συνδούλου οὐ προσήκατο, ἀλλ' εὐγνωμόνως τῷ κοινῷ Δεσπότῃ [ταύτην] προσένειμεν.

CAPUT LXXI.

Ut jussus sit ne hanc Apocalypsin obsignaret, sed palam prædicaret.

XXII, 10. *Et dixit mihi : Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus : tempus enim prope est.*

Hactenus angelicas sententias et voces adduxit; hinc nunc ad Dominicam Christi personam transit. Jubet hæc autem, ne prophetiæ hujus verba obsignet; quippe cum liber hic qui ab omnibus fidelibus legatur dignus sit. Nam per supplicia, quæ peccatoribus comminatur, et quietem, quæ sanctis hic promittitur, lectoribus ad veram illam vitam viam ostendit.

XXII, 11, 12. *Qui nocet, noceat adhuc; et qui sordidus est, sordescat adhuc; et qui justus est, justificetur adhuc; et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio cito, et merces mea mecum est, ut reddam unicuique secundum opera sua.*

Non afferuntur isthæc hoc loco quasi ad injustitiam aut immunditiam aliquem incitare velit; absit; verum ut ostendat se hominis voluntatem liberam et ab omni coactione immunem conservare

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ'.

Ὅπως ἐκελεύσθη μὴ σφραγίσαι, ἀλλὰ κηρύξαι τὴν Ἀποκάλυψιν.

Καὶ λέγει μοι· Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν.

Μέχρι τῶν ἐνταῦθα τὰς ἀγγελικὰς ῥήσεις παραθέμενος, εἰς τὸ Δεσποτικὸν ἐντεῦθεν μέτεισι τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον, λέγων· *Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας*. Καὶ γὰρ ἀξία ἡ βίβλος τῆς παρὰ τῶν πιστῶν ἀναγνώσεως. Διά τε γὰρ τῆς ἡτοιμασμένης τοῖς ἁμαρτωλοῖς κολάσεως, διά τε τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ἁγίοις ἀναπαύσεως, ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ὄντως ζωὴν τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι· καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· [καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι· καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι· καὶ] ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ· καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται.

Οὐχ ὡς εἰς ἀδικίαν δὲ καὶ ῥυπαρίαν προτρέπων, τὰ παρατεθέντα εἴρηκε· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὡς τὸ τῆς γνώμης φυλάττων ἀκατανάγκαστον· ὡς ἂν εἴποι [τις]· Ἕκαστος τὸ ἀρέσκον αὐτῷ ποιησάτω·

[76] Psal. CXVIII, 60. [77] Matth. XXV, 21, 23. [78] Joan. V, 35.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

οὐ βιάζω τὴν προαίρεσιν. Δείξας, εκαστῳ ἐπιτηδεύματι πέρα; ἀκολουθεῖν κατάλληλον, [φησίν·] *Ὅταν ἔρχωμαι ἀποδοῦναι ἑκάστῳ τὰ τῶν πεπραγμένων ἐπίχειρα.*

Ἐγὼ τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος· οὔτε [γὰρ] πρὸ ἐμοῦ, οὔτε μετ ἐμὲ Θεός ἐστι.

Τὸ δὲ α καὶ τὸ ω, δηλοῖ ὅτι οὔτε τῆς ἀρχῆς ἔστιν [τι] πρεσβύτερον, οὔτε τῆς θεϊκῆς ἐξουσίας καὶ βασιλείας ἔσται τέλος. Πολλάκις δὲ καὶ ἀνωτέρω εἴρηται α ὁ Χριστὸς, διὰ τὴν θεότητα· ω δὲ, ἤτοι ἔσχατος, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς ἐμοῦ· Ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλεῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Ὄντως δὲ μακαρισμοῦ ἄξιοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Ἐξουσίαν γὰρ ἕξουσιν ἐν τῇ ἀλήκτῳ ζωῇ, τῷ ξύλῳ τῆς ζωῆς Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐπαναπαύεσθαι, καὶ ἐντρυφᾷν τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ· μηδεμιᾶς παρεμποδιζούσης πονηρᾶς δυνάμεως· καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς πυλῶσι, δηλαδὴ τοῖς αὐτοῦ διδάγμασιν, εἰς τὴν ἄνω πόλιν διὰ τῆς ἀληθινῆς θύρας εἰσελεύσονται· μὴ ὑπερπηδῶντες ἑτέρωθεν, καθὼς οἱ μισθωτοὶ ποιμένες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θυρωροῦ τῆς ζωῆς εἰσαγόμενοι.

Ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

Κύνες δὲ, οὐ μόνον οἱ ἀναιδεῖς καὶ ἄπιστοι, καὶ οἱ ἐν τῇ κατατομῇ κακοὶ ἐργάται, οὓς ὁ Ἀπόστολος ἔκλαιεν, ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ τὸ βάπτισμα ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον. Διὸ σὺν τοῖς πόρνοις καὶ φονεῦσι καὶ εἰδωλολάτραις τῆς ἄνω ἀλλοτριοῦνται πόλεως.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒʹ.

Ὅπως ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Πνεῦμα, προσκαλοῦνται τὴν Χριστοῦ ἔνδοξον ἐπιφάνειαν· καὶ περὶ τῆς ἀρᾶς ἣ ὑποβάλλονται οἱ τὴν βίβλον [ταύτην] παραχαράττοντες.

Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου, μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα [ἐν] ταῖς Ἐκκλησίαις.

Κἀνταῦθα τὸ Δεσποτικὸν τοῦ πεπομφότος τὸν ἄγγελον ἀξίωμα δείκνυται. [Τὸ δὲ μαρτυρῆσαι, ἀντὶ τοῦ διαμαρτύρασθαι τέθειται.]

Ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυΐδ.

Ῥίζα δὲ τοῦ Δαυΐδ ὁ Χριστὸς, ὡς Θεός· *γένος* δὲ, ὡς κατὰ σάρκα, ἐξ αὐτοῦ βλαστήσας.

[Καὶ] ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνὸς [ὁ αὐτός.]

Καὶ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνὸς, ὁ αὐτὸς, ὡς ἐν

A certo decrevisse. Sensus enim est : Unusquisque quod sibi placet, operetur; nullius equidem voluntati vim infero : unum hoc tantum ostendo atque denuntio, nempe unumquemlibet exitum sortiturum suis studiis suisque operibus consentaneum. Quare etiam subdit : *Venio enim cito, ut reddam unicuique præmia factis suis digna.*

XXII, 13. *Ego sum A et Ω, principium et finis, primus et novissimus.*

Neque enim aliquid exstat meo principio vetustius; sed neque regni divini divinæque potestatis ullus omnino exstat terminus. Subinde autem Christus, uti ante quoque indicatum est, appellatur *primus et novissimus*; illud quidem, propter deitatem;
B hoc vero, propter assumptam humanitatis naturam.

XXII, 14. *Beati qui lavant stolas suas in sanguine Agni, ut sit potestas eorum in ligno vitæ et per portas intrent in civitatem.*

111 Vera beatitate citra controversiam digni tales, utcunque tandem legas : siquidem interminabili vita illa potiti, jus illis fasque erit in ligno vitæ, nempe in Christo Deo nostro, conquiescere, suaviterque in illius contemplatione sese oblectare; nulla maligna virtute aut potestate ullum prorsus impedimentum afferente; sed per apostolicas portas, hoc est per apostolorum doctrinam, in civitatem supernam ingredientur; neque aliorsum per saltum irruent, quemadmodum mercenarii pastores solent; sed a vitæ janitore per verum ostium
C introducentur.

XXII, 15. *Foris canes, et venefici, et impudici, et homicidæ, et idolis servientes, et omnis qui amat et facit mendacium.*

Canes hoc loco appellantur non solum effrontes et infideles, cæterique mali operarii omnes quos apostolus deplorat; verum ii etiam, qui post susceptum baptisma ad proprium vomitum reversi sunt. Quare neque hi quoque ad supernam illam civitatem admittentur; sed simul cum scortatoribus et homicidis et idolis servientibus veluti profani et alieni, inde repellentur.

CAPUT LXXII.

Ut Ecclesia et Spiritus qui in illa degit, gloriosum Christi adventum expetant; certæque male-
D *dictioni subjiciantur qui librum hunc adulterant.*

XXII, 16. *Ego Jesus misi angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis.*

Et hinc quoque divina Christi potentia ostenditur : neque enim angelum mitteret, nisi Deus esset. Mittitur autem ut cum certa adjuratione et protestatione palam denuntiet Ecclesiis, quæ hic scripta sunt.

Ego sum radix et genus David.

Radix Davidis est Christus, tanquam Deus; *genus* autem *ejusdem*, secundum carnem : ex ipso namque originem duxit.

Et stella splendida et matutina.

Idem Christus lucida illa et matutina stella est ;

Digitized by Google

ut qui post triduanam mortem mane nobis exortus fuerit; necnon post præsentis vitæ noctem, in matutina communis resurrectionis hora sanctis omnibus conspicuum sese exhibebit; diem qui nunquam habiturus est finem, certo adducturus.

A τῷ πρωῒ ἀνατείλας ἡμῖν τριήμερος· καὶ ἐν τῇ μετὰ τὴν νύκτα τοῦ παρόντος βίου πρωΐᾳ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως τοῖς ἁγίοις ἐπιφανησόμενος, τὴν ἡμέραν ἄξων τὴν ἀτελεύτητον.

XXII, 17. *Et spiritus et sponsa dicunt : Veni. Et qui audit, dicat : Veni.*

Ecclesia enim et Spiritus, qui in ipsa habitat, et *Abba Pater* in cordibus nostris clamat, unigeniti Filii Dei adventum invocat et optat. Sed et cuncti quoque mortales, qui fideliter audiunt et expendunt illud, *Adveniat regnum tuum*, quasi divinitus edocti, eumdem illum adventum a Deo et Patre enixe contendunt.

Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν· Ἔρχου. Καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· Ἔρχου.

Ἡ νύμφη δὲ, ἡ Ἐκκλησία, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ πνεῦμα, κράζουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, *Ἀββᾶ ὁ Πατὴρ*, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ παρουσίαν ἐπικαλοῦνται. Καὶ πᾶς δὲ πιστὸς ἀκούων, ἅτε δεδιδαγμένος, *Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσεύχεται.

Et qui sitit, veniat : et qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.

Siti namque ad vitæ poculum firmamque et stabilem boni comparati possessionem opus est; maxime vero cum donum hoc iis impenditur, qui etsi prorsus otiosi non fuerunt, attamen doni magnitudine neque digna neque paria præstiterunt; solum autem pro auro et argento, externisque laboribus bonam mentem, incensumque animi desiderium in medium attulerunt.

Καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω· ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ B *ζωῆς δωρεάν.*

Καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω. Δίψης γὰρ χρεία ἐν τῷ τῆς ζωῆς πόματι πρὸς βεβαίαν τοῦ κτηθέντος κατάσχεσιν· μάλιστα ὅτι καὶ δῶρον παρέχεται, οὐ τοῖς μηδόλως καμοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς οὐκ ἄξια [μὲν] τῆς τοῦ δώρου μεγαλειότητος, μόνην δὲ γνώμην γνησίαν καὶ διάπυρον ἀντὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου καὶ σωματικὸν πόνον εἰσφέρουσι.

112 XXII, 18, 19. *Contestor autem omni audienti verba prophetiæ libri hujus : Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, et de civitate sancta, et de iis quæ scripta sunt in libro isto.*

Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ [τῷ] ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· Ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτὰ, ἐπιθῇ ἐπ' αὐτὸν ὁ Θεὸς τὰς ἑπτὰ πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· [καὶ] ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφέλοι ὁ Θεὸς τὸ μέρος C *αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.*

Formidabilis in illos desævict exsecratio, qui divinam Scripturam adulterare non dubitant. Nam illorum hæc temeritas est nimis audax et temeraria; imo vero tanta est, ut vel sola arrogantes et temerarios illos a futuri sæculi bonis excludere valeat. Quod incommodum ne nobis qui hæc audimus, usu quandoque veniat, non absque comminatione contestatur et exhortatur, ne quid apponamus aut adimamus : verum Scripturarum phrases et idiomata, Attica orationis structura et compositione syllogismisque dialecticis potiora, certiora, et ad fidem majus momentum afferre censeamus. Nam et in illis multa invenire liceat, quæ regulæ et veritatis legi non satis consentanea sunt, et tamen propter scriptorum auctoritatem dissimulantur, missaque fiunt. Quantum autem intervallum inter eos qui apud nos, et eos rursum qui apud illos celebres exstiterunt intercedat, id mente complecti vix valemus : arbitror autem plus intercedere, quam inter lucem et tenebras.

Φοβερὰ δὲ ἡ κατὰ τῶν παραχαρακτῶν τῶν θείων Γραφῶν κατάρα· ἐπειδὴ καὶ τολμηρὰ ἡ τούτων προπέτεια, ἀλλοτριῶσαι δυναμένη τοὺς αὐθάδεις τῶν ἀγαθῶν τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος· ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, διαμαρτύρεται ἡμῖν τοῖς ἀκούουσι, μήτε προσθεῖναί τι, μήτ' ἀφελεῖν, ἀλλὰ τὰ Γραφικὰ ἰδιώματα, τῶν Ἀττικῶν συντάξεων, καὶ τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν [ἡγεῖσθαι] ἀξιοπιστότερα καὶ σεμνότερα· ἐπεὶ καὶ ἐν ἐκείνοις πολλά τις εὑρίσκων μὴ κανονιζόμενα, ἐπὶ τὸ ἀξιόπιστον τῶν ἐν αὐτοῖς ποιητῶν καὶ συγγραφέων παραπέμπεται. Ὅσον δὲ τὸ μέ- D σον τῶν παρ' ἡμῖν καὶ ἐκείνοις ἐνδόξων, καὶ τῷ ἐν νῷ λαβεῖν, ἀμήχανον. Οἶμαι γὰρ εἶναι πλέον, ἢ ὅσον φῶς σκότους διέστηκε.

XXII, 20, 21. *Dicit qui testimonium perhibet istorum : Etiam venio cito. Amen. Veni, Domine Jesu. Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum omnibus sanctis. Amen.*

Et ego (inquit) qui hæc ad te, qui es vita, dico, venio; et tu itidem veni. Etsi alio quoque sensu hæc ex persona Christi dicta videri queant. Qui, inquit, hæc protestor, cito veniam. Ex persona autem Apostoli dicitur, quod mox subjungitur,

Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· Ναὶ ἔρχομαι ταχύ. Ἀμήν. Ναὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ἡ χάρις τοῦ Κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

Κἀγὼ δὲ, φησὶν, ὁ μαρτυρῶν ταῦτα, λέγω πρὸς σὲ τὴν ζωήν· *Ἔρχομαι.* Καὶ αὐτὸς δὲ παραγενοῦ [Κύριε]. Ἢ καὶ ἑτέρως τοῦτο ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ εἴρηται· *Ὁ μαρτυρῶν ταῦτα*, δηλαδὴ ὁ μαρτυρούμενος, *ἔρχομαι ταχύ.* Ἐκ δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ

Digitized by Google

προσώπου, τὸ ἐπόμενον, τὸ, *Ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ*. Περιπόθητος γὰρ τοῖς ἁγίοις ἡ τοῦ Χριστοῦ παρουσία, ὡς τὸν μισθὸν τῶν εἰργασμένων ἀποδώσουσα πολλαπλασίονα· ὅθεν καὶ ἡ παροῦσα βίβλος ἁγία καὶ θεόπνευστος πρὸς τὴν μακαρίαν λῆξιν ὁδηγοῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας. Καὶ ἵνα συνελὼν ἐν ὀλίγῳ τὸν πάντα ἐπωφελῆ σκοπὸν αὐτῆς παραθῶμεν, διὰ τῶν *ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν* τὸ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομονητικὸν, καὶ [τὸ] ἐν εὐποιΐαις σπουδαῖον, καὶ ἕτερά τινα τῆς ἀρετῆς εἴδη διδασκόμεθα. Ἐξ ὧν ἐστι τὸ, τῶν ἐπὶ [τῆς] γῆς πάντων ὑπεραρθέντα, τῷ καθαρῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι τὴν θείαν ἐν οὐρανοῖς δόξαν θεάσασθαι· οὐκ αὐτὴν τὴν [θείαν] οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν θεϊκὴν ἐμφάνειαν σχηματιζομένην, εἴτε λίθων πολυτιμήτων ποικιλίᾳ, εἴτε πολυχρωμάτου ἰδέᾳ ἴριδος, εἴτε τισὶ τοιούτοις θείων οἰκονομιῶν ἰνδάλμασιν· [ἔτι δὲ] καὶ τὰς περὶ αὐτὴν ἁγίας ἀσωμάτους δυνάμεις [μανθάνομεν·] καὶ τοὺς μετὰ σώματος τῷ Κυρίῳ εὐαρεστήσαντας· βροντάς τε καὶ ἀστραπὰς προηγουμένας τῆς θείας παρουσίας [κατανοοῦμεν.] Καὶ τῆς βίβλου [δὲ] τῶν θείων κριμάτων καταλαβεῖν τὸ ἀκατάληπτον τῆς κατασημανθείσης ταῖς ἑπτὰ σφραγῖσι τοῦ Πνεύματος, καὶ διὰ τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν λύσιν δεξαμένης, τῶν ἀπὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας μέχρι [τῆς] συντελείας γεγενημένων, περί τε τῆς τῶν μαρτύρων ἀνδραγαθίας [διδασκόμεθα,] καὶ τῆς τῶν ἀπίστων διπλῆς κολάσεως· τῆς τε τοῦ εὐαγγελικοῦ σπόρου καρποφορίας, καὶ τῆς τῶν ὀλιγοπίστων καὶ ἀνάνδρων ἐκπτώσεως· ὅπως τε οἱ ἅγιοι τῆς [τοῦ] Χριστοῦ δευτέρας παρουσίας ἐφίενται· τῆς τε πρὸ [τῆς] τοῦ Ἀντιχρίστου τῶν κακῶν ἐπιφορᾶς, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ Χριστιανῶν τολμωμένων. Πρὸς τούτοις δὲ μαθεῖν ἔστιν ἐντεῦθεν, ὅπως εἰσὶ τῷ Θεῷ τίμιοι οἱ ἅγιοι, ὡς ὑπερτίθεσθαι τὴν [κατὰ] τῶν ἀσεβῶν κόλασιν, πρὶν οὗτοι διὰ [τῆς] σφραγῖδος τοῖς τιμωροῖς ἀγγέλοις γένωνται γνώριμοι. Καὶ τὰς ἑπτὰ δὲ πληγὰς ἐντεῦθεν μανθάνομεν τοῖς ἐπὶ γῆς ἐν τοῖς ἐσχάτοις [καιροῖς] ἐπάγεσθαι· ὡς ἂν τῷ τούτων μεγέθει πρὸς ἐπιστροφὴν ἴδωμεν καὶ ἱκεσίαν τοῦ Θεοῦ τούτων μὴ πειραθῆναι. Καὶ τὸ τῶν ἀγγέλων δὲ φιλάνθρωπον, διὰ τοῦ τὸ Εὐαγγέλιον κατέχοντος καὶ τοῖς ἐν [τῇ] γῇ κηρύττοντος, δείκνυται· καὶ τῶν ἐπὶ συντελείᾳ ἐλευσομένων ἁγίων ἐλέγξαι τὸν ψευδόχριστον, τὸ καρτερὸν καὶ ἀνδρεῖον τῆς ψυχῆς παράστημα. [Ὡσαύτως δὲ δείκνυται] καὶ ἡ τῆς Ἱερουσαλὴμ διαίρεσις, καὶ ὁ τῶν ἐθνικῶν πόλεων ἀφανισμὸς, καὶ ἡ ἐπὶ τούτοις εὐχαριστία τῶν ἄνω δυνάμεων· καὶ ὁ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας δὲ διωγμὸς, καὶ ἡ τοῦ διαβόλου κατάπτωσις· καὶ ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσία, καὶ ἡ τοῦ ψευδοπροφήτου ἀπάτη· καὶ ἡ τῶν σωζομένων [δὲ] πολυάριθμος πληθὺς [ἐντεῦθεν δηλοῦται], καὶ ἡ [τῆς] Βαβυλῶνος πτῶσις· καὶ ὁ τῆς παγκοσμίου ἅλωνος ἀμητὸς, καὶ τῶν τῆς πικρίας βοτρύων ὁ τρυγητός· καὶ τῶν ἁγίων ἡ καθαρωτάτη λῆξις, ὑαλίνῃ θαλάσσῃ ἀφωμοιωμένη· καὶ ἡ ἑπταφίαλος τῆς θείας ὀργῆς χύσις, τοῖς ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ [καὶ ποταμοῖς] καὶ λοιποῖς στοιχείοις, διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν τὰς κακώσεις ἐπάγουσα, καὶ τὸν μὲν τοῦ θη-

A nempe illud : *Veni, Domine Jesu Christe.* Desiderabilis enim est sanctis Christi adventus; quippe qui operum mercedem reddere soleat longe amplissimam. Et hæc de præsenti libro, qui et sanctus et divinitus inspiratus est, viamque certam ad beatam requiem et finem ostendit iis qui diligenter illum legunt; cujus scopum universum in compendium contractum, paucis proponam, idque non inutiliter, ut spero. Per *septem* igitur *Ecclesias*, et tolerantia in adversis, et modestia rursum in prosperis, et aliæ quædam virtutum species nobis commendantur. Colligitur hinc quoque unum illud omnium, quod homini in terra obtingere potest, *summum esse* posse, nimirum puro mentis oculo divinam in cœlis gloriam contemplari; non B dico divinam essentiam, sed Dei speciem symbolo quopiam externo adumbratam; sive illud sit pretiosorum lapidum varietas; sive multicoloris iridis imago; sive aliqua alia ejusmodi similitudo, peculiari Dei providentia ad hoc munus obeundum efformata. Discimus ex hoc etiam volumine, non modo sanctas illas corporisque expertes virtutes, sed homines quoque qui in corpore degentes Domino placuerunt, circa divinæ majestatis thronum familiariter versari, adhæc fulgura et tonitrua Dominicæ præsentiæ indicium facere. Librum præterea divinorum judiciorum septem spiritus sigillis obsignatum, multo sublimiorem esse quam qui humana mente valeat comprehendi; adeoque per C alium, quam per **113** Agnum Dei qui jugulatus est, solvi nequivisse. Hunc porro Apocalypseos divinarumque revelationum librum ea præcipue complecti, quæ a primo Christi adventu usque ad sæculi consummationem partim quidem jam evenerunt, partim vero eventura adhuc exspectantur. Disseritur in hoc opere quoque de martyrum fortitudine et constantia, de duplici infidelium supplicio, de Evangelici seminis ubertate, de ignavorum modicæque fidei hominum ruina, ultimaque eorumdem excisione; de desiderio quo sancti de secundo Christi adventu flagrant, de cladium et calamitatum magnitudine, quæ Antichristi adventum antecedent; de malis pariter et persecutionibus, quas idem, ubi venerit, adversus Christianos incendet. D Cognoscere hinc etiam licet, homines sanctimonia ornatos Deo usque adeo cordi curæque esse, ut impiorum supplicium tantisper transferendum duxerit, donec per signaculum ab angelis scelerum vindicibus impressum, ab impiis secernerentur, ne, si secus fieret, communi forte cladi involverentur. Septem præterea novissimis temporibus plagas in eos qui ætatem in terris degunt, crudeliter grassaturas; quo nimirum horum magnitudine admoniti, ad conversionem spectemus; Deumque, ne hasce aliquando experiamur, supplices deprecemur. Per angelum porro qui æternitatis Evangelium tenebat, iisque qui in terra versabantur, prædicabat, angelos omnes pie admodum clementerque erga genus nostrum affectos esse insi-

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

nuatur. Quin de Enochi et Eliæ, qui sub sæculi finem venturi sunt, ut pseudochristum et pseudoprophetam redarguant, fortitudine animique constantia, accurate hic quoque tractatur; tum de ultima Babylonis ruina et internecione, deque civitatum gentium eversione; tum de lætitia et animi exsultatione, quam supernæ virtutes eam ob rem concipiunt; de diaboli casu, de sæva Antichristi furia et crudelitate, de pseudoprophetæ fraude et impostura, de gravissima Ecclesiæ persecutione, de innumera salvandorum multitudine, de orbis universi area et messe, de acerbarum uvarum vindemia, de purissima sanctorum quiete vitreo mari assimilata, de septem phialis divinæ iræ, in eos effusis qui terram et mare et flumina et reliqua elementa inhabitant, deque crudeli afflictione et calamitate, quæ hinc propter hominum malitiam consequentur; de bestiæ throno per easdem phialas fœde obscurato, de via per Euphratem diaboli satellitibus patefacta, miraque eorumdem infirmitate; de admirabili rerum omnium confusione et transmutatione; quæ ubi primum fornicaria illa et belluina civitas diabolique sedes eversionem, quam promerita est, perpessa fuerit, terrarum orbem invadet. Post hæc exponitur ut cœlestes supermundanæque virtutes Deum laudent, ut superna illa Jerusalem, quæ est Ecclesia, accuratissima unione Christo conjungatur, ut iræ divinæ torcular calcetur, ut Antichristo ejusdemque satellite et protospathario gehennæ contraditis, terrenisque voluptatibus et curis e medio sublatis, cum angeli tum homines quoque qui angelicam vitam duxerant, mysticæ cœnæ participes declarentur: ut diabolus ante ligatus ad tempus solvatur, ac deinde rursum exscindatur et in interitum abjiciatur, ut martyres cum Christo regnent, **114** beatitudinemque etiam ante Antichristi adventum obtineant: ut diabolus Gogum et Magogum in prælium concitet, citoque una cum illis in interitum abeat: ut libri acta uniuscujusque continentes, et liber item vitæ aperiantur, aliique secunda morte feriantur, alii contra superna Jerusalem Christique nuptiis digni censeantur. Ex hoc tandem libro plane divino discere licet, quanta supernæ civitatis sit intercapedo et magnitudo; cujusmodi ejusdem muri, et portæ, et fundamenta (nam hæc omnia angelus quanta fieri potuit diligentia delineavit). Qualis rursum divini Spiritus fluvius ex Dei throno procedat, et per medias plateas sese diffundat. Denique rerum cœlestium decorem, gloriam et venustatem esse tantam, ut nulla oratio pro dignitate eam explicare valeat. Ad quam proinde divinus Theologus toto animo anhelans, nosque eo pertrahere satagens, ait: *Veni, Domine Jesu*, qui ea daturus es, quæ præparasti sanctis. Quarum rerum conspectum et usum, utinam per ardens legis servandæ desiderium, animique lenitatem, et mansuetudinem, et cordis humilitatem et munditiam, aliquando consequamur. Etenim ex animo mansueto cordeque humili et mundo, humilis constans-

ρίου θρόνον σκοτοῦσα, ὁδοποιοῦσα δὲ τοῖς τοῦ διαβόλου ὑπασπισταῖς τὴν διὰ τοῦ Εὐφράτου πορείαν καὶ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν ἀπελέγχουσα, καὶ τὸν παντελῆ σεισμὸν τῆς τῶν παρόντων μεταθέσεως τῷ κόσμῳ ἐπάγουσα· ὅτε ἡ πόρνη πόλις καὶ θηριώδης καὶ τῷ διαβόλῳ ἐπαναπαυομένη, τὴν πρέπουσαν αὐτῇ καταστροφὴν δέξεται. Μεθ' ἣν ἐκ μὲν τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων ὑμνεῖται Θεὸς, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ τῷ Χριστῷ συνάπτεται πρὸς ἀκριβεστάτην ἕνωσιν, ἡ δὲ τῆς ὀργῆς πατεῖται ληνός. Τοῦ δὲ νοητοῦ δείπνου, διὰ τῆς τῶν γηΐνων ἐκλείψεως μετέχουσιν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἰσάγγελοι ἄνθρωποι, τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ τοῦ ὑπασπιστοῦ αὐτοῦ τῇ γεέννῃ παραδιδομένων. Ἐντεῦθεν ἔστι καὶ τὸν τοῦ διαβόλου δεσμὸν, καὶ τὴν πρόσκαιρον αὐτοῦ λύσιν μαθεῖν, καὶ τὴν ἐκπομπὴν τὴν εἰς ἀπώλειαν, καὶ τῶν [τῷ] Χριστῷ συμβασιλευόντων ἁγίων μαρτύρων πρὸ τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίας τὴν μακαριότητα· μεθ' ἣν πρὸς ὀλίγον λυθεὶς ὁ διάβολος, καὶ τὸν Γὼγ καὶ [τὸν] Μαγὼγ ταράξας, σὺν αὐτοῖς κολασθήσεται, ὅταν [καὶ] τὰ βιβλία τῶν ἑκάστῳ πεπραγμένων καὶ ἡ βίβλος τῆς ζωῆς ἀνοιχθῶσι, καὶ οἱ μὲν τοῦ δευτέρου θανάτου τύχωσιν, οἱ δὲ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Χριστοῦ νυμφεύσεως ἀξιωθήσονται. Ἐκ ταύτης τῆς θείας βίβλου καὶ τὸ τῆς ἄνω πόλεως διάστημα σὺν τείχει καὶ πυλεῶσι καὶ θεμελίοις, ὡς ἦν δυνατὸν, ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου μανθάνομεν, καὶ τὸν ἐκεῖθεν θεῖον ποταμὸν τοῦ Πνεύματος ἐκπορευόμενον· ὅτι τε λόγος οὐδεὶς παραστῆσαι τῶν ἄνω τὴν εὐπρέπειαν δύναται, ἢ τὴν δόξαν τὴν ἀπέραντον. Εἰς ἣν ἡμᾶς προτρέπων [ὁ θεῖος Θεολόγος] ἐντέλλεται λέγειν· *Ἔρχου*, δηλαδὴ ὁ ταῦτα παρέξων ἃ τοῖς ἁγίοις ἡτοίμασας. Ὧν ἐφιεμένους ἡμᾶς, ὑπὸ τῆς θέας καὶ τῆς ἀπολαύσεως γένοιτο διαπύρῳ πόθῳ τῆς τῶν θείων ἐντολῶν τηρήσεως ταῦτα κτήσασθαι ἐν μακροθυμίᾳ καὶ πραότητι καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ καρδίας καθαρότητι· ἐξ ἧς ἀρέμβαστος καὶ ἀθόλωτος προσευχὴ τίκτεται, γυμνὸν νοῦν πάσης ὑλικῆς ἐννοίας παριστᾶσα τῷ τῶν κρυφίων ἐπόπτῃ Θεῷ, δαιμονικαῖς [τε] ἀπάταις καὶ προσβολαῖς ἀδιάφθορον. Καὶ γὰρ ἐφίεται ὁ ἀπατεὼν ἐχθρὸς ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν τῆς καρδίας ἐντεύξεσι, μοιχικῶς αὐτῇ μίγνυσθαι, φθοροποιὰ ἐπισπείρων σπέρματα, τῆς θείας αὐτὴν ἀποσπῶντα ἑνώσεως· ἵνα μὴ ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῆς ἐκκαυθῇ πῦρ ἀναλίσκον τὰ αὐτοῦ μηχανήματα· καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον· καὶ τὴν καθαρῶς καὶ ἀθολώτως αὐτῷ προσομιλοῦσαν ψυχὴν, κἂν ᾖ κατεψυγμένη ταῖς ἁμαρτίαις, θερμὴν καὶ [παντὸς] πυρὸς καυστικοῦ γόνιμον ἀπεργάζεται· καθάπερ καὶ ὁ ἥλιος [σφοδρῶς] ἐπιλάμπων σκεύει ὑαλίνῳ πεπληρωμένῳ ὕδατος, πῦρ ἐκεῖθεν ἐξάγει κατά τινα ἀνάξεσιν καὶ ἀνάκλασιν· εἴγε καὶ ἡμεῖς καθαρὸν τὸν ναὸν τοῦ Πνεύματος ὡς ὕαλον, ἀλλὰ μὴ πήλινον ἢ ὀστράκινον καὶ τῆς θείας ἀκτῖνος ἀνεπίδεκτον, τῷ Ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης ἐπιδείξομεν· ὅς, πάντας θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, πᾶσιν ἐπιλάμπει τῆς οἰκείας αἴγλης τὴν χάριν ἀκώλυτον· μετέχεται δὲ παρ' ἑκάστου πρὸς τὸ μέτρον τῆς τῶν νοητῶν ὀφθαλμῶν καθαρότητος· ἣν εἰλικρινῆ

Digitized by Google

κτήσασθαι ἡμᾶς ὁ πανελεήμων καταξιώσαι, ὁ σαρκὶ παθὼν δι' ἡμᾶς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· ᾧ πρέπει πᾶσα δοξολογία, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ [καὶ ἁγίῳ] Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A que et turbationis exsors oratio nascitur : quæ mentem Deo, qui occultorum inspector est, exhibet ab omni terrena et materiali cogitatione nudam et immunem, et a diabolicis imposturis et insultibus liberam. Sane impostor ille et hostis nihil æque desiderat, atque cordi nostro, cum Deum interpellare familiariterque cum eo versari contendit, adulterino modo sese insinuare, atque ea corruptionis semina ipsi inserere, per quæ ab unione cum Deo abstrahatur; ne videlicet in illius meditatione exardescat ignis, qui illius molitiones occultosque conatus absumat frangatque : siquidem Deus noster ignis consumens est, animamque adeo quæ caste tranquilleque cum ipso versatur, etsi propter peccata frigida exsistit, calidam, ignisque illius qui sordes absumere natus est, capacem reddit. Quemadmodum sol quoque, dum radiis suis vas vitreum aqua refertum vehementius ferit, per quamdam effervescentiam et refractionem ignem ex illo tametsi gelido elicit. Cum igitur res ita habeat, et nos quoque non ut vas luteum aut testaceum, aut ejusmodi quod divini radii impressionem suscipere nequeat, sed tanquam Spiritus sancti templum, vitrumque mundum et lucidum, justitiæ Soli, hoc est Christo, nos exhibeamus, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad veritatis agnitionem pervenire, omnibusque adeo effuse et inoffense sui splendoris gratiam impertit et offert; etsi interim non ex æquo participetur ab omnibus, sed secundum mensuram puritatis interioris oculi. Faxit misericors Dominus, qui nostri causa secundum carnem passus est, ut hunc mentis oculum mundum castumque adipiscamur : nempe Jesus Christus Deus noster : quem decet omnis gloria, et honor, et adoratio, una cum Patre, et sancto et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

AD ANDREÆ CÆSARIENSIS

COMMENTARIUM

NOTÆ FRIDERICI SYLBURGII VETERANI.

Paginæ sunt edit. Sylburgii quas typis crassioribus in textu expressimus; versuum numeri lineis nostræ editionis respondent a ciffra crassiori numeratis.

—

Ut melius hæ notæ intelligantur, in Andreæ Cæsariensis ad Apocalypsin commentario, duobus manuscriptis exemplaribus usi sumus : alterum, illustrissimi Electoris nostri; alterum, inclytæ Vindelicorum Augustæ bibliotheca suppeditavit. Augustanum, quadringentorum circiter annorum : Palatinum, etsi trecentis ferme annis Augustano recentius, in multis tamen illo haud inferius. Deinde Palatinum, apostoli contextum fere continuum; Augustanum vero, in multas sectiones divisum habet. Quæ dissectio ut interpreti Theodoro Peltano evidentiæ gratia placuit, ita nobis quoque non displicuit, retentis tamen Palatini nostri conjunctivis seu connexionis in commentario particulis, ut aliqua manerent cohærentiæ vestigia. Quæ vero in Palatinum ex Augustano a nobis sunt inserta, et quæ ab eodem Augustano absunt, ea [ ] a nobis inclusa sunt. Et quæ quidem ab Augustano absunt, ea in hisce notis memorabuntur : cætera, de quibus nulla hic fit mentio, ex Augustano in Palatinum recepta intelligentur. Accesserunt demum aliquæ suppetiæ ex Bavarico ms. quo Peltanus est usus. Eæ Davidis Hœschelii debentur industriæ : qui ut in aliis, sic etiam in hac editione, nobis et reipubl. deesse noluit. Ut ergo ad particulares utriusque discrepantias nunc veniam, Augustano primum folium deest illud quidem, sed recentiore tamen manu defectus est suppletus ; hoc titulo præmisso : Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας. Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Bavaricus habet, Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, cæteris omissis. Sextus et septimus versus ab A absunt, quorum prior procul dubio auctoris est, alter ab exscriptore videtur additus. In Bav. certe est Κυρίῳ μου ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, omissa prologi mentione. Contextus versu 2, P ἐμῆς διανοίας, *mea cogitatione* : A ἐμῆς δυνάμεως, *mea facultate, meis viribus*. Vers. 9, P τῶν μυστικῶς τοῖς ἁγίοις ἑωραμένων, *eorum quæ mystice a sanctis visa sunt* : ut A τῶν μυστικῶν, *mysticorum* (*seu mysteriorum*) *quæ a sanctis visa sunt*. V. 11, A ποιήσασθαι, tempore aoristo : et mox τῶν πολλῶν προφητῶν, pro τῶν παλαιῶν, parum apte. V. 24, P οὐ πίπτει, *non cadit* : A οὐκ ἐκπίπτει, *non excidit*, uti et vulg. ed. I Cor. XIII, 26, ὦ μακάριε interpres pro proprio accipere maluit : ego appellative positum puto, ut infra ὁ μακάριος aliquoties de hoc nostro theologo, 29, 54 : 32, 54; 44, 51; 101, 16; 104, 9. Ibid. mox A ἐλπίζων δέ. Et v. 33, θεωρία pro ἱστορία. Ultimo v. idem πρέπειν, infin. modo.

Pag. 2, v. 1, A πολιτευομένοις τῇ χάριτι· et seq. v. ἐν τῇ μακαρίᾳ, illic omissa, hic addita præpositione. V. 9, idem ἑτέροις τοῖς διδασκαλικοῖς. V. 12, P δηλαδὴ τὸ πνευματικόν, *videlicet spirituale* : A κατὰ δὴ τὸ πνευματικόν, *nempe secundum spirituale genus loquendi*. V. 14, idem A σὺν τῷ ἱστορικῷ εἴδει καὶ τῷ τροπολογικῷ, et mox, καὶ τοῖς, absque præpositione. V. 17, pro ὅτε idem habet τῷ, *eo quod*. V. 27, in P duplex scriptura est, καταλείποντας, et καταλιπόντες. V. 32, A pro numeralibus notis plene habet, λόγους εἰκοσιτέσσαρας, καὶ ἑβδομηκονταδύο κεφάλαια : itemque seq. v. τῶν εἰκοσιτεσσάρων πρεσβ. V. 38, idem μηκύναι, tempore aor. V. 41; idem Παπίου, uno π, et v. 47, ἡγοῦμαι pro οἶμαι, eodem sensu.

Pag. 3, v. 5, ab A abest iambus inclusus, et exscri-

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ptoris potius quam aucto is videtur esse. Quarto exinde versu idem A pro ἐξήγησις habet ἑρμηνεία, itidemque v. 25 et 38, eodem ferme sensu. Inclusa μέν seq. versu abest ab eodem. Idem seq. v. φανέρωσις habet pro δήλωσις, eadem signif. V. 12, idem ἐνδιέτριψε, immoratus est : et v. 15, τὰ πάντα, absque compositione. V. 19, idem χθές more communi, pro ἐχθές. Est autem locus ex ps. XC, citatus etiam II Petri, III ; seq. v. idem, ἐσήμανεν ἀποστείλας δι' ἀγγέλου αὐτοῦ. V. 23, inclusum commation τοῦ Θεοῦ, abest ab A. Seq. v. idem A ἅτινα χρή, composite, ut in præcedenti membro. V. 26, idem ὁ δεσπότης, ut etiam interpres; faciliori structura, ferri tamen potest etiam P lectio ὡς δεσπότης · hoc sensu, *Christus, ut Dominus, mihi veluti servo suo*. V. 32, idem A ἑώρα, præterito imperfecto ; et v. 34, ταῦτα γάρ εἰσι παραστατικὰ τοῦ τε ἐνεστῶτος χρόνου, καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. V. 40, A transposito membrorum ordine, ἐγγὺς γὰρ ὁ παρὼν καιρός, δι' οὗ μακαρισμοῦ τυχεῖν ἔξεστι, καὶ πᾶσιν εἰς ἐργασίαν προκείμενος, ὥς φησιν ὁ Κύριος *Ἐργάζεσθε ἕως ἡμέρα ἐστίν*. Idem mox ἑτέρος δέ, subaudito φησί, vel alio consimili verbo. Exstat autem locus qui citatur Joan. IX.

Pag. 4, v. 2, participium παρόντες abest ab A. V. 4, ante sectionem istam, Ἰωάννης ταῖς ἑπτά, præscriptus in A titulus hic, Κεφάλαιον α'. Λόγος α'. P nostrum secutus est etiam interpres. Articulus τοῦ v. 5, additus e vulg. editionibus : P et A absque articulo habent, ἀπὸ ὁ ὤν. V. 7, A τῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, *qui sunt in conspectu throni Dei*. V. 11, idem A ἁπανταχοῦ pro ἁπανταχῇ · et seq. v. ὁμόστοιχον pro σύστοιχον. Ab eodem abest participium λέγων v. 17. V. 19, idem τὸν Πατέρα, sed πρὸς τὸν Θεόν, legitur etiam Joan. I. V. 25, idem τῇ ἀρχικωτάτῃ, absque compositione : et seq. v. σὺν αὐτῇ μνημονευομένους, soluta compositione. V. 39, A καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ μάρτυς, absque distinctione. V. 44, idem A contractius, οὐκέτι καθὼς τοπρότερον θανόντες ὄψονται θάνατον, *non amplius, ut ante mortui, mortem videbunt*. V. 46, idem adhuc multo contractius, ἄρχων δὲ τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ὡς κατάρχων τῶν βασιλευσάντων τῶν γηΐνων ἐπιθυμιῶν λέγεται, id est, *Dicitur autem princeps regum terræ, ut qui imperium obtineat in eos qui terrestribus cupiditatibus dominati sunt*. Et mox sequitur, εἰ δὲ τῷ μακαρ. omissis cæteris. Repetitur autem hæc appellatio etiam infra, 88, 49.

Pag. 5, v. 6, P προστεθήσεται, *apponetur* : A προστέθειται, *apposita est*. V. 8, idem A βεβαιοῦσα φαίνεται · et v. 10, εὐθὺς ἐπαγαγεῖν. V. 11, idem ἐμφήνῃ, more Attico. Ab eodem abest inclusa καὶ v. 15. V. 28, idem a λύσαντι ἡμᾶς, *qui nos solvit* : commentarius utrumque agnoscit, et λύσαντι et λούσαντι. Ab eodem A abest inclusus genitivus τῶν αἰώνων, v. 31 : et præpos. ἐκ v. 34. V. 33, idem δι' ἀγάπης, *per dilectionem*. V. 35 idem, καλέσαντι ἡμᾶς, *qui nos vocavit regale sacerdotium*. V. 40, idem ὄψεται, sing. num. Ab eodem abest inclusum ἰδού v. 45, itemque καί v. 47. V. 46, idem εἴτε ἀσωμάτων νοουμένων διὰ τῶν νεφελῶν δυνάμεων, *sive incorporeæ virtutes per nubes intelligantur*. V. 52, idem A διό, *quamobrem*, *quocirca*, pro δι' οὗ.

Pag. 6, v. 3, articulus ὁ abest ab A. V. 5, idem A κρατῶν ἁπάντων. Ab eodem absunt inclusa ἐν τῇ v. 11 : itidemque δ ἃ v. 13, et Χριστοῦ v. 14. Idem A v. 19, ἀπαγγελῶ, fut. temp. V. 25, idem ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην · et v. 27, ὃ βλέπεις, sing. num. Inclusum ἁγίῳ v. 32 abest ab A. V. 37, idem αὐτῆς pro αὐτῶν · relatione ad tubam facta. V. 44, Irenæi sententia dilucidius infra exponitur 79, 4. V. 50, inclusa, ἧς ἤκουσε, absunt ab A.

Pag. 7, v. 1, A ζώνην δὲ χρ. V. 5, idem μαζοῖς, et superscriptum μαστοῖς · itidemque mox v. 7. V. 8, idem δειχθῇ, subjunctivo modo. Inclusa καί v. 14, ab eodem A abest. V. 20, πεπυρωμένοι etiam A, at Latinus interpres, πεπυρωμένῃ, relatione ad caminum facta. V. 22, A πόδας γὰρ αὐτοῦ τῇ θεότητι ἡ ἁγία σάρξ · οἳ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν εἰργάσαντο · id est, *Pedes enim ejus deitati fuit sacrosancta caro : qui nostram nobis salutem patraverunt*. V. 25, idem A ὅμοιοι δὲ χαλκολιβάνῳ ὅν φασιν · *similes vero chalcolibano, quem aiunt*. V. 39, idem ὁ ἥλιος φαίνει · ut et Latinus interpres, *sol lucet*. V. 52, pro δῆλον aptius legeris δηλοῖ, *significat*. Augustanus codex hoc nomine omisso præcedenti versu habet φαίνει ὡς ὁ ἥλιος · non male.

Pag. 8, v. 4, A ἔπεσον, aor. 2, usitatius : et v. 9, τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου. Idem v. 10, Ταυτὸν πέπονθεν ὁ ἀπόστολος Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ καὶ Δανιὴλ · ὃν διὰ τὸ ἀσθ., quam lectionem secutus est etiam interpres. V. 18, idem οὓς εἶδες, usitatiore structura. V. 25, idem καταλιμπάνοντες, plurum apte. V. 32, idem ἐνόησε, præterito aor. V. 43, idem τῶν μαθητῶν, pl. num. V. 48, Palat. ἑπτὰ οὐρανίων λογικῶν τάξεων. Locus ad verbum sonat ; *Verisimile est autem, per septem stellas, sive septem angelos, rationalium ordinum in septem cælis, Irenæo et Epiphanio dictis, administrationem significari, eamque in Christi dextera positam, in qua et fines terræ.*

Pag. 9, v. 1, A ἐβάπτισας, *baptizasti* ; sed ἐβάστασας agnoscit etiam vetus interpres. Seq. v. idem A οὐκ ἐκοπίασας · negativam porro agnoscit hic etiam vetus interpres Latinus ; at non agnoscere videtur commentarius v. 8 . recte uterque κοπιᾷν · quia videlicet κοπιᾷν et *laborare* significat, et *labore frangi* seu *deficere*. V. 3, idem γοῦν pro οὖν. V. 7, Palat. ταύτην καταμέμφεται, accus. casu. Seq. v. A τιθείς, præs. temp. V. 15, idem A τοὺς πλησίον, plur. num. et v. 17, τὰ πρότερα ἔργα, compar. gradu. V. 23, inclusa absunt ab eodem. A. V. 28, idem τῆς Ἐφεσίων. s. Ἐκκλησίας. V. 39, idem προσετέθη · et v. 41, ἐπήγγελται · illic præterito aoristo, hic perfecto. V. 51, ἕπονται, præs. temp. Ab eodem absunt inclusa v. 53.

Pag. 10, v. 3, A τῆς Σμυρναίων Ἐκκλησίας, *Smyrnæorum Ecclesiæ*. Ab eodem abest inclusum ἐστὶν vers. 6. V. 13, idem πλούσιος δ' εἶ, ἤγουν ἐν τοῖς πνευματικοῖς · *sed dives es, nempe in spiritualibus* : et v. 15, ἐν τῇ καρδίᾳ σου, *in corde tuo*. V. 21, ab eodem abest articulus ὁ, vise Paul. ad Rom. II. Seq. v. pro ἐστὶν idem A habet ἑρμηνεύεται, *interpretatur*, i. interpretatum sonat; quæ interpretatio inf. a quoque repetitur 30, 33. V. 24, idem μηδὲν φοβοῦ, *nihil metuas* : et mox, μέλλεις πάσχειν, præs. temp. Ab eodem abest sequens inclusa δή. V. 40, idem οὐκ ἀδικηθήσεται · quod interpres secutus est. P lectio sonat, *non condemnabitur*. Seq. v. A. Τὰ σημανθέντα τῷ τῆς Περγάμων Ἐκκλησίας ἀγγ. *Quæ Pergamorum Ecclesiæ angelo significata fuerint*.

Pag. 11, v. 4, A ἐκείνου, sing. num. V. 7, idem A brevius, ἐδίδασκε τὸν Βαλαάκ, *docebat Balacum*, uti et vetus interpres Latinus; sed nostri P lectio repetitur etiam mox v. 17, exstat autem historia Numerorum cap. XXIV. V. 14, idem αἰσχρολόγους, minus significanter. Seq. v. idem, ἐπισπαρέντας, *superseminatos*, a diabolo videlicet. Ab eodem abest inclusum καθαρῷ; v. 39. V. 41, idem οὐκ οἶδε, *non novit* ; minus convenienter.

Pag. 12, v. 7, inclusum commation nec A agnoscit, nec vetus interpres Latinus. V. 14, A περὶ τὴν πίστιν · et seq. v. περὶ τοὺς δεομένους, eadem utrobique præpositione. V. 19, idem A ἀσέβειαν, privative : et v. 23, ταύτην δὲ ἐπιστομ. variata conjunctione : itemque v. 35, ἐπέμεινε pro ἐνέμεινε · et mox, τὴν στροφήν, detracta præpositione. V. 43, idem ὅσοι pro οἵτινες · et mox τὰ βάθη, substantive. Ab eodem absunt inclusa v. 47.

Pag. 13, v. 4, A κεραμεικά, diphthongos ; et mox συντρίβεται, præs. temp. V. 20, idem λέγει, præs. tempore : et v. 22, τῶν ἁγίων ἐπαγγέλλεται. V. 25, idem A εὔδηλον habet pro δηλαδή · et seq. v. προσαγορεύονται, præs. tem. V. 31, idem composit-

Digitized by Google

ἐξελάσομεν · et v. 33, μανθάνομεν ἑκάτερον σημαῖνον πρὸς τὸ ὑποκείμενον. V. 53, Pal. τοῦ Θεοῦ pro τοῦ Χριστοῦ, minus distincte.

Pag. 14, v. 1, inclusum οὔσῃ abest ab A. V. 4, idem præs. tempore habet ἀποθνήσκειν. V. 7, Pal. brevius, τὴν ῥᾳθυμίαν, φησὶν ἀποτίναξαι. V. 13, A παρείληφας, præt. perfecto. Ab eodem absunt inclusa v. 25. Seq. vers. idem ἔχουσα pro ἔχεις. V. 30, in eodem annotata et altera lectio, τὸ τῆς σαρκὸς ἔνδυμα, *carnis indumentum*. V. 32, idem A τῆς βίβλου τῶν ζώντων, *libro viventium*. Ab eodem absunt inclusa v. 40. V. 44, idem pro δηλωθέντα habet γραφέντα, *scripta*.

Pag. 15, v. 6, A negative, οὐ μικράν, *non parvam*. V. 11, idem καθάπερ δὴ πάλαι τῷ Μωϋσῇ φησιν, *quemadmodum videlicet olim Moysi ait*. V. 14, Gr. sonant, *num animi proposito* ac voluntate *contentus sum, nec postulo quæ vires superant*. V. 21, inclusa absunt ab A. V. 25, idem τὸν ἐν ἐμοὶ φωτισμόν. V. 33, idem τὴν τέως αὐτίκα μάλα παρεσομένην, sed εἴτε ὡς probat etiam interpres. Seq. v. idem A ἀσεβῶν, ut sit, *impiorum, qui Romæ tunc regnabant, adversus Christianos persecutione*. V. 28, P τῆς ὑπακοῆς μου, *obedientiæ meæ* : sed superscriptum ὑπομονῆς, quod cum A et vulg. ed. agnoscit etiam vetus interpres. Inclusum ὡς v. 43, abest ab A. Item ea quæ v. 49 inclusa sunt. V. 54, idem A ἐπ' αὐτῷ, dat. casu.

Pag. 16, v. 1, inclusa absunt ab A itemque v. 15. Idem v. 3, ἐγχαράξω, addita præpos. V. 17, idem. Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίας, *Quæ angelo Laodicensis Ecclesiæ significata fuerint*. V. 21, idem absque conjunctione, ὁ πιστὸς, ὁ ἀληθινός · et mox ἡ ἀπαρχὴ τῆς κτίσεως, *primitiæ creaturæ*. V. 24, inclusa absunt ab A itemque v. 29. V. 34, idem A τῆς ζώσης πίστεως, *viventis* (*seu vivæ*) *fidei* : et seq. v. πάντως pro πολλάκις. V. 36, idem genit. casu, διὰ ῥᾳθυμίας, *per socordiam*. V. 46, idem ἔμετον ποιεῖ, *vomitum facit*. Seq. v. idem παραλαμβάνουσιν, *assumentibus* : et mox βδελυρόν, ut supra 9, 31. V. 50, P et B συμμιγνύουσα, *commiscens* ; parum apte. V. 52, σου ab A abest.

Pag. 17, v, 4, A ἔγχρισαι, media forma : et κουλλούριον, prima et secunda diphthongis : at Bavar. κολλούριον, tertia tantum diphthongo, quasi per contractionem ex κολλοόριον. V. 6, A εἰ πλουτῆσαι βούλει, παρ' ἐμοῦ τοῦ πλουτίζοντος, φησί, κτῆσαι · *Si ditescere vis, a me, qui divites facio, compara*. V. 12, idem προσγινομένη, præs. temp. Et v. 14, rursum κουλλούριον, ut paulo ante v. 4. V. 16, idem ἀνοίξει, fut. tem. Ab eodem absunt inclusa v. 19, itidemque v. 26. V. 30, idem ἡγοῦμαι, præs. temp. V. 16, πᾶσι ab A abest. V. 48, idem ἐπὶ διόδ. θρόνων, gen. casu. V. 49, inclusa, δι' ἡμᾶς, ab A absunt. Idem v. 53, μεταδοὺς ἡμῖν τῆς αὐτοῦ θεότητος, καθὼς ἦν δυνατὸν ἀνθρώποις δέξασθαι, *impertitus nobis deitatem suam, quatenus homines eam capere poterant*.

Pag. 18, v. 5, A δηλονότι, eadem signif. Ab eodem abest articulus ταῖς v. 10 : et πρὸς συνάφειαν v. 13. V. 15, idem compos. ἐπιτευξόμεθα · et v. 17, σὺν τῷ- pro ἅμα τῷ- nulla significationis variatione. Inclusa v. 20, ab eodem absunt : itemque v. 36. In eodem v. 23, annotata et altera lectio, ἣν ἤκουσα, accus. casu. V. 45, idem τὸ εὐθαλές. V. 49, Bavar. μετὰ τούτου, *cum hoc* : et seq. v. θρεπτικόν pro θεραπευτικόν interpres hic a mss. longe discessit.

Pag. 19, v. 2, A accus. casu, ἐπὶ τοὺς θρόνους. Seq. v. ab eodem absunt inclusa, καὶ et ἐν. Notanda porro et casus varietas in his membris : ac in priori quidem subaudiendum εἱστήκεισαν, *stabant* : in altero, εἶδον, *vidi*, vel alia ejuscemodi. V. 7, A activa forma, ἐξέλαβε. V. 13, pro ιβ', idem integre habet δώδεκα. V. 17, idem καθήσεσθαι, media forma. fut. tempore. V. 26, ἑκάτερα cum A et P ferri potest per syllepsin generis, fere tamen Bavar. congruentius feminino gen. ἑκατέρα, *utraque*. Sonant autem ad verbum Gr. : *Iis tamen qui salute digni sunt, utrumque horum illuminationem indit : illud quidem, mentis oculus ; hoc vero, spiritalibus auribus illabens*. V. 33, idem A τὰ πνεύματα ταῦτα εἴτε, *Spiritus hi sive* : et seq. v. ἀγγέλους δεῖ νοεῖν, τοὺς τῶν λοιπῶν ὑπερέχοντας, ordine verborum, non sensu variato. Ibid. idem A οὐδὲν οἶμαι ἀπίθανον, adverbialiter nimirum pro κατ' οὐδέν, *nullatenus, nequaquam*. V. 50, inclusa, absunt ab A. Seq. v. idem διὰ τοῦτο, *propterea*, minus apte. V. 53, idem ἐν ᾗ καὶ περιόντα τὰ σεραφὶμ ἐθεώρησε, *in qua et Seraphos circumquaque exsistentes spectavit*.

Pag. 20, v. 1, A post διδασκόμενος statim attexit, ὅτι τε καὶ τῶν ἐμπρ. omissis intermediis : Bavar. vero omittit etiam τε. V. 5, A ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, *habens faciem ut homo*. V. 8, inclusum τέσσαρα ab A abest : itemque εἴτε v. 10 Idem rursum v. 8 pro Ἡσαΐαν habet Ἰεζεκιήλ, et locus apud Ezech. est cap. 1. Sequentia vero sic magis ad verbum sonant ; *per quatuor facies significantia sive quatuor elementa, e quibus Deus res condidit et conservat, ut quibusdam visum est : sive quadruplicem Dei dominatum, in cœlestia et terrestria, in marina et subterranea*. V. 18 idem, τοῦτο εἶναι σημαντικόν. Ab eodem absunt inclusa, φιλεῖν, et τοῦτο, v. 23 : itemque articulus τοῦ v. 27. V. 34, idem καθ' ἑαυτῶν, *contra sese* : parum apte. Seq. v. idem, καὶ ἔσωθεν ἔχοντα ὀφθαλμούς. Ab eodem absunt inclusa v. 37. v. 39, idem, ἐν δυσί, pro ταῖς δυσί · at non item in seqq. membris. V. 40, idem πέτασθαι. V. 46 idem, Κύριος Σαβαὼθ ὁ παντοκρ. Et seq. v. transposito commatum ordine, ὁ ἦν καὶ ὁ ὤν. V. 48, interpres legisse videtur, ἀνάπαυσις δὲ ταῖς ἁγίαις ταύταις δυνάμεσιν οὐκ εἶναι λέγεται, διὰ τό. Nam Gr. sonant, *Requies autem sanctis his virtutibus est, ab hymni divini cantu non cessare* : eo loquendi genere quo apud Latinum poetam :

Una salus victis, nullam sperare salutem.

V. 49, idem mutata conjunctione, τὸν δὲ τρισσόν.

Pag. 21, v. 2, A προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, *adorabunt eum qui vivit in sæcula sæculorum*. Ab eodem absunt inclusa seq. v. V. 6, A ὁμολογούντων, referens ad gen. τούτων. V. 8, idem βάλλουσι, præs. temp. Seq. v. Pal. Κύριος ὁ Θεός, nom. casu. Inclusum ὁ ἅγιος v. 10, ab A abest. V. 10, idem A inverso commatum ordine, εἰσὶ καὶ ἐκτίσθησαν. Inclusa γάρ seq. v. ab eodem abest. V. 14, idem πάντων τῶν κτισμάτων. V, 23, pro βιβλίον habet βίβλον · et v. 25, θείων πραγμάτων, *divinarum rerum*. V. 28, idem τὴν συντέλειαν τῆς βίβλου ἀσφαλῆ, *consummationem libri firmam seu certam*. Ab eodem absunt sequentia inclusa, δηλοῦν φημι. V. 33, idem, ὁ Χριστὸς ἐπιπερατοῦσθαι ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ ἔφη. Ab eodem abest inclusa ἐν v. 35. V. 40, idem brevius, Διὰ τούτων δείκνυται μήτε ἀγγέλους, μήτε ἀνθρ. V. 47, idem divise, καὶ ἐγώ. V. 50, idem composite, ἐμπεσούσης, *illapsæ* : Græca ibi ad verbum sonant ; *forsan quasi purissimus angelicarum essentiarum ordo in ignorantiam lapsus esset*. Inclusum ὤν v. 53, ab A abest : itemque λῦσαι v. 55.

Pag. 22, v. 5, fortasse post θεωρίας addendum τοῦ ἀρνίου · ut sit, *De visione agni in medio throni et quatuor animalium* ; seu, *De agno inter thronum et quatuor animalia viso*. A paulo aliter, Περὶ τοῦ ἀρνίου τοῦ ἑπτὰ κέρατα ἔχοντος, ὅπως τὰ βιβλία ἠνέῳξε · quam lectionem secutus est interpres. V. 8, idem A ἅ εἰσι, neutro genere, relatione ad τὰ κέρατα. Idem seq. v. ἀπεσταλμένα, præt. temp. V. 14, Pal. ἐσφραγισμένον, *obsignatum* : itidemque mox v. 16 et 40 : minus apte. V. 19, A ἔλαβε τὸ βιβλίον, repetito scilicet nomine pro relativo. V. 22, idem plurali κιθάρας superscriptum habet singulari numero κιθάραν. V. 27, idem διὰ βίου καθαρότητος, *per vitæ puritatem*. V. 36, idem βασιλεύουσι, præs. tempore. V. 38, idem Διὰ τούτων δείκνυτα-

Digitized by Google

ploris potius quam aucto is videtur esse. Quarto exinde versu idem A pro ἐξήγησις habet ἑρμηνεία, itidemque v. 25 et 38, eodem ferme sensu. Inclusa μέν seq. versu abest ab eodem. Idem seq. v. φανέρωσις habet pro δήλωσις, eadem signif. V. 12, idem ἐνδιέτριψε, *immoratus est* : et v. 15, τὰ πάντα, absque compositione. V. 19, idem χθές more communi, pro ἐχθές. Est autem locus ex ps. xc, citatus etiam II Petri, III ; seq. v. idem, ἐσήμανεν ἀποστείλας δι' ἀγγέλου αὐτοῦ. V. 23, inclusum commation τοῦ Θεοῦ, abest ab A. Seq. v. idem A ἅτινα χρή, composite, ut in præcedenti membro. V. 26, idem ὁ δεσπότης, ut etiam interpres; faciliori structura, ferri tamen potest etiam P lectio ὡς δεσπότης · hoc sensu, *Christus, ut Dominus, mihi veluti servo suo*. V. 32, idem A ἑώρα, præterito imperfecto ; et v. 34, ταῦτα γάρ εἰσι παραστατικὰ τοῦ τε ἐνεστῶτος χρόνου, καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. V. 40, A transposito membrorum ordine, ἐγγὺς γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς, δι' οὗ μακαρισμοῦ τυχεῖν ἔξεστι, καὶ πᾶσιν εἰς ἐργασίαν προκείμενος, ὥς φησιν ὁ Κύριος *Ἐργάζεσθε ἕως ἡμέρα ἐστίν*. Idem mox ἑτέρως δέ, subaudito φησί, vel alio consimili verbo. Exstat autem locus qui citatur Joan. IX.

Pag. 4, v. 2, participium παρόντες abest ab A. V. 4, ante sectionem istam, Ἰωάννης ταῖς ἑπτά, præscriptus in A titulus hic, Κεφάλαιον α'. Λόγος α'. P nostrum secutus est etiam interpres. Articulus τοῦ v. 5, additus e vulg. editionibus : P et A absque articulo habent, ἀπὸ ὁ ὤν. V. 7, A τῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, *qui sunt in conspectu throni Dei*. V. 11, idem A ἀπανταχοῦ pro ἀπανταχῆ · et seq. v. ὁμόστοιχον pro σύστοιχον. Ab eodem abest participium λέγων v. 17. V. 19, idem τὸν Πατέρα, sed πρὸς τὸν Θεόν, legitur etiam Joan. I. V. 25, idem τῇ ἀρχικωτάτῃ, absque compositione : et seq. v. σὺν αὐτῇ μνημονευομένους, soluta compositione. V. 39, A καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ μάρτυς, absque distinctione. V. 44, idem A contractius, οὐκέτι καθὼς τοπρότερον θανόντες ὄψονται θάνατον, *non amplius, ut ante mortui, mortem videbunt*. V. 46, idem adhuc multo contractius, ἄρχων δὲ τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ὡς κατάρχων τῶν βασιλευσάντων τῶν γηΐνων ἐπιθυμιῶν λέγεται, id est, *Dicitur autem princeps regum terræ, ut qui imperium obtineat in eos qui terrestribus cupiditatibus dominati sunt*. Et mox sequitur, εἰ δὲ τῷ μακαρ. omissis cæteris. Repetitur autem hæc appellatio etiam infra, 88, 49.

Pag. 5, v. 6, P προστεθήσεται, *apponetur* : A προστέθειται, *apposita est*. V. 8, idem A βεβαιοῦσα φαίνεται · et v. 10, εὐθὺς ἐπαγαγεῖν. V. 11, idem ἐμφήνῃ, more Attico. Ab eodem abest inclusa καὶ v. 15. V. 28, idem a λύσαντι ἡμᾶς, *qui nos solvit* : commentarius utrumque agnoscit, et λύσαντι et λούσαντι. Ab eodem A abest inclusus genitivus τῶν αἰώνων, v. 31 : et præpos. ἐκ v. 34. V. 33, idem δι' ἀγάπης, *per dilectionem*. V. 35 idem, καλέσαντι ἡμᾶς, *qui nos vocavit regale sacerdotium*. V. 40, idem ὄψεται, sing. num. Ab eodem abest inclusum ἰδοὺ v. 45, itemque καὶ v. 47. V. 46, idem εἴτε ἀσωμάτων νοουμένων διὰ τῶν νεφελῶν δυνάμεων, *sive incorporeæ virtutes per nubes intelligantur*. V. 52, idem A διό, *quamobrem*, *quocirca*, pro δι' οὗ.

Pag. 6, v. 3, articulus ὁ abest ab A. V. 5, idem A κρατῶν ἁπάντων. Ab eodem absunt inclusa ἐν τῇ v. 11 : itidemque ὃ ἃ v. 13, et Χριστοῦ v. 14. Idem A v. 19, ἀπαγγελῶ, fut. temp. V. 25, idem ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην · et v. 27, ὃ βλέπεις, sing. num. Inclusum ἁγίῳ v. 32 abest ab A. V. 37, idem αὐτῆς pro αὐτῶν · relatione ad tubam facta. V. 44, Irenæi sententia dilucidius infra exponitur 79, 4. V. 50, inclusa, ἧς ἤκουσε, absunt ab A.

Pag. 7, v. 1, A ζώνην δὲ χρ. V. 5, idem μαζοῖς, et superscriptum μαστοῖς · itidemque mox v. 7. V. 8, idem δειχθῇ, subjunctivo modo. Inclusa καί v. 14, ab eodem A abest. V. 20, πεπυρωμένοι etiam A, at Latinus interpres, πεπυρωμένῃ, relatione ad caminum facta. V. 22, A πόδας γὰρ αὐτοῦ τῇ θεότητι ἡ ἁγία σάρξ · οἳ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν εἰργάσαντο · id est, *Pedes enim ejus deitati fuit sacrosancta caro : qui nostram nobis salutem patraverunt*. V. 25, idem A ὅμοιοι δὲ χαλκολιβάνῳ ὅν φασιν · *similes vero chalcolibano, quem aiunt*. V. 39, idem ὁ ἥλιος φαίνει · ut et Latinus interpres, *sol lucet*. V. 52, pro δῆλον aptius legeris δηλοῖ, *significat*. Augustanus codex hoc nomine omisso præcedenti versu habet φαίνει ὡς ὁ ἥλιος · non male.

Pag. 8, v. 4, A ἔπεσον. aor. 2, usitatius : et v. 9, τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου. Idem v. 10, Ταυτὸν πέπονθεν ὁ ἀπόστολος Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ καὶ Δανιὴλ · ὃν διὰ τὸ ἀσθ., quam lectionem secutus est etiam interpres. V. 18, idem οὓς εἶδες, usitatiore structura. V. 25, idem καταλιμπάνοντες, parum apte. V. 32, idem ἐνόησε, præterito aor. V. 43, idem τῶν μαθητῶν, pl. num. V. 48, Palat. ἑπτὰ οὐρανίων λογικῶν τάξεων. Locus ad verbum sonat ; *Verisimile est autem, per septem stellas, sive septem angelos, rationalium ordinum in septem cœlis, Irenæo et Epiphanio dictis, administrationem significari, eamque in Christi dextera positam, in qua et fines terræ*.

Pag. 9, v. 1, A ἐβάπτισας, *baptizasti* ; sed ἐβάστασας agnoscit etiam vetus interpres. Seq. v. idem A οὐκ ἐκοπίασας · negativam porro agnoscit hic etiam vetus interpres Latinus ; at non agnoscere videtur commentarius v. 8 . recte uterque κοπιᾶν · quia videlicet κοπιᾶν et *laborare* significat, et *labore frangi* seu *deficere*. V. 3, idem γοῦν pro οὖν. V. 7, Palat. ταύτην καταμέμφεται, accus. casu. Seq. v. A τιθείς, præs. temp. V. 15, idem A τοὺς πλησίον, plur. num. et v. 17, τὰ πρότερα ἔργα, compar. gradu. V. 23, inclusa absunt ab eodem. A. V. 28, idem τῆς Ἐφεσίων. s. Ἐκκλησίας. V. 39, idem προσετέθη · et v. 41, ἐπήγγελται · illic præterito aoristo, hic perfecto. V. 51, ἕπονται, præs. temp. Ab eodem absunt inclusa v. 53.

Pag. 10, v. 3, A τῆς Σμυρναίων Ἐκκλησίας, *Smyrnæorum Ecclesiæ*. Ab eodem abest inclusum ἐστίν vers. 6. V. 13, idem πλούσιος δ' εἶ, ἤγουν ἐν τοῖς πνευματικοῖς · *sed dives es, nempe in spiritalibus* : et v. 15, ἐν τῇ καρδίᾳ σου, *in corde tuo*. V. 21, ab eodem abest articulus ὁ, vise Paul. ad Rom. II. Seq. v. pro ἐστὶν idem A habet ἑρμηνεύεται, *interpretatur*, i. interpretatum sonat; quæ interpretatio infra quoque repetitur 30, 33. V. 24, idem μηδὲν φοβοῦ, *nihil metuas* : et mox, μέλλεις πάσχειν, præs. temp. Ab eodem abest sequens inclusa δή. V. 40, idem οὐκ ἀδικηθήσεται · quod interpres secutus est. P lectio sonat, *non condemnabitur*. Seq. v. A. Τὰ σημανθέντα τῷ τῆς Περγάμων Ἐκκλησίας ἀγγ. *Quæ Pergamorum Ecclesiæ angelo significata fuerint*.

Pag. 11, v. 4, A ἐκείνου, sing. num. V. 7, idem A brevius, ἐδίδασκε τὸν Βαλαάκ, *docebat Balaacum*, uti et vetus interpres Latinus; sed nostri P lectio repetitur etiam mox v. 17, exstat autem historia Numerorum cap. XXIV. V. 14, idem αἰσχρολόγους, minus significanter. Seq. v. idem, ἐπισπαρέντας, *superseminatos*, a diabolo videlicet. Ab eodem abest inclusum καθαρῶς v. 39. V. 41, idem οὐκ οἶδε, *non novit* ; minus convenienter.

Pag. 12, v. 7, inclusum commation nec A agnoscit, nec vetus interpres Latinus. V. 14, A περὶ τὴν πίστιν · et seq. v. περὶ τοὺς δεομένους, eadem utrobique præpositione. V. 19, idem A ἀσέβειαν, privative : et v. 23, ταύτην δὲ ἐπιστομ. variata conjunctione : itemque v. 35, ἐπέμεινε pro ἐνέμεινε · et mox, τὴν στροφὴν, detracta præpositione. V. 45, idem ὅσοι pro οἵτινες · et mox τὰ βάθη, substantive. Ab eodem absunt inclusa v. 47.

Pag. 13, v. 4, A κεραμεικά, diphthongως ; et mox συντρίβεται, præs. temp. V. 20, idem λέγει, præs. tempore : et v. 22, τῶν ἁγίων ἐπαγγέλλεται. V. 25, idem A εὔδηλον habet pro δηλαδή · et seq. v. προσαγορεύονται, præs. tem. V. 31, idem composit.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ἐξελάσομεν· et v. 33, μανθάνομεν ἑκάτερον σημαῖνον πρὸς τὸ ὑποκείμενον. V. 53, Pal. τοῦ Θεοῦ pro τοῦ Χριστοῦ, minus distincte.

Pag. 14, v. 1, inclusum οὔσῃ abest ab A. V. 4, idem præs. tempore habet ἀποθνήσκειν. V. 7, Pal. brevius, τὴν ῥᾳθυμίαν, φησὶν ἀποτίναξαι. V. 13, A παρείληφας, præt. perfecto. Ab eodem absunt inclusa v. 25. Seq. vers. idem ἔχουσα pro ἔχεις. V. 30, in eodem annotata et altera lectio, τὸ τῆς σαρκὸς ἔνδυμα, *carnis indumentum*. V. 32, idem A τῆς βίβλου τῶν ζώντων, *libro viventium*. Ab eodem absunt inclusa v. 40. V. 44, idem pro δηλωθέντα habet γραφέντα, *scripta*.

Pag. 15, v. 6, A negative, οὐ μικράν, *non parvam*. V. 11, idem καθάπερ δὴ πάλαι τῷ Μωϋσῇ φησιν, *quemadmodum videlicet olim Moysi ait*. V. 14, Gr. sonant, *nam animi proposito* ac voluntate *contentus sum, nec postulo quæ vires superant*. V. 21, inclusa absunt ab A. V. 25, idem τὸν ἐν ἐμοὶ φωτισμόν. V. 33, idem τὴν τέως αὐτίκα μάλα παρεσομένην, sed εἶτε ὡς probat etiam interpres. Seq. v. idem A ἀσεβῶν, ut sit, *impiorum, qui Romæ tunc regnabant, adversus Christianos persecutione*. V. 28, P τῆς ὑπακοῆς μου, *obedientiæ meæ* : sed superscriptum ὑπομονῆς, quod cum A et vulg. ed. agnoscit etiam vetus interpres. Inclusum ὡς v. 43, abest ab A. Item ea quæ v. 49 inclusa sunt. V. 54, idem A ἐπ' αὐτῷ, dat. casu.

Pag. 16, v, 1, inclusa absunt ab A itemque v. 15. Idem v. 3, ἐγχαράξω, addita præpos. V. 17, idem. Τὰ δηλωθέντα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίας, *Quæ angelo Laodicensis Ecclesiæ significata fuerint*. V. 21, idem absque conjunctione, ὁ πιστὸς, ὁ ἀληθινός· et mox ἡ ἀπαρχὴ τῆς κτίσεως, *primitiæ creaturæ*. V. 24, inclusa absunt ab A itemque v. 29. V. 34, idem A τῆς ζώσης πίστεως, *viventis* (*seu vivæ*) *fidei* : et seq. v. πάντως pro πολλάκις. V. 36, idem genit. casu, διὰ ῥᾳθυμίας, *per socordiam*. V. 46, idem ἔμετον ποιεῖ, *vomitum facit*. Seq. v. idem παραλαμβάνουσιν, *assumentibus* : et mox βδελυρόν, ut supra 9, 31. V. 50, P et B συμμιγνύουσα, *commiscens* ; parum apte. V. 52, σου ab A abest.

Pag. 17, v, 4, A ἔγχρισαι, media forma : et κουλούριον, prima et secunda diphthongis : at Bavar. κολλούριον, tertia tantum diphthongo, quasi per contractionem ex κολλοόριον. V. 6, A εἰ πλουτῆσαι βούλει, παρ' ἐμοῦ τοῦ πλουτίζοντος, φησὶ, κτῆσαι· *Si ditescere vis, a me, qui divites facio, compara*. V. 12, idem προσγινομένη, præs. temp. Et v. 14, rursum κουλλούριον, ut paulo ante v. 4. V. 16, idem ἀνοίξει, fut. tem. Ab eodem absunt inclusa v. 19, itidemque v. 26. V. 30, idem ἡγοῦμαι, præs. temp. V. 16, πᾶσι ab A abest. V. 48, idem ἐπὶ διοδ. θρόνων, gen. casu. V. 49, inclusa, δι' ἡμᾶς, ab A absunt. Idem v. 53, μεταδοὺς ἡμῖν τῆς αὐτοῦ θεότητος, καθὼς ἦν δυνατὸν ἀνθρώποις δέξασθαι, *impertitus nobis deitatem suam, quatenus homines eam capere poterant*.

Pag. 18, v. 5, A δηλονότι, eadem signif. Ab eodem abest articulus ταῖς v. 10 : et πρὸς συνάφειαν v. 13. V. 15, idem compos. ἐπιτευξόμεθα· et v. 17, σὺν τῷ pro ἅμα τῷ nulla significationis variatione. Inclusa v. 20, ab eodem absunt : itemque v. 36. In eodem v. 23, annotata et altera lectio, ἣν ἤκουσα, accus. casu. V. 45, idem τὸ εὐθαλές. V. 49, Bavar. μετὰ τούτου, *cum hoc* : et seq. v. θρεπτικόν pro θεραπευτικόν interpres hic a mss. longe discessit.

Pag. 19, v. 2, A accus. casu, ἐπὶ τοὺς θρόνους. Seq. v. ab eodem absunt inclusa, καὶ et ἐν. Notanda porro et casus varietas in his membris : ac in priori quidem subaudiendum εἱστήκεισαν, *stabant* : in altero, εἶδον, *vidi*, vel alia ejuscemodi. V. 7, A activa forma, ἐξέλαβε. V. 13, pro ιβ', idem integre habet δώδεκα. V. 17, idem καθήσεσθαι, media forma. fut. tempore. V. 26, ἑκάτερα cum A et P ferri potest per syllepsin generis, fere tamen Bavar. congruentius feminino gen. ἑκατέρα, *utraque*. Sonant autem ad verbum Gr. : *Iis tamen qui salute digni sunt, utrumque horum illuminationem indit : illud quidem, mentis oculus ; hoc vero, spiritalibus auribus illabens*. V. 33, idem A τὰ πνεύματα ταῦτα εἴτε, *Spiritus hi sive* : et seq. v. ἀγγέλους δεῖ νοεῖν, τοὺς τῶν λοιπῶν ὑπερέχοντας, ordine verborum, non sensu variato. Ibid. idem A οὐδὲν οἶμαι ἀπίθανον, adverbialiter nimirum pro κατ' οὐδέν, *nullatenus, nequaquam*. V. 50, inclusa, absunt ab A. Seq. v. idem διὰ τοῦτο, *propterea*, minus apte. V. 53, idem ἐν ᾗ καὶ περιόντα τὰ σεραφὶμ ἐθεώρησε, *in qua et Seraphos circumquaque exsistentes spectavit*.

Pag. 20, v. 1, A post διδασκόμενος statim attexit, ὅτι τε καὶ τῶν ἐμπρ. omissis intermediis : Bavar. vero omittit etiam τε. V. 5, A ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, *habens faciem ut homo*. V. 8, inclusum τέσσαρα ab A abest : itemque εἴτε v. 10 Idem rursum v. 8 pro Ἡσαΐαν habet Ἰεζεκιήλ, et locus apud Ezech. est cap. 1. Sequentia vero sic magis ad verbum sonant ; *per quatuor facies significantia sive quatuor elementa, e quibus Deus res condidit et conservat, ut quibusdam visum est : sive quadruplicem Dei dominatum, in cœlestia et terrestria, in marina et subterranea*. V. 18 idem, τοῦτο εἶναι σημαντικόν. Ab eodem absunt inclusa, φιλεῖν, et τοῦτο, v. 23 : itemque articulus τοῦ v. 27. V. 34, idem καθ' ἑαυτῶν, *contra sese* : parum apte. Seq. v. idem, καὶ ἔσωθεν ἔχοντα ὀφθαλμούς. Ab eodem absunt inclusa v. 37. v. 39, idem, ἐν δυσί, pro ταῖς δυσί· at non item in seqq. membris. V. 40, idem πέτασθαι. V. 46 idem, Κύριος Σαβαὼθ ὁ παντοκρ. Et seq. v. transposito commatum ordine, ὁ ἦν καὶ ὁ ὤν. V. 48, interpres legisse videtur, ἀνάπαυσις δὲ ταῖς ἁγίαις ταύταις δυνάμεσιν οὐκ εἶναι λέγεται, διὰ τό. Nam Gr. sonant, *Requies autem sanctis his virtutibus est, ab hymni divini cantu non cessare* : eo loquendi genere quo apud Latinum poetam :

Una salus victis, nullam sperare salutem.

V. 49, idem mutata conjunctione, τὸν δὲ τρισσόν.

Pag. 21, v. 2, A προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, *adorabunt eum qui vivit in sæcula sæculorum*. Ab eodem absunt inclusa seq. v. V. 6, A ὁμολογούντων, referens ad gen. τούτων. V. 8, idem βάλλουσι, præs. temp. Seq. v. Pal. Κύριος ὁ Θεός, nom. casu. Inclusum ὁ ἅγιος v. 10, ab A abest. V. 10, idem A inverso commatum ordine, εἰσὶ καὶ ἐκτίσθησαν. Inclusa γάρ seq. v. ab eodem abest. V. 14, idem πάντων τῶν κτισμάτων. V, 23, pro βιβλίον habet βίβλον· et v. 25, θείων πραγμάτων, *divinarum rerum*. V. 28, idem τὴν συντέλειαν τῆς βίβλου ἀσφαλῆ, *consummationem libri firmam seu certam*. Ab eodem absunt sequentia inclusa, δηλοῦν φημι. V. 33, idem, ὁ Χριστὸς ἐπιπερατοῦσθαι ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίῳ ἔφη. Ab eodem abest inclusa ἐν v. 35. V. 40, idem brevius, Διὰ τούτων δείκνυται μήτε ἀγγέλους, μήτε ἀνθρ. V. 47, idem divise, καὶ ἐγώ. V. 50, idem composite, ἐμπεσούσης, *illapsæ* : Græca ibi ad verbum sonant ; *forsan quasi purissimus angelicarum essentiarum ordo in ignorantiam lapsus esset*. Inclusum ὤν v. 53, ab A abest : itemque λῦσαι v. 55.

Pag. 22, v. 5, fortasse post θεωρίας addendum τοῦ ἀρνίου· ut sit, *De visione agni in medio throni et quatuor animalium* ; seu, *De agno inter thronum et quatuor animalia viso*. A paulo aliter, Περὶ τοῦ ἀρνίου τοῦ ἑπτὰ κέρατα ἔχοντος, ὅπως τὰ βιβλία ἠνέῳξε· quam lectionem secutus est interpres. V. 8, idem A ἅ εἰσι, neutro genere, relatione ad τὰ κέρατα. Idem seq. v. ἀπεσταλμένα, præt. temp. V. 14, Pal. ἐσφραγισμένον, *obsignatum* : itidemque mox v. 16 et 40 : minus apte. V. 19, A ἔλαβε τὸ βιβλίον, repetito scilicet nomine pro relativo. V. 22, idem plurali κιθάρας superscriptum habet singulari numero κιθάραν. V. 27, idem διὰ βίου καθαρότητος, *per vitæ puritatem*. V. 36, idem βασιλεύουσι, præs. tempore. V. 38, idem Διὰ τούτων δείκνυτα-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

τοὺς πρεσβυτέρους εἶναι τοὺς ἐν τῇ Παλαιᾷ τε καὶ Νέᾳ. Quam lectionem secutus est interpres. V. 41, idem, εὐχαριστίαν προσάγοντες, gratiarum actionem offerentes. V. 45, idem βασιλεύειν, præs. tempore: et seq. v. ἐπήγγελται, præt. perfecto. V. 47, idem ὡς φωνήν, accus. casu. Seq. v. idem τοῦ θρόνου αὐτοῦ, *throni ipsius*. V. 50, idem fem. genere, λέγουσαι, nempe αἱ μυριάδες. V. 54, idem ἐν τῇ γῇ, præpositione mutata, non sententia. Sequentia in eodem sic leguntur, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς· καὶ πάντας ἤκουσα λέγοντας τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρ. Sic et in Bavar. nisi quod omissa copulativa καί, neut. gen. habet, πάντα ἤκουσα λέγοντα τῷ καθ.

Pag. 23, v. 3. inclusa absunt ab A. Idem seq. vers. diversa præpos. habet, ὑπὸ πάντων. V. 8 idem, τὴν καινότητα τῶν ἀνθρώπων, *novitatem hominum*: et seq. v. τὴν δι' αὐτοῦ ἀνανέωσιν τῇ κτίσει χαριζόμενος. V. 13, idem ἔπεσον, aor. secundo, usitatius. Seq. v. idem brevius, Καὶ διὰ τούτων δείκνυται μία ποίμνη. V. 20, idem et δυνάμεων habet, et τάξεων. V. 31, idem ὅτε ἤνοιξε, *cum aperuit*. V. 33, idem nom. casu, ὡς φωνή. V. 36, idem ἑνὸς προσώπου τῶν τεσσάρων ζώων· et v. 38, ἐγκελευομένην, composite. V. 45, A et alteram lectionem habet, ἐπ' αὐτῷ, dat. casu. V. 48, Pal. divise, ἐν σαρκί, *in carne*. V. 53, A pro ς' integre habet ἕκτην· et mox θέσιν, omissa præpos. κατά.

Pag. 24, v. 12, A νενικήκασιν, præt. perfecto: et mox, ἐλπίδι δὲ δευτέρας νίκης, conjunctione pro præpositione supposita. V. 16, in eodem superscriptum δι' αὐτόν, *propter ipsum*, masc. genere: et seq. v. μετὰ κολάσεως, sing numero. V. 30, idem κατασφάξωσι, composite. V. 33, P διδαχήν, *doctrinam*: A διαδοχήν, *successionem*: quod secutus est interpres. V. 37, Domini verba exstant Matth. 10. V. 42, A τὸ δὲ γεγραμμένον, *quod vero scriptum est*. In eodem annotata et altera lectio seq. v. ἐπ' αὐτόν, accus. casu. Idem mox cum adjectione, τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, *pacem Dei*. V. 48, in eodem rursum duplex scriptura, πιστευόντων, et πιστευσάντων· illud præsenti, hoc, præterito tempore; quod posterius secutus est interpres. V. 50, idem καὶ ἀνεῳγμένης τῆς τρίτης σφραγῖδος, ἤκουσα τοῦ τρ., *et aperto tertio sigillo, audivi tert. an*. Ab eodem absunt sequentia inclusa, καὶ ἴδε· itidemque καὶ εἶδον v. 57.

Pag. 25. v. 2, A φωνήν, accus. casu: itidemque mox λέγουσαν. V. 3, idem, κριθῆς. sing. numero. V. 15, idem τῆς δοθείσης θείας εἰκόνος ἀκριβεῖς φύλακας. V. 20, idem τὸ δὲ ἐντετάλθαι, variata conjunctione: et mox activa forma, μὴ ἀδικῆσαι. V. 23, idem, ἢ τὸν ἐμπεπτωκότα τοῖς λησταῖς ἐθεράπευσε, μήτε προαναρπαγῆναι· quam lectionem sequi si libet, in sequentibus post θανάτῳ τούτους interserendum εἴασε, ut sit, *quæ curavit eum qui in latrones inciderat, nec eos sibi morte præripi sivit qui*. Idem mox v. 26, ἀνακαλέσασθαι. V. 40, A τὰς ἐπαγομένας παιδευτικὰς μάστιγας τοῖς δι' ἀνυπομονησίας ἀρνησαμένοις τὸν Κύριον, *flagella castigatoria, quæ infliguntur iis qui per impatientiam Dominum negaverunt*. V. 43, idem ἤκουσα φωνήν, accus. casu. Ab eodem absunt sequentia inclusa, καὶ ἴδε. V. 48, idem δυσσεβῶν pro ἀσεβῶν et v. 52, ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ.

Pag. 26. v. 8, A καίπερ pro καίτοι. V. 22, idem πρὸς Κύριον καταβόησιν ὥστε γενέσθαι συντέλειαν. V. 23, inclusa τῶν ἀνθρώπων, absunt ab eodem A itemque τοῦ Ἀρνίου v. 27. V. 32, ad verbum Gr. sonant; *Si quis quatuor superiorum sigillorum solutionem Christi œconomiæ jam præteritæ attribuere contendet, hanc quoque prophetis reliquisque sanctis jam olim consummatis probabiliter accommodare poterit*. V. 42, A ὑποστρέψαι, *reverti*. V. 47, A ἐπιτρεπτικῶν, *permissoriorum*; minus apte. V. 49, idem αὐτῶν ἑκάστῳ, usitatiore loquendi forma. V. 53, idem brevius expositionem sic orditur; Καὶ διὰ τούτων τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν αἰτούμενοι φαίνονται, huic porro expositioni epicrisin apponit interpres Peltanus hanc: *Olim* (inquit) *citra ullam erroris suspicionem hanc de animarum quiete opinionem tueri licuit: nunc non licet, cum aliud ab Ecclesia sit definitum.*

Pag. 27, v. 1, A plur. num. αἱ δὲ λευκαὶ στολαί, et seq. v. ἐμφαίνουσι. Idem mox ibid. ἣν εἰσὶν ἠμφιεσμένοι, *quam circumamicti sunt*. V. 3, idem τὰς ἀγγελίας, minus convenienter. Sexto versui censuram hanc apponit Peltanus: *Hæc sententia* (inquit) *diserte jam condemnata est et ab Ecclesia proscripta*. V. 11, A πληγὰς ἐμφαίνουσα. V. 13, idem transposita copulativa, Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο· atque ita etiam vetus interpres Latinus. V. 15, idem A σάκκος τρίχινος magis perspicue. Ab eodem abest sequens inclusum ὅλη. V. 17, idem composite, ἀποβάλλει. V. 19, idem τὴν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ, articulo vice præpositionis posito, et Latino more α pro ε posito in tertia imperatorii nominis syllaba. Ab eodem abest sequens genitivus βασιλέως. V. 21, idem δοκεῖ μετάβασις, *videtur transitio*. V. 25, in eodem vestigia etiam alterius lectionis, ὡς προεμμελετῶντας ταύτας τοὺς ἀνθρώπους. V. 31, A μετάστασιν pro μετάθεσιν· et v. 36, καταλειφθεῖσι, *derelictis*. V. 42, idem ἀποκλάζοντας, eo modo quo ἀποκάμνειν dicitur. Idem mox, ὥς φησιν ὁ Θεὸς, ὥστε πλανηθῆναι, et v. 45, λαμβάνεται, dempta præpositione. V. 49, idem, καὶ ἐπὶ τῷ καλῷ, καὶ ἐπὶ τῷ κακῷ. V. 51, idem, τῶν ἐν ἐρημίᾳ φανέντων, corrupte.

Pag. 28, v. 4, A βιβλίον ἑλισσόμενον, eodem genere. V. 8, idem, ἐν ἀχαρεῖ· et v. 12, ὑφίστασθαι pro ὑποστῆναι· et v. 20, γέγονε pro ἐγένετο, nulla ferme significationis variatione. Sic v. 28, δείκνυσι pro δεικνύει, at cum idem v. 24, ἀνείλισις habet pro ἀνείλιξις, videtur potius ἀνείλησις repræsentare voluisse, aut certe debuisse. V. 36, idem præsenti tempore, λέγουσι τοῖς ὄρεσι. Ab eodem absunt inclusa v. 41: itidemque v. 45 et 46. Idem eodem v. 46, Latino more Οὐεσπασιανοῦ scribit, per α in secunda syllaba.

Pag. 29, v. 5, A καὶ πλουσίοις, καὶ δούλοις. V. 18, Pal. καὶ εὔξονται, quod ferri nequit nisi καί pro *etiam* capias: aut conjunctione in præpositionem versa composite legas κατεύξονται. V. 10, λιμοῦ solum habent etiam A et Bavaricus. Interpres maluit λιμοῦ τε καὶ λοιμοῦ, ut supra 26, 5. Seq. v. A et A ἐπὶ ταῖς προσδοκ. V. 15, inclusæ copulativæ ab A absunt. V. 18, idem ἀπεργάσεται, indic. modo, futuro temp. Idem v. 20, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις, ἅμα τῷ παναγίῳ Πν. Ab eodem absunt inclusa τῆς γῆς v. 18, Seq. v. idem ἐπὶ τῆς γῆς, gen. casu: itemque mox, ἐπὶ τῆς θαλάσσης· et tamen in tertio commate, accus. casu, ἐπὶ πᾶν δένδρον. V. 38, idem ὡς πληροῦν τὰς διακονίας· non male, si articulus τάς post hoc ipsum nomen διακονίας repetatur. V. 41, idem λύσιν τῆς εὐταξίας τῆς κτίσεως ἐμφαίνει, καὶ τῶν κακῶν ἀδιάδραστον ἐπιφοράν. Et mox cum articulo, διὰ τῶν ἀνέμων· et rursum, καὶ αἱ πλεῖσται θάλασσαι, *et pleraque maria*: minus vere, ut videtur. V. 47, inclusum αὐτοῖς ab eodem abest, ut et ea quæ sequuntur versu proximo. V. 50, idem παρὰ τοῦ ἐνδεδυκότος βαδδὶν, *ab eo qui induerat baddim*.

Pag. 30, v. 16, A ἄχρις ἂν σφραγ. et v. 20, συμφαιδρύνεται, præs. tempore. Ab eodem abest inclusa οὖν v. 19. V. 25, idem αὐτῇ, nempe τῇ τοῦ Πνεύματος σφραγῖδι. V. 27, A et Bav. παρ' οἰκεῖον· quæ lectio magis congruet si, transposito eo commatio, legamus, τοῦ μὴ παρ' οἰκεῖον βοηθηθῆναι θέλημα, *eo quod per propriam non adjuti sint voluntatem*. V. 30, articulus τῶν ab A abest: itemque inclusa v. 32. V. 33, idem καλεῖται pro ἑρμηνεύεται.

Pag. 31, v. 10, A ἤτοι οἱ τῶν ἐκ Θεοῦ μισθῶν ἕνεκεν ἐναρέτως πολιτευόμενοι. V. 16, Pauli locus est

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

II Cor. 2. V. 24, cum elliptico isto commatio, οἱ διὰ καρδιακῶν ὀδυνῶν, interpres subaudit σωζόμενοι, ex sequentibus nimirum. V. 31, A ἡ δὲ ἀκρίβεια, conjunctione mutata : et v. 38, πολύμορφον, *multiformem*. V. 43, idem εἰς μερισμόν, *in partitionem* : et v. 45, ἐν τοῖς πλησίον περιτίθεται, ubi cum Pal. consonat etiam Bavaricus. Ab eodem A absunt inclusa v. 52.

Pag. 32, v. 8, A κράζουσι κραυγῇ καὶ φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· *Ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου Θεῷ ἡμῶν, καὶ τῷ Ἀρνίῳ*. V. 15, inclusa καὶ ab A abest. V. 19, idem λευκῶν τὰς καρδίας, subaudita scilicet præpositione κατά, περί, vel simili. Ab eodem abest articulus τῶν v. 22. V. 26, idem ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν· et v. 28, trajecto commatum ordine, ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμή, minus convenienter. Ab eodem absunt inclusa v. 31, et 53. V. 43, idem τῶν ζώων pro τῶν χερουβίμ, et v. 47, εἰς τὴν αὐτοῦ κτίσιν, *in creaturam ejus*.

Pag. 33, v. 6, A composite κατασκηνώσει. V. 14, Pal. ἐνταυθοῖ, more Attico : et v. 19, τοῦ Πατρὸς pro τοῦ Πνεύματος· errore nato e scripturæ compendiis πρς et πνς, ut infra 67, 19 : 100, 13. V. 29, A Οὐδὲ γὰρ ὑπὸ πειρασμῶν ἔτι, omissa mox negativa ante ὀδυνηθήσονται. V. 52, A ὡς θυμίαμα, sing. numero : et v. 55, ὡς ἡμιώριον.

Pag. 34, v. 7, A composite, ἐπιδεομένων· et v. 9, εἴτε καὶ τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, ἥτις ἐστὶν ἀγγέλοις ἄγνωστος. V. 19, idem ordine mutato, εἴτε τι ἕτερον· et v. 22, οἱονεὶ τὸν λίβανον τὸ δεχόμενον θυμ. V. 28, idem διανεῖμαι, præpositione variata. V. 35, idem Τὸ θυσιαστήριον τοῦτο, ὁ Χρ. V. 43, A ἐν αὐτοῖς, masc. genere : et v. 52, cum articulo, διὰ τοῦ ἀγγέλου · et seq. v. δεχθεῖσαι, omissa priore compositionis parte. Rursum v. 42, interpres legisse videtur, τὸ θυσιαστήριον τὸν Χριστὸν εἴρηκε.

Pag. 35, v. 5, A δεδόσθαι, præt. perfecto. Idem v. 6, ἐκπτωσιν pro ἐκκοπήν· et δεήσεις pro κλήσεις v. 9. Ab eodem abest articulus τοῦ v. 27. V. 32, idem πραθῆναι, opt. modo : itidemque præcedenti v. παραδώσαι · et superscriptum παραδώσῃ, subjunctivo modo : parum usitate. V. 31, idem ἀσεβείας pro ἁμαρτίας. Ab eodem abest inclusum ἐσόμεθα v. 38. Idem mox δόξα, τιμή. V. 44, idem ἐφέρετο, tempore præterito : et v. 48, μεμιγμένα, plur. numero.

Pag. 36, v. 2, A τὰς πρὸ τῆς συντελείας μελλούσας πληγὰς ἐμφαίνειν· et v. 9, ἀνάλωται, absque augmento : et v. 13, τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης, articulo propter substantivi præpositionem geminato. V. 16, A ψυχῶν pro ἐμψύχων. Ab eodem abest inclusa καί v. 20. Idemque mox ibidem, τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τῶν ἐχόντων ψυχάς · et v. 22, plurali numero διεφθάρησαν · et v. 30, ὑποστήσασθαι, præterito aoristo : et mox idem ἐν αὐτῷ, nempe τῷ βίῳ. V. 33, idem τοὺς δέ, accus. casu : V. 42, victoriæ lex ista repetitur etiam infra, 57, 6 : sed et a Theocrito exprimitur Idyllio 22, sub Amyci persona. Is enim Polluci de victoriæ præmio quærenti respondet,

Σὸς μὲν ἐγώ, σὺ δ᾽ ἐμὸς κεκλήσεαι, εἴ κε κρατήσω,

et v. 45, ἀπεκρῖνον, interiore præpositione mutata. V. 52, A Ἄψινθος · et seq. v. ἀψίνθιον. Bav. in priori membro habet, λέγεται ἄψινθος· in altero, ὡς ἄψινθος.

Pag. 37, v. 4, A adverbialiter εἰκότως. Ab eodem abest articulus ὁ v. 8 : itemque θεῖον v. 21. V. 13, idem A οὐ πᾶσι δέ, ἀλλὰ τῷ τρίτῳ μέρει · et v. 19, δέον τοίνυν ἡμᾶς, μὴ βουλομένους κρίνεσθαι, ἑαυτοὺς κρίνειν. V. 24, A composite, ὑποδέχεσθαι. V. 33, idem σὺν τῷ pro ἅμα τῷ. Ab eodem absunt inclusa v. 41 : itemque articulus τῆς v. 47. V. 45, idem παρὰ τῷ Ἰωήλ, dat. casu : et v. 49, κόλασιν pro κάκωσιν.

Pag. 38, v. 13, A plur. num. ἐν οὐρανοῖς · et v. 28 μηδὲ pro οὐδέ. Ab eodem absunt inclusa v. 30, et 31. V. 35, idem ἔφασαν · et mox, καταβαίνον α ἐπὶ τῆς γῆς, ἤγουν ἐν τῇ κρίσει τῇ ὑποληφθείσῃ κοιλάδι Ἰωσαφάτ. V. 46, exstat in A et altera lectio, ἐν τούτῳ pro τούτους. Ab eodem abest inclusum φησί seq. v. et continenter sequitur, καὶ μετὰ ταῦτα. Idem v. 55, verso verborum ordine, ζόφον τῶν προσβολῶν αὐτῶν. Idem seq. v. παραδεχθεισῶν habet, et superscriptum παραδειχθεισῶν.

Pag. 39, v. 10, inclusum μή ab A abest : itidemque μηδέ v. 12. et contra idem v. 11, addita epitasi habet, ὥστε καὶ κατὰ τὸν Δεσπ. et v. 17, masc. gen. κατὰ τὸν Δεσποτικὸν λόγον. V. 22, idem subjunctivo verbi modo, εὕρωσι · et v. 26, plur. num. διὰ τούτων. V. 28, idem ἀνωδύνως pro ἐν ὀδύναις · et seq. v. composite ἐξήρτηται. V. 32, idem ὡς τῶν βασάνων μητέρα, nomine scilicet pro relativo posito : et v. 34, πρὸς πόλεμον, mutata præpositione. Sic vers. 42, verbis commutatis, τῶν ἐφεξῆς ῥηθησομένων, τὰς λεχθείσας ἀκρ. et seq. v. ἐξέλαβον, activa forma. V. 47, idem ἐπάγειν, infin. modo : et mox gen. casu, τῆς ἐν γεέννῃ κολάσεως, relatione videlicet ad τοῖς ἀξίοις. V. 51, P scripturæ sensus est, *quibus nos, cum victi sumus, tamen ut malam illam per voluptatem victoriam vincentes, nos coronari existimamus*. Aug. paulo aliter, οἷς ἡμεῖς. ὅταν ἡττηθῶμεν δι᾽ ἡδονῆς, ὡς τὴν κακὴν νίκην νικῶντας, αὐτοὺς στεφανοῦσθαι νομίζομεν · *quibus nos, cum per voluptatem victi sumus, nihilominus ut malam illam victoriam vincentes, nos coronari existimamus*. Bavar. οἷς ἡμεῖς, ὅταν νικηθῶμεν τὴν κακὴν ἧτταν, δι᾽ ἡδονῆς, νικῶντες στεφανοῦσθαι νομίζομεν · *quibus nos, cum mala illa victoria per voluptates victi sumus, tamen vincere nos et coronari existimamus*. V. 54, τῶν δαιμόνων habet etiam Bavaricus : at A αὐτῶν, nempe, τῶν γυναικῶν · quam lectionem secutus est interpres. Palatinæ ac Bavaricæ scripturæ sensus est, *Capillos autem mulierum, significare dæmones et voluptate capi, et ad scortationem excitare solere*.

Pag. 40, v. 4, A ἔχουσιν οὐράς, præs. tempore : et seq. v. καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἀδικῆσαι · et v. 5, καὶ ἔχουσιν ἐπ᾽ αὐτῶν · et v. 6, ὄνομα αὐτῷ, dativo casu. Ab eodem abest inclusum ῥήσει v. 7. V. 8, idem παρῆλθε, *præteriit*. V. 16, idem φυσικὸν θάνατον, *naturalem mortem* : et mox τελεσθεῖσα, absque præpositione. V. 21, A ἐκληφθεῖσα, sing. numero, nom. casu : et mox, ὡς προγέγραπται · et v. 24, ἀπειλεῖ ἡμῖν τὰς δύο οὐαὶ τὰς μετὰ ταῦτα ἐλεύσεσθαι. V. 26, idem accus. casu, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην · itidemque v. 29, φωνὴν μίαν · et v. 31, λέγουσαν. V. 41, idem προδεδεμένους, *prius ligatos* : et v. 44, ἀφανίζεται, præs. tempore. V. 47, idem ἐπουρανίου, *quod in cælis est* : et v. 49, composite, ἀπολύεσθαι, addito etiam relativo αὐτούς. V. 52, idem τῶν οὐρανίων ἤγουν ἀποθηκῶν, *cælestibus mansionibus sive apothecis*.

Pag. 41, v. 1, inclusa δι᾽ αὐτῶν, ab A absunt : itidemque τότε v. 5. idem eodem v. 5, τὸ παριστᾶν, præs. tempore : et v. 7, πρὸς ἀνθρώπους. V. 13, idem ἤδη καὶ πρὸ τούτου εἰρήκαμεν · et v. 15, καὶ οὕτως εἶδον, ut et Latinus interpres. V. 19, idem ἐκπορεύεται, præs. tempore. Seq. v. Pal. plur. n. ἀπεκτάνθησαν, more collectivorum. V. 21, A ἐκ τοῦ πυρός, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θείου. V. 25, Pal. ἔχουσι κεφαλάς, *habent capita*. V. 31, A ἀλλήλοις ὑπηρετεῖν. Ab eodem abest αὐτῶν v. 41 : et inclusa v. 48. V. 49, idem ἐπισπορῶν, *superseminationem* : et v. 52, ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις · et mox, οὔτε μετενόησαν.

Pag. 42, v. 1, inclusa absunt ab A. Idem v. 2, ἔχεται pro ἤρτηται · et v. 3, ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀνῃρῆσθαι. V. 12, idem ἐπὶ τοῖς ἐπεγνωκόσι, præterito tempore, omissa negativa : et v. 14, καὶ τὰ μάλιστα Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι · et v. 17, δύναμιν αὐτῆς ἀρνουμένοις · et seq. v. τοῖς τῷ δαίμονι δουλεύουσι τῆς φιλαργυρίας · οἷς καὶ εἰδωλολατρίαν ἐγκαλεῖ ὁ Ἀπόστολος · et rursum v. 22, τῆς εἰς

Digitized by Google

Χριστὸν πίστεως. Ab eodem abest inclusum οὕτω v. 24, et articulus οἱ v. 26 : et ἄλλον v. 38 : et αὐτοῦ v. 41. V. 52 idem βιβλιδάριον, alia diminutivi forma : et mox ἀνεῳγμένον, detracto præpositionis augmento. V. 55, idem λέων μυκᾶται, minus convenienter.

Pag. 43, v. 1, A rursum βιβλιδάριον· et v. 10, μήτε προσηνῆ μήτε ἀπειλοῦντα, sed P lectio melior. Exstat autem Danielis locus cap. 10. V. 20, A accus. casu, ἠχοῦσαν φωνήν, itemque mox λέγουσαν· et v. 23, γράφεις, *scribis* : aptius γράψεις, *scribes*. V. 24, idem, brevius enarrationem sic orditur. Καὶ διὰ τούτων δείκνυται ἄδηλα εἶναι. V. 31, idem ταμιεύσασθαι, aoristo præterito. V. 37, inclusum Θεῷ ab A abest. V. 40, idem verso verborum ordine, οὐκ ἔσται ἔτι, *non erit amplius*. V. 41, idem ὁ Θεὸς μὲν κατ' οὐδενὸς ἔχ., et mox, καθ' ἑαυτοῦ ὤμοσεν, tempore præterito : et vers. 34, κατὰ τοῦ κτίσαντος φανοῦσι, τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα..... πιστούμενοι. V. 55, P εὐηγγέλησε, minus usitate.

Pag. 44, v. 8, A rursum βιβλιδάριον· itemque v. 12, 20 et 34. Idem eodem v. 12, ἀνεῳγμένον, dempto præpositionis augmento : et v. 28, dat. casu, τῇ πείρᾳ· et v. 33, composite, ἐκδιδάσκεται. V. 49, Pal. sing. numero, διὰ τοῦτο, *per hoc*. Inclusa quæ sequuntur, ab A absunt. V. 54, aoristum γεύσασθαι videtur pro futuro positum, ut solet nonnunquam : nominatim infra 61, 22 : 72, 2. ut sensus sit, *aut nondum enim mortem gustaturum, sed ad finem venturum esse, prohibiturumque ne Antichristi imposturæ*. Ultimo v. A κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ φωνὴ λέγουσα, *calamus similis virgæ, et vox dicens*.

Pag. 45, v. 1, A ἔγειρε, et superscriptum ἐγείραι· itidemque in expositione v. 11 et 15. V. 3, idem τὴν αὐλὴν τὴν ἔσωθεν, *atrium interius*; seu, *quod est intra templum* : et v. 5 τεσσαρακονταδύο, uno verbo : itidemque infra in expositione v. 23 et 36. Ab eodem absunt inclusa v. 11 et 12. V. 13, idem εἰ δέ τις εἴπῃ· et v. 15, τὸν ναὸν τοῦτον, φαμὲν τὸν κἀλ. et v. 29, τὰς λογικὰς θυσίας. V. 33, ad verbum Græca sonant, *prævaricatores autem, is qui omnia norit, ignorare dicitur*, vel, *prævaricatores autem etsi norit, tamen ignorare dicitur*. V. 43, A ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ab eodem absunt inclusa v. 46. V. 49, idem ἐπὶ τρία ἥμισυ ἔτη, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ἀριθμούμενα, sed videtur τῶν perperam ibi positum pro numerandi nota τξ', seu τξε'. Nec multo aptius idem v. 55, τὴν τρυφήν, *delicias*. Ultimo versu A ἔργων pro πράξεων.

Pag. 46, v. 5, A ἐν ταῖς ἡμέραις. Ab eodem absunt inclusa v. 17. V. 19, Pal. φόβου διδασκαλικοῦ, minus vere. V. 32, inclusum φησὶ ab A abest. V. 40, idem Ἰησοῦς habet pro ὁ Υἱός, minus recte. Seq. v. γεγένηται P. at A γεγέννηται. Inclusum ὅθεν v. 43, ab A abest. V. 47, idem λαμβάνουσι, simplici figura : et v. 49, τὰ σώματα αὐτῶν, *corpora eorum*. V. 50, idem οὐκ ἀφιοῦσι, duplicis scripturæ indicio, et ἀφίουσι nempe, et ἀφιοῦσι· quarum tamen prior minus usitata est. Seq. v. idem χαίρουσιν ἐν αὐτοῖς καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμπουσιν ἀλλήλοις.

Pag. 47, v. 3, A ἃς δι' ἐπιστροφὴν ἐπέφερον. Ab eodem abest inclusum πάντα vers. 5. V. 9, idem εὔχεσθαι χρή, τῷ Κυρίῳ λέγοντας· Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικ. singulari videlicet numero. V. 12, idem τῶν σωτηριῶν ἡμῶν, *salutum nostrarum* : et vers. 17, fem. gen. terminatione αἰωνίαν· et vers. 23, πῶς ἀναιρεθέντες· et v. 28, εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς, minus usitate. V. 40, idem ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, *illa hora*. Ab eodem abest inclusum τότε v. 45. V. 49, idem σωφρονιζομένων, genitivo plurali : et v. 51, ἀριθμούμεναι pro ἀναιρούμεναι.

Pag. 48, v. 1, A brevius, ἔμφοβοι γενόμενοι ἔδωκαν δόξαν· et seq. v. ἡ δευτέρα παρῆλθεν· ἰδοὺ ἡ τρίτη οὐαὶ ἔρχεται ταχύ· et v. 14, ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἡ βασιλ.

V. 17, idem accus. casu, ἐπὶ τοὺς θρόνους· et seq. v ἔπεσον, aor. secundo, usitatius. Ex eodem addita sunt sequentia, ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Contra, ab eodem abest inclusa καί v. 23 et 24. V. 28, idem ξένῃ διαδοχῇ, minus convenienter. V. 36, idem composite, τοὺς διαφθείροντας. Seq. v. constructio pendet ex proxime præcedenti expositione. Augustanus novam sententiam exorsus, habet, Καιρὸν τῶν νεκρῶν, τὸν τῆς ἀναστάσεώς φησι. V. 47, idem ἐξουθενημένους, et superscriptum ἐξουδενημένους, utrumque præterito tempore : illud, ab οὐθέν, hoc ab οὐδέν. V. 52, idem pro τοῦ Κυρίου habet relativum αὐτοῦ· et v. 54, plur. num. σεισμοί.

P. 49, v. 5, A ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ ἐλεύσονται καθάπερ χάλαζα ἐπομβροῦσα τούτοις· id est, *fulgura et tonitrua venient, quemadmodum grando imbris in morem effundens in eos gehennæ tormenta*, qua metaphora supra quoque usus est 29, 9. V 13, idem expositionem sic orditur brevius, ταύτην τινὲς μὲν διόλου. In eodem A verba ista v. 19, καλὸν δὲ καὶ αὐτῶν ῥημάτων, cum reliquis quæ deinceps sequuntur usque ad illa verba v. 47, ἡ Ἐκκλησία τοίνυν τὸν ἥλιον· ea inquam omnia in A ponuntur pag. seq. v. 3, post verba ista, τὸν δι' ἀπιστίας ὑπομένοντας θάνατον, alia interpreti transpositio placuit, ut e versione cognoscere est. Habet porro A v. 21, μεμνῆσθαι, præt. perfecto : et v. 26, εὐφεγγέστερα. V. 27, idem σελήνην δὲ τροπικῶς τὴν πίστιν εἰρῆσθαι ἡγούμεθα τῶν ἀποκαθαιρ., at Bavar. σελήνην τροπικῶς ἡγοῦμαι τῶν ἀποκαθαιρομένων τὴν φθορὰν τῷ λουτρῷ, τῷ ἐκ τῆς σελήνης ἠρτῆσθαι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν. V. 31, A αὐτοῖς, dat. casu : et v. 34, τὸν γεγεννημένον νῦν, *nunc genitum, modo natum* : et v. 46, ἡ δὲ Ἀποκάλυψις Ἰωάννου. V. 39, idem præs. tempore, τοὺς ἀπολυτρουμένους· et v. 41, masc. gen. ἔτεκεν ἄῤῥενα. Seq. v. idem A γεννήσῃ ἡ νοητὴ Σιὼν ἄῤῥενα λαόν, καὶ τὰ ἑξῆς· et vers. 49, καὶ τὸ νομικὸν φῶς τῆς νυκτομαχούσης σελήνης. V. 53, idem ἠρτημένος, masc. genere, nom. casu ; parum convenienter. et v. 55, κράζει, præs. tempore.

Pag. 50, v. 5, A alio verborum ordine, δράκων μέγας πυῤῥός· et v. 15, πονηροτέρας, comparativo gradu. V. 18, A declarative habet ἤγουν κενήν, *seu vacuam* : et v. 20, cum articulo, φησὶν ὁ Σολομών· (nempe Proverb. cap. 26), et v. 28, ἐργασίας pro ἐνεργείας. Ab eodem ibidem absunt inclusa, τῆς νίκης. V. 40, idem δεκαπλασιασθέντα· et v. 44, καταγωνισαμένη τὸν διάβολον πρότ V. 50, idem plur. num. διὰ τούτων· et seq. composite, ἀπόπτωσιν. Ab eodem absunt inclusa πρὸς γῆν, v. 53 : et contra ex eodem addita sequens ætiologia, πρῶτον γὰρ ἡ ἔπαρσις.

Pag. 51, v. 8, A φάγῃ, simplici figura : et v. 10, plenius, ἄντικρυς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας· et v. 12, activa forma, βρῶμα ποιεῖν. V. 15, idem Σαύλῳ (et superscriptum Παύλῳ) ἔλεγε· *Τί με διώκεις*, melius, *Σαῦλε*, ἔλεγε, *τί με διώκεις; Saule, inquit, quid me persequeris?* V. 22, idem ὁ ἀθήλυντος μένων ταῖς ἡδοναῖς. V. 26, Græca sic ad verbum sonant, *eos qui fide ceu ferrum robusti ac firmi sunt* (seu *qui ferreo quodam fidei robore pollent*) *judices constituens gentium, vasorum fragilium et infirmorum, quæ ob infidelitatem novum mysticumque vinum capere nequiverunt*. Ab A abest inclusa πρός v. 31. V. 34, idem καταπονηθῆναι τοῖς ἐπερχομένοις αὐτοῖς θλιβεροῖς ὑπὲρ δύν., et v. 36, εἰς ὑπάντησιν τοῦ ἀέρος· et seq. v. ταῖς ὑπὲρ ταύταις ἀγγελικαῖς δυνάμεσιν ἔσονται. Ab eodem abest ἐκεῖ v. 39. Seq. v. idem habet ἀπό, et superscriptum ὑπό· quæ commutatio supra quoque notata 42, 3. V. 45, idem ὅταν pro ὅτε· et v. 55, καθάπερ πρώτην.

Pag. 52, v. 2, ὑπὲρ ὃ δύναται, etiam Apostolus I Cor. x : at A ὑπὲρ δύναμιν· et seq. v. δωρήσαιτο, optativo modo, convenientius. Ibidem in eodem et altera scriptura est, καρτερόν scilicet, et καρτερ.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

κόν. V. 9, idem simplici figura ἀγρίους· itidemque v. 11, τῆς τοῦ Σατανᾶ πτώσεως. Ab eodem abest inclusa περὶ eodem v. 11. V. 24, idem διὰ τοῦ Δεσπότου καθαιρέσει. V. 29, A τῆς ἰδίας pro οἰκείας, eodem sensu. V. 33, articulus τά ab eodem abest. V. 35, idem inverso verborum ordine, πάλιν δοῦλον· et v. 39, πρῶτος, masc. genere, nom. casu. V. 40, A ὁμοίως δὲ καὶ Παπίας οὕτως ἐπὶ λέξεως· Ἐνίοις δὲ, φησὶν, αὐτῶν· et v. 44, καὶ ἐφεξῆς φησιν· Εἰς οὐ δέον συνέβη τελευτ. V. 47, idem διάβολος καὶ Σατανᾶς, non repetito articulo: et v. 55, ὁ διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς, utrobique cum articulo: itidemque Bavar.

Pag. 53, v. 3, A βασκαίνειν, *invidere;* verbum sc. pro nomine: et v. 5, οὐχὶ τοπικῇ ἀλλ' ὡς τῇ τῶν προτέρων ἀνενεργησίᾳ· et v. 8, ὁμολογεῖ τὸ ψαλμικὸν ἐφ' ἑαυτῷ πληρωθῆναι λόγιον. Ab eodem absunt inclusa, μεγάλῳ v. 8, et καί v. 11. V. 14, locum hunc Justini ex Irenæo citat etiam Eusebius *Historiæ ecclesiasticæ* lib. IV. c. 11, his verbis: Καὶ καλῶς ὁ Ἰουστῖνος ἔφη, ὅτι πρὸ μὲν τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας οὐδέποτε ἐτόλμησεν ὁ Σατανᾶς βλασφημῆσαι τὸν Θεὸν, ἅτε μηδέπω εἰδὼς αὐτοῦ τὴν κατάκρισιν, et leguntur eadem apud Irenæum lib. V *adversus hæreses,* cap. 3 a fine, ut desumptus videatur hic Justini locus e commentario in Apocalypsin; qui a nostro quoque Andrea citatur aliquoties, sed ad nostram ætatem non pervenit. V. 24, A τὸν ῥύπων, accus. singulari. V. 28, idem ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγουσαν ἐν τῷ οὐρανῷ· et v. 31, ἐβλήθη, simplici figura. V. 38, locus ex II Cor. VI. V. 40, in A dulex scriptura est, ὄνομα scilicet, et αἷμα. V. 43, idem οἱ ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντες· et mox, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν. V. 52, idem composite, τῇ αὐτοῦ καταπτώσει.

Pag. 54, v. 11, articulum at agnoscunt cum P etiam A et B, at non item editiones vulgatæ. Sequentia inclusa, εἰς τὴν ἔρημον, ab A absunt. V. 13, idem ὅπου τρέφεται ἐκεῖ, minus convenienter. V. 20, idem εἰς γῆν εἰλισθεὶς, καὶ γῆν ἐσθίειν τὰ γήϊνα φρονήματα κατεδικάσθη, τότε τὴν Ἐκκλησ. V. 27, Pal. δι' ὧν πάντων, *per quæ omnia;* ut et Bavar. et interpres. Mihi adverb. πάντως cum A magis placuit. V. 29 A εἰς τὴν ἔρημον πάσης διύγρου ἀρετῆς πολιτείαν στρέφηται· et seq. v. Ἀντιχρίστου πολιτείᾳ· et v. 31, κρατῆσαι, præterito aoristo. Eodem v. P ἡμίσεως habet, et o superscripto ἡμίσεος. V. 36, A αὐτήν pro ταύτην, relativum scil. pro demonstrativo. V. 50, idem geminata disjunctiva, ἢ τῷ τῆς ὁδοῦ μήκει, ἢ τῇ τῶν τόπ. V. 56, ab eodem abest inclusa καί, idemque mox, Ἀντωνίῳ ἔφη ὁ ἄγγελος· quæ historiola attingitur etiam pag. præced. v. 8.

Pag. 55, v. 13, A τροπώσηται, usitatius, ut supra 52, 8. V. 25, idem, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο, τὸ ἐκ τῆς γ. et v. 28, φιλοταράχου. Idem omissa copulativa καὶ v. 32, seq. v. indicative habet ἑρμηνεύεται· et v. 41, βλάσφημοι.

Pag. 56, v. 5, A pro πᾶσαν ἐξουσίαν, tantum cum articulo habet τὴν ἐξουσίαν, ut euangelistæ textus v. 1, τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ab eodem abest verbum εἶδον v. 7. Idem ibid. ὡς ἐσφραγισμένην· Bavar. ὡς ἐσφαγμένην, ut et vulg. ed. et vetus interpres Latinus. V. 13, A Σίμων ὁ μέγας, *magnus ille Simon.* Ab eodem abest inclusum Πέτρου v. 14. V. 16, idem τῇ μοναρχίᾳ τε δοκοῦσαν τεθεραπεῦσθαι· et v. 19, ἐθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ, ut et vetus interpres Latinus. V. 28, idem νεκροὺς ἐγείρων καὶ σημεῖα ἐπιτελῶν τοῖς πεπλανημένοις φανήσεται· et v. 32, numero plenis verbis expresso, μῆνας τεσσαρακονταδύο. V. 36, idem interpretationem brevius orditur, sic, Κατὰ θείαν συγχώρησίν φησι τὰ τρία ἥμισυ. Ab eodem abest adjectivum πάντων v. 41, item ea quæ seq. v, inclusa sunt. V. 47, idem προσκυνήσουσιν αὐτόν, accus. casu: et seq. v. τὰ ὀνόματα, plur. numero: et v. 49, τοῦ ἐσφραγισμένου, *signati.* V. 56, idem εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει· Bavar, εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· uterque absque redditione; perperam, quare illis in unum conflatis cum vulg. ed. legi potest, εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει, vetus interpres Latinus in utroque membro cum præpositione legit εἰς αἰχμαλωσίαν.

Pag. 57, v. 3, A ἑτοίμως ἔχοντες pro ἕτοιμοι, Attica periphrasi: et seq. v. αἰχμαλωτισθήσονται, ab alio themate, idem tamen significante. V. 6, pro ᾧ idem A habet ὅσοι· quod tolerabilius foret si mox cum Pal. legeretur δηλούμενοι, sed verior nostra lectio: sicut et II Petri II, 19, in vulg. ed. legitur, ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται, apud istum enim apostolum locus hic legitur, non apud Jacobum, ut vel memoria lapsus sit hic auctor, vel aliam epistolæ inscriptionem secutus. V. 9, inclusa ἐκ, ab A abest. Seq. v. idem A ἀναδείξει, indic. modo: et v. 12, brevius, τὴν μέλλουσαν δόξαν, καὶ τὴν στενὴν ὁδόν, et v. 15, εὑρίσκοντες, præs. tempore. V. 22, idem A brevius, ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, ἔχον κέρατα δύο· et mox addita in eodem et altera scriptura, ὅμοια ἀρνίου, s. κέρασι. V. 25, idem contractius, οἱ μὲν, τὸν Ἀντίχριστόν φασιν εἶναι· ἑτέροις δὲ ἔδοξε τὰ δύο αὐτοῦ κέρατα. et v. 31, τὸ ἐκ τῆς γῆς ἀναβαῖνον. V. 33, in eodem annotata et altera lectio, ἐκλαμβάνεται, indic. modo. V. 41, idem ἐξουσίαν λαβεῖν· quod cum præcedenti dativo τούτῳ parum congruit. Idem mox, ἵνα ποιῇ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόοδον, προοδοποιοῦν αὐτῷ· et v. 44, τὴν δὲ τῆς πληγῆς τοῦ θηρίου θεραπείαν· et v. 47, τοῦ Σατανᾶ, gen. casu. V. 54, idem καὶ ποιεῖ τὴν γῆν, præs. tempore: et v. 56, ἵνα ἐν πλάνῃ ποιῇ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν.

Pag. 58, v. 3, πρὸς τό, pro ἐπὶ τῷ, eodem sensu: et v. 7, φιλονικεῖ· nempe a νίκη, non a νεῖκος. V. 12, idem absque augmento καταναλωκός· et seq. v. mutata conjunctione et ordine verborum, κατὰ θείαν συγχώρησιν, ἐνέργειαν δὲ σατανικήν. V. 15, idem ποιεῖν pro aoristo ποιῆσαι. Ab eodem abest inclusa καί x. 25 et 31. V. 16, idem ὅσοι ἄν. Idem subjunctivo modo, ἵνα δῶσι v. 29: et v. 31, ἵνα μή τις δύνηται, usitatius. V. 32, idem brevius, τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος. Contra, v. 35, idem explicatius, διὰ γοητείας λαλῆσαι· et seq. v. Ἀπολλωνίου καὶ ἑτέρων τινῶν. Sonant autem Græca hic ad verbum ita fere: *Historiis proditum est dæmonas sæpe præstigiis quibusdam locutos esse per imagines et sculptilia simulacra, per arbores et aquas, per Apollonium item et alios nonnullos; puto etiam per mortua corpora.* V. 39, A τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου· et v. 44, δεῖξαι αὐτήν, relative nempe, non demonstrative, ut supra quoque 54, 36. Seq. v. idem ταύτῃ, dativo casu: contra tamen supra 56, 47. Ab eodem abest inclusum χερσίν v. 48.

Pag. 59, v. 7, initialis καί ab A abest. V. 11, idem τὸ αὐτοῦ ὄνομα· et mox, αὐτῷ ἀπεκάλυψεν ἄν, *ipsi revelasset:* dativo nempe casu, et transposita potentiali particula. V. 13, idem ταγῆναι ὄνομα, *positum esse* (seu *poni*) *nomen:* et mox, ἐν γυμνασίῳ δὲ λόγων. V. 15, idem posita post Ἱππόλυτον distinctione, subjungit, καὶ ἕτερα ὀνόματα, *et alia nomina:* minus recte; quia nullum adhuc nomen prolatum est. V. 17, idem Λαμπέτης, et Τιτᾶν· quorum priori, duo; posteriori, quinque desunt ad justam numeri completionem, nec multo melius idem mox, ἐκ τοῦ τενῶ μέλλοντος, *ex futuro* τενῶ· nec enim τειτάν derivatum est e futuro τενῶ, sed ex præsenti τείνω, diphthongως nempe pro τίνω, *ulciscor, punio:* sicut in Bavarici margine, ἐκ τοῦ τείνω τὸ τιμωρῶ· τειτᾶνες γὰρ λέγονται οἱ καταχθόνιοι δαίμονες. Rursus A v. 18, Λατῖνος ὁμοίως, et epsilo videlicet omisso, et omisso item commatio illo διὰ διφθόγγου· cum tamen, si diphthongo soluta Λατῖνος scribatur, quinque unitates numero illi sint defuturæ. Idem mox ibidem, Βενέδικτος, Περσαῖος, Σαρμνέος, Εὐϊνᾶς, Χάϊεν. Λατῖνος δὲ ἑρμηνεύεται εὐλογημένος· perperam: expositio enim

Digitized by Google

ista pertinet, non ad Λατεῖνος, sed ad Βενέδικτος· barbara vero illa, sive Persicæ, sive Arabicæ aut alterius dialecti sint vocabula, ad numerum quidem propositum quadrant, sed male ad verborum structuram congruunt. Itaque vel omnino cum Pal. et Bavar. ablegari possunt, vel proxime ante appellativa v. 21, post τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, collocabuntur, hoc fere modo, ὁμοίως δὲ καὶ βαρβαρικά, Περσαῖος, Σαρμνέος, Εὐϊνᾶς, Χάϊεν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα· propter eos videlicet qui e tribu Dan per Arabiam et Persiam dispersa, oriturum Antichristum existimant. Rursum A v. 20, κατὰ μίμησιν τυχὸν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ad appellativa quod attinet, A cum P et B consentit, solus interpres maluit ἀληθῶς βλαβερός, vere quidem si sensum spectemus: sed si numeralis significatio consideretur, cum ω tot centurias, quot η unitates designet, summa illa fere octo integris centuriis propositum numerum excesserit, quare cum veteribus ἀληθής retinendum erit, interpretandumque *verus nocens*, id est *verus noxæ illator*. V. 27, A contracte ἑστώς· et v. 32, ὁμολογεῖται, præs. tempore: et mox, οὐ τῆς Παλαιᾶς, ἀλλὰ τῆς Νέας ἔστη· et rursum v 34, brevius, αὗται δὲ αἱ χιλιάδες· itemque v. 39, τὸν ἔσω καὶ τὸν ἔξω. V. 42, Pal. παρὰ σφόδρα ὀλίγοις, *apud admodum paucos*: Bavar. alia distinctione, sensu eodem, σπάνιον τὸ τῆς παρθενίας κατόρθωμα σφόδρα, παρ' ὀλίγοις εὑρισκόμενον, *admodum rarum, apud paucos inventum*. V. 44, A ὀνόματι, *nomine*: et v. 46, τῷ φωτὶ τοῦ θείου ὀνόματος, *luce divini nominis*. V. 49, idem ἤκουσα φωνήν, accus. casu: itidemque in tribus sequentibus commatibus, et v. 52, καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδήν.

Pag. 60, v. 6, A ταῦτα δὲ, φησὶν, οὐδεὶς ἑτέρως δύναται μαθεῖν πλὴν αὐτῶν· et v. 8, συμπαρεκταθήσεται, fut. tempore: et mox καθάπερ, auctiori compositione. V. 15, inclusum εἰσὶν ab A abest, itemque articulus τοῦ v. 23, et copulativa καὶ v. 27. Idem v. 19, δόλος pro ψεῦδος· et v. 23, γλώσσῃ δέ, variata conjunctione: et seq. v. absque compositione, τὴν ἐν ἀρεταῖς λαμπρότητα. V. 29, Apostoli locus est I Cor. XIII. Inclusa quæ sequuntur v. 31, ab A absunt. Ab eodem absunt ἢ τῶν θείων, v. 31. V. 35, idem συγκαταλέξει, variata et præpositione, et verbi modo. Sic v. 40, idem προσάξῃ, tempore mutato: et v. 48, μεσουρανίσματι, ab alio themate, in ίζω videlicet: et v. 50, εὐαγγελίσασθαι, media forma. Idem ibid. τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ab eodem abest ἐπὶ seq. v. Idem v. 53, ἦλθεν ἡ δόξα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, *venit gloria judicii ejus*: et seq. v. προσκυνήσατε αὐτὸν, τὸν ποιήσαντα τὴν οὐρ. quam lectionem secutus est vetus interpres Latinus.

Pag. 61, v. 1, A rursum μεσουράνισμα, ut pag. præced. v. 48: et v. 4, ἀγαγεῖν, simplici figura: et v. 10, ἐκθύμως, *omni animi contentione, totis animi viribus*: et rursum v. 13, ἀντιδόσεως, media compositionis parte omissa. Ab eodem absunt inclusa τοῦ θυμοῦ v. 18: itidemque inclusa v. 22. V. 27, idem ἐξολοθρευθήσονται, fut. tempore. Ab eodem abest inclusum ἑτέρου v. 31: et καὶ v. 43. V. 37, idem ἐπὶ τὴν χεῖρα, accus. casu.

Pag. 62, v. 1. A brevius, Τὸν καπνὸν τοῦτον ἢ τὸ ἆσθμα δεῖ νοεῖν· et v. 6, ἀτελεύτητον εἶναι ὥσπερ τὴν τῶν δικαίων τρυφὴν, οὕτω καὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν κόλασιν. Idem v. 13, omisso verbo λέγει, sequenti versu post αἰῶνος interserit φησί, eodem sensu. V. 20, idem τὰς κατὰ Χριστοῦ βλασφημίας τοῦ ἀποστάτου θηρὸς, δι' ὧν πράττουσιν, εἰκονίζοντες, καὶ τὸ τούτου ὄνομα ταῖς ἑαυτῶν καρδ. V. 28, idem A δι' αἰῶνος ἐν τῷ μέλλοντι βασανισθήσονται. V. 35, P et B ante ἀπάρτι ponunt hypodiastolen; non male: ut scilicet referatur ad μακάριοι, non ad ἀποθνήσκοντες. V. 40, locus ex II Cor. IV: alter, v. 48, ex Rom. VIII. Sequentes duo, v, 52 et 54, ex Ps. 118 et 142. V. 54, A ἀπὸ πάσης, variata præpositione: et rursum v. 56, τοὺς πλουσίους σου οἰκτιρμοὺς ἐπίχεε ἐφ' ἡμᾶς· et mox, ὅτι σοῦ ἐστι τὸ ἔλεος καὶ τὸ κράτος.

Pag. 63, v. 6, A συνελεῖ τὰ ἐν τῇ γῇ βλαστήματα· et v. 8, ἐπὶ τὴν νεφέλην, accus. casu. Inclusa v. 11, ab eodem absunt: itidemque disjunctiva ἢ sequente versu. Sed prius illud membrum agnoscit etiam commentarius v. 22. V. 16, locus e Ps. 17. V. 18, A ὀφθέντα pro ὀπτανθέντα, usitatius: et v. 32, ἡ τοῦ ἀγγέλου φωνὴ καὶ κραυγή· et mox, τὴν ἱκετείαν πασῶν τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. V. 37, idem τὸ δὲ pro τὸ γάρ. V. 43, titulum interpres in sua versione prætermisit; et ad numerum complendum infra pag. 60, alium posuit, hunc, *De septem phialis ira Dei plenis*; sed agnoscit hic illum istum cum A etiam Bavaricus. V. 49, A et B τῆς πατρικῆς, pro τῆς τοῦ πατρός. V. 57, Pal. αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, *tribus terræ*; parum convenienter.

Pag. 64, v. 1, A brevius, Καὶ ἐκ τούτων μανθάνομεν τὰς ἀγγελικὰς δυνάμ., et v. 5, τοῦτον τοίνυν τὸν τιμωρητικὸν ἄγγελον· eodemque casu in fine periodi, v. 7, ὄντα. V. 8, idem ἐγκελεύσασθαί φησι τῷ τὸ δρέπανον ἔχοντι μετὰ κραυγῆς τρυγῆσαι· et v. 10, διό, pro δι' ὧν· et rursum v. 13, καρποφοροῦντες, præs. tempore. V. 20, idem μέγας δὲ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῷ βασανιζομένων, masculino videlicet genere. V. 22, locus ex Matth. VII. V. 27, prior expositio, usque ad v. 48, in A exstat: posterior, a v. 48, usque ad finem capitis, etsi ab A abest, Andreæ tamen germana esse videtur, etiam Peltani judicio. ut prior illa codicis Augustani, forsan ex Œcumenio desumpta sit, sicut ea quæ supra inserta est ad 21, 27. V. 29, locus e Ps. CXXIV. V. 49, Bavar. τῆς βασάνου τόπος, τῶν ταύτης ἀξίων, absque copula: et v. 51, σημαίνειν εἰκός, τὸ μήκοθεν μὲν, διὰ τῶν τιμωρῶν ἀγγέλων· et seq. v. μέχρις δὲ τῶν χαλινῶν αὐτῶν φθάζειν τὰς τῶν αἰκιζομένων οἰμωγάς. V. 57, locus est in Cantico Habacuki.

Pag. 65, v. 1, locus est Canticorum cap. I, ubi vetus versio habet, *equitatui meo*. V. 3, Bavar. ἵπποι θηλυμανεῖς ταῖς ἡδοναῖς ἐγκείμενοι, οἱ παράνομοι γεγόνασιν· et v. 4, ὀφθήσονται pro ληφθήσονται· quod ferri posset si participium aliquod præmitteretur. Ab eodem abest sequens declaratio usque ad causalem ὅτι. Idem v. 12 post τὸ μέγεθος addit τέλειον. V. 14, idem ἐν Ἑξαημέρῳ, et seq. v. καὶ τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει. V. 24, A ἐν ταύταις, demonstrative: et v. 28, τὸν ἑπτὰ ἀριθμόν, *numerum septem*. V. 31, idem pro ἐντάττεσθαι habet αἰνίττεται, et verbo scil. et verbi modo variato. V. 41. in eodem ad ἦν superscriptum ᾖ, quorum utrumque ferri potest. Ab eodem absunt inclusa v. 43. V. 44, idem enclitice, ὁποῖόν ἐστι· (ut et I Cor. III) et v. 45, δύναται· et mox eodem v. 45, εἰ καὶ ὡς καθαροῖς καὶ ἀκιβδήλοις τούτοις οὐ λυμαίνεται. V. 47, idem διαφόρους, pro διττά,· et v. 52, σημαίνεσθαι pro γινώσκεσθαι.

Pag. 66, v. 4, A καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδήν, ut et vetus interpres Latinus: et v. 7, ὁ βασιλεύς, ut alibi quoque sæpe, in Psalmis præsertim, ὁ Θεός, nominativo vocativi vice posito. V. 9, idem μόνος ὅσιος, omisso verbo substantivo: et v. 18, προσελθούσαις, præpositione mutata, non significatione. V. 19, idem pro ὅτι habet πῶς τε, *et quomodo*. V. 30, A materialiter λινοῦν pro λίνον· et v. 35, χρυσῷ pro χρυσόν, sicut etiam in textu v. 26, idem itidem dativo casu habet ζώναις χρυσαῖς· quorum utrumque Latini quoque imitantur. V. 40, idem τοῦ σώζοντος τοὺς αἰῶνας, *ejus qui sæcula in sæcula conservat*: et v. 44, passive, δηλοῦται. V. 43, Κυρίου absque articulo habet idem A atque adeo et Bav. cum in textu, v. 40, sit τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ, addito utrobique articulo. V. 47, idem A per hypallagen, ἐγεμίσθη ὁ καπνὸς ναοῦ. Ab eodem absunt inclusa v. 50. Seq. v. idem τῶν ἀναξίων, perperam: et v. 56, εἰσελθεῖν ἐν τῷ ναῷ, minus usitate.

Pag. 67, v. 1, ἄχρι διασταλῆναι absque articulo in-

Digitized by Google

termedio habent etiam A et Bav. V. 3 A δικαίους, pro ἁγίους; et v. 7, παρέχεται pro παρέρχεται. Ad hanc porro sententiam apponit hanc censuram Peltanus: *Hanc sententiam*, inquit, *ante Ecclesiæ definitionem citra errorem tueri licuit : jam non licet : quia aliud nunc definitum est.* V. 9, idem composite κατοίκησιν· et v. 12, διαμαρτήσεται, indic. modo. V. 16, idem paulo diffusius, ὡσαύτως καὶ διὰ τῶν ἐκ πολέμων συμπιπτ. V. 19, idem πνευματικῶς, pro πατρικῶς, errore nato e confusis scripturæ compendiis, πρικῶς et πνικῶς, ut supra 33, 10. Idem ibidem μαστίζεσθαι· et v. 21, ἴασις ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς αὐτοῦ ἐν τῇ σαρκὶ ἡμῶν, verborum ordine tantum commutato. Est aut locus e Ps. xxxvii. V. 24, idem A ἐστολισμένοι, forma derivativa : et v. 30, ἐκχυθείσης, a them. in ὕω seu ύνω. V. 33, idem trajecto verborum ordine, φωνῆς μεγάλης λεγούσης ἐκ τοῦ ναοῦ τοῖς ἑπτὰ ἀγγ. Ab eodem absunt inclusa quæ sequuntur, καί v. 24, et ἑπτά v. 25. Idem rursum eodem v. 25, ἐπὶ τὴν γῆν, præpositione mutata : et v. 29, καὶ τὴν εἰκόνα προσκυνοῦντας αὐτοῦ, omisso articulo, et nomine postposito. V. 43, idem rursus ἐκχυθείσης, ut v. 30 : et seq. v. γίνεσθαι, præs. tempore. V. 47, idem ἐκ τοῦ, pro παρὰ τοῦ, et seq. v. παρ' αὐτοῖς, dativo casu. V. 51, idem τῆς πλάνης καὶ ἀπατεῶνος, conjunctione pro articulo posita, minus convenienter. Sonant vero ibi Græca ita fere, *ad arguendum, animam quoque ipsorum ulceratam esse diabolicis jaculis erroris per impostorem illum Antichristum et Apostatam sparsi.*

Pag. 68, v. 17, A Οὐ μέγα μὲν τῇ θείᾳ δυνάμει, conjunctione scilicet pro præpositione posita. Ab eodem abest articulus τῆς seq. v. V. 15, idem οἱ βεβαιόπιστοι στηριχθῶσι, καὶ οἱ ἀστήρικτοι νεκρωθῶσι· at Bav. οἱ βεβαιόπιστοι νεκρωθῶσι, καὶ οἱ ἀστήρικτοι φοβηθῶσι, quæ lectio etsi Peltano placuit, magis tamen consentanea videtur P et A scriptura, hoc sensu, *ut et fide stabiles confirmentur, et instabiles consternentur seu mortificentur.* V. 20, A ὅτε, *quando*, pro ὅτι, *quoniam*. V. 27, inclusum τρίτης ab eodem abest : itidemque præpositio εἰς v. 31 V. 35, cum P consentiunt etiam A et B at vulg. editio ætiologice, ἄξιοι γάρ εἰσι, uti et vetus interpres Latinus. V. 41, A δίδωσι, præs. tempore. Ab eodem abest inclusus articulus τό v. 46, et οἱ v. 50. V. 51, idem συνευδοκεῖτε ἐν τῇ τούτων ἀναιρέσει (locus est ex Lucæ xi), et v. 53, ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος.

Pag. 69, v. 7, A ὁλοκαρπωμάτων· et v. 9, κληρονομεῖν σωτηρίας μεμαθήκαμεν, variato et verbo, et nominis casu. Seq. v. idem A τοῦ λογικοῦ θυσιαστηρίου, *rationalis altaris* : et v. 11, φωνὴν ἐνεχθῆναι. soluta compositione. V. 14, idem διὰ μετανοίας, mutata præpositione : et seq. v. εὐαγγελικοῖς λογίοις, mutata nominis specie. Inclusa v. 22, ab eodem absunt : itidemque καί v. 26, V. 31, idem ἐπαγγελλομένου, præs. tempore, et seq. v. contracte, τὰ βελτίω. V. 33, idem τῆς προτέρας κακίας, *prioris malitiæ, priorum vitiorum* : et v. 40, σὺν ἀγγέλοις, nomine resumpto pro relativo : et seq. v. ἑορταζόντων, plur. num. V. 51, idem dativo casu, καύματι μεγάλῳ. Ab eodem abest articulus τήν seq. v.

Pag. 70, v. 3, οὐχὶ πρὸς ἐπιστροφήν, intensiori negatione : et v. 18, ἐπὶ τὸν θρόνον, accus. casu, ut mox in expositione, v. 23. V. 25, idem ἐσκοτωμένην, a them. in όω. Distinctionem post ὅπως ἄν, agnoscit idem v. 30. Idem seq. v. ὑπ' αὐτῶν, pro παρ' αὐτῶν, nulla significationis differentia : et mox composite, ἀποπαύσωνται· et v. 32, εἰς μετάνοιαν, eodem sensu. V. 35, locus ad quem nos remittit, infra est 74, 48 V. 41, A δι' ἃ σκεπτέον τί ἄρα. Articulus τῶν v. 42, ab A et B abest; ταύτῃ autem v. 44, adverbialiter positum est : sensus enim est, *an quasi ab insita malitia istic in totum desistant, etiam ad ipsam usque cogitationem*; id est, ita ut ne cogitent quidem amplius de ulla malitia. Seq. v. A et B ἐπεχομένων τοῦ, gen. casu : itidemque paulo infra, v. 49, ἐπιβουλῆς ἐπεχομένους, *qui ab insidiis cohibentur*, i. cohibentur quo minus insidiari possint. V. 51, idem A ἀντιπίπτειν οὐ δύναμαι, *obsistere nequeo* : et seq. v. ἕτοιμον, pos. gradu.

Pag. 71, v. 2, ᾔδη etiam Bav. Attice nempe pro ᾔδει, *norat*; A. opt. modo ἴδοι. minus convenienter. Ibidem mox aorista pro futuris posita, ut supra 44, 54, sensus enim postulat μετανοήσοντας καὶ μισήσοντας. V. 40, A τὸν Φαραώ, accus. casu : et v. 7, φειδοῦς ἠξίου, ὑφέσει τῶν μαστίγων· atque ita etiam v. 8, τούτους, itidem accus. casu. V. 17, idem προσμιγνύτωσαν, *admiscento* : et v. 21, transposita conjunctione, ἵνα ὦσιν οὖν ἑαυτοῖς σύμφωνοι. Seq. v. idem simplici figura, μὴ πάντας, et v. 26, πρὸς ἀγῶνας, plur. numero. V. 31, idem τούτοις, nempe τοῖς δαίμοσι, *victos ab his dæmonibus* : et seq. v. αἰώνια κολαζομένους, *æternum*, i. in æternum. Ab eodem abest articulos ὁ v. 33. Idem seq. v. κατὰ τὸν ψαλμῳδόν· et v. 39, ἡγούμεθα καὶ τὸ ψαλμικὸν αἰνίττεσθαι λόγιον, præpositione in conjunctionem versa. V. 44, A τὸ τῶν πράξεων ἀμιγές· et seq. v. διὰ τὸ ἀρρήτως ἔχεσθαι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ παγίως· et v. 47, idem τῆς τῶν ἁγίων προαιρέσεως, relativi loco, nomine repetito. V. 50, idem ἐν Θεῷ, præpositione mutata.

Pag. 72, v. 7, inclusa διά, ab A abest. V. 8, idem ἀπὸ ἀνατολῶν, plurali numero. V. 11, λοιπῶν absque articulo habent etiam A et Bauv. pro ἄλλων videlic. Seq. v. A διὰ τῆς, pro ἐκ τῆς· et v. 23, alio membrorum ordine, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος· et v. 25, ὡς βάτραχοι, simplici figura. V. 27, idem brevius, Κἀκ τούτων δείκνυται ἐν ἰδίῳ προσώπῳ· et v. 35, τοῦ ψευδοχρίστου. Præcedentia, v. 33, sic magis ad verbum sonant, *necnon ob malignarum virtutum reptilitiam ad lubricas fluxasque voluptates proclivitatem*, id est, quia mali spiritus quadam proclivitate ad lubricas fluxasque voluptates adreptare amant. V. 40, idem ποιοῦντα σημεῖα ἐκπορεύεσθαι. Ab eodem absunt inclusa v. 47. V. 48, idem ἐπιστρατεύσει, singulari terminatione : et mox, ἐν ᾗ πάντες οἱ θεομάχοι ἡττώμενοι, ἀνόνητα κλαύσονται, τὴν προτέραν πλάνην ἀποδυρόμενοι.

Pag. 73, v. 7, A composite, ἐπειδὴ δέ· et v. 11, ᾗ, dat. casu. et seq. v. εἴ γε, *siquidem*; ut etiam in vulg. ed. II Cor. v. V. 21, A φαιδροί, personæ, non rei tributo adjectivo. V. 28, idem τῆς ἑβδόμης φιάλης. Ab eodem absunt inclusa v. 33. V. 38 idem cum articulo, ἡ ἀγγελικὴ φωνή. V. 51, A ἔγνωμεν pro ὑπολαμβάνομεν· et v. 54, τὴν εἰς Τριάδα διατομήν.

Pag. 74, v. 4, inclusa, ἑκατέρων τούτων, absunt ab A. V. 11, idem, οἱ ἀληθινοὶ τῆς πίστεως ὁμολογηταὶ Χριστιανοί, καὶ τοῖς ἔργοις λαμπροί, τοῖς ὀνόματι μόνῳ Χριστιανοῖς ἀναμὶξ τυγχάνουσιν· et v. 13, αὐτοὺς ἐλέγξῃ· et mox διατομή, pro διαίρεσις. V. 24, idem interjecta copula, ἡ μεγάλη καὶ ἡ συγκεχυμένη· et seq. v. εἰκαίοις, *fortuitis, temerariis, quales forsfortuna passim offert*, et v. 29, τοῦ παθόντος δικαίου, *justi injuriam passi*. V. 35, idem τοῦ Θεοῦ, pro τοῦ Κυρίου· et v. 37, ἐπὶ ἀνατολάς, præpositione mutata, non sententia. Sic v. 47, πρὸς ἀνθρώπους, et præpositione variata, et omisso articulo. V. 49, idem ἡ πληγὴ αὕτη, *plaga hæc*, seu αὐτῆς agnoscit etiam vetus interpres Latinus. Ab eodem abest inclusa καί v. 51.

Pag. 75, v. 1, A ὡς τῷ Ζαχαρίᾳ τεθεώρηται, omissa copula, et variato verbo : et seq. v. μὴ πρὸς μετάνοιαν, ἀλλὰ πρὸς βλασφημίαν, eadem utrobique præpositione : et v. 4, τῶν καρδιῶν αὐτῶν, utrumque plur. num. et v. 6, ταῖς θείαις πληγαῖς, derivato compositi vice posito. V. 26, idem τινὰς τὴν παλαιὰν Ῥώμην, præpositione in articulum versa. V. 29, sensus est, *septem reges qui omnium*

Digitized by Google

eorum qui a Domitiano usque ad Diocletianum Ecclesiam persecuti sunt, maxime fuerunt impii. V. 32, pro infinitivo εἶναι A habet disjunctivam ἤ, *aut*, omisso seq. v. articulo τήν. V. 35, βασιλευομένην etiam A et B cum sententia requirat potius active βασιλεύουσαν, seu adjective βασιλίδα, infra βασιλείαν dicit 77, 8. V. 38, Gr. sic magis ad verbum sonant, *sed si hoc dederimus, prius convellenda fuerit ea quæ hodie imperium tenet*: ut infra 77, 6. V. 41, articulus ἡ ab A abest. V. 43, idem περὶ μὲν τούτων, plur. numero: et v. 45, in eodem annotata et altera scriptura, νοῆσαι pro νομίσαι· et v. 50, ἐγκλήμασι, pro τολμήμασι.

Pag. 76, v. 3, A δι' ὧν, *per quæ*, pro διό, *quocirca*: et v. 5, τό τε θηρίον, τό τε κόκκινον, γνώρισμα, omisso substantivo χρῶμα. V. 10, idem κεχρυσωμένη χρυσῷ, ut infra 83, 25: et v. 13, σύμβολον ὄντα, *ut quæ signum sint principatus*. V. 22, idem ἐν δίψῃ, more parisyllaborum, ut δόξῃ· et seq. v. ἑαυτῇ, dativo casu. V. 39, idem μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἰησοῦ· et mox, καὶ ἐθαύμασα, ἰδὼν θαῦμα μέγα, omisso relativo nomine. V. 46 idem ἐπιτίθεσθαι, et superscriptum ἐπιτεθεῖσθαι, præteritum scilicet pro præsenti. V. 49, φαρμακῶν agnoscit cum Palatino idem Augustanus: Bavaricus habet φαρμάκων· quod nescio qua de causa interpres pro proprio nomine ceperit, hic enim potius loci sensus est, *unde et vetus illa Babylon, sic* (nempe Babylon) *nominata est; auditque etiam* (i. et dicta est eadem et) *venusta meretrix, dux* (seu princeps) *veneficorum*. Sic namque paulo ante, v. 29, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν· et pag. præced. v. 19, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς, tam venusta igitur, tam blanda, tam veneficiis pollens, ut vino et lenociniis scortationis suæ omnes totius orbis incolas, et superioris et inferioris ordinis, ad se pellexerit, atque ita totum orbem suis pharmacis confuderit; de una enim persona potius hæc omnia dicta videntur, ut rursum infra, v. 54: et 85, 24: et 84, 31, 42, 47, de Pharmaco scorto, quod Peltani versio Babyloni hic adjungit, mihi sane nihildum cognoscere licuit. V. 50, A ἡ πάλαι, usitata et eleganti ellipsi, ut infra 83, 18. V. 52, verba Petri sunt, prioris epistolæ c. 5, quæ a Clemente quoque et Papia sic intellecta indicat Eusebius *Historiæ Ecclesiasticæ* lib. II, c. 14, his verbis: τοῦ δὲ Μάρκου μνημονεύειν τὸν Πέτρον ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ· ἣν καὶ συντάξαι φασὶν ἐπ' αὐτῆς Ῥώμης· σημαίνειν τε τοῦτ' αὐτόν, τὴν πόλιν τροπικώτερον Βαβυλῶνα προσειπόντα, διὰ τούτων *Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου*. V. 53, A καιριωτέρως, *commodius*: et seq. v. προσαγορευθήσεται, fut. tempore.

Pag. 77, v. 4, A συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· et v. 9, ἀκουῆσαί τις ἔληται. V. 21, idem ὑπάγειν, infin. modo; additque, ἀεὶ ζητοῦν τίνα καταπίῃ· quæ aptius a Peltano transferuntur in 25 versum post ὁ Σατανᾶς ἐστιν. Idem A expositionem hujus textus sic orditur brevius, Οὗτος ἀποκτανθεὶς τῷ τοῦ Χρ. σταυρῷ. V. 26, idem τὴν τοῦ Σωτῆρος ἄρνησιν, uti et Peltanus interpres: et v. 28, ἐκνευρισθείς, a them. in ίζω. V. 30, idem ἐπὶ τῇ συντελείᾳ, variata præpositione. V. 32, inclusa ἐν ἑαυτῷ, ab A absunt. V. 42, idem ἐπὶ τὸ βιβλίον, accus. casu: et seq. v. βλέποντες, nom. casu: et v. 44, πάρεστι, præ. temp. V. 45, idem γάρ φησι, diversa conjunctione: et v. 50, παρέλαβεν, præpositione variata.

Pag. 78, v. 2, inclusa ἐπ' αὐτῶν, ab A absunt. Seq. v. idem ἑπτὰ τίνων κεφαλάς, mutata conjunctione: et v. 4, ἐν ὑπεροχῇ καὶ δυναστείᾳ κοσμικῇ, eodem utrobique casu: et v. 7, ἐν Νινευῒ τὴν Ἀσσυρίων βασιλείαν· et v. 9, ὑπὸ Ἀρβάκου, alia præpositione. V. 11, idem composite, καθὼς ἱστόρηται· et mox aliquanto concinnius, μετὰ δὲ τούτους, ἐν Βαβυλῶνι τὸ Χαλδαίων κράτος, ὧν Ναβουχοδονόσορ ἐβασίλευσεν. V. 14, idem Περσῶν ἡγεμονίαν. Seq. v duplex in Pal. annotata lectio, κτηθεῖσαν, *acquisitam, partam*: et κτισθεῖσαν, *conditam, institutam*: A habet κατασχεσθεῖσαν, *occupatam, obtentam*. V. 21, idem A augustiori epitheto, Κωνσταντίνου τοῦ θειοτάτου. V. 23, Pal. μετενεχθῆναι, infin. modo; quod stare nequit nisi addatur συνέβη, aut aliud ejusmodi verbum. V. 33, locus est I Joan. v. V. 35, Bav. et A καὶ τρία εἰσὶ κατὰ τὸν Σολομῶντα, recte. Sic enim Proverb. Solom. cap. 30, τρία δέ ἐστιν ἃ εὐόδως πορεύεται, ἀλέκτωρ ἐμπεριπατῶν ἐν θηλείαις εὐψύχως, καὶ τράγος ἡγούμενος αἰπολίου, καὶ βασιλεὺς δημηγορῶν ἐν ἔθνει· *Tria sunt quæ bene gradiuntur, gallus inter feminas inambulans, hircus gregi suo præiens, et rex in populo concionans.* V. 40, A ὑπερανέχοντας, masc. gen. per syllepsin. Ab eodem absunt sequentia inclusa. Idemque mox seq. v. ἀλλὰ δόξῃ καὶ ἀξιώματι. Idem v. 46, in hunc modum: οἷον, Νίνου τῆς Ἀσσυρίων ἡ πρώτη· δευτέρα Ἀρβάκου, τῆς Μήδων· τρίτη, Ναβουχοδονόσορ, τῶν Βαβυλωνίων· τετάρτη, Κύρου, τῶν Περσῶν· πέμπτη, Ἀλεξάνδρου, τῶν Μακεδόνων· ἕκτη, Ῥωμύλου, τῆς παλαιᾶς Ῥώμης· ἑβδόμη, Κωνσταντίνου, τῆς νέας. Ab eodem absunt inclusa v. 54.

Pag. 79. v. 1, A plenis verbis expresso numero, μετὰ τὰ ἑξακισχίλια ἔτη· et v. 7, φανεῖται, fut. temp. et v. 10, ἑστάναι τότε, adverbium vice pronominis. V. 14, idem τοῦ ἀποστάτου, pro τοῦ Ἀντιχρίστου· et mox ἀπαρτιζόμενος, dempta prima compositionis parte: et v. 19 ζωήν, pro βασιλείαν. V. 23, idem A. Τοῦτο τὸ θηρίον, ὁ Ἀντιχρ. Ab eodem abest inclusa μετά, v. 26. V. 33, μετὰ τοῦ θηρίου, *cum bestia*, etiam A et B at vetus interpres Latinus, μετὰ τὸ θηρίον, *post bestiam*. V. 35, A. Τὰ δέκα κέρατα ταῦτα καὶ Δανιὴλ ἐθεώρησε· et seq. v. τὰ τρία, φησί, ἐκριζώσας. V. 43, idem δώσουσι, fut. temp. et v. 46, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, κλητοί· ὅτι πιστοὶ καὶ ἐκλεκτοί· et rursum v. 55, ἵνα τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ, κοινωνοὺς τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας κτήσηται.

Pag. 80, v. 4, A ποιήσουσι· et seq. v. φάγονται, omnia eodem verbi modo, indicativo scilicet. Ab eodem absunt inclusa v. 8, sed agnoscit ea cum P et B etiam vetus interpres Latinus. V. 18, A ἐνεργῆσαι, uti et Bav. V. 22, idem A ταῖς τοῦ ἐχθροῦ ἡδοναῖς, nomine scilicet pro relativo resumpto: et v. 24, composite ἐμπλησθῆναι. Græca hic magis ad verbum ita sonant: *Me vero admiratio subit, quomodo diabolus hostis sit et vindex; dum decem illis cornibus, quæ suis habenis regit, incentorem et adjutorem se præbebit, ut partim Christo Deo nostro in virtutis omnisque boni studio se opponant; partim populosam illam civitatem, quæ a divinis mandatis fornicata, se libidinibus ipsius ministram præbuit, desolent; eaque in strage ipse se more sanguivoræ belluæ, illius sanguine impleat incendium, illius lætitiæ materiam; humanarumque carnium concisionem, alimentum sibi ducens: et quomodo, cum semper discordia gaudeat; decem illis apostaticis cornibus concordiam sit donaturus.* V. 35, A ἐγκαταλέξει, indic. modo, itidemque Bav. V. 38, idem Bav. καὶ ἐξουσίαν, præmissa copula. V. 43, A ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ λυτρωτῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν· et v. 45, τῷ Πατρὶ πρέπει δόξα, κράτος, ἅμα τῷ Π. V. 52, idem brevius, τῶν τερπνῶν αὐτῆς. Sonant autem ibi Græca: *et de cœlesti voce fugam e civitate mandante; deque amissione omnium delectabilium quibus ante fruebatur.*

Pag. 81, v. 4, inclusum μεγάλη ab A abest: itidemque articulus ἡ seq. v. et relativum αὐτῆς v. 8. Idem eodem v. 8, πέπωκε, sing. num. V. 12, Isaiæ locus est cap. 13 et 21. V. 14, articulus τήν ab A abest. V. 28, idem ἐκτηκομένη ἐν τοῖς ὑπὲρ δύναμιν. Bavar. quoque cum P habet ὑπὲρ τὴν χρείαν· ubi mallet fortasse aliquis, ἐν τοῖς εἰς χρείαν ὑπὲρ τὴν χρείαν ἐκτεινομένη· ut sit, *in iis quæ opus sunt, ultra quam opus est, rerum pretia intendens*: seu, *in*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

iis quæ ad vitam necessaria sunt, ultra quam necesse est, rerum pretia intendens, sed retineri tamen et vulgata scriptura potest, hoc sensu, *in iis quæ ultra necessitatem sunt* (i. minus necessaria sunt) *nervos intendens*. V. 31, A ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, accus. casu : et seq. v. ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου · et mox, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε · et rursum v. 34, μὴ βλαβῆτε, *ne lædamini :* et v. 35, μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, eadem significatione : et seq. v. τὰ ἀδικήματα, accus. casu. V. 38, idem σώζων σῶζε, utrumque præs. temp. ut et Gen. xix, legitur ; apud Justin. ccxvi, 35, est σῶζε σῶζε. V. 41, idem A μετὰ τὴν παραπικραινόντων τῷ Θεῷ συνδιαίτησις · itidemque Bav. nisi quod accus. casu. habet τὸν Θεόν, nostri P sensus est ; *fugienda enim etiam conversatio et cohabitatio cum iis qui Deum exacerbant*. V. 52, A ἐπαγόντων, præs. tempore : et seq. e. ἀπὸ προσώπου εἰς πρόσωπον · et v. 56, κολάσεις, pro κακώσεις.

Pag. 82, v. 8, inclusa καὶ ab A abest. V. 10, idem composite, διότι ἐν τῇ καρδ. *propterea quod in corde s.* et v. 14, ὃ καὶ αὕτη προσμεμαρτύρηκεν ἑαυτῇ · quam lectionem secutus est interpres ; cum P consentit etiam Bavaricus ; hoc sensu ; *quod testimonium huic quoque prohibet apostolus* : seu, *quod de hac quoque testatur apostolus*. V. 21, melius, ἔκ τε λιμοῦ καὶ λοιμοῦ · ut monophthongon præcedat, diphthongon sequatur, et certe ordine Augustanus ; cæteris tamen aliquantum variantibus ἐκ λιμοῦ πένθος αὐτῇ προσγενήσεται, ἐκ λοιμοῦ τε φθαρήσεται καὶ πυρὸς κατακαυθήσεται. Bav. contractius, ἔκ τε ῥομφαίας ἔκ τε λιμοῦ φθαρήσεσθαι · ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ἡμ. duob. membris omissis. V. 18, A Κύριος ὁ παντοκράτωρ, ὁ κρίνων αὐτήν. Ab eodem abest articulus τό v. 28. Seq. v. idem τοὺς ἀνοήτους ἐξαμαρτάνοντας, *insipientes delinquentes*, sed aptior nostri et B codicis lectio, *eos qui absque resipiscentia peccant*. V 31, idem A κλαύσουσι, activa forma, et mox, ἐπ' αὐτῇ · quam lectionem etsi B quoque habet, excusari tamen etiam ἀπ' αὐτῆς potest ; ut *ab ea* idem sit quod *ob eam*. V. 34, idem A ἑστήκοντες, præs. tempore : et v. 36, ὀχυρά, pro ἰσχυρά. V. 39, idem composite, ὥσπερ περὶ τῆς · et seq. v. οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, *reges terræ*, ut v. 38. Exstat autem locus Ps. ii, et xlvi. V. 41, idem A specialius προαγορεύει, pro λέγει, et v. 49, βύσσου καὶ πορφύρας. V. 52, idem ὤνησις. Græca ibidem ad verbum ad verbum sonant : *Cum enim pereunt qui in potentatu et deliciis vitam agunt, supervacua est talium rerum emptio et abusus*. V. 57, pro σμύρναν Pal. et Bav. habent μύρον, *unguentum*.

Pag. 83, v. 3, A rursum ὤνησις. V, 7, idem brevius sic orditur expositionem : Καὶ τούτων, φησὶν, ἡ χρῆσις περιττή · et mox, διὰ δὲ τῶν ῥέδων, eodem numero, genere, casu. Ab eodem abest verbum λέγεται v. 10. V. 14, idem ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, eodem verbo quo in præcedenti membro : et v. 20, πλουτήσαντες ἐξ αὐτῆς variata præpositione : et seq. v. ἀπομακρόθεν, conjuncte. V. 24, idem βύσσινον καὶ πορφυροῦν, utrumque materiali forma : et v. 27, ἐπ' ὄψιν ἄγει, præpositione mutata : itidemque seq. v. ἐν αὐτῇ. V. 32, idem πᾶς ἐπὶ τῶν πλοίων ὅμιλος · et seq. v. ἀπομακρόθεν ἐστήκασι καὶ ἔκραζον, minus eleganter. Ab eodem absunt inclusa v. 35, 36, 37, 38. V. 44, idem ἐν αὐτῷ, nempe τῷ βίῳ. Distinctionem post τῶν ὁρωμένων v. 51, agnoscit idem.

Pag. 84, v. 11, A καθόλου τῆς γῆς · et v. 22, λίθον ὡσεὶ μύλον μέγαν, ambigue, cum adjectivum μέγαν æque ad remotius atque ad proximius substantivum trahi possit. V. 24, idem divise, μεγάλη πόλις, ut infra in expositione, v. 35. Ab eodem absunt inclusa v. 28 et 29. V. 30, idem ordine verso, ἀκουσθῇ ἔτι ἐν σοί · et seq. v. ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου, repetita videlicet conjunctione rationali seu causali ; et φαρμακεία diphthongως scripto, velut a verbo in εύω. V. 35, idem αἷμα προφητῶν, sing. numero : et v. 36, καθαιρεῖ, a them. impuro. V. 40, idem δηλοῖ, pro σημαίνει, eodem sensu, et v. 48, ordine inverso, ὡς καὶ μαγείαις.

Pag. 85, v. 2, Pal. τὸ ἐκβλαστάνον · sed cum A et B legendum esse τὸ ἐν βλαστάνον, ipsa etiam sententia satis arguit. V. 20, A ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου, ut et vetus interpres Latinus : et seq. v. λεγόντων τό, Ἀλληλούϊα, absque distinctione. Ab eodem absunt inclusa καὶ ἡ τιμή, v. 22. V. 24, idem simplici figura, ἥτις ἔφθειρε τὴν γῆν · et v. 27, εἴρηκαν, pro εἰρήκασιν, raro syncopes genere. Seq. v. idem ἀνέβη, præterito aoristo. Ab eodem absunt inclusa, τοῦ, et καὶ τοῦ, v. 37 : et τῆς v. 39, Ibidem Gr. sonant ad verbum, *quoniam et sanguinem servorum suorum e manu Babylonis vindicavit, et per punitionem habitatoribus ejus benefecit, facta nimirum peccati excisione. At per fumum civitatis in sæcula sæculorum ascendentem significatur, vel in perpetuum citra ullam oblivionem ei pœnas immissum iri, vel eam pœnis in hoc sæculo aliqua ex parte exantlatis, in futuro sæculo moderatiores quidem, æternas tamen pœnas luituram*. V. 45 A δεδωκυῖαν δίκας, præterito perfecto : et mox, μετριωτέρως, adverbialiter.

Pag. 86. v. 3, A ἤκουσα φωνὴν, accus. casu : itidemque in sequentibus duobus membris : et v. 5, λεγόντων Ἀλληλούϊα · et rursum v. 7, δῶμεν, subjunctivo modo. V. 11, idem ἀναριθμήτων οὐσιῶν καὶ δυνάμεων · et seq. v. τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανίων ὕδατα. V. 17, idem ἡ κατὰ οἰκονομικὴν οἰκείωσιν · et mox, ἡ κατ' ἐξουσίαν. Inclusa, γράψον v. 29, et seq. v. τοῦ γάμου, absunt ab eodem A. V. 33, idem τὸ λαμπρὸν τῶν ἀρετῶν et v. 36, εὐφροσύνη πανάρμονιος · et mox, ἧς οἱ τευξόμενοι, μακάριοι. V. 50, idem reciproce, τοὺς ἑαυτοῦ δούλους.

Pag. 87. v. 1, A ἔπεσα, et mox, προσεκύνησα αὐτῷ. V. 5, idem τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, et additum in margine, γρ. καὶ *προφητείας* · id est, *In quibusdam codicibus scribitur etiam* προφητείας. Seq. v. idem μὴ προσκυνήσῃς. V. 19, idem τὸ Δεσποτικὸν πληροῦν λόγιον · *Μάθετε γάρ*, φησὶν, *ὑπ' ἐμοῦ*, ubi etiam nota diversitatem præpositionis, ὑπ' ἐμοῦ, pro ἀπό vel ἐξ ἐμοῦ. V. 29, idem Ὅπως τὸν Χριστὸν ὁ Θεολόγος εἶδε μετὰ δυνάμεων ἀγγελικῶν, omissa equi seu equitationis mentione. V. 32, idem ἀνεῳγμένον, omisso præpositionis augmento. Seq. versu idem duplicem scripturam præfert, ἐπ' αὐτόν, et superscriptum ἐπ' αὐτῷ. V. 40, Bav. τὴν κατὰ τῶν ὑπευθύνων αἰνίττεται κρίσιν, ὁ δὲ λευκ. Et v. 42, ἐν ᾗ ἐποχούμενος. A vero, sic, ὁ δὲ ἐποχούμενος ἐπ' αὐτὸν, πιστός ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ἀληθινὸς ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ · ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστὸς, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὃς *κρίνει* τὰ ἔθνη · et verbo *κρίνει* adscripta est alia *γρ.* nempe κρινεῖ, fut. tempore. V. 46, idem A verso membrorum ordine, ἁμαρτωλοῖς δὲ ἀφώτιστον καὶ καυστικήν. Ab eodem abest disjunctiva ἢ v. 47. V. 49, Pal. et Bav. ἐν Εὐαγγελίοις, *in Evangeliis* : parum apte. V. 52, A διὰ μακροθυμίαν, accus. casu : et seq. v. ὥς φησιν ὁ προφήτης, appellative scilicet. Ab eodem A absunt inclusa v. 55, itemque a vetere interpretatione Latina.

Pag. 88, v. 15, A διὰ τῶν ἑξῆς δὲ τὰ ἐκτεθέντα πιστοῦται. V. 20 et 21 τὸ accus. casu habent etiam A et B, elliptice nimirum pro διὰ τό · quo significatu fere usitatius τῷ, dativo casu. V. 23, A ἠκολούθουν, plur. numero : et v. 25 λαμπρόν, pro λευκόν. V. 26, idem expositionem sic orditur brevius, Διὰ τούτων αἱ οὐράνιαι τάξεις σημαίνονται · et v. 28 idem νοητῶν pro νοημάτων. Ab eodem abest inclusum δίστομος v. 32. V. 26, idem τὴν ἐπενεχθησομένην. V. 40, in eodem annotata et alia scriptura, πολυσχιδοῦς. V. 42, idem ἀπείραστοι, minus convenienter : quippe quod significet *intentati*, i. *non tentati*. Ibidem mox idem pro, ἐπ' αὐτούς, habet,

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ἐπὶ τὴν κλῆρον τῶν δικαίων (ut Psal. 124), et v. 45, οὐ κρινεῖ, fut. tempore. V. 51, expositionem idem sic inchoat brevius, Τοῦτο τὸ ὄνομα δηλοῖ τὸ τῆς θείας ἐνανθρ. V. 53, idem Βασιλεὺς βασιλέων ἐστὶ, Κύριος κυρίων, τῶν βασιλευσάντων δηλαδὴ τῶν παθῶν, καὶ τὸ κῦρος καὶ τὸ κράτος κατὰ τῆς ἁμαρτίας συνεργίᾳ τούτου κτησαμένων, qua de re supra quoque 4, 46.

Pag. 89, v. 4, inclusum ἕνα abest ab A. V. 6, idem μεσουρανίσματι, ut supra quoque aliquoties, a themate in ίζω. Seq. v. idem expositionem sic incipit, Τοῦτον ἕνα τῶν ὑπερεχόντων ἀγγέλων εἶναι νομίζομεν. V. 16, idem ad μεσιτεία. Superscriptum habet νηστεία. Quod ut admittatur, totus locus ad homines restringendus foret : sed obstat finale periodi membrum, quod in homines non quadrat, et angelos esse quosdam μεσίτας inter Deum et homines, cum alibi supra dictum est, tum 35, 8 : 61, 2 : et 69, 5. Græca porro hic ita magis ad verbum sonant', *In medio autem cœli ; ut intelligatur homines quoque angelicæ puritatis æmulos, ascensus istius et prædictæ lætitiæ participes esse. Quorum intercessio inferiora sursum evehere potest : per quos et sancti in occursum Domini rapientur.* In Bavarico sententiam claudunt hæc, ὧν ἡ μεσιτεία ἀναγωγικὴ, omissis cæteris. Inclusum συνάχθητε v. 19, ab A abest : idemque mox, εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ μεγάλου Θεοῦ. V. 21, idem χιλιάρχων, uti et Bavaricus; nempe a nom. χιλίαρχος, V. 26, idem A εὐδοκία κέκληται· et v. 33, δεῖπνον Χριστοῦ· et v. 35, ἡ βασιλείας, ἡ κολάσεως. V. 40, idem ὑποβεβηκότας ἐν πονηρίᾳ. Sonant vero ibi Græca sic ; *sed per equos quidem, vel eos qui furenti feminarum amore flagrant, vel eos qui se improbitati velut equitandos submittunt, vel etiam utrosque : per inscensores autem sive sessores equorum, eos qui in malitia præcellunt, innuens.* Sunt enim ibi opposita, ὑποβεβηκότες et ἐπιβάται. Ac ἐπιβάται quidem *inscensores seu sessores equorum :* ὑποβεβηκότες autem, *qui equorum more se inscendendos et equitandos subjiciunt ;* ut supra quoque 41, 27. V. 42, A ἐν πονηρίᾳ προὔχοντας· et v. 48, ἐλευθέρων καὶ μεγάλων, omisso posteriore articulo. Ab eodem abest στρατεύματα v. 53. Seq. v. P et B πολυσχεδές, sed A aptius πολυσχιδές.

Pag. 90, v. 4, A μετὰ τούτου, demonstrative : et v. 16, ἐβλήθησαν, præterito aoristo. V. 18, idem, Εἰκότως μὲν οὗτοι τὸν κοινὸν οὐκ ἀποθν. θάν. Et v. 20, τῷ δευτέρῳ θανάτῳ τῆς λίμνης τοῦ πυρός, dativo in genitivum verso. V. 22, idem ἀλλαγησομένων, simplici figura, ut et I Cor. 15. Seq. v. idem, ἀλλ' οὗτοι μὲν, εἰς κρίσιν ἐλεύσονται· et mox, ὡς ἀσεβεῖς. V. 28, idem τοῦ Θείου στόματος (apud Paulum II Thess. II est, τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ)· et mox, τινὰς τῶν διδασκάλων, plur. numero : et v. 31, ἐροῦμεν τούτους ζῶντας ἐν ἀφθάρτῳ σώματι. V. 33, idem ὑπὸ Χριστοῦ, pro ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· et v. 45, ἐκκοπῆς, pro ἐκπομπῆς. V. 44, idem ἐπὶ τῷ, dativo singulari : et mox, λόγον ἔχει, indicativo modo : et v. 49, αἰωνίας κολάσεως, feminina terminatione. Ab eodem abest præpositio ἐκ, seq. v. V. 54, idem ordine verso, πᾶσα κίνησις.

Pag. 91, v. 2, inclusum καιροῦ ab A abest. In hoc ipso capite a Bavarico statuitur λόγος κ. quod etsi Peltano quoque placuit, ego tamen P et A sequi malui. Inclusa v. 9 et 10, ab A absunt. V. 11, idem ἔδησε pro ἔκλεισε· et seq. v. ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ χίλια ἔτη. Ab eodem abest verbum ἐμβληθῆναι v. 20. Idem eodem v. 20, καὶ τοῦτό γε δεῖκν. V. 22, idem mutata conjunctione, ὅτι δὲ δίδοται· et v. 25, ἔτι τε τῶν ἐπιδωμίων λύθρ. V 29, in eodem plenioris lectionis sunt vestigia, πρώτως τότε, *tunc primum.* Inclusum κρατούσης v. 35, ab eodem abest. utroque modo sensus est, *et frustra se contra principatum totius rerum universitatis potientem audacius efferre.* V. 48, idem ordine inverso, τῆς ἐννόμου παιδικῆς πολιτείας. Ab eodem abest inclusa καί v. 51. Seq. v. idem ἄχρι τῆς, eodem sensu : et v. 57, παρέκτασιν.

Pag. 92, v. 3, A τὴν τρύγα· et seq. v. τοῖς ἀνθρώποις, pro ἐν ἀνθρώποις, articulo pro præpositione posito. Ab eodem abest inclusa τε v. 7. Idem eodem v. 7, ῥύσεται, indicativo modo : et mox, ἀναδείξει δέ, itidem indicativo modo, et conjunctione diversa. Ab eodem abest præpositio ἐπί v. 10, et articulus ἡ v. 13. V. 19, idem, ἐπ' αὐτούς· et seq. v. τὰς ψυχάς, utrobique accusativo casu. Ab eodem abest inclusa διά v. 22. Idemque mox, εἴ τινες, *si qui :* et v. 32. καθά φησιν, eodem sensu. Est autem locus Danielis, Ps. 121. V. 38, idem A θρόνοι δίδονται, *throni dantur*, pro ἐδόθη κρίμα. V. 42, qualem hic προσκύνησιν martyribus tribui sentiat auctor, non intelligo. Supra soli Deo eam competere cum angelo agnoscit, 87, 6 : uti et Epiphanius Panarii libro 3. 445, 22 : 449, 139, 20 : 450, 3. V. 77, θηρίων habet quidem P ; at A et B θηρίον· ut ἐξ ὧν idem sit quod ἐξ οὗ, et sensus iste, ἐκ τούτου ὅτι ἕκαστος τούτων προσαγορεύεται θηρίον, *ex eo quod unusquisque istorum appellatur bestia.* Alioqui nostræ scripturæ sensus est, *manifestum est ex iis bestiis*, seu, *eo bestiarum genere, cujus nomen unicuique istorum tribuitur.* Ibid. A ἕκαστος αὐτῶν προσαγορεύεται· et mox, καὶ γὰρ τὸν μὲν τούτων, δράκοντα, δηλαδὴ τὸν Σατ., et v. 51, τουτέστι pro δηλαδή· et v. 56, συμβασιλεύουσι, præs. tempore.

Pag. 93, v. 1, Pal. et B τί ἐστι, *quid sit.* V. 3, A οὐκ ἀνέστησαν, *non resurrexerunt :* et mox, ἄχρι τελεσθῶσι, plur. numero. Ab eodem abest inclusa καί, v. 5. V. 16, idem ὅπερ ἐστίν, neutro genere : et v. 19, ἤγουν, pro δηλαδή. V. 18, Isaiæ locus est cap. 26. V. 21, A τὰς σωματικὰς πράξεις θανατοῦντες· et v. 23, γοῦν, pro simplici οὖν· et v. 30, adverbialiter μόνον, pro μόνης. V. 37, idem ἤγουν, pro τουτέστιν· et v. 39, τὰ χίλια ἔτη τὰ νοηθέντα ἡμῖν, ordine inverso. V. 33, idem ἐφέξει, et superscriptum ἐφέσει· et v. 50, ἔμελλον, plur. numero : et v. 52, δύο ἀναστάσεις εἶναι, *duas resurrectiones esse.*

Pag. 94, v. 2, inclusum ἔτη, ab A abest. V. 12, Pal. πλήρωσιν, simplici figura. Ab A rursum abest inclusa ἐκ v. 14, idemque mox δεδόσθαι, præterito perfecto : et ἔφησαν, aor. secundo. Seq. v. idem γῇ ταύτῃ, demonstrative : et v. 17, γενέσθαι, præt. aoristo. Ab eodem absunt inclusi articuli οἱ et τοῦ. v. 21 : itemque seq. v. τῷ et καί. V. 28, idem A χιλίους ἀργύρους. In vulg. ed. Cantic. cap. ultimo est, ἀνὴρ οἴσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίου· et mox, οἱ χίλιοι τῷ Σολομῶν, καὶ οἱ διακόσιοι τοῖς τηροῦσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ ; ita ut v. 29, post πάλιν subjicienda sit hypodiastole ; et inclusa ista seq. v. καὶ ὁ Ἰησοῦς, prorsus expungenda. A ibidem habet τῷ Σαλομών, per *a* in prima syllaba : ultima vero indeclinata, etiam vulgata Biblia. V. 35, A ἡ ἐν τελειότητι καρποφορία· et v. 37, ὡς ἔφη ὁ Ἀπόστολος· et seq. v. φάσκον pro aoristo φῆσαν. Exstat vero Apostoli locus II Thess. II : Christi verba, Joann. 5. V. 40, idem A τῷ ἰδίῳ, pro τῷ οἰκείῳ· et mox, ἐκεῖνον δέξεσθε. Joannis 5, media inter hæc lectio est, ἰδίῳ, et λήψεσθε. V. 44, idem A brevius, εἶναι δὲ ταῦτα τινὲς μὲν Σκυθ. et v. 45, ἅπερ καλοῦνται, *quæ vocantur :* et seq. v. ἐξουσίας καὶ ἔθνους. V. 50, idem τῆς τοῦ διαβόλου ἐλεύσεως, *usque ad diaboli adventum* : et v. 52, τῇ Ἑβραΐδι γλώσσῃ ἡρμήνευσαν· et v. 53, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν.

Pag. 95, v. 1, A σὺν δυνάμει βαρείᾳ, ὥστε ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ πεσόντα ἐν πολέμῳ ἑπταετίαν ἐν τοῖς αὐτῶν ὅπλοις, ὡς διὰ τὸ πλῆθος πυρὶ καίεσθαι. Ubi πεσόντα capiendum absolute, vel cum Bav. legendum πεσοῦνται ; habet vero idem ipse B cum A τοῖς αὐτῶν ὅπλοις, *armis suis :* et cum P. πῦρ καίεσθαι, v. 3, sensus est, *Tum gravibus copiis gentem illam terræ Israelis incubituram, totoque se-*

Digitized by Google

piennio suis armis eam pressuram, ut sua multitudine omnia passim incendiis absumptura sit ; vel, *ut sua multitudine, velut igni ardente, omnia passim absumptura sit.* V. 4, Σεναχηρεὶμ etiam A, at Bav. Σεναχερίμ. Seq. v. idem A ἐξέλαβον, activa forma : et v. 7, ἐπιτιθεμένων, præs. tempore. V. 8, idem ὑπὸ Βαβυλωνίων· et seq. v. μετ' ἐκεῖνον· et v. 10, τῆς Συρίας. V. 12, idem ἡττηθείσας, relatum ad τὰς δυνάμεις· et Μακκαβαίοις gemino κκ. τῷ dativo casu agnoscit idem A v. 14 . at Pal. habet τὸ, accus. casu, uti et Bavaricus. In sequentibus, v. 17 et 19, τὸ habet etiam A, sed superscriptum τῷ, velut congruentius. V. 15, idem A ἀθροῖσαι πόλεμον. Ab eodem absunt inclusa v. 25. V. 34, idem ἤτοι, pro δηλαδή· et v. 38, relative, τῶν φοβουμένων αὐτόν· et mox, κατὰ τὸν Ψαλμῳδόν. V. 40, idem χειρωσάμενοι, aoristus : et v. 43, καθαιρεῖσθαι, minus apte. V. 48, idem ἀποδεικνύοντα ἑαυτὸν Θεὸν, καθὼς προέφησεν ὁ Ἀπόστολος. Ab eodem A abest inclusum φησὶ v. 50. Idemque mox ἄνωθεν, pro οὐρανόθεν. V. 51 idem, τοὺς δύο πεντεκοντάρχας ὑπὸ τοῦ Ἡλιοῦ φασιν· et mox, καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἔνδοξος παρουσία, ἀνελεῖ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, τούτους· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ προλεχθ.

Pag. 96, v. 1, inclusa καί, ab A abest. V. 5, idem ἐκτενῶς τούτῳ λιτὰς προσάξωμεν· et v. 8, ψευδοπροφήτου, pro Ἀντιχρίστου. V. 9, idem τὸν θανατηφόρον κίνδυνον· et v. 11, βιαζομένων· quod melius ferri posset si post κίνδυνον insereretur articulus τῶν, hoc sensu : *neque mortiferum periculum eorum qui a salutari fide deficere coguntur.* Sed convenientius βιαζόμενον, id est *neque mortiferum periculum a salutari fide deficere vi cogens.* Ab eodem abest inclusum Χριστόν v. 14. V. 16, idem τοῦ Χριστοῦ οἰκτιρμοῖς. Inclusa, καὶ κρίσεως, ab eodem absunt v. 24. V. 27, idem ἐπ' αὐτόν, accus. casu. V. 29, idem ἡ ἀνάστασις τοῦ Θεοῦ· Bavar. ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ· parum apte uterque. V. 31, idem A ἐνθρονιαζόμενος· et v. 36, τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ut est Rom. 8. Inclusa καὶ v. 39, ab eodem A abest. Seq. v. idem Εἰρηναῖος λέγει, Οὐχ ἡ ὑπόστασις, οὐδ' ἡ οὐσία· et v. 44, ἡ παράβασις γέγονεν· et v. 46, πρόσκαιρον, composite. V. 49, idem ἀπολέσθαι, aoristus. Ab eodem absunt inclusa v. 52. Idemque ibidem, πᾶς κατακλυζόμενος πυρὶ κόσμος.

Pag. 97, v. 2, Pal. et Bavar. ὅτι, simplici figura : et v. 4, A πρὸ δὲ τούτων τῶν ἁγίων καὶ ὁ μακάριος Δαυΐδ. Ibidem πρὸς Κύριον absque articulo habent etiam A et Bavaricus. Inclusa, πόνος v. 10, et καὶ v. 11 ab A absunt. V. 16, idem μένει, præs. tempore : et seq. v. τῇ δι' ἡμᾶς γεγενημένῃ κτίσει ακόλουθον, μεθ' ἡμῶν τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν δέχεσθαι. V. 22, idem ἠνεῴχθησαν : et seq. v. ἠνοίχθη, utrumque aoristo primo, sed augmento diverso. V. 27, idem ὑπομένοντας, præs. tempore. Ab eodem abest inclusa καί, v. 30 : et articulus τό, v. 32. V. 35, idem ἠνεῳγμένα, præterito perfecto : et v. 38, ἐγγέγραπται, composite. V. 40, Pal. et Bav. brevius, τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς, ut in præcedenti membro, Seq. v. A plurali numero, ἔργα αὐτῶν. Et v. 44, οὐχὶ ζῶα, intensiori negatione. Sequens commation, ὡς ὑπό τινων γράφονται, verti etiam potest, *ut a quibusdam pinguntur.* V. 46, A χωρισμός ἐστι ψυχῆς ἀπὸ σώματος. et v. 50, αἱ δὲ τῶν δικαίων ψυχαὶ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν θάνατος. Sed βάσανος agnoscit etiam vulg. ed. Sapientiæ cap. 3. V. 53, idem οὗτος ὁ θάνατος, δεύτερός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός· et mox, εἴ τις οὐχ εὑρέθη γεγραμμένος εἰς τὴν βίβλον τῆς ζωῆς, ἐβλήθη.

Pag. 98, v. 2, A ἐμβάλλεσθαι, composite. V. 6, A κἀκεῖ. et v. 11, ἀφανιστικόν ἐστιν. V. 13, in A ad τό superscriptum τῷ· sed nominativus hic quam dativus casus aptior est. Seq. v. idem, ζωήν, pro ἀθανασίαν, et mox βασιλεύειν positum ibi pro fut. βασιλεύσειν. V. 19, Bavar. οὕτω καὶ ἐνταῦθα, cujus vestigia sunt etiam in Palatino : et mox A plurali numero κολάσεων. Sonant autem ibi Græca; *Ita etiam ibi diversi suppliciorum et loci sunt et modi.* V. 20, in A est etiam altera scriptura, μαλθακωτέρων. Idem seq. v. ἠξιωμένοι γραφῆναι ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ζώντων, et v. 30, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις. V. 34, idem simplici figura, ἀλλαγήσονται, uti et Ps. 101. Apostoli autem locus exstat ad Rom. 8. V. 36, in eodem A duplex scriptura est, ἀπόξυσιν, et superscriptum ἀπόξεσιν. et mox, idem, καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν ἦθος. V. 41, idem τὴν ἐναλλαγήν, composita figura : et v. 45. πλεῖν, contracte. Seq. v. idem, τὰ ἐν ταῖς μακρὰν γεωργούμενα χώραις κείμενα ἀγώγιμα. et v. 49, οὐκ ἔστιν αὐτῆς χρεία.

Pag. 99, v. 2, A καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην. V. 5, idem expositionem sic incipit brevius, Καὶ ἐκ τούτου δείκνυται τὸ τῆς καινότητος ὄνομα. V. 11, idem ἡ δὲ πόλις αὕτη ἐξ ἁγίων συναρμολογεῖται. et v. 14, ἔχοντες, relatum ad mascul. λίθοι. V. 17, idem alio verborum ordine, κολλωμένη καὶ συναπτομένη τῷ Δεσπότῃ εἰς ἄκραν συνάφειαν. V. 24, idem καὶ κοινωνήσει μετ' αὐτῶν, et mox, λαοὶ αὐτοῦ, plurali numero. Ab eodem abest inclusum ὁ Θεός vers. 26. V. 29, idem τῷ Μωσεῖ. V. 34 in eodem A annotata et altera scriptura, ὁρᾷν, activa forma. V. 39, idem Τοῦτό ἐστι τὸ γεγραμμένον, Ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός. et v. 42, ἑκατέρων τούτων, eodem casu. V. 47, idem εἶπεν ὁ ἐν τῷ θρόνῳ καθήμενος. et v. 52, ἀληθινοὶ οἱ λόγοι, ὡς ὑπ' αὐτ. quam lectionem secutus est interpres ; recte. sic enim et infra est 109, 1. V. 56, idem τῶν σωμάτων, *corporum.* Sed τῶν ἀσωμάτων agnoscit cum Pal. etiam Bavaricus, hoc sensu, *et velut a prima incorporeorum creatione usque ad ultimos homines providentiam suam extendens.*

Pag. 100, v. 4, A πιστεύσασι, præterito tempore : et v. 9, κληρονομήσει πάντα· et mox, variato numero, ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι υἱοί. V. 12, idem ἐχθρούς, pro δαίμονας, uti etiam interpres : et seq. v. πατρικοῖς, pro πνευματικοῖς, ut supra 33, 19. Ab eodem absunt inclusa, καὶ ἁμαρτωλοῖς, v. 15 : et articulus ὁ v. 19. V. 20, idem expositionem variato verborum ordine incipit, sic ; Πάντοθεν ἡμᾶς ὁ Θεός, ὁ διψῶν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, εἰς τὴν· et mox, præpositione mutata, τῶν ὑπ' αὐτοῦ. V. 27, idem ὡς, pro ἕως· et seq. v. σὺν τοῖς λοιποῖς ἀπηγορευμένοις, καὶ τοὺς δειλούς. V. 29, idem ἐν τῇ πρὸς τὸν διάβολον πάλῃ, mutata præpositione : et seq. v. καταδικάζεσθαι, præs. tempore. V. 32, idem τῶν ἁμαρτωλῶν, plur. numero : et seq. v. ἐπιστροφήν, usitatius : et v. 41, λυμάνηται, præt. aoristo. V. 44, ἐμπράκτους etiam Bavar., at Pal. adverbialiter ἐμπράκτως, minus convenienter.

Pag. 101, v. 1, A δεικνύντος, more verborum in μι· et v. 15, ἐπαγαγών, præterito aoristo : et seq. v. τῷ θεολόγῳ ὑποδείκνυσι, ut et infra 104, 9. V. 21, idem τοῦ Χριστοῦ, genit. casu : itidemque seq. v. ὑπνώσαντος· et v. 24, παθόντι pro τυθέντι. V. 25, idem τὴν μεγάλην καὶ ἁγίαν Ἱερ. V. 42, ζωοδῶρος, penultima circumflexa, habent etiam A et Bavaricus, accentu insolito : ut suspicari aliquis possit ab auctore scriptum ζωοδώτωρ. V. 47, A πυλῶνας, et πυλῶσιν, absque ε, ut v. 52. Ab eodem absunt inclusa ὥσπερ καί, versu 50.

Pag. 102, v. 10, A τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, *per ipsa nomina* : et v. 25, δηλοῖ τὴν ἐπίγνωσιν, ἣν διὰ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ ὑπειλήφαμεν. V. 25, idem τῆς τῶν πυλώνων συνθέσεως, composita figura : et mox integris verbis expresso numero, τῶν δώδεκα βοῶν. V. 28, idem χαρακτηριζόντων, gen. casu : et v. 30, εὐαγγελιστῶν, pro εὐαγγελίων, V. 33, idem alia præpositione, ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, omisso sequenti articulo ἡ· et v. 40, ἐφ' οὓς, accus. casu. Ab eodem abest inclusum μέτρον, v. 44. V. 51, Pal. et Bav. ὑπὸ δὲ ἀγγέλων, plurali numero, ut in præced.

Digitized by Google

commate. V. 53, A τὸ μέγεθός τε καὶ ἡ εὐπρέπεια· Bav. cum Pal. consonat, cum in cæteris, tum in εὐπρέπεια.

Pag 103, v 5, A Τετράγωνος αὕτη ἡ πόλις, ἡ διὰ τὸ ἑδρ., sed disjunctiva ἢ locum ibi non habet, nisi alia ei respondens subjiciatur, Seq. v. idem κατά τε βάθος καὶ ὕψος καὶ μῆκος ἰσόπλευρον· et mox ὀνομάζεται, præs. tempore. V. 17, A pro numerabilibus notis habet integra verba, χίλια ἑπτακόσια δεκατέσσαρα. V. 32, idem ὑέλῳ, per ε; itidemque v. 37, ὕελος· et v. 35, μακαριστὴν pro ἀμάραντον. V. 44, idem ἵνα φανῇ, simplici figura, omissa sequenti copulativa καί· et seq. v. ἐν ταύτῃ, demonstrative. V. 45, idem transmutato verborum et modo et ordine, πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένοι διὰ τῶν τιμίων λίθων ἐμφαίνονται. V. 51, idem τὸν σμάραγδον, et superscriptum τήν· et v. 54, ἐπιδειξάμενον, præpositione mutata. Ab eodem abest sequens inclusa καί, et articulus τῆς seq. versu.

Pag. 104, v. 5, ἔνθα ἔσχεν, præterito aoristo. Et v. 9, ἐκάλεσεν ὁ Θεολόγος, ut supra 101, 16. Ab eodem abest inclusa ἐξ v. 15, V. 18, idem ἐξ ἁμαρτιῶν, mutata nominis specie: at v. 24, τῶν ἀγγέλων, pro τῶν ἄλλων, idem perperam. V. 28, idem πυροῦ τὴν θέαν τυγχάνοντος καὶ διαυγοῦς, θεραπευτικῆς δὲ δυνάμεως οἰδημάτων· et v. 34, τραύματα ἐκ προσβολῆς τοῦ Βελίαρ· et v. 38, πολυτίμοις ἀρεταῖς. V. 41, idem βηρύλλιος, forma derivativa. Ab eodem absunt inclusa καὶ τῷ, v. 42. Et χρώματι v. 43. Idem A eodem v. 43, εἰκὸς τὸν θαυμάσιον Θωμᾶν σημαίνεσθαι· et v. 45, πρὸς τήν, pro διὰ τήν.

Pag. 105, v. 2, Αὐγάρῳ per αυ diphthongum habent etiam A et B, et probat Suidæ lexic., Interpres Ἀβγάρῳ maluit apud Euseb. Eccl. hist. lib. 1, c. penultimo et ultimo, est Ἄγβαρος. V. 5, A et Bav. αὐτοῦ νέκρωσιν, genitivo casu. Chrysoprasum vero aliquam νεκρώσεως speciem præferre, declarat etiam Plinius lib. 37, c. 5, dum scribit Chrysoprasum esse vicinum chrysoberyllo genus, sed pallidius. Alioquin idem Plinius ejusdem libri c. 8, scribit chrysoprasum porri succum referre, sed paulum a topazio in aurum declinare : et cap. 11, chrysoprasum ab herbaceo colore appellatum esse. V. 9, articulus τοῦ ab A abest. Idemque seq. v. φρόνησιν habet pro φρόνημα. V. 12, idem τὴν μορφὴν πως πυρίζοντος· itidemque Bav., nisi quod dativo casu habet, τῇ μορφῇ πως πυρίζοντος· quam lectionem etsi Peltanus quoque secutus est, verior tamen esse videtur Pal. scriptura, τῇ μορφῇ πορφυρίζοντος, *forma sua purpurantis*, i. *purpuram forma sua referentis*. Uti et Plinius Natur. histor. lib. 37, c. 9, amethystos inter purpureas gemmas numerat : et mox subjungit, *Causam nominis afferunt, quod usque ad vini colorem accedens, priusquam eum degustet, in violam desinit : fulgorque quidam in illa purpuræ, non ex toto igneus, sed in vini colorem deficiens. Perlucent autem omnes violaceo colore : Indica absolutum purpuræ colorem habent.* Sic libro 21, cap. 7, in amethysto purpura, eum colorem esse dicit quem in viola, et ipsum purpureum sive anthinum. Et rursum lib. 37, cap. 7, *optimos carbunculos esse amethystizontas, hoc est*, (inquit) *quorum extremus igniculus in amethysti violam exeat.* Et cap. præcedenti, de opalis, *Est in iis* (inquit) *carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare.* Quibus in locis etsi aliquid ignei sive rutili coloris amethysto tribuitur, plus tamen purpurei seu violacei ei adscribitur. Ut porro apud Plinium constanter est *amethystus*, ita etiam in Bavarico ἀμέθυστος v. 11 : et ἀμεθύστου, v. 12 : sed superscripto σ, indicata est ea scripturæ quæ in Pal. et A exstat, ἀμέθυσος, quasi arcens τὸ μέθυσον, id est, temulentiam prohibens. Sic enim idem Plinius lib. 37, c. 9, *Magorum vanitas ebrietati eas resistere promittit, et inde appellatas.* A Palatino absunt inclusa v. 16 et 18. V. 16, A ἐπιλεξάμενον· et v. 20, παρεθέμεθα πρὸς γυμνασίαν τοῖς αἰνίγμασι προτρέποντες τοὺς ἐντυγχάνοντας τῆς ἀληθείας, κατεστοχασμένης τῆς ἀληθοῦς γνώσεως μόνῳ τῷ ἀποκαλύψαντι Θεῷ. V. 27, inclusum νοήμασι a P abest. V. 37, prius inclusum ab A abest : alterum vero [δώδεκα] ex eodem additum. Supervacaneum meo judicio; nisi prius οἱ δὲ δώδεκα deleatur. Inclusa v. 39. ex eodem A addita, et pro ἐπέγνωμεν, idem ἐγνώκαμεν exaratum habet; V. 44, P ἐν παραδείγ. alteram lectionem secutus est interpres. V. 48, inclusa ab A absunt. et seq. v. idem geminam agnoscit lectionem, οὐ δύναται et ἀδύνατον. Inclusa v. 52, ab eodem A absunt. V. ultimo ἔσται futuro temp.

Pag. 106, v. 4, inclusam præpositionem non habet A et vers. 7, idem ζωοποιοῦν particip. V. 14, A οὐκ ἔστι χρεία· eleganter in hujusmodi abest verbum substantivum. Inclusa v. 17, ex eodem addita. V. 25, pro θύρας in A πύλας· et v. 30, αὕτη γὰρ νύξ· et v. 43, in summario, paulo fusius, θρόνου τοῦ ἐκπορευομένου ἐν μέσῳ τῆς πόλεως πλατείας τῆς. Eidem v. 46 et 49, inclusa desunt. V. 51, inclusum a P. abest. V. 54, A πληρούμενος præsentis temp.

Pag. 107, v. 9, A Ξύλα, et inclusum Χριστοῦ ex eodem additum. Et v. 14, idem A φυλλοροεῖν ἀναγκάζον τὰ τῆς ζωῆς δ. V. 17 et 22 inclusa a P absunt. Et seq. v. pro προσηγόρευται, A ὀνομάζεται· et v. 26. pro πολυάνθρωπον, idem πολύανδρον. V. 28, A εἰς τὴν εὖχος. V. 29 et 31 inclusi articuli ab A absunt. Qui vero inclusi v. 30, 33 et 34, in P non parent. V. 34, A ἀνεξάλειπτον· et mox pro participio, verbum δωροῦνται. V. seq. P ἀνάκλησιν. V. 36, A ὁ τῷ προφήτῃ προκηρυχθείς. Inclusa v. 40, 47, 53, 54, a P absunt. V. 43, A τὰ τοιαῦτα τοίνυν φύλ.

Pag. 108, v. 1. A καὶ ἐν τοῖς τριάκοντα τοῖς ἀπό, et τήν inclusa ex eodem. Et v. 4, idem καρποφορηθέντων voce pass. et seq. v. inclusa ex eodem. V. 7, idem A προγέγραπται composita forma. Quæ mox sequuntur inclusa καί et λέγειν ab eodem absunt. V. 21, idem συγκατατίθεται. V. 30, 32, inclusa a P absunt. V. 34, A ὅπερ ὁ πάλαι ἀρχ., et mox, idem pro genitivo μόνων habet adverb. μόνον. V. 44, A ἐκλάμψουσιν ὡς ἥλιος, πῶς λυχνιαῖου· quod paulo post sequitur inclusum, ex eodem sumptum est.

Pag. 109, v. 1, inclusa οἱ λόγοι et seq. δέ, absunt ab A. V. 7, idem διδάξαι τοὺς δούλους, licet eadem sententia, præstat tamen Palat. lectio quæ cum vulg. edit. concordat, et enarrator ipse in suis commentariis illam ipsam agnoscat. V. 10, inclusum pronomen abest a P, et seq. v. A θεσπεσίου Ἰωάννου. V. 17, inclusa addita ex eod. ut et [ὡς Θεός]· Quæ vero sequuntur τό et λέγων, non agnoscit. V. 27, pro πανταχοῦ, August. lectio πολλάκις, quam Lat. interp. secutus est. V. 33, A δεῖ γρηγορεῖν, omisso verbo finali ἐντετάλμεθα. V. 35, inclusa absunt a P quemadmodum illa quæ v. 39, 40, 42. At sequens [καὶ] abest ab A et certe commode abesse potest. V. 46, A ὀπτασίᾳ καὶ θείῳ π. alteram lect. interpres merito prætulisse videtur. V. 51. A paulo plenius : δόξαν λάβωμεν ἀκούοντες καὶ ἡμεῖς τῆς εὐλογημένης φωνῆς ἐκείνης, *Εὖ, δοῦλε*.

Pag. 110, v. 13, A ἀληθής ἐστ. abest ab eodem inclusum pronomen αὐτοῦ· et v. 19, ταύτην· quemadmodum et commation illud inclusum v. 36, 37. V. 43, A ἀκατάγνωστον, sed præstat P lectio, quam expressit interp. seq. v. A οὐ βιάζομαι γὰρ τήν. Inclusum τις abest ab A ut seq. [φησιν] a P. V. 53, εἴρηται πρῶτος ὁ Χριστὸς διὰ τὴν θεότητα· ἔσχατος δὲ διά...

Pag. 111, v. 1. A brevius ἄξιοι οἱ τοιοῦτοι. Ἐξουσίαν. V. 6, A αὐτῶν ad apostolos refert : P αὐτοῦ ad Christum. V. 15, A pro κακοὶ ἐργάται, composito usus est κακεργάται. Idem v. 18, paulo aliter,

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

τῆς ἄνω βασιλείας ἀξιοῦνται οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλλοτριοῦνται, eadem tamen sententia. V. 21, A καλοῦσί τε τὴν Χριστοῦ παρουσίαν. Inclusa v. 27, 29, 30, 34, inserta ex eodem. Ibidem obiter emendabis, et scribes, μαρτυρῆσαι ὑμῖν τ., non ἡμῖν, operarum vitium. V. 37, A προινῇ τῆς κ. V. 42, idem : Ἥ τε γὰρ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἐν αὐτῇ πνεῦμα κράζον ἐν ταῖς... ἐπικαλεῖται· et v. 53, inclusum μέν ex eodem additum.

Pag. 112, v. 1, inclusus artic. abest a P. V. 3, A ἐπιθήσει ἐπ' αὐτῷ, ἐπιθήσει αὐτῷ ὁ Θεός· et mox [καί] abest a P et eodem v. A ἀφελῇ ἀπὸ τῶν λόγων τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἀφελεῖ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. V. 9, idem τῆς θείας Γραφῆς ἀρά. V. 14, idem A προστιθῆναι· et v. 16, διαλεκτικῶν συντάξεων, καὶ τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν [ἡγεῖσθαι] ἀξ· illud ἡγεῖσθαι in Bavarico quoque habetur : abest autem a P. V. 20, pro τὸ μέσον A τὸ μέγεθος. V. 23, A ναί, ἔρχου ταχύ· et v. 27, idem cum Bavarico, κἀγὼ (φησὶν) ὁ ταῦτα λέγων πρός σε τὴν ζωὴν ἔρχ. V. 29, [Κύριε] ex Palat. et Bavaric. Augustanus pro ἢ καί habet εἰ καί. V. 31, A et B διαμαρτυρόμενος compos. Pag. 34, iidem εἰργασμένων. P ἐργασαμένων· et v. 35, A B ἀποδώσοντος, ut ad Χριστοῦ, non ad παρουσία referatur. V. 38, A ἧς συνελὼν... σκοπὸν παραθήσομαι. B σκοπὸν αὐτῆς παραθῶμαι. Inclusa v. 40, 42, 45, 49, 50, 52, a Palat. absunt. et v. 43, ὑπερθέντας A. V. 46, λίθων πολυτιμήτων mss. o. sic supra pag. 105, v. 40, ubi P πολυτίμου μαργαρίτου, A πολυτιμήτου habet. V. 52, A et B ἀφηγουμένας, mutata præpositione.

Pag. 113, v. 2, articulus τῆς abest ab A et B. V. 3, inclusum διδασκόμεθα abest a mss. Palatino et Bavarico. V. 5 et 12, inclusa, absunt ab A. V. 14, A ἐνταῦθα. P et B ἐντεῦθεν· et v. 1, καιροῖς, P et B haud agnoscunt. V. 20, A ἁγίων ἡ κατὰ τοῦ Ἀντιχρίστου ἔλεγξις, τὸ καρτερικὸν καὶ ἀνδρεῖον τῆς ψυχῆς ὑπογράφει παράστημα. Ὡσαύτως δὲ δείκνυται καί· V. 25, A aliquantulum plenius, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κατὰ Ἐκκλησίας διωγμός. V. 28 πολυάριθμος, P cum B, at August. πολυαρίθμητος· inclusa vero tum hoc tum seq. v. ab A huc inserta. Et v. 36, idem A σκοτίζουσα. V. 47, A δείπνου, τῇ .. ἐκλείψει· et v. 51, idem ἐκκοπήν, *excidium*, cum interprete Pal. et B ἐκπομπήν, *relegationem*. V, ult. συμβουλευσάντων, aoristus.

P. 114, v. 3, inclusus articulus abest ab A et B, et inclusa sequens conjunctio καί a P. V. 9, A τείχεσι καὶ πυλῶσι. V. 14, inclusa addita ex A et seq. v. alio verborum ordine, et constructione paulum mutata, ὁ ταῦτα ἑτοιμάσας παρέξειν τοῖς ἁγίοις· ὧν... V. 22, P παριστᾶσα, A παριστῶσα καὶ τῶν. V. 26, A καὶ φθ. ἐπισπείρειν σπερ· et v. 28, ἐκκαυθήσεται, idem A. V. 32, inclusum παντός abest a P. alterum σφοδρῶς ab A et pro ὑαλίνῳ, A ὑελίνῳ, ut et mox ὕαλον. V. 35, pro ἀνάζεσιν, quod est in P et A, legitur in B ἀνταύγειαν· et ἀνάκλησιν, in P, pro quo in aliis ἀνάκλασιν, ut a nobis editum. V. 39, melius cum A B ἐπιδείξωμεν, modo conjunctivo, et pro θέλων, B θέλει. V. 44, A παντελεήμων Θεὸς κατ.

ANNO DOMINI CMX.

ARETHAS

CÆSAREÆ IN CAPPADOCIA EPISCOPUS.

—

NOTITIA

(Fabric. *Biblioth. Græc.* ed. Harles., tom. VIII, p. 696.)

—

Arethas qui post Andream Cæsareæ in Cappadocia archiepiscopus fuisse traditur, forte haud diversus est ab Aretha qui, adhuc presbyter Cæsariensis, scripsit de translatione Euthymii patriarchæ Constantinopolitani, A. C. 911 defuncti : neque improbabilis hæc mihi videtur C. V. Casimiri Oudini conjectura. Idem certe, cujus sermo de martyribus Guria, Samona et Abibo legitur t. III Lipomanni, et apud Surium 15 Nov. Ejus insigne in Apocalypsin opus, Συλλογὴ ἐξηγήσεων ἐκ διαφόρων ἁγίων ἀνδρῶν εἰς τὴν Ἰωάννου, τοῦ ἠγαπημένου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἀποκάλυψιν, primum Græce prodiit ad calcem Œcumenii. Veronæ 1532, fol. Latine vertit Joan. Hentenius Paris. 1547, 8; et post Hentenium Maximus Florentinus monachus Casinensis Basil. 1554, 8. et in Bibliothecis Patrum ut Lugdunensi t. IX; atque Græce et Latine cum Hentenii versione Fred. Morellus recudi curavit ad calcem Œcumenii Paris. 1631, fol., in Græcis sola Veronensi editione usus, neque interpreti emendando adhibita industria, cujus nonnullas hallucinationes castigaverat Jac. Billius in *Observationibus sacris*, quemadmodum Græca ex ms. Bibl. Reg. Paris. emendatiora dari posse notavit Ric. Simon. lib. III *Hist. criticæ N. T.*, p. 468.

Digitized by Google

ΑΡΕΘΑ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΗΓΑΠΗΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΝ.

—

ARETHÆ

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ EPISCOPI

COACERVATIO ENARRATIONUM

EX VARIIS SANCTIS VIRIS

IN JOANNIS DILECTI DISCIPULI ET EVANGELISTÆ

APOCALYPSIN.

—

De his in Apocalypsin commentariis, et de Joannis in Patmum relegatione, factaque ad ipsum Apocalypsi sive revelatione judicium Interpretis.

Ante hos in Apocalypsim commentarios, te precamur, candide Lector, ut nostros hos labores boni consulas, neque protinus damnes, si uno aut altero in loco non penitus animo tuo satisfaciat nostra versio. Ut enim verum fatear, tantum negotii nobis exhibuerunt hi postremi commentarii, ut præteritos omnes labores propter ipsos damnare ac spongiæ committere frequenter meditaremur: sive id librariorum aut typographorum incuria contigerit, quod subinde aperte deprehendentes, silentio præterivimus, nonnunquam etiam nostro nomini consulentes, id margini adnotavimus: sive nostri quoque tenuitas ingenii frequenter in causa fuerit: quam etiam cognoscentes, quibusdam in locis, dum ne nobis quidem satisfaceret nostra versio, asterisco notari curavimus, tuum, o Lector, judicium tibi relinquentes. Satis autem confido, ubi Græca toto hoc libro penitius introspexeris, nostros labores nequaquam omni ex parte damnabis, ut qui varias undique difficultates, candido affectus animo, nulloque adversum nos allato præjudicio, visurus sis. Neque enim Zoilum moror, cui ne Minerva quidem ipsa omni ex parte satisfecerit. Quod hunc aut alium quemvis nec his placare poterimus, id saltem nostris laboribus efficiemus, ut his qui peritiores sunt data sit ansa, quo in commune reipublicæ Christianæ bonum absolutiora præstent. Neque enim quisquam suggillare deberet aliorum labores, qui nollet, aut saltem qui non posset tradere exactiora. Quantum autem divinare licet, erat hic Aretha ejusve prædecessor Andreas, non in divinis tantum, verum etiam in humanis litteris instructus, in rhetoricis quoque ac physicis apprime eruditus, ut si alia Græca exemplaria, aut ejus viri commentarios, prout ab ipso editi sunt, nacti fuissemus, non adeo nos torsissent innumera in hoc libro loca. Verum quando, nullis parcentes laboribus, id tandem præstitimus quod potuimus, precor æqui bonique consulas.

Porro de hac Apocalypsi ait divus Hieronymus quod tot habeat mysteria quot verba, imo in singulis verbis multiplices dicit latere intelligentias. Atque ob id plurimi suum ac maxime varium de hac judicium protulerunt: nonnulli simplicem litteræ sensum, primumque corticem considerantes, alii vero mysticas intelligentias penitius perscrutantes. Quare non erit absurdum si et nostrum quoque afferamus: saniori semper judicio sanctæque Romanæ Ecclesiæ nos ac nostra omnia submittentes. Primumque hoc nobis videtur, Joannem hunc apostolum ac evangelistam, qui et Theologus cognominatur, a Nerone in Patmon relegatum, eodem omnino tempore quo ille beatos Christi apostolos Petrum ac Paulum Romæ

intermit. Id duobus in locis asserit Tertullianus, vicinus eorumdem apostolorum temporibus. Item quoque habet Eusebius libro *De demonstratione evangelica* : quanquam in *Chronicis* et in *Ecclesiastica Historia* dicat id sub Domitiano contigisse, quod et Hieronymus et plures alii sequuntur. Verum his libris tanquam prioribus annis scriptis, non tribuitur tanta auctoritas, quanta ei qui De demonstratione est evangelica, utpote posterius atque emendatius elaborato. Hoc itaque habito quod scripta sit in Patmo Apocalypsis ante Hierosolymorum excidium, quadrifariam ipsa secari potest : ita ut complectatur ab exordio ad sextum usque caput instructiones Ecclesiarum Asiæ, intermiscens et prophetica de variis hæresibus : de quibus et Epiphanius in suo *Panarion* libro. A sexto capite usque ad duodecim continetur Synagogæ abrogatio. A duodecimo usque ad decimum nonum, excidium gentilismi sub typo potissimum Babylonis ac Romæ quæ habebat septem colles, qui hic dicuntur esse cornua bestiæ super quam meretrix sive idololatria aut gentilismus sedet. In his enim urbibus præcipue vigebat gentilismus. A decimo nono capite usque in finem agitur de regno Christi in præsenti Ecclesia, addita cap. XX ultima de ipsius inimicis victoria.

Atque hæc in universum dicta sint : nam singulis varia commiscentur, sed de singularibus non est certum dare judicium : nec fieri potest ut data quavis enarratione singula apte quadrent : sed satis erit si in genere habeatur quid singulis capitibus significare velit. Juxta hanc dispositionem non admodum videbitur absurdum id quod sentit Joannes Annius Viterbiensis in Quæstionibus super Apocalypsim, quas misit ac dedicavit summo pontifici Sixto quarto regibusque Christianis : quod bestia quam interpretantur communiter Antichristum, de qua Apoc. XIII potissimum cap., quæ ascendit de terra habens duo cornua similia agni, loquens tamen sicut draco qui est et Satanas, qui virtutem ac sedem suam et potestatem magnam dederat priori bestiæ, nempe gentilismo, et exinde sectæ Saracenicæ, sit pseudopropheta Mahumethes : qui quanquam ante plurimos annos mortuus sit, ejus tamen secta, nempe prior bestia, heu ! vivit etiamnum, nimiumque grassatur adversus Dei populum : idque tamdiu durabit donec, juxta septimum caput Danielis, regnum detur populo sanctorum Altissimi : nempe cum, post longam pacem ac securitatem intermediam, rursum adversus hunc Dei populum pugnans dicta bestia cum ingenti exercitu, designato per Gog et Magog (de quo Ezech. cap. XXXVIII et XXXIX, et Apoc. XX), ingenti clade a Deo prosternentur, quemadmodum dicitur locis modo citatis : post quod vera et perfecta pax erit in Ecclesia ac purus Dei cultus ab omni hæresi et persecutione separatus : quemadmodum consequenter describunt Ezechiel cap. XL et sequentibus, et Apoc. XXI, XXII. Et quia hæc populorum ad bellum hoc postremum congregatio ipsaque pugna, multo tempore durabit cum magna Christianorum afflictione, ideo communiter appellatur novissimus Antichristi adventus, hoc est sectæ ejus, quæ hic dicitur prior bestia, cui draco, id est Satanas, dedit virtutem ac sedem suam et potestatem magnam. Convenienter ergo tractans hic apostolus de excidio gentilismi, etiam intermiscet gravitatem persecutionis sectæ Saracenicæ ejusque subversionem. Neque his obviare videtur quod ait Apostolus II Thess. II, quod ejus « adventus sit secundum operationem Satanæ in signis ac prodigiis mendacibus et cum omni deceptione injustitiæ in his qui pereunt, quodque efferatur adversus omnem qui dicitur Deus aut numen, adeo ut in templo Dei tanquam Deus sedeat, ostentans seipsum esse Deum : quem Dominus, inquit, conficiet spiritu oris sui, et abolebit claritate adventus sui. » Ex quo et etiam quia præmiserat non venturum esse Dominum nisi prius revelaretur hic homo peccati filius perditionis, innuere videtur, in hujus interemptione statim venturum esse Christum ad judicium. Hæc, inquam, non obstant. Primum enim manifestum est verum esse non venturum esse Dominum nisi ille reveletur, cum jamdudum ille revelatus sit, imo et mortuus in sua persona : quem tamen Dominus confecturus dicitur spiritu, etc., quia sicut in sacris Litteris frequenter est metaphora a capite Christo ad ejus membra, quæ simul cum eo unam dicuntur constituere personam : et quod de Christo dicitur, sæpius in ipsius membris completur : et quod de Jacob, in filiis Israel : ita etiam dicitur a Domino conficiendus in postremo sectæ ejus adversus Christianos ingenti prœlio, quo non virtute bellica aut viribus Christianorum, sed spiritu oris sive voluntate Domini conficietur, et claritate adventus sui, quo aperte veniet auxilio Christianis. Siquidem quod non velit tunc interimendum Antichristum aut finiendam immanem ipsius persecutionem, cum ad extremum judicium venturus est Dominus, manifeste patet ex eo quod ait idem Apostolus, I Thess. v. : « Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint, Pax et tuta omnia, tunc repentinus eis superveniet interitus ; » magisque ex eo quod Matth. XXIV ac Luc. XVII ostendit Dominus quod ante judicium erunt homines in longa pace ac securitate. « Sicut erant, inquit, dies Noe, ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus qui præcesserunt diluvium edentes et bibentes, contrahentes matrimonium et nuptum dantes, usque ad eum diem quo intravit Noe in arcam, nec cognoverunt donec venit diluvium et tulit universos : ita erit et adventus Filii hominis. » Itaque quod ibi paulo ante dicitur, « Et tunc apparebit signum Filii hominis : Et tunc plangent omnes tribus terræ, » non indicat statim id subsequi, sed solum quod postea sequetur : qui modus accipiendi *Tunc*, vel *In diebus illis*, sive *In illo tempore*, frequens est in sacris Litteris : quemadmodum adnotat noster Euthymius super illud Matth. XII : « Tunc adductus est ei dæmoniacus, » rursumque super illud Matth. III : « In diebus illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ. » Et OEcumenius super illud Act. VI : « In his autem diebus. » Porro signa ac prodigia mendacia adventus Antichristi in his qui pereunt, imo ut ait Christus, ita ut in

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

errorem ducantur, si fieri potest, etiam electi, sunt variæ ac multiformes ejus technæ ad seducendos et pelliciendos Dei servos. Cumque se ac suam sectam Christianismo cæterisque legibus omnibus præponat, an non se extollit supra omnem qui dicitur Deus aut numen? sedens sive imperans in templo Dei, vel ubi prius erant Ecclesiæ Dei, aut viva Dei templa. Qui etiam fecit ut dicitur Apoc. XIII, ignem iræ Dei descendere in terram, juxta illud psal. XVII : « Ascendit fumus in ira ejus et ignis a facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo. » Aut in conspectu hominum dicitur hoc fecisse, id est quod ait Apostolus, « In prodigiis mendacibus, » quia volens occultare morbum suum caducum, dicebat se cadere ex illustratione angeli de cœlo ad se descendentis sibique loquentis : de quibus angelis psal. CIII et Heb. I dicitur : « Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis. » Dedit etiam spiritum imagini bestiæ, faciens ut loqueretur, quando legem suæ sectæ omnibus magno cum horrore promulgavit : hoc etiam modo faciens omnes adorare imaginem bestiæ, et ut qui non haberent characterem bestiæ non possent emere aut vendere : quando dixit se missum a Deo in gladio, jubens omnes trucidari qui suam non susciperent sectam. Rursum non obstat quod vulgo dicuntur Enoch et Elias venturi ut sese illi opponant ac eum convincant, propter id quod dicitur Apoc. XI : « Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt; » quod ideo de Elia interpretatur Aug. XX. *De civit. Dei*, cum aliis pluribus, quia Malach. IV dicitur : « Mittam vobis Eliam prophetam antequam veniat dies Domini. « Alterum vero faciunt Enoch, quia Gen. V et Eccli. XLIV dicitur Enoch translatus et non mortuus, sicut Elias curru igneo in cœlum vectus, IV Reg. II. Primum autem non dicitur hic nec alibi in sacris Litteris quod illi sint futuri testes : quod si etiam admitteretur, non oporteret quod adversus ipsius personam pugnarent, sed satis esset quod adversus ejus sectam sive priorem bestiam, aut etiam adversus gentilismum : maxime quod si hæc Joannis revelatio ordine procedit, de horum prophetia et morte illata a bestia quæ ascendit de abysso, ac eorum resurrectione narratur capite XI, tempore videlicet sextæ tubæ : porro bestia quæ Antichristum designare dicitur, habens duo cornua similia agni, cap. XIII ac tempore septimæ tubæ dicitur ascendere de terra, eo quod si purus homo quanquam adventus ipsius fuerit secundum operationem Satanæ. Porro Hieronymus super quartum caput Malachiæ, « Judæi, inquit, ac Judaizantes hæretici dicunt Eliam venturum ante suum εἰλημμένον, » quod ex eo ostendit quia discipuli Matth. XVII interrogarunt Dominum : « Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire : » sed illorum falsam esse opinionem ostendit Christus eum respondet : « Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcunque voluerunt : » statimque sequitur : « Tunc intellexerunt discipuli quod de Joanne Baptista dixisset ipsis. » Hieronymus autem eo loco per Eliam intelligit prophetiam, sicut paulo ante legem per Mosen. Siquidem per legem ac prophetiam convertenda erant corda patrum Abraham, Isaac et Jacob, id est sequentium eos et ab illis descendentium, ad Filium, ad Christum qui ab eis carnem sumpserat. Rursum Matth. XI, loquens de Joanne, « Hic est, inquit, de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum qui præparabit viam tuam ante te, » quod erat officium Eliæ et de eo intelligebatur : ideoque quod Malach. IV de Elia dicitur, quod convertet cor patrum ad filios, Gabriel, Luc. I, annuntians Joannis conceptionem, dicit in eo complendum. « Ipse, inquit, præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios. » Hic est Antichristus de quo dixit Christus Judæis, Joan. V : « Ego veni nomine Patris mei et non recipi is me; si alius venerit nomine suo, illum recipietis. » Siquidem huic Judæi tributa ultro dederunt, et hinc est quod illi nationi nunquam fuit infestus. Et sicut Christus in persona quidem apparuit in sola Palæstina, sed postea per suos discipulos percurrit mundum universum; ita et hic in sola Sabæa Arabiæ provincia in persona apparuit, sed per principes sectæ suæ sequaces plurimas provincias ac regna occupavit. Cujus extrema persecutio, id est, postremum eorum cum Gog et Magog prælium simul cum præcedenti ad id apparatu, fieri potest ut duret per tres annos et dimidium, quanto tempore communiter dicitur duraturum ejus imperium, propter id quod dicitur Dan. VII, sanctos tradendos in manu hujus bestiæ usque ad tempus et tempora et dimidium temporis ; et quia Apoc. XI dicuntur gentes calcaturæ civitatem sanctam mensibus quadraginta duobus ; et cap. XII dicitur mulier quæ fugit serpentem alenda a Deo in deserto diebus mille ducentis sexaginta, et paulo post dicitur eadem ibi ali per tempus et tempora et dimidium temporis ; et etiam quia tanto tempore dicitur in hac vita prædicasse Christus. Alii tamen aliter interpretantur tempus et tempora et dimidium temporis. Neque enim possibile esset ipsum tam parvo tempore obtinere tam multa regna ac provincias. Post hanc autem extremam persecutionem plenitudo gentium intrabit, et tunc omnis Israel salvus erit, ut habet Paulus, Rom. XI. Quanquam enim etiam antea, cessantibus hæresibus ac persecutionibus, in diuturna pace et cultu Dei vixerint, quæ etiam dicitur resurrectio prima : multo tamen magis, postquam extremo illo prælio redegerit Dominus ad internecionem omnes suos inimicos. Quanto autem tempore duratura sit hæc pax et securitas ante mundi consummationem, hominibus incertum est, sed, sicut ait Christus, Matth. XXIV : « De die illo et hora nemo scit, ne angeli quidem cœlorum. » Id solum constat quod longa illa pace ac securitate, plurimi rursum Dei cultum relinquent : et tunc, ut ait Apostolus, I Thess. V : « Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet. « Cum enim dixerint, » Pax et tuta omnia, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor partus mulieri prægnanti, nec effugient; » quod et Christus pluribus in locis dixit, ac frequentibus parabolis adumbravit. Quod autem vulgo dicunt illum de tribu Dan oriendum, propter id quod dicitur Gen. XLIX : « Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro ; » quod tamen alii probabilius

Digitized by Google

ad litteram interpretantur de Sampsone : dici potest quod id verum sit, non litterali sensu, sed spirituali : quod sicut Dan natus fuit ex ancilla Jacob, videlicet Bala, ita Antichristus sive Mahumetes non ex libera sive fideli gente, nec Christiana nec Judaica, ortus est, sed ex ancilla sive idololatra. Unde et ipse in Alcorano inducit Deum ad se ita loquentem : « Pauper fuisti, et ditavi te; idolis servisti, et vocavi te. » Demum nasciturus dicitur in Babylonia et nutriendus in Chorazin, quia maxime et primum suscepta est perversa ipsius secta in Babylonia : et Christus [1] exprobrat civitatibus Chorazin ac Bethsaide quod ipsum nollent recipere, et tamen postea promptissime sectam Mahumethicam essent suscepturæ. Horum tamen nihil assertive dictum velim, sed tantum ut occasio doctioribus data sit, quæ profundiora ac certiora sunt, perscrutandi.

[1] Matth. xi.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΔΡΕΑ
ΤΩ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΝ ΠΕΠΟΝΗΜΕΝΩΝ ΘΕΑΡΕΣΤΩΣ
ΣΥΝΟΨΙΣ ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΤΕΘΕΙΣΑ
ΥΠΟ ΑΡΕΘΑ ΑΝΑΞΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ.

BREVIS QUÆDAM EXPLICATIO
EX COMMENTARIIS IN APOCALYPSIN DIVINITUS INSTITUTIS
BEATISSIMI ANDREÆ
ARCHIEPISCOPI CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ
REDACTA IN ORDINEM
AB ARETHA INDIGNO CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ EPISCOPO.

Textum contulimus et emendavimus ad editionem J.-A. Crameri anno 1840 Oxonii datam. Scholia vero bene multa quæ ex codice Barocciano protulit, an Arethæ sint dubitandi locus est, nam textui edito male cohærent et sensum perturbant; ab iis igitur edendis supersedimus. EDIT. PATR.

A Ἰστέον ὅτι τὴν πᾶσαν πραγματείαν τοῦ παρόντος βιβλίου εἰς εἰκοσιτέσσαρας λόγους ὁ μακάριος οὗτος καὶ θεοσυνέργητος ἀνήρ, καὶ εἰς ἑβδομηκονταδύο κεφάλαια οὐκ ἀσυνέτως διεῖλε. Τρισσούμενος γὰρ ὁ εἰκοστὸς τέταρτος ἀριθμὸς, γεννᾷ τὸν ἑβδομηκονταδύο. Ὁ δὲ εἰκοστὸς τέταρτος, διὰ τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους οὓς ἐνταῦθα ἡ Ἀποκάλυψις ἐχρημάτισεν ἐλήφθη. Οἳ σύμβολον τῶν ἀπ' αἰῶνος καὶ μέχρι συντελείας εὐηρεστηκότων εἰσὶ Θεῷ. Ἐτριπλασιάσθη δὲ οὗτος ὁ ἀριθμὸς ἐπὶ τῶν κεφαλαίων οὐκ ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ τοὺς εὐαρεστοῦντας Θεῷ τριμερῆ τὴν ὑπόστασιν ἐσχηκότας, ψυχῆς, σώματος, καὶ πνεύματος, εἰς οἰκείωσιν τῆς παντοκρατορικῆς κατασκεῦσαι Τριάδος. Περὶ δὲ τοῦ θεοπνεύστου τῆς βίβλου, ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος, καὶ Γρηγόριος ὁ θεῖος τὸν λόγον, καὶ Κύριλλος, καὶ Παπίας, B καὶ Εἰρηναῖος, καὶ Ἱππόλυτος οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες ἐχέγγυοι πιστώσασθαι.

Sciendum quod universum præsentis libri opus vir iste beatus ac Dei cooperator in viginti quatuor partes seu conciones, et has in septuaginta duo capita aptissime divisit. Numerus enim viginti quatuor ter repetitus producit septuaginta duo. Cæterum numerus viginti quatuor assumptus est propter viginti quatuor seniores quos hic nominavit Apocalypsis, qui symbolum ac signum sunt eorum qui Deo beneplacuerunt ab initio sæculi usque ad consummationem. Triplicatus est autem hic numerus in capitibus non inconsiderate, sed propterea quod hi qui Deo beneplacuerunt tripartitam habuerunt hypostasim, nempe in animam, corpus et spiritum, ad delineandum appropriationem omnipotentis Trinitatis. De hoc autem libro a Deo inspirato sanctus Basilius, divinoque sermone Gregorius ac Cyrillus, Papias et Irenæus, ac Hippolytus ecclesiastici Patres fide digni sunt, quibus sine ulla hæsitatione credatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ.

APOCALYPSIS JOANNIS THEOLOGI CAPITULA.

α'. *Προοίμιον τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ ὅτι δι' ἀγγέλου αὐτῷ δέδοται,*

1. *Proœmium Apocalypsis, et quod per angelum ipsi data fuit.*

Digitized by Google

2. *Visio in qua Jesum vidit in medio septem candelabrorum.*
3. *Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Ephesiorum.*
4. *Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Smyrnæorum.*
5. *Quæ designata sunt angelo Ecclesiæ Pergamenorum.*
6. *Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ Thyatirorum.*
7. *Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ quæ est Sardibus.*
8. *Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Philadelphorum.*
9. *Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Laodicensium.*
10. *De viso ab ipso ostio in cœlo, et throno ac viginti quatuor senioribus et his quæ consequenter ostensa sunt.*
11. *De libro sig ıato sigillis septem qui erat in manu Domini, quem nulla creata natura potuit aperire.*
12. *De agno habente cornua septem quomodo librum aperuerit.*
13. *Solutio primi sigilli designans doctrinam apostolicam.*
14. *Solutio secundi sigilli significans bellum infidelium adversus fideles.*
15. *Solutio tertii sigilli eorum significans excisionem, qui non firmiter Christo crediderunt.*
16. *Solutio quarti sigilli manifestans inducta castigatoria flagella in eos, qui Dominum negaverunt ob defectum tolerantiæ.*
17. *Solutio quinti sigilli significans clamorem sanctarum animarum ad Dominum ut fiat consummatio.*
18. *Solutio sexti sigilli significans eas quæ inferentur in consummatione plagas.*
19. *De his qui servantur a plaga quatuor angelorum, nempe centum quadragintaquatuor millibus.*
20. *De innumerabili turba eorum qui ex gentibus una cum Christo regnabunt.*
21. *Solutio septimi sigilli, quod angelicæ virtutes ad Deum ferant sanctorum preces tanquam thymiamata.*
22. *De septem angelis, quorum primo tuba canente, grando et ignis ac sanguis in terram feruntur.*
23. *De secundo angelo, quo tuba canente pereunt quæ in mari vivebant.*
24. *Tertius angelus aquas fluminum reddit amaras.*
25. *Quartus angelus tertiam luminis solaris ac lunaris partem obscurat.*
26. *De quinto angelo et spiritualibus locustis ascendentibus ex abysso terræ, deque varia specie ipsarum.*
27. *De sexto angelo, et solutio angelorum qui super Euphratem alligati erant.*
28. *De angelo circumdato nube ac iride, qui communem omnium finem pronuntiabat.*
29. *Quod libellum de manu angeli evangelista acceperit.*
30. *De Enoch et Elia, qui Antichristum coarguunt.*
31. *Quod occisi ab Antichristo Enoch et Elias resurgent, et eos qui seducti fuerant, terrore consternabunt.*
32 *De septima tuba et sanctis Deum laudantibus ob futurum judicium.*
33. *De prioribus Ecclesiæ persecutionibus, et iis quæ sub Antichristo fient.*
34. *De commisso prælio inter sanctos angelos et pravas potestates, et de casu draconis.*

β'. *Ὀπτασία ἐν ᾗ τὸν Ἰησοῦν ἐθεάσατο ἐν μέσῳ λυχνιῶν ἑπτά.*
γ'. *Τὰ γεγραμμένα πρὸς τὸν τῆς Ἐφεσίων Ἐκκλησίας ἄγγελον.*
δ'. *Τὰ δηλωθέντα τῷ ἐν τῇ Σμυρναίων Ἐκκλησίᾳ ἀγγέλῳ.*
ε'. *Τὰ σημανθέντα τῷ τῆς Περγαμηνῶν Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ.*
ς'. *Τὰ γεγραμμένα τῷ τῆς Θυατείρων Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ.*
ζ'. *Τὰ ἀπεσταλμένα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας.*
η'. *Τὰ γραφέντα πρὸς τὸν τῆς Φιλαδελφέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.*
θ'. *Τὰ δηλωθέντα πρὸς τὸν τῆς Λαοδικέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.*
ι'. *Περὶ τῆς ὁραθείσης αὐτῷ θύρας ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν κδ' πρεσβυτέρων, καὶ τῶν ἑξῆς δειχθέντων.*
ια'. *Περὶ τῆς βίβλου τῆς ἐσφραγισμένης σφραγῖσιν ἑπτὰ τῆς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ, ἣν οὐδεὶς ἀνοῖξαι δύναται τῆς κτιστῆς φύσεως.*
ιβ'. *Περὶ τοῦ ἀρνίου τοῦ τὰ ἑπτὰ κέρατα ἔχοντος ὅπως τὴν βίβλον ἀνέῳξεν.*
ιγ'. *Λύσις τῆς πρώτης σφραγῖδος, τὴν ἀποστολικὴν διδαχὴν σημαίνουσα.*
ιδ'. *Λύσις τῆς δευτέρας σφραγῖδος, δηλοῦσα τὸν τῶν ἀπίστων κατὰ τῶν πιστῶν πόλεμον.*
ιε'. *Λύσις τῆς τρίτης σφραγῖδος, δηλοῦσα τῶν μὴ παγίως πεπιστευκότων Χριστῷ τὴν ἔκπτωσιν*
ις'. *Λύσις τῆς τετάρτης σφραγῖδος, ἐμφαίνουσα τὰς ἐπαγομένας παιδευτικὰς μάστιγας τοῖς δι' ἀνυπομονησίας ἀρνησαμένοις τὸν Κύριον.*
ιζ'. *Λύσις τῆς πέμπτης σφραγῖδος, τὴν τῶν ἁγίων ψυχῶν σημαίνουσα πρὸς Κύριον καταβόησιν ὥστε γενέσθαι συντέλειαν.*
ιη'. *Λύσις τῆς ἕκτης σφραγῖδος, τὰς ἐν τῇ συντελείᾳ ἐπαγομένας πληγὰς σημαίνουσα.*
ιθ'. *Περὶ τῶν σωζομένων ἐκ πληγῆς τῶν τεσσάρων ἀγγέλων χιλιάδων ρμδ'.*
κ'. *Περὶ τοῦ ἀναριθμήτου ὄχλου τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστῷ συμβασιλευσάντων.*
κα'. *Λύσις τῆς ἑβδόμης σφραγῖδος, δηλοῦσα ἀγγελικὰς δυνάμεις προσάγειν Θεῷ τὰς τῶν ἁγίων προσευχὰς ὡς θυμιάματα.*
κβ'. *Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, ὧν τοῦ πρώτου σαλπίσαντος, χάλαζα καὶ πῦρ καὶ αἷμα ἐπὶ τῆς γῆς φέρεται.*
κγ'. *Περὶ τοῦ δευτέρου ἀγγέλου, οὗ σαλπίσαντος, τῶν ἐν θαλάσσῃ ἐμψύχων ἀπώλεια γίνεται.*
κδ'. *Ὁ τρίτος ἄγγελος τὰ τῶν ποταμῶν πικραίνει ὕδατα.*
κε'. *Ὁ τέταρτος ἄγγελος τὸ τρίτον τοῦ ἡλιακοῦ καὶ σεληνιακοῦ φωτὸς σκοτίζει.*
κς'. *Περὶ τοῦ πέμπτου ἀγγέλου, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀβύσσου ἀνερχομένων νοητῶν ἀκρίδων, καὶ τοῦ ποικίλου τῆς μορφῆς αὐτῶν.*
κζ'. *Περὶ τοῦ ἕκτου ἀγγέλου, καὶ τῶν ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ λυομένων ἀγγέλων ἐπίλυσις.*
κη'. *Περὶ ἀγγέλου περιβεβλημένου νεφέλην καὶ ἶριν, καὶ τὸ κοινὸν τέλος προμηνύοντος.*
κθ'. *Ὅπως τὸ βιβλιδάριον ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ὁ εὐαγγελιστὴς εἴληφεν.*
λ'. *Περὶ Ἐνὼχ καὶ Ἠλία διελέγχειν μελλόντων τὸν Ἀντίχριστον.*
λα'. *Ὅπως ἀναιρεθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου ἀναστήσονται, καὶ τοὺς ἠπατημένους ἐκπλήξουσιν.*
λβ'. *Περὶ τῆς ἑβδόμης σάλπιγγος, καὶ τῶν ὑμνούντων τῷ Θεῷ ἁγίων ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει.*
λγ'. *Περὶ τῶν διωγμῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν προτέρων, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου.*
λδ'. *Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου μεταξὺ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ τῶν πονηρῶν δυνάμεων, καὶ τῆς καταπτώσεως τοῦ δράκοντος.*

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

λε'. Ὅπως ὁ δράκων διώκων τὴν Ἐκκλησίαν οὐ παύεται.

λϛ'. Περὶ τοῦ θηρίου τοῦ ἔχοντος κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, ὧν μίαν ὡς ἐσφαγμένην ἔφη.

λζ'. Περὶ ἑτέρου θηρίου δύο κέρατα ἔχοντος, καὶ τῷ πρώτῳ τοὺς ἀνθρώπους προσάγοντος.

λη'. Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου.

λθ'. Περὶ τῶν ρμδ' χιλιάδων τῶν σὺν Ἀρνίῳ ἑστώτων ἐν ὄρει Σιών.

μ'. Περὶ ἀγγέλου προαγορεύοντος τὴν ἐγγύτητα τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης.

μα'. Περὶ δευτέρου ἀγγέλου, τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος κηρύσσοντος.

μβ'. Περὶ τρίτου ἀγγέλου ἀσφαλιζομένου τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν, μὴ δέξασθαι τὸν Ἀντίχριστον.

μγ'. Ὅτι ὁ ἐν τῇ νεφέλῃ καθήμενος, τῷ δρεπάνῳ συντελεῖ τὰ ἐκ τῆς γῆς βλαστάνοντα.

μδ'. Περὶ ἑτέρου ἀγγέλου τρυγῶντος τὴν τῆς πικρίας ἄμπελον.

με'. Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐπαγόντων τοῖς ἀνθρώποις τὰς πληγὰς πρὸ τῆς συντελείας. Καὶ περὶ τῆς ὑαλίνης θαλάσσης, ἐν ᾗ τοὺς ἁγίους ἐθεάσατο.

μϛ'. Ὅπως τῆς πρώτης φιάλης ἐκχυθείσης, ἕλκος κατὰ τῶν ἀποστατῶν γίνεται.

μζ'. Πληγὴ δευτέρα κατὰ τῶν ἐν θαλάσσῃ ἐπιτιμωμένων.

μη'. Ὅπως διὰ τῆς τρίτης, οἱ ποταμοὶ εἰς αἷμα μετακιρνῶνται.

μθ'. Ὅπως διὰ τῆς τετάρτης, καυματίζονται οἱ ἄνθρωποι.

ν'. Ὅπως διὰ τῆς πέμπτης, ἡ βασιλεία τοῦ θηρίου σκοτίζεται.

να'. Ὅπως διὰ τῆς ἕκτης, ἡ ὁδὸς διὰ τοῦ Εὐφράτου τοῖς ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου βασιλεῦσιν ἀνοίγεται.

νβ'. Ὅπως διὰ τῆς ἑβδόμης, χάλαζα καὶ σεισμὸς κατὰ τῶν ἀνθρώπων γίνεται.

νγ'. Περὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων δεικνύντος τῷ εὐαγγελιστῇ τὴν τῆς πόρνης πόλεως καθαίρεσιν· καὶ περὶ τῶν ἑπτὰ κεφαλῶν, καὶ τῶν δέκα κεράτων.

νδ'. Ὅπως ὁ ἄγγελος τὸ ὁραθὲν αὐτῷ μυστήριον ἡρμήνευσεν.

νε'. Περὶ ἑτέρου ἀγγέλου τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος δηλοῦντος, καὶ οὐρανίου φωνῆς τὴν ἐκ τῆς πόλεως φυγὴν ἐντελλομένης, καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν τερπνῶν ὧν τὸ πρὶν ἐκέκτητο.

νϛ'. Περὶ τῆς τῶν ἁγίων ὑμνῳδίας, καὶ τοῦ τριπλοῦ ἀλληλούϊα ὅπερ ἔψαλλον ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Βαβυλῶνος.

νζ'. Περὶ τοῦ μυστικοῦ γάμου, καὶ τοῦ δείπνου τοῦ Ἀρνίου.

νη'. Πῶς τὸν Χριστὸν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔφιππον μετὰ δυνάμεων ἀγγελικῶν ἐθεάσατο σὺν φόβῳ.

νθ'. Περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βαλλομένων εἰς γέενναν.

ξ'. Ὅπως ὁ Σατανᾶς ἐδέθη ἀπὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας μέχρι τῆς συντελείας· καὶ περὶ τῶν χιλίων ἐτῶν.

ξα'. Περὶ τῶν ἡτοιμασμένων θρόνων τοῖς φυλάξασι τὴν Χριστοῦ ὁμολογίαν.

ξβ'. Τί ἐστιν ἡ πρώτη ἀνάστασις, καὶ τίς ὁ δεύτερος θάνατος.

ξγ'. Περὶ τοῦ Γὼγ καὶ Μαγώγ.

ξδ'. Περὶ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ κρίσεως.

ξε'. Περὶ καινῶν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ.

ξϛ'. Περὶ ὧν εἶπεν ὁ ἐν τῷ θρόνῳ καθήμενος καὶ ὁραθείς.

ξζ'. Περὶ τοῦ ἀγγέλου δεικνύντος αὐτῷ τὴν τῶν ἁγίων πόλιν καὶ τὸ ταύτης τεῖχος σὺν τοῖς πυλῶσι διαμετροῦντος.

ξη'. Περὶ τοῦ καθαροῦ ποταμοῦ τοῦ ὀπτανθέντος ἐκ τοῦ θρόνου πορεύεσθαι.

35. *Quod draco non cesset persequi Ecclesiam.*

36. *De bestia habente cornua decem et capita septem, quorum unum dicit veluti occisum.*

37. *De alia bestia habente duo cornua quæ homines ad priorem bestiam adducebat.*

38. *De nomine bestiæ.*

39. *De centum quadraginta quatuor millibus, qui cum Agno stabant in monte Sion.*

40. *De angelo qui denuntiabat propinquum esse futurum judicium.*

41. *De secundo angelo casum Babylonis prædicante.*

42. *De tertio angelo muniente populum Domini ne susciperet Antichristum.*

43. *Quod is qui sedebat in nube demetebat falce quæ ex terra germinabant.*

44. *De alio angelo qui vindemiabat vineam amaritudinis.*

45. *De septem angelis qui in homines plagas inducebant ante consummationem, et de mari vitreo in quo sanctos conspexerat.*

46. *Quod effusa prima phiala fiat ulcus adversus apostatas qui a Deo defecerunt ad Antichristum.*

47. *Plaga secunda adversus ea quæ objurgantur in mari.*

48. *Quod per tertiam plagam mutentur flumina in sanguinem.*

49. *Quod per quartam plagam æstu exurantur homines.*

50. *Quod per quintam plagam regnum bestiæ obscuretur.*

51. *Quod per sextam plagam via per Euphraten aperitur regibus orientalibus.*

52. *Quod per septimam plagam grando et terræmotus fiant adversus homines.*

53. *De uno ex septem angelis qui ostendit evangelistæ subversionem civitatis meretricis, et de septem capitibus decemque cornibus.*

54. *Quod angelus visum ab ipso mysterium interpretatus sit.*

55. *De alio angelo casum Babylonis significante, et cœlesti voce quæ fugam ex ipsa præcipiat : deque rejectione delectabilium quæ antea acquisierat.*

56. *De cantu sanctorum, et de triplici alleluia quod cecinerunt pro subversione Babylonis.*

57. *De mysticis nuptiis, et cœna Agni.*

58. *Quomodo viderit evangelista Christum equo insidentem cum potestatibus angelicis terrorem incutientem.*

59. *De Antichristo, et his qui cum eo projiciuntur in gehennam.*

60. *Quod Satanas ligatus sit a Christi adventu usque ad consummationem : et de mille annis.*

61. *De sedibus quæ paratæ sunt illis qui servaverunt Christi confessionem.*

62. *Quæ sit prima resurrectio, et quæ secunda mors.*

63. *De Gog et Magog.*

64. *De sedente in throno et communi resurrectione ac judicio.*

65. *De cœlo et terra novis, supernaque Jerusalem.*

66. *De his quæ dixit is qui visus est in throno sedens.*

67. *De angelo qui ostendit ipsi sanctorum civitatem, et dimensus est murum ac portas ipsius.*

68. *De fluvio puro qui visus est ex throno procedere.*

Digitized by Google

69. *Quod fide digna sint quæ ab Apostolo visa sunt.*

70. *Quod Christus sit Deus prophetarum ac Dominus omnium.*

71. *Quod jussum ipsi fuerit ne obsignaret, sed ut prædicaret hanc revelationem.*

72. *Quod Ecclesia et spiritus qui in ea est gloriosum expetant Christi adventum, et de maledictione cui sunt obnoxii, qui librum hunc adulterant ac depravant tanquam irritum et abrogatum.*

ξθ'. *Περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν τεθεαμένων τῷ Ἀποστόλῳ.*

ο'. *Ὅτι Θεὸς τῶν προφητῶν ὁ Χριστὸς καὶ Δεσπότης τῶν ἁπάντων.*

οα'. *Ὅπως ἐκελεύσθη μὴ σφραγίσαι, ἀλλὰ κηρύξαι τὴν Ἀποκάλυψιν.*

οβ'. *Ὅπως ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἐν αὐτῇ πνεῦμα προσκαλοῦνται τὴν τοῦ Χριστοῦ ἔνδοξον ἐπιφάνειαν· καὶ περὶ τῆς ἀρᾶς ἣ ὑποβάλλονται οἱ τὴν βίβλον παραχαράττοντες ὡς ἄκυρον.*

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΗΓΑΠΗΜΕΝΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ.

JOANNIS THEOLOGI AC DILECTI

APOCALYPSIS.

645 CAPUT PRIMUM.

Proœmium Apocalypsis, et quod per angelum ipsi data sit.

1, 1, 2. *Apocalypsis Jesu Christi quam dedit illi Deus, ut palam faceret servis suis quæ oporteat fieri cito: et significavit mittens per angelum suum servo suo Joanni, qui testificatus est sermonem Dei et testimonium Jesu Christi, et quæcunque vidit, et quæcunque audivit, et quæ oportet fieri posthæc.*

Quidam veterum librum hunc alienum esse dicunt a dictione et lingua Joannis dilecti, ipsum ad alium referentes. Sed non ita est. Siquidem Gregorius ejusdem cum hoc cognominis (Theologus cognominatus) hunc inter germanos ac legitimos libros connumeravit. « Sicut me docet, inquit, Joannis Apocalypsis. » Sane incipiens Evangelium scribere, Christum theologice disserendo, præmittit: « In principio, inquiens, erat Verbum. » Præterea in Epistola idem habet prooœmium ac similis theologiæ, præmittens, « Quod erat ab initio. »

Apocalypsis Jesu Christi quam dedit illi Deus. 646 Tanquam diceret: Hæc mea Apocalypsis data quidem est Filio a Patre, porro a Filio data est nobis servis suis. Ab humilioribus namque incipiens dispensationem, ad ea processit quæ Deum magis decent. Quemadmodum enim et divinus apostolus Petrus in sua confessione cum dixisset, « Christus, » mox subjunxit quod perfectissimum est, nempe, « Filius Dei [1], » tanquam non potens Christi dispensationem dignis exprimere verbis. Ita ergo et hic cum nomine « Christus, » conjunxerit « servis suis, » divinitatem quæ in Christo est designavit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Προοίμιον της Ἀποκαλύψεως, καὶ ὅτι δι' ἀγγέλου αὐτῷ δέδοται.

A *Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα τε εἶδεν, καὶ ὅσα ἤκουσε, καὶ ἅτινα δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.*

Τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων νοθεύουσι ταύτην τῆς Ἰωάννου τοῦ ἠγαπημένου γλώττης, ἑτέρῳ ταύτην ἀνατιθέντες. Οὐκ ἔστι δὲ οὕτως. Ὁ γὰρ συνεπώνυμος τούτῳ Γρηγόριος ἐνέκρινε ταύτην ταῖς ἀνοθεύτοις, « Ὡς ἡ Ἰωάννου, φήσας, διδάσκει με Ἀποκάλυψις. » Ἀρχόμενος δὴ γράφειν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν Χριστὸν θεολογῶν πρόεισιν. « Ἐν ἀρχῇ, φησὶν, ἦν ὁ Λόγος. » Καὶ τῆς Ἐπιστολῆς δὲ αὐτὸ τὸ προοίμιον
B τῆς αὐτῆς ἔχεται θεολογίας, « ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, » προβαλλόμενος.

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός. Ὡσεὶ ἔλεγεν· Ἡ παροῦσά μου Ἀποκάλυψις δέδοται μὲν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῷ Υἱῷ, δέδοται δὲ παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἡμῖν τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων γὰρ τῆς οἰκονομίας ἀρξάμενος, ἐπὶ τὰ θεοπρεπέστερα προέβη. Ὡς γὰρ καὶ Πέτρος ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὁμολογίᾳ τὸ, « Χριστὸς, » εἰπὼν ὄνομα, τὸ τελεώτατον ἐπήνεγκε τὸ, « ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, » ὡς τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἀξιολόγως τὴν οἰκονομίαν παριστᾷν ἔχοντος· οὕτως οὖν καὶ νῦν τῷ, « Χριστὸς, » ὀνόματι οὗτος συνάψας τὸ, « τοῖς δούλοις αὐτοῦ, » τὴν ἐν τῷ Χριστῷ θεότητα ὑπεσήμανε.

[1] Matth. xvi, 16.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Τίνος γὰρ ἦσαν οἱ ἅγιοι δοῦλοι, εἰ μὴ τοῦ Θεοῦ; πρὸς ὃν καὶ εἴρηται, ὅτι « Τὰ σύμπαντα δοῦλα σά. » Ἐπενεγκὼν δὲ, τὸ τὴν μυσταγωγίαν οὐ τὸν Χριστὸν αὐτόχρημα αὐτῷ καταπρᾶξαι, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τὸ φιλάληθες τοῦ τὴν Ἀποκάλυψιν εἰληφότος ὑπέδειξεν. Ἀποκάλυψις δέ ἐστιν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις, καταυγαζομένου τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς, εἴτε διὰ θείων ὀνειράτων, εἴτε καθύπαρ ἐκ θείας ἐλλάμψεως. Δοθῆναι δὲ τὴν Ἀποκάλυψιν ταύτην φησὶν, ἀνθρωπινώτερον διαχειριζόμενος, τὸν λόγον ὁ θεῖος οὗτος Ἀπόστολος, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τῇ Ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν θειοτέρων τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον ποιούμενος τὸν λόγον καὶ ἐνδιατρίβων αὐτοῖς, οὕτω καὶ νῦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων, ὡς ἂν ὑποφήνῃ σαφῶς, ὡς Ἄμφω τὰ θειότερα λέγω καὶ τὰ ἀνθρώπινα, τῷ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐνθεωρεῖται Χριστῷ μεταπρέποντα. Διὰ γὰρ τοῦ διακονοῦντος ἀγγέλου, καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν μανθανόντων, ὅτι δοῦλοι, τὸ τῆς θεότητος Χριστοῦ ἐμφαίνει μέγεθος, καθὸ καὶ εἴρηται, ὅτι « Τὰ σύμπαντα δοῦλα σά. » Τὴν ἔκβασιν δὲ τῶν χρηματιζομένων ἐν τάχει ὑπισχνεῖται προβῆναι, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ παραμετρῶν τὰ ἀνθρώπινα τοῖς θείοις, οἷς καὶ τὰ πολυχρονίως καὶ χιλιοστῶς ἐκτελούμενα, « ὡς ἡ χθὲς ἡμέρα, καὶ ἡ ἐν νυκτὶ φυλακὴ » κρίνεται. Ἢ καὶ φιλοτιμότερον προσβαλεῖν τῷ, *Ἐν τάχει*, τοῦ ἀνυπερθέτως παριστῶντός ἐστι τὴν ἔκβασιν λήψεσθαι τὰ δηλούμενα, μηδὲν τῆς παρατάσεως οἵας τε οὔσης τὸ συντελεσθῆναι λυμήνασθαι, ὡς οὐδὲ τὸ σήμερον τοῦ ἐχθὲς παρατεινομένου, ἐὰν μὴ εἰς ὅπερ ἀφῖχθαι ἀποκείμενον εὐκαίρως παρῇ μηδεμιᾶς ὑπολιπομένης τῷ πράγματι βραδυτῆτος πρὸς καταδοχὴν, ἀποδιαπομπήσασθαι εὐπρεπές. Δι' ἀγγέλου δὲ ὁ χρηματισμὸς τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ὃς δοῦλος ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, φησί. Τούτῳ τῷ σχήματι τὴν διδασκαλικὴν αὐτοῦ ἀλήθειαν συνιστῶν, καὶ ἐν Εὐαγγελίοις ἐχρήσατο εἰπών· « Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτου καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. » Ὡς οὖν ἐν ἐκείνῳ, οὕτω καὶ νῦν φησιν, ὅτι μάρτυς ἐστὶ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως τῆς δοθείσης αὐτῷ παρὰ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίας· μαρτυρίας, λέγων, οἱονεὶ διαμαρτυρίας τοῦ διαμαρτύρασθαι δηλονότι πρὸς οὓς ὁ λόγος αὐτῷ, εἰς ἐξαθώωσιν ἑαυτοῦ, μάρτυρα εἶναι ἑαυτὸν τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ θείου λόγου διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως. Τίνα δὲ διαμαρτύρασθαι καὶ κηρύξαι εἰς ἐξαθώωσιν ἑαυτοῦ; Τά τε ὄντα, τά τε ἐσόμενα, ἃ καὶ παραστατικὰ, ἅτε προφήτου, τοῦ τε ἐνεστῶτος χρόνου καὶ τοῦ μέλλοντος.

Cujus namque servi sunt sancti, nisi Dei? ad quem etiam dictum est: « Quoniam omnia serviunt tibi. [2] » Subjungens autem quod Christus sacram hanc doctrinam non proprio oraculo ad ipsum pertulerit, sed tantum per angelum suum, amorem veritatis indicavit in eo qui Apocalypsim acceperat. Est autem Apocalypsis secretorum mysteriorum manifestatio: illustrata animi mente, sive per divina somnia, sive ex divina evidentique affulgentia. Hanc vere Apocalypsim datam esse dicit, magis humano more sermonem disponens divinus hic apostolus: et non quemadmodum in Evangelio et Epistola sua, a divinioribus potius quæ in Christo sunt sermonem texit et in eis versatur, ita et nunc, sed ab humilioribus: tanquam aperte significaret quod utraque, divina, inquam, et humana, in uno eodemque Christo convenienter perspiciuntur. Siquidem per ministrantem angelum, et nomen eorum qui docentur, nempe quod servi sint, majestatem divinitatis Christi manifestat: juxta id quod etiam scriptum est, « Quoniam omnia serviunt tibi. » Porro eventum eorum quæ tractantur brevi pollicetur eventurum: non vulgari modo, sed metiens humana divinis: quorum collatione etiam ea quæ longissime tempore et post multos annorum millenarios eveniunt, « tanquam dies hesterna et nocturna vigilia [3] » reputantur. Aut etiam curiosius et exactius, quod addat, *Cito*, infallibiliter demonstrantis est quod ea quæ manifestantur sint eventum sortitura, sicut nihil impedimenti possit afferre dilatio quin compleantur. Quemadmodum neque hesterni diei protensio impedire potest hodiernum, nisi quod oporteat differri donec opportune adsit, quod in hoc repositum est ut contingat, nulla huic rei mora relicta ad successionem. **647** Per angelum autem fit vaticinium servo ipsius, qui servus testimonium perhibuit sermoni Dei et sermoni suo, inquit. Hoc dicendi tropo quo suam veritatem docendo aptam ostendit et commendat, etiam in Evangeliis usus est, dicens: « Hic est dicipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit hæc, et scimus quod verum est testimonium ejus. [4] » Sicut ergo in eo libro, ita et nunc dicit quod testis sit ejus quod sibi demonstratum est, propter testimonia datæ sibi a Christo apocalypsis, testimonia dicens veluti protestationes quasdam, protestando videlicet adversus illos quibus ipsi sermo erat, ut sese a peccato incontaminatum redderet, quod testis erat divini sermonis per revelationem sibi demonstrati. Quænam autem protestari ac prædicare oportuit, ut sese a peccato incontaminatum redderet? Et quæ præsentia erant et quæ futura: quæ etiam tanquam prophetæ dicta, tempus præsens ac futurum manifestant:

Ὅσα τε εἶδεν. Ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ πρόσκειται καὶ ταῦτα· *καὶ ὅσα ἤκουσε, καὶ ἅτινα εἰσὶ, καὶ ἅτινα δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα*. Ὁ Χριστός μοι, φησὶν, ἐφανέρωσεν ὡς δεσπότης τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ διὰ τῶν ὁραθέντων διαμαρτύρασθαι καὶ

Et quæcunque vidit. In alio exemplari adduntur et hæc, *Et quæcunque audivit, et quæ sunt, et quæ oportet fieri posthæc*. Christus, inquit, mihi manifestavit tanquam Dominus servo suo: ut per ea quæ visa sunt protestarer ac prædicarem, ad conversionem auditorum:

[2] Psal. CXVIII, 91. [3] Psal. LXXXIX, 4. [4] Joann. XXI, 24.

Digitized by Google

et quæ sunt latentque homines, et quæ futura sunt: utraque enim prophetice vidit: veluti ex eo manifestum est quod dixit, Quæ sunt et quæ oportet fieri. Nam hæc demonstrativa sunt temporis præsentis ac futuri, circa quæ etiam est approbatio prophetarum.

A κηρύξαι πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἀκουόντων, τά τε ὄντα καὶ τοὺς ἀνθρώπους λανθάνοντα, τά τε μέλλοντα ἔσεσθαι. Προφητικῶς γὰρ ἑώρακεν ἀμφότερα. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εἰρῆσθαι, *Ἅτινα εἰσὶ, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι*. Ταῦτα γὰρ παραστατικὰ τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου καὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ ἃ καὶ τῶν προφητῶν τὸ εὐδόκιμον.

Beatus qui legit et qui audiunt verba prophetiæ et servant ea quæ in ipsa scripta sunt. Tempus enim prope est.

Prudenter admodum beatos prædicat, non qui solum legunt: siquidem multi ita forent beati legendo: sed qui etiam audiunt, efficaci videlicet et operativo auditu: quibus etiam Dominus testatus est vere esse auditum, cum his verbis de eis ait: «Qui habet aures audiendi, audiat.[5]» Et quis est B hic? is qui habitu audiendi paratus est ad observandum et custodiendum, tanquam divinas leges ea quæ dicta sunt, qui etiam compositus est ad spiritualiter vivendum: non sicut animalis homo, sive qui juxta sensualitatem eligit vivere, quemadmodum animalia sermone carentia: sed qui despecto omni eo quod ad consuetam hanc et placidam vivendi rationem attinet, ad id quod in nobis divinum est traductus, **648** totus compositus est ad bonitatem, ac providentiam ejus qui ipsum initio formavit, propterea quod ad suam imaginem ipsum effinxerat.

Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα.

Μακαρίζει προμηθῶς ἄγαν οὐ τοὺς ἀναγινώσκοντας μόνους (πολλοὶ γὰρ ἂν ἦσαν μακάριοι οὕτως οἱ ἀναγινώσκοντες), ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐμπράκτῳ δηλαδὴ ἀκοῇ. Οἷς καὶ ὁ Κύριος τῷ ὄντι ἐμαρτύρησεν ἀκοὴν, πρὸς τῶν, ἐν οἷς φησιν· «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.» Καὶ τίς οὗτος; ὁ τὴν ἀκουστὴν ἕξιν εὐπρεπὴς εἰς τὸ διατηρεῖν καὶ φυλάσσειν ὡς θείους νόμους τὰ εἰρημένα, ὃς καὶ πνευματικῶς ζῆν κατηρτισμένος, οὐχ ὡς ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος, εἴτουν ὁ κατ' αἴσθησιν ζῆν προαιρούμενος, ὥσπερ τὰ λόγου ἔρημα ζῶα, ἀλλ' ἀτιμάσας μὲν πᾶν τὸ περὶ τὸ σύντροφον τοῦτο ζῆν καὶ χειρονηδὺ [? χειρόηθες], μεταταξάμενος δὲ πρὸς τὸ θεῖον τὸ ἐν ἡμῖν, ὅλος γέγονε τῆς κατ' ἀρχὰς τοῦ Πλάστου ἐπὶ τῷ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ πλάσματι, χρηστότητος καὶ κηδεμονίας.

Tempus enim prope est. Tempus sive opportunitas propinqua est ad beatitudinem: id enim contingit per accensionem charitatis eorum qui Dei præcepta servant: ideo quod robur ac tolerantia in agendo circa ista his adjungitur, ut nihil ducatur temporis prorogatio aut innovatio. Atque hujus rei testis est septennis patriarchæ Jacob ob uxorum susceptionem tolerantia, velut unus dies reputata. Aut, tempus præmiorum propinquum est, si conferamus præsentis vitæ brevitatem ad futuri sæculi interminabilitatem.

Ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. Ἐγγὺς ὁ καιρὸς τῆς μακαριότητος. Τῷ διαπύρῳ γὰρ τοῦτο τῆς ἀγάπης τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Διὸ καὶ τὸ C ἀνένδοτον τῆς περὶ ταῦτα περιγίνεται αὐτοῖς ἐργασίας, οὐδ' εἰς παράτασιν χρόνου ἢ ἀποκατάστασιν νομισθείη. Καὶ μάρτυς ἡ τοῦ πατριάρχου Ἰακὼβ ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν γυναικῶν ἑπταέτης καρτερία, ὡς μία ἡμέρα λογιζομένη. Ἢ ἐγγὺς ὁ τῶν ἐπάθλων καιρὸς τῷ παραμετρεῖσθαι τὴν τοῦ παρόντος βίου σμικρότητα, πρὸς τὴν τοῦ μέλλοντος ἀπειρίαν αἰῶνος.

I, 4, 5. *Joannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia: gratia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venit: et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt. Et ab Jesu Christo, qui est testis fidelis primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ.*

Per septem ecclesias numerumque septenarium, multitudinem significavit ecclesiarum ubique locorum sitarum, quæ in præsenti vita sibi mutuo cognatæ sunt, eo quod septenaria dierum periodus inchoata, habitantem in corruptibili creatura potentiam suam designat, ut quæ per omnia ostenditur. Aut etiam supervacaneum non existimabitur, si in sententiam eamus Philonis maxime contemplativi viri Judæi, libro suo quem scribit in philosophiam Mosaicam. His autem Ecclesiis etiam præfectos æquali numero angelos beatus Joannes nunc demonstravit. Porro quod dicitur, *Ab eo qui est, et qui erat, et qui venit*, tantumdem est ac si diceret: A Deo omnium nostrum. Siquidem ipse pater cum Mose loquens in monte

Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος· καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ [ἐστιν] ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ· καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Διὰ τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν, καὶ τοῦ ἑβδοματικοῦ D ἀριθμοῦ, τὸ τῶν ἁπανταχῇ Ἐκκλησιῶν ἐσήμανε πλῆθος τῶν τῷ παρόντι βίῳ συστοίχων, καθ' ὧν ἡ ἑβδοματικὴ τῶν ἡμερῶν περίοδος κατάρξασα, τὴν ἐνοικοῦσαν τῇ φθαρτῇ κτίσει δύναμιν ἑαυτῆς ὑπέφηνεν ὡς διὰ πάσης διήκουσαν. Ἢ καὶ Φίλωνι τῷ θεωρητικωτάτῳ Ἰουδαίῳ ἀνδρὶ, ἐν λόγῳ αὐτοῦ τῷ εἰς τὴν κατὰ Μωϋσέα φιλοσοφίαν ὑποσυνᾴδειν οὐ περιττὸν ἡγεῖται. Ταύταις δὲ ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ ἰσαρίθμους ἐφόρους ἀγγέλους ὁ μακάριος νῦν Ἰωάννης ἐνέφηνε. Τὸ δὲ, *Ἀπὸ τοῦ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος*, ἰσοδυναμεῖ τῷ, Ἀπὸ τοῦ πάντων Θεοῦ ἡμῶν. «Ὄντα» μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν ὀνομάζει ὁ Πατὴρ χρηματίζων τῷ Μωϋσῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους. Τὸ δὲ «ἦν,»

[5] Matth. xi, 15.

ὁ παρὼν θεόσοφος εὐαγγελιστὴς προήνεγκεν ἔν τε τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ, « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, » εἰπὼν, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν καθολικῶν αὐτοῦ Ἐπιστολῶν, « Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, » γράψας περὶ τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς. Ἐρχόμενον δὲ τὸ θεῖον Πνεῦμα καλεῖ, ὡς οὐ μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἀπεσταλμένον παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἀεὶ παραγινόμενον τοῖς ἀξίοις αὐτὸ δέξασθαι, καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὤν. Ἴσως δὲ οὐκ ἀδόκιμον καὶ οὕτω ταῦτα νοεῖσθαι ἐπὶ τοῦ Πατρὸς τὸ, *Ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος*, ὡς αὐτοῦ περιέχοντο; ἐν ἑαυτῷ πάντων τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὰ μέσα, καὶ τὰ τελευταῖα.

Καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων. Τινὲς τὰ ἑπτὰ πνεύματα, τὰς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου ὑπέλαβον Πνεύματος. Δοκιμότερον δὲ ἀγγέλους ταῦτα νοεῖν. Οὐ διὰ τὸ συμπαρειλῆφθαι δὲ τῇ παντοκρατορικῇ Τριάδι, ἤδη καὶ ὁμότιμα ταῦτα καταλογίζεσθαι αὐτῇ χρὴ, ἀλλὰ δοῦλα καὶ λειτουργικὰ, εἴγε πειστέον τοῖς προφήταις τοῖς διαμαρτυρομένοις ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα αὐτοῦ, καὶ δὴ καὶ τῷ θεοπάτορι Δαυῒδ, « Εὐλογεῖτε, φάσκοντι, πάντες ἄγγελοι Θεοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. » Καὶ τὸ μὲν λέγειν ὅτι τὸ συμπαραλαμβάνειν τὸ Θεῖον καὶ τὴν ἀγγελιῶτιν φύσιν, παριστῶντός ἐστι τὸ ὁμότιμον εἶναι τῆς παντοκράτορος καὶ πάσης τοῦ εἶναι κτίσεως παραιτίας καὶ τὴν λειτουργικὴν ὑπόστασιν, οὐκ ἔστιν εἰδότος, οὐδὲ ἐγγὺς, ἀλλ' ἀγνοοῦντος, οἶμαι, ὡς τῷ δεσπόζοντι φιλεῖ συνεῖναι καὶ τὸ ὑπηρετοῦν. Ὃ δὴ καὶ Παῦλος χρώμενος ἐν τῇ πρώτῃ (1-2) πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολῇ οὕτω πώς φησι· « Μαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων. » Τοῦτο οὖν καὶ τῷ αὐτῷ ἐπακολουθοῦντός ἐστιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνταῦθα προσκεῖσθαι τὸ, *Ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ*, τὴν οἰκετικὴν τάξιν, οὐ τὴν ἰσότιμον αὐτοῖς προσμαρτυροῦντός ἐστιν.

Ὁ μάρτυς ὁ πιστός. Δεῖ προσυπακούειν τὸ, ὅς ἐστιν, ἵν' ᾖ· Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ὁ μάρτυς. Ἐπισκοπητέον δὲ ὅτι πρότερον ὡς περὶ ἀσάρκου γράψας τοῦ θείου Λόγου ἐν οἷς ἔλεγεν, « *Ὁ ἦν*, » νῦν περὶ σεσαρκωμένου αὐτοῦ διαλέγεται, φήσας, *Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ*, οὐ διαιρῶν αὐτὸν εἰς δύο, διὰ τὸ ἐπαγαγεῖν τὸ, *Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ*, ἀλλὰ τοῦτό τε καὶ ἐκεῖνο περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μαρτυρῶν, ὅτι τέ ἐστι τοῦ Πατρὸς, καὶ ὅτι ἐσαρκώθη. Τοῦτο γὰρ βούλεται δηλοῦν τὸ, *Χριστὸς*, ὄνομα. Ὡς Χριστὸς κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἐμαρτύρησεν ἅτε μάρτυς ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ὁπηνίκα ἔφασκεν πρὸς αὐτόν· « Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. » Νοεῖν γὰρ ἀπὸ τούτων διανίστησι τῶν λόγων, ὡς καὶ Θεός ἐστιν ὁ ὡς ἄνθρωπος ὁρώμενος, καὶ ταυτὸν φθεγγόμενος. Μάρτυς μὲν οὖν διὰ τοῦτο. Πιστὸς δὲ, ἀντὶ τοῦ, ἀληθὴς, Θεὸς καὶ

A seipsum nominat; « Qui est. » Præsens autem Evangelista protulit, « Erat, » et in Evangelio suo cum dixit, « In principio erat Verbum, [6] » et in prima suarum Epistolarum catholicarum cum scripsit de verbo vitæ, « Quod erat ab initio. [7] » Porro divinum Spiritum vocat eum qui venit, veluti non solum die Pentecostes missum a Patre, sed semper ad eos accedentem qui digni sunt suscipere, etiam per sanctum baptisma.

Ab eo qui est. Fortassis autem non erit absurdum, ut hæc quoque ita intelligantur de Patre, nempe *Qui est, et qui erat, et qui venit:* ut qui in seipso contineat omnium quæ sunt originem **649** et media ac fines.

B *Et a septem spiritibus.* Nonnulli septem spiritus acceperunt septem operationes sancti Spiritus. Est autem probabilius hos accipere angelos : non quod cum omnipotenti Trinitate comprehendantur, sive etiam æqualis esse cum ea honoris arbitrari oporteat : sed quod ei famulentur et obsequantur, si prophetis credendum est attestantibus quod omnia serviant ipsi: et progenitori Dei Davidi, dicenti : « Benedicite, omnes angeli Dei, potentes virtute qui expletis sermonem ipsius. [8] » Et certe dicere quod simul comprehendere divinitatem et naturam angelicam sit demonstrare æqualitatem esse honoris inter omnipotentem Trinitatem et qui omnis creaturæ auctor est, ac ministerialem substantiam, non est intelligentis aut propemodum intelligentis, sed ignorantis, ut opinor, quod gaudeat ea creatura assistere C dominatori, eique ministrare : quo schemate et Paulus in Epistola prima ad Timotheum utens, in hunc quodammodo loquitur modum : « Obtestor in conspectu Dei et electorum angelorum. [9] » Hoc igitur idem quoque prosequentis est. Quin etiam addere hoc loco; *Qui in conspectu throni Dei sunt*, attestantis est ministerialem ordinem, non æqualem ipsis honorem.

Testis fidelis. Oportet subintelligere ὅς ἐστιν, id est, qui est; ut sit sensus : Qui est testis. Considerandum est autem quod prius de Verbo divino tanquam non incarnato locutus, cum diceret. *Qui erat* : nunc de ipso incarnato disserit, dicens : *Et ab Jesu Christo*, non dividendo ipsum in duos per hoc quod subjun- D git: *Et ab Jesu Christo*, verum et hoc et illud de eodem, testificando et quod patris sit et quod incarnatus sit. Nam hoc significare vult nomen Christus: qui Christus juxta B. Paulum testimonium tulit tanquam testis sub Pontio Pilato, cum dixit ad eum: « Regnum meum non est ex hoc mundo. [10] » His itaque sermonibus excitat ad intelligendum quod etiam Deus sit qui tanquam homo conspicitur et hæc loquitur. Propter hoc igitur testis est : fidelis autem, sive verax, Deus et homo : ideo etiam tanquam homo mortuus est, surrexit vero tanquam

[6] Joan. I, 1. [7] Joan. I, 1. [8] Psal. CXVIII, 102. [9] I Tim. v, 21. [10] Joan. XVIII, 36.

(1-2) Vulg. om. πρώτη.

Digitized by Google

Deus : surrexit enim non sicut ii qui divina virtute A ab aliis excitati sunt, qui etiam rursum mortui sunt : sed sua potentia surrexit tanquam Deus : 650 et primus auctor fuit perpetuæ ac interminabilis reviviscentiæ quæ ex ipso et per ipsum speratur. Ideo quoque primogenitus dicitur mortuorum, quasi solus ipse auspicatus sit nobis huiusmodi gratiam bonorum. Princeps autem regum terræ dicitur Christus, quandoquidem et Daniel Babylonico regi dicebat quod regnaret excelsus et dominaretur regno hominum. Quod si hoc in divina ac primaria intelligitur et conspicitur dominatione, quid veritatis habebit adversariorum sermo qui ait, universa quæ divino modo dicuntur de supersubstantiali Trinitate, nulli seorsim trium personarum appropriandum aut adaptandum esse, præter illa quæ productivam B sive personalem harum cognitionem inducunt, sed obstinate audet delirando asserere, singulas trium personarum seorsim vindicare sibi divinam operationem? Et hæc quidem cum divus Gregorius acceperit usum sermonum : *Qui est, qui erat, et qui venit*, de Filio : quasi apte quadrent divina nomina et communiter et particulatim tribus personis? Porro id ex eo quoque manifestum est quod sanctissimum hymnum seraphicorum spirituum in Evangelio quidem dicimus ad Filium referri, quem Paulus in Actis concionem habens Spiritui applicuit : nos vero juxta Patrum traditionem in tremenda et incruenta hostia Patri attribuimus, quemadmodum beatus Epiphanius libro *De Spiritu sancto* disserit. C

Et princeps regum terræ. Non tantum super terrenos dominium habet, verum etiam super eos qui in cœlis sunt : atqui nunc de terrenis loquitur, in sequentibus autem ostendit eum etiam dominari sanctis ordinibus qui in cœlis sunt.

I, 5, 6. *Et qui dilexit nos, et qui lavit nos a peccatis nostris per sanguinem suum : et fecit nos regnum, sacerdotes Deo et Patri suo, ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.*

. Duplici modo hoc scribitur juxta varium intellectum. Siquidem lavat is qui fœditates ac maculas lustrat aut expiat, solvit vero qui a propriis criminibus liberat. Subaudiendum est autem ad verbum D *fecit*, 651 *qui*, relativus articulus, ut sit sensus : qui fecit. Nisi enim eo modo subaudiatur, propter solœcismum erit inepta locutio : non ergo ad propositum dandi casu referatur prolata sententia, sed ex recto subjungatur. — *Alio modo* : Propositæ sententiæ ordinem si quis ut oportet absque defectu intelligat, connexionem adducet. Ostenditur enim hoc per schema nunc tradendum quod vocatur ἀλλοίωσις. Fit autem id, quando ad phrasim propositam subjungitur sententia quæ non coincidenter ad ea quæ expressa sunt profertur, sed ad subsequentem intelligentiam commutatur. Siquidem ad dativum casum qui præpositus fuit in particula λούσαντι ἡμᾶς, id est *lavanti nos*, sive, qui lavit nos,

A ἄνθρωπος. Διὸ καὶ ὡς ἄνθρωπος ἀπέθανεν, ἀνέστη δὲ ὡς Θεός. Ἀνέστη γὰρ, οὐχ ὡς οἱ ἐπὶ θείᾳ δυνάμει ὑφ' ἑτέρων ἀναστάντες, οἳ καὶ πάλιν ἀπέθανον. Οἰκείᾳ δὲ δυνάμει ἀναστὰς, ἅτε Θεὸς, πρῶτος ἀπήρξατο τῆς ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτὸν ἐλπιζομένης ἀτελευτήτου καὶ αἰωνίου παλινζωΐας. Διὸ καὶ πρωτότοκος λέγεται τῶν νεκρῶν, ὡς μόνος αὐτὸς κατάρξας τῆς τοιαύτης ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν χάριτος. Ἄρχων δὲ τῶν βασιλέων τῆς γῆς ὁ Χριστὸς, ἐπεὶ καὶ Δανιὴλ πρὸς τὸν Βαβυλώνιον ἔφη, βασιλεύειν τὸν Ὕψιστον καὶ κυριεύειν τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων. Εἰ δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς θεαρχικῆς νοεῖται καὶ ἐνορᾶται κυριότητος, τίς ὁ ἀντισστατῶν λόγος ὁ πάντα τὰ θεοπρεπῶς λεγόμενα ἐπὶ τῆς ὑπερουσίου Τριάδος μὴ καθ' ἑκάστης λέγων τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἐξιδιοῦσθαι καὶ ἐναρ- B μόττεσθαι, πλὴν ταῦτα ἃ τὴν προαγωγὴν τούτων ἤγουν τὴν ὑποστατικὴν γνώρισιν ἐμποιοῦνται, ἀλλ ἀποτεταγμένως κατατολμῶν εἰς ἐξιδιάζουσαν ἑαυτῇ θείαν ἐνέργειαν ἑκάστην ὑπόστασιν τῶν τριῶν μεταχωροῦσαν παραληρεῖν, καὶ ταῦτα Γρηγορίου μὲν τοῦ θείου τῶν λόγων τὴν χρῆσιν, τοῦ, *Ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος*, εἰς τὸν Υἱὸν ἐξειληφότος, ὡς ἐφαρμοζόντων τῶν θεοπρεπῶν ὀνομάτων καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι; Δῆλον δὲ, καὶ ἐξ ὧν τὸν Τρισάγιον τῶν Σεραφὶμ ὕμνον κατὰ μὲν τὸ Εὐαγγέλιον, εἰς τὸν Υἱὸν μανθάνομεν λέγεσθαι, ὃν ὁ Παῦλος δημηγορῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰς τὸ Πνεῦμα ἀπένειμεν· ἡμεῖς δὲ πατροπαραδότως ἐν τῇ φρικτῇ καὶ ἀναιμάκτῳ θυσίᾳ εἰς Πατέρα. Ὥσπερ ὁ μακάριος Ἐπιφάνιος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ C ἅγιον διέξεισι.

Καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Οὐ τῶν γηΐνων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς βασιλεύει. Ἀλλὰ νῦν μὲν περὶ τῶν ἐπιγείων λέγει, προϊὼν δὲ δείκνυσιν αὐτὸν καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἁγίων ταγμάτων βασιλεύοντα.

Τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Διστογραφεῖται τοῦτο πρὸς διάφορον ἔννοιαν. Λούεται μὲν γὰρ ὁ τὰς κηλῖδας καὶ τοὺς σπίλους ἀποκαθαιρόμενος. Λύεται δὲ ὁ τῶν ἐγκλημάτων ἑαυ- D τοῦ ἀπαλλαττόμενος. Προσυπακουστέον δὲ πρὸς τὸ *ἐποίησεν*, τὸ ὃς, ἀναφορικὸν ἄρθρον, ἵνα ᾖ, *Ὃς ἐποίησε*. Μὴ γὰρ οὕτως ἐξακουομένου, διὰ τὸν σολοικισμὸν ἡ φράσις ἀχρειωθήσεται. Μὴ ἔστω οὖν πρὸς τὴν προκειμένην δοτικὴν πτῶσιν ἐπιφερομένη ἡ ἔννοια, ἀλλ' ἐξ εὐθείας ἐπαγομένη. — *Ἄλλως*· Τοῦ προκειμένου ἐδαφίου τὴν σύνταξιν ὅπως ὀφείλει νοεῖσθαι ἀνελλιπῶς, τὸ ἐχόμενον παραστήσει. Ἐν σχήματι γὰρ τῷ ῥηθησομένῳ ἐξενήνεκται, ὃ καλεῖται ἀλλοίωσις. Γίνεται δὲ τοῦτο ὅτε τῇ προκειμένῃ φράσει ἡ ἐπιφερομένη ἔννοια μὴ ὁμοιοπτώτως τοῖς φθάσασιν ἐπενεχθῇ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπαγομένην ἔννοιαν μεταληφθῇ. Δοτικῆς γὰρ πτώσεως προληφθείσης ἐν τῷ, *λούσαντι ἡμᾶς*, ἐπήγαγε τὸ, *ἐποίησεν ἡμᾶς*, ἐλλειπτικῶς τοῦ ἀναφορικοῦ ἄρ-

Digitized by Google

θρου. Ἦν γὰρ τὸ ἀνελλειπὲς οὕτω· *Τῷ λούσαντι ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ποιήσαντι ἡμᾶς.* Κἂν μὲν ἡ ἐπιφερομένη ἔννοια ὁμοιοπτώτως ἐπ[εν]ήνεκτο οὕτω προαγομένη, ᾧ καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς, οὐδὲν νῦν ἡμῖν περὶ τούτου προὔκειτο ζήτημα. Ἐνέργειαν δὲ ὑποστήσαντος διὰ τοῦ, *ἐποίησε*, ῥήματος, ἀναγκαίως ἐπ' εὐθεῖαν πτῶσιν ἀποκλίνομεν, τὸν ἐνεργοῦντα ἐπιποθοῦντες μαθεῖν. Τούτου δὲ πῶς ἂν ἐτυγχάνομεν μὴ τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως παραλαμβανομένης; Δι' ὅπερ τὸ ἐλλεῖπὲς ἄρθρον, ἡ ὀνομαστικὴ εὐθεῖα παρέσχεν οὕτως ἐξακούεσθαι ἀνελλειπῶς· *Ὃς καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν*, οἱονεὶ, Ἀνήγαγεν ἡμᾶς εἰς βασίλειον δόξαν. Ἣν δόξαν ἡ ἐχομένη ἔγγραφος λέξις ἱκανὴ παραστῆσαι.

A subjunctum est ἐποίησεν ἡμᾶς, id est *fecit nos*, cum defectu articuli relativi. Absque defectu vero ita positum fuisset, τῷ λούσαντι ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ποιήσαντι ἡμᾶς, nempe utrumque dativum. Quod si etiam subsequens sententia coincidenter subjuncta fuisset in hunc modum: ᾧ καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς, id est *per quem etiam fecit nos*, nulla tunc fuisset nobis relicta quæstio. Porro actionem quam protulit in verbo ἐποίησε, necessario declinamus ad casum rectum, discere cupientes quis sit qui efficiat. Id autem quomodo consecuti sumus, nisi assumpto nominandi casu propter articulum qui deerat? Nam hoc modo nominativus rectus id effecit ut absque defectu intelligeretur ὃς καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, qui etiam fecit nos regnum, tanquam reduxerit nos ad regiam gloriam, quam gloriam consequens ascripta dictio apta est proponere.

Αὐτῷ ἡ *δόξα*. Ἡ σύνταξις τοῦ ῥητοῦ, ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐπὶ τὰ πρῶτα ἐπάνεισιν οὕτως· Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι. Καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἠγάπησεν, ἑαυτὸν δοὺς ἀντίλυτρον ἡμῶν, ὡς ἀμνὸς σφαγιασθεὶς, καὶ τῷ διὰ σταυροῦ αὐτοῦ αἵματι καὶ ὕδατι λούσας ἡμᾶς, ἤγουν καθάρας τὸν τῶν ἁμαρτιῶν ῥύπον ἡμῶν; καὶ οὐ μέχρι τούτου τὴν εἰς ἡμᾶς αὐτοῦ στήσας εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ βασιλείαν ἡμῖν δωρησάμενος; Καὶ τίς ἡ βασιλεία; ὅθεν ἡ δόξα ἡ δοθεῖσα ἡμῖν παρὰ Χριστοῦ, τοῦ γενέσθαι ἡμᾶς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ προφήτας, τοὺς οὐδὲν προεισενεγκόντας τῆς τοιαύτης ἐπάξιον ἀγαθοδότου καὶ θείας τῷ ὄντι δωρεᾶς. Ἀφ' ὧν δωρεῶν, οὐ μόνον τῆς ἐν τῷ παρόντι βίῳ (3) δόξης ἐπήβολοι, ἀλλὰ καὶ τῆς μελλούσης τυχεῖν εὐέλπιδες καθιστάμεθα.

B *Ipsi gloria*. Ordo sententiæ hoc modo a novissimis redit ad prima: Ipsi gloria et imperium qui dilexit nos et lavit nos per sanguinem suum. Quomodo enim? An non dilexit qui seipsum dedit in pretium redemptionis nostræ tanquam agnus jugulatus, ac per passionem suam sanguine et aqua lavit nos, sive purificavit a sordibus peccatorum nostrorum? Et ne hic quidem terminavit sua erga nos beneficia, sed regnum nobis donavit: et quod regnum? unde gloria nobis data est a Christo, ut efficeremur sacerdotes Dei ac prophetæ, cum nihil obtulissemus quod dignum esset hujusmodi magnifico dono ac divino plane munere: quibus donis non in præsenti vita tantum assecuti sumus gloriam, sed et bonæ spei reddimur, quod illam in futuro etiam C consequemur.

Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. Καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ναὶ, ἀμήν. Ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ω, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.

652 I, 7, 8. *Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui ipsum compunxerunt. Et plangent super eum omnes tribus terræ, Etiam, Amen. Ego sum A et Ω, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venit, omnipotens.*

Ἐνταῦθα, φησὶν, ὡς ἀμνὸς σφαγιασθεὶς, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λούσας καὶ ἀπολύσας ἡμᾶς τῶν ἁμαρτιῶν, οὕτως αὐτὸς ἐλεύσεται, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον ἐν παραβύστῳ καὶ συνεσκιασμένως, ὃ καὶ ὁ προφήτης Δαυῒδ διὰ τῆς τοῦ ὑετοῦ ὡς ἐπὶ πόκον ἀψοφητὶ ἠνίξατο καταβάσεως, ἀλλὰ παῤῥησίᾳ καὶ φανερῶς ἐν τῇ πατρικῇ δόξῃ, ὥστε παντὶ ὀφθαλμῷ ὀφθῆναι κριτὴς ἀδέκαστος ἁπάντων. Νεφελῶν δὲ κἀνταῦθα λόγος, ὡς ἐν τῇ ἀπὸ γῆς αὐτοῦ πρὸς οὐρανοὺς ἀνόδῳ. Λουκᾶς γὰρ ἐν ταῖς Πράξεσι γράφει νεφέλην τὸν Κύριον ὑπολαβεῖν. Μάρκος δὲ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντι Εὐαγγελίῳ τὸν Κύριον αὐτὸν εἰσάγει περὶ ἑαυτοῦ λέγοντα· « Καὶ ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, » τῶν νεφελῶν ἐνταῦθα, εἴτε διὰ τὸ κοῦφον τὰς μεταρσίους καὶ ἀγγελικὰς δηλούντων δυνάμεις, ὡς καὶ Δαυῒδ ὁ θεοπάτωρ ἐν νέφει τὴν ἐπίβασιν αὐτῷ τῷ θείῳ ὑποτιθείς. Ἣν καὶ τοὺς θείως καὶ

Qui hic veluti agnus jugulatus est, inquit, et sanguine suo lavit nos a peccatis, ipse eo modo veniet: non quemadmodum prius abscondite aut obtecte, quod etiam propheta David per descensum pluviæ super vellus [11] sensim et absque strepitu designavit: sed palam ac manifeste in paterna gloria, ut ab omni oculo videatur omnium judex, nullis corru- D ptus muneribus. Nubium autem hic quoque sermo fit, sicut in ascensu ipsius a terra ad cœlos? Lucas namque scribit in Actis, nubem suscepisse Dominum: [12] Marcus vero in Evangelio a se scripto inducit ipsum Dominum de seipso dicentem: « Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli. [13] » Sive hoc loco nubes ob levitatem significent sublimes et angelicas potestates, quemadmodum et Dei progenitor David supponit ipsi Deo ascensum in nube: [14] aut etiam significent homines divino ac spirituali modo vivere eligentes, de quibus idem quoque ita

[11] Psal. LXXI, 6. [12] Act. I, 9. [13] Marc. XIII, 26. [14] Psal. CIII, 3.

(3) Τῆς ἐν παρόντι δόξης vulg.

Digitized by Google

loquitur : « A fulgore ejus nubes transierunt [15]. » Et filius Amos Isaias de eisdem : « Quinam sunt isti qui ut nubes volant, et quasi pulli aquilarum [16] ? » Manifestum enim est quod de his figurate hæc dicat qui pie vivunt, quod etiam magis suscipiendum est, si præsens quoque dictum conjectura assequi æquum est, quo dicitur judex venire cum nubibus, non autem vehi a nubibus: cui conformis est et Paulus, docens nos in nubibus rapiendos obviam Christo in aera, eos namque qui juxta Pauli doctrinam vixerunt, ut semper cum Domino sint. Quod si etiam aliquibus melius videatur ut vere nubes fuerint, quales fuisse feruntur quæ in monte Thabor Dominum ipsiusque discipulos obumbrasse dicuntur, nihil ob hæc oportet contendere. Venturum autem dicit tali gloria Dominum ut ab omni oculo videatur, et ab his qui ipsius adventum fideliter sperant, **653** et ab illis qui præter spem ab illo circumdabuntur : quorum illos quidem futurum est inde lætaturos, istos vero omnino plancturos. Porro illos dicit compunxisse eum qui in crucis passione clavis et lancea eum vulneraverunt, et eos qui una cum ipsis et propter illos convitiose in eum irruebant. Porro ad ea quæ dicta sunt testimonium addens firmitatis, veluti sigillum adjunxit, dicendo *Etiam* et *Amen :* ut ex Græcorum consuetudine val, id est, etiam, dictorum immutabilitatem exacte absolvat. *Amen* vero apud Hebræos subjungitur, ad denotandum quod nihil potest impedimentum præstare ne contingant quæ conclusa sunt.

Qui est et qui erat et qui venit, omnipotens. Quem in superioribus dixit, *Qui est, et qui erat, et qui venit,* et nunc quoque vocat *omnipotentem :* quem etiam non alium esse quam Christum ostendimus : quatenus ea quæ divino modo, de eo quod vere supersubstantialiter est in divina Trinitate, dicuntur, pie possunt indistincte attribui, rursumque cuivis personarum absque ulla impietate appropriari : hunc eumdem rursum inducit, postquam novissimum suum adventum significavit ipsi futurum, modumque quo hic futurus est, etiam hæc indicantem.

Ego sum A et *Ω.* A, ab eo quod principium sit : siquidem A quoque initium est in scriptura elementorum : ω, propter finem eorumdem. Principium autem et finem quis non intelliget significari per hoc quod dicitur *primus* ac *postremus.* Per hoc autem quod ait *Primus,* intelligitur non habere initium, quemadmodum etiam per hoc quod ait *Postremus,* carere fine. Quoniam enim apud homines non contingit ut aliquid initio careat ac fine, usus est principio ac fine quæ apud nos sunt, pro eo quod est sine initio ac fine, hoc est, perpetuus. Hæc etiam per Isaiam dixit : « Ego Dominus Deus primus, ego etiam post hæc. [17] » Et ne quis principium ex non entibus introduci suspicetur, subjungit nunc *Qui est, et qui erat, et qui venit.* Quid autem hæc sibi velint dictum est nempe quod ve-

A πνευματικῶς ζῆν ἑλομένους ἀνθρώπους δηλῶν, περὶ ὧν καὶ ὁ αὐτὸς οὕτως φησίν· « Ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως αὐτοῦ αἱ νεφέλαι διῆλθον. » Καὶ ὁ Ἀμὼς καὶ Ἡσαΐας περὶ αὐτῶν· « Τίνες οἵδε ὡς νεφέλαι πέτανται καὶ ὡς νεοσσοὶ ἀετῶν; » Δῆλον γὰρ ὡς περὶ τῶν θεοφιλῶς βιούντων ταῦτά φησι τροπικῶς, ὃ καὶ μᾶλλον παραδεκτέον, εἴγε καὶ τὸ παρὸν ἱκανὸν τεκμηριῶσαι ῥητὸν, μετὰ τῶν νεφελῶν φάσκον ἔρχεσθαι τὸν Κριτὴν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῶν νεφελῶν ἐποχούμενον. Ὧ καὶ Παῦλος συνᾴδει, ἁρπαγήσεσθαι ἡμᾶς ἐμπεδῶν, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, τοὺς κατὰ Παῦλον δηλαδὴ βεβιωκότας, τοῦ πάντοτε συνεῖναι Κυρίῳ. Εἰ δὲ καὶ νεφέλας τῷ ὄντι νοεῖν τισὶ βέλτιον δοκεῖ τοιαύτας οἵας καὶ ἐν τῷ Θαβὼρ ὄρει καλύψαι τὸν Κύριον καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ὁ λόγος θρυλλεῖ, B οὐδὲν περὶ τούτων διοίσεσθαι δεῖ. Ἐρχόμενον δὲ τὸν Κύριον δόξῃ τοιαύτῃ, ὀφθῆναί φησιν ὑπὸ παντὸς ὀφθαλμοῦ, καὶ τῶν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ πιστῶς ἐλπισάντων, καὶ τῶν ἀπ' ἐλπίδος αὐτὴν θεμένων, ὧν τοὺς μὲν εὐφρανθῆναι, τοὺς δὲ κόψεσθαι παγγενῆ. Τοὺς δὲ ἐκκεντήσαντας λέγει τοὺς κατὰ τὸ σταυρικὸν αὐτοῦ πάθος ἥλοις τε καὶ τῇ λόγχῃ τρώσαντας αὐτὸν, καὶ σὺν τούτοις, τοὺς ἀπ' ἐκείνων βλασφήμως αὐτῷ ἐπιτιθεμένους. Τούτοις δὲ τοῖς εἰρημένοις τὸ βέβαιον ἐπιμαρτυρῶν, ἐπεσφράγισε διὰ τοῦ εἰπεῖν, *Ναὶ* καὶ, *Ἀμήν*. Τοῦ *ναὶ* μὲν, ἐξ Ἑλληνικῆς συνηθείας τὸ ἀμετάπτωτον τῶν εἰρημένων ἐξακριβοῦντος· τοῦ δὲ *Ἀμὴν*, παρ' Ἑβραίοις εἰς τὸ μηδὲν ἂν γενέσθαι ἐμποδὼν μὴ ἐκβῆναι τὰ ἠπειλημένα, ἐπαγομένου.

C *Ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.* Ὃν εἴρηκε ἀνωτέρω, *Ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος*, καὶ ὁ *παντοκράτωρ*, ὃν καὶ οὐκ ἄλλον ἢ τὸν Χριστὸν εἶναι ἐδείκνυμεν, καθ' ὅσον τὰ θεοπρεπῶς ἐπὶ τοῦ ὑπερουσίως ὄντος ἐν τῇ Τριάδι λεγόμενα, τὰ αὐτὰ πάλιν ἀδιαστάλτως καὶ καθ' ἑκάστης ἐναρμόττειν τῶν ὑποστάσεων, εὐσεβὲς, ἀλλ' οὐκ ἀσεβὲς, τοῦτον αὐτὸν αὖθις εἰσάγει μετὰ τὸ τὴν ἐσχάτην ἐπέλευσιν αὐτοῦ γνωρίσαι αὐτῷ, καὶ ὅπως αὕτη ἔσται, ἔτι καὶ ταῦτα γνωρίσαντα.

Ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ω. Ἄλφα διὰ τὸ ἀρχὴν εἶναι, ὅτι καὶ τὸ *ἄλφα* ἀρχὴ τῶν ἐν γράμματι στοιχείων, ω διὰ τὸ τέλος τῶν αὐτῶν. Ἀρχὴν δὲ καὶ D τέλος τίς οὐκ ἂν ἐννοήσοι τὸ *πρῶτος* σημαίνεσθαι καὶ τὸ *ἔσχατος;* διὰ τοῦ *πρῶτος* δὲ, τὸ *ἄναρχος* ἐννοεῖται, ὡς καὶ διὰ τοῦ *ἐσχάτου* τὸ *ἀτελεύτητος*. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι παρὰ ἀνθρώποις ἄναρχόν τι καὶ ἀτελεύτητον, τῇ παρ' ἡμῖν ἀρχῇ τε καὶ τῷ τέλει ἀντὶ τοῦ ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος κατεχρήσατο. Τοῦτο καὶ διὰ Ἡσαΐου ἔλεγεν· « Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς πρῶτος, ἐγὼ καὶ μετὰ ταῦτα. » Καὶ ἵνα μή τις τὴν ἀρχὴν ἐξ οὐκ ὄντων εἰσαχθῆναι ὑπολάβοι, ἐπιφέρει νῦν τὸ, *Ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος*. Τί δὲ ταῦτα δύναται, εἴρηται, ὅτι ὡς διαιωνίζοντα κατά τε ἀρχὴν καὶ τέλος, κατ' ἀρχὴν μὲν, ἀνελλειπῶς, κατὰ τέλος δὲ, ἀδιαδόχως. Ὁ δὲ ταυτα, καὶ

[15] Psal. xvii, 12. [16] Isa. lx, 8, [17] Isa. xliv, 6.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

παντοκράτωρ, ὡς πάσης κτίσεως αἰσθητῆς κατάρχων A καὶ νοητῆς, ὁ συναΐδιος τῷ Πατρὶ, καὶ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα. Πρὸ βραχέως δὲ τοῖς ταπεινοτέροις καὶ ἀνθρωπικοῖς ἐνδιατρίβων, νῦν καὶ τῶν θειοτέρων καὶ ἀξιοθέων ἐφάπτεται. Ὃ καὶ ἀρχόμενος τῆς προκειμένης πραγματείας ποιεῖ. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐχ οὕτω τρανῶς, ἐνταῦθα δὲ πεπαῤῥησιασμένως, καὶ οἷα εἰκὸς τὸ περὶ τῶν θείων ἐρεῖν, ἐκ τῶν ἁγίων λαβόντα προφητῶν τὸ ἐνδόσιμον.

luti perpetuitatem demonstrent, tum ab initio tum ex fine: ab initio quidem, quod nihil ei præcedentium temporum desit: ex fine vero, quod successione careat. Ad hæc autem est omnipotens, tanquam universæ sensibilis creaturæ auctor et inspector, coæternus Patri, qui reddit unicuique secundum opera sua. Cum autem paulo ante in humilioribus ac humanis versaretur, **654** nunc etiam diviniora Deoque digna attingit: quod etiam faciebat inchoaturus præsens negotium: sed ibi quidem non ita perspicue, hoc autem loco liberius loquens. Et talia dicit, qualia consentaneum erat eum de divinis dicturum esse, qui a sanctis prophetis dicendi ansam assumpserat.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ὀπτασία ἐν ᾗ τὸν Ἰησοῦν ἐθεάσατο ἐν μέσῳ λυχνιῶν ἑπτά.

B

Ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, καὶ κοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐγενόμην ἐν Πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὡς σάλπιγγος λεγούσης· Ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον, καὶ εἰς Σμύρναν, καὶ εἰς Πέργαμον, καὶ εἰς Θυάτειρα, καὶ εἰς Σάρδεις, καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαοδίκειαν.

Ἀδελφὸν ἑαυτὸν καὶ κοινωνὸν τῶν θλίψεων καλεῖ, ἃς διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κήρυγμα ὑπὸ τῶν διωκτῶν ἔπασχεν τῆς εὐσεβείας (διὸ καὶ αὐτὸν, C Πάτμον τὴν νῆσον οἰκεῖν κατακεκρίσθαι)· ἀλλ' ὥσπερ τῶν θλίψεων, οὕτω καὶ τῆς βασιλείας, ἣν αἱ ἐνταῦθα θλίψεις ὑπὲρ Χριστοῦ προξενοῦσιν. Εἰ κατὰ πάντα οὖν κοινωνὸν ἑαυτὸν δείκνυσιν, εἰκότως ἂν καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῶν ἑωραμένων αὐτῷ καὶ ἀκουσθέντων σχοίη.

Διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Λόγον φησὶ τοῦ Θεοῦ καὶ μαρτυρίαν τὸ Εὐαγγέλιον ὃ ἔγραψεν. Ἐξόριστον δὲ αὐτὸν γενέσθαι ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ ὑπὸ Δομετιανοῦ, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ βιβλίῳ παρατίθεται.

Ἐγενόμην ἐν πνεύματι. Πρόσκειται τὸ, *Ἐν Πνεύματι*, τῷ μηδὲν ἐμφαίνειν ἐνεργεῖσθαι τῆς ἀνθρωπίνης ἐχόμενον χρείας, ἀλλὰ τῶν θείᾳ κατοχῇ κατειλημμένων.

D

Ἐν ἡμέρᾳ δὲ Κυριακῇ, τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ μνημόσυνον φερούσης, ἀφ' οὗ καὶ εἰκὸς οὐδὲν τῶν πρὸς νεαρὰν τεινόντων ἀσχολίαν τῷ χρηματισμῷ πεπραγματεῦσθαι. Φωνὴν δὲ ὡς σάλπιγγος ὄπισθεν ἀκουσθῆναι, εἰς τὸ διάπυρόν τε καὶ διαπρύσιον τῆς ἀπηχήσεως χρειωστικῶς εἰς πᾶσαν Ἐκκλησίαν δοθῆναι. Ἑπτὰ δὲ μόναι Ἐκκλησίαι αἷς προστάσσεται γράψας τὰ βλεπόμενα διαπέμψαι, οὐχ ὅτι τοσαῦται αἱ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις, ἀλλ' ἐν ἐκείναις προστάσσεται τοῦτο ποιεῖν, ὡς κατηχόοις γενομέναις τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. Ἦν καὶ (ὡς πλατύτερον εἴρηται περὶ τούτων) διὰ τὸ τοῦ ἑβδοματικοῦ ἀριθμοῦ τῷ παρόντι φθαρτῷ αἰῶνι σύστοιχον, καταντῶντος δηλαδὴ εἰς τὸν σαββατισμὸν καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶ-

CAPUT II.

Visio in qua Jesum vidit in medio septem candelabrorum.

I, 9-11. *Ego Joannes frater vester et particeps in afflictione et regno ac patientia per Christum Jesum, fui in insula quæ appellatur Patmos, propter sermonem Dei et testimonium Jesu Christi. Fni in Spiritu Dominico die, et audivi post me vocem magnam tanquam tubæ dicentis: Quod vides scribe in libro, et mitte septem Ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ et Pergamo, et Thyatiræ et Sardibus, et Philadelphiæ, et Laodiceæ.*

Fratrem seipsum vocat et participem in afflictionibus quas propter Dei sermonem et prædicationem passus est a persecutoribus pietatis: ideo quoque condemnatus est, ut in insulam Patmon migraret. Sed quemadmodum in afflictionibus particeps fuit, ita et in regno quod toleratæ nunc pro Christo afflictiones conciliant. Si igitur in omnibus seipsum esse participem ostendit, æquum est ut etiam fide dignus habeatur in his quæ a se visa sunt et audita.

Propter sermonem Dei. Sermonem Dei ac testimonium dicit Evangelium quod scripsit. Ipsum autem in Patmo insula relegatum fuisse sub Domitiano, auctor est Eusebius Pamphili in suis Chronicis.

Fui in spiritu. Additur *In spiritu*, eo quod nihil quod humanæ obnoxium est necessitati efficere possit manifestationem, sed quæ divino affectu occupantur.

Dominico die. Qui videlicet memoriale affert resurrectionis Christi. **655** Ex quo etiam verisimile est nihil eorum quæ ad novum vergunt studium oraculo tractari. Vocem autem tanquam tubæ a tergo auditam fuisse innuit, eo quod acer ac penetrativus sonus opportune missus sit ad omnem Ecclesiam. Porro septem tantum ecclesiis mittere jubetur scripta quæ vidit, non quod totidem sint in Asia civitates, sed illis jubetur hæc mittere, ut quæ evangelicam prædicationem susceperant. Aut etiam veluti latius de his dictum est, eo quod numerus septenarius cognatus sit huic corruptibili sæculo, respondens etiam requiei futuri sæculi. Ideo quoque septem cœlos ac septem angelos cæteris superiores

Digitized by Google
Распознавание текста
АВК/FR

scripsit magnus Irenæus Lugdunensis episcopus. —*Alio modo. Fui in spiritu Dominico die, et audivi vocem.* Videre et audire non oportet apud divinos prophetas sensuum operationes intelligere, sed diviniores species de quibus etiam loquitur Isaias filius Amos : « Erigit mihi mane mane, erigit mihi aurem ad audiendum, et disciplina Domini aperit aures meas :[18] » id autem non de homine qui juxta carnem est intelligitur, sed de eo qui est secundum spiritum, qui etiam Deo curæ est, et qui persistere solet princeps universæ sensibilis creaturæ. Geminavit autem hoc loco propheta « Mane » quemadmodum etiam apud alios prophetas, qui aiunt :« Mane exaudi vocem meam,[19] » et « Mane astabo tibi : » et *Mane mane*, non frustra, sed vehemens studium a tempore demonstrans, ad quod etiam tempus divinæ quoque operationes libenter solent accedere.

I, 12-16. *Et conversus sum ut viderem vocem quæ loquebatur mecum: et conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum similem Filio hominis, vestitum veste talari, et præcinctum ad mamillas zona aurea : caput vero ejus et capilli alba erant sicut lana alba, et tanquam nix : oculi quoque ipsius sicut flamma ignis : et pedes ejus similes chalcolibano, velut in camino ardentes. Et vox ejus tanquam vox aquarum multarum. Et habebat in dextera sua septem stellas : et de ore ejus gladius ex utraque parte acutus exibat, et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.*

656 Quod non sensibilis fuerit vox, sed quales sunt prophetarum informationes principali spiritu factæ, manifestat dicens, *Conversus sum* non ut audirem, sed ut viderem. Idem enim est spiritualis auditus cum visu sive prospectu : ideo quoque dixit vocem ad se loqui, hoc est disponere quod supponitur. Simul autem ad hæc subaudiendus est articulus ad sententiæ perfectionem, ut sit sensus : Vocem ejus qui loquebatur mecum : neque enim vox videri potest, sed is qui loquitur. Hoc est, conversus sum ut hunc viderem cujus vox loquebatur mecum. Ita namque ordinata sententia, erit manifestata et absque omni defectu.

Septem candelabra. Septem itidem candelabra, sicut in sequentibus dicet, sunt septem ecclesiæ ad quas etiam scribere jubetur. Has autem candelabra vocavit non lucernas, quod candelabrum propriam non habeat lucem, sed vehiculum duntaxat sit lucernæ quæ lucem habet. Ideo quoque sacer apostolus Paulus exhortatur conformes Christo præceptores, ut sint veluti luminaria in mundo, sermonem vitæ continentes, hoc est qui a scaturiente Christo lumen incorruptum susceperunt. Ad quem dictum est : « Illuminas tu mirabiliter a montibus æternis, » hoc est angelicis fortasse virtutibus : et,

[18] Isa. L, 4. [19] Jerem. XX, 16.

A νος. Διὸ καὶ ἑπτὰ οὐρανοὺς, καὶ ἀγγέλους ἑπτὰ τῶν ἄλλων προὔχοντας, ὁ μέγας Εἰρηναῖος ὁ Λουγδόνου ἐπίσκοπος ἔγραψεν. — Ἄλλως. *Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνήν.* Τὸ βλέπειν καὶ ἀκούειν παρὰ τοῖς θείοις προφήταις οὐκ αἰσθήσεως ἐνεργείας νοεῖν δεῖ, ἀλλὰ θειοτέρας ἐμφάσεις. Περὶ ὧν καὶ ὁ Ἀμὼς, καὶ ὁ Ἡσαΐας φησίν· « Ἔθηκέ με πρωῒ πρωῒ ὠτίον ἀκούειν· καὶ ἡ παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα. » Τοῦτο δὲ οὐ τοῦ κατὰ σάρκα ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ κατὰ πνεῦμα. Ὡς καὶ μεμελημένος Θεῷ καὶ ἄρχων ἁπάσης τῆς αἰσθητικῆς κτίσεως διατελεῖν εἴωθεν. Ἐδιπλασίασε δὲ ὁ προφήτης τὸ « πρωῒ » ἐνταῦθα (ὥσπερ καὶ παρ' ἑτέροις προφήταις τὸ, « Πρωῒ εἰσάκουσον, φάσκουσι, τῆς φωνῆς μου· » καὶ τὸ, B « Πρωῒ παραστήσομαί σοι· » καὶ τὸ, *Πρὸς πρωῒ πρωΐ*) οὐ μάτην, ἀλλὰ τὴν ἄγαν σπουδὴν διὰ τοῦ καιροῦ παριστὰς, ᾧ δὴ καιρῷ, καὶ αἱ θεῖαι ἐνέργειαι εἰώθασιν ἐμφιλοχωρεῖν.

Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον Υἱῷ ἀνθρώπου ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν· ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ, ὡς ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, ὡς φλὸξ πυρός· καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ, ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ, ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν· καὶ C *ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτά· καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.*

Ὅτι οὐκ αἰσθητὴ ἡ φωνὴ, ἀλλ' οἷαι αἱ τῶν προφητῶν τῷ ἡγεμονικῷ πνεύματι διατυπώσεις, δηλοῖ λέγων· *Ἐπέστρεψα*, οὐ τοῦ ἀκοῦσαι, ἀλλὰ τοῦ βλέψαι. Ταυτὸν γὰρ ἡ πνευματικὴ ἀκοὴ τῇ βλέψει, εἴτουν ὁράσει. Διὸ καὶ τὴν φωνὴν λαλεῖν πρὸς αὐτὸν εἴρηκεν, ἀντὶ τοῦ διατυποῦν ὑποκείμενον. Συνεξακουστέον δὲ τούτοις τὸ ἄρθρον εἰς ἐντέλειαν τοῦ νοήματος, ἵν' ᾖ· *Τὴν φωνὴν τοῦ ὅστις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ.* Οὐ γὰρ ἡ φωνὴ ἡ ὁρατὴ, ἀλλ' ὁ λαλῶν. Οἱονεὶ, Οὗ ἡ φωνὴ ἐλάλει μετ' ἐμοῦ, τοῦτον ἐπέστρεψα βλέπειν. Οὕτω γὰρ συνταττόμενον τὸ ῥητὸν, D σαφὲς ἂν καὶ ἀνελλειπὲς εἴη.

Ἑπτὰ λυχνίας. Αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ὡσαύτως, ὡς προϊὼν ἐρεῖ, αἱ ἑπτὰ Ἐκκλησίαι εἰσὶν, πρὸς ἃς καὶ διακελεύεται γράφειν. Λυχνίας δὲ αὐτὰς ὠνόμασεν οὐ λύχνους, ὡς τῆς λυχνίας οἰκεῖον φῶς οὐκ ἐχούσης, ἀλλ' ὄχημα μόνον οὔσης τοῦ λύχνου ὃς ἔχει τὸ φῶς. Διὸ καὶ ὁ ἱερὸς ἀπόστολος Παῦλος παραινεῖ τοῖς συμμόρφοις Χριστοῦ διδασκάλοις, γίνεσθαι ὡς φωστῆρας ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντας, τουτέστι δεξαμένους ὑπὸ τοῦ βρύοντος Χριστοῦ τὸ ἀκήρατον φῶς. Πρὸς ὃν εἴρηται τὸ, « Φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων, » ἀγγελικῶν ἴσως δυνάμεων· καὶ, « Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν

Digitized by Google

σου· » καὶ, « Ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, Κύριε, τοῦ φωτίζοντος τοὺς πιστοὺς νοητῶς. » Μετόχους οὖν γενομένους τοιούτου φωτὸς, φωτίζειν προτρέπεται αὐτοὺς τῷ τῆς θεογνωσίας φωτί.

Χρυσᾶς. Χρυσᾶς φησι χρηματίσαι τὰς λυχνίας, διὰ τὸ τίμιον καὶ ὑπέραιρον τῶν ἀξιωθέντων δέξασθαι τὸ θεῖον σέλας. Οἳ καὶ φωστῆρες κατὰ τὸν Παῦλον ἐκλήθησαν λόγον ζωῆς ἔχοντες, ὥσπερ καὶ αἱ λυχνίαι ὄχημα λύχνων οὖσαι, αὐταὶ μὲν ἐξ ἑαυτῶν οὐκ ἔχουσι φῶς, κοινωνοὶ δέ πώς εἰσι τῶν φωτίζειν ἀφ' ἑαυτῶν λαχόντων.

Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον Υἱῷ ἀνθρώπου. Ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον Υἱῷ ἀνθρώπου, ὡς ἐπαγγειλάμενον δηλαδὴ ἐνοικήσειν καὶ ἐμπεριπατήσειν ἐν ἡμῖν, τὸν καὶ ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς ταπεινώσαντα ἄχρι τῆς τοῦ δούλου μορφῆς, καὶ γενόμενον καρπὸν γαστρὸς τῆς ἀπειρογάμου μητρός. Ποδήρει δὲ αὐτὸν περιεστάλθαι καὶ περιεζῶσθαι πρὸς τοῖς μαστοῖς ὡς ἱερέα φησὶ, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν, ἐπεὶ μὴ κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον ἡ ἀπ' αὐτοῦ παραδεδομένη ἡμῖν λατρεία, ἀλλὰ κατὰ τὴν Μελχισεδὲκ τάξιν νεαρὰν, περὶ οὗ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος εἴρηκεν, *ἀρχιερέα* καὶ ἀπόστολον δεδόσθαι ἡμῖν Χριστὸν ἱερουργοῦντα ἑαυτὸν, καὶ προσάγοντα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι τὴν ἡμετέραν τῆς πίστεως ὁμολογίαν.

Καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς. Πρὸς τοῖς μαστοῖς δὲ περιεζωσμένον, ἀλλ' οὐ πρὸς τῇ ὀσφύϊ, ὅτι μηδὲ ἐπίβατος οὗτος ταῖς ὑπὸ γαστρὶ ὀρέξεσιν, ἃς περιεσφίγχθαι τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις σωτήριον. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πρὸς τῷ μὴ ἀπροσίτῳ ταύταις μορίῳ διὰ τὸν τούτῳ συμπεφυκότα, κἂν ὑπὲρ λόγον Θεὸν, πρὸς τῷ στήθει δὲ καὶ τοῖς μαζοῖς, ὅπως καὶ τὸ ἄσχετον τῆς δικαίας καὶ θείας ὀργῆς ἡ φιλανθρωπία συνέχηται, καὶ ἡ τὰς δύο Διαθήκας, ἤτοι τοὺς Δεσποτικοὺς μαζοὺς ζωννῦσα, δειχθῇ ἀλήθεια, δι' ὧν καὶ οἱ πιστοὶ τρέφονται. Περὶ οὗ καὶ εἴρηται· « Ἔσται δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθείᾳ ἠλειμμένος τὰς πλευρὰς αὐτοῦ. » Δικαιοσύνῃ δὲ τὴν ὀσφὺν, τῷ μὴ ὑπερβάθμιον τῆς λογικῆς φέρεσθαι φύσεως. Ἀληθείᾳ δὲ ἠλεῖφθαι τὰς πλευρὰς ὡσεὶ ἐλαίῳ θείῳ, τῷ τὸ ἀληθὲς τῆς περὶ τὸ οἰκεῖον πλάσμα φιλανθρωπίας παῤῥησιάζειν.

Ζώνην χρυσῆν. Χρυσῆν τὴν ζώνην ὅρα, τῶν κατὰ τὸν νόμον ἱερέων φάρεσι πεποικιλμένοις χρωμένων. Ἔδει γὰρ τὸ διάφορον φανῆναι δούλων καὶ σκιώδους νόμου καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαί. Τὸ γὰρ κατὰ Χριστὸν μυστήριον, τιμαλφὲς, καὶ εἰ νέον τῇ ἐπιφανείᾳ καὶ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ προαιώνιον τῇ εὐδοκίᾳ. Διὸ καὶ Παῦλός φησι περὶ αὐτοῦ· « Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, νῦν δὲ φανερωθὲν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. » Τοῦτο δ' ἡ πολιὰ θρὶξ καὶ ὡσεὶ χιὼν ὑποσημαίνει.

A « Emitte lucem tuam et veritatem tuam : » et » illuminatio vultus tui, Domine, quæ spiritualiter credentes illuminat. [20] » Eos ergo qui hujusmodi lucis participes effecti sunt, exhortatur ut alios illuminent luce divinæ cognitionis.

Aurea. Aurea dicit constituta fuisse candelabra, propter pretium et excellentiam eorum qui meruerunt divinam suscipere lucem : qui etiam luminaria a Paulo dicta sunt, lucem vitæ habentia quemadmodum et candelabra vehiculum sunt lucernarum ; nam hæc ex seipsis lucem non habent, sed participes quodammodo sunt eorum quæ a seipsis habent ut luceant.

Et in medio septem candelabrorum similem Filio hominis. Tanquam videlicet denuntiantem quod in nos
B inhabitet ac inambulet : qui etiam seipsum dimisit usque ad formam servi, factusque est fructus ventris ejus matris quæ nuptialis thalami expers erat. Ait quoque eum vestitum fuisse veste talari, et præcinctum ad mamillas tanquam sacerdotem juxta ordinem Melchisedec, non juxta ordinem Aaron : quoniam non est juxta Mosi legem cultus qui ab ipso nobis traditus est, **657** sed juxta novum ordinem Melchisedec : de quo etiam dixit divus Paulus [21] pontificem et apostolum datum nobis esse Christum, qui seipsum in sacrificium obtulisset, et introduxisset ad Deum Patrem ac Spiritum nostræ fidei confessionem.

Et præcinctum ad mamillas. Præcinctum ad ma-
C millas dicit, non autem ad lumbos : quia neque hic fertur appetitionibus quæ sub ventre generantur, quas cæteris hominibus salutare est coercere. Propterea neque ad eas partes cinctus est ad quas his pateat accessus, eo quod Deus his ineffabili modo sit obseptus, sed ad pectus et mamillas, ut benignitas et humanitas justam ac divinam iram contineat, quæ tolerari non posset : et veritas ostendatur quæ duo cingit testamenta, tanquam Domini ubera quibus fideles aluntur : de quo etiam dictum est : « Et cinget justitia lumbos ejus, et veritas inunget latera ejus [22] » Justitia quidem lumbi cincti dicuntur, ne ferantur in excessum supra rationalem naturam : veritate autem juncta latera tanquam divino oleo, eo quod veritas humanitatis circa suam creaturam
D libere agat et loquatur.

Zona aurea. Auream intuere zonam, quemadmodum legales sacerdotes palliis utebantur variegatis. Oportuit enim diversitatem manifestari inter servos sive legem umbratilem et veritatem.

Caput vero ejus et capilli alba erant. Siquidem mysterium in Christo peractum splendidum est : et quanquam recenter apparuerit propter nos, attamen decreti beneplacito fuit æternum. Propterea quoque ait de ipso Apostolus : « Mysterium quod absconditum fuit a sæculis, nunc autem manifestatum est sanctis ejus. [23] » quod designat canus capillus et in modum nivis.

[20] Psal. LXXV, 42, 43. [21] Hebr. III, 1. [22] Isa. XI, 5. [23] Coloss. I, 26.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Oculi vero ipsius tanquam flamma ignis. Aut lucis speciem præ se ferentes in modum flammæ: Ideo etiam dicit Christus: « Ego sum lux mundi [24]; » aut ardorem et ultionem comminantes adversus Ecclesias ad quas verba revelationis transmittuntur, tanquam non integre suis legibus respondentes.

Et pedes ejus similes chalcolibano. Animadvertendum est Jesum Deum et hominem pedes habere, juxta divinum virum Gregorium in sermonibus, quia neque nuda divinitate ad nos accedere potuit, sed per carnem. **658** Porro divina natura significatur per chalcolibanum, quod vere auri speciem habet, et propter sonoritatem prædicationis quæ suscipitur. Per pedes autem Christi, et fundamenta Ecclesiæ et divini apostoli accipiendi sunt, qui et ipsi puri ostensi sunt igne tribulationum, quanquam non exacte si ad hunc conferantur: sed tamen quemadmodum magister eorum Christus Judæorum contumacia, ita et hi gentium ferocitate sui explorationem tanquam per ignem demonstrarunt. Quod autem et Christus sit fundamentum divus Apostolus asserit scribens ad Corinthios, fide dignus qui suo sermone fidem rei faciat: « Fundamentum, inquit, aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus. [25] » Chalcolibanum vero dicit, sive in monte Libano fabrefactum: quandoquidem huic assimilatur is qui incarnatus est: sive etiam intelligendus est libanus æris speciem habens, quem medici masculum appellant, qui et ipse igni adsimilis, suffumigationes suavis emittit odoris. Et quod suavis quoque odoris sit Christus divinique ipsius Apostoli, sponsa in Canticis digna est quæ fidem faciat: « Odor, inquit, vestimentorum tuorum super omnia aromata [26], » et ipse Sponsus Christus de seipso loquitur ad Sponsam: « Ego flos campi et lilium convallium [27]. » Et ita quidem Christus. Porro suavisquoque fragrantiæ sunt ipsius apostoli: ideo etiam ait Paulus, « Christi bona fragrantia sumus in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt [28]. » Merito autem vocem ejus in modum aquarum multarum dicit resonare; siquidem communis est ipsius vox et spiritus: ex cujus operatione flumina de ventre ejus fluxerunt, juxta propheticum sermonem, « et fons de domo Domini egredietur, ac irrigabit torrentem juncorum. [29] » Quis autem ambigat ad hoc domum Dei eos appellatos esse, qui sese digne præpararunt ad spiritus operationem, et qui etiam dixerunt sese esse templa Dei et membra de membro [30]? profecto non alius quam qui divina hæc et rationalia templa sponte ignoraverit. Et quis claritatem soni terram totam pervagantis poterit aspernari, nisi is fortasse qui in porci morem spirituales ac divinas illustrationes sensibiliter fieri postulat?

Et habebat in dextera sua septem stellas. Has septem stellas hic ipse in progressu septem angelos inter-

A *Ὡς φλὸξ δὲ πυρὸς οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ.* Ἢ τὸ φωτοειδὲς παραδηλοῦντες ὥσπερ ἡ φλὸξ (διὸ καὶ ὁ Χριστός φησιν· « Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου)· » ἢ τὸ καυστικόν τε καὶ τιμωρητικὸν ἀπειλοῦντες κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, αἷς τὰ τῆς Ἀποκαλύψεως διαπέμπεται, ὡς οὐ τέλεον τοῖς αὐτοῦ νόμοις ἀκολουθούσαις.

Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ, ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. Πόδας ἔχοντα τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦν ἀκουστέον ἀκολούθως τῷ θείῳ τῶν λόγων ἀνδρὶ Γρηγορίῳ, ὅτι μηδὲ γυμνῇ τῇ θεότητι ἡμῖν ἐπεδήμησεν, ἀλλὰ διὰ σαρκός. Διὰ μὲν τοῦ χαλκοῦ χρυσοειδοῦς ὄντως τῆς θείας φύσεως δηλουμένης, καὶ διὰ τὸ ἠχητικὸν, τοῦ κηρύγματος ἐκλαμβανομένου. Πόδας δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεμελίους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοὺς θείους ἀπο-
B στόλους ἐκληπτέον, καθαροὺς μὲν καὶ αὐτοὺς τῷ πυρὶ τῶν πειρασμῶν ἀναφανέντας, εἰ καὶ πρὸ τούτου μετρίως. Ἀλλ' ὥσπερ ὁ διδάσκαλος Χριστὸς τῇ τῶν Ἰουδαίων ἀπειθείᾳ, οὕτω καὶ αὐτοὶ τῇ τῶν ἐθνῶν ἀγριότητι τὸ δοκίμιον ἑαυτῶν ὡς διὰ πυρὸς ἐπιδεδειγμένοι εἰσίν. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Χριστὸς θεμέλιος, Κορινθίοις ὁ θεῖος γράφων Παῦλος, ἐχέγγυος τῷ λόγῳ πιστώσασθαι, « Θεμέλιον, φάσκων, ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστι Χριστός. » Χαλκολίβανον δὲ, εἴτε τὸν ἐν τῷ Λιβάνῳ τῷ ὄρει μεταλλευόμενον, ἐπειδὴ τούτῳ ἀφωμοίωται ὁ ἐνανθρωπήσας, φησὶν, εἴτε καὶ τὸν χαλκοειδῆ λίβανον νοητέον, ὃν ἰατρῶν παῖδες ἄῤῥενα καλοῦσιν, εὐώδεις καὶ αὐτὸν πυρὶ ὁμιλοῦντα ἀτμοὺς ἀποπέμποντα. Καὶ ὅτι εὐώδεις καὶ Χριστὸς καὶ οἱ αὐτοῦ
C θεῖοι ἀπόστολοι, ἡ ἐν Ἄσμασι Νύμφη ἀξιόλογος παραστῆσαι, « Ὀσμὴ, φάσκουσα, ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. » Καὶ αὐτὸς ὁ Νυμφίος Χριστὸς πρὸς τὴν Νύμφην περὶ ἑαυτοῦ λέγων· « Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου καὶ κρίνον τῶν κοιλάδων. » Καὶ οὕτω μὲν ὁ Χριστός. Εὐώδεις δὲ καὶ οἱ τούτου ἀπόστολοι. Διὸ καὶ φάσκει Παῦλος· « Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἀπολλυμένοις. » Ὡς ὑδάτων δὲ πολλῶν ἀπηχεῖσθαι τὴν φωνὴν εἰκότως φησί. Κοινὴ γὰρ ἡ φωνὴ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ἀφ' οὗ τῆς ἐνεργείας « καὶ ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ἔῤῥευσαν, » κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον. « Καὶ πηγὴ ἐξ οἴκου Κυρίου ἐξελεύσεται καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάῤῥουν τῶν σχοίνων. » Οἶκον δὲ Θεοῦ, τίς ἀμφιβάλοι μὴ τοὺς ἀξίως τῆς τοῦ θείου Πνεύματος
D ἐνεργείας ἑαυτοὺς παρεσκευακότας, ὑπὸ τούτου εἰρῆσθαι, οἳ καὶ εἰρήκασιν ἑαυτοὺς εἶναι ναοὺς Θεοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους; Οὐκ ἄλλος μὲν οὖν, ἢ ὁ ταῦτα τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ Λόγια ἀγνοήσας ἑκών. Καὶ τὸ διαπρύσιον δὲ τῆς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἀπηχήσεως τίς ἀθετήσει, εἰ μή που ὁ χοιρώδης καὶ ὁ τὰς πνευματικὰς καὶ θείας ἐλλάμψεις αἰσθητῶς ἀπαιτῶν ἐνεργεῖσθαι;

Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτά. Τοὺς ἑπτὰ τούτους ἀστέρας ἀγγέλους αὐτὸς

[24] Joan. VIII, 12. [25] II Cor. III, 11. [26] Cant. IV, 2. [27] Cant. II, 15. [28] II Cor. II, 15. [29] Joel. III, 18. [30] I Cor. XII, 27.

Digitized by Google

οὗτος προϊὼν ἑρμηνεύσει, οὓς καὶ ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπιστατεῖν ἐρεῖ. Καὶ Γρηγόριος ὁ θεῖος ἐν τῷ συνταχτηρίῳ αὐτοῦ λόγῳ τὸ αὐτὸ διαγορεύει, ἐκ ταύτης τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου ἕλκων εἰς ἡμᾶς τὴν πειθώ. Ἀστέρας δὲ καλεῖ τοὺς ἀγγέλους διὰ τὴν δαψιλῆ φωτοχυσίαν τὴν ἐν αὐτοῖς τοῦ Χριστοῦ. Τοὺς αὐτοὺς καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀξιοῦσθαι τῆς κατοχῆς φησι, τῇ τιμιωτάτῃ στάσει οἱονεὶ ἐπαναπαυομένους. Ἐκ τοῦ στόματος δὲ τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον ἐκπορεύεσθαι, καίτοι τοῦ Θεοπάτορος ἐπὶ τὸν μηρὸν τὸν δυνατὸν περιζώσασθαι ταύτην ἐντελλομένου, ὅτι μήπω κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς παραβάταις τῶν εὐαγγελικῶν νόμων ἡ ἐκδίκησις ἐπεπαίδευτο. Καὶ οὗτος δὲ, ἵνα τὴν ἀναβολὴν παραστήσῃ τῆς τιμωρίας, ἐπὶ τοῦ μηροῦ τέως τὴν ῥομφαίαν αἰωρεῖ. Νῦν δὲ ἡ ἐκ τοῦ στόματος ἐκπορευομένη ῥομφαία, τὸ ἑτοιμότατον ὑπαινίττεται τῶν ἐν τῇ νέᾳ διαθήκῃ ἀνηκόως διακειμένων εἰς ἀπαραίτητον ψυχῆς κίνδυνον ὀξέως ἐξορμώντων, πρὸς διχοτομίαν δηλονότι. Ἣν καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις ὑπέφηνε, διχοτομηθῆναι τὸν ἀμελῆ δοῦλον ἀπειλῶν. Καὶ Παῦλος ζῶντά φησι τὸν τοῦ Θεοῦ τιμωρητικὸν λόγον καὶ ἐνεργῆ, καὶ τομώτερον παρὰ ῥομφαίας, ἅτε ἐκ τοῦ στόματος ἐκπορευόμενον, καὶ διικνούμενον ἄχρις ὀστέων καὶ μυελῶν, οὐκ αἰσθητῶς μέντοι. Ὅθεν καὶ ὀξεῖα αὕτη τῷ Ἰωάννῃ ἀναγέγραπται, ὅπερ εἰς ταυτὸν φέρει τῇ τομωτάτῃ Παύλου ῥομφαίᾳ. Ὡς ἥλιον δὲ φαίνειν τῇ δυνάμει αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ Ἥλιός ἐστι δικαιοσύνης, κατὰ Μαλαχίαν τὸν προφήτην, « φωτίζων πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. » Οὐχ ὡς σῶμα δὲ φωτίζει διαφανὲς αἰσθητῶς, ἀλλὰ νοητῶς. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, *τῇ δυνάμει αὐτοῦ*, ὡσεὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ δυνάμει ἐνεργεῖ, οὐχ ὄψιν σωματικῶς, ψυχῆς δὲ νοητῶς καταλάμπον ὀφθαλμούς.

Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσον πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς, καὶ ἔθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ, λέγων· Μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ ἔχω τὰς κλεῖδας τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου.

Ἔθος τοῖς ἁγίοις προφήταις ὁρῶσιν ὀπτασίαν, καταπλήττεσθαι εἰς παράτασιν τῆς ἀνθρωπίνης εὐτελείας, καὶ τοῦ, ὅσον τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων κατὰ τὸ κρεῖττον καθυπερτερεῖ καὶ ἀνέστηκεν. Ὅπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ πέπονθε, καὶ Δανιὴλ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ, ὁ μὲν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς τοῦ Κυρίου δυνάμεως, ὁ δὲ ἐπὶ ταῖς ὁραθείσαις αὐτῷ ὀπτασίαις. Οὐκοῦν παραπλήσιόν τι τούτοις καὶ νῦν ὁ εὐαγγελιστὴς ὑποστὰς, ἀνεῤῥῶσθαί φησι τῆς σωτηρίου δεξιᾶς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἁπτομένης αὐτοῦ, μετὰ παρακλήσεως τὸν πρὸς αὐτὸν θεῖον αὐτοῦ λόγον, οἷον πρῶτον καὶ ἔσχατον ἐμφανίζοντος, πρῶτον τῇ θείᾳ φύσει, ἔσχατον τῇ σωτηρίῳ ἡμῖν αὐτοῦ παρουσίᾳ, καὶ ζῶντα, εἰ καὶ δι' ἡμᾶς νεκρωθέντα. Ἀλλ' οὖν ζῶντα καὶ τὰς κλεῖς ἔχοντα τοῦ θανάτου

pretabitur, **659** quorum etiam singulos singulis Ecclesiis præesse dicet : et divus Gregorius in suo coordinationum libro idem astruit, ex hac Joannis Apocalypsi rem facere nitens nobis credibilem. Stellas autem vocat angelos propter lucis abundantiam quam in ipsis Christus diffundit. Et eosdem dextræ manus situm nactos esse dicit utpote dignissimo requiescentes ordine. De ore autem ejus gladium utraque parte acutum dicit egredi, atque Dei progenitor præcipit, ut hunc super femur suum potens accingat [21] : quia nondum eo tempore ultio inflicta erat transgressoribus legum evangelicarum. Idcirco ille ut cunctationem supplicii demonstret, super femur interim gladium suspendit : nunc autem egrediens ex ore gladius summam designat promptitudinem eorum quæ inevitabili animæ periculo, in eos qui sub novo testamento sunt inobedientes, acriter irrunt, ad divisionem videlicet in duas partes : quam etiam Dominus in Evangelio designavit [22], comminatus negligentem servum esse dividendum. Et Paulus viventem dicit [23] punitivum Dei sermonem et efficacem ac gladio penetrabiliorem, veluti ex ore procedentem, ac pertingentem usque ad ossa et medullas, quanquam non sensibiliter : unde etiam gladius hic acutus a Joanne descriptus est, quod in idem redit cum gladio maxime penetrabili a Paulo posito. Tanquam solem vero lucere ipsum ait in virtute, quoniam Sol quoque dicitur justitiæ apud Malachiam prophetam [24] : « qui illuminat omnem hominem venientem in mundum [25]. » Non autem sicut corpus perspicuum sensibiliter illuminat, sed juxta intellectum. Ideo quoque subjungit, *in virtute sua* : ac si diceret, quod lux Christi virtute operatur, non aspectu corporali, sed oculos animæ spiritualiter illuminans.

I, 17, 18. *Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus : et posuit dexteram suam super me, dicens : Noli timere : ego sum primus et novissimus, et vivus et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum. Amen. Et habeo claves mortis et inferorum.*

Moris est sanctis prophetis, ut cum visionem **660** intuentur, obstupescant ob vehementem abjectionem conditionis humanæ : videntes quantum divina humanis sint meliora, eaque præcellant ac excedant. Quod Jesu illi Nave contigit [26], ac Danieli viro desideriorum [27] : illi quidem ad summum exercitus Dominici visum ducem, huic autem ad ostensas sibi visiones. Itaque his affine quiddam etiam nunc contigit evangelistæ, qui ait se roboratum fuisse salutari manu Filii Dei, quæ ipsum tetigit post divinum consolationis factum ad se sermonem, nempe declarando quod primus sit ac postremus : primus divina natura, postremus salutari facta nobis ipsius præsentia : quodque vivus sit, etiamsi propter nos fuerit mortuus : attamen

[21] Psal. XLIV, 4. [22] Matth. IV, 51. [23] Hebr. IV, 12. [24] Malach. IV, 2. [25] Joan. I, 9. [26] Josue V, 1. [27] Dan. VII, 1 seqq. X, 11.

Digitized by Google

vivit et claves habet mortis ac inferni. Cum igitur talem habeat auxiliatorem, jubet ne formidet, utque illi adhærens qui vivit in sæcula sempiterna non vereatur, sed absque ullo metu scribat ea quæ vidit, et quæ sunt et quæ ventura sunt, hoc est præterita ac præsentia : nam hæc dicuntur esse quidem, sed nondum transisse in interitum : una autem cum his ea quæ futurum est ut fiant ad cognitionem transeuntium.

Noli timere. Visione consternatus evangelista, et veluti mortuus ante pedes ejus quem viderat constitutus, audisse se dicit: *Noli timere*, quasi nequaquam vivere potuisset sacer Joannes præ stupore, nisi salutari dextera tactus fuisset, soloque tactu illa fuerit operatus mirabilia. Nam ego, inquit, sum ob salutem omnium vestrum novissimis temporibus ad vos cum carne conversus, et « primogenitus omnis creaturæ [38]. » Quomodo igitur possibile esset ut mali quidpiam ex mea apparitione patereris ? Nam si vivo ac fons vitæ sum, et quanquam propter vos mortuus sum, rursum tamen conculcata morte revixi : quomodo possibile esset ut tu qui vivis, propter me et mei aspectum morereris ? Quod si etiam claves habeo mortis ac inferni, ideo quoque vivifico et mortifico, deduco ad inferos ac reduco [39], « meique sunt », ut ait Propheta, « transitus mortis [40] : » nequaquam meos cultores antequam expediat mittam in mortem, nisi primum ad scribendum admoveam ea quæ cognitione digna sunt.

I, 19, 20. *Scribe quæ vidisti et quæ sunt et quæ futurum est ut fiant post hæc. Mysterium* **661** *septem stellarum quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea. Septem stellæ, angeli septem Ecclesiarum sunt : et candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.*

Quæ a sancto visa sunt, partim quidem jam facta sunt, quæ etiam juxta tempus jam terminum sortita sunt, non tamen ita ut etiam in interitum jam abierint. Ideo quoque de ipsis dixit : *Quæ sunt* : partim vero in promptu sunt, ut transeant : rursumque de nonnullis futurum est ut fiant, veluti in sequentibus sermo explicabit.

Mysterium septem stellarum. Quoniam ipsi significavit quænam sint septem stellæ et lucernæ ac candelabra, hujus quoque gratia ipsum erudit quænam singulis dicturus sit Ecclesiis. Stellas autem vocat angelos Ecclesiarum præfectos, utpote lucem sortitos ab ipso Sole justitiæ : quod etiam opinatus est quispiam eorum qui forinsecus sunt sapientes de sensibili sole, nempe quod ab ipso stellæ lucem acciperent. Lucernas vero sive candelas, viros sacros ad hoc ordinatos ut Christi illuminationem locupletarent, et ignorantiæ tenebras quæ in præsenti vita sunt dispergerent. Porro candelabra ipsas Ecclesias tanquam ferentes luminaria, qui sunt præceptores, juxta Paulum, [41] sermonem vitæ continentes : universa vero aurea, propter sinceritatem

A καὶ τοῦ ᾅδου. Ὡς οὖν τοιοῦτον ἔχοντα βοηθὸν, κελεύει μὴ φοβεῖσθαι, μηδ' ἐν αὐτῷ προανακείμενον τῷ ζῶντι εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας ὑποστείλασθαι, ἀλλὰ γράφειν ἀνυποστόλως ἃ εἶδε, καὶ ἃ εἰσὶ, καὶ ἃ μέλλει ἔρχεσθαι, οἱονεὶ τὰ παρελθόντα καὶ ἐνεστῶτα. Ταῦτα γὰρ τῶν ὄντων, ἀλλ' οὐ τῶν εἰς ἀνυπαρξίαν κεχωρηκότων. Μετὰ τούτων δὲ, καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι πρὸς γνῶσιν τῶν μετερχομένων.

Μὴ φοβοῦ. Καταπλαγεὶς τῇ θέᾳ ὁ εὐαγγελιστὴς, καὶ ὡς νεκρὸς ὑποτεθεὶς τῷ ὁρωμένῳ πρὸς τοὺς πόδας, ἀκοῦσαί φησι, *Μὴ φοβοῦ*, ὡς οὐκ ἂν ἰσχύσας ζῆν ὁ ἱερὸς Ἰωάννης ἐκ τῆς καταπλήξεως, μὴ τῆς σωτηρίου δεξιᾶς ἀψαμένης αὐτοῦ τῆς πλεῖστα μόνῃ τῇ ἀφῇ ἐργασαμένης θαυμάσια. Ἐγὼ γάρ εἰμι, φη- B σὶν, ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ πάντων ὑμῶν ἐπ' ἐσχάτων καιρῶν συναναστραφεὶς ὑμῖν μετὰ σαρκὸς, καὶ « πρωτότοκος πάσης κτίσεως. » Πῶς οὖν οἷόν τέ σε παθεῖν τι κακὸν ἐκ τῆς ἐπιφανείας μου; Εἰ γὰρ ζῶν καὶ πηγὴ ζωῆς ὑπάρχων (εἰ δὲ καὶ δι' ὑμᾶς ἐγενόμην νεκρὸς, ἀλλ' αὖθις ἀνεβίων πατήσας τὸν θάνατον), πῶς οἷόν τέ σε τὸν ζῶντα, δι' ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν ὀπτασίαν γενέσθαι νεκρόν; Εἰ δὲ καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου, διὸ καὶ ζωογονῶ καὶ κατάγω εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγω, καὶ, « Ἐμοῦ εἰσιν, » ὡς ὁ προφήτης φησὶν, « αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου, » οὐκ ἂν τοὺς ἐμοὺς προσκυνητὰς πρὸ τοῦ καθήκοντος παραπέμψω τῷ θανάτῳ, ἂν μὴ γράψαι ὑποθῶμαι τὰ γνώσεως ἄξια.

Γράψον ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ μέλλει γί- C *νεσθαι μετὰ ταῦτα. Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς. Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν εἰσι. Καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ, ἑπτὰ Ἐκκλησίαι εἰσί.*

Τὰ ὁραθέντα τῷ ἁγίῳ, τὰ μὲν ἤδη γεγόνασιν ἃ καὶ πέρας ἤδη ἔχοντα ἐτύγχανον κατὰ καιρὸν, οὐ μέντοι καὶ εἰς ἀνυπαρξίαν ἦν συγκεχωρηκότα. Διὸ καὶ περὶ αὐτῶν εἶπεν, Ἅ *ἐστί*. Τὰ δὲ ἕτοιμα παρελθεῖν, τὰ δὲ μέλλει γίνεσθαι, ὡς προϊὼν ὁ λόγος ἐρεῖ.

Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων. Ἐπεὶ διεσάφησεν αὐτῷ τίνες τε οἱ ἑπτὰ ἀστέρες καὶ οἱ λύχνοι D καὶ αἱ λυχνίαι, τούτου χάριν καὶ ἃ δεῖ πρὸς ἑκάστην εἰπεῖν Ἐκκλησίαν συνετίζεται. Ἀστέρας δὲ τοὺς ἀγγέλους τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐφόρους καλεῖ, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης τὸ φῶς χορηγουμένους· ὅπερ καί τις τῶν θύραθεν σοφῶν περὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου ἐδόξασεν, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀστέρας τὸ φῶς λαμβάνοντας. Λύχνους δὲ, τοὺς τὸν Χριστοῦ φωτισμὸν ἱεροὺς ἄνδρας καταπλουτεῖν τεταγμένους, καὶ τὸν τῆς ἀγνωσίας σκότον τοῦ παρόντος βίου διασκεδάζοντας. Λυχνίας δὲ τὰς Ἐκκλησίας ὡς ὀχήματα τῶν φωστήρων. Διδάσκαλοι δὲ οὗτοι, κατὰ Παῦλον, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες· χρυσαῖ δὲ πᾶσαι διὰ τὸ ἀκίβδηλόν τε καὶ τίμιον τῆς ἐν αὐταῖς πίστεως. Ἑκά-

[38] Coloss. i, 15. [39] I Reg. ii, 6. [40] Psal. lxvii, 21. [41] Philip. ii, 15.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

στῇ δὲ ὅτι ἄγγελος ἐπιστατεῖ, καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὡς ἔφημεν, παραθέμενος ἐπιστώσατο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐφανέρωσε, καὶ ἃ δεῖ πρὸς ἑκάστην τῶν Ἐκκλησιῶν τὸν ταῦτα θεοκλυτούμενον διαμαρτύρασθαι, ἐπιφέρει λοιπὸν, καὶ ὅπως τὴν μὲν τέλεον ἔξω βαίνουσαν τοῦ θείου σκόπου αἰτιάσασθαι χρὴ, ἐπαινέσαι δὲ τοὺς τοῦ Εὐαγγελίου δρόμου συλλόγους, ἐπιδιορθώσασθαι δὲ τὰς ἐν μέρει πταιούσας τοῖς κατ' ἀλλήλων νουθεσιῶν φαρμάκοις διαπεμψάμενον. Καὶ τίς ὁ ταῦτα θεσπίζων, ἀλλ' ἢ « ὁ πάντας θέλων ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν; » Καὶ τίνι ταῦτα καταμηνύσας; Τῷ θεσπεσίῳ εὐαγγελιστῇ Ἰωάννῃ διὰ τῆς μετὰ χεῖρα Ἀποκαλύψεως.

A ac dignitatem latentis in ipsis fidei. Quod etiam cuique Ecclesiæ præfectus sit angelus, etiam Gregorius Theologus, ut diximus, citata auctoritate confirmavit. Cæterum quoniam hæc manifestavit, et oportuit unicuique Ecclesiæ eum qui hæc a Deo audierat, manifestare, subjungit deinceps et quomodo hanc quidem penitus extra divinam voluntatem gradientem redarguere oporteat: missus autem sit ut collaudet cœtus in quibus juxta Evangelium curritur: eas autem ecclesias quæ in parte impegerunt, corrigat mutuarum admonitionum remediis. Et quis hæc vaticinatur præterquam is qui « vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire [62]? » Cui autem hæc indicavit? Divino sane evangelistæ Joanni per Apocalypsim, id est, revelationem quæ nunc est præ manibus.

Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν εἰσι. Δι' ἀγγέλου τῇ Ἐκκλησίᾳ διαλέγεται, ὅπερ ἄν τις διὰ παιδαγωγοῦ ἐλέγετο ἂν τῷ παιδαγωγουμένῳ, εἰδὼς ὡς οἰκειοῦσθαι φιλεῖ τὰ τοῦ μαθητοῦ ὁ διδάσκαλος, εἴτε κατορθώματα, εἴτε ἡττήματα. Εἰκὸς δὲ καὶ διὰ τῶν ἑπτὰ ἀστέρων τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ χρηματίζοντος ταῦτα, τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν δηλοῦν ἐν τῇ δεξιᾷ Χριστοῦ κειμένην, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς ᾀδόμενον, « Ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ τὰ ὕψη τῶν ὀρέων αὐτοῦ εἰσιν. »

B *Septem stellæ, angeli septem Ecclesiarum sunt.* Per angelum cum Ecclesia disserit, quemadmodum si quis per pædagogum cum eo loquatur qui ab illo gubernatur, sciens quod soleat præceptor propria ducere ea quæ sunt discipuli, **662** sive præclara sint facinora sive etiam lapsus quidam. Verisimile est autem et per septem stellas quæ in dextera erant ejus qui hæc vaticinabatur, significari gubernationem universi quæ in manu Christi sita est, juxta id quod in Psalmis canitur: « In manu ipsius sunt fines terræ, et excelsa montium ipsius sunt [63]. »

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τὰ γεγραμμένα πρὸς τὸν τῆς Ἐφεσίων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν· οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς· καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ὑπομονὴν ἔχεις· καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας.

CAPUT III.

Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Ephesiorum.

C II, 1. 3. *Angelo Ephesinæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Novi opera tua et laborem tuum et patientiam tuam: quodque non possis sustinere malos; et tentasti eos qui se dicunt esse apostolos et non sunt, et invenisti eos mendaces, et patientiam habes: et sustinuisti propter nomen meum, nec defecisti.*

Ἄγγελον τῆς Ἐφέσου, τὴν ἐν αὐτῇ Ἐκκλησίαν λέγει. Οὐ γὰρ ὁ προστατῶν ἄγγελος ἡμαρτήκει, ὥστε δεῖν ἀκοῦσαι, Μετανόησον, ὁ δι' ἁγιότητα ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ Κυρίου ὑπάρχων ἀστὴρ ὢν, καὶ δεῖγμα τοῦτο φέρων τῆς κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἐκ καθαρότητος φωτοειδοῦς μαρμαρυγῆς. Τίς δὲ καὶ χρεία γράφειν τῷ ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ διαλεγομένου παρόντι, ὃς καὶ οὐδὲ αἰσθητῆς ἀκοῆς οἷα νοερὸς ὢν δεόμενος ἦν; Εἶτα καὶ ὅτι προϊὼν οὗτος ὁ τῆς ὀπτασίας (4) ὑφηγητὴς ἅγιος οὐ τοῖς ἀγγέλοις φησὶν, ἀλλὰ ταῖς Ἐκκλησίαις, τί λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀκούειν, οὐκ ἄδηλόν ἐστι. Καθὰ δεῖ κἀν τοῖς λοιποῖς νοεῖν τοῦ προκειμένου τοῦδε βιβλίου, ἔνθα ἂν εὑρίσκηται. Γράψον τάδε τῷ ἀγγέλῳ τῆσδε τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι οὐ τῷ ἀγγέλῳ, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τοὺς λόγους διακελεύεται γράφειν, ὡσαύτως φανερόν.

Angelum Ephesi dicit Ecclesiam quæ ibi erat. Neque enim præfectus angelus peccaverat, ut audire eum oporteret, Age pœnitentiam: qui ob sanctitatem stella dicitur in dextera Domini exsistens: hoc etiam ferens indicium lucidi splendoris, qui ex D natura ei ob puritatem convenit. Quid etiam necesse esset ei scribere, qui præsens est in dextera loquentis? qui nec sensibili auditu egebat utpote naturæ intellectualis. Præterea quoque manifestum est quod sanctus hic visionis auctor in progressu ait, quid Spiritus sanctus, non angelis, sed Ecclesiis audiendum dicat. Et in cæteris similiter præsentis libri locis, ubicunque inventum fuerit: Scribe hæc angelo talis Ecclesiæ, intelligere oportet, quod non angelo, sed Ecclesiæ sermones scribere jubeatur.

[62] I Tim. II, 4. [63] Psal. XCIV, 4.

(4) Ἐκκλησίας vulg.

Digitized by Google

Qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Simile est ac si diceret: Hæc dicit qui complectitur et imperat, ac continet tum cœlestes angelos, tum homines qui sunt in terra: nam hi septem stellæ sunt, ut jam **663** dictum est, et aurea candelabra ac lucernæ, in medio quorum inhabitare et inter eos inambulare annuntiatur Dominus.

Novi opera tua. Novi, et nihil me latet, inquit, qui singulatim formavi corda vestra [44], et cognovi omnia opera vestra, et quod malos audire non potes, sed natura odisti quod malum est, quodque tentasti eos qui se dicunt esse apostolos, et invenisti eos falsos apostolos. Siquidem Ephesini divinum complentes præceptum, quo dicitur non omni credendum esse spiritui, sed probandos esse spiritus num ex Deo sint [45], hoc est num data sit ipsis docendi dignitas juxta præscriptum evangelicum, in simplici rerum usu agebant, non autem cibis et potu ac nuptiis insanientes, vitamque voluptuosam temperanti præferentes: qualis erat Cerinthus, apostolo et evangelistæ σύγχρονος, dogmatum adulterinorum annuntiator.

Et patientiam habes. Laborasti, inquit, et tolerasti, nulla fatigatione animum dejiciens ob ea quæ propter nomen meum irruerunt: et recte admodum. Siquidem dictum est: «Invicem alii aliorum onera portate, et sic complete legem Christi [46].» Verisimile enim est quod a pseudapostolis fuerint ipsis illatæ contumeliæ, quibus omnino vices rependere non meditabantur, sed hujusmodi tanquam luxata ac debilia membra sustinebant.

Et sustinuisti. Ἐβάστασας id est tolerasti, οὐκ ἐκοπίασας vero, id est non defecisti præ labore et fatigatione: et quasi diceret: Non desperasti, non reliquisti aciem; non es factus desertor.

Propter nomen meum. Nomen vocat famam et gloriam, sicut etiam cum dicitur, «Admirabile est nomen tuum in omni terra [47].» Annon gloria plenum est, quod non conentur Christiani malum referre pro malo, quemadmodum etiam divus Paulus exhortatur, dicens: «Ne declinetis ad incredulos [48]?»

Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliqueris. Memor itaque esto unde excideris, et resipisce ac prima opera facias. Sin minus, veniam tibi cito, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi resipueris. Sed hoc habes quod odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.

664 Cum in duobus Ecclesiam commendet, nempe in tolerantia doloris et neglectu molestiæ ab adversariis illatæ, de hoc uno indignatur: quo etiam in medio illorum duorum posito, nempe molesti laboris ac tolerantiæ, alienationem a malis collaudavit,

A *Ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.* Ὅμοιον τούτῳ τὸ εἰπεῖν, τάδε λέγει ὁ περιέπων καὶ διακρατῶν, καὶ συνέχων τούς τε οὐρανίους (5) ἀγγέλους καὶ τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους. Οὗτοι γὰρ οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ὡς ἤδη εἴρηται, καὶ αἱ χρυσαῖ λυχνίαι καὶ λύχνοι, ὧν ἐν μέσῳ ὁ ἐνοικεῖν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατεῖν ἐπαγγειλάμενος Κύριος.

Οἶδα τὰ ἔργα σου. Οἶδα, καὶ οὐδέν με λέληθεν, φησὶ, τὸν καταμόνας πλάσαντα τὰς καρδίας ὑμῶν, τὸν συνιέντα εἰς πάντα ἔργα ὑμῶν, καὶ ὅτι τῶν πονηρῶν οὐ δύνασαι ἀκοῦσαι μισοπόνηρος οὖσα, καὶ ὅτι ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδαποστόλους. Θεῖον γὰρ πληροῦντες οἱ ἐν Ἐφέσῳ παράγγελμα, τὸ φάσκον, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύειν, ἀλλὰ δοκιμάζειν, τουτέστι, τὸ B δοθὲν αὐτοῖς διδασκαλικὸν ἀξίωμα, εἰ κατὰ τὴν εὐαγγελικήν ἐστι διάταξιν, ἐν αὐτοσκεύῳ τῇ χρείᾳ συστελλόμενοι διετέλουν, ἀλλ' οὐχὶ βρώμασι καὶ πότοις καὶ γάμοις βακχευόμενοι, καὶ τὸν ἀπολαυστικὸν βίον τοῦ ἐγκρατοῦς ἐπίπροσθεν φέροντες, οἷοι οἱ περὶ Κήρινθον συγχρονίσαντες τῷ ἀποστόλῳ καὶ εὐαγγελιστῇ, νόθων δογμάτων καταγγελεῖς.

Καὶ ὑπομονὴν ἔχεις. Ἐκοπίασας, φησὶ, καὶ ὑπέμεινας, εἰς μηδὲν ἀποκαρτερήσας τῶν ἐπιφυέντων διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ μάλα πρεπόντως. Εἴρηται γὰρ, «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.» Εἰκὸς γὰρ παρὰ τῶν ψευδαποστόλων ἐπηρείας αὐτοῖς ἐπενεχθῆναι, οἷς ἀνταποδοῦναι οὐδ' ὅλως ἐμελέτησεν, ἀλλ' C ὡς μελῶν παρειμένων ἠνέσχετο.

Καὶ ἐβάστασας. Ἐβάστασας, ἀντὶ τοῦ, ἠνέσχου. Οὐκ ἐκοπίασας δὲ, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἀπεκαρτέρησας, οἱονεὶ, Οὐκ ἀπηγόρευσας, οὐ προδέδωκας, οὐκ ἐλιποτάκτησας.

Διὰ τὸ ὄνομά μου. Ὄνομα δὲ, τὴν δόξαν, τὸ κλέος φησὶν, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ, «Θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ (6).» Καὶ πῶς οὐ κλέους μεστὸν, τὸ τοὺς Χριστιανοὺς μὴ ἀντιδιδόναι σπεύδειν κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ὡς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος παραινεῖ, «Μὴ γίνεσθε, φάσκων, ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστους;»

Ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. Εἰ D *δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου.*

Ἐν δυσὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀποδεχόμενος, τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἄχθους λέγω καὶ τῆς τοῦ κόπου τῶν ἀντιδιατιθεμένων ἀζηλίας, ἑνὸς τούτου μέμφεται, ὃ καὶ μέσον θεὶς ἑκατέρων, τοῦ κόπου, φημὶ, καὶ τῆς ὑπομονῆς, τὴν πρὸς τοὺς κακοὺς ἐπῄνεσεν ἀλλοτρίωσιν μετὰ

[44] Psal. XXXII, 15. [45] I Joan. IV, 1. [46] Galat. VI, 2. [47] Psal. VIII, 2. [48] II Cor. VI, 14.

(5) Ἀνθρωπίνους vulg.

(6) Verba ἐν πάσῃ τῇ γῇ, desunt in vulg.

Digitized by Google

τοῦ πειράσαι καὶ τοὺς ψευδαποστόλους καὶ τὴν τῶν Νικολαϊτῶν αἰσχρουργίαν. Ἐμέμψατο δὲ καὶ τῆς πρὸς τοὺς πλησίον χορηγίας τὴν ὀλιγωρίαν, ἣν αὖθις ἀνακαλέσασθαι ἐπισκήπτει, Τὰ πρῶτα, φάσκων, ἔργα ποίησον ἐν δικαιοσύνῃ. Οὐ γάρ με λανθάνει, φησὶν, οὔτε τὰ πρῶτά σου τῶν πράξεων ἀγαθὰ, οὔτε ὅτι τὴν εἰς τοὺς δεομένους ἀγάπην ἐνέκοψας. Ἐπάνελθε οὖν διδαχθεῖσα παρὰ ἐμοῦ ὅτι ἐνέλειψας.

Ἔρχομαί σοι ταχύ. Τὸ, *Ἔρχομαι*, οὐ μεταβατικὴν δηλοῖ κίνησιν τοῦ πάντα πληροῦντος Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐκ ῥαθυμίας πρὸς κόλασιν ἐπιστροφήν. Κίνησις δὲ Ἐκκλησίας ἡ τῆς θείας χάριτός ἐστι γύμνωσις, δι' ἣν ἐν σάλῳ καὶ κλύδωνι ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ τῶν ὑπουργούντων αὐτοῖς μιαρῶν ἀνθρώπων (7) γίνεται· ὥστε τοὺς ταύτην συγκροτοῦντας ἀνθρώπους λέγειν τὸ, « Ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός μου· » καὶ, « Ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί. »

Ἀλλὰ τοῦτο, φησὶν, *ἔχεις ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν*, μεταξὺ τῶν λυπηρῶν τιθεὶς καὶ τὰ πρὸς εὐθυμίαν ἄγοντα, ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Φησὶν οὖν, ὅτι Μετανοίᾳ σε εὐεπιχείρητον καταλαμβάνω, ἀφ' ὧν σύνδρομον ἔχω σε τοῦ μίσους μου τοῦ περὶ τοὺς Νικολαΐτας. Οὗτοι δὲ παρονομάζονται ἀπὸ Νικολάου ἑνὸς τῶν ἑπτὰ διακόνων. Καὶ τίνες δὲ ἦσαν τὴν αἰσχρουργίαν, Ἐπιφανίου τοῦ ἐκ Κύπρου θείου ἀνδρὸς ἡ τῶν *Παναρείων* αὐτοῦ βίβλος δηλώσει. — *Ἄλλως*· Κίνησιν λυχνίας τινὲς, καὶ τὸν ἱερατικὸν τῆς Ἐφέσου θρόνον ὑπέλαβον, Κωνσταντινουπόλει τὰ πρεσβεῖα ἑαυτῆς ἐπιδοῦσα.

Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω. Σαρκικὸν οὖς πᾶς ἄνθρωπος ἔχει, πνευματικὸν δὲ ὁ θεοφορούμενος, ὅπερ τῷ Ἡσαΐᾳ προστέθειται καὶ τῷ θεοπάτορι Δαυῒδ εὐήκοον γενέσθαι, ἀφ' οὗ καὶ εὐχαρίστως διατιθέμενος μελῳδεῖ, « Εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου, » οἱονεὶ οἷς ἀκοὴ τὸ ἐπαινετὸν φέρει, τούτους κἀμοῦ τὸν πόθον ἀφωμοιώσατο. Τὸ Πνεῦμα δὲ ταῦτα λέγειν φησὶν, ἢ ὅτι πνευματικῶς ἐνηργεῖτο παριστῶν τὰ τῆς Ἀποκαλύψεως· ἢ Πνεῦμα τὸν Χριστόν φησι καθὸ ἐστι καὶ νοεῖται Θεὸς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου χρηματίζει, καθό ἐστιν ἄνθρωπος καὶ νοεῖται. Καὶ ὅτι Πνεῦμα λέγεται ὁ Θεὸς, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιν παριστῶσι λόγοι, « Πνεῦμα, » ἀγορεύοντος, ὁ « Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, » καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ τί τὸ Πνεῦμα λέγει;

Τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. — *Νικῶντι*, τὸν πρὸς τοὺς δαίμονας πόλεμον, ὃς διὰ τῶν συμφύτων ἡμῖν παθῶν ἀνερεθίζεσθαι εἴωθεν. Ξύλον δὲ ζωῆς (8) τροπικῶς, τὸ ἐν μέσῳ τοῦ Παραδείσου, καὶ Παράδεισον τὴν μακαρίαν καὶ αἰωνίζουσαν ἐκληπτέον ζωὴν, ἐν ᾗ σοφίας ἄφθονος χύσις, περὶ ἧς καὶ Σολομῶν φησι· « Ξύλον ζωῆς ἐστι τοῖς ἀντεχομέ-

una cum eo quod et pseudapostolos tentaverit et Nicolaitarum obscenitatem. Accusat autem negligentiam in insumendo ut proximis necessaria suppeditentur, quod rursum jubet revocari. Prima, inquit, opera fac in justitia. Neque enim me latent, inquit, aut prima tuarum actionum bona, aut quod charitatem erga indigentes contraxeris. Revertere igitur, quum a me didiceris te defecisse.

Veniam tibi cito. Quod ait: *Veniam*, non progressivum significat motum Dei qui omnia replet, sed conversionem ad socordiæ ultionem. Motus autem Ecclesiæ est a divina gratia denudatio, propter quam in salo ac undarum jactatione a spiritibus malis et hominum iis obsequentium pravitate constituitur: adeo ut homines qui ejusdem sortis cum hac sunt Ecclesia, dicant: «Conturbatus est in ira oculus meus [49]; » et, «Cor meum conturbatum est in me [50]. »

Sed hoc habes quod odisti facta Nicolaitarum. Inter tristia ponit etiam ea quæ consolationem adducunt, ne abundantiori tristitia absorbeatur Ecclesia. Ait ergo: Per pœnitentiam ego facile te recipiam, eo quod te mihi conformem habeam in odio adversus Nicolaitas. Hi autem cognomen accipiunt a Nicolao, uno ex septem diaconibus. Quinam autem fuerint et eorum obscœnitates liber *Panarion* Epiphanii divini ex Cypro viri manifestat.—*Alio modo.* Motum candelabri interpretati quoque sunt nonnulli sacerdotalem Ephesinæ Ecclesiæ sedem, quod ipsius dignitatem tradiderit Constantinopoli.

Qui habet aurem audiat. Quisque homo aurem habet carnalem, spiritualem vero is qui divino afflatur Spiritu, quæ Isaiæ [51] addita est Deique progenitori Davidi [52], ut obediens esset. Unde etiam grato animo affectus, dulciter canit: « Ad auditum auris obsecutus est mihi [53]: » hoc est in his unde auditus fert aliquid laudabile, ad meum accessit desiderium. Hæc autem ait Spiritum dicere, aut quod spiritualiter operabatur, demonstrans quæ sunt hujus revelationis, **665** aut Spiritum dicit Christum, quatenus est et intelligitur Deus, quemadmodum revera quoque Filius hominis appellatur, quatenus est et intelligitur homo. Quod autem Spiritus dicatur Deus, ipsius Christi ad Samaritanam verba demonstrant, dicentis: « Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare [54]. » Et quid est quod dicit Spiritus?

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Vincenti in bello quod adversus dæmones geritur, quod per insitos nobis affectus excitari solet. Lignum vero vitæ quod est in medio paradisi, ac paradisum tropice accipi oportet beatam ac perpetuam vitam, in qua est abundans sapientiæ diffusio: de qua etiam ait Solomon: « Lignum vitæ est iis qui amplectuntur

[49] Psal. XXX, 10. [50] Psal. LIV, 5. [51] Isa. L, 4 seqq. [52] Psal. XXXIX, 4. [53] Psal. XVII, 45. [54] Joan. IV, 24.

(7) Vulg. ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας ἀνθρώπων.

(8) Vocem ζωῆς omittit vulg.

Digitized by Google

ipsam.[85] » Præsens autem evangelista de Christo dicit quod sit Deus ac vita æterna[86]: qua futura interminabili fruentur sancti in paradiso.

A νοις αὐτῆς. » Ὁ δὲ παρὼν εὐαγγελιστὴς περὶ τοῦ Χριστοῦ φησιν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ ζωὴ ἡ αἰώνιος, ου ἐν τῷ Παραδείσῳ τῇ μελλούσῃ ἀτελευτήτῳ ζωῇ ἐν ἀπολαύσει οἱ ἅγιοι γενήσονται.

Dei mei. Ne quis hæc audiens offendatur. Siquidem cuncta humilia conveniunt Dei et hominis salutari dispositioni propter nos factæ: quandoquidem in Evangeliis quoque ait Ipse: « Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, et Deum meum et Deum vestrum[87], » tanquam ipsius quidem natura, horum vero adoptione.

Τοῦ Θεοῦ μου. Μή τις ἀκούων ταῦτα σκανδαλιζέσθω. Πρέπει γὰρ τὰ ταπεινὰ πάντα τῇ δι' ἡμᾶς σωτηρίῳ ἡμῖν τοῦ θεανθρώπου οἰκονομίᾳ. Ἐπεὶ καὶ ἐν Εὐαγγελίοις φησὶν ὁ αὐτός· « Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν, » ὡς τοῦ μὲν φύσει, τῶν δὲ θέσει.

CAPUT IV.

Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Smyrnæorum.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Τὰ δηλωθέντα τῷ ἐν τῇ Σμυρναίων Ἐκκλησίᾳ ἀγγέλῳ.

II, 8-11. *Et angelo Ecclesiæ Smyrnæorum scribe: Hæc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit: Scio opera tua et afflictionem et paupertatem, sed dives es: et blasphemiam eorum qui se dicunt Judæos esse et non sunt, sed sunt synagoga Satanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut affligamini, et habebitis afflictionem dierum decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.* 666 *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.*

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἐκκλησίας B *γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν· Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ. Καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ Σατανᾶ. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις παθεῖν. Ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμέρας δέκα. Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις. Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.*

Primus et novissimus est Christus, utpote Deus et homo: primus divina natura, novissimus tanquam postremis diebus propter nos homo factus. Fuit quoque triduo mortuus, rursumque sua resurrectione viam nobis aperuit resurrectionis ac vitæ. Et quid hic ait? Scio opera tua et afflictionem et paupertatem, quæ propter me sustines pulsatus ab incredulis. Ne igitur dum affligeris et paupertate premeris, dicas et ipse: Quid est quod jejunavimus, et non cognovisti, humiliavimus animas nostras, et non attendisti?[88] Quanquam enim hæc ita sint, attamen dives es, in spiritualibus thesaurum habens absconditum in agro cordis tui, qui est Christus, propter quem etiam dives es, utpote hunc habens protectorem, qui et ipse cum dives esset, propter nos pauper factus est.

Πρῶτος καὶ ἔσχατος ὁ Χριστὸς, ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Πρῶτος τῇ θείᾳ φύσει, ἔσχατος, ὡς δι' C ἡμᾶς ἐπ' ἔσχατον ἄνθρωπος γενόμενος. Καὶ νεκρὸς δὲ ὁ αὐτὸς τριήμερος, καὶ αὖθις ἀνοίξας ἡμῖν διὰ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως ὁδὸν τῆς ζωῆς. Καὶ τί φησιν οὗτος; Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἃ δι' ἐμὲ ὑπομένεις, ὑπὸ τῶν ἀπίστων μαστιζόμενος. Μὴ οὖν ἐν τῷ θλίβεσθαι καὶ πτωχεύειν εἴπῃς καὶ αὐτός· Τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν καὶ οὐκ ἔγνως, ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν, καὶ οὐ προσέσχες; Εἰ γὰρ καὶ ταῦτα, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, ἐν τοῖς πνευματικοῖς τὸν θησαυρὸν ἔχων κεκρυμμένον ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς καρδίας σου, ὅς ἐστιν ὁ Χριστὸς, δι' ὃν καὶ πλούσιος εἶ, ὡς τοῦτον ἔχων σκεπαστὴν, ὃς καὶ αὐτὸς πλούσιος ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς.

Scio opera tua. Videlicet bona, et afflictionem propter ipsa illatam, ac paupertatem quæ ob invidiam a blasphemis Judæis cooperatoribus diaboli in vos inducta est: qui solo nomine Judæi sunt, veritate autem et reipsa sunt synagoga diaboli. Sed quanquam ob violentiam pauper efficiaris, mihi tamen repositus, qui sum dispensator omnium bonorum, dives es. Idcirco nihil metuas eorum quæ tibi inferenda sunt a cooperatoribus diaboli, qui vos carceribus et aliis tentationibus affligent, quorum brevissimus ac unius diei est impetus, et quantum erit si etiam decem æquetur diebus? Esto itaque tolerans neque deficias usque ad mortem, ut propter illa accipias coronam vitæ.

D *Οἶδά σου τὰ ἔργα.* Δηλαδὴ τὰ χρηστὰ, καὶ τὴν διὰ ταῦτα θλῖψιν καὶ πτωχείαν, τὴν διὰ φθόνον ἀπὸ τῶν συνεργῶν τοῦ διαβόλου βλασφήμων Ἰουδαίων ἐπαγομένην ὑμῖν, οἵτινες Ἰουδαῖοι ὀνόματι μόνον, τῇ δὲ ἀληθείᾳ συναγωγὴ τοῦ διαβόλου εἰσίν. Ἀλλὰ κἂν ἐξ ἐπηρείας πτωχεύῃς, ἐμοὶ ἀνακείμενος τῷ πάντων ἀγαθῶν πρυτάνει, πλούσιος εἶ. Διόπερ μηδὲν φοβοῦ τῶν μελλόντων σοι ἐπενεχθῆναι ἀπὸ τῶν συνεργῶν τοῦ διαβόλου θλιβερῶν ἐγκλεισμῶν φυλακῆς καὶ πειρασμῶν ἄλλων (9), ὧν ἐφήμερος ἡ ἐπιφορὰ, καὶ ὅσον εἰ καὶ ἡμερῶν δέκα ἐξισουμένη; Γίνου οὖν καρτερικὸς καὶ μὴ ἐκλυόμενος μέχρι θανάτου, ὑπὲρ ὧν λήψῃ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

[85] Prov. III, 18. [86] Joan. I, 4. [87] Joan. XX, 17. [88] Isa. LVIII, 3.

(9) Verba ἐγκλ. φυλ. κ. πειρ. ἄλλων omittit. vulg.

Digitized by Google

Καὶ τὴν βλασφημίαν. Κατὰ κοινοῦ τὸ, *Οἶδά σου*, ἵνα ἐξακούηται οὕτως· Οἶδά σου τὰ ἔργα, οἶδα καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν τῷ λόγῳ μὲν Ἰουδαίων, ἔργῳ δὲ συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖος, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ τῇ περιτομῇ τῆς καρδίας, ὁ διὰ τῆς τοῦ φαινομένου περιβλητοῦ τῷ γεννητικῷ μορίῳ δέρματος ἀφαιρέσεως τοῦ ὑλικοῦ τοῦδε παντὸς βίου ἀλλοτριούμενον ἑαυτὸν αἰνιττόμενος, καὶ πρὸς τὰ θεῖα τῇ ψυχῇ ἐνσκευαζόμενον. Εἰ γὰρ Ἰούδας μὲν *ἐξομολόγησις* ἑρμηνεύεται, Ἰσραὴλ δὲ *νοῦς ὁρῶν Θεὸν*, πάντως οἱ ἀληθεῖς Ἰουδαῖοι καὶ Ἰσραὴλ οὗτοί εἰσιν, οἱ Χριστῷ ἐξομολογούμενοι, ἤγουν εὐχαριστοῦντες ἀνθ' ὧν μεγάλα εὐεργέθημεν τῇ διὰ σαρκὸς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίᾳ. Τοῦτο γὰρ ἡ ἐξομολόγησις δηλοῦν βούλεται. Ἰσραὴλ δὲ, ὃς νῷ Θεὸν ὁρᾷν ἠξιωμένος, μηδενὶ τῶν ἀσχολεῖν εἰωθότων ἐπιπροσθούμενος. Οὐκοῦν οὐδὲ Ἰουδαῖοι οὔτε Ἰσραὴλ οἱ τῇ ἀπιστίᾳ ἐμμένοντες ἀνεπιστρόφως, ἀλλὰ βλασφημοῦντες συναγωγὴν ἑαυτοὺς ἀποφαίνουσι τοῦ Σατανᾶ ἐζωγρημένους ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα, ἅτε καὶ στρατηγουμένους ὑπ' αὐτοῦ

Οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. Ἀκριβὲς τὸ εἰρημένον, ὅτι δύο θανάτων ἀνθρώποις ὄντων, πρώτου τοῦ φυσικοῦ, ὅς ἐστι χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, κατὰ τὴν δικαίαν καὶ ἀπαραίτητον ἀπόφανσιν τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, τὴν, ὅτι « Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. » Τοῦτον τὸν θάνατον ἀνυπερθέτως, πάντες ἄνθρωποι δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοὶ μέτιμεν. Δευτέρου δὲ πάλιν θανάτου καὶ ὀλεθριωτέρου, τοῦ δι' ἁμαρτίας ὄντος, ὃν τὸ τῆς ἀκολάστου καὶ σαρκικῆς καὶ ἡδυπαθοῦς ζωῆς δέλεαρ τοῖς ἀνθρώποις οἶδε πορίζειν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος τοὺς ταύτην μεταδιώκοντας νεκροὺς ὀνομάζει, ὅταν φῇ· « Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. » Τοῦτον τὸν θάνατον (τὴν ἐμπαθῆ λέγω ζωὴν) ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ τῆς γεέννης εἰς ἀδιάλειπτον θάνατον.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Τὰ σημανθέντα τῷ τῆς Περγαμηνῶν Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν· Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ. Καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστὸς ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ Σατανᾶς κατοικεῖ. Ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαὰμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν Βαλὰκ, βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν ὁμοίως.

Δίστομον ῥομφαίαν φησὶν, ἢ τὴν κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τὸ πᾶν περιαιροῦσαν τὸ περιττὸν τοῦ παρόντος βίου καὶ τὸ ἀπὸ γενέσεως ἡμῖν ἐπισκοτοῦν

A *Et blasphemiam.* A communi sensu repetendum est, *Scio*, ut sit sensus : Scio opera tua, scio blasphemiam eorum qui verbo Judæi sunt, re autem ipsa sunt synagoga Satanæ. Neque enim qui in manifesto Judæus fuerit, is vere Judæus est, sed qui in occulto et circumcisione cordis, qui per ablationem materialis pellis quæ circumdare conspicitur membrum genitale, seipsum tota vita immutasse designatur, et in anima exornatus esse ad divina. Nam si Judas interpretatur *confessio*, Israel autem *mens quæ Deum intuetur :* hi omnino veri sunt Judæi et Israel, qui Christum confitentur, sive gratias agunt ob magna beneficia, quibus affecti sumus per adventum ejus in carne ad nos. **667** Nam hoc significat illa confessio; Israel vero
B qui assecutus est ut Deum mente videat, qui nulla re obscuratur qua prius solet occupari. Itaque neque Judæi sunt neque Israel, qui non conversi permanent in incredulitate, sed blasphemando ostendunt se synagogam esse Satanæ, capti ab illo ad ipsius voluntatem, tanquam ab ipso expugnati.

Non lædetur a morte secunda. Exacte loquendo hoc dictum est. Cum enim duæ sint mortes, prima naturalis est, nempe animæ separatio a corpore, secundum justam et inevitabilem omnipotentis Dei sententiam, puta : «Terra es et in terram reverteris [59]. » Hanc mortem omnes homines absque ulla exceptione justi ac peccatores subimus. Rursum vero secunda mors, majorem afferens cladem, per
C peccatum inducta est, quam illecebræ vitæ lascivæ, carnalis ac voluptuosæ hominibus suppeditare solent : ideo quoque Dominus eos qui hanc insequuntur mortuos appellat, cum ait : « Sinite ut mortui sepeliant mortuos suos [60]. » Hanc mortem, nempe vitam affectibus deditam, qui vicerit, non recipiet damnum a morte gehennæ, transeundo ad mortem interminabilem.

CAPUT V.

Quæ designata sunt angelo Ecclesiæ Pergamorum.

II, 12-15. *Et angelo Ecclesiæ Pergamorum scribe : Hæc dicit qui habet gladium utraque parte acutum :*
D *Novi opera tua, et ubi habites, nempe ubi thronus est Satanæ : et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam, in diebus quibus Antipas testis meus fidelis apud vos occisus est, ubi Satanas habitat. Sed habeo adversum te pauca, quod habeas ibi tenentes doctrinam Balaam, qui docuit Balac, ut poneret offendiculum coram filiis Israel, quo ederent idolis immolata et scortarentur : ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum similiter.*

668 Gladium utrinque incidentem dicit aut eum qui, secundum sermonem evangelicum, avellit quod superfluum est (10) in præsenti vita, et

[59] Genes. III, 19. [60] Matth. VIII, 22.

(10) Male interpres scripserat, *dicit*, *aut sermonem evangelicum avellentem quod superfluum, etc.*

Digitized by Google

quod a nativitate nobis tenebras offundit, ne divina prospiciamus, aut severam adversus impios sententiam. Ex eo autem quod hic gladius præter hoc quod utrinque incidit etiam acutus dicitur, adhuc etiam accelerationem indicat ad eorum ultionem qui divinis juss's non obtemperant. Thronum vero Satanæ vocat Pergamum, ut quæ idololatriæ dedita erat supra omnem reliquam Asiam. Itaque cum etiam hujusmodi locum inhabites, inquit, incorruptam servasti meam fidem, in nullo eversa ex vicinitate malorum, neque iniquos æmulata es, visa pace et abundantia iniquorum.

τῶν θείων τῆς ἐποψίας, ἢ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀπότομον ἀπόφανσιν. Πρὸς τῷ διστόμῳ δὲ καὶ ὀξεῖα αὕτη, ἔτι καὶ ταχινὴ, εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἀπειθούντων τοῖς θείοις κελεύσμασι. Θρόνον δὲ τοῦ Σατανᾶ τὴν Πέργαμον καλεῖ, ὡς κατείδωλον οὖσαν ὑπὲρ τὴν Ἀσίαν πᾶσαν. Ἀλλ' οὖν καὶ τοιοῦτον οἰκοῦσα τόπον, φησὶν, ἀνόθευτόν μου τὴν πίστιν ἐτήρησας μηδὲν ἐκτραπεῖσα ἀπὸ τῆς τῶν κακῶν γειτνίας, οὐδὲ ζηλώσασα ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἁμαρτωλῶν καὶ εὐθηνίαν θεωροῦσα.

Antipas testis meus. Antipas testis, Pergami tulit testimonium, cujus in hunc usque diem servatur martyrium, cum multa libere locutus fuisset adversus insidiatores: et quantum in ipso fuit usque ad mortem processit, de cujus fortitudine evangelista nunc per os Dei fecit mentionem, ut productam in medium illius virtutem et patientiam ostendat fidelibus, una cum crudelitate errantium, ut qui de Satanæ sunt contubernio. Quoniam autem tangitur eorum quoque reprehensio qui sanctissimi erant, eo quod « In multis offendimus omnes [61], » juxta id quod scriptum est: « Quis purus est a sorde [62]? » ideo ait: Quanquam taliter me colatis, habeo tamen nonnihil in quo vos accusem, licet ea pauca sint. Siquidem hæc Pergamorum civitas, (ut apparet, duo adversa nacta erat, nempe plures Græcos sive infideles, et inter eos qui fideles dicebantur, obscœni Nicolaitæ, tanquam prava zizania inter triticum, seminati erant. Porro vide quomodo hos ex Veteri Testamento quibusdam assimilatos in medium produxerit.

Ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρτυς μου. Ἀντίπας ὁ μάρτυς ἐν Περγάμῳ ἐμαρτύρησεν, οὗ καὶ τὸ μαρτύριον εἰς ἔτι σώζεται, πολλὰ παῤῥησιασάμενος τοῖς ἐκβουλεύουσι. Καὶ ὅσον εἰς αὐτὸν ἧκεν, ἄχρι θανάτου προὔβη. Οὗπερ τῆς ἀνδρείας νῦν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκ τῆς θεοκλυτίας (11) μέμνηται πρὸς ἔνδειξιν ἐπεισαχθείσης τῆς ἐκείνου ἀρετῆς καὶ ὑπομονῆς τοῖς πιστοῖς, τῆς τε τῶν πεπλανημένων ὠμότητος ὡς ὁμοσκήνων τῷ Σατανᾷ. Ἐπειδὴ δὲ ἅπτεται καὶ τῶν ἁγιωτάτων ὁ μῶμος, καθ' ὃν « πολλὰ πταίομεν ἅπαντες, » κατὰ τὸ γεγραμμένον, « Τίς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου; » Ὑμῖν πάλιν, φησὶ, καίτοι τοιούτοις οὖσι τὰ πρὸς θεραπείαν ἐμὴν, ἔχω τι ἐγκαλεῖν, κἂν ἀπ' ὀλίγων. Δύο γὰρ χαλεπὰ, ὡς ἔοικεν, αὕτη ἡ πόλις τῶν Περγαμηνῶν ἐκέκτητο, τοὺς μὲν πλείονας Ἕλληνας, ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ὀνομαζομένων πιστῶν, τοὺς αἰσχρουργοὺς Νικολαΐτας ἐπισπαρέντας τῷ χρηστῷ σίτῳ ζιζάνια πονηρά. Καὶ ὅπως δὲ τούτους, καὶ τίσιν ὡμοιωμένους, διὰ τῆς πάλαι ἱστορίας παρέθετο.

Doctrinam Balaam qui docuit Balac. Balaam ait docuisse Balac, hoc est, factum fuisse præceptorem ipsius Balac. Historia est in libro divini Mosi qui dicitur Numeri [63]. Josephus autem Judæus scribit regem Balac consilio Balaam adduxisse populo Israel mulierculas ut scortarentur: quando etiam Phinees celebri memoria dignum peregit opus adversus Zambri: et præter hanc lasciviam attraxisse populum ipsum Israeliticum ad impuram comestionem, utendo in cibum carnibus quæ Beelphegor immolata fuerant: **669** ideo etiam perierunt. His vero similes quoque dicit Nicolaitas, et in scortatione et in impura comestione. Quod si quis requirat quænam illa erant in quibus errabant, ex Epiphanio, veluti jam diximus, divino Cyprensi episcopo discere licebit, qui ad multorum utilitatem non indignum putavit manifeste ob oculos ponere Nicolaitarum fetorem ac turpitudinem, omni seposito metu, tum quoad libidinosam lasciviam, tum quoad maxime abominandam impuram comestionem.

Τὴν διδαχὴν Βαλαὰμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν Βαλάκ. Τὸν Βαλαάμ φησι διδάξαι τὸν Βαλὰκ, οἱονεὶ διδάσκαλον γενόμενον τοῦ Βαλάκ. Ἡ δὲ ἱστορία, ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ θεσπεσίου Μωϋσέως ᾗ ὄνομα Ἀριθμοί. Ἰώσηππος δὲ ὁ Ἰουδαῖος συμβουλῇ γράφει τοῦ Βαλαὰμ τὸν βασιλέα Βαλὰκ, τὰ γύναια παραστῆσαι τῷ λαῷ τῷ Ἰσραὴλ εἰς πορνείαν (ὅτε καὶ Φινεὲς τὸ ἀοίδιμον ἔργον εἰργάσατο τὸ ἐπὶ Ζαμβρῇ), καὶ πρὸς τῇ ἀσελγείᾳ ταύτῃ, καὶ τὸν αὐτὸν Ἰσραηλίτην λαὸν πρὸς μιαροφαγίαν ἑλκυσθῆναι, τὰ τῷ Βεελφεγὼρ ἀνατεθέντα κρέα εἰς βρῶσιν χρησάμενον. Διὸ καὶ ἀπώλοντο. Ἐξομοιοῦσθαι δὲ τούτοις φησὶ καὶ τοὺς Νικολαΐτας κατά τε πορνείαν καὶ μιαροφαγίαν. Ἃ εἴ τις ἐπιζητεῖ ποῖά τινα ἦν, ὡς ἤδη παρεθέμην, ἐξ Ἐπιφανίου τοῦ Κυπρίου ἀρχιερέως Θεοῦ μάθοι, ὃς εἰς ὠφέλειαν πολλῶν, οὐκ ἀπηξίωσε τὸ βορβορῶδες τῶν Νικολαϊτῶν, κατά τε τὴν πορνικὴν ἀκολασίαν, κατά τε τὴν ἐπ' αὐτῇ βδελυκτοτάτην ἀκαθαρτοφαγίαν πρόδηλον ἀνυποστόλως καταστῆσαι.

II, 16, 17. *Resipisce itaque: alioqui veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Vincenti*

Μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ

[61] Jac. III, 2. [62] Job XXV, 4. [63] Num. XXIV, 25.

(11) Verba, ἐκ τῆς θεοκλυτίας, omiserat vulg.

Digitized by Google

Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου· καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Ὢ βάθος πλούτου καὶ ἀγαθότητος Θεοῦ! ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀπειλῇ ἡ φιλανθρωπία. Πολεμήσω γὰρ, φησὶν, οὐ μετὰ σοῦ, ἀλλὰ μετὰ τῶν Νικολαϊτῶν τῶν νοσούντων τὰ ἀνίατα καὶ ἄχρηστα. Τῶν γὰρ ἐν Περγάμῳ ἐφείσατο ὡς πιστῶν, ἑνὸς μόνου ἐπιμεμψάμενος αὐτοῖς τῆς μετὰ τῶν Νικολαϊτῶν ἀναστροφῆς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ταχὺ τῆς κατ' αὐτῶν ἐπελεύσεως, πῶς οὐ κηδεμόνος καὶ μὴ ἀνεχομένου ἐπὶ πολὺ τὸν κλῆρον ἑαυτοῦ νοθεύεσθαι, ἀλλὰ ταχινὴν βραβεύοντα τὴν ἀντίληψιν;

Ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. Ῥομφαίαν στόματος τίνα καὶ διὰ τί εἴρηται δίστομος, ἔφθημεν πρὸ μικροῦ παραθέμενοι.

Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ ἀπὸ τοῦ μάννα. Ἐπειδὴ, ὡς φθάνομεν παραθέμενοι ἐξ Ἐπιφανίου τοῦ ἱεροῦ λαβόντες, ἐτολμᾶτο παρὰ Νικολαϊτῶν ὀξία τῆς τούτων ἀδείας ἐν τῇ ἀκαθάρτῳ μίξει ἑαυτῶν ἡ βλασφημοτάτη βρῶσις, τούτου χάριν τῷ νικῶντι δοθῆναι φαγεῖν τοῦ μάννα ἀντὶ τῆς ἀκαθάρτου βρώσεώς τε καὶ βδελυρᾶς ὑπέσχετο. Μάννα δὲ τροπικῶς ὁ ἄρτος ἐστὶ τῆς ζωῆς ὁ οὐρανόθεν δι' ἡμᾶς κατελθὼν, εἰ καὶ πάντα τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ὡς οὐρανόθεν καὶ αὐτὰ καταπτάμενα, ὅπου καὶ ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ. Νικῶντι δὲ τὸν διάβολον, δοθῆναι καὶ ψῆφον λευκὴν, τουτέστι, δόξῃ λελαμπρυσμένην. Τοῦτο δὲ, τὴν λευκὴν ψῆφον, τὴν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς θεάτροις καὶ τοῖς σταδίοις ἀγωνιζομένων γνώριμον οὖσαν, τοῖς νικῶσι παρεχομένην, ἐνταῦθα τέθεικεν. Ὄνομα δὲ καινὸν, τῇ παρούσῃ ζωῇ ἀγνοούμενον. « Τὰ γὰρ ἀγαθὰ ἃ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς, ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. » Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα οἱ ἅγιοι κληρονομήσουσι. Πῶς γὰρ οἷόν τε φθαρτῇ γνώσει τὰ ἄφθαρτα παραδηλοῦσθαι;

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'.

Τὰ γεγραμμένα τῷ τῆς Θυατείρων Ἐκκλησίας ἀγγέλῳ.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ· Οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.

Σαφέστερον ἑαυτοῦ παρέχεται γνώρισμα ὁ χρηματίζων τῷ εὐαγγελιστῇ, Υἱὸν ἑαυτὸν καταγγέλλων Θεοῦ, ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲν ἀφωμοιωμένους πυρὶ, ἅτε οἵους τε δικαίους μὲν φωτίζειν, πρὸς καῦσιν δὲ ἁμαρτανόντων ἑτοίμους· τοὺς πόδας δὲ χαλκολιβάνῳ ἀπεικασμένους. Χαλκολιβάνῳ δὲ, ἢ τῷ

dabo edere ex manna abscondito, et dabo ipsi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit nisi qui accepit.

O immensitatem abundantissimæ bonitatis Dei! nam in minis quoque relucet benignitas. Pugnabo, inquit, non tecum, sed cum Nicolaitis qui immedicabiliter ægrotant, et ad nihil sunt utiles. Siquidem eorum qui Pergami erant tanquam fidelium amore captus erat, indignatus ipsis ob solam unam conversationem cum Nicolaitis. Sed et id quod ait se cito adversus illos venturum, annon providentis est, et non sinentis diutius sortem ac substantiam suam corrumpi, sed velocem designantis retributionem ?

In gladio oris mei. Quisnam sit gladius oris, et quam ob causam utrinque incidens dictus sit, paulo ante proposuimus.

Vincenti dabo edere ex manna. Quoniam, veluti ex divino Epiphanio sumptum proposuimus, a Nicolaitis attenta erat indignissima comestio, digna ipsorum impietate in impura sui commistione, ideo vincenti daturum se manna edendum proponit loco impuri et abominandi cibi. Manna vero tropice dicitur panis vitæ, qui propter nos de cœlo descendit: quanquam omnia quoque futura dicantur bona, tanquam et ipsa cœlitus devolantia, ubi etiam est superna Jerusalem. Vincenti autem diabolum pollicetur etiam se daturum esse calculum candidum; hoc est opinione et fama fulgentem. Posuit autem hoc loco calculum candidum, quod is notus esset ab his qui in theatris ac stadiis certabant, et vincentibus tradebatur. **670** Nomen vero novum hoc est, quod præsenti vita ignoratur. Siquidem « Ea bona quæ præparavit Deus his qui se diligunt [61], oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt [62] » (hoc autem nomen sancti hæreditate possidebunt); quomodo enim possibile est ut corruptiblii notitia apprehenderentur incorruptibilia?

CAPUT VI.

Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ Thyatirorum.

II, 18, 19. *Et angelo Ecclesiæ Thyatirorum scribe: Hæc dicit Filius Dei qui habet oculos suos tanquam flammam ignis, et pedes ejus similes chalcolibano: Novi opera tua et charitatem ac ministerium et fidem ac patientiam tuam, operaque tua novissima plura primis.*

Apertius præbet sui indicium is qui loquitur cum evangelista, Filium Dei se ipsum annuntians: qui oculos quidem habeat igni assimilatos, tanquam paratos ad illuminationem justorum, exustionem vero peccatorum: pedes autem assimilatos chalcolibano. Chalcolibano, inquam, sive qui a medicis

[61] Isa. LXIV, 4. [62] I Cor. II, 9.

Digitized by Google

masculus dicitur, qui dum adoletur, odoriferos emittit vapores : quandoquidem et qui Christo adhæserunt, inter afflictiones veluti in igne versantes, non cessant sui exploratione circumstantes suavi afficere odore. Hinc etiam Paulus sibi gratulans, « Christi, inquit, bona fragrantia sumus, in his qui salvi fiunt, et in his qui pereunt [66] : » in his quidem qui salvi fiunt, sua inter seditiosos tumultus tolerantia, veluti suavi unctione eos inungentes ad perfectiorem vitam fidei quæ in Christum est, dum illi afflixi essent vitæ in primis elementis ad divinum cultum institutæ a lege Mosaica : quemadmodum sane et in his qui pereunt emortua vita, vita, inquam, revera affectibus exposita, et crasse instituta juxta mortem quæ est in insania circa idola : quos etiam irreprehensibilis secundum Christum vita novit suavi odore aspergere : **671** ut et hos cum Paulo pulchre exornent dicentes : « Vivo ego, non amplius ego, vivit vero in me Christus [67]. » Hoc itaque modo se habet meditatio de masculo libano. Potest quoque intelligi chalcolibanum veluti jam dictum est, incarnatio Domini sive æterni Verbi Dei in novissimis temporibus, utens veluti, quibusdam pedibus, humanitate quæ videbatur : ubi duarum naturarum, divinitatis nempe et humanitatis, inconfusam unionem mens humana colere novit, et incomprehensam observare, veluti scrutationem eminentissimæ mortalis cognitionis.

Novi opera tua. Opera, intellige sola ea quæ apud Deum reposita sunt. Nosse autem hoc loco designat familiaritatem ac benevolentiam, tanquam diceret : Per omnia hæc familiariter apud me perseveras. Sic et cum ad Mosen dicit : « Novi te supra omnes [68], » et, « Novit Dominus qui sint sui [69], » non aliud quidquam demonstrare intendit quam familiaritatem ac benevolentiam : Benevolo videlicet animo sum affectus erga eos qui sua studia apud me deposuerunt. Charitatem vero, confidentiam erga divina similiter et fidem. Amor namque sincerus mutuo continetur officio. Ministerium autem dicit auxilium erga egenos : et patientiam, tolerantiam in afflictionibus et tentationibus.

Novissima plura prioribus. Hæc dicens ostendit quod in augmento progredientes ad id quod melius est, indefesso labore laboraverint per operationem divinorum præceptorum.

II,20-23. *Sed habeo adversum te pauca, quod permittas mulierem tuam Jezabel, quæ se dicit prophetissam, docere et seducere servos meos ut scortentur, et de his edant quæ idolis immolata sunt. Dedique ei tempus ut resipisceret, et non vult resipiscere a scortatione sua. Ecce mitto eam in lectum, et eos qui commiscentur cum ea in afflictionem magnam, nisi pœnitentiam egerint ab operibus ejus, et filios ipsius interficiam morte. Et cognoscent omnes Ecclesiæ*

ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἄῤῥενι καλουμένῳ λιβάνῳ, ὃς ἐκθυμιώμενος, μυρώδεις ἀτμοὺς ἀποπέμπει, ἐπεὶ καὶ οἱ Χριστῷ προσκεχωρηκότες, τοῖς πειρασμοῖς οἷα πυρὶ προσομιλοῦντες, τῷ δοκιμίῳ ἑαυτῶν εὐωδιάζειν τοὺς περιεστῶτας οὐχ ὑστεροῦσιν. Ἐκ τούτου καὶ Παῦλος μεγαλαυχῶν (12), « Χριστοῦ, φησὶν, εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ τοῖς ἀπολλυμένοις. » Σωζομένοις μὲν, τοῖς ἀπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου στοιχειωδεστέρᾳ τῇ πρὸς θεοσέβειαν ζωῇ προσλιπαροῦσιν ἐπὶ τελεωτέραν τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως ζωὴν, τῇ καρτερικῇ ἑαυτῶν ἐν στάσει οἷά τινι εὐωδίᾳ ἐπαλείφοντες τούτους· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τοῖς ἀπολλυμένοις ἐκτεθνηκυίας ζωῆς, κατὰ τὸν τῆς εἰδωλομανίας φημὶ θάνατον μεταστοιχειωθείσης τῆς ἐμπαθοῦς τῷ ὄντι ζωῆς, οὓς ἡ κατὰ Χριστὸν ἀμώμητος εὐωδιάζειν οἶδε βιοτή. Ὥστε καὶ τούτους μετὰ τοῦ αὐτοῦ Παύλου ἐνωραΐζεσθαι φάσκοντας· « Ζῶ ἐγὼ, οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. » Οὕτω μὲν οὖν ἡ κατὰ ἄῤῥενα λίβανον θεωρία. Ἔστι καὶ χαλκολίβανον, ὡς ἤδη τεθεώρηται, τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου νοεῖν, ἤγουν τοῦ προαιωνίου Λόγου Θεοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, οἷά τισι ποσὶ, τῷ τεθεωμένῳ χρωμένην ἀνθρώπῳ. Ὧν δύο φύσεων, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, τὴν ἀσύγχυτον ἕνωσιν, νοῦς ἀνθρώπινος εὐσεβεῖν ἐγνωκὼς, ἀνέπαφον οἶδε διατηρεῖν, ὡς ὑπερανεστηκυίας θνητῆς, καταλήψεως ἔρευναν.

Οἶδά σου τὰ ἔργα. Ἔργα, μόνα τὰ τῷ Θεῷ ἀνακείμενα λάμβανε. Τὸ εἰδέναι δὲ ἐνταῦθα τὴν οἰκείωσιν σημαίνει, ὡσπερεὶ ἔλεγεν· Οἰκείως κατὰ πάντα διαγίνῃ. Οὕτω καὶ πρὸς Μωϋσῆ ἡνίκα λέγει· « Οἶδά σε παρὰ πάντας· » καὶ τὸ, « Οἶδε Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, » οὐκ ἄλλο οὐδὲν, ἢ τὴν οἰκείωσιν παριστᾷν βούλεται. Οἱονεὶ, Οἰκείως διάκειμαι πρὸς τοὺς ἐμοὶ τὰς ἑαυτῶν ἀνατιθέντας σπουδάς. Ἀγάπην δὲ τὴν πρὸς τὰ θεῖα πεποίθησιν, ὡσαύτως καὶ τὴν πίστιν. Ἡ γὰρ εἰλικρινὴς ἀγάπη τῷ διαλλήλῳ κρατύνεται κατορθώματι. Διακονίαν δὲ, τὴν πρὸς τοὺς δεομένους ἐπικουρίαν φησὶ, καὶ ὑπομονὴν τὴν καρτερίαν τὴν πρὸς τοὺς πειρασμούς.

Τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. Τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων εἰπὼν, ἐνέφηνεν ὅτι προϊόντες τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν θείων ἐντολῶν ἀτρύτῳ πόνῳ κοπιῶσιν.

Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἀφίης τὴν γυναῖκά σου Ἰεζάβελ, ἣ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, διδάσκειν καὶ πλανᾷν τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. Ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν

[66] II Cor. II, 15. [67] Galat. II, 20. [68] Exod. XXXIII, 12. [69] II Tim. II, 19.

(12) Μεταλαχὼν vulg.

Digitized by Google | Распознавание текста ABK/FR

θανάτῳ. Καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

Εἰ διὰ τὴν πίστιν, φησὶ, καὶ τὴν περὶ τοὺς δεομένους χορηγίαν, τὸ εὐλαβὲς ὑμῶν καὶ ὑπομονητικὸν ἀποδέχομαι, ἀλλ' οὖν δικαίως ὑμῖν ἐπιμέμφομαι, ὅτι τὴν τῶν Νικολαϊτῶν αἵρεσιν ἐᾶτε ἀκμάζειν ἐν μέσῳ ὑμῶν. Λέγει δὲ τροπικῶς ταύτην διὰ τοῦ τῆς Ἰεζάβελ ὀνόματος τῆς τῷ Ἀχαὰβ συνοικησάσης, ταύτῃ παραβάλλων καὶ τοὺς ἀπὸ Νικολάου διὰ τὴν ἀσέλγειαν καὶ ἀσέβειαν. Ἐπιμέμφεται οὖν ὅτι οὐ διώκουσιν αὐτὴν, τουτέστιν, οὐκ ἀπωθοῦνται αὐτὴν, ἀναιδῶς βλασφημοῦσαν καταισχύνοντες, ἀλλ' ἀνέχονται κοινωνεῖν αὐτοῖς τοῦ ὀνόματος τῶν Χριστιανῶν, ὑφ' οὗ λανθανόντως τοῖς ἁπλουστέροις τῶν δούλων μου, φησὶ, παρέχει σκάνδαλον, οὐχ ὅπως πορνείας, ἀλλ' ἤδη καὶ μιαροφαγίας· πορνείαν ἢ τὴν αἰσθητὴν λέγων, ἢ τὴν ἀπὸ Θεοῦ ἔκκλισιν, καθὸ καὶ εἴρηται τὸ, « Ἐπόρνευσαν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν· » καὶ τὸ, « Ἐμοιχῶντο ἐν τῷ ξύλῳ. » Διὰ δὲ τῆς τῶν εἰδωλοθύτων ἐδωδῆς ἔοικε καὶ τὰς ἄλλας διαιρέσεις συντάττειν, αἳ καὶ αὐταὶ τοῖς εὐσεβοῦσιν ἐπιφύονται, ὃν δή τινα τρόπον ἐνῆν. Οἱ γὰρ Νικολαῖται εἰδωλόθυτα μὲν ἐσθίειν οὐ προὐβάλλοντο, ἕτερα δὲ ὅμως, ἃ καὶ διανοηθῆναι τῆς τελεωτάτης ἀκαθαρσίας καὶ μιαρίας ἐστί. Τίνα δὲ ταῦτα, πολλάκις ἡμῖν εἴρηται τὴν τῶν Παναρίων βίβλον παριστᾷν. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον τὸ βδελυρὸν τῇ τῶν Νικολαϊτῶν αἱρέσει παρομαρτεῖ, ἀλλὰ καὶ προφῆτις εἶναι ὑποκρίνεται, πονηρῷ πνεύματι ἐνεργουμένη, καὶ τὸ θεῖον δῶρον εἰς ματαιότητα παραβάλλουσα, ἵνα καὶ Μωϋσέως ἀφειδοῦσα ἀλῷ, « Οὐ λήψῃ, » διαῤῥήδην βοῶντος, « τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ, » καὶ τοῦ μακαρισμοῦ τοῦ Θεοπάτορος ἀλλοτριουμένη εὑρεθῇ, τῆς μὲν ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ ἀστοχοῦσα, ἐπὶ ματαιότητας δὲ καὶ μανίας ψευδεῖς ἐμφιλοχωροῦσα.

Καὶ πλανᾷν τοὺς ἐμοὺς δούλους. Τοὺς ἁπλότητι τρόπου βεβιωκότας, πλάνῃ ἕλκουσαν εἰς πορνείαν καὶ βρῶσιν ἀπηγορευμένων.

Καὶ ἔδωκα αὐτῇ. Ἐγὼ, φησὶν, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφὴν ζητῶν, δέδωκα αὐτῇ μετανοίας καιρὸν, τὴν τιμωρίαν τέως ὑπερτιθέμενος. Ἡ δὲ τῇ ἀνοχῇ κατεχρήσατο εἰς ἀμέλειαν ἐνευκαιροῦσα τῷ ὀλεθρίῳ αὐτῆς, ἀλλ' οὐ τῆς σωτηρίας ἐπιστροφῆς ἀπρὶξ ἐχομένη.

Καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι. Τοῦτο γὰρ ἅτε Θεὸς ἐπίσταμαι, διὸ καὶ εἴρηται, « Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, ὁ Θεός. » Ἐπεὶ οὖν τῇ δεδομένῃ αὐτῇ πρὸς μετάνοιαν ἀνέσει οὐκ ἐχρήσατο, *Ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην·* ἀντὶ τοῦ, εἰς ἀῤῥωστίαν. Οἶδε γὰρ τὴν κλίνην ἡ Γραφὴ ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας λαμβάνειν, ὡς ὅταν λέγῃ· « Ὅλην τὴν κλίνην αὐτοῦ ἔστρεψας ἐν τῇ ἀῤῥωστίᾳ αὐτοῦ, » κλίνην τὴν νόσον φάσκων, μεταβεβλῆσθαι ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἤγουν εἰς ὑγίειαν. Αὐτὴν μὲν οὖν οὕτω κακώσω. Τοὺς δὲ μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, τοὺς συνεργοὺς καὶ συγκροτοῦντας αὐτῇ

quod ego sim qui scrutor renes et corda: et dabo unicuique vestrum juxta opera vestra.

672 Si propter fidem, inquit, ac subsidium in egenos vestram suscipio pietatem ac tolerantiam, juste tamen vobis indignor, quod Nicolaitarum hæresim vigere sinatis in medio vestri. Hanc autem tropice significat per nomen Jezabel quæ regi Achab nupserat: huic etiam comparans Nicolai sequaces propter libidinem ac impietatem. Indignatur itaque quod non persequantur ipsam, hoc est non expellant, confundentes ipsam impudenter blasphemantem, sed sustineant ut ii qui solo nomine Christiani sunt secum participent: unde simplicioribus servis meis, inquit, præbet offendiculum non modo scortationis, sed jam sceleratæ quoque comestionis: scortationem dicens aut sensibilem ac carnalem, aut declinationem a Deo, juxta id quod etiam dictum est: « Fornicati sunt in studiis suis [70], » et illud: « Adulterium perpetrabant in ligno. » Per esum vero eorum quæ idolis fuerant immolata, videtur et alias quoque divisiones connectere: quæ et ipsæ pios invadebant, qui sane tropus solet accidere. Siquidem Nicolaitæ non proponebant edenda idolothyta, sed alia tamen habebant quæ vel cogitare extremæ fœditatis est ac impietatis. Quænam autem illa sint frequenter a nobis dictum est in libro Panarion demonstrari. Nec id tantum abominandum esse testatur in hæresi Nicolaitarum, sed et fingitur esse prophetissa quæ pravo agitatur spiritu, divinumque donum vanitati accommodat, ut etiam Mosi non parere deprehendatur qui aperte clamat: « Non assumes nomen Dei tui in vanum [72]; » et a beatitudine Dei patris aliena inveniatur, a spe Dei aberrans, et in vanitatibus ac insaniis falsis toto animo conversans.

Et seducere servos meos: eos qui in morum simplicitate degunt trahendo per errorem ad scortationem, et comestionem eorum quæ vetita sunt.

Dedique ei tempus. Ego, inquit, qui nolo mortem peccatoris, sed conversionem quæro, dedi ei tempus pœnitentiæ, ultionem interim differendo: illa vero tolerantia mea abusa est ad impœnitentiam, in sui perditione occupata, nec firmiter hærens considerationi suæ salutis.

Et non vult resipiscere. Nam hoc tanquam Deus cognosco: idcirco etiam dictum est, « Scrutans renes et corda Deus [73]. » **673** Quoniam igitur dato ipsi spatio ad pœnitentiam non est usa, *Ecce mitto eam in lectum*, hoc est, in ægritudinem. Solet enim Scriptura lectum ab imbecillitate accipere, ut cum dixerit, « Universum lectum ejus vertisti in infirmitate ejus [74], » lectum dicens morbum, et versum esse in melius sive ad sanitatem. Ipsam itaque malis afficiam. Eos vero qui cum ea commiscentur, id est, qui cooperantur et auxilio sunt ad abomi-

[70] Psal. cv, 39. [71] Jerem. III, 9. [72] Exod. xx, 7. [73] Psal. VII, 10. [74] Psal. XL, 4.

nanda fœdaque dogmata, calamitatibus affligam. Filios vero (successores hujusmodi abominationis appellans filios) in mortem, inquit, transmittam. Et illos quidem ita tractabo. Porro vobis quibus nihil commune est cum adultera, cum simpliciores sitis, et ob morum simplicitatem in innocentia ambulare in medio domus vestræ dicti estis, quoniam non est fortitudo quæ adeo malis et loquacitate præditis, in versutia verborum posset repugnare : et veluti qui profunda illius maligni ut dicunt, et insidias ipsius non novistis, vobis, inquam, nullum pondus superimponam : pondus autem vocat pugnam verborum : Sufficit, inquit, mihi exploratio diligenter peracta per opera, ex custodia eorum quæ vobis ab initio tradita fuerant.

Nisi pœnitentiam egerint. In minis quoque benignitas conspicitur. Neque enim protinus dignam infert ultionem, sed impetum terriculamento attollit, quo urgendo eruat pœnitentiam.

Et cognoscent omnes Ecclesiæ. Quia hæretici occulte abominanda patrant, quæ videlicet vulgo abscondita sunt : latet enim fideles quod illi sub Christianorum vocatione occultentur, ego qui deprehendi, notum faciam omnibus Ecclesiis quod ego ille ipse sim qui renes et corda scrutatur : de quo etiam ait Isaias [78] : « Occultabitur in abscondito, et ipse non videbit. Annon cœlum et terram ego impleo, dicit Dominus? » Quoniam igitur hæc ita se habent, unicuique rependam mercedem suæ nequitiæ debitam.

II, 24-29. *Vobis autem dico et cæteris qui Thyatiræ sunt, quotquot non habent hanc doctrinam, quique non cognoverunt profunditates Satanæ, veluti dicunt, Non mittam* **674** *super vos aliud pondus : tamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui vicerit et custodierit usque in finem opera mea, dabo ipsi potestatem super gentes, et reget eas in virga ferrea : ut vasa fictilia conterentur. Sicut et ego accepi a Patre meo, et dabo ipsi stellam matutinam. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Ubi denuntiavit unumquemque sui laboris dignam sortiri retributionem, subjungit quoque deinceps in quibus dans operam consequetur id quod dignum est. Qui igitur non habent erroneam hanc hæreticorum doctrinam, hos, inquit, ego suscipiens contentus ero incorrupta observatione simplicitatis quam acceperunt, ex quo etiam profunditates ignorare Satanæ omnino convenit eis, veluti dicunt. Pondus vero dicit molestiam quæ ex verbosa contentione inducitur inter eos qui pugnant verbis : servum autem Domini non oportet pugnare. Digna comminatus supplicia his qui obscœna operantur, ad eos transfert sermonem qui simpliciorem degunt

τὰ βδελυρὰ καὶ βορβορώδη δόγματα, διὰ συμφορῶν θλίψω. Τὰ τέκνα δὲ (τέκνα τοὺς διαδόχους τῆς τοιαύτης ὀνομάζων βδελυρίας) θανάτῳ, φησὶ, μετελεύσομαι. Κἀκείνους μὲν οὕτως. Ὑμῖν δὲ οἷς οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν μοιχαλίδα ἁπλουστέροις τε οὖσιν, καὶ διὰ τρόπων ἁπλότητα ἐν ἀκακίᾳ πορεύεσθαι καρδίας ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ὑμῶν προῃρημένοις, ἐπείπερ οὐκ ἔστιν ἰσχὺς πρὸς τοὺς οὕτω πονηροὺς καὶ εὑρεσιλόγους τῇ πανουργίᾳ τῶν λόγων ἀντικαθίστασθαι, ἅτε καὶ τὰ βάθη τοῦ πονηροῦ καὶ τὰς μεθοδείας αὐτοῦ, ὥς φατε, μὴ ἐγνωκόσιν, οὐδὲν ἐπιθήσω βάρος φησὶ, (βάρος δὲ τὴν διὰ τῶν λόγων μάχην φησίν). Ἀρκεῖ, φησὶν, ἐμοὶ τὸ διὰ τῶν ἔργων δοκίμιον ἐκ φυλακῆς τῶν ἐξ ἀρχῆς παραδεδομένων ὑμῖν ἀκριβῶς κατορθούμενον.

Ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν. Καὶ ἐν τῇ ἀπειλῇ χρηστότης ἐνθεωρεῖται. Οὐ γὰρ ἐπάγει ἀμελλητὶ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν, ἀλλὰ μετεωρίζει τὴν ἐπαγωγὴν μορμολυκείῳ ὥσπερ ἐπισπάσασθαι τὴν μετάνοιαν κατεπείγων.

Καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι. Διὰ τὸ κρυφίως τοὺς αἱρεσιώτας τὰ βδελυρὰ πράττειν, τὰ δηλονότι λανθάνοντα τοὺς πολλούς (λανθάνει δὲ τοὺς πιστοὺς ὑπὸ τῇ Χριστιανῶν κλήσει ἐναφανιζομένων ἐκείνων), ἐγὼ φωράσας, γνῶσιν ταῖς Ἐκκλησίαις παράσχω πάσαις, ὅτι ἐκεῖνος αὐτός εἰμι, ὁ νεφροὺς ἐρευνῶν καὶ καρδίας· περὶ οὗ καὶ Ἡσαΐας φησί· « Κρυβήσεται ἐν κρυφῇ, καὶ αὐτὸς οὐκ ὄψεται. Ἢ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος; » Ἐπεὶ τοίνυν ταῦτα οὕτως ἔχει, κατάλληλον ἑκάστῳ τῆς οἰκείας φιλοπονηρίας καὶ τὸν μισθὸν ἐπιβραβεύσω.

Ὑμῖν δὲ λέγω, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ ϐαθέα τοῦ Σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· Οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος. Πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται. Ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ Πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Ἐπαγγειλάμενος ἕκαστον τοῦ οἰκείου κόπου ἀξίας τυγχάνειν τῆς ἀντιδόσεως, ἐπιφέρει λοιπὸν καὶ πρὸς ἃ τὴν ἐργασίαν ἀπασχολῶν τοῦ κατ' ἀξίαν τεύξεται. Τοῖς οὖν οὐκ ἔχουσι τὴν πλάνην διδαχὴν τῶν αἱρετιζόντων, τούτους ἀποδεχόμενος, φησίν· Ἀρκεσθήσομαι τῇ ἀλυμάντῳ διατηρήσει τοῦ οὗ ἔλαβον ἁπλοϊκοῦ, ἀφ' οὗ καὶ τὰ βάθη ἀγνοεῖν τὰ τοῦ Σατανᾶ περίεστιν αὐτοῖς, ὡς λέγουσι. Βάρος δὲ, τὸ ἀπὸ τῆς λογομαχίας ἐπεισαγόμενον τοῖς λογομαχοῦσιν ὀχληρόν. Δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, εἶτα τοῖς αἰσχροποιοῖς ἐπαπειλήσας τὰ ἄξια, πρὸς τοὺς ἁπλούστερον ἐπανῃρημένους βιοῦν μεταφέρει τὸν λόγον, οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτῶν ἀπ' αὐτῶν, ἢ τὴν

[78] Imo Jeremias, xxiii, 24.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

εὐσεβῆ τῆς πίστεως παρακαταθήκην ἀλύμαντον διαφυλάττειν ἄχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας. Παρουσίαν δὲ λέγει ἢ τὴν τελευταίαν ὅτε τὴν πάντων κρίσιν κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ποιήσει, ἢ τὴν ἑκάστου ἀποβίωσιν, ὅτε πρὸς αὐτὸν ἀπιοῦσιν ἡμῖν, ἅτε τὴν πολυάσχολον ταύτην ἀπολείπουσι ζωὴν ἐν ἀσφαλεῖ ἐσόμεθα καταστάσει, τὴν ἐλπίδα τῶν βεβιωμένων ἀπαραλόγιστον ἔχοντες. Ὃ καὶ μᾶλλον στοιχεῖν οὐκ ἀδόκιμον.

Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν. Τῶν μὲν δι' ἁπλότητα ἀπομάχων ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν ἀρκέσει πρὸς εὐαρέστησιν ἐμοί· τῷ δὲ ἐκ μάχης καὶ πάλης τὸ ἀριστεῖον ἐπιφερομένῳ, πρὸς θρίαμβον τῆς νίκης, δώσω, φησὶν, ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, ἤτοι, καθὼς ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος τῷ καλῶς οἰκονομήσαντι τὰς μνᾶς καὶ τὰ τάλαντα, Ἔσο, φησὶν, ἐπὶ δέκα πόλεις, καὶ ἑτέρῳ, ἐπὶ πέντε πόλεις· ἀρχὴν γάρ τινα καὶ ἐξουσίαν ταῦτα δηλοῖ δοθησομένην τοῖς ἁγίοις κατὰ ὑποδεεστέρων καὶ τοῦ διευθύνασθαι χρῃζόντων. Διὸ καὶ τὸ, « Ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου, » ἁρμόσει ἐπὶ ταύτῃ τῇ πράξει (13). Αἰνίττεσθαι γὰρ ἔοικε διὰ τῆς ῥάβδου τῆς εὐθύτητος τὸ ῥητὸν, ὡς οὐ κολαστικὴν εἰσηγεῖται παιδείαν, ἀλλ' ἐπανορθωτικήν. Τὴν δὲ σιδηρᾶν ῥάβδον οὐδεὶς δι' ἄλλο τι δίδοσθαί φησιν, εἰ μὴ τῆς κατὰ συντριβὴν τιμωρίας τῶν τῇ ἀπειθείᾳ ἐνεσκευασμένων, καὶ πρὸς κεραμικὰ σκεύη ἀφωμοιωμένων, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς δυνάμεως ῥάβδος οὐκ ἄλλου τινὸς ἐξαποστελλομένη ἐκ Σιὼν, εἰ μὴ τῆς τῶν ἐχθρῶν κατακυριεύσεως. Καὶ ἐπειδὴ παντὶ τῷ νικῶντι ἡ σιδηρᾶ ῥάβδος ἐπαγγέλλεται δοθῆναι, ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν προσποριίσαντες ἑαυτοὺς δι' εὐπειθείας Χριστῷ, οὗτοι καὶ κριταὶ ἔσονται τῶν ἀπίστων. Ἐπεὶ καὶ τοὺς Νινευΐτας εἰς κρίσιν, ἤγουν κατάκρισιν τῆς πονηρᾶς φησιν ὁ Κύριος ἀνίστασθαι γενεᾶς. Τὸ δὲ εἰληφέναι καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ Πατρὸς τὴν ῥάβδον, ἡ δόσις καὶ λῆψις διὰ τὴν τῆς σαρκὸς πρόσληψιν περιεισέδυ, ἀλλὰ καὶ διὰ ταπεινώσεως ἔμφασιν. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς θείας φύσεως τοῦτό τις θέλει λογίσασθαι, οὐδὲν πρᾶγμα, τῇ δόσει καὶ λήψει τὸ τῶν ὑποστάσεων ἰδικὸν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐμφανίζεσθαι.

Ἄχρι τέλους. Ἄχρι τέλους τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς· ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὡς ἡ παρουσία αὐτοῦ οὐχ ἡ ἐσχάτη, ἀλλ' ἡ ἑκάστου ἡμῶν πρὸς αὐτὸν, τέως ἐστίν.

Ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται. Οὐ παραβολῆς ἐνταῦθα ἢ ὁμοιώσεως χάριν εἴωθε τὸ, ὡς, παρειλῆφθαι, ἀλλ' αἰτιατικῶς, ἀντὶ τοῦ, *ἵνα*. Διὰ τοῦτο, φησὶ, ῥάβδος δίδοται σιδηρᾶ, ἵνα τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται σκεύη. Εἰ δὲ καὶ ἀνελλήνιστος ἡ σύνταξις (οὐδέ ποτε γὰρ ὁριστικὸν ῥῆμα ὑποτακτικῇ λέξει συντέτακται), οὐδὲν μελήσει τοῖς διανοίᾳ μόνῃ, ἀλλ' οὐχὶ λέξεως ἀκριβείᾳ τὴν σωτηρίαν πορίζουσιν.

vitam : nihil aliud ab ipsis expetens quam ut pium fidei depositum servent incorruptum usque ad suum adventum. Adventum autem dicit aut postremum, quando omnes secundo suo adventu judicabit : aut cujusque interitum, quando nos ad eum abimus, quando relicta hac turbulenta vita in securum reponemur statum, infallibilem habentes spem de his quæ in vita peregimus, quod etiam magis congruere non est improbabile.

Et qui vicerit et custodierit. His qui ob simplicitatem sunt expertes pugnæ, satis erit observatio præceptorum, ut mihi placeant : ei vero qui ex pugna et lucta præmium retulerit, dabo ad triumphum victoriæ potestatem super gentes : sive, quemadmodum ait Dominus in Evangeliis, illi qui minas et talenta recte dispensaverat : Præsis decem civitatibus, et alii, quinque civitatibus [76]; quemdam enim principatum ac potestatem hæc significant sanctis datam super infirmiores et eos quibus dirigi opus est. Ideo illud [77] : « Virga directionis, virga regni tui, » cum actione quadrabit. Solet enim quod dictum est per virgam directionis designari : veluti indicando quod punitivam correctionem non inducat, sed quæ emendet. **675** Ferream vero virgam nemo ob aliud quidquam datam esse dicit, nisi ad contritionem, per supplicium eorum qui inobedientia vestiti sunt, ac vasis fictilibus assimilati. Quemadmodum etiam virga potentiæ non alterius rei gratia ex Sion missa est, nisi ad dominandum. Et quia omni vincenti danda promittitur virga ferrea, erant autem hi qui per promptam obedientiam Deo acquisiti erant, hi etiam incredulorum judices erunt : quoniam et Ninivitas excitandos ait Dominus ad judicium sive condemnationem pravæ generationis. Quod autem et ipse a Patre virgam accepisse dicitur, dationis et acceptionis voces propter carnis assumptionem subintroierunt, imo etiam propter suæ demissionis et humilitatis emphasim. Quod si in divina quoque natura quispiam hoc considerare nititur, nihil erit negotii, ad manifestandum per dationem et acceptionem id quod proprium est personarum Patris ac Filii.

Usque in finem. Usque ad finem vitæ suæ : ex quo etiam manifestum est quod adventus ejus non novissimus dicebatur, sed cujusque nostrum ad ipsum accessus.

Ut vasa fictilia conterentur. Dictio ὡς hoc loco accipi solet non comparationis aut similitudinis gratia, sed causaliter pro ἵνα, id est, *ut*. Propterea, inquit, virga datur ferrea ut fictilia vasa conterantur. Quod si non sit apta compositio : nunquam enim verbum indicativum (sicut in proposito συντριβήσεται, id est conterentur) subjunctivæ dictioni conjungitur : nihil curæ erit his qui sola intelligentia, et non exacta dictionum consideratione salutem conquirunt.

[76] Luc. XIX, 17. [77] Psal. XLIV, 7.

(13) Verba ἁρμ. ἐπὶ ταύτῃ τῇ πράξει omittit vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Stellam matutinam. Stellam matutinam dicit propheta Isaias [78] de Assyrio sive Satana, quem etiam Christus visum esse tanquam fulgur de cœlo cadentem [79], et sanctis datum esse in conculcationem denuntiavit : de quo dicit et Paulus [80] quod veniat Deus ut conterat eum sub pedibus discipulorum suorum, et David [81] confirmans eum qui accessit ad Deum excelsum : « Super aspidem, inquit, et basiliscum ascendes, et conculcabis leonem et draconem. » Aut igitur stellam hanc dare promittit Dei os : aut illam quæ a Petro dicitur [82] Lucifer in cordibus fidelium exoriens, lux videlicet Christi. Porro stella ante Christi adventum exorta, est Joannes Baptista, aut Elias Thesbites prænuntius secundi adventus Christi; **676** cum quibus partem habituros speramus illos qui vicerint diabolum. Non est autem admirandum, si plurimum dissidentia per idem intelleximus [83] : quandoquidem et leo Christus excitatus dicitur de tribu Juda, et leo de Basan proficiscens, juxta divinam Scripturam, dicitur Antichristus, aptando unumquodque ad id quod proponitur. Intelligitur autem et Oriens futuri sæculi, siquidem tenebræ præsentis vitæ licet lux videantur, obscurabunt : cum sanctis apparuerit Sol justitiæ et caliginem hanc disperserit : et angelus est qui hunc orientem annuntiat : præit enim ante ipsum.

CAPUT VII.

Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ quæ est Sardis.

III, 1-3. *Et angelo Ecclesiæ quæ est Sardis scribe : Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei et septem stellas : Scio opera tua quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. Esto vigilans, et confirma cætera, quæ moritura erant : non enim inveni opera tua plena coram Deo meo. Memento quomodo acceperis et audieris, et serva ac resipisce. Quod si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et non scies qua hora veniam ad te.*

Septem stellas, id est divinos angelos, ut prædiximus : septem quoque spiritus eosdem intelligimus, juxta id quod dictum est, « Qui facit angelos suos spiritus [84] » aut operationes vivificantis Spiritus, quæ utraque sunt in manu sive in potestate Christi : illis namque tanquam Dominus præsidet, hunc autem tribuit tanquam ejusdem essentiæ, juxta id quod scriptum est : « Alium Paracletum mittam vobis a Patre [85]. » Nihil enim in beata et supersubstantiali Trinitate appropriatum conspicitur, præter ipsas proprietates personarum constitutivas.

Scio opera tua. Quod hoc loco dicitur *Scio*, simplicem designat notitiam, non familiaritatem. Unde

A *Τὸν πρωϊνόν.* Ἀστέρα πρωϊνόν φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας περὶ τοῦ Ἀσσυρίου, ἤτοι τοῦ Σατανᾶ, ὃν καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τεθεάσθαι ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, καὶ δεδόσθαι εἰς καταπάτημα τοῖς ἁγίοις ἀπήγγελται. Ὃν καὶ Παῦλός φησιν, ὅτι συντρίβειν ὁ Θεὸς ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἔρχεται. Καὶ Δαυῒδ ἐπιῤῥωννύων τὸν κατὰ Θεὸν τὸν ὕψιστον παριόντα, « Ἐπὶ ἀσπίδα, φησὶ, καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. » Ἢ οὖν ἀστέρα τοῦτον διδόναι ἡ θεοκλυτία (14) ἐπαγγέλλεται, ἢ τὸν ὑπὸ τοῦ Πέτρου λεχθέντα φωσφόρον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν ἀνατέλλοντα, τὸ τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ φῶς. Ἀστὴρ δὲ τοῦ ἡλίου Χριστοῦ τῆς παρουσίας προανατείλας καὶ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, καὶ ὁ Θεσβίτης Ἠλίας B τῆς δευτέρας παρουσίας Χριστοῦ προάγγελος, μεθ' ὧν ἕξειν τὸ μέρος τοὺς νικητὰς τοῦ διαβόλου πιστεύομεν. Οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ ἐπὶ τῶν ἄγαν ἀντικειμένων τὸ αὐτὸ ἐξειλήφαμεν, ἐπεὶ καὶ λέων Χριστὸς ἐκ βλαστοῦ τοῦ Ἰούδα ἀναθορὼν, καὶ ἐκ Βασὰν δὲ λέων ὁ Ἀντίχριστος κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν ἀφορμώμενος, ἑκατέρου πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἁρμοζομένου. Νοεῖται δὲ καὶ ἡ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀνατολὴ (τὸ γὰρ σκότος τοῦ παρόντος βίου καὶ εἰ φῶς γνωρίζεται, καλυφθήσεται, τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου ἐπιφαινομένου τοῖς ἁγίοις, καὶ τὴν ἀχλὺν ταύτης διασκεδάζοντος), καὶ ὁ ταύτην εὐαγγελιζόμενος ἄγγελος· προπορεύεται γὰρ αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛ. Ζʹ.

C *Τὰ ἀπεσταλμένα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας.*

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις καὶ ζῇς καὶ νεκρὸς εἶ. Γίνου γρηγορῶν καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλεν ἀποθανεῖν· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου. Μνημόνευε πῶς εἴληφας, καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετανόησον. Ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης. Καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ.

Ἑπτὰ ἀστέρας, θείους ἀγγέλους, ὡς προέφημεν, καὶ ἑπτὰ δὲ πνεύματα τοὺς αὐτοὺς νοοῦμεν, κατὰ τὸ εἰρημένον, « Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύ- D ματα, » ἢ τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ἅπερ ἀμφότερα ἐν τῇ χειρὶ, ἤτοι ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐστι. Τοῦ μὲν γὰρ Δεσποτικῶς κρατεῖ, τοῦ δέ ἐστι χορηγὸς ὡς ὁμοούσιος, καθὸ καὶ εἴρηκε, « Ἄλλον Παράκλητον πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός. » Οὐδὲν γὰρ ἐπὶ τῆς μακαρίας καὶ ὑπερουσίου Τριάδος ἐξιδιαζόμενον ὁρᾶται, πλὴν τῆς ἰδιοποιούσης ἐν αὐτῇ πρόσωπον ὑπάρξεως.

Οἶδά σου τὰ ἔργα. Ἐνταῦθα τὸ, *οἶδα*, τὴν ἁπλῶς γνῶσιν, οὐ τὴν κατοικείωσιν σημαίνειν βούλεται.

[78] Isa. xiv, 12. [79] Luc. x, 18. [80] Rom. xvi, 20. [81] Psal. xc, 13. [82] II Petr. i, 19. [83] Infra 5. [84] Psal. ciii, 4. [85] Joan. xiv, 6.

(14) Θεοκλυτία, *invocatio*, vulg.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Διὸ καὶ ἐπιπλήττει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ψιλὸν ὄνομα ζωῆς ἐχούσῃ τῆς πίστεως, νενεκρωμένῃ δὲ ἐξ ἀγαθῶν πράξεων. Ὡς γὰρ ζωὴν οἶδε καλεῖν ἡ Γραφὴ τὸ ἐνάρετον, τὴν κατὰ Θεὸν λέγω ζωήν, καθ' ὃ καὶ εἴρηται, ὅτι « Τὸ λόγιόν σου ἔζησέ με· » τουτέστιν, ἐπέστησέ με τρίβοις τῷ ὄντι ζωῆς· οὕτω καὶ θάνατον τὸν πλημμελῆ βίον, ὡς δηλοῖ Παῦλος ὁ θεῖος περὶ τῶν ἐξ ἀπιστίας εἰς τὴν Χριστοῦ πίστιν μεταβεβηκότων, οὕτω γράφων αὐτοῖς· « Καὶ νεκροὺς ὄντας ὑμᾶς τοῖς παραπτώμασι τῷ Χριστῷ. » Καὶ ἐν τῷ τοῦ Ποιμένος βιβλίῳ οὕτως διαγορεύεται, καταβεβηκέναι τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ τῆς κολυμβήθρας, δηλονότι νεκρούς, καὶ ἀναβεβηκέναι ζῶντας.

Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπά. Τὸν ὕπνον τῆς ῥᾳθυμίας ἀποτιναξάμενος, καὶ τὰ μέλη σου τὰ ἀποθνήσκειν τελέως μέλλοντα δι' ἀπιστίαν, Στήριξον. Οὐ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὸν ἐργάτην στεφανοῖ, ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ ἄχρι τέλους. Τὸ *στήριξον* δέ, οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ τὸ οἱονεὶ στεῤῥοποίησον καὶ ἐνδυνάμωσον χαλαρά τε ὄντα καὶ πρὸς πτῶσιν ἑτοιμότατα. Ἐφ' ὅσον οὖν περιλέλειπταί σοι βραχέα ἐπιτηδεύματα, φησί, πρόσθες, ἵνα μὴ τέλεον ἀποσπάσῃς θάνατον. Ταῦτα γοῦν φύλαξον τὰ ἤδη ζῶντα, ἐκεῖνα δὲ στήριξον τὰ πρὸς θάνατον ἤδη ῥέποντα. Οὐδὲν γάρ σου τῶν σπουδασμάτων πλῆρές ἐστιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τέθνηκεν ἤδη, τὰ δὲ μέλλει. Τὸ δέ, *ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου*, ὡς πολλάκις εἴρηται, ὡς ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης προσλήψεως τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ συγκαταβατικώτερον προήνεκται.

Μνημόνευε πῶς εἴληφας. Τὴν παράδοσιν, φησίν, ἣν ἐκ τῶν ἀποστόλων εἴληφας, τήρησον, καὶ ἐπὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ μετανόησον. Καὶ τὰ μὲν ἔτι σου ζῶντα ἔργα τήρησον ἐν τῇ ζωῇ· ἐπὶ δὲ τοῖς τεθνεῶσι, διὰ μετανοίας τὴν παλινζωΐαν αὐτοῖς περιποίησον. Μετάνοιαν τὴν μετάθεσίν φησιν ἀπὸ τῶν χειρόνων, καὶ μεταβολὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν. Ἄγνωστος γὰρ ὁ καιρός. Καὶ ὥσπερ ἡμῶν ἑκάστῳ ὁ τοῦ θανάτου ἑκάστου ἡμῶν, οὕτω πολλῷ μᾶλλον ὁ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου.

Ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Ἐπισημαντέον τὴν χρῆσιν τοῦ *ὀνόματα*, ὡς ἀνελλήνιστον καὶ τῆς ἀδοκίμου χρήσεως καὶ κιβδήλης. Ἤρκει γὰρ εἰπεῖν, Ὀλίγους ἔχεις, ἀλλ' οὐκ ὀλίγα ὀνόματα. Κἂν γὰρ ἡ ἰδιότης τῆς ὑποστάσεως ἑκάστου ἀφορίζηται διὰ τοῦ *Κυρίου* ὀνόματος, ἀλλ' οὖν ἡ ἔγκριτος γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος φωνῆς, εἰς ἀριθμὸν οὐκ οἶδε παραλαμβάνειν τὰ καθ' ἕκαστον

A etiam Ecclesiam objurgat, **677** ut quæ solum nomen vitæ fidei habeat, mortua vero sit a bonis actionibus. Quemadmodum enim vitam appellare solet Scriptura probitatem, vitam, inquam, secundum Deum, juxta id quod dictum est: « Eloquium tuum vivificavit me [86], » hoc est, in semitis ejus quæ vere vita est collocavit: ita et mortem appellat vitam vitiosam, veluti significat divus Paulus de his qui ab incredulitate ad Christi fidem transierant, cum ita scribit ad illos: « Et cum mortui essetis Christo per delicta [87]. » Et in libro Pastoris dicitur ita quosdam in aquam lavacri descendisse, nempe mortuos, et ascendisse viventes.

Esto vigilans et confirma cætera. Excusso somno socordiæ, membra tua quæ ob incredulitatem per-
B fecte moritura erant, confirma. Neque enim bonorum initium operatorem coronat, sed perseverantia usque in finem. Non autem utcunque dictum est *Confirma*, sed quasi dixisset: Solida facito ac robora, quæ et mollia sunt et ad casum paratissima. Quatenus igitur modica tibi reliqua sunt virtutum exercitia, attende, inquit, ne penitus intereas. Hæc itaque conserva quæ adhuc vivunt, illa vero confirma quæ jam ad mortem vergunt: nihil enim tuorum studiorum plenum est, sed hæc quidem jam mortua sunt, illa vero moritura. Quod autem ait, *coram Deo meo*, veluti sæpius dictum est, tanquam ex humanitatis assumptione magis condescendendo prolatum est de Filio Dei.

C *Memento quomodo acceperis.* Traditionem, inquit, serva quam ab apostolis accepisti, ac de segnitie resipiscito: et ea quidem opera quæ adhuc vivunt serva in vita: his autem quæ mortua sunt per pœnitentiam conquire reviviscentiam. Porro resipiscentiam dicit mutationem a malis ad id quod melius est.

Et non scies qua hora. Ignotum est enim tempus. Et quemadmodum cuique nostrum ignotum est tempus mortis cujusque nostrum, ita et multo magis tempus secundi adventus Domini.

III, 4-6. *Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua, et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui vicerit, hic vestietur*
D *vestimentis albis, et non delebo nomen ejus* **678** *de libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram angelis suis. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Animadvertendum est usum accipiendi hoc modo *nomina*, alienum esse a Græca phrasi, nec satis probatum esse, sed abjectum: satis enim fuisset dixisse: Paucos habes, et non pauca nomina. Quanquam enim proprietas cujusque personæ separetur per nomen Domini, attamen electa Græcæ linguæ vox non novit in numerum assumere quæ cuique

[86] Psal. cxviii, 50. [87] Ephes. ii, 1.

Digitized by Google

conveniunt ad cognitionem numeri, sed quæ speciem propriissime denotent : dicit enim multos aut paucos, duos aut tres homines, non autem duo aut tria nomina : tanquam illud quidem maxime proprium sit naturæ significativum, quæ permanere nata est, cuique autem specialia successionem significent, quæ ferme corrumpitur sublata de medio cujusque subsistentia.

A εἰς γνῶσιν ἀριθμοῦ, ἀλλὰ τὰ ἰδικώτατα. Πολλοὺς γὰρ ἢ ὀλίγους, ἢ δύο ἢ τρεῖς φησιν ἀνθρώπους, ἀλλ' οὐ δύο ἢ τρία ὀνόματα, ὡς τοῦ μὲν, τοῦ ἰδιωτάτου τῆς φύσεως ὄντος σημαντικοῦ, ἥτις διαμένειν πέφυκε, τοῦ καθ' ἕκαστα δὲ, τῆς διαδοχῆς, ἥτις φθάνει σχεδὸν τῆς ὑπάρξεως ἀφανιζομένης.

Qui non inquinaverunt. Hoc bonum, inquit, nacta es, quod aliquot habeas qui hoc carnis indumentum non inquinaverunt sordidis actionibus, qui mecum in regeneratione fulgebunt atque per hos etiam placatus differo et longanimis sum erga vos. Vestimenta autem non inquinata dicit corpora sanctorum : quemadmodum etiam patriarcha Jacob vaticinatur de eo qui ex Juda germinaret, qui est Christus Jesus : « Lavabit, inquit, in vino stolam suam [88]; » corpus dicens ipsius Domini, quod in purissima sua passione ad nostri illustrationem mundatum est. Nam ipse peccatum non fecit, ait Isaias : « Ob iniquitates populi mei ductus est ad mortem : nam ipse peccatum non fecit, neque dolus inventus est in ore ejus [89]. » Huic Domino veluti opus quoddam dramaticum agens Isaias ait : « Quare rubra sunt vestimenta tua plena tanquam a calcato torculari [90]? » Et de vestimentis quidem ita contemplari dignum est, ut mundities eorum puritatem corporis designet. Porro, *qui vicerit*, inquit. Quænam vicerit? Affectus carnis : hic ergo vestietur suarum virtutum vestimentis, quæ emundavit piis laboribus : et splendebit sicut sol in futuro sæculo, ejusque nomen quod scriptum est in libro viventium indeficienti vita, manebit indelebile, tanquam is quem ego confitebor coram Patre meo. Hujus autem scripturæ et confessionis coram Patre promissæ meminit in divinis Evangeliis dicens suis discipulis : « Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlis [91]. » **679** Sed nominis sui confessionis documentum ipsum tunc in Evangeliis traditur, cum paciscitur se illum confessurum coram Patre in secundo suo adventu, qui se coram hominibus confiteretur : quod omnibus quidem sanctis repositum est, præcipue tamen martyribus.

Οἱ οὐκ ἐμόλυναν. Τοῦτο καλὸν κέκτησαι, φησὶν, ἔχουσά τινας τοῦτο τὸ ἱμάτιον τῆς σαρκὸς ῥυπαραῖς πράξεσι μὴ μολύναντας, οἳ μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ λαμπροφοροῦσι. Τούτοις δὲ καὶ τέως δυσωπούμενος, ἀναβάλλομαι καὶ μακροθυμῶ εἰς ὑμᾶς. Ἱμάτια δὲ μὴ μολυνθέντα, τὰ σώματα λέγει B τῶν ἁγίων, ὡς καὶ Ἰακὼβ ὁ πατριάρχης περὶ τοῦ ἐξ Ἰούδα βλαστήσαντος, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστὸς, θεσπίζει, ὅτι « Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, » τὸ σῶμα τοῦ αὐτοῦ Κυρίου λέγων, ὃ ἐν τῷ ἀχράντῳ αὐτοῦ πάθει εἰς ὑποτύπωσιν ἡμῶν ἐκαθάρθη. Αὐτὸς γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε, φησὶν ὁ Ἡσαΐας, « Ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον. Αὐτὸς γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. » Τούτῳ τῷ Κυρίῳ ὥς περί τι δραματουργῶν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας φησί· « Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ πλήρη; » Καὶ περὶ μὲν τῶν ἱματίων οὕτω θεωρεῖσθαι ἄξιον, ὥστε τὸ ἀμόλυντον αὐτῶν τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος αἰνίττεσθαι. *Ὁ νικῶν* δέ φησιν. Τίνα νικῶν; Τὰ πάθη τῆς σαρκός. Οὗτος οὖν περιβαλεῖται τὰ C τῶν οἰκείων ἀρετῶν ἱμάτια ἃ ἐκάθαρεν ἐκ κόπων θεοφιλῶν, καὶ λάμψει ὡς ἥλιος ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὃ ἐγράφη ἐν τῇ βίβλῳ τῶν τὴν μὴ ἐκλείπουσαν ζώντων ζωὴν, ἀνεξάλειπτον ἔσται, ὡς ὁμολογουμένου αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου ὑπ' ἐμοῦ. Ταύτης δὲ τῆς ἐν τῇ βίβλῳ γραφῆς καὶ τῆς ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ὁμολογίας [καὶ αὐτὴ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐμνημόνευσε, λέγων τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς οὕτως· « Χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Ἡ δὲ τῆς τοῦ ὀνόματος ὁμολογίας (15)] ἐπαγγελία, ἡ αὐτὴ ἐν τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις ἀνάγραφος τηνικαῦτα, ὁπότ' ἂν τὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὁμολογοῦντα ἀνομολογήσασθαι ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ἐμπεδοῖ, κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν. Ὃ καὶ πᾶσι μὲν ἀπόκειται D τοῖς ἁγίοις, διαφερόντως δὲ τοῖς μάρτυσιν.

Coram Patre meo et coram angelis suis. Coram Patre et angelis suis dictum est, quod tanquam angeli sint fideles ac benevoli cultores. Et interdum quidem dicit angelos Patris, interdum autem suos, ut cum ait : « Mittet Filius hominis angelos suos cum voce magna tubæ [92]. » Nunc igitur dicendo angelos Patris, non tollit quin ipsius quoque sint sancti angeli. Nihil enim eorum quæ in divina natura conspiciuntur, invenire licet appropriatum

Ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Τὸ ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ εἴρηται, ὡς ὄντων τῶν ἀγγέλων πιστῶν θεραπόντων καὶ εὐνοϊκῶν. Καὶ ποτὲ μὲν τοῦ Πατρὸς, ποτὲ δὲ ἑαυτοῦ τοὺς ἀγγέλους καλεῖ, ὡς ὅταν λέγῃ· « Ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ σάλπιγγος μεγάλης. » Νῦν οὖν τοὺς ἀγγέλους τοῦ Πατρὸς οὐκ ἀφαιρεῖται, τὸ καὶ αὐτοῦ εἶναι τοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Οὐδὲν γὰρ τῇ ἁγίᾳ φύ-

[88] Gen. XLIX, 11. [89] Isa. LIII, 9. [90] Isa. LXIII, 2. [91] Luc. X, 20. [92] Matth. XXIV, 31.

(15) Uncis inclusa deerant in vulg.

Digitized by Google

σει ἐνθεωρουμένων, τινὶ τῶν τριῶν αὐτῆς ὑποστάσεων εὕροι τις ἂν ἐξιδιαζόμενον, πλὴν ἑνὸς τοῦ ὑποστατικῶς αὐτῷ προσόντος. A

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Τὰ γραφέντα πρὸς τὸν τῆς Φιλαδελφέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυῒδ· Οὐδεὶς κλείσει, εἰ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει, εἰ μὴ ὁ κλείων· οἶδά σου τὰ ἔργα. Ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτὴν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

Ἅγιος μέν ἐστιν ὁ ἀληθινὸς ἅγιος, ὃς καὶ Υἱός B ἐστι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ τρισσῷ τῶν Σεραφὶμ ἁγιαστικῷ ὕμνῳ τὸ ἀληθὲς ἀποφέρεται, ὡς καὶ ἐν τῷ θεαστικῷ Ἡσαΐᾳ κεχρημάτισται, τοῦ τριττοῦ ἁγιασμοῦ εἰς μίαν συγκλειομένου κυριότητα, ἵνα καὶ τὸ τριττὸν δειχθῇ τῶν ὑποστάσεων τῆς ὑπερουσίου Τριάδος, καὶ τὸ ἀδιάσπαστον τούτων τῷ ἑνιαίῳ τῆς κυριότητος. Τοῦτο δὲ τῶν πεζῇ καὶ θνητῶν φύσεων τὸ ὑπερανεστηκὸς ὅσον, τίς ἂν διὰ λόγων παρεμφαίνοιτο; Κλεῖδα δὲ τοῦ Δαυῒδ τὴν παντοκρατορικὴν ἐξουσίαν φησὶ παριστῶν, δι' οὗ οἱ θησαυροὶ μόνοι τῆς θεοσοφίας ἀνοίγονται. Τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐξουσίαν κατὰ ἀνθρωπίνην δέχεται φύσιν, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦτο ἔστιν ἀκοῦσαι· « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, » φάσκοντος. Τὴν δὲ δευτέραν ἔχει κατὰ τὸ ἄναρχον τῆς θεότητος. Ἔστι C γὰρ Ἐμμανουὴλ Θεὸς ἀληθὴς, κἂν οὐ βούλεται τοῦτο Νεστόριος, εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος. Καὶ δή γε καὶ ἄνθρωπος ἀληθῶς, οὐ φαντάζων τὸν ἄνθρωπον, εἰ καὶ δυσχεραίνει ὁ θεοστυγὴς Εὐτυχής. Ἀλλ' ὅπερ ἐστὶν, ἀληθῶς Θεός ἐστιν, οὐ κατὰ ἀναφορὰν, ὡς Νεστοριανοὶ ληροῦσιν, καὶ ἄνθρωπος ἀληθὴς, οὐ κατὰ δόκησιν καὶ φαντασίαν, ὡς οἱ ἐμβρόντητοι Εὐτυχιανισταὶ, καὶ τὸ βδελυρώτατον (16) τῶν Μανιχαίων βούλεται φῦλον. Ἐπειδὴ δέ τινα τῶν ἀντιγράφων οὐ τὴν Δαυῒδ ἔχει κλεῖδα, ἀλλὰ τοῦ ᾅδου, οὐδὲν διάφορον οὐδὲ ἐν τούτῳ. Δείκνυται γὰρ ἐκ τούτου, ὡς ζωῆς καὶ θανάτου τὴν κυρίαν ἅτε Θεὸς ὁ Χριστὸς ἀναμφιβόλως ἔχει.

Ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυῒδ. Κλεῖδα τὴν D ἐξουσίαν καλεῖ. Ὁ γὰρ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ κλεῖσαι καὶ ἀνοῖξαι τὸν οἶκον, οὗτος καὶ τὸν οἶκον πεπίστευται. Καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐν Εὐαγγελίοις ἔστι μαθεῖν, ἀφ' ὧν πρὸς τὸν Πέτρον φησὶν ὁ Χριστός· « Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. »

Καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει. Ἐπειδὴ ἡ κλεὶς τὴν ἐξουσίαν αἰνίττεται, ὁ λέγων ἑαυτὸν ἔχειν τὴν κλεῖν τοῦ Δαυῒδ τί ἄλλο λέγει, εἰ μὴ ὅτι Ὥσπερ ὁ Δαυῒδ τοῦ αἰσθητοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν, οὕτω καὶ ἐγὼ πρὸς τῷ αἰσθητῷ καὶ τοῦ νοητοῦ; εἰ καὶ ἐξουσία ἀσύγκρι-

alicui trium ipsius personarum, præter id unum quod hypostatice ipsi convenit.

CAPUT VIII.

Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Philadelphorum.

III, 7, 8. *Et angelo Philadelphorum Ecclesiæ scribe : Hæc dicit sanctus ille verus, qui habet clavem David, Nemo claudet ipsum nisi is qui aperit : et nemo aperiet, nisi is qui claudit : scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum : nullusque potest illud claudere, quia modicam habes virtutem et servasti sermonem meum, et non negasti nomen meum.*

Sanctus quidem est verus ille sanctus, qui et Filius Dei est, et triplici seraphicorum spirituum hymno sanctum prædicante veritas denuntiatur : quemadmodum etiam in contemplativo Isaia appellatus est, triplici sanctificatione in unam conclusa dominationem, ut et ternarius demonstretur personarum supersubstantialis Trinitatis, et harum inseparabilitas unione dominationis. Hoc autem quantum superemineat inferioribus ac **680** mortalibus naturis, quis posset verbis exprimere? Clavem vero David dicit, omnipotentem demonstrando potentiam, per quem solum divinæ sapientiæ thesauri aperiuntur. Primam itaque potentiam juxta humanam suscipit naturam, veluti etiam ab illo hoc audire contigit, dum ait : « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra [93]. » Secundam vero habet juxta æternitatem divinitatis. Est enim Emmanuel Deus verus, etiam repugnante Nestorio, quanquam homo factus sit. Et sane etiam vere homo, non phantastice exhibens hominem, quanquam id graviter ferat odibilis Deo Eutyches. Sed quod est, vere Deus est, non ex relatione, ut Nestoriani nugantur : et verus homo, non juxta apparentiam et phantasiam quemadmodum volunt stupidi Eutychianistæ et impurissimum Manichæorum genus. Verum quod nonnulla exemplaria non habeant clavem David, sed inferni, ne in hoc quidem accedit aliquid diversitatis. Ostenditur enim ex hoc, quod Christus utpote Deus, vitæ ac mortis habeat dominium.

Qui habet clavem David. Clavem vocat potestatem. Qui enim habet potestatem claudendi et aperiendi domum, huic etiam domus commissa est. Et hoc manifestius est discere in Evangelio ex eo quod ad Petrum dicit Christus : « Et tibi dabo claves regni cœlorum [94]. »

Et nemo aperiet. Quandoquidem clavis potestatem designat : qui seipsum dicit clavem David habere, quid aliud dicit, nisi quod, Quemadmodum David carnali Israeli dominabatur, ita et ego, inquit, carnali ac spirituali? quanquam longe est

[93] Matth. XXVIII, 18. [94] Matth. XVI, 19.

(16) Ἐμβρόντητον vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

alia potestas hominis a Dei potestate. Ideo quoque Gabriel dixit ad Virginem, thronum David tanquam temporarii dandum esse Filio a patre : at ipsi, tanquam æterno et finem non habituro : et similiter regnum ac potestatem. Quoniam igitur similitudinem regni David ferebat Christus, merito dicit : *Qui habet clavem David* ad aperiendum et claudendum : aperire quidem vocans justificare, claudere vero vocans condemnare. Sua namque utens potentia et justificat et condemnat.

Ecce dedi coram te ostium apertum. Ostium bonorum datur apertum tanquam paratissimum, ut per ipsum quoque auxilium ad meliora, præbeat introitum ad fruitionem. **681** Ideo etiam Dominus cum ait : « Regnum Dei intra vos est [98], » nempe proposito volentis jam traditum, ostendere videtur ingressum a nullo impediri posse. Et hujus nunc promissio, quod eos qui introducuntur avidos reddit ad aggrediendum, rationem habens difficultatis laborum, et commensurans his qui parva virtute ingredi statuunt, ubi per apertum ostium manifestavit cumulatam bonorum multitudinem his qui ingrediuntur, non jam anxium esse sinit sollicitudine contrahendorum laborum, qui jam ob divinam fruitionem despiciuntur, sed, ne retro quidem aspiciendo, hortatur amplecti labores, reputando suaviorem esse susceptum propter ista laborem quavis relaxatione. Porro quod per labores assequi oporteat æternorum bonorum hæreditatem, satis ostendit in Evangeliis divinum oraculum, quo dicitur vim pati regnum cœlorum. Rursum etiam quod is qui incipit degustare dulcedinem noverit contemnere labores, divinus ipsius David Spiritus docet cum ait : « Gustate et videte quod suavis sit Dominus [99]. » Aut etiam apertum ostium intelligitur ingressus docentis nos prædicationis, qui semel apertus, nullis claudi potest afflictionibus, vincente animi illorum promptitudine qui ingredi elegerunt, ob pulchritudinem eorum quæ reposita sunt, quæ laborem ac difficultatem afflictionum demulcent et quodammodo fraudant. In his, inquit, licet tibi modica sit virtus, sed a me datur apertum tibi ostium ; tu vero etiam supra virtutem quæ in te est tolerasti, nomen meum non abnegans. Non ergo ad modicam tuam virtutem ut mihi moris est, præmium rependam.

A τος ἀνθρώπου πρὸς Θεόν. Διὸ καὶ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον εἶπε, τὸν θρόνον Δαυῒδ παρὰ πατρὸς τῷ Υἱῷ ὡς προσκαίρου, καίπερ αἰωνίῳ αὐτῷ καὶ ἀτελευτήτῳ δοθῆναι, ὡσαύτως δὲ καὶ βασιλείαν καὶ ἐξουσίαν. Ἐπεὶ οὖν ὁμοίωμα τῆς βασιλείας Δαυῒδ ἔφερεν ὁ Χριστὸς, εἰκότως λέγει· *Ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυῒδ*, πρὸς τὸ ἀνοῖξαι καὶ κλεῖσαι· ἀνοῖξαι μὲν τὸ δικαιῶσαι λέγων, καὶ κλεῖσαι τὸ κατακρῖναι. Τῇ γὰρ θείᾳ αὐτοῦ καὶ ἀϊδίῳ χρώμενος ἐξουσίᾳ, καὶ δικαιοῖ καὶ κατακρίνει.

Ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου. Τῶν ἀγαθῶν ἡ θύρα ἀνεῳγμένη δίδοται, ὡς ἑτοιμοτάτη καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πρὸς τὰ κρείττω ῥοπῆς, παρέχειν τὴν εἴσοδον πρὸς ἀπόλαυσιν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος φάσκων, ὅτι « Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν, » οἱονεὶ τῇ
B προθέσει παρεχομένη τοῦ βουλομένου, ὑπ' οὐδενὸς ἐμποδοστατεῖν οἴεται τὴν εἴσοδον. Καὶ τούτου νῦν ἡ ἐπαγγελία λιχνεύοντος τοὺς εἰσαγομένους, πρὸς τὴν ἐγχείρησιν, τῶν πόνων ὑπολογιζομένη τὸ δυσχερὲς, καὶ τὴν εἴσοδον συμμετρουμένη τοῖς μικρᾷ δυνάμει τὸ εἰσιέναι προαιρουμένοις, ἐπειδὰν τὸν ἀποσωρευθέντα τοῖς εἰσιοῦσι τῶν ἀγαθῶν ἑσμὸν τῇ ἀνεῳγμένῃ θύρᾳ ἐμφανίσῃ, μηκέτι τῇ φροντίδι λυπεῖσθαι ἐᾷ τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπόλαυσιν καταβαλλομένων ἑλκύεσθαι πόνων, ἀμεταστρεπτὶ δὲ τῶν πόνων ἀντέχεσθαι παραινεῖ πάσης ἀνέσεως (17) ἥδιω τὸν διὰ ταῦτα κάματον λογιζομένοις. Καὶ ὅτι ἔγκοπος ἡ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονομία, τὸ ἐν Εὐαγγελίοις ἱκανὸν θεῖον λόγιον παραστῆσαι, « Βιαστὴ, φάσκον, ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. » Ὅτι δὲ καὶ ὁ διὰ
C τοῦ κατάρξασθαι ἐγγλυκαίνων τὴν αἴσθησιν ἀφειδεῖν οἶδε τῶν πόνων, τὸ Δαυῒδ θεῖον Πνεῦμα διδάσκει, « Γεύσασθε, λέγων, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. » Ἢ καὶ θύρα ἀνεῳγμένη νοεῖται ἡ τοῦ διδασκαλικοῦ κηρύγματος εἴσοδος, ἥτις ἀνοιχθεῖσα οὐ δύναται διὰ πειρασμῶν κλεισθῆναι, νικώσης τῆς προθυμίας τῶν εἰσιέναι ἑλομένων, τῷ κάλλει τῶν (18) ἐναποκειμένων θελχθέντων, τὸ τῶν πειρασμῶν ἐπίπονον. Ἐν οἷς εἰ καὶ τῇ δυνάμει σου σύμμετρος, ἀλλ' οὖν παρ' ἐμοῦ, φησὶν, ἡ ἀνεῳγμένη δίδοταί σοι θύρα. Αὐτὸς δὲ καὶ ὑπὲρ δύναμιν τὴν ὑποῦσάν σοι ἐκαρτέρησας, μὴ ἀρνησάμενος τὸ ὄνομά μου (19). Οὐκοῦν τῇ μικρᾷ δυνάμει σου παραμετρήσω τὴν ἀμοιβὴν, ἀλλὰ μεγαλοδωρίᾳ, ὡς ἔθος ἐμοὶ, μετελεύσομαι τὴν ἀντίδοσιν.
commensurabo retributionem : sed ex munificentia,

III, 9-13. *Ecce do de synagoga Satanæ qui dicunt se Judæos esse et non sunt, sed mentiuntur. Ecce adigam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos, et cognoscant quod dilexerim te quoniam servasti sermonem patientiæ meæ. Et ego servabo te ab hora afflictionis, quæ ventura est in universum orbem ut affligat habitantes in terra. Venio cito, tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et am-*

D *Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ, τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. Ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν, ὅτι ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου. Κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης πειρᾶσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔρ-*

[98] Luc. xvii, 21. [99] Psal. xxxiii, 9.

(17) Αἱρέσεως vulg.
(18) Ἐλομ. διὰ τὸ κάλλιστον τῶν vulg.
(19) Διὰ τὸ ὄνομά μου vulg.

Digitized by Google

χομαι ταχύ. Κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ A *τὸν στέφανόν σου. Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ καταβαίνει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τὸ καινόν. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.*

plius non egredietur foras : **682** *et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cœlo a Deo meo : et nomen meum novum. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Τῆς ὁμολογίας, φησὶ, τῆς περὶ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος ἀντέκτισις ἔσται ἡ τῶν Ἰουδαίων ἐπιστροφὴ καὶ μετάνοια. Οἱ τῆς πρὸς ἐμὲ αὐτῶν προσαγωγῆς τὸν ἐξ ἐμοῦ φωτισμὸν ἀνταλλάξονται τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας Ἰουδαίων, ἀλλ' οὐ τῶν ἐν τῷ φανερῷ, ὡς καὶ Παύλῳ δοκεῖ, ἑαυτοὺς ἐπιδεικνύντων. Θρόνον δὲ τοῦ Σατανᾶ τὴν τῶν Ἰουδαίων λέγει Συναγωγὴν, ὡς τῷ ψεύδει συγκροτουμένην, ἐπεὶ καὶ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐδείχθη. Τούτοις οὖν B προσδραμεῖσθαι οὐ κατὰ τὸ τυχὸν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος καὶ συντριβῆς φησι. Τοῦτο γὰρ αἰνίττεται τὸ πρὸς τοὺς πόδας προσκυνῆσαι καὶ ἐν ἐσχάτοις ἑλέσθαι τετάχθαι τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου. Οὐχ ὅτι αὐτὸς ὁ χρηματίζων ὑπέμεινέ τι, ἀλλὰ ὑπομονὴν ἑαυτοῦ τὴν δι' αὐτὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν καρτερίαν τῆς πίστεώς φησιν· ὥσπερ καὶ ὅτι ἂν Δαυῒδ αἰτεῖ τὸν Θεόν· « Ἐκ προσώπου σου τὸ κρῖμά μου ἐξέλθοι, » ἀντὶ τοῦ, Ἡ δι' ἐμέ σου δικαιοσύνη.

Κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ. Ὥραν πειρασμοῦ, ἢ τὸν ἐπὶ Δομετιανοῦ διωγμὸν λέγει, δεύτερον ὄντα μετὰ Νέρωνα, ὡς Εὐσέβιος ἱστορεῖ ὁ Παμφίλου· ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς C εἰς τὴν Πάτμον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δομετιανοῦ κατεκρίθη· ἢ τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου κατὰ Χριστιανῶν ἐσομένην παγκόσμιον, ἀναιροῦντος τοὺς Χριστιανούς. Τούτων οὖν ἀμφοτέρων ἐλευθεροῦν τοὺς ζηλωτὰς αὐτοῦ ὑπισχνεῖται προαναρπαζομένους διὰ τῆς ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἀναλύσεως, ἵνα μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν πειρασθῶσι. Διό φησι καὶ ὁ Κύριος· *Ἔρχομαι ταχύ*· μετὰ γὰρ τὴν θλίψιν ἐκείνην· *Ἔρχομαι ταχὺ*, ἀντὶ τοῦ, ἀνυπερθέτως. Τοῦτο γὰρ τὸ *ταχύ* σημαίνει, οἱονεὶ, Καταπόδας τῶν πειρασμῶν ἐνεργουμένων ἐλεύσομαι. Διὸ καὶ παρεγγυῶ κρατῆσαι τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως ἄσυλον, ἵνα μὴ ὁ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν ἀπόληται στέφανος.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου. Προείρηται ὅτι τὸ, D *Θεοῦ μου*, οὐχ οὕτω τῆς ἐν τῷ Χριστῷ θείας φύσεως ἐνθεωρουμένης ἀναιρετικὸν, ὅσον τῆς συνουσιώσεως παραστατικόν. Τὸ γὰρ ἀδιάσπαστον εἶναι, τὴν τῶν δύο φύσεων ἕνωσιν, θεότητος, φημὶ, καὶ ἀνθρωπότητος, ἐν τῇ κατὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν ὑποστάσει, κἂν μέχρις ἐννοίας ψιλῆς, εἰ καὶ ἀσυγχύτως, παριστᾷ. Ἀντιδιδόασι γὰρ ἀλλήλοις ὑπὲρ κατάληψιν ἀνθρωπίνην οἰκειωτικῶς τὰ θεῖα τοῖς ἀνθρωπίνοις, καὶ τὰ ἀνθρώπινα τοῖς θείοις ἰδιώμασι. Στύλος δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ οὗτος καθίσταται, ὑπερείδων τῇ περὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἀγαθοδωρίᾳ, καὶ τοὺς πρὸς συντέλειαν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἀ-

Responsio, inquit, confessionis nominis mei erit Judæorum conversio et pœnitentia, qui meam illuminationem qua ipsi ad me adducti sunt, commutabunt in eos qui in abscondito cordis sese Judæos esse demonstrant, et non in propatulo, veluti Paulo quoque videtur. Sedem vero Satanæ dicit Synagogam Judæorum, tanquam præstantem auxilium mendacio : quandoquidem etiam ille mendacii pater a condito sæculo apparuit. Hos igitur accurrere dicit, non vulgari modo, sed cum magno fervore et contritione : hoc enim designat quod adorent, et inter extremos qui in Ecclesia sunt poni elegerint.

Sermonem patientiæ meæ. Non quod is qui dat oraculum, aliquid passus sit, sed suam patientiam dicit fidei tolerantiam quæ propter ipsum est et erga ipsum : quemadmodum etiam ubi David petit a Deo, « De vultu tuo judicium meum prodeat [97] : » hoc est, justitia tua quæ fit propter me.

Servabo te ab hora afflictionis. Horam afflictionis aut vocat persecutionem sub Domitiano excitatam, quæ fuit secunda post Neronem, quemadmodum scribit Eusebius Pamphili, quando et ipse evangelista in Patmum ab ipso Domitiano relegatus est : aut eam quæ sub mundi consummationem ab Antichristo adversus Christianos excitabitur per universum orbem, qui Christianos interimet. Ab utraque igitur harum se promittit liberaturum suos sectatores et amatores, præripiendo illos per mortem ab his quæ tunc contingent, ne ultra id quod ferre possunt affligantur. Ideo quoque ait Dominus : *Venio cito*, siquidem post illam afflictionem cito veniam, hoc est absque ulla dilatione : nam hoc significat *cito*, tanquam diceret : Evestigio veniam cum his quæ fient afflictionibus ; propterea etiam denuntio ut tutum conservetis fidei thesaurum, ne pereat corona tolerantiæ vestræ.

In templo Dei mei. Prius dictum est quod *Dei mei* non tollat divinam quæ in Christo conspicitur naturam, sed coexsistentiam et unionem ostendit. **683** Demonstrat enim indissolubilem esse duarum naturarum unionem, divinitatis, inquam, et humanitatis in persona Domini Jesu, nisi solo intellectu, quanquam inconfuse. Familiariter namque sibi mutuo reddit ob humanitatis assumptionem, divina humanis, et humana divinis idiomatis. Porro hic templo Dei columna constituitur, ut fulciat et Dei circa se munificentiam, et eos qui debilius affecti sunt, ad perfectionem fidei Christi, quæ in nobis est, exhortans illos, ut et ipsi dono docendi simi-

[97] Psal. xvi, 2.

Digitized by Google

alia potestas hominis a Dei potestate. Ideo quoque Gabriel dixit ad Virginem, thronum David tanquam temporarii dandum esse Filio a patre : at ipsi, tanquam æterno et finem non habituro : et similiter regnum ac potestatem. Quoniam igitur similitudinem regni David ferebat Christus, merito dicit : *Qui habet clavem David* ad aperiendum et claudendum : aperire quidem vocans justificare, claudere vero vocans condemnare. Sua namque utens potentia et justificat et condemnat.

Ecce dedi coram te ostium apertum. Ostium bonorum datur apertum tanquam paratissimum, ut per ipsum quoque auxilium ad meliora, præbeat introitum ad fruitionem. **681** Ideo etiam Dominus cum ait : « Regnum Dei intra vos est [85], » nempe proposito volentis jam traditum, ostendere videtur ingressum a nullo impediri posse. Et hujus nunc promissio, quod eos qui introducuntur avidos reddit ad aggrediendum, rationem habens difficultatis laborum, et commensurans his qui parva virtute ingredi statuunt, ubi per apertum ostium manifestavit cumulatam bonorum multitudinem his qui ingrediuntur, non jam anxium esse sinit sollicitudine contrahendorum laborum, qui jam ob divinam fruitionem despiciuntur, sed, ne retro quidem aspiciendo, hortatur amplecti labores, reputando suaviorem esse susceptum propter ista laborem quavis relaxatione. Porro quod per labores assequi oporteat æternorum bonorum hæreditatem, satis ostendit in Evangeliis divinum oraculum, quo dicitur vim pati regnum cœlorum. Rursum etiam quod is qui incipit degustare dulcedinem noverit contemnere labores, divinus ipsius David Spiritus docet cum ait : « Gustate et videte quod suavis sit Dominus [86]. » Aut etiam apertum ostium intelligitur ingressus docentis nos prædicationis, qui semel apertus, nullis claudi potest afflictionibus, vincente animi illorum promptitudine qui ingredi elegerunt, ob pulchritudinem eorum quæ reposita sunt, quæ laborem ac difficultatem afflictionum demulcent et quodammodo fraudant. In his, inquit, licet tibi modica sit virtus, sed a me datur apertum tibi ostium ; tu vero etiam supra virtutem quæ in te est tolerasti, nomen meum non abnegans. Non ergo ad modicam tuam virtutem commensurabo retributionem : sed ex munificentia, ut mihi moris est, præmium rependam.

III, 9-13. *Ecce do de synagoga Satanæ qui dicunt se Judæos esse et non sunt, sed mentiuntur. Ecce adigam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos, et cognoscant quod dilexerim te quoniam servasti sermonem patientiæ meæ. Et ego servabo te ab hora afflictionis, quæ ventura est in universum orbem ut affligat habitantes in terra. Venio cito, tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et am-*

A τος ἀνθρώπου πρὸς Θεόν. Διὸ καὶ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον εἶπε, τὸν θρόνον Δαυῒδ παρὰ πατρὸς τῷ Υἱῷ ὡς προσκαίρου, καίπερ αἰωνίῳ αὐτῷ καὶ ἀτελευτήτῳ δοθῆναι, ὡσαύτως δὲ καὶ βασιλείαν καὶ ἐξουσίαν. Ἐπεὶ οὖν ὁμοίωμα τῆς βασιλείας Δαυῒδ ἔφερεν ὁ Χριστὸς, εἰκότως λέγει· *Ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυῒδ*, πρὸς τὸ ἀνοῖξαι καὶ κλεῖσαι· ἀνοῖξαι μὲν τὸ δικαιῶσαι λέγων, καὶ κλεῖσαι τὸ κατακρῖναι. Τῇ γὰρ θείᾳ αὐτοῦ καὶ ἀϊδίῳ χρώμενος ἐξουσίᾳ, καὶ δικαιοῖ καὶ κατακρίνει.

Ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου. Τῶν ἀγαθῶν ἡ θύρα ἀνεῳγμένη δίδοται, ὡς ἑτοιμοτάτη καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πρὸς τὰ κρείττω ῥοπῆς, παρέχειν τὴν εἴσοδον πρὸς ἀπόλαυσιν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος φάσκων, ὅτι « Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν, » οἱονεὶ τῇ
B προθέσει παρεχομένη τοῦ βουλομένου, ὑπ' οὐδενὸς ἐμποδοστατεῖν οἴεται τὴν εἴσοδον. Καὶ τούτου νῦν ἡ ἐπαγγελία λιχνεύοντος τοὺς εἰσαγομένους, πρὸς τὴν ἐγχείρησιν, τῶν πόνων ὑπολογιζομένη τὸ δυσχερὲς, καὶ τὴν εἴσοδον συμμετρουμένη τοῖς μικρᾷ δυνάμει τὸ εἰσιέναι προαιρουμένοις, ἐπειδὰν τὸν ἀποσωρευθέντα τοῖς εἰσιοῦσι τῶν ἀγαθῶν ἑσμὸν τῇ ἀνεῳγμένῃ θύρᾳ ἐμφανίσῃ, μηκέτι τῇ φροντίδι λυπεῖσθαι ἐᾷ τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπόλαυσιν καταβαλλομένων ἑλκύεσθαι πόνων, ἀμεταστρεπτὶ δὲ τῶν πόνων ἀντέχεσθαι παραινεῖ πάσης ἀνέσεως (17) ἡδίω τὸν διὰ ταῦτα κάματον λογιζομένοις. Καὶ ὅτι ἔγκοπος ἡ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονομία, τὸ ἐν Εὐαγγελίοις ἱκανὸν θεῖον λόγιον παραστῆσαι, « Βιαστὴ, φάσκον, ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. » Ὅτι δὲ καὶ ὁ διὰ
C τοῦ κατάρξασθαι ἐγγλυκαίνων τὴν αἴσθησιν ἀφειδεῖν οἶδε τῶν πόνων, τὸ Δαυῒδ θεῖον Πνεῦμα διδάσκει, « Γεύσασθε, λέγων, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. » Ἢ καὶ θύρα ἀνεῳγμένη νοεῖται ἡ τοῦ διδασκαλικοῦ κηρύγματος εἴσοδος, ἥτις ἀνοιχθεῖσα οὐ δύναται διὰ πειρασμῶν κλεισθῆναι, νικώσης τῆς προθυμίας τῶν εἰσιέναι ἑλομένων, τῷ κάλλει τῶν (18) ἐναποκειμένων θελχθέντων, τὸ τῶν πειρασμῶν ἐπίπονον. Ἐν οἷς εἰ καὶ τῇ δυνάμει σου σύμμετρος, ἀλλ' οὖν παρ' ἐμοῦ, φησὶν, ἡ ἀνεῳγμένη δίδοταί σοι θύρα. Αὐτὸς δὲ καὶ ὑπὲρ δύναμιν τὴν ὑποῦσάν σοι ἐκαρτέρησας, μὴ ἀρνησάμενος τὸ ὄνομά μου (19). Οὔκουν τῇ μικρᾷ δυνάμει σου παραμετρήσω τὴν ἀμοιβὴν, ἀλλὰ μεγαλοδωρίᾳ, ὡς ἔθος ἐμοὶ, μετελεύσομαι τὴν ἀντίδοσιν.

D *Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ, τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. Ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν, ὅτι ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου. Κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης πειρᾶσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔρ-*

[85] Luc. xvii, 21. [86] Psal. xxxiii, 9.

(17) Αἱρέσεως vulg.
(18) Ἐλομ. διὰ τὸ κάλλιστον τῶν vulg.

(19) Διὰ τὸ ὄνομά μου vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

χομαι ταχύ. Κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ καταβαίνει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τὸ καινόν. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Τῆς ὁμολογίας, φησὶ, τῆς περὶ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος ἀντέκτισις ἔσται ἡ τῶν Ἰουδαίων ἐπιστροφὴ καὶ μετάνοια. Οἳ τῆς πρὸς ἐμὲ αὐτῶν προσαγωγῆς τὸν ἐξ ἐμοῦ φωτισμὸν ἀνταλλάξονται τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας Ἰουδαίων, ἀλλ' οὐ τῶν ἐν τῷ φανερῷ, ὡς καὶ Παύλῳ δοκεῖ, ἑαυτοὺς ἐπιδεικνύντων. Θρόνον δὲ τοῦ Σατανᾶ τὴν τῶν Ἰουδαίων λέγει Συναγωγὴν, ὡς τῷ ψεύδει συγκροτουμένην, ἐπεὶ καὶ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐδείχθη. Τούτους οὖν προσδραμεῖσθαι οὐ κατὰ τὸ τυχὸν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος καὶ συντριβῆς φησι. Τοῦτο γὰρ αἰνίττεται τὸ πρὸς τοὺς πόδας προσκυνῆσαι καὶ ἐν ἐσχάτοις ἑλέσθαι τετάχθαι τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου. Οὐχ ὅτι αὐτὸς ὁ χρηματίζων ὑπέμεινέ τι, ἀλλὰ ὑπομονὴν ἑαυτοῦ τὴν δι' αὐτὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν καρτερίαν τῆς πίστεως φησιν· ὥσπερ καὶ ὅτε ἐν Δαβὶδ εἰπεῖν τὸν Θεὸν· « Ἐκ προσώπου σου τὸ κρῖμά μου ἐξέλθοι, » ἀντὶ τοῦ, Ἡ δι' ἐμέ σου ἐκκαλοῦντι.

[illegible]

plius non egredietur foras: [illegible] et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novae Jerusalem, quae descendit de coelo a Deo meo: et nomen meum novum. Qui habet autem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

Responsio, inquit, confessionis nominis mei erit Judaeorum conversio et poenitentia, qui meam illuminationem qua ipsi ad me adducti sunt, commutabunt in eos qui in abscondito cordis se Judaeos esse demonstrarent, et non in propatulo, veluti Paulo quoque videtur. Sedem vero Satanae dicit Synagogam Judaeorum, tanquam [illegible] auxilium mendacio [illegible] quandoquidem etiam ille mendacii pater a condito mundo apparuit. Hos igitur accurrere dicit, non vulgari modo, sed cum magno fervore et contritione: hoc enim designat quod adorent, et inter extremos qui in Ecclesia sunt poni elegerint.

Sermonem patientiae meae. Non quod is qui [illegible]

[illegible]

liter proficiant. *In templo* autem *Dei*, ut semper lætetur. Nam hoc est columna in templo Dei fieri. Siquidem qui vicerit adversarias potestates, columna et firmamentum veritatis constituitur, et ipse firmiter et immutabiliter gaudens, et alios fulciens ne in bono excidant a sua sede.

A σθενέστερον διακειμένους, ἐφ' ὁμοίῳ προκόψαι καὶ αὐτοὺς διδασκαλικῷ χαρίσματι προτρεπόμενος. *Ἐν τῷ ναῷ δὲ τοῦ Θεοῦ*, τοῦ διὰ παντὸς εὐφραίνεσθαι χάριν. Τοῦτο γὰρ τὸ στύλον γενέσθαι τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ νικητὴς τῶν ἐναντίων δυνάμεων, στύλος καὶ ἑδραίωμα καθίσταται τῆς ἀληθείας, αὐτός τε εὐφραινόμενος ἀμετατρέπτως, καὶ τοὺς ἄλλους ἐρείδων τοῦ μὴ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς οἰκείας ἐκστῆναι ἕδρας.

Et scribam super eum nomen Dei mei. Super columnam spiritualem, eum nempe qui divinis jussis ad imbecilliorum fulcimentum perfectus est, scribi dicit nomen Dei et nomen civitatis, Jerusalem novæ: novam Jerusalem ejusque nomen ac Dei nomen non aliud quippiam dicens quam gloriam sive cognitionem, sicut et David: « Quam admirabile est nomen tuum in universa terra [36], » hoc est honor et tui cognitio. In tabulis itaque cordis spiritualis columnæ scriptum est nomen Dei, sive cognitionis sive gloriæ, similiter et civitatis Jerusalem: Dei quidem, nempe quod sanctus sit, quod justus, ac reddens unicuique juxta opera, quod omni bonitate plenus, talibusque gaudens cultoribus: ipsius autem Jerusalem, quod dilectum sit Dei tabernaculum et suos cives ad supernam transmittat metropolim: quæ inferior Jerusalem tanquam colonia supernæ constituitur, retinens eos qui interim in ipsa versantur tanquam litteris utentes ac supernæ vitæ inferiorem aptantes. Eos igitur qui mutua hac scriptura tanquam indelebili memoria (hujusmodi enim est scriptura, nempe quæ stabiliora efficiat ea quæ facta sunt) et Dei et supernæ Jerusalem gloriæ gestant insigne, an non divos quosdam dignum est appellare? Porro nomen novum intelligimus sanctis impositum, quod **684** etiam, præter delectationem divini muneris et fruitionem decoris incorruptibilium bonorum, ipsis in futuro sæculo tanquam insigne additur: et præterea his qui nunc invenientur Christi fratres et amici ac cultores.

Καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου. Ἐπὶ τὸν νοητὸν στύλον, ὅς ἐστιν ὁ τοῖς θείοις προστάγμασιν εἰς ἔρεισμα τῶν ἀσθενεστέρων κατηρτισμένος, γραφῆναί φησι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ (17*) Ἱερουσαλὴμ τῆς καινῆς· καινὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα οὐκ ἄλλο τι λέγων, ἢ τὴν δό- B ξαν, ἤτοι τὴν γνῶσιν, καθὼς καὶ ὁ Δαυΐδ· « Ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ! » ἀντὶ τοῦ, Ἡ τιμὴ, ἡ περὶ σοῦ γνῶσις. Ἐν ταῖς πλαξὶ τοιγαροῦν τῆς καρδίας τοῦ νοητοῦ στύλου γραφέντος τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τῆς γνώσεως, τῆς δόξης, ὡσαύτως καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ· τοῦ μὲν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἅγιος, ὡς δίκαιος καὶ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα, ὡς πάσης ἀγαθότητος πλήρης, καὶ τοιούτοις χαίρων θεράπουσι· τῆς Ἱερουσαλὴμ δὲ, ὡς Θεοῦ σκήνωμα ἀγαπητόν ἐστι καὶ τοὺς αὐτῆς πολίτας πρὸς τὴν ἄνω παραπέμπουσα μητρόπολιν, ἥτις κάτω Ἱερουσαλὴμ, ὥσπερ μετοίκιον τῆς ἄνω καθίσταται, τοὺς τέως ἐνδιαιτωμένους ἐν αὐτῇ, οἱονεὶ γράμμασι χρωμένους, τῇ ἄνω ἐμβιώσει τὴν C κάτω ῥυθμίζοντας κατέχουσα. Τῇ καταλλήλῳ γὰρ οὖν ταύτῃ γραφῇ, τουτέστι, τῇ ἀνεπιλήστῳ μνήμῃ (τοιοῦτον γὰρ ἡ γραφὴ ὡς μονιμώτερον τῶν γενομένων ἐκτελουμένη), τῆς τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ τῆς δόξης τὸ παράσημον κομιζόμενοι, πῶς οὐ θεῖοί τινες χρηματίζοιεν; Τὸ δὲ καινὸν ὄνομα νοοῦμεν, τὸ ἐπιτιθέμενον τοῖς ἁγίοις, ὃ καὶ πρὸς τῇ εὐφροσύνῃ τῆς θείας δωρεᾶς καὶ ἀπολαύσει τοῦ κάλλους τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι αὐτοῖς ἂν γνώριμον καὶ τοῖς ληψομένοις τοῖς νῦν ἀδελφοῖς Χριστοῦ καὶ φίλοις καὶ θεράπουσι, πρόσεστι.

CAPUT IX.

Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Laodicensium.

III, 14-17. *Et angelo Ecclesiæ Laodicensium scribe: Hæc dicit Amen qui est testis fidelis et verus, principium creaturæ Dei: Novi opera tua, quod neque frigidus sis neque fervidus: utinam frigidus esses aut fervidus. Itaque quoniam tepidus es et neque fervidus neque frigidus, incipiam te evomere ex ore meo. Quoniam dicis: Dives sum et ditatus sum, et nullius egeo: et nescis quod tu sis miser et miserabilis, et pauper et cæcus ac nudus.*

Amen est profecto, certe. Certe igitur est

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Τὰ δηλωθέντα πρὸς τὸν τῆς Λαοδικέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

D *Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ· Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός. Ὄφελον ψυχρὸς ἦς, ἢ ζεστός. Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὐ ζεστὸς οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου· ὅτι λέγεις, ὅτι Πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω. Καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς, καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.*

Ἀμήν ἐστι τὸ ναί. Ναὶ οὖν ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς

[36] Psal. VIII, 2, 10

(17*) Τοῦ Θεοῦ omittebat vulg.

Digitized by Google

περὶ αὐτοῦ λεγομένοις, ἤτοι ἀλήθεια καὶ οὐδὲν ψεῦδος ἐν αὐτοῖς.

Ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τοῦ, ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀρχὴ πάντων ὡς κτισμάτων δεσπόζουσα. Ἀρχὴ γὰρ τῆς κτίσεως, ἡ προκαταρκτικὴ αἰτία τῆς κτίσεως. Ἐπηρέασε δ' ἂν ἴσως τῷ ῥητῷ τὸ θεομάχον τῶν Ἀρειανῶν ἐργαστήριον, ὡς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ κτίσματος διὰ τούτων γνωριζομένου. Οὐ χρὴ δὲ ταῖς τούτων παράγεσθαι κακουργίαις, σκοποῦντας εἴτι τοιοῦτο καὶ ἐν ἑτέρᾳ κεῖται Γραφῇ περὶ τούτου, ἵν' ἔχῃ τις ἐκ τῶν ὁμοίων κανονίζειν τὰ ὅμοια. Φησὶν οὖν Παῦλος Κολοσσαεῦσι γράφων περὶ τοῦ Χριστοῦ· « Ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ πρωτότοκος πάσης κτίσεως. » Κτίσεως πρωτότοκος, οὐ μὴν πρωτόκτιστος. Καὶ Δαυῒδ· « Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε, » ἀλλ' οὐκ· Ἔκτισά σε. Καὶ Σολομών· « Πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. » Τὸ δέ· « Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, » τὸ, « ἔκτισεν, » ἀντὶ τοῦ, κατέταξεν, εἴληπται, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ, « Ἵνα κτίσῃ τοὺς δύο εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον· » καὶ τοῦ· « Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεός. » Ὁ δέ γε θεῖος τῶν λόγων Γρηγόριος ἐν τῷ Περὶ τοῦ Υἱοῦ λόγῳ, τὸ μὲν, *ἔκτισεν*, ἐπὶ τοῦ νοερῶς ἐμψυχωμένου τοῦ Κυριακοῦ σώματος ἀκούει· τὸ δὲ, *γεννᾷ*, ἐπὶ τῆς θεότητος. Τοσούτοις οὖν μαρτυρίοις, τῆς κτίσεως συγκροτουμένης, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως, ὡς ἔφθημεν εἰρηκότες, οὐκ ἄλλο, ἢ τὸ ἄρχον τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ δηλοῦν βούλεται, καθότι καὶ « Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. » Τούτῳ καὶ ἄρχειν τῶν ὑπ' αὐτοῦ δίδοται κτισμάτων, ἤγουν, κατέστη, τοῦ εἰληφέναι καὶ τοῦ καταστῆναι οὐκ ἐλάττωσιν εἰσηγουμένων οὐσίας καὶ δόξης.

Ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός. Ψυχρὸς ὁ ἐστερημένος τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργείας καὶ ἐπιφοιτήσεως. Ζεστὸς δὲ ὁ ζέων τῷ Πνεύματι, ὡς καὶ Παῦλός φησι. Χλιαρὸς δὲ, ὁ ἐν ἀμφοῖν ἀβέβαιος καὶ ἐπαμφοτερίζων, ὃς μετουσίας μὲν ἔλαβε Πνεύματος ἁγίου διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἔσβεσε δὲ τὸ χάρισμα τῶν ζωοποιούντων τὴν ψυχὴν, τῇ τῶν παρόντων φροντίδι καταῤῥᾳθυμήσας (18*). Διὸ καὶ περὶ τοῦ θείου Πνεύματος Παῦλός φησι· « Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε. » Ἐπεὶ οὖν σὺ τοιοῦτος, καὶ ζέσας τῷ Πνεύματι διὰ βαπτίσματος, ἀπεψύχθης διὰ ῥαθυμίας, τὰς εἰς ὕστερον τῆς σωτηρίας ἐλπίδας σεαυτοῦ ἐξέκοψας, καταγνοὺς τῆς αἱρεθείσης σοι πίστεως. Ἐν ἔργοις μὲν γὰρ οὐκ ἀπογνωστέα ἡ μεσότης, ὡς ὁ νόμιμος γάμος, μέσος ὢν παρθενίας καὶ πορνείας οὐκ ἀπόβλητος. Ἐν δὲ τῇ πίστει, τὸ μέσον καὶ χλιαρὸν ἀδόκιμον καὶ ἀσύστατον. Δι' ὅπερ ὄφελον ψυχρὸς ἦς, τουτέστιν, ἀμέτοχος καθάπαξ θείου βαπτίσματος χάριτος καὶ ἀβάπτιστος, καὶ μὴ χλιαρός. Ὁ μὲν γὰρ μήπω δεξάμενος τὴν τοῦ Πνεύματος διὰ βαπτίσματος χάριν, ἐν ἐλπίσιν ἐνστρέφεται τοῦ ποτε δέξασθαι τὰ

A in omnibus quæ de ipso dicta sunt, sive veritas, nullumque in ipsis est mendacium.

Principium creaturæ Dei. Hoc est regnum et principatus omnium, tanquam dominium habens in ea quæ creata sunt. Principium enim creaturæ dicitur evidens causa creaturæ. Fortassis autem hoc dicto calumniam strueret Deo inimica Arianorum machinatio, tanquam Dominus Jesus per hæc significaretur esse creatura. Non oportet autem malignis horum abduci conatibus, considerantes nunquid tale in alia Scriptura de hoc habeatur, ut possit quis ex similibus ad regulam similia reducere. Dicit itaque Paulus ad Colossenses scribens de Christo : « Qui est primitiæ primogenitus omnis creaturæ [98*] : » primogenitus creaturæ, non primo B creatus. Et David : « Ex utero ante luciferum genui te [99], » at non : Creavi te. Et Solomon : « Ante omnes colles generat me [1]. » Porro quod ait : « Dominus creavit me initium viarum suarum [2], » verbum « creavit » acceptum est pro, constituit : quemadmodum etiam ubi dicitur : « Ut crearet duos in unum novum hominem [3]; » et illud : « Cor mundum crea in me, Deus [4]. » 685 Divinus autem in sermonibus Gregorius sermone De filio, *creavit* quidem, de Dominico corpore anima rationali animato intelligit, *generat* vero de divinitate. Cum igitur tam multis testimoniis principium creaturæ, sicut etiam diximus, nihil aliud significare velit, quam quod auctor est et conditor C creaturæ Dei, juxta illud quoque, « Omnia per ipsum facta sunt [5] : » per hoc etiam datur ut dominetur creaturis quæ sub ipso sunt : sive confirmatur quod apprehendat ac moderetur : non quod hæc diminutionem inducant substantiæ ac gloriæ.

Quod neque frigidus sis neque fervidus. Frigidus est qui caret operatione ac superventione sancti Spiritus : fervidus autem qui Spiritu fervet, quemadmodum etiam Paulus dicit [6] : tepidus vero qui instabilis est et in utroque ambiguus, qui particeps quidem Spiritus sancti factus est per baptisma, exstinxit tamen donum quod animam vivificabat, illud sollicitudine præsentium exstinguens. Ideo quoque de divino Spiritu ait Paulus : « Spiritum nolite exstinguere [7]. » Quoniam igitur D tu talis es qui cum Spiritu fervidus fueris per baptismum, emortuus es per segnitiem, salutis in posterum spem a teipso amputasti, condemnata quam primum elegeras fide. In operibus itaque non est condemnandum quod medium est, quemadmodum legitimæ nuptiæ cum mediæ sint inter virginitatem et scortationem, non sunt rejiciendæ. In fide vero quod medium est ac tepor reprobatur, nec valet secum consistere. Propterea utinam, inquit, frigidus esses : hoc est, ne simul quidem particeps fuisses gratiæ divini baptismatis, sed mansisses non

[98*] Coloss. I, 15. [99] Psal. CIX, 3. [1] Prov. XVIII, 25. [2] Prov. VIII, 22. [3] Ephes. II, 15. [4] Psal. L, 12. [5] Joan. I, 3. [6] Rom. XVIII, 11. [7] I Thess. V, 19.

(18*) καταρυτμίσας vulg.

Digitized by Google

baptizatus et non tepidus. Siquidem is qui nondum Spiritus gratiam accepit per baptismum, in spe versatur quod aliquando ea quæ sibi salutaria sunt accipiet: at tepidus, veluti jam declaravimus, parum habet ad fervorem, et eo bono privatus est quod quandoque baptizandus sit.

A σωτήρια ἑαυτῷ. Ὁ δὲ χλιαρὸς, ὡς ἤδη παρεθέμεθα, μικρὸν πρὸς τῇ ζέσει καὶ τό ποτε βαπτισθῆναι ἀφῄρηται.

Incipiam te evomere. Metaphora tepidi decenti modo usus est, quod medici ad vomitum procurandum assumunt. Unde cum aliqui difficulter vomunt, tepidæ aquæ potione vomitum sursum educunt. Hoc quoque dicit: Incipiam te velut abominandum cibum evomere, hoc est, per sermonem oris mei rejectum a mea familiaritate ostendere. Et quæ horum est causa? Quia in incertis divitiis spem posuisti, et semine verbi Dei inter spinas suffocato, **686** hoc est inter tentationes hujus vitæ ac sæcularium divitiarum, spiritualem tuam et perpetuam paupertatem ignorasti [7*].

Μέλλω σε ἐμέσαι. Τῇ μεταφορᾷ τοῦ χλιαροῦ δεόντως ἐχρήσατο, ὃ καὶ ἰατρῶν παῖδες εἰς ἔμετον ἐρεθίζειν παραλαμβάνουσιν. Ὅθεν καὶ τοῖς δυσεμετοῦσιν, ὕδατος χλιαροῦ ἀπορροφήσει, τὸν ἔμετον ἀνασοβοῦσι. Τοῦτο καὶ νῦν φησιν, ὅτι Μέλλω σε ὡς βδελυκτὸν βρῶμα ἐμέσαι, τουτέστι, διὰ λόγου στόματός μου ἀπόβλητον τῆς ἐμῆς οἰκειότητος καταστῆσαι. Καὶ τίς ἡ τούτου αἰτία; Ὅτι ἐπὶ πλούτου ἀδηλίᾳ ἐλπίσας, καὶ τὸν σπόρον τοῦ θείου λόγου ἀποπνίξας ταῖς ἀκάνθαις, οἱονεὶ τοῖς πειρασμοῖς τοῦ προσκαί- B ρου τούτου πλούτου καὶ βίου, τὴν πνευματικὴν (19*) ἑαυτοῦ καὶ διαιωνίζουσαν ἠγνόησας πτωχείαν.

Quoniam dicis: Dives sum. Divitias vocat terrenas divitias. Ignoras quod tu te miserum reddas inter eos qui pereunt: ideo quoque commiseratione dignus es, ut qui a sublimitate virtutum excideris, obtenebratione ac cæcitate captus in his quæ meliora sunt eligendis, et denudatus ea quæ te paulo ante vestiebat divina gloria.

Ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα. Πλοῦτόν φησι τὸν γήϊνον πλοῦτον. Ἀγνοεῖς ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαιπωρῶν ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Διὸ καὶ ἐλέους ἄξιος εἶ, ὡς ἐξ ὕψους τῶν ἀρετῶν ἐκπεσὼν, σκοτοδινίᾳ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν κρειττόνων ἁλοὺς, καὶ γυμνωθεὶς τῆς τέως περιστελλούσης θείας δόξης.

III, 18-22. *Suadeo tibi ut a me emas aurum probatum ex igni ut ditescas, et vestimenta alba ut induaris, et non appareat dedecus nuditatis tuæ, et collyrium quo inungas oculos tuos ut videas. Ego quoscunque amo, arguo et erudio. Æmulare ergo ac resipisce. Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, intrabo ad ipsum et cœnabo cum eo et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei ut sedeat mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ipsius. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Συμβουλεύσω σοι ἀγοράσαι χρυσίον παρ' ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλύριον, ἵνα ἐγχρίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. C *Καὶ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. Ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον. Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.*

Si vis, inquit, locuples fieri, veras tibi compara divitias a me qui possum manentibus divitiis locupletare. Compara autem ardenti desiderio sancta Dei oracula septempliciter igne probata. Quænam autem sunt illa? Doctrinalis ac divinus sermo qui non frustra neque inaniter procedit ad eos qui docentur, sed ex eo quod antea is qui docet ardenti studio ditatus sit. Demonstratam namque fidem annuntiat justus: et bonus negotiator de bono thesauro cordis profert vetera et nova [8] a veteribus quidem viris majora ferens exempla bonorum operum, a recentioribus autem et qui ferventi ardore laborarunt, egregia facinora. Sed quoniam talibus ditescere non contingit alicui absque divino auxilio, ideo dicit is qui tradit oracula, *a me*. Divitiæ vero sunt vestimentorum amictus, qui possit indecentem virtutum nuditatem tegere, et non vulgari modo amicire, sed cum pompali gloria trium-

Εἰ πλουτῆσαι, φησὶ, βούλει, τὸν ὄντως πλοῦτον κτῆσαι παρ' ἐμοῦ τοῦ πλουτίζειν εἰδότος τὰ μένοντα. Κτήσῃ δὲ διαπύρῳ προθέσει τὰ λόγια Κυρίου τὰ ἁγνὰ, τὰ πεπυρωμένα ἑπταπλασίως. Τίνα δὲ ταῦτα; Ὁ διδασκαλικὸς καὶ θεῖος λόγος, ὃς οὐ μάτην οὐδὲ διακένως πρόεισιν εἰς τοὺς διδασκομένους, ἀλλ' ἐκ D τοῦ πρότερον διαπύρῳ σπουδῇ τὸν διδάσκοντα εὐπορῆσαι· ἐπιδεικνυμένην γὰρ πίστιν ἀπαγγελεῖ δίκαιος. Καὶ ὁ ἀγαθὸς ἔμπορος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκφέρει παλαιὰ καὶ νέα, ἐκ μὲν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τῶν κατορθωμάτων κομίζων τὰ μείζονα ὑποδείγματα, ἐκ δὲ τῶν νέων καὶ τῶν αὐτῷ πεπονημένων διαπύρῳ ζέσει, τὰ κατορθώματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα πλουτεῖν οὐκ ἄνευ τῆς ἄνωθέν τινι περιγίνεται ῥοπῆς, διὰ τοῦτό φησιν ὁ χρηματίζων, *παρ' ἐμοῦ*. Ὁ πλοῦτος δὲ, ἱματίων περιβολὴ περιστέλλειν ἔχουσα τὴν ἀσχήμονα τῶν ἀρετῶν γύμνωσιν, καὶ οὐχ ἁπλῶς περιστέλλουσα,

[7*] I Tim. vi, 17. [8] Matth. xiii, 52

(19) πατρικὴν vulg.

Digitized by Google

ἀλλὰ μετὰ δόξης πομπικῆς τὸν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ κατὰ A τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων θρίαμβον ἐξανύουσα.

Καὶ κολλύριον. Πρὸς τὰ ἀμβλυώττοντα περὶ τὸ τοῦ Κυρίου νοητὸν φῶς τοὺς καταλλήλους ὀφθαλμοὺς περιχρῖσαι τὸ πρόσταγμα. Ἔστι δὲ τοῦτο ἡ διὰ μετανοίας πρόοδος συμβουλευομένη. Ἢ τὸ κολλύριον τὴν ἀκτημοσύνην παρίστησιν. Εἰ γὰρ τὰ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων, τούτους πάντως ἀνοίξει τὸ ἀδωροδόκητον.

Καὶ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. Καὶ εἰκότως. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει, ὃ καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης χρηστότητος τοῦ Κυρίου περὶ τοὺς ἀπειθεῖς τεκμήριον. Πλούτου δὲ ταύτης ἐνέχυρον ἡ ἀγάπη τοῦ μετιόντος τοὺς τιμωρίας ἀξίους. Καὶ τίς ἡ παιδεία; Ζηλοῦν τὰ κρείττονα τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ μετανοίᾳ καὶ μεταγνώσει τῶν ἔμπροσθεν B οἱονεὶ μεταθέσει ἁμαρτημάτων τὸν ζῆλον ἤτοι τὴν μίμησιν ἐπαναλαμβάνεσθαι τοὺς πρὸς παιδείαν ἐξ ἀμαθίας ἀποκλίναντας. Καὶ τίς ἡ ἐκ φιλανθρωπίας ἀντίδοσις; Ἡ ἐπὶ τὴν θύραν ἀπραγμάτευτος προσεδρεία. Θύραν δὲ ἐφεξῆς τὴν καρδίαν λέγει τῶν πρὸς μετάνοιαν προσκαλουμένων. Οἷς ἀνοίξασι τῷ σωτηρίως αὐτὴν κρούοντι, καὶ τὰ ἑπόμενα, τοῦ πράου καὶ ἀγαθοῦ δαιτυμόνος εἰσόδῳ, ἐπιδαψιλευθήσεται.

Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. Ἀβίαστος, φησὶν, ἡ ἐμὴ παρουσία. Τὴν θύραν τῆς καρδίας κρούω, καὶ τοῖς ἀνοίγουσιν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν σωτηρίᾳ συνευφραίνομαι. Τρυφὴν γὰρ καὶ δεῖπνον τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἥγημαι ἐφ' οἷς αὐτοὶ C τρέφονται, καὶ τὸν λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, καὶ τὸν σκότον τῆς πλάνης ἀποφεύγουσιν.

Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ. Εἴρηται ἤδη ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία, τὴν τοιαύτην σύνταξιν τοῦ λόγου καὶ τὸν τοιοῦτον εἱρμὸν τῆς φράσεως σολοικισμὸν καλεῖ, οὗ ἐπ' ἔλαττον τῇ Ἐκκλησίᾳ φροντίς.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Περὶ τῆς ὁραθείσης αὐτῷ θύρας ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν κδ' πρεσβυτέρων, καὶ τῶν ἑξῆς δειχθέντων.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα, ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα· Ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. D *Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν Πνεύματι.*

Οὐκ ἐπειδὴ αἰσθητὴν θύραν ἑώρακεν ἐν οὐρανῷ ἀνεῳγμένην κατὰ καιρὸν καὶ κλειομένην ταῦτα ἔξεισιν, ἀλλ' οὕτως ὤφθη τῷ εὐαγγελιστῇ, ὡς ἂν διὰ θύρας ἀνεῳγμένης τὰ ἔνδον ἐπάναγκες καθορᾶσθαι. Καὶ φωνὴν, φησὶν, ἤκουσα, ἥτις ὡς σάλπιγξ ἠχήσασα, *Ἀνάβα*, φησὶν, *ὧδε*, οὐ τόπῳ τοῦτο φάσκουσα τὸ ἀνελθεῖν, ἀλλὰ διάνοιαν μετεωρίσαι ἀπὸ τῶν περιπεζίων καὶ ἀνθρωπίνων. Ἀλλ' οἱ μάλιστα τὸ ἡγεμονικὸν τυπούμενοι διὰ καθαρότητα τῶν ἀπὸ τοῦ ἐνύλου βίου κηλίδων, τῶν ἀξιοθέων τούτων καὶ τῶν τοιούτων τυγχάνουσι θεαμάτων.

Καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα. Καὶ τοῦτο παρὰ τὴν τοῦ λόγου σύνταξιν, καὶ διατί, εἴρηται ἤδη.

phum efficiens, ob victoriam de adversariis dæmonibus reportatam.

Et collyrium. Præceptum est ei qui cæcutit ad spirituale Domini **687** lumen, ut aptos oculos circuminungat. Per hoc autem suadetur progressus ad pœnitentiam. Aut collyrium demonstrat inopiam. Si enim dona excæcant oculos videntium, hos utique aperiet donorum carentia.

Ego quoscunque amo, arguo et erudio. Et merito. Nam qui amat, studiose erudit: quod etiam argumentum est immensæ benignitatis Domini erga immorigeros. Harum autem divitiarum arrabo est dilectio qua illos prosequitur qui digni sunt supplicio. Et quæ est illa eruditio? Ut æmulentur potiora studia et per pœnitentiam ac resipiscentiam, nempe priorum delictorum mutationem, zelum sive imitationem assumant hi qui ex ruditate vel insolentia ad disciplinam declinarunt. Et quæ retributio benignitatem consequitur? Assiduitas ad ostium non molesta. Porro ostium in sequentibus dicit cor eorum qui vocantur ad resipiscentiam: quod ubi aperuerint salubriter ipsum pulsanti, cæteraque fecerint quæ sequuntur, mansueti bonique convivæ ingressu magnifice ac liberaliter reficientur.

Ecce sto ad ostium et pulso. Violentiam, inquit, non habet meus adventus: ostium cordis pulso, et una cum his qui aperiunt, super ipsorum salute lætor. Delicias enim ac cœnam duco salutem hominum qua ipsi pascuntur, famemque audiendi verbum Dei ac tenebras erroris effugiunt.

Qui vicerit, dabo ei. Jam dictum est quod Græcanica disciplina hujusmodi sermonis compositionem talemque phrasis seriem solœcismum vocet, de quo minima est Ecclesiæ cura.

CAPUT X.

De viso ab ipso ostio in cœlo, et throno ac viginti quatuor senioribus, et his quæ consequenter ostensa sunt.

IV, 1, 2. *Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cœlo. Et vox prima quam* **688** *audivi tanquam tubæ loquentis mecum dicens: Ascende huc et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Statimque fui in Spiritu.*

Non quod sensibile ostium in cœlo viderit tempore quodam clausum et alio apertum, hæc disserit, sed ita apparuit evangelistæ, ut per apertum ostium interiora necesse esset videri. Et vocem, inquit, audivi quæ tanquam tuba insonuit dicens: *Ascende huc:* non dicens ut hic loco ascenderet, sed mentem a pedestribus erigeret et humanis. Verum hi potissimum qui mentem purificant a maculis quæ in hac materiali vita contrahuntur, has et hujusmodi dignas de Deo visiones assequuntur.

Et vox prima quam audivi dicens. Et hoc præter sermonis dispositionem, et quam ob causam jam

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Stellam matutinam. Stellam matutinam dicit propheta Isaias [78] de Assyrio sive Satana, quem etiam Christus visum esse tanquam fulgur de cœlo cadentem [79], et sanctis datum esse in conculcationem denuntiavit : de quo dicit et Paulus [80] quod veniat Deus ut conterat eum sub pedibus discipulorum suorum, et David [81] confirmans eum qui accessit ad Deum excelsum : « Super aspidem, inquit, et basiliscum ascendes, et conculcabis leonem et draconem. » Aut igitur stellam hanc dare promittit Dei os : aut illam quæ a Petro dicitur [82] Lucifer in cordibus fidelium exoriens, lux videlicet Christi. Porro stella ante Christi adventum exorta, est Joannes Baptista, aut Elias Thesbites prænuntius secundi adventus Christi; **676** cum quibus partem habituros speramus illos qui vicerint diabolum. Non est B autem admirandum, si plurimum dissidentia per idem intelleximus [83] : quandoquidem et leo Christus excitatus dicitur de tribu Juda, et leo de Basan proficiscens, juxta divinam Scripturam, dicitur Antichristus, aptando unumquodque ad id quod proponitur. Intelligitur autem et Oriens futuri sæculi, siquidem tenebræ præsentis vitæ licet lux videantur, obscurabunt : cum sanctis apparuerit Sol justitiæ et caliginem hanc disperserit : et angelus est qui hunc orientem annuntiat : præit enim ante ipsum.

A *Τὸν πρωϊνόν.* Ἀστέρα πρωϊνόν φησιν ὁ προφήτης Ἠσαΐας περὶ τοῦ Ἀσσυρίου, ἤτοι τοῦ Σατανᾶ, ὃν καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τεθεάσθαι ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, καὶ δεδόσθαι εἰς καταπάτημα τοῖς ἁγίοις ἀπήγγελται. Ὃν καὶ Παῦλός φησιν, ὅτι συντρίβειν ὁ Θεὸς ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἔρχεται. Καὶ Δαυῒδ ἐπιῤῥωννύων τὸν κατὰ Θεὸν τὸν ὕψιστον παριόντα, « Ἐπὶ ἀσπίδα, φησί, καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. » Ἢ οὖν ἀστέρα τοῦτον διδόναι ἡ θεοχλυτία (14) ἐπαγγέλλεται, ἢ τὸν ὑπὸ τοῦ Πέτρου λεχθέντα φωσφόρον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν ἀνατέλλοντα, τὸ τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ φῶς. Ἀστὴρ δὲ τοῦ ἡλίου Χριστοῦ τῆς παρουσίας προανατείλας καὶ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, καὶ ὁ Θεσβίτης Ἠλίας τῆς δευτέρας παρουσίας Χριστοῦ πρόαγγελος, μεθ' ὧν ἕξειν τὸ μέρος τοὺς νικητὰς τοῦ διαβόλου πιστεύομεν. Οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ ἐπὶ τῶν ἄγαν ἀντικειμένων τὸ αὐτὸ ἐξειλήφαμεν, ἐπεὶ καὶ λέων Χριστὸς ἐκ βλαστοῦ τοῦ Ἰούδα ἀναθορὼν, καὶ ἐκ Βασὰν δὲ λέων ὁ Ἀντίχριστος κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν ἀφορμώμενος, ἑκατέρου πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἁρμοζομένου. Νοεῖται δὲ καὶ ἡ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀνατολὴ (τὸ γὰρ σκότος τοῦ παρόντος βίου καὶ εἰ φῶς γνωρίζεται, καλυφθήσεται, τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου ἐπιφαινομένου τοῖς ἁγίοις, καὶ τὴν ἀχλὺν ταύτης διασκεδάζοντος), καὶ ὁ ταύτην εὐαγγελιζόμενος ἄγγελος· προπορεύεται γὰρ αὐτῆς.

CAPUT VII.

Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ quæ est Sardis. C

III, 1-3. ***Et angelo Ecclesiæ quæ est Sardis scribe : Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei et septem stellas : Scio opera tua quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. Esto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant : non enim inveni opera tua plena coram Deo meo. Memento quomodo acceperis et audieris, et serva ac resipisce. Quod si non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et non scies qua hora veniam ad te.***

Septem stellas, id est divinos angelos, ut prædiximus : septem quoque spiritus eosdem intelligimus, juxta id quod dictum est, « Qui facit angelos suos spiritus [84] » aut operationes vivificantis D Spiritus, quæ utraque sunt in manu sive in potestate Christi : illis namque tanquam Dominus præsidet, hunc autem tribuit tanquam ejusdem essentiæ, juxta id quod scriptum est : « Alium Paracletum mittam vobis a Patre [85]. » Nihil enim in beata et supersubstantiali Trinitate appropriatum conspicitur, præter ipsas proprietates personarum constitutivas.

Scio opera tua. Quod hoc loco dicitur *Scio*, simplicem designat notitiam, non familiaritatem. Unde

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Τὰ ἀπεσταλμένα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις καὶ ζῇς καὶ νεκρὸς εἶ. Γίνου γρηγορῶν καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλεν ἀποθανεῖν· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου. Μνημόνευε πῶς εἴληφας, καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει καὶ μετανόησον. Ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης. Καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ.

Ἑπτὰ ἀστέρας, θείους ἀγγέλους, ὡς προέφημεν, καὶ ἑπτὰ δὲ πνεύματα τοὺς αὐτοὺς νοοῦμεν, κατὰ τὸ εἰρημένον, « Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, » ἢ τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ἅπερ ἀμφότερα ἐν τῇ χειρὶ, ἤτοι ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐστι. Τοῦ μὲν γὰρ Δεσποτικῶς κρατεῖ, τοῦ δὲ ἐστι χορηγὸς ὡς ὁμοούσιος, καθὸ καὶ εἴρηκε, « Ἄλλον Παράκλητον πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός. » Οὐδὲν γὰρ ἐπὶ τῆς μακαρίας καὶ ὑπερουσίου Τριάδος ἐξιδιαζόμενον ὁρᾶται, πλὴν τῆς ἰδιοποιούσης ἐν αὐτῇ πρόσωπον ὑπάρξεως.

Οἶδά σου τὰ ἔργα. Ἐνταῦθα τὸ, *οἶδα*, τὴν ἁπλῶς γνῶσιν, οὐ τὴν κατοικείωσιν σημαίνειν βούλεται.

[78] Isa. xiv, 12. [79] Luc. x, 18. [80] Rom. xvi, 20. [81] Psal. xc, 13. [82] II Petr. i, 19. [83] Infra 5. [84] Psal. ciii, 4. [85] Joan. xiv, 6.

(14) Θεοχλητία, *invocatio*, vulg.

Digitized by Google

Διὸ καὶ ἐπιπλήττει τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ψιλὸν ὄνομα ζωῆς ἐχούσῃ τῆς πίστεως, νενεκρωμένῃ δὲ ἐξ ἀγαθῶν πράξεων. Ὡς γὰρ ζωὴν οἶδε καλεῖν ἡ Γραφὴ τὸ ἐνάρετον, τὴν κατὰ Θεὸν λέγω ζωὴν, καθ' ὃ καὶ εἴρηται, ὅτι « Τὸ λόγιόν σου ἔζησέ με· » τουτέστιν, ἐπέστησέ με τρίβοις τῷ ὄντι ζωῆς· οὕτω καὶ θάνατον τὸν πλημμελῆ βίον, ὡς δηλοῖ Παῦλος ὁ θεῖος περὶ τῶν ἐξ ἀπιστίας εἰς τὴν Χριστοῦ πίστιν μεταβεβηκότων, οὕτω γράφων αὐτοῖς· « Καὶ νεκροὺς ὄντας ὑμᾶς τοῖς παραπτώμασι τῷ Χριστῷ. » Καὶ ἐν τῷ τοῦ Ποιμένος βιβλίῳ οὕτως διαγορεύεται, καταβεβηκέναι τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ τῆς κολυμβήθρας, δηλονότι νεκροὺς, καὶ ἀναβεβηκέναι ζῶντας.

Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπά. Τὸν ὕπνον τῆς ῥᾳθυμίας ἀποτιναξάμενος, καὶ τὰ μέλη σου τὰ ἀποθνήσκειν τελέως μέλλοντα δι' ἀπιστίαν, Στήριξον. Οὐ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὸν ἐργάτην στεφανοῖ, ἀλλ' ἡ ἐπιμονὴ ἄχρι τέλους. Τὸ *στήριξον* δὲ, οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ τὸ οἱονεὶ στεῤῥοποίησον καὶ ἐνδυνάμωσον χαλαρά τε ὄντα καὶ πρὸς πτῶσιν ἑτοιμότατα. Ἐφ' ὅσον οὖν περιλείπεταί σοι βραχέα ἐπιτηδεύματα, φησὶ, πρόσθες, ἵνα μὴ τέλεον ἀποσπάσῃς θάνατον. Ταῦτα γοῦν φύλαξον τὰ ἤδη ζῶντα, ἐκεῖνα δὲ στήριξον τὰ πρὸς θάνατον ἤδη ῥέποντα. Οὐδὲν γάρ σου τῶν σπουδασμάτων πλῆρές ἐστιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τέθνηκεν ἤδη, τὰ δὲ μέλλει. Τὸ δὲ, *ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου*, ὡς πολλάκις εἴρηται, ὡς ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης προσλήψεως τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ συγκαταβατικώτερον προήνεκται.

Μνημόνευε πῶς εἴληφας. Τὴν παράδοσιν, φησὶν, ἣν ἐκ τῶν ἀποστόλων εἴληφας, τήρησον, καὶ ἐπὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ μετανόησον. Καὶ τὰ μὲν ἔτι σου ζῶντα ἔργα τήρησον ἐν τῇ ζωῇ· ἐπὶ δὲ τοῖς τεθνεῶσι, διὰ μετανοίας τὴν παλινζωΐαν αὐτοῖς περιποίησον. Μετάνοιαν τὴν μετάθεσίν φησιν ἀπὸ τῶν χειρόνων, καὶ μεταβολὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν. Ἄγνωστος γὰρ ὁ καιρός. Καὶ ὥσπερ ἡμῶν ἑκάστῳ ὁ τοῦ θανάτου ἑκάστου ἡμῶν, οὕτω πολλῷ μᾶλλον ὁ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου.

Ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Ἐπισημαντέον τὴν χρῆσιν τοῦ *ὀνόματα*, ὡς ἀνελλήνιστον καὶ τῆς ἀδοκίμου χρήσεως καὶ κιβδήλης. Ἤρκει γὰρ εἰπεῖν, Ὀλίγους ἔχεις, ἀλλ' οὐκ ὀλίγα ὀνόματα. Κἂν γὰρ ἡ ἰδιότης τῆς ὑποστάσεως ἑκάστου ἀφορίζηται διὰ τοῦ *Κυρίου* ὀνόματος, ἀλλ' οὖν ἡ ἔγκριτος γλῶσσα τῆς Ἑλλάδος φωνῆς, εἰς ἀριθμὸν οὐκ οἶδε παραλαμβάνειν τὰ καθ' ἕκαστον

etiam Ecclesiam objurgat, **677** ut quæ solum nomen vitæ fidei habeat, mortua vero sit a bonis actionibus. Quemadmodum enim vitam appellare solet Scriptura probitatem, vitam, inquam, secundum Deum, juxta id quod dictum est : « Eloquium tuum vivificavit me [86], » hoc est, in semitis ejus quæ vere vita est collocavit : ita et mortem appellat vitam vitiosam, veluti significat divus Paulus de his qui ab incredulitate ad Christi fidem transierant, cum ita scribit ad illos : « Et cum mortui essetis Christo per delicta [87]. » Et in libro Pastoris dicitur ita quosdam in aquam lavacri descendisse, nempe mortuos, et ascendisse viventes.

Esto vigilans et confirma cætera. Excusso somno socordiæ, membra tua quæ ob incredulitatem perfecte moritura erant, confirma. Neque enim bonorum initium operatorem coronat, sed perseverantia usque in finem. Non autem utcunque dictum est *Confirma*, sed quasi dixisset : Solida facito ac robora, quæ et mollia sunt et ad casum paratissima. Quatenus igitur modica tibi reliqua sunt virtutum exercitia, attende, inquit, ne penitus intereas. Hæc itaque conserva quæ adhuc vivunt, illa vero confirma quæ jam ad mortem vergunt : nihil enim tuorum studiorum plenum est, sed hæc quidem jam mortua sunt, illa vero moritura. Quod autem ait, *coram Deo meo*, veluti sæpius dictum est, tanquam ex humanitatis assumptione magis condescendendo prolatum est de Filio Dei.

Memento quomodo acceperis. Traditionem, inquit, serva quam ab apostolis accepisti, ac de segnitie resipiscito : et ea quidem opera quæ adhuc vivunt serva in vita : his autem quæ mortua sunt per pœnitentiam conquire reviviscentiam. Porro resipiscentiam dicit mutationem a malis ad id quod melius est.

Et non scies qua hora. Ignotum est enim tempus. Et quemadmodum cuique nostrum ignotum est tempus mortis cujusque nostrum, ita et multo magis tempus secundi adventus Domini.

III, 4-6. *Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua, et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui vicerit, hic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen ejus* **678** *de libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram angelis suis. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Animadvertendum est usum accipiendi hoc modo *nomina*, alienum esse a Græca phrasi, nec satis probatum esse, sed abjectum : satis enim fuisset dixisse : Paucos habes, et non pauca nomina. Quanquam enim proprietas cujusque personæ separetur per nomen Domini, attamen electa Græcæ linguæ vox non novit in numerum assumere quæ cuique

[86] Psal. CXVIII, 50. [87] Ephes. II, 1.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

conveniunt ad cognitionem numeri, sed quæ speciem propriissime denotent : dicit enim multos aut paucos, duos aut tres homines, non autem duo aut tria nomina : tanquam illud quidem maxime proprium sit naturæ significativum, quæ permanere nata est, cuique autem specialia successionem significent, quæ ferme corrumpitur sublata de medio cujusque subsistentia.

Qui non inquinaverunt. Hoc bonum, inquit, nacta es, quod aliquot habeas qui hoc carnis indumentum non inquinaverunt sordidis actionibus, qui mecum in regeneratione fulgebunt atque per hos etiam placatus differo et longanimis sum erga vos. Vestimenta autem non inquinata dicit corpora sanctorum : quemadmodum etiam patriarcha Jacob vaticinatur de eo qui ex Juda germinaret, qui est Christus Jesus : « Lavabit, inquit, in vino stolam suam [88]; » corpus dicens ipsius Domini, quod in purissima sua passione ad nostri illustrationem mundatum est. Nam ipse peccatum non fecit, ait Isaias : « Ob iniquitates populi mei ductus est ad mortem : nam ipse peccatum non fecit, neque dolus inventus est in ore ejus [89]. » Huic Domino veluti opus quoddam dramaticum agens Isaias ait : « Quare rubra sunt vestimenta tua plena tanquam a calcato torculari [90]? » Et de vestimentis quidem ita contemplari dignum est, ut mundities eorum puritatem corporis designet. Porro, *qui vicerit*, inquit. Quænam vicerit? Affectus carnis : hic ergo vestietur suarum virtutum vestimentis, quæ emundavit piis laboribus : et splendebit sicut sol in futuro sæculo, ejusque nomen quod scriptum est in libro viventium indeficienti vita, manebit indelebile, tanquam is quem ego confitebor coram Patre meo. Hujus autem scripturæ et confessionis coram Patre promissæ meminit in divinis Evangeliis dicens suis discipulis : « Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlis [91]. » **679** Sed nominis sui confessionis documentum ipsum tunc in Evangeliis traditur, cum paciscitur se illum confessurum coram Patre in secundo suo adventu, qui se coram hominibus confiteretur : quod omnibus quidem sanctis repositum est, præcipue tamen martyribus.

Coram Patre meo et coram angelis suis. Coram Patre et angelis suis dictum est, quod tanquam angeli sint fideles ac benevoli cultores. Et interdum quidem dicit angelos Patris, interdum autem suos, ut cum ait : « Mittet Filius hominis angelos suos cum voce magna tubæ [92]. » Nunc igitur dicendo angelos Patris, non tollit quin ipsius quoque sint sancti angeli. Nihil enim eorum quæ in divina natura conspiciuntur, invenire licet appropriatum

A εἰς γνῶσιν ἀριθμοῦ, ἀλλὰ τὰ ἰδικώτατα. Πολλοὺς γὰρ ἢ ὀλίγους, ἢ δύο ἢ τρεῖς φησιν ἀνθρώπους, ἀλλ' οὐ δύο ἢ τρία ὀνόματα, ὡς τοῦ μὲν, τοῦ ἰδιωτάτου τῆς φύσεως ὄντος σημαντικοῦ, ἥτις διαμένειν πέφυκε, τοῦ καθ' ἕκαστα δὲ, τῆς διαδοχῆς, ἥτις φθάνει σχεδὸν τῆς ὑπάρξεως ἀφανιζομένης.

Οἳ οὐκ ἐμόλυναν. Τοῦτο καλὸν κέκτησαι, φησὶν, ἔχουσά τινας τοῦτο τὸ ἱμάτιον τῆς σαρκὸς ῥυπαραῖς πράξεσι μὴ μολύναντας, οἳ μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ λαμπροφοροῦσι. Τούτοις δὲ καὶ τέως δυσωπούμενος, ἀναβάλλομαι καὶ μακροθυμῶ εἰς ὑμᾶς. Ἱμάτια δὲ μὴ μολυνθέντα, τὰ σώματα λέγει B τῶν ἁγίων, ὡς καὶ Ἰακὼβ ὁ πατριάρχης περὶ τοῦ ἐξ Ἰούδα βλαστήσαντος, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστὸς, θεσπίζει, ὅτι « Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, » τὸ σῶμα τοῦ αὐτοῦ Κυρίου λέγων, ὃ ἐν τῷ ἀχράντῳ αὐτοῦ πάθει εἰς ὑποτύπωσιν ἡμῶν ἐκαθάρθη. Αὐτὸς γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε, φησὶν ὁ Ἡσαΐας, « Ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον. Αὐτὸς γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. » Τούτῳ τῷ Κυρίῳ ὡς περί τι δραματουργῶν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας φησί· « Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ πλήρη; » Καὶ περὶ μὲν τῶν ἱματίων οὕτω θεωρεῖσθαι ἄξιον, ὥστε τὸ ἀμόλυντον αὐτῶν τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος αἰνίττεσθαι. *Ὁ νικῶν* δέ φησιν. Τίνα νικῶν; Τὰ πάθη τῆς σαρκός. Οὗτος οὖν περιβαλεῖται τὰ C τῶν οἰκείων ἀρετῶν ἱμάτια ἃ ἐκάθαρεν ἐκ κόπων θεοφιλῶν, καὶ λάμψει ὡς ἥλιος ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὃ ἐγράφη ἐν τῇ βίβλῳ τῶν τὴν μὴ ἐκλείπουσαν ζώντων ζωὴν, ἀνεξάλειπτον ἔσται, ὡς ὁμολογουμένου αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου ὑπ' ἐμοῦ. Ταύτης δὲ τῆς ἐν τῇ βίβλῳ γραφῆς καὶ τῆς ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ὁμολογίας [καὶ αὐτὴ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐμνημόνευσε, λέγων τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς οὕτως· « Χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Ἡ δὲ τῆς τοῦ ὀνόματος ὁμολογίας (15)] ἐπαγγελία, ἡ αὐτὴ ἐν τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις ἀνάγραφος τηνικαῦτα, ὁπότ' ἂν τὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὁμολογοῦντα ἀνομολογήσασθαι ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ἐμπεδοῖ, κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν. Ὃ καὶ πᾶσι μὲν ἀπόκειται D τοῖς ἁγίοις, διαφερόντως δὲ τοῖς μάρτυσιν.

Ἐνώπιον τοῦ Πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Τὸ ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ εἴρηται, ὡς ὄντων τῶν ἀγγέλων πιστῶν θεραπόντων καὶ εὐνοϊκῶν. Καὶ ποτὲ μὲν τοῦ Πατρὸς, ποτὲ δὲ ἑαυτοῦ τοὺς ἀγγέλους καλεῖ, ὡς ὅταν λέγῃ· « Ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ σάλπιγγος μεγάλης. » Νῦν οὖν τοὺς ἀγγέλους τοῦ Πατρὸς οὐκ ἀφαιρεῖται, τὸ καὶ αὐτοῦ εἶναι τοὺς ἁγίους ἀγγέλους. Οὐδὲν γὰρ τῇ ἁγίᾳ φύ-

[88] Gen. XLIX, 11. [89] Isa. LIII, 9. [90] Isa. LXIII, 2. [91] Luc. X, 20. [92] Matth. XXIV, 31.

(15) Uncis inclusa deerant in vulg.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

σει ἐνθεωρουμένων, τινὶ τῶν τριῶν αὐτῆς ὑποστάσεων εὕροι τις ἂν ἐξιδιαζόμενον, πλὴν ἑνὸς τοῦ ὑποστατικῶς αὐτῷ προσόντος. A

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Τὰ γραφέντα πρὸς τὸν τῆς Φιλαδελφέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυῒδ· Οὐδεὶς κλείσει, εἰ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει, εἰ μὴ ὁ κλείων· οἶδά σου τὰ ἔργα. Ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτὴν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

Ἅγιος μέν ἐστιν ὁ ἀληθινὸς ἅγιος, ὃς καὶ Υἱός B ἐστι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ τρισσῷ τῶν Σεραφὶμ ἁγιαστικῷ ὕμνῳ τὸ ἀληθὲς ἀποφέρεται, ὡς καὶ ἐν τῷ θεαστικῷ Ἠσαΐᾳ κεχρημάτισται, τοῦ τριττοῦ ἁγιασμοῦ εἰς μίαν συγκλειομένου κυριότητα, ἵνα καὶ τὸ τριττὸν δειχθῇ τῶν ὑποστάσεων τῆς ὑπερουσίου Τριάδος, καὶ τὸ ἀδιάσπαστον τούτων τῷ ἑνιαίῳ τῆς κυριότητος. Τοῦτο δὲ τῶν πεζῇ καὶ θνητῶν φύσεων τὸ ὑπερανεστηκὸς ὅσον, τίς ἂν διὰ λόγων παρεμφαίνοιτο; Κλεῖδα δὲ τοῦ Δαυῒδ τὴν παντοκρατορικὴν ἐξουσίαν φησὶ παριστῶν, δι' οὗ οἱ θησαυροὶ μόνοι τῆς θεοσοφίας ἀνοίγονται. Τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐξουσίαν κατὰ ἀνθρωπίνην δέχεται φύσιν, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦτο ἔστιν ἀκοῦσαι· « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, » φάσκοντος. Τὴν δὲ δευτέραν ἔχει κατὰ τὸ ἄναρχον τῆς θεότητος. Ἔστι C γὰρ Ἐμμανουὴλ Θεὸς ἀληθὴς, κἂν οὐ βούλεται τοῦτο Νεστόριος, εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος. Καὶ δή γε καὶ ἄνθρωπος ἀληθῶς, οὐ φαντάζων τὸν ἄνθρωπον, εἰ καὶ δυσχεραίνει ὁ θεοστυγὴς Εὐτυχής. Ἀλλ' ὅπερ ἐστὶν, ἀληθῶς Θεός ἐστιν, οὐ κατὰ ἀναφορὰν, ὡς Νεστοριανοὶ ληροῦσιν, καὶ ἄνθρωπος ἀληθὴς, οὐ κατὰ δόκησιν καὶ φαντασίαν, ὡς οἱ ἐμβρόντητοι Εὐτυχιανισταὶ, καὶ τὸ βδελυρώτατον (16) τῶν Μανιχαίων βούλεται φῦλον. Ἐπειδὴ δέ τινα τῶν ἀντιγράφων οὐ τὴν Δαυῒδ ἔχει κλεῖδα, ἀλλὰ τοῦ ᾅδου, οὐδὲν διάφορον οὐδὲ ἐν τούτῳ. Δείκνυται γὰρ ἐκ τούτου, ὡς ζωῆς καὶ θανάτου τὴν κυρίαν ἅτε Θεὸς ὁ Χριστὸς ἀναμφιβόλως ἔχει.

Ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυῒδ. Κλεῖδα τὴν D ἐξουσίαν καλεῖ. Ὁ γὰρ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ κλεῖσαι καὶ ἀνοῖξαι τὸν οἶκον, οὗτος καὶ τὸν οἶκον πεπίστευται. Καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐν Εὐαγγελίοις ἔστι μαθεῖν, ἀφ' ὧν πρὸς τὸν Πέτρον φησὶν ὁ Χριστός· « Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. »

Καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει. Ἐπειδὴ ἡ κλεὶς τὴν ἐξουσίαν αἰνίττεται, ὁ λέγων ἑαυτὸν ἔχειν τὴν κλεῖν τοῦ Δαυῒδ τί ἄλλο λέγει, εἰ μὴ ὅτι Ὥσπερ ὁ Δαυῒδ τοῦ αἰσθητοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν, οὕτω καὶ ἐγὼ πρὸς τῷ αἰσθητῷ καὶ τοῦ νοητοῦ; εἰ καὶ ἐξουσία ἀσύγκρι-

alicui trium ipsius personarum, præter id unum quod hypostatice ipsi convenit.

CAPUT VIII.

Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Philadelphorum.

III, 7, 8. *Et angelo Philadelphorum Ecclesiæ scribe : Hæc dicit sanctus ille verus, qui habet clavem David, Nemo claudet ipsum nisi is qui aperit : et nemo aperiet, nisi is qui claudit : scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum : nullusque potest illud claudere, quia modicam habes virtutem et servasti sermonem meum, et non negasti nomen meum.*

Sanctus quidem est verus ille sanctus, qui et Filius Dei est, et triplici seraphicorum spirituum hymno sanctum prædicante veritas denuntiatur : quemadmodum etiam in contemplativo Isaia appellatus est, triplici sanctificatione in unam conclusa dominationem, ut et ternarius demonstretur personarum supersubstantialis Trinitatis, et harum inseparabilitas unione dominationis. Hoc autem quantum supereemineat inferioribus ac **680** mortalibus naturis, quis posset verbis exprimere? Clavem vero David dicit, omnipotentem demonstrando potentiam, per quem solum divinæ sapientiæ thesauri aperiuntur. Primam itaque potentiam juxta humanam suscipit naturam, veluti etiam ab illo hoc audire contigit, dum ait : « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra [93]. » Secundam vero habet juxta æternitatem divinitatis. Est enim Emmanuel Deus verus, etiam repugnante Nestorio, quanquam homo factus sit. Et sane etiam vere homo, non phantastice exhibens hominem, quanquam id graviter ferat odibilis Deo Eutyches. Sed quod est, vere Deus est, non ex relatione, ut Nestoriani nugantur : et verus homo, non juxta apparentiam et phantasiam quemadmodum volunt stupidi Eutychianistæ et impurissimum Manichæorum genus. Verum quod nonnulla exemplaria non habeant clavem David, sed inferni, ne in hoc quidem accedit aliquid diversitatis. Ostenditur enim ex hoc, quod Christus utpote Deus, vitæ ac mortis habeat dominium.

Qui habet clavem David. Clavem vocat potestatem. Qui enim habet potestatem claudendi et aperiendi domum, huic etiam domus commissa est. Et hoc manifestius est discere in Evangelio ex eo quod ad Petrum dicit Christus : « Et tibi dabo claves regni cœlorum [94]. »

Et nemo aperiet. Quandoquidem clavis potestatem designat : qui seipsum dicit clavem David habere, quid aliud dicit, nisi quod, Quemadmodum David carnali Israeli dominabatur, ita et ego, inquit, carnali ac spirituali? quanquam longe est

[93] Matth. XXVIII, 18. [94] Matth. XVI, 19.

(16) Ἐμβρόντητον vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

alia potestas hominis a Dei potestate. Ideo quoque Gabriel dixit ad Virginem, thronum David tanquam temporarii dandum esse Filio a patre : at ipsi, tanquam æterno et finem non habituro : et similiter regnum ac potestatem. Quoniam igitur similitudinem regni David ferebat Christus, merito dicit : *Qui habet clavem David* ad aperiendum et claudendum : aperire quidem vocans justificare, claudere vero vocans condemnare. Sua namque utens potentia et justificat et condemnat.

Ecce dedi coram te ostium apertum. Ostium bonorum datur apertum tanquam paratissimum, ut per ipsum quoque auxilium ad meliora, præbeat introitum ad fruitionem. **681** Ideo etiam Dominus cum ait : « Regnum Dei intra vos est [95], » nempe proposito volentis jam traditum, ostendere videtur ingressum a nullo impediri posse. Et hujus nunc promissio, quod eos qui introducuntur avidos reddit ad aggrediendum, rationem habens difficultatis laborum, et commensurans his qui parva virtute ingredi statuunt, ubi per apertum ostium manifestavit cumulatam bonorum multitudinem his qui ingrediuntur, non jam anxium esse sinit sollicitudine contrahendorum laborum, qui jam ob divinam fruitionem despiciuntur, sed, ne retro quidem aspiciendo, hortatur amplecti labores, reputando suaviorem esse susceptum propter ista laborem quavis relaxatione. Porro quod per labores assequi oporteat æternorum bonorum hæreditatem, satis ostendit in Evangeliis divinum oraculum, quo dicitur vim pati regnum cœlorum. Rursum etiam quod is qui incipit degustare dulcedinem noverit contemnere labores, divinus ipsius David Spiritus docet cum ait : « Gustate et videte quod suavis sit Dominus [96]. » Aut etiam apertum ostium intelligitur ingressus docentis nos prædicationis, qui semel apertus, nullis claudi potest afflictionibus, vincente animi illorum promptitudine qui ingredi elegerunt, ob pulchritudinem eorum quæ reposita sunt, quæ laborem ac difficultatem afflictionum demulcent et quodammodo fraudant. In his, inquit, licet tibi modica sit virtus, sed a me datur apertum tibi ostium ; tu vero etiam supra virtutem quæ in te est tolerasti, nomen meum non abnegans. Non ergo ad modicam tuam virtutem commensurabo retributionem : sed ex munificentia, ut mihi moris est, præmium rependam.

III, 9-13. *Ecce do de synagoga Satanæ qui dicunt se Judæos esse et non sunt, sed mentiuntur. Ecce adigam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos, et cognoscant quod dilexerim te quoniam servasti sermonem patientiæ meæ. Et ego servabo te ab hora afflictionis, quæ ventura est in universum orbem ut affligat habitantes in terra. Venio cito, tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et am-*

A τος ἀνθρώπου πρὸς Θεόν. Διὸ καὶ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον εἶπε, τὸν θρόνον Δαυῒδ παρὰ πατρὸς τῷ Υἱῷ ὡς προσκαίρου, καίπερ αἰωνίῳ αὐτῷ καὶ ἀτελευτήτῳ δοθῆναι, ὡσαύτως δὲ καὶ βασιλείαν καὶ ἐξουσίαν. Ἐπεὶ οὖν ὁμοίωμα τῆς βασιλείας Δαυῒδ ἔφερεν ὁ Χριστὸς, εἰκότως λέγει· *Ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυῒδ*, πρὸς τὸ ἀνοῖξαι καὶ κλεῖσαι· ἀνοῖξαι μὲν τὸ δικαιῶσαι λέγων, καὶ κλεῖσαι τὸ κατακρῖναι. Τῇ γὰρ θείᾳ αὐτοῦ καὶ ἀϊδίῳ χρώμενος ἐξουσίᾳ, καὶ δικαιοῖ καὶ κατακρίνει.

Ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου. Τῶν ἀγαθῶν ἡ θύρα ἀνεῳγμένη δίδοται, ὡς ἑτοιμοτάτη καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πρὸς τὰ κρείττω ῥοπῆς, παρέχειν τὴν εἴσοδον πρὸς ἀπόλαυσιν. Διὸ καὶ ὁ Κύριος φάσκων, ὅτι « Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν, » οἱονεὶ τῇ B προθέσει παρεχομένη τοῦ βουλομένου, ὑπ' οὐδενὸς ἐμποδοστατεῖν οἴεται τὴν εἴσοδον. Καὶ τούτου νῦν ἡ ἐπαγγελία λιχνεύοντος τοὺς εἰσαγομένους, πρὸς τὴν ἐγχείρησιν, τῶν πόνων ὑπολογιζομένη τὸ δυσχερὲς, καὶ τὴν εἴσοδον συμμετρουμένη τοῖς μικρᾷ δυνάμει τὸ εἰσιέναι προαιρουμένοις, ἐπειδὰν τὸν ἀποσωρευθέντα τοῖς εἰσιοῦσι τῶν ἀγαθῶν ἑσμὸν τῇ ἀνεῳγμένῃ θύρᾳ ἐμφανίσῃ, μηκέτι τῇ φροντίδι λυπεῖσθαι ἐᾷ τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπόλαυσιν καταβαλλομένων ἑλκύεσθαι πόνων, ἀμεταστρεπτὶ δὲ τῶν πόνων ἀντέχεσθαι παραινεῖ πάσης ἀνέσεως (17) ἡδίω τὸν διὰ ταῦτα κάματον λογιζομένοις. Καὶ ὅτι ἔγκοπος ἡ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονομία, τὸ ἐν Εὐαγγελίοις ἱκανὸν θεῖον λόγιον παραστῆσαι, « Βιαστὴ, φάσκον, ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. » Ὅτι δὲ καὶ ὁ διὰ C τοῦ κατάρξασθαι ἐγγλυκαίνων τὴν αἴσθησιν ἀφειδεῖν οἶδε τῶν πόνων, τὸ Δαυῒδ θεῖον Πνεῦμα διδάσκει, « Γεύσασθε, λέγων, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. » Ἢ καὶ θύρα ἀνεῳγμένη νοεῖται ἡ τοῦ διδασκαλικοῦ κηρύγματος εἴσοδος, ἥτις ἀνοιχθεῖσα οὐ δύναται διὰ πειρασμῶν κλεισθῆναι, νικώσης τῆς προθυμίας τῶν εἰσιέναι ἑλομένων, τῷ κάλλει τῶν (18) ἐναποκειμένων θελχθέντων, τὸ τῶν πειρασμῶν ἐπίπονον. Ἐν οἷς εἰ καὶ τῇ δυνάμει σου σύμμετρος, ἀλλ' οὖν παρ' ἐμοῦ, φησὶν, ἡ ἀνεῳγμένη δίδοταί σοι θύρα. Αὐτὸς δὲ καὶ ὑπὲρ δύναμιν τὴν ὑποῦσάν σοι ἐκαρτέρησας, μὴ ἀρνησάμενος τὸ ὄνομά μου (19). Οὔκουν τῇ μικρᾷ δυνάμει σου παραμετρήσω τὴν ἀμοιβὴν, ἀλλὰ μεγαλοδωρίᾳ, ὡς ἔθος ἐμοὶ, μετελεύσομαι τὴν ἀντίδοσιν.

D *Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ, τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. Ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν, ὅτι ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου. Κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης πειρᾶσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔρ-*

[95] Luc. xvii, 21. [96] Psal. xxxiii, 9.

(17) Αἱρέσεως vulg.
(18) Ἑλομ. διὰ τὸ κάλλιστον τῶν vulg.
(19) Διὰ τὸ ὄνομά μου vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

χομαι ταχύ. Κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ καταβαίνει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τὸ καινόν. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Τῆς ὁμολογίας, φησὶ, τῆς περὶ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος ἀντέκτισις ἔσται ἡ τῶν Ἰουδαίων ἐπιστροφὴ καὶ μετάνοια. Οἳ τῆς πρὸς ἐμὲ αὐτῶν προσαγωγῆς τὸν ἐξ ἐμοῦ φωτισμὸν ἀνταλλάξονται τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας Ἰουδαίων, ἀλλ' οὐ τῶν ἐν τῷ φανερῷ, ὡς καὶ Παύλῳ δοκεῖ, ἑαυτοὺς ἐπιδεικνύντων. Θρόνον δὲ τοῦ Σατανᾶ τὴν τῶν Ἰουδαίων λέγει Συναγωγὴν, ὡς τῷ ψεύδει συγκροτουμένην, ἐπεὶ καὶ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐδείχθη. Τούτοις οὖν προσδραμεῖσθαι οὐ κατὰ τὸ τυχὸν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος καὶ συντριβῆς φησι. Τοῦτο γὰρ αἰνίττεται τὸ πρὸς τοὺς πόδας προσκυνῆσαι καὶ ἐν ἐσχάτοις ἑλέσθαι τετάχθαι τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου. Οὐχ ὅτι αὐτὸς ὁ χρηματίζων ὑπέμεινέ τι, ἀλλὰ ὑπομονὴν ἑαυτοῦ τὴν δι' αὐτὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν καρτερίαν τῆς πίστεώς φησιν· ὥσπερ καὶ ὅτι ἂν Δαυῒδ αἰτεῖ τὸν Θεόν· « Ἐκ προσώπου σου τὸ κρῖμά μου ἐξέλθοι, » ἀντὶ τοῦ, Ἡ δι' ἐμέ σου δικαιοσύνη.

Κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ. Ὥραν πειρασμοῦ, ἢ τὸν ἐπὶ Δομετιανοῦ διωγμὸν λέγει, δεύτερον ὄντα μετὰ Νέρωνα, ὡς Εὐσέβιος ἱστορεῖ ὁ Παμφίλου· ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς εἰς τὴν Πάτμον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δομετιανοῦ κατεκρίθη· ἢ τὴν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου κατὰ Χριστιανῶν ἐσομένην παγκόσμιον, ἀναιροῦντος τοὺς Χριστιανούς. Τούτων οὖν ἀμφοτέρων ἐλευθεροῦν τοὺς ζηλωτὰς αὐτοῦ ὑπισχνεῖται προαναρπαζομένους διὰ τῆς ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἀναλύσεως, ἵνα μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν πειρασθῶσι. Διό φησι καὶ ὁ Κύριος· *Ἔρχομαι ταχύ*· μετὰ γὰρ τὴν θλίψιν ἐκείνην· *Ἔρχομαι ταχὺ*, ἀντὶ τοῦ, ἀνυπερθέτως. Τοῦτο γὰρ τὸ *ταχὺ* σημαίνει, οἱονεὶ, Καταπόδας τῶν πειρασμῶν ἐνεργουμένων ἐλεύσομαι. Διὸ καὶ παρεγγυῶ κρατῆσαι τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεως ἄσυλον, ἵνα μὴ ὁ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν ἀπόληται στέφανος.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου. Προείρηται ὅτι τὸ, *Θεοῦ μου*, οὐχ οὕτω τῆς ἐν τῷ Χριστῷ θείας φύσεως ἐνθεωρουμένης ἀναιρετικὸν, ὅσον τῆς συνουσιώσεως παραστατικόν. Τὸ γὰρ ἀδιάσπαστον εἶναι, τὴν τῶν δύο φύσεων ἕνωσιν, θεότητος, φημὶ, καὶ ἀνθρωπότητος, ἐν τῇ κατὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν ὑποστάσει, κἂν μέχρις ἐννοίας ψιλῆς, εἰ καὶ ἀσυγχύτως, παριστᾷ. Ἀντιδιδόασι γὰρ ἀλλήλοις ὑπὲρ κατάληψιν ἀνθρωπίνην οἰκειωτικῶς τὰ θεῖα τοῖς ἀνθρωπίνοις, καὶ τὰ ἀνθρώπινα τοῖς θείοις ἰδιώμασι. Στύλος δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ οὗτος καθίσταται, ὑπερείδων τῇ περὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἀγαθοδωρίᾳ, καὶ τοὺς πρὸς συντέλειαν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἀ-

plius non egredietur foras : **682** *et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cœlo a Deo meo : et nomen meum novum. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Responsio, inquit, confessionis nominis mei erit Judæorum conversio et pœnitentia, qui meam illuminationem qua ipsi ad me adducti sunt, commutabunt in eos qui in abscondito cordis sese Judæos esse demonstrant, et non in propatulo, veluti Paulo quoque videtur. Sedem vero Satanæ dicit Synagogam Judæorum, tanquam præstantem auxilium mendacio : quandoquidem etiam ille mendacii pater a condito sæculo apparuit. Hos igitur accurrere dicit, non vulgari modo, sed cum magno fervore et contritione : hoc enim designat quod adorent, et inter extremos qui in Ecclesia sunt poni elegerint.

Sermonem patientiæ meæ. Non quod is qui dat oraculum, aliquid passus sit, sed suam patientiam dicit fidei tolerantiam quæ propter ipsum est et erga ipsum : quemadmodum etiam ubi David petit a Deo, « De vultu tuo judicium meum prodeat[97] : » hoc est, justitia tua quæ fit propter me.

Servabo te ab hora afflictionis. Horam afflictionis aut vocat persecutionem sub Domitiano excitatam, quæ fuit secunda post Neronem, quemadmodum scribit Eusebius Pamphili, quando et ipse evangelista in Patmum ab ipso Domitiano relegatus est : aut eam quæ sub mundi consummationem ab Antichristo adversus Christianos excitabitur per universum orbem, qui Christianos interimet. Ab utraque igitur harum se promittit liberaturum suos sectatores et amatores, præripiendo illos per mortem ab his quæ tunc contingent, ne ultra id quod ferre possunt affligantur. Ideo quoque ait Dominus : *Venio cito*, siquidem post illam afflictionem cito veniam, hoc est absque ulla dilatione : nam hoc significat *cito*, tanquam diceret : Evestigio veniam cum his quæ fient afflictionibus ; propterea etiam denuntio ut tutum conservetis fidei thesaurum, ne pereat corona tolerantiæ vestræ.

In templo Dei mei. Prius dictum est quod *Dei mei* non tollat divinam quæ in Christo conspicitur naturam, sed coexsistentiam et unionem ostendit. **683** Demonstrat enim indissolubilem esse duarum naturarum unionem, divinitatis, inquam, et humanitatis in persona Domini Jesu, nisi solo intellectu, quanquam inconfuse. Familiariter namque sibi mutuo reddit ob humanitatis assumptionem, divina humanis, et humana divinis idiomatis. Porro hic templo Dei columna constituitur, ut fulciat et Dei circa se munificentiam, et eos qui debilius affecti sunt, ad perfectionem fidei Christi, quæ in nobis est, exhortans illos, ut et ipsi dono docendi simi-

[97] Psal. XVI, 2.

Digitized by Google

liter proficiant. *In templo* autem *Dei*, ut semper lætetur. Nam hoc est columna in templo Dei fieri. Siquidem qui vicerit adversarias potestates, columna et firmamentum veritatis constituitur, et ipse firmiter et immutabiliter gaudens, et alios fulciens ne in bono excidant a sua sede.

A σθενέστερον διακειμένους, ἐφ' ὁμοίῳ προκόψαι καὶ αὐτοὺς διδασκαλικῷ χαρίσματι προτρεπόμενος. *Ἐν τῷ ναῷ δὲ τοῦ Θεοῦ*, τοῦ διὰ παντὸς εὐφραίνεσθαι χάριν. Τοῦτο γὰρ τὸ στύλον γενέσθαι τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ νικητὴς τῶν ἐναντίων δυνάμεων, στύλος καὶ ἑδραίωμα καθίσταται τῆς ἀληθείας, αὐτός τε εὐφραινόμενος ἀμετατρέπτως, καὶ τοὺς ἄλλους ἐρείδων τοῦ μὴ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς οἰκείας ἐκστῆναι ἕδρας.

Et scribam super eum nomen Dei mei. Super columnam spiritualem, eum nempe qui divinis jussis ad imbecilliorum fulcimentum perfectus est, scribi dicit nomen Dei et nomen civitatis, Jerusalem novæ: novam Jerusalem ejusque nomen ac Dei nomen non aliud quippiam dicens quam gloriam sive cognitionem, sicut et David: « Quam admirabile est nomen tuum in universa terra [94], » hoc est honor et tui cognitio. In tabulis itaque cordis spiritualis columnæ scriptum est nomen Dei, sive cognitionis sive gloriæ, similiter et civitatis Jerusalem: Dei quidem, nempe quod sanctus sit, quod justus, ac reddens unicuique juxta opera, quod omni bonitate plenus, talibusque gaudens cultoribus: ipsius autem Jerusalem, quod dilectum sit Dei tabernaculum et suos cives ad supernam transmittat metropolim: quæ inferior Jerusalem tanquam colonia supernæ constituitur, retinens eos qui interim in ipsa versantur tanquam litteris utentes ac supernæ vitæ inferiorem aptantes. Eos igitur qui mutua hac scriptura tanquam indelebili memoria (hujusmodi enim est scriptura, nempe quæ stabiliora efficiat ea quæ facta sunt) et Dei et supernæ Jerusalem gloriæ gestant insigne, an non divos quosdam dignum est appellare? Porro nomen novum intelligimus sanctis impositum, quod **684** etiam, præter delectationem divini muneris et fruitionem decoris incorruptibilium bonorum, ipsis in futuro sæculo tanquam insigne additur: et prætereа his qui nunc invenientur Christi fratres et amici ac cultores.

Καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου. Ἐπὶ τὸν νοητὸν στύλον, ὃς ἐστιν ὁ τοῖς θείοις προστάγμασιν εἰς ἔρεισμα τῶν ἀσθενεστέρων κατηρτισμένος, γραφῆναί φησι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ (17*) Ἱερουσαλὴμ τῆς καινῆς· καινὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα οὐκ ἄλλο τι λέγων, ἢ τὴν δόB ξαν, ἤτοι τὴν γνῶσιν, καθὼς καὶ ὁ Δαυΐδ· « Ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ! » ἀντὶ τοῦ, Ἡ τιμὴ, ἡ περὶ σοῦ γνῶσις. Ἐν ταῖς πλαξὶ τοιγαροῦν τῆς καρδίας τοῦ νοητοῦ στύλου γραφέντος τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἤγουν τῆς γνώσεως, τῆς δόξης, ὡσαύτως καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ· τοῦ μὲν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἅγιος, ὡς δίκαιος καὶ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα, ὡς πάσης ἀγαθότητος πλήρης, καὶ τοιούτοις χαίρων θεράπουσι· τῆς Ἱερουσαλὴμ δὲ, ὡς Θεοῦ σκήνωμα ἀγαπητόν ἐστι καὶ τοὺς αὐτῆς πολίτας πρὸς τὴν ἄνω παραπέμπουσα μητρόπολιν, ἥτις κάτω Ἱερουσαλὴμ, ὥσπερ μετοίκιον τῆς ἄνω καθίσταται, τοὺς τέως ἐνδιαιτωμένους ἐν αὐτῇ, οἱονεὶ γράμμασι χρωμένους, τῇ ἄνω ἐμβιώσει τὴν C κάτω ῥυθμίζοντας κατέχουσα. Τῇ καταλλήλῳ γὰρ οὖν ταύτῃ γραφῇ, τουτέστι, τῇ ἀνεπιλήστῳ μνήμῃ (τοιοῦτον γὰρ ἡ γραφὴ ὡς μονιμώτερον τῶν γενομένων ἐκτελουμένη), τῆς τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ τῆς δόξης τὸ παράσημον κομιζόμενοι, πῶς οὐ θεῖοί τινες χρηματίζοιεν; Τὸ δὲ καινὸν ὄνομα νοοῦμεν, τὸ ἐπιτιθέμενον τοῖς ἁγίοις, ὃ καὶ πρὸς τῇ εὐφροσύνῃ τῆς θείας δωρεᾶς καὶ ἀπολαύσει τοῦ κάλλους τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι αὐτοῖς ἂν γνώριμον καὶ τοῖς ληψομένοις τοῖς νῦν ἀδελφοῖς Χριστοῦ καὶ φίλοις καὶ θεράπουσι, πρόσεστι.

CAPUT IX.

Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Laodicensium.

III, 14-17. *Et angelo Ecclesiæ Laodicensium scribe: Hæc dicit Amen qui est testis fidelis et verus, principium creaturæ Dei: Novi opera tua, quod neque frigidus sis neque fervidus: utinam frigidus esses aut fervidus. Itaque quoniam tepidus es et neque fervidus neque frigidus, incipiam te evomere ex ore meo. Quoniam dicis: Dives sum et ditatus sum, et nullius egeo: et nescis quod tu sis miser et miserabilis, et pauper et cæcus ac nudus.*

Amen est profecto, certe. Certe igitur est

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Τὰ δηλωθέντα πρὸς τὸν τῆς Λαοδικέων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίας D *γράψον· Τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ· Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός. Ὄφελον ψυχρὸς ἦς, ἢ ζεστός. Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὐ ζεστὸς οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου· ὅτι λέγεις, ὅτι Πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω. Καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς, καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.*

Ἀμὴν ἐστι τὸ ναί. Ναὶ οὖν ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς

[94] Psal. VIII, 2, 10

(17*) Τοῦ Θεοῦ omittebat vulg.

Digitized by Google

περὶ αὐτοῦ λεγομένοις, ἤτοι ἀλήθεια καὶ οὐδὲν ψεῦδος A ἐν αὐτοῖς.

Ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τοῦ, ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀρχὴ πάντων ὡς κτισμάτων δεσπόζουσα. Ἀρχὴ γὰρ τῆς κτίσεως, ἡ προκαταρκτικὴ αἰτία τῆς κτίσεως. Ἐπηρέασε δ' ἂν ἴσως τῷ ῥητῷ τὸ θεομάχον τῶν Ἀρειανῶν ἐργαστήριον, ὡς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ κτίσματος διὰ τούτων γνωριζομένου. Οὐ χρὴ δὲ ταῖς τούτων παράγεσθαι κακουργίαις, σκοποῦντας εἴτι τοιοῦτο καὶ ἐν ἑτέρᾳ κεῖται Γραφῇ περὶ τούτου, ἵν' ἔχῃ τις ἐκ τῶν ὁμοίων κανονίζειν τὰ ὅμοια. Φησὶν οὖν Παῦλος Κολοσσαεῦσι γράφων περὶ τοῦ Χριστοῦ· « Ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ πρωτότοκος πάσης κτίσεως. » Κτίσεως πρωτότοκος, οὐ μὴν πρωτόκτιστος. Καὶ Δαυΐδ· « Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά B σε, » ἀλλ' οὐχ· Ἔκτισά σε. Καὶ Σολομών· « Πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. » Τὸ δέ· « Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, » τὸ, « ἔκτισεν, » ἀντὶ τοῦ, κατέταξεν, εἴληπται, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ, « Ἵνα κτίσῃ τοὺς δύο εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον· » καὶ τοῦ· « Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεός. » Ὁ δέ γε θεῖος τῶν λόγων Γρηγόριος ἐν τῷ Περὶ τοῦ Υἱοῦ λόγῳ, τὸ μὲν, *ἔκτισεν*, ἐπὶ τοῦ νοερῶς ἐμψυχωμένου τοῦ Κυριακοῦ σώματος ἀκούει· τὸ δὲ, *γεννᾷ*, ἐπὶ τῆς θεότητος. Τοσούτοις οὖν μαρτυρίοις, τῆς κτίσεως συγκροτουμένης, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως, ὡς ἔφθημεν εἰρηκότες, οὐκ ἄλλο, ἢ τὸ ἄρχον τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ δηλοῦν βούλεται, καθότι καὶ « Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. » Τούτῳ καὶ ἄρχειν τῶν ὑπ' αὐτοῦ δίδοται κτισμάτων, ἤγουν, κατέστη, τοῦ εἰλη- C φέναι καὶ τοῦ καταστῆναι οὐκ ἐλάττωσιν εἰσηγουμένων οὐσίας καὶ δόξης.

Ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός. Ψυχρὸς ὁ ἐστερημένος τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργείας καὶ ἐπιφοιτήσεως. Ζεστὸς δὲ ὁ ζέων τῷ Πνεύματι, ὡς καὶ Παῦλός φησι. Χλιαρὸς δὲ, ὁ ἐν ἀμφοῖν ἀβέβαιος καὶ ἐπαμφοτερίζων, ὃς μετουσίας μὲν ἔλαβε Πνεύματος ἁγίου διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἔσβεσε δὲ τὸ χάρισμα τῶν ζωοποιούντων τὴν ψυχὴν, τῇ τῶν παρόντων φροντίδι καταῤῥᾳθυμήσας (18*). Διὸ καὶ περὶ τοῦ θείου Πνεύματος Παῦλός φησι· « Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε. » Ἐπεὶ οὖν σὺ τοιοῦτος, καὶ ζέσας τῷ Πνεύματι διὰ βαπτίσματος, ἀπεψύχθης διὰ ῥᾳθυ- D μίας, τὰς εἰς ὕστερον τῆς σωτηρίας ἐλπίδας σεαυτοῦ ἐξέκοψας, καταγνοὺς τῆς αἱρεθείσης σοι πίστεως. Ἐν ἔργοις μὲν γὰρ οὐκ ἀπογνωστέα ἡ μεσότης, ὡς ὁ νόμιμος γάμος, μέσος ὢν παρθενίας καὶ πορνείας οὐκ ἀπόβλητος. Ἐν δὲ τῇ πίστει, τὸ μέσον καὶ χλιαρὸν ἀδόκιμον καὶ ἀσύστατον. Δι' ὅπερ ὄφελον ψυχρὸς ἦς, τουτέστιν, ἀμέτοχος καθάπαξ θείου βαπτίσματος χάριτος καὶ ἀβάπτιστος, καὶ μὴ χλιαρός. Ὁ μὲν γὰρ μήπω δεξάμενος τὴν τοῦ Πνεύματος διὰ βαπτίσματος χάριν, ἐν ἐλπίσιν ἐνστρέφεται τοῦ ποτε δέξασθαι τὰ

in omnibus quæ de ipso dicta sunt, sive veritas, nullumque in ipsis est mendacium.

Principium creaturæ Dei. Hoc est regnum et principatus omnium, tanquam dominium habens in ea quæ creata sunt. Principium enim creaturæ dicitur evidens causa creaturæ. Fortassis autem hoc dicto calumniam strueret Deo inimica Arianorum machinatio, tanquam Dominus Jesus per hæc significaretur esse creatura. Non oportet autem malignis horum abduci conatibus, considerantes nunquid tale in alia Scriptura de hoc habeatur, ut possit quis ex similibus ad regulam similia reducere. Dicit itaque Paulus ad Colossenses scribens de Christo : « Qui est primitiæ primogenitus omnis creaturæ [98*] : » primogenitus creaturæ, non primo creatus. Et David : « Ex utero ante luciferum genui te [99], » at non : Creavi te. Et Solomon : « Ante omnes colles generat me [1]. » Porro quod ait : « Dominus creavit me initium viarum suarum [2], » verbum « creavit » acceptum est pro, constituit : quemadmodum etiam ubi dicitur : « Ut crearet duos in unum novum hominem [3]; » et illud : « Cor mundum crea in me, Deus [4]. » 685 Divinus autem in sermonibus Gregorius sermone De filio, *creavit* quidem, de Dominico corpore anima rationali animato intelligit, *generat* vero de divinitate. Cum igitur tam multis testimoniis principium creaturæ, sicut etiam diximus, nihil aliud significare velit, quam quod auctor est et conditor creaturæ Dei, juxta illud quoque, « Omnia per ipsum facta sunt [5] : » per hoc etiam datur ut dominetur creaturis quæ sub ipso sunt : sive confirmatur quod apprehendat ac moderetur : non quod hæc diminutionem inducant substantiæ ac gloriæ.

Quod neque frigidus sis neque fervidus. Frigidus est qui caret operatione ac superventione sancti Spiritus : fervidus autem qui Spiritu fervet, quemadmodum etiam Paulus dicit [6] : tepidus vero qui instabilis est et in utroque ambiguus, qui particeps quidem Spiritus sancti factus est per baptisma, exstinxit tamen donum quod animam vivificabat, illud sollicitudine præsentium exstinguens. Ideo quoque de divino Spiritu ait Paulus : « Spiritum nolite exstinguere [7]. » Quoniam igitur tu talis es qui cum Spiritu fervidus fueris per baptismum, emortuus es per segnitiem, salutis in posterum spem a teipso amputasti, condemnata quam primum elegeras fide. In operibus itaque non est condemnandum quod medium est, quemadmodum legitimæ nuptiæ cum mediæ sint inter virginitatem et scortationem, non sunt rejiciendæ. In fide vero quod medium est ac tepor reprobatur, nec valet secum consistere. Propterea utinam, inquit, frigidus esses : hoc est, ne simul quidem particeps fuisses gratiæ divini baptismatis, sed mansisses non

[98*] Coloss. I, 15. [99] Psal. CIX, 3. [1] Prov. XVIII, 25. [2] Prov. VIII, 22. [3] Ephes. II, 15. [4] Psal. L, 12. [5] Joan. I, 3. [6] Rom. XVIII, 11. [7] I Thess. V, 19.

(18*) καταρυτμίσας vulg.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

baptizatus et non tepidus. Siquidem is qui nondum Spiritus gratiam accepit per baptismum, in spe versatur quod aliquando ea quæ sibi salutaria sunt accipiet: at tepidus, veluti jam declaravimus, parum habet ad fervorem, et eo bono privatus est quod quandoque baptizandus sit.

A σωτήρια ἑαυτῷ. Ὁ δὲ χλιαρὸς, ὡς ἤδη παρεθέμεθα, μικρὸν πρὸς τῇ ζέσει καὶ τό ποτε βαπτισθῆναι ἀφῄρηται.

Incipiam te evomere. Metaphora tepidi decenti modo usus est, quod medici ad vomitum procurandum assumunt. Unde cum aliqui difficulter vomunt, tepidæ aquæ potione vomitum sursum educunt. Hoc quoque dicit: Incipiam te velut abominandum cibum evomere, hoc est, per sermonem oris mei rejectum a mea familiaritate ostendere. Et quæ horum est causa? Quia in incertis divitiis spem posuisti, et semine verbi Dei inter spinas suffocato, **686** hoc est inter tentationes hujus vitæ ac sæcularium divitiarum, spiritualem tuam et perpetuam paupertatem ignorasti [7].

Μέλλω σε ἐμέσαι. Τῇ μεταφορᾷ τοῦ χλιαροῦ δεόντως ἐχρήσατο, ὃ καὶ ἰατρῶν παῖδες εἰς ἔμετον ἐρεθίζειν παραλαμβάνουσιν. Ὅθεν καὶ τοῖς δυσεμετοῦσιν, ὕδατος χλιαροῦ ἀπορροφήσει, τὸν ἔμετον ἀνασοβοῦσι. Τοῦτο καὶ νῦν φησιν, ὅτι Μέλλω σε ὡς βδελυκτὸν βρῶμα ἐμέσαι, τουτέστι, διὰ λόγου στόματός μου ἀπόβλητον τῆς ἐμῆς οἰκειότητος καταστῆσαι. Καὶ τίς ἡ τούτου αἰτία; Ὅτι ἐπὶ πλούτου ἀδηλίᾳ ἐλπίσας, καὶ τὸν σπόρον τοῦ θείου λόγου ἀποπνίξας ταῖς ἀκάνθαις, οἱονεὶ τοῖς πειρασμοῖς τοῦ προσκαί-
B ρου τούτου πλούτου καὶ βίου, τὴν πνευματικὴν (19) ἑαυτοῦ καὶ διαιωνίζουσαν ἠγνόησας πτωχείαν.

Quoniam dicis: Dives sum. Divitias vocat terrenas divitias. Ignoras quod tu te miserum reddas inter eos qui pereunt: ideo quoque commiseratione dignus es, ut qui a sublimitate virtutum excideris, obtenebratione ac cæcitate captus in his quæ meliora sunt eligendis, et denudatus ea quæ te paulo ante vestiebat divina gloria.

Ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα. Πλοῦτόν φησι τὸν γήϊνον πλοῦτον. Ἀγνοεῖς ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαιπωρῶν ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Διὸ καὶ ἐλέους ἄξιος εἶ, ὡς ἐξ ὕψους τῶν ἀρετῶν ἐκπεσὼν, σκοτοδινίᾳ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν κρειττόνων ἁλοὺς, καὶ γυμνωθεὶς τῆς τέως περιστελλούσης θείας δόξης.

III, 18-22. *Suadeo tibi ut a me emas aurum probatum ex igni ut ditescas, et vestimenta alba ut induaris, et non appareat dedecus nuditatis tuæ, et collyrium quo inungas oculos tuos ut videas. Ego quoscunque amo, arguo et erudio. Æmulare ergo ac resipisce. Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, intrabo ad ipsum et cœnabo cum eo et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei ut sedeat mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ipsius. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Συμβουλεύσω σοι ἀγοράσαι χρυσίον παρ' ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλύριον, ἵνα ἐγχρίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.
C *Καὶ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. Ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον. Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.*

Si vis, inquit, locuples fieri, veras tibi compara divitias a me qui possum manentibus divitiis locupletare. Compara autem ardenti desiderio sancta Dei oracula septempliciter igne probata. Quænam autem sunt illa? Doctrinalis ac divinus sermo qui non frustra neque inaniter procedit ad eos qui docentur, sed ex eo quod antea is qui docet ardenti studio ditatus sit. Demonstratam namque fidem annuntiat justus: et bonus negotiator de bono thesauro cordis profert vetera et nova [8] a veteribus quidem viris majora ferens exempla bonorum operum, a recentioribus autem et qui ferventi ardore laborarunt, egregia facinora. Sed quoniam talibus ditescere non contingit alicui absque divino auxilio, ideo dicit is qui tradit oracula, *a me*. Divitiæ vero sunt vestimentorum amictus, qui possit indecentem virtutum nuditatem tegere, et non vulgari modo amicire, sed cum pompali gloria trium-

Εἰ πλουτῆσαι, φησὶ, βούλει, τὸν ὄντως πλοῦτον κτῆσαι παρ' ἐμοῦ τοῦ πλουτίζειν εἰδότος τὰ μένοντα. Κτήσῃ δὲ διαπύρῳ προθέσει τὰ λόγια Κυρίου τὰ ἁγνὰ, τὰ πεπυρωμένα ἑπταπλασίως. Τίνα δὲ ταῦτα; Ὁ διδασκαλικὸς καὶ θεῖος λόγος, ὃς οὐ μάτην οὐδὲ διακένως πρόεισιν εἰς τοὺς διδασκομένους, ἀλλ' ἐκ
D τοῦ πρότερον διαπύρῳ σπουδῇ τὸν διδάσκοντα εὐπορῆσαι· ἐπιδεικνυμένην γὰρ πίστιν ἀπαγγελεῖ δίκαιος. Καὶ ὁ ἀγαθὸς ἔμπορος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκφέρει παλαιὰ καὶ νέα, ἐκ μὲν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τῶν κατορθωμάτων κομίζων τὰ μείζονα ὑποδείγματα, ἐκ δὲ τῶν νέων καὶ τῶν αὐτῷ πεπονημένων διαπύρῳ ζέσει, τὰ κατορθώματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα πλουτεῖν οὐκ ἄνευ τῆς ἄνωθέν τινι περιγίνεται ῥοπῆς, διὰ τοῦτό φησιν ὁ χρηματίζων, *παρ' ἐμοῦ*. Ὁ πλοῦτος δὲ, ἱματίων περιβολὴ περιστέλλειν ἔχουσα τὴν ἀσχήμονα τῶν ἀρετῶν γύμνωσιν, καὶ οὐχ ἁπλῶς περιστέλλουσα,

[7] 1 Tim. vi, 17. [8] Matth. xiii, 52

(19) πατρικὴν vulg.

Digitized by Google

ἀλλὰ μετὰ δόξης πομπικῆς τὸν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ κατὰ τῶν ἀντιπάλων δαιμόνων θρίαμβον ἐξανύουσα.

Καὶ κολλύριον. Πρὸς τὰ ἀμβλυώττοντα περὶ τὸ τοῦ Κυρίου νοητὸν φῶς τοὺς καταλλήλους ὀφθαλμοὺς περιχρῖσαι τὸ πρόσταγμα. Ἔστι δὲ τοῦτο ἡ διὰ μετανοίας πρόοδος συμβουλευομένη. Ἢ τὸ κολλύριον τὴν ἀκτημοσύνην παρίστησιν. Εἰ γὰρ τὰ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων, τούτους πάντως ἀνοίξει τὸ ἀδωροδόκητον.

Καὶ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. Καὶ εἰκότως. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει, ὃ καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης χρηστότητος τοῦ Κυρίου περὶ τοὺς ἀπειθεῖς τεκμήριον. Πλούτου δὲ ταύτης ἐνέχυρον ἡ ἀγάπη τοῦ μετιόντος τοὺς τιμωρίας ἀξίους. Καὶ τίς ἡ παιδεία; Ζηλοῦν τὰ κρείττονα τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ μετανοίᾳ καὶ μεταγνώσει τῶν ἔμπροσθεν B οἱονεὶ μεταθέσει ἁμαρτημάτων τὸν ζῆλον ἤτοι τὴν μίμησιν ἐπαναλαμβάνεσθαι τοὺς πρὸς παιδείαν ἐξ ἀμαθίας ἀποκλίναντας. Καὶ τίς ἡ ἐκ φιλανθρωπίας ἀντίδοσις; Ἡ ἐπὶ τὴν θύραν ἀπραγμάτευτος προσεδρεία. Θύραν δὲ ἐφεξῆς τὴν καρδίαν λέγει τῶν πρὸς μετάνοιαν προσκαλουμένων. Οἷς ἀνοῖξασι τῷ σωτηρίως αὐτὴν κρούοντι, καὶ τὰ ἑπόμενα, τοῦ πράου καὶ ἀγαθοῦ δαιτυμόνος εἰσόδῳ, ἐπιδαψιλευθήσεται.

Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. Ἀβίαστος, φησὶν, ἡ ἐμὴ παρουσία. Τὴν θύραν τῆς καρδίας κρούω, καὶ τοῖς ἀνοίγουσιν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν σωτηρίᾳ συνευφραίνομαι. Τρυφὴν γὰρ καὶ δεῖπνον τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἡγημαι ἐφ' οἷς αὐτοὶ C τρέφονται, καὶ τὸν λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου, καὶ τὸν σκότον τῆς πλάνης ἀποφεύγουσιν.

Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ. Εἴρηται ἤδη ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία, τὴν τοιαύτην σύνταξιν τοῦ λόγου καὶ τὸν τοιοῦτον εἱρμὸν τῆς φράσεως σολοικισμὸν καλεῖ, οὗ ἐπ' ἔλαττον τῇ Ἐκκλησίᾳ φροντίς.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Περὶ τῆς ὁραθείσης αὐτῷ θύρας ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν κδ' πρεσβυτέρων, καὶ τῶν ἑξῆς δειχθέντων.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα, ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα· Ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. D Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν Πνεύματι.

Οὐχ ἐπειδὴ αἰσθητὴν θύραν ἑώρακεν ἐν οὐρανῷ ἀνεῳγμένην κατὰ καιρὸν καὶ κλειομένην ταῦτα ἔξεισιν, ἀλλ' οὕτως ὤφθη τῷ εὐαγγελιστῇ, ὡς ἂν διὰ θύρας ἀνεῳγμένης τὰ ἔνδον ἐπάναγκες καθορᾶσθαι. Καὶ φωνὴν, φησὶν, ἤκουσα, ἥτις ὡς σάλπιγξ ἠχήσασα, *Ἀνάβα*, φησὶν, *ὧδε*, οὐ τόπῳ τοῦτο φάσκουσα τὸ ἀνελθεῖν, ἀλλὰ διάνοιαν μετεωρίσαι ἀπὸ τῶν περιπεζίων καὶ ἀνθρωπίνων. Ἀλλ' οἱ μάλιστα τὸ ἡγεμονικὸν τυπούμενοι διὰ καθαρότητα τῶν ἀπὸ τοῦ ἐνύλου βίου κηλίδων, τῶν ἀξιοθέων τούτων καὶ τῶν τοιούτων τυγχάνουσι θεαμάτων.

Καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα. Καὶ τοῦτο παρὰ τὴν τοῦ λόγου σύνταξιν, καὶ διατί, εἴρηται ἤδη.

A phum efficiens, ob victoriam de adversariis dæmonibus reportatam.

Et collyrium. Præceptum est ei qui cæcutit ad spiritualε Domini **687** lumen, ut aptos oculos circuminungat. Per hoc autem suadetur progressus ad pœnitentiam. Aut collyrium demonstrat inopiam. Si enim dona excæcant oculos videntium, hos utique aperiet donorum carentia.

Ego quoscunque amo, arguo et erudio. Et merito. Nam qui amat, studiose erudit: quod etiam argumentum est immensæ benignitatis Domini erga immorigeros. Harum autem divitiarum arrabo est dilectio qua illos prosequitur qui digni sunt supplicio. Et quæ est illa eruditio? Ut æmulentur potiora studia et per pœnitentiam ac resipiscentiam, nempe priorum delictorum mutationem, zelum sive imitationem assumant hi qui ex ruditate vel insolentia ad disciplinam declinarunt. Et quæ retributio benignitatem consequitur? Assiduitas ad ostium non molesta. Porro ostium in sequentibus dicit cor eorum qui vocantur ad resipiscentiam: quod ubi aperuerint salubriter ipsum pulsanti, cæteraque fecerint quæ sequuntur, mansueti bonique convivæ ingressu magnifice ac liberaliter reficientur.

Ecce sto ad ostium et pulso. Violentiam, inquit, non habet meus adventus: ostium cordis pulso, et una cum his qui aperiunt, super ipsorum salute lætor. Delicias enim ac cœnam duco salutem hominum qua ipsi pascuntur, famemque audiendi verbum Dei ac tenebras erroris effugiunt.

Qui vicerit, dabo ei. Jam dictum est quod Græcanica disciplina hujusmodi sermonis compositionem talemque phrasis seriem solœcismum vocet, de quo minima est Ecclesiæ cura.

CAPUT X.

De viso ab ipso ostio in cœlo, et throno ac viginti quatuor senioribus, et his quæ consequenter ostensa sunt.

IV, 1, 2. *Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cœlo. Et vox prima quam* **688** *audivi tanquam tubæ loquentis mecum dicens: Ascende huc et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Statimque fui in Spiritu.*

Non quod sensibile ostium in cœlo viderit tempore quodam clausum et alio apertum, hæc disserit, sed ita apparuit evangelistæ, ut per apertum ostium interiora necesse esset videri. Et vocem, inquit, audivi quæ tanquam tuba insonuit dicens: *Ascende huc:* non dicens ut hic loco ascenderet, sed mentem a pedestribus erigeret et humanis. Verum hi potissimum qui mentem purificant a maculis quæ in hac materiali vita contrahuntur, has et hujusmodi dignas de Deo visiones assequuntur.

Et vox prima quam audivi dicens. Et hoc præter sermonis dispositionem, et quam ob causam jam

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

dictum est. Oportuit enim ita dicere : Et vox ejus qui loquebatur mecum dixit : Ascende huc : nam ita apto modo processisset.

IV, 2-5. *Et ecce thronus ponebatur in cœlo : et super thronum sedens aspectu similis lapidi jaspidi et sardio : et iris in circuitu throni similiter aspectu smaragdino : et in circuitu throni viginti quatuor sedes : et super viginti quatuor sedes vidi viginti quatuor seniores sedentes circumamictos vestibus albis, et super capita ipsorum coronas aureas. Et de throno egrediuntur fulgura et voces ac tonitrua. Et septem lampades ignis accensæ in conspectu throni ipsius, quæ sunt septem spiritus Dei.*

Spiritu, inquit, immutatus vidi thronum, per quem significatur Dei requies quam habet in sanctis : in ipsis enim collocatur tanquam capacibus divinarum specierum.

Aspectu similis lapidi jaspidi. Quoniam visum hic demonstrat Patrem, corporalem ipsi figuram non assignat, quemadmodum Filio in prima sua visione : sed pretiosis lapidibus ipsum assimilat : jaspide quidem utpote viridi, designante quod semper floreat, vitamque mortalibus afferat, juxta id quod dictum est, « et herbam servituti hominum [9]. » Herba namque omne semen affert quod a Deo ordinatum est ad alimentum mortalibus : 689 jaspis autem appellatur eo quod assimiletur ἰῷ id est veneno aspidis : sardio vero propter terrorem Dei : habet namque Sardius ignis speciem. Quoniam enim ferri non posset Deus, si ad extremum usque justitiæ uteretur judicio, merito clementis ac boni præbet argumentum sardius, utpote terrens quidem, et ignis speciem ferens lapis, ut aiunt, sed quem non solum terrori dicunt esse feris ac monstris, verum etiam virtutem habere curandi dolores ac molestias quæ nostris innascuntur corporibus. Ait enim magnus Epiphanius, ipsum, si inungatur curare tumores et plagas a ferro illatas. Animadvertendum est autem assumptos esse hoc loco lapides non pretii gratia, sed ob eam significationem quam ex colore habebant.

Et iris in circuitu throni. Iris quidem quæ sensu percipitur, quam divina Scriptura vocat arcum, ubi dicit : « Arcum meum ponam in nubibus [10], » ex solis repercussione exoritur, quando in nubis aquosæ densitate conclusus objicit ipsam lucem, ejus per nubem emissione, et variam ac omnigenam colorum apparentiam assumit. Et illa quidem iris talis est. Porro quæ thronum circumambibat, solius smaragdi speciem præ se ferebat. Iridem vero ipsam vocavit ab iride diversorum colorum quæ apud nos est, ut varietatem intelligamus studiosi divinorum angelorum ministerii : quorum diversitatem in unum terminat efficax ministerium, ad imitationem Domini, quandoquidem et hujus beneficentiam qua cuncta

A Ἐχρῆν γὰρ οὕτω λέγειν· Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ λαλοῦντος μετ' ἐμοῦ· Ἀνάβα ὧδε, ἔλεγεν. Οὕτω γὰρ προήχθη ἁρμοζόντως.

Καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὁμοίως ὁράσει σμαραγδίνῳ· καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου, θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες. Καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους τοὺς εἰκοσιτέσσαρας, πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ, καὶ βρονταί. Καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσιν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ.

B Τῷ Πνεύματι, φησὶ, τυπωθεὶς, θρόνον ἐθεασάμην, δι' οὗ δηλοῦται ἡ ἐν τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσις τοῦ Θεοῦ. Αὐτοῖς γὰρ ἐνθρονίζεται ὡς χωρητικοῖς οὖσι τῶν θείων ἐμφάσεων.

Ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ. Ἐπειδὴ τὸν Πατέρα τὸν ὁραθέντα ἐνταῦθα παρίστησι, σωματικὸν αὐτῷ χαρακτῆρα οὐ περιτίθησιν, ὥσπερ τῷ Υἱῷ ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τιμίοις αὐτὸν λίθοις ἀπεικάζει, τῆς μὲν ἰάσπιδος ὡς χλοερᾶς σημαινούσης τὸ ἀειθαλὲς ὁμοῦ καὶ φερέσβιον, καθὸ εἴρηται, « καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων. » Πᾶν γὰρ σπέρμα χλοηφορεῖ πρὸς τροφὴν τοῖς ζῶσιν ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένον. Ἴασπις δὲ καλεῖται ὅτι ὁμοία, καὶ ἰῷ ἀσπίδος ἐοικυῖα. Σαρδίῳ δὲ, διὰ τὸ φοβερὸν τοῦ Θεοῦ. Πυροειδὲς γὰρ τὸ σάρδιον. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ C κατ' ἄκρας χρῆσθαι τῇ δικαιοκρισίᾳ Θεὸν, οὐ φορητὸν, εἰκότως τοῦ ἀνεξικάκου καὶ ἀγαθοῦ τὸ σάρδιον δεῖγμα παρέχει, ὡς τοῦ φοβεροῦ καὶ τοῦ πυροειδοῦς, ὥς φασι, λίθου. Ὃν οὐ μόνον φοβερόν φασιν εἶναι θηρίοις καὶ φάσμασιν, ἀλλὰ καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἐπιφυομένων τῷ σώματι ἡμῶν ἀλγεινῶν ἔχειν δύναμιν. Λέγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ἰατρεύειν αὐτὴν οἰδήματά τε καὶ ἀπὸ σιδήρου πληγὰς ἐπιχριομένην. Ἐπισημαντέον δὲ ὡς ἡ τῶν λίθων ἐνταῦθα παράληψις, οὐ τοῦ τιμίου χάριν, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς χρόας σημαινόμενον ἔσχεν.

Καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου. Ἡ μὲν αἰσθητὴ ἶρις, ἣν ἡ θεία Γραφὴ τόξον καλεῖ ἡνίκα φάσκει· « Τὸ D τόξον μου τίθημι ἐν τῇ νεφέλῃ, » ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ ἡλίου συνίσταται, ὅταν ἐν παχύτητι νέφους ὑδατώδους ἀποληφθέντος, ἀντιφράσσηται μὲν αὐτὸ τὸ φῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐκπομπὴν διὰ τοῦ νέφους, ποικίλην δὲ καὶ παντοειδῆ φαντασίαν χροιῶν ὑποβάλλεται. Κἀκείνη μὲν τοιαύτη ἡ ἶρις. Ἡ δέ γε τὸν θρόνον περικυκλοῦσα, μονοειδὴς σμαραγδίζουσα. Ἶριν δὲ κέκληκεν αὐτὴν, ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῖν ἴριδος ποικιλοχρωμάτου, ὡς ἂν τὸ διάφορον τῶν θείων ἀγγέλων τῆς ἀγαθοεργοῦς ἐννοήσωμεν λειτουργίας, ὧν τὸ διάφορον εἰς μίαν ἐνεργητικὴν ἀποτελευτᾷ χρείαν, κατὰ μίμησιν τοῦ Δεσπότου. Ἐπεὶ καὶ τούτου τὸ πάντροφον καὶ εὐεργετικὸν, ἡ χλοάζουσα τῆς ἰάσπι-

[9] Psal. CXLVI, 8. [10] Gen. IX, 13.

Digitized by Google

δος λίθου χροιὰ παραδηλοῦν ἐβούλετο, τῷ πρασίῳ A εἴδει τῆς σμαράγδου λίθου ὁμοιουμένη.

Θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες. Θρόνον, οὐκ ἄλλο τι ἐνταῦθα χρὴ νοεῖν, εἰ μὴ τὸ πρὸς τὰ θεῖα προστάγματα φιλότιμον πρὸς ἐργασίαν. Μόνως γὰρ ἂν οὕτως παρασκευασθεῖσα ψυχὴ, ὄχημα θεῖον ἅμιλλόν ἐστι τῶν Χερουβίμ.

Πρεσβυτέρους καθημένους. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τῶν εἰκοσιτεσσάρων πρεσβυτέρων ὧδ' ἂν θεωροῖτο ἡ ὑπεράρχιος καὶ ἡ ὑπέρθεος παναγία Τριὰς, τὸν ἑβδοματικὸν ἀριθμὸν, ὃν καὶ σύστοιχον τῷ ὁρατῷ αὐτῆς συστήματι τούτῳ ἔθετο, καταρχὰς κατὰ τὸ ἀνεξερεύνητον τῆς ἑαυτῆς σοφίας βάθος ἰσαρίθμως ἑαυτῇ ἀνελίξασα, τὸν εἰκοσιτέσσαρα ἀριθμὸν ὑπέφηνε. Τριάκις γὰρ ἑπτὰ, εἴκοσι καὶ ἓν ἀποσωρεύει τοῦ B ἀπολειπομένου ποσοῦ τοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἀριθμοῦ, ὅς ἐστιν ὁ τρία τῇ παντουργῷ θείᾳ Τριάδι ἀνατεθείς. Διὸ καὶ ὁ ἕβδομος ἀριθμὸς τριαδικῶς ἀνελιχθεὶς, μετὰ τοῦ ἀνελιχθῆναι, τὸν εἰκοσιτέσσαρα ἀπετέλεσε. Τῷ ἑβδόμῳ δὲ, οὗ καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου τούτου χωρεῖ, καὶ κατά τινα ἑαυτοῦ δύναμιν θνητῇ φύσει ἀδύνατον εἰς τόδε εἰδέναι; Ἰσάριθμοι δὲ τοῖς θρόνοις οἱ καθήμενοι, καὶ πρεσβύτεροι, οὐ νεώτεροι, ἐπεὶ καὶ ἡ ἐπαγγελία τῆς κληρονομίας πρεσβυτάτη, ὡς πρὸ καταβολῆς κόσμου προητοιμασμένης ἡμῖν βασιλείας. Πάντως δὲ τοῖς πρὸ καταβολῆς κόσμου τὸ ἔπαθλον ἔχουσιν ἑτοιμασθὲν, οὐχ ὡς νεωτέροις, ἀλλ' ὡς ἐγγηράσασι τοῖς θείοις προστάγμασι δίδοται ἡ αἰώνιος βασιλεία. Χρυσοῦς δέ φησι τοὺς στεφάνους. Οὐδὲ γὰρ εἶχέ τι χρυσοῦ τιμαλφέστερον τοῖς ἐν τῷ C παρόντι βίῳ ἐνστρεφομένοις ὑποτίθεσθαι πρὸς ἐναργῆ γνῶσιν.

Καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι. Τὰς ἑπτὰ λαμπάδας, αὐτὸς ἡρμήνευσεν ἑπτὰ πνεύματα, ἅτινα, ἤτοι ὡς Ἡσαΐας, τὰ θεῖα τοῦ Πνεύματος χαρίσματα, σοφίας, ἰσχύος, βουλῆς, καὶ τὰ τούτοις ἑξῆς δεῖ νοεῖν, ἢ, ὡς Εἰρηναῖος καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς, τὰ λειτουργικὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐξέχοντα ταγμάτων. Ἑπτὰ μὲν, διὰ τὴν ἐφορείαν τοῦδε τοῦ κόσμου τοῦ τῷ ἑβδόμῳ συστοίχου ἀριθμῷ, ἢ, ὡς ἤδη παρεθέμεθα. Καιόμεναι δὲ, διὰ τὸ ἀνένδυτον καὶ διηνεκὲς τῆς περὶ τὸ θεῖον ἁγιαστείας. Τοιοῦτον γὰρ καὶ πῦρ τοῦτο τὸ ἔνυλον ἀδιαλείπτως φωτίζον καὶ φλέγον. Διὸ καὶ ὁ D προφήτης φησίν· « Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα. »

Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν· καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι· καὶ τὸ δεύτερον ζῶον, ὅμοιον μόσχῳ· καὶ τὸ τρίτον ζῶον, ἔχον πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ τὸ τέταρτον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ.

Θαλάσσῃ ἀπεικάζει τὸ κατενώπιον τοῦ θρόνου, τὸ

nutrit, indicare voluit virens lapidis jaspidis color, assimilatus in speciem viridati lapidis smaragdi.

Viginti quatuor sedes. Sedem non aliud quippiam oportet hoc loco intelligere quam studiosum conatum ad operationem divinorum jussorum. Solo enim hoc modo præparata anima divinum est vehiculum, quemadmodum et ipsa Cherubin.

Seniores sedentes. De numero viginti quatuor seniorum hoc loco considerandum erit. Supereminens et divinissima sanctissimaque Trinitas numerum septenarium, quem etiam affinem posuit huic suæ multitudini, initio juxta inscrutabilem suæ sapientiæ profunditatem æquali numero sibi ipsi convolvens, numerum viginti quatuor ostendit. Siquidem ter septem viginti et unum efficiunt, 690 qui est numerus deficiens a viginti quatuor ternario, qui ternarius divinæ Trinitati omnium creatrici consecratus est : ideo quoque septenarius numerus tertio circumvolutus una cum circumvolvente ternario numerum viginti quatuor perfecit. Septenarii autem numeri num totus hic mundus sensibilis capax est secundum suam virtutem mortali naturæ cognitu impossibilem? Æquali autem numero cum sedibus sunt hi qui sedent, et seniores sunt, non juniores : quoniam promissio quoque hæreditas vetustissima est, utpote parato nobis regno ante mundi constitutionem : porro his qui præparatum habent ante mundi constitutionem præmium, non tanquam recentioribus, sed tanquam inveteratis in divinis præceptis datur regnum æternum. Demum aureas dicit esse coronas : neque potuit quidquam auro pretiosius proponere his qui in hac vita versantur ad efficacem et operosam cognitionem.

Et septem lampades ignis accensæ. Septem lampades ipse interpretatus est septem spiritus : quæ aut, sicut habet Isaias, divina Spiritus dona oportet intelligere, nempe sapientiæ, fortitudinis, consilii, et quæ post hæc sequuntur : aut, sicut Irenæus et Clemens qui varia consarcinavit, ministrantes et eminentes supra cæteros ordines. Septem quidem, eo quod huic mundo præsideant, qui cum numero septenario nescio quid cognatum habet : aut sicuti jam proposuimus : accensæ vero, propter continuum tenorem ac perpetuitatem sanctimoniæ circa divina. Talis est namque et ignis hic materialis incessanter illuminans ac inflammans : ideo quoque ait Propheta : « Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos ignem urentem [11]. »

IV, 6, 7. *Et in conspectu throni tanquam mare vitreum simile crystallo. Et in circuitu throni quatuor animalia plena oculis ante et retro : et primum animal simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti.*

Mari assimilat id quod est in conspectu throni,

[11] Psal. CIII, 4.

Digitized by Google

maximam et incomparabilem significans multitudinem divinarum virtutum quæ in circuitu throni Dei sunt, quod et Daniel significare vult per millenarium et myriadicum numerum. Vitreum autem mare et crystallinam **691** habens speciem, splendorem designat incorporearum naturarum et ipsius throni, sive angelicæ vitæ tranquillitatem, ut quæ immobiliter conglutinata sit sicut vitrum et crystallus, sic ut nulla sorde obtenebrata ad insensatas turbationes circumflectatur.

Et in circuitu throni quatuor animalia. Quatuor hæc animalia nonnulli et quatuor Evangelia et quatuor generales acceperunt virtutes : ut leo quidem significet fortitudinem, et Evangelium secundum Joannem, quod etiam sanctus Irenæus Lugdunensis dicit æterni regni significativum esse, per illud : « In principio erat Verbum : » per vitulum autem justitiam tanquam propriis contentam laboribus, et Evangelium juxta Lucam, tanquam legitime et sacerdotali modo Christi genealogiam describens : per aquilam vero temperantiam, nam de hac testimonium datur huic animali, et Evangelium juxta Marcum, utpote compendiosum et a prophetico Spiritu incipiens. Porro per hominem prudentiam, et Evangelium juxta Matthæum, ut qui naturaliter et non lege prædicaverit Christi nativitatem. Fortassis autem et per hæc significatur Christi dispensatio : per leonem, tanquam rex ostenditur : per vitulum, ut sacerdos, imo magis ut sacrificium ; per hominem, quod propter nos vir sit effectus : per aquilam, tanquam dator vivifici Spiritus ac super omnes devolantis. Aut quod per quatuor hæc animalia Dei aspectum assequatur creatura ex quatuor elementis commista : nempe igne, aqua, terra, aere, tanquam hæc animalia visa ad designationem mundanorum elementorum referantur : leo quidem, propter animositatem et audaciam ad ignem designandum ; vitulus autem, propter operationes circa terram, ipsam terram quam exercet ; homo vero aerem, siquidem homo cœlestis ac sublimis creatura est propter mentis subtilitatem. Porro aquila ad aquam designandam ; ex aquis enim nactæ sunt volucres generationem.

IV, 8-11. *Et quatuor animalium singula habebant alas senas in circuitu, et intus plena erant oculis. Et requiem non habent die ac nocte dicentia : Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venit. Et quandocunque dederint illa animalia gloriam et honorem* **692** *et gratiarum actionem sedenti in throno qui vivit in sæcula sæculorum, procident viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabunt viventem in sæcula sæculorum. Et abjicient coronas suas ante thronum, dicentes : Dignus es, Domine et Deus noster sancte, accipere gloriam et honorem ac potentiam, quoniam tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.*

A ἄπειρον καὶ ἀνείκαστον πλῆθος τῶν κυκλούντων θείων δυνάμεων τῷ θρόνῳ σημαίνων τοῦ Θεοῦ. Ὃ καὶ Δανιὴλ διὰ τοῦ χιλιακοῦ καὶ μυριαδικοῦ ἀριθμου παριστᾷν βούλεται. Ἡ δὲ ὑαλίνη καὶ κρυσταλλοειδὴς θάλασσα τὴν διαύγειαν τῶν ἀσωμάτων φύσεων σημαίνοντός ἐστιν, καὶ τοῦ περὶ τὸν θρόνον, ἤγουν τῆς ἀγγελικῆς ζωῆς τὸ ἀτάραχον, ἅτε ἀκινήτως ὡς ὕαλος πεπηγυῖα καὶ κρύσταλλος, τῷ μηδὲ μιᾷ κηλῖδι σκοτουμένη πρὸς ἀνοήτους περισπᾶσθαι κλονήσεις.

Τέσσαρα ζῶα γέμοντα. Ταῦτα τὰ τέσσαρα ζῶά τινες, καὶ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια καὶ τὰς τέσσαρας γενικὰς ἀρετὰς ἐξέλαβον, τοῦ μὲν λέοντος δηλοῦντος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ὃ καὶ Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνου ἅγιός φησι τῆς προαιωB νίου βασιλείας εἶναι δηλωτικὸν, διὰ τοῦ· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· » τοῦ δὲ μόσχου, τὴν δικαιοσύνην, ἅτε τοῖς οἰκείοις ἀρκουμένου πόνοις, καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, ὡς νομικῶς καὶ ἱερατικῶς τὸν Χριστὸν γενεαλογήσαντα· τοῦ δὲ ἀετοῦ τὴν σωφροσύνην· (ταύτῃ γὰρ μαρτυρεῖται τὸ ζῶον) καὶ τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον σύντομον ὂν, καὶ ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ Πνεύματος ἀρξάμενον· τοῦ δὲ ἀνθρώπου τὴν φρόνησιν, καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ὡς φυσικῶς καὶ οὐ νόμῳ κηρύξας τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Ἴσως δὲ καὶ διὰ τούτων ἡ οἰκονομία Χριστοῦ δηλοῦται. Διὰ τοῦ λέοντος, ὡς βασιλεύς. Διὰ τοῦ μόσχου, ὡς ἱερεὺς, μᾶλλον δὲ καὶ ἱερεῖον. Διὰ τοῦ ἀνθρώπου ὡς δι' ἡμᾶς ἀνδρωθείς. Διὰ τοῦ ἀετοῦ, ὡς χορηγὸς τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος καὶ C ἐπὶ πάντας καταπτάντος. Ἢ ὅτι διὰ τῶν τεσσάρων τούτων ζώων, ἡ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, πυρὸς, ὕδατος, γῆς, ἀέρος, σύγκρατος κτίσις τῆς ἐποψίας τοῦ Θεοῦ τυγχάνειν, ὡς ἐκ τούτων ὁραθέντων ζώων εἰς ὑποτύπωσιν ἀναφερομένων τῶν κοσμικῶν στοιχείων, λέοντος μὲν, διὰ τὸ θυμικὸν καὶ θερμὸν, εἰς τὸ πῦρ. Μόσχου δὲ, διὰ τὰ περὶ τὴν γῆν ἔργα εἰς τὴν γῆν. Ἀνθρώπου δὲ, εἰς τὸν ἀέρα. Οὐράνιον γὰρ καὶ μετάρσιον φυτὸν ἄνθρωπος διὰ τὴν τοῦ νοῦ λεπτότητα. Ἀετοῦ δὲ εἰς τὸ ὕδωρ. Ἐξ ὑδάτων γὰρ ἡ γέννησις τοῖς πτηνοῖς.

*Καὶ τέσσαρα ζῶα ἓν καθ' ἓν, εἶχον ἀνὰ πτέρυ*D *γας ἓξ κυκλόθεν. Καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. Καὶ ὅτ' ἂν δῶσι τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες· Ἄξιος εἶ, ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἅγιος, λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν. Ὅτι σὺ ἔκτισας πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.*

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

Εἰπὼν τὰ τέσσαρα ζῶα τὰ τὸν θρόνον κυκλοῦντα, καὶ τὸ εἶδος ἑκάστου διεξελθὼν, ὃ καὶ ἡμεῖς ὡς ἐφικτὸν ἡμῖν κατὰ τὸ κατ' ἀξίαν δοθὲν χάρισμα παρεθέμεθα, ὅτι τὸ προνοητικὸν περὶ πᾶσαν τὴν περίγειον αὐτοῦ κτίσιν παριστῶντός ἐστι τοῦ Θεοῦ, διὸ καὶ τέσσαρα ζῶα ἰσάριθμα τῇ τετρακτύϊ τῶν ποιοτήτων, δι' ὧν τὰ στοιχειώδη σώματα ὑπέστη τοῦδε τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, νῦν καὶ τὸ τῆς λειτουργίας ὀξύῤῥοπον (20) αὐτῶν παρίστησιν, ὃ καὶ Δαυῒδ παρίστησι διὰ τοῦ, « Δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ, τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ, » οἱονεὶ οὐκ ἔφθη τὸ πρόσταγμα τὴν συντέλειαν τοῦ προτεταγμένου, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐντολῆς ἠνύσθη τὸ βούλημα. Τὸ τάχος δὲ διὰ τῶν πτερύγων ἓξ κατανύεσθαί φησιν ἑκάστῳ. Τοῦτο γὰρ τὸ, *ἓν καθ' ἓν* (21), ἐνυποφαίνει, ἵνα μή τις τὰς ἓξ πτέρυγας ἀκούσας, κοινῇ ταύτας προσεῖναι νομίσῃ. Τὸ δὲ *κυκλόθεν* οὐ τῶν πτερύγων, ἀλλὰ τῶν τεσσάρων τὴν στάσιν ἐμφαίνει, ὅτι μὴ στοιχηδὸν, ἀλλὰ καὶ κυκλικὸς ἦν. Τῶν δὲ πτερύγων ὁ ἀριθμὸς τὸ τέλος αἰνίττεται τῆς λειτουργίας, καὶ τὸ πρὸς ὃ ἡ λειτουργία πέλει. Καὶ γὰρ ὁ ἓξ ἀριθμὸς παρὰ τοῖς τὰ τοιαῦτα κομψοῖς ἀνυμνεῖται· οὐδὲν δὲ παρὰ τοῖς τὴν αἴσθησιν ἀναβεβηκόσιν ἀτελὲς, οὐδὲ τὴν ἐκ μεταμελείας συμπλήρωσιν ἐκδεχόμενον. Ἓξ δὲ πτέρυξιν ὁ θεῖος Διονύσιος τὰ νοερὰ ζῶα διηρτῆσθαί φησι, δυσὶ τὰ πρόσωπα καλύπτοντα, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας, ταῖς μέσαις δὲ πετᾶσθαι, ἵνα περὶ τὰ ὑψηλότερα καὶ βαθύτερα τῆς οἰκείας καταλήψεως φανῇ αὐτῶν ἡ εὐλάβεια, δι' ἣν τοῖς μέσοις προστάσσεσθαι τὰς ἀρχικὰς αὐγὰς θείοις ζυγοῖς ἀνατείνειν. Τὸ δὲ *κυκλόθεν*, διὰ τὸ παντεπίσκοπον παρείληπται. Τὸ δὲ *ἔσωθεν*, ὅτι οὐδὲν τὰ θεῖα λανθάνειν δύναται, οὐδὲ τῶν ἐν παραβύστῳ τισὶ τελουμένων. Τὸ δέ· « Ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν, » οὐχ ὅτι ἔγκοπόν τι ὑφίστανται, τῇ ἀνενδότῳ λειτουργοῦντα ὑμνῳδίᾳ. Περὶ τὴν αἰσθητὴν γὰρ κτίσιν ὁ κόπος· ἀκάματα δὲ πάντα ὅσα ὑπὲρ τὴν ὕλην. « Ἐκεῖ δὲ, » κατὰ τὸν εἰπόντα, « ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός. » Οὐ τὸ ἔγκοπον οὖν τό· « Ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσι, » παριστᾷ, ἀλλὰ τὸ περὶ τὴν θείαν ὑμνῳδίαν ἀνένδοτον, ὡσπερεὶ κατεντρυφώντων πρὸς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ θείου καὶ συντελουμένων. Τὸ δὲ τρισυπόστατον τῷ τριπλασιασμῷ τῆς δόξης καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ ἔχομεν νοεῖν.

Postquam dixit quatuor animalia in circuitu throni, et cujusque figuram retulit, quod et nos, quantum possibile fuit juxta datum nobis donum, debito modo enarravimus, nempe quod significent Dei providentiam quam exhibet circa universam suam terrenam creaturam : atque idcirco quatuor animalia æquali constituta sunt numero cum quaternione qualitatum, quibus elementata corpora (ut ita loquamur) hujus materialis mundi constituta sunt : nunc eorum quoque demonstrat ad obsequia alacritatem, quod et David ostendit dicens : « Potentes virtute facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum ejus [12] : » hoc est, non prævenit præceptum completionem ejus quod prærordinatum est, sed simul ut præcipit, perfectum est id quod vult. Porro velocitatem per senas alas dicit cuique contingere : hoc enim subindicat vox *singula*, ne quis audiens senas alas, vulgari modo has adesse existimet. Quod autem ait, *in circuitu*, non alarum, sed quatuor animalium statum designat, quod non erant more elementorum, sed in modum circuli. Numerus vero alarum perfectionem designat ministerii, et id circa quod versatur ministerium : siquidem numerus senarius apud eos qui in hujusmodi rebus diserti sunt, non laudatur, verum apud eos qui sensum supergrediuntur, nihil habet inutile, ne id quidem quod supplementum suscipiat ex pœnitentia proveniens. Porro senis alis composita fuisse spiritualia animalia dicit divus Dionysius, quarum duabus facies operirent, duabus vero pedes, et duabus quæ mediæ erant volarent : ut circa sublimiora ac profundiora suæ apprehensionis videatur ipsorum esse cultus, propter quem mediis præciperetur eximios splendores divinis sedibus concitare. Quod autem additur *in circuitu*, propter universorum inspectionem traditum est : *intus* autem, quia nihil latere potest ea quæ divina sunt, ne ea quidem quæ a nonnullis **693** fiunt in occulto. Cæterum requiem non habent : non quod laboriosum aliquid subeant continuo cantu ministrando. Circa sensibilem enim creaturam est labor, infatigabilia autem sunt quæcunque dicuntur immaterialia : « Et ibi, » ut ait ille, « fugit dolor, luctus ac gemitus [13]. » Non igitur laboriosum aliquid significatur per hoc quod dicitur, *Requiem non habent*, sed continuus tenor circa divinam laudem, ut quod deliciose versentur ac perfecta sint ad gloriam et laudem Dei. Demum triplicatione gloriæ ac sanctitatis intelligere possumus personarum trinitatem.

Πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι. Διὰ τούτων δηλοῦται καὶ τοὺς νοηθέντας ἡμῖν πρεσβυτέρους κοινωνοὺς εἶναι τῆς ὑμνῳδίας τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ὁμολογοῦντας ἐκ Θεοῦ κεκομίσθαι τῆς τῶν νοητῶν ἐχθρῶν νίκης τὴν δύναμιν. Ἐπισκοπητέον δὲ τὴν τῶν χρονικῶν διαστημάτων ἐν τῇ ἀφηγήσει ἀκρίβειαν. Ἀπὸ γὰρ τῆς τῶν ἐνεστώτων ἐπαγγελίας, ἐπὶ τὰ μέλλοντα χωρεῖ, οὐκ ἀσυνεσίᾳ τοῦτο

Procident viginti quatuor seniores. Per hæc nobis significatur ipsos quoque seniores quos consideravimus participes esse cantus ac laudis cœlestium virtutum, cum Deo referunt acceptam potentiam ac victoriam, quam de spiritualibus hostibus retulerunt. Consideranda est autem diligentia in narratione distinctionum temporum : siquidem a promissione præsentium procedit ad futura : non sine

[12] Psal. CII, 20. [13] Isa. XXXV, 10.

(20) Vocem ὀξύῤῥοπον non habet vulg. edit.

(21) Eidem desunt voces, τὸ, *ἓν καθ' ἕν*.

Digitized by Google

prudentia hoc faciens, sed ostendens quod etiam A ante novissimum præconium eorum qui recte operantur, sit aliqua gratiarum actio his qui defunguntur præsenti laborioso stadio, concedentes præfixo termino, cum unicuique definitum sit id quod utile est : utpote recipiendo etiam commensuratas ad futurum et indissolubile sæculum retributiones : sive sit miraculorum accessus, sive alia quævis beneficia. Non igitur configuratio erga Jesum Christum Dei Filium incarnatum, a ministrantibus procedens spiritibus, pariterque cum illis et ab hominibus qui sese præstiterunt eximios operibus, et benedictio ac laudatio, ultimo duntaxat die reposita est, sed etiam in præsenti : quemadmodum is qui conspicitur transitus distinctionum temporum demonstravit his qui acute possunt perspicere. B

Et abjicient coronas suas. Coronas ante thronum abjicere victoriam significat, veluti nunc quoque in his videre est qui vincunt in certaminibus. Thronus vero dominationem ac potentiam designat. Est autem corona regni insigne. Qui igitur coronas ante thronum abjiciunt, quid aliud quam certum ac verum regnum et victoriam adversus omnes, Deo per omnia referunt? dicentes : Tibi, Domine, ab omnibus debetur gloria tanquam conditori ac plasmatori, et qui, cum non essent, produxisti ut essent, conservas ac contines.

694 CAPUT XI.

C *De libro signato sigillis septem qui erat in manu Domini, quem nulla creata natura potuit aperire.*

V, 1-5. *Et vidi in dextera sedentis in throno librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem prædicantem voce magna : Quis est dignus aperire librum et solvere signacula ejus? Et nemo poterat neque in cœlo neque in terra neque subter terram aperire librum neque aspicere illum. Et ego flebam multum, quod nemo dignus esset inventus aperire librum neque aspicere illum. Et unus de senioribus dicit mihi : Ne fleveris.*

Quæ ad dexteram Dei sunt designant animæ bona, quæ etiam parœmiastes Solomon ostendit in D dextera sapientiæ reponi, per vitam ea significans dicendo : « In dextera ipsius vita [14]. » Quæ vero a sinistris, bona corporis et mortalem hanc vitam : quæ per gloriam ac divitias innuit dicens : « In sinistra ipsius divitiæ et gloria. » De throno vero dictum est quod potestatem ac eminentiam significet ejus qui super ipsum sedet. Quid est autem liber nisi sapientissima et incomprehensibilis Dei memoria? quam et propheta David et Moses præsignarunt : ille quidem cum diceret : « In libro tuo omnes scribentur [15] : » hic autem cum ait : « Aut dele me de libro quem scripsisti [16]. » Porro intus et foris

A ποιῶν, ἐνδεικνύμενος δὲ ὡς καὶ τῆς πρὸ τῆς τελευταίας τῶν κατορθούντων ἀναῤῥήσεως, ἔστι τις τοῖς ἀπεκδύνουσι τὸ παρὸν ἐναγώνιον στάδιον, τῷ τεθειμένῳ ὑπείκουσιν ὅρῳ, τοῦ συμφέροντος ἑκάστῳ ὡροθετηκότος, εὐχαριστίᾳ, ἅτε καὶ ἀντιλαμβάνουσι συμμέτρους πρὸς τὸν μέλλοντα καὶ ἀκατάλυτον αἰῶνα τὰς ἀντιδόσεις, ἤτοι θαυμάτων περιουσίαν, ἢ καί τινας ἑτέρας εὐεργεσίας. Οὐκ οὖν ἐπὶ τῆς τελευταίας μόνον τεθησαύρισται ἡμέρας, ἡ ἀπὸ τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων καὶ τῶν ἐκείνοις ἐναμίλλων ἀνθρώπων ἐξαιρέτως τῷ ἔργῳ δειχθέντων πρὸς τὸν σαρκωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὑποτύπωσις καὶ εὐφημία καὶ αἶνος, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος, ὡς ἡ δοκοῦσα τῶν χρονικῶν διαστημάτων παράβασις τοῖς ὀξυωπεῖν δυναμένοις ὑπ- B έστησεν.

Καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν. Τὸ βαλεῖν τοὺς στεφάνους ἐνώπιον τοῦ θρόνου, τὴν νίκην δηλοῖ, ὡς καὶ νῦν ἐπὶ τῶν νικώντων ἀγῶνας ἔστιν ἰδεῖν· ὁ θρόνος δὲ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν. Ἔστι καὶ βασιλείας ὁ στέφανος σύμβολον. Βάλλοντες οὖν ἐνώπιον τοὺς στεφάνους τοῦ θρόνου, τί ἂν ἄλλο, ἢ τὴν ὄντως καὶ ἀληθῆ βασιλείαν, καὶ τὴν κατὰ πάντων νίκην, τῷ ἐπὶ πάντων ἀνατιθέασι Θεῷ; λέγοντες· Σοὶ, Δέσποτα, παρὰ πάντων ἐποφείλεται δόξα, ὡς κτίστῃ καὶ δημιουργῷ, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προσαγωγεῖ καὶ συντηρητῇ τε καὶ συνοχεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

C *Περὶ τῆς βίβλου τῆς ἐσφραγισμένης σφραγῖσιν ἑπτὰ τῆς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ, ἣν οὐδεὶς ἀνοῖξαι δύναται τῆς κτιστῆς φύσεως.*

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Τίς ἄξιός ἐστιν ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό. Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· Μὴ κλαῖε.

Τὰ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, τὰ κατὰ ψυχὴν αἰνίττεται D ἀγαθὰ, ἅπερ καὶ ὁ παροιμιαστὴς Σολομὼν ἐν τῇ δεξιᾷ ἀποκεῖσθαι δηλοῖ τῆς σοφίας, ἃ διὰ τῆς ζωῆς ὑπέφηνεν εἰπών· « Ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς ζωή· » τὰ δὲ ἐξ ἀριστερῶν, τὰ κατὰ σῶμα καὶ τὴν θνητὴν ταύτην ζωὴν, ἅπερ διὰ τῆς δόξης καὶ τοῦ πλούτου ᾐνίξατο φήσας· « Ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλοῦτος καὶ δόξα. » Ὁ δὲ θρόνος, ὅτι τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ ἐπ' αὐτὸν ἐπόχου σημαίνει, εἴρηται. Τί δὲ τὸ βιβλίον; Ἡ πάνσοφος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνεπίληπτος μνήμη. Ἣν καὶ ὁ προφήτης Δαυῒδ καὶ Μωϋσῆς παρεδήλου, ὁ μὲν διὰ τοῦ· « Ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται· » ὁ δὲ διὰ τοῦ· « Κἀμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. » Τὸ δὲ ἔσωθεν γεγράφθαι καὶ ἔξωθεν,

[14] Prov. III, 16. [15] Psal. CXXXVIII, 16. [16] Exod. XXXII, 32.

Digitized by Google

καὶ σφραγῖσι κατησφαλίσθαι ἑπτὰ, τὸ ἔσωθεν μὲν, οἱ ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἂν εἴησαν γεγραμμένοι, ὡς θεοσεβεῖς τῇ οδηγίᾳ τοῦ νόμου, τὸ ἔξωθεν δὲ καὶ τῇ χείρονι μοίρᾳ, οἱ ἐξ ἐθνῶν. Αἱ δὲ ἑπτὰ σφραγῖδες, τῷ ἑπτὰ ἀριθμῷ τὸ ἐπίσημον ἔχουσαι, τὰς κατὰ τὸν θνητὸν τοῦτον κόσμον τῶν ἡμερῶν μεταβολάς τε καὶ διαδοχὰς σημαίνουσαι τί ἂν ἄλλο συνιέναι παρέχοιεν, ἢ τὸ μηδένα πλὴν μόνου Θεοῦ τὰ κατὰ τὴν διέξοδον τοῦ βίου ἑκάστου ἡμῶν ἐξακριβοῦν ἔχειν, εἰδέναι; Ἢ οὖν τοῦτο· ἢ τὸ κεκλεῖσθαι τὸ βιβλίον καὶ τοῦτο βουλομένου παριστᾷν ἐστι, τὸ μηδένα ἠξιῶσθαι θείας ἐποψίας, πλὴν ὀλιγίστων. « Πάντες γὰρ ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν » τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ ἀχρείωσιν, καὶ ἀπολωλέκασι τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν.

B *Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο*. Ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς ἠδύνατο. Τὸ δὲ ὡς ἀρνίον καὶ μάλα, ὡς ἤδη εἴρηται καὶ διὰ τοῦ Δαυῒδ κατὰ τό· « Πρωῒ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου, » πρωΐαν τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιδημίαν τοῦ Κυρίου λέγοντος, δι' ἧς ἐπιδημίας ἄνθρωποι καὶ θείας ἐποψίας ἠξιώθημεν παραστάντες, ἤγουν παραστῆναι ἀξιωθέντες παρὰ τοῦ τὰ κατεῤῥαγμένα ἀνορθοῦντος, καὶ τὰ συντετριμμένα συσφίγγοντος. Δι' ἃ καὶ ἡ πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ εὔσπλαγχνος ᾠκονομήθη ἐπιδημία. Καὶ διὰ ταύτην τῶν προφητῶν αἱ δεήσεις εἰσηκούσθησαν, ὧν ἐστι καὶ ἡ, « Κλῖνον τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι. »

Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη. Οὐδὲ C γὰρ ἄγγελος, οὐχ ἄνθρωπος ταῦτα κατώρθωσεν, ὥς φησιν Ἡσαΐας, οὐ πρέσβυς, οὐχ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ἔσωσεν αὐτούς. Οὔτε οὖν τῶν ἀσάρκων τις, οὔτε τῶν ἐν σαρκὶ ὄντων, οὔτε τῶν ἐκ σαρκὸς ἀποδεδημηκότων, τὴν ἀκριβῆ τῶν θείων εἴληφε γνῶσιν. Τοῦτο γὰρ τὸ συνεπτύχθαι δηλοῖ τὸ βιβλίον, οἱονεὶ τὸ πάσῃ κτιστῇ φύσει ἀνεπινόητα εἶναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ. Κτιστῇ μὲν οὖν φύσει συνέπτυκται τὸ βιβλίον, καὶ οὐ μόνον ἀνοῖξαί τις αὐτὸ ἀδυνάτως ἔχει, ἀλλ' οὐδὲ βλέπειν, τουτέστιν οὐδὲ ἀτενῶς πρὸς τὰ θεῖα κρίματα ἴσχυσεν ὁρᾷν. Ἀλλ' οἱ τοσούτου ἀναπεπλησμένοι τοῦ ἀναξίου, ἐπειδὴ αὐτοῖς ἡ τοῦ ἀρνίου ἐπιδημία παρέστη, τὰ πρὶν ἄπορα, εὔπορα κατέστη, καὶ τὰ δυσχερῆ, ῥᾴδιά τε καὶ εὐχερῆ.

D *Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων*. Εἷς τῶν πρεσβυτέρων, ἤγουν τῶν θειοτέρων δυνάμεων. Οἳ καὶ αὐτοὶ τῇ πρὸς ἡμᾶς σχέσει χαρᾶς πληροῦνται, ὡς καὶ ὁ Κύριος φησι· « Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. » Εἰ δὲ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ τοῦτο, πόση καὶ τίς ἡ χαρὰ συσταίη ἐπὶ πολλοῖς; δι' ἣν καὶ ἡ παῤῥησία τοῦ ἀρνίου, ὃ ἤνοιξε τὸ βιβλίον εἰς τὸ γνῶναι τὸν ἐπὶ σωτηρίᾳ ἡμῶν παραγεγονότα. Καὶ ὅτι τοῦτο, αὐτὸς ἡμᾶς διδάσκει ὁ Κύριος λέγων· « Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. »

A scriptum esse septemque sigillis signatum, hoc erit, ut intus quidem scripti dicantur qui sunt ex Hierosolymis tanquam Dei cultores legis ducatu : foris autem sive a tergo et deteriori parte, qui ex gentibus. Septem vero sigilla septenario numero insigne habentia et significantia dierum varietates ac successiones quæ in transitorio hoc mundo contingunt, quid aliud intelligendum præbent nisi quod nemo præter solum Deum exacte scire possit quæ in exitu vitæ **695** cujusque nostrum expectentur? Aut igitur hoc ita est : aut clausum esse librum, hoc demonstrare volentis est, nullum divino aspectu dignum haberi præter paucissimos. Siquidem « omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, » inutilitate quæ ex peccato Adam contracta est : B et perdiderunt libertatem quæ est erga Deum.

Et nemo poterat. Hominum quidem nullus poterat, is autem qui Agno similis erat maxime : quemadmodum etiam per David jam dictum erat, « Mane exaudies vocem meam [17], » *mane* vocando adventum Domini per carnem, per quam præsentiam vel adventum nacti sunt homines divinum aspectum, sive ut ante illum sisterentur digni effecti sunt, ab eo qui collapsa erigit, et contrita reparando constringit. Propter hæc etiam misericors illius ad nos accessus ordinatus est, et propter hunc prophetarum preces exauditæ sunt : inter quas est et illa : « Inclina cœlos et descende [18]. »

Et ego flebam quod nemo dignus esset inventus. C Neque enim angelus, neque homo hæc assecutus est, ut inquit Isaias, non senior, non angelus, sed ipse salvos eos fecit. Neque igitur quisquam eorum qui carne carent, neque eorum qui in carne degunt, neque eorum qui carnem morientes reliquerunt, exactam accepit divinarum rerum notitiam : nam hoc indicat complicatum fuisse librum : hoc est universæ creatæ naturæ incognita esse Dei judicia. Creatæ itaque naturæ complicatus fuit liber, nec solum impossibile fuit cuiquam aperire, sed nec aspicere illum potuit, hoc est, neque fixis ad divina judicia oculis poterant respicere. Sed qui tantæ erant indignitatis, postquam subsecutus est agni ad eos adventus, quæ antea perplexa et inexplicabilia erant, facile pervia effecta sunt : et quæ D difficilia, facilia ac prompta fuere.

Et unus de senioribus. Unus de senioribus, sive divinioribus virtutibus, quæ et ipsæ ex rerum dispositione quæ circa nos contingit gaudio implentur, quemadmodum etiam dicit Dominus : « Gaudium fit in cœlo ob unum peccatorem resipiscentem [19]. » Quod si id ob unum peccatorem contingit, quantum erit, obsecro, gaudium propter multos? propter quod etiam provenit agni confidentia, qui aperuit librum ut cognosceretur is qui propter nostram salutem advenerat. Quodque hoc ita sit docuit nos ipse Dominus dicens : « Non veni ut vocem justos, sed peccatores ad pœnitentiam [20]. »

[17] Psal. v, 4. [18] Psal. CXLIII, 5. [19] Luc. xv, 7. [20] Matth IX 13.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

696 CAPUT XII.

De agno habente cornua septem, quomodo librum aperuerit.

V, 5-7. *Ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, qui aperit librum et septem signacula ejus. Et vidi in medio throni et quatuor animalium et in medio seniorum agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem et oculos septem, quæ sunt septem spiritus Dei missi in universam terram. Et venit et accepit de dextra sedentis in throno librum.*

Vicit eum qui nos vicerat diabolum. Quis est autem qui vicit? Is qui tanquam Deus quidem est leo, de quo patriarcha quoque Jacob decumbens vaticinatus est : « Ut leo de tribu Juda [21]. » Tanquam radix vero ipsius David, sicut creator propter divinitatem : ex radice autem David dictus est eo quod dictum fuerit de radice David virgam produxisse florem propter humanitatem.

Agnum stantem tanquam occisum. Agnus est Christus qui etiam præfigurabatur per agnum qui juxta legale pascha immolabatur, et per Isaiam tanquam ex persona Christi dicit : « Ego autem sicut agnus innocens qui ducitur ut immoletur, non cognovi [22]; » et illud : « Sicut agnus coram tondente se sine voce [23]; » et si quid huic sententiæ conforme est quod hominis Dei passionem nobis manifestissime figuravit. Quod autem occisus non dicatur, sed tanquam occisus, significantis est quod in morte non permanserit : revixit enim Christus : nam hoc est quod dicitur non dari sanctum ut videret, non interitum, sed corruptionem : tanquam interitus quidem separationem animæ a corpore designet : quod etiam vere Christo accidisse nullus piorum cultorum recusat suscipere, corruptionem vero non. Neque enim perfectæ humanorum membrorum dissolutioni subjectus fuit, sed quo tempore corruptionem subingredi oportuisset, 697 eo superveniens resurrectio corruptionis vim retudit. Ideo quoque triduana fuit Christi in morte remoratio. Siquidem probatus est is qui scripsit naturalem historiam, dicens corpora morientium quæ ab igne consumpta non sunt, tres dies sustinere, naturali vita in eis agente, ac deinde interitui, imo potius corruptioni tradi.

Habentem cornua septem. Cornua potentiam designant et gloriam, quemadmodum ubi de potestate dicitur : « Omnia cornua peccatorum confringam : » de gloria vero : « Et exaltabitur cornu justi [24]. »

Quæ sunt septem spiritus Dei. Septem spiritus sunt septem operationes Spiritus, nempe sapientiæ, intellectus, scientiæ, consilii, fortitudinis, pietatis et timoris Domini : quæ operationes efficaciam habuerunt in sanctis qui sunt in universa terra.

A

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Περὶ τοῦ ἀρνίου τοῦ τὰ ἑπτὰ κέρατα ἔχοντος, ὅπως τὴν βίβλον ἀνέῳξεν.

Ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυΐδ, ὁ ἀνοίγων τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ. Καὶ εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἀρνίον, ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ ἀποστελλόμενα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ ἦλθε καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βιβλίον.

Ἐνίκησε τὸν ἡμέτερον νικητὴν τὸν διάβολον. Τίς δὲ ὁ νικήσας; Ὁ ὡς Θεὸς μὲν λέων, περὶ οὗ καὶ ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ ὁ κατακλιθεὶς ἐχρησμοδότησεν·
B « Ὡς λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα. » Ὡς ῥίζα δὲ τοῦ Δαυΐδ, ὡς κτίστης διὰ τὴν θεότητα. Ἐκ ῥίζης δὲ Δαυΐδ εἴρηται διὰ τὸ εἰρῆσθαι ἐκ ῥίζης Δαυΐδ ῥάβδον ἄνθος βλαστῆσαι διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀρνίον, ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον. Ἀρνίον ὁ Χριστὸς, ὃ καὶ διὰ τοῦ κατὰ τοῦ νομικοῦ Πάσχα θυομένου προετυποῦτο ἀμνοῦ. Καὶ διὰ Ἡσαΐου ὡς ἐκ προσώπου φησὶ τοῦ Χριστοῦ· « Ἐγὼ δὲ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι, οὐκ ἔγνων· » καὶ τό· « Ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος, » καὶ εἴτι τούτῳ ἑξῆς τῷ ῥητῷ, τὸ πάθος ἡμῖν τοῦ Θεανθρώπου (22) ἐναργέστατα διατυποῦν. Τὸ δὲ μὴ ἐσφαγμένον εἰρῆσθαι, ἀλλ' ὡς ἐσφαγμένον, τὸ μὴ ἐναπομεῖναι δηλοῦντός ἐστι τῷ θανάτῳ.
C Ἀνεβίω γὰρ ὁ Χριστός. Τοῦτο γὰρ τὸ, μὴ τὸν ὅσιον ἰδεῖν οὐχὶ φθορὰν, ἀλλὰ διαφθορὰν, ὡς τῆς μὲν φθορᾶς τὴν διάζευξιν τῆς ψυχῆς τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος δηλούσης, ὃ καὶ πεπονθέναι Χριστὸν οὐδεὶς τῶν εὐσεβούντων κατὰ ἀλήθειαν καὶ ὑποστῆναι ἀθετεῖ, διαφθορὰν δὲ, οὔ. Οὐ γὰρ τῇ τελείᾳ διαλύσει τῶν ἀνθρωπίνων μερῶν ὑπεβλήθη, ἀλλὰ καθ' ὃν καιρὸν τὴν διαφθορὰν ὑπεισιέναι ἐχρῆν, κατὰ τοῦτον ἡ ἀνάστασις ἐνεργηθεῖσα, τὴν διαφθορὰν ἤμβλυνε. Διὸ καὶ τριήμερος ἡ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ Κυρίου διατριβὴ, εἴγε ἀπόδεκτος ὁ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν γράψας, τὰ σώματα τῶν θνησκόντων μὴ ὑπὸ πυρὸς ἀναλωθέντων, τρεῖς ἡμέρας διακαρτερεῖν τῇ φυσικῇ ζωῇ ἐνεργούμενα, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τῇ φθορᾷ, μᾶλ-
D λον δὲ τῇ διαφθορᾷ παραδίδοσθαι.

Ἔχον κέρατα ἑπτά. Κέρατα τὴν δύναμιν σημαίνει καὶ τὴν δόξαν, ὡς ὅταν περὶ τῆς δυνάμεως λέγῃ· « Πάντα τὰ κέρατα τῶν ἁμαρτωλῶν συνθλάσω· » περὶ δὲ τῆς δόξης· « Καὶ ὑψωθήσεται τὸ κέρας τοῦ δικαίου. »

Ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἑπτὰ πνεύματα, αἱ τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαι, τῆς σοφίας, τῆς συνέσεως, τῆς γνώσεως, τῆς βουλῆς, τῆς ἰσχύος, τῆς εὐσεβείας, καὶ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Αἵπερ ἐνέργειαι ἐπὶ τοὺς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ὄντας ἁγίους ἐνήργησαν.

[21] Gen. XLIX, 9. [22] Jerem. XI, 19. [23] Isa. LXIII, 7. [24] Psal. LXXIV, 11.

(22) Ἀνθρώπου vulg.

Digitized by Google

Καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βιβλίον. Τὸ εἰληφέναι τὸ ἀρνίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ βιβλίον, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον νοητέον, ὥσπερ τὸ ἐσφάχθαι. Κατὰ γὰρ τὸ θεῖον, οὐδὲν ἐξιδιαζόμενον ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι τῶν θεοπρεπῶν, πλὴν τῆς τοῦ τρόπου προαγωγῆς τοῦ ἀγεννήτου καὶ γεννητοῦ, καὶ ἐκπορευτοῦ.

Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάραν καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες· Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης καὶ ἠγόρασας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου. ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης, καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς· καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ μὲν ὑπεροχικὰς θείας ἐξηγήσαντο δυνάμεις τὸ παντοκρατορικὸν τοῦ Θεοῦ περὶ τὸν ἐκ τεσσάρων στοιχείων δημιουργηθέντα κόσμον ἐμφαίνειν οἵας τε οὔσας· οἱ δὲ δυνάμεις μὲν, ἐφόρους δὲ τῶν ἐξ ὧν τόδε τὸ πᾶν ὑπέστη στοιχείων, τὸ διαρκὲς αὐτοῦ συντηρούσας.

Ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. Λαβόντα τὸν Κύριον τὸ βιβλίον προσεκύνησαν πάντες προεγνωκότες ἣν μέλλει σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτελεῖν, κόλασιν δὲ τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι. Τὸ δὲ ἔχειν πρεσβυτέρους κιθάρας τὸ ἐναρμόνιον δηλοῖ καὶ εὔηχον τῆς εἰς Θεὸν δοξολογίας. Αἱ δὲ χρυσαῖ φιάλαι, αἱ διάνοιαί εἰσι τῶν ἐργαζομένων τὰ θεοφιλῆ (διὸ καὶ χρυσῷ ὑπεσημάνθησαν ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῖν τιμίας ὕλης), τῷ ἐνδελεχισμῷ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀναστάσεως τὸ κατὰ προκοπὴν τίμιον εὑρηκότων. Ἐκ τούτων καὶ τὰ ἐξατμίζοντα τὸ ἴαμα τῆς καθ' ἡμῶν δικαίας τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐνάμιλλον τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων, ἀναδίδοται θυμιάματα. Διὸ καὶ *θυμιάματα*, οὐχὶ ἀρώματα εἴρηται. « Ἴαμα » γὰρ, κατὰ τὸν εἰρηκότα, « Καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας. » Καὶ ὅτι εἰς θυμοῦ ἴαμα αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων Θεῷ ἐντυγχάνουσι, δῆλον· » ἐκ μὲν τῆς Παλαιᾶς δι' ὧν φησι Σαμουήλ· « Ἐὰν εἰς τὸν Θεὸν ἁμάρτῃ τις, προσεύξεται περὶ αὐτοῦ· ἐκ δὲ τῆς Νέας, δι' ὧν οἱ θεῖοι τοῦ Κυρίου μαθηταὶ λύειν καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας ἐξουσίαν ἔλαβον. Τὸ δὲ καινὴν ᾄδειν ᾠδὴν, διὰ τὸ εἶναι καινὸν καὶ τὸ ἱλαστήριον τοῦ θυμοῦ ὡς ἀρνίου ἐσφαγμένου Χριστοῦ εἰς κάθαρσιν καὶ σωτηρίαν τοῦ κόσμου παντὸς, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον ἐδόθη αὐτῷ καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας, ὡς διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀγοράσαντι ἡμᾶς ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ γλώσσης ἁπάσης. Τοῦτο γὰρ ἡ καινὴ ᾠδὴ, δι' ἣν τῆς παλαιότητος τοῦ γραπτοῦ νόμου ἀπαλλαγέντες, ἐν καινότητι δὲ ζωῆς περιπατοῦντες οἱ ἐκ πάσης τῆς γῆς καταυγασθέντες, ᾄδειν χαριστήρια διὰ τοῦ θείου Πνεύματος ἐδιδάχθημεν.

Et accepit de dextra sedentis in throno librum. Agnum accepisse de dextera sedentis in throno librum, juxta humanitatem intelligendum est, quemadmodum occisum esse: juxta divinitatem namque nihil proprium est tribus personis ex his quæ Deo conveniunt, præter modum productionis ingeniti et geniti ac procedentis.

Cumque accepisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor seniores prociderunt coram Agno habentes singuli citharas et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt precationes sanctorum: et canunt canticum novum dicentes: Dignus es accipere librum et aperire signacula ejus, quoniam occisus fuisti et redemisti nos Deo per sanguinem tuum ex omni tribu et lingua et populo et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes: et regnabimus in terra.

Quidam sane nterpretati sunt hæc quatuor animalia excellentes divinas virtutes qualescunque illæ sint, quæ Dei potentiam designarent circa mundum ex quatuor elementis constitutum: alii vero virtutes quidem, sed quæ elementis præficiuntur, unde ipsum subsistit universum, et quæ ipsum conservant ut permaneat.

Prociderunt coram agno. Agnum qui accepit librum adorarunt omnes qui præscierunt salutem quam hominibus **698** exhiberet, et supplicium quod impuris dæmonibus infligeret. Porro seniores habere citharas, concinnum ac suavem sonum significat glorificationis erga Deum: aureæ vero phialæ, mentes quæ grata Deo opera perficiunt (ideo quoque per aurum designatæ sunt, materiam apud nos pretiosam), quæ ex eo quod assidue eriguntur ad id quod divinum est, præmium juxta progressum in virtute invenerunt. Ex his etiam procedunt odoramenta evaporantia justæ Dei adversum nos iræ curationem quæ prava oppugnat studia: ideo etiam *odoramenta* dixit, non aromata. « Curatio » enim, ut dixit ille, « Cessare faciet peccata magna [38]. » Quod autem ad animi curationem sanctorum precationes interpellent apud Deum, et ex Veteri Testamento manifestum est, cum ait Samuel: Si quis in Deum peccaverit, precabitur pro eo: ex Novo autem, cum sancti discipuli Domini acceperunt potestatem solvendi peccata ac ligandi. Porro novum canebant canticum, quia novum erat quod iram placaret, quod occisus sit agnus Christus ad expiationem ac salutem universi orbis; ideo quoque datus est illi liber ut aperiret ac solveret signacula, ut qui per sanguinem suum redemerit nos ex omni natione omnique lingua: nam hoc est novum canticum: propter quod qui ex omni terra illustrati sumus, discedentes ex vetustate legis scriptæ, et ambulantes in novitate vitæ, edocti sumus canere munera per Spiritum sanctum donata.

[38] Eccle. x, 4.

Digitized by Google | Распознавание текста ABK/FR

Ex omni tribu et lingua. Dicere, *ex omni tribu et lingua*, et non, tribum et linguam, distinctionem docet quod non omnes, sed quidam digni habiti fuerint qui a suis laboribus cæde agni et per ipsius sanguinem redimerentur.

Et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes. Hæc etiam juxta litteram jam sortiuntur effectum, propterea quod et reges et sacerdotes, Dei cultores ac fideles perseverant. Potest autem et sublimius intelligi ut reges quidem sint qui regiam victoriæ coronam adversus affectus capiti habent impositam, sacerdotes vero qui hostiam vivam Deo acceptabilem seipsos exhibuerunt. Qui juxta hanc interpretationem tradit haberi terram, mansuetis a Domino jure hæreditario promissam, nequaquam inter eos qui a scopo aberrant censeri potest.

Et regnabimus in terra. **699** Quod dicunt : Regnabimus in terra, juxta promptiorem intellectum et qui multis videtur, modum vivendi juxta legem designat, qui magis introductivus est, et veluti tradens elementa perfectissimæ conversationis secundum Christum, quatenus nihil ad perfectum duxit lex. Juxta verum autem intellectum eam designat vitam beatam perpetuamque ac indissolubilem, quæ in futuro erit sæculo : ideoque in fine hoc insinuatur.

V, 11-14. *Et vidi et audivi tanquam vocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum. Et erat numerus eorum myriades myriadum et millia millium dicentia voce magna : Dignus est Agnus qui occisus fuit accipere potentiam et divitias et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. Et omnem creaturam quæ erat in cœlo et in terra et subter terram et in mari, et quæ in ipsis sunt, omnes audivi, dicentes : Sedenti in throno et Agno benedictio et honor et gloria et imperium in sæcula sæculorum, Amen. Et quatuor animalia dicentia : Amen. Et seniores prociderunt ac adoraverunt.*

νωr. Ἀμήν. Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα λέγοντα τὸ· νησαν.

Spiritualiter vox erat, at non sensibiliter et per strepitum in aere resonans : ideo quoque calculus præconii agni quod futuro erit tempore describitur, non quod jam completum est : quatenus omnis qui Deo adhæret, et usque ad consummationem per memoriam benignarum pro nobis agni passionum prudenti dementia urgetur, ad domini retributionem, quanquam servus sit, properare solet. Nam de æqualitate honoris superfluum esset loqui. Quid enim magnum fecerit servus, si eadem patiatur quæ dominus? Quodam autem ordine separata esse divitias, potentiam, sapientiam aliaque hujusmodi, ex decreto quo illa per eminentiam accipiantur, cum res ita se non habeat, humana opinione assumptum est : divinitas enim his non eget, ut quæ omnem excedit honorem, et cum omnia suum esse

A *Ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης.* Τὸ, *ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης*, εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ, πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν, διαστολὴν εἰσηγεῖται τοῦ μὴ πάντας, ἀλλὰ τινὰς ἠξιῶσθαι ἐξ οἰκείων πόνων τῆς ἀπὸ τοῦ ἀρνίου σφαγῆς τῷ αἵματι τούτου ἀγορασθῆναι.

Καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Τοῦτο καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη κατὰ τὸ γράμμα λαμβάνουσι τέλος, καθ' ὅτι καὶ βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς θεράποντες Θεοῦ τῆς πίστεως διατελοῦσιν. Ἔστι δὲ νοῆσαι καὶ θεωρητικώτερον, βασιλεῖς μὲν, τοὺς κατὰ τῶν παθῶν τῆς νίκης τὸν βασίλειον στέφανον ἀναδησαμένους· ἱερεῖς δὲ, τοὺς θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ ἑαυτοὺς κατηρτικότας. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, καὶ ὁ τὴν γῆν τὴν τοῖς πραέσιν ὑπὸ
B Κυρίου ἐπηγγελμένην κατακληρονομεῖσθαι στοιχῶν, οὐ τοῖς ἀστόχοις προσλογισθείη.

Καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ, Καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον καὶ θεωρητὸν τοῖς πολλοῖς, τὴν κατὰ νόμον αἰνίττεται πολιτείαν, εἰσαγωγικωτέραν οὖσαν καὶ στοιχειώδη τοῦ κατὰ Χριστὸν τελεωτάτου πολιτεύματος, παρ' ὅσον οὐδὲν ἐτελείωσεν ὁ νόμος· κατὰ δὲ τὸ ὄντως ὂν, τὴν κατὰ τὸ μέλλον μακαρίαν βιοτὴν αἰωνίαν τε οὖσαν καὶ ἀκατάλυτον. Διὸ καὶ τῷ τέλει ἐγκολπίζεται.

Καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ
C *τῶν πρεσβυτέρων. Καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν. Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐστὶ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα λέγοντας· Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ, ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ- Ἀμήν. Καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον καὶ προσεκύ-*

D Πνευματικῶς ἡ φωνὴ, ἀλλ' οὐκ αἰσθητῶς καὶ τῷ ἀέρι διηχητικῶς ἀπηχουμένη. Διὸ κατὰ τὸ μέλλον τοῦ χρόνου ἡ ψῆφος τῆς ἀναῤῥήσεως τοῦ ἀρνίου ἱστορεῖται, οὐ κατὰ τὸ ἤδη συντετελεσμένον, παρ' ὅσον ἅπας ὁ Θεῷ προσανατιθέμενος, καὶ μέχρι τῆς συντελείας τῇ μνήμῃ τῶν ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ ἀρνίου φιλανθρώπων παθῶν σώφρονι μανίᾳ κατεπειγόμενος, πρὸς ἀντίδοσιν κἂν οἰκέτης τοῦ δεσπότου κατασπεῦσαι εἴωθε. Τὸ γὰρ ἐξ ὁμοτίμου, περιττὸν καὶ ἐρεῖν. Τί γὰρ μέγα δούλῳ παθεῖν τὰ τοῦ δεσπότου; τὸ δὲ διὰ ψηφίσματος ἐν τάξει τινὶ πλοῦτον καὶ δύναμιν καὶ σοφίαν καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς καθ' ὑπεροχὴν τοῦ λαμβάνοντος ἀφορίσθαι ὡς οὐκ ἔχοντος, ἀνθρωπίνῃ ὑπολήψει παρείληπται. Τὸ Θεῖον γὰρ τούτων ἀπροσδεὲς, ὡς πάσης τιμῆς ὑπέρτερον, καὶ ὡς τῶν πάντων ὑπ' αὐτοῦ τὸ εἶναι λαβόντων καὶ κατόπιν τοῦ

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

πρὸς ἀξίαν τιμὴν παραγαγόντος αὐτὰ, χωρούντων.

Καὶ πᾶν κτίσμα, καὶ ἑξῆς. Ἐκ τούτων ἁπάντων, τῶν νοητῶν, φημὶ, καὶ αἰσθητῶν, τῶν τε ζώντων, τῶν τε ἁπλῶς ὄντων φυσικοῖς λόγοις, ὁ Θεὸς δοξάζεται ὡς πάντων γενεσιάρχης. Καὶ ὁ τούτου μονογενὴς Υἱὸς καὶ ὁμοούσιος, καὶ τὸ πανάγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα.

Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα. Καὶ διὰ τοῦτο δείκνυται μία ποίμνη ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, διὰ Χριστοῦ τελουμένη, καὶ ὑφ' ἑνὶ ποιμένι τελοῦσα Χριστῷ· καὶ μία Ἐκκλησία διὰ Χριστοῦ τοῦ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσαντος, ὃ καὶ ἡ τοῦ γενάρχου Ἀδὰμ παρακοὴ περιετείχισε. Τὸ δὲ, *Ἀμὴν*, ἀπὸ τῆς Ἑβραΐδος εἴληπται φωνῆς ἐπὶ βεβαίᾳ συγκαταθέσει προφερόμενον, ἰσοδυναμοῦν τῷ, ναὶ, ἀληθὲς καὶ ἀμετακινήτως.

Καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Καὶ ἡ τῶν πρεσβυτέρων ὑπόπτωσις, μετὰ τῶν τεσσάρων ζώων (ἅτινα ζῶα τίνων ἐστὶν εἴρηται ἀπεικάσματα), καὶ οἱ χαρακτηριστικοὶ τοῦ τῶν σωζομένων ἀνθρώπων πληρώματος, διὰ τῆς προσκυνήσεως ἔδειξαν ὅτι τῷ Ἀρνίῳ ἡ ἐξουσία ὑπὲρ τοῦ ἐσφάχθαι δίδοται τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ὅσον ἔστιν αὐτοῦ ἀκοῦσαι ἀπὸ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, λέγοντος· « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. »

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Λύσις τῆς πρώτης σφραγῖδος, τὴν ἀποστολικὴν διδαχὴν σημαίνουσα.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ Ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων· καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος ὡς φωνῇ βροντῆς· Ἔρχου καὶ ἴδε. Καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

Εἰ τὸ ἐσφραγίσθαι τὸ βιβλίον τὸ ἀπαῤῥησίαστον τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων δηλοῖ, καὶ τὸ πεφράχθαι πάντων τὸ στόμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πρὸς πᾶσαν δικαιολογίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τὸ προαιρεῖσθαι κατὰ μικρὸν τὰς σφραγῖδας, καταμέρος ἐπανάληψιν σημαίνοιεν ἂν τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας καὶ οἰκειότητος, ἣν προεξένησεν ἡμῖν ἐνανθρωπήσας ὁ Μονογενὴς τοῖς οἰκείοις κατορθώμασι τὰς ἡμετέρας ἐπανορθώσας πλημμελείας. Κἀντεῦθεν δὲ ἡ τῶν ἐν οὐρανοῖς εὐταξία σημαίνεται, ἐκ τῶν πρώτων τάξεων εἰς τὰ δεύτερα καταβαίνουσα. Διὸ ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἑνὸς τοῦ προσώπου, τοῦ λέοντος δηλαδὴ, τὴν πρώτην γεγενῆσθαι φωνὴν ἤκουσεν, ἐγκελευομένην τὸ, *Ἔρχου*. *Ἔρχου* δὲ, τῷ τὴν ὀπτασίαν διατυποῦν αἰνίττεσθαι, οὕτως θεωμένου τοῦ ἀποστόλου τὴν ὀπτασίαν, ἀναθετέον. Τὸ δὲ πρῶτον ζῶον ὁ λέων ἐμφαίνειν μοι δοκεῖ τὸ βασιλικὸν τῶν ἀποστόλων φρόνημα κατὰ δαιμόνων. Διὸ εἴρηται· « Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνήχθησαν· » καὶ τό· « Καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν

A ab ea acceperint, et deinceps procedant, deducente ea divinitate ad dignum ipsis honorem.

Et omnem creaturam, etc. Ab his omnibus tam intellectualibus quam sensum sequentibus, tam viventibus quam simpliciter esse habentibus per naturales rationes, Deus glorificatur tanquam principium et auctor omnium, et unigenitus ac consubstantialis hujus Filius, et sanctissimus ac vivificans **700** Spiritus.

Et quatuor animalia. His quoque ostenditur unum ovile angelorum et hominum per Christum perfectum, sub uno pastore Christo agens, unaque Ecclesia per Christum qui interstitium maceriæ diruit, quod primi parentis Adam inobedientia construxerat. *Amen* vero ex lingua Hebraica sumptum B est, ad firmitatem approbationis inductum, eamdem habens vim quam næ, profecto, certe et immutabiliter.

Et seniores prociderunt. Et seniorum procubitus sive postratio una cum quatuor animalibus (de quibus animalibus dictum est quorum figuræ sint) et qui designant complementum hominum qui salvi fiunt, per adorationem ostenderunt quod Agno postquam occisus fuit datur potestas cœlestium, terrestrium et inferorum: quemadmodum et ipsum audire possumus dicentem postquam resurrexit a mortuis: « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra [26]. »

CAPUT XIII.

C *Solutio primi sigilli designans doctrinam apostolicam.*

VI, 1, 2. *Et vidi quod aperuerit Agnus unum ex septem sigillis; et audivi unum e quatuor animalibus dicens tanquam voce tonitrui: Veni et vide. Et ecce equus albus, et qui sedebat super eum habebat arcum, et data est ei corona: et exivit vincens, et ut vinceret.*

Si signatum esse librum significat non esse liberum dicere quæ in ipso scripta sunt; et clausa esse omnium ora coram Deo, et ad omnem causæ defensionem, juxta ea quæ in superioribus dicta sunt: paulatim certe aperiri sigilla significare potest factam sensim sublevationem in libertate ac familiaritate erga Deum, quam nobis conciliavit D Unigenitus incarnatus, suis operibus nostra corrigens delicta. Præterea quoque significatur hinc debitus modus servatus in cœlestibus, a primis ordinibus ad secundos descendens. Idcirco ab uno quatuor animalium, facie videlicet leonis, **701** primam vocem editam fuisse audivit, qua jubebatur, *Veni*. Referendum est autem *Veni* ad insinuandum præfigurationem visionis, cum ita conspexerit apostolus visionem. Primum vero animal quod est leo significare mihi videtur regiam apostolorum adversus dæmones constantiam. Ideo dictum est: « Reges terræ congregati sunt [27]; » et alibi: « Constitues eos principes super omnem ter-

[26] Matth. xxviii, 18. [27] Psal. xlvii, 7.

ram [28]. » Sunt autem nonnulli qui cujuslibet sigilli solutionem intellexerunt de salutari Domini propter nos incarnatione : primum referentes ad nativitatem quæ solvit nos a vinculis carnalis generationis, quemadmodum et Paulo videtur cum scribit : « Alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt [29] : immundi, propter assumptam substantiam a corruptione juxta carnem : sancti vero, tanquam conformes effecti incorruptæ nativitati ejus qui ad nos venit ex virgine. Secundum autem ad regenerationem divini baptismatis, quod abluit nos a turpitudine generationis secundum carnem. Hæc de primo et secundo, et de generatione ex Virgine et ea quæ est sacrum baptisma, quæ tanquam et ipsa pellucida similis ei quæ fuit ex Virgine, conjuncta est. Tertii vero sigilli solutionem, ad divinorum miraculorum Domini operationem quæ post hæc successit. Quarti ad præsentationem coram Pilato. Quinti ad affixionem in cruce. Sexti ad depositionem in sepulcrum. Septimi ad spoliationem factam in inferno.

Et ecce equus albus. Equus quidem albus symbolum est apostolicæ prædicationis, utpote per ipsam et eorum generationem maximo beneficio hominibus præstito. Porro equo vectus est is ad quem Habacuc ille sanctissimus canit divinitus : « Induxisti in mare equos tuos ; » et ipsum arcum quem idem quoque Habacuc vaticinatur, dicens : « Intendens intendes arcum tuum [30]. » Porro coronam acceperunt ipsi beatissimi apostoli, eo quod per veritatem devicerunt principatum erroris ob spem secundæ victoriæ quæ est per confessionem Dominici nominis servatam usque ad mortem.

Et exivit vincens et ut vinceret. Christus erat vincens ut vinceret, qui, ubi prima vicisset victoria, nempe gentium ab idolis conversione, a qua et vincens cognominatus est, ad secundam victoriam instructus est, **702** qua de mortali hoc corpore per correctiones illos jungit qui confessioni sui nominis firmiter adhæserunt, et coronati sunt corona, nempe signo suæ victoriæ.

CAPUT XIV.

Solutio secundi sigilli significans bellum infidelium adversus fideles.

VI, 3, 4. *Et cum aperuisset secundum sigillum audivi secundum animal, dicens : Veni et vide. Et exivit alius equus rufus, et sedenti super eum datum est ut tolleret pacem de terra, ut invicem se interficerent : et datus est ipsi gladius magnus.*

Secundum animal est vitulus qui sanctorum martyrum sanctas designat et rationabiles hostias : primum enim animal apostolicam designavit potestatem, ut jam dictum est.

Ut tolleret pacem de terra. Conjectura assequor

A γῆν. » Εἰσὶ δέ τινες οἳ ἑκάστης σφραγῖδος τὴν λύσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου δι' ἡμᾶς σωτήριον ἐνανθρώπησιν ἐξειλήφασι, τὴν πρώτην, εἰς τὴν γέννησιν, ἥτις ἔλυσεν ἡμᾶς τῶν δεσμῶν τῆς σαρκικῆς γενέσεως, ὡς καὶ Παύλῳ δοκεῖ, δι' ὧν γράφει· « Ἐπεὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτα, νῦν δὲ ἅγια. » Ἀκάθαρτα, ὡς ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα φθορᾶς ἐσχηκότα τὴν ὕπαρξιν· ἅγια δὲ, ὡς συμμορφούμενα τῇ ἀφθάρτῳ γεννήσει τοῦ ἐκ Παρθένου ἡμῖν ἐπιδεδημηκότος. Τὴν δευτέραν δὲ, εἰς τὴν τοῦ θείου βαπτίσματος ἀναγέννησιν, τοῦ αἴσχους ἡμᾶς ἀπολύσασαν τῆς κατὰ σάρκα γενέσεως. Ταῦτα περὶ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας, τῆς τε ἐκ παρθένου γεννήσεως, καὶ τῆς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἥτις ὡς φωτεινὴ καὶ αὐτὴ τῇ ἐκ παρθένου ἐφάμιλλος συνέζευκται. Τρίτης δὲ σφραγῖδος B λύσιν, εἰς τὴν μετὰ ταῦτα τῶν θεοσημείων τοῦ Κυρίου ἐνέργειαν. Τετάρτης, εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Πιλάτου παράστασιν. Πέμπτης εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καθήλωσιν. Ἕκτης, εἰς τὴν ἐν τῷ τάφῳ κατάθεσιν. Ἑβδόμης, εἰς τὴν ἐν τῷ ᾅδῃ σκύλευσιν.

Καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός. Ὁ μὲν λευκὸς ἵππος σύμβολον ὑπάρχει τοῦ ἀποστολικοῦ εὐαγγελισμοῦ, ὡς δι' αὐτοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτῶν γενεᾶς μεγίστης εὐεργεσίας ἀνθρώποις γενησομένης. Ὁ δέ γε τῷ ἵππῳ ἔποχος, ὁ πρὸς ὃν Ἀββακοὺμ ὁ αὐτὸς ὁ θειότατος τὸ, « Ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου, » θεσμῳδεῖ, καὶ τὸ τόξον ὃ καὶ αὐτὸ ὁ αὐτὸς Ἀββακοὺμ χρησμῳδεῖ ἐντείνων, φάσκων· « Ἐντενεῖς τὸ τόξον σου. » Τὸν δὲ στέφανον εἰλήφασιν C οἱ αὐτοὶ μακαριστοὶ ἀπόστολοι, ἀνθ' ὧν διὰ τῆς ἀληθείας τὸν τῆς πλάνης ἀρχηγὸν νενικήκασιν ἐπ' ἐλπίδι δευτέρας νίκης τῆς μέχρι θανάτου ὁμολογίας τοῦ Δεσποτικοῦ ὀνόματος.

Καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. Χριστὸς ἦν ὁ νικῶν ἵνα νικήσῃ, ὃς τὴν πρώτην νίκην νικήσας τὴν τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἐπιστροφὴν, ἀφ' ἧς καὶ νικῶν κατωνόμασται, εἰς δευτέραν νίκην ηὐτρέπισται, τὴν ἀπὸ τοῦ θνητοῦ σώματος, ὑπαλείφουσαν διὰ κολάσεων τοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τῆς ὁμολογίας ἀντεχομένους, καὶ τὸ σύμβολον αὐτῶν τῆς νίκης τὸν στέφανον ἐστεφανωμένους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

D *Λύσις τῆς δευτέρας σφραγῖδος, δηλοῦσα τὸν τῶν ἀπίστων κατὰ τῶν πιστῶν πόλεμον.*

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος· Ἔρχου καὶ βλέπε. Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

Δεύτερον ζῶον ὁ μόσχος, ὃς τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰς ἱερὰς θυσίας χαρακτηρίζει καὶ λογικὰς, τοῦ προτέρου ζώου τὴν ἀποστολικὴν ἐξουσίαν διαγράφοντος, ὡς ἤδη εἴρηται.

Τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς. Ταύτην στοχάσας τὴν

[28] Psal. XLIV, 17. [29] I Cor. VII, 14. [30] Habac. III, 8.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

δευτέραν τῶν ἀποστόλων ἐνδιαδοχὴν, ἣν διὰ μαρ- A τύρων καὶ διδασκάλων συμπληρουμένην ἔγνωμεν, ἐν ᾗ πλατυνομένου λοιπὸν τοῦ κηρύγματος, ἡ τοῦ κόσμου εἰρήνη ἐλύθη, καθ' ἑαυτῆς μερισθείσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, κατὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου· « Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν, καὶ ἐπεγεῖραι πατέρα καὶ υἱὸν, καὶ θυγατέρα καὶ μητέρα, καὶ νύμφην καὶ πενθερὰν κατὰ ἀλλήλων φονίως. » Ἀφ' οὗ καὶ τὰ μαρτυρικὰ σφάγια εἰς τὸ ἄνω θυσιαστήριον ἀνηνέχθη. Ὁ δὲ πυῤῥὸς ἵππος, ἢ τῆς ἐκχύσεως τῶν μαρτυρικῶν αἱμάτων σύμβολον, ἢ τῆς πυριπνόου περὶ Χριστὸν διαθέσεως τῶν μαρτύρων, δι' ἣν καὶ θάνατος ἡδίων αὐτοῖς τῆς ζωῆς ἐνομίσθη. Τὸ δὲ γεγράφθαι, δοθῆναι τῷ καθημένῳ ἐπὶ τὸν ἵππον λαβεῖν τὴν εἰρήνην, τὴν πάνσοφον δείκνυσι τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν, τοὺς B πιστοὺς δούλους διὰ πειρασμῶν δοκιμάζουσαν.

Καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. Τῷ ἐπὶ τοῦ πυῤῥοῦ ἵππου καθημένῳ ἐδόθη μάχαιρα, ἵνα ἀλλήλους κατασφάξωσι, τουτέστιν, εἰς τὸ τὴν εἰς τὸ κακὸν ὁμόνοιαν τῶν ἐπὶ γῆς διελεῖν καὶ κατατεμεῖν. Ὁμόνοια μὲν ἦν αὐτοῖς, προσβαλλομένης δὲ λατρείας, ἀλλήλων ἤρξαντο ἀνελεῖν τὰς ἐπὶ τὸ χεῖρον σπονδάς. Τοῦτο γὰρ ἡ τοῦ πατρὸς πρὸς υἱὸν, καὶ ἡ τῆς νύμφης πρὸς πενθερὰν ἐπανάστασις ὑπαινίττεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Λύσις τῆς τρίτης σφραγῖδος, δηλοῦσα τῶν μὴ παγίως πεπιστευκότων Χριστῷ τὴν ἔκπτωσιν.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, C *ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου καὶ ἴδε. Καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας. Καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν· Χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.*

Τρίτον ζῶον ὁ ἄνθρωπος ἐνταῦθα λέγεται, τὴν τῶν ἀνθρώπων δηλῶν ἔκπτωσιν. Καὶ διὰ τοῦτο κρείττονα τῆς ἐκπτώσεως ἐπεισερχομένην ἔχων τὴν κόλασιν. Ἕτεροι δὲ, ὡς προείρηται, τὴν λύσιν τῆς τρίτης σφραγῖδος τὴν εἰς ἡμᾶς ἐλεημοσύνην Χριστοῦ φασι παραδηλοῦν, ὃς οὐκ ἰσοῤῥόπῳ ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν χρησάμενον τῇ ἀντιδόσει πρὸς τὴν ἀποστροφὴν D κατακριθέντων, ἀλλὰ ταῖς σωτηριώδεσιν αὐτοῦ διδασκαλίαις καὶ θεοσημείαις εὐεργετήσας ἡμᾶς, ἐπίδοσιν παρέσχε τῆς τοῦ διαβόλου καταλύσεως.

Καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας. Ὁ μέλας ἵππος κατηφείας σύμβολον καὶ πένθους, ἐπιταθείσης τῆς τοῦ διαβόλου καθαιρέσεως ταῖς θείαις παιδαγωγίαις, καὶ διὰ τοῦτο πενθοῦντος τὴν ἑαυτοῦ λύσιν διὰ τῶν μαρτυρικῶν αἱμάτων κατακλυσθέντος, τοῦ ἐπὶ τοσούτοις χρόνοις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως κεκρατηκότος. Ὁ δὲ ζυγὸς, ἰσότητός ἐστι καὶ δικαιοσύνης αἴνιγμα. « Ἐκάθισας γὰρ, φησὶν ὁ Δαυῒδ, ἐπὶ θρόνου, ὁ κρίνων δικαιοσύνην. » Ὁ ζυγὸς οὖν, σύμβολον τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίας. Διὸ καὶ ἐπῆλθεν ἀνθρώποις παῤῥη-

A hanc secundam esse ab apostolis successionem, quam per martyres et doctores expletam cognovimus: in qua cum jam se prædicatio dilataret, mundi pax soluta est, divisa adversus seipsam humana natura, juxta illud quod a Domino dictum est: « Non veni ut mittam pacem in terram, sed gladium, et ut excitem patrem et filium, et filiam et matrem, et nurum et socrum in cædem mutuam [31]. » Unde et martyrum occisiones ad superius altare sublatæ sunt. Porro rufus equus, aut signum est effusionis sanguinis martyrum: aut spirantis ignem affectus martyrum erga Christum, propter quem et mors ipsis vita suavior apparuit. Quod autem scriptum est datum fuisse sedenti super equum ut tolleret pacem de terra, sapientissimam Dei permis- B sionem ostendit, qua fideles servos probat tentationibus.

Et datus est ipsi gladius magnus. Sedenti super equum rufum datus est gladius magnus, ut invicem se homines occiderent: hoc est, ut tollerent ac amputarent concordiam ad malum eorum qui erant in terra, siquidem concordia inter ipsos erat: cæterum ubi commissus est Dei cultus, **703** a se invicem tollere cœperunt fœdera ad malum: hoc enim designat insurrectio patris adversus filium, et nurus adversus socrum.

CAPUT XV.

Solutio tertii sigilli, eorum significans excisionem qui non firmiter Christo crediderunt.

C VI, 5, 6. *Et cum aperuisset tertium sigillum, audivi tertium animal, dicens: Veni et vide. Et ecce equus niger, et qui sedebat super illum habebat stateram in manu sua. Et audivi vocem de medio quatuor animalium, dicentem: Chœnix tritici denario, et tres chœnices hordei denario: et vinum et oleum ne læseris.*

Tertium animal hic dicitur homo, significans hominum excisionem: et propterea minus inducens supplicium, nempe excisionem. Cæteri vero, sicut prædictum est, tertii sigilli solutionem, Dei erga nos misericordiam significare dicunt, qui non æqualis momenti ducens nostras iniquitates cum D retributione ad condemnatorum aversionem, sed salutarium suarum doctrinarum et divinorum signorum beneficiis nos afficiens, auctarium præbuit dissolutionis diaboli.

Ecce equus niger. Equus niger mœroris ac luctus symbolum est, aucta et exhibita diaboli subversione per divinas exhortationes, et idcirco suam lugent dissolutionem: quod qui tam multis temporibus adversus humanam prævaluerat naturam, martyrum sanguine demersus sit. Porro statera æqualitatis ac justitiæ indicium est. Ait enim David: « Sedisti super thronum qui judicas justitiam [32]. » Statera igitur signum est justi judicii Dei: ideo quoque ausi sunt homines libere loqui

[31] Matth. x, 34, 35. [32] Psal. ix, 5.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Deo, dicentes: « Fecisti judicium meum et causam meam [33]. »

Chœnix triciti denario. Triticum magno distrahi futuræ famis signum est, quæ etiam facta est, ut in sequentibus dicetur. **704** Potest autem triticum moraliter eos designare qui legitime propter Christum certaverunt, qui etiam denario digni inventi sunt, utpote datæ sibi divinæ imaginis diligentes observatores ostensi. Tres vero chœnices sive semimodia hordei eos designant, qui cum more brutorum ex animi pu illanimitate et ignavia judicibus succubuissent, pari modo postmodum resipiscentes, sordidam animam lacrymis abluerunt. Porro tres hi chœnices denario uno appretiati sunt, tanquam unius Christi triduana sepultura oblata pro universo mundo, qui datam sibi divinam imaginem per peccatum defœdaverat. Ipse siquidem Christus primo die apud inferos hæsit pro his qui ante Mosi legem peccaverant, secundo pro his qui in lege. Tametsi enim nonnulli resipiscentiam ostendissent ob prava opera a se perpetrata, pariter hanc illis opponentes, attamen licet vere sperassent veniam, cum is nondum apparuisset qui hanc dare posset, nondum ip-am assecuti erant: propterea sane et secundo die apud inferos permansit: tertia vero mora fuit in qua et resurrexit, quoniam impossibile fuit per se viventem a corruptione superari. Præterea triticum quidem evangelicus ac salutaris sermo dici potest, et qui perfectos decet viros qui sensus habent exercitatos ad discretionem boni ac mali: hordeum vero erit Mosi legislatio. Nam sicut hordeum ante triticum maturescit, ita et hæc ante prædicationem evangelicam, alens homines magis brutales, nempe Israelitas ita crasse affectos ad divina. Ait ergo is qui divina nobis dat responsa in medio quatuor animalium, tritici quidem chœnicem vendi denario, hordei vero tres chœnices etiam denario, tanquam major sit evangelicæ prædicationis inopia ob libri perfectionem.

A σιᾶσθαι, ἐν τῷ φάσκειν· « Ἐποίησας τὴν κρίσιν μου καὶ τὴν δίκην μου. »

Χοῖνιξ σίτου δηναρίου. Τὸ τὸν σῖτον τιμιουλκεῖσθαι, λιμοῦ δεῖγμα, ὃν καὶ γεγενῆσθαι, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται. Ἔστι δὲ τροπικῶς σῖτον τοὺς νομίμως ἀθλήσαντας διὰ Χριστὸν ἐννοεῖν, οἳ καὶ δηναρίου ἐκρίθησαν ἄξιοι, ὡς τῆς δοθείσης αὐτοῖς θείας εἰκόνος ἀκριβεῖς φύλακες καταστάντες. Τοὺς δὲ τρεῖς χοίνικας [κατὰ] τῆς κριθῆς, τοὺς κτηνοπρεπῶς τοῖς δικασταῖς δι' ἀνανδρείαν ψυχῆς ὑποκύψαντας καὶ ἀναλόγως μετανοήσαντας ὕστερον, καὶ τὴν ῥυπῶσαν εἰκόνα δάκρυσιν ἀποπλύναντας. Τρεῖς δὲ χοίνικες οὗτοι δηναρίου ἑνὸς ἐτιμήθησαν, ὡς τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τῇ τριημέρῳ αὐτοῦ ταφῇ ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς τοῦ διὰ τῆς ἁμαρτίας τὴν θείαν
B εἰκόνα δοθεῖσαν αὐτῷ ῥυπώσαντος. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐν ᾅδου διατρίψας, τὴν πρώτην ὑπὲρ τῶν πρὸ τοῦ Μωϋσέως νόμων ἡμαρτηκότων, τὴν δευτέραν, ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ νόμῳ. Καὶ γὰρ εἰ καὶ μετάνοιάν τινες ὑπεδείξαντο τῶν ἀτόπων αὐτοῖς πραχθέντων ταύτην ἐνάμιλλον αὐτοῖς ἀντιστήσαντες, ἀλλ' ὅμως σαφῆ τὴν συγχώρησιν ἠλπικότες, τοῦ δυναμένου ταύτην παρασχεῖν οὐχ ἑωραμένου, οὔπω ταύτης ἐπέτυχον. Διὰ τοῦτο μὲν καὶ ἡ δευτέρα ἐν ᾅδου διατριβή. Ἡ τρίτη δὲ, καθ' ἣν καὶ ἀνέστη. Ὅτι μηδὲ τῇ διαφθορᾷ κρατηθῆναι οἷόν τε τὴν αὐτοζωήν (23). Καὶ ὁ μὲν σῖτος ὁ εὐαγγελικὸς ἂν εἴη καὶ σωτήριος λόγος, καὶ πρέπων ἀνδράσι τελείοις τοῖς τὰ αἰσθητήρια ἔχουσι γεγυμνασμένα πρὸς διάκρισιν καλοῦ καὶ κακοῦ. Κριθὴ δὲ ἡ Μωϋσέως νομοθεσία, ὥσπερ ἡ κριθὴ προακμά-
C σασα τοῦ σίτου, οὕτω καὶ αὐτὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ τρέφουσα τοὺς κτηνωδεστέρους ἀνθρώπους, τοὺς διακειμένους περὶ τὰ θεῖα Ἰσραηλίτας. Φησὶν οὖν ὁ χρηματίζων ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων, δηναρίου μὲν ἀποδόσθαι τὸν χοίνικα τοῦ σίτου, τριῶν δὲ τῆς κριθῆς, ὡς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἀπορωτέρου ὄντος διὰ τὸ τοῦ βιβλίου ἀκριβές.

CAPUT XVI.

Solutio quarti sigilli manifestans inducta castigatoria flagella in eos qui Dominum negaverunt ob defectum tolerantiæ.

VI. 7, 8. *Et cum aperuisset quartum sigillum, audivi quartum animal, dicens:* **705** *Veni et vide. Et ecce equus pallidus, et sedenti super ipsum nomen erat mors, et infernus sequebatur ipsam. Et data est illis potestas super quartam partem terræ, ut interficerent gladio, et fame, et morte, et a bestiis terræ.*

Quartum animal, nempe aquila, utpote acuti aspectus et velociter tendens ad escam, superne venit ex illata a Deo ira, plagas inferens ad ultionem piorum.

ΚΕΦΑΛ. ΙϚʹ.

Λύσις τῆς τετάρτης σφραγῖδος, ἐμφαίνουσα τὰς ἐπαγομένας παιδευτικὰς μάστιγας τοῖς δι' ἀνυπομονησίας ἀρνησαμένοις τὸν Κύριον.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην,
D *ἤκουσα τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου καὶ ἴδε· Καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἠκολούθει αὐτῷ. Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέτα;τον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.*

Τὸ τέταρτον ζῶον, ὁ ἀετὸς δηλαδὴ, ὡς ὀξυωπὴς καὶ ὀξὺς πρὸς βορὰν, ἄνωθεν ἥκει ἐκ θεηλάτου ὀργῆς τὰς πληγὰς ἐπιφέρων πρὸς ἐκδίκησιν τῶν εὐσεβῶν.

[33] Psal. IX, 5.

(23) Τὴν αὐτοῦ ζωὴν vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

A *Καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός*. Ὁ χλωρὸς ἵππος, ὀργῆς σύμβολον· καὶ οὕτως ἡ χλόη ἡ ὑπὸ ἰατρῶν καλουμένη χλωρά. Ὁ δέ γε θάνατος καὶ ὁ ᾅδης καταστρατεῦσαι νοητῶς ἔστησαν κατὰ τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων, καὶ δίκην εἰσπράξασθαι τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπωλείας. Οὔπω δὲ τῷ λόγῳ ἡ τελεία καθαίρεσις τῶν δαιμόνων εἰσφέρεται, ἀλλὰ μόνον τετάρτου μέρους, ἐπειδὴ τῷ λόγῳ τῆς μετὰ χεῖρα ὀπτασίας, οὔπω κατὰ τὸ τρίτον πάθος ἐπράχθη Χριστοῦ. Τὴν δὲ καθαίρεσιν τροπικῶς σφαγὴν ὀνομάζει, καὶ λιμὸν τῶν πάλαι προσκυνούντων αὐτοῖς τὴν ἔκλειψιν, καὶ τὸν ἀφανισμὸν τῆς τυραννίδος αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων διαφθορὰν αὐτῶν, θηρία καλῶν γῆς, τὰς τῶν δαιμόνων καθ' ἡμῶν εἰς φθοροποιὰ πάθη ὀχλήσεις καὶ ἐπαναστάσεις.

Ἄλλως ἐκ τῶν τοῦ Ἀνδρέου. Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλου ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ τοῦ θ' λόγου τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* γράφει τάδε· Ἐν τῇ τῶν διωγμῶν ἀκμῇ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ Ῥωμαίων βασιλεύοντος, ὑπὸ μὲν λιμοῦ καὶ λοιμοῦ κατασκήψαντος αὐτοῖς σὺν ἑτέροις συμπτώμασιν, ἄπειρα πλήθη διεφθείροντο, ὥστε ταφῇ μὴ δύνασθαι παραδίδοσθαι, καίπερ Χριστιανῶν τότε φιλοτίμως περὶ τὰς κηδείας ἠσχολημένων, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ τοὺς πεπλανημένους ἐναγόντων πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν. Ὑπὸ δὲ Ἀρμενίων ἐπαναστάντων Ῥωμαίοις οὐκ ὀλίγους ἀνῃρῆσθαι ῥομφαίᾳ. Καὶ ὑπὸ κυνῶν δέ φησιν ἀνηλῶσθαι τὰ τῶν θανόντων σώματα, ὡς C λοιπὸν τοὺς λειπομένους εἰς κυνοκτονίαν τραπῆναι, δεδιότας μὴ καὶ αὐτοὶ θανόντες ζῶντας τούτους τάφους κτήσωνται. Οὐκ ἀπεικὸς δὲ τοῖς κυσὶ τῆς αὐτῆς θοίνης καὶ ἀγρίους θῆρας συμμετέχειν διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἄφθονον. Καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δὲ γενεᾷ τούτων ἕκαστον συμβὰν ἔγνωμεν, ἐκ τῶν νυνὶ φαινομένων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Λύσις τῆς πέμπτης σφραγῖδος τὴν τῶν ἁγίων ψυχῶν σημαίνουσα πρὸς Κύριον καταβόησιν, ὥστε γενέσθαι συντέλειαν.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀρνίου ἣν εἶχον. Καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Ἕως πότε, ὁ Δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς στολὴ λευκὴ, καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον, ἕως πληρώσονται καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

Τῆς πέμπτης σφραγῖδος τὴν λύσιν, οἱ τὴν τῶν προειρημένων τεσσάρων εἰς τὰ Χριστοῦ πάθη καὶ τὰ τῆς σωτηρίου ἡμῖν ἐνανθρωπήσεως οἰκονομικῶς τελεσθέντα προσνέμοντες, ὡς ἤδη παρεθέμεθα, καὶ ταύτην εἰκότως τὴν καταβόησιν τοῖς προτελειωθεῖσιν ἀνάψει προφήταις καὶ θεοσόφοις ἀνδράσι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν ποθοῦσι καὶ τὴν ἀναβολὴν αὐτῆς

Et ecce equus pallidus. Equus χλωρὸς, id est, pallidus aut viridis, gerit iræ symbolum : sicut et χλόη, id est, herba quæ a medicis χλωρά appellatur. Mors autem et infernus steterunt, ut spiritualiter pugnarent adversus scelestos dæmones, et supplicium inferrent propter hominum interemptionem. Nondum tamen hoc sermone infertur perfecta dæmonum interemptio, sed ex quarta duntaxat parte : quoniam juxta præsentem visionem nondum perfecta est Christi passio ex tribus partibus. Porro vastationem tropice nominat occisionem : et famem, illorum defectionem qui ipsos olim adoraverunt : et interitum tyrannidis ipsorum dicit vastationem vel corruptionem eorum a bestiis : vocans bestias terræ dæmonum adversum nos B vexationes et insultus ad afflictiones, quæ adducant interitum.

Alio modo ex Andrea. Eusebius vero Pamphili octavo capite libri noni *Ecclesiasticæ historiæ* in hunc scribit modum : In fervore persecutionum sub Maximiano qui Romanis imperabat, fame et peste inter hæc præter cæteros casus grassante, innumera multitudo moriebatur, adeo ut ipsi sepulcro tradi non possent : quanquam Christiani tunc enixe ac liberaliter circa funera occuparentur, et seductos humanitate inducerent ad veritatis agnitionem. Ab Armeniis vero, qui in Romanos insurrexerunt, non paucos dicit gladio fuisse trucidatos, et morientium corpora a canibus fuisse consumpta : sic ut postmodum cæteri qui relicti erant, ad canum interemptionem converterentur, veriti ne et ipsi morientes, hos, si viverent, sepulcra sortirentur. Non est autem absurdum ut canes in ipsis quoque alimentis participes faciant feræ agrestes, propter escæ abundantiam. **706** In nostra etiam natione horum singula contigisse cognovimus ex his quæ nunc apparent.

CAPUT XVII.

Solutio quinti sigilli significans clamorem sanctarum animarum ad Dominum, ut fiat consummatio.

VI, 9-11. *Et cum aperuisset quintum sigillum, vidi subter altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium Agni quod habebant : et* D *clamaverunt voce magna, dicentes : Usquequo, Domine, qui es justus et verax, non judicas et vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra ? Et data est ipsis stola alba, dictumque est eis ut requiescerent adhuc ad tempus, donec complerentur conservi eorum, et fratres eorum, et qui occidendi erant sicut et ipsi.*

Quinti sigilli apertionem, hi qui prædictorum quatuor solutionem Christi passionibus attribuunt, et his quæ dispensatorie peracta sunt circa salutarem nobis incarnationem, sicuti jam proposuimus, hanc etiam querelam et clamorem merito prophetis tribuunt antea mortuis, et Dei sapientia plenis viris, Christi adventum exoptantibus, ejusque mo-

Digitized by Google

ram ægre ferentibus, qui divinam longanimitatem ad crucem usque prorogatam, clamore fatigant: ad ultionem videlicet malorum ac impiorum hominum, aut dæmonum qui debacchantes impulerant hos ut ad hujusmodi procederent injurias, adversus suos contribules et ejusdem sortis homines, qui hæc propter pietatem pertulerunt. Siquidem usque ad Salvatoris passionem et crucem non erat adeo manifesta ultio quæ adversus impios a Deo sumeretur: sed ab eo tempore innumeras passi sunt afflictiones, si fide dignus est Josephus, qui non Judæos tantum, sed et Græcos scripsit fame **707** et peste mutuisque seditionibus fuisse consumptos, ut paulo ante proposuimus.

Vidi subter altare. Altare merito dicebatur cui non deerant sacrificia per sanguinem, et victimæ subter ipsum separatæ erant, tanquam terrenæ et mortalem habentes substantiam, quod ex ipso loco suscipit evaporantem a victimis gratam Deo fragrantiam, non sensibilem, cum neque sensui subjecta sit: quanquam etiam sensibilis sit traditio quæ emittitur a victimis, sed quæ solo intellectu convenienter ab his conspiciatur, et ab omnibus iis qui completione bonorum certaminum referunt commodam mercedis acceptionem. Hinc etiam magis proprium est, ut quæ de sigilli solutione dicuntur, eis attribuantur qui tempore Christi aut post Christum probitatem retulerunt, quam ad eos qui ante Christi adventum proprio sermone Veteris Testamenti decertarunt.

Usquequo, Domine, non vindicas. Non adversus homines ultio petitur (neque enim hoc charitatem decet, ut adversus eos insurgat qui ejusdem sunt generis), sed sancti hanc adversus dæmones expetunt, qui homines inducunt ad sui interemptionem. Deinde accipiunt primam stolam albam, et per hanc stolam etiam cognitionem dilationis, non absurde, quanquam non usque adeo profunde considerando. — *Alio quoque modo ex Andrea.* Et per hæc apparent sancti petere mundi consummationem: ideo longanimiter exspectare jubentur usque ad consummationem fratrum, ne absque ipsis consummentur, juxta divinum apostolum. Albæ autem stolæ florentem in ipsis virtutum splendorem designant qua induti sunt, quanquam promissiones nondum reportarunt; horum igitur spe quæ per intellectum velut in speculo contemplantur, omni crassitie liberati, merito lætantur, quiescentes in sinibus Abraham: nam id a multis sanctis dictum est, unumquemque virtutis cultorem sortitum esse dignum locum, unde etiam de futura sua gloria certam quamdam assequatur conjecturam.

Et data est ipsis stola alba. Alba stola indicium est quod suo sanguine purificati sint, et omnes exuerint sordes. Simul autem et hoc innuit stolæ candor, quod non oporteat eos qui aperte et cum splendore Christum libere confessi sunt, propter quod etiam viriliter passi sunt, ut e corruptibili

δυσχεραίνουσι τῆς θείας μακροθυμίας καταβοῶσι τῆς μέχρι σταυροῦ παραταθείσης, πρὸς ἐκδίκησιν ἤγουν τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων καὶ ἀσεβῶν, ἢ καὶ τῶν δαιμόνων τούτους ἐκβακχευσάντων ἐπὶ τὰ τοιαῦτα παραχωρῆσαι τῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμογενῶν ἀδικήματα καὶ ταῦτα δι' εὐσέβειαν πάσχειν ἀνασχομένων. Μέχρι γὰρ τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ διὰ σταυροῦ, οὐκ ἦν οὕτω πρόδηλος ἡ κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐκδίκησις ἐκ Θεοῦ συντελουμένη. Ἀπὸ δὲ τούτου τὰ μυρία πάθη ὑπέλαβον, εἴγε πίστεως Ἰώσηπος ἄξιος ὁ ταῦτα φιλαλήθης οὐ μόνον Ἰουδαίους ἱστορήσας, ἀλλὰ καὶ Ἕλληνας λοιμοῖς καὶ λιμοῖς καὶ στάσεσι ταῖς κατ' ἀλλήλων δαπανηθέντας, ὡς πρὸ μικροῦ παρεθέμεθα.

Εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Θυσιαστήριον, εἰκότως τὸ ἀνενδεὲς ὂν τῆς δι' αἱμάτων ἁγιστείας, καὶ τὰ θύματα τῷ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἅτε περίγεια καὶ τῆς θνητῆς οὐσίας ἀφωρίσατο, τόπῳ αὐτῷ τὴν ἀπὸ τῶν θυμάτων ἐξατμιζομένην θεάρεστον ἀναλαμβανόμενον εὐωδίαν, οὐκ αἰσθητὴν, ὅτι μηδὲ αἰσθήσει ὑποβαλλομένην, εἰ καὶ αἰσθητὴ ἡ ἀναπεμπομένη ἀπὸ τῶν θυμάτων ἀνάδοσις, καταλλήλως δὲ νοήσει μόνῃ θεωρητὴν τούτοις, καὶ ὅσοις τῶν ἀγαθῶν ἀγώνων συντελείᾳ τὸ εὐαπόδεκτον ἀποφέρεται. Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς κατὰ Χριστὸν ἢ μετὰ Χριστὸν τὸ εὐδόκιμον ἀπενεγκαμένοις οἰκειότερον τὰ τῆς σφραγῖδος τῆς λύσεως προσλογίζεται, ἢ τοῖς πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας ὑπὲρ τοῦ εὐσεβοῦς τῆς Παλαιᾶς λόγου.

Ἕως πότε, ὁ Δεσπότης. Οὐ κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἡ ἐκδίκησις αἰτεῖται (24) (οὐ γὰρ τοῦτο ἄξιον τῆς ἀγάπης κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἐπανίστασθαι)· κατὰ δὲ τῶν δαιμόνων ταύτην ἀπαιτοῦσιν οἱ ἅγιοι, τῶν ἐναγόντων τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀναίρεσιν. Εἶτα λαμβάνουσι πρῶτον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ στολῇ καὶ γνῶσιν τῆς ὑπερθέσεως, οὐκ ἀδοκιμάστως, εἰ μὴ καὶ λελογισμένως ἄγαν. — *Καὶ ἄλλως ἐκ τῶν τοῦ Ἀνδρέου.* Καὶ διὰ τούτων τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν αἰτούμενοι φαίνονται οἱ ἅγιοι. Διὸ μακροθυμεῖν ἄχρι τῆς τῶν ἀδελφῶν τελειώσεως κελεύονται, ἵνα μὴ χωρὶς αὐτῶν τελειωθῶσι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. Αἱ δὲ λευκαὶ στολαὶ τὴν ἐπανθοῦσαν αὐτοῖς τῶν ἀρετῶν ἐμφαίνουσι λαμπρότητα. Ἣν ἠμφιεσμένοι, εἰ καὶ μήπω τὰς ἐπαγγελίας ἐκομίσαντο, τῇ γοῦν ἐλπίδι τούτων, ἅπερ νοερῶς ἐνοπτρίζονται, πάσης ἀπηλλαγμένοι παχύτητος, εἰκότως εὐφραίνονται τοῖς κόλποις Ἀβραὰμ ἀναπαυόμενοι. Πολλοῖς γὰρ τῶν ἁγίων τοῦτο εἴρηται, χώρους ἀξίους εἰληχέναι τῶν τῆς ἀρετῆς ἐργατῶν ἕκαστον, δι' ὧν καὶ περὶ τῆς μελλούσης αὐτῶν δόξης τεκμαίρονται.

Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς στολὴ λευκή. Ἡ λευκὴ στολὴ, αἴνιγμα τοῦ κεκαθάρθαι αὐτοὺς τῷ οἰκείῳ αἵματι καὶ πάντα ἀποθέσθαι ῥύπον, ἅμα δὲ καὶ τοῦτο τῆς λευκότητος τῆς στολῆς ὑποφαινούσης, ὡς οὐ χρὴ τοὺς προφανῶς καὶ μετὰ λαμπρότητος παρρησιασαμένους τὴν Χριστοῦ ὁμολογίαν, δι' ἣν καὶ

(24) Ἀναβάλλεται, *dirigitur*, vulg.

Digitized by Google

τοῦ φθαρτοῦ ἠνέσχοντο καρτερικῶς ἐκδῆναι κόσμου, νῦν ἀφθάρτῳ βίῳ καὶ ἀμόχθῳ προσορμισθέντας ὡσπερεὶ κόρον τούτου λαδόντας ἀνασείρασιν ἐκ κόρου λαβεῖν· ἀφ' οὗ καὶ ἡ τῶν ἀγγέλων εἰς τὰ αἰώνια παράκυψις ἀγαθὰ, τινὶ τῶν θεοφορουμένων παρείληπται δι' ἐπιθυμίας εἶναι, ὡς διὰ τῆς παρακύψεως τί ἂν ἄλλο ζητήσαντος αὐτοῦ, ἢ καὶ τὸ μικρὰν αὐτῶν γνῶσιν λαβεῖν ἐν ἀδιαλείπτῳ ἐφέσει προσλιπαροῦνται;

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Λύσις τῆς ἕκτης σφραγῖδος, τὰς ἐν τῇ συντελείᾳ ἐπαγομένας πληγὰς σημαίνουσα.

Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην. Καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο. Καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας, ὡς σάκκος τρίχινος· καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σειομένη.

Ἡ ἕκτη τῆς σφραγῖδος λύσις τελεωτάτην ἡμῖν τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο. Κατὰ ταύτην γὰρ ὁ Χριστὸς τὸν θάνατον κατέλυσε, τὴν ζωὴν ἐπανήγαγε, τὸν νικητὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπεστεφάνωσε θριαμβεύσας, κατὰ τὸ γεγραμμένον· « Ἀνέβης εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν. » Τίς δὲ ἡ λύσις τῆς ἕκτης σφραγῖδος; Ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου καὶ ὁ θάνατος, οἷς ἠκολούθησεν ἡ εὐκταία πᾶσι πιστοῖς τε καὶ αἰσθητοῖς ἀνάστασις. Ἥπερ οὐ μόνον τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς προκεκοιμημένους εὐηργέτησε.

Καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο. Σαφῶς τὰ ἐπὶ τῷ σταυρῷ γεγενημένα σημεῖα ἡ ὀπτασία ἡμῖν ἀναζωγραφεῖ, τὸν σεισμὸν καὶ τὸν κλόνον τῆς γῆς, τὸ τοῦ ἡλίου σκότος καὶ τῆς σελήνης ὅλης τὴν εἰς αἷμα μεταβολήν. Πάνυ δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς σελήνης τὸ, *ὅλη*, δεδήλωται. Πλησιφαὴς γὰρ οὖσα, ἅτε τεσσαρεσκαιδεκαταία οὖσα, καὶ κατὰ διάμετρον ἀφεστῶσα τοῦ ἡλίου, πῶς οἵα τε τὸν ἥλιον τῇ ἑαυτῆς ὑποδρομῇ σκοτίσαι; Οὕτω γὰρ τὴν ἡλιακὴν ἔκλειψίν φασι γίνεσθαι οἱ ταύτης τὴν σχολὴν πεποιημένοι. Πῶς δὲ πάλιν δυνατὸν τὴν σελήνην ἐν τῷ ἡμερινῷ καταστήματι τοιαύτην φανῆναι; Ἀφ' οὗ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης εἰς θεοσημείαν ἀναφέρει τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ συμβὰν τῷ ἡλίῳ, οὐκ εἰς εἰωθὸς πάθος τοῖς κατ' οὐρανὸν σώμασι. Τινὲς δὲ ταῦτα εἰς τὴν ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ γενομένην πολιορκίαν ἐξέλαβον, πάντα τὰ εἰρημένα τροπολογήσαντες. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἑρμηνευτῶν σεισμὸν τὴν μετάβασιν ἐνταῦθα εἰρήκασι, τὴν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς διὰ Χριστὸν διωγμοῖς γενομένην εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀντιχρίστου καιρὸν, σεισμὸν εἰωθυίας τῆς Γραφῆς καλεῖν τὴν τῶν πραγμάτων μετάβασιν, ὥσπερ τό· « Ἔτι ἅπαξ σείσω. » Δηλοῖ γὰρ τὴν τῶν σαλευομένων μετάθεσιν, ὥς ὁ θεῖός φησι Παῦλος. Καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ ἡ ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔξοδος σεισμὸς εἴρηται, καθὼς καὶ Δαυῒδ φησι· « Γῆ ἐσείσθη· καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν. » Τοσαύτας γὰρ θλίψεις γενέσθαι φασὶν, οἵας οὐδέπω γεγενημένας ἔγνωμεν, σοφῶς

A **708** mundo excederent, ubi nunc ad vitam incorruptibilem et labore carentem appulerunt, tanquam sumpta hujus satietate, evulsionem ex satietate accipere. Unde etiam angelorum ad æterna bona prospectus, a quodam afflato divino numine sumptus est propter desideria : tanquam per prospectum nihil aliud ipsi requisierint quam vel modicam illorum accipere cognitionem, assiduo desiderio semper affixam.

CAPUT XVIII.

Solutio sexti sigilli significans eas quæ inferentur in consummatione plagas.

VI, 12, 13. *Et vidi cum aperuisset sigillum sextum : et terræmotus factus est magnus, et sol* B *factus est niger tanquam saccus cilicinus, et luna tota facta est tanquam sanguis, et stellæ cœli ceciderunt in terram, sicut ficus abjicit grossos suos cum a vento magno movetur.*

Sexti sigilli solutio perfectissimam nobis salutem operata est. Ex hac enim Christus mortem dissolvit, vitam reduxit, ab eo qui homines devicerat triumphando, coronam abstulit : juxta id quod scriptum est : « Ascendisti in altum, captivitatem duxisti captivam [24]. » Quæ est autem sexti sigilli solutio? Crux et mors Domini, unde secuta est optanda cunctis tam fidelibus quam sensum sequentibus resurrectio, quæ non vivos solum beneficio affecit, verum etiam illos qui antea dormierant.

Et terræmotus factus est magnus. Manifeste de- C scribit nobis visio signa quæ in Christi passione facta sunt : terræmotum et quassationem terræ, solis tenebras, et totius lunæ mutationem in sanguinem. Ex maxima autem diligentia significatum est in luna quod tota mutata fuerit in sanguinem. Cum enim esset pleno lumine, utpote decimoquarto die, et ex diametro distaret a sole, quomodo possibile fuit ut solem repentino suo adventu obscuraret? **709** Nam ita solarem eclipsim fieri dicunt qui circa eam investigandam sese occupant. Rursum quomodo possibile fuit ut luna in medio die constituta talis appareret? Unde etiam Dionysius Areopagita ad divinum refert miraculum quod tempore passionis in sole contigit, non juxta affectiones in corporibus cœlestibus fieri solitas. Quidam au- D tem prædicta omnia moraliter intelligendo, ad civitatis obsidionem quæ sub Vespasiano facta est, retulerunt. Plurimi vero interpretum terræmotum hoc loco dixerunt transitum ex persecutionibus quæ propter Christum inductæ sunt, ad tempus Antichristi : ex consuetudine Scripturæ dicentes terræmotum vocari mutationem rerum, quemadmodum ubi dicitur : « Adhuc semel, ego concutiam [25]. Significat enim translationem eorum quæ commoventur, veluti declarat divus Paulus. Et in Veteri Testamento egressus Israelitarum ex Ægypto dictus est terræmotus, quemadmodum ait et David :

[24] Psal. LXVII, 19. [25] Hebr. XII, 26

Digitized by Google

« Terra mota est, etenim cœli distillaverunt [36]. » Siquidem tantas afflictiones fore dicunt, quantas nunquam antea fuisse cognovimus, idque sapienter prædixerunt, ut his præmeditatis homines non fatiscerent ad inducta ab Antichristo supplicia. Porro solis nigredo et lunæ obscuritas colorque sanguineus lucis ostendit carentiam in his qui sub divina ira fuerint deprehensi. Ita enim non semel beatus Cyrillus exposuit. Stellas autem cadere est, eos qui videntur luminaria in mundo, cadere tanquam labefactatos ad ea quæ contigerint; ideoque imperfectis fructibus ficus, nempe grossis, assimilati sunt.

τοῦτο προειρηκότες πρὸς τὸ προμεμελετηκέναι ταῦτα τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μὴ ἀπειπεῖν πρὸς τὰς ἐπαγομένας τοῦ Ἀντιχρίστου κολάσεις. Τὸ δὲ μέλαν τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης τὸ ἀφεγγὲς καὶ αἱματῶδες, τὸ τοῖς καταλειφθεῖσιν ὑπὸ τῆς θείας ὀργῆς ἀφώτιστον ἐνδείκνυται. [Οὕτω γὰρ πολλάκις ὁ μακάριος Κύριλλος ἐξήλειφε (25).] Τὸ δὲ πεσεῖν τοὺς ἀστέρας, καὶ τοὺς δοκοῦντας εἶναι φωστῆρας ἐν κόσμῳ πίπτειν ὡς τοῖς γινομένοις ὀκλάζοντας. Διὸ καὶ τοῖς ἀτελέσι τῆς συκῆς καρποῖς τοῖς ὀλύνθοις δηλαδὴ ἀπεικάσθησαν.

VI, 14-17. *Et cœlum recessit sicut liber qui circumvolvitur : et omnis mons et insula de locis suis mota sunt. Et reges terræ et primates, et tribuni et divites ac fortes, et omnis servus ac liber absconderunt se in speluncis et in petris montium, et dicunt montibus et petris : Cadite super nos, et occultate nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni, quoniam venit dies magnus iræ ipsius, et quis poterit salvus fieri?*

Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενος. Καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν. Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ, καὶ πᾶς δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων. Καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Ἀρνίου· ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

Cœlum in modum libri convolvi aut simpliciter designat secundum Christi **710** adventum : liber namque sine strepitu ac repente aperitur : aut quod cœlestes quoque virtutes his condolent qui a Christi fide exciderunt tanquam circumvolutionem ac mœstitiam habituris. Per hoc autem etiam aliud libri circumvolutione intelligi admonetur, nempe quod corpus cœleste non sustineat perfectam abolitionem, quemadmodum ait Irenæus Lugdunensis quinto redargutionis libro adversus electionem falso dictæ sapientiæ : Neque enim persona, neque essentia obscurabitur in creatura : verus est enim et firmus qui ipsam constituit : sed formam adducit mundi hujus, etiam ubi transgressio facta est. Ideo quoque David, « Renovabis, inquit, faciem terræ [37], » non autem immutabis. Arbitramur veteri consuetudine usum fuisse apostolum. Hebræus enim ea re quæ circumvolvitur usus est, sicut fieri solet in libris qui apud nos sunt, quorum evolutio non obscurationem, sed eorum quæ scripta sunt manifestationem efficere solet.

Τὸ τὸν οὐρανὸν εἱλίσσεσθαι ὡς βιβλίον, ἢ τὸ ἁπλῶς τὸ τῆς δευτέρας Χριστοῦ παρουσίας αἰνίττεται· ἀψοφητὶ γὰρ καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἡ βίβλος ἀνοίγεται· ἢ ὅτι καὶ αἱ οὐράνιαι δυνάμεις τοῖς ἐκπίπτουσι τῆς πίστεως συναλγοῦσιν, οἱονεὶ ἑλιγμόν τινα καὶ λύπην ἕξουσι. Διὰ τούτου δὲ καὶ ἕτερον ὁ τοῦ βιβλίου ἑλιγμὸς νοεῖν ὑποβάλλεται, μὴ ἀφανισμὸν τέλεον τὸ οὐράνιον (26) ὑφίστασθαι σῶμα, ὥς φησι καὶ Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνου, ἐν πέμπτῳ λόγῳ τοῦ ἐλέγχου τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἐπὶ λέξεως. Οὐ γὰρ ἡ ὑπόστασις, οὐδὲ ἡ οὐσία τῆς κτίσεως ἀφανισθήσεται· ἀληθὴς γὰρ καὶ βέβαιος ὁ αὐτὴν συστησάμενος· ἀλλὰ τὸ σχῆμα παράγει τοῦ κόσμου τούτου ἐν οἷς καὶ ἡ παράβασις ἐγένετο. Διὸ καὶ ὁ Δαυῒδ: « Ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, » ἀλλ' οὐκ ἀλλάξεις. Ἡγούμεθα δὲ τῇ ἀρχαίᾳ συνηθείᾳ χρήσασθαι τὸν ἀπόστολον. Εἰλιτάριον γὰρ ὁ Ἑβραῖος ἀντὶ τῶν παρ' ἡμῖν βιβλίων ἐκέχρητο, ὧν ἡ ἀνείλισις οὐκ ἀφανισμὸν, ἀλλὰ τῶν γεγραμμένων φανέρωσιν ἀπειργάζετο.

Et omnis mons et insula. Montes et insulas dicit superborum dæmonum cœtus, juxta illud quod de ipsis scriptum est : « Et transferentur montes in cor maris [38] : » ac si dicat ipsos in falsis hujus vitæ distractionibus circumagitare istos pusillanimes ad vehemens studium in animarum suarum perniciem. Hos quoque eosdem vocat insulas, ut qui in dictis variarum cupiditatum inundationibus nobis molesti sunt. Num hi sunt callidi artifices ad præstandum impedimenta bonæ famæ nostræ quæ secundum Deum est.

Καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος. Ὄρη καὶ νήσους τὰ τῶν ὑψηλοφρόνων δαιμόνων καλεῖ συστήματα, κατὰ τὸ γεγραμμένον περὶ αὐτῶν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν, οἱονεὶ ἐν τοῖς ἐνεστῶτος βίου ἁλμυροῖς περισπασμοῖς τούτους περισοβοῦντα τοὺς ὀλιγοψύχους πρὸς τὸ ἑαυτῶν ψυχόλεθρον περισπούδασμα. Καὶ νήσους δὲ τοὺς αὐτοὺς ἐν ταῖς ἤδη εἰρημέναις περικλύσεσι τῶν βιωτικῶν συμφορῶν ἡμῖν ἐνοχλήσαντας. Οὗτοι γὰρ δημιουργοὶ τῆς κατὰ Θεὸν ἡμῶν εὐκλείας ἐμποδοστατεῖν.

[36] Psal. LXVII, 9. [37] Psal. CIII, 30. [38] Psal. XLV, 3.

(25) Uncis inclusa deerant vulg.

(26) Τὸ οὐρανὸν vulg.

Digitized by Google

Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες. Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ μεγιστᾶνας καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην τερθρείαν τοὺς αὐτοὺς καὶ τὸν κατάρχοντα αὐτῶν Σατανᾶν νοήσεις, κατάρξαντας τῶν περιγείων δι' ἀπάτης καὶ δόλου· δούλους δὲ καὶ ἐλευθέρους, τοὺς ἐν τοῖς δαίμοσι προύχοντας καὶ ὑποτεταγμένους. Διὸ καὶ τὸ κατασπεύδειν τὰ ὄρη ἐγκελεύειν ἐξ αἰτήσεως πεσεῖν ἐπ' αὐτούς, κρύψεως χάριν, τροπικῶς εἴρηται. Αἰνίττεται γὰρ φυγάδας αὐτοὺς γενέσθαι ἀπὸ τῆς ἐπαχθησομένης αὐτοῖς ὑπὸ Χριστοῦ κολάσεως. Εὑρήσεις δὲ καὶ ἄλλως ἑρμηνευθέντα ταῦτα ἐν τοῖς κάτω.

Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς. Ἡ πρὸς τὰ ὄρη δέησις τίνων; Τῶν μὴ ἐποικοδομησάντων τῇ πίστει τὸ τίμιον τῶν ἔργων καὶ δογμάτων, ἀλλὰ καὶ ξύλα καὶ χόρτον, ἃ μηδὲ πυρὸς τοῦ τυχόντος ὀσμὴν οἷά τε ὑπενεγκεῖν, μὴ ὅτι πυρὸς ἀπειλήν. « Πῦρ γάρ, ὥς φασιν, ὁ Θεός [89] » καὶ μάλισθ' ὅτ' ἂν ἐκ τῆς καταφρονήσεως ἀναφλέγηται τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων, καὶ ἐκ παραλογισμοῦ τῆς τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἀνυπερβλήτου συμπαθείας.

Ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς συντελείας μεθ' ὑπερβολῆς ἀνυπερθέτως οὐκ ἐν μέρει, ἀλλ' ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ συμβήσεται θλίψις ὑπερβολικὴ τῇ τοῦ Ἀντιχρίστου ἐπιδημίᾳ, ἐν ᾗ τοῖς κατ' ἐξοχὴν εἴτε κοσμικῆς ἐξουσίας, οὓς διὰ τοὺς βασιλεῖς ἐδήλωσεν, εἴτε ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, οὓς ὄρη καὶ νήσους τροπικῶς ὠνόμασε, τούτοις, φημί, ἅπασιν ἐκείνη ἡ φοβερὰ θλίψις ἐπενεχθήσεται. Ὄρη δὲ καὶ νήσους οὐχ ἁπλῶς τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν προύχοντας ὑπελάβομεν, ἀλλ' ὅπερ καὶ παρὰ τῷ Ἡσαΐᾳ εὕρηται γραφόμενον, τὰς ἐγκαινιζομένας νήσους, αἳ δὴ φεύξονται, τόπον ἐκ τόπου ἀμείβουσαι διὰ τὸν Ψευδόχριστον. Τίνες δὲ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνές τε καὶ χιλίαρχοι, καὶ πᾶς δοῦλός τε καὶ ἐλεύθερος, ἀλλ' ἢ οἱ τῶν γηΐνων κατεξουσιάζοντες καὶ μηδὲν τοῦ ἐν οὐρανοῖς (26*) πολιτεύματος πεφροντικότες; Δοῦλοι δέ, οἱ τῇ ματαιότητι τοῦ παρόντος κόσμου δεδουλωμένοι, ὥσπερ καὶ ἐλεύθεροι οἱ τῆς Χριστοῦ ἀφηνιάσαντες δουλείας καὶ ἀνέτως βιοῦν αἱρετισάμενοι.

Καὶ μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπί τι δένδρον. Καὶ εἶδον ἄγγελον ἄλλον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα Θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων· Μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν τὰ μεταστάντα σαφῶς Ἰουδαίους ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ, ἀντάμειψις ὄντα τῶν τοῦ Κυρίου παθῶν δείκνυται τῷ εὐαγγελιστῇ. Οἱ

[89] Hebr. XII, 29.

(26*) Ἀνθρώποις vulg.

A *Et reges terræ et primates.* Reges terræ et primates omneque hujusmodi præstigium eosdem intelligas ac principem eorum Satanam, terrenis dominantes per dolum ac fallaciam. Servos vero ac liberos, eos qui inter dæmones sunt aut superiores aut subjecti: ideo quoque tropice dictum est quod studeant incitare montes, petentes ut super se cadant quo occultentur: designat enim quod fugere cupiant supplicium quod super ipsos inducetur a Christo. Invenies autem et hæc alio modo declarata in his quæ sequentur.

Cadite super nos. Quorum est deprecatio ad montes? Eorum qui non struxerunt super fidem pretiosum aliquid in operibus et dogmatibus, sed ligna B et fœnum, quæ ne odorem quidem occurrentis ignis ferre possunt, neque ignis minas. Nam « Ignis, » ut ait ille, « Deus consumens est [89], » **711** et maxime cum exusserit eos ob contempta præcepta sua, et ob cavillationem adversus inæstimabilem compassionem Filii sui.

Quoniam venit dies magnus iræ ipsius. Sub mundi consummationem excessive et supra modum, non in parte, sed in toto mundo continget maxima afflictio per adventum Antichristi, in quo his, qui in sublimiori erunt dignitate, sive mundana præditi sint potestate, quos per reges significavit; sive in ecclesiastica sint disciplina et ordine, quos montes et insulas tropice nominavit: his inquam, C omnibus tremenda illa afflictio inferetur. Montes vero et insulas non simpliciter accipimus eos qui præsunt ecclesiis, sed, quod etiam apud Isaiam scriptum invenitur, innovatas insulas, quæ sane fugient, locum e loco commutantes propter Antichristum. Quinam vero sunt reges terræ, et primates, et tribuni, et servus, et liber, nisi ii qui potestatem exercent inter terrenos homines, cum nihil illis curæ sit de gubernatione cœlesti? Servi autem, qui vanitati hujus mundi servierunt, quemadmodum et liberi, qui a Christi servitute se separarunt, et remisso animo vivere elegerunt.

VII, 1-3. *Et post hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flaret ventus super terram, neque D super mare, neque super ullam arborem. Et vidi alium angelum ascendentem ab ortu solis, habentem sigillum Dei vivi, et clamavit voce magna quatuor angelis quibus datum est ut nocerent terræ et mari dicens: Ne nocueritis terræ, neque mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus suis.*

Hinc consequenter ipsi evangelistæ ostenduntur quæ aperte manebant Judæos in bello adversus Romanos in ultionem afflictionum Domini. Quatuor

Digitized by Google

enim angeli servabant excubias super quatuor angulos terræ Judæorum, fugæ timorem illis immittentes, aut difficultates quasdam et molestias, aut intempestivam patriæ afflictionem ac dilectissimarum uxorum : **712** quæ tropice designantur imminere Judææ, sed et ventos prohiberi nequando flent neque super terram neque super mare. Super terram quidem, ne vel in minimo refrigerium inveniant tempore belli adversum Romanos : neque agricolæ plantarum diligentia assurgant, quoniam et arbores ventorum commotione gaudentes refocillantur : neque pedestri pugna certantes, neque navali, quoniam navali quoque pugna impetebantur, juxta Josephum ; nam omnia mala comprehenderunt illos. Sed quanquam hæc justissime ita fierent, apertius tamen contingent circa Antichristi adventum, non in parte terræ Judæorum, sed in universo orbe : quem etiam sortiti erant ministeriales spiritus, tanquam sua complentes obsequia secundum quatuor terræ angulos, nempe orientem, septentrionem, occidentem et meridiem. Ventorum autem prohibitio manifeste designat debiti ordinis solutionem, et malorum inevitabilitatem. Per ventos enim et mare navigatur ad obsequium hominum [et plantæ ventorum flatu refocillantur].

Angelum alium ascendentem ab ortu solis. Divinum angelum ab ortu solis et non ab occasu et hespero venire, præclarum facinus designare videtur ac beneficium, quod contemplans in spiritu Domini progenitor, « Signatum est, inquit, super nos lumen vultus tui, Domine [44]. » Recte quoque jubet, ut nulli interim noceatur quousque signarentur qui e Judæis merebantur salvi fieri, ne justi similia paterentur cum his qui inique extendissent manus suas ad iniquitatem adversus Christum. Quod si hæc ita sunt, certe, ut dictum est, tempore adventus Antichristi signum vivificæ crucis eminentiores demonstrabit eos, qui super se portaverunt inscriptionem sacri baptismatis ; nam hi sunt Christi hæreditas.

Ne nocueritis. Creaturæ utpote propter nos factæ, cum nos castigamur, una nobiscum participes sunt flagellorum : quemadmodum etiam glorificatis sanctis simul collætantur. Ex hoc autem discimus eis qui secundum virtutem vivunt, ad cooperationem opus esse angelico auxilio, ut afflictiones ac tentationes ferre possint.

713 CAPUT XIX.

De his qui servantur a plaga quatuor angelorum, nempe centum quadraginta quatuor millibus.

VII, 4-8. *Et audivi numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu*

τέσσαρες ἄγγελοι γὰρ ἐφρούρουν τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς Ἰουδαίων γῆς, δειλίαν αὐτοῖς ἐμβάλλοντες φυγῆς, ἢ δυσχερείας τινὰς, ἢ ἐξώριον πάθος πατρίδος, γυναικῶν τε φιλτάτων, ἅτινα τροπικῶς διασημαίνεται κρατεῖσθαι τῆς Ἰουδαίας, ἀλλά γε δὴ καὶ τοὺς ἀνέμους κεκωλύσθαι ἐφ' ὅτε μὴ πνέειν (27) μήτε ἐπὶ γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ γῆς, τῷ μηδεμίαν αὐτοὺς ἀναψυχὴν εὑρέσθαι ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ· μήτε τοὺς γεωργοὺς τοὺς ἐπιμελείᾳ φυτῶν προσανέχοντας, ἐπεὶ καὶ τὰ δένδρα τῆς ἀπὸ τῶν ἀνέμων ἀποσείσεως ἀπολαύοντα ἀναψύχεται· μήτε τοὺς πεζομαχοῦντας [μὴ τοὺς ἐν θαλάσσῃ ναυμαχοῦντας (28)], ἐπεὶ καὶ ἐναυμάχησαν, κατὰ τὸν Ἰώσηπον· πάντα γὰρ αὐτοὺς κατέλαβε τὰ κακά. Ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα, οὕτω δικαιότερον ὄν, ὅμως ἐπιτευκτικώτερον κατὰ τὴν τοῦ Ἀντιχρίστου ἐπέλευσιν γενήσεται, οὐκ ἐν μέρει τῆς Ἰουδαίων γῆς, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, ἣν καὶ ἔλαχον κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας, ἀνατολῆς, ἄρκτου, δύσεως καὶ μεσημβρίας, τὰ λειτουργικὰ πνεύματα ὡς πληροῦντα τὰς διακονίας. Ἡ δὲ τῶν ἀνέμων ἐποχὴ προδήλως λύσιν εὐταξίας, καὶ τὸ τῶν κακῶν ἀδιάδραστον ἐμφαίνει. Διὰ ἀνέμων γὰρ, θάλασσά τε πλεῖται πρὸς τὴν ἀνθρώπων δουλείαν [καὶ φυτὰ τρέφεται ἀνέμοις ἀναψυχόμενα].

Ἄγγελον ἄλλον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου. Τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἡλίου, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ δυσμῶν καὶ τῆς ἑσπέρας παραγίνεσθαι τὸν θεῖον ἄγγελον, ἀγαθοεργίαν αἰνίττεσθαι καὶ σημαίνειν δοκεῖ, ἣν ὁ μὲν προπάτωρ τοῦ Κυρίου ἐν πνεύματι θεωρῶν, « Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε, » ἔλεγε. Καλῶς δὲ καὶ τὸ μηδένα τέως ἀδικηθῆναι κελεύει, ἄχρις οὗ σφραγισθῶσιν οἱ τοῦ διασωθῆναι ἄξιοι τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἂν μὴ οἱ δίκαιοι τὰ ὅμοια πάθοιεν τοῖς ἐν ἀνομίᾳ τῇ κατὰ Χριστοῦ ἐκτείνασι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀδίκως. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως, ἀλλ' οὖν, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἀντιχρίστου ἡ σφραγὶς τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐκδηλοτέρους ἀποφανεῖ τοὺς τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐπιφερομένους σημείωσιν. Χριστοῦ γὰρ κλῆρος οὗτοι.

Μὴ ἀδικήσητε. Ἡ κτίσις ὡς δι' ἡμᾶς γεγεννημένη, παιδευομένοις ἡμῖν κοινωνεῖ ἐπὶ ταῖς μάστιξιν, ὥσπερ οὖν καὶ δοξαζομένοις τοῖς ἁγίοις συμφαιδρύνεται. Διὰ τοῦτο δὲ μανθάνομεν καὶ τοὺς κατ' ἀρετὴν βιοῦντας πρὸς συνεργίαν δεῖσθαι τῆς ἀγγελικῆς βοηθείας πρὸς τὰς τῶν πειρασμῶν ἐπιφοράς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Περὶ τῶν σωζομένων ἐκ πληγῆς τῶν τεσσάρων ἀγγέλων χιλιάδων ρμδ'.

Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατοντεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγι-

[44] Psal. IV, 7.

(27) Πεσεῖν ed.
(28) Inclusa omittit ed., ut infra verba καὶ φυτὰ, etc.

Digitized by Google

σμένοι ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ. Ἐκ φυλῆς Ἰούδα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ῥουβείμ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Γὰδ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Νεφθαλείμ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Συμεὼν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Λευῒ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἰσάχαρ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

filiorum Israel. Ex tribu Juda, signati erant duodecim millia : ex tribu Ruben, duodecim millia signati : ex tribu Gad duodecim millia signati : ex tribu Aser, duodecim millia signati : ex tribu Nephthalim duodecim millia signati : ex tribu Manasse, duodecim millia signati : ex tribu Simeon, duodecim millia signati : ex tribu Levi duodecim millia signati : ex tribu Isachar, duodecim millia signati : ex tribu Joseph duodecim millia signati : ex tribu Zabulon, duodecim millia signati : ex tribu Benjamin, duodecim millia signati.

Πολλοὶ γὰρ ἦσαν καὶ ἀριθμὸν ὑπερβάλλοντες οἱ Χριστῷ πιστεύσαντες ἐκ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ μάρτυρες οἱ Παύλῳ τῷ θείῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ γενομένῳ λέγοντες· « Θεωρεῖς, ἀδελφὲ, πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν πεπιστευκότων Ἰουδαίων; » Τούτους δὲ μὴ μετασχεῖν τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων πανωλεθρίας, ὁ χρηματίζων τῷ εὐαγγελιστῇ φησιν. Οὔπω γὰρ ἡ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπώλεια Ἰουδαίους κατειλήφει, ὅτε καὶ οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐχρησμῳδεῖτο ταῦτα. Καὶ οὐκ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ἐν Ἰωνίᾳ τῇ κατ' Ἔφεσον. Μετὰ γὰρ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου δέκα καὶ τέσσαρα μόνα ἔτη προσήδρευσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὅσα καὶ τὸ θεοδόχον τῆς τοῦ Κυρίου Μητρὸς σκῆνος τῇ ἐγκαίρῳ ταύτῃ ζωῇ μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀφθόρου τόκου αὐτῆς διετηρήθη· ᾗ καὶ συμπαρῆν ἅτε μητρὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτῷ παραδεδομένῃ. Μετὰ γὰρ τὴν ἀποβίωσιν ταύτης, οὐκ ἔτι τῇ Ἰουδαίᾳ ἐμφιλοχωρῆσαι, ἀλλὰ πρὸς Ἔφεσον μεταστῆναι αὐτὸν λόγος. Καθ' ἣν, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ τῆς προκειμένης Ἀποκαλύψεως ἐνεργηθῆναι, τῶν μελλόντων οὖσαν δήλωσιν, καθ' ὅτι μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου κατὰ τῶν Ἑβραίων ἡ θλίψις συνηνέχθη. Ὅτι δὲ καὶ ἀριθμοῦ κρείττονες οἱ διασωθέντες δῆλον. Οὐ μόνον γὰρ οἱ πιστοὶ διέφυγον τὸν ὄλεθρον τὸν ὑπὸ Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν ἀγνοίᾳ τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου συνηργηκότες. Ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἰσότητος ἐμφαίνειν δοκεῖ τὸν πολυπλασιασμὸν τοῦ ἀποστολικοῦ σπόρου δωδεκάκις δωδεκαπλασιαζομένου ἐπὶ τὸν τέλειον τῶν χιλιάδων ἀριθμὸν, καὶ οὕτως τὰς ῥηθείσας χιλιάδας ἀποτελοῦντα. Ἐπισημαντέον δὲ τοῦτο ὡς ἡ φυλὴ τοῦ Δὰν διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς τὸν Ἀντίχριστον τίκτεσθαι, ταῖς λοιπαῖς οὐ συντέτακται, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ἡ τοῦ Λευῒ, ὡς ἱερατικὴ εἰς μερισμὸν ἐχομένη. Τὸν δὲ Ἰωσὴφ ἀντὶ τοῦ Ἐφραῒμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τέθεικε, ὡς οὐκ ἄκαιρον μνησθῆναι καὶ τῶν ὀνομάτων ἑκάστου τῶν φυλάρχων. Αὐτίκα γὰρ τὴν ἐξ Ἰούδα φυλὴν ὃς *ἐξομολόγησις* ἑρμηνεύεται, αἰνίττεσθαι λέγομεν τοὺς διὰ μετανοίας καὶ ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν ἐξ αὐτοῦ βλαστήσαντα Χριστὸν σωζομένους. Τὴν δὲ τοῦ Ῥουβεὶμ τοῦ δηλοῦντος, ὡς *ὁρῶντος υἱοῦ*, ἢ *υἱοῦ ὁράσεως*, τοὺς καθαροὺς τῇ καρδίᾳ καὶ ὁρῶντας τῷ πνεύματι. Τὴν δὲ Γὰδ ὃ δηλοῖ *πειρασμὸν* ἢ *πειρατήριον*, τοὺς διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν ὡς χρυσὸν

Multi siquidem erant maximoque numero qui e Judæis in Christum crediderant : cujus rei testes erant qui divo Paulo, cum Hierosolyma venisset dicebant, « Vides, frater, quot myriades sint eorum qui crediderunt Judæorum [41]? « Hos autem is qui evanglistæ dat oracula, ait non fore participes internecionis inducendæ a Romanis : nondum enim Judæos comprehenderat vastatio a Romanis adducta, cum evangelista hæc susciperet oracula : nec id Hierosolymis, sed in Ionia quæ est juxta Ephesum. Siquidem quatuordecim duntaxat annis a Christo passo permansit Hierosolymis, quibus etiam tabernaculum Matris Domini quod Deum in se susceperat, in hac temporali vita post passionem ac resurrectionem sui incorrupti partus servatum est : cum qua hic semper aderat, ut cui mater tradita fuerat a Domino. Post hujus namque interitum fertur non amplius permansisse in Judæa, **714** sed transisse in Ephesum : in qua etiam, ut dictum est, conscripta sunt quæ in hac habentur Apocalypsi, quæ est significatio futurorum : eo quod post quadragesimum annum ab assumpto Domino successit afflictio adversus Hebræos. Quod autem vehementi numero servati fuerint, manifestum est. Neque enim soli fideles effugerant interitum a Romanis provenientem, sed et hi qui ignoranter ad Domini passionem cooperati fuerant. Æqualem autem exacte positum esse numerum in singulis tribubus ostendere videtur plurimum multiplicatum esse semen apostolicum, adeo ut duodecies factum sit duodecuplum ad perfectum numerum millenarium, qui ita perficiat dictas chiliades. Animadvertendum est autem tribum Dan cæteris non esse annumeratam, eo quod producendus sit ex ipsa Antichristus, sed pro ea supposita est tribus Levi, quasi sacerdotalis ad divisionem pertingat. Porro Joseph pro filio suo Ephraim positus est, ita ut intempestivum non fuerit mentionem facere nominum cujusque patriarchæ harum tribuum. Statim enim tribus ex Juda, qui interpretatur *confessio*, designat eos qui per pœnitentiam et amorem erga Christum qui ab eo processit, salvi fiunt. Tribus autem Ruben, qui significat tanquam *videns filius* aut *visio filii*, os-

[41] Act. xxi, 20.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

tendit puros corde qui cernunt per spiritum. Tribus vero Gad, qui significat *tentationem* aut *locum tentationis*, eos innuit qui per afflictiones ac tentationes tanquam aurum igne examinati sunt probatione fidei. Porro tribus Aser, per quem significatur *beatitudo*, eos designat qui observatione traditarum a Deo beatitudinum, nacti sunt beatitudinem nunquam desituram. Cæterum tribus Nepthalim qui interpretatur *intelligens*, aut *ramo* vel *stirpi appensus*, eos designat qui cum ramo vel trunco qui est crux Christi contendunt et intelligentia coronati sunt, ac dæmones per illud veluti cornu petunt. Rursum tribus Manasse, qui ab *oblivione* sumit interpretationem, eos innuit qui gentis aut familiæ suæ obliti sunt propter Christum, juxta illud : » Obliviscere populi tui et domus patris tui [43]. » Tribus autem Simeon, qui *obedientiam* significat, divinis obtemperantes præceptis per bonas ac puras actiones designat. Tribus vero Levi, qui significat *præventum*, **715** eos qui a Deo præventi sunt ad electionem designat, juxta psalmicum oraculum, et qui inhabitaturi sunt in divinis tabernaculis. Porro tribus Isachar, quod est *merces*, designat eos qui virtutes constituerunt in acceptione futurorum præmiorum pro mercede. Tribus autem Zabulon, quod interpretatur *præoccupata liberatio*, eos designat qui divitias pauperibus dividunt, et a Christo accipiunt. Tribus vero Joseph, quod est *bonorum additio*, eos designat qui ad regnum cœlorum in parte augmenti sunt, et vitæ necessaria ab eo qui non mentitur accipiunt. Demum tribus Benjamin quod interpretatur *filius doloris* aut *filius diei*, eos denotat qui ad curandam multitudinem dolorum qui in corde sunt, ut canit David, divinas e diverso accipiunt consolationes. Porro cognominationem Dan, quanquam et ipse sit princeps tribus, cæteris non conjunxit, ob id quod ab initio dictum est, nempe quod manifeste ex ea tribu oriturus sit Antichristus.

A πεπυρωμένους τῷ δοκίμῳ τῆς πίστεως. Τὴν δὲ τοῦ Ἀσὴρ, δι' οὗ *μακαρισμὸς* σημαίνεται τοὺς τῇ τηρήσει τῶν θεοδιδάκτων μακαρισμῶν τῆς ἀλήκτου τευξομένους μακαριότητος. Τὴν δὲ τοῦ Νεφθαλεὶμ, ἑρμηνευομένου *συνετοῦ*, ἢ *στελέχους ἐξημμένου*, τοὺς ἐπερειδομένους αὐτῷ, ὅς ἐστιν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐστεφανωμένους μετὰ συνέσεως. καὶ ἐν ἐκείνῳ τοὺς δαίμονας κερατίζοντας. Τὴν δὲ τοῦ Μανασσῆ, ὃς *ἀπὸ λήθης* ἑρμηνεύεται, τοὺς ἐπιλανθανομένους τῶν πατριῶν διὰ Χριστὸν, κατὰ τὸ, « Ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. » Τὴν δὲ τοῦ Συμεὼν, ὅπερ *ἐπακουσμὸν* δηλοῖ, τοὺς τῶν θείων ἐντολῶν ὑπακούοντας δι' ἀγαθῶν καὶ καθαρῶν πράξεων. Τὴν δὲ τοῦ Λευὶ ὃς *προειλημμένον* σημαίνει, τοὺς ὑπὸ Θεοῦ προειλημμένους εἰς ἐκλο-
B γὴν, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον, καὶ ἐν ταῖς θείαις ἐγκατασκηνοῦν μέλλοντας αὐλαῖς. Τὴν δὲ τοῦ Ἰσάχαρ, ὅπερ ἐστὶ *μισθὸς*, τοὺς τὰς ἀρετὰς πρὸς τῶν μελλόντων ἐπάθλων τῆς λήψεως εἰς μισθὸν ὁριζομένους. Τὴν δὲ τοῦ Ζαβουλὼν, ὅπερ ἑρμηνεύεται *ῥύσις προειλημμένη*, τοὺς τὸν πλοῦτον τοῖς πτωχοῖς ἀπονέμοντας, καὶ ὑπὸ Χριστοῦ προσλαμβανομένους. Τὴν δὲ τοῦ Ἰωσὴφ, ὅπερ ἐστιν, *ἀγαθῶν προσθήκη*, τοὺς ἐν προσθήκης μέρει πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀναληφθέντας, καὶ τὰ χρειώδη τοῦ βίου παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς Δεσπότου λαμβάνοντας. Τὴν δὲ τοῦ Βενιαμὶν, ὅπερ *υἱὸς ὀδύνης* ἢ *υἱὸς ἡμέρας* ἑρμηνεύεται, τοὺς διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν καρδίᾳ ὀδυνῶν, ὡς Δαβὶδ μελῳδεῖ, ἐναμίλλους
C τὰς θείας παρακλήσεις (29) ἀντιλαμβάνοντας. Τοῦ δὲ Δὰν τὴν ὀνομασίαν, καίτοι φυλάρχου καὶ αὐτοῦ ὑπάρχοντος, οὐ συνέταξε ταῖς λοιπαῖς, διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς εἰρημένον τὸ ἐκ φυλῆς αὐτοῦ γενέσθαι σαφῶς τὸν Ἀντίχριστον.

CAPUT XX.

De innumerabili turba eorum qui ex gentibus una cum Christo regnabunt.

VII, 9-12. *Post hæc vidi, et ecce turba magna, quam dinumerare nemo poterat, ex omni gente et tribubus et populis et linguis, stantes ante thronum et ante Agnum, amictos stolis albis, et palmæ in manibus eorum, et clamabant voce magna, dicentes : Salus Deo nostro qui sedet super thronum et Agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et quatuor animalium, et procubuerunt ante thronum illius in facies suas : et adoraverunt Deum, dicentes Amen : Benedictio et gloria et sapientia et gratiarum actio, honorque et virtus ac fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.*

ΚΕΦΑΛ. Κʹ.

Περὶ τοῦ ἀναριθμήτου ὄχλου τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστῷ συμβασιλευσάντων.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτας ἐνώπιον
D *τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, περιβεβλημένους στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Ἡ σωτηρία τῷ Θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ Ἀρνίῳ. Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ λέγοντες· Ἀμήν. Ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.*

[43] Psal. XLIV, 11.

(29) Περιχρίσεις ed.

Digitized by Google

A Σκόπει πῶς παρίστησιν ὡς τὸ ἀναρίθμητον τοῦτο καὶ παγγενὲς πλῆθος, τὴν τοῦ Ἀρνίου δηλοῦν σφαγὴν, ἐκείνῳ καὶ ἐτύθη.

Καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ. Ἔκραζον, φησὶν, εἰς τὸ δυναμωθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀρνίου εἰς τὸ νικῆσαι τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους τούτου καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένους εἰδωλολάτρας ἀνθρώπους.

Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων. Ἰδοὺ μία ἐκκλησία ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. Τὸ δὲ συστῆναι ἀγγέλους ἀνθρώποις, τί ἂν ἄλλο δείκνυσιν, ἢ τὸ ὑπερανεστηκὸς εἰς τιμὴν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως;

Καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ λέγοντες· Ἀμήν. Τὰ ἐν ἀνθρώποις λειτουργικὰ πνεύματα σὺν τοῖς πρεσβυτέροις ὑπήκουσαν τὸ, Ἀμήν. B Ἐπὶ τὸ ἕβδομον δὲ τοῦ ἀριθμοῦ προεχώρησεν αὐτοῖς ἡ πρὸς τὸ Θεῖον σεβασμία τιμὴ, οὐ μόνον ὅτι σύστοιχος οὗτος, ὡς ἤδη παρεθέμεθα, ὁ ἀριθμὸς τῷ παρόντι αἰῶνι, ἀλλ' ὅτι καὶ ὥσπερ οὗτος ὁ ἀριθμὸς οὐχ ἐξ ἑτέρου ἀριθμοῦ τῶν ἐντὸς τῆς δεκάδος ἀποτίκτεται, οὕτως καὶ ᾧ ἐπιβοᾶται ταῦτα Θεὸς, οὐχ ἐξ ἑτέρου τὰ θεῖα ταῦτα ἀποφέρεται πλεονεκτήματα.

Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι· Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον; Καὶ εἶπον αὐτῷ· Κύριέ μου, σὺ οἶδας. Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης· καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου· διὰ τοῦτο εἰσιν ἐν- C *ώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι· οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα· ὅτι τὸ Ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων. Καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.*

Τοὺς μάρτυράς φησι, τοῦ Χριστοῦ τὸν σταυρὸν ἀραμένους, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον μιμουμένους. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, *Ἔπλυναν*, οὐχ ἑτέρωθι ἢ *ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου.*

Καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός. Ἢ τὸ ἀδιάπαυστον δηλοῦν βούλεται, ἢ τὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διοικουμένων ἀνενδύαστον τῆς εὐχαριστίας, D ἄν τε πρόδηλοι, ἄν τε κατὰ τὸ ἀνεξερεύνητον τῆς σοφίας αὐτοῦ βάθος διεξαγόμενοι. Νὺξ γὰρ ἐκεῖ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἡμέρα μία, τῷ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίῳ καταλαμπρυνομένων ἁπάντων. Ἴσως δὲ νὺξ νοεῖται τὰ ἀπόκρυφα καὶ βαθέα τῆς γνώσεως μυστήρια, ἡμέρα δὲ τὰ σαφῆ τε καὶ εὔληπτα. Ναὸς δὲ τοῦ Θεοῦ πᾶσα μὲν ἡ ἀνακαινιζομένη ὑπ' αὐτοῦ κτίσις διὰ τοῦ Πνεύματος, μάλιστα δὲ οἱ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος ἄσβεστον διατηρήσαντες, οἷς ἐνοικήσειν καὶ ἐμπεριπατήσειν ἐπήγγελται.

Οὐ πεινάσουσιν ἔτι. Ἐξ ἑτέρου μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον ἦλθον πειρασμὸν οἱ ἅγιοι διαπαντὸς, μᾶλλον δὲ οἱ ἐξ ἐθνῶν ἐπὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἀντιχρίστου. Μετὰ δὲ τὸν τοιοῦτον καιρὸν ἀδιαλείπτως κορεσθήσονται τῶν ἀμυθήτων ἀγαθῶν, ἄρτον μὲν ἔχοντες τὸν

716 Considera quibus verbis ostendat quod innumerabilis hæc et omnigena multitudo manifestans Agni cædem, ipsi quoque immolata sit.

Et clamabant voce magna. Clamabant, inquit, ut nos ab Agno confirmaremur ad vincendum principem tenebrarum, hominesque idololatras qui ab eo obsidentur.

Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et quatuor animalium. Ecce una ecclesia angelorum et hominum. Stare vero angelos simul cum hominibus quid aliud ostendit quam excellentiam humanæ naturæ in honore?

Et adoraverunt Deum, dicentes : Amen. Spiritus ministrantes inter homines una cum senioribus obaudierunt, Amen. Ad septenarium autem numerum ab ipsis processum est in religiosa veneratione divini Numinis, non solum quod affinis sit hic numerus, ut jam proposuimus, sæculo præsenti : verum etiam quod, quemadmodum hic numerus non gignitur ex alio numero eorum qui intra denarium continentur, ita neque Deus cui hæc acclamantur, aliunde accipit has divinas excellentias.

VII, 13-17. *Et respondit unus de senioribus et dixit mihi : Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt et unde venerunt? Et dixi illi : Domine mi, tu nosti. Et dixit mihi : Hi sunt qui veniunt ex afflictione magna et laverunt stolas suas, et dealbaverunt per sanguinem Agni : ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ipsius, et qui sedet super thronum habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius, neque cadet super illos sol neque ullus æstus : quoniam Agnus qui in medio throni est, pascet illos, et deducet eos ad fontes aquarum vitæ. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.*

Martyres Dei dicit qui crucem Christi tulerunt et mortem ipsius imitati sunt. Nam hoc est quod *laverunt stolas suas*, non alibi quam *in sanguine Agni.*

Et serviunt ei die ac nocte. Incessabilitatem significare vult aut certitudinem gratiarum actionis in his qui a **717** Deo gubernantur : sive manifeste hoc fiat, sive juxta inscrutabilem suæ sapientiæ profunditatem dirigantur : non est enim ibi nox, sed dies una, cum omnes a Sole justitiæ illuminentur. Fortassis autem per noctem intelliguntur occulta ac profunda sapientiæ mysteria, per diem vero manifesta facileque comprehensibilia. Porro Dei templum est omnis creatura quæ ab ipso renovatur per Spiritum : maxime vero qui arrhabonem Spiritum servaverunt, in quibus se inhabitaturum et inambulaturum pollicitus est.

Non esurient. Semper quidem sancti ex alia afflictione processerunt ad aliam, magis tamen qui ex gentibus fuerunt in adventu Antichristi : post illud autem tempus sine intermissione satiabuntur inenarrabilibus bonis : panem quidem habentes cœ-

Digitized by Google

lestem illum, qui propter eorum salutem descendit in terram, aquam vero abundantem Spiritus infusionem, de qua etiam a Domino dictum est: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ [63]. » Esurire namque solet appellare Scriptura indigentiam divinorum bonorum. Porro solem assimilavit tentationibus sive afflictionibus. Idque tibi persuadeant semina super petram sparsa, brevi quidem exorta simulque enata, sed continuo sole exusta.

Quoniam Agnus qui in medio throni est pascet illos, et deducet eos ad fontes aquarum vitæ. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Ἀναμέσον τοῦ θρόνου, hoc est, e medio throni, ac si diceret: Ex paterna gloria sive dominationis principatu, per accessum divinarum illustrationum, imo incommutabilis divinitatis cum carnis dispensatione. Hinc autem libere divina attribuit Filio ac Domino nostro Jesu Christo. Siquidem convenit ipsi pascere ac deducere greges per gubernationem a se creatos, quibus lacrymæ posthac non erunt molestæ.

718 CAPUT XXI.

Solutio septimi sigilli, quod angelicæ virtutes ad Deum ferant sanctorum preces tanquam thymiamata.

VIII, 1, 2. *Et cum aperuisset septimum sigillum, factum est silentium in cœlo dimidia fere hora. Et vidi septem angelos qui stabant ante thronum: et datæ sunt ipsis septem tubæ.*

Septimi sigilli solutio designat solutionem tumultus terreni illati per septem angelos ministrantes ad supplicia impiis debita. Silentium autem angelicam significat modestiam ac reverentiam, et circa secundum Domini adventum et circa primum ignorantiam. Porro quod dimidiæ sit horæ, temporis designat brevitatem: in quo post omnia quæ inducuntur et quæ in terra peraguntur, regnum Dei manifestabitur.

Et datæ sunt ipsis septem tubæ. Tubæ septem dantur tanquam adveniente rege. Ipsæ autem juxta divinum Paulum ad Thessalonicenses scribentem, expergefacturæ sunt mortuos [64]; quos præcessisse dictus est primogenitus ex mortuis, Christus. Sciendum est autem quod, licet ea quæ videntur ad materiam quamdam ac colores effingantur, sive id altare sit, sive thuribulum, sive quidpiam aliud, invisibilia tamen ac spiritualia sunt. In hujusmodi igitur stans angelus, et thus tenens, nempe thuribulum quod thus continet, preces sanctorum tanquam aromata porrigebat. Porro aureum hoc fuisse 'icit, eo quod hæc materia pretiosissima sit apud 'omines et maxime desiderabilis, per quod etiam 'esignatur quod apud Deum quoque preces sancto'um dignæ habeantur hujusmodi susceptione. Ad'ucuntur autem preces ad Deum ab angelis qui

A οὐράνιον, ὃς διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἐφοίτησεν ἐπὶ γῆς, ὕδωρ δὲ, τὴν ἄφθονον χύσιν τοῦ Πνεύματος, περὶ οὗ καὶ εἴρηται ὑπὸ τοῦ Κυρίου· « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος ζῶντος. » Τὸ γὰρ πεινῆν ἔθος τῇ Γραφῇ καλεῖν τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν ἔνδειαν. Τὸν δὲ ἥλιον πειρασμοῖς ἀφωμοίωσεν· καὶ πειθέτω σε τὰ πρὸς βραχὺ ἀνατείλαντα ἐν τῇ πέτρᾳ σπέρματα, ἀθρόον μὲν φύσαντα, εὐθέως δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου φλογισθέντα.

Ὅτι τὸ Ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων. Καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Τὸ, *ἀναμέσον τοῦ θρόνου*, εἴρηται ἀντὶ τοῦ, ἐκ μέσου τοῦ θρόνου, οἱονεὶ ἐκ τῆς B πατρικῆς δόξης, ἤγουν κυριαρχίας, τῆς σαρκικῆς οἰκονομίας τῇ ἐπεισόδῳ τῶν θείων ἐλλάμψεων, μᾶλλον δὲ τῆς ἀναλλοιώτου θεότητος ὑποχωρησάσης. Τὸ ἀπὸ τούτου δὲ ἀνυποστόλως θεοπρεπὲς τῷ Υἱῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Τὸ γὰρ ποιμαίνειν αὐτῷ προσέσται καὶ ὁδηγεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ποίμνια διὰ τῆς οἰκονομίας κτισθέντα, οἷς οὐκέτι δάκρυον ἐνοχλοίη.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Λύσις τῆς ἑβδόμης σφραγῖδος, δηλοῦσα ἀγγελικὰς δυνάμεις προσάγειν Θεῷ τὰς τῶν ἁγίων προσευχὰς ὡς θυμιάματα.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους οἳ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ C ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

Ἡ τῆς ἑβδόμης σφραγῖδος λύσις τὴν τῆς γηΐνης τύρβης λύσιν διασημαίνει, ἑπτὰ ἀγγέλων διακονούντων ταῖς τιμωρίαις ταῖς κατὰ τῶν ἀσεβῶν ὀφειλομέναις. Ἡ δὲ σιγὴ τὴν ἀγγελικὴν εὐταξίαν δηλοῖ καὶ τὴν εὐλάβειαν, τό τε περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας, καὶ τῆς προτέρας ἀγνόημα. Τὸ δὲ ἡμιώριον τὸ τοῦ καιροῦ ἐμφαίνει βραχὺ, ἐν ᾧ τῶν πάντων ἐπαγομένων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς συντελουμένων, ἡ τοῦ Θεοῦ (30) βασιλεία φανήσεται.

Καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. Ἑπτὰ σάλπιγγες, ὡς βασιλέως ἐφισταμένου· αἱ δ' αὐταὶ, κατὰ τὸν θεόσοφον Παῦλον Θεσσαλονικεῦσι γράφοντα, καὶ διυπνίζειν μέλλουσι τοὺς νεκροὺς, ὧν προκατάρχειν ὁ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν εἴρηται Χριστός. D Ἰστέον δὲ ὅτι, εἰ καὶ σχηματίζονται εἰς ὕλας καὶ χρώματα τὰ ὁρώμενα, εἴτε θυσιαστήριον, εἴτε θυμιατήριον, εἴτε τι ἄλλο, ἀόρατα ὅμως καὶ νοητὰ ὄντα τυγχάνουσιν. Ἐπὶ τοιούτου τοίνυν στὰς ὁ ἄγγελος, καὶ τὸν λιβανωτὸν, τὸ τὸν λιβανωτὸν δεχόμενον θυμιατήριον δηλαδὴ κρατῶν, τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων ὡς θυμιάματα ἐνεφάνιζε. Χρυσοῦν δὲ τοῦτο φάσκει, τῷ τὴν ὕλην ταύτην τιμαλφεστάτην εἶναι ἀνθρώποις καὶ περιπόθητον, δι' οὗ αἰνίττεται καὶ παρὰ τῷ Θεῷ τὰς τῶν ἁγίων εὐχὰς τοιαύτης καταξιοῦσθαι ἀποδοχῆς. Ὥσπερ δέ τι πρωτόλειον καὶ ἀπαρχὴ τιμία προσάγονται Θεῷ αἱ εὐχαὶ παρὰ τῶν προστατούντων ἀγ-

[63] Joan. VII, 38. [64] I Thess. IV, 15.

(30) Ἀντιχρίστου ed.

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

γέλων ἡμῶν, αἳ φύσει μὲν εἰσὶν εὐώδεις, εὐωδέστεροι δὲ γίνονται τῇ τοῦ μεταχειρίζοντος ταύτας ἀγγέλου συνεργίᾳ. Ἠτοῦντο δὲ διὰ τῆς παγκοσμίου συντελείας, ταῖς μὲν τιμωρητικαῖς μάστιξι ταῖς κατὰ τῶν δυσσεβῶν καὶ παρανόμων ἀξίως ἡτοιμασμέναις, λῆξιν τῇ συντομίᾳ τῆς ἐπιφορᾶς τῆς κακώσεως πρυτανευθῆναι, καὶ τὸ μὴ πρὸς πλείονας ἀνθρώπους διαδοθῆναι· ἑαυτοῖς δὲ τὸν διὰ τῆς παρουσίας τοῦ ἀξιονίκως τὰ ἔπαθλα διανέμειν εἰδότος τοῖς ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπὲρ ἀρετῆς παγκρατιασταῖς μισθὸν, οἵτινες οὐκ ἄλλοι, ἢ οὗτοι οἱ τὸν ἀθλοθέτην ἐν τοῖς ἑαυτῶν δοξάσαντες σώμασι.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαί. Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

Τὸ θυσιαστήριον τοῦτο ὁ Χριστός ἐστιν, ἐν ᾧ πᾶσα λειτουργικὴ καὶ ἁγία συνέστηκε σύνοδος, καὶ μαρτυρικαὶ θυσίαι προσάγονται, οὗ ἦν τύπος τὸ δειχθὲν ἐν τῇ σκηνῇ θυσιαστήριον ἐν τῷ ὄρει τῷ Μωϋσῇ. Τὰ δὲ θυμιάματα, αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, οἷς εὐκταῖον εἴ τι καὶ ἄλλο τῷ Θεῷ προσαχθείη, ἐν μοίρᾳ θυμιαμάτων αὐτῷ λογισθῆναι, τοῦ μοχθηροῦ τούτου καὶ δυσώδους βίου τῷ πυρὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης ἐξατμισθέντος. Τοσαύτη γὰρ ἡ περὶ τὸν Χριστὸν ἀγάπη τὸ ζέον εἶχε καὶ διάπυρον, ὡς πάντα ἡγήσασθαι τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος τερπνὰ, σκύβαλα, μόνον ἵνα Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀποδοθῶσι συνεῖναι. Καπνὸν δὲ ἀναβῆναι ἀπὸ τῆς τῶν θυμιαμάτων ἐντυχίας, ὅτι καπνὸς, ὀργῆς τεκμήριον, ὡς καὶ ἐν τῷ, « Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ. » Τοῦτο οὖν οὐ δι' ἄλλο συμβῆναι ἐσχημάτισται, ἢ τοῦ δειχθῆναι χάριν καὶ φανερωθῆναι τὸ τῆς ἀγάπης διάπυρον τῶν ἁγίων τὸ περὶ τὸν Χριστὸν ὡς πῦρ ἢ τὸν θυμὸν, ὡς καπνὸν ὡς καὶ αὐτῶν τῆς αὐτῆς τοῖς ἀγγέλοις φύσεως λαχόντων, οὐ πρὸς ὁμοίαν δὲ τούτοις εὐαρέστησιν τοῦ πεποιηκότος κατεσπουδακότων.

Ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου. Ὁρᾷς ὅτι παρὰ τοῦ ἀγγέλου ὑπῆρξε τὸ εὐωδεστέρας τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων γενέσθαι, καὶ ἀξίας τοῦ προσκομίζεσθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ;

Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν. Τὸν λιβανωτὸν ὅτι θυμιατήριον βούλεται δηλοῦν, καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸν Χριστὸν, καὶ τὸν καπνὸν, τὸν θυμὸν, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, τὸ διάπυρον τὸ περὶ τὸν Θεὸν τῶν ἁγίων προεξετασθὲν, ἐχομένως

[48] Psal. XVII, 9.

nobis præsunt, **719** tanquam pretiosæ primitiæ sive fruges: quæ suapte quidem natura sunt odoriferæ, magis tamen fragrantes redduntur angeli qui eas tractat auxilio. Petebant autem ut per universalem mundi consummationem, punitivis flagellis adversus impios et transgressores merito præparatis, finis adduceretur abbreviatione illatæ afflictionis, neque ad plures homines pertransirent: sibiipsis autem mercedem postulabant per adventum illius, qui solet certantibus in præsenti vita pro virtute præmia juxta victoriæ dignitatem dividere: porro luctantes non alii sunt quam ii qui agonotheten suis glorificarunt corporibus.

VIII, 3-6. *Et alius angelus venit et stetit super altare habens thuribulum aureum: et data sunt illi incensa multa, ut daret orationibus sanctorum omnium, super altare aureum, quod erat ante thronum. Et ascendit fumus incensorum cum precibus sanctorum, de manu angeli coram Deo. Et accepit angelus thuribulum: et implevit illud de igne altaris, et projecit in terram: factaque sunt tonitrua et fulgura. Et septem angeli habentes septem tubas præparaverunt se ut tuba canerent.*

Altare hoc Christus est in quo sita est omnis sancta ac ministerialis synodus, et ad quod martyrum victimæ adducuntur, cujus typus erat ostensum Mosi in monte altare quod erat in tabernaculo. Porro incensa sive thymiamata sunt orationes sanctorum, quibus in votis est si quid etiam aliud sit quod Deo offerri possit, in parte incensorum ipsi recensere: flagitiosa hac et graveolenti vita igne amoris erga ipsum evaporata: tanta enim dilectio erga Christum habuit fervorem et ardorem, adeo ut universas præsentis vitæ delicias rudera esse ducerent, solum præ eo ut eis contingeret una cum Christo Deo vitam agere. Fumus autem ascendit a supplicatione incensorum, quia fumus iram designat, sicut in eo loco ubi dicitur: « Ascendit fumus in ira ejus [48]. » Hoc igitur non ob aliud contigisse figuratum est, nisi ut ostenderetur gratia, et manifestaretur ardor dilectionis sanctorum in modum ignis erga Christum, **720** aut quod ira eorum tanquam fumus ascendat: quasi ipsi, cum eamdem cum angelis sortiti sint naturam, non conati sint præstare eamdem cum his animi placabilitatem.

De manu angeli. Vides quod ab angelo proveniant ut suavioris sint fragrantiæ preces sanctorum, ac dignæ sint ut deferantur coram Deo?

Et accepit angelus thuribulum. Per λιβανωτὸν cum pro thuribulo capiatur, et item per altare significari Christum: per fumum vero iram, per ignem autem qui ab altari sumitur, ardorem qui est in sanctis erga Deum, paulo ante inquirendo propositum est.

Porro quod projectus sit in terram ab angelo qui supplicii minister erat divinus hic ignis, similis apparet igni Ezechielis sumpti de manu Cherubim, qui acceptus quidem fuit ab altari, sed datus angelis emissis ad ultionem impiorum habitatorum Jerusalem. Huic angelo Andreas qui ante me digne sortitus est episcopatum Cæsareæ Cappadociæ, assimilat unumquemque præsulem sive præfectum.

CAPUT XXII.

De septem angelis, quorum primo tuba canente grando et ignis ac sanguis in terram feruntur.

VIII, 7. *Et primus tuba cecinit : et facta est grando et ignis mista sanguine, et missa sunt in terram, et tertia pars terræ exusta est, et tertia arborum concremata est, et omne fœnum viride combustum est.*

Varia sunt supplicia ab effusione ignis sumpti de altari : quoniam variæ quoque ac multæ sunt mansiones eorum qui Deum amant, ipsis ad retributionem repositæ : ideo quoque ait Dominus : « Apud Patrem meum mansiones multæ sunt [46]. »

Et facta est grando et ignis mista sanguine. Manifestum est quod per hæc grandinis ac ignis sanguine misti supplicia, non designet præsens revelatio ultionem quæ in novissimo die peccatoribus exposita est, **721** sed eam quæ ante extremum diem per afflictiones fiet, ut prædictum est : neque enim tertia pars peccatorum, sed omnes simul absque ullo remedio abjicientur. Nam quid de his ait divus evangelista? « Et abibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam [47]. »

Et tertia pars arborum concremata est. Qui hæc ad postremum diem rejecerunt, fœnum et arbores intellexerunt peccatores, juxta divum Paulum apostolum, qui vaticinatur diem in igne revelandum. Qui vero non ita, sed ad afflictionem quæ præcedet diem extremum retulerunt, hi et incendia et cædes ostenderunt quæ per manus Barbarorum multis inducentur.

CAPUT XXIII.

De secundo angelo, quo tuba canente pereunt quæ in mari vivebant.

VIII, 8, 9. *Et secundus angelus tuba cecinit : et tanquam mons magnus igne ardens projectus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis : et mortua est tertia pars creaturarum quæ in mari vivebant : et tertia pars navigiorum interiit.*

Mons magnus divinam designat iram. Quanquam enim divinum Numen benignum sit ac humanum, est tamen et justum quod tunc ostenditur, quando neglectum justam merito infert iram suam. Porro injectio ipsius in mare, designat instabiliter inundantem præsentis vitæ compositionem, quæ ob va-

A παρατέθειται. Τὸ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεθῆναι πρὸ τοῦ διακονοῦντος τιμωρητικοῦ ἀγγέλου, διὰ τοῦ θείου πυρὸς, ὅμοιον τῷ τοῦ Ἰεζεκιὴλ, *Ἐφάνη ἐκ χειρὸς τοῦ Χερουβὶμ*, ληφθέντι μὲν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, δοθέντι δὲ τοῖς ἀγγέλοις τοῖς πεμφθεῖσιν εἰς τὴν τῶν δυσσεβῶν οἰκητόρων τιμωρίαν τῆς Ἱερουσαλήμ. Τούτῳ τῷ ἀγγέλῳ, Ἀνδρέας ὁ τῆς κατ' ἐμὲ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ἀξίως τὴν ἐφορείαν λαχὼν, ἕκαστον ἱεράρχην παρεικάζει.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, ὧν τοῦ πρώτου σαλπίσαντος, χάλαζα, καὶ πῦρ, καὶ αἷμα ἐπὶ τῆς γῆς φέρεται.

Καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε· καὶ ἐγένετο χάλαζα B *καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χλωρὸς χόρτος κατεκάη.*

Διάφοροι οἱ ἀπὸ τῆς ἐκχύσεως τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου αἱ τιμωρίαι. Ἐπειδὴ καὶ τῶν φιλοθέων αἱ μοναὶ εἰς ἀνταπόδοσιν κείμεναι τούτοις, διάφοροι καὶ πολλαί. Διὸ καὶ ὁ Κύριός φησι· « Παρὰ τῷ Πατρί μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. »

Καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι. Ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τὴν εἰς κόλασιν ἀποκειμένην τοῖς ἁμαρτωλοῖς αἱ τιμωρίαι αὗται τῆς χαλάζης καὶ τοῦ συγκράτου αἵματι πυρὸς ἡ προκειμένη Ἀποκάλυψις ἀφορίζει, ἀλλὰ ταῖς θλίψεσι ταῖς πρὸ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, ὡς προείρηται, C δῆλον. Οὐ γὰρ τὸ τρίτον μέρος τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀλλὰ τὸ πᾶν ὑποβληθείη ἀπαραιτήτως. Τί γάρ φησιν ὁ θεῖος εὐαγγελιστὴς περὶ τούτου; « Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι, εἰς ζωὴν αἰώνιον. »

Καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη. Ταῦτα οἱ μὲν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀφορίσαντες ἡμέραν, χόρτον καὶ δένδρα τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐνόησαν, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον Παῦλον, τὸν ἐν πυρὶ τὴν ἡμέραν ἀποκαλύπτεσθαι χρηματίζοντα· οἱ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλ' εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας θλίψιν, τὰς ἐκ βαρβαρικῶν χειρῶν πυρπολήσεις τε καὶ σφαγὰς τοῖς πολλοῖς ἐπαγομένας ἔδειξαν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

D *Περὶ τοῦ δευτέρου ἀγγέλου, οὗ σαλπίσαντος, τῶν ἐν θαλάσσῃ ἐμψύχων ἀπώλεια γίνεται.*

Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα· καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ τὰ ἔχοντα τὰς ψυχάς· καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη.

Ὄρος μέγα τὴν θείαν ὀργὴν ὑπεμφαίνει. Κἂν γὰρ φιλάνθρωπον τὸ Θεῖον, ἀλλὰ καὶ δίκαιον, ἀφ' οὗπερ ἔσθ' ὅτε κατολιγωρούμενον τὴν δικαίαν αὐτοῦ ἀξίως ἐπιφέρει ὀργήν. Ἡ δὲ πρὸς θάλασσαν αὐτοῦ ἐμβολὴ, τὸ ἀστάτως κυμαινόμενον τοῦ παρόντος βίου σύστημα, καὶ μᾶλλον θαλάσσης ταῖς περιττά-

[46] Joan. XIV, 9. [47] Matth. XXV, 46.

Digitized by Google

υσιν ἀγριαῖνον παραδηλοῖ. Τὸ δὲ τρίτον τῆς θαλάσσης, αἷμα γενέσθαι, τῶν διὰ μαρτυρίου τελειώσεως ἐρυθρωσάντων τὴν περίγειον κτίσιν. Ἐπεὶ δὲ ὁ τρία ἀριθμὸς ἀρχὴ πλήθους ἐστὶν ὡς ἡ ἀριθμητικὴ βούλεται μέθοδος, τὸ πλέον τῶν ἀπολλυμένων οὐ τὸ πᾶν, ὡς καὶ πρὸ μικροῦ παρεθέμεθα, διὰ τοῦ τρίτου ἐδήλωσεν.

Καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη. Πλοῖα τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς τροπικῶς ὀνομάζει· ἃ καὶ καταπαίζει τοὺς ἐν τῇ θαλάσσῃ δράκοντας, ὡς ἐν τῷ ἑκατοστῷ τρίτῳ ψαλμῷ ἀλληγορικῶς τεθεώρηται. Ἐνταῦθα δὲ μάλιστα οὕτως ἐκδέχεσθαι δεῖ σύμβολα πράγματος, οὐκ ἐνέργειαν τῆς προκειμένης ἀποκαλύψεως παριστώσης. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἀπὸ τῶν τῆς σωτηρίας δεξαμένων πλανηθῆναί τινας εἰκὸς, φόβῳ τοῦ μὴ τοῦτο παθεῖν ἄρδην, τῇ τοῦ τρίτου προαγγελίᾳ τὴν παντοπάθειαν ἠσφαλίσατο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Ὁ τρίτος ἄγγελος τὰ τῶν ποταμῶν πικραίνει ὕδατα.

Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. Καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἀψίνθιον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

Τῇ σαλπίσει τοῦ τρίτου ἀγγέλου τὸν ἀστέρα φησὶ πεσεῖν τὸν μέγαν ὡς λαμπάδα καιόμενον, τοῦτον δὲ ἐκεῖνον εἶναι τὸν διάβολον ἡγούμεθα. Ποταμοὺς δὲ τὰ ἔθνη τροπικῶς ὀνομάζει· πηγὰς δὲ, τὰς τούτων φατρίας· ἡ πτῶσις δὲ τούτου τὴν ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πλανησομένοις παραδηλοῖ ἐπιφορὰν, μεθ' ὧν τῷ γεέννης παραδοθείη πυρὶ εἰς καῦσιν αἰώνιον καὶ ἀτελεύτητον.

Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. Πικρὸν μὲν τὸ ἀψίνθιον ἡ βοτάνη. Ὀξυωπίαν δὲ αὐτὴν παρέχειν τοῖς ἐσθίουσιν ἰατρῶν παῖδες διδάσκουσιν. Ἐπιτευκτικῶς οὖν καὶ τὸν παντολμίαν ἀστέρα ἄγαν ἀψίνθιον ἐκάλεσε. Πικρίαν γὰρ δι' ἡδονῆς ποτίζων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνατροπὴν θολερὰν, καὶ διὰ τοῦτο συγχωρούμενος, τὰς τιμωρητικὰς αὐτοῖς ἐπάγει ἐνταῦθα μάστιγας, ὡς ἂν οἱ δυνάμενοι διαβλέψαι, δι' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας χαριστήριον ἀναφέρωσι τῷ συμφερόντως ταῖς θλίψεσι παραχωροῦντι δοκιμάζεσθαι. Οἱ οὕτως οὖν ὀξυωπεῖν ἔχοντες τῇ ἀδοξίᾳ τῶν θλίψεων, διὰ ἀδοξίας καὶ δυσφημίας ἐκ τῶν δοκούντων ζημιωδῶν μᾶλλον ἐκέρδαινον δόξαν καὶ εὐφημίαν, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὴν αἰώνιον βασιλείαν, δι' ἣν καὶ ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου δοκιμασθῆναι παρεχωρήθησαν.

Καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἀψίνθιον. Τοῦ πειραστοῦ τῆς διαθέσεως μεταλαμβάνει καὶ τὰ περιστατούμενά τε καὶ πειραζόμενα. Μεταλαμβάνει δὲ, οὐ κατὰ τὸ πικραίνειν, ἀλλὰ τοῦ διὰ τῆς πικρίας τὸ ὀπτικὸν ῥωννύντος ἑαυτοῖς σωτηρίως. Εἶτα ἐπι-

A rios casus mari ferocior efficitur. Cæterum tertiam maris partem fieri sanguinem innuit terrenam creaturam expletione martyrii rubricari. Quoniam autem numerus ternarius initium est multitudinis, veluti tradit arithmetica disciplina, per tertiam partem significavit maximum esse numerum eorum qui pereunt, non tamen universos, quemadmodum paulo ante proposuimus.

Et tertia pars navigiorum interiit. Sanctorum animas tropice navigia appellat, quæ etiam dracones in mari **722** versantes illudunt, veluti psalmo centesimo tertio allegorice datur intueri. Hoc autem loco ita potissimum suscipere oportet signa rerum, et non effectum ipsum præsenti revelatione adductum. Quoniam igitur verisimile erat quosdam se- B duci ex his qui ad salutem assumpti sunt, per timorem ne prorsus hoc patiantur, tertii angeli prænuntiatione ab omnimoda afflictione præmunivit.

CAPUT XXIV.

Tertius angelus aquas fluminum reddit amaras.

VIII, 10, 11. *Et tertius angelus tuba cecinit: et cecidit de cœlo stella magna ardens tanquam facula: et cecidit in tertiam partem fluminum et in fontes aquarum. Et nomen stellæ dicitur absinthium. Et versa est tertia pars aquarum in absinthium, et multi hominum mortui sunt ex aquis, quia amaræ factæ erant.*

C Tertii angeli buccinatione stellam cecidisse ait magnam tanquam faculam ardentem: hanc autem ipsum esse diabolum arbitramur. Flumina vero tropice appellat gentes: fontes autem, ipsarum familias. Porro hujus casus impetum manifestat adversus eos qui ab illo seducendi sunt, cum quibus in ignem gehennæ tradatur, ad perennem et nunquam finiendam exustionem.

Et nomen stellæ dicitur absinthium. Absinthium herba amara est: porro edentibus visum acuere tradunt medici. Convenienter igitur stellam quæ omnem adducit perditionem vocavit absinthium: nam per voluptatem dat hominibus potandam amaritudinem ac dolosam subversionem: et ob id præ- D mittitur hic severa flagella in eos inducere: ut qui perspicere possunt, per patientiam ac tolerantiam gratias illi agant qui ad ipsorum utilitatem permisit ut afflictionibus probarentur. Itaque qui per afflictionum ignominiam adeo acute videre possunt, hi per contemptum et infamiam unde damnum referre videbantur, **723** magis lucrifecerunt gloriam et bonam famam, insuper et regnum æternum, propter quod etiam ab agonotheta probari permissi sunt.

Et versa est tertia pars aquarum in absinthium. Commutat ea quæ ex affectu tentatoris affligunt ac tentant: transmutat autem non in eo quod amara sint, sed in eo quod salutari modo per amaritudinem visum sibi corroborent. Deinde subjungit quod

Digitized by Google

multi ex aquis mortui sint. Quinam autem sunt hi? Qui humano more afflictiones sustinuerunt in amaritudine absinthii.

A φέρει ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ὑδάτων ἀπέθανον. Τίνες δὲ οὗτοι; Οἱ ἀνθρωπίνως ταῖς θλίψεσι προσανέχοντες, τῇ πικρίᾳ τοῦ ἀψινθίου.

CAPUT XXV

Quartus angelus tertiam luminis solaris ac lunaris partem obscurat.

Et quartus angelus tuba cecinit, et percussit tertiam partem solis ac tertiam partem lunæ et tertiam partem stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars earum: et diei non luceret pars tertia, et similiter noctis. Et vidi et audivi unam aquilam volantem per medium cœli, dicentem voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus in terra a cæteris tubarum vocibus trium angelorum qui sunt tuba canituri.

Animadverte quod dicendo tertiam partem stellaris dispositionis, non ipsas stellas dixit obscurari, sed id quod ab eis illustratur, quod est terrena creatura: ideo quoque subjungit: *Et diei non luceret pars tertia*, hoc est, ut terrena creatura non illuminaretur cœlesti ordine, ex quo et diurnus et nocturnus status perficitur.

Et vidi et audivi unam aquilam volantem. Quis dicitur hoc loco aquilæ volatus? Angelorum, ut opinor, qui interim emissi sunt ut supplicia ministrantes inferrent, adversus eos qui per inobedientiam et improbitatem contemnerent, dum moderate quidem et ex misericordia et ad conversionem pœnis subjiciuntur, suam autem nullam habent curam, ut accedant ad id quod melius est. **724** Ad hos ergo qui non resipiscunt, ut divinam manifestet iram, et volat et clamat aquila, ut vel hujus timore fiant suæ salutis memores. Per medium cœli loquebatur, quia neque ultra hoc procedere possunt, neque esse absque hoc throno ac vectore. Aquila vero erat ex illis animalibus, quæ quadriformia erant: nec aliud inter ea quæ manifestata sunt fuisse circa thronum, eo quod nullum aliorum volare dicatur. Unde etiam huic facile fuit medium cœli occupare: et similiter eo quod acuto aspectu (quod aquilis naturale est) futura videatur non ignorare, potest ea propter quæ vociferatur sistere ante eos qui obediunt. Triplicatur autem væ, non solum ad cognitionem affluentiæ dolorum, verum etiam ut sanctissimæ Trinitatis indignationem describat, et propter cœlestium erga nos condolentiam, propter quam etiam potissimum væ ipsis triplicatur: ad significandum lamentationem maximam quam nostri gratia suscipiunt, tanquam ob suos conservos: ideoque contingit ut illi affluenti tristitia afficiantur.

A cæteris vocibus. Unde declaravit aquila esse *væ*? A voce, inquit, tubæ, non quod ipsa vox superveniat quæ futura mala efficiat, sed quoniam ex præcedentium angelorum buccinatione animum non appulerunt ad resipiscentiam, nil aliud restat nisi ut tuba rursum excitentur tanquam somno, ut vel sic operentur quæ sibi salutaria sunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ὁ τέταρτος ἄγγελος τὸ τρίτον τοῦ ἡλιακοῦ καὶ σεληνιακοῦ φωτὸς σκοτίζει.

Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. Καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετομένου, ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ· Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοι- B *κοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.*

Σκόπει ὡς τὸ τρίτον εἰπὼν τῆς ἀστρῴας διακοσμήσεως, οὐκ αὐτοὺς εἶπε σκοτισθῆναι, ἀλλὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν καταλαμπόμενον, ὅ ἡ περίγειος κτίσις ἐστίν. Διὸ καὶ ἐπιφέρει· *Καὶ τὸ τρίτον αὐτῆς μὴ φαίνῃ.* Τουτέστιν, ἵνα μὴ τῇ οὐρανίῳ διακοσμήσει καταλαμφθῇ τὸ περίγειον, ἀφ' ὧν τὸ ἡμερινόν τε καὶ νυκτερινὸν ἀποτελεῖται κατάστημα.

Καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετομένου. Τίς ἡ τοῦ ἀετοῦ ἐνταῦθα πτῆσις; Τῶν τέως ὑποβληθέντων ἀγγέλων τὰς τιμωρίας διακονεῖν παρεωραμένων, οἶμαι, διὰ τὸ ἀπειθὲς καὶ ἀσωφρόνιστον τῶν δι' ἔλεος μετρίως καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν ταῖς τιμω- C ρίαις ὑποβαλλομένων μὲν, ἑαυτῶν δὲ εἰς βέλτιον οὐδαμῶς ἐπιφροντισαμένων· τούτοις οὖν τοῖς ἀμετανοήτοις τῆς θείας ὀργῆς εἰς δήλωσιν πέτεται καὶ κράζει ὁ ἀετὸς, ὡς ἂν τῷ φόβῳ ταύτης, τῆς ἑαυτῶν γένωνται σωτηρίας. Ἐκ μεσουρανήματος μὲν, ὅτι μηδὲ πέραν τούτου ἄτερ τοῦ θρόνου χωρεῖν καὶ ἐπόχου τούτου οἷοί τέ εἰσιν. Ἀετὸς δὲ, τῶν τετραμόρφων, καὶ οὐκ ἄλλο τῶν περὶ τὸν θρόνον δηλωθέντων, ἅτε τούτων οὐδενὸς τὸ ἵπτασθαι. Ἐξ οὗ καὶ τὸ μεσουράνημα καταλαβεῖν ἦν εὐπετῶς, καὶ ἅμα ὡς ἔχον τῇ ὀξυωπίᾳ (ὃ σύμφυτον ἀετοῖς) τὸ ἀλάθητον, περισταίη τοῖς κατηκόοις τὰ ἐφ' οἷς ἐκβοᾷ. Τριπλασιάζεται δὲ τὸ, *οὐαὶ*, οὐ μόνον εἰς ὀδυρμοῦ γνῶσιν περιουσίας, ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Τρισαγίου ὑπογράψῃ, συμπαθείᾳ τε τῶν οὐρανίων πρὸς D ἡμᾶς, δι' ἣν μάλιστα καὶ τὸ *οὐαὶ* τούτοις τριπλασιάζεται, τῆς ὑπερβαλλούσης ἐμφάσεως τῆς ὑπὲρ ἡμῶν θρηνῳδίας συνδούλων αὐτοῖς ὄντων. Διὸ καὶ τὸ ἀλγύνεσθαι αὐτοὺς, εἰς περιουσίαν ὑπῆρξεν.

Ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν. Πόθεν τὸ *οὐαὶ* διεσάφησεν ὁ ἀετός; Ἀπὸ τῆς φωνῆς φήσας τῆς σάλπιγγος· οὐχ ὅτι αὐτὴ ἡ φωνὴ δημιουργὸς τῶν μελλόντων κακῶν ἐπέρχεσθαι, ἀλλ' ἐπεὶ μὴ τῷ σαλπισμῷ τῶν προηχησάντων ἀγγέλων πρὸς μετάνοιαν ἀπεῖδον, τί ἂν ὑπολείπεται ἄλλο, ἢ τὸ πάλιν τῇ σάλπιγγι ὡς ἐξ ὕπνου διαναστῆναι πρὸς τὴν τῶν σωτηρίων αὐτοῖς ἐργασίαν;

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Περὶ τοῦ πέμπτου ἀγγέλου, καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀβύσσου ἀνερχομένων νοητῶν ἀκρίδων, καὶ τοῦ ποικίλου τῆς μορφῆς αὐτῶν.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε· καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου· καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος, ὡς καπνὸς καμίνου καιομένης· καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος· καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.

Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσὼν ἀστὴρ, ὁ διάβολός ἐστιν· ἡ κλεὶς δὲ τοῦ φρέατος, ἡ δοθεῖσα αὐτῷ τούτῳ ἀσφάλεια· ἀνεκφεύκτους εἶναι τοὺς κατεχομένους, μάλιστα εἰ ἁμαρτωλοὶ εἶεν· φρέαρ δὲ, τὸ ἐν γῇ· οὐ γὰρ ἄλλως τὸ ἀναπόδραστον ἢ διὰ φρέατος δηλωθείη. Ἄβυσσος δὲ καὶ ἐν γῇ· ἐπὶ γῆς γὰρ ἡ τιμωρία καὶ ἐν ἀβύσσῳ φρέατι. Ἄβυσσον γὰρ καλοῦσι τὸ πολὺ βάθος τοῦ πρώτου στοιχείου, ἢ κατὰ στέρησιν τοῦ βεβύσθαι τὸ ἀειχανὲς ὑποβαλλομένου, ἢ κατὰ ἐπίτασιν τὸ πολυβαθὲς παριστάνοντος. Ὅτι δὲ ἐν γῇ ἡ κρίσις, τῶν ἁγίων τις προφητῶν διὰ τῆς κοιλάδος ᾐνίξατο τοῦ Ἰωσαφὰτ, ἐν ᾗ καθεδεῖσθαι τὸν Θεὸν εἰς κρίσιν ἐχρησμοδότησεν, τῷ πολλοὺς ἐκεῖ πολέμους συμπεσεῖν καὶ συγχωσθῆναι. Καπνὸν δὲ ἀναδοθῆναι ἀπὸ τοῦ φρέατος, τῆς τῶν ἐκεῖ περιειργμένων ἀσεβῶν μνήμης τε καὶ ἐκφάνσεως ὀργιλώτατα παραστησάσης, καὶ τοσαύτην, ὅσην εἰκὸς καὶ ἀπὸ καμίνου ἀναδίδοσθαι. Καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ καπνὸς ἀχλύϊ καὶ σκότῳ τὸ περιέχον ἀναμπιμπλῶν, τὸ ἡλιακὸν φῶς ἀμαυροῖ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ τῶν ἀσεβῶν μνήμη ἀνακαινισθεῖσα, πᾶν, εἴτι συμπαθείας φῶς, ἐσβέσθαι ἐνεποίησε τῷ μεγαλείῳ τῶν τολμηθέντων αὐτοῖς.

CAPUT XXVIII.

De quinto angelo et spiritualibus locustis ascendentibus ex abysso terræ, deque varia specie ipsarum.

Et quintus angelus tuba cecinit, et vidi stellam de cœlo cecidisse in terram : et data est ipsi clavis putei abyssi, et aperuit puteum abyssi : et ascendit fumus de puteo, sicut fumus fornacis ardentis, et obscuratus est sol et aer a fumo putei : et de fumo exierunt locustæ in terram, et data est ipsis potestas sicut habent potestatem scorpiones terræ.

725 Stella, quæ e cœlo cecidit, est diabolus; clavis autem putei, quæ huic ipsi data est, dicitur certitudo: quod illi non effugient qui ab ipso possidentur, maxime si peccatores sint; puteus vero in terra est : neque enim alio modo significaretur inevitabilitas, nisi per puteum : abyssus quoque in terra esse dicitur : nam in terra est supplicium et in abysso puteo. Siquidem abyssum vocant vehementem primi elementi profunditatem, aut per privationem τοῦ βεβύσθαι, id est occultationis, quod semper hiando non occultet id quod suppositum aut injectum est, aut per intensionem (nam *α* et privationem significat et intensionem) quod vehementem ostendat profunditatem. Quod autem in terra futurum sit judicium, quidam sanctorum prophetarum per vallem Josaphat insinuavit, in qua sessnrum esse Deum ad judicium vaticinatus est: quod multa ibi bella contigerint, multique exercitus fusi sint. Fumum autem a puteo produci dicitur, quod memoria ac narratio de impiis qui ibi detinentur, proferat ea quæ maximam continent iram, et tantum luctus quantum fumi verisimile est a camino produci. Et quemadmodum ille fumus caligine ac tenebris replens quiquid circumadjacet, solare lumen obscurat : ad eumdem quoque modum renovata impiorum memoria, si quod est compassionis lumen, omne illud exstingui coegit ob eorum magnitudinem quæ ipsi patrare ausi sunt.

Καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες. Ἡ μνήμη τῶν ἀκρίδων, ὑποσημαίνειν ἔοικεν ἀπηνεστέραν τὴν μνήμην τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν τῇ προσκαίρῳ αὐτοῦ ζωῇ ἐκτοπωτάτης διαγωγῆς. Διὸ καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ τὴν γένεσίν φησιν ἐσχηκέναι, ἐπείπερ καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀκρίδων ἡ γένεσις ἐκ φθοροποιοῦ περιέχοντος λαμβάνει τὴν ἀφορμήν. Ἀλλὰ καὶ τὸ *ἀκρίδες* ὄνομα, οὐκ ἔξω τοῦ κατ' ἄκρας τὰς τιμωρίας ἐπαχθῆναι πρὸς δήλωσιν παρελήφθη. Δεθόσθαι δὲ ἐξουσίαν ὡς ἐπὶ ἐμψύχων αὐταῖς διεσκευάσθη τῇ προσωποποιίᾳ, τῷ ἀνυποστόλῳ; καὶ ἀπαρεμποδίστως τὰς τιμωρίας ἀνύεσθαι· ἀλλ' ἵνα μή τις τὰ τῶν ἀκρίδων δήγματα εἰδὼς οὐ τοσαύτην ὀδύνην παρέχοντα, φορητὴν ὑπολάβοι τὴν ἀλγηδόνα, τὸ τῶν σκορπίων ἐπιφέρει ὑπόδειγμα, ἀλγεινοτέραν τὴν αἴσθησιν τῇ κέντρου ἐγχρίμψει παρεχόντων. Διὸ καὶ ἐῤῥέθη οὐ τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ ταῖς ἀκρίσι, τῇ προσωποποιίᾳ ἐπιμένων κἀνταῦθα, ἵνα μὴ ἀδικήσωσιν οὐ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ γῆς φυόμενα. Τινὲς δὲ τῶν Πατέρων τὰς ἀκρίδας εἰς σκώληκας μετέλα-

Et de fumo exierunt locustæ. Mentio fit locustarum ad designandum violentissimam peccatorum conversationem in hac temporali vita, sic ut eorum quoque memoria sit gravissima : ideo quoque ait ex fumo eas ortum habuisse, quandoquidem et corporalium locustarum generatio occasionem sumit ex corrumpente aliqua circumadjacente materia. Sed et nomen ἀκρίδων, id est locustarum, non abs re assumptum est, sed ad significandum supplicia induci κατ' ἄκρας id est in summo sive juxta extremam acerbitatem. Porro datam ipsis esse potestatem tanquam vivis animalibus, per prosopopœiam dispositum est, quod nullo metu nulloque impedimento supplicia exsequatur. Sed ne quis sciens quales sint locustarum morsus, ut qui non magnum afferant cruciatum, tolerabilem suspicetur dolorem, scorpionum subjungit exemplum, qui majorem præbet aculei punctione sensibilem dolorem. Ideo quoque dictum est non fructibus, sed locustis, etiam hic in prosopopœia manendo, ne nocerent,

Digitized by Google

non quidem hominibus, **726** sed his quæ ex terra producuntur. Quidam vero Patrum locustas in vermes transmutarunt, ut sit conformis hæc assumptio cum Isaiæ prophetæ sententia, qua dicit quod « Vermis eorum non morietur [48]. »

A δον, ἵνα ᾖ σύμφωνος αὕτη ἡ ἔκληψις τῆς τοῦ Ἡσαΐου ἀποφάνσεως, ὅτι « Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει. »

IX, 4-6. *Et dictum est ipsis, ne læderent fenum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, sed homines tantum qui non habent signum Dei in frontibus suis. Et datum est illis ne occiderent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque. Et cruciatus earum ut cruciatus scorpii, cum percusserit hominem. Et in diebus illis quærent homines mortem, et non invenient ipsam : et desiderabunt mori, et mors fugiet ab eis.*

Καὶ ἐῤῥέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον· εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε. Καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν, ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν αὐτόν. Καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος.

Si juxta prædictam allegoricam acceptionem velit quis ordinare quæ tanquam divina ænigmatice ac mystice efferuntur, oportet accipere fenum terræ et quod viride exoritur et omnem arborem, ut referantur ad homines, qui tanquam paleis similes et veluti arbores irrationalitate degenerarunt, et quasi ad arboream quamdam insensibilitatem accesserunt : quos hominum amator Deus venia dignos habens, præcipit ne eadem sustineant supplicia cum iis facinorosis qui consulto et ex deliberatione peccarunt, de quibus jam conclusum est quod hanc repulerunt. Quod si quis conetur juxta ipsam litteram intelligere, et fenum ac vere arbores vaticinio significari putet, David citando testem qui ait : « Renovabis faciem terræ [49] : » certe posset quis ferre intellectum, nisi ille renovationem accepisset pro vita renovationi creaturæ convenienti. Itaque si et jumentorum renovationi intendere oportet, fieri poterit ut et fenum et arbores æternitati respondeant : quod si horum nihil est, litteralis intellectus de terra facie renovata habendus est pro inconsiderata ac temeraria acceptione, et illis conformi qui post vitæ decursum in mille annorum Christi regno, in conviviis ac deliciis hilariter se victuros opinantur.

B Εἰ μὲν κατὰ τὴν προειρημένην ἀλληγορικὴν ἔκληψιν θέλει τις στοιχεῖν, τὰ συμβολικῶς ἅτε θεῖα καὶ μυστικῶς ἐκφερόμενα χόρτον τῆς γῆς καὶ χλοερὰν ἔκφυσιν, καὶ πᾶν δένδρον, εἰς τοὺς ἀχυρώδεις ἀνθρώπους, καὶ ἅτε δένδρα, ἀλογίᾳ ἀποδενδρωθέντας, οἱονεὶ εἰς δενδρώδη τινὰ ἠλιθιότητα προβάντας, θετέον. Οὓς ἡ φιλάνθρωπος Θειότης φειδοῦς ἀξίους θεμένη, οὐ τὴν αὐτὴν αὐτοὺς τιμωρίαν ὑπέχειν τοῖς ἐκ προνοίας καὶ σκέψεως κακούργοις τῷ ἐσφραγῖσθαι ταύτην ἀπωσαμένους, ἐντέλλεται. Εἰ δὲ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ γράμματος τῷ νοεῖν ἀπασχοληθείη, καὶ χόρτον τῷ ὄντι καὶ δένδρα τῷ χρηματισμῷ ἐκφερόμενα οἰηθείη, τὸν Δαυῒδ ἔχων συνίστορα, « Ἀνακαινιεῖς, » φάσκοντα, « τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, » ὑπέσχεν ἄν τις τὴν ὑπακοὴν, εἰ μὴ τὸν ἀνακαινισμὸν εἰς κατάλληλον τῷ ἀνακαινισμῷ τῆς κτίσεως ζωὴν ὑπελάμβανεν. C Εἰ μὲν οὖν καὶ κτήνη τῷ ἀνακαινισμῷ ἐνθεωρηθῆναι χρὴ, εὖ ἂν ἔχοι καὶ χόρτον καὶ δένδρα τῇ ἀϊδιότητι ὑπολειφθῆναι. Εἰ δὲ τούτων οὐδὲν, τῇ ἀνακαινιζομένῃ τὸ πρόσωπον γῇ εἰς ἀπρονόητον ἔκληψιν τὸ πρὸς τὸ γράμμα θετέον, καὶ σύμφωνον τοῖς τὴν χιλιετῆ Χριστοῦ βασιλείαν μετὰ τὴν τοῦδε τοῦ βίου παραδρομὴν πότοις καὶ ἀνέσεσιν ἐνευθηνουμένοις.

Sed homines tantum. Ex hoc manifestum est, quod non de feno et arboribus sit cohibitio a læsione, sicut sonare videtur præceptum, sed de his qui feno comparantur, eo quod ad virtutem non accedant.

Εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκ τούτου σαφὲς ὡς οὐ περὶ χόρτου καὶ δένδρων ἡ ὑποστολὴ τοῦ ἀδικηθῆναι, ὡς ὁ προστάσσων φησὶν, ἀλλὰ τοὺς χόρτῳ παραβαλλομένους, διὰ τὸ μὴ τὴν ἀρετὴν μετιέναι.

727 *Ut non occciderent eos, sed ut cruciarentur mensibus quinque.* Illud non occidere demonstrat eis qui experientia cognoscere possunt intolerabilitatem tormentorum, quod ad mortem viam parare soleant : ab hac igitur pœna intolerabili, præceptum, quod ad bonum tendit, jubet supplicii ministros abstinere. Porro mensibus quinque hoc fieri, quoniam et menses sensibilis mundi mensuræ sunt, unde et sensus ipsi acceperunt ut exhiberent hujus cognitionem, merito designat peccare per exhibitionem in æquali numero : ad memoriam hominibus inferendam eorum per quæ deberent judi-

D *Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε.* Τὸ μὴ ἀποκτεῖναι ἐκεῖνο παριστᾷ τοῖς διὰ πείρας ἔχουσιν εἰδέναι τὸ τῶν βασάνων ἀφόρητον ὅτι εἰς θάνατον ὁδοποιεῖν εἴωθε. Τούτου οὖν τοῦ ἀφορήτου ἀπέχεσθαι τοὺς βασανιστὰς ἡ φιλάγαθος ἐντολὴ παρακελεύεται. Τὸ δὲ πεμπταῖον τῶν μηνῶν, ἐπεὶ καὶ οἱ μῆνες τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου μέτρα, ὅθεν καὶ τὰ γνωστήρια τούτου αἱ αἰσθήσεις τὸ ἐνεργεῖν ἔλαβον, εἰκότως ἰσαρίθμῳ παραστάσει τὸ ἁμαρτάνειν αἰνίττεται, εἰς τὸ μνήμην ἀνθρώποις ἐμποιεῖν τῶν δι' ὧν ἔσχον τὸ τὴν κρίσιν ἀνέχεσθαι. Ἐκ τούτων γὰρ καὶ περὶ τούτων

[48] Isa. LXVI, 24. [49] Psal. CIII, 30.

Digitized by Google

ἡ ἀνταπόδοσις. Σκορπίου δὲ τύμματι παρέβαλε τὴν ὀδύνην, ἐπεὶ καὶ αὕτη, ὡς ἐπίπαν, θανάσιμος.

Ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον. Ἡ τοῦ θανάτου ἐπιζήτησις οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ ἀνύποιστον τοῦ ἄλγους νοεῖται, ὡς τοῦ θανάτου πᾶν ἀλγεινὸν ἀποπέμποντος, διὸ καὶ εἴρηται τῷ θανάτῳ ἀνάπαυσις. Ἐπεὶ οὖν ἐν ἀφθάρτῳ ζωῇ ὁ θάνατος ἀπελήλαται πρὸς τῷ μὴ εὑρίσκειν, ἐπήγαγε τὸ, *φεύξεται*. Σεσωματοποίηται δὲ εἰς ἔμφασιν πλείονα τῶν διὰ τῆς ὑφηγήσεως ἐμφανιζομένων.

Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ὡς στέφανοι χρυσοῖ· καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. Καὶ εἶχον τρίχας, ὡς τρίχας γυναικῶν· καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν. Καὶ εἶχον θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. Καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις καὶ κέντρα· καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχουσιν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε, ἔχουσαι βασιλέα ἐπ' αὐτῶν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου· ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀββαδὼν· ἐν δὲ τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων.

Ἵπποις ἀφωμοίωνται αἱ ἀκρίδες, καὶ οὐχ ἄλλῳ ζώῳ, διὰ τὸ ὀξυκίνητον τῆς ἐφόδου καὶ τὸ θυμικὸν τοῦ ἵππου, μάλιστα τὸ κατὰ πολέμους, ὃ καὶ αὐτὸ παρεδήλωσεν ἡ ὑποκειμένη ἀποκάλυψις, ὁμοίαν ἵπποις λέξασα τὴν ἑτοιμασίαν αὐτῶν εἶναι πόλεμον ὠδινόντων.

Καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ὡς στέφανοι χρυσοῖ. Ἡ ὡς χρυσῆ στεφάνη, τὴν νίκην ἔοικε παριστᾷν, ἣν κατὰ τῶν ἡττημένων ἀθλίων ἀπηνέγκατο. Ὡς χρυσῆ δὲ αὕτη, ἀλλ' οὐ χρυσῆ. Οὐ γὰρ τῷ ὄντι ἡ ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ θείου πλάσματος τιμωρία τὸ τίμιόν ἐστιν ἀποφερομένη. Καὶ προσώποις δὲ ἀνθρώπων ἀπεικαζόμεναι τὰς ὄψεις, τῷ ὁμοειδεῖ τοὺς ἀπατωμένους παράγουσιν, οὓς διὰ τὸ ἀπατῆσαι αἱ τιμωρίαι αὗται ὑπέλαβον τῆς ἀπατητικῆς ταύτης κακουργίας. Καὶ αἱ γυναικεῖαι τῶν τριχῶν ἐμπλοκαὶ ὡς πυκάζουσαι τοὺς ἀπατεῶνας. Τοιαῦται γὰρ καὶ αἱ σαρκικαὶ ἡδοναὶ, αἵτινες τῷ φαινομένῳ αὐτῶν ἐπιτέρπειν, τῷ ἑαυτῶν ὀλισθήματι τοὺς δελεασθέντας κατασύρουσι. Διὸ καὶ ὁ παροιμιαστής φησι Σολομὼν τοὺς τῆς πορνάδος λόγους πρὸς καιρὸν μὲν λιπαίνειν τὸν φάρυγγα, ὕστερον δὲ πικρότερον χολῆς τὴν αἴσθησιν ἐμποιεῖν. Ἐκ τοῦδε καὶ ἡ πρόχειρος αὕτη πλάσις μετὰ τὰς γυναικείας τρίχας, καὶ τοὺς λεόντων ὀδόντας ἐπάγεται τιμωρούς, καὶ τοὺς ὡς θώρακας σιδηροῦς, τῶν μὲν ὀδόντων λεοντείων τὸ ἀπηνὲς παριστᾷν βουλομένων, τῶν σιδηρῶν δὲ θωράκων, τὸ στερεὸν τὸ πρὸς ἀντένεξιν τῶν ταῖς βολῖσι προσμαχομένων, οὐ κατὰ τὸ ῥᾴδιον ἐπιφερομένων τὸ ἐπιτεταγμένον. Ἐπεὶ δὲ καὶ πτῆσις αὐτοῖς ἐνθεωρεῖται ἅτε ἀκρίσιν ἀφομοιουμένοις, ἡ πτῆσις μὲν τὸ τῆς ἐπελεύσεως θᾶττον αἰνίττεται, καὶ τὸ ἄνωθεν ἐπιέναι. Φωνὰς δὲ τῶν πτερύγων τὴν ἐφόρμησιν αὐτῶν λέγει πρὸς τὴν πολεμικὴν αὐτῶν συμπλοκὴν,

cium sustinere : ex his enim et de his est retributio. Cruciatum vero comparavit percussioni scorpionis, quoniam et hic dolor omnino mortalis est.

Quærent homines mortem. Quærere mortem nihil aliud dat intelligere, nisi intolerabilitatem cruciatus, tanquam mors omnem ableget dolorem, ideo quoque mors dicta est requies. Quoniam igitur in incorruptibili vita mors expulsa erit, sic ut non inveniatur, subjungit quod *fugiet*. Afflictum est autem morti corpus, ad majorem emphasim eorum quæ per enarrationem declarantur.

IX, 7-11. ***Et similitudines locustarum similes equis paratis ad prælium : et super capita earum tanquam coronæ aureæ, et facies earum sicut facies hominum, et habebant capillos sicut capillos mulierum, et dentes earum quasi leonum erant, et habebant loricas quasi loricas ferreas, et vox alarum ipsarum sicut vox curruum equorum multorum currentium ad prælium : et habent caudas similes scorpionum et aculeos, et in caudis suis habent potestatem lædendi homines mensibus quinque, habentes super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice Abbadon, Græce vero nomen habet Apollyon.***

Equis assimilatæ sunt locustæ, et non alii animali, propter velocem motum impetus, et animositatem equi, maxime cum instat prælium : quod ipsum etiam præsens revelatio designavit, cum ait similem esse præparationem eorum quæ dolorem inferrent, equis qui ad prælium parati sunt.

Et super capita earum tanquam coronæ aureæ.
728 Corona veluti aurea victoriam demonstrare solet, quæ relata est adversus miseros qui devicti sunt : hæc autem tanquam aurum est, sed non aurum : non enim supplicium vere præmium est quod refertur ob perditionem divini plasmatis. Quod vero aspectu quoque assimilentur faciei hominum, id est, quod similitudine speciei eos referunt qui seducuntur, quos propter seductionem exceperunt ipsæ ultiones hujus fraudulenti conatus. Sunt et muliebres capillorum cæsaries tanquam contegentes seductores. Tales enim sunt et carnales voluptates, quæ primo suo aspectu delectare videntur, sed ad sui ruinam inescatos detrahunt. Ideo quoque parœmiastes Solomon ait verba meretricis ad tempus quidem delinire guttur, postmodum vero sui gustum bile amariorem immittere. Ex hoc autem præsens effictio post muliebres capillos, etiam leonum dentes addit ultoribus, et loricas tanquam ferreas : quasi dentes quidem leonini sævitiam velint ostendere : ferreæ vero loricæ firmitatem ad resistendum jaculis pugnantium adversus ipsas, quod non facile sit fieri contra id quod semel jussum est. Quoniam autem et volatum in ipsis est intueri, ut quæ locustis assimilatæ sunt, volatus designat quod velociter superveniant, et quod superne accedant. Voces vero sive sonum alarum dicit impetum ipsarum ad bellicum assul-

Digitized by Google

tum, quod non in silentio fiat, quia neque in certo aliquo loco, sed in universo mundo conficitur. Et hinc est quod non in omnes hominum mores tanquam in socordes regiones insultum faciunt, sed duntaxat in quosdam, nempe in eos qui firmitatem non omnino præbent eis : aut præbent quidem, sed firmior est per impetum : unde etiam vox sive fragor constituitur tanquam rotarum curruum per mutationem ac recidentiam radiorum.

A οὐ καθ' ἡσυχίαν ἐκτελουμένην, ὅτι μηδὲ ἔν τινι τόπῳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ συντελουμένη τυγχάνει, ἀφ' οὗ καὶ μὴ πᾶσιν ἀνθρώπων ἤθεσιν ὡς ὑπτίοις χωρίοις προσβάλλουσιν, ἀλλά τισι, τοῖς μηδ' ὅλως τὸ βεβηκὸς αὐταῖς παρέχουσιν, ἢ παρέχουσι μὲν, βιαιότερον (31) δὲ τῇ ῥύμῃ. Ἀφ' οὗ καὶ ὡς ἀπ' ἁμαξιαίων τροχῶν, τῇ μεταπτώσει τε καὶ ἀντιπτώσει τῶν σκώλων, φωνή: ἤγουν κτύπος συνίσταται.

Et habebant caudas similes scorpionum et aculeos. Scorpionum caudis et aculeis assimilati sunt dæmonum insultus adversus homines, quoniam et dæmones non statim ut loquuntur manifestant nocumentum, sicut neque scorpius forficulis in morem cancri denticulatis, sed a tergo cauda lædit per aculeum. Interim quoque exitiales dæmones cum aliquos insidiando ceperint, non statim habent immissum supplicium propter **729** ipsorum deceptionem, sed finali igni servati cum his quos seduxerunt, digna consequentur præmia. Porro quid sibi velit quod ad quintum duntaxat mensem protendatur potestas inferendi cruciatus, jam à nobis dictum est. Quis enim ignem peccatorum auferre potest quin perpetuo duret, aut aliud quod ibi sit sensibile? Sed quemadmodum neque oculus aptus est ad videndum bona, neque auris ad audiendum, neque in cor hominis subire possunt : sic nec illa quæ affligunt, donec experimento probentur.

Καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις καὶ κέντρα. Σκορπίων οὐραῖς καὶ κέντροις αἱ τῶν δαιμόνων ἀπεικάσθησαν προσβολαὶ αἱ πρὸς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ καὶ οἱ δαίμονες οὐχὶ ἅμα τῷ χρηματίσαι, τὸ βλαπτικὸν ἀποφαίνουσιν, ὅτι μηδὲ σκορπίος ταῖς καρκινώδεσι χηλαῖς, ἀλλὰ τῷ ἐξόπισθεν οὐραίῳ διὰ τοῦ
B κέντρου. Τέως δὲ καὶ οἱ ἀλιτήριοι δαίμονες οὓς ἂν λάβωσιν ἐξ ἀπάτης, οὐκ εὐθὺς ἔχουσι καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς τούτων ἀπάτης τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπιβαλλομένην. Τηρηθέντες δὲ τῷ τελευταίῳ πυρὶ μεθ' ὧν ἠπάτησαν, τῶν ἀξίων γερῶν τεύξονται. Τὸ δὲ τὴν ἐξουσίαν τῆς τιμωρίας πεμπταίῳ μόνον μηνὶ παρατείνεσθαι τί βούλεται, εἴρηται ἡμῖν ἤδη. Τίς γὰρ ὁ τὸ διαιωνίζον παραιρούμενος τῶν ἁμαρτωλῶν πῦρ, μήτ' ἄλλο ἐκεῖ αἰσθητόν; Ὡς γὰρ τὰ ἀγαθὰ οὐκ ὀφθαλμὸς ἰδεῖν αἰσθητὸς ἱκανὸς, οὐδὲ οὖς ἀκοῦσαι, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀναβῆναι, οὕτως οὐδὲ τὰ τιμωροῦντα ἄχρι τῆς πείρας.

Habentes super se regem angelum abyssi. Angelus hic licet quibusdam visus sit esse pravus dæmon, attamen non recte. Quo enim pacto, cum Dominus sententiam tulerit retrudendum esse diabolum et angelos ipsius in ignis supplicium, quispiam eorum qui ad supplicium designati sunt, regia potestate dignus haberetur? Non ergo malo angelo potestas constituta est, sed ei cui commissum est debitum ac conveniens ministerium. Neque enim omnes ministratorii spiritus mittuntur ad salutis ministerium, juxta divum Paulum qui hoc dixit, sed etiam ad inferendum supplicium : quemadmodum is qui Assyriorum exercitum congregatum cum Sennacherib super Jerusalem delevit, et qui super Sodoma ignitum immisit interitum. Quod autem in præcedentibus significavimus, etiam nunc dicimus quod hæc quanquam in præterito annuntientur, attamen de futuro intelliguntur : verum id duplicem ob causam fit, sive quod certissimo futurum sit ut fiant, nulla re impedimentum præstante : aut etiam quod is qui evangelistæ ea tradebat oracula de quibus nunc tractamus, juxta prophetæ dignitatem procedat.

Ἔχουσαι βασιλέα ἐπ' αὐτῶν ἄγγελον τῆς
C *ἀβύσσου.* Ὁ ἄγγελος οὗτος, εἰ καί τισιν ἔδοξε πονηρὸς δαίμων εἶναι, ἀλλ' ὅμως οὐ καλῶς. Πῶς γὰρ τοῦ Κυρίου τὴν κόλασιν τοῦ πυρὸς τῷ διαβόλῳ ἀποφηναμένου καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ τούτων τις τῶν εἰς κόλασιν ἀφωρισμένων, βασιλικῆς ἀξιωθείη ἐξουσίας; Οὐκ οὖν πονηρῷ ἀγγέλῳ ἡ ἐξουσία βραβευθείη, ἐκείνῳ δὲ τῷ κατάλληλον τὴν διακονίαν μεταχειριζομένῳ. Οὐ γὰρ πάντες εἰς λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν σωτήριον ἀποστελλόμενοι, κατὰ τὸν εἰρηκότα θεῖον Παῦλον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμωρίαν, ὡς ὁ τὸν Ἀσσύριον στρατὸν μετὰ Σεναχηρεὶμ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἀθροισθέντα ἀφανίσας, καὶ τῶν Σοδόμων τὸν διάπυρον ὄλεθρον ἐπιστήσας. Ὅπερ δὲ καὶ προλαβόντες ἀπεσημηνάμεθα, καὶ νῦν φαμεν, ὡς ταῦτα εἰ καὶ παρῳχημένῳ ἐξαγγέλλεται, ἀλλ'
D οὖν μέλλοντα νοεῖσθαι. Ἀλλὰ δυοῖν χάριν τοῦτο, ἤτοι ὡς πάντως ἀπαρεμποδίστως ἐσομένων, ἢ καὶ τοῦ χρηματίζοντος τῷ εὐαγγελιστῇ τὰ προκείμενα κατὰ τὸ τῆς προφητείας ἀξίωμα περιπατοῦντος.

Cui nomen Hebraice Abbadon. Nomen Hebraicæ linguæ ab exitu sumptum est, sicut ex Græco manifestum est. Quid enim aliud significat Apollyon, quam perdens vel corrumpens?

Ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀββαδών. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως πέπλασται, ὡς δῆλον ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἀπολλύων γὰρ, τί ἕτερον ἢ τὸ διαφθεῖρον σημαίνει;

730 CAPUT XXVII.

De sexto angelo : et solutio angelorum qui super Euphratem alligati erant.

IX, 12-16. *Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc*

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Περὶ τοῦ ἕκτου ἀγγέλου, καὶ τῶν ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ λυομένων ἀγγέλων ἐπίλυσις.

Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο

(31) βεβαιότερον, ed.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

οὐαὶ μετὰ ταῦτα. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγοντος τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα· Λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. Καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ εἰς τὴν ἡμέραν, καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, δύο μυριάδες μυριάδων· καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

Τὸ *οὐαὶ* ἐπίῤῥημά ἐστι σχετλιαστικόν· σχέτλη δὲ τὸ ὀδύνην ἐπιφέρον καλεῖται. Ἀπῆλθεν οὖν οὐ τὸ ἐπίῤῥημα. Πῶς γὰρ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ οὐ καθ' ὑπόστασιν ὑπάρχον, ἀλλ' ἅμα τῇ γενέσει ἀφανιζόμενον, πρόοδον σχοίη; Ἀλλ' ἐκείνων παρελθόντων τῶν ὀδυνηρῶν δι' ἃ καὶ τὸ τοιοῦτον προσφώνημα γίνεται, καὶ τὸ *οὐαὶ* εἰκότως ἐλέχθη ἀπελθεῖν.

Καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων. Ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων ἡ φωνὴ, τῶν ἐχόντων τὸ θυσιαστήριον, ἃ κέρατα τὰς περιβεβλημένας θείας δυνάμεις ἀκουστέον. Ἤτοι τοῦ θυσιαστηρίου ἀπαρτιζομένου, ἐν ᾧ τὰ θύματα πυρὶ τῷ Θεῷ καθήπτετο, καθεκάστην γωνίαν κερατοειδὴς ἐξοχὴ συνεστήρικται συνέξουσα τὰς σχίζας, αἷς ὁ βωμὸς ἀναπτόμενος τοῖς θύμασι, τὸ καλλιερεῖσθαι παρεῖχεν, ἐξ οὗ καὶ τῷ ἄνω θυσιαστηρίῳ, κατ' εἰκόνα, τὸ κάτω καὶ ὑπὸ Μωσέως ἐν τῷ Σινᾷ διετάττετο. Διὸ καὶ ὁ χρηματίζων αὐτῷ, « Ὅρα, φησὶ, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. » Τὰς ἐξοχὰς δὴ ταύτας, ἃς νοερὰς δυνάμεις εἰρήκαμεν, συνέχειν εἰκὸς τὸ ὑπερούσιον καὶ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀπρόσιτον μύημα, τοῦ μήτε προχείρως τοῖς μετ' ἐκεῖνο τὴν φύσιν εἶναι ληπτὸν, μήτε τὰς λογικὰς θυσίας προσαγομένας αὐτῷ ὡς ἂν τύχοι διαῤῥυΐσκεσθαι. Τετράγωνον δὲ τὸ σχῆμα τοῦ θυσιαστηρίου, ἰσοσχημάτως τῷ τετραστοίχῳ κόσμῳ τούτῳ, ἀφ' οὗ καὶ ἐκ παντὸς αὐτοῦ μέρους αἱ λογικαὶ θυσίαι καθαραὶ, κατὰ τὸν προφήτην, προσάγονται.

Λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους. Τούτους οἱ μὲν θείους παρέθεντο τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ δεδεμένους, οἱονεὶ προσλιπαροῦντας καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἐνασχολουμένους καὶ εὐφραινομένους νοητῇ θεωρίᾳ· εἶναι γὰρ τοῦτον Θεόν· περὶ οὗ Ἡσαΐας μὲν φάσκει ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· « Ἰδοὺ ἐγὼ ἐκκλίνω εἰς αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάῤῥους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν· » καὶ Δαυΐδ, « Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. » Εἶναι δὲ τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τὸν παρὰ τὸν Δανιὴλ, Μιχαὴλ, Γαβριὴλ παρὰ τῷ Ματθαίῳ, Ῥαφαὴλ παρὰ τῷ Μαρδοχαίῳ, καὶ τὸν Οὐριήλ. Ἀπολυθῆναι δὲ αὐτοὺς τῆς τοιαύτης θείας ἀσχολίας εἰς οὐκ ἀπᾴδουσαν λειτουργίαν τῆς τε τοῦ

A *duo væ post hæc. Et sextus angelus tuba cecinit. Et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod erat ante Deum, dicentem sexto angelo qui habebat tubam: Solve quatuor angelos qui ligati sunt super flumen magnum Euphratem. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam et diem et mensem et annum, ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus vicies millies decem millia: et audivi numerum eorum.*

Væ adverbium est miseriæ indicativum, miseria autem vocatur quod affert dolorem. Non ergo adverbium abiit: quomodo enim quod contingen-
B ter accidit, et non habet substantiam, sed simul cum suo ortu corrumpitur, progressum habere posset? Sed transeuntibus illis quæ dolore afficiunt, propter quæ data est hujusmodi appellatio, merito quoque væ dictum est transisse.

Et audivi vocem unam de quatuor cornibus. Procedebat vox de quatuor cornibus quæ habebant altare: quæ cornua intelligenda sunt esse divinæ virtutes stipantes: aut quod perfecto altari in quo victimæ Deo igne accendebantur, ad singulos angulos pars eminens in speciem cornu constituta erat, quæ fissuras contineret, quibus præberet altare ut accensis victimis super illud litaretur. Unde Moysi quoque præceptum fuit in monte Sina,
C ut inferius faceret ad similitudinem superioris altaris. Ait enim qui ipsi dabat oracula: « Vide ut omnia facias juxta typum qui tibi monstratus est in monte [30]. » Has sane eminentes partes quas intellectuales virtutes esse diximus, **731** verisimile est continere supersubstantialem et humanæ naturæ inaccessum mysterium: sic ut neque facile sit juxta naturam comprehensibile ab his qui illud sequuntur, neque rationales hostias in ipso oblatas temere diffluere. Est autem altaris figura quadrangularis, æquali figura cum hoc mundo quatuor ordines habente. Unde etiam ex omni ipsius parte rationales hostiæ puræ juxta prophetam offeruntur.

Solve quatuor angelos. Hos angelos super ma-
D gnum flumen alligatos quidam divinos esse dicunt, tanquam assidue ibi degentes, et spirituali contemplatione circa illud occupatos et delectatos: nam illud Deum esse dicunt: de quo Isaias quidem dicit tanquam ex persona ipsius Dei: « Ecce ego declino ad ipsos tanquam fluvius pacis, et tanquam torrens inundans gloriam gentium [31] » et David: « Fluminis impetus lætificant civitatem Dei [32]. » Dicunt autem hos quatuor angelos esse Michaelem, de quo apud Danielem, Gabrielem apud Matthæum, Raphaelem apud Mardochæum, et Urielem: ipsos vero solutos esse ab hujusmodi divina occupatione ad non ingratum ministerium, tum redditionis divinæ

[30] Exod. xxv, 40. [31] Isa. lxvi, 12. [32] Psal. lv, 5.

A justitiæ, tum gloriosi adventus ipsorum. Alii vero non angelos, sed pravos dæmones esse astruunt, alligatos quidem in adventu Christi juxta divinum præceptum, porro egressos a superhumano altari solvi a divino angelo ut liceret turbare gentes : et ex hac turbatione manifestum fieri quid sit triticeum in fidelibus, quod in horreum Christi recondatur : et quid paleaceum in peccatoribus, quod paratum est ad exustionem inexstinguibilem. Neque improbabile est dicere dæmones ligatos esse ad Euphratem : cum inde brevi venturus sit Antichristus, a Judæis qui Jerosolymis servati fuerant captivi, et in locis illis commorantur.

Et numerus equestris exercitus. Cum de exercitibus nihil præmiserit, hujus numerum reddit. B Manifestum est igitur quod qui quatuor ordinum ductores acceperunt, Michaelem, Gabrielem, Urielem, Raphaelem, non sine causa adducti sunt : cupit enim quodammodo turma sequi ordinum ductores. Porro mille millia et decies millies decem millia ministrantium discere licet apud Danielem. Nunc autem duplicatam in numerum myriadum narrat se vidisse multitudinem quæ **732** exercitus duces sequebatur; eo quod liberius et absque metu post Domini incarnationem versentur homines cum angelis : ideo quoque dictum est quod visuri essent angelos ascendentes super Filium hominis.

IX, 17-19. *Et ita vidi equos in visione, et sedentes super eos habentes thoraces igneos et hyacinthinos et* C *sulphureos : et capita equorum tanquam capita leonum, et ex ore eorum egrediebatur ignis, et fumus, et sulphur. Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, nempe ab igne et fumo ac sulphure, quæ egrediebantur ex ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore ipsorum est, et in caudis eorum. Nam caudæ ipsorum similes erant serpentibus, habentes capita, et per hæc nocent.*

Equorum ascensores aut accipiendæ sunt divinæ virtutes quæ sortitæ sunt vim corrigendi mores et affectus, et ad melius dirigendi : ita enim et equorum domitores conscendentes equos, dirigunt eos D camo et freno : aut divina jussa, ob eorum zelum qui pereunt, assimilata igneæ et hyacinthinæ ac sulphureæ armaturæ. Unde et David (divino sane zelo) indicat quod « Ascendit fumus in ira ejus, et ignis a facie ejus exarsit, et carbones succensi sunt[81]. » Ad utrumvis horum sensuum cuique licebit accedere : mihi magis arridet similitudo qua erga pravos exercetur correctio et directio.

Et capita equorum tanquam capita leonum. Sive quis divinorum judiciorum veluti vehiculum ad spirituales et angelicæ vitæ homines transferat, sive etiam ad mores et affectus, nihil dissidebit in

A θείου δικαιοδοσίας καὶ τῆς αὐτῶν μεγαλοδόξου παρουσίας. Τινὲς δὲ οὐκ ἀγγέλους, ἀλλὰ δαίμονας πονηροὺς, δεθέντας μὲν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ κατὰ τὸ θεῖον πρόσταγμα, ἐκ τοῦ ὑπερανθρωπίνου δὲ θυσιαστηρίου ἐξελθόντας λύεσθαι ὑπὸ τοῦ θείου ἀγγέλου, ὡς ἔστι ταράξαι ἔθνη, καὶ τῇ ταραχῇ ταύτῃ διάδηλον γενέσθαι τῶν τε πιστῶν τὸ σιτῶδες καὶ πρὸς ἀποθήκας αὐτῶν ταμιεύσιμον, τῶν τε ἁμαρτωλῶν τὸ ἀχυρῶδες καὶ πρὸς καῦσιν ἕτοιμον καὶ ἄχρηστον. Οὐκ ἀδόκιμον δέ ἐστι τὸ φάσκειν εἰς τὸν Εὐφράτην δεδέσθαι τοὺς δαίμονας, τάχα ἐκεῖθεν τοῦ Ἀντιχρίστου ἐξελευσομένου ἀπὸ τῶν διασωθέντων ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ αἰχμαλώτων Ἑβραίων καὶ τοῖς ἐκεῖ τόποις ἐναπομεινάντων.

Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ. B Μὴ προειπὼν στρατεύματα, ἀριθμὸν τούτου ποιεῖται. Δῆλον οὖν ὡς οἱ ταξιάρχας τοὺς τέσσαρας ἐκλαβόμενοι, Μιχαὴλ, Γαβριὴλ, Οὐριὴλ, Ῥαφαὴλ, οὐκ ἀδοκίμως ἠνέχθησαν. Φιλεῖ γάρ πως τῷ ταξιάρχῃ τὸ στῖφος ἕπεσθαι. Χιλίας δὲ χιλιάδας καὶ μυρίας μυριάδας τῶν λειτουργούντων ἐν τῷ Δανιὴλ μάθοιμεν ἄν. Ἐπιδιπλάσιον δὲ νῦν τοῦ μυριοστοῦ ἀριθμοῦ τὸ πλῆθος τὸ ἑπόμενον τοῖς ταξιάρχαις διέξεισιν ὁ ὁρῶν, τῷ ἀνυποστόλως μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου, ἀγγέλους ἀνθρώποις ἐνδιαιτᾶσθαι. Διὸ καὶ τὸ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας εἰρῆσθαι ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, C *καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας πυρίνους, καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων, ὡς κεφαλαὶ λεόντων· καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ, καὶ καπνὸς, καὶ θεῖον· ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ καπνοῦ, καὶ τοῦ θείου, τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. Αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεων, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι.*

Τοὺς ἐφέδρους τῶν ἵππων, εἴτε δυνάμεις θείας ὑποληπτέον, κατ' ἠθῶν καὶ παθῶν κληρωσαμένας τὸ ἀγκτικόν τε καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ῥυθμιστικὸν (οὕτω γὰρ καὶ τοὺς ἵππους οἱ πωλοδάμναι ῥυθμίζουσιν D ἀναβαίνοντες κημῷ τε καὶ χαλινοῖς)· εἴτε καὶ θεῖα προστάγματα, ζήλῳ τῶν ἀπολλυμένων εἰς πυρίνην ἀπεικασθέντα καὶ ὑακινθίνην καὶ θειώδη πανευχίαν. Ἀφ' οὗ καὶ Δαυῒδ (τοῦ θείου, φημὶ, ζήλου) τὸ, « Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, » μηνύει, « καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ καταφλεγῆναι καὶ ἄνθρακας ἀναφθῆναι. » Ὁποτέρῳ τούτων πρόσθοιτό τις, μᾶλλον καθ' ἡδονήν μοι ἔσται, τοῦ πρὸς πονηροὺς ἀπευθύνοντος τὸ ἴνδαλμα.

Καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων, ὡς κεφαλαὶ λεόντων. Τὸ ὄχημα τῶν θείων κριμάτων, εἴτε πρὸς πνευματικοὺς καὶ ἀγγελικοὺς τὸν βίον ἀνθρώπους μεταλαμβάνει τις, ἢ καὶ πρὸς ἤθη καὶ πάθη, οὐδὲν

[81] Psal. XVII, 9.

Digitized by Google

διοίσει τῷ μὴ φιλαύτως τῷ ὁράματι προσκειμένῳ. Κεφαλαῖς δὲ λεόντων ἀπεικάσθησαν εἰς δεῖγμα, ὅτι τούτους τοὺς διακονουμένους τοῖς θείοις οὐκ ἀναβεβλημένως τὴν λειτουργίαν χρὴ μετιέναι. « Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πάσης τομώτερος μαχαίρας. » Διόπερ ὡς ἑκατοντάρχης τὸ κεφάλαιον ἐμφανίζει τὴν ἀγανάκτησιν μετὰ λεοντιαίου σφοδρότητος, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως, ἢ οὕτως ἕξειν τὸν ἀκροατὴν εἰς συγκατάθεσιν ἔμπρακτον. Οὐκ ἄμοιρος δὲ τῆσδε καὶ Παῦλος τῆς περινοίας, ὁπότε Κορινθίοις τὴν μετὰ ῥάβδου αὐτοῖς ἐπιδημίαν ἑαυτοῦ ἀπειλεῖ. Τοῦτο μὲν οὖν αἱ κεφαλαὶ ὑπαινίττοντο. Τὰ στόματα δὲ τὸ ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος ὀλέθριον ἆσθμα, οὐ πόῤῥωθεν διοράσεως ἐλπιζόμενον, ἀλλ' ἀγχοτάτω τῇ προσπελάσει τὸ ἀναπόδραστον ἐμπεδούμενον, πυρὸς μὲν τὸ ἀφανιστικὸν, καπνοῦ τὸ μετ' ὀργῆς (*Ἀνέβη γὰρ καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ*), θείου δὲ τὸ ἀπὸ θείας μήνιδος ἐμφαίνοντος, ἢ καὶ τὸ θεαρέστως τοῖς ἀκολάστοις ἐπενεχθῆναι ταῦτα. Ὅτι δὲ ὀχήματι τῶν ἑαυτοῦ χριμάτων καὶ μυστηρίων εἴωθε χρῆσθαι τὸ Θεῖον τοῖς ἰσαγγέλως βιοῦσιν, ἱκανῶς τὸ παρ' αὐτοῦ πρὸς Ἀνανίαν χρηματισθὲν περὶ Παύλου παραστήσει, δι' ὧν φησι Παῦλον σκεῦος ἐκλογῆς εἶναι, ἀκαμάτως βαστάζειν ἔχοντα τὰ θεοπρεπῆ δόγματα, ἅπερ διὰ τοῦ ὀνόματος παρεδήλωσεν, ἐπειδὰν ἔφη· « Τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου· » ὄνομα ἀντὶ τοῦ τὴν δόξαν εἰπὼν καὶ μεγαλειότητα, καὶ πᾶν τὸ ὑπὲρ λόγον, ἤγουν κατανόησιν, οὐ μόνον θνητὴν, ἀλλὰ καὶ ἀγγελικήν.

Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι. Τί τοῦτο; τὸ τὴν ἐξουσίαν ἀνατιθέναι τῷ στόματι, καὶ οἱονεὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπεστάλθαι τοὺς ἵππους; ἢ τὸ ἀπὸ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐμφαίνει ἀπειλὰς, ἐκφοβούντων ἀνθρώπους τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων, τοῦ μὴ ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐκδοθῆναι; Εἰς οὐρὰς γὰρ τὰ τέλη καὶ τὴν ἔκβασιν τῶν ἀπολλυμένων διατυπῶν, καὶ δή γε καὶ αὐτὴν τὴν ἔκβασιν διαμορφῶν, ὄφεσιν ἀπεικάζει ὁμοίας ἔχουσι κεφαλὰς, ἐξ αὐτῆς δηλαδὴ τῆς ἐφόδου τὸ ὀλέθριον ἐμφανιζούσας καὶ ἀναπόδραστον, καὶ τὸ ἀμελλητὶ τὴν κάκωσιν ἐπιφέρειν, οὐκ οὔσης ἔτι περινοίας τὴν κάκωσιν διαδιδράσκειν.

Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν· καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμάκων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Ὑπερβολὴν ἀναισθησίας ὁ λόγος σημαίνει, ἤγουν ἀναλγησίας καὶ ἀκολασίας, τὸν τῆς ἐπ' αὐτοὺς διὰ φιλανθρωπίαν φειδοῦς τέως ὑπερτιθέμενον σωτηρίας καιρὸν εἰς μάτην ἀναλωσάντων, καὶ εἰς τὸ τὴν κατ' ἀξίαν τῆς ῥαθυμίας αὐτῶν ἀνταπόδοσιν ἀπο-

ea quæ nobis proponitur visione, apud eum qui sui non est amator. Capitibus autem leonum assimilata sunt, ad ostendendum, quod eos qui divinis rebus inserviunt, non oportet ad ministerium dejecto animo accedere. « Vivus est enim sermo Dei, et quovis gladio magis secans [84]. » Ideo tanquam centurio caput manifestat, nempe indignationem cum vehementia leonina: quasi non alio quam hoc modo habiturus sit auditorem promptum ad assentiendum. Neque ab hac intelligentia dissidet Paulus, quando Corinthiis minatur se cum **733** virga ad ipsos venturum. Hoc itaque designabat capita. Ora vero perniciosam anxietatem e proximo, et non procul a visione exspectatam, et inevitabile vinculum propinquissime vicinum: ut ignis quidem id designet quod affert interitum, fumus id quod cum ira venit: (nam *Ascendit fumus in ira ejus:*) sulphur autem id quod etiam a divina est ira, sed permanentiore: aut quod hæc voluntate divina lascivis et incontinentibus illata sint. Quod autem his soleat uti Divinitas qui vitam ducunt angelicam, tanquam suorum judiciorum ac mysteriorum vehiculo, satis demonstrat id quod ipse Dominus de Paulo dixit ad Ananiam, ubi ait Paulum vas electionis esse, ut indefesse ferre posset divina dogmata, quæ per nomen suum significavit, dicens: « Ut portet nomen meum [85]: » nomen vocans gloriam et majestatem, omneque id quod sermonem excedit sive intellectum, non tantum mortalem, verum etiam angelicum.

Potestas enim equorum in ore ipsorum est. Quid hoc? an potestatem ori attribuit, veluti causam dicens cur missi sint equi? an quod ait: ab ore ipsorum, minas ostendit earum rerum quæ homines exterrent, ut a pravis abstineant studiis, ne caudis illorum tradantur? Per ipsas enim caudas finem ac eventum designans eorum qui pereunt: et jam ipsum quoque eventum effigians, serpentibus comparat, qui similia habeant capita: ex ipso videlicet impetu et accessu ostendens afferre exitium inevitabile, et præsentem magis quam futuram afflictionem, cum nulla jam solertia valeant afflictionem effugere.

IX, 20, 21. *Et cæteri homines qui non sunt occisi his plagis, non resipuerunt ab operibus suis pravis, ut non adorarent dæmonia et idola, aurea et argentea et lapidea et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare: et non egerunt pœnitentiam de homicidiis suis, neque de veneficiis suis, neque de scortatione sua, neque de furtis suis*

Maximam designat hic sermo insensibilitatem sive indolentiam ac lasciviam **734** eorum, qui tempus quod interim Deus benigne parcendo concesserat ipsis ad salutem, vane contempserunt, ut referant retributionem quæ digna sit segnitie

[84] Hebr. IV, 12. [85] Act. IX, 15.

Digitized by Google

ψsorum. Atqui exercebatur etiam ante oculos malorum retributio, hi tamen tantum abest ut terribilium quæ sibi parata erant aspectu seipsis meliores efficerentur, ut etiam pejores magisque peccatis immersi, cursum suum consummarent.

Non resipuerunt ab operibus suis pravis. Non hoc, ait, quod non resipuerint in futura vita : quomodo enim aut quæ posset esse resipiscentia in immutabili vita? sed quod adhuc viventes, et ex auditu et aspectu eorum quæ tunc futura sunt non resipiscentes ab operibus quæ videbant esse prava, addiderunt ad prima, puta ad insanam dæmonum ac idolorum culturam, etiam ea quæ odium et invidiam una cum adoratione afferrent : non quod insensibilitatem solum designet eorum quæ manu facta sunt, sed quod peccatis addiderunt peccata. Ideo quoque a vera justitia exclusi sunt. Quæ est enim justitia in eo qui alium sui generis interimit, aut gladii impetu, aut venenorum insidiis? Porro quis eum non oderit, qui ne sibi quidem parcit, nec tardior est ut excogitet adversus seipsum, quantum faceret inimicus qui insidiose erga ipsum affectus esset? Aut quis non exsecrandam et abominandam duceret scortationis spurcitiam et assiduitatem, qua seipsum quis privat ne divinum sit habitaculum, si divo Paulo credimus? Demum, is qui in furtis perseverat assidue, illud sibi vendicavit, ut sibi ipsi factus sit incommodus.

CAPUT XXVIII.

De angelo circumdato nube ac iride, qui communem omnium finem pronuntiabat.

X, 1-3. *Et vidi alium angelum fortem descendentem de cœlo amictum nube, et iris in capite ejus, et facies ejus sicut sol, et pedes ejus tanquam columnæ ignis : et habebat in manu sua libellum apertum,*
735 *et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum vero super terram, et clamavit voce magna, quemadmodum leo mugit : cumque clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.*

Nubes quidem id demonstrat, quod nec tactu percipi possit nec visu. Porro iris in capite summam describit angelici ordinis, qui ex fabricatione virtutum Deo placentium, et ex varietate circa amandationem magnificat suam proximitatem ac stationem. Hujusmodi namque est iris in nubibus, ex objectione radii solaris variis coloribus apparens. Porro faciei ad solem assimilatio, quid aliud significat quam candorem in modum solis, et quod ubicunque fuerint qui ordinationem diurnorum operum fecerint, ab inaccessa et supersubstantiali luce illustrabuntur?

Et pedes ejus tanquam columnæ ignis. Pedes descensum designant, qui non alterius gratia fit quam ad puniendos impios : ideo etiam *tanquam columna ignis*. Columnis autem ignis assimilati sunt, non ob illuminationem, sed ob exustionem.

φέρειν, καίτοι γε καὶ πρὸ ὀμμάτων ἐνεργουμένης τῆς τῶν πονηρῶν ἀντιμισθίας. Οἱ δὲ οὐχ ὅπως τῇ θέᾳ τῶν φοβερῶν τῶν αὐτοῖς ἑτοίμων, βελτίους γεγόνασιν ἑαυτῶν, εἰ μὴ καὶ χείρους καὶ τοῖς ἁμαρτωλοτέροις ἐνδολιχεύοντες.

Οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν. Οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι οἱ μὴ μετανοήσαντες ἐν τῷ ἐκεῖσε βίῳ (πῶς γὰρ καὶ τίς ἡ μετάγνωσις ἐν τῷ ἀναλλοιώτῳ βίῳ), ἀλλ' ὅτι οἱ ζῶντες ἔτι καὶ μὴ ἐκ τῆς ἀκοῆς καὶ θέας τῶν τότε ἐσομένων μετανοήσαντες ἀπὸ τῶν ἔργων ὧν κατεῖδον, παρέθεντο πρὸς τὰ πρῶτα τῆς δαιμονομανίας καὶ εἰδωλολατρείας, καὶ τὰ πρὸς τὸ σέβας τὴν δυσμένειαν φέροντα, οὐ τὸ ἀναίσθητον ὑπειδόμενος τῶν χειροκμήτων, ἀλλ' ὅτι ἐπ' ἀνομίᾳ ἀνομίαν προσέθεσαν. Διόπερ καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀπεκλείσθησαν δικαιοσύνης. Τίς γὰρ δικαιοσύνη φονῶντι τὸν ὁμόφυλον ἢ διὰ ξίφους ἐπιφορᾶς, ἢ διὰ φαρμάκων ἐπιβουλῆς; τίς δὲ τὸν ἀφειδῶς ἑαυτῷ χρώμενον οὐ μισήσει; καὶ ὅσα καὶ ἐχθρὸς ἐπιβούλως διακείμενος αὐτῷ, μηχανᾶσθαι εἰς αὐτὸν οὐ κατοκνήσει; Τίς γὰρ τὸ διὰ πορνείας μυσαρίαν καὶ προσεδρείαν τοῦ θεῖον εἶναι σκήνωμα ἑαυτὸν ἀποστερεῖν (εἴγε τῷ θείῳ Παύλῳ πειστέον) οὐ βδελυγμίαν σχοίη καὶ ἀποτρόπαιον; Ὁ δὲ κλέμμασι προσλιπαρῶν ἐκεῖνο ἂν ᾠκειώσατο, ὡς καὶ ἑαυτῷ τὸ ἀσύμφορον ἐμνηστεύσατο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Περὶ ἀγγέλου περιβεβλημένου νεφέλην καὶ ἶριν, καὶ τὸ κοινὸν τέλος προμηνύοντος.

Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός· καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον· καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται, καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

Ἡ μὲν νεφέλη τὸ ἀφανὲς καὶ ἀόρατον παριστᾷ. Ἡ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἶρις τὸ κεφάλαιον ὑπογράφει τῆς ἀγγελιώτιδος τάξεως τῆς ἐξ ἀρετῶν τῶν θεαρέστων τῆς κτίσεως, καὶ τοῦ περὶ τὴν ἀποστολὴν ποικίλου, τὴν ἐγγύτητα καὶ στάσιν κατευμεγεθούσης. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐν νέφεσιν ἶρις, ἐξ ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας ποικίλοις χρώμασιν ἰνδαλλομένη. Ἡ δὲ πρὸς ἥλιον τοῦ προσώπου ὁμοίωσις, τί ἂν ἄλλο, ἢ τὸ ἡλιῶδες σημαίνοι, καὶ ὅτι ὅποι ἂν καὶ παρῶσιν ἡμερινῶν ἔργων διάταξιν ἐκτελοῦντες ὑπὸ φωτὶ ἀπροσίτῳ καὶ ὑπερουσίῳ καταλαμπόμενοι ἔσονται;

Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ, ὡς στύλοι πυρός. Οἱ πόδες τὴν κατάβασιν ὑπαινίττονται, ἥτις οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκεν, ἢ τοῦ τιμωρήσασθαι ἀσεβεῖς γίνεται. Διὸ καὶ, *ὡς στύλοι πυρός*. Στύλοις δὲ πυρὸς ἀπεικάσθησαν, οὐ τοῦ φωτιστικοῦ, ἀλλὰ τοῦ καυστικοῦ. Τὸ

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

δὲ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλίον ἀνεῳγμένον, τί ἂν βούλοιτο; Τοῦτο τὸ ἀνεῳγμένον βιβλίον καὶ παρὰ τῷ Δανιὴλ εἴρηται, ὅτε κριτήριον παρ' αὐτῷ κάθηται, καὶ βίβλοι ἀνοίγονται περιέχουσαι πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ζησάντων τὰς πράξεις καὶ τὰ ὀνόματα. Εἰ δὲ ἐν τῷ Δανιὴλ μὲν βίβλοι, ἐνταῦθα δὲ βιβλίον ἐμφαίνει ὁ ὁρῶν, οὐδὲν διάφωνον. Παρὰ μὲν γὰρ τῷ Δανιὴλ, βίβλοι τῆς παγκοσμίου κρίσεως ἐμφαίνουσαι δικαίων καὶ ἀδίκων τὴν διάγνωσιν, ἐνταῦθα δὲ μόνον τῶν ἀθεμίτοις ἔργοις ἐμβιωσάντων. Ὧν καὶ ἐξῃρημένως αἱ πράξεις οὐκ ἐν βιβλίῳ, ἀλλ' ἐν βιβλιδαρίῳ, ὑποκοριστικῷ ὀνόματι τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐγκειμένων, παραδηλοῦντος τοῦ Ἀποστόλου ἐπὶ τῇ καθολικῇ τῆς κρίσεως ἀποφάνσει, καὶ τὰ ταύτην συμπληροῦντα ἐξανυόμενα.

A Porro quod in manu sua libellum habeat apertum, quidnam sibi vult? Libellus hic apertus etiam a Daniele dictus est, quando judicium apud ipsum sedet, et aperiuntur libri continentes omnium qui ab initio sæculi vixerunt acta et nomina. Quod si apud Danielem libri sunt, hic autem libellum ostendit se videre, nihil in hoc dissonantiæ est. Siquidem apud Danielem libri sunt universæ creaturæ, ostendentes cognitionem justorum et iniquorum, hic autem duntaxat qui in nefariis operibus vixerunt : quorum etiam potissimum actiones non in libro, sed in libello scriptæ sunt, significante per hoc apostolo in nomine diminutivo et eorum quæ imminent parvitatem, si ad universalem judicii sententiam conferantur, et ea quæ ipsam complendo
B perficiuntur.

Καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Τὸ τὸν μὲν τῶν ποδῶν τῇ ὑγρᾷ ἐπερεῖσαι συναγωγῇ, τὸν δὲ τῇ ξηρᾷ, τὸ μέγεθος ὑπεμφαίνοντός ἐστι τοῦ κατειληφότος. Τὸ δὲ τὸν δεξιὸν τῇ ὑγρᾷ, τὸν ἀριστερὸν δὲ τῇ ξηρᾷ, οὐκ ἄλλως, οἶμαι, ἢ τῇ θέσει τῶνδε τῶν στοιχείων ἑπόμενος. Ἀέρι γὰρ λεπτομερεῖ τὴν ὑπόστασιν ὄντι, τὸ ἁδρομερέστερον ὕδωρ ὑπόκειται, ὥσπερ τῷ ὕδατι ἡ ξηρά. Οὐκ ἄλλως οὖν, οἶμαι, ἢ ὅτι τὰ δεξιὰ ἀεὶ δυναμικώτερα τῶν ἀριστερῶν, πλειόνων δηλαδὴ ὄντων τῶν κατὰ θάλασσαν ἀνοσιουργῶν, πειρατῶν, λέγω, καὶ καταποντιστῶν ἐκ ναυμαχίας ἢ τινος ἄλλης ἐπιβουλῆς, τῆς ὑγρᾶς ὑποστάσεως ἀμοχθοτέραν τοῖς κακούργοις, καθ' ὧν ἐπιβούλως διάκεινται, τὴν ἔξοδον παρεχομένης. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα, ἐπιτετευγμένως τὸ δυναμικώτερον τοῖς κακούργοις προσνέμεται. Καὶ ὅτι τοῦτο, ὁ Θεοπάτωρ ἐχέγγυος πιστώσασθαι, ἐν οἷς τὴν καθ' ἡμῶν τῶν ἐπιβούλων ἡμῖν δαιμόνων προσβολὴν, βοηθείᾳ ἡμῶν χρωμένων τῇ τοῦ Ὑψίστου, ἐκ μὲν τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους χιλιοπλασίαν τὴν πτῶσιν τῶν ἐν σκότει διαπορευομένων ἐπιβούλων ἡμῖν ὑπογράφων, τὸ δεκαπλάσιον τῷ δεξιῷ ἀφωρίσατο. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐμβολῆς τῶν ποδῶν τοιαῦτα. Τὸ δὲ κράξαι φωνῇ μεγάλῃ καὶ λεονταίῳ ἀπηχήσει, τῆς ὀργῆς ἐστι σύμβολον. Διὸ καὶ μυκηθμῷ παρεβλήθη. Ἑπομένως δὲ τῇ κραυγῇ αἱ ἑπτὰ βρονταὶ ἐλάλησαν. Ταύτας δὲ τὰς ἑπτὰ βροντὰς, ἢ ἑπτὰ φωνὰς ἐξ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ διαρθρουμένας φοβερῶς ἀγγέλου τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις εἶναι νομίζομεν, διὸ καὶ ὡς βρονταῖς ἀπεικάσθησαν· ἢ τὰ προειρημένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἑπτὰ πνεύματα.

Et posuit pedem suum dextrum super mare. Pedum altero quidem inniti humidæ aquarum congregationi, altero vero terræ, designat ejus magnitudinem qui utrumque complectebatur. Quod autem dextrum super mare, sinistrum vero super terram posuerit, non ob aliud dictum opinor, quam quod horum elementorum ordinem sequatur. Aeri namque qui subtilis est substantiæ, crassior aqua subjacet, quemadmodum aquæ terra : **736** non igitur alio modo id dictum opinor quam quod dextra semper robustior est sinistra, pluribus videlicet in mari impie agentibus : piratas dico et eos qui navali prælio cæteros in mare demergunt, aut alio
C alio modo ipsis insidiantur : quod maris substantia minus laboriosum præbeat facinorosis exitum adversus eos quibus insidiantur. Cum hæc igitur ita sint, merito ac consecutive id quod potentius est sceleratis attribuit. Et idcirco Dei progenitor fide dignus qui rem confirmet, cum impetum insidiantium adversus nos dæmonum, nobis Altissimi adjutorio utentibus, describeret, ex sinistra quidem declinantes millecuplum casum eorum ponens, qui in tenebris perambulantes nobis insidiantur, dextræ parti decuplo majorem numerum constituit. Et hæc de pedum accessu et dispositione. Quod autem voce magna clamaverit ac leonino sono, indignationis est signum, ideo quoque rugitui comparatus est sonus. Post clamorem
D vero consecutive locuta sunt tonitrua. Porro septem hæc tonitrua aut septem voces ab uno et eodem angelo terribiliter expressas, existimamus angelicas esse potestates, ideo quoque tonitruis assimilatæ sunt : aut septem spiritus de quibus dictum est in præcedentibus.

Ὥσπερ λέων μυκᾶται. Οὐ προσφυῶς ἐπὶ λέοντος ἡ διὰ τοῦ μυκᾶσθαι φωνή· ἐπὶ βοῶν γὰρ μᾶλλον· λέουσι δὲ τὸ βρύχειν ἀφώρισται. Ὅτι μέντοι τοῦτο οὐ παρέργως ἐπῆλθεν ἐρεῖν αὐτῷ, ὁ ταῦτα διεξιὼν συνετίζει, μὴ ἐπιμείνας τῇ τοῦ μυκᾶσθαι χρήσει, ἀλλὰ πρὸς τὸ *ἔκραξε* μεταβάς. Περὶ μὲν οὖν λεόντων βοῆς ἀκριβολογουμένοις ταῦτα. Ἐπὶ δὲ ἁμαρτωλῶν τιμωρουμένων ὀδυνηρᾶς φθογγῆς τί τὸ μᾶλλον κατάλληλον, ἢ τὸ βρύχειν, ἀφ' οὗ βρυγμός; βρύχειν δὲ ὠνομάσθη, ἀπὸ τοῦ βρύσει ἐοικέναι, ὡς ἐπὶ τοῦ

Quemadmodum leo mugit. Non est consuetum ut in leone vox exprimatur per μυκᾶσθαι, id est mugire, nam hoc boum magis est, leonibus vero βρύχειν, id est rugire sive stridere attributum est. Hoc sane qui ista transcurrendo declarat, non negligenter ab ipso dici commemorat : quod videlicet non hæserit in usu verbi μυκᾶσθαι, id est mugire, sed transierit ad verbum ἔκραξε, id est, clamavit. Et hæc quidem de clamore leonum his dicta sint, qui singula exacte discutiunt. Porro in voce dolo-

Digitized by Google

rosa peccatorum qui sustinent supplicia, quid magis consentaneum est, quam βρύχειν, id est stridere, unde et βρυγμός, id est stridor dentium? Sumptum est autem verbum βρύχειν, eo quod simile sit βρώσει, id est cibo, quod tanquam in edendo dentes inter se concutiantur et collidantur.

X, 4-7. *Et cum locuta fuissent septem tonitrua, ego scripturus eram, et audivi vocem de cœlo dicentem : Obsigna ea quæ locuta sunt septem tonitrua, et ne scripseris ea. Et angelus quem vidi stantem super mare et super terram, levavit manum* **737** *suam dextram in cœlum : et juravit in eo qui vivit in sæcula sæculorum, qui creavit cœlum et ea quæ in illo sunt, et terram et ea quæ in illa sunt, et mare et ea quæ in ipso sunt : quod tempus non erit amplius, sed in diebus vocis septimi angeli quando tuba caniturus est, consummandum est mysterium Dei, sicut annuntiavit servis suis prophetis.*

Manifestissime hic datur intelligi, quod tonitrua sint angelicæ potestates : substantia namque est quæ loquitur, non tonitru, quod solum est sonus, statimque ut incipit esse, tollitur e medio.

Audivi vocem de cœlo dicentem. Prohibitus est scribere, sive per scripturam hominibus manifesta facere quæ videbantur, sed, Obsigna, inquit, hoc est firma retentione in mente tua conserva, sed nequaquam per scripturam divulges : fortassis quod nihil prodesset manifestare illa ante postrema adventus Christi tempora, quandoquidem et Daniel docebatur ut obsignaret hujusmodi sermones. Quod autem prosit ea reconditioni, conjectura discere licebit esse vehementiam constitutorum suppliciorum, cum misericors Deus sua benignitate retributionem supplicii non inducat æquali pondere cum peccatis. Unde etiam ait psalmographus, quod non juxta iniquitates nostras, neque juxta peccata admetiatur nobis retributionem.

Quæ locuta sunt septem tonitrua. Existimandum est autem tonitrua esse virtutes angelicas, quæ tonitruis assimilantur ob horrorem qui incutitur per ea quæ ab ipsis dicuntur. Hujusmodi namque sunt incorporalium sanctorum angelorum voces, quæ ab ipsa manifestatione horrorem secum ferant : quemadmodum manifestum est ex eo quod Daniel ne lenem quidem angeli visionem nihil habentem comminationis ferre potuerit. Datum est autem præceptum ut obsignarentur quæ septem tonitrua nuntiaverant, hoc est, secreta servarentur : quod perfecta horum apprehensio apertaque cognitio extremis temporibus utiliter reponatur.

Levavit manum suam dextram in cœlum. Dextræ manus elevatio efficax ac firmius designat esse factum ejus qui juravit. Ideo quoque dictum est : « Dextera Domini fecit virtutem [86]. »

In eo qui vivit in sæcula. Videntur quidem hæc Græcam non habere phrasim : **738** dicitur enim jurare per aliquem et non in aliquo. Nec tamen

[86] Psal. CXVII, 16.

A ἐσθίειν ἀλλήλοις τῶν ὀδόντων συγκρουομένων.

Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἤμελλον γράφειν, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν· Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ γράψῃς. Καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται, ἀλλ' B *ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, τελεσθήσεται τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοῖς δούλοις αὐτοῦ τοῖς προφήταις.*

Ἐντεῦθεν ἀριδήλως αἱ βρονταί, ἀγγελικαὶ δυνάμεις γνωρίζονται. Λαλεῖ γὰρ ἡ οὐσία, οὐχ ἡ βροντή, ἀπήχησις οὖσα, τῇ γενέσει καὶ τῷ εἶναι ἀφαιρουμένη.

Ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν. Τοῦ γράφειν, ἤτοι πρόδηλα ποιεῖν ἀνθρώποις διὰ γραφῆς τὰ ὁρώμενα, ἐκωλύθη. Σφραγῖδι δὲ οἱονεὶ ἀσφαλεῖ κατοχῇ ἐν τῇ διανοίᾳ σου συντήρει, φησίν, ἔκφορον δὲ διὰ γραφῆς μηδ' ὅλως ποιοῦ, ἴσως ὅτι μὴ λυσιτελεῖ πρὸ τῆς παρουσίας τῶν τελευταίων καιρῶν ἐμφανίζεσθαι, ἐπεὶ καὶ Δανιὴλ ἐσφραγισμέ- C νους τοὺς τῶν τοιούτων λόγους ἐδιδάσκετο, λυσιτελεῖν δὲ τὸ ταμιεύεσθαι, εἰκαστικῶς εἴποιμεν ἂν τῶν διαταξαμένων κολάσεων τὸ σφοδρόν, φιλανθρωπίᾳ τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ μὴ ἰσόσταθμον ἐπάγοντος τὴν ἀντέκτισιν. Ἐξ οὗ καὶ τό, Μὴ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ τό, κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἀνταπόδομα, ὁ Ὑμνογράφος φησὶν ἐπιμετρεῖσθαι ἡμῖν.

Ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί. Τὰς βροντὰς δυνάμεις ἀγγελικὰς εἶναι οἰητέον, βρονταῖς ἀπεικαζομένας διὰ τὸ καταπληκτικὸν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκφωνουμένων. Τοιαῦται γὰρ αἱ τῶν ἀσωμάτων ἁγίων ἀγγέλων φωναί, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐμφανείας τὸ καταπληκτικὸν ἔχουσαι, ὡς δῆλον ἀπὸ τοῦ τὸν Δανιὴλ μηδὲ προσηνῆ θέαν ἀγγέλου, μήτιγε ἀπειλητικὴν D ἐνεγκεῖν. Σφραγίσαι δὲ τὰς τῶν ἑπτὰ βροντῶν ἀγγελίας ἡ ἐντολὴ παραδίδοται, τουτέστιν, ἐν ἀποῤῥήτῳ κατέχειν, ὡς τῆς περὶ τούτων τελείας καταλήψεως καὶ τρανοτέρας εἰδήσεως, τοῖς τελευταίοις χρόνοις ἀποκειμένης συμφερόντως.

Ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ τῆς δεξιᾶς ἔπαρσις τὸ ἔμπρακτον τοῦ ὀμνύοντος ὑπαινίττεται καὶ δυναμικώτερον. Διὸ καὶ εἴρηται· « Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν. »

Τὸ δέ, *ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας*, δοκεῖ μὲν ἀνελλήνιστον εἶναι. Ὀμνύειν γὰρ λέγεται κατά τινος, οὐκ ἔν τινι. Πλὴν οὐκ ἀπαίσιον ἦν τὰ ἐν τῷ ζῶντι ὀμνύναι,

Digitized by Google

τῷ κατὰ βούλησιν παριστᾷν τοῦ καθ' οὗ ὁ ὅρκος παρείληπται. Θεὸς μὲν ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὅπερ δι' ἔθος τοῖς ὀμνύουσιν, ὀμνύει καθ' ἑαυτοῦ. Καί, « Κατ' ἐμαυτοῦ γὰρ ὤμοσα, λέγει Κύριος. » Ἄγγελοι δὲ ὡς κτίσμα κατὰ τοῦ Κτίστου ὀμνύουσι, τὴν ἡμετέραν ἀπιστίαν διὰ τοῦ Θείου τῆς παραλήψεως πιστούμενοι. Ὤμοσε γὰρ χρόνον μηκέτι εἶναι, καλῶς καὶ ἀληθῶς, *ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι*. Τὸ γὰρ τότε διαστηματικὸν ῥεῦμα τῆς χρονικῆς ὑποστάσεως, ἀνέσπερόν τε ἔσται καὶ ἀδιάκοπον, καὶ διὰ τοῦτο οὐ χρόνος. Τίς γὰρ ἡλιακοῦ φωτὸς χρεία τῆς συστολῆς καθ' ἣν ἀνάπαυσις τῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας κόπων τοῖς ζώοις ἐγγίνεται; Χωρὶς γὰρ τούτων, τίς ἡλιακοῦ φωτὸς χρεία; Ἥλιος μὲν οὖν ἔσται, ὅτι μηδ' εἰς ἀνυπαρξίαν χωρήσῃ ὁ νῦν κόσμος, ἀλλ' εἰς ἀνακαινισμόν. Ὥσπερ δὲ νῦν ἄστρα μὲν ἔστι καὶ ἐν ἡμέρᾳ, οὐ μὴν καθορᾶται ὑπερνικώντων τὴν ἐκείνων λαμπηδόνα τοῦ ἡλίου τῶν μαρμαρυγῶν, καὶ οὕτως, ὥστε ὅτι εἰσὶν ἐν οὐρανῷ ἀγνοεῖσθαι, οὕτω καὶ τότε. Τὸ γὰρ ὅτι οὐδὲ μία αἰτία τοῦ εἰς ἀνυπαρξίαν χωρῆσαι παντελῆ τῷ νῦν κόσμῳ τέως ἀγνοεῖν, οὐχ ἡ τυχοῦσα ἄγνοια.

A incongruum fuit jurare in eo qui vivit, ad ostendendum esse juramentum juxta voluntatem ejus per quem assumptum est. Et Deus quidem, quoniam per nullum majorem potuit jurare, quod moris est jurantibus, jurat per seipsum. Et ait : « Per memetipsum juravi, dicit Dominus [87] ; » angeli vero tanquam creaturæ per Creatorem jurant, per divini Numinis assumptionem confirmantes nostram diffidentiam. Juravit namque deinceps non fore tempus, recte ac vere, *quod tempus non erit amplius*. Spatium enim temporalis substantiæ quod tunc fluet, sine vespera ac interpolatione erit, et ita non erit tempus. Quis enim usus luminis solaris, cum animalia requiescunt a diurnis laboribus? Nam sine his quæ est solaris luminis necessitas vel etiam usus? B Sol quidem erit, quia neque ad interitum tendet præsens mundus, sed ad innovationem. Quemadmodum vera nunc astra sunt quidem etiam in die, non tamen conspiciuntur vincente splendorem illarum solis fulgore, adeo ut nesciantur esse in cœlo : ita et tunc. Siquidem ignorare quod nulla sit causa cur præsens mundus tenderet ad perfectum interitum, non vulgaris esset ignorantia.

Ὅτι *χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται*. Χρόνον μὴ εἶναι ὤμοσεν, οὐ τῶν τηνικαῦτα, ἀλλὰ τῶν ὅτε μέλλει σαλπίζειν ὁ ἕβδομος ἄγγελος. Διὸ καὶ οὕτως ἀκουστέον μετὰ προσθήκης, ὅτι χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται ἀπὸ τοῦ νῦν. Οὐ γὰρ οὖν κατὰ τοῦτο ὁ ὅρκος, ἀλλ' ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου. Κατὰ σχῆμα δὲ ἐλλείψεως εἴρηται. Ἐλλείπει γὰρ τὸ, τότε ἔσται τοῦ χρόνου ἡ ἀπουσία, τοῦ τὸν ἥλιον μὴ μετρεῖν τὰ χρονικὰ διαστήματα. Ὅτε γὰρ μέλλει σαλπίζειν ὁ ἕβδομος ἄγγελος, τότε καὶ τὰ χρονικὰ διαστήματα ἐλλείψει, καὶ πᾶσα ἡ τῶν ἀσεβῶν ἐπιστήσεται κόλασις, διαφόροις ἐκδικίαις συντελουμένη. Καιρῷ τοιγαροῦν τῷ προσήκοντι σαλπίζοντος, ἔσται συντέλεια, οὐ νῦν ὅτε ἐν τῇ θεωρίᾳ τὸ σαλπίσαι. Κατὰ δὲ τὸν προσήκοντα καιρὸν καὶ τὰ σαλπίζοντα τέλος λήψεται, φησὶ, καὶ τὸ μυστήριον ὃ εὐηγγέλισε Θεὸς τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις. Ἄχρι γὰρ τῆς κρίσεως καὶ τῆς τῶν ἑκάστῳ βεβιωμένων ἀντιδόσεως, προεφήτευσαν οἱ προφῆται. Ὃ καὶ Παύλῳ τῷ θείῳ δοκεῖ, γλώσσας τε παύσεσθαι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ προφητείας καταργηθήσεσθαι. Εὐαγγελισμὸν δὲ τὴν τούτων ἔκβασιν καλεῖ, διὰ τὴν ἡτοιμασμένην τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσιν.

Quod tempus non erit amplius. Tempus non fore juravit, non ab eo tempore quo hæc loquebatur, sed quo septimus angelus tuba caniturus esset. Ideo quoque ita intelligendum est, cum additione quod tempus deinceps ab eo instanti non erit. C Neque enim de præsenti factum est juramentum, sed in diebus, inquit, vocis septimi angeli. Dictum est autem per figuram ellipsis, id est defectus : deficit enim. Tunc erit temporis finis vel absentia, ut sol non dimetiatur temporalia intervalla. Siquidem ubi caniturus est septimus angelus, tunc etiam temporalia spatia seu intervalla deficient : et universa impiorum punitio imminebit, quæ variis pœnis perficiatur. Cum igitur congruo tempore caniturus est, erit consummatio, non nunc quando in contemplatione tuba canit. Convenienti autem tempore finem quoque accipient quæ tuba canuntur, inquit, et mysterium quod annuntiavit Deus servis suis prophetis. Nam usque ad judicium et eorum repensionem quæ quisque in vita peregit, D vaticinati sunt prophetæ : quod et divo Paulo videtur, nempe linguas eo tempore cessaturas esse,
739 et prophetias abolendas. Horum autem eventum vocat εὐαγγελισμὸν, id est lætam annuntiationem, propter paratam sanctis requiem.

Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσα· Ὕπαγε καὶ λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δοῦναί μοι τὸ βιβλιδάριον, καὶ λέγει μοι· Λάβε καὶ κατάφαγε αὐτὸ, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

IX, 8, 9. *Et vox quam audivi de cœlo rursum loquens mecum, et dicens : Abi, et accipe libellum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram. Et abii ad angelum, dixique illi ut daret mihi libellum, et ait mihi : Accipe, et devora illum: et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulcis tanquam mel.*

[87] Gen. XXII, 16.

Digitized by Google

Oportet ad pleniorem eorum quæ dicuntur intelligentiam, aut prædictæ sententiæ aptare verbum substantivum, ut sit sensus : Et vox quam audivi de cœlo, rursum erat loquens mecum et dicens : aut, Hanc vocem audivi rursum dicentem mihi : hoc autem est, « Audivi rursum dicentem : Abi, et accipe libellum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram. » Et hic alia quædam eminentior angelica potestas videtur præcipere evangelistæ, ut per librum cognitionem accipiat eorum quæ oraculo tradebantur. Quid autem loquebatur ? Ut caperet librum ab angelo.

Accipe et devora illum, etc. Juxta quod mihi præceptum erat, inquit, abii ad angelum petens libellum, et acceptum comedi juxta illius præceptum, qui, ut ei quoque visum fuerat qui dederat, in initio dulcis erat propter futurorum cognitionem : nam hoc designat per os, quia per ipsum fit initium comestionis : porro amarus erat in ventre, ventrem dicens animi recogitationem, sive progressum rationalium alimentorum. Quoniam enim noverat impiorum supplicia, quæ ab eorum operibus procedebant : noverat etiam quod hæc notitia, nempe quod homines sui generis Deo abominandi essent, et ob id merito in supplicia abjiciendi, causa foret amaritudinis in eo qui contemplatione dignus haberetur, ob compassionem erga illos qui sui generis essent. Potest hoc etiam modo de his dici : Quoniam in hoc libro descripta erant universa studia eorum qui in hac vita versati fuerant merito juxta initia quidem in felici bonorum operum successu dulcescere videbatur : porro ubi longius processisset, quod indicat devorandi vox, et in pravorum abominationes perductus esset, **740** cruciatu et amaritudine replebatur : cruciatu quidem, propter ejulatum peccatorum ex tormentis : amaritudine vero, quia contra illi qui sui generis erant, ne eos quidem tulerant qui egregia facinora præstiterant. Alioqui quomodo compleretur oraculum, « Gaudete cum gaudentibus et flete cum flentibus [88] ? »

Δεῖ πρὸς ἐντελεστέραν τῶν λεγομένων γνῶσιν τῷ προκειμένῳ ῥητῷ, ἢ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα προσνέμειν, ὡς εἶναι οὕτω; « Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἣν πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσα ἤ, Ταύτην τὴν φωνὴν ἤκουσα πάλιν λέγουσαν μετ' ἐμοῦ. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ, « Ἤκουσα πάλιν λέγουσαν· Ὕπαγε καὶ λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. » Κἀνταῦθα ἄλλη τις ἀγγελικὴ ὑπερτέρα δύναμις τῷ εὐαγγελιστῇ ἐγκελεύεσθαι φαίνεται διὰ τοῦ βιβλίου τὴν γνῶσιν τῶν χρησμῳδηθέντων ὑποδέξασθαι. Τί δὲ ἐλάλει; Λαβεῖν τὸ βιβλίον ἐκ τοῦ ἀγγέλου.

Λάβε καὶ κατάφαγε αὐτὸ, καὶ ἑξῆς. Κατὰ τὸ προσταχθέν μοι, φησὶν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον αἰτῶν τὸ βιβλιδάριον, καὶ λαβὼν ἔφαγον κατὰ τὸ ἐκείνου πρόσταγμα, ὃ καὶ ἦν, ὡς ἐδόκει καὶ τῷ δεδωκότι, γλυκὺ μὲν κατ' ἀρχὰς, διὰ τὴν τῶν μελλόντων γνῶσιν· τοῦτο γὰρ αἰνίττεται διὰ τοῦ στόματος, ὅτι δι' αὐτοῦ ἡ τοῦ ἐσθίειν ἀρχή· πικρὸν δὲ ἐν κοιλίᾳ, κοιλίαν τὸ διανοητικὸν λέγων ἢ χωρητικὸν τῶν λογικῶν τροφῶν. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνω τὰς τῶν ἀσεβῶν κολάσεις ἐξ ἔργων ἐσχηκυίας τὴν ὕπαρξιν τῶν ἀπηχημένων Θεῷ, ἔγνω καὶ ὡς τῷ τῆς θεωρίας ἠξιωμένῳ διὰ συμπάθειαν τοῦ ὁμογενοῦς πικρίας παραίτιον γενήσεται ἡ γνῶσις τοῦ ὁμογενοῦς ἐβδελυγμένου Θεῷ, καὶ διὰ τοῦτο κολάσεσιν ἀξίως ὑποβληθησομένου. Ἔστι καὶ οὕτως περὶ τούτων εἰπεῖν· Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ πᾶσα ἐναπόγραφος ἡ τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐμπεπολιτευμένων ἀγωγὴ, εἰκότως κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῇ τῶν ἀγαθουργιῶν εὐτυχίᾳ γλυκανθῆναι ἐφαίνετο. Ἐπὶ πολὺ δὲ προβάντι, ὅπερ ἡ κατάποσις εἰσηγεῖται, καὶ ταῖς τῶν κακούργων περιενεχθέντι βδελυρίαις, ὀδύνης ἀναπλησθῆναι καὶ πικρίας· ὀδύνης, διὰ τὸν ἐκ τῶν βασάνων τῶν ἁμαρτωλῶν ὀλολυγμόν· πικρίας, ὅτι μὴ ἐνάμιλλον καὶ αὐτοὶ ὁμογενεῖς ὄντες τοῖς κατωρθωκόσιν ἠνέχθησαν. Ἢ πῶς ἂν τὸ λόγιον ἐξετελεῖτο τὸ, « Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων; »

CAPUT XXIX

Quod libellum de manu angeli evangelista acceperit.

IX, 10, 11. *Et accepi libellum de manu angeli, et devoravi illum, eratque in ore meo tanquam mel dulcis, et cum devorassem illum, amaricatus est venter meus : et dicunt mihi : Oportet te rursum prophetare in populis, et gentibus, et linguis, et regibus multis.*

Potest et alio modo de amaritudine ac dulcedine haberi contemplatio. Quoniam enim sanctus qui hæc intuebatur expers erat hujusmodi impietatum, jubetur per libri devorationem, in quo et nomina et actiones impiorum continebantur, omniumque punitiones, jubetur, inquam, non simpliciter edere, (nam hoc vulgarem et qualemcunque experien-

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Ὅπως τὸ βιβλιδάριον ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ὁ εὐαγγελιστὴς εἴληφεν.

Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό. Καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου, ὡς μέλι γλυκύ. Καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου, καὶ λέγουσί μοι· Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἐπὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις, καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

Ἔστι καὶ ἄλλως περὶ τοῦ πικροῦ θεωρῆσαι καὶ τοῦ γλυκέως. Ἐπεὶ γὰρ ὁ ταῦτα ὁρῶν ἅγιος, ἀπείρατος τοιούτων ἀνοσιουργιῶν ὑπῆρχε, κελεύεται διὰ τῆς καταπόσεως τοῦ βιβλίου, ᾧ αἵ τε ὀνομάστραι καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀσεβῶν ἐνεφέροντο καὶ αἱ διὰ πάντας κολάσεις, τοῦτο οὐχ ἁπλῶς φαγεῖν (τοῦτο γὰρ τὴν ὡς ἔτυχε πεῖραν ὑποβάλλεται), ἀλλὰ καταφαγεῖν,

[88] Rom. XII, 15.

Digitized by Google

τουτέστιν, ἐν πείρᾳ τοῦ πράγματος γενέσθαι, καὶ ὡς A αὐτουργὸν κομισθῆναι, ὡς διὰ τῆς πολλῆς πείρας ἐληλακότος τοῦ τοιούτου. Δι' ὅπερ καταρχὰς μὲν διὰ τὴν γνῶσιν, ἥτις ἀεὶ περισπούδαστος ἀνθρώποις, γλυκύτητος ἔμφασιν παρασχεῖν φαίνεται, πικρίας δὲ, διὰ τὴν ἀπαραλόγιστον γνῶσιν τῶν τῇ ἀμοιβῇ τῶν ἀνοσιουργιῶν ὑποκεισομένων.

Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι. Διὰ τούτων δείκνυται μὴ αὐτίκα μετὰ τὴν ὅρασιν τῆς ἀποκαλύψεως τὴν ἔκβασιν τῶν ὁραθέντων ἐπακολουθεῖν, ἀλλὰ δεῖν τὸν μακάριον τοῦτον πολλοῦ τοῦ χρόνου παρατεινομένου μέχρι τῆς συντελείας τοῦ θνητοῦ κόσμου τούτου, καθὸ ταῦτα τὴν πλήρωσιν λάβοι, πολλοῖς προφητεύσειν, εἴτε διὰ γνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ B ἐν ᾧ τινὰ τῶν μελλόντων ἐμφέρεται, ἢ καὶ διὰ τῆς προκειμένης Ἀποκαλύψεως, ὡς ἤδη εἴρηται. Οὐκ ἀγνοεῖν δὲ δεῖ ὡς ἀπὸ τούτου τοῦ ῥητοῦ τοῦ, *Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι*, ἔχουσι δόξαν οἱ πολλοὶ ὡς μέχρι τῆς συντελείας ὁ μακάριος οὗτος ζῇ, καὶ ἥξει κατὰ καιρὸν τοῦ Ἀντιχρίστου μετὰ Ἐνὼχ καὶ Ἠλιοῦ ἅμα αὐτοῖς ἐπανορθούμενος τοὺς τηνικαῦτα ἀνθρώπους, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου ἀποκτανθήσεται.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων· Ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαρακονταδύο. C

Τὸν κάλαμον ὃν δεδόσθαι αὐτῷ ὁ εὐαγγελιστὴς φησιν, εἰ γνῶσίν τις ἐθέλοι καλεῖν νοερῶν πραγμάτων, καθὸ καὶ Δαυῒδ κάλαμον ὀξυγράφου κεκτῆσθαι τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν αὐχεῖ, οὐκ ἂν ἁμάρτοι. Τοίνυν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν γνῶσιν τὴν νοερῶς αὐτῷ ἐγγινομένην, διὰ καλάμου δόσεώς φησι χρηματίσαι, ὃς καὶ ῥάβδῳ τῇ ὁμοιώσει ἀπείκαστο, τῆς ῥάβδου πάλιν τὸ ὑπερειστικὸν αἰνιττομένης. Τὴν τῶν νοερῶν τοίνυν γνῶσιν κἀνταῦθα διὰ τῆς τοῦ καλάμου δόσεως ὑποδιδόντα τὸν χρηματισμὸν, ὡς διὰ ἄλλων ἀψύχων, τοῦ θυσιαστηρίου λέγω καὶ θρόνου καὶ τῶν τοιούτων, οὐκ ἀπεικὸς ὑπολαβεῖν. Οὐ γὰρ ἄψυχα ταῦτα νοεῖν, οὐδ' ὡς ὁρᾶται, κατὰ τὸ κρεῖττον δὲ τῆς ὑπάρξεως D καὶ νοερὸν, ἤγουν τὴν διακριτικὴν γνῶσιν τῶν ὁρωμένων, εἰς δόσιν ἄν τις ἀλληγοροῖ. Πῶς γὰρ ὁ κάλαμος ἄψυχος ὢν ἔλεγεν· *Ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν* τοῦ Θεοῦ; Ἐκ τούτου οὖν δείκνυται ἀγγελικῇ συνέσει μετρεῖσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. Ἐπειδὴ δέ τινες ἑτέρως περὶ τούτων διαφόρως ἠνέχθησαν, λέγω δὴ, τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἃ καὶ μετρηθῆναι τὸ πρόσταγμα, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ, ναὸν Θεοῦ καὶ θυσιαστήριον τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἀποφηνάμενοι, αὐλὴν δὲ τὴν Νέαν οὐ κατὰ σκοποῦ βάλλοντες (οὕτω γὰρ ἂν εἴησαν μυστικώτερά τε καὶ ἱερώτερα ἐκεῖνα τῆς κατὰ Χριστὸν ἐνδιαθήκης, εἴγε καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς αὐλῆς τιμιώτερα), οὐχ οὕτως τὸ ἐπιτεταγμένον τοῦ

A tiam designat), sed devorare, hoc est plenam rei experientiam sumere, et quasi rei auctor deportari, tanquam multa experientia ad hoc pervenisset: propter quod in initio quidem, propter cognitionem quæ semper ab hominibus magno studio affectatur, dulcedinis demonstrationem præ se ferre videtur: amaricationis vero propter infallibilem cognitionem eorum quæ reposita sunt in retributionem impietatum.

Oportet te rursum prophetare. Per hæc ostenditur quod non statim post visionem revelationis sequeretur eorum eventus quæ visa erant, sed quod oporteret hunc beatum virum multo tempore, quod protenderetur usque ad corruptibilis hujus mundi consummationem, dum hæc complementum acciperent, B multis prophetare: sive per cognitionem sui Evangelii in quo futura nonnulla inferuntur, aut etiam per præsentem revelationem, **741** ut jam dictum est. Non est autem ignorandum quod ex hoc dicto, *Oportet te rursum prophetare*, opinantur multi beatum hunc virum usque ad sæculi consummationem vivere, ac venturum esse circa tempora Antichristi cum Enoch et Elia, ut una cum illis corrigat eos qui tunc vivent homines, et quod sub Antichristo interimendus sit.

XI, 1, 2. *Et datus est mihi calamus similis virgæ dicens: Surge, ac metire templum Dei, et altare, ac adorantes in eo: et atrium quod extra templum est ejice foras, et ne metiaris illud, quia datum est gen-* C *tibus: et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.*

Si quis calamum quem sibi datum ait evangelista, cognitionem appellare velit rerum intelligibilium, juxta id quod et David gloriatur linguam suam nactam esse calamum scribæ velocis, nequaquam errabit. Proinde evangelista quoque cognitionem quæ spiritualiter sibi contigit appellari dicit per calami dationem, qui etiam in virgæ similitudinem effigiatus est, virga sive baculo rursum designante fulcimentum. Non fuerit itaque ineptum, ut hoc etiam in loco is qui subministrat oraculum per calami dationem intelligat spiritualium cognitionem, quemadmodum per alia inanimata, altare dico et thronum, D aliaque hujusmodi. Neque enim commodum est inanimata hæc intelligi veluti præ se ferunt, sed juxta meliorem exsistendi modum et spiritualem poterit quispiam allegorice referre, nempe ut detur notitia discernendi ea quæ videntur. Quomodo enim diceret inanimatus calamus: *Surge et metire templum Dei?* Ex hoc igitur intelligitur per angelicum intellectum mensuratum esse templum Dei. Verum quoniam nonnulli de his alio modo et multifariam protulerunt, dico sane de templo et altari quæ etiam mensurari præcipiuntur, et de adorantibus in ipso: templum Dei et altare Vetus Testamentum declarantes, atrium vero, Novum: non attingentes scopum: nam hoc modo spiritualiora ac sacratiora fuissent illa, quam testamentum quod tradidit Christus: si-

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

quidem templum ac altare honoratiora sunt atrio : non ita verisimile est procedere quod narrando præceptum est. **742** Si tamen eo tendat quod illa essent rudiora elementa ad Novum Testamentum, primaque ad Dei cultum initia, cum etiam mensurentur qui juxta illud præmia retulerunt, ratione non caret intellectus ille. Si vero ad divinam respiciat humanorum morum instaurationem, utque apertius dicam, conditoris erga nos amorem quo nos gubernat, conferri non potest hoc modo legale testamentum Novo Testamento. Potest itaque atrium esse Dei Ecclesia, quod circumscribi non possit, tum propter locum, tum propter innumerabiles gentes quæ in ejus loco continentur. Non turberis autem quod præceptum jusserit extra templum illud ejicere : nihil enim aliud hoc est quam quod ostendat liberam esse Ecclesiam ab angustia exquisitarum examinationum, circumcisionis, Sabbatorum aliarumque superfluarum purgationum. Est autem ratio et causa, quia datum est absque ulla observatione atrium illud gentibus quæ secundum Christum vivere volunt. Porro civitatem sanctam calcari mensibus quadraginta duobus, civitatem sanctam vocavit Ecclesiam, quam a gentibus calcari novimus, quibus videlicet datum est ut in ea conversarentur, Christiani quidem pie, increduli vero contemptim et ad perdendum. Quoniam autem nonnulli ejectum esse atrium, acceperunt de synagoga infidelium gentium ac Judæorum, qui ut aiunt etiam contumeliose in eo insectari dicuntur fideles, idque maxime tempore Antichristi, adversus Christianos hoc intellexerunt.

ἐξηγουμένου προβαίνειν εἰκός. Ἀλλ' εἰ μὲν ὅτι στοιχειωδέστερα τῆς Νέας ἐκεῖνα, καὶ πρὸς θεοσέβειαν ἀρχαΐζοντα, ἐξ οὗ καὶ μετρητοὶ οἱ κατ' αὐτὴν τὸ ἀριστεῖον ἀπενεγκάμενοι, ἔχει τινὰ λόγον ἡ ἔκληψις. Εἰ δὲ πρὸς θεοπρέπειαν καὶ ἀνθρωπίνου ἤθους κατάστασιν, καὶ, ἵνα τρανότερον φῶ, τὴν τοῦ Πλάστου πρὸς ἡμᾶς κηδεμονικὴν φιλοστοργίαν, ἀπαράβλητος τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ ἡ κατὰ νόμον. Εἴη ἂν οὖν αὐλὴ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἀπεριόριστος οὖσα καὶ τόπῳ καὶ τοῖς κατ' αὐτὴν τοποχωροῦσιν ἔθνεσιν ἀνεικάστοις. Μὴ θορυβείτω δὲ τὸ πρόσταγμα τὸ ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἐκβάλλειν αὐτήν. Οὐ γάρ τι ἄλλο, ἢ τῆς νομικῆς στενοχωρίας τῶν ἀκριβασμάτων, περιτομῆς, σαββατισμῶν, καὶ τῶν ἄλλων περιττῶν ἁγνισμάτων ἐλευθέραν ἀποφαίνοντός ἐστιν. Εἶναι δὲ τὸν λόγον καὶ τὸ αἴτιον, ὅτι ἀπαρατήρητον τοῖς ἔθνεσι τοῖς κατὰ Χριστὸν βιοῦν ἐθέλουσιν ἐδόθη. Τῷ δὲ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατηθῆναι μῆνας τεσσαρακονταδύο, πόλιν ἁγίαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐκάλεσεν, ἣν ἴσμεν πατεῖσθαι ὑπὸ ἐθνῶν, οἷς ἐδόθη οἱονεὶ ἐν αὐτῇ ἀναστρέφεσθαι, ὑπὸ μὲν Χριστιανῶν θεοφιλῶς, ὑπὸ δὲ ἀπίστων καταφρονητικῶς καὶ ὀλεθρίως. Ἐπεὶ δέ τινες τὸ ἐκβεβλῆσθαι τὴν αὐλὴν τὴν τῶν ἀπίστων ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων συναγωγὴν ἐξεδέξαντο, οὓς καὶ ἐφυβρίστως ἐν αὐτῇ διαδιώκειν φασὶ τοὺς πιστοὺς, μάλιστα κατὰ τὸν τοῦ Ἀντιχρίστου καιρὸν, κατὰ τῶν Χριστιανῶν τοῦτο ἐξειλήφασι.

Et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Tempus quadraginta duorum mensium opinamur significativum esse contractionis moræ circa adventum Antichristi : propter quam afflictionem Dei cultoribus inferendam, verus Deus Christus breviandos esse sit dies illos. Sunt autem quadraginta duo menses tres anni et dimidius, in quibus continget fideles ac probatos conculcari ac persecutionem pati.

Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαρακονταδύο. Τῶν τεσσαρακονταδύο μηνῶν τὸν χρόνον συντομίας εἶναι δηλωτικὸν ὑπειλήφαμεν κατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀντιχρίστου, δι' ἣν θλιβερὰν οὖσαν τοῖς φιλοθέοις, ὁ ἀληθὴς Θεὸς ὁ Χριστὸς κολοβοῦσθαι αὐτὰς τὰς ἡμέρας λέγει. Εἰσὶ δὲ οἱ τεσσαρακονταδύο μῆνες, τρία ἥμισυ ἔτη, ἐν οἷς συμβήσεται τοὺς πιστοὺς καὶ δοκίμους πατεῖσθαι καὶ διώκεσθαι.

743 CAPUT XXX.

De Enoch et Elia, qui Antichristum coarguent.

XI, 3-6. *Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hi sunt duæ olivæ et duo candelabra in conspectu Domini terræ stantia. Et si quis ipsos voluerit lædere, ignis egredietur de ore eorum, et devorabit inimicos ipsorum. Et si quis voluerit ipsos lædere, ita oportet eum occidi. Hi potestatem habent claudendi cœlum ne pluat tempore prophetiæ ipsorum : et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, et percutiendi terram quotiescunque voluerint omni plaga.*

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Περὶ Ἐνὼχ καὶ Ἠλία διελέγχειν μελλόντων τὸν Ἀντίχριστον.

Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. Καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. Οὗτοι ἔχουσι τὸν οὐρανὸν ἐξουσίαν κλεῖσαι, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν. Καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν, ἐν πάσῃ πληγῇ.

Quoniam in visione repræsentata sunt evangelistæ quæ Dominicæ incarnationis concernebant dispensationem, nempe nativitas, tentationes, prædicatio, crux, et præter hæc etiam resurrectio ac secundus adventus : ad hæc sanctorum quoque ac

Ἐπειδὴ πάντα ἐν τῇ ὀπτασίᾳ διεπλάσθη τῷ εὐαγγελιστῇ, τὰ κατὰ τὴν ἔνσαρκον τοῦ Κυρίου οἰκονομίαν, ἡ γέννησις, οἱ πειρασμοὶ, αἱ διδασκαλίαι, ὁ σταυρὸς, ἐπὶ τούτοις καὶ ἡ ἀνάστασις, ἡ δευτέρα τε παρουσία, καὶ πρὸς τούτοις, ἡ τῶν ἁγίων τε καὶ

Digitized by Google

ἁμαρτωλῶν ἀντίδοσις, μόνα δὲ παρελείφθη τὰ τῆς δευτέρας παρουσίας, ἐξ ὑποστροφῆς νῦν τὰ περὶ τούτων διδάσκεται. Καὶ ὅτι μὲν Ἠλίας ἥξει ὁ προφήτης δῆλον, προαγορευσάσης τῆς Γραφῆς διὰ Μαλαχίου χρησμῳδοῦντος· « Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμῖν Ἠλίαν τὸν Θεσβίτην πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ· ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱὸν, καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. » Περὶ δὲ τοῦ Ἐνὼχ μαρτυρίαν μὲν ὅσον πρὸς τὴν παρουσίαν ἀπὸ τῆς Γραφῆς οὐκ ἔχομεν, πλὴν τοῦ διὰ μεταθέσεως ἀπαθανατισθῆναι. Λόγος δὲ φέρεται ἐκ παραδόσεως φοιτῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαρατρέπτως καὶ αὐτὸν ἥξειν μετὰ Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου (ἥξουσι γὰρ ἄμφω προδιαμαρτύρασθαι τοῖς οὖσι τότε, μὴ τοῖς ἀπατηλοῖς τοῦ Ἀντιχρίστου παράγεσθαι σημείοις), καὶ τῇ ἰδίᾳ μαρτυρίᾳ ταύτῃ τριβῆναι χρόνον τριετίας καὶ ἡμίσεως. Τοῦτο γὰρ αἱ χίλιαι διακόσιαι ἑξήκοντα ἡμέραι χρονικὸν ἀποτελοῦσι διάστημα. Ἡ δὲ τῶν σάκκων περιβολὴ τὸ μετὰ εὐτελείας προβῆναι καὶ πένθους καὶ σκυθρωπότητος παριστᾷ τούτους τοὺς δύο, οὓς ἐλαίαις Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἀπεικάζει, καὶ λυχνίαις δυσὶν, ἐλαίαις, διὰ τὸ, τὸ ἔλαιον τὴν τροφὴν τοῦ φωτὸς πηγάζειν, λυχνίαις δὲ, ὅτι ὄχημα τῆς ἀληθείας γεγόνασιν, ἥτις τε δι' ἀρετῶν τὸ ἀληθινὸν φῶς ὀνομαζόμενον ὑποδύεται, καὶ φρυκτωρεῖ τοὺς πελάζοντας, ὃ καὶ αὐτοῖς περιγίνεται παῤῥησιάζουσι. Τὸ δὲ ἐνώπιον ἑστάναι Κυρίου τῆς γῆς τί ἂν ἄλλο σημαίνει, ἢ τὸ ἀγχοτάτω τοῦ κριτοῦ ζώντων καὶ νεκρῶν τῆς αὐτῶν παρουσίας τὴν ἔφοδον γίνεσθαι;

Πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν. Σημείοις, φησὶ, χρήσονται καὶ αὐτοὶ δυνατοῖς, διὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτῶν τὰ κατὰ πλάνην καὶ ἀπάτην ἐλέγχοντες, καὶ τοὺς ὁρῶντας εἰς πίστιν καὶ συγκατάθεσιν ἕλκοντες. Βαβαὶ τῆς θείας ἀγαθότητος ἀντίῤῥοπον τῇ πλάνῃ τὴν ἀλήθειαν ἀντιταξάσης! ἐν δυνάμει γὰρ ἀληθινῶν σημείων καὶ τεράτων τοὺς ἁγίους τούτους καθοπλίσας, λόγοις διδασκαλικοῖς ἐπιστρέφοντας, καὶ πρὸς τούτοις καὶ μάστιξιν, ἀνομβρίας, λέγω, καὶ πυρὸς, καὶ ταῖς τῶν στοιχείων μεταπτώσεσιν ἐπὶ τὸ βλαπτικὸν προχωρούσαις τοῖς ἀνεπιστρόφως διακειμένοις, τοὺς ἐναντίους αὐτοῦ καταισχυνεῖ μετὰ τῶν τεράτων τῶν ἀληθῶν· καὶ οὕτω μὲν οἱ ἀσύνετοι. Οἱ δὲ βελτίους καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν ἀπειδόντες (κατὰ τὸ, « Ἡ παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα »· καὶ τὸ, « Ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, ») ἐκέρδανον, εἰ καὶ βιαίως, ἀλλ' οὖν τὸ σωτήριον αὐτοῖς ἐπιβραβευθὲν παρὰ τοῦ μὴ ἁμαρτωλοῦ τὸν θάνατον θέλοντος, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν.

Καὶ πατάξαι τὴν γῆν. Ἀντιῤῥόπως κατὰ θείαν χρηστότητα τῇ πληγῇ ἐπιφέρεται καὶ ἡ ἴασις. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν πᾶσι σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, πάντων φαρμάκων ἔσται περιφανέστερος κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ὁ ἀγαθὸς Θεὸς τοὺς ἁγίους τούτους καθοπλίσει ἐν δυνάμει σημείων ἀληθινῶν, τὸ ψεῦδος ἀπελέγξοντας, καὶ τοὺς μὲν πεπλανημένους ἐπιστρέφοντας, τὸν δὲ

A peccatorum retributio : sola autem ea prætermissa erant quæ secundum concernebant adventum : jure postliminii nunc de his edocetur. Et certe quod Elias propheta venturus sit manifestum est, cum Scriptura hoc prædixerit, quæ per Malachiam vaticinatur : « Ecce ego mittam vobis Eliam Thesbitem priusquam veniat dies Domini magnus et manifestus, qui convertet cor patris ad filium et cor hominis ad proximum suum [59]. » De Enoch vero testimonium quidem quod ad adventum spectat ex Scriptura non habemus, præter transpositionem ne gustaret mortem. Fertur autem ex traditione præconum Christi quod invariabiliter in Ecclesia recipitur, ipsum quoque venturum cum Helia Thesbite. Venient enim ambo ut protestentur
B his qui tunc erunt, ne fallacibus Antichristi signis fidem adhibeant : et in hoc suo testimonio **744** agent ad tempus trium annorum et dimidii : nam mille ducenti sexaginta dies tantum explent temporis spatium. Saccorum autem amictus demonstrat hos duos præcedere cum abjectione luctus atque mœstitiæ, quos Zacharias propheta olivis assimilat et duobus candelabris [60] : olivis, eo quod producant oleum lucis nutrimentum : candelabris vero, quia vehiculum facti sunt veritatis, quæ et per virtutes nomen veræ lucis suscipit, et prælucet his qui accedunt, quod etiam his contingit qui libere et ingenue loquuntur. Cæterum in conspectu Domini terræ stare, quid aliud significare potest, quam quod
C accessus horum propinquissimus erit adventui judicis vivorum ac mortuorum ?

Ignis egredietur de ore eorum. Signis, inquit, utentur et ipsi potentibus, veritate illorum coarguentes ea quæ in errore ac seductione fient, et eos qui viderint ad fidem et assensum attrahentes. O admirandam divinam bonitatem quæ ex adverso erroris ordinavit remedium veritatis! nam per potestatem verorum signorum et prodigiorum sanctos istos obarmans, ut doctrinæ sermonibus homines convertant : præterea etiam flagellis, nempe pluviæ carentia et igne, variis etiam elementorum mutationibus, ad hoc tendentibus, ut iis noceat qui ita affecti sunt ut converti nequeant, suos adversarios veris signis pudefacit. Et ita quidem tractantur amentes.
D Porro saniores et qui ad conversionem respiciunt, juxta illud : « Disciplina Domini aperit aures meas [61] : » et illud : « Quem diligit Dominus castigat [62], » salutem lucrifecerunt, quanquam violente, attamen sibi designatam ab eo qui non vult mortem peccatoris, sed resipiscentiam.

Et percutiendi terram. Juxta divinam bonitatem correspondenti modo ad plagam etiam subjungitur sanatio. Postquam enim Antichristus per omnia signa et prodigia mendacia cunctis factus fuerit illustrior secundum operationem Satanæ, benignus Deus sanctos suos obarmabit per potentiam verorum signorum : ut mendacium coarguant, et eos

[59] Malac. IV, 6. [60] Zach. IV, 11. [61] Prov. III, 1. Hebr. XII, 6.

Digitized by Google

qui fuerint seducti convertant, ac seductorem palam traducant, nihilque adversi ab eo patiantur usque ad terminum suæ prophetiæ.

XI, 7-10. *Cumque expleverint testimonium suum,* 745 *bestia quæ ascendit de abysso committet prælium adversus ipsos, et vincet eos, ac occidet ipsos, et cadavera eorum jacebunt in platea civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de populis et tribubus et linguis et gentibus ad cadavera eorum tribus diebus et dimidio, et cadavera eorum non permittent poni in monumentum : et inhabitantes terram gaudebunt super illis, et lætabuntur ac munera dabunt invicem : quoniam hi duo prophetæ cruciaverant habitantes in terra.*

Cumque expleverint testimonium. Quodnam? Quod is qui tunc præsens erit non sit Christus, sed impostor ac perniciosus seductor : sed paulo post venturus sit Dei Filius, cui etiam credendum sit tanquam Salvatori : qui ad benefaciendum hominibus jam olim advenerit, et nunc rursum sit venturus.

Bestia quæ ascendit de abysso. Bestiam dicit Antichristum, propter crudelitatem et inhumanitatem, ac humani sanguinis aviditatem : abyssum vero vitam hominum, amaram propter peccata, et tristem ac instabilem ob adversos undique flatus ac sibilos malignorum spirituum. Neque enim ex alia natura exsurget sceleratus ille, sed ex nostra et humana substantia : nam homo erit secundum operationem Satanæ, ut jam dictum est. Hæc igitur bestia, inquit, pugnabit adversus hos sanctos prophetas, et occidet eos, et corpora ipsorum insepulta projiciet in plateis Jerusalem : in ea enim regnabit, tanquam rex Judæorum quos seducet, et in omnibus habebit ministros sibique obtemperantes. Et Dominus apud Joannem, « Ego veni, inquit, in nomine Patris mei, et non recipitis me ; si alius venerit nomine proprio, illum recipietis [43]. » Sodoma vero et Ægyptum dicit vocari Jerusalem spiritualiter, hoc est juxta allegoriam : Sodoma, propter impudicitiam et hospitum afflictionem, quæ tunc erunt in Judæis ipsam inhabitantibus : Ægyptum autem, tanquam in servitutem redigentem ac injurias inferentem Christi servis, quemadmodum illa Israelitis.

Ubi et Dominus eorum crucifixus est. 746 Eorum, nempe horum duorum testium.

Et videbunt de populis. Videntes Judæi qui ex omni tribu ab Antichristo seducti fuerint, occisionem duorum martyrum sive testium, gaudebunt, nempe quod rex suus vicerit : ac donis gratulatoriis benigne invicem excipient, et corpora eorum insepulta manere facient, id in pœnam rependentes duobus prophetis.

[43] Joan. v, 43.

A πλάνον παραδειγματίσοντας καὶ μηδὲν πεισομένους ὑπ' ἐκείνου λυπηρὸν ἄχρι περάτων τῆς ἑαυτῶν προφητείας.

Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου, ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτούς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὸ πτῶμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος. Ὅπου καὶ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη, καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν, καὶ ἐθνῶν τὸ πτῶμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ. Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαρήσονται ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα δώσουσιν B *ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.*

Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν. Ποίαν; Ὅτι οὗτος ὁ παρὼν οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς, ἀπατεὼν δὲ καὶ ὀλέθριος πλάνος. Ἥξει δὲ ὅσον οὔπω ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ᾧ καὶ πιστευτέον ὡς Σωτῆρι καὶ ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τῶν ἀνθρώπων καὶ πάλαι παραγεγονότι, καὶ νῦν παραγινομένῳ.

Τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου. Θηρίον τὸν Ἀντίχριστον λέγει, διὰ τὸ ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον καὶ αἱμοβόρον· ἄβυσσον δὲ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον, τὸν πικρὸν ταῖς ἁμαρτίαις καὶ λυπηρὸν καὶ ἀστατοῦντα ταῖς περιφυσήσεσι καὶ ἀντιπνοίαις C τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Οὐ γὰρ ἐξ ἄλλης φύσεως ἐγερθήσεται ὁ ἀλιτήριος οὗτος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἡμετέρας καὶ ἀνθρωπίνης οὐσίας. Ἄνθρωπος γὰρ ἔσται κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ὡς ἤδη εἴρηται. Τοῦτο οὖν, φησί, τὸ θηρίον πολεμήσει τοῖς ἁγίοις τούτοις προφήταις, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἄταφα ῥίψει ἐν ταῖς πλατείαις τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐν αὐτῇ γὰρ βασιλεύσει ὡς Ἰουδαίων βασιλεὺς, οὓς ἀπατήσει καὶ ἕξει πρὸς πάντα ὑπουργοῦντας καὶ πειθομένους. Καὶ ὁ Κύριος παρὰ Ἰωάννῃ· « Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με. Ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. » Σόδομα δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ Αἴγυπτον πνευματικῶς φησι καλεῖσθαι, οἱονεὶ κατὰ ἀλληγορίαν· Σόδομα, διὰ τὴν D τότε ἀσέλγειαν ἐν αὐτῇ ἐσομένων Ἰουδαίων καὶ κακοξενίαν· Αἴγυπτον, ὡς καταδουλουμένην καὶ ἀδικοῦσαν τοὺς Χριστοῦ δούλους, ὡς ἐκείνη τὸν Ἰσραήλ.

Ὅπου καὶ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. Κύριος, τῶν δύο μαρτύρων δηλονότι.

Καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν. Ὁρῶντες δὲ οἱ τῷ Ἀντιχρίστῳ ἐκ πάσης φυλῆς ἐξηπατημένοι Ἰουδαῖοι τὴν ἀναίρεσιν τῶν δύο μαρτύρων, χαρήσονται ὡς τοῦ σφῶν βασιλέως νενικηκότος, καὶ δώροις χαριστηρίοις δεξιώσονται ἀλλήλους. Καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἄταφα ποιήσουσι μεῖναι, ἀμοιβὴν τοῦτο παρέχοντες τοῖς δύο προφήταις.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

A

Ὅπως ἀναιρεθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου ἀναστήσονται Ἐνὼχ καὶ Ἠλίας, καὶ τοὺς ἠπατημένους ἐκπλήξουσιν.

Καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθεν εἰς αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν αὐτοῖς· Ἀνάβητε ὧδε. Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν. Καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν. Ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη, ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ.

B Ἰσαρίθμους ἡμέρας τοῖς ἔτεσι τῆς προφητείας νεκρωθέντας ἀναστήσειν φησίν, ἐξ ἔτι τῆς χρονικῆς παλινδηλώσεως ἀπὸ μελλούσης συντελείας εἰς παρῳχημένην μεταχρουσθείς, κἀνταῦθα τὸ ἀπαράβατον τῶν δηλουμένων σοφῶς πως ἐμφανὲς μετὰ τῆς πρεπούσης καθιστῶν ἀκριβείας.

Καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν. Φόβος μέγας εἴρηται ἤτοι καὶ αἰσθητῶς συμβαίνων τότε, τούτων μελλόντων, ἢ καὶ ἑτέρως. Παρουδὲν δὲ περὶ τούτων ἀσχολεῖσθαι χρή, ἀφ' ἑκατέρου τῇ ψυχῇ τῶν ἐγρηγορέναι φιλούντων, τοῦ σωτηρίου θεαρέστως ποριζομένου.

Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. Νεφέλη ἀεὶ τῶν θείων πραγμάτων ὑπουργός, ἤτοι περιπολοῦσα, ὡς ἐν τῷ, « Νεφέλη καὶ γνόφος κύκλῳ αὐ- C τοῦ. » Ἡ γὰρ νεφέλη εἴρηται ἀπὸ νεφῶν, τὸ παχὺ καὶ ὑδατῶδες ἀποβαλόντων, ἃ νέφη ἐξ ἀναθυμιάσεως τῆς ὑγρᾶς οὐσίας πέφυκε τὴν ὑπόστασιν λαμβάνειν τῇ ἐξατμίσει. Τοιγαροῦν τῶν νεφῶν τῆς νεφέλης τὸ εἶναι οἰκειουμένων, ἐνθεωρεῖται ἐν αὐτῇ ἀδηλία τις μετά τινος αἴγλης, ἥτις ἐξ ἀνακλάσεως ἡλιακῆς ἀκτῖνος κατ' ἔμπτωσιν ἐκτελεῖται. Διόπερ καὶ ἀεὶ τοῖς θείοις δηλώμασι συμπαρομαρτεῖ, ἐκεῖνο αἰνιττομένη, ὡς τὰ θεῖα οὔτε πάντη ἄδηλα ἡμῖν, οὔτε πάντως ἐκδήλως παρεχόμενα, ἀλλ' οἷον ἀκράτου φωτὸς ἔλλαμψις τῇ κρυφιότητι ὑπογυμναζομένη. Κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ νῦν ἡ νεφέλη τῇ πρὸς οὐρανὸν ἀνόδῳ τῶν προφητῶν ὑπηρετεῖ. Διὸ καί, ὡς ἔθος, τὰ τοιαῦτα μετὰ τοῦ ἄρθρου παρείληπται. Ἐν D τῇ νεφέλῃ γὰρ ἀναβῆναί φησιν, οὕτω τῆς μυήσεως ἐντελλομένης, τῶν ἄρθρων, ὡς πρὸ μικροῦ ὑπεμνήσαμεν, προεγνωσμένου τινὸς ἀναπόλησιν εἰσηγουμένων. Καὶ περὶ μὲν νεφέλης ταύτῃ τεθεωρείσθω, ἥτις, κατὰ τὸ ἕτοιμον τῆς λέξεως, νεφέλη εἴρηται διὰ τὸ ἀπὸ νέφους τὴν ὑπόστασιν ἐσχηκέναι ἀποτιναχθέντος πᾶν τὸ παχὺ καὶ ὑδατῶδες. Ἀναθυμίασις γὰρ ὑγρὰ τὰ νέφη συνίστησιν, ἧς ἀποτιναχθείσης εἰς ὑετόν, καὶ οἱονεὶ πέψεως (32) γενομένης, τὸ ἄπεπτον τούτου, εἰς νεφέλης χωρεῖ γέννησιν, ᾗτινι διὰ λεπτό-

(32) *πέμψεως, emissione*, ed.

CAPUT XXXI.

Quod occisi ab Antichristo Enoch et Elias resurgent, et eos qui seducti fuerant terrore consternabunt.

XI, 11-14. *Et post tres dies ac dimidium spiritus vitæ qui est ex Deo intravit in illos, et steterunt super pedes suos : et timor magnus cecidit super eos qui viderunt ipsos. Et audivi vocem magnam de cælo dicentem ipsis : Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum in ipsa nube, et viderunt eos inimici eorum. Et in illo die factus est terræmotus magnus, et decima pars civitatis cecidit. Et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia, et reliqui territi sunt et dederunt gloriam Deo cæli. Væ secundum abiit, et ecce tertium væ cito venit.*

Ubi æquali dierum numero mortui fuerint cum annis prophetiæ ipsorum, ait eos resurrecturos : rursum adhuc ex temporali significatione a futura rei consummatione ad præteritam transpulsus, et in hoc incommutabilem eorum quæ significantur manifestationem sapienti quodam modo cum debita diligentia ostendens.

Et timor magnus cecidit. Timor magnus dictus est, sive qui etiam sensibiliter tunc continget cum hæc fient : aut etiam alio modo : sed parum circa hæc occupari oportet, cum utrumque juxta divinum beneplacitum præbeat id quod salutiferum est animo eorum qui vigilare cupiunt.

747 *Et ascenderunt in cælum in ipsa nube.* Semper nubes ministra est in divinis rebus, illisque familiaris est, juxta illud : « Nubes et caligo in circuitu ejus. » Νεφέλη enim, id est nubes, dicta est ἀπὸ τῶν νεφῶν, id est a nebulis, ubi densitatem et aquositatem abjecerunt : quæ nebulæ ex exhalatione humidæ substantiæ natæ sunt per evaporationem accipere subsistentiam. Igitur cum nebulæ sint appropriatæ ad esse nubis, conspicitur in ipsa quædam obscuritas cum aliquo splendore, quia refractione radii solaris ex incidentia perficitur, ideoque semper divinis manifestationibus attestando commiscetur : illud designans, quod divina neque omnino nobis incerta sunt, neque omnino manifeste præbentur : sed veluti puræ lucis illustratio per obscuritatem manifestatur. Juxta hunc ipsum sane modum etiam nunc ministra fit nubes ascensui prophetarum in cœlum, atque ob id, ut moris est in hujusmodi, cum articulo assumpta est : siquidem in ipsa nube eos ascendisse dicit, ita tradente articulorum initiatione quæ rei alicujus præcognitæ expansionem admonet, veluti paulo ante suggessimus. Et de nube quidem hactenus consideratum sit, quod νεφέλη, id est nubes, quantum ad etymum spectat dictionis, ex eo dicta sit quod substantiam habeat ἀπὸ νέφους, id est a nebula, quæ omnem crassitiem et aquositatem excussit, humida namque

Digitized by Google

exhalatio nebulas constituit, qua exhalatione in pluviam discussa, et velut concoctione facta, quod ex ea manet indigestum, ad nubis cedit generationem : in qua propter raritatem et quamdam obscuritatem, caliditas etiam sive solare lumen libenter immoratur, ut sit veluti nebula illuminata ac pellucida.

A τητα καὶ δι' ἀφάνειαν καὶ ἕλη, ἤτοι φῶς ἡλιακὸν ἐμφιλοχωρεῖ, ὡς εἶναι οἱονεὶ νέφος πεφωτισμένον καὶ διαυγές.

Et occisa sunt in terræmotu nomina. Specialiori usus est promulgatione. Neque enim nomina occisa sunt : quomodo enim fieri posset ut in ordinem sive aciem redigerentur, quæ absque subjectæ rei productione et producuntur et esse desinunt, veluti declarant viri in his rebus eruditi? Sed intelligendum est dictum hoc, quod illi sint occisi adversus quos nomina sunt posita.

Καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα. Ἰδικώτερον κέχρηται τῇ ἐπαγγελίᾳ. Οὐ γὰρ τὰ ὀνόματα ἀπεκτάνθη· πῶς γὰρ τὰ ἐν τάξει συμβεβηκότων κείμενα, ἃ χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς γίνεται καὶ ἀπογίνεται, ὡς οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ ἐμφανίζουσιν; ἀλλ' ἐκείνων ἀναιρεθέντων τῶν καθ' ὧν τὰ ὀνόματα τέθειται, τὸ λεγόμενον νοητέον.

748 CAPUT XXXII.

De septima tuba et sanctis Deum laudantibus ob futurum judicium.

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'.

B *Περὶ τῆς ἑβδόμης σάλπιγγος, καὶ τῶν ὑμνούντων τῷ Θεῷ ἁγίων ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κρίσει.*

XI, 15-18. *Et septimus angelus tuba cecinit, et factæ sunt voces magnæ in cœlo, dicentes : Factum est regnum hujus mundi Domini nostri Jesu Christi, et regnabit in sæcula sæculorum. Et viginti quatuor seniores qui sunt in conspectu throni Dei, qui sedent super sedes suas, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes : Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es et qui eras, quoniam accepisti potentiam tuam magnam, et regnasti, et gentes indignatæ sunt. Et venit ira tua et tempus mortuorum ut judicentur, et reddas mercedem servis tuis prophetis et sanctis, et iis qui timent nomen tuum, pusillis et magnis, et perdas eos qui perdunt terram.*

Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι· Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι, οἱ ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, οἳ κάθηνται ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας, καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν. Καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν.

Buccinatio septimi angeli ostendit quæ sunt tertii Væ, nempe voces magnas in cœlo resonantes, decretum ac sententiam inducentes, nam hoc sibi vult earum dicere. Quid est igitur quod notum fit? *Factum est regnum.* Semper quidem Deus regnat, neque incepit, neque desinet, sive omnia intelligantur, sive intellectu non attingantur : neque enim cuncta complectitur humana intelligentia, imo sine initio et sine fine universorum Dominus est dominator. Quoniam autem mundanus principatus ac regnum quandoque ipsi ostenditur non subjectum, suis intumescens vanitatibus : hinc autem accedit corruptibili huic mundo veluti per somnium gloria ad perditionem, dum quatiuntur ac compescuntur hi qui super terram regnant ac tyrannidem agunt, non tamen vere, sed veluti per speculum ac simulacrum : solus is qui vere Deus ac rex est perpetuo principatu ac potentia, 749 dictus est principatum tenere ac regnare in sæcula.

C Τὰ τῆς τρίτης οὐαὶ ἡ τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου σάλπισις παριστᾷ, φωνὰς μεγάλας ἐν οὐρανῷ ἐξηχουμένας, δήλωσιν ἐμποιούσας. Τοῦτο γὰρ βούλεται τὸ λέγειν. Τί οὖν τὸ δηλούμενον; *Ἐγένετο ἡ βασιλεία.* Ἀεὶ μὲν ὁ Θεὸς βασιλεύει, οὔτε ἀρξάμενος, οὔτε παυσάμενος, νοουμένων τε πάντων καὶ ἀνεννοήτων (ὅτι μηδὲ πάντων ἡ ἀνθρωπίνη περιδράττεται νόησις), ἀλλὰ καὶ ἀνάρχως καὶ ἀτελευτήτως ἐστὶ πάντων Κύριος ὁ Δεσπότης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοσμικὴ ἀρχὴ καὶ βασιλεία ἔσθ' ὅτε τὸ ἀνυπότακτον ἐπεδείξατο αὐτῷ οἰκείαις ματαιότησι κορυφουμένη, ἧκε δὲ τὸ ἀπὸ τούτου ὀνειρώττουσα δόξα τῷ θνητῷ τούτῳ κόσμῳ πρὸς φθορὰν, λυθέντων καὶ παυσαμένων τῶν ἐπὶ γῆς βασιλευόντων καὶ τυραννούντων οὐκ ἀληθῶς (33), D ἀλλ' ἐν ἐσόπτρῳ τε καὶ ἰνδάλματι, μόνος ὁ τῷ ὄντι Θεὸς καὶ βασιλεὺς κρατεῖν καὶ βασιλεύειν εἰς τοὺς αἰῶνας ἀδιαδόχῳ κράτει καὶ ἐξουσίᾳ εἴρηται.

Ceciderunt in facies suas. Quoniam casus etiam significat vulgarem corporis dispositionem, ne hoc suspicareris, subjunxit : *in facies suas :* qui honor debet heris tribui ab his qui minimi sunt ac inferiores in honore.

Ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Ἐπειδὴ ἡ πτῶσις καὶ τὴν ἁπλῶς κάθεξιν σημαίνει, ἵνα μὴ τοῦτο ὑποληφθείη, ἐπήγαγεν, *ἐπὶ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν*, ὅπερ τῇ Δεσποτικῇ ὀφείλεται παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων τιμῇ.

(33) Ed., φθορὰν, κατὰ τῶν σαλευθέντων καὶ παυσαμένων τῶν ἐπὶ γῆς βασιλευόντων καὶ τυραννούντων οὐκ ἀληθῶς.

Digitized by Google

Καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου. Πολλά, φησί, μακροθυμήσας ἔτι τοῖς πάλαι, ἐπεὶ μηδὲν ἀπώναντο τῆς χρηστότητός σου, νῦν κατὰ καιρὸν ἦλθες. Καιρὸν δὲ τῶν νεκρῶν τὸν τῆς παγκοσμίου φησὶν ἀναστάσεως, ἐν ᾧ ἑκάστῳ καταλλήλως δοθήσεται τὰ ἐπίχειρα. Διὰ δὲ τῶν προφητῶν, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ τῶν φοβουμένων τὸν Θεόν, τὰ τρία τάγματα τῶν ρ' καὶ ξ', καὶ τεσσάρων καρποφορούντων φησί, τῆς πρώτης λήξεως τῶν ἀποστόλων ἀξιουμένων, καὶ τῆς ἐπὶ δώδεκα θρόνων ἱδρύσεως. Ὡσαύτως καὶ τοὺς προφήτας μάλιστα τοὺς ὑπολυσσώσαις κατ' αὐτῶν βασιλέων τιμωρίαις ὑποβληθέντας. Μικροὺς δὲ καὶ μεγάλους. Μικρούς, τοὺς ἧττον ἁγίους, μεγάλους, τοὺς μᾶλλον ὑπερέχοντας ἁγιότητι. Ἐπεὶ δὲ διττὸς ὁ φόβος, ὁ μὲν προκαταρκτικός, ὁ δὲ τελειωτικός, καὶ τοῦ μὲν προκαταρκτικοῦ τοῖς οὔπω τὴν ἀθῴωσιν εἰληφόσι συνόντος, τοῦ τελειωτικοῦ δὲ τοῖς ἤδη ὑπὸ Θεοῦ ἀνειλημμένοις, οἷς καὶ διὰ φόβου ἀεὶ τὸ μή τι αὐτοῖς ἐνδεῖ, ὃν εἰκὸς ὑπεῖναι τοῖς σφόδρα ἀγαπῶσιν· οὐκ ἀποβλητέον οἶμαι τὸ ἀπὸ τῶν ἁγίων ὑποσταλῆναι τοὺς φοβουμένους, ὡς τῶν μὲν μικρῶν τῷ ὄντι φόβῳ ἐνεχομένων, τῶν δὲ μεγάλων οἳ ἔχουσι τὸ θαῤῥεῖν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ τῷ θάῤῥει τὸν φόβον παρομαρτεῖν. Ἑκατέροις τοίνυν ὁ φόβος διὰ τὴν ἀντίδοσιν· τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν βεβιωμένων καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, τοῖς μὲν μεγάλοις, αὐτὸ τοῦτο μὴ πεποιθέναι ἑαυτοῖς προσεῖναι τὸ ἀνελλιπές, τοῖς μικροῖς δὲ ἀνενδοιάστως ἐλπιζομένοις σώζεσθαι, καὶ ὅτε τοὺς τοῦ Θεοῦ δούλους ὑπέβαλλον ἀπηνέσι κακοῖς, καὶ οἷς ἄλλοις ἀτόποις αὐτῶν ἔργοις ἐμίαναν τὴν γῆν καὶ διέφθειραν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Περὶ τῶν διωγμῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν προτέρων, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου.

Καὶ ἠνοίχθη ὁ ναὸς ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. Καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Μετὰ τὴν εὐχαριστήριον δόξαν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἰσαγγέλως ζησάντων, ἠνοῖχθαι τὸν οὐρανόν φησι καὶ ὀφθῆναι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, οὐρανὸν τὴν ὑπεράνθρωπον λέγων γνῶσιν, ἐν ᾧ καὶ τεθησαύρισται « ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. » Ἐν τούτῳ τῷ τῆς γνώσεως οὐρανῷ καὶ ἡ κιβωτὸς ὤφθη τῆς διαθήκης. Τί δὲ δι' αὐτῆς δηλοῦν ἐθελούσης τῆς ὀπτασίας; Τὸ ὅτι, ὥσπερ ἐν ἐκείνῳ καιρῷ εἴρηται Μωϋσῇ, συμβολικὰ ταῦτα τὰ παρατασσόμενα αὐτῷ, ἀλλ' οὐκ ἐνεργείας ἐχόμενα (« Ὅρα γάρ, φησί, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει »)· οὕτω καὶ νῦν ταῦτα εἰσηγεῖται, τῶν ὁρωμένων καταλλήλως τῷ οὐρανίῳ ὕψει μετεωρίζων τὴν γνῶσιν. Καὶ ἐπειδὴ τῇ ὑποδείξει Μωϋσῇ τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης προτέλεια αἱ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ κατὰ

A *Et venit ira tua.* Cum hactenus cum his qui olim fuerunt plurimum remoratus fueris: in nullo enim tua fruiti sunt bonitate: nunc opportune venisti. Tempus autem mortuorum dicit tempus universalis resurrectionis, in quo unicuique convenientia dabuntur præmia. Per prophetas autem et sanctos ac timentes Deum, intelligit tres ordines illorum centum octoginta quatuor millium qui Deo fructum afferunt: nempe apostolorum qui digni habentur prima sorte, et ut constituantur super duodecim sedes. Similiter et prophetas potissimum dicit eos qui immania sustinuerunt regum adversus se exasperatorum supplicia. Pusillos vero dicit minores sanctos, magnos autem qui majori præcelluerunt
B sanctitate. Verum quia duplex est timor, unus quidem initialis et alter consummativus: initialis est eorum qui nondum acceperunt ut impune auderent accedere: perfectus vero eorum qui jam a Deo assumpti sunt, qui etiam semper verentur ne quid sibi desit eorum quæ decet esse in his qui vehementer amant. Non opinor rejiciendum esse quod a sanctis separati sint ii qui timent: quasi pusilli sint qui vero timore tenentur, magni vero qui possunt confidere sicut dictum est, ac confidentia timorem comitari. Utrisque igitur convenit timor ob retributionem quæ fit juxta dignam eorum quæ in vita peracta sunt remunerationem: magnis quidem, quod non satis fidant hoc ipsum sibi contingere absque defectu: pusillis vero, quod certo
C sperent se salvandos etiam dum servos Dei gravibus afflixerunt malis, aliaque absurda patraverunt opera, quibus conspurcarunt ac corruperunt terram.

750 CAPUT XXXIII.

De prioribus Ecclesiæ persecutionibus, et iis quæ sub Antichristo fient.

XI, 19. *Et apertum est templum Dei in cœlo, et apparuit arca testamenti Domini in templo suo. Et facta sunt fulgura et voces ac tonitrua et grando magna.*

Post gratiarum actionem et gloriam datam ab angelis et iis qui vitam duxerunt angelicam, apertum fuisse cœlum dicit, visamque fuisse arcam testamenti, cœlum vocans cognitionem plus quam
D humanam, in quo etiam recondita sunt « quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se [64]. » In hoc cognitionis cœlo arca quoque testamenti visa est: quid autem voluit per hoc visio ipsa significare? Quod, quemadmodum illo tempore Mosi dictum est, ea quæ ipsi jubebantur significativa esse, nec veritatis efficaciam habere: « Vide, inquit, omnia facias juxta typum qui tibi ostensus est in monte [65]: » ita nunc quoque hæc enarrantur, convenienti modo attollendo cognitionem eorum quæ videntur ad cœlestem sublimitatem. Et quoniam dum arca testamenti Mosi de-

[64] I Cor. ii, 9. [65] Exod. xxv, 40.

Digitized by Google

monstrata est, apparuerunt præparativa fulgura ac tonitrua circa montem in quo Deo placuit ut hæc oracula darentur, quæ irrationalibus ac ferinis tradebantur : ita etiam hic ad ostensionem arcæ consequuntur ea quæ huic conveniunt visioni.

Et facta sunt fulgura. Hoc est tertium *Væ* quod peccatoribus præparatum est, quemadmodum aspectus bonorum quæ servantur sanctis, qui interim discerni non possunt inter homines, sed per apertionem templi Dei in cœlo pervenitur ad eorum cognitionem. Tunc enim qui probe vitam peregerunt, regenerationem nacti, bona consequentur quæ reposita sunt in regno Patris.

751 XII, 1, 2. *Et signum magnum apparuit in cœlo : mulier stipata sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim. Et prægnans clamat parturiens : et cruciatur ut pariat.*

Mulierem hanc nonnulli dixerunt esse Domini Matrem. Cum enim paulo ante narraverit ea quæ Antichristum concernebant, postquam hunc dixit instare, quodque ejus sermones a Satana deprompti sint, quod Satanas studiose ac fraudulenter nitatur persuadere, ut qui Christo jam addicti sunt, per imposturam ad se transfugiant : qui etiam eos qui fuerunt ab initio incarnationis Dominicæ malitiose aggrediens, ex horum similitudine deceptionem proposuit instituere : et maxime Hebræos, qui proprias de Christo prophetias magis ipsi attribuunt quam Christo : hoc sane modo disposita fraude, proponit nunc Domini dispensationem propter nos factam, tanquam jam perfectam, ita ut nulla futura sit quæ illi se possit adjungere. Ideo matrem quidem veluti puram et a terrenis rebus separatam in cœlo esse scribit, et non terra, tanquam angelis æqualem. Porro quod sole stipata sit, et lunam habeat scabellum pedum, Habbacuc idoneus est ad persuadendum, cum ait : « Exaltatus est sol, et luna stetit in ordine suo [46] » : solem dicens justitiæ Salvatorem Christum, eo quod evangelica prædicatione veluti exaltatus sit et sublimior effectus : luna vero, id est, Judæorum Synagoga amplius non susceperit augmentum : neque enim post Christi apparitionem deinceps per proselytos accepit augmentum, imo diminuitur potius dum Judæi ad Christianos accedunt. Sed et sole stipatam fuisse possumus accipere, quod beata Virgo sole spirituali sive Christo operta fuerit : et quod luna cultum designans legalem, veluti diminuta sit ac seipsa minor effecta, per spiritum evangelicum loco mota. Fortassis autem ad id quod significatur magis consequens fuisset dicere, non quod mulier fuisset circumdata sole, sed quod circumdedisset potius solem in utero inclusum. Sed ut ostendat quod etiam is qui utero gestabatur Dominus, et sua matre et quavis creatura eminentior erat, 752

A τὸ ὄρος ἐν ᾧ ταῦτα χρηματισθῆναι εὐδόκητο, ἅπερ τοῖς ἀλόγοις καὶ θηριώδεσιν ἀπειργάζοντο· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τῇ ὑποδείξει τῆς κιβωτοῦ, καὶ τὰ καθήκοντα ταύτῃ τῇ ὀπτασίᾳ ἐπηκολούθει.

Καὶ ἐγένοντο ἀστραπαί. Αὕτη ἐστὶν ἡ τρίτη *Οὐαὶ* ἥτις τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἡτοιμάσθη, ὥσπερ ἡ ἐποψία τῶν ὑποκειμένων ἀγαθῶν τοῖς ἁγίοις τέως ἀδιαγνώστοις ἀνθρώποις, διὰ δὲ τῆς ἀνοίξεως τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰς γνῶσιν ἀφικομένοις. Τότε γὰρ οἱ καλῶς βιώσαντες τῆς παλινζωΐας ἠξιωμένοι, τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν τοῖς ὁσίοις ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς τεύξονται.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανοι ἀστέρων δώδεκα· καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ἔκραζεν ὠδίνουσα, καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.

Τὴν γυναῖκα ταύτην τὴν τοῦ Κυρίου ἔφησάν τινες εἶναι Μητέρα. Τὰ γὰρ κατὰ τὸν Ἀντίχριστον πρὸ βραχέως διεξελθών, ἐπειδὴ τοῦ ἐπιστῆναι τοῦτον καὶ ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ προχειρισθῆναι οἱ λόγοι εἴρηνται, σπουδῇ τοῦ Σατανᾶ πείθειν ἐξ ἀπάτης βουλομένου τοὺς ἤδη προσνεμηθέντας Χριστῷ ἐξ ὑποστροφῆς πρὸς αὐτὸν αὐτομολῆσαι, ὃς καὶ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου κακούργως ἐπιβαλὼν ἐξ ὁμοιώσεως τούτων τὴν ἀπάτην προέθετο ἐνστήσασθαι, καὶ μάλιστα Ἑβραίοις τὰς περὶ Χριστοῦ προφητείας ἐκείνῳ μᾶλλον προσοικειοῦσιν ἢ τῷ C Χριστῷ, ταύτῃ τοι τὴν ἀπάτην διορθουμένην, τὴν τοῦ Κυρίου δι' ἡμᾶς προβάλλεται οἰκονομίαν, ὡς ἤδη τελεσθεῖσαν, καὶ μὴ ἂν ἄλλης αὐτῇ ἐναμίλλου ἔσεσθαι δυναμένης. Διὸ περὶ μὲν τῆς μητρὸς, ἅτε καθαρᾶς καὶ τῶν γηΐνων ἀπηλλαγμένης, ἐν οὐρανῷ ταύτην γράφει, καὶ οὐκ ἐν γῇ, ὡς ἰσάγγελον. Τὸ δὲ περιβεβλῆσθαι αὐτὴν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην ἔχειν ὑποπόδιον, ὁ Ἀββακοὺμ ἱκανὸς παραστῆσαι δι' ὧν φησιν· « Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς, » ἥλιον λέγων τῆς δικαιοσύνης τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, ἅτε αὐτοῦ τῷ εὐαγγελικῷ κηρύγματι ὑψωθέντος καὶ μετεωρισθέντος, τῆς δὲ σελήνης, τουτέστι τῆς τῶν Ἰουδαίων Συναγωγῆς, οὐκ ἔτι προσθήκην δεξαμένης. Οὐ γὰρ ἔτι μετὰ τὴν τοῦ D Χριστοῦ ἐπιφάνειαν προσθήκην ἔλαβε διὰ προσηλύτων· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὠλίγωται, Χριστιανοῖς προσχωρούντων Ἰουδαίων. Ἀλλὰ καὶ τὸ περιβεβλῆσθαι τὸν ἥλιον, τὸ ἐσκεπᾶσθαι τὴν ἁγίαν Παρθένον τῷ ἡλίῳ τῷ νοητῷ, ἤτοι τῷ Χριστῷ, δυνάμεθα ὑπολαβεῖν, καὶ τὴν σελήνην, τὴν κατὰ νόμον λατρείαν, ἅτε ὑποβιβασθεῖσαν καὶ παρὰ πολὺ μείονα ἑαυτῆς γενομένην τῷ εὐαγγελικῷ κινηθεῖσαν πνεύματι. Ἴσως δὲ πρὸς τὸ δηλούμενον ἀκολουθότερον ἦν εἰπεῖν, τῷ ἡλίῳ μὴ περιβεβλῆσθαι τὴν γυναῖκα, περιβεβληκέναι δὲ τὸν ἐν γαστρὶ ἐχόμενον ἥλιον. Ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ κυοφορούμενος ὁ Κύριος, καὶ τῆς οἰκείας Μητρὸς καὶ πάσης τῆς κτίσεως ὑπερεῖχε,

[46] Habac. III, 11.

Digitized by Google

σκέπῃ αὐτὸν ἔφη περιϐεϐληκέναι τὴν μητέρα. Ἕτε- A ροι δὲ πάλιν ταύτην τὴν γυναῖκα τὴν Ἐκκλησίαν ἔφασαν εἶναι, ἥτις τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον Χριστὸν περιϐέϐληται, καὶ τὴν σελήνην τὴν Συναγωγὴν ὑποκάτω τῶν ποδῶν, ὡς ἤδη παλαιωθεῖσαν, ἔθηκε. Καὶ τὰ ἑξῆς πάντα ἁρμοδίως, ὡς Ἀνδρέας καὶ Μεθόδιος.

Καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανοι. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικὸς ἐξ ἀστέρων δώδεκα συνιστάμενος στέφανος, οἱ ἅγιοί εἰσιν ἀπόστολοι. Τὸ δὲ τὴν ἐν γαστρὶ ἔχουσαν κράζειν βασανιζομένην τῷ τόκῳ, τὸν τοῦ Ἀμὼς φασιν Ἡσαΐαν ἀπολύσασθαι δι' ὧν φάσκει· « Πρὶν τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὸν πόνον τῶν ὠδίνων, ἐξέφυγε καὶ ἔτεκεν ἄῤῥεν· » ἀμφότερα δὲ συνέϐη τῇ Παρθένῳ. Καὶ γὰρ B ἔκραζε καὶ ἐν ἀθυμίᾳ ἦν, τὸν μνηστῆρα ὑπονοοῦσα μοιχείας αὐτὴν ἐγκλήματι ὑπόδικον καταστήσειν, ὃ καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν φησι διὰ τοῦ λάθρα ἀπολῦσαι αὐτὴν βουλεύεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἀγγέλῳ θείῳ τῆς ὑπονοίας ταύτης ἀπηλλάγη ἐκ Πνεύματος ἁγίου τὴν κυοφορίαν εἶναι ἐμπεδοῦντος, τότε καὶ αὐτὴ ἐξέφυγε πᾶσαν τὴν ὠδίνουσαν αὐτὴν πραγματείαν.

Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ ἰδοὺ δράκων πυῤῥὸς μέγας, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα, καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔϐαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν.

Δράκοντα τὸν Σατανᾶν καλεῖ, διὰ τὸ σκολιόν· πυῤῥὸν δὲ, διὰ τὸ αἱμοϐόρον καὶ ὀργίλον. Οὐρὰν δὲ C ἐνταῦθα τὸν ἀέρα φάσκει, ὡς ἐξ αὐτοῦ μὴ πεπτωκότος τοῦ διαϐόλου. Πῶς γὰρ ἐκπέπτωκε τούτου, ὁ τὴν ἐξουσίαν, κατὰ Παῦλον, ἔχων ἐν αὐτῷ, « Κατὰ τὸν ἄρχοντα, » λέγοντα, « τοῦ σκότους τοῦ ἀέρος τούτου; » Κεφαλὰς δὲ αὐτοῦ, τὰς πονηροτέρας αὐτοῦ δυνάμεις καὶ ταῖς πνευματικαῖς ἐνεργείαις ἀντιθέτους, ἢ τὰς ἑπτὰ κακίας ἃς ὁ Σολομὼν ἐν καρδίᾳ εἶναί φησι τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ κέρατα δέκα. Τὸ κέρας δυνάμεως καὶ δόξης σημαντικόν ἐστιν. Δέκα δὲ τὰ κέρατα, ἢ τὰ ἀντιδιαστελλόμενα ταῖς δέκα ἐντολαῖς τοῦ νόμου πλημμελήματα καὶ τὰ τελειωτικὰ τῆς σατανικῆς ἀποστασίας ἐγχειρήματα, ἢ τὰς διαιρέσεις τῆς βασιλείας κόσμον φερούσας αὐτῷ, ὡς ταῖς διχοστασίαις χαίροντι. Ἑπτὰ δὲ διαδήματα τὰ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς D αὐτοῦ, ἰσάριθμα ταῖς κεφαλαῖς, διότι οἱ ἐν ταῖς δαιμονικαῖς ἐνεργείαις νικῶντες, ἐκεῖθεν τοὺς στεφάνους κομίζονται, ὅθεν πόνοις καὶ ἱδρῶσι τὴν νίκην ἤραντο.

Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ, σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων. Τρίτον μέρος τῶν ἀστέρων ἐκλήθησαν οἱ περὶ ἕνα τοῦ (34) ἀριθμοῦ τῆς Τριάδος διεσταλμένοι, ὡς Ἄρειος καὶ Μακεδόνιος. Ἡ ἔρημος δὲ, εἰς ἣν ἐλθοῦσα τρέφεται ἡ Ἐκκλησία, ἡ κακῶν ἐρήμη, καὶ στεῖρα φθορᾶς. Τὸ δὲ τὴν οὐρὰν ἕλκειν τὸ τρίτον τῶν ἀστέ-

protectione sit ipsum circumdedisse matrem. Rursum vero alii hanc mulierem dixerunt esse Ecclesiam, quæ sole justitiæ Christo stipata est : et lunam, id est Synagogam sub pedibus ejus, tanquam jam vetustiorem effectam, posuit : et quæ sequuntur omnia congruo modo adaptarunt, ut Andreas et Methodius.

Et in capite ejus corona. Corona in capite mulieris ex duodecim stellis constituta, sancti sunt apostoli. Porro quod prægnans clamet cum cruciatu ad partum, aiunt Isaiam filium Amos dissolvisse, cum ait priusquam parturiret peperisse [67], et priusquam accederet labor pariendi effugisse et peperisse masculum. Nam utrumque contigit Virgini. Etenim clamavit et in angustia erat, verita ne sponsus ipsam crimini adulterii obnoxiam duceret : quod etiam ait Evangelium, cum occulte vellet dimittere eam. Quoniam autem successit hujus suspicionis liberatio, confirmante angelo fetum esse ex Spiritu sancto, tunc et ipsa effugit omnem quæ se cruciabat molestiam.

XII, 3, 4. *Et visum est aliud signum in cœlo : et ecce draco rufus magnus habens capita septem et cornua decem, et super cornua ipsius septem diademata, et cauda ipsius trahit tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram.*

Draconem vocat Satanam, eo quod tortuosus sit : rufum autem, quia cruentus et iracundus. Caudam vero dicit hoc loco aerem, quod ab illo non ceciderit diabolus : nam quo modo ab eo cecidit, qui juxta Paulum habet in ipso potestatem, dum ait : « Juxta principem potestatis aeris hujus [68]. » Capita autem ipsius dicit sceleratiores ejus potestates, et spiritualibus operibus adversantes : aut septem nequitias quas Solomon dicit esse in corde inimici.

Et cornua decem. Cornu potentiæ ac gloriæ significativum est. Decem vero cornua, aut peccata quæ decem præceptis legis opponuntur, et perfectos conatus satanicæ apostasiæ : aut regni divisiones quæ mundum ad ipsum ferunt, ut qui gaudet semper dissidiis. Porro septem diademata, **753** quæ super capita ipsius imposita sunt, æquantur capitibus numero : qui enim in dæmoniacis operibus vincunt, inde coronas gestant, unde laboribus ac sudoribus victoriam retulerunt.

Et cauda ipsius trahit tertiam partem stellarum. Tertia pars stellarum dicti sunt hi qui unum Trinitatis numerum non admittunt, veluti sunt Arius et Macedonius. Desertum vero ad quod veniens nutritur Ecclesia est, quod deserta sit a malis, et sterilis a corruptione. Cæterum quod cauda trahat

[67] Isa. LXVI, 7. [68] Ephes. II, 3.

(34) Ἐννάτου ed.

Digitized by Google

tertiam partem stellarum, hoc etiam modo considerari potest, ut duo quædam per hæc significari existimemus : aut primum ipsius de cœlo casum, cum angelis qui una cum ipso se a Deo separarunt per extremum invidiæ motum : nam hæc est cauda : Primum enim elatio quæ ipsum traxit, ad invidiam obarmavit, et hos in terram detraxit : aut inimici motionem seu casum de cœlo post confractionem sui capitis, quam a discipulis Domini sustinuit, qui ab ipso potestatem acceperunt calcandi supra serpentes et scorpiones et super omnem virtutem malam. Sive postremum motum dicit, quo dejecit eos qui firmi non erant a cœlesti intelligentia, qui tropice dicti sunt stellæ propter splendorem in baptismate susceptum.

Et misit eas in terram. Una enim secum dejecit maximam angelorum partem, persuadens ut pariter a Deo discederent, ac terrenos fecit eos qui fuerant cœlestes, et tenebras illos qui splendidi fuerant in modum stellarum.

XII, 4, 5. *Et draco stetit ante mulierem quæ paritura erat, ut cum peperisset, filium ejus devoraret. Et peperit filium masculum qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus est filius ipsius ad Deum et ad thronum ejus : et mulier fugit in desertum, ubi habet locum ibi paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.*

Quod steterit draco insidias moliens adversus partum, hoc significat quod multam adhibeat diligentiam ubi aliquid productum est, quo molestiam afferat : et quænam hæ sint, jam dictum est.

Et raptus est filius ipsius ad Deum. Pestifer draco insidiatus est, et Herodem exstimulavit ut infantes in Bethlehem occideret, quasi inter illos etiam Christum interempturus esset : puer autem 754 insidias effugit Dei Patris providentia, qui Joseph oraculo admonuit ut eo ipsiusque matre assumptis fugeret in Ægyptum. Salutem itaque in raptum commutavit, dicens : *Raptus est ad Deum et ad thronum ejus*; hoc est, ex divina providentia et dominatione puero ad salutem disposita ; nam hoc significare vult thronus.

Et mulier fugit in desertum. Mulieris fuga ad desertum significat electorum fugam, qua in Antichristi adventu facto per operationem Satanæ, fugient præcipui omnium qui in Ecclesia fuerint, a civilibus turbationibus mundanisque voluptatibus fugientes annos tres et dimidium : tantum enim temporale explent spatium mille ducenti sexaginta dies.

CAPUT XXXIV.

De commisso prælio inter sanctos angelos et pravas potestates, et de casu draconis.

XII. 7-9. *Et factum est prælium in cœlo : Michael et angeli ejus præliati sunt cum dracone, et draco pugnavit et angeli ejus, et non valuerunt, neque*

A ρων, καὶ οὕτω θεωρητέον. Δύο τινὰ νομίζομεν δηλοῦσθαι διὰ τούτων· ἢ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ πτῶσιν μετὰ τῶν συναποστατῶν ἀγγέλων διὰ τοῦ ἐσχάτου κινήματος τοῦ φθόνου (τοῦτο γὰρ ἡ οὐρά· πρῶτον γὰρ ἡ ἔπαρσις ἡ σύρασα ἐκεῖνον πρὸς φθόνον ἐφώπλισε, καὶ τούτους εἰς τὴν γῆν κατέῤῥαξεν)· ἢ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ τὴν θλάσιν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς, ἣν ὑπὸ τῶν τοῦ Κυρίου ὑπέστη μαθητῶν λαβόντων ὑπ' αὐτοῦ ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τὴν κακήν, τὴν μετὰ τοῦ οὐρανοῦ κίνησιν. Ἤγουν τὴν ἐσχάτην τοὺς ἀστηρίκτους κατενεγκοῦσαν ἐκ τοῦ οὐρανίου φρονήματος ἀστέρας τροπικῶς ὀνομασθέντας διὰ τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος λαμπρότητα.

B *Καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν.* Συγκατέβαλε γὰρ ἑαυτῇ πλείστων ἀγγέλων μοῖραν συναποστατῆσαι πείσασα ἀπὸ Θεοῦ, καὶ πεποίηκε χθονίους τοὺς οὐρανίους, καὶ σκότος τοὺς λαμπροὺς ὡς ἀστέρας.

Καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ· καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

Τὸ δὲ ἑστηκέναι τὸν δράκοντα ἐπιβούλως κατὰ
C τοῦ τόκου ἐνσκευαζόμενον, τοῦτο δηλοῖ ὅτι πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποίηται τῷ τεχθέντι ἐξαρτίσαι τὰ δυσχερῆ· καὶ τίνα ταῦτα, εἴρηται.

Καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ μὲν ἰοβόλος δράκων ἐνήδρευσε καὶ παρέθηξεν Ἡρώδην ἀνελεῖν τὰ ἐν Βηθλεὲμ βρέφη, ὡς ἐν ἐκείνοις καὶ Χριστὸν ἀναιρήσων· τὸ δὲ παιδίον Θεοῦ προνοίᾳ τοῦ Πατρὸς χρηματίσαντος τῷ Ἰωσήφ, παραλαβόντα αὐτὸ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ φεύγειν εἰς Αἴγυπτον, διέφυγε τὴν ἐπιβουλήν. Τὴν σωτηρίαν τοίνυν εἰς ἁρπαγὴν ἔταξε, *Πρὸς τὸν Θεόν*, λέγων, *καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ*, οἱονεὶ ἐκ τῆς θείας προνοίας καὶ δεσποτείας διακειμένης τῆς σωτηρίας τῷ παιδίῳ· τοῦτο γὰρ ὁ θρόνος βούλεται δηλοῦν.

D *Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον.* Ἡ τῆς γυναικὸς φυγὴ εἰς τὴν ἔρημον τὴν τῶν ἐκλεκτῶν φυγὴν σημαίνει, ἣν ἐπὶ παρουσίας τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐνεργουμένης φεύξονται οἱ κορυφαιότατοι τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν πολιτικῶν θορύβων καὶ κοσμικῶν φεύγοντες ἡδονῶν ἐπὶ ἔτη τρία ἥμισυ. Τοῦτο γὰρ αἱ χίλιαι διακόσιαι ἑξήκοντα ἡμέραι χρονικὸν συντελοῦσι διάστημα.

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Περὶ τοῦ γενομένου πολέμου μεταξὺ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ τῶν πονηρῶν δυνάμεων, καὶ τῆς καταπτώσεως τοῦ δράκοντος.

Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ. Ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ δράκοντος· καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.

Ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ πόλεμος διὰ τὴν πρώτην ἀλαζονείαν καὶ τὸν κατὰ τοῦ Ἀδὰμ φθόνον συνέστη. Τοῦ ἀρχιστρατήγου τοίνυν Μιχαὴλ μὴ φέροντος τὴν τοῦ διαβόλου ἀλαζονείαν, καὶ πολεμικῷ κράτει τῆς οἰκείας ἐνδιατριβῆς ἀποῤῥίψαντος ἐκεῖνον πάλαι, αὖθις ἐν τῇ τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίᾳ, μετὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ τῶν διακονουμένων αὐτῷ τοῖς κατὰ τῶν πιστῶν καὶ ἁγίων πειρασμοῖς, ὡς ἠτιμωμένος δοῦλος τοῦ αὐτοῦ ἀποῤῥίψαντος αὐτὸν, ἐκπεσεῖται τελεώτερον ὁ διάβολος. Τινὲς δὲ ταύτην τὴν ἔκπτωσιν τοῦ διαβόλου μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὸν πειρασμὸν τοῦ Χριστοῦ γεγονέναι λέγουσι, καὶ μετὰ τὸ εἰρηκέναι αὐτῷ τὸν Χριστόν· « Ὕπαγε, Σατανᾶ. » Καὶ σφόδρα τοῦτο τοῖς περὶ τῆς Θεοτόκου εἰρημένοις ἁρμόζειν δοκεῖ. Διώνυμος δὲ καλεῖται· Σατανᾶς μὲν, ὡς ἀντικείμενος τῷ Δεσπότῃ· διάβολος δὲ, ὡς διαβάλλων Θεὸν ἀνθρώποις ὡς τῷ Ἀδάμ.

Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν· Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν, διὰ τὸ αἷμα τοῦ Ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οὐρανοὶ, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. Οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

Τῆς οὐρανίας ἀξιωθεὶς ἀνόδου ἀφ' οὗ καὶ τὸν πόλεμον ἐθεάσατο, καὶ τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην, ἀκοῦσαί φησι καὶ φωνὴν λέγουσαν, ὡς πολλάκις παρεθέμην, ἀντὶ τοῦ, δηλοῦσαν, παραλαμβανομένην· τί δὲ δηλοῦσαν; Τὴν εὐφροσύνην ἣν ἔσχον ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Σατανᾶ. Τίς δὲ ἡ ᾠδή; Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις ἡ τοῦ Θεοῦ διέλαμψεν ἀκριβεστάτη. Τὸ δὲ *ἄρτι* οὐ τὸ νεαρὸν σημαῖνον ἐνταῦθα παρείληπται, ἀλλὰ τὸ ἐντελὲς καὶ ἀπαραλόγιστον, καὶ τῇ ἀρχῇ κατάλληλον.

Τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ἀδελφοὺς ἄγγελοι τοὺς ἀνθρώπους καλοῦσιν, μιμήσει τοῦ ἑαυτῶν Δεσπότου. Αὐτὸς γὰρ διὰ τοῦ προφήτου φησίν· « Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου. »

Ἡμέρας δὲ καὶ νυκτός. Τὴν κατηγορίαν τὴν κατὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν φησι συγκροτεῖν τὸν κατήγορον, τὸ ἐνδελεχὲς καὶ ἀδιάλειπτον παριστῶν τῆς τοῦ πονηροῦ καθ' ἡμῶν ἐπηρείας.

Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν, διὰ τὸ αἷμα τοῦ Ἀρνίου. Ἐνίκησαν οἱ μάρτυρες τὸν δοκοῦντα

locus eorum amplius inventus est in cœlo. Et ejectus est draco magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et Satanas, qui seducit totum orbem, ejectus est in terram, et angeli ipsius cum eo ejecti sunt.

Prælium in cœlo contigit propter primam superbiam et invidiam adversus Adam. Cum itaque Michael dux exercitus non tulerit diaboli superbiam, et bellica virtute illum a sua in cœlo conversatione jam olim abjecerit, rursum in adventu Antichristi una cum Judæis et angelis sibi ministrantibus per tentationes adversus fideles et sanctos, perfectius excidet diabolus, nempe ignominiosus redditus ab illius servis qui ipsum dejecerat. Quidam autem hunc **755** diaboli casum factum fuisse dicunt post baptisma et tentationem Christi, et postquam dixit ei Christus, « Abi, Satana [69] : » idque vehementer consentaneum videtur esse his quæ de Dei Matre dicta sunt. Duobus vero nominibus appellatur : Satanas quidem, utpote Domino adversarius : diabolus vero, tanquam Deum calumnians apud homines, veluti apud Adam.

XII, 10-12. *Et audivi vocem magnam in cœlo, dicentem : Nunc facta est salus et virtus et regnum Dei nostri ac potestas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat eos coram Deo nostro die ac nocte. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni, et propter verbum martyrii ipsorum : non dilexerunt animam suam usque ad mortem : propterea lætamini, cœli, et qui habitatis in eis. Væ terræ et mari, quia descendit ad vos diabolus habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habeat.*

Cum nactus esset ascensum in cœlum, unde et prælium conspexerat, et victoriam adversus diabolum, audisse se ait vocem quæ diceret, hoc est ad significandum assumeretur, quemadmodum frequenter adduximus. Quid autem significavit ? Lætitiam quam habebant ob victoriam de Satana. Quis est autem cantus ? Nunc facta est salus, et virtus et regnum Dei manifestissime resplenduit. Quod autem ait, nunc, non ut novum aliquid significet hic assumptum est, sed perfectionem et infallibilitatem, et tale quod principio responderet.

Fratrum nostrorum. Angeli vocant homines fratres, ad imitationem Domini sui qui ait per Prophetam : « Narrabo nomen tuum fratribus meis [70]. »

Die ac nocte. Accusationem adversus fratres nostros, inquit, continue meditatur accusator, ostendens continuum et assiduum illius maligni adversus nos insultum.

Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni. Vicerunt martyres eum qui videbatur

[69] Matth. IV, 10. [70] Psal. XXI, 23.

Digitized by Google

esse invincibilis, adeo ut etiam adversus Deum auderet obsistere, idque sanguine agni utentes auxiliatore. Quemadmodum enim ille non pro se, sed pro nobis suum fudit sanguinem, ita et Christi martyres zelo **756** mortis Domini sui, propria anima et vita chariorem habuerunt Dominicæ passionis imitationem.

Væ terræ et mari. Non denuntiatur væ creaturæ sensu carenti, sed his qui terrenis sunt affecti, et qui cinis sunt : nam adversus hos bellum gerens communis inimicus, suavem sibi parat requiem. In eos namque qui vigiles ac sobrii sunt et in divinis rebus intenti, non solum ad nocumentum non descendit, sed potius ad utilitatem, ut qui sub disciplina exerceantur, et per tentationes reddantur longe probatiores. Majorem autem iram illum habere dicit, cum existimet in proximo suum casum imminere.

A ἀήττητον εἶναι, ὡς καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ τολμῆσαι, συνεργῷ χρησάμενοι τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεεν, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν, οὕτω καὶ οἱ Χριστοῦ μάρτυρες ζήλῳ τῆς σφαγῆς τοῦ ἑαυτῶν Δεσπότου καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς καὶ τῆς ζωῆς προέκριναν τὴν μίμησιν τοῦ Δεσποτικοῦ πάθους.

Οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. Οὐ τῇ ἀναισθήτῳ κτίσει τὸ οὐαὶ, ἀλλὰ τοῖς γήϊνα φρονοῦσι καὶ σποδὸς οὖσι. Κατὰ τούτων γὰρ ὁ κοινὸς ἐχθρὸς στρατευόμενος, τὸ ἑαυτοῦ καταθύμιον ἀνύσει. Τοῖς νήφουσι γὰρ καὶ πρὸς Θεὸν ἀνατεινομένοις οὐ μόνον πρὸς βλάβην οὐ καταβήσεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν, ὡς διαγυμναζομένοις ὑπὸ παιδοτρίβῃ, καὶ τοῖς πειρασμοῖς δοκιμωτέροις ἀποτελουμένοις. Πλείονα δὲ τὸν B θυμὸν ἕξειν φησὶ, τὸ ὑπόγυιον τῆς αὐτοῦ πτώσεως λογιζόμενος.

CAPUT XXXV.

Quod draco non cesset persequi Ecclesiam.

XII, 12-17. *Et cum videret draco quod projectus esset in terra, persecutus est mulierem quæ peperit masculum. Et datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ ut volaret in desertum ad locum suum, ut ibi alatur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis. Et jecit serpens ex ore suo aquam post mulierem tanquam flumen, ut ipsam rapi faceret a flumine, fuitque terra mulieri auxilio, et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen quod jecerat draco ex ore suo. Et iratus est draco in mulierem, et abiit ut committeret prælium adversus reliquos de semine ejus, qui custodiunt præcepta Dei, et habent testimonium Jesu.*

Λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς τῶν τηρούντων τὰς Ἰησοῦ.

Qui mulierem intellexerunt Dei Matrem, hæc aiunt esse repetitionem eorum quæ jam dicta sunt. Neque enim hoc dicit, quod postquam vidit draco quod projectus esset in terram, continuo persecutus est mulierem : sed quoniam **757** seipsum vidit draco inter eos qui mali erant, quodque ab angelica exciderat dignitate, crudelis admodum factus est adversus homines. Qui vero hanc mulierem ad Ecclesiam referunt, ita de ipsa loquuntur : quod ubi vidit diabolus, qui post baptisma ad expugnandum Christum accesserat, se victum esse : similiter etiam quod armatus adversus ipsius discipulos confusus esset, dum illi per mortem vitam sub Christo nacti essent, seipsum vero in terram relegatum esse ut terram ederet, eos nempe qui terrenum haberent sensum, nihilque assequerentur cœlestis reviviscentiæ ac splendoris : cœpit rursum, inquit, persequi Ecclesiam, ex cujus partu ortus est masculus Domini populus, nihil muliebre aut molle præ se ferens eorum quæ per hujus vitæ voluptates nata sunt animum dissolvere, mollemque ac torpidum reddere.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'.

Ὅπως ὁ δράκων διώκων τὴν Ἐκκλησίαν οὐ παύεται.

Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα ἥτις ἔτεκε τὸν ἄῤῥενα. Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρὸν, καὶ καιροὺς, καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα αὐτὴν C *ποταμοφόρητον ποιήσῃ, καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν*

Οἱ τὴν γυναῖκα εἰς τὴν τοῦ Κυρίου Μητέρα ἐξειληφότες ἐπανάληψίν φασι ταῦτα τῶν ἤδη εἰρημένων. Οὐ γὰρ ταῦτο λέγει ὅτι μεθ' ὃ εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, εὐθὺς ἐδίωκε τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν ἑαυτὸν ὁ δράκων ἐν οἷς ὑπῆρχε κακοῖς, καὶ ὅτι ἐκπέπτωκε τῆς ἀγγελικῆς ἀξίας, πικρὸς γέγονε λίαν κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ταύτην δηλαδὴ τὴν D γυναῖκα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μεταλαμβάνοντες, οὕτω πως περὶ αὐτῆς φασιν, ὅτι ὅτε εἶδεν ὁ διάβολος τῷ Χριστῷ μετὰ τὸ βάπτισμα προσπαλαίσας ὅτι ἡττήθη, ὡσαύτως καὶ ὅτι πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ὁπλισάμενος ᾐσχύνθη, διὰ θανάτου τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ ζωὴν εὑρομένους, ἑαυτὸν δὲ, ὥς φησιν, εἰς γῆν καταδικασθέντα εἰς τὸ γῆν ἐσθίειν, τοὺς δηλαδὴ γεώδεις τὸ φρόνημα καὶ μηδὲν τῆς οὐρανίου κεκτημένους παλινζωΐας τε καὶ λαμπρότητος, ἤρξατο πάλιν, φησὶ, τὴν Ἐκκλησίαν διώκειν, ἐξ ἧς ὁ ἄῤῥην τοῦ Κυρίου λαὸς, ὁ μηδὲν θηλυπρεπὲς φέρων τῶν ταῖς ἡδοναῖς πεφυκότων τοῦδε τοῦ βίου ἐκλύειν καὶ μαλακίζειν ἐτέχθη.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου. Οὐ γέγονεν ἡ γυνή, φησίν, ὑπὸ χεῖρα τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ ταῖς δοθείσαις δυσὶ πτέρυξιν ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον. Πτέρυγας δύο λέγει χρηματισμοὺς παρὰ τῶν ἀγγέλων, ἕνα μὲν τὸν τοὺς Μάγους μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην διαστειλάμενον· ἕτερον δὲ τόν, « Φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, φάσκοντα, καὶ ἴσθι ἐκεῖ· » ἥτις ἦν ἔρημος θεοσεβείας. Ὃ καὶ παράδοξον, ἐν ἀσεβέσι τὸ Θεῖον ἐκτραφῆναι. Καιρὸν δὲ καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ, τὴν διατριβὴν τὴν εἰς ἔρημον σχεῖν, ὃ εἰς τρία ἔτη καὶ ἥμισυ συγκεφαλαιοῦται τοῦ τῆς ζωῆς Ἡρώδου χρόνου.

Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Τῆς ἐπιβουλῆς ἀποτυχὼν τῆς κατὰ τῆς Παρθένου ὁ ὄφις, ἄλλην ἡμῖν ἐνεκαίνισε κατὰ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ ταύτης Υἱοῦ δραματουργίαν κατὰ τὸν σταυρὸν λέγων, δι' ὧν καὶ τῇ Μητρὶ τὴν διὰ τὸ πάθος ἀπιστίαν ἐνεσκεύαζε, καὶ τῷ Υἱῷ τὴν διὰ θανάτου ἀπώλειαν. Ποταμὸν δὲ ἐκ τοῦ στόματός φησι τὸν ὄφιν ἐκβαλεῖν τοὺς πειρασμούς, ὡς σύνηθες τούτους εἰς ὕδωρ καὶ ποταμοὺς ἀλληγορεῖν τῇ Γραφῇ (35). Ποταμὸν οὖν, ἐν τῷ πάθει τοῦ Κυρίου πειρασμὸν τῇ Μητρὶ ἐγγινόμενον λέγει. Ὃν καὶ Συμεὼν ὁ πρεσβύτης φησὶ τῇ Παρθένῳ· « Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία. » Καὶ τὸ αἴτιον, εἰς παράτασιν τοῦ ἀληθῶς αὐτὴν ὠδινῆσαι καὶ τεκεῖν, ἀλλ' οὐ φαντασίᾳ.

Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί. Τὸ μὲν καταπιεῖν τὴν γῆν τὸν ποταμὸν δηλοῖ τὸ διὰ θανάτου τὸν Κύριον δέξασθαι ἐν τῷ μνήματι. Τίνα δὲ τρόπον ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί; Τῷ καταπιεῖν τὴν γῆν τὸν ποταμὸν ὃν ὁ δράκων ἔβαλεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ὁ πόλεμος δὲ πρὸς τοὺς χρηματίσαντας υἱοὺς καὶ ἀδελφοὺς τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὃ εἴρηται τό, « Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου. » Τούτοις δὲ ἐξ ὀργῆς πολεμεῖν ἔκρινε τοῖς πιστοῖς τοῦ Κυρίου, οἳ τῇ πρὸς αὐτὸν εἰλικρινεῖ πίστει καὶ διαθέσει καὶ εἰς συγγένειαν αὐτοῦ ἀνελήφθησαν, καθὼς ἔστιν αὐτοῦ ἀκοῦσαι· « Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μού εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. »

ΚΕΦΑΛ. ΛϚʹ.

Περὶ τοῦ θηρίου τοῦ ἔχοντος κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτά· ὧν μίαν ὡς ἐσφαγμένην ἔφη.

Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτά, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὀνόματα βλασφημίας. Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει. Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.

Et datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ. Non devenit, inquit, mulier in manus Satanæ, sed datis sibi duabus alis fugit in desertum. Duas alas dicit oracula ab angelis data: unum quidem quo Magis præceptum est ne redirent ad Herodem, alterum vero quo dictum est: « Fuge in Ægyptum et esto ibi [71], » quæ deserta erat a divino cultu: quod etiam admirandum erat, nempe divinum infantem inter impios enutriri. Tempus autem et tempora ac dimidium temporis continere dicunt conversationem ac moram qua fuit in deserto, id est Ægypto, quæ tres annos et dimidium comprehendit temporis vitæ Herodis.

Et jecit serpens ex ore suo aquam. Insidiarum conatu adversus Virginem frustratus serpens, alias nobis innovavit technas adversus Virginem ejusque filium instante passione, quibus et in Matrem adornabat infidelitatem propter passionem, et in Filium perditionem per mortem. Flumen vero quem ex ore jecit serpens, dicit afflictiones, quemadmodum mos est Scripturæ sacræ per aquas et flumina allegorice has intelligere. Flumen igitur dicit tentationem et afflictionem quæ in passione Domini contigit Matri, quam et Simeon senex prædixit Virgini: « Et tuam, inquit, animam pertransibit gladius [72], » cujus causa fuit ad majorem assertionem quod ipsa vere eum parturisset ac peperisset, et non phantastice.

Fuitque terra mulieri auxilio. Quod terra flumen absorbuerit, **758** significat Dominum post mortem susceptum fuisse in monumento. Quonam autem modo fuit terra mulieri auxilio? Absorbendo flumen quod jecerat draco ex ore suo. Bellum vero fit adversus illos qui filii appellantur et fratres Christi, juxta id quod dictum est: « Narrabo nomen tuum fratribus meis [73]. » Adversus hos fideles Domini servos ex ira decrevit prælium committere, qui per sinceram erga ipsum fidem et affectionem, ad ipsius etiam cognationem assumpti sunt, quemadmodum ipsum audire licet dicentem: « Mater mea et fratres mei sunt hi qui faciunt voluntatem Patris mei qui est in cœlis [74]. »

CAPUT XXXVI.

De bestia habente cornua decem et capita septem, quorum unum dicit veluti occisum.

XII, 18; XIII, 1, 2. ***Et steti super arenam maris. Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem cornua decem et capita septem, et in cornibus suis decem diademata, et super capita sua nomina blasphemiæ. Et bestia quam vidi similis erat pardo, et pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et thronum suum, et potestatem magnam.***

[71] Matth. II, 13. [72] Luc. II, 25. [73] Psal. XXI, 23. [74] Luc. VIII, 21.

(35) Ὡς σύνηθες τούτους εἰς ὕδωρ καὶ ποταμοὺς ἀλληγορεῖν. Ποταμόν, κ. τ. λ. ed.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

In præcedenti visione draco rufus in cœlo videtur, nunc autem e mari ascendens. Draco itaque a cœlo significat eum qui ab initio cecidit a cœlesti gloria, nunc vero eumdem e mari dicit ascendere, per mare instabilem hanc et inquietam ostendens vitam : a qua etiam bestia ascendit, hominum vitiosas et instabiles in bonis actiones demonstrandas assumens : quod non aliud designat, quam quod Antichristus præter primum et secundum Satanam tertius ipse procedat. Porro secundum ac medium, quod et nunc ad contemplandum proponitur, potestas quædam **759** est quæ una cum apostata Satana cecidit, illo quidem minor, sed cæteris ad nocendum eminentior, qui est Antichristus, procedens secundum operationem Satanæ, et earum quæ una cum illo dejectæ, prius quidem angelicæ potestates erant, postmodum vero ex perversa voluntate ad dæmonum caliginem sunt transmutatæ. Cornua vero decem designant consummationem eorum quæ juvant ad malitiam, contingere Antichristo : inter quæ gloria quoque ipsum comitatur, quoniam cornu gloriam significare solet. Sed et de his dixerunt quidam in decem regna divisum tunc iri mundum. Septem autem capita, eo quod regna in hoc mundo contingant, qui cum septenario numero quamdam habet cognationem, ut qui simul dissolvatur cum sensibili et carnali vita, cum autem exoritur incorruptibilis et perpetua vita, tunc etiam regnum est perpetuum et successione carens.

Et bestia quam vidi similis erat pardo. Simul in principatu blasphemiæ alium sequi significat, hoc est, Antichristum. Ipse enim erit Antichristus, qui visus ab exordio Græcis principibus, et sane etiam his qui post Constantinum Magnum fuere : inter quos Julianus et Valens, quique post eum secuti sunt hæretici imperatores : tunc et ipse insurget diviso paulo ante ipsius adventum Romano imperio in decem principatus, ubi jam innumeras pertulerit fides Christiana blasphemias. De numero autem decem ac septem jam dictum est. Porro qualis sit bestia, similis est, inquit, pardo, pedes habens ursi, et os tanquam leonis : per pardum quidem designans Romanum imperium quod celeriter processerit adversus quoscunque impetum habuit et violenter, donec pertingeret ad finem ejus quod inchoaverat : quod etiam significat per pedes ursi. Referuntur autem et hæc ad Persarum regnum. Cæterum per os designatur regnum Babyloniorum, cui succedit indubie regnum Sarracenorum, eo quod nunc quoque in Babylone sit regia illorum, quibus dominabitur Antichristus tanquam imperator Romanorum.

Et dedit illi draco virtutem suam. Dabit namque Satanas spiritualis draco Antichristo omnem potestatem ad seducendum duntaxat infirmiores, per signa et prodigia mendacia. Quid autem per thro-

A 'Εν μὲν τῇ πρὸ ταύτης θεωρίᾳ, δράκων πυῤῥὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ὁρᾶται, νῦν δὲ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαίνων. Ὁ μὲν οὖν ἀπ' οὐρανοῦ δράκων, τὸν κατ' ἀρχὰς τῆς οὐρανίου δόξης ἐκπεπτωκότα σημαίνει. Ὁ νῦν δὲ πάλιν, τὸν αὐτὸν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαίνοντα, θάλασσαν τὸν ἄστατον τοῦτον καὶ ἀτάραχον παριστῶν βίον, ἀφ' ἧς καὶ ἀναβαίνει τὸ θηρίον, τὰς τῶν ἀνθρώπων (36) πλημμελεῖς καὶ ἀστηρίκτους ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς πράξεις λαβὼν εἰς ἐμφάνειαν. Ὁ οὐκ ἄλλο, ἢ ὁ 'Αντίχριστος ἐπὶ τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ Σατανᾷ, τρίτος αὐτὸς προϊών. Τὸ δεύτερον δὲ καὶ μέσον, ὃ καὶ νῦν πρόκειται εἰς θεωρίαν, δύναμίς τις τυγχάνει, τῷ ἀποστάτῃ Σατανᾷ συνεκπεπτωκυῖα, ἐκείνου μὲν ἧττον, τῶν δὲ λοιπῶν εἰς κακίαν προὔχουσα. Ὅς ἐστιν ὁ 'Αντίχριστος, ὁ κατ' ἐνέργειαν B τοῦ Σατανᾶ καὶ τῶν συγκαταβεβλημένων αὐτῷ, ἀγγελικῶν μὲν τὸ πρὶν ὑπαρχουσῶν δυνάμεων, ὕστερον δὲ, ἐκ διαβεβλημένης προαιρέσεως, πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων μετασχηματισθεισῶν ζόφωσιν. Τὰ κέρατα δὲ τὰ δέκα τὸ τέλειον τῶν εἰς κακίαν συντελούντων προσεῖναι τῷ 'Αντιχρίστῳ παραδηλοῖ, ἐξ ὧν καὶ δόξα αὐτῷ παρομαρτεῖ, διότι τὸ κέρας τὴν δόξαν ἔθος σημαίνειν. 'Αλλὰ καὶ ἐκ τούτων τινὲς εἰρήκασιν εἰς δέκα τότε βασιλείας διῃρῆσθαι τὴν οἰκουμένην. Τὰς δὲ ἑπτὰ κεφαλὰς, τῷ τὰς βασιλείας ἐν τῷδε τῷ συστοίχῳ τοῦ ἑβδοματικοῦ ἀριθμοῦ κόσμῳ ὑπάρξαι, συγκαταλυομένῳ ὡς αἰσθητῷ τῇ κατὰ σάρκα βιώσει, ἀνατέλλοντος δὲ τοῦ ἀφθάρτου τε καὶ διαιωνίζοντος, ἐν ᾧ καὶ ἡ βασιλεία διαιωνίζουσά τε καὶ ἀδιάδοχος.

C *Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει.* Ἅμα τῇ ἀρχῇ τῆς βλασφημίας ἄλλον ἕπεσθαι παραδηλοῖ, τουτέστι, τὸν 'Αντίχριστον. Αὐτὸς δὲ ἔσται ὁ 'Αντίχριστος ὁ προοιμίοις χρησάμενος τοῖς 'Ελληνίζουσιν ἄρχουσιν, καὶ δὴ καὶ τοῖς μετὰ Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν, ὧν ἐστιν 'Ιουλιανὸς καὶ Οὐάλης, καὶ οἱ καθ' ἑξῆς αἱρετίζοντες βασιλεῖς. Τότε καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεται, εἰς δέκα πρὸ μικροῦ τῆς αὐτοῦ ἀφίξεως μερισθείσης τῆς 'Ρωμαϊκῆς ἀρχῆς, ἀρκούντως μεταβεβλασφημένης τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τοῦ δέκα καὶ ἑπτὰ εἴρηται. Ὁποῖον δὲ τὸ θηρίον, ὅμοιόν φησι παρδάλεως, καὶ οἱ πόδες ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα ὡς λέοντος, διὰ μὲν τῆς παρδάλεως τὴν 'Ρωμαίων σημαίνων D ἀρχὴν, ὡς ταχυεργῆ, καθ' ὧν ἂν τὴν ὁρμὴν σχῇ, καὶ καρτερικὴν μέχρις ἂν πρὸς τέλος τοῦ ἐνάρξασθαι φθάσῃ, ὃ καὶ διὰ τῶν τῆς ἄρκτου ποδῶν δηλοῖ. 'Αναφέρονται δὲ καὶ εἰς τὴν Περσῶν βασιλείαν. Διὰ δὲ τοῦ στόματος ἡ Βαβυλωνίων, ἣν ἄν τις ἀπαραλογίστως τὴν τῶν Σαῤῥακηνῶν ἐκδέξεται, καθ' ὅτι καὶ ἐν Βαβυλῶνι νῦν ἐστι τὸ ἀρχεῖον αὐτῶν, ὧν δὴ ὁ 'Αντίχριστος ὡς 'Ρωμαίων βασιλεὺς κρατήσει.

Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Δώσει γὰρ τῷ 'Αντιχρίστῳ ὁ Σατανᾶς, ὁ νοητὸς δράκων, πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψευδέσι, πρὸς ἐξαπάτην ὅμως τῶν ἀστηρίκτων. Τὸν

(36) ἄλλων ed.

Digitized by Google

A θρόνον δὲ τί νοητέον, εἰ μὴ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀέρος τοῦ σκότους τούτου, ἣν καὶ αὐτὸς ἔσχε τῆς οὐρανίου δόξης ἐκπεπτωκώς;

Καὶ εἶδον μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ, ὡσεὶ ἐσφαγμένην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη· καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου· καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες· Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; τίς δυνατὸς πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσαρακονταδύο. Καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν Θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς.

num intelligendum est nisi potestas aeris tenebrarum harum, **760** quam ipse quoque accepit qui a gloria cœlesti cecidit?

XIII, 3-7. *Et vidi unum de capitibus ejus tanquam occisum ad mortem, et plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam. Et adoraverunt draconem qui dederat potestatem bestiæ, et adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ? quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna et blasphemias: et data est ei potestas faciendi prælium menses quadraginta duos. Et aperuit os suum ad blasphemiam adversus Deum, ut blasphemaret nomen ejus et tabernaculum ejus et eos qui in cœlo habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere eos.*

B Τοῦτο διαφόρως ἐκληπτέον. Ἤτοι γὰρ οὕτω νοητέον· Κεφάλαιον τοῦ Σατανᾶ, τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπλανημένα ἔθνη. Τούτων δὲ ἡ πρὸς εὐσέβειαν ἐπαναγωγή, σφαγὴ εἰς θάνατον ἐλογίσθη. Καὶ ὅτι οὐ κυρίως σφαγήν, ἀλλ' ὡς σφαγὴν τὸ ῥητὸν παριστᾷ, οὐκ ἐσφαγμένην, ἀλλ' ὡς ἐσφαγμένην φάσκον, καὶ τῷ, ὡς, ὁμοιωματικῷ μορίῳ χρησάμενον. Ταύτῃ γοῦν πάλιν τῇ εἰς θεογνωσίαν ἐπαναστροφῇ, ἡ πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἀσέβειαν ἐπαναδρομή, θεραπεία ὠνόμασται πληγῆς. Ἡ τοίνυν οὕτως τὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ῥητοῦ, ἢ καὶ οὕτως· Κεφαλὴν ὡς ἐσφαγμένην, εἴτε τινὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τεθανατῶσθαι, καὶ ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰς πολλὰ διαιρεθείσης ἀρχῆς διὰ γοητείας ἀπατηλῶς ἀνίστασθαι δόξαι, ἢ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀπολλυμένην διὰ τῆς εἰς πολλὰ C διαιρέσεως σφαγῆς τρόπον νομισθῆναι· αὐτοῦ δὲ τοῦ Ἀντιχρίστου ταύτας καταλελυκότος, τὴν κατάλυσιν θεραπείαν νομισθῆναι.

Hoc vario modo accipi potest: aut enim ita intelligendum est, ut caput Satanæ gentes sint ab eo seductæ: nam harum inductio ad divinum cultum et pietatem, occisio ad mortem reputata est. Quod autem non fuerit proprie occisio, sed tanquam occisio, ipsa litteræ series demonstrat, quæ non occisum dicit, utendo etiam ὡς, id est tanquam, similitudinis particula. Ad hanc igitur conversionem ad Dei cognitionem, rursum succedens recursus ad primam impietatem, nominatus est cura plagæ. Aut hoc igitur modo dicti explicatio sumenda est: aut etiam isto modo: caput tanquam occisum, sive quod aliquis principum ipsius occisus fuerit, et eo quod ipse diviserit in mul a principatum, per imposturam fraudulenter resurgere videatur. Aut putari Romanorum periisse imperium in modum occisionis, eo quod in multa divisum fuerit: ipse tamen Antichristus qui id dissolverat, existimaverit dissolutionem esse curam.

Καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου. Ἀντὶ τοῦ θάμβους ἐπλήσθη, ὥσπερ προηγουμένου τοῦ θηρίου διὰ τῶν τεράτων, αὐτῶν δὲ ἐξόπισθεν ἐπακολουθούντων τῇ συγκαταθέσει. Τὸ δὲ *ὅλη ἡ γῆ*, ἀντὶ τοῦ, πᾶς ἄνθρωπος, εἴρηται μετωνυμικῷ τῷ τρόπῳ, ἀπὸ τοῦ περιέχοντος τὸ περιεχόμενον.

Et admirata est universa terra post bestiam. Hoc est, stupore perculsa est: tanquam præeunte bestia per signa, ipsis vero per approbationem a tergo sequentibus. *Universa* autem *terra* per metonymiæ figuram dictum est, qua a continenti contentum intelligitur.

Καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι. Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου θαῦμα εἰς τὸν δι' αὐτοῦ ἐνεργούμενον διάβολον τὴν ἀναφορὰν ἕξει. Δι' ἐκείνου γὰρ ὁ δράκων προσκυνηθήσεται.

Et adoraverunt draconem. Miraculum sive res prodigiosa quæ fiet ab Antichristo relationem habebit ad diabolum, qui per eum operabitur: nam draco per illum adorabitur.

D *Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν.* Διττὸν τὸ λέγειν. Ἢ γὰρ τῆς ἀνεκφράστου τοῦ Θεοῦ ἀνοχῆς τοῦτο, ὡς γυμνασίας χάριν καὶ δοκιμῆς τῆς πρὸς αὐτὸν ἡμῶν διαθέσεως, ἀνεχομένου τὰ τοιαῦτα· ἢ τό, *ἐδόθη*, ὑπὸ τῶν ἠπατημένων προσκυνησάντων αὐτῷ ἀνθρώπων. Τὸ δὲ μεγάλα λαλεῖν, τὸ ὑπερηφανίας μεστὰ ῥήματα προφέρειν.

761 *Et datum est ei os loquens magna et blasphemiam.* Bifariam hæc accipi possunt: aut enim hoc ineffabilis Dei tolerantiæ est, qui hujusmodi sustineat, gratia exercitii ac probationis affectus nostri erga ipsum: aut quod datum est ab hominibus qui seducti ipsum adorarunt. Magna autem loqui, hoc est, verba superbiæ plena proferre.

Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς

XIII, 7-10. *Et data est illi potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem: et adorabunt eum omnes qui habitant in terra quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ Agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem, audiat. Si quis*

Digitized by Google

captivitatem ducit, in captivitatem vadit : si quis gladio occidit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum.

In præcedentibus dictum est quod tempus adventus Antichristi et fraudulentæ ipsius potestatis tribus annis et dimidio consummetur : nam hoc temporale spatium conficiunt menses quadraginta duos.

Et adorabunt eum omnes qui habitant in terra. Cum particula πᾶς, id est omnis, trahat secum comprehensivam intelligentiam, ne hoc etiam loco ita accipi intelligatur ut Antichristus adorationem habeat universi generis humani, signum tradidit eorum qui ipsum adorarent, illos dicens adorare qui habitant in terra : quos etiam cecidisse canit Isaias : « Non cademus, » inquiens, « sed cadent qui habitant in terra[75], » hoc est, qui nullam cœlestium curam habent et ejus quæ ibi est gloriæ, sed terrenæ habitationi et brutali ;juxta eam vitæ se adaptant : ideo quoque frustrati sunt inscriptione libri vitæ.

Non sunt scripta in libro vitæ Agni qui occisus est ab origine mundi. Per hyperbaton hoc intelligendum est, ut sit hic sensus : *Quorum non sunt scripta nomina ab origine mundi in libro vitæ Agni qui occisus est.* Siquidem quorum scripta sunt, ab origine mundi scripta sunt : ita enim oportet intelligere, non ut scriptura habet, quia neque ab origine mundi facta est agni occisio. Quinam autem sunt qui non adorarunt draconem, quorum sunt scripta nomina in libro vitæ Agni? Age, ex alienigenis tales esse dicamus qualis erat Job et quatuor ejus amici, **762** et ex Israel sancti prophetæ et omnes qui in Veteri Testamento propter pietatem martyrium tulerunt. Hujus quoque libri Lucas ait etiam Dominum nostrum Jesum Christum fecisse mentionem, dum ait : « Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in cœlis [76]. »

Si quis habet aurem, audiat. Si quis habet aurem transmittendo depromptam per verba intelligentiam ad mentem, audiat quæ dicta sunt, et cognoscat quod is qui promptus est ad ducendum alios in captivitatem, accipiet debita suis factis præmia. Nam hoc ostendere vult quod ait, *vadit*, hoc est, laborem in seipsum ad ultionem rejicit, ut et ipse captivus ducatur a bestia, nullam nactus a Deo refocillationem ut non abducatur. Hic conspici datur patientia eorum, qui per afflictiones piis Dei cultoribus a Satana inductas fortissime transierunt, et sanctorum qui per fidem probati sunt, quia et ipsi per fidem egregie præstiterunt cuncta quæ laude digna sunt, si Paulo credendum est, qui hæc ita latius epistola ad Hebræos enumerat.

A *κόσμου. Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω· εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. Ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.*

Ἐν τοῖς φθάσασιν εἴρηται, ὡς ὁ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Ἀντιχρίστου καιρὸς, καὶ τῆς ἀπατηλῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, εἰς τρία ἥμισυ ἔτη συντελεῖται. Τοῦτο γὰρ οἱ τεσσαρακονταδύο μῆνες χρονικὸν διάστημα συνάγουσιν.

Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Περιληπτικὴν ἔννοιαν ἐπισυρομένου τοῦ, *πᾶς*, μορίου (ἵνα μὴ κἀνταῦθα τοῦτο παραληφθὲν εἰς παντὸς ἀνθρωπίνου γένους σχεῖν τὸν Ἀντίχριστον ἐννοηθῇ τὴν προσκύνησιν), γνώρισμα B παρέσχε τῶν προσκυνούντων τούτῳ, ἐκείνους λέγων προσκυνῆσαι, τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, οὓς καὶ Ἡσαΐας πεσεῖσθαι μελῳδεῖ, « Οὐ πεσούμεθα, » φάσκων, « ἀλλὰ πεσοῦνται οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, » τουτέστιν, οἱ μηδὲν τῶν οὐρανίων καὶ τῆς ἐκεῖ δόξης πεφροντικότες, ἀλλὰ τῇ γηΐνῃ ἑστίᾳ καὶ τῇ κατ' αὐτὴν χοιρώδει βιώσει προσαρμοζόμενοι. Διὸ καὶ τοῖς τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς διημαρτήκασιν ἐγγραφῆς.

Τοῦ Ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐν ὑπερβατῷ ἀκουστέον τὸ, *Ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βίβλῳ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου.* Ἐπεὶ ὧν γέγραπται, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γέγραπται. Οὕτω γὰρ δεῖ νοεῖν, οὐχ ὡς ἡ Γραφὴ ἔχει, ὅτι μηδὲ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου C ἡ τοῦ Ἀρνίου σφαγή. Τίνων δὲ τὰ ὀνόματα μὴ προσκυνησάντων τῷ δράκοντι ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἀρνίου ἐγράφησαν; Ἐκ τῶν ἐθνῶν, φέρε εἰπεῖν, ὡς (37) ὁ Ἰὼβ καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοῦ φίλοι, [καὶ ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ οἱ ἅγιοι προφῆται (38),] καὶ πάντες οἱ δι' εὐσέβειαν μαρτυρούμενοι ἐν τῇ Παλαιᾷ. Τούτου τοῦ βιβλίου καὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Λουκᾶς φησιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μνημονεῦσαι, ἡνίκα λέγει· « Χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. »

Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. Εἴ τις, φησὶν, ἔχει οὖς, τῷ ἡγεμόνι νῷ παραπέμπων τὴν διὰ τῶν ῥημάτων ἐκφερομένην ἔννοιαν, ἀκουσάτω τῶν εἰρημένων, καὶ γνώτω, ὅτι ὁ περὶ τὸ αἰχμαλωτίζειν ἑτέρους D πρόχειρος, δέξεται τὰ ἐπίχειρα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ βούλεται παριστᾷν τὸ, *ὑπάγει*, οἱονεὶ, εἰς ἀντέκτισιν ἑαυτῷ τὸν μόχθον καταβάλλει, τοῦ καὶ αὐτὸν αἰχμαλωτισθῆναι ὑπὸ τοῦ θηρίου μηδεμιᾶς ἀναλήψεως τυγχάνων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ μὴ ἀπαχθῆναι. Ὧδε ἐνορᾶται ἡ ὑπομονὴ τῶν διὰ τὰς θλίψεις τὰς ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ ἐγγινομένας τοῖς εὐσεβέσι καρτερικώτατα διαβεβηκότων, καὶ διὰ τῆς πίστεως δεδοκιμασμένων ἁγίων, ὅτι καὶ αὐτοὶ πίστει κατώρθωσαν τὰ ἐπαινετὰ πάντα, εἴγε Παύλῳ πιστέον Ἑβραίοις οὕτω διεξιόντι ταῦτα πλατύτερον.

[75] Isa. xxvi, 18. [76] Luc. x, 20.

(37) Edit., οἱ τοιοῦτοι φέρε εἰπεῖν, ὡς.

(38) Inclusa omittit ed.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'.

Περὶ ἑτέρου θηρίου δύο κέρατα ἔχοντος, καὶ τῷ πρώτῳ τοὺς ἀνθρώπους προσάγοντος.

Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐποίει τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, καὶ πῦρ, ἵνα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνῃ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου.

Πολλὰς ἐκδρομὰς ποιησάμενος ἐκ τῶνδε τῶν ἀρχῶν, εἰς προγενεστέρας ἀρχὰς ἀναβὰς, ἔφθασεν εἰς τὸ σπουδαζόμενον· ὅπερ οὐκ ἄλλο, ἢ τὸ διηγήσασθαι τὰ περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ ὅρα τί φησι περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῆς γῆς δηλαδὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν, ὅθεν καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ γένεσις. Ἄνθρωπος γὰρ καὶ αὐτὸς κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ὡς καὶ Παύλῳ τῷ θείῳ δοκεῖ. Τὰ κέρατα δὲ οὐκ ἀρνίου, ἀλλ' ὅμοια ἀρνίῳ, ἐπειδὴ φαντάζει ἑαυτὸν ἐπιεικῆ ὡς ὁ Χριστὸς, ἵνα πλανᾷ. Διὰ τοῦτο ἡ ὁμοιότης τῶν κεράτων, ἤγουν τῆς δόξης. Καὶ ὡς δράκων λαλεῖ, οὐκ ὢν δράκων. Οὐ γὰρ ὁ Σατανᾶς ἐστιν αὐτόχρημα, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἐνεξουσιάζων, τουτέστι, διάδοχος γίνεται τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου. Ἐνώπιον δὲ, οἱονεὶ ἀκολούθως ἐκείνῳ, κατ' οὐδὲν παραλλάττων τῆς παρουσίας τοῦ πρώτου Σατανᾶ.

Οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Εἰπὼν ὅτι τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖται ἐνώπιον αὐτοῦ (πρῶτον δὲ πάντων εἴρηκε τὸν δράκοντα τὸν πυῤῥὸν ὃν ἔδειξεν ἐν τῷ οὐρανῷ γεγραμμένον ἐν τῇ ὀπτασίᾳ), ἵνα μή τις νομίσῃ νῦν λέγειν αὐτὸν περὶ ἐκείνου, ὃς τὴν ἐξουσίαν ἔλαβε τοῦ πρώτου θηρίου, οὐ περὶ ἐκείνου φησὶ, τοῦ πρώτου, λέγω, ἀλλὰ τοῦ μετ' ἐκεῖνον μὲν, πρὸ δὲ τοῦ Ἀντιχρίστου, ὃν ἡ ὀπτασία ἔδειξεν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαίνειν, ὅμοιον ὄντα παρδάλει. Τούτου γὰρ ἡ πληγὴ ἰάθη, κατὰ τὸ πρότερον εἰρημένον. Σημεῖα γὰρ καὶ τέρατα αὐτὸν ποιεῖν κατ' ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου. Τὰ δὲ σημεῖα, πυρὸς ἀπ' οὐρανοῦ καταφορὰ, καὶ ἕτερά τινα μεγάλα, ὡς τῇ μεγαλειότητι ἐκστήσαντα λαβεῖν καὶ τοὺς ἤδη πιστούς. Τοῦτο γὰρ διὰ τοῦ εἰπεῖν, *Καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς*, σημαίνει. Ἵνα δὲ παραστήσῃ τίνας πλανήσῃ τῶν Χριστοῦ πιστῶν, ἐπήγαγε γνώρισμα τούτων, *τοὺς κατοικοῦντας*, προσθεὶς, ἐπὶ τῆς γῆς, οὐ διαστέλλων ἀγγέλους ἀνθρώπων. Τίνα γὰρ ἔξουσιν ἀπατᾷν τῶν ἀγγέλων οἷς ἡ φυσικὴ καθαριότης οὐδὲν εἰς ἐπίκρυψιν ἀληθείας ἐμποδὼν γίνεσθαι ἐᾷ; ἐκείνους δὲ οὕτως ἐκστήσει ὧν τὸ φρόνημα οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ γήϊνον.

CAPUT XXXVII.

De alia bestia habente duo cornua quæ homines ad priorem bestiam adducebat.

XIII, 11-14. *Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat duo cornua similia agno, et loquebatur sicut draco : et potestatem primæ bestiæ omnem facit in conspectu ejus : et faciebat terram et eos qui habitabant in ea adorare bestiam primam, cujus curata fuerat plaga mortis. Et facit signa magna, et ignem ut de cœlo descendat in conspectu hominum, et seducit meos qui habitant in terra, propter signa quæ data sunt illi ut faceret in conspectu bestiæ.*

Multis factis excursibus et ab his **763** principatibus ascendens ad præcedentes principatus qui nos præcesserunt, pervenit ad id quod intendebat, quod non aliud erat quam enarrare quæ de adventu Antichristi sunt : et vide quid de eo dicat, quod videlicet ipse de terra ascendat, unde omnes quoque homines oriuntur. Nam et ipse homo erit secundum operationem Satanæ, sicut etiam sentit divus Paulus. Cornua vero non agni, sed similia agno, quoniam imaginatur ac fingit se benignum ac humanum esse sicut est Christus, ut decipiat : propterea est similitudo cornuum sive gloriæ. Et sicut draco loquitur, cum non sit draco : neque enim re ipsa est Satanas, sed potestatem exercens ut ille, hoc est successor efficitur potestatis diaboli. In conspectu autem ejus, id est imitando illum, in nullo differens a prioris, nempe Satanæ, adventu vel præsentia.

Cujus curata est plaga mortis. Cum dixisset quod potestatem primæ bestiæ omnem fecerat in conspectu ejus (primum autem omnium dixit draconem rufum, quem ostendit in cœlo descriptum esse in visione), ne quis ipsum nunc existimaret de illo loqui, cum ait quod potestatem acceperit primæ bestiæ : non de illo, inquit, primo loquor, sed de illo qui post illum quidem fuit, sed tamen ante Antichristum, quem ostendit visio de mari ascendere pardo similem : hujus enim plaga fuerat curata, juxta id quod prius dictum est. Nam signa et prodigia faciet juxta operationem diaboli : signa autem erunt ignis demissio de cœlo, et alia quædam magna, adeo ut sui magnitudine in stuporem et terrorem inducantur etiam fideles : hoc enim significat per id quod ait, *Et seducit meos*, ut in Evangelio ait Christus, « Ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi [77]. » Ut autem demonstret quos seducat Christi fideles, indicium subjunxit horum, addens : *qui habitant in terra*, non ponens distinctionem inter angelos et homines : quem enim possent angelorum decipere, quibus naturalis puritas nullum sinit fieri impedimentum ad veritatis occultationem? sed illos ita terrebit, quorum sensus non humanus est, sed terrenus.

[77] Matth. xxiv, 24.

Digitized by Google

In conspectu hominum. Intuentium, inquit, oculos fascinando, hæc faciet Antichristi præcursor, ut existimetur Antichristus esse Christus, ut qui a tali miraculorum patratore testimonium accipiat et certam gloriam, **764** ad imitationem Joannis Baptistæ, qui de Christo Salvatore ferebat testimonium, et ipsum præcedebat.

XIII, 14-17. *Dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem bestiæ quæ habuit plagam et vixit a gladio. Et datum est ipsi ut spiritum daret imagini bestiæ, ut etiam loquatur imago bestiæ : et faciat ut quicunque non adoraverint imaginem bestiæ occidantur. Et facit omnes parvos et magnos, et divites ac pauperes, et liberos ac servos, ut dent ipsis characteres in dextra manu sua aut super frontem suam, utque nemo possit emere aut vendere nisi habeat characterem.*

Quoniam, inquit, insculpta est imago ipsi bestiæ, datum est ut spiritum quoque daret imagini, ut videlicet loqueretur imago. Hoc autem circa simulacra considerandum est, quod multa eorum et sudare et loqui scripta sunt temporibus Græcorum, operatione diabolica. A communi autem intellectu accipiendum est ἵνα, id est *ut*, quo sit hic sensus : Ut etiam loquatur, et ut faciat quod quicunque non adoraverint imaginem bestiæ, hi etiam occidantur. Quod autem statuæ, ut dictum est, locutæ sint, ex historiis discere licet : cum scriptum sit, per imposturas et arbores et aquas fuisse locutas, per Apollonium aliosque præstigiatores.

Et facit omnes parvos et magnos, etc. Abstrusior est litteræ contextus, ideoque absurdus. Utrum enim dicit quod parvi et magni accipiant, an quod dent ? Propterea per additionem præpositionis εἰς, id est *ad* vel *erga*, corrigi poterit absurditas, et ad planiorem sensum hoc modo reduci : Et facit erga omnes parvos et magnos et reliquos qui sequuntur, ut dent ipsis characteres in dextra manu aut super frontem. Hoc autem dicit ad indicium, quo possint aut non possint negotiari.

In dextra manu. In dextra manu et in fronte ponitur signum cognitionis : bonis enim opponitur perniciosi nominis insculptura. In dextris quidem ut bonorum operum amputet occasionem : in fronte vero ut, parte quæ oculis imminet assumpta, caliginem ac tenebras suffundat his qui seducuntur, ne honeste tanquam in die incedentes amplectantur pietatem. At non suscipient ipsum qui facies habent signatas lumine divini vultus.

765 CAPUT XXXVIII.

De nomine bestiæ.

XIII, 17, 18. *Aut nomen bestiæ aut numerum no-*

Ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Κλέπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων, ταῦτα πράξει, φησὶν, ὁ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος διὰ γοητείας, πρὸς τὸ νομισθῆναι τὸν Ἀντίχριστον Χριστὸν, ὡς ὑπὸ τοιούτου τερατουργοῦ μαρτυρούμενον καὶ ἀναμφισβήτητον τὴν δόξαν λαμβάνοντα, κατὰ μίμησιν τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, Χριστῷ μαρτυροῦντος τῷ σωτηρίῳ, καὶ τούτου προάγοντος.

Λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ εἶχε πληγὴν καὶ ἔζησεν ἀπὸ τῆς μαχαίρας. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἵνα ἀποκτανθῶσιν. Καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσωσιν αὐτοῖς χαράγματα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα.

Ἐπειδὴ, φησὶν, εἰκὼν ἀνεστυλώθη τῷ θηρίῳ, ἐδόθη καὶ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι, ἵνα δῆθεν λαλήσῃ ἡ εἰκών. Τοῦτο δὲ πρὸς τὰ ἀγάλματα λογιστέον, ἃ πολλὰ καὶ ἱδροῦντα καὶ λαλοῦντα ἱστόρηται τοῖς Ἑλληνικοῖς χρόνοις ἐνεργείᾳ διαβολικῇ. Κατὰ κοινοῦ δὲ τὸ, *ἵνα*, ληπτέον, ὡς ἂν ᾖ οὕτως· Ἵνα καὶ λαλήσῃ, ἵνα καὶ ποιήσῃ, ὅσοι μὴ προσκυνήσουσι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ οὗτοι ἀποκτανθῶσιν. Ὅτι δὲ τὰ ἀγάλματα, ὡς εἴρηται, ἐλάλει, ἐξ ἱστορίας μαθεῖν ἔνεστιν, ὡς διὰ γοητείας ἱστόρηται καὶ δένδρα καὶ ὕδατα λαλῆσαι, διά τε Ἀπολλωνίου καὶ ἑτέρων γοητῶν (39).

Καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ ἑξῆς. Ἰδιωτικωτέρα ἡ σύνταξις, διὸ καὶ ἀνόητος. Πότερον γὰρ λέγει τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους λαβεῖν, ἢ δοῦναι; Διὸ προσθήκῃ τῆς *εἰς* προθέσεως, τὸ ἀνόητον ἐπανορθωθείη ἂν πρὸς σύνεσιν οὕτω· Καὶ ποιεῖ εἰς πάντας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἐφ' ἑξῆς, ἵνα δώσωσιν αὐτοῖς χαράγματα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἢ ἐπὶ τοῦ μετώπου· τοῦτο δὲ εἰς γνώρισμα, φησὶ, τοῦ ἐμπορευτέου, καὶ μή.

Ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς. Ἐπὶ χειρὸς τῆς δεξιᾶς καὶ ἐπὶ μετώπου τὸ γνώρισμα. Ἀντίθετος γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἡ τοῦ ὀλεθρίου ὀνόματος ἐγχάραξις. Ἐν μὲν ταῖς δεξιαῖς, ἵνα τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐκκόψῃ τὴν ἐνέργειαν. Ἐν δὲ τοῖς μετώποις, ἵνα τὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικείμενον μέρος προσληφθὲν, σκοτασμὸν ἐμποιήσῃ τοῖς ἀπατωμένοις τοῦ μὴ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως ἀντέχεσθαι τῆς εὐσεβείας. Ἀλλ' οὐ δέξονται τοῦτο οἱ τὰ πρόσωπα σημειωθέντες τῷ θείῳ τοῦ προσώπου φωτί.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου.

Ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ

(39) Ποιητων, *artifices*, ed.

Digitized by Google

ὀνόματος αὐτοῦ· Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. Ὁ ἔχων νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. Ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξς'.

Καὶ τί τὸ χάραγμα, ἐπιφέρει, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου. Διττὴ δὲ τούτου ἡ γνῶσις, ἢ διὰ παραφορᾶς αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, ἢ διὰ ψήφου. Καὶ τὴν ψῆφον δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου, πανταχοῦ πλατῦναι ἐπετηδεύθη, ἔν τε πράσεσι καὶ ὠναῖς, ἵν' ὁ μὴ τοῦτο ἐπιφερόμενος, ἐν ταῖς τῶν ἀναγκαίων ἐνδείαις τελευτήσῃ. Ἀριθμὸν δὲ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα εἶναι, ἀντὶ τοῦ ξένον οὐδὲ ἀήθη καὶ ἐπικεκρυμμένον καὶ διπλόης ἐχόμενον, ἀλλὰ ψῆφον ἐντριβῆ καὶ ἐγνωσμένην ἀνθρώποις. Ἀριθμὸς δὲ τοῦ ὀνόματος τοῦ ψήφου, ἑξακόσια ἑξηκονταέξ. Σαφῶς γὰρ αὐτὸ τὸ ὄνομα οὐ παρέθετο, διὰ τὸ μηδὲ ἄξιον εἶναι τῆς ἐν βιβλίῳ γραφῆς. Διόπερ γυμνασίας χάριν ἐπανελέσθαι οὐκ ἄκαιρον, τὰ τὴν ψῆφον ἐπιφερόμενα ὀνόματα κύριά τε καὶ προσηγορικά. Κύρια μὲν οἷον Λαμπέτις, Τειτᾶν· καὶ ἀπὸ τοῦ, τενῶ, μέλλοντος, ὥσπερ καὶ ἀπὸ τοῦ, σπερῶ, σπόρος, Λατεῖνος ὁμοίως διὰ διφθόγγου. Προσηγορικὰ δὲ, ὁ Νικητής. Ἴσως γὰρ οὕτως ἑαυτὸν ὀνομάσει, καὶ κακὸς ὁδηγὸς, καὶ ἀληθὴς βλαβερὸς, καὶ πάλαι βάσκανος, καὶ ἀμνὸς ἄδικος, ἃ ἐκ τῶν ἐναντίων αὐτῷ ἐπικληθήσεται, τὴν οἰκείαν δόξαν ἐν τῇ αἰσχύνῃ καρπούμενος.

minis ejus. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestiæ : numerus enim hominis est, et numerus ejus sexcenta sexaginta sex.

Quodnam sit cognitionis indicium subjungit, nempe nomen bestiæ. Duplex est autem hujus intellectus, aut quod inferatur ipsum nomen, aut quod calculus sive numerus. Et certe opera datur ut calculus nominis bestiæ ubique diffundatur, tam in emptionibus quam in venditionibus : ut qui illum non afferat, ob defectum rerum necessariarum moriatur. Porro quod nomen sit numerus hominis, hoc est familiare et non insuetum nec occultatum ac duplicem habens intellectum, sed consuetus calculus et inter homines cognitus. Numerus autem calculi nominis est sexcenta sexaginta sex. Siquidem non produxit aperte in medium ipsum nomen, eo quod ne mereretur quidem libro inscribi. Ideo non intempestivum fuerit exercitii gratia huc reducere nomina tam propria quam appellativa quæ numerum hunc conficiant. Propria quidem ut Λαμπέτις, Τειτᾶν : et a futuro τενῶ (sicut etiam a σπερῶ, σπόρος) Λατεῖνος similiter per diphthongum. Appellativa vero ὁ Νικητὸς, id est, victor : fortassis enim ita seipsum appellabit, et κακὸς ὁδηγὸς, id est, pravus dux, vel ἀληθὴς βλαβερὸς, id est, vere nocens, vel πάλαι βάσκανος, id est, jam olim invidus, aut ἀμνὸς ἄδικος, id est, agnus nocens : quibus ex iis quæ sibi contraria sunt cognominabitur, suam gloriam per ea quæ infamia sunt colligens.

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀνδρέου. Τὴν μὲν ἀκρίβειαν τῆς ψήφου, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, ὁ χρόνος ἀποκαλύψει καὶ ἡ πεῖρα τοῖς νήφουσιν. Εἰ γὰρ ἔδει, καθώς φασί τινες τῶν διδασκάλων, σαφῶς γνωσθῆναι τὸ τοιοῦτον ὄνομα, ὁ τεθεαμένος αὐτὸ ἂν ἀπεκάλυψεν. Ἀλλ' οὐκ ηὐδόκησεν ἡ θεία χάρις ἐν θείᾳ βίβλῳ τὸ τοῦ λυμεῶνος ταγῆναι ὄνομα. Ὡς δὲ ἐν γυμνασίας λόγῳ, πολλά ἔστιν εὑρεῖν, κατὰ τὸν μακάριον Ἱππόλυτον καὶ ἑτέρους πολλοὺς, ὀνόματα τὸν ἀριθμὸν τοῦτον περιέχοντα προσηγορικά τε καὶ κύρια.

Ex Andrea. Exactam numeri notitiam, quemadmodum et cætera quæ de ipso scripta sunt, tempus et experientia revelabunt his qui vigilaverint. Nam si expediret, ut volunt nonnulli doctores, hujusmodi aperte cognosci nomen, is utique qui ipsum vidit revelasset, sed non placuit divinæ gratiæ ut nomen pestiferi hominis in divino libro referretur in ordinem : attamen exercitii gratia multa possunt inveniri nomina juxta beatum Hippolytum 766 aliosque multos quæ hunc contineant numerum tam propria quam appellativa.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Περὶ τῶν ρμδ' χιλιάδων τῶν σὺν τῷ ἀρνίῳ ἑστώτων ἐν ὄρει Σιών.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ Ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιὼν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀριθμὸς ρμδ' χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα, ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ρμδ' χιλιάδες οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς.

Ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών. Οὐ τῆς παλαιᾶς, ὅτι μηδὲ αὐτὴ ὑπήκοος τῷ Ἀρνίῳ, ὅ ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς νέας, ἥτις ἐστὶ πόλις Θεοῦ ζῶντος, ἧς νῦν

CAPUT XXXIX.

De centum quadraginta quatuor millibus qui cum Agno stabant in monte Sion.

XIV, 1-3. *Et vidi et ecce Agnus stabat in monte Sion, et cum eo numerus centum quadraginta quatuor millium habentium nomen ejus et nomen patris ejus scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de cœlo tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitrui magni : et vox quam audivi veluti citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et canunt quasi canticum novum ante thronum, et ante quatuor animalia et seniores. Et nemo poterat discere canticum illud nisi illa centum quadraginta quatuor millia qui empti sunt de terra.*

In monte Sion. Non in veteri Sion, quia neque hæc obtemperabat Agno qui est Christus, sed in nova quæ est civitas Dei viventis quam nunc dici-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

tur Agnus ascendisse, manifestante visione conversionem Israel quæ fiet postremis temporibus, quam et divus innuit Paulus dum ait: « Cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit [78], » in Christi videlicet redactus famulitium.

Et cum eo numerus centum quadraginta quatuor millium. Numerus horum millium, non illorum est de quibus prædictum est quod ex unaquaque tribu crediderunt in Christum: nam si id fuisset, cum articulo protulisset dicens, Horum centum quadraginta quatuor millium: quoniam autem sine articulo protulit, reliquum est ut intelligatur hos dixisse qui ex gentibus crediderunt: dum gratia divini seminis quæ in unoquoque fuit apostolorum, duodecies operata sit in millecuplo fructum perfectum fidei eorum qui salvi fiunt; **767** quibus attestatur quod virginitatem præstiterint tam corporis quam animæ, quæ apud Hebræos rara fuit. Quod autem habeant nomen Patris ejus et Filii scriptum in frontibus, significat quod divina luce ipsius divini vultus obsignentur, per quod æmulis in hoc et perniciosis dæmonibus terrori sunt.

Tanquam vocem aquarum multarum et tanquam vocem tonitrui magni. Aquarum et tonitrui ac citharæ vox, significat claritatem auditui perviam hymnidici, canori, suavis ac consoni sanctorum cantus, qui universam complectitur primogenitorum in cœlis descriptorum Ecclesiam cœtumque publicum, a quibus laude celebratur primogenita vocatio. Ego autem opinor quod ne audire quidem possit quispiam novi cantus mysteria, nisi hi qui ea canere digni sunt. Cuique enim datur cognitio juxta puritatis proportionem.

XIV, 4, 5. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sunt qui sequuntur Agnum quocunque ierit. Hi a Jesu empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo et Agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine macula enim sunt. Hi sunt qui sequuntur Agnum.*

Non hæc in vituperium matrimonii dicuntur. Siquidem honorabile est connubium: nec indignum redditur conjugium, eo quod virginitas dignam suscipiat laudem. Sed quoniam stella a stella differt in gloria, hos præcellere cæteros existimamus post viginti quatuor seniores, propter virginitatem et tam linguæ quam manuum innocentiam, splendoremque virtutum, quem post Christi adventum nacti sunt: per quem etiam novum docentur canticum, quod vulgo incognitum est: non in præsenti tantum vita, sed etiam in futuro sæculo. Quanquam enim perfecta sit ibi cognitio juxta Apostolum, unicuique tamen rependitur cognitio juxta puritatis cujusque proportionem.

Hi sunt qui sequuntur Agnum. Non est id osten-

δείκνυται ἐπιβεβηκὸς τὸ ἀρνίον τὴν ἐπ' ἐσχάτων ἐπιστροφὴν, παραδηλούσης τῆς ὀπτασίας τοῦ Ἰσραήλ. Ἣν καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἠνίξατο δι' ὧν φησιν· « Ὅτε τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, » οἰκειωθεὶς τῷ Χριστῷ.

Καὶ μετ' αὐτοῦ ἀριθμὸς ρμδ' χιλιάδες. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν χιλιάδων οὐχ ὁ αὐτὸς τῶν ἀφ' ἑκάστης φυλῆς προειρημένων πεπιστευκέναι τῷ Χριστῷ. Ἢ γὰρ ἂν μετὰ τοῦ ἄρθρου προήνεγκεν, Αἱ ρμδ' χιλιάδες, εἰπών. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀσυνάρθρως, λείπεται τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν νοεῖν αὐτὸν εἰρηκέναι, τῆς ἐν ἑκάστῳ χάριτος τοῦ θείου σπόρου καὶ ἀποστολικοῦ δωδεκάκις χιλιοστὸν ἀπεργαζομένης, τέλεον τὸν καρπὸν τῆς τῶν σωζομένων πίστεως, οἷς παρθενίαν κατωρθωκέναι προσμαρτυρεῖ [ὅση σαρκὸς, ὅση ψυχῆς (40)], ὃ σπάνιον παρ' Ἑβραίοις. Τὸ δὲ ἔχειν τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον καὶ τοῦ Υἱοῦ (41) ἐπὶ μετώπων, δηλοῖ, ὡς τῷ θείῳ φωτὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ θείου σφραγίζονται, δι' οὗ τοῖς ἀντιμίμοις ἐπὶ τούτου ὀλεθρίοις δαίμοσι, φοβεροὶ γίνονται.

Ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. Ἡ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν βροντῶν καὶ τῆς κιθάρας φωνὴ, τὸ διαπρύσιον δηλοῖ τῆς τῶν ἁγίων ὑμνῳδίας καὶ τῆς ἐμμελοῦς αὐτῶν καὶ εὐήχου καὶ συμφώνου ᾠδῆς τῆς πᾶσαν περιηχούσης τὴν τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων Ἐκκλησίαν πρωτοτόκων καὶ πανήγυριν οἷς ἡ πρωτότοκος ἐπιφημίζεται κλῆσις. Ἐγὼ δὲ οἶμαι, ὅτι οὐδὲ ἀκοῦσαί τις δύναται τὰ τῆς καινῆς ᾠδῆς μυστήρια, εἰ μὴ οἱ τοῦ ᾄδειν αὐτὰ ἠξιωμένοι. Ἑκάστῳ γὰρ ἡ γνῶσις κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθαρότητος.

Οὗτοί εἰσιν, οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ Ἀρνίῳ ὅπου ἐὰν ὑπάγῃ· οὗτοι ὑπὸ Ἰησοῦ ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρχὴ τῷ Θεῷ καὶ τῷ Ἀρνίῳ, καὶ οὐχ εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ψεῦδος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ Ἀρνίῳ.

Οὐκ ἀτιμουμένου τοῦ γάμου τὰ παρόντα. Τίμιος γὰρ ὁ γάμος· καὶ οὐ τῷ ἀξιεπαίνῳ τῆς παρθενίας ὁ γάμος ὑποδύεται τὸ ἀνάξιον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ, τούτους μετὰ τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους τῶν λοιπῶν εἶναι ἡγούμεθα προὔχοντας, διά τε τὴν παρθενίαν καὶ τὸ ἐν γλώσσῃ τε καὶ ἐν χερσὶν ἄμωμον, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν κτωμένους τὴν ἐν ἀρεταῖς λαμπρότητα, δι' ἧς καὶ τὴν καινὴν ᾠδὴν διδάσκονται, τοῖς πολλοῖς οὐ μόνον κατὰ τὸν παρόντα βίον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἄγνωστον. Εἰ γὰρ καὶ τὸ τέλειον τῆς γνώσεως ἐκεῖ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀλλὰ ἀναλόγως τῇ ἑαυτοῦ καθάρσει ἑκάστῳ ἐφαπλουμένης τῆς γνώσεως.

Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ Ἀρνίῳ. Οὐ δια-

[78] Rom. xi, 25.

(40) Inclusa omittebat ed.

(41) Καὶ αὐτοῦ ed.

Digitized by Google

φορὰν παριστῶντας τοῦ Ἀρνίου, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἀρετὴν διάφορον δηλοῦντος τὸν τῆς μαθήσεως τῆς ᾠδῆς κατευτυχησάντων. Οἱ μὲν γὰρ ἁπλότητι ψυχῆς καὶ ἀκακίᾳ περικροτούμενοι (42), ἀκολουθεῖν τῷ Ἀρνίῳ ἐπιτήδειοι γεγόνασιν. Οἱ δὲ ἀνδρικώτερον διακείμενοι καὶ λελογισμένῃ διαθέσει περιστοιχούμενοι, τῷ ἀνδρωθέντι Χριστῷ προσηνέχθησαν, πρός τε τὰ πάθη, πρός τε τοὺς τυράννους τὸ νικητήριον ἀνελόμενοι κράτος. Οἳ καὶ διὰ τὸ μιμήσασθαι τοὺς μὲν τὴν ἀκακίαν Χριστοῦ τοῦ διδασκάλου, τοὺς δὲ τὸ ἀρνικὸν πρὸς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου τοῦ ἰδίου αἵματος ἔκχυσιν, οὕτω τῆς ἀπ' αὐτοῦ κτήσεως ἔτυχον. Ὥσπερ δὲ τῆς δόξης αἱ μοναὶ διάφοροι, οὕτω καὶ κολάσεως. Διὸ καὶ εἴρηται τὸ ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ μισθὸν λήψεσθαι κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

A dentis Agni discrimen aut ipsius excellentiam, sed præstantiam ad virtutem significantis eorum qui hujus cantus disciplinam adepti sunt : quidam enim animæ simplicitate et innocentia conspicui, idonei facti sunt qui Agnum sequantur : **768** alii vero robustius affecti et determinato proposito imbuti, Christo jam facto viro viriliter oblati sunt, sumpto vincendi robore, tum adversus affectiones, tum adversus tyrannos : qui etiam dum imitantur, illi quidem Christi præceptoris innocentiam, hi autem quod agni est, puta proprii sanguinis effusionem pro suo magistro ita ipsius possessionem sortiuntur. Quemadmodum autem variæ sunt gloriæ mansiones, ita et supplicii : ideo quoque dictum est quod unusquisque suam accipiet mercedem
B juxta suum laborem.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Περὶ ἀγγέλου προαγορεύοντος τὴν ἐγγύτητα τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης.

Καὶ εἶδον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα Εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ λαὸν, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Φοβήθητε τὸν Κύριον, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ. Καὶ προσκυνήσατε αὐτὸν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων.

Τὸ, μεσουράνημα, διττὴν νόησιν ἐμποιεῖ. Καὶ γὰρ τὸ ὑψηλὸν καὶ μετέωρον καὶ ἀπ' οὐρανοῦ, τό τε εὐαγγελιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ ὑπὸ Θεοῦ ἀποσταλεὶς, καὶ ὅτι ἤγγικεν ἤδη τὸ ἀπ' αἰῶνος ἐλπιζόμενον κριτήριον. Καὶ ἐπειδὴ σωτήριον τοῦτο τοῖς ἐκ παντὸς ἔθνους τὰ εὐάρεστα διαπραξαμένοις Θεῷ, ἀλλὰ καὶ ἔμφοβον δαίμοσι καὶ ἁμαρτωλοῖς. Ἀμφότερα δὲ ὑπηνίξατο ἡ φωνὴ (43), τοῖς μὲν ἀγαθοῖς διὰ τοῦ μεγάλου, τὸ καταθύμιον εἶναι τὴν τοῦ δικαίου κριτοῦ παρουσίαν, καὶ ὅτι ἀποκαταστήσει αὐτοὺς πρὸς τὸν δι' ὃν ἐναθλεῖν αὐτοὺς ὑπῆρξε τῷ μοχθηρῷ τούτῳ βίῳ τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ ἀντεχομένοις, τοῖς δαίμοσι δὲ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἐκβακχευθεῖσιν ἀνθρώποις φόβον, οὐ πρὸς ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἐκ προσδοκίας τῶν ἔργων ὧν ἔπραξαν, διὸ καὶ ὁ προφήτης φησίν· « Ἰδοὺ Κύριος ἔρχεται, καὶ τίς ὑποστήσει ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; »

Καὶ προσκυνήσατε αὐτόν. Ἐνδίκως τὸ μὲν προσκυνεῖν, ὡς Ποιητὴν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης, ἡ ὁρωμένη δηλοῦται κτίσις· διὰ δὲ τῶν πηγῶν, ἡ ὑποχθόνιος, ἄδηλον γὰρ ὁπόθεν ταῖς πηγαῖς ἡ ἀνάδοσις, ὥσπερ καὶ τὰ ὑπὸ γῆν. Εἰ δὲ τούτῳ ἐπαξίως ὡς παραιτίῳ τούτων ἡ δουλικὴ ὑπό-

CAPUT XL.

De angelo qui denuntiabat propinquum esse futurum judicium.

XIV, 6, 7. ***Et vidi angelum volantem per medium cœli habentem Evangelium æternum ut evangelizaret habitantibus in terra, et omni genti, et tribui, et linguæ et populo, dicens voce magna : Timete Dominum et date ipsi gloriam, quia venit hora judicii ejus. Et adorate ipsum qui fecit cœlum et terram et mare et fontes aquarum.***

Quod dicitur cœli medium, duplicem secum affert
C intellectum. Etenim celsitudinem ac sublimitatem denotat : et quod sit a cœlo, tam id quod ab eo annuntiatur, quam ipse qui a Deo missus est : præterea quod jam immineat judicii tempus exspectatum a sæculo. Et non solum id salutare est his qui ex omni gente operati sunt ea quæ Deo placent, sed et terrorem affert dæmonibus ac peccatoribus. Utrumque autem insinuavit vox : bonis quidem per magnitudinem, quod desiderabilis sit justi judicis adventus, et quod constituet eos coram illo propter quem in hac flagitiosa et laboriosa vita certare eis contigit cum his qui repugnant jussis ejus : dæmonibus vero et hominibus qui ab ipsis terrefacti sunt et illusi, timorem non ad cau-
D tionem ac firmitatem, sed propter exspectationem repensionis operum quæ fecerunt. **769** Ideo quoque propheta dicit : « Ecce Dominus veniet, et quis sustinebit diem ingressus ipsius [77]? »

Et adorate ipsum. Merito quidem ipsum adorare jubet tanquam Creatorem cœlestium, terrestrium, ac subterraneorum. Siquidem per cœlum, terram ac mare significatur visibilis creatura, per fontes vero, subterranea : incertum est enim unde sit fontium progressus, quemadmodum etiam eorum quæ sub terra sunt. Quod si huic tanquam istorum auctori

[77] Malac. III, 1.

(42) Legebatur περικρατούμενοι, *subjecti aliis.*

(43) Ed. omittit ἡ φωνή.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

merito debetur ministerialis subjectio, juste etiam exitiali diabolo debetur ignominia et contemptus.

CAPUT XLI.

De secundo angelo casum Babylonis prædicante.

XIV, 8. *Et alius ac secundus angelus secutus est dicens : Cecidit, cecidit Babylon civitas magna, quia de vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.*

Secundus non absolute et simpliciter dictus est : sed ad designandum quod cum prior incepisset comminari supplicia, alius accedit angelus qui ipsas calamitates confirmet. Nam hoc manifestat quod dicitur secutus fuisse. Et quæ consequentia oraculi? *Cecidit Babylon magna.* Post eventum enim eorum quæ annuntiata sunt, nihil aliud desiderabatur, quam quod non omnis confusio vitæ præsentis per casum designata erat. Nam quid aliud demonstrat casus? quemadmodum neque Babylon aliud designat quam confusionem. Et quæ dicitur Babylon? Non alia quam hic corruptilis mundus : quod videlicet hæc Babylon non aliunde ceciderit, quam ex eo statu quo alios corrumpebat. Fornicationem vero non solum appellat Scriptura masculi cum femina impudicum concubitum, sed et omnem a bono declinationem : si verum est quod scribitur, « Perdidisti omnem qui fornicatur abs te[80]. » Quodque nomine Babylonis mundus transumptive significatus sit, designat dictio *magna*, quæ subjungitur, neque enim ponitur ad distinctionem parvæ, sed ad docendum quid sit. Quodsi ad Babylonem quæ in Chaldæa est referre voluerit 770 quispiam sermonem, nihil referet si tam multa quæ competunt mundo, ad illius imitationem vano effecto, illam ipsam principalem designent, si ad causam quidquid in illo contigit referatur.

A πτωσις, ἐνδίκως ἂν καὶ τῷ ἀλιτηρίῳ διαβόλῳ ἡ ἀτιμία καὶ ἐξουδένωσις.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Περὶ δευτέρου ἀγγέλου, τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος κηρύσσοντος.

Καὶ ἄλλος δεύτερος ἄγγελος ἠκολούθησε λέγων· Ἔπεσεν, ἔπεσεν, Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.

Τὸ δεύτερον οὐχ ἁπλῶς εἴρηται· ἀλλ' εἰς δήλωσιν τοῦ ἐναρξαμένου τῶν τιμωρητικῶν ἀπειλῶν, ἄλλος ἄγγελος τὰς αὐτὰς ἐπιῤῥωννύων συμφορὰς παραγέγονε. Τοῦτο γὰρ παρεμφαίνει τὸ ἀκολουθῆσαι. [Καὶ τί τὸ ἀκόλουθον τοῦ χρηματισμοῦ; *Ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη* (44)]· B ἐπὶ γὰρ τῇ ἐκβάσει τῶν ἀπηγγελμένων, οὐδὲν πρὸς ὑστέρησιν τοῦ μὴ πᾶσαν τὴν τοῦ παρόντος βίου σύγχυσιν πτώσει ὑποβληθῆναι. Τί γὰρ ἂν ἄλλο ἡ πτῶσις παραστήσῃ; ὥσπερ οὐδὲ ἡ Βαβυλὼν, οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ τὴν σύγχυσιν. Καὶ τίς ἡ Βαβυλών; Οὐκ ἄλλη, ἢ οὗτος ὁ φθαρτὸς κόσμος, ταύτης δηλαδὴ τῆς Βαβυλῶνος οὐκ ἄλλοθέν ποθεν κατασεισθείσης, ἢ τοῦ ἐξιστᾷν. Πορνείαν δὲ οὐ μόνον οἶδεν ἡ Γραφὴ τὴν πρὸς τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος ἀσελγῆ συνδρομὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἔκκλισιν, εἴγε πιστὸν τὸ, « Ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σοῦ. » Καὶ ὅτι μὲν εἰς Βαβυλῶνα ὁ κόσμος μετείληπται δηλοῖ τὸ, *μεγάλη*. προστιθέμενον· οὐ πρὸς ἀντιδιαστολὴν γὰρ μικρᾶς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὂν εἰσηγούμενον. Εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν Χαλδαίαν C Βαβυλῶνά τις κατευθύνειν ἐθέλει τὸν λόγον, οὐδὲν διοίσει τῷ κατὰ ζῆλον ἐκείνης ματαιωθέντι κόσμῳ τοσαῦτα συνηντηκότα, αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀρχέτυπον ὑποστῆναι, εἴπερ πρὸς τὸ αἴτιον πᾶν τὸ ἐπ' ἐκείνου συμβαῖνον ἀναφέρεται.

CAPUT XLII.

De tertio angelo muniente populum Domini ne susciperet Antichristum.

XIV, 8-11 *Et tertius angelus secutus est eos, dicens voce magna : Si quis adoraverit bestiam et imagines ejus, et acceperit characterem in fronte sua aut in manu sua, ipse quoque bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in cratere iræ ipsius : et cruciabitur igne et sulphure coram sanctis angelis et coram Agno : et fumus tormenti ejus in sæcula sæculorum ascendet. Et non habent requiem die ac nocte qui adorant bestiam et imaginem ejus, et quicunque accipit characterem nominis ejus.*

Sequi dixit, quasi significare volens continuitatem et inevitabilitatem ac severitatem. Magna autem vox immissum terrorem designat, et quod ea

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Περὶ τρίτου ἀγγέλου ἀσφαλιζομένου τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν, μὴ δέξασθαι τὸν Ἀντίχριστον.

Καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα D *ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου· καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτοῦ εἰς αἰῶνα αἰώνων ἀναβαίνει. Καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.*

Τὸ ἀκολουθεῖν εἴρηκεν, ὡς τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάσπαστον καὶ ἀνένδοτον βουλόμενος παριστᾷν. Ἡ δὲ μεγάλη φωνὴ τὸ ἐκπληκτικὸν καὶ τὸ διὰ πάσης χω-

[80] Psal. LXXII, 27.

(44) Inclusa omittebat ed.

Digitized by Google

ρεῖν ἀκοῆς τὰ δηλούμενα σημαίνει· ἡ δὲ τοῦ θηρίου προσκύνησις καὶ τὸ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα, τὸ τὸν Ἀντίχριστον ἡγήσασθαι Θεὸν, καὶ λόγῳ ἢ ἔργῳ τὰ καταθύμια τούτῳ διεξιέναι καὶ κηρύσσειν. Τοῦτο γὰρ τὸ ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῆς χειρὸς χάραγμα σημαίνει, ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ μετώπου, καὶ ἀντὶ ἔργου τῆς χειρὸς παραληφθέντων. Εἰκόνα δὲ τὴν δυσσεβῆ πολιτείαν καλεῖ· οἶνον δὲ τὴν ὀργὴν οὐκ ἀπὸ τῆς εὐφροσύνης ἔφασκεν, ἀλλ' ἐκ τῆς σκοτώσεως καὶ τῆς παραφορᾶς· τοιοῦτο γὰρ καὶ ὁ *θυμός*· κεκεράσθαι δὲ, ἀντὶ τοῦ ἐκχεῖσθαι ἢ ἐπιδίδοσθαι. Εἴρηται δὲ οὕτω καθ' ὅτι ἑκάτερα παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὰ ποτήρια. Οἶνος δὲ θυμοῦ εἴρηται, ὡς καὶ εὐφραίνων οἶνος· ὡς γὰρ ὁ εὐφραίνων οἶνος λήθην ἐμποιεῖ τῶν δυσχερῶν, οὕτω καὶ νῦν οἶνος θυμοῦ εἴρηται ἡ κόλασις ἐπακολούθημα.

Τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς. Ἐπιτευκτικῶς τὸ ἄκρατον τοῦ θυμοῦ οἴνῳ ἀπείκασεν ἀκράτῳ κεκερασμένῳ ἐν τῷ ποτηρίῳ· ἄκρατος γὰρ οἶνος μεθύσκειν δύναται πλεῖον τοῦ κεκραμένου, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα οἱ ἀνταποδιδόμενοι τῶν βεβιωμένων μισθοὶ, ἄκρατοι καὶ ἀμιγεῖς τοῦ ἐναντίου ἐλέου, καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἀειμνηστίας, ὅτι καὶ ὁ ἐκεῖ βίος ἀληθὴς καὶ παντὸς ἁγνεύων τοῦ προσποιητοῦ καὶ ἐπιπλάστου. Ἀλλ' εἰ τοιοῦτος, πῶς κεκέρασται ἐν τῷ ποτηρίῳ; ἢ δῆλον ὡς τὸ κεκερᾶσθαι οὐκ ἐπιμιξίαν τινὰ σημαίνει, ἀλλ' ἐπίδοσιν, ὡς ἂν οὕτω νοοῖτο· Τοῦ κεκερασμένου, τουτέστι, τοῦ ἐπιδοθέντος ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς, δι' ὅπερ ἀκολούθως τῇ ὀργῇ, καὶ ἡ βάσανος ἐκ πυρὸς καὶ θείου ἀμφοῖν καυστικωτάτοιν, πυρὸς μὲν, φλέγειν πεφυκότος, τοῦ θείου δὲ ἀνερεθίζειν διαρκῶς εἰωθότος· τὸ δὲ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ τοῦ Ἀρνίου, τοῦτο βούλεται παριστᾷν, διὰ μὲν τῶν ἀγγέλων, τὸ ἀδυσώπητον τὸ πρὸς τὴν βάσανον, διὰ δὲ τοῦ Ἀρνίου, ἀνάμνησιν φέροντος τῆς ὑπὲρ σωτηρίας ἀνθρώπων αὐτοῦ σφαγῆς, ὅπως αὐτὸς μὲν διὰ πυρὸς ἀγαπήσας ἐκδέδωκεν ἑαυτὸν, αὐτοὶ δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀπαλλαγῆναι ἀπωλείας οὐκ ἐβουλήθησαν. Καπνὸν δὲ τοῦ βασανισμοῦ, ἢ τὴν πρὸς πάντας δήλωσιν τοῦ διὰ πυρὸς ἐκτελεῖσθαι τὴν τιμωρίαν, [καπνὸς γὰρ πυρὸς τεκμήριον (45)], ἢ τῶν ἀπὸ τοῦ ᾄσθματος κολαζομένων τῆς οἰμωγῆς οἱονεὶ νέφος οὐ πρὸς ὀλίγον, ἀλλ' αἰωνίως ἀναβαῖνον εἴρηκεν.

Ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Γράψον· Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. Ναὶ, λέγει τὸ Πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

Ἐν τούτῳ, φησὶ, τῷ καιρῷ τῷ τοῦ Ἀντιχρίστου ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων δείκνυται. Εἶτα ὡς ἐξ ἐρωτη-

(45) Inclusa omittit ed.

A quæ significantur omnem penetrent auditum. Bestiam vero adorare et ejus signum accipere, est existimare Antichristum esse Deum verboque et opere quæ huic grata sunt commemorare ac prædicare. Nam hoc significat character in fronte et in manu : fronte assumpta pro sermone, et manu pro opere. Imaginem autem vocat impiam conversationem. Porro vinum dixit iram, non ob lætitiam quam immittit, sed ob capitis vertiginem ac veluti furorem: hujusmodi enim est ira quæ dicitur θυμός. Mistum vero esse, hoc est diffusum et augmentatum. Ita autem dictum est, eo quod apud veteres utraque erant pocula. Demum vinum iræ sive furoris dictum est, quemadmodum etiam vinum lætificans. Sicut enim **771** vinum quod læ-
B tificat oblivionem immittit rerum molestarum, ita et nunc vinum iræ vel furoris dictum est supplicium quod subsequitur.

Quod mistum est mero in cratere iræ. Merum furoris affabre comparavit vino mero quod in calice mistum est. Siquidem vinum merum facilius inebriare potest quam mistum, quoniam in futuro quoque sæculo retributiones eorum quæ in hac vita peracta sunt, puræ erunt, et non commistæ cum opposita misericordia aut continua bonorum operum memoria : quoniam futura quoque vita vera erit, et expians ab omni simulatione et fuco. Verum si talis est, quomodo dicitur vinum mistum in cratere? Manifestum est igitur quod τὸ κε-
C κερᾶσθαι, id est, mistum esse, non significat temperaturam aliquam, sed additionem, ut sit iste sensus : Quod mistum est, id est, appositum in cratere iræ, propter quod congrue ad iram sequitur tormentum ignis et sulphuris, quæ ambo ardentissime exurunt : cum ignis quidem natus sit inflammare, sulphur autem continue ad ardorem excitare soleat. Porro quod dicitur : coram sanctis angelis et Agno, hoc significare vult : per angelos quidem implacabilitatem ad cruciatum, per Agnum vero quod reminiscentiam secum afferat suæ cædis pro salute hominum, quod ipse illos diligendo, per ignem seipsum tradiderit, illi vero a propria perditione liberari noluerint. Porro tormenti fumum tanquam nebulam dixit ascendere : hoc est, aut
D manifestationem ad omnes quod supplicium igne perficiatur (fumus enim ignem denotat), aut eorum qui puniuntur ejulatum, non ad breve tempus, sed perpetuo.

XIV, 12, 13. *Hic patientia sanctorum est : custodientes præcepta Dei et fidem Jesu. Et audivi vocem de cœlo dicentem : Scribe : Beati mortui qui in Domino moriuntur amodo. Profecto, dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis, sed opera illorum sequuntur ipsos.*

Hoc, inquit, Antichristi tempore ostenditur patientia sanctorum. Deinde tanquam ab interroga-

Digitized by Google

tione sermo effiguratus est : Et quinam sunt, inquit, quos dicis sanctos patientes? deinde veluti respondens, *Custodientes*, ait, *præcepta Dei et fidem Jesu*. Hi namque, præsentibus quoque afflictionibus ac morte intentata, **772** postponent universa amori Dei ac fidei Jesu. Non hoc autem dixit quod dividat ac separet fidem in Deum a fide Domini Jesu, sed suo sermone, modo magis introductorio procedens, ita progreditur. In solis namque Judæis religiosa divini Numinis opinio conspici dabatur, quæ a multis vanisque diis ad unum Deum redigebat Dei cultum : Christus vero eo quod homo visus esset et appellatus, apud multos nondum videbatur divinæ naturæ supersubstantialis esse thesaurus : propterea inter Dei præcepta magis discernens, Jesu fidem substituit. Potest tamen dici quod hinc divina de Christo opinio roboratur. Nam si fides Jesu comitatur Dei præcepta, quid necesse est tanquam divinis præceptis contrariam tollere Jesu præceptorum manifestationem, cum ex hoc robur præceptorum magis concilietur? propter quæ ita contempta, non putavit indignum suscipere vilem et abjectam hominis naturam, ut per seipsum ostenderet, quod cum humana natura non posset ad opus deducere præcepta, seipsum huic univit incarnatus.

Beati mortui qui in Domino moriuntur. Vox de cœlo non omnes mortuos prædicat esse beatos, sed eos qui in Domino moriuntur, qui mundo mortui sunt, et mortificationem Domini Jesu in corpore circumferunt. Vere enim exitus a corpore illis etiam requies est, quæ a laboribus eximit.

Profecto, dicit Spiritus. Litteræ ordinatio ita habetur. Spiritus dicit : Scribe amodo, tanquam attrahens eos qui certant, promissione quod cessabunt quæ ipsis laboriosa sunt, et assequentur bona in quibus conquiescant : simul enim ut sublati fuerint e medio labores, inducetur operum retributio.

CAPUT XLIII.

Quod is qui sedebat in nube, demetebat falce quæ ex terra germinabant.

XIV, 14-16. *Et vidi, et ecce nubes candida et super nubem sedens similis* **773** *Filio hominis, habens in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam. Et alius angelus exivit de templo clamans voce magna sedenti in nube : Mitte falcem tuam et mete, quia venit tempus metendi, quia aruit messis terræ. Et misit is qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, et demessa est terra.*

Nubem interpretati sunt sancti Patres Mariam semper virginem, juxta id quod ab Isaia dictum est : « Ecce sedet Dominus in nube levi et veniet

A σεως λόγος ἐσχημάτισται. Καὶ τινες, φησὶν, οὓς λέγεις ἁγίους ὑπομονητικούς; Εἶτα ὡς ἀποκρινόμενος, *Οἱ τηροῦντες*, φησὶ, *τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ*. Οὗτοι γὰρ καὶ πειρασμῶν παρόντων καὶ θανάτου, πάντα δεύτερα θήσονται τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης καὶ πίστεως Ἰησοῦ. Οὐ διαιρῶν δὲ καὶ ἀποδιιστῶν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν τῆς τοῦ Κυρίου πίστεως, τοῦτό φησιν, ἀλλ' εἰσαγωγικώτερον τῷ λόγῳ χωρῶν οὕτω πρόεισιν· ἐπὶ γὰρ μόνοις Ἰουδαίοις ἡ τοῦ Θείου εὐσεβὴς ὑπόληψις ἐνορᾶτο, ἀπὸ τῶν πολλῶν καὶ ματαίων θεῶν εἰς ἕνα Θεὸν περιιστᾶσα τὸ σέβασμα· ὁ δὲ Χριστὸς διὰ τὸ ἄνθρωπος ὁρᾶσθαι καὶ χρηματίζειν, οὔπω τοῖς πολλοῖς ἐδόκει θείας φύσεως εἶναι θησαυρὸς ὑπερούσιος. Διὰ τοῦτο διακριτικώτερον ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ B πίστιν ὑπέστησεν. Πλὴν ἔστιν εἰπεῖν, ὡς μᾶλλον ἐντεῦθεν ἡ κατὰ Χριστὸν θεολογία κρατύνεται. Εἰ γὰρ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κατὰ Ἰησοῦν πίστις παρομαρτεῖ, τίς ἡ ἀνάγκη ἀνταναιρεῖν τῶν θείων ἐντολῶν τῶν τοῦ Ἰησοῦ τὸ ὁρώμενον (46), μᾶλλον ἐκ τούτου τῶν ἐντολῶν τὸ κράτος οἰκειουμένων; δι' ἃς κατολιγωρουμένας, καὶ τὴν ἀνθρώπου εὐτελῆ φύσιν οὐκ ἀπηξίωσεν ὑποδῦναι· ὡς ἂν δι' ἑαυτοῦ ὑποδείξῃ, ὡς τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ἀδυνατούσης πρὸς ἔργον ἀγαγεῖν τὰς ἐντολὰς, ταύτῃ ἑαυτὸν ἥνωσεν ἐνανθρωπήσας.

Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. Ἡ ἐξ οὐρανοῦ φωνὴ οὐ πάντας μακαρίζει τοὺς νεκροὺς, ἀλλὰ τοὺς ἐν Κυρίῳ ἀποθανόντας, C τοὺς νεκρωθέντας τῷ κόσμῳ, καὶ τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντας. Ἐκείνοις γὰρ τῷ ὄντι ἡ τοῦ σώματος ἔξοδος καὶ ἀνάπαυσις κόπων ἀπαλλάττουσα.

Ναὶ, λέγει τὸ Πνεῦμα. Ἡ σύνταξις οὕτως. Τὸ Πνεῦμα λέγει· Γράψον ἀπάρτι, οἱονεὶ ὑπολιχνεύων τοὺς ἀθλοῦντας τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς ἐκλείψεως μὲν τῶν ἐπιμόχθων αὐτοῖς, ἐντυχίας δὲ τῶν ἀναπαυστικῶν ἀγαθῶν. Ἅμα γὰρ τῷ ἀφανισμῷ τῶν κόπων, ἐπεισαχθήσεται ἡ διὰ τῶν ἔργων ἀντίδοσις.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ὅτι ἐν τῇ νεφέλῃ καθήμενος, τῷ δρεπάνῳ συντελεῖ τὰ ἐκ τῆς γῆς βλαστάνοντα.

D *Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενον ὅμοιον Υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· Πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.*

Τὴν νεφέλην εἰς Μαρίαν τὴν ἀειπάρθενον ἐξειλήφασιν οἱ θεῖοι Πατέρες, κατὰ τὸ ὑπὸ Ἡσαΐου εἰρημένον· « Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης,

(46) Verba τὸ ὁρώμενον non habebat cd.

Digitized by Google

καὶ ἥξει εἰς Αἴγυπτον· » ἐκ γῆς μὲν οἷον ἐξατμισθεῖσαν, τουτέστι, περιγείου παχύτητος ἀποδράσασαν. Κουφότητι δὲ ταῖς οὐρανοδρόμοις ἀρεταῖς κατηρτισμένη ἀποδίδοται τῷ δι' αὐτῆς ἐνδημῆσαι τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν εὐμοιρήσαντα. Ἢ νεφέλην ἀγγελικήν τινα δύναμιν διὰ τὸ καθάριον (47) καὶ μετεωρότερον τῆς ἀγγελικῆς φύσεως, παρ' ὃ καὶ λευκὸν εἶναι.

Ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν. Ὁ στέφανος τὸν Κύριον Ἰησοῦν βασιλέα αἰνίττεται. Βασιλεὺς γὰρ τῶν νοητῶν τε καὶ αἰσθητῶν ὁ Χριστός. Χρυσοῦν δὲ τὸν στέφανον λέγει, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν τιμίων τὸ ἔνδοξον ὑπογράφων· τὸ δὲ ἐν τῇ χειρὶ δρέπανον ἔχειν, τὸ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ κεῖσθαι τὴν τοῦ αἰῶνος τούτου συντέλειαν παραδηλοῖ διὰ τῆς ὀργῆς, ἢ τὴν ταχυτῆτα τῆς ἐφόδου.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν κράζων. Διὰ τί δὲ ἐξῆλθεν οὗτος ὁ ἄγγελος κράζων; Περιφραστικῶς διὰ τούτων δηλοῦται ἡ ἱκεσία τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων, ἐφιεμένων μὲν τὴν τῶν δικαίων τιμὴν, ὡς μιμησαμένων αὐτὰς ἐν τῇ προσκαίρῳ ζωῇ ἑαυτῶν, οὐκ ἀπαναινομένων δὲ τὴν τῶν ἀπεναντίων αὐτοῖς βεβιωκότων ἐκδικίαν θεάσασθαι. Διὸ ἐπισπεύδουσιν, ἐφ' ᾧ παύσασθαι μὲν τὰ κινούμενά τε καὶ ἀλλοιούμενα, φανερωθῆναι δὲ τὰ ἀναλλοίωτα καὶ ἀνακίνητα.

Ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. Τὸ ξηρανθῆναι τὸν θερισμὸν οὐκ ἄλλο δηλοῖ, ἢ τὸ ἐπιστῆναι τὸν τῆς συντελείας καιρὸν ὅτε πεπανθεὶς, ὡς σῖτος ὥριμος, ὁ τῶν ἀνθρώπων σπόρος, ὁ μέν τοι εὐσεβείᾳ φυτοκομισθεὶς, τῶν θείων ταμιείων τῆς ἀποθέσεως ἀξιωθείη· ὁ δὲ ὑλομανήσας, καὶ οὐδὲν σιτῶδες καὶ τρόφιμον καὶ τοῦ θείου ἐπάξιον σπόρου ἀπενεγκάμενος τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ὑποβληθῇ.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Περὶ ἑτέρου ἀγγέλου τρυγῶντος τὴν τῆς πικρίας ἄμπελον.

Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐφώνησεν ἐν κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ λέγων· Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασεν ἡ σταφυλὴ τῆς γῆς. Καὶ ἐξέβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς. Καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τὸν μέγαν. Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων ͵αχ'.

Οὐ μάτην τὸ γνώρισμα τοῦ ἀποσταλέντος ἀγγέλου, ὡς ἀπὸ τοῦ οὐρανίου ναοῦ ἀπέσταλται, περὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ οὐδενὸς τοιούτου ἐπισημανθέντος, εἰ μὴ ὅτι μόνον ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἀπεστάλη, ἐνταῦθα δὲ καὶ τοῦ

[81] Isa. XIX 1.

(47) Scribebatur κορίνθιον.

A in Ægyptum [81] : » de terra quidem veluti evaporantem, hoc est a terrena crassitie egredientem, sed levitate contexta virtutibus in cœlum currentibus, quæ ipsi attribuitur, eo quod per ipsam Dei Filius felici fato nobis præsens fuerit. Aut nubem intellige virtutem quamdam angelicam, propter puritatem et sublimitatem angelicæ naturæ, unde etiam candida esse dicitur.

Habens in capite suo coronam auream. Corona designat Dominum Jesum regem. Nam Christus rex est et intelligibilium et sensibilium. Auream vero dicit coronam ex his quæ apud nos sunt in pretio, designans quod gloriosum est. Porro quod falcem in manu haberet, designat in potestate ipsius sitam esse hujus sæculi consummationem, per iram
B aut velocitatem accessus et impetus ipsius.

Et alius angelus exivit clamans. Quare exivit hic angelus clamans? Periphrastice per hæc significatur supplicatio cœlestium virtutum, cupientium honorem justorum, ut qui ipsas imitati sunt in vita sua temporali, et recusantium intueri ultionem illorum qui modo ipsis contrario vixerunt : ideo festinant ut cessent quæ moventur ac immutantur, et appareant quæ immobilia sunt ac immutabilia.

Quia aruit messis terræ. Aruisse messem non aliud significat quam imminere tempus consummationis quando maturum hominum semen in modum maturi tritici, hoc quidem pietate enatum ac collectum fuerit, ut in divinis horreis reponatur : illud autem silvescens ac degenerans, et nihil triticeum ac nutritivum divinoque semine dignum referens, ut in ignem perpetuum conjiciatur.

774 CAPUT XLIV.

De alio angelo qui vindemiabat vineam amaritudinis.

XIV, 17-20. *Et alius angelus exivit de templo quod erat in cœlo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus exivit de altari habens potestatem super ignem, et clamavit clamore magno ad eum qui habebat falcem acutam dicens : Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ, quoniam matura est uva terræ. Et misit angelus falcem suam*
D *in terram, et vindemiavit vineam terræ : misitque in torcular iræ Dei magnum. Et calcatum est torcular extra civitatem : et exivit sanguis de torculari usque ad frena equorum per stadia mille sexcenta.*

Non frustra ponitur signum quo missus angelus cognoscatur, quod videlicet a cœlesti templo missus sit, cum de nullo ante hunc tale quid fuerit designatum, sed solus de templo missus est. Hic

Digitized by Google

autem etiam assumptus est locus in quo erat templum. Dicimus ergo quod quoniam varii cultus omnipotenti Deo exhibentur ab incorporeis suis ministris : quorum hi sane præsidentiam acceperunt altarium quæ in terra sunt, unde his qui in terra degunt divinus cultus annuntiatus est : quod sane fuit ab Abraham et Mose usque ad Christi adventum, et in ipso protenditur usque ad hujus sæculi consummationem : merito in illo nullius talis facta est mentio, nisi quis in illo quoque cognitionis indicium esse duceret Agni mentionem, propter cujus in terra præsentiam fuit et angelorum ad homines oraculum, et divinorum virorum prænuntiatio de adventu ipsius in terra. Ut ergo manifestius fiat quod non in terra solum, verum etiam in cœlo cultus offerantur omnipotenti Deo, necessario in hoc angelo facta est mentio etiam loci præsidentiæ ipsius. **775** Falce autem acuta hunc quoque dicit esse armatum, brevi fore designans exitum.

Habens potestatem super ignem. Hunc intellige ordinatum esse super punitionem impiorum. Ex quo discimus quod universis creaturis præsident angelicæ virtutes, nempe aquæ, aeri et aliis quibusdam partibus universi : hunc autem punitivo igni præsidentem, quum etiam de superioribus angelis esset, cum clamore adhortari dicit illum qui falcem habebat.

Et vindemia botros vineæ terræ. Vindemia uvarum designat eos qui valde mali sunt, a quibus calix in manu Domini inebriatur, hoc est impletur, non ebrietate quæ est ad lætitiam, sed ad supplicium : unde etiam bibere dicit omnes peccatores terræ. Quodque hoc depingere velit visio, ex eo manifestum est, quod neque Dominus ipse dignatur collectionem facere, quemadmodum de prioribus : neque unum mittit ad horrea et aliud ad ignem perpetuum : sed unus quispiam ex angelis exsequi dicitur, qui etiam ob excessum improbitatis ipsorum, in lacum iræ Dei protinus injicit, neque responsione dignos judicans neque interrogatione.

Et misit angelus falcem suam in terram. In terram falx mittitur quæ ab angelo gestatur : et hoc est facere messem punitivam illorum qui terrenis involvuntur, et more porcorum lutulenta sorbent opera.

Et vindemiavit vineam terræ. Ex adverso ponitur hæc vinea ei quam Dei progenitor ex Ægypto sublimatam viderat. Hic enim vineam, quæ impietate gavisa fuerat, universosque qui eam præcesserant impios obscuraverat, atque adeo eos quoque qui ab ipso perditionis filio Antichristo illusi fuerant, absque ulla misericordia metere jubetur angelus, et severe facta est aggressio.

Misitque in torcular iræ Dei. Humana magis ratione procedit, excessum ad impietatem volens ostendere hominum illius temporis. Quæ enim fides

τόπου παραληφθέντος, ἐν ᾧ ὁ ναός. Φαμὲν οὖν ὡς ἐπειδὴ διάφοροι λατρεῖαι τῷ παντοκράτορι Θεῷ ὑπὸ τῶν ἀσωμάτων αὐτοῦ λειτουργῶν ἐκτελοῦνται, ὧν οἱ μὲν τῶν κατὰ γῆν θυσιαστηρίων ἔφοροι ἐκληρώθησαν, ἀφ' οὗ θεοσέβεια τοῖς ἐπὶ γῆς κατηγγέλθη, ὃ δὴ ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Μωϋσέως μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας, καὶ ἐπ' αὐτῆς παρατείνεται τῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος συντελείας, εἰκότως ἐπ' ἐκείνου μὲν, οὐδενὸς τοιούτου γέγονε μνεία εἰ μήτις καὶ ἐπ' ἐκείνου γνώρισμα λογίζοιτο τὴν τοῦ Ἀρνίου μνείαν, οὗ χάριν τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας καὶ χρηματισμὸς ἀγγέλων πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξε, καὶ προκαταγγελία θεοφόρων ἀνδρῶν περὶ τῆς ἐπὶ γῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ. Ὡς ἂν οὖν ἐκδηλότερον γένηται, ὡς οὐ μόνον ἐπὶ γῆς λατρεῖαι, ἀλλὰ καὶ ἐν οὐρανῷ τῷ παντοκράτορι προσάγονται Θεῷ, ἀναγκαίως ἐπὶ τούτου τοῦ ἀγγέλου καὶ τοῦ τόπου τῆς προεδρίας αὐτοῦ μνεία γέγονεν. Ὀξεῖ δὲ δρεπάνῳ καὶ τοῦτον καθοπλίσθαι λέγει, τὸ σύντομον τῆς ἐκβάσεως ἐπισημαίνων.

Ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός. Τοῦτον ἐπὶ τῆς κολάσεως νόει τῶν ἀσεβῶν τετάχθαι. Ἐξ οὗ μανθάνομεν ὡς πᾶσι τοῖς κτίσμασιν, ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἐπιστατοῦσιν, ὕδατος, ἀέρος, καὶ ἄλλοις τισὶ μέρεσι. Τοῦτον δὲ πυρὸς τιμωρητικοῦ μέντοι καὶ τῶν ὑπερτέρων ἀγγέλων (48) ὄντα, ἐγκελεύσασθαί φησι μετὰ κραυγῆς τῷ δρέπανον ἔχοντι.

Καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς. Ἡ τρύγησις τῶν σταφυλῶν τοὺς λίαν ἀνόμους αἰνίττεται, ἀφ' ὧν τὸ ἐν τῇ χειρὶ Κυρίου ποτήριον μεθύσκεται, τουτέστι, πληροῦται οὐ πρὸς εὐφρόσυνον μέθην, ἀλλὰ πρὸς τιμωρίαν. Διὸ καὶ πίεσθαί φησι πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς. Καὶ ὅτι τοῦτο ἡ ὀπτασία διαζωγραφεῖν βούλεται, δῆλον ἐξ οὗ οὔτε ὁ Κύριος αὐτὸς ἀξιοῖ τὴν συλλογὴν ποιήσασθαι ὡς περὶ τῶν πρώτων, οὔτε τὸ μὲν εἰς τὰς ἀποθήκας, τὸ δὲ εἰς τὸ ἀτελεύτητον παραπέμπει πῦρ· ἀλλά τις τῶν ἀγγέλων ὃς καὶ διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀσελγείας αὐτῶν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ εὐθέως ἐμβάλλει, μηδὲ ἀπολογίας ἀξιῶν μηδὲ ἐρωτήσεως.

Καὶ ἐξέβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. Εἰς τὴν γῆν τὸ δρέπανον βάλλεται τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου φερόμενον, τουτέστι, τὸ τιμωρητικὸν θέρος ἐκείνων ποιῆσαι τῶν περὶ γῆν ἰλυσπωμένων, ὅσα καὶ χοῖροι τὰ βορβορώδη ῥοφῶντες ἔργα.

Καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς. Ἀπεναντίας αὕτη ἡ ἄμπελος τῆς ἀπ' Αἰγύπτου παρὰ τῷ Θεοπάτορι μετεωρουμένης. Ἐνταῦθα γὰρ ἄμπελον τὴν κεχαρηκυῖαν τῇ δυσσεβείᾳ καὶ τοὺς πρὸ αὐτῆς ἅπαντας καλύψασαν ἀσελγεῖς, ἅτε καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας Ἀντιχρίστου ἐκβακχευθέντας, ἀφειδῶς τρυγῆσαι κελεύεται ὁ ἄγγελος, καὶ ἀποτόμως ἡ ἐπιχείρησις ὑπῆρξε.

Καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀνθρωπινώτερον προβαίνει τῷ λόγῳ, τὸ ὑπερβάλλον πρὸς ἀσέλγειαν τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παραστῆσαι

(48) Vocem ἀγγέλων omittit cd.

Digitized by Google

βουλόμενος. Ἐπεὶ, τίς ἡ πίστις τὴν μακαρίαν καὶ A ἀναλλοίωτον φύσιν πάθεσιν ἁλίσκεσθαι παραχωροῦσα; τῷ δὲ ἔξω τῆς πόλεως πατηθῆναι τοὺς βότρυας, πόλιν, τῶν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα βίον ἐμπορικὸν πολίτευμα καλεῖ. Καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν συντέλειαν τούτου, ἡ τῷ ὄντι ἀμοιβὴ τῶν πεπραγματευμένων ἀνθρώποις, εἰκότι λόγῳ ἔξω τῆς πόλεως εἴρηκε. Ἐκ δὲ τοῦ λέγειν ὅτι ἐκ τῆς ληνοῦ αἷμα τῇ συμπατήσει τῶν βοτρύων ἀποῤῥεῖ, βότρυας, τοὺς ἁμαρτωλοὺς περιλείπεται νοεῖν. Διὸ καὶ τὸ αἷμα εἰς τὰς πονηρὰς αὐτῶν πράξεις τροπολογεῖ, τῆς δικαίας ἐπ' αὐταῖς ἐκδικίας σαφοῦς ἅπασι γινομένης. Καὶ οὕτω δικαία ὡς μηδὲ τοῖς ἄνωθεν εἰς ἐποψίαν ταχθεῖσιν ἀγγέλοις ὑπακοῦσαι, κωλύουσιν ὥς τισι χαλινοῖς ταῖς ἑαυτῶν συνεργίαις τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν θεομισῶν πράξεων. Οἳ καὶ τοσοῦτον ἐξῴστρησαν, ὡς μὴ μόνον τὰς B φυσικὰς ἐπ' ἀγαθῶν κτήσει παρεσχημένας ὑπὸ τοῦ Πλάστου ἐννοίας ἀτιμάσαι, ἀλλά γε δὴ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν θείων ἀγγέλων. Τοιγαροῦν καὶ πρὸς τοὺς θείους συνεργοὺς τοῦ δυσηνίου ἐπιδεδειγμένου, ἐκ πολλοῦ νῦν τοῦ περιόντος πρόφαντος ἅπασιν ἡ τούτων ἐξ ἀπειθείας μάστιξ καθίσταται.

est quæ beatam ac incommutabilem naturam affectibus capi concedat? Porro quod extra civitatem calcati sint botri, civitatem vocat conversationem negotiis deditam, quæ in hac vita agitur : et quoniam post hujus consummationem revera datur retributio hominibus de his quæ negotiati sunt, convenienti ratione dixit, extra civitatem. 776 Dicendo autem quod de torculari per conculcationem botrorum sanguis defluat, botros relinquit intelligendos esse peccatores. Ideo quoque sanguinem ad pravas impiorum actiones tropologice convertit, inflicta propter ipsas omnibus justa manifestaque ultione : et ita justa, ut neque supernis angelis obtemperaverint qui constituti erant ut illorum curam haberent, qui suis auxiliis veluti quibusdam frenis prohibebant homines ab actionibus Deo invisis. At illi tanto furore perciti fuerunt, ut non modo naturales considerationes ad bonorum acquisitionem a Conditore sibi traditas contempserint, sed et eas quæ a divinis suggerebantur angelis. Itaque quum adversus divinos etiam auxiliatores ostensa fuerit effrenis ipsorum petulantia, ex majori nunc accedente criminum cumulo, omnibus conspicuum flagellum ex horum inobedientia constituitur.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐπαγόντων τοῖς ἀνθρώποις τὰς πληγὰς πρὸ τῆς συντελείας, καὶ περὶ τῆς ὑαλίνης θαλάσσης, ἐν ᾗ τοὺς ἁγίους ἐθεάσατο.

CAPUT XLV.

De septem angelis qui in homines plagas inducent ante consummationem, et de mari vitreo in quo sanctos conspexerat.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ C *θαυμαστόν· ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας τὰς κιθάρας τοῦ Θεοῦ, καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν Μωσέως δούλου τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ Ἀρνίου, λέγοντες· Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ Βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν. Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, Κύριε, καὶ δοξάσει τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντως τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.*

Et vidi aliud signum in cælo magnum et admirabile : angelos septem habentes septem plagas novissimas, quia in ipsis completur ira Dei. Et vidi tanquam mare vitreum commistum igni, et eos qui victoriam reportaverunt de bestia, et de imagine ipsius, et de charactere ipsius, et de numero nominis ipsius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, et canentes canticum Mosi servi Dei, et canticum Agni, dicentes : Magna et admiranda sunt opera tua, Domine Deus omnipotens : justæ ac veræ sunt viæ tuæ, Rex gentium. Quis non timebit te, Domine, et glorificabit nomen tuum? quia solus sanctus es, quoniam gentes omnino venient et adorabunt coram te, quoniam judicia tua manifesta sunt.

Καὶ πῶς οὐ μέγα τὴν παγκόσμιον σημαῖνον D καθαίρεσιν; πῶς δὲ οὐ θαυμαστὸν, ἀγγέλοις ἰσαρίθμοις τὸν ἐξ ἑβδομάδος ἡμερῶν ἐναρξάμενον συντελεῖσθαι κόσμον, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἀποτελευτᾷν τοῖς τε τὸ καθαίρειν ἀγγέλοις λαχοῦσι καὶ εἰς τὸ καθαίρειν ἔχουσι πληγάς; Ἑπτὰ δὲ αἱ πληγαί· θάλασσα ὑαλίνη, πῦρ, εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ τὸ θηρίον αὐτὸ, καὶ χάραγμα (49) αὐτοῦ, καὶ ἀριθμὸς αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Αὗται μὲν αἱ πληγαὶ, δι' ὧν ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ. Ἔσχαται δὲ, ὡς τοῖς νικῶσιν αὐτὰς οὐκ ἔτι περιλειπομένου ἑτέρου ἀγῶνος. Οἵ τε γὰρ τὸ ἀστάθμητον τοῦ βίου τούτου,

777 An non magnum est quod universalem designat subversionem? an non admirandum est mundum esse consummandum ab angelis qui eodem sunt numero cum diebus hebdomadæ a quibus habuit initium, et in eumdem finire numerum cum angelis qui id muneris sortiti sunt ut ipsum perdant, et ad perdendum habent plagas? Septem autem plagæ sunt mare vitreum, ignis, imago bestiæ et bestia ipsa, character ipsius et numerus nominis ipsius. Hæ quidem plagæ sunt quibus completur ira Dei : extremæ vero, ut qui has devicerit nullum sit ipsi reliquum certamen.

(49) Legebatur, ὕαλος, πῦρ, εἰκὼν, θηρίον καὶ χάραγμα.

Digitized by Google

Qui enim omnem hujus vitæ instabilitatem quæ sua salsugine in multis exsiccare solet omne refrigerium, tolerando vicerint : quique dum mundus id nactus est ut nominis ipsorum celebritatem in modum vitri conterat, in nullo pejores efficiuntur : non sibi asciscentes vim exurendi ignis, sed illuminandi : cum imagine bestiæ, aut bestia ipsa, aut charactere aut numero nominis ipsius non infeliciter luctantes, sed viriliter devincentes : hi tunc super mare vitreum stantes, signum gestantes suæ in vita mortificationis, quoad voluptatum quæ in ea sunt inutilitatem ac confractionem : canunt quæcunque æquum est canere victores hujusmodi adversariorum.

Habentes septem plagas novissimas. Quod ait *septem*, non est intelligendum quod numero fuerint septenario, sed capitur pro *multas :* itaque multa designat esse adversus peccatores supplicia, quibus finem accipit ira Dei, quæ etiam postrema esse dicta sunt. Porro cum Dei audis iram seu furorem, ne concipias divinum numen subjectum esse affectibus : sed quoniam alio modo designare non potuit excessum facinorum peccatorum, ex improbitate ac impudicitia procedentium, quæ vel immobilem ad effectus naturam possent movere, humano more locutus est. Mare autem vitreum non aliud significare putetur, quam per mare quidem multitudinem, per vitrum vero splendorem ac puritatem eorum qui ibi digni fuerint beata vita.

Habentes citharas Dei et canentes canticum Mosi. Dicens citharas, membrorum quæ in terra sunt mortificationem designat. Porro ipsas ait esse Dei, eo quod nullus quantumvis sedulus homo et industrius id præstaret, divino destitutus auxilio. Cæterum Mosi servi Dei canticum **778** illud verisimile est omnes intelligere quod cecinit ob demersionem Pharaonis regis Ægyptiorum. Canticum itaque victorum ante legem et sub lege, ex his concipitur quæ per Mosen jussu Dei peracta sunt, ut dictum est. Agni vero canticum quod est aliud nisi quod ab eo qui responsa dat compositum est? quod etiam canent hi qui a Christo et post Christum decenter conversantes assidue in gratia ac magnificentia annuntiant Agno sive Domino Jesu Christo, ob dispensatum nobis salutari modo omnipotentem, justum ac verum ducatum. Quæ tanquam rex et basis misericordiæ, per apostolos suos operatus est erga suam creaturam.

XV, 5-8. *Et post hæc vidi, et apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo : et egressi sunt septem angeli habentes septem plagas : qui erant vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum. Et impletum est templum fumo a majestate Dei et potentia ipsius : nullusque poterat ingredi templum donec complerentur septem phialæ septem angelorum.*

ὃ τοῖς πολλοῖς δι' ἁλμυρίαν ξηραίνειν οἶδε τὸ ἀναψυχον, πᾶν νενικηκότες τῇ καρτερίᾳ, οὔτε ταῖς εὐδοξίαις κατὰ τὸ ὕαλον τοῦ συντρίβεσθαι κεκληρωμένου κόσμου κατ' οὐδὲν κεχειρωμένοι, οὐχ οἱ τοῦ πυρὸς τὴν καυστικὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν φωτιστικὴν πεπορισμένοι, οὐχ οἱ τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἢ τὸ θηρίον αὐτὸ, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καταπαλαῖσαι δεδυστυχηκότες, ἀλλ' ἀνδρικῶς νενικηκότες, οὗτοι τηνικάδε ἑστῶτες ἐπὶ τὴν ὑαλίνην θάλασσαν, σύμβολον ἐπιφερόμενοι τῆς ἑαυτῶν ἐν τῷ βίῳ νεκρώσεως κατὰ τὸ ἀνενέργητον τῶν ἐν αὐτῷ ἡδέων ᾄδουσιν ὅσα εἰκὸς τοὺς νενικηκότας τῶν τοιούτων ᾄδειν.

Ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας. Τὸ ἑπτὰ, οὐκ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἑβδοματικοῦ ἀριθμοῦ ἀκουστέον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πολλά. Τὰς πολλὰς οὖν κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν κολάσεις αἰνίττεται, δι' ὧν ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ πέρας λαμβάνει. Αἵτινες καὶ ἔσχαται ἐλέχθησαν. Θυμὸν δὲ ἀκούων Θεοῦ, μὴ ὡς ἐμπαθοῦς ἄκουε τοῦ Θείου. Ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἄλλως πως ὑποφῆναι τὴν ὑπερβολὴν τῶν κατὰ ἀσέλγειαν τῶν ἁμαρτωλῶν ἔργων, ἅτε καὶ τὴν ἀπαθῆ φύσιν οἵων τε ὄντων κινεῖν, ἀνθρωπίνως ἐχρήσατο τῷ λόγῳ. Ἡ ὑαλίνη δὲ θάλασσα οὐκ ἂν ἄλλο σημαίνειν δοκοῖ, ἢ τὸ πολὺ μὲν διὰ τοῦ, θάλασσα, διὰ δὲ τοῦ, ὑαλίνη, τὸ στιλπνόν τε καὶ καθαρὸν τῶν τῆς ἐκεῖ μακαριότητος τοῦ βίου ἠξιωμένων.

Ἔχοντας τὰς κιθάρας τοῦ Θεοῦ, καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν Μωσέως. Διὰ τοῦ εἰπεῖν τὰς κιθάρας, τὴν τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν αἰνίττεται νέκρωσιν. Θεοῦ δὲ αὐτὰς εἶναι, καθότι οὐδεὶς τῶν σπουδαίων ἀνθρώπων τῆς θείας συμμαχίας χηρεύων κατορθοῦται. Τὴν δὲ ᾠδὴν Μωϋσέως δούλου Κυρίου ἐκείνην πάντας εἰκός ἐστι νοῆσαι, ἣν ᾖσεν ἐπὶ τῇ καταποντώσει Φαραὼ τῶν Αἰγυπτίων. Τῶν μὲν πρὸ νόμου καὶ ἐν τῷ νόμῳ νικηφόρων ἡ ᾠδὴ, ὡς εἴρηται, ἐκ τῶν διὰ Μωϋσέως προστάγματι Θεοῦ ἐνηργημένων νοεῖται. Ἡ δὲ τοῦ Ἀρνίου ᾠδὴ τίς ἂν ἄλλη, εἰ μὴ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χρηματίζοντος συντεθειμένη, ἣν καὶ ᾄσουσιν οἱ ἀπὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστὸν αἰσίως πολιτευσάμενοι, τὴν ἀκατάπαυστον ἐν χάριτι, τὸ μεγαλεῖον ἐξαγγέλλοντες τῷ Ἀρνίῳ, ἤτοι τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, ᾠκονομημένης σωτηρίως ἡμῖν τῆς παντοκρατορικῆς, δικαίας καὶ ἀληθινῆς ὁδηγίας. Ἅπερ ὡς βασιλεὺς βάσις ὢν ἐλέους, πρὸς τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα διὰ τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων εἰργάσατο.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγάς. Οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς. Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

Digitized by Google

Σκηνὴν ἐνταῦθα, τὴν ἐν οὐρανοῖς λέγει ἧς καθ' ὁμοίωσιν καὶ ὁ Μωϋσῆς πῆξαι τὴν σκηνὴν τὴν κάτω προστάσσεται. « Ὅρα, φησὶ, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. » Ἐκ τούτου τοῦ ναοῦ ἀνοιχθέντος ἐξελεύσεσθαι τοὺς ζ' ἀγγέλους (50). Πρὸ γὰρ τῆς τοῦ Χριστοῦ συγκαταβατικῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ παρουσίας, ἡ γνῶσις τῶν προκειμένων, ἀσυμφανὴς καὶ ἀνεπινόητος ἀνθρώποις. Διὸ καὶ πρὸς ἐναργεστέραν τούτων πίστιν, ἐν τῷ τοῦ Κυρίου πάθει καὶ τὸ τοῦ ἐπὶ γῆς ναοῦ καταπέτασμα διαῤῥήγνυται ἄνωθεν ἕως κάτω, οἱονεὶ τὰ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου κρυφιότητι συνεπτυγμένα θεῖα μυστήρια, τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐκφανῆ πᾶσιν καὶ ἐνώπια κατέστη, οὐχ ἑνὶ ἔθνει θησαυριζόμενα, ἀλλὰ πᾶσιν ἔθνεσιν ἐκπομπευόμενα. Μαρτυρίου δὲ σκηνὴ οὐ τῷ τυχόντι εἴρηται, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖθεν ὁ χρηματίζων Θεὸς τοῖς κατὰ νόμον ἱερεῦσι διεστέλλετο τὰ ποιητέα καὶ μὴ, μετὰ ἀκριβοῦς καὶ ἀνυποστόλου παραγγελίας, οὐκ ἀπὸ τοῦ νομικοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ τοῦ ἀρχετύπου καὶ ἀνθρωπείου.

Οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρόν. Λίνῳ φησὶν ἐνδεδύσθαι τοὺς ἁγίους διὰ τὸ μηδὲν ζῶῶδες ἐπάγεσθαι προσπαθείας, ἃ τὸ λαμπρὸν τῆς ζωῆς πέφυκεν ἀμαυροῦν. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ σώματος μέρος, περὶ ὃ ἡ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κατάρχουσα καρδία κατῴκισται, οὐκ ἄνετον τοῦτο δηλαδὴ ἔχοντες τὸ μέρος καὶ μηδενὶ σωφροσύνης περισφιγγόμενον ζωστῆρι, ἀλλὰ σεμνῷ μάλα καὶ τιμίῳ ἀναστελλόμενον σφιγκτῆρι. Τοιοῦτο γὰρ καὶ ὁ χρυσὸς, τῶν κατὰ γῆν ὑλῶν τὸ περισπούδαστόν τε καὶ τιμαλφέστερον ἀνθρώποις.

Ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ. Καλῶς εἴρηκε χρυσᾶς φιάλας τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐμπεπλῆσθαι. Τιμία γὰρ ἡ ὀργὴ τὸ ἀγαθὸν καὶ συμφέρον ἐν αὐτῇ φέρουσα μᾶλλον, ἢ τὸ δίκαιον, κἂν ἀνιῶνται οἱ κολαζόμενοι. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θυμὸς οὐκ ἐμπαθὴς, ὥσπερ πολλαχῶς ἡμῖν εἴρηται, δίκαιος δὲ, ὅτι καὶ ἀπαθὴς ὁ ἀφ' οὗ. Ὅθεν καὶ ζῶν εἴρηται πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν παρὰ τοῖς ἔθνεσι νεκρῶν καὶ ἐμπαθῶν θεῶν.

Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς ἐκ τοῦ καπνοῦ. Ὁ καπνὸς θείας ὀργῆς δεῖγμα, καθὸ καὶ τὸ, « Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, » εἴρηται. Οὔτε γὰρ καπνὸς ἄνευ πυρὸς ὑφίσταται, οὔτε πῦρ καπνοῦ δίχα. Τὸ δὲ ἐκ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ γίνεσθαι τὸν καπνὸν, περίφρασιν (51) ἔχει τινά. Οὐ γὰρ διάστολὴ Θεοῦ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Αὐτοδύναμις γὰρ καὶ αὐτοδόξα ὁ Θεός. Τὸ δὲ, *Οὐδεὶς ἐδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν*, ἢ κατὰ τὸ γεγραμμένον αὐτὸ νοητέον, ἵν' ᾖ· Ἐκτελούμενος οὐδεὶς ἐν ὑποστήματι Κυρίου· εἰ γὰρ τοῦτο, σχολῇ γ' ἂν ὑπενεγκοίη τὴν

Tabernaculum hoc loco dicit quod est in cœlis, ad cujus similitudinem Mosi præcipitur ut componat inferius tabernaculum. « Vide, inquit, omnia facias juxta exemplar quod tibi in monte monstratum est [81]. » Ex hoc templo aperto egressuros dicit angelos septem. Nam ante Christi humilem ad nos adventum, cognitio eorum quæ imminent obscura erat, nec satis ab hominibus considerabatur: ideoque ad efficaciorem horum fidem in passione Domini velum etiam terreni templi scissum est a summo usque ad imum, hoc indicando, quod divina mysteria quæ a mundi constitutione per occultationem complicata erant, ex eo tempore manifesta et omnibus obvia sunt exhibita, non uni genti recondita, sed omnibus gentibus expansa. Tabernaculum vero testimonii, non quomodocunque dictum est aut casu, sed quia inde dabat Deus responsa legalibus **779** sacerdotibus, explicando quæ facienda essent et quæ non facienda, cum exacta et certissima præceptione, non a legali testimonio, sed archetypo et humano.

Qui erant vestiti lino mundo. Lino ait sanctos fuisse vestitos, eo quod nihil animale alliceret eos ad effectiones quæ vitæ candorem natæ sunt obscurare. Iidem quoque zonis aureis præcincti sunt circa pectora, nempe concupiscibilem corporis partem, circa quam sedem habet cor quod initium concupiscendi retinet: hanc videlicet partem non habentes remissam et nullo temperantiæ cingulo coercitam, sed pudica maxime et pretiosa veste sphinctere refrenatam: hujusmodi enim est et aurum, inter materias terrenas maximo studio affectatum, et magis in pretio habitum apud homines.

Septem phialas aureas plenas iracundiæ Dei. Recte dicit phialas aureas impletas esse ira Dei: nam pretiosa est ira quæ bonum ac utile magis affert quam justitiam, quamvis mœrore afficiantur hi qui puniuntur. Dei autem ira non ex affectione est, quemadmodum frequenter diximus. Justus autem est, quia etiam affectu carens est is a quo procedit. Hinc enim vivens quoque dictus est, ad distinctionem deorum mortuorum et affectibus deditorum qui apud gentes erant.

Et impletum est templum fumo. Fumus divinæ iræ signum est, juxta illud etiam quod dictum est: « Ascendit fumus in ira ejus [82]. » Neque enim fumus absque igne producitur, neque ignis absque fumo. Quod autem fumum dicit fieri a gloria Dei et a potentia ipsius, non ad litteram intelligendum. Non enim est differentia inter Deum et suam potentiam; ipse namque Deus sua est potentia suaque gloria. Porro quod dicitur: *Nullus poterat ingredi templum*, aut intelligi debet juxta id quod scriptum est, ut sit sensus, quod nullus sit perfectus coram

[81] Exod. xxv, 49. [82] Psal. xvii, 9.

(50) Τοὺς ἀγγέλους ed., omissa numerali nota.

(51) Περιφρόνησιν ed.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Deo : nam si talis esset, nullo modo ipsius iram pateretur : aut quod sancti nullo modo acquirent quietem supernæ Jerusalem et sanctimoniam quæ in illo templo est, priusquam hi qui digni sunt sortiantur testimonii præmia. Qui vero septem plagas his aptaverit qui in mundi consummatione invenientur, nequaquam a recto ac decenti aberraverit.

780 CAPUT XLVI.

Quod effusa prima phiala fiat ulcus adversus apostatas qui a Deo defecerunt ad Antichristum.

XVI, 1, 2. *Et audivi vocem magnam dicentem septem angelis : Ite et effundite septem phialas plenas iracundiæ Dei in terram. Et abiit primus et effudit phialam suam in terram, et factum est ulcus malum ac noxium in homines qui habebant characterem bestiæ, et qui adorabant imaginem ejus.*

Magnam vocem, non quoad sonum; quem enim sensum pones in his qui nihil opus habent sensu? sed magnam, ob intolerabilem propemodum miseriam eorum qui puniuntur. Porro vocem dicere, sumptum est pro significare.

Effudit phialam suam in terram. P hiala hoc loco, sicut et calix, intelligenda est vis punitiva, qua effusa ulcus, inquit, noxium successit, allegorice designando cruciatum in corde ardentem. Porro effusam esse in terram, accusat illos qui terrenorum vanitate trahuntur. Ideo quoque ad majorem manifestationem subjungit, quod *super pravos homines.* Sed quinam erunt illi pravi? Qui vel characterem gestant bestiæ vel adorant imaginem ejus : eo quod discesserint a Deo vivente, et ad Antichristum confluxerint. Porro imaginem bestiæ, id est, diaboli, dicit Antichristum.

CAPUT XLVII.

Plaga secunda adversus ea quæ objurgantur in mari.

XVI, 3. *Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari.*

781 Mare aut præsentis sæculi instabilitatem significare vult, eo quod tunc gens bellice insurget in gentem : unde si mare præliis navalibus, et terra et flumina eorum qui occiduntur sanguine rubescant, nihil mirum est : sive quod divina virtute a sanctis prophetis Enoch et Elia fiet tunc fortassis mutatio aquarum in sanguinem, ad redargutionem eorum qui seducti fuerint : quemadmodum in Ægypto sub Mose conversa sunt flumina : quod etiam magis consequi tribuit id quod subjungitur, nempe sanguis non mortui, sed tanquam mortui, quod particula ὡς, id est *tanquam*, non rei efficaciam, sed similitudinem in universum designet : ita ut ea conjectura non longe aberret a scopo. Mortui vero, hoc est, jugulati.

A τούτου ὀργήν · ἢ τὸ μηδαμῶς τοὺς ἁγίους τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ τυχεῖν λήξεως, καὶ τῆς ἐν τῷ ἐκεῖσε ναῷ ἱερουργίας πρὶν ἢ τυχεῖν τοὺς ἀξίους τὰ διὰ μαρτυρίας ἐπίχειρα. Τὰς δὲ ἑπτὰ πληγὰς ὁ τοῖς ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ κόσμου εὑρισκομένοις προσαρμόττων οὐκ ἂν ἁμάρτῃ τοῦ πρέποντος.

ΚΕΦΑΛ. ΜϚʹ.

Ὅπως τῆς πρώτης φιάλης ἐκχυθείσης, ἕλκος κατὰ τῶν ἀποστατῶν γίνεται.

Καὶ ἤκουσα μεγάλης φωνῆς λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις · Ὑπάγετε καὶ ἐκχέατε τὰς ἑπτὰ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν. Καὶ
B *ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.*

Μεγάλῃ φωνῇ, οὐ τῇ ἀπηχήσει, (τίς γὰρ καὶ αἴσθησις τοῖς οὐδὲν αἰσθητοῦ προσδεομένοις;) ἀλλὰ μεγάλοις τῇ ἀνυποίστῳ σχεδὸν ταλαιπωρίᾳ τῶν τιμωρουμένων. Τὸ δὲ τὴν φωνὴν λέγειν, ἀντὶ τοῦ σημαίνειν εἴρηται.

Ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. Φιάλην ἐνταῦθα καθάπερ ποτήριον, τὴν κολαστικὴν ἐνέργειαν ἐκληπτέον, ἧς ἐκχεθείσης, ἕλκος, φησὶ, πονηρὸν συμβῆναι, ἕλκος, τὴν ἐν καρδίᾳ σφύζουσαν ὀδύνην ἀλληγορῶν. Ἐπὶ τὴν γῆν δὲ χεθῆναι, γῆν, τοὺς τῇ ματαιότητι τῶν γηΐνων περισπωμένου; ἀποκαλῶν.
C Διὸ καὶ ἐπιφέρει πρὸς σαφήνειαν τὸ, *ἐπὶ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους.* Πονηροὶ δὲ τίνες ἂν εἶεν, ἢ οἱ τὸ χάραγμα ἐπιφερόμενοι τοῦ θηρίου, ἐκ τοῦ ἀποστῆναι μὲν ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, τῷ Ἀντιχρίστῳ δὲ προσρυῆναι; Εἰκόνα δὲ τοῦ θηρίου τὸν Ἀντίχριστον λέγει, τουτέστι, τοῦ διαβόλου.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖʹ.

Πληγὴ δευτέρα κατὰ τῶν ἐν θαλάσσῃ ἐπιτιμωμένων.

Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ.

D Θάλασσαν εἴτε τὸ ἀστάθμητον τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκδέχεσθαι βούλεται, καθ' ἓν τὸ τηνικαῦτα ἔθνους ἐπ' ἔθνος πολεμίως ἐγειρομένου · ὅθεν καὶ εἰ ναυμαχίαις ἡ θάλασσα, καὶ ἡ γῆ καὶ οἱ ποταμοὶ τῶν ἀποκτεινομένων φοινίσσονται αἵμασιν, οὐδὲν ἀπεικὸς, εἴτε καὶ θείᾳ δυνάμει πρὸς ἔλεγχον τῶν ἀπατωμένων τότε ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν Ἐνὼχ καὶ Ἠλία ἡ μεταβολὴ γένοιτο ὑδάτων εἰς αἷμα, ὡς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ Μωσέως οἱ ποταμοὶ, ὃ καὶ μᾶλλον τυχεῖν ἡ ἐπιφορὰ τοῦ ῥητοῦ δίδωσιν, αἷμα φάσκοντος, οὐχὶ νεκροῦ, ἀλλ' ὡς νεκροῦ, τοῦ ὡς μορίου οὐκ ἐνέργειαν, ἀλλ' ὁμοιότητα ὡς ἐπίπαν παριστῶντος, οὐκ ἀποτυχόντως ἂν εἴη τοῦ σκοποῦ. Νεκροῦ δὲ τοῦ ἐσφαγμένου.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Ὅπως διὰ τῆς τρίτης οἱ ποταμοὶ εἰς αἷμα μεταχειρῶνται.

Καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεε φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος· Δίκαιος εἶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοι γάρ εἰσιν. Καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος· Ναὶ, Κύριε, ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.

Κἀντεῦθεν δείκνυται τοῖς στοιχείοις ἐπιτετάχθαι ἀγγέλους, ὧν ἕνα τὸν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὑμνεῖν φησι τὸν Θεὸν, ἐπὶ τῇ κατ' ἀξίαν καταδίκῃ τῶν παραβεβηκότων, οἳ τὰς χεῖρας τοῖς αἵμασιν ἐμόλυναν τῶν B ἁγίων. Καὶ πρὶν μὲν, μάλιστα δὲ τὸ τηνικαῦτα ἐν τῷ τοῦ Ἀντιχρίστου καιρῷ, ἀνθ' ὧν τῇ τῶν αἱμάτων διαφόρῳ δίψῃ τοὺς τολμῶντας ἐκάλεσε. Διαφθαρέντων γὰρ ποταμῶν καὶ συστημάτων τῶν πηγαίων, πόθεν ἂν ἄλλοθεν τὴν δίψαν ἀκέσαιντο;

Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων. Οὐ μόνον ἔφοροι τῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸν νομοθέτην Μωϋσῆν, αἱ θεῖαι δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τῶν κοσμικῶν στοιχείων, ὥσπερ ἡμῖν ἡ θεόθεν αὕτη ἀποκάλυψις εἰσηγεῖται. Ἃ δὲ ἔλεγεν ὁ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἄγγελος, τούτων τὸ μὲν, *δίκαιος*, τὸ πρὸς ἀξίαν βραβεύειν δηλοῖ, τὸ δὲ *ὢν*, τὸ ἀτελεύτητον, τὸ δὲ *ἦν*, τὸ ἄναρχον, τὸ δὲ *ὅσιος*, τὸν ὑπεξῃρημένον πάσης προσπαθείας θνητῆς. C Διὸ καὶ ταῦτα ἔκρινεν, ἵνα οἱ ἐκχέαντες αἵματα ἁγίων, αἷμα πίωσιν· ἁγίων δὲ τῶν ὑπὸ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Ἀντιχρίστου κεκακωμένων· προφητῶν δὲ, Ἐνὼχ καὶ Ἠλία, ἐπεὶ καὶ αὐτοὺς ἀποκτενοῦσι. Πῶς δὲ αἷμα πίωσιν; Ἐξ ἀναγκαίου γὰρ οἱ ἐν πολέμοις παρὰ ποταμοὺς ἐστρατοπεδευκότες, μεμολυσμένον πολλάκις αἵματι ὕδωρ πίνουσιν ἐκ τῆς τῶν θνησκόντων ἀναιρέσεως.

Καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου. Σύμφωνον τῷ ἀγγέλῳ τῷ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὁ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Τοῦτον δὲ ἔστι μὲν νοεῖν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὡς καὶ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ προσφερομένων τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τῶν λογικῶν ὁλοκαρπώ- D σεων καὶ τῶν ζωσῶν θυσιῶν, ἃ προσφέρειν ἐκ τοῦ Ἀποστόλου ἐμάθομεν. Ἔνι δὲ νοεῖν καὶ εἰς τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις ὡς ἀναγωγικὰς τῶν ἡμετέρων προσευχῶν καὶ τῶν πνευματικῶν ὁλοκαρπωμάτων, εἰρῆσθαι δὲ θυσιαστήριον ἀπὸ τοῦ περιέχοντος τὸ περιεχόμενον συνεκδοχικῷ τῷ τρόπῳ. Ἐκ τούτου τοίνυν τοῦ λογικοῦ καὶ λειτουργικοῦ θυσιαστηρίου τὴν φωνήν φησιν ἐνεχθῆναι δικαιοῦσαν τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα πάντα λόγον καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντα.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Ὅπως διὰ τῆς τετάρτης καυματίζονται οἱ ἄνθρωποι.

Καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ

A

CAPUT XLVIII.

Quod per tertiam plagam mutentur flumina in sanguinem.

XVI, 4-7. *Et tertius effudit phialam suam in flumina et in fontes aquarum, et factus est sanguis Et audivi angelum aquarum dicentem : Justus es tu qui es et qui eras sanctus, quod hæc judicaveris : quoniam sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem ipsis dedisti ut biberent, quia digni sunt. Et audivi alium de altari dicentem : Profecto, Domine, Deus omnipotens, vera et justa sunt judicia tua.*

Hinc quoque ostenditur angelos præesse elementis, quorum unum dicit in aquis laudare Deum ob B transgressorum dignam ultionem, qui manus suas coinquinarunt sanguine sanctorum : etiam antea sane, sed maxime tunc tempore Antichristi : propter quod ob vehementem sanguinis sitim ipsos audentes vocavit. Nam corruptis fluminibus ac fontium scaturigine, quomodo aliunde possent sitim curare?

Et audivi angelum aquarum. Non gentibus tantum præfectæ **782** sunt divinæ virtutes, juxta legislatorem Mosen, sed et mundi elementis, quemadmodum hæc revelatio divinitus nos docet. Porro inter ea quæ dixit angelus qui in aquis erat, *justus* dicitur Deus, quod mercedem condignam designet; *qui es*, quod fine careat : *qui eras*, quod initio : C *sanctus*, quod sublatus ab eo sit omnis mortalis affectus : ideo etiam hæc indicavit, ut qui sanguinem sanctorum effuderant, sanguinem biberent : sanctorum vero, qui videlicet afflicti fuerant ab Antichristi propugnatoribus : prophetarum autem, nempe Enoch et Eliæ, quandoquidem illos quoque occident. Quomodo vero sanguinem bibent? Quoniam necessitate compulsi qui tempore belli circa flumina committunt prælium, frequenter fœdatam sanguine aquam bibunt, ex eorum qui moriuntur interemptione.

Et audivi alium de altari. Conformia loquitur hic de altari cum eo qui erat in aquis. Hic autem potest et ipse Christus intelligi, quod etiam in ipso et per ipsum offerantur Deo et Patri rationalia holo- D causta et vivæ hostiæ, quas ex Apostolo offerre didicimus. Possunt quoque angelicæ virtutes intelligi, ut quæ nostras orationes ac spiritualia sacrificia in sublime ferant. Dictum est autem altare, per figuram quæ a continenti comprehendat contentum. Ab hoc igitur rationali et ministeriali altari factam ait fuisse vocem quæ justificaret judicia, ut quæ omnem rationem ac mentem excedant.

CAPUT XLIX.

Quod per quartam plagam æstu exurantur homines.

XVI, 8, 9. *Et quartus effudit phialam suam in so-*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

lem : et datum est illi æstu affligere homines per ignem. Et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt homines nomen Dei qui habet potestatem super has plagas, neque resipuerunt ut darent ipsi gloriam.

783 Utrovis modo quis hæc accipiat : aut sensu allegorico, aut quod re vera contingant, sensum habebit semper non dissonum a veritate. Sive enim solem existimet diurnum esse cursum, quo molestiæ et anxietates comprehendent quotidie lascive ac improbe degentes, ut convertantur : sive etiam quod idem sol siccitate et anxietate ac desperatione molestiarum, quales in bello solent contingere, suo ardore efficacius æstuare faciet : quod et ipse cruciet, suggerens iis conversionem : nihil erit differentiæ, dum ex utraque interpretatione in uno et eodem intelligentiæ receptaculo sedes figatur.

Qui habet potestatem super has plagas. Ἐξουσίαν (quod nos cum cæteris interpretibus vertimus *potestatem*) vocat Domini adventum, qui ad hoc præstabit suum secundum adventum, ut reddat unicuique juxta opera sua.

CAPUT L.

Quod per quintam plagam regnum bestiæ obscuretur.

XVI, 10, 11. *Et quintus effudit phialam suam super thronum bestiæ : et obscuratum est regnum ejus : et commanducaverunt linguas suas præ dolore, et blasphemaverunt Deum cœli propter dolores istos, et propter ulcera sua, et non resipuerunt ab operibus suis.*

Phialam vocat iram. Solemus enim in conviviis humaniter invicem nos excipere phialis sive calicibus, per vinum quod in ipsis repositum est confirmantes convivium : cujus contrarium conciliat phiala ab hoc effusa (Dei namque furore plenum est poculum effusum) in regnum bestiæ : siquidem thronum dicit regnum, bestiam vero Antichristum. Porro obtenebratum ait ipsius regnum, quod phialæ fecit effusio, propter doloris vehementiam. Possent quoque regnum intelligi qui Antichristo subjecti sunt.

784 CAPUT LI.

Quod per sextam plagam via per Euphraten aperitur regibus orientalibus.

XVI, 12-14. *Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen magnum Euphraten, et siccata est aqua ejus, ut præpararetur via regibus qui sunt ab ortu solis. Et vidi ex ore draconis et ex ore bestiæ et ex ore pseudoprophetæ spiritus immundos tres in modum ranarum. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa.*

A *τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι ἐν πυρὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.*

Ταῦτα ὁποτέρως ἄν τις ἐκλάβοι, ἀλληγορίας λόγοις, φημὶ, ἢ καὶ ἐνεργείᾳ πραγμάτων, οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ἀπενεχθείη. Εἴτε γὰρ ἥλιον τὸν τῆς ἡμέρας εἰρηθείη δρόμον καθ' ὃν ἑκάστοτε τὰ δυσχερῆ καὶ κατάγχοντα τοὺς ἀσελγαίνοντας πρὸς ἐπιστροφὴν καταλήψεται, ἢ καὶ αὐτὸν τὸν ἥλιον αὐχμῷ καὶ συνοχῇ καὶ ἀπορίᾳ τῶν κατὰ πόλεμον χαλεπῶν τῷ παρ' αὐτοῦ φλογμῷ δραστικώτερον καυματίσαντα, ὅτι καὶ ὁ αὐτὸς μαστίζει ἐπιστροφὴν αὐτοῖς μνώμε- B νος, οὐδὲν διοίσει ἀφ' ἑκατέρας ἐκδοχῆς πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κατάλυμα τῆς ἐννοίας αὐλίζεσθαι.

Τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας. *Ἐξουσίαν* τὴν τοῦ Κυρίου καλεῖ παρουσίαν, ὃς ἐπὶ τοῦτο τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ποιεῖται πρὸς τὸ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Ὅπως διὰ τῆς πέμπτης πληγῆς ἡ βασιλεία τοῦ θηρίου σκοτίζεται.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο C *τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.*

Φιάλην τὴν ὀργὴν καλεῖ. Εἰώθαμεν γὰρ ἐν τοῖς συμποσίοις φιάλαις δεξιοῦσθαι ἀλλήλους τῷ ἐν αὐταῖς τεθησαυρισμένῳ οἴνῳ τὴν εὐωχίαν κρατύνοντες, οὗ ἀπεναντίας ἡ παρὰ σοῦ φιάλη ἐκχεθεῖσα προξενεῖ [θυμοῦ γὰρ πλῆρες Θεοῦ τὸ ἐκχυθὲν ποτήριον (52)] ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ θηρίου. Θρόνον γὰρ τὴν βασιλείαν φησί· θηρίον δὲ τὸν Ἀντίχριστον· ἐσκοτισμένην δὲ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ φησιν, ἣν ἡ τῆς φιάλης ἔκχυσις ἐποίησε, τῇ ὑπερβολῇ τῆς ὀδύνης. Δύναιο δ' ἂν καὶ βασιλείαν νοῆσαι, τοὺς ὑπὲρ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀντιχρίστου τεταγμένους.

D

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Ὅπως διὰ τῆς ἕκτης ἡ ὁδὸς διὰ τοῦ Εὐφράτου τοῖς ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου βασιλεῦσιν ἀνοίγεται.

Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεεν αὐτοῦ τὴν φιάλην ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν Εὐφράτην, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἡτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου, πνεύματα ἀκάθαρτα τρία ὡς βατράχους. Εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα.

(52) Τὸ ἐκ Θεοῦ ποτήριον ed.

Digitized by Google

A Ὀλιγωθῆναί φησι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, πρὸς πάροδον τῶν βασιλέων τῆς γῆς, εἰς τὸν κατάλληλον πόλεμον. « Ἐγερθήσεται γὰρ, » φησὶν ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις, « ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. » Τούτους δὲ ἐκ τῶν Σκυθικῶν μερῶν εἶναι τοῦ Γὼγ καὶ Μαγὼγ εἰκός. Οὐκ ἀπογνωστέον δὲ καὶ τὸν Ἀντίχριστον ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν τῆς Περσίδος ὁρμᾶσθαι, ἔνθα ἡ φυλὴ τοῦ Δὰν ἐκ ῥίζης Ἑβραίων, ἅμα καὶ ἑτέροις βασιλεῦσιν ἢ μεγιστᾶσιν, ἐπεὶ καὶ κατὰ τούτων τὸ βασιλικὸν ἔσθ' ὅτε τάττεται ὄνομα, ὡς ἐν τῷ, « Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, » οὐκ ὄντος μέντοι βασιλέως τοῦ Πιλάτου. Περαιοῦσθαι δὲ τὴν Εὐφράτην, ἢ ψυχικὸν ἢ σωματικὸν ἐπάξοντας θάνατόν φησι· ψυχικὸν, διὰ τὸ ἐνεργείᾳ δαιμόνων καὶ παραχωρήσει Θεοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ
B τοῦ Θεοῦ, εἰς δοκίμιον τῶν ἑαυτοῦ θεραπόντων, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντος, ἀλλ' εἰς φανέρωσιν τοῖς ἄλλοις τῶν ἑαυτῷ προσανεχόντων, ἢ μὴ, ἐξάγοντος τὰ τοιαῦτα συμβαίνειν. Σωματικὸν δὲ τῶν ἐκ γῆς ζώντων ἀξίων διαλελοιπέναι, ὡς μὴ καὶ αὐτὴν τοῖς μιαροῖς ἔργοις αὐτῶν ἐξαχρειοῦν, ἔργον οὖσαν ἀγαθοῦ ποιητοῦ καὶ χωρίον ἀνεπηρέαστον τοῖς ἐναμίλλως τοῦ πεποιηκότος βιοῦν ἡτοιμασμένοις.

Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος πνεύματα ἀκάθαρτα τρία. Προσυπακουστέον τὸ ἐξιόντα, ἵν' ᾖ· Εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τῶν τριῶν ἐξιόντα πνεύματα ἀκάθαρτα τρία, ὡς βατράχους. Ἐκ τούτων δείκνυται, τὸν μὲν διάβολον, ὡς δράκοντα ἐν τῷ ἰδίῳ προσώπῳ δείκνυσθαι, τὸν Ἀντίχριστον δὲ ὡς θηρίον,
C τὸν ψευδοπροφήτην δὲ ἕτερον παρὰ τὸν Ἀντίχριστον. Καὶ δράκοντα μὲν τὸν διάβολον, διὰ τὸ κεχρῆσθαι σκολιοῖς τοῖς κινήμασι, θηρίον δὲ, τὸν Ἀντίχριστον. Οὐ γὰρ ἀνθρωπίνως τὴν ἀνθρωπείαν ὑποδὺς (53) πρόεισι φύσιν, θηριωδῶς δέ. Τὸν ψευδοπροφήτην δὲ αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἐστὶ, ψεύδεα κατὰ τὸν ποιητὴν εἰπεῖν, εἰδότα ἐτύμοισιν ὅμοια. Τούτων ἑκάστου τῶν στομάτων ἰσάριθμά φησιν ἀποβλύζεσθαι ἀκάθαρτα πνεύματα βατράχοις ὅμοια, ἀλλ' οὐ βατράχους. Πρῶτον, ὡς τῆς τραχείας τούτων βοῆς οὐ πρός τινα εἰς Θεὸν ὕμνον οἵας τε οὔσης παραλαμβάνεσθαι, ἀλλὰ ταραχὰς καὶ θορύβους προσποριζούσης, ὡς ἔθος ἀεὶ τῶν δαιμονίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τῷ βορβορώδει βίῳ ἐμφιλοχωρούντων, ὥσπερ ἀπ' ἐναντίας τῶν Θεῷ φίλων τῷ σκληρῷ (54) χαιρόντων καὶ τῷ καρτερικῷ τῆς ψυχῆς, ὕμνοις καὶ
D ᾠδαῖς καὶ ἐξομολογήσεσι μεγαλύνειν τὸν Θεόν. Τῷ τριαδικῷ δὲ ἀριθμῷ καὶ οἱ φθορεῖς καὶ τὰ ἀπὸ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐξοχετευόμενα δαιμόνια, ἵνα τῷ ἀριθμῷ τούτῳ ἀπατῶσι, ὡς τῇ πανυμνήτῳ ἁγίᾳ Τριάδι εὐαρεστεῖσθαι.

Ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. Μακάριος ὁ γρηγορῶν, καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἐρμαγεδών.

Imminutum fuisse dicit flumen Euphraten ad transitum regum terræ in mutuum bellum. Nam « Exsurget, » ait Dominus in Evangeliis, « gens in gentem et regnum in regnum [84]. » Porro hos ex Scytharum esse partibus Gog et Magog verisimile est. Neque etiam reprobandum est ab orientalibus Persidis partibus Antichristum exoriri, ubi tribus Dan e radice Hebræorum commoratur simul cum cæteris regibus aut primatibus : quoniam his quoque interdum regium nomen attribuitur, ut cum dicitur, « Astiterunt reges terræ [85]. » Siquidem Pilatus non erat vere rex. Transire autem Euphraten ait inducentes aut animæ aut corporis mortem : animæ quidem, eo quod talia operatione dæmonum ex permissu Dei contingant : magis autem ipso quoque Deo illos educente ad probationem famulorum suorum : non quod ignoret, sed ut aliis manifestum faciat qui ad se accedant et qui non. Corporis vero mortem, in his qui digni sunt ut de terra viventium deleantur, ne ipsam quoque suis nefariis operibus corrumpant, quæ boni opificis opus est et regio innoxia, his qui diverso modo vivere parati sunt, juxta id ad quod facti sunt.

Et vidi ex ore draconis spiritus immundos tres. Subaudiendum est egredientes, ut sit sensus : Vidi ex **785** ore trium egredientes spiritus immundos tres in modum ranarum. Ex his ostenditur diabolum quidem veluti draconem in propria persona significari, Antichristum vero tanquam bestiam, pseudoprophetam autem alterum præter Antichristum. Et draconem quidem diabolum, eo quod obliquis utatur motibus : bestiam vero Antichristum, ut qui non humano more conversetur in humana natura, sed magis ferino more : pseudoprophetam autem hoc ipsum quod est, nempe qui in modum poetæ mendacia dicere novit veris similia. Ex uniuscujusque horum ore dicit pari numero scaturire immundos spiritus ranis similes, sed non ranas : primum quod aspera horum vox non possit ad aliquam Dei laudem assumi, sed ad turbationes ac tumultus excitandos : quodque semper moris sit dæmonibus ac peccatoribus fetida ac cœnolenta vita delectari, quemadmodum ediverso Dei amicis quod duro gaudeant, et animi tolerantia ac fortitudine, hymnis et canticis ac confessionibus Deum magnificent. Ternario autem numero sunt et corruptores et quæ ab ore eorum egrediuntur dæmonia, ut hoc numero fallerent, quasi laudatissimæ ac sanctissimæ Trinitati grati essent.

XVI, 14-16. *Quæ egrediuntur ad reges universi orbis ut congregent eos ad prælium magni illius diei omnipotentis Dei. Ecce venio sicut fur. Beatus est qui vigilat, et qui servat vestimenta sua, ne nudus incedat, et videant turpitudinem ejus. Et congregavit eos in locum qui dicitur Hebraice Ermagedon.*

[84] Matth. xxiv, 7. [85] Psal. ii, 2.

(53) ἡδὺς vulgatus textus.

(54) Legebatur κλήρῳ, *quod sorte sua gaudeant.*

Digitized by Google

Egrediuntur ut in unum educant ad præliandum in se mutuo. Signa vero, inquit, quæ per dæmones fiunt ut regibus furorem bellicum immittat, ostendunt scopum diei illius magni qui non alius est quam secundus Domini adventus. An non magnus est qui in lucem immitit ea quæ ab unoquoque peracta sunt? Non adversus diem bellum est : quod enim bellum esset adversus solaris cursus administrationem? sed adversus hos qui hujus diei timore continue turbati, facti sunt de sorte et acie Dei : **786** unde etiam vestimentis salutis induti sunt, et indumento lætitiæ, quæ non aliud sunt quam virtutes, quamdam præ se ferentes majestatem, manifesto splendore interiorem hominem lætificantes.

Beatus est qui vigilat, et qui servat vestimenta sua. Permansit in tropo qui est de fure, ideo etiam vigilantiam et vestimentorum custodiam fieri dixit, ne pereant per inanem gloriam. Nam vestimenta dicit virtutes, ne horum abjectione nudi inventi aut sordidi, indigni judicemur divinis nuptiis.

Et congregravit eos in locum. Malignos spiritus dicit in quodam loco accumulasse eos qui tunc ab ipsis seducti fuerint : locum autem intellige hic tempus. In hoc igitur tempore inventi hi qui a malignis spiritibus decepti fuerint, separationem a se mutuo acquirent. Nam hoc intelligendum præbet Hebraica vox Ermagedon si in nostram linguam transmutetur. Et quænam erit separatio? Divini Spiritus divisio, qui tota hac vita apud unumquemque hominem manet, sic ut ne perdi quidem aut abjici possit : robur præstans dum non declinamus ad meliora. Postquam autem transitus a rebus præsentibus ad ea quæ certe vera sunt et perpetua, circa tempus mortis incubuerit, ab his in quibus divinum munus acceptum inventum fuerit occisum, auferetur, parta per operationis segnitiem separatione, et juxta severitatem evangelicam, pars ejus qui fuerit judicio damnatus cum hypocritis ponetur.

CAPUT LII.

Quod per septimam plagam grando et terræmotus fiant adversus homines.

XVI, 17-19. *Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem. Et exivit vox magna a templo cœli de throno, dicens : Factum est. Et facta sunt fulgura et tonitrua et voces, et terræmotus magnus qualis non fuit a tempore quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus adeo magnus. Et divisa* **787** *est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt.*

Hic in aerem effudit phialam, eo quod omnis pestifera corruptio ex aere producatur, idque coruscationibus ardentibus et tonitribus resonantibus. A divino autem templo facta est vox, hoc est, ab his qui diviniori modo ad sacra sunt adducti, qui-

A 'Εκπορεύεται πρὸς τὸ κατάλληλον συγκροτῆσαι πόλεμον. Τὰ δὲ διὰ τῶν δαιμόνων, φησὶν, ἐνεργούμενα σημεῖα, τοῦ εἰς οἶστρον πολεμικὸν ἐμβαλεῖν τοὺς βασιλεῖς, σκοπὸν ἐμφαίνει τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης, ἥτις οὐκ ἄλλη εἰ μὴ ἡ δευτέρα τοῦ Κυρίου παρουσία. Καὶ πῶς οὐ μεγάλη, ἡ τὰ ἑκάστῳ πεπραγμένα ἐκπέμπουσα εἰς φῶς; Οὐ πρὸς τὴν ἡμέραν δὲ ὁ πόλεμος, (τίς γὰρ πόλεμος ἀνθρώποις πρὸς ἡλιακοῦ δρόμου ἐπιστασίαν;) ἀλλὰ πρὸς τούτους, οἳ τῆς ἡμέρας ταύτης τῷ φόβῳ διηνεκῶς συγκροτούμενοι, τῆς τοῦ Θεοῦ μοίρας γεγόνασιν, ἐξ οὗ καὶ ἱμάτια σωτηρίας ἐνεδύσαντο, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης, ἅτινα οὐκ ἄλλο ἢ αἱ θεοπρεπεῖς ἀρεταὶ, τῇ ἐκφανεῖ περιλάμψει, τὸν ἐντὸς (55) κατευφραίνουσαι ἄνθρωπον.

B *Μακάριος ὁ γρηγορῶν, καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.* 'Επέμεινε τῇ τροπῇ τοῦ κλέπτου. Διὸ καὶ φυλακὴν καὶ ἐγρήγορσιν εἴρηκε γίνεσθαι τῶν ἱματίων, ὅπως μὴ ἀπόλωνται διὰ κενοδοξίας. 'Ιμάτια γὰρ τὰς ἀρετὰς καλεῖ, ἵνα μὴ τῇ τούτων ἀποβολῇ, γυμνοὶ εὑρεθέντες ἢ καὶ ῥυπῶντες, ἀνάξιοι κριθῶμεν τοῦ θείου γάμου.

Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον. Τὰ πονηρὰ λέγει πνεύματα ἔν τινι τόπῳ συμφορῆσαι τοὺς τηνικάδε ὑπ' αὐτῶν ἀπατηθέντας. Τόπον γὰρ νῦν τὸν καιρὸν ἀκουστέον. Τῷ καιρῷ τοίνυν τούτῳ οἱ ὑπὸ πονηρῶν πνευμάτων ἀπατηθέντες καταλαμβανόμενοι, τεύξονται διακοπῆς. Τοῦτο γὰρ 'Ερμαγεδὼν ἡ 'Εβραϊκὴ λέξις εἰς τὴν Ἑλλάδα διαπορθμευομένη νοεῖν παρέχει. Καὶ τίς ἡ διακοπή; 'Η τοῦ θείου διαίρεσις C χαρίσματος, ὅπερ ἀνθρώπῳ παντὶ παρὰ πᾶσαν τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀναποβλήτως συμπαρεδρεῦον ἐπίῤῥωσιν παρέχει ταῖς πρὸς τὰ κρείττω ἡμῶν ἀπονεύσεσιν. 'Επειδὰν δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἐνθένδε μετάβασις ἐπὶ τὰ ὄντως ἀληθῆ καὶ αἰώνια ἐπιστῇ κατὰ τὸν τοῦ θανάτου καιρὸν, ἐν οἷς ἀργὸν τὸ θεῖον χάρισμα εὑρεθῇ, διαιρεῖται τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀφ' οὗ λαβεῖν ἀξιωθέντος, νωθεία ἐργασίας τὴν ἀφαίρεσιν προξενήσεν, καὶ κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἀποτομίαν, τὸ μέρος τοῦ καταδίκου μετὰ τῶν ὑποκριτῶν τίθεται.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Ὅπως διὰ τῆς ἑβδόμης χάλαζα καὶ σεισμὸς κατὰ τῶν ἀνθρώπων γίνεται.

D *Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα· Γέγονε. Καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ φωναὶ καὶ σεισμὸς μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο, ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον.*

'Επὶ τὸν ἀέρα οὕτως ἐξέχεεν, ὡς πάσης λοιμώδους διαφθορᾶς ἐκ τοῦ ἀέρος ὑφισταμένης, καὶ ἐν τούτῳ ἀστραπῶν σελαγιζομένων καὶ βροντῶν ἀπηχουμένων. 'Απὸ τοῦ οὐρανίου δὲ ναοῦ ἡ φωνὴ γέγονε, τουτέστιν, ἀπὸ τῶν θειοτέρως μυσταγωγουμένων, ὧν οὐκ

(55) 'Εκτός vulg.

Digitized by Google

ἄλλος κατάρχει, ἢ μόνος ὁ ὑπερουσίως ἁπάντων ὑπερκείμενος γενετάρχης Θεός. Τοῦτο γὰρ ὁ θρόνος βούλεται παριστᾷν.

Καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ φωναὶ καὶ σεισμός. Ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ, ἀπ' οὐρανοῦ. Φωναὶ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀπὸ τοῦ δέους τῶν καταπληκτικῶν γινομένων. Σεισμὸς δὲ, κλόνος τῆς γῆς, ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς σημείοις τοῦ τέλους περιέχεται. Ἢ σεισμὸν λέγει, τὴν μεταποίησιν καὶ μεταβολὴν τῶν φθαρτῶν ἐπὶ τὸ ἄφθαρτον, ὃ ἔσται ἀπὸ τῆς δευτέρας Χριστοῦ παρουσίας. Τὸ δὲ, *οἷος οὐ γέγονεν.* Οὐδέπω γὰρ τοιαύτη μεταλλαγὴ γέγονε φθαρτοῦ κόσμου ἐπὶ τὸ ἄφθαρτον καὶ διαιωνίζον.

Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη. Περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰρῆσθαί τινες ἐξεδέξαντο ταῦτα, οὐχ οὕτω πλήθει ἀνθρώπων καὶ κτισμάτων μεγαλοπρεπῶν τῷ μεγαλείῳ αὐχούσῃ, ὡς τοῖς Χριστοῦ πάθεσι καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἐπιδημίᾳ. Δι' ἃ καὶ ἀντιδιαστέλλεται τῶν λοιπῶν πόλεων, ἃς καὶ ἐθνικὰς τῇ Γραφῇ ἔθος καλεῖν. Τοῦ γὰρ Ἰσραὴλ χωρὶς, τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἔθνη εἴωθε προσαγορεύειν. Ταύτης δὲ ἡ εἰς τρία μέρη διαίρεσις τὸ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων σημαίνειν διάφορον βούλεται, Χριστιανῶν, Ἰουδαίων, Σαμαρειτῶν. Οὐκ ἄκαιρον δὲ πόλιν μεγάλην τὸν παρόντα κόσμον ὑπολαμβάνειν, εἰς τρία μέρη ἀφοριζόμενον ἀπὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, εἰς τὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας καιρὸν, εἰς τὸν τῆς ὑπὸ Χριστιανῶν βασιλέων ἐξουσίας, καὶ εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου τῆς ἐπιδημίας. Πόλεις δὲ τῶν ἐθνῶν αἱ πίπτουσαι, ἤτοι αἱ διάφοροι περὶ τὴν εὐσεβῆ πίστιν ὑπολήψεις τῇ διαφωνίᾳ τὸ εὔπτωτον κληρούμεναι· ἢ καὶ αὐταὶ αἱ πόλεις.

Καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Βαβυλῶνα, οὐ τὴν Ῥώμην λέγει τὴν παλαιὰν, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους πολλοὺς τῶν ἁγίων μαρτύρων παθεῖν τὰ ἀνήκεστα· οὐ τὸν ἅπαντα κόσμον κἂν ἔχῃ τινὰ ἀποδοχὴν, οὗτος ὁ λόγος, εἰρῆσθαι γὰρ αὐτὸν Βαβυλῶνα καὶ μεγάλην, ἅτε ἐκ τῶν τοῦ βίου περισπασμῶν εἰκαίων τὸ μεγαλεῖον ἐσχηκότα· εἰ γὰρ ὁ κόσμος διὰ τῆς Βαβυλῶνος ὑπεσημάνθη, τίς ἡ διαστολὴ τῶν νήσων ἀπὸ τοῦ κόσμου, μέρος οὐσῶν τοῦ κόσμου καὶ αὐτῶν; Λείπεται οὖν ἑτέραν (56) ὑπονοεῖν Βαβυλῶνα εἰκότι λόγῳ· καὶ τίς αὕτη; Οὐκ ἄλλη, ἢ ἡ Κωνσταντίνου, ἐν ᾗ πάλαι δικαιοσύνη ἐκοσμήθη, νῦν δὲ ἐν αὐτῇ φονευταὶ, ἐκ παραλλήλου ἁμίλλης, τῶν πολιτικῶν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐξισωθῆναι σπευδόντων, μᾶλλον δὲ οὐκ ἰσωθῆναι, εἰ μήτις ἐξ αὐτῶν ἄρῃ τὸ ἀριστεῖον εἰς μείζονα θείου θυμοῦ ἄναψιν. Διὸ καὶ ἡ ἀπαθὴς φύσις

bus non alius præsidet quam solus ille qui supersubstantiali modo cunctos supereminet, primus parens Deus; nam id significare sibi vult thronus.

Et facta sunt fulgura et tonitrua et voces et terræ motus. Fulgura et tonitrua de cœlo, voces autem ab his qui in terra præ timore consternati erant: terræ motus vero, hoc est quassatio ac turbatio terræ, nam hujusmodi finem signa obtinere solent. Aut terræ motum dicit transpositionem et mutationem a corruptibilibus ad incorruptibilia, quod erit a secundo Christi adventu. Ait autem, *qualis non fuit:* nondum enim talis facta est mutatio a corruptibili mundo ad incorruptibilem et sempiternum.

Et divisa est civitas magna. Nonnulli acceperunt ut hæc de Jerusalem dicerentur: non adeo propter hominum multitudinem aut maximam jactantiam magnificarum possessionum, quantum propter Christi passionem ac peregrinationem; propter quod etiam ex adverso distinguit reliquas civitates, quas moris est in Scriptura vocare gentilitias: nam reliquos homines ab Israelitis solet gentes appellare. Hujus autem in tres partes divisio vult designare diversitatem eorum qui in ea habitabant, nempe Christianorum, Judæorum, Samaritanorum. Non fuerit tamen intempestivum civitatem magnam accipere præsentem mundum in tres partes divisum ab adventu Christi: puta in tempus imperii Græcorum, in tempus potestatis regum Christianorum, et in tempus adventus sub Antichristo. Porro cadentes gentium civitates, aut variæ sunt circa fidei pietatem opiniones, quæ ob sui discordiam facile decidunt, aut ipsæ quoque civitates.

XVI, 19-21. *Et Babylon magna venit in memoriam coram Deo, ut daret ipsi poculum vini indignationis iræ suæ. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi.* **788** *Et grando magna quasi talenti pondere descendit de cœlo in homines: et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, quod magna esset plaga ejus vehementer.*

Babylonem dicit non veterem Romam, quanquam in ea temporibus Græcorum multi sancti martyres indigna passi sint; non mundum universum, quanquam hunc sensum nonnulli commendent, cum dictus sit Babylon et magna Babylon, ut qui magnitudinem habeat ex vanis hujus vitæ occupationibus ac distractionibus: nam si mundus per Babylonem significatus esset, quæ esset insularum differentia a mundo, cum et ipsæ sint pars mundi? Reliquum est igitur ut aliam verisimili intelligentia Babylonem intelligamus; et quæ est hæc? Certe non alia quam Constantinopolis, in qua olim justitia colebatur, nunc autem in ea sunt homicidæ ex mutua contentione: dum cives ecclesiasticis æquari nituntur, imo vero non æquari, sed quispiam ipsorum præmium accipiat ad majo-

(56) Ἑτέρῳ... λόγῳ vulg.

Digitized by Google

rem divinæ iræ accensionem : ideo quoque natura A impassibilis affectibus moveri credita est, ut etiam poculum vini indignationis iræ daretur Babyloni. Quænam autem sint et insulæ, sermones audire possumus illius sancti (57), qui dicit Ecclesias ex gentibus antea constitutas et firmitatem accipientes. Et quæ est fuga? Non alia quam quæ facta est eo quod abundaverit iniquitas et refrixerit charitas; quæ charitas, fideles colligando in unum propter Deum, et ab infidelium conversatione abstrahendo, tribuebat ut e suo mari emergerent; qua relicta necesse est insulas aufugere ut desinant esse insulæ : cum quibus una quoque montes a terrenis sublevati, ob humanam prudentiam quæ in ipsis erat, e medio sublati sunt imitatione cohabitantium, qui infeliciter humi decumbebant, et B sublimem ac cœlestem prudentiam perdiderant.

Et grando magna descendit de cœlo. Grandinem e cœlo defluxisse dicit, tanquam illatam a Deo iram. Talenti vero pondere, hoc est consummatæ perfectionis, propter excessum maximum in peccatis, cui etiam correspondens adductum quoque est supplicium ad conversionem.

CAPUT LIII.

789 *De uno ex septem angelis qui ostendit Evangelistæ subversionem civitatis meretricis, et de septem capitibus decemque cornibus.*

XVII, 1-3. *Et venit unus de septem angelis qui habebat septem phialas, et locutus est mecum, dicens :* C *Veni, ostendam tibi judicium meretricis magnæ quæ sedet super aquas multas, cum qua scortati sunt reges terræ, et inebriati sunt qui habitant in terra de vino prostitutionis ejus. Et abstulit me spiritu in desertum : et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem et cornua decem.*

Judicium vocat vivendi modum ac dispositionem. Meretricem vero non adeo convenienter veterem Romam intelligere debemus, sicut præsentem mundum, qui et innumerabili sanguine et pluribus regibus abundat quam Roma, ut qui ab initio judicatus sit fornicarie agere, fornicationem agendo D non turpem solummodo corporum commistionem, verumetiam omnem a Deo declinationem. Quidam vero alii præsentem revelationem discutientes, meretricem interpretati sunt veterem Romam, aut universale regnum quod ad secundum usque Domini adventum protenditur : aquas vero gentes quibus imperat et imperabit, in quibus robur suum collocat. Quod autem aquas ad gentes referre consuevit Scriptura, audi Dei progenitorem qui illud quod ait : « A vocibus aquarum multarum [84], » de gentibus intelligit.

καθαίνεσθαι ὑπωπτεύθη, ὡς καὶ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τῇ Βαβυλῶνι δοθῆναι. Τίνες δὲ καὶ αἱ νῆσοι, τοῦ θείου τῶν λόγων ἀκούειν ἔστι τὰς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίας ἄρτι καθισταμένας καὶ πῆξιν φάσκοντος λαμβανούσας. Καὶ τίς ἡ φυγή; Οὐχ ἄλλη εἰ μὴ ἡ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν καὶ ψυγῆναι τὴν ἀγάπην γενομένη. Ἥτις ἀγάπη διὰ Θεὸν συνδήσασα τοὺς πιστοὺς, καὶ τῆς τῶν ἀπίστων ἀφελκύσασα συναυλίας, τῇ ἑαυτῆς ἐπινήχεσθαι παρέσχε θαλάσσῃ. Ἧς ἐκλελοιπυίας, ἀνάγκη καὶ τὰς νήσους τοῦ εἶναι νήσους ἀποδιδράσκειν. Αἷς καὶ τὰ ὄρη τῶν ἐν αὐταῖς ἀπὸ τῶν περιγείων μετεωρισθέντα φρονημάτων ἀνθρωπίνων συνηφανίσθησαν τῇ τῶν συνοίκων παραζηλώσει τῶν τὸ χαμερπὲς δυστυχούντων, καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ οὐράνιον φρόνημα ἀπολωλεκότων.

Καὶ χάλαζα μεγάλη καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Τὴν χάλαζαν οὐρανόθεν κατεῤῥάχθαι φησὶν ὡς θεήλατον ὀργήν. Τὸ δὲ ταλαντιαῖον, τὸ τέλειον, διὰ τὴν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἀκρότητα, ᾗ ἐνάμιλλον καὶ ἡ τιμωρία πρὸς ἐπιστροφὴν ἐκκαλουμένη.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Περὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων δεικνύντος τῷ Εὐαγγελιστῇ τὴν τῆς πόρνης πόλεως καθαίρεσιν· καὶ περὶ τῶν ἑπτὰ κεφαλῶν, καὶ τῶν δέκα κεράτων.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ λέγων· Δεῦρο δείξω σοι τὸ κρῖμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων πολλῶν, μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. Καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι, καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα.

Κρῖμα τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν διοίκησιν καλεῖ. Πόρνην δὲ οὐχ οὕτω τὴν παλαιὰν Ῥώμην ἐπιτευκτικῶς χρὴ ἀκούειν, ὡς τὸν παρόντα κόσμον, ὃς καὶ αἵμασιν ἀμυθήτοις καὶ βασιλεῦσι πλείοσι Ῥώμης ἐνευθηνεῖται, ὡς ἐξ ἀρχῆς κεκρικότα πορνικῶς διακεῖσθαι, πορνείας οὐ τῆς αἰσχρᾶς συμπλοκῆς τῶν σωμάτων μόνης νοουμένης, ἀλλὰ καὶ πάσης ἀπὸ Θεοῦ ἐκκλίσεως. Ἕτεροι δέ τινες τῶν τὴν προκειμένην ἀποκάλυψιν ἐπισκεψαμένων, πόρνην τὴν παλαιὰν ὑπειλήφασιν Ῥώμην, ἢ τὴν καθ' ὅλου βασιλείαν μέχρι τῆς δευτέρας παρατείνουσαν τοῦ Κυρίου παρουσίας· ὕδατα δὲ τὰ ἔθνη, ὧν ἄρχει τε καὶ ἄρξει, ἐπ' αὐτῶν τοῦ ἱδρύσθαι τὸ κράτος ἔχουσα. Ὅτι δὲ τὰ ὕδατα εἰς ἔθνη ἡ θεία Γραφὴ οἶδεν ὑποβάλλειν, ἄκουσον (58) τοῦ θεοπάτορος τὸ, « Ἀπὸ φωνῶν ὑδάτων πολλῶν, » εἰς ἔθνος ἐκλαμβάνοντος.

[84] Psal. xcii, 4.

(57) *Gregorii.*
(58) Ὅτι δὲ τὰ ὕδατα εἰς ἔθνη λογιστέον, ἄκουσον, etc. vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οὗτοί εἰσιν οἱ γηΐνοις φρονήμασι πρὸς τὸ συρφετὸν τοῦ παρόντος βίου κατακυλισθέντες. Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ ἐμεθύσθησαν, τῷ μὴ ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης χρήσεως, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, ἐμφορηθῆναι τῆς ἀσεβείας.

Καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. Τὴν ἐσομένην ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἐρήμωσιν ἡ θεωρία αἰνίττεται, ἣν ὡς γυναῖκα ἰδεῖν φησι διατεθηλυμένην καὶ ὡς πόρνην καὶ ἄνανδρον, μηδὲν ἔχουσαν σωφροσύνης γνώρισμα. Τὸ δὲ ἐν πνεύματι ἀπενεχθῆναι, τί ἂν ἄλλο σημαίνοιεν, ἢ τὸ μὴ πραγματικῶς κατ' ἐνέργειαν ταῦτα ὁρᾷν, ἀλλὰ θεωρητικῶς ἠξιῶσθαι; Ἀφ' οὗ καὶ ἄλλης γυναικὸς ἴνδαλμα χρηματισθῆναι ἐπὶ θηρίον κόκκινον καθημένην, γυναῖκα τὸν καιρὸν καθ' ὃν ταῦτα διεξάγεται παριστῶν, καθ' ὃν τῷ διαβόλῳ καὶ αἱμοχαρεῖ (τοῦτο γὰρ τὸ κόκκινον χρῶμα δηλοῦν βούλεται) ὁ διὰ πονηρῶν πράξεων ἐνεργούμενος ἐπαναπαύεται, τῆς καθέδρας τοῦτο νοεῖν ὑποβαλλομένης. Ὀνόματα δὲ βλασφημίας, τὸ τῷ Θεῷ πρέπον σέβας τῷ διαβόλῳ ἀνατιθέναι.

Καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφύραν καὶ κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ τῶν ἀκαθάρτων τῆς πορνείας τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον· Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνειῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. Καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· Διὰ τί ἐθαύμασας;

Πορφύραν, διὰ τὸ κατ' ἐξουσίαν ὡς ὑπὸ βασιλίδι πάντα τολμᾶσθαι. Κόκκινον, διὰ τὸ πολλῶν ἁγίων αἵματα ἐκχεῖσθαι. Κεχρυσωμένη δὲ, καὶ χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ὅτι ὡς βασιλίδα ὁ λόγος ταύτην κοσμεῖ κόσμῳ βασιλείῳ. Μεταξὺ γὰρ τῶν ἀπηνῶν καὶ ἐνεξουσιαζομένων ἔστιν ἐνορᾷν τοῖς ἐπηρεαζομένοις ὡς χρυσίον μὲν ἀκίβδηλον ἐπανθοῦσαν τὴν κατὰ Χριστὸν πίστιν, ὡς λίθον δὲ τιμαλφῆ τῇ διαφανείᾳ τὸ στεῤῥὸν ἑαυτοῦ ἐκπομπεύοντα τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὡς μαργαρίτας δὲ, τῷ ἐκ τῆς πολυκύμονος τοῦ βίου τῶν πειρασμῶν θαλάσσης ἀναδῦναι, καὶ τῷ βασιλείῳ Χριστοῦ διαστήματι ἐναρμοσθῆναι. Τὸ δὲ χρυσοῦν ποτήριον, χρυσοῦν μὲν διὰ τὸ τὸν καιρὸν ὡς βασιλείῳ κρατεῖσθαι δυνάμει, ἐν τῇ χειρὶ δὲ, διὰ τὸ ἐνεργὸν τῶν ὑποτιθεμένων. Ποτήριον δὲ ἴσως εἰς ἔνδειξιν ὅτι οὐ κατὰ κόρον, ἀλλ' ἐν δίψῃ τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας τὴν κακίαν μετέρχονται. Διὸ τὰ βδελύγματα ἑαυτῆς, τουτέστι, τὰ βδελυκτὰ τῷ Θεῷ ἐπιτηδεύματα ἐπλήθυναν, οἷς ἡ φιλαμαρτήμων πληθὺς ποτίζεται, ὡς ἡδὺ πόμα σπῶσα τὴν βδελυκτὴν τῆς ἁμαρτίας μέθην καὶ τῆς ἐκ Θεοῦ πορνείας τὴν βεβήλωσιν.

Καὶ τῶν ἀκαθάρτων τῆς γῆς. Πορνεία γῆς, οἱ τοῖς γηΐνοις προστετηκότες. Οὐ γὰρ πορνεύειν ἔδω-

A *Cum qua scortati sunt reges terræ.* Reges terræ hi sunt, qui terreno sensu ad vulgaria præsentis vitæ devolvuntur. Hi autem etiam inebriati sunt, eo quod non ex modico et vulgato, sed magno usu præsentium satientur impietate.

Et abstulit me spiritu in desertum. **790** Illam desolationem contemplatio designat quæ futura est in spiritualibus, quam se vidisse ait tanquam mulierem, nempe effeminatam et veluti meretricem ac parum virilem, nullumque continentiæ signum habentem. Porro quod spiritu sublatus sit, quid aliud significare potest, nisi quod hæc non existimentur digna quæ realiter et ipso actu videantur, sed in contemplatione? Unde etiam alte- B rius mulieris simulacrum oraculo significatum esse ostendit, quæ super bestiam coccinam sedebat, mulierem intelligens tempus quo hæc designantur, in quo is qui pravis actionibus exercetur, diabolum sanguine gaudentem (nam hoc significare vult color purpureus) oblectat, quod cathedra intelligendum suggerit. Nomina vero blasphemiæ dicuntur, attribuere diabolo cultum Deo debitum.

XVII, 4-7. *Et mulier erat circumdata purpura et coccino, inaurata auro et lapide precioso et margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominationibus et immunditiis fornicationis terræ; et super frontem suam nomen scriptum, mysterium: Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ. Et vidi mulierem ebriam sanguine sanctorum, de sanguine martyrum Jesu. Et miratus* C *sum cum viderem illam admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris?*

Purpura, eo quod potestative omnia audeat in modum reginæ: coccino, eo quod multorum sanctorum effundat sanguinem: inaurata vero et auro et lapide pretioso et margaritis, quia hanc tanquam reginam adornat sermo ornatu regio. Nam inter crudeles et potestatem exercentes conspicere datur Christi fidem tanquam purum aurum fulgentem, tanquam lapidem pretiosa perspicuitate ostentantem suam firmitatem his qui illam ignorant, D tanquam margaritas vero emergentes e mari hujus vitæ procellis tentationum agitatæ, et regio Christi diademati aptari. Poculum autem aureum: aureum quidem, eo quod tempus veluti regia firmetur potentia; in manu vero, propter **791** efficaciam eorum quæ statuuntur; poculum autem, fortassis ad ostendendum quód non ex satietate, sed siti suæ perditionis vitia appetant. Ideo quoque suas abominationes multiplicaverunt, id est, abominanda Deo studia, quibus multitudo peccatorum amica potatur, quæ abominandam peccati ebrietatem et fornicationis a Deo contaminationem sorbet veluti suavem potionem.

Et immunditiis fornicationis terræ. Fornicatio terræ sunt hi qui terrenis agglutinati sunt. Neque

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

enim natura dedit terræ scortari, cum sit creatura inanima et insensata. Porro super frontem scriptum esse nomen, significat absque ullo rubore operari exsecranda. Matrem vero fornicationum vocans, rursum quamcunque volueris, sive veterem Romam, sive novam, sive tempus vitæ Antichristi, a vero aberrare non poteris : eo quod singulæ imperium susceperunt aliarum civitatum, et unaquæque satiata est sanguine sanctorum martyrum.

Et miratus sum. Verisimile erat bonum et humanum virum, et majori quam dici possit mansuetudine dotatum, cum feritatem intueretur bestialium hominum, maximo stupore fuisse occupatum : nam hoc demonstrat quod ait, *admiratione magna.* Quod autem beatus hic Joannes Theologus simplicioribus ac mansuetis esset moribus, ipsius docet historia (quam in fine hujus libri ex Græco versam reddidimus).

CAPUT LIV.

Quod angelus visum ab ipso mysterium interpretatus sit.

XVII, 7-11. *Ego dicam tibi mysterium mulieris et bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem et cornua decem. Bestia quam vidisti fuit et non est, et ascensura est de abysso, et in perditionem vadit. Et admirabuntur habitantes in terra, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ a constitutione mundi, videntes bestiam quæ erat et non est et aderit. Hic est intelligentia quæ habet sapientiam. Septem capita septem montes* **792** *sunt super quos mulier sedet, et septem reges sunt. Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit ; et cum venerit, oportet illum ad breve tempus manere. Et bestia quæ erat et non est, et ipse octavus est, et de septem est, et in interitum vadit.*

Bestia est diabolus : cœpit et non est, tanquam ea quæ sub lance proposita sunt ut omnino transeant. Ideo fuit, inquit, bestia quæ nunc non subsistit, unde manifestum est quod sit diabolus, juxta id quod dictum est : « Principium viarum Domini[97]. » Nunc autem non est, quia occisus est quoad efficaciam actionum, per adventum Christi : neque enim quemadmodum ante hunc efficiebat ut filii hominum et filiæ per victimas offerrentur dæmonibus ipsorum, ita jam post Christi adventum potis est hæc efficere. Ascendere vero dicitur de abysso, per adventum Antichristi.

Et in perditionem vadit. Perditionem dicit, non ut non sit, sed condemnationem dicit ad gehennam.

Et admirabuntur habitantes in terra. Admirabuntur bestiæ præsentiam, non solum quod perierit et quomodo vixerit, sed etiam quod advenerit in signis erroris ac deceptionis. Et qui admirabuntur? Qui habitant in terra, de quibus ait Isaias : « Non cademus, inquiunt, sed cadent qui habitant in

[97] Job XL, 14.

A κεν ἡ φύσις γῇ τῷ ἀψύχῳ καὶ ἀναισθήτῳ δημιουργήματι. Τὸ δὲ ἐπὶ τὸ μέτωπον γεγράφθαι ὄνομα, τὸ ἀπηρυθριασμένως δηλοῖ πράττειν τὰ ἀπαίσια. Μητέρα δὲ τῶν πορνῶν καλῶν, ἣν ἂν βούλῃ πάλιν, εἴτε τὴν παλαιὰν Ῥώμην, εἴτε τὴν νέαν, εἴτε τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδημίας τοῦ Ἀντιχρίστου, οὐκ ἂν ἁμάρτῃς τοῦ ἀληθοῦς, διότι ἀμφότεραι τὸ κράτος ἀνεδέξαντο τῶν ἄλλων πόλεων, καὶ ἑκάστη κόρον ἔσχε τῶν ἁγίων μαρτύρων τοῦ αἵματος.

Καὶ ἐθαύμασα ἰδών. Εἰκὸς ἦν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ χρηστὸν καὶ πραΰτητι οὐδ' ὅσῃ εἰπεῖν συγκροτούμενον ἀγριότητα ὁρῶντα θηριωδῶν ἀνθρώπων μὴ ὑπερβαλλούσῃ ἐκπλήξει κατάσχετον γενέσθαι. Τοῦτο γὰρ τό, *μέγα θαῦμα*, ἐμφαίνει. Ὅτι δὲ ἁπλοϊκὸς τὸ ἦθος ὁ μακάριος οὗτος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ἡ περὶ B αὐτοῦ ἱστορία διδάσκει.

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ'.

Ὅπως ὁ ἄγγελος τὸ ὁραθὲν αὐτῷ μυστήριον ἡρμήνευσεν.

Ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναικός, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. Τὸ θηρίον ὃ εἶδες ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. Καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες ὅτι ἦν τὸ C *θηρίον καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται. Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. Αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς εἰσιν ἑπτά. Οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε. Καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον δεῖ αὐτὸν μεῖναι. Καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.*

Θηρίον ὁ διάβολος· ἤρξατο καὶ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ὑπὸ πίνακι προεκτεθειμένα ἐντελῶς διεξιέναι. Διό φησιν, Ἦν τὸ θηρίον, οὐ νῦν ὑφιστάμενον. Ἀφ' οὗ δῆλον, ὡς ὁ διάβολός ἐστιν· « Ἀρχὴ γὰρ πλασμάτων τοῦ Κυρίου, » κατὰ τὸ εἰρημένον. Οὐκ ἔστι δὲ νῦν, ὅτι ἀποκτανθεὶς τὰς ἐνεργείας τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπι- D δημίᾳ. Οὐ γὰρ ὡς πρὸ ταύτης ἐνήργει υἱοὺς ἀνθρώπων καὶ θυγατέρας τοῖς ἑαυτοῦ δαίμοσι διὰ θυσιῶν παρασκευάζεσθαι, οὕτως ἤδη ταῦτα καὶ μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν οἷός τε ἐνεργεῖν. Ἀναβαίνειν δὲ λέγεται ἐκ τῆς ἀβύσσου, τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ Ἀντιχρίστου.

Καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. Ἀπώλειαν, οὐ τὴν ἀνυπαρξίαν, ἀλλὰ τὴν ἐν γεέννῃ κατάκρισιν λέγει.

Καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς. Θαυμάσονται τὴν τοῦ θηρίου παρουσίαν, οὐ μόνον ὅτι ἀπόλωλε καὶ πῶς ζῇ, ἀλλὰ καὶ ὅτι παραγέγονεν ἐν τέρασιν ἀπάτης. Τίνες δὲ θαυμάσονται; Οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ ὧν καὶ Ἡσαΐας φησίν· « Οὐ πεσούμεθα, ἀλλὰ πεσοῦνται οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ

Digitized by Google

τῆς γῆς. » Τοιοῦτοι δὲ οἱ ἀστήρικτον ἔχοντες τὴν βάσιν, ἅτε μὴ ἐπὶ τὴν πέτραν Χριστὸν τεθεμελιωμένοι. Θαυμάσονται οὖν καὶ νῦν οὗτοι οἱ διὰ τὸ χαμερπὲς οὐδὲ τῇ βίβλῳ (59) τῶν ζώντων ἐγράφησαν.

Αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσίν. Ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται. Γυναῖκα ἔφθημεν εἰρηκότες ὡς τὸν φθαρτὸν τοῦτον βίον φησὶ θῆλυν καὶ μηδὲν ἀνδρικὸν ἐπιφαίνοντα. Ὄρη δὲ καὶ κεφαλὰς ἑπτά, τόπους ἡγούμεθα ἐν ὑπεροχῇ καὶ δυναστείᾳ κοσμικῇ τοὺς λοιποὺς ἐξέχοντας, ἐφ' οὓς κατὰ καιροὺς τὴν τοῦ κόσμου βασιλείαν ἐστηρίχθαι ἔγνωμεν. Ὡς πρῶτον ἐν Νινευῇ τὴν τῶν Ἀσσυρίων [ἀρχήν· δεύτερον ἐν Ἐκβατάνοις τὴν Μήδων δυναστείαν ἀπὸ Ἀρβάκου κρατήσασαν τῶν Ἀσσυρίων (60)], ὧν τὸν βασιλέα Σαρδανάπαλον κρατήσας ὁ Ἀρβάκης καθεῖλε. Μετὰ τούτους ἐν Βαβυλῶνι τὸ Χαλδαίων κράτος ὑπερεῖχεν, ὧν Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς ἐβασίλευσεν. Εἶτα μετὰ τὴν τούτων καὶ τῶν Μήδων κατάλυσιν, ἐν Σούσαις ὑπὸ Κύρου τῆς Περσῶν βασιλείας καθισταμένης, [μετὰ δὲ τὴν ταύτης ὑπὸ Ἀλεξάνδρου καθαίρεσιν,] ἡ τῶν Μακεδόνων ὑπεισῆλθεν ἀρχή. Ἐκ τούτων ἡ ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ καὶ ἰσχύς, ἐπὶ μὲν Αὐγούστου Καίσαρος μετὰ τοὺς πρώην βασιλεῖς αὐτῆς καὶ ὑπάτους μοναρχήσασα, ὑπὸ δὲ ἀσεβῶν μέχρι Κωνσταντίνου κατασχεθεῖσα, ὧν μετὰ τὴν κατάλυσιν εἰς τὴν νέαν Ῥώμην τὰ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων μετηνέχθη βασίλεια. Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, καὶ τοὺς ἑπτὰ βασιλεῖς ἐκδεκτέον τῆς ἐναλλαγῆς τῶν γενῶν, ἀρσενικοῦ, λέγω, καὶ θηλυκοῦ, μηδὲν παρεμποδιζούσης τῆς διανοίας τὴν ταυτότητα, εἰ ἐκεῖ μὲν θηλυκῶς τὰς κεφαλὰς καὶ ἑπτὰ ὄρη οὐδετέρως, ἐνταῦθα δὲ βασιλεῖς ἑπτὰ ἐσήμανεν. Οὐδὲν γὰρ ἡ Γραφὴ περὶ τούτων εἴωθε μικρολογεῖσθαι.

Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. Οὗτοι μίαν ἔχουσι γνώμην, καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι Κύριος κυρίων ἐστί, καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. Καὶ λέγει μοι· Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, καὶ ἡ γυνὴ οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσί, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι.

Τὰ δέκα κέρατα, δέκα βασιλεῖς εἶναί φασιν ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀναστησομένους ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς, ὧν ἐν μέσῳ ὁ Ἀντίχριστος ἀναστήσεται. Τὸ δὲ μὴ τὸ λαβεῖν αὐτοὺς βασιλείαν, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς καὶ μίαν ὥραν· τὸ μὲν ὡς βασιλεῖς διὰ τὸ ἀνέδραστον καὶ σκιῶδες τῆς βασιλείας αὐτῶν φησι· τὸ δὲ μίαν ὥραν μετὰ τοῦ θηρίου, ὥραν, τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου παριστᾷν βούλεται,

A terra [88]. » Tales autem sunt qui firmum non habent fundamentum, ut qui non sunt ædificati supra petram Christum. Admirabuntur igitur et nunc qui in libro viventium non sunt scripti, eo quod terrenis rebus incumbant.

Septem capita septem montes sunt. Montes sunt ubi mulier sedet: mulierem, ut diximus, mortalem hanc vitam ait, quæ velut effeminata est et nihil virile demonstrans. Montes vero et capita septem existimamus loca esse in sublimitate et potentatu mundano quæ cæteris eminentiora sunt, in quibus variis temporibus mundi imperium confirmatum fuisse cognovimus: quemadmodum primum Assyriorum in Ninive, secundum in Ecbatanis Medorum dynastiam quæ Assyrios Arbace duce superavit,
B quorum regem Sardanapalum devictum Arbaces occidit. Post hos Chaldæorum imperium in Babylone excelluit, quibus imperabat rex Nabuchodonosor. Deinde post horum ac Medorum eversionem, sub Cyro regnum Persarum in Susis constituitur; 793 post cujus ab Alexandro deletionem subingressum est regnum Macedonum. His successit Romanorum imperium et potestas in veteri Roma, quæ post priores quidem reges ac consules, cum sub Augusto Cæsare monarchiam accepisset, usque ad Constantinum ab impiis occupata est, post quorum dissolutionem in novam Romam translatum est imperium sub regibus Christum colentibus. Juxta eumdem intellectum septem quoque reges
C accipiendi sunt, mutatione generis, nempe neutrius et masculini, nullum ad intelligentiæ identitatem præstante impedimentum, si ibi quidem septem montes genere masculino aut capita neutro, hic autem septem reges masculino genere significavit: de his enim Scriptura nihil curiose scrutari solet.

XVII, 12-15. *Et decem cornua quæ vidisti decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem una hora tanquam reges accipiunt cum bestia. Hi unum habent consilium: et virtutem ac potestatem suam bestiæ tradiderunt. Hi cum agno pugnabunt, et agnus vincet eos, quia Dominus dominorum est et rex regum, et qui cum illo sunt vocati et electi ac fideles. Et dicit mihi: Aquæ quas vidisti ubi mu-*
D *lier meretrix sedet, populi et turbæ sunt et gentes et linguæ.*

Decem cornua decem reges esse aiunt, qui ex Romano imperio consurgent postremis temporibus, in quorum medio consurget Antichristus. Non autem ait eos regnum accepturos, sed potestatem tanquam reges, idque una hora: tanquam reges sane, eo quod infirmum et obscurum erit regnum eorum; una vero cum bestia, horam designare volens temporis brevitatem, sive illud quo anni hora

[88] Isa. xxvi, 18.

(59) Ἐπὶ τῇ βίβλῳ vulg.
(60) Inclusa hic et infra supplentur ex codice Barocciano apud Cramerum.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

complebitur, qua vincenti Antichristo subjicientur; aut etiam intelligitur vita quæ in deliciis agitur.

Et agnus vincet eos..... et qui cum illo sunt vocati. Merito cum Dominus dominorum sit et Rex regum, etiam propugnatores ejus sunt vocati, non vulgarem habentes vocationem, sed firmam, absolutam et immutabilem. Ideo quoque fideles dicuntur, **794** quia fideles uni Domino adhærent, cum non possint duobus dominis servire.

Aquæ quas vidisti. Antea de his diximus, quod tropice ac naturaliter terra sit ex aquis, et in aquis perseverat, in qua firmatus est corruptibilis hic mundus, et qui in humidis ac mollibus versatur deliciis. Omnino autem non alio quam hoc modo secundum humana genera intelligitur, quæ gentes sunt variis linguis distinctæ, et præterea regum conservata imperia : nam hoc significare vult cornu : a cornutis animalibus se tueantur, si quando opus est adversus alia animalia occurrere. Quemadmodum etiam regum dispositiones gentibus adversus gentes permanentiam in seipsis tribuunt, dum ad extraneos principatus non disperguntur.

XVII, 16-18. *Et decem cornua quæ vidisti in bestia, hi odio prosequentur meretricem, et desolatam facient illam et nudam, et carnes ejus comedent et ipsam igne concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant ipsius voluntatem : et faciant voluntatem unam, et dent regnum suum bestiæ donec compleantur sermones Dei. Et mulier quam vidisti est civitas magna quæ habet regnum super reges terræ.*

Quid significare velint cornua jam dictum est, et quod bestia sit diabolus : variat enim in significato bestiæ, alicubi Antichristum ita nominans, alias autem et Satanam. Reges igitur, inquit, qui antehac per operationem Satanæ crudeliter affecti erant erga agnum, Dei admonitione odio prosequentur meretricem, id est, voluptuosam in vita conversationem : desolatam quoque efficient idololatriam et delubris ac vatibus privabunt : et carnes ipsius, hoc est, animalia ad idolorum victimas reposita, sibi ipsis recondent, omneque studium quod circa vana occupatum erat de medio tollent, ut quasi ab igne consumptum existimetur, omnesque clament : Ubi nunc sunt qui tunc vana cura occupabantur? Hæc autem omnia, ut proposuimus, non absque divino numine fieri aiunt, sed Dei providentia.

795 *Et faciant unam voluntatem.* Quanquam concurrat horum studium Dei ad voluntatem, id tamen sicuti Deo curæ fuit, et juxta inscrutabilem providentiæ suæ profunditatem, serviet rebus perficiendis. Secundum hanc igitur concordiam a Deo datam, tradita bestiæ omnimoda potestate, efficiet ut bestia prævaleat in omnibus ad quæ debita ju-

A ἤτοι δι' οὗ ἡ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρα συντελεῖται, καθ' ἣν τῷ Ἀντιχρίστῳ τῷ ὑπερέχοντι ὑποταγήσονται· ἢ καὶ ὥραν, τὸν ἀπολαυστικὸν βίον νοητέον.

Καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς..... καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοί. Εἰκότως ὡς καὶ Κύριος κυρίων καὶ Βασιλεὺς βασιλέων, καὶ ὑπασπισταὶ αὐτοῦ κλητοί, τὴν κλῆσιν οὐ κατὰ τὸ ἐπιτυχὸν ἔχοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ καίριον καὶ διηκριβωμένον καὶ ἀμετάθετον. Διὸ καὶ πιστοί, ὅτι ὁ πιστὸς ἑνὶ προσανέχει Δεσπότῃ, οὐ δυνάμενος δυσὶ κυρίοις δουλεύειν.

Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες. Προείρηται ἡμῖν περὶ τούτων, τροπικῶς καὶ φυσικῶς τὴν γῆν εἶναι ἐξ ὑδάτων, καὶ ἐν ὕδασι διατελοῦσαν, ἐν ᾗ ὁ φθαρτὸς οὗτος καὶ διύγροις ἡδοναῖς διαγόμενος ἥδρασται κόσμος. Πάντως δὲ οὐκ ἄλλως ἢ οὕτως παρὰ τὰ ἀνθρώπινα B γένη νοεῖται, ἅπερ ἔθνη εἰσὶ τῇ διαφόρῳ φωνῇ διαστελλόμενα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ βασιλέων κράτη συντηρούμενα. Τοῦτο γὰρ τὸ κέρας δηλοῦν βούλεται, ἀπὸ τῶν κερασφόρων ζώων λαβὼν τὴν χρῆσιν, ὅτι κἀκεῖνα τοῖς κέρασιν ἑαυτῶν συντηρεῖται, εἴπου δεήσει πρὸς ἕτερα ζῶα διεξάγεσθαι. Ὥσπερ καὶ ἔθνεσι πρὸς ἔθνη αἱ τῶν βασιλέων διαταγαὶ τὸ καθ' ἑαυτὰ διαμένειν παρέχουσι μὴ πρὸς ἐκφύλους κυριαρχίας σκεδάζεσθαι.

Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ γυμνὴν ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. Ὁ γὰρ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώ- C *μην αὐτοῦ· καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθῶσιν οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.*

Τὰ μὲν κέρατα τί δηλοῦν ἐθέλει, εἴρηται δή· θηρίον δὲ τὸν διάβολον. Ἀδιαφορεῖ γὰρ κατὰ τὸ σημαινόμενον τοῦ θηρίου, πῇ μὲν τὸν Ἀντίχριστον ὀνομάζων οὕτως, ἔσθ' ὅτε δὲ τὸν Σατανᾶν. Οἱ βασιλεῖς οὖν, φησίν, οἱ τέως κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ φονίως τῷ ἀρνίῳ διατεθέντες, Θεοῦ ὑποθημοσύνῃ, μισήσουσι τὴν πόρνην, τὴν ἐν τῷ βίῳ ἀπολαυστικὴν δίαιταν, ἐρημώσουσι δὲ καὶ εἰδωλολατρείαν καὶ τεμενῶν καὶ μαντείων ἀλλοτριώσουσιν, καὶ τὰς σάρ- D κας αὐτῆς τὰ πρὸς θυσίαν ἀναφερόμενα τῶν εἰδώλων ζῶα ἑαυτοῖς ταμιεύσουσι, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ τὰ μάταια σπουδὴν ἀφανίσουσι, καὶ οὕτως ὥστε ὑπὸ πυρὸς δαπανηθεῖσαν νομίζεσθαι, καὶ πάντας κράζειν· Ποῦ νῦν οἱ τῆς τότε ἐπὶ τὰ μάταια ἐπιμελείας ἐχόμενοι; Ταῦτα δὲ πάντα, ὡς ἔφημεν παραθέμενοι, οὐκ ἂν ἀθεεὶ συμβῆναί φασιν, ἀλλ' ἐκ θείας ἐπισκοπῆς καὶ προνοίας.

Καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν. Εἰ καὶ σύνδρομος ἡ τούτων γνώμη τῇ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς Θεῷ μεμελημένη, κατὰ δὲ τὸ ἀνεξερεύνητον βάθος τῆς προνοίας αὐτοῦ συμβαίνουσα τοῖς συντελουμένοις. Οὕτω τοιγαροῦν κατὰ τοιαύτην ὁμογνωμοσύνην τούτοις δοθεῖσαν ὑπὸ Θεοῦ, τῆς ἐξουσίας ἁπάσης παρασχεθείσης τῷ θηρίῳ, διατελέσει κρατοῦν τὸ θηρίον εἰς ὅπερ

Digitized by Google

ἂν αἱ κατάλληλοι κρίσεις ἀπάξουσιν αἳ διὰ τῶν λόγων ὑπεσημάνθησαν, δι' ὧν λέγει· *Ἄχρι τελεσθῶσιν οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ.*

Καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη. Σαφέστερον τὴν γυναῖκα παριστῶν, ἀναλαμβάνει περὶ αὐτῆς λόγον, καί φησιν ἐκείνην εἶναι τὴν ἔχουσαν τὸ κράτος ἐπὶ τῶν τοῖς γηΐνοις προσανακειμένων. Οὐ γὰρ καὶ πάντες οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ἤδη καὶ τοῖς γηΐνοις προσδιαφθείρονται.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ'.

Περὶ ἑτέρου ἀγγέλου τὴν πτῶσιν Βαβυλῶνος δηλοῦντος, καὶ οὐρανίου φωνῆς τὴν ἐκ τῆς πόλεως φυγὴν ἐντελλομένης, καὶ περὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν τερπνῶν ὧν τὸ πρὶν ἐκέκτητο.

Μετὰ ταῦτα εἶδον ἄγγελον ἄλλον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην. Καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ ἔκραξεν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων· Ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου· ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπώκασι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν· Ἔξελθε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε· ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσε ὁ Θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.

Καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη. Κἀντεῦθεν τῶν θείων δυνάμεων τὸ λαμπρὸν καὶ φωτιστικὸν πολλῷ τῷ μέτρῳ τὸ ἀστρῷον σέλας ὑπερνικῶν ἔστι νοεῖν μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰ ἀμαυρὰ τοῦ φθαρτοῦ κόσμου παῤῥησιαζόμενον. Μεγάλην φησὶ τὴν τοῦ φωστῆρος εἶναι ἐξουσίαν, καὶ φωτίζειν τὴν περίγειον ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. Παραβαλλόμενα γὰρ τὰ οὐράνια καὶ ἄφθαρτα τοῖς γηΐνοις καὶ φθαρτοῖς, ὅσον τὸ ὑπερβάλλον τῆς δόξης παρίστησιν; Ἰσχυρὰν δὲ τὴν φωνὴν ἐμπεδοῖ τὸ ἔμπρακτον ἐμφαίνων τῶν δηλουμένων καὶ ἀπαράβατον. Καὶ τί τοῦτο, *Ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη;* Βαβυλῶνα τὴν διέξοδον τοῦ φθαρτοῦ τούτου βίου λέγων.

Καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου. Εἰς ὄρνεα μεταλαμβάνει τοὺς δαίμονας διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐφόδου αὐτῶν τῆς κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐπεὶ καὶ τῶν ὀρνέων ἡ ἔφοδος ἐξ ἀδήλου εἴωθεν ἐπιφοιτᾷν προσδοκίας. *Μεμισημένου* δὲ εἴρηται οὐκ ἀλόγως. Τίς γὰρ σωφρονῶν οὐ βδελύττεται τὴν μετὰ τῶν δαιμόνων ἀναστροφήν; δι' ἣν καὶ βδελύγματα ὠνομάσθησαν.

Ἔξελθε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου. Ἐξελθεῖν παρακελεύεται ἡ φωνή, οὓς ἔγνω Κύριος αὐτοῦ. Ἐξελθεῖν δὲ, τὸ μὴ συναπολέσθαι δικαίους μετὰ ἀσεβῶν. Ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ Λὼτ τό, « Σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ἀνυπερθέτως μέχρις ἂν τοῦ ὄρους, ἐπὶ γῆς οὐδαμοῦ ἠρεμῶν, » ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐνετείλατο· οὕτω κἀνταῦθα.

[89] Gen. XIX, 17.

A dicia deducent, quæ per sermones designantur, cum ait: *Donec compleantur sermones Dei.*

Et mulier quam vidisti est civitas magna. Mulierem apertius ostendens, repetit sermonem de ipsa, et ait illam esse quæ habet imperium super eos qui terrenis incumbunt: neque enim omnes qui terram inhabitant, statim quoque terrenorum affectione corrumpuntur.

CAPUT LV.

De alio angelo casum Babylonis significante, et cœlesti voce quæ fugam ex ipsa præcipiat; deque rejectione delectabilium quæ antea acquisierat.

XVIII, 1-5. *Et post hæc vidi alium angelum descendentem de cœlo, qui habebat potestatem magnam,*
B *et terra illuminata est a gloria ejus. Et clamavit forti voce, dicens: Cecidit Babylon magna, et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ et invisæ: quia de vino iræ scortationis ejus biberunt omnes gentes. Et reges terræ cum illa scortati sunt: et mercatores terræ de potentia deliciarum ejus divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de cœlo, dicentem: Egredere de illa, populus meus, ne participes sitis delictorum ejus, et ne de plagis ejus accipiatis: quoniam peccata ejus conglutinata sunt usque ad cœlum. Et recordatus est Deus iniquitatum ejus.*

C **796** *Et terra illuminata est.* Hinc etiam intelligere possumus divinarum virtutum splendorem ac lucem longo intervallo stellarum lumen excedere; quandoquidem libere agens ac emissus splendor ille præterit ac superat hujus mundi obscuritatem. Dicit ergo magnam esse hujusmodi luminaris potestatem, et vicinam terram sua gloria illuminare. Comparata enim cœlestia et incorruptibilia terrenis ac corruptibilibus, quantum gloriæ excessum demonstrant! Fortem autem vocem stabilit, rerum quæ significantur efficaciam demonstrans et immutabilitatem. Et quid illud est, *Cecidit Babylon magna?* Babylonem dicens hujus corruptibilis vitæ transitum.

Et custodia omnis spiritus immundi et invisi. Ad
D volucres transfert dæmones propter incertitudinem impetuosi accessus eorum adversus homines: quoniam volucrum quoque invasio ex incerta solet expectatione supervenire. *Invisi* quoque non irrationabiliter dictum est: quis enim prudens non abominatur conversationem cum dæmonibus? propter quam etiam abominationes dicti sunt.

Egredere de illa, populus meus. Egredi jubet vox eos quos Dominus novit esse suos. Egredi autem, ne una perdantur pii cum impiis. Quemadmodum enim Deus præcepit Lot, dicens: « Servans serva animam tuam usque ad montem, nequaquam in terra quiescendo [89], » ita et hoc loco.

Digitized by Google

Et recordatus est Deus iniquitatum ejus. Humano modo hæc colliguntur: nam in beata Dei natura ad quam nequeunt affectus accedere, superfluum ac vanum est hujusmodi vel concipere. Ibi enim est recordatio ubi et oblivio: oblivio autem designat id quod factum est, potentia quidem adesse, non tamen actu: porro Deo nihil adest potentia, sed actu.

XVIII, 6-8. *Reddite ei sicut et ipsa reddidit vobis, et duplicate ei duplicia secundum opera ejus. In poculo quo miscuit, miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et lasciviit, tantum date illi tormentum et luctum. Quia dicit in corde suo: Sedeo regina, et vidua non sum, neque luctum videbo. Propterea uno die venient plagæ ejus,* **797** *mors et luctus et fames, et igne comburetur. quia fortis est Dominus qui judicabit illam.*

Animadvertendum est, a quo procedat hoc præceptum vel sermo. Potest autem dici quod a justis vel martyribus qui illo tempore, nempe adventus Antichristi, pro Christo certaverint, in tanta crudelitate ac feritate eorum qui tunc in vita versabuntur traditi in ministros Antichristi, ut quanquam ad Dei imitationem vivere elegerint, excessu tamen afflictionum devincantur ut hæc proferant. Diximus autem mulierem tempus sub Antichristo significare, et non civitatem aliquam: poculum autem, voluntatem seu propositum eorum qui tunc in vita versabuntur: qui de Satanæ potentatu gloriantes, incomparabili tormentorum magnitudine adversus sibi repugnantes utentur: quemadmodum igitur fecit, reddetur ipsi.

Reddite illi duplum. Non duplum proprie vult hic intelligi duplicatum: sed quod benignus ac bonus Deus, cum punit etiam infra id quod justum est, duplum se reddidisse ducit ubi vel partem reddiderit: nec solum duplum, sed et septuplum: nisi fortassis id existimandum est has non esse Dei minas. Quomodo enim is qui dicit, « Non ulciscetur bis Deus super eadem re [89],» nunc in duplo ac septuplo ait ipsum ulcisci? Fortassis igitur nihil absurdum fuerit, si accipiatur significare non juxta dignitatem, sed longe infra mensuram.

Quantum glorificavit se et lasciviit. Quemadmodum, inquit, et glorificata et in præsenti vita deliciis diffluens, non adimplevit quod præviderat esse divinæ voluntatis, ita reddite. Dicit enim: Non privabor regno.

In corde suo. Cor appellat durationem eorum qui tunc vitam complebunt, quos etiam finxit cum muliere adulterium patrare.

Propterea uno die venient plagæ ejus. Per hoc quod dicit, uno die, inexspectatum ac repentinum tempus significat quo hæc contingent. Postquam enim inimici ipsius obtinuerint illam, poterunt vel unico die omne supplicium in eam inducere quæ

A *Καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ Θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.* Ἀνθρωπίνως διασκευάζεται ταῦτα. Ἐπὶ γὰρ Θεοῦ τῆς μακαρίας φύσεως καὶ πάθεσιν ἀπροσίτου, τὰ τοιαῦτα κἂν ἐννοεῖν περιττόν. Ἐκεῖ γὰρ μνήμη, ὅπου καὶ λήθη. Λήθη δὲ τοῦ δυνάμει παρεῖναι τὸ πραχθὲν, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἐνεργείᾳ σημαντικόν. Θεῷ δὲ οὐδὲν πρόσεστι δυνάμει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ.

Ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. Ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος. Ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι Κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμι, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ B *αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος, καὶ λιμός. Καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς Κύριος ὁ κρινῶν αὐτήν.*

Ἀνεπισήμαντον, παρὰ τίνος τὸ πρόσταγμα ἢ ὁ λόγος πρόεισιν. Εἴη δ' ἂν παρὰ τῶν δικαίων καὶ μαρτύρων τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου δηλαδὴ ἐπιδημίας ὑπὲρ Χριστοῦ ἐναθλησάντων, τοσαύτῃ ὠμότητι καὶ θηριωδίᾳ ὑπὸ τῶν τηνικαῦτα τῷ βίῳ ἐμπολιτευομένων ὑπουργῶν τοῦ Ἀντιχρίστου παραδοθέντων, ὥστε καὶ αὐτοὺς, κἂν εἰ θεομιμήτως προείλοντο ζῆν, ἀλλ' οὖν διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῶν κακώσεων ἐκνικηθῆναι ταῦτα προφέρειν. Εἰρήκαμεν δὲ γυναῖκα τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου καιρὸν, οὐ πόλιν τινὰ σημαίνειν, καὶ ποτήριον δὲ C τὴν προαίρεσιν τῶν ἐμπολιτευομένων τῷ τότε βίῳ, οἳ τῇ δυναστείᾳ τοῦ Σατανᾶ γαυριῶντες, ἀμέτρῳ τῇ τῶν δεινῶν εὐθηνίᾳ κατὰ τῶν ἀντικειμένων κατεχρήσαντο. Καθὼς οὖν ἐποίησεν, ἀποδοθήτω αὐτῇ.

Ἀπόδοτε αὐτῇ διπλοῦν. Οὐ τὸ διπλάσιον βούλεται τὸ διπλοῦν, ἀλλ' ὅτι φιλάνθρωπος ὢν ὁ Θεὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ πολὺ καταδεέστερον κολάζων, διπλᾶ οἴεται ἀποδεδωκέναι καὶ ὅταν μέρος ἀποδῷ, καὶ οὐ μόνον διπλᾶ, ἀλλὰ καὶ ἑπταπλάσια, εἰ μή που τοῦτο οἰητέον ὡς οὐ Θεοῦ ἀπειλῆς. Πῶς γὰρ ὁ λέγων, « Οὐκ ἐκδικήσει Κύριος δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, » νῦν διπλάσια καὶ ἑπταπλάσιά φησιν ἐκδικεῖν; Εἰ οὖν τὸ διπλοῦν καὶ ἑπταπλάσιον οὐ τὸ κατ' ἀξίαν σημαίνειν ὑποληπτέον, ἀλλὰ τὸ μετριώτερον, ἴσως ἄτοπον οὐδέν.

D *Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε.* Καθὼς, φησὶ, δοξασθεῖσα καὶ κατασπαταλήσασα τοῦ παρόντος βίου, πρόνοιαν οὐ πεποίηται τοῦ θείου θελήματος, οὕτως ἀπόδοτε αὐτῇ. Λέγει γάρ· Οὐκ ἔσομαι τοῦ βασιλεύειν ἐστερημένη.

Ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καρδίαν, τὸ ἔμμονόν φησι τῶν τότε τὸν βίον συμπληρούντων, οὓς καὶ εἰς γυναῖκα ἐμυθοποίησε μαχλῶσαν.

Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς. Διὰ τοῦ λέγειν, μίαν ἡμέραν, τὸ ἀπροσδόκητον καὶ ἀθρόον δηλοῖ τοῦ καιροῦ ἐν ᾧ ταῦτα συμβήσεται. Μετὰ γὰρ τὸ ἐγκρατεῖς αὐτῆς γενέσθαι τοὺς ἐχθροὺς ἐξαρκεῖ καὶ μία ἡμέρα πᾶσαν κόλασιν ἐκ-

[89] Naum I, 12.

Digitized by Google

αγαγεῖν τῇ ἡττηθείσῃ, δυνατοῦ ὄντος τοῦ Κυρίου ὥσπερ τοῖς εὐαρεστοῦσιν αὐτῷ τὰ θυμήρη προσνέμειν, οὕτω καὶ κολάζειν ἀνεπιστρόφως ἐξαμαρτάνοντας.

Καὶ κλαύσουσι καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρὰ, ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαύσουσι καὶ πενθήσουσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράσει ἔτι. Οὐκέτι γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου, καὶ βυσσίνου, καὶ πορφυροῦ, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου, καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μῦρον, καὶ λίβανον, καὶ ἔλαιον, καὶ οἶνον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ πρόβατα, καὶ κτήνη, καὶ ἵππων καὶ ῥαιδῶν καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. Καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ. Καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὕρῃς αὐτά.

Ἐπιμένει τῇ τροπολογίᾳ ὡς ἐκφαντικωτέραν γενέσθαι ἀπὸ τῆς πορνικῆς ἀκαθαρσίας τὴν πλημμέλειαν. Τοὺς δαίμονας δὲ εἶναι τούτους ἔφαμεν καὶ μακρόθεν ἑστηκότας. Αὐτοὶ γὰρ ἅτε νόες, καὶ πρὸ τῆς πείρας τὴν διέκβασιν εἰδέναι οἷοί τέ εἰσι, καὶ ὡς ἀπὸ καπνοῦ τοῦ πυρὸς τὴν ὑπόστασιν συνιέναι. Τὸ δέ· *Οὐαὶ*, θρηνῶδές ἐστιν ἐπίφθεγμα, εἰωθὸς ἐπὶ συμφοραῖς ἐνεργουμέναις ἐκφωνεῖσθαι. Διὸ καὶ νῦν μάλιστα τῷ παγκοσμίῳ καὶ ἀθρόῳ συμπτώματι μετακεχείρισται. Ἰσχυρὰν δὲ πόλιν αὐτήν φησιν ὡς ἐξ ἀπείρου σχεδὸν χρόνου τὸ εἶναι διαλαβοῦσαν εἰς ἀδιάῤῥηκτον σύνδεσμον καὶ οὔποτε ἐλπισθέντα διαλυθῆναι.

Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαύσουσι. Ἐντεῦθεν ἀπαραγράπτως ἐκληπτέον τὰ χρησμῳδούμενα, οὐ περὶ Βαβυλῶνος, οὐ Ῥώμης τῆς παλαιᾶς, οὐ τῆς νέας, οὐκ ἄλλης τινὸς μιᾶς πόλεως, ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος τούτου φθαρτοῦ κόσμου, καθ' ὃν οἱ τὰ πρόσκαιρα ἐμπορευόμενοι κλαυθμῷ καὶ πένθει ἁλώσονται, *ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράσει.* Γόμον δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα λέγει, περὶ ἃ εἰώθασιν οἱ ἄνθρωποι κατατρίβεσθαι.

Οὐκέτι γόμον χρυσοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἰς γόμον τὰ ἐπιτηδεύματα φέρει. Ὧν τῆς ἐπικαίρου ταύτης διαῤῥυείσης βιοτῆς, καθ' ἣν καὶ ἡ ἐμπορία τῶν ἐπιτηδευμάτων τὸ ἔμπρακτον ἀποφέρεται, οὐκ ἀπεικὸς τὸ πένθος ἐπεισιέναι. Τιμίαις δὲ ὕλαις ταῖς ἐν τῷ κόσμῳ τοὺς ἐμβιοῦντας αὐτῷ ἐξομοιοῖ, ἀργυρίῳ μὲν καὶ χρυσῷ, τοὺς διαρκεῖ τῇ καρτερίᾳ τοὺς πειρασμοὺς ὑποφέροντας τοῦ βίου, καὶ αὐτοὺς εἰς πῦρ εἰωθότας δαπανᾷν, εἰ καὶ κρειττόνων ἐλπίδι ἐναθλοῦντες τὸ ἀλώβητον ἔχουσι. Τοιοῦτο γὰρ καὶ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος πρὸς τὸ ἔνυλον ἀποφαίνονται

devicta fuerit : cum potens sit Dominus quemadmodum prospera distribuere his qui sibi grati sunt, ita et peccatores irremediabili modo punire.

798 XVIII, 9-14. *Et flebunt et plangent super illam reges terræ, qui cum illa scortati sunt et lascivierunt, cum viderint fumum incendii ejus · longe stantes propter timorem tormenti ejus, dicentes : Væ, væ, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit judicium tuum. Et negotiatores terræ flebunt ac lugebunt super illa : quoniam onus eorum nemo emet amplius : non jam onus auri et argenti, et lapidis pretiosi et margaritæ, et byssi et purpuræ et serici et cocci, et omne lignum thyinum, et omne vas eburneum, et omne vas de ligno pretiosissimo et ære et ferro et marmore, et cinamomum et odoramenta et unguentum et thus, et oleum et vinum et similam et triticum, et oves et jumenta, et equorum et rhedarum et corporum, et animas hominum. Et tempus desiderii animæ tuæ recessit a te, et omnia pinguia et præclara perierunt a te, et amplius illa nequaquam invenies.*

In eadem permanet tropologia, ut manifestius fiat delictum meretriciæ impudicitiæ. Hos autem diximus esse dæmones etiam longe stantes. Nam ipsi tanquam abstractæ intelligentiæ, exitum etiam priusquam fiat intelligere possunt, et tanquam a fumo cognitam habere ignis substantiam. Quod autem ait : *Væ*, lamentabilis est exclamatio qua solent exclamare in supervenientibus calamitatibus : ideo quoque nunc maxime in generali et cumulato repentinoque casu ac infelicitate ad usum deducta est. Fortem vero civitatem dicit ipsam, ut quæ ab infinito propemodum tempore firmitatem accepisset, quæ videretur non posse dirumpi, neque timeretur unquam dissolvenda.

Et negotiatores terræ flebunt. Vel ex hoc loco procul dubio intelligenda sunt quæ oraculo traduntur, non de Babylone, non de Roma veteri, non de nova, neque de alia quapiam alia civitate, sed de universali hoc corruptibili mundo : in quo hi qui temporalibus exercentur negotiationibus, fletu ac luctu consumentur, *quia onus eorum nemo emet.* Onus autem dicit exercitia vel studia circa quæ solent homines continue versari et in his consumi.

799 *Non jam onus auri*, etc. Ad onus refert vitæ studia, ad quæ verisimile est luctum ingredi ubi temporalis hæc vita defluxerit, ad quam negotiatio refert efficaciam studiorum. Pretiosis autem materiis quæ in mundo sunt assimilat viventes in eo : argento quidem et auro, eos qui assidua tolerantia vitæ tentationes et afflictiones sustinent, ac seipsos veluti ad ignem solent consumere, quanquam spe meliorum certantes servant se illæsos : hoc enim modo et aurum et argentum ab igne materiali demonstrantur. Lapidi vero pretioso et

margaritis, eos qui virtutum possessione per ostentationem abutuntur, qui impetu calamitatum splendorem debilitarunt. Bysso vero et purpuræ ac filis sericis, eos qui sub Christo virtutum floribus adornantur. Ligneis autem vasis et iis quæ ex ligno pretiosissimo thyino sunt et ex ebore et cinamomo, eos qui peregrino vitæ exercitio vulgoque incognito utuntur : at manifestata bonorum operum suavissima fumigatione spiritualem accipiunt lætitiam, majorem quam dici possit, simulque nec igni invidiæ consumi possunt, quemadmodum neque cinamomum igni materiali. Porro æri et ferro ac marmori, illos qui auro quidem similes sunt, sed nothis ac illegitimis utuntur divitiis, quemadmodum etiam ferrum splendorem habet, et marmor firmitatem, quorum omnium ignis probativus est, et ita per ignem præbent sui probationem. Oleo vero ac vino et similæ ac tritico, illos qui in hilaritate ac jucundo animæ statu vitæ pelagus trajiciunt. Ovibus autem ac jumentis assimilentur hi qui immensa Dei misericordia, ut ait David, salvantur. Equis vero et vehiculis per hos tractis, quæ veteri voce ἄγγαροι dicebantur, Græci autem δημοσίους ἱπποστάθμους appellant, Latina vero vox est rheda, unde et rhedarius trita dictio est, ideo quoque hic dictio rhedarum assumpta est, illos significare vult qui viam mandatorum Domini currentes, ipsis operibus Domino decantant.

Et tempus desiderii. Ἡ ὀπώρα ex communi consuetudine sumi solet pro tempore sive temporis opportunitate. Quoniam igitur a corruptione ad incorruptionem infallibiliter transeunt humana, **800** certe etiam quæ ad corruptionem declinant, simul e medio sublata, in totum deficient. Hoc autem in civitate quæ adhuc in præsenti conspicitur impossibile est contingere. Siquidem secundum magis et minus nemo abnuit quin contingat, in totum vero nequaquam.

XVIII, 15-19. *Negotiatores harum rerum, qui divites facti sunt ab ea, longe stabunt propter timorem tormenti ejus, flentes et lugentes ac dicentes : Væ, væ, civitas illa magna quæ amicta erat bysso et purpura et cocco, et deaurata auro et lapide pretioso et margaritis, quia una hora destituta est tantis divitiis. Et omnis gubernator, et omnis qui in navibus navigabat, et nautæ et quotquot in mari operabantur, steterunt procul et clamaverunt videntes fumum incendii ejus, dicentes : Quæ similis civitati huic magnæ? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes ac dicentes : Væ, væ, civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari de pretio ejus, quoniam una hora desolata est.*

Negotiatores intelligendi sunt divinæ potestates, aut dæmones cooperantes una cum cœlis ad id quod cuique delectabile est. Eminus autem cuique

A πῦρ. Λίθῳ δὲ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, τοὺς ἐπιδεικτικῶς τῇ κατ' ἀρετὴν κτήσει ἀποχρωμένους, οἳ τῇ τῶν περιστάσεων ἐφόδῳ τὸ λαμπρὸν ἀπημβλύνθησαν Βύσσῳ δὲ καὶ πορφύρᾳ καὶ τοῖς ἀπὸ σηρῶν νήμασι, τοὺς ἐπὶ Χριστῷ τῷ ἄνθει τῶν ἐπαινουμένων καλλυνομένους. Ξυλίνοις δὲ σκεύεσι καὶ τοῖς ἐκ ξύλου τοῦ τιμιωτάτου θυΐνου καὶ ἐλέφαντος καὶ κιναμώμου, τοὺς ἀποξενωμένῃ τῇ τοῦ βίου ἀσκήσει καὶ τοῖς πολλοῖς ἀνεπιφάντῳ χρησαμένους, φανερωθέντος δὲ τοῦ ἡδίστου ἀτμοῦ τῶν κατορθωμάτων, εὐφροσύνην οὐδ' ὅσην εἰπεῖν καταλαβόντας πνευματικὴν, μετὰ τοῦ μηδὲ πυρὶ φθόνου ἁλῶναι οἵους τε εἶναι, ὡς οὐδὲ πυρὶ τῷ ἐνύλῳ κινάμωμον. Χαλκῷ δὲ καὶ σιδήρῳ καὶ μαρμάρῳ, τοὺς χρυσοειδεῖς μὲν, νόθῳ δὲ χρωμένους τῷ πλούτῳ, ὡς καὶ σίδηρος τὸ στιλπνὸν, καὶ B μάρμαρον τὸ στεῤῥὸν, ὧν ἁπάντων τὸ πῦρ δοκιμαστικόν. Καὶ οὕτω μὲν τὰ διὰ πυρὸς τὸ δοκίμιον παρεχόμενα. Ἐλαίῳ δὲ καὶ οἴνῳ καὶ σεμιδάλει καὶ σίτῳ, τοὺς ἐν ἱλαρότητι καὶ εὔφρονι καταστήματι ψυχῆς τὸ τοῦ βίου πέλαγος διανηχομένους. Προβάτοις δὲ καὶ κτήνεσι παραβληθεῖεν οἱ τῷ τοῦ Θεοῦ ἀπειροπληθεῖ ἐλέῳ, ᾗ φησιν ὁ Δαυῒδ, σωζόμενοι. Ἵπποις δὲ καὶ τοῖς διὰ τούτων ὀχήμασι, ἃ ἡ παλαιὰ μὲν φωνὴ ἀγγάρους, ἡ δὲ τῶν Ἑλλήνων δημοσίους ἱπποστάθμους, ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων ῥαῖδη. ἀφ' οὗ καὶ τὸ ῥαιδάριος τέτριπται, διὸ κἀνταῦθα τὸ ῥαιδῶν παρείληπται, ἐκείνους δηλοῦν βούλεται οἳ τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν σου δραμόντες πρακτικῶς ᾀσματίζουσιν.

C *Καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας.* Ὀπώραν καὶ τὸν καιρὸν οἶδε καλεῖν ἡ συνήθεια. Ἐπεὶ τοίνυν ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν μεταχωρεῖ τὰ ἀνθρώπινα ἀπαραλογίστως, ἄρα καὶ τὰ πρὸς φθορὰν ἀποκλίνοντα, συνεκλείψει ἀφανισθέντα εἰς ἅπαν. Τοῦτο δὲ ἐπὶ πόλεως ἔτι ἐν τῷ ἐνεστῶτι ἐνθεωρουμένης συμβῆναι ἀδύνατον. Κατὰ μὲν γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδεὶς ἀντείποι μὴ συμβῆναι, κατὰ δὲ τὸ εἰς ἅπαν, οὔ.

Οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς κλαίοντες, καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύσσινον, καὶ πορφυροῦν κόκκινον, D *καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. Καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων, καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον, βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες· Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; Καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη.*

Ἐμπόρους δυνάμεις θείας, ἢ δαίμονας νοητέον, οἳ συνεργοὶ τοῖς οὐρανοῖς, πρὸς ὅπερ ἑκατέρους τὸ καταθύμιον. Πόῤῥωθεν δὲ τούτοις ἑκατέρα ἡ στάσις,

Digitized by Google

φησὶ, διὰ τὸν φόβον. Ἀλλ' ἄγγελοι μὲν, διὰ τὸ τοῦ A κριτοῦ αὐστηρὸν, ὅπερ ἡ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπείθεια προευπόρισεν. Τὸν φόβον δὲ τοῖς δαίμοσιν ἡ κοινωνία τῶν ἁμαρτωλῶν τῆς τιμωρίας ἐμποιήσει.

Οὐαὶ, οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη βύσσινον. Ἀπὸ τῶν γνωρίμων τῶν ἐφυστεριζόντων παρέχει τὴν γνῶσιν. Ἐπεὶ οὖν γνώριμος Βαβυλὼν, πολλῷ ἐξυβρίσασα πλούτῳ, ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ πάθη, διὰ τοῦ ἐπ' αὐτῇ βασιλείου θρόνου, τὸ μέγεθος ὑπογράφων τῆς συμφορᾶς. Καὶ οὐ μόνον τῷ πλούτῳ παριστᾷ καὶ τῇ τούτου ἀπωλείᾳ τὸ πένθος, ἀλλὰ καὶ τῷ τάχει τῆς διαφθορᾶς, τὸν ἐξ αἰῶνος πλοῦτον ἡμέρας βραχείας τῷ διαστήματι ἀπολωλεκυῖαν. Ἡ γὰρ τοῦ Κυρίου δευτέρα παρουσία, ὡς ἀστραπῆς ἐπελεύσεται τάχος, τὸν πολύμοχθον ἀφανίζουσα βίον. B

Καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων. Θαλάσσῃ τροπικῶς ὁ παρὼν βίος παρεβλήθη ὡς πολλοῖς καὶ αὐτὸς πράγμασι κυμαινόμενος, ὑπὸ πνεύμασι μάλιστα δαιμονικῆς ἐπηρείας. Εἰκότως δὲ καὶ πλοῖα ἐν αὐτῷ ὑπειλήφαμεν τὰς τῶν ἐπισυμβαινόντων πραγμάτων ἐπιφορὰς, αἷς ὡσπερεὶ πλοίοις ἄνθρωποι χρώμενοι, τὸ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς διαπλέουσι πέλαγος. Κυβερνήτας δὲ, τούτους λογιστέον, τοὺς ἀσφαλῶς τῷ βίῳ χρωμένους. Ναύτας δὲ καὶ πλωτῆρας καὶ θαλαττίους ἐργάτας, οὓς καὶ θαλαττίους σοφός τις ἐρεῖ, τοὺς περὶ τὰ τοῦ πολυκύμονος τοῦδε τοῦ κόσμου κεκμηκότας ἀνθρώπους, οἳ πάντες τὸ ἀπαραλόγιστον καὶ πάντως ἐσόμενον τοῦ βίου τούτου C τέλος ἐννοηθέντες, καὶ πρὶν ἐπιστῇ, ἐφυλάξαντο. Τοῦτο γὰρ τὸ μακρόθεν ἑστάναι παρέχει νοεῖν. Καὶ ὅτι τοῖς ἀτόποις ἐπιτηδεύμασι τῶν ἐνθαλαττευόντων ἀπαραιτήτως ἐπακολουθήσει ἡ τιμωρία, ὥσπερ καπνῷ τὸ πῦρ, διὸ καὶ καπνῷ παρείκασε τὴν προσδοκίαν, δηλοῖ ὁ Σωτὴρ αὐτὸς, λέγων· « Ὥσπερ, φησὶν, ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. » Πυρὶ δὲ τὸ ἐξεταστικὸν πρὸς ἀκρίβειαν τῶν πεπραγμένων ἀφωμοίωται. Εἰκότως δὲ καὶ καταπληκτικὸν οὗτοι κεκράξονται, καὶ τὰ ἀκόλουθα τῶν θρηνῳδούντων ὑποστήσονται, χοῦν καταχεάμενοι τῶν κεφαλῶν, καὶ εἴτι ἄλλο τοῖς θρηνῳδοῦσιν ἀκόλουθον, ἐκτελοῦντες. D

Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; Οὐκ ἔστιν ἄλλην πόλιν εὑρεῖν; ὅτι μηδὲ ἄλλον Δημιουργὸν, μηδὲ ἄλλον κόσμον. Βαβυλῶνα δὲ ἄλλην, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔστιν εὑρεῖν, καὶ ταύτῃ ὁμοίαν ἐν αὐτῇ Αἰγύπτῳ κατὰ τὸ Ἡρακλεωτικὸν Νείλου στόμα Ἀλεξάνδρειαν, καὶ κατ' Εὐρώπην περὶ τὰ δυτικώτερα καὶ ἀρκτῷα Ῥώμην, καὶ κατὰ ἀνατολικώτερα, τὴν ἐπὶ Βυζαντίῳ τῆς Κωνσταντίνου ἐπώνυμον.

Ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες. Ἐντεῦθεν ἀναμφίβολον ὅτι οὐ περὶ πόλεως ὁ λόγος μιᾶς, ἀλλὰ περὶ παντὸς τοῦδε τοῦ φθαρτοῦ συστήματος ἔστι λαβεῖν. Οὔτε γὰρ Βαβυλὼν, οὐ Ῥώμη, οὐκ ἄλλη πόλις ἐκ

A horum assignatur statio propter timorem, sed angelis quidem propter judicis severitatem quam peccatorum incredulitas præparavit: dæmonibus vero timorem immittet participatio supplicii peccatorum.

Væ, væ, civitas illa magna quæ amicta erat bysso. Ab his quæ nota sunt tradit eorum notitiam quæ sunt in posterum superventura. Quoniam igitur notum est quod Babylon divitiarum magnitudine lascivierit: sub oculos ducit affectus, per thronum regium quod in ipsa erat, magnitudinem describens calamitatis; nec solum per divitias earumque perditionem luctum ostendit, sed etiam velocitate ipsius calamitatis: quod divitiæ a sæculo congregatæ brevium dierum intervallo per-B ierint. Secundus] enim Domini adventus sicut fulgur subito veniet, qui vitam laboribus ac flagitiis plenam e medio tollat.

Et omnis gubernator, et omnis qui in navibus navigabat. Præsens vita mari tropice comparata est,
801 ut quæ multis et ipsa negotiis inundet, maxime a spiritibus dæmoniaci insultus. Merito autem et navigia quæ in eo sunt accepimus impetus supervenientium negotiorum, quibus veluti navigiis homines utentes, per vitæ suæ pelagus navigant. Gubernatores vero intelligendi sunt qui absque periculo vita utuntur. Nautæ autem et vectores ac marini operarii, quos etiam θαλαττίους sapiens quidam appellat, homines sunt in hoc flu-C ctuanti mundo defessi, qui omnes infallibilem et omnino futurum hujus vitæ terminum considerantes, etiam prius quam immineret, observarunt. Nam hoc sibi vult, stare procul. Quod autem absurda vitæ studia eorum qui in hoc mari operantur inevitabiliter subsequatur supplicium, quemadmodum fumum sequitur ignis, propter quod etiam fumo comparavit exspectationem, ipse Salvator manifestat, dicens: « Sicut fulgur exit a partibus Orientis et apparet usque ad partes Occidentis, ita erit adventus Filii hominis [11]. » Igni vero assimilata est exacta indagatio factorum. Merito autem hi horrendo modo clamabunt, et ea suscipient quæ lamentantes consequuntur, capita cinere aspergentes, ac peragentes si quid aliud est, quod con-D sequitur lamentantes.

Quæ similis civitati huic magnæ? Non potest alia civitas inveniri, quia neque alius Conditor neque alius mundus: porro aliam Babylonem et in Ægypto licet invenire, et huic similem in eadem Ægypto juxta Heracleoticum Nili ostium Alexandriam, et in Europa ad occidentaliores et aquilonares mundi partes Romam, et in orientalibus sub Byzantio eam quæ a Constantino nomen accepit.

In qua divites facti sunt omnes. Hinc certissimum est quod non de una civitate sit sermo, sed de universo hoc corruptibili orbe licet accipere. Neque enim Babylon neque Roma, neque alia ci-

[11] Matth. xxiv, 27.

Digitized by Google

vitas ex navium profectione solum ditescit, præter solum hunc mundum. Allegorice namque veris ditescit divitiis per animas hominum, qui in modum navium acerbæ immersionis expertes, per mundanum salum enatarunt, et dictam abundantem civitatem, mundum videlicet, pretiosarum mercium negotiatione instituerunt. **802** Ideo cum veluti prædium fuisset et firmamentum salutis, unde laborum mercedem invenerant, lamentationem collegerunt, videntes quod missa esset in interitum.

XVIII, 20-24. *Exsulta super eam, cœlum et sancti apostoli et prophetæ, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et projecit in mare, dicens : Hujusmodi impetu projicietur Babylon magna illa civitas, et ultra jam non inveniatur : et vox citharœdorum et musicorum, et tibia ac tuba canentium non audiatur in te amplius, et omnis artifex cujuscunque artis non inveniatur in te amplius, et vox molæ non audiatur in te amplius, et lux lucernæ non appareat in te amplius, et vox sponsi et sponsæ non audiatur in te amplius. Quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui interfecti sunt in terra.*

Etiam ex hoc confirmamur quod de mundo sit oraculum, et non de una civitate. Quod autem post luctum conversio facta sit ad lætitiam, non est cantus eorum qui in terra sunt, sed cœlestium, quod deleto jam loco in quo certare eos oportuit, qui in typo coronati fuerant victoriæ corona, sive prophetæ sint, sive apostoli, sive sancti pontifices, et si qua est alia congregatio eorum qui Deo placuerunt, incessanti gaudio facti sint deinceps participes, accepta indefessa tranquillaque vita ab eo qui novit digne judicare, hoc est, laborum præmia rependere.

Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum. Variis tropologiis comparat consummationem mundi corruptibilis. Ideo ad eas quæ dictæ sunt etiam hanc affert, molari ipsum comparans cum impetu in mare demerso : ita autem dicit tali impetu repente demergi, ut nec reliquiæ ipsius conspiciantur amplius : et eodem modo ait mundum hunc in omnimodam transire obscurationem. Et ut fiat hoc manifestius, **803** addit et ea quæ a sæculo administrabantur in ipso, delicias ac lasciviam provocantia, quæ turbam attrahant ac irritent

Quia mercatores tui. Ἐμπόρους dicit eos qui nundinarum merces et plausibilia quævis in terra colligunt, ideo etiam dicit principes : neque enim pauperum est vitæ mollities : neque unius potestatis, variis præstigiis tanquam venenis omnes gentes dementare, aut potenti virtute in servitutem redigere, aut tyrannica violentia de medio tollere :

A πλοίων πορείας μόνον πλουτεῖ, εἰ μὴ μόνος οὗτος ὁ κόσμος. Ἀλληγορικῶς γὰρ πλουτεῖ τὸν τῷ ὄντι πλοῦτον διαψύχων ἀνθρώπων, οἳ καθάπερ διὰ πλοίων ἀμετόχως ἁλμυρᾶς ἐπικλύσεως τὸν κοσμικὸν σάλον διανέοντες, ἀνενδεῆ ταύτην τὴν ῥηθεῖσαν πόλιν τὸν κόσμον κατεστήσαντο τῆς ἀπὸ τῶν ἐντίμων ἐμπορίας. Διὸ καὶ ὡς χωρίου ὑπάρχουσαν, καὶ ἔδαφος σωτηρίας ἀφ' οὗ καὶ ἀμοιβὰς εὕροντο τῶν πόνων, θρῆνον συνεκρότησαν θεασάμενοι ἀφανισμῷ παραπεμφθεῖσαν.

Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ, οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι, καὶ οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ Θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μῦλον μέγαν, καὶ
B *ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων· Οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. Καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς· ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.*

Καὶ ἀπὸ τούτου τὸ περὶ τοῦ κόσμου τὸν χρηματισμὸν εἶναι, οὐ περὶ μιᾶς πόλεως, βεβαιούμεθα. Τὸ
C δὲ μετὰ τὸν θρῆνον εἰς εὐφροσύνην τραπῆναι, οὐ τῶν ἐν κόσμῳ τὸ δράμα, ἀλλὰ τῶν οὐρανίων, ὡς ἤδη τοῦ ἐναγωνίου τόπου ἀφανισθέντος, οἳ ἐν τύπῳ τὸν νικητήριον ἀναδησάμενοι στέφανον ὅσον ἐν προφήταις, ὅσον ἐν ἀποστόλοις, ἐν ὁσίοις, ἐν ἱεράρχαις, καὶ εἴ τι λοιπὸν σύστημα τῶν εὐαρεστησάντων Θεῷ, χαρᾶς ἀλήκτου, τὸ ἀπὸ τοῦδε μετάσχοιεν, ἀκόπου καὶ ἀπραγματεύτου ζωῆς ἠξιωμένοι, πρὸς τοῦ κατ' ἀξίαν εἰδότος κρῖναι, τουτέστι, βραβεύειν τῶν πόνων τὰ ἔπαθλα.

Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μῦλον μέγαν. Διαφόροις τροπολογίαις ὑποβάλλει τὴν τοῦ φθαρτοῦ κόσμου συντέλειαν. Διὸ πρὸς ταῖς εἰρημέναις καὶ ταύτην συνεπιφέρει, μύλῳ ἀπεικάζων
D αὐτὸν καταδύνοντι ὁρμήματι εἰς ὑγρὰν οὐσίαν. Οὕτω δέ φησι τὸν τοιοῦτον καταδύνειν ἀθρόον, ὡς μηκέτι λείψανον αὐτοῦ ἐνορᾶσθαι· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τοῦτον εἰς παντελῆ ἀδηλίαν χωρῆσαι. Καὶ ἵνα τοῦτο ἐκδηλότερον ᾖ, προστίθησι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐξ αἰῶνος ἐμπολιτευθέντα τρυφῆς παραίτια καὶ ἀσωτίας ὄχλον ἀνερεθίζοντα.

Ὅτι οἱ ἔμποροί σου. Ἐμπόρους τοὺς συγκροτοῦντας τὸ ἐπὶ γῆς τοῦτο λέγει πανηγύριον, διὸ καὶ μεγιστᾶνάς φησιν. Οὐ γὰρ πενήτων τὸ ἁβροδίαιτον, οὐδεμιᾶς ἐξουσίας τὸ διαφόροις γοητείαις ὥσπερ φαρμάκοις πάντα τὰ ἔθνη φαρμάσσειν, ἢ δυναστείαις καταδουλουμένους, ἢ τυραννικῇ βίᾳ ἀφανιζομένους, ἀφ' ἧς καὶ αἵματα τῶν ἀνακειμένων Θεῷ χειμάῤῥου

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

δίκην ἐχέθη, ὑπὸ μὲν Ἰουδαίων, προφητῶν, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων, τῶν ἁγίων μαρτύρων.

ΚΕΦΑΛ. ΝϚ'.

Περὶ τῆς τῶν ἁγίων ὑμνῳδίας, καὶ τοῦ τριπλοῦ Ἀλληλούϊα ὅπερ ἔψαλλον ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Βαβυλῶνος.

Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων· Ἀλληλούϊα. Ἡ σωτηρία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. Καὶ δεύτερον εἴρηκεν· Ἀλληλούϊα· καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέσσαρες καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, λέγοντες· Ἀμὴν, Ἀλληλούϊα.

Ἀλληλούϊα σημαίνει τό· *Ὑμνήσατε, αἰνέσατε τὸν Θεόν*. Εὐχαριστήριον τοίνυν ᾄδουσιν ᾠδὴν ἐπὶ τῇ δικαιοκρισίᾳ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀπροσωπολήπτως ὑπεξῆλθε τῇ πόρνῃ τῇ μεγάλῃ. Λέγει δὲ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Καὶ δεύτερον εἴρηκεν· Ἀλληλούϊα. Ἐπὶ τῷ πρώτῳ καὶ δεύτερον Ἀλληλούϊα, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τρίτον. Καὶ ἔτι κατωτέρω καὶ τρισσῇ τῇ τοῦ Ἀλληλούϊα ἀναφωνήσει τὴν τρισυπόστατον ἀνυμνεῖσθαι Τριάδα ὑπ' αὐτῶν θεωρήσεις. Τίνες δὲ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, προτεθεώρηται. Καπνὸς δὲ ἀνέβη, ἡ ἀποκειμένη τῆς τιμωρίας ἐλπὶς ἐξ αἰῶνος ἀποκρεμαμένη τοῖς ἀξίως τῶν ἑαυτῶν πονηρῶν ἔργων ληψομένοις τὴν ἀμοιβήν.

Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα· Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν λέγοντας· Ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευσε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ.

Θρόνος τοῦ Θεοῦ τὰ σεραφίμ. Εἰ οὖν ἀπὸ τούτου ἡ φωνὴ, ἄρα καὶ ἀπὸ τῶν σεραφίμ. Ἢ εἰ καὶ μὴ τὸν θρόνον τις ἐθέλοι νοεῖν τὰ σεραφὶμ, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπὸ τῶν σεραφὶμ ὁ αἶνος.

Καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν. Τὴν φωνὴν ταύτην πολλοῦ ὄχλου ὑδάτων καταῤῥήξει καὶ βροντῶν ἰσχυρᾷ ἀπεικάζει διηχήσει, τὸ διαπρύσιον τοῦ ὕμνου τῶν οὐρανίων καὶ ἀναρίθμων παραδηλῶν δυνάμεων.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'.

Περὶ τοῦ μυστικοῦ γάμου, καὶ τοῦ δείπνου τοῦ ἀρνίου.

Χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου. Καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐδόθη αὐτῇ

a qua etiam sanguis eorum qui Deo servabantur, in modum torrentis effusus est, a Judæis quidem sanguis prophetarum, a Græcis vero sanctorum martyrum.

CAPUT LVI.

De cantu sanctorum, et de triplici Alleluia quod cecinerunt pro subversione Babylonis.

XIX, 1-4. *Post hæc audivi tanquam vocem magnam turbæ multæ in cœlo, dicentis : Alleluia. Salus et honor et potestas et gloria Deo nostro, quia vera et justa sunt judicia ejus, quia judicavit meretricem magnam quæ corrupit terram prostitutione sui, et ultus est sanguinem servorum suorum de manu ipsius. Rursumque dixit : Alleluia. Et fumus ipsius ascendit in sæcula sæculorum. Et prociderunt viginti quatuor seniores et quatuor animalia, et adoraverunt Deum qui sedebat super thronum, dicentes : Amen, Alleluia*

Alleluia significat : *Laudate, benedicite Deum*. Canticum igitur canunt in gratiarum actionem ob justum Dei judicium quod sine respectu personarum sustulerit meretricem illam magnam. Dicit autem eos qui in hoc mundo sunt.

Rursumque dixit : Alleluia. Præter primum etiam additur secundum Alleluia, et præter hoc etiam tertium. Ad hæc quoque etiam inferius cum triplici acclamatione Alleluia laudari videbis ab ipsis Trinitatem trium personarum. Quinam vero sint seniores et quatuor animalia, **804** antea visum est. Fumus autem ascendit, hoc est, servata est supplicii exspectatio a sæculo suspensa, his qui merito suorum pravorum operum sunt accepturi retributionem.

XIX, 5, 6. *Et vox de throno exivit, dicens : Laudate Deum nostrum, omnes servi ipsius, et qui timetis ipsum pusilli et magni. Et audivi sicut vocem turbæ multæ, et tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitruorum fortium, dicentium : Alleluia, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.*

Thronus Dei sunt seraphim : si ergo ab hoc exivit vox, certe et a seraphim. Aut etiam si quis thronum nollet intelligere seraphim, etiam hoc modo egreditur laus a seraphim.

Et tanquam vocem aquarum multarum. Vocem hanc comparat impetuoso descensui multi tumultus sive congregationis aquarum, fortique tonitruorum sono, penetrationem laudis significans cœlestium et innumerarum virtutum.

CAPUT LVII.

De mysticis nuptiis et cœna agni.

XIX, 7-10. *Gaudeamus et exsultemus, et demus ipsi gloriam, quoniam venerunt nuptiæ agni, et uxor ipsius præparavit se : et datum est ipsi ut vestiatur*

Digitized by Google

byssino splendido et puro : nam byssinum justificationes sunt sanctorum. Et ait mihi : Scribe : Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Et dicit mihi : Hi sermones Dei veri sunt. Et procidi ad pedes ejus ut adorarem eum. Et ait mihi : Vide ne feceris : conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu : Deum adora. Testimonium enim Filii est spiritus prophetiæ.

Spirituales Domini nuptiæ in præsenti vita sunt ob desponsationem cum Ecclesia, et ita perfectæ nuptiæ. Atque hoc innuit divus Apostolus scribens ad Corinthios : « Aptavi enim vos uni viro ut virginem castam exhiberem Christo [92]. »

Et uxor ipsius. Uxorem allegoriæ **805** tropo vocat Ecclesiam, ideo et filii nuptiæ inducuntur, et virgines sunt quæ ferunt lampades, quarum hæ quæ sufficienti usæ sunt oleo, dignæ habitæ sunt ut ad sponsum ingrederentur : quæ vero in ejus inopia sunt deprehensæ, condemnatæ sunt ne ingrederentur : quemadmodum sane et is qui veste non fuit indutus nuptiali, ostensus est a mensa nuptiali excidisse. Ait autem datum fuisse uxori, id est Ecclesiæ, ut byssino indueretur, hoc est, splendore. Nam hujusmodi est et byssus cortex arboris Indicæ, quæ ad linum præparatur. Splendore igitur per byssinum significato (quod ipsum præsens quoque revelatio demonstrat, dicens splendidum et purum) quid aliud intelligetur quam virtutes, e quibus splendor ac subtilitas texitur considerationibus divinarum justificationum?

Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt. Utique, si etiam vocationem sequantur ut oportet : multos namque in Evangelio scimus esse vocatos, paucos vero electos. Neque enim sufficit affectus ad vocationem, nisi etiam ad propositum sequatur agilis impulsus.

Vide ne feceris. Ne me adores, inquit angelus, tanquam futura prædicentem : neque enim meum est hoc prophetiæ indicium, sed confessionis propter Christum conservorum meorum : nam hæc est quæ spiritum propheticum conciliat.

Testimonium enim Filii est spiritus prophetiæ. Hoc est, retributio testimonii facti pro Christo est donum propheticum, sicut est etiam eidem simile, inquit angelus. Siquidem prophetare mihi traditum est propter conservos meos martyres.

CAPUT LVIII.

Quomodo viderit Evangelista Christum equo insidentem cum potestatibus angelicis terrorem incutientem.

XIX, 11-14. *Et vidi cœlum apertum : et ecce equus albus, et qui sedebat super eum fidelis erat et verax, et in justitia judicat et pugnat. Oculi autem ipsius* **806** *tanquam flamma ignis : et super caput*

[92] II Cor. II, 2.

A *ἵνα περιβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν. Τὸ γὰρ βύσσινον, τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. Καὶ λέγει μοι· Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. Καὶ λέγει μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσι. Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, προσκυνῆσαι αὐτῷ, καὶ λέγει μοι· Ὅρα, μή. Σύνδουλός σού εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ Θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ Υἱοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.*

Ὁ ἐν τῷ παρόντι πνευματικὸς γάμος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῇ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μνηστείᾳ ἐστὶ, καὶ οὕτω τέλειος γάμος. Καὶ τοῦτο αἰνίττεται ὁ θεῖος Ἀπόστολος Κορινθίοις γράφων· « Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ B ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. »

Καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Γυναῖκα τὴν Ἐκκλησίαν ἀλληγορίας τρόπῳ καλεῖ, διὸ καὶ γάμος εἰσάγεται Υἱοῦ, καὶ παρθένοι λαμπαδοφόροι, ὧν αἱ μὲν διαρκεῖ χρησάμεναι τῷ ἐλαίῳ, τῆς εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσόδου ἠξίωνται, αἱ δὲ σπάνῃ τούτου λειφθεῖσαι, θυραυλεῖν κατεκρίθησαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ μὴ γάμου ἔνδυμα ἠμφιεσμένος, ἔκπτωτος τῆς γαμικῆς ἀπεφάνθη τραπέζης. Δεδόσθαι δέ φησι τῇ γυναικὶ, τουτέστι, τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸ βύσσινον ἐνδύσασθαι, οἱονεὶ τὸ λαμπρόν. Τοιοῦτον γὰρ καὶ ἡ βύσσος, φλοιὸν δένδρου Ἰνδικοῦ, εἰς λίνον κατειργασμένη. Τοῦ λαμπροῦ τοίνυν διὰ τοῦ βυσσίνου δηλωθέντος, ὃ καὶ αὐτὸ ἡ προκειμένη ἀποκάλυψις παριστᾷ, τὸ λαμπρὸν εἰποῦσα καὶ καθαρὸν, τί ἂν ἄλλο ἐννοηθείη, ἢ αἱ ἀρεC ταὶ, αἷς τὸ λαμπρὸν καὶ λεπτὸν, τοῖς διανοήμασιν ἐξυφαίνεται τῶν θείων δικαιωμάτων;

Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. Καὶ δή γε καὶ μετὰ τὴν κλῆσιν ἀπιόντες, ὡς δεῖ. Πολλοὺς γὰρ ἴσμεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κεκλημένους, ὀλίγους δὲ τοὺς ἐκλεκτούς. Οὐ γὰρ ἡ πρὸς τὴν κλῆσιν ὁρμὴ ἐξαρκεῖ, ἂν μὴ καὶ μεταχείρησις εὔδρομος ᾖ τῇ προθέσει.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί. Μὴ προσκύνει με, φησὶν ὁ ἄγγελος, ὡς τὰ μέλλοντα προλέγοντα. Οὐ γὰρ ἐμὸν τοῦτο τῆς προφητείας τὸ γνώρισμα, ἀλλὰ τῆς διὰ τὸν Χριστὸν ὁμολογίας τῶν συνδούλων μου. Αὕτη γάρ ἐστι χορηγὸς τοῦ προφητικοῦ πνεύματος.

Ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ Υἱοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς D *προφητείας.* Ἀντὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς διὰ Χριστὸν μαρτυρίας, τὸ προφητικόν ἐστι χάρισμα, ὥς ἐστι καὶ ὅμοιον τῇ αὐτῇ, φησὶν ὁ ἄγγελος. Τὸ προφητεύειν γὰρ διὰ τοὺς συνδούλους μου τοὺς μάρτυρας παρεσχέθη.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Πῶς τὸν Χριστὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔφιππον μετὰ δυνάμεων ἀγγελικῶν ἐθεάσατο σὺν φόβῳ.

Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον. Καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν, πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, ὡς φλὸξ πυρός.

Digitized by Google

Καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλὰ, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ αὐτός. Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον ἐν αἵματι. Καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν, καθαρόν.

Τὸ ἠνεῷχθαι τὸν οὐρανὸν δηλοῖ τὴν τοῦ ἐλπιζομένου κριτοῦ παρουσίαν. Ὁρᾷ δὲ αὐτὸν ἔποχον ἵππῳ λευκῷ, στρατηγικῶς ἐνεσκευασμένον, ὃν καὶ πιστόν φησι καὶ ἀληθινὸν, καὶ κρίνειν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ πολεμεῖν. Ἵππῳ μὲν, διὰ τὸ τάχος τῆς ἐπελεύσεως· λευκῷ δὲ, διὰ τὸ φαιδρὸν καὶ ἀνεπισκίαστον τῶν κριμάτων ὑπ' οὐδεμιᾷ δουλουμένων προσωποληψίᾳ. Πιστὸς δὲ καὶ ἀληθινὸς ὁ ἀναβάτης, περὶ οὗ καὶ Παῦλός φησι. « Πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. »

Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Οὐχ ὅτι τοιοῦτος τῷ εἴδει περιγέγραπται, Θεὸς ὁ τὸν οὐρανὸν πληρῶν, καὶ μηδενὶ τόπῳ περιοριζόμενος, καὶ δή γε πρὸς τούτοις καὶ διαφόροις εἴδεσι, τοῖς θείοις ὀπτανόμενος προφήταις, ἀλλ' ὅτι δεῖ συγκαταβαίνειν τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης κατανοήσεως. Ἀφ' οὗ καὶ δῆλον, ὡς οὐ σωματικοῖς χαρακτῆρσι διαστέλλεται ὁ Θεὸς, τοῖς δὲ καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν ἀφομοιούμενος τυγχάνει, ὥσπερ καὶ νῦν ἐπεὶ κρίσεως καιρὸς καὶ τῶν ἑκάστῳ βεβιωμένων ἡ κατ' ἀξίαν ἀπόδοσις πάρεστι, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ φλογὶ ἀπεικάσθαι ὁρῶμεν πυρὸς, ἐχούσῃ πρὸς τὸ φωτιστικὸν καὶ καυστικόν· φωτιστικὸν μὲν, ἀγγέλοις καὶ δικαίοις· καυστικὸν δὲ, δαίμοσι καὶ ἁμαρτωλοῖς.

Καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά. Τὰ πολλὰ διαδήματα τῆς κατὰ πάντων ἐξουσίας ἐστὶ γνώρισμα, οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· οὐρανίων μὲν, τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων· ἐπιγείων δὲ, τῶν ἐν ἁγίοις συστημάτων καὶ τῶν ἐν βασιλεῦσι σκήπτρων· καταχθονίων δὲ, ἐπεὶ καὶ νεκρῶν ὥσπερ καὶ ζώντων κυριεύει κατὰ πάντων τὰ νικητήρια ἐπιφερόμενος.

Ὃ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ αὐτός. Τὸ ἄγνωστον τοῦ ὀνόματος τὸ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀκατάληπτον σημαίνει. Ταῖς γὰρ οἰκονομίαις ὢν πολυώνυμος, ὡς Ἀγαθὸς, ὡς Ποιμὴν, ὡς Ἥλιος, ὡς Φῶς, ὡς Ζωὴ, ὡς Ἁγιασμὸς, ὡς Ἀπολύτρωσις (61). Καὶ ταῖς ἀποφάσεσιν ὁμοίως, ὡς Ἄφθαρτος, Ἀόρατος, Ἀναλλοίωτος, ἡ Οὐσία ἀνώνυμος, αὐτῷ μόνῳ γνωστὴ, καὶ οὔ τινι ἑτέρῳ.

Ἱμάτιον βεβαμμένον ἐν αἵματι. Ἱμάτιον τοῦ Λόγου, ἡ ἄχραντος σὰρξ, ἡ βαφεῖσα ἐν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι. Ἀλλ' εἰκός ἐστί τινα ἐπαπορῆσαι, πῶς ὁ πρὸ μικροῦ ἀνώνυμος χρηματίσας καὶ πᾶσιν ἄγνωστος κατὰ τὸ ὄνομα, νῦν ἐνταῦθα Λόγος ὀνομάζεται. Ἢ οὖν πρὸς ἔνδειξιν τῆς υἱικῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ἐμπαθοῦς ἐκ Πατρὸς γεννήσεως ἐκληπτέον

A *ejus diademata multa, habens nomen scriptum quod nemo novit, præter ipsum. Et vestitus erat veste tincta sanguine, et vocatur nomen ejus Verbum Dei. Et exercitus qui sunt in cœlo sequebantur eum super equos albos, indutos bysso alba, munda.*

Apertum esse cœlum, præscientiam significat exspectati judicis. Vidit autem ipsum equo albo insidentem, præparatum ad ducendum exercitum: quem etiam fidelem dicit ac veracem, et judicare ac pugnare in justitia: equo quidem, eo quod cito sit venturus: albo vero, propter judiciorum claritatem, quæ nullis obfusa sunt tenebris, nec ulla personarum acceptione obnoxia. Fidelis autem B et verax est ascensor, de quo Paulus dicit: « Fidelis permanet, negare seipsum non potest [93]. »

Oculi autem ipsius sicut flamma ignis. Non quod hujusmodi specei circumscriptus sit Deus qui cœlum implet, neque ullo loco circumscribitur: quanquam præter has variis quoque formis conspectus sit a divinis prophetis: sed quod oporteat verba demitti ad imbecillitatem humanæ intelligentiæ. Unde etiam manifestum est quod non distinguatur Deus corporalibus formis, sed temporibus ac rebus assimilatus sit: quemadmodum et nunc, quoniam judicii tempus imminet, dignaque retributio eorum quæ quisque gessit, oculos ipsius videmus flammæ ignis esse comparatos, quæ vim habeat illuminandi et exurendi: illuminandi quidem an- C gelos ac justos, exurendi vero dæmones ac peccatores.

Et super caput ejus diademata multa. Multa diademata indicium est potestatis in omnes cœlestes et terrenos ac subterraneos: cœlestes quidem, puta angelicos ordines; terrenos autem, puta congregationes sanctorum ac sceptra quæ inter reges sunt; subterraneos vero, cum mortuis quoque sicut et vivis dominatur, adversus omnes victoriæ signa proferens.

Quod nemo novit, præter ipsum. Ignotum esse nomen significat incomprehensibilitatem substantiæ ipsius. Siquidem juxta dispensationes varia habet nomina, puta Bonus, Rector, sive Pastor, D Sol, Lux, Vita, Sanctificatio, Redemptio, et similes per negationes, sicut Incorruptibilis, Invisibilis, Immutabilis, Essentia innominata, soli sibi cognita et non alteri.

807 *Veste tincta sanguine.* Vestis Verbi dicitur immaculata caro, tincta pretioso suo sanguine. Sed verisimile est aliquem hæsitare, quomodo, cum paulo ante dixisset anonymum et omnibus nomine ignotum, hoc loco nunc Verbum nominet. Aut hoc igitur accipiendum est ad demonstrationem Filii et nativitatis affectæ ex Patre, quemadmodum

[93] I Tim. 13.

(61) Verba ὡς Ἀπολύτρωσις deerant in vulg.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

nostrum verbum ex mente procedit : aut quod omnium sermones in se contineat.

Et exercitus qui sunt in cœlo sequebantur eum. Cum supremus sit dux cœlestium virtutum, quemadmodum ipse dixerat Jesu Nave, merito assectatores habuit qui ad militiam complerent ordines, eos potissimum qui nunc ad prælium irruerent adversus impios. Hæc autem humano more disposita sunt in revelatione, quia neque alio modo significari potuissent. Equites vero designantur et qui equis albis insident : ut equi sane adventus velocitatem designent; albedo vero equorum taliter adornet cœlestes ordines. Et certe ipsi quoque ascensores ostenduntur induti alba stola byssina. Quid enim inter materialia ac terrena aptius cœlesti ac divino cœtui conspici potest?

XIX, 15, 16. *Et de ore ejus procedit gladius utrinque acutus, ut eo percutiat gentes : et ipse reget eas virga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. Et habet super vestimentum et super femur suum nomen scriptum : Rex regum et Dominus dominantium.*

Gladius ex ore procedens significat impiis ac peccatoribus induci supplicium jussu divini numinis. Utrinque vero incidit gladius, eo quod tam ex ira quam ex misericordia a Deo procedant reproborum supplicia; acutus autem, quia cito affert suam efficaciam.

Virga ferrea. Ferrea virga non est ad regendum, sed ad confringendum eos qui in vita lutei sunt et parati ut conterantur. Quam ob causam ergo ipsi attributum est regere? Non inconsiderate, ut opinor, sed quia probabile est quod regendo pugnandum sit adversus ferinos homines, et propterea quoque virga opus est, quæ adversariis juste perditionem afferat. Quis autem alius quam Christus calcat torcular vini furoris iræ Dei? Ipse enim per judicium **808** ac retributionem voluntatem explet paternam.

Et habet super vestimentum et super femur suum. Vestimentum designare vult carnem. Per femur autem naturam carnis, quod vere humana sit ipsa et non phantastica. Nam ad hujus designationem accipitur femur apud Scripturas. Sermonis igitur scopus est per hoc significare quod Verbum hypostatice sit unitum naturæ humanæ, et carnalem susceperit nativitatem ex beata Virgine, nihilominus omnipotens, utpote cœlestium princeps et terrestrium ac subterraneorum qui imperium habuerunt adversus affectiones, et auctoritatem ac robur habent adversus peccatum ex ipsius Christi adjutorio.

XIX, 17-19. *Et vidi unum angelum stantem in sole, et clamavit voce magna, dicens cunctis volucribus quæ volabant per medium cœli : Venite, congregamini ad cœnam magnam Dei, ut comedatis car-*

A τοῦτο, καθάπερ ὁ ἡμέτερος λόγος ἐκ τοῦ νοῦ πρόεισιν, ἢ τῷ πάντων τοὺς λόγους ἐν ἑαυτῷ φέρειν.

Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ. Ἀρχιστράτηγος ὢν τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ὡς αὐτὸς Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ ἐχρημάτισεν, εἰκότως ὀπαδοὺς κατὰ τὴν στρατηγίαν συμπληροῦντας τὰ τάγματα ἔσχηκε τὰ νῦν μάλιστα ἐπὶ πόλεμον τῶν ἀσεβῶν ὁρμώμενα. Ταῦτα δὲ ἀνθρωπίνως διεσκεύασται ἐν τῇ ἀποκαλύψει, ὅτι μηδὲ ἄλλως ἦν δηλωθῆναι ταῦτα. Ἱππόται δὲ καὶ ἵπποις ἔποχοι λευκοῖς παρίστανται, τῶν ἵππων μὲν τὸ ὀξὺ τῆς ἐπελεύσεως αἰνισσομένων, τοῦ δὲ λευκοῦ τοῦ ἐν τοῖς ἵπποις τὸ τοιούτοις ἐναγλαΐζεσθαι τὰ οὐράνια τάγματα. Καὶ δή γε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀναβάται λευκὴν ἀμπεχόμενοι τὴν ἀπὸ βύσσου στολὴν ἐπιδείκνυνται. Τί γὰρ B τῇ οὐρανίῳ καὶ θείᾳ φατρίᾳ τῶν ἐνύλων τε καὶ γηΐνων ἐνθεωρηθείη ἂν ἁρμοδιώτερον;

Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, Βασιλεὺς βασιλέων καὶ Κύριος κυρίων.

Ἐκ τοῦ στόματος ἡ ῥομφαία διάττουσα τυ διὰ προστάγματος θείου δηλοῖ τοῖς ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς ἐπαχθῆναι τὴν κόλασιν. Ἀμφίστομον δὲ τὴν ῥομφαίαν διὰ τὸ ἑκατέρωθεν ὀργῆς καὶ ἐλέου χωρεῖν C τὰς ἀπὸ τοῦ θείου τῶν καταφρονητῶν τιμωρίας· ὀξεῖαν δὲ, διὰ τὸ ἀμελλητὶ τὸ δραστήριον ἐπιφέρειν.

Ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Ἡ σιδηρᾶ ῥάβδος οὐ ποιμαντικὴ, ἀλλὰ θραῦσιν ἔχουσα τῶν πηλίνων τὸν βίον καὶ πρὸς συντριβὴν ἑτοίμων. Τί οὖν ἐνταῦθα τὸ ποιμαντικὸν αὐτῇ δέδοται; Οὐκ ἀσκόπως, οἶμαι, ἀλλ' ὅτι τῷ ποιμαίνειν καὶ θηρίοις προσπολεμεῖν περιγίνεται. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ σιδηρᾶς ῥάβδου χρεία, τοῖς ἀνθισταμένοις ἀξίως τὸν ὄλεθρον ἐπιφερούσης. Πατεῖ δὲ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τίς ἕτερος, ἀλλ' ἢ ὁ Χριστός; Αὐτὸς γὰρ διὰ τῆς κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως τὸ πατρικὸν ἐκπληροῖ θέλημα.

Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ. Τὸ ἱμάτιον τὴν σάρκα αἰνίττεσθαι βούλεται. Διὰ δὲ D τοῦ μηροῦ, τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς, ὡς ἀληθῶς ἀνθρωπίνης οὔσης αὐτῆς καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν· εἰς γὰρ παράστασιν τούτου λαμβάνεται παρὰ τῇ Γραφῇ ὁ μηρός. Δηλοῦν οὖν διὰ τούτου τῷ λόγῳ σκοπὸς, ὅτι ὁ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθεὶς Λόγος ἀνθρώπων φύσει, καὶ σαρκικὴν ὑπομείνας γέννησιν ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, οὐδὲν ἧττον παντοκράτωρ ὡς οὐρανίων ἀρχῶν καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, τῶν βασιλευσάντων κατὰ παθῶν, τῶν τὸ κῦρος καὶ τὸ κράτος ἐχόντων κατὰ τῆς ἁμαρτίας τῇ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ συναντιλήψει.

Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι· Δεῦτε, συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ, ἵνα

Digitized by Google

φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων τῶν ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων. Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.

Τὴν ἐναλλαγὴν τῶν φθαρτῶν πρὸς ἀφθαρσίαν καὶ τὴν πρὸς ἀξίαν ἑκάστῳ ἀπονέμησιν τῶν ἔργων ὡς ὑπὸ στρατηγικαῖς δυνάμεσιν ἐξοπλισθεῖσαν καὶ ἑτοιμασθεῖσαν τὰ προκείμενα παριστᾷ. Διὸ καὶ ἄγγελον θεῖον παράγει ἐν τῷ ἡλίῳ ἑστῶτα, θεῖον κέλευσμα ἐμφανέστατα διοικούμενον καὶ ὡς ἐν φωτὶ τὰ σωτήρια διαδηλοῦντα καὶ ἐξαγγέλλοντα. Καὶ ἐπειδὴ τὰ θεῖα διατιθέμενα κεχρημάτισται, ὄχημα τούτῳ ἡ ἀποκάλυψις ὑποτίθησιν, ὅτι μηδὲ τηλαυγέστερον ἄλλο τῶν ὁρατῶν εἶχεν ἐρεῖν ὁ θεῖον κέλευσμα εἰς ἄγγελον διατυπώσας, καὶ στρατοκήρυκος αὐτῷ ἐγχειρίζει ἐνέργειαν, δραστικωτέρᾳ προόδῳ πραγμάτων χρώμενος. Τοῦτο γὰρ βούλεται παριστᾷν, ἡ μετὰ κραυγῆς μεγάλη φωνή. Τὰς δὲ ἐν μεσουρανήματι, οἱονεὶ τὰς τῶν ἁγίων λέγει ψυχάς, αἳ τῶν χαμαιζήλων ἀπαναστᾶσαι, κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου χωροῦσιν εἰς ἀέρα.

Δεῦτε, συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον. Δεῖπνον, ἀλλ' οὐ πόλεμον λέγει τὴν μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν τῶν δικαίων ἀντεξέτασιν· ἐπεὶ καὶ οὕτως ἔχει. Τίς γὰρ τῷ ἰσχυρῷ ἱκανὸς ἀντιφέρεσθαι; Εἰ δ' ἄρα καὶ πόλεμος εἴρηται, πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν ὁρμὴν εἰρῆσθαί φαμεν, οὐ πρὸς αὐτὸ τὸ ἔργον. Δεῖπνον δὲ ὅλως εἴρηται, τὸ προηγούμενον θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὃ καὶ εὐδοκία λέγεται, καὶ δεῖπνον τριπόθητον τὸ πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

Ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων. Βρῶσιν καλεῖ τὴν ἐπὶ τῇ πρὸς ἀξίαν τῶν βεβιωμένων ἀντέκτισιν, ὃ καὶ Χαναὰμ οἶδεν ἐμποιεῖν τοῖς μὴ συναπαχθεῖσι. Τὸ δὲ σάρκας βασιλέων καὶ χιλιάρχων, καὶ ἰσχυρῶν, καὶ ἵππων, καὶ ἀναβατῶν, ἐκεῖνα λέγει τροπικῶς τὰ περὶ ἃ ἐμπαθῶς ἐσχήκασι, σπουδῇ πάσῃ, ταῦτα μόνα οἰόμενοι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὑπόστασιν, ἃ καὶ ἀφανισμῷ παραπεμφθείη τῇ τοῦ ἀφθάρτου βίου εὐωχικῇ ἐπιδημίᾳ.—*Ἄλλως ἐκ τῶν τοῦ Ἀνδρέου·* Διὰ τῆς βρώσεως τῶν σαρκῶν σημαίνεται ὁ τῶν σαρκικῶν πάντων ἀφανισμὸς καὶ ἡ τῶν ἀρχικῶν ἐπὶ γῆς ὀνομάτων ἔκλειψις. Ἵππων δὲ μέμνηται οὐχ ὡς αὐτῶν ἀναστησομένων, ἀλλὰ διὰ μὲν τούτων ἢ τοὺς [γυναικομανεῖς, ἢ τοὺς] ὑποβεβηκότας ἐν πονηρίᾳ ἢ καὶ ἀμφότερα, διὰ δὲ τῶν ἐπιβατῶν, τοὺς ἐν κακίᾳ προὔχοντας αἰνιττόμενος. Ὃ καὶ παρακατιὼν ἐσαφήνισεν εἰπών, *Ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, μεγάλων καὶ μικρῶν·* διὰ μὲν τῶν ἐλευθέρων καὶ μεγάλων τοὺς μᾶλλον ἐξουσιαστικῶς ἁμαρτάνοντας, διὰ δὲ τῶν δούλων καὶ μικρῶν τοὺς ἧττον πλημμελοῦντας, ἢ κατὰ γνώμην, ἢ κατὰ ἡλικίαν, ἢ κατὰ ἀσθένειαν.

Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς

A *nes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum simul ac servorum, et pusillorum et magnorum. Et vidi bestiam et reges terræ et exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum eo qui sedebat in equo et cum exercitu ipsius.*

Demonstrant quæ proponuntur mutationem corruptibilium ad incorruptionem, et quæ veluti sub militaribus potestatibus penitus armata sit, ac præparata ad dignam retributionem pro cujusque operibus: ideo quoque divinum angelum stantem in sole producit, qui divinum præceptum manifestissime ordinet ac administret, et tanquam in luce B quæ salutaria sunt significet et annuntiet: et quoniam divina proposita oraculo data sunt, revelatio solem supponit ipsi vehiculum: nihil autem inter ea quæ videntur dicere potuit splendidius is qui divinum jussum in angelo figuravit. Præterea efficaciori rerum utens progressu, operationem ipsi tradit præconis exercitus: nam hoc designare vult vox cum magno clamore. Cæterum, in medio cœli sunt sanctorum animæ, quæ discedentes a depressis humi rebus, juxta magnum illum Paulum procedunt ad occurrendum Domino in aera.

Congregamini ad cœnam. Cœnam **809** vocat et non bellum, resistentiam justorum adversus peccatores, quoniam ita se res habet: quis enim sufficiens est ad resistendum forti? quod si etiam C bellum dictum sit, quoad impetum peccatorum factum esse dicimus, et non quoad rem ipsam. Porro cœna omnino dicta est præcedens Dei voluntas, quæ et beneplacitum appellatur: et cœna optatissima, nempe ut omnes homines salvi fiant, et ad agnitionem veritatis veniant.

Ut comedatis carnes regum. Comestionem vocat dignam factorum retributionem, quod et Chanaam novit immittere his qui non sunt una delati. Carnes autem regum et tribunorum et fortium et equorum et ascensorum eorum, tropice illa dicit circa quæ toto studio affecti erant, sola hæc putantes esse humanæ vitæ consistentiam, quæ etiam in interitum amittuntur, accessu deliciarum vitæ incorruptibilis. — *Alio modo ex Andrea.* Per carD nium esum significatur interitus omnium carnalium, et defectus magnificorum nominum quæ sunt in terra. Equorum vero meminit, non quod hi resurgant, sed per hos, aut eos designat qui in feminas exarserunt, aut qui in malitia vixerunt, aut etiam utrosque. Per ascensores vero, eos qui in pravitate excesserunt. Quod etiam in progressu manifestavit, dicens: *Liberorum et servorum, magnorum et pusillorum:* per liberos quidem et magnos significans eos qui majori potestate peccant, per servos vero et pusillos, eos qui minus delinquunt, aut propter judicium, aut propter ætatem, aut propter imbecillitatem.

Et vidi bestiam et reges terræ, et exercitus eo-

Digitized by Google

rum, etc. In descriptione quidem militarium signorum diaboli et eorum qui una cum diabolo in bellis militant adversus Dominum, pluraliter inducit regum catalogum, etiam recensens exercitus qui ipsis subsunt, propter peccati multiplicitatem et mentium varietatem. At in exercitu qui erat cum Christo quem equo insidentem appellat, singulariter meminit multitudinis quæ ipsum sequebatur, exercitum dicens, propter unitatem voluntatis hujus multitudinis, et consilii seu judicii ergà Deum Verbum, et mentis erga ipsum placidæ ac rectæ actionis.

810 CAPUT LIX.

De Antichristo, et his qui cum eo projiciuntur in gehennam.

XIX, 20, 21. *Et apprehensa est bestia, et cum illa pseudopropheta qui fecit signa coram ipsa, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ et qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi conjecti sunt hi duo in stagnum ignis ardens sulphure. Et cæteri occisi sunt gladio sedentis super equum, qui procedit ex ore ipsius. Et omnes volucres saturatæ sunt de carnibus ipsorum.*

Bestiam nonnulli diabolum acceperunt, alii vero Antichristum.

Et cæteri occisi sunt. Eos post dissolutionem occidi, vocat otiosam et inefficacem habere naturam compositam ad malos conatus. Hoc autem simplex et incomposita non novit, ut ne post condemnationem quidem a consuetis abstineat, tanquam secum coeuntibus et ad quæ recursum habebat.

Et omnes volucres saturatæ sunt. Volucres sive aves dictæ sunt, tanquam in aere versantes : et animas ita vult appellare, quas honestis et non quibusvis operationibus novit satietatem accipere. Fastidium enim est et molesta sanctis quævis motio carnalis.

CAPUT LX.

Quod Satanas ligatus sit a Christi adventu usque ad consummationem : et de mille annis.

XX, 1-3. *Et vidi angelum descendentem de cœlo habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua : et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas* **811** *qui seducit totum orbem, et ligavit eum annis mille. Et misit ipsum in abyssum, clausitque ac signavit super eum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post hæc oportet illum solvi modico tempore.*

Andreæ. Hic factam in passione narrat diaboli subversionem, in qua eum qui fortis esse videbatur, fortior eo Christus Dominus noster ligavit : nosque qui spolia ejus eramus, ab ipsius manibus libera-

A *γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν*, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐπὶ μὲν τῆς κατὰ τὸν διάβολον συμβολογραφίας καὶ τοὺς κατ' αὐτοῦ πολέμους τῷ διαβόλῳ στρατευομένους, πληθυντικῶς εἰσάγει βασιλέων κατάλογον διεξιὼν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν στρατευμάτων, διὰ τὸ πολυσχιδὲς τῆς ἁμαρτίας καὶ πολύγνωμον· ἐπὶ δὲ τῆς μετὰ Χριστοῦ, ὃν ἔποχον ἵππῳ προσαγορεύει, ἑνικῶς μέμνηται τοῦ ἑπομένου αὐτῷ πλήθους, στράτευμα φήσας, διὰ τὸ μοναδικὸν τοῦ θελήματος αὐτοῦ καὶ τῆς γνώμης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν Λόγον, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐαρεστήσεώς τε καὶ κατορθώσεως.

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ'.

Περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βαλλομένων εἰς γέενναν.

b *Καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ. Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.*

Θηρίον, οἱ μὲν τὸν διάβολον ἐξεδέξαντο, οἱ δὲ τὸν Ἀντίχριστον.

Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν. Τὸ ἀργίαν καὶ ἀπραξίαν σχεῖν τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων τὴν C σύνθετον φύσιν, μετὰ τὴν διάλυσιν ἀποκτανεῖν φησι. Τοῦτο δὲ ἡ ἁπλῆ καὶ ἀσύνθετος οὐκ οἶδεν, οὐδὲ μετὰ τὴν κατάκρισιν τῶν ἐθίμων ἐξίστασθαι, ἅτε συνουσιωμένων αὐτῇ τῶν πρὸς ἃ τροπὴν ἔσχεν.

Καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν. Ὄρνεα εἴρηται ἤδη ὡς τὰς ἀεροπόλους ψυχὰς καλεῖν βούλεται, ἃς καὶ αὐτὰς οἶδε τῇ παραθέσει τῶν σπουδαίων τε καὶ μὴ ἑκατέρων ἐνεργημάτων ὡσπερεὶ κόρον λαβεῖν. Προσκορὴς γὰρ τοῖς ἁγίοις καὶ ἐπαχθὴς πᾶσα σαρκικὴ κίνησις.

ΚΕΦΑΛ. Ξ'.

Ὅπως ὁ Σατανᾶς ἐδέθη ἀπὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας μέχρι τῆς συντελείας Καὶ περὶ τῶν χιλίων ἐτῶν.

D *Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστιν ὁ διάβολος, καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη. Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. Καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ λυθῆναι αὐτὸν μικρὸν χρόνον.*

Ἀνδρέου. Ἐνταῦθα τὴν ἐν τῷ Δεσποτικῷ πάθει γεγενημένην τοῦ διαβόλου διηγεῖται καθαίρεσιν, ἐν ᾗ τὸν δοκοῦντα εἶναι [ἰσχυρὸν] ἰσχυρώτερος αὐτοῦ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν δήσας, ἡμᾶς, τὰ σκύλα αὐτοῦ

Digitized by Google

ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐλυτρώσατο, καταδικάσας αὐτὸν A εἰς τὴν ἄβυσσον. Τοῦτο δὲ δείκνυται ἐκ τῶν δαιμόνων τῶν παρακαλούντων αὐτὸν μὴ πεμφθῆναι εἰς τὴν ἄβυσσον. Ὅτι δὲ δέδεται, τεκμήριον ὁ τῆς εἰδωλολατρείας ἀφανισμὸς καὶ τῶν εἰδωλικῶν ναῶν ἡ καθαίρεσις, καὶ τῶν ἐπιβωμίων λύτρων ἡ ἔκλειψις, καὶ ἡ παγκόσμιος τοῦ θείου θελήματος ἐπίγνωσις. Ὁ μέγας δὲ Ἰουστῖνός φησιν, ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ γνῶναι τὸν διάβολον, ὅτι καταδεδίκασται εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ εἰς τὴν τοῦ πυρὸς γέενναν. Δυνατὸν τοίνυν, ὡς οἶμαι, διὰ τῶν προλεχθέντων καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ διαβόλου νοεῖσθαι ἀπόφασιν. Ἄγγελον δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀποφάνσει διακονούμενόν φησιν, ἵνα δείξῃ καὶ τῶν λειτουργικῶν δυνάμεων τοῦτον ἥττονα κατὰ δύναμιν, καὶ μάτην κατὰ τῆς τῶν πάντων κρατούσης ἀρχῆς θρασυνό- B μενον.

Ἀρέθα ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Κλεῖδα τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἀπρόϊτον τῶν κατακρίτων κατοχὴν λέγει· ἄβυσσον δὲ, τὴν ἀπέραντον εἰς διέκδυσιν· ἅλυσιν δὲ, τὴν καθεκτικὴν τῆς πονηρίας ἐνέργειαν. Χίλια δὲ οὐ πάντως τὰ τοσαῦτα τῷ ἀριθμῷ νοεῖν εὔλογον. Ἢ γὰρ τῶν πολλῶν, ἢ τοῦ τελείου σημαντικὸν τὸν τῶν χιλίων ἀριθμὸν εἰκάζομεν. Χίλια ἔτη τοίνυν, εἴτε τὰ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἕως τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου ἐνδημίας, εἴτε δεκάκις ἑκατὸν, εἴτε καὶ τούτων ἀποδέοντα, οὐχ ἡμῶν ἐστι γνῶναι τὸ ἀκριβὲς, ὅτι μηδὲ θνητῇ φύσει γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.

C

Καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ λυθῆναι αὐτὸν μικρὸν χρόνον. Μικρὸν χρόνον, ποῖον; Τοῦτον τὸν τῆς παρουσίας τοῦ Ἀντιχρίστου, ὃν εἰς μικρὸν συνέστειλε, διὰ τὸ σφοδρὸν καὶ σχεδὸν ἀνύποπτον τῶν διὰ Χριστὸν κακουμένων, περὶ οὗ χρόνου καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν Εὐαγγελίοις φησὶ, θλῖψιν συμβῆναι οἵαν οὐ γέγονεν ἐξ ἀρχῆς κόσμου. Διὸ καὶ κολοβωθῆναί φησι τὰς ἡμέρας ταύτας διὰ τοὺς ἐκλεκτούς.

ΚΕΦΑΛ. ΞΑ'.

Περὶ τῶν ἡτοιμασμένων θρόνων τοῖς φυλάξασι τὴν Χριστοῦ ὁμολογίαν.

Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, καὶ διὰ D *τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ χίλια ἔτη.*

Τοὺς ἁγίους ἀποστόλους φησὶ θεωρεῖν, δι' ὧν τὰ ἔθνη συνετισθέντα, τῷ διδασκαλικῷ λόγῳ ἔζησαν, καὶ συνεβασίλευσαν Χριστῷ χίλια ἔτη. Περὶ μὲν οὖν τῶν χιλίων ἐτῶν εἴρηται. Οὗτοι οὖν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι καθίσουσιν, ὡς ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κυρίου φησὶ, « Κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ, » τουτέστι, κατακρίνοντες. Τῇ παραθέσει γὰρ τῶν ὁμο-

[96] Matth. XIX, 28.

vit, condemnato eo in abyssum. Hoc autem ostenditur ex dæmonibus qui ipsum deprecabantur, ne se mitteret in abyssum. Quod autem ligatus sit, ostenditur idololatriæ interitus et subversio templorum idolorum, ac defectus cruoris sacrificiorum, et cognitam esse divinam voluntatem in universo mundo. Magnus autem Justinus ait diabolum in priori Christi adventu cognovisse, quod condemnatus esset in abyssum et in gehennam ignis. Possumus igitur, ut opinor, per ea quæ dicta sunt, etiam intelligere Christi adversus diabolum sententiam. Angelum autem dicit talis sententiæ ministrum, ut hunc ostendat ministrantibus quoque virtutibus potentia inferiorem, frustraque insolescere adversus principatum qui omnibus imperat.

Arethæ ex eodem. Clavem dicit firmam et inevitabilem detentionem eorum qui condemnati sunt: abyssum vero, traditionem omni termino carentem: catenam autem, vim cohibendi operationem vitiorum. Porro mille, non omnino rationi consonum est, ut certum illum numerum accipiamus: sed millenarium numerum significare imaginamur, aut multitudinem aut perfectionem. Mille itaque annos aut eos qui interfluunt a Christi adventu usque ad Antichristi adventum (sive sint decies centum, sive etiam his pauciores) non nostrum est exacte cognoscere: quia nulli mortalium datum est cognoscere tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate.

Oportet illum solvi modico tempore. Modico tempore, quonam? Id tempus est adventus Antichristi, quod ad parvam durationem contraxit, **812** propter vehementiam quæ vix tolerari posset ab his qui propter Deum affligentur, de quo tempore Salvator quoque in Evangeliis ait, talem fore afflictionem, qualis non est facta ab initio mundi: ideo etiam abbreviandos dicit hos dies propter electos.

CAPUT LXI.

De sedibus quæ paratæ sunt illis qui servaverunt Christi confessionem.

XX, 4. *Et vidi sedes, et sederunt super eas, et judicium ipsis datum est. Et animas decollatorum propter testimonium Jesu, et propter sermonem Dei, et qui non adoraverunt bestiam neque imaginem ejus, et qui non acceperunt characterem in fronte et in manu sua; et vixerunt et regnaverunt cum Christo mille annis.*

Sanctos apostolos ait se vidisse, per quos eruditæ gentes doctrinæ verbo vixerunt, et una cum Christo regnarunt mille annis. Itaque de mille annis dictum est. Hi ergo sancti apostoli sedebunt, veluti habet Domini promissio, « Judicantes duodecim tribus Israel [96], » hoc est, condemnantes. Eorum enim qui ejusdem sunt generis juxtapositione,

Digitized by Google

quando diversitas in ipsis conspicitur secundum pejus ac melius, qui pejori adhæserunt, non vulgari digni sunt supplicio, quia sui generis homines non sunt æmulati recte operando. Judicium igitur ipsis datum esse, id est, ut condemnarent: quasi non solum volentes Christum bene de ipsis meritum imitari, prophetica sequendo oracula, sed jam adversus hos quoque progredi. Condemnari quoque dicit illos ob animas decollatorum propter testimonium Jesu, et propter sermonem Dei, id est, qui propter fidem in Deum sustinuerunt mortem ferro illatam. Aut etiam figurate ait decollatos fuisse, de his qui mortificaverunt membra sua quæ erant super terram.

Et non acceperunt characterem. Character **813** cognitionis indicium est, secundum quod etiam de Christo dictum est: « Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine [25], » Quemadmodum enim super faciem expressum est lumen in signum cognoscendi amicos Dei, ita in impiis impudentia in frontibus imprimitur, dum sine ulla occultatione vel pudore demonstrant qualesnam sint: utque hoc manifestius sit, absurdis suis operibus signum illud confirmant: manus enim actionem designat, quemadmodum et pes certam finitionem ac regulam, juxta illud quod dictum est: « Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me [26]. » Quoniam ergo hi non sunt capti, neque per impudentiam insignati malo, neque per opera, merito et vixerunt et regnarunt cum Christo usque ad consummationem sæculi. Nam sicut videmus, sub regibus quoque fidelibus ac principibus hi qui adorant, etiam adversus omnem corporalem imbecillitatem et dæmoniacam operationem, ostendunt datam a Deo gratiam. Quoniam, inquit, non adoraverunt bestiam et imaginem ejus, propterea etiam vixerunt, hoc est, viventium opera exercuerunt, miraculorum videlicet operationes. Porro bestiam et imaginem bestiæ et draconem dicit diabolum et Antichristum ac pseudoprophetam.

CAPUT LXII.

Quæ sit prima resurrectio, et quæ secunda mors

XX, 5, 6. *Cæteri vero mortui non vixerunt donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.*

Mortuos vocat, qui in incredulitate permanserunt. Quemadmodum enim duas esse vitas, ita et duas mortes sive mortificationes ex divina Scriptura docemur. Est igitur prior vita temporalis ac carnalis post præcepti transgressionem, **814** quæ vero post observationem præceptorum promittitur, vita æterna est. Mors quoque similiter est duplex: al-

A γενῶν, ὅταν διαφορὰ ἐν αὐτοῖς ὁρᾶται κατὰ τὸ χεῖρον καὶ βέλτιον, οἱ τῷ χείρονι ἐνεχόμενοι, οὐ τῆς τυχούσης ἄξιοι τιμωρίας, ὅτι μὴ τοῖς ὁμογενέσιν ἐναμιλλῶνται κατωρθωκότες. Κρῖμα τοίνυν δοθῆναι αὐτοῖς ἀντὶ τοῦ κατακρίνειν, ὡς μὴ μόνον ἐθελήσαντας τῷ εὐεργέτῃ Χριστῷ ἀκολουθῆσαι τοῖς προφητικοῖς ἑπόμενοι χρησμοῖς, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀπεναντίας τούτων χωρῆσαι. Κατακριθῆναι δὲ καὶ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τουτέστι, διὰ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, οἵτινες τὸν διὰ σιδήρου ὑπήνεγκαν θάνατον. Ἢ καὶ τροπικῶς τὸ πεπελεκισθῆναι περὶ τῶν νεκρωσάντων τὰ μέλη ἑαυτῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

B *Καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα.* Τὸ χάραγμα, γνώρισμά φησι. Καθὸ καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ εἴρηται τὸ, « Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε. » Ὡς γὰρ ἐκεῖ ἐπὶ τὸ πρόσωπον φῶς εἰς γνώρισμα τῶν θεοφιλῶν ἐνσημαίνεται, οὕτως ἐπὶ τῶν ἀσεβῶν ἀναίδεια ἐπὶ τῶν μετώπων ἐγχαράττεται, ἀπαρακαλύπτως καὶ ἀνυποστόλως ἐμφανιζομένων ὁποῖοί τινές εἰσιν. Καὶ ἵνα τοῦτο ἐμφαντικώτερον ᾖ, ταῖς ἀτόποις τῶν ἑαυτῶν πράξεων τὸ γνώρισμα ἐβεβαίωσαν· ἡ χεὶρ γὰρ τὴν πρᾶξιν αἰνίττεται, ὥσπερ καὶ ὁ ποὺς τὸν ὁρισμὸν, καθὸ εἴρηται· « Μὴ ἐλθέτω μοι ποὺς ὑπερηφανίας, καὶ χεὶρ ἁμαρτωλοῦ μὴ σαλεύσει με. » Ἐπεὶ οὖν οὐχ ἑάλωσαν οὗτοι, οὔτε δι' ἀναιδείας ἐντυπούμενοι τῷ πονηρῷ, οὔτε δι' ἔργων, εἰκότως καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ Χριστοῦ, ἄχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ὡς γὰρ C ὁρῶμεν, καὶ ὑπὸ βασιλέων πιστῶν καὶ ἀρχόντων προσκυνούμενοι, καὶ κατὰ πάσης σωματικῆς ἀσθενείας καὶ δαιμονικῆς ἐνεργείας τὴν θεόσδοτον χάριν ἐπιδείκνυνται. Ἐπεὶ γὰρ, φησὶν, οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ καὶ τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἔζησαν, τουτέστι, ζώντων ἔργα ἐνήργησαν, τὰς θαυματουργίας δηλονότι. Θηρίον δὲ καὶ εἰκόνα τοῦ θηρίου καὶ δράκοντα τὸν διάβολόν φησι καὶ τὸν Ἀντίχριστον, καὶ τὸν ψευδοπροφήτην.

ΚΕΦΑΛ. ΞΒ'.

Τί ἐστιν ἡ πρώτη ἀνάστασις, καὶ τίς ὁ δεύτερος θάνατος.

Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. D *Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.*

Νεκροὺς δὲ καλεῖ τοὺς ἐν τῇ ἀπιστίᾳ μεμενηκότας. Ὥσπερ γὰρ δύο ζωὰς, οὕτω καὶ δύο θανάτους, ἤγουν νεκρώσεις ἐκ τῆς θείας Γραφῆς διδασκόμεθα. Ἔστιν οὖν ἡ μὲν πρώτη ζωὴ ἡ μετὰ [τὴν] τῆς ἐντολῆς παράβασιν πρόσκαιρος καὶ σαρκικὴ, ἡ δὲ μετὰ τὴν θείων ἐντολῶν τήρησιν ἐπηγγελμένη ζωὴ αἰώνιος. Καὶ θάνατοι δὲ ὁμοίως δύο· ὁ μὲν σαρκικὸς

[25] Psal. IV, 7. [26] Psal. XXXV, 12.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

καὶ πρόσκαιρος, ὁ δὲ δι' ἁμαρτημάτων ἔκτισιν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐπαγόμενος, ἀτελεύτητος καὶ ἀΐδιος, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ πυρὸς γέεννα. Ἀλλά γε καὶ νεκρῶν διαφορὰς γινώσκομεν· οἱ μὲν φευκτοὶ, περὶ ὧν φησι καὶ ὁ προφήτης· Οἱ δὲ νεκροὶ ζωὴν οὐ μὴ ἴδωσιν· οἱ δὲ ἐπαινετοὶ, οἱ διὰ Χριστὸν τὰς ἡδυπαθεῖς τοῦ σώματος πράξεις ἀποκτιννύντες, τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες. Ἡ δὲ δευτέρα ἀνάστασις, ἡ καθολική ἐστι τῶν σωμάτων, ἥτις ἀνάστασις ἀρχὴ τῆς μελλούσης αὐτοῖς κολάσεως γίνεται. Κατὰ δὲ τῶν τὴν πρώτην εὐδαιμονησάντων ἀνάστασιν οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ δεύτερος ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας πρὸς τιμωρίαν ἀποκαθιστῶν θάνατος, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Χίλια δὲ, οὐ τὰ τῷ δεκάδι ἀριθμῷ τὸν ἑκατὸν συντελούμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ δέκατος ἀριθμὸς πρῶτος ἀριθμὸς τέλειος ἐκ μονάδων συνέστη, εἶτα πάλιν αὐτὸς τῷ δεκαδικῷ διαστήματι τὸν ἑκατὸν ἀπετέλεσε, καὶ πάλιν, οὗτος ἐπὶ τῶν δέκα πολυπλασιασθεὶς ἀπὸ τούτων τὴν σωρίδα τοῦ χίλια συνεστήσατο ἐκ τελείου πρὸς τελειότερον καταντήσας, εἰκότως τῷ ὑπερτελεῖ Θεῷ τὸ τέλειον τῆς μετὰ ἀνθρώπων συνδιατριβῆς ἀφωρίσατο, οὐχ ὅτι πάντως τοσοῦτον τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ διὰ τοῦ τελείου τοῦτο ἐμφανίζων, ὡς πᾶν ὃ ἂν χρόνου διάστημα διεξοδευθῇ μετὰ τῆς ἀνθρώπων τοῦ Χριστοῦ συναναστροφῆς, οὐκ ἂν τοῦτο τῷ ἀτελεῖ προσνεμηθείη.

ΚΕΦΑΛ. ΞΓ'.

Περὶ τοῦ Γὼγ καὶ Μαγώγ.

Καὶ μετὰ τὰ χίλια ἔτη λυθήσεται ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡσεὶ ἄμμος τῆς θαλάσσης. Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. Καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς. Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Χίλια ἔτη. Τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας χρόνον, μέχρι τοῦ Ἀντιχρίστου λέγει, οὗτινος λυθέντος, εἰσάγει λοιπὸν καὶ τὰ ἔθνη καὶ τόπους τῆς οἰκουμένης, καθ' οὓς τὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἐπιδείξεται ἀπάτης, καὶ πρὸς τίνων καὶ κατὰ τίνων ὡς ἀφηγουμένων ὁ πόλεμος οὗτος συσταίη. Ἔθνη μὲν οὖν, τὰ εὐεξαπάτητα λέγει· τόπους δὲ, τοὺς ὑπὸ τὴν ὑπ' οὐρανὸν, οὓς καὶ τέσσαρας γωνίας ὀνομάζει τῆς γῆς, τὰς τέσσαρας λήξεις τῆς οἰκουμένης οὕτω καλῶν, ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν φορῶν οὕτω κληθείσας, καὶ τῶν κατὰ ἀστέρας τινὰς οἰκειώσεων. Ἐπεὶ τοίνυν ἔθνη μὲν ταῦτα μεθ' ὧν ὁ πόλεμος μέλλει συγκροτεῖσθαι, καὶ χῶρος οὗτος ἐν ᾧ ἤδη καὶ τοὺς καθηγουμένους εἰσάγει ὥσπερ πολεμάρχης ὁ Γὼγ καὶ Μαγὼγ, ὃν καὶ Ἰεζεκιὴλ προφητεύει ἐπ' ἐσχάτου καιροῦ ἐλευσόμενον σὺν δυνάμει βαρείᾳ. Ἀλλ' Ἰεζε-

tera quidem carnalis ac temporalis; quæ vero ob repensionem peccatorum in futuro sæculo inducitur, sempiterna est et fine carens, quæ est gehenna ignis. Sed et mortuorum diversitatem cognoscimus : alii quidem fugiendi sunt, de quibus ait Propheta : Mortui vitam non videant : alii vero laudandi, qui propter Christum voluptuosas corporis operationes interimentes, mortificationem Jesu in corpore circumferunt. Porro secunda resurrectio universalis est corporum, quæ resurrectio futuri supplicii ipsis efficitur initium. Adversus illos autem qui priori resurrectione beatificati sunt, non habet potestatem mors, quæ a peccato transmittit ad supplicium : sed erunt sacerdotes Dei et Christi. Mille vero non dicuntur quæ decupla centenarii numeri multiplicatione conficiuntur : sed quoniam denarius numerus primus est perfectus numerus ex unitatibus constitutus, deinde rursum ipse denario intervallo centum constituit, et iterum hic per decem multiplicatus acervum conficit millenarium, a perfecto procedens ad perfectius, merito perfectionem distincte assignavit conversationi perfectissimi Dei cum hominibus : non quod omnino tanto esset annorum numero, sed hoc perfectione manifestat, ut quantumcunque esset temporis intervallum conversationis Christi cum hominibus, hoc nequaquam imperfectioni attribueretur.

CAPUT LXIII.

De Gog et Magog.

XX, 7-10. *Et post mille annos solvetur Satanas de carcere suo : et exibit ut seducat gentes quæ sunt in quatuor angulis terræ Gog et Magog, ut congreget eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, et obsederunt castra sanctorum* **815** *ac civitatem dilectam. Et descendit ignis de cœlo a Deo, et devoravit eos; et diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudopropheta sunt; et cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.*

Mille annos. Nempe tempus ab adventu Christi usque ad Antichristum, quo soluto inducit deinceps et gentes et loca orbis, quibus ille suam familiarem ostendet imposturam, et per quos et secundum quos tanquam duces cruentos bellum hoc constituatur. Gentes itaque dicit illos, qui facile patent deceptioni : loca vero eos qui partem sub cœlo incolunt, quos etiam quatuor terræ angulos nominat, quatuor orbis fines ita vocans, a solis lationibus ita appellatos, et appropriatione quarumdam stellarum. Quoniam igitur hæ gentes sunt cum quibus bellum una conficiendum est, et a quibus vires sumendæ, et hæc regio in qua jam etiam præeuntes inducit Gog et Magog veluti belli dux : quem et Ezechiel prophetat postremis temporibus venturum cum potestate gravi. Sed Ezechiel quidem adversus

Digitized by Google

Jerusalem, præsens autem revelatio ad universi orbis desolationem. Hos autem quidam dicunt Scythicas esse gentes aquilonares, quæ frequentes a suis quoque gentibus sese transmutarunt, et eos in quos irruunt, perdiderunt, atque toties ab horum incursu aiunt perditam esse Scythopolim Palæstinæ civitatem, ut inde nomen acceperit. Præterea quandam Gotthorum aciem circa partes Asiæ ac bellicosam multitudinem aiunt ita vocari, et Thaiphalos ac Gotthogræcos, quos communi sermone vocamus Hunnicos, quovis autem vicino regno potentiores esse dicunt ac bellicosiores, divina vero manu prohiberi ne mundo imperent usque ad diaboli solutionem, quemadmodum hic prænuntiatur. Quidam vero Gog ex Hebraica lingua interpretantur *collectum* aut *collectionem*, Magog vero, *elevatum* : ut per utrumque, tam collectionem videlicet quam elevationem, magnum et ingens malum manifestetur afferre hujus gentis irruptio his in quos sit irruptura, ut jam **816** diximus (62). Prædictum tempus mille annorum nonnulli tres annos cum dimidio a Christi baptismate usque ad ipsius in cœlum ascensum, nescio quo modo, acceperunt, post quos solvi diabolum intellexerunt. Alii vero post completionem sex millium annorum primam mortuorum resurrectionem solis dari sanctis dixerunt, ut in terra hac in qua tolerantiam exhibuerunt, deliciis ac gloria fruantur mille annis : et post hoc universalem fieri resurrectionem non justorum tantum, sed et peccatorum. Itaque cum nihil horum Ecclesia receperit, vanum est etiam id dicere. Nos igitur cum Dominum audiamus dicentem Sadducæis, quod, « Sicut sunt angeli Dei in cœlo, ita erunt et sancti [97] : » cum etiam dixerit Apostolus : « Regnum Dei non est cibus et potus [98] : » evangelicæ prædicationis durationem, mille annorum tempus accepimus. Nam veluti antea scriptum est, non est necesse eo numero intelligere mille annos. Neque enim illud quod in Canticis dictum est : « Afferet pro fructu ejus mille argenteos [99] : » rursumque a Solomone, « Mille tui pacifici et ducenti his qui custodiunt fructum ejus [1], » hunc significavit numerum, sed multitudinem et fructificationis perfectionem : quemadmodum et hic fidei fructificatio in perfectione significatur, post quam homo perditionis, filius iniquitatis veniet, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati juxta Apostolum et juxta Dominicum oraculum quo dixit : « Ego veni in nomine Patris mei, et non recepistis me : alius veniet nomine proprio, et illum accipietis [2]. » Tunc ergo, ut dictum est, solutus Satanas de carcere suo, seducet omnes gentes : et Gog et Magog movebit ad bellum ad orbis desolationem.

κιὴλ μὲν κατὰ τῆς Ἰερουσαλὴμ, ἡ προκειμένη δὲ Ἀποκάλυψις πρὸς τὴν τῆς οἰκουμένης ὅλης ἐρήμωσιν. Εἶναι δὲ ταῦτα, τινὲς μὲν Σκυθικὰ ἔθνη ἔφασαν ὑπερβόρεια, πολλάκις καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐθνῶν μεταναστάντα, καὶ διαφθείραντα μὲν οἷς ἐπῆλθε, τοσαυτάκις δὲ διαφθαρέντα ἀπὸ τούτων τῆς ἐπιδρομῆς, καὶ Σκυθόπολιν ἐν Παλαιστίνῃ ὀνομασθῆναι, καὶ Γότθων μοῖράν τινα κατὰ μέρη τῆς Ἀσίας στρατιωτικήν τε σύστασιν οὕτω καλεῖσθαι, καὶ Θαϊφάλους, καὶ Γοτθογραίκους, ἅπερ κοινῷ λόγῳ καλοῦμεν Οὐννικά· πάσης δὲ ἐπιγείου βασιλείας εἶναι δυνατώτερα καὶ πολεμικώτερα· ἐπέχεσθαι δὲ θείᾳ χειρὶ κοσμοκρατορῆσαι ἄχρι τῆς τοῦ διαβόλου λύσεως, ὥσπερ ἐνταῦθα προδιαγγέλλεται. Τινὲς δὲ τὸν Γὼγ ἐκ τῆς Ἑβραΐδος γλώσσης *ἀθροίζοντα*, ἢ *ἄθροισμα* ἑρμηνεύουσι, τὸν δὲ Μαγὼγ, *ἐπηρμένον*· ὥστε δι' ἑκατέρου τοῦ τε ἀθροίζειν καὶ τοῦ ἐπαίρεσθαι, μέγα καὶ ὑπερήφανον ἐμφαίνειν κακὸν τὴν τούτου τοῦ ἔθνους ἐπέλευσιν ἐμπορίζειν τοῖς καθ' ὧν ἡ ἐπέλευσις, ὡς ἤδη εἰρήκαμεν. Τὸν προρηθέντα τῆς χιλιετίας χρόνον, τινὲς μὲν τὰ τρία ἥμισυ ἔτη τὰ ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς αὐτοῦ εἰς οὐρανὸν ἀναβάσεως οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξειλήφασι· μεθ' ἃ λυθῆναι τὸν διάβολον ὑπενόησαν. Ἕτεροι δὲ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἑξακισχιλίων ἐτῶν τὴν πρώτην ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν δίδοσθαι μόνοις τοῖς ἁγίοις ἔφασαν, ἵνα ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐν ᾗ τὴν καρτερίαν ἐπεδείξαντο, τρυφῆς καὶ δόξης ἀπολαύσωσιν ἔτη χίλια, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν καθόλου γενέσθαι ἀνάστασιν οὐ δικαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλῶν. Ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν τούτων ἡ Ἐκκλησία δέδεκται, περιττόν ἐστι καὶ λέγειν. Ἡμεῖς τοίνυν ἀκούοντες τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους λέγοντος, ὅτι « Ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ, οὕτως οἱ δίκαιοι ἔσονται, » καὶ τοῦ Ἀποστόλου φήσαντος, « Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι βρῶσις καὶ πόσις· » τὸν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος χρόνον τὴν χιλιετίαν ἐξελάβομεν. Ὡς γὰρ προγέγραπται, οὐκ ἀνάγκη τοσαῦτα τῷ ἀριθμῷ νοῆσαι τὰ χίλια. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἐν τοῖς Ἄσμασιν εἰρημένον· « Ἀνὴρ θήσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίους· » καὶ πάλιν, « Οἱ χίλιοι τῷ Σολομῶντι, καὶ οἱ διακόσιοι τοῖς τηροῦσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ, » τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐδήλωσεν, ἀλλὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἐν καρποφορίᾳ τέλειον, ὥσπερ κἀνταῦθα ἡ ἐν τελειότητι καρποφορία τῆς πίστεως σημαίνεται· μεθ' ἣν ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀδικίας ἐλεύσεται, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ ταύτῃ εὐδοκήσαντες, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ κατὰ τὸ Δεσποτικὸν λόγιον φῆσαν· « Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἄλλος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῷ οἰκείῳ ἐλεύσεται, καὶ ἐκεῖνον λήψεσθε. » Τότε τοίνυν, ὡς εἴρηται, λυόμενος ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, πλανήσει πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγὼγ κινήσει εἰς πόλεμον πρὸς τὴν τῆς οἰκουμένης ἐρήμωσιν.

97 Matth. xxii, 30. 98 Rom. xiv, 17. 99 Cant. viii, 11. 1 Ibid. 12. 2 Joan. v, 43.

(62) Marg. vulg., *Andreæ in mille annos.*

Digitized by Google

Ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡσεὶ ἄμμος τῆς θαλάσσης. Ὡς A ἐκ φωλεῶν τινων θῆρες ἄγριοι, οὕτω, φησίν, ἐκ τῶν οἰκείων τόπων ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν τούτου δαιμόνων στρατηγούμενοι ἐν τῇ γῇ καταπλατυνθήσονται. Καὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν ἠγαπημένην πόλιν, δηλαδὴ τὴν ἁπανταχοῦ Ἐκκλησίαν τῇ κυκλώσει καὶ περιλήψει ἐκπορθήσουσι. Πλὴν οὐκ εἰς μακρὰν, εἴτε πυρὶ ὁρατῷ, ὡς οἱ δύο πεντηκόνταρχοι ἐπὶ Ἠλίου, εἴτε καὶ τῇ Χριστοῦ ἐνδόξῳ παρουσίᾳ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ τῷ οἷα πυρὶ καθαρτικῷ ταῖς ὕλαις προσομιλεῖν πεφυκότι, αὐτούς τε τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν διάβολον καταφάγεται.

ΚΕΦΑΛ. ΞΔ'.

Περὶ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῆς B *κοινῆς ἀναστάσεως καὶ κρίσεως.*

Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτόν. Οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός. Καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς ἑστῶτας τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἀνοίχθησαν. Καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς. Καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύτερός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. C *Καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.*

Λευκὸς μὲν ὁ θρόνος, ὅτι καὶ ἀμιγὴς μελανίας ἁμαρτιῶν τῶν ὑπὸ τῷ σκότῳ συντελουμένων πᾶσα πρᾶξις ἁγίων, ἐν οἷς ἐνθρονίζεται Θεός. Μέγας δὲ, ὅτι καὶ ὁ ἔποχος τούτου, περὶ οὗ καὶ Δαυῒδ τὸ, « Μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, » ἐμελῴδει.

Οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ. Ἡ φυγὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, οὐ τοπικὴν σημαίνει μετανάστασιν (ποῦ γὰρ καὶ χωρήσουσιν;), ἀλλὰ φυγὴν τὴν ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν καὶ μετάστασιν, καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ Κυρίου παρουσίαν, καθ' ἣν τὸ θνητὸν ἡμῶν τοῦτο σῶμα ἐνδύεται ἀφθαρσίαν, καὶ ἀνακαινισθήσεται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. D

Καὶ εἶδον τοὺς νεκρούς. Νεκροὺς ἢ πάντας ἀνθρώπους ὡς τὴν τοῦ σώματος νέκρωσιν ὑπομείναντάς φησιν, ἢ τοὺς νεκρωθέντας τοῖς παραπτώμασι. Μεγάλους δὲ καὶ μικροὺς, ἢ τοὺς τῇ ἡλικίᾳ τοῦτο ὄντας, ἢ τοὺς μᾶλλον καὶ ἧττον τὰ τῆς νεκρώσεως ἔργα πράξαντας, καὶ ἀναλόγως κολασθησομένους ταῖς πράξεσι, μεγάλους μὲν τοὺς δικαίους, μικροὺς δὲ καὶ οὐτιδανοὺς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, διὰ ψυχῆς ἔργων εὐτέλειαν.

Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ. Τὴν τελευταίαν καὶ κοσμικὴν ἀνάστασιν ὅπως ἔσται ἐξηγούμενος, ταῦτα διέξεισιν. Ἐπεὶ γάρ τινες, ἀπιστοῦντες αὐτὴν ἔσεσθαι, φασὶ μὴ οἷόν τε γενέσθαι

Ut congreget eos in prælium, quorum est numerus sicut arena maris. Quemadmodum e cavernis feræ sylvestres, ita e suis locis, inquit, a diabolo ejusque dæmonibus pugnantes in terra dilatabuntur: et castra sanctorum ac dilectam civitatem, Ecclesiam nempe ubiubi congregatam obsidebunt, et comprehendentes expugnabunt. Attamen non post longum tempus peribunt: sive igni visibili, sicut duo duces quinquaginta virorum sub Elia, sive etiam glorioso Christi adventu et spiritu oris ejus, qui in modum ignis subvertentis facileque sylvas aggredientis, et ipsos impios et ducem eorum diabolum devorabit.

817 CAPUT LXIV.

De sedente in throno et communi resurrectione ac judicio.

XX, 11-15. *Et vidi thronum magnum candidum et sedentem super eum: a cujus conspectu fugit terra ac cœlum, et locus non est inventus eis. Et vidi mortuos pusillos et magnos stantes in conspectu throni: et libri aperti sunt, et alius liber apertus est, qui est vitæ: et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Et dedit mare mortuos qui in ipso erant, et mors et infernus dederunt mortuos qui in ipsis erant: et judicati sunt singuli juxta opera sua. Et mors et infernus conjecti sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda, stagnum ignis. Et quisquis non est inventus in libro vitæ scriptus, conjectus est in stagnum ignis.*

Candidus quidem est thronus, quoniam pura est a nigredine peccatorum quæ in tenebris peraguntur omnis operatio sanctorum, in quibus sedet Deus: magnus vero, quia talis quoque est qui in eo sedet, de quo etiam canebat David: « Magnus Dominus noster [a]. »

A cujus conspectu fugit terra. Fuga cœli et terræ non localem significat mutationem; quo enim progrederentur? sed fugam dicit et transitum a corruptione ad incorruptionem, et postremum Domini adventum: in quo nostrum mortale corpus induet incorruptionem, et renovabitur facies terræ.

Et vidi mortuos. Mortuos aut omnes dicit homines, eo quod corporis mortificationem passi sint, aut mortificatos peccatis. Magnos autem et parvos, aut eos qui juxta ætatem tales erant, aut eos qui mortis sive mortificationis opera plus aut minus fecerunt, et juxta eorum proportionem quæ operati sunt punientur: magnos quidem dicens justos, 818 parvos autem abjectos peccatores, propter vilitatem operum animæ.

Et dedit mare mortuos qui in ipso erant. Enarrans quomodo finalis ac universalis erit resurrectio hæc recenset. Quoniam enim nonnulli increduli ipsam futuram esse dicunt, sic quod non possit

[a] Psal. xiv, 5.

Digitized by Google

fieri in eisdem corporibus, quæ a sæculo corrupta sunt et esse desierunt, hoc nunc corrigens sermo iste dicit, quod. Quemadmodum corpora ab initio cœperunt esse, non casu aut ex seipsis, sed ex quatuor elementis, aqua, igne, aere, terra : ita rationabiliter rursum in illa resoluta, ex his rursum compositionem recipient. Quoniam autem hoc etiam rursum concursum parit earum quæ prius fuerunt partium ad subsistentiam hominum : propterea dicit mare sive aquæ substantiam effudisse humorem qui ad se pervenerat : mortem autem vocat terrenam substantiam, quoniam de ipsa quoque dictum est, « In pulverem mortis deduxisti me [4]. » Quis vero mentem habens ignorat pulverem esse terram? Infernum autem dicit aerem, eo quod figuram non habeat propter substantiæ raritatem : similiter [et ignem. Porro ᾅδην vocat, quia quoscunque susceperit, injicit εἰς ἀϊδίαν καὶ ἀφάνειαν, id est, in æternitatem et interitum.

A ἐν τοῖς αὐτοῖς σώμασιν, ἃ ἐξ αἰῶνος φθαρέντα εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐχώρησαν, τοῦτο νῦν ἐπανορθούμενος ὁ λόγος φησὶν, ὅτι Ὡς τὰ σώματα ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προῆλθον, οὐκ ἐξ αὐτομάτου, ἀλλ' ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὕδατος, πυρὸς, ἀέρος, γῆς· οὕτως εὐλόγως εἰς αὐτὰ πάλιν ἀναλυθέντα, ἐκ τούτων αὖθις τὴν σύμπηξιν ἀναλήψονται. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο, καὶ συνδρομὴ πάλιν τῶν καταρχὰς μερῶν εἰς ὑπόστασιν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτό φησι τὴν θάλασσαν, ἤτοι τὴν ὑδατώδη οὐσίαν ἀποβλῦσαι τὸ πρὸς αὐτὴν χωρῆσαν ὑγρόν· θάνατον δὲ τὴν γεώδη, ἐπεὶ καὶ εἴρηται περὶ αὐτῆς τὸ, « Εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με. » Χοῦς δὲ, ὅτι γῆ, τίς νοῦν ἔχων ἀγνοεῖ; Ἅδην δὲ, τὸν ἀέρα καλεῖ, τῷ μὴ ἔχειν χαρακτῆρα διὰ μανότητα οὐσίας. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ B πῦρ. Ἅδην δὲ λέγει, ἀπὸ τοῦ *εἰς ἀϊδίαν καὶ ἀφάνειαν*, οἷς ἂν ἐπέλθῃ, τούτους ἐμβαλεῖν.

Et mors et infernus. Mortem et infernum vocat eos qui digna supplicio operati sunt, tanquam turbam secundæ mortis explentes.

Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης. Θάνατον καὶ ᾅδην τοὺς ἄξια τιμωρίας ἐργασαμένους καλεῖ ὡς συμπληροῦντας τὸν τοῦ δευτέρου θανάτου ὅμιλον.

CAPUT LXV.

De cœlo et terra novis, supernaque Jerusalem.

ΚΕΦΑΛ. ΞΕ'.

Περὶ καινῶν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, καὶ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ.

XXI, 1-4. *Et vidi cœlum novum et terram novam : prius enim cœlum, et prior terra abierunt, et mare non est amplius. Et vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo, a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vocem magnam de cœlo, dicentem : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis, et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit.* **819** *Et cessabit omnis lacryma ab oculis eorum : et mors non erit amplius, neque luctus, neque clamor, neque labor erit amplius : quoniam prima abierunt.*

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν, καὶ γῆν καινήν. Ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς, καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον· καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡτοιμασμένην ὡς C *νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης· Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται. Καὶ ἐκλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι. Ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθε.*

Prius cœlum et prior terra abierunt. Hoc ait non creaturæ significans interitum, sed renovationem in melius : quod etiam sanctus David dulci cantu cecinit [5], dicens omnes in modum vestimenti veterascere, et tanquam amictum involvi et immutari. Siquidem inveterata res quæ renovatur, non substantiæ accipit interitum, sed vetustatis ac rugarum avulsionem. Animadvertendum quoque est, quod de cœlo et terra dicit quod abierunt, non quasi esse desierint, sed transierint (nihil autem eorum quæ transeunt ab uno ad aliud, statim jam omnino perit, sed reformatum est transitu ex hoc in illud); abierunt quidem ea quæ prius sibi contigerant, et ea susceperunt ad quæ sunt immutata.

Τοῦτο οὐ τὴν ἀνυπαρξίαν δηλῶν τῆς κτίσεώς φησιν, ἀλλὰ τὸν ἀνακαινισμὸν τὸν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὃν καὶ ὁ θεῖος μελῳδῶν Δαυῒδ προηγόρευσε δι' ὧν ᾖδε, πάντας ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθαι, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλιχθῆναι καὶ ἀλλαγῆναι. Τὸ γὰρ παλαιωθὲν D ἀνακαινιζόμενον, οὐ τῆς οὐσίας ἀφανισμὸν, ἀλλὰ τοῦ γήρως καὶ τῶν ῥυτίδων λαμβάνει ἀπόξυσιν. Σημειωτέον δὲ, ὅτι περὶ μὲν οὐρανοῦ καὶ γῆς εἰπὼν ὅτι ἀπῆλθεν, οἱονεὶ οὐκ εἰς τὸ μὴ ὂν ἐχώρησεν, ἀλλὰ μετέβη (οὐδὲν δὲ τῶν μεταβαινόντων ἐξ οὗ εἰς ὃ, ἤδη καὶ πάντη διόλωλεν, ἀλλὰ τῇ ἀφ' οὗ εἰς ὃ μετελεύσει, ἀνεμορφώθη)· τὰ μὲν τοῦ καταληφθέντος ἀπέβαλε, τὰ δὲ τοῦ πρὸς ὃ μετέβη ἀνεδέξατο.

Andreæ. De mari vero dicit, quod, *Mare non est amplius.* Quæ enim necessitas est maris, cum homines eo non egeant ad navigandum, aut ut per ipsum suppeditentur vecturæ eorum quæ adducuntur ex regionibus longe sitis, ubi coluntur seu parantur?

Ἀνδρέου. Περὶ δὲ τῆς θαλάσσης φησὶν, ὅτι *Ἡ θάλασσα οὐκ ἔτι ἔστι.* Τίς γὰρ χρεία θαλάσσης, μὴ δεομένων ἀνθρώπων τοῦ πλεῖν αὐτὴν, ἢ δι' αὐτῆς πορίζεσθαι τὰ ἐν ταῖς μακρὰν κειμέναις χώραις γεωργούμενα ἀγώγιμα;

[4] Psal. xxi, 16. [5] Psal. ci, 1, seqq.

Digitized by Google

Καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. Εἰ κόσμος οὗτος ὁ αἰσθητὸς, οὐκ ἄλλο τι, ἢ τὸ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τῷ μέσῳ σύστημά ἐστι καὶ σύγκριμα, τοῦ οὐρανοῦ πάντως καὶ τῆς γῆς ἀνακαινισθέντων, ὡς ἤδη παρεθέμεθα, πάντως καὶ τὰ συμπληροῦντα τὸ τοιοῦτο σύστημα οὐκ ἀμοιρήσει τοῦ ἀνακαινισμοῦ. Τί οὖν ἡ θάλασσα μόνη τῶν ἐν μέσῳ φύσεων οὖσα, οὐ μόνον ἠστόχησε τοῦ ἀνακαινισμοῦ, ἀλλὰ καὶ πάντη τοῦ εἶναι; Εἰ δὲ λέγει τις ὅτι τῶν ἐμπλεόντων οὐκ ὄντων, ἀνάγκη μηδὲ αὐτὴν χρηματίζειν ὅπερ ἐστὶ νῦν, εἰκότως. Τὸ δὲ εἰς παντελῆ ἀνυπαρξίαν ἐλθεῖν αὐτὴν ἐᾷν ἐξ ἡμισείας ἐπιτελοῦντος τὸν ἀνακαινισμόν ἐστι. Τί οὖν ἔστι πρὸς τοῦτο ἐρεῖν, ἢ πάντως ἐκεῖνο, ὡς ἐπειδὴ θαλάσσῃ ὡμοίωσεν ὁ θεοπάτωρ τὸν παρόντα κόσμον, ἀναγκαίως, ἵνα μή τις τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ τὴν κατ' αὐτὰ τύρβην ὑποβάλοι, διὰ τοῦ τελείως ἀφανισμοῦ τῆς θαλάσσης, κατὰ τὴν τροπολογίαν τοῦ Δαυῒδ ἐκεῖνα ἐσημείωσε καὶ ἐξείλετο, ὡς φρούδου καὶ ταύτης κατὰ τὸν ἀνακαινισμὸν ἐσομένης;

Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινήν. Πάλαι μὲν, φησὶν, Ἱερουσαλὴμ τὸ ἁγιώτατον σκήνωμα ἐνομίζετο, ἐν ᾗ καὶ ὁ ναὸς καὶ πάντα τὰ τῆς θεογνωσίας μυστήρια τεθησαύρισται. Αὕτη δὲ νῦν καινὴ οὐκ ἔξω λόγου ἐφόσον τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ ἐκεῖνα τῇ παλαιότητι ἠχρειοῦτο. Ἀνάγκη ἄρα καινὴν τοῦ παντὸς καινοποιήσει Ἱερουσαλὴμ ἐμφανισθῆναι, καὶ ἐξ οὐρανοῦ κατιοῦσαν, ὁπόθεν καινοποιὸς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Ἱερουσαλὴμ μὲν οὖν καινὴν, διὰ τοῦτο· πόλιν δὲ, ὡς οἰκητήριον πάντων ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἐσομένην. Ὑπὸ δὲ τοῦ Θεοῦ ἡτοιμάσθαι· τί γάρ τις τῶν σωτηρίων ἑαυτῷ κατορθοῖ, τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ συναντιλήψεως ἀμοιρῶν; Τροπικῶς δὲ καὶ μεγαλοπρεπῶς ὡς νύμφην κεκόσμηκεν, ὡς ἂν ἐκ τῶν αἰσθητῶς λεγομένων, εἰς τὴν νοητὴν τῶν ἁγίων μακαριότητα καὶ διαγωγὴν τὸν νοῦν παραπέμψωμεν τὸν ἡμέτερον.

Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται. Τοῦτο σαφέστερον ὁ Ἀπόστολος δηλῶν ἔλεγεν· « Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα. » Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ σκηνῇ τῇ ἀχειροποιήτῳ οὐκ ἔσται κλαυθμὸς οὔτε δάκρυον τὰ σύστοιχα τῷ ἐπικήρῳ βίῳ οὔτε πόνος (τὴν τῶν ἁγίων λέγω κακοπάθειαν ἣν ὑπέστησαν ἐν τῷ μοχθηρῷ τούτῳ βίῳ)· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ μέλλοντι, ἐπεὶ ὡς ἀφθάρτῳ ἀπέδρα λύπη καὶ ὀδύνη καὶ στεναγμὸς, ἀργὰ ταῦτα πάντα καὶ περιττά.

Ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθε. Τὰ πρῶτα, τὰ ἀπὸ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ τῇ φθορᾷ ὑποβληθέντα, εἴτε ὀχληρὰ καὶ ἐπώδυνα τοῖς θεοφιλέσι δι' ἀρετὴν εὐπορούμενα, εἴτε δι' ἀλαζονείαν καὶ ἀφροσύνην τοῖς θεοβλαβέσιν ἐπακολουθοῦντα, πάντα ἀπῆλθε.

Et mare non est amplius. Si mundus hic sensibilis non aliud est quam congregatio et coadunatio ex cœlo et terra et intermediis, utique cœlo et terra renovatis, ut jam in medium protulimus, omnino etiam ea quæ hujusmodi congregationem complent, non erunt expertia renovationis. Quare igitur solum mare quod in medio creaturarum est, non solum renovatione frustratum est, sed et ipsa exsistentia? Si autem dicat quis, quod cum non sint qui in eo navigent, non est necesse illud appellare quod nunc est : recte quidem : verum sinere ipsum venire ad absolutum interitum, est renovationem ex dimidia parte efficere. Quid igitur ad hoc dicendum est? An utique illud, quod quia Dei progenitor mari hunc mundum assimilavit, necessario, ne quis ad cœli et terræ renovationem etiam mentionem facere de turba quæ in ipsis est, per absolutum maris interitum juxta tropologiam David illa notavit et accepit, quasi incassum etiam hoc in renovatione esset addendum?

820 ***Et vidi civitatem sanctam Jerusalem novam.*** Olim, inquit, Jerusalem sanctissimum tabernaculum existimabatur, in qua et templum et omnia divinæ cognitionis mysteria erant recondita; hæc autem nunc non abs re nova dicitur, quatenus illa per adventum Domini vetustate sunt abolita : necesse est itaque novam Jerusalem renovatione universi apparere, et de cœlo descendentem, unde novus apparuit Dominus Jesu Christus. Jerusalem itaque propter hoc dicitur : civitas vero, tanquam futurum habitaculum cunctorum angelorum et hominum. A Deo autem parata : quid enim posset quispiam præstare quod sibi ad salutem cederet, si expers sit auxilii quod a Deo est? Moraliter vero etiam magnifice tanquam sponsam adornavit, ut ex sensibilibus ad intellectualem sanctorum beatitudinem ac conversationem transferamus mentem nostram.

Et ipse Deus cum eis erit. Hoc manifestius significans Apostolus, dixit : « Nos qui vivimus qui relinquimur, rapiemur obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus [*]. » In hoc igitur tabernaculo, non manufacto, non erit fletus neque lacryma, quæ mortali vitæ cognata sunt, neque labor : sanctorum afflictionem dico, quam in flagitiosa et laboriosa hac vita sustinuerunt : in futura autem vita cum immortalis sit, fugit luctus et dolor ac gemitus : et ita otiosa erunt hæc omnia et superflua.

Quoniam prima abierunt. Prima quæ a transgressione Adam corruptionem comitabantur, sive molesta ac dolorosa quæ in amicis Dei propter virtutem abundant, sive propter superbiam ac insipientiam impios ac temerarios consequuntur, omnia abierunt.

[*] I Thess. IV, 16.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

CAPUT LXVI.

De his quæ dixit is qui visus est in throno sedens.

XXI, 5-8. *Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et ait mihi: Scribe, quoniam hi fideles et veri sermones Dei sunt. Et dixit mihi:* **821** *Factus sum ego a et ω, initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis. Et qui vicerit dabo hæc: et ero ipsi Deus, et ipse erit mihi filius. Timidorum autem et incredulorum, et peccatorum, et exsecratorum, et homicidarum, et scortatorum, et veneficorum, et idololatrarum, et omnium mendaciorum pars erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.*

A

ΚΕΦΑΛ. ΞϚ'.

Περὶ ὧν εἶπεν ὁ ἐν τῷ θρόνῳ καθήμενος καὶ ὁραθείς.

Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ· Ἰδοὺ ἰδοὺ πάντα καινὰ ποιῶ. Καὶ λέγει μοι· Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσι. Καὶ εἶπέ μοι· Γέγονα ἐγὼ τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος. Ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω αὐτῷ ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς, δωρεάν. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ Θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακοῖς, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι θάνατος ὁ δεύτερος.

Thronus Dei sunt hi qui seipsos virtutibus constituerunt sedem ac vehiculum ipsius, de quibus etiam dicit ipse qui in eis sedet: « Inhabitabo in illis et inambulabo [7]. »

Quoniam hi fideles et veri sermones Dei sunt. Ne existimes, o Joannes, quæ tibi dicta sunt de magna innovatarum rerum mutatione, tanquam per hyperbolen imaginationis subesse fallaci alicui eventui: adeo enim vera sunt, ut etiam tibi præcipiam ut hæc scripturæ commendes, ne oblivioni tradatur quod contingent. Veri enim et fideles sunt sermones, tanquam ab eo qui vere est veritas prolati. Principium autem et finis est Christus, qui etiam a et ω sibi vindicat. Principium, tanquam primus propter divinitatem: finis vero, tanquam a prima incorporea creatura usque ad postremos homines suam extendens providentiam. Fit autem promissio, quod sitienti dandum sit de fonte aquæ vivæ: sed sitienti justitiam, sicut etiam dicit Christus: « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur [8]. » De fonte vero aquæ vivæ sitis refocillatio promittitur, qui fons non est alius quam Christus. Gratis autem hujusmodi aquæ suppeditatio promittitur. Verum cum alibi dicat, viam quæ ducit ad vitam labore et violentia magna inveniri, quid hic designat τὸ δωρεάν, id est, gratis? an quod non possint temporalia conferri æternis? De quibus ait et Paulus, « Non sunt condignæ afflictiones præsentis temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur erga nos [9]. »

B Θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, οἱ ταῖς ἀρεταῖς ἑαυτοὺς τούτου ὄχημα καταστήσαντες. Περὶ ὧν καὶ ὁ ἔποχος τούτων τὸ, « Ἐνοικήσω, ἔφη, ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω. »

Ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσι. Μὴ νόμιζε, φησὶν, ὦ Ἰωάννη, τῇ τοῦ μεγέθους τῶν καινοποιουμένων ἀλλοιώσει ὡς καθ' ὑπερβολὴν φαντασίας, ὑποπεσεῖν ψευδεῖ τινι ἐκβάσει τὰ λεγόμενά σοι. Τοσοῦτον γὰρ ἀληθῆ, ὥστε καὶ γραφῇ καταθέσθαι σε ταῦτα παρεγγυῶμαι εἰς ἀνεπίληστον τοῦ ὅτι γενήσεται. Ἀληθινοὶ γὰρ καὶ πιστοὶ οἱ λόγοι, ὡς ὑπ' αὐτῆς ἐκφερόμενοι τῆς τῷ ὄντι ἀληθείας. Ἀρχὴ δὲ καὶ τέλος Χριστὸς, ὁ καὶ τὸ α καὶ τὸ ω ἑαυτῷ ἀναθείς· ἀρχὴ, ὡς πρῶτος διὰ τὴν θεότητα· τέλος δὲ, ὡς ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν ἀσωμάτων κτί-
C σεως, μέχρι τῶν τελευταίων ἀνθρώπων τὴν οἰκείαν ἐκτείνων πρόνοιαν. Τῷ διψῶντι δὲ ἡ μὲν ἐπαγγελία δοθῆναι ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς, ἀλλὰ διψῶντι τὴν δικαιοσύνην, ὡς καὶ ὁ Χριστός φησιν· « Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. » Ἐκ τῆς πηγῆς δὲ τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς ἡ τῆς δίψης ἀνάκτησις ἐπαγγέλλεται, ἥτις πηγὴ οὐκ ἄλλη, εἰ μὴ ὁ Χριστός. Δωρεὰν δὲ ἡ χορηγία τοῦ τοιούτου ὕδατος ὑπισχνεῖται, καίτοι ἀλλαχοῦ τὴν εἰς τὴν ζωὴν ἀπάγουσαν ὁδὸν κόπῳ καὶ βίᾳ πολλῇ εὑρέσθαι λέγοντος. Τί οὖν ἐνταῦθα τὸ, *δωρεὰν*, αἰνίττεται, ἢ τὸ μὴ ἔχειν παραμετρεῖσθαι τὰ πρόσκαιρα τοῖς διαιωνίζουσι; Περὶ ὧν καὶ Παῦλός φησιν· « Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆ-
D ναι εἰς ἡμᾶς. »

Timidorum autem et incredulorum, etc. Timidos vocat eos qui ultronea imbecillitate declinant ad præsentis sæculi voluptates, eo quod nihil virile eligant ut ferant, et ita veluti nauseæ dissolutionem in mulieribus vituperat. Omnium autem mendaciorum dicit, et non mendacium, **822** ut vox illa comprehendat etiam efficaciam in operando. Circa quæ enim alia studium adhiberet is qui mendax est nisi ad mendacia et ea quæ naturalem corrumpunt pulchritudinem fucatis ac fraudulentis irritationibus?

Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις, καὶ ἑξῆς. Δειλοὺς καλεῖ τοὺς ἑκουσίῳ ἀσθενείᾳ πρὸς τὰ ἀπολαυστικὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀποκλίναντας, τῷ μηδὲν εἰρήσασθαι ἀνδρικὸν ἐπανελέσθαι, τῶν θηλυπρεπῶν ἀτιμάζων οὕτω τὸ ἔκλυτον τῆς ναυσίας. Πᾶσι δὲ τοῖς ψεύδεσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ψεύσταις, ὡς τούτου τοῦ ῥήματος συμπεριλαμβάνοντος καὶ τὸ ἐνεργεῖν περὶ τὰ ἐνεργούμενα. Περὶ τίνα γὰρ ὁ ψεύστης τὴν σπουδὴν ἀπασχολήσει, ἢ περὶ τὰ ψευδῆ καὶ τὸ φυσικὸν νοθεύοντα κάλλος τοῖς ἀπατηλοῖς ἐρεθίσμασιν;

[7] II Cor. vi, 16. [8] Matth. v, 6. [9] Rom. viii, 18.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. ΞΖ'.

Περὶ τοῦ ἀγγέλου δεικνύντος αὐτῷ τὴν τῶν ἁγίων πόλιν καὶ τὸ ταύτης τεῖχος, σὺν τοῖς πυλῶσι διαμετροῦντος.

A *Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας γεμούσας ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ λέγων· Δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ Ἀρνίου. Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν Πνεύματι, ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν. Καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι, ἔχουσάν τε τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν.*

B Οὓς πρὸ τούτου τιμωροὺς εἰσηγεῖτο, νῦν ἀπεναντίας προφέρει καὶ ὡς ἰατρούς, ποτὲ μὲν τέμνειν ἀφωρμημένους, ποτὲ δὲ φάρμακα ἐπιπάσσοντας ἤπια. Ὁ γὰρ τότε τὴν πληγὴν τοῖς ἀξίοις ἐπάγων, νῦν τὴν μακαριότητα τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἁγίων ὑποδείκνυσι. Πληγῶν δὲ τῶν ἐσχάτων, οὐ τῷ χρόνῳ τὸ ἔσχατον ἐχούσας λέγει, ἀλλὰ τῶν πρὸς κάκωσιν τὸ ἀκμαῖον ἐπιφέρειν εἰδυίας. Νύμφην δὲ τοῦ Ἀρνίου καλῶς τὴν γυναῖκά φησιν. Ὅτε γὰρ ὡς ἀμνὸς ἐσφαγιάσθη Χριστός, τότε αὐτὴν τῷ οἰκείῳ αἵματι ἐνυμφεύσατο. Ὥσπερ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ καθεύδοντος διεπλάσθη ἡ γυνὴ τῇ τῆς πλευρᾶς ἀφαιρέσει, οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σταυρῷ ἑκουσίως διὰ θανάτου ὑπνώσαντος τῇ ἐκχύσει τοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς αἵματος ἡ Ἐκκλησία συστᾶσα, τῷ παθόντι δι' ἡμᾶς ἥρμοσται.

C *Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι.* Καλῶς τό, *ἐν πνεύματι*. Οὐ γὰρ ἐκτὸς πνευματικῆς χάριτος ἀνθρώπινός τις νοῦς ὑψώθη ὡς ἐν περινοίᾳ γενέσθαι τῆς τῶν ἁγίων δόξης. Εἰκότως δὲ ἡ Ἐκκλησία ἡ ὑπερκόσμιος, τῶν ἁγίων ζωή, καὶ πολιτεία εἰς ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν παρεδείκνυτο. Οὐδὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς χθαμαλὸν ἢ ταπεινὸν καὶ χαμαίζηλον, ἀλλὰ πάντα ὑψηλὰ καὶ ἐπηρμένα.

Καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἀπὸ τῆς τῶν αἰνιγμάτων ἀδηλίας τὴν νομικὴν λατρείαν τεθέαται ὁ εὐαγγελιστὴς καταβαίνουσαν, οὐ τοπικὴν κατάβασιν, ὅτι μηδὲ τὸ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ καταβαίνοντας εἰσάγειν κατὰ τὴν ἐν Εὐαγγελίοις
D παραβολήν, τοπικὴν εἰσηγεῖται κατάβασιν, ἀλλὰ γνώσεως θείων δογμάτων μετάβασιν. Ἐνταῦθα δὲ ἐπεὶ καὶ Θεὸς τῆς δόξης συλλαμβανόμενος, πρὸς οὐδὲν ταπεινὸν ἡ κατάβασις, εἰ μὴ τῆς ἀδηλίας καὶ κρυφιότητος ἡ φανέρωσις, οὐχ ὑπὸ ἀνθρωπίνῃ ὁρμῇ, ὡς ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ῥοπῆς συντελουμένη.

Καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς. Φωστῆρα τὸν Χριστὸν καλεῖ. Λίθῳ δὲ τιμιωτάτῳ ἀπεικάζεται ὁ φωστήρ, ὅτι καὶ λίθῳ ἰάσπιδι παραβάλλεται τὸ τεῖχος τῆς ἀπ' οὐρανοῦ Ἱερουσαλήμ. Χλοερὰ δὲ ἡ ἴασπις, τὸ φερέσβιον καὶ ζωοδῶρον ἐμφαίνουσα τῆς προνοίας τοῦ Χριστοῦ, οὗ περιοχὴ τὸ τεῖχος τὸ ἐξ ἰάσπιδος συντετελεσμένον, ὃ καὶ ὁρατὸν ἀνθρώποις, ὡς καὶ αἰσθη-

CAPUT LXVII.

De angelo qui ostendit ipsi sanctorum civitatem, et dimensus est murum ac portas ipsius.

XXI, 9-11. *Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum, dicens : Veni, ostendam tibi mulierem quæ est sponsa agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et sublimem. Et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo a Deo, habentem gloriam Dei. Et luminare ejus simile lapidi pretiosissimo, tanquam lapidi jaspidi crystallizanti; et habebat murum magnum ac sublimem.*

Quos antea ultores induxerat, nunc e diverso proponit tanquam medicos, qui interdum quidem duri accedunt ad incidendum, quandoque vero lenia apponunt medicamina. Nam is qui nunc merentibus plagam inducebat, nunc beatitudinem Ecclesiæ sanctorum ostendit. Plagas autem dicit novissimas, non quod temporis extremam partem habeant, sed quod afflictionis ac læsionis robur inferre possent. Sponsam vero agni recte dicit mulierem : quando enim ut agnus occisus est Christus, tunc ipsam proprio sanguine desponsavit. Quemadmodum namque dormiente Adam formata est uxor per ablationem costæ a latere, ita et Christo in cruce voluntarie per mortem dormiente, per sanguinis de latere effusionem, conjuncta Ecclesia ei qui pro nobis patiebatur, desponsata est.

Et sustulit me in spiritu. Recte dicit *in spiritu*. Neque enim mens aliqua humana sine spirituali gratia sublimata est, ut sanctorum gloriam comprehenderet. **823** Merito autem supramundana sanctorum vita et conversatio in monte magno ac sublimi ostendebatur. Nihil enim apud ipsos terrenum vel humile et abjectum, sed omnia sublimia et excelsa.

Et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo. Ab ænigmatum obscuritate vidit evangelista legalem cultum descendere non locali descensu : quia neque inducendo descendentes ab Jerusalem juxta evangelicam parabolam, localis traditur descensus, sed transitus cognitionis divinorum dogmatum. Hic autem quoniam Deus gloriæ etiam assumitur, ad nihil humile est descensus, sed obscuritatis et occultationis manifestatio, quæ non humana irruptione conficitur ut in castris, sed Dei auxilio.

Et luminare ejus. Luminare dicit Christum : lapidi autem pretiosissimo assimilatur luminare, quia et lapidi jaspis comparatur murus cœlestis Jerusalem. Est autem jaspis viridis, manifestans Christi providentiam esse frugiferam ac dare vitam hominibus, cujus munitio est murus ex jaspide confectus, qui etiam visibilis est hominibus, sicut et sensu com-

Digitized by Google

prehensus. Murus itaque visus est ex jaspide lapide compositus propter coloris viriditatem. Viride enim gramen præit omne terrenum alimentum. Quin et crystallizans jaspis muri, designat ipsum continere puritatem et carere reprehensione. Præterea sublimem dicit murum et altum : neque enim Altissimo gratum est in humilibus et abjectis habitare, sed in his quibus sublimes sunt sensus et cœlestem habentes sanctimoniam. Species autem luminaris pretiosissimo quidem lapidi comparatur, non tamen qualis fuerit aspectus ostenditur : quia neque mortalibus et corruptibilibus rebus designari possunt quæ divinissima sunt et sensui nequaquam subjecta.

XXI, 12-14. ***Et habebat portas duodecim, et in portis angelos duodecim, et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Ab oriente portæ tres, et ab aquilone portæ tres, et ab austro portæ tres,* 824 *et ab occasu portæ tres. Et murus civitatis habebat fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum Agni.***

Nullum ex his durum intellectum ad explanationem trahi necesse est. Quando enim numerus aperte designat apostolos Domini, ipse portarum usus, nempe quod introducant ad conclave vitæ, apostolos ipsius repræsentat, per quos gentes ad Christi conclave introductæ sunt. Angelos vero duodecim in portis constituunt, quos interpretati sunt apostolos, per quos nobis introitus et ad Patrem accessus præparatur cooperatione angelorum, qui pari numero sint cum his præfectis : aut potius eorum angelorum qui segregati sunt ad gubernationem duodecim tribuum Israel, juxta cognationem in sanctitate fundatam. Et meritissime ita dicitur. Si enim persuasum nobis est, cuique fidelium designatum esse angelum, multo magis fundamentis Ecclesiæ et evangelici verbi seminatoribus consentaneum est angelos esse adjutores ad evangelicam prædicationem.

***Et nomina inscripta.* In cultu quidem Mosaico præceptum erat ut in superhumerali inscriberentur nomina patriarcharum, in testamento autem Domini Jesu, nomina novi Israel in portis inscribuntur, hoc est, in his introducunt, de quibus etiam dictum est : « Nuntiabo nomen tuum fratribus meis[16] ; » nomen dicens mysterium fidei in Christum, quod non ad ineffabile secretum, sed ut omnibus manifestum fiat, pollicetur proponendum. Conformiter autem ad numerum tribuum filiorum Jacob sunt et portæ, quia neque per fidem in Christum abolita sunt universa quæ veteris erant testamenti, sed quatenus infantilia sunt virili statu infirmiora.**

***Quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel.* Cum fideles vocasset Israel, permansit in**

A **σει ληπτόν. Τὸ τεῖχος μὲν οὖν ἰάσπιδι ὡράθη λίθῳ συντετελεσμένον, διὰ τὸ χλοερὸν τοῦ χρώματος. Χλόη γὰρ ἡγεῖται πάσης ἐπιγείου τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ κρυσταλλίζουσα ἡ ἴασπις τοῦ τείχους, τὸ καθαρὸν καὶ ἄμωμον αἰνιττομένη τοῦ περιεχομένου. Ἀλλὰ καὶ ὑψηλόν φησι τοῦτο καὶ μέγα. Οὐ γὰρ ἐν ταπεινοῖς καὶ χαμαιζήλοις ὁ Ὕψιστος εὐαρεστεῖ κατοικεῖν, ἀλλ' ὅσοις μετάρσια τὰ φρονήματα, καὶ τῆς οὐρανίου ἐχόμενα σεμνότητος. Τὸ δὲ τοῦ φωστῆρος εἶδος, λίθῳ μὲν παραβάλλεται τιμιωτάτῳ, οὐ μέντοι καὶ τὴν ἰδέαν ὁποῖος ἐνδείκνυται, ὅτι μηδὲ θνητοῖς καὶ ἀφθάρτοις τὰ θειότατα καὶ αἰσθήσει ἀδούλωτα πέφυκεν ὑποδειγματίζεσθαι.**

Ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυ-
B ***λῶσιν ἀγγέλους δώδεκα. Καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστιν ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἀπὸ ἀνατολῶν, πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βοῤῥᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ Ἀρνίου.***

Οὐδὲν ἐκ τούτων περισκελὲς νόημα εἰς σαφήνειαν μεθελκόμενον τυγχάνει. Ὅ τε γὰρ ἀριθμὸς σαφῶς τοὺς ἀποστόλους Κυρίου ὑποφαίνει, ἥ τε χρεία τῶν πυλώνων ὡς εἰσαγόντων εἰς τὸ τῆς ζωῆς ταμεῖον τοὺς αὐτοῦ ἀποστόλους παριστᾷ, δι' ὧν τὰ ἔθνη τῷ Χριστοῦ ταμείῳ εἰσήχθησαν. Ἀγγέλους δὲ δώδεκα
C **ἐπὶ τῶν πυλώνων καθιστᾶσιν, οὓς τοὺς ἀποστόλους ἐξειλήφασι, δι' ὧν ἡ εἴσοδος ἡμῶν, καὶ ἡ πρὸς τὸν Πατέρα προσαγωγὴ ἐνήργηται ἐπὶ συνεργίᾳ ἀγγέλων ἰσαρίθμων τῶν προὐχόντων, καὶ μᾶλλον τῇ ἐπιστασίᾳ ἀφωρισμένων τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἀγχιστείαν τὴν ἐν ἁγιότητι θεμελιωθεῖσαν. Καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πιστῶν, ἄγγελον ἕπεσθαι πεπιστεύκαμεν, πολλῷ μᾶλλον τοῖς θεμελίοις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῖς τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου σπορεῦσιν, ἀγγέλους συνεργοὺς πρὸς τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα νοεῖσθαι ἀκόλουθον.**

***Καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα.* Ἐπὶ μὲν τῆς Μωϋσέως λατρείας, τὰ τῶν ἀρχιφύλων ὀνόματα ἐπὶ τῆς ἐπωμίδος γεγράφθαι, πρόσταγμα· ἐν δὲ τῇ**
D **κατὰ Κύριον Ἰησοῦν Διαθήκῃ τοῦ νέου Ἰσραὴλ τὰ ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πυλῶσι, τουτέστι, τοῖς εἰσαγωγεῦσι, περὶ ὧν καὶ εἴρηται· « Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, » ὄνομα τὸ κατὰ τὴν πίστιν τὴν κατὰ Χριστὸν, μυστήριον λέγων, ὃ οὐκ εἰς ἀπόῤῥητον ἐχεμυθίαν, ἀλλ' εἰς ἅπασι προὖπτον προβάλλεσθαι ὑπισχνεῖται. Ἀναλόγως δὲ ταῖς ἀπὸ Ἰακὼβ φυλαῖς καὶ οἱ πυλῶνες, ὅτι μηδὲ πάντα κατήργηται τὰ τῆς Παλαιᾶς τῇ κατὰ Χριστὸν πίστει, ἀλλ' ὅσον τὰ νηπιώδη τῆς ἀνδρικῆς καταστάσεως ἀσθενέστερα.**

***Ἃ ἐστιν ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραήλ.* Τοὺς πιστοὺς καλέσας Ἰσραὴλ ἐπιμεμένηκε**

[16] Psal. XXI, 23.

Digitized by Google

καὶ τῷ τοῦ πληρώματος αὐτῶν ἀριθμῷ. Δώδεκα γὰρ φυλὰς εἰπὼν, ἃς δὴ καὶ κατὰ τὴν τριάδα διῃρῆσθαι τῷ τετραμερεῖ τοῦ κόσμου σχήματι, καὶ ἰσαρίθμους τοῦ σταυρικοῦ σημείου τῇ διαστολῇ κατὰ τριπλασιασμὸν, δῆλον, καὶ τὰ ἀφωρισμένα μέρει ἀποφήνας, τούτων καὶ τρισὶ πάλιν πυλῶσιν ἕκαστον εἰληχέναι τὴν εἴσοδον διαγράφει. Οὐ γάρ ἐστι τῆς τοῦ ἐσταυρωμένου Κυρίου μυήσεως κατευμεγεθῆσαι, μὴ τῇ ὑπερθέῳ Τριάδι τὸ εἰσαγώγιμον εἰληχότα. Ἅπαντα γὰρ τοῦ κόσμου τὰ πέρατα οἱ θεῖοι ἀπόστολοι διειληφότες, Τριάδα τε ὁμοούσιον τοῖς ἔθνεσι κηρύξαντες, ἐβάπτισαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ του ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ Ἀρνίου. Τοὺς δώδεκα ἀποστόλους ἤδη καλῶς ποιῶν διεσάφησεν, ὅτι τοὺς δώδεκα ἀποστόλους δηλοῦν ὁ σκοπὸς, οὓς καὶ πυλῶνας καὶ θεμελίους φησί· θεμελίους, ὡς τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως τὴν ὑποβάθραν αὐτοὺς καταθεμένους· πυλῶνας δὲ, ὡς δι' αὐτῶν ἤδη, ἤγουν διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν, τὸ εἰσαγώγιμον τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως εὑρίσκει.

Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον, κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς, ὅσον τὸ πλάτος. Καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων. Τὸ μῆκος καὶ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί. Καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ρμδ' πηχῶν, τὸ μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις.

Ὁ μὲν κάλαμος ᾧ διεμέτρει τὴν ἁγίαν πόλιν, γεωμετρικὸν ὑπῆρχε. Χρυσοῦν δὲ διὰ τὸ τίμιον τοῦ τε μετροῦντος ἀγγέλου, καὶ τῆς μετρουμένης πόλεως. Ἀνθρωποειδῶς δὲ ἐθεωρήθη ταῦτα, ὅτι μηδὲ ἄλλως ὁραθῆναι ταῦτα δυνατὸν θεῖα ὄντα καὶ ὡς ἔχει φύσεως. Πόλιν δὲ τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον, εἰς ὃ οἱ πυλῶνες ἐμβιβάζειν ἀπέλαχον, ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος ἡ κατὰ Χριστὸν πίστις γνωρίζεται.

Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται. Τοῦ τείχους καὶ τῆς πόλεως τὸ σχῆμα, τετράγωνον, καὶ τῶν πυλώνων εἰς δώδεκα. Τετράγωνος γὰρ οὖσα ἡ πόλις, τῷ σταυρικῷ σημείῳ κατὰ τὸν διάμετρον διῃρέθη, ἀφ' οὗ καὶ αἱ τέσσαρες πλευραὶ ἀνὰ τρισὶ πυλῶσι τὴν εἴσοδον ἠμοίρησαν σχεῖν, ὡς ἔφθημεν παραθέμενοι.

Ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων. Ἰσάριθμοι τοῖς μακαρίοις ἀποστόλοις οἱ στάδιοι. Ἐπεὶ καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν καρπὸς ἡ ἐκεῖσε ἀποκειμένη λῆξις, ἰσόμετρος οὖσα κατὰ πάσας τὰς διαστάσεις, καὶ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου αἱ ἀρεταὶ ἐν συμμετρίᾳ τὸ εἶναι ἔχουσι κατὰ Παῦλον τὸν θεῖον, ὃς οἶδε καὶ ταπεινοῦσθαι, καὶ περισσεύειν, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾷν. Καὶ οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν μακαρίων ἀποστόλων ἔμφασιν ἔχει. Ὁ δώδεκα γὰρ ἐφ' ἑαυτὸν πολυπλασιασθεὶς, τὸν ἑκατοντεσσαρακοντατέσσαρα ποιεῖ. Τὸ δὲ μέτρον τῶν ἑκατοντεσσαρακοντατεσσάρων πηχῶν μέτρον ἀνθρώπου εἰπὼν, ἐπιφέρει, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἀγγέλου ἐστὶ, εἰ καὶ κατὰ τὸ

A numero complementi ipsorum : nam ubi duodecim tribus dixit, quas etiam ternario divisas esse per quadripartitam mundi figuram, et æquales esse numero cum distinctione signi crucis triplicata manifestum est : ubi etiam nomina quæ in partem segregata sunt definivit, horum singula tribus rursum portis sortita esse introitum describit. **825** Neque enim potest quispiam obtinere disciplinam Domini crucifixi, nisi illud sortiatur quod ad divinissimam Trinitatem initiat. Divini siquidem apostoli acceptis omnibus mundi terminis, consubstantiali Trinitate gentibus prædicata, baptizarunt eas in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum Agni. Recto nunc ordine duodecim apostolos mani- B festavit, quoniam scopus erat duodecim apostolos significare, quos et portas et fundamenta dicit : fundamenta, ut qui fidei in Christum basim ac fundamentum collocaverint : portas vero, quod per ipsos sive per ipsorum prædicationem inveniatur jam introductio fidei in Christum.

XXI, 15-19. *Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arundinem auream, ut metiretur civitatem et portas ejus et murum ejus. Et civitas in quadro posita est : et longitudo ejus tanta est, quanta et latitudo. Et mensus est civitatem arundine per duodecim millia stadiorum : et longitudo et latitudo et altitudo ejus æquales sunt. Et mensus est murum ejus* C *centum quadragintaquatuor cubitorum, mensura hominis quæ est angeli. Et erat structura muri ipsius jaspis.*

Arundo qua civitatem dimetiebatur, geometrica erat : aurea vero, propter honorem et angeli qui metiebatur, et civitatis quæ mensurabatur. Porro hominis specie hæc visa sunt, quia neque alio modo hæc videri poterant in natura sua, cum divina sint. Civitas vero mysterium est de Christo, ad quod introducere portis datum est, quia per prædicationem manifesta fit fides in Christum.

Et civitas in quadro posita est. Muri ac civitatis figura quadrangularis erat, et similiter portarum duodecim. Cum enim civitas quadrangularis esset, per figuram crucis ex diametro dividebatur. Unde D et quatuor latera ternis portis recte partitum habebant ingressum, quemadmodum prædiximus.

Per duodecim millia stadiorum. Æquali numero cum sanctis apostolis sunt millia stadiorum : quandoquidem prædicationis eorum **826** fructus est in futurum reposita quies, cum æqualis sit mensuræ juxta singulas dimensiones : et virtutes vitæ quæ secundum Deum est, id habent ut proportionatæ sint, juxta divum Paulum qui novit et humiliari et superare, et saturari et esurire. Et hic numerus duodecim apostolorum emphasim habet. Duodenarius enim numerus in seipsum multiplicatus centum quadragintaquatuor efficit. Ubi vero dixit mensuram centum quadragintaquatuor cubitorum esse mensuram hominis, subjungit quod mensura hæc est an-

Digitized by Google

geli. Quanquam, inquit, juxta id quod hominibus apparet per cubitum prolata est hæc mensura, nemo tamen existimet hominem fuisse qui mensus est, sed angelum humano more usum mensuratione, et non angelico per simplicem naturæ vim et intelligentiam.

Et erat structura muri ipsius jaspis. Ἐνδόμησιν structuram sive ædificationem dicit, hoc est, studium ac diligentiam apostolorum circa prædicationem. Jaspis autem virescens cursum Evangelii designat, qui semper virentem ac immarcescibilem servat prædicationem.

XXI, 19, 20. *Ipsa vero civitas aurum purum simile vitro puro. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum jaspis, secundum sapphirus, tertium chalcedonius, quartum smaragdus, quintum sardonyx, sextum sardius, septimum chrysolithus, octavum beryllus, nonum topazius, decimum chrysoprasus, undecimum hyacinthus, duodecimum amethystus. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt.*

Vivifica prædicatio habitaculum ducit beatæ et perpetuæ vitæ, quæ civitas sive habitaculum puro auro comparatur, ob susceptum splendorem puro vitro assimilatum. Porro fundamenta muri civitatis omni lapide ornata sunt. Lapidibus pretiosis designat virtutes divinorum apostolorum, quos etiam fundamenta civitatis appellat. Cum autem duodecim fuerint lapides in rationali pontificis, octo solum ex illis ordinat inter fundamenta, quatuor vero immutat : **827** ut ex his et consonantia veteris testamenti ad novum appareat, et excellentia novi ac eorum quæ in eo refulserunt in comparatione ad vetus. Apostoli igitur omni virtute per lapides pretiosos repræsentata adornati sunt.

1. *Primus est jaspis.* Per jaspidem colore virescentem in modum smaragdi, verisimile est coryphæum Petrum significari, qui ante passionem Domini in cunctis ad ipsum factis Domini interrogationibus semper virescebat ac juvenem agebat. Captus est igitur pallore præ timore circa passionem magistri devictus, adeo ut ad negationem usque perveniret : rursus tamen eodem in melius restituto continuo virore adjutus, et ipse fluxu lacrymarum liberatus est a siti mortifera : et nos in loco viroris per aquam salutaris baptismi excepit hospitio.

2. *Secundus est sapphirus.* Hic coloris dicti Calaini, quem nonnulli venetum dicunt, cœlesti colori assimilatur, sive aeris profunditati quæ cœleste corpus obumbrat : et licet hoc sensu comprehendi possit, non tamen juxta Stagiritem quinti corporis naturam aliquam efficit. Et quanquam hoc non sit possibile sensu visus nostri a longinquo exacte dijudicare, obumbrante nescio quo velamento, attamen colorem manifestare nititur, secundum fundamentum sapphiro assimilans : qui sapphirus cœlesti

δοκοῦν ἀνθρώποις ἐξενήνεκται διὰ πήχεως. Μή τις μέντοι οἰέσθω καὶ ἄνθρωπον τὸν μεμετρηκότα, ἀλλ' ἄγγελον ἀνθρωπίνως χρησάμενον τῇ μετρήσει, καὶ οὐκ ἀγγελικῶς τῇ ἁπλῇ προσβολῇ καὶ νοήσει.

Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς, ἴασπις. Ἐνδόμησιν, τὴν οἰκοδομὴν λέγει, οἱονεὶ τὴν σπουδὴν καὶ ἀκρίβειαν τὴν περὶ τὸ κήρυγμα τῶν ἀποστόλων. Ἡ δὲ χλωρίζουσα ἴασπις, τὸν τοῦ Εὐαγγελίου δρόμον αἰνίττεται τὸν χλωρίζοντα εἰς ἀεὶ καὶ ἀμάραντον διατηροῦντα τὸ κήρυγμα.

Καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. Οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως, παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. Ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρτος, σμάραγδος· ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιον· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔννατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἐνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δωδέκατος, ἀμέθυσος· καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται.

Τὸ ἀείζωον κήρυγμα ἐπικατασκήνωσιν ἄγει τῆς μακαρίας καὶ ἀδιαδόχου ζωῆς, ἥτις πόλις, ἤγουν σκήνωσις, χρυσίῳ παραβάλλεται καθαρῷ, ξενιζούσῃ τῇ διαυγείᾳ, ὑάλῳ καθαρῷ ὁμοιουμένη. Οἱ δὲ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως, παντὶ λίθῳ κεκοσμημένοι. Λίθοις πολυτίμοις διαμορφοῖ τὰς ἀρετὰς τῶν θείων ἀποστόλων, οὓς καὶ θεμελίους καλεῖ τῆς πόλεως. Δώδεκα δὲ ὄντων τῶν λίθων τῶν ἐν τῷ λογείῳ τοῦ ἀρχιερέως, ὀκτὼ μόνον ἐκ τούτων τοῖς θεμελίοις ἐντάττει· τοὺς τέσσαρας δὲ παρηλλαγμένους, ἵν' ἐκ τούτων φανῇ καὶ τὸ σύμφωνον τῆς Παλαιᾶς πρὸς τὴν Νέαν, καὶ τὸ ὑπερέχον τῆς Νέας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαλαμψάντων ὅσον πρὸς τὴν Παλαιάν. Οἱ τοίνυν ἀπόστολοι πάσῃ ἀρετῇ τῇ διὰ τῶν τιμίων λίθων ἐμφαινομένῃ κεκόσμηνται.

α'. *Ὁ πρῶτος ἴασπις.* Διὰ τῆς ἰάσπιδος χλωριζούσης τὴν χρόαν κατὰ τὴν σμάραγδον, εἰκὸς τὸν κορυφαῖον Πέτρον δηλοῦσθαι, ὃς πρὸ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἐν ἁπάσαις ταῖς πρὸς αὐτὸν τοῦ Κυρίου ἐρωτήσεσιν ἀειθαλὴς ὢν καὶ νεάζων, ἑάλω γοῦν τῇ ἀπὸ τοῦ δέους χλωρότητι, κατὰ τὸ τοῦ διδασκάλου πάθος κατακρατηθεὶς, ὡς καὶ πρὸς ἄρνησιν χωρῆσαι. Ὅμως τῇ αὐτῇ πάλιν κατὰ τὸ κρεῖττον συγκροτούμενος ἀειθαλίᾳ, αὐτός τε τοῦ θανατοῦντος ταῖς τῶν δακρύων ῥοαῖς ἀπήλλακται δίψους, καὶ ἡμᾶς εἰς τόπον χλόης διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος κατεσκήνωσεν.

β'. *Ὁ δεύτερος, σάπφειρος* (οὕτως τοῦ καλαΐνου χρώματος καλουμένου, ὃ τινες βένετόν φασι), τῷ οὐρανίῳ ἀπεικάζεται χρώματι, ἤτοι τῷ τοῦ ἀέρος βάθει, ὃ τὸ οὐράνιον ἐπιπροσθεῖ σῶμα, εἴγε καὶ τοῦτο αἰσθήσει ληπτὸν, ἀλλὰ μὴ, κατὰ τὸν Σταγειρίτην, πέμπτου σώματος φύσιν τινὰ κατείργασται. Ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο τῆς ὁρατικῆς αἰσθήσεως ἡμῶν μὴ οἵας τε οὔσης τὰ πορρωτάτω διακριβοῦν τοῦ ἐπιπροσθοῦντος οἷά τινος παραπετάσματος, κἂν μέντοι τὸ χρῶμα ἐμφανίζειν πειρᾶται, σαπφείρῳ ἀφομοιῶν

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

τὸν δεύτερον θεμέλιον · ὃς σάπφειρος τῷ οὐρανίῳ A ἀπεικάζεται σώματι · καὶ ὅπως, εἴρηται. Ἐξ οὗ σαπφείρου φασὶ καὶ τὸ λαζούριον χρῶμα γίνεσθαι. Τούτῳ τῷ λίθῳ τὸν μακάριον Παῦλον ἔνδικον ἀπεικάζεσθαι, ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀναληφθέντα, κἀκεῖθεν ἕλκοντα τοὺς αὐτῷ πειθομένους.

γ'. *Ὁ τρίτος, χαλκηδών.* Οὗτος ἐν τῷ ἱερατικῷ λογείῳ οὐκ ἐμφέρεται, ἀλλ' ἄνθραξ, ὃς ἐνταῦθα οὐ κεῖται. Σκοπητέον οὖν, μή ποτε τὸν ἄνθρακα οὕτως ἐκάλεσαν. Ἄνθραξ δὲ ὁ μακάριος Ἀνδρέας, ἅτε ἐν τῇ ἀχλύϊ τοῦ κατὰ τὸν νόμον βίου αὐτός τε τῷ καθ' ἑαυτὸν φωτὶ τὸν ζητούμενον Μεσσίαν εὑρὼν, καὶ τοῖς γνωρίμοις μηνύων καὶ ἐμφανίζων· ἅμα δὲ εἰ καὶ ἄλλος ὁμοιόχρους ἄνθρακι ὁ χαλκηδών ἐστι λίθος, οὕτω κληθεὶς, παρόσον κατὰ τὸν Χαλκηδόνος πορθμὸν ἄνω Χρυσοπόλεως κατὰ τὰς Συμπληγάδας B πέτρας τοῖς ἐκτὸς τούτων ἀπανθρώποις χωρίοις, χοιράσει καὶ σκοπέλοις τῶν αἰγιαλῶν ἠχρειωμένων μετὰ λίθων ἀνευρίσκεται πολυτίμων, ὡς τὰ πάτρια Βιθυνῶν ἀναταξαμένοις εἴρηται, σκοπητέον.

δ'. *Ὁ τέταρτος, σμάραγδος.* Διὰ τοῦ σμαράγδου τὸ πράσιον χρῶμα ἐμφανιζομένου, τήν τε διαύγειαν ἐξ αὐτοῦ προσλαμβάνοντος καὶ τὴν ὥραν, τὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου νομίζομεν δηλοῦσθαι κήρυγμα, θείῳ ἐλαίῳ φαιδρύνοντος τὴν προσγινομένην ἡμῖν ἐξ ἁμαρτίας κατήφειαν.

ε'. *Ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ.* Τούτῳ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου χαρακτηρίζεσθαι ὑπειλήφαμεν. Ὡς γὰρ ὁ λίθος οὗτος καὶ χρόαν αἱματιαίαν ἐγκολπίζε- C ται, οὕτω δὴ καὶ ὁ μακάριος οὗτος, ἐναρχομένου τοῦ φωτοειδοῦς λευκοῦ καὶ θείου κηρύγματος, τῷ δι' αἵματος δρόμῳ τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ πρὸς τὴν οὐράνιον καὶ ἀείζωον λῆξιν, καὶ πλήρη φωτὸς, παραπέμπεται.

ς'. *Ὁ ἕκτος, σάρδιον.* Οὗτος πυῤῥὸς τὴν χρόαν ὁρμώμενος, τῷ διαπύρῳ τῆς περὶ Χριστὸν διαθέσεως τὸν Φίλιππον ἀναφέρει. Ὡς γὰρ ὁ λίθος οὗτος θεραπευτικὴν ἔχει δύναμιν οἰδημάτων σαρκικῶν καὶ τῶν ἀπὸ σιδήρου πληγῶν, οὕτω καὶ τῆς τοῦ Φιλίππου ἀρετῆς τὸ κάλλος ὑποδύεται.

ζ'. *Ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος.* Βαρθολομαῖος ἀπεικάζεται τῷ χρυσολίθῳ τῷ πολυτίμῳ, τῶν ἀρετῶν χρυσοειδεῖς ἀποστίλβων λαμπρότητας καὶ οὗτος, οὐ μέντοι καὶ ὡς ὁ χρυσὸς τῷ τήκεσθαι δυστυχῶν, D στεῤῥότητι δὲ λιθίνῃ πρὸς τὸ κήρυγμα καταπλουτῶν ἔμμονον.

η'. *Ὁ ὄγδοος, βηρύλλιος.* Θωμᾶς εἰκάζεται τούτῳ, θαλασσοειδεῖ τῇ χρόᾳ καὶ ὑακινθιζούσῃ, τό τε πρὸς πίστιν αὐτοῦ ἀστάθμητον ὑπογράφοντι, καὶ μάλιστα τὸ μακροδαπὲς τῆς ἀποστολῆς μέχρις Ἰνδῶν καὶ διὰ θαλάσσης ἐκτελεσθείσης.

θ'. *Ὁ ἔνατος, τοπάζιον.* Ὁ τόπαζος ἐρυθρὸς καὶ ἀνθρακίζων τῷ εἴδει, καὶ λευκὸν ὀπὸν ἀφιεὶς ὀφθαλμιῶσιν ἀλεξίπονον, τὸν θεῖον Ματθαῖον ἕξει ἀφομοιούμενον, πεπυρωμένον τῷ θείῳ ζήλῳ, ὡς καὶ τὴν μέχρι σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ γαλακτοτροφίας ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ ἀναγράψαι · δι' ὧν τοὺς τὴν καρδίαν τυφλώττοντας καὶ νηπιώδει τῇ πί-

corpori assimilatur, eo modo quo jam dictum : ex quo sapphiro aiunt fieri colorem cæruleum. Huic lapidi æquum est beatum Paulum comparare usque ad tertium cœlum assumptum, et inde eos attrahentem qui sibi credunt.

3. *Tertius est chalcedonius.* Hic in sacerdotali rationali non defertur, sed carbunculus qui hic non ponitur. Considerandum est igitur ne quando carbunculum ita vocaverit. Porro ἄνθραξ, id est, carbunculus est beatus Andreas, tanquam in caligine vitæ legalis, et ipse sua luce nactus quæsitum Messiam, et sibi notis significans ac demonstrans. **828** Præterea chalcedonius lapis, quanquam alius sit, similis tamen est coloris cum carbunculo : ita dictus quod circa fretum Chalcedonis supra Chrysopolim juxta Symplegades scopulos, in locis inaccessis extra hos positis, nempe in saxis ac scopulis desertorum litorum, cum aliis lapidibus pretiosis inveniatur, veluti dixerunt ii qui de rebus patriis Bithynorum scripserunt.

4. *Quartus est smaragdus.* Per smaragdum, qui viridem demonstrat colorem, et splendorem ex eo susceptum ac venustatem, Joannis evangelistæ prædicationem significari arbitramur, qui divina misericordia exhilarat ortam in nobis ex peccato tristitiam.

5. *Quintus est sardonyx.* Per hunc Jacobum Zebedæi designari credimus. Quemadmodum enim hic lapis sanguineum refert colorem, ita quoque et hic sanctus inchoata splendida et candida ac divina prædicatione, cursu per sanguinem peracto in modum magistri sui Christi, ad cœlestem et perpetuæ vitæ quietem plenamque lumine transmittitur.

6. *Sextus est sardius.* Hic fulvo colore prosiliens, Philippum propter ignitum erga Christum affectum demonstrat. Quemadmodum enim hic lapis virtutem habet curativam ulcerum carnis et vulnerum ferro inflictorum, ita quoque decor virtutis Philippi subingreditur.

7. *Septimus est chrysolithus.* Pretioso chrysolitho Bartholomæus assimilatur, resplendens et hic aureo virtutum splendore : non tamen sic ut in modum auri liquefiat adversitatibus, sed magis lapidea firmitate stabilem ditans prædicationem.

8. *Octavus est beryllus.* Thomas huic comparatur, qui lapis maris ac hyacinthi colore, et illius ad fidem instabilitatem depingit, et maxime apostolatum ac legationem in longinquam patriam, nempe usque ad Indos et per mare perfectam.

9. *Nonus est topazius.* Topazius ruber et specie carbonis ac candidum aspectum relinquens auxiliando ægris oculis, divinum **829** Matthæum assimilatum habebit, divino zelo ignitum, ut etiam Dei incarnationem describeret usque ad carnem et sanguinem ac lactationem : per quæ eos qui cor habebant excæcatum fidemque infantilem, eos, inquam,

Digitized by Google

qui eruditi erant in conversatione secundum legem, ad statum virilem qui secundum Christum est subduxit.

στει, τοὺς κατὰ νόμον φημὶ πολιτείᾳ παιδαγωγουμένους, πρὸς ἀνδρικὴν κατάστασιν τὴν κατὰ Χριστὸν ἐπανήγαγεν.

10. *Decimus est chrysoprasus.* Hic Thaddæo reponitur, qui Angaro regi Edeses, fidem Christi evangelizavit, quæ ab auri specie sic appellatur, et inde sibi pretium ambit, neque Prasii coloris expers est : sive designante revelatione quod per fidem in Christum oritur mortificatio ad ea quæ sunt affectuum, sive perpetuam vitam innuente, eo quod prasius color sive marrubium semper viret.

ι'. *Ὁ δέκατος, χρυσόπρασος.* Τούτῳ Θαδδαῖος ἀνάκειται, ὁ τῷ Ἀγγάρῳ βασιλεῖ Ἐδέσης τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν εὐαγγελισάμενος, ἥτις χρυσὸς χρηματίζουσα τὴν ἰδέαν, καὶ ταύτῃ τὸ τίμιον ἑαυτῇ μνωμένη, οὐδὲ τοῦ πρασίου ἀμοιρεῖ, εἴτουν τὴν πρὸς τὰ ἐμπαθῆ νέκρωσιν τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως αἰνιττομένης τῆς ἀποκαλύψεως, εἴτε καὶ τὸ ἀείζωον διὰ τῆς ἀειθαλίας τοῦ πρασίου χρώματος.

11. *Undecimus est hyacinthus.* Huic qui cerulei coloris est sive aerem referentis Simon Zelotes assimilatur, figuram quidem gerens continue errantis turbæ zelantium, sive amatorum aut invidorum (ideo etiam veluti aerem ac ventum mente sequens) attamen per veritatis cognitionem, quanquam sero, zelum ad id quod optimum est accommodans.

ια'. *Ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος.* Τούτῳ κυανίζοντι τὴν χρόαν, ἤγουν ἀερίζοντι ὁ Σίμων ὁ Ζηλωτὴς ἀπεικάζεται, τοῦ μὲν τῶν Ζηλωτῶν ἀειπλανοῦς στίφους χρηματίζων (διὸ καὶ ὡς ἀερίζων καὶ ἐξηνεμωμένος τὸ φρόνημα), ἀλλ' οὖν τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, εἰ καὶ ὀψὲ, τὸν ζῆλον ἐπὶ τὸ βέλτιστον μεθαρμοσάμενος.

12. *Duodecimus est amethystus.* Hic fulvo colore Matthiæ merito segregabitur, qui una cum undecim particeps fuit visionis a cœlo fluentis cum ignito rore : propter quod dementes suspicati sunt illos temulentia oppletos, quanquam omnem sobrietatem affectu excederent. Ideo quoque amethysto assignatus est, quia amethystum præferens sparso ebrietatis rumore nequaquam vinci potuit.

ιβ'. *Ὁ δωδέκατος, ἀμέθυσος.* Οὗτος πυῤῥὸς τὸ χρῶμα φαινόμενος, τῷ Ματθίᾳ εἰκότως ἀφορισθήσεται, τῆς ἀπ' οὐρανοῦ ῥυείσης ὀπτασίας ἐμπύρου δρόσου τοῖς ἕνδεκα κοινωνοῦντι, παρὸ καὶ μέθῃ κατάληπτοι τοῖς ἀνοήτοις ὑπωπτεύθησαν, εἰ καὶ πάσης νήψεως κρείττους διέκειντο. Διόπερ καὶ τῷ ἀμεθύσῳ προσενεμήθη, ὅτι ὁ μηδὲ τὸν ἀμέθυσον ἐπιφερόμενος, ἡττᾶσθαι μέθῃ διατεθρύλληται.

XXI, 21-27. *Singulæ portæ ex singulis margaritis. Et platea civitatis aurum purum tanquam vitrum pellucidum. Et templum non vidi in ea : Deus enim omnipotens templum ejus est et agnus. Et civitas non eget sole neque luna, ut luceant in ea : nam gloria Dei illuminavit illam, et lucerna ejus est agnus. Et ambulabunt gentes per lucem ejus, et reges terræ afferent gloriam suam et honorem in illam. Et portæ ejus non claudentur per diem : nox enim non erit in ea. Et afferent gloriam et honorem gentium* **820** *in illam ut ingrediantur : et non intret in illam quidquid inquinat et abominationem facit et mendacium : sed soli qui scripti sunt in libro vitæ Agni.*

Ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου. Καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως, χρυσίου καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαυγής. Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. Ὁ γὰρ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ Ἀρνίον. Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ. Ἡ γὰρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ Ἀρνίον. Καὶ περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν. Καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς, οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. Νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ. Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτὴν, ἵνα εἰσέλθωσιν. Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρνίου.

Margaritis sanctos apostolos assimilavit, et in singulis ipsorum rem admirandam : non quod vitæ candorem demonstrarent, sed jam etiam magnitudine et altitudine conatuum inducerent stuporem. Plateam vero civitatis sive beatæ habitationis latitudinem ac vitæ durationem auro comparavit.

Μαργαρίταις, τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ἀπεικάζει, καὶ ἀνὰ ἕκαστον αὐτῶν τὸ παράδοξον οὐχ ὅπως τῇ λευκότητι τοῦ βίου ἐπιφαίνοντας, ἀλλ' ἤδη καὶ τῷ μεγέθει καὶ ἀναστήματι τῶν ἐγχειρημάτων τὸ κατάπληκτον ἐπαγομένους. Τὴν δὲ πλατεῖαν τῆς πόλεως, ἤτοι τῆς μακαρίας κατασκηνώσεως, τὸ διεξοδικὸν καὶ βιώσιμον, χρυσίῳ ἀπείκασεν.

Et civitas non eget sole neque luna. Cunctis sensibilibus abolitis, merito quoque sol et luna abolentur : utpote omnibus quæ in illo statu sunt spiritualiter resplendentibus.

Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης. Τῶν αἰσθητῶν ἁπάντων ἠχρειωμένων, εἰκότως καὶ ἥλιος καὶ σελήνη ἠχρείωται, ἅτε νοητῶς πάντων τῶν ἐν τῇ τηνικάδε καταστάσει περιαυγαζομένων.

Nox enim non erit in ea. Præterea neque nox ibi erit, in qua securitas claustris ac ropagulis quæritur : quia ibi divinæ portæ, quas apostolos esse diximus, efficaces erunt ad introductionem sive instructionem eorum quæ perfectiora sunt : cum enim

Νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ. Ἔτι μηδὲ νὺξ ἐκεῖ καθ' ἣν μοχλοῖς καὶ κλείθροις περιγίνεται ἡ ἀσφάλεια, ὅτι κἀκεῖ τοὺς θείους πυλῶνας, οὓς τοὺς ἀποστόλους εἶναι εἰρήκαμεν, ἐνεργεῖς ἔσονται πρὸς τὴν τῶν τελεωτέρων μύησιν. Ἡμέρας γὰρ οὔσης ἀεὶ,

Digitized by Google

καθ' ἣν τὰ τοῦ φωτὸς ἔργα πεπράξεται, πῶς οἷόν τε τὴν νυκτερινὴν ἀπραξίαν παρείσδυσιν ἐκεῖ σχεῖν, νυκτὸς τὸ παράπαν οὐκ οὔσης; Διισσὸν δὲ τὸ ὄνομα. Ἢ γὰρ τοῦτο βούλεται δηλοῦν ὅτι εἰρήνη ἔσται καὶ ἀσφάλεια, ὡς μηδὲ δεῖσθαι φυλακὴν ποιεῖσθαι τῆς πόλεως, τῇ τῶν πυλῶν ἀποκλείσει, ἢ τὸ κἀκεῖ τοὺς θείους πυλῶνας τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας ἠνεῷχθαι πᾶσι πρὸς τὴν τῶν τελειοτέρων μάθησιν. Ἡμέρα δὲ ἔσται ἐκεῖ καὶ νὺξ, ὅτι αὕτη τοῖ, ἁμαρτωλοῖς ἀποκληρωθήσεται.

Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμήν. Οἱ τὰ γήϊνα καταγωνισάμενοι πάθη, οἴσουσι δόξαν τῷ συναντιλαμβανομένῳ Θεῷ. Οὐδὲν γὰρ τῶν κατωρθωμένων ἀνθρώποις θείας ἐπικουρίας ἐκτὸς συσταίη. Οὓς ἄνω βασιλεῖς εἴρηκε γῆς, τούτους εἰσαγωγοὺς φησι τῶν ἐθνῶν τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς. Τί δὲ διὰ τούτων παριστῶν; Ἢ ὅτι οἱ καταπαλαίσαντες τὰ περὶ γῆν ἰλυττώμενα πάθη τῷ καθ' ἑαυτοὺς ὑποδείγματι καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν εἰσαγώγιμον πεποιήκασι τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ, οὗπερ ὑπόδειγμα, δόξα καὶ τιμὴ, ἢ πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῖς ἔθνεσι συνετέλεσε.

perpetuus sit dies in quo lucis opera peraguntur, quomodo possibile esset illud nocturnum otium irrepere, ubi nox omnino non erit? Duplex est autem intellectus. Aut enim hoc significare vult quod pax erit et securitas, ut neque civitati opus sit ponere custodiam claudendo portas: aut quod ibi quoque divinæ portæ doctrinæ apostolicæ omnibus apertæ sint, ad instructionem eorum quæ perfectiora sunt. Dies autem erit ibi, et non nox, quia hæc ad peccatores relegabitur.

Et afferent gloriam et honorem. Qui terrenos devicerunt affectus, ferent gloriam auxiliatori Deo. Nullum enim egregium facinus hominibus contingeret absque divino auxilio. Porro quos superius dixit reges terræ, nunc dicit inducentes gloriam et honorem gentium. Quid autem per hæc significat? Aut quod hi qui affectus ad terrena allicientes superarunt, suo exemplo cæteris quoque gentibus introductionem ad supernam Jerusalem præstiterunt, cujus exemplum sunt gloria et honor, aut ad gloriam et honorem gentibus profuerunt

ΚΕΦΑΛ. ΞΗ'.

Περὶ τοῦ καθαροῦ ποταμοῦ τοῦ ὀπτανθέντος ἐκ τοῦ θρόνου πορεύεσθαι.

Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν, ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς. Καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκ ἴθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. Καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ. Καὶ ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. Καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς φωτίζει αὐτούς. Καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Διττὴν ἴσμεν τοῦ ποταμοῦ τὴν ὠφέλειαν, δίψους ἀνάκτησιν, καὶ ῥύπου κάθαρσιν, ὧν ἀμφοτέρων πλήρης ἡ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν Χριστοῦ κήρυγμα ζωή. Δίψος τε γὰρ ἀνεκτήσατο τῶν πρὸ τῆς παρουσίας Χριστοῦ προφητῶν, « Ἐδίψησέ σε, » φασκόντων, « ἡ ψυχὴ ἡμῶν, » καὶ βαπτίσματι θεουργῷ τοὺς λουομένους ἁγνίζουσα ἐκάθαρε. Καὶ ὅτι τὸ βάπτισμα σκοπὸς παρεμφαίνειν τὸν ποταμὸν τῷ εὐαγγελιστῇ, ἐνταῦθα ἐχέγγυον πιστώσασθαι τὸ ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Ἀρνίου ἐκπορεύεσθαι αὐτὸν ὑποθέσθαι, καὶ μέσον τῆς πλατείας διαῤῥεῖν, τοῦ εὐαγγελικοῦ δηλαδὴ κηρύγματος. Οὐ γάρ ἐστιν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ εἰσελθεῖν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, τὸν μὴ ἄνωθεν ἀναγεννηθέντα δι' ὕδατος καὶ πνεύματος.

Καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν. Ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ἐντεῦ-

831 CAPUT LXVIII.

De fluvio puro qui visus est ex throno procedere.

XXII, 1-5. *Et ostendit mihi fluvium purum aquæ vivæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de throno Dei et Agni in medio plateæ ejus. Et ex utraque parte fluvii lignum afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum: et folia ligni ad medelam gentium. Et omne maledictum non erit amplius, sed thronus Dei et Agni in illa erit: et servi ejus servient illi, et videbunt faciem ejus: et nomen ejus in frontibus ipsorum. Et nox non erit ibi: et non egent lucerna nec luce solis, quoniam Dominus Deus illuminat illos. Et regnabunt in sæcula sæculorum.*

Duplicem novimus fluminis utilitatem, nempe sitis refocillationem et sordium purgationem. Utriusque plena adeptio est in vita quæ est juxta Evangelii Christi prædicationem. Nam et sitim refocillavit prophetarum qui fuerant ante Christi adventum et dicebant, « Sitivit te anima mea [11], » et eos qui sacro et efficaci baptismate lavantur, expiando purgavit. Et quod evangelistæ scopus sit ut fluvius referat baptisma, hinc idoneum est argumentum ad confirmandum, quod et ipsum procedere supponit de throno Dei et Agni, et diffluere in medio plateæ, evangelicæ videlicet prædicationis. Neque enim potest quisquam in supernam ingredi Jerusalem, juxta Domini vocem, nisi qui superne regeneratus sit per aquam et sanguinem.

Et ex utraque parte fluvii. Ex utraque parte evangelicæ prædicationis: ex hac quidem secundum

[11] Psal. LXII, 2.

Digitized by Google

præsentem vitam, ex illa vero secundum futurum sæculum. Lignum autem vitæ divinam vocat sapientiam. Hujus autem ligni est doctrina Christo adhærens, quæ a præsenti felicitate ad futuram beatitudinem occurret. **832** Quæ est autem præsens felicitas? Decenter et opportune tractare divinas virtutes, et non intempestive aut præsumptuose inefficaci studio vanas efficere. Æquali autem numero cum laborantibus est et opportuna tractatio, quia neque prolongare, sed prævenire potius tempus solutionis oportet erga operarios qui faciant ordinate dirigi singula in sapientia. Ad hæc folia quoque ligni ad sanitatem gentium ait denuntiari sive vaticinio prædici; at quid per hæc vult proponere? Scimus sane folium esse, fructus operimentum adornans: et ex hoc intelligimus, quod perfectiora secundum Deum opera, et per crystallinam pellucentiam circumfulgentia, perfectissimis in virtute ad examinationem committuntur, siquidem, « Potentes potenter examinabuntur [12]. » Quæcunque vero alimentum fructuum non participant, sed plantam solum assumunt in signum quod mortua non sint, ad medelam gentium assignantur. His enim ad Christi obsequium accedentibus, superfluum foret in ipsis exacte indagare.

Sed thronus Dei et Agni in illa erit. Qui dilectis Deo virtutibus seipsum in divinum vehiculum præparavit, ad Dei et Agni requiem, per divinas Veteris Novique Testamenti instructiones impigre currens, ac divinæ dedicationis particeps feliciter effectus, hic civitatis supernæ Jerusalem habitator erit, videbitque Deum facie ad faciem, non per ænigmata, sed quemadmodum sanctis apostolis in monte sancto visus est, veluti ait magnus Dionysius.

Et regnabunt in sæcula sæculorum. Sancti videlicet conregnabunt Christo per infinita sæcula.

CAPUT LXIX.

Quod fide digna sint quæ ab Apostolo visa sunt.

XXII, 6. *Et dixit mihi : Hi sermones fide digni sunt et veri. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit angelum suum,* **833** *ut ostenderet servis suis quæ oportet fieri cito.*

Quod solet facere beatus hic evangelista, hic quoque observat : quemadmodum et in Evangelio in signo cognitionis quod esset legitimum : « Et scimus, inquit, quod verum sit testimonium ejus [13]: » Ita et nunc consignans ait sermones fide dignos ac veros expositos esse : inde fidem trahentes, nempe quod a Domino Deo qui etiam doni prophetarum Dominus est. Nam hoc significare vult per hoc quod ait *Dominus spirituum*, ac si dixisset, Dominus prophetici doni.

[12] Sap. vi, 7. [13] Joan. xxi, 24.

θεν, κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐκεῖθεν, κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ξύλον δὲ ζωῆς, τὴν ἔνθεόν φησι σοφίαν. Τούτου τοῦ ξύλου, ἡ κατὰ Χριστὸν ἐχομένη διδασκαλία ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν εὐπραγίας εἰς τὴν μακαριότητα καταντήσει. Τίς δὲ ἡ ἐντεῦθεν εὐπραγία; Τὸ προσηκόντως μεταχειρίζεσθαι καὶ κατὰ καιρὸν τὰς θεοποιοὺς ἀρετὰς, ἀλλὰ μὴ ἀκαίρως ἢ ὑπερβαθμίως ἐπ' ἀνηνύτῳ σπουδάσματι ματαιοποιεῖν. Ἰσάριθμος δὲ τοῖς διαπονοῦσι καὶ ἡ κατὰ καιρὸν μεταχείρησις, ὅτι μηδ' ὑπερτείνειν, ἀεὶ δὲ ἐνδεῖν ἐχρῆν τοῦ καιροῦ τοὺς ἐργάτας, τεταγμένως δὲ διεξάγεσθαι τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ποιοῦντας. Πρὸς τούτοις, καὶ τὰ φύλλα φησὶ τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν καταγγέλλεσθαι, οἱονεὶ φημίζεσθαι, τῶν ἐθνῶν, τί διὰ τούτων ἐνστῆσαι θέλων; Τὸ φύλλον οὖν περικάρπιον ἴσμεν σκέπασμα. Ἐκ τούτου συνίεμεν ὡς τὰ τελεώτερα τῶν κατὰ Θεὸν καὶ διαυγείᾳ κρυσταλλοειδεῖ περιαυγαζομένων ἔργων τοῖς τελεωτάτοις κατ' ἀρετὴν εἰς ἐξέτασιν ἀνατίθεται· « Δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς ἐτασθήσονται. » Ὅσα δὲ τοῦ τροφίμου μὲν ἀμοιρεῖ τῶν καρπῶν, εἰς δεῖγμα δὲ τοῦ ὅτι τέθνηκε, τὸ φυτὸν μόνον παραλαμβάνεται, τῇ τῶν ἐθνῶν θεραπείᾳ προσνέμεται. Τῇ Χριστοῦ γὰρ τούτων ὑπαχθέντων δουλείᾳ, τὸ πρὸς ἀκρίβειαν, περιττὸν ἐπὶ τούτων ἀνερευνᾷν.

Καὶ ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. Ὁ ἀρεταῖς θεοφιλέσιν, εἰς ὄχημα θεῖον ἑαυτὸν ηὐτρεπικὼς, εἰς τὴν Θεοῦ δὲ καὶ τοῦ Ἀρνίου ἀνάπαυσιν διὰ τῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης θείων εἰσηγήσεων ἀόκνως δραμὼν, καὶ θείας ἱδρύσεως ηὐμοιρηκὼς, αὐτὸς τῆς πόλεως τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἔσται οἰκήτωρ, καὶ ὄψεται τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, οὐ δι' αἰνιγμάτων, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τεθέαται, ὥς φησιν ὁ μέγας Διονύσιος.

Καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Οἱ ἅγιοι δηλονότι συμβασιλεύσουσι Χριστῷ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας.

ΚΕΦΑΛ. ΞΘʹ.

Περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν τεθεαμένων τῷ Ἀποστόλῳ.

Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι, πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

Τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ὁ μακάριος οὗτος εὐαγγελιστὴς κἀνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ, εἰς γνώρισμα τοῦ γνησίου, τὸ, *Καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ*· οὕτω καὶ νῦν ἐπισφραγίζων φησὶ, τοὺς λόγους πιστοὺς καὶ ἀληθινοὺς ἐκτεθεῖσθαι, ἐκεῖθεν ἕλκοντας τὸ πιστὸν, ἀπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ, ὃς καὶ τοῦ χαρίσματος τῶν προφητῶν Κύριος. Τοῦτο γὰρ βούλεται παριστᾷν διὰ τοῦ, *Κύριος τῶν πνευμάτων*· ὡσπερεὶ ἔλεγεν· Κύριος τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος.

Digitized by Google

ΚΕΦΑΛ. Ο'.

Ὅτι Θεὸς τῶν προφητῶν ὁ Χριστὸς καὶ Δεσπότης τῶν ἁπάντων.

Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. Μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης ὁ βλέπων καὶ ἀκούων ταῦτα. Καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύντος μοι ταῦτα. Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μή· σύνδουλός σού εἰμι ἐγὼ, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. Τῷ Θεῷ προσκύνησον.

Τοὺς τηροῦντας λέγει τοὺς σπουδάζοντας μὴ περιπεσεῖν ταῖς εἰρημέναις κολάσεσιν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, ἀλλὰ διὰ βίου θεαρέστως ἀμοιρεῖν αὐτῶν.

B *Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης ὁ βλέπων καὶ ἀκούων ταῦτα.* Καὶ τοῦτο τῆς ἀποστολικῆς ψυχῆς ἰδίωμα. Ὅπερ γὰρ καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πεποίηκεν εἰπών· « Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε καὶ ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, » τοῦτο κἀνταῦθα ποιεῖ αὐτήκοος εἶναι καὶ αὐτόπτης τῶν προφητευθέντων ὁμολογήσας. Διὰ γὰρ τούτου τὰ ἑωραμένα ἐπιστώσατο. Ἔδειξε δὲ καὶ, ὡς προείρηται, τὸ τοῦ διατυποῦντος ἀγγέλου, καὶ τὸ ἑαυτοῦ εὐλαβές.

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ'.

Ὅπως ἐκελεύσθη μὴ σφραγίσαι, ἀλλὰ κηρύξαι τὴν ἀποκάλυψιν.

C *Καὶ λέγει μοι· Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. Ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι. Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. Καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται. Ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.*

Μὴ σφραγίσῃς, καὶ τὰ ἑξῆς. Τουτέστι, Μὴ παρὰ σαυτῷ συγκλείσας φυλάξῃς, ἀλλὰ φανέρωσον ἅπασιν. Διὰ δὲ τοῦ, *Ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι*, τοιοῦτό τι βούλεται δηλοῦν. Ὁ καιρὸς τῆς ἐκβάσεως τῶν εἰρημένων, οὐ τὸ πλεῖστον ἀπέχει τῶν εἰρημένων ὡς τότε, ἀλλὰ μὴ νῦν χρείαν ἔχεις αὐτῶν ἀκούειν. Ὅσον D μὲν οὖν τὸ μὴ ἤδη παρεῖναι, ἀκούειν χρεία, ὅσον δὲ τὸ μόνον οὐ παρεῖναι, ἀλλὰ σχεδὸν ἐνεργεῖσθαι, περιττὸν τὸ ἀκούειν.

Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι. Οὐ προτροπὴ τοῦτο, ἀλλ' ἔλεγχος τῆς ἑκάστου πρὸς ὅ τι καὶ βούλοιτο ὁρμῆς.

Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. Τὸ *Ταχὺ* εἴτε συγκρίσει τῶν ἀπεράντων αἰώνων εἴρηται, ἢ καὶ πρὸς εὐθυμίαν τῶν ἀπεκδεχομένων τὴν ἀντίδοσιν, ἢ καὶ διὰ τὸ ἀπαραλόγιστον καὶ πάντως ἀνυπερθέτως ἐσόμενον.

Ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα. Ὅτι μὲν διὰ τοῦ ὑποδείγματος τῶν γραμμάτων ἀρχὴν παρεδήλωσε

[14] Joan. XIX, 35.

A

CAPUT LXX.

Quod Christus sit Deus prophetarum ac Dominus omnium.

XXII, 7-9. *Ecce venio cito. Beatus qui servat sermones prophetiæ libri hujus. Et ego Joannes videbam et audiebam hæc. Cumque audissem ac vidissem, procidi ut adorarem ante pedes angeli qui ostendebat mihi hæc. Et ait mihi : Vide ne feceris : conservus tuus sum ego et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui servant sermones libri hujus. Deum adora.*

Servantes dicit eos qui student ne incidant in supplicia quæ dicta sunt in hoc libro, sed per vitam Deo gratam expertes sint ipsorum.

Et ego Joannes videbam et audiebam hæc. Est autem et hic modus loquendi hujus apostolici animi. Quod enim et in Evangeliis fecit, dicens : « Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum est testimonium ejus [14], » hoc etiam in hoc loco facit : attestans quod fuerit ipse auditor ipseque inspector eorum quæ prophetata sunt ; per hoc enim ea quæ visa sunt confirmavit. Ostendit autem ut prædictum est et angeli instituentis pietatem, et sui animi verecundam modestiam.

834 CAPUT LXXI.

Quod jussum ipsi fuerit ne obsignaret, sed ut prædicaret hanc revelationem

XXII, 10-13. *Et dicit mihi : Ne obsignaveris sermones prophetiæ libri hujus : tempus prope est. Qui nocet noceat adhuc, et qui sordidus est sordescat adhuc, et justus justificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce venio cito, et merces mea mecum est, ut dem unicuique sicut opus illius erit. Ego sum a et ω, principium et finis, primus et novissimus.*

Ne obsignaveris, etc. Hoc est, ne apud te conclusos serves, sed manifesta omnibus. Per hoc autem quod ait : *Tempus prope est*, tale quidpiam significare vult. Tempus quo contingant ea quæ dicta sunt non multum abest a dictis rebus ut tunc contingant, at non modo tibi necesse est ea audire. Quatenus igitur nunc non adsunt, opus est audire : sed quatenus tantum non adsunt, sic tamen ut brevi futura sint, supervacaneum esset audire.

Qui nocet noceat adhuc. Non id adhortatio est, sed ut quisque convincatur de eo ad quodcunque elegerit accedere.

Ecce venio cito. Dictum est *Cito*, aut comparatione ad infinita sæcula, aut ad exsultationem eorum qui suscepturi sunt retributionem : aut etiam quia inevitabiliter et certe absque longa dilatione futurum est.

Ego sum a et ω. Quod per exemplum litterarum significaverit principium ac finem, non est difficile

Digitized by Google

intelligere, ex eo quod ipse quoque subjunxit. Illis tamen qui exactiores sunt in indagando contingit quærere, cur non id per alia designaverit, quam per litteras. Dicimus ergo quod quia hujusmodi promissionum quæ solo sermone honoratæ sunt, susceptionem ac eventum sperare et exspectare contingit, propterea hoc modo et non alio quocunque significavit. Signum autem hujusmodi institutionis fuit inventio litterarum. **835** Nam hæ ipsæ juxta Stagiritem symbola sunt hominum in clara facileque significanti voce. Propterea quoque ipsi visum est uti voce significativa nominum : et merito tali institutione usus est, talibusque demonstrationibus principii ac finis.

XXII, 14-17. *Beati qui faciunt præcepta ejus, ut sit potestas eorum in libro vitæ, et per portas intrent in civitatem. Foris canes, et venefici, et scortatores, ac homicidæ, omnesque idololatræ, et quisquis facit et amat mendacium. Ego Jesus misi angelum meum, ut hæc testificaretur vobis Ecclesiis. Ego sum radix et genus David, stella matutina splendida. Et spiritus et sponsa dicunt : Veni; et qui audit dicat : Veni. Et qui sitit, veniat; et qui vult accipiet aquam vitæ gratis.*

Jam dictum est quod lignum vitæ appellet divinæ sapientiæ oracula, quæ in rebus agendis quæ jucundissimum habent exercitium, sanctorum potestatem transvehunt, ut per dicta apostolica libere ac prospere ducant ad supernam Jerusalem. Quod autem portæ sint apostoli, jam visum est.

Foris canes, et venefici, et scortatores. Non solum apertos infideles, sed et scortatores arcet propter illorum impudentiam ac impuritatem : de quibus etiam divinus ait Moses : « Non afferes pretium scorti, et pretium sive commutationem canis in domum Domini Dei tui ad omnem confusionem tuam [13]. »

Ego Jesus misi angelum meum. Hoc etiam loco dominandi dignitas ostenditur in eo qui misit angelum.

Ut testificaretur. Hoc est, protestaretur, non in occulto aut in abscondito, sed audientibus cunctis ubique locorum Ecclesiis; ne quis spontanea malitia ignorantiam prætexens, maneat incorrectus, eo quod male sit affectus. Porro quod ait : *Ego sum radix et genus David*, magis consentaneum est ut intelligatur : Ego sum ramus qui de radice David germinavi. Genus vero, ut qui ex eo germinaverim, ut essem Emmanuel ex divinitate et humanitate. Stella autem matutina splendida ipse Dominus appellatur : matutina quidem, tanquam omnis sapientiæ et sobrietatis auctor : splendida **836** vero, tanquam « illuminans omnem hominem venientem in mundum [14]. » Spiritum præterea vocat eos qui digni habentur spiritualibus nuptiis, sponsam au-

[13] Deut. XXIII, 18. [14] Joan. I, 9.

A καὶ τὸ τέλος, οὐδὲν δυσχερὲς ἐννοῆσαι, καθ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὑπέθετο. Ζητεῖν δὲ τοῖς ἐξεταστικωτέροις περιγίνεται, τίνος χάριν μὴ δι' ἑτέρων τοῦτο, εἰ μὴ διὰ τῶν γραμμάτων ὑπέφηνε. Φαμὲν οὖν ὡς, ἐπειδὴ τὴν ἀπεκδοχὴν τῶν τοιούτων ἐπαγγελιῶν μόνῳ τῷ λόγῳ τετιμημένων ἔστι προσδοκᾶν, διὰ τοῦτο τὸν τρόπον τοῦτον καὶ οὐκ ἄλλως πως ἐδήλωσε. Τεκμήριον δὲ τῆς τοιαύτης δημιουργίας, ἡ τῶν γραμμάτων εὕρεσις. Αὐτὰ δὲ ταῦτα, κατὰ τὸν Σταγειρίτην, σύμβολα τῶν ἐν τῇ εὐσήμῳ φωνῇ ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ δηλωτικῇ τῶν ὀνομάτων χρῆσθαι φωνῇ ἐδόκει αὐτῷ. Καὶ εἰκότως τῇ τοιαύτῃ δημιουργίᾳ καὶ τοιούτοις ὑποδείγμασι τῆς ἀρχῆς ἐχρήσατο καὶ τοῦ τέλους.

Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα B *ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ ποιῶν καὶ φιλῶν ψεῦδος. Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ταῖς Ἐκκλησίαις. Ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυῒδ, ὁ ἀστὴρ ὁ πρωϊνὸς ὁ λαμπρός. Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν· Ἔρχου. Καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· Ἔρχου. Καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω. Καὶ ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.*

Ἤδη εἴρηται, ὅτι τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, τὰ θεόσοφα λόγια καλεῖ, ἃ περὶ τὰ πρακτικὰ κατὰ τὸ εὐφρονέστατον τὴν σχολὴν ἔχοντα, τὴν τῶν ἁγίων ἐξουσίαν C διαπορθμεύεται, ἐλευθερίως διὰ τῶν ἀποστολικῶν ῥήσεων εὐοδούμενα πρὸς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Τοὺς πυλῶνας δὲ ὅτι οἱ ἀπόστολοι, ἤδη τεθεώρηται.

Ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι. Οὐ μόνον τοὺς ἀναιδεῖς ἀπίστους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡταιρηκότας διὰ τὸ ἀναιδὲς αὐτῶν καὶ ἀκάθαρτον ἀπελαύνει, περὶ ὧν καὶ ὁ θεσπέσιός φησι Μωϋσῆς· « Οὐ προσοίσεις μίσθωμα πόρνης, καὶ ἄλλαγμα κυνὸς εἰς οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, πρὸς πᾶσαν εὐχήν σου. »

Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου. Κἀνταῦθα τὸ Δεσποτικὸν τοῦ πεπομφότος τὸν ἄγγελον ἀξίωμα δείκνυται.

Μαρτυρῆσαι δὲ τὸ διαμαρτύρασθαι, οὐκ ἐν κρυφῇ, ἀλλ' ἐν παραβύστῳ, ἀλλ' ἀκουόντων ἁπάντων ἁπανD ταχοῦ Ἐκκλησιῶν, ἵνα μή τις ἐθελοκάκως ἄγνοιαν προφασισάμενος μείνῃ ἀδιόρθωτος, πονήρως διακείμενος. Τὸ δὲ, *Ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυῒδ*, ἀκολουθότερον οὕτω νοεῖν· Ἐγώ εἰμι ὁ ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ Δαυῒδ βλαστήσας κλάδος. Γένος δὲ, ὡς ἐξ οὗ κατὰ σάρκα ἐκβλαστήσας, ὡς εἶναι τὸν Ἐμμανουὴλ ἐκ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος. Ἀστὴρ δὲ πρωϊνὸς, αὐτὸς ὁ Κύριος χρηματίζει. Πρωϊνὸς μὲν, ὡς πάσης σωφροσύνης παραίτιος. Λαμπρὸς δὲ, ὡς « φωτίζων πάντα ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενον. » Πνεῦμα δὲ καλεῖ, τοὺς ἠξιωμένους τοῦ πνευματικοῦ γάμου, νύμφην δὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ δὲ, *Καὶ ὁ ἀκούων*, τούτους ὑπεμ-

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

φαίνει τοὺς μήπω μὲν τῇ ἀγέλῃ προσειλημμένους, εἰς ἀκοὴν δὲ τῶν θείων ἀκουσμάτων παρεσκευασμένους, οἳ καὶ ἐπισπεύδουσι γνῶναι τὸν Κύριον.

tem Ecclesiam. Cæterum quod subditur, *Qui audit*, eos denotat qui ad gregem nondum assumpti sunt, sed tamen ad audienda divina præcepta præparati, qui etiam festinant ac studium adhibent, ut cognoscant Dominum.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ'.

Ὅπως ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Πνεῦμα προσκαλοῦνται τὴν τοῦ Χριστοῦ ἔνδοξον ἐπιφάνειαν· καὶ περὶ τῆς ἀρᾶς ἣ ὑποβάλλονται οἱ τὴν βίβλον παραχαράττοντες ὡς ἄκυρον.

CAPUT LXXII.

Quod Ecclesia et Spiritus qui in ea est gloriosum expetant Christi adventum, et de maledictione cui sunt obnoxii qui librum hunc adulterant ac depravant, tanquam irritum et abrogatum.

Μαρτύρομαι ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. Ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτὰ, ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸν ὁ Θεὸς τὰς ἑπτὰ πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Καὶ ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφελεῖ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· Ναὶ, ἔρχομαι ταχύ. Ἀμήν. Ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

XXII, 18-21. *Testificor ego omni audienti sermones prophetiæ libri hujus. Si quis apposuerit ad hæc, apponet super illum Deus septem plagas scriptas in libro hoc. Et si quis abstulerit de sermonibus prophetiæ libri hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, et de civitate sancta, et ex his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet de his: Etiam venio cito. Amen. Veni, Domine Jesu Christe. Gratia Christi cum omnibus sanctis. Amen.*

Μαρτύρομαι ἐγώ. Ἀντὶ τοῦ, Διαμαρτύρομαι, οἱονεὶ διαβεβαιοῦμαι, πιστὸν ἀποφαίνομαι καὶ ἀπαράβατον πᾶν τὸ ἐπισημανθὲν τοῖς λόγοις τῆς προφητείας ταύτης. Μαρτύρομαι δὲ ταύτας τὰς πληγὰς ἁπάσας μέλλειν ἀπενεχθήσεσθαι ἀμετατρέπτως, τὰς δι' ὅλου τοῦ βιβλίου τούτου ἐπηγγελμένας.

Testificor ego. Hoc est, protestor, affirmo, fide dignum assero et incommutabile quidquid significatum est per sermones hujus prophetiæ. Testificor autem omnes has plagas inevitabiliter inferendas esse quæ toto hoc libro denuntiatæ sunt.

Ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτά. Διαμαρτύρεται τοῖς ἀκούουσι, μήτε ἀφελεῖν, μήτε προσθεῖναι, ἀλλὰ τὰ γραφικὰ ἰδιώματα τῶν Ἀττικῶν συντάξεων καὶ τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν μὴ ἡγεῖσθαι ἀξιοπιστότερα ἢ σεμνότερα.

Si quis apposuerit ad hæc. Protestatur audientes ne auferant neque addant: neque graphica Atticarum descriptionum aut dialecticorum syllogismorum idiomata existiment fide digniora esse aut venustiora.

Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα. Ὁ διαμαρτυρόμενος ταῦτα, δι' ἐμοῦ, φησὶ, λέγει. Τί; *Ναὶ ἔρχομαι ταχύ.* Διέκοψε γὰρ τὸν εἱρμὸν τοῦ λόγου, ὡς καὶ πρὸ τούτου μεταξὺ τοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ λόγου, τὸν χρηματίζοντα Χριστὸν αὐτοπρόσωπον εἰσάγων. Οὕτως οὖν καὶ νῦν τάχα εἰς παραμυθίαν τοῦ χρηματισθέντος ταῦτα, γηραιοῦ ὄντως φησὶ τό· *Ναὶ ἔρχομαι.* Ἢ οὖν ἀπὸ τοῦ χρηματίζοντος, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ χρηματιζομένου ἀκουστέον, ἵνα νοοῖτο οὕτως· Ἐγὼ ὁ μαρτυρῶν ταῦτα, εἰ καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ τοῦ βίου ἐλαύνομαι προθεσμίᾳ καὶ πρὸ τοῦ ἐπιστῆναι ταῦτα, ἀλλ' οὖν καὶ αὐτὸς μηδὲν ἀναβαλλόμενος, *Ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ*, κατὰ τὴν δευτέραν σου παρουσίαν. Τὸ δὲ, *Ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων*, βεβαιοῦντός ἐστιν.

Dicit qui testimonium perhibet de his. **837** Qui hæc, inquit, per me protestatur, dicit. Quid? *Etiam venio cito.* Interrupit enim seriem sermonis, sicut etiam ante hoc in suo sermone, Christum inducens propria persona. Ita igitur et nunc ad consolationem fortassis ipsius cui hæc dabantur oracula, cum vere senex esset: *Etiam venio.* Aut igitur ex parte ejus qui dabat oracula accipiendum est, aut etiam ex parte ejus qui accipiebat, ut sit iste sensus: Ego qui hæc testificor, quanquam necessario vitæ cursu ac termino impellar, etiam prius quam hæc immineant: attamen ipse quoque nihil procratisno.

Veni, Domine Jesu Christe, secundo tuo adventu. Porro quod additur, *Gratia Christi cum omnibus sanctis*, confirmantis est.

Digitized by Google

ARETHÆ ARCHIEPISCOPI CÆSAREENSIS

ORATIO

DE SS. MARTYRIBUS SAMONA, GURIA ET ABIBO.

(Surius, *Acta SS.* 15 Nov., tom. IV, ed. Colon., p. 345.)

—

I. Quomodo vester vobis se animus habet, sacer grex? qui diem festum hunc splendidius Christi confessoribus agitis, quando externa etiam multa vos uti video lautitia, summaque cum hilaritate sacrum hunc locum occupare. Numquid fortasse, quæ in vobis imperium obtinet mens, sensim a rebus deflexa suis, per sensus effunditur, et in ea etiam, quæ oculorum subjecta sunt sensibus, dissipatur? An vero cum paululum hæc, blandientis cujusdam catelli more, sensui adulari permiserit, ipsa in sua gaudens altitudine, pulcherrimis sibique propriis spectandis rebus movetur afficiturque, et rejiciendis voluptatibus corporis, proprium Christi martyribus vere natalem celebrat diem? Si hæc ita se habent, et victoribus his honorem istum habendum censuistis, atque ita diem festum celebrare contenditis, « Venite, exsultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro, » qui pridem etiam servos suos velut passerculum quemdam de laqueo venantium eripuerit, et nunc in ipsa anni conversione, optato gaudio nobis allato, sacris eorum certaminibus quodam hilari veluti convivio, studiosius nos excipere voluerit.

II. Et quid hoc est? Id nempe, quodcunque animi vires confirmat, et spreta laudabiliter multitudine imperita, ad illas alterius vitæ mansiones erigiturque, alis veluti quibusdam omnium prudentissime in altum evectum. Talis est enim martyrum festus dies, tale victorum nostrorum theatrum, talia sunt ea, quæ abs se allata nobis, illi convivis suis apponere statuerunt: quando non hoc modo epulari, lætitiæque indulgere, sed uni ventri turpiter deservire, qui, quidquid in eum quis studii contulerit, in secessum emittit: et vestium mutatione alios vicissim alios superare contendere, non solum res generosa non est, ejusmodique, quæ moribus disciplinæque nostræ conveniat, sed ab ipso etiam est convivatorum sensu menteque alienissima. Hæc igitur cum ita sint, cumque nos quo pacto diem festum oporteat celebrari antea jam denuntiarimus, nec sine spe fore, ut, jactis in terram bonam, animarum videlicet vestrarum cogitationes, orationis seminibus, multiplices simus spicas messuri: agedum, age, inquam, præclaro facto jam hoc orationis initio, ea vobis deinceps proponamus, quæ diei festo celebrando conveniant. At enim desideratis, video, ut fortissimorum

A horum virorum certamina, tanquam in tabellis quibusdam a nobis depicta, omnibus spectanda proponantur, quod ad diei festi celebrationem his accommodatius esse nihil videatur. Hoc igitur et faciamus. Tametsi ad pingendum nobile adeo hoc argumentum idonea sine dubio pigmenta nobis non suppetunt, ut ex invicta martyrum constantia divinus in animos nostros fructus perveniat: quo eorum videlicet æmulatione excitati, oppugnato pro viribus impotenti animi vitiorum dominatu, perennem vobis ex maxime divina ista certatione gloriam pariatis. Sed agedum apponamus jam vobis, quæ habemus, idque quatenus facultates nostræ patiuntur. Cæterum qualiacunque sint ea, collata cum studio, prorsus placitura non dubito, præsertim qui sciam non solere a legitimis et æquis B rerum æstimatoribus filiis repudiari parentum facultates, sed propterea iis charas esse, quod sint paternæ. Simili modo etiam pauperi non sit qui vitio vertat, si qui comessandi causa ad illum accesserint, de ea, qui sibi præsto fuerit, copia ipsis largiatur.

III. Sane quidem Gurias, Samonas et Abibus, et nati sunt Edessæ, et educati. Porro Edessæ hujus (quæ quidem urbs est in Mesopotamia) nomen cum pacis admodum ante his martyres cognitum esset, ab iis ita celebre factum, illustratumque est, ut una cum eorum fama per universum se orbem terrarum diffuderit: neque vero iis intra urbem domicilium fuit, sed in agro extra, ubi videlicet tranC quilliorem a vitæ hujus negotiis vitam essent actori, procul a civilibus turbis remoti, quæ certum animi in religione propositum perturbare solent, atque pervertere, neque spatium dare, ut pulchritudinem suam velut in speculo valeat contemplari: ac si quid sit, quod ei officiat, et ignoretur, id pervidere possit atque corrigere. Idcirco igitur grata his valde vita fuit agrestis: in qua etiam assidui, una cum Propheta illud, solitarii, donec transeamus, omnium pulchrrime renuerunt.

IV. Sed enim Guriæ præcipuum in vita studium, meditatio et continentia fuit, quæ diuturna consuetudine familiares illi ac peculiares factæ, fecere, ut cognomento Continens appellaretur: neque enim tu D eum aliter indicasses, nisi dum eum nominares, nomini etiam Continentem addidisses. At Samonas vigentibus maxime et animi et corporis viribus, iisque

Digitized by Google

præditus, quæ qui habeant, eos libenter Spiritus sanctus suis solitus est choris aggregare, quippe cum juvenes hortetur ut se senioribus adjungant, ut victoriæ una carmen concelebrent : his, inquam, ille præstans animi et corporis viribus, ad Guriam se contulit, ejus vitæ studia propius imitaturus, ac si posset, etiam superaturus. Cæterum qui absolutam illis choream conficiebat Spiritus sanctus, tertium etiam præterea quærebat, qui cum numeri paritate eam similitudinem, quæ sibi cum Patre et Filio est, perfecte in choro ipsorum exprimeret, tum etiam numero firmitatem concordiæ stabiliret. Itaque (o felicitatem!) etiam invenit Abibum : qui, tametsi utroque natu minor erat, tamen quod ætati deerat, supplebat non eo solum, quod pervestigatis utriusque ipsorum vitæ institutis, in animum induxit, ut in eodem se una cum iis curriculo exerceret, sed eo etiam, quod sacro diaconatus ordine insignitus, magnum iis, quibus se socium adjungere festinaret, ornamentum afferret. Medium enim his se cum inservisset, unaque cum iis apud dominum, cui ministrabat, fidenter egisset, piis quietem a persecutoribus conciliavit. Siquidem post illud tempus nostra sanguine martyrum rubescere desiit terra, pulso nimirum e regno Licinio, Constantinoque in ejus locum substituto. Quo quidem imperatore Romana res florere amplificarique cœpit, quique primus e regibus omnibus impietatem aversatus, pietatem palam est libereque professus.

V. Hujusmodi præditi virtutis insignibus Gurias et Samonas, non jam Edessæ tantum, atque ejus finibus cogniti erant, sed in exteras etiam terras longe lateque se eorum fama propagabat : erantque hinc Christianis lætitia ac decus, illinc Græcis tristitia et dolor vehemens, ac quidquid denique mali creare solet invidia. Quamobrem non ferunt illi illustrium gloriam virorum per universam Syriam diffusam. Diocletianus erat eo tempore Romanorum imperator : qui cum non satis magnam se adeptum ex subactis imperio cunctis gentibus gloriam existimaret, illud longe sibi præclarius futurum putavit, si Christianos eorum voluntate ad sententiam suam traduxisset, aut recusantes funditus delevisset : ut sublatis qui Deum intelligerent, sublatis etiam, qui incruento sacrificio bonitatem facerent, liberum dæmonibus suis sacrificium posset offerri. Hinc ex regiis litteris, quæ quoquoversum per universam Romanorum ditionem mittebantur, et piis pernicies parabatur, et ignominia : contraque impiis, qui muta et manufacta simulacra venerarentur, honor et salus spondebatur.

VI. Ad hæc judicum injustorum, et cædem spirantium aliæ post alias procellæ : quibus illud unum erat propositum, quemadmodum omnibus in rebus iis morem gererent, qui se misissent. Parati erant præcones, aperta subsellia, editiora exstruebantur tribunalia, omni circumquaque tormentorum genere vallata. Interdictum erat Christianis, ne tam communibus se, quam sacris conventibus immiscerent : in forum non admittebantur : omni commerciorum jure excludebantur, quæcunque ante illud tempus omnibus promiscue patuerant, tam publice, quam privatim : contrahere eis cum nemine licebat : magna in urbibus Christianorum erat solitudo : in earum locum remotiores ab iis recessus succedebant, quos multitudo eorum, qui exagitabantur, complebat. Nulla in persecutoribus adversus natu majores reverentia : nulla parvorum, ac propterea malorum sensus expertium misericordia, ne iis quidem, quibus tribuit ipsa natura, ut propter virium imbecillitatem, hujusmodi affectu plurimum moverentur. Feræ immites omnes adversus Christianos, unaque in re tantum humani, quod quorum in animis piam de religione fidem concusserant, iis, simul ut eos ad simulacrorum aras adduxerant, liberam male vivendi potestatem permittebant. Quo quidem nihil piis poterat esse perniciosius. Gravis oppressam creaturam tenebat tempestas, quæ nullam prorsus secuturæ tranquillitatis significationem daret, nullamve melioris status miseris affulgere spem sineret ex his, quæ sunt consecuta.

VII. Nec ipsa Edessa communium temporis illius calamitatum immunis fuit. Gliscebant in pios quotidie ærumnæ : et impietatis procella, quæ civitatem invaserat, effecerat, ut omnes jam de vita penitus desperarent. Domus singulæ suos scrutatores habebant, tam quæ in illustri positæ civitatis loco, quam quæ quod in obscuro esse viderentur, tutum antea latere volentibus perfugium præstare solitæ erant. Neque ipsi etiam agri hujus erant tempestatis expertes : siquidem nihilo tolerabilior in his, quam in oppidis, miseriarum erat fluctuatio, similibusque, hic atque illic, periculis pietas veluti tempestate quodam jactabatur.

VIII. Eo tempore ipsi quoque Gurias et Samonas, hic fortitudinis, ille continentiæ laude insignis, comprehensi sunt, unaque cum iis ingens Christianorum multitudo carceri addicta, cum non esset qui redimeret, neque qui salvum faceret. Ac cæteri quidem quibus aut nominis obscuritas, aut fidei negligentia causa erat ut contemnerentur, sine mora e custodia educebantur, quippe cum nihil adversus se impugnantes præ se ferrent, quod esset ad expugnandum difficillimum. Verum Guriæ et Samonæ ingens, quæ eos comitabatur, solidæ pietatis gloria, causa fuit, ut diutius in custodia asservarentur. Ex quo quidem videntur mihi merito confessorum etiam cognomentum adepti : quod præmii loco iis deferri solitum est, qui Christi causa hoc modo citra necem male habiti sunt. Siquidem in ea tamdiu feruntur permansisse, quoad vita functo priore principe, alter in ejus locum successit.

IX. Verumenim afflictatio hic oblectamenti loco erat, et incommodorum perpessio philosophiam in eorum animis augebat, quæ quidem graviorum, quæ mox pro Christo essent excepturi, tormentorum

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

quoddam erat velut præludium: quin alios etiam exemplo suo excitabant, quippe cum docerent eam, quam quis vere profiteretur, fidem, neque rebus asperis, quæ Christi causa maxime intentarentur, frangi, neque malorum perpessione ulla debilitari: neque enim permissurum justum certaminum arbitrum ac moderatorem, ut ea aut semper durarent aut majora essent, quam ut iis ferendis quis esse par posset: præsertim si Paulo habenda sit fides, qui ipse rerum arcanarum et inspector fuit, et prædicator. Et si labor est multus, at nondum tamen est tantus, imo longissimo intervallo minor, quam ut cum eo, qui in nos postea revelandus est splendor, ulla ex parte merito queat comparari. Atque hæc quidem illis hoc modo. Verumenimvero quoniam oportebat, ut perfectioribus multo laboribus se darent, et ad nobilitandam etiamnum magis ipsorum gloriam, re ipsa superioris suæ exercitationis perspicuum omnibus ederent documentum: furebat rabie incitatus adversum Christianos is, qui paulo ante missus provinciæ regendæ fuerat præses. Porro rabies illa id unum spectabat, quemadmodum ei, a quo missus fuerat, omnibus in rebus gratificaretur. Itaque nihil prorsus omittebat eorum, quæ eos præstare par est, qui furoris sui sociis omnibus in rebus inserviunt. Ad tribunal rapti altæ indolis viri sistuntur, pietatis suæ pœnas daturi. Cæterum quæ magna eum animorum elatione, magnoque cum spiritu, adversus hunc dicta tunc fortiter a martyribus sunt, ex quibus et præsentis fortunæ inconstantia deridere-tur, et eorum, quæ in posterum parata sunt, bonorum gloria magnifice prædicaretur (tametsi margaritarum nobilitas ante suilli generis homines projiciebatur), aut quemadmodum ipse etiam Judex, dum eos tentat, qui tentationibus vinci non possunt, invictam eorum animi constantiam astute subvertere conabatur, longum utique esset persequi oratione: nihilominus tamen, ut quantum ad intelligendum sit satis, quales illi fuerint, doceamus, ne egregiæ martyrum palæstræ prorsus simus expertes, neve ejus rei, quam ex omnibus pulcherrimam speravimus, jacturam faciamus, tales erant, aut his similitudine quam proximi.

X. Blande agebat cum viris sanctis is, cui judicandi potestas obtigerat, seseque modo, ut qui nocere eis nollet, ad lenitatem dabat: modo supplicia differebat, ne animi sævitia ea iis accelerare videretur, qui ad quævis perpetienda ipsi erant paratissimi, nullaque re magis] quam supplicii mora offendebantur: verum apparebat facta dictis esse contraria, quippe cum non humanitatis ea essent, quæ ab eo fierent, sed immanitatis: animi non benefici, sed malefici: siquidem ex moræ hujusmodi interpositione apparebat, eum eorum animi firmitatem roburque sensim velle labefactare, et ardorem restinguere, quo videlicet postquam ex hujusmodi ampliationibus recens alacritas illa veluti deferbuisset, consopitaque esset, viam ad id, quod sibi proposuerat, occulte muniret. Quin et nugamenta adversus illos verborum quædam contexit, sic propemodum astute ipsos aggrediens.

XI. Nolite, inquit, putare vos, me animo esse præduro, ejusmodique, qui crudelitate et humano sanguine delectetur. Naturam revereor: miseret me cognationis, quæ mihi est vobiscum: et quamvis contrariam nobis religionis viam sitis ingressi, idque fortasse veritatis inscitia ducti, ac propterea in animum vobis induxistis, ut extrema omnia ferre libenti animo supplicia sitis parati: nihilominus ego quidem de hoc vobis ignosco, idque consilii vestri imbecillitati tribuo: siquidem scio mortalium adhuc neminem exstitisse, qui quidem in consilio sibi capiendo nusquam erraril, quique cum in aliis optime senserit, in iis, quæ præcipua ipsi erant, non aliquando offenderit, atque ibi maxime, ubi maxime se præstare confideret. Quocirca, licet innumerabilia urgeant me regum jussa, nihilominus tamen malim, quoad fieri possit, cum manifeste periculosa res sit, quidvis supplicii ipse subire potius, quam asperum in vos quidquam efficere, usque dum fortasse duritia vestra mea patientia devicta, lenioribus vos verbis ab obstinatione ista deductos, in meam sententiam adduxero, cui ferociter nunc repugnatis.

XII. Quem enim sacra vestra non moveat canities, Guria, quæ in vobis undique apparet, quamque continentia conspicuam facit, cum in ista, quæ vobis extrema reliqua est, vitæ parte eam jactari animadvertat? Quis porro non Samonæ integras animi et corporis vires summe admiretur, perpetuoque laborum sibi eum habere omnium socium desideret? Valeant judiciaria subsellia, divitiæ, honores: quamvis enim hæc illecebris suis blande ad se animos omnium alliciant, permagnumque ad bene beateque vivendum habere momentum videantur, nihilominus tamen, quando vos ista morum probitate, modestiaque viri ita faciendum censetis, placeat mihi quoque omnia ex fortunæ temeritate pendere, qua commutata, ea quoque commutari necesse sit. Videte, qualem me adversus vos geram: donate hoc mihi, ut meliora de vobis possim sperare. Tu, Guria, adhibita tibi in consilium ea, qua pollere solitus es, prudentia, summaque eademque spectata omnibus ista animi tui magnitudine gravitateque. Tu vero, Samona, solido a te isto ac vivido corporis robore tuo ad regis culturam translato (id quod etiam futurum, hesterna die divinæ mihi Sibyllæ confirmarunt); nolite, quæso, ita crudeliter duriterque vestris, quibus vos natura largiter auxit, bonis abuti. Nam a me quidem misericordiam adversum vos aufertis: vos vero in turpissimam necem compingitis, ac maleficos homines imitamini, qui misere volentes ipsi sibi mortem consciscunt. Atque hujusmodi quidem astuti judicis et ratio et oratio fuit.

XIII. Quid vero viri fortissimi imperterritique?

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Easdem ii nimirum ad eum capiendum artes adhibuere, quibus fretus ille, eos se dolo capturum sperabat. Nam quid est, inquiunt, quod tantopere a sententia nostra nos valeat dimovere? Numquid vehemens fortasse instabilis vitæ hujus cupiditas? Sed quidnam est, quæso, ex omnibus, quæ in ea habentur jucunda, quo animus noster queat permoveri? Annon animadvertis nos optimos vos testes habere, cujusmodi hoc sit, quo sum circumamictus, corpusculum, quam paucissimis ad se in vita tuendum contentum, et expedito Christi militi perquam simile, qui ad omnia tribuni jussa exsequenda sit quam paratissimus, quique velut super tenuissima rate, vitæ hujus pelagus transmittat, ne qua re gravante impedita illa, necessario cursum tardius conficiat? Unde igitur a sententia me mea poteris revocare? quibusve capere blandimentis, ut me res vitæ hujus permoveant, qui maximæ illius jam parti mortuus sum? quippe qui voluptatibus contemnendis ipse in voluntariam me mortem tradiderim, atque hoc ipsum, quod nunc vivo, eo vivam, quod ejus injussu, qui me in vitam induxit, nolim exire de vita. Siquidem cum jubemur exspectare, dum vinculum solvat, a quo nimirum in eam fuimus illigati. Et quid, obsecro, nonne hoc summæ esset dementiæ, quibus juvenis nuntium remisissem, his denuo cupiditatem velle irritare, atque ea, quæ jampridem omnibus, qui ea vellent, libens dimisissem, gratiæ loco nunc cupidius appetere? præsertim cum illud esset incertum, an diu simul ac ea essem adeptus, eis mihi secure per otium frui liceret. Sed ut adempta prorsus sit omnis de hac re dubitatio, haud dubie is degeneri illiberalique se esse animo ostendat, qui rebus æternis caducas anteponat, stabilibusque, ac permanentibus ea, quæ citius diffluunt, quam consistere potuerint. Et quod quidem ad me attinet, hoc modo: Quo pacto vero etiam Samonam hunc (pro eo enim loquor, quod is et animi sensuum, et præclaræ hujus peregrinationis mihi socius est) a sano suo animi proposito poteris avocare?

XIV. Dices fortasse, non convenire adolescentem ætate integra, et viribus corporis valentissimis, vivendi finem facere, et ante præstitutam sibi vitæ diem, de vita velle decedere. Fateor, viget ille quidem ætate, sed Deo viget, unde et vigorem illum accepit: viget item viribus, sed hoc quoque inter res maxime laudabiles est, quæ ætate sunt integra, et viribus firmis, ea illi offerre, cui vetus etiam lex gratam victimam offert, vitulum novellum, et ætate florentem, cornibus nunc primulum se foras trudentibus, et ungulis decorum. Talis etiam Samonas, tali etiam similiter immoletur, florenti etiamnum ætate, et nitenti facie: non autem in senectutem jam vergente, ne fortasse rugis etiam insidiantium nobis annorum corruptus, victimæ vitiet integritatem. His auditis, astutus ille ac veterator, confestim spem, quam conceperat, amisit. Quamobrem abjecta persona, aperta impudentia in necem sanctorum præceps ruit. Mirabili igitur incensus iracundia, iis celeriter ad se accersitis, quorum munus est istiusmodi carnificinas exercere, mandat, ut fune altera manu religatos martyres, diu ita sublimes teneant: quibus præterquam quod totius corporis pondere gravati divellebantur, ad majoris etiam præterea sensum doloris, intolerandum pedibus aptari pondus jubet.

XV. Norunt plerique, sed omnium maxime medicinæ artis periti, qui naturæ arcana ipsi subtilius indagarunt, quam intolerabilis illius sit cruciatus dolor in quovis animante, si extrema aliqua sui parte suspensum teneatur, atque in eam unam universum corporis totius pondus recumbat: quippe cum ossium compages in eo sint, ut jamjam discludendæ sint, nervique ipsi sint præter modum distenti, et musculi distracti, et totus ipse corporis truncus suopte atque alieno etiam pondere diductus constringatur: deinde cum naturalis humor una cum animali spiritu, qua quidem in exteriores partes coarctetur, qua vero propter meatuum constipationem egredi prohibeatur, gravior in animante excitatur doloris vis, inter cætera omnia hoc etiam ipso, quod exitus in elisione præcluditur, eoque magis, si distensio quæ fit, ex diametro exsistit, qui quidem longior excogitatus sit, quam sit quævis rectarum partium media linea. Tali igitur tantoque Satanæ ministrorum solertia comparato tormento, cum in eo per dimidiatæ diei spatium, eoque amplius illi constanter perseverassent, ubi se nihil proficere impius judex animadvertit, a supplicio tandem relaxari, atque in obscurissimum carcerem trudi martyres jubet, ibique diuturna eos inedia macerari. Tum quæstio rursus, et tormenta longe omnibus iis, quæ præcesserant, graviora immanioraque.

XVI. Cæterum Guriam ille, utpote et senectute jam et inedia, et iis, quos paulo ante pertulerat, cruciatibus pene confectum, statuit tormentis amplius non divexare, ne, si id fieret, animam ille inter tormenta, priusquam voluisset ipse, et lentis eum pœnis affecisset, exspiraret, atque hoc modo spe ipsum maxima deturbaret. Siquidem existimabat se illum omnino aliquando tentatum, in potestatem suam redacturum, quippe aut blanditiis emollitum aut tormentis fractum iri animos ejus, aut denique fore ut, cum videret, quibus alii cruciatibus afficerentur, alieno periculo disceret, quemadmodum eos ipse, mutanda sententia sua, declinaret. Verum Samonam, quod eum et juvenem videret, et robustum, tormento denuo aggreditur atrociore longe, et supra quam dici cogitarique possit, majore, quam antea. Nam ex altero pede capiteque eum sublimem statutum, pondere alterum ferri incredibili in diversum distrahi jussit, quippe cui certum esset, illum prorsus hoc modo quamprimum velle discerpere. Ex quo quidem factum

Digitized by Google

est, ut laxata coxendicis junctura, claudus ille postea non sine causa remanserit.

XVII. Sed cum hæc quoque viri fortissimi pro nihilo habuissent, omnemque ei penitus spem præcidissent, fore ut ab eo unquam vinci superarique possent, denuo eos ille in custodiam compingit: ubi cum aliquandiu permansissent, postea nocte intempesta iis caput amputari, ut hoc modo vitam relinquerent, jubet. Proh! quantæ sententia hæc lætitiæ martyribus fuit, non quidem ob eam causam, quod viderent hoc modo allatum iri finem acerbitatibus, atque ærumnis suis omnibus, seque tanquam ex jactatione et fluctuatione quadam perenni in portus tranquillos pacatosque perventuros: sed quod iter illud inirent, unde mox essent cum Christo futuri, quicum etiam certissime se regnaturos sperabant, quemadmodum illius etiam in adversis ferendis vestigia fuerant imitati. Ac Guriæ quidem et Samonæ certamen victoriaque, talia ac tam insignia fuere.

XVIII. Quale vero etiam Abibus stadium cucurrerit, tempus est, ut nunc exponamus. Hic cum inter ministros Christi mysteriorum unus haberetur, et pari cum iis rusticitate, qui ante ipsum consummati fuerant, ferretur, insimulari apud persecutores cœptus est, quod multis, qui salvi fierent. ea ministraret, quæ ad ipsorum salutem pertinerent. Quando Diocletiano merito ex fatali necessitate vita jam functo, is, qui adversum nos exercebatur, furor ad Licinium delapsus, veluti diris devota quædam hæreditas, ab illo ad hunc miserabili imperii specie impegisset. Cæterum quoniam hominibus sensu carentibus tolerabile videri non poterat, si in eodem cum pietatis cultoribus grege numerarentur, ab iis denuo persecutio excitatur: sed in unum Abibum tota periculi moles incumbebat, cujus expugnatio perinde futura impiis erat, ac si cunctos pariter funditus Christianos delevissent.

XIX. Ubique vestigabatur Abibus per loca habitabilia inhabitabiliaque, nec tamen usquam reperire illum poterant homines vafri. Itaque cum perquirendo fessi, spem jam prædæ omnem abjecissent, ipse, quem insectabantur, ultro se quærentibus exhibet, atque ad judicem introducitur, a quo, quoniam difficile videbatur, eum dicto aliquo factove ab certa sua de sana religione sententia dimoveri, per ignem ad eum, cujus desiderio æstuabat, ignitus amator dimittitur: atque ita iis, qui eum antecesserant, martyribus datur, consorsque sepulcri eorum efficitur, quemadmodum etiam laborum et gloriæ ante in mercatura socius fuerat. Quoniam etiam simili modo vicerunt principatus pestiferi dæmonis, superarunt potestates mundi hujus, conjuncti sunt cum angelis, transierunt ad certaminis arbitrum Christum, sudore adhuc sanguineque ob exhaustos in stadio labores certaminaque madentes, porrigit eis dexteram ægregius munerarius, suosque athletas in æternis tabernaculis collocat.

XX. Sed quæ sunt hæc? nempe ubi quod suum est cuique præmium, pro merito tribuitur, et cujusmodi hoc, scire fortasse desideras. Ejusmodi nimirum, cui simile nullum tam ante legem quam in lege quis possit ostendere. Qui hoc? nempe quod his eorum nemo par ruit, quod ex iis quilibet longo ab his intervallo superaretur. Siquidem institutis vivendi veteris legis præstabiliora sunt ea, quæ sunt secundum Christum: ex iis autem, qui post Christum fuere, nulli videri possint secundi, quippe qui inter martyres, martyres sunt, inter monachos monachi, inter sacerdotali dignitate præditos sacerdotalis dignitatis participes. Nam et certarunt, et ante susceptum certamen strenue se in pietatis cultura gessere, et sacri ordinis, propterea quod Abibus diaconus esset, omnes fuere consortes. Siquidem in societate quæ eorum quisque habet, ea communicat alteri, et mutuis officiis singuli ejus rei participes fiunt, in qua alter excellit. Quinimo (sed fortasse alicui nimius videbor) si eum iis, quæ secundum Christum sunt, conferantur animadvertere facile poterimus, quibusdam in rebus eos superiores exsistere: martyribus quidem, via ante martyrium monachali: monachis vero, martyrio: martyribus rursum, qui in militaribus aut civilibus se muneribus occuparent, eo, qui ex sacerdotali dignitate splendor effulget. Talis beatis viris cursus fuit, tantus labor: hujusmodi in terris periculum, hujusmodi præmia celeberrimorum horum laborum.

XXI. Inter quæ illud quoque nullo modo silentio prætereundum, de puella, quod propter rei admirabilitatem omnem propemodum fidem exsuperat. Vivens namque hæc, cum ab sceleratis hominibus in sepulcrum recens cadaveribus plenum, esset dejecta, in regione barbara, atque a patria ipsius longe remotissima: ubi sanctorum martyrum fidem precibus imploravit, quorum etiam ope freta, longam adeo peregrinationem susceperat, certissime quod exspectarat, consecuta est. Vespere enim cum in summa posita esset desperatione et fletu, bene mane patriæ, matri, tumulo sanctorum cum lætitia restituta est, mirabiliter educta de sepulcro, utpote quæ a circumsedentibus illud custodibus videri nequiverit, admiranda quadam celeritate ab iis inde asportata. Siquidem albis illi vecti equis (o miram sanctorum in ferenda ope promptitudinem atque celeritatem!) cum puellam appellassent, atque in equos sustulissent, eam intra delubrum suum intulere, unde etiam scelestum paulo ante virum assectabantur, vadibus iis ab eo acceptis: qui dati, sanctissime religiosissimeque datam fidem servarunt, et huic salutem, et illi qui fidem violaverat, meritum paulo post exitium attulerunt. O servatores celeres expeditique! O fidem vestram implorantium adjutores strenui invictique! O ad ea, quæ spopondistis, persolvenda sine

mora promptissimi, et in tribuendo quod cuique convenit, minime lenti.

XXII. Prorsus jam, o sacer conventus, ac Deo dicata concio, mihi quidem persoluta sunt, quæ vobis eram pollicitus, et orationis cœna parata est, et quæ ad repræsentanda martyrum certamina pertinebant, veluti in albo aurium vestrarum pro viribus delineata a nobis sunt. Vos vero quid? qui ad diem festum convenistis, qui convivæ estis, qui auditores, qui oves ratione præditæ: quid, inquam, confessoribus hisce martyribus, quid item contra nobis reponetis? Nimirum illos quidem hymnis, laudibusque prosequemini, et quæ bona sunt, summa ope magis ac magis in dies sectari studebitis: siquidem gratum martyribus est, si hoc modo festi eorum dies celebrentur. Hoc modo strenuos Christi pugiles honorare laudabile est, tali studio, talibus fructibus: nobis vero obedientiam præstabitis, mansuetudinem, pacem atque concordiam, et præterea etiam sanctitatem: quam aliunde nusquam adipisci quis queat, quam membris, quæ sunt super terram, mortificandis. Quo quidem nomine arbitror ego vitam eam appellari, quæ turbulentis animi motibus obnoxia est. Illi vero sanctificare vos dedicareque summo studio debetis, qui iis, qui cor a materialibus sordibus expurgarunt, præmium illud largitur, ut se clare pervideant, et cœlesti illa gloria indidem impleantur, ut Moyses.

Sic quidem ego pater vester, vos vero filii, charissimum et amabilissimum nomen inveniemus fortasse, cum ad hæreditatem illam æternam translati erimus, ut vivere una possimus, simulque lætari: quando videlicet etiam corona gloriationis de vobis honestatus, ad communem Dominum exclamabo, Ecce ego, et pueri, quos dedisti mihi, Domine: ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

ARETHÆ CÆSARIENSIS

ORATIO

DE TRANSLATIONE S. EUTHYMII ARCHIEPISCOPI CP.

Ad sepulcrum illius habita.

(Apud LIPOMANUM *De vitis sanctorum*, Venetiis 1551, 4°, tom. III, « interprete viro docto. »)

Quid hoc est, sacer conventus, hæreditas sanctificata, popule Deo afflate? quis novus vester ille concursus et inusitatum solemne? utpote ubi nulla lætitiæ signa, nulla amplioris dignitatis appareant; contraque potius ubi nihil non triste ac mœstum, nihil non lamentabile ac flebile, nihil non eorum quæ in maximis calamitatibus acerbitati ac mœrori esse hominibus consueverunt, sese copiosum effundit, ut a cunctis propemodum, velut ab uno funebris haberi oratio videatur? Quæ ista igitur adeo vehemens est plaga? quisve iste, qui præter morem nostrum omnium animos occupavit dolor? ut ne oculos quidem a lacrymarum tristitia vacuos tollendi liberam vobis facultatem permittat? Nimirum Euthymius, magnus ille Dei pontifex, lamentationis vobis istius causa fuit, innocens injuriose tractatus, a sede sua procul exturbatus, ab impia sceleratorum manu damnatus, morte nunc denique mulctatus, atque in id postremo, quod hic ante oculos positum est, sepulcrum illatus.

Et quid horum, quæso, magnum adeo vobis excitare fletum debuit? imo vero quid est, in quo non summa esse lætitia summaque jucunditas debeat? quidve ejusmodi, quo non quivis, qui a sæculo Deo sit consecratus, velut honestatus glorietur? siquidem memoria justi cum laudationibus, atqui laudatio hilari gratiarum et laudum actione, non tristi lamentatione et luctu quibus vos turbati nunc estis, contineri solita est. Non sunt, mihi credite, ista hominum qui esse moderati velint, aliena sunt a grege nostro quæ a vobis nunc fiunt. Surrexit ad eum, cujus desiderio tenebatur, egregius amator; peregre ad munerarium profectus est cursor, ad eum unde legitime ipsi dandum præmium erat, abiit illustris pancratiasta, sudore etiamnum ex vehementi a se adhibita in certando contentione madens, atque ex labore cursuræ graviter anhelans, seseque vix præ lassitudine ac virium animi imbecillitate, sustentans, ad paratam sibi in altera vita requiem pervenit, cujus a molestiis omnibus vacuæ jam factus est particeps. In ea pulchritudines ipsas, quarum causa in certamina illa descenderat, jam contemplatur, laborum suorum præmia de rerum omnium potente accepit dextera, æternaque potitur beatitudine. Quocirca gaudio exsilire, lætitiaque efferri oportet, quod cœlestibus ille potitur præmiis, quod lacrymarum suarum sementis, quam flens sparsit in terram, nunc gaudens manipulos colligit ac beatus triumphat.

Digitized by Google

Tu vero quibus ex rebus summam capere lætitiam debes, ob eas dolendum tibi et lamentandum putas? Atqui neque Deo grata sunt ista, neque Euthymio conveniunt. Tametsi enim visus est oculis insipientium mori (ut est in sacris Litteris) et existimata est afflictio exitus ejus, et discessus a nobis contritio; nihilominus tamen nunc est in pace, quoniam Deus illum suscepit, tentavit illum et invenit dignum se; tanquam aurum in fornace probavit illum, et quasi holocaustum hostiæ accepit illum; atque ob eam causam in tempore etiam visitationis splendebit, quando videlicet omnes justi fulgebunt ut sol, clarissimæ luci illi conjunctus, tenebrisque ac caligine pars ad sinistram posita circumfundetur; stabitque justus adversus eos qui se angustiaverunt, si quid divino credendum est prophetæ, qui supplicia quibus postea plectendi pro meritis injuriosi homines fuerint, describit.

Verum enim quid est horum hujusmodi, quod lamentis prosequamur? Quæ istius quæ nos occupavit tristitiæ causa, undeve tantus iste qui nostros animos affligit mœror? potiusque, quid quod non sanctissimæ hujus viri animæ conveniat? Quodque non laudabili totius ejus vitæ curriculo usque ab incunabulis respondeat?

Quippe enim Seleuciam ille habuit matrem, quæ generis necessitudine Gregorium divinum virum illum attingeret, quem alterum Thaumaturgum magno suo bono ætas ea tulit, quæ hanc paulo ante nostram præcessit, ortum ipsum quoque ex Decapoli Isauriæ; verumque esse dictum illud docuit et confirmavit: Generatio rectorum benedicetur. Exceptus vero mox est ab Olympo, præclarissimo Christianæ disciplinæ domicilio. Unde post in monasterium est traditus, quod est ad sinum Astacenum, ubi similiter quoque egregie certando præclara ejus virtus enituit.

Cæterum quæ sibi ille tropæa singillatim adversus communem omnium nostrum adversarium erexerit, quæque ex iis in quibus excellenter admodum se gessit certaminibus præclara victoriæ insignia reportarit, eorum omnium commemorationem illis sum relicturus, qui ipsi invicti viri hujus certaminibus interfuere. Siquidem ii eorum quæ oculis ipsi viderint suis, testes esse poterunt locupletissimi, veluti summæ famis ac sitis tolerantiæ, summæque nuditatis; quippe cum unica tantum veste intolerabilem vim illam frigoris sustineret, uncinorum præterea hamorumve e sublimi pendentium, quibus veluti necessitate quadam somnum ille ab oculis arcebat suis, quod exemplo David habitaculum invenire, locumque ubi quiesceret, vehementer optaret, ubi nimirum nulla ex curis vitæ hujus fluctuatio, nulla est animorum tempestas, nulla gravior a scelestis spiritibus invecta procella. Horum, inquam, omnium commemorationem, ac de commemoratione gloriam integram illis qui ea ipsi præsentes videre, sum relicturus, eaque ipse persecuturus tantummodo quæ ab eo gesta sunt postea.

Habebat ex eo tempore penes se celeberrima et regia hæc civitas illustrem nostrum hunc pugilem, qui cum benigne a privatis hospitio reciperetur, mercedem eam collati in se ab ipsis officii omnibus rependebat, quam assequi illos decebat, qui virum virtutibus adeo excellentem, comiter humaniterque tractarent. Quando mulier etiam illa Sareptana meriti quod in Eliam illum Thesbitem contulerat, debita mercede fraudata non fuit; siquidem propterea quod amice illum hospitio susceperat, ampliora ei divinitus ad vitam degendam vicissim tributa fuere præsidia. Celebris jam quoquoversum nominis ejus fama pervagabatur. Neque enim, ut Dominus ait, abscondi supra montem posita civitas potest. Hinc in regis notitiam pervenit, miratur virtutis ejus egregiam indolem, amicum sibi illum adjungit, ac patriarchæ qui erat eo tempore contubernalem facit.

Haud ita multo post vehemens Ecclesiam tempestas invasit, quam ejus, in cujus tum manu erant gubernacula, arrogantia excitarat: in quo quidem tumultu cum auctor ejus ille qui fuerat animum despondisset, sacrique sui honoris repudii libellum Ecclesiæ dedisset, malus male abiit. Aderat unus is tum idoneus, qui desertum id ab eo munus susciperet. Quis enim eo, qui apud omnes erat in gratia, magis qui ei muneri præficeretur aptus, magisque dignus poterat judicari? Ex quo sane factum est ut quod aliis multis usu non venit, suffragio universæ, quæ sub cœlo est, Ecclesiæ delectus sit, qui Constantinopolitanam hanc regendam susciperet. Animadvertis qualis sit iste et quantus vir, et cujusmodi præmiis ob virtutis ejus præstantiam afficitur? Sed qui ea persequi possem, quæ sunt deinceps secuta? Nefariorum hominum invidiam, cædem ab impiis factam, crudele ac violentum judicium, judicibus iis (o justitiam divinam, o incorruptum Dei tribunal!) quibus nulla cura fuit sacrorum, sed toti in unum tantum erant quæstum intenti. Cujus causa ipsi ab universa et sana Ecclesiæ parte abscissi, ad sanitatem redire non potuerunt, et arrepta, quam summe optarant, occasione, a nullo se (modo possent) quantumvis nefario flagitiorum ac facinorum genere temperarunt, ne si parietes quidem perfodi, aut crumenas desecari opus fuisset, quippe cum domos iniquitatum replere festinarent tenebrosi terræ. Hinc incredibilis eorum rabies exarsit, quoniam nulla jam iis juris species restabat, quam facinorum suorum audaciam prætexerent; et totius sacri ordinis secuta venditio est quæ palam, jam projecta omnis verecundia, fiebat.

Hinc præter cæteros in hunc quoque virum sanctitate plenissimum superbæ contumeliosæque silentio prætereundæ illæ nunc a nobis injuriæ; nefas namque mihi arbitror esse, si recensenda denuo earum turpitudine linguam inquinem meam,

Digitized by Google

cum eas etiam Barbarorum oculi merito aversari A abhorrereque debuissent; quandoquidem aderant etiam legationis causa Saraceni, et totius illius majoris quam scenicæ aut tragicæ ullius fœditatis participes fuere, actorum similes spectatores, quando nefas erat alioqui ut hæc impiorum theatro spectarentur, quæ tam scelerate ab impiis agebantur. Hujusmodi porro præclara initio munera illa mox etiam sequebantur, multa exsilii, notorum ab eo hominum propter imminentes formidines in rebus asperis fuga, coactis malevolis eum videre quem odio prosequebantur; his vero etiam longe disjunctis, sive quod assidens eos militaris duritas custodiaque summoveret, sive quod ex innata in animis multorum levitate, in ipsa eorum usus indigentia perverse inutiles exsisterent, et cujus B ante illud tempus mirifice fuerant studiosi, ei nunc, mutatis in contrarium voluntatibus, impense obtrectarent; quando natura ita comparatum est, ut rebus secundis adversæ semper insidiari solitæ sint: quo nihil sit quidquam in rebus humanis, quod a rei sibi contrariæ labe purum intactumque sit, cuique, licet præclarissimum sit, quasdam quasi sordes hominum nequam invidiæ livor non allinat.

Ad hæc etiam positum hic in conspectu sepulcrum, in quo hic asservatur, superantibus humanitate sua piis regibus immanitatem feritatemque superstitis adhuc tyranni, cujus opera potissimum in eas ille fuerat calamitates conjectus, C atque is etiam, qui nefarie fuerat damnatus, suis saltem post obitum restitutus, ut haberet etiam denuo sacra promissionis terra dilecti ossa Joseph, quibus per lectissimos quosque ex sacro ordine viros justa solverentur. Commodum enim edictum reges promulgarant, atque undique extemplo, velut ex composito (quamobrem enim hæc magna adeo cum celebritate non fierent?) ingensque confluxit multitudo, maxima quadam pompa victorem illum ab exsilio redeuntem cœpit comitari, innumerabilibus facibus quarum bonam partem regia pietas suppeditabat, mare totum collustrans, suavissimisque incensis odoribus molestam illam maris nauseam discutiens, et perpetua hymnorum modulatione pontificem mire concelebrans. Cæterum si- D mul ut ad Virgam (littoralis tractus id est nomen) appulerunt, sublatum est de regio lembo sacrosanctum illud tabernaculum, atque in divi Æmiliani ædem illatum, ibique similiter appositis hymnis decantatus est Dei servus, et laudatione cujusdam de pontificum numero honestatus.

His ita peractis, cum sublatum inde sacrum gestaretur pheretrum, atque in honestissimum locum huncce inferretur, sustolli undique ab omnibus cœptus est clamor, magistratibus, privatis, locupletibus, tenuibus, viris, feminis, parvis, puberibus, impubibus, quorum partim eum secundum Deum patrem vocabant, partim pastorem requirebant, alii propugnatorem desiderabant. Nam et nutritorem illum suum egeni appellabant, mulierculæ suum, cum a Deo discessissent, defensorem primarium, pueri disciplinæ suæ moderatorem vociferabantur; omnes denique, per se quisque, eum in quo opportunum sibi sublevandis indigentiis suis positum esset perfugium. Itaque dum hujusmodi cum laudatione funus celebratur, in hoc religiosissimum templum ab omnibus convenitur, ubi peractis reliquis, quæ ad persolvenda funeri justa deerant, cum jam periculum esset, ne quod superfuerat sanctissimi viri tabernaculum, propter eorum qui eo confluxerant fidem discerperetur, violenter de raptorum manibus extortum excussumque est, atque hoc modo in sacrosancto hoc quem videmus, loculo sacrosanctum vere Dei hominem collocavimus.

An mediocris hæc tibi videntur momenti ad declarandam viri hujus virtutem, Deique erga servos suos, dum adhuc etiam in hac vita sunt, curam rebus secundis similiter atque adversis indicandam? Nemo sit, opinor, qui adversetur, nisi si quis ejusmodi sit qui virtutis præmium in eo tantummodo positum putet, si continenti rerum bonarum cursu perpetuo in hac vita quis nulla cum offensione utatur, contraque difficiliorem in ejus via progressum pœnas quasdam esse arbitretur, quibus assidue pro meritis divinitus hominum malefacta puniantur, opinione cum ipsi perniciosa, tum a Dei æqui rerum omnium moderatoris sapientia admodum aliena.

Verum enim quoniam dicendo ad hanc orationis partem pervenimus, conferamus, si placet, ea quæ sancto huic viro evenere, vicissimque quæ Alexandro antea accidere, videamusque quemadmodum Dei justitia præmiis unicuique ex merito tribuendis rectissime omnia moderetur. Ille enim cum et rex esset et regio genere ortus, miseramque in ipsa imperii dignitate animulam infeliciter exhalasset, quibus vita functus laudibus est affectus? Cum, repetita paulo altius oratione, ea quæ in utroque fuere, diligenter consideremus, hic, quem in hoc loco sepultum habemus, eo modo quo diximus altus educatusque post tot adversa, quibus fuerat conflictatus, totque præclara, quæ virtutis suæ ediderat documenta, talem qualem supra memoravimus vitæ exitum habuit, eamque nactus est sepulturam quam vos nimirum videtis, magnificam nempe et gloriosam, ejusmodique quam viros Deo dicatos consequi par est; id quod magis etiamnum mirum debet videri, quod draconis caput a quo insanabili ille morsu fuerat ictus, reliqua adhuc sui corporis parte palpitabat, magnaque cum audacia ruens ferebatur, metuens scilicet, ne quid se propterea melius ostenderet, tametsi incassum omnes ipsi conatus illi erant casuri, cum id egisset terrena potestas, ut soluti in spumam ejus fluctus abirent, atque hic quidem hoc modo.

Contra vero Alexander. Is enim quidquid in

Digitized by Google

terris haberi voluptatis ac deliciarum potest, id omne ab ipsis incunabulis large semper habuerat, atque a fratre fuerat educatus viro commodo, summaque et sanctitate prædito et innocentia, majoreque apud eum digno certe appellatione, quam fratris. Is enim, tametsi quod multa adversus ipsum nova erat molitus, proptereaque ab ipso esset comprehensus, nullas tamen concepti in fratrem sceleris pœnas graviores dedit (cujusmodi multi multis ante id tempus fuerint affecti) quam ut in custodiam tantum daretur, prohibereturque ne quæ impie in fratrem facere cogitarat, ea ad exitum perduceret, a quo tametsi eo modo insidiis petito, regno incolumis (quod utinam nunquam fecisset) servabatur, quod æquum putabat, ut quem sibi sors regni socium dedisset, ei pacatum incolumeque illud traderet. Verum cum humanissimus, idemque suavissimus rex Leo ex hac vita in pace esset dimissus, summaque rerum omnium potestas ab eo ad hunc devenisset, confestim hic ipso initio cujusmodi esset declaravit, quamque nihil sibi profuisset vitæ consuetudo, quæ cum fratre ipsi fuisset, quodque ab eo clementer habitus esset; verumque esse Proverbium docuit : Virum potestatem habentem in pejus proficere. Repente namque ut scelestissimum, ac maxime nefarius flagitiisque ac facinoribus opertissimus quisque ad eum se contulisset, ejusque assecla esse cœpisset, ita summa apud illum erat in gratia, in consiliariorumque numerum admittebat, ac pars ei aliqua administrationis imperii committebatur. Ex quo quidem, si quid antea eorum quæ occulte in fratrem moliebantur, vulgo usque in id tempus fuerat ignotum, id tunc palam jam aperteque detegebatur, impudenterque jactabatur. Nam et clementissimi in ipsum fratris testamentum rescindi cœptum, veteres ejus amici superbe contumeliosæque tractari rejicique; innocens præterea torus ipse regius injuris affici atque e regia submoveri; et nisi terris Dominus Regiæ stirpis semen reliquisset, ipsum hunc etiam, quem nunc feliciter imperium obtinentem videmus, Constantinum ejectum submovisset, et adolescentulo sclaveno facie turpi moribus etiam turpiori, traditum esset gubernandum imperium Romanum.

Ab hac iniquissima novitate injuriæ etiam illæ prodiere, quibus affectus fuit sanctus hic vir. Namque consiliariis usus iis, quos Leo sæpe vitæ suæ insidias fuisse molitos manifeste convicerat, ac propterea etiam ab ecclesiis repulerat, vel ipsi potius, metu ne deprehenderentur, sua se sponte removerant, ut quos ejusdem secum sententiæ esse putabat, viris immanibus ac feris, quique uni tantum quæstui inhiabant, ea sævitiæ exempla in illum edidit, que in eum edi par est, qui in hujusmodi sceleratorum manus traditus sit. Ac cætera quidem videor mihi missa facturus, quæcunque contumeliosius ille in sanctos viros effecit, eaque commemorabo tantummodo, unde pulcherrime

A universam existimo me morum ejus perversitatem declaraturum.

Mos est regibus Christianorum, qui idem illis communis est cum omnibus Christianis, ut, quotiescunque Dei basilicas ingrediuntur, aperto capite eas ingrediantur. Quem quidem Paulus ipse apostolus primus inducit atque omnibus in Christiana republica observandum mandavit. Hunc morem cum sapientissimi videlicet illi atque optimi viri sustulissent, persuaserunt homini crassæ cutis ac de suillo genere, et tantum non grunnienti (cui enim, quæso, æquius comparari ille poterat quam sui Bœoticæ?) ut cooperto capite in loca sacrosancta ingrederetur. Quam quidem ille disciplinam cum admisisset, atque ad majora etiamnum multo perdiscenda facinora se B paratum præberet, nimirum pulchre ille quoque consecutus est casus. Etenim ubi hominem sic persuasum illi introduxere, ac violacei coloris amiculo tectum sacræ mensæ admovere, magno cum suo, tum illius futuro dedecore (quando, opinor, pœna hæc illatæ viro sancto necis erat futura), confestim ille post facinus illud tam audax mente captus est, neque ex eo die in potestate sua amplius fuit. Nam et audacissimum, non tamen omni ex parte reprehendendum, facinus majore mox ac perniciosiore alio cumolavit. Cum enim statuis iis, quæ in hippodromo sunt, solitum Baccho sacrificium fieri fecisset, sane meritam ejus rei mercedem illico reportavit : siquidem iis nondum peractis, miserabiliter sublimis intra cubiculum suum est C importatus. Casu nihilo meliore quam fuit ille Herodis, qui cum Jacobum Zebedæi filium in gratiam eorum qui Christum occiderant, interemisset, ac Petrum ipsum apostolorum principem simili modo fuisset adortus, meritum ipse quoque facinoris sui præmium est consecutus; quippe qui in maxima, quæ ad diem solemnem convenerant, mortalium frequentia, regio satellitum comitatu subnixus, summo cruciatu, scatentibus undique ex ejus corpore vermibus, de vita discesserit.

Quomodo autem hic noster? Nostis profecto, quemadmodum miserrime fuit ille elatus, quantaque in ejus funere faciendo adhibita festinatio, sella regia, qua ejus corpus portabatur, confracta, per- D inde ac si ægre tulisset sceleratissima se illa sarcina pressam fuisse. Meminisse potestis præterea quam graviter fœdeque infelix illud corpus feteret, quantusque ac quam teter esset odor ille, quem occurrentium sibi naribus afflaret, ejusmodi videlicet qui aromatum quæ incenderentur omnium odorem confunderet. Intumuerat præterea mirum in modum. Atque hæc quidem divinæ providentiæ nunc in rebus humanis vitæ hujus indicia fuere; nam et colliquescente jam in putrorem corpore, ejus adhuc spirantis tabidas carnes ex inferioribus aiunt partibus effluxisse; quo quidem factum est ut vix ad destinatum sepulcrum delatum turpiter fuerit, ignominioseque projectum.

Conferantur nunc nostris, si placet, ea quæ huic

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

evenerunt, ostendaturque quid religiosus et pius vir, quid item contra Dei contemptor et impius, quomodoque viri pii exitum bonos solitus sit comitari, contraque scelesti derisio contemptioque. Nam ad ea, quæ diximus, illud etiam accessit, quod ne solita quidem viris piis post mortem adhiberi exsequiarum justa ei persoluta fuere, neque regia adhibita a magistratibus pompa, præter paucissimos quosdam eosdemque contemptissimos, qui cuilibet etiam de vulgo solitum officium præstaturi fuissent. Atqui multos tamen ille sui studiosos habebat, neque impedita erat cuique ad eum confluendi potestas; nisi sicubi aliqui etiam præsto fuere, quos utpote auctoratos sine mora imperatoribus apparere oporteret. Sed nimirum oportebat ut hujusmodi sepulturam nancisceretur vir omnium importunissimus, quæ debita rebus ab eo scelerate gestis alterius ei vitæ supplicia repræsentaret. Cæterum hic quidem hoc modo meritas scelerum suorum pœnas pependit.

Quid vero ejus consilii primarii auctores, maximeque illa circum nefarium caput palpitans cauda? Aliorum nimirum jam exitum vidimus, quorum memoria cum sonitu periit, aliis etiam ex propinquo jam imminere videmus; neque enim gemitus pauperum peribit in finem, canetque chorus juvencularum, nostri, inquam, sæculi Ecclesiarum, victoriæ carmen, novo et importuno Pharaone una cum curribus et equitibus demerso. Siquidem hujusmodi exitum exspectat morum asperitas, duritas implacabilitasque. Sed hæc missa faciamus, eaque, quæ initio nobis proposita erant, prosequamur, orationemque hoc modo terminemus.

O potestatem pontificum Dei! quæ una cum iis, qui virtutis causa perpessi injurias sunt, lætitia exsultas; una cum Abel invidiæ obnoxia es, una cum antiquo illo Jacob ab æmulis assidue vexaris, una cum Zacharia jugularis, una cum Jacobo in gratiam Judæorum mactaris, una cum divo Athanasio e sedibus tuis exturbaris, una cum Paulo exsilii pedicis, quemadmodum hic, confessionis honestaris, una cum Nicephoro et Photio viris clarissimis fugis ac mortibus decoraris. Te sepulcrum non operuit, sed omnibus quæ sub cœlo sunt terris aperuit. Te non terra contexit, sed omnibus quæ ubique sunt partibus ejus ostendit, dignum pontificem eo qui te creaverat Deo, idoneum præconem rebus illius magnifice gestis, similem etiam eorum quos ipse tulerat laborum exitum consecutum. Veruntamen qui laborum jam tuorum præmia percepisti, unaque es cum duce magistroque Christo, eum isthinc nobis concilia, ut sistat procellam, tempestatem cohibeat, maris tumultum sedet, iis, qui itidem ut nos injuriis affecti fuere, merita præmia persolvat, sive ut judicium convertatur in justitiam, sive ut injuriarum auctores agnoscant se deliquisse, et idoneam, contra quam hactenus ab his factum est, cantilenam auspicentur.

INEUNTE, UT VIDETUR, SÆCULO X

JOANNES GEOMETRA

NOTITIA

(Ex præfatione R. P. Ant. Ballerini, S. J., in præclara Sylloge Monumentorum ad mysterium Conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ illustrandum Romæ 1856 edita.)

De certa ætate qua Geometra vixerit, nondum constat, licet nonnulli temporis fines, lati ii quidem, aliqui tamen assignari jam possint, quibus nec antiquior nec recentior dicendus sit. Alterum nobis limitem hæc ipsa, nisi fallor, oratio præbet, quam edimus. Nam ubi ad explanandum Dominicæ incarnationis mysterium Joannes accedit, non Eutychianam modo, verum etiam Monotheliticam hæreticam confusionem sat diserte perstringit et impugnat (§ XXI). Post exortam igitur Monothelitarum hæresim scriptus est sermo. Alterum vero limitem certum defigit *Catena Patrum in Lucam* ab eminentissimo Angelo Maio Græce edita in *Script. vet.* t. IX, et Nicetam Constantinopolitanum diaconum habens auctorem. Cum enim multa e Joannis Geometræ scriptis Niceta decerpserit, et suæ collectioni inseruerit, idque post medium sæculum XI præstiterit, palam est Geometram ante id temporis floruisse. Quod autem quidam, nulla alia, ut videtur, de causa, nisi ut ne prorsus de eo taceant, certam aliquam epocham designare maluerint, uti v. gr. Casimirus Oudinus, qui (*a*) anno 1050 et Combefisius qui (*b*) medio sæculo X aut XI Geometram vixisse affirmarunt, pro nihilo habendum est. Nunquid enim non pari jure ad

(*a*) *De script. eccl.* II, 615.

(*b*) *Bibl. Conc.* vol. I, pag. 23.

Digitized by Google

sæculum IX eumdem scriptorem referre quispiam posset? Hippolytus Marraccius (*Biblioth. Marian.*, part. I ad v. *Joannes Geometra*) scribit, eum *floruisse circa annum salutis per Christum reparatæ* 980. Unde tamen id didicerit, tacitus præterit. Quod si nonnihil verisimilibus conjecturis tribui oporteat, hoc unum forte non abnuendum videbitur, eo ipso quod tam multa e Geometra in catenam suam Nicetas derivavit, omnibus perpensis rei adjunctis, haud improbabiles duci posse rationes opinandi, ab Geometra Nicetam non omnino exiguo annorum intervallo sejunctum fuisse.

Quis autem fuerit, omnibus huc usque mansit incompertum. Illud tamen ex Vaticano codice *inter Græcos Palatinos N.* 402 discere certo licet, presbyteratus ordine eum insignitum fuisse; exstat enim ibi ejus oratio, εἰς ἑαυτὸν ἡνίκα πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη· *in se ipsum cum consecratus est presbyter*; ex qua etiam novimus eum, nedum matura, sed satis provecta ætate, quando jam canescebat, viribusque elanguere cœperat, presbyterum consecratum. Ejus sunt verba: Εἰ δέ τις εἴη τῶν οἷος ἐγώ, ᾧ πολιὰ μὲν ἡ θρὶξ, νωθρὰ δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἡ δύναμις, ὑπότρομος δὲ καὶ ὑποσκάζων ὁ λόγος, τοῦτον ἐν τοῖς ἱδρῶσι τῶν ἀγωνιστῶν ἐπευφραίνεσθαι, κ. τ. λ. monasticam vitam professum illum fuisse, haud anceps indicium suppeditat ejusdem opusculum cui titulus est *Paradisus*, quodque cum Morelliana versione jam in editis habemus. Satis fuerit hic descripsisse primum e XCIX tetrastichis quibus totum opus absolvitur:

Sanctorum cœtus vere est paradisus amœnus,
Unde animis afflat suavis et almus odor.
Ergo cui affectu sunt pectora læsa profano,
Huc veniat, florem carpat et ambrosiæ.

Cœtu autem sanctorum, ad quem auctor invitat, nihil designari aliud, quam cœnobitarum monasterium, non modo res ipsa clamat, sed et alia tetrasticha confirmant, ubi et monachorum mentio injicitur et de monasticis virtutibus agitur, exemplis antiquiorum cœnobitarum Antonii, Arsenii, Bessarionis, Agathonis, Achillæ propositis.

Imo, si fides habenda est alterius sermonis titulo, quem referunt tum Christophorus Harles in suis ad Fabricii Bibliothecam Græcam additamentis, tum Joannes Iriarte in recensione Codicum Græcorum Mss. Bibliothecæ Matritensis, qui et prolixum ejusdem sermonis fragmentum exhibet, haud plane immerito conjicere quispiam posset, Joannem nostrum episcopali quoque dignitate deinde decoratum fuisse. Titulus enim est: Ἰωάννου Πρωτοθρόνου τοῦ Γεωμέτρου περὶ τοῦ μήλου. *Joannis Protothroni Geometræ sermo de malo.* Porro quæcunque de usu vocis Πρωτοθρόνου suppetunt veterum monumenta, eo collineant omnia, ut nemo, qui episcopalem aliquem thronum non tenuerit, hoc titulo exornatus putetur (*a*).

Quanquam vero incomperta adhuc maneunt Joannis Geometræ tum gesta tum certa ætas, non æque tamen obscurum est, quodnam de eo judicium, scriptis ipsius inspectis, ferendum sit. Balthassar Corderius in prævio indiculo Patrum, quorum scriptis texitur catena quam vulgavit in Lucam, hanc de Geometra ferendam sententiam censuit: *Eum multa etiam soluta oratione non eleganter minus quam nervose scripsisse, apparet ex fragmentis ejus non paucis nec parvis, hac Catena citatis, in quibus et sublimem theologum, historicum eruditum, et interpretem ac ecclesiasten eximium agit.* Marraccius eumdem tanquam *oratorem ac poetam suo tempore insignem* deprædicat. Nec aliter Combefisius ipsum ceu *devotum auctorem et eruditum* laudat.

(*a*) Conf. Du Cang. *Gloss. Græc.* ad v. ΘΡΟΝΟΣ, et *Gloss. Lat.* ad v. Protothronus.

NOTITIA ALTERA.

(Fabric. *Biblioth. Gr.* ed. Harles, tom. VIII, p. 625.)

—

Geometræ adscribuntur:

Hymni quatuor elegiaci in S. Virginem, cum metaphrasi Federici Morelli, subjectis octo versibus iambicis, quibus auctor ait, se unius e SS. Trinitate parentem perfecta decade, trecentis versibus (tot enim στίχους complectuntur illi hymni), celebrasse, hexametros autem, ut perfectiores, imperfectioribus pentametris junxisse, ut illi divinam, hi humanam Christi naturam denotarent.

Hymnus in B. Deiparam alphabeticus, ita ut singuli versiculi vocabulis, ab eadem littera secundum ordinem alphabeti incipientibus, constent. Hosce hymnos in corpore poetarum Græcorum heroicorum et elegiacorum etiam utraque lingua vulgatos Genev. 1614, fol., p. 746, primus cum metaphrasi sua Latina vulgavit et Gregorio XIV pontifici dicavit Federicus Morellus, Paris. 1591, 8. Ab eodem an. 1595, 8, in lucem Græce et Latine editus est Joannis Geometræ

Paradisus, sive epigrammata tetrasticha XCIX moralis argumenti, et dicta factaque SS. Ascetarum, Achillæ, Agathonis, Apollinis, Antonii, Arsenii, Bessarionis, Carionis, Isaiæ, Eutropii, Heliodori (*al.* Isidori), Lucii, Matois, Miltiadis, Pioris, Pittaci, Pityrionis, Simonis, Sisois, Theonis et Zenonis referentia.

Digitized by Google

Joannes Geometra sæpius citatur in Catenis Græcis in Lucam, etiam in Catena aurea Thomæ Aquinatis. [Atque ex Morelli ed. rec. in Appendice bibl. Patrum per Margarin. de la Bigne Paris. 1634, et in tomo XIV, ed. 1634, fol. Gr. ac Lat.].

Iambicam Metaphrasin Canticorum S. Scripturæ a Joanne Geometra non infeliciter concinnatam habuit MS. Leo Allatius, ut ipse narrat de libris ecclesiasticis Græcorum pag. 62. Atque Paraphrasin cantici Deiparæ legi in codice Colbertino ad Apollinariani Psalterii calcem, Cangius in Glossario Græco adnotavit. Similiter in codice Barocciano 26 Bodleianæ bibl. Canticum Mosis a Geometra μεταφρασθὲν ad calcem Appollinaris occurrit. Cæterum χαιρετισμοὶ illi, sive hymni quatuor in B. Mariam, quorum singula disticha a vocabulo χαῖρε incipiunt, exstant etiam mss. in bibl. Vaticana [v. Montfauc. Bibl. biblioth. mss. I, pag. 5. C.] et in Cæsarea, subjuncto, nescio cujus, in Geometræ laudem ἡρωελεγείῳ. Exstant etiam una cum epigrammatis variis iambicis ms. in codice, quem regi Christianissimo dono dedit Antonius Eparchus. Vide Bandurii notas ad antiquitates CPol. pag. 877 et 881, qui Geometram pessimum poetam appellat, indigno pro ætate imprimis, qua vixit, elogio.

Geometræ homilias sive sermones in passionem Christi atque in B. virginem, alterumque ἐξόδιον sive προπεμπτήριον in dormitionem Deiparæ, et tertium ad eamdem προσφωνητικὸν sive χαριστήριον evolvit memoratque Allatius *De Simeonibus*, pag. 94, 95, 114. In altero testatur, se etiam apocryphas de Maria narrationes, quæ evangelistarum scriptis non adversarentur, attexuisse : Συνείλεκται δὲ καὶ ἡμῖν οὐ μόνον ὅσα παρὰ τῶν εὐαγγελιστῶν τε καὶ προφητῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα παρ' αὐτῶν τῶν ἀποκρύφων ἀνελεξάμεθα, σύμφωνα καὶ ταῦτα δηλαδὴ καὶ ἀκόλουθα τοῖς εὐαγγελισταῖς καὶ προφήταις, καὶ τοῖς μεγάλοις καὶ θεολήπτοις Πατράσι καὶ διδασκάλοις. Εἴσεται δὲ πάντως ὅγε δίκαιο; ἀκροατὴς καὶ κριτής. Fabr.

Joannis, Geometræ, Protothroni (Ἰωάννου πρωτοθρόνου τοῦ γεωμέτρου) *orat. de malo*, quæ mali sive pomi laudes persequitur, ejusdem encomium quercus; ecphrasis horti; alia ecphrasis et encomium quoddam, quod inc. Τί δὴ καὶ τὸ μῆλον; sunt in cod. Barocc. 25. V. Cat. codd. Angliæ, etc. I, p. 3. Prima oratio *de malo* exstat quoque in cod. reg. Matrit. 82, ex quo illam exscripsit et Græce evulgavit Iriarte in Catal. codd. Gr. Matrit., pag. 301 sqq.

Florentiæ in bibl. Laurent. cod. X, n. 6, plut. 5. Jo. Geometræ versiculi iambici *in martyrium Panteleemonis*. — in cod. 27, n. 4, explicatio IX canticorum Ecclesiæ ex ore Joannis Geometræ, carmine iambico, quæ Bandinius in cat. codd. Gr. Laur. I, pag. 65, sqq. Græce publicavit (et p. 23 de cod. Laur. antea memorato egit). Idem adnotat, primum illorum etiam esse in cod. Barocc. citato, omnia vero haberi in cod. Colbertino n. 1476, eaque sibi olim comparasse Leon. Allatium, hoc ipso teste in diss. *De libris eccles.* tom II, p. 617; denique exstitisse etiam in bibl. Uffenbachiana, indice I. Henr. Maio in *Bibl. Uffenb. ms.* pag. 482, qui argumenta singulorum recensuit, et primum atque ultimum carmen tanquam ineditum in lucem protulit. — In bibl. Escorial. Jo. Geometræ carmina, totum certamen martyris Panteelemonis continentia (*a*), teste Pluero in *Itiner. per Hispan.*, pag. 176.

In bibl. Coislin. cod. 106, fol. 177, *Jo. Geom. sermo gratiarum actionis in adnuntiationem Deiparæ* (*b*). Vid. Montfauc. Bibl. Coislin. pag. 181. — Ibid. p. 251 memoratur Nicetæ collectio interpretationum ex diversis interpretibus (in his, Joan. Geometræ) in Evang. secundum Lucam.

Jo. Geom. quidam hymni sunt in bibl. *Paris.* publ. codd. 687. — 1630, n. 15. — 2408, n. 9. — 2633 et in 2892, canticorum Scripturæ metaphrasis, *heroicis* versibus.

Monachii in bibl. elec. cod. 101 eadem. V. cat. codd. Gr. Bavar. p. 38, ubi forsan rectius scribitur, *versibus iambicis*.

Vindobonæ in cod. Cæsareo theol. 289, m. 30, quatuor hymni in Deiparam, cum anonymi epigrammate in Jo. Geometram, sec. Nesselii. Cat. part. I, p. 398, aut sec. Lambec. Comment. V, pag. 347, sq. de cod. 253.

Mediolani in bibl. Ambros. in passionem Christi, teste Montfauc. in *Bibl. bibliothec. mss.* I, p. 499 E, eodem adnotante ib. II, pag. 1327. D. Jo. Geometra *de cœlo*, Gr. inter codd. de Mesme. Harl.

[*Joannis Geometræ ut ferunt, carmina varia* in *Anecdotis Græcis ex codd. mss. bibliothecæ Parisiensis*, a J. A. Cramero Oxonii anno 1841 editis. Tom. IV, p. 266. Ibi exstant Paraphrases IX in S. Scripturam quas jam Bandinius ediderat Catalog. tom. I, p. 64. Edit. Patr.]

(*a*) Editi sub hoc titulo : *Elogium S. martyris Panteleemonis, Græcis iambicis olim ab auctore incerto* (qui Joannes Geometra esse creditur) *scriptum et e bibliotheca Regia erutum a Federico Morello.* Lutetiæ 1605, in-12. Edit. Patr.

(*b*) Editus in libro cui titulus : *Sylloge monumentorum ad mysterium Conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ illustrandum, cura Ant. Ballerini Soc. Jesu.* Romæ 1856, typis S. C. *de propaganda fide.* « Hunc sermonem, inquit editor, certo auctori, Joanni Geometræ, ascribendum esse non Vaticanus modo codex inter Græcos Palatinos n. 402 fidem facit, et cum eo Coislinianus n. 106, qui in Imperiali Parisiensi bibliotheca servatur, ac Baroccianus XXV, sed testantur et alii Græci mss. codices, ut ex Heortodromio patet Nicodemi monachi, qui et in *Prolegomenis ad canonem Annuntiationis* eam inter alias ejusdem argumenti homilias recenset, et deinde per decursum commentarii ad eumdem canonem subinde nonnulla, ex ea decerpta, fragmenta refert. Accedit, quod ejusdem orationis particulas modo breviores modo longiores, sub Geometræ nomine recitatas cernimus tum in Catena Nicetæ diaconi ap. Ang. Maium, tum in altera Græcorum Patrum Catena in Lucam, quam Corderius edidit : quibus addi potest *aurea S. Thomæ Aquinatis* in eumdem Lucam *Catena.* » Ib.

Digitized by Google

Joannis Geometræ commentariorum in S. Lucam fragmenta exstant in Catena Nicetæ Serronii quam edemus ad annum 1090.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΣ Η ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

—

BEATI JOANNIS GEOMETRÆ

IN SANCTISSIMÆ DEIPARÆ ANNUNTIATIONEM SERMO PROSPHONETICUS SEU GRATULATORIUS.

(Ex Sylloge R. P. Ballerini supra laudata. Loca in Catenis obvia uncis includuntur.)

—

I. Gaudete : hocce mihi breve simul et magnum orationis exordium. Gaudete : hoc mihi et initium et medium et exitus. Gaudete : ad hoc nunc et natura omnis, et rerum creatarum universitas, et sermo (meus) vos provocat ; magis vero præ omnibus sermonibus non meis solum, verum etiam mortalium omnium, quotquot fuerunt et sunt exstituri, sermo ille, qui et Patris mens est, ac Verbum simul et Filius, et Dei pariter et Deus, et veracissimus juxta ac potentissimus, non modo ut gauderemus indixit, sed etiam, ut gaudere possemus, opere præstitit. Gaudete, cœli et terra, et genus omne, et omnis ætas et sexus uterque; viri et mulieres, viventes et mortui, res omnis creata tum visibilis tum invisibilis. Et jam, sat scio, gaudetis, utpote qui magnum hunc fulgidumque nuntium audieritis proclamantem, quemadmodum olim per unam mulierem maledictionem, sic etiam nunc per unam mulierem gaudium in alios quoque universos esse diffusum ; imo vero non modo audistis verba, sed et re ipsa gratiæ fructus percepistis.

A Α'. Χαίρετε τοῦτό μοι τὸ βραχὺ καὶ μέγα τοῦ λόγου προοίμιον. Χαίρετε· τοῦτο καὶ ἀρχὴ καὶ μέση καὶ τελευτή. Χαίρετε· τοῦτο νῦν καὶ φύσις ὅλη καὶ κτίσις καὶ λόγος διακελεύεται· μᾶλλον δὲ τοῦτο καὶ πρὸ τῶν λόγων ὁ λόγος, οὐ τῶν ἐμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πάντων ἀνθρώπων καὶ ὄντων καὶ ἐσομένων, ὁ τοῦ Πατρὸς καὶ νοῦς, ὁ Λόγος ὁμοῦ καὶ Υἱὸς, ὁ καὶ Θεοῦ καὶ Θεὸς, ὁ ἀληθέστατος ἅμα καὶ δυνατώτατος, οὐ διετάξατο μόνον, ἀλλὰ καὶ κατεπράξατο. Χαίροις, οὐρανὲ, καὶ γῆ καὶ γένος ἅπαν, καὶ ἡλικία πᾶσα, καὶ φύσις ἑκατέρα· ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ζῶντες καὶ τεθνηκότες, ὅλη γενητὴ κτίσις ὁρατή τε καὶ ἀόρατος. Καὶ χαίρετε, οἶδ' ὅτι, τοῦ μεγάλου τούτου καὶ φλογεροῦ κήρυκος ὑπακούσαντες, ὥσπερ διὰ μιᾶς τῆς ἀρᾶς, οὕτω καὶ διὰ μιᾶς νῦν τῆς χαρᾶς B γυναικὸς, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι διαδοθείσης· μᾶλλον δὲ μὴ τῶν ῥημάτων ἀκούσαντες μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν πραγμάτων τῆς χάριτος ἀπολαύσαντες.

II. Et quidem quam magnum illud, quod et verbis enuntiatum, et simul opere completum est! Magnum vere ac tremendum, et quod neque sermonibus efferri, neque auditu percipi, neque intellectu comprehendi possit! Deus hodierna die fit homo, et homo fit Deus et inimicus fit ejusdem naturæ particeps ; et evadunt amicissima quæ inimicissima erant, et conjunctissima quæ prius dissitissima. Verbum, inquam, et caro, materia et flamma ; in unum coeunt temporale et quod expers est temporis, corporea moles et quod est immensum; et qui maledixerat, benedicit ; et qui ab Eden exsulabat, rursus Eden inhabitat, et maledictam assumit naturam, damnatumque subit uterum ; videlicet amissam Eden Adamus recuperat, utriusque vero (Adæ et Eden) Creator terram ad ferendas spinas damnatam vicissim assumit, seu melius dixerim ille pro Eden cœlos accipit, hic vero cœlos relinquens ad inferna descendit.

Β'. Ὡς μέγα μὲν οὖν τὸ νῦν ῥηθέν τε ἅμα καὶ πραχθέν. Μέγα καὶ φρικτὸν, καὶ μήτε λόγῳ ῥητὸν, μήτε ἀκοῇ χωρητὸν, μήτε νῷ καταληπτόν. Ἄνθρωπος ὁ Θεὸς, καὶ Θεὸς ὁ ἄνθρωπος σήμερον, καὶ κοινωνὸς τῆς φύσεως ὁ ἐχθρὸς, καὶ φίλτατα μὲν τὰ πολεμιώτατα, συμφυέστατα δὲ τὰ πρὶν ἀμικτότατα, λόγος καὶ σὰρξ, ὕλη καὶ φλὸξ, χρόνος καὶ ὄγκος περὶ τὸ ἄχρονόν τε καὶ ἄπειρον· καὶ ὁ ἀρασάμενος εὐλογεῖ, καὶ ὁ τῆς Ἐδὲμ ἀποικήσας ἐνοικεῖ, καὶ C λαμβάνει τὴν ἀραθεῖσαν φύσιν τε καὶ νηδύν· καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ τὴν Ἐδὲμ, ὁ δὲ Δημιουργὸς ἀμφοῖν τὴν κατακριθεῖσαν τὰς ἀκάνθας ἀντιλαμβάνει· μᾶλλον δὲ, ὁ μὲν ἀντ' ἐκείνης τὸν οὐρανὸν, ὁ δὲ τὸν οὐρανὸν λιπὼν ἐπὶ τὸν ᾅδην χωρεῖ.

III. Alius itaque aliud quodpiam e mysteriis, atque aliam quampiam e solemnitatibus celebrandam eligat, et majori præ ista dignam admiratione habeat, multo prosequens honore (Christum Dominum) propter nos natum, vel manifestantem se,

Γ'. Ἄλλος μὲν οὖν ἄλλο τι τῶν μυστηρίων, καὶ ἄλλην τινὰ τῶν ἑορτῶν ἀγέτω πρὸ ταύτης· καὶ θαυμαζέτω, αἰδούμενος τὸν γεννώμενον δι' ἡμᾶς, ἢ φαινόμενον, ἢ μεταμορφούμενον, καὶ τῇ φωνῇ τοῦ Πατρὸς ἅμα καὶ τῇ μορφῇ τῆς Θεότητος μαρτυρού-

Digitized by Google

μενον· ἢ ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων ἢ θείων ἢ καὶ συναμφοτέρων οἰκονομούμενον, ἢ τὸ τελευταῖον, καὶ ἀνιστάμενόν τε καὶ ἀνυψούμενον, κἀμὲ συνανυψοῦντα, καὶ ἑαυτῷ μὲν τὸ τῆς οἰκονομίας, ἐμοὶ δὲ τῆς σωτηρίας πέρας πραγματευόμενον. Ἐμοὶ δὲ τὴν ῥίζαν τούτων ἁπάντων δότω, τιμᾷν καὶ προτιμᾷν τῶν λοιπῶν, κἀκεῖνα μὲν φάσκειν πάντα καὶ νοῦν καὶ λόγον καὶ πάντα τὰ πρὸ τοῦ θαύματα, ταύτην δὲ κἀκεῖνα νικᾷν τῷ θαύματι. Σαρκωθέντα μὲν γὰρ ἤδη Θεὸν γηννηθῆναι, καὶ γεννηθέντα, φανῆναι, καὶ φανέντα τοσούτων καὶ τηλικούτων τελεσιουργὸν θαυμάτων ἀποφανθῆναι, καὶ ἀναστῆναι, πάντα τῆς ἀκολουθίας, καὶ οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν, ὅτι Θεῷ σαρκωθέντι παραβαλλόμενον θαυμαστόν. Τὸ δὲ σαρκωθῆναι Θεὸν, καὶ τὸν ἀχώρητον χωρηθῆναι, καὶ τὸν βασιλέα πτωχεῦσαι, καὶ τὴν ἔχθραν λυθῆναι, καὶ μιχθῆναι τὰ ἄμικτα, φύσεις ἅμα καὶ γνώμας, τοῦτό ἐστιν, ὃ καὶ Παῦλος, καὶ πᾶσα τῶν ἄλλων ἡ φύσις ὑλική τε ἅμα καὶ ἄϋλος θαυμάζειν βούλεται μὲν, ἀδυνατεῖ δὲ ὅσον ἄξιον.

Δʹ. Ἄλλως τε καὶ εἰ τοὺς κλάδους θαυμάζειν εἰκὸς, πῶς οὐ τὴν ῥίζαν αὐτὴν πρὸ ἐκείνων, κἀκείνων αὐτῶν ἕνεκα θαυμασόμεθα; Ὥστε καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἑαυτῆς, ὅσα ἄν τις περὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων ἐρεῖ, ταῦθ' ἅμα συμφορήσας περὶ τῆσδε τῆς ἑορτῆς ἐρεῖ, παρ' ἧς κἀκεῖνα, καὶ αὕτη τῶν ἐκείνης καρπῶν ἡ ῥίζα, καὶ αὕτη τῶν ποταμῶν ἡ πηγή. Προσθήσω δ' ὅτι καὶ ἡ ἐμὴ ζωή. Τοσοῦτόν ἐστι τὸ Θεὸν ὀφθῆναι βροτὸν, τὸ δὲ καὶ θεουργηθῆναι βροτόν. Ὃ καὶ αὐτὸ τοῦ παρόντος ἔγνωμεν μυστηρίου πηλίκον. Ὡς κινδυνεύω τὴν ἑορτὴν ταῖς ἄλλαις, ὡς ἁπλῆν, παραβάλλειν ἐπιχειρῶν, εὑρίσκων διπλῆν, καὶ τῷ μέρει ταῖς ἄλλαις νικῶσαν, οὐκ ἔχειν, ὅπως τοῖς μέρεσιν αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν κριθῇ, μηδ' ᾧτινι τῶν μερῶν δώσει νικᾷν τῷ θαύματι, ἄνθρωπον τὸν Θεὸν, ἢ Θεὸν φανῆναι τὸν ἄνθρωπον.

Εʹ. Ἀλλά γε τὸ πᾶν ἀναπτύσσων, ἤδη καὶ τριπλῆν εὑρίσκω· καὶ ἡ πίστις ἐγγύς. Οὐ γὰρ εὐαγγέλια, καὶ ταῦτα διπλᾶ μόνον, ἀλλὰ καὶ φύσεως ἑορτάζω τὰ νικητήρια, μᾶλλον δὲ χάριτος· ἡ μὲν γὰρ ἡττᾶται, ἡ δὲ νικᾷ. Παρθένου σύλληψιν ἄγω, παρθένου κύησιν, παρθένου μετ' ὀλίγον καὶ γέννησιν. Παρθενία καὶ γεννᾷ, καὶ γεννᾶται· ἡ μὲν τὸν Λόγον, ἡ δὲ, τοῦ Λόγου νομοθετοῦντος, καὶ μετ' ὀλίγον, ἧπερ ἐτέχθη, καὶ ὅπερ ἐφάνη, καὶ τόκον διδόντος τοῖς πειθομένοις ὅμοιον. Νυνὶ δέ μοι συλλάβοις τὸν λόγον ὁ τοῦ Λόγου τὴν σύλληψιν ἑορτάζων, καὶ λογικῶς τι περὶ τῆς ἑορτῆς φιλοσοφήσοις, ἵν' ᾖ σοι καὶ τοῦτο τῶν περὶ τὴν ἑορτὴν εὐλογώτατόν τε ἅμα καὶ οἰκειότατον.

vel semet transfigurantem, ac testimonium accipientem tum a Patris voce tum a splendida Divinitatis specie, vel quodpiam aliud sive humanorum sive divinorum sive ad utrumque ordinem pertinentium operum perficientem, vel eumdem morientem, ac porro resurgentem, atque in cœlos ascendentem, et secum me quoque exaltantem, finemque tum œconomiæ sibi præstitutæ, tum salutis meæ operi imponentem. Ast mihi concedat, ut horum omnium radicem honore prosequar, eamque præ reliquis omnibus in honore habeam, tum etiam fidenter profitear, ea quidem omnia et mentis captum, et omnem vim dicendi, et quæcumque in antecessum perpetrata sunt mirabilia, superare; hanc nihilominus illis quoque ratione miraculi præcurrere. Nam quod Deus jam incarnatus in lucem editus sit, et quod natus semet manifestaverit, et quod manifesto cognitus tot tantorumque miraculorum patrator apparuerit, et quod e mortuis resurrexerit, hæc omnia consentanea prorsus sunt, atque adeo nil mirum, quod ab incarnato Deo mira prodeant. At vero, quod humanam carnem Deus assumpserit, quod incomprehensibilis fuerit comprehensus, quod rex factus sit mendicus, quod inimicitia sublata fuerit, quod in unum coiverint quæ invicem abhorrebant, scilicet naturæ simul et voluntates, hoc est quod et Paulus et quævis alia natura sive terrestris sive cœlestis, etsi maxime cupiat, mirari tamen ac celebrare pro dignitate non valet.

IV. Ad hæc si consentaneum est ramos admirari, qui radicem ipsam præ illis et illorum ipsorum causa non mirabimur? Adeo ut præter reliqua ac propria ejusdem festivitatis encomia, quæcunque demum de aliis mysteriis quispiam dixerit, hæc omnia in unum congerens de hac ipsa solemnitate, e qua et illa dimanant, dicturus sit, quippe quæ et horum ipsius fructuum est radix, et ipsa fluminum est scatebra. Adjiciam et illud, quod hinc est et vita mea. Tantumdem est Deum apparuisse mortalem, atque vicissim mortalem ad divinitatem fuisse provectum. Quo sane ipso quanta sit mysterii hujus magnitudo novimus. Etenim dum hanc solemnitatem, quasi una tantum sit, cum aliis comparare instituo, eam autem duplicem sic invenio, ut etiam altera tantum sui parte aliis festivitatibus antecellat, jam prope in eo sum, ut plane nesciam, quodnam de eadem, secum ipsa quoad partes suas collata, judicium ferri queat, et utri partium ratione miraculi victoria adjudicanda sit, an scilicet quod homo apparuerit Deus, an vero quod Deus factus sit homo.

V. Quanquam si penitus omnes mysterii partes evolvero, etiam triplicem jam invenio hanc esse festivitatem; et est in promptu quo id suadeatur. Non enim faustissima illa nuntia, eaque bina tantummodo celebranda occurrunt; sed triumphos præterea celebro naturæ, seu potius gratiæ; illa enim superatur, hæc autem triumphum agit. Virginem concipientem, virginem utero gestantem, virginem paulo post etiam parientem celebro. Virginitas et gignit, et gignitur; nam gignit quidem ea Verbum; Verbo autem legislatore paulo post etiam gignitur, quatenus ejusmodi quoque partum credentibus Verbo eodem tribuente. Virginitas, quod et perspicue apparuit, mundo effulsit. Nunc itaque quisquis conceptionem Verbi præsenti solemnitate celebras, sermonem, quem habiturus sum, fac excipias, ac sub-

Digitized by Google

. time quid de ipsa festivitate sentias, ut ex iis quæ ad eamdem spectant, hoc quoque tibi sit et veritati prorsus consentaneum et rei maxime accommodatum.

VI. Duplicem, ut norunt omnes, generationem Verbi profitemur; cœlestem alteram, eamque primam, alteram terrestrem eamque secundam; quanquam neque primam illam dixerim, sed potius et sæcula præcedentem et æternam; quomodo enim vel prima esset, quæ nullum unquam initium habuit? Nam primum inter ea habetur, quæ tempori subsunt. Sed et quarumnam prima hæc esset? Nulli prorsus aliarum ullatenus similis invenitur, ne isti quidem terrestri scilicet, quam sui propriam ipse habuit; sed superna illa, sola est, et quavis præcelsa generatione eminentior; altera vero terrestris est ea quidem; omnes tamen terrestres ac temporales ratione modi exsuperat. Atque illa quidem quemadmodum extra tempus omne est, ita et omnem captum excedit. Non enim solum tempus omne, sed omnem quoque modum prætergreditur. Sicuti autem incomprehensibilis, sic et ab omni materia est secreta; neque enim materialis esse potest eorum generatio, quæ incorporea sunt et incomprehensibilia. Quemadmodum vero omnis materiæ, sic profecto cujusvis quoque præcedentis conceptionis est expers; non enim prius est imperfecta, deinde perfecta. Et rursus sicut conceptionem nullam, sic et nullam habet causam, propter quam facta sit; non enim ex libera cujuspiam finis electione et prosecutione exsistentiam habet Filius, uti neque Pater, neque Spiritus; sed in principio erat, licet origine non careat: nam quomodo Filius esset, si neque esse acciperet ex Patre? Atque plane ita se habet et habebit, ut credi quidem semper possit, quando autem et quomodo sit, intelligatur nunquam. Illa vero (terrestris) similis et ipsa huic est ex parte, quatenus eadem et copulationem carnalem nescit, et passione caret, et captum superat; in cæteris vero ab ea discrepat; nam et corporea est, et adjunctam conceptionem habet, et temporalis est, et habet causam, quæ quidem causa fuit salus mea. Unica enim, cur Deus mortalitatem indueret, hæc causa fuit, ut homo particeps Deitatis evaderet. |

A ϛ'. Διπλῆν ἡμῖν γέννησιν ὁ λόγος οἶδε τοῦ Λόγου· τὴν μὲν ἄνω τε καὶ πρώτην, τὴν δὲ κάτω τε καὶ δευτέραν· μᾶλλον δὲ τὴν μὲν οὐδὲ πρώτην, ἀλλὰ καὶ προαιώνιόν καὶ ἀΐδιον· πῶς γὰρ ἂν εἴη καὶ πρώτη, μήτε ἀρξαμένη ποτέ; Τῶν γὰρ ὑπὸ χρόνον τὸ πρῶτον. Τίνων δὲ καὶ ταύτη; Μήτε μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων ἐοικυῖα μηδὲν, μήτε δὲ τῇ ἑαυτοῦ ταύτῃ καὶ κάτω· ἀλλ' ἡ μὲν ἄνω μόνον καὶ ὑπὲρ ἄνω πάσης γεννήσεως· ἡ δὲ, κάτω μὲν, ὑπὲρ δὲ πάσας τὰς κάτω καὶ ὑπὸ χρόνον, διὰ τὸν τρόπον. Καὶ ἡ μὲν ὥσπερ ἄχρονος, οὕτω καὶ ἄληπτος. Οὐ γὰρ χρόνου μόνου κρείττων, ἀλλὰ καὶ τρόπου. Ὥσπερ δὲ ἄληπτος, οὕτω καὶ ἄϋλος· οὐ γὰρ ὑλικὴ τῶν ἀΰλων καὶ ἀλήπτων ἡ γέννησις. Ὥσπερ δὲ ἄϋλος, οὕτω δὴ καὶ ἀσύλληπτος· οὐ γὰρ ἀτελὴς πρότερον, εἶτα τέλειος. B Ὥσπερ δὲ ἀσύλληπτος, οὕτω δὴ καὶ ἀναίτιος· οὐ γὰρ ἵνα τόδε τι, διὰ τοῦτο Υἱὸς, ὥσπερ οὐδὲ Πατὴρ, οὐδὲ Πνεῦμα· τῇ δὲ ἀρχῇ, καὶ αἰτιατή· πῶς γὰρ ἂν καὶ εἴη Υἱὸς, μήτε τὸ εἶναι λαβὼν παρὰ τοῦ Πατρός; Καὶ ἡ μὲν οὕτως ἔχει καὶ ἕξει, πιστευομένη μὲν ἀεὶ, καταλαμβανομένη δὲ τῷ πότε, ἢ τῷ πῶς, οὐδέποτε. Ἡ δὲ τῷ μὲν ἀσυνδυάστῳ τε καὶ ἀπαθεῖ καὶ ἀλήπτῳ, καὶ ὅμοιος· τὰ δὲ λοιπὰ, διάφορος ὑλικὴ τε καὶ συλληπτὴ, χρονικὴ καὶ αἰτιατή· καὶ ἡ αἰτία, ἡ ἐμὴ σωτηρία. Τοῦ γὰρ Θεὸν βροτωθῆναι, τὸ βροτὸν θεωθῆναι, μόνη πρόφασις.

VII. Et sane non ideo solum Deus advenit, ut pœnam solveret, neque solum ut peccatum dimitteret; verum etiam ut nobis ex benignitate sua Divinitatis similitudinem largiretur, atque ita quod male per vanam tantummodo phantasiam excogitatum fuerat, hoc ipsum opere perbelle completum ostenderet. Nam posteaquam a principio invidus ille, ille impostor, malitiæque et mendacii pater Creatorem ipsum tanquam invidum et mendacem et impostorem traduxit, inquiens: [1] *Quid est quod præcepit vobis Deus de hoc uno ne comederetis?* et illud addens [2]: *In quocunque die comederetis ex eo, eritis sicut dii;* atque ita demum hominem a Deo creatum vanissima specie dignitatis, quæ præter naturam esset, ab ea quoque gloria, quæ est secundum gratiam, dejecit, universumque humanum genus pessumdedit; is, qui solus invidia prorsus est vacuus, et veracissimus, et potentissimus, et hominum amantissimus, sapientissimusque, tunc quidem et suam ipsius veracitatem, illius autem fallaciam invidiamque probavit, cum ligni esus eos mortales effecit; nunc vero, dum ipse lignum vitæ effectus,

C Ζ'. Οὐ γὰρ τὴν τιμωρίαν λῦσαι μόνον, οὐδὲ καταλῦσαι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ χαρίσασθαι τὴν ἰσοθεΐαν, καὶ τὸ κακῶς φαντασθὲν μόνον, καλῶς ἀποτελεσθὲν ἔργῳ δείξων, Θεὸς ἐλήλυθεν. Ἐπειδὴ γὰρ φθονερὸν ὁ φθονερὸς, καὶ ψεύστην καὶ σοφιστὴν ὁ σοφιστὴς τῆς κακίας καὶ τοῦ ψεύδους πατὴρ ὑπέθετο τὴν ἀρχὴν τὸν Δημιουργὸν, λέγων· *Τί ὅτι ἐνετείλατο ὑμῖν ὁ Θεὸς ἀπὸ τούτου μόνου μὴ φαγεῖν;* καὶ τὸ, *Ἧ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, ἔσεσθε ὡς θεοί·* καὶ οὕτω τὸν δημιουργηθέντα φαντασίᾳ δόξης τῆς παρὰ φύσιν, καὶ τῆς κατὰ χάριν ἐξέβαλε, καὶ τὴν φύσιν ἀνέτρεψεν, ὁ μόνος ἀφθονώτατος καὶ ἀληθέστατος καὶ δυνατώτατος, καὶ φιλανθρωπότατος καὶ σοφώτατος, οἷς τότε μὲν τὸ ξύλον αὐτοὺς ἐθανάτωσε, τὸ μὲν ἀψευδὲς ἑαυτοῦ, τὸ δὲ D ψεῦδος ἐκείνου καὶ τὸν φθόνον ἐξέλεγξεν· οἷς δὲ καὶ νῦν αὐτὸς αὐτοὺς τὸ τῆς ζωῆς ξύλον ἐθέωσε, τὸ θεοπρεπὲς ἑαυτοῦ καὶ ἀγαθώτατον ἐφανέρωσε· καὶ δι' ὧν μὲν τὸν τρόπον ὑπέδειξε τῆς θεώσεως, τὸ σοφώτατον παρεδήλωσε· δι' ὧν δὲ καὶ τοσοῦτον ἐκενώθη, καὶ οἷς αὐτὸν ἐνεδύθη τὸν ἄνθρωπον, τὸ φιλανθρωπότατον· οἷς δὲ καὶ τὰς φύσεις ἀφύρτως ἐκέρασε,

[1] Gen. III, 1. [2] Gen. III, 5.

Digitized by Google

ναὶ οἷς ἀῤῥήτως καὶ ἄμφω διέμεινε, τὸ δυνατώτατον· οἷς δὲ μηδ' ἁρπαγὴν ἢ μεταβολὴν τῆς δόξης ἐνόμισε, τὸ κατὰ φύσιν βασιλικώτατον.

A eosdem ad naturæ divinæ participationem evexit, profecto et opus Deo dignum, seseque benignissimum patefecit. Insuper dum naturæ divinæ participandæ rationem ostendit, summam sapientiam suam manifestavit; et dum semetipsum adeo exinanivit, ipsamque hominis naturam induit, maximum suum in homines palam fecit amorem. Denique dum naturas sine mistione conjunxit, et ineffabili prodigio unus simul et utrumque permansit, infinitam suam aperuit potentiam; dumque haud rapinam arbitratus est aut injustam gloriæ mutationem [a], nobilissimam regiamque naturæ suæ dignitatem prodidit.

Η'. Ἔχει μὲν οὕτω ταῦτα καὶ διὰ ταῦτα ἡ θεία σάρκωσις. Ἐπεὶ δὲ κατάλληλα καὶ ταῖς νόσοις ἔδει τεχνᾶσθαι τὰ φάρμακα, κατάλληλα καὶ τεχνάζεται. Καὶ διὰ ταῦτα πέμπεται μὲν ἄγγελος διὰ τὸν ἄγγελον, ὁ τοῦ φωτὸς διὰ τὸν τοῦ σκότους, ὁ ἄρχων διὰ τὸν κοσμοκράτορα, ὁ πτερωτὸς διὰ τὸν ἑρπηστήν. Ἐκλέγεται δὲ καὶ διὰ τὴν γυναῖκα γυνή, καὶ διὰ τὴν Εὔαν ζωή, διὰ τὴν φθαρεῖσαν παρθένος, διὰ τὴν πλανηθεῖσαν ἡ μὴ συναρπαγεῖσα, διὰ τὴν τῆς Ἐδὲμ ἐκπεσοῦσαν ἡ τῷ ναῷ προσαχθεῖσα, διὰ τὴν ἡδονῇ δελεασθεῖσαν ἡ μηδὲ λογισμοῖς ῥυπωθεῖσα, διὰ τὴν κακῶς τῷ δαίμονι ψιθυρίσασαν ἡ διηνεκῶς τῷ Θεῷ προσλαλήσασα καὶ τοῖς θείοις λογίοις ἐμμελετήσασα.

VIII. Et hoc quidem pacto et ista prorsus de causa hæc gesta sunt, et divina incarnatio in opus deducta est. Quoniam vero oportebat, ut consentanea morbis pharmaca pararentur, idcirco omnia ita peracta sunt, ut adamussim pars parti responderet. Et exinde angelus mittitur propter angelum, angelus B nempe lucis propter angelum tenebrarum, (cœlestis) princeps propter hujus mundi rectorem, aliger propter humi reptantem. Sed et propter mulierem mulier eligitur, et propter Evam vita, et propter corruptam integra virgo, et propter deceptam ea quæ cum illa simul direpta non fuerat; propter illam quæ excidit ex Eden, ea quæ ad templum fuit adducta; propter inescatam blandimentis voluptatis, ea quæ ne cogitationibus quidem contaminata est, propter illam quæ male cum dæmone sermones miscuit, ea quæ continenter Deum alloquebatur, et jugi oraculorum divinorum meditatione mentem exercebat.

Θ'. Ἤρα μὲν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, ἐπεθύμει δὲ καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ κάλλους ὁ βασιλεύς· ἣν καὶ πρὸς τὸν ὅσον οὔπω μεσίτην καὶ παρθένον Λόγον ἡ παρθένος μεσῖτις, καὶ ἡ δούλη θυγάτηρ γίνεται, καὶ ἡ θυγάτηρ νύμφη, καὶ μήτηρ ἡ νύμφη. Δέχεται μὲν τὴν χαρὰν διὰ τὴν ἀρὰν, τὸν Λόγον διὰ τὸν δόλον. Οὐχ ἅπτεται μὲν τοῦ φυτοῦ, ἅπτεται δὲ τὸ φυτὸν αὐτῆς, τὸ τῆς ζωῆς διὰ τὸ τῆς γνώσεως. Ἐπέρχεται μὲν ὁ νυμφίος, ἐφίσταται δὲ ὁ νυμφαγωγὸς, χαίρων ἅμα καὶ φρίττων· τὸ μὲν, ὡς εὐαγγέλια καὶ τηλικαῦτα τῇ τε κόρῃ καὶ τῇ φύσει πάσῃ διακονούμενος· τὸ δὲ, ὡς παρὰ Δεσπότου καὶ παρὰ δεσπότιν πεμπόμενος, καὶ ἅμα τὸ φρικτὸν τοῦ πράγματος ἐνδεικνύμενος. Καὶ ὁ μὲν δοῦλος, *Χαῖρε, κεχαριτωμένη*, φησὶν, *ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*· ὁ Δεσπότης δὲ, τὸν τοῦ δούλου λόγον ὑπελθὼν, αὐτὸς, ἀληθῶς ὁ Λόγος καὶ Θεὸς, εἰσελθὼν ἦν αὐτεπάγγελτος.

IX. Filia porro diligebat regis pulchritudinem, et vicissim rex concupiscebat pulchritudinem filiæ; et Verbi mox mediatoris juxta ac virginis futuri virgo mediatrix fuit, et exinde ancilla evadit filia, filia vero sponsa, C et sponsa fit mater. Et hæc quidem propter illud (Evæ) maledictum accipit gaudium, ac propter veterem illum dolum recepit Verbum. Arborem ipsa sane non tangit; sed eam tangit arbor, arbor nempe vitæ propter illam arborem scientiæ. Adventat sponsus; astat etiam paranymphus, gaudio simul gestiens et tremore perculsus: gaudens sane, utpote qui fausta nuntia eaque tanti momenti, tum puellæ tum universo hominum generi ceu legatus defert: tremens vero, quippe qui a Domino mittitur ad Dominam, et quod in re sit maxime tremendum, annuntiat. Atque ille quidem ceu servulus, *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum* [b]. At Dominus, servi sui verbo semet subinferens, ipse, qui vere et Verbum est et Deus, progrediens per se rem agebat.

Ι'. Ἀλλὰ μικρόν τι τοῖς εὐαγγελίοις τούτοις προσκαρτερήσωμεν, καὶ περιστησώμεθα τοὺς θαλάμους, καὶ περιβλεψώμεθα τὴν παστάδα, καὶ ἀναπτύξωμεν τοῦ νυμφίου τὸν πλοῦτον, ἢ καὶ τῆς νύμφης τὸ κάλλος, καὶ ἀκούσωμεν τῆς μυσταγωγίας. Τάχα τι μέγα καὶ αὐτοὶ τῆς ὁμιλίας ταύτης καὶ τῶν ὑμεναίων παρακερδήσομεν. Οἵας μὲν γὰρ ὁ νυμφαγωγὸς, ἢ ὁ νυμφίος ἅμα, καὶ μαρτυρεῖ καὶ ὑπισχνεῖται, καὶ παρέχει τῇ νύμφῃ τὰς δωρεάς; Οἵας δὲ καὶ ἡ νύμφη πρὸς αὐτὸν ἀφίησι τὰς φωνάς; *Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*. Τούτων τὰ μὲν τῆς νύμφης, τὰ δὲ τοῦ νυμφίου. ['Αμφότερα γὰρ ὁ ἄγγελος.] Τὰ μὲν γὰρ αὐτῇ μαρτυρεῖ, τὰ δὲ ὑπισχνεῖται. Τὸ μὲν γὰρ, καὶ ἤδη κεχαριτω-

D X. Verum hisce nuntiis expendendis tantisper immoremur, ac circa thalamos consistamus; tum conclave ipsum circumspiciamus, et sponsi divitias aut etiam sponsæ pulchritudinem revelemus, ac sacræ illius initiationis sermonem audiamus; magnum fortassis ex hoc colloquio et nuptialibus hymnis nos quoque fructum obiter percipiemus. Qualia enim paranymphus, vel sponsus simul, et attestatur, promittitque, et offert sponsæ dona? Quales vero etiam sponsa ad ipsum voces profert? *Ave, gratia plena, Dominus tecum.* Hæc partim quidem ad sponsam, partim vero pertinent ad sponsum. (Utrumque enim angelus præstat, et) alia quidem ipsi sponsæ testatur, alia autem pollicetur. Pri-

[a] Phil. II, 6. [b] Luc. I, 28.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

mum namque est, ipsam per Spiritum sanctum jam gratia plenam esse, dignamque tam augustis sponsalibus effectam fuisse. O elata illius supra naturam natura, non animæ solum, sed etiam corporis, quam ob rem Spiritus sancti virtutem magis etiam quam sanctæ cæterorum animæ sibi attraxit! In istis enim vix ipsæ quoque animæ, utcunque spiritu admodum emundatæ, mirum quam exiguo splendore niterent. In hac vero vel ipsa caro plenitudinis Spiritus domicilium fuit, Filiique officina, seu potius ipsam huic materiam præbuit, et puritate temperavit.

XI. Verum ista quidem ad sponsam pertinent. [Hæc sunt, de quibus (angelus) Virgini fidem facit] Quod vero propter dolores olim intentatos [5] [ac propter veterem illam sententiam solvendam, hoc etiam gaudium ipsi jucunde exhibeat, ad pollicitationes id pertinet. Et illud quidem *Ave*, quasi nuptiale sponsi munus est, et arrha; quod autem nitore virtutum ipsa sit *gratia plena*, hæ sunt sponsæ divitiæ. Sed et illud, *Dominus tecum*, hoc ipsum potissimum est, quod promittitur, benedictus ipse sponsus, qui tanquam Verbum per verbum et simul cum verbo et supra quam verbis effari liceat, conjunctionem exsequitur, (et quod præterea cum ea ipse permaneat, hoc idem est omne donum, in hoc sunt omnes sponsi divitiæ, ut sponsa sponsum ipsum habeat). Et ipse quidem sponsus simul et Pater evadit et Filius, quippe qui et ipse sator est et ipse satus, seu potius, veluti coagulum virtute sua lac constringit, ipse integram sibi subjicit naturam, eamque efformans sibi circumdat. Qualis porro est et rei exitus, quam immensum simul opus est, et maxime compendiosum!]

[*Benedicta tu in mulieribus*, aperte præ omnibus pariter mulieribus. Sed et benedictæ prorsus in te mulieres, quemadmodum et viri in Filio tuo; seu potius benedicti utrique in utroque. Sicuti enim per unam et per unum, mulierem scilicet et virum, maledictio et luctus, sic etiam nunc per unum et per unam et benedictio et gaudium etiam in reliquos omnes effusum est (1).]

XII. Verum hic observa, quomodo præsentia ista antiquis illis omnia ex adverso se habeant. Illic, *In dolore paries filios* [6]; hic, *Ave*, et tristitiam ejiciens, et lætitiam in vicem illius inducens; illic tristitia præit parientis doloribus, dolores vero tristitiam excipiunt; iterumque dolores tristitia excipit, tristitiamque dolores [ac jugis ærumnarum vicissitudo]; semper enim *ad virum conversio* [7], et conceptus, filiorum simul ac dolorum gestatio, hic vero et gaudium puerperio præest, et gaudio ipsa est obstetrix gratia, et tum gestatio suavis, et suavior di-

σθαι ταύτην ἐκ Πνεύματος, καὶ ἀξίαν γεγενῆσθαι τῶνδε τῶν νυμφευμάτων. Ὢ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἐκείνης φύσεως, οὐ ψυχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ σώματος, ἣ καὶ πλέον τῶν παρ' ἄλλοις ἁγίων ψυχῶν ἔσπασε τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. Ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ μόλις καὶ αἱ ψυχαὶ, καὶ αὗται λίαν κεκαθαρμέναι τῷ Πνεύματι, μικρὸν ὅσον περιελάμφθησαν· ταύτῃ δὲ καὶ ἡ σὰρξ ὅλου τοῦ Πνεύματος οἰκητήριον καὶ ἐργαστήριον τοῦ Υἱοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ τὴν ὕλην αὐτὴν αὐτῷ παρεχομένη, καὶ συγκιρνωμένη διὰ καθάρσεως.

ΙΑ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς νύμφης. [Τοῦτο τῇ κόρῃ μαρτυρεῖ.] Τὸ δὲ καὶ αὐτὴν αὐτῇ χαρίζεσθαι τὴν χαρὰν [διὰ τὴν πάλαι λύπην, καὶ τὴν λύσιν τῆς ἀποφάσεως, τοῦτο ἡ ἐπαγγελία. Καὶ τὸ μὲν, *Χαῖρε*, οἱονεὶ μνῆστρον τοῦ νυμφίου ¡ καὶ ἀῤῥαβών· τὸ δὲ, κεχαριτῶσθαι ταῖς ἀρεταῖς, τοῦτο τῆς νύμφης ὁ πλοῦτος. Τὸ δὲ καὶ *Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*, αὐτὸ τῆς ἐπαγγελίας τὸ τέλος, αὐτὸς ὁ νυμφίος εὔλογος, ὡς Λόγος διὰ λόγου καὶ σὺν τῷ λόγῳ καὶ ὑπὲρ λόγον τὴν ἕνωσιν ἐργαζόμενος· (τὸ δὲ καὶ μετ' αὐτῆς αὐτὸν γενέσθαι, τοῦτο τὸ δῶρον πᾶν, τοῦτο πᾶς ὁ τοῦ νυμφίου πλοῦτος, τῇ νύμφῃ αὐτὸς ὁ νυμφίος.) Καὶ νυμφίος ὁ αὐτὸς ὁμοῦ καὶ Πατὴρ καὶ Υἱὸς γινόμενος, ὡς αὐτὸς μὲν σπείρων, αὐτὸς δὲ σπειρόμενος, μᾶλλον δὲ, ὥσπερ ὀπὸς γάλα, τὴν ὅλην φύσιν νικῶν, καὶ ἑαυτῷ περιπλάττων. Οἷον δὲ καὶ τὸ ἀκροτελεύτιον! ὡς πληρέστατόν τε ἅμα καὶ συντομώτατον!]

[*Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ*, παρὰ πάσας ὁμοῦ δηλαδὴ τὰς γυναῖκας. Ἀλλὰ καὶ εὐλογημέναι πάντως ἐν σοὶ αἱ γυναῖκες, καθάπερ καὶ οἱ ἄνδρες ἐν τῷ Υἱῷ· μᾶλλον δὲ καὶ ἐν ἀμφοτέροις ἀμφότεροι. Καθάπερ γὰρ διὰ μιᾶς καὶ ἑνὸς, γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς, ἡ ἀρὰ καὶ λύπη, οὕτω καὶ νῦν διὰ μιᾶς καὶ ἑνὸς ἡ εὐλογία τε καὶ χαρὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι διεδόθη.]

ΙΒ'. Ἀλλ' ὅρα, πῶς ἀντίθετα τοῖς πάλαι πάντα τὰ νῦν. Ἐκεῖ, *Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα*· ἐνταῦθα, *Χαῖρε*, καὶ τὴν λύπην ἐκβάλλων, καὶ ἀντεισάγων τὴν ἀγαλλίασιν· ἐκεῖ, λῦπαι μὲν προηγούμεναι τῶν ὠδίνων, ὠδῖνες δὲ τὰς λύπας διαδεχόμεναι· καὶ πάλιν τὰς ὠδῖνας λῦπαι, καὶ τὰς λύπας ὠδῖνες [καὶ κύκλος συμφορῶν·] ἀεὶ γὰρ ἡ *ἀποστροφὴ πρὸς τὸν ἄνδρα*, καὶ ἡ σύλληψις, καὶ ἡ ἐπικύησις καὶ τῶν τέκνων ἅμα καὶ τῶν ὠδίνων· ἐνταῦθα χαρὰ μὲν ἡγήτρια τῶν ὠδίνων· τῆς δὲ χαρᾶς ἡ χάρις αὐτὴ μαιεύτρια, καὶ γλυκεῖα μὲν ἡ κυοφορία, γλυκυτέρα

[5] Gen. III, 16. *Multiplicabo ærumnas tuas... et in dolore paries filios.* [6] Ibid. [7] Ibid.

(1) Tota hæc paragraphus sic paucis exhibetur in S. Thomæ catena aurea: *Hoc autem est totum legationis complementum. Dei enim Verbum ut sponsus supra rationem unionem efficiens, tamquam ipse germinans idemque germinatus, totam naturam humanam sibi ipsi conformavit. Ultimum vero ponitur tamquam perfectissimum et compendiosum:* Benedicta tu in mulieribus: *una scilicet præ cunctis mulieribus: ut etiam benedicantur in te mulieres, sicut mares in filio, sed magis uterque in utrisque. Velut enim per unam feminam et unum marem peccatum simul et tristitia intravit; sic et nunc per unam et unum benedictio revocata est et lætitia, et ad singulos est profusa.*

Digitized by Google

δὲ ἡ θεοτοκία, καὶ τῆς κοσμικῆς εὐτοκίας αὐτουργὸς ὁμοῦ καὶ προάγγελος.

ΙΓ′. [Ὅρα μοι τῆς Παρθένου τὴν καθαρὰν καὶ σοφὴν καὶ ψυχὴν ὁμοῦ καὶ φωνήν. Χαρὰν ἀκούσασα, οὐχ ἥπλωσε τὴν ἀκοὴν, ἀλλ' ἐβασάνισε τὴν φωνήν· καὶ οὔτε φανερῶς ἀντιπίπτει διὰ τὴν ἀπιστίαν, οὔτε παντελῶς εὐθὺς ὑποπίπτει διὰ τὴν εὐκολίαν· ἀλλ' ἐξίσης φεύγουσα καὶ τὴν ἁπαλότητα τῆς Εὔας, καὶ τὴν ἀπείθειαν τοῦ Ζαχαρίου, μέση χωρεῖ διὰ τὴν ἀσφάλειαν· καὶ διαταράττεται μὲν, ὡς εἰκός· οὐ διὰ τὰ ὁρώμενα μᾶλλον· τοσοῦτον αὐτῇ τὸ παράστημα· ἄλλως τε καὶ τούτων οὖσα τῶν θεαμάτων ἤδη συνήθης, ἀλλὰ διὰ τὰ λεγόμενα. Ταῦτά τοι καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐ τῇ θεωρίᾳ μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ ἐπαγγελίᾳ τὸν τάραχον ἀποδίδωσι. *Διεταράχθη* γὰρ, φησὶν, *ἐπὶ τῷ λόγῳ*.] .... [Οὐχ ὁ τοκετός· ἔτι γὰρ ἠγνόει τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος. Ἀλλ' ὅμως ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμε τὴν θείαν ὁμιλίαν καὶ κοινωνίαν, καὶ καθ' αὑτὴν ἠπόρει, ποταπή τις αὕτη καὶ ὅπως· ἄρα πορνική τις καὶ ἄτοπος, ὡς ἐξ ἀνδρὸς πρὸς κόρην· ἢ θεία, ἐπειδὴ καὶ Θεοῦ μνήμη αὐτῇ σύνεστι, τὸ, Ὁ *Κύριος μετὰ σοῦ*.]

A vinus ille partus, qui totius mundi fecunditatis effector simul et nuntius exstitit.

XIII. [Sed præterea inspice, quæso, puram prudentemque Virginis mentem pariter ac linguam. Quamvis gaudii vox insonaret, non arrexit aures, sed sermonem diligenter perpendit; tum vero neque incredulitate aperte obnititur, neque statim nimia quadam facilitate omnino cedit; sed ex æquo et ab Evæ mollitie, et ab incredula Zachariæ duritie declinans, in medio caute prudenterque consistit. Et conturbatur illa quidem, prout res ferebat; non adeo sane ex visis, licet tam tremendum id esset, quod oculis ipsi obversabatur, præsertim cum cernendis ejusmodi quoque visionibus jam foret assueta; sed utique conturbatur ex dictis. Ita profecto et B evangelista, non tam ex visione, sed potius ex audito nuntio incussam esse turbationem tradit. Inquit enim: *Turbata est in sermone* [8].... [Itemque non eam in hunc angorem conjecit mentio partus; nondum enim perspectam magni illius mysterii rationem habebat. Verumtamen a divina illa allocutione conversationeque timebat, tremebatque, atque anxiis angebatur dubitationibus, cujusmodi illa foret, quove spectaret; num inhonesta ullo modo ac turpis, quippe quæ viri ad puellam, an vero divina, quoniam in ipso alloquio adjecta fuerat Dei mentio, illud nempe *Dominus tecum*.]

ΙΔ′. [Καίτοι τῆς κόρης μηδὲν εἰπούσης, ἀλλ' ἐν ἑαυτῇ περὶ τοῦ ἀσπασμοῦ διαλογιζομένης, ὁ χαροποιὸς νυμφοστόλος, οἷα νοῦς τὸν νοῦν αὐτῆς ὁρῶν, οὐκ ἐκβάλλει μόνον τὸν φόβον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀντεισάγει χαρὰν, καὶ μηνύει τὸν ἄφραστον τόκον· *Μὴ φοβοῦ*, φησί.] Τοῦτο διὰ τὸν πρὸ τοῦ τῶν ὠδίνων φόβον. *Τέξεις γὰρ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· — Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ*. Οὐχ ὅσον οὐδὲν αὐτὴ, φησὶν, ἐκ τοῦ τόκου πείσῃ δεινὸν ἢ πικρὸν, ἀλλὰ καὶ ὁ τόκος ἔσται παντὶ τῷ κόσμῳ σωτήριος· καὶ δῆλον τὸ ἔργον ἐκ τοῦ ὀνόματος. [Τὸ μέντοι, *Ἰδοὺ* τὸ τάχος καὶ τὸ νῦν δηλοῖ· ἵνα καὶ διὰ τούτου τὴν διὰ λόγου καὶ σὺν λόγῳ ἐμφήνῃ σύλληψιν.].... [Ἐπειδὴ δὲ ἔστι καὶ ἐν γαστρὶ κατὰ τὸν προφήτην τῇ γε πνευματικῶς νοουμένῃ Πνεῦμα συλλαβέσθαι Θεοῦ, καὶ Πνεῦμα σωτηρίας ἀποτεκεῖν, ἀλλὰ σὺ, φησὶ, καὶ τέξεις υἱόν. [Σὺ οὖν, φησὶ, *καλέσεις* (οὐχ ὁ πατήρ· ἀπάτωρ γάρ τό γε κατὰ τὴν κάτω γέννησιν, ὥσπερ ἀμήτωρ κατὰ τὴν ἄνω), *σὺ καλέσεις Ἰησοῦν*. Ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας ἡ ὀνομασία, ἀπὸ τῆς χρήσεως ἡ κλῆσις, ἀπὸ τῶν ἔργων ἡ εὐφημία· δι' αὐτοῦ γὰρ ἀνθρώποις ὁ τῆς σωτηρίας ἀνεξάντλητος ἐπιῤῥεύσει πλοῦτος.].... [Ἐπεὶ δὲ κοινὸν αὐτῷ τοῦτο καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ τύπον, τὸν στρατηγὸν καὶ δημαγωγὸν καὶ πρὸς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν ὁδηγὸν, διὰ τοῦτο δεικνὺς ὁ ἄγγελος, ὡς κατ' ἐκεῖνον ἔσται, ἐπάγει· *Οὗτος ἔσται μέγας*....] [*Δώσει τοίνυν αὐτῷ Κύριος τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*, ὡς ἀνθρώπῳ, καὶ ὡς ἐντεῦθεν ἀρχομένῳ τῆς βασιλείας, διὰ τῶν πιστευόντων, οὓς καὶ οἶκον καὶ θρόνον ὀνομάζει Δαβὶδ τε καὶ Ἰακώβ. Οὐδενὸς δέ ἐστι τὸ βασιλεύειν εἰς τὸν

XIV. [Cum itaque Virgo nihil responderet, verum secum ipsa de salutatione illa sedulo disquireret, paranymphus gaudii minister, quippe qui mentem illius, utpote mens, pervidebat, non modo C timorem dispellit, sed plenum quoque gaudium contra ingerit, et ineffabilem ei partum annuntiat. *Ne timeas* [9], inquit.] Id enimvero dictum est propter timorem illorum dolorum qui parientibus olim intentati fuerunt. *Pariet enim filium, et vocabis nomen ejus Jesum* [10]; —*Ipse enim salvum faciet populum suum* [11]. Nedum, inquit, ipsa existimare possis, acerbum quidpiam aut molestum ex partu tibi impendere, imo vero partus tuus universo quoque mundo salutem afferet; et hujus quidem operis argumentum in ipso nomine prostat. [Enimvero illud *Ecce* declarat, nulla interposita mora et impræsentiarum rem actam; ut per id quoque palam faciat, conceptionem per verbum et cum verbo perfectam esse.]..... [At vero, quandoquidem juxta D prophetam contingit, ut in utero spirituali sane ratione intellecto, concipiatur etiam Spiritus Dei, ac pariatur Spiritus salutis, sed tu, inquit [12], paries etiam filium.] [Tu igitur, inquit, *vocabis*, non vero pater; neque enim patrem secundum terrenam generationem habet, quemadmodum secundum cœlestem non habet matrem. *Vocabis* eum *Jesum*. Ex beneficentia est nominis nuncupatio, ex tributa gratia compellatio, ex operibus nominis celebritas: nam per ipsum in universos homines indeficientes salutis divitiæ dimanabunt.]....[Quoniam vero commune hoc ei nomen erat cum illo, qui et typus ejusdem fuit, exer-

[8] Luc. I, 29. [9] Luc. I, 30. [10] ibid. 31. [11] Matth. I, 21. [12] Luc. I, 31.

Digitized by Google

cituum duce, et populi judice, atque in terram promissionis ductore (2), idcirco angelus, ut ostendat haud ei parem hunc fore, subdit: *Hic erit magnus*[13]...] [*Dabit* igitur *illi Dominus sedem David patris ejus*, tanquam homini, et quatenus regnum exinde auspicabitur e credentibus, quos etiam domum Jacob et thronum Davidis appellat. Nullius autem est regnare in æternum, nisi Dei solius; idcirco, etsi ratione incarnationis thronum Davidis accipere secundum formam hominis dicatur, attamen æternus quoque rex ipse agnoscitur in forma Dei, *et regni ejus non erit finis*[14], non modo quatenus est Deus, verum etiam quatenus homo, neque solum tanquam natura sua rex, sed regnum præterea adeptus ex voluntate primum quidem multorum, prorsus vero omnium ad finem seculi, quando *et omnia ipsi subjicientur*[15].]

αἰῶνα, εἰ μὴ Θεοῦ· ὥστε εἰ καὶ λαμβάνειν διὰ τὴν οἰκονομίαν ἀνθρωπίνως λέγεται τὸν θρόνον Δαβὶδ, ἀλλ' ἔστιν ὁ αὐτὸς καὶ θεϊκῶς βασιλεὺς ἀτελεύτητος, *καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος*, οὐ καθὸ Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καθὸ καὶ ἄνθρωπος, καὶ ὡς οὐ κατὰ φύσιν μόνον βασιλεὺς, ἀλλὰ βασιλεύσων καὶ κατὰ γνώμην, καὶ νῦν μὲν πολλῶν, ἐπ' ἐσχάτων δὲ καὶ πάντων, ἡνίκα *καὶ ὑποταγήσεται αὐτῷ τὰ πάντα*.]

XV. Sed age jam, quod reliquum est videamus, scilicet sponsæ ipsius et verba simul et animum, et quousque sapiens ipsa fuerit ac virginitatis studiosa. Illa neque omnino fidem angelo, propter multa veritatis indicia, abnuere, neque rursus in tanto puritatis studio a virginitate desciscere animum inducit; sed media diffidentiam inter ac promptum voluntatis obsequium manet, modumque hujus præter fidem conceptus et partus exquirit. *Quomodo*, inquit, *erit hoc mihi, quoniam virum non cognosco*[16]? [Videlicet, quomodo opus ejusmodi, non modo tam divinum et admirandum et captum mentis excedens, verum etiam sibi adeo minus cohærens, in me implebitur? Nam et quod forte virum cognoscere ipsa possim, id contingere omnino nequit, quippe voti religione Deo consecrata sum: quod vero quæpiam concipere ac parere sine viri consortio queat, id ex æquo inter impossibilia reponendum. Porro quod addidit, *quoniam virum non cognosco*, id prorsus etiam ad Josephum referebat, quippe quæ nuptiarum cum ipso jura solum usque ad sponsalia noverat, seque, utpote donarium Deo sacrum ac propterea tangi nefas, a viri consuetudine integram non solum in præsens; sed in perpetuum servare decreverat. Atque ita plane fidem illi quoque traditioni faciebat, quæ ad nos devenit a Patribus, Virginem non modo nuptiarum usum, sed ne desiderium quidem ejusdem novisse. Nullum, inquit, viri desiderium novi, nulla mihi carnis voluntas est. Quod quidem vel ex omni femineo sexu singulare illi fuit, quoniam et præ omnibus, et ex proposito voluntatis hisce inquinamentis inaccessæ, castitas in ea refulsit.] Exinde duplicem ea verba explicationem habent: vel enim generatim incerta (Virgo) hæret de conceptu ipso, utpote qui sine viri consuetudine haberi nequeat, vel etiam modum conceptus exquirit, undenam scilicet futurus sit. Nam sponsum equidem, inquit, Josephum novi, at virum nullo modo, quem nec habeo, nec utique habitura sum. Non enim ipsi datum est, ut quæ intacta

ΙΕ'. Ἀλλ' ἴδωμεν λοιπὸν καὶ τῆς νύμφης αὐτῆς καὶ τὴν γλῶτταν ἅμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅσον αὕτη σοφή τε καὶ φιλοπάρθενος. Οὔτε τῷ ἀγγέλῳ διαπιστεῖν ἔχει διὰ τὸ ἀξιόπιστον, οὔτε πάλιν τὴν παρθενίαν ἀρκεῖσθαι διὰ τὴν καθαρότητα· ἀλλὰ μέση χωρεῖ τῆς ἀπιστίας τε καὶ τῆς εὐκολίας, καὶ ζητεῖ τὸν τρόπον τῆς παραδόξου ταύτης νυμφεύσεως ἢ κυήσεως. *Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γιγνώσκω*; [Πῶς τοίνυν ἔσται μοι τοῦτο τὸ θεῖον οὕτω καὶ θαυμαστὸν καὶ ἀπερινόητον, καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνακόλουθον; Τό τε γὰρ ἄνδρα με γνῶναι, καθάπερ Θεῷ καθιερωθεῖσαν, τῶν ἀμηχάνων· καὶ τὸ, χωρὶς ἀνδρὸς καὶ συλλαβεῖν καὶ τεκεῖν, τῶν ἀδυνάτων. Τὸ δὲ, *ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γιγνώσκω*, εἶπε πάντως μὲν καὶ πρὸς τὸν Ἰωσὴφ ἀναφέρουσα, ὡς μέχρι μνηστείας μόνον εἰδυῖα τὸν αὐτοῦ γάμον, καὶ ὡς οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τέλους ἄχραντος ἐγνωκυῖα μένειν ἀνδρὸς, οἷα καὶ θεῖον καὶ ἄψαυστον ἀφιέρωμα. Πάντως δὲ κἀκεῖνον βεβαιοῦσα τὸν λόγον, ὃς ἐκ πατέρων εἰς ἡμᾶς ἥκει, ὅτι μὴ τὴν πεῖραν τοῦ γάμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔφεσιν ἡ Παρθένος ἠγνόησεν. Οὐκ ἔγνωκα, φησὶν, ἐπιθυμίαν ἀνδρὸς, οὐκ ἔχω θέλημα τῆς σαρκός. Ὃ δὴ καὶ κατὰ πάσης αὐτῇ τῆς γυναικείας ἐξαίρετον φύσεως, ὅτι καὶ ὑπὲρ πάσας αὐτῇ καὶ ἐκ γνώμης ὅλως ἀνεπιδέκτου τῆς τοιαύτης κακίας ἡ σωφροσύνη· ὥστε] διπλοῦς ὁ λόγος· ἢ γὰρ ὅλως διαπορεῖται περὶ τὴν σύλληψιν, ὡς οὐ δυνατὴν ἄνευ ἀνδρὸς, εἴτε καὶ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐπιζητεῖ τῆς συλλήψεως, ἐξ οὗτινος ἂν καὶ γένοιτο. Τὸν γὰρ Ἰωσὴφ μνηστῆρα μὲν οἶδα, φησὶν, ἄνδρα δὲ οὐδαμῶς, οὔτ' ἔχουσα, τάχα δὲ οὔθ' ἕξουσα. Οὐ γὰρ δὴ δέδοται καὶ τὸ ψαύειν αὐτῷ τῶν ἀψαύστων, οὐδὲ τὸν ἀποκεκλεισμένον κῆπον ἀποσυλᾷν, οὐδὲ τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον ἀποσφραγίζεσθαι. Σύμφωνα ταῦτα τῶν ἐν ἀποκρύφοις ἱστορουμένων· ὅτι τοσοῦτον ἐξελέγη μόνον ὁ Ἰωσὴφ ἐπ' ὀνόματι τῆς μνηστείας τὴν φυλακὴν αὐτῆς ποιεῖσθαι τῆς παρθενίας· οὐ γὰρ δὴ καὶ τὸ κοινωνῆσαι γάμων αὐτῇ ποτε, μὴ καὶ ἱεροσυλίαν κατακριθῶσιν ἄντικρυς, ἀποσυλῶντες τοῦ Θεοῦ τὸ ἀνάθημα.

[13] Luc. I, 32. [14] Luc. I, 33. [15] I Cor. XV, 28: Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα... *Cum autem subjecta fuerint illi omnia*, etc. [16] Luc. I, 34.

(2) Intellige Jesum filium Nave.

Digitized by Google

sunt tangat, neque ut hortum conclusum deprædetur, neque ut consignatum librum resignet. Consona hæc sunt cum iis quæ in apocryphis narrantur, Josephum videlicet in hunc solummodo finem electum fuisse, ut desponsationis nomine virginitatis ipsius custodiam haberet, haud vero sane, ut cum ipsa in connubii quoque consuetudinem aliquando veniret; absit enim ut in donarium Deo devotum manus injicientes continuo vel sacrilegii damnarentur.

ΙϚʹ. Τί οὖν ὁ νυμφαγωγός τε καὶ νυμφοστόλος; [Ὅρα, πῶς τῇ Παρθένῳ λύει τὴν ἀπορίαν ὁ ἄγγελος καὶ] πῶς αὐτῇ διερμηνεύει τὸν ἄφθαρτον γάμον, καὶ τὸν ἄφραστον τόκον [καὶ τὸν ἀκατάληπτον τρόπον], καὶ ἅμα μυσταγωγεῖ τὸ τῆς Τριάδος αὐτῇ μυστήριον· [Οὐ χρεία, φησὶν, ἀνδρός· οὐ γὰρ ὁμοίως ταῖς ἄλλαις τὰ σὰ, ὥσπερ οὐδὲ τὰ τοῦ Υἱοῦ τοῖς υἱοῖς. Οὐ γὰρ ἡ σὴ σύλληψις τῆς παρθενίας ἀφαίρεσις, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον σφραγὶς καὶ συντήρησις. Δέχου οὖν, ὦ Παρθένε, τὸ λεχθέν· μὴ ζήτει τὸ σιγηθέν. Τῷ τόκῳ μαρτυρῶ· τῷ τρόπῳ παραχωρῶ. Ἄγγελος γὰρ, οὐ διδάσκαλός σοι τῆς οἰκονομίας ἐλήλυθα· διάκονος καὶ κήρυξ τῆς Δεσποτικῆς ἀπεστάλην ἐπιδημίας, οὐχ ἑρμηνεὺς, οὐδ' ἐξηγητὴς τοῦ προστάγματος. Πῶς ἔσται τοῦτο, οἶδεν αὐτὸς ὁ παρών· ὅτι πάρεστιν, ἐπίσταμαι· τὸν δὲ τρόπον λέγειν, οὐ δύναμαι.] *Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ (καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι).* [Οὐ γὰρ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἁγίου Πνεύματος ἡ ἐπέλευσις, καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Ὑψίστου δυνάμεως ἡ ἐπισκίασις. Τὸ μὲν οὖν Πνεῦμα, φησὶν, ἐπελεύσεται] προοδοποιοῦν τῷ Υἱῷ τὴν εἴσοδον καὶ προενοικοῦν καὶ προκαθαῖρον αὐτῷ τὸν θάλαμον, μᾶλλον δὲ καὶ προσκαλλωπίζον, εἰ καὶ προκεκάθαρται καὶ προκεκαλλώπισται.

XVI. Quid itaque ille sponsæ adductor, nuptiarumque auspex angelus? [Vide quomodo a Virgine dubitationes abigat et] quomodo incontaminatas ipsi nuptias ineffabilemque partum [et incomprehensibilem ejusdem rationem] quasi interpres exponat, ac mysterium simul Trinitatis eam edoceat. [Nihil, inquit, opus est viro; neque enim tua cum aliis mulieribus, sicuti nec quæ sunt filii tui cum aliis filiis, quidquam commune habent. Conceptio tua haud sane virginitatis est funus, sed e converso obsignatio potius et custodia. Tene igitur, o Virgo, quod tibi revelatum; quod silentio est obvolutum, ne quæras. De partu fidem facio; de modo dicere mitto. Nuntius enim tibi dispensationis, non magister veni: minister et præco Dominici adventus missus sum, non interpres, neque explanator mandati. Quomodo futurum id sit, novit ipse qui adest: nam adesse eum, perspectum habeo; at modum edicere, mihi non suppetit]. *Spiritus sanctus superveniet in te (et virtus Altissimi obumbrabit tibi* [17]*).* [Non enim viri, sed Spiritus sancti erit adventus, et ipsius virtutis Altissimi obumbratio. Spiritus, ergo inquit, superveniet] qui Filio viam ingressumque præparet, ac prior in te sistat, tum thalamum illi præmundet, seu potius jam antea mundatum et exornatum splendidiori adhuc decore exornet.

Καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· τοῦτο, καὶ ὁ Υἱὸς ἅμα καὶ ὁ Πατήρ· ὁ μὲν, ἡ δύναμις, ὁ Υἱός· ὁ δὲ, οὗπερ ἡ δύναμις, ὁ Πατήρ. *Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία.*

Καὶ *ἐπισκιάσει σοι·* σκιάσει μὲν τὸ Πνεῦμα, ἐπισκιάσει δὲ Υἱὸς, καθάπερ ἐσκιαγραφημένοις τισὶν ἤδη παρὰ τοῦ Πνεύματος τοῖς χαρίσμασιν ἐπιβάλλων καὶ αὐτὰ τὰ χρώματα, αὐτὰ δὲ ἑαυτοῦ πάντα τὰ πατρικὰ γνωρίσματα· ἢ καὶ τὴν ἀθέατον αὐτοῦ, φησὶ, μορφὴν ἐν σοὶ καὶ σκιωδῶς περιγράψει, καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἐν σοὶ μορφωθήσεται· ἢ καὶ ἡ τοῦ Πατρὸς αὐτὴ σφραγὶς, τὸ ἀπαύγασμα, τὸ ἀποσκίασμα, κἀν σοὶ διασημανθήσεται, πάσας ὁμοῦ τὰς πατρικὰς ἐνεργείας εἴτουν σκιὰς καὶ τοὺς χαρακτῆρας ἐν ἑαυτῷ περιφέρων [καὶ σὸς Υἱὸς, ὁ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Υἱὸς, γινόμενος καὶ καλούμενος.]

Et virtus Altissimi obumbrabit tibi; id est, et Filius simul et Pater; Filius est enim, qui virtus appellatur; Pater vero, cujus ille virtus dicitur. Nam *Christus Dei virtus est et Dei sapientia* [18]. *Et obumbrabit tibi:* obumbrabit te quidem Spiritus sanctus, sed obumbrabit et Filius, gratiæ donis jam a Spiritu quodammodo adumbratis etiam suos (per se) adjiciens colores, ipsas utique a Patre acceptas sui ipsius proprietates omnes; seu etiam, inquit, invisibilem suam formam in te quadam velut umbra circumscribet, nostram scilicet formam in te assumet; seu etiam, ipsum Patris signaculum, splendor [19], adumbratio etiam in te manifestabitur, omnes pariter paternas virtutes, seu umbras atque lineamenta in seipso circumferens [et filius tuus exsistens et vocatus, qui etiam Dei ac Patris est Filius].

ΙΖʹ. Ἀλλὰ σκόπει μοι τὴν ἀκρίβειαν. Τοῦ μὲν Πνεύματος, φησὶν, ἡ ἐπέλευσις, μόνη ἡ κατὰ σχέσιν ἔλλαμψις· ἡ δὲ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἐπισκίασις, ἤγουν ἡ κατ' οὐσίαν οἴκησις, ἢ καὶ ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις. *Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ.* Οὐ διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν μόνον ἕνωσιν, καὶ διὰ τὴν κατὰ χάριν θέωσιν ὁ αὐτὸς καὶ Υἱὸς Θεοῦ καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου καὶ ὢν καὶ καλούμενος, ἀλλὰ

XVII. Verum inspice, quæso, accuratum sermonem. Sancti Spiritus, inquit, adventus illuminationem tantummodo dicit per habitum; adventus vero Filii est præterea obumbratio, videlicet inhabitatio secundum substantiam, seu ipsa etiam carnis assumptio. *Ideoque et quod nascitur sanctum, vocabitur Filius Dei* [20]. Tum Filius Dei tum Filius hominis ipse et est et vocatur, non solum

[17] Luc. I, 35. [18] I Cor. I, 24. [19] Hebr. I, 3. [20] Luc. I, 35.

Digitized by Google

propter unionem secundum hypostasim ac per deificationem secundum gratiam, sed etiam propter idiomatum communicationem; adeo ut et homini persæpe tribuantur, quæ natura sua sunt Dei propria, et vicissim Deo, quæ suapte natura sunt propria hominis, videlicet et propter arctissimam unionem et propter circuminsessionem.

A καὶ διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων ἀντίπτωσιν, ὡς τοῦ μὲν ἀνθρώπου πολλάκις τὸ τοῦ φύσει Θεοῦ, τοῦ δὲ Θεοῦ τὸ τοῦ φύσει καλουμένου πάλιν ἀνθρώπου διὰ τὴν ἄκραν ἕνωσίν τε καὶ περιχώρησιν.

XVIII. [Curnam vero (angelus) non dixit, *quod generatur ex te*, sed simpliciter, *quod generatur*[21]? Quia noverat, non mulieris, sed proprie ac primario viri esse generationem. Et sane patris est generare; matris vero, cum receperit, generationem ad finem perducere, atque in lucem edere. Itaque ut ostenderet, prolem illam, generantem simul et genitam, non ipsi (Virgini) ex integro, neque etiam patri cuipiam, sed sibimetipsi deberi ut generaretur, propterea sic locutus est.] [Fidem, inquit (angelus), faustis hisce nuntiis alia faciant nuntia, hisce similia et miraculo stupenda, quæ per me et manifestantur et executioni demandantur. Horum autem probationem multiplici ex capite præsto habes, in nomine, in cognatione, in re ipsa, in tempore, in ipso demum prodigio. Ecce enim *Elisabet, cognata tua, concepit in senectute, quæ vocatur sterilis*[22] (eo usque enim indomitæ sterilitatis devenerat, ut infortunium cederet ei in nomen, quo denotaretur), et, quod etiam majus est, *quia nihil impossibile apud Deum*[23]].

ΙΗ'. [Διὰ τί δὲ οὐκ εἶπε, *τὸ γεννώμενον ὑπὸ σοῦ*, ἀλλ' ἁπλῶς, *τὸ γεννώμενον*; Ὅτι οἶδεν, οὐκ ἀπὸ γυναικὸς, ἀλλ' ἀπὸ ἀνδρὸς κυρίως καὶ πρώτως τὴν γέννησιν. Καὶ γεννᾷ μὲν ὁ πατὴρ, ἡ δὲ μήτηρ διαδεχομένη, τελεσφορεῖ καὶ προάγει τὴν γέννησιν. Ἵν' οὖν μήτε ἀπὸ ταύτης ὅλον, μήτε δὲ καὶ ἀπὸ πατρὸς, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ δείξῃ τὸ γέννημα, καὶ γεννῶν ὁμοῦ καὶ γεννώμενον, διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν.] [Πίστις, φησὶ, τῶνδε τῶν εὐαγγελίων, ἕτερα εὐαγγέλια προσ-
B εμφερῆ καὶ ὑπερφυῆ, δι' ἐμοῦ καὶ γινωσκόμενα καὶ γινόμενα. Τούτων δέ σοι παρὰ πολλῶν ἀπόδειξις, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, ἀπὸ τῆς συγγενείας, ἀπὸ τοῦ πράγματος, ἀπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θαύματος. Ἰδοὺ γὰρ *Ἐλισάβετ, ἡ συγγενής σου, συνέλαβεν ἐν γήρει, ἡ καλουμένη στεῖρα*· τοσοῦτον εἰς ἕξιν ἧκε τῆς ἀπαιδίας, ὥστε καὶ εἰς κλῆσιν αὐτῇ γνώρισμα εἶναι τὸ ἀτύχημα· καὶ δὴ πλέον, ὅτι *οὐδὲν ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ*].

XIX. [Et hic quidem perpende, quæso, Virginis mores, et quantam in juvenili admodum corpore et mentis et spiritus perfectionem gereret. Quamdiu enim suberat viri suspicio, in conceptionem nullatenus consensit. Sed licet, inquit, tu sis archangelus, licet superna quædam mihi et cœlestia nuntia deferas, at enim ut cum viro ipsa congrediar, concipiamque ac pariam, id impossibile. At postquam commonita est tum de sancti Spiritus adventu, tum de Dei Filio in ipsa inhabitaturo, acquiescit illa quidem et credit; nihil enim Deo impossibile esse; neque tamen inflatur propterea, atque extollitur, sed deprimitur potius, seseque demittit; et non modo ancillam se appellat, verum, ut consentaneum est, paratam quoque se esse ad ministerium affirmat; verumtamen cum propositum munus se ipsa sit altius, non tam illud assumit, quam se ei famulaturam esse pollicetur.] Alii itaque alia ex iis, quæ ad hoc mysterium pertinent, celebranda assumant, et Virginis demirentur alius quidem prudentiam, alius vero obsequium; alius, quod splendidis adeo ingentibusque fulgentis ac magni archangeli promissionibus capta non fuerit; alius, quod non plus æquo a fide temperando sese renitentem exhibuerit; sed perinde et a seductæ progenitricis, Evæ, inquam, imprudenti simplicitate, et a nupera increduli cognati Zachariæ diffidentia caverit. At mihi haud miranda minus (3); imo vero etiam maximo præ reliquis (si-

ΙΘ'. [Ὅρα μοι κἀνταῦθα τῆς Παρθένου τὸ ἦθος, καὶ ὅσην εἶχεν ἐν νεαρῷ κομιδῇ τῷ σώματι καὶ φρονήματος ὁμοῦ καὶ πνεύματος τελειότητα. Ἕως
C μὲν γὰρ ἀνδρὸς ὑπόληψις ἦν, τὴν σύλληψιν οὐκ ἐδέχετο. Ἀλλὰ κἂν ἀρχάγγελος ᾖς, φησὶ, κἂν ὑπερφυῆ μοί τινα καὶ οὐράνια κομίζῃς τὰ εὐαγγέλια, ἀλλ' ἐμὲ καὶ ἀνδρὶ συνελθεῖν καὶ συλλαβεῖν καὶ τεκεῖν, ἀμήχανον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὴν παρουσίαν, καὶ τὴν ἐνοίκησιν, τὴν μὲν τοῦ Πνεύματος, τὴν δὲ τοῦ Υἱοῦ προσευηγγελίσθη, πείθεται μὲν καὶ πιστεύει· μηδὲν γὰρ ἀδύνατον εἶναι Θεῷ· φυσᾶται δὲ καὶ ἐπαίρεται οὐδὲ οὕτως, ἀλλὰ καταπίπτει μᾶλλον καὶ ὑποστέλλεται· καὶ δούλην μὲν ἑαυτὴν οὐκ ὀνομάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ, ὡς εἰκὸς, ἑτοίμην εἶναι λέγει πρὸς τὸ ὑπούργημα· ὡς δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτὴν ὄν, οὐ δέχεται μᾶλλον ἢ ἐπεύχεται τὸ ἐπάγγελμα.] Ἄλλος μὲν οὖν ἄλλο
D τι τῶν περὶ ταύτην τὴν μυσταγωγίαν ἐπαινείτω καὶ θαυμαζέτω τῆς κόρης, ὁ μὲν τὴν ἀσφάλειαν, ὁ δὲ τὴν εὐπείθειαν· ὁ μὲν, ὅτι μὴ συνηρπάγη λαμπραῖς οὕτω καὶ μεγάλαις καὶ παρὰ λαμπροῦ καὶ μεγάλου τοῦ ἀρχαγγέλου ταῖς ὑποσχέσεσιν· ὁ δ' ὅτι μὴ πέρα τοῦ μετρίου δυσπειθῶς ἐχρήσατο ταῖς ἐναντιώσεσιν· ἀλλ' ἐπίσης ἐξέφυγε καὶ τῆς προγονικῆς ἀπάτης, τῆς Εὔας, φημὶ, τὴν εὐήθειαν, καὶ τῆς συγγενικῆς ἀπιστίας τοῦ Ζαχαρίου πρὸ μικροῦ τὴν ἀπείθειαν. Ἐμοὶ δὲ καὶ τὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης οὐχ ἧττον δοκεῖ θαυμαστὸν, ἀλλ' εἴπερ τι τῶν ἄλλων, ἐκπληκτικώτατον, δι' ἣν τάχα καὶ ἐπὶ

[21] Luc. I, 35. [22] Ibid. 36. [23] Ibid. 37.

(3) Sententia sane dignissima est quam præ oculis nunquam non habeat quisquis de sanctæ Virginis prærogativis absque erroris periculo dijudicare cupit. *Mira omnia fuerunt, quæ ad Mariam*

Digitized by Google

τοσοῦτον ὑψώθη, καὶ πρὸς ὑπουργίαν ἀφιερώθη *τοῦ ταπεινώσαντος ἑαυτὸν μέχρι καὶ σώματος καὶ θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ*. Τί γάρ φησιν; Οὕτω τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ σχημάτων καὶ ῥημάτων τυχοῦσα, καὶ κεχαριτωμένη καὶ νύμφη ἀκούσασα τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς λεγομένοις πιστεύσασα, δούλην ἑαυτὴν ὅμως καλεῖ· καὶ τὴν ἐπαγγελίαν δέχεται μὲν καὶ συγκατατίθεται, ὡς δὲ μὴ κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ κρείττονα καὶ προσδοκίας οὖσαν, ἐπεύχεται. *Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου*. Ταῦτά τοι κἀκεῖνος ἀπῆλθεν εὐθὺς ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος, [οὐ μόνον ἀπαρτίσας ὅπερ ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ ὑπερθαυμάσας τοῦ παρθενικοῦ κάλλους τὴν ὡραιότητα, καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν ὑπερβολὴν, καὶ μηδὲν ἐπὶ πλέον βασανίσαι θελήσας, ἀλλὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἐκείνης δεξάμενος.

quidem in Virgine aliud præ alio mirandum sit stupore digna videtur humilitatis profunditas, propter quam et ad sublimem adeo altitudinem facile evecta est, et sacrata divinitus fuit tremendo illius ministerio, qui *humiliavit semetipsum usque ad* (assumendum) corpus, et ad *mortem, mortem autem crucis* [24]. Quid enim ipsa fatur? Archangeli tum adspectu tum alloquio ad hunc modum dignata, et tum gratia plena tum Dei sponsa appellata, pro verissimis insuper illa, quæ dicebantur, plane habens, ancillam tamen semetipsam vocat; et iis, quæ sibi proponuntur, acquiescit illa quidem, et consensum præbet; tamen veluti quæ meritis suis celsiora sint, sed et præter omnem exspectationem fiant, ad ea mere officium famulæ pollicetur: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum* [25]. Sic ipsa quidem; et statim discessit ab ea angelus non solum munere, quod sibi cordi erat, feliciter perfunctus, sed insuper stupore perculsus præ virgineæ pulchritudinis venustate, præque virtutis eminentia, nihilque ulterius habens, quod sciscitaretur, sed jam assensus illius confessionem assecutus.

Κ'. Εὔδρομά μοι τὰ μέχρι τούτων· τὰ δ' ἐντεῦθεν εὔστομα κείσθω, ὡς οὐκ ἄῤῥητα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄληπτα, καὶ χρόνῳ μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τρόπῳ τῆς ἄνω καὶ πρώτης γεννήσεως ἢ μόνης λειπόμενα. Καὶ τάχα ὥσπερ ἀνδρὸς ἄχραντον, οὕτω καὶ λόγων ἀμέθεκτον, ὁ τεχθεὶς Λόγος τὴν σύλληψιν διεφύλαξεν, ἄσπορον μὲν πιστευθῆναι θελήσας, ἄπορον δὲ ταύτην ἑρμηνευθῆναι διατηρήσας. Ἐκεῖνο δ' οὐκ ἄπορον, ἀλλὰ καὶ λίαν εὔπορον καὶ τῆς ἀμερίστου Τριάδος ἀμέριστον· ὡς ὅτι σαρκοῦται μὲν, οὐκ ἄλλος τις τῆς Τριάδος, ἀλλ' ὁ Υἱὸς, ἵνα καὶ πάλιν ὡς Υἱὸς μείνῃ, μὴ μετατιθεμένης τῆς ἰδιότητος· ἢ καὶ πάλιν Δημιουργὸς, καθάπερ κτίσας τὸ πρότερον, οὕτω καὶ ἀνακαινίσας τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ υἱοὶ γενώμεθα δι' Υἱοῦ, διὰ τοῦ φύσει, θέσει προσοικειούμενοι, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ κληρονόμου πρὸς τὴν συγκληρονομίαν παρακαλούμενοι.

XX. Plana mihi huc usque omnia; at quæ dein succedunt, silentio præstat transmittere, quippe quæ non modo verbis nullatenus enarrari, sed ne cogitatione quidem attingi possint, quæque a cœlesti illa ac prima, alioquin singularissima, generatione, etsi ratione temporis deficiant, at non deficiunt ratione modi. Et, ut facile patet, Verbum, nasci dignatus, conceptionem suam quemadmodum a viri opera puram, ita ratiocinationibus imperviam custodivit, volens nempe, ut factam sine semine fides eam crederet, et eamdem omni investigationi servans inaccessam. Illud tamen haud captu difficile, quinimo facile est et obvium, atque individuæ Trinitati prorsus necessario conveniens, quod non alia quæpiam Trinitatis persona, sed Filius carnem induat, ut et denuo, non mutata personali proprietate, tanquam Filius persistat; vel etiam ut naturæ Artifex quemadmodum prius creavit, ita nunc opificium suum secundo renovet; quin etiam ut filii per Filium efficiamur, per eum nimirum, qui Filius est natura, adsciscamur in filios adoptionis, perque eum, qui hæres est naturalis, in communionem hæreditatis vocemur.

Καὶ ὅτι ἑνοῦται μὲν τῇ σαρκὶ πᾶσα καὶ τελείως ἡ θεότης, οὐσιωδῶς· μόνος δὲ ὁ Υἱὸς, ὑποστατικῶς· εἴπερ καὶ ὁλικῶς μὲν ἡμῖν ἡ θεότης ἐν τῷ Πατρὶ, ὁλικῶς δὲ τῷ Υἱῷ, ὁλικῶς δὲ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ οὕτως ὅλη μὲν ἡ τῆς θεότητος φύσις ὅλῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ κραθεῖσα φύσει, τὸν θεάνθρωπον ἀπετέλεσεν. Οὐ μὴν ὥσπερ ὅλῃ τῇ φύσει τὴν φύσιν ὅλην, οὕτω καὶ τὰς ὑποστάσεις ὅλας ὅλαις ταῖς ἀνθρωπίναις ἑνωθῆναι λέγειν ἐκβιασθησόμεθα· ἄπαγε! οὐδὲ διανοηθησόμεθα. Ἀλλ' ὅλην μὲν ὅλῃ τῇ ἀνθρωπότητι τὴν θεότητα, ὡς πρὸς τὰς φύσεις, μόνον δὲ τὸν Υἱὸν μόνῃ τῇ τοῦ Υἱοῦ κεκρᾶσθαι σαρκὶ, ὡς πρὸς τὰς ὑποστάσεις ὁμολογή-

Illud præterea exploratum est, totam quidem divinitatem perfecte ac substantialiter, solum tamen Filium hypostatice, carni conjungi. Siquidem, ut fide tenemus, divinitas est integra in Patre, integra in Filio, integra et in Spiritu sancto; et sic profecto tota natura divinitatis, toti humanæ conjuncta naturæ, perfectum Deum hominem constituit. Neque tamen eo adducemur ut temere dicamus, quemadmodum totam naturam naturæ toti, sic etiam personas omnes (divinas) humanis omnibus unitas fuisse. Absit, ac ne leviter quidem id mentem subeat. Sed profiteamur, integram humanitati integræ divinitatem, quoad naturas qui-

[24] Philip. II, 8. [25] Luc. I, 38.

pertinent, ac mira adeo, ut jure nescias, quid stupere in ipsa magis debeas. At vero patiturne hæc sibi perpetuo constans miraculorum series, ut in ipsis ejusdem initiis communi cæterorum misero æque et abjectissimo fato obvoluta divina Virgo appareat? Essetne dubitandi locus, an aliquid sit in Virgine, quod præ aliis prærogativis minus stupendum videri possit?

Digitized by Google

dem attinet, unitam esse: quoad hypostases vero, solum Filium soli suimet ipsius carni conjunctum fuisse. At rursus non sicut hypostatice carnem assumit solus Filius, ita etiam in efficienda assumptione agit ipse solus, sed et cum beneplacito Patris, et cooperatione Spiritus; et sic mihi rursus in sua unitate Trinitas dignoscitur, et unus exsistens Deus, non divisim, sed conjunctim operatur.

σωμεν. Οὐ μὴν οὐδὲ πάλιν ὥσπερ ὑποστατικῶς ὁ Υἱὸς μόνος, οὕτω καὶ ἐνεργητικῶς, ἀλλ' εὐδοκίᾳ μὲν τοῦ Πατρὸς, συνεργίᾳ δὲ τοῦ Πνεύματος τὴν πρόσληψιν ἀπεργάζεται, καὶ οὕτω μοι πάλιν ἡ Τριὰς ἑνουμένη γνωρίζεται, καὶ ὁ εἷς Θεὸς πρὶν διαιρεθῆναι συνάγεται.

XXI. Præterea inter ea, quæ scitu maxime necessaria sunt, ac mysterii incarnationis quasi summam constituunt, illud etiam reponendum censeo, ne minimum quidem temporis prius carnem seu hominem exstitisse, postea vero Dei Verbi carnem seu etiam hominem evasisse, adeo ut dum hac ratione præexsistentem utramque pariter naturam profitemur, ex duplici et seorsim præexsistente singulatim natura, ad profitendam duplicem personam prolabamur; sed caro simul exstitit cum Verbo, et simul cum carne Verbum, et Deus cum homine, quamvis tanquam Verbum et Deus præexstiterit; hypostasis enim præexsistit ei, quod nunc fit, divinitas scilicet humanitati. Etenim ut nova hæc exsurgat creatura, ciet profecto Verbum naturam, quanquam non per sationis, sed per plasmationis opus eam cieat, prout inquit etiam quidam eorum, qui ante nos fuerunt; consistit autem in Verbo natura, tota toti copulata, et ea quidem sensibilis juxta ac rationalis, passibilis ac spiritualis; atque ita demum persona prodiit composita illa sane, sed non duplex, et e converso natura quidem duplex, non autem composita, quippe illarum utraque inconfusa manet. Et sane, quid erit tandem Christus, si omnino neque Deus sit, neque omnino homo, sed quidpiam sit ex utroque commixtum, nihilque cum alterutra natura commune habeat? Insuper ecqua tandem ei voluntas aut operatio (4), si neque humano neque divino, sed alio quodam modo permixto et velit et operetur? Nempe comparanda hæc iis erunt, quæ in fabulis de quibusdam animantibus narrantur, si tamen et ista vera sint, et non mere conficta, quemadmodum audimus et credimus.

ΚΑ'. Κἀκεῖνο δὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰδέναι, ὅτι καὶ τῶν τῆς οἰκονομίας οἴομαι συνεκτικωτάτων, ὅτι μηδ' ὅσον οὖν πρῶτον σὰρξ, μηδὲ ἄνθρωπος, εἶτα Θεοῦ Λόγου σὰρξ ἢ καὶ ἄνθρωπος, ἵνα οὕτω προϋποστάσας καὶ ἄμφω τὰς φύσεις ὁμολογήσαντες, εἰς διπλῆν κατενεχθῶμεν ὑπόστασιν ἐκ τῆς διπλῆς καὶ ἰδίᾳ προϋποστάσης ἑκατέρῳ φύσεως· ἀλλ' ἅμα μὲν τῷ Λόγῳ ἡ σὰρξ, ἅμα δὲ τῇ σαρκὶ ὁ Λόγος, καὶ ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ καὶ προῆν, ὡς Λόγος τε καὶ Θεός· ὑπόστασις δὲ τὸ προὸν τῷ νῦν, ἡ θεότης τῇ ἀνθρωπότητι. Περὶ γὰρ τὸ ὂν τὸ γινόμενον, κινεῖ μὲν γὰρ ὁ Λόγος τὴν φύσιν· κινεῖ δὲ δημιουργικῶς, ἀλλ' οὐ σπερμαντικῶς, ὥς τις ἔφη καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν· συνίσταται δὲ καὶ περὶ τὸν Λόγον ἡ φύσις, ὅλη πρὸς ὅλον, αἰσθητή τε καὶ λογική, παθητή τε καὶ νοερά· καὶ οὕτω προῆλθεν ὑπόστασις, σύνθετος μὲν, οὐ διπλῆ δέ· καὶ φύσις διπλῆ μὲν, οὐ σύνθετος δέ· ἄφυρτα γὰρ καὶ ἑκάτερα. Τί γὰρ καὶ ἔσται Χριστὸς, εἰ μήτε καθαρῶς ἄνθρωπος ἔσται, μήτε καθαρῶς ἔσται Θεὸς, ἀλλ' ἵν' ἀμφότερα συμπεφυρκὼς ᾖ, καὶ ἀμφοτέρων ἐκτὸς ᾖ; τί δὲ καὶ ὅλως ἐθελήσει καὶ δράσει, μήτ' ἀνθρωπίνως, μήτε θείως, ἀλλ' ἄλλον τινὰ τρόπον σύνθετον ἐθέλων καὶ δρῶν; ἢ ταῦτα μὲν ἔσται τὰ μυθώδη τῶν ζώων, εἴγε κἀκεῖνα ἔσται, καὶ μὴ ἐν ἐπινοίαις μόνον, καθάπερ ἀκούομεν καὶ πιστεύομεν.

XXII. Verum ista et ad alium potius sermonem et ad aliud spectant tempus, non vero ad gratiarum actionis potius quam certaminis solemnitatem. Hoc mihi nunc propositum est, ut et simul vehementer admirer, et gaudeam, et sancto terrore percellar, atque adeo grati quoque animi oblationem adjiciam. Quamquam plane nescio, cuinam amplius affectui indulgeam, admirationisne an sacri horroris, num gaudii an gratulationis, ac rursus quamnam (mysterii) partem magis stupeam, an quo pacto Deus evadat homo, an quomodo homo fiat Deus; ac quomodo totus Deus et simul solus Filius naturam humanam induat; vel quomodo Filius et totus in sinu Patris, et totus sit in utero matris; et quomodo Verbum vere dimensionem corpoream acquirat, aut quomodo massa Verbo convenire queat, vel, ut finem faciam, quo pacto virgo gignat, vel virgo conceptionis capax sit, et post conceptum virgo servetur.

ΚΒ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἑτέρου λόγου τε καὶ καιροῦ, καὶ οὐ τῶν χαριστηρίων μᾶλλον, ἢ ἐναγωνίων. Νυνὶ δὲ βούλομαι μὲν ἅμα πολλὰ θαυμάζειν, καὶ χαίρειν, καὶ φρίττειν, ἤδη δὲ καὶ τοὺς χαριστηρίους προσάγειν. Οὐκ ἔχω δ' οὗτινος ἂν καὶ μᾶλλον γένωμαι, τοῦ θαύματος ἢ τῆς φρίκης, τῆς χαρᾶς ἢ τῆς εὐχαριστίας· καὶ τοῦ θαύματος ὁποτέρου μᾶλλον τοῦ μέρους, ὅπως ὁ Θεὸς ἄνθρωπος, ἢ ὅπως ὁ ἄνθρωπος γίνεται Θεός· καὶ ὅπως ὁ Θεὸς ὅλος καὶ ὁ Υἱὸς μόνος, ἢ ὅπως καὶ ὅλος ἐν τῷ κόλπῳ τῷ πατρικῷ, καὶ ὅλος ἐν τῇ νηδύϊ τῇ μητρικῇ· καὶ ὅπως ὁ Λόγος ἐκ Λόγου παχύνεται, ἢ ὅπως τὸ πάχος τῷ Λόγῳ συνέρχεται· ἢ ὅπως, ἵνα τὸ τελευταῖον εἴπω, παρθένος γεννᾷ, ἡ παρθένος τὴν σύλληψιν δέχεται, καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν παρθένος διαφυλάττεται.

(4) Conjici ex his potest, Joannem Geometram post exortam monothelitarum hæresim floruisse. Palam est enim, Eutychiani erroris partem, quæ in monotheliticam desiit hæresim, hic ab eo perstringi.

Digitized by Google

Πόσα μοι καὶ πηλίκα τούτου τοῦ μυστηρίου τὰ A θαύματα, καὶ ὁμοίως ἄφραστα καὶ ὁμοίως ἄγνωστα! Πάντα μὲν γὰρ, ὅσα ἐγὼ, δι' ἐμὲ γίνεται Θεὸς ὕστερον· οὐ μόνον ὁ ἀόρατος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπερινόητος ὁρατός· ὁ ἀόριστος ὁριστὸς, ὁ ἀπεριόριστος περιγραπτὸς, ὁ ἄϋλος ὑλικὸς, ὁ ἀναφὴς ἁπτὸς, ὁ ἀπαθὴς παθητὸς, ὁ ὑπερούσιος, ὁ ὑπέρχρονος, ὁ ἀθάνατος, κτιστὸς, ἐφήμερος καὶ θνητός. Οὔπω δὲ καὶ ὁ ἀνερμήνευτος ἑρμηνευτὸς, οὐδὲ καὶ ὁ ἀκατάληπτος, εἰ καὶ τῇ σαρκὶ ληπτὸς, καταληπτὸς τῷ θαύματι τῆς σαρκώσεως. Ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ τολμηρότερον εἰπεῖν, ἀκαταληπτότερος, ὅσῳ τῇ πρὸς τῆς φύσεως ἀκαταληψίᾳ καὶ τὴν ἐκ τῆς προσλήψεως προσελάβετο· οὐχ ἀνθρωπότητι μίξας θεότητα μόνον, ἀλλὰ καὶ μίξας ἀδιαιρέτως, καὶ κεράσας ἀφύρτως· οὐδὲ κεράσας οὕτω τὰς φύσεις, ἢ μίξας μόνον, B ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ θελήματα. Ὁ μὲν οὖν οὐχ ὥσπερ ὑπὸ χρόνον, οὕτω καὶ ὑπὸ λόγον εὐδόκησε τεχθῆναι, καὶ χάρις αὐτῷ τούτῳ· ὅτι καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ ἡ χάρις ὁ καὶ τρόπος τῆς χάριτος.

Quot et quam sublimia in hoc mysterio mihi elucent miracula, quanta sermonis juxta ac mentis meæ vim superantia! Quidquid enim ipse sum, hoc ipsum Deus novissime propter me nascitur; qui nedum invisibilis oculis, sed ne mente quidem comprehensibilis est, hic fit visibilis; infinitus evadit finitus, incircumscriptus circumscribitur, materiam induit qui nescit materiam, fit palpabilis qui tangi nequit, exsors passionum fit passioni obnoxius, et creatura temporalis ac mortalis apparet qui substantiam omnem et omne tempus prætergreditur, ac natura est immortalis. Neque tamen propter admirandam incarnationem efficitur, ut qui omnem vincebat investigationem, investigationi deinde pateat, neque iterum ut qui incomprehensibilis erat, utut carne comprehensus, comprehendi cogitatione queat. Quin imo, si quid etiam audacius fari licet, longe incomprehensibilior evadit, quatenus incomprehensibilitati, quæ propria est divinæ naturæ, eam, quæ ex assumptæ carnis mysterio proficiscitur, incomprehensibilitatem adjicit : dum videlicet humanitati divinitatem non connectit modo, sed indivisibiliter connectit, et semota quavis confusione permiscet; neque hoc pacto naturas tantum modo permiscet seu connectit, verum etiam operationes et voluntates. Quod itaque non ea ratione ipsi nasci placuerit, ut quemadmodum tempori obnoxius factus est, ita sermone effabilis evaderet, etiam in hoc ipso revelatur gratia : quoniam tum gratia, tum ratio gratiæ omnem dicendi facultatem superant.

ΚΓ'. Ὁ δὲ λόγος ἤδη καὶ τοῦ περὶ τὴν Παρθένον θαύματος ἅψασθαι μὲν ἐρᾷ, προσπελάσαι δὲ ἰλιγγιᾷ. Πολλὰ μὲν γὰρ καὶ μεγάλα καὶ τὰ κατὰ τὴν Παλαιὰν θαύματα· θάλασσά τε διισταμένη καὶ πάλιν συναπτο- C μένη· καὶ πέτρα πλημμυρουμένη νάμασι· ποταμοὶ ῥηγνύμενοί τε καὶ ἀναχαιτιζόμενοι· ἥλιος μὲν ἐπεχόμενος· νεφέλη δὲ καὶ προτρέχουσα, στῦλος προερχόμενός τε καὶ ἐπερχόμενος· πηγὴ πικρὰ μέλι ῥέουσα, καὶ ξηρὰ ῥάβδος ἄνθεσι βρύουσα· καὶ ἔτι πρὸ τούτων καιομένη τε βάτος ἄκαυστα, καὶ δροσιζομένη κάμινος ἄσβεστα· καὶ ὕδωρ ὕδασιν εἰσπυρούμενον, καὶ ἵν' ἐῶ τὰ πολλὰ, πλάκες δακτύλῳ Θεοῦ γραφόμεναι, καὶ ὡσεὶ ἄμμος πετεινὰ βρεχόμενα· καὶ τὰ τούτων ἀρχαιότερά τε καὶ ἐμφανέστερα, καὶ νῦν πάλιν νεώτερα· στεῖραι τίκτουσαι, καὶ γηραιαὶ βλαστάνουσαι, παραλόγως μὲν, οὐκ ἀσπόρως δέ! Ἀλλὰ τί μοι ταῦτα, πρὸς τὸ νόμους λυθῆναι λόγου καὶ φύσεως; Ἀλλ' οὐχὶ χρόνου τε καὶ πηρώσεως καὶ D συλλαβεῖν καὶ τεκεῖν παρθένον; Οὐκ ἄνθος οὐδὲ καρπὸν, ὡς ἡ ῥάβδος, μόνον, οὐδέ τι ῥευστὸν ἢ καὶ ἄψυχον, ὡς ἡ πέτρα τὸ νᾶμα, ἀλλὰ βροτὸν, μᾶλλον δὲ Θεὸν ὁμοῦ καὶ βροτὸν, λογικόν τε καὶ νοερόν· καὶ οὐχ ὅσον μὴ φλεχθῆναι, ἀλλὰ καὶ θεωθῆναι, μηδ' ὑλικῇ, καθάπερ οἱ παῖδες, ἀλλὰ Θεοῦ φλογί· μηδ' ἀκαρῆ καὶ ἔξωθεν σχεῖν τὴν φλόγα, καθάπερ ἡ βάτος, ἀλλ' ἔνδον τε καὶ ἐπὶ τοσοῦτον· καὶ μὴ διελθεῖν δοῦναι μόνον, καθὰ καὶ ἡ Ἐρυθρὰ πάλαι τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ σάρκα δοῦναι τῷ ἐξ αὐτῆς· μηδὲ ἁπλῶς γραφῆναι, καθάπερ αἱ πλάκες Θεοῦ δακτύλῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν συνουσιωθῆναι τὸν Λόγον, καὶ ὑποστῆναι τὸ πρόσλημμα, τίσι ταῦτα παραβαλεῖν εἰκός;

XXIII. Verum sermo jam et illud portentum exoptat delibare, quod in Virgine suspicimus; sed eo accedere dum nititur, quadam veluti vertigine se laborare persentit. Et sane multa utique ac magna splendent etiam in veteri fœdere prodigia : maris undæ hinc inde recedentes, atque iterum in unum confluentes, latices e petra erumpentes et exundantes : fluminum impetus tum interruptus tum retroactus; sol stare jussus; tum etiam nubes præcurrens, et columna ignis modo præcedens, modo subsequens : fons amarus melle diffluens, et arida virga floribus onusta; ac præterea ante ista rubus ardens et non combustus; tum fornax inexstincta, sed rore madens; et aqua aquis incensa, atque, ut plura prætermittam, tabulæ Dei digito conscriptæ, et volucres instar arenæ depluentes, et manna cœlitus demissum, aliaque his et antiquiora et præclariora, ac recentiora quoque, quæ nunc iterum evenere, steriles parientes (4*), et effœta ætate mulieres inopinate, quanquam non sine suscepto semine, in utero gestantes! Verum enimvero quid ista mihi, si cum deficientibus (in Virgine) tum ratiocinationis nostræ, tum naturæ legibus conferantur? An vero ætas effœta ac sterilitas (partu miro ditatæ) ullo modo comparari queant cum portentis illius, quæ virgo et conceperit, et pepererit? Quod autem non florem tantummodo fructumve protulerit, uti prisca illa virga, neque fluxum quidpiam atque inanimatum, sicut olim petra laticem, sed hominem, quinimo Deum simul et hominem ratione intelligentiaque præditum. Quodque non modo combusta non fuerit, imo di-

(4*) Ad Elisabet Præcursoris matrem hæc spectant.

Digitized by Google

vina sit effecta, cum tamen non materiali flamma, ut olim tres pueri, sed comburenti Dei ipsius igne corriperetur, neque ad brevem horam et extrinsecus, ut olim rubus, verum intrinsecus et ad tempus tam diuturnum: ac rursus quod non more transitum dederit, ut olim Rubrum Israelitis, sed etiam carnem prodeunti ex ipsa præbuerit; quod insuper non simpliciter, ut quondam legis tabulæ, Dei digito conscripta sit, sed eamdem cum illa substantiam ipsum Verbum habuerit, et quod ex ipsa assumebat, in suam hypotasim adsciverit; hæc, inquam, omnia quibusnam aliis portentis comparari possunt?

XXIV. Quod vero non modo conceperit virgo, et conceptum deia fœtum in lucem ediderit, sed præterea enixa virginitatem servaverit, nonne duplex prodigium vel in ipsa tantum virgine mysterium nobis ostendit? Cæterum adhuc majus (si tamen quodpiam majus dicere licet) priori posterius apparet. Nam quod Verbum nondum corporea massa circumvestitum ineffabili quidem ratione, sed prorsus integris virginalibus claustris ingressus fuerit, carnemque assumpserit, hoc sane mirabile est, et nullatenus comprehendi potest. Quis enim hoc neget? Non adeo tamen admirandum illud est, quemadmodum quod cum assumpto quoque crasso corpore egressus, portam, uti prius, obsignatam reliquerit, velut ac nunquam transiisset.

XXV. Qui porro meum esse possit, prodigii hujus pelagus investigare? Hoc ipsum enim admirandum adeo veteribus quoque visum est, ut vel prophetæ, a longe illud intuentes, nunquam non stupore percellerentur, et non modo ipsum annuntiarent ubique, sed et symbolis quibusdam umbrisque delinearent, si forte obscurioribus aliquibus veluti coloribus tantæ rei magnitudinem ratione aliqua adumbrare possent. Atque his edoctus, ipse quoque cum prioribus ea comparare novi, quæ prius comparatione carebant. Ad illud enim vel unum virginitatis prodigium sic se habent ea omnia, prout ad veritatem se habet typus, ad corpus umbra, atque ad rem ipsam somnium. Virginem quippe illa omnia adumbrabant; iisque symbolis præsignatam esse omnes ipsam existimant, congruisque nominibus appellant, mare divisum iterumque adunatum; portam perviam simul et clausam; fornacem rore madentem simul, atque ardentem; rubum incensum, sed non combustum; nubem diei simul et recti itineris nuntiam; columnam ignis, non modo, crediderim, divinum ignem in se ferentem, verum etiam divinum novumque populum contra spiritualem Pharaonem communientem; petram mel, Verbum scilicet, effundentem; virgam progerminantem florem, qui generis humani fragrantia est et gloria; [terram, quæ semper sui similis, ac cœlesti alimento referta inventa est; quæque manna, panem minime cultum, profert, quem scilicet neque aratio neque commissum semen attulit;] nunquam temeratam arcam, hortum inviolabilem, lucernam nunquam non lucentem, templum inaccessum, montem non sectum ac virtutibus frondentem, tabulam a Deo conscriptam; urnam Deum continentem; mensam in qua panis est vitæ; lectulum in quo requievit qui potens est, scalam per quam et descendit Deus, et ascendit homo, terris innixam atque cœlos attingentem.

XXVI. Hæc tam præclara, atque his etiam potiora

A KΔ'. Τὸ δὲ μὴ μόνον καὶ συλλαβεῖν παρθένον, καὶ συλλαβοῦσαν διατελεῖν, ἀλλὰ καὶ τεκοῦσαν τὴν παρθενίαν διατηρεῖν, πῶς οὐ διπλοῦν μὲν ἡμῖν τὸ κατὰ τὴν παρθένον μόνον ἀναδείκνυσι θαῦμα τοῦ μυστηρίου; μεῖζον δὲ, εἴπερ τι μεῖζον εἰπεῖν ἔξεστι, καὶ τοῦ προλαβόντος, φαίνεται. Τὸ μὲν γὰρ μήπω παχυνθέντα τὸν Λόγον, ἀφράστως μὲν, ἀσείστως δὲ τῶν νυμφικῶν εἰσελθεῖν κλείθρων, καὶ σάρκα λαβεῖν, θαυμαστὸν μὲν καὶ οὐδὲ καταληπτόν· πῶς γὰρ οὔ; οὔπω δὲ τοσοῦτον, ὅσον μετὰ τοῦ πάχους ὅλου καὶ τοῦ προσλήμματος ἐξελθόντα, τὴν πύλην ἐσφραγισμένην ἀπολιπεῖν, ὥσπερ ἂν εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν διελθὼν ἦν.

B KE'. Καὶ τί μοι τοῦ θαύματος ἀνιχνεύειν τὸ πέλαγος; Οὕτω γὰρ ἔδοξε καὶ τοῖς πάλαι τοῦτο θαυμαστὸν, ὡς ἄνωθεν ἀεὶ τοῦτο καὶ τοὺς προφήτας ἐκπλήττεσθαι, καὶ μὴ μόνον πανταχοῦ περιφέρειν, ἀλλὰ καὶ ὑπογράφειν συμβόλοις γέ τισι καὶ σκιαῖς εἴ πως, ὥσπερ ἐν ἀμαυροτέροις τισὶ χρώμασι, σκιαγραφήσουσι τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος. Κἀντεῦθεν μαθὼν, ἔγνωκα, συγκρίνας ἀνωτέρω τὰ αὐτόθεν ἀσύγκριτα. Ὅσον γὰρ τύπου καὶ ἀληθείας τὸ μέσον, καὶ σώματος καὶ σκιᾶς, καὶ πράγματος καὶ ὀνείρατος, τοσοῦτον κἀκείνων πάντων ὁμοῦ καὶ μόνου τοῦ κατὰ τὴν Παρθένον θαύματος. Πάντα γὰρ ἐκεῖνα ταύτην ἐτύπουν, καὶ πάντα ταύτην πάντες νομίζουσί τε καὶ ὀνομάζουσι· θάλασσαν σχιζομένην καὶ πάλιν συνερχομένην· πύλην διαβαινομένην ἅμα καὶ C κεκλεισμένην· κάμινον δροσιζομένην ἅμα καὶ φλεγομένην· βάτον καιομένην, ἀλλ' οὐ κατακαιομένην· νεφέλην ἡμέρας ἅμα καὶ εὐθυπορίας ἄγγελον· στύλον πυρὸς, οὐ τὸ θεῖον, οἶμαι, μόνον πῦρ ἐπιφερομένην, ἀλλὰ καὶ τοῦ θείου καὶ νέου λαοῦ τὸν Φαραὼ τὸν νοητὸν ἀποφραγνυμένην· πέτραν μέλι τὸν Λόγον ῥέουσαν, ῥάβδον ἄνθος, τὴν εὐωδίαν καὶ δόξαν τοῦ γένους, φέρουσαν· [γῆν μείνασαν οἷα ἐστὶ, καὶ πλήρη τῆς θείας εὑρισκομένην τροφῆς· καὶ μάννα, τὸν ἀγεώργητον ἄρτον, φέρουσαν, ὃν οὔτε ἄροσις οὔτε σπορὰ ἐγεώργησε·] κιβωτὸν ἄψαυστον, κῆπον ἄσυλον, λυχνίαν ἄσβεστον, ναὸν ἄβατον, ὄρος ἄτομον, ἀρεταῖς κατάκομον, πλάκα θεόγραφον, στάμνον θεοδόχον, τράπεζαν, ἐφ' ᾗ ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος, κλίνην, D ἐφ' ἧς ὁ δυνατὸς ἀνεπαύσατο, κλίμακα, δι' ἧς κατέρχεται μὲν Θεὸς, ἀνέρχεται δὲ ὁ θνητὸς, ἀρχομένην μὲν τῶν χθονίων, ἁπτομένην δὲ καὶ τῶν οὐρανίων.

KϚ'. Τοσαῦτά μοι καὶ ἔτι πλείω περὶ τὴν Παρ-

Digitized by Google

θένον τὰ θαύματα, μᾶλλον δὲ τὰ τοῦ θαύματος εἰκονίσματα· καὶ διὰ ταῦτά μοι τὸ περὶ τὴν συλλαβοῦσαν θαυμάζειν, ἔπεισι μὲν, οὐκ ἔξεστι δὲ, μὴ καὶ καθυβρίσω τὸ θαῦμα τῷ θαύματι· τὸ δὲ καὶ περὶ τὸν συλληφθέντα θαυμάσαι μὲν, ὅσῳ πλέον εὑρεῖν ἀδύνατον· φρίξαι δὲ μᾶλλον, ἢ θαυμάσαι δέον, ἄπορον· κροτῆσαι δὲ μᾶλλον, ἢ φρίξαι καὶ θαυμάσαι πρέπον, ἀσύγκριτον. Οὕτω μοι καὶ πολλὰ καὶ πολλαχόθεν καὶ ἴσα τῆς ἑορτῆς τὰ μυστήρια· ἀλλὰ τοῦ μὲν θαύματος τοσοῦτον ἐνδειξάμενος μόνον καὶ ἀπολελαυκὼς, ἀφίσταμαι.

in Virgine prodigia, seu potius prodigiorum imagines contueor; ac propterea concipientis portentum celebrare mihi quidem subit, sed fas non duco, ne, dum laudare aggredior, miraculi majestatem imminuam: quod vero præterea ad eum spectat, qui conceptus est, eo quidem magis obstupescendum est, quo minus vel excogitari id potuit; quo minus vero pervium illud est, stuporem sanctus horror vincat oportet; plaudere demum plus etiam decet, quam et tremere ac stupere, ideo quod nullam comparationem admittat. Sic mihi et multa et multiplici ex capite et dignitate paria sese objiciunt solemnitatis hujus mysteria; sed ad portenta quod attinet, cum vel hoc unum tam eximium indicaverim et delibaverim, jam absisto.

ΚΖ'. Φρίττω δὲ, Θεὸν εὑρὼν καὶ λαβὼν τῆς φύσεως κοινωνὸν, καὶ Θεῷ τρεφόμενος, ὡς τρώγων τὸ σῶμα καὶ πίνων τὸ αἷμα· μὴ καὶ καταφλεχθῶ νῦν μᾶλλον, οὐ καθαρὸς τοῦ καθαροῦ προσαπτόμενος, καὶ τῇ κοινωνίᾳ κοινὰ τὰ φρικτὰ λογισάμενος, καὶ Θεὸν ἐννοῶν καὶ ὁρῶν δευτέραν μοι καὶ τηλικαύτην εὐεργεσίαν κατατιθέμενον, πολλῷ καὶ τῆς προτέρας τῇ τάξει καὶ τῇ δυνάμει προτέραν, ὅσῳ τότε μὲν τῆς εἰκόνος, νῦν δὲ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς μετέδωκε, μὴ καὶ περὶ τὴν ἐσχάτην ταύτην καὶ πρώτην εὐεργεσίαν καὶ κοινωνίαν, ἀγνωμονέστερος, ἢ πρότου, γένωμαι· καὶ καθυβρίσω μὴ τὴν εἰκόνα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχέτυπον· εἰ καὶ καθυβρίσω μὲν ἐγὼ, καθυβρίζεται δὲ Θεὸς οὐδαμῶς. Φρίττω καὶ ὅσον οὔπω τὸν ἀκριβέστερον, ἢ πρότου, λογιζόμενος νομοθέτην, οὐ νομοθετοῦντα μόνον τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ παραδεικνύντα τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς νομοθετηθεῖσιν ἡμῖν παρεξεταζόμενον.

XXVII. Maximo porro metu percellor, ne postquam Deum naturæ nostræ consortem reperi, et animadverti, postquam etiam Deo enutrior, utpote qui et corpus ejus manducem, et sanguinem bibam (5), comburendus acerbius igni jam tradi debeam, quoniam purus non existens attingere purum audeo, et propter consuetudinem ea, quæ maxime tremenda sunt, veluti communia arbitror; vehementer timeo, ne dum certo scio ac veluti cerno Deum, hoc alterum mihi tamque insigne conferentem beneficium, quod et dignitate et virtute longe etiam primo illo præcellentius est, quanto scilicet imagine sua, quam tunc est elargitus, potior est ipsa substantia, quam nobis nunc participandam præbuit; vereor, inquam, ne adversus hoc quoque postremum atque omnium maximum beneficium magis etiam quam adversus vetus illud, ingratus evadam, et non imaginem modo, sed et ipsum archetypum injuria afficiam, utcunque inferre quidem ipse injuriam possim, præcelsior autem sit Deus, quam ut tangi injuriis meis possit. Sed et summus, si unquam alias, me pavor occupat, dum severiorem quam antea legislatorem recogito, qui vivendi normam non modo verbis proposuit, verum etiam operibus commonstravit, nobisque legi subjectis accenseri voluit.

ΚΗ'. Χαίρω δὲ καὶ διὰ πάντα μὲν τἄλλα· πῶς γὰρ οὔ; οὐ μόνον τῆς τιμωρίας ἐλευθερούμενος, ἀλλὰ καὶ θεούμενος, οὐ μόνον ἐκ γῆς ἀναγόμενος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἐδὲμ εἰσαγόμενος, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς αἰρόμενος· οὐ τοῦ ἐχθροῦ λυόμενος, ἀλλὰ καὶ τῷ Βασιλεῖ προσκολλώμενος, ὁμοῦ μὲν πάσης ἀπολυτρούμενος τῆς ἁμαρτίας, ὁμοῦ δὲ καὶ ὅλης τῆς Τριάδος ἀναπιμπλάμενος· οὐχ ὅσον τῆς ἔχθρας ἀπολυόμενος, ἀλλὰ καὶ τὸν μονογενῆ Λόγον ἀντικαταλλασσόμενος· οὐχ ὅσον θῦμα λαμβάνων ἐμοῦ προθυόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ θυόμενόν τε καὶ ἐσθιόμενον.

XXVIII. Lætor vero ob alia omnia. Qui enim aliter? Non modo enim e supplicio liberor, sed etiam divinæ consors naturæ evado; non modo e terra eriger, verum etiam in Eden introducor, seu potius in cœlos ipsos evehor; non solum e manibus inimici eripior, sed insuper Regi associor; simul ab omni peccato redimor, et simul totius Trinitatis templum constituor; nedum divina inimicitia eximor, sed e converso unigenitum Verbum dono recipio, eumque habeo non modo ut victimam coram me immolatam pro me, sed præterea immolatam et ad vescendum mihi propositam.

ΚΘ'. Χαίρω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα καὶ τὰ πλείω τούτων. Χαίρω δὲ οὐδὲν ἧττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, διὰ τὴν τούτων αὐτῶν πρόφασιν ἢ ἀσφάλειαν, καὶ ὅτι μοι τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἡ τοῦ ἐμοῦ γένους θυγάτηρ πρόξενος· ἀλλὰ καὶ αὖθις σφαλλομένῳ πάλιν ἡ ἐπάνοδος ἡ αὐτὴ, καὶ πρὸς τὸν οὕτως ἤδη καταλλαγέντα μετὰ δευτέραν ἔχθραν καὶ ἀδιάλλακτον ἑτέρα διαλλακτὶς εὕρηται· καὶ φάρμακον μετὰ δευτέραν καὶ τελείαν ἀπόγνωσιν, καὶ ἀνάκλη-

XXIX. Gaudeo igitur tum propter ista, tum propter alia his potiora. Nihilo autem minus, imo forte etiam magis, de horum occasione et securitate gaudeo, et quia tot tantorumque bonorum conciliatrix exstiterit generis mei filia; insuper autem quod rursus aberrantem ipsa rursus in viam revocaverit, atque ita ei qui jam reconciliatus fuerat, post secundam inimicitiam, utut acerbissimam, ipsa iterum ostensa sit reconciliatrix, et

(5) Luculentum habes testimonium catholicæ fidei circa augustissimum Eucharistiæ sacramentum.

Digitized by Google

remedium post secundam eamque omnimodam salutis desperationem et reparatio post tot tantorumque bonorum jacturam, et nova post secundam confractionem plasmatio, et post secundam mortem, eamque multo profundiorem et ad excitiendum difficiliorem, resurrectio exstiterit.

σις μετὰ τὴν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν ἀπόπτωσιν· καὶ ἀνάπλασις καὶ ἀνάστασις μετὰ δευτέραν συντριβὴν καὶ θάνατον δεύτερον, πολλῷ βαθύτερον καὶ δυσανακλητότερον.

XXX. Opportunissime porro sermo mentionem fecit novæ plasmationis et resurrectionis. Jam enim hæc eadem in mentem nobis revocabant tum jucundissima hujus diei lætitia, tum collatæ gratiæ non modus tantum, sed et tempus prorsus consentaneum. Nunc etenim cœlum et terra, et hujusce rerum universitatis tum magnitudo tum splendor nova et concinnitate et sapientia conditur. Hodie manu Dei, et ad Dei imaginem homo plasmatur (6); ac rursus hodie novo opere refingitur Dei carne et substantia, Patris quidem Verbo et brachio, halitu autem, Spiritu scilicet; hodie insuper Deus meus et Dominus et homo de monumento resurgit, ac simul Adam de sepulcro, atque universum genus humanum resurgit a lapsu, et præda antiqua infernus spoliatur, et clauditur; aperiuntur e converso, et massa nostra implentur cœli; et insuper (ut postremum illud addam, jucundissimum juxta ac tremendissimum, et cujus gratia omnia nostra disponuntur, firmaque vel adversus omnes inimicos consistunt, sicut antiqua ac præstans ad nos usque fert traditio ratioque confirmat) eadem hac die communis omnium terribilisque rex simul et Deus et judex venturus est (7), et omnis creatura inde discedet vel divinitatis particeps vel igni destinata, et mundi unus erunt mundus (8), atque unum erit regnum (9), et auferetur e medio tyrannis, et regina ad Regis dexteram assidebit [16] pulchritudine refulgens, et dotalibus muneribus, nimirum simul omnibus Trinitatis gratiis circumvestita; et decorata eorum, qui per ipsam nacti sunt salutem, varia multitudine ac dignitate, creaturas omnes nova gratia reparatas sibi beneficiis obstrictas ostendet.

Λ'. Ἀλλ' εὖ γε ποιῶν ὁ λόγος καὶ ἀναπλάσεως ἐμνήσθη, καὶ ἀναστάσεως. Ἤδη γὰρ προσυπεμνήσθη καὶ τῆς ἡμέρας τὸ χαριέστατον καὶ οὐχ ὡς ὁ τρόπος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ καιρὸς ἐν καιρῷ τῆς χάριτος. Νῦν μὲν γὰρ οὐρανὸς καὶ γῆ, καὶ τὸ σύμπαν τοῦτο μέγεθός τε καὶ κάλλος μετὰ καὶ τῆς ἄλλης εὐρυθμίας τε καὶ σοφίας δημιουργεῖται. Σήμερον δὲ ἄνθρωπος πλάττεται, χειρὶ Θεοῦ καὶ εἰκόνι, καὶ αὖθις σήμερον ἀναπλάττεται σαρκὶ Θεοῦ καὶ οὐσίᾳ, Λόγῳ μὲν Πατρὸς καὶ βραχίονι, φυσήματι δὲ τῷ Πνεύματι· σήμερον καὶ ὁ ἐμὸς Θεὸς καὶ Δεσπότης καὶ ἄνθρωπος τοῦ μνήματος ἐξανίσταται, συνανίσταται δὲ καὶ ὁ Ἀδὰμ ἅμα τοῦ μνήματος καὶ τὸ γένος ὅλον τοῦ πτώματος, καὶ κενοῦται μὲν ὁ ᾅδης τοῦ πάλαι πλούτου καὶ κλείεται· ἀνοίγεται δὲ οὐρανὸς, καὶ γεμίζεται τοῦ φυράματος· καὶ ἵνα τὸ τελευταῖον εἴπω καὶ χαριέστατον ὁμοῦ καὶ φρικτότατον καὶ δι' ὃ πάντα οἰκονομεῖται καὶ βεβαιοῦται πᾶσι καὶ τοῖς ἐχθροῖς τὰ ἡμέτερα, καθὰ καὶ παλαιὸς καὶ σοφὸς εἰς ἡμᾶς ἥκει λόγος, καὶ ὁ λόγος στοχάζεται, σήμερον καὶ ὁ κοινὸς καὶ φρικτὸς ὁμοῦ βασιλεὺς καὶ Θεὸς καὶ κριτὴς ἐλεύσεται, καὶ τὸ πλάσμα πᾶν ἀπελεύσεται ἢ θεούμενον ἢ πυρούμενον, καὶ κόσμος οἱ κόσμοι, καὶ ἡ βασιλεία μία, καὶ ἡ τυραννὶς ἐκποδὼν, καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ Βασιλέως ἐκ δεξιῶν, τῷ κάλλει λάμπουσα καὶ περιβεβλημένη τὴν προῖκα, τῆς Τριάδος ὅλας ὁμοῦ τὰς χάριτας, καὶ πεποικιλμένη τῷ διαφόρῳ τῶν δι' αὐτῆς σωθέντων κλήρῳ καὶ ἀξιώματι καὶ ἀνηρτημένη τὴν ὅλην κρίσιν τῇ νέᾳ καινουργηθεῖσαν χάριτι.

XXXI. Sic itaque non temere in ipso sermonis exordio hanc solemnitatem et principium gaudii et medium et finem diximus; sic ipsa rursus non modo præ cæteris festivitatibus stupendissima apparet atque magnificentissima, sed sane et jucundissima simul et maxima veneratione digna: istud quidem propter miram et mysterii et miraculi præstantiam; illud vero propter fulgorem lucis undequaque emicantem; et ut quidpiam adhuc majori admiratione dignum eloquar, ipsa sola

ΛΑ'. Οὕτως οὐκ ἀλόγως ὁ λόγος ἄρα τὴν ἑορτὴν ἐν ἀρχῇ καὶ ἀρχὴν εἶπε τῆς χαρᾶς καὶ μέσην καὶ τελευτήν· καὶ οὕτω τῶν ἑορτῶν οὐ θαυμασιωτάτη μόνον αὕτη καὶ μεγαλοδωροτάτη, ἀλλὰ δὴ καὶ χαριεστάτη κατ' αὐτὸ καὶ φρικωδεστάτη· τοῦτο διὰ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ μυστηρίου τε καὶ τοῦ θαύματος· ἐκεῖνο διὰ τὴν πανταχόθεν αἴγλην τε καὶ λαμπρότητα, καὶ ἵνα τὸ παραδοξότερον εἴπω, καὶ ἀρχαιοτάτη μόνη τῶν ἄλλων ἅμα καὶ ἀϊδιωτάτη, σύνδρομος μὲν τῇ δημιουργίᾳ, συναΐδιος δὲ τῇ παλιγγενε-

[16] Psal. XLIV, 10.

(6) Auctor, uti patet etiam ex seq. § XXXIII, existimavit, vernum tempus, quinimo eumdem hunc diem 25 mensis Martii anniversarium habendum esse plasmationis primi hominis, et eadem plane die, ut in sequentibus tradit, Dei Filium non modo carnem humanam assumpsisse, sed etiam e sepulcro dein surrexisse.

(7) Habes igitur vestigium traditionis per Geometræ ætatem vigentis, Christum Dominum ad judicandos omnes homines eadem vigesima quinta die mensis Martii esse venturum.

(8) Spectare hæc videntur ad illud Petri (*II Petr.* III, 12, 13): *per quem cœli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent: novos cœlos et novam terram secundum promissa ipsius exspectamus;* tum ad illud Joannis (*Apoc.* XXI, 1): *Et vidi cœlum novum et terram novam. Primum enim cœlum et prima terra abiit.*

(9) *Apoc.* XI, 15: *Factum est regnum hujus mundi Domini nostri et Christi ejus.*

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

σίᾳ· μηδὲ γὰρ ἔχειν πέρας ἐντεῦθεν ἤδη, τῆς ἐκεῖθεν ἀρξαμένης ἡμέρας, καὶ τοῖς αἰωνίοις αἰωνίαν εἶναί τε καὶ συνεῖναι πιστευομένην.

A cæteras omnes tum antiquitate præcedit, tum duratione prætergreditur, quippe quæ simul cum prima rerum creatione ortum habuit, et cum universi hujus regeneratione conveniet; neque sane jam inde finem a die tunc incipiente habitura est, sed, ut fides docet, sempiterne viventibus ipsa pariter coæterna, perpetuoque sociata erit.

ΛΒ'. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἑορτῆς ὀλίγα καὶ πρὸς ὀλίγον ὁ λόγος ὑπέγραψεν, ὃ καὶ μόνον ἐστὶ τὸ λεῖπον, ἐπιζητήσωμεν· τίνας καὶ τοὺς χαριστηρίους τούτων ἁπάντων, ἢ τίνι πρῶτον προσοίσομεν, τῷ Πατρὶ καὶ νυμφίῳ καὶ Υἱῷ καὶ Θεῷ; ἢ τῇ δούλῃ τε καὶ νύμφῃ καὶ θυγατρὶ καὶ μητρί; Ἐπειδὴ καὶ τὴν φύσιν ὁρῶ καὶ τὴν κτίσιν ὅλην φιλοτιμουμένην τὰ χαριστήρια, καὶ οὕτω προῆλθεν ἡμῖν μετὰ τῶν ἄλλων ἡ ἑορτὴ καὶ ὡραιοτάτη καὶ ἡδυτάτη. Νῦν μὲν γὰρ ἡ κτίσις ὁμοία καὶ παστάδι καινῇ τῇ καινῇ νύμφῃ λαμπρύνεται, καὶ κοινὸν καταχεῖ κάλλος τῶν ὁρωμένων ἁπάντων, καὶ καινουργεῖται κόσμος.

XXXII. Quandoquidem vero pauca ista atque ea quidem parce circa solemnitatem sermo prosecutus est, jam et quod reliquum est, exquiramus; quosnam grati animi hymnos pro hisce omnibus, vel cuinam primum offeramus? Patrine, ac sponso et Filio et Deo? An vero ancillæ et sponsæ et filiæ ac matri? Maxime vero postquam et naturam omnem, et creaturas universas gratulandi studio veluti certantes video, atque adeo venustissima B nobis atque inter alias suavissima hæc solemnitas eluxit. Nunc enim rerum universitas ad instar novi thalami se ornatam novæ sponsæ exhibet, novamque in visibilia omnia pulchritudinem effundit, et totus renovatur mundus.

ΛΓ'. Ἐπεὶ καὶ δι' ὃν ὁ κόσμος, ἄνω μὲν οὐρανὸς, οἷα χιτῶνα πένθιμον, τὸ χειμέριον νέφος ἀποβαλὼν, εἰς καινὸν δέ τι χρυσῷ καὶ πορφύρᾳ κρᾶμα τὸ χρῶμα μεταβαλών· καὶ αἰθὴρ ἀπειλῶν φρικτὸν μὲν οὔ, καλὸν δὲ λάμπων λίαν, καὶ ἀπαστράπτων ἡδύ· καὶ σελήνη μὲν ἐγκαινιζομένη, καὶ τὸ νέον σέλας αὐτῇ τε τοῦ καλοῦ δεχομένου νυμφίου λαμπρότερόν τε καὶ ἀφθονώτερον, καὶ ὑπὸ μείζονι καὶ φαιδροτέρᾳ λαμπάδι τὴν νύκτα προπέμπουσα, καὶ τῇ κτίσει πάσῃ πυρσεύουσα· ἄστρα δὲ, τὰ τέως συγκαλυπτόμενα, καὶ πλείονα καὶ μείζονα καὶ ἡδύτερα καὶ φανότερα· φωσφόρος δὲ, τὸ μὲν μέγεθος μείζων, τὸ δὲ κάλλος καλλίων, ὑψηλότερος δὲ τὸ ὕψος, καὶ ἰδεῖν ἡδύτερος καὶ προσβαλεῖν ἀλυπότερος. Νῦν καὶ τῷ φωτὶ μὲν ἡμέρα πλεονεκτεῖ, καὶ χορηγεῖ τῇ τικτούσῃ τὸν ἥλιον· παραχωρεῖ δὲ τῇ δεσποίνῃ ἡ νὺξ, τὸ πρῶτον ἐγκυμονούσῃ καὶ δημιουργικὸν καὶ καλὸν φῶς. Νῦν καὶ ἀὴρ πρᾳότερος ἅμα καὶ διαυγέστερος, καὶ θάλασσα γαλήνης ὅλη καὶ ἡδονῆς πέλαγος, καὶ κόσμος ὅλος, ἡ χέρσος ἄνθεσι βρύουσα, πόαις θάλλουσα πάντοθεν, καὶ πάντα τέρπουσα, λειμώνων ὀδμαῖς, ὀρνέων φωναῖς, φυτῶν κόμαις, ἀψύχων κάλλεσιν, ἐμψύχων ἅλμασι. Νῦν καὶ ὡρῶν κράσεις καὶ μίξεις στοιχείων εὔκρατοι, καὶ ἀνέμων σπονδαὶ καὶ μαλακαὶ ζεφύρων φοραὶ, καὶ ῥοαὶ ποταμῶν πραεῖαι, καὶ πηγαὶ ψυχραί τε καὶ καθαραὶ, καὶ ἦχοι ῥευμάτων ἥμεροι. Νῦν καὶ φύσις ὅλη τὸν τόκον ὡς δῶρον τῇ νύμφῃ δίδωσι, καὶ πᾶσα μὲν πτηνὴ, πᾶσα δὲ νηκτὴ, πᾶσα δὲ καὶ πεζὴ γένεσις, ἡ μὲν προέρχεται, ἡ δὲ ἐπαγγέλλεται, ἡ δὲ τρέφεται, ἡ δ' ἄρτι καὶ κεκρυμμένη φαίνεται· τὰ μὲν ὡς ἐκ θαλάμων ἐπιφαίνεται τῶν ὀρῶν· τὰ δὲ ὡς ἐκ τάφων τῶν ὀπῶν ἀναφαίνεται· τὰ μὲν τῷ γάμῳ, τὰ δὲ τῷ τόκῳ τέρπεται, κοινῇ δὲ πάντα πάντως κοινὴν ἑορτὴν ἄγουσι καὶ ᾄδουσιν, οὐ τὴν δημιουργίαν, ἐμοὶ δοκεῖν, τοσοῦτον τῆς κτίσεως, ὅτι καὶ κατὰ τόνδε τὸν καιρὸν ὑπέστη τὸ πᾶν, ἀλλὰ καὶ τὴν καινουργίαν τῆς ἡμετέρας φύσεως.

XXXIII. Nam et cœlum desuper, e quo mundi ornatus, hiemalem caliginem ceu lugubrem vestem abjecit, et colorem suum in novum quid auro et purpura commistum immutavit; et æther non tremendas minitatur procellas, sed pervenuste nitet, et suavi luce coruscat; renovatur etiam luna, cumque lumen, quod in ipsam redundat, pulcher ejusdem sponsus novum, fulgidiusque et copiosius acquirat, ipsa quoque ampliori splendidiori- C que face noctem comitatur, et universis creatis lucem affundit; astra vero, quæ hucusque fere latitabant, et plura et majora et suaviora et micantiora cernuntur: lucifer autem et mole major, et specie pulchrior, et altitudine sublimior, et visu dulcior, et accessu jucundior evasit. Nunc et dies quidem luce abundat, chorumque adornat illi, quæ solem parit; nox vero recedit ante dominam, quæ primam illam et creatricem et venustam lucem in utero gestat. Nunc et aer mitior simul ac limpidior, et mare, qua late protenditur, tranquillitatis est deliciarumque pelagus, et totus orbis, terra nempe pridem deserta, nunc florum venustatur copia, herbisque undique virescit, et modis omnibus, pratorum fragrantia, avium cantu, fron- D deis plantarum comis, inanimantium rerum jucundo aspectu, et animantium tripudiis oblectat. Nunc et pacata tempestas, et elementa apte temperata, et venti molliter lambentes, et zephyri suaviter spirantes, et flumina placide decurrentia, et fontes frigidum limpidumque laticem manantes, et rivi leniter sonantes. Nunc natura universa sobolem suam ceu donum sponsæ profert; nunc omnis volatilium, omnis natantium, omnis terrestrium procreatio, et alia quidem proles in lucem prodit, alia promittitur, alia nutritur, alia, paulo ante adhuc abscondita, se manifestat: hinc veluti e thalamis super montes apparent, inde a foraminibus veluti a sepulcris erumpunt, illinc nuptiis, vel partu gaudent, et prorsus omnia communem simul agunt solemnitatem, et canora voce concelebrant non quidem, ut mihi videtur, rerum omnium tantummodo creationem (nam et hoc anni tempore omnia creata sunt), sed hanc quoque naturæ nostræ renovationem.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

XXXIV. Ita sane omnis natura, ac res omnes creatæ et salutant eam, quæ cœlitus salutata est, et laudis tributum illi persolvunt, quæ omnia portantem portat. Quid vero nos? num vero soli in hoc tributo solvendo pigri, segreges, et ingrati apparebimus? Seu etiam, quamnam demum gratulationem ac munus ipsi afferemus, quanquam gratiis potius sic locupletemur, quam quidpiam illi tribuamus? Et gratulabimur profecto, et offeremus; sed quid amplius, quam hunc ipsum sermonem, quem et jam obtulimus, seu potius quem in antecessum a verbo matris jam retulimus? Nam hunc quoque acceptum illi referimus simul cum aliis bonis, tum quæ ab ipsa jam habemus, tum quæ habituri sumus. Finem igitur dicendi facientes pura mente simul et voce et ore et sermone pauca, prout succurrunt animo, acclamantes addamus.

A ΛΔ'. Ἀλλ' οὕτω μὲν φύσις ὅλη καὶ κτίσις ὅλη καὶ προσφωνεῖ τὴν προσφωνηθεῖσαν ἄνωθεν· καὶ συνεισφέρει τῇ φερούσῃ τὸν πάντα φέροντα. Τί δ' ἡμεῖς; ἀσυντελεῖς ὀφθῶμεν μόνοι καὶ ἀκοινώνητοι καὶ ἀχάριστοι; ἢ τί καὶ προσφθεγξόμεθα καὶ συνεισοίσομεν, καὶ χαρισθῶμεν μᾶλλον ἢ χαρισόμεθα; Καὶ προσφθεγξόμεθα δηλαδὴ καὶ συνεισοίσομεν· τί δὲ πλέον, ἢ τὸν λόγον, ὃν καὶ ἤδη συνεισηνέγκαμεν, μᾶλλον δὲ, ὃν καὶ ἤδη τοῦ τῆς Μητρὸς Λόγου προαπηνέγκαμεν; ἐπεὶ καὶ οὗτος ἡμῖν ἐκ ταύτης μετά γε τῶν ἄλλων, ὧν τε νῦν ἔχομεν ἀγαθῶν, καὶ ὧν ἕξομεν· ὀλίγα δὴ τελευτῶντες καὶ προσφθεγξόμεθα καὶ ψυχὴν ἅμα καὶ φωνὴν καὶ στόμα καὶ λόγον ἐκ τῆς μνήμης ἁγιαζόμενοι.

XXXV. Ave, puella, mater Verbi, ac primo quidem illius Verbi, quod conditionis est humanæ, illius deinde, quod naturæ nostræ supereminet. Et sane nihil exstitit unquam, quod præ te, sive dum proferres Verbum sive antequam proferres, sapientius haberi queat, et exinde nihil accommodatum magis; atque ita Evæ remedium evasisti, sapientissima nempe imprudentissimæ. Id porro et Verbum testatur, qui te, in qua inhabitaret, elegit; testatur et tua ante partum agendi ratio, præsertim vero quod neque angelicis verbis te abripi passa fueris, neque ob tam sublimia deinde mysteria intumueris, verum æque prudentem te et antequam conciperes et postquam concepisti, ostenderis. Quid vero voluptatis præterea cognitionem commemorem, quam virgo persensisti nunquam, seu potius quam non modo experta nunquam es, sed cujus ne levissimo quidem desiderio sollicitata fuisti? Adeo nempe tuum mentis judicium etiam in te tenello pulchro et juvenili corpore inviete prævalebat.

B ΛΕ'. Χαῖρε, Κόρη, τὸ μέγα θαῦμα, τοῦ Λόγου Μῆτερ, πρότερον μὲν τοῦ καθ' ἡμᾶς, ὕστερον δὲ καὶ τοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς. Οὐδὲν γὰρ τὸ φανὲν, ὅ τι σοῦ τῷ Λόγῳ καὶ πρὸ τοῦ Λόγου σοφώτερον, ἔνθεν οὐδ' οἰκειότερον· καὶ οὕτω προῆλθες Εὔας τὸ φάρμακον, τῆς ἀφελεστάτης ἡ σοφωτάτη. Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ μὲν καὶ ὁ κρίνας καὶ ἐνοικήσας σοι Λόγος· μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ σὸς πρὸ τοῦ τόκου τρόπος, οὔτε συναρπαγεὶς ἀρχαγγελικῆς καὶ ταῦτα τοῖς ῥήμασιν, οὔτε φυσηθεὶς ἀῤῥήτοις οὕτω καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς πράγμασιν· ἀλλ' ἐπίσης φανεὶς καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως ἀσφαλὴς καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν. Τί δὲ καὶ ἡ τῆς ἡδονῆς γνῶσις, ἣν ἡ παρθένος οὐκ ἔσχηκας, ἢ τάχα οὐχ ἡ πεῖρα μόνον, ἀλλ' οὐδ' ἡ ἔφεσις; οὕτω σου τῶν λογισμῶν τὸ κριτήριον ἔῤῥωτο ἐν ἁπαλῷ καὶ καλῷ C καὶ νεαρῷ καὶ ταῦτα τῷ σώματι.

XXXVI. Ave, quæ disjunctis et impermistis unitio et commistio, utrumque scilicet utrisque, evasisti, et forma illi qui forma caret, et mensura ei qui nullam temporis mensuram novit, et sinus ei qui immensus est ac sedes illi fuisti qui nulla sede excipitur. Ave, o sublimior Thronis, Cherubim sapientior, et Seraphim flammantior; e quibus, aliorum quidem gestatur humeris qui portat omnia, exiguam aliquam largitur aliis scientiam, aliis autem absconditum ignem, non vero plenum tribuit; tibi vero servat, ut totum radium illum primogenitum, totum nempe Verbum tum corde, dum visceribus tuis adhuc inclusum eum gestas, tum labiis, dum post partum genibus insidentem tenes, deosculeris. Ave, terribilior Potestatibus, potentior Virtutibus, dominantior Dominationibus, principans Principatibus, Archangelis velocior, omnibus simul angelis ditior ac beatior, utpote quæ vim agendi quamlibet, atque omnes simul virtutes, quibus universi simul superni ordines exornati sunt, tu sola et cum magno quidem excessu, atque iis etiam potiora possides. Ave, Domina ordinis omnis ac nominis, non modo quod nunc nominatur, sed quod et in posterum nominabitur; arbitror enim quasdam alias præterea, nondum nomine quoquam compellatas nobisque ignotas, illic esse Virtutes, et fidem illi habeo, qui et ineffabili modo (in cœlum) raptus est, et arcana audivit, quæ non licet homini loqui [17].

ΛϚ'. Χαῖρε, τῶν ἀκεράστων καὶ ἀμίκτων ἡ κρᾶσις ἅμα καὶ μίξις, καὶ ἀμφοτέρων ἀμφότερα, ἀμόρφου τύπος, ἀχρόνου μέτρον, ἀπείρου κόλπος, ἀστέκτου θρόνος. Ἀνώτερε θρόνων, σοφώτερε Χερουβίμ, φλογώτερε Σεραφίμ· ἐκείνων ὧν μὲν ὤμοις ὁ φέρων τὰ πάντα φέρεται, οἷς δὲ τὴν γνῶσιν ὀλίγην χαρίζεται, οἷς δὲ τὴν φλόγα συγκεκαλυμμένην καὶ οὐδὲν ὅλην παρέχεται· σοὶ δὲ καὶ σπλάγχνοις, καὶ γόνασι, καὶ τὴν ἀκτῖνα, πρώτην καὶ ὅλην, καὶ τὸν Λόγον ὅλον, καὶ τῇ καρδίᾳ κυούσῃ καὶ τοῖς χείλεσι τικτούσῃ δίδωσι κατασπάζεσθαι. Χαῖρε, φρικτοτέρα Ἐξουσιῶν, D δυνατωτέρα Δυνάμεων, κυριωτέρα Κυριοτήτων, Ἀρχῶν ἀρχικωτέρα, Ἀρχαγγέλων εὐδρομωτέρα, τῶν Ἀγγέλων ὅλων ὁμοῦ πολυαρκεστέρα, πάσας ἐνεργείας ὁμοῦ καὶ ἀρετὰς ὅλας, ὅλων ὁμοῦ τῶν ἄνω τάξεων μόνη καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ἔχουσα καὶ τὸ μεῖζον. Χαῖρε, Δέσποινα παντὸς τάγματος καὶ ὀνόματος, οὐ νῦν ὀνομαζομένου μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μέλλοντα· πείθομαι γὰρ, καί τινας ἄλλας, ἀφράστους τέως καὶ ἀγνώστους ἡμῖν, ἐκεῖσε τυγχάνειν δυνάμεις, καὶ πείθομαι τῷ ἀποῤῥήτως τε ἁρπαγέντι, καὶ ἀποῤῥητοτέρων ἀκούσαντι.

[17] II Cor. XII, 4.

ΛΖ'. Χαῖρε, μείζων καὶ τῶν ἄϋλων νόων καὶ λόγων ἔπαινος· θαῦμα οὐχ ὑμνητὸν ὅλον τοῖς Σεραφὶμ, οὐδὲ θεατὸν ὅλον τοῖς Χερουβὶμ, οὐδὲ καταληπτὸν ὅλον ταῖς ὅλαις ὑψηλοτέραις ἢ ταπεινοτέραις τάξεσι. Χαῖρε, χαρᾷ μὲν συλληφθεῖσα, χαρᾷ δὲ κυηθεῖσα, χαρᾷ δὲ καὶ τεχθεῖσα· χαρᾷ δὲ αὖθις καὶ συλλαβοῦσα, καὶ κυήσασα, καὶ γεννήσασα χαρὰν τὴν πάντα λόγον καὶ νοῦν ὑπερέχουσαν, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν, χαρὰ τῶν ἐπιγείων ὅλων καὶ οὐρανίων ὅλων, τοῦ γένους καύχημα, τῶν οὐρανων καλλώπισμα, τῶν ἀμφοτέρων κόσμων κατάκοσμε.

A XXXVII. Ave, cujus laudes, ne ipsi quidem cœlites aut cogitatione assequi aut sermone efferre valent. Ave, prodigium quod neque Seraphim pro merito celebrare, neque Cherubim ex omni parte cernere, neque acies ulla ordinum cœlestium sive sublimiorum sive inferiorum penitus pervidere potest. Ave, quæ et in gaudio concepta fuisti, et in gaudio gestata in utero, et in gaudio etiam in lucem edita; atque iterum quæ in gaudio et concepisti, et gestasti in utero, et peperisti gaudium quod omnem pariter sermonem cogitationemque transcendit; quæque, ut omnia complectar, gaudium exstitisti terrestrium omnium, omniumque cœlestium, generis nostri gloriatio, cœlorum decus, utriusque mundi ornamentum.

ΛΗ'. Χαῖρε, τῆς λύπης ἡ λύσις, τῆς ἔχθρας κατάλυσις, τῆς αἰχμαλωσίας ἡ λύτρωσις, ἡ τῶν θνητῶν θέωσις, ἡ τοῦ Θεοῦ σάρκωσις. Χαῖρε, τῶν δεινῶν ἡ ἀπαλλαγὴ, τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ καταλλαγὴ, τῶν ἑστώτων ἀσφάλεια, τῶν πιπτόντων ἀνάκλησις, τῶν σπουδαζόντων ἐπίτασις, τῶν ῥᾳθυμούντων διέγερσις, τῶν εὐεκτούντων ἰσχὺς, τῶν καμνόντων ἴασις. Χαῖρε, τῶν ἀρετῶν πηγή τε ἅμα καὶ ὁδηγὲ, παρθενίας ἄνθος ὁμοῦ καὶ ῥίζα, τὸ μὲν φανεῖσα, τὸ δὲ τεκοῦσα· καὶ νῦν διὰ σέ τε καὶ διὰ σοῦ τὰ ταύτης φυτὰ πανταχοῦ κομᾷ· καρτερία τοῖς ἀσκηταῖς, ἀνδρία τοῖς ἀθληταῖς, εὐσπλαγχνία τοῖς ἔχουσιν, εὐψυχία τοῖς πένησι, ταπεινοφροσύνη τοῖς ὑψηλοῖς, μεγαλοφροσύνη τοῖς ταπεινοῖς, ὀδυνωμένοις παράκλησις, εὐφραινομένοις ἐγκράτεια· οὐχ οὕτω παιδαγωγούσης μόνον, ἀλλὰ καὶ προτυπούσης ἀμφότερα· τὸ μὲν, ὅτε σου τὴν ψυχὴν ῥομφαία διήρχετο, τὸ δ' ὅτε σου τὴν φωνὴν ὁ λόγος τὴν χαροποιὸν προσεφθέγγετο.

XXXVIII. Ave, doloris solutio, destructio inimicitiæ, captivitatis redemptio, mortalium ad Deum B evectio, et Dei cum carne conjunctio. Ave, ærumnarum depulsio, peccatorum reconciliatio, stantium securitas, lapsorum restitutio, strenue agentium ardens studium, torpentium incitamentum, bene valentium firmitas, ægrotantium salus. Ave, virtutum scatebra simul et semita, virginitatis flos simul et radix, illud quidem pro eo quod ipsa apparuisti, istud vero pro eo quod in lucem edidisti; quanquam nunc etiam propter te et per te hujusmodi plantæ ubique frondibus virescunt: ascetarum abstinentia, certantium robur, divitum misericordia, pauperum patientia, grandium humilitas, et humilium magnanimitas, mœrentium solamen, et tripudiantium temperantia; utriusque enim virtutis non magistra modo, sed et exemplum exsistis, alterius C quidem quando tuam ipsius animam doloris gladius pertransivit [28], alterius vero quando vocem illam lætitia plenam sermo tuus protulit.

ΛΘ'. Χαῖρε, θείων χαρίτων οἶκος, βασιλικὸς τῆς Τριάδος θάλαμος, ἐν ᾧ τῶν ἀγαθῶν οἱ θησαυροὶ πάντων, σοφίας πλοῦτος, ἀνδρίας ὄγκος, εὐβουλία, σύνεσις, δωρεαὶ λόγων, ἀρχαὶ σκήπτρων, παροχαὶ πλούτων, ἀξιωμάτων ὑπεροχαὶ, εὐτεχνίαι καὶ εὐγαμίαι καὶ εὐτεκνίαι, εὐφωνία καὶ εὐταξία καὶ εὐεξία, κάλλος, ἰσχύς· καὶ ὅπως ἐν μέσῳ παροπτέα μοι τὰ μικρὰ καὶ σωματικὰ μόνα, λέγω δὲ τὰ τοῦ Πνεύματος· ἰαμάτων πηγαὶ, ῥοαὶ δακρύων, εὐχαὶ καθαραὶ, καὶ Θεοῦ πλησίον, γνῶσις Λογίων, διδασκαλίας ῥεύματα, προοράσεις καὶ διοράσεις, διακρίσεις πνευμάτων τε καὶ πραγμάτων, καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, χαῖρε, Δέσποινα τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, καὶ ἀμφοτέρων διακόσμων Δέσποινα, ἡ πάντα πᾶσιν, οἷς καὶ ὅτε καὶ ὅσα καὶ οἷα θέλεις, παρεχομένη.

XXXIX. Ave, divinarum gratiarum domus, regius Trinitatis thalamus, in quo reconditi sunt omnium bonorum thesauri, divitiæ sapientiæ, virtutis eminentia, consilium, intellectus, dona sermonum, sceptrorum dominatio, opum dispensatio, honorum sublimitas, scientia omnigena, felicia connubia, ac læta soboles, claritas vocis, apta membrorum dispositio, sanitas, pulchritudo, robur virium: et quoniam leviora ista et mere corporalia utpote minoris momenti posthabenda sunt, et ea sane, quæ sunt spiritus, adjiciam; remediorum scaturigines, imbres lacrymarum, mundæ preces, familiaris cum Deo C consuetudo, sacrarum Litterarum scientia, doctrinæ fluenta, prospicientia et perspicientia, et in spiritibus internoscendis juxta ac rebus gerendis discretio, et ut paucis omnia contraham, ave, Domina bonorum omnium, et ordinis utriusque Domina, quæ omnibus omnia, quibus et quando et quanta et qualia vis, dispensas.

Μ'. Ταυτά σοι ὁ μικρὸς ἐγὼ καὶ πᾶς μὲν, διὰ τὸν Λόγον καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν καὶ χάριν καὶ ἐλπίδα, σὸς, οὐ πᾶς δὲ διὰ τὸν τρόπον, ὀλίγα τῶν σῶν, ὧν ἐχαρίσω, πολὺν μὲν διὰ τὸν πολὺν φόβον ἐπεχόμενα χρόνον, ἄφνω δὲ ἐκραγέντα διὰ τὸν πόθον, καὶ νικηθέντα τῷ πλείονί τε καὶ κρείττονι, εἰς δόξαν τοῦ σοῦ

XL. Hæc in laudem tuam ego misellus, et totus sane cum propter Verbum tum propter aliam omnem et gratiam et spem tuus, sed non totus tuus per vitæ rationem, hæc, inquam, pauca ex iis, quæ mihi largita es, diu ob ingentem formidinem silentio compressa, derepente autem impetu amoris ex-

[28] Luc. II, 35.

Digitized by Google

pressa, utcunque magnalium tuorum et multitudini et magnitudini longe imparia, offero; in gloriam Filii tui, magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum sanctissimo ipsius Patre et vivificante ac sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

A Υἱοῦ, τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναχράντῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ ζωοποιῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΩΤΟΘΡΟΝΟΥ

ΤΟΥ ΓΕΩΜΕΤΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΛΟΥ.

—

JOANNIS GEOMETRÆ PROTOTHRONI

DE MALO *.

(Joan. Iriarte, Codices Græci mss. biblioth. Matrit. Matriti, 1769 fol. pag. 501.)

—

Lac quidem album est, mel autem flavum; solum ficus fructum nominare novit Homerus dulcem; jucundum vero illum non audet vocare; et hoc tantum malo servat, et dicit alicubi in poematibus malos jucundis fructibus. Et non modo nomine illam, sed etiam ordine exornat. Nam alias quidem arbores absolute ita designans, pyros et punicas tres tantum cum epithetis ponit; his vero malum præponens, ficum subdit, tertiam autem oleam inducit. Et malos dicit jucundis fructibus, ficus dulces, et oleas luxuriantes. Illud quoque majus quod finem istum primo versuum dederit, arbitratus oportere neque per has potius principium, neque majorem gratiam versui præstari. Ita ut sit pulchrarum arborum illa principium simul et finis: jam autem et medias tenet; universarum quippe media, primarum principium, versui autem finis. Illas quidem colligat, has autem exornat; versui vero majorem gratiam in fine servat. Collocat enim in fine etiam oleas, sed de illis nihil saporis memorat, simul vero et in solo fine illas nominans; et non ita de malis. Puto quidem oportere me ipsum et Homerum exponere causas cur tandem ambo malum ita honoremus: hic quidem talia de ea dicendo, ego autem secundum illum et tali modo hæc exscribendo.

Cæteras ergo frugiferas arbores Græci, nescio qua mente, hanc Veneri, illam Baccho, aliasque

B Τὸ μὲν γάλα λευκόν· τὸ δὲ μέλι χλωρόν· μόνον δὲ τὸν τῆς συκῆς καρπὸν ὀνομάζειν οἶδεν Ὅμηρος γλυκερόν· ἀγλαὸν δὲ οὐδὲ τοῦτον τολμᾷ καλεῖν· μόνον δὲ τοῦτο φυλάττει τῷ μήλῳ, καὶ λέγει που τῶν ἐπῶν τὰς μηλέας ἀγλαοκάρπους· καὶ οὐ τοῦτο μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τῇ τάξει κοσμεῖ. Τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἁπλῶς οὑτωσὶ φράσας, ὄγχνας τε καὶ ῥοιὰς, τρεῖς μόνας μετὰ τῶν ἐπωνύμων τίθησι· τούτων δὲ αὐτῶν τὴν μηλέαν προθεὶς, ὑποτίθησι τὴν συκῆν· τρίτην δὲ τὴν ἐλαίαν τίθησι· καὶ μηλέαι, φησὶν, ἀγλαόκαρποι· συκέαι τε γλυκεραὶ· καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι. Καὶ τὸ δὴ πλέον ὅτι καὶ τέλος τοῦτο τῷ πρώτῳ τῶν στίχων δίδωσιν, ἡγούμενος δεῖν, οὔτ' ἐκείναις κρείττονος κεφαλῆς, οὔτε μείζονος τῷ στίχῳ χάριτος· ἵν' ᾖ τῶν καλῶν ἡ αὐτὴ ἀρχή τε ἅμα καὶ C τελευτὴ, ἤδη δὲ καὶ μέση. Τῶν μὲν ὅλων μέση, τῶν δὲ πρώτων ἀρχή· τῷ δὲ μέτρῳ καὶ τελευτή. Καὶ τὰς μὲν συνδεῖ, τὰς δὲ κοσμεῖ· τῷ δὲ στίχῳ μείζω τὴν χάριν ἐπὶ τέλει τηρεῖ. Τίθησι μὲν γὰρ ἐπὶ τέλει καὶ τὰς ἐλαίας· ἀλλὰ ταύταις μὲν γεῦσιν, οὐδὲν μαρτυρεῖ· καὶ ἅμα καὶ ἐπὶ μόνου τοῦ τέλους· καὶ οὐχ οὕτως ὥσπερ καὶ ταύτας. Οἶμαι δὴ δεῖν ἐμαυτόν τε καὶ τὸν Ὅμηρον ἀπολύσασθαι τὰς αἰτίας, τί δήποτε καὶ ἄμφω τὸ μῆλον οὕτω τιμῶμεν· ὁ μὲν τῷ ταῦτα περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἐγὼ δὲ, παρὰ τοιοῦτον καὶ τοσαυτάκις αὐτὰ πέμπειν.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ἀκροδρύων Ἕλληνες, οὐκ οἶδα τί γνόντες, τὰ μὲν Ἀφροδίτῃ, τὰ δὲ Διονύσῳ,

* Hæc oratio, quæ mali, sive pomi laudes persequitur, teste Casimiro Oudino in Commentario *de scriptorib. ecclesiast.* vol. II, col. 617, ms. permanet inter codices Baroccianos, cod. XXV, pag. 291. Cum vero id pomum, librorum adhuc oblectum foliis, necdum soli sese ostenderit, placuit decerpere, placuit, ut saporis non injucundi, delicatioris litteraturæ cupidis hominibus præbere, atque vel erudito palato, vel ingeniosæ gulæ aliquantulum lenocinari. Quapropter

Græcia quod peperit, servavit Iberia Malum,
Accipe non tarda, Lector amice, manu.

Digitized by Google

τὰ δὲ τῷ τῶν ἄλλων καὶ νόθων θεῶν ἀνατεθεῖσθαι λέγουσι· τουτὶ δὲ μόνον καὶ φοίνικά τε καὶ δάφνην, τῷ κατ' αὐτοὺς σοφῷ καὶ καλῷ γὰρ πάντως καὶ ὑπὲρ πάντας ἀρίστῳ μουσικῷ τε καὶ τοξικῷ ἰατρικῷ τε καὶ μαντικῷ Ἀπολλωνίῳ, ὃν καὶ αὐτὸν εἶναι τῷ ἡλίῳ λέγουσι· καὶ ὡς καλλίστῳ καὶ παγχρήστῳ, τὸ κάλλιστόν τε καὶ πάγχρηστον ἀνατιθέασιν. Οὕτως ἐξαρχῆς ἀνεῖτο τῷ κάλλει καὶ τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ χρήσει τὸ χρῆμα· καὶ ἐδόκει αὐτὸ καλόν τε ἰδεῖν ἅμα καὶ χρηστὸν βρωθῆναί τε καὶ χρησθῆναι, καὶ σοφοῖς προσῆκον λαβεῖν· ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν μύθων, εἰ δοκεῖ, χαίρειν ἐῶμεν. Ὅσα δὲ καὶ βλέπειν ἔξεστι καὶ λέγειν μέμψις οὐκ ἔστι· πρῶτον μὲν γὰρ τρέφεται πανταχοῦ γῆς τὸ φυτόν· καὶ οὐχ ὥσπερ τἄλλα τῶν δένδρων· τὰ μὲν τῷ ἡμέρῳ χαίρει, τὰ δὲ τοῖς ὄρεσιν ἀγαπᾷ· τὰ δ' οἰκείως ἔχει πρὸς θάλατταν· ἀλλὰ τουτὶ μόνον κἀν ταῖς κορυφαῖς φύεται· κἂν τοῖς ἡμέροις τρέφεται· καὶ παρὰ τὴν θάλατταν θάλλειν φιλεῖ· νικῶσα δὲ οὕτω πανταχοῦ, οὐδὲν ἧττον νικᾷ καὶ τῷ θάλλειν οὕτως ἑκασταχοῦ, ὡς ἐνιαχοῦ οὐδέν. Οὐ γὰρ ὥσπερ τῶν ἄλλων ὅσα μὲν ὄρεια ταυτὸν τοῦτο ἰδεῖν τε ὄρεια καὶ δεινῶς ἄγρια· τὰ πλείω δέ γε καὶ ἄκαρπα. Τῶν δὲ ἡμέρων, τὰ μὲν, καὶ αὐτὰ τὸν καρπὸν βραχύτατα καὶ τὸ πρέμνον ἀκανθωδέστερα· καὶ τόπῳ μόνον τῶν ἐν κορυφαῖς διαφέροντα· τὰ δὲ, τὸν καρπὸν μὲν ἴσως οὐκ ἀγεννῆ, ἀσθενῆ δὲ ἄλλως· καὶ βραχὺν ἀνθοῦντα τὸν χρόνον· ἀλλ' οὕτω μὲν ἐν ἡμέροις ἰσχυρά τε καὶ πολυχρόνιος ὡς ὀλίγα κομιδῇ τῶν ἀγρίων τε καὶ ἀκάρπων. Οὕτω δ' ἐν ἀγρίοις τρυφερά τε καὶ λεία καὶ εὐανθὴς καὶ εὔκαρπος, ὡς οὐδὲν ἄλλο τῶν παρὰ ταῖς στοαῖς φυομένων, καὶ ὡσπερεὶ κόραι καλαὶ θαλαμευομένων· ἔπειτα τὰ μὲν ἄλλα τὰς ὥρας πολλάκις παρανομεῖ· καὶ τὰ μὲν προΐασιν ἔαρος, ὥσπερ δὴ καὶ φοῖνιξ αὐτός. Πολλὰ δὲ καὶ χειμῶνος ἐκφύει· αὕτη δὲ κἀν τούτοις τηρεῖ τὸν νόμον καὶ σωφρονεῖ· θέρους τε γὰρ ὡς ἐπὶ πλεῖστον πρόεισι· καὶ τὰ κάλλιστα τῶν καρπῶν τῶν ὡρῶν τῇ καλλίστῃ δείκνυσι· χειμῶνος δὲ ῥίπτει τὸ κάλλος· καὶ τῇ φύσει καὶ τάξει τῆς ὥρας ἀκολουθεῖ, ὥστε εἰ δεῖ τι καὶ παράδοξον μὲν, ἀληθέστερον δὲ εἰπεῖν, τοῦτο καὶ μόνον, ὡραῖον ἄν τις εἴποι δικαίως· οὐ διὰ τὴν ὥραν μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν καρπόν· τὰ δ' ἄλλα καὶ ἔξωρα, οὕτω τὴν τάξιν τε παραδόντα καὶ ἀγνοήσαντα τὸν καιρόν· οὐ μὴν ὥσπερ τὸ καθ' ὥραν φανῆναι, οὕτω καὶ τὸ διαφυλαχθῆναι δι' ὥρας, ὡραῖον· ἀλλ' αὐτῷ γε τῷ διὰ παντὸς τοῦ ἔτους διακατέχειν, κρεῖττον μὲν τῶν ὡρῶν· κρεῖττον δὲ τῆς ἐπωνυμίας· κρεῖττον δὲ καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν λοιπῶν καρπῶν δείκνυται· τὰ μὲν ἡδεῖα τῷ διαρκεῖ, τὰ διαρκέστερα δὲ τῷ ἡδεῖ νικῶσα· μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τὰ ἡδέα τῇ ἡδονῇ καὶ τῷ μονίμῳ τὰ μόνιμα.

Ἥδιστόν τι χρῆμα συκῆ. Ἀλλ' εἰ τὸ μέλιν πρὸς τὴν ἕλην ἐξικμασθῇ καὶ τῷ ἡλίῳ τὸ κάλλος ἀποβληθῇ, καὶ τό τε εἶδος ἅμα καὶ τὴν ἡδονὴν στερηθῇ, καὶ ἀτεχνῶς ῥυσὴ γένηται, πλὴν ἢ ἅπαξ ἰδεῖν, ἕξεις οὐδέν· ἅμα τε γὰρ ἐφάνη, καὶ τὰ τοῦ δένδρου πολλῷ θᾶττον ἢ τὸ ἄνθος ἐῤῥύη· οὕτω καὶ ταῦτα τῆς μη-

aliis nothis deis assignatas esse dicunt; solum vero palmam et laurum, ei qui secundum illos sapiens et pulcher est, deo, omninoque et præ omnibus excellenti musico, arcuario, medico, et vati Apollini, quem eumdem esse ac Solem dicunt: et ut pulcherrimo et utilissimo, quod pulcherrimum et utilissimum est assignant. Ita a priori conveniebat pulchritudini, sapientiæ et utilitati tale munus; et videbatur pulchrum simul et utile manducari et prodesse, et sapientes quod congruum illic erat accipere. Sed has quidem fabulas, si videtur, valere sinamus. Quæ autem cernere licet et dicere exprobrationes non sunt: nam prima in universa terra arbos producitur; neque tanquam arbores reliquæ. Hæ quidem cultura gaudent, illæ vero montes amant, aliæ quoque juxta mare patriam habent: ista autem sola et in culminibus producitur, et cultura crescit, et juxta mare vegetare amat; vincens autem ita locorum universitate, non minus vincit vegetatione ita quamcunque arborum, ut nulla uspiam talis sit. Non enim ut inter alias quæ montanæ sunt idem cernere præbent, silvestres et incultæ cum sint, plerumque etiam et infructuosæ; inter cultas vero, aliæ fructibus parcissimæ et truncis aculeatæ, loco tantum a montanis differentes; aliæ, fructum quidem forte non abnuentes, sed debiliter producentes, et brevi tempore florentes. Sed ista inter cultas viget et durat ut paucæ admodum e sylvestribus et infructuosis; et inter silvestres jucunda et amœna est, floribus et fructibus ornata, ut nulla alia arborum porticus exornantium, et pulchrarum puellarum more bene comptarum. Deinde cæteræ sæpius anni tempora fallunt; aliæ quidem ver antecedunt, ut ipsa quidem palma; multæ autem in hieme producunt; ista vero etiam in his legem servat et sapienter colit: æstatis enim in partem majorem progreditur, et fructuum pulcherrimos, anni temporum pulcherrimo ostendit: hieme autem pulchritudinem excutit, et naturam ordinemque temporum insequitur; ita ut, si quid mirum quidem, sed verissimum dicere est, hanc solam esse tempestivam merito aliquis pronuntiaverit, non solum ob tempus, sed etiam ob fructum; cæteræ autem intempestivæ, ita ordinem fallentes et tempus ignorantes; non certe quasi ad tempus apparere, sicut servari durante tempore tempestivum foret: sed eo ipso quod omnino durat, ista temporibus potior, potior epitheto suo, potior quoque omnibus una cæteris frugiferis ostenditur; jucundas quidem duratione, diuturniores autem jucunditate vincens; imo vero, si vera dicere oportet, jucundas jucunditate et durabiles duratione superans.

Jucundissimum quidem bonum est ficus; sed si ejus mel calore defluxerit, et sole pulchritudo ablata fuerit, tunc venustate et voluptate simul nudatur, et fœde rugata efficitur, præter solum visum invenies nihil; nam simul apparuit et effluxit arboris decor multo velocius quam flos. Sic etiam

Digitized by Google

in his malo ficus cedit tum in aliis pulchritudinis et odoris cum magnitudinis dotibus : talibus quidem ista locis gaudet, talibus autem in montibus floret ; in tantum temporis durat, quantum etiam incrementum sumit. Non enim ad ipsum cœlum tollitur, et ab hominibus quam maxime recedit ; neque multum juxta terram surgit, ut multæ arbores, humilitate despicitur, vel ruborum more divellitur et proculcatur ; sed moderationem in his quoque servat, et tamquam omnes homines amatores habens, ad justam mensuram profertur, et prope manendo amantibus se præbet. Ut autem amoris satietas non contingat, paulo a terra assurgit, et una cum juventute pulchritudinem explicat, et juventute majorem pulchritudinem expendens, utraque conspicua ostenditur. Ita ergo humilitatem et celsitudinem æqualiter evitans arbor, neque aspectui contemplantium abducitur, neque amorem satiat. Sed neque sibi ipsi nocet, nam altitudinem correptam vehemens ventus irruens non rumpit vel subvertit, et tantam pulchritudinem proculcandam permittit. Certe enim non digne Homerus rem deploraret, qui in plantas lamenta expromit, qui pinum lamentatur et quercum, qui populum albam deflet, et gemitum ciet in oleam arborem. Fugiens igitur hanc calamitatem hæc arbos, eodem modo etiam fructum producit.

Nam primo quidem non sicut palma frondes frondibus solum adjicit, sed ex omni parte ramos et frondes expromit, et undecumque amatores attrahit et delectat. Deinde fructibus hæc alba est, illa flava, altera rubra, altera purpurea, altera denique æruginosa : ita inter arbores alia aliud fert, sed omnia fert malus. Si quidem albo delecteris, ad albam arborem procedis ; si vero rubrum cupias, ad rubram te dirigis ; si utrumque ames, ad aliam vadis ; sin autem simul omnia quæras, abi ad ferentem dactiles ; hæc iis quidem albet, iis vero rubet ; tum quidem recenter, tum autem jamdudum ; iis vero purpurat ; et albet quidem velut lac, purpurat vero ista velut rosa, variaturque diversis coloribus ; hæc quidem tota, illa vero non tota ; hæc minus, illa magis. Si quidem rubram videris, albam omnino putabis ignorare arborem ; et si in primam istam oculos direxeris, nihil rubri fructui inesse dixeris ; sed hoc quidem partim sanguis, partim vero nix videbitur. Et malus est visu rosa, olfactu vero unguentum, gustatu autem aliud quid, aut rursus in eo multum alias delectatione vincit malus, dum illi aliæ magis comparantur. Si quis laudare velit cujusquam rei gustum, aut malum dicet aut mel : et hæc igitur Homerum suaserunt ad omnem vocandum jucundum mali fructum.

Si vero oportet fabulæ meminisse, et si quid doctrinæ et delectationis non injucundum est ad virum applicare sæpius et ipsum cum Musis saltantem, aliter, quando fabulam ornat sapientia,

A λέας ἡ συκῆ ἡττᾶται· μετά γε τῶν ἄλλων τοῦ τε κάλλους καὶ τῆς ὀδμῆς καὶ τοῦ μεγέθους· παρὰ τοιούτοις μὲν τῶν χωρίων χαίρουσα· παρὰ τοιαύτῃ δὲ τῶν ὡρῶν θάλλουσα· παρὰ τοσοῦτον δὲ διαμένουσα καὶ τὸν χρόνον οἵαν δὴ καὶ τὴν βλάστην ποιεῖται. Οὔτε γὰρ πρὸς αὐτὸν αἴρεται τὸν οὐρανὸν, κα τῶν ἀνθρώπων ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἀποστατεῖ· οὔτε μὴν πάνυ τῇ γῇ προσπέφυκε, καὶ οἷα τὰ πολλὰ τῶν δένδρων, τῷ ἑτοίμῳ καταπεφρόνηται, ἢ θάμνου τρόπον ἔῤῥιπται, καὶ καταπεπάτηται· ἀλλὰ τὸ σῶφρον κἀν τούτοις τιμᾷ· καὶ οἷα μὲν πάντας ἀνθρώπους ἐραστὰς ἔχουσα, πρόεισιν ἐπὶ μέτριον· καὶ τῷ μένειν ἐγγὺς, τοῖς ἐρῶσι χαρίζεται. Ὅπως δὲ μὴ καὶ κόρος τοῦ ἔρωτος ᾖ, καὶ μικρόν τι τῆς γῆς ἀνέστηκε, καὶ ἅμα τῷ τε κάλλει τὴν ἡλικίαν συμ- B προϊοῦσα· καὶ τὸ κάλλος τῇ ἡλικίᾳ πλέον τιθεῖσα, ἐξ ἀμφοτέρων τὸ σεμνὸν ἐνδείκνυται. Οὕτως οὖν τὸ ταπεινόν τε καὶ ὑψηλὸν ἐπίσης φυγὸν τὸ βλάστημα, οὔτε τὴν ὄψιν τοὺς θεατὰς ἀφαιρεῖ, οὔτε πληροῖ τὸν ἔρωτα· ἀλλ' οὔτε μὴν ἑαυτὴν ἀδικεῖ· οὐ γὰρ δὴ πρὸς ὕψος ἐλάσασαν, σκληρός τις ἄνεμος ἐμπεσὼν κατήνεγκε καὶ ἀνέτρεψε, καὶ τοσοῦτον κάλλος πατεῖν παρέδωκεν· ἢ γὰρ ἂν οὐδ' Ὅμηρος ἀξίως τὸ πρᾶγμα ἐθρήνησεν· ὅς γε καὶ θρήνους εἰς τὰ ἔρνη ποιεῖ· καὶ θρηνεῖ μὲν τὴν πίτυν· θρηνεῖ δὲ τὴν δρῦν· δακρύει δὲ τὴν ἀχερωΐδα καὶ ἐλεεινὸν ἐπὶ τῷ τῆς ἐλαίας ἀνακλάει φυτῷ. Φεῦγον οὖν καὶ ταύτην τὴν συμφορὰν τὸ φυτὸν, οἷον βλαστάνει καὶ τὸν καρπόν.

Πρῶτον μὲν γὰρ οὐχ ὥσπερ ὁ φοῖνιξ ἐπὶ κόμης C οὐ μόνον κομᾷ, ἀλλὰ διαπαντὸς ἐξανθεῖ τοῦ βλαστήματος, καὶ ψυχαγωγεῖ καὶ τέρπει πανταχόθεν τοὺς ἐραστάς. Ἔπειτα τῶν καρπῶν, ὁ μὲν λευκός· ὁ δὲ, ὠχρός· ὁ δὲ, ἐρυθρός· ὁ δὲ, φοινικοῦς· ὁ δὲ, καὶ μιλτός. Φέρει δὲ τῶν φυτῶν καὶ ἄλλο μὲν ἄλλο, καὶ πάντα δὲ τὸ αὐτό· κἂν μὲν τῷ λευκῷ χαίρῃς, παρὰ ταύτην βαδίζεις· ἂν δὲ τὸ ἐρυθρὸν ποθῇς, παρ' ἐκείνην ἀπέρχῃ· ἂν δὲ καὶ ἀμφοῖν ἐρᾷς, παρὰ τὴν ἄλλην φοιτᾷς· ἂν δὲ καὶ πάντα ὁμοῦ ζητῇς, παρὰ τὴν φέρουσαν ἄπει τοὺς φοινικοῦς. Ἡ δὲ τοὺς μὲν λευκαίνεται, τοὺς δὲ ἐρυθραίνεται· τοὺς μὲν ἄρτι, τοὺς δὲ ἤδη· τοὺς δὲ καὶ φοινίσσεται· καὶ λευκαίνεται μὲν οὕτως ὡς γάλα· φοινίσσεται δ' ἐκεῖνος ὡς ῥόδον· κεκέρασται δ' ἄλλως καὶ ἄλλως· ὁ μὲν ὅλος· ὁ δὲ, οὐχ ὅλος· καὶ ὁ μὲν, ἧττον. ὁ δὲ, μᾶλ- D λον· κἂν μὲν τὸ ἐρυθρὸν θεάσῃ, τὸ λευκὸν ὅλως νομίσεις ἀγνοεῖν τὸ φυτόν· κἂν τούτῳ πρώτῳ τὴν ὄψιν προσβάλῃς, οὐκ εἶναί τι φήσεις καὶ ἐρυθροῦ τῷ καρπῷ· ἀλλὰ τὸ μὲν, αἷμα τὸ μέρος· τὸ δὲ, δόξει χιών. Καὶ ἔστι τὸ μῆλον ἰδεῖν μὲν ῥόδον, ὀσφρήσασθαι δὲ μύρον, γεύσασθαι δέ τι ἄλλο, ἢ πάλιν αὐτὸ μῆλον οὕτω καὶ τοσοῦτον ἡδονῇ τἄλλα νικᾷ, καὶ πρὸς τοῦτο κἀκεῖνα μᾶλλον εἰκάζεται· κἂν τις ἐπαινεῖν ἐθέλοι τι κατὰ γεῦσιν· ἢ μῆλον ἐρεῖ πάντως ἢ μέλι· καὶ ταῦτα μὲν οὖν τὸν Ὅμηρον ἔπεισε πάντα ἀγλαὸν ὀνομάσαι τὸν μηλέας καρπόν.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ μύθου μνησθῆναι, καὶ οὐδὲν ἀηδὲς παιδιᾶς καὶ ψυχαγωγίας ἅψασθαι πρὸς ἄνδρα πολλάκις καὶ αὐτὸν τὰ μουσῶν χορεύσαντα· ἄλλως θ' ὅτε καὶ τὸν μῦθον κοσμεῖ σωφροσύνη, φασὶν, ὡς κόρη

Digitized by Google

τις ἦν πάλαι καλὴ καὶ παρθενική. Τοῦ δὲ κάλλους ἐρασταὶ πολλοὶ καὶ ἐρωτικοί· σωφρονοῦσα δὲ καὶ μὴ προδιδοῦσα τὴν ὥραν, ἔτι μᾶλλον δυσέρωτας ἐποίει τοὺς ἐραστάς· οἱ δὲ, τέως μὲν ἤρων ὡς ἐρασταὶ, καὶ ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους· ἔπειτα οἰνωθέντες ἀλλήλους φονεύουσιν, ὡς ἀντερασταί. Ἐφίσταται ἡ παρθενικὴ, καὶ ἐλεεῖ μὲν ἐκείνους· αἰδεῖται δὲ τοὺς ζῶντας, δακρύει δὲ ἑαυτὴν, καὶ γίνεται δι' εὐχῆς φυτὸν καλὸν, ὡς καλὴ, λευκὸν ὡς λευκή· αἰδουμένη δὲ προφυροῦν. Ὁ μὲν μῦθος οὗτος· εἰ δὲ καὶ φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ μὴ μυθολογεῖν ἡμᾶς τε δέον καὶ σὲ, ἔρωτι καὶ θεωρίας ἡμμένον· φασὶν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ μόνον μὲν σχημάτων, τὸ σφαιρικὸν κάλλιστον· μόνον δὲ τῶν ἴσων ἐμβαδοῖς μέγιστον τοῦτο ἐν στερεοῖς, ὅπερ ἐν ἐπιπέδοις τὸ κυκλικόν· δοκεῖ δὲ καὶ τόδε τὸ πᾶν, τοῦτο σῶζον τὸ σχῆμα. Ἔχει μὲν οὖν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τὸ μῆλον· καὶ οὐδὲν οὕτως ἐν καρποῖς τῶν ἄλλων ἀποτετόρνευται, ὡς τοῦτο τετόρνευταί τε τῇ φύσει, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἀποτέταται· καὶ σχῆμα τῷ μήλῳ τὸ τοῦ παντός ἐστι μίμημα. Καὶ τί δεῖ τὰς ἐνεργείας τοῦ βλαστήματος καταλέγειν; καὶ ὡς ἐῤῥωμένοις μὲν τρυφὴ, καὶ βρῶμα ἡδύ· νοσοῦσι δὲ χρηστὴ τροφὴ καὶ ὑγιεινή· καὶ ὅτι σῦκον μὲν ἐν ὀνείροις δυσοιώνιστον· μῆλον δὲ κἂν τούτοις εὐάγγελον· δόξαν γὰρ καὶ στέφανον ἐπαγγέλλεται. Ἀλλ' αὕτη γε καὶ τὰ Πύθια στεφανοῖ· καὶ πάρεστιν ἀθλητὴς, δι' ἔτους τε γυμνασθεὶς, καὶ πολλὰς εὐπαιδοτρίβου λαβὼν, πλείους δὲ μέλλων. Κἂν τι δέοι θήσων καὶ τὴν ψυχὴν ἵνα δὴ τὸ μῆλον καὶ τὴν μετὰ τοῦ μήλου δόξαν λαβὼν ἀπέλθοι, πολλὰ καὶ ἄλλα περὶ τοῦ μήλου λέγειν ἐνῆν, εἴ μοι καιρός τε παρῆν, καὶ μὴ ταῦτα γράφειν ἠναγκαζόμην σχέδιον καὶ κατ' ἐπιδρομήν.

A dicunt illam fuisse olim quamdam puellam pulchram et virginem; pulchritudinis autem multos amatores et amantes. Prudens autem cum fuerit neque formam venalem habuerit, magis etiam amore perditos effecisse amatores; illos vero nihilominus in amore perseverasse, et inter se pugnavisse: deinde vino pressos alios invicem cecidisse, ut rivales: virginem etiam intervenisse, mortuorum misertam esse, et viventibus erubuisse, seipsam autem deflevisse, et factam fuisse per votum pulchram arborem, ut pulchra erat; albam, ut alba erat, purpuream, ut erubescens erat. Ita quidem fabula. Si vero philosophiæ, non autem fabulis studere oportet nos et te amori contemplationis incumbentem: dicunt isti de his doctiores formarum unam pulcherrimam esse B sphæricam, unam æquales inter superficies solidas illud esse, quod inter planas circularem: videtur autem illud universum figura referre. Habet igitur cum aliis et illud quoque malus; nullus ita inter fructus aliarum arborum in sphæram inflexus est, ut illius fructus natura; et species ejus expanditur, nam universi figuræ malus imitationem præbet. Sed quid opus est proprietates enumerare? et languentibus quidem voluptas et jucunda esca, ægrotantibus autem salutiferum et hygienicum alimentum: ficus quidem in somniis mali præsagii est, malus autem fausti augurii; gloriam enim et coronam pollicetur. Sed eadem et in Pythiis coronam præbet; et adest athleta, per annum exercita- C tus, et multas bonæ exercitationis coronas ferens, plures exspectans. Si vero opus esset mentem applicare ut complectens malum et malo adhærentem laudem evadat, multa et alia de illa loqui facile esset, si tempus mihi suppeteret, neque ista scribere velociter et quasi cursim cogerer.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΜΕΤΡΟΥ

ΥΜΝΟΙ ΠΕΝΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ

—

JOANNIS GEOMETRÆ

HYMNI QUINQUE IN SANCTISSIMAM DEIPARAM.

(Edidit Fed. Morellus, typogr. regius. Lutetiæ, 1591, 8°.)

—

ADMONITIO.

In his Hymnis, quibus Jo. Geometra B. Virginis laudes celebrando nomen illustravit suum, perpetuæ sunt allusiones ad salutandi verbum Χαῖρε, quo Græci χαρὰν, χάριν, salutem, gaudium et bona lætaque omnia precabantur. In ejusmodi vero alliterationibus, Latina vix ac ne vix quidem Græcorum venustatem assequi possunt. Cæterum quia maculæ et lacunæ aliquot occurrerunt in Græco codice (quo unico nobis uti licuit hactenus), partim scriptoris errore vitiato, partim vetustate ipsa prope obliterato: æquus rerum æstimator interpreti plerisque in locis mutilis et depravatis ambigenti, divinanti, et conjecturis suis medicas

Digitized by Google

adhibere manus ad vulnera tentanti, facilem tribuet veniam : et sicubi forte castigatius exemplum nanciscatur, candide impertiet, errantique comiter viam monstrabit. Idem nonnullorum versuum Latinorum asperitatem æquis auribus perferet, et poeticæ versionis e Græcis difficultati ac sudori aliquid condonabit : simul etiam inducet in animum hic necesse fuisse indiciis monstrare recentibus abdita rerum : atque in hoc poematis genere pietatis potius quam suavitatis habitam esse rationem. Porro veterum SS. Patrum auctoritatibus singula B. Virginis Elogia et Encomia quæ hic coacervata sunt, comprobare, actum esset agere; enimvero hac jam in re elaboraverunt, optimamque operam collocarunt viri doctiss. et graviss. Theologi, P. Canisius e Societate Jesu, in opere Mariano, et Gaspar Loartes ex eadem Societ. in institut. Rosarii et Litaniis : ubi plerasque perhonorificas B. V. Dei Genitricis compellationes diligenter persecuti et interpretati sunt.

JOANNIS GEOMETRÆ

HYMNI

IN BEATISSIMAM DEI GENITRICEM.

—

HYMNUS I.

Gaude, grata charis charitum, Virgo alma, parentum
Lætitia, atque hominum, lætitia et superum.
Salve, Virgo salutifera gavisa salute :
Virgo labore carens, absque dolore parens.
Gaude, languores solvens fraudesque tyranni,
Libertatis fons, integritatis honos.
Gaude, vincla poli et terræ, bona non sata tellus :
Veri regnatrix, promaque lætitiæ.
Salve, mortalis generis fundamen, honosque
Virgineæ laudis, conjugiique sacri.
Gaude, dos Sophiæ, Mater charitum optima, salve:
Absque viro genitrix, Virgoque pulchripara.
Gaude, mœrorum medicina oblivia fundens :
Æternæ vitæ, summi et alumna boni.
Salve, scala polum penetrans, et sidera tangens :
Quæque Deum nobis, nosque Deo reparas.
Gaude, lux hominum : genio vis ignea pravo :
Ignis es igni, non ureris igne tamen.
Salve, non confusa Dei mistura potentis
Humanæ et sobolis, quæ fragilis stipula est.
Gaude, incombustus rubus, assidueque refulgens,
Atque augens virides igne cremante comas.
Gaude, Luna hilaris, nec habens cœlestia damna,
Plenior at Phœbo proxima facta tuo.
Gaude, Thesbitæ vive et clarissime currus,
Virtutum rapidis concite quadrijugis.
Salve, Diva Cherubinos super, aurea sedes,
Purior et Seraphim, latior atque Thronis.
Gaude, Sponsa Dei, atque tui quoque pronuba Nati,
Purpurea expandens strata cruore sacro.
Gaude, naturam Christo impertita secundam,
Nempe ut mortalem jungeret æthereæ :
Gaude, miscens naturam, haud misto integra partu,
Carne Deo exhibita, carne carente notis.
Salve, quæ feno humano junxti ætheris ignem,
Æternum fragili, perstabilem instabili.
Gaude, quæ sobolem peperisti, Virgo, supremam,
Mundilabrum mundo, celsithronumque solo.

ΥΜΝΟΣ Α'.

A Χαῖρε, χάρις χαρίεσσα χαριτόκε χάρμα τοκήων,
Χάρμα μέγα χθονίων, χάρμα μέγ' οὐρανίων.
Χαῖρε, Κόρη χαιρήκοε, χάρματι χάρμα λαβοῦσα,
Παρθένε πλὴν καμάτων, Μῆτερ ἄνευ ὀδύνης.
Χαῖρε, πόνων λύτειρα, δόλων ῥύτειρα τυράννου,
Μῆτερ ἅμ' ἀφθορίης, Μῆτερ ἐλευθερίης.
Χαῖρε, δέσις χθονὸς, οὐρανοῦ, εὔτοκε, ἄσπορε χώρα,
Κοίρανε ἀτρεκίης, κοίρανε χαρμοσύνης.
Χαῖρε, βάσις βροτέης γενεῆς, [Ἴσ. πηγὴ] ἀρετάων,
Σύγγονε ἀφθορίης, ἔκγονε εὐγαμίης.
Χαῖρε, δόσις σοφίης, χαρίτων Μῆτερ, μέγα χαῖρε,
Παρθένε καλλιτόκε, Μῆτερ ἀνανδροτάτη.
Χαῖρε, πόσις χθονίων λυγρῶν ἐπίληθος ἁπάντων,
Μῆτερ ἀπημοσύνης, Μῆτερ ἀειζωΐης.
B Χαῖρε, κλίμαξ περόωσα καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Ἣ Θεὸν ἀνθρώποις, ἐς Θεὸν ἄνδρας ἄγεις.
Χαῖρε, φάος μερόπων, πῦρ ἔμπαλι δαίμονι, χαῖρε.
Καὶ πυρὶ πῦρ ἐγένου οὐδὲ φλεγεῖσα φλέγεις.
Χαῖρε, ἀμικτοτάτη μῖξις Θεοῦ αἰὲν ἐόντος,
Ἀνδρομέης γενεῆς, ζαφλεγέος καλάμης.
Χαῖρε, βάτος πυρόεσσα καὶ οὐ λήγουσα καμίνῳ,
Μᾶλλον δ' αὐξομένη εὐτραφέας καλάμους.
Χαῖρε, ἀγαλλομένη καὶ οὐ λείπουσα Σελήνη,
Μᾶλλον ὅτ' ἠελίου ἔδραμες εἰς συνόδους.
Χαῖρε, ὄχημα φαάντατον Ἡλίου ἔμπνοον ἄλλο
Ἐξ ἀρετῶν πισύρων, εὐτροχάλων, φλογίων.
Χαῖρε, Χερουβὶμ ὑπέρτερον εὔχαρι κλίντρον [Ἴσ. ἄνα-
κτος],
C Ἁγνότερον Σεραφὶμ, εὐρύτερόν τε θρόνων.
Χαῖρε, γαμοστόλε Νυμφίου οὗ τόκου ἠδὲ Θεοῖο
Πορφύρεον στολίσασ' ἔνδυμα αἱματόεν.
Χαῖρε, φύσιν χρήσασα φυσιζόῳ ἔμπαλι γουνῷ,
Χαῖρ', ἀπαμειψαμένη θειοτάτης βροτέην.
Χαῖρε, φύσιν μίξασα καὶ οὐ μίξασα λοχείην,
Σάρκα Θεῷ δοῦσα, σάρκα ἄνευθε ῥύπων.
Χαῖρε κερασσαμένη χόρτῳ φλόγα ἄμβροτον ὕλης
Ἄτροπον εὐτρέπτῳ, ἄχρονον ἡμερίῳ.
Χαῖρε, γεινησαμένη γενεὴν ὑπερούσιον Υἱα,
Κοσμοθέτην κόσμῳ, ὑψιμέδοντα κάτω.

Digitized by Google

Χαῖρ', ἀνακλιναμένη μούνη πανααπείρονα κόλπῳ,
Τὴν σοφίην φάτνῃ, πλουτοδότην δὲ ῥάκει.
Χαῖρ', ἀποθρεψαμένη παντοτρόφον. Ἡ σέο θηλὴ,
Ὡς φαέων πηγὴ, θρέψεν ἕνα Τριάδος.
Χαῖρε, θαλάσσης κόχλη, μάργαρον υἷα τεκοῦσα,
Ἀστεροπῆς θείας πορφυρέων τε ῥοῶν.
Χαῖρε, μόνη λεχόωσα πόλου βασιληΐδα τιμὴν
Οὐρανίων τε νόων, δευτέρα τῆς Τριάδος.
Χαῖρέ μοι, ὦ βασίλεια πανίλαος, εὔχαρις, ὕμνον
Ἐξ ἀλιτρῶν στομάτων δέχνυσο ἡμετέρων.

ΥΜΝΟΣ Β'.

Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια βασιλίδος ἔκγονε φύτλης,
Ἔκγονε ἱερέων, ἔκγονε προφραδέων.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, παναγνοτάτης ἀπὸ ῥίζης
Ἔρνος ἔφυς χαρίτων τρίπλοον ἐκ τριπλόου.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, Τριὰς σέο ῥίζα καὶ ἀρχή.

Οὕνεκα καὶ τριμάκαιρ' ἕνα τέκες Τριάδος.
Χαῖρε, φάτις προγόνων, χάρις ἔκπαλαι, εὔλαλε μολπὴ,
Ἐκ σέο θειοτάτης εὖχος ὅλων μακάρων.
Χαῖρε, κρυπταδίη βουλὴ σοφίης γενετῆρος,
Αἶνος ὅλων στομάτων, θειοφόρων, κρυφίων.
Χαῖρε, παναιγλήεντα λαθὸν χορὸν οὐρανιώνων
Θάμβος καὶ σκοτίων πλήθεα δαιμονίων.
Χαῖρε, χάρις χρονίων, μυρίων, μεγάλων τ' εὐχωλῶν,
Λυσαμένη γονέων αἴσχεα κ' ἀρχεγόνων.
Χαῖρ', ἐριθηλέϊ καὶ τρυφερῷ παραδείσου κήπῳ.
Ἔρνος πρῶτα παγὲν αἵμασι γηραλέοις.
Χαίροις, Μητέρι μήτραν, ἀνθρώποις πόλον, οἶμον
Οὐρανίης ἀρετῆς οἰξαμένη χθονίοις.
Χαίροις, ὑψιπόλοις καινὴν ὁδὸν ἀγγελιήταις
Δείξασα τὴν χθονίοις εὔχαρι τριβομένην,
Χαῖρε, τοκεῦσι Θεοῦ δόσις ὄψιμος, ἐκ δὲ τοκήων
Ἔμπαλι καὶ πρὸ τόκου ὑψιμέδοντι δόσις.
Χαίροις, παρθενικαῖς μετὰ ἀστράσιν οἷα Σελήνη
Πόμπιμος ἐς δόμον ὡς ἐς πόλον ἐρπομένη.
Χαῖρε, δέμας τραφὲν ὑψόθεν οὐρανίαισιν ἐέρσαις,
Ἀγγελικαῖς χερσὶν, Δεσποτικοῖς θαλάμοις.
Χαῖρε, βάτειρ' ἀβάτων, ἀδύτων διφήτρια μούνη,
Νυμφίου ὡς νύμφη κρυπταδίων μεγάρων.
Χαίροις, ἐκ γενετῆς ἁγνὴ δέμας, ἁγνὴ σῶμα,
Παρθένος ἐκ κραδίης, Παρθένος ἐξ ἀέρος.
Χαίροις, ἄνθος ἀκήρατον εὔοδμον, ἀμφοτέρωθεν,
Κάλλεσιν ἀμφαδίοις, κάλλεσι κρυπτομένοις.
Χαῖρε, κρίνον ῥοδέη τε κάλυξ νοτερή τ' ἀνεμώνη,
Νάρκισσος καθαρὴ, λευκοτέρα χιόνος.
Χαῖρε, ἀειζώοιο θάλος γλυκύ. Ἡ ῥα σὺ θνητῶν
Μοῦνον ἀμάραντον κάλλεϊ θειοτέρων.
Χαῖρε, καὶ ἄλλο θάλος φλογερὸν χρυσάνθεμόν ἴον,
Ἄνθεα πάντα βροτῶν ἄμμιγα καὶ τριβόλων.
Χαῖρ', ὑακίνθου πορφυρέου χάρις, ἧς ἐπὶ φύλλοις
Γράμματ' ἐλευθερίης, οὐδὲ μῦθος θανάτου.
Χαίροις, ὑψικόμοιο δάφνης θάλος, ἥτις ἀπείργεις
Οὐ σέλα πρηστήρων, δαιμονίων δὲ φλόγα. [Θεοῖο
Χαῖρε, καὶ σὺ [Ισ. κόρη] φυγόδεμνος ἀπ' οὐρανίοιο
Ἐς χθόνα δυομένη πλάσματα δαιμονίων.
Χαῖρε, καὶ ἐκ χθονὸς ἔμπαλιν εὔδρομος ἐς φῶς
Νυμφίου ἠελίου πρὸς πόθον ἐρχομένη.

A Salve, quæ immensum Numen gremio una recondis,
Præsepi Sophiam, veste Deum tenui.
Gaude, quæ uberibus lactavisti omnia alentem,
Ut fons luminum alens ex Triade unigenam.
Salve, Concha marina, ex qua vere unio natus
Fulgore ex dio, et purpureo latice.
Gaude, quæ Regem genuisti sola polorum
Cœlestumque : tibi est a Triade alter honos.
Gaude, et ave, o lenis Regina, benignaque, laudes
Ex oris nostris percipe spurcitia.

HYMNUS II.

Salve, o Regnatrix quæ creta es sanguine regum
Atque sacerdotum, fatidicumque virum.
Salve, o Regnatrix, cujus purissima radix,
B Stirps Charitum triplex, atque sata a Triade.
Salve, o Regnatrix, Trias est tibi stirpsque caput [que
Hinc unum e Triade, o ter benedicta, paris.
Salve, majorum decus et spes, gratia, cantus :
De te se jactat tota beata cohors.
Salve, consilium occultum Sophiæ genitoris :
Te cuncta ora canunt, abdita, sacra, pia.
Salve, quam illustris cœtus stupet astra colentum,
Quam geniique pavent jure tenebricolæ.
Salve, gratia votorum jucunda priorum,
Quæ generis solvis probra scelusque vetus.
Salve, nata in lætis atque in vernantibus hortis
Arbor ab antiquo sanguine nata senum.
Salve, quæ Matrique uterum cœlumque recludis
C Terrigenis, studii sidereique viam.
Salve, Virgo, novum quæ clivum mentibus altis
Ostendisti, uni tritum hominum generi.
Salve, Virgo Dei data munere utrique parenti,
Atque Parente Deo munus utroque datum.
Salve, virgineis in stellis candida Luna,
Ad proprias cœli currere visa domos.
Salve, almo corpus nutritum rore polorum,
Angelicis manibus, pro Domini thalamis.
Salve, quæ invia adis, penetras aditusque profundos,
Sponsa velut sponsi tecta reclusa sui.
Salve, corpore casta, simul castissima mente :
Exterius virgo, virgo quoque interius.
Salve, flos apprime tenax, bene olens, et utrinque,
D Conspicuo ornatu et dotibus ingenii.
Salve, lilia quæ, violas, madidamque anemonem
Narcissumque refers, candidiorque nive es.
Salve, perpetuæ vitæ stirps, atque amarantus
Flos sacro qui non marcet honore vigens.
Salve, cincte frutex flammis, violæ aureus ardor,
Omnigeni flores cum tribulisque sati.
Salve, hyacinthi puniceus decor, alma notantur
Quo libertatis symbola, nulla necis.
Salve, proceræ laurus stirps, quæ procul arces
Fulguris haud fulmen, dæmonis at faculas.
Salve, virgo innupta, Dei quæ numine condis
Figmenta in terræ viscera dæmonia.
Salve, quæ a terra rursus contendis ad astra,
Solaris sponsi percita amore pio.

Digitized by Google

A Salve, pulchra Parens, casto gravidataque Verbo :
Virtutum Genitrix quæ decorant animos.
Salve, pervigiles oculos ut luna recludens,
Quo solem solisque aspicias Dominum.
Salve, virtutum celsis quæ curribus instar
Lunæ, solares assequeris radios.
Salve, quæ illustri a Nato, ceu luna parente
A Phœbo, lumen suscipis æthereum.
Salve, tu Triadis prænuntia mira beatæ,
Fixisti interni quæ thalamos decoris :
Salve, quam solus dilexit amabilis unus,
Qui Pater est et amans ingeniti decoris.
Salve, prima et, ave, sola : hanc tibi nempe salutem
Cœpit ferre tremor militiæ ætheræ.
Salve, Virgo edens miracula magna, sacra, alta :
B Natum, rem indictam, concipis una Dei.
Salve, quæ Verbum æternum paris, integra, casta,
Abs te Patre carens : te, sine matre, prius.
Salve, temporis o Genitrix, Patris, et sinus ævi,
Et semper-geniti casta puella Parens.
Salve, cœlum homines lustrans, solisque reducens
Qui carnem ex te habuit, lumina conspicua.
Salve, mille oculis pole prædite, sidera circum
Solem clara regens, innumeras charitas.
Salve, ornata globis pole, septenisque decoris
Zonis insignis, spiritibus Sophiæ.
Salve, qui tenet astra polus, terram, aera et undam,
Et mundum immensum, qui inferioris apex.
Salve, quæ intus habes regem cui sidera parent,
Quem in nebula gestas, sanguine purpureo.
C Salve, ter radians polus, et circum æthera pandens
Immensum et nitidum, nec tenebras capiens.
Salve, Cœlum exsultans, et sine flatibus ullis,
Affectus expers, mœstitiaque carens.
Salve, versicolor cœlum, Iridis instar amœnas
Virtutum formas florigerasque ferens.
Salve, plenus mente polus, decus Altitonantis
Virginibus celebrans, dum puerum ipsa geris.
Salve, mentibus horrendus cœlestibus æther :
Indicte hymnidicis, invie celsicolis.
Salve, cœlum quod stillat sacra et ampla fluenta
Queis mundus mundus, gaudet et omne genus.
Salve, nixa thronis puris, flagrantibus, altis :
Lumina quæ fundis, luminis ipsa Parens.
D Salve, quæ verba exsuperans Verbum paris, almum
Verbum, quod nostris anteit ingeniis.
Salve, o Regnatrix, orbisque utriusque Magistra,
Tu regnantem unam post Triadem coleris.
Salve, lux, decus et ratio, spes, spiritus et mens,
Sperati a cunctis indiciumque boni.
Gaude, et ave, o lenis Regina, benignaque, laudes
Ex oris nostri sordibus accipito.

A Χαίροις, ἀγλαόμητερ ἁγνοῦ Λόγου ἔγκυος αἰεὶ,
Εὐῶδις ἀρετῶν ψυχοτόκων τοκέων.
Χαῖρε, παναγρύπνοισιν ἐπ' ὄμμασιν, οἷα σελήνη
Ἥλιον, ὀσσομένη κοίρανον ἠελίου.
Χαῖρε, καὶ ὑψιδρόμοισι πόνοις ἀρετάων, ἅτε
Ἠελίοιο πέλοις μήνη ἐπειγομένη.
Χαῖρε, παναιγλήεντος ἀφ' Υἱέος, οἷα σελήνη·
Πατρὸς ἀπ' Ἠελίου φέγγος ἐφελκομένη.
Χαῖρε, προαγγελίης Νύμφη, Τριάδος μέγα θαῦμα,
Παστάδα πηξαμένη κάλλεος ἐνδοτάτου.
Χαῖρε, καὶ ἧς ἠράσσατο μοῦνος, ἐραστὸς μοῦνος,
Ἵμερος αὐτοφύτου κάλλεος ὃς γενέτης.
Χαῖρε, πρώτη, χαῖρε, μόνη, τοῖόν σοι, χαῖρε,
Οὐρανίης στρατιᾶς πρῶτος ἔλεξε τρόμος. [πτὴν,
Χαῖρε, κόρη μέγα θαῦμα, καὶ οὐ φατὸν οὐδέ γε λη-
B Υἷα Θεοῦ τίκτεις, οὗ τίς ἄκουσεν ὅλων; [ἁγνὴ,
Χαῖρε, λόγῳ Λόγον ἄμβροτον, ἄσπορος, ἄφθορος,
Μητρὸς ἄνευθε πρὸ σοῦ, πατρὸς ἄνευθ' ἀπὸ σοῦ.
Χαῖρε, χρόνου γενέτου γενέτειρα, ἀπείρου κόλπος,
Πατρὸς ἀειγονέως, Μῆτερ ἀπειρογόνος.
Χαῖρε, πόλος φαεσίμβροτος ἥλιον ἕξεις
Σάρκα λαβόντα σέθεν, δίσκον ἀειφανέα.[1]
Χαῖρε, πόλος μυριόμματος ἀστέρας ἄλλους,
Ἥλιον ἀμφὶ μέγαν πλῆθος ἔχων χαρίτων.
Χαῖρε, πόλος πολύκυκλος ὃς ἑπτάκι χρυσείαισι
Ζώναις ζωννύθης πνεύμασι καὶ σοφίης.
Χαῖρε, πόλος συνέχων πόλον, ἅλμην, ἀέρα, γαῖαν
Ἄλλον ὑπὲρ κόσμον, κόσμον ἀπειρέσιον.
Χαῖρε, πόλος τὸν ὑπὲρ πόλον ἔνδον ἔχων βασιλῆα
Ὃν νεφέλῃ φορέεις, αἵμασι πορφυρέοις.
C Χαῖρε, πόλος τρισάκτινος, αἰθέρα πάντοσε τείνων
Ἄσπετον, εὐφαέα, οὐδὲ δνόφους φορέων.
Χαῖρε, πόλος γανόων καὶ οὐκ ἀνέμοισι τινάσσων,
Ἔκτοθεν ἱμερίων ἡμετέρων παθέων.
Χαῖρε, πόλος ποικιλόχροος Ἴριδος οἷάπερ αὐγὰς
Μορφὰς τῶν ἀρετῶν ἀνθοφόρους φορέων.
Χαῖρε, πόλος νοερὸς δόξαν μεγάλοιο Θεοῖο
Παρθενικαῖς προλέγων ἀγκάσι παιδοφόροις
Χαῖρε, πόλος φοβερὸς, καὶ οὐρανίοισι νόεσσιν,
Οὐ φατὸς ὑμνολόγοις, οὐ βατὸς ὑψιπόλοις.
Χαῖρε, πόλος σταλάων πολυχεύματα ῥεῖθρα
Οἷς κομάει κόσμος, οἷσι γέγηθε γένος. [λων,
Χαῖρε, θρόνος καθύπερθε θρόνων φλογερῶν, πανῦ-
Αὐτόχυτος φαέων, αὐτοτόκος φάεος.
D Χαῖρε, λόγων καθύπερθε λόγῳ Λόγον ἐκτετοκυῖα,
Καὶ λόγος ἀμφοτέρων ἐκπροθέουσα νόον.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἀμφοτέρων διὰ κόσμων
Βασιλικῆς Τριάδος δευτέρα οἰστάτης. {νοῦς,
Χαῖρ', ἐμὸν εὖχος, ἐμὸν φάος, ὄλβος, πνεῦμα, λόγος,
Ἐλπίδος ἀμφοτέρας τέκμαρ ἀειθαλέος.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια πανίλαος, εὔχαρις ὕμνον
Ἐκ ῥυπαρῶν στομάτων δέγνυσο ἡμετέρων.

HYMNUS III.

Salve, Virgo miranda, hominum generisque leva-
Gaude, gaudii apex, metaque dedecoris. [men,
Salve, Virgo, Camœna beatis mentibus apta, [num.
Quæ longe superas mentem animumque homi-

ΥΜΝΟΣ Γ.

Χαῖρε, Κόρη, μέγα θαῦμα, μέγ' ἀνθρώποισιν ὄνειαρ
Χαῖρε, χαρᾶς ἀρχὴ, χαῖρε, τέλος κατάρας.
Χαῖρε, Κόρη, μέγ' ἄεισμα, καὶ οὐρανίοισι νόεσσι,
Πολλὸν ὑπεκπροθέον καὶ νόον οἷα λόγον.

Digitized by Google

Χαῖρε, θέαμα, Κόρη, φοβερὸν, φλογερὸν, πανάϋλον
'Ηδύ τε καὶ φοβερὸν, οὐδὲ θεατὸν ὅλον.
Χαῖρε, κόρη μυριόμμασιν ἀστράσιν οἷα σελήνη
Μεστὰ φαεινομένη φωτὶ περισσοτέρῳ.
Χαῖρε, Κόρη, κρύπτουσα φάος σεραφὶμ, ἅτε φέγγος
Ἥλιος ἀστρῷον, εὔδιος ἀρτιτρέχων.
Χαῖρε, Κόρη, φύσεως αὔχημα, ἄγαλμα πλαστὸν,
Δεξάμενον τέχνην πᾶσαν ἀριστοτέχνου.
Χαῖρε, καὶ ἐκ πισύρων παγὲν ἐκ γενετῆς ἁγνοφύτου
Ἀρχεγόνων ἀρετῶν ἔμπνοον αὐτόκαλον.
Χαῖρ', ἀποταξαμένη καὶ ἡμετέροισι [γρ. ἤθεσιν ἡμ.]
[τετρακτὺν
Καὶ πολίτην θεῖσα τῶν ἀρετῶν χθονίην.
Χαῖρε, δέμας παγὲν ὑψόθεν αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Ἡμερίης κακίης οὐδὲν ἀφελκομένη.
Χαῖρε, δέμας κραθὲν ἄχρι ἀκήρατον ἀμφοτέρωθεν
Κάλλεος αἰθερίου, κάλλεος ἐκ χθονίου.
Χαῖρε, δέμας δίφρος ἔμπυρος, ᾗ ἴον ἄλλον
Κοίρανον ἠελίου κρύψαν ἀειγενέα.
Χαῖρε, χάρις, Μῆτερ σοφίης, φάεος, λόγου, ἀλκῆς,
Σοῦ πατρὸς Μήτηρ, σοῦ θ' υἱέος θυγάτηρ.
Χαῖρε, τρύφημα Θεοῦ νέον ὑψιμέδοντος ὄχημα,
Ἐς δύσιν εὖτ' ἔδραμεν ἥλιος ἡμετέρην.
Χαῖρε, κεχαρμένου Λόγου ἔγκυος αὐτογενέθλου,
Αὐτοτόκου φαέως, ἀρχεγόνου φύσιος.
Χαῖρε, παχυναμένη Θεὸν, ἐς Θεὸν, ἔμπαλι θνητὸν,
Χαῖρε, καθηραμένη ἀργαλέου πάχεος.
Χαῖρ', ἀπομορξαμένη κακίης μελεδήματα πάντα
Σπόγγος ἅτε δροσερὴ ἡμετέρης φύσιος.
Χαῖρ', ἀποτρεψαμένη καὶ ἐς βυθὸν ὤσασα πνεῦμα
Δαιμονίης φύτλης ἄγριον ἀνδροφόνον.
Χαῖρ', ἀποδεξαμένη καὶ [ἴσ. πᾶσιν] δείξασα μούνη
Οὐρανίους φύσιος ἀμφιπόλους χθονίης.
Χαῖρε, πόλον χθονὶ, πότμῳ ζωὴν, ἀγγελιήταις
Μίξασα τοὺς χθονίους, οὐρανίους χθονίοις.
Χαίροις, παμμεδέουσα, ῥυσίπτολι, ῥυσιγένεθλα
Ἀνδρομέης γενεῆς, φαινομένης κτίσεως.
Χαῖρε, θρόνων καθύπερθε θρόνος, φλογεροῖσιν ἐπ'
Οὐχὶ Θεὸν φορέων, ἐν δὲ δίναις μυχίοις. [ὤμοις
Χαῖρε, ψυχῆς κάλλος ἐπάξιον ὑψιμέδοντος,
Παρθένε, χαῖρε, κόρη, τερψαμένη Τριάδα.
Χαῖρε, βροτωσαμένη Θεὸν ὡς βροτὸν, ἔμπαλι δ' αὖτε
Χαῖρε, θεωσαμένη αἵματος ἐξ ἰδίου.
Χαίροις, παμβασίλεια, καὶ ἀμφοτέρων διὰ κόσμων
Σοὶ θρόνος ἐστὶ πόλις, σὺ θρόνος αὐτοτόπου.
Χαῖρε, καὶ εὐπερίγραπτον ἀνάκτορον οὐ περιγράπτου,
Μήτηρ παντογόνου, θρέπτρια παντοτρόφου.
Χαῖρε, δόμος πολύολβος ἀκηρασίων παναμώμων
Πνευματικῶν χαρίτων πλουτοφόρου Τριάδος.
Χαῖρε, καὶ ὀλβιόδωρε, μεγακλεὲς, ὀλβιόφρουρε,
Δεσποτικῶν θαλάμων αὐτοθέλητε φύλαξ.
Χαῖρε, καὶ ὀλβιόδωρε, πανεμφαὲς, ἠλιόμορφε,
Τριαδικῆς δόξης αὐτοκίνητε πύλη.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια πανίλαος, εὔχαρις, αἶνον
Ἐξ ἀλιτρῶν στομάτων δέχνυσο ἡμετέρων.

B Salve, Virgo, tremendum, ardens, purumque Thea-
[trum,
Suave, et terribile, et vix bene visibile.
Gaude, Virgo sideribus circumdata claris,
Ut luna in medio visa nitere polo.
Gaude, Virgo, abdens Seraphinum lumen, ut almus
Sol oriens lucem sideream obtenebrat.
Gaude, Virgo decus naturæ, pulchraque imago,
Quæ summi genium continet artificis.
Gaude, virgineum quater ex virtutibus ortum
Virtutum exemplar vividum et eximium.
Gaude, dans numerum mortalibus alma quaternum
Virtutum, quas vis terrigenas colere.
Gaude, concretum sublimi corpus Olympo,
B Et vitii nostri crimine Virgo carens.
Salve, corpus quod bina integritate decorum est,
Terreni decoris sidereique boni.
Gaude, corpus quod solis fuit aurea rheda,
Quæ Dominum solis contulit æthereum.
Gaude, grata Parens Sophiæ, rationis et æqui :
Nata tui Nati, Patris et es genitrix.
Gaude, deliciæ Regis currusque supremi,
Cum nostrum occasum sol radiis subiit.
Gaude, quæ paris æternum castissima Verbum,
Naturæ artificem, lumen et eximium.
Gaude, quæ Christo corpus mortale dedisti.
Gaude, primævi libera labe patris.
Gaude, quæ abstersti vitii commenta nefandi,
C Humens humani spongia ut ingenii.
Gaude, quæ mersti robur lethalibus undis
Dæmoniæ sobolis, terrificum, horribile.
Salve, quæ prima e cunctis mortalibus ægris
Cœlestum in terris usa ministerio es.
Salve, quæ cœlumque solo, vitamque neci das,
Cœlorum miscens numina terricolis.
Salve, cuncta regens, urbes servans, genus atque
Humanum, mundi conspicuique salus. [armos
Salve, summe thronos superans throne, non super
Ast utero gestans, visceribusque Deum.
Salve, præstans forma animi, digna Altitonante :
Salve, divinæ Virgo placens Triadi.
Salve, carne Deum ceu hominem quæ contegis, unde
Virgo Deum gignis sanguine de proprio.
D Salve, sceptra tenens mundi, tibi utrumque per or-
[bem
Urbs magna est sedes atque locus proprius.
Salve, ædes sacra, pulcre structa, immensaque :
[Nutrix
Altoris cunctorum atque Patris Genitrix.
Salve, ædes conferta æternis atque beatis
Donis divinæ et munificæ Triadis.
Salve, quæ largiris opes, decus et bona servas,
Et Domini thalamos sponte tuere tua.
Salve, mundibeans, clarissima, solis et instar,
Ac decoris terni janua sponte patens.
Salve, et ave, suavis Regina, benignaque, laudes
Ex oris nostri percipe colluvie.

Digitized by Google

HYMNUS IV.

Salve, gratia virtutum quæ moribus insunt,
 Quæ mentem exornant, munera suntque Dei.
Salve, quæ altior es cherubin, flagrantior Isdem :
 Salve, altæ Seraphin vis melior Sophiæ.
Salve, spectaclum Cherubin, res ardua : salve
 Mirandam Seraphin præveniens Sophiam.
Salve, robustis vis fortior, optima, salve :
 Virtute antistans mentibus æthereis.
Salve, quæ dominis dominaris, sceptra gubernans,
 Et superum princeps, terrigenumque simul.
Gaude, mens rapida, et subitis quæ motibus altas
 Exsuperas mentes, diva, sequendo Deum.
Gaude, subsidium generis mortalis, acerba
 Dum fortuna furit casibus innumeris.
Gaude, propitium quæ reddis Numen amicis,
 Et prohibes durum reddere judicium.
Gaude, quæ justa mortales eruis ira,
 Qua nos plectere vult Conditor omnipotens.
Gaude, quæ afflictos servorum et more ruentes
 In terris homines erigis auxilio.
Gaude, quæ genios e nostro pectore pellis
 Immundos, pravi consilii artifices.
Gaude, infestorum morborum certa medela,
 Atque animam e tenebris ad radios retrahens.
Gaude, quæ genios animorum disjicis hostes,

 Et per quam nobis gratia prompta datur.
Salve, quæ nostros semper miserata labores,
 Peccantum lacrymas excipis ac gemitus.
Gaude, quæ infandi millena volumina solvis
 Dæmonis, ut nostræ spongia nequitiæ.
Salve, Virgo, virum quæ virginitatis amantum
 Zonam conservas virgineæ Triadi.
Salve, quæ fœtus largiris utrique Parenti,
 Flamine fecundo, hæc soboles Triadi.

Salve, religiosorum arx, nocturna repellens
 Spectra mali Genii, lumina qui simulat.
Salve, quæ evertis millenas dæmonis artes
 Cœlesti Sophia, diraque consilia.
Salve, quæ visa ærumnis in tristibus ingens
 Præbes solamen, lumina grata ferens.
Salve, quæ cunctis dans vires, gaudia, laudes,
 Suavior es vita, flamine item citior.
Salve, quæ facis ut belli victoria detur
 Fortibus armigeris, munere virgineo.
Salve, præsidium urbanum : tu mœnibus hostes
 Arces, et moles concutis horrificas.
Salve, quæ tetras deles virtute catervas,
 Dum pœnas repetis, naufragiumque cies.
Salve, per mare currentum comes, atque timentum
 Naufragium portus, velaque tuta ratis.
Salve, Virgo viatorum socia impigra, lumen
 Errantum, lustrans his iter in tenebris.
Salve, captivos solvens, in carcere solans,
 Et tortos vinctos compedibusque fovens.
Salve, virtutes fundens mortalibus almas
 Eloquii princeps, mellifluique soni.

B

ΥΜΝΟΣ Δ'.

Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, χάρις βροτέων ἀρετάων,
 Χαῖρε, χάρις νοερῶν, χαῖρε, χάρις θείων.
Χαῖρε, Χερουβὶμ ἀνώτερε, καὶ φλογερώτερε, χαῖρε.
 Χαῖρε, βάθος Σεραφὶμ ἐν σοφίῃ τὸ πλέον.
Χαῖρε, θέαμα Χερουβὶμ δυσθέατον, μέγα χαῖρε·
 Θαῦμα δ' ὑπεκπροθέον τὴν Σεραφὶμ σοφίην.
Χαῖρε, κράτος δυνατῶν σθεναρώτερον, ὦ μέγα χαῖρε,
 Τῶν νοερῶν δυνάμει πολλὸν ὑπεκκρατέον.
Χαίροις, κυριοτάτων, ὦ μέγα [Ἴσ. κοίρανε], χαῖρε,
 Δεσπότις οὐρανίων, ὥσπερ ὅλων χθονίων.
Χαῖρε, νόων [Ἴσ. νοῦς] τάχος ὀξυδρόμοισιν ῥιπαῖσι
 Πολλὸν ὑπεκπροφυγὼν, δευτέρα τοῦ Θείου.
Χαίροις, ὀξυτόνοισι βροτοῖς ἐπ' ἀτεκμάρτοισι
 Δεινοφόροισι τύχαις κλῆσις ἑτοιμοτάτη.
B Χαῖρ', ἐλέους πρόφασις, φιλοοικτίστοιο Θεοῖο
 Σπλάγχνα κλινομένη μηδὲ δίκην δικάσαι.
Χαῖρε, δικαίας μήνιδος οὐτιδανοῖσι βροτοῖσι
 Πανσθενέος ῥύστις Πλάστου ὀδυσσομένου.
Χαῖρε, ῥαπιζομένην κτίσιν, οἷα θεράπνη εἰς γῆν
 Ἤδη κλινομένην, αὖθις ἀνισταμένη.
Χαῖρ', ἀπελαυνομένη καὶ δαίμονας ἀγριοθύμου
 Πνεύματος ἡμετέρου σώματος ἀμφαδίην.
Χαῖρε, νότων μυρίων ἀνιάτων ἄλκαρ, ἀφ' ᾅδου
 Ἕλκουσα ψυχὰς αὖθις ἐς ἠέλιον.
Χαῖρ', ἀποτερπομένη [Ἴσ. ἀποτραπ.] ψυχάρπαγας
 [ἀγγελιήτας·
 Καὶ χρόνον ἡμέριον ῥίμφα χαριζομένη.
Χαῖρ', ἀποδυραμένη παθέων ὑπὲρ ἀνθρωπείων
C Καί τ' ἀλιτρῶν τροφίμων δάκρυα δεχνυμένη.
Χαῖρ', ἀπαλειφομένη μυριόγραφα δαίμονι βίβλα,
 Σπόγγος ἅτε δροσερὴ ἡμετέρης κακίης.
Χαῖρε, Κόρη, συνέχουσα καὶ ἀνδράσιν εὖτ' ἐθέλουσι
 Παρθενίην ζώνην παρθενικῇ Τριάδι.
Χαῖρε, γόνους παρέχουσα καὶ ἀμφοτέροισι τοκεῦσι
 Πνεύματι σὺν γονίμῳ, τοῦτο τόκος [Ἴσ. τέκος]
 [Τριάδι.
Χαῖρ', ἀσκηταῖς πύργος ἀπείργων ἔμφλογα νυκτὸς
 Φάσματα δαιμονίων φῶς ὑποκρινομένων.
Χαῖρε, καὶ ἄλλα λύουσα τεχνάσματα μυρία κύκλα
 Ἀντιθέῳ σοφίῃ δαιμονικῆς κακίης.
Χαῖρε, φαεινομένη καὶ ἐν καμάτοισιν ἀγώνων
 Ἡδὺ φέρουσα φάος, οἷα παρηγορέων. [ἀλκῆ,
Χαῖρε, καὶ ἀλλοφόρων κράτος, εὐφροσύνη, κλέος,
D Ζωῆς ἡδυτέρη, πνεύματος ἀσσοτέρη.
Χαῖρε, μαχηταῖς ἐν πολέμοις ἑτεραλκέα νίκην
 Νεύματι παρθενικῷ ῥίμφα χαριζομένη.
Χαῖρε, πολιτῶν τεῖχος, ἀπ' ἀνδροφόνων πτολιπόρθων
 Τείχεα ῥυομένη, μήχεα θραυομένη.
Χαῖρ', ἀπαμειβομένη τόλμαν στρατιᾶς κακοχάρτου
 Πανσυδὶ τιομένη, ναῦς καταδυομένη.
Χαῖρε, πλέουσι συνέμπορε, ναυαγέουσιν σωτὴρ,
 Ἰθυντὴρ, λιμὴν, ἱστία λευκότατα.
Χαῖρε, ὁδοιπορέουσιν ὁμόστολε, λύχνος ἀλήταις
 Ἴχνος ἀπαγγελέων, ἀτραπιτῶν σκοτίην.
Χαῖρ', αἰχμαλώτων λύσις, ἐν φρουραῖς ἀνάκλησις,
 Ἐν βασάνοις θάλψις, εὐφροσύνη δὲ πέδαις.
Χαῖρε, καὶ ἠνορέης ἐριχυδέος ἀνδράσι πηγὴ,
 Δεσπότις εὐεπίης, δεσπότις εὐμελίης.

Digitized by Google

Χαῖρε, δικαζομένων δίκη, ἡ πολυχεύματα ῥεῖθρα
'Ρητορικῶν στομάτων πάντ' ἀποφραγνυμένη.
Χαῖρε, θεμιστονόοισι σύνεδρε δικασπολίοισι,
Φῶς ὑποφαινομένη πάντα τὰ κρυπτόμενα.
Χαῖρε, καὶ ἡγεμόσι στρατιᾶς ἡγήτρια, χαῖρε,
Πάνθ' ὑποβαλλομένη μήδεα κρυπταδίως.
Χαῖρε, βάθος σοφίης πλούτου μεγάλοιο Θεοῖο
Σοῖς παρέχουσα λάτραις εὖτ' ἐθέλεις ῥαδίως.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέρῃσιν ἀοιδαῖς
Εἴ γέ τις ἔστι χάρις, σοὶ χάρις ἐστὶ, Κόρη,
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέρῃσιν ἀοιδαῖς
Εἴ γέ τι τερφθείης, σοὶ χάρις εὐφροσύνης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέροισιν ἐπ' ἄθλοις
Εἴ γέ τις ἔστι χάρις, σοὶ χάρις ἠνορέης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέροις ἐπὶ μύθοις,
Εἴ γέ τις ἔστι χάρις, σοὶ χάρις εὐεπίης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέραις ἐπὶ τέχναις
Εἴ γέ τις ἔστι χάρις, σοὶ χάρις εὐτεχνίης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέραις ἐπὶ μούσαις
Εἴ γέ τις ἔστι χάρις, σοὶ χάρις ἁρμονίης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέραις ἐπὶ τόλμαις
Εἴ γέ τις ἔστι χάρις, σοὶ χάρις εὐκραδίης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἡμετέραις ἐπὶ βουλαῖς
Εἴ γέ τις ἔστι νόος, σοὶ χάρις εὐνοΐης.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια καὶ ἄγριον οἶδμα πεπήσω
Παρθένε, σοὶ πίσυνος, καὶ φλογερὰς καμίνους.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἄγρια φῦλα γιγάντων
Δαιμονίων ὀλέσω σῇ φλογερῇ δυνάμει.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἤθεα πικρὰ τυράννων
Σοῖς γλυκανῶ λογίοις, σαῖς τ' ἀγανοφροσύναις.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, σὺ καὶ δέμας ἔμπνοον αὖθις
Δεῖξαο' ἀπὸ στυγερῶν ἀργαλέων παθέων.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἐκ βελέων μυριάδων
Ἄρεος ἀνδροφόνου σῶσον ἐπικρατέως.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, σύ μοι μεγάλων θησαυρῶν
Θειότερος μυρίων, πλοῦτος ἀπειρέσιος.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, σύ μοι κλέος, ἥλιος, ἀλκὴ,
Πνεῦμα, λόγος, ζωὴ, ἠνορέη, σοφίη.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, καὶ ἀμφοτέρων ἅμα κόσμων
Ἐλπὶς ἀμαιμακέτη, κόσμος ἐπαμφότερος.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, σὺ καὶ Τριάδος βασιλείης
Πρόξενος, εἴ γε θέλεις· σὺν Τριάδι δ' ὁ Λόγος.
Χαῖρέ μοι, ὦ Βασίλεια, πανίλαος, εὔχαρις, αἶνον
Ἐξ ἀλιτρῶν στομάτων δέχνυσο ἡμετέρων.

Τρίμετροι.

Αἱ τρεῖς ἑκατοντάδες σὲ τῶν τριῶν ἕνα
Τεκοῦσαν ὑμνέουσι, Μῆτερ, Παρθένον.
Θεὸν τέλειον καὶ βροτὸν τίκτεις, Κόρη.
Δεκὰς τελεία, καὶ μεγίστη σοι χάρις,
Μέτρου μιγέντος κρείττονος τῷ χείρονι.
Καλῶ δὲ κρεῖττον τοῦ τόνου τὴν ἑξάδα,
Χεῖρον δὲ τὸν μείουρον, ἐν χώραις δυσί.
Θεοῦ τὸ κρεῖττον, τοῦ βροτοῦ τὸ δεύτερον.

A Salve, jus dirimens lites, et flumina linguæ
Oratorum obdens, oris et artis opus.
Salve, juridicis astans tribuentibus æqua,
Et lux illustrans omnia quæ latitant.
Gaude, ductorum ductrix fortissima, salve
Suppeditans animis clam bona consilia.
Gaude, divitias Sophiæ altæ Numinis illis
Concedens servis qui tua sacra colunt.
Gaude, Regnatrix, et si quæ cantibus istis
Gratia vel lepor est, gratia, Virgo, tibi est.
Gaude, et ave, o Regina, tibi, si carmine nostro
Tu delectaris, gratia lætitiæ est.
Gaude, et ave, o Regina, tibi certaminis hujus
Gratia si quædam est, gratia laudis erit.
Gaude, o Regnatrix, et si sermonibus istis
B Gratia vel lepor est, eloquii tibi laus.
Gaude, o Regnatrix, si nostra gratia in arte est,
Gratia, Virgo, tibi est artis et ingenii.
Gaude, o Regina, et si nostris grata camœnis
Vis est, concentus gratia magna tibi.
Gaude, Regina, et si nostris gratia in ausis
Ulla, tibi firmi gratia cordis erit.
Gaude, Regnatrix, ego sævos comprimere ausim
Fluctus atque ignes, Virgo, tuo auxilio.
Gaude, Regnatrix, et si quæ industria nostris
Consiliis, mentis gratia magna tibi est.
Salve, Regnatrix, facile agmina sæva gigantum
Vi rapida flammæ quam dabis interimam.
Gaude, Regnatrix, ego pectora dira Tyranni
Inflectam dictis blanditiisque tuis.
C Gaude, Regnatrix, fac denuo vivere corpus
Exemptum a morbis, exitioque animi.
Gaude, Regnatrix, tu nos a grandine serva
Undique telorum Martis Enyalii.
Gaude, Regnatrix, mihi tu præstantior omni
Thesauro, innumeras das, bona, divitias.
Gaude, Regnatrix, mea gloria, solque, vigorque,
Vita, aura et verbum, robur, amorque boni:
Gaude, Regnatrix, et mundi spes utriusque,
Invicta, atque ingens mundi utriusque decus.
Salve, Regina, et nobis Triadem dominantem
In qua Verbum exstat, reddito propitiam.]
Gaude, et ave, o clemens, Regina, benignaque,
Ex oris nostri percipe nequitia. [laudes

D *Corollarium iambicum.*

Versus trecenti te, Parentem ut unius
E Trinitate Virginem sanctam canunt.
Tu, Virgo, perfecti es Dei et hominis parens:
Est absolutæ gratia decadis tibi,
Deterior in qua versus est junctus bono:
Dico bonum, cui sunt pedes sex integri,
Deterius at cæsum duobus in locis:
Deo bonum debetur, hominique alterum.

ΥΜΝΟΣ Ε' *κατ' ἀλφάβητον.*

Μέλπωμεν θεόπαιδα, θεείκελον, ἀφθορονύμφην,
Ἄσπορον, ἁγνοτάτην, ἄχραντον, ἀνακτοτόκειον,
Βασιλίδα, βασιληγενέα, βασιληγενέτειραν.
Γεννογενάρχην, γεννόθεον, γενογηθέα γουνὸν,

Δωσίθεον, δοτόλυτρον, δεινολύτιν, δοτοευκτὸν,
Ἔνθεον, εὐώδινα, εὐερσιχαρῆ, ἐθνορύστιν,
Ζωοτόκον, ζάθεον, ζαοσῶστιν, ζαοδότειραν.
Ἡμεροφῆ, ἡδύθεον, ἤπιον, ἠπιόδωρον

Digitized by Google

Θελξίθεον, θελξίφρονα, θελξιμενῆ, θεόπαιδα,
Ἰοπάρειον, ἰόμματον, ἰόφρυν, ἱμερόεσσαν.
Κοσμογενῆ, κατάκαρπον, κλεινὴν κοσμογύναικα,
Λαοχαρῆ, λαοθαμβέα, λιτὴν, λαομάχαιραν,
Μυρίθεον, μυρίκοσμον, μυριφαῆ, μυρίκλητον.
Νειοπόλον, νεόκοσμον, ναόθετον, νεοπλάστην,
Ξεινοτόκον, ξενοθρέπτην, ξεινότοκον, ξενόθηλυν.
Ὄλβιον, ὀλβιόεργον, ὀνήτορα, ὀλβοδότειραν.
Παντοκρατῆ, παναλκῆ, πασιθέην, πασίκλητον.
Ῥύστιν, ῥυσίπολιν, ῥυσιγενέα, ῥυσίκοσμον.
Σώτειραν, σελαηγενέτην, σελαλαμπέα, σεμνὴν,
Τριτογενῆ, τριμάχαιραν, τρισσοφαῆ, τρισέληνον.
Ὑψίνον, ὑψικάθεδρον, ὑπέρτατον, ὑψιμέδουσαν.
Φωτοτόκον, φαόμορφον, φωτοβόλον, φαέθουσαν.
Χρυσίπεπλον, χαρίεσσαν, χρυσόθρονον, χαριδώτην,
Ψευδολέτην, ψύχαγνον, ψυχοσόον, ψαλτάδη,
Ὠκυτάτην, ὡραίαν, ὥριον, ὡριόπαιδα.

HYMNUS V,

Græcis versibus heroicis ab incerto auctore conditus ex puris epithetis, veterum hymnorum more : in quo etiam litterarum ordo, carminum et dictionum principiis observatur : Latine liberius soluta oratione (cum astricta nec liberet nec venuste liceret) verbatim ferme ab eodem Interprete sic expressus est.

Laudibus celebremus Dei Filii Matrem, Deo similem, integram Sponsam :
Quæ sine satu peperit, castissimam, integerrimam, principe puerperam :
Reginam, a Rege genitam, Regis genitricem :
Quæ gentis suæ proanctorem genuit, Deiparam, propaginem genus humanum recreantem.
Quæ Deum dedit. pretium redemptionis exsolvit, graves casus sustulit, et optata largita est.
Divino spiritu afflatam, felicem in partu, beneficentia gaudentem, gentium liberatricem.
Quæ vitam peperit plane divinam, vitæ conservatricem, quam etiam largitur.
Quæ suavis et lenis apparet, jucundam aspectu, blandam, mitia dona dantem :
Deum demulcentem, mentem exhilarantem, cantu allicientem, Deum Filium habentem :
Violaceis genis et oculis, et præstanti mente præditam, desideratam :
In mundo genitam, fructuosam, percelebrem, mundi Imperatricem :
Lætitiam et stuporem populorum, a quibus beata prædicatur, cum simplicitate et abjectione animi.
Unguentum Dei et mundi, unguenti suavitate præditam, et a myrrha vocatam :
Novum cœlum, novum mundum, templi ædificatricem, novam creaturam.
Novo partu editam, novum partum edentem, admirandam mulierem.
Felicem et divitem, feliciter operantem, adjutricem, divitiarum datricem :
Omnipotentem, omnes in se vires habentem, omnibus parentem, ab omnibus invocatam :
Liberatricem, urbium tutelam, generis sui et mundi præsidium :
Servatricem, quæ jubar progenuit, lampadis instar lucentem, venerabilem :
Unius e Trinitate parentem, ter beatam, tribus luminibus illustrem, ter luna pulchriorem.
Altæ mentis capacem, in excelsa sede positam, sublimem, in altis regnantem :
Luminis procreatricem, luce ornatam et amictam, splendenti facie :
Aureo peplo ornatam, aureoque in throno sedentem, gratiam, et gratiam largientem :
Mendacii adversariam, animam puram habentem, animarum salutem procurantem, canticis piis gaudentem.
Velocissimam [ad opem suis ferendam], formosam, venustissimum Filium habentem.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΜΕΤΡΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ, ΩΝ Η ΕΠΙΓΡΑΦΗ

ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ.

—

JOANNIS GEOMETRÆ

EPIGRAMMATA TETRASTICHA QUIBUS TITULUM FECIT

PARADISUS.

(Edidit Fed. Morellus, typogr. regius, Parisiis, 1595, 8°.)

—

A. *Ὅτι ἀθάνατος τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἡ ὠφέλεια.*

Ἀνθεμόεις παράδεισος ὁ τῶν ἁγίων χορός ἐστιν,
Ὀδμῆς ἡδείης πείρατα πιμπλάμενος.

B I. *Quod hujus poematii perpetua futura sit utilitas lectoribus.*

Sanctorum cœtus vere paradisus amœnus,
Unde animis afflat suavis et almus odor :

Digitized by Google

Πᾶς οὖν ὃς παθέεσσιν ἐπεπλήγει φίλον ἦτορ,
Δεῦρ' ἴτω ἀμβροσίης ἄνθεα δρεψάμενος.

B'. Ὅτι συγγνωστότερον τὸ ἐλάχιστον.

Κέρδιον ἡ μετάνοια μάλ' ἔξοχον· ἐκ γὰρ ἀρίστων
Καὶ τόκον εἰσπράττων Κύριος ὑψιμέδων,
Τοῖσιν ἁμαρτωλοῖς, καὶ ὅλον δ' ἀφίησι τὸν ὄφλον·
Εἰκόνα τὴν πόρνην, καὶ τὸν ἄσωτον ἔχεις.

Γ'. Ὅτι φόβῳ Θεοῦ καὶ μόνῳ δέδεται ἡ γλῶσσα.

Κλεῖθρα πρὸ τῆς γλώσσης, καὶ ἕρκεα, καὶ δύο τείχη
Θῆκεν ὁ Ποιήσας· ἡ δέ γε ταῦτα περᾷ.
Εἰ δέ μιν εἰσαφίκοιτο Θεοῦ δέος, αὐτίκ' ἐπόψει
Τήνδ' ἐν ὅροις ἰδίοις ἀτρέμας ἱσταμένην.

Δ'. Ὅτι ἐπιζήμιον τὸ γαστριμαργεῖν.

Νηδὺς ἡ ἄπληστος, ὁ Δαναΐδων πίθος ἐστίν·
Ὅσσον ἐπαντλήσεις, πλεῖον ὑπεκπορέει.
Εἰ δὲ τὰ πολλὰ τέμνοιτο, συνιζάνει· ἔνθα τότ' ἤδη
Καὶ ὀλίγιστα διδως, ἀσπασίως κατέχει.

E'. Ὅτι τὸν νοῦν ἢ τὸ σῶμα περιφρουρητέον.

Φραῦον ἰδὼν προφανέντα γέρων παλίνορσος ἀπέστη.
Εἶπε δέ τις, Φεύγεις, καὶ σὺ μάκαρ; Ὁ δ' ἔφη,
Οὐκ ἀπὸ τοῦδε πέφευγα· πέφευγα δὲ μᾶλλον ἐκεῖνον
Τὸν κενόδοξον ὄφιν· στάντα γὰρ ἔτρυχέ με.

Ϛ'. Ὅτι δεῖ ἐκ τῶν πέλας γινώσκειν ἑαυτόν.

Ὀξύχολός τις ἀνὴρ ἐρεθιζόμενος, μετέβαλλεν
Ὄμματα, καὶ μορφήν, τήν τε κόμην ἐσόβει.
Τόνδε ἰδὼν ἄνθρωπος, Εἰ εἴκελος ἔσσομαι, εἶπε,
Θυμωθεὶς, φεῦ μοι! ὅσσον ὄφληκα γέλων.

Z'. Ὅτι διαπίπτει καὶ δύναμις ἀμελείας.

Οὐκ ἔστιν ἑτέρως κραδίην ἀμόλυντον ἐπισχεῖν,
Εἰ μὴ λαυκανίης, καὶ στόματος κρατέεις.
Ἄχρι δὲ ταῦτα τὰ δύ' ἀναπέπταται, οὔποτε λείψει
Φὼρ ἐσιὼν, καὶ ἄγων εἴ τι κέκευθεν ἔσω.

H'. Ὅτι ἔργοις ἢ λόγοις ἐγγυμναστέον.

Ἔργα σοφὸς μοναχῶν γράψας, ἐλάχιστα παρῆλθε.
Τῷ δέ γ' ὁ προστάξας, χώετο, καὶ νεμέσα,
Πῶς τάδε καταλέλοιπας; ὁ δ' ἴαχεν ἴσχει· Ἐγὼ δὲ,
Εἰσόκε ταῦτ' ἔρξεις, καὶ τὰ πρόλοιπα γράφω.

Θ'. Ὅτι ἐπὶ τὸ στόμα καὶ ἡ ἀσκητική.

Ἀρσενίῳ τις ἔφη· Σὺ τὸ, Μῆνιν ἄειδε, διδάξας,
Τούτους εἰρωτᾷς τοὺς ἀμαθεῖς τί μαθεῖν;
Ἀλλ' ἐγὼ, εἶφ' ὁ γέρων, ἔτι δὲ νῦν οὐ δεδάηκα
Τῶν ἀμαθῶν τούτων οὐδὲ τὸ ἄλφα μόνον.

I'. Τῷ προτέρῳ βίῳ, καὶ τὰ τοῦ νῦν οἰκονομητέον.

Μέμφετο Ἀρσένιόν τις ἰδὼν ἐπὶ κώεσιν ὄντα,
Εἶπε δέ τις· Τί δέ σοι ἔργον ὑπῆρχε πάλαι;
Βόσκον, ἔφη. Οὐκοῦν νῦν ἀβρότερος πολὺ ἐσσι·
Χρὴ γὰρ πρὸς τὸ πάλαι, καὶ τὰ παρόντα μετρεῖν.

IA'. Ὅτι ἐκτενέστερον ἐν νυκτὶ εὐχή.

Ἀρσενίῳ, καὶ τόνδε πόνον κλῦθι· ὀψὲ γὰρ αἰεὶ

A Ergo cui affectu sunt pectora læsa profano,
Huc veniat, florem carpat et ambrosiæ.

II. *Quod infima facilius veniam impetrent.*

Utilis imprimis metanœa: a namque probatis
Usuras poscit maximus Altitonans.
Ast errantibus omnino delicta remittit;
Exemplo tibi sunt prodigus et meretrix.

III. *Quod solo Dei metu lingua cohibeatur.*

Linguam Opifex rerum septi gemini aggere cinxit,
Præsidium tamen hoc permeat illa duplex.
Quid si Numinis accedat metus, illico cernes
Intra cancellos hanc remanere suos.

IV. *Quod damnosa sit ingluvies.*

B Beliadum vasi par insaturabilis alvus,
Quo magis hunc reples, diffluit usque magis.
Huic si subducas victum, considit: et idem,
Quantumvis dederis pauca, libenter habet.

V. *Mentem custodia potius egere quam corpus.*

Præviso angue senex trepidando repente refugit,
Huic dixit quidam, Cur fugis, o bone vir?
Non, ait, hunc fugi anguem, fastu sed inani
Inflatum fugi, stantem etenim pupugit.

VI. *Ex vicinorum notitia sui cognitionem esse comparandam.*

Percitus ira aliquis, vultum mutaverat omnem,
Aspectumque suum, sustuleratque comam.
Hunc cum vidisset quidam, Si talis ego, inquit,
C Iratus fuerim; prob! quam ero ridiculus!

VII. *Virtutem excidere negligentia.*

Haud aliter purum tibi cor servare licebit,
Ni fauces avidas os teneasque tuum.
Hæc dum panduntur duo, fur non desinit illuc
Intrare, atque foras trudere, quæ intus erant.

VIII. *In rebus potius quam in verbis elaborandum esse.*

Conscribens doctus monachorum munera, liquit
Pauca; huic succensens, quem penes imperium,
Cur, ait, hæc liquisti? Alter respondit, Ut illa
Præstiteris, sic mox cætera perficiam.

IX. *Religiosam vitam in oratione quoque perspici.*

Arsenio (1) dixit quidam: Cum tu ante doceres
D Iliadem, quid ab his discere vis rudibus?
Verum equidem, senior subjecit, discere ab istis
Indoctis necdum prima elementa queo.

X. *Actiones præsentis vitæ ex anteacta perpendendas esse.*

Pellibus instratum Arsenium quis viderat (2) et mox,
Carpendo, inquit, opus quod fuit ante tibi?
Pascere, ait. Nempe es multo nunc mollior, infit:
Namque est præsentis regula, vita prior.

XI. *Nocturnas preces fervidiores esse.*

Hoc studium Arsenii quoque percipe (3): namque [solebat

(1) Hic Arsenius Diac. Eccles. Rom., præceptor Arcadii et Hon. impp. Niceph. XXII, 23.

(2) Evagr. l. I, c. 20; Niceph. XIV, 49.
(3) Eus. l. III *Hist. Eccl.*; Nic. 16.

Digitized by Google

Sabbato, et occiduas sole petente plagas,
Perpetua statione preces effundere, deinde
Cætera per totum munia obire diem.

XII. *Domi manendum esse.*

Cammarus haud ædes proprias patriamque relinquit,
Nec muti pisces littora prætereunt.
Et monachus sua vult tamen extra claustra morari,
Cum laquei in foribus multaque vincla sient.

XIII. *Nihil rerum magnarum sine ardenti animo confici posse.*

Decrerat quis se ex hominum subducere cœtu,
Hoc tamen hocque aiens, non peragebat opus.
Abjecta tandem tunica, levis ad juga tendit.
Nempe viro audenti sidera adire licet.

XIV. *Inopiam sanctam esse in monachis.*

Mundum illustris homo contemnens, plurima egenis
Donavit, quædam seposuitque sibi.
Alter, Prima, inquit, tibi gloria deperit, haudque es
Cum donas, retinens multa, vocandus inops.

XV. *Divitias noxias abjiciendas esse.*

Splendida quis tenui censu conopea nactus,
Attonitus fuerat divitiisque suis.
Hæc nisi perdideris cito, ait quidam, optime fili,
Prævenient mox te, perniciemque ferent.

XVI. *Sua potius cuique deploranda esse.*

Chari qui astabant animam exhalante Theone (4),
Lugebant : flentes sic pius increpuit:
Nostis nimirum quam sit ferus inferus, at cur
Fletis ob externas, non proprias maculas (5)?

XVII. *Eos qui ægrotant, sanare alios non posse.*

Ut fidei antiqui genios repulere malignos :
Hæc manet, at virtus in nebulas abiit.
Jure hinc Pityrio dicebat, Dæmonas omnes
Expellet facile qui prius a se abiget.

XVIII. *Quod miseratio quam de se excitant pauperes ipsis nos obliget.*

Si sua composito velarent lumina egeni,
Forte quis ambiret pauperiem locuples.
Atqui cum reddant nobis jucundius aurum,
Nonne his par Cereris frusta pusilla dare (6)?

XIX. *Male agendum non esse, et postea precandum.*

Dira fames urbem premeret dum juris egenam,
Orabant cives mirificum Sisoen,
Numinis imploraret opem : respondit at ille,
O utinam, cives, hac procul urbe forem.

XX. *In rebus etiam necessariis satis accuratum esse quod minime superfluum est.*

Hæc tria non possum dimittere, dixit Apollo,
Almi somni usum, panis et assiduum,
Quodque indumentum gero : verum istæc tria rursus
Non plus quam par est me superare queunt.

A Σαββάτου ἵστατ' ἀφεὶς ἥλιον ἐξοπίσω.
Ἄχρι μὲν ἐν στήθεσσιν ἐβάλλετο, καὶ τότ' ἀποστὰς
Ἠματίαις αὐτὸν ἐργασίαις ἐδίδου.

ΙΒ'. *Ὅτι οἴκοι δεῖ μένειν.*

Ἀστακὸς οὐδείς ἐστιν ἀνέστιος, οὐ λιπόπατρις,
Οὐδὲ γένος νεπόδων θῖνα παρατροχάει.
Καὶ μοναχὸς δηθύνει ἐῆς ἀπάτερθε καλιῆς.
Πολλὰ πέλει πρὸ θυρῶν ἄμματα καὶ παγίδες,

ΙΓ'. *Ὅτι οὐδὲν τῶν μεγάλων ἄνευ γίνεται τόλμης.*

Βούλετό τις καθ' ἓν ἦμαρ ὑπεκφυγέειν βιότοιο,
Ἀλλὰ τὰ καὶ τὰ λέγων εἰρύετ' ἔνθεν ἀφεὶς,
Καὶ τὸ χιτώνιον αὐτὸ δι' ἄκρας ἔδραμε κοῦφος·
Ἀνδρὶ γὰρ εὐτόλμῳ καὶ πόλος ἐστὶ βατός.

B

ΙΔ'. *Ὅτι ἡ ἀκτημοσύνη ἁγνὴ ἐν μοναχοῖς.*

Ἦλθ' ἀποταξάμενος κυδίστατος ἐς Σκίταν ἀνὴρ,
Καὶ πολὺ χρῆμα διδοὺς κάλλιπέν οἵ τι μέρος.
Εἶπε δέ τις· Καὶ τὸ πρὶν ἀπώλεσας, ὦ φίλε, κῦδος
Τερπνὸν ἐὸν, καὶ ἰδοὺς οὐκ ἐπέβης ἀβίων.

ΙΕ'. *Ὅτι ἐπιβλαβὴς πλοῦτος ἀπόβλητος.*

Πλουσίῳ ἐν κλισίῃ προσεβήσατο μέτριος ἀνήρ·
Τοῦ δὲ ταρασσομένου οἷσιν ἐπὶ κτεάνοις,
Εἰ σὺ τάδ', εἶπε, μάλ' ὦκα, μὴ ἐξολέσῃς, φίλε τέκνον,
Αὐτά σε προφθάντα ῥᾴδιον ἐξολέσει.

ΙϚ'. *Θρηνητέον μᾶλλον ἑκάστῳ τὰ ἑαυτοῦ.*

Ἐκλείποντι Θέωνι φίλοι συνιόντες ἐθρήνουν,
Τοῖς δ' ὀλοφυρομένοις μεμφόμενος τάδ' ἔφη·
C Ὧδε γὰρ εἰδότες οἷος ὁ ᾅδης ἁρπαλέος θὴρ,
Μᾶλλον ἐπ' ἀλλοτρίοις χεύετε δάκρυ τόσον.

ΙΖ'. *Ὅτι οὐκ ἔστι νοσεῖν, καὶ θεραπεύειν ἄλλους.*

Ἔξελον οἱ πρότεροι καὶ δαίμονας ἣν διὰ πίστιν.
Ἡ δὲ μένει, τὰ δέ που ἐν νεφέεσσιν ἔδυ.
Εἶπε δὲ Πιτυρίων· Ῥέα δαίμονας ἐξελάσειεν
Ὃς πρῶτ' ἐξ αὐτοῦ τούσδε διεσκέδασεν.

ΙΗ'. *Ὅτι κατάχρεως ὁ οἶκτος τοῖς πένησιν.*

Εἰ συνέθεντο πένητες ἑὰ βλέφαρ' ἀμφικαλύπτειν,
Πλούσιος ἤθελέ τις ἀλαῖῃ προθέειν.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἐκτελέουσι τὸ χρυσίον ἥδιον ἡμῖν,
Οὐ χρὴ ἐπιστάζειν τοῖσδε σίτου ῥανίδα.

D

ΙΘ'. *Ὅτι οὐ πράττειν δεῖ, καὶ οὕτως εὔχεσθαι.*

Ἄστυ λιμὸς ἔτειρε δικαιοσύνης διὰ λιμόν·
Τῶν δὲ κατοικούντων λισσομένων Σισόην
Εὔξασθαι, Θεὸς ὡς ἔλθοι ἐπιτάῤῥοθος, εἶπεν·
Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἤθελον ἐνθάδ' ἔμεν.

Κ'. *Ὅτι κἂν τοῖς ἀναγκαίοις τὸ ἀπέριττον ἀκριβές.*

Νικᾷν τὰ τρία ταῦτα ἀμηχανῶ, εἶπεν Ἀπολλῶ,
Τὸν ζείδωρον ὕπνον, καὶ τὸ μὴ ἄρτον ἔδει,
Καὶ τρίτον, αὐτὸ τὸ φάρος ὃ ἕννυμαι· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ
Νικᾷν αὖθίς με πλεῖον ἀμηχανέει.

(4) Herm. Soz. l. vi, c. 38.
(5) D. Bern. in D. Magdal. *Religiosa tristitia, aut alienum luget peccatum, aut suum.*
(6) Plato in Phædro ex Lysia.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ΚΑʹ. Ὅτι οὐκ ἔστι Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμμωνᾷ.

Τὸν χρυσὸν φιλέων, φιλέειν ἔραμαι καὶ Χριστὸν,
'Αλλ' ὅδε μὲν ξυνάγειν φήσ', ὁ δ' ἀποξυνάγειν.
Χ' ᾗχι τάλαντα ῥέπει, καὶ ἡ διάνοια ὀπηδεῖ.
Οἴμοι τῶνδε ἐρῶν, ἤμβροτον ἀμφοτέρων.

ΚΒʹ. Ὅτι πολυσχιδὴς ἡ ἀπόκαρσις.

Ἄνδρα τύραννος ἔκειρε Σατὰν, νόσος, αἰσχύνη, ἔχθρα,
Καὶ πενίη, καὶ ἔρις, καὶ πόθος οὐρανίων.
Ταῦτα δὲ πειρασμοῖς τε καὶ ὕβρεσι κρίνεται ἡμῖν
Καὶ τῷ ἀνιδρωτὶ τοῖς καμάτοις ἰέναι.

ΚΓʹ. Τεκμήριον ἀνθρωπαρέσκου.

Νηστεύει τις ἔκητι Θεοῦ, καὶ ἔκητι θεώντων.
Πῶς τάδε εὖ γνοίης; Μεῖνον ἕως νοσέοι.
Τόφρα δέ γ' εἰ θανέειν ἱμείρεται, εὖ τάδ' ἀνέτλη·
Εἰ δέ κ' ἀποσκάζει, εἰσοδίαζε φίλους.

ΚΔʹ. Ὅτι οὐ καλὸν τὸ ὑποστέλλεσθαι πᾶσιν.

Νοῦν τις ἔχων πτερόεντα καὶ ἔνθεον, ὁππότε χεῖρας
Οὐρανὸν εἰσπέτα, οὐκέτ' ἐς αὐτὸν ἔην·
Τοίνυν εἴποτ' ἔμελλε φίλοις εὐχὴν δεένεσθαι,
Τὼ χέρε συμβάλλων ἂψ ἀπέβαινε μόνος.

ΚΕʹ.

Τὰ τρία ταῦτα φέρειν ἐπετέλλετο ἱερὸς ἀνήρ·
Ἐν φρεσὶ σωφροσύνην, αἰδῶ ἐπὶ βλεφάροις,
Γλώσσῃ ἀλυκτοπέδην· ἐκάλει τόγε τοὺς τοιούτους
Τοῦ μεγάλου Λυδοῦ πολλὸν ἀφνειοτέρους.

ΚϚʹ. Ὅτι λόγος ἀπρεπὴς αἶσχος ἄλυτον.

Σχοινολογοῦντος ἑταίρου, ἔφησέ τις· Οὐ τόσον ἐστὶ
Δεινὸν ὀλισθῆσαι τῷ ποδὶ, ὡς τῷ ἔπει.
Εἰ δὲ γὰρ ἂν καὶ ᾖ ἀπὸ τοῦ ποδὸς, οὐ τόσον εἴη·
Οὐκ ἀγαθὸς δὲ λόγος λύεται οὐδὲ μόρῳ.

ΚΖʹ. Ὅτι πολύτροπος ἡ τῆς κακίας ἐπιβουλή.

Σφριγᾷ καὶ φύσις, οὐ πρήσει δέ τι, μὴ προδιδούσης
Ψυχῆς· ἐκ δὲ βορῆς ἄγριος ἵστατ' ἔρως.
Ἀνδρὶ δὲ νηστεύοντι ὄφις φθονέων πολεμίζει,
Καδμείη τε ἑοῖ νίκη ἐπιτροχάει.

ΚΗʹ. Ὅτι οἱ νῦν περὶ τὴν ἀρετὴν ἀμβλύτεροι.

Εἶπε γέροντι νέος· Πῶς ἤλθετε, καὶ δίχα μόχθου,
Τὴν ἀρετὴν, ἡμεῖς οὐδὲ μετ' ἐμμελίης;
Τοῦτο γὰρ ἦν μόνον ἔργον· ἅπαντα δὲ τ' ἄλλα πάρεργα.
« Πᾶν δ' ὅπερ ἂν ἐθίσῃς, κἂν βαρὺ, ῥᾷον ἔφυ. »

ΚΘʹ. Ὅτι τὰ ἐν θαλάσσῃ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ.

Οὐδὲν ἁλός ῥ' ὁ βίος διενήνοχεν· ἄστατοι ἄμφω,
Πικροὶ, θηροτρόφοι, οἱ λιμένες βραχέες.
Πολλοὶ ἁλός τ' ἀνέμων ἀδαήμονες, αὐτὰρ ὁ δαίμων
Τῇσιν ὀπαῖς πνείει μᾶλλον, ἢ ἐν πελάγει.

Λʹ. Ὅτι καιρὸς παντὶ πράγματι.

Κείμενον ἐν προθύροις τὸν Λάζαρον οὐχ ὁράασκεν

A XXI. *Fieri non posse ut simul inserviamus Deo et Mammonæ.*

Aurum adamo (7), fateor, Christum sed amare per- [opto :
Jungit at hic animos, distrahere illud amat :
Quoque talenta auri vergunt, animus quoque vergit :
Sic simul hæc adamans, privor utroque simul.

XXII. *Tonsuram multiplicem esse.*

Vis hominem, pudor aut Satan, morbusve totondit,
Lis, vel pauperies, aut amor æthereus.
Adversis rebus facile hæc dignoscimus, et si
Quis ferat ærumnas absque dolore graves.

XXIII. *Indicium obsequiosi seu popularem auram venantis, et vere pii.*

B Ille Dei, hic hominum causa jejunat, at istud
Qui nosces? morbi cum cruciare solent :
Tunc si mortem optet, jejunia vera videntur :
Si trepidet, ficte religiosus homo est.

XXIV. *Præclarum esse omnibus inservire.*

Præditus aligera quis mente et Numine plena,
Raptus erat quoties ferret ad astra manus :
Cum charorum ergo vellet meminisse precando,
Jungebat palmas, juris eratque sui.

XXV. *Quod tria servanda sint.*

Hæc tria serventur, vir sanctus ubique monebat .
Sobrietas animo, luminibusque pudor,
Vinculaque in lingua. Nam qui tulit hæc tria puncta,
Principe nimirum est ditior ille Lydum.

C XXVI. *Quod indecora oratio dedecus indelebile sit.*

Vana loquente alio, monuit quidam : Haud gravis [error
Usque adeo ille pedum est, lapsus ut eloquii :
Namque pedum lapsus quod fert, tolerabile damnum [est,
Sed pravus sermo non perit interitu (8).

XXVII. *Quod multiplices sint vitii insidiæ.*

Fervet natura, haud urit nihilominus, illam
Prodiderit ni mens ; esu amor exoritur.
Jejunanti homini serpens movet aspera bella,
Cadmeo tantum ut vincere more queat.

XXVIII. *Eos qui nunc vivunt, ad virtutem esse tardiores.*

Dicebat vetulo juvenis : Quinam absque labore
D Virtutem es nactus, vix ego cum studio?
Hoc unum, inquit, opus fuit, haud alia omnia curæ,
« Nempe usu leve erit quod fuit ante grave. »

XXIX. *Quæ in mari eveniunt, in hac quoque vita contingere.*

Vita mari similis, res namque incerta et acerba
Utraque, alensque feras. Littora sunt brevia ;
Sunt maris ac ventorum ignari plurimi : at ipse
Flat dæmon mage per pectora quam pelagus.

XXX. *Opportunitatem in omni re spectandam esse*

Vestibulum ante domus stratum despexerat Irum (9)

(7) Allusio venustior est in Græcis, Χριστὸς, Χρυσός.

(8) D. August. in Enchir. Greg. Naz. de Silentio.

(9) Lazarum. Luc. XVI.

Digitized by Google

Dives, nunc vero suspicit eminus hunc.
« Nam res adversas vigilantia suevit amare :
Noscito tempus, ait filius Hyradii (10). »

XXXI. *Quod majoribus semper quis inhiet.*

Ardua res homini est mundum comprendere totum :
Optanti tamen hunc linquere, perfacile est.
Sed quia ab antiquo fastus mala semina habemus,
Perpetuo fructus demetimus vitii.

XXXII. *Omnia ad institutionem vicinorum præstanda esse.*

Gustarant monachi sua per convivia carnes.
Tum quis Pastori : Cur, ait, haud comedis?
Præsentes læsissem, inquit : nam talia edendo
Cum sim talis, quis temperet ingluviem?

XXXIII. *Cur bella hodierna sint graviora.*

Dic nobis cur sint mala nunc majora, beate,
Quotidie et patimur quam graviora prius?
Quo propius Satan sua novit regna venire,
Terricolis solet hinc sævius irruere.

XXXIV. *Quemque se ipsum revereri et observare debere.*

Qui excussus propriis aliena negotia cernit,
Angusta est acie, se procul atque videt :
Sin visu intento reddatur pupula major,
Se cernens prope, non prospicit ulterius (11).

XXXV. *Quod si is qui mentitur perit, multo magis qui pejerat.*

Si lyricus David vere cecinisse putatur,
Mendaces perdes prorsus inaniloquos :
Ergo ubi erit tum qui sua per perjuria cunctos
Offendit, quibus est integra mente fides?

XXXVI. *Cujusvis non esse de virtute disserere.*

Pastore a celebri dum quis rogat aurea dicta,
Ex alio glandes robore collige, ait (12) :
Nam pulchrum quid de virtute docere pudet me,
Cum magna affectans, vix minima efficiam.

XXXVII. *Quod inopia minime invidiosa sit.*

Qui livore, odio et curis nos solveret, atque
Duceret ad securam, innocuamque viam,
Numquid eum sequeremur? at hæc bona pluraque
Affert pauperies : et tamen hanc fugimus? [nobis

XXXVIII. *Quod is cui bellum infertur undequaque, vix effugiat vulnera.*

A bello quod linguæ, oculis atque auribus imis
Infertur, nullus monticolis metus est.
Cordis at infestant hos prælia sola, proinde
Non fera : nam in multis Mars metuendus adest.

XXXIX. *Quod sermones cum fiducia prolati non pereant.*

Monticolam sævus dum princeps detinet, atque
Pertrahere intrepidum in sua verba nequit,
Nunquid, ait, metuis mortem? Alter, Nonne pudet te

A 'Ο πλουτῶν· τὰ δὲ νῦν τηλόθεν εἰσορᾷ.
« Τῇ γὰρ ἀναγκαίῃ τὸ γρήγορον ἀεὶ ὀπηδεῖ.
Γνῶθι καιρὸν, ἔφη Πιττακὸς Ὑρραδίου. »

ΛΑ'. *Ὅτι τοῖς μεγάλοις ἀεί τις ἐπισπεύδει.*

Πάντα λαβεῖν τὸν κόσμον ἀμήχανόν ἐστ' ἀνθρώπῳ,
Πάντα δὲ τόνδε λιπεῖν, ῥᾴδιον ὅσκε θέλει.
Ἀλλ' ὑπερηφανίης τὸ ἀπαρχῆς σπέρμα λαβόντες,
Ἀμῶμεν κατ' ἔθος καρπὸν ἁμαρτίνοον.

ΛΒ'. *Ὅτι δεῖ πάντα εἰς οἰκοδομὴν τοῦ πέλας ποιεῖν.*

Δαιτί φίλοι μοναχοὶ κρέας ἤσθιον· ὀψὲ δ' ἔφη τις·
Πῶς δὲ σὺ, ὦ ποιμὴν, οὐ φάγες; Ὅττι πάνυ
Τοὺς παρεόντας ἄασα. Ἔφαντο γὰρ, ὡς Ἐὰν οὗτος
Τοῖος τοιάδ' ἔδοι, τίς μὴ ἀδηφαγέοι;

B ΛΓ'. *Ὅτι οἱ πόλεμοι τοῖς νῦν ἰσχυροτέροις.*

Εἰπὲ, μάκαρ, διὰ τί κρατερώτερα νῦν τὰ κάκ' ἐστί;
Καὶ παρὰ τοὺς προτέρους πάσχειν οἰκτρότερα;
Καὶ γὰρ ὅτ' ἐγγίζει τοῦ Σατᾶν ἡ βασιλεία,
Λάβρον ἐπαιγίζει μᾶλλον ἐφημερίοις.

ΛΔ'. *Ὅτι ἑαυτοῖς μᾶλλον ἐπαισχυντέον.*

Πᾶς ὁ ἀφεὶς τὰ ἑαυτοῦ, ἐπισκοπέων δὲ τὰ ἄλλων,
Στεινόκαρός τίς ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο βλέπει
Τηλόθεν· εἰ δ' εἰς εὐρύχορον τὸ πάθος γε μετέστη,
Ἐγγύθεν αὐτὸν ἰδὼν, ἀλλαχοῦ οὐχ ἑορᾷ.

ΛΕ'. *Ὅτι εἰ ὁ ψευδόμενος ὄλλυται, ὁ ἐπίορκος πόσον!*

Εἰ ὁ λυρῳδὸς Δαβὶδ ὁμοῦ καὶ τοῦτο ἀείδει,
C Ὡς Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλέοντας ψεῦδος·
Ποῦ ἂν εἴη ὅστις καὶ ἐπίορκον ὀμόσσας,
Πάντας ἄαθ' ὅσσοι πιστὸν ἔχουσι νόον;

ΛϚ'. *Ὅτι οὐ τῶν τυχόντων ὁ περὶ ἀρετῆς λόγος.*

Ποιμέν' ἀνήρετό τις τὸν ἀοίδιμον· Εἰπέ τι ῥῆμα.
Αὐτὰρ ὅγ'· Οὐχ, ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, ἔφη·
Αἰδέομαι γὰρ ἐγὼ περὶ τῆς ἀρετῆς τι διδάσκειν.
Ἐν μεγάλῳ γὰρ ἐρῶν, οὐδὲ γρὺ ἐκτελέω.

ΛΖ'. *Ὅτι τὸ ἄπορον ἀνεπίφθονον.*

Εἰ μερίμνας τις ἔλυε, καὶ ἔχθεα, καὶ φθόνον, εἶτα
Εἰς ἀμέριμνον ὁδὸν ἦγε καὶ ἀπόλεμον,
Οὐχ ἂν ἐπ' αὐτὸν ἴμεν τάδε, καὶ πλέον ἐσθλὰ προτείνει
Ἡ ἀκτημοσύνη καὶ φεβόμεσθα κότῳ.

D ΛΗ'. *Ὅτι τὸ πανταχόθεν πολεμούμενον ἄτρωτον.*

Ὤτων καὶ γλώττης, καὶ ὄμματος ἐκ πολέμοιο
Ῥύεται ὁ σκηνῶν οὔρεσιν ἠλιβάτοις.
Ὀχλεῖ δ' ὁ κραδίης πόλεμος μόνος, ἀλλ' ὅτι μοῦνος,
Οὐ χαλεπός· χαλεπὸς δ' ἐν πλεόνεσσιν Ἄρης.

ΛΘ'. *Ὅτι οἱ μετὰ παῤῥησίας λόγοι ἀθάνατοι.*

Ἄνδρα κατέσχε τύραννος ὀριτρόφον· ὡς δ' ἐπὶ τὸ σφὸν
Δόγμα μὲν οὐχ ἥρει, Οὔτι δέδοικας, ἔφη, [θοις
Μή σ' ὀλέσω; — Σὺ δ', ἔφη, οὐκ αἰσχύνῃ, ὅττι με μύ-

(10) Pittacus.
(11) Pythag. *Carmina aurea*; Hor. II Ser., S. 3.
(12) Adagium ex Epigr. Græc. l. II, c. 9 : *Excute quercum aliam.*
(13) Cassiod. l. VIII *Var.*, 10 : *Non semper tutus fuit qui cum numeroso hoste contendit.*

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Οὐ νικῶν, φάσκεις σκορπίου ἔργα τελεῖν;

Μ'. Μὴ μέγα φρονεῖν ἔν τινι.

Εἴτε μέγ' ἐξείποις, ἑτέρου πάρα μεῖζον ἀκούσεις·
 Καὶ γὰρ ἔφη Ζήνων· Οὔποτέ μ' ἠέλιος
Δειπνίζοντα δέδορκε. Θέων ἀπάμειπτο παραστάς·
 Αὐτάρ μ' αὐτὸς θὴν οὐδὲ χολωσάμενον.

ΜΑ'.

Ῥηΐτερον βασιλεὺς πέρθει πόλιν, εἰ δεδύνηται
 Τὰ προσιόντα τεμεῖν εἴδατα καὶ τὸ ὕδωρ.
Οὕτω καὶ σύ γ', ἔφησε Πίωρ, πάθε' ἐξαλαπάξεις.
 Ἄχρι δὲ ταῦτα μένει, δύσκολον ἐξερύης.

ΜΒ'. Ὅτι τὸ νέον εὐεξαπάτητον.

Ἡ νεότης τά τε ἄλλα, καὶ οὐ πάγιον φρένα τίκτει.
 Ἔνθεν ἔλεξε γέρων· Εἰ νέον ἄνδρ' ἐσίδῃς
Οὐρανὸν εἰσανιόντα, λαβὼν ποδὸς, ἕλκε χαμᾶζε·
 Μὴ χρόνου ἐκπεσσὼν, βρέγμα οἱ ἐξολέσῃ.

ΜΓ'. Ὅτι καὶ πάθεσιν ὑπεξίσταται πάθη.

Ἔστι καὶ ἐκ κακίας κέρδος τί γε. Μνησίκακος γὰρ
 Θυμῷ ἀναφλεχθεὶς ἰὸν ὃν εἶχεν ἔσω,
Ἤμεσεν· ἐκ δὲ φανεὶς ἐσπείσατο. Πᾶσα γὰρ ἀσπὶς
 Ῥίπτουσα τρώγλης οὐ μάλ' ἄελπτος ἔφυ.

ΜΔ'. Ὅτι τὸ ὑποτακτικὸν ὑπὲρ ἅπαντα.

Ἐκστὰς εἶδεν ἀνὴρ εἰς οὐρανὸν ἄνδρας ἀρίστους·
 Τῶν δ' ἀπέλαμπε πλέον ἠΐθεος θεράπων.
Τὸν δὲ τρόπον ζητῶν, ἔμαθεν, ὅτι οἶδε θελήσει
 Τἀγάθ' ἔδρων· ὁ δὲ δὴ, οὐδὲ θέλημα ἔχεν.

ΜΕ'. Ὅτι ὑπομένειν δεῖ ἐν οἷς ἂν σκηνώσωμεν.

Δένδρεον ἢν ἀπάγῃς τόπον ἐκ τόπου, οἶσθ' ὅτι ἔρξεις.
 Πολλῷ πλεῖον ἀνὴρ ἔνθα καὶ ἔνθα ναίων·
Εἰ δ' ὁ τόπος δαμάᾳ, καίτοι κακὸν οὐ μέγα τι ὂν,
 Μηδὲν ἐρωτήσεις εἵνεκα τῶν ἑτέρων.

ΜϚ'. Ὅτι ἀγαλματοποιεῖ ἡ διάνοια.

Ζωγράφος ἀκριβὴς Κῦρός γ' ἔφη· Ἔστιν ὁ νοῦς μου,
 Σχήματα καὶ μορφὰς ἔνδοθί μοι τυπόων.
Ἑλλάδιος δ' ἀπάμειπτο· Τὰ θηρία δείδιμεν εἰ ζῇ,
 Εἰ δὲ μὴ, ἡ ἐμπὶς πολλὺ κραταιοτέρη.

ΜΖ'. Ὅτι τὸ κακὸν ἐπιβούλιον.

Οὔποτε Σατὰν ἄεργος, ἔπεισε δὲ πάντοτε πᾶσι,
 Τοὺς κρατεροὺς λύει, τοὺς ὁσίους δαμάᾳ·
Θῆκε δὲ καὶ προδότην τὸν Ἀπόστολον. Ὤμοι, ἔφη τις,
 Κἂν τὰ Γάδειρα περάσ' αὐτόθεν ἡ κακίη.

ΜΗ'. Ὅτι πρὸς τὸν τόπον καὶ τὰς χρείας.

Ξεῖνον ἔδεκτ' Ἀγάθων· χύτρῃ δέ τις ἔμβαλε φακὸν,
 Καὶ παρέθηκε γέρων. Φῆ δ' ὁ φίλος γελόων·
Ὄμφακες οἱ φακοί εἰσιν. Ὁ δ' ἴαχεν· Οὐκ ἄρα τοῦτο
 Ἀρκιόν ἐσθ' ὅτι πῦρ ἔδρακες εἰς τὸν Ἄθω;

ΜΘ'. Ὅτι αἱ προφάσεις εὐφώρατοι.

Ἄνδρες ἐλοιδόρεον κοινὸν φίλον, ἣ δέ γε Σίμων·
 Ὁ ψόγος οὐχ ὁσίων. Οἱ δὲ τραπέντες ἔφαν·
Κηδομένου τ' ἀνδρὸς, τάδε βάζομεν. Αὐτὰρ ὅγ' εἶπεν,

A Me voce invictum vincere more Nepæ (14)?

XL. *Quod nulla in re se efferre oporteat.*

Si quid protuleris jactantius, amplius alter
 Se efferet, exemplum Zeno Theoque dabunt.
Dicebat Zeno : Sol me non vidit edentem ;
 Necdum iratum sol me, Theo, vidit, ait (15).

XLI. *Affectus animi domandi.*

Expugnat citius rex oppida, si queat inde
 Escarum omne genus fluminaque avehere.
Sic Pior affectus animi domitare monebat,
 Quod, si isti maneant, nemo sit incolumis (16).

XLII. *Juvenes deceptu faciles esse.*

Vix unquam solidam mentem parit ulla juven- [tus (17),
 Unde senex quidam dicere erat solitus :
B Si quemquam cernas juvenem conscendere cœlum,
 Tu pede retrahito, ne effluat huic cerebrum.

XLIII. *Quod affectus aliis prodantur affectibus.*

Nascitur e vitio quid lucri : namque malignus
 Ira ardens effert tecta venena foras :
Illa minus detecta nocent, velut aspis ab antro
 Egressa occulto, est exitiosa minus.

XLIV. *Submissionem supra alia omnia esse.*

Præstantes homines vidit vir raptus in astra,
 In quibus eximius splendor erat juvenis :
Et quærens causam, hanc audivit : nempe, volentes
 Hi bona fecerunt, velle suo hic caruit.

XLV. *Quod permanere oporteat in locis ubi sedes posuimus* (18).

C Si arbustum removeś de sede, feracius illud
 Præstas, tu quoque vir hic et ubique habita (19).
Sin locus arboribus nocet, in leviore periclo,
 Nil posthac quidquam de reliquis rogites.

XLVI. *Quod mens mala simulacra effingat.*

Egregius pictor Cyrus dicebat : Apud me
 Mens varie fictis gaudet imaginibus.
Cui contra Elladius : Nos terrent viva ferarum
 Monstra : culex aliter fortior ipse foret.

XLVII. *Quod malum semper insidietur.*

Satan iners nunquam est, nulli non irruit hostis (20),
 Enervat fortes, sollicitatque pios.
Proditor hinc evasit apostolus. Heu mihi, quidam
D Exclamat, vitium transque Gades penetrat.

XLVIII. *Quod secundum locum usus rerum sit.*

Notum Agatho excipiens, lentem conjecit in ollam,
 Apposuitque senex : hospes ad hæc lepide :
Agrestis lens est. Quid tum? non sufficit, inquit,
 Hoc tibi, cum flammas videris ignis Athus?

XLIX. *Quod prætextus facile convincatur.*

Cum quidam ingererent convicia turpia amico
 Communi, his Simo : Probra inhonesta probis.
Contra illi : Hæc hominis nos dicere cura coegit.

(14) Cic. I *Tusc.*
(15) Theodoret. *H. S. P.* 12.
(16) Pallad. *H. S. P.* 187.
(17) Hom. *Il.* 3.

(18) Respondet duodecimo epigrammati.
(19) Vel, *vir melior fiet ubique habitans.* Seneca, ep. 1. *Nusquam est, qui ubique est.*
(20) Pisides in *Cosmurgia.*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Simo ait : Hæc hostes sollicitudo petat.

L. *Quod supervacaneum sit comedere.*

Pior opus manibus faciens potumque cibumque
Sumebat (21), ducens ista supervacua,
Addebatque idem : Nimirum mente verebar
Ne nimium lætum me cibus efficeret.

LI. *Quod laboriosissimum sit obsequium hominum.*

Ad cœnam cum forte Carino vocatus adesset,
Vidissetque Lupam corpore conspicuam,
Hei mihi! flens dixit, non tam contendo placere
Corde Deo, meretrix quam studet ista procis (22).

LII. *Quod perjurium pessima sit res.*

Naturam prostraverunt mendacia sola,

Hinc requies plane nulla fuit vitiis.
Sed magis inque dies mage nos jurare maligne
Consueti, mentes exitio dabimus (23).

LIII. *Aliena non esse curiose inquirenda.*

Percurri Phrygiæ campos Asiæque patentis,
Altis quis dixit montibus Eutropio,
Cernere nec potui prisca virtute decorum :
Talis enim quærens desiit esse prius.

LIV. *Quæ natura constant, firmiora esse iis quæ ficta sunt vel artificiosa.*

Mens sapiens sapientem ostendit, diaque facta
Insignem sophiæ lumine et ingenii.
Qui ex scripto loquitur, dum profert scripta, disertus
Apparet prudensque : his sine, solus hiat.

LV. *Majores esse tentationes eorum qui in montibus degunt.*

Ut vitæ fluctus evaderet ad juga tanquam
Ad portum tendens, prœlia ibique videns
Orta a dæmonibus : Miserum me, ait. Alter at infit :
Nil monachi fuerint si hæc mala sustuleris.

LVI. *Quod lata non sit via ad vitam.*

Arcta via est, aliquis dixit, quam tu pius audis,
Nempe animi motus sensaque comprimere :
Atque his perdomitis clamare : En nos quoque te,
Ultro linquentes omnia, consequimur. [Rex,

LVII. *Quod religiosa vita a Deo docta sit.*

Dum quærit quanam ratione Antonius esset
Salvus, ei visus lenis homo, nec iners.
Is mox orabat, modo opus faciebat : et illi
Tum dixit, Sic tu vivito, salvus eris.

LVIII. *Desperationem ultimum esse malorum.*

Sancte Pater, cecidi, quid agam nunc? Surgito, fili.
At rursus cecidi. Surgito rursus, ait.
Usque tamen quo? Aliqua tenus, aut dum vixeris, [inquit :
Namque ubi lapsus eris, te quoque corripiam.

LIX. *Pœnitentiam non esse præstantiorem innocentia.*

Dic, bone vir, melior quis, num qui purus ab annis

A Εἰς ἐχθρῶν κεφαλὰς τοῦτο τὸ κῆδος ἴοι.

Ν'. *Ὅτι τὸ ἐσθίειν πάρεργον.*

Ἔργα χέρεσσιν ἔχων, τότ' ἄρ' ἤσθιε πῖνέ τε Π;ώρ.
Πευθομένοις δ' ἐλάλει, ὡς Τὸ πάρεργον ἔχω.
Καὶ ἄλλως· Ἦν δὴ καταδαιόμενός μοι ὁ θυμὸς,
Μὴ μάλα πολλοστῆς αἴσθεται ἡδυμίης.

ΝΑ'. *Ὅτι τὸ ἀνθρωπάρεσκον φιλοπονώτατον.*

Δαιτὶ παρὰ ξενίῃ κληθεὶς κατέβαινε Καρίνων,
Μαινάδα δὲ στιλπνὴν δάκρυσιν εἰσορόων·
Ὤμοι! ἐρῶν, οὐ τόσσον ἐπείγομαι αὐτὸς ἀρέσκειν
Ὑψιμέδοντι, ὅσον ἥδ' ἀκολαστοτέροις.

ΝΒ'. *Ὅτι τὸ ἐπιορκεῖν χαλεπόν.*

Ψεῦδος ἁπλοῦν κατέβαλλεν ὅλην φύσιν, ὥστ' ἔτι [καὶ νῦν,
B Οὔτι ἀνάβλησις τῆς κακίης πέλεται.
Σύνθετα δ' ἡμεῖς καὶ παρασύνθετα ῥήματα πάντα
Ὀμνύμενοι, καὐτοὺς τοὺς νόας ἐκσπάσομεν.

ΝΓ'. *Ὅτι δεῖ μὴ πολυπραγμονεῖν τὰ ἑτέρων.*

Καὶ Φρυγίην διέβην, καὶ τῆς Ἀσίης τὰ ὕπαιθρα,
Εὐτρεπίῳ πρὸς ὄρος εἶπε φίλος πελάσας·
Οὐ δύναμαι δ' ἰδέειν πρότερον λόγου ἄξιον ἄνδρα·
Πρῶτα γὰρ ὁ ζητῶν ἔκβαλε τοῖος ἔμεν.

ΝΔ'. *Ὅτι τὰ φύσει τῶν θέσει βεβαιότερα.*

Νοῦς σοφὸς ἄνδρα σοφὸν παραδείκνυται, ἔργα δὲ θεῖα
Πάνσοφον ἀγλαόνουν· ὃς δέ κε γραπτὰ λέγῃ,
Ἄχρι μὲν αὐτὰ ῥέει, φράδμων σοφὸς εἴδεται εἶναι,
Ἡνίκα δ' ἐκλείπει ταῦτα, κέχηνε μόνος.

C ΝΕ'. *Ὅτι μείζονες οἱ πειρασμοὶ τῶν ἐν ὄρεσιν.*

Φεύγων τις τὰ βίου κύματα, ὥσπερ ἐς ὅρμον
Ἦλθ' ἐν ὄρει, καὶ ἰδὼν δαιμονίους πολέμους,
Ὤμοι! ἔφη, τί πάθω; Εἶπεν δέ τις· Εἰ πειρασμοὺς
Τῶν μοναχῶν ἀφέλοις, οὐδενός εἰσι λόγου.

ΝϚ'. *Ὅτι ἡ πρὸς τὴν ζωὴν ὁδὸς ἀπλατής.*

Ἡ στεινὴ, τὶς ἔφησεν, ἀταρπιτὸς, ἥνπερ ἀκούεις,
Τὸ σφίγξαι τελέθει τὰς ἐφέσεις· ὁ δέ γε
Καὶ διαμήσας τάσδε, λέγοι ἄν· Ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς
Σοὶ ἀκολουθοῦμεν πάντα ἀφέντες, Ἄναξ.

ΝΖ'. *Ὅτι ἡ ἀσκητικὴ θεοδίδακτος.*

Πῶς ἂν σωζοίμην; Ἀντώνιος εἶπεν ἀθυμῶν.
D Τῷ δέ οἱ ὤφθη ἀνὴρ ἥμερος, ἔργον ἔχων.
Ἂν δὲ στὰς πάλιν εὔχετ', ἀτὰρ πάλιν ἕζετ' ἐπ' ἔργα.
Καί οἱ ἔφη· Οὕτω ζῆθι, καὶ εὐμενέοις.

ΝΗ'. *Ὅτι ἔσχατον τῶν κακῶν ἡ ἀπόγνωσις.*

Ἤριπον, ὦ μάκαρ, εἰπὲ τί ῥέξομεν;— Ἔγρεο, τέκνον.
— Ἀλλ' αὖθις πίπτω.— Αὖθις ἀνέγρεό μοι.
— Μέχρι πόσου; — Τινός· εἰ δ' οὔ, ἕως χρόνου· εἰ [δ' οὔ, ἕως ζῇς.
Φησὶ γάρ· Ἔνθα σ' ἕλω, κεῖθί σε καὶ κρινέω.

ΝΘ'. *Ὅτι οὐ μείζων ἀναμαρτησίας μετάνοια.*

Εἰπὲ, μάκαρ, τίς ἀμείνων. ὁ ἐξ ὀνύχων ἀμόλυντος,

(21) Socr. *H. E.* l. iv, c. 23.
(22) Idem ibid. de Pambo.
(23) Xen. in Agesila.

Digitized by Google

Η ὁ κακοῖς καταδὺς, εἶτ' ἀνανηξάμενος; A
Τὸν πρώτιστον ἔγωγε ἐπείγομαι ἐξερεείνειν·
'Αλλ' ἡ πᾶσα βροτῶν ὤλετο προσδοκίη.

Ξ'. *Ὅτι πολύτροπος ἡ τῶν δακρύων βλύσις.*

Δάκρυα λύπης οἶδα, καὶ εὐφροσύνης, καὶ ἔρωτος.
'Ελπομένου τε δέους, ἐλπομένου τε κλέους.
Καὶ φύσεως, καὶ θεῖα, καὶ ὀλλυμένων ἀρετάων·
Ταῦτα δ' ἐπιγνοίης, ἡδυμίη καὶ ἄχει.

ΞΑ'. *Ὅτι οὐχ ἁπλῶς τὸ φιλόϋπνον.*

Ὕπνοι τοῖς ἀϋπνοις πουλύτροποι· οἷς μὲν ἐδωδῆς,
Οἷς δὲ, φυῆς καὶ ἔθους· οἷς δ', ὁσίων καμάτων.
Οἱ δ' ἐπανακτῶνται λιμοῦ δέμας· οἱ δ', ἐχθροῖο
Δαίμονος, ὄφρ' ἡμᾶς ὄρθρου ἐρυκακέοι.

ΞΒ'. *Ὅτι πολυειδῆ τὰ σχήματα τῶν χειρῶν τοῖς εὐχομένοις.* B

Εὐχόμενοι τανύουσι σοφοὶ χέρας οἱ μὲν ἐφ' ὕψους
Ὑψόσ' ἐπαιρόμενοι· οἱ δὲ κάτωθεν ὅταν
Οὐδ' ὅποι εἰσὶ νοῶσιν· οἱ δ' ὕπτιον, ὥς τι λαδέσθαι·
Οἱ δὲ σταυροτύπως· ἄγχι γάρ ἐστ' 'Αμαλέκ.

ΞΓ'. *Γελοῖον τὸ ἐπ' ἀρετῇ προσωπεῖον.*

Εἴδωλον καὶ ἀνὴρ ἐπιδεικτικὸς εἰς ἓν ἴᾶσι.
Κεῖνο πολυχρύσοις σχήμασι κόσμον ἔχον,
Πίσσης καὶ πηλοῦ γέμει εἴσω· ὧδε καὶ οὗτος
'Εκτὸς ἐὼν ἱερὸς, οὐ τοῖός ἐστιν ἔσω.

ΞΔ'. *Ὅτι καὶ μέχρι ἁλὸς τοῖς τελείοις ἡ παρατήρησις.*

Δεῦτ' ἄγετ', ἴδετε ἔργα τάδ' ἄσχετα, εἶπεν 'Αχιλλᾶς. C
Ψωμὸν ἔδων βάπτει εἰς ἅλας 'Ησαΐας.
Εἰ σὺ ζωμία ταῦτα παραρτύειν ἐθέλοισθα,
Δεῦρ' ἴθ' ἐν Αἰγύπτῳ, οὔρεα δ' ἐγκρατέων.

ΞΕ'. *Ὅτι αἰτεῖν δεῖ πρῶτον τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν.*

Πολλὰ Θεοῦ δέομαι, τούτων δὲ τί κραίνεται; Οὐδέν.
Πῶς τόδ' ἔνεστι, Θέων; πῶς δέον ἐστὶ τυχόν;
Πρῶτα τὸ ἓν δ' αἰτεῖν, καὶ ἕψεται αὐτίκα καὶ τά·
Εἰ δὲ τὰ πολλὰ θέλεις, καὶ τὸ ἓν οἴχεθ' ἅμα.

ΞϚ'. *Προσεκτέον μᾶλλον ἑαυτοῖς.*

Κρίνετό τις φθορίης· κληθεὶς δὲ Πίωρ ἐπὶ τούτῳ,
Ἦλθ' ἐπὶ νῶτα φέρων ψάμμον ὅλῃ σπυρίδι.
Πρόσθε δ' ἔχε δράκα τῇσδε, καὶ ἴαχε· Τὰμὰ τοσαῦτα
'Εστὶ καὶ οὐχ ὁρόω· τὰ ξένα δ' ἐξετάσω; D

ΞΖ'. *Συζυγία ψυχῆς καὶ σώματος ἄληπτος.*

Εἰ τὴν σάρκα φιλῶ, πολεμίζομαι· εἰ πολεμίζω,
. . . .
Τρύχομαι· εἴπερ τιμῶ, σφάλλομαι, ὤμοι ἔγωγε!
Τίς γένομαι, καὶ ποῖ τράπομ' ἀστατέων ἄθλιος;

ΞΗ'.

Συγκατέβαινε γέρων ἑτάροις σφίσι· τὸν δέ τις ἀρχὸς

Est teneris, vel qui labitur et resipit?
Ut primum anteferam verum me cogit et æquum:
Sed si hoc, spes hominum vana et inanis erit.

LX. *Quod multiplex sit lacrymarum profusio.*

Effundit lacrymas dolor, exsultatio, amorque,
Quando mali metus est, spes vel honoris alit:
Vel natura, aut virtutum jactura, Deusque.
Hæc tu lætitia moestitiaque scies.

LXI. *Quod multiplex sit somnolentia.*

Somnorum causa est diversa insomnibus (24): Esus,
Ingenium, et mores, atque laboris amor.
Hi recreant minuuntque famem: illos excitat hostis
Tartareus, prohibens invigilare pios.

LXII. *Orantes varia manuum compositione uti.*

Extendunt palmas sapientes, quando precantur:
Hi in sublime levant, dejiciuntque alii,
Qui rapta sunt mente: hi ceu quid prendere vellent,
Protendunt, crucis aut signo Amalecha fugant.

LXIII. *Ridiculam esse in virtute larvam, hoc est simulationem.*

Idolum et qui sese ostentat inaniter, unum
Efficiunt: auro nam simulacra micant,
Cum pice sint et plena luto intus: sic quoque [et iste
Cum sacer extra sit, non tamen intus is est (25).

LXIV. *Bonorum vel in salis mica religio.*

Hoc propere, actaque mira videbitis, inquit, Achil- [las (26),
Isaias comedit frustula sparsa sale.
Ac si tu cupias magis hæc condire, venito
Promptus in Ægyptum, monticolasque vide.

LXV. *Primum quærendum esse regnum Dei.*

Multa Deum posco, sed nil conceditur horum:
Qui, Theo, contigit hoc? quid decet hic facere?
Unum poscendum est primo, mox cætera habebis:
Si vis multa, unum jam quoque et illud abit.

LXVI. *Sibi potius attendendum esse.*

Judicium ad stupri damnatæ forte vocatus
Pior, sportam onerat pone gravi sabulo.
Ante manu claudens partem, inquit: Cum mea sint
Non cerno, quæram cur peregrina mala? [hæc,

LXVII. *Conjugium animi cum corpore, difficile perceptu esse* (27).

Diligo si carnem, bellum est mihi: si gero bella,
Vexor: si temno, sic quoque despicior.
Si colo, decipior, miserum me! quidnam ero tan- [dem?
Quonam me vertam? quemve tenebo modum?

LXVIII.

Quod vetulus sociis sese submitteret, ipsum

(24) Hoc est, iis qui se vigiliis exercent.
(25) D. Aug. De morib. Eccles. cath.: *Facile est simulare, et difficile habere virtutem.*
(26) Is ut sacerdos subscripsit synodo Alex. adversus Arium.
(27) In hoc tetrasticho, Græco interciso et altero versu mutilo, divinandum fuit, ut in sequenti.

Digitized by Google

Dux carpit, vocem is tollit, et Hic jacula :
Atque iterat, sed vis perit, et mox rumpitur arcus :
Gnavus erit posthac, qui modo segnis erat (28).

LXIX. *Quod iracundus non sit divino Spiritu afflatus.*

Ira furorque piis monachis aliena : benignus
Nam si Christus, erunt Christocolæ placidi :
Ergo iracundus, licet ire cadavera cogat,
Jurans se Christi, pejerat, esse virum.

LXX. *Vitam esse speciem mercatus.*

Ut fruerer paradiso, inquit senior, dare vellem
Memet, sed frusto venditur et latice,
Aut ad summum obolo, et contemnimus, o male
In tam exundanti fonte perire siti. [factum,

LXXI. *Ex solis operibus salutem sperandam non esse.*

Si delicta Dei præsens clementia delet,
Quædam etiam mihi spes, Lucius inquit, erit.
At si illud solis lacrymis fit, tergere vix me
Bis deni mecum collacrymando queant.

LXXII. *Quod paupertas tolerabilior sit divitiis.*

Talia divitibus contingunt, oppida Mavors
Cum quatit, armati depopulantur agros,
Armenta intereunt, locupletes pallor et horror
Invadit : pauper ridet, et absque metu est.

LXXIII. *Quod abstinentia a malis sit multiplex.*

Urgemus clausos basiliscum atque aspida pilo,
Atque leonem arctis retibus implicitum :
Sic animi sensum quod non procedit ad actum
Omne intus pressum spargitur usque cito (29).

LXXIV. *Consortium et familiaritatem cum bonis causam esse adjuvantem bonorum.*

Tune metum poscis divinum ? In pectore cuique est.
Quod si, cum cupias maxime, abesse vides,
Ad sanctum secede virum : Mollem impulit olim
Magna Themistoclem Miltiadis probitas.

LXXV. *Quod locus in quo minus est consolationis, salubrior animæ sit.*

Asperiore loco degentes per juga quidam,
Hunc ut consererent vomeribus subigunt.
Tunc aliquis monuit : Videamus ne ista colendo,
Inculti mores ingenii maneant.

LXXVI.

Levitas atque Atridas plerique vocarunt
Pastores, alii nomen idem cupiunt.
Unus at est apte cui nomen congruit istud,
Nempe is, qui saltus incolit æthereos.

LXXVII. *Quod rite precari sit difficile.*

Virtutem ante omnem sudor solet ire laborque,
Ante precesque magis, quod secus esse putes :
Nam quanto decus est majus, tanto mage dæmon
Omne movet saxum, quo ferat usque moram.

LXXVIII. *Consolationem nostram a vicinis accipiendam esse.*

Cum pater ex obitu nati mœrore gravatus

A Μέμφεθ', ὁ δ' ἀντεβόα· Ἕλκε τὸ τόξον ἅπαξ,
Καὶ πάλιν, εἶτα πάλιν· ἀλλ' ἄγνυται, οὐδέ τις ἰσχύς.
Ὧδε καὶ τῇδ', ὁ δ' ἀνεὶς ἄλκιμός ἐστι πάλιν.

ΞΘ'. *Ὅτι ὀργίλος οὐδεὶς ἔνθεος.*

Ὀργὴ καὶ θυμὸς μοναχοῖς ξένα· εἰ γὰρ Χριστὸς
Ἤπιος, ἤπιοι ἂν εἶεν ἐν οἷσι μένει.
Πᾶς οὖν ὀργίλος, εἰ καὶ τεθνειῶτας ἐγείρει,
Ψεύδετ' ἔμεν Χριστοῦ, κἂν ἐπόμνυσι μέγα.

Ο'. *Ὅτι πανηγύρεως εἶδος ὁ βίος.*

Τὴν Ἐδὲμ, εἶπε γέρων, καὶ ὅλον ῥ' ἐμὲ δοὺς ἐπριάμην
Νῦν δ' ὅτι πωλεῖται ὕδατος ἢ τεμάχους,
Καὶ ὀβολοῦ τὸ μέγιστον ἀφέσταμεν· ἀββάλε θωῆς,
Νήχυτος ἡ πηγὴ, δίψει ὀλλύμεθα,

B ΟΑ'. *Ὅτι ἐξ ἔργων ἀνέλπιστον τὸ σωτήριον.*

Εἰ μὲν ἀποπλυνέει τὰς ἀμπλακίας Θεὸς οἴκτῳ,
Ἔστι τις ἐλπίς μοι, Λούκιος ἐξεβόα.
Εἰ δ' ἐπὶ δάκρυσι τόδ' ἐπιγίγνεται, εἴκοσιν ἄνδρες
Σὺν μοὶ ὀδυρόμενοι, οὐ πλυνέουσί τί μου.

ΟΒ'. *Ὅτι εὐφορώτερον πλούτου πενία*

Καὶ τάδε τοῖς πλουτοῦσι τελείεται· εὖτ' ἀνὰ ἄστυ
Ἔρχετ' Ἄρης, αὐτοὶ δ' ὀλλύμενον τὸν ἀγρὸν
Καὶ τὰς βοῦς προορῶντες ὑπωχριόωσι, γοῶσι·
Κοῦφος ἔβη δ' ὁ πένης, τὸ πλέον ἐγγελόων.

ΟΓ'. *Ὅτι πολύτροπος ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν.*

Ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἀποκλείσαντες ἐν ὅλμῳ,
Δήσαιμεν καὶ λῖν ἄρκυσι ῥωμαλέοις.
Ὧ δὲ λογισμὸς ἅπας, ὅστις μὴ ἐπ' ἔργα προβαίνει,
C Ἔνδοθι συμπνιγεὶς κίδναται ἐσσυμένως.

ΟΔ'. *Ὅτι παραίτιον ἀγαθῶν ἡ τῶν ἀγαθῶν ὁμιλία.*

Δεῖμα Θεοῦ ζητεῖς; Τὸ δ' ἐνὶ φρεσὶ κεῖται ἑκάστου·
Εἰ δὲ σὺ μὲν ἐθέλεις, κεῖνο δὲ μᾶλλον ἀπῇ,
Δεῦρ' ἴθι θείῳ ἀνδρὶ συνέρχεο· τὸν γὰρ ἄνανδρον
Ὦρσε Θεμιστοκλῆν ἆθλα τὰ Μιλτιάδου.

ΟΕ'. *Ὅτι τὸ ἀπαράκλητον τοῦ τόπου ψυχωφελέστερον.*

Τρηχύτερόν τινα χῶρον ὀρίτροφοι ᾤκεον ἄνδρες,
Τὸν δ' ἐπὶ φυταλιὴν σπεῦδον ἐπιστρεφέμεν.
Ἀλλά τις εἶπεν· Ὁρᾶτε μὴ ἐν τῷ τόνδ' ὁμαλίζειν,
Ἄγρια τὰ ψυχῆς ἤθεα ληψόμεθα.

ΟϚ'.

D Ποιμένες Ἀτρεΐδαι, καὶ ποιμένες οἱ Λευῖται,
Καὶ πολλοὶ τουτὶ τοὔνομα κλεψάμενοι.
Ἀλλ' εἷς ἐστι τῷ ὄντι ὁ τοὔνομα κυριόλεκτον
Τοῦτο φέρων, ὁ νέμων οὐρανίῃσι νάπαις.

ΟΖ'. *Ὅτι δυσκατόρθωτον ἡ εὐχή.*

Καὶ πάσης ἀρετῆς μόχθος προπάροιθε καὶ ἱδρώς·
Τῆς εὐχῆς δὲ πλέον, εἴ γε καὶ οὐ δοκέει.
Καὶ γὰρ ὅσον τὸ κλέος, τόσον εἰσάγει ὄκνον ὁ δαίμων
Πάντα λίθον κινῶν, ἐσχάτου ἄχρι λίθου.

ΟΗ'. *Παραμυθητέον ἑαυτοὺς ἐκ τῶν πέλας.*

Πατρὸς ἀχηχεμένοιο ἐῷ ἐπὶ παιδὶ θανόντι

(28) Digladiatio ænigmatica.
(29) Tacit. l. xx : *Etiam fera animalia, si clausa teneas, virtutis obliviscuntur.*

Digitized by Google

Καὶ μάλα κοπτομένου, εἶπε παρὼν Ἀσίων·
Εἰ σὺ περικτιόνων τὰς δυστυχίας λογίσαιο,
Βράσσονα τὸν θρῆνον λήψῃ ἐπὶ σφετέροις.

ΟΘʹ. Ὅτι ἡ ἀργία φιλαμαρτήμων.

Ἤρχετο πέντ' ἐπὶ μησὶ γέροντί τις, ὄφρα τι εἴπῃ·
Τύγχανε δ' οὐ καιροῦ· ἔργα γὰρ ἐνδελεχῆ.
Ὀψὲ δ' ἄρ' ἀλγήσας, Σύνες, ἴαχεν, εἴ γέ τι μικρὸν
Ἄσχολος εἶ. Ὁ δ' ἀπρὶξ εἴχετο τῶν προτέρων.

Πʹ. Διάγνωσις ἐλλάμψεων.

Ἄνδρε δύο κατὰ Χριστὸν ἐνήθλεον· εἷς μὲν, ἀγῶνας
Θερμοτέρους· ὁ δὲ δὴ δεύτερος, ἀργοτέρους.
Πρῶτα δέ οἱ σκήνωσε Θεός. Τίνος εἵνεκα; λέξον·
Ἦτορ ἁπλοῦν ποθέει Κύριος, ἢ καμάτους.

ΠΑʹ. Ὅτι διάβολος ὁ φθονῶν.

Ἄρχιος ὁ φθονέσας μερόπων γένει· εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς
Ἀλλήλοισι μύλας θήγομεν ἀλλοκότους,
Οὐδὲ τὰ τοῦ δρυμοῦ ζῶ' ἔσσεται ἐκτὸς ὀλέθρου,
Καὶ τόθ' ὁ βασκήνας οὔτιν' ἔχοιτο πόνον.

ΠΒʹ. Ὅτι ὁ ἔρως Θεῷ καταπαύεται μόνῳ.

Τόξ' ἐνέτεινεν ἔρως, καὶ δείδια ὀξὺν ὀϊστόν·
Τί πράξω; τί; τέως ὅπλον ἄειρέ τί σοι.
Εἶτα φύγε Χριστῷ· ὁ δ' ἄρ' ἄλκιμός ἐστι καὶ οἷος
Πάσαις ἀντιέναι δυσμενέων παλάμαις.

ΠΓʹ. Ὅτι οἱ ἀσπασμοὶ τῶν ἁγίων ἔνθεοι.

Τὰ τρία ταῦτ' ἀπόφευγε, γυναῖκα, καὶ ἀσπίδα, καὶ λίν·
Τὴν δὲ πλεῖον, ὅσον πικρότερον τὸ δάκος.
Ἀσπάζου μοναχούς· ὅτι τῷ συνεχεῖ τῶν εὐχῶν,
Χείλεα καὶ γλῶσσαν θεῖα φέρουσιν ἄγαν.

ΠΔʹ. Ὅτι πρὸς τῆς ἁμαρτίας ἐπίπληξις ἀνώλεθρος.

Πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα καὶ οἰμώζοντα κραταιῶς
Ἔννεπε Βησαρίων· Εἰ ὅτι, φίλτατέ μοι,
Ταῦτ' ἐνεθυμήθης, ὧδ' ἔστενες ἦτορ ἀλύων,
Οὐκ ἂν νῦν ἐδέου τοσσατίων ἀχέων.

ΠΕʹ. Ὅτι τὸ ἀνεκπόρευτον φιλοπονώτερον.

Ὦ μάκαρ ἀγλαόθυμε, τί ῥέξομεν, εἰπὲ καὶ ἡμῖν.
Ὄμματ' ἔχων ἐρέεις; δῆλα τάδ' ἄχθοσί σοι.
Ἡσό μοι ἐν μεγάρῳ, μόνον ἦσο· τὸ δ' ἄρκιόν ἐστι
Ἔργα διδασκῆσαι, ἤέ τις ὑψαγόρης.

ΠϚʹ. Ὅτι κεφάλαιον μοναχοῖς τὸ φιλόξενον.

Λύουσιν μοναχοὶ κανόνων τύπον, εἴποθεν ἔλθοι
Ξεῖνος, καί φασι· Φάρμακα ταῦτα πέλει.
Χριστοῦ δὲ ξεῖνος φορέει τύπον· αὐτὸς ἄρ' ἐστὶν,
Οὗ δίχα πᾶν ἄλκαρ οὐ δύνατ' ὠφελέειν.

ΠΖʹ. Ὅτι δεῖ τοὺς πίπτοντας μὴ τοῖς κακοῖς ἐπιμένειν.

Εἰ ἄλλοις ἐκέλευσεν ὁ Κύριος ἑπτάκις ἑπτὰ
Καὶ δεκάκις ἀφίειν πταίσματα τῶν ἑτέρων,
Οὐκ ἂν πρῶτος ἐκεῖνος ἀφῆκε πλε'· ὥστε μὴ εἴκοις
Τῷ μετὰ τὴν πρᾶξιν μνῶντί σε τῶν προτέρων.

(30) Pallad. in Hist. 116.

A Plangeret immenso, sic Asio infit ei:
Si vicinorum ærumnas cum mente volutes,
Ob damnum minor hinc luctus erit proprium.

LXXIX. *Quod otium peccati fomes sit.*

Menses quinque seni voluit quis dicere quiddam,
Non fuit at fas cum semper agente loqui.
Audi me tandem, exclamat, si quid tibi restat
Otii: at incubuit tum magis ille operi.

LXXX. *Ratio dignoscendi illustrationes seu virtutes divinas.*

In Christo duo certabant, hic gnavior atque
Fervidiore animo, segnior alter erat.
Annuit huic primum Dominus. Cur? dicito. Nempe
Pura Deus præfert corda laboriferis.

B LXXXI. *Quod diabolus sit invidus.*

Invidus est hominum generi sat noxius: at si
Nos duro non est stringere dente nefas:
Quænam erit in sylvis fera leti exempta periclo?
Lividus hinc expers ille laboris erit.

LXXXII. *Amorem a Deo solo sedari.*

Arcum tendit amor, celeres formido sagittas.
Ecquid agam? Si quæ sint tibi tela cape:
Dein fugito ad Christum: fortis satis ille potensque,
Immensas vires hostis ut imminuat.

LXXXIII. *Salutationes sanctorum divini aliquid habere.*

Hæc tria sunt fugienda tibi, leo, femina, serpens,
Hocque magis mulier quo magis illa furit.
C Amplexare pios monachos, qui sæpe precando
Et lingua et labiis omnia sancta ferunt.

LXXXIV. *Increpationem ante peccatum salutarem esse.*

Cum qui peccarat culpam damnaret, acerbe
Se crucians, sic hunc Besario (30) increpuit:
Si tu luxisses, hæc pravo corde volutans,
Non istis tibi nunc luctibus esset opus.

LXXXV. *Ad labores alacrius suscipiendos tranquillam in eodem loco permansionem multum valere.*

Summe vir atque beate Pater, dic, ecquid agemus?
Tune oculate rogas? res id aperta docet.
Siste domi solus placide: manifestius istud,
Ostendet quid agas, quam rabula altiloquus.

D LXXXVI. *Hospitalitatem præcipuam esse virtutem in monachis.*

Non servant monachi normas cum quis venit hospes
Atque hæc esse ferunt exitiosa sibi.
Verum hospes Christi speciem gerit, et sine Christo
Præsidia humanos nulla juvare valent.

LXXXVII. *Quod non oporteat eos qui lapsi sunt, in malis perseverare.*

Si Dominus jussit septem septena decemque
Dena remittere iis qui mala præstiterint,
Non ideo tibi tot condonat, ut ipse monenti
Te culpæ haud cedas, et recidas toties.

Digitized by Google

LXXXVIII. *Monachum nulli rei alligari.*

Dum ædes diripiunt fures Abii (31), ille juvabat,
Et relegens omissa, Hæc quoque tollite, ait.
Cum fugerent, tunc forte viro qui tramite eodem
Ibat, mandavit, Curre, relicta refer.

LXXXIX. *Curam etiam profanorum habendum esse.*

Montibus a summis vir sanctus ad oppida pergens,
Sic, quia cum pravis degeret, arguitur :
Versaris talis cum talibus! Id facio, inquit,
Ægrotis medicos non procul esse videns (32).

XC. *Quod eum qui semel aggressus est labores, perseverare oporteat.*

Despondentem animum juvenem per prœlia sæva,
Sævus enim Mars est, vir probus admonuit :
Nate, Deus tibi ductor heri fuit huc venienti,
Nunc abiens videsis quis tibi dux aderit.

XCI. *Quod mutatio in utramque partem æque propendeat.*

Adversa omnino vitæ metanœa priori,
Aurum pro ferro est : sin redis ad vomitum,
Desipere, haud sapere est, nec si immutatus ab orbe
Extremo venias, limine progrederis.

XCII. *Quod stulti carpant quæ præclara sunt.*

Cum blande quidam vetulum proferre rogarent
Judicium, sedit, desipere assimulans.
Unus clamat : An est hoc stultior? At tibi prorsus
Stultitia ista, senex inquit, abibit iners.

XCIII. *Quod firmum et robustum sit quodque in propria natura.*

Dum meditarentur socii, latet Heliodorus (33)
Ædibus : et causam dum petit alter, ait :
Nonne feræ tuto latebris servantur opacis?
Ac tuto volucres æthera pervolitant?

XCIV. *Quod preces eorum qui memores sunt injuriarum, irritæ sint.*

Quæ fratri facies, summum quoque tangere certum est
Continuo Christum, seu bona, seu mala sint :
Infensus Deus oranti est, qui damna patrarit,
Sicut rursus ei, qui bona, propitius (34).

XCV.

Quo propius cursor certat contingere metam,
Quisque magis clamat : Pergito, munus adest.
Cur igitur senii cum in limine sponte laborem,
Sistere me potius quam properare mones?

XCVI.

Multa loquens et multa hortans, hæc sola precare,
Cordato imprimis ut potiare viro :
At si vecordi pandas Heliconia templa,
Conclamas et Hylam, et littoribus loqueris.

A **ΠΗʹ.** *Ὅτι οὐδενὶ δέδεται ὁ μοναχός.*

Φῶρες ἐλῄïσαντ' ἀβίου δόμον, ὃς δὲ συνήργει,
Καί τι παροφθὲν ἑλὼν, Καὶ τόδ' ἕλεσθ', ἐβόα.
Ὡς δ' ἀπέφευγον, ὁ δ' ἄνδρα τυχὼν ἐπὶ τήνδε κιόντα
Εἶπε, Δίδου προφθὰς, ἐκλελάθοντο τόδε.

ΠΘʹ. *Καθ' ἃ τῶν ἀμυήτων ἐπιμελητέον.*

Ἐξ ὀρέων κατέβαινε κατ' ἄστεα τίμιος ἀνὴρ,
Καὶ συνέμικτο κακοῖς ἀνδράσιν· εἶπε δέ τις,
Τοῖος ἐὼν, τοιοῖσδε συνέρχεαι; Εἶπεν· Ὁρῶ γὰρ
Τοὺς Ἀσκληπιάδας πλησίον ἀσθενέων.

Ϙʹ. *Ὅτι τὸν ἐπιβάντα πόνοις ἑστάναι δέον.*

Φεῦγεν ἀπειρηκὼς πρὸς τοὺς πολέμους νέος ἀνὴρ,
B Ἀργαλέος γὰρ Ἄρης· τοῖα δέ οἵ τις ἔφη·
Χθὲς, τέκος, ἐνθάδ' ἰὼν, Θεὸν εἶχές ῥ' ἡγεμονῆα·
Νῦν δ' ἀπιὼν, σκέψαι τίς τοι ὁδοιπορέει.

ϘΑʹ. *Ὅτι τὸ μετάβολον ἑτερότροπον.*

Τοῦ προτέρου βιότου, τὸ ἐναντίον, ἡ μετάνοια,
Χρύσεα χαλκείων· εἰ δὲ τὰ πρῶτα φρονεῖς,
Ἡ μετάνοια ἄνοιαν ἐγείνατο· κἂν γὰρ ἐπ' ἄκρων
Γῆς οὕτως ἔλθῃς, οὐκ ἀπέβῃς προθύρων.

ϘΒʹ. *Ὅτι τοῖς ἀνοήτοις ἐπίμεμπτα τὰ καλά.*

Μειλίσσοντο γέροντά τινες κρινέειν, ὁ δ' ἐφῆστο
Ἀφραίνων, ἄχρι τις ἴαχεν· Ἔλλιπε γὰρ
Ἄφρων ἄλλος; Ὁ δ' εἶπε· Πόσον ταύτην γε συνῆξα
Ἀφροσύνην, ἐπὶ σοὶ δ' ὡς ταχὺ τήνδ' ὀλέσω.

C **ϘΓʹ.** *Ὅτι ἰσχυρὸν ἅπαν ἐπὶ τῆς ἰδίας.*

Σκεπτομένους ἑτάρους ἐκρύπτετο Ἡλιόδωρος
Δώματος ἐνδοτέρῳ· εἶπε δέ τις, Τί τόδε;
Καὶ γὰρ, ἔφη, καὶ θῆρες ὑπεισδύντες ὑπὸ χειαῖς
Σώζονται, κόρνις αἰθέρ' ἀνιπτάμενος.

ϘΔʹ. *Ὅτι εὐχαὶ μνησικάκων ἀπρόσδεκτοι.*

Τὸ πρὸς ἀδελφὸν ἅπαν ἐπὶ τὸν Χριστὸν διαβαίνει,
Τούτῳ μνησικάκων ἐχθρὸν ἐκεῖνον ἔχεις,
Ὁππόταν ἐκτανύσῃς χέρα αἴθριον· εἰ δ' ἀγαπάζων
Τόνδε, Θεῷ κράζεις, Εὐθὺ πάρειμι, λέγει.

ϘΕʹ.

D Ὅσσον ὁ ἐν σταδίῳ ἀπὸ βαλβίδος εἴσ' ἐπὶ τέρμα,
Μεῖζον ἅπας βοάᾳ· Σπεῦδ' ἔτ', ἰδοὺ τὰ γέρα·
Πῶς δέ μ', ἑταῖρε, καμόντα, πύλαις τ' ἐπὶ γήραος ὄντα,
Οὐ μάλ' ἐποτρύνεις, ἀλλὰ Ἄνες τι, λέγεις;

ϘϚʹ.

Πολλὰ λαλῶν καὶ πολλὰ παραινῶν, ἓν μόνον εὔχου,
Ὄφρα τύχῃς ἀνδρὸς ὅστις ἔχει κραδίην.
Εἰ δὲ βίβλους Ἑλικῶνος ἀκαρδίῳ ἀνδρὶ κενοίης,
Τὸν Ὕλλαν κράζεις, ἢ παρὰ θῖνα λαλεῖς.

(31) Monachi ab inopia victus ἄβιοι vocabantur, ut ab Hom. Il. 13, viri justissimi.
(32) D. Chrysost. I or., in Job.
(33) Heliodorus vel Isidorus. V. Niceph. XIV, 53.
(34) Matth. XVIII. D. Chrysost. de eleem. et orat.

Digitized by Google

ϞΖʹ.

Εἰ δ' ὁ τελώνης καλὸν, ἀπόδραθι τοῦ Φαρισαίου·
 Εἰ τὰ πάλαι ποθέεις, χαιρέτω εἴ τι νέον·
Τῇ μετριοφροσύνῃ συνιοῦσα γὰρ ἡ μετάνοια,
 Ἄγγελον ἐκ μερόπων, τόν κε λάβῃ τελέει.

ϞΗʹ.

Ἧχι θέει μετάνοια, ἐκεῖ ἡ ἁμαρτὰς ἄκικυς·
 Πῦρ γὰρ καὶ ἀφύας, φασὶν, ἀναρμόνια.
Εἰ δέ που ἐν ψήρεσσι φανῇ τανυσίπτερος ἴρηξ,
 Τοῖσδε καὶ αἱ πέτραι ἀμφιδοκοῦσιν ὀπαί.

ϞΘʹ.

Ἑζόμενος Ματόης πρηνὴς πέσε, μύρετο δ' ἀνστάς.
 Τὸν δ' ὁ ὑπηρετέων ἤτεε ταῦτα μαθεῖν.
Ὀψὲ δ' ἔφη λύζων, Τινὰς ὤπωπα τῶν ἀπὸ κόσμου
 Ἐντὸς Ἐδέμ· πολλοὶ δ' ἄζυγες ἐκ προθύρων.

A XCVII.

Si melior Pharisæo exactor, jam Pharisæum
 Vita : si nova amas, prisca valere jube.
Quod si conjunctæ metanœa modestiaque adsint,
 Utraque evades angelus ex homine.

XCVIII.

Labitur is raro quem pœnitet : error et horror
 Culpæ, apyæ atque ignis, non bene conveniunt :
At quibus accipiter cum sturnis cernitur, æque
 Apparent illis et latebræ silices.

XCIX.

In faciem pronus Matoes cadit, hincque resurgens
 Cum fleret, famulus : Cur lacrymaris? ait.
Ille gemens : Vidi quosdam super æthera nuptos,
B Permultos vitæ cœlibis ante fores.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΩΜΕΤΡΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ.

JOANNIS GEOMETRÆ

ELOGIUM

SANCTISSIMI MARTYRIS PANTELEEMONIS.

(Edidit et senariis iambicis Latinis expressit Fed. Morellus, architypogr. Regius, 1605, in-12.)

 Σκῆπτρα κρατοῦντος δυσσεβεστάτου πάλαι
Μαξιμιανοῦ Νικομηδείας πέλας,
Ἤσχαλλεν, ἐσφάδαζε Ῥωμαίων γένος.
Θάμβος γὰρ εἶχε πλεῖστον εὐσεβεῖς τότε,
Καὶ τοὺς Θεὸν στέργοντας ἀστεργὴς φόβος.
Αὐτὸς γὰρ, αὐτὸς ὁ τρισάθλιος μέδων
Μαξιμιανὸς, ὁ τρικάρχαρος κύων,
Στρατηγέτας ἄρχοντας εἰς πᾶσαν πόλιν
Ἔστηκε θεσπίζοντας εἰδώλοις θύειν.
 Καὶ δή τις Εὐστόργειος ὠνομασμένος
Συγκλητικὸς μάλιστα, καὶ κομῶν γένει,
Οἰκῶν κατ' αὐτὴν Νικομήδειαν πόλιν,
Υἱὸν ποθεινὸν εἶχεν εὐπρεπῆ μόνον,
Κλεινόν γε Πανταλέοντα τοῦ βίου φάος·
Τοῦτον διαπρέποντα τοῖς θείοις λόγοις,
Ὅλην διαρκῶς τῶν μαθημάτων τρίβον
Καλῶς ἀνιχνεύσαντα συντόμῳ τάχει,
Τῷ τηνικαῦτα ταῖς ἐπιστήμαις πρόμῳ,
Εὐφροσύνῳ δίδωσι, πᾶσαν ὡς θέμις
Ἰατρικὴν παίδευσιν αὐτὸν μανθάνειν,
Ὃς τοὺς νόσῳ κάμνοντας ἐν παλατίῳ
Θάλπων, προσαυδῶν, εὐμενῶς προσεννέπων
Κηλητικαῖς ἔτερπε θαυμάτων πόαις.

C Sceptrum tenente olim imperatore impio
Maximiano, Nicomediam prope,
Romana gens vexata erat diris modis.
Nam tunc pios premebat horridus pavor,
Verumque amantes, terror hostilis, Deum.
Namque imperator dirus infelixque, ceu
Tartareus alter centicepsque Cerberus,
Duces in omni statuit oppido feros,
Idola qui coli juberent victimis.
 Eustorgius tum nuncupatus nomine,
Vir consularis ortus illustri loco,
Sedes in urbe Nicomediæ tenens,
Charum unicum formosum habebat filium,
Illustre Pantaleum jubar vitæ suæ.
Hunc emicantem jam sacris sermonibus,
D Totaque lustrata mathematum via
Ac mente culta, tempore admodum brevi,
Scientiæ primum ferenti tunc gradum
Euphrosyno adjunxit, medendi ut disceret
Quæ scire fas arcana doctrinæ omnia,
Namque is laborantes in æde regia
Fovens, et alloquens benignis vocibus,
Mulcentibusque herbis stupende recreans;

Digitized by Google

Sibi traditum admirabilem adolescentulum,
In actione sitam docuit artem, haud novam,
Plausum ferendo, emendat, urget, admonet.
Doctore sæpe gradum movente ad regiam,
Pantaleon a tergo sequebatur cito,
Docto magistro fidus assistens comes;
Quod cum viderent principes quidem viri,
Quis esset anquirunt, quibus parentibus
Cretus, rogare aggressi magistrum puberum:
Nempe alterum, cui tam venusta forma sit,
Facies tam honesta, tantus in vultu decor,
Non invenire promptum erat regum in domo.
His Euphrosynus rite responsum dedit:
Hic natus est Eustorgii, matre Eubola;
Quæ morte fatali perempta, jam omnium
Commune solvit debitum mortalium.
Ast hunc, peritorum medentum quo libros
Addisceret, solutionem ad cladium,
Ut pertinaces hinc doleres ulcerum
Compesceret, mihi tradiderunt sedulo.
Illi hæc vicissim verba retulerunt viro:
Vir optime, almam per salutem principum,
Formosus hic, atque indolis juvenis probæ,
Perdignus est, qui ad imperantem prodeat.
Post illa referunt imperatori truci,
De juvenis hujus vultu honesto et dotibus.
Ergo vocatis tum ministris sedulis
Curavit optatum sibi dari puberem,
Clarum, nitentem gemmeis virtutibus.
Ut vidit ejus oris egregium decus,
Splendorem et oculis emicantem lucidis,
Instarque vultum fulguris: tum gaudio
Summo superbus imperator exsilit,
Euphrosynumque hortatur artem illum suam
Docere multo quam antea accuratius,
Et maxime compendiaria via:
Cum cuperet huic juveni probo bene consuli,
Ut forte si Euphrosynus exactæ senex
Vitæ peregerit breve stadium suæ,
Post ejus obitum rursus in palatio
Hic esset omnes allevans morbo gravi.
At Hermolaus vetulus occulto in loco
Degebat amplexatus haud ficte Deum,
Hic Pantelemona intuens ter aut quater,
Et huc et illuc ventitantem ultro citro,
Juxta casam pernicitate sedula,
Pergendo publica via quotidie
Vultuque conspecto decente maxime,
Placente gressu, et ore valde affabili,
Et moribus blandis, benignaque indole,
Hunc mente videt electionis vas fore:
Ac puberem veritus senex lento pede
Adoritur a loco improbos ubi, lucubrans,
Lugens, labores, et quiescens, hauserat,
In solitudine ob metum gentilium.
Ut movit huc se juvenis atque transilit
Limen domus, hunc osculatus vetulus est,
Formose mi adolescens ave, o proles proba:
Et tu, senex venerande, salve plurimum,

A Οὗτος τὸ πανθαύμαστον ἐκλαβὼν κτέαρ
Τὴν πρακτικὴν μάθησιν, οὐ τὴν ἀρτίαν,
Κρότον [Ἴσ. κροτῶν], διδάσκων, συλλαβὼν ἐνου-
Οὗ πολλάκις σπεύδοντος ἐν παλατίῳ, [θέτει,
Ὁ Πανταλείων ἐξ ὀπισθίων τρέχων,
Συνείπετο προὔχοντι τῷ διδασκάλῳ.
Ὅπερ βλέποντες οἱ μεγιστᾶνες πάλιν,
Τίς ἐστι, καὶ πῶς ἐστι, καὶ τίνος πέλει,
Ἔφθασαν εἰπεῖν τῶν νέων διδασκάλῳ.
Ἄλλον γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὡραϊσμένον
Τοιοῦτον εὐπρόσωπον, εὐειδῆ νέον,
Οὐκ ἦν ἐφευρεῖν ἐν δόμοις ἀνακτόρων.
Πρὸς οὓς ὁ Εὐφρόσυνος εὐστόχως ἔφη·
Εὐστοργίου παῖς ἐστι, μητρὸς Εὐβόλης,
Ἥτις θανοῦσα τὸν πεπρωμένον μόρον
B Τὸ κοινὸν ἐξέτισε καὶ πάντων χρέος. [βίβλων
Ἐς τόνδε [Ἴσ. Ἐμοὶ δὲ] τοῦτον τῶν ἀκεστόρων
Αὖθις γενέσθαι [γρ. ἀνέσθαι] πημάτων λυτήριον,
Ὅπως δυσαλθεῖς πημάτων ἀλγηδόνας
Παύῃ παρέσχον ἐξ ἑτοίμου μανθάνειν.
Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντέφησαν αὐτίκα·
Μὰ τῶν θεῶν, βέλτιστε, τὴν σωτηρίαν,
Ὁ καλλίμορφος οὗτος εὐπρεπὴς νέος,
Ὡς ἄξιος μέδοντι τοῦ παρεστάναι.
Καὶ συντόμως τρανοῦσι τῷ κακεργάτῃ
Ἄνακτι πάντα τοῦ νέου τούτου πέρι.
Ὁ δ' αὖ καλέσσας εὐσταλεῖς ὑπηρέτας
Ἦγεν πρὸς αὐτὸν τὸν ποθούμενον νέον,
Λάμποντα, μαρμαίροντα λυχνίτου δίκην.
Οὗ καὶ διαυγῆ τοῦ προσώπου τὴν θέσιν [Ἴσ. θέαν]
C Καὶ τὴν ἀποστίλβουσαν ἐκ τῶν ὀμμάτων
Καὶ τὴν ἀπαστράπτουσαν, ὥσπερ [Ἴσ. εἶδεν,]
Ἥσθη κατ' ἄκραν ὁ θρασὺς στεφηφόρος. [εὐθέως.
Καὶ τὴν προσοῦσαν ἀσφαλῶς Εὐφροσύνῳ
Προὔτρεψεν ἢ πρὸ τοῦγε, καὶ πολλῷ πλέον,
Τέχνην διδάσκειν ἐμμελῶς ἠπειγμένην [Ἴσ. ἐπει-
Βουλὴν γὰρ εὐσύνοπτον ἄκλω; [γέ μιν].
Εἴ πως ὁ Εὐφρόσυνος ἐν μακρῷ χρόνῳ
Τὸν τοῦ βίου δίαυλον ὄντως ἐκδράμοι,
Κείνου θανόντος ἔμπαλιν παλατίῳ,
Ἅπαντας ἀλθαίνοντα τοῦτον ὡς ἔχοι.
Ἑρμούλαος δὲ πρέσβυς ἐν κρυπτῷ τόπῳ
Ὑπῆν ἀληθῶς Χριστὸν ἐνστερνισμένος,
Ὃς τόνδε Πανταλέοντα διθάκις βλέπων,
D Ἐκεῖσε καὶ τῷ δεῦρο, καὶ περαιτέρω,
Ὅπου κατῴκει τὴν παλίσσυτον τάχος
Ἀταρπὸν ἐκτρέποντα τὴν λεωφόρον.
Ὁρῶν δὲ καὶ πρόσοψιν ἠγλαϊσμένην,
Βάδισμα τερπνὸν, εὐπροσήγορον στόμα,
Ἦθος ταπεινὸν, καὶ γαλήνιον τρόπον.
Καὶ πνεύματι γνοὺς σκεῦος ἐκλογῆς μέγα,
Μάρπτει δεδοικὼς πρέσβυς ἡσύχῳ ποδὶ
Καλῶν κρυφηδὸν, ἔνθα τοὺς μακροὺς πόνους
Θρηνῶν, ἀγρυπνῶν, ἠρεμῶν ἐκαρτέρει,
Ἔρημον εἰς οἴκησιν, Ἑλλήνων φόβῳ.
Τὸν καὶ τραπέντα καὶ προβάντα τὴν θύραν
Ἔκυσεν εἰπὼν, Εὐπρεπέστατον θάλος,
Νεανία κράτιστε, χαῖρε πολλά μοι.
Καὐτὸς, γεραιὲ, χαῖρε, πάντιμον κάρα,

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Ὁ Πανταλείων ἀντέλεξεν εὐθέως.
Καὶ τῇ [γρ. τί]] πρὸς αὐτὸν ὁ πρεσβύτατος γέρων
Χειρὶ κρατήσας, Τέκνον, εἰπέ μοι, τίνος
Πατρός τε μητρός θ' υἱὸς εἶ πεφιλημένος.
Εὐστοργίου παῖς εἰμι, φησὶ προφρόνως
Ὁ Πανταλείων, μητρὸς Εὐβούλης, Πάτερ,
Ἥ τις παρῆλθεν ἐκ παλαιτάτου χρόνου.
ΕΡΜ. Ποίας, τέκος, θρησκείας; ἆρα πρὸς μίαν
Ἢ καὶ κατ' ἄλλην ἄλλος ἐν διαιρέσει
Μένοντες ἦσαν τῇ συναλλήλων σχέσει.
ΠΑΝΤ. Μήτηρ μὲν ἡ θνήξασα τὸν Χριστὸν μάλα.
Ὁ φὺς πατήρ με τοὺς θεοὺς στέργει, Πάτερ,
Σπονδάς τε λοιβάς τ' εἰσφέρει καθ' ἡμέραν.
ΕΡΜ. Ὁ σὸς δὲ θυμὸς ἄρτι μητρῷον σέβας,
Ἢ καὶ τὸ πατρὸς εὐλαβῆσαι [γρ. εὐλαβῆσαις],
Τάφον δοκεύειν μητρὸς εὐκλεεστάτης; [μὴ θέλων
ΠΑΝΤ. Κείνη ποθοῦσα θῦμα τῷ Θεῷ μόνῳ
Ζῶσα προσάξειν ἤθελεν· πατὴρ δ' ἐμὸς
Μᾶλλον στρατεύειν ἤθελεν πάλαι [ποτέ.]
Ὅμως [Ἴσ. οὐ μὴν] θελούσης τῆς σεβασμιωτάτης
Μητρὸς πατήρ με τοῖς ἑαυτοῦ δικτύοις
Σφίγγει πιέζων ὡς κακῇ ποδοστράβῃ.
ΕΡΜ. Ἃ μανθάνεις νῦν σου καθηγέτου πάρα,
Τί [Ἴσ. καὶ] ταῦτα κἀμοὶ σὺν φίλῃ προθυμίᾳ
Ἄγγειλον, ὡς ἔχουσιν εἰδέναι θέλω.
ΠΑΝΤ. Τέχνην Γαληνοῦ, τὴν Ἱπποκράτους ἅμα,
Ἀσκληπιοῦ τε τοῦ σοφοῦ προμηθέως
Βίβλους ἑλίσσω τῶν τεθέντων δογμάτων,
Καθηγέτῃ δὲ πείθομαι· καὶ γὰρ δέον.
Λέγει γάρ, ὡς ἅπασαν ἀνθρώπων νόσον,
Τούτους [Ἴσ. ταύτας] διελθών, εὐχερῶς παύων ἔσῃ.
ΕΡΜ. Στελγίσματ' ἐστὶ ταῦτα, καπνός, αἰθάλη.
Ἴχνη θεούσης νηὸς ἢ σκιᾶς τύπος.
Γαληνὸς οὐδέν ἐστιν, οὐδ' Ἱπποκράτης.
Οὐκ ἄλλος ἑσμὸς τῶν θεῶν, οὓς καὶ σέβῃ
Μαξιμιανός. Ἀλλὰ δεῦρό μοι, τέκνον,
Ῥίψας τὸ σαθρὸν ἄχθος ἐκ σῆς καρδίας,
Πείσθητι καὶ πίστευσον εἰς Χριστὸν μόνον,
Δι' οὗ κατ' ἄμφω ψυχικῶν ἀλγηδόνων
Καὶ σωμάτων τεύξειας ἄν γ' εὐρωστίαν,
Πόῤῥω διώκων τὴν κακὴν ἀπιστίαν.
Νεκροὺς γὰρ οὗτος ἐξανέστησεν λόγῳ·
Καὶ δαίμονας πρὶν ἐξαπήλασεν φόβῳ·
Τυφλοὺς διομμάτωσεν ἐξ ἀβλεψίας.
Χωλούς, κλινήρεις, ἀσθενεῖς, παρειμένους,
Ἔῤῥωσεν, ἐξώρθωσεν ἐκ δεινοῦ μόρου.
Λεπροὺς καθῆρεν, ὑδαπόῤῥυτον χύσιν
Ἤμειψεν εἰς εὔοδμον, εὔποτον πόσιν.
Οἴνου παλαιοῦ θαῦμα τοῖς φίλοις μέγα
Νέκταρ γλυκύτατον ἐξ ἀδήλων πυθμένων.
Οὗ καὶ γυνὴ λαβοῦσα χειρὶ κρασπέδου.
Ἔστησεν εὐθὺς αἱματόῤῥυτον ῥύσιν,
Σὺν τοῖς δὲ πολλὰ θαυμάτων ὑπέρτερα,
Ἃ νοῦς βρότειος ἐξαριθμεῖν οὐ σθένει,
Καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἐκ πυριπνόου πόθου
Τὰς ἐλπίδας τείνοντες ὡς εὐεργέτην,
Σκέπει φυλάττων ἐξ ἀναγκαίας βλάβης.
Καὶ μείζονα δρῶν ἐξ ἀπόπτου τὴν χάριν
Δούλοις βραβεύων τοῖς ὑπηκόοις νέμει.

A Dixit salute Pantelemon reddita.
Rursus senex sic allocutus puberem est,
Prensum manu: Dic, nate, quisnam te pater,
Quæ te creavit mater? o dilecte, dic.
Eustorgius me genuit, ingenuus puer
Respondit illi, mater Eubule fuit,
Quæ functa fato est jamdiu, jussu deum
HERM. Quis cultus illis, numquid unicus fuit?
An aliud atque aliud reveritum ambobus est,
Divortio sectarum diremptis invicem?
PANT. Christum parens quæ mortua est, coluit [pie,
Pater superstes adamat innumeros deos,
Libaminibus, et plurimis ornat sacris.
HERM. Animusne maternum tuus cultum Dei,
B An patris etiam veritus est, minime volens
Spectare tumulum matris augustissimæ?
PANT. Hæc percupiverat Deo puram hostiam
Dum viveret producere: at meus parens
Castra voluit semper sequi, et bella exsequi.
Consentiente [*f. Dissentiente m.*] matre felicissima,
Me procreator implicatum retibus
Premit suis, tanquam severa compede.
HERM. Quæ nunc tuo a doctore discis, heus age
Alacritate perbenigna nunc mihi
Edissere, ut se habent, volo istud noscere.
PANT. Artem Galeni Hippocratisque simul senis
Atque Æsculapi providi et docti viri,
Edisco commentariorum per libros,
Et pareo doctori meo, veluti decet.
C Namque asserit me, quodlibet morbi genus
Sanare posse, si libros hos volvero.
HERM. Strigmenta sunt hæc, fumus et favilla [sunt,
Vestigia errantis carinæ, umbræ typus.
Galenus est nihili, nihilque Hippocrates.
Examen illud nil deorum, quos colit
Rex Maximinus. Huc adesdum, nate mi,
Projicito putrem sarcinam corde e tuo,
Obtempera et crede in Deum Christum modo.
Ob quem dolorum tam intimorum pectorum,
Quam sanitatem corporum assequi queas,
Incredulam mentem procul fugans malam.
Nam mortuos exsuscitavit Christus, et
Dæmonis abegit antea formidinem:
Cæcis remota aciem dedit caligine.
D Claudos, solutos, imbecillos, clinicos
Firmavit, atque erexit e leto gravi.
Idem leprosos eluit, fluxumque aquæ
Mutavit in liquidum ac odorum poculum
Lenis temeti: mirum amicis gaudium.
Dulcissimum nectar origine de abscondita.
Cum femina ejus fimbriam tetigit manu,
Cohibuit atri sanguinis fluxum illico.
Miraculorum genera multo plura sunt,
Numeris tenere humana quæ mens non valet.
Quocirca in ipsum e fervidis doloribus,
Speres reponentes, benignum ut principem,
Servans tuetur ab imminente incommodo,
Et ampliorem gratiam præstans statim
Servis ministrat audientibus suis.

Tum Pantelemon rerum acumen audiens,
Et dictionum sensa perfectissima,
Senis verendi amore correptus pio est.
Ac veluti tellus ante præstantissima,
Mox semen acceptum atque rore percitum
Calore varie temperato commode
Maturat, auget, fructum et opportunum habet :
Spicam ille granis mille frumenti gravem :
Evangeli sic pœnitentiæ bono,
Omnis satus miraculorum examina

In commodum magnum omnium mortalium
Produxit, atque auxit, laboreque extulit :
Messem volenti collocans assumere,
Optabilem haud venalem, et argento sine.
Prostratus inde mente cauta supplicat
Pronus seni optimo : Renuntia mihi
Quonam modo possem intueri oculis meis
Animi medentem, quem vocas et corporis.
Is est, tuam coluisse quem matrem antea
Dixti : solutus omnibus ; potentia
Summa invocata Numinis ter maximi,
Undas lavacri augusti ad auxilium cape,
Fidemque falli nesciam ad custodiam :
Et cuncta facies sine labore commode.
Pudore motus hinc nec aversatus est,
Quin sponte celeri tendit ad eumdem gradu,
Et gaudio affectus diebus singulis
Domunculam pii frequentabat senis.
Nam Pantelemon non sui domum patris
Perelegantem unquam reversus postea est,
Remeans gradum doctoris e schola sui,
Quin ante venerandi ad pedes caderet senis.
Certo dierum olim recurrente ordine
Foras parumper semita digressus est,
Et publicam propter viam faciens iter,
Ictum a fera puerum situm nactus solo
Jam mortuum, nec viperam valde procul
Deterrimæ formæ, horride reptantem humi :
Improvido perterritus discrimine,
Tremore captus expavescebat miser,
Convulsione tremens, metu et formidine ;
Vox faucibusque hæsit videnti tam fera
Procedit ulterius reciproco gradu :
Retro refugit, deinde mentem colligens.
Veri seniles anne sermones sient
Equidem sciam [inquit ille]; mox pectus suum
Plangendo tundens, lumina attollit polo,
Palmasque utrasque tendit in summum æthera,
Orationeque usus est sanctissima :
Servator alme Christe, lux ante initium,
O cuncta qui solo facis nutu tuo,
A quo omne munus, omne descendit bonum :
Si me tuum dignaris esse servulum,
Nunc dissipetur bellua voracissima,
Et mortuo jam redde vitam puerulo.
Dixit : statimque crepans perempta est bellua.
Surrexit etiam tum illico illæsus puer.
Novit tum aperte quanta sit verbi Dei

A Καὶ Πανταλείων ἀκρότητα πραγμάτων
Καὶ ῥημάτων δήλωσιν ἀκριβεστάτην
Γέροντος, ὡς ἤκουσεν ἀπλήστῳ πόθῳ,
Ὡς οἷα γῆ τὸ πρόσθε καλλίστη, σπόρον
Ἔνδον λαβοῦσα τὸν τεθέντα τῇ δρόσῳ
Καὶ θερμότητι συγκραθέντα ποικίλῃ,
Αὔξει, πεπαίνει, καρπὸν ὥριμον φέρει·
Κἀκεῖνος οὕτω μυριόβλαστον στάχυν
Εὐαγγελικῶς εἰς μετάνοιαν ξένον
Θημῶνα πάνσπερμον ἄρπη [ἴσ. παντόσπερμον
[αἴρει] θαυμάτων

Εἰς κοινὸν ὠφέλημα τῷ βροτῶν γένει
Ηὔξησεν, ἐβλάστησεν, ὕψωσεν πόνῳ,
Τιθεὶς ἄμητον τοῖς θέλουσι λαμβάνειν
Ποθητὸν, οὐκ ὠνητὸν, ἀργύρου δίχα.
B Εἶτα προκύψας εὐλαβῶς τὸν πρεσβύτην
Πρηνὴς καθικέτευεν· Αὐτὸς οὖν φράσον
Πῶς ἂν δυναίμην προὐμμάτων δεδορκέναι
Ψυχῶν ἰατρὸν ὃν λέγεις καὶ σωμάτων.
Φῂς καὶ πάρος ἐκ μητρὸς φ...
Αὐδήσας ἐκλύων αὐτοῦ τὸ κράτος
Σθενὲς [ἴσ. Σὺ πανσθενὲς] μέγιστον ἐκκαλούμενος
Λουτρὸν τὸ λαμπρὸν εἰς βοήθειαν λαβὲ,
Καὶ πίστιν ἀκράδαντον εἰς οἰκουρίαν,
Καὶ πάντα ποιῶν εὐμαρῶς πάντως ἔσῃ.
Ἠσχυμμένος γὰρ οὐμενοῦν ἀπεστράφη,
Ὡς [γρ. Ὅς] καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκ προμηθείας τρέ-
Ὅθεν γεγηθὼς ἡμέραν καθ' ἡμέραν [χων
Ἔστειχε πρὸς γέροντος οἰκητήριον
C Ὁ Πανταλείων. Οὐ γὰρ εἰς ἑοῦ πατρὸς
Οἴκημα καλλίτευκτον εἰσήει ποτὲ
Νόστον παλιμπόρευτον ἐκ διδασκάλου,
Θέλων πρὸ τοῦ γέροντος εἰς πόδας πεσεῖν.
Μιᾷ δὲ πολλῶν ἡμερῶν τελουμένῃ,
Ἔξωθε μικρὸν τῆς ὁδοῦ παρεκθέων,
Ὁδοιπορῶν αἴσχιστα τῆς λεωφόρου,
Ἐφεῦρε θηρόδηκτον ἐν γῇ παιδίον
Τεθνηκὸς ἤδη, καὶ τὸ θηρίον πέλας·
Ἔχις γὰρ ἦν κάκιστος ἕρπων εἰς χθόνα.
Πολλῇ δὲ λοιπὸν συσχεθεὶς ἀγωνίᾳ,
Κατεπτοεῖτο δειματούμενος δρόμῳ,
Συχνῷ τε παλμῷ καὶ δέει καὶ δειλίᾳ,
Ἔστηκ' ἄναυδος εἰσορῶν τὸ δρώμενον.
Χωρεῖ δὲ πρόσσω, καὶ παλλίσσυτος πάλιν
D Ἐλθὼν ὀπίσσω καὶ συναθροίσας φρένας,
Εἰ δῆτ' ἀληθεῖς οἱ γερόντειοι λόγοι,
Ὧδε προσεῖπε· Γνώσομαι· καὶ πρόσφατον
Στῆθος πατάξας, ὄμμα τείνας εἰς πόλον,
Καὶ χεῖρας εἰς ἔπαρσιν ὑψώσας ἄνω,
Ἔλεξε πάντων εὐσεβέστατον λόγον·
Ὦ Χριστὲ Σῶτερ, ὢ προάρχιον σέλας,
Ὁ πάντα πράττων τῇ θελήσει καὶ μόνῃ,
Παρ' οὗ κάτεισι πᾶσα τῶν καλῶν δόσις,
Εἰ σόν με δοῦλον ἀξιοῖς πεφυκέναι,
Διαρραγῇ τὸ θηρίον τὸ παμφάγον,
Καὶ παιδὶ τῷ θνήξαντι τὴν ζωὴν δίδου.
Ὡς οὖν παρευθὺ θηρίον διεῤῥάγη
Καὶ παῖς ἀνέστη μηδαμῶς βεβλαμμένος·
Ἔγνω προδήλως τοῦ Θεοῦ Λόγου πόση

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Ὁ Παντελήμων ἰσχὺς οὐ μετρουμένη,
Καὶ στὰς ἐπ' ἄκρου πτώματος τοῦ θηρίου,
Ἀνορταλίζον ὡς νεοσσὸς ἠρέμα
Ὅλον τὸ σῶμα, καὶ τὸν αἰθέρα βλέπων,
Εὐχὰς διεξέπεμπεν ἀξιόχρεως.
Τρέχει δὲ καὶ γέροντι κηρύξων τάδε,
Αὐτάγγελος προεῖδεν ἀγγεληφόρος.
Πίπτων ἐπ' οὖδας· Ἵλεως γενοῦ, Πάτερ,
Κράζων ἄληκτα, τὴν ἀτέκμαρτον, λέγων,
Τάχιστα δός μοι τὴν παλιγγεννησίαν,
Τὴν ψυχολαμπῆ τῆς καθάρσεως χάριν.
Ἐγὼ γὰρ οἶδα καὶ σοφῷ περ πείσματι,
Ἄλλος Θεὸς κράτιστος, ἄφθιτος, μέγας,
Οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔνεστιν, ἢ Χριστὸς μόνος,
Νεκροὶ δι' οὗπερ ἐξανίστανται πάλιν.
Καὶ τὴν φανεῖσαν ἀθρόως παρ' ἐλπίδα
Ἅπασαν ἐξήγγειλε θαυματουργίαν.

Καὶ πρέσβυς εἶπε· Τοῦ φθαρέντος θηρίου
Τὸ πτῶμα δεῖξον, ὡς ἔχει, κἀμοί, τέκνον.
Ἄμφω δ' ἔβαινον ἔνθα που τὸ θηρίον
Ἄναρθρον, ἄπνουν, ἐκτάδην ἡπλωμένον,
Κατηλοχισμένον τε καὶ πεφυρμένον
Ἐῤῥιπτο δεῖμα τοῖς ὁρῶσι, καὶ γέλως.

Καὶ Πανταλείων ἄγχι πως τῷ πρεσβύτῃ
Τὸ πτῶμα τοῦ φθαρέντος ἔνθεν θηρίου
Ἔδειξεν, ἐσκίρτησεν ἡδονῆς ὕπο.
Πρέσβυς τό γ' ὄμμα τοῦ νοὸς πολλῷ πλέον
Εἰς ὕψος ἄρας οὐρανοῦ πρὸς ἑστίαν,
Ἀπευχαριστῶν ἀσμένως τῷ Κυρίῳ,
Ὧδε προσεῖπεν, ἐκ φρενῶν γερουσίων,
Ὡς Δόξα, δόξα, δόξα σοὶ μόνῳ πρέπει,
Τῷ τρισσολαμπεῖ τῆς μιᾶς θεαρχίας,
Τῷ παντεπόπτῃ, τῷ κραταιῷ Δεσπότῃ,
Τῷ δημιουργῷ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω,
Τῷ πανσθενουργῷ τῶν καλῶν πρωταιτίῳ,
Τῷ τῷ Λόγῳ φέροντι κόσμον εἰς πέρας,
Τῷ τὴν θεώδη καὶ φθαρεῖσαν οὐσίαν
Φανέντι καὶ σώσαντι, καὶ τῶν ἀγγέλων
Ὑπερτέραν τεύξαντι σῇ παρουσίᾳ.
Καὶ γὰρ ταχεῖαν τὴν ἀμοιβὴν τῆς πάλης
Ἔργῳ, τὸν ἐχθρὸν ἃ δεήσει λανθάνειν,
Ἔδειξας εἰς σὸν εὐεπίστροφον λάτριν,
Φάλαγγα διώσαντα τὴν ἐναντίαν,
Τυχεῖν ἐκείνων τῶν μονῶν ἀμεινόνων.

Ὁμοῦ δὲ θᾶττον αὖθις εἰς τὴν οἰκίαν
Τοῦ πρεσβύτου προὔβησαν, οὗ τὴν φωσφόρον
Σφραγῖδα σεπτὴν εἰς τρισήλιον φάος
Ἔθηκε πιστεύοντι· καὶ τῷ πρεσβύτῃ
Ἔμεινεν ἑπτὰ συμπονήσας ἡμέρας.
Καὶ δὴ μετὰ τὴν ἑβδόμην ὀπισθόπους
Εἰς οἶκον ἐλθὼν [ἴσ. ἦλθε] πατρικὸν κεχαρμένος.

Πατὴρ πρὸς αὐτὸν εἶπε μεστὸς δακρύων·
Τέκνον ποθεινὸν, τὰς τοσαύτας ἡμέρας;
Ποῦ καὶ παρῆς μοι, καὶ στένων ἐδυσφόρουν;
Ὁ δεύτερ' αἰνῶν καὶ μεριμνῶν καὶ πέλον [ἴσ.
Θρήνοισι, τέκνον, οἷα πείσομαι, τάλας [ποθῶν
Υἱὸς, τὸ μέλλον ὡς ἄγαστον ἐν φάει,
Ἄποινον, ἀστέναχτον οὐ βλέπω βίον.
Σοῦ μὲν παρόντος καὶ θανεῖν ἱμειρόμην.

A Vis Pantelemon, ut modo haud finita sit.
Et stans in alto belluæ cadavere,
Ut pullus alas, leniter totum elevans
Corpus, oculosque ad æthera extollens suos,
Preces pias purissimo edit pectore.
Hinc currit ad senem ista præco nuntians,
Quæ certus ipse nuntius prospexerat ;
Tum procidens humi : Pater, præsens ades,
Clamabat assidue; mihi augusta, inquiens,
Ortus secundi arcana confer protinus :
Purgationem illuminantem pectora,
Nam novi ego persuasione acerrima,
Æternus ut sit præpotens summus Deus,
Christus, nec ullus præter hunc, qui solus est.
Per quem redire mortui ad vitam solent,
B Visumque præter spem modo omne a se palam
Renuntiavit editum miraculum.

Tum senior : Heus tu, inquit, peremptæ belluæ
Cadaver indica ut se habet, fili optime.
Mox ergo uterque contulit se ubi bestia
Exanimis, immota atque iners extensa erat,
Sulcoque trita et inquinata sordibus,
Terror jacebat et jocus spectantibus.

Hic Pantelemon comminus sancto seni
Feræ cadaver monstrat instratum solo,
Exsiliit immenso senex præ gaudio :
Puræque mentis lumine elato altius,
Convexa cœlorum, adytaque intrans poli,
Grates lubenter egit ingentes Deo,
C Sic apprecatus mente canus candida :

Decus, decus tibi sit, decet te unum decus,
Ter cujus imperium unicum augustum micat,
Cuncta intuenti, principi fortissimo :
Qui opifex supernorum inferorumque omnium,
Qui præpotens pulchrorum es auctor atque fons,
Mundumque Verbo ad exitum ducis bonum
Dei æmulam qui labilemque essentiam
Lustrasti, et assertam, angelis excellere
Virtute fecisti præsentiæ tuæ.
Luctæ remunerationem tu citam
Opere (quod hostem non juvabit invidum)
Servo indicasti tam obsequenti et sedulo.
Quando hostium turba repulsa est integrum
Feliciores mansiones assequi.

D Hinc denuo ocyus domum remeant simul
Longævi hominis : ubi præferens lucem sacram
Signum verendum, solis ut ter lucidi,
Posuit fide imbuto : senique astans bono
Juvenis laborem per dies septem accipit.
Tandem remensus luce septima viam,
Domum puer revertit ad patris hilaris.
Ipsum parens cum lacrymis affatus est

Dilecte fili mi, dies per tot, rogo,
Ubinam locorum eras ? gemebam ego, id ferens
Ægre, hoc et illud cogitans, desiderans
Te, nate, lugens; quanta suffero miser!
Ubi filius ? qui imposterum lux chara erit ?
Suspiriis sine te carentem haud vitam ago :
Præsente sed te, vel mori expeterem modo.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Sermone Pantaleo brevi dixit patri:
Morbo gravissimo optimatum quempiam,
Et principem illustrem dolentem maxime,
Ego et meus doctor dies septem ordine
In regio curavimus palatio,
Dum prorsus a cruciatibus sævissimis
Commitigata acerbitate quieverit.
His acquievit lacrymis fusis pater.
Ille hinc repente patrium linquens larem
Recta evolat, timore nullo percitus,
Ad Euphrosynum se magistrum conferens,
Ridente jam die coloris aurei:
Ut stella Veneris alma clarus Lucifer.
Interrogavit doctor hominem providum:
O Pantaleo, curriculus en dierum abit
Septem, scholæ ex quo septa nostræ deseris:
Quid rerum agebas? ne mihi id cela, obsecro;
Nam libera est, novi, tibi vitæ actio.
Agrum recens mercatus est (inquit) novus
Pater optimus, cui assiduus hæsi comes,
Adjunctus ipsi, ne ruant conamina,
In ædibus sedes ubi stabilii meas;
Aratra et aculeos, magistros et boum,
Scrutans et ornans prædia ante urbem sita.
Hic perstiti septem laborans per dies:
Nam plurimis agris et amplis prædiis,
Omnique re nec mancipi præstantius,
Est optimum illud, comparavi quod modo.
Euphrosynus audit hæc, et obturavit os.

. . . .

Quando Deum Christum indui imo pectore,
Pietatis emendationisque ad viam
Recurrere optarem patrem, errore impio
Abjecto. Id expetebat; et, vulgo ut ferunt,
Funem movere cœpit omnem, quo parens
Evaderet fidelis, atque identidem
Proposuit ac scripsit patentia dogmata,
Præsagia et vatum probantum lucide
Mundi absolutionem; item ut potis fuit
Serpens venenum in cor virum transfundere.
Hoc summus auctor omnium et Dominus tulit;
Corpore carens natura et immutabilis,
Sanguinibus e castissimis cretus, Deus
Servi figuram cepit abjectam admodum,
Carnemque mortalem, sed a labe vacuam.
Fixus cruci, clavisque adactus ferreis,
Cruciatibus tortus (dolorum o remedium!)
Moritur lubenter, mortuus sponte et sua
Ad inferi venit fores, et robore
Tumulis apertis, en sepultos sæculis
Priscis, in illis excitat reconditos:
Pro munere offerens patris superas domos.
Pulvisculum extollens, et altum sublevans.
Ictu draconem sauciavit horrido.
Idem ille quoque venturus est iterum ex poli
Cacumine accedens, cruenti quo lupi,
Erroribusque impliciti acerbiora dent
Supplicia: justis, elegantibus, probis,
Tribuet perennem gloriam et superum cibum.

A "Εφη δὲ πατρὶ συντόμως Παντωλέων·
Λυμιῶν βαρεῖα τῶν μεγιστάνων τινὰ
"Αρχοντα τὸν προὔχοντα σὺν διδασκάλῳ
'Αλγοῦντα δεινῶς τὰς τοσαύτας ἡμέρας
'Υπηρετοῦμεν, ὄντες ἐν παλατίῳ,
"Εως τελείως τῶν ἀναγκαίων πόνων
'Η σφοδρότης ἔδειξεν ἡμερουμένη.
Πατὴρ δακρύσας ἠρέμησεν αὐτίκα
'Εντεῦθεν εὐθὺς πατρικῆς ἀπ' ἐσχάρας
Τρανῶς διαπτὰς, ἔνδον οὐκ ἔχων φόβον,
Πρὸς Εὐφρόσυνον τὸν διδάσκαλον θέων,
"Ηδη γελώσης ἡμέρας χρυσοχρόου,
"Απεισιν, ἀστὴρ ἄλλος ὡς ἑωσφόρος.
'Ιδὼν δὲ τοῦτον ἤρετο προμηθέα·
"Ω Παντaλείων, ἡμερῶν ἑπτὰ δρόμος
B "Εφευξεν ἐξ οὗ τήνδε τὴν σχολὴν λιπών.
Ποῦ, εἰπὲ, μὴ κρύψῃς σύ με.
"Εχεις γὰρ, οἶδα, τὴν φορὰν ἐλευθέραν.
'Αγρὸν, προσεῖπεν, ἠμπολήσατ' ἀρτίως
"Αλλος πατὴρ φέριστος, ᾧ καὶ προσμένων
Σταλεὶς, παρ' αὐτῷ μὴ σφαλῶ πειρώμενος,
'Εκεῖθεν, ὅθεν γε τὰς νομὰς [Ισ. μονὰς] διατρίβω,
"Αροτρα καὶ βούκεντρα καὶ βοηλάτας
Κοσμῶν, ἐρευνῶν, τοῦ νέου προαστείου·
"Εμεινον ἑπτὰ συμπονήσας ἡμέρας.
Πολλῶν γὰρ ἀγρῶν κτημάτων θ' ὑπὲρ φύσιν
Καὶ παντὸς ἄλλου τιμιώτερος πέλει, [ὠνησάμην.
"Ο μοι ἄριστον ὂν τανῦν [Ισ. ὂν μοι ἄρ. ὄντα νῦν]
"Ηκουσεν Εὐφρόσυνος. "Εφραξε στόμα

C . . . .

...δὲ κάρτα Χριστὸν ἀμφιέννυσο
Πρὸς εὐσέβειαν, πρὸς διόρθωσιν θέλω
Παλινδρομῆσαι τὸν τεκόντα, καὶ πλάνην
'Εᾶν βαθεῖαν· τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου [κάλων,
Τοῦτόν γ' [γρ. ταύτην] ἐποίει πάντα κινήσας;
Πιστὸν γενέσθαι, πλειστάκις καὶ πολλάκις
Γράφων, προτείνων, εὐσύνοπτα δόγματα,
'Ρήσεις προφητῶν μαρτυρούντων εὐλόγως
Τὴν κοσμικὴν πλήρωσιν, ὡς ἐπεκράτει
Δράκων ἀφύσσων τὸ βροτῶν ἀρευ... [Ισ. ὀλέθριον]
Καὶ δῆτα τοῦτον καὶ φέρων ὁ Δεσπότης,
Θεός περ ὤν, ἄσαρκος, ἄτρεπτος φύσιν.
"Ομως κυηθεὶς ἐκ πανάγνων αἱμάτων
Μορφὴν δὲ δούλου προσλαβὼν [Ισ. ἀνθρωπίνην]
D Καὶ σάρκα θνητὴν, ἀλλ' ἁμαρτίας δίχα,
Σταυρῷ παγεὶς ἥλοισιν ἐμπεπαρμένῳ·
Πάθη παθὼν, ὢ θαῦμα τὴν παθῶν λύσιν,
Θνήσκει ἑκόντως, καὶ θανὼν ἑκουσίως,
"Αδου κατελθὼν εἰς πύλας, καὶ τῷ κράτει
Τάφους ἀνοίξας τοὺς πάλαι κεκρυμμένους
Νεκροὺς ἐγείρας, τοὺς χρόνῳ τεθαμμένους,
Δῶρον προτάξας πατρικοὺς ἄνω δόμους.
Τὸν χοῦν ἀνυψῶν καὶ μετάρσιον φέρων,
"Ετρωσε τὸν δράκοντα πληγῇ καιρίᾳ.
'Εκεῖνος αὐτός ἐστιν, ὃς μέλλει πάλιν
"Ανωθεν ἥξειν τοῖς μιαιφόνοις λύκοις
Καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι τοῦ δοῦναι δίκην
"Ως δ' αὖ δικαίοις κἀγαθοῖς καὶ κοσμίοις
"Αληκτον εὖχος καὶ τροφὴν ἀνωτέραν.

Digitized by Google

Ἄρχων τε πάντων γηγενῶν ...
Κριτὴς φανεῖται .....
Ζώντων τε νεκρῶν τ', ἐν ῥοπῇ ταχυδρόμῳ.
Εἰσὶ γὰρ ὑμῶν ἀδρανεῖς θεοὶ, Πάτερ,
Εἴδωλα χειρότευκτα δαιμόνων πλάνη,
Ὥσπερ προφήτης εἶπεν, ὀξυδερκίᾳ,
Τι οὖσιν ἐκλ ού ροτ χε..
Ὕπαρξις ὡς ἔχοντες, ὥς τε καὶ βάρος
Γῆς εἰσι ἄρ' εἰπὲ...
Οἱ μὲν κάθηνται, καὶ καθήμενοι μάτην
Ἄνεισιν, οὐδ' ὥς· εἰ δὲ καὶ ὀρθοστάδην
Ἑστηκότες μίμνουσιν ἐστηλωμένοι,
Κλίνοντες ἢ κάμπτοντες οὐδόλως κάρα,
Καὶ φωτὸς εὐ... καίπερ ἀντανάκλασιν
Λαβὼν ἀφορμὰς τὰς ἀπελ... το
Πατὴρ πρὸς αὐτὸν εὐσεβῶς ἀπεκρίθη·
Τὸ ῥῆμα τοῦτο δυσανάγνωστον πέλει
Καὶ δύσκολον μάλιστα τοῖς ἁπλουστέροις.

. . . .

Λείπει τἄλλα.

A Princeps is exstat omnium mortalium,
Viventium atque mortuorum, momine
Celerrimo judex videbitur gravis.
Sunt nempe dii vestri imbecilli, mi parens,
Idola ficta manibus, astu dæmonum,
Ut perspicax propheta quondam dixerat.
Quid namqne sunt, nisi quædam inanes fabricæ,
Quæ stant eadem qua locatæ sunt basi
Telluris annon pondus hoc inutile est?
Hi consident dii, verum inaniter sedent
Nec deinde surgunt : sique recto sint statu,
Sic permanent fixi ut columnis stabilibus :
Nec vertebras flectunt, nec inclinant caput.
Et lucis exsortes, tametsi in luce sint.
Sic instruendi patris ansas arripit.
B Parens pie nato hocce responsum dedit :
Hic sermo percipi nequit sat commode,
Et arduus rudibus adhuc est maxime.

Deerant reliqua in archetypo.

JOANNIS GEOMETRÆ,

UT FERUNT,

CARMINA VARIA ARGUMENTI SACRI VEL HISTORICI.

(J.-A. Cramer, *Anecdota Græca*, ex codd. Paris., tom. IV, p. 265, cod. 552, Suppl.)

—

α'. Εἰς τὸν κύριον Νικηφόρον [1] τὸν βασιλέα.

Μὴ χρώμασι ποίκιλλε δεσπότου [2] θέαν,
Ἀλλ' ἀδάμαντα, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθον,
Χαλκόν τε καὶ σίδηρον ἁρμόσας ἅμα,
Μόρφου τὸ σῶμα· καρδίαν μὲν χρυσέαν
Πρώτιστα πλάττε, στέρνα λαμπροῦ δ' ἀργύρου,
Χεῖρας δὲ χαλκοῦ καὶ σθένη βραχιόνων,
Τὴν ἰξὺν ἀδάμαντος, ἐκ λίθου πόδας,
Κνήμας δὲ καὶ τὰ νῶτα καὶ στεῤῥὰν κάραν,
Τὸ πᾶν σιδηρᾶ. Ταῦτά μοι ξενοτρόπως
Μίξας τὰ πάντα καὶ κεράσας τῇ τέχνῃ,
Ἄγαλμα καινὸν, αὐτόχυτον, ποικίλον,
Ἵστη πρὸς αὐγὰς, ἔνθα φλογμὸς ἡλίου,
C Χιών τε καὶ χάλαζα καὶ κρυμοῦ βία,
Τούτοις τὸ σῶμα δεσπότου τοὐμοῦ τύπου.
Ἄμφω δὲ χεῖρες ἐκτάδην ἡπλωμέναι·
Πρὸς τὴν ἕω μὲν δεξιὰ νικηφόρος,
Πρὸς ἥλιον δὲ τὸν δύνοντα θατέρα,
Γῆς ἄκρα δεικνύτωσαν, ὥσπερ Αὐσόνων
Οὐ (sic) συγχρόνους [3] ἔτεινε πέντε τοὺς ὅρους,
Τούτοις ἀπεικόνιζε σῶμα δεσπότου.
Ψυχῆς δὲ κάλλος καὶ φρόνημα καὶ τρόπους,
Οὐ πλοῦτος ὕλης, οὐδὲ κάλλος ἐκ τέχνης,
Ἀλλ' εἰ τὸ κάλλος καὶ τὸ πλῆθος ἀστέρων
Εἰς ἓν συνελθὸν καὶ κερασθὲν σὺν τέχνῃ
Ῥυέν τε ῥυθμῷ πρὸς μέρη τε καὶ μέλη

1. *In dominum Nicephorum imperatorem.*

Ne coloribus effigiem domini varies, sed adamantem, aurum, argentum, lapidem, æs et ferrum simul conjunge. Finge autem corpus : cor quidem aureum primo efforma, pectus e fulgenti argento, manus autem et valida brachia ex ære, lumbos ex adamante, pedes e lapide, crura, terga et firmum caput, omnia e ferro. Omnibus mistis et arte adaptatis, statuam novam, undique collatam, variam, siste ad lucem, ubi ardor solis est, nix, grando et glaciei rigor, his corpus mei domini effinge. Duæ D autem manus extensæ porrigantur. Versus orientem dextra victoriam gerens, ad solem vero occidentem sinistra, terræ extremitates indicent ; ut Ausoniorum non contemporaneos extendit quinque limites, his figura corpus domini. Animæ autem pulchritudinem, et prudentiam, et mores, nec materiæ pretium, nec forma ex arte, sed si pulchritudo et multitudo astrorum in unum collecta, et arte conjuncta, et rite infusa per partes et membra in

[1] Nicephorus Irenes successor ineunte sæc. IX. [2] δεσπόυ cod cum τ super imposito. [3] σὺν χρέ-νους cod.

Digitized by Google

Ἐν συντελοίη φωτὶ ποικιλοχρόῳ,
Μόρφωμα καινὸν, ὄψιν ἀστραπηβόλον,
Μόλις τὸ λαμπρὸν εἰκάσειαν τοῦ τρόπου,
Καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ πᾶσαν ἀστράψαν χθόνα.
Ἀλλ' ἄσπασαι μὲν τὸν σύναρχον, φωσφόρε.[c]
Ἧς γὰρ κατάρχεις, ἦρξεν· εἶδεν ἣν τρέχεις.
Σὺ δ', οὐρανὲ, τρόπαια δεσπότου γράφε.
Νίκας γὰρ αὐτοῦ, σὸν πλάτος χωρεῖ μόνον.
Ἐξ ἀστέρων στέφη δὲ πλέξας ποικίλα,
Καὶ δεξιὰν τὴν τοῦδε καὶ κάραν στέφε.

β'. Εἰς τὸν κύριον Ἰωάννην[a] *τὸν βασιλέα ἐπιτύμβια.*

Ἐνταῦθά μοι στὰς μικρὸν, ὦ ξένε, χρόνον,
Καὶ προσβαλὼν φίλοικτον ὄμμα τῷ τάφῳ,
Κλαῦσον τὰ θνητὰ, τὰς ἐμὰς βλέπων τύχας,
Καὶ σπένδε θερμὸν δάκρυόν μοι κειμένῳ.
Ἐγὼ πατρὸς φὺς εὐγενοῦς ἐξ ὀσφύος,
Βλάστημα ῥίζης, πτόρθος ἰσχύος γέμων,
Πολλῷ παρῆλθον φύντας εἰς εὐτολμίαν·
Οὔπω γὰρ ἦν παῖς, καὶ φρενῶν εὐανδρίᾳ
Ἤστραπτον ὅπλοις, ἐν μέσῃ γῇ[b] βαρβάρων.
Οὔπω μὲν ἱππεὺς, ἀλλ' ἀριστεὺς ἦν ἅμα.
Οὔπω δὲ πυρσοῖς ἐσκίαζον τὴν γένυν
Πρώτοις ἰούλοις, ἀλλ' ἐπλήρουν τὴν χθόνα
Ἐμῶν τροπαίων, πᾶσαν ἥνπερ Εὐφράτης
Κύκλῳ διαῤῥεῖ, καὶ περιῤῥέει Τίγρις.
Ἐμὰς ὁ Χαβδᾶν χεῖρας ἔφριξε μόνας.
Τὴν ἵππον ηὐτρέπισεν εἰς φυγὴν Ἄραψ.
Ἐγὼ διδάσκω πρῶτος Αὐσόνων γένος
Στῆναι πρὸς ἀστράπτουσαν αὐγὴν τοῦ ξίφους,
A Κράνος τε καὶ πρόσωπον ἐχθρῶν ἐν μάχαις.
Ἐμὴ μάχαιρα καιρὸν οὐκ εἶχε μάχης.
Οὐκ εἶχον ἔργον χεῖρες αὗται πολλάκις,
Ἀλλ' ἐξαφῆκεν ἔντρομα πρὸς γῆν ξίφος.
Ὅπλων δὲ χρῆσις, εὕρεσις νεωτέρων,
Καὶ σχῆμα λαμπρὸν τῶν ἐμῶν παιδευμάτων,
Πέφυκεν ἔργον τῶν ἐμῶν τολμημάτων.
Οὐ σῶμα θνητὸν οὐδὲ τρωτὸν ἐν μάχαις
Αὐτουργὸν ἂν δόξειεν, ἀλλ' εἴ τις φύσις
Ἄϋλος ἄλλη καὶ βροτῶν ὑπερτέρα.
Ἕως μὲν οὖν ἦν δεξιὰ σκέπουσά με
Ἄνωθεν, ἠρίστευον, ἤνθουν, ἐκράτουν,
Πᾶσαν μικροῦ τέθεικα δούλην τῷ κράτει,
Ἣν ἐξανίσχων ἥλιος πρῶτος φλέγει.
Ἐπεὶ δ' ἔρως με τῆς κακίστης ἐν βίῳ
B Τυραννίδος κατέσχε, φεῦ δυσβουλίας!
Καὶ δεξιὰν ᾕμαξα καὶ σκῆπτρον κράτους
Ἥρπασα, πύργον συγγενῆ κατασπάσας.
Τἀντεῦθεν, οἴμοι! ποῖα, καὶ πῶς ἂν φράσω;
Πρῶτον μὲν ἔνδον ἡ κατήγορος φύσις
Πικροῖς ἐκέντει νύγμασι τὴν καρδίαν.
Ἐκοπτόμην ἔσωθεν, ἐσπαραττόμην,
Δεινὸν δικαστὴν τὴν συνείδησιν φέρων.
Ἔπειτα πάντας τοὺς ὑπηκόους τρέμων,
Ψευδεῖς ὀνείρους καὶ σκιὰς ὑποβλέπων,
Πικρὸν, πολυστένακτον, ἤντλουν τὸν βίον,
Λαγὼ βίον ζῶν, ὁ πρὶν ἄτρομος λέων.
Ζήσας δὲ πικροὺς καὶ βραχεῖς τάλας χρόνους,
Φεῦ! τῷ τριπήχει νῦν κατῳκίσθην τάφῳ.
C Κεῖμαι δὲ νεκρὸς, ὁ πτερωτὸς ἱππότης.
Ὁ πρὶν δὲ χρυσαῖς ἐκπρεπὴς πανοπλίαις,

luce coacervata et diversa coloribus; compositum hoc novum, in oculos fulgura mittens, vix morum splendorem referret, et lucem mentis omnem orbem illuminantem. Sed collegam tuum complectere, Lucifer; qua enim regnas, regnat; vidit quod perlustras. Tu autem, o cœlum, domini tropæa exscribe: ejus enim victorias tua sola immensitas capit. E stellis coronam variam intexens dexteram et caput ejus corona.

2. *In dominum Joannem imperatorem Epitaphium.*

Hic mihi stans parvo tempore, viator, et clementem oculum in tumulum convertens, defle mortalia, meas fortunas videns, et ardentem lacrymam irrora jacenti. Ego nobilis patris e renibus natus, radicis stirpes, robore valens stipes, multo mortalibus fortitudine præstiti. Nondum enim eram puer, et animi audacia emicabam armis, per mediam Barbarorum terram. Nondum eques, sed militum princeps jam eram. Nondum flavi pili priores genas adumbrabant, sed replebam terram meis tropæis, totam, quam Euphrates circumfluit et Tigris circumagitur. Meas Cabdan solas exhorruit manus, equam in fugam convertit Arabs. Ego doceo primus Ausoniorum genus stare adversus fulgurantem gladii nitorem, galeamque et faciem hostium in prœliis. Non habuerunt opus manus istæ frequenter, sed tremebunda agmina projecit in humum gladius. Armorum vero peritia, novorum inventio, et egregium decus meorum præceptorum opus fuit meorum facinorum. Non mortale corpus nec vulnerabile in prœliis se exponens putavissent, sed quali natura præditum immateriali et humana superiore. Quamdiu ergo fuit dextera Excelsi me D protegens, præcellebam, florebam, vincebam; omnes brevi sub ditione servas redegi, quas sol oriens primus gentes illuminat. Cum autem amor tyrannidis in vita pessimæ me possedit, proh funestum consilium! dextram cruentavi, imperii sceptrum rapui, in turrim cognatum conjeci. Inde, heu mihi! quæ et quomodo loquerer? Primum quidem intus accusatrix natura acerbis cor aculeis pungebat. Interius cruciabar, dilacerabar, sævum tortorem conscientiam gerens. Deinde omnes subditos timens, mendacia somnia et umbras suspiciens, amaram, flebilem vitam sustinebam, leporis vita vivens, qui prius intrepidus eram leo. Postquam autem vixi amaros et breves miser annos, heu! nunc triplici inclusus sum sepulcro. Jaceo mortuus, qui alatus fui eques; qui

[a] Joannes Stauracius, Nicephori I filius, anno 803 in prælio contra Bulgaros occisus. [b] τῇ pro γῇ cod. [c] Sic cod.

Digitized by Google

Ἑλικτὸς ἄρτι, νεκρικῶς ἐσταλμένος·
Ὁ δοὺς δὲ νίκας τὰς ἐμὰς ᾠδὰς λύραις,
Νῦν παίγνιον, φεῦ! κωμικῶν ἀθυρμάτων.
Ἐμῶν δὲ χειρῶν ἡ πυρὸς πρὶν ὀξύτης,
Στέρνων τε τούτων θυμοειδὴς στεῤῥότης,
Ψυχρὰ κόνις νῦν καὶ σαπρὰ δυσωδία.
Ἄνθους δ' ἐκεῖνο καὶ τὸ κάλλος ἐῤῥύη.
Στολαὶ δὲ λαμπραὶ σχῆμα σεμνὸν τοῦ κράτους,
Καὶ σκῆπτρον καὶ τὸ στέμμα καὶ χρυσοῦς θρόνος·
Ἔῤῥει τὰ πάντα· σὴ δὲ φρικτή μοι μόνη
Φρικτή, δικαστὰ καὶ βασιλεῦ μου, μένει,
Πρὸς πᾶσι τούτοις, τῷ κατακρίτῳ κρίσις.
Ἀλλ' Ἵλεών μοι σπλάγχνον ἐν δίκῃ νέμοις·
Καὶ γὰρ Μανασσῆ, κἂν τὸ πλῆθος σφαλμάτων
Νικᾷ τὸ πλῆθος ἀστέρων, κἂν τὴν ψάμμον,
Σὸν πλάσμα κἀγὼ, πλάσμα καὶ σῶν δακτύλων.

γ'.

Θρηνῶν τὸ κοινὸν τῶν βροτῶν τέλος, ξένε,
Καινόν τι δυστύχημα θρήνει καὶ πάθος,
Κρύπτον παλαιὰ δυστυχημάτων πάθη·
Μήτηρ θανοῦσα, παῖδα νῦν τεθνηκότα
Ὃν γαστρὸς ἔνδον ἐξέθρεψε πρὶν βρέφος,
Ὃν ἐκράτει πρὶν μητρικαῖς ἐν ὠλέναις,
Ἔχει λαβοῦσα νεκρὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις.
Εἷς τύμβος αὐτοῖς κοινὸς, ὡς γαστὴρ μία.
Κοινὴ δὲ μήτηρ, μητρὸς ἡ γῆ καὶ τέκνου·
Ἀρκεῖ μαλάξαι καὶ λίθων σκληρὰν φύσιν
Καὶ ταῦτα πάντως· πλὴν τὸ πικρὸν τοῦ πάθους
Οὔπω λέλεκται, κἂν τις ἴδῃ δακρύῃ.
Ἡ μὲν γὰρ ἀνδρὶ συζυγεῖσα πρὸς γάμον,
Οὗπερ τὸ κάλλος πᾶσαν ἥδυνε φρένα,
A Κράτους δὲ φήμη πᾶσαν ἐπλήρου χθόνα,
Ἔργον μαχαίρας εἶδεν αὐτὸν καὶ ξίφους.
Τοσοῦτον [a] συζήσασα τῷ πεφιλμένῳ
Ὅσον φυῆναι πρωτογέννητον κλάδον,
Καὶ σὺν στεναγμοῖς προσβλέπουσαν τῷ τέκνῳ
Μνήμην ἐκείνου τοῦ παθήματος φέρειν·
Ἄμφω καταστένουσαν ἐκ θρηνημάτων·
Πῇ μὲν τὸ τέκνον πατρὸς ὠρφανισμένον,
Πῇ δ' αὖ γ' ἑαυτὴν ἀνδρὸς ἐστερημένην.
Ὁ δ' ἐκφὺς αὐτῇ πρῶτος, ἢ μᾶλλον μόνος,
Ἀναδραμὼν ὡς ἔρνος ὡραῖος νέος,
Ἐπεὶ πρὸς ὥραν ἧκεν ἀκμῆς καὶ γάμου,
Ἧψε δὲ λαμπρὰς λαμπάδας γαμηλίους,
Εὐθὺς μὲν ἐστέρητο καὶ τοῦ συζύγου
Μηδ' ἐκφυέντος παιδὸς ἀντὶ μητέρος.
B Ζήσας δὲ λοιπὸν μικρὸν ἄζυγος χρόνον,
Ἐπεὶ μετ' ἀνδρῶν συγκατηριθμημένος
Πρώτοις ἰούλοις ἐσκίαζε τὴν γένυν,
Καὶ κάλλος ἤνθει, καὶ προσώπου τερπνότης
Ἤριζε φαιδρότητι τῇ τῶν ἀστέρων,
Ἄφνω βαρείᾳ καὶ δυσαντήτῳ νόσῳ
Ἐπὶ ξένης γῆς ἐκκόπτεται βίου·
Ἄωρος, οἴμοι! καὶ πρὸ καιροῦ τῆς τρύγης·
Καὶ μητρὶ κοινὸν συγκατῴκησε τάφον·
Διπλοῦν τὸ πένθος τῶν στεναγμῶν καὶ γόων
Τῇ μητρὶ μητρὸς καὶ διπλᾶς λιπὼν φλόγας,
Ἥτις τὸ τέκνον καὶ τὸ τοῦ τέκνου τέκνον
Ἰδοῦσα κοινῷ νῦν λίθῳ κεκρυμμένα,
Ἄλλης Νιόβης δυστυχοῦς ἕλκει βίον,
Πικρὸν, πολυστένακτον, ἀντλοῦσα χρόνον.
Ἀλλ', ὦ κάτοικοι τοῦδε τοῦ λαμπροῦ δόμου,

antea aureis decorabat panopliis, mox involutus mortuorum ornatus gero, qui dedi meas victorias celebrandas lyra, nunc ludibrium, heu! theatralium ludorum. Mearum manuum igneus nuper vigor, pectoris istius animosum robur, nunc frigidus pulvis et putidus fœtor: floris pulchritudo ista evanuit. Fulgentes togæ, egregius imperii apparatus, sceptrum, diadema, aureus thronus, omnia evanuerunt. Tuum vero tremendum mihi solum tremendum, o judex et rex meus, manet, post hæc omnia, jam condemnato, judicium. Sed miseratus mihi viscera in judicio exhibe; ut Manasse regi; licet multitudo scelerum superet stellarum multitudinem et arenas maris, tuum opus ego quoque, opusque digitorum tuorum.

3.

Deflens communem mortalium finem, viator, novum quoddam infortunium et dolorem defle, veterum infortuniorum dolores vincentem. Mater mortua, filium nunc mortuum, quem antea intra uterum infantem aluit, quem antea maternis ulnis gestabat, tenet mortuum brachiis amplectens. Unus his communis tumulus, ut venter unus, communisque mater, matris et filii terra: hæc omnia sufficiunt lapidum duram naturam mollire; attamen do-
C loris pars acerbior nondum exposita est, quamvis qui viderit lacrymetur. Nam viro nuptiarum fœdere juncta, cujus pulchritudo omnem animam delectabat, victoriarum fama totum replebat orbem, victimam gladii vidit illum et ensis; tantum vixerat cum amato conjuge ut primogenitum surculum produceret. Et cum gemitibus natum aspicientem, ferre oportebat hujus infortunii memoriam, ambos lacrymis deplorantem. Hic quidem natum, patre orbatum, illic vero seipsam viro viduatam. Ille autem quem primum peperit, aut potius unicum, crescens ut pulchra et tenera planta, cum ad ætatem venit adolescentiæ et nuptiarum, accenditque fulgentes hymenæi tædas, statim viduatus est conjuge, nullo relicto pro matre puero. Vivens autem
D postea brevem sine conjugio vitam, cum jam viris annumeratus primis adumbraret pilis genas, et forma floreret et vultus gratia, nitoreque astrorum nitorem vinceret, repente gravi et intolerabili morbo in terra aliena e vita tollitur, ante diem, heu! et tempus maturitatis, et matris commune habitavit sepulcrum. Duplicem lacrymarum et gemituum luctum matris matri linquebat et duplicem dolorem, quæ filium et filii filium videns communi nunc lapide reconditos, alterius Niobes miseram vitam trahit, amarum,

[a] τοσοῦτο cod.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

A

Χορὸς φιλάγνων πανθέων [10] σεμνοτρόπων,
Ὁ μὲν τεθνηκὼς δεξιοῦται πλουσίοις
Ὑμᾶς ταλάντοις, ὡς ἂν αὐτοῦ τὸν τάφον
Συχναῖς ἐπισκέπτοισθε [11] λαμπαδουχίαις.
Ὑμῶν δὲ μήτις τόνδε κινήσοι λίθον,
Μηδὲ φθονήσοι τῆσδε τῆς συσκηνίας.
Μόνους δὲ κρύπτοι παῖδα καὶ τὴν μητέρα·
Ὡς ἂν καθὼς πᾶν ἔσχεν ἡ μήτηρ νέα,
Οὕτω πάλιν θανοῦσα, συμμένῃ μόνῳ.
Εἰ δὲ πρὸς οὐδὲν τόνδε θείς τις [12] τὸν νόμον,
Κινεῖν ἕλοιτο τόνδε τὸν κοινὸν λίθον,
Τὸ τῆς Προνοίας ὄμμα τιμωρὸν λάβοι,
Καὶ πῦρ γεέννης, καὶ τὸ τῆς δίκης ξίφος.

δ'. Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.

B

Σαῖς ἠγκαλίζου πρίν με χερσὶ, Παρθένε,
Θηλῆς δὲ σῆς ἔσπασα μητρικὸν γάλα.
Τὸ πνεῦμά σου νῦν αὐτὸς ἠγκαλισμένος,
Τὸ σῶμα πέμπω πρὸς τρυφῆς τὸ χωρίον.

ε'. Εἰς τὴν ἀπόστασιν.

Νῦν, οὐρανὲ, στάλαξον ὄμβρους αἱμάτων·
Ἀὴρ, ἐπενδύθητι πένθιμον σκότος·
Ἡ γῆ, καταξάνθητι καὶ ῥάγηθί μοι,
Κόψον τὰ δένδρα, ῥίψον οἷα βοστρύχους,
Ὅλην στολὴν μέλαιναν ἀντὶ τῆς χλόης,
Τὸ σὸν πρόσωπον ἀμφιέσασα, στένε.
Τὸ συγγενὲς μὲν αἷμα πᾶσαν τὴν Ἕω
Πρῶτον μένει, καὶ μερίζεται ξίφος
Τὰ συμφυῆ, φεῦ! καὶ γένη τε καὶ μέλη.
Πατὴρ μὲν ὀργᾷ πρὸς σφαγὴν τῶν φιλτάτων·
Καὶ δεξιὰν παῖς πατρικῷ χραίνει φόνῳ·
Αἴρει δὲ καὶ μάχαιραν, ὦ πικροῦ πάθους!
Ἀνὴρ ἀδελφὸς εἰς ἀδελφοῦ καρδίαν·
Ἡ γῆ δὲ πολλοῖς συσπαραχθεῖσα τρόμοις,
Κάτω δονεῖται, καὶ κεραυνῶν αἱ φλόγες
Ἄνωθεν αὐτὴν ἐκτεφροῦσι τὴν κόνιν.
Πόλεις δὲ ῥώμης τὰς ἐπάλξεις ὡς κόμας
Πρὸς γῆν βαλοῦσαι καὶ κατεσπαραγμέναι,
Θρηνοῦσαι πικρὸν, οἷα πένθιμοι κόραι.
Οἱ τῆς Ἄγαρ κρατοῦσιν· αἱ πάλαι πόλεις
Φόρους τελοῦσαι, τῶν καθ' ἡμῶν νῦν φόνων
Αἰτοῦσι μισθοὺς καὶ χορεύουσι μέγα.
Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα πρὸς τὴν Ἕω.
Τὰ πρὸς Δύσιν δὲ, ποῖος ἐξείποι λόγος;
Σκυθῶν μὲν αὐτὴν πλῆθος, ὡς μὲν πατρίδα
Διατρέχει τε καὶ περιτρέχει κύκλῳ·.
Ὡς γῆν δὲ βλαστάνουσαν εὐγενεῖς κλάδους
Ἀνδρῶν ἀτρέπτων καὶ σιδηρέαν φύσιν
Πρόῤῥιζον ἐκτέμνουσι, καὶ βρεφῶν γένη
Ξίφος μερίζει· καὶ τὰ μὲν μήτηρ ἔχει,
Τὰ δ' ἐχθρὸς ἐξέσπασε τῶν βελῶν βίᾳ.
Αἱ δὲ κραταιαὶ πρὶν πόλεις, λεπτὴ κόνις.
Ἱπποτρόφους δὲ τὰς πρὶν ἀνθρωποτρόφους.
Οἴμοι! βλέπων νῦν πῶς παύσομαι δακρύων;
Χῶραι μὲν οὕτω πυρπολοῦνται καὶ τόποι
Σὺ δ', ἡ βασιλὶς τοῦ Βύζαντος ἑστία,
Ποῦ μοι τύχης ἕστηκας, εἰπέ μοι, πόλις,
Πόλις κακοῖς κρατοῦσα, τοῖς καλοῖς ὅσον
Νικῶσα τὸ πρίν; Οὐ κλονῇ [13] καθ' ἡμέραν,
Οὐ βάθρα πίπτει καὶ σπαράσσεται τρόμῳ;

lacrymabile tempus sustinens. Sed, o vos, qui splen- C
didam hanc domum incolitis, castorum et sanctorum illustrium caterva, mortuus vos divitibus cum thesauris adit, ut illius sepulcrum numerosis contegatis lampadibus. Vestrum autem nullus hunc moveat lapidem, neque illi invideat contubernio; solos autem recondat filium et matrem: ut, sicut pro toto eum habuit recens mater, ita mortua iterum cum solo maneat. Si quis autem pro nihilo legem hanc reputans, movere susceperit communem hunc lapidem, oculum Providentiæ vindicem sibi assumat, et ignem gehennæ, et justitiæ gladium.

4. *In dormitionem Deiparæ.*

Tuis amplectebaris me prius manibus, Virgo, ex ubere autem tuo maternum lac sugebam. Nunc animam tuam ipse amplexus, corpus mitto ad sedem deliciarum.

5. *In apostasim.*

Nunc, cœlum, irrora imbrem sanguinis, aer luctus velo obnubiletur, tellus aperiatur et mihi dehiscat. Arbores seca, comam simul lacera, omnem vestitum nigrum pro viridi, faciemque operiens, geme. Cognatus quidem sanguis totum Orientem primum exspectat, et dividit gladius consanguinea, heu! genera et membra. Pater quidem irascitur ad cædem suorum, et dextram natus patria inquinat nece: figit autem gladium, o acerbum dolorem! frater in fratris pectus. Terra multis agitata tremoribus deorsum fertur, et tonitruum ignes desursum ipsum incinerant pulverem. Urbes autem roboris munimentis ut comis ad solum dejectis et dirutis, amare lacrymantur ut luctuariæ virgines. Filii Agar vincunt; quæ olim urbes tributa solvebant, nunc contra nos cædium mercedem rogant et gaudio exsultant. Et hæc quidem ad Orientem. Sed quæ ad Occidentem, quænam dicet oratio? Scytharum multitudo hanc regionem ut suam patriam perlustrat et circulatim circumlustrat; ut terram producentem nobiles surculos hominum invictorum et ferream naturam radicitus avellunt, et infantium ætatem gladius tollit: hos D
quidem mater habet, illos autem hostis eripuit sagittis vim inferens. Quæ olim potentes urbes erant, nunc levis pulvis: illas quæ tam multos equos et tot homines alebant prius, heu mihi! quomodo nunc intuens cessabo a lacrymis! Ita quidem regiones et loci igne cremantur. Tu vero, regina Byzantii sedes, in quo fortunæ mihi sisteris, dic mihi, o civitas? Civitas malis obnoxia, bonis quantum vincebas nuper, nonne quotidie excuteris? nonne fundamenta cadunt et motibus dejiciuntur? nonne quos produxisti ramos in brachiis tuis, vidisti gladii

[10] Dub. scr. est hæc vox. [11] Sic cod. [12] τίσον cod. [13] κλονᾶ cod.

Οὐ τοὺς φυέντας ἀγκάλαις ταῖς σαῖς κλάδους,
Τοὺς μὲν μαχαίρας ἔργον εἶδες ἐν μάχαις
Ἐκ συγγενῶν πίπτοντας, οἴμοι τοῦ πάθους!
Τοὺς δ' ἀντὶ λαμπρῶν καὶ καλῶν ἀνακτόρων
Νήσους ἐρήμους καὶ φάραγγας καὶ πέτρας
Κριθέντας οἰκεῖν, τὴν πνοὴν μετρουμένους;
Καὶ ταῦτα, φεῦ! πάσχοντες (ὦ τῶν κριμάτων
Τῶν σῶν, δικαστά!) τὴν λιθώδη καρδίαν
Οὐδεὶς μαλάσσει, σπένδεται τῷ πλησίον,
Καὶ δάκρυον χεῖ φάρμακον σωτηρίας.
Ἀλλ' ἥλιος μὲν εἰς σκότος μετεστράφη,
Καὶ τῆς σελήνης φέγγος ἐξαπεκρύβη,
Καὶ καινὸς ἀστὴρ θαῦμα πίστεως ξένον
Καινῆς δ' ἀνήφθη, τῆς δ' ἐμῆς ῥαθυμίας
Λογισμὸς οὐδεὶς, οὐδὲ τῶν ἐγκλημάτων.
Ἀλλ' ἵλεών μοι δεῖξον, ἵλεων, Λόγε,
Σὸν ὄμμα χρηστὸν, παῦσον ἀλληλοφθόρους
Σφαγὰς, ἁλώσεις δεσμίους, μάχας, στάσεις,
Φυγὰς, διώξεις, ἁρπαγὰς, ποινὰς, κρίσεις·
Ὤκτειρας, οἶδα, καὶ Νινευῒ τὴν πόλιν,
Καὶ λαὸν ἠλέησας ἡμαρτηκότα·
Σὸν ποίμνιον γὰρ, ὤνιον σῶν αἱμάτων.
Σὴ μάνδρα κἀγὼ, Χριστέ· ταῦτα σὴ πόλις
Βοᾷ, πόλις σὴ, μὴ παραβλέψῃ, βλέπων
Κακῶν ἀβύσσους· μέχρι γὰρ τίνος πόνοι;

ϛ'. Εἰς τοὺς ἁγίους πέντε, Εὐστράτιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

Εἴληφε πεντὰς μαρτύρων πέντε στέφη.
Ὁ δ' Εὐστράτιος πέντε λαμβάνει. Μόνος
Ἑλληνικὴν ἤλεγξε μυθοπλαστίαν·
Ἤγρευσεν Εὐγένιον, ἤσκησε στόμα
A Τὸ Μαρδαρίου πρὸς δικαστὴν ὀξέως·
Ἔῤῥωσε τὸ φρόνημα κάμνον Ὀρέστου
Πρὸς τὴν ῥέουσαν καὶ σιδηρέαν φλόγα.
Καὶ ταῦτα πράξας, καὶ παρ' ἐχθροῖς τυγχάνει
Αἰδοῦς ὁ κλεινός· ἀλλὰ τῆς προθυμίας
Ἄκοντα τὸν τύραννον ἕλκει ποικίλως,
Τὴν ψῆφον αὐτῷ τὴν δοκοῦσαν θεσπίσαι.
Καὶ πρὸς τὸ πῦρ ἔσπευσεν ὡς πέμπτον στέφος
Σὺ μὲν κάτω, τύραννε, τὴν σιδηρέαν,
Ἄνω δὲ Χριστὸς χρυσέαν τιθεῖ κλίνην,
Τὸ φῶς ἀπαυγάζουσαν, ὡς αὕτη φλόγα.

ζ'. Εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων μάχην.

Ἀνῆκεν ἡ γῆ τοῦ δράκοντος καὶ πάλιν
Σπαρτοὺς γίγαντας ἄνδρας ἀλληλοφθόρους·
B Θέαμα καινὸν, πρᾶγμα πίστεως ξένον.
Πάγχαλκος ὄψις, πανσίδηρος ἡ φύσις,
Ὅρμημα θηρῶν, βλέμμα δεινὸν γοργόνων.
Τίς δ' αὖ ἐκεῖνος τῶν γιγάντων ἐνστάτης,
Ὁ δεινὸς οὗτος πᾶσιν ἐμπίπτων μόνος
Ὡς ἀλλόμορφος καὶ παρεξηλλαγμένος,
Χρυσοῦς τὸ κάλλος καὶ σιδηροῦς τὴν φύσιν;
Κινούμενος, πῦρ, ἐκκαλούμενος, λέων,
Ἑστὼς, ἀδάμας· ἀργὸς, ἐν κύκλῳ βλέπων,
Βλέπων κεραυνὸς, αἷμα καὶ φόνον πνέων·
Οὐκ ἀδάμας τις, οὐ σίδηρος, οὐ λίθος,
Ἀλλ' οὐδὲ χρυσοῦς, οὐδὲ τῇ φύσει γίγας.
Ἀλλ' ἡ τριὰς κραθεῖσα τῶν ἐρασμίων,
Εὐανδρία, φρόνησις, ἀλκὴ πρὸς πόνους,
Ἔνυλος ὥσπερ συμπλακεῖσα πρὸς μάχην
C Τῆς ἀρετῆς δείκνυσι τὴν ἰσχὺν πόση·
Πῶς καὶ γιγάντων καὶ τιτάνων ἐν μάχαις

prædam in pugnis a cognatis cadere? proh dolorem! pro magnificis et vastis palatiis, insulas desertas, gurgites, petras, condemnatos habitare, spiritum vel habentes mensuratum? et hæc patientes, heu! sententiarum tuarum, judex, saxeum rigorem nullus mollire potest; proximo reconciliatur, et fletum fundit salutis remedium. Sed sol quidem in tenebras conversus est, et lunæ fulgor velatus est, et novum astrum, fidei novæ insolitum prodigium, effulsit; meæ autem socordiæ ratio nulla, neque culparum. Sed miseratus mihi ostende, misericors Verbum, tuum clementem oculum, finem impone mutuis cædibus publicis, ruinis, pugnis, seditionibus, fugis, persecutionibus, violentiis, suppliciis, judiciis. Misertus es, scio, Ninivæ urbis, et populo pepercisti peccatori; tuum enim ovile, pretium tui sanguinis, mansio tua et ego, Christe; hæc tua civitas clamat, tua est civitas, ne illam despicias cernens malorum abyssos. Nam quo progressa sunt infortunia?

6. In sanctos quinque, Eustratium et alios cum illo.

Receperunt quinque martyres coronas quinque. Eustratius autem quinque recipit; solus Hellenica arguit commenta; Eugenium venatus est, os Mardarii instruxit contra judicem valentis; firmavit deficientem Oresti animum contra circumfusam et ferream flammam. Et hæc cum egisset vel apud inimicos invenitur honore famosus, sed per fortitudinem invitum tyrannum diverso modo adducit ad sententiam pronuntiandam quale ipse volebat; et ad ignem volavit ut ad quintam coronam. Tu quidem deorsum, tyranne, ferream, sursum autem Christus auream dat lecticam, luce resplendentem, ut ista flamma.

7. In Romanorum pugnam.

D Produxit terra e dracone iterum seminatos gigantes homines mutue homicidas; spectaculum novum, res a fide aliena; ærea facies, ferrea natura, ferarum impetus, conspectus terribilis Gorgonum; quis autem iste gigantum adversarius, ferus iste vir solus in omnes irruens, tanquam forma dissimilis, aureus pulchritudine, et ferreus natura? Motu ignis, nomine leo, firmitate adamas, albus, circumintuens, fulmineo aspectu, sanguinem et mortem spirans? Non adamas, non ferrum, non lapis, et neque aureus, neque natura gigas; sed trias egregiarum rerum commista, fortitudo, prudentia, in laboribus constantia, tanquam materialis ostendit virtutis suæ robur quantum sit ad pugnam aptum. Ut in præliis gigantum et Titanum, stat

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Κρατεῖ καθ' αὐτῶν καὶ χορὸς τῶν ἀστέρων.
Ταῦτα βλέπων καθῆκε κάλλος ὑψόθεν,
Τὰς ἀρετὰς κάλλιστα ταῖς νίκαις στέφων.

η'. *Εἴς τινα μουσικόν.*

Ὀρφεύς τις ἢ Θάμυρις ἢ καὶ Κινύρας
Ἔθελγον ᾠδαῖς δένδρα, θῆρας καὶ λίθους·
Τῶν σῶν δὲ τερπνῶν ἐμμελῶν λιγυσμάτων
Ἄθελκτον οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ θαλασσίους
Πέτρας, δοκῶ μοι, καὶ θάλασσαν ἀγρίαν
Αὐτὴν κατευνάζουσι καὶ πνοῶν βίας.
Ὁρᾷς γὰρ ὡς ἤκουσεν εὐθὺς τοῦ μέλους.
Παύει μὲν αἰθὴρ συστροφὰς ἀντιπνόους,
Ῥήσσει δὲ πυκνὰς τῶν νεφῶν ἀντιστάσεις.
Ὅρα δὲ, φαιδρὸν προσγελᾷ τὴν αἰθρίαν·
Κάτω δὲ καὶ θάλασσα κυματουμένη,
Ἐξυπτιοῦται νῦν κατεστορεσμένη·
Τὴν ὕβριν ἐξέπτυσεν, ὡς φονεὺς ξίφος
Ἔρριψεν εἰς γῆν, πᾶν κατηύνασε θράσος·
Διίσταται χαίρουσα πρὸς τὸ σὸν μέλος.
Γελᾷ γαλήνην· λεῖον, ἡδὺ προσβλέπει.
Σκαίρουσιν ἰχθῦς· προσλαλεῖ σοι τῷ μέλει
Φιλῳδὸς ἀντίμολπον ἀλκυὼν μέλος·
Δελφὶς παραπλεῖ καὶ περιπλεῖ τὴν λύραν.
Σκάρος δὲ φωνεῖ, προτρέχει δὲ ναυτίλος·
Προσπλεῖ δὲ μικρὸν καὶ προπέμπει πομπίλος.
Ἀλλ' ἐνδέδοικα μὴ χορεῦσαι πρὸς μέλος,
Καὶ τὴν φέρουσαν πάντα θέλξας ὁλκάδα,
Ἄνω κάτω τὰ πάντα συστρέψῃς βίᾳ,
Ἢ καὶ πρὸς αὐτὴν θῆρας, ὄρνεις, ἰχθύας
Πηδᾷν βιάσῃ καὶ κατασπάσῃς κάτω.
A Ἢ καὶ τραπῶσι πρὸς λίθους οἱ ναυτίλοι·
Ἢ πάντα μᾶλλον, εἰ τὰ Σειρήνων θέλοις.
Ἄμφω γὰρ αὐτὸς καὶ λίθους κινουμένους
Ὡς ἐμπνόους δείκνυσι, καὶ τοὺς ἐμπνόους
Οὓς ἂν θελήσῃς, πρὸς λίθους πηγνυμένους [14].

θ'

Τί τοῦτο κάλλος; τίς πάλιν καινὴ κτίσις;
Ἢ τίς μετῆξε τῆς Ἐδὲμ τὸ χωρίον;
Οὐκ ἀρεταὶ γῆς, ἀλλὰ πάντων κτισμάτων,
Συνῆλθον ὧδε. Μέμφομαι καὶ τῇ φύσει.
Τί μοι γὰρ ἀρκέσουσιν ὀφθαλμοὶ δύο,
Κάλλη τοσαῦτα πανταχοῦ περιβλέπειν;
Τί μοι δὲ καὶ νοῦς, καὶ γλῶττα, καὶ φωνὴ μία
Πλήθη τοσαῦτα θαυμάτων νοεῖν, λέγειν;
B Χρόνος δὲ ποῖος ἡμέρας περιτρέχειν
Ἄνω κάτω τὰ πάντα καὶ περιγράφειν;
Κάτω μὲν ἡ γῆ νυμφικῶς ἐσταλμένη,
Καὶ μικρὸν ἐκ γῆς ὥσπερ ὕψος ἠρμένη,
Πρόεισι φαιδρὰ πᾶσιν ἐξεσταλμένη,
Δάφναις, φυτοῖς, θαλλοῖς τε, θάμνοις, ἀμπέλοις,
Κιττοῖς, κορύμβοις, δένδρεσι καρποτρόφοις·
Πηγαὶ, σκιαὶ, δόνακες, ἄλση, λιβάδες,
Πόαι, νομαὶ, φάραγγες, ἄκραι, κοιλάδες,
Δρυμῶνες ἢ λειμῶνες, ἄντρα καὶ νάπαι,
Ἄνθη τὰ πάντα, πάντα κάλλη, πᾶν μύρον,
Πᾶν χρῶμα, βύσσος, πορφύρα, χρυσὸς, γάλα.
Ῥοδωνιαὶ, κρινῶνες, ὀδμητῶν ἴων,
Χρυσάνθεον, νάρκισσος ἡδὺς καὶ κρόκος,
Ὁ πορφυρίζων ὑάκινθος ἡδίων,
C Ὁ δὲ φλογίζων ἐκπρεπέστερος πλέον.

contra illos stellarum multitudo : hæc intuens pulchritudinem e supernis arcessivit, virtutes optime victoriis coronans.

8. *In musicum quemdam.*

Orpheus quidam vel Thamyris vel Cinyras incantabant arbores, feras et saxa cantibus. Tuis autem suavibus melodiis nihil quod non incantatum sit; sed et marina saxa, ut mihi videtur, et sævum ipsum mare et ventorum vim sedant. Vides enim ut statim audiverint melodiam. Sistit æther ventorum contrarios impetus, comprimit nubium opacas moles; videtur lux, arridet serenitas : deorsum quoque mare spumans nunc sedata inclinatur; injuriam excussit, quam ut homicidum ensem in terram mittebat, omnem audaciam placavit; apertum est gaudens ad tuam melodiam : serenitate ridet, tranquillo et jucundo aspectu. Pisces exsultant; respondet tuæ melodiæ cantuum amicus alcyon alterna melodia; delphinus juxta lyram et circum lyram natat; scarus autem canit, nautilus vero præcurrit; pompilus adnatat paulo et præcedit. Sed timeo ne ad saltandum cum melodia gerentem omnia navem incantans, susdeque omnia vi perturbes, aut ad illam feras, aves, pisces ascendere cogas et attrahas, aut ad saxa tendant nautili, aut etiam magis, si Sirenes imitari velis. Utrumque enim ipse et agitata saxa quasi animantia ostendis, et animantia, quæ volueris, saxis adhærere.

9.

Quis est iste decor? quæ nova iterum creatio? aut quis huc transtulit Edenis sedem? Non terræ virtutes, sed omnium creaturarum huc convenerunt; et naturam incuso. Quomodo enim mihi sufficient oculi duo, ad circumspiciendum ubique tantas pulchritudines? quomodo mihi mens, lingua, vox una, prodigiorum tantam multitudinem ad cogitandum vel dicendum? Quid est diei tempus ad percurren-
D dum omnia et ad describendum? Infra enim tellus ut sponsa ornata, et paululum a terra velut collis elevatus, prodit splendide omnibus adornata lauris, plantis, ramis, arbustis, vineis, hederis, corymbis, arboribus frugiferis : fontes, umbræ, calami, luci, aquarum jactus, gramina, pascua, gurgites, colles, valles, sylvæ aut prata, antra et nemora, floresque omnes, omnes pulchritudines, omnes odores, omnes colores, byssinus, purpureus, aureus, lacteus; rosaria, lilia odorantibus jaculis, chrysantheum, narcissus jucundus et crocus, hyacinthus purpureus jucundior, et flammeus conspicuus magis. Nihil abest eorum quæ adesse satius est;

[14] Nulla est divisio in cod.

Digitized by Google

Ἄπεστιν οὐδὲν, ὧν παρεῖναι βέλτιον,
Πάρεστιν οὐδὲν ὧν παρεῖναι [15] συμφέρον.
Τὰ ῥεῖθρα, ποῖα ῥεῖθρα τῶν λόγων φράσοι;
Χρυσᾶ, διειδῆ, ψυχρὰ, κοῦφα, μυρία,
Μέλι πέτρας ῥέοντα, τερπνῷ σὺν μέλει.
Ἢ λουτρὰ ταῦτα τῶν χαρίτων, ὡς λόγος,
Ἢ μᾶλλον αὐτὰ καὶ χάριτες εἰς χύσιν.
Οὐ τρεῖς ῥέουσαι μᾶλλον, ἀλλὰ μυρίαι.
Ἢ τέσσαρες ῥέοντες ἐξ Ἐδὲμ πάλαι
Κρουνοὶ καταρδεύουσιν Ἐδὲμ τὴν νέαν.
Κρῆναι, λίμναι, τέχναι δὲ τούτων μυρίαι
Τὰς ἡδονὰς βλύζουσι τῶν ῥείθρων πλέον.
Θέλγουσι ταῦτα καὶ λίθους καὶ θηρία.
Ὁρᾷς τὰ πλήθη, θῆρας, ὄρνεις, ἰχθύας;
Δοκῶ λιπόντα πάντα τοῦ κόσμου τόπον
Ὡς οἶκον εὗρον κοινὸν ὧδε τὸν τόπον,
Ἢ πρὸς τὸ κάλλος συνδραμόντα δεσπότου,
Ὡς πρὸς μέλος μένουσι τὸ πρὶν Ὀρφέως.
Ἄδουσιν, ἀντᾴδουσιν, ἀηδὼν, κύκνος,
Τέττιξ, χελιδών. Ἡ τρυγὼν τρύζει μέγα,
Πέρδιξ κελαδεῖ, λαμπροφωνεῖ στρουθία,
Πίτυς μελίζει, ῥεῖθρον ἠχεῖ βλυστάνον,
Τρέχει λαγὼς, σκιρτῶσι θῆρες, δορκάδες,
Χαίρει τὰ πάντα, πάντα τῶν μουσῶν γένη
Τέρπει, τὰ πάντα τέρπεται, τῷ δεσπότῃ
Μέλπει τὰ πάντα καὶ, δοκῶ, τὸν δεσπότην.
Ποῦ Πραξιτέλους ἔργα; ποῦ δὲ Φειδίου;
Καὶ ποῦ Λυσίππου; ποῦ δὲ καὶ Πολυκλείτου,
Λέγει τὰ γλυπτὰ ταῦτα· καὶ γὰρ καὶ λάλα·
Κἂν μὴ λάλα, κράζουσι ταῖς τέχναις ὅμως.
A Τίνος γὰρ ἄλλου ταῦτα; τίς πνοὴν γλύφει
Τίς σχῆμα καὶ τίς ἦθος ἢ τίς καὶ λόγον;
Τὸν ἔνδον ᾧδε κόσμον, ἐλθὲ πρὸς δόμους·
Τίς Βεσελεὴλ δημιουργὸς τῶν δόμων;
Ὢ χειρὸς ἔργα, χειρὸς, ἀλλ' ὑπὲρ τέχνην!
Ὢ νοῦ πρὸ πάντων, νοῦ νόων ὑπερτέρου,
Νοῦ κοσμοποιοῦ, νοῦ βασιλικωτάτου!
Ἄφες τὰ τῆς γῆς, καὶ τὰ τῶν ἄνω σκόπει·
Ὢ φαιδρὸς ἀὴρ, μικρὸν ἄφωτος χύσις!
Ὢ κρᾶσις ὡρῶν! ὢ θεαμάτων βλύσις!
Ὕλης, τέχνης, γῆς, ἀέρος, φωτὸς, πόλου.
Τίς Σολομὼν ἤσκησε τήνδε τὴν κτίσιν;
Τίς τὰς φύσεις συνῆξεν εἰς μίαν θέσιν;
Τίς τὰς φύσεις μετῆξε μᾶλλον ἐκ τέχνης,
Σοφὴ, σοφὴ φρὴν, ἡ βασίλειος φύσις,
B Τὸ θαῦμα τῆς γῆς, ὁ στέφων καὶ τὸ στέφος,
Πάντων κρατήσας βαρβάρων τυραννίδος,
Παθῶν, ἀναγκῶν, γαστρὸς, ὕπνου, φροντίδων,
Ζώων τε πάντων, ὑδάτων καὶ θηρίων,
Καὶ τῶν λόγων, νῦν ὡς ὁρῶ, καὶ τῶν νόμων,
Τὰ πάντα φαίνων ἥλιος καὶ καλλύνων
Κάλλιστον αὐτός ἐστι χρῆμα τοῦ βίου.
Καὶ πάντα κάλλη συλλέγων ὁ δεσπότης
Τὸ κρεῖττον αὐτός ἐστι κάλλος τοῦ τόπου
Κάλλος δὲ μᾶλλον κάλλεσι τοῖς ἐν τόπῳ
Λάμπουσι λαμπτὴρ, τερπνοτήτων τερπνότης.
Τοῦτον δοκῶ μοι τὸν τόπον καὶ Φωσφόρος
Πρῶτος βλέπων ἵστησι τὸν χρυσοῦν δίφρον,
Ὀκνῶν ἀπελθεῖν, καὶ δραμεῖν πρὸς ἑσπέραν.
Οὐδ' [16] ἀντιλάμψῃ δεσπότης, ἡττημένος

nihil adest eorum quæ abesse decet. Rivos, qualia rivos verba dicent? aureos, limpidos, frigidos, rapidos, numerosos, melle manantes e saxis, cum jucundo sono; vel balnea ista Gratiarum, ut dicitur, vel potius illa Gratiæ ipsæ in effusionem, non tres tantum effundentes sed mille, vel quatuor fluentes ex Eden olim rivi irrigant Eden novum. Fontes, fistulæ, artes illorum infinitæ magis rivorum delicias effundunt: incantant vel feras et saxa ipsa. Vides multitudinem, feras, aves, pisces? Mihi videntur liquisse omnem mundi partem, ut ibi hoc loco sedem invenirent; vel ad pulchritudinem Domini concurrisse, ut ad cantum olim Orphei properabant. Cantant, et cantibus respondent luscinia, cycnus, cicada, hirundo. Turtur multum gemit, perdix clamitat, garrit passer, pinus mel stillat, rivus murmurat, lepus currit, saliunt feræ, et capri; omnia gaudent, omnia musarum genera delectant, omnia delectantur; domino omnia cantant et, ut opinor, dominum. Ubi Praxitelis opera? Ubi Phidiæ? Ubi Lysippi? Ubi Polycletis quoque? Loquuntur omnia hæc exsculpta, nam et loquacia etiam, et licet non loquacia fuerint, arte clamant tamen. Cujusnam enim alius hæc sunt? quis spiritum sculpit? Quis vestitum, quis mores, quis sermonem etiam dat? Interiorem ornatum ce- C lebra, in domos ingredere. Quis Bezeleel architectus domorum! O manus opus, manus, sed artem superans! o mentem præstantiorem omnibus, mentem mentibus superiorem, mentem creatricem, mentem reginam? Linque terrestria, superna intuere; o lucidum aerem, parvam non-lucis effusionem! o tempestatum temperiem! o spectaculorum fontem! materiæ, artis, terræ, aeris, lucis, cœli; quis Salomon ordinavit hanc creationem? Quis naturas coadunavit in unum opus? Quis naturas potius per artem transmutavit? Sapiens, sapiens mens, regalis natura, terræ miraculum, coronans et corona, omnium barbarorum tyrannidem vincens, dolores, necessitates, ventrem, somnum, curas, animantiaque cuncta, aquas et belluas, et sermones nunc,
D ut video, et leges: omnia illustrans sol et decorans, hic est pulcherrimum mundi bonum. Et omnes pulchritudines congregans dominus, ipse pulchritudo maxima est loci; pulchritudo potius pulchritudinibus in loco splendentibus splendorem ferens, decorum decor. Hunc, ut mihi videtur, locum Lucifer primus videns sistit aureum currum, abire metuens, et ad Occidentem pergere. Vix emicuit dominus, victus statim abit, et ejus pulchritudinem non sustinet.

[15] Vid. leg. ὧν ἀπεῖναι. [16] Leg. credo εἰ δ'.

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

Ἄπεισιν εὐθὺς, καὶ τὸ κάλλος οὐ φέρει.

ι'.

Ἄλλοι κατοικείτωσαν εἰς γῆν ὡς μύες·
Ὡς ἑρπετῶν χείριστα καὶ τῶν κνωδάλων,
Τρώγλας, χαράδρας· οὐ γὰρ οἰκίας λόγῳ [17]
Σπήλαια καὶ σήραγγας ἢ μυωξίας,
Ἢ σαθρὰ καὶ τρέμοντα παίγνια ξύλων,
Ἄθυρμα παίδων, ἔργα καὶ πάσης βίας,
Ὄμβρων, πυρὸς, σεισμῶν τε βρασμῶν, πνευμάτων.
Ἡμῖν Θεὸς δέδωκε πύργον ἰσχύος,
Πύργον βεβαίου, πύργον ἀῤῥήκτου βίου,
Πάντων κρατοῦντα τῶν παθῶν τῶν τοῦ βίου,
Καὶ βαρβάρων χειρῶν τε καὶ τεχνασμάτων,
Πάντων καλῶν γέμοντα καὶ θεαμάτων·
Πύργωμα κάλλους, πύργον ἀφράστου γάνους,
Ἐκ γῆς, θαλάττης, ἀέρος, φωτὸς, πόλου·
Κάλλους δὲ μᾶλλον κρᾶμα τῶν ὡρῶν, ὅρον
Γῆς καὶ θαλάττης δεσμός ἐστι, κἂν ὅρος
Συνδεῖ κατ' αὐτὸ καὶ διείργει τὰς φύσεις·
Ὕψος κολοσσὸς, καὶ τέμνων τὸν ἀέρα·
Βιάζεταί πως καὶ πρὸς αἰθέρα φθάσαι.
Τὸ δ' εὖρος εὐρὺς, καὶ τὸ μῆκός τι πλέον.
Ἀμφοῖν δὲ τούτοιν κάλλος, ἀλλ' ὅσον πλέον.
Κοσμεῖ λίθους τὸ σχῆμα τετραγωνία
Ἐξαισία τις ἁρμογὴ καὶ πρὸς τρίχα
Τὸ σχῆμα πύργου, σχῆμα λεπτοῦ κηρίου
Τὸ σχῆμα κάλλιστον ἑξαγωνία
Ἦρται πρὸς ἄστρα, καὶ τὰ κάλλη τοῦ πόλου.
Μή μοι παλαιὰν φράζε πυργοποιίαν·
Ἐκεῖνος οὔπω πύργος, ἀλλ' εἶχε τέλος·
A Μέγιστος οὗτος καὶ πεπύργωται, μόνος
Ἕστηκεν αὐτὸς, καὶ φυλάττει τὴν πόλιν.
Τέρπει δὲ μᾶλλον πᾶσαν ὄψιν καὶ πόλιν,
Τῶν θαυμάτων τις χῶρος, ἀέρος μέσον
Τῶν πνευμάτων τις [18] κόλπος, οἶκος Αἰόλου·
Καὶ κάλλος αὐτὸς, πᾶν δὲ κάλλος ὑψόθεν
Κόσμου θεωρῶν, κόσμος ἐστὶν ὀμμάτων.
Ἐκ γῆς μὲν ἄνθη, δένδρα, λειμῶνες, χλόαι,
Κρῆναι, δρυμῶνες, ὀργάδες καὶ λιβάδες·
Ἡ δ' ἄμπελος βρίθουσα καρπῷ μυρίῳ,
Πολλὴ μὲν εὐθὺς ἡμερὶς μεθυτρόφος,
Πολλὴ δὲ καὶ δενδρῖτις ὡραιοτρόφος·
Ἔστι δ' ὅπου καὶ μίξις ὡραιουμένη.
Ἡ δενδρὰς ἐστιν ἄμπελος πυργουμένη
Κλάδοι κατ' αὐτὸ καὶ καλαὶ κληματίδες·
B Καρποὶ κατ' αὐτὸ, καὶ ῥάγες καὶ τὸ πλέον,
Στιβὰς τε φύλλων, καὶ στοαί τε καὶ στέγαι.
Θέλεις τὸ πύργου πᾶν πρόσωπον μανθάνειν;
Αἶρε πρὸς ὀρθὸν ὄμμα, βλέψον ἐγγύθεν
Τὰς ἀρετὰς γῆς· εὖγε τοῦ κεκληκότος
Προφητικῶς φύσαντος οὐκ ἦσαν πάλαι.....

ια'. *Εἰς ἑαυτοῦ πατέρα.*

Ἐκ γενετῆς πολύμοχθος ἐς ἔσχατον ἤλασα γῆρας,
Ὀτρηρὸς θεράπων, κοιρανίης στέφανος.
Αἶαν ἐπῆλθον ὅσην, Ἀσιάτιδα δ' ὕστατα ἔσχον,
Πόῤῥω συγγενέων, τῆλε φίλης ἀλόχου.
Ἀλλά με τέκνων ζεῦγος ἐς ἱερὸν ἤγαγεν ἄστυ,
Αὖθις καὶ χερσὶ θῆκαν ἀριστολόχοις.
Εἴξατ' ἐμῶν τεκέων δυάδι, Κλέοβίς τε Βίτων τε,
Οἳ μικροὶ σταδίοις ἤγετε γειναμένην.

10.

Alii habitent in terra ut mures, ut serpentium pessima et ferarum, antra et concava; non enim domos dico, speluncas et cavernas et cuniculos, vel caduca et trementia e lignis ædificia, puerorum ludibria, prædas cujuslibet violentiæ, procellarum, ignis, terræ motuum, ventorum. Nobis Deus dedit turrim fortitudinis, turrim firmitatis, turrim infractæ vitæ; omnes dolores vincentem vitæ hujus, et barbaras manus et artificia; omnibus bonis refertam et aspectibus: turrim pulchritudinis, turrim ineffabilis serenitatis, in terra, mari, aere, luce, cœlo: pulchritudinis autem potius tempestatum commistio, terræ et maris in limite vinculum est, quamvis limes jungit simul et dividit naturas: sublimis colossus, aerem penetrans, nititur quo- D dammodo ad æthera progredi. Ampla autem latitudo, et longitudo aliquid majus; ambobus istis pulchritudo, sed quanto major. Quadrangularis forma lapides ornat, admirabilis dispositio et ad unguem adaptata conspectum ornat turris, conspectum exigui alveoli. Forma pulcherrima hexangularis ad astra attollitur et ad cœli pulchritudinem. Ne mihi veterem memores turris fabricam; hæc nondum turris erat et finem habuit. Ista maxima ædificata est, sola stat, et urbem cu- C stodit. Delectat autem magis aspectum et urbem, prodigiorum quædam sedes, in aeris medio ventis quidam apertus sinus, Æoli domus. Et pulchra ipsa, omnemque pulchritudinem superni mundi intuens, mundus est oculis. E terra quidem flores, arbores, calami, cespites, fontes, sylvæ, arva et rivuli; vinea autem innumeris frugibus onusta; multa quidem etiam suavis et inebrians esca, multaque frondium jucunda copia: est autem ibi conjunctio quædam accurata: vinea arbores circumflectitur, rami simul et pulchra sarmenta; fructus simul et racemi et alia plura, frondium cubile, porticus et tecta. Vis turris faciem totam discere? eleva in altum oculos, aspice propius terræ virtutes; euge, ejus quæ prophetice inflata vocata fuit
D non erant olim . . . .

11. *In patrem suum.*

Ex ortu ad senectutis extrema laboribus plenus perveni, promptus minister, imperii decus.

Quantam percurri terram, Asiæque extrema vidi, procul a cognatis, longe a dilecta conjuge!

Sed me filiorum par in sacram duxit urbem, rursumque manibus posuit nobilibus.

Cedite meorum filiorum pari, Cleobis et Biton, qui parvi stadiis matrem egistis.

Blandus, suaveloquens, canus caput et superci-

[17] Fors. λέγω. [18] τῶν πνωῦτις (sic).

A Μείλιχος ἡδυεπής; πολιός τε χάρη πολιόφρων
Ἧς στέφανος χαρίτων, ἀγλαΐη βιότου.
Ἀλλά σε πόῤῥω πατρίδος ἠδ' ἀλόχου καὶ τέκνων
Μοῖρ' ὀλοὴ μερόπων ἔσπασεν ἐς ἀΐδαν.
Χριστὲ ἄναξ, σοφίης σῆς ἴχνια οὐ μαστεύσω
Ὀστέα δ' ὡς Ἀσίης νεύμασι σοῖς ἀνάγοις,
Οἷα πρὶν ἐξ Αἰγύπτου σοῦ θεράποντος Ἰωσήφ,
Ὡς δὲ καὶ οὐρανίοις πνεῦμα τεοῖσι θρόνοις.

ιβ'. *Εἰς τὴν Ἀνάληψιν.*

Οὐρανόθεν κατέπλατο [18], ἐς οὐρανὸν δ' ἔδραμεν αὖθις
Ὢν Θεὸς, ὢν βροτὸς, ἀμφότερ' εἰς Θεὸν ἀμφοτέρως.

ιγ'. *Εἰς Ἀριστοτέλην.*

Τὸν νοῦν ὁ νοῦς ἔγραψε, τὴν φύσιν φύσις,
Ἀριστοτέλην εἶπον, ὡς τούτων ὅρον.

ιδ'. *Εἰς Πλάτωνα.*

Ψυχὴν ἀνειπὼν ἀθάνατον ὁ Πλάτων,
Ἀφῆκε δόξαν ἀθάνατον ἐν βίῳ.

ιε'.

Πλάτων ὁ κλεινὸς ὁ πλατύνων τὰς φρένας,
Ὡς ἐπλάτυνε τῆς ψυχῆς δόγμα μέγα,
Εἰς πᾶσαν ἐπλάτυνε τὴν δόξαν χθόνα.

ις'. *Εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον.*

Ἔνθεος ἦν ὁ Σύρος, πολυγράμματος ἦν δὲ ὁ Φοῖνιξ,
Καππαδόκης δ' ἄμφω καὶ πλέον ἀμφοτέροις.

ιζ'. *Εἰς Σιμπλίκιον τὸν ἐξηγητὴν τῶν δέκα κατηγοριῶν.*

Σιμπλίκιος μέγ' ἄεισμα κατηγορίαισι φαάνθη,
Ἐκδὸς (sic) κατηγορίας λῦσεν Ἀριστοτέλους.

ιη'.

Σιμπλίκιος μέγα φῶς φύσιος περὶ κύκλον ἀνῆψε,
Νοῦν δέ γ' Ἀριστοτέλους εὗρεν ἀριστοπόνως

ιθ'. *Εἰς τὰς ε' φωνὰς καὶ εἰς τὰς ι' κατηγορίας.*

Μόλις διαδρὰς τῶν σοφιστῶν τὰς δίχας,
Σοφοῖς δὲ μᾶλλον προσβαλὼν ὡς ἡμέροις,
Φωνῶν ἐπλήσθην καὶ κατηγορημάτων.
Οὐκ ἔστιν, ἔστι, πρός τι, ποιὸν, ποῦ, πότε,
Πάσχουσι, δρῶσιν ὡς θέλουσι μυρία.
Στρέφουσι πάντα, συγχέουσι τὰς φύσεις.
Ὡς ἐξ ἑαυτῶν πλάττουσι τραγελάφους,
Τὸν οὐρανὸν, γῆν· τὸ ξύλον φασὶ λίθον·
B Ὕλην ἄμορφον, εἶδος ὕλην οὐκ ἔχον.
Κόσμους ἀπείρους, ἰδέας πρὸ τῶν ὅλων.
Οἱ τῆς Στοᾶς βάλλουσιν Ἀκαδημίαν·
Πύῤῥωνας οὗτοι, πάντας ὁ Σταγειρίτης·
Ἄλλοι δὲ τοῦτον, Φοίνικές τε καὶ Σύροι
Τίς νοῦς τοσαύτας ἐνστάσεις διαδράμοι
Ἔθνη τοσαῦτα, καὶ φάλαγγας δυσμάχους,
Γνῶναι τὰ κρυπτὰ τῶν ὅλων ζητῶν βάθη,
Καὶ τῶν σαφῶν τις ἔσχε φυρμὸν αὐτίκα·
Ἓν γνώσεως φῶς, Χριστέ μου, σύ μοι μόνος·
Γνῶσις τελεία, μᾶλλον εἰδέναι μόνον
Σὲ δημιουργὸν οὐσιῶν, χρόνων, τόπων,
Ἄῤῥητον ὡς ἄληπτον ἕν τε καὶ τρία.
Ἀφεὶς τὰ πάντα τοῦτο καὶ μόνον λέγω.

lia, corona eras gratiarum, vitæ jucunditas.

Sed te longe a patria, conjuge et liberis, fatum mortalibus funestum duxit ad inferos.

Rex Christe, sapientiæ tuæ vestigia non explorabo ut ossa ex Asia tuo nutu transferas,

Ut olim ex Ægypto ossa famuli tui Joseph; ut autem animam in cœlestibus thronis tuis colloces.

12. *In Ascensionem.*

E cœlo descenderat, in cœlum rursus tendit ut Deus, cum homo sit, utrumque ad Deum uniens.

13. *In Aristotelem.*

Mentem mens descripsit, naturam natura; Aristotelem dico, ut horum terminum.

14. *In Platonem.*

Animam proclamans immortalem Plato, reliquit gloriam in vita immortalem.

15.

Plato ille celebris mentem amplificans ut amplificavit animæ magnum dogma, ampliorem in omnem terram gloriam præstitit.

16. *In sanctum Gregorium theologum.*

A Deo inspiratus est Syrus, multis doctrinis instructus Phœnicius, Cappadox autem utrumque et utroque majus habet.

17. *In Simplicium decem categoriarum interpretem.*

Simplicius magnum categoriis impulsum dedisse

C visus est; categorias Aristotelis publicando solvit.

18.

Simplicius magnus naturæ peritus lucem circum diffudit; mentem Aristotelis invenit optimis laboribus.

19. *In quinque vocales et decem categorias.*

Vix perspiciens sophistarum sententias, ad philosophos autem potius accedens ut faciles, vocibus repletus sum et categoriis. Non est, est, ad quid, quale, ubi, quando; ut patiuntur, agunt, volunt innumera. Omnia subvertunt, confundunt naturas, ut ex se fingant hirco-cervos; cœlum, terram; lignum, petram dicunt, materiam sine forma, for-

D mam sine materia; mundos innumerabiles, ideas universis anteriores. Qui e porticu sunt Academiam impugnant; isti Pyrrhonæos, omnes Stagirita; alii autem illum, Phœnices et Syri. Quæ mens tantas lites percurreret, tot gentes, et phalanges inimicas? Quærebam cognoscere occultas profunditates universorum, et quis potuerit tandem claras res obscurare. Unum cognitionis lumen, Christe, tu mihi solus es; cognitio perfecta potius est scire solum te creatorem substantiarum, temporum, locorum, ineffabilem, incomprehensibilem, unum et tres; omnia mittens hoc quidem solum loquor

[18] Leg. κατέπαλτο.

Digitized by Google

κ'. *Εἰς τοὺς φιλοσόφους.*

Τρεῖς σοφίης πολυΐστορος ἔκκριτοι ἀστέρες οἷοι
Ἐνθέμενοι βίβλοις ὄλβον ἀπειρέσιον.
Ἀρχύτας ἦρξε, Πλάτων πλάτυνε, τέλος δ' ἐπὶ πᾶσι
Ὡς ἔτυχε κληθεὶς θῆκεν Ἀριστοτέλης.

κα'. *Εἰς τὰς τῶν Ἰβήρων ἁρπαγάς.*

Οὐ Σκυθικὸν πῦρ ἀλλ' Ἰβηρικὴ βία
Πρὸς τὴν Ἑῴαν νῦν κλονεῖ τὴν Ἑσπεραν.
Γῆς τοῦτο σεισμοὶ, τούσδε φαῦσις ἀστέρων
Καινῶν ἐδήλου μάκετις γῆ. Τί Σκύθαις
Μέμφῃ ματαίως ὁππότ' ἂν τοὺς συμμάχους
Τοιαῦτα δρῶντας καὶ φίλους τοὺς σοὺς βλέπεις [20];
φίλους

κβ'. *Εἰς τοὺς Βουλγάρους.*

Κατὰ Σκυθῶν πρὶν συμμάχους, νῦν δὲ Σκύθας,
Λήψοισθε Θρᾷκες, συμμάχους πρὸς τοὺς φίλους
Σκιρτᾶτε καὶ κροτεῖτε, φῦλα Βουλγάρων,
Καὶ σκῆπτρα καὶ τὸ στέμμα καὶ τὴν πορφύραν
Κρατεῖτε καὶ φορεῖτε, καὶ φοινικίδας
(*ζήτησον στίχον ἕνα*)
Μεταμφιάσει καὶ ξύλοις τοὺς αὐχένας
Μακροῖς συνέξει, καὶ κυφῶσι τοὺς πόδας.
Ξανεῖ δὲ πολλαῖς νῶτα καὶ τὴν κοιλίαν.
Ἀνθ' ὧν ἀφέντες δημιουργεῖν,
Τούτους φορεῖν τολμᾶτε καὶ φρονεῖν μέγα.

κγ'. *Εἰς τὴν νοητὴν οὐσίαν.*

Ζητῶν ἀπεῖπον τὴν νοητὴν οὐσίαν.
Τίς ἐστιν αὕτη, πῶς δὲ τέμνει τὰς δύο,
A Ἀσώματον καὶ σῶμα; πῶς δ' ἄμφω μόνη
Ἔχουσα τῶν δυοῖν δὲ μηδὲν τυγχάνει;
Πῶς πάντα δ' ἐστὶν, ἔστι πάντων δ' οὐκέτι;

πλ
κδ'. *Εἰς τὸν κομιτ*

Ἄνω κομίτης ἔφλεγε τὸν αἰθέρα,
Κάτω κομήτης πυρπολεῖ τὴν Ἑσπέραν.
Ἀστὴρ ἐκεῖνος σύμβολον τοῦ νῦν σκότους·
Ἐκεῖνος ἡμεροῦτο φωτὶ Φωσφόρου.
Ἀλλ' οὗτος ἤφθη τῇ δύσει Νικηφόρου.
Τυφὼς ὁ δεινὸς οὗτος ἐξ ἀλαστόρων
Τὰ πάντα πιμπρᾷ· ποῦ βρυχήματα κράτους
Τοῦ σοῦ, στρατηγὲ, τῆς ἀνικήτου Ῥώμης;
Φύσει βασιλεῦ, πράγμασι νικηφόρε,
B Μικρὸν προκύψας τοῦ τάφου, βρύξον, λέον,
Δίδαξον οἰκεῖν τὰς ἀλώπεκας πέτραις.

κε'. *Ὅρος τῶν ὄντων.*

Ἕκαστον εἶναι τοῖς σοφοῖς τοῦτ' οὐσία·
Ποσὸν δὲ, μέτρον κἀριθμὸς, ῥοπὴ, βάρος·
Τὸ πρός τι δ' ἐστὶν ἡ πρὸς ἄλλο τι σχέσις·
Ποιὸν, χαρακτὴρ, εἶδος, ἡ τοιουτότης·
Ποῦ συμβεβηκὸς τοῦ τόπου, ποτὲ χρόνου·
Ποιεῖν τό τι δρᾶν, εἴτε νοῦν, εἴτ' οὐσίαν·
Πάσχειν δέχεσθαι τῶν παρ' ἄλλων δὲ δράσαις [21].
Κεῖσθαι, κλίσις τι ἢ θέσις τῶν κειμένων,
Ἔχειν ἕκαστον οὗπέρ ἐστι τὸ πλέον.

κς'. *Εἰς τὴν γνωστικὴν καὶ πρακτικὴν φιλοσοφίαν.*

Θεωρίας τις ἄκρον ἡ μοναρχία,

20. *In philosophos.*

Tres sapientia egregia conspicui, velut sidera, libris pretiosum thesaurum commiserunt. Archytas imperavit, Plato amplificavit, Aristoteles perfectionem in omnibus, ut nomen ejus feliciter sonat, imposuit.

21. *In Iberorum vastationes.*

Non Scythicus ignis, sed Iberica violentia versus Orientem nunc Occidentem fugat. Hoc terræ motus, et illos stellarum novarum fulgor ostendebat terræ. Quid Scythas incusas immerito, cum socios talia agentes, et amicos tuos vides?

22. *In Bulgaros.*

Contra Scythas nuper socios, nunc vero Scythæ sumeretis, Thraces, socios et amicos. Exsultate et D plaudite, Bulgarorum tribus, et sceptra et diadema et purpuram possidete et gestate, et croceas togas. . . . . (Deest unus versus)..... vestitum mutabit, et lignis longis colla alligabit, compedibus pedes; multisque lacerabit terga et ventrem; ideo operari cessantes, hos sustinete præ se ferre et cogitare superba.

23. *In intellectualem substantiam.*

Quærens intellectualem substantiam desperatus C sum; quæ est ista? quomodo dividit hæc duo, corporale et incorporale? quomodo autem utrumque sola habens nihil utrique participat? quomodo omnia est, et nihil omnium est?

24. *In cometam.*

Supra inflammavit æthera, infra cometes incendit Occidentem. Sidus illud signum est tenebrarum, blandius efficitur lumine luciferi, sed hoc inflammatum est in obitu Nicephori. Fumans hoc sævum ex ultione divina omnia consumit. Ubi rugitus tuæ potestatis, dux invictæ Romæ? natura rex, rebus gestis Nicephore; brevi in sepulcro jacens, rugi, leo, doce vulpes rupibus inhabitare.

25. *Definitio entium.*

Unumquodque esse, id philosophis substantiæ dicitur, quantitas, mensura, numerus, vis, pondus; ad quid est, vel ad aliud est habitus, qualitas, character, species et talitas, modo adjunctum loci, modo temporis; facere quid operatur, sive mens, sive substantia, pati, excipere ab aliis actiones, subjici, inclinatio, aut positio subjectorum, unumquodque habere id quo tamen majus exsistit.

26. *In Gnosticorum et Practicorum philosophiam.*

Theoriæ summa est quæ sit monarchia, quid sit

[20] Sic. [21] Leg. vid. τὰς π. δ. γε δράσεις.

Digitized by Google

Τί πράξεως ἡ κρᾶσις ἀρετῶν ὅλη.
Μέσαι δὲ γνῶσις, δευτέρων ἠθῶν νόμοι,
Δυοῖν ἐκείνων ταῦτα βαθμίδες δύο.
Μιᾷ δ' ἑκάστῃ καὶ συνάμφω καὶ μόλις.

κζ'. Εἰς Σιμπλίκιον.

Ῥήτωρ ὁ Σιμπλίκιος ἢ φιλόσοφος;
Ἄμφω δοκεῖ μοι, καὶ μὰ τοὺς λόγους ἄκρος.

κη'. Εἰς Πορφύριον.

Ὁ Πορφύριος λευκὸν Ἀριστοτέλους
Τὸ πορφυροῦν ἔδειξε [22] γνώσεως βάθος.
Ὄρνις πτερωτὸν, πῦρ δὲ κοῦφον τὴν φύσιν·
Ἀνωφερὴς δὲ νοῦς Ἰαμβλίχου πλέον,
Εἰ μὴ τιθεῖ τις οὐσίας ἀσωμάτους.
Τὰ τοῖς σοφοῖς δοκοῦντα τῶν ὄντων γένη,
Ἐλεγχέτω τὸν ἄνδρα ὁ μήπω λέγων,
Ἰάμβλιχος ἄκρατος ὢν νοῦς καὶ μόνον.
Ὅς σου τέθηπα τὴν φύσιν Σύρος, Σύρε,
Εἴης δὲ πιστὸς, τοῦ Σύρων Χριστὸς γένους.
Σοφῶν τοσαῦται τῶν παλαιῶν αἱρέσεις,
Πυθαγόρειοι, Στωϊκοὶ, Παρμενίδαι,
Κυρηναϊκῶν ἑσμὸς, οἱ τῶν Μεγαρέων,
Χορὸς Πλάτωνος, οἵ τε τοῦ Περιπάτου·
Ἐπικούρειοι, Κυνικοὶ, Πυῤῥωνίδαι,
Δεκὰς τελεία τῶν δέκα στύλοι γενῶν.

κθ'. Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.

Ζῇς καὶ θανοῦσα· ζῶσα τίκτεις, Παρθένος.

λ'. Εἰς τὴν ἀποδημίαν [23].

Τρῶες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες,
A Σώματος οὕνεχ' ἑνὸς εἰς δέκ' ἔπιπτον ἔτη.
Οἱ δὲ σοφοὶ καὶ ῥήματος ἢ καὶ γράμματος οἵου,
Μάρναντ' εἰς ἐτέων καὶ χιλίων δεκάδας.
Ἀλλά τ' ἔμ' ἐκ βελέων Θεὸς ἔξελεν, ἔκ τε κυδοιμοῦ,
Ἐς Τριάδος γνῶσιν, ἐν Τριάδος με φάει.
Καὶ συλλογισμοὺς και λογισμοὺς καὶ λόγους.
Χαίρειν μακρὰν φράσας τις, εἷς Θεὸς γινωσκέτω.
Ἄναρχον ἀρχὴ, πνεῦμα, φῶτα τὰ τρία.

λα'. Εἰς τὸν ἅγιον Κήρυκον ἱστάμενον μέσον τῶν ἀμπέλων.

Ὡς εὐγενές τι κλῆμα μάρτυς ἀμπέλου,
Χριστοῦ φανεὶς, ἕστηκας ἀμπέλων φύλαξ.

λβ'. Εἰς τὸν ἅγιον Βλάσιον.

Ὡς μόσχος ἡδὺς θρεμμάτων Ἐκκλησίας
Βοῶν ἐτάχθης, Βλάσιε, φρουρὸς μέγας.

B *λγ'. Εἴς τινα κατελθόντα εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀγροικισθέντα.*

Οὐ βαρβάρων γῆν, ἀλλ' ἰδὼν τὴν Ἑλλάδα,
Ἐβαρβαρώθης καὶ λόγον καὶ τὸν τρόπον.

λδ'. Εἰς ὄρος τὸν Ὄλυμπον.

Τὸν οὐρανὸν μὲν, ἄγγελοι, βροτοὶ, χθόνα,
Ἄμφω δὲ κοινὸν ὡς ὅρον γῆς καὶ πόλον
Ὄλυμπον ἔσχον, πείθομαι μίξιν βλέπων.
Οὓς καὶ θεοὺς Ὅμηρος, ὡς δοκῶ, λέγων,
Κοινὴν ἀφῆκε πᾶσι τούτων ἑστίαν.
Προφητικῶς Ὄλυμπον εἶπε τὸν πόλον.

λε'. Εἰς τοὺς βασιλικοὺς στεφάνους τῆς χειρὸς αὐτοκράτωρ Ἰωάννης.

Ἔθραυσεν ἐχθροὺς δεξιὰ σὴ, Χριστέ μου.

tota conjunctio operationis virtutum: media autem C gnosis, secundorum morum leges, duorum horum fundamenta hæc duo. Uni autem cuique utrumque ægre etiam convenit.

27. *In Simplicium.*

Rhetor Simplicius an philosophus? Utrumque mihi videtur, et certe sermone summus.

28. *In Porphyrium.*

Porphyrius candidum Aristotelis scientiæ profundum, purpureum ostendit; avis alata est, et ignis subtilis natura; sublimis autem magis Jamblichi mens, nisi quis statuat incorporales substantias. Quæ philosophis visa sunt entium genera esse convincat virum, ne loquens quidem, Jamblichus qui pura mens et nihil aliud est.

Qui tuam naturam Syrus miratus sum, o Syre, sis autem fidelis, Christus e Syrorum genere est.

Philosophorum veterum tot sectæ, Pythagoræi, Stoici, Parmenidæ, Cyrenaicorum turba, Megarei, Platonis cohors, Peripatetici, Epicurei, Cynici, Pyrrhonidæ, decas perfecta, decemplicis generis columnæ.

29. *In dormitionem Deiparæ.*

Vivis vel mortua, vivens, Virgo, paris.

30. *In abscessum suum.*

Troes et Græci in invicem ruentes, unius corporis causa decem annis ceciderunt.

Philosophi autem verbi aut litteræ unius causa, pugnaverunt annorum decem millibus.

Sed me Deus e telis eripuit, procul a tumultu, in Trinitatis cognitionem, et in Trinitatis luce me posuit.

Et syllogismos, et argumentationes, et verba valere multum dixerit aliquis; unus Deus noscatur, sine principio principium, spiritus, tribus luminibus constans.

31. *In sanctum Cerycum in medio vinearum stantem.*

Ut nobile quoddam sarmentum vineæ Christi, martyr visus es, stas vinearum custos.

32. *In sanctum Blasium.*

Ut egregius vitulus Ecclesiæ gregis boum constitutus es, Blasi, magnus custos.

D 33. *In quemdam ingressum in Græciam et sylvestrem factum.*

Non barbarorum terram, sed Græciam cum videris, barbarus factus es et sermone et moribus.

34. *In montem Olympum.*

Cœlum quidem, angeli; terram, mortales; ambo vero simul habebant ut terræ montem et cœlum Olympum; credo confusionem cernens: quos enim deos Homerus, ut reor, dicit, communem omnibus horum sedem reliquit, prophetice Olympum cœlum vocans.

35. *In regales coronas manus imperator Joannes.*

Contrivit hostes dextera tua, Christe mi. Christi

[22] Prius erat ἔδυξε. [23] An ἀκαδημίαν?

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Χριστοῦ δὲ τοῦ σοῦ δεξιᾶς ἐστεμμένης,
Σοὶ πᾶς προσάπτει τῶν προτροπαίων τὴν χάριν.

λς'. Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος.

Νοῦς ὢν μέγιστος, σαρκὸς εἴληφας πάχος·
Ταύτην γράφω νῦν, τὴν δ' ἄνω φύσιν σέβω,
Οὐ χερσὶ γραπτὸν, οὐ περιγραπτὸν τόπῳ.

λζ'. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ῥοδανδήτην [24].

Ἦν λευκὸν, ὡς ἔφησαν [25] Ἕλληνες πάλαι,
Ὃ νῦν ἐρυθρὸν Κύπρις ἤνθισε ῥόδον.
Ἦν, ἦν ῥοδανδοῦς [26], καὶ πάλιν λευκὸν ῥόδον
Ἰωάννης τὸ θαῦμα τῆς οἰκουμένης.
Οὐδ' ἦν ἐρυθρὸν φοινίκων ἐξ αἱμάτων,
Οὐδ' εἶχεν ὀδμὴν ὀρθοδοξίας μύρον.
Ἀλλ' ἦν δυσώδους ἐν μέσῳ ῥιφὲν τόπου,
Ὡς ἐκ ῥοδωνιᾶς περ ἐκ τῆς πατρίδος,
Αἰσχρῶς βιασθὲν χερσὶ τῆς δούλης Ἄγαρ.
Τὸ δ' ἄνθος ἤνθει καὶ βεβορβορωμένον.
Ἀλλ', ὦ φυτουργὲ καὶ γραφεῦ τῶν ἀνθέων,
Τὸ κάλλος οὐκ ἤνεγκας ἠρημωμένον·
Νεύεις δὲ, καὶ σὸς εἶχε λειμὼν τὴν χάριν.
Καὶ δὴ μυρίζεις πίστεώς σου τῷ μύρῳ,
Καὶ φοινικόχρουν δεικνύεις παρ' ἐλπίδα,
Ἐξ αἱμάτων τὸ χρῶμα, πλὴν αὐτοῤῥύτων.
Κρεῖττον χρόνου τὸ βάμμα παντὸς καὶ πάθους,
Ὀδμὴ ῥέουσα μηδ' ἀποῤῥέουσά πω.
Τοῦτο βλέπων ἥρπασε γῆθεν καὶ πόλος.
Ὁ γῆς δὲ μᾶλλον Δεσπότης σὺ καὶ πόλου,
Παρ' αὐτὸν ἱστᾶς τὸν φαεινόν σου θρόνον.

A Λεπρὸς [27], τυφλὸς, πέφυκα, νεκρὸς, Χριστέ μοι,
Ὤμους κεκυφὼς, καρδίαν, νοῦν, καὶ λόγον.
Ἔγειρε πάντα, σοὶ μόνῳ ζῶ, σὸς δ' ἔφυν.

ὄλος τ' ἔδυς ἄγριον οἶδμα

Θυμὲ τάλας, τί πέπονθας; καὶ ὅσα καὶ ὅσον οἶδμα
Εἰς χρόνον ἐξ ἥβης ἐς βιότοιο δύσιν! [μόγησας [28]
Ὤλετο μέν σοι καὶ φάος, ὤλετο καὶ μένος ἐσθλὸν,
Ὤλετο δ' ἡλικίη, χεὶρ δὲ λέλοιπε κράτος.
Πᾶσαν δ' ἀμφοτέραις ἀρύουσι κακεργέες ἀστοὶ,
Γείτονες, ὅς κ' ἐθέλοι κτῆσιν ἐμοῦ βιότου.
Πάσης δὲ σκοπός εἰμι κακῆς γλώσσης· θάνον, οἱ δὲ
Εἰς ἔτ' ἐμὴν κραδίην ἰοβολοῦσι. Τάλας!
Τῶν πάντων, οὐ τόσσον ὀδύρομαι, ὅσσον ἑνός περ
Αἰῶνα τρομέω ἀμφιπαρερχόμενον.
Οὐ δέτί μοι περίκειται, ματιδίως δ' ἀλάλημαι,
B Ἄλγεά τε στοναχὰς, κήδεα μοῦνα φέρων.
Ἀμπλακιῶν τ' ἐπὶ τοῖς φόρτον πολυειδέα ἄχθη,
Οἷς μόνοις πλουτῶ πλοῦτον ἀπειρέσιον.
Σήν τε δίκην τρομέω καὶ τάρταρον ἠερόεντα,
Καὶ φλόγα τὴν σκοτίην καὶ ὀφίων δαπάνην·
Ἐγγύθι τῆς Σκύλλης [29] χαλεπὴ παρέστηκε Χάρυβδις·
Ἀμφότερα τρομέω, καὶ βίον ὡς θάνατον.
Ἀλλά μ', ἄναξ, ἐλέαιρε, καὶ ἀμφοτέρωθι σάωσον,
Ἔνθεν ἀναστήσας εὔδιον εἰς λιμένα.
Ἤ με φέρειν φορέοντα δίδαξον, ὅπη τέ γε βούλει,
Ῥήματι πάντα φέρων, πάντα χαλινὰ φέροις.
Θυμὲ τάλαν, τί πέπονθας; ἀνέγρεο, μή σε χαλέψῃ
Δαίμων ὁ ζωῆς βάσκανος ἡμετέρης·
Μή σ' ὑπνώοντι, ζιζανίων σπόρον ἐγκαταμίξῃ.

vero tui dextera coronata, tibi omnes afferunt victoriarum gratiam.

36. In imaginem Salvatoris.

Mens maxima cum sis, carnis sumpsisti molem: hanc nunc describam, sed supernam naturam adoro, non manibus describendam, non loco circumscribendam.

37. In sanctum Joannem rosam-gerentem.

Alba erat, ut dixerunt olim Græci, quam nunc rubram Cypris rosam florere fecit. Ecce erat rosam-gerens, et rursus alba rosa erat Joannes orbis admiratio. Non erat rubra e rubro sanguine, non habebat odorem orthodoxiæ suavem. Sed erat fetidi avulsa in medio loci, ut e rosario, nempe e sua patria, turpiter erepta manibus servæ Agar. Flos autem florebat vel cœno immersus. Sed, o creator D et pictor florum, pulchritudinem non sustinuisti ita deperditam. Jubes, et tuus habuit hortus gratiam; et fragrare facis fidei odore, et rubrum colorem per spem præstas, e sanguine colorem, vel non sponte fluenti; liquorem tempus omne et dolorem vincentem, unguentum fluens et nondum diffluens. Hoc cernens cœlum e terra eripuit; et tu cœli et terræ Dominus, juxta splendentem statuisti tuum thronum.

Leprosus, cæcus, mortuus eram, Christe mi, C humeris inclinatus, corde, mente et sermone. Excita omnia, tibi soli vivo, tuus quoque fio.

Miser anime, quid passus es et quanta, et quale ulcus habuisti in tempore ex juventute ad vitæ finem!

Periit quidem tibi nitor, periit egregia virtus, periit ætas, manus quoque robur perdidit.

Omnem autem utraque manu hauriunt improbi cives, vicini, ut quisque vult, vitæ meæ substantiam.

Omnis autem malæ linguæ scopus sum. Mortuus sum, et isti in pectus meum, heu! tela jaciunt.

Omnibus non tantum crucior, quantum unius timeo æternitatem me manentem.

Nihil mihi superest, frustra oberro, dolores, gemitus, et curas solum habens.

Culparum ad hæc onus, multiplices angores, quibus solis immensam copiam possideo.

Tuam vero sententiam timeo et tartarum tenebrosum, et flammam obscuram, et serpentium abundantiam.

Juxta Scyllam funesta adstat Charybdis; utramque timeo, et vitam velut mortem.

Sed mei, o rex, miserere, et utrinque me salva, inde adducens in tranquillum portum.

Vel me sustinentem sustinere doce, sicut vis; verbo omnia ferens, frena cuncta feras.

[24] Leg. vid. ῥοδανθήτην. [25] Prius erat ἔφησεν. [26] Leg. vid. ῥοδανθοῦς. [27] λεπτρὸς (sic). [28] In marg. est: ἑαυτόν *Ὦ λκσας ἀργαλέοις κήδεσσ' ἀνιστάμενον οἶδ' ἃ πέπονθας καὶ ὅσα καὶ ὅσον οἶδμα μόγησας.* [29] Cod. σκύλης.

Ἢ κ' ἀρετῶν σκεδάσῃ πλοῦτον ἀπειρέσιον. A
Θυμὲ τάλαν, τί πέπονθας; ἀνέγρεο, οἶδας ἀπειλὰς
Δεσποτικῶν στομάτων, ὀκναλέαις κραδίαις.
Θυμὲ τάλαν, τί πέπονθας; ἀνέγρεο, μήπου τι κλείσῃ
Οὐρανίους θαλάμους Νυμφίος ἐξαπίνης.
Ἔγρεο, θυμὲ τάλαν, καὶ ἵστασο, καὶ γόνυ κάμπτε,
Δάκρυα θερμὰ χέε, μύρεο σὰς ἀνίας.
Ἵλαθί μοι, πανίλαε βασιλεῦ, ἥλιε δόξης·
Ἵλαθι, κοσμοφόρε [30]· ἵλαθι, οἰκτοπάτορ·
Ἤλιτον ἐκ γενετῆς, ὅσα ψάμμαθός τε, κόνις τε.
Ἤδ' ἔτι νῦν λαλέω, οὐδὲ πνέω καθαρόν.
Ἀλλ' ἵλαθι τεὸν κατὰ θέσφατον οἶκτον, ἵλαθι,
Ἵλαθι, πόλλ' ἀνέτλην, ἄξια δ' οὐδὲ τάδε.
Ἀμπλακιῶν φορυτοῦ, καὶ αἴσχεος ἡμετέροιο
Τολμήσω μῦθον, οὐδὲ φλόγες σκότιαι,
Οὐδὲ μυχοὶ χθόνιοι καὶ δαίμονες ἀγριόθυμοι, B
Οὐδέ γ' ὅλη κεῖθι τῆς κακίης βάσανος.
Τήνδε λίπω μετέπειτα καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι
Στήλην ὑμετέρης ἔγγραφον ἀφροσύνης.
Εἴδεσι ταῦτα χαράσσειν αἰδέομαι. Τί δὲ μιῆναι
Γλῶσσαν ἔοικε πάλιν ῥήμασιν αἰσχροβίοις;
Αἰδέομαι γῆν, οὐρανὸν, ἠέρα, ἥλιον, ἄστρα,
Νύκτα, φάος, χόρους πάντας, ἅπαντα δόμον,
Ἄλλοις μὲν παράκοιτις, τέκνα, φίλοι, θρόνος αἰπὺς,
Τερπωλὴ βιότου, χρυσοφόρος σπατάλη,
Ἀνδραπόδων ἐμοὶ [31], δόμοι, ἄλσεα, γνῶσις ἀνάκτων,
Οἷς φρονέουσι φίλα καὶ λαλέουσι φίλα.
Αὐτὰρ ἔμοιγε Θεὸς μόνος ἥλιος, ὄλβος ἀπείρων,
Ἐλπὶς ἀμεμαχτέη [32], τέρψις ὅλη βιότου.
Ἔγρεο, θυμὲ τάλαν, βλεφάρων ὕπνον ἔκτοθι πέμπε,
Ὄργανα δοξολόγα κλίνε ἑκὰς ῥύπου.

λη'. *Ὡς ἐκ τοῦ ἁγίου Δημητρίου.*

Φεύγετε ῥομφαίαν καὶ δαίμονες, ἄλλα τε φῦλα,
Ἣν βάψας φορέω αἵμασι τοῖς ἰδίοις.

λθ'. *Εἰς τὸν Λῃστήν.*

Ὁ λωποδύτης [33] πίστιν ἐνδὺς τῷ ξύλῳ,
Τὰς τῆς Ἐδὲμ νῦν ἐξεμόχλευσε πύλας.

μ'.

Τοῦ Δεσπότου τὸ κάλλος, ἥλιε, βλέπων,
Φαίνεις τί λοιπὸν, ἢ λέγεις τρέχειν μόνος;
Βραχὺν δὲ τοῦτον ἐμπεριγράφειν τόπον
Ὁρᾷς δραμόντα δυσμόθεν πρὸς τὴν ἕω.
Ὁρᾷ πάλιν τρέχοντα ταύτης πρὸς δύσιν,
Καὶ τοῖς ὅπλοις φλέγοντα καὶ πρὸ τῆς μάχης.
Καὶ σὲ γνόφος μὲν καὶ θύελλα καὶ νέφος
Μικρὸν καλύπτει καὶ διασπᾷ πολλάκις.
Οὗτος δὲ παντός ἐστι κρείττων καὶ πάθους.
Τοῖς ὄμμασι σὺ καὶ μόνοις, ὃ καὶ λύχνος·
Οὗτος δὲ φαίνει τὸ πλέον ταῖς καρδίαις,
Καὶ πᾶν καθαίρει τῆς ἀθυμίας νέφος.
Οὗτος διαρκὴς γῆν καταυγάζειν ὅλην,
Μᾶλλον δὲ καὶ σὲ καὶ τὸν ἀστέρων κύκλον,
Αὐτὸν δὲ μᾶλλον οὐρανοῦ τὸν Δεσπότην
Ψυχῆς τε κάλλει καὶ τρόποις καθηδύναι.

Miser anime, quid pateris? excitare, ne te vexet C dæmon vitæ nostræ inimicus;

Ne tibi dormienti zizaniorum semina immisceat, vel virtutum dissipet abundantem copiam.

Miser anime, quid pateris? excitare, noscis minas Domini oris in corda dubitantia.

Miser anime, quid pateris? excitare, ne tibi claudat subito sponsus cœlestes thalamos.

Surge, miser anime, et sta, et genua flecte, fletus ardentes funde, tuos dolores lacrymis stilla.

Propitiare mihi, clementissime rex, sol gloriæ, propitiare, mundi rector, propitiare, lacrymarum pater;

Peccavi ab ortu, quantum arena est et pulvis. Et etiam nunc nihil loquor, nihil cogito purum.

Sed propitiare per evangelicas tuas lacrymas, D propitiare, multa sustinui, sed hæc non sunt digna.

Culparum sordes, nostrumque opprobrium audebo expromere; non flammæ tenebrosæ,

Non terræ abyssi et dæmones truces, non omne illuc nequitiæ supplicium.

Cessem autem postea et a futuris interrogare de columna nostræ dementiæ inscriptionem ferente;

Figuris hæc depingere erubesco, quid autem deceat linguam rursus describere verbis nocenti vita deturpatis;

Metuo terram, cœlum, aerem, solem, astra, noctem, lucem, cœtus omnes, omnem domum.

Aliis conjux, nati, amici, alta sedes, jucunditas vitæ, aurea mollities,

Servorum catervæ, domus, luci, regum cognitio, quibus grata cogitant et grata loquuntur.

Sed mihi Deus solus est sol, immensa possessio, spes inconcussa, jucunditas omnis vitæ.

Surge, miser anime, somnum procul a pupillis mitte, organa laudem sonantia

38. *E sancto Demetrio.*

Fugite gladium, dæmones et alia genera, quem fero tinctum proprio sanguine.

39. *In latronem.*

Latro fidem cum statuisset in ligno, nunc portas Eden aperuit.

40.

Domini pulchritudinem videns, o sol, fulgesne amplius, vel solus currere dicis? Brevem hunc circumscribere locum vides currendo ab occasu ad auroram; vide rursus ab aurora ad occasum currentem; et armis vel ante pugnam ardentem. Et te quidem procella, nimbus, et nubes paulo abscondit et tollit sæpius. Ille autem omni superior est fortuna; tu solum oculis, quod et lucerna, fulges; ille autem maxime cordibus fulget, et omnem vecordiæ nubem amovet. Ille potens est terram universam illuminare, imo etiam et te et astrorum orbem; quinimo ipsum cœli Dominum, animæ pulchritudine et moribus delectare.

[30] Cod. κόσφορε. [31] Leg. ἐσμοί. [32] Leg. ἀμαιμακέτη. [33] Cod. λωποδυτ. cum ς superimposito.

μα'. Εἰς τὸν κυρὸν Νικηφόρον τὸν βασιλέα.

Ἑξάετες λαοῖο θεόφρονα ἡνία τείνας,
Τόσ' ἐπ' ἔτη Σκυθῶν Ἄρεα δῆσα μέγαν.
Ἀσσυρίων δ' ἔκλινα πόλεις, καὶ Φοίνικας ἄρδην·
Ταρσὸν ἀμαιμακέτην εἷλον ὑποζύγιον
Νήσους δ' ἐξεκάθηρα, καὶ ἤλασα βάρβαρον αἰχμὴν
Εὐμεγέθη κρείττων [34], Κύπρον ἀριπρεπέα.
Ἀντολίη τε Δύσις τε ἐμὰς ὑπέτρεσεν ἀπειλὰς,
Ὀλβοδότης Νεῖλος, καὶ κραναὴ Λιβύη.
Πίπτω δ' ἐν βασιλείοις μέσοις, μηδὲ γυναικὸς
Χεῖρας ὑπεξέφυγον, ὢ τάλας ἀδρανίης.
Ἦν πόλις, ἦν στρατὸς, ἦν καὶ διπλόον ἔνδοθι τεῖχος.
Ἀλλ' ἐτεὸν μερόπων οὐδὲν ἀκιδνότερον.

μβ'. Εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.

Θεσσαλονίκης πρόμος ἵσταται οὗτος ἐν ὅπλοις·
Ὃς δ' ἄοπλος νικᾷ, πῶς ὅταν ὅπλα λάβοι;
Οὐχ ὅπλοις κρατέων σοφίης πρόμος ἔπλετο μάρτυς,
Ἀμφοτέροις ἀμύνων, θὲς φθόνον εἰς ἀνέμους.

μγ'. Εἰς τὴν λάρνακα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Πέτρας μέλι πρὶν, νῦν δὲ θαύματα βρύει.

μδ'. Ἐνόδια.

Σὺ πρώτη φύσεων ὁδὸς, ὦ Τριὰς ὀλβιόδωρε·
Ἐκ σέθεν οὐράνιοι, χθόνιοι, πλεκτὸν γένος ἀμφοῖν·
Ἐκ σέθεν αἰῶνες, χρόνοι, οὐρανὸς, ἥλιος, ἄστρα·
Ἐκ σέθεν ἀθανάτου ῥύσις εἰκόνος ἤρξατο θνητῆς·
Σὺ στάσιν ἄστατον ἠδὲ μονὴν κεράσας δινήσει,
Καὶ ξείνην τορνώσας ἀταρπιτὸν ἀμφιελίσσειν
A Οὐρανὸν ἐς κύκλον περιηγέα πάντοθε ναστόν.
Σοὶ δ' ἀντιτροχάει Φαέθων πόλῳ ἄλλα τε νυκτὸς
Ὄμματα χρυσεόκυκλα ἀείδρομα ἄτροπα πολλὰ,
Ἀπλανέες τε πλάνοι τε παλίντροποι, ὢ μέγα θαῦμα,
Ἔκκεντροι, χθαμαλοὶ, ἐπίκυκλοι ἄλλοτε ἄλλοι·
Σοὶ μήνη χαρίεσσα παλίνστροφος οἷά τε νύμφη
Νυμφίον ἀμφιχυθῆναι, σπεύδει ἥλιον αὖτις,
Ἡ δ' ὑποκυσσαμένη φάος ἀντίον ἔδραμε, γοργή.
Πάντα δ' εὐρύθμου σοφίης στάσις ἄστατος, οἷμος [ἀπείρων.
Σὺ χθαμαλοῖς, καὶ ὕστατα εἰς ἔτος ἡγεμονεύεις
Πατράσιν ἡμετέροις. Ἄβραμος ἔτρεχεν εἰς γῆν
Ἐκ γῆς ἀθλοφόρος· μέσφ' οὐρανὸν αὐτὸν ἀέρθη.
Ἀβραμίδαι λιπαρὸν πέδον ἔδρακον, ὕδατα Νείλου,
Ὀψιγόνοις ἡγήσατο ποτὶ γλυκὺ πατρίδος εἶδαρ.
B Ἐν πυρὶ καὶ νεφέλῃ, καὶ ὕδατα πικρὰ θαλάσσης
Σχίσας ἐπικρατέως· ἀνά τ' ἔβλυσας ἔμπαλιν ὕδωρ
Ἐκ στερεᾶς πέτρης, καὶ ἡγεμόνευσεν ἀνύδροις.
Σοὶ, μάκαρ, οὐτιδανός περ ἐὼν, κἀγὼ καὶ ἄκυκυς [35]
Στέλλομαι ἐς τριάς τε καὶ αἵματα καὶ μύθον [36] αἰνὸν
Καὶ χαλεπὴν στομάτων λύσσαν καὶ ἄγρια φῦλα,
Καὶ φθόνον ἀρχόντων καὶ ὄμματα μυρία λοξά.
Ἐλθὲ τάχος πανίλαος, ἐλθὲ καλεῦντι,
Θηρία τρέψαις, ὕδατα πήξαις, ἄγρια φῦλα
Κλίνεις ἐξ ἐνοπῆς, ληΐνεις [37] πᾶσαν ἀταρπόν.
Χείλεα ποντίσεις δόλια, φθόνον ἄγριον, αἰπύν.
Πείσαις φῶρα κακόμητιν [38], ἀηδέας ἀστοὺς,
Μισαρέτας, μισοεργοὺς, μισοφθόνους, μισάνδρας.

41. In dominum Nicephorum imperatorem.

Sex annis populi cum Dei prudentia frena obtinens tot annis Scytharum magnum bellum compressi.

Assyriorum urbes dejeci, et Phœniciæ penitus: Tharsum inexpugnabilem sub jugum redegi.

Insulas autem purgavi, et barbaram victor expugnavi arcem validissimam, Cyprum egregiam.

Orientalis occidens meas quoque reformidavit minas, divitiarum dator Nilus, et aspera Libya.

Cado autem in medio palatio, neque mulieris manus effugi, heu miserum! debilis.

Urbs erat, exercitus erat, erat quoque duplex interior murus; sed vere mortalibus nihil imbecillius est.

42. In sanctum Demetrium.

Thessalonicæ dux statuitur ille in armis; qui sine armis vincit, quomodo si arma sumpserit?

Non armis pollens sapientiæ martyr dux exstitit, utroque protegens, invidiam in ventos mitte.

43. In urnam sancti Panteleemonis.

E petra mel prius, nunc miracula fluunt.

44. Enodia.

Tu prima naturarum via, o Trinitas beatitudinem largiens. Ex te cœli, terræ, genusque ambobus inhærens. Ex te sæcula, tempora, cœlum, sol, astra; ex te

C immortali effluentia mortalis imaginis cœpit. Tu immobilem stabilitatem et solam motui miscens, insuetam curvasti viam cœlum amplexuram circulo circumducto et omni parte firmo. Per te vestigia relegit sol cœlo, et noctis oculi aureis circulis semper volventes, multique immobiles, fixi, et errantes rursum gyrantes, o magnum prodigium! excentrici, terram radentes, circulos invicem miscentes. Per te luna decora cursum relegens, qualis sponsa sponsum amplexura, solem retro appetit, et supposita lumini adverso incedit rapida. Ubicunque bene compositæ sapientiæ stabilitas immobilis, ut infinita. Tu terrestribus, et postremo in tempore nostris patribus præes. Abraham iter fecit e terra in terram præmium ferens, donec ad cœlum ipsum elevatus
D sit. Abramidæ pingue solum viderunt, aquas Nili; eorum posteros attraxit tandem dulcis patriæ memoria. In igne et nube, aquas maris amaras potenter dividens, et e contra aquam eduxisti e solida rupe, et per arida loca perduxit. Per te, felix, licet nullius pretii et infirmus ego sim, mittor, Trinitas, ad sanguinem, ad sævas pugnas, ad trucem orum rabiem et feras gentes, ad invidiam principum et obliquos mille aspectus. Veni celeriter, misericors, veni ad vocantem, feras avertas, aquas arceas, sævas gentes voce submittas, omne iter facile efficiens; labia confundas astuta, invidiam trucem,

[34] Leg. Κρήτην. [35] Leg. ἄκικυς. [36] Leg. μόθον. [37] Leg. λειήνας. [38] Cf. col. seq. B 7.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Ἰξ μὲ φέρεις σὺν μητρὶ κραταιῇ νεύμασιν ἐσθλοῖς, A
Ἤ τε θέλοις καὶ ὡς ἐθέλοις, καὶ εὖ τε καὶ ὅσσον.

με'. Εἰς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον Νικηφόρον (1).

Ἄμφω καλύπτει πράγματα, Νικηφόρε·
Λίθος τάφου, σέ· ζῶντας, ἀγνοίας λίθος.

μς'. Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου.

Οὐτιδανὴ χεὶρ νεῦρα δ' ἀπέτμαγε, οἱ δέ μ' ἐς ἄθλα
Ἐν σταδίοις καλέουσι νέοι, καὶ ἔστακε πάντα
Δῆμος ὅλος φιλοκέρτομος, ἐς δ' ἐμὲν [39] γλώσσας [40]
Πικρὰς ἐντανύουσι, καὶ ὄμματα μυρία λοξά.
Ἀλλά γ' ἐμὸν κράτος ἵλαθι, μάρτυ, καὶ ἅπτεο χειρὸς
Δεξιτερῆς, ἰθύνων ἐπ' ἄεθλα, καὶ ἄλγεα παύων.
Οἶσθα, μάκαρ, κέκμηκα, πανίλαος ἐλθὲ καλεῦντι.

μζ'. Εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Τύρωνα.

Ἐκ φλογὸς εἰς φῶς ἔδραμες, ἐκ λιμοῦ ποτὶ νέκταρ,
Ἐξ εἱρκτῆς θαλάμους ἔδραμες οὐρανίους, B
Ἐκ βασάνων πικρῶν πότ' ἄεθλα καὶ ἄφθιτα κάλλη.
Κοίρανον ἐκπρολιπών, μέγαν εἶδες ἄνακτα [Χριστόν.]
Ὧδ' ἐμὲ καὶ καμάτων καὶ ἀργαλέων μελεδωνῶν,
Ὡς καμίνου καὶ εἱρκτῆς καὶ βασάνων λιμοῦ τε
Καὶ Φαραὼ κακομήτιδος ἐξερύσειας, μάρτυς,
Δύσμορον ὀψέ περ ὅς καὶ ἐν ὠμῷ γήραϊ θῆκεν.
Οἷα παθὼν ἰδίοις ἀγαθοῖς ἐπιμέμφεται οἶσθα.

μη'. Εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

Ὡς πρὶν θανοῦσαν, λύχνε, νῦν κεκρυμμένην
Πηγὴν ἐλέγχων, οὕτω Χριστὸς θαυμάτων
Τὴν σὴν κάραν τέθεικε τὴν πορνοκτόνον.

μθ'. Εἰς τὴν τιμίαν κεφαλήν.

Σὺ τῶν παθῶν μάχαιρα, θαυμάτων βρύσις,
Φωνὴν ἀφῆκας, καὶ κεκομμένη πάλιν
Νῦν θαυμάτων ῥοῦν, καὶ κεκρυμμένη κάρα,
Ὄντως σὺ φωνῆς γλῶττα καὶ φέγγος λύχνου.

ν'.

Λαλεῖς θανὼν σὺ, καὶ κρυβεὶς φαίνῃ, μάκαρ.
Σὺ φῶς ὄντως καὶ λόγου φωνὴ λύχνος.

να'. Εἰς τὸν Χριστὸν ὑπνώττοντα ἐπὶ τοῦ σκάφους.

Εἶ Θεὸς, εἶ βροτὸς, ὑπνοῖς, ἀλλὰ καὶ εὔνασας οἶδμα
Ὑπνοῖς, ἔγρετο, ἔγρετο, καὶ σάλον εὔνασε πόντου.

νβ'. Εἰς ἑαυτόν.

Γῆ καὶ θάλασσα καὶ πόλος σὺ, Χριστέ μου,
Καὶ γῆν πατῶ σοῖς νεύμασι καθημέραν,
Καὶ τὴν θάλασσαν σῇ κυβερνήσει πλέω,
Τὸ τοῦ νοὸς δὲ λαῖφος ἱστῶ πρὸς πόλον·
Ὁρῶ δὲ τὸν πλοῦν πνευμάτων ἐναντίων
Γέμοντα, καὶ δέδοικα τὰς καταιγίδας,
Καὶ τῶν παρῶν [41] πέφρικα τὰς τρικυμίας,
Καὶ τῶν λογισμῶν τὸ κλυδώνιον τρέμω.
Πῶς οὖν περάσω καὶ τέμω τὸν ἀέρα,
Καὶ τὰς τοσαύτας ἐνστάσεις διαδράσω;
Καὶ μὴ τοσοῦτον ναυαγήσω καὶ πέσω
Εἰς ἔσχατον γῆς εἰς μυχοὺς τοῦ ταρτάρου,
Εἴ μοι γένοιο χερσὶν οἰακοστρόφος·

inimicam; suadeas latronem vafrum, odiosos cives, virtutem odientes, laborem, homines. Ita me agis cum matre potenti ad probos sensus, qua velis et ut velis, et quod et quantum velis. C

45. *In suum magistrum Nicephorum.*

Duo occultantur, Nicephore; tu, sepulcri lapide; superstites, ignorantiæ lapide.

46. *Sancti Theodori.*

Contemptibilis manus nervos resecuit, juvenes vero me in stadio ad prælia vocant, et stat universus omnino populus convicia amans, in me linguas acerbas intendunt, et mille obliquos oculos; sed, o robur meum, propitius sis, martyr, et dextera manu tange, ad præmia dirigens, et doloribus finem imponens. Scis, o beate, laboravi, misericors veni ad vocantem. D

47. *In sanctum Theodorum Tyronem.*

Ex igne in lucem transiisti, e fame ad nectar, e carcere ad cœlestes transiisti thalamos; ex acerbis suppliciis ad præmia et incorruptibilem pulchritudinem. Regem deserens, magnum vides ducem, (Christum). Ita me quoque laboribus et molestis curis, ut fornace, et carcere, et suppliciis, et fame, et Pharaonis astutiis, eximas, martyr, qui miserum vel ægram ad senectutem effecit. Qualia patiens propriis bonis queritur, tu scis.

48. *In inventionem capitis Præcursoris.*

Ut prius mortuum, lucerna, nunc absconditum revelans fontem prodigiorum, ita Christus tuum caput præstitit a meretrice cæsum.

49. *In egregium caput.*

Tu passionum gladius, prodigiorum latex, vocem amisisti, et iterum abscissus prodigiorum fons, et absconditum est caput; vere tu vocis lingua, et lucernæ fulgor.

50.

Loqueris mortuus, et absconditus nites, o beate; tu lumen vere et verbi vox, lucerna.

51. *In Christum dormitantem in navicula.*

Es Deus, es homo, dormis, sed fluctum sedans dormis; excitare, excitare, et tumultum maris seda.

52. *In se ipsum.*

Terra et mare et cœlum, tu, Christe, mihi. Terram calco tuis præceptis quotidie, mare tua gubernatione navigo, mentis autem vela ad cœlum dirigo. Cerno autem navigationem ventis adversis plenam, et metuo tempestates, et passionum horreo fluctus, et cogitationum agitationes timeo. Quomodo ergo pertransibo et aerem sulcabo, et tantas difficultates evadam? et quomodo non naufragabo et non cadam in inferiora terræ et in abyssos tartari? si mihi adsis gubernaculum manibus dirigens,

(1) Forte hic Nicephorus ille est qui scripsit Vitam Antonii Cauleæ, patriarchæ CP. († 901), quam supra dedimus. Edit. Patr.

[39] Sic. [40] Cod. γλύσσας. [41] Leg. παθῶν.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Εἰ πνεύματός σου τὸ πτερὸν τῶν ἱστίων
Πλήσας, πρὸς αὐτὸν ἰθύνοις τὸν σὸν θρόνον.

νγ'.

Ἠερίης στρατιῆς ἐπὶ πᾶσι φάσματα δεινὰ,
Βάσκανα, ἀγριόθυμα, δυσάντεα, αἴροπα πολλὰ
Αἵματος ἡμετέροιο λιλαιομένη κορέσασθαι·
Δαίμονες ὁπλοφόροι, σκοτοειδέες, ἀγριόμορφοι.
Τίς τάδε γηθήσειεν ἰδών; ἢ πῶς τε περήσει
Εὔπτερος, ὠκυπέτης, πυρόεις, ἀκράτητος, ἀμεμφὴς,
Ἄσπιλον, εὐγενέα, φαιδρὰν θεοειδέα μορφὴν
Κάλλεος ἀρχετύπου καὶ κήδεος ἡμετέροιο
Πάντοθεν ἀστράπτων, ἑὴν θηεύμενος αἴγλην,
Δίδω [42] μὴ πάρος ἐν δειναῖς γενύεσσι δράκοντος
Βρῶμα τάλας ῥιφῶ, πρὶν ἐς οὐρανὸν εὐρὺν ἀερθῶ,
Ἢ λαγόσι γῆς καὶ ἐς τάρταρον ἠερόεντα,
Ἔνθα μόθος τε δνόφος καὶ ἀμαιμακέτου πυρὸς ὁρμή.
B Ἀλλά μ', ἄν', ἐλέαιρε καὶ εἰκόνα θείαν ὁδεύοις
Δεξιτερῇ πότ' Ὄλυμπον ἀνάτροπον ἔνθα θόωκος,
Μακραίων, ὁ σός. Ἔνθα φεραυγέα κάλλιμα πολλὰ
Εἴδεα ἀστραπόμορφα καὶ ἄφθιτα εὔπτερα χρυσᾶ
Ὑμνοπόλοι κύδεος εὔδρομοι ἀγγελιῆται,
Οἵ σε περισκαίροντες ἑὸν καλέουσιν ἄνακτα.
Ἔνθα σύ μοι, Τριάς, ἀκρότατον φάος ἄχρονον αἰεὶ
Αὐγάζεις σέλας, ἠδὲ μερίζεις ἥλιος ἄστροις.

νδ'. *Εἰς ἑαυτόν*

Ἄλλοις δυνάσται καὶ βασιλεῖς καὶ θρόνοι,
Ἄλλοις γυναῖκες, συγγενεῖς, φίλοι, τέκνα,
Ἄλλοις δὲ πλοῦτος, οἰκίαι, συνοικίαι,
A Ἄλλοις δὲ κάλλος, σεμνότης, ἀρχαὶ, θρόνοι.
Ἐμοὶ δὲ Χριστὸς πάντα, καὶ πάντων πλέον.
Ζῶ καὶ τέθνηκα, τίς σοφὸς συγκρινέτω.
Βίῳ τέθνηκα, ζῶ μόναις ταῖς ἐλπίσιν.

νε'.

Σόδομα καὶ Γόμοῤῥα, πῦρ ὧδε φλέγει,
Κακεῖ τὰ φρικτὰ τῆς πυρώσεως μένει.
Ποίων δοκεῖν χρὴ τῶν δικαστηρίων [43]
Τυχεῖν ἐκεῖθεν, μηδὲ τῆς δίκης μέρος
Ἐνταῦθα δόντας καὶ τρυφῶντας τὸν βίον;

νς'. *Τίνας ἂν εἴποι λόγους ὁ ἐν ἁγίοις βασιλεὺς κυροῦς Νικηφόρος, ἀποτεμνομένων τῶν εἰκόνων αὐτοῦ.*

Ναὶ κεφαλὴν ἀπέκερσεν ἐμὴν ξίφος, ἥρπασε δ' ἀρχὴν
Ἀνδροφόνῳ παλάμῃ κοίρανος ἐκ σκοτίης.
B Εἰς τί καὶ εἰκόσιν ὁ φθόνος ἀπαθέεσσιν ἀράσσει;
Κἂν Φάλαρίν τις ἐᾷ, κἂν Ἔχετον μανίης.
Ἀλλά γ' ἐμὰς στήλας τίς ἀϊστώσειε μεγαίρων,
Εὐγενέτιν Κρήτην, Κύπρον ἀριπρεπέα;
Ταρσὸν ἀμαιμακέτην, Κιλίκων πτολίεθρα κλιθέντα,
Τείχεά τ' Ἀντιόχου, ἄστεά τ' Ἀσσυρίων,
Πέρσας, Φοίνικας, Ἄραβας, Ἔθνεα μυρία γαίης
Πάνθ' ὑπόδειξεν ἐμῷ δουρὶ κραδαινομένῳ.
Τίς τάδε σιφλώσειεν; Ἀνάσσετε [44-45], ἔῤῥετε τοίχους.
Αὐτὰρ ἐγὼ χώραις καὶ κραδίαις γράφομαι.

νζ'. *Εἰς ἑαυτόν.*

Ἦν ὅτ' ἔην ἔρνος περικαλλὲς, εὐσθενὲς, ἁβρὸν,
Καὶ σοφίῃ θάλλων καὶ τόλμῃ κραδίης·

si tuo spiritu velorum alas replens, ad ipsum tuum thronum me perducas.

53.

Aerei exercitus terribilia admodum phantasmata, infesta, fera, sinistra, airopa multa nostro sanguine cupientia satiari; dæmones armigeri tenebrosa facie, truci forma. Quis talia videns gaudebit? aut quomodo effugiet volucris, alis rapidus, flammeus, invictus, illæsus, inviolatam, nobilem, splendidam, divinam formam pulchritudinis archetypæ et nostræ anxietatis omni ex parte illuminans, splendorem contemplans? Timeo ne prius in sævas draconis maxillas cibus projiciar miser, quam in cœlum immensum attollar, vel in inferiora terræ et in Tartarum tenebrosum; ubi labor, obscuritas et inexstinguibilis ignis impetus. Sed mei miserere et divinam imaginem duces dextera ad Olympum immutatam, ubi velocior factus, auctus, jam tuus ero; ubi sunt luciferæ, egregiæ multæ formæ, fulgurantes, incorruptibiles, aureis alis, hymnos cantantes, ministerii veloces nuntii, qui te circumexsultantes suum regem vocant; ubi tu mihi, o Trinitas, summam lucem, æternum semper fulgorem incendis, et collocas sol inter astra.

54. *In seipsum.*

Aliis principes, et reges, et throni; aliis mulieres, cognati, amici, filii; aliis divitiæ, domus, contubernia, aliis pulchritudo, nobilitas, potestas, throni;
C mihi autem Christus omnia, et omnibus amplius. Vivo et mortuus sum, aliquis sapiens interpretetur, vita mortuus sum, vivo sola spe.

55.

Sodoma et Gomorrha, ignis ubi arsit, et ubi horrenda incendii vestigia manent, quæ videri oportet judicia inde contigisse, nisi in homines pœnarum tunc partem dantes et vitam in deliciis agentes?

56. *Quos diceret sermones sanctus rex Nicephorus, suis imaginibus detruncatis.*

Certe meum caput amputaverunt, ensis regnum eripuit; homicida artificio principe lumine privatus.

Ad quid imaginibus istis invidia, proh dolorem! D irruit? etsi Phalarim aliquis sinat, etsi Echetum fureres.

Sed meas columnas quis destruxisset invidens nobilem Cretam, egregiam Cyprum;

Tharsum invictam, Cilicum urbes dirutas, Antiochi mœnia, Assyriorum arces,

Persas, Phœnices, Arabes? mille terræ nationes omnes subjectæ sunt meæ lanceæ agitatæ.

Quis talia infirmaret? irruite, muros eripite; ego tamen regionibus et cordibus inscribor.

57. *In seipsum.*

Eram, quando eram, planta formosa, firma, grata, et sapientia et animi audacia luxurians, sed me

[42] Leg. δείδω. [43] Cod. δικαιοτηρίων. [44-45] Leg. ἀράσσετε.

Digitized by Google | Распознавание текста ABK/FR

Ἀλλά με δαίμων, ἢ Θεὸς, ἢ φθόνος ἄγριος ἐχθρῶν,
Ἀμφοτέρων ἐλάσας, παίγνια δῶκε βίῳ·
Σαμψὼν ἀλλοφύλοις ἐμπαίζοντα, ἀλλ', ἄνα, νεκροὺς
Οἶδα λόγῳ δείξας καὶ πάρος ἐγγρομένους [47].

η'. Εἰς τὴν πόρνην.

Ὁ Χριστὸς ὧδε τῷ πανεντίμῳ λόγῳ
Ψυχὴν μυρίζει τῆς μυριζούσης πόδας.
Σώφρων ἡ πόρνη μύρῳ τὸ μῦρον θεραπεύει.

νθ'. Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

[Πάντων πνοὴ σὺ, κἂν ἑκὼν νῦν ἐκπνέῃς.]
Γεννᾷ σελήνη, ἥλιος τοὐναντίον.
Ἐκ τῆς σελήνης τίκτεται νῦν Φωσφόρος.

ξ'. Εἰς στρατιώτην ὑπὸ τόξου ἀναιρεθέντα.

Οὐκ ἀγαθὸς μὲν ἐπέφνης, ἀγαθὸν δέ τ' ἐξενάριξεν
Ἀγχέμαχον τόνδε μείρακα μακροβόλος.
Ὡς ἄδικος τελέθεις, Ἄρες! ὅς γ' ἐν ἑαυτῷ κάρτος
Κρείττοσιν οὐ παρέχοις, πῶς ἑτέροις δικάσεις;

ξα'. Ἄλλο.

Ὡς ἀγαθὸν σταδίῃ πλατὺ φάσγανον, ἐν δέ τε τείχει
Τόξον ἀεὶ κρατέει, τοῦτ' ἐβόησεν Ἄρης.

ξβ'.

Νεοπτόλεμος ἦν νέος χριστοφόρος
Κεῖται δὲ βληθεὶς, φεῦ, ἤ τις, χερσὶ τίνος;
Ὁ Πηλέως ἔκειτο Πάριδος βέλει.
Πίστευε, νεκρὸς ἐκ βέλους χριστοφόρος.

ξγ'. Εἰς τὸ πάθος Ῥωμαίων τὸ ἐν τῇ Βουλγαρικῇ κλείσει.

Οὐκ ἔφάμην ποτ' ἔσεσθαι, οὐδ' ἢν ἥλιος ἀρθῇ,
Τόξα Μυσῶν δοράτων κρείττονα Αὐσονίων.
Ἔῤῥετε, δένδρα, κὰκ' οὔρεα· ἔῤῥετ', ἄορνοι πέτραι,
Κεμμάσιν ἔνθα λέων πέφριχεν ἀντιάαν.
Εὖθ' ὑπὸ γῆν, Φαέθων, χρυσαυγέα δίφρον ἑλίσσεις,
Τῇ μεγάλῃ ψυχῇ Καίσαρος εἰπὲ τάδε·
Ἴστρος ἕλε στέφανον Ῥώμης, ὅπλα λάμβανε θᾶττον,
Τόξα Μυσῶν δοράτων κρείττονα Αὐσονίων.

ξδ'. Εἰς τὸν Σταυρόν.

Τοὺς οὐρανοὺς ἥπλωσα, τείνομαι χέρας,
Ἔρεισα τὴν γῆν, νῦν προσηλοῦμαι ξύλῳ.
Θάλασσαν ἐξέδλυσα, νῦν δὲ πλάσμα μου
Πλευρὰς τὰ καινὰ ῥεῖθρα ταῦτα βλυστάνει.
Πῦρ δημιουργῶ, τανύω τὸν ἀέρα,
Λείπω τὸ θερμὸν, ἐκπνέω. Τί σοι πλέον,
Γῆν νεκρὸς οἰκῶ, πλὴν ἀνιστῶ, καὶ τάφον
Ἐχὼν ὑπελθὼν, ἐξανοίγω σοι πόλον.

ξε'. Εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον.

Χρυσοῦ μὲν, ὡς πῦρ, ὡς δὲ φῶς ἐξ ἀργύρου,
Μορφῶ σε, φῶς ἐμοὶ μὲν, ἐχθροῖς δὲ φλόγα.

ξϛ'. Εἰς τὴν βάπτισιν.

Ὕδωρ θαλασσῶν, τῆς ἀβύσσου πᾶν βάθος
Ἐγὼ συνῆξα, χεὶρ ἐμὴ δ' ἐξ αἱμάτων
Τοῖς οὐρανοῖς ὕπερθεν ἥπλωσε στέγην.

dæmon, aut Deus, aut invidia sæva inimicorum, utrumque tollens, mundo ludibrium dedit, Samson alienigenis delusum; sed mortuos, scriptura scio, ostendit antea congregatos.

58. *In meretricem.*

Christus ibi pretiosis verbis animam ungit illius quæ ungit pedes. Prudens meretrix unguento unguentum curat.

59. *In Christi nativitatem.*

(Omnium anima es, quamvis nunc volens animam ponis.)

Parit luna, sol e contrario; nunc e luna nascitur Lucifer.

60. *In militem sagitta ablatum.*

Non strenuus occidit, sed strenuum et intrepidum juvenem abstulit sagitta e longe missa.

Ut injustus es, Mars! qui in te victoriam meliori non præbes, quomodo aliis justitiam dabis?

61. *Aliud.*

Ut bonus est in campo latus gladius, in muro autem semper sagitta vincit, hoc Mars clamavit.

62.

Neoptolemus erat juvenis Christianus, jacet autem cæsus, heu, inquiet aliquis, cujusdam manibus.

Pelides jacuit Paridis sagitta; crede mortuus ó sagitta Christianus.

63. *De Romanorum casu in Bulgarorum obsidione.*

Non dixissem unquam fore, non si sol tolleretur, sagittas Mysorum lanceis validiores Ausoniorum.

Ite, arbores, infesti montes; ite, sinistræ rupes, ubi horruit leo cervis occurrere.

Dum sub terra, o sol, auro fulgentem currum circumducis, magno Cæsaris animo talia narra.

Ister tulit Romæ coronam, cito arma recepit, sagittæ Mysorum lanceis validiores Ausoniorum.

64. *In Crucem.*

Cœlos expandi, tendo nunc manus, terram firmavi, nunc ligno affixus sum. Mare fluere feci, nunc autem creaturam meam e latere nova hæc fluenta educo. Ignem creavi, aerem extendi, et calorem linquo, spiritum efflo. Quid tibi amplius? terram mortuus incolo, donec resurgam, et tumulo sponte exiens, tibi cœlum aperiam.

65. *In exercitus ducem.*

Ex auro ut ignem, ex argento ut lumen, te fingo: mihi quidem lumen, hostibus autem flammam.

66. *In baptismum.*

Aquas marium, abyssi profunda omnia ego congregavi, manus mea per sanguinem cœlorum supernam domum patefecit. Terram rigo, nunc autem

[47] Cod. ἐγγρομ. (sic).

Digitized by Google

Κλύζω δὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ νῦν βάπτω κάραν,
Καὶ συμβυθίζω τοῦ δράκοντος τὴν κάραν·
Κλίνω δὲ δούλῳ δεσπότης τὸν αὐχένα,
Καὶ πλάσμα τοὐμὸν ἐξανυψῶ πρὸς πόλον.

ξζʹ. *Ἡρῷον εἰς τὸν μάγιστρον Θεόδωρον τὸν Δεκαπότην.*

Παρθένον αἰγλήεσσαν ἀπὸ χθονὸς αἰθέρα βᾶσαν,
Ἥν τε δίκην καλέουσιν ἀπ' αἰθερίων πάλιν ἠθῶν
Ἰθυδίκης Θεόδωρος ἐπὶ χθόνα δεύτερον αὖθις
Ἤγαγεν, ἰδμοσύναισι νόμων καὶ ἤθεσι χρηστοῖς.
Τῷ δὲ παρεζομένη λαοῖσι δίκαζε τἀληθῆ,
Ὡς νύμφη ἀλίαστος, παρθένος ἄφθορος οἷα.
Ἀλλ' ὅτε μοῖρ' ὀλοὴ καὶ τόνδε φίλης αἰῶνος
Ἐκτέμνειν ἠβούλετο, λῖνα δὲ πάντα λελοίπει·
Οὐδ' οὕτως ἀπάνευθεν ἠβούλετο, ἀλλ' ἐνὶ τύμβῳ
Τῷδε παρεζομένη μινύρεται, ὢ! μέγα θαῦμα,
Ἄθρησον καὶ ἀστέρας εἰδώλοιο γυναικὸς
Φέγγος ἀμαυροτέρους, καὶ ἐς πόλον ἵκετο πένθος.
Ἀλλὰ, νόμοι, γοάοιτε δίχ' ἀπάνευθεν ἐόντες,
Τίς δὲ δίκης παράκοιτιν ὁμοῦ καθαρόν τε φυλάξοι;

ξηʹ. *Εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους.*

Ὧν καὶ καθ' εἷς ἔσωσεν ἀνθρώπων ἔθνος,
Νῦν πάντες οὐ σώσουσι Μιχαὴλ μόνον.

ξθʹ. *Εἰς τὸ, « Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου. »*

Πνοὴν μερίζω, χόρτον ἀγρὸν ἐνδύω,
Καὶ νῦν μεριστὴς τῶν ἐμῶν ἐνδυμάτων
Ἐμὴ μερὶς καὶ κλῆρος· ἀλλ' ἄφες, Πάτερ.

οʹ. *Εἰς Θεοτόκον φέρουσαν τὸν Χριστόν.*

Φέρεις τὸ πᾶν σὺ, κἂν φέρῃ σε παρθένος.
A Υἱὸς Θεοῦ σὺ, κἂν βροτοῦ φαίνῃ τέκνον.
Ἁπανταχοῦ σὺ, κἂν ὧδε βλέπεις μόνον.

οαʹ. *Εἰς τὸν Ἰωήλ.*

Ἐξίσταται βλέπων τις ἐξεστηκότα,
Θάμβει προφήτην εἰσορῶν τεθηπότα.
Οὕτω τὸ θάμβος μέχρι καὶ τῶν χρωμάτων
Δείκνυσι τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη.

οβʹ. *Εἰς τὸν Μαλεῖνον.*

Ῥύσις, Μιχαὴλ, ὧδε σὴ καὶ σὸς βίος
Ἔριν δικαίαν εὗρον· ἄγγελον βίος,
Ἡ δ' αὖ ῥύσις θνητόν σε καὶ βροτὸν λέγει,
Συνήγορον λαβοῦσα τούτου τὸν τάφον.

ογʹ. *Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν.*

B Δοκῶ βροτοῦσθαι καὶ πάλιν τὸν Δεσπότην
Χαίρων ὁ πεμφθεὶς, ἡ Κόρη θαμβουμένη.
Ὠσὶ τὸ Πνεῦμα, Πατρὸς ἡ χεὶρ ὑψόθεν,
Ἤκουσα πάντως καὶ τὸ, Χαίροις, ἀγγέλου·
Εἰ μὴ τὸ πρᾶγμα καὶ πάλιν λαθεῖν ἔδει.
Χαίροις τὰ μνῆστρα, ταῦτα δ' ἕδνα σοι, Κόρη,
Χθὼν, οὐρανὸς, θάλασσα, σύμπασα κτίσις,
Βροτοὶ, νόες, τὸ πρῶτον ἢ πάντων πλέον,
Σὸς Παῖς, Θεοῦ Παῖς, Δεσπότης, σὸς νυμφίος.
Ὁ Νοῦς τὸ, Χαῖρε, καὶ Λόγος σὺν τῷ λόγῳ
Ὑπὲρ λόγον, σὴν, Μῆτερ, οἰκεῖ γαστέρα.
Δέχου τὸ πῦρ χαίρουσα· χρυσᾶ λυχνία
Φλέγει Χερουβὶμ, πλὴν σε καὶ τέρψει, Κόρη.
Ὁ μητρὸς [48] ἐκτὸς σὴν προμήτορα πλάσας,

caput; tingo, et una mergo draconis caput; inclino
C servo Domini collum, et creaturam meam sustollo ad cœlum.

67. *Epitaphium in magistrum Theodorum Decapotem.*

Virginem splendidam e terra ad cœlum regressam, quam Justitiam vocant, e cœlestibus rursum sedibus æquissimus Theodorus in terram secundo adduxit, juris prudentia et probis moribus. Illi autem assidens populis vera judicabat ut sponsa fidelis, ut virgo inviolata. Sed quando fatum funestum hujus pretiosam vitam secare voluit, et fila omnia rupit, non ita amoveri voluit illa, sed uno sepulcro illi assidens gemit, o magnum prodigium! Contempla sidera mulieris imagine obscuriora, in cœlum quoque ivit luctus; sed, leges, plorate, a justitia iterum exsules; quis enim justitiam conjugem simul et inviolatam servabit?

38. *In sanctos Apostolos.*

Quorum unus salvum fecisset hominum genus, nunc omnes non solum Michaelem salvum facient.

69. *In illud « Diviserunt vestimenta mea. »*

Spiritum divido, gramine campum vestio, et nunc vestimentorum meorum divisores sunt mea portio et hæreditas; sed dimitte, Pater.

70. *In Deiparam Christum ferentem.*

Fers universa tu, licet te virgo ferat; Filius Dei tu, licet mortalis natus videaris; ubique es tu, licet ibi tantum cernaris.

71. *In Joel.*

Retrocedit qui cernit exstasi abreptum, stupet prophetam qui aspicit territum, sic stuporem usque ad colores ostendit ars naturam imitata.

72. *In Malinum.*

Tua, Michael, salus præsens, et vita tua justam disceptationem attulit; angelum vita, salus autem mortalem te et hominem dicit, testem hujus sepulcrum sumens.

73. *In Evangelium.*

D Mihi videtur mortalis fieri iterum Dominus; salutans nuntius, virgo turbata, auribus spiritum, Patris dexteram altissimi, audivi admodum et Ave angeli; si non rem iterum oporteat latere.

Ave, de sponsalibus lætare, hæc tibi sunt, Virgo, munera, terra, cœlum, mare, creatio omnis, mortales, spiritus quod prius et majus omnibus est, filius tuus, Dei Filius, Dominus tuus sponsus.

Spiritus, ave, et Verbum cum verbo supra verbum, tuum, mater, habitat ventrem.

Accipe ignem lætabunda: aureas tædas incendunt Cherubim, et tamen te delectant, Virgo. Qui sine

[48] Cod. μρσ.

Digitized by Google

Νῦν πατρὸς ἐκτὸς πλάττεταί σοι, Παρθένε.
Χαίροις, τὸ ῥῆμα καὶ τὸ πρᾶγμά μοι λέγων,
Σὸς Παῖς, Θεοῦ Παῖς, Δεσπότης, σὸς νυμφίος.
Χαίροις, ὁ Νοῦς, ἔφησας, ὢ τερπνοῦ Λόγου
Ἄῤῥητος ἡ σάρκωσις! ὢ καινοῦ τρόπου!
Γαστὴρ γυναικὸς οὐρανοῦ νικᾷ κύτος.

οδ'. Εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν ἅγιον Παῦλον καὶ τοὺς ἀποστόλους τῷ Χριστῷ προσφέροντας τὸν Χρυσόστομον.

Σκεῦος τὸ χρυσοῦν χρύσεον δῶρον φέρει
Σοὶ, Χριστὲ, Παῦλος, σὴ δὲ λυχνία, Λόγον,
Φῶς αὐτολαμπὲς, πυρφλόγοι τὸν πυρπνόον.
Τὴν δ' αὖ σαγήνην ἡ θάλασσα τῶν λόγων
Οἱ πᾶν σαγηνεύσαντες ἐν λόγοις ἔθνος.
Χρυσῆ σὺ πηγὴ, χρύσεον δέχου στόμα
Δι' οὗ τὰ χρυσᾶ ῥεῖθρα, Χριστὲ, σῶν λόγων
Κύκλῳ χεθέντα πᾶσαν ἀρδεύει χθόνα.

οε'. Εἰς τὸν τάφον.

Ἅδης νεκροῦται νεκρὸν ἁρπάσας κάτω
Σὲ τὸν νεκρῶν κρατοῦντα καὶ ζώντων, Λόγε.
Καὶ σοὶ συνεξέπνευσεν ἐκπεπνευκότι,
Ζωῆς χορηγὲ, καὶ πνοῆς αὐτοκράτορ.
Τὸ πνεῦμα, τὸν νοῦν, τὴν πυρίστομον φλόγα
Πῶς σῶμα, πῶς χοῦς, πῶς σὺ χόρτος ὢν γράφεις;
Πείθει πόθου φλὸξ καὶ φλογὸς γράφειν τύπους.
Ὁ νοῦς βλέπει νοῦν, πνεῦμα πῦρ, ἡ καρδία
Ἐν ὑλικοῖς ἄϋλος ἐν τόσῳ τόπῳ.
Ὁ γῆς κυκλῶν τε καὶ τὰ τοῦ πόλου πλάτη,
Εἰς γῆν ὁ πληρῶν καὶ πόλον, καὶ Δεσπότης
A Πάντων ἀΰλων ὑλικῶν τε κτισμάτων,
Περιγραφεὶς ἕστηκε τῆς σαρκὸς τύπῳ.
Τί καινὸν εἰ καὶ δοῦλος ὕλη τὸν τύπον
Δίδωσιν, αὐτὸς πνεῦμα καὶ νοῦς τυγχάνων;

ος'. Εἰς ὑέλινον ἀγγελίην.

Ἐξ ὑέλων μὲν φῶς ὁρατοῦ φωσφόρου,
Τοῦ δ' αὖ θεουργοῦ φωτὸς ἀντανακλάσεις
Κάτω διαῤῥέουσιν οἱ θεῖοι νόες.
Ἔσοπτρα φωτὸς ὕελοι μὲν ἡλίου,
Τοῦ δ' ἥλιον κτίσαντος οἱ θεῖοι νόες.
Ἐκ φοινικῆς μορφοῦσθε λευκῆς ὑέλου
Τοῦ φωτὸς ὡς ἔσοπτρα, τοῦ πυρὸς φλόγες.

οζ'. Εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον.

Φῶς, πνεῦμα, νοῦς, πῦρ, καὶ φλογῶδες σὺ ξίφος,
B Ἐμοὶ μὲν οὖν φῶς, πνεῦμα, νοῦς ἐναντίοις,
Πῦρ καὶ ξίφος φάνηθι καὶ φλὸξ, τὰς φύσεις
Καλῶς μερίζων ὡς στρατηγὸς τῆς μάχης.

οη'. Εἰς τὴν Σαμαρῖτιν [49].

Θάλασσαν ἐξέβλυσα, καὶ πόλῳ στέγην
Ἐξ ὑδάτων ἥπλωσα· νῦν δ' αἰτῶ πόμα,
Ὁ γῆν πιαίνων νάμασι καθημέραν.

οθ'. Εἰς τὸν Πρόδρομον, τὸν Θεολόγον, καὶ τὸν Χρυσόστομον.

Τὴν ἐξ ἐρήμου μουσικὴν ἀηδόνα,
Χρυσήλατον σάλπιγγα, καὶ βροντῆς γόνον,
Ἰωάννην ἵστησι καὶ νῷ καὶ τύπῳ.

π'. Εἰς τὴν βίβλον τοῦ Θεολόγου.

Ἐνταῦθα γλώττης ἀστραπαὶ τῆς πυρπνόου

matre tuam primam matrem formavit, nunc sine C patre in te formatur, Virgo.

Ave, et lætare de verbo et re, dicit mihi, Filius tuus, Dei Filius, Dominus sponsus tuus.

Ave, dixisti, Spiritus, heu! propitii Verbi ineffabilis est incarnatio, heu! modo insolito. Venter mulieris cœli immensitatem vincit.

74. In Deiparam et angelos, sanctum Paulum et apostolos Christo offerentes Chrysostomum.

Aureum instrumentum, aureum donum fert tibi, Christe, Paulus; tua autem lucerna, Verbum, lucem ex se splendentem; flammigeri, mentem ignitam; sagenam, mare verborum qui piscati sunt verbis omnem mundum.

Tu, aurea fons, aureum os accipe; ex quo aurea fluenta tuorum verborum, Christe, circum effusa omnem rigant terram.

75. In sepulcrum.

Infernum morte plectitur mortuum te deorsum rapiens mortuorum regem et vivorum, Verbum, et tecum exspirante exspiravit, vitæ dux et spiritus, Domine.

Spiritum, mentem, igneo ex ore exeuntem flammam, quomodo corpus arena et fenum cum sis, inscribis? suadet amoris flamma flammæ quoque figuras inscribere.

Mens cernit mentem, spiritus ignem, cor immaterialis in materialibus hoc loco est.

Qui terræ et cœli immensitatem capit, qui terram et cœlum complet, et Dominus est omnium immaterialium et materialium creaturarum, circumscriptus stetit carnis figura. Quid mirum si servus materiæ figuram præbet, cum ipse spiritus et mens exsistat?

76. In nuntium crystallinum.

E crystallo quidem lux visibilis luciferi, divinæ autem lucis refractiones deorsum transfluunt divinæ mentes.

Specula lucis solis sunt crystalla, ejus autem qui solem creavit divinæ mentes.

E rubro formatæ estis et albo crystallo, ut lucis specula, ignis flammæ.

77. In exercitus ducem.

D Lux, spiritus, mens, ignis, et flammeus ensis tu es, mihi quidem igitur lucem, spiritum, mentem oppone, ignis et ensis cernaris et flamma, naturas recte dividens ut dux certaminis.

78. In Samaritanam.

Mare fluere feci, et cœlo tectum ex aquis expandi; nunc autem potum rogo, qui terram rivis quotidie imbibo.

79. In præcursorem, Theologum, et Chrysostomum.

Musicam e deserto lusciniam, auream tubam, et tonitrui filium, Joannes refert mente et figura.

80. In librum Theologi,

Ibi linguæ fulgura ignem spirantis, ut e duobus

[49] Cod. τὸν Σαμαρίτην.

'Ως ἐκ δυοῖν ῥέουσι πηγῶν τῶν ἄνω,
Φῶς ὀρθοδόξοις, αἱρετισταῖς δὲ φλόγα.
'Ενταῦθα σάλπιγξ ἡ θεόκτυπος λύρα
Βροντῆς λόγων πληροῦσα γῆν τε καὶ πόλον.
'Ενταῦθα κινεῖ τὴν θεόκτυπον λύραν
'Ορφεὺς ὁ Χριστοῦ, πᾶν ἀπίτω θηρίον·
Πᾶν θρέμμα Χριστοῦ τῶν κρότων ἀκουέτω.

πα'. *Εἰς τὸν σπόγγον.*

Ὕδωρ πέτρας ἀφῆκα, καὶ πόλου μέλι
Τῶν ἡδέων ἔπλησα, λαὸς, σὸν στόμα,
Πρὸς τῇ σφαγῇ δὲ καὶ χολὴν δίδως συ μοι
Ὢ σπλάγχνα πικρὰ, πλὴν τὰ χρηστά μου πάθη
Πᾶσαν καθαίρει σῶν παθῶν τὴν πικρίαν.

πβ'. *Εἰς τὴν λόγχην.*

Πλευρᾶς ἔπλασα πλάσμα σῆς Εὔαν πάλαι,
Πλευρὰν δὲ ῥήσσεις τὴν ἐμὴν λόγχῃ σύ μοι·
Ὅμως τὸ τραῦμα φάρμακον κεραννύει
Τῶν τραυμάτων σου καὶ τὰ ῥεῖθρα βλυστάνει.

πγ'. *Εἰς τὴν χλαμύδα.*

Τὸ φῶς στολή μοι, νῦν δὲ χλαμὺς ἐνδύει,
Στολὴν ἀπεκδύουσα τὴν σὴν αἰσχύνης.

πε'. *Εἰς τὸ, « Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου. »*

Χιτῶνα τείνω τῇ κτίσει τὸν ἀέρα,
Πνοὴν μερίζω, νῦν δ' ἐμῶν ἐνδυμάτων
'Εμὸς μεριστὴς κλῆρος· ἀλλ' ἄφες, περῶν [50].
Πνοὴν μερίζω, νῦν μερὶς κλῆρός τ' ἐμὸς
Κλήρῳ μερισταὶ τῶν ἐμῶν ἐνδυμάτων.
'Αφθαρσίας ἔνδυμα τὸ πρὶν ἐνδύω,
A Νῦν σάρκα τὴν σὴν αὐτὸς ἐνδεδυμένον
'Απεκδύεις, ἄνθρωπε· πλὴν ἀλλὰ στέγω,
Μᾶλλον δὲ τὴν θέωσιν αὐτὸς ἐνδύω.

πδ'. *Εἰς τὰ σπάργανα.*

Εἰ καὶ ταπεινὸν ἐνδέδυμαί σοι ῥάκος,
Τὸ λαμπρὸν ἐξύφηνα τοῦ πόλου πλάτος.

πς'. *Εἰς τὰ δεσμά.*

Δεσμεῖτε χεῖρας, αἷς παθῶν ἐγὼ λύσας
Ὑμᾶς τέθεικα γῆθεν αἰθεροδρόμους.

πζ'. *'Επιτύμβια ἐπὶ Κωνσταντίνῳ.*

Πλήρης κατέστην καὶ χρόνων τε καὶ πόνων
Περιτρέχων γῆν, τὴν ὑγρὰν περιπλέων.
Λίθον δὲ τὸν τρίπηχυν οὐ παρατρέχω·
B Κεῖμαι δὲ μακρῶν ἐκ κόπων πεπαυμένος,
Δίκην φρικώδη προσμένων τὴν ἐσχάτην,
Σὸς ὧδε, Σῶτερ, οἰκέτης Κωνσταντῖνος.
Πολλὴν ἐπῆλθον τῆς κάτω χθονὸς, Λόγε,
Δόξης ἀνῆλθον δεξιᾷ σῇ πρὸς μέγα,
'Αλλ' οὐ παρῆλθον τὸν τρίπηχυν νῦν λίθον.
'Αλλ' οὓς ἐφεῦρον ἐν βίῳ φῶς τοῦ βίου,
Τὸ φῶς τεκοῦσαν, φῶς σὲ, τοῦ φωτὸς γόνε,
Εὕροιμι κἀκεῖ φῶς τε καὶ λύσιν πόνων.
Κόλπους ἐπῆλθον καὶ τόπους γῆς μυρίους,
Θρόνους διῆλθον, ἀρχικὰς ἐξουσίας,
'Αλλ' οὐ παρῆλθον τὸν τρίπηχυν νῦν λίθον.
Κεῖμαι δὲ νεκρὸς τῶν κόπων πεπαυμένος,
Δίκην φρικώδη προσμένων τὴν ἐσχάτην.
'Αλλ' ἡ τὰ ῥευστὰ δοῦσα τοῦ κάτω βίου,

fluant cœlestibus fontibus lux orthodoxis, hæreticis quoque flammæ.

Ibi tuba, divinum sonans lyra tonitrui verbis complet terram et cœlum. Ibi pulsat divinum sonantem lyram Orpheus Christi, omnis abeat fera; omnis Christi alumnus sonos audiat.

81 *In spongiam.*

Aquam e petra eduxi, et cœlesti melle jucundo tuum os, o popule, replevi; in immolatione fel præbes tu mihi. O corda amara! attamen faustæ meæ passiones omnem tollant tuorum passionum amaritudinem.

82. *In lanceam.*

E latere tuo Evam formavi olim, et tu latus rumpis lancea mihi: attamen vulnus remedium miscet tuarum vulnerum et fluenta emittit.

83. *In chlamydem.*

Lux vestimentum mihi est, nunc chlamys vestit, vestimento te tuæ turpitudinis exuens.

84. *In illud, « Diviserunt vestimenta mea. »*

Tunicam tendo creationi aerem, spiritum divido, nunc autem meorum vestimentorum divisor est mea hæreditas, sed dimitte, Pater.

Spiritum divido, nunc portio mea et hæreditas vestimentorum meorum divisores sunt.

C Incorruptionis vestimentum olim induo, nunc carnem tuam indutum ipse exuis, homo; attamen sustineo, imo autem et divinitate te vestio.

85. *In pannos.*

Licet humilibus videar tibi indutus pannis, magnificam extendi cœlorum immensitatem.

86. *In vincula.*

Manus vincitis quibus solvens vos patiendo ad cœlos e terra introduxi.

87. *Epitaphia Constantini.*

Plenus exstiti dierum et laborum, terram perlustrans, undas circumnavigans, lapidem autem trium cubitorum non effugio. Jaceo longis a laboribus quiescens, sententiam terribilem expectans ultimam,
D tuus ibi, Salvator, famulus Constantinus.

Multum peragravi inferiorem hanc terram, Verbum, summam ad famam dextræ tuæ ope ascendi; sed non effugi trium cubitorum lapidem, sed quos inveni in vita vitæ lucem, lucis matrem et te lucem, lucis pater, inveniam et ibi lucem et laborum requiem.

Sinus percurri et mille regiones terræ; thronos adeptus sum, potestates regias, sed non evitavi trium cubitorum lapidem; jaceo autem mortuus a laboribus quiescens, sententiam terribilem expectans ultimam. Sed, quæ caducæ vitæ terrestris de-

[50] Fors. πάτερ.

Αυτὰ τὰ λαμπρὰ τῶν ἄνω μοι, Παρθένε,
Καὶ νῦν παράσχοις, σὺν μαθητῇ παρθένῳ.
'Αλλ' ἡ βίου μοι προστάτης ῥευστοῦ, κόρη,
Καὶ νῦν με φρικτοῦ, δεξιὸν παραστάτην
Δείξοις δικαστοῦ, σὺν μαθητῇ παρθένῳ.

πη'. *Εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων.*

Τὴν ἱερὰν νῦν, Ἱερὸν, νύμφην δέχου,
Πύλην ἄδυτον, τῶν ἀδύτων ἡ πύλη.
Σκίρτησον, ἡ γῆ, λοιπὸν ἀστέρων οὐδὲν
Ἔμψυχος ἄλλος οὐρανὸς κάτω νέος
Πυρσεύεται μὲν ἄστρασι ταῖς λαμπάσι.
Δίσκου δὲ ταύτης γαστρὸς ἥλιος νέος
Ἐξαυγάσει σοι δημιουργὸς ἡλίου.
Κόρη πρόεισι νυμφικῶς ἐστεμμένη.
Παστὰς δὲ ταύτῃ ναός ἐστι Κυρίου,
Ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ναὸς αὕτη Κυρίου.
Αὐτὴ δ' ἑαυτῆς παστάς ἐστι καὶ κόρη.

πθ'. *Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν.*

Σκίρτησον, αἰθὴρ, ἄστρα, καὶ σὺ, φωσφόρε,
Εἰ καὶ τὸ φῶς ἔκρυψε λάμψας Δεσπότης.
'Αλλ' οὗτός ἐστιν ὅστις ὑμᾶς καινίσει.
Ὁ καὶ τὸ πρὶν δοὺς ἄστρα, σοὶ φῶς, φωσφόρε.

ϟ'. *Εἰς τὴν δεξιὰν τοῦ βασιλέως Νικηφόρου.*

Ἡ δεξιὰ χεὶρ δεσπότου Νικηφόρου
Πάκτωλός ἐστιν καὶ ῥέει τὸ χρυσίον.

ϟα'. *Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κύρου.*

Κῦρος μέν σ' ἐδόμησε, θῆκε δὲ Κῦρος ἁπάντων
Δεσπότις ἡμετέρη τῶν ἐπὶ γῆς θαλάμων.
A Ἔνθεν ἐπορνυμένη Βυζαντίδος ἀμφιπολεύει
Κύκλον ὅλον χαρίτων νάμασι πληθομένη.
Παρθένε [81] παμβασίλεια, τεὸς δόμος οὐρανός ἐστιν,
Ἔμπης τῶν χθονίων πρῶτα φέρων θαλάμων.
Οὗτος ἐκεῖσ' ἀνάγει, σὺ δὲ θῆκας, Παρθένε [82], γῆθεν
Ἄντυγος οὐρανίης εὐερίην κλίμακα.

ϟβ'. *Εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον.*

Τὸ τοῦ πόθου πῦρ, ὁ στύλος πυρὸς, δέχου,
Κἂν χόρτος ὢν τὸ ῥόδον ὑλικὸν φέρω.

ϟγ'. *Εἰς τὸν σταυρόν.*

Τὸν σταυρὸν ὑψοῖς ᾧ συνυψώθης ἄνω,
Καὶ τοῦτον αἴρεις ᾧ συνήρθης εἰς πόλον.
Καὶ ταῦτα τῷ γράφοντι τῶν κακῶν δίδου
Ἀποτρόπαιον τὸ τρόπαιον Κυρίου.

B ϟε'. *Εἰς τὸν Νικηφόρον τὸν διδάσκαλον.*

Ἡ κλῆσιν ἔσχεν Ἑρμῆς τὴν Νικηφόρου,
Ἢ Νικηφόρος ἔσχεν Ἑρμοῦ τὴν φύσιν (in marg.).

ϟδ'. *Εἰς τὸν ναόν.*

Κἂν μικρὸς ὧδε νῦν περιγράφει τόπος
Τύπους προφητῶν, μαρτύρων, διδασκάλων·
'Αλλ' ἡ φέρουσα τὴν ἀλήθειαν μόνη
Πίστις Μιχαὴλ μέχρι καὶ πόλου φθάνει.

ϟϛ'. *Εἰς τὸν ναὸν τὸν Στουδίου.*

Ἄϋλα φῶτα πυρφλόγα πρὸ τῆς πύλης
Καὶ λύχνον ἐκλάμποντα φωτὸς Κυρίου,
Καὶ τοῦ πόλου μίμημα τὸν δόμον βλέπω.
Τὸ πνεῦμα ῥυπῶν, στῆθι τῆς πύλης ἄπο,
Τὸν νοῦν δὲ λαμπρὸς, φαιδρὸς ὢν τὴν καρδίαν,

disti, ipsa vitæ cœlestis magnifica bona mihi nunc præsta, Virgo, cum discipulo virgine.

Sed quæ fuisti caducæ vitæ mihi patrona, Virgo, et nunc me a dextris terribilis judicis statue, cum discipulo virgine.

88. *In Sancta sanctorum.*

Sanctam nunc, Sanctum, sponsam recipe, portam inviolatam inviolabilis sanctuarii porta; exsulta, terra nihilo astris inferior, spirituale alterum cœlum novum infra fulget astris lampadibus, et ex ejus ventris disco Sol novus exorietur tibi creator ipse solis.

Virgo procedit coronata ut sponsa; huic autem thalamus templum est Domini, vel ut majus dicam, templum ipsa est Domini; ipsaque sui ipsius thalamus est virgo.

89. *In transfigurationem.*

Exsulta, æther, astra, et tu, lucifer, licet lucem occultaverit splendens Dominus, sed iste est qui vos innovabit, et qui prius vobis lucem dedit, astra, et tibi, lucifer.

90. *In dexteram imperatoris Nicephori.*

Dextera manus domini Nicephori Pactolus est et aurum stillat.

91. *In templum imperatoris.*

Imperator te ædificavit, statuit autem te, nostra C Domina, principem omnium qui sunt in terra thalamorum. Inde assurgens Byzantidem incolit, circuitum omnem gratiarum fluentis replens.

Virgo, omnium regina, tua domus cœlum est, omnino terrestribus prima tenens in thalamis, hæc ibi assurgit, sed tu, Virgo, statuisti arcis cœlestis facilem e terra scalam.

92. *In sanctum Basilium.*

Amoris ignem stylus ignis recepit, etsi fenum sim, rosam materialem fero.

93. *In crucem.*

Crucem exaltas qua exaltatus es, et hanc sumis quod assumptus es in cœlum : et hæc scribenti malorum dat victoriam, Domini trophæum.

94. *In Nicephorum magistrum.*

D Nomen habuit Mercurius Nicephori, aut Nicephorus habuit Mercurii naturam.

95. *In templum.*

Quamvis hic parvus nunc circumscribit locus figuras prophetarum, martyrum, doctorum, sed quæ sola veritatem profert fides Michaelis usque ad cœlum surgit.

96. *In templum Studii.*

Immaterialia lumina ardentia ante portam et lucernam accensam Domini luce, et cœli imitationem has ædes cerno. Mente impurus, a porta absiste; mente autem nitidus cordeque lucidus, age, in-

[81] Cod. παρθένων. [82] Cod. παρθένων.

Digitized by Google

Ἴθι πρόβαινε, φωτὶ φῶς προσλαμβάνων,
Πρὸς ναὸν ἁγνὸν, ναὸς ἐμψυχωμένος.
Εἰς ἓν τὰ κάλλη τῶν ὅλων ἠθροισμένα,
Ἄστρων, θαλάσσης, ἀέρος, γῆς, καὶ πόλου
Ὧδε βλέπων, ἄνθρωπε, μὴ κάμοις βλέπων.
Εἰ πάντα κάλλη γῆς ὁμοῦ τε καὶ πόλου
Καὶ πᾶσαν ὕλην τιμίαν ποθεῖς βλέπειν,
Ἀφεὶς τὰ πολλὰ γῆς περιτρέχειν πλάτη,
Λιπὼν τὰ μακρὰν οὐρανοῦ ζητεῖν βάθη,
Ἐνταῦθα πάντα συνδραμόντα μοι σκόπει,
Τὸ τῶν ὅλων μίμημα, τὸν μικρὸν δόμον.
Ἀὴρ μὲν οὗτος, ἀλλ' ὁ αἰθὴρ ἐν φάει.
Λίθων δὲ τούτων ἡ διαυγὴς λειότης
Ἄλλη δοκεῖ θάλασσα κυμάτων ἄνευ
Ὡς ἐν γαλήνῃ νῦν κατεστορεσμένη.
Λύγη δὲ τούτων κιόνων καὶ λευκότης
Καὶ συχνὸν ἀστράπτουσα χροιᾶς τερπνότης,
Ὡς οἷα ῥεῖθρον ἐκτακείσης χιόνος
Λαμπρὸν, διειδὲς, ἀψοφητί πως ῥέον,
Ὡς πρὸς θάλασσαν ἄλλην [83] ἐμβάλλει κάτω
Τοῖς ἐξαποστίλβουσιν ἐν πάτῳ λίθοις.
Αὐτὴν δὲ τὴν γῆν καὶ τὰ τῆς γῆς, εἰ θέλοις,
Αὐτῶν σκόπει μοι χρωμάτων τὸ ποικίλον,
Καὶ τῶν γραφῶν τὸ κάλλος· ἄλλον ἐνθάδε
Λειμῶνα γραπτὸν, ἐκ τέχνης εἰργασμένον,
Ἄνθη κομῶντα μὴ παραραθοῦντα [84] χρόνῳ
Εἰ δὲ πρὸς αὐτοὺς οὐρανοῦ τοὺς ἀστέρας,
Ἢ σφαῖραν αὐτὴν τοῦ πόλου ποθεῖς βλέπειν,
Τεῖνον σὸν ὄμμα· τμῆμα δὲ σφαίρας βλέπε
Ἄνωθεν χρυσοῦν, φῶς ἀπαστράπτον μέγα

A Οὗ συνδραμοῦσα πᾶσα χροιὰ ψηφίδων,
Ὡς ἓν τελοῦσα σῶμα συντεθειμένον,
Ἔναστρον ἢ πάμφωτον ἠωρημένον,
Ὡς εἴπερ ἦν τὸ σύμπαν οὐρανοῦ πλάτος
Πάγχρους τις ἀστὴρ εἷς διαυγάζων μόνος.
Κόσμον μὲν οὕτω πᾶν καλὸν τέρπου βλέπων
Εἰ δ' ἐξεκαύθης εἰς ἔρωτα τῶν ἄνω,
Καὶ τὸν νοητὸν κόσμον ἐν τύπῳ βλέπε.
Χριστὸς μὲν οὗτος, οὗ θρόνος λαμπρὸς πόλος.
Αὕτη δὲ Μήτηρ, ἧς μόνης ἁγνῆς Τόκος.
Οὗτος δὲ λύχνος, οὗ λόγος φῶς, καὶ τρόπος.
Οὗτοι δὲ φλὸξ, νοῦς, πνεῦμα, φῶς, πῦρ καὶ ξί
Ἐῶ Σεραφὶμ τάγματα μυριομμάτων,
Ἐῶ Χερουβὶμ ἅρμα τῶν φλογοτρόφων
Καὶ τἄλλα φρικτὰ, καὶ λέγειν τε καὶ βλέπειν.
B Ἀλλ' εἴπερ ἦν τι κρᾶμα τῶν ἐναντίων
Κόσμου τε παντὸς τοῦ κάτω καὶ τῶν ἄνω,
Ἔνεστι τοῦτο καὶ καλείσθω νῦν μόνον,
Βροτοῖς πρεπόντως τῶν καλῶν τὸ χωρίον.
Γλῶσσαι πυρὸς δηλοῦσι καὶ βροντῆς κρότος
Ὡς πᾶσαν ἐμπλήσουσι τὴν οἰκουμένην
Τῶν βροντοφώνων οἱ πυρίστομοι λόγων.

ϟζ'.

Νῦν μὲν συνῆλθε τῷ λέοντι φωσφόρος,
Καὶ μουσικὸν τέττιγες ᾄδουσι μέλος.
Νῦν καὶ πατὴρ ἔσπευσε συνδραμεῖν τέκνον,
Καὶ μουσικοὺς ἔθαλψεν εἰς ᾠδὰς νέους.
Νῦν καὶ γεωργὸς τὰς ἀπαρχὰς τῶν πόνων
Χαίρων Θεῷ δίδωσι, καὶ κροτεῖ μέγα.
Νῦν δὲ σύ μοι φέροντι ταύτας τῶν λόγων

gredere, luci lucem afferens, ad templum purum, C spirituale templum.

In unum universorum pulchritudines coadunatæ astrorum, maris, aeris, terræ et cœli, hic cernens, homo, ne cernendo labores.

Si omnes pulchritudines terræ simul ac cœli, et omnem egregiam materiam inspicere cupis, desine multa terræ perlustrare intervalla, linque immensos cœli exquirere abyssos; hic omnia congregata mihi contempla, universorum adumbrationem, parvas has ædes. Aer quidem iste, sed æther in specie, lapides isti perlucidi et perpoliti alterum videntur mare sine fluctibus velut in tranquillo nunc planum. Fulgentes autem et albæ columnæ, et jucundo colore passim radiantes, rivum referunt tabescentis nivis nitentem, limpidum, tacite currentem, et ut D ad alterum mare se agentem deorsum in fulgentes pavimenti lapides. Ipsam vero terram et terrestria, si velis, contempla ipsorum colorum varietatem, et descriptionum pulchritudinem; alterum hic descriptum hortum, arte delineatum, flores expandentem non tempore marcentes, si vero ipsa cœli sidera, aut sphæram ipsam cœli conspicere velis, oculos intende; sphæræ portionem aspice sursum auream, lucem emittentem magnam, in qua conveniunt omnes lapillorum colores unum corpus coadunatum efficientes, stellatum, illuminatum, suspensum; perinde ac si omne cœli spatium, omnis coloris sidus solum illuminaret. Mundum quidem omnem ita pulchrum videndo delectare. Si vero ardes cupiditate cœlestium, mundum quoque intellectualem in figuris cerne. Christus quidem iste est, cujus thronus magnificus cœlum est, ista autem mater, cujus solius virginis partus fuit. Iste lucerna cujus verbum erat lux et modus; isti autem flamma, mens, spiritus, lumen, ignis et gladius. Mitto seraphim mille oculos habentium ordines, mitto cherubim currum flammas edentium, et alia stupenda dictu simul et visu. Sed si foret aliqua conjunctio contrariarum rerum mundi universi tum inferioris cum superioris, illic inest, et nunc tantum vocetur, mortalibus accommodata pulchrorum sedes. Ignis linguæ ostendunt et tonitruum fragor ut omnem impleant orbem tonantibus verbis ignea hæc ora.

97.

Nunc accessit ad leonem lucifer, et musicos cantus cicadæ promunt. Nunc pater curavit natum accedere et musicos ad cantus juvenes excitavit. Nunc et agricola primitias laborum lætans Deo offert, et multum cantat. Nunc autem tu me offerentem has sermonum parvas primitias propitius excipe. Alii quidem est in vita egregium genus, alii

[83] ἀλλ'' cod. [84] Sic, fort. pro παρανθοῦντα.

Digitized by Google

Μικρᾶς ἀπαρχῆς καὶ δέχου καὶ προσδέχου.
Ἄλλῳ μὲν ἔστι λαμπρὸν ἐν βίῳ γένος,
Ἄλλῳ [85] δὲ σεμνὸς καὶ μετάρσιος τρόπος,
Ἄλλῳ δὲ δεινὸς εἰς ὁμιλίαν λόγος,
Ἄλλῳ δὲ δώροις μὴ μολύνων τὴν χέρα,
Ὡς σεμνὸν αὐχεῖ καὶ μέγα φρονεῖ μόνος.
Δοκεῖ δὲ τέμνειν τοῖς πτεροῖς τὸν ἀέρα,
Ὡς Περσέα πλάττουσιν Ἑλλήνων λόγοι.
Ἐν σοὶ δὲ πάντα συνδραμόντα προσβλέπων
Τὰ τῶν καλῶν κάλλιστα, γῆς ἄστρον μέγα
Τείνει κρατεῖν σε, καὶ τίνος φήσω πλέον;
Βασίλειον μὲν καὶ γένος σοι καὶ τρόπος,
Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ φρόνησις καὶ λόγος
Πάντων κατάρχων, καὶ βασιλὶς καρδία
Κρατοῦσα παθῶν, ἡδονῶν ψυχοφθόρων.
Ποῖος δὲ κρείττων χρημάτων Ἀριστείδης;
Ποῖος Περικλῆς εἰς ἀδωρίαν μέγας;
Ποῖος δὲ Ῥαδάμανθυς ἢ Διὸς Μίνως,
Ὃς ἐν κρίσει τὰ πρῶτα σοῦ λάβοι γέρα;
Τίς σωφρονῶν τοσοῦτον Ἀναξαγόρας;
Τούτους μὲν οὖν ἐῶμεν, εἰ δοκεῖ, κάτω,
Ὡς οὐχὶ πᾶσιν ἓν καθ' ἓν νικᾷς μόνον,
Πᾶσι δὲ πάντα καὶ πλέον πάντων δέ γε
Τῷ καὶ νομίζειν μηδὲν εἶναί τι πλέον.
Οὗτοι μὲν οὖν κάτωθεν ὡς πόλου κόνις.
Ποῖον δὲ τῷ σῷ πρῶτον οὐκ ἔχω λέγειν;
Οὕτω με κύκλος σῶν καλῶν περιτρέχων
Ἀρχὴν ἐφευρεῖν οὐ δίδωσιν ἢ τέλος.
Ἓν φθέγξομαι δὲ λοιπὸν ἀρκοῦν καὶ μόνον·
Ὡς Φωσφόρον μὲν οἱ σοφῶν φασι λόγοι,
A Ἰσοδρόμους ζεύξαντα πώλους ἐν πόλῳ
Τὸ φῶς κυκλεύειν ἐξ ὁμοζύγου τάχους·
Ἐν σοὶ δὲ λαμπτὴρ ἀρετῶν ἅρμα βλέπω,
Ὡς ἡλίου τέθριππον ἄλλο πυρφόρον,
Ἰσοζύγως ἀστράπτον, ἢ μᾶλλον στέφος
Ἐκλάμπον ὥσπερ ἰσοτίμοις μαργάροις.
Ἔδει γὰρ οὕτω τὸν τάλαντα τῆς δίκης
Ἁπανταχοῦ τιμῶντα, κἂν τούτοις μόνον
Ἴσον φανῆναι τοῖς ἑαυτοῦ καὶ μόνοις.

ϙη'. *Εἰς Χριστοῦ γέννησιν.*

Ὁ μητρὸς ἐκτὸς Πατρὸς ἀχρόνου Τέκνον,
Νῦν πατρὸς ἐκτὸς μητρὸς ἐγχρόνου βρέφος.

ϙθ'. *Εἰς Σοφοκλέα.*

Δηλῶν τὰ πικρὰ τῷ γλυκεῖ τῶν ῥημάτων
Ἀψίνθιον μέλιτι κιρνᾷ Σοφοκλῆς.

B ρ'. *Εἰς τὸν Χριστὸν, τὴν Θεοτόκον, τὸν Πρόδρομον καὶ τοὺς ἀγγέλους.*

Τὸ φῶς ὁ λύχνος οἱ νόες καὶ λυχνία
Ψυχὴν διαυγάζοντες καὶ βίον Πέτρου.

ρα'. *Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.*

Καὶ τὴν πνοὴν ἔγραψεν, οἶμαι, ζωγράφος,
Εἰ μὴ θανοῦσαν τὴν κόρην τυποῦν ἔδει.
Ταφῇ παρῆν σοι καὶ γραφῇ παρῆν πάλιν
Υἱὸς, Κόρη, σὸς, ὡς δοκῶ, τῷ ζωγράφῳ.
Ὁ πνεῦμα σὸν καὶ χεῖρα νῦν τοῦ ζωγράφου
Κρατῶν ἔγραψε τὴν μετάστασιν, Κόρη.
Καὶ πῶς τέθνηκας ἥν σε καὶ γεγραμμένην
Δρᾶν δοκοῦμεν τὴν ἀείζωον κόρην
Οὐκ ἀκριβῶς θνήσκουσαν, ἀλλ' ὑπνουμένην;

...θυμιατ...

autem nobilis et elata consuetudo, alii apta ad concionem oratio, alii manus non donis polluta, utpote nobilia ambit et alta solum cogitat. Videtur alis aerem sulcare, ut Perseum fingunt Græcorum sermones. In te autem omnia concurrentia aspiciens inter pulchra pulcherrima, terræ magnum astrum te superare nititur, et quid majus dicam? regale enim tibi et genus et consuetudo, sed nihil cedunt prudentia et oratio omnibus primoribus, et regale pectus devicit passiones, et voluptates animam corrumpentes. Quis autem opibus præstantior Aristides? quis Pericles donorum contemptu major? quis Rhadamanthus aut Jovis Minos in judicando tibi primas tollet? quis tam prudens Anaxagoras? Hos quidem igitur, si videtur, mittemus infra, quod omnes singulos non vincis solum, sed omnibus omnia quæ insunt et majora his reputantur nihil majus esse. Isti quidem igitur inferiores ut cœli pulvis. Quale autem in tuo primum non valeo dicere? ita me dotum tuarum circulus circumcingens principium invenire non sinit aut finem. Unum dicam tandem sufficere vel solum: ut luciferum philosophorum sermones ferunt æquales cursu equos in cœlo jungentem, lucem circumducere æqualis cursus velocitate: in te virtutum nitorem currum video, ut alium solis igneum quadrigam, æqualiter C fulgentem, aut potius coronam splendentem velut æqualibus margaritis. Oportebat enim ita justitiæ lancem ubicunque reverentem, etsi his tantum, æquum videri vel tuis solis.

98. *In Christi ortum.*

Qui sine matre immortalis Patris Filius est, nunc sine patre matris mortalis natus.

99. *In Sophoclem.*

Amara exprimens suavitate sermonis, absinthium melli miscet Sophocles.

100. *In Christum, Deiparam, Præcursorem et angelos.*

Lux, lucerna, spiritus, et lampades animam et D vitam Petri illuminant.

101. *In dormitionem Deiparæ.*

Spiritum descripsisset, ut puto, pictor, si non mortuam virginem adumbrare oportuisset.

Sepulturæ tuæ aderat et picturæ iterum aderat tuus, Virgo, filius tui pictoris, ut mihi videtur.

Mens tua manum nunc pictoris dirigens tuum descripsit obitum, Virgo.

Et quomodo mortua es, quam depictam agere videmus immortalem virginem, non vere mortuam, sed dormientem?

[85] cod. ἄλλα.

ρβ'.

Μὴ πῦρ ἀνάψῃς, χρυσὸς, ἄργυρος, λίθοι
Φλέγουσιν αὐγαῖς χωρὶς ἀνθράκων μύρα.
'Οφθαλμὸν ὕλῃ, τὸν λογισμὸν τῇ τέχνῃ,
Τέρπου δὲ τὴν αἴσθησιν ὀδμῇ τῶν μύρων.

ργ'. *Εἰς τὴν Θεοτόκον.*

Οὐδὲν ψυχῆς βέλτερον οὐρανὸς ἔλλαχε τῆς σῆς·
Οὐδὲν μορφῆς παρθένου φέρτερον ἔδρακεν ἡ γῆ.
Τοὔνεκ' ἐγὼ μὲν ἀμεμφέα σώματος εἰκόνα μορφῶ,
Πνευματόεσσαν δ' οὐρανόθεν χάριν εἰ σὺ κεράσεις,
Ὄλβιος οὗτος ὁ χῶρος ὃς αἰθέρος ἔλλαχε πρῶτα
Καὶ χθονὸς ἔνδον ἔχειν γέρα· τοῖσδ' ἐπίνευσον, κόρη.

ρδ'. *Εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον.*

Στέφανος ὄντως ὁ στέφανος μαρτύρων·
Ἀρχὴ παθῶν γὰρ καὶ νόμων ἔφυ τέλος.
Ὡς καὶ φονευταῖς συμπαθὴς ἐκ καρδίας.
Ὡς λαμπρὸν ὁ Στέφανος ἔπλεξε στέφος
Λίθοις φονευτῶν, μαργάροις τῶν δακρύων,
Ἅπερ κατέῤῥει τοὺς φονευτὰς δακρύων.
Στέφανος οὗτος ἀρετῶν καὶ μαρτύρων.
Οἱ φωτὸς ἐχθροὶ τοῦ σκότους πρωτοστάται
Τὸν μάργαρον σὲ χωννύουσι τοῖς λίθοις.
Αὐτὸς δὲ τούτους προσλαβὼν εἰς πᾶν μέλος,
Βάψας ἐρυθροὺς ἄνθεσι τῶν αἱμάτων,
Ὅλος στέφανος ἐκ λίθων καὶ μαργάρων
Λαμπρὸς προήχθης αὐτοῦ καὶ τῶν μαρτύρων.
Ἐξ οὐρανοῦ χθὲς Δεσπότης πρὸς τὴν χθόνα,
Ἐκ γῆς ὁ δοῦλος σήμερον πρὸς αἰθέρα,
Ἄνεισι φαιδρός· ἀλλ' ἐκεῖ τὸν Δεσπότην
A Τῷ Πατρὶ συγκάθεδρον ἔνσαρκον βλέπων,
Πληροῖ πρὸ πάντων τὸ χρέος τῶν αἱμάτων.
Λόγοις ὁ βάλλων καρδίας χριστοκτόνων,
Βάλλῃ λίθοις τὸ σῶμα μαρτυροκτόνων·
Εὐχαῖς ἀμείβῃ τὰς βολὰς καὶ δακρύοις·
Ἀνθ' ὧν στέφῃ, Στέφανε, τρίπλοκον στέφος
Τῶν δογμάτων, εὐχῶν τε καὶ παθημάτων.

ρε'. *Εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον.*

Ὁ συμφονευτὴς τοῖς φονευταῖς Στεφάνου,
Νῦν συγχορευτὴς καὶ σύναθλος Στεφάνου,
Ὤφθη διώκων τοὺς φονευτὰς Στεφάνου.
Ὁ πρὶν διώκτης καὶ φονευτὴς Στεφάνου,
Καὶ νῦν διώκων τὴν σφαγὴν τοῦ Στεφάνου,
Ζήλῳ δὲ ταύτης γῆς περιτρέχων κύκλα,
B Εἴληφε ταύτην καὶ Στεφάνου τὸ στέφος.

ρς'. *Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου ἐκ τοῦ Χριστοῦ.*

Γῆν ἐκ πόλου μοι, γῆς ἐγώ σοι [τὸν] πόλον
Ἰδοὺ βατὸν τίθημι, Μῆτερ παρθένε.

ρζ'. *Ἐπιτύμβια εἰς τὸν πατριάρχην κυρὸν Πολύευκτον.*

Τίνος σὺ, τύμβε; Τῶν καλῶν πάντως τάφος.
Τὸ σῶμα πῶς δὲ φροῦδον; Ἐξ ἀσιτίας.
Ὁ τύμβος οὗτος σοὶ, Πολύευκτε, κλίμαξ,
Ἐφ' ἧς σὺ βαίνων ἔδραμες πρὸς αἰθέρα.
Ὁ νοῦν θεωθεὶς, ὡς ὄρει κρυβεὶς λίθῳ,
Δόξαν βροτῶν πέφευγεν, οὐ τέθνηκέ σοι.
Τίνος σὺ, τύμβε; Μὴ μάθοις, ἐπεὶ φράσεις·
Ὢ ποῖος, οἷον! ὢ πόσος, κρύπτει πόσον!

102.

Ne ignem incendas, aurum, argentum, lapides fulgoribus inflammant absque prunis unguenta.

Oculum materia, rationem arte, sensationem odore unguentorum delecta.

103. *In Deiparam.*

Nihil anima tua melius cœlum obtinuit; nihil virginis forma præstantius terra produxit. Ideo ego quidem irreprehensibilem corporis imaginem fingo, sed spiritualem e cœlo gratiam si infundis, dives erit istud opus quod cœli meruit primas et in terra obtinere : his annue, Virgo.

104. *In sanctum Stephanum.*

Stephanus vere corona est martyrum. Nam principium passionum et legis finis fuit, utpote interfectorum ex corde miseratus.

Ut conspicuam Stephanus texuit coronam interfectorum lapidibus, lacrymarum margaritis, quas fundebat interfectores deflens; corona ille est virtutum et martyrum.

Lucis inimici tenebrarum amatores te margaritam onerant lapidibus. Ipse autem hos per singula membra recipiens, rubrosque tingens sanguinis floribus; totus corona conspicua factus e lapididus et margaritis tibi ipsi præferris et martyribus.

E cœlo heri Dominus ad terram, e terra hodie servus ad cœlum conspicuus subit. Sed ibi Domi-
C num Patris ad dextram sedentem in carne videns, complet præ aliis sanguinis debitum.

Qui sermonibus impetis corda interfectorum Christi, impeteris in corpore lapidibus interfectorum martyrum : precibus et lacrymis jactui lapidum respondes. Quorum gratia coronaris, Stephane, corona triplici, dogmatum, precum et cruciatuum.

105. *In sanctum Stephanum.*

Qui consentiebat interfectoribus Stephani, nunc socius et commilito Stephani, visus est persequens Stephani interfectores.

Qui prius erat persecutor et interfector Stephani, et nunc persequens Stephani cædem, zelo percur-
D rens hujus terræ circuitus accepit quoque Stephani coronam.

106. *In dormitionem Deiparæ Christus.*

Terram e cœlo mihi sedem dedisti, et terræ ego tibi polum sedem ecce do, Mater Virgo.

107. *Epitaphia in patriarcham D. Polyeuctum.*

Cujus es, sepulcrum? Bonorum omnium sepulcrum. Corpus quomodo evanuit? Abstinentia.

Sepulcrum istud tibi, Polyeucte, scala, in qua tu scandens ad cœlum pervenisti.

Qui mente divinus factus, ut monte, lapide absconditus laudem mortalium fugit, non tibi mortuus est.

Digitized by Google

Ὁ πᾶσι φευκτὸς, εὐκτός ἐστι νῦν τάφος,
Τὸν εὐκτικὸν κλήσει τε καὶ τρόποις φέρων.
Θνητὸς δυσὶ σὺ, τῷ τόκῳ καὶ τῷ τάφῳ·
Δυσὶ δ' ἄϋλος, τῷ βίῳ καὶ τῷ πόνῳ.
Τίνος σὺ, τύμβε; Νυκτὶ τοῦτό σοι φράσω·
Μήπως ἀκούσας, ἥλιος λάμψῃ κάτω.
Τὰ χρηστὰ πάντα τύμβος εἷς ἔνδον φέρει·
Εἷς εἶχε καὶ γὰρ πάντα πάντων ἐν βίῳ.
Οὐ νεκρὸς εἶ σύ· πλὴν κρυβεὶς λίθῳ μόνον,
Θεοῦ πρόσωπον, οὐκ ὀπίσθια βλέπεις.
Ἐν νυκτὶ κλέψας, μὴ μάτην αὔχει, Χάρων·
Οὐκ ἦν σὸς οὗτος, οὐδὲ μοίρας τῆς κάτω.
Ἐν νυκτὶ θνήσκεις, ἥλιον δὲ λανθάνεις,
Ὅπως συνεὶς τὸ πρᾶγμα μὴ λάμψῃ κάτω.
Ὁ φωτὸς υἱὸς προφθάσας τὴν ἡμέραν,
Τὸν Χριστὸν εὗρεν, ἥλιον, φῶς, ἡμέραν.
Ὁ τύμβος εἰς τί; Μαρτυρεῖ τεθνηκότι,
Ὡς οὐδὲν ἔσχε, πλὴν τρίπηχυν νῦν λίθον.
Μάτην ὁ τύμβος, τῇ φύσει μάρτυς μόνον
Τοῦ μὴ δοκῆσαι φάσμα τὸν τεθνηκότα.
Ὁ πρὶν στυγητὸς, νῦν πεφιλμένος τάφος.
Κἂν γὰρ στυγητὸς, ἀλλὰ τοῦ πεφιλμένου.
Σοὶ ζῶντι, σῶμα τύμβος· ἐν τύμβῳ δέ γε
Θεὶς τοῦτο, νῦν ζῇς, τὸν τάφον κρύψας τάφῳ.
Διπλοῦς ὁ τύμβος, εἷς φρενὸς, νόος, λόγων,
Καλῶν τε πάντων, εἷς δὲ τοῦ τεθνηκότος.
Κἂν οὐδὲν ἔσχες, πλὴν ἐφωράθης, Χάρων,
Κακοῦργος ὢν κλὼψ, νυκτὶ τοῦτον ἁρπάσας.
Μὴ συνθανεῖν σοι πάντας αἴτιος τάφος
Τρίπηχυς ὢν γὰρ πάντας οὐ κρύπτει [56] σθένει.

ρη'. *Εἰς ἑαυτόν.*

Ἵλαθι, παντοκράτορ, ἤλιτ' οὐκ ἐθέλων.
Ἵλαθι ἀμπλακίης, στήλας ἐστήσατο μοιχὸς,
Νυμφίε, σῆς νύμφης ἔνδον ἐμῆς κραδίης.
Πολλὰ παναίσχεα δέργματα μὰψ ἀλάληντο
Ψυχῆς ἐν λαγόσιν, ἔξυπνος ὡς γενόμαν.
Ἡ σὰρξ ὕβριος ἤρχετο, ἔγρετο κύματα γαστρὸς,
Πνεύματα λάβρον ἔπνει, πρὸς βυθὸν ἐτραπόμαν.
Ἦλθες, ἄναξ, παλάμῃ δὲ δίδως ἑτεραλκέα νίκην·
Καὶ νοΐ νοῦν παρέχεις, τῇ ψυχῇ δὲ λόγον.
Ἵλαθι τῶνδε, καὶ εὔπτερον ἐς πόλον οἷά τε νῆα,
Λαίφεσι πεπαυμένοις [57], πνεῦμα σὺν οἰακίσοις.

ρθ'. *Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν.*

Ἐρεχθέως ἀνῆκεν ἡ γῆ τὴν πόλιν,
Ἀλλ' οὐρανὸς καθῆκε Ῥώμην τὴν νέαν.
Κρεῖττον τὸ κάλλος γῆς, ὅσον λαμπρὸς πόλος.

ρι'. *Εἰς τοὺς σοφοὺς τῶν Ἀθηνῶν.*

Οἱ τῶν Ἀθηνῶν, εὐστομεῖτε τοὺς πάλαι
Σοφοὺς, Πλάτωνας, Σωκράτας, Ξενοκράτας,
Ἐπικούρους, Πύῤῥωνας, Ἀριστοτέλας,
Οὐκ ἔστιν ὑμῖν, πλὴν Ὑμηττὸς καὶ μέλι,
Θῆκαί [58] τε νεκρῶν, τῶν σοφῶν τὰ πνεύματα.
Πολεῖ παρ' ἡμῖν πίστις, οἱ σοφοὶ λόγοι.
Ἡ τῶν Ἀθηνῶν, προσκύνει τὴν δεσπότιν.
Αὐχεῖς ἐλαίαν· σκῆπτρα δ' αὕτη τοῦ κράτους.

Cujus es, sepulcrum? Ne discas, nam dices, qualis, qualem; quantus occultat quantum!

Quod omnibus evitabatur, quæsitum nunc est sepulcrum, fausta nomine et moribus ferens.

Mortalis tu duobus, ortu et sepulcro; immortalis autem duobus, vita et labore.

Cujus es, sepulcrum? Nocte id tibi dicam; ne forte audiens sol inferos illuminet.

Utilia omnia unum sepulcrum intus habet; unus enim omnium omnia in vita habuit.

Non mortuus es tu, sed absconditus solum lapide, Dei faciem, non terga conspicis.

In nocte furatus, non in vanum glorialur Charon; non tuus fuit neque inferorum fati.

In nocte moreris, solem autem fugis, ne si rei adesset inferos illuminasset.

Filius lucis diem præveniens Christum invenit, solem, lucem, diem.

Ad quid sepulcrum? Mortuum testatur nihil habuisse nisi tricubitalem nunc lapidem.

Inutile sepulcrum; natura testis solum phantasma, mortuum non ostensioni datum esse.

Qui prius exosum, nunc pretiosum sepulcrum, etsi enim exosum, sed pretiosi fuit.

Tibi viventi corpus sepulcrum, in sepulcro autem illud ponens nunc vivis, sepulcrum sepulcro postquam occultaveris.

Duplex est sepulcrum; unum animi, mentis, rationis, bonorum omnium, alterum autem mortui.

Quamvis nihil haberes, attamen spoliatus es: Charon improbus et fur nocte hunc eripuit.

Non commori tibi omnes causa est sepulcrum, nam tricubitale cum sit omnes abscondere nequit.

108. *In seipsum.*

Propitiare, universorum rex, peccavi non volens; propitiare culpæ; columnas statuit adulter intra cor meum sponsatum tibi, sponse.

Multa turpissima flagella frustra animæ in lateribus, ubi expergefactus sum.

Caro contumeliam orsa est, surrexerunt ventris fluctus, venti gulosum excitaverunt, ad abyssum raptus sum; venisti, rex, et conatibus ancipitem das victoriam; et menti intelligentiam præstas, et animæ rationem.

Propitiare his, et in cœlum felici volatu, ut navem inflatis velis, spiritum tuum perducas.

109. *In Athenas et Constantinopolim.*

Erechthei tellus urbem exstruxit, sed cœlum construxit novam Romam. Terra pulchritudo potior, quanto splendidum cœlum.

110. *In Athenarum sapientes.*

Athenienses, prædicate veteres illos sapientes, Platones, Socrates, Xenocrates, Epicuros, Pyrrhones, Aristoteles; nihil superest vobis, nisi Hymetti mel, mortuorum thecæ et sapientium cogitata: urbi nostræ fides, et sapientes sermones.

Athenæ urbs, adora reginam. Oleastros prædi-

[56] Leg. κρύπτειν. [57] Leg. πεπταμένοις. [58] Cod. θῆκε. cum αι superimposito.

Digitized by Google

Μέλι σύ· τοὺς μέλιτος ἡδίους λόγους·
Αὕτη σοφιστῶν καὶ σοφῶν. Σὺ τὸν Ξέρξην·
Αὕτη τέθεικε δοῦλα πάντα τῷ κράτει,
Καὶ σὲ πρὸ πάντων, προσκύνει τὴν δεσπότιν.

ρια'. *Εἰς τὴν Νίκαιαν.*

Ἡ τῶν Ἀθηνῶν, ταῖς ἐλαίαις μὴ φρόνει.
Νίκαια ταύταις, καὶ πρὸ τούτων ἀμπέλοις,
Λειμῶσι, κήποις, δένδρεσι, ζώοις, λίμνῃ,
Νικῶσα πᾶσι, καὶ κέκληται προσφόρως.
Τρεῖς εἰς ἐλαίαν εἰσὶν εὐφυεῖς πόλεις,
Νίκαια καὶ Πραινεστὸς, ἥ τ' Ἐρεχθέως.

ριβ'. *Εἰς τὸν βίον.*

Ψυχὴ, τί φεύγεις τοὺς καθημέραν πόνους;
Οὐκ ἔστιν εὑρεῖν τῆς ἀλυπίας τέχνην.
Τὴν γῆν ἀκάνθας, τὸν βίον δὲ φροντίδας
Φέρειν ὁ Πλάστης ἐξεθέσπισε, φόρε.

ριγ'. *Εἰς ἑαυτόν.*

Λυσσᾷ μὲν ἡ σὰρξ, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα φλέγει,
Κἀκεῖθεν ἔνθεν ἕλκομαι, Χριστὲ, κρίνον.
Τῷ κρείττονι πλέον τι χείρονος δίδου.
Οἴμοι! καθ' ἡμῶν καὶ πάλιν τὰ πυρφόρα
Πέμπει φλογίζων καρδιῶν ὁ τοξότης
Βέλη τὰ πικρὰ καὶ μέλιτος ἡδίω,
Βέλη τὰ δεινὰ καὶ ποθεινά· τῇ νόσῳ
Ἔστηκα βληθεὶς, ἐξερύσαι δ' οὐ θέλω,
Ὠθῶ καθ' αὐτοῦ τὸ ξίφος, θανεῖν θέλω.
Ποθῶ φλέγεσθαι, τραυματίζεσθαι [89] πλέον.
Ὢ δεινὰ δεινῶν! ποῖον ὕδωρ τὴν φλόγα
A Σβέσει τὸ πικρόν; ποῖον ἑλκύσει βέλος;
Ὕδωρ τὸ σὸν ζῶν, Χριστέ μου, καὶ σὸς λόγος.
Χρῆσαι, λυτρωτὰ, συντόμως τοῖς φαρμάκοις.

ριδ'.

Ἄγγελοι αἰγλήεντες, μυρία πλήθεα φώτων,
Δεύτερα τῆς Τριάδος, κλαύσετ' Ἰωάννην.
Ἀθλοφόρων δῆμος, θεοειδέα τάγματα πάντα,
Κάλλεα πάντα τ' ἄνω, κλαύσετ' Ἰωάννην.
Κόσμος ἅπας περιηγὴς, οὐρανὸς, ἥλιος, ἄστρα,
Μήνη πλησιφαὴς, κλαύσετ' Ἰωάννην.
Ἔθνεα μυρία γαίης, εἴδεα μυρία κόσμου,
Δένδρεα καὶ πηγαὶ, κλαύσετ' Ἰωάννην.
Αἰθὴρ, ἀὴρ, πῦρ, χθὼν, ὕδατος ἄπλετα μέτρα,
Ὄρνεα καὶ κτήνη, κλαύσετ' Ἰωάννην.
Ἀργύρεοι ποταμοὶ, πέτραι καὶ οὔρεα μακρὰ,
B Ὕδατος ἀντὶ δάκρυ ῥεύσατ' Ἰωάννῃ.
Κῆπος ἔην θαλέθων, πολυήρατος ἄνθεσι πᾶσιν,
Καρποῖς ἀρετάων ἔβριθον οὐκ ὀλίγοις.
Ἦν λόγος αὐτόχυτος, σοφίης στόμα, ἦν νόος αἰπὺς,
Ἦν τόλμα κραδίης, ἦν σθένος ἐκ μελέων.
Ἦν δρόμος ἐν ποσὶ κούφοις ἅλμασιν αἰθέρα βαίνων,
Ἦν φάος ὀξυτάτοις ὄμμασι δερκόμενον.
Ἦν πόνος ἡδὺς ἐπ' ἄεθλα θήρας, γλώσσης, εὐχῆς·
Καὶ χάρις ἐκ στομάτων ἔῤῥεε τῇ Τριάδι.
Δάκρυον ἦν θοὸν, ἐς νύκτας καὶ ἤματα πάντα,
ἀγρὸν [90] ἐφ' ἁγνοτάτης μητροθέοιο πέδον.
Ὕσταχ' ἐς πολέμους προφέρων, μέγα γὰρ θέον εἶπε
Πολλοῖς ζηλωτὸς ἀθρόον ἐξεφάνην.
Ἔνθεν γλῶσσα κακὴ καὶ ἀτάσθαλος ἤρξατο δαίμων,

cas, illa potentiæ sceptra; tu tuum mel, illa melle suaviores sermones sophistarum et sapientium; tu Xerxem devictum, illa omnia potestati subegit, et te præ aliis, adora reginam.

111. *In Nicæam.*

Athenæ urbs, ne oleastris glorieris, Nicæa illis quoque, et præ illis vineis, hortis, pratis, arboribus, animalibus, lacu omnibus præstans, apte Nicæa seu vincens vocata est.

Tres oleastris fertiles urbes, Nicæa, Præneste, et urbs Erechthei.

112. *In vitam.*

Anime, quid fugis quotidianos labores? Non inveniri potest ars non dolendi; terram spinas, vitam autem curas ferre Creator declaravit, sustine.

113. *In seipsum.*

Caro quidem rabie, flamma autem spiritus ardet, et hinc et inde miser rapior, Christe, potiori majus aliquid pejore præbe.

Heu mihi! contra nos iterum ignita mittit inflammans cordium sagittarius jacula amara et melle suaviora, jacula sæva et jucunda. Vulnere sto sauciatus, liberari autem nolo, in illum ferrum impingo, mori volo. Cupio inflammari, vulnerari magis. O sævum dolorem! quænam aqua flammam

C exstinguet acerbam? quid telum extrahet? Aqua tua viva, Christe mi, et tuum verbum: utere, Salvator, cito tuis remediis.

114.

Angeli splendentes, mille luminum agmina, Trinitati proxima, lugete Joannem.

Triumphatorum gens, divini omnes ordines, decora cœli omnia, lugete Joannem.

Mundi omnis circuitus, cœlum, sol, stellæ, luna nobis proxime lucens, lugete Joannem.

Gentes terræ innumeræ, innumeræ mundi species, arbores et fontes, lugete Joannem.

Æther, aer, ignis, terræ, et aquarum inaccessa spatia, aves et jumenta, lugete Joannem.

D Argentea flumina, rupes et alti montes aquarum, lacrymas fundite Joanni.

Hortus erat florens, jucundissimus floribus variis, et virtutum fructibus non modicis refertus eram.

Erat sermo sponte fluens, sapiens os, mens sublimis, erat cordi audacia, et robur in membris.

Erat cursus in pedibus levitas saltibus æthera petentis, erat nitor acutissimis oculis fulgens.

Erat jucundus labor ad venationis pugnas, preces; et ex labiis fluebat Trinitati gratiarum actio.

Fletus erat promptus, noctibus diebusque omnibus, ad castam sedem castissimæ Dei Matris.

[89] Cod. τραυματίζεσθε. [90] ἀγνὸν vid. leg

Καὶ φθόνο; οὐκ ὀλίγος ἔῤῥεον ἐκ στομάτων·
Ὡς μόνος ἦν σοφίης θάλος, ἦν δ' Ἄρεος πρόμο; οἷος
Εὐκραδίω; μίξας νοῦν σοφὸν ἠνορέῃ·
Ἡ δ' ἀρετὴ, κακίη, γένος ἄθλιον, ὢ γένος αἰσχρὸν,
Οὐτιδανὸν, φθονερὸν, ἀντίπαλον σοφίης.
Ἢ μαλακὸν σοφὸν ἔμμεναι, ἢ ἄῤῥενα γνώσιος ἐχθρὸν,
Ὧδε κέλουσι νέοι νομοθέται κακίης.
Ἔνθεν μωρὸ; ἐγὼ καὶ πάτρια θέσμια λύων,
Ἐν μωροῖς μωρὸς, μαινομένοισιν ἄφρων,
Πολλὰ μόγησα, καὶ αἷμα κένωσα, λύχνον τ' ἐπὶ τοῖσι
Ἡμετέρου προμαχῶν πλῆθος [61] ἐν πολέμοις,
Θαύματος ἀντὶ γέλωτα δ' ὄφλων καὶ ὀνείδεα αἰν...,
Σκώμματα [62] εὐλογίης, ὕβριας ἀντὶ κλέους.

ριδ'. Ὡς ἐκ τοῦ Λαζάρου.

Ἐδάκρυσας· βροτὸς γάρ. Ἤγειρας δέμας·
Θεὸς γὰρ αὐτὸς καὶ πνοὴ πάντων ἔφυς.
Ἄπνους, σεσηπὼς, κειρίαις ἐσφιγμένο;,
Ἔμπνους, νεάζων, ἅλλεται φωνῇ μόνῃ.
Ἄπνῳ, λυθέντι, κειρίαις ἐσφιγμένῳ,
Λόγῳ, πνοὴν ῥῶσίν τε καὶ λύσιν δίδου,
Ὄντως Λόγο; σὺ, καὶ τὸ πᾶν κτίζων λόγῳ.

ρις'. Εἰς ῥάβδον σιδηρᾶν.

Ῥάβδο; προφήτης ἣν ἔφη σιδηρέα.

ριζ'.

Τρεῖς οἶδα πρώτους τῆς ἐπιστήμης στύλους
Ἀριστοτέλην, Πλάτωνα, Πυθαγόραν.

ριη'. Εἰς τὴν Θεοτόκον.

Τὴν παρθένον καὶ σῶμα καὶ τὴν καρδίαν
Ὁ σῶμα καὶ νοῦν τοῖς πόνοις ἐφθαρμένος
Ἰωάννης ἔγραψεν ἄμφω ῥωννύειν.
Χρυσὸς, λίθοι γῆς· ἡ δὲ τέχνη, σοῦ, Λόγε.

ριθ'.

Τῆς γῆς τὰ τερπνὰ καὶ τὰ λαμπρὰ τῶν ἄνω
Εἰς ἓν κεράσας, Δημιουργὲ τῶν ὅλων
(Σὺ γὰρ συνήργεις ταῦτα τῷ σῷ Νικήτᾳ),
Ἄλλον πόλον τέθεικας ἐν γῇ τὸν δόμον,
Ἐξ ἀστέρων φῶς, ἐκ δὲ τῆς γῆς οἱ λίθοι.
Τί καὶ τίνων εἴληφας εἰς κάλλος δόμεν [63]
Ἐκ γῆς μὲν ὕλην, ἐκ δὲ τοῦ πόλου τέχνην.
Τίνο; σε χεὶρ ἤγειρε, καὶ δῶρον τίνι;
Πόθος, Νικήτα, τῷ κρατοῦντι τῶν ὅλων.
Οὐ χεὶρ λιθουργὸς, οὐδὲ χεῖρες ζωγράφου·
Σὴ, Δημιουργὲ, χεὶρ καὶ σὴ τέχνη
Εἰς ἓν τὰ κάλλη τῶν ὅλων κεραννύει.
Λίθων μὲν αὐγὴ, φῶς δοκεῖται ἀστέρων,
Ἀψὶς δὲ χρυσῆ, πῦρ τὸ λαμπρὸν αἰθέρος,
Ψηφὶς δὲ τερπνὴ καὶ βαφὴ τῶν χρωμάτων,
Λειμών τις ἄλλος γραπτὸς ἄνθεσι βρύων
Ἡ τῶν τόπων τέχνη δὲ νικᾷ τὴν φύσιν,
Καὶ σχῆμα καὶ κίνημα καὶ βλέμμα γράφει,
Καὶ πνεῦμα μικροῦ, τοῦτο δ' οὐκ ἔχει μόνον
Ὄρη μεθιστᾷ πίστις, ἔργοις νῦν βλέπω.
Σοῦ γὰρ λάτρου, Νικήτα, φίλτρον καὶ πόθος,

Ad bella præferens; magnum enim et divinum quoddam tunc multis invidiæ causa admodum apparebam.

Inde mala lingua et infensus incepit dæmon, et invidia non levis ex oribus effluxit.

Ut solus erat sapientiæ ramus, fuit etiam solus militiæ princeps, apte miscens mentem sapientem fortitudine.

Virtus autem, vitium, genus nobile, genus indecorum, vile, exosum, si sapientiæ adversatur.

Vel mollem sapientem esse, vel strenuum scientiæ inimicum, hic jubent novi nequitiæ legislatores.

Inde stultus ego, et patria jura volvens, in stultis stultus, in insanis insanus.

Multa passus sum, sanguinem fudi, his vitam nostræ gentis in bellis defendens;

Pro admiratione risum obtinens et injurias sortitus, pro benedictionibus irrisiones, pro honore contumeliam.

115. *Ut ex Lazaro.*

Flevisti, mortalis enim es; suscitasti corpus, nam Deus ipse et omnium vita es.

Inanimis, putrefactus, fasciis involutus; vivens, rejuvenescens, exsultat una voce.

Inanimi, dissoluto, fasciis involuto, verbo vitam, vigorem et libertatem dona, vere enim Verbum es et omnia verbo creans.

116. *In virgam ferream.*

Virga quam inquit propheta, ferrea.

117.

Tres novi primas scientiæ columnas, Aristotelem, Platonem, Pythagoram.

118. *In Deiparam.*

Virginem corpore et corde, qui mentem et corpus laboribus consumptum habebat Joannes scripsit utroque valere; aurum, terræ lapides; opus autem tuum est, Verbum.

119.

Terræ jucunda et cœli magnifica in unum miscuisti, universorum Creator. Nam tu hæc congregasti in tuo Niceta. Aliud cœlum statuisti in terra hanc domum, ex astris lumen, e terra autem lapides sunt.

Quid et e quibus sumpsisti ad pulchritudinem domus? E terra quidem materiam, e cœlo autem artem.

Cujusnam te manus exstruxit, et cui donum? amor Nicetæ universorum dominatori.

Non manus lapidarii nec manus pictoris; tua, Creator, manus et ars in unum omnium pulchritudines miscet. Lapidum quidem nitor, lux videtur astrorum; testudo autem aurea, ignis splendens ætheris; jucunda lapillorum varietas et colorum fulgor, hortus quidam est variis floribus pictus. Figurarum ars naturam vincit, et habitum, motum, aspectum refert, et vitam fere, id vero non solum habet. Montes transfert fides, nunc operibus video. Tui enim servi Nicetæ amor et phil-

[61] πλῆθεος leg. [62] Cod. σκόμματα. [63] An δόμων?

Digitized by Google

Καὶ τοὺς τρόπους ἔδειξεν ὡς ζῶντας βλέπειν,
Καὶ τοὺς λίθους ἔπεισεν ἀστραπὰς φέρειν,
Καὶ πάντα σῆς μετέσχεν αἴγλης, Χριστέ μου.

ρκʹ. Εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον.

Ῥῆτορ, στρατηγὲ, μάρτυς, ἀνδρείας τύπε,
Ἄγαλμα κάλλους, ἀρετῶν κρᾶμα ξένον,
Σοὶ πάντα τἀμὰ, σοὶ πνοὴν, σοὶ τοὺς λόγους,
Σοὶ χειρὸς ἄρσιν, σοὶ πορείαν, σοὶ στάσιν,
Ἰωάννης δίδωσι, σοὶ τὰ πάντα μοι,
Φύλαξ, ὁδηγὸς, σύμμαχος γένοιό μοι.

ρκαʹ. Περὶ γυναικός.

Θάλασσα καὶ πῦρ καὶ γυνὴ κακὸν τρίτον.
Ἐγὼ δέ φημι πρῶτον ἡ κακὴ κακῶν.
Τῆς δ' αὖ καλῆς κάλλιστον οὐδὲν ἐν βίῳ.

ρκβʹ.

Εἶχον τὸν ἀγρὸν ἡδονῶν [61] τι χωρίον
Ἰδεῖν, φαγεῖν, πιεῖν τε, τερφθῆναι μέλει.
Ἀλλ' ὡς τὸν ἁγνὸν ναὸν εἶδον Παρθένου,
Μέσον πατεῖν ἔδοξα τὸν λαμπρὸν πόλον.

ρκγʹ. Εἰς σαρκικὸν ἔρωτα.

Εἰ πυρὶ πῦρ ἐπάγεις βρόμιον, μάλα πολλὸν ἀνάπτεις·
Εἰ δὲ πόθῳ σαρκὸς, θεῖον ἀποσβεννύεις.
Ἔρως ὁ δεινὸς ἐκτυφλοῖ μου τὰς φρένας·
Ἀλλ' αἰθριάζει σὸς πόθος με, Χριστέ μου.

ρκδʹ. Εἰς τὸν τῆς τραπέζης.

Τῆς γῆς ὁ κόσμος ὁ γλυκὺς Κωνσταντῖνος
Ἐνταῦθα κεῖται, φεῦ πόσος! φρένες πόσαι!
Πτωχῶν τράπεζα, δεσποτῶν ἡ φαιδρότης,
A Κόσμος δυναστῶν, τάξεων εὐρυθμία,
Τῶν ἀρετῶν πρόγραμμα, τῶν καλῶν ὅρος,
Ῥώμης τὸ κάλλος, δόξα τῶν πατρικίων,
Τὴν κοσμικὴν σύγχυσιν ὡς ἔγνω πάλιν,
Ἀπῆλθεν εὐθὺς ὁ γλυκὺς Κωνσταντῖνος,
Ἰδεῖν τὰ πικρὰ μὴ θελήσας τοῦ βίου.

ρκεʹ. Εἰς τὴν ἀποδημίαν.

Ἐν μηνὶ Δύστρῳ τὴν Βύζαντος ἑστίαν
Λιπὼν, ἐλαύνω πρὸς πόλιν Σηλυβρίας.
Στιλβουμένην γὰρ ἄρτι ῥομφαίαν βλέπων,
Καὶ συγγενῆ μάχαιραν ἀγριουμένην,
Καὶ θηριῶσαν τὴν Ἑῴαν πρὸς φόνους,
Καὶ γνοὺς κατ' ἄστυ καὶ στεναγμοὺς καὶ δάκρυ,
Ὡς εἰς γαλήνην ἔβλεπον τὴν Ἑσπέραν.
B Οὔπω διῆλθον τῆς ἀθύρου τὸ στόμα,
Τῶν Ἀμαλὴκ ὁρῶ πλῆθος ἠγριωμένον,
Ὁδοστατοῦντας τοὺς ὁδίτας ἐκτόπως,
Τροφῶν, πενήτων, ἁρπαγὴν καὶ χρημάτων,
Ἀνδρῶν, γυναικῶν κωκυτοὺς καὶ παιδίων,
Καὶ παρθένους σεμνάς τε καὶ μελαμφόρους,
Γυμνουμένας, φεῦ! χεῖρας αἰρούσας ἄνω,
Καὶ τὴν ὁρῶσαν μαρτυρουμένας δίκην.
Τοιαῦτά μοι τὰ πρῶτα τῆς ἐκδημίας.
Ἤδη δὲ πόῤῥω τὸν δρόμον ποιουμένου,
Πρᾶγμα στεναγμῶν ἄξιον καὶ δακρύων,
Ὁρῶ ῥαγείσας τὰς ἀρούρας εἰς βάθος,
Αὐχμῷ χανούσας καὶ διαστάσας ὅλας.
Τοὺς ἀστάχυς ὠχροὺς δὲ καὶ κεκλιμένους
Νεκροὺς καθώσπερ, πάμπαν ἐκλελοιπότας·

trum et figuras ostendit ut viventes videre, et lapides coegit fulgura immittere, et omnibus tuum tribuit splendorem, Christe mi.

120. *In sanctum Theodorum.*

Rhetor, dux, martyr, fortitudinis exemplar, pulchritudinis ornatus, virtutum admirabilis conjunctio, tibi mea omnia, tibi vitam, tibi sermones, tibi manus motum, tibi gressum, tibi stationem Joannes offert, tibi mea omnia; custos, dux, defensor meus esto.

121. *De muliere.*

Mare, ignis et mulier sunt mala tria. Ego autem dico primum malorum malam mulierem esse, sed vicissim bona nihil esse melius in mundo.

122.

Habebam voluptatum latum quemdam campum, videre, comedere, bibere et delectari cantu. Sed ubi purum vidi templum Virginis, medium calcare splendens cœlum ratus sum.

123. *In carnalem amorem.*

Si igni alimentum ignem præbes, multo magis incenditur, si autem amori carnis, divinum restinguis.

Amor sævus obcæcat mihi mentem; sed tuus me illuminat amor, Christe mi.

C **124.** *In Constantinum a mensa.*

Terræ decus, suavis Constantinus, hic jacet, heu quantus! mens quanta!

Pauperum mensa, imperatorum fulgor, principum decus, ordinum harmonia, virtutum exemplar, bonorum sedes, Romæ ornamentum, gloria patriciorum, mundi tumultum ut iterum vidit, statim abiit suavis Constantinus, videre nolens vitæ amaritudines.

125. *In egressum e patria.*

In mense Dystro Byzantii sedem linquens, pergo ad urbem Selybriam. Scintillantem enim tunc videns gladium et efferatum ensem, et orientem ad neces ruentem, et clamores in civitate et gemitus
D et lacrymas, ut in serenitate cernebam occidentem. Nondum transieram os *athyri*, video Amalecitarum multitudinem efferatam, viatores detinentem insolite, ciborum, pauperum et possessionum ereptionem, virorum, mulierum et puerorum lamenta, virgines nobiles et obscuratas, nudatas, heu! manus sursum tollentes, et justitiam cernentem attestantes. Talia fuerunt mihi egressus initia. Jam autem longe cum cursum produxissem, rem gemitibus et lacrymis dignam aspicio, campos in voragines violenter conversos, turpiter hiantes et omnino dilaceratos, spicas marcidas et inclinatas,

[61] Cod. ἡδωνῶν.

Digitized by Google

Οἱ δ' ἀγρόται κύπτοντες εἰς γῆν ἐν πονοις,
Ὄλωλεν ἐλπὶς, οἴχεται καὶ πᾶς πόνος,
Ἔφασκον· οὐδὲν χεῖρες ἐκτετριμμέναι
Ἤνυσαν αὗται· πάντα ῥεῖ, πάντα φλέγει·
Καλὰς μὲν ἡμῖν ἠφίη τὰς ἐλπίδας·
Δέδωκεν ἀρχὴν· ἀλλὰ τὴν βλάστην ὅρα
Ἀνομβρίας μάστιξιν ἐκτετμημένην.
Τίς καὶ παρόντα τῶν χρεῶν λύσει βάρη;
Τίς καὶ γυναῖκας εἰς τὸ μέλλον καὶ τέκνα
Θρέψει, φόρους ἄλλους τε καὶ λειτουργίας
Τῇ Καίσαρος δῷ, καὶ τὸ πᾶν ἐξαρκέσει;
Οὐκ ἔστιν οὐδείς. Ἀλλὰ χαίνεις εἰς δέον·
Ἡ γῆ, δέχοιο τοῖσδε σὺν τοῖς ληΐοις,
Ἡμᾶς ἑκόντας. Οὐ μενοῦμεν εἰς χρόνον
Λιμῷ ταχῆναι, σύντομον ποθῶ τέλος.
Οὕτω γεμισθεὶς θλίψεων καὶ δακρύων
Τὸν ἀγρὸν εἶχον εἰς ὑπόμνησιν πόνων,
Καὶ τερπνὸν οὐδὲν τὴν ἐμὴν θέλγον φρένα.
Οὐκ ἄνθος εἶδον, ἀλλ' ἀκάνθας καὶ βέλη·
Οὐ μουσικὸν τέττιγες ᾖδόν μοι μέλος,
Τραυλὸν χελιδὼν, ξουθὸν ἀηδονίδες,
Τὰ πάντα πένθος εἶχεν. Οὐκ ἀργυρόχρους
Ἔῤῥει διειδὴς, κοῦφος, ἥδιστος μάλα [65]
Κρήνη ψυχρά τις λουτρὸν ἡδὺ καὶ πόμα,
Καὶ γλαφυρόν τι συγκελαῤῥύζουσά μοι
Εἰς ὕπνον ἡδὺν ἦγε προσκεκλιμένον.
Οὐ μαλθακή τις καὶ χλοηφόρος πόα
Στρωμνὴν παρεῖχεν εὔθετον, πόνου δίχα.
Τῆς γῆς ὁ κόσμος ἦν ὅλος κεχαρμένος,
Ὡς βόστρυχόν τις ἐξέκοψε τὴν χλόην,
A Δένδρων τὰ φύλλα, πᾶν τὸ κάλλος ἀνθέων.
Μεσημβρινὸν γὰρ σφοδρὸν ἥλιος βλέπων,
Καὶ ταῖς ἀνίκμοις καὶ κατεξηραμέναις
Βάλλων ἀρούραις ἐξετέφρου καὶ λίθους.
Ὁ δ' οὐρανὸς πάγχαλκος ἠνθρακωμένος,
Σπινθηρακώδεις ὡς κεραυνίους φλόγας
Τὰ συχνὰ πέμπων ἀστέρων ἐξάλματα.
Οὐ Σκυθικὸν πῦρ ἔφλεγε τὴν Ἑσπέραν,
Ἀλλ' οὐρανοῦ πῦρ καὶ Πρόνοια καὶ δίκη,
Κατεμπιπρῶσα τὴν μιανθεῖσαν χθόνα·
Φθόνοις ἀθέσμοις, ἁρπαγαῖς, ληστηρίοις
Ὅρκοις ματαίοις, μίξεσι ξενοτρόποις,
Ἀῤῥητοποιΐαις τε καὶ πλοκαῖς δόλων.
Οὕτω σκυθρωπὸς καὶ κατεστυγνασμένος
Ὅλην διελθὼν τῆς σελήνης εἰκάδα,
B Ὑποστρέφειν ἔγνωκα πρὸς τὴν πατρίδα,
Φόρτον κομίζων συμφορῶν τε καὶ πόνων.
Τείνας δὲ τὸν νοῦν καὶ συνεσκευασμένος
Ἤκουσα καινά. Πῦρ μεσημβρίας μέσης
Καινῶς ἀναφθὲν ἐν μέσῃ τῇ πατρίδι,
Μικρὰν ἐλέγξαι καὶ Σοδόμων τὴν δίκην.
Οὐ γὰρ καλύβας ἀγροτῶν οὐδ' ἀγρότας,
Οὐ δένδρα καὶ χοῦν οὐδὲ καὶ κώμας δύο
Τὸ δεινὸν ἐξέτρωξεν, ὢ φρίκη δίκης!
Ἀλλ' ἄνδρας εὖ τραφέντας εὖ πεφυκότας,
Παῖδας, βρέφη, γυναῖκας, ὡραίους νέους,
Οἴκους μεγίστους, παγκάλους, πλουτοφόρους,
Κάλλιστα ναῶν καὶ μέγιστα χωρία,
Σκεύη τε χρυσᾶ, χρυσόπαστον πορφύραν,
Ἤλεκτρον ἄρδην, ὄγκον ἀργυρωμάτων,

ut mortuas, et omnino derelictas. Agricolæ autem C præ dolore in terram aspicientes, Periit spes, interit omnis labor, inquiebant : nihil manus istæ perfractæ obtinuerunt, omnia fluunt, omnia cremantur; pulchras quidem nobis spes dabat, initia dedit, sed messem vide ariditatis flagellis resecatam. Quis præsens debitorum onus solvet? quis et mulieres et liberos in futurum nutriet, tributa et ministeria Cæsaris filiæ dabit, et omni rei sufficiet? Nullus est. Sed hias a proposito, terra, accipe cum hisce messibus nos quoque volentes. Non sustinebimus amplius fame consumi, brevem cupio finem. Ita circumfusus luctu et lacrymis locum habebam recordandi labores, et nihil jucundum mentem meam recreabat. Florem non videbam, sed spinas et carduos. Non musicum mihi cicadæ cantum D sonabant, garritum hirundo, acutum lusciniæ; omnia luctus habebat. Non argenteus fluebat, limpidus, levis, jucundissimus rivulus frigidum præbens balneum et potum, neque suave mihi susurrans in dulcem somnum invitabat recubantem. Non mollis et viridans herba cubile præbebat apte dispositum absque labore. Terræ decor totus erat vastatus, quasi locusta devoravisset herbam, arborum frondes, et florum pulchritudinem. Nam meridianos sol violentos radios, siccis et aridis campis immittens lapides etiam incinerabat. Cœlum autem æs erat candens, rutilans, ut fulmineas flammas mittens astrorum innumeros saltus. Non Scytharum ignis incendit occidentem, sed cœli ignis, providentia et justitia terram comburens pollutam, odiis injustis, raptibus, furtis, vanis juribusjurandis, illegitimis conjugiis, abominationibus, et fraudibus dolorum. Ita ægre ferens et torve aspiciens quando ad diem lunæ vigesimam deveni, reverti statui ad patriam, onus ferens calamitatum et laborum. Postquam autem mentem executus viam confeci, nova audivi. Ignis meridiei insolito more ardens in media patria, parvam ostenderat Sodomorum ultionem. Non enim campestrium tuguria, non campestres ipsos, non arbores, arenam, non duo vicos sævus ignis devoraverat, o terribilis ultio! sed viros bene educatos bene natos, pueros, parvulos, mulieres, egregios juvenes, domos maximas, pulcherrimas, ditissimas, magnifica templa et immensas sedes, aurea supellectilia, auratam purpuram, electrum, molem argenteorum, margaritarum pulchritudinem destructam, aromatum incommensurabilem copiam vestiumque aliarum et divitiarum, fructuum innumerabiles myriadum myriades, et plumbi maria liquefacti, et margaritarum nitorem concrematum : nondum omnia dici

[65] Aliquid hic excidit.

Digitized by Google

Καὶ μαργάρων τι κάλλος ἐξῃρημένον,
Ἀρωμάτων τε πλῆθος οὐ μετρουμένων,
Ἐσθημάτων ἄλλων τε καὶ πλουτισμάτων,
Καρπῶν ἀπείρους μυρίας μυριάδων·
Καὶ τῆς μολίβδου τὴν θαλασσίαν χύσιν,
Καὶ μαργάρων τὴν τέρψιν ἠνθρακωμένην·
Οὔπω τὸ πᾶν εἴρητο, καὶ λόγῳ λόγος
Συνῆπτο δεινὸς ἄρτι, καὶ συμπτωμάτων
Πάθος τι πολλοὺς συγκατασχεῖν, καὶ τάφον
Οἰκτρὸν γενέσθαι τὴν ἐνεγκοῦσαν χθόνα.
Ποίοις δὲ λοιπὸν ὄμμασι τὴν πατρίδα
Θανοῦσαν, εἶπον, ὄψομαι καὶ κειμένην,
Καὶ συμφορῶν φέρουσαν εἰκόνας μόνον;
Ἢ πῶς ἐνέγκω κάλλος ἠρημωμένον,
Κάλλος τοσοῦτον καὶ τὰ λείψανα βλέπων
Νεκρῶν ἀθάνων [66]; Οὐ χανεῖν μοι τὴν χθόνα,
Καὶ δὴ βαθεῖαν, εὔξομαι παραυτίκα;
Ἢ πῶς ὑποίσω καὶ στεναγμοὺς καὶ γόους
Πάθη τε πολλὰ τῶν φίλων καὶ δάκρυα;
Οὕτω μερισθεὶς τὸν λογισμὸν εἰς δύο,
Ἀγροῦ τὰ πικρὰ καὶ τὰ δεινὰ πατρίδος,
Ἥττω τὸν ἀγρὸν τῶν κακῶν δόξας ἔχειν,
Ὡς ταῦτα κρείττω καὶ τὸν ἀγρὸν εἱλόμην.

ρκϛ'. *Εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους.*

Μωροὶ τὰ πολλά, κἂν σοφοὶ πεφυκέναι
Δοκῶσιν, οἱ γῆς Ἑλλάδος πεφυκότες,
Οἳ βαρβάρων ἀφέντες ἐκφύλους μάχας
Αὐτοὶ καθ' αὑτῶν ἐσπάσαντο τὰ ξίφη.

ρκζ'. *Εἰς τὸν Ξενοφῶντα.*

Ξενοφῶντος ἡ γλῶσσα πρῶτα ῥητόρων,
A Ψυχὴ δὲ καὶ νοῦς πρῶτα τῶν φιλοσόφων.

ρκη'. *Εἰς νέους φιλοσόφους* [67].

Οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ὃς σοφός· σοφὸς δ' οὔτις
Ὅστις μετ' ἀνδρῶν ἵσταται· καινὴ μάχη
Τῶν ἀρετῶν· τί φημὶ δ' αὐτὸς ὡς βραχύ·
Εἰ πᾶς σοφός, δειλός τις, ὃς δειλὸς σοφός.

ρκθ'-ρλ'. *Εἰς ἑαυτόν.*

Πέπονθα δεινά, πλὴν δίκαια, Χριστέ μου,
Πέπονθα δεινά, πλὴν ἐμῶν ἧττω κακῶν.
Οὐκ ἔστι ποινὴ σφαλμάτων ἐμῶν ἴση.
Δαίμων, νόσος, μάχαιρα, πῦρ, λύμη, σκότος,
Μάστιγες, ὕβρεις, λιμός, ἐμπαιγμός, γέλως,
Τὰ φρικτὰ πάντα τῆς ἐκεῖθεν ἡμέρας
B Αἰωνίως μένοντα· πῦρ φωτὸς δίχα,
Σκότος φλογίζον, τάρταρος, σκώληξ, πόνοι
Ἅπαντα ταῦτα τῶν ἐμῶν ἧττω κακῶν·
Στήλῃ γεγράφθω ταῦτα μέχρι καὶ τέλους,
Βοῶσα μακρὰ πᾶσι μέχρι τερμάτων,
Κἂν πᾶν παρέλθοι τοῦτο, ταῦτα σαλπίσει
Καὶ τοῖς ἐκεῖθε πᾶσα, ὡς πᾶσι μόνος!
Νικῶ κακοῖς ἅπαντα. Πλὴν σοῦ, Χριστέ μου,
Μόνον με νικᾷ σὸν πέλαγος θαυμάτων,
Εὐσπλαγχνίας ἄβυσσος οὐ μετρουμένη,
Οἴκτων ἀείρρους, δωρεῶν ἀπειρία.

ρλα'. *Εἰς τὴν βασιλίδα Ἑλένην.*

Κρύπτει σελήνην, ἀλλὰ λαμπρὸς φωσφόρος.
Νῦν Ἑλένην ἔκρυψεν ὁ στυγνὸς τάφος·
C Ἀλλ' εἰς τοσοῦτον μὴ κατισχύσῃ Χάρων.

potuerunt, nec verbum verbo atrox rite expressit, calamitatum miseriam multis incidisse, et sepulcrum lamentabile terram quæ hos genuit factam fuisse. Quibus tandem oculis patriam emortuam, inquiebam, videbo et jacentem, et calamitatum ferentem umbras solum? vel quomodo feram, pulchritudinem devastatam, tantam pulchritudinem, et reliquias mortuorum insepultorum cernens? nonne, ut inhiet mihi terra et præcipitium, statim orabo? vel quomodo sustinebo gemitus, lamenta, dolores amicorum et lacrymas? Ita ratio in duo divisa est, agrorum clades et patriæ miseriam, minora mala habuisse agros reputans, ut illa majora et agros eligerem.

126. *In Græcorum bella.*

Stulti in multis, etsi sapientes fuisse videantur, qui Græciæ e terra oriundi erant; barbarorum enim liberati externis bellis, ipsi in seipsos gladium eduxerunt.

127. *In Xenophontem.*

Xenophontis lingua princeps rhetorum, mens autem et ratio princeps philosophorum.

128. *In novos philosophos.*

Non est vir qui sapiens est, sapiens autem nullus A est qui cum viris decertet; rara est pugna virtutum. Quid dico ipse ut brevius? si omnis sapiens, socors est, qui socors, est sapiens.

129-130. *In seipsum.*

Sæva passus sum, sed justa, Christe mi; sæva passus sum, sed minora meis malis. Non est pœna culpis meis æqualis: dæmon, morbus, ensis, ignis, ruina, tenebræ, flagella, injuriæ, fames, ludibria, risus; trucia omnia alterius vitæ æternum manentia: ignis sine luce, tenebræ ardentes, tartarus, vermes, cruciatus, omnia hæc minora sunt meis malis. Columnæ inscribantur illa usque ad finem, vehementer omnibus clamantia usque ad extrema, et si omne istud eveniat, illa clamabunt D omnibus qui illic sunt, quod ego solus omnibus malis omnia vinco; attamen tuorum, Christe mi, solum me vincit prodigiorum Oceanus, misericordiæ incommensurabilis abyssus, miserationum fons inexhaustus, donorum infinita copia.

131. *In imperatricem Helenam.*

Abscondit lunam, sed splendidus Lucifer: nunc Helenam abscondit triste sepulcrum. Sed non tantum prævalebit Charon. Sepulta illa, ad spiritualem luciferum sursum, ut luna ad cœlum, lux ipsa ascen-

[66] Leg. ἀθάπτων. [67] In marg. τὸ δόγμα τοῦτο τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Σταφεῖσα [68] δ' αὕτη πρὸς νοητὸν Φωσφόρον,
Ἄνω πρὸς αὐτὸν ὡς σελήνη πρὸς πόλον,
Τὸ φῶς ἀφῆκε· πρὸς δὲ τὴν χθόνα βρίθον
Νεύειν ἀνάγκη τὸ σκιῶδες σαρκίον.

ρλβ'. *Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος.*

Εἰκὼν σὺ Πατρὸς, ἀλλ' ἀμόρφωτος, Λόγε·
Αὕτη δὲ μορφὴ τῆς ἐμῆς μορφῆς τύπος·
Ἥνπερ φορῶν ἔσωσας. Ὡς διπλοῦν, σέβω,
Σὺ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα, Μιχαὴλ, σκέποις.

ρλγ'. *Εἰς τύμβον.*

Μήτηρ, μαθηταὶ, μάρτυρες, νόες, φίλοι,
Ἄνω κυκλοῦσι τὸν θρόνον σου, Δέσποτα·
Τὸν τοῦ θρόνου τύπον δὲ, τούτων οἱ τύποι
Φρουροῦσιν ὧδε· χεῖρας ἱκετηρίους
Αἴρουσι πρὸς σέ. Πᾶσι δὸς μίαν χάριν
Τοῦτον γενέσθαι τὸν τυποῦντα τοὺς τύπους.

ρλδ'. *Εἰς τὴν σταύρωσιν.*

Ὁ σταυρὸς εἶχε σῶμα, πνεῦμα Δεσπότου,
Καὶ φωσφόρον λάμποντα καὶ θείαν φύσιν·
Τούτων τὸ πάσχον ἓν μόνον τῶν τεσσάρων,
Τὸ σῶμα, τἄλλα τοῦ πάθους ἀνώτερα.

ρλε'. *Εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον.*

Πῶς ὑλικὴ χεὶρ τὴν ἀΰλίαν γράφει;
Τὸν νοῦν ὁ νοῦς ἔγραψεν, ἡ χεὶρ τὸν τύπον.

ρλς'. *Εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου.*

Κρυφθεῖσα φαίνῃ· καὶ θανοῦσα γὰρ λέγεις.
Ἄμφω πέφυκας ταῦτα, φωνὴ καὶ λύχνος.
Λέγεις θανοῦσα, τοῦ Λόγου φωνὴ, σύγε
A Φαίνῃ κρυβεῖσα λύχνος ὄντως ἡλίου.
Πρώτην τὸ πρῶτον τοῦ Θεοῦ παρουσίαν
Τοῖς ζῶσιν ἐν γῇ, τοῖς νεκροῖς κάτω λέγεις.
Ἀνῆλθες αὖθις, ἡ λάλος καὶ νῦν κάρα,
Τί μηνύουσα; Δευτέραν παρουσίαν.

ρλζ'. *Εἰς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα.*

Ὅς καὶ νοσοῦντα χερσὶν ἠγκαλιζόμην·
Ὅς καὶ θανόντα σὰς περιστείλας κόρας.
Ἔλουσα λουτροῖς ἐσχάτοις τὰ θρεπτά σοι,
Καὶ φόρτον ἡδὺν μῆνα βαστάσας ὅλον,
Μακρᾶς σε γῆς ἤνεγκα μυρίοις πόνοις·
Καὶ συζύγῳ δέδωκα, καὶ τῇ πατρίδι,
Ἔκρυψα καὶ τύμβῳ δὲ καὶ τῇ καρδίᾳ,
Ἰωάννης, σῶν φιλτάτων νεώτατος·
Ἔγραψα καὶ νῦν τῷδε τῷ τύπῳ, πάτερ·
B Πάτερ γλυκεῖα κλῆσις, ὄψις ἡδίων·
Μικρὸν παρηγόρημα τοῦ πολλοῦ πόθου.

ρλη'. *Εἰς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον.*

Καλλιόπης μὲν Ὁμήρῳ, σοὶ δέ οἱ ἔκλετο αὐτ:
Γλῶττα μὲν Εὐτέρπη, Οὐρανίη δὲ φρήν.

ρλθ'. *Εἰς Θέωνα τὸν φιλόσοφον.*

Τρέχων ἁπάσας τὰς ἐπιστήμας Θέων,
Τὴν κλῆσιν εὗρε πράξεως ἐπαξίαν.
Θέων ὁ κλεινὸς καὶ κέκληται προσφόρως,
Ὡς ἂν πτερωτὸς καὶ δι' αἰθέρος τρέχων.

ρμ'. *Εἰς ναὸν τοῦ Σωτῆρος.*

Ὡς τοῦ πόλου μίμημα τὸν δόμον βλέπων
α' Ἐξ οὐρανοῦ κάτεισι Χριστὸς σὺν φίλοις·
γ' Πίστις δὲ πείθει ταῦτα σὺν Γεωργίῳ.

dit; sed ad terram inclinari necesse est pondus tenebrosum carnis.

133. *In effigiem Salvatoris.*

Effigies tu Patris, sed incorporalis, Verbum; hæc autem forma meæ formæ est figura, quam gestans salvasti. Ut duplicem aduro, tu animam et corpus Michael protegas.

133. *In sepulcrum.*

Mater, discipuli, martyres, spiritus, amici, in cœlo tuum circumdant thronum, Domine: throni autem figuram, horum quoque figuræ hic custodiunt; manus supplices tollunt ad te: omnibus unam concede gratiam, talem fieri qui figuras finxit.

134. *In Crucifixionem.*

Crux habuit corpus, spiritum Domini, et luciferum splendentem et divinam naturam: horum quatuor unum solum corpus passum, alia passioni superiora.

135. *In exercitus ducem.*

Quomodo materialis manus immaterialem pingit? mentem mens pinxit, manus figuram.

136. *In inventionem capitis venerandi Præcursoris.*

Absconditum cerneris, vel mortuum enim loqueris, utrumque fuisti illud, vox et lucerna. Loqueris C mortuum vox Verbi, cerneris absconditum lucerna veri solis. Primum prima Dei adventum viventibus in terra, mortuis in inferis loqueris. Apparuisti rursus et nunc caput loquens, quid nuntiat? Secundum adventum.

137. *In suum patrem.*

Qui ægrotantem manibus complexus sum, qui et mortuum pupillas tuas componens ultimis ablutionibus lavi, filii officiis fungens, et onus jucundum mense toto gestans, a longinqua terra te cum mille laboribus retuli, et conjugi dedi et patriæ, occultavi quoque in tumulo et in corde, Joannes delectorum natorum tuorum novissimus, scripsi nunc huic effigiei, pater: Dulce nomen, pater, dulcior aspectus; ut parvum monumentum magni amoris.

D 138. *In suum magistrum.*

Calliopes quidem Homero, tibi autem ipsa contigit lingua Euterpes, Uraniæ autem mens.

139. *In Theonem philosophum.*

Recurrens Theon omnes scientias, nomen invenit opera dignum. Theon celebris vocatur merito, utpote alatus et per æthera currens.

140. *In templum Salvatoris.*

Ut cœli imitationem ædem cernens, e cœlo descendit Christus cum amicis. Fides autem inspirat ista una cum Georgio; si vero cœlum exstruxit

[68] σταθεῖσα vid. leg. vel ταφεῖσα.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

β' Ἢ καὶ πόλον τέθεικε τόνδε τὸν δόμον,
δ' Ἔργον δὲ χειρὸς ταῦτα μὴ πιστευτέον.

Ἄλλα.

Οὐχ [69] ἔργα χειρὸς ταῦτα, μή τις ἐλπίσοι
Ἀλλ' οὐρανοῦ κάτεισι Χριστὸς σὺν φίλοις
Νικηφόρου νικῶσα νοῦν τε καὶ λόγον.
Ηὔχει μὲν ἄστροις καὶ φαεινῷ φωσφόρῳ
Πόλος, τὰ πρῶτα τῶν καλῶν φέρει γέρα·
Ἀλλ' ἐν δόμῳ νῦν ὡς μὲν ἄλλον φωσφόρον
Τὸν Χριστὸν αὐτὸν, τοὺς δ' ὑπουργοὺς καὶ φίλους
Κυκλοῦντας αὐτὸν, ἄστρα πάγκαλα βλέπων,
Αὐτὸς καθ' αὐτοῦ δεύτερα ψηφίζεται.
Πόλου μὲν αἰθὴρ, ἄστρα, μήνη, φωσφόρος·
Δόμου δὲ, Σωτὴρ, ἄγγελοι, Μήτηρ, φίλοι.
Τίς ἰσότης πρὸς ταῦτα; ποία σύγκρισις;
Τὴν ἧτταν εὗρες, οὐρανὲ, πλὴν προσκύνει.
Ἢ τοῦ πόλου κάτεισι Χριστὸς εἰς δόμον,
Ἢ καὶ πόλον τέθεικε τόνδε τὸν δόμον.
Ἄμφω δὲ μᾶλλον· καὶ κατῆλθε σὺν φίλοις,
Καὶ τὸν δόμον τέθεικεν οὐρανὸν νέον.
Κάλλεος ἦν ἔρις, οὐρανὸς ἄστρασιν ηὔχεε νικᾷν·
Αἰθὴρ ἀστράπτων ᾔτεε πρὸς τὰ γέρα.
Ὡς δὲ δόμος προὐβάλλεται Δεσποτικὴν μόνον αἴγλην,
Ἔσβετο οἷα λύχνος κάλλεα οὐράνια.
Ἄστρα μὲν αἰγλήεντα καὶ ἀστέρας ἠδὲ σελήνην,
Οὐρανὲ, καὶ σὺ φέρεις, οἶδα, φαεινότατε.
Ἀλλ' ὅτε τόνδε χορὸν, καὶ χρυσῆν ἄντυγ' ἀθρήσω,
Μικρὰ, λέγω, φαίνεις, καὶ σὺ καὶ ἥλιος.

A ρμα'. Εἰς εἰκόνα ἀκριβῆ [70].

Οὐρανοῦ ἐγκατέπαλτο καὶ ἔμπνοον ἔθετο εἰκὼ
Χριστὸς ἑὴν ἐνθάδε, Μητέρος, ὡς δὲ φίλων·
Ὃς δὲ χορὸς νοερὸς περισταδὸν ἄλλοθεν ἄλλος,
Χεὶρ βροτέη μεγάλα ψεύσατο τούσδε τύπους.
Ὃς πόλον ἐξετάνυσσα καὶ ἀνδρομέην πλάσα μορφὴν,
Εἰς δόμον ἀνδρομέαις χείρεσιν ἐγγράφομαι.
Ταῦτα δ' ὁμοῦ τελέθων, Θεὸς ἄμβροτος, ὕστατα θνητὸς,
Πλάττω βουληθεὶς, πλάττομαι ὡς ἐθέλω.
Ὃς δίφρῳ πυρόεντι ἐφέψομαι [71], ὃς φῶς οἰκῶ,
Εἰς δόμον ἔστην χειρὶ χαραττόμενος.
Θάμβεε μή τις, ἐν ἀγκαλίδεσσι τιθήνης
Καὶ τὸ πρὶν φερόμαν, γαστέρα δ' οἶκον ἔχη [72].

ρμβ'. Εἰς τὸν βίον.

B Τὴν ἀρετὴν χθὲς εἶδον ἐν μέσῃ πόλει,
Μελαμφοροῦσαν καὶ κατηφείας ὅλην·
Τί δ', ἠρόμην, πέπονθας; Ἡ δέ· Νῦν ἔγνως,
Τόλμα, φρόνησις, γνῶσις, ἐν ταῖς γωνίαις,
Ἄγνοια δ' ἄρχει καὶ μέθη καὶ δειλία.

ρμγ'. Εὐχή.

Ἄναξ, ἄνασσα, δεσπότας ἐμοὺς λέγω,
Τί μέχρι πολλοῦ δοῦλον ἠμελημένον,
Ἐριμμένον με παντελῶς, παρειμένον
Φίλων, ἀδελφῶν, συγγενῶν, βίου, λόγου,
Ἔξω μὲν κόσμου παντὸς ὄντα, πλὴν φθόνου
Μόνου κατεντρυφῶντα, καὶ γέλωτά με
Προκείμενον βλέποντες, εἰς ὕβριν μόνον

hancce ædem, opus esse manus non credendum est.

Non opera manus sunt ista, ne quis crediderit: sed e cœlo Christus descendit cum amicis in ædes vincentes Nicephori mentem et sermonem. Splendet quidem astris et conspicuo sole cœlum, primumque pulchritudinum locum tenet. Sed in ædibus istis velut alium solem, Christum ipsum, suos cooperatores et amicos circumdantes eum, ut astra splendentia cernens, ipsum contra se secundum locum decernit.

Cœli quidem æther, astra, luna, sol; ædium autem, Salvator, angeli, Mater, amici. Quæ paritas ad ista? quæ comparatio? Victum es, cœlum, attamen adora.

Vel Christus e cœlo in hanc ædem descendit, vel cœlum ipsum hanc ædem posuit. Utrumque potius: et descendit cum amicis, et ædem posuit cœlum novum.

Pulchritudinis erat certamen, cœlum cum astris vincere volebat, æther fulgurans principatum rogabat. Ubi autem ædes opposuit tantum Domini splendorem, exstinctæ sunt, ut lucernæ, cœlestes pulchritudines.

Astra quidem splendentia, et stellas, et lunam, cœlum, tu obtines, scio, conspicuum.

Sed cum hunc chorum, et aureum circulum

C contemplor, parum splendes, dico, tu, non minus quam sol.

141. *In effigiem veram.*

E cœlo descendit, et viventem posuit hic Christus suam effigiem, Matris, ut et amicorum; qui autem cœtus spirituum alter circumfunditur aliunde veniens, manus mortalis multum imitata est has figuras.

Qui cœlum extendi et humanam finxi formam, in ædibus humanis manibus repræsentor. Hæc autem simul cum sint, Deus immortalis, postea mortalis, fingo ut volui, fingor ut volo.

Qui currui ignito insideo, qui lucem habito, in ædibus steti manu adumbratus. Ne quis stupeat, in ulnis nutricis antea ferebar, et ventrem domum

D habebam.

142. *In vitam.*

Virtutem heri vidi in urbe media obscuratam et luctu plenam. Quid autem, rogavi, experta es? Illa vero: Nunc nosti, fortitudo, prudentia, scientia, in angulis latent; regnat autem ignorantia, ebrietas et vecordia.

143. *Oratio.*

Rex, regina, dominos meos dico, quid tanto tempore servum neglectum, lacessitum me undique, privatum amicis, patribus, parentibus, conversatione, sermone, ab omni mundo exsulem, sed ta-

[69] Sic. Ipse poeta videtur hos versus immutasse. [70] ἀκριβῆς cod. [71] Leg. ἐφέζομαι. [72] Leg. ἔχον.

Digitized by Google

Τὸν ἥλιον βλέποντα, καὶ χοῦν καὶ κόνιν,
Ἐχθρῶν με τυγχάνοντα πεφθονημένον,
Ὡς κόπρον ἀπρόσιτον, ἠχρειωμένον,
Ὃν ἱερεὺς παρῆλθεν ἢ καὶ Λευΐτης;
Εἰ γὰρ παρῆλθε, νῦν δ' ἐπέτριψε πλέον,
Καὶ συμπατήσας καὶ καθυβρίσας ὅλον
Ἀφῆκε γυμνὸν ἄθλιον μόνον·
Εἰ γὰρ παρῆκε καὶ καθύβρισε μόνον,
Νῦν δὲ προσεστὼς καὶ γελᾷ μου τὴν τύχην,
Σκιρτᾷ, κροτεῖ, γέγηθε, καγχάζει μέγα.
Ἐγὼ δὲ κωφὸς, ἐστερημένος, Λόγε,
Λόγου, λογισμοῦ, χειλέων καὶ καρδίας
Κεῖμαι τεθνηκώς. Ἵλεων ἴδοις, Λόγε·
Ἄνοιξον οὖς σὸν, στρέψον ὄμμα σὸν μόνον,
Σὴν καρδίαν, σὸν μὴ παραβλέψῃ βλέπων·
Κράζων ἀπεῖπον· Μὴ βραδύνῃς, Χριστέ μου·
B Μηδ' αὖ, Κόρη, Δέσποινα, Μῆτερ, Παρθένε,
Ἐμὴ βασιλὶς, ἐλπὶς, ἡ σώτειρά μου.

ρμδ'. Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐν πύλῃ.

Πρὸς τῇ πύλῃ γράφω σε τὴν Θεοῦ πύλην,
Πρὸς ναὸν αὕτη, πρὸς Θεὸν φέρεις σὺ δέ.

ρμε'. Εἰς τὴν λάρνακα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Ὕδωρ πέτρας πρὶν, νῦν μύρα, πλὴν καὶ μύρων
Ἰαμάτων ῥοῦς, τοῦτο θαῦμα θαυμάτων.

ρμς'. Εἰς τὴν δέησιν τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Κάμφθητι χερσὶ μητέρος, θύτου, φίλου,
Αἷς ἠγκαλίσθης, αἷς ἐβαπτίσθης, Λόγε,
Ὑφ' ὧν ἐτύθης θῦμα καινὸν πολλάκις.

A *ρμζ'. Εἰς τὴν διὰ κινναβάρεως βασιλικὴν ὑπογραφήν.*

Οἷον τὸ χρῶμα καὶ λόγοι τοῦ δεσπότου!
Ῥήματα ταῦτ' ἀληθέα, τοὔνεκα χρώματα τοῖα.

ρμη'. Εἰς ἑαυτόν.

Οὐρανίων, ἐπιγείων ἵστορα, τίς, λέγε, θῆκεν
Ὀκτωκαιδεκέτην εἰσέτι σ', Ἰωάννη;
Θῆκέ με παμβασίλεια, καὶ ἠνορέην ἐπὶ τούτοις
Δῶκεν ἀριπρεπέα, ῥήγνυσο μῶμος ἅπας.

ρμθ'. Περὶ Θεοῦ.

Κάλλιστον ὄντων κόσμος, ἀρχαῖον χρόνος,
Τόπος μέγιστον, νοῦς τάχιστον, φῶς, χάρις.
Θεὸς δὲ πάντα ταῦτα καὶ πάντων ἄνω

B *ρν'. Εἰς τινας νυκτὸς ἀλοῶντας ὡς ἀπὸ τῆς σελήνης.*

Ἅρματος ἡμετέρου τίς ἔδησεν ἐλάστορας ἄλλους,
Δῖνον ἀειστροφέα πάντοσ' ἐλαυνομένους;
Ἥλιε, τεθρίπποις νεμεσίσῃ; μηκέτι μούνοις
Οἵδ' ἐπιτολμῶσιν ἀμετέροις τε δίφροις.

ρνα'. Εἰς τὴν βάπτισιν.

Καὶ φρένα καὶ παλάμην τρομερὴν καὶ ἄψεα πάντα
Δέρκεο σοῦ θεράποντος. Ἀπόστιχε, πῶς σε καθήρω;
Πῦρ ἀπνεὲς τελέθεις, ποταμὸς παλίνορσος ἀπέστη.
Ἅπτεο σοῦ βασιλῆος· νῦν ἐπέοικε πάντα
Μορφῆς ἀνδρομέης τελέθειν, καὶ ὕστατα ἔμπαλιν [αὐτὸς,
Αἵμασιν αὐτοχύτοις παλάμαισιν ἐμαῖς σε καθήρω.
Χάζεό μοι, βασιλεῦ, καὶ ἄπνοα πέφρικε ῥεῖθρα·

men invidiæ solius ludibrio et risui me propositum cernunt ad dedecus tantum sole fruentem, et terra et pulvere, inimicis exosum, ut sordes evitatum, rejectum, quem sacerdos aut Levita præterivit? Si enim præterivit, nunc magis impetiit, et conculcans et convitiis onerans totum reliquit nudum, miserum, solum : si enim reliquit et conviciis tantum impetiit, nunc accedens ridet meam sortem, salit, plaudit, gaudet, ridet multum, ego autem mutus, Verbum, verbo destitutus, ratione, labiis et corde, jaceo mortuus. Miserans aspice, Verbum. Aperi aurem tuam, converte tantum oculum tuum, cor tuum, ne tuum aspiciens despexeris. Clamans dixi : Ne tardes, Christe mi; ne tardes tu quoque, Virgo, Domina, Mater, Regina mea, spes et salus mea.

***144.** In sanctissimam Virginem in porta.*

Ad portam confero te Dei portam, ad templum illa, tu ad Deum ducis.

***145.** In urnam sancti Panteleemonis.*

Aqua e rupe olim, nunc unguentum, imo unguenta remedia fluunt; hoc miraculorum miraculum.

***146.** In orationem Deiparæ, Præcursoris et S. Nicolai.*

Flectaris manibus matris, sacrificatoris, amici, quæ te complexa sunt, quæ te baptizaverunt, Verbum, quæ te sæpius victimam novam immolaverunt.

C ***147.** In imperatoris suscriptionem e cinabro.*

Qualis color talia domini verba; verba hæc vera, ideo colores etiam veri.

***148.** In seipsum.*

Cœlestium et terrestrium peritum, quis, dic, statuit te octo et decem annos circiter natum, Joannes?

Statuit me universorum regina, et fortitudinem addidit eximiam, abeat omnis irrisio.

***149.** De Deo.*

Pulcherrimum entium mundus, antiquissimum tempus, maximum locus, velocissimum mens, lumen, gratia. Deus autem omnia hæc et omnibus major.

D ***150.** In nocturnos vagabundos velut a luna actos.*

Currum in nostrum quis collocavit alios aurigas, circuitum semper gyrantem quacunque dirigentes?

Sol, quatuor equis tantum habere ne indigneris; illi nostris bigis jam insultaverunt.

***151.** In baptismum.*

Et mentem, et manum trementem et omnes sensus aspice tui famuli. Abi, quomodo te mundabo? Ignis exstinctus est, amnis retrogrediens recessit. Tuum regem tanges, nunc videntur omnia humanam formam recuperare, et tandem iterum idem es, sanguine sponte fluenti manibus meis te mundabo. — Recedis a me, rex, et inanima fluenta

Digitized by Google

Ἄψομαι καὶ οὐρανίων ἁγνοτέρης κορυφῆς.
Χάζεο σοῦ βασιλῆος, καὶ σθένος ὕστατα δείξω.
Νῦν δὲ ὅλην ἐφετμὴν ἀνδρομένην τελέθω.

ρνβ'. Εἰς τὸν Μαίανδρον ποταμόν.

Τὸ τῆς δίκης πῦρ ὧδε, μηδὲν διστάσῃς,
Ὁ Κωκυτὸς Μέανδρος· ἀλλ' ἀπεσφάλην,
Οὐαὶ γὰρ ἀνδρῶν ἐστιν, αἰανδρον λέγω.
Εἰ τυγχάνει γῆς χῶρος ἐξῃρημένος,
Ὅπου γέεννα καὶ τόποι κατακρίτων,
Ἐκεῖνος οὗτος· ἀλλὰ Πυριφλεγέθων
Ζητεῖ τίς οὗτος, οὗτος ἐγγύθεν ῥέων
Ὁ καυστικὸς Καΰστρος· ὃς δ' αἰασμάτων
Ἀνδρῶν ὅλος πέφυκεν, αἰανδρον λέγω.
Κωκυτὸς ἄλλος τῶν πόνων ἐπάξιος.

ρνγ'. Ἐξομολόγησις.

Οἴμοι! καὶ πάλιν ἤλιτον, ὦ Μέδον, ἤλιτον οἷα
Καὶ λῃστοῦ μείζω καὶ Μανασσῆ πλείω.
Χείρω Δαυΐδου, καὶ σώφρονος ὕστατα πόρνης,
Οὐδείς μου στέφανον λήψεται ἀφροσύνης.
Οὔρεα καὶ ποταμοὶ καὶ δένδρεα, ὄρνεα, πέτραι,
Οὐρανὲ, καὶ ἄστρα, κλαύσατ' Ἰωάννην.
Αἰθὴρ, ἀὴρ, ἠδὲ θάλαττα καὶ ἥλιε, μήνη,
Ἄπνοα καὶ ζῶα, κλαύσατ' Ἰωάννην.
Ἄγγελοι αἰγλήεντες, ἀειδέες, ἄλλα τε φῶτα
Οὐρανίης στρατιῆς, κλαύσατ' Ἰωάννην.
A Οὕνεκεν ἐξαπάφητο, καὶ ἤλιτε ὅσσα τις ἄλλος
Οὐδέ τις, εὖτ' ἐθέμην συνθήκας, εὖτ' ἐτελέσθην
Ῥήμασιν οἰοκίων [73], μυστιπόλων θυσίαις.
Εὖτ' ἐδάην μυστήρια φρικτὰ Θεοῦ καὶ ἄντην
Ἔδρακον, οὐκ ἀπάτης φάσματα δαιμονίων,
Μητρὸς ἀπειρογάμου πολυφροσύνας πολυχάρτους,
Ἐλπίδας ἡμερίους, ἐλπίδας ἀθανάτους.
Εὖτέ με πολλῶν πολλοῖς δάκρυσί τε στοναχαῖς τε
Ἐξεκάθηρε παθῶν, εὖτ' ἐφάγη [74] τι μικρὸν
Εἰκὼν ἀθανάτη θεοείκελος, ὥσπερ ἔσοπτρον
Ἄρτι καθαιρόμενον ἀργαλέου πάχεος·
Ἤριπον ὡς ὅτε τις δρῦς, ἤριπον, ἢ ἀχερωῒς·
Πνεύμασιν ἀργαλέοις, ἔργμασιν οὐχ ὁσίοις.
Οὐ μὲν πάμπαν ἐπὶ χθόνα κέκλιμαι, οὐδέ τι ῥίζας
Ἐξέταμε πάσας ἀντιπάλοιο σάλος.
B Ἔμπης δ' ἐκλίνθην, καὶ ἔνευσα μικρόν τι πρὸς οὖδας,
Ἀμφοτέρως κραδίη συχνὰ κραδαινομένη.
Πολλὰ πάθον καὶ ἄεθλα παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς,
Ὁπποτέρῳ δώσεις, ἀθλοθέτα, τρομέω·
Ἢ χοῒ τῷδε καὶ εἰκόνι πεῖρατα θείης, [νίκης]
Ἢ σκολιῷ Βελίαρ ψῆφον ἀρειοτέρην.
Εἰ μὴ σὴν ὑπερέσχες, ὑπέρτατε, χεῖρα κραταιὴν,
Ἀμπλακίης πτέρναν ἔφθασα θυμολέτιν.
Ἀλλ' ἦλθες καὶ ἔσωσας ἀπ' ἀργαλέων μελεδωνῶν,
Βορβόρου ἐξερύσας, πρήξιος ἐξ ἀτόπου·
Οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἐκ σέο ἄσπετος αἰθὴρ,

trepidaverunt, tangam cœlorum puriorem reginam. — Recedis a tuo rege, et tandem robur ostendam; nunc autem totus humanam vicem impleo.

152. In Mæandrum flumen.

Hic ultionis ignis, ne dubites. Cocytus est Mæander. Sed decipiebar, funestus est hominibus, æandrum dico.

Si exsistit locus a terra separatus, ubi gehenna et loca sunt suppliciorum, iste talis est. Sed Pyriphlegethon exquire quis sit, ille juxta fluens est Caystrus ardens; qui autem hominum gemitibus plenus est, æandrum dico, Cocytus est alter cruciatibus aptus.

153. Exomologesis.

Heu mihi, rursus peccavi, o rex, peccavi majora quam latro et plura quam Manasses.

Pejora quam David, et viliora quam prudens meretrix, nullus mihi coronam dementia tollet.

Montes et flumina, arbores, volucres, rupes, cœlum et astra, flete Joannem.

Æther, aer, mare et sol, luna, inanima et viventia, flete Joannem.

Angeli coruscantes, invisibiles, luminaque alia cœlestis exercitus, flete Joannem;

Quia erravit et peccavit quantum quivis alius.

Neque alius tantum quando pactiones inibam,
C quando initiatus eram verbis solitariorum, sacrificiis mystarum;

Quando edoctus eram mysteria tremenda Dei, et coram cernebam non oracula fraudis dæmonum;

Matris innuptæ gaudia multa, lætitiam magnam, spes unius diei, spes immortales;

Quando me multis lacrymis et gemitibus a multis passionibus mundavit, quando apparuit paululum.

Effigies immortalis Deo similis, ut speculum mox mundatum a molesta sorde;

Quando cadebam ut arbor quædam, ut alta populus ventis infestis, conatibus non sanctis;

D Non quidem omnino ad terram inclinatus sum, neque radices omnes fregit adversarii agitatio.

Omnino inclinatus sum, et paululum ad solum conversus, utrimque cor sæpe agitabatur.

Multa passus sum, et labores luctæ difficilis, utri mercedem des certaminis judex, metuo:

An arenæ isti et imagini divinæ præmia (victoriæ) an astuto Belial præstantius suffragium?

Si non extendis, Altissime, tuam validam manum, culpæ calcem expertus sum funestam animæ.

Sed venisti et salvasti a molestis curis, e cœno educens actionum injucundo.

Cœlitus apertus est ex te infinitus æther, e media nocte mentis feliciter natæ.

[73] Leg. οἰοβίων. [74] Fors. leg. ἐφάνη.

Digitized by Google

Ἐκ μεσάτης νυκτὸς ἡδυμόροιο νόου.
Ἀλλ', ἄνα παμμέδεον, πανίλαε, πάντα σὸν οἶκτον
Εἰς μὲ κένον γλυκεροῦ στήθεος. Οἶδα τίς εἶ.
Ῥεύμασι σῶν χαρίτων καὶ λύματα πάντα καθαίρεις,
Καὶ φάος ἐνδιδύεις ἠελίοιο πλέον.
Σὴν δόξαν λαλέειν ἐμὰ χείλεα οὔποτε παύσει,
Οὐδὲ λίθος κρύψει ταῦτα χαρασσόμενα·
Καὶ γενεαῖς αἶνον μετέπειτα νέον καταλείψω,
Σῶν μέγεθος σπλάγχνων σῆς τ' ἀγανοφροσύνης.
Οὐρανίων στρατιῶν ἐρικυδέα τάγματα πάντα,
Πάντες ἀεθλοφόροι κέρτερον ἐμῆς κραδίης·
Ἀχράντου τοκετοῖο Θεοῦ μεγάλου ὑποφῆται,
Δεσποτικῶν ὀπαδῶν δωδεκὰς εὐρυβόων·
Μυστιπόλων χορὸς, ἱερέων πολυήρατα φῦλα,
Οἰοβίων τε γένος, ἀντιπάλων κακίης·
Οὓς περὶ κῆρι φίλησα, καὶ ἔνδον ἔκρυψα ψυχῆς.
Νῦν μου λισσομένου, νῦν αἴοιτε ταχύ.
Λίσσομ' ὑπὲρ Τριάδος, καὶ λίσσομαι ὑμέας αὖτις,
Λίσσομ' ὑπὲρ πάσης ἐλπίδος ἡμετέρης.
Πικρὸν ἀναστενάω, τετριμμένα γούνατα κάμπτω,
Δάκρυα θερμὰ χέω, σπένδων καὶ κραδίην.
Ναὶ, πάρστητε βοηθόοι, ἀσπὶς ἐμὴ, κράτος, ἐλπὶς,
Δεσπότιν ἡμετέρην εὐμενέτιν τελέσαι,
Μητέρα Παρθένον, οἰοτόκειαν, παμβασίλειαν,
Νύμφην ἀζυγέα, ἁγνοτάτην ζυγίην.
Λίσσομ' ὑπὲρ Τριάδος, καὶ λίσσομαι ὑμέας αὖτις
Ἡνίοχον ζώων [75] εὔστοφον ἡμετέρης,
Ψηφοθέτιν βίου πολυπαίγμονος, ὁλκάδα πάσας

Sed memento, Deus misericors, omnem tuum planctum in me vanum tui dulcis cordis. Scio quis sis.

Fluentis tuarum gratiarum maculas omnes mundas, et lumine vestis sole splendidiore.

Tuam gloriam loqui mea labia nunquam desinent, neque lapis abscondet hæc inscripta:

Et generationibus hymnum deinde novum relinquam; tuarum misericordiarum magnitudinem et tuæ clementiæ.

Cœlestium exercituum gloriosi omnes ordines, omnes athletæ meum superantes animum:

Immaculati partus Dei magni præcones, Domini sociorum duodecas magnum clamans;

Sacerdotum cœtus, sacrorum virorum venerandæ tribus, solitariorum gens, nequitiæ adversariorum quos corde amplexus sum, et intra mentem condidi, nunc me obsecrantem, nunc exaudite cito.

Obsecro per Trinitatem, obsecro vos iterum, obsecro per meam omnem spem.

Amare lugeo, perfracta genua flecto, fletus ardentes fundo, corde quoque stillantes.

Agite, adeste auxiliatores, clypeus meus, robur, spes, reginam nostram propitiam efficere.

Matrem virginem, uni-param, reginam, sponsam sine conjugio, conjugem purissimam.

Obsecro per Trinitatem, et obsecro vos iterum, solertem vitæ nostræ aurigam.

Ducem vitæ multum agitatæ, navem omnes spes ferentem cœlestium et terrestrium:

A Ἐλπίδας ἀγομένην, οὐρανίων, χθονίων.
Ναὶ λίσσοισθε, καὶ ἀργαλέων μελεδωνῶν
Καὶ παθέων σκεδάσαι οἶδμ' ἐπανιστάμενον·
Τοῦδε βίου στροφάλιγγας, ἀεικελίοισιν ἐπ' ἔργοις,
Φόρτον ἐμῶν ὕβρεων σώματος ἀργαλέων.
Ὤλετο μέν μοι καὶ φάος, ὤλετο καὶ μένος ἐσθλόν·
Ὤλετο δ' ἡλικίη θάρσος ἐμῆς κραδίης.
Δεξιὸν ὤλετο κάρτος, ἀπέτμαγε νεῦρα σίδηρος,
Σιαγόνας, κεφαλήν· πάντα λάβε πόλεμος,
Οὐδέ τί μοι περίκειται, οὐ χάριν, οὐ λόγον εὗρον.
Κοίρανος, οὐ δυνατὸς ᾔνεσεν, οὐδὲ πόλις,
Ὧν ὕπερ ἐξεχένουν ὕδωρ ἅτε πολλάκις αἷμα·
Ἀλλὰ, Τριὰς, μὲ σάου, Δεσπότις ἡμετέρη.
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ,
Ὅσσον ὀνειδείων ἐχθροτάτων ἐπέων.
B Ποῦ Θεός ἐστι σός; εἶπέ τις· ἔστραφεν ὄψις, ἀλιτρέ.
Ἄλλος δ' ἀφροσύνην εἶπέ καὶ οὐ κακίην,
Εὐκραδίαν δ' αὖ θέρισεν ἐμὴν, μανίην ὀνομάσας,
Ὅσας δ' ἀφρόνως ἐτάγη, φησὶν, ἐν ὁπλομάχοις.
Πᾶς δ' ἐπικερτομέει, καὶ ἔτραπεν εἰς ὕβριν αἶνος·
Καὶ φθόνος οὐ δοκέει, (ὢ πάθος!) ἀλλ' ἔλεος.
Ἄλλος ἐπεσβολίῃσι βάλε θρασυκάρδιον ἄνδρα,
Νείκεσι δ' αἰχμητὴν πάντα καὶ ἐθνολέτην.
Ἄλλος ἐδογμάτισε σοφίην ἀνάεθλον, δειλήν·
Ἀπτόλεμον τελέθειν εἶπε δέον σοφίην.
Βουλάς τ' ἐξάρχειν ἀγαθὰς, πόλεμόν τε κορύσσειν [76],
Οὐ δυνατὸν τελέθειν ἄνδρας ἀριπρεπέας.
Ἠνορέην σοφίης δ' ἀπέκερσε, καὶ ἄφρονι μούνῃ

C Precibus moveamini, et molestarum curarum et passionum sedetis fluctus insurgentes.

Hujus vitæ turbines, in turpibus operibus, et onus contumeliarum mei corporis molestarum.

Periit quidem mihi lumen, periit quoque egregia virtus; periit vigor, et firmitas cordis mei.

Dextræ periit robur, vulneravit ferrum nervos, genas, caput, omnia tulit bellum;

Nihil mihi superest, non gratiam, non verba habeo; princeps, nec potens, neque urbs me laudavit.

Pro quibus effudi ut aquam sæpius sanguinem; sed, o Trinitas, salva me, regina nostra.

Ab omnibus non tantum patior et doleo quantum ab injuriis sermonum infensissimorum.

Ubi est Deus tuus? dicit quidam, oculos avertit, D sceleste; alius autem expiationem dicit et non nequitiam;

Fortitudinem meam e contra exprobrat, dementiam vocans, quanti imprudenter, dicit, æstimatus sum inter milites!

Omnes irrident, et in contumeliam laus vertitur; et invidia non habetur, proh dolor! sed miseratio.

Alius verborum jaculis impetit virum corde firmum, conviciisque bellatorem omnem et gentium vastatorem.

Alius docet sapientiam imbellem, vecordem esse; bello ineptam esse oportet, dicit, sapientiam.

Consiliis nobilibus præesse, bellumque disponere impossibile dicit esse viris egregiis.

[75] Leg. vid. ζωῆς. [76] κηρύσσειν cod.

Digitized by Google

'Αγνοίῃ δῶκε κῦδος ἅπαν ἀέθλων.
Δαυΐδην δ' ἀθέρισε προήγορον οὐρανοφοίτην,
Πατρόθεον σοφίης πρῶτα καὶ εὐκραδίης.
Μωσέα τὸν μέγαν οὐ λάβεν εἰς τύπον ἄρχιον οὐδεὶς,
'Ηγεμόνα στρατιῆς, ἡγεμόνα σοφίης.
Τεσσαράκοντα ἔτη μόχθησε, καὶ ὕστερον οὕτως
'Ηνία λάβε λαοῦ καὶ ἄγεν εὐσυνέτως.
'Εσθλὸς ἔην Θεόδωρος, ἀεθλοφόρων ὄχ' ἄριστος,
'Ρητορικῇ δ' ἐκράτει καὶ πολέμῳ κρατέων.
Θετταλίης πρόμος αἰχμητὴς Δημήτριος ἄλλος·
'Αλλὰ μέγας Τριάδος σύμμαχος ἐκ στομάτων.
Τῆς θύραθεν σοφίης πολυΐδμονας ἄνδρας ἐάσω,
'Ρήτορά θ' ἡρώων δῆμον ἀριπρεπέα.
'Αμφότερον σοφίης ἐπιίστορα πάντα καὶ ἁπάσης
Καὶ κρατερῶν πολέμων τ' ἔργα διδασκομένων [77].
'Αλλ' ἐμοὶ ἔμπαλιν ταῦτα διαμπερὲς αἶσχος ἀνάπτει,
B Καὶ κραταιῆς 'Ρώμης πάτρια θεσμὰ λύω.
'Αλλὰ δίκαζε, δίκαζε, φίλη Τριάς· ἢν δ' ἀδικοῦντα
Καὶ σὺ λάβῃς, πρόσθες ἐλπίδα μακροτάτην.
'Εκ γενετῆς νεόκλαυστος ἀεὶ βάλον ὄμματα πρὸς σὲ,
Οὐδὲ κόρας κλίνθην ἰσχὺν ἐπ' ἀλλοτρίην·
Σὴν γενέτιν βοόωσαν ἐπ' ἤματι ἦμαρ ἑκάστῳ
Αἴσχεα πόλλ' ἀπ' ἐμοῦ μακροτάτῳ βαλέειν.
Πρόσθες ἀμετρήτου πελάγους τὸν ἔμφυτον οἶκτον,
Ὃν πᾶσι προχέεις οἶκτον ἀπειρέσιον.
Δεινὰ πέπονθα τύνιν, μόνος ἵλαος, ἵλαος εἴης,
'Αντίπαλος τόσσων μοῦνος ἔφυς παθέων.
'Ορφανίην ἐλέαιρε, καὶ ὅτι με οὔποτε οὐδεὶς

A Μειλιχίοισι λόγοις ἔτραπεν ἐξ ἀνίης·
Οὐ τοκέων με κατῴκτισεν· ὦ τάλας, ἐς τόσον ἦλθον
Σπλάγχνον, ἀπηλεγέως δ' ἄϊον ἐκ φιλίων.
Συγγενέες δ' ἐπέμυξαν, ἀπηνήναντο δὲ πηοί·
Τοὺς δὲ φίλους εὗρον χείρονας ἐχθροτάτων.
'Αλλὰ Πατὴρ σὺ μόνος, σὺ δὲ μοῦνος πότνια Μήτηρ,
Ταῖς σαῖς δ' ἐξ ὀνύχων ἐλπίσιν ἐτρεφόμην·
'Ισχὺς ἐμὴ, λόγος, ἠνορέη, κράτος, ἥλιος, ὄμματα, [ὀφρὺς,
'Αμφίστομός τε φύσις, πλοῦτος ἀπειρέσιος.
Παρθένε παμβασίλεια, τὴν φλόγα οἶδας ἀπείρων
Ἄχρι καὶ οὐρανίων ἁπτομένη νεφέων·
'Ελπὶς ἀμαιμακέτη, ταλασίφρονα θήκατο μούνη
Σή με, κόρη, πίστις, σὸς δ' ἐβίωσε πόθος.
'Εκ σοῦ δ' ἵλαος ἡ Τριὰς, ὡς ὅδ' ἐπήβολος εἴη
Μῦθος ἀπὸ στομάτων οὔατα πρὸς Τριάδος·
Σῶν πρὸ ποδῶν δ' ἐθέμην πάντων καὶ ἤλιθα πάσας
'Ελπίδας ἀμφιδύμους, αὖτις ἐρῶ τὰ πρῶτα.
Σὺ βραχίων ἐμὸς, ὄμμα, φάος, νόος, ἄπλετος ἀλκὴ,
Θαλπωρὴ βιότου, πνεῦμα, βίος τε λόγος·
Μνῆστις ἀεὶ γλυκερὴ, λαλιὰ καὶ οὔασι τέρψις,
Ἕρκος ἀεὶ τὸ πλέον ἀσπίδος ἀμφιβρότης.
Παρθένε παμβασίλεια, καὶ ἄγριον οἶδμα περήσω
Σοὶ πίσυνος, καὶ πυρὸς ἵξομαι ἐκ μεσάτου.
Παρθένε καλλιτόκεια, λεχὼ δέ τε αὐτοτόκεια
Θῆρας ἐπ' ἀνδροφόνους, ἄνδρας ἐπ' ἀλλοθρόους,
Παρθένε, σὺ [78] πίσυνος καὶ οὔρεα μακρὰ περήσω,
Ἄτρομος ἐν νεφέλαις ἀετὸς ὡς πτερόεις.

C Fortitudinem sapientia nudat, et stultæ tantum ignorantiæ dat laudem omnem certaminum.

Davidem rejicit prophetam cœlitus illuminatum nobile exemplar sapientiæ et fortitudinis.

Moysen magnum nullus affert in aptum exemplum principem exercitus, principem sapientiæ.

Quadraginta annis dura expertus est, et ita demum populi sceptra accepit et duxit prudenter.

Egregius erat Theodorus, et militum valentissimus, rhetorica enitebat laude et bellica.

Thessaliæ princeps militum alius Demetrius, sed Trinitatis fuit sermone magnus assertor.

Sapientiæ quæ foris est peritos multum viros prætermittam, heroumque illustrem cœtum eloquentem.

D Utriusque, sapientiæ præceptorum omnium et universæ, et strenuorum belli gestorum peritorum.

Sed mihi e contrario hæc indesinenter in probrum injiciunt, et fortis Romæ patrias leges solvo.

Sed judica, tu alma Trinitas; si vero injustitiam patientem tu acceperis, adde spem amplissimam.

Ex ortu recens in lacrymis semper ad te oculos erexi, neque pupillas movi ad alienam opem:

Tuum opus clamat diebus singulis; opprobria multa a me longissime aufer.

Præsta immensi pelagi naturalem fletum, quem omnibus effundit inexhaustum fletum.

Sæva passus sum tibi, solus misericors sis, qui tantis doloribus obnoxius fuisti solus.

Orphanum miserere, et quia me nunquam ullus mellitis verbis a luctu avertit;

Non me parentum ullus miseratus est; heu miserum, in tantum veni deplorabile! molesta autem audiebam ab amicis.

Cognati murmurabant, repellebant affines; amicosque inveni inimicissimis pejores.

Sed Pater tu solus, tu solus tenera Mater, tua spe a cunis nutritus sum.

Robur meum es, ratio, fortitudo, potestas, sol, oculi, frons, duplex natura, divitiæ inexhaustæ.

Virgo regina, cruciatum noscis, immensa et usque ad cœlestes nubes tangens.

Mea spes indeficiens, patientiam dedit mihi sola in te, Virgo, fides, tuus me sustinuit amor.

Per te autem sit misericors Trinitas, ut hæc supplex oratio ex oribus meis ad Trinitatis aures perveniat.

Tuos ante pedes omnium posui et admodum omnes spes utriusque generis: denuo priora relegam.

Tu brachium meum, oculus, lux, mens, robur indeficiens, vitæ solatium, spiritus, vita, ratio;

Dulcis semper memoria, sonus auribus jucundus, tegumen semper præcipuum clypei protectoris.

Virgo regina, et truces fluctus evadam tibi confidens, et igne effugiam e medio.

Virgo partu egregia, sponsa ex te ipsa pariens, belluas homicidas, homines advenas,

Virgo, tibi confidens, et montes immensos supe-

[77] sic. [78] Leg. σοί.

Παρθένε, σοὶ πίσυνος καὶ ἔθνεα μυρία κόσμου
 Οὐδὲν ἀποπροφύγω, στήσομαι δ' εὐκραδίως.
Παρθένε, σοὶ πίσυνος καὶ ἄγρια φῦλα γιγάντων
 Εἰς φόδον ἐμβαλέω, καὶ κρατεροὺς ὁπλίτας
Οὐ τρομέω, σίδηρε· μάτην, πτερόεντες ὀϊστοὶ,
 Ἰοβολεῖτε χρόα στεῤῥὸν ἀπ' εὐθυβόλων.
Παρθένε, καὶ σοὶ θάρσυνος ἐς φλόγα μέσσην
 Πηδήσας Βελίαρ στήσομαι ἀβλαβέως.
Παρθένε, σὲ τρομέοντες δαίμονες ἀγριόθυμοι
 Οὐτιδανὸν κἀμὲ οὐ τιθέασι κάτω.
Ναὶ πέσον, ἀλλὰ σύ μ' ὑψόθεν ἥρπασας, ἢν δ' ἔτι κεῖμαι,
 Ἀλλὰ δίδως χεῖρα οὐδὲ πατεῖσθ' ἀφίης.
Παρθένε, σὲ τρομέω, καὶ σοῖς ἐν γούνασι κεῖνται
 Πάντα τε τὰ φρίσσω, καὶ βίος ἀμφότερος,
Αἶνος, ὄνειδος, ἀδοξίη, εὖχος, πλοῦτος, ὑγεία,
 Νοῦσος, ὕβρις, πενίη, μῆτις εἰ δ' ἀφροσύνη [79],
Κάρτος, ἀναλκίη, θάρσος, δέος, αἶσχος ἐπ' ἄνθος
 Ἱσταμένων πάντα, πάντα τε λυομένων.
Τί πλέον; ἐκ σέο καὶ Θεὸς, ὕψος ἐμὸν, πέρας ἔσχατον ἐσθλῶν,
 Τοῦτον ἔχω κέρδος, ἄν περ ἔχω σὲ, Κόρη.
Τοὔνεκα καὶ σὲ πρὸ πάντων λίσσομαι, ἄφθορε Κούρη,
 Ἅπτομαι δ' οὐ καθαραῖς χείρεσι σῶν γονάτων·
Χείλεσί τ' οὐχ ἁγνοῖσι, παναγνοτάτην σε κικλήσκω·
 Ὄνομα σὸν τρομέω καὶ τύπον εἰσορόων.
Ἀλλὰ φίλους σοὺς αἴδεο, ἅζεο δ' αἵματα χύδην
 Ἀθλοφόρων ἱερῶν δάκρυά τ' ἐκ βλεφάρων·
Ἄλλους τ' αἰδέσθητι χοροὺς μελανείμονας ἁγνοὺς
 Ἀγγελικῆς βιοτῆς εἰκόνα τὴν χθονίαν·
Οἵ σε περιστάντες παναπείρονες ἄλλοθεν ἄλλος,
 Δάκρυα θερμὰ χέουσα ἡμετέραις [80] τύχαις.
Ἔξοχα δ' εὐγενέτην γενέτην ἐμὸν ἅζεο, Κούρη [81]
 Πατρικῶν [82] λαγόνων δεύτερον ὅς μ' ἔτεκε·
Δοῦρας ἐμὸν Θεόδωρον, λόγχην, ἀσπίδα, τόξον,
 Καὶ κόρυθα βριαρὴν, καὶ ξίφος ἀμφίκοπον,
Καὶ λόγον αὐτόχυτον νιφάδος πλέον ἔμφλογα ῥεῖθρα,
 Καὶ στόμα, καὶ χεῖρα, καὶ θράσος ἐν πολέμοις·
Ὕδασι βαπτιστὴν, βαπτιστόν θ' αἵμασιν ἁγνοῖς
 Οὗ κλῆσιν φορέω, ἆ τάλας, ὡς ῥυπόω!
Οὐρανίων τε πρόμους, περιηγέα, ἔμφλογα κύκλα,
 Ταῦτα, Κόρη, θεμένη, θὲς θρόνον ἀμφὶ δίκῃ.
Σπλάγχνα τ' ἐοικότα σοῦ παιδὸς πολύολβα κυκλίσκω.
 Ταῦτα λύει με, Κόρη, τοῖσδε δίδου τὸ κράτος.
Ἤλιτον ἐκ γενετῆς, ὅσσα ψάμμαθός τε κόνις τε,
 Σοὺς δ' ἔφθειρα νόμους, ἄφθορε, οὐδὲ λόγους
Σοὺς προπάροιθεν ἐμῶν ἐθέμην παθέων· ἰδέ θ' ὅρκους
 Συνθεσίας τ' ἀπλέτους εἰς ἀνέμους ἐθέμην.
Σῶν ξενίων μυρίων δ' ἔτυχον, καὶ ἔδρακον οἷα
 Οὐδ' ἀπαμειβόμενος ὕβριας ἀντιπάλων.

ρνδ'. *Εἰς τὸν ἅγιον Ῥωμανὸν τὸν μελῳδόν.*

Ὁ συγχορευτὴς οὐρανοῦ τῶν ἀγγέλων,
Καὶ γῆθεν ᾄδει τὰς ἐκεῖ μελῳδίας.

ρνε'. *Εἰς ἔλαφον διωκομένην καὶ καταφυγοῦσαν πρὸς θάλασσαν, καὶ ὑπὸ σαγηνευτῶν κρατηθεῖσαν.*

Ἥ μ' ἔτεκε φύγον, εἰς ἅλα δ' ἔδραμον· ἦ ῥα, ματαίσ

rabo intrepidus, ut in nubibus aquila volans.

Virgo, tibi quoque confidens gentes mundi innumeras non pertimescam, resistam autem viriliter.

Virgo, tibi confidens sæva gigantum genera in terrorem injiciam, et valentes milites;

Non metuam ferrum; frustra, volucres sagittæ, impetitis robustam pellem a solertibus arcuariis.

Virgo, tibi innitens in media flamma ambulans Belial, stabo incolumis.

Virgo, te pertimescentes sævi dæmones, me tanquam vilem non despicient.

Certe ceciderunt, me autem tu ex alto assumpsisti, si vero adhuc jaceo, sed manum porrigens non conculcari sines.

Virgo, te vereor, et quæ in sinu tuo jacent omnia horresco, vita utraque.

Laus, opprobrium, dedecus, gloria, divitiæ, sanitas, morbus, contumelia, paupertas, prudentia, et insania, robur, infirmitas, fiducia, egestas, contemptus et nitor, omnia stantium, omniaque dejectorum.

Quid amplius? Per te Deus, celsitudo mea, ultimus pugnarum finis: hunc habeo mercedem, si te habeo, Virgo. Ideo quoque te præ omnibus invoco, inviolata virgo, tangoque non puris manibus tua genua;

Labiisque non castis, castissimam te advoco. Nomen tuum et effigiem intuens tremo.

Sed amicos tuos honora, respice sanguinem a sanctis athletis effusum lacrymasque ex oculis.

Alios quoque respice choros, atris vestibus indutos, castos, angelicæ vitæ terrestrem imaginem;

Qui te circumdantes innumeri alius super alium, ardentes lacrymas fundunt nostris super casibus.

Imo vero ingenuum genitorem meum respice, Virgo qui e patricio ventre secundum me suscepit.

Meo Theodoro, lanceam, clypeum, arcum, galeam robustam et gladium utrinque acutum et sermonem sponte fluentem magis quam nivis micantia fluenta, et os, et manum, et firmitatem in bellis; aquis baptizantem, baptizatumque puro in sanguine, cujus nomen fero, heu miserum, quantum dedecoro!

Cœlorum principes, terræ circumductos flammeos circulos, quæ statuisti, Virgo, da thronum in justitia, similia tui filii viscera ditissima circumeo, hæc mihi deficiunt, Virgo, his robur præsta.

Peccavi ex ortu, quantum arena et pulvis, tuas violavi leges, inviolate, neque verba tua coram meis passionibus posui: ecce etiam juramenta fœderis irrita in ventos emisi.

Dona innumera recepi, et quanta vidi! non adversariorum injurias injuriis solvens.

154. *In sanctum Romanum musicum.*

Concivis cœli angelorum, terræ melodias illis canit.

155. *In cervam, quæ insecutores fugiens in mare se conjecit et a piscatoribus capta est.*

Hanc quæ me peperit fugi, in mare autem ca-

[79] Fort. μῆνις ἰδ' ἀφρ. [80] Leg. χέουσ' ἡμετέρασι. [81] κούρην cod. [82] Leg. πατρικίων.

Digitized by Google

Κρέσσονα μητρὸς ἔχειν μητρυὰν ἐλπομένη.
Κτείνει δ' ἰχθυϐόλος, φεῦ αἴσχεος! οὐδὲ κυνηγὸς,
Οὐδὲ δρομάς με κύων, ἀλλὰ λίνον κατέχει.
Οὐδ' ἀδίκως ἐδίκασε δίκη. Τί γὰρ ἔλλιπον αἶαν
Τὴν φιλίην, μούνων ἕνεκα θηροφόνων;

ρνϛ'. *Εἰς τὸ πρὸς τὴν ὁρμωτόν.*

Τῆς ὁρμωτοῦ τὸ κάλλος ἐξησκημένος
Χρυσοῦς τις ὅρμος ὥσπερ αὐγάζει χθόνα.

ρνζ'. *Εἰς τὸν Θεολόγον.*

Ἡ γνῶσις ὄντων, Γρηγόριος νῦν βλέπων.

ρνη'.

Οἱ μὲν πάλαι θύουσιν ἄρνας καὶ βόας,
Ἐγὼ δὲ Χριστῷ τῷ Λόγῳ θύσω λόγον·
Τῷ νῷ τε τὸν νοῦν, πνεῦμα πνεύματι, τρία.

ρνθ'. *Εἰς τοὺς διαϐάλλοντας.*

Πέρσης ὁ Κῦρος, Μακεδὼν Ἀλέξανδρος,
Αὔσων ὁ Καῖσαρ, ἀλλὰ τῶν σοφῶν φίλοι,
Σοφοὶ δὲ μᾶλλον ἔμπλεοι παιδευμάτων.
Νῦν δο'
Τὴν γνῶσιν ἐγκαλοῦσι, φεῦ πικρᾶς τύχης!

ρξ'.

Ἄκουε ταῦτα, γῆ, θάλασσα, καὶ πόλος,
Ψυχαὶ σοφῶν τε καὶ στρατηγῶν τῶν πάλαι·
Ἰσοκράτης ὥρισε ῥώμην καὶ φρένας·
Θουκυδίδης ἔμιξεν ὅπλα καὶ λόγους·
Ῥήτωρ στρατηγὸς καὶ Περικλῆς καὶ Κίμων,
Ἀλκιδιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς μέγας·
Ἄμφω τέλειοι [83], Φωκίων κρηπὶς λόγων.
Ἕλληνες ἄλλοι μυρίοι ῥώμης πρόμοι.
Ἔφησε πρώτην τακτικὴν μαθημάτων
A Πλάτων ὁ κλεινὸς, Σωκράτης τολμητίας
Εἶχε τὰ πρῶτα τῶν ἀριστέων γέρα.
Ἥρωες ἄρδην πάντες ἐξησκημένοι
Νέστωρ, Ὀδυσσεὺς, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς καὶ πλέον
Δεινὸς θεωρεῖν τῶν ὅλων καὶ τὰς φύσεις,
Κίνησιν ἄστρων καὶ φθορὰν διὰ ἔρος [84],
Καὶ ῥυθμικῆς ἔμπειρος εὐαρμοστίας,
Ἰατρικός τε, καὶ μαθητὴς Κενταύρου.
Ἀλλ' οἱ σοφοὶ νῦν, πλὴν ἐγὼ μωροὺς λέγω,
Τὴν γνῶσιν εἶπον ἐμποδὼν τῆς ἀνδρίας.
Οὐ συλλογισμοὶ καὶ στρατοῦ διαιρέσεις·
Εἴπω τὸ μεῖζον, οὐδὲ κίνδυνοι τόσοι,
Οὐχ ὄψις ἡ γέμουσα πολλῶν τραυμάτων·
Οὐ χεὶρ ἀριστεύουσα καὶ κεκομμένη.
Ἔστω τις εὐστόλιστος, ηὐθετισμένος·
B Κόμην τὰ πολλὰ συντιθεὶς εὐσχημόνως,
Ὀφρῦς ἐπαίρων, καὶ φυσῶν στῆθος μέγα,
Καὶ σκηνοποιῶν ἐθνικῶς πως τὴν κάραν·
Πράττων ἃ μὴ δεῖ, καὶ λαλῶν ὡς θηρίον·
Θηρσὶ λαγωὸς, τοῖς δὲ θρέμμασι λύκος·
Πολλὴν νοσῶν ἄγνοιαν, εὔγλωττος, λάλος,
Ἄτακτος, ἅρπαξ, ἀλλοεθνὴς πολλάκις,
Ἀῤῥητοποιὸς, τοῦ βίου παντὸς λύμη.
Οὗτος τὰ πρῶτα τῶν ἀριστέων ἔχει·
Οὗτος στρατηγὸς, ὀξὺς, εὐφυὴς, πρόμος,
Σύμϐουλος εὐθὺς ἡδὺς ἐν συνουσίαις·
Ἄρχων στρατηγῶν, πρῶτος ἐν βασιλείοις.
Ἡ δ' ἀρετὴ καὶ γνῶσις ἐν ταῖς γωνίαις
Στυγναὶ κάθηνται καὶ παρημελημέναι
Θρηνοῦσι πικρῶς οὐχ ἑαυτὰς τῆς τύχης·

curri; frustra sperans meliorem matre habere novercam.

Occidit me piscator, proh pudor! non venator, non canis me persequens, sed rete me capit.

Non injustam pœnam intulit. Nam quid relinquebam terram amicam, solorum causa venatorum?

156. *Ad corollario ornatum.*

Aurea catena ejus qui eam portat pulchritudinem mirum in modum splendescere facit.

157. *In theologum.*

Entium scientia, Gregorius nunc videns.

158.

Veteres immolant oves et boves, ego autem Christo Verbo verbum immolabo, menti mentem, spiritum spiritui, tria.

159. *In detractores.*

Persa fuit Cyrus, Macedo Alexander, Ausonius Cæsar, sed sapientium amici; sapientes autem præceptorum pleni. Nunc..... scientiam incusant, heu acerbam sortem!

160.

Audite hæc, terra, mare et cœlum, mentes philosophorum et ducum veterum: Isocrates distinxit fortitudinem et intelligentiam; Thucydides miscuit arma et scripta; rhetor et dux fuit Pericles, Cimon, C Alcibiades, et magnus Themistocles; utroque perfectus, Phocio orationibus illustris; Græci alii sexcenti fortitudine conspicui. Primam scientiarum tacticam instituit illustris Plato, Socrates fortitudinis inter optimos primas obtinuit. Heroes omnes omnino politi erant, Nestor, Ulysses, vel Achilles ardens magis ad explorandum universorum naturas, motum astrorum et pestem per aerem, et aptæ peritus temperaturæ, et medicus et discipulus Centauri. Sed philosophi recentes, quos tamen stultos dico, scientiam contendunt obstaculum esse fortitudinis.

Non syllogismi, et exercitus dispositiones, majus dico, non pericula tanta, non aspectus multis vulneribus plenus, non manus fortis et amputata. Sit D aliquis bene togatus, apte compositus, comam plerumque componens decenter, frontem attollens, et pectus multum inflans, gentiliter ut tabernaculum gestans caput: agens quæ non oportet et loquens ut fera: strenuis lepus, debilibus lupus; multa ignorantia laborans, loquax, inordinatus, violentus, extraneus sæpe, infanda agens, omnis societatis sordes. Iste primas inter strenuos habet; iste dux est, acer, egregius, conspicuus, consiliator, rectus, jucundus in conversationibus, ducibus præstans, primus in regiis. Virtus autem et scientia in an-

[83] ἐλετιος cod. [84] Leg. φορὰν δι' ἀέρος.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Φύσει γὰρ αὗται τίμιαι καὶ τοῖς ξένοις,
Θρηνοῦσι δ' αὐτὴν τὴν βασίλειον πόλιν·
Καὶ σκῆπτρα Ῥώμης καὶ τὰ Ῥωμαίων καλὰ,
Ῥυέντα πρὸς χοῦν ἔργα, καὶ σεμνὰς πόλεις
Τοῖς ἔθνεσι, φεῦ! ἐκτόπως πατουμένας·
Καὶ δόξαν ἀνθήσασαν ἐν πολλοῖς χρόνοις,
Καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὰ νεῦρα συγκεκομμένα.
Γελῶσι δ' αὐτοὺς καὶ σοφοὺς ὑποξύλους
Καὶ τοὺς τεθέντας τῶν νέων σοφῶν δόμους [85].
Δειλός τις ἔστω πᾶς σοφὸς, κἂν μὴ θέλῃ,
Λαγῶ βίον ζῶν, γλῶττα καὶ γαστὴρ μόνον.
Πράκτωρ, ὑπουργὸς καὶ ποριστὴς χρημάτων·
Τῆς ἀνδρίας μὲν ἐν λόγοις ἐπαινέτης,
Καὶ τῆς παλαιᾶς ἀρετῆς μεμνημένος·
Ἔργοις δὲ ταύτης τὴν ἐναντίαν τρέχων·
Κἂν εἰ σοφῶν τις ἄλλος ἀνδρίαν λάβοι·
Θεοῦ γὰρ αὐτὸ δῶρον οἶδα καὶ μόνον,
Ἔκτακτος οὗτος, καὶ σοφῶν λύων νόμους.
Φεῦ τῆς ἀγνοίας! φεῦ φθόνου! φεῦ τῶν δύο!
Υἱοὶ βροτῶν μαίνοισθε μέχρι καὶ τίνος;
Ἢ τῶν καλῶν γὰρ ἀνδρίαν οὐ γραπτέον,
Ἢ μὴ μετεῖναι τῶν καλῶν ἐατέον.
Σοφοῖς σοφὸν δὲ καὶ τὸ βούλεσθαι τόδε,
Τῆς δ' ἀρετῆς πόῤῥωθι κεῖσθαι τὰς φρένας·
Τὴν δ' αὖ τελείαν ἀρετὴν ἐγὼ λέγω,
Εὐανδρίαν, φρόνησιν, ἡδονῶν κράτος.
Ἡ δ' ἰσότης τί; Κρᾶσις ἀρετῶν ἴση·
Ὅπερ δίκαιον ἔστι καὶ καλεῖται τοῖς πάλαι.
Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός·
Οὐδ' ἔσχεν οἷσπερ καὶ σοφὸς γνωρίζεται.

A Εἰ συλλαβεῖν δὲ μὴ σθένεις τόλμαν λόγῳ,
Τί τοῖς ἔχουσι καὶ φθονεῖς ἀνενδότως;
Τί καὶ στερεῖς, ἄνθρωπε, γνῶσιν ἰσχύος;
Τί τοῖς ἀγνώστοις ἐγχειρίζεις ἡνίας;
Τί βρῶμα ποιεῖς τὰς πόλεις τοῖς βαρβάροις;
Τί νεῦρα τέμνεις τοῦ στρατοῦ τεθραμμένα,
Πολλαῖς παλαιοῦ καὶ καλαῖς στρατηγίαις,
Εὑρήμασί τε καὶ σοφῶν τεχνουργίαις;
Εὐριπίδου πῶς τῶν στρατηγῶν τὴν κρίσιν
Σοφὸς δοκῶν, ἄνθρωπε, νῦν παρατρέχεις;
Θάρσει προκρίνας τῶν φρενῶν εὐβουλίαν;
Ἓν γὰρ οὐδὲν θάτερον λελειμμένον.
Τί καὶ καλοῦσι τὴν Ἀθηνᾶν Παλλάδα;
Τί δ'; οὐκ Ἀπόλλων μουσικὸς καὶ τοξότης;
Τί δ' ἦν Ἀχιλλεύς; πρῶτος οὐ θεωρίᾳ,
B Καὶ μουσικός τις ᾖδεν ἀνδρῶν τὰ κλέα;
Ἰατρικὸς δ' οὔ, καὶ μαθητὴς Κενταύρου;
Τί δ' ἦν Ὀδυσσεύς; οὐ λόγοις σοφοῖς ῥέων;
Τὸ σύντονον δὲ τίς κατώρθωσε πλέον;
Ἐῶ Πύλιον τοῦ μέλιτος ἡδίω,
Καὶ τὴν Ἀτρείδου συντετμημένην φύσιν,
Ἥρωας ἄρδην ἔνθεν ὠνομασμένους·
Εἴροντας εὖ τε καὶ λέγοντας ἐντέχνως·
Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτερος·
Ἔστη δ' ἐπ' αὐτὴν πολλάκις τὴν ἀσπίδα·
Καὶ πρῶτος ἦρε τῶν ἀριστέων γέρα·
Πλάτων ἀθλητὴς, καὶ μαχητὴς Αἰσχύλος.
Ὁ δ' οὖν στρατηγῶν πρῶτος οὐ καὶ ῥητόρων [86];
Σοφῶν δὲ μᾶλλον, ὃς λύει χρησμοὺς μόνος,
Βουλαῖς δὲ νικᾷ καὶ μάχαις τὴν γῆν ὅλην·

gulis tristes sedent et neglectæ, lamentantur amare non suam sortem, nam natura honorandæ sunt et ab exteris honorantur, sed lamentantur ipsam regiam urbem, et sceptra Romæ et Romanorum eximia, diruta ad solum opera, et nobiles urbes a gentibus heu! horrendo modo conculcatas, et gloriam quæ tanto tempore floruit, et ducis vigorem consumptum. Rident autem illos sapientes subligneos, et has quæ positæ sunt novorum sapientium domos. Socors sit omnis philosophus, licet noluerit, leporis vitam vivens; lingua tantum et venter, alacer ad agendum, obsequiosus, divitiarum quæsitor, fortitudinis in verbis laudator, et antiquam virtutem memorans, operibus autem contrariam virtuti viam sequens, quamvis aliquis alius philosophorum fortitudinem acceperit; Dei enim illud D donum solius esse scio; iste extra ordinem est et philosophorum frangens leges. Proh ignorantiam! proh invidiam! proh utrumque! filii hominum usquequo stulti eritis? Vel enim fortitudinem inter dotes egregias non inscribere oportet, vel a virtutibus eximere non licet: sapientibus sapiens illud velle, longe a virtute jacere mentem. Sed ego perfectam virtutem dico, fortitudinem, prudentiam, voluptatum victoriam. Æqualitas quid est? æqualis virtutum commistio, quod justum est et vocatur

C apud veteres. Odi sophistam qui sibi non sapiens est, et non habet ea quibus sapiens cognoscitur. Si vero conjungere non potes fortitudinem rationi, quid his qui utrumque habent invides pertinaciter? Quid privas, o homo, scientiam robore? quid ignaris lora remittis? quid urbes præbes barbaris prædam? quid nervos rumpis exercitus edocti multis antiquitatis et pulchris strategiis, inventionibusque et præceptis sapientium? Euripidis ducum definitionem sapienter judicans, homo, quomodo nunc prætermittis fortitudini anteponens mentis instructionem? Unum enim nec alterum relictum. Quid enim vocant Athenam Pallada? quid, non fuit Apollo musicus et arcitenens? quid fuit Achilles? nonne primus scientia, et musicus non fuit iste virorum decus? nonne medicus, et discipulus Centauri? quid fuit Ulysses? nonne sapientibus sermonibus abundans, robore magis illustris fuit? Mitto Nestorem melle suaviorem, et Atridæ duplicem naturam; hinc sine dubio heroes nominatos, loquentes simul et dicentes perite. Virorum omnium Socrates sapientissimus, sæpe ad ipsum clypeum stetit, et primus tulit strenuorum mercedem. Plato athleta, Æschylus miles. Nonne igitur est (Themistocles) ducum primus et rhetorum? sapientium potius, qui solus oraculum interpretatus

[85] Prius erat νόμους. [86] In marg. Θεμιστοκλῆς.

Πείθει τε νικᾶν μὴ θέλοντας τοὺς φίλους·
Κρατεῖ δὲ Περσῶν δημιουργῶν ἐκτόπως,
Γῆς καὶ θαλάττης, πᾶν ἔθνος, πᾶσαν πόλιν
Ψυχῆς τε τόλμῃ καὶ φρενῶν εὐλαβίᾳ
Κάτω τίθησι, καὶ παρ' ἐχθρῶν τυγχάνει
Αἰδοῦς ὁ κλεινὸς, θάπτεται δὲ καρδίαις.
Καὶ θαῦμα, πῶς ἓν σῶμα καὶ ψυχὴ μία
Κρείττων ἐδείχθη τῆς ὅλης οἰκουμένης,
Θάρσει τε πολλῷ, καὶ φρονήσει, καὶ μάχῃ.
Τί καὶ Περικλῆς Ἀλκιβιάδης καὶ Κίμων,
Οἱ τῶν Ἀθηνῶν εὐπαγεῖς χρυσοῖ στύλοι,
Οἱ τῶν λόγων ἄρχοντες, οἱ ῥήτρας πρόμοι,
Οἱ τὴν φύσιν βλέποντες; Οἱ γεωμέτραι
Ἤστραπτον ἔργοις καὶ λόγοις τὴν Ἑλλάδα,
Ἵπποις κατ' αὐτὸ, ναυσὶ, πεζοῖς ἐκράτουν·
Δόξης, τροπαίων, ἀρετῆς, σοφισμάτων,
Πᾶσαν θάλατταν, πᾶσαν ἐπλήρουν χθόνα
Ἕλληνες οὗτοι· πλὴν Θεοῦ πάντως χάρις
Ἦν καὶ τὰ τούτων, οὗ φρόνησις, οὗ λόγος,
Παρ' οὗπερ ἔσχον καὶ τὰ τῆς εὐανδρίας.
Σὺ δ', ὦ Μακεδὼν, πῶς σοφὸς κριθῇς ἔτι
Ὢν καὶ μαχητής; πῶς φθονεῖς δὲ τῆς τέχνης
Ἅπασιν ἄλλοις; πῶς μόνος θέλεις ἔχειν
Ἀριστοτέλους τοὺς σοφοὺς λαβυρίνθους;
Μόναρχε πρῶτε, Καῖσαρ, ἀρκεῖ σοι μόνον
Λέγειν τε δεινῶς, ἀντικάτωνας γράφειν,
Βίβλοις συνεῖναι, τὴν φύσιν ζητεῖν ὅλων;
Τί καὶ στρατηγεῖς καὶ βιάζῃ πᾶν ἔθνος,
Καὶ τὰς ἀπείρους ἐν βραχεῖ πόλεις ἔχεις,

A Ὅρους δὲ πήσσεις [87] ἐν Γαδείροις Αὐσόνων;
Ἢ τοὺς ἀπίστους τοὺς δὲ πιστοὺς οὐ δέον
Θάλλειν καλοῖς ἅπασιν ἔργοις καὶ λόγοις;
Ἀλλ' ἐλθὲ, πῶς ἔκρινε καὶ Θεὸς, λέγε,
Τίνα στρατηγὸν τῆς ἑαυτοῦ δεικνύει
Μοίρας κραταιᾶς καὶ στρατοῦ ποθουμένου;
Οὐ τὸν γραφέντα τοῖς λόγοις μακρῷ χρόνῳ,
Καὶ συλλαβόντα πᾶσαν εὐπαιδευσίαν;
Αἰγυπτίοις συνόντα Μωσῆν τὸν μέγαν
Τὰ πρῶτα καὶ κάλλιστα τῶν μαθημάτων,
Λόγους ἀριθμῶν, γραμμικὴν θεωρίαν,
Ἄστρων πολήσεις, ῥυθμικῶν μελῶν ὅρους,
Ὃ κρᾶσίς ἐστι καὶ τέλος καλῶν ὅλων;
Παλαιὰ ταῦτα, πᾶν καλὸν, φασὶ, πάλαι,
Καὶ καινὸν οὐδὲν τῶν καλῶν καὶ τιμίων·
B Ζηλοῦν δὲ ταῦτα μὴ καλὸν, καὶ τίς λόγος;
Οὐδὲ γράφειν ἔξεστι λοιπὸν ὡς πάλαι,
Οὐδὲν λόγοις ἄριστον ὡς πρὶν τυγχάνειν,
Οὐδ' ἐν μάχαις βέλτιστον; Ἔῤῥευσαν τέχναι;
Πάλαι γὰρ ἦσαν τοῖς βροτοῖς εὑρημέναι·
Τὸ σωφρονεῖν πᾶν ἐκλέλοιπε τὸν βίον:
Τὴν ἀρετὴν δίωκε πᾶσαν, ἡ πάλαι!
Φανεῖσα πολλοὺς ἦρεν εἰς ὕψος μέγα,
Ἀφεῖσα τούτους ἀρχικοὺς ὥσπερ τύπους.
Πρὸς οὓς βλέπων τις, κάλλος εἰ θέλοι βίου,
Ἐκεῖθεν ἕλκει, κἂν τὰ δεύτερα γράφῃ.
Σὺ δὲ, προφῆτα καὶ βασιλεῦ, πῶς πλέον
Αὐγεῖς ἁπάντων γνῶσιν; οὐκ ἀριστέων
Ἔχεις τὰ πρῶτα; Πῶς σοφίζῃ τοὺς νόμους,

est, consiliis et pugnis vincit omnem terram, suadet vincere nolentes amicos, et concione vincit stupendo modo Persas, mari et terra, omnem gentem, omnem urbem, animi audacia et mentis sapientia submittit, et ab hostibus obtinet inclytus honores, et in cordibus eorum sepelitur: et prodigium est, quomodo corpus unum et anima una superiora visa sint universo orbi, magna fortitudine, prudentia et pugnis. Quid etiam Pericles, Alcibiades et Cimon, illæ Athenarum firmæ aureæ columnæ, hi orationum principes et eloquentiæ, hi qui naturam noscebant; hi geometræ qui operibus et scriptis Græciam illustrabant, equis simul, navibus, et pedibus vicerunt? gloria, trophæis, virtute, sapientibus libris, omne mare, omnem terram impleverunt Græci isti. Attamen Dei omnino hæc illorum dona gratia erant, cujus est prudentia, et eloquentia, a quo etiam habebant fortitudinis dona. Tu vero, o Macedo, quomodo sapiens judicatus sis, bellator cum fueris? Quomodo artem invides aliis omnibus? quomodo solus habere vis Aristotelis sapientes ambages? Prime imperator, Cæsar, sufficit tibi solum loqui mirabiliter, anticatones scribere, in libris conversari, naturam universorum exquirere? Quid etiam bella geris et omnes gentes subigis, et innumeras urbes brevi tempore occupas, terminosque Ausoniæ in Gadibus figis? Nonne oportet infideles et fideles florere omnibus bonis operibus et sermonibus? Sed age, quomodo senserit Deus, dic nobis. Quem ducem suæ ostendit potentis hæreditatis et dilectæ gentis? nonne illum qui verbis longi temporis historiam scripserat, et in se collegerat omnem bonam doctrinam? Moysem nempe magnum cum Ægyptiis conversatum, primis et pulcherrimis scientiis, numerorum rationibus, litterarum theoria, astrorum revolutionibus, rhythmorum definitionibus, quod includit et perficit pulchra omnia? Antiqua ista, dicunt, et pulchrum est omne quod est antiquum, nihilque novi pulchrum est et egregium. Verum ista deprimere non decet, et quanam ratione? nonne scribere licet tandem, quia antiquum; nonne eloquentia conspicuum esse, quia prius id evenit; nonne in pugnis eximium? perierunt artes? antiquitus enim erant ab hominibus inventæ. Prudentiane omnino e vita excessit? virtutem omnem expelle, quæ antiquitus cognita multos ad summum fastigium extulit, nunc reliquit hæc antiqua velut exempla. Ad quæ intuens aliquis, si vitæ bonum voluerit, inde extrahit, licet secundo scripta forent. Tu vero, propheta et rex, quomodo magis illuminas omnium intelligentiam? nonne inter fortissimos primas habes? quomodo interpretaris leges Dei, si quis alius, et verba exquiris et exponis? visibilium

[87] πήσσεις cod.

Digitized by Google

Εἴπερ τις ἄλλος, τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς λόγους
Ζητεῖς, ἐρευνᾷς, τῶνδε τῶν δρωμένων,
Στρέφεις δὲ πολλὰς ἐν φρεσὶ θεωρίας·
Κινεῖς δὲ γλῶσσαν νυκτὸς, ἡμέρας ὅλης,
Θείοις ἐπ' ἔργοις· μουσικὸς δὲ τυγχάνεις,
Καὶ ῥυθμικὴν ἔδειξας εὐαρμοστίαν,
Λόγοις δ' ἐφευρεῖν καὶ βάθη κεκρυμμένα
Θεοῦ τε πολλὰ καὶ Θεοῦ τῶν κτισμάτων;
Πῶς συντιθεῖς δὲ καὶ μέλιτος κηρίον
Τρόπον μελίσσης τὴν σοφωτάτην βίβλον
Ἐξ ἧς ἅπασα γνῶσις, ὡς πηγῆς [88] βρύει·
Θεοῦ, Χερουβὶμ, ἀγγέλων [89], ἀρχαγγέλων,
Νόων ἁπάντων, τῶνδε τῶν δρωμένων
Τρόπων, τροπαίων, ἀρετῆς, ἁμαρτίας,
Τύχης, νοὸς, ζωῆς τε καὶ θνητῶν τέλους,
Φωτὸς, σκότους τε δαιμόνων, παθημάτων,
Καινῆς τε πρὸς γῆν κράσεως τοῦ Δεσπότου,
Καὶ σῆς ἀχράντου Μητροπαρθένου Κόρης,
Ἄῤῥητα ταῦτα καὶ λόγων ἀνώτερα;
Ἀλλ' ἁρπαγαὶ νῦν τοῖς στρατηγοῖς καὶ μέθαι,
Ὧν οὐ μετεῖναι τοῖς καλοῖς φήσεις δέον.
Τί ταῦτα πρὸς τὸ πρᾶγμα; Χωρὶς οἱ λόγοι.
Ἄλλο στρατηγὸς, ἄλλο δὲ στρατηγία.
Κακός τις οὗτος· ἡ δ' ἀρίστη τῇ φύσει,
Ἰατρικὴ σώτειρα· πολλάκις δ' ἔφυ
Φονεὺς ἰατρός· μὴ κακίζῃς τὴν τέχνην.
Οὐ πράγματος, (πῶς;) τῶν προσώπων δ' ἡ βλάβη.
Ἔβλαψε ῥήτωρ πολλάκις τις τοὺς νόμους·
Μὴ καὶ κακίζῃς δεινότητα τῶν λόγων.
Ἄλλως τε τοὺς κακοὺς μὲν ὡς κακὸς σύνοι.

A Ἐγὼ δ' ἀριθμῶ τοὺς καλοὺς οὓς καὶ μόνους
Οἶδα στρατηγοὺς ὡς ἔχοντας τὴν τέχνην·
Καὶ μουσικοὺς γὰρ καὶ κρατοῦντας τὴν λύραν,
Τοὺς εὖ δὲ ταύτην εἰδότας κροῦσαι μόνον,
Καὶ τοὺς διδόντας τὸν λόγον τῶν κρουμάτων,
Καὶ μὴ φέρωσι χερσὶν οὗτοι τὴν λύραν.
Ὡς ἱππικοὺς δὲ, γραμμικοὺς, πᾶσαν τέχνην,
Ἀγαλματουργοὺς, τέκτονας, λιθοξόους,
Ἕκαστον, οὗπερ ἔσχε τὴν γνῶσιν μόνον.
Καὶ ταῦτα μὲν δὴ νοῦς ἐτόξευσε μάτην.
Μᾶλλον δ' ἐκεῖνος εὐλογώτατος λόγος,
Ὡς αὐτός ἐστι δεικνύων ὁ σὸς λόγος,
Μὴ συμφερόντως τοῖς ξένοις παιδεύσεως
Ἔχειν ἐθνῶν τε καὶ στρατοῦ τὰς ἡνίας.
Εἰ γὰρ κρατούντων τῶνδε, πᾶν δεινὸν κρατεῖ,
B Μέθη, τυραννὶς, ἁρπαγαὶ, σφαγαὶ, βίαι,
Ἧτται, σφαγαὶ, κάθειρξις, αἰχμαλωσίαι·
Δῆλον, κρατούντων τοῖσδε τῶν ἐναντίων,
Ἄρξει καλὸν πᾶν, ἐγκράτεια, χρηστότης,
Εὐανδρία, φρόνησις, ἀλκὴ πρὸς πόνους,
Τέχναι κατ' ἐχθρῶν, τάξεων εὐταξίαι,
Νίκαι, τρόπαια, δόξα, Ῥωμαίων κράτος·
Θεοῦ πρὸ πάντων εὐμένεια τοῖς ὅλοις,
Ὃς καὶ σφραγίς μοι τῶνδε τῶν ψελλισμάτων
Ἔσω. Τὰ δ' ἄλλα τοῖς σοφισταῖς μελλέτω.

ρξα'-ρξβ'. *Εἰς τὸ ἔαρ.*

Χριστὲ ἄναξ, ὃς ἔαρ θαλέθον πολυήρατον ἄρτι
Ἐκ ζοφεροῦ χειμῶνος ἀπηύγασας ὥριον ἄνθος.
Πάντα δ' ἀνῆκεν ὑπὸ χθονὸς οἷά τε τύμβου
Δεύτερον ἐς φαέθοντα παλίμπνοος ἄρτι μολόντες·

quoque multas meditaris in mente demonstrationes? linguamque exerces nocte dieque tota, in divinis operibus? musicus autem exsistis, et rhythmicam exhibuisti harmoniam, verbis explorando abscondita profunda Dei multa, Deique creaturarum? quomodo composuisti, velut apis mellis favum, sapientissimum librum, e quo omnis scientia, ut fonte, fluit, Dei, Cherubim, angelorum, archangelorum, spirituum omnium, visibilium formarum, mutationum, virtutis, peccati, fortunæ, mentis, vitæ et finis mortalium, lucis, tenebrarumque dæmonum, passionum, mirandæ ad terram Domini unionis, et immaculatæ Virginis Matris, ineffabilia omnia, et verbis altiora? Sed violentiæ nunc bellatorum et ebrietates, quibus participare dices honestis indecorum esse, quid hæc ad rem? foris sunt litteræ. Aliud miles, aliud militia; hic aliquis malus, hæc optima natura est. Medicina salutaris; sæpe autem accidit medicum homicidam esse, ne artem calumnieris. Non rei unquam, sed personarum culpa est. Infregit leges aliquis rhetor sæpius, ne incuses eloquentiæ perversitatem: aliter malis quidem tanquam malus annumeraretur. Ego autem bonos reputo, quos solum bellatores esse scio, ut artem suam possidentes; et musicos lyram pulsantes, qui bene hanc

C pulsare tantum sciunt; et rationem docentes hujus artis, etsi nunquam manibus lyram tangant; similiter equites, scriptores, omnes artifices, statuarios, lignifabros, lapidarios, quemque, qui artis tantum scientiam habet. Et hæc quidem sane mens frustra objecit. Potius est ista justissima ratio, ut ipse tuus sermo ostendit, ne convenienter doctrinæ expertibus committantur gentium et exercituum gubernacula. Si enim his imperantibus, omne malum imperat, ebrietas, tyrannis, violentiæ, cædes, vastationes, clades, incarceratio, captivitas; patet, imperantibus istorum contrariis, imperaturum esse omne bonum, temperantiam, probitatem, fortitudinem, prudentiam, robur ad labores, contra hostes peritiam, aciei bonam dispositionem, victorias,
D triumphos, gloriam, Romanorum imperium, Dei ante alia in omnes benevolentiam; qui horumce carminum sigillus mihi erit. Cætera sophistis serventur.

161-162. *In ver.*

Rex Christe, tu ver floridum votis vocatum modo e tenebrosa tempestate splendere fecisti, conspicuum florem. Omnia e terra exsurgunt, ut e tumulo qui ad secundam vitam redit redivivus, modo crescunt; omnia exornantur, et ornatu floret mun-

[88] Corrector πηγή. [89] Erat ἀργέλων.

Digitized by Google

A Πάντα δ' ἐκοσμήσαντο καὶ ἄνθετο κόσμον, ὁ κόσμος,
Οὐρανὸς ἄστρα φεραυγέα, κάλλιμα ἄνθεα γαῖα,
Ἄκρον δ' αἰθέρα, πάγκαλά τ' ὄρνεα ἄρτι φανέντα.
Πορφυρέην δὲ θάλασσα γαλήνην, ἄλλα τε νηκτά·
Νῦν μὲν χρυσόκυκλον ἐπήντυνεν Ἥλιος ἅρμα,
Αὐτὸς δ' ἀντολίηθεν ἐφ' ἑσπερίην μάλα νύσσην
Ἵπταται ὑψηλὸς, φαιδρὸς περιώσιος, ἡδὺς,
Θερμὸς, βλαστοφόρος, ῥοδοδάκτυλος, εὔδρομος, ὀξύς·
Νῦν δὲ καὶ ἄστρα ἀριπρεπέα καὶ εὔδρομα πάντα,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλα καὶ εὔθετα πᾶσιν ἰδέσθαι.
Πολλά δέ γ' ἐξεφάνη, καὶ ἄδηλα τὸ πρίν περ ἐόντα,
Οὔνομά τ' εὐφραδὲς, ὁλκάσι, λύχνοις, ὁδίταις ἀγοί.
Νῦν καὶ μήνη χρυσόκερως, ἅτε νύμφη παστοῦ
Νυμφίου ἐκπροϊεῖσα, καὶ ἔγχυα [90] φῶτα λαβοῦσα,
Γαῦρος ἐπαντέλλει, πολλοῖς δ' ἑκάτερθε προπομποῖς
B Ἄστρασι κυδιάει, βόησε [91] δ' ἐφύπερθεν ἀμάξης
Στέλλετ' ἐς Ὠκεανὸν, φιλέραστος, εὔχροος, ἁβρὰ,
Οὐδὲ μέλαν σκιόεν νέφος αὐτὴν ἀμφιπεπηγὸς,
Κάλλος ἀναλδύνει καὶ ἄγριον ἀμφικαλύπτει.
Νῦν μὲν καὶ πολύοπτος ἀπεῤῥάγη ἄσπετος αἰθὴρ,
Λευκοχίτων, κροκόπεπλος, εὔπνοος, ὄμμασιν αὐγή.
Νῦν ζέφυροι πνείουσι κατ' ἄνθεα καὶ μύρον ἡδὺ
Ἐξ ἀνέμων ῥισίν· εὖ μέγα καὶ λαλέουσι χάρμα.
Ἤδη καὶ γαῖα χλοερὴν ἐστέψατο ποίην,
Καὶ λαγόνων προέβη τόκος ὥριος, ἡδύς·
Ἄρτι μὲν ἐκ καλύκων διδυμόχρονος [92] ἠΰτε κούρη
Ἐξεφάνη θαλάμων ῥόδον, ὄμμασι τέρψις.
Καί τε μύρον ῥισίον μαλακὴ δρόσος ἔπλετο χερσὶν,
Ἄρτι δὲ καὶ κρίνον εἰκὼν φέρτερος οὐρανιώνων,
Λευκοφόρων Σεραφὶμ, πτερύγων ἰσαρίθμιος χορὸς.
Χρυσείας κεφαλὰς προὐβάλλετο οἷά τε ῥάβδους.
Σκῆπτρον ἀνακτορίης μέσον ἀμφιέπον περίκυκλον,
Εὔθρονον, ἔμφλογον, ἐν τρισὶ γραμμαῖς ἔξοχον ἄλλων,
Τριαδικὴν μορφὴν ὑπερούσιον οἷα προφαῖνον.
Ἄρτι δὲ λευκόϊον θάλλει κυαναυγὲς, εὔπνοον ἴον,
Πορφύρεός θ' ὑάκινθος, εὔχνοος οἷά τε μοῖραξ [93],
Εὐχαίτης κομάων καλὴν ἀνεδήσατο χαίτην·
Καὶ μαλακὸς νάρκισσος ἀπὸ χθονὸς ἔδραμε τερπνὸς,
Ἡδύχροός τε κρόκος χρυσάνθεος, ἰδ' ἀνεμώνη·
Πάντη δ' ἀμφιτέθηλε χάρις· δένδρεα καρήνοις
Ὑψόσ' ἀναθρώσκει, χλοεροῖς τε μελίζεται [94] φύλλοις·
Ἡδύ τι καὶ ψιθύρισμα καλὸν κελαρύσμασι κρήνης
Μίγνυτ'· ἐπὶ σκιεροῦ τάχα δ' ἄλσεος ὄρνις ἀείδων
Ἀμφοτέροις κεράα τριτάτην πολυσχέα [95] μοῦσαν.
Ἀλκυονὶς [96] δ' ἁλίοις ῥοθίοις ἐπιμίγνυσιν ᾠδὴν,
Ἠκ' ἀναβαλλομένοις, προσπτυσσομένοις ποτὶ χέρσον.
Χεύει καὶ χελιδὼν πολύμολπος ἀτειρέα φωνὴν,
Ὀρθρινάδ' ἐν θαλάμοις προσφθέγγεται ἠΰτε κούρα.
Πρόκνης ἡ μελίγηρυς ἀποσταλάει δ' ἅμα μολπὴ,
Ποικίλα [97] τροπόωσα κατ' ἄλσεα οὔποτε λήγει·
Κύκνος ἐπ' ὄχθαισι ποταμοῦ λυρογηθέα δειρὴν
Ἀντείνας, ζεφύρῳ πτερὰ πλήσας, ἠΰτ' ἀοιδὸς
Πνεύματος εὐκελαδῆ λύραν, εὖ δέ τε δάκτυλα βάλλων,
Καλὸν ἀποθλίβει μέλος ἀερόμολπον, ἐρατὸν [98]
Αὐτὸς ἀοιδὸς ὁμοῦ τελέθων, αὐτὸς δέ τε αὐλός.
Στηθομελεῖς δὲ τέττιγες ἐπ' ἀκρεμόνων μάλα πολλὴν

C dus, cœlum astris splendentibus, floribus pulcherrimis tellus, cœlum serenitate, conspicuisque avibus jam apparentibus, mare purpurea tranquillitate, aliisque natantibus. Nunc aureis rotis instruxit sol currum; ipse ex oriente ad occidentalem metam evolat sublimis, splendidus, dives, jucundus, calidus, germina ferens, roseis digitis, rapidus, acer. Nunc stellæ omnes conspicuæ, alacres, facileque omnibus illustres et jucundæ videntur; multæque apparuerunt, quæ tamen prius absconditæ erant, nomenque aptum conferunt navibus, lucernis, viatoribus. Nunc quoque luna aureis cornibus, velut sponsa e thalamo sponsi procedens, et pleno lumine nitens, superbiens exoritur, multisque hinc et inde comitantibus stellis gloriatur, Borealique D superior currui, tendit ad oceanum, amabilis, pulchre colorata, blanda; nulla tenebrosa et nigra nubes hanc circumducit, decorem polluit et molesta occultat. Nunc quidem aspectui patens apertus est immensus æther, alba tunica, croceo pallio indutus, bene olens, oculis radians; nunc zephyri spirant in flores, et suavis odor e ventis nares delectat; magnumque gaudium nuntiant. Jucunda tellus recenti herba coronatur, et e sinu profertur partus maturus, jucundus. Mox quidem e calicibus, ut duplici colore nitens puella, tanquam e thalamo exit rosa, oculorum delectatio. Et unguentum naribus suave mollis ros modo fluit; modoque lilium præstantior est imago cœlestium, candidorum Seraphim; antherorum æqualis numero chorus aurea capita velut virgas profert; sceptrum reginæ medium circulariter circumdatum, throno sedens, fulgens, tribus lineis aliis supereminens, tanquam triplicem formam divinam manifestans. Modo albens floret cœruleo nitore, bene olens viola, purpureus hyacinthus, et ut bene comata puella, capillaria comarum pulchros effundit crines. Et mollis narcissus ex humo salit jucundus; venustusque colore aureo flos croci, et anemone. Ubique floruit gratia: arbores cervicibus elatis exsurgunt, et recentibus foliis modulantur; dulce murmur jucunde susurris rivuli miscent, et cito umbroso in luco luscinia utrisque cantuum tertium sonum conjungit. Alcyonis marinis fluctibus cantum miscet, sensim progredientibus, et ad littus se effundentibus. Mittit etiam hirundo cantus amans vocem acutam, maneque in nidis garrit veluti puella. Procnes melodicus cantus simul distillat, variaque modulamina per lucos nunquam cessant. Cycnum in oris fluminis lyricum collum intendens, zephyro alas implens, ut musicus vocis lyram exprimit, riteque digitos agitans, pulchram exprimit melodiam per aerem, jucundamque, ipse simul cantor, simulque tibicen exsistens. Pectore sonantes

[90] Leg. ἔγγυα. [91] Fors. βορέης. [92] Leg. διδυμόχροος. [93] Leg. μεῖραξ. [94] Leg. vid. μελίσδεται φύλλοις. [95] Leg. πολυηχέα. [96] ἀλκιονὶς cod. [97] Leg. vid. ποκίλα τετροπ. [98] Leg. ἐραστόν.

Σύντονον εὐκελάδοις μαγάσι προχέουσιν ἀοιδήν·
Ἄρνες δ' ἀμφιπερισκαίρουσι, συρίσδεται ἡδέα ποιμήν.
Μῆλα μαλοῖς βεβρίθασιν, ἀγάλλεται αἰπόλος αἰξὶν,
Βουκόλος εἰς σκιερὴν πλατάνιστον ἀπέδραθε, κρήνης
Ἄγχι ἐπ' ἀργυρέης ψυχρὸν παραπαλμένον [99] ὕδωρ.
Νῦν ναῦται πλόουσιν, ὁδοιπορέουσιν ὁδῖται·
Οἱ μὲν ἐπ' ἀργυφόεντα, πορφυρόεντα θαλάσσης
Νῶτα περιπλήσσοντες καὶ ἀμπετόωντες ἐπ' αὔρας,
Ἱστία νηυσὶ πέτεσθαι, καὶ πάλιν κώπαις οἷά τε ποσὶν
Εἰναλίην τέμνοντες ὁδὸν, καλὸν ἄστεος ὅρμον·
Οἱ δὲ περιπνείοντας καὶ ἅμα ψύχοντας ἀήτας,
Τέττιγας εὖ λαλέοντας, καὶ εὐστομέοντα πετήλοις
Ὄρνεα, ποικιλόφωνα, καὶ ἡδέα νάματα κρηνῶν.
Νῦν δὲ μαχητὴς εὔοπλος οἷά τις εὔχροος ἀστὴρ
Λαμπρὸν παμφαίνει καὶ εὔχαρι ἅρματι ταίνει [1]
Ἵπποις δ' ἀμφιπερισκαίρει, ξίφος οἷά τε θήγει
Ἀγχέμαχον, κραδίη πνείει μένος, ἅλλεται ὀργῇ.
Καὶ πῶς σεῖο, μέλισσα, λαθοίμην, σεῖό τε δώρων;
Νῦν στρατὸς αὐτοκέλευστος ἐπ' ἄνθεα ἠΰτε κώμας
Στέλλεται εὐφραδέως, ἀνά τ' ἔδραμεν ἄχθεα τερπνὰ
Εὖ τε λάφυρα φέρων, καὶ ἡγεμόνος προπάροιθε
Θῆκαν ἐπισταμένως, ἄλλοις δ' ἐπὶ ἄλλα τιθεῦσαι
Πάνσοφα ἔργα πένοντα, κάλλεα μυρία κηροῦ,
Ἡδέα δῶρα μέλιτος ἐπισφραγίσαι ἐνὶ θήκαις,
Πλοῦτον ἀπειρέσιον, βροτέης γενεῆς ἄκος, εἶδαρ,
Εἶδαρ ἱμερτὸν, ἀκηράσιον, βασιλεύτατον ἄλλων.
Ἀλλὰ τί μοι τάδε, Χριστὲ, ἄναξ Λόγε φέρτερε, μάθου

A Ὅς μεγάλοισι λόγοις νωμᾷς οἰήϊα κόσμου;
Τίς γλυκεροῦ λόγος εἴαρος, ἢ λόγος εἰαροφύτων;
Πάντα μὲν ἐκ νεκύων φαεσίμβροτον ἔδραμεν ἠῶ,
Πάντα τέθηλε, γάννυνται, οὐρανὸς, ἥλιος, ἄστρα,
Ὕδατα πλωτοῖς, γαῖα δὲ πεζοῖς, ὄρνισιν ἀὴρ,
Πάντα δ' ἀνηβήσαντα τεαῖς ἐπέτρεψεν ἐφετμαῖς.
Σὸς δὲ μόνος στενάων λάτρις, ἕλκεα μυρία πέσιων [2]
Ἔμπνοός εἰμι νέκυς, δεδμημένος ἄλγεσι πολλοῖς.
Ὤλετο μέν μοι φάος, ὤλετο καὶ μένος ἐσθλὸν,
Ὤλετο δ' ἀλκὴ σώματος, ὤλετο δ' εὔχαρις ἥβη,
Μῦθος δ' ἐξαπόλωλε, μεμυκότα χείλη [3] σιγῇ.
Κτήματα δ' ἐκφορέουσι διαρραιστῆρες ἀνάγκῃ,
Ἄλλοθεν ἄλμενος ἄλλος ἑτοιμοτάτην ἐπὶ θήρην.
Τίς δ' ἂν ἐπεσβολέοντας ἐνέγκοι, τόξα τε γλώσσης
Αὐτονόμου, κακίης πολυφάρμακα πάντοθεν ἰοὺς
B Ἀμφαδίους, κρυφίους, ὑπὸ νύκτα καὶ ἦμαρ ἐπ' ἦμαρ;
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ,
Ὅσσον ἑνὸς, τό με καὶ εἰν ὠμῷ γήραϊ θῆκε
Ψυχὴν αἰνόμορον κλαίων, Μάκαρ, αἰνὰ παθοῦσαν
Ψυχὴν, ἣν ἅτε δένδρεον ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίης,
Δένδρεον ὑψιπέτηλον ἀκηρεσίῳ παρὰ πηγῇ
Ἱστάμενον πάρος, οὐδὲ βίας ἀνέμων ἀλεεῖνον,
Ῥιζόθεν ἐγκατέβαλλε δυσαέος ἄσθματος ὁρμή [4]·
Ὕδασί τ' οὐκ ἀγαθοῖς, ἅτε πήμασι τοῦδε βίοιο
Δυσδαίμων Βελίαρ πολεμόκλονον αἰὲν ἐγείρων,
Κέντρον ὄφις πικρὸν, δνοφόον, θανάτοιο σοφιστής.
Ἀλλά μ', Ἄναξ, ἐμὸν ἐμὸν, νόος, σθένος, ἥλιος, ἀλκὴ,

cicadæ e ramis abundantem et consonam vocem sonantibus plectris effundunt. Agni circumsaliunt, tibia dulce sonat pastor; oves velleribus onustæ sunt; lætatur capellis custos, bubulcus sub umbrosa platano obdormit, juxta frigidam aquam argenteo alveo dilabentem. Nunc nautæ navigant, iter faciunt viatores: illi quidem in argentea et purpurea maris terga nitentes et in auras evolantes, vela navium dirigunt, remis ceu pedibus æquoream viam secantes, ad pulchrum civitatis portum; hi autem ad ventos circum et una spirantes, ad cicadas jucunde garrientes, et volucres frondibus dulce sonantes, varia canentes, et jucunda fontium fluenta. Nunc autem miles pulchre armatus, ut nitens stella, splendide emicat et gratum currum dirigit, equis circumsalit, gladium ad pugnandum cominus acuit; corde spirat animus, et ira fervet. Et quomodo te, apis, tacebo, et tua dona? Nunc sibi ipsi imperans exercitus in flores velut in urbes solerter mittitur, et regreditur onera jucunda ut abundantem prædam ferens, et ducis ante oculos deponunt perite, aliisque alia præbent educanda arte opera facta, mille alveorum pulchritudinem, dulcia dona mellis in alveis locant, thesaurum abundantem, humano generi remedium, alimentum eximium, purum, regium maxime inter alia. Sed quid mihi, Christe Dei Verbum, rex potens, ista docuerunt, qui magna ratione mundi gubernacula tenes? Quis veris suavis

C sermo est, aut vernarum sermo plantarum? Omnia quidem e morte ad lucidam auroram redierunt, omnia florent, lætantur, cœlum, sol, astra, aquæ navigiis, terra peditibus, aer avibus, omniaque rejuvenescentiæ tuis obediunt mandatis. Tuus autem famulus gemens, mille vulnera deflens, spiritualis mortuus sum, multis doloribus oppressus. Periit quidem mihi lux, periit et constantia egregia, periit vigor corporis, periit grata juventus. Vox autem obticuit, occlusaque labia siluerunt. Opes auferunt vi devastatores, hinc et inde irruentes in prædam paratam. Quis autem verborum jacula sufferret, et linguæ sagittas liberæ, nequitiæ venena, undique multa, aperta et secreta, nocte et diebus singulis immissa? Omnibus non tantum patior quamvis op-
D pressus, quantum uno, me nempe in acerba senectute posuit animam infaustam luctus, o beate, animam sæva patientem quam ut arborem excussit in terram; arborem altis frondibus inexhaustum juxta fontem stantem, non ventorum furori obnoxiam, radicitus dejecit funesti spiritus violentia, aquis etiam non bonis, tanquam vitæ istius calamitatibus, cacodæmon Belial belli tumultum semper excitans, serpens aspero aculeo, tenebroso, mortis artifex. Sed me, o rex qui meus solus es, mens, robur, sol, virtus, vita, honor, arma, pulchritudo, ratio, grata spes, excita me et suscita, in aures verbum tuum cito perveniat, mortuas et putrefactas, et alacer ut

[99] Leg. παρεπαλμένον. [1] Leg. ἅρμα τιταίνει. [2] Corr. πέσσων. [3] Leg. χείλεα. [4] ὁρμῇ cod.

Digitized by Google

Ζωή, κῦδος, ὅπλον, κάλλος, λόγος, εὔχαρις ἐλπὶς,
Ἔγρεο καί μ' ἀνάστησον, ἐς οὔατα σὸν δ' ἔπος ἐς [τάχος ἔλθοι,
Νεκρὰ, μυδαλέα [5], καὶ εὔδρομος οἷά τε νεβρὸς
Θρέξομαι ἀλκήεις, σθεναρὸς, καλὸς, εὔχαρις, ἡδὺς,
Παντοίαις ἀρεταῖς κεκασμένος, ἴδρις ἁπάντων·
Μητέρα σὴν φυγόδεμνον, ἐπήρατον, ἱκέτιν, ἁγνὴν,
Καὶ, Μάκαρ, αἴδεο, γενοῦμαι [6], Λόγε, καί μ' ἐλέαιρε.

—

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΩΔΩΝ.

ρξγ'. Ὠδὴ Α'.

Αἰγυπτίων πόντωσις, ᾠδὴ Μωσέως,
Αἰγυπτίων ὄλεθρος, Ἰσραὴλ κράτος.

Ἄσωμεν ᾠδὴν τῷ κραταιῷ Κυρίῳ·
Δόξης γὰρ ἐπλήρωσε τὴν οἰκουμένην,
Τὴν ἵππον ὡς ἔρριψε καὶ τὸν δεσπότην
Ἄρδην Φαραὼ πρὸς θαλασσίαν χύσιν.
Οὗτος βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς καὶ πρόμος,
Στρέφων τὰ δεινὰ πάντα πρὸς σωτηρίαν·
Οὗτος Θεός μου, καὶ μόνον καὶ δοξάσω·
Θεὸς πατρῷος· τοῦτον ὑψώσω μόνον.
Ἔθραυσεν ἐχθροὺς δεξιὰ σὴ, Χριστέ μου·
Ὕδωρ διέστη πνεύματός σου τῇ βίᾳ·
Ἔκρυψε πόντος ἐκκρίτους ἱππηλάτας·
Εἰς τεῖχος ἐῤῥάγησαν αἱ ῥευσταὶ φύσεις·
Γλώσσας μεγίστας εἷλες, ὀφρὺν βαρβάρων.
Ἄβυσσος ἐκπέπωκε τοὺς ἀνουστάτους·
Σφοδρῶς ἔδυσαν ὡς μόλιβδος εἰς βάθος.
Ἦξας δὲ λαὸν ἔκκριτον σὺν χειρί σου,
Ἐχθρῶν ἀνοίκτων ἐξέσωσας μυρίων.
A Ὤκισας εἰς γῆν ἡδονῶν πηγὴν ὅλην.
Ὤδιναν ἔθνη, καὶ παρωργίσθη γένη
Οἰκοῦντα κύκλῳ καὶ λάτραι θεῶν νόθων.
Εἴληφε Μωὰβ καὶ Φυλιστιεὶμ τρόμος·
Ἔφριξε πᾶς τις σῶν βραχιόνων σθένος·
Ἕως παρῆλθον οὓς ἐκληρώσω μόνους,
Εἰς γῆν ποθεινὴν ἣν ἐπηγγείλω πάλαι.
Ἀνθ' ὧν κροτοῦντες κυμβάλοις καὶ τυμπάνοις,
Ψαλτηρίοις, φόρμιγξιν, ὀργάνοις, λύραις,
Καὶ πᾶσιν ἄλλοις εἴδεσι μουσουργίας,
Νίκας, τρόπαια, δόξαν ᾄδομεν, μόνῳ
Σοὶ τῷ κρατοῦντι καὶ θεῶν Θεῷ μόνῳ·
Οἷς εἰς θάλασσαν ἵππον, ἁρματηλάτας
Ἔκρυψας ὡς φάλαγγα Φαραωνίτιν.
Ὁ δ' Ἰσραὴλ ὥδευσε τὴν ὑγρὰν χύσιν,
B Ξηρὰν καθώσπερ πεζὸς, ὑμν' σ' πα [7]

ρξδ'. Ὠδὴ Β' [8].

Οὐρανὲ, πρόσχες· γῆ δ', ἐνωτίσθητί μου·
Καὶ συγκατέλθοι [9] φθέγμα τοὐμὸν ὡς δρόσος,
Ὡς ὄμβρος ἐπ' ἄγρωστιν, ὡς νιφὰς χλόῃ.
Εἷς ἐστιν ἡμῖν, εἷς Θεὸς, Θεὸς μόνος,
Σοφὸς, δίκαιος, πιστὸς, ἰσχυρὸς μόνος.
Ὁδοὶ δὲ τούτου καὶ τρίβοι πᾶσαι κρίσεις.
Οὗτος δὲ λαὸς μωρὸς, οὐ σοφὸς κρίσιν,
Λαὸς πονηρὸς καὶ παρεκτετραμμένος.
Ποίων καλῶν τίνουσι Κυρίῳ γέρα;
Οὐκ αὐτὸς οὗτος σῶμα σὸν διαπλάσας,
Καὶ χερσὶ πήξας καὶ διαρθρώσας μέλη·
Υἱόν τε τάξας, καὶ Πατὴρ κεκλημένος·
Ἀρχήν τε σοὶ δοὺς τῶν ὁρωμένων ὅλων;
C Ἄφες τὰ κοινὰ καὶ σκόπει τῶν σῶν ὅσα.

cervus curram vigens, robustus, pulcher, gratus, venustus, omnimodis virtutibus instructus, omnium peritus; tuam Matrem Virginem, desiderabilem, supplicem, castam, genuflexus invoco, hanc exaudi, o beate, et mei, Verbum, miserere.

—

CANTICORUM METAPHRASIS,

163. Canticum I. —*Ægyptiorum submersio, canticum Moysis, Ægyptiorum clades, Israelis victoria.*

Cantemus canticum potenti Domino; gloria enim replevit orbem, equum et dominum dejiciendo Pharaonem funditus in maris fluctibus. Ille auxiliator et protector et princeps, convertens omnia adversantia in salutem. Ille Deus meus, et solum illum glorificabo, Deus patrum est, illum solum exaltabo. Vulneravit inimicos dextera tua, Christe mi; aqua stetit Spiritus tui virtute; mare abscondit reprobatos equites; in murum perfractæ sunt fluentes undæ; linguas inflatas destruxisti, superbiam barbarorum. Abyssus hausit dementes, submersi sunt quasi plumbum in voraginem. Eduxisti autem populum tuum selectum manu tua, ab inimicis numerosis et crudelibus salvasti. Introduxisti in terram deliciarum omnium fontem. Doluerunt gentes, et irati sunt populi circum habitantes et deorum falsorum cultores. Obtinuit tremor Moab et Philistiim. Exhorruit unusquisque tuorum brachiorum robur; donec pertransierint quos solos possedisti, ad terram desiderabilem quam promisisti olim. De quibus plaudentes cymbalis et tympanis, psalteriis, plectris, organis, lyris, et omnibus aliis musicis instrumentis, victoriam, triumphum, gloriam canamus, soli tibi vincenti et deorum soli Deo; quia in mare equos et aurigas demersisti et Pharaonis phalanges. Israel autem ambulavit per humidos fluctus, siccatos sub pedibus.

164. Canticum II.

D Cœlum, attende, terra autem, audi me, et confluat eloquium meum ut ros, ut imber super gramen, ut nix in herbam. Unus est nobis, unus Deus, Deus solus, sapiens, justus, fidelis, fortis solus. Viæ autem ejus et semitæ omnes judicia. Populus autem iste stultus, nec judicio sapiens, populus pravus et perversus. Quorumnam bonorum solvunt Domino pretium? nonne ipse est qui corpus tuum formavit, et manibus aptavit et coadunavit artus? Filium te eligens et Pater nominatus, nonne tibi dedit visibilium omnium imperium? Communia omnibus mitte,

[5] μιδαλεα cod. [6] Leg. γουνοῦμαι. [7] Hæc non expedio. [8] In marg. τοῦ πάλιν γραφέντος ω cum δ' superimposito Μωσέως. [9] Sic supra, sed in textu προσδοκάσθω.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Πατὴρ ἐρεῖ σοι ταῦτα, πρεσβύτης γέρων·
Ἀδὰμ τὸ πρῶτον ὡς διέσπειρε γόνους,
Ἔνειμεν ἔθνη, καὶ καθίστα τοὺς ὅρους·
Ἄλλους μὲν ἄλλοις ἀγγέλοις, ἐπιστάταις·
Αὐτὸς δ' ἑαυτῷ κλῆρον εἴληχε μόνῳ,
Τὸν Ἰσραὴλ σχοίνισμα, τοὺς Ἀβραμίδας·
Ὀφθαλμὸς ἦν ἄγρυπνος αὐτῷ προσβλέπων·
Πηγὴν ῥέουσαν τὴν ἄνυδρον δεικνύει·
Παρεμβαλὼν ἔστηκεν εἰς φρουρὰν κύκλῳ·
Ὡς ὄμματός τις ἐξετήρησε κόρην·
Ὡς ἀετὸς πτέρυξιν εὖ ἡπλωμέναις
Συνεῖχεν αὐτοὺς, εἶχε καὶ μεταφρένων
Ὕπερθε χρυσῶν, ὡς νεοσσοὺς ἠγάπα·
Ἀνῆξεν εἰς γῆν ἰσχύος πεπλησμένην·
Πολλῶν ἔπλησεν ἡδονῶν πικρὸν στόμα.
Ἔλαιον ἐξέῤῥευσε καὶ μέλι πέτρας·
Βοῶν καλὸν τύρωμα, θρεμμάτων γάλα,
Ἀρνῶν, ἐρίφων, στέαρ ἐκ μόσχων νέων.
Αἷμα σταφυλῆς ἡδὺ, τοῦ πυροῦ κράτος
Ὡς χόρτον εἶχον, πάντα πᾶσιν ἐτρύφων.
Πλησθεὶς Ἰακὼβ ἐξελάκτισε μέγα·
Ὡς εὐτραφής τις, ὡς πλατύς τε καὶ μέγας,
Ὡς πῶλος ἄττων τοῦ Θεοῦ παρετράπη·
Κρημνοὺς δὲ καὶ φάραγγας εἶχε καὶ πέτρας·
Ἔθυσε μικροῖς, φεῦ! θεοῖς, καὶ προσφάτοις,
Θεοῖς βδελυκτοῖς, οὓς ἔγνωσαν οὐδέπω.
Λιπὼν σὺ τὸν τεκόντα καὶ σώζοντά σε
Θεοὺς ἐποίεις τοὺς τεκόντας τὴν πλάνην.
Εἶδε τὸ φρικτὸν ὄμμα καὶ ζηλοῖ μέγα·
Θυμοῦ γεμισθὲν, εἶπεν· Ἐξαποστρέψω
A Πρόσωπον ἰδοὺ, τοῖς στραφεῖσι τὰς φρένας·
Πῦρ ἐκκέκαυται, θυμὸς [10] ἤρθη καὶ φλέγῃ
Καὶ γῆν φάγῃ, καρπούς τε καὶ τὰ γῆς βάθη,
Καὶ πᾶν συνάξω δεινὸν εἰς αὐτοὺς τάχος·
Πᾶν ἐκκενώσας τῆς φαρέτρας μου βέλος [11],
Λιμῷ ταχήσῃ, βρῶσις ὀρνέων ἔσῃ·
Γένος πονηρὸν, πλῆρες ἰοῦ θηρίον,
Πικραῖς τεμνόντων συντελεσθείσῃ πάθαις [12].
Στελῶ κατ' αὐτῶν θῆρας ἠγριωμένους,
Ἔξω μαχαίρας, ἐν ταμείοις τοὺς φόβους,
Ὁμοῦ δὲ πάντα, παρθένῳ νεανίας,
Καὶ σὺν γέροντι μαστὸν ἕλκον παιδίον.
Εἶπον, Διασπερῶ σε, θήσω νωνύμους,
Εἰ μὴ δι' ὀργὴν βαρβάρων παραφρόνων,
Μακροχρονούντων, μὴ συνεκτρίψωσί σε,
B Καὶ κομπάσωσι, καὶ λαλήσωσι μέγα·
Ἡμῶν ἔδρασε ταῦτα χεὶρ, οὐ Κυρίου·
Ἔθνος γὰρ ἄφρον καὶ παρεκτετραμμένον·
Ἐσύστερον δὲ ταῦτα γενήσονται τάχα
Διώξεται γὰρ εἷς μόνος πῶς χιλίους,
Καὶ μυρίους κλινοῦσι πῶς μόνοι δύο;
Εἰ μὴ Θεὸς πέπρακεν αὐτοὺς εἰς φθόνον,
Καὶ χερσὶν ἐκδέδωκε ταῖς ἐναντίων.
Θεοὶ γὰρ αὐτῶν οὐδὲν ἴσοι τῷ μόνῳ.
Παραφρονῇ, μέμηνας, ἔθνη τὰ ξένα,
Οἷς ἄμπελος μὲν Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας,
Χολῆς σταφυλὴ, πικρίας πλήρης βότρυς,
Θυμὸς δρακόντων οἶνος, ἰὸς ἀσπίδων
Οὐ συμφορήσας ἐσφράγισα ταῦτά μοι,
Καὶ πάντα κεῖται νῦν τεθησαυρισμένα;

et intuere quanta tuis dederit. Pater dicet illud tibi, senio confectus: Adami primum ut disseminaverit filios, diviserit gentes, et terminos constituerit; alios quidem aliis angelis præsidibus, sed ipse sibi portionem soli servavit Israelis funiculum, Abramidum genus. Oculus fuit vigilans illos custodiens; fontem fluentem aridum ostendit; circumduxit et statuit in custodiam, ut aliquis custodivit oculi pupillam: ut aquila alis expansis assumpsit eos, tulitque super aureos humeros, ut pullos amavit: adduxit eos in terram robore refertam: multis implevit deliciis os amarum. Oleum et mel e petra eduxit; butyrum e vaccis bonum, lac e pecudibus, ex agnis, arietibus et teneris vitulis adipem. Sanguinem uvæ jucundum, tritici medullam in cibum habuerunt, omnibus modis deliciati sunt. Impinguatus Jacob multum recalcitravit, velut quidam incrassatus, dilatatus et elevatus, ut equus fervens a Deo aversus est. Loca abrupta, fauces et rupes habuit; immolavit vilibus, heu! diis et recentibus, diis contemptibilibus quos nunquam cognoverant. Derelinquens eum qui te genuit et salvum fecit, deos fecisti qui errorem genuerant. Vidit tremendus oculus et iratus est valde, iraque plenus dixit: Ecce faciem avertam ab his qui aversas habent mentes. Ignis succensus est, ira elata est
C et inflammata, et terram devoravit, fluctusque et abyssos terræ, et omne malum in eos cito congregabo. Omnem exhausisti pharetræ meæ sagittam; fame consumeris, esca avium eris, genus pravum, plena veneno bellua, acerbis vulnerantium vastaberis gladiis. Mittam in eos bestias efferatas, foris enses, in cubiculis terrores; simulque cum virgine juvenes, cum sene lactentem parvulum vastaverunt. Dixi, Dispergam te, inglorium statuam, nisi propter iram barbari insipientes et tempus producentes, non te destruxerint, et gloriati sint et magna de se locuti fuerint: Nostra fecit hæc manus, et non manus Domini. Gens enim stulta et perversa est. In posterum autem hæc fient cito. Quomodo enim persequetur unus mille, et duo
D tantum decem millia fugabunt? nisi Deus vendidisset eos in opprobria, et manibus tradidisset adversariorum. Dii enim eorum non soli Deo æquales. Insipientes furebatis, alienæ gentes, quibus vinea erat Sodomorum et Gomorrhæ, uva fellis, botrus amaritudine plenus, fel draconum vinum, venenum aspidum. Nonne congerens ista mihi obsignavi, et omnia exstant nunc thesaurizata? in die ultionis hæc solvent. Tempus prope est, acutus est ensis, arcum tetendi, in nervo est sagitta. Judicabit eos Dominus, et servis oculum propi-

[10] Leg. θυμός. [11] Sic supra, sed in textu λόγε. [12] Leg. συντελεσθήσῃ σπάθαις.

Digitized by Google

Ἐν ἡμέρᾳ τίσουσι ταῦτα τῆς δίκης.
Ὁ καιρὸς ἐγγὺς, ἠκόνηται τὸ ξίφος,
Τὸ τόξον ἐντέτακα, τῇ νευρᾷ βέλος.
Κρινεῖ αὐτοὺς Κύριος, καὶ τοῖς λάτραι,
Ὀφθαλμὸν ἡδὺν ἐμβαλεῖ πεφρικόσιν.
Εἶδε γὰρ αὐτοὺς, ἐκτόπως παρειμένους
Ἐξηπορημένους τε καὶ λελοιπότας
Ἰδὼν, ἔφησεν· Οἱ θεοὶ ποῦ καὶ φίλοι
Ἐφ' οἷς ἐθάῤῥουν, ἐξεκόμπαζον μέγα;
Ὧν θυσιῶν τὸ στέαρ, ὧν σπονδῶν ῥύσιν
Εἰς πλῆρες εἶχον ἡδὺ βρῶμα καὶ πόμα·
Οὗτοι γενέσθων σύμμαχοι καὶ προστάται·
Οὐκ ἔστι, γνῶτε, πλὴν ἐμοῦ Θεὸς μόνος·
Οὐκ ἔστι κἂν δράμητε γῆν τε καὶ πόλον.
Ἐγὼ τελευτῆς καὶ πνοῆς ὁ ταμίας·
Ἐγὼ πατάσσω· φάρμακον δὲ τραυμάτων
Ἐγὼ τίθημι· τίς σε χειρῶν ἐξέλοι
Ἐμῶν κρατουσῶν γῆς, πόλου καὶ τῶν κάτω;
Αἴρω πρὸς ὕψος χεῖρα, τοῦτο δ' ὀμνύων·
Ζῶ, καὶ χρονίζω κρεῖττον αἰώνων ὅλων·
Ζωὴ δὲ μᾶλλον καὶ πνοὴ πάντων ἔφυν.
Ἐμὴν μάχαιραν ἀστραπῆς τιθῶ φλόγα·
Ἀνθέξεται δὲ χεὶρ ἐμὴ τῶν κριμάτων·
Καταξανῶ μάστιξι τοὺς ἀποστάτας·
Βέλη μεθύσω τῶν βροτείων αἱμάτων,
Καὶ τὴν ἐμὴν μάχαιραν ἐκ τῶν σωμάτων.
Οὕτω στρατηγήσαντος ἄρτι Κυρίου
Σκιρτᾷ μὲν αἰθὴρ, οὐρανὸς σὺν ἀγγέλοις,
Καὶ προσκυνεῖτε [13] πᾶσα τῷ Κτίστῃ κτίσις·
Ἔθνη, χάρητε, κλῆρος, υἱοὶ Κυρίου.

ρξε'. Ὠδὴ Γ'.

Ὡς [14] ἀκρατύνθην Κυρίῳ τὴν καρδίαν,
A Ἤρθη κέρας μου τῷ Θεῷ, καὶ τὸ στόμα
Ἐξεπλατύνθη, καὶ κατ' ἐχθρῶν ἰσχύει.
Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς Κύριος πλὴν σοῦ μόνου·
Δίκαιος οὐδεὶς, ὡς σύ μοι Θεὸς μόνος.
Ταῦτ' οὖν ὁρῶντες, τοὺς ὑπερκόμπους λόγους
Ἐκκλινέτω πᾶς, μηδὲ χειλέων πρόῃ [15],
Μηδ' ὄγκον ἄρῃ, μὴ φρεσὶ, μὴ καρδίᾳ.
Θεὸς γὰρ οὗτος γνώσεων ὁ Δεσπότης,
Τέχναι δ' ἕτοιμοι τῷ τεχνουργῷ τῶν ὅλων.
Τόξον κραταιῶν ἠσθένησεν εἰς τέλος·
Οἱ δ' ἀσθενοῦντες ζωννύονται τὸ κράτος.
Τίκτει μὲν ἑπτὰ κοιλία στειρουμένη·
Ἄλλη δ' ἄτεκνος, ἡ πρὶν εὐτεκνουμένη.
Πεινῶσιν ἄρτων, οἱ πρὶν ἐμπεπλησμένοι.
Πεινῶντες οἱ πρὶν, γῆν παρῆκαν ἐκ κόρου.
B Θεὸς χορηγὸς καὶ τελευτῆς καὶ πνοῆς·
Βάλλει καθ' ᾅδου, πρὸς τὸ φῶς ἕλκει πάλιν·
Ὑψοῖ, ταπεινοῖ, πτωχίσας καὶ πλουτίσας·
Πένητας ἐκ γῆς ἐξανιστᾷ κοπρίας·
Πτωχοὺς ἐγείρει, κυκλικῶς πάντα στρέφει·
Θρόνοις δυναστῶν ἐγκαθίζει τοὺς κάτω·
Εὐχάς τε πληροῖ καὶ δικαίων τοὺς χρόνους
Ἐπευλογεῖ, δίδωσιν εὐετηρίαν.
Ἰσχυρὸς ἀνὴρ οὐκ ἐνισχύει σθένει·
Θεὸς δὲ τούτου συμπατεῖ τὸν ἐνστάτην.
Μηδεὶς φρεσὶ γοῦν μηδὲ πλούτῳ μὴ βίᾳ,
Σοφὸς, κραταιὸς, πλούσιος, σθένων μέγα,
Μέγα φρονείτω· πάντα ῥεῖ, πάντα στρέφει·
Φόβος Θεοῦ, βέβαιον ἐν βίῳ μόνον·
C Τῆς ἀρετῆς ἡ κτῆσις οὐ θνήσκει χρόνῳ.
Εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθε Κύριος, βροντᾷ μέγα,
Ἐξ ὑστέρου γῆς ἄκρα κρήνῃ σὺν δίκῃ.

tium immittet trementibus. Vidit enim eos insolite debilitatos; desperatos et deficientes cernens dixit: Ubi sunt dii et amici in quibus confidebant, et tantum superbiebant? quorum sacrificiorum adipem, quorum libationum vinum in plenum et jucundum habebant cibum et potum. Fiant illi auxiliatores et protectores; non est, scitote, præter me Deus alius; non est, etsi percurreritis terram et cœlum. Ego mortis et vitæ dispensator; ego percutio; remedium autem vulnerum ego pono. Quis te e manibus meis eruet terram, cœlum et inferos continentibus? Levabo in altum manum, illud jurans: Vivo, et duro magis quam omnes æternitates; vita autem potius et anima omnium exsisto. Meum gladium ut flammam fulguris ponam, arripiet autem manus
D mea judicia, dilacerabo flagellis rebelles, sagittas inebriabo mortalium sanguine, et gladium meum carnibus. Ita bellante modo Domino, æther quidem exsultat, et cœlum cum angelis: et adorate, omnes creaturæ, Creatorem; gentes, hæreditas, filii Domini, gaudete.

165. Canticum III.

Quam firmatum est in Domino cor meum, et exaltatum est cornu meum in Deo, et dilatatum est os meum et contra inimicos prævaluit! Non est ullus Dominus præter te solum, nullus justus, ut tu mihi solus Deus. Hæc igitur cernentes, quisque gloriosos sermones evitet neque e labiis educat, neque inflectur mente neque corde. Deus enim iste scientiarum Dominus est; artes autem universorum artifici sunt paratæ. Arcum fortium debilitavit in finem, infirmi autem accinguntur robore. Parit quidem septem venter sterilis, altera autem sine liberis, quæ prius multos habuerat. Panem esuriunt qui prius impleti erant; qui autem prius esuriebant, terram præ satietate reliquerunt. Deus præses est mortis et vitæ, ad inferos ducit, et iterum ad lucem educit; exaltat, humiliat, pauperem facit et ditat. Egenum e sordibus terræ elevat, pauperes suscitat, omniaque in circulum gyrare facit. Principum thronis collocat dejectos; preces exaudit et justorum tempora benedicit, et dat prosperitatem. Vir robustus non in fortitudine roboratur; Deus autem illius adversarium conculcat. Nemo igitur mente, divitiis, nec viribus, sapiens, potens, dives, multum pollens, superbiat; omnia fluunt, omnia mutantur. Timor Dei solus est vitæ firmitas; virtutis possessio non tempore absumitur. In cœlum ascendit Dominus, multum tonat; ille ex extremis terræ summus fons cum ultione, ille

[13] Leg. vid. προσκυνεῖται. [14] In marg. Ἄννας Σαμουὴλ μητρὸς εὐχαριστίας. [15] Sic.

Digitized by Google

Οὗτος παρέξει τοῖς κρατοῦσι τὸ κράτος.
Κέρας δὲ χριστῶν οὐρανοῦ θήσει μέχρι.

ρξς'. Ὠδὴ Δ'. — *Τοῦ Δεσπότου σάρκωσιν Ἀμβακοὺμ ἔφη.*

Φήμης με τῆς σῆς ἔσχε, Κύριε, τρόμος·
Ἔργων δὲ τῶν σῶν θάμβος ἐξέστησέ με·
Ὡς γνωστὸς ἡμῖν ἐν δυσὶ ζωαῖς ἔσῃ·
Ὡς ἐκφανὴς δὲ τῶν χρόνων ἐπ' ἐσχάτων·
Καιρῷ δὲ λάμψεις καὶ φόβῳ πεφρικότος
Οἴκτου σὺ μνήσῃ καὶ καταστελῇς δέος·
Ὡς ἐξανίσχεις γῆς ἑῴας φωσφόρος,
Λέων καθώσπερ ἐξ ὄρους κατασκίου.
Σῆς ἀρετῆς ἔκρυψεν οὐρανοὺς πλάτος·
Ἔπλησε δόξης τὴν ὅλην οἰκουμένην,
Οὗ φέγγος ὡς φῶς, χερσὶν ἰσχύος κέρας,
Φίλτρον, κραταιὸν, οἴκτου οὐκ ἔχων πέρας·
Οὗ πρὸ προσώπων ἐκπορεύσεται φόνος·
Παιδευτικὴ μάχαιρα, δίστομον ξίφος.
Ἔστης, ἐπείσθη [14] χθὼν, ἐπεῖδες, τήκεται
Ἔθνη κραταιά· τῇ βίᾳ διεθρύβη
Ὄρη, πετρῶν τε σκληρότης διεῤῥάγη.
Πᾶς ἐπτοήθη Μαδιὰμ, πᾶς Αἰθίοψ.
Καθ' ὑδάτων στείλειας ὀργήν. Μὴ σύγε,
Θυμὸς δὲ τοῖς ῥέουσι μὴ σὸς ἐμπέσοι,
Μηδ' ἐν θαλάσσῃ σὴ παρόρμησις, Μέδον.
Ἔβης ἐφ' ἵππους, ἱππάσῃ σωτηρίαν·
Τενεῖς τὸ τόξον, καὶ κατὰ σκήπτρων βαλεῖς·
Ῥαγήσεται γῆ ναμάτων ἀειῤῥύτων.
Ὠδὶς ἐπέλθοι τοῖς βλέπουσι σὴν χάριν·
Καὶ συνταράξεις ὑδάτων τὰς πλημμύρας·
Φωνὴν ἄβυσσος ἦρεν, ὑψώθη μέγα·

A Ὁ φωτὸς ἄρχων ὡς παρίππευσε κάτω·
Ἔστη πρὸς αὐγὰς ἡ σελήνη τοῦ πόλου.
Σὴ καὶ βολὶς φῶς, ἀστραπῆς δὲ πῦρ ὅπλον·
Γῆν ἐξερημοῖς σαῖς ἀπειλαῖς, σῷ χόλῳ
Ἔθνη κατάξαις· ἦλθες εἰς σωτηρίαν
Λαοῦ τε τοῦ σοῦ τῶν τε σοὶ κεχρισμένων·
Βάλλεις κατ' ἐχθρῶν δυσμενεστάτων μόρον.
Δεσμοῖς τραχήλους, συντρίβεις τοὺς αὐχένας·
Κέρας δυναστῶν ἐκτέμνεις ἐν ἐκστάσει·
Καὶ σεισμὸς αὐτοὺς λήψεται τῆς καρδίας.
Χαυνοῦσιν οἷα πτωχὸς ἐσθίων λάθρα·
Ἵππους δὲ τοὺς σοὺς εὐδρομεῖν καθ' ὑδάτων
Δέδωκας ὑγρὸν συνταράττοντας κύτος.
Κατεπλάγην, ἔφριξα, καὶ συνεστάλην·
Οἷς θεσπιῳδῶ καὶ τὸ μέλλον προβλέπω·
B Εἰσῆλθεν αὐτῶν μέχρις ὀστέων τρόμος·
Συνεκλονήθην καὶ βάθος τῆς ἰσχύος.
Χαρήσομαι τὸ πνεῦμα, καιρῷ τῶν πόνων
Εἰς λαὸν ἔλθω τῆς ἐμῆς παροικίας.
Δι' ὧν συκῆ γλυκεῖα καρπῷ μὴ βρίσει,
Μηδ' εὐφορήσει βότρυς ἐν ταῖς ἀμπέλοις·
Ψευσθήσομαι δὲ ταῖς ἐλαίαις προσβλέπων,
Καὶ τῆς ἀρούρας βρῶσις οὐ πλήσει στόμα·
Καὶ θρεμμάτων τὸ πλῆθος ἐκλέλοιπέ μοι
Λιμῷ ταχέντων, καὶ βοῶν κενὴ φάτνη·
Ἐμοὶ δὲ δόξα Κύριος χαρὰ, σθένος,
Εἰς συντέλειαν τῶν καλῶν τάττων πόδας,
Τιθεὶς πρὸς ὕψος ὥστε νικᾷν ἐν μέλει.

ρξζ'. Ὠδὴ Ε'. — *Ἡσαΐου πρόῤῥησις, εὐχὴ τὸ πλέον.*

C Ἐκ νυκτὸς αὐγὴν εἶδε σὴν τὸ πνεῦμά μου·

præstabit vincentibus imperium, cornu autem christorum usque ad cœlum extollet.

166. Canticum IV. — *Domini incarnationem Habacuc nuntiat.*

Domine, auditionis tuæ tremor me occupavit; operum autem tuorum stupor me affecit, quia notus nobis in duobus vitis eris, quia videberis in temporibus novissimis. Tempore autem fulgebis, et timore trementis fletum recordaberis et timorem eximes; quia attolleris super terram orientis ut sol, et tanquam leo ex umbroso monte. Virtutis tuæ immensitas cœlos occultavit, tuus splendor ut lux, in manibus roboris cornu, pretiosum, potens, misericordia non habens limitem; tuam ante faciem ibit mors castigans gladius, duplex ensis. Stetisti, obedivit terra; aspexisti, dissolvuntur gentes potentes. Tua vi contriti sunt montes, saxorum asperitas perfracta est. Omnis obstupuit Moab, omnis Æthiops. Contra aquas iram misisti; ne tu, nec furor tuus in flumina irruat, neque in mare indignatio tua, o rex. Equos conscendisti, salutem advexisti. Tendes arcum, et contra sceptra diriges; scindetur terra fluviis semper fluentibus. Dolor invadat hos qui gratiam tuam vident; et conturbabis aquarum fluxum. Vocem dedit abyssus, multum elevata est; ubi lucis princeps deorsum equitavit; stetit ad splendorem ejus luna cœli. Sagitta tua lux, et fulguris ignis telum. Terram devastes minis tuis, ira tua gentes percellas, venisti in salutem populi tui et christorum tuorum; contra inimicos pessimos mortem misisti, colla vincis, conteris cervices, capita potentium resecas in furore; et cordis trepidatio illos occupabit. Superbiunt ut pauper in abscondito comedens. Equos autem tuos currere contra aquas jussisti humidum perturbantes alveum. Percussus sum, contremui, et obstupui, cum oraculo futurum prævideo. Ingressus est usque ad ossa ipsa tremor, agitatus sum robore in imo. Lætabor spiritu, in tempore laborum intrabo in populum meæ habitationis. Ideo
D ficus suavis fructu non incurvabitur, neque abundabit botrus in vineis; decipiar olivos inspiciens, et arvorum esca non os implebit; et pecudum multitudo deficit mihi fame consumptarum, et boum præsepe vacuum. Mihi autem Dominus gloria, gaudium, robur, in perfectionem bonorum pedes disponens, in sublimibus statuens ita ut vincam in cantibus.

167. Canticum V. — *Isaiæ prophetia, et plerumque oratio.*

E nocte splendorem tuum vidit spiritus meus,

[14] Fors ἐσείσθη.

Φῶς γὰρ νόμος σὸς τοῖς ἐφημέροις, Λόγε.
Οἱ γῆς ἔνοικοι, γνῶτε τὴν ἴσην κρίσιν·
Ἰδοὺ πέρας γὰρ ἔσχε τῶν τολμημάτων
Πᾶς δυσσεβής, ὃς οὐ διδάσκεται κρίσιν,
Οὐδ' ὀρθὸν οἶδεν ἔργον ἐν γῇ καὶ λόγον.
Ἤστραψε Χριστὸς, δυσσεβὴς πᾶς ἐῤῥέτω·
Ὡς αἰσχρὸν ὄμμα δόξαν ἁγνὴν οὐκ ἴδῃ.
Ὡς ἦν κραταιὸς σὸς βραχίων, Χριστέ μου·
Καὶ τοῦτον οὐκ ᾔδεισαν οἱ τολμητίαι·
Πλὴν γνόντες οἰμώζουσι, καὶ σὺν αἰσχύνῃ
Ζῆλος καθέξει λαὸν ἠγριωμένον.
Καὶ λήψεται πῦρ ὡς τροφὴν ἐναντίους.
Ὃς πᾶν καλὸν δέδωκας, εἰρήνην δίδου,
Σὸν πλάσμα, Πλάστης, ἐξαναπλάσαις τάχος·
Οὐκ ἴσμεν ἄλλον πλὴν μόνου σοῦ Δεσπότην.
Ὡς οὐ πάλιν πνεύσουσιν οἱ τεθνηκότες,
Οὐδ' ἰατροὶ σώσουσι νεκροὺς ἐκ τάφου.
Ἀνθ' ὧν ἐπάξεις, ἐξολοθρεύσεις, ἄρης
Πᾶν ἄρσεν αὐτῶν [17], καὶ κατάξεις εἰς τάφον.
Τοῖς γῆς κραταιοῖς δεινὰ πρόσθες, Χριστέ μου,
Πρὸς σὲ βλέπουσιν οἱ φόβῳ πεφρικότες·
Παιδευτικὴ σὴ ῥάβδος εἰς μικρὸν δέος.
Τίκτουσαν ὥσπερ ἔσχεν ὠδὶς καὶ μόγος,
Δριμύς τις ὀξὺς ῥήγνυσι, βοᾷ μέγα.
Καὶ σὴ κατέστη μοῖρα τοιουτοτρόπως,
Τὸν σὸν φόβον συνέσχε γαστρὶ καρδίας,
Ὤδινε, τίκτει πνεῦμα τῆς σωτηρίας.
Οὐδὴ πεσεῖται πᾶς τις ὁ βλέπων ἄνω,
Οἱ γῇ πεσοῦνται τῇδε προστετηκότες,
Πνεύσουσι νεκροὶ, καὶ παλαιῶν μνημάτων
A Οἰκήτορες λείψουσιν ἅλμασι λίθους·
Πλησθήσεται δὲ χαρμονῆς πᾶσα κτίσις.
Ἴαμα πᾶσι τοῖς βροτοῖς ἡ σὴ δρόσος·
Μόνη πεσεῖται δυσσεβῶν κατοικία.

ρξη'. Ὠδὴ ϛ'. — *Ἐκ θηρὸς ἐκραύγασεν Ἰωνᾶς τάδε.*

Πρὸς Κύριον κέκραγα συσχεθεὶς πόνοις
Κἀκεῖνος εἰσήκουσε καὶ φθάνει τάχος.
Ἤκουσε κραυγῆς κοιλίας ἐκ ταρτάρου.
Ῥίψας θαλάσσης εἰς βάθη με καρδίας
Κυκλοῖ ποταμοῖς, ὑδάτων πλῆθος χέει,
Ἰκνούμενόν μου πνεύματος καὶ καρδίας·
Ἐμοῦ διῆλθε πάντα τῶν σῶν κυμάτων·
Ἔφην ἀπῶσμαι, Χριστέ μου, σῶν ὀμμάτων·
Ὕδωρ κατέῤῥει τῆς ἐμῆς ψυχῆς μέχρι·
B Ἄβυσσος ἐσχάτη με κυκλοῖ τὸν τάλαν.
Σχισμαῖς πετρῶν ἔδυσα καὶ γῆς πυθμένας
Ὤκησα, μοχλοὺς εἶδον ἀῤῥήκτους πάλαι.
Ἀλλ' ἐκ φθορᾶς φῶς ἡ ζωή μου βλεψάτω,
Σὲ τὴν γλυκεῖαν τῶν ὁρώντων ἡμέραν,
Ὡς ἐκπνέειν ἔμελλον, ὡς λιπεῖν βίον,
Ἀνεπτερώθην νῦν λαχὼν τὸν Δεσπότην·
Ἐμὴ προσευχὴ πρὸς θρόνον τὸν σὸν δράμοι,
Καὶ σοῖς ἀχράντοις εὐθὺς ὠσὶν ἐμπέσοι.
Ἔλειψαν ὡς ἔλαιον αὐτῶν οἱ μάτην
Λαλοῦντες ἢ φρονοῦντες οἱ πλήρεις φθόνου,
Ἐγὼ δὲ θύσω δόξαν, αἶνον χειλέων,
Δάκρυ, προσευχὴν, συντριβὴν τῆς καρδίας·
Καὶ πάντα δώσω θᾶττον ὡς ὑπεσχόμην,
Σοὶ σῶστρα τίνων τῷ κρατοῦντι τῶν ὅλων.

lux enim lex tua mortalibus, Verbum. Terræ incolæ, cognoscite justum judicium. Ecce enim terminum habuit facinorum omnis impius, qui non discit justitiam, neque rectum novit in terra opus et verbum. Fulguravit Christus, impius omnis abeat; ut turpis oculus gloriam puram non videat. Cum erat validum brachium tuum, Christe mi, et illud non cognoverunt facinorum osores; sed noscentes lamentantur, et cum pudore invidia occupabit populum efferatum. Et absumet ignis ut cibum adversarios. Qui omne bonum dedisti, pacem dona, tuum opus, Creator, cito restaures; non novimus alium præter te solum Dominum. Cum non rursus respirabunt jam mortui, neque medici salvabunt mortuos e sepulcro: hos contra quos D ingressus es, destrues, bellum omnia ab illis tulit, et in sepulcrum deduces. Potentibus terræ sæva profer, Christe mi, qui in te aspicient timore trepidantes: correctionis tuæ virga in levem metum. Velut parientem premit dolor et cruciatus, asper aculeus pungit, multum clamat. Et eodem modo tua hæreditas constituta est, tuum timorem concepit corde in intimo, doluit, parit salutis spiritum, ad humum cadet omnis qui sursum aspicit, cadent qui terræ huic adhærent, respirabunt mortui, et antiquorum monumentorum incolæ desc- C rent saltando lapides. Implebitur autem lætitia universa creatio. Sanatio omnibus hominibus ros tuus; sola decidet impiorum habitatio.

168. Canticum VI. — *E pisce clamavit hæc Jonas:*

Ad Dominum clamavi tribulatione oppressus; et ille exaudivit et cito adjuvit, audivit clamorem e ventre inferi, projiciens me in profundum cordis maris, fluminibus circumdat, aquarum multitudo fluit spiritum meum et cor inundans; in me transierunt omnes fluctus tui. Dixi: Abjectus sum, Christe, ab oculis tuis; aqua impetit me usque ad animam, abyssus profunda me miserum vallat. In scissuris petrarum quievi, et terræ fundamenta habitavi, vectes jamdudum immotos vidi. Sed e corruptione lucem vita mea aspiciat, te dulcem cernentibus diem, quia exspirare debui et vitam linquere, nunc alis sublatus sum Dominum sortitus. Mea oratio ad thronum tuum perveniat, et tuis sanctis auribus statim audiatur. Dereliquerunt ut suam misericordiam qui frustra loquuntur aut cogitant, invidia pleni. Ego autem gloriam immolabo, labiorum laudem, fletum, orationem, contritionem cordis; et omnia dabo citius quam promisi, tibi vota pro salute solvens universorum Regi.

[17] αὐτ (sic).

ρξθ'. Ὠδὴ Ζ'. — *Δρόσος καμίνου, τῶν τριῶν αἶνος νέων.*

Ὡς εὐλογητὸς, αἰνετὸς, δόξης γέμων
Θεὸς πέφυκας, ὁ πρὶν ὀφθεὶς πατράσι,
Θεὸς κραταιὸς, φρικτὸς, οἰκτίρμων γέμων.
Δίκαιος εἶ τὰ πάντα, καὶ πᾶσαι κρίσεις
Αἱ σαὶ δίκαιοι, πᾶσα δ' εὐθεῖα τρίβος,
Καὶ πᾶσα πρᾶξις εἰς ἀλήθειαν βλέπει.
Καὶ πάντα νῦν ἐπῆξας ἡμῖν σὺν δίκῃ,
Ἡμῖν τε καὶ σοῦ τῇ πανολβίῳ πόλει·
Πόλει κραταιᾷ φιλτάτων σου πατρίδι.
Πολλὰς δίκας σοι τίνομεν [18] τολμημάτων,
Ὡς ἐξαπεστράφημεν, ὡς ἀποστάται
Ὤφθημεν ἐκ σοῦ, τοὺς τεθέντας σοι νόμους
Πατοῦντες οὐκ ἔγνωμεν· οὐ προσταγμάτων
Τῶν σῶν ἐπεστράφημεν, οὐδὲ καρδίαις
Κεκρυμμέναις συνείδομεν τὰ πρακτέα.
Δι' ὧν δικαίως ἐξετόξευσας βέλος.
Ἅπαν καθ' ἡμῶν, πᾶν ἐπῆξας σὺν κρίσει·
Δέδωκας ἡμᾶς χερσὶ δυσμενεστάταις
Ἐχθρῶν ἀπίστων, ἐκνόμων, μιαιφόνων·
Δεινῷ βασιλεῖ καὶ τυραννικωτάτῳ,
Νικῶντι πᾶσαν ἐν πονηρίᾳ χθόνα·
Οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὖν διᾶραι τὸ στόμα,
Χλεύη, γέλως, ὄνειδος, αἰσχύνη, κόπρος
Πᾶσι δικαίως σοῖς κατέστημεν λάτραις.
Μὴ δὴ παραδῷς εἰς τέλος μαστιγίας·
Ὅρκους δὲ τοὺς σοὺς σκορπίσῃς εἰς ἀέρα,
Οἶκτόν τε τὸν σὸν ἐξαποστήσῃς ὅλως.
Σὴν κλῆσιν αἰδέσθητι καὶ τὴν σὴν φύσιν
Δι' Ἀβραὰμ· τὸ φίλτρον Ἰσαὰκ, λάτριν
Σὸν Ἰσραὴλ, τρὶς, ἡ Τριὰς, πρέσβεις δέχου
Οἷς καὶ προσεῖπας σπέρμα πληθῦναι τόσον,
Ψάμμον θαλάσσης ὥσπερ, ἄστρα τοῦ πόλου.
Δι' ὧν, Βασιλεῦ, ἐσμὲν ἠπορημένοι,
Σμικροὶ, ταπεινοὶ, δυστυχεῖς, ἀπωσμένοι
Ἔθνους τε παντὸς, γῆς ὅλης ὑβρισμένοι
Μάστιξι πολλαῖς, οἷα ταῖς ἁμαρτίαις·
Οὐκ ἔστιν ἄρχων, οὐ προφήτης, οὐδέ τις
Ποιμὴν, δικαστὴς, ἱερεὺς, στρατηγέτης·
Οὐ θυμίαμα προσφορὰ καὶ θυσία,
Οὐ ναὸς, οὐδὲ βωμὸς, ὥστε καὶ θύσαι
Κάρπωμα δεκτὸν, καὶ γόνυ κλῖναι κάτω,
Καὶ τὸν σὸν οἶκτον ἑλκύσαι παραυτίκα.
Ἀλλ' ἀντὶ πολλῶν ταῦτα θυμάτων δέχου
Ψυχὴν ταπεινὴν, πνεῦμα συντετριμμένον,
Πηγὰς ῥεούσας δακρύων, ἐξ αἱμάτων
Ταύρων καθώσπερ μυριάδας καὶ τράγων,
Σκαίροντας ἀρνοὺς, πίονας μόσχους νέους·
Οὕτως παρ' ἡμῶν τὰς ἀναίμους θυσίας
Ὡς τερπνὰ δῶρα καὶ δέχου καὶ προσδέχου.
Οὐ γὰρ καλύψει τὸ πρόσωπον αἰσχύνη
Τῶν σοὶ τὸ θάρσος εἰσαεὶ τεθεικότων.
Καὶ νῦν ποθοῦμεν ἐξ ὅλης σε καρδίας
Καὶ φρίσσομέν σε, καὶ θέας ἠρτημένοι
Τῆς σῆς ὄπισθεν ὥσπερ ἐκπεπληγμένοι,
Δριμεῖς ἐρασταὶ σοὶ βοῶμεν ἐκ βάθους·
Μὴ δὴ παρόψει, μὴ καταισχύνῃς λάτρας.
Δράσον μεθ' ἡμῶν, οἷα χρηστὸς τὴν φύσιν,
Πρᾶος, προσηνὴς, ἵλεως, οἴκτου γέμων,
Θαυμαστὸς ἰσχὺν, δόξαν ἠμφιεσμένος,
Μετατραπείη τοῖς κακούργοις ἡ δίκη.

169. Canticum VII.— *Ros fornacis, trium juvenum hymnus.*

Quam benedictus, laudabilis, plenus gloria es, Deus, qui prius patribus visus es, potens Deus, terribilis, misericordiarum plenus. Justus es in omnibus, et judicia tua omnia justa, et omnis via recta, et omne opus in veritatem dirigitur. Et omnia nunc nobis induxisti cum justitia; nobis et tuæ fortunatæ civitati; civitati potenti dilectorum tuorum patriæ. Multas pœnas tibi solvimus facinorum, quia perversi fuimus, quia rebelles a te recessimus, leges a te statutas conculcantes non agnovimus; non præceptis tuis obtemperavimus, neque cordis cum abscondito consentire operæ fecimus. Idcirco juste tela omnia immisisti contra nos, omnia induxisti cum justitia. Tradidisti nos manibus pessimis inimicorum infidelium iniquorum, homicidarum; regi tremendo et injustissimo, nequitia terræ omni præstante. Non licet ergo nobis os aperire; derisus, ludibrium, opprobrium, confusio, sordes omnibus justis servis tuis stetimus. Ne igitur tradas nos in finem flagellationis; ne dissipes in aera juramenta tua, et misericordiam omnino ne auferas. Invocatione tua et natura tua commovearis per Abraham, dilectum Isaac, servum tuum Israel, tres, o Trinitas, intercessores accipe, quibus promisisti semen multiplicandum esse quantum arenam maris et stellas cœli. Quia, o rex, egeni sumus, parvi, humiles, miseri, expulsi ab omni gente, terræ universæ opprobium facti flagellis in multis, propter peccata. Non est princeps neque propheta, non est pastor, judex, sacerdos, dux exercitus, non est incensum, oblatio nec sacrificium, non templum, non altare, ad sacrificandum hostiam acceptabilem, et genu deorsum flectendum, et attrahendum tuam misericordiam in præsenti. Sed pro multis hæc sacrificiis accipe animam humilem, spiritum contritum, fontes lacrymarum: sicut in sanguine taurorum millia et hircorum, saltantes agnos, pingues et teneros vitulos, ita a nobis incruentas hostias, ut jucunda dona accipe et acceptabiles habe. Non enim occultabit confusio faciem eorum qui in te robur statuerunt. Et nunc amamus te ex omni corde et timemus te, et conspectui tuo hærentes retrorsum velut stupore percussi, ardentes amatores tibi clamamus e profundo: Ne despicias, ne confundas servos, fac nobiscum, sicut natura mansuetus, mitis, indulgens, misericors, miserationis plenus, robore mirandus, gloria indutus; convertatur in malum operantes ultio tua, confusionem accipiant audaces;

[18] τείνομεν cod.

Τὴν ἐντροπὴν λάβοιεν οἱ τολμητίαι.
Λήψοιτο δεινὰ, δεινὰ τοὺς εἰργασμένους [19].
Λήψοι τὸ πρόσωπον αὐτῶν αἰσχύνη·
Πάσης πέσοιεν ἐκ δυναστικῆς βίας,
Καὶ συντριβείη πᾶν τὸ τῆς ῥώμης κράτος.
Γνώτωσαν ὡς σὺ Κύριος Θεὸς μόνος,
Θεὸς κραταιὸς, γῆς ὅλης δόξης ὅλος.
Οἱ τρεῖς μὲν οὕτως εὐσεβεῖς νεανίαι.
Οἱ δ' ἐμβαλόντες εἰς κάμινον τοὺς νέους,
Βάλλοντες οὐκ ἔλειπον οἷσπερ τὴν φλόγα
Εἰς ὕψος ἦρον, ἑπτάκις πυργουμένην.
Ἐξ ἑπτὰ πηχῶν ἔβρεμε τὸ πῦρ μέγα,
Ἡ φλὸξ ἐχεῖτο, καὶ διέτρεχε κύκλῳ,
Φλέγει δὲ πάντας ὥσπερ εὗρε καὶ κύκλῳ,
Δεινοῦ τυράννου δημίους ὑπηρέτας·
Καὶ συγκατῆλθε τοῦ Θεοῦ παραστάτης·
Οὗτος ῥαπίζει τὴν κάμινον κυκλόθεν
Φαιδρὸς, ῥιφεῖσι τοῖς νέοις εἰς τὴν φλόγα,
Ὃς ἐκτινάσσει τῆς καμίνου τὴν φλόγα,
Μέσον δὲ πνεῦμα τῆς καμίνου πνεῖ δρόσου
Ψύχον τι [20] τερπνὸν καὶ συρίζον ἠρέμα.
Τὸ πῦρ μερισθὲν φῶς παρεῖχε τοῖς νέοις·
Τὸ καυστικὸν δὲ τοῖς ἀνάψουσι μόνοις,
Συνεῖχεν ὡς θάλαμος ἡδὺς τοὺς νέους,
Ἔφλεξεν οὐδὲν, οὐ παρηνώχλησέ τι,
Δεσμοὺς ἔκαυσε, τῶν τριχῶν ἀπέσχετο.
Τότε κροτοῦντες εὐσεβῶς οἱ τρεῖς ἅμα
Μιᾷ τε γλώσσῃ καὶ μιᾷ προθυμίᾳ
Πλέκοντες ἦσαν αἶνον, ὕμνουν, εὐλόγουν,
Εἶχον χορείαν, ᾖδον εὐχαριστίαν.
A Καὶ ταῦτα τερπνῶν ἐξεφώνουν χειλέων·
Ὡς εὐλογητὸς, ὡς ὑμνητὸς, ὡς μέγας
Θεὸς κραταιὸς, Κύριος παντοκράτωρ!
Θεὸς παλαιὸς τῶν πάλαι γεννητόρων,
Ὑψηλὸς, ὕψους παντὸς, αἰώνων ἄνω,
Καὶ κλῆσις εἰς ἄπειρον αἰώνων τέλος,
Νικῶσα δόξαν, ὕμνον, ὕψος καὶ χρόνον.
Βλέπων ἄνωθεν τῆς ἀβύσσου πᾶν βάθος·
Θρόνῳ Χερουβὶμ ἐγκαθήμενος φλέγων,
Ὡς εὐλογητὸς, ὡς ὑμνητὸς, ὡς μέγας!
Ὃν εὐλογοῦσιν οὐρανοὶ γῆ καὶ νόες·
Ὡς εὐλογητὸς, ὡς ὑμνητὸς, ὡς μέγας!

ρο'. Ὠδὴ Η'.

Τὰ κτιστὰ, τὸν κτίσαντα Χριστὸν εὐλόγει,
B Ὑψοῦτε, δοξάζοιτε, μέχρι τερμάτων.
Πόλος Θεοῦ, νόες τε, τὸν Θεοῦ Λόγον
Ὑψοῦτε, δοξάζοιτε μέχρι τερμάτων.
Ἅπαν τὸ ῥευστὸν, πᾶσα τῶν ἄνω φύσις, [ὑψοῦτε]
Ἄστρων, σελήνης κάλλος, ἡλίου φάος, [ὑψοῦτε]
Πᾶν πνεῦμα, καὶ πᾶς ὄμβρος ἢ πᾶσα δρόσος, [ὑψοῦτε]
Καύσων, ψύχος, πῦρ, καῦμα καὶ φλὸξ ἡλίου, [ὑψοῦτε]
Φῶς καὶ σκότος, πῦρ ἡδὺ, φέγγος ἡμέρας, [ὑψοῦτε]
Πάχναι, κεραυνοὶ, χιόνες, πάγοι, νέφη, [ὑψοῦτε]
Ὄρη, λόφοι, γῆ πᾶσα, πᾶσα γῆς φύσις, [ὑψοῦτε]
Πηγαὶ, θάλασσα, τῆς ὑγρᾶς πᾶν θηρίον, [ὑψοῦτε]
Θῦται, προφῆται καὶ λάτραι, νεωκόροι, [ὑψοῦτε]
Ψυχαὶ δικαίων, αἱ πνοαὶ τῶν κειμένων, [ὑψοῦτε]
Οἱ ζῶντες ἁγνῶς, οἱ ταπεινοὶ καρδίᾳ, [ὑψοῦτε]
Ἀνανία τε Μισαὴλ, Ἀζαρία, [ὑψοῦτε]

mala invadant mala operantes; operiat faciem eorum confusio; cadant omni potentiæ tuæ vi, et conteratur roboris illorum. omnis virtus. Cognoscant quia tu Dominus Deus solus, Deus potens, universam per terram gloria universus.

Tres quidem juvenes ita pie cantabant. qui autem injecerant in fornacem juvenes, non cessabant immittere materias quibus flamma in altum se attollebat, septies ut turris exsurgens. Septuaginta cubitorum ignis altus rugiebat, flamma effusa est et circumacta, consumit autem omnes quos circum invenit, sævi tyranni publicos ministros: et descendit Dei assistens angelus; percutitque in circulum fornacem conspicuus, immissis juvenibus in ignem, et excutit in fornace flammam, mediumque spiritum in fornace spirat quasi roris spiritum jucundum et leniter sibilantem. Ignis divisis lucem juvenibus præstitit, ardoremque solis incendentibus; excepit ut mollis thalamus juvenes, non eos combussit, neque quidquam molestiæ attulit; vincula cremavit, ab eorum capillis abstinuit. Tunc pie plaudentes tres simul juvenes una lingua et uno ardore conjuncti cantaverunt laudem, hymnum cecinerunt, benedixerunt, choream egerunt, actionem gratiarum exprompserunt; et hæc suavibus e labris dixerunt: Quam benedictus, quam laudabilis, C quam magnus est Deus potens, Dominus universorum Rex! Deus antiquus antiquorum patrum altissimus, supra altitudinem omnem, et omne sæculum, et nomen ejus in infinitam sæculorum seriem, gloriam superans laudem altitudinem et tempus. Ex alto intuetur abyssi profunditatem, throno cherubim flammeo insidet. Quam benedictus, quam laudabilis, quam magnus! quem benedicunt cœli, terra et mare: quam benedictus, quam laudabilis, quam magnus!

170. Canticum VIII.

Creata, Creatorem Christum benedicite, exaltate; glorificate usque ad extrema.

Cœlum Dei, spiritusque, Deum Verbum exaltate, glorificate usque ad extrema.

Omne fluidum, omnis superna natura, exaltate: D astrorum, lunæ pulchritudo, solis lumen, exaltate; omnis spiritus, omnis imber, omnis ros, exaltate; æstus, frigus, ignis, calor et flamma solis, exaltate; lux et tenebræ, jucunde ignis diei, splendor, exaltate; glacies, fulmina, nives, gelu, nubes, exaltate; montes, colles, omnis terra, omnis terræ natura, exaltate; fontes, mare, aquarum omnia animantia, exaltate; sacerdotes, prophetæ et famuli, neocori, exaltate; animæ justorum, spiritus jacentium, exaltate; qui vivitis caste, qui corde humiles estis, exaltate; Anania, Misael, Azaria, exaltate.

[19] ἠργασμ. cod. [20] ψύχοντι cod.

Digitized by Google

Στίφος προφητῶν, μαρτύρων, ἀποστόλων [ὑψοῦτε]
Τὸν Φύντα, τὸν Φανέντα, Πνεῦμα, τὰ τρία,
Εἷς Κύριος, σέβοιμεν ἓν καὶ τὸ κράτος,
Νῦν καὶ πρὶν καὶ εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

ροα'. Ὠδὴ Θ'. — Ὠδὴ θεάνδρου Μητροπαρθένου Κόρης.

Ψυχὴ, σέμνυνε Δεσπότην, τὸ πνεῦμά μου
Ἀγαλλία, χόρευε, χαῖρε καὶ κρότει.
Ἐπεῖδε καὶ γὰρ Κύριος πρὸς τὴν λάτριν,
Καὶ τὴν ταπεινὴν ἦρεν εἰς ὕψος μέγα·
Τέθεικε θαῦμα τῆς ὅλης οἰκουμένης·
Ἰδὲ κλεΐζει πᾶν γένος με, πᾶν ἔθνος·
Μέγιστά μοι δέδρακε καὶ κρείττω λόγου
Οὗ δόξα, κλῆσις, οἶκτος οὐκ ἔχων ὅρον.
Ἔδειξεν ἡμῖν τὸ κράτος βραχιόνων.
Εἷλε δυνάστας ἐκ θρόνων, καὶ τοὺς κάτω
Ὕψωσεν ἐκ γῆς, ἐξέπλησε γαστέρας
Λιμῷ ταχείσας, ἐξέτηξε τὴν ὕβριν·
Τοῦ παιδὸς ἀντίληψις Ἰσραὴλ ἔφυ,
Καθὼς προεῖπε τοῖς παλαιοῖς πατράσι,
Πρὸς Ἀβραάμ τε καὶ σεμνοῖς Ἀβραμίδαις.

ροβ'. Ζαχαρίου θέσπισμα καὶ χρησμῳδία.

Ὡς εὐλογητὸς, Ἰσραὴλ, ὁ Δεσπότης,
Οἷς εὐμενῶς ἐπεῖδεν οἰκείους λάτρας,
Καὶ παιδὸς οἴκῳ Δαυῒδ ἤγειρε κέρας
Δέδωκε καὶ λύτρωσιν αὐτοῖς, ὡς ἔφη
A Γλώσσαις προφητῶν, πατριαρχῶν μακρόθεν,
Ἐχθρῶν παρασχεῖν δυσμενῶν σωτηρίαν,
Οἶκτον τεκόντων· καί τε μνησθῆναι λόγων,
Ὅρκου θ' ὃν εἶπεν Ἀβραὰμ δοῦναι πάλιν,
Ῥυσθεῖσιν ἡμῖν χειρὸς ἐξ ἐναντίων,
Αὐτῷ λατρεύειν καὶ μόνῳ ζωῆς χρόνους.
Σὺ δὲ προφήτης, παιδίον, Θεοῦ γένῃ,
Καὶ πρὸ προσώπου προσδραμῇ τοῦ Κυρίου
Λίθους διᾶραι, τὰς ὁδοὺς ἑτοιμάσαι,
Γνῶσίν τε δοῦναι πᾶσι τῆς σωτηρίας,
Λύτρον δι' οἶκτον πταισμάτων εὑρηκόσιν.
Ἐν οἷς ἰδόντες οἱ καθήμενοι σκότει
Ἐπισκοπῆς φῶς ὑψόθεν διαυγάσαν,
Πόδας κατευθύνωμεν εἰς θείας τρίβους.

ρογ'.

B Παντοίην βιότοιο τάμοις τρίβον· εἰν ἀγορῇ μὲν
Κύδεα καὶ πυνητὸν [21] πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
Ἄμπαυμ'· ἐν δ' ἀγροῖς φύσιος χάρις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
Κέρδος· ἐπὶ ξένης, ἢν μὲν ἔχῃς τι, κλέος·
Ἢν δ' ἀπορῇς, μόνος οἶδας. Ἔχεις γάμον; οἶκος [ἄριστος
Ἔσεται. Οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐλαφρότερος.
Τέκνα, πόθος· ἄφροντις ἄπαις βίος· αἱ νεότητες
Ῥωμαλέαι, πολιαὶ δ' ἔμπαλιν εὐσεβέες.
Οὐκ ἄρα τῶν δισσῶν μόνον [22] αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν· πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίου.

Cohors prophetarum, martyrum, apostolorum, exaltate Genitorem, Genitum, Spiritum, tres, unum Dominum, adoramus unam quoque potentiam, nunc et prius et in sæcula sæculorum. Amen.

171. Canticum IX. ***Dei hominis Matris Virginis canticum.***

Anima, magnifica Dominum; spiritus meus, exsulta, salta, lætare et plaude; respexit enim Dominus in ancillam, et humilem erexit in summum fastigium. Prodigium statuit universo orbi, ecce invocat me omnis gens, omnis populus. Maxima fecit mihi et sermone præstantiora, cujus gloria, nomen, misericordia non habent limitem. Ostendit nobis brachiorum potentiam, principes e throno dejecit, et dejectos e terra extulit; implevit ventres fame consumptos, opprobrium exemit. Puerum Israel suscepit, sicut locutus est antiquis patribus, Abraham et nobilibus Abraham filiis.

172. ***Zachariæ oraculum et propheticum canticum.***

Quam benedictus, Israel, est Dominus, quia clementer respexit in suos servos, et pueri sui David in domo cornu erexit! dedit etiam salvationem illis, ut dixit per linguas prophetarum, antiquorum C patriarcharum; salutem præstiturum ab inimicis pessimis patrum miseratum: et recordaturum verborum, jusjurandumque quod juravit ad Abraham daturum iterum nobis liberatis e manibus inimicorum, ut illi serviamus soli toto vitæ tempore. Tu autem, puer, propheta Dei fies, et præibis ante faciem Domini lapides auferre, vias præparare, dareque omnibus scientiam salutis, remissionem peccatorum per misericordiam invenientibus; ubi videntes nos, qui in tenebris sedebamus, vigilantiæ lucem desursum splendentem, pedes dirigamus in vias divinas.

173.

Multiplicem vitæ semitam distinguere est: in foro honores et prudentes actiones; in domibus autem cessatio; in agris naturæ gratia; in mari D lucrum; in terra aliena, siquidem habes aliquid, inclytus erit; si pauper es, solus nosti. Nupsisti? domus nobilis erit; non nupsisti? levior adhuc vives. Liberi dulcis amor; sine liberis vita quieta; juventus robusta, cani e contra pii magis. Non ergo duorum solum electio habetur, vel nunquam exstitisse, vel mori; nam omnia in vita sunt bona.

[21] Leg. πινυταί. [22] μόνων cod.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

COSMAS VESTITOR

NOTITIA

(Cas. OUDIN *De script. eccles.*, tom. II, col. 400.)

Cosmas Vestitor, natione Græcus, in aula Constantinopolitana inter primos enituit, ea ætate qua imperium Orientale cum gloria et laude Leo VI imperator, cognomento *Sapiens* et *Philosophus*, administrabat. Dictus *Vestitor* seu Βέστητορ apud Græcos ætatis sequentis, quod sub imperatore isto officium *vestitoris* seu *protovestiarii* nobile obtineret, cujus partes erant ut ipsi imperatori vestiendo adesset, ac vestibus imperialibus tum comparandis, tum custodiendis præfectus esset. (Vide Georgium Codinum Curopalaten in libro *De officialibus palatii CP.*, 1 cap. 2 et 5.) Ætatem illius scriptoris assecutus sum ex Anonymo qui *Vitam sancti Joannis Chrysostomi* ex diversis auctoribus conscripsit circa annum 950, aliquanto post Constantini Porphyrogeniti tempora, quem profert Henricus Savilius in editione Græca Operum D. Joannis Chrysostomi omnium (tomo VIII, pag. 293), Etonæ facta. Collegit hic Anonymus *Vitam Chrysostomi* ex scriptoribus viginti antiquioribus, quorum catalogum operi suo juxta rationem temporum præmittit, atque una velut ejusdem temporis, *Cosmam Vestitorem* loco decimo quarto, *Leonem imperatorem* loco decimo quinto, qui ambo de Chrysostomi laudibus ante se egerant, conjungit (*a*). Cum itaque Leo imperator, Sapiens dictus, multas homilias et encomia in laudem sanctorum atque festorum et solemnitatum Ecclesiæ ex ante dictis collegisset, Cosmas Vestitor seu Vestiarius, dominum imperatorem suum imitatus, cujus lateri assidebat, opuscula quoque in laudem sanctorum nonnulla Græce composuit, quæ adhuc mss. in bibliothecis Anglicis atque aliis inveniuntur. Juxta Allatium in Diatriba *De Symeonum scriptis*, pag. 95, *Cosmæ Vestitoris in sanctos Joachim et Annam parentes Deiparæ* (*b*), Εἰς τοὺς ἁγίους Ἰωακεὶμ καὶ Ἄνναν τοὺς γονεῖς τῆς Θεοτόκου, incipit : Ἡ χθὲς τῆς Θεοτόκου γενεθλιακὴ πανήγυρις τῆς κοσμικῆς χαρᾶς, etc., *Hesterna Deiparæ nativitatis panegyris, sæculari seu mundano gaudio*, etc. Inter mss. codices Bodleianæ bibliothecæ in mss. codicibus Baroccianis, codice 234, num. 1 : *Cosmas Vestitor in Zachariam prophetam*, pag. 1 : Μύστα τῶν ἀῤῥήτων. Inter mss. codices Ecclesiarum Angliæ cathedralium et aliarum ejusdem regni insignium bibliothecarum codice 5950, in mss. codicibus Thomæ Galei Græcis, codice 116, num. 1 : *Cosmæ Vestitoris encomium Zachariæ prophetæ*. Leo Allatius in Diatriba *de Symeonum scriptis*, pag. 100 : *Cosmæ Vestitoris* λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν προφήτην καὶ ἀρχιερέα Ζαχαρίαν, incipit : Μύστα, etc. Inter mss. codices Bodleianæ bibliothecæ, codice 269, in mss. codicibus Thomæ Roe, codice 23, num. 3 : *Cosmæ Vestitoris de reportatis Joannis Chrysostomi Constantinopolim reliquiis* fragmentum, pag. 161 : Ἤκουσται πάντως ὑμῖν, etc., et inter mss. codices ecclesiarum Angliæ cathedralium et aliarum ejusdem regni insignium bibliothecarum, codice 6043, in manuscriptis codicibus ejusdem Thomæ Galei, codice 209 : *Sermo Cosmæ Vestitoris in Joannis Chrysostomi reliquias Constantinopolim reportatas*. Leo Allatius pag. 94 loco citato : *Cosmas Vestitor de relatione corporis S. Joannis Chrysostomi Constantinopolim*, Εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, incipit : Ἤκουσται πάντως ὑμῖν, etc. Inter mss. codices Bodleianæ bibliothecæ, codice 3561, in mss. codicibus in Hyperoo Codleiano exsistentibus, littera A, codice 71, num. 1 : *Cosmæ Vestitoris Canon in Theophaniam Domini nostri Jesu Christi die 6 januarii*, pag. 1, ad 8. Agunt porro de Cosma Vestitore Henricus Savilius in editione Græca illa omnium D. Joannis Chrysostomi operum, quam anno 1613, VIII voll. in-folio Etonæ procuravit, tomo VIII, pag. 293, et pagg. 943 et 944, ubi testatur se habuisse in manibus *Encomium Cosmæ Vestitoris Græcum* in reportatas S. Joannis Chrysostomi reliquias ad urbem Constantinopolim, atque alia ad eumdem spectantia, quibus edendis abstinuerit. Leo Allatius in Diatriba *de Symeonum scriptis*, pagg. 94, 95 et 100.

(*a*) Hæc tamen meræ conjecturæ inniti notat Remigius Cellier in *Hist. génér. des auteurs eccl.* tom. XIX : et R. P. Antonius Ballerini in *Sylloge monumentorum ad mysterium Conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ illustrandum*, Oudini assertionem falsitatis arguit : « Et falsum est in primis, ait, quod velut fundamentum statuitur, in describendo illorum auctorum catalogo ordinem temporis ab Anonymo servatum fuisse. Theodoretus enim, Nilus ac Isidorus Pelusiota præponuntur Joanni Damasceno, qui sæculo VIII floruit.... Palam est ergo non eo ordine auctores illos describi ex quo inferri possit quisnam prius, quisnam posterius floruerit. » Concludit vir doctus, « nullum adhuc indicium suppetere vi cujus Cosmas Vestitor e censu scriptorum incertæ ætatis eximi queat. »

(*b*) Edita est in Sylloge supralaudata Patris Ballerini, Romæ 1856.

Digitized by Google

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΤΟΥ ΒΕΣΤΗΤΟΡΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΙΩΑΚΕΙΜ ΚΑΙ ΑΝΝΑΝ ΤΟΥΣ ΕΝΔΟΞΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ.

—

BEATI COSMÆ VESTITORIS

IN SS.

JOACHIMUM ET ANNAM GLORIOSOS DEI GENITRICIS MARIÆ PARENTES

SERMO.

(Ex codice Vaticano n. 455 edidit Ant. Ballerini in *Sylloge monumentorum ad mysterium Conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ illustrandum.* Romæ, 1856.

—

Εὐλόγησον, Πάτερ.

A

Α'. Ἡ χθὲς τῆς Θεοτόκου γενεθλιακὴ πανήγυρις τῆς κοσμικῆς χαρᾶς ἡμῖν τὴν ἑορτὴν εὐφήμοις δεδοξολόγηκεν ὑμνῳδίαις. Ἡ δὲ σήμερον ἡμέρα τὴν εὐχαριστίαν τοῖς γεννήτορσι προσφέρει τῆς Θεοτόκου· δι' ὧν ἀπαρχὴ τῆς πάντων γέγονεν σωτηρίας. Τοίνυν τῆς θυγατρός ἐστιν ἡ τῶν γονέων πανήγυρις. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ δόξῃ μητρὸς συνδοξάζεται τέκνον, οὕτως καὶ ἐπὶ εὐλογίᾳ τέκνου συνδοξάζεται μήτηρ. Ἦν οὖν ἡ χθὲς ἡμέρα *θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν*· καὶ ἡ σήμερον εὐφροσύνη μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων.

Β'. Ἐγένετο ἐν τοῖς πάλαι καιροῖς ἀνὴρ δίκαιος ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ᾧ ὄνομα Ἰωακείμ· ἀνὴρ ἔνδοξος ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ· ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν εὐγενείᾳ B καὶ πλούτῳ· ἀνὴρ ἁπλόψυχος ἐν προσαγωγαῖς θυσιῶν· ἀνὴρ ἐν πᾶσιν εὐάρεστος τῷ Θεῷ· ἀνὴρ ἐπιθυμειῶν τῶν τοῦ Πνεύματος· ὅτιπερ ἄτεκνος ὢν καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ περὶ τέκνου συνεχόμενος, τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος γεγέννηκεν νύμφην· ἀνὴρ ὡς ἀληθῶς ἐπιτυγχάνων, ὅτιπερ εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τῶν εὐχῶν αὐτοῦ, δωρησάμενος τούτῳ τὴν *ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ*· λέγειν δὲ μᾶλλον, τὴν ὑπὲρ ὅλα τὰ πλήματα τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων ὑψηλοτέραν ἀξίως θυγατέρα.

Γ'. Καὶ τῷδε ἦν γυνὴ θεοσεβής· ὄνομα αὐτῆς Ἄννα, ἐκ τῆς βασιλικῆς καὶ αὐτὴ φυλῆς τοῦ Ἰούδα, ἤτοι τοῦ Δαβὶδ καταγομένη· γυνὴ παντὸς ἀπεχομένη κακοῦ· γυνὴ πιστῶς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν συνοικοῦσα τῷ ἀνδρί· γυνὴ προσευχαῖς, καὶ νηστείαις, καὶ προσφοραῖς μεγαλοδώροις, σὺν τῷ ἰδίῳ συμβίῳ, τῷ ναῷ

Benedic, Pater.

I. Hesterna Dei Genitricis natalis festivitas solemnem diem gaudii, universo mundo communis, faustissimis laudibus nobis coronavit. Hodierna vero dies grati animi canticum offert Dei Matris genitoribus; per quos communis omnium salutis primitiæ in lucem prodierunt. Et quidem festum filiæ festum est parentum. Quemadmodum enim ex gloria matris simul glorificatur proles, sic et ex prolis laudatione simul glorificatur mater. Fuit igitur hesterna dies *mirabilis in oculis nostris* [1], hodierna vero lætitia memoriam justorum cum laude celebrat.

II. Fuit in prisca illa ætate vir justus ex tribu Judæ, cui nomen Joachim; vir sanctitate ac justitia celebris; vir nobilitate et divitiis insignis; vir in sacrificiorum oblatione sincere pius; vir in cunctis studens Deo bene placere; vir desideriorum, quæ sunt ex Spiritu: quandoquidem cum liberorum expers esset, ac desiderio prolis teneretur, sancti Spiritus sponsam genuit, vir votorum suorum felicissime compos, quoniam preces ejus exaudivit Deus, eique illam dono dedit, quæ præstat *super omnia tabernacula Jacob* [2], seu melius dixerim, filiam dedit, quæ supra universas creaturas cœlestes juxta ac terrestres merito extollitur.

III. Atqui illi pia erat uxor, cui nomen Anna, et ipsa ex regia tribu Judæ, quippe quæ e Davide originem ducebat; mulier ab omni malo abstinens; mulier, in iis quæ ad Dei cultum pertinent, fideli viro suo comes; mulier in precibus, et jejuniis, et splendidis oblationibus cum conjuge suo in templo

[1] Psal. CXVII, 23. [2] Psal. LXXXVI, 2.

Digitized by Google

Dei assidua; mulier, quæ per concordiam animi corporisque temperantiam pari semper cum viro suo sapientia enitebat. Secundum enim (primam illam mulieris) formationem ex eo, qui datus ipsi conjux a Deo fuit, os illud viri ab omni detrimento servavit integrum, conjugalem nempe illi affectum propter amorem Dei sartum tectumque custodiens.

IV. Non enim in perniciem viri, ut olim Eva, versa est; sed adjutricem se illi præbuit tum per jugem virtutum exercitationem, tum per preces quotidie ad Deum effusas. Nam pari studio ambo illi conjuges precibus e desiderio prolis insistebant, non secus atque agricola simul cum uxore sua asperam terram diligenter excolentes, dum projiciunt semen, uberem fructum consecuturos se per precationes exspectant. Non instar Evæ cum Adam, versabatur cum viro suo, sed veluti ipsi comes in operibus Deo acceptis, ac simul cum eo in benefactis spiritualibus collaborans; atque ut portio viri prorsus bona, connubii fructum ipsi eximium protulit. Et profecto Eva quidem propter arboris fructum universo mundo causam se mœroris præbuit; at conjux Joachimi Anna per fructum uteri gaudio Creatori fuit.

V. Omnibus porro exploratum est, Mariæ Dei Genitrici faustum illud nuntium delatum fuisse in Galilæa gentium, in domo Josephi Fabri, qui ad eludendas diaboli machinationes datus etiam Virgini conjux fuerat. At rursus compertum est, ipsam Christum peperisse in Bethleem; quandoquidem hæc ipsa urbs, habita matris ratione, etiam patria ipsius erat, prouti sermo inferius demonstrabit; nam paterna ejus domus Hierosolymis erat, quæ circumcingebat probaticam, ut vulgo appellabatur, piscinam (1), in qua Christus ac Deus noster paralyticum a triginta et octo annis ibi jacentem surgere jubens sanavit; velut qui ex illa domo allegorice egressurus erat pastor ovium rationalium. Deinde et in illius aquæ piscina symbolice expressam novimus baptismi gratiam; nam et diuturni erroris ægritudo, quæ, non secus ac in corporis membris fieri solet, animas hominum quadam veluti paralysi debilitaverat, purificante Spiritu per aquam sanata est; quemadmodum etiam in figura Bethleem eum cernimus, qui fermentatus est spiritualis panis vitæ. Ibi Christus et sub angeli specie visus est Abrahæ, qui pariter in forma angeli cum Jacobo luctatus est. Ipse est enim, qui ad evangelizandum

τοῦ Θεοῦ προσκαρτεροῦσα· γυνὴ ἐν ὁμονοίᾳ ψυχῆς καὶ σωφροσύνης σώματος τὸ μονότροπον ἀεὶ τῆς γνώσεως μετὰ τοῦ ἀνδρὸς κτησαμένη. Κατὰ γὰρ τὴν πλάσιν τοῦ συζευχθέντος αὐτῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὀστοῦν διέσωσεν ἀσυντρίπτως τοῦ ἀνδρὸς, διὰ τὸ φιλόθεον τὸ φιλάνθρωπον αὐτῷ παραφυλάττουσα τῆς ξυνωρίδος.

Δ'. Οὐ γὰρ βλαπτικῶς, ὡς ἡ Εὔα, μετεποιήθη, ἀλλὰ βοηθὸς τῷ ἀνδρὶ συνηρμόσθη ἐπί τε τοῖς τῶν ἀρετῶν πολιτεύμασιν, ἐπί τε ταῖς διὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἱκεσίαις. Ἴσως γὰρ οἱ δύο περὶ τὴν δέησιν τῆς ἐπιθυμίας ἀπέκαμον τοῦ τέκνου· καθ' ὃν τρόπον γεωργὸς ἅμα τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, χώραν καλλιεργήσαντος χέρσον, τὸν σπόρον καταβαλλόμενοι, τὴν εὐφορίαν τῶν καρπῶν ἐπιτυχεῖν δι' εὐχῆς ἀπεκδέχονται. Οὐχ ὡς ἡ Εὔα συζήσασα τῷ Ἀδὰμ, ἀλλ' ὡς συνεργὸς εὐχαριστίας, καὶ συμπονοῦσα μετ' αὐτοῦ ταῖς ψυχικαῖς εὐεργεσίαις· καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὴ μερὶς τελεσφορήσασα τὴν κοίτην τῷ ἀνδρί. Ἡ μὲν γὰρ Εὔα διὰ καρπὸν φυτοῦ τῷ κόσμῳ λύπης ἐγένετο πρόξενος· ἡ δὲ τοῦ Ἰωακεὶμ Ἄννα διὰ καρπὸν κοιλίας τῷ Κτίστῃ κεχρημάτικεν χαρά.

Ε'. Πᾶσιν μέντοι γνωστὸν, ὡς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν ἡ Θεοτόκος εὐηγγελίσθη Μαρία ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ τέκτονος Ἰωσὴφ, τοῦ καὶ χρηματίσαντος, κατὰ συναρπαγὴν τοῦ διαβόλου συζύγου τῆς Παρθένου. Εὔδηλον δὲ πάλιν, ὅτι ἐν Βηθλεὲμ γεγέννηκεν τὸν Χριστόν· ὅτι καὶ πατρὶς αὐτῆς αὐτὴ ἡ πόλις ἐτύγχανεν ὡς ἀπὸ μητρὸς, καθὰ παρακατιὼν ὁ λόγος παραστήσει. Ὁ γὰρ πατρικὸς αὐτῆς οἶκος, ὁ τὴν προβατικὴν περικλείων ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχεν, ὡς λόγος εἰπεῖν, κολυμβήθραν, ἐν ᾗ τὸν ἐν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνοις κατακείμενον παραλυτικὸν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐθεράπευσεν ἐξεγείρας, ὡς ἐξ ἐκείνου μέλλων τοῦ οἴκου ἐκπορεύεσθαι συμβολικῶς ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων. Εἶτα καὶ διὰ τῆς ἐκεῖσε τοῦ ὕδατος κολυμβήθρας τοῦ βαπτίσματος προτυπωθῆναι τὸ χάρισμα· καὶ γὰρ χρονίας πλάνης ἡ νόσος τὰς τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐν τάξει μελῶν, παραλύσασα ψυχὰς, καθάρσει τοῦ πνεύματος δι' ὕδατος ὑγιώθη· ὥσπερ καὶ ἐν προσώπῳ τῆς Βηθλεὲμ ὁ ἄρτος ἐζυμώθη ὁ νοητὸς τῆς ζωῆς. Ἔνθα καὶ ὁ Χριστὸς ἀγγελοφανὴς ὑπεδείχθη τῷ Ἀβραὰμ, ὁ καὶ τῷ Ἰακὼβ προσπαλαίσας ἐν ἀγγέλου μορφῇ. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐλθὼν εὐαγγελίσασθαι τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς· αὐτός ἐστιν τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύ-

(1) Paternam Deiparæ domum eodem modo designat etiam S. Joannes Damascenus, inquiens (De Fid. Orthod. lib. IV, cap. 14): *Itaque gratia (nam hoc sonat Annæ vocabulum) Dominam parit (id enim Mariæ nomine significatur, quæ vere omnis creaturæ domina facta sit, cum mater Creatoris exstitit); nascitur autem in domo probaticæ Joachim, atque ad templum adducitur* (Τίκτεται δὲ ἐν τῷ τῆς προβατικῆς τοῦ Ἰωακεὶμ οἴκῳ, καὶ τῷ ἱερῷ προσάγεται). Ad quem Damasceni locum hæc adnotat Lequinius (in not. ad h. l.): *Nascitur autem in domo probaticæ: hoc est in ædibus pecuariis. Probaticæ nomen græcum servavi propter celebre templum sanctæ civitatis, quod Probatica nuncupant, in quo Damascenus sermones habuit in Natali B. Virginis. Ibidem aiunt, probaticam illam piscinam fuisse. At nullam prorsus domum Hierosolymis post excidium stetisse locupletissimus est testis Josephus*, etc. Verum quæ habet Cosmas, suadent, appellationem τῆς προβατικῆς nihil ad templum Virginis aut ad domum, quæ superstes manserit excidio Hierosolymitano, pertinere.

Digitized by Google

A νης· αὐτός ἐστιν ὁ δι' ἀγγέλων τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· αὐτός *ἐστιν ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος*, ᾧτινι ὁ Πατὴρ σύμβουλος γεγονὼς εἰρήκει· *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν*. Οὗτός ἐστιν καὶ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ὁ ἄρτος, ἐν τῷ τῆς Βηθλεὲμ ὀνόματι προκηρυχθείς· Βηθλεὲμ γὰρ ἑρμηνεύεται Οἶκος ἄρτου· ὁ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἀβραὰμ ἐγκρυφίας πεφθείς, ἤγουν ἐν μυστηρίῳ ζυμωθεὶς ἄρτος, τοῦτ' ἔστιν ἡ γεννητικὴ σὰρξ τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας.

Ϛʹ. Πρόσφορον οὖν εἰπεῖν διὰ ταῦτα· Εὐλόγησεν Κύριος τὸν οἶκον Δαυῒδ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν προέγγονον αὐτοῦ καὶ ζωοτόκον Μαρίαν. Εὐλόγησεν τὸν οἶκον Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης τῶν δικαίων διὰ τὴν τούτων ἡγιασμένην θυγατέρα. B Εὐλόγησεν τὸν οἶκον Ἰωσὴφ διὰ τὴν χρηματικῶς καὶ μόνον παραδοθεῖσαν νύμφην, τὴν ὄντως ἁγνὴν καὶ ἀειπάρθενον τοῦ Χριστοῦ Μητέρα καὶ Θεοτόκον Μαρίαν.

Ὅθεν διὰ ταῦτα τρισμακάριοι τῆς Θεομήτορος οἱ γονεῖς, οἷς πᾶς ὁ κόσμος χρεωστεῖ· οἱ μὲν γὰρ προφῆται, δι' αὐτῶν ὅτιπερ ἀψευδῶς ἐχρημάτισαν περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ· οἱ ἀπόστολοι, ὅτι διὰ τῆς αὐτῶν θυγατρὸς υἱοὶ φωτὸς ἀνεγεννήθησαν· οἱ ἅγιοι μάρτυρες, ὅτι ἐστεφανώθησαν· οἱ ὅσιοι καὶ δίκαιοι, ὡς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν κληρονόμοι· οἱ ἁμαρτωλοί, ὡς διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου ἐλεούμενοι.

Ζʹ. Οἷς καὶ βοῶμεν εὐχαρίστως· Χαῖρε, πάνσεπτε πάτερ τῆς μετὰ Θεὸν ἐλπίδος ἡμῶν, Ἰωακείμ· C χάρις τῇ ὀσφύϊ σου. Χαῖρε, πάντιμε μῆτερ τῆς μητρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν, Ἄννα· δόξα τῇ κοιλίᾳ σου. Χαῖρε, πάτερ ἀγαθοσπόρε, καὶ τοῦ πολυσπόρου γεννήματος γεωργέ. Χαῖρε, μῆτερ μεγαλόκαρπε, τῆς σωτηρίας ἡμῶν ῥίζα. Χαῖρε, πάτερ, τοῦ εὐφόρου βότρυος ἀμπελουργέ· χαῖρε, μῆτερ, τῆς ἀγαθῆς γῆς ἑκατονταπλάσιον ἄρουρα. Χαῖρε, πάτερ, τοῦ ἐμψύχου παραδείσου φυτουργέ. Χαῖρε, μῆτερ, τοῦ ἀνεγκλήτου κλάδου δένδρον. Χαῖρε, πάτερ, τοῦ ἀσπίλου μαργαρίτου κόγχη. Χαῖρε, μῆτερ, τοῦ καθαροῦ σμαράγδου πέτρα. Χαῖρε, πάτερ, τῆς ζωοῤῥύτου πηγῆς φλέψ. Χαῖρε, μῆτερ, τῆς τεκνογόνου δίψης ὑδρία.

D Πληροῦται τὸ στόμα ἡμῶν τοῦ ὑμνῆσαι τῆς ἁγιοσύνης ὑμῶν τὰ ἐξαίρετα· ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν ἱκανοὶ τὴν θεόζευκτον ὑμῶν ὑμνῆσαι δυάδα, εἰ μή γε κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ ἐγγόνου ὑμῶν κατὰ σάρκα Χριστοῦ μακαρίσαι τοὺς ἀμφοτέρους, καὶ εἰπεῖν· *Χαίρετε καὶ*

[a] Isa. IX,6 sec. LXX. [b] Gen. I, 16.

venit tum iis qui procul, tum iis qui prope erant; ipse est læta justitiæ annuntiatio; ipse per angelum promulgatio est legis Dei ac Patris; ipse *Angelus* est *magni consilii* [a], cui Pater consiliarius exsistens, dixit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram* [b]. Hic est et panis veræ vitæ, per nomen Bethleem prænuntiatus; nam Bethleem explicatur Domus panis; subcinericius est panis in tabernaculo Abrahæ apparatus, hoc est, in mysterio fermentatus, caro videlicet Salvatoris ex Virgine et Dei Matre Maria progenita.

VI. Has igitur ob causas consentaneum est exclamare: Benedixit Dominus domui Davidis regis propter Mariam ejusdem proneptem, ac matrem vitæ. Benedixit domui justorum Joachimi et Annæ propter sanctificatam eorum filiam. Benedixit domui Josephi propter traditam in potestatem illius, jure licet dumtaxat sponsali, plane puram ac semper virginem Christi Matrem et Deiparam Mariam.

Beatissimi proinde hac de causa Dei Matris parentes, quibus universus se mundus obstrictum profitetur; et prophetæ quidem propterea quod veracissima eos de incarnatione Christi oracula edidisse, per ipsos apparuit; apostoli, quia per eorum Filiam nova generatione facti sunt filii lucis; sancti martyres, quia coronati sunt; pii ac justi, tanquam futurorum hæredes bonorum; peccatores, utpote per Deiparæ preces misericordiam consequentes.

VII. Et nos itaque grato animo iisdem acclamemus: Salve, Joachim, augustissime illius pater, quæ spes est nostra post Deum; lumbis tuis sint gratiæ. Salve, Anna, summe honoranda illius mater, quæ mater est vitæ nostræ; utero tuo sit gloria. Salve, pater, optimi sator, cultorque uberrimam promens segetem. Salve, mater, immenso fructu læta radix illius, quæ salus nostra evasit. Salve, pater, ex culta a te vinea opimum præbens racemum. Salve, mater, terræ bonæ fertilissimum arvum. Salve, pater, animati paradisi plantator. Salve, mater, arbor ramum vitii expertem habens (2). Salve, pater, immaculatæ margaritæ concha. Salve, mater, integri a nævo smaragdi petra. Salve, pater, vena fontis manantis vitam. Salve, mater, hydria sitim suscipiendæ prolis exstinguens.

Impletur os nostrum laudibus eximiæ sanctitatis vestræ; at vestrum Deo auspice initum conjugium (3) celebrare nequaquam pares sumus, nisi usurpando voces Christi, vestri secundum carnem nepotis, beatos vos ambo prædicemus ac dicamus: *Gaudete*,

(2) Poteratne apertius immaculata Virginis origo significari?

(3) Nequaquam est obscurum, hoc loco δυάδα poni pro δυασμόν, ac significare conjugalem actum, ex quo beata Virgo concepta est. Præterquam quod enim nullus alius probabilis sensus in contextus adjunctis occurrit, ejusdem contextus ratio id plane postulat; unde et concluditur illis verbis, *satis esse ad ipsorum laudem, quod Matrem Dei genuerint*. Nihil porro illustrius juxta et aptius ad laudandam Dei Genitricis conceptionem dici potuit, quam generationis opus Deo auspice fuisse susceptum. Quod sane congruit cum iis, quæ apud Isidorum legimus (*Hom. in Præsent. Deip.* § XIII, *oportuisse* scilicet, *ut ad congressum, unde Virginis processit conceptio, nil aliud quam congressus cum Deo impelleret atque adduceret*.

Digitized by Google

et exsultate, quoniam merces, fructus uteri vestri, A *in cœlis est* [a]. Vos enim estis, qui cum justi essetis, propter sterilitatem opprobriis fuistis impetiti, et iniqua adversum vos verba audivistis. At paulo post lætissime de suscepta prole gavisi estis, et satis est vobis ad laudem, quod Matrem Dei genueritis.

Prorsus enim divino prædefinitum fuerat decreto, ut justi illi Deiparæ genitores cognatione cum Christo secundum carnem devincirentur tanquam digni, et honoribus cohonestarentur tanquam nobilitate generis, regii nempe et sacerdotalis, insignes. Ex utraque enim duarum illarum tribuum, quæ jam inde ab initio diversis modis permistæ fuerant, genus suum Deipara ducit.

VIII. Ceterum de genitoribus Deiparæ et ista hic adjici possunt [4]. Zacharias, Joannis Baptistæ B pater, fratrem consacerdotem habuit, Aggæi nomine appellatum, qui et ipsi præmortuus est. Hujus Aggæi filiam in matrimonium duxit Joseph faber; e qua quatuor suscepit filios, ac duas filias, quorum unus fuit Jacobus, cognominatus frater Christi, qui et primus exstitit Hierosolymorum episcopus; nomen autem uxoris ipsius erat Salome, non quidem Obstetrix, sed alia. Porro post hujus mortem Joseph sponsam accepit Mariam Deiparam, quæ genere materno originem trahebat e Mathan sacerdote, qui et ipse erat ex stirpe Salomonis, filii David, ut habet Evangelium Lucæ, ubi genealogiam dominicam describit. Iste enim Mathan ex Maria uxore sua tres habuit filias, quarum nomina sunt Maria, Sobbe, C Anna. Maria itaque Salomen Obstetricem genuit; Sobbe genuit Elisabet, Joannis Baptistæ matrem; Anna vero in Bethleem genuit Deiparam Mariam, quæ ex nomine aviæ et materteræ Maria appellata est; adeo ut Elisabet, Annæ quidem ex sorore neptis, Deiparæ vero consobrina fuerit. Quod quidem utrumque confirmat Evangelium, ubi ad indicandum Christi secundum carnem paternum genus, *Erat*, inquit, *Jesus incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathan* [e]; de materno autem genere, *Ecce*, inquit, *et Elisabet cognata tua* [f]. Quorum gratia, gloria sit benignissimæ Dei charitati nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

A *ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς* τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς *ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς*. Ὑμεῖς γάρ ἐστε οἱ διὰ τὴν ἀτεκνίαν ὀνειδισθέντες ἅγιοι, καὶ ῥημάτων ἀκούσαντες πονηρῶν. Ἀλλ' εὐφρανθέντες μετ' ὀλίγον ἐπὶ τεκνογονίαν, καὶ ἀρκεῖ ὑμῖν πρὸς ἔπαινον τὸ μητέρα Θεοῦ γεγεννηκέναι.

Ἀληθῶς γὰρ, ὡς ἄξιοι, προωρίσθησαν οἱ δίκαιοι τῆς Θεοτόκου γεννήτορες, συγγενιᾶσαι Χριστῷ κατὰ σάρκα, καὶ ὡς ἐκ γένους ἐπισήμου, βασιλικοῦ λέγω καὶ ἱερατικοῦ, τιμηθῆναι. Ἐξ ἀμφω γὰρ ἡ Θεοτόκος γενεαλογεῖται ἐπιμίκτων τῶν δύο φυλῶν ἀπ' ἀρχῆς κατὰ διαφόρους τρόπους γενομένων.

Η'. Ἔνθα λοιπὸν καὶ ἐπὶ τῶν τῆς Θεοτόκου γονέων B οὕτως. Ζαχαρίας, ὁ πατὴρ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἀδελφὸν ἔσχεν συνιερέα, καλούμενον Ἀγγαῖον, πρὸ αὐτοῦ τετελευτηκότα. Τούτου τοῦ Ἀγγαίου θυγατέρα πρὸς γάμον ἤγαγεν Ἰωσὴφ ὁ τέκτων· ἐξ ἧς ἐγέννησεν τέσσαρας υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας· ὧν εἷς ἦν Ἰάκωβος, ὁ ἐπικληθεὶς ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων· καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σαλώμη, οὐχ ἡ Μαῖα, ἀλλ' ἑτέρα. Μετὰ θάνατον δὲ αὐτῆς μνηστεύεται ὁ Ἰωσὴφ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν τὴν κατὰ τὸ μητρικὸν γένος κατ-αγομένην ἀπὸ Ματθὰν τοῦ ἱερέως, καὶ αὐτοῦ ἀπὸ Σολομῶντος, τοῦ υἱοῦ Δαυΐδ, ὥς φησιν τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον γενεαλογούμενον. Οὗτος γὰρ ὁ Ματθὰν τρεῖς ἔσχεν θυγατέρας, ἐκ Μαρίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· ὧν ὀνόματα Μαρία, Σοββή, Ἄννα. C Ἡ οὖν Μαρία γεννᾷ Σαλώμην τὴν Μαῖαν· ἡ Σοββὴ γεννᾷ τὴν Ἐλισάβετ, τὴν μητέρα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ἡ δὲ Ἄννα γεννᾷ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν ἐν Βηθλεὲμ, τὴν κατὰ τὸ ὄνομα τῆς μάμμης καὶ θείας ἐπικληθεῖσαν Μαρίαν· ὡς εἶναι τὴν Ἐλισάβετ ἀνεψιὰν μὲν τῆς Ἄννης, ἐξαδέλφην δὲ τῆς Θεοτόκου. Κυροῦντος τὰ ἑκάτερα τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τὸ μὲν πατρῷον γένος καὶ σαρκικὸν τοῦ Χριστοῦ· *Ἦν*, φησὶν, *ὁ Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡς ἐτῶν τριάκοντα, υἱὸς ὡς ἐνομίζετο τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἠλὶ*, τοῦ *Ματθάν*· διὰ δὲ τὸ μητρικόν· *Ἰδοὺ*, φησὶν, καὶ *Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου*. Ὧν ἕνεκεν δόξα τῇ συγκαταβάσει τοῦ Θεοῦ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[a] Matth. v, 12. [e] Luc. iii, 23. [f] Luc. i, 36.

4. Nullius sane frugis videbitur, ea, quæ sequuntur, oculis subjecisse, præsertim quod in historia hac genealogica texenda de castissimo Deiparæ sponso ea auctor commemoret, quæ communi fidelium sententiæ adversantur, quæque jam inde a quarto Ecclesiæ sæculo S. Hieronymus (*Advers.* D *Helvid.* n. 19) refutaverat. At cum eamdem hanc paragraphum jam in editis haberemus apud Coterium (*PP. Apost.* tom. I, pag. 279 *in not. ad lib.* iii *cap.* 6 *Constit. Apost.*), nulla aderat ratio, cur eam cum homilia non vulgaremus.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

APPENDIX AD COSMAM VESTITOREM.

—

ΚΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ

ΤΗΣ ΣΥΛΛΗΨΕΩΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΟΥ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ (1).

—

CANON IN FESTIVITATEM

CONCEPTIONIS SANCTISSIMÆ DEIPARÆ

CUJUS ACROSTICHIS ALPHABETUM SEQUITUR

(Ant. Ballerini ubi supra, p. 698.)

—

ΩΔΗ Α'.

A

Ἁγνὴν Παρθένον Θεόπαιδα, Μητέρα ἐσομένην τοῦ Κτίσαντος, γαστρὶ δεξαμένη ἔχαιρεν ἡ Ἄννα ἀναβοῶσα· Τοῦ Ἰσραὴλ πᾶσαι αἱ φυλαὶ, μοὶ συνευφράνθητε· ἰδοὺ κἀγὼ συνέλαβον.

Βιβλίον, ὅπερ προέφησε προφήτης σφραγισθὲν θείῳ Πνεύματι, λαγόσιν αὐτῆς κατέχουσα Ἄννα, πᾶσιν ἐβόα· Ἣν αἱ Γραφαὶ πᾶσαι προδηλοῦσι, μεγαλύνομαι ἐγὼ φύουσα σήμερον.

Γαστρὶ χωρεῖται καὶ πλάττεται ναὸς ὁ θεϊκὸς καὶ σωτήριος· λαγόσι μητρὸς φυτεύεται κλίμαξ, ἡ πρὸς τὰ ἄνω πάντας βροτοὺς ἐπαναγαγοῦσα· ἧς τὴν σύλληψιν πιστῶς πανηγυρίσωμεν.

B

ΩΔΗ Γ'.

Δέχεται ἐξ ὕψους προσεδρεύων Κυρίῳ ὁ Ἰωακεὶμ πεποθημένην ἀγγελίαν, ἐπιστάντος τοῦ ἀγγέλου αὐτῷ, καὶ λέγοντος· Ἄπιθι, τὰς σὰς ἐντεύξεις, ὁ πάντων Θεὸς, δίκαιε, ἐπλήρωσεν.

Ἐπικαλουμένη τὸν Θεὸν τῶν ἁπάντων ἡ Ἄννα, ποτὲ ἐν παραδείσῳ ἱσταμένη, ἐπιστάντα ἑώρα αὐτῇ ἄγγελον καὶ λέγοντα· Μὴ ἀθυμήσῃς· Μητρὸς γὰρ Θεοῦ μήτηρ μέλλεις ἔσεσθαι.

Ζηλοῦσα τὴν Ἄνναν τὴν πρὸ σοῦ, ἱκεσίας προσῆξας Θεῷ· καὶ τὴν ἀσπόρως δεξαμένην τὸν ἀχώρητον Λόγον ἁγνὴν ἐν μήτρᾳ συνέλαβες, τῇ εὐτεκνίᾳ σου πάντας ἡμᾶς χαριτώσασα.

C

ΩΔΗ Γ'.

Ἤνοικται ἡ μήτρα σου, τὸ πρὶν ἡ ἄγονος, καὶ δέδεκται, Ἄννα, νεφέλην τὴν οὐράνιον· ἐξ ἧς ἡμῖν ὁ

ODE I.

Virginem innocentem Dei filiam, futuram Creatoris Matrem, cum Anna in utero concepisset, lætitia gestiens exclamabat: Congratulamini mihi, omnes tribus Israel; ecce et ego concepi.

Cum Anna in sinu suo illum, quem propheta prædixerat, divino obsignatum Spiritu, librum contineret, clamans ad omnes inquiebat: Summam ego adipiscor gloriam, quippe hodierna die eam progermino, quam Scripturæ omnes præsignant.

Divinum ac salutare templum utero recipitur ac formatur; in matris visceribus plantatur scala, quæ mortales omnes ad superna reducet; fideliter hujus Conceptionem solemni conventu celebremus.

ODE III.

Dum Domino Joachimus vacat, desideratum e cœlis nuntium accipit; quippe illi se angelus sistit et inquit: Abi, postulationes tuas, o juste, universorum Deus ratas habuit.

Cum Anna in horto aliquando commorans Deum universorum deprecaretur, astantem sibi cernit angelum ac dicentem: Animum ne despondeas; mox enim mater Matris Dei eris.

Antiquæ illius Annæ æmula, preces, o Anna, obtulisti Deo; et eam, quæ incomprehensibile Dei Verbum sine semine conceptum continuit, immaculatam in utero concepisti, et de nobis omnibus fecunditate tua es optime merita.

ODE IV

Apertus est, o Anna, uterus tuus, generandi antea impos, et cœlestem excepit nubem; e qua

(1) Hunc canonem e veteribus menæorum editionibus depromptum censui hic subjiciendum, quia cum in recentioribus editionibus per schismaticos curatis omissum fuerit, recitatum tamen a catholicis olim fuisse consuetudo monasterii Cryptoferratensis luculenter testatur.

Digitized by Google

splendidus nobis sol exoriens, fulgore veritatis universos illuminavit, et profundas impietatis tenebras disjecit.

Igniformis thronus Dei tuis, o beata Anna a Deo vocata, visceribus infunditur; in quo ille sedens requievit, laboresque piorum omnium abstulit, atque cœlestem erroris expertem scientiam effudit.

Ecce lectulum, quem vero Regi in generis humani restauratione ad divinitus discumbendum prorsus servatum Salomon prædixit, sinu tuo, o Anna, concepisti; propterea quotquot sumus fideles, te prædicamus beatam.

ODE V.

E monte descendit Joachimus, non jam legis tabulas, sed quam lex præmonstrabat, quamque omnes prophetarum prædictiones indigitabant, immaculatam Dei Matrem adeptus; et exsultans exclamabat: Exaltatum est cor meum.

Ubi Anna tandem aliquando persensit visceribus suis illam insitam esse vitem fructiferam, e qua racemus effloruit, qui ad maturitatem perductus vinum nobis, videlicet immortalitatem, copiose stillat, Quid tibi, exclamabat; misericors Domine, retribuam?

Cum pietate sterilem naturam cernere Joachimus non ferret, effundebat preces, ut Annæ sterilitas auferretur, eamque prolem ipsa sortiretur e qua daretur filius ille altissimus, qui universos mortales Patri suo filios efficeret.

ODE VI.

Magnificans Anna Israelis Deum, clamabat lætabunda: Prætereunt procul dubio umbræ legis; ecce enim splendor divinæ gratiæ apparet, Virgo scilicet, nubes illa e qua fulgidus sol Deitatis vere enascitur.

Ubi angelum Anna audivit nuntiantem se parituram esse infantem, Novum sane, inquit, spectaculum, si et ego, prius infecunda et partus nescia, jam concepero; hinc exclamabat: Euge, proh felix nuntium, si verba exitus sequatur.

Ubi Anna se concepisse persensit, exclamabat: Lætentur montes et colles, campi et mare, angelorum multitudo et universum mortalium genus: divinum enim Domini delubrum initium novæ ædificationis sumpsit.

ODE VII.

Quem Moyses olim in Sina vidit rubum flammiferum, hunc Anna sinu concepit, et infecundatis ignominiam, qua urebatur, quemadmodum deinde impietatem exstinguit eorum qui canunt: Benedictus es, Deus Patrum nostrum.

Mirum in modum, o Anna, nunc illa depluit in sinum tuum stilla, quæ totam intus se excipiet aquam vitæ, irrorantem eos, qui fide accensi ad eum clamant: Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Passerculorum nidum, o Anna, cum aspiceres, spiritu sursum evolasti; et precibus immaculatam

A φαιδρὸς ἀνατείλας ἥλιος, πάντας φωτισμῷ τῆς ἀληθείας κατηύγασε, καὶ βαθὺ σκότος ἀθείας ἐξήλασεν.

Θρόνος ὁ πυρίμορφος Θεοῦ λαγόσι σου ἐνίδρυται· ἐν ᾧ καθίσας ἀναπέπαυται, καὶ πάντων τῶν εὐσεϐῶν τὸν κόπον ἀφείλετο, καὶ τὴν καθαρὰν θεογνωσίαν ἐνίδρυσεν ἐπὶ γῆς, Ἄννα μακαρία θεόληπτε.

Ἴδε, ἣν προέφη Σολομὼν, ἐν μήτρᾳ κλίνην εἴληφας, τετηρημένην ἀληθέστατα τῷ ἀληθεῖ Βασιλεῖ θείαν πρὸς ἀνάκλισιν γένους τῶν βροτῶν ἐπανακλήσει· διό σε χαρμονικῶς, Ἄννα, οἱ πιστοὶ μακαρίζομεν.

ΩΔΗ Ε'.

Κατῆλθεν ἐξ ὄρους ὁ Ἰωακεὶμ, οὐχὶ πλάκας τοῦ
B νόμου δεξάμενος, ἣν νόμος δὲ προέγραψε, καὶ πᾶσαι προφητῶν ἐδήλωσαν αἱ ῥήσεις, Θεοῦ ἁγνὴν Μητέρα· καὶ σκιρτῶν ἀνεϐόα· Ἐμεγαλύνθη ἡ καρδία μου.

Λαγόσιν ὡς ᾔσθετο Ἄννα ποτὲ φυτευθεῖσαν τὴν εὔκαρπον ἄμπελον, ἐξ ἧς ὁ βότρυς ἤνθησεν ὁ πέπειρος ἡμῖν οἶνον, ἀθανασίαν, πλουσίως ἀποστάζων, Τί σοι ἀνταποδώσω, εὔσπλαγχνε Κύριε, ἐφθέγγετο.

Μὴ φέρων τὴν κτίσιν ὁ Ἰωακεὶμ καθορᾷν εὐσεϐὴς στειρεύουσαν, τὴν στείρωσιν ἱκέτευε τῆς Ἄννης παρελθεῖν, καὶ ταύτην ἕξειν παῖδα ἐξ ἧς υἱὸς ἐδόθη πάντας υἱοθετήσας τῷ ἑαυτοῦ Πατρὶ ὁ ὕψιστος.

C

ΩΔΗ Ϛ'.

Νόμου αἱ σκιαὶ σαφῶς παρατρέχουσιν. Αὐγὴ γὰρ ἰδοὺ τῆς θείας χάριτος ἐμφανίζεται, ἡ Παρθένος, νεφέλη ἐξ ἧς ὁ φαιδρὸς τῆς θεότητος ἀντίσχει ὄντως ἥλιος, Ἄννα γηθομένη ἔκραζε, τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ μεγαλύνουσα.

Ξένον, εἰ κἀγὼ συλλήψομαι, θέαμα, ἡ ἄγονος πρὶν, καὶ ἡ οὐ τίκτουσα, Ἄννα ἔλεγε, φθεγγομένου ἀγγέλου ὡς ἤκουσεν, ὅτι τέξεται παιδίον, καὶ ἐκραύγαζεν· Εὖγε τοῦ καλοῦ ἀκούσματος, εἰ τῶν λόγων ἔκϐασις γένηται.

Ὄρη καὶ βουνοὶ, πεδία καὶ θάλασσα, ἀγγέλων πληθὺς καὶ πᾶσα φύσις βροτῶν, εὐφραινέσθωσαν· τοῦ Δεσπότου τὸ θεῖον γὰρ τέμενος ἀπαρχὴν ἀνα-
D δομήσεως ἐδέξατο. Ἄννα ὁπηνίκα ᾔσθετο ἑαυτὴν συλλαϐοῦσαν, ἐφθέγγετο.

ΩΔΗ Ζ'.

Πυρφόρον πάλαι βάτον Μωϋσῆς ἐν Σινᾷ ἣν ἑώρακεν, Ἄννα συνέλαϐε γαστρὶ, ἀπαιδίας πῦρ σϐεννύουσα, ὡς ἐσύστερον δυσσέϐειαν τοῖς μέλπουσιν· Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς, εὐλογητὸς εἶ.

Ῥανὶς τῇ σῇ νηδύϊ παραδόξως νῦν, Ἄννα, ἐξέϐλυσεν· ἥτις τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς ὅλον ἔνδον εἰσεδέξατο, τὸ δροσίζον τοὺς πιστῶς αὐτῷ κραυγάζοντας· Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς, εὐλογητὸς εἶ.

Στρουθίων ὡς ἑώρας καλιὰν, ἀνεπτερώθης πνεύματι· καὶ προσευχῇ περιστερὰν ἐκομίσω τὴν ἀμίαν-

Digitized by Google

τον, κάρφος φέρουσαν Χριστὸν ἐλαίας, Ἄννα, ἡμᾶς A κατακλυσμοῦ νοητοῦ ἐλευθεροῦντα.

assecuta es columbam, quæ ramum olivæ, Christum nempe e spirituali cataclysmo nos liberantem, gerit.

ΩΔΗ Η'.

Τί μοι μήτραν ἀπειργάσω ἀτεκνοῦσαν, καὶ μαστοὺς ξεροὺς, καθὼς προέφης ἐν προφήταις, Δέσποτα; ἀνεβόα Ἄννα ποτέ. Ἀτεκνίας μου τὸ ὄνειδος διάλυσον, καὶ δός μοι καρπὸν, μεθ' οὗ βοήσομαι· Εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὑπῆλθε τὴν σὴν, Ἄννα, μήτραν λυχνία, τὸ λαμπάδιον, ἥτις τὸ θεῖον μυστικῶς ἐχώρησε τὸ φωτίσαν πᾶσαν πνοὴν φρυκτωρίαις μυστικαῖς τῆς θείας γνώσεως· διὸ γηθοσύνως ἀνεκραύγαζες· Εὐλογείτω ἡ B κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φέρουσιν ὡς ὡραιότατον νῦν ζεῦγος θείαν δάμαλιν, ἐξ ἧς ὁ μόσχος ὡραῖος ἔλαμψεν, ὑπὲρ πάντων σφαγιασθεὶς, ὁ κλεινὸς Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννα μέλποντες· Εὐλογείτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ODE VIII.

Clamabat aliquando Anna : Quid mihi, Domine, uterum sobolis infecundum, atque arentia fecisti ubera, quemadmodum in prophetis prædixisti? Solve sterilitatis meæ opprobrium, et fructum mihi tribue, cum quo clamabo : Benedicant Domino creaturæ omnes, et superexaltat eum in omnia sæcula.

Sinum tuum, o Anna, candelabrum subiit, quod mystice divinam lampadem, omni spiritui divinæ scientiæ lumen mysticis facibus affundentem, in se excepit; propterea cum gaudio clamabas : Benedicant Domino creaturæ omnes, et superexaltate eum in omnia sæcula.

Inclytus Joachimus cum Anna, quippe conjugum par nobilissimum, divinam nunc gignunt juvenculam, e qua ortus est Filius in omnium salutem mactatus; atque adeo concinunt : Benedicant Domino creaturæ omnes, et superexaltate eum in omnia sæcula.

ΩΔΗ Θ'.

Χορεύσατε, πᾶσαι ψυχαὶ, καὶ σκιρτήσατε· γῆ νῦν πεπλαστούργηται, ἥτις καρπογονεῖ ἀνηρότως στάχυν ζωηφόρον, ἐξ οὗ φαγόντες οὐ πεινάσουσί ποτε, μεγαλύνοντες αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα.

Ψαλτήριον μετὰ κιθάρας ἀνάλαβε, Δαυῒδ, μελ- C ψῴδησον· ἰδοὺ κιβωτὸς ἀνεφάνη Θεοῦ, ἣν προέφης σαφῶς ἐσομένην εἰς ἀνάπλασιν, δι' ἧς ἐξανέστημεν ἡμεῖς τοῦ παραπτώματος.

Ὡς μέγιστοι δύο ἀστέρες ἠνέγκατε τὴν αὐγὴν τὴν πάμφωτον· ἥτις ἐξανατείλῃ τὸν μέγαν ἥλιον τῷ κόσμῳ· διὸ εὐφημοῦμεν καὶ δοξάζομεν ὑμᾶς, Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννα, ὡς θεόφρονας.

ODE IX.

Lætamini, omnes animæ, et exsultate; nunc condita illa est terra, quæ nescia aratri fert spicam vitæ; e qua quotquot manducaverint, magnificantes bonitatem ejus non esurient amplius.

Sume, o David, psalterium cum cithara, et concine : ecce apparuit arca Dei, quam futuram in restaurationem perspicue prædixisti, per quam nos e lapsu resurreximus.

Velut bina maxima astra auroram totam lucidam attulistis, quæ magnum mundo solem afferat; propterea vos, Joachim et Anna, tamquam divina mente præditos celebramus et glorificamus.

ANNO DOMINI CMX.

LEO PATRICIUS

NOTITIA

(Mai *Biblioth. nov. Patr.*, tom. VI, pag. 541.)

Leonis Patricii exstat in bibliotheca Vaticana codex maximus Bibliorum Græcorum, plurimis splendidisque ad miraculum decoratus picturis, cum ipsius Leonis fratrisque Constantini imagine. Hic nimirum Leo auctor est eclogarum sacra Biblia illustrantium, quod nos opus in alio cod. Vat. observavimus. Sunt autem eclogæ Commentariorum in Octoteuchum, in libros quatuor Regum et in duos Paralipomenon; item in Matthæum, Lucam, Joannem et Actus apostolorum; denique in Epistolas, unam Jacobi, duas Petri, tres Joannis (quarum in prima deest testimonium cœleste), unam Judæ. Nos hujus copiosi operis specimen, eclogarum nempe ad primum Geneseos capitulum, nunc in lucem efferemus.

Digitized by Google

ΛΕΟΝΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ.

—

LEONIS PATRICII

EPITOME INTERPRETATIONIS IN GENESIN EX VARIIS PATRIBUS.

—

Moyses theologiam non instituit propter spiritualem eorum infantiam, sed creationem ait factam ne eam pro Deo haberent homines. Ideo de angelorum creatione silet ne deificarentur; nec usque ad Abraham leges angelum alicubi missum.

Quod quidam angelos aiunt cœlo et terræ præexstitisse, alii cum cœlo creatos, cum in loco sint et sine loco esse demonstrari non possit, circumscripti enim sunt.

Quod non docet Deum aquas tunc fecisse; sed in Sabbato, inquit, quia in sex diebus Dominus Deus fecit cœlum et terram et mare et omnia quæ in eis sunt.

Quod si Deus lucem creavit, non item tenebras: contraria enim sunt; contraria autem non sunt, sed lux quidem substantia, tenebræ ascititium quid; cœli enim et terræ obumbratio sunt; secundum gentiles, umbra terræ.

Quod Spiritus qui ferebatur aer est physicus supra aquas exsistens, cujus naturam mobilem et fluxam bene demonstrant verba *ferebatur* et *supra*. Quod autem Spiritum Dei dicit, audi David: *Flabit Spiritus ejus*, id est Spiritus Dei, *et fluent aquæ* [1]; et, *Domini est terra et plenitudo ejus* [2]; et, *Cœlum cœli Domino* [3]. Quidam autem hoc de Spiritu sancto intelligunt; vox autem *ferebatur*, id est quasi incubabat aquis et eas vivificabat.

Quod propter hoc dicitur: Vidit Deus quia erant bona, ne quis vituperare auderet quæ divina sententia bona dixerat.

Quod duo cœli sunt: unum in principio factum, alterum ex aquis formatum; id est unum ex non entibus, alterum ex jam exsistentibus.

Quod illud, *Laudate, cœli cœlorum*, et *aqua quæ cœlo superstat*, plures cœlos non inducit; sed Hebræorum dialectus non solet voces *cœlum* et *aquam* singulariter exprimere; ut nec Græci *Athenæ* et *Thebæ*; et nemo *urbem Delphum* dicit, sed *Delphos*; et in alio *cœlum cœli* veritatem ratam facit.

[1] Psal. CXLVII, 18. [2] Psal. XXIII, 1. [3] Psal. CXIII, 16.

A Οὐ προτέταχε θεολογίαν ὁ Μωσῆς διὰ τὴν νηπιότητα αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν κτίσιν λέγει γενητήν, διὰ τὸ θεὸν αὐτὴν μὴ ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους· διὰ τοῦτο περὶ ἀγγέλων οὐκ εἶπε κτίσεως, ἵνα μὴ θεοποιηθῶσιν αὐτούς· οὐδὲ μέχρι τοῦ Ἀβραὰμ εὑρήσεις ἄγγελον πεμφθέντα που.

Ὅτι οἱ μὲν προϋπάρχειν λέγουσιν ἀγγέλους οὐρανοῦ καὶ γῆς· οἱ δὲ σὺν αὐτῷ γεγενῆσθαι, ἐπεὶ καὶ ἐν τόπῳ εἰσί· καὶ ἄνευ τόπου εἶναι τούτους οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο· περιγραπτοὶ γάρ εἰσιν.

Ὅτι οὐ διδάσκει ὅτι καὶ τὰ ὕδατα ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐνταῦθα· ἐν δὲ τῷ Σαββάτῳ, φησὶν, ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

B Ὅτι εἰ τὸ φῶς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν, οὐκ αὐτὸς τὸ σκότος· ἐναντία γάρ· οὐκ ἔστι δὲ ἐναντία, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐσία, τὸ δὲ συμβεβηκός ἐστιν· οὐρανοῦ γὰρ καὶ γῆς ἐστιν ἀποσκίασμα· ὡς δὲ οἱ ἔξω, σκιὰ γῆς.

Ὅτι τὸ Πνεῦμα ὃ ἐπεφέρετο, ἀήρ ἐστιν ὁ φυσικὸς ἐπάνω ὑδάτων ὤν· δικαίως δὲ καὶ τὸ *ἐπεφέρετο* τό τε *ἐπάνω* δηλοῖ καὶ κινητικὸν αὐτοῦ καὶ ἄστατον· ὅτι δὲ Θεοῦ αὐτὸ λέγει, ἄκουε τοῦ Δαβίδ· *Πνεύσει τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ*, ἤγουν τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ *ῥυήσεται ὕδατα*. Καί· *Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα*. Καί· *Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ*. Οἱ δὲ, περὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦτο νοοῦσι· τὸ δὲ *ἐπεφέρετο*, ἀντὶ τοῦ, ὥσπερ ἐπωάζον περιέθαλπε καὶ ἐζωογόνει τὰ ὕδατα.

C Ὅτι διὰ τοῦτο πρόσκειται, ὅτι εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλὰ, ἵνα μηδεὶς δύνηται ψέξαι ἃ ἡ θεία ψῆφος εἶπε καλά.

Ὅτι δύο οὐρανοί εἰσιν, εἷς ὁ ἐν ἀρχῇ γεγονὼς, καὶ ἕτερος ὁ ἐξ ὑδάτων συνεστώς· ὥστε ὁ μὲν ἐξ οὐκ ὄντων, ὁ δὲ ἐξ ὄντων.

Ὅτι τὸ, *Εὐλογεῖτε, οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν*, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, οὐ πολλοὺς οὐρανοὺς λέγει, ἀλλὰ ἡ Ἑβραίων γραφὴ τόν τε *οὐρανὸν* καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ οἶδεν ἑνικῶς ὀνομάζειν· ὥσπερ οὐδὲ οἱ Ἕλληνες τὸ Ἀθῆναι, καὶ τὸ Θῆβαι· καὶ τὴν *Δελφὸν πόλιν* οὐδεὶς λέγει, ἀλλὰ *Δελφοὺς* λέγει· ἐπεὶ *ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ* ἐν ἄλλῳ κυροῖ τὴν ἀλήθειαν.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

Ὅτι πῶς καὶ μία ἡ ὑδάτων συναγωγὴ καὶ πολλαί; A Τὸ μὲν, ὅτι *ἥνωνται* · τὸ δὲ, ὅτι *κοῖται* καὶ πελάγη κεχωρισμένα εἰσίν.

Ὅτι τὰς οὐκ ἐδωδίμους βοτάνας βλαστῆσαι προσέταξεν ὁ Θεὸς, καὶ τὰ ἰοβόλα διά τε τὰς μελλούσας ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀῤῥωστίας ἐγγίνεσθαι, καὶ διὰ τὸ ἐπιφόβους ἡμᾶς εἶναι ἐν παντὶ καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ, καὶ συστέλλεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ζητεῖν ἐκ τούτου.

Ὅτι ἐκ τοῦ πρώτου φωτὸς ὁ ἥλιος ἔλαβε, καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ἀστέρες, καὶ εἴ πού ἐστι πῦρ ἄλλο· ὥσπερ καὶ τὸ ὕδωρ εἴς τε τοὺς ποταμοὺς, καὶ τὰς πηγὰς, καὶ τὰς λίμνας, καὶ τὰς θαλάσσας εἰς τὰ ὑπερῷα τοῦ δευτέρου οὐρανοῦ διενεμήθη.

Ὅτι τὰ φυτὰ πρὸ τῶν φωστήρων ἐποίησε, δεικνύων ὅτι τὴν ζωογόνον δύναμιν πρὸ ἡλίου ἔχουσιν.

Ὅτι τὰ θηρία ἔσχατον τοῦ φωτὸς ἐποίησεν · οὐ γὰρ B ἂν ἤνεγκεν ἀθρόως τοῦ φωτὸς τὴν ἔλλαμψιν.

Ὅτι τὰ μὲν φυτὰ οὐκ εὐλόγησεν, ἐπειδὴ εὐθὺς τὴν γῆν τούτων ἐπλήρωσε πάντων κατακύρως· τὰ δὲ θηρία καὶ τὰ κτήνη ἀνὰ δύο παρήγαγεν · εἰκότως οὖν τὸ *Αὐξάνεσθε* εἶπεν.

Ὅτι τὸ, *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν*, ἡμεῖς μὲν τὸν Υἱὸν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ μὲν, τοὺς ἀγγέλους, οἱ δὲ, πρὸς ἑαυτόν · ἄλλοι δέ τινες τῶν αἱρετιζόντων, Ἀττικὴν εἶπον τὴν σύνταξιν · καὶ γὰρ οἱ τὰς μεγίστας πεπιστευμένοι ἀρχὰς, Γράφομεν, λέγουσι, καὶ, Προστάττομεν· οἱ δὲ ἀπολογούμενοι λέγουσιν, ὅτι τὰ πλεῖστα ὁ Θεὸς μονοπροσώπως λέγει ἐν πάσῃ τῇ Γραφῇ · ὧδε δὲ, καὶ εἰς τὸ, *Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς* C *γλώσσας*, δύο προσώπων παράστασιν ποιεῖται · ὥστε τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα δεῖ ἐννοεῖν. Τί ἐστι τὸ *κατ' εἰκόνα*; οἱ μὲν τὸ ἀόρατον τῆς ψυχῆς· οἱ δὲ τὸν νοῦν, διὰ τὸ πανταχοῦ διήκειν · οἱ δὲ τὸ ἄρχειν τῶν κάτω, ὥσπερ Θεὸς, καὶ τῶν ἄνω · οἱ δὲ διὰ τὸ ἐργάζεσθαι αὐτὸν, καὶ οἷα Θεὸν δημιουργεῖν· οἱ δὲ διὰ τὸ νοῦν λόγον καὶ πνεῦμα ἔχειν, οἷα ὁ δημιουργήσας τοῦτον Θεός.

Quomodo singularis aquarum collectio et plures? Juxta illud, *Congregentur*, et, Flumina a maribus dividentur.

Quod plantas non esibiles germinare jussit Deus, et venenosas nasci, hoc propter morbos ex prævaricatione superventuros, et per hoc quod in omni loco et tempore in timore et gemitu vivimus, hinc Deum quærendi locus esset.

Quod ex luce primigenia sol, luna, astra et ignis si quis alius, lucem acceperunt; ut aqua ad fluvios, fontes, paludes et maria in superioribus secundi cœli permanebat.

Quod plantas ante luminaria fecit, hoc demonstrat, ea virtutem vivificam ante solem habuisse.

Quod animantia post lucem creavit: non enim lucis fulgorem repentinum tulissent.

Quod plantas quidem non laudavit, quia statim eas per totam terram germinare fecit; bestias autem et pecora conjunxit: convenienter autem *Crescite* dixit.

Quod per hoc, *Faciamus hominem ad imaginem nostram*, nos Filium quidem: ex Judæis autem quidam illud ad angelos, alii ad Deum referunt. Ex hæreticis quidam Atticum dicunt loquendi modum; ii enim penes quos est summa potestas, Scribimus, aiunt, et mandamus; qui veritati adhærent, dicunt, plerumque in Scriptura Deum in persona singulari loqui; hoc autem loco, et in illo: *Venite, descendentes confundamus linguas eorum*, duplicem personam inducit, ita ut Filium et Spiritum sanctum oporteat intelligere. Quid est, *secundum imaginem*? Alii quidem interiorem animam; alii mentem intelligunt propter ejus quocunque pervadendi virtutem; hi super terrena et cœlestia potestatem quæ Dei est; alii ejus operationem et creationem, alii mentem quæ rationalem spiritum habet ut Deus qui creavit eam.

ANNO SÆCULI X INCERTO.

ATHANASIUS

CORINTHIORUM EPISCOPUS

NOTITIA.

(Lequien, *Oriens Christianus*, tom. II, pag. 163.)

In Synaxario quod Basilii imperatoris nomen præfert et a Papebrochio editum est, die 5 Maii legitur: *Commemoratio S. P. N. Athanasii, episcopi Corinthiorum, qui obdormivit pie et sancte diebus imperii Basilii et Constantini*. Inter codices bibliothecæ Augustanæ, quorum index ab Antonio Rainero anno 1675 editus est, pag. 30 memoratur *Athanasii cujusdam archiepiscopi Corinthiorum quæstio, Cur Christus in cruce, nec alio genere supplicii mortuus sit, ejusque solutio*.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ

ΤΕΤΡΑΒΙΒΛΟΥ ΖΩΤΟΥ ΙΑΚΩΒΙΤΟΥ.

—

ATHANASII CORINTHI ARCHIEPISCOPI

E QUATUOR LIBRIS ZOTI JACOBITI.

(Luc. XXIV, 43.)

—

Inquirimus utrum ciborum saturatio in Christo evacuationem produxerit. Si ergo dicitis evacuationem produxisse, Nestoriani estis, merum hominem Christum supponentes. Si vero dixeritis evacuationem non produxisse, quomodo intelligatur hominem admitti saturatum, et non evacuatum? —*Responsio.*— Apostolus summam unitatem monstrare volens divinitatis et humanitatis, in omnibus similem nobis hominem assumi sine pecato inquit; sed hic quidem ob summam unitatem illud dixit; nos vero supra hominem Christum exstitisse admittimus. Nam quod e Virgine natus fuerit, Deum illum esse et supra hominem ostendit; et oportebat, secundum sanctæ Scripturæ regulam, nec ad dexteram declinare nec ad sinistram, sed stare his quæ scripta sunt, neque aliquid amplius exquirere. Verumtamen ne videamur ob responsionis carentiam silere, dicemus, meliore parte præstante, aliud esse corpus ejus divinum magis, quod nempe in saturatione secundum nos fuerit, in evacuatione vero supra nos. Ostendit id etiam ante incarnationem beata Trinitas apud Abraham comedens, et saturata, et non evacuata. Similiter quoque post resurrectionem Salvator noster saturatus est, evacuatione non occurrente, sed per inhabitantem divinam naturam saturatione consumpta; hæc quidem nos intelligimus secundum nostræ cognitionis debilitatem; ille autem incarnatus cognoscit proprios saturationis et evacuationis suæ modos, sicut noscit modum ineffabilis duarum naturarum unionis et distinctionis in una persona.

Ζητοῦμεν εἰ ἡ πλήρωσις τῶν βρωμάτων ἐπὶ Χριστοῦ ἐκέκτητο καὶ κένωσιν. Εἰ οὖν λέγετε κεκτῆσθαι κένωσιν, Νεστοριανοί ἐστε, ψιλὸν ἄνθρωπον ὑποτιθέμενοι τὸν Χριστόν· εἰ δὲ ἐρεῖτε μὴ κεκτῆσθαι κένωσιν, πῶς ἂν νοηθείη ἄνθρωπον προσλαβέσθαι πληρούμενον, καὶ μὴ κενούμενον; —*Ἀπόκρισις.*— Ὁ Ἀπόστολος τὴν ἄκραν ἕνωσιν θέλων δηλῶσαι θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν ἀναλαβέσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἁμαρτίας φησίν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν διὰ τὴν ἄκραν ἕνωσιν τοῦτο εἶπεν· ἡμεῖς δὲ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον γεγενῆσθαι αὐτὸν καταλαμβάνομεν. Τὸ γὰρ ἐκ Παρθένου γεννηθῆναι, τὸ Θεὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον, δείκνυσι· καὶ ἔδει κατὰ τὸν τῆς ἁγίας Γραφῆς κανόνα μὴ ἐκκλῖναι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, ἀλλὰ στοιχεῖν τοῖς γεγραμμένοις, καὶ μηδὲν πλέον περιεργάζεσθαι· ὅμως ἵνα μὴ δόξωμεν ἀποκρίσεως ἀποροῦντες σιγᾷν, ἐροῦμεν ὅτι τοῦ κρείττονος ἐκνικήσαντος, ἄλλο εἶναι σῶμα τὸ ἐκείνου θεοειδέστερον, ὅπερ ἐν μὲν τῇ πληρώσει καθ' ἡμᾶς ἦν, ἐν δὲ τῇ κενώσει ὑπὲρ ἡμᾶς. Δηλοῖ δὲ καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως ἡ μακαρία Τριὰς παρὰ τῷ Ἀβραὰμ ἐσθίουσα, καὶ πλήρωσιν δεχομένη, καὶ μὴ κενουμένη· ὁμοίως καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν πλήρωσιν δεχόμενος, κενώσεως μὴ ὑπαρχούσης, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐνοικούσης θείας φύσεως τῆς πληρώσεως ἐκδαπανωμένης· ταῦτα μὲν ἡμεῖς κατὰ τὴν ἡμετέραν τῆς γνώσεως ἀσθένειαν· αὐτὸς δὲ ὁ σαρκωθεὶς ἐπίσταται τοὺς οἰκείους τρόπους τῆς πληρώσεως καὶ τῆς κενώσεως· καθὼς οἶδε καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποῤῥήτου τῶν δύο φύσεων μίξεώς τε καὶ κράσεως ἐν ἑνὶ προσώπῳ.

Digitized by Google

OPUSCULA GRÆCA

INCERTÆ ÆTATIS.

MONITUM. — Per codices mss. vagantur opera multa anonyma et incertæ ætatis, quibus litteratos viros carere amplius non volumus. Ea autem quæ ad sæculum IX *et* X *referenda videntur et vere lectu digna sunt, hic colligimus et edimus.*

—

OPUSCULA SCRIPTURISTICA.

—

OCTATEUCHI DIVISIO IN CAPITA.

(Bandini *Bibl. Medic. Laurent.* tom. I, cod. XXXVII, decimo sæculo conser., Plut. V.)

—

Geneseos divisio sequens est :

α'. Περὶ τῶν δύο φωστήρων. A	1. De duobus luminaribus.
β'. Περὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ πετεινῶν.	2. De reptilibus et volucribus.
γ'. Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ποιήσεως.	3. De hominis creatione.
δ'. Περὶ τῆς τοῦ Σαββάτου καταπαύσεως.	4. De Sabbati requie.
ε'. Περὶ τῆς γῆς, καὶ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τοῦ παραδείσου τοῦ ποταμοῦ.	5. De terra, Adamo, et paradisi fluvio.
ς'. Περὶ τῶν ποταμῶν.	6. De fluviis.
ζ'. Περὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας.	7. De Adamo et Eva.
η'. Περὶ τῆς τοῦ ὄφεως ἀπάτης.	8. De serpentis fraude.
θ'. Περὶ τῆς κατάρας τοῦ ὄφεως.	9. De maledictione serpentis.
ι'. Περὶ τῆς κατάρας τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ Ἀδὰμ.	10. De maledictione mulieris et Adami.
ια'. Περὶ τῶν δερματίνων χιτώνων.	11. De pelliceis tunicis.
ιβ'. Περὶ τῆς ἐκβλήσεως τοῦ Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου.	12. De eiectione Adami e paradiso.
ιγ'. Τὰ κατὰ Ἀδὰμ, καὶ Κάϊν, καὶ Ἄβελ. B	13. Quæ ad Adamum, Cain et Abel attinent.
ιδ'. Περὶ τῆς κατάρας τοῦ Κάϊν.	14. De maledictione Cain.
ιε'. Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Κάϊν.	15. De genealogia Cain.
ις'. Τὰ κατὰ Λάμεχ.	16. Quæ ad Lamech attinent.
ιζ'. Περὶ τοῦ Σὴθ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνὼς [sic, lege Ἐνώχ]	17. De Seth, et filio ejus Henos (sic, lege Henoch).
ιη'. Περὶ τῆς γενεαλογίας τῆς ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Νῶε.	18. De genealogia ab Adamo ad Noe.
ιθ'. Τὰ κατὰ Ἐνώχ	19. Quæ ad Henoch attinent.
κ'. Περὶ τῶν λαβόντων ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν ὧν ἐξελέξαντο, καὶ περὶ τῶν γιγάντων.	20. De accipientibus sibi uxores ex omnibus quas elegerant, et de gigantibus.
κα'. Πρῶτος χρηματισμὸς πρὸς Νῶε περὶ τῆς κιβωτοῦ.	21. Prima revelatio ad Noe de arca.
κβ'. Περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ.	22. De diluvio.
κγ'. Περὶ τῆς τοῦ κόρακος ἀποστολῆς.	23. De corvi emissione.
κδ'. Δεύτερος χρηματισμὸς πρὸς Νῶε.	24. Secunda revelatio ad Noe.
κε'. Περὶ τοῦ θυσιαστηρίου Νῶε, καὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως. C	25. De altari Noe, et Holocausto.
κς'. Περὶ τοῦ ἐσθίειν πᾶν κρέας μὴ ἐν αἵματι, καὶ περὶ τοῦ ἐκχέοντος αἷμα ἀνθρώπου.	26. De licentia comedendi omnem carnem quæ non sit in sanguine, et de effundente sanguinem hominis.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

27. Tertia revelatio ad Noe de fœdere.

A κζ'. Τρίτος χρηματισμὸς περὶ διαθήκης πρὸς Νῶε.

28. Quæ ad filios Noe attinent, et de ejus ebrietate.

κη'. Τὰ κατὰ τοὺς υἱοὺς Νῶε, καὶ περὶ τῆς μέθης αὐτοῦ.

29. De maledictione Chanaan.

κθ'. Περὶ τῆς κατάρας τοῦ Χαναάν.

30. De morte Noe.

λ'. Περὶ τῆς τελευτῆς Νῶε.

31. De genealogia filiorum Noe.

λα'. Περὶ τῆς γενεαλογίας τῶν υἱῶν Νῶε.

32. De ædificatione urbis et turris.

λβ'. Περὶ τῆς οἰκοδομηθείσης πόλεως, καὶ τοῦ πύργου.

33. De confusione linguarum.

λγ'. Περὶ τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν.

34. De genealogia a Sem ad Abraham.

λδ'. Περὶ τῆς γενεαλογίας τῆς ἀπὸ τοῦ Σὴμ ἕως τοῦ Ἀβραάμ.

35. Quæ ad Thare, et illos ejus attinent, quos educit e regione Chaldæorum.

λε'. Τὰ κατὰ Θάῤῥαν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, οὓς ἐξήγαγεν ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων.

36. Prima revelatio ad Abraham.

λς'. Πρῶτος χρηματισμὸς πρὸς Ἀβραάμ.

37. Secunda revelatio ad Abraham in terra Chanaan.

B λζ'. Δεύτερος χρηματισμὸς πρὸς Ἀβραὰμ, ἐν τῇ Χαναάν.

38. De descensu Abraham, in Ægyptum, et quæ ad Saram attinent et Pharaonem.

λη'. Περὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ καταβάσεως τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ τὰ κατὰ τὴν Σάῤῥαν καὶ Φαραώ.

39. De ascensu Abraham ex Ægypto, et quæ ad Lot attinent.

λθ'. Περὶ τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἀναβάσεως τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ τὰ κατὰ τὸν Λώτ.

40. *Deest fortasse quod in antecedenti continebatur.*

μ'. *Λείπ.*

41. Tertia revelatio ad Abraham.

μα'. Τρίτος χρηματισμὸς πρὸς Ἀβραάμ.

42. *Deest.*

μβ'. *Λείπ.*

43. De captivitate Lot.

μγ'. Περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Λώτ.

44. Quæ ad Melchisedech et Abraham attinent.

μδ'. Τὰ κατὰ Μελχισεδὲκ, καὶ τὸν Ἀβραάμ.

45. Revelatio in visione ad Abraham.

με'. Χρηματισμὸς ἐν ὁράματι πρὸς Ἀβραάμ.

46. Quæ ad Saram et Agar attinent.

μς'. Τὰ κατὰ Σάῤῥαν, καὶ τὴν Ἄγαρ.

47. De dictis ab angelo Agar.

μζ'. Περὶ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου τῇ C Ἄγαρ.

48. *Deest.*

μη'. *Λείπ.*

49. Fœdus circumcisionis ad Abraham.

μθ'. Διαθήκη πρὸς Ἀβραὰμ περιτομῆς.

50. De nomine Saræ, et promissio de Isaac.

ν'. Περὶ τοῦ ὀνόματος Σάῤῥας, καὶ ἐπαγγελία περὶ τοῦ Ἰσαάκ.

51. De circumcisione Abraham, et omnium domesticorum ejus.

να'. Περὶ τῆς περιτομῆς τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ πάντων τῶν οἰκείων αὐτοῦ.

52. De apparitione facta Abraham in quercu Mambre, et de hospitalitate ejus.

νβ'. Περὶ τῆς ὀπτασίας τῆς γενομένης τῷ Ἀβραὰμ, ἐν τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, καὶ περὶ τῆς ξενοδοχίας αὐτοῦ.

53. Sexta revelatio de illo: Habebit Sara filium.

νγ'. Ἕκτος χρηματισμὸς περὶ τοῦ, Ἕξει υἱὸν Σάῤῥα.

54. De Domino et duobus angelis præmissis a Domino.

νδ'. Περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν β' ἀγγέλων τῶν προπεμπομένων ὑπὸ τοῦ Κυρίου.

55. De petitione Abraham propter justos.

νε'. Περὶ τῆς διὰ τοὺς δικαίους αἰτήσεως τοῦ D Ἀβραάμ.

56. De angelis venientibus Sodomam, et de hospitalitate Lot.

νς'. Περὶ τῶν ἀγγέλων ἐλθόντων εἰς Σόδομα, καὶ περὶ τῆς ξενοδοχίας τοῦ Λώτ.

57. De iniquitate Sodomorum, qui percussi sunt cæcitate.

νζ'. Περὶ τῆς παρανομίας τῶν Σοδομιτῶν, οἳ ἐπατάχθησαν ἀορασίᾳ.

58. De Sodomæ ruina per incendia.

νη'. Περὶ τῆς καταστροφῆς Σοδόμων τῆς διὰ ἐμπρησμῶν.

59. Quæ ad Lot et ejus filias attinent.

νθ'. Τὰ κατὰ τὸν Λὼτ, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ.

60. De Sara et Abimelech.

ξ'. Περὶ Σάῤῥας καὶ τοῦ Ἀβιμέλεχ.

61. De Sara pariente Isaac.

ξα'. Περὶ Σάῤῥας τεκούσης τὸν Ἰσαάκ.

62. Quæ ad Saram attinent, et ad Agar, et ad Abraham ob Isaac et Ismael.

ξβ'. Τὰ κατὰ τὴν Σάῤῥαν, καὶ τὴν Ἄγαρ, καὶ τὸν Ἀβραὰμ διὰ τὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν Ἰσμαήλ.

63. De dictis Agar ab angelo.

ξγ'. Περὶ τῶν λεχθέντων τῇ Ἄγαρ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου.

64. Abraham fœdus cum Abimelech.

ξδ'. Διαθήκη τοῦ Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Ἀβιμέλεχ.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

A

ξε'. Ἕβδομος χρησμὸς περὶ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ διὰ τὸν Ἰσαάκ.

ξς'. Περὶ ὧν τέτοκε Μελχὰ τῷ Ναχώρ.

ξζ'. Περὶ τῆς τελευτῆς Σάῤῥας.

ξη'. Περὶ τοῦ μνημείου οὗ ἐκτήσατο Ἀβράμ παρὰ τῶν υἱῶν Χέτ.

ξθ'. Περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ παιδὸς τοῦ Ἀβραὰμ τῆς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν.

ο. Τὰ κατὰ τὸν παῖδα καὶ τὴν Ῥεβέκκαν ἐπὶ τοῦ φρέατος.

οα'. Τὰ κατὰ τὸν παῖδα εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λάβαν, καὶ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ.

οβ'. Περὶ Ἀβραὰμ καὶ Κεττούρας.

ογ'. Περὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ῥεβέκκας τεκούσης τὸν Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰακώβ.

B

οδ'. Περὶ τῶν πρωτοτοκίων τοῦ Ἡσαῦ.

οε'. Πρῶτος χρηματισμὸς ἐν ὀπτασίᾳ πρὸς Ἰσαὰκ ἐν Γεράροις.

ος'. Τὰ κατὰ Ἰσαὰκ, καὶ Ῥεβέκκαν, καὶ τὸν Ἀβιμέλεχ.

οζ'. Περὶ ἧς ἔσπειρε κριθῆς Ἰσαὰκ ἐν Γεράροις.

οη'. Περὶ τῶν Φυλιστιεὶμ ζηλωσάντων τὸν Ἰσαὰκ, καὶ περὶ τῶν φρεάτων ὧν ὤρυξεν.

οθ'. Δεύτερος χρηματισμὸς πρὸς Ἰσαὰκ, περὶ τοῦ φρέατος.

π'. Διαθήκη τοῦ Ἀβιμέλεχ πρὸς τὸν Ἰσαὰκ περὶ τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου.

πα'. Περὶ τῶν γυναικῶν Ἡσαῦ, αἳ ἦσαν ἐρίζουσαι τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῇ Ῥεβέκκᾳ.

C

πβ'. Περὶ τῆς θήρας τοῦ Ἡσαῦ τῆς διὰ τὴν εὐλογίαν.

πγ'. Περὶ τοῦ πτερνισμοῦ Ἰακὼβ διὰ τὴν εὐλογίαν.

πδ'. Πρώτη εὐλογία Ἰακὼβ ἀντὶ Ἡσαῦ.

πε'. Περὶ τῶν ἐδεσμάτων ὧν ἐποίησεν Ἡσαῦ.

πς'. Περὶ τῆς ὀργῆς Ἡσαῦ τῆς πρὸς Ἰακώβ.

πζ'. Δευτέρα εὐλογία τοῦ Ἰακώβ.

πη'. Περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἡσαῦ.

πθ'. Περὶ τῆς καταβάσεως Ἡσαῦ [sic, lege Ἰακώβ] τῆς εἰς Χαῤῥάν.

ϟ'. Πρῶτος χρηματισμὸς πρὸς Ἰακὼβ ἐν ὕπνῳ ἀπὸ τῆς κλίμακος.

ϟα'. Περὶ ἧς ηὔξατο εὐχῆς Ἰακὼβ, ἐν ᾧ ἐκοιμήθη τόπῳ.

D

ϟβ'. Τὰ κατὰ Ἰακὼβ πορευθέντα πρὸς Λάβαν, καὶ περὶ τοῦ ἀποκυλισθέντος λίθου.

ϟγ'. Τὰ κατὰ Λάβαν, καὶ Ῥαχὴλ, καὶ Λείαν, καὶ Ἰακώβ.

ϟδ'. Περὶ Λείας συλλαβούσης τὸν Ῥουβίμ (sic).

ϟε'. Περὶ Λείας, καὶ Ζελφᾶς, καὶ τοῦ Ἰακώβ.

ϟς'. Περὶ τῶν μανδραγορῶν ὧν εὗρε Ῥουβίμ.

ϟζ'. Περὶ τῆς Ῥαχὴλ τεκούσης τὸν Ἰωσήφ.

ϟη'. Περὶ τοῦ Ἰακὼβ θελήσαντος ἐπανελθεῖν.

ϟθ'. Δεύτερος χρηματισμὸς πρὸς Ἰακὼβ, περὶ τῆς ἐπανελεύσεως αὐτοῦ.

ρ'. Περὶ ὧν εἶπεν Ἰακὼβ τῇ Ῥαχὴλ, καὶ Λείᾳ, καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ.

ρα'. Περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἰακὼβ περὶ ὧν ἔκλεψεν εἰδώλων Ῥαχὴλ τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

65. Septima revelatio, de tentatione circa Isaac.

66. De his quos genuit Melcha Nachor.

67. De morte Saræ.

68. De monumento quod possedit Abraham a filiis Chet.

69. De missione famuli Abraham in Mesopotamiam.

70. Quæ ad famulum et Rebeccam attinent juxta puteum.

71. Quæ ad famulum attinent ingredientem in domum Laban, et ad ejus regressum.

72. De Abraham et Cetura.

73. De Isaac et Rebecca pariente Esaü et Jacob

74. De primogenitis Esaü.

75. Prima revelatio ad Isaac in apparitione in Geraris.

76. Quæ ad Isaac attinent, et Rebeccam, et Abimelech.

77. De hordeo quod seminavit Isaac in Geraris.

78. De Philistiim invidentibus Isaac; et de puteis quos fodit.

79. Secunda revelatio ad Isaac, de puteo.

80. Fœdus Abimelech cum Isaac de puteo juramenti.

81. De uxoribus Esaü quæ offenderant Isaac et Rebeccam.

82. De venatione Esaü propter benedictionem.

83. De fraude Jacob propter benedictionem.

84. Prima benedictio Jacob pro Esaü.

85. De pulmentis quæ fecit Esaü.

86. De ira Esaü contra Jacob.

87. Secunda benedictio Jacob.

88. De uxore Esaü.

89. De descensu Esaü (sic; lege Jacob) in Charan.

90. Prima revelatio ad Jacob in somno per scalam.

91. De oratione quam oravit Jacob, in quo dormivit loco.

92. Quæ ad Jacob attinent iter facientem ad Laban, et de revoluto lapide.

93. Quæ ad Laban attinent, et Rachel, et Liam, et Jacob.

94. De Lia concipiente Ruben.

95. De Lia, et Zelpha, et Jacob.

96. De mandragoris quas invenit Ruben.

97. De Rachel pariente Joseph.

98. De Jacob volente regredi.

99. Secunda revelatio ad Jacob, de illius reditu.

100. De his quæ dixit Jacob Rachel, et Liæ, et de Deo qui illi apparuit.

101. De regressu Jacob; de idolis quæ furata est Rachel a patre suo.]

Digitized by Google

102. De revelatione ad Laban de Jacob et de idolis A
103. Fœdus Jacob et Laban.
104. De columna et tumulo testimonii.
105. De angelis qui obviam fiunt Jacob.
106. De Esaü veniente obviam Jacob.
107. De luctante cum Jacob.
108. De occurentia Esaü et Jacob.
109. Quæ ad Dinam attinent filiam Jacob et Liæ.
110. Tertia revelatio ad Jacob in Sichem de Bethel, et Deo qui illi apparuit, quando fodit deos alienos sub terebintho.
111. Quarta revelatio in apparitione ad Jacob. B
112. *Deest.*
113. Quæ ad Ruben et Balam spectant.
114. De genealogia Jacob et morte Isaac.
115. De genealogia Esaü, quando abiit e terra Chanaan ante faciem Jacob.
116. De his qui regnaverunt in Edom.
117. Quæ ad Joseph et fratres ejus attinent.
118. De somniis Joseph.
119. De Joseph emisso ad fratres suos.
120. Quæ ad Judam et uxorem ejus Savam attinent. C
121. Quæ ad Thamar spectant et filios Juda.
122. Quæ ad Phares et Zaram attinent.
123. Quæ ad Joseph attinent venditum in Ægyptum.
124. De Joseph et Ægyptia.
125. De pincerna et pistore.
126. De natalitiis, et somniis quæ vidit Pharao; et de his quæ recordatus est pincerna.
127. Quæ ad Pharaonem spectant et Joseph circa somnia Pharaonis.
28. De spicis septem annorum abundantiæ.
129. De Manasse, et Ephraim, qui nati sunt Joseph ante inopiam. D
130. De incipientibus septem annis inopiæ.
131. Quæ ad fratres Joseph attinent descendentes in Ægyptum.
132. De regressu fratrum Joseph propter Benjamin.
133. Quæ ad fratres Joseph spectant descendentes in Ægyptum cum Benjamin.
134. Quæ ad scyphum argenteum spectant, et quomodo Joseph se dat agnoscendum.
135. De reditu fratrum Joseph ad illorum patrem.
136. De descensu Jacob in Ægyptum: in quo quinta revelatio facta est ad eum in visione noctis ad puteum Juramenti.

ρβ'. Περὶ τοῦ χρηματισμοῦ τοῦ πρὸς Λάβαν περὶ τοῦ Ἰακὼβ, καὶ περὶ τῶν εἰδώλων.
ργ'. Διαθήκη τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ Λάβαν.
ρδ'. Περὶ τῆς στήλης, καὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ μάρτυρος.
ρε'. Περὶ τῆς συναντήσεως τῶν ἀγγέλων τῆς πρὸς Ἰακώβ.
ρς'. Περὶ τοῦ Ἡσαῦ ἐρχομένου εἰς συνάντησιν τῷ Ἰακώβ.
ρζ'. Περὶ τοῦ παλαίσαντος μετὰ Ἰακώβ.
ρη'. Περὶ τῆς συναντήσεως Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ.
ρθ'. Τὰ κατὰ τὴν Δεΐνα τὴν θυγατέρα Ἰακὼβ, καὶ Λείας.
ρι'. Τρίτος χρηματισμὸς πρὸς Ἰακὼβ ἐν Σικήμοις περὶ τῆς Βαιθήλ, καὶ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ Θεοῦ, ὅτι κατέκρυψε τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ὑπὸ τὴν τερέβινθον.
ρια'. Τέταρτος χρηματισμὸς ἐν ὀπτασίᾳ πρὸς Ἰακώβ.
ριβ'. *Λείπ.*
ριγ'. Τὰ κατὰ Ῥουβὴμ καὶ τὴν Βάλλαν.
ριδ'. Περὶ τῆς γενεαλογίας Ἰακὼβ, καὶ τῆς τελευτῆς Ἰσαάκ.
ριε'. Περὶ τῆς γενεαλογίας Ἡσαῦ, ὡς ἐπορεύθη ἐκ γῆς Χαναὰν ἀπὸ προσώπου Ἰακώβ.
ρις'. Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν Ἐδώμ.
ριζ'. Τὰ κατὰ Ἰωσὴφ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.
ριη'. Περὶ τῶν ἐνυπνίων Ἰωσήφ.
ριθ'. Περὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἀποστελλομένου πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.
ρκ'. Τὰ κατὰ τὸν Ἰούδαν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Σαυάν.
ρκα'. Τὰ κατὰ τὴν Θάμαρ, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα.
ρκβ'. Τὰ κατὰ τὸν Φαρὲς, καὶ τὸν Ζαρά.
ρκγ'. Τὰ κατὰ τὸν Ἰωσὴφ πραθέντα εἰς Αἴγυπτον.
ρκδ'. Περὶ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Αἰγυπτίας.
ρκε'. Περὶ τοῦ ἀρχιοινοχόου, καὶ τοῦ σιτοποιοῦ.
ρκς'. Περὶ τῶν γενεθλίων, καὶ τῶν ἐνυπνίων ὧν εἶδε Φαραώ· καὶ περὶ ὧν ἔλαβεν αὐτοῦ ὁ ἀρχιοινοχόος.
ρκζ'. Τὰ κατὰ Φαραὼ, καὶ τὸν Ἰωσὴφ διὰ τὰ ἐνύπνια τὰ Φαραώ.
ρκη'. Περὶ τῶν δραγμάτων τῶν ζ' ἐτῶν τῆς εὐθηνίας.
ρκθ'. Περὶ Μανασσῆ καὶ Ἐφραῒμ, οἱ ἐγένοντο τῷ Ἰωσὴφ πρὸ τοῦ λιμοῦ.
ρλ'. Περὶ τῶν ἀρξαμένων ζ' ἐτῶν τοῦ λιμοῦ.
ρλα'. Τὰ κατὰ τοὺς ἀδελφοὺς Ἰωσὴφ καταβάντας εἰς Αἴγυπτον.
ρλβ'. Περὶ τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν Ἰωσὴφ διὰ τὸν Βενιαμίν.
ρλγ'. Τὰ κατὰ τοὺς ἀδελφοὺς Ἰωσὴφ καταβάντας εἰς Αἴγυπτον μετὰ τοῦ Βενιαμίν.
ρλδ'. Τὰ κατὰ τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν, καὶ τὸν ἀναγνωρισμὸν τοῦ Ἰωσήφ.
ρλε'. Περὶ τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσὴφ τῆς διὰ τὸν πατέρα αὐτῶν.
ρλς'. Περὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον καταβάσεως τοῦ Ἰακὼβ ἐν ᾗ πέμπτος χρηματισμὸς ἐγένετο πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς ἐν τῷ φρέατι τοῦ Ὅρκου.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ρλζ'. Γενεαλογία τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσελθόντων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακὼβ τῷ πατρὶ αὐτῶν.

ρλη'. Περὶ τῆς συναντήσεως Ἰωσὴφ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ.

ρλθ'. Περὶ τοῦ Ἰακὼβ, ὅτε ἔστη ἐναντίον Φαραώ.

ρμ'. Περὶ τῶν ἄρτων τῶν ἀντὶ τῶν κτηνῶν τῶν Αἰγυπτίων.

ρμα'. Περὶ τῆς κτήσεως τῆς γῆς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς ἀποπεμπτώσεως τῶν γεννημάτων.

ρμβ'. Περὶ ὧν ἔζησε ε' ἐτῶν Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ περὶ ὧν εἶπε τῷ Ἰωσὴφ, ἵνα μὴ θάψῃ αὐτὸν ἐν αὐτῇ.

ρμγ'. Περὶ τῆς εὐλογίας τοῦ Ἐφραῒμ καὶ τοῦ Μανασσῆ.

ρμδ'. Περὶ τῆς εὐλογίας τῶν δύο υἱῶν Ἰωσήφ.

ρμε'. Περὶ τῆς εὐλογίας τῶν ιβ' πατριαρχῶν.

ρμς'. Περὶ τῆς τελευτῆς Ἰακώβ.

ρμζ'. Περὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Ἰακώβ.

ρμη'. Περὶ τῶν ἐκγόνων τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ περὶ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ καὶ τῆς τελευτῆς.

A 137. Genealogia filiorum Israel intrantium in Ægyptum una cum Jacob patre suo.

138. De occurrentia Joseph cum patre suo.

139. De Jacob, quando stetit coram Pharaone.

140. De panibus pro pecudibus Ægyptiorum.

141. De possessione terræ Ægyptiorum, et de solutione quintæ partis frugum.

142. De annis quibus vixit Jacob in Ægypto, et de his quæ dixit Joseph, ne sepeliret eum in illa terra.

143. De benedictione Ephraim et Manasse.

B 144. De benedictione duorum filiorum Joseph.

145. De benedictione duodecim patriarcharum.

146. De morte Jacob.

147. De sepultura Jacob in Ægypto.

148. De posteritate Joseph, et de ossibus ejus et morte.

Exodi capita sunt:

α'. Περὶ τῆς γεννήσεως Μωϋσέως.

β'. Πρώτη ὀπτασία πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῷ βάτῳ.

γ'. Περὶ τῆς συναντήσεως Μωϋσέως, καὶ Ἀαρών.

δ'. α' λόγος Μωϋσέως καὶ Ἀαρὼν πρὸς Φαραώ.

ε'. Περὶ τῶν μαστιγωθέντων γραμματέων.

ς'. Περὶ τῆς ῥάβδου τῆς στραφείσης εἰς ὄφιν.

ζ'. Πρώτη πληγὴ, μεταβολὴ τοῦ ὕδατος εἰς αἷμα.

η'. Δευτέρα πληγὴ βατράχων.

θ'. Τρίτη πληγὴ τῶν σκνιπῶν.

ι'. Τετάρτη πληγὴ κυνομύης.

ια'. Πέμπτη πληγὴ, θάνατος κτηνῶν.

ιβ'. Ἕκτη πληγὴ, φλυκτίδες ἀναζέουσαι.

ιγ'. Ἑβδόμη πληγὴ τῆς χαλάζης.

ιδ'. Ὀγδόη πληγὴ, ἀκρίς.

ιε'. Ἐννάτη πληγὴ, σκότος ψηλαφητόν.

— Δεκάτη πληγὴ, ἡ τῶν πρωτοτόκων.

ις'. Περὶ τοῦ Πάσχα νόμος.

ιζ'. Περὶ τῶν ἐπιταχθέντων πρωτοτόκων.

ιη'. Περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ιθ'. Νόμος τοῦ Πάσχα.

κ'. Περὶ τῶν ἀζύμων.

κα'. Περὶ τῶν ἁγιαζομένων πρωτοτόκων.

κβ'. Περὶ τῶν ὀστῶν Ἰωσήφ.

κγ'. Περὶ τοῦ γογγυσμοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ διὰ τὸ ὕδωρ.

κδ'. Περὶ τοῦ μάννα καὶ τῆς ὀρτυγομήτρας.

κε'. Περὶ τοῦ ἀγνοεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, τί ἐστι μάννα.

κς'. Περὶ τοῦ καταλιπεῖν μάννα εἰς τὸ πρωΐ.

κζ'. Περὶ Σαββάτου.

κη'. Περὶ τῆς χρυσῆς στάμνου (sic).

κθ'. Περὶ τῆς καταχθείσης πέτρας ἐν Χωρήβ.

λ'. Τὰ κατὰ Ἀμαλὴκ ἐν Ῥαφιδείν.

λα'. Περὶ Ἰοθόρ.

1. De generatione Moysis.

2. Prima apparitio ad Moysen in rubo.

3. De occursu Moysis et Aaron.

4. Primus sermo Moysis et Aaron ad Pharaonem.

5. De flagellatis scribis.

C 6. De virga conversa in serpentem.

7. Prima plaga, conversio aquæ in sanguinem.

8. Secunda plaga ranarum.

9. Tertia plaga sciniphum.

10. Quarta plaga muscarum.

11. Quinta plaga, mors pecorum.

12. Sexta plaga, vesicæ turgentes.

13. Septima plaga grandinis.

14. Octava plaga, locustæ.

15. Nona plaga, tenebræ palpabiles.

— Decima plaga, primogenitorum. (Numero destitutum est.)

16. De Pascha lex.

17. De mandatis circa primogenita.

18. De egressu filiorum Israel.

D 19. Lex Paschæ.

20. De azymis.

21. De sanctificatis primogenitis.

22. De ossibus Joseph.

23. De murmuratione filiorum Israel propter aquam.

24. De manna et coturnice.

25. De ignorantia filiorum Israel, quid sit manna.

26. De reponendo manna in crastinum.

27. De Sabbato.

28. De aureo scypho.

29. De fluente petra in Choreb.

30. Quæ ad Amalec spectant in Raphidim.

31. De Jothor.

Digitized by Google

32. Monita Dei ad Moysem de filiis Israel.
33. De servis ejusdem generis mandatum.
34. De liberis in servitutem traditis.
35. Mandatum de magistratibus.
36. Lex de Sabbato.
37. Præscriptio accipiendi primitias ad constructionem tabernaculi.
38. De arca testimonii facienda.
39. De propitiatorio et cherubim.
40. De mensa.
41. De candelabro.
42. De lucernis.
43. De tabernaculo.
44. De quinque atriis.
45. De tentorio.
46. De tentorio.
47. De vectibus.
48. De velo.
49. De funiculis.
50. De altari.
51. De craticula.
52. De oleo luminarium.
53. *Deest.*
54. De sculptura duorum smaragdorum.
55. De rationali.
56. De tunica et malis punicis et tintinnabulis.
57. De aurea lamina.
58. De tiara et balteo.
59. De consecratione Aaron et filiorum ejus.
60. De perfectione altaris.
61. De altari.
62. *Deest.*
63. De lavatorio.
64. De unguento.
65. De compositione thymiamatis.
66. De institutione Beseleel.
67. De observatione Sabbatorum.
68. De tabulis fœderis, et vituli formatione.
69. De secunda dispositione tabularum.
70. De primitiis in tabernaculum....
71. De vestibus sacerdotum.
72. De fabricatione.
73. De fabricatione scutorum.
74. De tunica.
75. De confectione tintinnabulorum aureorum, et tunicarum, et mitræ, et femoralium, et cingulorum.
76. De lamina.
77. De tabernaculo.
78. De velo.
79. De illius confectione.
80. De fabricatione propitiatorii et mensæ.

A λβ'. Διαλαλιὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς Μωϋσῆν περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.
λγ'. Περὶ τῆς τῶν ὁμοφύλων δουλείας πρόσταγμα.
λδ'. Περὶ τῶν ἐλευθέρων εἰς δουλείαν ἐκδιδομένων.
λε'. Πρόσταγμα περὶ ἀρχῶν.
λς'. Νόμος περὶ Σαββάτου.
λζ'. Διατύπωσις τοῦ λαβεῖν ἀπαρχὰς εἰς τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν.
λη'. Περὶ τοῦ κιβωτὸν ποιῆσαι τοῦ μαρτυρίου.
λθ'. Περὶ τοῦ ἱλαστηρίου καὶ τῶν χερουβίμ.
μ'. Περὶ τῆς τραπέζης.
μα'. Περὶ τῆς λυχνίας.
μβ'. Περὶ τῶν λύχνων.
μγ'. Περὶ τῆς σκηνῆς.
B μδ'. Περὶ τῶν πέντε αὐλῶν.
με'. Περὶ τοῦ καταλύμματος.
μς'. Περὶ τοῦ καταλύμματος.
μζ'. Περὶ τῶν μοχλῶν.
μη'. Περὶ τοῦ καταπετάσματος.
μθ'. Περὶ τοῦ ἐπισπάστρου.
ν'. Περὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
να'. Περὶ τῆς ἐσχάρας.
νβ'. Περὶ τοῦ ἐλαίου τῆς φωτίσεως.
νγ'. *Λείπει.*
νδ'. Περὶ τῆς γλυφῆς τῶν β' σμαράγδων.
νε'. Περὶ τοῦ λογίου.
νς'. Περὶ τοῦ ὑποδύτου καὶ τῶν ῥοΐσκων, καὶ τῶν κωδώνων.
C νζ'. Περὶ τοῦ χρυσοῦ πετάλου.
νη'. Περὶ τῆς κιδάρεως καὶ τῆς ζώνης.
νθ'. Περὶ τῆς ἱερατείας Ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.
ξ'. Περὶ τῆς τελειώσεως τοῦ θυσιαστηρίου.
ξα'. Περὶ θυσιαστηρίου.
ξβ'. *Λείπει.*
ξγ'. Περὶ τοῦ λουτῆρος
ξδ'. Περὶ τοῦ μύρου.
ξε'. Περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ θυμιάματος.
ξς'. Περὶ τῆς ἀναδείξεως Βεσελεήλ.
ξζ'. Περὶ τῆς τῶν Σαββάτων παραφυλακῆς.
ξη'. Περὶ τῶν πλακῶν διαθήκης, καὶ τῆς μοσχοποιίας.
ξθ'. Περὶ τῆς δευτέρας κατασκευῆς τῶν πλακῶν.
D ο'. Περὶ ἀρχῶν τῶν εἰς τὴν σκηνὴν ἐπ...
οα'. Περὶ τῶν στολῶν τῶν ἱερέων.
οβ'. Περὶ τῆς κατασκευῆς.
ογ'. Περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀσπιδισκῶν.
οδ'. Περὶ τοῦ ὑποδύτου.
οε'. Περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν κωδώνων τῶν χρυσῶν, καὶ χιτώνων, καὶ μίτρας, καὶ περισκελῶν, καὶ ζωνῶν.
ος'. Περὶ τοῦ πετάλου.
οζ'. Περὶ τῆς σκηνῆς.
οη'. Περὶ τοῦ καταπετάσματος.
οθ'. Περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς αὐτοῦ.
π'. Περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἱλαστηρίου καὶ τῆς τραπέζης.

Digitized by Google

πα'. Περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν σκευῶν τῆς τραπέζης, καὶ τῆς λυχνίας.	A	81. De fabricatione vasorum mensæ, et candelabri.
πβ'. Περὶ Βεσελεήλ.		82. De Beseleel.
πγ'. *Λείπει.*		83. *Deest.*
πδ'. Περὶ τῆς στάσεως τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.		84. De erectione tabernaculi testimonii.

Leviticus hæc numerat capita :

α'. Περὶ προβάτων καὶ ἀρνῶν.		1. De ovibus et agnis.
β'. Περὶ πετεινῶν.		2. De volucribus.
γ'. Περὶ σεμιδάλεως.		3. De simila.
δ'. Περὶ πεμμάτων.		4. De laganis.
ε'. Περὶ ἀζύμων.		5. De azymis.
ς'. Περὶ θυσίας ἀπὸ ἐσχάρας.		6. De sacrificio per craticulam.
ζ'. Περὶ θυσίας πρωτογεννημάτων.		7. De sacrificio primogenitorum.
η'. Περὶ θυσίας σωτηρίου.		8. De sacrificio salutis.
θ'. Περὶ θυσιῶν.	B	9. De sacrificiis.
ι'. Περὶ ἁμαρτίας ἱερέως καὶ τοῦ λαοῦ.		10. De peccato sacerdotis et populi.
ια'. Περὶ θυσιῶν συναγωγῆς, ἐὰν ἁμάρτῃ.		11. De sacrificiis congregationis, si peccaverit.
ιβ'. Περὶ θυσιῶν ἁμαρτίας ἄρχοντος.		12. De sacrificiis peccati principis.
ιγ'. Περὶ ψυχῆς μιᾶς ἐὰν ἁμάρτῃ.		13. De anima una, si peccaverit.
ιδ'. Περὶ ὁρκισμοῦ.		14. De juramento.
ιε'. Περὶ ὅρκου παραθήκης, καὶ τῶν λοιπῶν.		15. De juramento depositi et reliquis.
ις'. Περὶ ὅρκου παραθήκης, καὶ τῶν λοιπῶν.		16. De juramento depositi et reliquis.
ιζ'. Νόμος περὶ ὁλοκαυτώσεως.		17. Lex de holocausto.
ιη'. Νόμος περὶ τῆς θυσίας τῶν ἱερέων.		18. Lex de sacrificio sacerdotum.
ιθ'. Νόμος περὶ θυσίας ἁμαρτίας.		19. Lex de sacrificio peccati.
κ'. Περὶ τοῦ μὴ ἐσθίειν στέαρ ἢ αἷμα.		20. De prohibitione comedendi adipem aut sanguinem.
κα'. Περὶ ἀφαιρέματος τῶν θυσιῶν.		21. De parte deposita sacrificiorum.
κβ'. Περὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ χρίσματος.		22. De pontificali unctione.
κγ'. Περὶ τῆς χρίσεως Ἀαρών.	C	23. De unctione Aaron.
κδ'. Ἀαρὼν λούεται, χρίεται, ἐνδύεται ὑπὸ Μωϋσέως μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.		24. Aaron lavatur, ungitur, induitur a Moyse cum filiis suis.
κε'. Ἄρχεται Κύριος τῷ Ἀαρὼν μόνῳ.		25. Primitias accipit Dominus ab Aaron solo.
κς'. Περὶ κτηνῶν καθαρῶν, καὶ μὴ καθαρῶν.		26. De pecoribus mundis, et non mundis.
κζ'. Περὶ καθαρισμοῦ τικτουσῶν.		27. De purificatione parientium.
κη'. Νόμος περὶ λέπρας.		28. Lex de lepra.
κθ'. Περὶ τοῦ μὴ καθαριζομένου λεπροῦ.		29. De leproso non mundato.
λ'. Περὶ καθαρισμοῦ τοῦ λεπροῦ.		30. De mundatione leprosi.
λα'. Περὶ λέπρας οἰκίας, καὶ καθαρισμοῦ.		31. De lepra domus, et mundatione.
λβ'. Περὶ ῥύσεως γόνου.		32. De fluxu seminis.
λγ'. Περὶ τῆς ῥεούσης αἷμα γυναικός.		33. De muliere sanguinis fluxum patiente.
λδ'. Περὶ τοῦ μὴ διαφέρειν ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου.		34. De prohibitione ingrediendi in domum Domini.
λε'. *Λείπει.*	D	35. *Deest.*
λς'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν θύειν ἔξω τῆς σκηνῆς.		36. De prohibitione sacrificandi extra tabernaculum.
λζ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐσθίειν αἷμα.		37. De prohibitione comedendi sanguinem.
λη'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐσθίειν θνησιμαῖον.		38. De prohibitione comedendi morticinum.
λθ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀτάκτους ποιεῖσθαι τὰς συζυγίας.		39. De prohibitione faciendi connubia illicita.
μ'. Ὅτι ἐν τῷ τηρεῖν τὰς ἐντολὰς ἅγιοι γίνονται.		40. Quod servando mandata sancti fiunt.
μα'. Περὶ τεθνηκότων ἐφ' οἷς μιαίνονται οἱ ἱερεῖς.		41. De mortuis in quibus polluuntur sacerdotes.
μβ'. Περὶ τῆς ἐκπορνευούσης θυγατρὸς τοῦ ἱερέως.		42. De filia sacerdotis meretricante.
μγ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μῶμον ἔχειν τὸν ἱερέα.		43. Quod non debeat sacerdos habere maculam.
μδ'. *Λείπει.*		44. *Deest.*
με'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μεμωμημένον προσφέρειν.		45. Quod non debeat maculatus offerre.
μς'. Περὶ τῶν προσφ..... (forte προσφερομένων ζώων.)		46. De.... (forte oblatis animalibus).

Digitized by Google

47. De Sabbatis.
48. De Pascha.
49. De azymis.
50. De primitiis.
51. De Pentecoste.
52. De memoriali tubarum.
53. De die expiationis.
54. De jejunio.
55. De festo Tabernaculorum.
56. De oleo luminis.
57. De panibus propositionis.
58. De lapidatione maledicti.
59. De septennali sabbato terræ.
60. De jubilæo anni redemptionis.
61. Benedictio facientibus legem, et maledictio non facientibus.
62. De æstimatis per votum.

A μζ'. Περὶ τῶν Σαββάτων.
μη'. Περὶ τοῦ Πάσχα.
μθ'. Περὶ ἀζύμων.
ν'. Περὶ ἀρχόντων.
να'. Περὶ Πεντηκοστῆς.
νβ'. Περὶ μνημοσύνου σαλπίγγων.
νγ'. Περὶ ἡμέρας ἐξιλασμοῦ.
νδ'. Περὶ νηστείας.
νε'. Περὶ ἑορτῆς Σκηνῶν.
νς'. Περὶ τοῦ ἐλαίου τοῦ φωτός.
νζ'. Περὶ ἄρτων τῆς προθέσεως.
νη'. Περὶ λιθοβολίας τοῦ κατηρα[σα]μένου.
νθ'. Περὶ ἑβδοματικοῦ τοῦ σαββατισμοῦ τῆς γῆς.
ξ'. Περὶ ἰωβηλαίου τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως.
ξα'. Εὐλογία τοῖς ποιοῦσι τὸν νόμον, καὶ κατάρα B τοῖς μὴ ποιοῦσι.
ξβ'. Περὶ τῶν κατ' εὐχὴν συντιμωμένων.

Numerorum sequens est divisio :

1. De Levitarum selectione.
2. De his qui arcentur a castris.
3. De confessione publica.
4. De aqua exprobrationis.
5. De sanctificato per votum.
6. De benedictione qua benedixerint sacerdotes.
7. De oblatione principum.
8. De candelabro et lucernis.
9. De sanctificatione Levitarum.
10. De tempore ministerii Levitarum.
11. Lex de Pascha.
12. De tubis significationis.
13. De cognato Moysis.
14. De incendio.
15. De cupientibus escas Ægypti.
16. De sepulcris concupiscentiæ.
17. De murmuratione Mariæ et Aaron.
18. De explorantibus terram.
19. De murmurationibus.
20. De his quæ dixit Moyses populo, et persuasi sunt.
21. De sacrificiis.
22. De peccante involuntarie.
23. De colligente ligna in die Sabbati.
24. De fimbriis.
25. De Core, Dathan et Abiron.
26. De consecratis Domino.
27. De deprecatione Aaron in plaga.
28. De germinante virga Aaron.
29. De primitiis datis sacerdoti.
30. De decima quam decimabant sacerdotes.
31. De.... (*forte* ritu) vaccæ.
32. Lex de aspersione.
33. De morte Mariæ.
34. De aqua contradictionis.
35. De nuntiis quos misit Moyses ad regem Edom.
36. De morte Aaron.

α'. Περὶ τῆς τῶν Λευϊτῶν ἐκλογῆς.
β'. Περὶ τῶν ἀφορισθέντων ἐκ τῆς παρεμβολῆς.
γ'. Περὶ τῆς ἐξαγορεύσεως.
δ'. Περὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλεγμοῦ.
ε'. Περὶ τοῦ κατ' εὐχὴν ἁγνιζομένου.
ς'. Περὶ τῆς εὐλογίας ἧς εὐλόγησαν οἱ ἱερεῖς.
ζ'. Περὶ τῆς τῶν ἀρχόντων προσφορᾶς.
η'. Περὶ τῆς λυχνίας καὶ τῶν λύχνων.
θ'. Περὶ τοῦ ἁγνισμοῦ τῶν Λευϊτῶν.
ι'. Περὶ τοῦ χρόνου τῆς λειτουργίας τῶν Λευϊτῶν.
C ια'. Περὶ τοῦ Πάσχα νόμος.
ιβ'. Περὶ τῶν σαλπίγγων τῆς σημασίας.
ιγ'. Περὶ τοῦ γαμβροῦ Μωϋσέως.
ιδ'. Περὶ ἐμπυρισμοῦ.
ιε'. Περὶ τῶν ἐπιθυμησάντων τὰ ἐν Αἰγύπτῳ βρώματα.
ις'. Περὶ τῶν μνημάτων τῆς ἐπιθυμίας.
ιζ'. Περὶ τοῦ γογγυσμοῦ Μαριὰμ καὶ Ἀαρών.
ιη'. Περὶ τῶν κατασκεψαμένων τὴν γῆν.
ιθ'. Περὶ τῶν γογγυσμῶν ὧν τὰ κῶλα ἔπεσε.
κ'. Περὶ ὧν ἐλάλησε Μωϋσῆς τῷ λαῷ, καὶ ἐπείσθησαν.
κα'. Περὶ θυσιῶν.
κβ'. Περὶ τοῦ ἁμαρτάνοντος ἀκουσίως.
κγ'. Περὶ τοῦ συλλέγοντος ξύλα τῇ ἡμέρᾳ τοῦ D Σαββάτου.
κδ'. Περὶ τῶν κρασπέδων.
κε'. Περὶ Κορὲ, καὶ Δαθὰν, καὶ Ἀβειρών.
κς'. Περὶ τῶν ἁγιασθέντων Κυρίῳ.
κζ'. Περὶ τοῦ ἐξιλασμοῦ Ἀαρὼν ἐν τῇ θραύσει.
κη'. Περὶ τῆς βλαστησάσης ῥάβδου τοῦ Ἀαρών.
κθ'. Περὶ τῶν διδομένων ἀπαρχῶν τῷ ἱερεῖ.
λ'. Περὶ τῆς δεκάτης ἧς δεκατ..... οἱ ἱερεῖς.
λα'. Περὶ τῆς..... (forte διαστολῆς) τῆς δαμάλεως.
λβ'. Περὶ ῥαντισμοῦ νόμος.
λγ'. Περὶ τῆς τελευτῆς Μαριάμ.
λδ'. Περὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας.
λε'. Περὶ ὧν ἀπέστειλε Μωϋσῆς ἀγγέλων πρὸς βασιλέα Ἐδώμ.
λς'. Περὶ τῆς τελευτῆς Ἀαρών.

Digitized by Google

λζ'. Περὶ τῆς καταστάσεως Ἐλεάζαρ.	A	37. De constitutione Eleazari.
λη'. Περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ὄφεων.		38. De immissione serpentium.
λθ'. Τὰ περὶ Ὢγ βασιλέα Βασάν.		39. Quæ ad Og regem Basan spectant.
μ'. Περὶ Βαλὰκ βασιλέως Μωάβ.		40. De Balac rege Moab.
μα'. Τὰ περὶ Βαλαὰμ τὸν μάντιν.		41. Quæ ad Balaam ariolum spectant.
μβ'. Περὶ τῶν πορνευσάντων Μωὰβ, καὶ τελεσθέντων τῷ Βεελφεγώρ.		42. De fornicantibus Moab, et initiatis Beelphegor.
μγ'. Τὰ περὶ Φινεὲς καὶ Μαδιανῖτιν.		43. Quæ ad Phinees et Madianitidem spectant.
μδ'. Περὶ τῶν θυγατέρων Σαλπαάδ.		44. De filiabus Salphaad.
με'. Περὶ τῆς καταστάσεως Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.		45. De constitutione Josuæ filii Nave.
μς'. Περὶ θυσιῶν ἐνδελεχείας.		46. De sacrificiis perpetuis.
μζ'. Περὶ θυσιῶν κατὰ Σάββατον.		47. De sacrificiis in Sabbato.
μη'. Περὶ κατὰ νουμηνίαν θυσιῶν.		48. De sacrificiis in neomenia.
μθ'. Περὶ θυσιῶν τοῦ Πάσχα.		49. De sacrificiis Paschæ.
ν'. Περὶ θυσιῶν τῆς ἑβδομάδος.		50. De sacrificiis hebdomadæ.
να'. Περὶ θυσιῶν ἑορτῆς σημασίας.	B	51. De sacrificiis festi Tubarum.
νβ'. Περὶ ὁρισμοῦ εὐχῆς.		52. De definitione voti.
νγ'. Περὶ τοῦ πολέμου τῶν Μαδιανιτῶν.		53. De bello Madianitarum.
νδ'. Περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν σκύλων Μαδιάμ.		54. De definitione spoliorum Madian.
νε'. Περὶ τῆς κληρονομίας τῶν δύο φυλῶν καὶ ἥμισυ.		55. De possessione duarum tribuum, et mediæ tribus.
νς'. Περὶ τῶν ὑπάρξεων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.		56. De mansionibus filiorum Israel.
νζ'. Περὶ τῶν ὀφειλόντων ἐξολοθρευθῆναι.		57. De debentibus exterminari.
νη'. Περὶ τῆς διαμετρήσεως τῆς γῆς.		58. De mensuratione terræ.
νθ'. Περὶ τῶν κληρονομούντων τὴν γῆν.		59. De possidentibus terram.
ξ'. Περὶ τῆς μερίδος τῶν Λευιτῶν.		60. De parte Levitarum.
ξα'. Περὶ τῶν φυγαδευτηρίων.		61. De refugiis.

In Deuteronomio hæc recensentur capita:

α'. Περὶ Σηὼν βασιλέως Ἐσεβών.	C	1. De Sehon rege Hesebon.
β'. Περὶ Ὢγ βασιλέως Βασάν.		2. De Og rege Basan.
γ'. Περὶ τῶν πόλεων τῶν φυγαδευτηρίων.		3. De urbibus refugii.
δ'. Ἐπανάληψις τῆς Δεκαλόγου.		4. Susceptio decalogi.
ε'. Περὶ τοῦ μὴ ποιεῖν γλυπτὸν, μήτε παντὸς ὁμοίωμα.		5. De prohibitione faciendi sculptile, et omnem similitudinem.
ς'. Περὶ δικαιωμάτων καὶ κριμάτων.		6. De judicibus et judiciis.
ζ'. Περὶ τοῦ ἀπαιτουμένου φόβου καὶ ἀγάπης.		7. De obligatione timoris et dilectionis.
η'. Περὶ τοῦ ἀπαιτουμένου προστάγματος καὶ τῶν κρίσεων.		8. De obligatione præcepti et judiciorum.
θ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐν παντὶ τόπῳ θύειν.		9. De prohibitione sacrificandi in omni loco.
ι'. Περὶ τοῦ μὴ ἐγκαταλιπεῖν τὸν Λευίτην.		10. De prohibitione derelinquendi Levitam.
ια'. Περὶ τοῦ μὴ ἐσθίειν αἷμα.		11. De prohibitione comedendi sanguinem.
ιβ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐπακολουθεῖν τοῖς ἔθνεσι.		12. De prohibitione imitandi gentes.
ιγ'. Περὶ τοῦ ἐνυπνιαζομένου προφήτου.		13. De propheta somnium vidente.
ιδ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν φείδεσθαι τοῦ ἀποστάτου.	D	14. De prohibitione parcendi apostatæ.
ιε'. Περὶ τῶν παρανόμων ἀνδρῶν.		15. De viris transgressoribus legis.
ις'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν φαλάκρωμα ποιεῖν.		16. De prohibitione faciendi calvitium.
ιζ'. Νόμος περὶ βρωμάτων.		17. Lex de escis.
ιη'. Περὶ δεκατώσεως.		18. De separatione decimæ.
ιθ'. Περὶ ἀφέσεως.		19. De remissione.
κ'. Περὶ ἐνδεοῦς ἀδελφοῦ.		20. De fratre egeno.
κα'. Περὶ τῶν προσφερομένων πρωτοτόκων.		21. De oblatis primogenitis.
κβ'. Περὶ τῶν ἑορτῶν τῶν νέων		22. De festis novarum frugum.
κγ'. Περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἑβδομάδων.		23. De festo hebdomadarum.
κδ'. Περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν σκηνῶν.		24. De festo Tabernaculorum.
κε'. *Λείπει.*		25. *Deest.*
κς'. Περὶ τῶν μαρτυρούντων.		26. De testibus.
κζ'. Περὶ τοῦ καθισταμένου κριτοῦ.		27. De constituto judice.
κη'. Περὶ τοῦ καθισταμένου ἄρχοντος.		28. De constituto principe.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

29. De portione Levitarum.
30. De prohibitione lustrandi, et reliqua.
31. De surgente propheta.
32. De refugiis.
33. De homicida præceptum.
34. De prohibitione transferendi terminos patrum.
35. De falso teste.
36. De exeuntibus ad bellum.
37. De mutilata vitula.
38. De inventa captiva.
39. De duabus uxoribus.
40. *Deest.*
41. De pendente in ligno.
42. De pecore errante aut cadente.
43. De prohibitione ornandi se disparato modo.
44. De objiciente uxori fictos sermones
45. *Deest.*
46. *Deest.*
47. De humiliata in agro.
48. De prohibitione conjungendi se novercæ.
49. De non intrantibus in domum Domini.
50. De non intrante ad messem.
51. De dato libro repudii.
52. De exeunte ad bellum.
53. De furante animam.
54. De prohibitione auferendi pignora.
55. De prohibitione occidendi patrem pro filiis.
56. De prohibitione rursus colligendi uvas.
57. De flagellato impio.
58. De amputatione manus.
59. De mensuris et ponderibus.
60. De destructione Amalec.
61. De oblatis in Carmelo.
62. De secunda decimatione.
63. De benedictionibus et maledictionibus.
64. De fœdere in Moab.
65. Præceptum Moysis ad Aaron (sic, *lege* Josue.)
66. Præceptum Moysis ad Levitas.
67. De cantico.
68. De morte Moysis.
69. De benedictione tribuum.

A κθ'. Περὶ τῆς μερίδος τῶν Λευϊτῶν.
λ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν καθαίρεσθαι, καὶ τὰ λοιπά.
λα'. Περὶ τοῦ ἀνισταμένου προφήτου.
λβ'. Περὶ τῶν φυγαδευτηρίων.
λγ'. Περὶ τοῦ φονευτοῦ πρόσταγμα.
λδ'. Περὶ τοῦ μὴ μετακινεῖν ὅρια πατέρων.
λε'. Περὶ τοῦ ψευδομαρτυροῦντος.
λϛ'. Περὶ τῶν ἐξερχομένων εἰς πόλεμον.
λζ'. Περὶ τῆς νευροκοπουμένης δαμάλεως.
λη'. Περὶ τῆς αἰχμαλωτίδος ἐξευρημένης.
λθ'. Περὶ τῶν δύο γυναικῶν...
μ'. *Λείπει.*
μα'. Περὶ τοῦ κρεμωμένου ἐπὶ ξύλου.
μβ'. Περὶ τοῦ πλανωμένου, ἢ πίπτοντος κτήνους.
B μγ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν κοσμεῖσθαι ἀνοικείως.
μδ'. Περὶ τοῦ προφασιστικοὺς λόγους προσφερομένου γυναικί.
με'. *Λείπει.*
μϛ'. *Λείπει.*
μζ'. Περὶ τῆς ἐν πεδίῳ ταπεινουμένης.
μη'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐπιμίγνυσθαι μητρυιᾷ (sic).
μθ'. Περὶ τῶν μὴ εἰσερχομένων εἰς τὸν οἶκον Κυρίου.
ν'. Περὶ τοῦ μὴ εἰσερχομένου εἰς τὸν ἀμητόν.
να'. Περὶ τοῦ διδομένου βιβλίου ἀποστασίου.
νβ'. Περὶ τοῦ ἐκβαίνοντος εἰς πόλεμον.
νγ'. Περὶ τοῦ κλέπτοντος ψυχήν.
νδ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἁρπάζειν ἐνέχυρα.
C νε'. Περὶ τοῦ μὴ ἀποθανεῖν πατέρα ὑπὲρ τέκνων.
νϛ'. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐπανατρυγᾷν.
νζ'. Περὶ τοῦ μαστιγουμένου ἀσεβοῦς.
νη'. Περὶ τῆς χειροκοπουμένης.
νθ'. Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν.
ξ'. Περὶ τῆς ἀναλείψεως τοῦ Ἀμαλὴκ.
ξα'. Περὶ τῶν ἐν τῷ Καρμήλῳ προσφερομένων.
ξβ'. Περὶ τοῦ δευτέρου ἐπιδεκάτου.
ξγ'. Περὶ τῶν εὐλογιῶν, καὶ τῶν καταρῶν.
ξδ'. Περὶ τῆς ἐν Μωὰβ διαθήκης.
ξε'. Ἐντολὴ Μωϋσέως πρὸς Ἀαρὼν (sic, lege Ἰησοῦ).
ξϛ'. Ἐντολὴ Μωϋσέως πρὸς τοὺς Λευΐτας.
ξζ'. Περὶ τῆς ᾠδῆς.
ξη'. Περὶ τῆς τελευτῆς Μωϋσέως.
ξθ'. Περὶ τῆς εὐλογίας τῶν φυλῶν.

Præcedit librum Josue hæc notula : Ἰστέον, ὅτι ὁ Μωϋσῆς τὴν πεντάβιβλον ἔγραψε· ταύτην δὲ Ἰησοῦς· *Sciendum est Moysen scripsisse Pentateuchum; hunc autem Jesu.*

Libri Josue capita sunt :

1. De emissis exploratoribus.
2. Quæ ad Rahab spectant.
3. *Deest.*
4. De dictis ad Josue.
5. De duodecim lapidibus ex Jordane.
6. De lapidibus duodecim quos posuit Josue.
7. De incremento Josue.
8. De reditu aquarum Jordanis.
9. De deficientibus regibus.
10. De cultris lapideis.

D α'. Περὶ τῶν ἀποσταλέντων κατασκόπων.
β'. Τὰ κατὰ τὴν Ῥαάβ.
γ'. *Λείπει.*
δ'. Περὶ τῶν λεχθέντων πρὸς Ἰησοῦν.
ε'. Περὶ τῶν δώδεκα λίθων τῶν ἐκ τοῦ Ἰορδάνου.
ϛ'. Περὶ ὧν ἔστησεν Ἰησοῦς ιβ' λίθων.
ζ'. Περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ Ἰησοῦ.
η'. Περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἰορδάνου.
θ'. Περὶ τῶν κατακαέντων βασιλέων.
ι'. Περὶ τῶν μαχαιρῶν τῶν πετρίνων.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ια'. Περὶ τοῦ πρώτου ἀχθέντος Πάσχα. A
ιβ'. Περὶ τοῦ ὀφθέντος τῷ Ἰησοῦ ἀρχιστρατήγου.
ιγ'. Περὶ τῶν σαλπίγγων τῶν ἱερέων.
ιδ'. Περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱεριχώ.
ιε'. Περὶ τῆς κλοπῆς τοῦ Ἄχαρ.
ιϛ'. Περὶ τῶν παταχθέντων διὰ τὸν Ἄχαρ.
ιζ'. Περὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ Ἄχαρ.
ιη'. Περὶ οὗ ᾠκοδόμησε θυσιαστηρίου Ἰησοῦς.
ιθ'. Περὶ τῆς Γραφῆς τοῦ Δευτερονομίου.
κ'. Περὶ τῆς πανουργίας τῶν Γαβαωνιτῶν.
κα'. Περὶ Ἀδωνιβεζὲκ βασιλέως Ἱερουσαλήμ.
κβ'. Περὶ τῆς στάσεως ἡλίου καὶ σελήνης.
κγ'. Περὶ τῆς φυγῆς τῶν ε' βασιλέων.
κδ'. Περὶ τῆς κληρονομίας Χάλεβ τοῦ Ἰεφονή.
κε'. Λείπει.
κϛ'. Περὶ τῶν πόλεων τῶν φυγαδευτηρίων. B
κζ'. Περὶ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.....
κη'. Περὶ ὧν εἶπεν Ἰησοῦς πρὸς τὸν λαόν.

11. De celebrato primum Paschate.
12. De apparente Josue principe exercitus.
13. De tubis sacerdotum.
14. De eversione Jericho.
15. De furto Achar.
16. De percussis propter Achar.
17. De destructione Achar.
18. De altari quod exstruxit Josue.
19. De exscriptione Deuteronomii.
20. De fraude Gabaonitarum.
21. De Adonibesec rege Jerusalem.
22. De statione solis et lunæ.
23. De fuga quinque regum.
24. De possessione Caleb filii Jephone.
25. *Deest.*
26. De urbibus refugii.
27. De trans Jordanem....
28. De his quæ dixit Josue ad populum.

Judicum libri divisio sequens est :

α'. Λείπει.
β'. Περὶ τῶν υἱῶν Ἰοθόρ.
γ'. Περὶ τοῦ λαλήσαντος ἀγγέλου τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.
δ'. Περὶ τῶν καταλειφθέντων..... πειράσαι τὸν Ἰσραήλ.
ε'. Πρῶτος Γοθονιὴλ κριτής.
ϛ'. β' κριτὴς Ἀώδ, ᾧ παρεδόθη Ἐγλών.
ζ'. Τρίτος Σαμεγάρ, ᾧ παρεδόθησαν οἱ ἀλλόφυλοι.
η'. Βαράκ, Δεββῶρα, οἷς παρεδόθη Σισάρα. C
θ'. Ὠδὴ Δεββώρας καὶ Βαράκ.
ι'. Περὶ τοῦ λαλήσαντος ἀγγέλου.
ια'. Πέμπτος κριτὴς Γεδεών, ᾧ παρεδόθη Μαδιάμ.
ιβ'. Περὶ τοῦ πόκου καὶ τῆς δρόσου.
ιγ'. Περὶ τῶν λαψάντων τῇ γλώσσῃ.
ιδ'. Περὶ τοῦ ἐνυπνίου τῶν Μαδιάμ.
ιε'. Περὶ Ὠρὴβ, καὶ Ζὴβ, καὶ Ζεβεὲ, καὶ Σαλμανά.
ιϛ'. Περὶ τῶν οζ' ἀρχόντων ἐν Σοχχώθ.
ιζ'. Περὶ οὗ ἐποίησεν Ἐφοὺδ Γεδεών.
ιη'. Περὶ τῶν ο' υἱῶν Γεδεὼν, καὶ Ἀβιμέλεχ.
ιθ. Περὶ τῶν ξύλων παραβολή.
κ'. Ἕβδομος κριτὴς Θωλὰ, ὄγδοος Ἰαὶρ Γαλααδίτης. D
κα'. Περὶ Ἰεφθάε.
κβ'. Περὶ τῆς θυγατέρος Ἰεφθάε.
κγ'. ι' Ἀβαισσάν · ια' Αἰλώμ · ιβ' Ἀβδών.
κδ'. Τὰ κατὰ Σαμψών.
κε'. Περὶ τοῦ προβλήματος.
κϛ'. Ἐμπυρισμὸς ἀγροῦ γενόμενος ἀλλοφύλων παρὰ τοῦ Σαμψών.
κζ'. Ἀναίρεσις ἀλλοφύλων χιλίων γενομένη παρὰ Σαμψὼν ὑπὸ σιαγόνος ὄνου.
κη'. Λείπει.
κθ'. Περὶ Μιχὰ, καὶ τοῦ ἀργυρίου, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

1. *Deest.*
2. De filiis Jothor.
3. De angelo locuto filiis Israel.
4. De dimissis.... ad experiendum Israel.
5. Primus judex Gothoniel.
6. Secundus judex Aod, cui traditus est Eglon.
7. Tertius judex Samgar, cui traditi sunt alienigenæ.
8. Barach, Debora, quibus traditus est Sisara.
9. Canticum Deboræ et Barach.
10. De angelo locuto.
11. Quintus judex Gedeon, cui traditus est Madian.
12. De vellere et rore.
13. De lambentibus lingua.
14. De somnio Madian.
15. De Oreb, et Zeb, et Zebee et Salmana.
16. De septuaginta septem principibus in Socoth.
17. De Ephod quod fecit Gedeon.
18. De septuaginta filiis Gedeon, et de Abimelech.
19. De lignis parabola.
20. Septimus judex Thola, octavus Jair Galaadites.
21. De Jephte.
22. De filia Jephte.
23. Decimus Abesan, undecimus Ailom, duodecimus Abdon.
24. Quæ ad Samson spectant.
25. De problemate.
26. Incendium agri alienigenarum factum a Samson.
27. Destructio mille alienigenarum facta a Samson cum asini maxilla.
28. *Deest.*
29. De Micha, et argento, et ejus matre.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

30. De filiis Dan.
31. De Levita, et ejus concubina.
32. De sene excipiente.
33. Consilium seniorum de tribu Benjamin.

A λ'. Περὶ τῶν υἱῶν Δάν.
λα'. Περὶ τοῦ Λευΐτου, καὶ τῆς παλλακῆς αὐτοῦ.
λβ'. Περὶ τοῦ ὑποδεξαμένου πρεσβύτου.
λγ'. Βουλὴ τῶν πρεσβυτέρων περὶ τῆς φυλῆς Βενιαμίν.

Libri Ruth nulla divisio capitum apparet.

S. SCRIPTURÆ DIVISIO IN CAPITA.

(Ex cod. ms. sæculi xi, Bandini, lib. cit. p. 464.)

—

GENESIS,

De serpente. De fratricidio. Anni Adam. De arca. De turris ædificatione. Tertia ad Abraham revelatio. De bello novem regum. De captivitate Lot. De Melchisedec. Quarta ad Abraham revelatio. Fœdus cum Abraham. Quæ ad Saram et Agar spectant. Quæ dicta sunt ab angelo Agar. Fœdus cum Abraham de circumcisione et nomine. Promissio Isaac. De Ismael. De circumcisis ab Abraham. De visione facta in quercu Mambre ad Abraham, et de ejus hospitalitate. De ruina Sodomæ. De hospitalitate Lot. De incendio Sodomæ. De filiabus Lot. Inde Moabitæ et Ammonitæ. De Sara et Abimelech rege Gerara. Quod propheta est Abraham. De ejectione Agar cum filio suo Ismael. Quod Abraham tentavit Deus circa Isaac filium ejus. Anni Saræ 107 (sic). Anni Abraham 175. De scala. De Joseph. Anni Jacob.

ΓΕΝΕΣΙΣ.

B Περὶ τοῦ ὄφεως. Περὶ τῆς ἀδελφοκτονίας. Ἔτη Ἀδάμ. Περὶ τῆς κιβωτοῦ. Περὶ τῆς πυργοποιίας. Γ' χρηματισμὸς Ἀβραάμ. Περὶ τοῦ πολέμου τῶν θ' βασιλέων. Περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Λώτ. Περὶ Μελχισεδέκ. Δ' χρηματισμὸς Ἀβραάμ. Διαθήκη πρὸς Ἀβραάμ. Τὰ κατὰ τὴν Σάῤῥαν καὶ τὴν Ἄγαρ. Τὰ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λεχθέντα τῇ Ἄγαρ. Διαθήκη πρὸς Ἀβραὰμ περὶ περιτομῆς καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος. Ἐπαγγελία Ἰσαάκ. Περὶ τοῦ Ἰσμαήλ. Περὶ τῶν περιτμηθέντων ὑπὸ Ἀβραάμ. Περὶ τῆς ὀπτασίας τῆς γενομένης ἐν τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ πρὸς Ἀβραάμ, καὶ περὶ τῆς ξενοδοχίας αὐτοῦ. Περὶ τῆς καταστροφῆς Σοδόμων. Περὶ τῆς ξενοδοχίας τοῦ Λώτ. Περὶ τοῦ ἐμπυρισμοῦ Σοδόμων. Περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Λώτ. Ἔνθεν Μωαβῖται καὶ Ἀμμωνῖται. Περὶ τῆς Σάῤῥας C καὶ τοῦ Ἀβιμέλεχ βασιλέως Γεράρων. Ὅτι προφήτης ὁ Ἀβραάμ. Περὶ τῆς ἐκβολῆς Ἄγαρ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἰσμαήλ. Ὅτε τὸν Ἀβραὰμ ἐπείραζεν ὁ Θεὸς περὶ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἔτη τῆς Σάῤῥας ρζ' (sic). Ἔτη τοῦ Ἀβραὰμ ροε'. Περὶ τῆς κλίμακος. Περὶ τοῦ Ἰωσήφ. Ἔτη Ἰακώβ.

EXODUS.

De rubo. Nomen Dei. De virga. De angelo volente occidere Moysen in itinere. I. De virga conversa in draconem. II. Aqua in sanguinem, prima plaga. III. De ranis. IV. De sciniphis. V. De musca. VI. De morte pecorum. VII. De ulceribus. VIII. De grandine. IX. De locusta. X. De tenebris palpabilibus. XI. De morte primogenitorum. De Pascha. Anni commorationis filiorum Israel 430. De submersione Pharaonis. De coturnice et manna. De Amalec. De Jothor. De distributione tabernaculi quod exstruxit Moyses. De rationali. De unguento. De vituli fabricatione. De tabulis. De secundis tabulis. De velo. De Beseleel.

ΕΞΟΔΟΣ.

Περὶ τῆς βάτου. Ὄνομα Θεοῦ. Περὶ τῆς ῥάβδου. Περὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ζητήσαντος ἀποκτεῖναι Μωϋσῆν ἐν τῇ ὁδῷ. Α'. Περὶ τῆς ῥάβδου τῆς μεταβληθείσης εἰς δράκοντα. Β'. Τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα, πρώτη δὲ πληγή. Γ'. Περὶ τῶν βατράχων. Δ'. Περὶ τῶν σκνιφῶν. Ε'. Περὶ τῆς κυνομύης. Ϛ'. Περὶ θνήσεως κτηνῶν. Ζ'. Περὶ τῆς αἰθάλης. Η'. Περὶ τῆς χαλάζης. Θ'. Περὶ τῆς ἀκρίδος. Ι'. Περὶ τοῦ ψηλαφητοῦ σκότους. ΙΑ'. Περὶ τελευτῆς τῶν πρωτοτόκων. Περὶ τοῦ D Πάσχα. Ἔτη παροικίας υἱῶν Ἰσραὴλ υλ'. Περὶ τοῦ ποντισμοῦ Φαραώ. Περὶ τῆς ὀρτυγομήτρας, καὶ τοῦ μάν. Περὶ Ἀμαλήκ. Περὶ Ἰοθόρ. Περὶ τῆς διατάξεως τῆς σκηνῆς, ἧς ἔπηξε Μωϋσῆς. Περὶ τοῦ λογείου. Περὶ τοῦ μύρου. Περὶ τῆς μοσχοποιίας. Περὶ τῶν πλακῶν. Περὶ τῶν πλακῶν τῶν δευτέρων. Περὶ τοῦ καλύμματος. Περὶ Βεσελεήλ.

LEVITICUS.

De sale. Holocaustum. De Nadab et Abiud. De lege pecorum mundorum et immundorum. De lepra. De gonorrhœa.

ΛΕΥΙΤΙΚΟΝ.

Περὶ τοῦ ἅλατος. Ὁλοκάρπωσις. Περὶ Ναδὰβ καὶ Ἀβιούδ. Περὶ νόμου κτηνῶν καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων. Περὶ λέπρας. Περὶ γονοῤῥυοῦς.

NUMERI.

Numerus Levitarum. Numerus primogenitorum masculorum. De zelotypia. Lex voventium. De dedicatione tabernaculi. Purificatio Levitarum. De

ΑΡΙΘΜΟΙ.

Ἀριθμὸς τῶν Λευϊτῶν. Ἀριθμὸς τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀρσενικῶν. Περὶ ζηλοτυπίας. Νόμος εὐξαμένων. Περὶ τοῦ ἐγκαινισμοῦ τῆς σκηνῆς. Ἀφανισμὸς τῶν

Λευϊτῶν. Περὶ τοῦ γογγυσμοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Περὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν κρεῶν. Περὶ τῆς ὀρτυγομήτρας. Περὶ Μαρίας καὶ Ἀαρὼν γογγυζόντων κατὰ Μωϋσῆ. Ὅτι Αὐσῆς ἤκουεν πρώην Ἰησοῦς ὁ Ναυή. Περὶ τοῦ εὑρεθέντος συλλέγοντος ξύλα. Περὶ τῶν κρασπέδων. Περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβηρών. Περὶ ἁπτομένων νεκροῦ. Τελευτὴ Μαριάμ. Περὶ τῆς πέτρας. Τελευτὴ Ἀαρών. Περὶ τοῦ χαλκοῦ ὄφεως. Ἆσμα Ἰσραήλ. Περὶ τοῦ μάντεως Βαλαάμ. Περὶ τῆς ὄνου τῆς λαλησάσης. Περὶ τοῦ ζήλου Φινεές. Παράταξις Ἰσραὴλ πρὸς Μαδιὰμ καὶ ἐκλογή. Περὶ τῆς Ἀαρὼν τελευτῆς ἐν μιᾷ τοῦ Αὐγούστου.

A murmuratione filiorum Israel. De concupiscentia carnium. De coturnice. De Maria et Aaron murmurantibus contra Moysen. Quod Ose vocabatur nuper Josue filius Nave. De invento homine colligente ligno. De fimbriis. De Dathan et Abiron. De tangentibus mortuum. Mors Mariæ. De petra. Mors Aaron. De serpente æneo. Canticum Israel. De ariolo Balaam. De asina locuta. De zelo Phinees, recensio Israel juxta Madian, et selectio. De morte Aaron prima die Augusti.

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ.

Τὰ θεμιτὰ κτήνη. Τὰ ἀθέμιτα. Περὶ ἰχθύων. Περὶ πετεινῶν. Διὰ τί ἄζυμα ὥρισται. Εὐλογία. Κατάρα. Ὠδὴ β' Μωϋσέως. Εὐλογία Μωϋσέως. Ἔτη Μωϋσέως ρ' καὶ κ'.

DEUTERONOMIUM.

Legalia pecora. Illegalia. De piscibus. De volucri- B bus. Cur azyma præscripta sunt. Benedictio. Maledictio. Canticum secundum Moysis. Benedictio Moysis. Anni Moysis centum et viginti.

ΙΗΣΟΥΣ Ο ΝΑΥΗ.

Περὶ Ῥαὰβ τῆς πόρνης. Περὶ τῆς διαβάσεως τῆς κιβωτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. Περὶ τῶν πετρίνων μαχαιρῶν. Περὶ τοῦ ὀφθέντος τῷ Ἰησοῦ ἐν Ἱεριχῷ ἀρχαγγέλου. Περὶ τῶν τειχῶν Ἱεριχῶ, καὶ περὶ Ῥαὰβ τῆς πόρνης. Περὶ τοῦ νοσφισμοῦ Ἄχαρ. Περὶ τῆς Γαΐ. Περὶ τῆς πανουργίας τῶν Γαβαωνιτῶν. Περὶ τῶν πέντε βασιλέων τῶν Ἰεβουσαίων. Ὅτε ἔστη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐπὶ Ἰησοῦ. Περὶ Ἰαβίν. Ὅτι τὸν Βαλαὰμ ἀπέκτεινεν Ἰσραήλ. Περὶ τοῦ βωμοῦ οὗ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Γάδ, καὶ οἱ υἱοὶ Ῥουβίν.

JOSUE FILIUS NAVE.

De Raab meretrice. De transitu arcæ per fluvium Jordanem. De lapideis cultris. De apparente Josue archangelo in Jericho. De muris Jericho, et de Raab meretrice. De furto Achar. De Gai. De fraude Gabaonitarum. De quinque regibus Jebusæorum. Quando stetit sol et luna jussu Josue. De Jabin. Quod Balaam occidit Israel. De altari, quod exstruxerunt filii Gad et filii Ruben.

ΚΡΙΤΑΙ.

Περὶ τοῦ κλαυθμῶνος. Περὶ δουλείας Ἰσραὴλ τῷ Χουσαρσαθών. Περὶ δουλείας Ἰσραὴλ τῷ Αἰγλών. Περὶ Ἀώδ. Περὶ Δεβόρρας. Περὶ τοῦ πασσάλου, ἐν ᾧ πεφόνευται Σισάρα. Ὠδὴ εὐχαριστήριος Δεββώρας καὶ Βαράκ. Περὶ Μαδιάμ. Περὶ Γεδεών. Περὶ τοῦ πόκου Γεδεών. Ὅτι καὶ Ἱεροβάαλ ἤκουσεν ὁ Γεδεών. Ὅραμα. Λύσις. Περὶ Ζεβεὲ καὶ Σαλμανά. Τελευτὴ Γεδεών. Περὶ Ἀβιμέλεχ. Παραβολή. Ὅπως πεφόνευκε γυνὴ κόμματι μύλου τὸν Ἀβιμέλεχ. Περὶ Θωλά. Περὶ Ἰαΐρ. Περὶ Ἰεφθάε. Περὶ Ἐσεβών. Περὶ Ἐδώμ. Περὶ Λαββών. Περὶ Μανωέ. Περὶ Σαμψών. Περὶ τοῦ λέοντος. Περὶ τῶν ἀλωπέκων, ἐν αἷς ἐνέπρησε τὰ δράγματα τῶν ἀλλοφύλων Σαμψών. Περὶ τῆς σιαγόνος ἐν ᾗ ἐπάταξεν ‚α ἄνδρας. Τελευτὴ Σαμψών. Περὶ Σεμέγαρ. Περὶ Μιχά.

C

JUDICES.

De loco fletus. De servitute Israel sub Cusarsathon. De servitute Israel sub Æglon. De Aod. De Debora. De clavo quocum occisus est Sisara. Canticum gratiarum Deboræ et Barach. De Madian. De Gedeon. De vellere Gedeon. Quod Jerobaal etiam vocabatur Gedeon. Visio. Interpretatio. De Zebee et Salmana. Mors Gedeon. De Abimelech. Parabola. Quomodo occidit mulier Abimelech fragmento molæ. De Thola. De Jair. De Jephte. De Esebon. De Edom. De Labdon. De Manoe. De Samson. De leone. De vulpibus quibuscum crematit Samson spicas alienigenarum. De maxilla quacum mactavit mille viros. Mors Samson. De Semgar. De Micha. D

ΡΟΥΘ.

(*Nulla adnotantur capita.*)

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Α'.

Προσευχὴ Ἄννης. Ὠδὴ Ἄννης. Περὶ τῶν υἱῶν Ἡλί. Περὶ τῆς νουθεσίας Ἡλί. Περὶ τῆς γενομένης πρὸς Σαμουὴλ φωνῆς. Περὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ τοῦ θανάτου τῶν β' υἱῶν Ἡλί. Περὶ τοῦ τέλους Ἡλί. Περὶ τῆς ἥττης τῶν ἀλλοφύλων. Περὶ τῶν υἱῶν Σαμουήλ. Περὶ τοῦ Ἰσραὴλ αἰτούντων βασιλέα. Περὶ ὧν διεμαρτύρατο Σαμουὴλ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ βασιλέα. Περὶ Σαοὺλ α' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ τῆς ἀρᾶς ἧς ἠράσατο Σαοὺλ τῷ λαῷ. Ὅτε

REGNORUM I.

Oratio Annæ. Canticum Annæ. De filiis Heli. De admonitione Heli. De facta voce ad Samuel. De arca, et morte duorum filiorum Heli. De fine Heli. De humiliatione alienigenarum. De filiis Samuel. De filiis Israel petentibus regem. De his quæ contestatus est Samuel filiis Israel ab eo regem petentibus. De Saul primo rege Israel. De maledictione qua se obstrinxit Saul coram populo. Quando recensuit Saul ad Amalec. De David filio Jesse. De Goliath alie-

Digitized by Google

nigena. De Nabal. De Abigai. De Saul et pythonissa. De Amalecitis. De Saul et monte Gelboe.

A παρετάξατο Σαοὺλ πρὸς Ἀμαλήκ. Περὶ Δαβὶδ υἱοῦ Ἰεσσαί. Περὶ Γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου. Περὶ Νάβαλ. Περὶ Ἀβιγαίας. Περὶ Σαοὺλ καὶ τῆς ἐγγαστριμύθου. Περὶ τῶν Ἀμαληκιτῶν. Περὶ Σαοὺλ καὶ τοῦ ὄρους Γελβουέ.

REGNORUM II.

Planctus David super Saul et Jonatham. Quæ ad Joab et Abner spectant. Planctus David super Abner. De occidentibus Isboseth in lecto ejus. De arca Domini, et de Ozath. De Melchol. De verbo Domini ad Nathan. Oratio David. De Adrazar. De Miphibozeth. De Annon. Quæ ad Bersabee et Uriam spectant. De Nathan accusante David, et de minis Dei parabola. Quæ ad Amnon et Thamar spectant. Quæ ad Absalom et Amnon spectant. Quæ ad mulierem Thecuitidem spectant. De pulchritudine Absalom. De segete quam combussit Absalom. De David fugiente a facie Absalom. De Semei. Maledictio. De consiliis Achitophel ad Absalom. Consilium Chusi. Finis Achitophel. De bello Absalom, et morte ejus, et de columna quam sibi erexerat. Planctus David. De Semei secundo. De Miphiboseth. De decem concubinis. De Amasa. De muliere sapiente, et de Sabee. De fame. De petitione Gabaonitarum. De Jesbi. Canticum David. Finis cantici. De David aquam cupiente. De fortitudine Banaia. De enumeratione filiorum Israel et Juda. Ex Israel 800, 000, ex Juda 500, 000. De his quæ dixit Gad David. Responsum David. De morte 70, 000 virorum. De Jerusalem. De altari quod exstruxit David.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Β'.

Θρῆνος Δαβὶδ ἐπὶ Σαοὺλ καὶ Ἰωνάθαν. Τὰ περὶ Ἰωὰβ καὶ Ἀβεννήρ. Θρῆνος Δαβὶδ ἐπὶ Ἀβεννήρ. Περὶ τῶν ἀποκτεινάντων Ἰεβοσθὲ ἐπὶ κλίνης αὐτοῦ. Περὶ τῆς κιβωτοῦ Κυρίου, καὶ περὶ Ὀζάθ. Περὶ Μελχόλ. Περὶ τοῦ ῥήματος Κυρίου τοῦ πρὸς Ναθάν. Προσευχὴ Δαβίδ. Περὶ Ἀδραζάρ. Περὶ Μεμφιβοσθέ. Περὶ Ἀννών. Τὰ περὶ Βερσαβεὲ καὶ Οὐρίαν. Περὶ Ναθὰν ἐλέγχοντος τὸν Δαβίδ, καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀπειλῆς παραβολή. Τὰ περὶ Ἀμνὼν καὶ Θάμαρ. Τὰ περὶ Ἀβεσαλὼμ καὶ Ἀμνών. Τὰ περὶ τῆς γυναικὸς B τῆς Θεκωΐτιδος. Περὶ τοῦ κάλλους Ἀβεσαλώμ. Περὶ τῆς μερίδος ἧς ἐνέπρησεν Ἀβεσαλώμ. Περὶ Δαβὶδ ἀποδιδράσκοντος ἀπὸ προσώπου Ἀβεσαλώμ. Περὶ Σεμεΐ. Ἀρά. Περὶ τῶν βουλῶν Ἀχιτόφελ τῷ Ἀβεσαλώμ. Συμβουλία Χουσί. Τέλος τοῦ Ἀχιτόφελ. Περὶ τοῦ πολέμου Ἀβεσαλὼμ, καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς στήλης αὐτοῦ ἧς ἔστησεν. Θρῆνος Δαβὶδ περὶ Σεμεῒ τὸ δεύτερον. Περὶ Μεμφιβοσθέ. Περὶ τῶν ι' παλλακῶν. Περὶ Ἀμεσσαί. Περὶ τῆς γυναικὸς τῆς σοφῆς, καὶ περὶ Σαβεέ. Περὶ τοῦ λιμοῦ. Περὶ τοῦ αἰτήματος τῶν Γαβαωνιτῶν. Περὶ Ἰεσβί. Ὠδὴ τοῦ Δαβίδ. Τέλος τῆς ᾠδῆς. Περὶ τῆς τοῦ ὕδατος τῷ Δαβὶδ ἐπιθυμίας. Περὶ τῆς ἀνδρείας Βαναία. Περὶ τῆς ἀριθμήσεως τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Ἰσραὴλ ,ω'. Ἰούδα ,φ'. Περὶ ὧν εἶπεν Γὰδ τῷ Δαβίδ. Ἀπόκρισις Δαβίδ. Περὶ τοῦ θανάτου τῶν ,ο. Περὶ Ἰερουσαλήμ. Περὶ τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ᾠκοδόμησε Δαβίδ.

REGNORUM III.

De Adonia. Consilium Nathan ad Bersabee. De Salomone quarto rege Israel. Præcepta David ad Salomonem. De fine David. Anni regni David. De petitione quam petiit Adonias a Bersabee. De morte Adoniæ, et de Abiathar, et fuga Joab, et ejus morte. De ædificatione domus, quam ædificavit Domino Salomon. De Semei. De regina Saba. De prævaricatione Salomonis. De Achia Silonite. Anni regni Salomonis. De Roboam, quinto rege Israel. De regno Jeroboam famuli Salomonis, sexti regis Israel. De aureis vitulis. Quæ ad duos prophetas spectant. De puero Jeroboam. Anni regni Jeroboam. De Susac. De regno Asa. De Nabat octavo rege Israel. De Baasa nono rege Israel. De Ela decimo rege Israel. De Zambri, undecimo rege Israel. De Achab, duodecimo rege Israel. De Elia propheta. De vidua. De filio viduæ. De prophetis confusionis. De Jezabel. De Elisæo. De Nabutha et Achab. Quæ ad filium Ader et Achab spectant. De ferreis cornibus. De interitu Achab. Joram tredecimus rex Israel.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Γ'.

C Περὶ Ἀδωνίου. Συμβουλία Ναθὰν τῇ Βηρσαβεέ. Περὶ Σολομῶντος δ' βασιλέως Ἰσραήλ. Ἐντολὴ Δαβὶδ τῷ Σολομῶντι. Περὶ τοῦ τέλους Δαβίδ. Ἔτη τῆς βασιλείας Δαβίδ. Περὶ τοῦ αἰτήματος οὗ ᾐτήσατο Ἀδωνίας τῇ Βηρσαβεέ. Περὶ τοῦ θανάτου Ἀδωνίου, καὶ περὶ Ἀβιάθαρ, καὶ περὶ τῆς φυγῆς Ἰωὰβ, καὶ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ οἴκου, οὗ ᾠκοδόμησε Κυρίῳ Σολομών. Περὶ Σημεΐ. Περὶ τῆς βασιλίσσης Σαβά. Περὶ τῆς παρανομίας Σολομῶντος. Περὶ Ἀχία τοῦ Σηλωνίτου. Ἔτη βασιλείας Σολομῶντος. Περὶ Ῥοβοὰμ, ε' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ τῆς βασιλείας Ἱεροβοὰμ δούλου Σολομῶντος, ς' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ τῆς χρυσῆς δαμάλεως. Τὰ περὶ τῶν β' προφητῶν. Περὶ τοῦ παιδὸς D Ἱεροβοάμ. Ἔτη βασιλείας Ἱεροβοάμ. Περὶ Σουσακίμ. Περὶ τῆς βασιλείας Ἀσά. Περὶ Ναβὰτ η' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Βαασὰ θ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ἠλὰ ι' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ζαμβρὶ, ια' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ἀχαὰβ, ιβ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ἠλιοῦ τοῦ προφήτου. Περὶ τῆς χήρας. Περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας. Περὶ τῶν προφητῶν τῆς αἰσχύνης. Περὶ Ἰεζάβελ. Περὶ Ἐλισσαιέ. Περὶ Ναβουθαὶ καὶ Ἀχαάβ. Τὰ περὶ τοῦ υἱοῦ Ἄδερ καὶ τοῦ Ἀχαάβ. Περὶ τῶν σιδηρῶν κεράτων. Περὶ τοῦ τέλους Ἀχαάβ. Ἰωρὰμ ιγ' βασιλεὺς Ἰσραήλ.

REGNORUM IV.

De Joram quatuordecimo rege Israel. De assum-

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Δ'.

Περὶ Ἰωρὰμ ιδ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ τῆς ἀνα-

Digitized by Google

λήψεως Ἡλιοῦ. Περὶ τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων. Περὶ A τῆς γυναικὸς, καὶ περὶ τῆς εὐλογίας τῶν σκευῶν τοῦ ἐλαίου. Περὶ τῆς γυναικὸς τῆς Σουναμίτιδος. Περὶ τῆς τολύπης, καὶ περὶ τῶν προφητῶν. Περὶ τῶν ἄρτων καὶ τῶν καλαθῶν. Περὶ Νεεμὰν τοῦ Σύρου. Τὰ περὶ Γιεζί. Περὶ τοῦ σιδηρίου. Περὶ τοῦ πολέμου τοῦ βασιλέως Συρίας, καὶ περὶ τῆς ἀορασίας. Περὶ τῆς λιμοῦ Σαμαρείας, καὶ περὶ τῶν γυναικῶν τῶν τὰ ἴδια νήπια βεβρωκυιῶν, καὶ περὶ τῶν τεσσάρων λεπρῶν. Περὶ τοῦ συμπατηθέντος καὶ ἀποθανόντος. Περὶ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τοῦ λιμοῦ, καὶ περὶ τῆς Σουναμίτιδος. Περὶ τοῦ υἱοῦ Ἄδερ. Περὶ Ἰωράμ. Περὶ τῆς βασιλείας Ἰηοῦ, ιε' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ τοῦ τέλους Ἰεζάβελ. Περὶ τῆς σφαγῆς τῶν ο' υἱῶν Ἀχαάβ. Περὶ τῆς σφαγῆς πάντων τῶν θεραπόντων τοῦ Βάαλ. Περὶ Ἰωάς. Περὶ Ἰωάχαζ, ις' βασιλέως Ἰσραήλ. B Περὶ Ἰωὰς β', ιζ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ἐλισσαιὲ καὶ Ἰωάς. Σημεῖον περὶ τοῦ τέλους Ἐλισσαιέ. Περὶ Ἱεροβοὰμ υἱοῦ Ἰωάς, ιη' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ἀζαρίου, υἱοῦ Ἱεροβοὰμ, ιθ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Σελλοὺμ, κ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Μαναὴμ, κα' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Φακεσίου, κβ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Φακεὲ, κγ' βασιλέως Ἰσραήλ. Περὶ Ἰωαθάμ. Περὶ Ἀχάζ. Περὶ Ὠσηὲ, κδ' βασιλέως Ἰσραήλ. Α' αἰχμαλωσία. Περὶ τῶν λεόντων. Ποιηταὶ πόλεων. Περὶ Ἐζεκίου, ὅτι ἕως Ἐζεκίου ὑπῆρχεν ὁ χαλκοῦς ὄφις. Περὶ Σενναχηρίμ. Περὶ τῆς μαλακίας Ἐζεκίου βασιλέως Ἰούδα. Περὶ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ Μαρωδὲχ πρὸς Ἐζεκίαν. Περὶ Μανασσῆ. Περὶ Ἀμώς. Περὶ Ἰωσίου. Περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ νόμου, οὗ εὗρε Χελκίας ἐν οἴκῳ Κυρίου. Περὶ Ἰωαχάζ. Περὶ Ἐλιακὶμ τοῦ καὶ Ἰωακίμ. Περὶ Ναβουχοδονόσορ. Περὶ Ἰωακὶμ υἱοῦ Ἐλιακίμ. Β' αἰχμαλωσία. Περὶ Σεδεκίου υἱοῦ, Ἰωακίμ. Γ' αἰχμαλωσία. Περὶ Ναβουζαρδάν. Δ' αἰχμαλωσία.

ptione Eliæ. De aquis salinis. De muliere, et benedictione vasorum olei. De muliere Sunamitide. De olla et prophetis. De panibus et sportis. De Naaman Syro. De Giezi. De ferramento. De bello regis Syriæ, et de cæcitate. De fame Samariæ, et de mulieribus proprios parvulos comedentibus, et de quatuor leprosis. De conculcato et mortuo. De septem annis famis, et de Sunamitide. De filio Ader. De Joram. De regno Jehu, decimi quinti regis Israel. De interitu Jezabel. De cæde septuaginta filiorum Achab. De cæde omnium servorum Baal. De Joas. De Joachaz, decimo sexto rege Israel. De Joas II, decimo septimo rege Israel. De Elisæo et Joas. Signum de morte Elisæi. De Jeroboam filio Joas, decimo octavo rege Israel. De Azaria filio Jeroboam, decimo nono rege Israel. De Sellum, vigesimo rege Israel. De Manahem, vicesimo primo rege Israel. De Phacesio, vicesimo secundo rege Israel. De Phacee, vicesimo tertio rege Israel. De Joatham. De Achaz. De Osee, vicesimo quarto rege Israel. Prima captivitas. De leonibus. Fundatores urbium. De Ezechia, quod usque ad Ezechiam mansit serpens æneus. De Sennacherim. De ægrotatione Ezechiæ regis Juda. De missis a Merodac ad Ezechiam. De Manasse. De Amos. De Josia. De libro legis, quem invenit Chelcias in domo Domini. De Joachaz. De Eliacim eodem ac Joacim. De Nabuchodonosor. De Joacim, filio Eliacim. Secunda captivitas. De Sedecia filio Joacim. Tertia captivitas. De Nabuzardan. Quarta captivitas.

C

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ Α'.

Βασιλεῖς. Ἡγεμόνες. Σαούλ. Περὶ Σολομῶντος.

PARALIPOMENON I.

Reges. Duces. Saul. De Salomone.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ Β'.

Ἀμασίας. Ὀζίας. Ἄχαζ. Ἐζεκίας. Μανασσῆς. Ἀμώς. Ἰωσίας. Ἰωαχάζ. Ἐλιακίμ. Ἰεχονίας. Σεδεκίας.

PARALIPOMENON II.

Amasias. Ozias. Achaz. Ezechias. Manasses. Amos. Josias. Joachaz. Eliacim. Jechonias. Sedecias.

ΕΣΔΡΑ Α'.

Περὶ τῆς τελευτῆς Ἰωσίου. Περὶ Ἀχάζ. [Περὶ Σεδεκίου. Περὶ τοῦ προστάγματος Κύρου. Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Περὶ τῶν καταγραψάντων Ἰουδαίων. Περὶ Δαρείου, καὶ περὶ τῶν γ' νεανίσκων τῶν τὰ προβλήματα γραψάντων. Περὶ τοῦ αἰτήματος Ζοροβάβελ, καὶ ὅπως ἔγραψε Δαρεῖος τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τοῖς Ἰουδαίοις. Περὶ τῶν ἀναβάντων ἀπὸ τῆς αἰχμ- D αλωσίας. Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς ἧς ἔγραψε Δαρείῳ, καὶ ἀπέστειλεν. Σισίννης, κ. τ. λ. Ὅτι ἓξ καὶ δέκατος ἀπὸ Ἀαρὼν ὁ Ἔσδρας. *Liber hic numerationem habet* ρθ' στίχων, 109 *versiculorum quibus constat.*

ESDRÆ I.

De morte Josiæ. De Achaz. De Sedecia. De edicto Cyri. De numero vasorum quæ ablata erant in captivitate. De inscribentibus Judæis. De Dario, et de tribus juvenibus problemata scribentibus. De petitione Zorobabel, et quomodo scripsit Darius libertatem Judæis in Jerusalem. De regressis a captivitate. Exemplar epistolæ quam scripsit Dario et misit ad eum. Sisinnes, etc. Quod decimus sextus ab Aron erat Esdras.

ΕΣΔΡΑ Β'.

(Hic liber nulla habet capitum argumenta, versuum tamen numerationem, ut superior, exhibet, πα' στίχων, *vers.* 81.*)*

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ΠΕΡΙ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ ΠΟΤΑΜΩΝ.

—

DE QUATUOR FLUMINIBUS PARADISI.

(Auct. anonymo. BANDINI I, 466.)

—

Ister flumen, dictum Phison apud divinam Scripturam, et e Paradiso exiens, ut cætera Tigris, Euphrates et Geon flumina, et penetrans in terræ abyssos, et in occidentem tendens, currit ex Apennino monte qui a mari Siculo dirigitur usque ad Germanos qui sunt juxta Borealem oceanum; et inde vertitur ad orientem, et fluit in Pontum Euxinum per ora quatuor. Istud flumen in Oriente vocatur Galles; mutat autem nomen in Occidente, Ister appellatum, et a Thracibus Danubius etiam vocatum. Et maximum quidem est fluminum; per se quidem Nilo minus, sed recipiens influentes ad se fluvios, Nilo majus efficitur. Decem et septem fluvii in illud influunt. Sunt autem isti : E Scythia quinque, Paratas idem ac Pyretus, Tiarantus, Ararus, Naparis, Ordessus. Ex Agathyrsis autem Maris ...... tres, Atlas, Auras, Timisis. E Thracibus Crobyzis tres, Atax, Noes, et Artanes. E Pæanis et monte Rhodope Chius fluvius medius dividitur Hæmo. Ex Illyriis montibus ad boream ventum vergens in Triballicum agrum, Angrus fluens in Brongum, Brongus autem in Istrum. E regione Ombricorum Calpis et Alpis. Influunt autem etiam alii in ipsum, e quibus fit omnium fluminum maximum. Æquale autem sibi fluit in æstate et hieme, quia parum ipsa terra irrigatur; nivibus autem totum alitur. In æstate vero quæ in hieme cecidit nix abundans omnino liquefacta, in Istrum defluit. Quantum autem aquæ sol extrahit in æstate vel in hieme, tantum flumina quæ in Istrum confluunt præstant, multo majora in æstate quam in hieme. Substitutis ita his aquis, fit compensatio, ita ut semper illud sit sibi æquale. Ister proprium nomen servat usque ad Sirmium antiquam Romanorum fortunatam urbem, ultimo autem sub Gepidum regionem, amittit apud indigenas prius nomen, Danubiusque vocatur. Ita vero ipsi Thraces vocaverunt, quia in montibus versus arctum et Thraciam nebulosus aer propter subjacentem humoris abundantiam, illis causa perpetuæ pluviæ videtur. Danubium autem quasi nebulosam cervicem isti patria lingua vocant. Inde immutavit Ister suam appellationem, Danubiusque vocatus est. Minime autem mirum est si Ister e Paradiso dilabens, et apud Scripturam Phison vocatus, ex occidentali monte, Apenninum dico, videatur retrofluere.

A "Οτι ὁ Ἴστρος ὁ ποταμὸς, λεγόμενος Φισὼν παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ, καὶ τοῦ Παραδείσου ἐξιὼν, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ Τίγρις, Εὐφράτης, καὶ Γηὼν, καὶ ὑποδὺς τοὺς μυχοὺς τῆς γῆς, καὶ εἰς δύσιν ἀπεργόμενος, ἐκδιδοῖ τοῦ Ἀπεννίνου ὄρους τοῦ διήκοντος ἀπὸ τῆς Σικελικῆς θαλάσσης ἕως τῶν Γερμανῶν τῶν πρὸς τῷ βοῤῥείῳ ὠκεανῷ· κἀκεῖθεν σύρεται πρὸς ἀνατολὴν, καὶ χέει εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον διὰ ε' στομάτων. Οὗτος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὀνομάζεται Γάλλης· ἀλλάσσει δὲ τὸ ὄνομα ἐν τῇ Δύσει, Ἴστρος προσαγορευθεὶς, καὶ ὑπὸ Θρᾳκῶν Δανούβιος πάλιν καλούμενος. Καὶ οὗτος μὲν μέγιστός ἐστι ποταμῶν, ἀλλὰ καθ' αὑτὸν μὲν ἥττων τοῦ Νείλου, ὑποδεχόμενος δὲ τοὺς εἰσρέοντας ἐν αὐτῷ, καὶ τοῦ Νείλου μείζων γίνεται. Ιζ' γὰρ ποταμοὶ εἰσβάλλουσιν ἐν B αὐτῷ. Εἰσὶ δὲ οὗτοι· ἐκ μὲν Σκυθίας ε', Παράτας, ὁ καὶ Πυρετὸς, Τιάραντος, Ἄραρος, Νάπαρις, Ὀρδησσός· ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις..... τρεῖς, Ἄτλας, Αὔρας, Τίμισις· ἐκ δὲ τῶν Θρᾳκῶν τῶν Κρωβύζων τρεῖς, Ἄταξ, Νόης, καὶ Ἀρτάνης· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ ὄρους Ῥοδόπης Κίος ποταμὸς μέσος σχίζεται τὸν Αἷμον· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὀρῶν τὸν πρὸς βοῤῥᾶν ἄνεμον βάλλων εἰς τὸ Τριβαλλικὸν πεδίον, Ἄγγρος ἐκχέων εἰς τὸν Βρόγγον, ὁ δὲ Βρόγγος εἰς τὸν Ἴστρον· ἐκ δὲ τῆς χώρας τῶν Ὀμβρικῶν Κάλπις καὶ Ἄλπις. Εἰσβάλλουσι δὲ καὶ ἕτεροι εἰς αὐτὸν, ἐξ ὧν γίνεται πάντων ποταμῶν μέγιστος. Ἴσος δὲ ῥεῖ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν θέρει καὶ χειμῶνι, ὅτι ὀλίγον βρέχεται αὕτη ἡ γῆ· νιφετῷ δὲ πάντα κρᾶται. Ἐν θέρει δὲ C ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα χιὼν πολλὴ τηκομένη πάντοθεν, εἰσβάλλει τῷ Ἴστρῳ. Ὅσον δὲ ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐφέλκεται ἐν τῷ θέρει, ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσοῦτον τὰ συμμιγόμενα τῷ Ἴστρῳ πολλαπλάσιά ἐστι τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα, ἀντισήκωσις γίνεται, ὡς ἀεὶ ἴσον αὐτὸν εἶναι ἑαυτῷ. Οὗτος ὁ Ἴστρος τὴν ἰδίαν προσηγορίαν φυλάττει ἕως Σιρμίου τῆς πάλαι Ῥωμαίων εὐδαίμονος πόλεως, ἔσχατον δὲ ὑπὸ Γηπέδων οἰκουμένης, ἀποβάλλει μέντοι παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις τὸ ἔμπροσθεν ὄνομα, Δανούβιος μετακληθείς. Οὕτω δὲ αὐτὸν οἱ Θρᾷκες ἐκάλεσαν, διότι εἰς τὰ πρὸς Ἄρκτον καὶ Θρᾳκίαν ὄρη συννεφὴς ὁ ἀὴρ ἐκ τῆς ὑποκειμένης τῶν ὑγρῶν ἀμετρίας, αἴτιος αὐτοῖς συνεχοῦς ἐπομβρίας νομίζεται. Δανούβιον δὲ τὸν νεφελοφόρον ἐκεῖνοι καλοῦσι πατρίως. Ἐντεῦθεν μεταβέβληκεν ὁ Ἴστρος τὴ·

Digitized by Google

ἑαυτοῦ ὀνομασίαν, Δανούβιος μετακληθείς. Οὐδὲν δὲ A θαυμαστὸν ὁ Ἴστρος ἐξορμώμενος τοῦ παραδείσου, καὶ παρὰ τῇ Γραφῇ λεγόμενος Φισὼν, ἐκ τοῦ τῆς δύσεως ὄρους, λέγω δὴ τοῦ Ἀπεννίνου φαίνεται ἀναῤῥέων. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Νεῖλος ὁ λεγόμενος Γηὼν ἐκ τοῦ αὐτοῦ παραδείσου προϊὼν, μίαν μὲν πηγὴν ἔχει εἰς Λιβύην, ἑτέρας δὲ δύο εἰς τὴν ἄνω Αἰθιοπίαν κατὰ Νότον, ὧν μισγομένων πλημμυρεῖ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, καὶ ποτίζει τὴν Αἴγυπτον Αὐγούστου μηνός. Καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς δοκεῖ ἀπορίας πολλὰς τίκτειν, πῶς ἐν καιρῷ αὐχμώδει πλημμυρεῖ, ἡνίκα λειψυδρία ὑπάρχει τῷ παντί. Τοῖς δὲ τὰ τῆς Γραφῆς ἀσκοῦσιν οὐδεμίαν τίκτει ἀμφιβολίαν. Ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς ἱεροτελεσταῖς τῶν Αἰγυπτίων, ὡς ἐρευνῶσι τὰ κρύφια, Ἀστάσπους ὀνομάζεται, ὃ ἑρμηνεύεται κατ' Αἰγυπτίους ἐκ σκότους ὕδωρ, διὰ τὸ B ἄδηλον τῆς ἀναδόσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ γὰρ μὴ ταῦτα περὶ αὐτοῦ δοξάζοντες εἰς μυρίας ἐκπίπτοντες ἀπορίας, μένουσιν ἕως τέλους τῆς ἀληθείας ἀποπλανώμενοι. Καὶ μέντοι καὶ περὶ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου τὸ αὐτὸ δοξάζεται. Ἐκ τοῦ παραδείσου γὰρ ἑκάτεροι τὴν γένεσιν ἔχοντες, ὑποδύντες τὴν γῆν ἀναφαίνονται κατὰ τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος, καὶ ὁ μὲν Εὐφράτης δήλην ἔχει τὴν ἀνάλυσιν· κατιὼν δὲ ἐκ τῶν βορείων μερῶν πρὸς τὰ νότια πλησιάζων τῷ Περσικῷ κόλπῳ ἕλη ἐμποιεῖ καὶ καλαμώδη τέλματα, καὶ περὶ αὐτὰ μὲν εἱλούμενος, ἀδήλως ἀφανίζεται. Ὁ μέντοι Τίγρις ἀπό τινος λίμνης λεγομένης Θωνίτιδος ἀδήλως ἐξιὼν, καὶ αὐτὸς οἴχεται πρὸς τὰ νότια μέρη, καὶ διακόπτων τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος περὶ C Μασαβάτας ἑνοῦται τῷ Εὐφράτῃ, καὶ διασχίζων τὴν Βαβυλῶνα, καὶ κατιὼν πλησίον Τερηδόνος, εἰσβάλλει εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Πρὸ δὲ τοῦ ἑνωθῆναι τῷ Εὐφράτῃ, ἀμφότεροι ἀλλήλων διῃρημένοι ῥέοντες ποιοῦσι τὴν λεγομένην Μεσοποταμίαν ἔχουσαν πλάτος ἀπὸ Εὐφράτου μέχρι Τίγριδος μίλια υκη', καὶ στάδια ͵δ κατὰ τὴν ἀναμέτρησιν Ἐραστοθένους τοῦ πολυμαθοῦς. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ Ἴστρου ποιησάμενοι ὠλισθήσαμεν καὶ περὶ τοῦ Νείλου εἰπεῖν, οὐκ ἄκαιρον ἡγούμεθα καὶ ἑτέρου μνησθῆναι κεφαλαίου καταλλήλου ὑπάρχοντος τοῦ περὶ τῆς ἐκροίας αὐτοῦ. Καὶ γὰρ τὸν καιρὸν τῆς ἀνόδου τοῦ Νείλου ἀνεῴγνυσαν οἱ Ῥωμαῖοι τὰ μεγάλα τῶν δημοσίων λουτρῶν, καὶ διότι ἡ ἀνάχυσις αὐτοῦ γίνεται ἡλίου ὄντος ἐν Λέοντι, τοὺς κρουνοὺς τῶν ὑδάτων λεοντοειδεῖς ἐποίουν· ὅθεν ἐξ ἐκείνου ἐπεκράτησε, καὶ τῶν ὑποληνίων τοὺς κρουνοὺς λεοντοπροσώπους κατασκευάζουσι, ὅτι ἡ τοῦ οἴνου ἀπόῤῥοια μιμεῖται τὴν τοῦ Νείλου χύσιν, ὅτι ἐν τῷ τρύγῃ ὁ ἥλιος τὴν πάροδον αὐτοῦ ἐν τῷ Λέοντι ποιεῖται κατὰ τοὺς εὐκράτους τόπους.

Etenim et Nilus dictus Geon, e Paradiso eodem prodiens, unum quidem fontem habet in Libya, alios autem duos in superiore Æthiopia versus Notum, quibus immistis crescit ejus aqua, et rigat Ægyptum mense Augusto. Multis quidem videtur multa dubia parere, quod in tempore siccitatis crescat, quando ardens calor omnia occupat. His autem qui scripturam callent nullam istud parit hæsitationem. Inde etiam apud sacras Ægyptiorum doctrinas, ut arcana inquirunt, Astaspus nominatur, quod interpretantur Ægyptii aquam e tenebris, ob obscuritatem ejus e terra emersionis. Qui enim talia de Nilo non sentientes in mille dubia cadunt, manent perpetuo a veritate errantes. Et quidem de Trigide et Euphrate idem quoque sentitur. E Paradiso enim uterque originem ducens, terram subpenetrantes apparent circa Taurum montem; et Euphrates quidem perspicuum habet cursum; descendens autem e borealibus partibus, ad noticas tendens versus Persicum sinum paludes et calamis referta cœna efficit, et hæc circa effusus, clam subducitur. Tigris autem e quadam palude Thonitide vocata, incognitus exiens, ipse quoque movetur ad noticas partes, et Taurum montem secans juxta Masabatas jungitur Euphrati, Babylonem dividit, et dilabens circa Teredonem, in Persicum sinum se conjicit. Priusquam autem se cum Euphrate conjunxerit, ambo ab invicem distincte currentes efficiunt regionem Mesopotamiam dictam, cujus latitudo, ab Euphrate ad Tigrim, millia habet 428, et stadia 4,000 secundum Eratosthenis polymathi mensurationem. Cum autem initium ab Istro fecerimus, et devenerimus ad loquendum de Nilo, non inopportunum judicamus alterius meminisse capitis ad utrumque spectantis de istius cursu. Nam tempore ascensionis Nili aperiebant Romani magna publica balnea, et quia illius inundatio fit quando sol est in Leone, aquarum fistulis leonis vultum dabant. Inde ex hoc usus viguit, ut torcularium fistulis leonis vultum etiam præstiterint, quia vini fluxus imitatur Nili fluentum, quia in vindemiæ tempore sol suum in Leone transitum efficit in temperatis locis.

Digitized by Google

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΗΣΑΙΑΝ.

Ἐκ διαφόρων ἁγίων Πατέρων καὶ διδασκάλων συλλεχθεῖσα παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, κυροῦ Νικολάου τοῦ Μουζᾶν, τοῦ μεγάλου βασιλέως προθεώρου

—

COLLECTIO INTERPRETATIONUM IN PROPHETAM ISAIAM.

E diversis sanctis Patribus et Doctoribus adunata per archiepiscopum Cypri, D. Nicolaum Mazan, magni regis protheorum.

—

PRÆFATIO.

A Ordientes nos expositionem prophetæ Isaiæ verborum, orare oportet, ut accipiamus sapientiæ, scientiæ et doctrinæ gratiam; ita ut omnia simul convenientia duci nostro Domino formam induant veritatis omnis quæ prophetatur. Est quidem opus verbo scientiæ ad cernendum Spiritus arcana; verbo autem sapientiæ ad explicandum et complendum quæ concise in sermonibus brevibus sunt exprompta. Proprium enim est sapientiæ sermonem extendere. Extendi enim, inquit, sermones, et non exaudistis. Deinde doctrinæ gratia opus est ad ædificationem audientium. Sciendum est enim inprimis oportere ut a communibus sententiis festinantes in Deo contradictoria quantum in sermone insunt
B agnoscere, non sentiant: quasi secundum communem intelligentiam foret divinam naturam bonam et placidam et justam agnoscere. Si enim iratum vel dolentem vel pœnitentem vel non secundum votum alieni utentem Scriptura dicit, quærere convenit vocis significationem, et meditari quo modo hanc restituere possimus, non autem pervertere dignas de Deo suppositiones, et ita sine offensione recurramus ad Scripturas, ex expeditis quidem utilitatem haurientes, ex obscuris autem non damnum percipientes. Si quis vero incusat divinam Scripturam, tanquam non doctrinalem, non adjuvantem hos qui possunt proficere, discat omnem humanarum rerum dispositionem, non in spiritualibus tantum, sed et in inferioribus et ad vitam spectantibus re-
C bus constare: quia brutis quidem facilem ad vivendum opem escas spontaneas, et ad naturalem vestitum pilorum et plumarum tegumenta, illa quæ omnia disposuit potentia largita est. Hominem autem nudum producens, rationem pro omnibus illi dedit, per quam utiles vitæ artes conferuntur, architectura, textura, agricultura, metallurgia, corporibus necessaria administrante! mente rationis ope. Ut enim non nobis invidens has ad vivendum opes, pariter ac bruta animalia nos nasci omnino Creator noster non concessit, sed ad procurandum necessaria intelligentiæ palæstram instruxit; ita et in Scripturis obscuritatem ad utilitatem mentis excitans, ejus energiam comparavit. Primo

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἀρχομένους ἡμᾶς τῆς διασαφήσεως τῶν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ῥημάτων, εὔχεσθαι χρὴ, λαβεῖν τὸ τῆς σοφίας καὶ τὸ τῆς γνώσεως καὶ τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα, ὥστε πάντα ὁμοῦ συνδραμόντα τῷ ἡγεμόνι Κυρίῳ ἡμῶν ἐντυπῶσαι τὴν πάσης τῆς προφητευομένης ἀληθείας μόρφωσιν. Ἔστι δὲ τοῦ μὲν λόγου τῆς γνώσεως χρεία πρὸς τὸ θεωρεῖν τοῦ Πνεύματος τὰ ἀπόῤῥητα· τοῦ δὲ λόγου τῆς σοφίας πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ ἐξεργάσασθαι τὰ συνεστραμμένως ἐν βραχυλογίαις ἐκδεδομένα. Ἴδιον γὰρ τῆς σοφίας τὸ ἐκτείνειν λόγον. Ἐξέτεινα γὰρ, φησὶ, λόγους, καὶ οὐ προσείχετε. Ἔπειτα τοῖ τῆς διδασκαλίας χαρίσματος εἰς οἰκοδομὴν τῶν ἀκουόντων. Ἰστέον γὰρ πρὸ πάντων, ὡς χρὴ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ὡρμημένους ἐπὶ Θεῷ τὰ ἐναντιούμενα ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει ὁμολογεῖν, μὴ νοεῖν· οἷον κατὰ τὰς κοινὰς προλήψεις ἐστὶ τὴν θείαν φύσιν ἀγαθὴν καὶ ἀόργητον καὶ δικαίαν ὁμολογεῖν. Ἐὰν γὰρ ὀργιζόμενον ἢ λυπούμενον ἢ μεταμελόμενον ἢ μὴ κατ' ἀξίαν τινὶ χρώμενον ἡ Γραφὴ λέγει, ζητεῖν προσήκει τὸ τῆς λέξεως βούλημα καὶ μεριμνᾷν, τίνα τρόπον ἀποκαταστῆσαι δυνηθῶμεν, οὐχὶ δὲ ἀνατρέπειν τὰς ἀξιολόγους περὶ Θεοῦ ὑπολήψεις, καὶ οὕτως ἀπροσκόπτως ἐντευξόμεθα ταῖς Γραφαῖς, ἀπὸ μὲν τῶν εὐλήπτων ὠφελούμενοι, ἐκ δὲ τῶν ἀσαφεστέρων μὴ βλαπτόμενοι. Ἐὰν δέ τις ἐγκαλῇ τῇ θείᾳ Γραφῇ, ὡς οὐ διδασκαλικῇ, οὐδὲ εὐεργετικῇ τῶν ὠφελεῖσθαι δυναμένων, καταμανθανέτω πᾶσαν τὴν τῶν ἀνθρωπίνων διακόσμησιν, οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑποδεεστέροις καὶ τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν· ὅτι τοῖς μὲν ἀλόγοις εὔκολον τὴν πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὴν τροφὰς αὐτομάτους, καὶ σκέπην αὐτοφυᾶ καὶ τὰ ἐκ τριχῶν καὶ πτερῶν ἐνδύματα, ἡ τὰ σύμπαντα οἰκονομοῦσα δύναμις ἐχαρίσατο. Τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν παραγαγοῦσα λόγον ἔδωκεν ἀντὶ πάντων, δι' οὗ αἵ τε ποριστικαὶ συνέστησαν τέχναι, οἰκοδομικὴ, ὑφαντικὴ, γεωργικὴ, χαλκευτικὴ, τὸ τοῖς σώμασιν ἐνδέον ἀναπληρούσης τῆς ψυχῆς τῇ παρουσίᾳ τοῦ λόγου. Ὥσπερ γὰρ ἐν τούτοις οὐχὶ βασκαίνων ἡμῖν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμῶν παραπλησίως τοῖς ἀλόγοις συναπογεννηθῆναι πάντα ὁ Δημιουργὸς ἡμῶν οὐ συνεχώρησεν, ἀλλὰ τὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων γυμνάσιον ἡμῖν τῆς διανοίας ἐμηχανήσατο, οὕτω καὶ τὴν ἐν

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ταῖς Γραφαῖς ἀσάφειαν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ νοῦ διεγείρων αὐτοῦ τὴν ἐνεργείαν ἐπετήδευσε· πρῶτον μὲν, ἵνα τούτοις ἐνασχολούμενος τῶν χειρόνων ἀφέλκηται· ἔπειτα, ὅτι τὰ πόνῳ κτηθέντα μᾶλλόν πως ἀγαπᾶται καὶ τὰ διὰ μακροῦ προσγενόμενα μονίμως τε παραμένει· ὧν δὲ ῥᾳδία ἡ κτῆσις, οὐ περισπούδαστος ἡ ἀπόλαυσις· εὐκαταφρόνητος γάρ ἡ τῶν προχείρων παρουσία καὶ οὐδεμιᾶς φυλακῆς ἀξιουμένη τοῖς ἔχουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ὀνείρων φύσις ἀσαφὴς καὶ πλαγία, καὶ οὐδὲ μικρᾶς δεομένη τῆς ἐκ τοῦ νοῦ ἐντρεχείας, καὶ πολλὴ συγγένεια πρὸς τὰ ἐκ τῶν ὀνείρων αἰνιγμάτων τοῖς κατ' ἐπίκρυψιν ἐν τῇ Γραφῇ δηλουμένοις· ὅθεν καὶ Ἰωσὴφ καὶ Δανιὴλ τῷ προφητικῷ χαρίσματι τὰ ὀνείρατα διεγίνωσκον, ἐπειδὴ οὐκ αὐτάρκη τὰ τῶν ἐννοιῶν πρὸς τὴν θήραν τῆς ἀληθείας. Πρὸς δὲ τούτοις χρεία τῆς ἐν τῷ βίῳ καθαρότητος, ὥστε καὶ πρὸς τὴν τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς ἐπιτήδευσιν τὸ ἐν ταῖς Γραφαῖς κεκαλυμμένον διαγνωσθῆναι· χρεία δὲ πρὸς τῇ καθαρότητι τοῦ βίου καὶ τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς διατριβῆς, ἵνα τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ μυστικὸν τῶν θείων λογίων ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης ἐντυπωθὲν τῇ ψυχῇ. Ὅτι δὲ βίου ὅλου δεῖται ἡ τῶν θείων Λογίων μελέτη, συνίστησιν ὁ Μωσέως βίος, ὃς ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τεσσαρακονταετηρίδι ἐπαιδεύθη τὰ Αἰγυπτίων. Ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ τεσσαρακονταετηρίδι ἐπὶ προφάσει τοῦ ποιμαίνειν εἰς τὰς ἐρημίας ἀναχωρήσας τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων ἐπεσχόλα, καὶ οὕτω λοιπὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιφανείας ἀξιωθεὶς μετὰ τὴν τεσσαρακονταετηρίδα ἄκων ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν κατηνέχθη, καὶ οὐδὲ τότε διηνεκῶς τῷ πρακτικῷ παρέμενε βίῳ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐποπτικὸν ἐπανίει πολλάκις, ὅθεν καὶ εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν εἰδωλομανίαν ὅλως ὑπηνέχθη τὰ πλήθη, τῷ Θεῷ συνόντος τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ ὄρει· τοιοῦτο δέ τι καὶ ὁ Ἠλίας, τὸν τῶν ἀνθρώπων ὄχλον διαδιδράσκων, καὶ ἐπὶ τὰς ἐρημίας φιλοχωρῶν. Εἰ τοίνυν τοῖς ἁγίοις μετὰ πάσης εὐσταθείας τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπονεῖτο τῆς ἀληθείας ἡ ζήτησις, πῶς οὐκ ἀλόγως τοὺς καρποὺς τῶν μυρίων καμάτων ἄνευ τινὸς πραγματείας ἐπιζητεῖν; Τήρει γὰρ, καὶ Ἠλίας μεθ' ὅσον ἀναχωρήσας καὶ ἀτυχίας, καὶ καμάτους, ἰδεῖν Θεὸν ἠξιώθη.

A quidem, ut his occupata mens a pejoribus abstrahatur; deinde, quia labore quæsita magis quodammodo amamus, et quæ lente veniunt perpetuo durant: quorum autem facilis est acquisitio, fruitionem non æmulamur. Contemptibilis enim rerum quæ sunt ad manum possessio, et nullius custodiæ digna videtur habentibus. Ideo et somniorum natura obscura et ambigua, neque parva indiget mentis diligentia. Et magnam cognationem habent cum somniorum ænigmatibus, quæ per latebras in Scriptura ostenduntur: inde Joseph et Daniel prophetica gratia somnia perspiciebant, quoniam non sufficiunt cogitationis vires ad acquisitionem veritatis. Ad hæc utilitas est vitæ puritatis, ita ut ad moralis virtutis exercitium quod in Scriptura latet B dignoscatur. Utilitas alia est præter vitæ puritatem, conversationis in Scripturis, ut dignitas et sanctitas divinorum verborum animæ ex assiduo studio imprimatur. Quod autem tota vita egeat divinorum verborum studium, testatur Moysis vita; qui in primo annorum suorum quadragenario didicerat Ægyptiorum doctrinas; in secundo autem quadragenario, sub prætextu pascendi oves in deserta secedens, contemplationi entium vacabat, et ita brevi Dei manifestatione dignus habitus, post annorum quadragenarium Dei benignitate ad hominum curam suscipiendam invitus devenit, et non perpetuo tum in practica vita permansit, sed etiam ad contemplativam sæpius se remittebat; C unde et in Ægyptiorum idololatriam incidit multitudo, quando Moyses in monte cum Deo conversabatur. Idem de Elia dicendum, hominum tumulum fugiente et in deserta secedente. Si igitur sanctis cum multa constantia ducis nostri veritatis expetita est exquisitio, quomodo non insanum foret fructus tantorum laborum sine ulla actione inquirere? Observa enim, Elias quantum passus sit solitudine, calamitate, labore, ut Deum videndi dignus haberetur.

PRÆFATIO AD CATENAM IN PSALMOS.

(Catalog. mss. bibliothecæ Gothanæ 4°, p. 25, Lipsiæ, 1714.)

—

Ἡ ἔκδοσις, ἡ μὲν ἐπὶ Καρακάλλου, τοῦ Ῥωμαίων ἡγεμονεύσαντος· ἡ δὲ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, τοῦ τῆς Μαμαίας· ἀπάτορες μὲν ἀμφότεραι, καὶ ἀνώνυμοι, πλὴν οὐδετέρα ἀσφαλής· ἐπὶ δὲ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν τυράννων, ὁ ἱερομάρτυς Λουκιανὸς, ἀνὴρ οὐχ ἧττον τὰ τῶν Ἰουδαίων ἀκριβωσάμενος ἢ τὰ Ἑλλήνων, τὰς ἐκείνων βίβλους εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον μετατίθησιν ἄριστά τε καὶ ἀσφαλέστατα. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὴν τοιαύτην ἔκδοσιν σεβαζόμενοι, τῇ

D Versio, illa quidem imperatore Caracalla, hæc autem Alexandro Mammææ filio; obscuræ utraque originis et nominis ignoti, præterquam quod neutra satis certa. Imperantibus autem Diocletiano et Maximiano tyrannis, Lucianus martyr pro fide, vir qui non minus Græcorum quam Judæorum litteras percalluerat, illarum libros in nostrum transtulit sermonem optime et peritissime. Nos vero qui magni æstimamus habere hujus generis versionem,

Digitized by Google

illam ideo septuaginta duorum interpretum imprimis sequimur, quod insigniter Hebraicæ linguæ proprietatem nostro sermone expresserint; tanto quidem studio, ut dum huic unice rei intenti sunt, aliquando nec sensum nec dictionem eamdem reddant. Iidem, dum Psalmos exponunt, primum atque secundum absque titulo exhibent utique Esdræ exemplo. Nam Esdras imprimis diligens et honestus vir, illaque septuaginta duorum versione centum et quinquaginta annis superior, præter alia multa oraculorum sacrorum lacera et dissipata, partim inertia, partim frequentibus exsiliis Judæorum, etiam ter mille psalmos collegit, quibus singulis suos titulos posuit, quæ etiamnum præferunt. Cæterum Ezechias rex religiosus deinceps centum modo et quinquaginta electis reliquos rejecit. Idem circa Salomonis libros instituit, quorum omni ex numero tribus saltem locum dedit inter oracula; Proverbiis scilicet, Ecclesiastæ et Cantico; cæteris damnatis omnibus quæcunque nimius intelligendi factus Salomon vel de cœlo et elementis, vel de plantis earumque virtutibus commentatus fuerat. Quod tamen rex Ezechias suscepit religione motus, ut mortales omnes ad Deum confugerent solum, ab eo cujuscunque ægritudinis aut morbi remedium peterent, neque lapidibus et lignis salutem suam cum contemptu numinis committerent. Et de his hactenus. Duas autem obscuritatis librorum sacrorum rationes proferre possumus; alteram, quod ex Hebræo in Græci sermonis translati sunt proprietatem. Quantam vero difficultatem habeat aliquam linguam ad alterius linguæ rationem interpretari, omnes norunt, quotquot multarum linguarum notitiam habent. Alteram vero, quod multa Judæis adversa vaticinationes prædicunt, quomodo illi exterminandi, nos recipiendi simus. Ne igitur si a primo statim auditu rem omnem, ut est, deprehendant, auctores tam tristis responsi vates interficiant, librosque tollant, ideo obscuritate interpretationis prædictiones involverunt. Tertium quod destinaveramus erat exquirere, quid psalterium, et cætera. Dico igitur psalterium instrumentum musices esse decem chordarum, supremarum partium structura et temperamento sonum efficiens, vocemque modulatum ad humanæ vocis concentum accommodam. Hebræis quidem nablium dicitur, Græcis cithara audit. Rectum illi lignum parant et alterutram in partem inflexum huic chordas inducunt intensas decem. Quarum unaquæque ad verticem seorsim illigata est, inde capita chordarum dependent. Decem enim paxilli aut verticilli circa cubitum quem dicunt citharæ, torquentur, quibus chordæis aliquando intenduntur, interdum laxantur ad modum concentus aut libitum citharistæ. Atque hoc est quod magnus Basilius dicit, psalterium initia vocum habere in summo. Neque enim, ut in aliis vocum organis, cantor attemperatis semel chordis otiose quasi abutitur pulsibus; sed post temperamentum vocum dextra quidem plectrum tractat

A τῶν Ἑβδομήκοντα δύο προσκείμεθα, μάλιστα ἐπεὶ διῃρημένως τὴν τῆς διαλέκτου μεταβολὴν πεποιηκότες, μηδὲ ἐν ἑκάστοις ἔννοιαν καὶ λέξιν ἀποδεδώκασιν. Οὗτοι καὶ τοὺς ψαλμοὺς μεταθέμενοι τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον ἀνεπιγράφους ἐξέθεντο· τῷ Ἔσδρᾳ πάντως ἀκολουθήσαντες. Ἔσδρας γὰρ, Ἰουδαῖος φιλομαθὴς καὶ σπουδαῖος ἀνὴρ, πρὸ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἐνιαυτῶν τῆς τῶν Ἑβδομήκοντα δύο ἐκδόσεως πολλά τε ἄλλα τῶν προφητικῶν βιβλίων διαῤῥυέντα τὸ μὲν διὰ ῥᾳθυμίαν τῶν Ἰουδαίων, τὸ δὲ καὶ διὰ τὰς συχνὰς αἰχμαλωσίας πάλιν συνήγαγε, καὶ μέντοι καὶ ψαλμοὺς τρισχιλίους· οἷς καὶ ἐπιγράμματα τέθεικεν ἃ νῦν ἔχουσιν. Ἀλλ' ὕστερον Ἐζεκίας ὁ θεοσεβὴς βασιλεὺς, τοὺς ἑκατὸν μόνους καὶ πεντήκοντα ψαλμοὺς ἐκλεξάμενος, τοὺς B ἄλλους ἠθέτησε· τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὰ τοῦ Σολομῶντος συγγράμματα πεποίηκε, τρία μόνα ἐγκρίνας· τὰς Παροιμίας, τὸν Ἐκκλησιαστὴν, καὶ τὸ Ἆσμα. Τὰ δ' ἄλλα πάντα ἀποδοκιμάσας, ὅσα περιττὸς τὴν σοφίαν γενόμενος ὁ Σολομῶν περὶ οὐρανοῦ, καὶ στοιχείων, καὶ φυτῶν, καὶ τῆς ἑκάστου δυνάμεως συνεγράψατο. Τοῦτο δὲ κατὰ γνώμην εὐσεβῆ Ἐζεκίας ἐποίησε, βουλόμενος πάντας ἀνθρώπους εἰς Θεὸν μόνον καταφεύγειν, καὶ παρ' αὐτοῦ ζητεῖν παντὸς πάθους καὶ νοσήματος θεραπείαν· ἀλλὰ μὴ ξύλοις καὶ λίθοις ἑαυτοὺς ἀνατιθέναι, κἀντεῦθεν καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ τιμῆς· καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα. Δύο δὲ αἰτίας τῆς τῶν Γραφῶν ἀσαφείας εἰπεῖν ἔχομεν· μίαν μὲν, ὅτι ἀπὸ τῆς Ἑβραΐδος διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνίδα μετεβλήθησαν. Ὅταν δὲ γλῶττα C εἰς ἑτέραν ἑρμηνευθῇ, πολλὴν ἔχει δυσκολίαν, καὶ ἴσασιν, ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν ἔμπειροι. Δευτέραν δὲ, ὅτι πολλὰ προλέγουσιν τοῖς Ἰουδαίοις αἱ προφητεῖαι κακὰ, καὶ ὡς αὐτοὶ μὲν ἐκβληθήσονται, ἡμεῖς δὲ εἰσδεχθησόμεθα. Ἵν' οὖν μὴ σαφῶς ἀκούσαντες παρὰ τὴν ἀρχὴν διαχειρίσωνται τοὺς λέγοντας ταῦτα προφήτας, καὶ τὰ βιβλία ἀφανίσωσι, διὰ τοῦτο τῇ δυσκολίᾳ τῆς ἑρμηνείας τὰς προῤῥήσεις ἀπέκρυψαν. Τρίτον προέκειτο ζητῆσαι, τί τὸ ψαλτήριον, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἔστι τοίνυν τὸ ψαλτήριον ὄργανον μουσικὸν δεκάχορδον, ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν τῆς κατασκευῆς ἀποτελοῦν τὸν ἦχον, ἐναρμονίους τοὺς φθόγγους πρὸς τὴν ἐκ τῆς φωνῆς μελῳδίαν ἀποδιδοῦν. Παρὰ μὲν Ἑβραίοις ναύλα λεγόμενον, παρ' Ἕλλησι δὲ κιθάρα D ὀνομαζόμενον. Κατεσκευάσατο γὰρ αὐτοῖς ὀρθὸν ξύλον καὶ ἀπαρέγκλιτον, χορδαὶ δὲ ἐν τούτῳ δέκα ἐτείνοντο. Ἑκάστη δὲ τῶν χορδῶν εἰς τὸ ἀκροτελεύτιον τοῦ ψαλτηρίου διῃρημένως ἐναπεσφίγγετο· αἱ δὲ ἀρχαὶ τῶν χορδῶν καθίεντο ἄνωθεν. Δέκα γὰρ κόλαβοι, εἴτ' οὖν πασσαλίσκοι περὶ τὸν πῆχυν τοῦ ψαλτηρίου στρεφόμενοι ἐτείνοντο τὴν χορδὴν καὶ ἐχάλων, πρὸς δὲ τὸν ῥυθμὸν τῆς ἁρμονίας, καὶ πρὸς τὸ τοῦ ψαλτῳδοῦ βούλημα. Καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅ φησιν ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τὸ ψαλτήριον ἄνωθεν ἔχει τῶν φθόγγων τὰς ἀφορμάς. Οὐ γὰρ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων, ἅπαξ ὁ μουσικὸς ἐναρμοσάμενος τὰς χορδὰς ἀπραγμόνως χρῆται τῷ κρούματι, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁρμονίαν ἡ μὲν δεξιὰ τὸ πλῆκτρον μεταχειρίζεται· ἡ δὲ λαιὰ ἄνωθεν ἐπιτευξαμένη τῶν χορ-

Digitized by Google

δῶν κατὰ διαστάσεις, καὶ πυκνὰ τοὺς δακτύλους μετατιθεῖσα, βαρὺν ἢ ὀξὺν τὸν φθόγγον ἐργάζεται. Πολλῶν δὲ ὄντων ὀργάνων μουσικῶν, τὴν βίβλον τῶν Ψαλμῶν πρὸς τὸ λεγόμενον ψαλτήριον ἥρμοσεν ὁ προφήτης, ἐμοὶ δοκεῖν, τὴν ἄνωθεν αὐτῷ ἐνηχοῦσαν χάριν παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐνδεικνύμενος· διότι τοῦτο μόνον τῶν μουσικῶν ὀργάνων τὴν αἰτίαν τῶν φθόγγων ἐκ τῶν ἄνωθεν ἔχει, ὡς εἴρηται. Τῇ κιθάρᾳ μὲν γάρ, καὶ τῇ λύρᾳ κάτωθεν ὁ χαλκὸς ὑπηχεῖ πρὸς τὸ πλῆκτρον· τὸ ψαλτήριον δὲ τοῦτο τῶν ἁρμονικῶν ῥυθμῶν ἄνωθεν ἔχει τὰς ἀφορμάς, ἵνα καὶ ἡμεῖς τὰ ἄνω ζητεῖν μελετῶμεν, καὶ μὴ τῇ ἡδονῇ τοῦ μέλους ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη καταφερώμεθα. Κἀκεῖνο δὲ οἶμαι τὸν προφητικὸν λόγον βαθέως ἡμῖν καὶ σοφῶς διὰ τῆς τοῦ ὀργάνου κατασκευῆς ἐνδεδεῖχθαι, ὅτι οἱ ἐμμελεῖς καὶ ἐνάρμοστοι τὰς ψυχὰς ῥᾳδίαν ἔχουσι τὴν εἰς τὰ ἄνω πορείαν. Τὸ δὲ ψαλτήριον δεκάχορδον ὂν αἰνιγματωδῶς παρεδήλου τὸ σῶμα, ἅτε πέντε αἰσθήσεις ἔχον, καὶ πέντε τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, δι' ἑκάστης αἰσθήσεως γινομένης ἐνεργείας ἑκάστης. Ὅταν γὰρ ἕκαστον αἰσθητήριον ἑκάστῃ δυνάμει τῆς ψυχῆς προσαρμόσωμεν, καὶ πρὸς τὸ ἱερὸν μέλος αὐτοὺς διοργανώσωμεν, δεκάχορδον γινόμεθα ψαλτήριον τῷ Θεῷ, ἡμῖν μὲν μουσουργούμενον, καλῷ δὲ τεχνίτῃ, τῷ Πνεύματι ἀνακρουόμενον. Ἀλλὰ τοιοῦτον μὲν τὸ ψαλτήριον· ψαλμὸς δέ ἐστι λόγος μουσικός, καὶ ὕμνος τῷ Θεῷ προσαγόμενος, ἀπὸ τοῦ ψαλτηρίου ὀργάνου κληθείς. Διὸ αἱ ἄλλαι Γραφαί, ἐπεὶ μὴ πρὸς αὐλὸν ἐψάλλοντο, τῆς τοῦ ψαλμοῦ ἐστέρηνται κλήσεως. Χρὴ δὲ μηδὲ διάψαλμα παραδραμεῖν ἀθεώρητον. Τισὶ μὲν μεταβολὴν τοῦ νοήματος, ἢ πράγματος, ἢ προσώπου σημαίνειν ἐνομίσθη τὸ διάψαλμα· τισὶ δὲ μέλους ἐναλλαγήν, πότε μὲν βαρύτερον ἀπηχουμένου, πότε δὲ ὀξύτερον. Ἕτεροι δέ φασιν, ὅτι συντιθεὶς ὁ Δαβὶδ ἕκαστον τῶν ψαλμῶν παρεδίδου ἑνὶ χορῷ, καὶ ἔψαλλεν ἐκεῖνον ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ. Εἰ δέ που ἔδοξεν αὐτῷ κατὰ μέσον τοῦ ψαλμοῦ, καὶ ἄλλῳ χορῷ παραδοῦναι τὸ λοιπὸν τοῦ ψαλμοῦ, τότε καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ ῥυθμοῦ ἐκαλεῖτο διάψαλμα. Ἡμεῖς δὲ τάς τε τῶν προτέρων ὑπολήψεις οὐκ ἀποβάλλομεν· ἐννοῆσαι δέ τι, καὶ παρ' ἑαυτῶν πρὸς τὴν τοῦ ῥητοῦ σημασίαν οὐκ ἀποκνήσομεν. Τοιαύτην οὖν τινα τοῦ διαψάλματος κατελάβομεν τὴν διάνοιαν, ὅτι προϊούσης κατὰ τὸ ἀκόλουθον τῆς ψαλμῳδίας, ἐάν τις ἐγένετο μεταξὺ προφητεύοντος τοῦ Δαβὶδ ἑτέρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεία ἔλλαμψις, καὶ προσθήκη τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν χαρίσματος, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν δεχομένων τὴν προφητείαν, ἐπέχων τὴν φωνήν, καιρὸν ἐδίδου τῇ διανοίᾳ, δέξασθαι τῶν νοημάτων τὴν γνῶσιν τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ παρὰ τῆς θείας ἐλλάμψεως. Καὶ ὥσπερ πολλάκις τινὲς μετ' ἀλλήλων διαλεγόμενοι, εἴ ποθεν ἀθρόα ἤχησις ταῖς ἀκοαῖς προσβάλοι, παυσάμενοι τοῦ λόγου, πρὸς τὸν ἦχον τῇ διανοίᾳ συντείνονται, σχολὴν παρέχοντες δι' ἡσυχίας τῇ ἀκοῇ, τοῦ γνῶναι τοῦ ἤχου τὴν δύναμιν, εἶτα παυσαμένης τῆς προσηχούσης φωνῆς πάλιν ἀλλήλοις διαλέγονται· οὕτω καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ ὑποφητεύων τῷ Πνεύματι, ἅπερ τε φθάσας ἔμαθε, δι-

A sinistra vero in summo chordas stringens per intervalla et crebro oberrans digitis, sonum aut gravem aut acutum efficit. Quamvis vero non unum sit organum musicum, Psalmorum tamen librum ad illud quod psalterium dicitur maxime accommodavit vates, ut mihi videtur, gratiam illam sancti Spiritus significaturus quæ ex alto profusa suavissimos in ipso modos cieret: quia hoc solum inter musica instrumenta, vocum, ut diximus, causas a summitate habet. Citharæ quidem et lyræ ad plectri pulsum æs inferius respondet: psalterium autem numerorum musicorum in summo causas habet, ut et nos ad superna quærenda nos comparemus, nec lenocinilis cantus ad studia carnis dejiciamur. Hoc enim divini vatis sermonem, sapientia in primis recondita per
B instrumenti hujus structuram nobis indigitasse opinor, quod animus moderatus et compositus expeditum iter habeat ad altiora. Psalterium autem decem chordis resonans per figuram corpus ostendit quinque sensibus, et animum quinque facultatibus præditum, quarum singulæ per singulos sensus officio suo funguntur. Ubi enim singulos sensus singulis animæ facultatibus accommodamus, et ad usum sacræ modulationis attemperamus, psalterium decem chordarum Deo efficimur; quod a nobis quidem melodice conformatur, sed a perito artifice sancto Spiritu pulsatur. Tale autem psalterium. Psalmus autem est sermo modulatus, et hymnus ad Deum directus, a psalterio instrumento nomen trahens. Quare alia quidem Librorum sa-
C crorum volumina, quia ad tibiam non canebantur, psalmi nomine carent. Porro neque diapsalmatis mentionem omittere licet. Quibusdam enim commutationem sensus, aut rei, aut personæ significare creditum est diapsalma; quibusdam vero discrimen cantus aliquando gravius aut acutius resonantis. Alii dicunt, Davidem ubi aliquem hymnum composuerit, aliquem e choris cantorum adhibuisse, eumdemque inter illos modulatum esse. Sicubi vero eidem visum fuerit diffindere quasi psalmum, partemque reliquam alteri cuidam choro tradere, tunc illas cantandi vices fuisse diapsalma appellatas. Nos vero sicut priorum conjecturas non rejicimus, ita inventis aliquid addere circa significationem
D verbi non verebimur. Igitur ejusmodi aliquam significationem diapsalmatis deprehendimus, ut procedente ex ordine cantu, si qua nova vaticinanti accideret divini Spiritus illuminatio et accessio gratiæ revelationis, in usum eorum qui auscultarent prophetiam, ille inhibita voce tempus dederit animo suo, ad percipiendum intellectum cogitationum, quas illuminatio divina in illo excitabat. Non secus atque solent qui inter se confabulantur, si quis sonus gravior aures percusserit, omisso sermone, ad sonum animum convertunt, otiumque auribus per silentium præbent, ad intelligendam cantus significationem; mox vero cessante cantum voce rursus colloquium repetunt. Simillime magnus David vocem accommodam Spiri-

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

tui sancto, quæque didicerat, dum cantionis argumentum animo præcipiebat, carmine exponit; et si quid inter canendum amplius percipiebat, inhibita harmonia aures advertebat Spiritui sancto, perite succinenti, ut quibus interea sensibus impletus fuerat, illos denuo explicaret. Est igitur diapsalma inter canendum, atque in ipso orationis flumine subito facta pausa ad perceptionem cogitationis divinitus interpositæ. Aut diapsalma est doctrina Spiritus, occulte superveniens animo, ejusque circa cogitationem eamdem intentioni, qua series modulationis abrumpitur. Ne tamen vulgus autumet silentium illud signum esse, quod virtus Spiritus sancti vaticinantem destituerit, ideo nonnulli interpretum pro diapsalmate continuationis notam inscribunt intervallis; ut hoc maxime modo discamus sancti quidem Spiritus gratiam nullibi deficere; cæterum sermonem, interpretem illorum, quæ divinitus animo incidunt, aliquando hæsitare : atque alia quidem mentis effari, alia excipere. Atque donec effatur sensus, qui intellectui imprimuntur, ordine succedit modulatio; quoties autem sublimius et divinius quid aures mentis circumsonat, inhibito cantu, totus est in audiendo. Internus igitur sancti Spiritus, illo ipso silentii tempore in illo loquentis, sermo etiam intervalla illa continuabat. Intervallum autem ipsum interpretibus diapsalma vocatum est. Diapsalma tamen non pausam, sed inspirationis divinæ intensionem esse, vel inde quis intelligat. Initio enim psalmi tertii, dum domesticas calamitates David deplorat, inops consilii queritur : Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? In medio autem hymni, eo ipso in loco quo diapsalma exstat, confirmato animo gloriatur quasi salutem suam oculis cerneret : « Ego dormivi, exclamat, et soporatus sum, et exsurrexi quia Dominus suscepit me. » Hæc ita quidem hactenus. Alleluia autem laus Dei exponitur. Est enim *allelu* laus, et *ia* Deus. Quare pro illo, *Laudate Dominum quia bonus est psalmus; Alleluia, quia bonus est psalmus*, Symmachus reddit. Psalmus autem et oda differunt; quod psalmus quidem sermo musicus est quatenus modulate ex lege musicæ organo adstrepit. Oda autem vox est modulata numero et harmonia constans, absque concentu organi. Quare quandoquidem corporis nostri machina per similitudinem audit psalterium, vel organum ex lege musicæ ad laudes Dei compositum; non temere ipsæ etiam corporis actiones, quæ in honorem Dei suscipiuntur per psalmum intelligantur; quando a ratione modulati et compositi, nihil præter modum et numerum intra animum designemus. Per odam vero, quæcunque ad nudam contemplationem aut orationem de Deo pertinent. Ita quidem magnus Basilius. Frater autem ejus Gregorius per psalmum vitam nostram intelligit, non levibus et abjectis sive terrenis sonis, hoc est cogitationibus

εξῄει τῇ μελῳδίᾳ· καὶ εἴ τι μεταξὺ λέγων ἐπεδιδάσκετο, ὑπέχων τὴν τῆς ψυχῆς ἀκοὴν τῷ πνεύματι, καλῶς ἐνηχοῦντι, καὶ κατασιγάζων τὸ μέλος, ὧν αὖ πλήρης ἐγίνετο, ταῦτα πάλιν διεξῄει. Ἔστιν οὖν τὸ διάψαλμα μεταξὺ τῆς ψαλμῳδίας γινομένη κατὰ τὸ ἀθρόον ὑπηρέτησις, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ θεόθεν ἐπιεκρινομένου νοήματος. Ἢ διάψαλμά ἐστιν διδασκαλία τοῦ Πνεύματος, τῇ ψυχῇ κατὰ τὸ ἀπόῤῥητον ἐγγινομένη, τῆς περὶ τὸ νόημα τοῦτο προσοχῆς, τὸ συνεχὲς τῆς μελῳδίας περικοπτούσης. Ἵνα δὲ μὴ νομίσωσιν οἱ πολλοὶ, ὅτι ἡ σιωπὴ σημεῖόν ἐστι τοῦ ἐπιλελοιπέναι τὸν προφητεύοντα τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναμιν, τούτου χάριν τινὲς τῶν ἑρμηνέων, ἀντὶ τοῦ διαψάλματος τὸ ἀεὶ τοῖς διαλείμμασι τούτοις ἐγγράφουσιν· ὡς ἂν διὰ τούτου μάθωμεν, ὅτι ἡ μὲν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις πάντοτε ἦν· ὁ δὲ ἑρμηνεύων τὰ ἐγγινόμενα θεόθεν τῇ ψυχῇ νοήματα λόγος, οὐ πάντοτε ἦν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξεφώνει τῆς διανοίας, τὸ δὲ ὑπεδέχετο. Ἐν ᾧ μὲν γὰρ ἐξηγόρευε τὰ ἐντυπωθέντα τῇ διανοίᾳ νοήματα, προῄει δι' ἀκολούθου ἡ ψαλμῳδία· εἰ δέ τι τῶν θειοτέρων τὴν τῆς ψυχῆς ἀκοὴν περιήχησεν, ὅλος τῆς ἀκροάσεως ἦν, κατασιγάζων τὸ μέλος. Ἀεὶ τοίνυν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ παρὰ τὸν τῆς σιωπῆς καιρὸν, ἐν αὐτῷ λαλοῦντος ὁ λόγος ἐν διαλείμμασιν ἦν· τὸ δὲ διάλειμμα παρὰ τῶν ἑρμηνέων ὠνομάσθη διάψαλμα. Ὅτι δὲ θειοτέρας ἐπιπνοίας ἐπίτασίς ἐστι τὸ διάψαλμα, ἐντεῦθεν ἄν τις κατίδοι. Ἐν γὰρ τῇ ἀρχῇ τοῦ τρίτου ψαλμοῦ τὰς οἰκείας συμφορὰς ὁ Δαβὶδ ὀλοφύρεται, καὶ διαπορούμενος λέγει, « Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; » περὶ τὰ μέσα δέ που τοῦ ψαλμοῦ, ἔνθα καὶ τὸ διάψαλμα κεῖται, θάῤῥους ἀναπλησθεὶς πέποιθε καὶ παῤῥησιάζεται, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ὥσπερ ὁρῶν, καὶ βοᾷ· « Ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα, ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταί μου. » Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Τὸ δὲ ἀλληλούϊα αἶνος Θεοῦ ἑρμηνεύεται· ἔστι γὰρ τὸ μὲν, ἀλληλοὺ, αἶνος· τὸ δὲ ἴα, Θεός. Διὸ καὶ ἀντὶ τοῦ, « Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ὅτι ἀγαθὸν ψαλμὸς, » « Ἀλληλούϊα ὅτι ἀγαθὸν ψαλμὸς, » ὁ Σύμμαχος τέθεικε. Ψαλμὸς δὲ καὶ ᾠδὴ διαφέρει· ὅτι ὁ μὲν ψαλμὸς λόγος ἐστὶ μουσικὸς, ὅταν εὐρύθμως κατὰ τοὺς ἁρμονικοὺς λόγους πρὸς τὸ ὄργανον κρούηται· ἡ δὲ ᾠδὴ φωνή ἐστιν ἐμμελὴς, ἀποδιδομένη ἐναρμονίως χωρὶς τῆς συνηχήσεως τοῦ ὀργάνου· ὥστε ἐπειδὴ ψαλτήριον τροπικῶς, καὶ ὄργανον ἡρμοσμένον μουσικῶς εἰς ὕμνους Θεοῦ ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐστι κατασκευὴ, νοηθεῖεν ἂν καὶ ψαλμὸς αἱ διὰ τοῦ σώματος πράξεις, αἱ εἰς δόξαν Θεοῦ ἀποδιδόμεναι· ὅταν ὑπὸ τοῦ λόγου ἡρμοσμένοι, μηδὲν ἐκμελὲς ἀποτελῶμεν ἐν τοῖς κινήμασιν. Ὠδὴ δὲ ὅσα θεωρίας ἔχεται ψιλῆς καὶ θεολογίας. Καὶ οὕτω μὲν ὁ μέγας Βασίλειος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γρηγόριος ψαλμὸν μὲν νοεῖ τὸν ἡμέτερον βίον, μὴ τοῖς γηΐνοις φθόγγοις, τουτέστι νοήμασι περιηχούμενον· ἀλλὰ καθαρὸν καὶ ἐξάκουστον ἐκ τῶν ἄνωθεν καὶ οὐρανίων τὸν ἦχον ἀπεργαζόμενον· ᾠδὴν δὲ, τὴν περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνην. Καί φησιν, ὅτι ὥσπερ ἐκ τῶν μουσικῶν ὀργάνων μόνος ὁ ἦχος τῆς μελῳδίας προσπίπτει ταῖς ἀκοαῖς,

Digitized by Google

A αὐτὰ δὲ τὰ μελῳδούμενα ῥήματα οὐ διαρθροῦνται τοῖς φθάγγοις· ἐν δὲ τῇ ᾠδῇ τὸ συναμφότερον γίνεται, καὶ ὁ τοῦ μέλους ῥυθμὸς καὶ τῶν ῥημάτων ἡ δύναμις συνδιεξαγομένη μετὰ τοῦ μέλους, ἣν ἀγνοεῖσθαι πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν διὰ μόνων τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἡ μελῳδία γίνηται· οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν τὴν ἀρετὴν μετιόντων συμβαίνει. Οἱ μὲν γὰρ τῇ θεωρητικῇ καὶ ἐποπτικῇ τῶν ὄντων φιλοσοφίᾳ τὸν νοῦν προσανέχοντες, τῇ ἀπεικαζομένῃ πρὸς τὸν ψαλμὸν, ἄδηλον τοῖς πολλοῖς τὴν ἀρετὴν κατορθοῦσιν, ἐν τῷ ἰδίῳ συνειδότι τὸ ἀγαθὸν κατακλείοντες. Οἷς δὲ καὶ τὸ ἦθος τοῦ βίου συγκατορθοῦται, οὗτοι τῇ περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνῃ, καθάπερ τινὶ λόγῳ καὶ ᾠδῇ ἐμμελεῖ, τὴν τῆς ζωῆς ἑαυτῶν εὐρυθμίαν δημοσιεύσουσι. Σημαίνεται οὖν διὰ μὲν τοῦ ψαλμοῦ τὸ κατὰ διάνοιαν ἀγαθόν· διὰ δὲ τῆς ᾠδῆς τὸ ἦθος B καὶ ἡ περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνη ἑρμηνεύεται. Ἐπεὶ δὲ μεμαθήκαμεν τί ἐστι ψαλμὸς, ὅτι ἡ δι' ὀργάνου μουσικοῦ μελῳδία· καὶ τί ᾠδὴ, ὅτι ἡ διὰ τοῦ στόματος γινομένη τοῦ μέλους μετὰ τῶν ῥημάτων ἐκφώνησις, ῥητέον λοιπὸν τί ἐστι ὕμνος· ὅτι ἡ ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσιν ἡμῖν ἀγαθοῖς ἀνατιθεμένη τῷ Θεῷ εὐφημία. Αἶνος δὲ, ἤτοι αἴνεσις, τῶν θείων θαυμάτων ἔπαινος· προσευχὴ δὲ ἱκετηρία περί τινος τῶν συμφερόντων προσαγομένη Θεῷ. Ἀλλὰ περὶ τούτων καὶ αὖθις εἰρήσεται. Τὸ μέντοι τέταρτον κεφάλαιον ἐξετάζοντες, εἰ πάντες εἰσὶ τοῦ Δαβὶδ οἱ ψαλμοὶ, φαμὲν, ὅτι τρισχίλιοι ψαλτῳδοὶ ἀπὸ τοῦ Λευϊτικοῦ καὶ ἱερατικοῦ γένους εἰς τρεῖς διῃρημένοι χοροὺς τὸν τοῦ Δαβὶδ ψαλμὸν ἔψαλλον. Ἐξῆρχε C δὲ τοῦ μὲν πρώτου χοροῦ Ἰδιθοὺν ὁ χοροδιδάσκαλος· τοῦ δὲ δευτέρου Αἰθὰν, καὶ τοῦ τρίτου Ἀσαφάτ. Κεκμηκότας δὲ τούτους οἱ υἱοὶ Κορὲ διεδέχοντο. Ὅθεν καὶ πολλοὺς ὁ Δαβὶδ ψαλμοὺς ἐπὶ τούτων ὀνόματι ἔψαλλε· καί τινες ἐντεῦθεν κακῶς ὑπέλαβον, ὅτι αὐτῶν εἰσιν οἱ ψαλμοί. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἔν τισιν ἐπιγραφαῖς τῶν Ψαλμῶν εὑρίσκεσθαι. Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ ψαλμοὶ, ὡς τοῖς ἀκριβοῦσι δοκεῖ, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Δαβίδ. Μετ' ᾠδῆς δὲ αὕτη ἡ προφητεία λέγεται, ἵνα ἕκαστος τέρπῃ τὴν ψυχὴν ᾄδων, καὶ ὑποκλέπτῃ τὸν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως πόνον. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ Θεὸς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ῥᾳθυμοτέρους ὄντας, καὶ πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν ἀνάγνωσιν δυσχερῶς ἔχοντας, καὶ τὸν ἐκεῖθεν οὐχ ἡδέως ὑπομένοντας κάματον· πο- D θεινότερον τὸν πόνον ποιῆσαι βουλόμενος, καὶ τοῦ καμάτου ὑποτεμέσθαι τὴν αἴσθησιν, τὴν τοῦ μακαρίου Δαβὶδ ἐκίνησε γλῶσσαν, μελῳδίαν ἀναμῖξαι τῇ προφητείᾳ, ἵνα τῷ ῥυθμῷ τοῦ μέλους ψυχαγωγούμενοι, μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας τοὺς ἱεροὺς αὐτῷ ἀναπέμπωμεν ὕμνους· οὕτω γὰρ ἡ φύσις ἡμῶν πρὸς τὰ ᾄσματα καὶ τὰ μέλη οἰκείως ἔχει, ὡς καὶ τὰ ὑπομάζια παιδία κλαυθμυριζόμενα οὕτω κατακοιμίζεσθαι· καὶ γυναῖκες ἱστουργοῦσαι, καὶ γηπόνοι, καὶ ὁδοιπόροι, καὶ ναῦται τὸν ἐκ τῶν ἔργων πόνον παραμυθοῦνται· ὡς τῆς ψυχῆς, εἰ μέλους ἀκούσειε καὶ ᾠδῆς, ῥᾷον ἅπαντα ἐνεγκεῖν δυναμένης τὰ ὀχληρὰ καὶ ἐπίπονα. Ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ ἡμῶν οἰκείως ἔχει πρὸς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς τέρψεως· ἵνα μὴ πορνικὰ

et intelligentiis obstrepentem, sed puram et audibilem, ex copia rerum sublimiorum et cœlestium vocem reddentem. Odam autem dicit externi moris moderationem et decentiam. Atque, quemadmodum ex organis, inquit, musicis solus sonus modulationis auribus accedit, ipsa autem verba suis numeris et articulis modulando non distinguuntur; quod utrumque in oda fit, ut et numerus modulationis et verborum virtus simul cum concentu expliceiur; quam utique ignorari necesse est, quoties solis musicæ organis cantus peragitur: similis ratio est eorum, quæ ad virtutem referuntur. Qui enim ad solam umbratilem et contemplativam philosophiam animum applicant quæ psalmo proprie comparatur, intra suam conscientiam virtutis habitum efformant, et circumscribunt, ignotum vulgo. Quibus vero externæ vitæ ratio simul corrigitur, illi externi habitus honestate, quasi oratione quadam et cantu harmonico vitæ interioris suæ honestatem evulgant. Igitur per psalmum quidem, bonum quod intra animum concluditur, designatur; per odam vero mores illiusque, quod in oculos occurrit consonantia demonstratur. Postquam igitur didicimus quid psalmus sit, organi scilicet musici harmonia; itemque quid oda, modulatio oris verbis accommodata, dicendum superest, quid sit hymnus. Nimirum pro præsentibus bonis dicata Deo laudatio. Laus autem, seu laudatio miraculorum divinorum est prædicatio. Oratio vero est supplicatio ad Deum directa, de re aliqua earum quæ ad utilitatem conferunt. Cæterum de his postea dicendi locus erit. Nunc quartum caput excutientes, num omnes psalmi Davidis sint, dicimus ter mille cantores, ex familia Levitarum et sacerdotum, in tres choros divisos, Davidis psalmos cecinisse. Primi chori præcentor Idithun fuit; secundi Æthan, tertii autem Asaphat. Fatigatos hos excipiebant filii Core. Hæc ratio est quare tot psalmos illorum nomine cantaverit David, atque quare nonnulli perperam collegerint, illos ipsos psalmos eosdem auctores habere: eo quod aliquot psalmi eorum nominibus inscribantur. Sunt vero psalmi illi omnes, ut peritioribus recte videtur, Davidis ipsius. Legitur autem hæc vaticinatio in numeros cantici redacta, ut unusquisque animum numerorum gratia oblectet, et lectionis molestiam cantando fallat. Postquam enim Deus non paucos hominum segniores et alieniores a lectione rerum divinarum, nec adeo patientes laboris circa illa animadvertit, ut jucundiorem redderet hanc operam, et fatigationis subtraheret sensum, beati Davidis linguam movit, ad miscendam vaticiniis melodiam, ut numerosa modulatione ducti, multa cum animi alacritate laudes ipsi sacras decantemus. Usque enim adeo ad naturam nostram comparata sunt carmina et modulamina, ut et pueri lactentes, et mulieres nentes, et agricolæ, et viatores, et nautæ molestiam laboris cantu solentur: quasi anima, si modulationem aut cantum audiat, quamcunque

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

molestiam aut ærumnam facilius ferat. Quandoquidem ergo hæc voluptas adeo propria est animo nostro, ne dæmones inductis cantibus amatoriis et meretriciis omnia pervertant, psalmos quasi propugnaculum objecit illis Deus, adeo ut res illa simul et voluptas et utilitas sit a Spiritu sancto profecta, qui in animam tale aliquid cantantem celeriter illabi solet. Postquam enim Spiritus sanctus humanum genus intractabile vidit hortanti ad virtutem, nosque ipsos studio voluptatis rectæ viæ negligentiores, præcepta virtutis suavitate harmoniæ quasi condimento aliquo temperavit, ut propter gratiam et suavitatem auditionis, orationis utilitatem inscii admitteremus. Perinde ac prudentes medici, quando acerba aut amara medicamenta ægrotis propinant, et stomacho laborantibus, dulcedine mellis condiunt ut magis sint ad palatum: ita virtutis curriculum, quod per se difficile et impeditum est, amœnitas cantus gratum efficit. Ideo enim numeri hymnorum inventi sunt, ut qui pueri sunt ætate, aut omnino rudiores, ad habitum virtutis in speciem quidem canant, revera autem animos erudiant. O sapiens inventum magistri, qui hoc molitur, ut eadem opera et canamus et discamus utilia. Qua ratione tanto firmius animo nostro imprimitur doctrina. Violenta enim disciplina non potest esse diuturna. Quod autem cum delectatione quadam obrepit, constantius animo inhæret. Causa igitur prima et quasi obvia, quare cum voluptate psalmos animo versemus, hæc est, quod verba modulamur. Illa vero ipsa philosophia quæ harmonia constat, majus quid in recessu habet quam plerique credunt. Quid ergo est id quod dico? Audivi sapientum quemdam naturæ nostræ rationem ita explicantem quasi homo parvus quidam mundus sit, omnia inter se concludens, quæcunque magnus ille mundus complectitur. Hujus autem universi dispositio et ornatus quam proxime accedit ad harmoniam, multis nominibus et modis, non sine ordine et numero sibi ipsi respondentem. Hunc igitur divinum concentum etiam magnus David auribus hausisse totis mihi videtur, tum, cum psalmo quodam dicat: Laudant Deum aliæ virtutes cœli omnes, et lumen astrorum, sol et luna, et cœli cœlorum, et aqua quæ supra cœlos est. Quod si ergo dispositio illa mundi absolutissima et ornatissima harmonia quædam musica est, homo autem parvus quidam mundus; utique quæ in universo spectatur harmonia, etiam in hominis natura apparebit. Arguit autem hoc etiam mechanica corporis nostri structura, ad rationem firmationum per numeros solertissime a natura contexta. Vides arteriam veluti tibiam aliquam? Palatum, quasi canonem lyræ, illamque ope linguæ, et genarum et oris, quasi per plectrum editam et chordas modulationem? Quandoquidem igitur omne quod naturæ ordinem sequitur, ipsi naturæ gratum est, musicam autem ad normam naturæ nostræ comparatam esse jam liquet, ideo magnus David disciplinæ

ᾄσματα οἱ δαίμονες εἰσάγοντες ἅπαντα ἀνατρέψωσι, τοὺς ψαλμοὺς αὐτοῖς ἐπετείχισεν ὁ Θεός· ὥστε ὁμοῦ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡδονὴν καὶ ὠφέλειαν εἶναι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῇ τοιαῦτα ψαλλούσῃ ψυχῇ ταχέως ἐφιπταμένου. Ὡς γὰρ εἴρηται, ἐπειδὰν εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δυσάγωγον πρὸς τὴν ἀρετὴν τὸ γένος ἀνθρώπων, καὶ διὰ τὸ πρὸς ἡδονὴν ἐπιῤῥεπὲς, τοῦ ὀρθοῦ βίου καταμελοῦντας ἡμᾶς, τὸ ἐκ τῆς μελῳδίας τερπνὸν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμιξεν· ἵνα τῷ προσηνεῖ καὶ λείῳ τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως διαδεξώμεθα. Καὶ καθάπερ οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν τὰ αὐστηρότερα καὶ πικρὰ τῶν ἀλεξητηρίων φαρμάκων πίνειν διαδόντες τοῖς ἀῤῥωστοῦσι καὶ κακοσίτοις, εὔληπτα ταῦτα ποιοῦσι, τῇ τοῦ μέλιτος ἡδονῇ παραπτύοντες, οὕτω καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν πολιτείαν, σκληρὰν οὖσαν, γλυκεῖαν ἡ μελῳδία ἐποίησε. Διὰ τοῦτο τὰ ἐναρμόνια ταῦτα μέλη τῶν ψαλμῶν ἐπινενόηται· ἵνα οἱ παῖδες τὴν ἡλικίαν, ἢ καὶ ὅλως οἱ νεαροὶ τὸ ἦθος, τῷ μὲν δοκεῖν, μελῳδῶσι, τῇ ἀληθείᾳ δὲ τὰς ψυχὰς παιδεύωνται. Ὢ τῆς σοφῆς ἐπινοίας τοῦ διδασκάλου, ὁμοῦ τε ᾄδειν ἡμᾶς, καὶ τὰ λυσιτελῆ μανθάνειν μηχανωμένου! Ὅθεν καὶ μᾶλλον ἐντυποῦται ταῖς ψυχαῖς τὰ διδάγματα· βίαιον γὰρ μάθημα οὐ πέφυκε παραμένειν· τὸ δὲ μετὰ τέρψεως καὶ χάριτος εἰσδυόμενον μονιμώτερόν πως ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνιζάνει· ἡ μὲν οὖν πρόχειρος αἰτία, καθ' ἣν ἐν ἡδονῇ τὴν ἐν τοῖς ψαλμοῖς μελέτην ποιούμεθα, αὕτη ἐστὶ, τὸ μελῳδεῖν, φημὶ, τὰ ῥήματα. Ἔοικε δὲ ἡ διὰ τῆς μελῳδίας φιλοσοφία καὶ μεῖζόν τι, ἢ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν διάνοιαν ὑποσημαίνειν. Τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; Ἤκουσά τινος τῶν σοφῶν, τὸν περὶ τῆς φύσεως ἡμῶν διεξιόντος λόγον, ὅτι μικρός τίς ἐστι κόσμος ὁ ἄνθρωπος, πάντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ τοῦ μεγάλου κόσμου· ἡ δὲ τοῦ παντὸς διακόσμησις ἁρμονία τίς ἐστι μουσικὴ, πολυειδῶς καὶ ποικίλως κατά τινα τάξιν καὶ ῥυθμὸν πρὸς ἑαυτὴν ἡρμοσμένη. Ταύτης δὲ τῆς θεσπεσίας ὑμνῳδίας δοκεῖ μοι καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ ἐν ἀκροάσει γενόμενος εἰπεῖν ἔν τινι τῶν ψαλμῶν, ὅτι «Αἰνοῦσι τὸν Θεὸν αἵ τε ἄλλαι δυνάμεις, αἱ κατ' οὐρανὸν πᾶσαι, καὶ τὸ ἄστρων φῶς, ὅ τε ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ τῶν οὐρανῶν οὐρανοὶ, καὶ τὸ ὑπερουράνιον ὕδωρ.» Εἰ οὖν ὁ διάκοσμος ὅλος μουσική τις ἁρμονία ἐστὶ, μικρὸς δὲ κόσμος ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐν τῷ παντὶ θεωρουμένη μουσικὴ καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει φανήσεται. Δείκνυσι δὲ τοῦτο καὶ ἡ ὀργανικὴ τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευὴ, πρὸς ἐργασίαν μουσικῶς φιλοτεχνηθεῖσα παρὰ τῆς φύσεως. Ὁρᾷς τὸν τῆς ἀρτηρίας αὐλόν; τὴν τῆς ὑπερῴας μονάδα; τὴν διὰ γλώττης καὶ παρειῶν καὶ στόματος, ὡς διὰ χορδῶν καὶ πλήκτρου κιθαρῳδίαν; Ἐπεὶ οὖν πᾶν τὸ κατὰ φύσιν φίλον τῇ φύσει ἐστί· ἀπεδείχθη δὲ κατὰ φύσιν ἡμῖν οὖσα ἡ μουσικὴ, τούτου χάριν ὁ μέγας Δαβὶδ τῇ περὶ τῶν ἀρετῶν φιλοσοφίᾳ τὴν μελῳδίαν κατέμιξεν· οἱόν τινα μέλιτος ἡδονὴν τῶν ὑψηλῶν καταχέας δογμάτων. Καί μοι δοκεῖ συμβουλεύειν δι' αἰνιγμάτων, ὅτι οὐ δεῖ ἄμουσόν τε καὶ ἔκτροπον καὶ παρηχημένον τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων εἶναι τὸ ἦθος, ἀλλ' ἐμμελὲς καὶ εὔρυθμον, μήτε πέρα τοῦ μέτρου ὑπερτεινόμενον· ῥήγνυται γὰρ

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

πάντως τῇ ὑπερτάσει τῆς χορδῆς τὸ εὐάρμοστον· μήτε πρὸς τὸ ἐναντίον, ἐν ἀμετρίᾳ τῆς ἡδονῆς ὑποχαλώμενον· κωφὴ γὰρ καὶ ἄναυδος γίνεται ἡ ψυχὴ τοῖς τῆς ἡδονῆς ἐγχαυνωθεῖσα πάθεσι. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων ἐστὶ, πρὸς ὅ τι βλέπει τῆς μελῳδίας τὸ αἴνιγμα· ὅτι τὴν τῶν παθημάτων συστολὴν συμβουλεύει ποιεῖσθαι· τῶν διαφόρως ἡμῖν ἐγγινομένων ἐκ τῶν βιωτικῶν περιστάσεων. Ὅθεν καὶ τὰ κατορθώματα τῆς θείας ταύτης μουσικῆς προσμαρτυρεῖ τῷ Δαβὶδ ἡ ἱστορία, ὅτι παράφορόν ποτε καταλαβὼν τὸν Σαοὺλ, καὶ ἐξεστηκότα τῆς διανοίας, οὕτως ἐξιάσατο, κατεπᾴδων τοῦ πάθους, ὥστε αὐτῷ πάλιν πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανελθεῖν τὴν διάνοιαν. Τὴν δὲ τῶν ψαλμῶν βίβλον (τοῦτο γὰρ ἐξετάσαι λείπεται) εἰς πέντε βιβλία Ἑβραῖοι διαιροῦσιν, ὥστε γενέσθαι αὐτὴν ἄλλην πεντάτευχον. Ἀπὸ γὰρ τοῦ πρώτου ψαλμοῦ μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ μίαν ἐλογίσαντο βίβλον· ἀπὸ δὲ τοῦ τεσσαρακοστοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἑβδομηκοστοῦ πρώτου, δευτέραν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἕως τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδόου, τρίτην· ἀπὸ δὲ ὀγδοηκοστοῦ ἐννάτου, ἕως τοῦ ἑκατοστοῦ πέμπτου τετάρτην· ἐντεῦθεν ἕως τέλους πέμπτην. Ἕκαστον γὰρ ψαλμὸν ἐν τῷ τέλει ἔχοντα τὸ, «Εὐλογητὸς Κύριος γένοιτο,» τέλος εἶναι βιβλίου ἐδικαίωσαν· τῆς πέμπτης μόνης μερίδος, ἀντὶ τοῦ «Εὐλογητὸς Κύριος, γένοιτο, γένοιτο,» ἐχούσης τὸ «Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.» Τίς δὲ ἡ ἐν τούτοις τεχνικὴ τάξις; Τὸ μὲν πρῶτον τμῆμα τῆς κακίας ἀφίστησι τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ δεύτερον ὑπερδιψῶντα εἰσάγει τοῦτον τοῦ βελτίονος, κατὰ τὴν διψωδεστάτην ἔλαφον· τὸ τρίτον ὑποπτικὸν αὐτὸν παρίστησι τῆς τῶν ὄντων φύσεως· ὡς ἀγαθὸς γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραήλ· ἐγὼ δὲ, φησὶ, κτηνώδης μὲν ἤμην, ὅτε ἐν τοῖς ἐπικαίροις τὸ ἀγαθὸν ὡριζόμην· νῦν δὲ μετὰ σοῦ εἰμι, ὅτε πρὸς τὰ δεξιὰ ὥρμησα. Τὸ τέταρτον οὐκέτι κοινὸν ἀφίησι τὸν ἄνθρωπον εἶναι, ἀλλ' ἤδη τῷ Θεῷ συνάπτει. Ὁ γὰρ ὀγδοηκοστὸς ἔννατος ψαλμὸς ἐπιγραφὴν ἔχει· «Προσευχὴ Μωϋσῇ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ·» τὸ δὲ πέμπτον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν ἄγει τῆς ἀναβάσεως· «Ἐμὴ πᾶσα συμπλήρωσις τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας ἐστί· πᾶσα γὰρ, φησὶ, πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.» Τοιοῦτον μὲν δὴ τὸ προσόψημα· καιρὸς δ' ἂν εἴη, καὶ αὐτὴν παραθεῖναι τὴν πανδαισίαν, ἣν ὁ θεῖος Δαβὶδ καλοῖς δαιτυμόσιν ἡτοιμάσατο.

virtutum admsicuit melodiam, ut quasi aliqua mellis suavitate dogmata subliniora perfunderet. Atque mihi quidem hæc sub involucro innuere videtur, illorum qui virtutem colunt, non debere mores modi et harmoniæ expertes esse aut incuriosos, sed harmonicos et numerosos; neque usque ad excessum rigidos; omnino enim nimia intensione chordæ rumpitur concentus; neque in contrariam partem dissolutos, ab intemperantia scilicet voluptatis: muta enim et elinguis redditur anima, quæ a studio voluptatis resolvitur. Ex his liquet quid sibi velit musicæ illud involucrum, quod affectuum modum et temperamentum suadet, qui varie afficiunt animos pro discrimine ordinum et ætatum. Denique de virtutibus musicæ hujus divinæ res ipsa testimonium præbet Davidi, qui delirantem et extra se constitutum nactus Saulem, cantando usque adeo percuravit illa ab ægritudine, ut paulo post usus rationis, qualis extra morbum erat, illi rediret. Psalmorum vero librum, quod ultimum est perquisitionis nostræ, in quinque libros Hebræi dividunt, unde alia prodit Pentateuchus. A primo enim ad quadragesimum usque, primum descripserunt librum; a quadragesimo primo ad septuagesimum primum, secundum; a septuagesimo secundo ad octogesimum octavum, tertium; ab octogesimo nono, ad quintum usque et centesimum, quartum; inde usque ad finem quintum. Unumquemque enim psalmorum cui finis: Benedictus Dominus, fiat, finem esse singulorum librorum sanxerunt: sola parte quinta pro illo: Benedictus Dominus, fiat, fiat, habente: Omnis anima laudet Dominum. Quæris quæ sit ratio hujus ordinis? Prima sectio improbitatem demit homini; altera pars eumdem inducit sitientem meliora, ut cervum sitientem, tertia pars erectum illum et despicientem res humanas exhibet, quasi enim ad frugem rediisset, ita Deus loquitur Israeli: Ego, inquit, brutus aliquando eram, cum in temporalibus bonum ponebam, nunc vero tibi adhæreo, postquam ad rectiora conversus sum. Quarta pars non amplius pro derelicto habet hominem, sed jam illum Deo conjungit. Octogesimus enim et nonus psalmus titulum habet: Oratio accommodata Moysi homini Dei. Quinta vero pars ad culmen ducit ascensus. Gloriatur enim: Mea est omnis summa felicitatis humanæ; ergo, dicit, omnis anima laudet Dominum. Tale quidem est convivium; nunc tempus est apponere omnem ferculorum varietatem, quam David probis convivis apparavit

Versus iambici in quatuor prophetas, ante Catenam inscripti. (Nicetæ-forsan Heracleensis, Constant. eccl. diaconi, an. C. 1077. Bandini I, 19.)

D

ΗΣΑΙΑΣ.

Ἡ τῶν προφητῶν ἀκρότης Ἡσαΐας,
Τὸν νοῦν καθαρθεὶς ἄνθρακι φλογὸς ξένης,
Καὶ δὴ τὸ μέλλον ὡς ἐνεστὼς προβλέπων,
Χριστοῦ διετράνωσε τὴν παρουσίαν,
Πτῶσιν προηγόρευσε τῶν Χριστοκτόνων,
Πίστιν προεῖπε τῶν πρὶν ἔξωθεν νόμου,
Καὶ παντὶ κόσμῳ τὴν παλίρροιαν βίου.
Πρισθεὶς φθόνῳ δὲ, καὶ πόλον λαχὼν μένειν,

ISAIAS.

Prophetarum apex Isaias,
Mente purgatus a carbone flammæ alienæ,
Futurique ut jam imminentis providus,
Christi significavit præsentiam,
Casumque prædixit Christicidarum,
Fidem prænuntiavit ante a lege alienorum,
Totique mundo vitæ restitutionem.
Dissectus autem invidia, polique sorte donatus,

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Dicta reliquit vitam adjutura, A
Quæ Nicetas, quem coronæ sedes habet,
Hic concinne composuit,
In fidei documentum, animæque lytrum.

JEREMIAS.

Deflere, propheta, lacrymisque prosequi urbem,
Desine jam cædibus plenam,
Qui matris in utero es consecratus,
Nec verearis cum inter gentes locutus fueris,
Te tanquam ad infidos esse jussum accedere,
Quin potius surgas, leva oculos in circuitu,
Lamentationum et lacrymarum copia omissa,
Siquidem non mortuus es, sed sursum vivis,
Quin gentes aspicias antea externas, nunc legi sub-
[jectas, B
Sionis filios præstantes in pulverem redactos,
Lætare tandem perfectione tuorum sermonum,
Quos pia mens hic composuit.

EZECHIEL.

Mentis splendore et puritate cordis
Ezechiel, ineffabilibus sermonibus
Dignus habitus est, et novis visionibus,
Deum enim vidit tanquam accessibilem visu,
Et Cherubim faciem edoctus est;
Statum, timorem, motum, splendorem, sermones,
Clare aspexit cœlestis ministerii.
Hinc mundatus et doctus qui prævideat,
Tam clare ostendit se nosse finem omnem rerum,
Ut etiam describeret modos futurorum consiliorum C
[in sermonibus,
Quos hic docta mens illustravit labore.

DANIEL.

Ineffabilis est Dei providentia,
Ut in eum qui speraverint coronare,
Omnibus bonis consueverit, vel in ipso sepulcro,
Sicut et Daniel, prophetarum voluptas,
Ensem effugit Persarum exercitus,
Captivus abductus in alienigenam pertransiit ter-
[ram,
Deum autem rursus invenit.
Fuit apprime regibus amicus,
Quod futurum et temporum nosset finem D
Feras refrenans, prævidens et in somniis,
Gloriose immutans superioribus inferiora,
Sermones reliquit, quorum hic adsunt expositiones.

Ῥήσεις λέλοιπεν εἰς ὄνησιν ἐν βίῳ,
Ἅσπερ Νικήτας, ὃν στέφους κοιτὼν ἔχει,
Ἐν εὐρυθμῷ συντέθεικεν ἐνθάδε
Εἰς πίστεως ἔνδειγμα, καὶ ψυχῆς λύτρον.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ

Θρηνῶν, προφῆτα, καὶ μετακλαίων πόλιν,
Πέπαυσο λοιπὸν τὴν φόνων πεπλησμένην,
Ὁ μητρὸς ἔνδον γαστρὸς ἡγιασμένος,
Καὶ μὴ πτοηθῇς εἰς ἔθνη τεθειμένος,
Ὡς εἰς ἀπειθεῖς πρὶν κελευσθεὶς ἐντρέχειν,
Ἀλλ' ἐξαναστὰς, ἆρον ὀφθαλμὸν κύκλῳ,
Θρήνων ἑταῖρον δακρύων τὴν πλημμύραν,
Ἐπείπερ οὐ τέθνηκας, ἀλλὰ ζῇς ἄνω.
Καὶ βλέψον ἔθνη, τὰ πρὶν ἐκτὸς, ἐν νόμῳ,
Υἱοὺς Σιὼν τε, τοὺς ὑπερτίμους, κόνιν,
Καὶ χαῖρε τῶν σῶν εἰς τελείωσιν λόγων,
Οὓς τῇδε συντέθησιν εὐσεβὴς νόο·

ΙΕΖΕΚΙΗΛ.

Ψυχῆς τὸ λαμπρὸν καὶ τὸ φαιδρὸν καρδίας,
Ἰεζεκιὴλ τῶν ὑπὲρ λόγον λόγων
Κατηξίωσε, καὶ θεαμάτων ξένων.
Θεὸν γὰρ εἶδεν, ὡς ἐφικτὸν προσβλέπειν,
Καὶ τῶν χερουβὶμ ἐκπεπαίδευται θέαν,
Στάσιν, φόβον, κίνησιν, ἔλλαμψιν, λόγους,
Σαφῶς ἔβλεψε τῆς ἄνω λειτουργίας.
Ὅθεν καθαρθεὶς καὶ διδαχθεὶς προβλέπειν,
Οὕτω σαφῶς ἔδειξεν εἰδέναι τέλος
Τῶν πραγμάτων πᾶν, ὡς γράφειν καὶ τὰ μέτρα
Τῶν εἰς ἔπειτα κτισμάτων ἐν τοῖς λόγοις,
Οὓς ὧδε κοσμεῖ κοσμία ψυχὴ πόθῳ.

ΔΑΝΙΗΛ.

Ἄφραστος ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ λόγοις,
Ὅπως ἐπ' αὐτὸν τοὺς πεποιθότας στέφειν
Πᾶσιν καλοῖς εἴωθεν ἔν γε τῷ τάφῳ.
Ὡς καὶ Δανιὴλ, ἡ προφητῶν τερπνότης,
Ξίφος πεφευγὼς περσικῶν στρατευμάτων,
Ὡς αἰχμάλωτος ἠγμένος τε πρὸς ξένην
Ἤμειψε μὲν γῆν, τὸν Θεὸν δ' εὗρεν πάλιν.
Καὶ πρῶτον ἦν μὲν τῶν ἀνασσόντων φίλος,
Τὸ μέλλον αὖθις τῶν χρόνων ᾔδει τέλος.
Θῆρας χαλινῶν, προβλέπων κἀν τοῖς ὕπνοις,
Καλῶς δ' ἀμείψας τῶν ἄνω τὰ τῶν κάτω,
Ῥήσεις λέλοιπεν, ὧν πάρεισιν ἐκδόσεις.

Digitized by Google

ΣΧΟΛΙΑ ΠΑΛΑΙΑ

ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

SCHOLIA VETERA

IN EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

(Ex antiquis membranis bibliothecæ Vaticanæ edidit Ang. Mai in *Class. Auct.* tom. VI.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

A

Εὐαγγέλιον καλεῖται ἡ βίβλος, ὅτι κολάσεως δεικνύει ἀναίρεσιν, καὶ οὐρανῶν βασιλείαν ἐπαγγέλλεται· βίβλον γενέσεως ταύτην καλεῖ καὶ παρέχουσαν ἄλλα πολλὰ καὶ οὐ τὴν Χριστοῦ μόνον γένεσιν· διότι τὸ κεφάλαιον τῆς οἰκονομίας τοῦτό ἐστιν.

Τὸ Ἰησοῦς, *Σωτὴρ* ἑρμηνεύεται τῇ Ἑβραίων φωνῇ.

Πόθεν δηλονότι ἀπὸ τῆς τοῦ Δαβὶδ ἦν γενεᾶς; Ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν Θεὸν πρὸς τὸν Γαβριὴλ ἀπελθεῖν πρὸς τὴν παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ· ἐκέλευε δὲ ὁ νόμος μὴ ἐξ ἄλλης φυλῆς λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκίας· ὅθεν ἦν ὁ Ἰωσὴφ ἐκ Δαβὶδ, καὶ ἡ Μαρία ἐκ Δαβίδ.

B

Διὰ τί μέμνηται τῆς παρανόμου μίξεως τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς Θάμαρ; Θαυμάζων ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δεικνὺς φιλανθρωπίαν, ὅτι οὐκ ἀπηξίωσε τοιούτους ἔχειν συγγενεῖς. Τίνος χάριν τοῦ Φαρὲς μνημονεύσας ἀφ' οὗ τὸν Κύριον γενεαλογεῖ, καὶ τοῦ Ζαρὰ μνημονεύει; Ὅτι τοῦ Ζαρὰ ἐν τῷ τίκτειν τὴν Θάμαρ τὴν χεῖρα προεξενέγκαντος, συνέστειλε τὸ παιδίον τὴν χεῖρα, καὶ προῆλθεν ὁ Φαρὲς, καὶ τότε ὁ Ζαρᾶ· ὅπερ τῶν δύο λαῶν τύπος ἦν· τῆς γὰρ πολιτείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἀβραὰμ χρόνοις φανείσης, εἶτα ἐν τῷ μέσῳ συσταλείσης, ἦλθεν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία· καὶ τότε ὁ νέος ἐφάνη λαὸς μετὰ τῶν αὐτῶν νόμων. Καὶ τῆς Ῥοὺθ δὲ τῆς ἀλλοφύλου μέμνηται, ὅτι καθάπερ

C

ἐκείνης καὶ πτωχῆς καὶ ἀλλοφύλου οὔσης ὁ Βοὸζ οὐ κατεφρόνησεν, οὔτε τὴν δυσγένειαν ἐβδελύξατο, καὶ ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησίαν δεξάμενος οὐκ ἐβδελύξατο.

Τοὺς τρεῖς παρέδραμε βασιλεῖς ὡς κακούς· ἔστι δὲ Ὀχοζίας, καὶ Ἰωὰς, καὶ Ἀμεσίας· ἔθος γὰρ τῇ Γραφῇ τοὺς οὐκ ἀξίους μνήμης καταλιμπάνειν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ταῖς εὐλογίαις τοῦ Συμεών.

Διὰ τί εἶπεν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας; Ἵνα δείξῃ ὅτι δι' αὐτὸν καὶ ταύτην ἐγενεαλόγησεν· κατὰ γὰρ φυλὰς καὶ συγγενείας ἐλάμβανον.

CAPUT PRIMUM.

A

VERS. 1. Evangelium vocatur hic liber, quia damnationis ostendit abolitionem, et cælorum regnum annuntiat. Librum generationis vocat illum, qui alia multa continet et non solum Christi generationem; quamobrem caput istud incarnationis est.

Vox Jesus, *Salvator* hebraica lingua interpretatur.

Unde evidenter fuit ex semine David? Ex hoc quod dicit Deum misisse Gabriel ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Joseph, de domo et patria David. Jubebat autem lex ne ex aliis tribubus ducerent, sed ex eadem domo; unde erat Joseph ex David, Maria quoque ex David.

B

VERS. 3. Quare illicitam memorat unionem Juda et Thamar? Admirans evangelista et Dei ostendens amorem in homines, quod non dedignatus est tales habere parentes. Quam ob causam Phares commemorans a quo Dominus ducit genelogiam, Zaram etiam memorat? Quia Zara, pariente Thamar, cum manum foras protulisset, hanc retraxit, et processit Phares, et deinde Zara; quod duorum populorum figura erat. Nam cum Abrahæ temporibus ecclesiastica viguisset gubernatio, deindeque e medio sublata fuisset, venit Judæorum populus et legis gubernatio, et tunc novus apparuit populus cum legibus eisdem. Et de Ruth alienigena lo-

C

quitur, quia sicut illam et mendicam et alienigenam Booz non despexit, neque infirmitatem ejus abhorruit, Christus etiam Ecclesiam accipere non abhorruit.

VERS. 11. Tres illos leviter attigit reges ut malos; sunt vero Ochozias, Joas, et Amesias. Mos enim est Scripturæ indignos memoria omittere, ut Moyses in benedictionibus Simeon.

VERS. 16. Quare dixit Joseph virum Mariæ? Ut ostenderet per Joseph genealogiam Mariæ genealogiam datam esse; nam secundum tribus et consanguinitates nubebant.

Digitized by Google

Vers. 17. Ideo meminit Abrahæ et David, quod ad illos datæ erant promissiones circa Christum.

Duodecim ponens generationes, quatuordecim dixit, quia tempus captivitatis intra generationes ordinavit; adhuc autem ipsum Christum intra generationes nobis connumerat.

Vers. 18. Non dixit priusquam duceretur illa in domum, sed priusquam convenirent, quia non foris a viro erant desponsatæ ætatis imparis; hoc autem dixit ne det suspicionem. Quam ob causam non ante desponsationem concepit? Ne pareret suspicionem quod factum erat, cum non esset vir zelosus et ideo Mariam observans.

Vers. 19. Secundum legem non castigare neque hanc in exemplum dare volens, voluit dimittere eam. Probibetur autem ab angelo; adeo erat mitis et sapiens Joseph. Ad ministrandum illi post partum, evidens est quod adductus sit Joseph hoc prodigio.

Vers. 20. Cur non clara luce visus est angelus Joseph, sed per somnium? Quia non erat incredulus ut pastores et Zacharias.

Cur vocavit illum angelus filium David? Revocare illi volebat, unde debebat Christus originem ducere.

Cur dixit *conjugem tuam?* Quod non erat violata. Conjugem autem illam vocat ob desponsationem, sicuti et nos *generos* dicimus vel ante nuptias desponsatos filiæ.

Vers. 21. Non dixit, *Pariet tibi;* non erat enim illius semen; sed pariet mundo evidenter universo; addit enim: *Ipse salvum faciet populum suum.*

Cur dixit, *Vocabis nomen ejus Jesum?* Ne illum faceret ab officio patris alienum. Licet enim tuus filius non sit, inquit, sed quæ patris sunt ages, eo quod non sit e fornicatione.

Vers. 22. Angelus dicit istud: *Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est ab Isaia;* non autem evangelista.

Vers. 23. Si quis dixerit non dixisse Isaiam virginem sed puellam; prius quidem ferunt Septuaginta his quinque numerosiores et veraciores, utpote scribentes ante patrationem mysterii; deinde puellas, virgines dicemus; et, *Si clamaverit puella,* de virgine loquitur Moyses, quia sciebat puellæ nomen pro virgine usurpari. Si e consuetudine debebat generari quod a propheta nuntiatum erat, quid significationis habet quod dictum est? Nihil certe; denique, non in Ezechia, sed in Christo adimpletum est.

Objiciet Judæus cur non vocatus sit Emmanuel, ut propheta dixit, sed Jesus Christus? Audiant prophetam non dixisse, Vocabis, sed, *Vocabunt populi;* hæc est rerum istarum expositio: quia videbunt Deum cum hominibus. Mos autem ille est Scripturæ hoc pro nominibus adhibere; ut, *Voca nomen ejus: Cito spolia; celeriter vasta: genito illo vastatio prædarum facta est;* et ut illud quoque,

Διὰ τοῦτο ἐμνημόνευσεν Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ, διότι πρὸς αὐτοὺς ἦσαν αἱ ἐπαγγελίαι περὶ Χριστοῦ.

Δώδεκα θεὶς γενεὰς, δεκατέσσαρας εἶπεν, διότι καὶ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας εἰς γενεὰν ἔταξεν· ἔτι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν εἰς γενεὰν συνάπτων ἡμῖν αὐτόν.

Οὐκ εἶπεν, πρὶν ἢ ἀχθῆναι αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, διὰ τὸ μὴ ἔξω εἶναι τῶν ἀνδρῶν τὰς μεμνηστευμένας ἀνηλίκους· τοῦτο δὲ εἶπεν διὰ τὸ μὴ δοῦναι ὑποψίαν. Τίνος χάριν οὐ πρὸ τῆς μνηστείας συνέλαβεν; Ἵνα μὴ δόξῃ ὑποψία τὸ γεγονὸς, οὐκ ὄντος τοῦ ζηλοτυποῦντος καὶ διὰ τοῦτο φυλάσσοντος.

Κατὰ τὸν νόμον οὐ κολάσαι οὐδὲ παραδειγματίσαι αὐτὴν βουλόμενος ἐβουλήθη ἀπολῦσαι αὐτήν· κωλύεται δὲ ὑπ' ἀγγέλου· τοσοῦτον ἦν ἥμερος καὶ φιλόσοφος ὁ Ἰωσήφ. Τὸ θεραπεύειν αὐτὴν μετὰ τὸν τόκον, εὔδηλον ὡς ἐπείσθη τῷ θαύματι ὁ Ἰωσήφ.

Διὰ τί οὐ φανερῶς ὤφθη ὁ ἄγγελος τῷ Ἰωσὴφ, ἀλλὰ κατ' ὄναρ; Ὅτι οὐκ ἦν ἀπιστῶν ὡς οἱ ποιμένες καὶ ὁ Ζαχαρίας.

Διὰ τί εἶπεν αὐτὸν ὁ ἄγγελος υἱὸν Δαβίδ; Ἀναμνῆσαι αὐτὸν βουλόμενος, ὅθεν ἔμελλεν ὁ Χριστὸς τίκτεσθαι.

Διὰ τί εἶπεν, *Τὴν γυναῖκά σου;* Ὡς μὴ διεφθαρμένης· γυναῖκα δὲ αὐτὴν καλεῖ ἀπὸ τῆς μνηστείας, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς *γαμβροὺς* λέγομεν καὶ πρὸ τοῦ γάμου τοὺς μνηστευθέντας τῇ θυγατρί.

Οὐκ εἶπεν, Τέξεταί σοι· οὐ γὰρ ἦν αὐτοῦ σπέρμα· ἀλλὰ, *Τέξεται,* τῷ κόσμῳ παντὶ δηλονότι· ἔχει γάρ· *Αὐτὸς σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ.*

Διὰ τί εἶπεν, *Καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν;* Οὐκ ἀλλότριον ποιῶν αὐτὸν τῆς διακονίας. Εἰ γὰρ καὶ μὴ σὸς ὁ τόκος, φησὶν, ἀλλὰ τὰ πατρὸς πράξεις, διὰ τὸ μὴ ἀπὸ μοιχείας εἶναι.

Ὁ ἄγγελος λέγει τὸ, *Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἠσαΐου·* ἀλλ' οὐχὶ ὁ εὐαγγελιστής.

Ἐάν τις λέγῃ ὅτι οὐκ εἶπεν Ἠσαΐας παρθένον, ἀλλὰ νεάνιδα, πρῶτον μὲν οἱ Ἑβδομήκοντα τῶν πέντε πλείονες καὶ ἀνυποπτότεροι· πρὸ γὰρ τῆς διαπράξεως τοῦ μυστηρίου· ἔπειτα τὸ *νεανίσκοι,* καὶ *παρθένοι* λέξομεν· καὶ τὸ, *Ἐὰν βοήσῃ ἡ νεᾶνις,* περὶ παρθένου λέγων ὁ Μωσῆς· ὥστε οἶδεν τὸ τῆς νεάνιδος ὄνομα ἐπὶ τῆς παρθένου λέγεσθαι. Εἰ ἐκ νομίμου ἔμελλεν γεννᾶσθαι τὸ προφητευόμενον, ποῖον σημεῖον ἦν τὸ λεχθέν; Οὐδὲ ποῖον· λοιπὸν, οὐκ ἐπὶ τῷ Ἐζεκίᾳ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Χριστῷ πεπλήρωται.

Ἀπορήσει Ἰουδαῖος διὰ τί οὐκ ἐκλήθη Ἐμμανουὴλ, ὡς ὁ προφήτης εἶπεν, ἀλλὰ Ἰησοῦς Χριστός; Ἀκουσάτωσαν ὅτι οὐκ εἶπεν, Καλέσεις, ἀλλὰ, *Καλέσουσιν* οἱ ὄχλοι· τουτέστιν ἡ τῶν πραγμάτων ἔκβασις· ὅτι ὄψονται Θεὸν μετὰ ἀνθρώπων· ἔθος δὲ τοῦτο τῇ Γραφῇ ἀντὶ ὀνομάτων τιθέναι· οἷον, *Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ταχέως σκύλευσον· ὀξέως προνόμευσον· γεννηθέντος αὐτοῦ προνομή*

Digitized by Google

σκύλων ἐγένετο· καὶ ὡς τὸ, *Ἡ πόλις κληθήσεται πόλις δικαιοσύνης, μητρόπολις πιστή*· καίτοι μείνασα καλεῖσθαι Ἱεροσόλυμα.

Τὸ, *Οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον*, οὐ δείκνυσιν ὅτι ἐσχάτως ἔγνω αὐτήν· τὸ γὰρ, ἕως, οὐ πάντοτε χρόνον ἄλλον ζητεῖ, ἀλλὰ πολλάκις εἰς τὸ διηνεκὲς εὑρίσκεται· ὡς τὸ, *Καὶ οὐχ ὑπέστρεψεν ὁ κόραξ εἰς τὴν κιβωτὸν ἕως οὗ ἐξηράνθη ἡ γῆ*· καίτοι γε οὐδὲ μετὰ ταῦτα ὑπέστρεψε· καὶ πάλιν, *Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη, καὶ πλῆθος εἰρήνης, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη*· τοῦτο δὲ εἶπεν οὐ πέρας, διδοὺς τῷ καλῷ τούτῳ φωτί· τέθεικε δὲ τὸ, ἕως, ἵνα μόνον μάθωμεν τὸ πρὸ τῶν ὠδίνων ἀνέπαφον· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἡμῖν κατέλιπε συλλογίζεσθαι, ὅτι τὴν οὕτως γεννήσασαν οὐκ ἂν ὑπέμεινε γνῶναι δίκαιος ὢν ὁ Ἰωσήφ. Πῶς ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ λέγονται οἱ περὶ Ἰάκωβον; Ὡς καὶ Ἰωσὴφ τῆς Μαρίας ἀνήρ· ἐκείνου γὰρ ἦσαν παῖδες ἐκ προτέρας γυναικός· διὰ τὸν καλούμενον οὖν πατέρα, καὶ οἱ τοῦ πατρὸς υἱοὶ, ἀδελφοί.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τὸν χρόνον Ἡρώδου λέγει· διότι καὶ ἕτερος Ἡρώδης λέγεται, ὃς ἀνεῖλεν τὸν Πρόδρομον.

Τοὺς μάγους εἰς ἔλεγχον τῶν Ἰουδαίων ἤνεγκε προσκυνῆσαι, ἵνα παρὰ βαρβάρων μάθωσιν ἃ οὐκ ἤθελον μαθεῖν ἀπὸ προφητῶν οἱ Ἰουδαῖοι.

Οὐ δι' ἀγγέλου τοὺς μάγους ἤνεγκεν, ἀλλὰ διὰ τῶν συνήθων ἀστέρων· κἂν γὰρ ἄγγελος ἦν, ὡς ἀστὴρ ἐδείκνυτο. Ὁ ἀστὴρ ὁ φανεὶς, δύναμίς τις ἦν ἀόρατος εἰς ταύτην φαινόμενος τὴν ὄψιν· καὶ γὰρ ἀπὸ ἄρκτου εἰς μεσημβρίαν ἐφαίνετο· οὕτω γὰρ ἡ Παλαιστίνη πρὸς τὴν Περσίδα κεῖται· δεύτερον καὶ ὅτι ἐν μεσημβρίᾳ ἐφαίνετο, οὐκ ἦν ἀστήρ· τρίτον ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι καὶ κρύπτεσθαι· τέταρτον ἀπὸ τοῦ κάτω εἶναι· εἰ γὰρ ἄνω ἦν, οὐκ ἤρκεῖτο ὕψος μικρὸν τόπον χαρακτηρίσαι.

Τὸ, *Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν*, οὕτως λύεται· Ἡρώδης ἀλλόφυλος ὤν, καὶ τοῦτο λέγει· *Ἐξέλιπον γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι ἔχειν ἄρχοντας*.

Διὰ τί ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως, εἶπον τὴν προφητείαν ἕως τὸ, *Ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ*, οὐ προσέθηκαν δὲ, *Καὶ ἔξοδοι αὐτοῦ ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος*; Ἐπεὶ πρὸς χάριν καὶ κολακεύοντες ἐλάλουν.

Διὰ τί τοὺς μάγους καλεῖ Ἡρώδης λάθρα; Ὅτι ἐνόμιζε τοὺς Ἰουδαίους κήδεσθαι τοῦ παιδίου· ἔτι δὲ καὶ ἀνελεῖν ἐπιχειρεῖ τὸ τεχθέν.

Οὐ τὸν χρόνον τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τοῦ ἀστέρος ζητεῖ, ἐκ πολλῆς περιουσίας τὸ πρᾶγμα ἐρευνῶν.

Πῶς τοῦ Λουκᾶ ἐν φάτνῃ λέγοντος κεῖσθαι, ὁ Ματθαῖος ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μητρὸς λέγει; Χρὴ δὲ νοεῖν, ὅτι γεννήσασα διὰ τὸ μὴ εἶναι τόπον διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀπογραφῆς πληθὺν, ἀνέκλινεν ἐν τῇ φάτνῃ, εἶτα καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων ἀνεῖλεν.

A *Urbs vocabitur urbs justitiæ, metropolis fidelis*; et cum exspectans vocatur Jerusalem.

Vers. 24. Illud, *Non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum*, minime indicat illum ultimo illam cognovisse. Vox enim *donec* non semper aliud ad tempus se refert, sed sæpe pro perpetuo invenitur; ut illud etiam, *Non reversus est corvus in arcam donec siccata est terra*; nempe non postea reversus est : et iterum, *Surget in diebus ejus justitia, et multitudo pacis donec destruatur luna*; hoc autem dixit non finem dans pulchro illo lumini, posuit vero *donec* ut intelligamus solum firmiorem commotionibus stabilitatem. Illa vero tandem nobis reliquit conjicienda,
B Joseph, cum justus esset, hanc post talem partum cognoscere non sustinuisse. Quomodo fratres Christi dicuntur Jacobus et alii? Quod Joseph vir erat Mariæ; ejus enim erant filii e priore muliere suscepti; cum ergo ille pater Christi diceretur, patris quoque filii, Christi fratres dicebantur.

CAPUT II.

Vers. 1. *In diebus Herodis* dicit, quia alius Herodes numeratur qui Præcursorem abstulit.

Magos in Judæorum condemnationem adoravisse dixit ut ex Barbaris discant quod e prophetis discere noluerant Judæi.

Vers. 2. Non per angelum Magos monitos esse narrat, sed per solitas illis stellas; etiam si enim
C angelus fuisset, ut stella apparuit. Stella ista quæ visa est, potestas erat quædam invisibilis in hoc aspectu apparens; nam a septentrione ad meridiem visa est; sic enim Palæstina ad Persidem sita est; secundo quia in meridie visa est, stella non erat; tertio quia videbatur et occultabatur; quarto quia in parte cœli inferiore erat. Si enim in superiore fuisset, non potuisset tanta altitudo parvum locum indicare.

Vers. 6. Illud, *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse exspectatio gentium*, ita solvitur : Herodes alienigena erat, et illud dicit : *Cessaverant enim Judæi reges habere.*

Quare interrogati a rege dixerunt prophetiam
D usque huc, *Pascet populum meum Israel*, non adjecerunt autem, *Et egressus ejus a diebus æternitatis*? Quia gratulantes et adulantes loquebantur.

Vers. 7. Quare clam Magos vocat Herodes? Quia putabat Judæos de puero curare, adhuc autem auferre meditabatur parvulum.

Non pueri tempus, sed stellæ, inquirit, supervacue rem explorans.

Vers. 11. Quomodo, Luca dicente puerum in præsepio reclinari, Matthæus in matris genibus fuisse dicit? Putandum est, quod, cum non esset locus ob multitudinem ad descriptionem adductam, reclinaverit eum in præsepio, deinde in genibus eum sustulerit.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Quid Magis persuasit ut illum adorarent? Quædam Dei revelatio et stellæ prodigium.

Myrrha et incensum dona Dei sunt; adhuc autem a Judæorum crassitie longe erant, non enim oves aut boves immolaverunt.

Vers. 13. Cur claris verbis angelus dicit, *Accipe puerum et matrem ejus;* et non dixit, conjugem tuam, ut prius? Quia soluta erat suspicio, et fidem præbuerat Joseph.

Vers. 15. *Ex Ægypto vocavi filium meum,* in Christum dictum fuit. Si vero de Judæorum egressu istud quidam intelligunt, dicere possumus legem hanc prophetiæ esse, ut sæpe quod de aliis dictum est ab aliis compleatur: quale est quod de Simeon dictum fuit, *Dividam eos,* in posteris factum est; et quod de Chanaan a Noe dictum est, in Gabaonitas posteros ejus impletum est; et illud, *Esto dominus fratris tui,* ejus sobole completum est.

Vers. 23. *Nazaræus vocabitur,* quod ab angelo dictum est, propheticum est; etsi non inveniatur ubi dictum; multi enim propheticorum sermonum in captivitate amissi sunt.

CAPUT III.

Vers. 1. Quando dicit evangelista, *In diebus illis venit Joannes,* non tum cum puer erat Christus, hoc dicit: nam post annos triginta venisse Joannem Lucas testatur; sed Scripturæ mos est talis, ut quando Christus in monte discipulis loquitur de eversione urbis, et de prophetiæ adimpletione locuturus adjecit, Tunc hæc et illa erunt. Triginta annos natus ideo baptizatur, ut perfectus cum sit, perfecta tradens credatur.

Vers. 2. Illud, *Appropinquavit regnum cœlorum,* ob illius præsentiam dicit; rex enim cœlorum erat.

Vers. 7. Dicente evangelista de Pharisæis et Sadducæis quod venirent ut baptizarentur ab eo, quomodo Christus dicit illos Joanni non credidisse? Quia credere non erat, quod ab illo prædicabatur non accipere. Joannes enim dixit: *Ecce Agnus Dei qui tollit peccatum mundi.*

Vers. 12. *Cujus ventilabrum in manu ejus,* judicem illum esse significat, discernentem justos et peccatores; ignis autem inexstinguibilis æternum supplicium indicat.

Vers. 14. Joannes primum nolens Christum a se baptizari, postea baptizavit; obstinatus immoderate non fuit, sed et indignitatem ostendit, et obedientiam præbuit.

Vers. 15. Illud, *Sine modo,* significat, Non perpetuo in his me videbis, sed videbis me in his quæ cupis, quando ejus erit tempus.

Vers. 16. Quare Spiritus in columbæ specie videtur? Quia mite est animal et purum. Cum igitur

A Τί τὸ πεῖσαν τοὺς μάγους προσκυνῆσαι αὐτῷ; Ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔλλαμψις καὶ τὸ τοῦ ἀστέρος ἐξαίσιον.

Ἡ σμύρνα καὶ ὁ λιβανωτὸς δῶρα Θεοῦ εἰσιν· ἔτι δὲ καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς παχύτητος πόῤῥω· οὐ γὰρ πρόβατα καὶ βόας ἔθυσαν.

Διὰ τί ἀρτίως ὁ ἄγγελος λέγει· *Παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ,* καὶ οὐκ εἶπε, Τὴν γυναῖκά σου, ὡς πρότερον; Ἐπειδὴ ἐλύθη ἡ ὑποψία, καὶ ἐπιστώθη ὁ Ἰωσήφ.

Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου· εἰς Χριστόν ἐστιν· εἰ δὲ ἐπὶ τῆς ἐξόδου τοῦτο λέγουσιν, εἴποιμεν ὅτι καὶ τοῦτο προφητείας νόμος ἐστὶ τὸ πολλάκις ἐπ' ἄλλων λεγόμενον πληροῦσθαι ἐφ' ἑτέρων· οἷον τὸ ἐπὶ τοῦ Σιμεὼν λεχθὲν, ὅτι *Διαμεριῶ*
B *αὐτοὺς,* γέγονεν ἐπὶ τῶν ἐκγόνων· καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Χαναὰν παρὰ τοῦ Νῶε λεχθὲν, εἰς τοὺς Γαβαωνίτας τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ ἐξέβη· καὶ τὸ, *Γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου,* ἐπὶ τοὺς ἀπογόνους τούτου ἐξέβη.

Τὸ, *Ναζωραῖος κληθήσεται,* παρὰ τοῦ ἀγγέλου εἰρημένον, προφητικόν ἐστι· κἂν οὐχ εὕρηται ποῦ λέλεκται· πολλὰ γὰρ τῶν προφητικῶν ἠφανίσθη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τὸ λέγειν τὸν εὐαγγελιστὴν, *Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ὁ Ἰωάννης,* οὐχ ὅτε παῖς ἦν ὁ Χριστὸς τοῦτο λέγει· μετὰ γὰρ ἔτη τριάκοντα ἐλθεῖν τὸν Ἰωάννην ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ· ἀλλ' ἔθος
C Γραφικὸν τοιοῦτόν ἐστι τοῦτο, ὃ καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ὄρος τοῖς μαθηταῖς λέγει περὶ τῆς κατασκαφῆς τῆς πόλεως· καὶ μέλλων περὶ τῆς συντελείας λέγειν, ἐπήγαγε, Τότε τὰ καὶ τὰ ἔσται. Τριακονταέτης διὰ τοῦτο βαπτίζεται, ἵνα τέλειος ὢν, παραδοὺς τὰ τέλεια πιστευθῇ.

Τὸ, *Ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν,* περὶ τῆς τότε παρουσίας αὐτοῦ λέγει· βασιλεὺς γὰρ οὐράνιος ἦν.

Τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος περὶ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων ὅτι Ἦλθον εἰς τὸ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, πῶς ὁ Χριστὸς λέγει ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν Ἰωάννῃ; Ὅτι οὐκ ἦν τοῦτο πιστεῦσαι, τὸ τὸ κηρυττόμενον ὑπ' αὐτοῦ μὴ δέξασθαι· εἶπεν γὰρ
D ἐκεῖνος· *Ἴδε ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.*

Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, τὸ κριτὴν αὐτὸν εἶναι σημαίνει, διαχωρίζοντα τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς· πῦρ δὲ ἄσβεστον, τὴν ἀθάνατον τιμωρίαν λέγει.

Ἰωάννης πρότερον διακωλύων τὸν Χριστὸν βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὕστερον ἐβάπτισεν· οὐκ ἦν ἀμέτρως φιλόνεικος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνάξιον ἔδειξε, καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐτέλεσεν.

Τὸ, *Ἄφες ἄρτι,* δηλοῖ, ὅτι Οὐ διηνεκῶς ἐν τούτοις με ὄψει, ἀλλ' ὄψει με ἐν οἷς ἐπιθυμεῖς, ὅτε τούτου καιρός.

Διὰ τί τὸ Πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς φαίνεται; Ὅτι ἥμερον τὸ ζῶον καὶ καθαρόν· ἐπεὶ οὖν τὸ ἄνω

Digitized by Google

Πνεῦμα πραότητός ἐστι πνεῦμα, διὰ τοῦτο οὕτω φαίνεται· καὶ διὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι τὴν Περιστερὰν τὴν λύσιν τοῦ κατακλυσμοῦ· καὶ γὰρ τὸ πνεῦμα λύσιν τῶν κακῶν ἡμῖν ἤγαγε· γινώσκειν δὲ δεῖ ὅτι οὐ, Φύσει, εἶπεν, ἀλλ', *Ἐν εἴδει περιστερᾶς*, διὰ τὸ ῥαγδαίως καὶ φωτεινῶς κατεληλυθέναι· ἐν εἴδει οὖν περιστερᾶς ἡ κατάβασις, ἀλλ' οὐχὶ μορφῇ ζώου

Διὰ τοῦτο ἔμεινε τὸ Πνεῦμα ἐπὶ τὸν Χριστὸν, ἵνα ἡ ἄνωθεν φωνὴ περὶ τούτου νομισθῇ, ἀλλὰ μὴ περὶ Ἰωάννου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Τότε ἀνήχθη, φησὶν, *ὑπὸ τοῦ Πνεύματος πειρασθῆναι*· ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει· πάλιν τὸ, *τότε*, οὐκ εὐθὺς λαμβάνεται, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ, τοῖς καιροῖς ἐκείνοις.

Πειράζεται καὶ εἰς ἔρημον ἀνάγεται καὶ νηστεύει, διδοὺς τύπον ἡμῖν νηστείας καὶ ὑπομονῆς πειρασμῶν.

Πόθεν λέγει ἀκούσας ὁ διάβολος τὸ, *Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ;* καὶ τῆς ἄνωθεν φωνῆς ἤκουσε τοῦ Ἰωάννου τοῦτο λέγοντος· εἰ δὲ ἀμφέβαλλε πότερον εἰ ἔστιν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἢ οὐκ ἔστιν, διὰ τὸ πεινῆσαι καὶ τὰ τῆς σωματικῆς ἐνδημίας πράττειν.

Τοῦ Λουκᾶ λέγοντος ὅτι πάντα πειρασμὸν ἐκίνησεν, νοήσωμεν ὡς τὰ κεφάλαια τῶν πειρασμῶν κινήσαντος, οὕτως εἶπεν· τὰ γὰρ χείρονα τῶν ἁμαρτημάτων γαστριμαργία ἐστὶ καὶ κενοδοξία καὶ ἀπληστία χρημάτων.

Διὰ τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἡμᾶς παιδεύων φεύγειν τοὺς πειρασμούς· οὐ γὰρ ἔγκλημα τὸ μὴ ῥίπτειν ἑαυτὸν εἰς πειρασμοὺς, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσόντα μὴ στῆναι γενναίως· ἔτι δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης ζωγρῆσαι σπεύδων, οἳ ἐκεῖσε διέτριβον· ἔτι δὲ καὶ προφητείαν πληρῶν· *Ἡ Γαλιλαία*, φησὶ, *τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, ἰδέτω φῶς μέγα.*

Πέτρου καὶ Ἀνδρέου κλῆσις δευτέρα ἦν ἣν ὁ Ματθαῖος λέγει· ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης φησὶν, ὅτι Οὔπω βληθέντος ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Ἰωάννου προσῆλθον· ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸ ἐμβληθῆναι αὐτόν· κακεῖ μὲν ὁ Ἀνδρέας καλεῖ τὸν Πέτρον, ἐνταῦθα δὲ ἀμφοτέρους ὁ Χριστός· ὥστε δεύτερον ἦλθον πρὸς Χριστόν. Διὰ τί μετὰ τὴν πρώτην κλῆσιν, εἰς τὴν οἰκείαν τέχνην ἐπανῆλθον πάλιν; Διὰ τὸ τὸν Ἰωάννην εἰς δεσμωτήριον εἰσελθεῖν· τέως συγχυθέντες εἴρχθησαν τοῦ σκοποῦ.

Ἐν ταῖς πρώταις θεραπείαις τῶν ὄχλων διὰ τὸ μὴ πεῖραν δεδωκέναι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως· ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ πόρρω αὐτοὺς ἔρχεσθαι ἐδείκνυε τὴν πίστιν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Τοὺς ὄχλους ἰδὼν ἀνέβη εἰς τὰ ὄρη. Διὰ τί; Διὰ τὸ ἀφιλότιμον καὶ ἀκόμπαστον παιδεύων ἡμᾶς μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν.

Διὰ τί πρόσκειται, ὅτι *Ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς;* Ἵνα μάθωμεν ὅτι καὶ σιγῶν ἐπαίδευεν αὐτοὺς, ἀλλ' οὐ λαλῶν μόνον.

Οὐκ ἐν τάξει παραινέσεως ἢ συμβουλῆς εἰσάγει

A sanctus Spiritus mansuetudinis est spiritus, ideo talis videtur, et quia nuntiavit columba finem diluvii; etenim Spiritus nobis malorum finem attulit. Cognoscere autem oportet non naturam, sed *speciem columbæ* dixisse, quod rapide et splendide descendit; in specie igitur columbæ descensus fuit, non autem animalis forma.

Ob hoc mansit Spiritus super Christum, ut vocem de cœlo ad illum directam putaverint, et non ad Joannem.

CAPUT IV.

Vers. 1. *Tunc ductus est*, inquit, *a spiritu ut tentaretur*, id est a sancto Spiritu. Iterum vox *tunc*, non confestim significat, sed pro, illis temporibus,
B sumitur.

Tentatur, et in desertum ducitur, et jejunat, nobis præbens exemplum jejunii et tentationum patientiæ.

Vers. 3. Quare dicit, cum audierit, diabolus: *Si Filius Dei es?* et vocem audiit e cœlis Joannis illud dicentis; etsi vero dubitet an Filius sit Dei necne, propter quod esurit et corporales necessitates experitur.

Vers. 4. Luca dicente quod omnem tentationem consummasset, intelligendum est illum de consummatione præcipuarum tentationum ita dixisse; nam pessima peccatorum sunt gula, vana gloria, et inexpleta cupiditas.

Vers. 12. Ideo audiens Jesus Joannem traditum
C esse, secessit in Galilæam, ut nos doceret tentationes fugere. Non enim culpa est seipsum non in tentationes conjicere, sed ubi inciditur non stare viriliter. Adhuc autem magistros orbis qui hic degebant, ad se adducere curans; prophetiam etiam implebat: *Galilæa*, inquit, *gentium, populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam.*

Vers. 18. Petri et Andreæ vocatio secunda fuit quam Matthæus dicit. Nam Joannes narrat eos nondum in carcerem misso Joanne secutos esse; hic autem post illius carcerem dicitur. Illic quidem Andreas Petrum vocat, hic autem ambos vocat Christus, ita ut secundo ad Christum venerint.
D Cur, post primam vocationem, ad suam artem exercendam reversi sunt iterum? Quia Joannes in custodiam conjectus fuerat, tunc conturbati a proposito deterriti erant.

Vers. 23. In primis turbarum sanationibus, ne probaret suam potentiam; aliter autem illi cum longe sequerentur fidem ostendebant.

CAPUT V.

Vers. 1. *Videns turbas ascendit in montem.* Quare? Ut per hanc laudis et facundiæ despectum doceret nos nihil ad ostentationem facere.

Vers. 2. Cur additur, *Aperiens os suum docebat eos?* Ut discamus vel silentem illos docuisse, et non loquentem modo.

Non exhortationis aut consilii dispositionem

Digitized by Google

sequitur in docendo, sed beatitudinum dispositione pervium magis sermonem facit.

Vers. 3. Pauperes spiritu humiles significat, spiritum ibi pro anima sumens; et qui verba Dei reverentur; quanta enim mala in mundum ex temeritate proveniunt!

Vers. 4. Contraria agunt qui lugent his quæ ex temeritate proveniunt, ut dicitur in prima beatitudine.

Vers. 5. Mites hæreditabunt terram; dum censentur ob mansuetudinem omnia perdidisse, hæreditare ipse pollicetur, terram non illam superiorem, sed istam, in pace vivendo et necessitates accipiendo. Docendo cœlestia pollicetur et inferiora, cum dicit: *Quærite primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis*; et alibi: *Si quis dimiserit aliquid propter me, centuplum accipiet et vitam æternam possidebit.*

Vers. 6. Ante misericordes, beatos dicit qui esuriunt et sitiunt justitiam. Quare? Quia non ex violentia oportet misereri.

Vers. 8. Mundos corde dicit, aut qui in castitate degunt, aut qui perfectam virtutem adepti sunt. *Isti Deum videbunt*; visionem hic vocans, quantum homini possibile est videre invisibile omnium principium.

Vers. 9. Pacificos dicit, qui non solum inter pugnantes, sed etiam inter divisos pacem componunt; adhuc autem et qui corpus suum in animam rebellare non sinunt, sed corpus animæ per virtutem submittunt.

Vers. 10. Ostendens non semper pacem bonum esse, addidit: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.*

Vers. 11. Beatos dicens qui maledicta audiunt, duas distinctiones posuit, quando propter Deum, et quando mendacia sunt quæ dicuntur. Si enim hæc non adsint, non solum non beatus, sed etiam miser est qui convicia patitur. In aliis beatitudinibus absque distinctione beatitudinem exposuit, sed in ultima ostendit hanc esse omnium maxime particularem et præcipuam. Hæc vox, *Propter me*, dicitur ab illo, hic dignitatem suam insinuante. Singulæ ex singulis pendent beatitudines: scilicet, pauper spiritu peccata lugebit; qui luget mitis erit; mitis justus erit; justus, misericors; et misericors, mundus corde; iste autem pacificus erit; qui talia instituit, ad pericula est paratus, et ille non turbabitur maledicta audiens.

Vers. 12. Cur dixit, *Prophetas qui fuerunt ante vos?* Ostendit sic prophetas quoque esse ipsos apostolos.

Vers. 13. Dicendo, *Vos estis sal terræ*, significavit corruptam esse hominum naturam. Ostendit autem eos firmos esse debere, non adulatores, ut magistros et apostolos decet.

Cur dicit, *Si sal evanuerit?* Quasi dixisset, si patiatur et insipidum fiat: id est, si vos adulato-

τὴν διδαχὴν, ἀλλ' ἐν τάξει μακαρισμοῦ ἀνεπαχθέστερον ποιῶν τὸν λόγον.

Πτωχοὺς τῷ πνεύματι τοὺς ταπεινοὺς λέγει, πνεῦμα ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν λέγων· τοὺς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ κατεπτηχότας· ὅσα γὰρ κακὰ εἰς τὸν βίον ἐξ ἀπονοίας ἔρχονται.

Ἐναντίοι εἰσὶν οἱ πενθοῦντες τῶν ἐξ ἀπονοίας ἐρχομένων τοῦ πρώτου μακαρισμοῦ

Οἱ πραεῖς κληρονομήσουσιν τὴν γῆν· ἐπειδὴ νομίζονται διὰ τὴν πραότητα πάντα ἀπολέσαι, κληρονομῆσαι αὐτὸς ὑπισχνεῖται· γῆν δὲ οὐ τὴν ἄνω, ἀλλὰ ταύτην, τὸ ἐν εἰρήνῃ διάγειν καὶ λαβεῖν τὰ δέοντα, φημί. Διδάσκων καὶ τὰ οὐράνια ὑπισχνεῖται καὶ τὰ κάτω, διὰ τοῦ λέγειν· *Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*· καὶ πάλιν, *Ὅστις ἀφῆκεν* ὁτιοῦν *ἕνεκεν ἐμοῦ, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.*

Πρὸ τῶν ἐλεημόνων μακαρίζει τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην. Διὰ τί; Ὅτι οὐκ ἐξ ἁρπαγῆς δεῖ ἐλεεῖν.

Καθαροὺς τῇ καρδίᾳ λέγει, ἢ τοὺς ἐν σωφροσύνῃ διάγοντας, ἢ τοὺς παντελῆ ἀρετὴν κεκτημένους. *Αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται*· ὄψιν ἐνταῦθα καλῶν τὴν ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἰδεῖν τὴν ἀόρατον ἁπάντων ἀρχήν.

Εἰρηνοποιοὺς λέγει, οὐ μόνον τοὺς διαμαχομένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς στασιάζοντας ἀλλήλοις εἰρηνοποιοῦντας· ἔτι δὲ καὶ τοὺς τὸ ἑαυτῶν σῶμα μὴ κατεξανίστασθαι τῆς ψυχῆς ποιοῦντας, ἀλλὰ δουλοῦντας τὸ σῶμα δι' ἀρετῆς τῇ ψυχῇ.

Δεικνύων ὅτι οὐ πανταχοῦ ἡ εἰρήνη καλὴ, ἐπήγαγε· *Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης.*

Μακαρίζων τοὺς κακῶς ἀκούοντας, δύο τέθεικε διορισμοὺς, ὅτ' ἂν διὰ Θεὸν, καὶ ὅτ' ἂν ψευδῆ ὦσι τὰ λεγόμενα· εἰ γὰρ μὴ ταῦτα προσῇ, οὐ μόνον οὐ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἄθλιός ἐστιν ὁ κωμῳδούμενος. Ἐπὶ τῶν ἄλλων μακαρισμῶν ἀδιορίστως τέθεικε τὸ μακάριον· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐσχάτου, ἔδειξεν ὅτι αὐτῶν μάλιστα τοῦτό ἐστιν ἴδιον καὶ ἐξαίρετον· τὸ δὲ, *Ἕνεκεν ἐμοῦ*, εἴρηται, τὸ αὐτοῦ ἀξίωμα ἐνταῦθα αἰνιττόμενος. Εἷς τοῦ ἑνὸς ἔχεται μακαρισμός· οἷον ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι, καὶ πενθήσει ἁμαρτήματα· ὁ πενθῶν, καὶ πρᾶος ἔσται· ὁ πρᾶος, δίκαιος· ὁ δίκαιος, ἐλεήμων· ὁ ἐλεήμων καὶ καθαρὸς τὴν καρδίαν· ὁ δὲ τοιοῦτος ἤδη καὶ εἰρηνοποιός· ὁ δὲ ταῦτα κατορθώσας, καὶ πρὸς κινδύνους ἕτοιμος· ὁ δὲ τοιοῦτος, οὐ ταραχθήσεται ἀκούσας κακῶς.

Διὰ τί εἶπεν, *Τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν*; Δεικνὺς ὅτι καὶ αὐτοὶ προφῆταί εἰσι οἱ ἀπόστολοι.

Ἐν τῷ εἰπεῖν, *Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς*, ἔδειξε κατασαπεῖσαν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ στυφὸν αὐτῶν, ἀλλ' οὐ κολακευτικὸν, ὃ καὶ διδασκαλικόν ἐστι καὶ ἀποστολικόν.

Τί λέγει, *Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ*; Ἀντὶ τοῦ, Ἐὰν πάθῃ καὶ ἀνενέργητον γένηται· ἤγουν, ἐὰν

Digitized by Google

ὑμεῖς κόλακες, ἀλλ' οὐκ ἄξιοι διδάσκαλοι γένησθε, ἐν τίνι τὸ κατασαπὲν τῶν ἀνθρώπων ἀλισθήσεται;

Φῶς καλεῖ αὐτοὺς, ὡς τῆς εὐσεβείας καταλάμψαντας τὸ φῶς ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὸ, *Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη*· καὶ τὸ, *Οὐ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν*, τὸ καταφανὲς αὐτῶν δηλοῖ· καὶ ὅτι ἀδύνατον τὸ κηρύγμασι γεγηθέναι.

Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ οὐ τοῦ νόμου εἰσὶν ἀναίρεσις, ἀλλὰ πλήρωσις τελειοτέρα καὶ ἀσφάλεια· τοῦ γὰρ μὴ φονεύειν οὐκ ἀναίρεσις τὸ μηδὲ ὀργίζεσθαι, ἀλλ' ἀσφάλεια· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων.

Ἐν τῷ εἰπεῖν, *Ὅστις λύσει μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων*, οὐ περὶ τῶν παλαιῶν νομίμων τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τῆς χάριτος. Διὰ τί καλεῖ ἐλαχίστας τὰς ἐντολὰς ταύτας, καίτοι μεγάλας οὔσας; Παιδεύων ἡμᾶς ἵνα ὅτε διδάσκομεν, μὴ ὑψῶμεν τὴν ἡμετέραν διδαχήν.

Εἰπὼν, ὅτι *Ἐλάχιστος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν κληθήσεται*, ἐσήμανεν ὅτι εἰς γέενναν καὶ κόλασιν αἰώνιον ἀπελεύσεται, ἀνεπαχθῶς τοῦτο εἰρηκώς.

Τί λέγει τὸ, *Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων;* Τοῦτό ἐστιν, Ἐὰν μὴ ὑπὲρ τὰς δεκάτας παρέχητε τοῖς δεομένοις.

Ποῖόν ἐστιν ὃ λέγει περισσὸν, ὃ ἔδει τοὺς ἀποστόλους τῶν Φαρισαίων περισσεύειν; Ἐκείνων τὸν νόμον φυλαττόντων τοῦ μὴ μοιχεῦσαι, οὗτοι ἵνα μηδὲ ἐμβλέψωσι πρὸς ἐπιθυμίαν· ἐκείνων μὴ φονευόντων, οὗτοι ἵνα μὴ ὀργισθῶσι, καὶ τἄλλα ὅμοια.

Χρὴ εἰδέναι ὅτι βασιλείαν οὐρανῶν οὐ τὴν ἀπόλαυσιν λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν παρουσίαν ἐκείνην τὴν φοβεράν· ἔστιν ὅτε καὶ ἐπιδημίαν αὐτοῦ· πρὸς οὖν τοῦ χωρίου τὸν νοῦν, νόει τὸ ὄνομα.

Ὁ λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ῥακά. Οὐ μεγάλης ἐστὶν ὕβρεως τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ καταφρονήσεως· σημαίνει δὲ σῦς, τῇ Σύρων γλώττῃ· ἄλλοι δὲ τὸ, διαρερηγμένος, ὅ ἐστι ῥακοστόλος, λέγουσιν.

Ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· τὸ τῶν Ἰουδαίων δικαστήριον λέγει· τέθεικε δὲ αὐτὸ, ἵνα μὴ δόξῃ πανταχοῦ ξενίζειν καὶ καινοτομεῖν.

Ὁ λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μωρόν. Τινὲς ἐνόμισαν ὅτι μικρόν ἐστι, καὶ ὅτι περὶ μικροῦ ῥήματος μεγάλη ἐστὶν ἡ τιμωρία· οὐκ οἴδασι δὲ οἱ τοῦτο λέγοντες, ὅτι τὰ μεγάλα τῶν κακῶν ἀπὸ μικρῶν ῥημάτων ἔχουσι τὴν ἀρχήν· μέγα δέ ἐστι καὶ τοῦτο· ᾧ γὰρ τῶν ἀλόγων διεστήκαμεν ἤγουν τῷ νῷ, τοῦτο ἐστέρησε τὸν ἀδελφὸν ἐν τῷ εἰπεῖν· Μωρέ.

Τὸ, *Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου*, περὶ τῶν ἐνταῦθα δικαστῶν καὶ τῆς ἐπὶ τὸ δικαστήριον ὁδοῦ λέγει. Καταλλάγηθι, φησὶ, πρὸ τῆς εἰς δικαστήριον ὁδοῦ, καὶ καταδέχου μᾶλλον ἀδικεῖσθαι· τοῦτό ἐστι τὸ *εὐνοῶν*.

Ὃς ἂν ἐμβλέψῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι. Οὐκ εἶπε τὴν ἁπλῶς ἐπιθυμίαν· τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἐν ὄρεσι

res, et non digni magistri facti fueritis, in quo hominum corruptio salietur?

VERS. 14. Lucem hos vocat, ut pietatis lucem diffundentes in terram.

Illud, *Non potest civitas abscondi supra montem posita*; et, *Neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum*, claritatem eorum significat; et quod impossibile sit prædicationibus gaudere.

VERS. 17. Mandata Christi legis non sunt ablatio, sed impletio perfectior et confirmatio. Nam, *Non occides*, non aufertur per hoc, *Non irasceris*, sed confirmatur; et sic in omnibus cæteris.

VERS. 19. Dicendo, *Qui solverit unum de mandatis istis*, non de veteribus mandatis loquitur, sed de gratiæ mandatis. Cur vocat minima mandata ista, licet magna sint? Docens nos ne, quando docemus, extollamus nostram doctrinam.

Dicens, quod *Minimus vocabitur in regno cælorum*, significavit in gehennam et æternam damnationem præcipitandum fore, sine dubio istud locutus.

VERS. 20. Quid dicit, *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum?* Id est, Nisi amplius quam decimas indigentibus præbueritis.

Qualis est ista abundantia, qua oportet apostolos supra Pharisæos abundare? Illis legem servantibus non fornicari prohibentem, illi ne intueantur ad concupiscendum; his non occidentibus, illi ne irascantur; et cætera similiter.

Oportet scire quod regnum cœlorum non solum gloriæ fruitionem indicet, sed etiam tempus resurrectionis, et adventum illum, tremendum.

VERS. 22. *Qui dixerit fratri suo raca.* Non magnæ injuriæ vox est, sed contemptus; suem significat, Syriaca lingua; alii autem dilaceratum, hoc est, pannosum, interpretantur.

Reus erit concilio. Judæorum judiciale forum dicit; hoc autem adhibuit, ne videatur omnino extraneos et novos mores usurpare.

Qui dixerit fratri suo, Fatue. Quidam putaverunt illud parvum esse, et de parva contumelia magnam esse punitionem; non autem sciunt talia dicentes, magna mala a parvis rebus principium habere. Istud vero magnum est; quo enim ab irrationabilibus differimus, id est, mente, hoc fratrem frustravit dicendo, Fatue.

VERS. 25. *Esto consentiens adversario tuo*, propter judices qui illic sunt et viam tribunalis; reconciliare, inquit, ante viam tribunalis, et sustine potius injuria plecti; hoc enim sonat *consentiens*.

VERS. 28. *Qui viderit ad concupiscendum.* Non dixit simpliciter concupiscentiam; nam et illud qui

Digitized by Google

in montibus vivunt experiuntur; sed intra se concupiscentiam fovere peramanter ex pulchra facie.

VERS. 29. *Si oculus tuus aut manus tua scandalizaverit te.* Non de membris loquitur, sed de amicis qui nobis ob familiaritatem membrorum instar uniuntur. Scandalizare autem dicit, ad peccatum excitare.

VERS. 31. Quid est illud, *Det ei libellum repudii?* et quamobrem illud dabatur? Ne iterum reverti possit ad virum. Illo enim mulierem, et illa virum accipiente, si rursus retroitur, magna nasci posset aut inimicitia aut confusio. Constitutum est vero istud, id est solvi matrimonium, ne exosam mulierem occidat vir veneno aut alio dolo.

VERS. 32. Per hæc verba, *Qui dimissam duxerit mœchatur*, jubet mulierem vel invitam continentem esse; per illa autem, *Qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari*, metum viro injicit ne eam dimittat.

VERS. 33. Non solum perjurare prohibet, sed etiam contra veritatem jurare; non solum istud, sed non licet per creatorum quodquam jurare, non enim nobis meliora sunt; jurans vero per melius quiddam jurat.

VERS. 39. Non resistere malo, hic non diabolum malum significat, sed malum fratrem. Quod autem dicit, tale est: Non reddere malum pro malo, sed se præbere potius ad malum patiendum quam faciendum.

VERS. 40. *Ei qui vult tecum judicio contendere, dimitte ei et pallium tuum;* id est, Si ad tribunal traxerit te, non solum quæ expetit concede, sed etiam pallium tuum.

VERS. 41. Non indistincte danda est eleemosyna, sed ut oportet danda est · id est, quod a petente expetitur.

CAPUT VI.

VERS 7. *Nolite multum loqui*, id est, nolite a Deo non convenientia petere. Viduæ exemplum durum flectentis magistratum perseverantia flagitationis; et ejus qui ad amicum intempesta nocte devenit, et dormientem a lecto surgere cogit, monent nos, ut perseveremus constantes in orationibus, non autem multum loquentes.

VERS. 9. *Sanctificetur nomen tuum*, significat, Glorificetur per vitam nostram, ut omnes qui viderint nos, te glorificent, inquit, quia sic nos conversati fuerimus.

VERS. 10. *Adveniat regnum tuum*, significat, terræ non se detineat qui precatur, sed exquirat cœlestia bona.

Fiat voluntas tua, precantis est: Ut obediunt angeli, nos quoque obedire effice.

VERS. 11. *Supersubstantialem panem*, quotidia-

A πάσχουσι· ἀλλὰ τὸ ἑαυτῷ τὴν ἐπιθυμίαν συλλέγειν ἐκ τῶν ὡραίων μορφῶν ἐπιτηδείως.

Ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ὁ ὀφθαλμός σου καὶ ἡ *χείρ σου.* Οὐ περὶ μελῶν λέγει, ἀλλὰ περὶ φίλων ἐν τάξει καὶ οἰκειότητι μελῶν ὄντων πρὸς ἡμᾶς δι' οἰκειότητα· σκανδαλίζειν δὲ λέγει, τὸ πρὸς ἁμαρτίαν ἐρεθίζειν.

Τί ἐστι τὸ, *Δότω αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου*; καὶ διὰ τί τοῦτο ἐδίδοτο; Ἵνα μὴ πάλιν ἐπανακάμπτειν δύναται πρὸς τὸν ἄνδρα· ἐκείνου γὰρ γυναῖκα, καὶ ἐκείνης ἄνδρα λαμβανούσης, εἰ πάλιν ὑπέστρεφε, πολλὴ ἂν ἡ ἔχθρα καὶ σύγχυσις ἦν· συνεχωρεῖτο δὲ τοῦτο, ἤγουν τὸ λύεσθαι τὸν γάμον, ἵνα μὴ ὁ μισῶν ἀποκτείνῃ τὴν μισουμένην ἢ φαρμάκῳ ἢ ἄλλῳ δόλῳ.

B Διὰ τοῦ εἰπεῖν, *Ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται*, ποιεῖ τὴν γυναῖκα καὶ ἄκουσαν σωφρονεῖν· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν, *Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι*, ἔμφοβον ἀπεργάζεται τὸν ἄνδρα ἵνα μὴ ἀπολύσῃ αὐτήν.

Οὐ μόνον τὸ ἐπιορκεῖν κωλύει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἀληθέσιν ὀμνύειν· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ εἴς τι τῶν κτισμάτων ὀμνύειν δεῖ· οὐδὲ γὰρ κρείττονα ἡμῶν· ὁ δὲ ὀμνύων, κατὰ τοῦ κρείττονος ὀμνύει.

Τὸ μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ, οὐ τὸν διάβολον λέγει πονηρὸν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸν πονηρὸν ἀδελφόν· ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· Μὴ ἀντιδιδόναι κακὸν C ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ παρέχειν αὐτοὺς μᾶλλον πάσχειν κακῶς ἢ ποιεῖν.

Τῷ θέλοντι κριθῆναι μετά σοῦ, δὸς καὶ τὸ *ἱμάτιόν σου*· τουτέστιν, Ἐὰν εἰς δικαστήριον ἕλκῃ σε, μὴ μόνον ἃ ζητεῖ δίδου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιόν σου.

Οὐχ ἁπλῶς δοῦναι ἐστιν ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ τὸ ὡς χρὴ δοῦναι· ὅ ἐστι τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ ζητοῦντος.

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'.

Τὸ, *Μὴ βαττολογεῖτε*, τοῦτό ἐστι, τὰ μὴ προσήκοντα μὴ αἰτεῖν παρὰ Θεῷ. Τὸ τῆς χήρας παράδειγμα τῆς τὸν ὠμὸν καμψάσης ἄρχοντα τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως· καὶ τὸ κατὰ τὸν φίλον τὸν ἀωρὶ τῶν D νυκτῶν ἐλθόντα, καὶ τὸν καθεύδοντα καὶ ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστάντα, μιμνήσκεται ἵνα προσεδρεύωμεν προσκαρτεροῦντες μὲν ἐν ταῖς εὐχαῖς, μὴ βαττολογοῦντες δέ.

Τὸ, *Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου*, δηλοῖ τὸ, Δοξασθήτω διὰ τῆς ἡμετέρας ζωῆς, ἵνα πάντες ὁρῶντες ἡμᾶς, δοξάσωσί σε, φησὶν, ὅτι οὕτως πεπολιτεύμεθα.

Τὸ, *Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*, σημαίνει τὸ μὴ προσηλῶσθαι τῇ γῇ τὸν εὐχόμενον, ἀλλὰ ζητεῖν τὰ ἐκεῖθεν ἀγαθά.

Τὸ, *Γενηθήτω τὸ θέλημά σου*, εὐχομένου ἐστίν. Ὡς ὑπείκουσιν οἱ ἄγγελοι, ὑπακούειν καὶ ἡμᾶς, φησὶ, παρασκεύασον.

Ἐπιούσιον ἄρτον, τὸν ἐφήμερον λέγει ἢ τὸν ἐπὶ

Digitized by Google

τῇ αὔριον διδόμενον· οἱ δὲ τὸ σῶμα Χριστοῦ λέγουσιν, ὡς τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν συμβάλλοντα.

Τὸ, *Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν*, εὔχεσθαι διδάσκει, μὴ ἐπιπηδᾷν, ἀλλὰ παραιτεῖσθαι τοὺς ἀγῶνας· ἐλθόντας δὲ ἀναδέχεσθαι· ἵνα καὶ τὸ ἀκενόδοξον καὶ τὸ γενναῖον ἐπιδειξώμεθα.

Τὸ, *Ἄλειψαί σου τὸ πρόσωπον*, οὐ κελεύοντός ἐστιν ἀλείφειν, ἀλλὰ νομοθετοῦντος τοσοῦτον κρύβειν ἑαυτὸν, ὥστε παντελῶς λανθάνειν, ὥσπερ τοὺς ἐν εὐφροσύνῃ ἀλειφομένους.

Ὁ λύχνος, τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ὅπερ ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοῦτο ὁ νοῦς τῇ ψυχῇ· ὥσπερ οὖν οὐδὲν ὄφελος τῷ σώματι τῷ μὴ βλέποντι, οὕτως τῷ ἐσκοτισμένῳ τὴν διάνοιαν ἐπιτεθόλωται ἡ ἐντεῦθεν πᾶσα ζωή.

Πῶς νοητέον τὸ, *Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν*; Δύο τοὺς ἐναντία ἐπιτάττοντας λέγει· ἂν γὰρ μὴ τοῦτο εἴη, οὐδὲ δύο ἂν εἶεν, ἀλλ' εἷς· ὡς τὸ, *Καὶ γὰρ τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ ψυχὴ μία.*

Μαμωνᾶ τὸν πλοῦτον λέγει, ἀλλ' οὐ τὸν διάβολον, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε· κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν λέγει καὶ τὰ πολλὰ βρώματα· ταῦτα γὰρ μετὰ μερίμνης· ἢ κατὰ ψυχὴν λέγει μὴ τοιαῦτα φροντίζειν· ὥστε κατὰ διάστασιν ἀναγνωστέον, εἰ οὕτως νοεῖν θέλοιμεν· καὶ στίζομεν εἰς τὴν ψυχὴν, εἶτα ἀρξόμεθα.

Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσι· τοῦτο δὲ λέγει οὐχ ἵνα μὴ σπείρωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ μικροψυχῶμεν.

Ἵνα εἴπῃ ὅτι ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐργασία, μυρίων κόπων καὶ πόνων ὑπάρχει πρόξενος. Καὶ ἄλλως· *Τὸ ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς*, οὐ πονηρίαν ἡμέρας λέγει, ἀλλὰ τὸν πόνον καὶ τὴν φροντίδα ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Πῶς νοητέον τὸ, *Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε*; Τοῦτο λέγει, ἵνα μὴ ὁ μυρίων γέμων κακῶν, ὑπὲρ μικρῶν τινων ἁμαρτιῶν ἄλλον ὀνειδίζῃ· διὸ καὶ ἐπήγαγε περὶ τοῦ κάρφους.

Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου; καὶ τὰ ἑξῆς. Πολλοὶ δὲ τοῦτο ποιοῦσι· καὶ ἐὰν ἴδωσι μικρὸν πταῖσμα, εὐθέως ἐλέγχουσι, τὰ μέγιστα αὐτοὶ ἔχοντες πταίσματα. Διορθοῦσθαι οὖν χρὴ, ἀλλὰ μὴ ὡς πολεμίους ἐλέγχειν, καὶ ἐν τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασιν ὑπάρχειν πικρὸν καὶ ὑποκριτήν.

Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, καὶ τὰ ἑξῆς. Κύνας τοὺς ἐν ἀσεβείᾳ ζῶντάς φησι· μὴ μεταδιδόναι λόγου εὐσεβείας λέγει.

Χοῖροι οἱ ἐν τῷ τῆς ἁμαρτίας βορβόρῳ ἐγκυλιόμενοι.

Τὸ δὲ, *Ἵνα μὴ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς*, ἀντὶ

A num sonat aut qui in crastinum datur. Alii autem Christi corpus intelligunt, ut substantiæ nostræ coadunatum.

Vers. 13. *Ne nos inducas in tentationem*, precari docet, ne irruant in nos, sed avertantur prælia, supervenientibus autem ut resistamus; itaque nec vane gloriosi nec socordes inveniamur.

Vers. 17. Illud, *Faciem tuam unge*, non præceptum est ungendi, sed occultandi se tali modo, ut omnino lateant, tanquam in gaudio uncti.

Vers. 22. *Lucerna corporis est oculus*, et quæ sequuntur. Quod dicit, tale est: Quod oculus est corpori, illud est animæ mens; ut ergo nihil prodest corpus visu carens, ita qui conscientiam habet
B tenebris involutam, illius inde omnis vita corrumpitur.

Vers. 24. Quomodo intelligendum, *Nemo potest duobus dominis servire?* Duos contraria jubentes dicit; si enim id non contingeret, non duo essent, sed unus: ut in isto loco, *Etenim multitudinis credentium erat anima una.*

Mammona divitias sonat, et non diabolum, ut multi dicunt.

Vers. 25. *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis.* Circa communem consuetudinem dicit et multa alimenta; hæc enim cum sollicitudine sunt; aut circa animam non de talibus curare; ita ut separando legendum sit, si ita intelligere volu-
C mus, et punctum in animam ponimus, deinde incipimus.

Vers. 26. *Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt.* Hoc autem dicit non ut non seminemus, sed ne animo deficiamus.

Vers. 34. Quasi diceret, in hac die sua est opera, laborum multorum et negotiorum causa. Et aliter: *Sufficit diei malitia sua*, non malitiam diei audit, sed laborem nostrum et sollicitudinem.

CAPUT VII.

Vers. 1. Quomodo intelligendum, *Non judicate ut non judicemini?* Hoc dicit, ut qui multis oneratur culpis, propter leves quasdam culpas alium
D non impugnet; ideo prosequitur de festuca loquens.

Vers. 3. *Quid vides festucam in oculo fratris tui?* et reliqua. Multi autem hoc agunt; et si viderint levem culpam, incusare festinant, maximas ipsi culpas habentes. Corrigere ergo nos oportet, neque ut inimicos impugnare neque in aliorum peccatis acerbos esse et hypocritas.

Vers. 6. *Nolite dare sanctum canibus*; et reliqua. Canes qui in impietate degunt vocat, docetque non his tradatur verbi religio.

Porci sunt, qui in peccati volutabro merguntur.

Illud autem, *Ne conversi dirumpant vos*, ponitur

Digitized by Google

pro, Ne primum simulantes, deinde vos et vestram doctrinam invideant.

Vers. 7. Cur petentes non accipimus, et præsertim quando spiritualia petimus? Quia non cum multa vi pulsasti; aut omnino indignus es eorum quæ petiisti, aut quod celeriter petere cessasti.

Vers. 14. Quomodo angustam portam et arctam vocat, cum in alio loco dicat jugum suum suave et onus leve? Gregorius prius de labore, posterius de spe interpretatur. Joannes autem sobrios nos esse jubet et vigiles, et excitat cogitationes nostras, ne tanquam facilem aspernemur, sed tanquam angustam viriliter aggrediamur.

Vers. 21. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem meam.* Quasi diceret, Non sufficit tantum fidem habere, sed et opera pia proferre oportet.

Vers. 22. Etsi enim prodigia multa fecerint, inquit, *Non novi vos.* Fit autem hoc a sola gratia benevolentiæ ejus qui dedit; unde et condemnatione sunt digni. Magnopere ita honorati ut vitam rectam profiterentur, ingrati facti sunt et insensibiles; aut propter adeuntium fidem factum est; non enim est, ut alii interpretantur, quod primum quidem ob vitam rectam miraculis honorati fuerint, postea autem peccatores facti condemnandi sint.

CAPUT VIII.

Vers. 3. Cujus rei causa leprosum mundans verbo manum extendit? Ut ostenderet se non legi subesse, sed præesse, et nihil puro impurum esse. Ob hoc Elisæus Naaman non vidit, servans legis rigorem, cujus servus erat, non dominus.

Vers. 4. Quomodo hic jubens ut nemini dicat miraculum, alias ut dicant jubet? Hic quidem ut vitet jactationem et vanam gloriam; illic autem ut nos gratos faciat videntes et curatos.

Quare legem modo confirmat, velut cum dicit, *Ostende te sacerdoti*, modo solvit, ut, *Tolle grabatum tuum et ambula*, in Sabbato tale agens? Hoc quidem ut gratiæ legem introducat, illud vero ut Judæorum contra se audaciam et furorem identidem temperet.

Vers. 8. Centurio, qui a Matthæo memoratur, idem est ac ille qui apud Lucam; qui vero apud Joannem centurio alter est.

Vers. 16. Morborum plerique a peccatis oriuntur.

Vers. Cur dicentem Scribam, *Sequar te quocumque ieris*, non excepit? Quod putabat curationibus ditescere; verba autem ejus non aversantis sunt, sed reprehendentis.

Vers. 21. Qui dicit, *Permitte mihi, Domine, primum ire, et sepelire patrem meum*, acceptus quidem est, sed non permissus; sed audiit: *Dimitte mor-*

A τοῦ, Ἵνα μὴ πρότερον ὑποκριθέντες, ὕστερον καὶ ὑμᾶς καὶ τὴν διδαχὴν κωμῳδήσωσιν.

Διὰ τί αἰτοῦντες οὐ λαμβάνομεν, καὶ μάλιστα ὅταν πνευματικὰ αἰτῶμεν; Ὅτι οὐ μετὰ σπουδῆς πολλῆς ἔκρουσας· ἢ πάντως ἀνάξιος ὢν ᾔτησας, ἢ ὅτι ταχέως ἀπέστης αἰτούμενος.

Πῶς στενὴν τὴν πύλην καὶ τεθλιμμένην καλῶν, ἐν ἄλλῳ λέγει τὸν ζυγὸν αὐτοῦ χρηστὸν καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν; Ὁ μὲν Γρηγόριος τὸ μὲν διὰ τὸν πόνον, τὸ δὲ διὰ τὴν ἐλπίδα εἶπεν. Ἰωάννης δὲ, νήφειν ἡμᾶς παρασκευάζων καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ διεγείρων ἡμῶν τὰ φρονήματα, ἵνα μὴ ὡς εὐκόλου καταφρονήσωμεν, ἀλλ' ὡς στενῆς, ἀντεχώμεθα.

Τὸ, *Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ*
B *ποιῶν τὸ θέλημά μου*, ἀντὶ τοῦ, Οὐ δεῖ μόνον πίστιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ἔργα εὐσεβῆ προβάλλεσθαι.

Κἂν γὰρ σημεῖα, φησὶ, πολλὰ ποιῶσιν, *Οὐκ οἶδα ὑμᾶς*· γίνεται δὲ τοῦτο ἀπὸ χάριτος μόνης τῆς τοῦ δεδωκότος δωρεᾶς· ὅθεν καὶ τοῦ κολάζεσθαί εἰσιν ἄξιοι· περιττὸν οὕτως τιμηθέντες ἵνα βίον ὀρθὸν ἐπιδείξωνται, ἀγνώμονες γεγόνασιν καὶ ἀναίσθητοι· ἢ διὰ τὴν τῶν προσερχομένων πίστιν· οὐ γὰρ, ὡς ἕτεροι ὑπέλαβον, ἔστιν, ὅτι πρότερον μὲν δι' ὀρθὸν βίον ἐθαυματούργησαν, ὕστερον δὲ ἁμαρτήσαντες κατακριθήσονται.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

C Τίνος χάριν καθαίρων τὸν λεπρὸν λόγῳ ἐπέθηκε τὴν χεῖρα; Ἵνα δείξῃ ὅτι οὐχ ὑπόκειται νόμῳ, ἀλλ' ἐπίκειται, καὶ ὅτι τῷ καθαρῷ οὐδὲν ἀκάθαρτον· διὰ τοῦτο Ἐλισσαῖος οὐδὲ ἑώρα τὸν Νεεμὰν, τηρῶν τοῦ νόμου τὴν ἀκρίβειαν, ὅτι δοῦλος ἦν, ἀλλ' οὐ δεσπότης.

Πῶς ὧδε κελεύων μηδενὶ εἰπεῖν τὸ θαῦμα, ἀλλαχοῦ κελεύει εἰπεῖν; Ὧδε μὲν διὰ τὸ ἀκόμπαστον καὶ ἀκενόδοξον, ἐκεῖ δὲ διὰ τὸ εὐγνώμονας ἡμᾶς εἶναι τοὺς ὁρῶντας καὶ ἰαθέντας.

Διὰ τί ποτὲ μὲν ἐκύρου τὸν νόμον, ὡς τὸ, *Δεῖξον ἑαυτὸν τῷ ἱερεῖ*· ποτὲ δὲ ἀναιρεῖ, ὡς *Ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει*, ἐν σαββάτῳ τοῦτο ποιῶν; Τοῦτο μὲν ὁδοποιῶν τὰ τῆς χάριτος, τοῦτο δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Ἰουδαίων τόλμαν καὶ μανίαν
D τέως κοιμίζων.

Ὁ ἑκατόνταρχος ὁ παρὰ Ματθαίῳ μνημονευόμενος, ὁ αὐτός ἐστιν ὁ μνημονευόμενος παρὰ τῷ Λουκᾷ· ὁ δὲ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἑκατόνταρχος ἕτερός ἐστιν.

Τὰ πλείονα τῶν νοσημάτων ἀπὸ ἁμαρτημάτων γίνεται.

Διὰ τί τῷ εἰπόντι αὐτῷ, *Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ*, οὐκ ἐδέξατο; Ὅτι ἐνόμιζεν ἐκ τῶν ἰάσεων χρηματίζεσθαι· ταῦτα δὲ τὰ ῥήματα οὐκ ἦν ἀποτρεπομένου, ἀλλ' ἐλέγχοντος.

Ὁ εἰπὼν, *Ἐπίτρεψόν μοι, Κύριε, πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου*, ἀπεδέχθη μὲν, οὐκ ἐπετράπη δέ· ἀλλ' ἤκουσεν· Ἄφες τοὺς

Digitized by Google

νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· ἔδειξε δὲ διὰ τούτου ὅτι ὁ εἰπὼν ἦν πιστὸς, ὁ δὲ αὐτοῦ πατὴρ ἦν ἐκ τῶν ἀπίστων· διὰ τοῦτο εἶπεν νεκρούς· ἐκώλυσε δὲ αὐτὸν οὐ τὴν εἰς τοὺς γεγεννηκότας τιμὴν κωλύων, ἀλλὰ μὴ προτιμᾷν ταῦτα τῶν οὐρανίων.

Ἐκάθευδεν ὁ Κύριος οἰκονομικῶς ἐν τῷ πλοίῳ, οὐκ ἀγνοῶν τὸ μέλλον γίνεσθαι, οὐκ ἀδυνατῶν τὴν εἰρήνην βραβεῦσαι· εἰδὼς δὲ μέλλουσαν ταράσσεσθαι τὴν θάλασσαν, κατὰ δύο αἰτίας ἐκάθευδε, ἵνα καὶ τὸ σαθρὸν τῆς ὀλιγοπιστίας τῶν μαθητῶν ἐν τῷ χειμῶνι διελέγξῃ, καὶ τὸ δυνατὸν τῆς θεότητος αὐτοῦ ἐναργῶς ἐπιδείξηται.

Τὸν φόβον οὐ τὸ τῶν πειρασμῶν μέγα ἐργάζεται, ἀλλὰ τὸ τῆς διανοίας σαθρόν· διὰ τοῦτο συγχωρεῖ κλυδωνίζεσθαι, ἵνα ποιήσῃ καὶ αὐτοὺς πιστοτέρους διὰ τοῦ θαύματος· οὐ γὰρ οὕτως τὰ τῶν ἄλλων θαύματα, ὅσον τὰ ἐπ' ἐκείνοις διήγειρεν αὐτούς.

Τί ἐστι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν δαιμόνων, *Ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;* Ἀοράτως ἀπὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἐπάσχοντο οἱ δαίμονες· *πρὸ καιροῦ* δὲ λέγουσιν, ὡς εἰδότες ὅτι μέλλουσι καί ποτε κολασθῆναι. Αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ· αἱ δὲ τῶν ἀσεβῶν οὐκ ἐν μνήμασιν, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ἐντεῦθεν εὐθέως ἀπάγονται· καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου· καὶ ἀλλαχοῦ, *Σήμερον τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ.* Οὐχ οἷόν τε οὖν ψυχὴν ἐξελθοῦσαν ἐνταῦθα πλανᾶσθαι, ἢ ἐν ἀέρι, ὡς λέγουσιν, εἶναι, ἀλλ' ἐν ὡρισμένοις τόποις.

Ὑπήκουσε τοὺς δαίμονας ὁ Κύριος καὶ εἰς χοίρους ἀπεπέμψατο αὐτοὺς, πρῶτον μὲν ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲ κατὰ χοίρων ἔχουσιν ἐξουσίαν, μή τι γε κατὰ ἀνθρώπων· ἔπειτα ἵνα οἱ τοὺς τόπους οἰκοῦντες μάθωσιν αὐτὸν ὅστις ἦν· ἄπιστοι γὰρ ἦσαν· καὶ δείκνυται τοῦτο ἐκ τοῦ λέγειν αὐτοὺς, ὅτι *Ἄπελθε ἀπὸ τῶν ὁρίων ἡμῶν.* Διὰ τοῦτο δὲ τοὺς χοίρους ἀνεῖλον οἱ δαίμονες, ἵνα τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλωσι· πανταχοῦ γὰρ χαίρουσιν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Ἡ μὲν Βηθλεὲμ ἤνεγκεν αὐτὸν παροδευόντων τῶν γονέων· ἡ δὲ Ναζαρὲθ ἔθρεψεν· ἐκεῖθεν γὰρ οἱ γονεῖς· ἡ δὲ Καπερναοὺμ εἶχεν οἰκοῦντα διηνεκῶς.

Ὁ μὲν Ματθαῖος περὶ τοῦ παραλυτικοῦ λέγει ὅτι προσέφερον αὐτόν· οἱ δὲ ἄλλοι ὅτι καὶ τὴν στέγην διατεμόντες καθῆκαν αὐτόν. Ἀληθῆ οὖν τὰ δύο· πρῶτον μὲν ἀπεστέγασαν, εἶτα πλήθους ὄντος περὶ αὐτὸν, προσήνεγκαν.

Εἰπόντων, *Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;* αὐτὸς δεικνὺς κατὰ τὸν λόγον αὐτῶν ὅτι Θεός ἐστι, λέγει· *Τί ἐστιν εὐκολώτερον, εἰπεῖν, Ἀφέωνταί σου, ἢ εἰπεῖν, Ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει;* Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· Τί δοκεῖ εὔκολον ὑμῖν εἶναι, τὸ σφίγξαι παραλελυμένον, ἢ ψυχῆς ἁμαρτήματα λῦσαι; Εὔδηλον ὅτι ἁμαρτήματα λῦσαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀφανὲς, τὸ δὲ φανε-

tuos sepelire mortuos suos. Ostendit autem per hoc illum qui dicebat credentem fuisse, patrem vero ejus e non credentibus. Ideo dicit eos mortuos. Prohibuit autem eum, non honorem in parentes vetans, sed ne illa cœlestibus anteferret.

Vers. 24. Dormiebat Dominus a proposito in navicula, non ignorans quod fieri debebat, et non impar pacem componendi. Sciens autem agitandum esse mare, ob causas duas dormiebat, ut debilitas levis discipulorum fidei in tempestate confunderetur, et potentia divinitatis ejus palam ostenderetur.

Vers. 25. Timorem non magnitudo tentationum facit, sed mentis imbecillitas : ideo fluctibus agitari se permittit, ut eos credentes magis per miraculum efficiat ; non enim tantum patrata in aliis miracula, quantum in ipsis gesta hos excitare poterant.

Vers. 29. Quid est quod a dæmoniis dictum est, *Venisti ante tempus torquere nos?* Invisibiliter ex ejus præsentia dæmonia patiebantur ; ante tempus dicunt, sciunt se olim castigari debere. Animæ justorum in manu Dei, impiorum autem animæ non in monumentis, ut plures dicunt, sed inde confestim auferuntur; et patet in Lazaro et divite ; et alias, *Hodie animam tuam repetent a te.* Non possibile est igitur animam egressam hic errare, aut in aere, ut dicunt, esse, sed in locis determinatis.

Vers. 32. Exaudivit Dominus dæmones et in porcos immisit ; primo quidem ut ostenderet eos non in porcos potestatem habere, neque ullam in homines ; deinde ut locorum incolæ discerent quis esset ; non credentes enim erant. Et indicat id, quod isti dicunt, ut transiret a finibus eorum. Ideo porcos absumserunt dæmones, ut homines in desperationem conjicerent : nam semper in nostris adversitatibus gaudent.

CAPUT IX.

Vers. 1. Bethleem quidem peperit eum, parentibus iter facientibus; Nazareth vero educavit, inde enim erant parentes; et Capharnaum incolam eum habuit perpetuo.

Vers. 2. Matthæus de paralytico dicit quod offerebant eum ; alii autem quod tectum rumpentes illum proferrent; verum igitur est utrumque; primum quidem per tectum demiserunt, deinde, cum multitudo juxta Jesum esset, obtulerunt.

Vers. 5. Dicentibus illis, *Quis potest remittere peccata nisi solus Deus?* ipse ostendens ex ipsorum sermone se Deum esse, dicit : *Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi, an dicere, Tolle grabatum tuum et ambula?* Quod autem dicit, tale est : Quid videtur vobis facile esse, paralyticum stringere, an animæ peccata solvere? Patet quod peccata solvere. Sed quoniam hoc quidem invisibile, illud autem

Digitized by Google

visibile est, minorem rem expono, ut major et invisibilis credatur.

Vers. 9. Insidiantes evitans non moratur iisdem locis, sed frequenter immutat, odium ut facilius placetur.

Vers. 11. Matthæus publicanus, qui et evangelista, ingressu Christi honoratus, omnes publicanos convocavit.

Vers. 13. Ideo dicunt Pharisæi discipulis : *Magister vester amicus publicanorum et peccatorum est*, volentes avertere illos ab eo.

Vers. 14. Quare Joannis discipulos objicientes quod ejus discipuli non jejunarent, non vituperat ut vane gloriosos, sed sponsi exemplum illis affert? Non vituperat per mansuetudinem; sponsum vero proponit, illis in memoriam revocans Joannis verba, cum dixit : *Qui sponsam habet sponsus est*. Quod autem dicit tale est : Tempus meum et meæ vitæ tempus, lætitiæ est illis occasio; venient autem dies quando ab illis auferetur sponsus.

Vers. 16. Quid est quod dicit, *Nemo immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus?* Ostendit non factos esse validos adhuc discipulos; et ita in præsentia obviis non oportet imponere præcepta onerosa.

Vers. 17. Utres et vinum proponit, quoniam de gula sermo erat; ideo ab iisdem sumit exempla, et quod nihil austerum præcipere oporteat nec grave his qui incipiunt.

Vers. 20. Cur non palam hæmorrhoissa venit? Quod impuram esse se putabat ob fluxum; atque etiam quod convenientem non habebat de illo opinionem, nam latere non putasset. Ille autem non permisit eam latere, ut primum timorem ejus solveret; secundo ut corrigeret eam, quoniam latere putaverat; tertio ut fidem ejus publicam faceret; quarto autem, ut archisynagogum credentem efficeret circa resurrectionem filiæ; nam tunc illum iste implorabat.

Vers. 22. Ne latens angustiaretur, et ut fidem publicam faceret; et morbum comprimere non minus est quam perspicere.

Vers. 23. De tibicinibus in domo archisynagogi memoratur, ut in hoc quoque palam ostendatur archisynagogorum insania.

Lamentantes et tibicines a domo expulit, ut indignos qui miraculi testes essent. In domo archisynagogi foras omnes emisit, et discipulos solos admisit ad prodigium videndum; docens nos ut gloriam quæ a multis venit vitemus, et discipulos animo firmiores faciens.

Vers. 24. *Non mortua est puella, sed dormit.* Ostendunt hæc verba mortem non esse nunc metuendam.

Ideo jubet ut illi detur manducare, ne videatur phantasiam esse quod factum est. (Pertinet ad Marcum, v, 43.)

Vers. 27. Cæcos attrahit clamantes, non per

A ρὸν, προστίθημι τὸ καταδεέστερον, ἵνα τὸ μεῖζον καὶ ἀφανὲς πιστευθῇ.

Ἐκκλίνων τοὺς ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐπιμένει τοῖς τόποις, ἀλλὰ συχνὰ μετανίσταται, διδοὺς ὑποχωρεῖν τὸν φθόνον.

Ὁ Ματθαῖος τελώνης, ὃς καὶ εὐαγγελιστὴς καλλωπιζόμενος τῇ εἰσόδῳ Χριστοῦ, πάντας τοὺς τελώνας συνεκάλεσεν.

Διὰ τοῦτο λέγουσιν οἱ Φαρισαῖοι τοῖς μαθηταῖς, ὅτι *Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐστι*, βουλόμενοι ἀποχωρῆσαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ.

Τίνος ἕνεκεν τοὺς Ἰωάννου μαθητὰς ἐγκαλοῦντας ὅτι μαθηταὶ αὐτοῦ οὐ νηστεύουσιν, οὐκ ἐπιτιμᾷ ὡς κενοδόξους, ἀλλὰ νυμφίου μέμνηται; Οὐκ ἐπιτιμᾷ δι' B ἐπιείκειαν· νυμφίου δὲ μέμνηται ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τῶν Ἰωάννου ῥημάτων, δι' ὧν ἔλεγεν· *Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν*· ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς καὶ τῆς ἐμῆς διαγωγῆς, χαρᾶς ἐστιν αὐτοῖς ὑπόθεσις· ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπ' αὐτῶν ἀρθῇ ὁ νυμφίος.

Τί ἐστιν ὃ λέγει, ὅτι *Οὐδεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ*; Δηλῶν ὅτι οὔπω γεγόνασιν ἰσχυροὶ οἱ μαθηταί· οὕτω δὲ ἄρτι διακειμένους, οὐ χρὴ ἐπιτιθέναι ἐπιτάγματα βαροῦντα.

Ἀσκῶν μέμνηται καὶ οἴνου, ἐπειδὴ περὶ γαστριμαργίας ἦν ὁ λόγος· διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν αὐτῶν λαμβάνει τὰ ὑποδείγματα· καὶ ὅτι οὐδὲν αὐστηρὸν ἐπιτάττειν χρὴ καὶ βάρος ἔχον τοῖς ἀρχομένοις.

C Διὰ τί μὴ φανερῶς ἡ αἱμοῤῥοοῦσα ἦλθεν; Ὡς ἀκάθαρτος εἶναι νομίζουσα διὰ τὴν ῥύσιν· ἔτι δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ μὴ ἔχουσα δόξαν, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐνόμισε λανθάνειν· οὐκ ἀφῆκε δὲ αὐτὴν λαθεῖν, ἵνα πρῶτον μὲν λύσῃ αὐτῆς τὸν φόβον· δεύτερον ἵνα διορθώσηται ταύτην, ἐπειδὴ ἐνόμισε λανθάνειν· τρίτον ἵνα τὴν πίστιν αὐτῆς δημοσιεύσῃ· τέταρτον δὲ ἵνα καὶ τὸν ἀρχισυνάγωγον πιστὸν ποιήσῃ περὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ παιδός· τότε γὰρ αὐτὸν ἐζήτει.

Ἵνα μὴ ἀγωνιᾷ κεκλοφυῖα, καὶ ἵνα δημοσιεύσῃ τὴν πίστιν· καὶ τὸ στῆσαι δὲ τὴν νόσον, οὐκ ἔλαττον τοῦ νοῆσαί ἐστιν.

Ἐμνήσθη τῶν αὐλητῶν ἐν τῷ ἀρχισυναγώγῳ, ἵνα D καὶ ἐν τούτῳ δημοσιεύσῃ τὴν τῶν ἀρχισυναγώγων ἄνοιαν.

Τοὺς θρηνοῦντας καὶ αὐλοῦντας ἔξω τῆς οἰκίας ἐξέβαλεν, ὡς ἀναξίους αὐτοὺς τοῦ θαύματος κρίνων εἶναι. Ἐπὶ τοῦ ἀρχισυναγώγου πάντα ἐξέβαλεν ἔξω, τοὺς δὲ μαθητὰς μόνους εἰσήνεγκεν ὁρᾷν τὸ θαῦμα· διδάσκων ἡμᾶς τὴν παρὰ τῶν πολλῶν διακρούεσθαι δόξαν, τοὺς μαθητὰς δὲ προθυμοτέρους ποιῶν.

Τὸ, *Οὐ τέθνηκεν, ἀλλὰ καθεύδει*, λέγειν, δεικνύει ὅτι οὐ φοβερὸς ὁ θάνατος ἀπὸ τοῦ νῦν.

Διὰ τοῦτο κελεύει αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν, ἵνα μὴ δόξῃ φαντασία εἶναι τὸ γεγενημένον.

Τοὺς τυφλοὺς παρέλκει κράζοντας, οὐ κενοδοξῶν

Digitized by Google

ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸ πιστὸν αὐτῶν. Κατηγορία Ἰουδαίων καὶ τοῦτο ἦν, τὸ ἐξ ἀκοῆς μόνης ζητεῖν τὴν ἴασιν τοῖς τυφλοῖς· ἤκουον γὰρ περὶ τοῦ Χριστοῦ οὕτω· ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἔβλεπον καὶ οὐκ ἐπίστευον.

Υἱὸν Δαβὶδ οἱ τυφλοὶ ἐκάλουν, διότι τιμῆς εἶναι τὸ ὄνομα ἐδόκει.

Δευτέραν ἐρώτησιν προσάγει πρὸς αὐτούς, οὐ δοξομανῶν, ἀλλὰ σπουδάζων ἱκετεύεσθαι πολλάκις· ἵνα μὴ νομίσῃ τις τοῦτον ὡς φιλότιμον ὄντα ἐπιπηδᾷν τοῖς θαύμασιν.

Ὅτε τὸ μεῖζον αὐτὸν ἐκάλεσαν ὄνομα ᾐτοῦντο Κύριον, τότε ἰᾶται αὐτούς, ἐφελκόμενος εἰς τοῦτο πιστεύειν τοὺς ἀκούοντας.

Παραγγέλλει μηδενὶ εἰπεῖν διὰ τὸ ἄτυφον καὶ ἀκενόδοξον.

Ἡ κώφευσις οὐκ ἦν φυσικὴ ἀσθένεια, ἀλλὰ ἐκ δαίμονος ἐπιβουλῆς.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Διὰ τί Σίμωνα λέγει τὸν λεγόμενον Πέτρον; καὶ διὰ τί Ἰάκωβον τὸν Ἀλφαίου; Ὅτι ἦν καὶ ἄλλος Σίμων καὶ ἄλλος Ἰάκωβος.

Ἵνα μὴ ἐπαρθῶσιν ὑπὸ τῶν γινομένων ὑπ' αὐτῶν θαυμάτων, εἶπεν· *Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.*

Τί γὰρ ἡ ῥάβδος κωλύει πρὸς τὸ κήρυγμα; ἢ ποία ἁμαρτία ἦν ἡ τῆς ῥάβδου κράτησις; Ἀλλὰ τὸ τραχὺ τῆς παιδείας τῇ ῥάβδῳ παρεικάζων, ἀπαγορεύει τέως τῷ σκληρῷ τῆς παιδείας μὴ χρᾶσθαι παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας· ὅτι δὲ ἐπὶ ῥάβδου λαμβάνεται τὸ αὐστηρὸν τῆς παιδείας, μαρτυρησάτω μοι Παῦλος· ἀκούσας γὰρ ἐν Κορίνθῳ τινὰς ἁμαρτήσαντας, γράφει λέγων· *Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;* Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος τοὺς νεωστὶ προσελθόντας αὐτῷ ἀνθρώπους, οὐ πρότερον νηστεύειν ἐπιτρέπει, ἀλλὰ πρότερον πιστεύειν καὶ τότε νηστεύειν· ὅθεν ἐγκαλούμενος ὑπὸ τῶν Φαρισαίων διὰ τί οἱ Ἰωάννου μαθηταὶ νηστεύουσι, προσφόρως καὶ ἁρμοζόντως ἀποκρίνεται λέγων· *Οὐδεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή γε, πλεῖον σχίσμα γίνεται.* Ἱμάτιον παλαιόν, τὸν ἐν τῇ παλαιότητι παραβάσεως τοῦ ἀρχαίου Ἀδὰμ γεννηθέντα ἄνθρωπον λέγει· καινὸν δὲ ῥάκος, τὸ νεαρὸν κήρυγμα τῆς νηστείας· ἐὰν γὰρ θελήσῃς τῷ παλαιωθέντι ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ Ἕλληνι πρῶτον ἐπιβάλλειν τὸ νεαρὸν κήρυγμα τῆς νηστείας, πλέον σχίζεται ἤπερ συνάπτεται, πλέον χωρίζεται τῆς Ἐκκλησίας.

Τό, *Ἄξιος ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ*, διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰδίων μαθητῶν τρέφεσθαι· λέγει γὰρ αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους δηλονότι.

Τὸ μὴ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν, ἕνεκα τοῦ μὴ δοξομανεῖν εἴρηται, ἢ τοῦ μὴ λυπεῖσθαι τὸν καταλιμπανόμενον.

Τὸ ἐκτινάσσειν τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπετέτακτο καὶ ἐπράττετο αὐτοῖς, ἢ ὥστε δεῖξαι μηδὲν λαβεῖν αὐτοὺς παρ' αὐτῶν μηδὲ βούλεσθαι· ἢ

A vanam gloriam, sed ad ostendendam eorum fidem. Condemnatio Judæorum id quoque erat, quod solo auditu quærerent curationem cæci. Sic enim de Christo audierant; illi autem videbant et non credebant.

Filium David cæci vocabant, quia honoris nomen esse videbatur.

VERS. 28. Secundam interrogationem ad hos dirigit, non per jactantiam, sed volens sæpius rogari; ne quis putet illum ob laudis ambitionem miracula patrare.

Quando majori illum vocarunt nomine, Dominum supplicantes, tunc eos curat, adductus ad id ut crederent audientes.

VERS. 30. Præcipit nemini dicant per modestiam
B et vanæ gloriæ aversionem.

VERS. 32. Mutismus non infirmitas erat physica, sed e dæmonis artificio oriebatur.

CAPUT X.

VERS. 2. Cur Simonem vocat, *qui dicitur Petrus?* et cur *Jacobum Alphæi?* Quia alter erat Simon et alter Jacobus.

VERS. 8. Ne lucrifaciant ex miraculis ab ipsis patratis, dicit: *Gratis accepistis, gratis date.*

VERS. 10. Quid enim virgam vetat habere ad prædicationem, aut quæ culpa esset virgæ possessio? Scilicet severam institutionem virgæ conferens,
C prohibet ne austera institutione utantur in principio prædicationis. Quod autem in virga severitas institutionis adumbretur, testis mihi sit Paulus; audiens enim quosdam Corinthi peccavisse, scribit dicens: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, aut in charitate et spiritu mansuetudinis?* Ob eam rem Dominus homines prima vice ad illum adeuntes, non primum jejunare hortatur, sed primo credere, deinde jejunare. Unde interrogatus a Pharisæis cur Joannis discipuli jejunent, congruam et convenientem responsionem dat dicendo: *Nemo immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus; sin autem, pejor scissura fit.* Per vestimentum vetus, hominem in vetustate transgressionis antiqui Adam genitum significat; per novum autem pannum, recens ista
D jejunii prædicatio. Si enim volueris seni facto in peccatis Græco primum injicere recentem jejunii prædicationem, scinditur magis quam committitur, magisque ab Ecclesia amovetur.

Illud, *Dignus est operarius cibo suo*, quemque a suis discipulis propriis alendum esse indicat; dicit enim hos apostolos palam.

VERS. 12. Ne domum domo mutent monet, ut non jactantiam exhibeant, aut non doleat qui relictus esset.

VERS. 14. Excutere pulverem de pedibus ipsorum præcipitur, et exercetur ab eis, sive ad ostendendum eos nihil sibi accipere ex illis velle, sive ut sit testi-

Digitized by Google

monium longi quod percurrerunt itineris propter illos. — *Excutite pulverem de pedibus vestris*, vel ut ostendatis, dicit, vos nihil accepisse, vel ut significetis illis vos longum iter peragrasse propter illos, etsi nihil profecerint.

VERS. 16. *Ecce ego mitto vos; Ego* idem ac Ego dominus et potens sonat; quod sufficit ad persuasionem.

Illud, *Sicut oves in medio luporum*, illorum mansuetudinem indicat, quam oportebat habere prædicantes.

Et columbæ simplicitatem illos servare et innoxietatem monet; et conjungere volens ista ut virtus oriatur, prudentiam serpentis docet habere, ut custodiant velut ille caput, id est fidem.

VERS. 19. *Nolite cogitare quid loquamini.* Ad animum sumendum ita eos excitat; nam illitterati erant.

VERS. 23. *Non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius hominis*, id est donec vos suscipiam. Nam sufficiebat ad persuadendos eos illum vel solum videre.

VERS. 24. *Non est discipulus super magistrum*, scilicet a majore verbum accipitur; hoc enim ut plerumque contingit, et maxime quando est servus aut discipulus.

VERS. 25. *Quanto magis domesticos ejus*, id est vos: non dixit servos, sed domesticos, magnam cum eis familiaritatem ostendens, et animos illis addens.

VERS. 26. *Nihil est opertum quod non revelabitur*, dictum apostolis, talem significationem habet: ex isto, *Si me persecuti fuerint, et vos persequentur*, sumitur principium sententiæ, quasi diceret: Contemnentes vos primum, postea cognoscent quinam sitis.

VERS. 27. Tenebras et aurem memorat, non quod in aurem vel in tenebris discurratur, sed quod illa quæ clam didicerunt cum libertate docturi sint; super tecta, idem est ac per universum orbem.

VERS. 29. *Duo passeres asse veneunt.* Providentiam indicat, ita ut isti non capiantur, ignorante Deo, neque sine illius operatione in laqueos cadant.

VERS. 30. *Vestri capilli numerati sunt*, significat illos a Deo diligi, cognosci, et protegi.

VERS. 32. Non dixit, Confitebitur me, sed, *In me*; ostendens hunc non propria virtute, sed supernæ auxilio gratiæ confiteri, qui Christum confitetur.

VERS. 33. De negante non dixit, Mihi, sed, *Me*; nam destitutus aliquis a Deo ita Christum negat.

VERS. 34. *Non veni pacem mittere, sed gladium.*

A ὥστε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς γενέσθαι τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας ἣν ἐϐάδισαν δι' αὐτούς. Τὸ, *Ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν*, ἢ, Ὅτι οὐδὲν ἐλάϐετε, φησὶν, δείξατε· ἢ, ὅτι Δείξατε αὐτοῖς ὅτι μακρὰς ὡδοιπορήσατε δι' αὐτοὺς, κἂν οὐδὲν ὠφελήθησαν.

Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς. Τὸ, Ἐγὼ, ἀντὶ τοῦ, Ἐγὼ ὁ κραταιὸς καὶ δυνατός· ὅπερ ἀρκεῖ εἰς παραμυθίαν.

Τὸ, *Ὡς πρόϐατα ἐν μέσῳ λύκων*, τὴν ἡμερότητα αὐτῶν ἐμφαίνει, ἣν ἔχειν δεῖ διδασκόντων αὐτῶν.

Καὶ τῆς περιστερᾶς τὴν ἁπλότητα λέγει αὐτοὺς φυλάττειν καὶ ἀκακίαν· καὶ κεράσαι βουλόμενος ταῦτα ἵνα γένηται ἀρετὴ, τὴν φρόνησιν τοῦ ὄφεως B ἔχειν λέγει, εἰς τὸ τηρεῖν ὡς ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν, ἤγουν τὴν πίστιν.

Τὸ, *Μὴ μεριμνήσητε τί λαλήσητε*, τὸ θαῤῥεῖν εἰσάγει αὐτούς· ἀμαθεῖς γὰρ ἦσαν.

Τὸ, *Οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*, τουτέστιν, Ἕως οὗ ὑμᾶς καταλήψομαι· καὶ γὰρ ἤρκει εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς τὸ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ μόνον.

Τὸ, *Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον*, ἀπὸ τοῦ πλείονος τὸν λόγον δέξαι· τοῦτο γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· καὶ μάλιστα ἕως ἐστὶ δοῦλος ἢ μαθητής.

Πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ, εἴπεν, C ἤγουν, ὑμᾶς· οὐκ εἶπεν δούλους, ἀλλ' οἰκειακοὺς, πολλὴν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα ἐπιδεικνύμενος, καὶ θαῤῥεῖν αὐτοὺς ποιῶν.

Τὸ, *Οὐδέν ἐστιν ἀπόκρυφον ὃ οὐ φανερωθήσεται*, πρὸς τοὺς ἀποστόλους λεγόμενον, τοιαύτην ἔχει τὴν διάνοιαν, ἀπὸ τοῦ, *Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσι*, λαϐὼν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐννοίας· ἀντὶ τοῦ, Κωμῳδήσαντες ὑμᾶς πρότερον, ὕστερον γνωρίσουσιν οἵτινές ἐστε.

Σκότος καὶ οὖς λέγει, οὐχ ὅτι εἰς τὸ οὖς καὶ ἐν σκοτίᾳ διελέγετο, ἀλλ' ὅτι, φησὶ, τὰ κρυπτῶς διδασκόμενα μετὰ παῤῥησίας ἔσονται· τὸ δὲ, *ἐπὶ τῶν δωμάτων*, ἀντὶ τοῦ, εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, λέγει.

Δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται. Τὴν Πρόνοιαν D εἰσάγει, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνα κρατηθήσονται, ἀγνοοῦντος τοῦ Θεοῦ, οὐχ ὅτι ἐνεργοῦντος αὐτοῦ πίπτουσιν εἰς παγίδα.

Τὸ, *Καὶ αἱ τρίχες ὑμῶν ἠριθμημέναι εἰσὶ*, τοῦτο σημαίνει, ὡς φιλεῖσθαι παρὰ Θεῷ καὶ γινώσκεσθαι καὶ προνοεῖσθαι.

Οὐκ εἶπεν, ὅτι Ὁμολογήσει ἐμὲ, ἀλλ', *Ἐν ἐμοί*· δεικνὺς ὅτι οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ ἄνω βοηθούμενος χάριτι ὁμολογεῖ ὁμολογῶν Χριστόν.

Περὶ τοῦ ἀρνουμένου οὐκ εἶπεν, Ἐμοὶ, ἀλλ', *Ἐμέ*· ἔρημος γὰρ γενόμενός τις Θεοῦ οὕτως ἀρνεῖται τὸν Χριστόν.

Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν· τὸ

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

νενοσηκὸς ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνοντος, καὶ τὸ στασιάζον A ἀπὸ τοῦ εἰρηνεύοντος λέγει.

Τὸ, *Ὁ φιλῶν πατέρα*, καὶ τὰ ἑξῆς, τοῦτο λέγει· ὅταν πλέον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν. Λουκᾶς λέγει, ὅτι *Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ*, ἀντὶ τοῦ ἀπιστοῦντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἢ μὴ ἀπίστου ὄντος, ἀπαιτοῦντος δὲ πλέον φιλεῖν αὐτὸν ὑπὲρ Χριστὸν, δεῖ, φησὶ, τοῦτον ἀποστρέφεσθαι.

Τὸ, *Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ μοι*, τοῦτο δηλοῖ, τὸ πρὸς θάνατον εἶναι ἑτοίμους· ὡς ἐπὶ πολὺ γὰρ ὁ τῶν παλαιῶν θάνατος διὰ σταυροῦ ἦν, ὡς νῦν διὰ ξίφους.

Τὸ, *Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ*, ἀντὶ τοῦ, Ὁ φιλῶν αὐτὴν ἐν ἡδοναῖς, λέγει.

Τὸ, *Ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ*, ἀντὶ τοῦ, Διὰ B θανάτου στερηθεὶς αὐτῆς, λέγει.

Τὸ, *Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου καὶ δικαίου, μισθὸν προφήτου λήψεται*, τοῦτο λέγει, τὸ μὴ διὰ βιωτικὴν προστασίαν δέξασθαι αὐτὸν, ἀλλὰ διότι προφήτης ἐστὶν, ἢ διότι δίκαιός ἐστι· τὸ δὲ, *Μισθὸν προφήτου λήψεται*, καὶ ἄλλως ἔστι νοῆσαι· ἢ, οἷον αὐτὸς ὁ προφήτης μέλλοι λαμβάνειν μισθόν· προφήτην δὲ νοήσεις καὶ τὸν ψευδοπροφήτην.

Τὸ ποτήριον τοῦ ὕδατος τοῦ ψυχροῦ, τούτου χάριν δέχεται, ἵνα καὶ τῶν πενήτων τὴν ἀφορμὴν ἐκκόψῃ, ὡς δύναται παρέχειν, καὶ τὴν προαίρεσιν γυμνώσῃ αὐτῶν.

Quod morbum infert pro curante, quod rebellationem excitat pro pacificante dicit.

Vers. 37. Illud, *Qui amat patrem*, etc., interpretamur ita, quando magis amat quam Deum et ejus mandata. Lucas dicit, quod *Si quis venit ad me et non odit patrem suum*, id est patrem suum infidelem. Si vero non infidelis est, et exigit amari magis quam Christum, oportet, inquit, illum aversari.

Vers. 38. *Qui non accipit crucem suam et sequitur me*, ostendit ad mortem paratos esse debere. Ut enim plerumque priscorum mors per crucem erat, nunc per gladium.

Vers. 37. *Qui invenit animam suam*, idem est ac qui amat eam in voluptatibus.

Qui perdiderit animam suam, idem est ac qui morte ea privatus est.

Vers. 41. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ et justi, mercedem prophetæ accipiet*, id est, non propter terrestrem respectum recipit, sed quia propheta aut justus est; *mercedem prophetæ accipiet*, et aliter intelligendum est: aut talem quam ipse propheta mercedem accipere deberet; prophetam autem intelliges et pseudoprophetam.

Vers. 42. Calicem aquæ frigidæ mercedem accipit, ut pauperum miseriam exstirpet, quantum præstare potest, et eorum voluntatem patefaciat.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

C

Διὰ τοῦτο, μετὰ τὸ διδάξαι τοὺς μαθητὰς, μετέβη, φησὶν, ἐκεῖθεν διδοὺς χώραν αὐτοῖς ἰᾶσθαι· παρόντος γὰρ αὐτοῦ, οὐδεὶς ἂν ἐκείνοις ἠθέλησε προσελθεῖν πρὸς θεραπείαν.

Διὰ ζηλοτυπίαν Ἰωάννου μαθητῶν πρὸς Χριστὸν ἐγένετο ἡ ἀποστολὴ παρὰ Ἰωάννου· καὶ τὸ ἐρωτῆσαι αὐτὸν τίς ἦν· εἶχον γὰρ τὸν μὲν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ Ἰωάννην κρείττονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον· ἐπεὶ οὐκ ἐγίνωσκεν ἑαυτὸν παρεχόμενον, ἵνα ὠφελήσῃ αὐτούς· τούτου χάριν πέμπει δῆθεν αὐτὸς μαθεῖν, ἵν' ἐκεῖνοι μάθωσιν· οὔτε γὰρ τὸ σιγῆσαι Ἰωάννην περὶ τούτου καλὸν, οὔτε τὸ εἰπεῖν, *Μείζων μού ἐστι*, δυσαποστάτως ἔχοντες πρὸς Ἰωάννην· διὰ τοῦτο καὶ ἐλθόντων αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν D ἐθεράπευσεν.

Διὰ τοῦ εἰπεῖν, *Μακάριος ὃς οὐ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί*, ἔδειξε ὅτι καὶ τὰ ἀπόῤῥητα οἶδε τῶν ἀπιστούντων.

Διὰ τὸ μὴ ὑποπτεῦσαι τοὺς ὄχλους ὅτι πρότερον μαρτυρῶν ὁ Ἰωάννης περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὕστερον ἐρωτᾷ, Εἰ σὺ εἶ· τούτου χάριν λέγει ἀκουόντων τῶν ὄχλων· *Τί ἐξήλθετε ἰδεῖν εἰς τὴν ἔρημον; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου;* καὶ τὰ ἑξῆς· τοῦτο δὲ λέγει ὅτι ἑδραῖός ἐστι, καὶ οὐκ εὐρίπιστος ὡς κάλαμος.

Περισσότερον ἐστιν *προφήτου*, ὅτι ἐγγύς ἐστι τοῦ προφητευομένου καὶ πρόδρομος αὐτοῦ. Οἱ λέγοντες αὐτὸν μὴ μείζονα εἶναι προφητῶν ὡς ἀγνοοῦντα,

CAPUT XI.

Vers. 1. Ideo postquam discipulos suos docuisset, transit inde, inquit, illis locum cedens ut curarent; præsente enim eo, nemo illos voluisset adire in curationem.

Vers. 2. Per zelotypiam discipulorum Joannis ad Christum facta est a Joanne missio, ad interrogandum eum quis esset. Habebant enim Christum ut merum hominem, Joannem vero majorem quam secundum hominem. Cum non se cognosceret aptum ad utilitatem ipsis præstandam, ideo mittit quasi ut ipse discat, reipsa ut ipsi discant. Non enim si Joannes de illo siluerit bonum fuisset, neque si dixerit, *Major me est*, in Joannem fideles se ostendissent. Ideo venientibus illis, coram morbos sanavit.

Vers. 6. Dicendo, *Beatus qui non scandalizatus fuerit in me*, ostendit se arcana quoque non credentium scire.

Vers. 7. Ne in suspicionem turbis incidat, quod Joannes primum testimonium dans de Christo, postea interrogat: An tu es Christus? ideo audientibus turbis dicit, *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* et reliqua. Hoc autem dicit, quia firmus est et non vento cedens ut arundo

Vers. 7. *Plus quam propheta* est, quia vicinus est prophetizati et illius præcursor. Qui dicunt illum non majorem esse prophetis ut ignorantem,

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

nesciunt quod dicunt. Non enim ignorabat, sed propter discipulos hoc finxit. Præterea multo major prophetizatum vidit.

Cognoscebat Joannes oportere Christum pati; quando enim dicit eum Agnum qui tollit peccatum mundi, hoc per allusionem loquitur; et cum dicit, *in Spiritu vos baptizabit*, alludit ad ea quæ post resurrectionem in Pentecoste facta sunt.

VERS. 11. *Non surrexit major Joanne inter natos mulierum*, præterito de tempore est, non futuro; ne quis suspicetur vel apostolis qui succedent, majores esse qui præterierant, de illo tantum pronuntiat.

Minorem quemdam dicendo aliquem Joanne, seipsum minorem designat secundum tempus, minorem secundum multorum opinionem. Hoc autem dicit postquam illum laudaverit, ne magnitudo et insolita laudum propositio principalem illum ostendat, vel ipso laudante Christo.

VERS. 12. Quodnam' dicit regnum? Fidem in illum : ipse enim erat cœlorum rex.

Regnum cœlorum esse aliqui dicunt dignorum in cœlis conversationem; alii autem similem angelis salvatorum morationem; alii visionem ipsam divinæ pulchritudinis, similitudine cœlestis indutis. Consonant autem revera, ut mihi videtur, tres istæ de hoc opiniones; cuique enim ad analogiam illius in illis est quoad quale et quantum justitiæ, futura est gratia.

VERS. 14. Illud, *Ipse est Elias qui venturus est*, non solum intelligi debet quod hic de quo dictum est venturus sit, sed quod sicut Joannes præcursor fuit prioris Christi adventus, ita Elias posterioris futurus sit.

VERS. 15. *Qui habet aures audiendi audiat.* Vult per hæc verba excitare audientium mentem, et idcirco per parabolas loquitur.

VERS. 16. *Cecinimus et non saltastis*; istud nemo ut improprium accipiat; nam ad assignatum sensum dicit.

VERS. 18. *Neque manducans neque bibens*; evidenter carnem nec vinum; sine cæteris enim vivere non potuisset.

VERS 19. *Justificata est sapientia a filiis suis*; hoc dicit, quia si non crediderint Judæi, arguere illum non eis licet. Etenim omnia pro sua parte implevit, ita ut vel imprudenter se gerere volentibus ne umbram quidem aversionis reliquerit. Nam si Judæi non crediderint in Christum, non fuit propter Joannis jejunium et silvestrem vitam, neque propter communis vitæ consuetudinem et familiarem conversationem Domini illius Christi : sed igitur hic qui omnia sapienter complebat, nihil omittendo eorum quæ conferebant ad eorum utilitatem et salutem, ab eis condemnatus est; et nihil omnino habent quo illum arguant, nam omnia pro sua parte implevit, ne umbram quidem eis ignorantiæ et ingratitudinis relinquens.

A **οὐχ οἴδασι τί λέγουσιν· οὐ γὰρ ἠγνόει, ἀλλα διὰ τοὺς μαθητάς· ἔπειτα μεί'ων ὅσῳ καὶ τὸν προφητευόμενον εἶδεν.**

Ἐγίνωσκεν Ἰωάννης ὅτι δεῖ παθεῖν τὸν Χριστόν· ὅταν γὰρ λέγῃ αὐτὸν Ἀμνὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, τοῦτο αἰνιττόμενος λέγει· καὶ τὸ, *Ἐν Πνεύματι βαπτίσει ὑμᾶς*, τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν διὰ τὴν Πεντηκοστὴν αἰνίττεται.

Τὸ, *Οὐκ ἐγήγερται μείζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς γυναικῶν*, παρεληλυθότος ἐστὶ χρόνου, οὐ μέλλοντος· ἵνα μή τις ὑποπτεύσῃ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀποστόλων κρείττονας εἶναι τοὺς παρεληλυθότας, συγκρίνει μόνον πρὸς αὐτόν.

Τὸ μικρότερον λέγειν τινὰ Ἰωάννου, ἑαυτὸν λέγει μικρότερον κατὰ τὸν χρόνον, μικρότερον κατὰ τὴν B **τῶν πολλῶν δόξαν· τοῦτο δὲ λέγει μετὰ τὸ ἐγκωμιάσαι αὐτόν· ἵνα μὴ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἀσύγκριτος τῶν ἐγκωμίων παράθεσις ἐξαίρετον αὐτὸν δείξῃ, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπαινοῦντος Χριστοῦ.**

Τίνα λέγων βασιλείαν; Τὴν πίστιν τὴν εἰς αὐτόν· οὗτος γὰρ ὁ οὐράνιος βασιλεύς.

Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναί τινες λέγουσι τὴν ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀξίων διαγωγήν· ἕτεροι δὲ τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀγγέλοις τῶν σωζομένων κατάστασιν· ἄλλοι δὲ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς θεϊκῆς ὡραιότητος, τῶν φορεσάντων τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. Συνάγουσι δὲ τῇ ἀληθείᾳ, κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν, καὶ αἱ τρεῖς περὶ τούτου δόξαι· ἑκάστῳ γὰρ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτοῖς κατὰ τὸ ποιόν τε καὶ ποσὸν δικαιοσύνης, ἡ μέλλουσα χάρις.

C **Τὸ, *Αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι*, οὐ μόνον νοοῖτο ὅτι ὁ λεχθεὶς ἐλεύσεσθαι, ἀλλ' ὅτι, φησὶν, ὥσπερ Ἰωάννης πρόδρομος γέγονε τῆς πρώτης αὐτοῦ παρουσίας, οὕτως Ἠλίας τῆς δευτέρας ἔσται.**

Τὸ, *Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω*, βουλομένου ἐστὶ διεγεῖραι τὴν γνώμην τῶν ἀκουόντων· καὶ διὰ τοῦτο αἰνιγματωδῶς λέγοντος.

Τὸ, *Ηὐλήσαμεν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε*, μηδεὶς ὡς κακέμφατον ἐπιλάβηται· ὡς πρὸς ἰδιῶτα γὰρ λέγει νοῦν.

***Μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων*, δηλαδὴ κρέα καὶ οἶνον· ἄνευ γὰρ τῶν ἄλλων ζῆν οὐκ ἠδύνατο.**

D **Τὸ, *Ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς*, τοῦτο λέγει, ὅτι εἰ καὶ οὐκ ἐπίστευσαν Ἰουδαῖοι, ἐγκαλεῖν οὐκ ἔχουσιν αὐτῷ· καὶ γὰρ τὰ αὐτοῦ πάντα ἐπλήρωσεν· ὥστε τοῖς ἀναισχυντεῖν βουλομένοις, οὐδὲ σκιὰν καταλιπεῖν ἀφορμῆς· καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν, μήτε διὰ τῆς Ἰωάννου νηστείας καὶ τοῦ ἐρημικοῦ βίου, μηδὲ διὰ τῆς συγκαταβατικῆς διαίτης καὶ οἰκονομικῆς πολιτείας αὐτοῦ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· ἀλλ' οὖν αὐτὸς ὁ πάντα σοφῶς ἐκτελῶν τῷ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν συντελούντων εἰς ὄνησιν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν, ἐδικαιώθη ἀπ' αὐτῶν· καὶ οὐκέτι λοιπὸν ἔχουσιν αὐτῷ τι ἐγκαλεῖν· πάντα γὰρ ἐξεπλήρωσεν τὰ αὐτοῦ, μηδὲ σκιὰν αὐτοῖς ἀγνωμοσύνης ἢ ἀχαριστίας καταλιπών.**

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

Τὸ, *Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ*, ἀντὶ τοῦ, A Εὐχαριστῶ σοι, κεῖται· ὅτι Ἃ, φησὶ, σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, νήπιοι ταῦτα ἔγνωσαν, ἤγουν οἱ ἀπόστολοι.

Τὸ, *Ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου*, ἀντὶ τοῦ, Ἤρεσέ σοι, κεῖται.

Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, λέγεται, ἵνα μὴ ἀντίθεος νομισθῇ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒʹ.

Οὐδαμοῦ φαίνεται λύων τὸ Σάββατον χωρὶς αἰτίας, ἵνα καὶ τὸν νόμον ἀναπαύσῃ, καὶ τοὺς Ἰουδαίους μὴ πλήξῃ, καὶ τὰ θαύματα τελέσῃ.

Ὅταν μὴ ἐγκαλῆται ὁ πεποιηκὼς, νόμος γίνεται ἡ ἀπολογία τοῦ τολμήματος· τοῦτο δὲ πρὸς τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως νοεῖται οὓς ἔφαγε Δαβίδ.

Ἐν γὰρ τοῖς Σάββασι παντὸς ἔργου χειροκμήτου B κεκωλυμένου, αὐτοὶ ἐν τῷ ἱερῷ οἱ ἱερεῖς ἐξυλοκόπουν, καὶ πῦρ ἧπτον καὶ ἐκρεανόμουν.

Διὰ τούτου τὴν αὐτοῦ ἰσχὺν καὶ πραότητα, καὶ τῶν Ἰουδαίων τὸ ἀσθενὲς ὑπογράφει, ὅτι ὡς κάλαμός ἐστι συντετριμμένος ἐνώπιον αὐτοῦ, εἴ γε βούλοιτο αὐτοὺς ἀφανίσαι· ἀλλὰ τέως οὐ κατάγει αὐτούς· καὶ λίνος δὲ τυφόμενος ὁ θυμὸς αὐτῶν ὁ ἀκατάσχετος δηλωθείη ἄν.

Ὁ τυφλὸς καὶ κωφὸς ἐκ τοῦ δαίμονος τοῦτο ἔπαθον· ἀλλ' ὁ Χριστὸς εἰς τὸ αὐτὸν ἰδεῖν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ἀκοῦσαι, ὀμμάτωσε καὶ ἀκοῦσαι παρεσκεύασεν· ἢ εἰς τὸ δοξασθῆναι Χριστόν.

Οἱ ἀπόστολοι δηλονότι.

Ἐλέγχοντες ὑμῶν τὴν ἀπιστίαν καὶ θριαμβεύοντες. C

Οὐχ ἡ δευτέρα, ἀλλ' ἡ πρώτη, ἐφ' ᾗ χαίρειν δέον καὶ ἀνυμνεῖν, ὑμεῖς ὀργίζεσθε καὶ διαβάλλετε.

Τὸ, *Ἐὰν μὴ δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν*, τὸν ἰσχυρὸν λέγει τὸν διάβολον, οὐκ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀμελείας.

Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστιν, σκοπὸν ἔχει τοιοῦτον, ὅτι Ἐγὼ μὲν ἀρετὴν διδάσκω, οἱ δὲ δαίμονες τὰ ἐναντία τούτοις. Πῶς οὖν ὁ μὴ μετ' ἐμοῦ ὢν, ἐμοὶ συμπράττειν ἔμελλεν;

Ἀπροφασίστως· τοῦτο δῆλον ἀμετανοήτων μενόντων ἑκατέρων· εἰ δή γε ἀξίαν τῆς ἁμαρτίας μετάνοιαν ἐπιδείξαιντο, ἀφεθήσεται· ὁ μὲν τὴν ἐκείνην δίκην ἣν καὶ ὑπέτεινε μόνην· ὁ δὲ ἃς ὤφλεν, τήν D τε ἐνταῦθα καὶ τὴν ἐκεῖθεν.

Ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις ἡ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἁμαρτία ἐν τῷ νῦν αἰῶνι· καὶ οὐ τίσουσιν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνταῦθα δίκην, ἐν μέντοι τῷ μέλλοντι ἀποτίσουσιν· ἡ δ' εἰς τὸ Πνεῦμα βλασφημία, οὔτε ἐν τῷ νῦν οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι ἀφεθήσεται· καὶ γὰρ ὅλη ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἁμαρτία.

Τῷ βλασφημοῦντι εἰς τὸ Πνεῦμα οὐκ ἀφεθήσεται· τοῦτο δὲ λέγει περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν σημείων ὧν ἐποίει· τὸ δὲ, *Οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι*, τοῖς μὴ μετανοοῦσι, λέγει.

Τὸ, *Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν*

VERS. 25. *Confiteor tibi, Pater*, pro, Gratias ago tibi, adhibetur, quia quæ sapientes non cognoverunt, parvuli cognoverunt, id est apostoli.

VERS. 26. Illud, *Fuit placitum ante te*, pro, placuit tibi, apponitur.

VERS. 27. *Omnia mihi tradita sunt a Patre*, dicitur, ne Dei adversarius reputetur.

CAPUT XII.

VERS. 1. Nullibi cernitur Sabbatum solvens sine causa, ut legem cessare faciat, et Judæos non lædat, et miracula perficiat.

VERS. 4. Quando reprehenditur sic egisse, lex fit apologia ejus audaciæ; hoc autem intelligitur de panibus propositionis quos David comedit.

VERS. 5. Nam in Sabbatis, omni manuum opere prohibito, ipsi in templo sacerdotes lignum secant, ignem incendunt, et carnes dividunt.

VERS. 20. Per hoc robur illius et mansuetudo, et Judæorum debilitas adumbratur, quia ut arundo quassata coram illo sunt, si voluerit illos destruere, sed modo non illos dejicit. Linum autem fumigans, cor eorum indocile intelligi posset.

VERS. 22. Cæcus et mutus a dæmone hæc patiebatur; sed Christus, ut videretur et audiretur ab eo, visum et auditum ei præstitit, vel ut Christum glorificaretur.

VERS. 27. Apostoli evidenter.

Condemnantes vestram incredulitatem et de vobis triumphantes.

VERS. 28. Non secundum, sed primum regnum in quo lætari oportet et cantare, vos irascimini et rejicitis

VERS. 29. *Nisi prius alligaverit fortem; fortem* diabolum indicat, non ex ejus natura, sed ex nostra negligentia.

VERS. 30. *Qui non est mecum contra me est*, talem habet significationem : Ego quidem virtutem doceo, dæmones vero contraria. Quomodo igitur qui non est mecum, mecum operari deberet?

VERS. 31. Absque excusatione; illud evidenter dum utrumque sine pœnitentia remanserit; si vero dignam peccati pœnitentiam exhibuerint, remittetur; illi quidem pœnam in quam solam incurrit; huic autem quas debebat, pœnam in hoc sæculo, et pœnam in futuro.

Remittetur hominibus in Filium hominis peccatum in hoc præsenti sæculo; et non pœnas de illo hic luent, in futuro vero solvent; blasphemia autem in Spiritum, neque in præsenti neque in futuro remittetur; etenim universum est tale peccatum.

Blasphemanti in Spiritum non remittetur. Hoc autem dicit de sancto Spiritu et signis quæ faciebat. Dicendo vero : *Non remittetur neque in hoc sæculo neque in futuro*, de non pœnitentibus loquitur.

VERS. 33. Illud, *Aut facite arborem malam, et*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

fructum ejus malum, aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum, de se ipso dicit. Aut accusate, inquit, mea signa et me qui illa facio, aut excipite; quoniam illud necessarium est, neque dicatis : In Beelzebub ejicis dæmonia.

VERS. 34. Hos viperarum genimina vocat, quod ob suos patres magna sentiebant; sed cum mali essent patres suos destruebant ut viperæ.

VERS. 39. *Generatio incredula et adultera*, de eorum patribus et de ipsis dictum est. Nam non crediderunt patres eorum in deserto prodigiis; non crediderant ipsi nuperrime : adulteram vero dicit eos esse synagogam, quia derelinquentes Deum patres eorum mœchati erant in dæmonibus; isti autem illum advenientem recipere non voluerant.

Signum non dabitur nisi signum Jonæ, dicitur illis ad annuntiandum trium dierum sepulturam et resurrectionem.

VERS. 40. Cor terræ sepulcrum designat.

VERS. 41. Ninivitas dicit condemnaturos illorum generationem, quia illic quidem servus e ceto egressus destructionem barbaris, nullum miraculum faciens, prædicavit et auditus est; hic Dominus e morte triumphans regnum evangelizans hominibus sub lege viventibus cum miraculis docuit et non obauditus est.

VERS. 42. *Ecce plusquam Salomon hic* : ille enim de arboribus, lignis et natura aliqua disserebat, hic autem de arcanis et cœlestibus mysteriis.

VERS. 43. Quomodo intelligendum et explicandum quod dicit, *Spiritus immundus* et malus *exierit ab homine*; et reliqua? Quod dicit tale est : Liberavi vos ex idolis per prophetas, spiritu immundo expulso e vobis; deinde domum non scopis mundavistis : postremo majoribus malis digni efficiemini.

VERS. 48. Cur leniter matrem objurgat dicendo, *Quæ est mater mea? Et qui sunt fratres mei?* Primo prædicationem anteponens familiæ, deinde a vana gloria matrem eximere volens. Volebat enim plebi ostendere se illi dominari et ab illa obaudiri. Nisi enim illud foret, oporteret venientem matrem audire cum turba, donec loqui cessaverit; deinde vero necesse est videre quis sit ille qui objurgat, Deus nempe et Dei Filius; simul non dicit, Minime mater mea es; sed ad loquentem fari prosequitur. Demum docet ne cognationibus inflati, virtutem et doctrinam negligamus.

CAPUT XIII.

VERS. 1. Quare sedit in navicula, et ita docebat? Volens omnes adversum se et non a tergo habere.

VERS. 3. Cur dicit, *et exiit qui seminat seminare?* Propter hoc dicit : semen quidem verbum divinum intelligitur; et quod juxta viam, desides et

A *καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἢ τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλὸν*, περὶ ἑαυτοῦ λέγει. Ἢ διαβάλετε, φησὶ, τὰ σημεῖα καὶ τὸν ποιοῦντα ἐμὲ, ἢ ἀποδέξασθε· ἐπεὶ τοῦτο καὶ δεῖ· καὶ μὴ λέγετε· Ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλεις τὰ δαιμόνια.

Γεννήματα αὐτοὺς καλεῖ ἐχιδνῶν, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς προγόνοις μέγα ἐφρόνουν· κακοὶ δὲ ὄντες ἀνῄρουν τοὺς προγόνους, ὡς ἐκεῖναι.

Τὸ, *Γενεὰ ἄπιστος καὶ μοιχαλὶς*, καὶ διὰ τοὺς αὐτῶν πατέρας λέγει καὶ διὰ τοὺς ἐκείνους· ἠπίστησαν γὰρ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῖς θαύμασιν· ἠπίστησαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἀρτίως· μοιχαλίδα δὲ λέγει αὐτοὺς συναγωγὴν, ὅτι ἀφέντες τὸν Θεὸν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐξεπόρνευσαν ἐν τοῖς δαίμοσιν· οὗτοι δὲ αὐτὸν παραγενόμενον προσδέξασθαι
B οὐκ ἠθέλησαν.

Τὸ λέγειν αὐτοῖς, ὅτι *Οὐ δοθήσεται ὑμῖν σημεῖον, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ*, τὴν τριήμερον ταφὴν καὶ ἀνάστασιν λέγει.

Καρδίαν τῆς γῆς τὴν τάφον λέγει.

Τοὺς Νινευΐτας λέγει κατακρῖναι τὴν γενεὰν αὐτῶν, ὅτι ἐκεῖ μὲν δοῦλος ἐκ κήτους καταστροφὴν βαρβάροις μηδὲν θαῦμα ποιήσας ἐκήρυττεν, καὶ ὑπηκούετο· ὧδε Δεσπότης ἐκ θανάτου βασιλείαν εὐαγγελιζόμενος ἐννόμοις ἀνθρώποις μετὰ θαυμάτων ἐδίδασκεν, καὶ οὐκ εἰσηκούετο.

Ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ περὶ δένδρων καὶ ξύλων καὶ φύσεώς τινος διελέγετο,
C αὐτος δ' ὑπὲρ ἀποῤῥήτων καὶ οὐρανίων μυστηρίων.

Πῶς νοεῖται καὶ ποία διάνοια λέγει, ὅτι *Τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον* καὶ πονηρὸν *ὅταν ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου*, καὶ τὰ ἑξῆς; Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι Ἐλυτρωσάμην ὑμᾶς ἐξ εἰδώλων διὰ προφητῶν, τοῦ πνεύματος τοῦ ἀκαθάρτου διωχθέντος ἀφ' ὑμῶν, εἶτα τὸν οἶκον οὐκ ἐσαρώσατε· λοιπὸν πλειόνων κακῶν ἄξιοι γενήσεσθε.

Διὰ τί ἐπιτιμᾷ πράως τῇ μητρὶ λέγων, *Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; Καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;* Πρῶτον μὲν τὴν διδασκαλίαν προτιμῶν τῶν γενεῶν· ἔπειτα δὲ τῆς κενοδοξίας ἀπαλλάξαι βουλόμενος τὴν μητέρα· ἐβούλετο γὰρ ἐπιδείξασθαι τῷ λαῷ ὅτι κρατεῖ αὐτοῦ καὶ ὑπακούεται· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο
D ἦν, ἔδει εἰσελθοῦσαν ἀκούειν μετὰ τοῦ ὄχλου, ἕως ἂν τὸν λόγον καταπαύσῃ· ἔπειτα δὲ χρὴ ὁρᾷν τίς ἐστιν καὶ ὁ ἐπιτιμῶν, ὅτι Θεὸς καὶ Θεοῦ Υἱός· ὅμως οὐδὲν ἔχει, ὅτι Οὐκ εἶ μου μήτηρ, ἀλλὰ πρὸς τὸν εἰπόντα ἀποτείνεται λέγων· ἔπειτα καὶ διδάσκει μὴ θαῤῥοῦντας συγγενείᾳ ἀμελεῖν ἀρετῆς καὶ διδασκαλίας.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Τίνος χάριν ἐκάθισεν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ οὕτως ἐδίδασκεν; Βουλόμενος ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ καὶ μὴ κατόπιν πάντας εἶναι.

Περὶ τίνος λέγει, *Καὶ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν;* Περὶ αὐτοῦ λέγει· σπέρμα μὲν ὁ θεῖος λόγος νοεῖται· καὶ τὸ μὲν παρὰ τὴν ὁδὸν, οἱ βάναυσοι

Digitized by Google

A καὶ ῥᾴθυμοι· εἰσὶ δὲ ἐν τῇ πέτρᾳ οἱ ἀσθενέστεροι, μόνον λαβόντες καὶ μὴ ἀναμοχλεύοντες εἰς τὸ δέξασθαι· οἱ δ' ἐν ταῖς ἀκάνθαις, οἱ ἐν μερίμναις.

Τίς ὁ καρποφορῶν τὰ ἑκατόν; τίς ὁ τὰ ἑξήκοντα; τίς ὁ τριάκοντα; Ἔστι δὲ ἑκατὸν, παρθενία· τὰ ἑξήκοντα, γάμος σεμνὸς καὶ σώφρων, μεριζόμενος μετὰ Χριστοῦ τὰ ὑπάρχοντα· τὰ δὲ τριάκοντα, ὁμοίως γάμος σεμνὸς καὶ σώφρων τὴν τρίτην διδοὺς μοῖραν, προδήλως φυλαττομένων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν.

Διὰ τί νῦν μὲν ἐν παραβολαῖς διαλέγεται, ὅτε δὲ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐδίδασκεν οὐχ οὕτως; Ὅτι τότε μὲν ὄχλος ἄκακος ἦν, νῦν δὲ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι.

Τὸ, *Ὅστις ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται*, καὶ τὰ ἑξῆς, δηλοῖ· Ὅταν τις προθυ- B μίαν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἅπαντα.

Αὕτη ἡ παραβολὴ περὶ τῶν αἱρέσεων διαλαμβάνει.

Ἡ περὶ τῶν ζιζανίων παραβολὴ ἡ λέγουσα, ὅτι *Ἐν τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθε*, ζιζάνια λέγει τοὺς αἱρετικούς· τοὺς δὲ ὑπνοῦντας, τοὺς ἱερεῖς· ὅτι δὲ ὥσπερ τὸ ζιζάνιον ἔοικεν τῷ σίτῳ, οὕτως καὶ ἡ αἵρεσις τῇ ἀληθείᾳ· ὥστε διηνεκῶς φυλακῆς δεῖ· ἄλλοι δὲ τὴν παραβολὴν ταύτην εἰς τὰς ἐπιβουλὰς τῶν δαιμόνων ἐνενόησαν.

Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. Παρὰ μὲν τῇ ἀρχῇ συσκιάζουσιν οἱ αἱρετικοὶ ἑαυτούς· ἐπ' ἂν δὲ πολλὴν λάβωσι παῤ- C ῥησίαν, τότε τὸν ἰὸν ἐκχέουσιν.

Θερισμὸν νῦν τὴν συντέλειαν λέγει· ζιζάνια δὲ τοὺς αἱρετικοὺς, οὓς καὶ κωλύει ἀναιρεῖσθαι· οὐ μέντοι γε μὴ περικόπτεσθαι αὐτῶν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὰς συνόδους· καὶ ἀλλαχοῦ θερισμὸν τὴν ὑπακοὴν τῶν ἀκουσάντων, ὡς μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται, ἤτοι οἱ διδάσκαλοι, ὀλίγοι· δώδεκα γὰρ ἦσαν οἱ μαθηταί.

Οἱ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν οἱ μισοῦντες τὰς αἱρέσεις, καὶ ἐκκόψαι αὐτὰς βουλόμενοι· τὸ δὲ, ἐκκόψαι, δηλοῖ τὴν αὐτῶν σφαγήν· οὐκ ἐπιτρέπει δὲ ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ πολέμων κινηθέντων, ἐν τῷ κατασφάττεσθαι αὐτοὺς ἀνάγκη πολλὴ καὶ τοὺς τοῦ σίτου, ἤγουν τοὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τῇ σφαγῇ ὑπο- D πίπτειν. Ἵνα οὖν τοῦτο μὴ γένηται, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ ἐπιστρέψαι τοὺς αἱρετικοὺς, ἔστιν ὅτε ἴσως γένηται σῖτος τὰ ζιζάνια, παντελῶς ἐκώλυσε τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν. Τὸ, *Ἀναβλέψατε ὅτι αἱ χῶραι λευκαί εἰσιν*, τὴν τελείαν ὑπακοὴν τῶν πιστευσάντων λέγει. Ἔστι δὲ ὅτε θερισμὸν τὴν συντέλειαν· ἔστι δὲ ὅπου καὶ θερισμὸν καὶ σπόρον αὐτὸ καλεῖ, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβανόμενον.

Κόκκον σινάπεως τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν λέγει, τὴν διὰ τοῦ κηρύγματος φανερωθεῖσαν· ἐπειδὴ σπόρον ἔχει τὸ λάχανον, τοῦτο αὐξηθὲν δὲ μεῖζον γίνεται τῶν λαχάνων· οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος πάντων οἱ ἀπόστολοι ἀσθενέστεροι ὄντες, ἐξήπλωσαν τὸ κήρυγμα πανταχοῦ.

segnes sunt; in petra autem imbecilliores, solummodo recipientes et non connitentes ad conservandum; qui vero in spinis, curis anxiati.

VERS. 8. Quis fructum dedit centesimum? quis sexagesimum? Quis tricesimum? Qui centesimum, virginitas; qui sexagesimum, matrimonium honorabile et castum dividens cum Christo quæ possidet; qui tricesimum, etiam matrimonium honorabile et castum tertiam dans partem, modo rite observentur reliquæ virtutes.

VERS. 10. Cur nunc quidem in parabolis loquitur, cum in monte non tali modo docuerit? Quia tunc turba innocens erat, nunc vero Scribæ sunt et Pharisæi.

VERS. 12. Illud, *Qui habet, dabitur ei et abundabit*, et reliqua; ostendit alicui, dum favorem habeat, danda esse a Deo quoque omnia.

VERS. 18. Ipsa parabola de hæresibus tractat.

VERS. 25. Parabola de zizaniis dicta est, quia cum dormirent homines, venit inimicus et seminavit zizania in medio tritici et abiit. Zizania hæreticos designant; homines dormientes, sacerdotes; sed ut zizania similia sunt tritico, sic hæresis veritati, ita ut necesse sit perpetuo vigilare. Alii autem hanc parabolam de insidiis dæmonum intellexerunt.

VERS. 26. *Cum autem crevisset herba, tunc apparuerunt et zizania.* In principio quidem occultant se hæretici, sed cum multam libertatem ceperint, tunc venenum diffundunt.

VERS. 30. Messem hic consummationem dicit; zizania hæreticos, quos prohibet destrui, non autem reprimi eorum libertatem et conventicula; et alibi messem dicit audientium obsequium, ut, *Messis quidem multa, operarii autem*, id est prædicatores, *pauci*: duodecim enim erant discipuli.

Messores angeli sunt odientes hæreses, et volentes illas succidere; succidere autem hæreticorum destructionem significat. Non autem permittit Deus, ne in bellorum turbationibus ad eos occidendos magna angustia in triticum, id est, in eos qui fidem tenent orthodoxam, recidat; ut ergo talia non contingant, adde autem quando per conversionem hæreticorum fit ut pariter zizania triticum fiant, absolute prohibuit eorum destructionem. Illud, *Aspicite quoniam campi albi sunt*, perfectum obsequium credentium ostendit; est autem quando messis consummatio, et ubi messis semen ipsum vocetur et pro alio et alio sumatur.

VERS. 31. Granum sinapis regnum cœlorum adumbrat, quod per prædicationem revelatum est. Quoniam seminationem habet olus, cum crevit majus fit oleribus; ita et in prædicatione omnibus apostoli debiliores cum fuerint, quocunque prædicationem extenderunt.

Digitized by Google

Vers. 33. *Simile est regnum Dei fermento, quod accipiens mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.* Fermentum divinum verbum in apostolis est, quod penetrat per suam virtutem universum mundum, velut fermentum per suam vim farinam. Tria sata, pro multis dicuntur; pro multitudine enim hunc numerum sumere Scriptura suevit; sed etiam exteri, ut: « Ter beati Danai. »

Vers. 36. Cum in parabolis loquebatur eis, interrogans ad eos se dirigebat; cum nullus interrogaret, dimittens eos abiit.

Cur ad illum adeunt cum libertate quærentes explicationem parabolæ zizaniorum? Quia jam audierant: *Vobis datum est audire mysteria regni.* Et cur in particulari interrogant? Non quod multitudini inviderint, sed ut Christi legem servarent dicentis aliis non esse datum. Tanquam de extranea magis zizaniorum parabola interrogant, parabolas vero sinapis et fermenti prætermittunt. Oportet scire quod quandoquidem seminat, per se seminat; dicit enim: *Qui seminat bonum semen Filius est hominis;* quando autem castigat, per angelos illud facit. Ostendit sic benignitatem in seminando, id est in prædicando, et a pœnis sumendis aversionem.

Vers. 37. Cur, amotis turbis, discipulos in parabolis alloquitur? Quoniam sapientiores ex jam dictis parabolis facti erant.

Vers. 42. In supplicio sumendo. Memento autem quod in Abraham et Sodomitis idem fecerit.

Vers. 43. Quare alias justi adducuntur primi, hic autem postquam præcipitati sunt peccatores in condemnationem, tunc justi fulgebunt? Adducuntur primi justi venienti Christo obviam ituri; astante autem illo et traditis ad supplicium peccatoribus, tunc in regnum cœlorum intrant justi.

Vers. 45. Margarita pretiosa a mari est, et magni pretii æstimatur ob difficultatem inveniendi. Non escam præbet, sed jactantiam; non potus jucunditatem præbet, sed multarum divitiarum famam, superbiam producentem. Eadem levis est ponderis; parvaque cum sit, magna potest, et præcisa ad transportandum, et mobilis ad restaurandum in locum suum, facile absconditur, et difficile invenitur. Ita est regnum cœlorum; ita est Deus Verbum in parvo magnam virtutem indubie possidens; non profertur ad escam, non enim est momentaneum; non est pauperibus in usum, sed in cognitione divitibus in possessionem; nullus eum habere potest virtute indigentium; perfectorum vero acquisitio fit. *Et post pauca.* Margarita lapis est e carnibus ortus, qui nempe ex ostreis provenit: quis ergo crederet Deum quoque e carne hominem natum esse? Illam non concharum coitus producit, sed fulguris et aquæ commistio; ita et Christus conceptus est in Virgine, ex operatione Spiritus sancti, producen-

Τὸ, *Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.* Ζύμη ὁ θεῖος λόγος ὁ ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ὁ μεταστήσας πρὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τὸν πάντα κόσμον· ὥσπερ ἡ ζύμη πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἰσχὺν τὸ ἄλευρον· τρία δὲ σάτα, τὰ πολλὰ λέγει· ἐπὶ πλήθους γὰρ τὸν ἀριθμὸν τόνδε λαμβάνειν ἡ Γραφὴ πέφυκε· ἀλλὰ καὶ οἱ ἔξω, ὡς τὸ, « Τρισμάκαρες Δαναοί. »

Ὅτι ἐν παραβολαῖς ἐλάλει αὐτοῖς, εἰς ἐρώτησιν αὐτοὺς προτρεπόμενος· ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἠρώτησεν, ἀφεὶς αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

Διὰ τί προσῆλθον αὐτῷ μετὰ παῤῥησίας ζητοῦντες τὴν λύσιν τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων; Ὅτι ἤδη ἤκουσαν· *Ὑμῖν δέδοται ἀκούειν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας*· καὶ διὰ τί κατ' ἰδίαν ἐρωτῶσιν; Οὐ τῷ πλήθει βασκαίνοντες, ἀλλὰ τὸν νόμον Χριστοῦ φυλάττοντες τὸν λέγοντα, ὅτι αὐτοῖς οὐ δέδοται. Ὡς δεινοτέρας οὔσης τῆς τῶν ζιζανίων παραβολῆς, ταύτην ἐρωτῶσι· τὴν δὲ τοῦ σινάπεως καὶ τῆς ζύμης παρῆκαν. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ὅτε μὲν σπείρει, δι' ἑαυτοῦ σπείρει· λέγει γάρ· *Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*· ὅτε δὲ κολάζει, διὰ τῶν ἀγγέλων τοῦτο ποιεῖ· οὕτω; δείκνυσι καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἐν τῷ σπείρειν, ἤγουν τῷ διδάσκειν, καὶ τὸ πρὸς τιμωρίαν ἠλλοτριωμένον.

Διὰ τί, ἀναχωρησάντων τῶν ὄχλων, τοῖς μαθηταῖς ἐν παραβολαῖς διαλέγεται; Ἐπειδὴ σοφώτεροι ἐκ τῶν εἰρημένων ἤδη παραβολῶν ἐγένοντο.

* Ἐν τῷ κολάζειν· μνήσθητι δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῶν Σοδομιτῶν τοῦτο ποιεῖ.

Τίνος χάριν ἀλλαχοῦ οἱ δίκαιοι ἁρπάζονται πρῶτοι, νῦν δὲ ὅτι μετὰ τὸ ἐμβληθῆναι τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς κόλασιν, τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν; Ἁρπάζονται μὲν πρῶτοι οἱ δίκαιοι ἐρχομένου Χριστοῦ εἰς ἀπάντησιν· παραγενομένου δὲ αὐτοῦ καὶ παραδοθέντων εἰς κόλασιν τῶν ἁμαρτωλῶν, τότε εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἀπέρχονται οἱ δίκαιοι.

Ὁ μαργαρίτης ὁ τίμιος ἐστιν ἀπὸ θαλάσσης, καὶ πολλῆς τιμῆς ἄξιός ἐστιν διὰ τὸ δυσεύρετον. Οὐ παρέχει βρῶσιν, ἀλλὰ καύχημα· οὐ παρέχει ποτοῦ ἀπόλαυσιν, ἀλλ' εὐδοξίαν πολλῶν χρημάτων ποιοῦσαν ὄγκον· οὗτος δ' ἐπικουφίζει τὸ βάρος. Βραχὺς ὢν μεγάλα δύναται· καὶ σύντομος εἰς τὸ βασταχθῆναι, καὶ εὐμετάθετος εἰς ἀποκατάστασιν, ῥᾳδίως κρύπτεται, καὶ δυσκόλως εὑρίσκεται. Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· οὕτως ἐστὶν ὁ Θεὸς Λόγος, ἐν βραχεῖ πολλὴν δύναμιν περιέχων σαφῶς. Οὐ πρόκειται εἰς βρῶσιν· οὐ γάρ ἐστιν πρόσκαιρος· οὐκ ἔστιν πενήτων χρῆσις, ἀλλὰ τῶν πλουτούντων ἐν γνώσει ἡ κατάληψις· οὐδεὶς αὐτὸν ἔχειν δύναται τῶν πτωχῶν ἐν ἀρετῇ· τελείων δὲ κτῆμα γίνεται. *Καὶ μετ' ὀλίγα*· Ὁ μαργαρίτης λίθος ἐστὶν ἐκ σαρκῶν γενόμενος, ὅτι ἐκ τῶν ὀστρέων προέρχεται. Τίς οὖν μὴ πιστεύσειεν ὅτι καὶ Θεὸς ἐκ σώματος ἄνθρωπος γεγέννηται; ἐκεῖνον οὐχ ἡ συνουσία τῶν κόγχων συνιστᾷ, ἀλλ' ἡ τῆς ἀστραπῆς καὶ τοῦ ὕδατος σύγκρασις· οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς συνελήφθη ἐν τῇ Παρθένῳ ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος,

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

ἐκ τοῦ φυράματος αὐτῆς συστήσαντος τῷ Θεῷ τὴν A πρόσληψιν.

Ἐὰν μὴ πωλήσῃς, οὔτ' ἂν πράξῃς πίστιν· ἤγουν, Εἰ μὴ ἔχῃς ἐλεημοσύνην, οὐδὲ πίστις σε ὠφελήσει.

Χρὴ γινώσκειν ὅτι διέστηκεν ἡ παραβολὴ τῆς σαγήνης τῇ τῶν ζιζανίων· ἐκεῖ γὰρ διὰ αἵρεσιν ἀπόλλυνται· καὶ οἱ πρὸ ταύτης τῆς παραβολῆς, λέγω δὴ, οἱ εἰς τὸν σπόρον, διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς λεγομένοις· οὗτοι δὲ διὰ βίου πονηρίαν· οἵτινες πάντων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, τῆς μὲν γνώσεως ἐπιτυχόντες, οὐ δυνηθέντες δὲ δεόντως σωθῆναι.

Δεῖ εἰδέναι ὅτι τοσαῦταί εἰσιν ὁδοὶ τῆς ἀπωλείας, ἢ διὰ τῆς πέτρης ἢ διὰ τῶν ἀκανθῶν, ἢ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἢ διὰ τῶν ζιζανίων, ἢ διὰ τῆς σαγήνης· ἀλη- B θῶς ἄρα πλατεῖά ἐστιν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Τὸ, *Πᾶς Γραμματεὺς*, φησὶν, *μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά*. Γραμματέα λέγει τὸν εἰδότα τὸν νόμον, ὃν ἐπιγνόντα καὶ τὰ τῆς χάριτος εἰκάζει πλούσιον δυνάμενον ἔχειν πολλά· τὸ δὲ καινὰ καὶ παλαιὰ ἐκβάλλειν, ἀντὶ τοῦ, ἀπὸ τῆς Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Γραφῆς διαλέγεσθαι, δύναται.

Διὰ τί ἐν μὲν τῇ Καπερναοὺμ ἐποίησεν σημεῖα, ἐν δὲ τῇ πατρίδι, τὴν Ναζαρὲθ λέγω, οὐκ ἐποίησεν; Διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ λέγειν αὐτούς· *Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτονος υἱός;* Ἐξ ὧν καὶ ὁ C Χριστὸς λέγει, ὅτι *Πᾶς προφήτης ἐν τῇ οἰκείᾳ πατρίδι ἄτιμος*. Οὐ δεῖ δὲ ἀπὸ τῶν εὐτελῶν γονέων κακίζειν τινάς· ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ, καὶ Ἀμὼς, καὶ Μωϋσῆς, καὶ πάντες οἱ προφῆται ἐξουδενωθήσονται.

Διὰ τί ἐποίησεν μὲν σημεῖα, ὀλίγα δὲ πάνυ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ; Ἵνα μὴ δόξῃ ὑπερορᾷν αὐτοὺς ὡς πολέμιος καὶ ἐχθρός· πολλὰ δὲ οὐκ ἐποίησεν ὡς ἐν Καπερναοὺμ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀπιστοῦντας κατακρίνῃ μειζόνως.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ἀποθανόντος τοῦ Ἰωάννου ἢ καὶ παραδιδομένου, ὅτε ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι πλείονας ἔχει μαθητὰς ὁ Χριστὸς, διὰ τί κατιδίαν ἀνεχώρησεν; Ὅτι καιρὸς τοῦ πάθους οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἀνθρωπικώτερον διοικεῖ, D μὴ βουλόμενος γνωσθῆναι ὅτι ὁ Χριστός ἐστι· διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν μηδενὶ εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶν ὁ Χριστός· μετὰ γὰρ τὴν ἀνάστασιν ἐβούλετο τοῦτο γενέσθαι γνωριμώτερον.

Διὰ τί ἀεὶ οὐκ ἐν πολιτείᾳ ἢ ἀεὶ οὐκ ἐν ἐρημίᾳ διῆγε; Καὶ ἀεὶ μὲν ἐν πολιτείᾳ οὐ διῆγεν ἢ ἐδίδασκεν, ἵνα μὴ κατηγορηθῇ ὡς μαχόμενος τὴν πολιτείαν, καὶ ἀποσχίζων ἐκεῖθεν τοὺς πολλούς.

Διὰ τί οὐκ ἀπαιτεῖ πίστιν τοῖς ὄχλοις; Ὅτι τὸ παρακολουθεῖν καὶ τὸ ἐν ἐρημίαις ἔρχεσθαι καὶ τὸ προσκαρτερεῖν καὶ δίψης ἀνέχεσθαι, τὴν πίστιν αὐτόθεν γνώριμον ἔχει.

Διὰ τί οὐκ εἶπεν, Δίδωμι αὐτοῖς φαγεῖν, ἀλλὰ, *Ὑμεῖς δότε αὐτοῖς;* Εἰρωνικώτερόν πως λέγων

lis ex illius carne corpoream Deo assumptionem.

Vers. 46. Nisi vendideris, non emere poteris fidem; id est, nisi eleemosynam feceris, non tibi proderit fides.

Vers. 47. Oportet cognoscere quod differat parabola sagenæ a zizaniorum parabola. Illic enim ob hæresim disperduntur, et hi quoque qui ante eamdem parabolam, hos dico qui sunt in seminationis parabola, eo quod non dictis obtemperent: sed hic ob vitæ nequitiam, qui nempe pejores omnibus sunt, cognitionem quidem adepti, sed non valentes recte salvari.

Vers. 50. Sciendum est tam multas esse perditionis vias, sive per petram, aut spinas, aut viam, sive per zizania, sive per sagenam; vere igitur est lata via quæ ducit ad perditionem.

Vers. 52. *Omnis Scriba*, dicit, *doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera*. Scribam dicit legis peritum, quem scientem et gratiæ dona possidentem multa habere posse supponit. Nova et vetera proferre, idem sonat ac posse de Veteri et Nova Scriptura disserere.

Vers. 58. Cur in Capharnaum fecit signa, et in patria, id est in Nazareth, non fecit? Propter eorum incredulitatem, et eo quod dicebant: Nonne hic est fabri filius? Ex quo Christus dicit omnem prophetam in propria patria esse sine honore. Non oportet autem ob parentum mediocritatem quosdam exprobrare, cum David, Amos, Moyses, et omnes prophetæ infimam originem habuerint.

Cur fecit quidem signa, admodum vero pauca in patria sua? Ne videretur illos despicere ut inimicus et infensus; multa autem non fecit ut in Capharnaum, ne illos incredulos magis condemnaret.

CAPUT XIV.

Vers. 1. Mortuo Joanne aut ad supplicium tradito, cum audierunt Judæi plures habere discipulos Christum, cur seorsum se contulit? Quia tempus passionis non erat, et humaniori modo se gerit, nolens cognosci ut Christus. Ideo et discipulis jubebat nemini dicerent quod Christus esset. Nam post resurrectionem volebat id fieri illustre magis.

Vers. 13. Quare semper aut in societate, aut semper in solitudine non degit? Semper in societate non degit vel docuit, ne accusaretur societati infensus fuisse, et ab ea multos avertere.

Vers. 14. Cur non fidem a turbis expetit? Quia sequi illum, in desertis iter facere, et perseverare, et sitim sustinere, fidem per se evidentem faciebant.

Vers. 16. Cur non dixit, Do illis manducare, sed, *Date vos illis?* Ironicum quoddam eis dicens, quo-

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

niam ut homini adhuc illi adhærebant; ideo respondent : *Non habemus nisi quinque panes et duos pisces.*

Vers. 19. Hæc, super fenum omnes discumbere, et securos esse, quod nihil magis panum et piscium datum erit, et apponere illa communia, humilitatem, æqualitatem, et abstinentiam, hoc solo quod omnia sunt communia edocebant.

Cur aspexit in cœlum et benedixit? Ut ostenderet se a Patre esse, et ad mensam accedendo oportere preces et gratiarum actiones ad illum qui escam præbet dirigere.

Non facit e non exsistentibus, sed ex exsistentibus panibus, occludens Marcionis et Manichæorum os creationem illi abnuentium : simul quia quæ videntur opera illius sunt, et ipse qui loquitur: *Educat aquas inferiores.*

Vers. 20. Cur jussit superesse panes et panum fragmenta? Ne putaretur phantasiam esse quod factum erat, sed probaretur per superantia et die crastino videnda et comedenda, illud verum esse,

Vers. 21. In deserto facit panum miraculum, ne videantur e pago panes sumpsisse; et hora ejusdem causa indicata fuit : Sero jam erat, dicunt.

Vers. 22. Post miraculum confestim in naviculam ascendit, docens non ob vanam gloriam turbas trahere post se, vani nominis gratia.

Tantum admirata est turba, ut regem voluerint illum facere; attamen in aliis miraculis nullibi idem contigit.

Vers. 24. Primo fluctu jactatis auxiliatur a proposito; mox autem sinit jactari in maris medio, sustinere illos docens : non confestim autem advenit, exercens eos ad majorem ipsius desiderium, et monens ne celeriter exspectent periculorum liberationem.

Vers. 28. Cur non dixit Petrus, Jube me ambulare super aquas, sed, *Jube me ad te venire?* Quia prius ex ostentatione, posterius autem e charitate est.

Vers. 30. Cur cum permisisset venire ad se, aqua mergi dimisit? Eo quod ardens erat et adnitens, non prohibuit; sed rebus persuadere suscipit, non ita possibile esse prope Christum esse, quando non adest fides.

Vers. 31. Cur, antequam ventos sedaret, manum apprehendit? Ut ostenderet illum non a tranquillo salvatum esse, sed a Christo ipso.

Ostendit quod Nisi non credidisses dubitans, non eversus esses : ideo vento flante, illum apprehendit et ambulare fecit.

CAPUT XV.

Vers. 1. Quare illum alloquuntur Scribæ et Pharisæi ab Hierosolymis? Ad iram illum excitare volentes, ut si seniores contempserit, illum accusarent.

Vers. 2. Cur manducabant illotis manibus apo-

A πρὸς αὐτοὺς, ἐπειδὴ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχον αὐτῷ ἔτι· διὸ καὶ λέγουσιν· *Οὐκ ἔχομεν εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.*

Τὸ ἐπὶ στιβάδος αὐτοὺς ἀνακλῖναι, καὶ τὸ εἰς ἄδειαν εἶναι, μηδὲν πλέον ἄρτων δοῦναι καὶ τὸ προθεῖναι αὐτὰ κοινὰ, ταπεινοφροσύνην καὶ τὸ ὅμοιον καὶ ἴσον καὶ ἐγκράτειαν, τῷ κοινὰ εἶναι πάντα ἐπαίδευεν.

Τίνος χάριν ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐλόγησεν; Ἵνα δείξῃ ὅτι ἀπὸ τοῦ Πατρός ἐστιν· καὶ ὅτι ἁπτόμενος τραπέζης χρὴ προσεύχεσθαι, τῷ τὴν τροφὴν παρέχοντι εὐχαριστοῦντες.

Οὐ ποιεῖ ἐκ μὴ ὄντων ἀλλ' ἐξ ὄντων τοὺς ἄρτους, ἐμφράττων τὸ Μαρκίωνος καὶ Μανιχαίων στόμα τῶν τὴν κτίσιν ἀλλοτριούντων αὐτοῦ· ἅμα ὅτι καὶ τὰ
B ὁρώμενα ἔργα αὐτοῦ ἐστιν· καὶ αὐτὸς ὁ εἰπών· *Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετά.*

Διὰ τί ἐκέλευσεν περισσεῦσαι ἄρτους καὶ ἄρτων κλάσματα; Ἵνα μὴ νομισθῇ φαντασία τὸ γεγονὸς, ἀλλ' ἐλεγχθῇ ἐκ τῶν περιττῶν καὶ ὁρωμένων εἰς τὴν αὔριον καὶ ἐσθιομένων, ὅτι κἀκεῖνα ἀληθῆ ἦσαν.

Ἐν ἐρήμῳ ποιεῖ τὸ τῶν ἄρτων θαῦμα, ἵνα μὴ δόξωσιν ἀπὸ κώμης λαβεῖν ἄρτους· καὶ ἡ ὥρα δὲ διὰ τοῦτο ἐδηλώθη. Ὀψὲ γὰρ ἦν, φησίν.

Μετὰ τὸ θαῦμα εὐθὺς ἐμβαίνει εἰς τὸ πλοῖον, διδάσκων μὴ ἐκ κενοδοξίας ἐπισύρειν ὄχλους, ὀνόματος ἕνεκεν κενοῦ.

Τοσοῦτον ἐθαύμασεν ὁ ὄχλος, ὅτι καὶ βασιλέα ἐθέ-
C λησαν ποιῆσαι αὐτόν· καίτοι γε ἐπὶ τῶν ἄλλων θαυμάτων οὐδαμοῦ τοῦτο ποιήσαντες.

Τὸ πρῶτον κλυδωνιζομένοις βοηθεῖ ἐξ ἑτοίμου, ἄρτι δὲ ἐᾷ κλυδωνίζεσθαι μέσον τῆς θαλάσσης, ὑπομένειν διδάσκων αὐτούς· οὐκ εὐθὺς δὲ παρίσταται, γυμνάζων αὐτοὺς εἰς ἐπιθυμίαν αὐτοῦ μείζονα, καὶ παιδεύων μὴ ταχέως λύσιν ἐπιζητεῖν τῶν δεινῶν.

Διὰ τί οὐκ εἶπεν Πέτρος, Κέλευσόν μοι βαδίσαι ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἀλλὰ, *Ἐλθεῖν πρός σέ;* Ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐπιδείξεως ἦν, τοῦτο δὲ ἀγάπης.

Διὰ τί ἐπιτρέψας ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἀφῆκεν καταποντίζεσθαι; Διὰ δὲ τῶν πραγμάτων πείθειν ἐπιχειρεῖ ὡς οὐ δυνατὸν οὕτως οὐδέν ἐστιν τὸ εἶναι ἐγ-
D γὺς τοῦ Χριστοῦ ὅπου οὐκ ἔνι πίστις.

Διὰ τί πρὶν τοὺς ἀνέμους παῦσαι, τῆς χειρὸς ἐλάβετο; Ἵνα δείξῃ ὅτι οὐχ ἡ γαλήνη ἔσωσεν, ἀλλ' αὐτός.

Δείκνυσιν ὡς ὅτι εἰ μὴ ἠπίστησας διστάσας, οὐ περιετράπης ἄν· διὰ τοῦτο καὶ τοῦ ἀνέμου πνέοντος, ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ ἐποίησε περιπατεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'

Τίνος ἕνεκεν διαλέγονται αὐτῷ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι; Εἰς ὀργὴν αὐτὸν κινῆσαι βουλόμενοι, ἵνα εἴπερ ἐξουδενώσει τοὺς πρεσβυτέρους, κατηγορήσωσιν αὐτοῦ

Διὰ τί ἤσθιον ἀνίπτοις χερσὶν οἱ ἀπόστολοι; Οὐκ

Digitized by Google

ἐπιτηδεύοντες καὶ ὡς νόμον ἔχοντες τοῦτο, ἀλλὰ παρορῶντες· οὔτε τὸ μὴ νίπτεσθαί τι ἔχοντες, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν, ἑκάτερον ποιοῦντες

Ὁ Χριστὸς οὐ λέγει ὅτι καλῶς ποιοῦσιν ἢ κακῶς· τοῦτο μὲν ἵνα μὴ τοὺς ἀποστόλους τὸ ἄνιπτον νομοθετήσῃ καὶ θρασεῖς ποιήσῃ· τοῦτο δὲ ἵνα μὴ τὸν τῶν πρεσβυτέρων νόμον βεβαιώσῃ, τοὺς βαπτισμοὺς λέγω καὶ τὰς νίψεις· οὐδὲ κατηγορεῖ τῶν πρεσβυτέρων ὡς παρανόμων, ἀλλ' ἐφ' ἕτερον ἐρώτημα μεταβαίνει.

Τί ἐστιν, *Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, Δῶρον ὃ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ;* Τοιοῦτόν ἐστιν· Ἐπαίδευσαν τοὺς νέους εὐσεβείας σχήματι καταφρονεῖν τῶν γονέων· οἷον εἴ τις εἶπεν τῷ υἱῷ, Δός μοι τὸ πρόβατον τοῦτο ὃ ἔχεις, ἢ τὸν μόσχον, ἢ ἄλλο τι, ἔλεγεν πρὸς τὸν πατέρα ὁ υἱός· Δῶρόν ἐστιν τῷ Θεῷ τοῦτο ὃ θέλεις ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆναι, καὶ οὐ δύναμαι δοῦναί σοι αὐτό· καὶ διπλοῦν ἐγίνετο κακόν· οὔτε γὰρ τῷ Θεῷ προσῆγον, καὶ τοὺς γονέας τοῦ ζητουμένου ὀνόματι τῆς προσφορᾶς ἀπεστέρουν, ἄλλον δι' ἄλλου ὑβρίζοντες, Θεὸν διὰ γονεῖς, καὶ γονεῖς διὰ Θεόν· οὕτως ἐντρέψας αὐτούς, πρὸς τὸν ὄχλον ποιεῖται τὸν λόγον.

Διά τί τῶν ἀποστόλων εἰπόντων ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἐσκανδαλίσθησαν, εἶπεν αὐτός, *Ἄφετε αὐτούς*· ἀλλαχοῦ δὲ φαίνεται εἰπών· *Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς;* Ὅτι ἔστι καιρός· καὶ οἶδεν αὐτὸς πότε μὴ καταφρονεῖν· χρὴ μέντοι ὁρᾷν, καὶ ὅταν εὐλόγως σκανδαλίζωνται, ταχέως αὐτοὺς διορθοῦν· ὅταν δὲ ἀλόγως, εἰς οὐδὲν τοῦτο λογίζεσθαι.

Διά τί εἰς ὁδὸν ἐθνῶν τοὺς μαθητὰς μὴ ἀπελθεῖν, αὐτὸς φαίνεται εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος ἐλθών; Διὰ τοὺς Ἰουδαίους διδαχθέντας καὶ μὴ πεπιστευκότας, τοῖς ἔθνεσιν ἀνοῖξαι θύραν ὁδῷ προβαίνων.

Τίνος ἕνεκεν εἰπών, κραζούσης τῆς Χαναναίας, πρῶτον μὲν οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον, ὅτε δὲ καὶ ἀπεκρίθη, ἄπορόν τι ἀπεκρίθη αὐτῇ; Διὰ τῆς σιγῆς καὶ τῶν τοιούτων λόγων ἐκκαλεῖσθαι καὶ δεῖξαι τῷ λαῷ τὸ πρόθυμον αὐτῆς βουληθείς, ὡς προγινώσκων τὸν θερμὸν θυμὸν αὐτῆς.

Διά τί, κραζούσης αὐτῆς, οἱ ἀπόστολοι εἰπόντες, *Ἀπόλυσον αὐτήν*, οὐχ ὑπηκούσθησαν, ἀλλ' ὅτε αὐτὴ πολλὰ ἐδεήθη; Ὅτι βούλεται τοὺς ὑπευθύνους αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ἑτέρους μᾶλλον ὑπὲρ ἐκείνων δέεσθαι.

Διά τί τῇ μὲν Χαναναίᾳ κραζούσῃ μόλις ὑπήκουσεν, τοῖς δὲ ἀνελθοῦσιν εἰς τὸ ὄρος εὐθέως μὴ δεηθεῖσιν; Οὐχ ὅτι κρείσσονα πίστιν εἶχον, ἀλλ' ἵνα ἐκκόψῃ τὴν πρόφασιν· ὅσῳ γὰρ ἄν τις μεῖζον εὐεργετῆται τοσοῦτον ὑπεύθυνος, μὴ θελήσας γενέσθαι βελτίων ἑαυτοῦ.

Τί δήποτε ἀρτίως οὐκ εἶπον, Ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, οἱ ἀπόστολοι, καὶ ταῦτα τριῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν; Ἐπειδὴ ἐκ τῶν προτέρων ἄρτων καὶ τοῦ ἐκεῖθεν θαύματος βελτίους ἐγένοντο, διὰ τοῦτο οὐδὲ

stoli? Non observabant neque ut legem istud habebant, sed parum curabant; neque non lavari aliquid habebant, sed ut contingebat utrumque faciebant.

VERS. 3. Christus non dicit eos bene aut male agere; prius quidem, ne apostolis legem faciat non lavari et audaces efficiat; posterius autem, ne seniorum legem confirmet, ablutiones dico et lavationes. Non accusat seniores ut legis violatores, sed ad aliam interrogationem transit.

VERS. 5. Quid est illud, *Quicunque dixerit patri aut matri: Munus quod est ex me, tibi proderit; et non honorificabit patrem suam aut matrem suam?* Ita intelligitur: Instruebant juvenes pietatis specie contemnere parentes; ita ut, si quis diceret filio: Da mihi hanc ovem quam habes aut vitulum aut aliud quid, responderet patri filius: Munus est Deo illud quod vis ut ex me tibi prosit, et non possum illud dare tibi; et duplex malum ageret: nam non Deo offerebant, et parentes postulato oblationis nomine privabant, unum per alium offendentes, Deum per parentes, et parentes per Deum. Sic linquens eos, ad turbam sermonem dirigit.

VERS. 12. Cur apostolis dicentibus quod Pharisæi scandalizati sint, inquit ille: *Sinite illos;* alibi autem invenitur dicens: *Ne illos scandalizemus?* Quia opportunitas postulat, et scit ille nunquam contemnere. Oportet tamen videre, et quando merito *scandalizantur*, celeriter eos relevare, quando autem immerito, pro nihilo id reputare.

VERS. 21. Cur, cum dixerit discipulis non eant ad viam gentium, ipse videtur in partes Tyri et Sidonis ire? Propter Judæos edoctos et non credentes, gentibus januam aperire hoc itinere incipit.

VERS. 23. Cujus causa, clamante Chananæa, primo quidem non respondit illi verbum; cum autem respondit, durum quoddam illi respondit? Per silentium et talia verba excitare et populo ostendere ejus ardorem volebat, ut prænoscens ferventem ejus animum.

Cur, clamante illa, apostoli dicentes, *Dimitte eam*, non exauditi sunt, sed quando illa multum rogavit? Quia vult illos de se invicem bene mereri, sed non alios magis pro aliis rogare.

Cur clamantem Chananæam ægre exaudivit, et hos qui in montem ascenderant confestim exaudivit vel non rogantes? Non quia majorem fidem habebant, sed ut excusationem adimeret. Nam quanto majus aliquis beneficium accipit, tanto fit majoris debitor.

VERS. 32. Quid confestim non dixerunt apostoli, Dimitte turbas, sed cum jam effluxissent dies tres? Quia ex panum priori, et ex isto posteriori miraculo meliores facti erant; ideo non dicunt quod

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

in quinque panibus, Quid hæc sunt inter tantos?

Vers. 34. Apostolorum temperantia ex hoc elucet, quod tam multi viri cum essent, in aliena et deserta terra, quinque panes solum habebant.

Vers. 37. Cur in quinque millibus virorum, præter mulieres et pueros, duodecim cophini superaverunt ex quinque panibus, hic vero in quatuor millibus, e septem panibus septem sportæ? Dicendum sane est sportas fuisse cophinis majores; ne æqualitas in simili miraculo in oblivionem eos inducat unius, differens factus est numerus eorum quæ superaverant.

Vers. 39. Ob id dimittens eos, in naviculam conscendit, ne illum sequerentur: etenim volebant regem eum facere; fugiens igitur dominationis ambitionem, illos dimisit.

CAPUT XVI.

Vers. 1. Quale signum e cœlo petunt a Christo Pharisæi? Ut solem detineat, aut lunam refrenet, aut fulmina emittat, aut aerem perturbet, quod etiam datum est; aliud enim præsens est tempus, aliud futuræ diei tempus, quando ista fient. Ego autem dico illum quamvis non obtemperaverit iis tanquam præcipientibus, postremo ostendisse se facere illa posse. Sol enim et luna obtenebrati sunt, et tremor terræ factus est, et in templo velum scissum est. Accidit autem solis defectus non ratione naturalis eclipsis, sed ratione potentiæ.

Vers. 3. Hypocritas eos vocat, quia alia quidem loquebantur, alia vero sentiebant: ob hanc causam non signum dedit; non enim ad credendum petebant, sed ad illum capiendum; cum nullo modo dederit cum potest, qui dicit Chananææ: *Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus;* et cum illo dicente, *Signum Jonæ prophetæ vobis dabitur*, non interrogent quodnam forte esset. Ideo ille relictis illis abiit.

Vers. 6. *Cavete a fermento Pharisæorum*, id est, ab eorum doctrina.

Vers. 8. Quid intendit dicens apostolis, *Modicæ fidei?* Illos objurgat, non enim ubique mansuetudo bonum est.

Vers. 13. Cur Cæsaream Philippi deveniens interrogat eos: *Quem me dicunt homines esse?* Quia procul erant illi a Judæis et eorum aggressionibus. Est autem alia Cæsarea Stratonis. Post multa autem miracula interrogat; et non interrogat, Quem me dicunt Scribæ? sed innoxii populi sententiam rogat. Filium autem hominis sæpe se dicit, volens incarnationem patenter cognosci.

Vers. 16. Attendite, quæso, ad vim verborum. Ubi enim aliorum sciscitatus est opiniones, adhibuit Filii hominis nomen: *Quem* enim, inquit, *dicunt homines esse Filium hominis?* Ubi autem illorum sententiam exposcit, non adhibet Filii hominis nomen. Quid vero? *Vos autem, quem me esse dicitis?*

A λέγουσιν ὅπερ ἐπὶ τῶν πέντε ἄρτων, ὅτι *Καὶ τί ταῦτά ἐστιν εἰς τοσούτους;*

Τὸ ἐγκρατὲς τῶν ἀποστόλων καὶ ἐκ τούτου δείκνυται, ὅτι τοσούτων ὄντων ἀνδρῶν ἐπὶ ξένης καὶ ἐρημίας, πέντε ἄρτους μόνον εἶχον.

Διὰ τί ἐπὶ μὲν τῶν πενταχισχιλίων ἀνδρῶν, χωρὶς λέγω γυναικῶν καὶ παιδίων, δώδεκα κόφινοι περιέσσευσαν πέντε ἄρτων ὄντων, ἐνταῦθα δὲ τετρακισχιλίων ὄντων, καὶ ἑπτὰ ἄρτων ἑπτὰ σπυρίδες; Ἢ τοίνυν ἔστιν εἰπεῖν ὅτι αἱ σπυρίδες τῶν κοφίνων μείζους ἦσαν, ἵνα μὴ ἡ ἰσότης τοῦ σημείου εἰς λήθην αὐτοὺς ἐμβάλῃ τοῦ ἑνὸς διάφορος γέγονεν ὁ ἀριθμὸς περισσευσάντων.

Διὰ τοῦτο ἀφεὶς αὐτούς, εἰς πλοῖον εἰσῆλθεν, ἵνα μὴ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ· καὶ γὰρ ἤθελον αὐτὸν βα-
B σιλέα ποιῆσαι. Φεύγων οὖν καὶ τῆς τυραννίδος τὴν ὑποψίαν, ἀφῆκεν αὐτούς.

ΚΕΦΑΛ. ΙϚ'.

Ποῖον σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ζητοῦσιν οἱ Φαρισαῖοι τὸν Χριστόν; Ἵνα στήσῃ τὸν ἥλιον, ἢ τὴν σελήνην χαλινώσῃ, ἢ κεραυνοὺς κατενέγκῃ, ἢ τὸν ἀέρα μεταβάλῃ, ὃ καὶ δέδοται· ἄλλος γὰρ ὁ νῦν καιρός, καὶ ἄλλος ὁ τῆς μελλούσης ἡμέρας, ὅτε ταῦτα γενήσεται· ἐγὼ δέ φημι ὅτι κἂν μὴ εὐθὺς ὑπήκουσεν αὐτῶν ὥσπερ προστασσόντων, ὕστερον ἔδειξεν ὅτι δύναται ποιεῖν· ἥλιος γὰρ καὶ σελήνη ἐσκοτίσθη, καὶ σεισμὸς γέγονε· καὶ τὸ ἐν τῷ ἱερῷ καταπέτασμα διεσχίσθη· γέγονε δὲ τὸ τοῦ ἡλίου πάθος οὐ λόγῳ ἐκλείψεως
C φυσικῆς, ἀλλὰ λόγῳ δυνάμεως.

Ὑποκριτὰς δὲ αὐτοὺς καλεῖ ὅτι ἕτερα μὲν ἐλάλουν, ἕτερα δὲ ἐφρόνουν· διὰ τοῦτο οὐδὲ δέδωκε σημεῖον· οὐ γὰρ διὰ τὸ πιστεῦσαι ἐζήτουν, ἀλλ' ὥστε ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ· ἐπεὶ πῶς ἂν οὐκ ἔδωκεν ὁ δυνάμενος, ὁ τῇ Χαναναίᾳ λέγων, *Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τῶν τέκνων τὸν ἄρτον καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις;* καὶ ὅτι εἰπόντος αὐτοῦ, *Τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου δοθήσεται ὑμῖν*, οὐκ ἐρωτῶσι τί ποτε ἦν· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀφεὶς αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

Τό, *Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων*, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν λέγει.

Τί οἰκονομεῖ ἐν τῷ λέγειν τοῖς ἀποστόλοις, *Ὀλιγόπιστοι;* Ἐπιτιμᾷ αὐτούς· οὐ γὰρ πανταχοῦ ἡ πραότης καλόν.

D Διὰ τί εἰς Καισάρειαν τὴν Φιλίππου ἐπαγγέλων αὐτοὺς ἐρωτᾷ, *Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* Ὡς μακρὰν αὐτῶν ὄντων τῶν Ἰουδαίων καὶ τῆς ἀγωνίας· ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Καισάρεια ἡ Στράτωνος· μετὰ πολλὰ δὲ θαύματα ἐρωτᾷ· καὶ οὐκ ἐρωτᾷ, Τίνα με λέγουσιν οἱ Γραμματεῖς, ἀλλὰ τοῦ ἀκάστου πλήθους τὴν γνώμην· Υἱὸν δὲ ἀνθρώπου ἑαυτὸν πολλάκις λέγει, βουλόμενος τὴν οἰκονομίαν ὁμολογεῖσθαι.

Προσέχετε, παρακαλῶ, τῇ δυνάμει τῶν λέξεων· ὅπου μὲν γὰρ τὰς ἑτέρων ἀπήντησεν δόξας, προσέθηκε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. *Τίνα γάρ με*, φησί, *λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;* Ὅπου δὲ τὴν αὐτῶν κρίσιν ἐζήτει, οὐκέτι προσέθηκεν τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ τί; Ὑμεῖς

Digitized by Google

δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, φησὶν, ἄνθρωποι υἱόν με νομίζουσιν εἶναι τοῦ Ἰωσὴφ, υἱὸν ἀνθρώπου, καὶ πλέον οὐδέν· οὐ γὰρ ἔλαβόν μου πεῖραν τοσαύτην τῆς θεϊκῆς μου ἐξουσίας· ἀλλ' ὑμεῖς οἱ λαβόντες, τίνα με λέγετε εἶναι; οὐ λέγω τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα μὴ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀπόφασιν δράμητε· οὐ λέγω πάλιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ τὴν ὑμῶν ψῆφον ἁρπάσω· οὐδὲν ἐμαυτὸν νῦν γε καλῶ· τὰ πράγματα μόνον ὑμῖν χειραγωγὰ τῆς ἀποκρίσεως δέδωκα.

Ὅτι *Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*, λέγει Πέτρος· Υἱὸν Θεοῦ λέγων καθαρῶς καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας, ἀλλ' οὐχὶ ὡς οἱ ἐν τῷ πλοίῳ, οὐδὲ ὡς ὁ Ναθαναὴλ ἕνα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ γνησίως· διὰ τοῦτο καὶ τὸ, *Βὰρ Ἰωνᾶ*, λέγει, ἀντὶ τοῦ, υἱὲ δηλῶν, ὅτι Ὡς σὺ τοῦ Ἰωνᾶ φύσει, οὕτως ἐγὼ τοῦ Θεοῦ εἰμι Υἱός.

Ἀπορούντων τῶν μαθητῶν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἰκὸς ταῦτα λεγόντων· Υἱὸν αὐτὸν Θεοῦ Πέτρος εἰπὼν, μακαρίζεται. Μάρθα πάλιν οὐχ Υἱὸν αὐτὸν εἶπεν Θεοῦ; Ναὶ γὰρ, *Κύριε*, φησὶν, *ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος*. Τί οὖν ἐκείνη μακαρισμῶν οὐκ ἠξιώθη τινῶν, ἀλλὰ Πέτρος ὥς τι καινὸν εἰπὼν μακαρίζεται; ἡμεῖς πάλιν συμφώνως ὅτε τῇ θαλάσσῃ καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπετίμησεν, οὐχ ὡς Υἱὸν Θεοῦ αὐτὸν προσεκυνήσαμεν καὶ μετὰ φωνῆς ἐβοήσαμεν, *Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ*; διὰ τί μακαρίους ἡμᾶς οὐκ ἐκάλεσεν τότε; Ταῦτα τῶν μαθητῶν ἐνθυμουμένων, ὁ Δεσπότης ἐπάγει· *Βὰρ Ἰωνᾶ*, τουτέστιν, Υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ. Ὡς ἐκήρυξας γάρ μου, φησὶ, τὸν Πατέρα, οὕτω κἀγὼ κηρύττω σου τὸν πατέρα· μὴ χρῄζων μὲν τοῦ σοῦ μνημονεῦσαι πατρὸς, δεῖξαι δὲ βουλόμενος τὸ ταυτοφυὲς ἐμοῦ καὶ Πατρός· εἰκόνα σὲ, καὶ τὸν σὸν πατέρα, ἐμοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς προστίθημι νῦν· ἐκ τῶν καθ' ὑμᾶς μανθανέτωσαν ἅπαντες Υἱοῦ καὶ Πατρὸς τὴν ταυτότητα. Ὃν γὰρ τρόπον ὅμοιος σὺ τῷ Ἰωνᾷ κατὰ φύσιν, οὕτως ὅμοιος ἐγὼ τῷ Πατρὶ κατ' οὐσίαν· ὡς οὐκ εἶ σὺ κτίσμα τοῦ οἰκείου πατρὸς, ἀλλὰ γέννημα, οὕτω; οὐδὲ ἐγὼ κτίσμα τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ γέννημα· σὺ ἀνθρώπου, ἐγὼ Θεὸς ἐκ Θεοῦ· σὺ γεγέννησαι ἐκ τοιούτου, ἐγὼ φῶς ἐκ φωτός· σὺ ὅμοιος ἐξ ὁμοίου, κἀγὼ ὅμοιος ἐξ ὁμοίου· διὰ τοῦτο μακαρίζω τὸν Πέτρον, ὅτι περ οὐχ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων Υἱόν με Θεοῦ προσηγόρευσαν κατὰ χάριν, οὕτω ὁ Πέτρος· ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἀληθῶς υἱὸς τοῦ οἰκείου πατρὸς οὕτως Υἱόν με ἀληθῆ προσεῖπεν τοῦ Θεοῦ· ὡς αὐτὸς ἀρχὴν ἔχων ἐξ ἀρχὴν ἔχοντος ἐγεννήθη, οὕτως ἄναρχόν με Υἱὸν ἀνάρχου Πατρὸς ἀνεκήρυξεν· ὡς αὐτὸς θνητὸς ἐκ θνητοῦ, οὕτως ἀθάνατόν με Υἱὸν ἐξ ἀθανάτου Πατρὸς ὡμολόγησεν· διὰ τοῦτο γάρ με Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος προσηγόρευσεν· ὁ γὰρ τοῦ ζῶντος Υἱὸς ζῶν καὶ αὐτὸς, ἀτρέπτου Πατρὸς ἄτρεπτος πάντως Υἱός· ἔοικεν ἀεὶ κατὰ πάντα τῷ γεγεννηκότι τὸ γέννημα· καὶ οὕτως ἀθάνατόν με Θεὸν ἀθανάτου καὶ ζῶντος Υἱὸν προσηγόρευσεν· ὅστιπερ μετὰ μικρὸν ἂν ἀκούσῃ θάνατον καὶ σταυρὸν, εὐθὺς ναρκήσας βοήσῃ λέγων· *Ἵλεώς σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.* Οὔπω γὰρ ἔγνω τῆς σαρκός μου

A Alii enim, dicit, homines filium Joseph me esse putant, filium hominis et nihil amplius; non enim tantam a me receperunt probationem divinæ meæ potestatis. Sed vos qui recepistis, quem me esse dicitis? Non dico filium hominis, ne ad meam apparentiam recurratis; non dico rursum Filium Dei, ne vestrum suffragium præveniam. Nihil me nunc voco; res tantum vobis sententiam promoventes dedi.

Quod Petrus dicit, *Tu es Christus, Filius Dei vivi;* Filium Dei vocat proprie et ex sua natura, sed non ut illi qui erant in navigio, neque ut Nathanael unum e multis, sed legitimum Filium. Ideo et Christus dicit : *Bar Jona*, et non Jonæ fili, ostendens quod, Sicut tu Jonæ natura es filius, sic B ego Dei sum Filius.

Vers. 17. Hæsitantibus discipulis, et intra se verisimiliter talia dicentibus : Petrus illum Filium Dei vocans beatus dicitur. Martha iterum nonne Filium Dei illum esse dixit? Ita; nam dicit, *Domine, ego credidi quia tu es Christus, Filius Dei, qui in hunc mundum venisti*, quid ergo illa non beata dici digna inventa est, cum Petrus, ceu aliquid novi dicens, beatus prædicatur? Nos quoque unanimiter quando mari et ventis imperavit, nonne ut Filium Dei illum adoravimus et voce magna clamavimus : *Vere Filius Dei es?* Cur beatos nos non tunc vocavit? Talia discipulis cogitantibus, Dominus adjicit : C *Bar Jona*, id est, fili Jonæ, ut prædicasti, inquit, meum Patrem, sic ego quoque prædico tuum patrem; non quidem necesse habens tuum patrem memorare, sed volens ostendere communem mei et Patris naturam, nunc et patrem tuum ut imaginem mei et Patris mei propono; e quibus secundum vos discant omnes Patris et Filii naturæ similitudinem. Nam quomodo similis tu Jonæ es secundum naturam, sic ego similis sum Patri secundum substantiam; ut tu non es creatus, sed genitus a proprio patre, ita ego non creatus sum a Patre, sed genitus; tu homo de homine, ego Deus de Deo; tu genitus es de tali, ego lumen de lumine; tu similis de simili, ego quoque similis de simili. Ob hanc causam beatum dico Petrum, quia non ut cæteri homines Filium Dei me procla- D maverunt secundum gratiam, ita Petrus, sed ut ipse vere filius est proprii patris, ita Filium me verum prædicavit Dei; ut ipse initium habens ex habente initium genitus est, ita æternum me Filium æterni Patris proclamavit; ut ipse mortalis de mortali, ita immortalem me Filium de immortali Patre confessus est; ideo enim me Filium Dei vivi proclamavit. Nam vivi Patris Filius vivus et ipse, immutabilis Patris immutabilis omnino Filius. Similis semper est in omnibus genitori genitus; et ita immortalem me Deum immortalis et vivi Filium prædicavit. Quod si brevi audierit mortem et crucem, confestim stupens clamabit dicens : *Absit a te, Domine, non erit tibi hoc.* Nondum enim cognoscebat carnis meæ passionem, et propter hoc increpationem a me recipiet; non-

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

dum consilium Patris cognoscebat, sed ita immortalem Deum me cognoscit. Ideo de carne mea passionem ambiguam habet, non enim putat indumentum vitam induens posse a morte possideri. Ob eam rem illi ergo dixi : *Beatus es, Simon Bar Jona;* cogitationem Petri explicans, vim paternæ revelationis exponens : Ideo beatus es, quia sicut tu filius Jonæ, ita et me Filium prædicasti Patris, et primus evangelizasti meam originem, quod nempe Filium Pater similem sibi secundum substantiam genuit. Non dixit simpliciter, Pater, aut, Qui in cœlis est, sed, *Pater meus,* me a creatione eximens. Et particularem mei dicens Patrem, Patrem; quoniam enim et hominum Pater Deus nominatus est : dicit enim propheta : *Nonne Pater omnium nostrum Deus?* Ideo particularem mei Patrem compellavi, tanquam Patrem non secundum gratiam, sed secundum naturam.

VERS. 18. Resipisce, Arie, et paulo a furore quiesce : cognoscis Patris potentiam, vide et Filii auctoritatem , *Et ego dico tibi.* Et ego : ut cum auctoritate revelavit Pater, ita et ego cum auctoritate revelo meipsum. *Et ego dico tibi,* iste dixit, non illud. Et ego dico tibi illud quia tu es Petrus : ut prædicasti de me propriam et firmam divinitatem, ita et ego prædico tuæ confessionis firmitatem. Ex his quæ dixisti, appellationem accipe.

Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, in confessione dicit : petram autem dicit quia firma est talis fides; Ecclesiam vero vocat quia multi credere debent.

Quid dicis, Arie? quid dicis, Eunomie? *Ædificabo Ecclesiam meam,* inquit Christus; non dixit, Ædificabo Patris Ecclesiam. Noscis auctoritatem Filii, noscis potestatem Domini, ecce Filius Ecclesiam possidet solus. Da mihi Patris Ecclesiam; exsors est Ecclesiæ Pater, exclusus ab Ecclesia Pater; nisi una sit substantia Patris et Filii; non Ecclesia una Patris et Filii est, quomodo Filii Ecclesiæ participabit Pater? Attamen, si inferior substantia esset Filius et auctoritate privatus, nonne debuit dicere : Ædificabo Patris Ecclesiam? Vides ut, si quis verbis hæreat, neque suas cogitationes sequatur, in præcipitia, sicut tu, et in abyssos cadit.

Portæ inferi non prævalebunt adversus eam, de mortibus, ut opinor, dicit illatis ab hæreticis et idololatris credentium corporibus, neque valentibus aliquid facere, aut adversus eos prævalentibus.

VERS. 19. Cur dicit, *Et ego tibi dabo claves regni cœlorum?* Similem se Patri ostendens. Ut iste, dicit, dedit donum confessionis istius, sic ego solvendi et ligandi donum : non enim dixit : Advocans dabo.

VERS. 21. *Exinde cœpit Jesus ostendere illis quia*

τὸ πάθος· καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐπιτίμησίν μου δέξηται οὔπω τὴν οἰκονομίαν ἔγνω τὴν πατρικὴν, ἀλλ' οὕτως ἀθάνατόν με γινώσκει Θεόν· ὅτιπερ καὶ περὶ τῆς σαρκὸς τῆς ἐμῆς ἀμφίβολον ἔχει τὸ πάθος· οὐ γὰρ νομίζει τὴν ὑπὸ ζωῆς φερομένην στολὴν δύνασθαι θανάτῳ κρατεῖσθαι· διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὸν εἶπον ἐγώ· *Μακάριος εἶ, Σίμων βὰρ Ἰωνᾶ·* τὴν ἔννοιαν ἐξηγούμενος Πέτρου, τὴν δύναμιν τῆς πατρικῆς ἀποκαλύψεως φράζων· διὰ τοῦτο μακάριος εἶ, ὅτιπερ ὡς σὺ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ, οὕτως κἀμὲ Υἱὸν προσηγόρευσας τοῦ Πατρὸς, καὶ πρῶτος εὐηγγελίσω τὴν κτίσιν· ὅτιπερ Υἱὸν ὁ Πατὴρ ὅμοιον αὐτῷ κατ' οὐσίαν ἐγέννησε. Οὐκ εἶπεν ἁπλῶς· Ὁ Πατὴρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀλλ', *Ὁ Πατήρ μου,* ὑπεξαίρων ἐμαυτὸν τῆς κτίσεως· καὶ ἴδιόν μου λέγων Πατέρα, τὸν Πατέρα. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἀνθρώπων Πατὴρ ὁ Θεὸς ὠνομάζετο (λέγει γὰρ ὁ προφήτης· *Οὐχὶ Πατὴρ πάντων ἡμῶν ὁ Θεός;*), διὰ τοῦτο ἴδιόν μου Πατέρα προσεῖπον τὸν Θεὸν, ὡς ὄντα Πατέρα, οὐχ ὡς κατὰ χάριν Πατέρα, ἀλλ' ὡς κατὰ φύσιν.

Νῆψον, Ἄρειε, καὶ μικρὸν τῆς μανίας ἀπόστηθι· εἶδες Πατρὸς ἐξουσίαν· βλέπε καὶ Υἱοῦ αὐθεντίαν. *Κἀγὼ δέ σοι λέγω.* Κἀγώ. Ὡς μετὰ αὐθεντίας ἀπεκάλυψεν ὁ Πατὴρ, οὕτως κἀγὼ μετ' αὐθεντίας ἀποκαλύπτω τὸ μέ· *Κἀγὼ δέ σοι λέγω,* ἐκεῖνος εἶπεν, οὐ τοῦτο· κἀγὼ δέ σοι λέγω τοῦτο, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος· ὡς ἐκήρυξάς μου τὸ ἴδιον καὶ ἀσάλευτον τῆς θεότητος, οὕτως κἀγὼ κηρύττω σου τὸ τῆς ὁμολογίας ἀσάλευτον· ἐξ ὧν εἶπας, τὴν προσηγορίαν κομίζου.

Τὸ *Ἐπὶ ταύτῃ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν,* ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ λέγει· πέτραν δὲ λέγει διὰ τὸ στεῤῥὰν εἶναι τὴν τοιαύτην πίστιν· Ἐκκλησίαν δὲ εἶπεν ὅτι πολλοὶ μέλλουσιν πιστεύει

Τί λέγεις, Ἄρειε; τί λέγεις, Εὐνόμιε; *Οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν,* εἶπεν ὁ Χριστός· οὐκ εἶπεν· Οἰκοδομήσω τὴν τοῦ Πατρὸς Ἐκκλησίαν. Εἶδες αὐθεντίαν Υἱοῦ, εἶδες ἐξουσίαν Δεσπότου· ἰδοὺ ὁ Υἱὸς Ἐκκλησίαν κέκτηται μόνος· δός μοι τὴν τοῦ Πατρὸς Ἐκκλησίαν· ἄμοιρος ὁ Πατὴρ Ἐκκλησίας, ἀκτήμων ὁ Πατὴρ Ἐκκλησίας· εἰ μὴ μία οὐσία Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, οὐδὲ Ἐκκλησία μία Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, πῶς Υἱοῦ κοινωνήσει τῇ Ἐκκλησίᾳ Πατήρ; Καίτοι εἰ ὑπεξούσιος ἦν ὁ Υἱὸς καὶ γυμνὸς αὐθεντίας, οὐκ ὤφειλεν εἰπεῖν· Οἰκοδομήσω τὴν τοῦ Πατρὸς Ἐκκλησίαν; Ὁρᾷς ὡς εἴ τις δουλεύει ταῖς λέξεσι, καὶ μὴ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἕπεται, πρὸς κρημνοὺς, καθάπερ σὺ, πίπτει καὶ βάραθρα.

Τὸ, *Πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς,* ὡς ἡγοῦμαι, τοὺς θανάτους λέγει τοὺς διὰ τῶν αἱρέσεων καὶ εἰδωλολατρῶν ἐπιφερομένους ἐπὶ τῶν πιστευόντων τὰ σώματα, καὶ μὴ ἰσχυσάντων τι ποιῆσαι ἢ κατισχῦσαι αὐτῶν.

Διὰ τί λέγει, *Καὶ ἐγὼ δέ σοι τὰς κλεῖς τοῦ οὐρανοῦ;* Ὅμοιον ἑαυτὸν δεικνὺς τῷ Πατρί. Ὡς ἐκεῖνος, φησὶν, ἔδωκε τὸ χάρισμα τῆς γνώσεως ταύτης, οὕτως ἐγὼ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν· οὐκ εἶπεν γάρ· Παρακαλέσας δώσω.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν αὐτοῖς

Digitized by Google

ὅτι δεῖ *αὐτὸν πολλὰ παθεῖν*. Ἀπὸ τότε, πότε; Ὅτε ἔπηξεν ἐν αὐτοῖς τὸ δόγμα τὸ ὀρθόν· ἐνόμιζον γὰρ πολλῷ βέλτιον τὸ μὴ ἀποθανεῖν αὐτόν.

Τὸ, *Ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν*, τοιοῦτόν ἐστιν· Ὥσπερ, φησὶν, ἑτέρου τυπτομένου, ἢ τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀγομένου ἢ μαστιζομένου, οὐκ ἀεὶ παριστάμεθα, οὐ βοηθοῦμεν, οὐ πάσχει τι πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον ὁ ὁρῶν, οὕτω οὐδὲ ἐφ' ἑαυτῶν, κἂν ἐλαυνώμεθα, κἂν θνήσκωμεν, δεῖ ἡμᾶς πολλοῦ λόγον ποιεῖσθαι τούτων.

Τὸ, *Ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι*, τὸν θάνατον λέγει, καὶ θάνατον τὸν ἐπονείδιστον.

Τὸ, *Ὃς ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτὴν*, περὶ τῆς παρὰ τὸ δέον σωτηρίας λέγει, τὴν ἐκ τῶν κινδύνων διαφυγὴν ἀπώλειαν καλῶν· ὥσπερ καὶ τοὐναντίον σωτηρίαν, τὴν δοκοῦσαν ἀπώλειαν.

Τὸ, *Εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἳ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ*, βασιλείαν αὐτοῦ λέγων τὴν μεταμόρφωσιν, οὐ τὴν ἀνάληψιν, ὡς ἡγοῦμαι· ὧδε γὰρ, τινὲς, ἐκεῖ δὲ πάντες. *Καὶ ἄλλως· Εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων*, καὶ ἑξῆς· διὰ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην φησίν· οὗτοι γὰρ ἐν τῇ μεταμορφώσει συμπαρελήφθησαν, ἣν καλεῖ βασιλείαν αὐτοῦ· ὡς ἐκφήνασαν τῆς ἐξουσίας τὸ ἄφατον, καὶ τῆς πρὸς τὸν Πατέρα γνησιότητος τὸ σφοδρὸν καὶ ἀπαράλλακτον· ἐν αὐτῇ γὰρ καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ φρικτὸν ὑπεδήλωσε· προοίμιον ταύτην ἐκείνης, καὶ οἷον βεβαίωσιν ἐνδειξάμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὰ ἑξῆς, ἐν τῷ μεταμορφοῦσθαι· ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ λέγει, οὐκ ἐναντιούμενος, ἀλλὰ τὴν ὅτε ἐφθέγξατο, καὶ τὴν ὅτε ἀνήγαγεν εἰπών· ὁ δὲ τὰς διὰ μέσου μόνας εἴρηκεν.

Διὰ τί τοὺς τρεῖς μόνους λαμβάνει εἰς τὸ ὄρος; Ὡς ἀξιωτέρους καὶ σφόδρα φιλοῦντας· καὶ γὰρ ὁ Πέτρος σφόδρα ἐφίλει αὐτόν· Ἰωάννης δὲ ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖσθαι· Ἰάκωβος δὲ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως τῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἧς ἀπεκρίθη, ὅτι *Δυνάμεθα πιεῖν τὸ ποτήριον*.

Τὸ φαινόμενον φῶς ὑπὲρ ἥλιον ἦν· εἶπεν δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς ὡς ὁ ἥλιος, ἐπειδὴ τὸ ἄστρον τοῦτο μόνον γνώριμόν ἐστιν ἐν ὑπερβολῇ φωτός. Λευκὸς ἦν ὡς χιών· οὐκ ἔχω ἄλλην ὕλην λευκοτέραν. Ὅτι γὰρ ὑπὲρ ἥλιον ἔλαμψεν, ἀπὸ τοῦ ἑξῆς δείκνυται, Καὶ ἔπεσον χαμαὶ οἱ μαθηταί· εἰ δὲ ὡς ὁ ἥλιος ἔλαμψεν, οὐκ ἔπιπτον οἱ μαθηταί· ἥλιον γὰρ ἔβλεπον καθ' ἡμέραν καὶ οὐκ ἔπιπτον· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν, καὶ ὑπὲρ τὴν χιόνα, διὰ τοῦτο μὴ φέροντες τὴν λαμπηδόνα κατέπεσον. Εἰπέ μοι οὖν, εὐαγγελιστὰ, ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψε, καὶ σὺ λέγεις ὡς ὁ ἥλιος; Ναί· γνώριμόν σοι θέλω ποιῆσαι τὸ φῶς· οὐκ ἔχω ἄλλο ἄστρον· οὐκ ἔχω ἄλλην εἰκόνα, τὴν ἐν τοῖς

A *oportet eum multa pati :* quando, exinde? Quando fixit in eis dogma rectum; putabant enim multo melius esse illum non mori.

VERS. 24. Illud, *Abneget semetipsum*, tale est : Sicut, inquit, alteri percusso, aut ad mortem ducto, aut flagellato, non semper succurrimus, non opitulamur, non omnis qui videt talia patitur pro illo, sic neque nos in nobis, licet expellamur, licet moriamur, oportet multi facere talia.

Tollat crucem suam et sequatur me, mortem intelligit, et mortem contumeliosam.

VERS. 25. *Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam*, de salute in officio complendo dicit, B periculorum fugam perditionem vocans; ut e contrario salutem dicit, quod videtur perditio.

VERS. 28. *Sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo;* regnum suum dicit suam transfigurationem, non ascensionem, ut opinor; nam illam quidam videbunt, hanc vero omnes. Aliter : *Sunt quidam de hic stantibus*, etc.; de Petro, Jacobo et Joanne loquitur; hi enim in transfiguratione cum illo assumpti sunt, quam vocat regnum suum; quasi manifestantem potentiam ejus ineffabilem, et unionem cum Patre mirabilem et incomparabilem. In illa enim secundi sui adventus majestatem et C terrorem subostendit; præludium illam hujus, et quasi confirmationem proponens.

CAPUT XVII.

VERS. 1. *Et post dies sex assumit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem*, et reliqua, et transfiguratus est. Alius autem evangelista post dies octo dicit, non contraria dicens, sed diem quo locutus est, et diem quo subiit in montem adjiciens; iste vero solos dies intermedios dixit.

Cur tres solos sumit in montem subiturus? Ut digniores et valde illum amantes. Etenim Petrus multum illum diligebat; Joannes multum ab illo diligebatur; Jacobus autem, ob responsum quod D cum fratre responderat, *Possumus bibere calicem*.

VERS. 2. Resplenduit facies magis quam sol; dicit autem evangelista sicut sol, quoniam sidus istud solum exemplum est splendidissimæ lucis. Alba sicut nix; non nosco aliam materiam albam magis. Quod autem magis quam sol resplenduit, sequentia ostendunt : ceciderunt in terram discipuli. Si vero sicut sol resplenduisset, non cecidissent discipuli; solem enim singulis diebus videbant et non cadebant; sed quoniam magis quam sol resplenduit, et magis quam nix, ideo non sustinentes splendorem ceciderunt. Dic mihi igitur, evangelista, magis quam sol resplenduit cur tu dicis sicut sol? Exemplum tibi volo dare lucis, non habeo sidus aliud, non habeo aliam si-

Digitized by Google

militudinem quæ in sideribus principatum obtineat, hac usus sum, ne verbi egestate detinearis.

Vers. 3. Cur Elias et Moyses in medium adducuntur? Primo, ut ostenderetur quia non Elias est, ut dixi, neque Moyses; secundo, ne in illis de quibus illum arguebant ut legis violatorem, ostenderetur quia mendax est : non enim cum illo conversati fuissent; tertio, ut discant eum mortis et vitæ potestatem habere, qui nempe illum profert, et hunc suscitat. Quid vero dicebant gloriam quam completurus erat in Jerusalem? Id est, passionem ejus, et crucem, et resurrectionem, et similia.

Vers. 4. Cur dicit Petrus, *Bonum est nos hic esse in solitudine?* Quia audiebat tradendum esse ad mortem Christum : et illud Lucas ostendens dicit, *Nesciens quid diceret.*

Vers. 5. *Vox de nube*, quia sic Deus cognoscebatur; lucida autem nubes, quia timeri non volebat. Ubi enim metus, ibi tenebrosa est nubes, ut in monte Sina. Ideo postquam disparuissent Moyses et Elias, tunc fit vox, ne de illorum aliquo, sed de Christo intelligatur vox quæ audita est.

Non Christum solum operuit nubes, sed etiam discipulos, ne putaretur Christus vocem emisisse.

Illud, *In quo complacui*, idem sonat ac, In quo quiesco. Additum est autem, *Illum audite*, ne, licet crucifigatur, deficiant animo.

Vers. 6. Cur, quando in baptismate vox facta est, non ceciderunt, hic autem istud accidit? Quia in baptismate turba erat, hic vero desertum et altitudo, solique erant per solitudinem, et ante oculos splendens prodigium lucis purissimæ et nubes hos tale experiri facit.

Vers. 7. Quid est, *Gravati erant somno?* Quia magno possidebantur stupore; hoc autem a visione illa miraculosa oriebatur.

Vers. 9. Cur dicit nemini dicant donec a mortuis resurgat? Quia quanto majora dicta fuissent, tanto invidia et incredulitate laborantes illa ægre magis accepta habuissent; sed post resurrectionem, e medio ablato illo quem oderint, et apostolis jam credentibus, turbæ apostolorum miracula cernentes credere poterunt.

Vers. 10. Interrogaverunt eum discipuli : *Quid Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire?* et unde hoc dicebant? Obtinebat hic sermo et proferebatur male intellectus a Scribis, ut et qui de Christo erant. Veritas autem se ita habebat; Scripturæ quidem duos memorant Christi adventus, hunc et futurum, et prophetæ utriusque præcursorem Eliam futurum esse dicunt. Nam unius Joannes fuit præcursor, quem Eliam vocat Christus, non quod sit Elias, sed quod ministerium Eliæ implevit. Scribæ igitur hæc confundentes, secundi solius mentionem faciebant; ille autem dicit ad discipulos : *Elias quidem venit et restituet omnia.* Quæ omnia? Quæ propheta dicebat præsertim : *Mittam*, inquit, *angelum meum*, et reliqua. Et hoc fiet quando

A ἄστροις βασιλεύουσαν· ταύτην εἶπον ἵνα μὴ τῇ εὐτελείᾳ τῆς λέξεως ἐναπομείνῃς.

Διὰ τί Ἠλίας καὶ Μωσῆς εἰς μέσον ἄγεται; Πρῶτον μὲν ἵνα δείξῃ ὅτι οὔτε Ἠλίας ἐστὶν ὡς ἔλεγον, οὔτε Μωσῆς· δεύτερον, ἵνα μὴ περὶ ὧν ἐνεκάλουν αὐτῷ ὡς παρανόμῳ, δείξῃ ὅτι ψεῦδός ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν συνωμίλουν· τρίτον ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, τὸν μὲν ἐνεγκὼν, τὸν δὲ ἀναστήσας· τί δὲ συνελάλουν τὴν δόξαν ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ; Τουτέστιν τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὰ ὅμοια.

Διὰ τί λέγει ὁ Πέτρος, *Καλὸν ἡμᾶς ὧδε εἶναι εἰς ἐρημίαν;* Διὰ τὸ ἀκοῦσαι ὅτι παραδοθήσεται εἰς θάνατον ὁ Χριστός· καὶ τοῦτο Λουκᾶς δηλῶν ἔλεγεν
B ὅτι, *Εἰ καὶ μὴ ᾔδει τί ἐλάλει.*

Ἀπὸ νεφέλης δὲ *ἡ φωνὴ*, ὅτι οὕτως ὀπτάνεται ὁ Θεός· φωτεινὴ δὲ ὅτι οὐ φοβῆσαι ἐβούλετο· ὅπου γὰρ ἀπειλὴ, ἐκεῖ σκοτεινὴ, ὥσπερ ἐν Σινᾷ ὄρει· διὰ τοῦτο μετὰ τὸ ἀφανεῖς γενέσθαι τόν τε Μωσέα καὶ Ἠλίαν, τότε γίνεται ἡ φωνὴ, ἵνα μὴ ἐπ' αὐτῶν τινος, ἀλλ' ἐπὶ Χριστὸν λογισθῇ ἡ φωνὴ ἡ ἐρχομένη.

Οὐ τὸν Χριστὸν μόνον ὑπέλαβεν ἡ νεφέλη, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς, ἵνα μὴ νομισθῇ ὅτι Χριστὸς ἀφῆκεν τὴν φωνήν.

Τὸ, *Ἐν ᾧ εὐδόκησα*, ἀντὶ τοῦ, Ἐν ᾧ ἀναπαύομαι, δηλοῖ· προσέθετο δὲ τὸ, *Αὐτοῦ ἀκούετε*, ἵνα κἂν σταυρωθῇ, μὴ ῥαθυμήσωσιν.

Διὰ τί ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος τῆς φωνῆς γενομένης
C οὐ κατέπεσον, ὧδε δὲ τοῦτο πάσχουσιν; Ἐπειδὴ ἐκεῖ μὲν ὄχλος, ὧδε δὲ ἔρημος καὶ ὕψος, καὶ μόνοι μεθ' ἡσυχίας, καὶ τὸ γινόμενον κατ' ὀφθαλμοὺς ἐκπληκτὸν φῶς ἄκρατον καὶ νεφέλη, ἅπερ τοῦτο παθεῖν ἐποίει.

Τί ἐστιν τὸ, *Βεβαρημένοι ἦσαν ὕπνῳ;* Ὅτι πολλῷ κατείχοντο κάρῳ· τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκείνης τῆς θαυμαστῆς ἦν γεγενημένον.

Διὰ τί λέγει μηδενὶ εἰπεῖν ἕως ἂν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ; Ἐπειδὴ ὅσῳ μείζονα ἐλέγετο, τοσοῦτον εἰς φθόνον καὶ ἀπιστίαν ὄντες, δυσπαράδεκτα εἶχον αὐτά· μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν, ἐκ μέσου μὲν ὁ φθονούμενος καὶ οἱ μὲν ἀπόστολοι ἤδη πιστεύοντες, οἱ δὲ ὄχλοι τὰ παρὰ τῶν ἀποστόλων θαύματα ὁρῶντες πιστεύσειαν ἄν.

D Ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ, ὅτι *Οἱ γραμματεῖς λέγουσιν Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον*· καὶ πόθεν τοῦτο ἔλεγον; Ἐκράτει μὲν ὁ λόγος καὶ περιεφέρετο κακῶς νοούμενος παρὰ τῶν Γραμματέων· ὥσπερ καὶ οἱ περὶ τοῦ Χριστοῦ· ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει οὕτως· Αἱ μὲν Γραφαὶ, δύο λέγουσι παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ταύτην καὶ τὴν μέλλουσαν· καὶ οἱ προφῆται ἑκατέρας πρόδρομον τὸν Ἠλίαν ἔσεσθαι λέγουσιν· τῆς γὰρ ἄλλης ὁ Ἰωάννης ἐγίνετο, ὃν καὶ Ἠλίαν ὁ Χριστὸς καλεῖ, οὐκ ἐπειδὴ Ἠλίας ἦν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν διακονίαν ἐπλήρωσεν Ἠλίου· οἱ Γραμματεῖς οὖν συγχέοντες ταῦτα, τῆς δευτέρας ἐμνημόνευον μόνης· αὐτὸς δέ φησι πρὸς τοὺς μαθητάς· *Ἠλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.* Ποῖα πάντα; Ἅπερ ὁ προφήτης ἔλεγε μάλα· *Ἀποστελῶ*, φησὶ, *τὸν ἄγγε-*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

λόν μου, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ τοῦτο γενήσεται ὅτ' ἂν τὰ ἐγκαταλελειμμένα τοῦ Ἰσραὴλ βούλεται σωθῆναι, ἵνα μὴ ἄρδην ἀπόλωνται εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν· ὅταν οὖν λέγῃ, ὅτι *Ἠλίας ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει*, περὶ τοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ λέγει· ὅτ' ἂν δὲ λέγῃ ὁ μέλλων ἔρχεσθαι Ἠλίας, *Οὗτός ἐστιν*, κατὰ τὸν τρόπον τῆς διακονίας τὸν Ἰωάννην Ἠλίαν καλεῖ.

Τοῦ σεληνιαζομένου ὁ πατὴρ σφόδρα ἦν ἄπιστος· ἐδείκνυτο δὲ τοῦτο ἔκ τε τοῦ εἰπεῖν πρὸς τὸν Χριστόν· *Εἰ δύνασαι, βοήθησον.*

Διὰ τί μέμφεται τοῖς ἀποστόλοις, εἰ ἄπιστός ἐστιν ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ οὐ τεθεραπεύκασιν; Δεικνὺς ὅτι ἡ μεγάλη πίστις καὶ τελεία ἀρετὴ τῶν θαυματουργούντων δύναται καὶ χωρὶς πίστεως τῶν θεραπευομένων ἐνεργεῖν. Ὥσπερ γὰρ ἡ πίστις τῶν προσερχομένων καὶ πάρ' ἐλαττόνων λαμβάνει τὴν ἴασιν, ὡς ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου· οὕτως τῶν ποιούντων τὰ σημεῖα ἤρκεσεν ἡ δύναμις καὶ μὴ πιστευόντων τινῶν ὡς ἐπὶ τοῦ Ἐλισσαίου· ὅτι οὐδενὸς πιστεύσαντος, νεκρὸς ἀνέστη· χρὴ δὲ εἰδέναι ὅμως ὅτι οὐ πάντες οἱ μαθηταὶ ἠσθένησαν τῇ πίστει· οἱ γὰρ στύλοι οὐκ ἦσαν ἐκεῖ.

Διὰ τί εἶπεν, *Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη!* Ἐπειδὴ ὁ ἄπιστος ἀνὴρ οὗτος ἐπὶ τοῦ ὄχλου ἐντυγχάνει κατὰ τῶν μαθητῶν· βουλόμενος οὖν ἀπαλλάξαι ἐκείνους μὲν ἐγκλήματος, ἐκεῖνον δὲ ὕβρεως, ἵνα μὴ ἐξαπορήσῃ, κοινοποιεῖται τὸν λόγον ἀληθεύων καὶ περὶ τῶν ἄλλων· εἰκὸς γὰρ ἦν πολλοὺς τῶν παρόντων σκανδαλισθῆναι.

Τὸ, *Ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν*; δείκνυσιν ὅτι ἠσπάζετο τὸν θάνατον, καὶ βάρος εἶναι τὸ μετ' αὐτῶν ἐλογίζετο.

Ὡς κόκκον σινάπεως τὴν πίστιν λέγει, δεικνὺς ὅτι τὸ ἐλάχιστον τῆς γνησίας πίστεως καὶ ὄρη δύναται μεταθεῖναι· εἰ δὲ καὶ οὐδαμοῦ ὄρη μετετέθη, τὸ ἐγεῖραι νεκροὺς οὐκ ἔλαττον.

Πόθεν τὰ δίδραχμα ἐτελεῖτο; Ὅτε τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων ἀπέκτεινεν ὁ Θεὸς, τότε τὴν Λευὶ φυλὴν ἀντ' αὐτῶν ἔλαβεν. Εἶτα ἐπειδὴ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις πρωτοτόκων ἐλάττων ἦν ὁ τῆς φυλῆς ἀριθμὸς, ἀντὶ τῶν λειπόντων εἰς τὸν ἀριθμὸν, σίκλον ἐκέλευσεν εἰσενεχθῆναι· ἐξ ἐκείνου οὖν ἔθος ἐκράτησεν τὰ πρωτότοκα τὸν φόρον τοῦτον εἰσφέρειν. Οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ προσέρχονται· ἐπιεικῶς δὲ ἐπειδὴ ἀπένεμον αὐτῷ τινὰ αἰδῶ διὰ τὰ σημεῖα.

Τῷ Χριστῷ καὶ Πέτρῳ ὡς πρωτοτόκοις οὖσιν ἀπαιτεῖται τὸ δίδραχμον.

Τὸ λέγειν τὸν Χριστὸν, *Τί σοι δοκεῖ*, Σίμων; *οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον*; τοιοῦτον ἔχει τὸν νοῦν· Ἐλεύθερος, φησὶν, εἰμὶ τοῦ δοῦναι κῆνσον· εἰ γὰρ βασιλεῖς τῆς γῆς οὐ παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀρχομένων· οὐ δώσω, φησὶν, ἐγὼ, οὐκ ἐπιγείου βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ τῶν οὐρανῶν ὢν υἱὸς βασιλέως.

Τὸ προειπεῖν, ὅτι *Εὑρήσεις στατῆρα ἐν τῷ ἰχθύϊ*, καὶ τὸ πρώτως τὸν ἰχθὺν ἐμπεσεῖν, καὶ ὥσπερ ἀγ-

A reliquias Israel salvari voluerit, ne penitus dispergantur in secundo ejus adventu. Cum ergo dicit *quia Elias venit et restituet*, de hoc quod in secundo adventu fiet loquitur. Cum autem dicit qui venturus est Elias : *Iste est*, secundum rationem ministerii Joannem Eliam vocat.

VERS. 14. Lunatici pater valde incredulus erat; quod ostendebat dicendo Christo : *Si potes*, *opem fer*.

VERS. 15. Cur arguit apostolos, si incredulus est, quod filium suum non curaverint? Ostendens magnam fidem et perfectam virtutem miracula operantium posse vel absque fide eorum qui curantur B valere. Sicut enim fides accedentium vel ab inferioribus accipit curationem, ut in Cornelio, ita operantium signa profuit vis vel quibusdam non credentibus, ut in Elisæo, quia, nullo credente, mortuus excitatus est. Oportet autem scire nihilominus non omnes discipulos infirmos fuisse in fide; columnæ enim non ibi erant.

VERS. 16. Cur dixit, *O generatio incredula et perversa!* Quia incredulus vir iste in turba versabatur contra discipulos. Volens ergo eximere illos a culpa, hunc autem a contumelia, ne desperaret, communem facit sermonem, vera quoque dicens de aliis : verisimile enim erat multos præsentium scandali- C zatos esse.

Illud, *Quousque ero vobiscum?* ostendit eum mortem amplexum esse, et graviter ferre quod cum illis erat.

VERS. 19. Ut granum sinapis fidem dicit, ostendens vel minimum veræ fidei montes posse transferre; si vero nusquam montes transtulerit, suscitare mortuos non inferius est.

VERS. 23. Quare didrachma solvebatur? Quando primogenita Ægyptiorum mactavit Deus, tunc tribum Levi pro illis assumpsit. Deinde quoniam primogenitis Ægyptiorum inferior erat tribus numerus, pro deficientibus a numero, siclum præcepit conferri : ex hoc igitur mos obtinuit primogenitos D hunc tributum solvere. Qui didrachma colligunt ad Petrum accedunt; verisimiliter autem tribuebant illi quoddam obsequium propter signa.

A Christo et Petro, tanquam primogenitis, petitur didrachma.

VERS. 24. Quod dicit Christus, *Quid tibi videtur, Simon? reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum?* ita intelligi debet : Liber sum, dicit, a dando censu; si enim reges terræ a filiis suis non accipiunt, sed a subditis, non ego, inquit, dabo, cum non terrestris regis, sed cœlorum regis Filius sim.

VERS. 26. Prædicere quod *Invenies staterem in pisce*, et primo in piscem incidere, et ut hamum

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

vocem suam in abyssum mittere, magnæ admirationis dignum est.

CAPUT XVIII.

VERS. 1. Cur dicitur, *In illa hora accesserunt discipuli ad Jesum dicentes : Quis, putas, major est?* Quia humanum sentiebant; nam præhonoratus est Petrus ut primogenitus; etenim unus e duobus, Jacobum et Joannem dico, primogenitus erat; et nullo modo tale aliquid fecit in illis. Erubescentes ergo fateri quod sentiebant, non dicunt quidem, Cur illum præhonoras? sed indeterminate, interrogant, *Quis major est?* Quandoquidem tres illos videbant præhonorari, nihil senserunt; quando autem illum solum, doluerunt; non solum autem propter hoc, sed etiam quia claves accepit, et beatus dictus est. Parvulum statuit, ostendens quod invidiam, vanam gloriam, et primum locum sectari, isti indifferens sit, et contraria et honores similiter istam reputare.

VERS. 5. *Qui susceperit parvulum talem in nomine meo, me suscipit,* significat eos non solum innoxios esse debere, sed etiam tales cum honore suscipere, scilicet, hos qui parvi penduntur, negliguntur et contemnuntur.

VERS. 7. *Necesse est ut veniant scandala;* id dicendo non libertatem voluntatis cujusque ademit, sed quod semper ab hominibus nequam continget prædicit.

VERS. 8. Dicendo, *Si manus tua, vel pes tuus, aut oculus tuus scandalizat te, projice eum abs te,* amicum innuit qui membrorum instar ob amicitiam est quidem, sed qui ad spiritualem utilitatem non confert.

VERS. 10. Qui sunt pusilli, quos non contemnere præcipit? Pauperes, incogniti, simplices.

Dicens, *angeli eorum*, ostendit omnes habere angelos : dicendo, *Vident faciem Patris mei* propter magnam libertatem et honorem quo fruuntur, sic loquitur.

VERS. 16. Cur dicit, *Si peccaverit in te frater tuus*, et reliqua? Inter duos fiat correptio, ne erubescat correptus, et inemendalibis fiat.

Non ducit affligentem ad afflictum, sed vice versa, quoniam ille qui injustitiam fecit non facile veniret propter ruborem; ideo ad hunc illum adducit.

VERS. 19. Quid est quod dicitur, *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quam petierint, fiet illis?* De quibusnam dicit duo? De his qui angelicam vitam ducunt; quanta enim isti cum unanimitate petierint erga proximum, obtinebunt.

VERS. 22. *Septuagies septies*, non pro numero sumitur, sed pro innumero : ut dicitur decem millia, ut sterilis peperit septem, id est, multos.

VERS. 24. Decem millia talenta quæ Deus remisit, et centum quæ servus non remisit, Dei indul-

κεντρον τὸν λόγον αὐτοῦ εἰς τὴν ἄβυσσον ἐλθεῖν, μεγάλου θαύματος ἄξιον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Διὰ τί λέγεται, *Ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες, Τίς ἄρα μείζων ἐστίν;* Ἐπειδὴ ἔπαθον ἀνθρώπινον, ἐπεὶ προετιμήθη ὁ Πέτρος ὡς πρωτότοκος· καὶ γὰρ εἷς τῶν δύο, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, λέγω, πρωτότοκος ἦν· καὶ οὐδαμῶς τι τοιοῦτον ἐποίησεν ὑπὲρ αὐτῶν. Αἰσχυνόμενοι οὖν ὅπερ ἔπαθον ὁμολογῆσαι, οὐ λέγουσι μὲν, ὅτι Διὰ τί τοῦτον προτιμᾷς; ἀορίστως δὲ ἐρωτῶσι· *Τίς μείζων ἐστίν;* Ὅτε μὲν γὰρ τοὺς τρεῖς εἶδον προτιμωμένους, οὐδὲν ἔπαθον· ὅτι δὲ τοῦτον μόνον, ἤλγησαν· καὶ οὐ μόνον διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς κλεῖς ἔλαβε, καὶ ἐμακαρίσθη· τὸ δὲ παιδίον ὑπέδειξεν, δεικνὺς ὅτι φθόνου καὶ κενοδοξίας καὶ τούτων πρωτείων ἐρᾷν, ἀναισθήτως ἔχει, καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ τίμια ὁμοίως λογίζεται.

Τὸ, *Ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται,* σημαίνει ὅτι οὐ μόνον ἀκάκους δεῖ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοιούτους τιμᾷν δέει, ἀμερίμνους, φησὶ, καὶ ἀμελεῖς καὶ εὐκαταφρονήτους.

Τὸ, *Ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα*, λέγειν, οὐ τὸ αὐθαίρετον τῆς ἐλευθερίας ἑκάστου ἀνεῖλεν, ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον ὑπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων προλέγει.

Εἰπὼν, *Ἐὰν ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου ἢ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίσῃ σε, βάλε αὐτὸν ἀπὸ σοῦ*, φίλον λέγει τὸν ἐν τάξει μέλους διὰ φιλίαν ὄντα μὲν, εἰς δὲ ψυχικὴν ὠφέλειαν οὐχ ὑπάρχοντα.

Τίνες εἰσὶν οἱ μικροὶ, οἷς μὴ καταφρονεῖν προστάσσει; Οἱ πτωχοὶ, οἱ ἄγνωστοι, οἱ εὐτελεῖς.

Εἰπὼν, *Οἱ ἄγγελοι αὐτῶν*, ἔδειξεν ὅτι πάντες ἀγγέλους ἔχουσιν· τὸ δὲ λέγειν, ὅτι *Βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρός μου*, διὰ τὴν πολλὴν παῤῥησίαν καὶ τιμὴν ἣν ἔχουσιν λέγει.

Διὰ τί λέγει, ὅτι *Ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου*, καὶ τὰ ἑξῆς; Μεταξὺ δύο γενέσθαι τὸν ἔλεγχον, ἵνα μὴ αἰσχυνθῇ ὁ ἐλεγχόμενος, καὶ δυσδιόρθωτος γένηται.

Οὐκ ἄγει τὸν λυπήσαντα πρὸς τὸν λυπηθέντα, ἀλλὰ τοῦτον πρὸς ἐκεῖνον, ἐπειδὴ ὁ ἠδικηκὼς οὐκ εὐκόλως ἂν ἔλθοι αἰσχυνόμενος· διὰ τοῦτο πρὸς ἐκεῖνον, τοῦτον ἕλκει.

Τί ἐστιν τὸ λεγόμενον, ὅτι *Δύο ὑμῶν ἐὰν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἂν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς;* Περὶ ποίων λέγει δύο; Περὶ τῶν ἀγγελικὴν πολιτείαν ἐχόντων· ὅσα γὰρ ἂν οὗτοι μετὰ ὁμονοίας αἰτήσωνται περὶ τοῦ πλησίον, ἐπιτεύξονται.

Τὸ, *Ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ*, οὐκ ἀριθμὸν δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ ἄπειρον· ὥσπερ τὸ, μυρία, καὶ ὥσπερ τὸ, *Στεῖρα ἔτεκεν ἑπτὰ*, ἀντὶ τοῦ, πολλά.

Τὰ μυρία τάλαντα ἃ ὁ Θεὸς ἀφῆκεν, καὶ τὰ ἑκατὸν ἃ ὁ δοῦλος οὐκ ἀφῆκεν, τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ

Digitized by Google

Θεοῦ συγχώρησιν καὶ μακροθυμίαν πρὸς τὴν ἡμετέραν μικροψυχίαν δείκνυσιν· ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἄμετρα συγχωρεῖ (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, *μυρία*)· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὰ ἀριθμητὰ συγχωροῦμεν· δείκνυσι δὲ διὰ τούτου πόσον Θεὸς ὑπὲρ ἄνθρωπόν ἐστιν ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Σὺν τῷ ὀφείλοντι τὰ μυρία τάλαντα διὰ τί καὶ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τὰ παιδία διακελεύει πραθῆναι; Οὐχ ὡς ὠμὸς, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν εἰς ἱκετηρίαν ἀγαγὼν συγχωρήσῃ, οὐχ ἵνα πραθῇ· εἰ γὰρ διὰ τὸ πραθῆναι τοῦτο ἐποίει, οὐκ ἂν συνεχώρει· οὐ συγχωρεῖ δὲ πρὸ τῆς ἀποφάσεως, ἵνα αὐτὸν ἐλευθεροῖ ὀφειλημάτων, ἵνα κἀκεῖνος τὸν ὁμόδουλον συγχωρήσῃ.

A gentiam et longanimitatem nostræ pusillanimitati præstare ostendit. Nam ille quidem innumerabilia remittit, id enim sonat decem millia; nos autem ne numerabilia quidem remittimus. Per hoc ostenditur quantum Deus præ hominibus bonus sit et benignus.

Cum illo qui debebat decem millia talenta, cur illius mulierem et filios venundari jussit? Non tanquam crudelis sit, sed ut illum ad supplicandum adducens illi ignoscat, non ut vendantur; si enim ut vendantur hoc fecisset, non ignosceret. Non ignoscit autem antequam rationem ponat, ut illum liberet a debitis, et ut ille conservo suo ignoscat.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

B

CAPUT XIX.

Ὁ Χριστὸς ἐρωτώμενος οὔτε ἀεὶ σιγᾷ, ἵνα μὴ νομίσωσιν λανθάνειν, οὔτε ἀεὶ ἐλέγχει ἵνα παιδεύσῃ ἐκ τοῦ ἡμέρως φέρειν αὐτὸν, κἀκείνους τὸ μακρόθυμον.

Vers. 4. Christus cum interrogatur, non semper tacet, ne ignorare putetur; non semper confundit, ut doceat, ferendo ipse cum mansuetudine, et ipsos longanimitatem.

Τί δηλοῖ τὸ, *Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός;* Τοῦτο λέγει, ὅτι Διὰ τοῦτο συνήφθη ἵνα ἓν ὦσιν· ἢ ἐκεῖνο, ὅτι Εἰ αἰτίαν λήψεται καὶ παρανομεῖ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τούτοις ἐκβάλλων τὴν γυναῖκα, κουφότερόν ἐστιν μᾶλλον πρὸς ἐπιθυμίαν μάχεσθαι φύσεως, ἢ πρὸς γυναῖκα πονηράν. Καὶ ἄλλως· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, τουτέστιν εἰ διὰ τοῦτο συνήφθη, ἵνα ἓν ὦσιν, καὶ ἀδιάσπαστοι μένωσιν παρ' ὅλον τὸν βίον, κἂν μοχθηρὰ λίαν καὶ θηριώδης ἡ γυνὴ, οὐ συμφέρει, καὶ ἑξῆς. Ἢ καὶ οὕτως· Εἰ αἰτίαν λήψεται καὶ C παρανομεῖ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τούτοις ἐκβάλλων τὴν γυναῖκα, οὐ συμφέρει γαμῆσαι· κουφότερον γὰρ πρὸς ἐπιθυμίαν μάχεσθαι καὶ πρὸς ἑαυτὸν, ἢ πρὸς γυναῖκα πονηρὰν καὶ πολλῆς γέμουσαν ἀναισχυντίας.

Vers. 10. Quid ostendit istud, *Si ita est causa hominis cum uxore?* etc. Dicitur istud, quod per hoc conjunctus sit ut unum sint; aut illud, quod si accusatus fuerit, et legem violaverit vir in his uxorem dimittendo, longe levius sit contra naturæ concupiscentiam pugnare quam contra malam mulierem. Et aliter: si ita est causa hominis cum uxore, id est si per hoc conjunctus est ut unum sint, et inseparabiles manent per totam vitam, etsi perversa et maligna multum fuerit uxor, non expedit, etc. Vel ita: si accusatus fuerit et legem violaverit vir in his uxorem dimittendo, non expedit nubere; levius enim est contra concupiscentiam pugnare et contra seipsum, quam contra mulierem malam et impudentia multa refertam.

Τίνος ἕνεκεν οἱ μαθηταὶ ἀπεσόβουν τὰ παιδία ἅπερ προσηνέχθη αὐτῷ ἐπὶ τῷ εὔξασθαι αὐτοῖς; Τύφου ἕνεκεν· αὐτὸς δὲ διδάσκων αὐτοὺς μετριάζειν καὶ τῦφον καταπατεῖν, λαμβάνει καὶ ἐναγκαλίζεται καὶ προσεύχεται· καὶ διδάσκει, ἵνα ἃ τῇ φύσει ἔχει τὰ παιδία, τῇ προαιρέσει ἐργαζώμεθα ἡμεῖς.

Vers. 13. Quam ob causam discipuli increpabant parvulos qui ad illum afferebantur ut illis oraret? Superbiæ causa. Ille autem docens eos moderationem et superbiæ contemptum, parvulos excipit, manus imponit et eis orat; docet etiam, ut nos, quod natura parvuli sunt, intentione efficiamur.

Τὸν προσελθόντα νεανίσκον τῷ Χριστῷ καὶ εἰπόντα· *Διδάσκαλε ἀγαθὲ*, τινὲς μὲν ὡς ὕπουλον διαβάλλουσιν, ἐγὼ δὲ χρημάτων δοῦλον μόνον. οὐ D παραιτησαίμην εἰπεῖν· ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς τοιοῦτον αὐτὸν ὄντα ἤλεγξε· ἐπεὶ καὶ Μάρκος λέγει, *Ἐμβλέψας αὐτῷ οἷον ἠγάπησεν αὐτόν*· καὶ ὅτι εἰ τοῦτο ἦν, ἐδήλωσεν ἂν αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς, ὡς ἐπὶ τοῦ νομικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· καὶ εἰ τοῦτο ἦν, οὐκ ἀπῆλθε λυπούμενος· καὶ ἐλεγχθῆναι δὲ εἶχεν πειράζων ὡς καὶ οἱ ἄλλοι.

Vers. 16. Accedentem ad Christum adolescentem et dicentem: *Magister bone*, quidam ut dissimulatum reprehendunt; ego autem divitiarum servum tantummodo non abnuerim dicere: quoniam Christus talem illum esse pronuntiavit. Nam et Marcus dicit, *Intuens eum dilexit eum*. Et si illud foret, patefecisset ipse evangelista, ut in legis perito et aliis; si illud foret, non abiisset tristis; et accusari meruisset ut tentator velut quidam alii.

Πῶς νοητέον τὸ, *Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός;* μή ποτε δὲ καὶ ἑαυτὸν ἐκβάλλει τοῦ εἶναι ἀγαθόν; Πρῶτον μὲν οὐχ ὅτι οὐκ ἔστι τις ἀνθρώπων ἀγαθὸς, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ παραβάλλων τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα πρὸς ἡμᾶς· ἔπειτα δὲ οὐκ εἶπεν, ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἀγαθὸς, ἀλλ' *Οὐδεὶς* ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ὡς ἀνθρώπῳ αὐτῷ ψιλῶς προσῆλθε· τοῦτο λέγει δῆθεν καὶ περὶ

Vers. 17. Quomodo intelligendum, *Nemo bonus nisi solus Deus?* nonne fortassis de se ipso negat esse se bonum? Primum quidem, non quod sit nullus homo bonus, hoc dicit, sed confert Dei bonitatem cum nostra; deinde non dixit, Non sum bonus, sed nemo hominum, quoniam iste ut ad hominem merum ad illum accesserat. Hoc dixit

Digitized by Google

sane de seipso quoque. Illud autem, *Vos, licet sitis mali, nostis bona dare*, non omnium malitiam arguit, sed hominum bonitatem cum Dei bonitate confert.

VERS. 23. Cur ad discipulos loquens, cum abiisset qui interrogaverat, Christus dicit eis non certe divitibus, quia dives difficile intrabit in regnum Dei? Ut moneret eos non paupertatem erubescere.

VERS. 25. Cum pauperes essent, quomodo dicunt, *Quis ergo poterit salvus esse?* Erga alios homines, nempe dolentes tanquam erga semetipsos.

VERS. 28. *Sedebitis super sedes duodecim*, idem est ac Conglorificabimini; *judicantes*, pro condemnantes. Non enim certe judices esse debent; nam in condemnationem concivium erunt, qui crediderunt.

VERS. 29. *Qui reliquerit uxorem*, etc., non divortium ab uxoribus inducit, sed simile est huic, *Qui perdit animam suam, inveniet eam;* ut in his quæ persequimur religionem præ uxore, domo et amicis præferamus; vel quando uxor infidelis est, aut vir, tunc ob religionem divortium fit, si non potest illa emendari. Ita Paulus dixit: *Si infidelis separatur, separetur.*

VERS. 30. *Multi erunt novissimi, primi; et primi, novissimi*, de Judæis et ethnicis dicitur.

CAPUT XX.

VERS. 1. De operariis intelligere oportet, vineam esse virtutis operationem; tempus operationis, hanc præsentem vitam; operarios autem diversos, homines diversarum ætatum. Quod autem aliqui murmurantes inducantur, non putemus sanctos invidiam illic concipere; nam illic omnia invidia carent. Sed non omnes parabolæ partes explicari debent, parabola enim est; sed quæ tendunt ad aptandum proposito invidiam vel exaggeratam ejus qui beneficium accepit, solummodo inducit sermo.

Vineam Dei præcepta et sua mandata dicit; tempus operationis, præsentem vitam; operarios diversos vocatos ad mandata implenda circa tertiam, sextam, nonam et undecimam horam, homines in diversis ætatibus accedentes et præmium acquirentes.

VERS. 3. Quod vocentur tertia, sexta, et nona hora, non præjudicantis est injuste, sed cognoscentis quod hi debeant ipsi obtemperare. Sic et Paulus non in initiis fuit vocatus, sed quando debuit obedire. Quod autem voluerit in principio conducere, dicit etiam parabola, quia exiit conducere; et quod iste voluerit conduci, dicit, nemo nos conduxit.

VERS. 16. Quod confestim post parabolam dicitur, sic erunt novissimi primi, non admirari oportet tanquam non ex parabola consequens, sed intelli-

A ἑαυτοῦ· τοιοῦτο δὲ καὶ, *Εἰ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε διδόναι*, οὐ πάντων πονηρίαν κατηγορεῖ, ἀλλὰ τὴν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθότητα τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητι παραβάλλων.

Διὰ τί πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀπελθόντος τοῦ ἐρωτήσαντος, ὁ Χριστὸς λέγει πλουσίοις μὴ οὖσι, πῶς δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; Παιδεύων αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι τῇ πενίᾳ.

Ἐπεὶ πένητες ἦσαν, πῶς λέγουσιν, *Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;* Ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀλγοῦντες ὡς ὑπὲρ αὐτῶν.

Τὸ, *Καθήσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνων*, ἀντὶ τοῦ, Συνδοξασθήσεσθε· τὸ δὲ, *κρίνοντες*, ἀντὶ τοῦ,
B κατακρίνοντες· οὐ γὰρ δὴ δικασταὶ μέλλουσιν εἶναι· εἰς γὰρ κατάκρισιν τῶν ὁμοφύλων οἱ πιστεύσαντες ἔσονται.

Τὸ, *Ὅστις ἀφῆκεν γυναῖκα*, ἢ τόδε ἢ τόδε, οὐ διάζευξιν εἰσάγει τῶν γυναικῶν, ἀλλ' ὅμοιόν ἐστιν τῷ, *Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὑρήσει αὐτήν*· ἵνα προτιμῶμεν ἐν τοῖς διωγμοῖς τὴν εὐσέβειαν, ὑπὲρ γυναῖκα καὶ οἰκίας καὶ φίλους· ἢ ὅταν γυνὴ ἄπιστός ἐστιν ἢ ἀνὴρ, τότε δι' εὐσέβειαν διαζεύγνυται, εἰ μὴ δύναται διορθῶσαι καὶ αὐτήν· καθὼς καὶ Παῦλος ἔλεγεν· εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω.

Τὸ, *Πολλοὶ ἔσονται ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ πρῶτοι, ἔσχατοι*, Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς λέγει.

C

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Περὶ τῶν ἐργατῶν χρὴ νοεῖν, ἀμπελῶνα τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς· χρόνον τῆς ἐργασίας, τὸν παρόντα βίον· ἐργάτας δὲ διαφόρους, τοὺς ἐν διαφόροις ἡλικίαις· τὸ δὲ εἰσάγειν γογγύζοντάς τινας, οὐ νομίσομεν ἁγίους φθονεῖν ἐκεῖθεν· καθαρὰ γὰρ τὰ ἐκεῖθεν φθόνου· ἀλλὰ τὰ τῆς παραβολῆς οὐ χρὴ πάντα ζητεῖν· παραβολὴ γάρ ἐστιν· τὰ δὲ συντείνοντα πρὸς σκοπὸν μόνον δρέπεσθαι τὸν φθόνον καὶ εἰς ὑπερβολὴν τοῦ εὐεργετηθέντος εἰσάγει ὁ λόγος.

Ἀμπελῶνα τὰ ἐπιτάγματα τοῦ Θεοῦ λέγει καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· χρόνον δὲ τῆς ἐργασίας, τὸν παρόντα βίον· ἐργάτας δὲ διαφόρους καλουμένους
D ἐπὶ τὰ προστάγματα περὶ τρίτην καὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην ὥραν καὶ ἑνδεκάτην, τοὺς ἐν διαφόροις ἡλικίαις προσελθόντας εὐδοκιμήσαντας.

Τὸ προσκαλεῖσθαι τὸν μὲν τρίτην, τὸν δὲ ἕκτην, τὸν δὲ ἐννάτην, οὐ προκρίνοντός ἐστιν ἀδίκως, ἀλλὰ γινώσκοντος ὅτε ἔμελλον ὑπακοῦσαι αὐτῷ· οὕτως καὶ ὁ Παῦλος οὐκ ἐκ προοιμίων ἐκέκλητο, ἀλλ' ὅτε ἔμελλεν πεισθήσεσθαι· ὅτι δὲ πάντας ἤθελεν ἐξ ἀρχῆς μισθώσασθαι, λέγει καὶ ἡ παραβολὴ, ὅτι *Ἐξῆλθεν τοῦ μισθώσασθαι.* καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἤθελεν μισθωθῆναι λέγει· *Οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο.*

Τὸ εὐθὺς μετὰ τὴν παραβολὴν λεγόμενον, ὅτι *Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι*, οὐ δεῖ θαυμάζειν ὡς μὴ συναγόμενον ἐκ τῆς παραβολῆς, ἀλλὰ δεῖ νοεῖν

Digitized by Google

ὅτι ὥσπερ τοῦτο συνέβη, φησὶν, οὕτως κἀκεῖνο γενήσεται.

Χρὴ εἰδέναι ὅτι αἱ παραβολαὶ αὗται οἷον ἡ τῶν παρθένων, ἡ τῆς σαγήνης, ἡ τῶν ἀκανθῶν, ἡ τοῦ δένδρου τοῦ ἀκάρπου, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀρετὴν ἐπιζητοῦσιν.

Διὰ τί μετὰ τοσαύτης περιουσίας νῦν ἐπιβαίνει τοῖς Ἱεροσολύμοις; Ἐπεὶ τότε μὲν προοίμια ἦν οἰκονομίας, νῦν δὲ ὅτε τῆς αὐτοῦ δυνάμεως πεῖραν ἔδωκε, μετὰ πλείονος περιφανείας ἔρχεται· ἐπεὶ καὶ ὁ σταυρὸς ἐν θύραις ἦν, τὰ μέλλοντα αὐτοῖς ἐκβαίνειν ἐπιδεικνύμενος.

Διὰ τί οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου προσῆλθον αὐτῷ περὶ προεδρίας διαλεγόμενοι; Ἐπειδὴ, καθώς φησιν ἕτερος εὐαγγελιστὴς, διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τὴν Ἱερουσαλὴμ, δοκεῖ ὅτι καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐγγύς ἐστιν· εἰ δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς οὗτος περὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν λέγει ὅτι αὐτὴ ᾐτήσατο, ὡς ἐξ ἀμφοτέρων γενόμενον τοῦτο εἶπεν, ἵνα πλέον δυσωπηθῇ· ᾐσχύνοντο γὰρ μόνοι τοῦτο λέγειν.

Τὸ εἰπεῖν αὐτὸν, *Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε*, ἀντὶ τοῦ, οὐδὲν πνευματικὸν, φησίν. Εἰ δὲ καὶ περὶ τῆς ἄνω δόξης ᾔτουν, οὐδὲ οὕτως καλῶς ᾔτουν. Τὴν δὲ προεδρίαν ἐζήτουν τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι *Καθεῖσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους*, μὴ νομίσαντες τὸ, Δοξασθήσεσθε, δι' ἀρετὴν, ἀλλὰ τὸ, Καθίσαι· καὶ κρίνοντες, μὴ νοήσαντες τὸ, Κατακρίνοντες, ἀλλὰ τὸ, Δικάζοντες.

Τὸ, *Δύνασθε τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω πιεῖν*, τὰς σφαγὰς καὶ τὰς βασάνους λέγει καὶ τὸ μαρτύριον· ποτήριον δὲ εἶπεν αὐτὸ, ἵνα προθυμοτέρους ποιήσῃ τῷ εὐκόλῳ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσηται· καὶ βάπτισμα δὲ αὐτὸ καλεῖ, ὡς καθάρσιον τῆς οἰκουμένης.

Καὶ πῶς λέγει, *Οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι*; Ἐπείπερ οὐκ ἔστιν οὔτε ἐκεῖθεν τοιαύτη καθέδρα· ἢ δῆλον ὅτι πρὸς τὴν ὑπόνοιαν λέγει συγκαταβαίνων. Τὸ δὲ, *Οἷς ἡτοίμασται*, ἐκ τῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων· τοῦτο δὲ οὐκ ἐκβάλλει ἔξω τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον αὐτοῦ δείκνυσιν. Ὅτι δὲ ἐξουσίαν ἔχει, ἄκουσον· *Ἐγὼ δέ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν*· καὶ ὁ Παῦλος δὲ οὕτω δηλῶν ἔλεγεν· *Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι Κύριος, καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.*

Εἰ οἱ δύο τῶν δέκα κατεξανίσταντο, καὶ οἱ δέκα ἐφθόνουν τοῖς δυσὶν, οὐ χρὴ δὲ τοῦτο σκοπεῖν, ἀλλὰ τὰ τελευταῖα αὐτῶν.

Διὰ τί συγχωρεῖ Χριστὸς ἐπιστομίζεσθαι τοὺς τυφλοὺς ὑπὸ τοῦ ὄχλου; Ἵνα μειζόνως αὐτῶν ἡ προθυμία φαίνηται· διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐρωτᾷ, Πιστεύετε;

Διὰ τί ἐρωτᾷ, *Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν*; Ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι Ἄλλα βουλομένοις λαλεῖς, ἄλλα δίδως· καὶ ἵνα τοὺς ἄλλους εἰς μείζονα ζῆλον ἀγάγῃ. Ἕτερον δὲ ἵνα δείξῃ τῆς δωρεᾶς δικαίως ἀπολαύοντας· ὥσπερ ἐπὶ τῆς Χαναναίας καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ τῆς

A gere quia, sicut illud accidit, sic et hoc quoque fiet.

Oportet scire has parabolas, quales sunt virginum, sagenæ, spinarum, aut arboris sterilis, virtutem ab operibus exigere.

Vers. 17. Cur cum tanto comitatu nunc ascendit Hierosolymam? Cum tunc quidem initia erant prædicationis, nunc autem, cum suæ potestatis probationes dedit, cum majore splendore venit. Nam et crux proxima erat, quæ illis evenire debebant ostendens.

Vers. 20. Cur filii Zebedæi ad illum accesserunt de præeminentia alloquentes? Quia, ut dicit alius evangelista, appropinquabat Hierosolymis, videtur
B quia regnum ejus prope est: si vero evangelista iste de matre eorum dicit quod ipsa petierit, quasi ex utrinque factam esse petitionem innuit, ut magis turpis videatur; pudebat enim illos solos talia dicere.

Vers. 22. Hæc verba, *Nescitis quid petatis*, pro, nihil spirituale petitis, adhibet. Si vero de gloria cœlesti petivissent, non pulchre ita petivissent; præeminentiam autem expetebant præ aliis, quoniam dixit: *Sedebitis super sedes duodecim*, non intelligentes illud, glorificabimini, ob virtutem, sed ob altam sedem; et, illud, judicantes, non intelligentes ut condemnantes, sed ut judicium exercentes.

C *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* violentias, et cruciatus, et martyrium significat. Calicem autem vocat istud, ut animos magis eis addat sermonis lenitate, et ad se eos attrahat; et baptisma illud vocat, quasi orbis lustrale.

Vers. 23. Et quomodo dicit; *non est meum dare?* siquidem non est ne illic quidem talis sedes; aut patet illum ad allegoriam loquendo descendisse. Illud autem, *Quibus paratum est*, per labores, puta, et sudores: hoc vero non ejus adimit potestatem, sed ejus justitiam exhibet; quod enim potestatem habeat, audi: *Ego autem tibi dabo claves regni cœlorum*; et Paulus idem indicans dixit: *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet*
D *mihi Dominus, et omnibus qui diligunt adventum ejus.*

Vers. 25. Si duo decem aliis insurgunt, et decem alii duos oderunt, non oportet ad illud attendere, sed ad eorum extrema.

Vers. 31. Cur consentit Christus increpari cæcos a turba? ut magis eorum ardor appareat. Ideo non interrogat, creditis?

Vers. 32. Cur interrogat: *Quid vultis ut faciam vobis?* ne quis putet quia alia volentibus loqueris, alia das; et ut alios in majorem invidiam inducat; aliter autem ut ostendat hos juste benevolentia fruentes, ut in Chananæa, et centurione, et hæmor-

Digitized by Google

rhoissa. Magis autem istam vel sanationem furantem Christus ultimo manifestam facit.

Cur ita interrogat, Quid vultis? non quod ignoret, sed ut cogat illos patefacere morbum et remedium adhibeat.

CAPUT XXI.

Vers. 2. Multa in pullo considerantur: prædicit quod invenient, quod non murmurabit dominus ejus, quamvis pauper fuerit, terminum jurgiis præbens et non audaciæ; in asinam conscendit, et prophetiam implevit, quia non modo docet divina, sed etiam quæ dirigere possunt hominum vitam. *Per modestiam asino utitur qui solum ad utilitatem est*, ita debilibus docens nos contentos esse; sed non equos et hemiones, qui ad bella sunt; et pauperem matrem habuit, et in spelunca paritur, et in præsepio ponitur, et hordeaceos panes apponit, et comedit ex foro, et pro lecto fœnum habet, et vestibus simplicibus induitur; domum autem non habuit, neque equum possidens itinere lassatus est, et dormiens in terra jacebat, et dolori terminos ponens non querebatur; sic omnia esse communia regulam ponebat; et talem vitæ genus sequi, qualem ipse exhibebat, doctrinam instituebat.

Vers. 12. De ejectione, quam fecit Dominus, omnium horum qui vendebant in templo, Joannes quoque idem fecisse narrat; sed ille in Evangelii initio, Matthæus autem circa finem, unde verisimile est secundo fieri. Et patet e tempore et ex ejus sententia: hic enim speluncam latronum dicit, illic autem domum negotiationis.

Vers. 16. Cur dicunt sacerdotes: *Non audis quid isti dicunt?* invidia scilicet suffocati. Ideo et objurgans illos respondet: *Utique: nunquam legistis? et* reliqua.

Vers. 18. Quomodo mane esurit? Quia concedit carni hoc pati.

Vers. 19. Cur maledixit ficui et siccavit illam? Ut animum discipulis daret, et quia non solum benefacere possum, sed et pœnas sumere. Cur ficum siccavit, et non aliam plantam? Quia humidissima est ex omnibus aliis, ut magis admirarentur prodigium.

Vers. 23. *In qua potestate hæc facis?* ita intelligendum est: rogabant, sacerdos cum non sis, neque doctor, neque ordinatus, quomodo tantam potestatem ostendisti?

Vers. 24. Quid habet Christi responsum? Magnum quidem est et mirabile. Interrogat enim eos de Joanne, unde erat ejus baptismus? Etenim si dixissent, ex Deo, dixisset eis, quare non creditis ei? si vero dixissent ex hominibus, turbam timebant ne ab illa lapidarentur; magnus enim habebatur illi Joannes.

Vers. 28. Quid significant hi duo filii de quibus loquitur Christus? Populum gentium et populum Judæorum, eo quod hi quidem legem audierunt et non abierunt in vineam; illi autem non legem audic-

A αἱμοῤῥοούσης· μᾶλλον δὲ αὐτὴν καὶ κλέπτουσαν τὴν ἰατρείαν Χριστὸς δήλην ἔσχατον ποιεῖ.

Διὰ τί οὕτως ἐρωτᾷ, *Τί θέλετε;* Οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ' ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτοὺς φανερῶσαι τὸ ἕλκος καὶ ἐπιθῇ τὸ φάρμακον.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Πολλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πώλου θεωρεῖται· τὸ προειπεῖν ὅτι εὑρήσουσιν· τὸ ὅτι οὐ γογγύσει ὁ κύριος αὐτοῦ, κἂν πένης ἐστὶν, μέτρον φιλονεικίας παρέχων καὶ οὐ θρασύτητος. Εἰς ὄνον ἐκαθέσθη, καὶ προφητείαν ἐπλήρου, ὅτι οὐ μόνον διδάσκει τὰ θεῖα, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον διορθοῦται. Διὰ τῆς εὐτελείας, *Ὄνον ὃς μόνον εἰς χρείαν*, ἔστιν ὅτε τῶν ἀσθενούντων διδάσκει εὐπορεῖν· ἀλλ' οὐχ ἵππους καὶ ἡμιό-
B νους, ἐξ ὧν πόλεμοι. Καὶ πτωχὴν μητέρα ἔσχεν, καὶ ἐν σπηλαίῳ τίκτεται, καὶ ἐν φάτνῃ τίθεται, καὶ κριθίνους παρατίθησιν ἄρτους, καὶ ἐξ ἀγορᾶς ἐσθίει, καὶ ἀπὸ χόρτου στιβάδα ποιεῖ, καὶ ἱμάτια εὐτελῆ ἀμφιέννυται, οἰκίαν δὲ οὐκ ἔσχεν, καὶ ἵππον μὴ ἔχων, ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκοπία· καὶ καθεύδων ἐπὶ γῆς ἔκειτο· καὶ λύπης μέτρα τιθεὶς οὐκ ἐθρήνει. Οὕτως τὸ πάντα κοινὰ εἶναι, κανόνας ἐτίθει· καὶ τοιοῦτον τρόπον διώκειν, οἷον αὐτὸς ἐπεδείκνυτο, διδασκαλίαν ἐποιεῖτο.

Περὶ τοῦ ἐκβάλλειν τὸν Κύριον πάντας τοὺς πωλοῦντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ Ἰωάννης αὐτὸν τοῦτο λέγει πεποιηκέναι· κἀκεῖνος μὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου· οὗτος δὲ πρὸς τῷ τέλει. Ὅθεν εἰκὸς δεύτερον γενέσθαι· καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀποκρί-
C σεως· ἐκεῖ μὲν γὰρ σπήλαιον λέγει λῃστῶν, ἐνταῦθα δὲ οἶκον ἐμπορίου.

Διὰ τί λέγουσιν οἱ ἱερεῖς· *Οὐκ ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;* Τῷ φθόνῳ πνιγόμενοι· διὸ καὶ ἐπιπλήττων αὐτοὺς ἀποκρίνεται· *Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε;* καὶ τὰ ἑξῆς.

Πῶς πρωΐας πεινᾷ; Ὅτι συνεχώρησε τῇ σαρκὶ τοῦτο παθεῖν.

Διὰ τί κατηράσατο καὶ ἔψυξεν τὴν συκῆν; Θαῤῥεῖν ποιῶν τοὺς μαθητὰς, καὶ ὅτι Οὐ μόνον εὐεργετεῖν δύναμαι, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαν ἐπενεγκεῖν. Διὰ τί τὴν συκῆν ἔψυξεν, καὶ οὐκ ἄλλο φυτόν; Ἐπειδὴ ὑγρότατον τῶν ἄλλων ἐστὶν, ἵνα θαυμαστωθῇ μᾶλλον τὸ γινόμενον.

D Τὸ, *Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;* τοιοῦτον ἔχει τὸν νοῦν· ἤτουν, Ἱερεὺς μὴ ὤν, ἢ διδάσκαλος μὴ χειροτονηθεὶς, πῶς τοσαύτην ἐξουσίαν ἐπεδείξω;

Τί ἔχει ἡ Χριστοῦ ἀπόκρισις; Θαυμαστῶς πολὺ καὶ μέγα ποιῶν· ἐρωτᾷ γὰρ αὐτοὺς περὶ Ἰωάννου, ὅτι Πόθεν αὐτοῦ τὸ βάπτισμα; Καὶ γὰρ εἰ μὲν εἶπον, Ἐκ Θεοῦ, εἶπεν ἄν· Καὶ διὰ τί οὐ πιστεύετε αὐτῷ· εἰ δὲ εἶπον, Ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τοὺς ὄχλους μὴ λιθοβολήσωσιν αὐτούς· μέγαν γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην.

Τί σημαίνουσι τὰ τέκνα τὰ δύο περὶ ὧν φησιν ὁ Χριστός; Τὸν λαὸν τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι οἱ μὲν ὑπήκουσαν τὸν νόμον καὶ οὐκ ἀπῆλθον· οἱ δὲ οὐκ ἤκουσαν καὶ ἀπῆλθον· ὅθεν τὸ συνεκτικ-

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

σμένον λύει λέγων, ὅτι *Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.*

Ἄνθρωπον οἰκοδεσπότην τὸν Θεὸν λέγει, ἀμπελῶνα δὲ καὶ ληνὸν καὶ πύργον τὸν νόμον ὃν δέδωκεν, καὶ τὴν πόλιν ἣν ἀνέστησεν, καὶ τὸν ναὸν ὃν ἤγειρεν· γεωργοὺς δὲ, τοὺς Ἰουδαίους· ἔδωκε δὲ αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δοθέντα. Τὸ δὲ, *ἀπεδήμησεν*, τὴν πολλὴν μακροθυμίαν σημαίνει· ὅτιπερ οὐκ ἀεὶ παρὰ πόδας ἐπάγει τὰς τιμωρίας. Οἱ δὲ ἀποσταλέντες δοῦλοι, οἱ προφῆταί εἰσιν· καρπὸς δὲ ἡ ὑπακοὴ τοῦ νόμου ἐστίν· τὸ δὲ, *Ἴσως ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν*, εἶπεν οὐχ ὡς ἀγνοῶν, ἀλλὰ μέγα δεῖξαι τὸ ἁμάρτημα βουλόμενος· ἔξω δὲ εἶπεν ὅτι ἀπέκτειναν αὐτὸν τοῦ ἀμπελῶνος, ἐπειδὴ ἔξω τῆς πόλεως ἐσταύρωσαν τὸν Κύριον ἡμῶν.

Λίθον ἑαυτὸν καλεῖ, οἰκοδόμους δὲ τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων· *ἀπεδοκίμασαν* δὲ, λέγει, ἐν τῷ λέγειν αὐτούς· *Οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος πλανᾷ τὸν κόσμον*· καὶ, *Σαμαρείτης ἐστίν*· τὸ δὲ, *Ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας*, ὅτι τὰ διεστῶτα ἔθνη καὶ Ἰουδαίους τοὺς πιστεύσαντας εἰς ἓν συνῆψεν· τὸ δὲ, *Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν*, ὅτι οὐδαμῶς ἐστιν αὕτη ἡ γωνία ἐναντία Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θαυμαστὴ ἡμῖν· τὸ δὲ εἰπεῖν, ὅτι *Ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτὸν*, δύο ᾐνίξατο ἀπωλείας, μίαν τοῦ σκανδαλισθῆναι, ὅ ἐστιν προσκόψαι· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ πεσεῖν ἐπὶ τὸν λίθον· ἑτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως αὐτῶν καὶ συμφορᾶς· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἀνάστασιν ᾐνίξατο τὴν ἑαυτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒʹ.

Ἡ μὲν τοῦ ἀμπελῶνος παραβολὴ, τὰ πρὸ τοῦ σταυροῦ ᾐνίξατο· αὕτη δὲ τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγει. Γάμος ἡ ἐνανθρώπησις, διὰ τὸ χαρᾶς γέμειν πνευματικῆς· ἐπεὶ καὶ νυμφίον αὐτὸν ὁ Ἰωάννης καλεῖ· κεκλημένους δὲ λέγει, ἐπεὶ πρὸ πολλοῦ ἐκλήθησαν· ἐκλήθησαν δὲ διὰ τῶν προφητῶν. Ἄριστος δὲ, τὴν πολλὴν εὐφροσύνην τῶν θαυμάτων λέγει· ἀλλ' οὐδὲ οὕτως αὐτοὺς ἐνέτρεψεν, ἀλλ' ἀγροὺς καὶ τὰ παρόντα τῆς εὐφροσύνης ταύτης προετίμησαν. Ποίους δὲ δούλους ὕβρισαν; Τοὺς ἀποστόλους· αὐτοὶ γὰρ αὐτοὺς μετὰ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζοντο· τὸ δὲ πέμψαι τὰ στρατόπεδα αὐτοῦ καὶ ἀπολέσαι τοὺς φονεῖς, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐμπρῆσαι, τὰ γενόμενα ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ λέγει.

Τί ἐστιν τὸ, *Οὐκ ἦσαν ἄξιοι οἱ κεκλημένοι;* Ἔδει, φησὶν, αὐτοὺς μηδὲ κληθῆναι· ἀλλ' ἵνα μὴ καταλίπῃ αὐτοῖς πρόφασιν, καίπερ εἰδὼς τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, ἔπεμψεν.

Τί ἐστιν τὸ, *Ἐξέλθετε εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς διεξόδους;* Περὶ τῶν ἐθνῶν λέγει· καὶ γὰρ οὐκ ἐν ὁδῷ οἷον ἐν νόμῳ, ἀλλ' ἔξωθεν τῆς ὀρθῆς ὑπῆρχον ὁδοῦ· ἔνδυμα δὲ γάμου ἐστὶν βίος ὀρθός.

Τὸ, *Ὁ κλαυθμὸς καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων*, ἐκεῖνό ἐστιν, τὸ εἰς ἀκαρτερήτους ὀδύνας εἰσελθεῖν.

Ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς ὄχλους, δημοσίων ἀδικη-

A runt et abierunt in vineam. Unde quod opertum erat aperit dicens, *quia publicani et meretrices præcedent vos in regnum cœlorum.*

VERS. 33. Hominem patrem familias Deum dicit, vineam et torcular et turrem, legem quam dedit, urbem quam ædificavit, et templum quod exstruxit; agricolas autem Judæos. Dedit vero eis custodire dona sua. Illud, *Profectus est*, magnam longanimitatem significat; quia non semper celeres infligit pœnas. Qui missi sunt servi, prophetæ sunt; fructus autem, legis observatio est. Illud autem, *forte verebuntur filium*, dixit non ut ignorans, sed magnam ostendere volens iniquitatem. Dixit autem hos occidisse illum extra vineam, quia extra urbem crucifixerunt Dominum B nostrum.

VERS. 42. Lapidem se vocat, ædificantes autem doctores Judæorum. *Reprobaverunt* autem, inquit, dicendo: *Non ex Deo est, iste seducit mundum*; et, *Samaritanus est*. Illud vero; *Factus est in caput anguli*, quia separatas gentes et Judæos qui crediderunt in unum compegit; *A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris*, quia minime ipse est angulus contrarius Deo, sed et nobis admirandus; illud autem, *Qui offenderit in hunc lapidem collidetur, in quem ceciderit conteret eum*, duas innuit perditiones, unam e scandalo, quod est offendere; hoc enim indicat offendere in lapidem; alteram autem ex illorum obsidione et C destructione; per hoc autem etiam suam resurrectionem innuit

CAPUT XXII.

VERS. 2. Vineæ parabola quæ crucem antecedunt indicat; hæc autem quæ resurrectionem sequuntur nuntiat. Nuptiæ incarnatio est, quæ spirituali gaudio impletur. Nam et sponsum illum Joannes vocat. Invitatos autem dicit, quia jampridem vocati erant. Vocati erant per prophetas. Prandium autem magnum miraculorum gaudium vocat; sed non ita illos convertit, sed villas suas, id est, præsens istud gaudium, prætulerunt. Quos autem servos contumeliis affecerunt? Apostolos: hi enim illos post reD surrectionem evangelizaverunt. Exercitus suos mittere et perdere homicidas illos, et civitatem illorum succendere, quæ sub Vespasiano contigerunt prædicit.

VERS. 8. Quid est, *qui invitati erant, non fuerunt digni?* oportuisset, inquit, eos non invitari; sed ut non illis excusationem linqueret, licet sciens illorum incredulitatem, misit.

VERS. 9. Quid est, *Ite ad plateas et exitus viarum?* de gentibus dictum est. Etenim non in via quasi in lege, sed extra rectam viam versabantur; vestis autem nuptialis est vita recta.

VERS. 13. *Fletus et stridor dentium*, dolorum intolerabilium invasionem designant.

VERS. 15. Quoniam timebant turbas publicorum

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

d lictorum laqueos tendunt. Nam per Romanorum imperium res cum immutatæ illis essent, cum sciebant Theudam et Judam ideo occisos esse quod in Romanos rebellionem meditati fuissent, voluerunt et illum in talem suspicionem adducere. Quam ob causam cum suis discipulis Herodis milites miserunt, duplicem fossam aperientes, ut si quidem erga Herodianos responderit, ipsi incusent; si vero erga ipsos, isti. Attamen datum fuerat didrachma, sed nesciebant isti. Interrogant autem in medio turbæ, majorem facientes declarationem, *Scimus quia verax es;* quomodo ergo dicebatis quia seductor est? hoc igitur per adulationem dicunt; non dicunt vero modo quod utile est, sed *quid tibi videtur?* addentes, *non respicis in personam*, de Cæsare et Herode alludunt. Ille igitur propriis eorum oribus volens illos condemnare: *Cujus est imago?* inquit, ut, illis loquentibus, non videatur ipse aliquid dixisse. Ne igitur dicant quia hominibus nos subjicis, dixit, quæ sunt Dei, Deo. Ideo Paulus quoque : *Solvite*, inquit, *omnibus debita*.

Vers. 23. Duo hæreses sunt, una Pharisæorum, altera Sadducæorum. Sadducæi quidem neque resurrectionem neque angelos esse credunt; Pharisæi vero utrumque profitentur.

Vers. 35. Cur Matthæus dicit quod tentans eum interrogaverit sic iste legis doctor, Marcus autem, quod videns quoniam sapienter respondisset, dixerit illi, *Non es longe a regno Dei?* Non inter se adversantur; interrogavit enim in principio tentans, sed Christi responsione laudatus est.

CAPUT XXIII.

Vers. 3. *Omnia quæcunque dixerint vobis sacerdotes facere, facite*, inquit, quoniam quæ Dei sunt. dicunt, non quæ sua sunt; de istis quidem per hoc majorem accusationem faciens, sed eorum aversionem dimovens, ne per doctorum contemptum doctrinam destruat.

Vers. 4. Quid significat, *Alligant?* etc. Magnam et perfectam a subditis exigere istos vitæ rectitudinem, magnam vero sibi ipsis permittere licentiam. Contrarium ille qui præest agere debet: in his quidem quæ ad ipsum spectant inexorabilis et austerus judex esse, in his autem quæ ad subditos attinent indulgens et mansuetus. Qui verbis solis philosophantur, inexorabiles sunt et severi, tanquam ignorantes illam, quæ ex operibus oritur, difficultatem.

Cur ergo dixit quod Non possunt, neque volunt, neque iterum volunt non ferre, sed, *digito movere?* Quod illis tunc majorem culpam facit. Et illa quidem de eorum crudelitate.

Vers. 5. Quid est istud, *Dilatant phylacteria sua, et magnificant fimbrias suas?* Phylacteria parvi libri sunt. Nam cum continuo obliviscerentur beneficiorum Dei, jussit inscribi parvis libris sua miracula, et eos manibus infigi. Ideo et dictum est: *Erunt firma in oculis tuis*, quæ vocabant phylacteria. Fim-

A χημάτων παγίδας ἱστῶσιν· εἰς γὰρ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν τῶν πραγμάτων αὐτοῖς μετατεθέντων, ἐπειδὴ εἶδον ὅτι Θευδᾶς καὶ Ἰούδας διὰ τοῦτο ἀπέθανον ἀποστασίαν ἐκ Ῥωμαίων μελετήσαντες, ἐβούλοντο καὶ αὐτὸν εἰς τοιαύτην ὑποψίαν ἐνεγκεῖν· διὰ τοῦτο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτῶν καὶ τοὺς τοῦ Ἡρώδου στρατιώτας ἔπεμψαν, διπλοῦν ὀρύττοντες τὸν βόθρον, ἵνα εἰ μὲν ὑπὲρ τῶν Ἡρωδιανῶν ἀποκρίνηται, αὐτοὶ ἐγκαλέσωσιν· εἰ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐκεῖνοι· καίτοι γε ἦν δεδωκὼς τὰ δίδραχμα· ἀλλ' οὐκ ᾔδεσαν ἐκεῖνοι· ἐρώτων δὲ μέσον ὄχλου, μείζονα ποιοῦντες τὴν μαρτυρίαν· *Οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ.* Πῶς οὖν ἐλέγετε ὅτι πλάνος ἐστίν; Τοῦτο οὖν κολακεύοντες λέγουσιν, οὐ λέγουσι δ' ἔτι τὸ συμφέρον, ἀλλὰ, *Τί σοι δοκεῖ;* Τὸ δὲ εἰπεῖν, ὅτι *Οὐ βλέπεις*
B *εἰς πρόσωπον*, περὶ Καίσαρος καὶ Ἡρώδου αἰνίττονται. Ἐκ τῶν οἰκείων οὖν στομάτων αὐτοὺς κατακρῖναι βουλόμενος λέγει· *Τίνος ἡ εἰκών;* Ἵνα ἐκείνων εἰπόντων, μὴ δόξῃ οὗτος εἰπεῖν τι. Ἵνα οὖν μὴ εἴπωσιν, ὅτι Ἀνθρώποις ἡμᾶς ὑποτάττεις, εἶπεν καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· διὸ καὶ ὁ Παῦλος, *Ἀπόδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλὰς*, λέγει.

Δύο αἱρέσεις εἰσὶν, ἡ τῶν Φαρισαίων καὶ ἡ τῶν Σαδδουκαίων. Οἱ μὲν Σαδδουκαῖοι οὔτε ἀνάστασιν οὔτε ἀγγέλους πιστεύουσιν· οἱ δὲ Φαρισαῖοι ὁμολογοῦσιν ἀμφότερα.

Διὰ τί ὁ μὲν Ματθαῖός φησιν, ὅτι πειράζων ἠρώτησεν οὗτος ὁ νομικὸς οὕτως· ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι εἰδὼς ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη αὐτῷ, εἶπεν αὐτῷ,
C *Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ;* Οὐκ ἐναντιούμενοι αὐτοῖς· ἠρώτησεν γὰρ ἐν ἀρχῇ πειράζων· ἀπὸ δὲ τῆς Χριστοῦ ἀποκρίσεως ἐπῃνέθη.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ.

Τὸ, *Πάντα ὅσα ἂν λέγουσιν ὑμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν, ποιεῖτε*, λέγει. Ἐπειδὴ τὰ τοῦ Θεοῦ λέγουσιν, οὐ τὰ ἑαυτῶν, ἐκείνων μὲν διὰ τούτου τὴν κατηγορίαν μείζονα ποιῶν, τούτων δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκκόπτων, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῶν διδασκάλων φαυλότητα ἀναιρήσῃ τὴν διδαχήν.

Τί σημαίνει τὸ, *Δεσμεύουσι*, καὶ τὰ ἑξῆς; Τὸ πολλὴν μὲν καὶ ἄκραν ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν ἀρχομένων βίου ἀκρίβειαν, πολλὴν δὲ αὐτοῖς ἐπιτρέπειν τὴν ἄδειαν. Ὁ τοὐναντίον τὸν ἄρχοντα ἔχειν χρή· ἐν
D μὲν τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἀσύγγνωστον εἶναι καὶ πικρὸν δικαστὴν, ἐν δὲ τοῖς τῶν ἀρχομένων συγγνωμονικὸν καὶ ἥμερον· οἱ λόγοις μόνοις φιλοσοφοῦντες, ἀσύγγνωστοι καὶ βαρεῖς, ὡς ἄπειροι τῆς δι' ἔργων δυσκολίας. Διὰ τί οὐκ εἶπεν ὅτι, Οὐ δύνανται, οὐδὲ θέλουσιν, οὐδὲ πάλιν ὅτι βαστάσαι, ἀλλὰ, *δακτύλῳ κινῆσαι;* ὅπερ μεῖζον αὐτοῖς ἔγκλημα γίνεται. Καὶ περὶ μὲν τῆς ὠμότητος αὐτῶν ταῦτα.

Τί ἐστιν *Τὰ φυλακτήρια αὐτῶν πλατύνουσιν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν πτερυγίων αὐτῶν;* Τὰ μὲν οὖν φυλακτήρια μικρὰ βιβλία εἰσίν. Ἐπειδὴ γὰρ συνεχῶς ἐπελανθάνοντο τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, ἐκέλευσεν ἐγγραφῆναι μικροῖς βιβλίοις τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ ἐξηρτῆσθαι αὐτὰ

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

τῶν χειρῶν αὐτῶν. Διὸ καὶ ἔλεγεν· *Ἔσται ἀσάλευτα ἐν ὀφθαλμοῖς σου*, ἅτινα ἐκάλουν φυλακτήρια· τὰ δὲ κράσπεδα σημαίνει κλῶσμα ὑακίνθινον· τοῦτο γὰρ ὥσπερ παιδίοις ἐκέλευσε ποιεῖν, καὶ ἐπὶ τῷ ἱματίῳ περὶ τὴν ὤαν περὶ τοὺς πόδας ἀποῤῥάπτεσθαι, ἵνα προσέχοντες ἀναμιμνήσκωνται τῶν ἐντολῶν. Δείκνυσιν οὖν αὐτοῖς, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις καὶ ἀναγκαίοις κενοδοξοῦντας, ἀλλ' ἐπὶ τούτοις τοῖς εὐτελέσιν.

Εἰπὼν, *Πατέρα μὴ καλέσητε*, οὐ τοῦτο λέγει, ἀλλ' ἵνα γινώσκωσιν τὸν κυρίως Πατέρα, λέγω δὲ τὸν Θεόν· οὕτως χρὴ νοεῖν καὶ τὸ, *Μὴ κληθῆτε Ῥαββί*.

Τὸ, *Κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων*, τοῦτο λέγει, ὅτι Ἄλλους κωλύετε, αὐτοὶ μὴ εἰσερχόμενοι. Τί δέ ἐστι, *τοὺς εἰσερχομένους;* Τοὺς ἐπιτηδείως ἔχοντας εἰσελθεῖν. Πῶς δὲ ἐκώλυον; Διὰ τὸ μηδὲν αὐτοὺς ἐργάζεσθαι ἀγαθόν· ἐκείνους γὰρ βλέπων ὁ λαὸς ὡμοιοῦντο αὐτοῖς.

Τὸ, *Περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅτ' ἂν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν*, τοῦτο λέγει, ὅτι οὐδὲ διὰ τὸ μόλις αὐτὸν σαγηνεῦσαι, καὶ μετὰ μυρίων πόνων τοῦτο αὐτὸ, φείδεσθε αὐτοῦ, ἀλλὰ παρασκευάζετε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διὰ τῆς ὑμῶν πράξεως γενέσθαι. Τὸ, *υἱὸν γεέννης*, δηλοῖ αὐτογέενναν· ὥσπερ, *τοὺς υἱοὺς ἀνθρώπων*, τοὺς ἀνθρώπους.

Τί ἐστιν τὸ, *Ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον*, καὶ τὰ ἑξῆς; Ὅτι τὰ μικρὰ ἀποδεκατοῦντες, τὰ δὲ μεγάλα οὐδαμῶς· ὥστε διὰ τὸ φανῆναι ὅτι τὸν νόμον φυλάττετε, οὐ διὰ τὸ ἀπὸ ψυχῆς δοῦναι ἐστι τοῦτο.

Ὁδηγοὺς τυφλῶν καλεῖ αὐτοὺς, ὅτι οὔτε αὐτοὶ τὸ καλὸν ἐγίνωσκον, καὶ ἄλλους ὁδηγοῦντες ἐνέπαιζον. Κώνωπα ἐκάλεσεν τοὺς σωματικοὺς καθαρμούς· μικρὰ γὰρ ἦν καὶ οὐδέν. Κάμηλον δὲ, τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶν ἀρετή· μεγάλη γάρ ἐστιν καὶ ὑψηλὴ, ἧς ἠμέλουν καὶ ἀφανῆ ἐποίουν, ὥσπερ καταπεπωκότες τὰ ψυχικά.

Μέλλων δεῖξαι ὡς τῇ ἔνδον καθαρότητι ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἔξω, ἡ δὲ ἔξω οὐκέτι τῇ ἔνδον, λέγει ἀπὸ πράγματος, ὅτι *Καθαρίζετε τὸ ἔξω τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμει ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας· καθάρισον πρῶτον τὸ ἔνδον*, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ τάφους κεκονιαμένους λέγων, ὅμοιον τοῦ ποτηρίου νοηθήσεται, διὰ κενοδοξίαν λεγόμενον.

Οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν. Οὐχ ὡς οἰκοδομούντων μνήματα, ἀλλ' ὡς ἀντιποιουμένων αὐτῶν καὶ λεγόντων, ὅτι Εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τοῖς αἵμασιν αὐτῶν. Ἐποίουν δὲ τοῦτο, κρείττονες καὶ ἀγαθοὶ μᾶλλον τῶν πατέρων αὐτῶν φαίνεσθαι βουλόμενοι.

Τίνος ἕνεκεν καταγινώσκει αὐτῶν ὡς υἱῶν ὄντων τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας; οὐδὲ γὰρ ἔγκλημα τοῦτο, ἐὰν μὴ κοινωνῇ τῇ γνώμῃ τοῦ πατρὸς ὁ υἱός·

briæ autem hyacinthinum ornatum designant; id enim ut parvulis jussit facere, et in veste circa oram juxta pedes adaptari, ut ob oculos habentes mandatorum non obliviscantur. Ostendit ergo eis vanam eos non in magnis et necessariis gloriam, sed in his levibus affectare.

Vers. 9. Dicens, *Patrem nolite vocare;* non ita intelligi debet, sed ut cognoscant præcipuum Patrem, id est Deum. Eodem modo intelligendum est, *Nolite vocare Rabbi.*

Vers. 13. *Clauditis regnum cælorum ante homines*, quasi diceret, quia alios prohibetis, ipsi non intratis. Quid est autem illud: *Introeuntes?* qui facile intrare possunt. Quomodo prohibebant? nullum bonum faciendo; nam eos aspiciens populus imitabatur.

Vers. 15. *Circuitis mare et aridam ut faciatis unum proselytam; et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos;* hoc dicit, quia non postquam ægre istum ceperitis, et cum multis laboribus, illo abstinetis, sed paratis illum filium gehennæ per vestrum agendi modum fieri. *Filium gehennæ*, idem sonat ac gehennam ipsam, ut filii hominum, homines.

Vers. 23. Quid est, *decimatis mentham et anethum* et reliqua? Quia parva decimantes erant, magna autem minime: ita ut, ad ostendendum quia legem servatis, non ad dandum ex animo, hoc faciatis.

Vers. 24. Duces cæcorum vocat eos, quod non ipsi bonum cognoscebant, et alios ducentes decipiebant. Culicem vocat corporeas ablutiones; parva enim erant et quasi nihil, camelum autem animæ ablutionem, quæ virtus est. Magna enim est et alta, quam negligebant et invisibilem faciebant, tanquam glutientes spritualia.

Vers. 26. Ostendere debens est mundationem ejus quod intus est, sequi mundationem ejus quod est foris, non autem vice versa, dicit ad rem: *Mundatis quod deforis est calicis et paropsidis; intus autem pleni estis rapina et immunditiis: munda prius quod intus est*, et reliqua.

Vers. 27. Sepulcra dealbata vocans, intelligetur eodem modo quo calicem dicit, ob vanam gloriam ita locutus.

Vers. 29. *Ædificatis sepulcra prophetarum;* non quod ædificent monumenta, sed quod per ambitionem dicant: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Illud autem faciebant volendo majores et meliores patribus suis videri.

Vers. 31. Quare illos arguit quod filii sint eorum qui prophetas occiderunt? non enim culpa eorum est, nisi communicaverit voluntati patris filius;

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

communicabant autem occidendo; ideo illos arguit.

Vers. 32. Quid est, *Implete et vos mensuram patrum vestrorum?* Non præcipit ut impleant, sed prædicit quod futurum est, id est, suam ipsius immolationem.

Vers. 33. Cur dicit illos *Genimina viperarum?* consanguinitatem per malitiam innuit; quasi diceret: Sicut illæ parentibus similes sunt per veneni tabem, ita et vos patribus vestris, per occisiones similes estis.

Vers. 34. De quibus dicit: *Ecce ego mitto prophetas et sapientes et scribas?* De apostolis et eorum discipulis. Nam multi eorum prophetaverunt.

Vers. 35. Quis est iste Zacharias de quo dicit *Usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiæ?* Alii quidem Joannis patrem dicunt; alii vero prophetam; quidam denique alterum duo nomina habentem sacerdotem, quem etiam Jodæ Scriptura dicit.

Vers. 39. Illud, *Non me videbitis amodo*, de tempore dicit quod est usque ad crucifixionem; et illud, *Donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini*, de secundo ejus adventu dicitur: tunc enim omnes illum adorabunt.

CAPUT XXIV.

Vers. 14. Quid est, *In testimonium omnibus gentibus?* Quia prædicatum est quidem ubique, non autem creditum est ubique.

Consummatio; sane Jerusalem expugnationem indicat, non autem mundi finem.

Vers. 15. Quid est, *Abominatio desolationis?* Effigiem dicit Titi qui urbem ceperat, et post expugnatum Jerusalem statuam suam erexit. *Abominatio desolationis*, effigies illius qui tunc urbem cepit dicitur; *desolatio* autem vocatur, quod desolatus est civitatem et templum.

Vers. 20. Quid est, *Orate ut non fiat fuga in hieme vel Sabbato?* in hieme, ob difficultatem fugæ; in Sabbato, ob legem prohibentem hac die iter facere.

Vers. 22. Quid est, *Nisi breviati fuissent dies illi?* Si magis, inquit, durasset bellum Romanorum contra civitatem, omnes periissent Judæi. Sed propter electos breviabuntur dies illi; electos dicit qui jam gratia crediderant. Cur de Jerusalem expugnatione non loquitur Joannes? Ne videatur quibusdam ex historia scripsisse ista aut ex auditu. Vixit enim multis annis; sed qui ante expugnationem mortui erant, quæ ipsi a Christo audierant, scripserunt.

Vers. 23. Quoniam duas interrogationes protulerant ad Christum discipuli, unam de consummatione Jerusalem, alteram de fine mundi, postquam de Jerusalem destructione et præcedentia signa patefecit, et quæ calamitatem comitabuntur et calamitatis immensitatem, et Dei post calamitatem be-

A ἐκοινώνουν δὲ φονεύοντες· διὰ τοῦτο μέμφεται αὐτούς.

Τί ἐστιν τὸ, *Πληρώσατε καὶ ὑμεῖς τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν;* Οὐκ ἐπιτάττων τοῦτό φησιν, ἀλλὰ προαναφωνῶν τὸ ἐσόμενον, τοῦτ' ἔστιν τὴν αὐτοῦ σφαγήν.

Διὰ τί λέγει αὐτοὺς *Γεννήματα ἐχιδνῶν;* Τὴν κατὰ κακίαν συγγένειαν αἰνιττόμενος· ὡς ἂν ἔλεγεν, ὅτι Ὥσπερ ἐκεῖνα ἔοικεν τοῖς γονεῦσιν κατὰ τὴν τοῦ ἰοῦ λύμην, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοῖς ὑμῶν πατράσι κατὰ τὸ φονικὸν ἐοίκατε.

Περὶ ποίων λέγει· *Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς;* Περὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν· καὶ γὰρ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προεφήτευσαν.

B Τίς δέ ἐστιν οὗτος ὁ Ζαχαρίας περὶ οὗ εἶπεν, *Ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου;* Οἱ μὲν τὸν Ἰωάννου πατέρα φασίν· οἱ δὲ τὸν προφήτην· οἱ δὲ ἕτερόν τινα διώνυμον ἱερέα, ὃν καὶ Ἰωδαὲ φησιν ἡ Γραφή.

Τὸ, *Οὐ μὴ ἴδητε ἀπ' ἄρτι*, περὶ τοῦ καιροῦ λέγει τοῦ μέχρι τοῦ σταυροῦ· τὸ δὲ, *Ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου*, περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας λέγει· τότε γὰρ πάντες αὐτὸν προσκυνήσουσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Τί ἐστιν, *Εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν;* Ὅτι ἐκηρύχθη μὲν πανταχοῦ, οὐκ ἐπιστεύθη δὲ πανταχοῦ.

C *Τὸ τέλος·* ἤτοι ἡ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἅλωσις, φησίν, ἀλλ' οὐχ ἡ τοῦ κόσμου συντέλεια.

Τί ἐστιν τὸ, *Βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως;* Τὸν ἀνδριάντα λέγει Τίτου τοῦ ἑλόντος τὴν πόλιν, ὃς μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔστησεν τὸ εἴδωλον αὐτοῦ. *Βδέλυγμα* δὲ *ἐρημώσεως*, τὸν ἀνδριάντα τοῦ τότε ἑλόντος τὴν πόλιν λέγει· *ἐρημώσεως* δὲ αὐτὸ λέγει, ὡς ἐρημώσαντα τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν.

Τί ἐστιν τὸ, *Εὔξασθε μὴ γένηται ἡ φυγὴ ἐν χειμῶνι καὶ ἐν Σαββάτῳ;* Ἐν χειμῶνι, διὰ τὸ δύσκολον τῆς φυγῆς· ἐν Σαββάτῳ, διὰ τὸν κωλύοντα νόμον ὁδεύειν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

Τί ἐστιν τὸ, *Εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι;* Εἰ ἐπὶ πλέον, φησὶν, ἐκράτησεν ὁ πόλεμος D τῶν Ῥωμαίων ὁ κατὰ τῆς πόλεως, ἅπαντες ἂν ἀπώλοντο Ἰουδαῖοι. Διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι· ἐκλεκτοὺς λέγει τοὺς τῇ χάριτι ἤδη πιστεύσαντας. Διὰ τί περὶ τῆς ἁλώσεως Ἱερουσαλὴμ οὐ λέγει Ἰωάννης; Ἵνα μὴ δόξῃ τισὶν ἀπὸ τῆς ἱστορίας γεγραφέναι ταῦτα ἢ ὡς ἀκούσας· ἔζησε γὰρ μέχρι πολλοῦ. Ἀλλὰ οἱ πρὸ τῆς ἁλώσεως τελευτήσαντες, αὐτοὶ ἃ ἤκουσαν ἐκ Χριστοῦ γεγράφασιν.

Ἐπειδὴ δύο ἐρωτήσεις προσήνεγκαν οἱ μαθηταὶ τῷ Χριστῷ, μίαν περὶ τῆς συντελείας τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἑτέραν περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, εἰπὼν περὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων τά τε προάγοντα σημεῖα, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ πάθει, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάθους, καὶ τὴν μετὰ τὸ πάθος ἐπὶ τῇ κολά-

Digitized by Google

δώσει τῶν ἡμερῶν ἐκείνων φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, νῦν μεταβαίνει καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν· τὸ δὲ, *τότε*, οὐκ ἔστιν ἐμφαντικὸν τοῦ μετὰ τὸ, εὐθέως, ἀλλὰ μόνον καιροῦ παραστατικόν ἐστιν ἐκείνου, καθ' ὃν τὰ ῥηθησόμενα μέλλει γίνεσθαι· καὶ τούτῳ κέχρηται πολλάκις τῷ ἰδιώματι ἡ τοῦ Εὐαγγελίου Γραφή.

Πληρώσας περὶ τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς τὴν ἑαυτοῦ διαβαίνει δευτέραν παρουσίαν, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς τὰ σημεῖα· εἶτα, *Τότε*, φησὶν, *ἐάν τις εἴπῃ, Ὧδε ὁ Χριστὸς, μὴ πιστεύσητε*. Τὸ δὲ, *τότε*, οὐ τῆς ἀκολουθίας ἐστὶ τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ τὰ τοῦ τότε καιροῦ μόνα· ὅπου γὰρ ἀκολουθίαν ἐβούλετο εἰπεῖν τὸ, εὐθέως, λέγει· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ, *τότε*. Οὕτω καὶ ὅτ' ἂν λέγῃ· *Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παραγίνεται Ἰωάννης*· καίτοι γε μεταξὺ γέγονεν ἔτη· ἀλλ' ἔθος τῇ Γραφῇ τούτῳ κεχρῆσθαι τῆς ἱστορίας τῷ τρόπῳ. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸν μέσον ἅπαντα χρόνον παρελθὼν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων ἕως τῶν προοιμίων τῆς συντελείας τοῦ σύμπαντος κόσμου λέγει, *Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ὅτι Ὧδε ὁ Χριστός*.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ οἱ ἀετοὶ συναχθήσονται*; Τοῦτό ἐστιν, τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἁγίων πάντων μετὰ Χριστοῦ εὑρεθήσονται.

Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς αἷμα. Πότε λέγει; Μετὰ τὴν τοῦ Ἀντιχρίστου ἔλευσιν. *Καὶ ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται*· οὐκ ἀφανιζόμενος, ἀλλὰ νικώμενος τῷ φωτὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. *Τὰ δὲ ἄστρα πεσεῖται*, ὅτι οὐκ ἔσται αὐτῶν χρεία νυκτὸς οὐκ οὔσης· ἢ μᾶλλον οὐ πεσεῖται, ἀλλὰ τῷ φωτὶ ἀμαυρωθήσεται, ὡς νομίζειν πεσεῖν, καθὼς καὶ ὁ ἥλιος.

Περὶ ποίου σημείου λέγει, ὅτι φανήσεται ἐν τῷ οὐρανῷ; Περὶ τοῦ σταυροῦ· ὥστε τοῦ ἡλίου φαιδρότερος ἔσται· φανήσεται δὲ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐπιστομίζων ἄνοιαν.

Ἀναστάντων συλλέξουσιν ἄγγελοι· συλλέγοντας δὲ νεφέλαι ἁρπάξουσιν.

Περὶ ποίας γενεᾶς εἶπεν, ὅτι *Οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται*; Οὐ περὶ τῆς τότε γενεᾶς ταῦτα λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν πιστῶν. Οἶδεν γὰρ γενεὰν οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν χρόνων ἀκολουθίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν τρόπων θρησκείας χαρακτηρίζειν. Ποία γενεά; Ἡ τῶν πιστῶν δηλονότι. Ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ ὅτι σημείων καὶ τεράτων ἐπιδεικνυμένων, πάντες κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἀπατηθήσονται, ἐπήγαγεν· *Οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεά*· οἷον, Πολλοὶ, φησὶν, πιστοὶ καὶ ἀνεξαπάτητοι διαμενοῦσιν καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς συντελείας· ἢ γενεὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, τοῦτ' ἔστιν, ὅτι Πάντα ἃ εἶπον ἐκβήσεται, καὶ ὄψεται αὐτὰ τὸ ἀνθρώπινον.

Πῶς νοεῖται τὸ, *Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μή*; Εὐκολώτερον γὰρ, φησὶν, ἀφανισθῆναι τὰ πεπηγότα καὶ ἀκίνητα, ἢ τῶν ἐμῶν τι διαπεσεῖν.

Ἔστιν τὸ λέγειν, ὅτι *Οἶδεν περὶ τῆς ἡμέρας*

nevolentiam in breviando dies illos, nunc transit ad mundi finem. Vox autem illa *tunc* non significat post hoc statim, sed solum indicat tempus illud, quo illa quæ dicturus est debent fieri : et illa sæpius usa est significatione Evangelii Scriptura.

Cum compleverit quæ de Jerosolymis, ad suum transit secundum adventum, et dicit discipulis signa. Deinde, *Tunc*, inquit, *si quis vobis dixerit, Hic est Christus, nolite credere*. Illa vox *tunc*, non tempus proxime sequens exprimit, sed solummodo tempus quod postea tunc continget. Nam ubi tempus proxime sequens vult significare, statim sonat; hic autem non ita, sed *tunc* habet. Sic quoque dici potest : *In illis temporibus venit Joannes;* attamen interea anni effluxerant : sed mox est Scripturæ uti hac narrationis forma. Ita ibi etiam omittens omne tempus ab expugnatione Jerusalem usque ad initia consummationis universi mundi, dicit : *Tunc, si quis vobis dixerit : Hic est Christus*.

Vers. 28. Quomodo intelligendum ; *Ubi fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ?* Id est, multitudo angelorum et omnium sanctorum cum Christo invenientur.

Vers. 29. *Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol convertetur in sanguinem; forte dicit post Antechristi adventum. Et sol obscurabitur;* non invisibilis factus, sed superatus lumine adventus Christi. *Stellæ autem cadent*, quia non eis opus erit, cum nox non aderit; aut potius, non cadent, sed luce privabuntur, ita ut putentur cadere, velut sol ipse.

Vers. 30. De quo signo dicit quod apparebit in cœlo? De cruce, quæ sole splendidior erit; apparebit autem ad exprobrandam Judæorum stultitiam.

Vers. 31. *Suscitatos congregabunt angeli, congregantesque nubes auferent.*

Vers. 34. De qua generatione dicit, quod, *Non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant?* Non de generatione tunc vivente illa dicit, sed de generatione credentium. Scit enim generationem non a successione temporum, sed a morum pietate notare. Quænam generatio? Credentium sine dubio. Etenim ne quis dicat omnes, signis et prodigiis factis, hoc tempore decipiendos fore, adjecit : *Non præteribit generatio;* quasi diceret : multi credentes et ab errore tuti permanebunt in consummatione ipsa : aut generatio de humano genere dicitur, id est, omnia quæ dixi evenient, et videbit ea humanum genus.

Vers. 35. Quomodo intelligitur : *Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt?* facilius enim est, inquit, e conspectu tolli fixa et immobilia, quam aliquid meorum verborum frustrari.

Vers. 36. Dicendum est : *De die illa nemo scit*,

Digitized by Google

neque angeli cœlorum, neque Filius, nisi solus Pater. Dicendo quidem, neque angeli, os comprimit ne interrogent; dicendo vero *neque Filius*, vetat ne meditentur. Ideo post resurrectionem dicit eis: *Non est vestrum nosse tempora et momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Non ignorat igitur; quomodo enim ignoraret ille per quem omnia facta sunt, qui cognoscit Patrem, et profunda Dei, et abscondita quæsitorum? Sed arbitratur hoc esse illis profuturum.

VERS. 40. *Tunc*, inquit, *duo erunt in agro, unus assumetur, et unus relinquetur.* Ager, mundus est; unus igitur salvatur, alter vero in damnationem mittitur; de illorum expugnatione et captivitate istud dicit.

VERS. 41. *Duæ molentes in mola; una assumitur et una relinquitur.* Molentes vocavit, qui in paupertate degunt. *Una assumitur, et una relinquitur;* similiter de homine intelligitur. Lucas autem dicit: *Duo erunt in cubili*, quod significat eos qui in divitiis degunt. Ostendit autem per hoc pauperes et divites, servos et dominos assumi et relinqui, sive spiritualiter, sive realiter de expugnatione intelligatur.

VERS. 42. Cur ergo dicit: *Diem et horam?* vult semper esse paratos.

VERS. 43. Quid significat illud: *Si sciret pater familias qua vigilia fur venturus esset?* quasi dicere: Si scirent multi quando morituri sint, semper ad illam solam horam pœnitere studerent.

VERS. 45. Dicendo: *Quis est fidelis servus?* non ignorat illud, sed vult ostendere quam rarum et pretiosum. Ita igitur ad Adam loquens: *Ubi es?* dicit, non ignorans, sed hunc adducere volens ad excusandum se. Prudentem et fidelem dicit servum parabola: fidelem quidem, quod servaverit capitale; prudentem vero, quod operatus est in talento. Et in Sodomis idcirco dicit: *Descendens videbo utrum secundum clamorem eorum compleverint; annon est ita, ut sciam;* ut nos moneat ne unquam sententiam in rebus demus, priusquam perfecte res dijudicaverimus. In propheta ideo dicit: *Si forte audierint;* et, *Si forte consenserint*, ne videatur data ab insensatis jussio ad necessitatem adigere parendi. In Evangelio autem ideo dicit: *Forte verebuntur Filium meum*, ut ostendat quod debuerint id agere et Filium vereri.

VERS. 47. Quid indicat illud: *Super omnia bona sua constituet eum?* id est, regnum cœlorum illi præstabit.

CAPUT XXV.

VERS. 1. Parabola virginum de eleemosyna dicitur. Sed in fideli et in insensato servo, generaliter magis de omni officio loquitur, quod in proximum implere oportet: in ista autem de eleemosyna. Quid est quod dicit Apostolus, *De virginibus autem præceptum Domini non habeo?* Laudo quidem, inquit,

ἐκείνης οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ὁ Υἱὸς εἰ μὴ μόνος ὁ Πατήρ· διὰ μὲν τὸ λέγειν ἀγγέλους, ἐπιστομίζει τοῦ μὴ ζητεῖν· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν, *οὐδὲ ὁ Υἱός*, κωλύει μηδὲ ἐννοεῖν. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγει αὐτοῖς· *Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὓς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔθετο ὁ Πατήρ.* Οὐκ ἀγνοεῖ οὖν· πῶς γὰρ δι' οὗ πάντα ἐγένετο, ὃς γινώσκει τὸν Πατέρα, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ κρυπτὰ τῶν ἐξεταζομένων; ἀλλ' ἡγεῖται τοῦτο συμφέρον αὐτοῖς.

Τότε, φησὶν, *δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.* Ἀγρὸς, ὁ κόσμος· εἷς οὖν σώζεται, εἷς δ' εἰς κόλασιν ἀφίεται· περὶ τῆς ἁλώσεως τοῦτο καὶ τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν.

Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται. Ἀληθούσας ἐκάλεσεν τὰς ἐν πτωχείᾳ διάγοντας. *Μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται*· ὁμοίως νοεῖται τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ δὲ Λουκᾶς, *Καὶ δύο ἐπὶ τῆς κλίνης*, λέγει, ὅπερ σημαίνει τοὺς ἐν πλούτῳ. Δείκνυται δὲ διὰ τούτου ὅτι καὶ πτωχοὶ καὶ πλούσιοι καὶ δοῦλοι καὶ δεσπόται παραλαμβάνονται καὶ ἀφίενται, εἴτε νοητῶς εἴτε αἰσθητῶς διὰ τὴν ἅλωσιν νοηθείη.

Διὰ τί οὖν λέγει, *Τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν;* βουλόμενος πάντως ἐναγωνίους εἶναι.

Τί δηλοῖ τὸ, *Εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται;* Ἀντὶ τοῦ, Εἰ ᾔδεισαν, φησὶν, οἱ πολλοὶ πότε ἀποθανοῦνται, πάντως ἂν κατ' ἐκείνην μόνην τὴν ὥραν ἐσπούδασαν μετανοῆσαι.

Εἰπὼν, *Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος;* Οὐκ ἀγνοῶν τοῦτο εἶπε, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸ σπάνιον καὶ πολύτιμον. Οὕτως οὖν καὶ τῷ Ἀδὰμ εἰπών· *Ποῦ εἶ;* οὐκ ἀγνοῶν εἶπεν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἐμβάλῃ εἰς ἀπολογίαν. Φρόνιμον καὶ πιστὸν λέγει τὸν δοῦλον ἡ παραβολή; πιστὸν μὲν, ὡς σώζοντα τὸ κεφάλαιον· φρόνιμον δὲ, ὡς κατεργαζόμενον τὸ τάλαντον. Καὶ ἐπὶ τῶν Σοδόμων διὰ τοῦτο εἶπεν· *Καταβὰς ὄψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν συντελοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ἵνα γνῶ*, ὅπως ἡμᾶς παιδεύσῃ μή ποτε ἀπόφασιν ἐν πράγματι διδόναι, πρὶν τελείως ἀνακρινόμενον τὰ πράγματα. Ἐπὶ δὲ τοῦ προφήτου διὰ τοῦτο εἶπεν, *Ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν*, καὶ, *Ἐὰν ἄρα συνῶσιν*, ἵνα μὴ δόξῃ ἡ πρόῤῥησις παρὰ τοῖς ἀνοήτοις ἀναγκαστική τις εἶναι πρὸς παρακοήν. Ἐν δὲ τῷ Εὐαγγελίῳ διὰ τοῦτο εἶπεν· *Ἴσως ἐντραπήσονται τὸν Υἱόν μου*, ἵνα δείξῃ ὅτι ὤφειλον τοῦτο ποιῆσαι καὶ ἐντραπῆναι τὸν Υἱόν.

Τί δηλοῖ τὸ, *Ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν;* Ἀντὶ τοῦ, Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν παρέξει αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ἡ παραβολὴ τῶν παρθένων περὶ ἐλεημοσύνης λέγει· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πιστοῦ δούλου καὶ τοῦ ἀγνώμονος, καθολικώτερον περὶ πάσης ὠφελείας λέγει, ἣν εἰς τὸν πλησίον ἐπιδείκνυσθαι χρή· ἐπὶ δὲ [illegible] περὶ ἐλεημοσύνης. Τί ἐστιν ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος, *Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Ἐπαινῶ μὲν γὰρ, φησὶν, τὸν κατορθοῦντα, οὐκ A ἀναγκάζω δὲ τὸν μὴ βουλόμενον, οὐδὲ ἐπίταγμα τὸ πρᾶγμα ποιῶ.

Διὰ τί λέγει μωρὰς τὰς παρθένους τὰς πέντε; Διότι τὸν δριμύτερον καὶ πολεμικώτερον τῶν σωμάτων πόλεμον βαστάσαι δυνηθεῖσαι, τὸν κουφότερον τῆς μεταδόσεως τρόπον οὐκ ἐφυλάξαντο. Ὅσῳ τις εἰς τὸ ἧττον ἡττηται, τοσοῦτο μᾶλλον ἀσύγγνωστος· διὰ τοῦτο οὖν μωραί. Εἰ δὲ αὗται μωραὶ, οἱ μηδὲ παρθενίαν φυλάξαντες καὶ πλεονεξίᾳ κεκρατημένοι, τί κληθήσονται καὶ πείσονται;

Αἱ λαμπάδες οὖν σημαίνουσι, τῆς παρθενίας τὸ λαμπρόν· τὸν ἔλεον, τὴν ἐλεημοσύνην· τὸ δὲ χρονίζειν τὸν Νυμφίον, τὸν οὐκ ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ φανῆναι· τὸ δὲ καθεύδειν, τὸν θάνατον· τὸ δὲ περὶ B μέσας νύκτας, ἢ ὅτι ἐν νυκτὶ ἡ ἀνάστασις, ἢ ὅτι ἀπροοράτως καὶ ἀγνώστως· τὸ δὲ αἰτῆσαι παρὰ τῶν φρονίμων καὶ μὴ λαβεῖν ἔλεον, ὅτι οὐδεὶς τῶν δικαίων ἐκεῖ τότε προστῆναί τινος δύναται ἢ βοηθῆσαι.

Τί ἐστιν τὸ, *Πορεύεσθε καὶ ἀγοράσατε*; Τοῦτο εἶπεν τῇ παραβολῇ παραμένων, καὶ ὑφαίνων αὐτήν· ἢ εἰρωνικῶς νοητέον, ὅτε, φησὶν, οὐκ ἔστιν.

Κατ' ἔλλειψιν περιοδικὴν εἴρηται· λείπει γὰρ οὕτως· Καὶ ὁ Κύριος ἐπιτελέσει· ἢ ἡ παραβολὴ οὐ πρὸς ἀνταπόδοσιν, ἀλλ' ὡς αὐτοτελὴς καὶ τοῦ προηγουμένου ῥητοῦ αἰτία εἴρηται· οἷον, *Οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται*. Διὰ τί; Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, C οὕτως ἔρχεται· ἀπὸ κοινοῦ γὰρ τὸ, *ἔρχεται*· τὸ αἰφνίδιον δὲ διὰ τοῦτο παρίστησιν τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Εἶτα ἐξυφαίνει τὸ παράδειγμα. *Ὃς ἐκάλεσε*, φησὶν, *τοὺς ἰδίους δούλους*, καὶ ἑξῆς· ἔστι δὲ καὶ χωρὶς τοῦ ἀπὸ κοινοῦ τὸ ῥητὸν ὡς ἔχει φράσεως ἐκλαβεῖν· οἷον, Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Διὰ τί; Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· καὶ γὰρ ὑποστιγμῆς μὲν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν παραλαμβανομένης ἐν τῷ, *ἀποδημῶν*, τελείας δὲ ἐν τῷ *αὐτοῦ*, ἀβίαστος ὁ νοῦς καὶ ἡ τοῦ λόγου σύνταξις.

Διὰ τί λέγει ὅτι παραδοὺς τὰ τάλαντα τοῖς δούλοις ἀπεδήμησε; Ἢ τὴν μακροθυμίαν ἐνδεικνύμενος, ἢ D τὸν παρατεταμένον καιρὸν, μέχρι τῆς ἀναστάσεως. Τάλαντον οὖν ἡ ἑκάστου δύναμις ἣν ἔλαβε παρὰ Θεοῦ. Τὸ δὲ, *Ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ τάλαντόν μου*, τοῦτο λέγει, τὸ εἰπεῖν καὶ παραινέσαι καὶ συμβουλεῦσαι ἢ συμβουλευθῆναι ἢ παραινεθῆναι. Ἀργύριον δὲ καλεῖ τὰ Λόγια· τραπεζίτας δὲ, τοὺς ἀκούοντας· τόκον δὲ, τὴν τῶν ἔργων ἐπίδειξιν καὶ ἐργασίαν ἐπὶ τὸ κρεῖττον· ἀρθῆναι δὲ κελεύει τὸ δοθὲν τάλαντον, τοῦτ' ἔστιν τὸ χάρισμα, ἀπ' αὐτοῦ, καὶ προστεθῆναι τῷ ἔχοντι· λέγει δὲ περὶ διδασκάλων ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Διὰ τί ἐρίφους τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρόβατα δὲ τοὺς δικαίους λέγει; Ὅτι ἐξ ἐρίφων πρόσοδος οὐδεμία, ἐκ δὲ προβάτων πολλὴ, ἐξ ἐρίου, ἐκ τοκετῶν, ἐκ

bene conversantem, non cogo non volentem, non præceptum hanc rem facio.

VERS. 2. Cur dicit fatuas virgines illas quinque? Quia acerbius et difficilius in corpora bellum sustinere cum potuissent, levius olei sumptionis officium non expleverint. Quanto quis in minori vincitur, tanto minus ignoscendus. Ideo igitur stultæ sunt; si vero istæ stultæ, qui non virginitatem servaverunt et avaritiæ paruerunt, quomodo vocabuntur et credent?

VERS. 3. Lampades ergo significant virginitatis splendorem; oleum vero, eleemosynam; Sponsi mora, tempus non breve ad se ostendendum; somnus, mortem; media nox, aut in nocte resurrectionem, aut non visam neque cognitam; petitio vero olei a sapientibus et negatio, nullum justorum illic prodesse aut opem ferre alicui tunc posse.

VERS. 9. Quid est: *Ite et emite?* Id dicit parabolæ insistendo et illam explicando; aut ironice intelligendus est quasi non invenietis, diceret.

VERS. 14. Per phrasis ellipsin dicitur; deest enim istud: Dominus retribuet sicut, etc; vel parabola non correlationem obtinet, sed ut independentis et præcedentis dicti exemplum exponitur; quale est: *Nescitis diem neque horam in qua Filius hominis veniet*. Quare? Ut enim homo peregrinans, sic veniet; indeterminate enim sumitur illud: *Veniet*. Repentinum autem per hoc statuit ejus adventum; deinde explicat exemplum: *qui vocavit*, ait, *servos suos*, etc. Est autem necessarium non indeterminate, ut phrasis se habet, dictum intelligere: scilicet, vigilate ergo, quia nescitis diem neque horam, in qua filius hominis veniet. Quare sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua. Etenim per virgulam legendo appositam post *peregre proficiscens*, punctum vero post *sua*, non coacta est intelligentia et orationis syntaxis.

VERS. 19. Cur dicit quia cum dedisset talenta servis, profectus est? Aut ut ostendat longanimitatem, aut tempus quo distabat a resurrectione. Talentum ergo est cujusque vis quam a Deo recepit; illud autem: *Oportuit te committere talentum meum*, dicitur ad significandum monita et consilia dare, aut monita et consilia excipere: pecuniam autem vocat verba; nummularios, eos qui audiunt; usuram vero operum manifestationem et operationem in melius. Tolli autem jubet quod dederat talentum, id est, gratiam quæ ex illo est, et addi ei qui habet; loquitur de doctoribus ut in superiore gradu.

VERS. 33. Cur hædos peccatores, oves autem justos vocat? Quia ex hædis proventus nullus, ex ovibus autem multus, in lana, partubus, lacte,

Digitized by Google

caseo : alia quidem bruta a natura sua, nos autem a nostra voluntate.

Vers. 34. *Possidete paratum vobis regnum;* non dicit : Accipite, sed ut paterna et jam vestra, *Possidete.*

Vers. 42. De eleemosyna loquitur : *Quod non dedistis mihi manducare;* et non hoc tantum admiserunt, sed non nudum operuerunt; et quod levius est, non infirmum visitaverunt.

CAPUT XXVI.

Vers. 3. Quid est : *Congregati sunt principes sacerdotum?* Ostenduntur Judaica initium sumere dissolutionis. Nam Moyses unum esse sacerdotum principem jussit; et hoc mortuo, tunc alterum statui. Sed tum erant multi sacerdotum principes, annuales enim fiebant : et hoc clarius ostendit Lucas dicens, loquendo de Zacharia : *Hunc de vice Abia esse.*

Vers. 5. Quid dicunt : *Non in die festo, ne tumultus fieret in populo?* timebant enim populum, eo quod fidem habebat in Christum; ideo diem festum exspectaverunt ut præteriret.

Vers. 6. Cur in domo Simonis leprosi id memoratur factum esse? Ut ostenderetur quare mulier ad Christum accesserit, quod nempe iste curatus fuerat nuper et erat de hoc fama.

Vers. 7. Mulier illa videtur quidem una et eadem in omnibus evangelistis, non est autem sic : sed quæ in tribus legitur, una mihi videtur esse et eadem; minime vero apud Joannem eadem est, sed altera quædam admiranda Lazari soror. Cur non in publico, sed intra domum adest meretrix? Quia turpis erat et propter turbam erubescebat : non enim ut hæmorrhoissa, aut ut vidua, aut ut Martha obviam adit. Cur capillis tersit? Quia magis quam pro homine illum honorificabat; quod honorificentius egit, afferens suum caput pro linteo.

Vers. 8. Cur indignantur discipuli dicentes : *Utquid perditio hæc?* Quia de eleemosyna multa sciebat; permisit autem super caput suum effundi unguentum, per magnam condescendentiam.

Vers. 10. Cur dicentibus illis *potuit*, objurgationem facit? ne mulieris curam et fidem ad metum illi faciendum adhibeant.

Vers. 13. Cur nullum spirituale pretium dedit, sed memoriam perpetuam? Quia sufficiebat hoc vel in istis ad persuadendum ut animum sumeret illa. Opus bonum operata erat, ut ait Christus; patet illam dignam mercedem recepturam esse. Dicendo : *Ad sepeliendum me fecit*, loquitur prædicens passionem, quasi semper eam cernens et illis in recordationem adducens.

Vers. 14. Quam ob causam dicitur : *Tunc abiit unus de duodecim, Judas qui dicebatur Iscariotes?* Ut ostendatur mulieris fide illum non fuisse permotum; *Duodecim*, ut ostendatur illum e præcipuis esse; Judas Iscariotes dicitur, quia alter erat Ju-

A γάλακτος, ἐκ τυροῦ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλογα, ἀπὸ φύσεως· ἡμεῖς δὲ ἐκ προαιρέσεως.

Κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. Οὐκ εἶπεν, Λάβετε, ἀλλ' ὡς πατρῷα καὶ ὑμῶν ἤδη ὄντα, *Κληρονομήσατε.*

Τὴν ἐλεημοσύνην λέγει, *Ὅτι οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν·* καὶ οὐ τοῦτο μόνον εἶχον, ἀλλ' οὐδὲ γυμνὸν περιέβαλον· καὶ ὃ κουφότερον ἦν, οὐδὲ ἄῤῥωστον ἐπεσκέψαντο.

ΚΕΦΑΛ. ΚϚ'.

Τί ἐστιν τὸ, *Συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς;* Ἔδειξεν ὅτι τὰ Ἰουδαϊκὰ ἀρχὴν ἐλάμβανεν διαλύεσθαι. Ὁ μὲν γὰρ Μωσῆς ἕνα εἶναι ἀρχιερέα ἐκέλευσεν· καὶ τελευτήσαντος, τότε ἕτερον γίνεσθαι. Τότε δὲ πολλοὶ
B ἦσαν ἀρχιερεῖς· ἐνιαύσιοι γὰρ ἐγίνοντο· καὶ τοῦτο σαφέστερον δηλοῖ Λουκᾶς, *Ἐξ ἐφημερίας αὐτὸν εἶναι* Ἀβιᾶ λέγων, περὶ τοῦ Ζαχαρίου διαλεγόμενος.

Τί λέγουσιν, *Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ;* Ἐδεδοίκεισαν γὰρ τὸν λαὸν ὅτι πίστιν εἶχον εἰς Χριστόν· διὸ καὶ τὴν ἑορτὴν ἀνέμενον παρελθεῖν.

Διὰ τί ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ τοῦτο μνημονεύει γενέσθαι; Ἵνα δείξῃ πόθεν παροῦσα ἡ γυνὴ τῷ Χριστῷ προσῆλθεν, ἐκ τοῦ ἐκεῖνον ἰαθῆναί ποτε καὶ τὴν φήμην εἶναι.

Ἡ γυνὴ αὕτη δοκεῖ μὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς ἅπασιν, οὐκ ἔστι δέ· ἀλλ' ἡ
C παρὰ μὲν τοῖς τρισὶ, μία τις εἶναί μοι δοκεῖ καὶ ἡ αὐτή· οὐκέτι δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἐστὶν ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἑτέρα τις θαυμαστὴ ἡ τοῦ Λαζάρου ἀδελφή. Διὰ τί οὐ δημοσίᾳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ ἔρχεται ἡ πόρνη; Ἐπειδὴ αἰσχροτάτη ἦν καὶ ᾐσχύνετο ἐπὶ ὄχλου· οὐ γὰρ ὡς ἡ αἱμόῤῥους, ἢ ὡς ἡ χήρα, ἢ ὡς ἡ Μάρθα ἀπαντᾷ. Διὰ τί ταῖς θριξὶν ἀπέμασσεν; Ἐπειδὴ πλέον ἢ κατὰ ἄνθρωπον αὐτὸν ἐτίμα· ὃ τιμιώτερον εἶχε προσφέρουσα τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀντὶ σινδόνος.

Διὰ τί ἀγανακτοῦσιν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· *Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;* Ἐπειδὴ περὶ ἐλεημοσύνης ἤκουσε πολλά· συνεχώρησε δὲ καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ χεθῆναι τὸ μῦρον, ἀπὸ πολλῆς συγκαταβάσεως.

Διὰ τί λέγουσιν αὐτοῖς τὸ, *Ἐδύνατο*, ἐπετίμησεν
D αὐτοῖς; Ἵνα μὴ τῆς γυναικὸς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν πίστιν εἰς τὸ ἐξαπορηθῆναι ἐμβάλωσιν.

Διὰ τί οὐδένα ἆθλον πνευματικὸν τέθεικε, ἀλλὰ τὴν εἰς ἀεὶ μνήμην; Ἐπειδὴ ἤρκει τοῦτο καὶ περὶ ἐκείνων πεῖσαι θαῤῥεῖν αὐτήν. *Ἔργον καλὸν εἰργάσατο*, ὡς εἶπεν Χριστός· εὔδηλον ὅτι καὶ μισθὸν ἄξιον λήψεται. Τὸ δὲ εἰπεῖν, *Εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου ἐποίησεν*, τοῦτο εἶπεν προλέγων τὸ πάθος, ὡς πάντως εἰδὼς καὶ τοῦτο ἀναμιμνήσκων αὐτοῖς.

Τίνος χάριν εἶπεν· *Τότε πορευθεὶς Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης;* Ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲ ἡ πίστις τῆς γυναικὸς ἔκαμψεν αὐτόν. Δώδεκα, εἶπεν, ἵνα δείξῃ ὅτι ἐκ τῶν κορυφαίων ἦν· Ἰούδαν δὲ Ἰσκαριώτην εἶπεν, ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἦν

Digitized by Google

Ἰούδας. Διὰ οὖν τῆς ἐπωνυμίας χωρίζει αὐτὸν, ἵνα A μὴ δόξῃ ἐκεῖνος εἶναι. Χρὴ δὲ εἰδέναι, καὶ αὐτομάτῳ κινήσει τοῦτο ποιεῖ καὶ χρυσίου ὀλίγου.

Πρώτην τῶν Ἀζύμων τὴν πρὸ τῶν Ἀζύμων φησίν· εἰώθασι γὰρ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἀεὶ ἀριθμεῖν τὴν ἡμέραν, καὶ ταύτης μνημονεύειν, καθ' ἣν ἐν τῇ ἑσπέρᾳ τὸ Πάσχα ἔμελλεν θύεσθαι· τῇ γὰρ πέμπτῃ τῶν Σαββάτων προσῆλθον· καὶ ταύτην ὁ μὲν τὴν πρὸ τῶν Ἀζύμων καλεῖ, τὸν καιρὸν λέγων καθ' ὃν προσῆλθον· ὁ δὲ οὕτω λέγει· *Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν Ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ Πάσχα*· ὁ δὲ ἄλλος εὐαγγελιστὴς τὴν ἑσπέραν λέγει· ἀπὸ γὰρ τῆς ἑσπέρας ἤρχετο τὸ Πάσχα. Διὰ τί ἐρωτῶσι ποῦ ποιήσουσιν τὸ Πάσχα; Διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν καταγώγιον μήτε οἰκίαν. Διὰ τί ἐπιτελεῖ τὸ Πάσχα; Ἵνα B δείξῃ ὅτι μὴ ὑπεναντίος τῷ νόμῳ ἐστίν.

Διὰ τί πρὸς ἄγνωστον πέμπει ἄνθρωπον; Δεικνὺς ὅτι πάντα ὑπακούει· καὶ εἰ ἤθελεν, οὐδὲ ἔπαθεν. Ἄνω γὰρ τὴν διάνοιαν τοῦ μὴ γνωρίζοντος πείσας, ὥσπερ καὶ τοῦ κυρίου τῆς ὄνου, πῶς οὐκ ἂν τοὺς σταυρωτὰς ἔπεισεν, εἰ ἐβούλετο; Ἐγὼ δὲ οὐ θαυμάζω μόνον ὅτι ἄγνωστος ὢν ὑπεδέξατο, ἀλλ' ὅτι καὶ κίνδυνον ὑφορώμενος κατεφρόνησε· σημεῖον δὲ αὐτοῖς δίδωσι τὸν τὸ κεράμιον βαστάζοντα, ἐπειδὴ τὸν τόπον ἠγνόουν. Τὸ, *Ῥίψον τὰ χρήματα*, οὐ κελεύοντός ἐστιν, ἀλλὰ συμβούλου ὄντος. Ὁ πορνεύσας πρὸ νόμου καὶ ἐν νόμῳ καὶ μετὰ νόμον, πολλὴν ἔχει τὴν διαφορὰν καὶ τοῦ ἁμαρτήματος καὶ κατακρίματος. Ἐπόρνευσέν τις ἱερεὺς ὤν· ἐπόρνευσέν τινος ἱερέως θυγάτηρ· ἡ μὲν ἀνῄρητο, ἡ δὲ C κατεπρήθετο· οὐ μόνον ὡς πλέον, οἶμαι, διδαχθεῖσα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἱερέα δεικνῦσα ὅση ἡ κατάκρισις, μᾶλλον εἰ ἐκεῖνος πορνεύσειεν. Ἐπορνεύθη τις βιαίως, ἐπορνεύθη τις πλουσία, πενομένη· πολὺ τὸ διάφορον. Ἐπόρνευσέν τις ἀβάπτιστος, βεβαπτισμένος· πολὺ τὸ μέσον τούτων.

Διὰ τί εἶπεν, *Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με*; Βουλόμενος αὐτὸν μὴ αἰσχυνθέντα καὶ ἀπογνόντα, ὡς ἤδη νοηθέντα, μετανοῆσαι καὶ διασῶσαι αὐτόν. Καὶ διὰ τί αὐτὸν ἐξεκάλυψεν; Ἐπειδὴ ἔλεγον· *Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;* καὶ ἀπετεθνήκεσαν τῷ δέει· ἵνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῶσιν.

Τίνος ἕνεκεν μετ' αὐτοῦ ἔβαπτεν ὁ προδότης; D Ἀπὸ πολλῆς ἰταμότητος· οὐδὲ γὰρ λοιπὸν ἐτίμα τὸν Διδάσκαλον. Χριστὸς δὲ ἐκαρτέρει, λανθάνειν βουλόμενος, ἵνα διὰ τούτου ἐπιστρέψῃ αὐτόν· ἢ καὶ ἡμᾶς παιδεύων μακροθυμεῖν πρὸς ἀναισχυντοῦντας.

Διὰ τί λέγει, *Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ*; Προσέθηκεν τὸ, *γέγραπται*, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀσθένειαν εἶναι τὸ πρᾶγμα· ἔτι δὲ καὶ τὸν προδότην διορθούμενος· ἵνα νομίσας ἀποκείμενον αὐτῷ τὸ παθεῖν, ὡς μὴ τὸ πᾶν πταίσας, αὐτὸς καμφθῇ πρὸς μετάνοιαν.

Ποίῳ σκοπῷ λέγει Ἰούδας τὸ, *Μήτι ἐγώ εἰμι*; Ἀναισχύντῳ καὶ ὑπόπτῳ συνειδήσει τυπτόμενος. Διὰ τί οὕτως εἶπεν Χριστὸς, *Σὺ εἶπας*, ἀλλ' οὐχὶ, Ὦ μιαρὲ καὶ ἀχάριστε; Ἀνεξικακίας ὅρους ἡμῖν τιθεὶς. Διὰ τί ἐγκαλεῖται Ἰούδας, τὰ γεγραμμένα

das; per cognomem igitur, designatur, ne videatur iste alter esse. Oportet autem scire illum hoc proprio motu et ob levem pecuniam agere.

Vers. 17. Primam Azymorum, diem ante Azymos dicit. Solebant enim a vespera semper diem numerare, et de ista loqui, in qua ad vesperam Pascha immolari debebat. Nam ad quintam a Sabbato processerant, et istam unus quidem diem ante Azymos vocat, tempus indicans ad quod processerant; alter vero sic dicit: *Venerat autem dies Azymorum, in qua oportebat immolari Pascha;* alius autem evangelista vesperam dicit, nam a vespera incipiebat Pascha. Cur interrogant: Ubi comedemus Pascha? Eo quod non haberet habitationem neque domum. Cur celebrat Pascha? Ut ostendat se legi adversantem non esse.

Vers. 18. Cur ad ignotum hominem mittit? Ostendens omnia illi subesse; et si voluerit, non passus fuerit; nam superno motu hominis non eum noscentis mentem persuadens ut domini asinæ, quomodo non crucifixores persuasisset, si voluisset? Ego vero, non solum admiror quod ignotus cum illi fuerit, hunc acceperit, sed quod periculum suspiciens parum curaverit. His vero signum dat Christus hominem urnam gerentem, quoniam locum non cognoscebant. *Libationes funde*, non præcipientis, sed consiliantis est. Qui meretricatus est ante legem, in lege et post legem multam præbet differentiam et in culpa: et in condemnatione. Meretricatus est quidam sacerdos; meretricata est cujusdam sacerdotis filia; illa quidem ablata est, illa autem venundata est; non solum magis, ut opinor, edocta, sed sacerdoti ostendens quæ fuerit condemnatio, præsertim si iste meretricatus sit. Meretricatur quædam violenter, meretricatur quædam dives, pauper: multa est differentia. Meretricatus est non baptizatus, aut baptizatus: multum interest inter eos.

Vers. 21. Cur dicit: *Unus vestrum me traditurus est?* Vult illum, etsi non erubescit et negat, jam intellectum se sentientem pœnitere et salvari. Et cur illum patefecit? Quia dicebant: *Nunquid ego sum, Domine?* et timore disperibant, ne nimio luctu affligerentur.

Vers. 23. Quare cum illo intingit proditor? Ob magnam impudentiam, nam jam non honorabat Magistrum. Christus autem sustinebat, occultare volens, ut per hoc illum converteret; aut ut nos moneret longanimos esse in impudentes.

Vers. 24. Cur dicit: *Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo?* Addidit illud, *scriptum est*, ne putarent rem debilitatem esse; adhuc autem ut proditorem corrigeret, ut arbitratus ei reservatum esse pati tanquam omnia complenti, ipse adducatur ad pœnitentiam.

Vers. 25. Qua ratione dicit Judas: *Nunquid ego sum?* Impudenti et diffidenti conscientia motus. Cur ita dicit Christus: *Tu dixisti*, et non, Scelesté et ingrate? Patientiæ terminos nobis statuens. Cur arguitur Judas fecisse quæ a prophetis scripta

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

erant? Quoniam non hac mente illud fecit, sed maligna intentione; oportet enim propositum in omnibus exquirere. Cur non interrogat a principio Judas: *Nunquid ego sum?* sed post alios? putabat modo latere; dicendo autem, *Magister*, irridenter et impudenter loquitur. Quomodo Matthæus dicit, et evangelistæ alii, quod ubi præparavit proditionem Judas, tunc invasit eum diabolus; Joannes vero dicit, *Post buccellam intravit in eum Satanas?* Quia illum in principio inspirans tantum et tentans, postremo sic intravit, ita ut utrumque verum videatur. Tantum erat impœnitens Judas, ut vel post communionis participationem remanserit obduratus; inde Joannes id innuens dicit, *Post buccellam intravit in eum Satanas.* Cur si Pascha comederunt, contra legem comederunt? Nam recubantes non licebat comedere. Sed non comedendo Pascha recubabant, postquam vero comedissent, illud reliquum manducando.

Vers. 26. Cur in Pascha panem frangit? Ut discamus illum vel veteris legis esse auctorem, et quæ sunt legis gratiæ per veterem legem adumbrata esse.

Vers. 27. Postquam legale Pascha comedissent, id est, agnum, illis tradit gratiæ Pascha per panem.

Vers. 28. Sanguinem Novi Testamenti dicit, quia sanguinem Vetus non habuit nisi brutorum. Dicit autem causam effusionis sanguinis, quia *pro multis peccatoribus effunditur*. Cur dicit: *Hoc facite in meam commemorationem?* Ut istud, inquit, fit in memoriam Ægypti et egressionis, ita nunc in meam mortem, et vestram per me ex errore egressionem.

Vers. 29. Quomodo intelligitur, *Amodo non bibam de hoc genimine vitis, donec illud bibam novum in regno Patris mei?* Ostendit per regnum Patris suam resurrectionem; per genimen autem vitis, vinum; Donec, ait, e mortuis resurgam, non bibam: bibit autem post resurrectionem, ne phantasma illum putarent: unde in Actibus scribitur: *Quicunque cum illo manducavimus et bibimus.* Regnum Patris ibi resurrectionem suam Dominus vocat; novum autem bibere calicem, id est nove et admirabiliter: non enim ut primum corpore ejus esca egente secundum naturam et potu, sed supernaturaliter jam incorruptibili facto et nullius admodum egente.

Vers. 30. Cur dicitur: *Hymno dicto exierunt?* Id est, cum gratiarum actione et laudum hymno receperunt communionem. Cur in montem exiit? Ne videretur abscondere se. Curabat enim in locum ire Judæ cognitum.

Vers. 31. Cur dicit: *Omnes scandalizabimini in me?* Simul quidem præscientiam ostendens, simul autem scandalizandos innuens.

Vers. 32. Cur dicit: *Videbo vos in Galilæam?*

A παρὰ προφητῶν ποιῆσαι; Ἐπειδὴ οὐ ταύτῃ τῇ γνώμῃ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ πονηρᾷ προαιρέσει· χρὴ γὰρ τὸν σκοπὸν ἐξετάζειν πανταχοῦ. Διὰ τί οὐκ ἐρωτᾷ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰούδας, *Μή τι ἐγώ εἰμι;* ἀλλ' ὡς ἔσχατος; Ἐδόκει τέως λανθάνειν· τὸ δὲ εἰπεῖν, *Ὦ διδάσκαλε*, διασύροντος τοῦτό ἐστι καὶ ἰταμοῦ. Πῶς ὁ Ματθαῖός φησιν καὶ οἱ ἄλλοι τῶν εὐαγγελιστῶν, ὅτι ὅτε συνετάξατο περὶ τῆς προδοσίας ὁ Ἰούδας, τότε αὐτὸν ὁ διάβολος εἷλεν, ὁ δὲ Ἰωάννης λέγει ὅτι, *Μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς;* Ὅτι διακωδωνίσας αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ πεῖραν ποιησάμενος, οὕτω τελείως εἰσῆλθεν· ὥστε τὰ ἀμφότερα ἀληθῆ ἐστιν. Τοσοῦτον ἦν ἀμεταμέλητος ὁ Ἰούδας, ὅτι καὶ τῆς κοινωνίας μεταλαχὼν ἔμεινεν ἀσυνείδητος. Ὅθεν τοῦτο δηλῶν ὁ Ἰωάννης ἔλεγεν, B ὅτι *Μετὰ τὸ ψωμὸν εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς.* Διὰ τί εἰ τὸ Πάσχα ἤσθιον, παρανόμως ἤσθιον; Οὐ γὰρ ἀνακειμένους ἔδει φαγεῖν· ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ἐσθίειν τὸ Πάσχα ἀνέκειντο, ἀλλὰ μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτὸ, λοιπὸν ἑστιώμενοι.

Διὰ τί ἐν τῷ Πάσχα κλᾷ τὸν ἄρτον; Ἵνα μάθωμεν καὶ τῆς Παλαιᾶς αὐτὸν ὄντα νομοθέτην, καὶ τὰ ἐν τῇ χάριτι διὰ νόμου σκιαγραφηθέντα.

Μετὰ τὸ φαγεῖν τὸ νομικὸν Πάσχα, εἴτουν τὸν ἀμνὸν, οὕτω παραδίδωσι τὸ τῆς χάριτος Πάσχα διὰ τοῦ ἄρτου.

Αἷμα δὲ Καινῆς Διαθήκης λέγει, ὡς τῆς Παλαιᾶς αἷμα μὲν ἐχούσης, ἀλλ' ἐξ ἀλόγων· λέγει δὲ καὶ τὴν C αἰτίαν τῆς κενώσεως τοῦ αἵματος· *Ὑπὲρ πολλῶν*, φησὶν, *ἁμαρτωλῶν ἐκχυνόμενον*. Διὰ τί λέγει, *Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν;* Ὡς ἐκεῖνο, φησὶν, εἰς τὴν τῆς Αἰγύπτου μνήμην καὶ ἔξοδον, οὕτω νῦν εἰς τὸν ἐμὸν θάνατον, καὶ τὴν ὑμῶν δι' ἐμοῦ ἐκ πλάνης ἔξοδον.

Πῶς νοεῖται τὸ, *Ἀπάρτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ταύτης, ἕως αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου·* δηλοῖ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Πατρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀνάστασιν· γέννημα δὲ τῆς ἀμπέλου, τὸν οἶνον· *Ἕως οὗ*, φησὶν, *ἐκ νεκρῶν ἀναστῶ, οὐ μὴ πίω·* ἔπιεν δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Ἵνα μὴ φάντασμα αὐτὸν νομίσωσιν. Ὅθεν καὶ ἐν Πράξεσι γράφει· *Οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ.* Βασιλείαν Πα- D τρὸς ἐνταῦθα τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ὁ Δεσπότης καλεῖ· καινὸν δὲ πιεῖν τὸ ποτήριον, τοῦτ' ἔστι καινῶς καὶ παραδόξως· οὐ γὰρ, ὡς πρότερον, τοῦ σώματος βρώσεως δεομένου κατὰ φύσιν καὶ πόσεως, ἀλλ' ὑπερφυῶς ἀφθαρτισθέντος ἤδη καὶ μηδενὸς δεομένου τὸ σύνολον.

Διὰ τί τὸ, *Ὑμνήσαντες δὲ ἐξῆλθον*, κεῖται; Ἀντὶ τοῦ, Μετ' εὐχαριστίας καὶ δοξολογίας ἔλαβον τὴν κοινωνίαν. Διὰ τί εἰς τὸ ὄρος ἐξῆλθεν; Ἵνα μὴ δόξῃ κρύπτεσθαι· ἔσπευδεν γὰρ ἐπὶ τὸν τόπον ἐλθεῖν τὸν καὶ Ἰούδᾳ γνώριμον.

Διὰ τί λέγει τὸ, *Πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί;* Ὁμοῦ μὲν καὶ τὴν πρόγνωσιν δηλῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς σκανδαλισθησομένους ἐννοῶν.

Διὰ τί λέγει, ὅτι *Ὄψομαι ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-*

Digitized by Google

λαίαν; Ἵνα τοῦ φόβου ἀπαλλάξῃ· μακρὰν γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἦν ἡ Γαλιλαία.

Διὰ τί ἀφίησιν τὸν Πέτρον πεσεῖν; Ἵνα μὴ αὐθάδης εἴη, μηδὲ αὐτῷ θαῤῥῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν καὶ οἱ ἄλλοι ἰδόντες, παύσονται θαῤῥεῖν ἑαυτοῖς· καὶ ἵνα συγχωρηθεὶς ὡς ἀπόστολος τοῖς πταίσασι συγχωρήσῃ. Διὰ τοῦτο οὖν τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἐγυμνώθη, τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐλέγχοντος τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τί εὔχεται χωρὶς τῶν μαθητῶν; Κατ' ἰδίαν εὔχεσθαι ἡμᾶς διδάσκων.

Διὰ τί τοὺς τρεῖς μόνους παραλαμβάνει τότε; Ὡς τῆς δόξης αὐτοῦ θεωρούς· καὶ ἵνα οἱ ἄλλοι ὡς ἀτελέστεροι μὴ καταπέσωσιν.

Ἕνεκεν τίνος εὔχεται; Ἵνα μὴ ὑπόκρισις εἶναι δοκῇ τὸ πρᾶγμα· ἐπιῤῥέουσι δ' ἱδρῶτες δι' αὐτὴν ταύτην τὴν αἰτίαν.

Διὰ τί λέγει, *Προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν*; Παιδεύων μὴ ἀπαυθαδιάζεσθαι, ἀλλὰ συντετρῖφθαι τὴν διάνοιαν.

Τρίτη εὐχὴ τὸ, *Γενηθήτω τὸ θέλημά σου*· δεικνὺς ὅτι σφόδρα συνᾴδει τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι πανταχοῦ τούτῳ ἕπεσθαι δεῖ καὶ ἐπιζητεῖν. Προσηύξατο τρίτον, δεικνὺς ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν· τὸ γὰρ δεύτερον καὶ τρίτον ἐν τῇ Γραφῇ βεβαιώσεώς ἐστι δεικτικόν.

Διὰ τί ἦλθεν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτούς; Καὶ ἀγωνιῶν ὡς ἄνθρωπος περὶ τοῦ θανάτου, καὶ ἐλέγξαι αὐτοὺς βουλόμενος· ὅτι οὕτως κατεβαπτίσθησαν, ὡς μηδὲ τῆς παρουσίας αὐτοῦ αἰσθέσθαι. Διὰ τί δὲ οὐ διυπνίζει αὐτούς; Ὡς μὴ πλῆξαι πεπληγότας.

Διὰ τί λέγει, ὅτι *Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε*; καὶ μὴν τότε γρηγορῆσαι ἔδει· ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι οὐκ οἴσουσιν οὐδὲ τὴν ὄψιν· καὶ ὅτι δεῖ πάντως ἤδη αὐτὸν παραδοθῆναι, τοῦτό φησιν.

Διὰ τί λέγει, *Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν, ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με*; Ἵνα δείξῃ ὡς οὐκ ἔφευγεν, ἀλλὰ μᾶλλον προσέτρεχεν αὐτῷ· ἵνα μάθωσιν ὡς οὐκ ἀσθένεια, ἀλλ' οἰκονομίας ἦν τὸ ὅλον· ἢ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν λέγων καὶ τοὺς τότε καὶ τοὺς νῦν ἐγείρεσθαι.

Τὸ μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων εἶπεν ἐλθεῖν ἀπὸ τῶν ἱερέων, διδάσκων ὡς τοιαῦτα ἦν τὰ ἱερατικὰ αὐτῶν σκεύη καὶ κωμῳδῶν αὐτούς.

Διὰ τί σημεῖον δέδωκεν ὁ προδότης; Διότι πολλάκις κατασχεθεὶς, διῆλθεν διὰ μέσου αὐτῶν.

Διὰ τί εἶπεν, *Ἑταῖρε ἐφ' ᾧ πάρει*; Τὸ μὲν, *ἑταῖρε*, εἶπεν, ὥστε ἐντρέψαι αὐτόν· τὸ δὲ, *ἐφ' ᾧ πάρει*; ὅτι Οὐχὶ ἀγάπης σκοπῷ τοῦτο δρᾷς, ἀλλὰ πονηρᾷ γνώμῃ.

Πόθεν εἶχεν μάχαιραν Πέτρος; Ἀπὸ τοῦ δείπνου τοῦ νομικοῦ· ἀρνίον γὰρ ἔφαγε.

Τίνος χάριν εἶπεν, ὅτι *Πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται*; Τοὺς μαθητὰς παραμυθούμενος τῇ τιμωρίᾳ τῶν ἐπιβουλευόντων· ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι καὶ πολλοὶ τοῦτο πάσχουσιν οἱ δρῶντες· εἰ δὲ τὸ, *πάντες*, πρόσκειται, ἀντὶ τοῦ, οἱ

Ut a metu eos liberet; longe enim a Judæis erat Galilæa.

VERS. 34. Cur sinit Petrum cadere? Ne nimium de se confidens sit, neque animosus, sed ut propter humanam infirmitatem cadere alii cernentes de se confidere cessent; et ut veniam cum acceperit apostolus, cadentibus veniam concedat. Ideo igitur superno auxilio destitutus est, Deo naturam ejus confundente.

VERS. 36. Cur orat absque discipulis? Ut nos seorsim orare doceat.

VERS. 37. Cur tres solos tunc assumit? Tanquam gloriæ suæ testes, et ut alii imperfectiores non concidant.

VERS. 39. Quam ob causam orat? Ne hypocrisis res esse videatur; manant autem sudores propter eamdem rationem.

VERS. 41. Cur dicit: *Orate ne intretis in tentationem?* Ut moneat confidentiores non esse, sed mente conteri.

VERS. 42. Tertia oratio est, *Fiat voluntas tua:* ostendit se admodum consentire voluntati Dei, et eam semper sequendam et quærendam esse. Oravit tertio, ut ostenderet se hominem esse. Nam secundo et tertio in Scriptura confirmationis est argumentum.

VERS. 43. Cur secundo venit ad eos? Et ut homo luctans contra mortem, et arguere eos volens, quia adeo erant gravati, ut præsentiam ejus non senserint. Cur autem non eos excitat? ne jam afflictos affligat.

VERS. 45. Cur dicit: *Dormite jam et requiescite?* Attamen tunc vigilare oportebat: sed ut ostendat eos ipsius aspectum non laturos, et illum jam tradi omnino necessarium esse, hoc dicit.

VERS. 46. Cur dicit: *Surgite, eamus hinc, ecce appropinquavit qui me tradet?* Ut ostendat se non fugere, sed potius proditori obviam ire; ut discant illud non esse debilitatem, sed omnino excogitatum propositum; aut dicit a terra ad cœlum hos qui tunc erant et hos qui nunc sunt surgere.

VERS. 47. Cum gladiis et fustibus dicuntur venire qui missi sunt a sacerdotibus, ad ostendendum talem esse sacerdotalem eorum apparatum et irridendum eos.

VERS. 48. Cur signum dedit proditor? Quia sæpe comprehensus, transivit per medium eorum.

VERS. 50. Cur dicit: *Amice, ad quid venisti?* Dicit, *amice*, ut illum convertat; et, *ad quid venisti?* quasi diceret: Non charitatis causa illud agis, sed maligna intentione.

VERS. 51. Unde habebat gladium Petrus? E cœna legali; agnum enim comederat.

VERS. 52. Cujus causa dicit: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt?* discipulos ut moneat punitione violenta patrantium. Ego vero dico multos id pati quod faciunt; si autem *omnes* dicitur, pro multis intelligendum est. Et exteri quoque,

uvibus omnibus, dicendo, pro *multis*, *omnibus* intelligunt.

Vers. 57. Ad Caipham illum duxerunt, eo quod erat sacerdos. Sic autem pernoctabant et vigilabant interea, ut non comederent tunc Pascha, sed in altera die : ideo et in hoc legem solverant ob cupiditatem homicidii. Dicit enim Joannes, quod erat mane, et adjicit : *Non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Non enim violavisset Christus legem manducando Pascha in vespera, priusquam opus foret.

Vers. 60. Quomodo sunt falsi testes in Christum? Ab eo quod dicunt illi : *Possum destruere templum Dei.* Non enim talia dixerat, sed, *Destruite templum istud.* Non autem de templo dixit, sed de corpore suo; testis vero scire debet significationem verbi quod dictum est.

Vers. 63. Cur tacebat interrogatus a pontifice? Quia insanum erat tale judicium, nullo alio audiente judice aut assessore; etenim tribunalis ratio non erat alia ac latronum mos.

Vers. 65. Scidit vestimenta sua, acriorem accusationem faciens, et magnum ostendere malum volens quod dictum erat. Fiunt ergo accusatores iidem, iidem judices, iidem sententiam ferentes, omnia iidem fiunt.

Vers. 66. Cur clam non abstulerant? Quia volebant et de eo opinionem destruere; quod autem potestatem habuerint vel ipsi soli eum auferendi, audi Pilatum quid dicat : *Accipite eum vos et secundum legem vestram judicate eum.*

Vers. 67. Cur illum mactare debentes, expuebant in faciem ejus? Ob suos insolentes mores et magnum odium

Vers. 68. Cædentes dicebant : *Prophetiza nobis, quis est qui te percussit.* Hoc autem faciebant eo quod propheta diceretur. Alius vero evangelista dixit eos faciem ejus velamento operuisse ut percuterent.

Vers. 74. Quomodo Matthæus memorat Christum Petro dixisse : Antequam gallus cantet, ter me negabis; Marcus autem dicit ubi semel tantum negaverat, tunc primum gallum cantasse, et ubi tertio negaverit, secundo gallum cantasse? quomodo igitur vera invenientur utraque? Quia secundum unamquamque narrationem, et tertio et quarto vocem dare solebat gallus, ostendit Marcus quod vox avis non Petrum detinuit, neque in memoriam revocavit; adeo enim erat pavore perculsus, ut nihil recordatus sit eorum quæ dicta erant. Idem ostendens Lucas dicit, *Dominus respexit in eum.*

Vers. 75. Cur dicitur : quod *Egressus foras flevit amare?* Quia aperte flere non audebat, ne accusaretur ut discipulus.

CAPUT XXVII.

Vers. 3. Cur retulit argenteos? Quia non sustinebat conscientiam ipsum flagellantem.

Vers. 4. Cum dicunt principes sacerdotum et

πολλοί, χρὴ νοεῖν· καὶ οἱ ἔξω γὰρ, *οἰωνοῖσί* τε πᾶσι, λέγοντες, ἀντὶ τοῦ, *πολλοῖς*, νοοῦσιν αὐτό.

Πρὸς Καϊάφαν αὐτὸν ἀπήγαγον, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἦν ἱερεύς· οὕτω δὲ ἐνυκτέρευον καὶ ἠγρύπνουν ἐπὶ τούτῳ, ὡς μὴ φαγεῖν τότε τὸ Πάσχα, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ· διὸ καὶ ἐν τούτῳ τὸν νόμον ἔλυσαν δι' ἐπιθυμίαν σφαγῆς· εἶπεν γὰρ ὁ Ἰωάννης ὅτι πρωΐα ἦν, καὶ ἐπήγαγεν, *Οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσιν τὸ Πάσχα·* οὐ γὰρ ἂν ὁ Χριστὸς παρέβη τὸν νόμον φαγὼν αὐτὸ τῇ ἑσπέρᾳ πρὸ τοῦ δέοντος.

Πῶς εἰσι ψευδομάρτυρες οἱ κατὰ Χριστοῦ; Ἀπὸ τοῦ λέγειν αὐτούς· *Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ·* Οὐ γὰρ εἶπεν οὕτως, ἀλλὰ, *Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον·* οὔτε δὲ πάλιν περὶ τοῦ ναοῦ εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ· ὁ δὲ μαρτυρῶν, τὸν νοῦν τοῦ λεγομένου ῥητοῦ εἰδέναι θέλει.

Διὰ τί ἐσιώπα ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἐρωτώμενος; Ὅτι ἀνόητα ἦν τὰ τῆς κρίσεως, οὐδενὸς ἀκούοντος ἄλλου κριτοῦ ἢ συγκριτοῦ· καὶ γὰρ τὸ μὲν σχῆμα δικαστηρίου ἦν μόνον, ὁ δὲ τρόπος λῃστῶν.

Διέῤῥηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, σφοδροτέραν τὴν κατηγορίαν ποιῶν, καὶ μέγα κακὸν δεῖξαι βουλόμενος τὸ εἰρημένον. Γίνονται οὖν αὐτοὶ καταδικάζοντες, αὐτοὶ κρίνοντες, αὐτοὶ ψηφιζόμενοι, πάντα αὐτοὶ γινόμενοι.

Διὰ τί λάθρα οὐκ ἀνεῖλον αὐτόν; Ἐπειδὴ ἐβούλοντο καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ διαβαλεῖν· ὅτι δὲ ἐξουσίαν εἶχον καὶ αὐτοὶ μόνοι αὐτὸν ἀνελεῖν, ἄκουσον τί Πιλᾶτος λέγει· *Λάβετε αὐτὸν καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.*

Διὰ τί ἀναιρεῖν μέλλοντες αὐτὸν, ἐνέπτυον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ; Διὰ τὴν ἀκόλαστον τρόπον αὐτῶν καὶ τὸν πολὺν φθόνον.

Παίοντες ἔλεγον· *Προφήτευσον ἡμῖν τίς ἐστιν ὁ παίσας σε·* τοῦτο δὲ ἐποίουν διὰ τὸ λέγεσθαι αὐτὸν προφήτην· ἕτερος δὲ τῶν εὐαγγελιστῶν φησιν ὅτι περιβάλλοντες τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ ἱματίῳ, ταῦτα ἐποίουν.

Πῶς ὁ μὲν Ματθαῖος φησιν, ὅτι εἶπεν ὁ Χριστὸς τῷ Πέτρῳ· *Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με;* ὁ δὲ Μάρκος λέγει ὅτι ὅτε ἅπαξ ἠρνήσατο, τότε πρῶτον ἐφώνησεν ὁ ἀλεκτρυών· ὅτε δὲ τρίτον, τὸ δεύτερον; πῶς οὖν εὑρεθήσονται ἀληθῆ ἀμφότερα; Ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην ἀγωγὴν καὶ τρίτον καὶ τέταρτον φωνεῖν εἴωθεν ὁ ἀλεκτρυὼν, δηλῶν ὁ Μάρκος ὅτι οὐδὲ ἡ φωνὴ αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ εἰς μνήμην ἤγαγε, τοῦτό φησιν· τοσοῦτον δὲ ἦν ἀποτεθνηκὼς τῷ δέει, ὅτι οὐδὲ ἐμνήσθη τοῦ λεχθέντος· καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς δηλῶν, ὅτι *Ἐνέβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστὸς*, εἶπεν.

Διὰ τί λέγει, ὅτι *Ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς;* Ἐπειδὴ φανερῶς οὐκ ἐτόλμα κλαῦσαι, ἵνα μὴ κατηγορηθῇ ὡς μαθητής.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Διὰ τί ἀπέστρεψεν τὰ ἀργύρια; Ἐπειδὴ οὐκ ἔφερεν τὸ συνειδὸς μαστίζον αὐτόν.

Τὸ εἰπεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτέρους

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Σὺ ὄψει, μέγιστον αὐτοῖς ἔγκλημα καὶ τοῦτο· A φαίνονται γὰρ μαρτυροῦντες τῇ τόλμῃ· καὶ κατακρίνουσι μὲν τὸν Ἰούδαν, ὑπὸ δὲ τοῦ πάθους οὐκ ἀναχαιτίζονται· κατακρίνονται δὲ καὶ ἐκ τοῦ μὴ βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβωνᾶν, ἀλλ' ἀγοράσαι τόπον εἰς ταφὴν τῶν ξένων, ἀπὸ φόνου εὐποιίαν ποιοῦντες· ὃς ἀγρὸς κηρύττει ἀεὶ τὸ πρᾶγμα ἐλέγχων αὐτούς.

Διὰ τί οὖν ἀγξάμενος ὡς μὴ μετανοήσας νομίζεται; Ὅτι προεξήγαγεν αὐτὸν τῆς μετανοίας, ἵνα μηδὲν ἐντεῦθεν καρπώσηται.

Διὰ τί οὐ λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ ὅσα οἱ μάρτυρες εἶπον, ἀλλ' εἰς δημόσια ἐγκλήματα τὴν κατηγορίαν ποιοῦσιν; Ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὡς ὁ Πιλάτος οὐδὲν ἔχει τὰ νόμιμα αὐτῶν. Ὁ Χριστὸς ἐρωτηθεὶς, *Εἶ σὺ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*; εἶπεν· *Σὺ εἶπας*; B Διὰ τοῦ εἰπεῖν, *Σὺ εἶπας*, ὡμολόγησεν εἶναι βασιλεὺς, ἀλλ' ἐπουράνιος· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγεν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι *Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.*

Βραχέα ἀποκρίνεται, καὶ πάλιν σιγᾷ· ἀπὸ γὰρ τῆς παντελοῦς σιγῆς δόξαν αὐθαδείας δέξασθαι εἶχεν· ἐκ δὲ τοῦ πολλὰ λέγειν, οὐ πεῖσαι αὐτοὺς ἔμελλεν· ἐτύφλωττον γὰρ ἑκόντες.

Διὰ τί οὐκ εἶπεν, ὅτι Φόρους δέδωκα, καὶ ἑτέρους καταβαλέσθαι ἐκέλευσα, καὶ ἡνίκα ἤθελόν με ποιῆσαι βασιλέα, ἔφυγον; Ὅτι διεφθαρμένον ἦν αὐτῶν τὸ δικαστήριον.

Ὁ Πιλάτος ἐθαύμασεν τὴν ἐπιείκειαν ἐκ τῆς σιγῆς· ἐπειδὴ δὲ ἐβούλετο αὐτὸν ἀπολογούμενον ἀπαλ- C λαγῆναι, διὰ τοῦτο εἶπεν· *Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν*; Ἐπειδὴ δὲ πάλιν οὐδὲν ἀπεκρίθη, ἕτερον μηχανᾶται, ἵνα ὡς κατάδικον χαρίσωνται αὐτὸν τῇ ἑορτῇ κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν· οὕτως τὸν κριτὴν μᾶλλον παρακαλοῦντα οὐχ ὑπήκουον οἱ ὑπὸ χεῖρα, ἀπὸ πολλῆς παρανομίας καὶ φθόνου.

Διὰ τί λῃστὴν εἰπὼν, προσέθηκεν εἰπεῖν καὶ, *ἐπίσημον*; Ὥστε μηδὲ σκιᾶς ἀπολογίαν καταλιπεῖν, ὅτι τοιοῦτον ὑπὲρ τοιούτου ἀντηλλάξαντο.

Διὰ τί οὐχ ὁ Πιλάτος ὁρᾷ τὸ ὄναρ, ἀλλ' ἡ γυνή; Ἢ ὅτι ἀξία ἦν μᾶλλον· ἢ ὅτι αὐτὸς εἰ εἶδεν, οὐκ ἂν ἐπιστεύθη ὡς βουλόμενος ἀπολῦσαι αὐτόν· ἢ οὐδ' ἂν ἐξεῖπεν· κριτὴς γὰρ ἦν· καὶ ἵνα ὁ ἀνὴρ πάθῃ τὴν ψυχὴν διὰ τὴν γυναῖκα· καὶ ἵνα, ὡς γυνὴ, κατάδηλον D ποιήσῃ πᾶσι καὶ γνωσθῇ.

Οὐ σταυρῶσαι μόνον θέλοντες, ἀλλὰ καὶ πονηρὰν αὐτῷ βουλόμενοι περιθεῖναι δόξαν· ἐνόμιζον γὰρ κατασκευάζειν ἐκ τούτου ὅτι τοῦ λῃστοῦ χείρων ἦν καὶ οὕτω παράνομος, ὡς μήτε ἑορτῆς ἀξιώματι σώζεσθαι· πάντα γὰρ τούτου ἕνεκεν ἐποίουν ὥστε αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν διαβάλλειν· διὰ τοῦτο καὶ τοὺς δύο λῃστὰς αὐτῷ συνεσταύρωσαν· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια οὐ μόνον οὐ συνεσκιάζετο, ἀλλὰ καὶ μειζόνως διέλαμπεν.

Καὶ διὰ τοῦ, *Τί οὖν ποιήσω αὐτόν*; ἐντρέπει αὐτοὺς, καὶ κυρίους ἐκείνους μᾶλλον ἢ αὐτὸν ποιεῖται τῆς ψήφου.

Εἰ καὶ τὰς χεῖρας ἔνιψεν ὁ Πιλάτος ἀθῷον ἑαυτὸν ἀποκαλῶν, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ μαλακίας καὶ ἀνανδρείας

seniores: *Tu videris*, maximum sibi peccatum et illud faciunt. Nam videntur facinus attestantes; et condemnant quidem Judam, sed per ejus miserandam sortem non detinentur. Condemnantur autem ex hoc quod non miserint argenteos in corbonam, sed emerint locum in sepulturam peregrinorum, ex homicidio beneficentiam exercentes: qui ager rem proclamat semper illos incusans.

Vers. 5. Cur igitur laqueo suspensus est, ita ut non pœnituisse videatur? Quia se a pœnitentia primo avertit, ut nullum inde fructum retulerit.

Vers. 11. Cur non dicunt Pilato quod testes dixerant, sed de publicis criminibus accusationem faciunt? Quia cognoscebant Pilatum pro nihilo habere quæ de eorum lege erant. Christus interrogatus: *Tu es rex Judæorum?* dicit: *Tu dicis*. Respondendo, *Tu dicis*, confessus est se regem esse, sed cœlestem. Et alias clarius illis dixit: *Regnum meum non est ex hoc mundo.*

Vers. 12. Breviter respondet et iterum tacet: nam ex absoluto silentio arrogantiæ opinionem sibi conciliabat; sed multa dicendo, illos persuadere non debebat; nam cæci erant voluntarii.

Vers. 13. Cur non dicit: Tributa solvi, et aliis jussi ut conferrent, et quando me regem facere voluerunt, fugi? Quia corruptum erat eorum tribunal.

Vers. 14. Pilatus miratus est ejus in silendo moderationem; quoniam autem volebat illum, postquam se defendisset, dimittere, ideo dicit: *Non audis quanta adversum te dicunt testimonia?* Quia vero iterum nihil respondit, aliud intentat, scilicet ut illum quasi condemnatum in die festo secundum suam consuetudinem gratia donent. Sic judicem vel potius supplicantem non audierunt ejus subditi, ob magnam injustitiam et invidiam.

Vers. 16. Cur de latrone loquendo, additur *insignem?* Ita ut ne umbra quidem apologiæ relinquatur, quod talem pro tali dimiserint.

Vers. 19. Cur non Pilatus habet somnium, sed uxor? Vel quia digna magis erat; vel quia ipse, si vidisset, non crederetur, quasi volens illum dimittere; vel non manifestavisset, judex enim erat; et ut vir patiatur in anima sua per suam uxorem, et ut illa, prout mulier, manifestum omnibus faciat et divulget.

Vers. 20. Non solum crucifigere volunt, sed malam illi volunt famam imponere. Putabant enim præstare ex eo quod latrone pejor erat et adeo nocens, ut die festi privilegio non salvatus fuisset. Omnia enim hujus rei causa faciebant ita ut ejus existimationem perverterent; ideo etiam duos latrones cum eo crucifixerunt. Sed veritas non solum non latuit, sed etiam magis emicuit.

Vers. 22. Et per illud: *Quid igitur faciam de eo?* illos confundere tentat, et dominos illos facit magis quam seipsum suffragii.

Vers. 24. Et si manus laverit Pilatus, innocentem se proclamans, sed tamen per debilitatem e

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

socordiam id commisit scelus. Oportebat enim non illum tradere, sed eripere, ut centurio Paulum posterius. Idcirco et culpam attribuit illi Christus dicendo : *Qui me tradidit tibi majus peccatum habet ;* ergo ipse a peccato non erat innocens.

VERS. 26. Quare flagellavit cum traderet eum ad crucifigendum? Apparentiam condemnati illi dare sententia volens.

VERS. 38. Cur medium illum inter latrones crucifigunt? Ut illorum infamiam participet, et videatur contumelia affici.

VERS. 44. Quomodo Lucas dicit quod unus latro increpabat alterum blasphemantem, Matthæus autem quod uterque ei improperabant et convitiabantur? Utrumque factum est; primo enim ambo conviciabantur, postea vero minime.

VERS. 45. Non fuit eclipsis modus quod tunc in sole contigit; non enim tam multas horas eclipsis durat.

VERS. 46. Cur dicit. *Eli, Eli,* id est *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ut ostendat quod usque ad finem honorabat Patrem, neque impius erat.

VERS. 51. Veli scissio vastationem templi significat. Et aliter : Velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum; rumpentibus sane ipsis qui antea templum habitabant, angelis, rumpentibus conspicuam hanc telam; ut nudatus et vacuatus eorum custodia relictus hic impenetrabilis et inaccessus locus, inimicis et hostibus apertus præstetur.

VERS. 54. Centurio ob id credidit, quod cum potestate moriebatur. Ferunt autem martyrium subiisse hunc centurionem confirmatum in fide et illum confitentem.

VERS. 56. Domini Mater; nam Mariam Jacobi illam vocat.

VERS. 65. Sigillate sicut vultis, inquit, omnes suspiciones adimens. Poterant enim dicere, si non sigillatum esset, milites corpus tradidisse discipulis.

CAPUT XXVIII.

VERS. 2. Terræ motus factus est propter milites. Angelus venit ob lapidem et mulieres.

VERS. 5. *Nolite timere vos*, dicit, magnum honorem illis hoc verbo præstans; timere enim, ait, solos oportet Judæos.

VERS. 6. Cur non tarde nec cito resurrexit? Quia citior illius resurrectio non accusationem habuisset, tardior autem contradictionem invenisset.

VERS. 7. Ultimam apparitionem reor esse eam quæ facta est in Galilæa, quando illos misit ad baptizandum ; deinde ascensio.

VERS. 19. *Euntes docete omnes gentes*, dogmatum et virtutum doctrinam indicat.

τοῦτο διεπράττετο· ἔδει γὰρ μὴ παραδοῦναι αὐτὸν, ἀλλ' ἐξαρπάσαι, καθὰ καὶ ὁ ἑκατοντάρχης τὸν Παῦλον ὕστερον· διὰ τοῦτο καὶ ἔγκλημα προσάπτει αὐτῷ ὁ Χριστὸς λέγων, ὅτι *Μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς με σοί*· ὥστε οὐδὲ ἐκεῖνος ἔξω ἦν ἁμαρτίας.

Τίνος ἕνεκεν ἐφραγέλλωσεν παραδιδοὺς ἵνα σταυρωθῇ; Σχῆμα περιτιθέναι καταδίκου τῇ κρίσει βουλόμενος.

Διὰ τί μέσον αὐτὸν τῶν λῃστῶν σταυροῦσιν; Ἵνα τῇ δόξῃ τῇ ἐκείνων κοινωνήσῃ, καὶ τῷ δοκεῖν ὕβρις αὐτῷ γένηται.

Πῶς ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι ὁ εἷς λῃστὴς ἐπετίμα τῷ ἄλλῳ βλασφημοῦντι, ὁ δὲ Ματθαῖος ὅτι ἀμφότεροι ὕβριζον αὐτὸν καὶ ὠνείδιζον; Ἀμφότερα γέγονεν· πρότερον γὰρ ὠνείδιζον ἀμφότεροι, ὕστερον δὲ οὐκέτι.

Οὐκ ἦν ἐκλείψεως τρόπος ὃ ἐπὶ τὸν ἥλιον τότε γέγονεν· οὐ γὰρ τοσαύτας ὥρας ἔκλειψις κρατεῖ.

Διὰ τί λέγει τὸ, *Ἠλὶ, Ἠλὶ*, τοῦτ' ἔστιν, *Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;* Ἵνα δείξῃ ὅτι μέχρι τέλους ἐτίμα τὸν Πατέρα, καὶ οὐκ ἦν ἀντίθεος.

Τοῦ καταπετάσματος ἡ σχίσις ἐρημίαν τοῦ ναοῦ σημαίνει. Καὶ ἄλλως· Τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· μονονουχὶ περιῤῥηξαμένων καὶ αὐτῶν τῶν πάλαι τὸ ἱερὸν ἐνοικούντων ἀγγέλων· περιῤῥηξάντων τε τὸ σεμνὸν ὕφασμα, ὡς ἂν γυμνὸς καὶ ἔρημος ἀπολειφθεὶς τῆς αὐτῶν φρουρᾶς ὁ τῶν ἀβάτων καὶ ἀδύτων τόπος, ἕτοιμος ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις κατασταίη.

Ὁ κεντυρίων διὰ τοῦτο ἐπίστευσεν, ὅτι μετ' ἐξουσίας ἀπέθανεν· φασὶν δὲ ὅτι καὶ μαρτύριόν ἐστιν τοῦ κεντυρίωνος, τούτου ἀνδρισαμένου ἐν τῇ πίστει καὶ μαρτυρήσαντος.

Ἡ τοῦ Κυρίου Μήτηρ· ταύτην γὰρ Ἰακώβου Μαρίαν καλεῖ.

Ὡς βούλεσθε σφραγίσασθε, λέγει, ἀπαλλάττων πάντας ὑποψίας· ἐδύναντο γὰρ εἰπεῖν, εἰ οὐκ ἐσφράγισαν, ὅτι οἱ στρατιῶται παραδεδώκασιν τὸ σῶμα τοῖς μαθηταῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Ὁ σεισμὸς γίνεται διὰ τοὺς στρατιώτας. Ὁ ἄγγελος ἦλθεν τοῦ λίθου ἕνεκεν καὶ διὰ τὰς γυναῖκας.

Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, λέγει, πολλὴν τὴν τιμὴν ἐνδεικνύμενος εἰς αὐτάς· φοβεῖσθαι γὰρ, φησίν, μόνους δεῖ τοὺς Ἰουδαίους.

Διὰ τί οὔτε βραδέως ἀνέστη οὔτε ταχέως; Ὅτι τὸ μὲν θᾶττον ἀναστῆναι αὐτὸν, οὐκ εἶχεν ἔγκλημα· τὸ δὲ βραδέως, εἶχον ἀντιλέγειν.

Ἐσχάτην ὄψιν εἶναι νομίζω τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὅτε αὐτοὺς ἐξέπεμπε βαπτίσοντας· εἶτα τῆς ἀναλήψεως.

Τὸ, *Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*, τὴν τῶν δογμάτων καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν διδαχὴν λέγει.

Digitized by Google

Τῶν ἀποστόλων μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου μὴ ὄντων ἐν ζωῇ, πῶς λέγει Χριστὸς, Ἔσομαι μεθ' ὑμῶν μέχρι τούτου; Ὡς ἐνὶ σώματι διαλέγεται πᾶσι τοῖς πιστοῖς. A

VERS. 20. Apostolis usque ad consummationem mundi non viventibus, quomodo dicit Christus: *Ero vobiscum usque ad consummationem sæculi?* Quia uno corpore omnibus credentibus unitur.

ΕΙΣ ΜΑΡΚΟΝ.

SCHOLIA IN MARCI EVANGELIUM

Ex iisdem membranis bibliothecæ Vaticanæ.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. B

CAPUT IX.

Ἐρωτᾷ πόσον χρόνον ἔχει τοῦτο παθὼν, οὐχ ὡς ἀγνοῶν, ἀλλ' εἰς χρηστὰς ἐλπίδας αὐτὸν ἄγων.

VERS. 20. Rogat quantum temporis est ex quo ei hoc accidit, non ut ignorans, sed in spem salutarem illum agens.

Τὸ, *Εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι*, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰς αὐτὸν περιτρέπει τὸ ἔγκλημα, δεικνὺς αὐτῷ, ὅτι Ἐὰν πιστεύσῃς, δύνασαι καὶ αὐτὸς θεραπεύειν.

VERS. 22. *Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti*; ita intelligi debet: in ipsum culpam rejicit, ostendens, quia Si crederes, posses et ipse sanare.

Ἀφίησιν αὐτὸν σπαράττεσθαι, οὐ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ διὰ τὸν πατέρα, ἵνα πλέον θαυμάσας ἐπαναχθῇ εἰς πίστιν· ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους συναγομένους, ἐπετίμησεν, φεύγων τὸ φιλότιμον. Σεληνιαζόμενον αὐτὸν καλεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν ψευδοῦς ὑπονοίας.

VERS. 25. Sinit eum discerpi, non in ostentationem, sed propter patrem, ut magis admiratus adducatur ad fidem; videns autem turbas congregatas, increpavit fugiens ambitionem. Lunaticum hunc vocat evangelista ab erronea multorum opinione.

Ἐρωτῶσιν διὰ τί οὐκ ἠδυνήθησαν τὸν δαίμονα ἐκβαλεῖν, ἀγωνιῶντες μήποτε τὴν χάριν ἀπώλεσαν. C

VERS. 27. Interrogant quare non potuissent ejicere dæmonium, anxii ne gratiam forte perdiderint.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

CAPUT X.

Ἐκεῖνος ἄνθρωπον αὐτὸν ἐνόμιζεν εἶναι καὶ οὐ Θεόν· καὶ τοῦτον ἔχει τὸν νοῦν ἡ ἀπόκρισις· Εἰ μὲν γὰρ, φησὶν, ἄνθρωπόν με νομίζεις καὶ οὐ Θεὸν εἶναι, μή με λέγῃς ἀγαθόν· οὐ γὰρ διαφέρει ἀνθρωπίνῃ φύσει τὸ ἀγαθὸν, ἀλλὰ Θεῷ μόνῳ. Καὶ ἐπιφέρει· *Τὰς ἐντολὰς οἶδας*. Εἰρηκότος δὲ ἐκείνου· *Ποίας;* ἔφη τὸ, *Οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις*, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἀπεκρίνατο λέγων· *Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητός μου*· τί ἔτι ὑστερῶ; Ἔφη αὐτῷ· *Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ λαβὼν τὸν σταυρόν σου ἀκολούθει μοι*. Διὰ τούτου οὖν ἔδειξεν ὅτι καὶ αὐτῷ διαφέρει τὸ ἀγαθόν· οὐ γὰρ τῷ μὴ ἀγαθῷ δύναταί τις ἀκολουθῶν, ζωὴν αἰώνιον κληρονομῆσαι. D

VERS. 18. Iste hominem illum putabat esse, non Deum; et sensum hunc habet responsio. Si enim, inquit, hominem me putas et non Deum esse, ne me dicas bonum: non enim pertinet ad humanam naturam bonitas, sed ad Deum solum. Et adjicit: *Præcepta nosti*; rogante autem eo, *Quæ?* dicit: *Non adulterabis, non occides*, etc. Respondit dicens: *Hæc omnia observavi a juventute mea*, quid adhuc deest? dixit illi: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæcunque possides, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo; et tollens crucem tuam sequere me.* Per hoc igitur ostendit ei sibi bonitatem convenire, non enim non bonum aliquis sequi potest, ad possidendam vitam æternam.

Πρᾶγμα προμελετηθὲν οὐκ ἔχει τὴν ἀπὸ τοῦ αἰφνιδίου ταραχήν· ὅπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· *Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην*· τοῦτο καὶ ἐν ταῖς βρονταῖς γίνεται· προλαβοῦσα γὰρ ἡ ἀστραπὴ διδάσκει τὸν νοῦν, ὅτι δεῖ δέξασθαι τὴν βροντὴν, ἵνα τῇ προσδοκίᾳ λύσῃ τὸν μείζονα φόβον· οὕτω καὶ ὁ Σωτὴρ ἵνα μὴ ἀθρόον ὑπὸ τοῦ πάθους ταραχθῶσιν οἱ μαθηταὶ, πολλάκις εἶπεν· *Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα*· καὶ οὐδὲν ἧττον ἐθορύβησαν ὑπὸ τοῦ πάθους· ὡς τὸν Σωτῆρα ὀνειδίσαι τοὺς ἀποστόλους, καὶ εἰπεῖν μετὰ τὴν ἀνάστασιν· *Οὗτοί εἰσιν οἱ λό-*

VERS. 33. Res præmeditata non habet hanc e repentino turbationem. Quod et David dixit: *Paratus sum et non sum turbatus:* hoc in tonitru accidit. Præmissum enim fulgur monet mentem, expectandum esse tonitru, ut exspectatione solvatur major metus: ita etiam Salvator ne simul in passione turbentur discipuli, sæpius dicit: *Ecce ascendimus Jerosolymam;* et non minus in passione turbati sunt; ita ut Salvator objurgare debeat apostolos et dicere post resurrectionem: *Hi sunt sermones mei quos dixi vobis, quia oportet Filium hominis multa pati.*

Digitized by Google

illos objurgavit quod propositum non impleverint, propter quod Salvator prædixerat. *Prædixi*, inquit, *ut non turbemini, et turbatio vos occupavit.*

CAPUT XI.

VERS. 20. Plagam hominibus nunquam intulit, sed in beneficiis tantum potestatem ostendit. Volens ergo ostendere sibi possibile esse castigare, non homines destruxit, sed ficum siccavit.

CAPUT XII.

VERS. 6. Non voce utitur austera. Non enim dicit: Timebunt filium meum, sed, *Reverebuntur*, ut de negligentibus et non malignis locutus; et certe non reveriti sunt, sed potius occiderunt. Num igitur quod facere debebant ignoravit Pater? non solum non ignorat, sed et prædicit; hi non reveriti sunt. Proh dementia! Non enim mentitur Pater, sed ad utilitatem ignorantiam simulat. Ideo et Filius imitatur Patrem, et in hoc ostendit cum illo similitudinem.

CAPUT XIII.

VERS. 32. *De die autem illo*, inquit, *nemo scit neque Filius.* Non ignorat diem cujus auctor ipse est, sed ad utilitatem hominum ignorantiam simulat. Non enim proderat hominibus scire judicii diem, ut non cuique prodest scire mortis diem. Quisque enim præscientia ista fidens omne tempus in peccato et nequitia consumeret, ad ipsam autem diem pietatem prorogaret. Nunc vero inscientia diei studiosos eos qui volunt efficit, quamque diem ultimam putantes. Quomodo igitur dicit: Reverebuntur Filium meum? Quod decet et debetur exsequendo et nunquam violando: simul dissimulat eorum ad pejus propensionem, et punitionem ad beneficium vertit. Si enim dixisset: Mittamus Filium, scio autem quod illum crucifigent, statim contra Evangelia vocem corripuisset Judæus: Hic dixit quod illum crucifigam, et quomodo debuisset non crucifigi? quomodo assertionem divinam eludere possemus? Ideo dicit: Reverebuntur Filium meum. Quid enim non fecit Filius quod convertere illos posset? Primum, Dominus cum esset, formam servi accepit et mortale induens immortalitatem communicavit, ipsum adventum præstans mansuetum, ut unus præcedentium servorum, multo autem vel modestiorem. Illi enim bonis fruebantur, ille vero non habebat ubi caput reclinaret; et servi quidem sæpe plagas his intulerunt, ille vero plagam hominibus nunquam intulit, sed beneficiis solum potestatem exhibuit: *Venite ad me*, clamat, non exspectans donec hi ad se accederent.

Pro, *Neque Filius sciret, nisi Pater*, cum Pater et Filius sciunt.

CAPUT XIV.

VERS. 15. Duo hæc observat: apostolos instruit

γοι μου οὓς ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν.* Ὠνείδιζεν αὐτοὺς ὅτι τὸν σκοπὸν οὐκ ἐπλήρωσαν, δι' ὃν ὁ Σωτὴρ προεῖπεν. *Προεῖπον*, φησὶν, *ἵνα μὴ ταραχθῆτε, καὶ ὁ θόρυβος ὑμῶν ἐκράτησεν.*

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Πληγὴν ἀνθρώποις οὐκ ἐπήνεγκεν πώποτε, ἀλλ' ἐν εὐργεσίαις μόναις τὴν δύναμιν ἐπεδείξατο. Δεῖξαι οὖν βουλόμενος, ὅτι καὶ κολάζειν ἐστὶν δυνατὸς, οὐκ ἀνθρώπους ἀνεῖλεν, ἀλλὰ συκῆν κατεξήρανεν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Οὐδὲ τῇ λέξει λυπεῖ· οὐ γὰρ εἶπεν, Φοβηθήσονται τὸν Υἱὸν, ἀλλ', *Ἐντραπήσονται*· ὡς περὶ ῥᾳθύμων, οὐ πονηρῶν, διαλεχθείς· καὶ μὴν οὐκ ἐνετράπησαν, ἀλλ' ἀπέκτειναν μᾶλλον. Ἆρ' οὖν τοὺς μέλλοντας ἠγνόησεν ὁ Πατήρ; Καὶ οὐκ ἀγνοεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ προλέγει· οἱ δὲ οὐκ ἐνετράπησαν· ἄπαγε τῆς μανίας! Οὐ γὰρ ψεύδεται Πατὴρ, ἀλλὰ πρὸς τὸ χρήσιμον τὴν ἄγνοιαν πλάττει· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Υἱὸς μιμούμενος τὸν Πατέρα, καὶ κατὰ τοῦτο τὴν πρὸς αὐτὸν δεικνὺς ὁμοιότητα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, φησὶν, *οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ ὁ Υἱός*· οὐκ ἀγνοῶν τὴν ἡμέραν ἧς ἐστιν ποιητὴς, ἀλλὰ πρὸς τὸ χρήσιμον τῶν ἀνθρώπων πλαττόμενος ἄγνοιαν. Οὐ γὰρ συνέφερεν τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὥσπερ οὐδὲ ἑκάστῳ συμφέρει μαθεῖν τῆς τελευτῆς τὴν ἡμέραν. Ἔμελλεν γάρ τις τῇ προγνώσει θαῤῥῶν πάντα μὲν τὸν χρόνον κακίᾳ καὶ πονηρίᾳ συζῆν, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἡμέραν εὐλάβειαν πλάττεσθαι· νῦν δὲ τὸ ἄδηλον τῆς ἡμέρας σπουδαίους τοὺς βουλομένους ποιεῖ, ἑκάστην ἡμέραν ἐσχάτην νομίζοντας. Πῶς οὖν φησιν, *Ἐντραπήσονται τὸν Υἱόν μου*; Τὸ πρέπον γενέσθαι καὶ ὀφεῖλον εἰπὼν, οὐ τὸ ἐκβησόμενον πάντως· ἅμα καὶ κλέπτων αὐτῶν τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ῥοπὴν, καὶ συλῶν κολακείαν πρὸς τὸ συμφέρον. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, Πέμψωμεν τὸν Υἱὸν, οἶδα δὲ ὅτι σταυρώσουσι τοῦτον· εὐθὺς κατὰ τῶν Εὐαγγελίων ἥρπαζεν τὴν φωνὴν ὁ Ἰουδαῖος· Αὐτὸς εἶπεν, ὅτι σταυρώσομεν αὐτόν· καὶ πῶς ἐμέλλ[ομ]εν μὴ σταυροῦν; πῶς ἀπόφασιν ἀνελεῖν ἐδυνάμεθα θείαν; Διὰ τοῦτό φησιν· *Ἐντραπήσονται τὸν Υἱόν μου.* Τί γὰρ οὐκ ἔπραξεν ὁ Υἱὸς ἐντρέψαι τούτους δυνάμενον; Καὶ πρῶτον ὅτι Δεσπότης ὢν, μορφὴν δουλικὴν ἐπορίσατο, καὶ θνητὸν ἐνδὺς ἀθανασίαν διένειμεν, αὐτὴν τὴν παρουσίαν ποιησάμενος ἥμερον, ὡς εἷς τῶν προλαβόντων δούλων, μᾶλλον δὲ καὶ μετριωτέραν· οἱ μὲν γὰρ καὶ κτημάτων εὐπόρουν, αὐτὸς δὲ οὐδὲ ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι· καὶ οἱ μὲν δοῦλοι πολλάκις καὶ πληγὰς ἐπήνεγκαν τούτοις, αὐτὸς δὲ πληγὴν ἀνθρώποις οὐκ ἐπήνεγκεν πώποτε, ἀλλ' ἐν εὐεργεσίαις μόναις τὴν δύναμιν ἐπεδείξατο, *Δεῦτε πρός με*, βοῶν, οὐκ ἀναμένων ἐκείνους αὐτῷ προσελθεῖν.

Ἀντὶ τοῦ, *Οὐδὲ ὁ Υἱὸς ἂν ᾔδει, εἰ μὴ ὁ Πατὴρ* ἐπεὶδ' ὁ Πατὴρ οἶδε, καὶ ὁ Υἱός.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Τὰ δύο τηρεῖ· καὶ τοὺς ἀποστόλους ἐφοδιάζει

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

ἐρωτῆσαι τὸν οἰκοδεσπότην· καὶ ἵνα μὴ νομίσωσιν A ἀγνοεῖν, τὸν τόπον λέγει· *Αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον*. Εἰ προλέγεις τὸν τόπον, διὰ τί λέγεις τοῖς μαθηταῖς ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ τόπου; Πρὶν ἐρωτήσομεν· τί οὖν ἐρωτῶμεν; Ναὶ, φησίν· κἀμοὶ πρέπει προλέγειν ὡς Θεῷ, καὶ ὑμᾶς ἐρωτᾷν ὡς ἀνθρώπους· οὐδαμοῦ δὲ Χριστὸς παραδίδωσι τὸ μυστήριον ἐν ταπεινοῖς τόποις, ἀλλ' ἐν τῇ ὀρεινῇ ἢ ἐν ὑπερῴῳ· οὐδὲν γὰρ κατάγαιον ἐπὶ Χριστοῦ· διὰ τοῦτο καὶ ὅτε τὴν ἐπιφοίτησιν ἐδέχοντο τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἱ ἀπόστολοι, ἐν ὑπερῴῳ ἦσαν συνηγμένοι. *Τότε*, φησὶν, *ἀπέστειλεν δύο ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἑτοιμάσαι τὸ Πάσχα, Πέτρον καὶ Ἰωάννην*. Πέτρος ἦν ὁ ὁμολογήσας, ὅτι *Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*· Ἰωάννης δὲ ἔμελλε κηρύττειν τὸ, *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος*, B *καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*. Ἀποστέλλει τὸν θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς· ἵνα ἐν μὲν τῷ θεμελίῳ πήξῃ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ἐν δὲ τῷ υἱῷ τῆς βροντῆς, ἀστράψῃ τὰ τῆς εὐσεβείας ἐντάλματα. Πάλιν διὰ τί Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἀποστέλλει; Ἰωάννης παρθένος ἦν, Πέτρος ἀπὸ σεμνογαμίας, ἵνα δειχθῇ ὅτι καὶ τῇ σεμνογαμίᾳ καὶ τῇ παρθενίᾳ ἥπλωται τὸ δῶρον· καὶ γίνονται κοινωνοὶ τοῦ Πάσχα καὶ οἱ ἐν σεμνογαμίᾳ καὶ οἱ ἐν παρθενίᾳ καλῶς ζῶντες· ἀποστέλλει παρθενίαν καὶ σεμνογαμίαν ἑτοιμάσαι αὐτῷ τὸ πάσχα· ὥσπερ ἐν τῷ ὄρει Μωϋσῆν καὶ Ἠλίαν παρέστησεν· τὸν μὲν ἀπὸ σεμνογαμίας, τὸν δὲ ἀπὸ παρθενίας λάμποντα, ἵνα C φανῇ σεμνογαμία καὶ παρθενία παρεστῶσαι Χριστῷ.

ad interrogandum de domus domino, et ne ignorare putent, locum dicit : *Ipse vobis ostendet cœnaculum grande stratum*. Si locum prædicis, cur dicis discipulis ut interrogent de loco? prius rogabimus : Quid igitur interrogamus? Ita, dicit, et mihi convenit prædicere tanquam Deo, et vobis interrogare ut hominibus. Minime autem Christus tradit mysterium in humilibus locis, sed in elevato et sublimi. Nullum enim erat humile et terrenum in Christo. Ideo et quando communicationem sancti Spiritus receperunt apostoli, in alto loco congregati erant. Tunc dicitur : *Mittit duos ex discipulis suis ut pararent Pascha, Petrum et Joannem*. Petrus erat qui confessus fuerat, *Tu es Christus Filius Dei viventis*; Joannes autem debebat annuntiare : *In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum*. Mittit Ecclesiæ fundamentum, et filium tonitrui, ut in fundamento quidem figat religionis mysterium, in filio autem tonitrui, fulminet religionis præcepta. Iterum cur Petrum et Joannem mittit? Joannes virgo erat, Petrus in honorabili conjugio : ut ostenderetur quod et honorabili conjugio et virginitati effusum sit donum; et fiunt Paschæ communicantes qui in honorabili conjugio et qui in virginitate bene vivunt. Mittit virginitatem et honorabile conjugium ut parent illi Pascha; ut in monte Moysen et Eliam produxit, illum quidem in honorabili conjugio, hunc vero in virginitate elucentem, ut ostendatur honorabile conjugium et virginitatem astitisse juxta Christum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'

Ἀντὶ τοῦ, λαμπρὰν καὶ μηδὲν θανάτου φέρουσαν σημεῖον· διὸ καὶ τὸν κεντυρίωνα πλέον τοῦτο ἢ τὸ καταπέτασμα σχιζόμενον εἰς τὴν περὶ τοῦ Υἱοῦ θεογνωσίαν ἐπηγάγετο. Τί δ' ἦν ὃ ἔκραξεν, ἢ τὸ, *Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου*;

CAPUT XV.

VERS. 37. Pro, vocem validam et nullum mortis signum ferentem. Ideo et istud magis quam veli scissio centurionem ad Dei in Filio agnitionem perduxit. Quid vero clamavit? Illud certe : *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.*

ΣΧΟΛΙΑ ΠΑΛΑΙΑ

ΕΙΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

SCHOLIA IN LUCAM.

(Ex antiquis membranis bibliothecæ Vaticanæ. MAI *Class. Auct.*, tom. IX, p. 431.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ. D

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν ἀντὶ τοῦ, ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου· τί οὖν ἐστιν ὃ λέγει; Τὸ

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. Quoniam multi conati sunt ordinare narrationem, pro, cum sine dono gratiæ accesserunt ad scriptionem Evangelii : quid est igitur quod dicit?

Digitized by Google

Illud cui titulus est ad Ægyptios Evangelium, et cui titulus Evangelium duodecim scribere conati sunt, sed mendaciter sub aliorum nomine. Evangelistæ enim non conati sunt, nec imperfecta reliquerunt, non scribendo bene; scripserunt enim ex veritate: quia quod dicit Paulus, *Cujus laus est ex Evangelio*, Lucam designat ut apostolum.

VERS. 5. Quid dicit, E vice Abia? Quia duo erant alternis vicibus facientes liturgiam sacerdotes, Abias, et Zacharias. Cum igitur iste ministraverat, post illum ministrat, inquit, Zacharias. Primo quidem aspectu sacerdotem terret, ut circumspectus magis hoc terrore factus recipiat lætanter mysterium. Quid est hoc? dicit: sæpe victimas adducens angelum non videram? Aaron primus sacerdotum princeps non vidit angelum, cum intraret in Sanctum, neque Josedec magnus ille sacerdos. In anxietate igitur Zacharia versato, et magno timore perterrito, ignotum enim interim erat propositum apparitionis, vocem dirigit Gabriel securitatem illi præstans. Dixit autem illi angelus: *Ne timeas, Zacharia.* Primo quidem ejus timorem amovet, ut animo non turbato angeli verba excipiat. Ut enim in agitatam undam non licet visui penetrare, ita timore turbata mens non capax est accipiendi doctrinam ullam, quandiu timore non soluta est. Ideo dixit ei: *Ne timeas;* non venio ad te ferens molestum nuntium, non minas in gentem proferens, non ut Samuel Heli, sacerdotii ablationem nuntians.

VERS. 11. Cur a dextris altaris incensi stetit angelus? quia dextrum nuntium afferens aderat. Cur dicit: *Altaris incensi?* Quia erat etiam alterum altare æreum oblationum.

VERS. 13. Quænam est connexio? Pro populo deprecanti Zachariæ, angelus dicit: Exaudita est deprecatio tua; et de quo dicit: Pariet filium? quia Joannes debebat ostendere Christum populo, dicens: *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi*, illud igitur erga populum dictum est.

VERS. 17. Quid est: *In spiritu et virtute Eliæ? In spiritu*, quidem, quod eumdem Spiritum sanctum habebit ac Elias; *In virtute* autem, propter ministerii magnitudinem. Nam secundi quidem adventus Elias præco erit, Joannes vero primi; vel de voluntate et prodigiis Eliæ intelligi etiam potest, ut arbitror. Quomodo intelligendum illud: *Convertet corda patrum in filios?* Filios apostolos dicit, patres autem Judæos; convertet igitur Judæos ad apostolorum prædicationem. Qui enim de Christo tale testimonium perhibuit, conjunxit eodem testimonio Christi discipulos, et ex hoc illis credibilitatem asseruit; sic enim, *Incredulos ad prudentiam justorum*, intelligendum est.

VERS. 20. Quam ob causam Zacharias hæsitans reprehensus est, Virgo vero hæsitans etiam

A ἐπιγεγραμμένον κατὰ Αἰγυπτίους Εὐαγγέλιον, καὶ τὸ ἐπιγεγραμμένον τῶν Δώδεκα Εὐαγγέλιον ἀναγράψαντες ἐπεχείρησαν, ἀλλὰ ψευδῶς εἰς ἄλλων ὄνομα. Οἱ δὲ εὐαγγελισταὶ οὐκ ἐπεχείρησαν καὶ ἀτελέστατα κατέλιπον, διὰ τὸ μὴ καλῶς γράψαι· ἔγραψαν γὰρ ἀληθῶς, ὅτι ὃ λέγει ὁ Παῦλος, *Οὗ ὁ ἔπαινος ἐκ* [l. *ἐν*] *τῷ Εὐαγγελίῳ*, τὸν Λουκᾶν λέγει τὸν ἀπόστολον.

Τί λέγει ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά; Ὅτι δύο ἦσαν κατὰ διαδοχὴν ἱερεῖς τὴν λειτουργίαν ποιοῦντες, ὁ Ἀβιά, καὶ ὁ Ζαχαρίας. Ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος ἐλειτούργησε μετ' ἐκεῖνον λειτουργεῖ, φησὶ, Ζαχαρίας. Πρῶτον μὲν τῷ σχήματι τὸν ἱερέα φοβεῖ, ἵν' εὐλαβέστερος ἐκείνος τῷ φόβῳ γενόμενος, δέξηται περιχαρῶς τὸ μυστήριον. Τί τοῦτο γάρ; φησί· πολλάκις θυσίας προσαγαγὼν ἄγγελον οὐκ ἐθεασάμην· οὐκ Ἀαρὼν ὁ πρῶ- B τος ἀρχιερεὺς ἄγγελον εἶδεν εἰς τὸν ναὸν εἰσελθὼν, οὐκ Ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας. Ἐν ἀπόροις τοίνυν ὑπάρχοντι τῷ Ζαχαρίᾳ, καὶ φόβῳ πολλῷ κατεχομένῳ (ἄδηλος γὰρ τέως ὁ σκοπὸς τῆς ὄψεως ἦν), ῥήσσει φωνὴν πρὸς αὐτὸν ὁ Γαβριὴλ χειραγωγῶν ἀφόβως· εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ἄγγελος· *Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία.* Πρῶτον μὲν αὐτοῦ διαλύει τὸν φόβον, ἵν' ἀταράχῳ τῇ ψυχῇ τὴν ἀγγελίαν εἰσδέξηται. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ σαλευομένῳ ὕδατι οὐκ ἔνεστιν ἀκριβῶς τὴν ὄψιν ἐνοπτρίζεσθαι, οὕτως φόβῳ σαλευομένη ψυχὴ, οὐχ οἵα τε δέξασθαι διδασκαλίαν τινὰ μὴ καθαρθεῖσα τῷ φόβῳ· διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς αὐτόν· *Μὴ φοβοῦ*· οὐχ ἥκω σοι φέρων λυπηρὰν ἀναγγελίαν, οὐκ ἀπειλὴν κατὰ τοῦ ἔθνους κομίζων, οὐχ ὥσπερ ὁ Σαμουὴλ τῷ C Ἠλίᾳ ἀνατροπὴν ἱερωσύνης μηνύων.

Διὰ τί ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου εἱστήκει ὁ ἄγγελος; Ὅτι δεξιὸν μήνυμα κομίζων παρῆν. Διὰ τί εἶπεν, *Τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος;* Ἐπειδὴ ἦν καὶ ἕτερον χαλκοῦν θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων.

Ποία ἐστὶν ἀκολουθία, ὅτι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ παρακαλοῦντος Ζαχαρίου, εἰσακουσθῆναί φησι τὴν δέησίν σου ὁ ἄγγελος; καὶ περὶ τίνος εἶπεν· *Καὶ λήψῃ Υἱόν;* Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἔμελλε δεικνύειν τῷ λαῷ τὸν Χριστὸν λέγων, *Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου*· ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἄρα τοῦτό ἐστιν.

Τί ἐστι τὸ, *Ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιοῦ;* Τὸ μὲν, *Ἐν πνεύματι*, ὅτι τὸ αὐτὸ ἅγιον Πνεῦμα D ἕξει καὶ ὁ Ἠλίας· τὸ δὲ, *Ἐν δυνάμει*, διὰ τὸ μέγεθος τῆς διακονίας· ὁ μὲν γὰρ τῆς δευτέρας ὁ Ἠλίας παρουσίας ἔσται κῆρυξ, ὁ Ἰωάννης δὲ τῆς πρώτης· ἢ τὸ ἐν προαιρέσει Ἠλιοῦ καὶ θαύμασι νοήσομεν, ὡς ἡγοῦμαι. Πῶς νοητέον τὸ, *Ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα;* Τέκνα τοὺς ἀποστόλους λέγει, πατέρας δὲ τοὺς Ἰουδαίους. Ἐπιστρέψει οὖν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν τῶν ἀποστόλων διδασκαλίαν. Ὁ γὰρ περὶ Χριστοῦ τοιαῦτα μαρτυρήσας, συνεισήγαγε τῇ αὐτῇ μαρτυρίᾳ καὶ τοὺς Χριστοῦ μαθητὰς, καὶ τὸ ἀξιόπιστον αὐτοῖς ἐκ τούτου κατεσκεύασεν· οὕτως δὲ καὶ τὸ, *Ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων*, νοηθήσεται.

Τίνος ἕνεκεν Ζαχαρίας μὲν ἀμφιβάλλων κατεκρίθη, παρθένος δὲ ἀμφιβάλλουσα πρὸς τὸν ἄγγελον

Digitized by Google

οὐδαμῶς κατεκρίθη; *Πῶς γαρ ἔσται μοι*, φησὶ, *τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;* Τί ποτ' οὖν τὸ παράδοξον τοῦτο; Μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; Μὴ γένοιτο! Ζαχαρίας μὲν οὖν εἰκότως ἔδωκε δίκην· ἔχων μὲν παραδείγματα πλεῖστα τοῦ στείρας καὶ γεγηρακυίας τεκεῖν, ὅμως εἰς οὐδὲν ἀποβλέψας τῶν προτέρων, καίτοι νομομαθής τις ὢν καὶ τὸν νόμον ἐξηγούμενος πᾶσιν· ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν εἰς Ἀβραὰμ ἀπιδεῖν καὶ τὴν Σάῤῥαν· ἐχρῆν αὐτὸν ἐνθυμηθῆναι Ῥεβέκκαν· ἐχρῆν ἐνθυμηθῆναι τοῦ Σαμψὼν τὴν μητέρα· ἐχρῆν τὸν Ἐλκανὰ καὶ τὴν Ἄνναν καὶ τὸν Δαβὶδ ψάλλοντα· *Ὁ κατοικίζων στεῖραν ἐν οἴκῳ, μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραινομένην.* Διὰ τοῦτο γοῦν ἐπὶ τῆς γλώττης δέχεται δίκην τῆς μηδὲν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὠφεληθείσης τοῦ νόμου· ἡ δὲ Παρθένος ἀμφιβάλλουσα, δίκην οὐκ ἔδωκε, πρῶτον μὲν ὅτι μήτηρ ἤμελλε εἶναι τοῦ μέλλοντος κρίνειν τὸν κόσμον· οὐκ ἐτόλμα δὲ Γαβριὴλ δίκην ἐπιθεῖναι τῇ μητρὶ τοῦ Κριτοῦ, προσεκύνει δὲ φρίττων, ὁρῶν ἐν αὐτῇ τὸν πλαστουργοῦντα Θεόν. Ἐχρῆν γὰρ ἐκείνην ἀθάνατον τὴν γαστέρα φυλάξαι, ἐν ᾗ τὸν δεύτερον Ἀδὰμ ἐζωγράφει· χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ δίκαιον ἦν τὴν Παρθένον ὑποσχεῖν δίκην τῆς λέξεως τῆς ἀμφιβολίας· οὐ γὰρ εἶχε ἡ Παρθένος εἰκόνα τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων, οὐκ εἶχεν ἐνοπτρίσασθαι τὸ τηλικοῦτον μυστήριον· διὰ τοῦτό φησι· *Πῶς ἔσται μοι τοῦτο;* οὐ γὰρ ἤκουσα Παρθένον δίχα μίξεως γεγεννηκυῖάν ποτε· οἶδα τεκούσας πολλὰς, ἀλλὰ μεινάσας παρθένους μετὰ τὸν τόκον οὐκ οἶδα. Διὰ τί ἐκ τῆς στείρας ἡ Θεοτόκος γεννᾶται; Ἐπεὶ οὖν ἔμελλεν ἡ Θεοτόκος Παρθένος ἐκ τῆς Ἄννης τίκτεσθαι, οὐκ ἐτόλμα ἡ φύσις προλαβεῖν τὸ τῆς χάριτος βλάστημα, ἀλλ' ἔμενεν ἄκαρπος ἕως ἡ χάρις τὸν καρπὸν ἐβλάστησεν· ἔδει γὰρ πρωτότοκον τεχθῆναι τὴν τεξομένην πρωτότοκον πάσης κτίσεως, ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκε.

Τὸ, *Διελογίζετο ἡ παρθένος ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος*, ἀντὶ τοῦ, Μὴ ἄρα τις ἄτοπος ὡς ἐξ ἀνδρὸς πρὸς κόρην, ἢ θεῖος· ἐπειδὴ καὶ Θεοῦ μνήμη ἐστὶν ἐν αὐτῷ, διὰ τὸ λέγειν αὐτόν· *Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.*

Ὅτι τὸ, *Κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς*, σωτὴρ σημαίνει ἡ σωτηρία Θεοῦ καὶ ἴασις. Διὰ τί οὐκ εἶπεν, Υἱὸς Ὑψίστου ὑπάρχει, ἀλλὰ, *Κληθήσεται;* Διὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο λέγεται· ἐκλήθη γὰρ καὶ ὁ Κυριακὸς ἄνθρωπος τῇ μετοχῇ τῆς θείας φύσεως Υἱὸς Θεοῦ. Τὸ, *Δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ*, τῇ οἰκονομίᾳ ἁρμόττει· θρόνον δὲ οὐκ αἰσθητὸν, ἀλλὰ τὸν μηδὲν θνητὸν ὡς ἐπίκηρον ἔχοντα, τὸν καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης

Ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ, νοήσομεν, τοὺς ἐγκεντρισθέντας ἐπὶ τὸν τοῦ Ἰακὼβ οἶκον ἐθνικοὺς λέγει· τὸ δὲ, *Καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος*, τὴν ὡς Θεοῦ αἰωνίαν βασιλείαν λέγει.

Οὐκ ἀπιστεῖ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλ' ἀπαιτεῖ τὸν τρόπον. Ὁ οὖν Ζαχαρίας ἠπίστηκεν· ἡ δὲ Παρθένος οὐκ ἀπιστεῖ. Ἐκεῖνος ἔλεγε· *Κατὰ τί γνώσομαι;* ἐζήτει σημεῖον λαβεῖν ἵνα πιστεύσῃ· ἡ δὲ Παρθένος

minime reprehensa est? Angelo enim respondit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Quæ ergo est ista anomalia? nonne injustitia apud Deum? Absit! Zacharias quidem ergo pœna mulctatus est; habens quidem exempla plurima sterilis et ætate provectæ parientis, attamen non ad anteriora tempora respicit, licet legis peritus sit et legem omnibus exponat. Oportebat enim illum in Abraham respicere et in Saram, oportebat recordari Rebeccam, oportebat recordari Samson matrem, Elcana et Annam et David canentem in Psalmis, *Qui habitare facit sterilem in domo, matrem in filios lætantem.* Ob eam igitur causam in lingua pœnam recipit, quod nullam e legis cognitione utilitatem retulerit. Virgo autem hæsitans, pœnam non recipit, primum quidem quia mater esse debebat futuri mundi Judicis; non ausus est autem Gabriel pœnam sumere de matre Judicis, adorat vero tremens, videns in illa Deum creationis auctorem. Oportebat enim illam immortalem uterum conservare in quo secundus Adam conclusus erat. Præter illa vero non erat justum virginem pœnas dare ob sermonis amphibologiam. Non enim habebat virgo exemplum rerum quæ in ipsa complebantur, non habebat videre ut in speculo tantum mysterium. Ideo dicit: *Quomodo fiet mihi istud?* non enim audivi virginem sine coitu unquam generasse; scio multas peperisse, sed virgines mansisse post partum nullas scio. Cur ex sterili Deiparens nascitur? Quia igitur debebat virgo Deiparens ex Anna nasci, non audebat natura producere hunc gratiæ fructum, et sterilis mansit donec gratia hunc fructum germinare fecit. Oportebat enim primogenitam nasci quæ paritura erat primogenitum totius creationis in quo omnia constant.

VERS. 29. Illud, *Cogitabat virgo quæ esset ista salutatio*, dicitur pro, nonne esset indecens salutatio viri ad puellam nisi divina: quoniam Dei mentionem faciebat, dicendo: *Dominus tecum.*

VERS. 32. Illud, *Vocabitur nomen ejus Jesus*, Salvatorem significat aut Dei salutem et sanationem. Cur non dicit, Filius Altissimi est, sed, *Vocabitur?* Propter humanum ita loquitur, nam vocatus est homo Dominicus unione naturæ divinæ Filius Dei. Illud, *Dabit illi Dominus Deus thronum David patris ejus*, incarnationi adaptatur. Thronum autem innuit non materialem, sed nihil mortale nec caducum habentem, et in universum orbem dominantem.

VERS. 33. *In domum Jacob*, ut intelligendum est, excitatos in domum Jacob ethnicos dicit. *Et regni ejus non erit finis*, regnum ut regnum Dei æternum indicat.

VERS. 34. Non sermoni diffidit, sed modum exquirit. Zacharias igitur credere abnuit, virgo autem credere annuit. Hic dixit: *Unde hoc sciam?* quærens signum accipere ut credat, virgo autem di-

Digitized by Google

cit : *Quomodo fiet mihi istud?* Sermo quidem credibilis, sed modus difficilis; nescit natura quæ dicis. Cum igitur bene interrogat, angelus illi dicit, ignoscitur tibi hæsitanti. Nam Zachariæ non ignoscit, sed illum increpavit male diffidentem, virgini autem ignoscit. Non enim erat exemplum Virgini; sterili autem multa erant exempla; ideo Zachariam tacere cogit in pœnam incredulitatis.

Vers. 35. Cur dicit *sanctum*? Quia sancta quidem tu es, oportet autem sanctiorem te fieri. Quando enim sumit artifex lignum, aut faber ferrum, adhuc illud purius et aptius ad artem exercendam efficit : et tu igitur virgo quidem es, oportet autem te sanctiorem fieri, ut sanctum concipias. Gabriel manifestans explicationem trium Personarum sic dixit : Altissimus enim Pater est; virtus Altissimi Filius; ideo de Patre dicit quod Altissimus est, *Tu solus Altissimus in omnem terram.* Tota, inquit, Trinitas adest tibi, o Virgo, restaurationem creationis operans, quæ dixit olim : *Faciamus hominem ad imaginem nostram et similitudinem.* Non enim debuit quidem in ingrato Adam primo adesse, secundo autem non mirabiliter coaptari Spiritus sanctus : ecce Spiritus sanctus, et virtus, ecce iterum Filius. *Christus enim virtus et sapientia Dei*, Altissimus; ecce iterum Pater hac voce proclamatur. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi;* Filium indicat, *Christus enim Dei virtus et Dei sapientia. — Obumbrabit tibi*, pro, circumdabit te et vallabit te et circum te erit. Ita legendum : *Ideo et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei;* non simpliciter angelus quod nascetur sanctum statim exprimit, sed dicit : *Quod nascetur*, quoniam communis quædam est vox ad omnes quos mulier parit, ne miraculum communitate locutionis deprimatur, dicit : *Ideo et quod nascetur ex te*, statim tanquam timore quodam occupatus ob stupendam incarnationem, et contemplatus ejus qui nascitur potestatem, et quantorum bonorum auctor futurus sit humano generi, tremendo exclamavit : *Sanctus*, eamdem ac seraphim vocem in illo proferens. Non enim foris a Trinitate video, non privatum eum cerno æterna divinitate; ideo et ego memoriam Trinitatis feci.

Vers. 36. Illud, *Cognata tua*, sensum quemdam insinuat. Nemo te, inquit, o virgo, ob partus tui miraculum, alius cujusvis naturæ esse putet; nemo ob humanitatem superans prodigium, humanæ naturæ exsortem te faciat; nemo neget a te sumptam formam cognatam hominum esse. Cognata Elisabeth tu es; licet Elisabeth Domina facta sis, eadem ac ipsa constas natura, idem ac ipsa corpus gerens, eamdem habens animam. Et aliter : Quomodo Zachariæ non ignoscit angelus, Virgini vero non credenti ignoscit? Quia ille multa habebat exempla. Multæ enim steriles pepererant, virgo autem nulla; unde ignosci meruit dicens, *Quomodo fiet mihi istud,*

λέγει· *Πῶς ἔσται μοι τοῦτο;* Ὁ μὲν λόγος ἀξιόπιστος, ὁ δὲ τρόπος ἄπορος· οὐκ οἶδεν ἡ φύσις ἃ λέγεις. Ἐπεὶ οὖν καλῶς ἠρώτα, ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν· Συγγνώμη σοι ἀπορούσῃ. Τῷ μὲν γὰρ Ζαχαρίᾳ οὐ συγγινώσκει, ἀλλ' ἐπεστόμισεν αὐτὸν κακῶς ἀπιστήσαντα, τῇ δὲ Παρθένῳ συγγινώσκει· οὐ γὰρ ἦν ὑπόδειγμα παρθένῳ· στείρας δὲ πολλὰ ἦν τὰ ὑποδείγματα· διὰ τοῦτο τῷ Ζαχαρίᾳ σιωπὴν ἀντὶ τιμωρίας ἐπιτίθησιν.

Ἵνα τί ἐπέρχεται ἅγιον; Ἐπειδὴ ἁγία μὲν ὑπάρχεις· δεῖ δέ σε γενέσθαι ἁγιωτέραν· ὅτ' ἂν γὰρ λάβῃ ὁ τέκτων ξύλον, ἢ ὁ χαλκεὺς σίδηρον, ἔτι αὐτὸ καθαίρει καὶ ἐπιτηδειότερον πρὸς τὴν τέχνην ἐργάζεται. Καὶ σὺ τοίνυν παρθένος μὲν εἶ, δεῖ δέ σε ἁγιωτέραν γενέσθαι, ἵνα τὸν ἅγιον συλλάβῃς. Ὁ Γαβριὴλ ἐμφαίνων τὴν ἑρμηνείαν τῶν τριῶν ὑποστάσεων οὑτωσὶ ἔλεγεν· *Ὕψιστος γὰρ ὁ Πατήρ. Δύναμις Ὑψίστου ὁ Υἱός*· διὸ περὶ τοῦ Πατρὸς ὅτι Ὕψιστος· *Σὺ μόνος Ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.* Ὅλη, φησὶ, ἡ Τριάς σοι πάρεστιν, ὦ Παρθένε, τὴν ἀνάκτησιν ποιουμένη τῆς κτίσεως, ἡ εἰποῦσα πάλαι· *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.* Οὐ γὰρ ἔμελλεν ἐπὶ μὲν τοῦ ἀγνώμονος Ἀδὰμ τοῦ πρώτου παρεῖναι, τῷ δὲ δευτέρῳ μὴ συνῆφθαι λαμπρῶς. Πνεῦμα ἅγιον· ἰδοὺ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ δύναμις, ἰδοὺ πάλιν ὁ Υἱός· *Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία.* Ὕψιστος· ἰδοὺ πάλιν ὁ Πατὴρ τῇ φωνῇ ταύτῃ κηρύττεται. *Καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι.* Τὸν Υἱὸν λέγει· *Χριστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία.* Τὸ, *Ἐπισκιάσει σοι*, ἀντὶ τοῦ, Περιβαλεῖ σε καὶ χαρακώσει σε καὶ κύκλῳ σου ἔσται. Οὕτως ἀναγνωστέον· *Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ.* Οὐχ ἁπλῶς ὁ ἄγγελος τὸ γεννώμενον τὸ ἅγιον εὐθὺς ἐπιθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, *Τὸ γεννώμενον*, ἐπειδὴ κοινή τις ὑπῆρχε ἡ φωνὴ πρὸς τοὺς ἐκ γυναικὸς τικτομένους, ἵνα μὴ τὸ θαῦμα τῇ κοινωνίᾳ τῆς λέξεως σμικρυνθῇ, εἰπὼν, *Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ*, εὐθὺς ὥσπερ τινὶ φόβῳ κατεχθεὶς πρὸς ἔκπληξιν καταστάσεως, καὶ λογισάμενος τοῦ τικτομένου τὴν δύναμιν, καὶ ὅσων ἀγαθῶν πρόξενος ἔσται τῷ γένει, φοβερῶς ἐ[κε]κραύγασεν, *Ἅγιος*, τὴν αὐτὴν τοῖς σεραφὶμ φωνὴν ἐπὶ τούτῳ βοῶν. Οὐ γὰρ ἔξω τῆς Τριάδος ὁρῶ, οὐ γυμνὸν αὐτὸν βλέπω τῆς ἀϊδίου θεότητος· διὰ τοῦτο κἀγὼ μνήμην τῆς Τριάδος πεποίημαι.

Ἐμφαντικὸν τὸ, *συγγενής σου*, διανοίας τινός. Μηδείς σε, φησὶ, ὦ Παρθένε, διὰ τὸ τοῦ τόκου παράδοξον, ἄλλης τινὸς φύσεως νομιζέτω· μηδεὶς διὰ τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον θαῦμα, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔξω ποιείτω· μηδεὶς ἀρνείσθω τὴν ὑπὸ σοῦ λαμβανομένην μορφὴν, συγγενῆ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχειν· συγγενὴς τῆς Ἐλισάβετ ὑπάρχεις, κἂν δέσποινα τῆς Ἐλισάβετ γενήσῃ, τῆς αὐτῆς ἐκείνῃ καθέστηκας φύσεως, τὸ αὐτὸ ταύτῃ σῶμα φοροῦσα, τὴν αὐτὴν ἔχουσα ψυχήν. Καὶ ἄλλως· Πῶς τῷ μὲν Ζαχαρίᾳ οὐ συγγινώσκει ὁ ἄγγελος, τῇ δὲ Παρθένῳ ἀπιστούσῃ συγγινώσκει; Ὅτι ἐκεῖνος πολλὰ εἶχε τὰ παραδείγματα· πολλαὶ γὰρ στεῖραι ἔτεκον, παρθένος δὲ οὐ-

Digitized by Google

δεμία· ὅθεν καὶ συγγνώμης ἔτυχε λέγουσα· *Πῶς ἔσται μοι τοῦτο*, ὅτι παρθένος οὖσα τέξομαι; Πῶς συγγενῆ λέγει τὴν Ἐλισάβετ τῆς Θεοτόκου; Ἢ ὡς ἐξ ἑνὸς προπάτορος τοῦ Ἰακὼβ, εἴτε διὰ τὸ πρὸ τῆς νομοθεσίας λαβεῖν τὸν Ἀαρὼν ἐκ τῆς τοῦ Λευῒ φυλῆς ὄντα γυναῖκα τὴν Ἐλισάβετ, θυγατέρα οὖσαν τοῦ Ἀμιναδὰμ, τὴν ἀδελφὴν Ναασσὼν ἐκ τῆς τοῦ Ἰούδα φυλῆς ὑπάρχοντος.

Ὅτι διὰ τὴν τοῦ ἀγγέλου φωνὴν ἀπῆλθεν ἡ Παρθένος εἰς τὴν ὀρεινήν· εἶπεν γάρ· *Ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα.*

Ὅτι τότε ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου ὁ ἐν γαστρὶ ὢν Ἰωάννης, καὶ μετεδίδου τῆς χάριτος τῇ μητρὶ, καὶ ἐπροφήτευε λοιπὸν ἡ Ἐλισάβετ, *Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ*, λέγουσα, *καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας* [*σου*].

Ὅτι καλῶς καρπὸν κοιλίας ὠνόμασε τὸ ἐν αὐτῇ, ὅτι χωρὶς ἀνδρὸς ἦν· οἱ γὰρ ἐκ πατέρων, ἐκείνων εἰσὶ καρποὶ, ἀλλ' οὐχὶ μητρός.

Ὅτι τὸ, *Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου*· πνεῦμα καὶ ψυχὴν τὸ αὐτὸ λέγει.

Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ. Βραχίονα Πατρὸς, τὸν Υἱὸν λέγει, ἀντὶ τοῦ, ἰσχύν.

Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ ἑξῆς. Τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὰ ἔθνη λέγει, οὓς ἀπώσατο καὶ ἃ προσελάβετο.

Ἐμνήσθη τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν. Διὰ τὸ, *Ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη*, λέγει.

Ὅτι τὸ, *Ἔμεινεν Μαριὰμ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς παρὰ τῇ Ἐλισάβετ*, ἀντὶ τοῦ, ἕως τῆς γεννήσεως Ἰωάννου· τῷ ἕκτῳ γὰρ ἦλθε μηνί. Ὅτι τὸ, *Ἔμεινε δὲ*, τοῦ παραδόξου θεωροῦσα τὴν ἔκβασιν καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτὴν ἀποροῦσα, καὶ τί δεήσει γενέσθαι [μανθάνειν] βουλομένη. Ὅτι οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἡ Ἐλισάβετ, *Ἰωάννης κληθήτω*, ἀλλὰ ὡς προφῆτις· οὐδὲ γὰρ ἐγίνωσκε τὰ χρηματισθέντα τῷ Ζαχαρίᾳ· ἄλαλος γὰρ ἐκεῖνος ἦν.

Ὅτι Ἰωάννης, *χάρις Θεοῦ*, ἑρμηνεύεται, ἀπὸ τῆς Ἑβραΐδος γλώττης εἰς τὴν Ἑλληνίδα μεταβαλλόμενος.

Διὰ τί προκατασκευάζεται ἡ σιωπὴ Ζαχαρίου, εἶτα τὸ λαλεῖν αὐτῷ δίδοται; Ἵνα πάντες θαυμάσοντες ὡς ἀκούσαντες τὸ παράδοξον, δέξωνται τὸν Ἰωάννην κηρύττοντα, ἔχοντες τῇ μνήμῃ ἔναυλον τὸ θαῦμα.

Ὅτι τὸ, *Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ*, καὶ ὅλη ἡ προφητεία εἰς Χριστὸν καὶ περὶ Χριστοῦ ἐστιν.

Ὅτι τὸ ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι Τὸ ἐφ' ἡμᾶς γενόμενον ἔλεος, καὶ πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἀνατρέχει· κοινωνοὶ γάρ εἰσι τῆς εὐφροσύνης ἡμῶν, φησὶ, καὶ αὐτοὶ ὡς αἰσθανόμενοι.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ὅρκον ὃν ὤμοσε*, καὶ ἑξῆς; Ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· *Πληθύνων πληθυνῶ τὸ*

A quod, virgo cum sim, pariam? Quomodo cognatam Elizabeth dicit Deiparentis? vel quod ex uno avo Jacob erant, vel quod ante legis promulgationem Aaron duxit uxorem Elisabeth e tribu Levi, filiam Aminadab, et sororem Naasson qui erat ex tribu Juda.

Vers. 39. Propter angeli sermonem exiit virgo ad montana : dixerat enim : *Ecce Elisabeth cognata tua et ipsa concepit.*

Vers. 41. Tunc impletus est Spiritu sancto in utero inclusus adhuc Joannes, et partitus est gratiam cum matre, et prophetizavit postremo Elisabeth : *Benedicta tu in mulieribus*, dicens, *et benedictus fructus ventris tui.* B

Vers. 42. Recte fructus ventris vocatur quod in illa est, quia absque viro erat; nam patrum filii sunt fructus, sed non matris.

Vers. 46. *Magnificat anima mea Dominum, et exsultavit spiritus meus;* spiritus et anima idem sunt.

Vers. 51. *Fecit potentiam in brachio suo;* brachium Patris Filius dicitur, ut ejus robur.

Vers. 53. *Esurientes implevit bonis*, etc.; Judæos et gentes designat, quos repulit, et quas assumpsit.

Vers. 54. *Recordatus est misericordiæ suæ, sicut locutus est ad patres nostros :* hoc dicit propter illud : *Benedicentur in semine tuo omnes gentes.* C

Vers. 56. *Mansit Maria mensibus tribus apud Elizabeth*, id est, usque ad nativitatem Joannis, nam sexto mense venerat. *Mansit autem*, miraculi ut contemplaret exitum, et de suis propriis anxia, et quid oporteat fieri scire volens. Non simpliciter dixit Elizabeth, *Joannes vocetur*, sed tanquam prophetissa, nesciebat enim quæ nuntiata erant Zachariæ, mutus enim iste erat.

Vers. 60. Joannes, *Gratia Dei interpretatur*, e lingua Hebraica in Græcam translatus.

Vers. 64. Cur prius efficitur mutus Zacharias, D postea autem loquela ei redditur? Ut omnes admirantes audiendo prodigium, excipiant Joannem prædicantem, habentes recentem prodigii memoriam.

Vers. 68. *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ;* et tota illa prophetia in Christum et de Christo est.

Vers. 72. Illud. Facere misericordiam cum patribus nostris, tale est : Facta in nos misericordia, ad patres quoque nostros retrogreditur; participes enim sunt nostri gaudii, et ipsi quasi illud sentiunt.

Vers. 73. Quomodo intelligendum. *Jusjurandum quod juravit*, et quæ sequuntur? quod Deus illi dixit,

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Multiplicans multiplicabo semen tuum; multiplicatum est enim semen Abrahæ in semen, gentibus in ipso benedictis per Christum in quem isti crediderunt.

Vers. 76. Ut mirabilem habuerat nativitatem Joannes, ita mirabilem habet quoque intelligentiam; quando enim dicitur, *Et tu, puer*, tanquam ad audientem et intelligentem dicitur. Prophetizat autem dicendo : *Præibit enim ante faciem Domini parare vias ejus* : id autem significat quod paulo post non debet puerum habere in domo sua educatum.

Vers. 77. Scientiam salutis quamnam dicit Zacharias? Salutiferam in Christum fidem, et quia scientia salutis in peccatorum remissione erit.

CAPUT II.

Vers. 1. Ista descriptio utilis fit ad implendam Scripturam dicentem : *Et tu, Bethleem, domus Ephratha*. Descriptio fit, emittendo illinc Deiparam.

Vers. 7. Cur dicit evangelista *Filium ejus primogenitum?* Ut primum inter omnes. In præsepio ponitur, ut nos ab insania liberet.

Vers. 19. Quæ sunt illa quæ conservabat omnia Maria? Quanta dixerat illi angelus, quanta nunc angeli cantant, quanta dicunt pastores; ex omnibus autem concludebat Deum esse qui ex illa natus est.

Vers. 21. Quod in circumcisione secatum est, alii dicunt in quatuor elementa dissolutum fuisse, alii in terram jactum esse ut sanctificaret terram, ut postea sanguis ejus et aqua; alii autem Christum id conservasse quo scivit modo, et in sua resurrectione sibi restituisse; etenim et nos in resurrectione corpus nostrum integrum accipiemus.

Vers. 22. Dicente evangelista : *Postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem*, bene adjecit, nam solius impuri erat purum parere.

Vers. 25. Quod de Simeon dicitur, *Erat exspectans consolationem Israel*, illud est : quando per Christum consolationem, scilicet correctionem, inveniret Israel.

Vers. 29. *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. — Nunc dimittis*, de vita in carne dicit; *secundum verbum tuum*, quod prophetia talis ei data erat.

Vers. 34. Quod positus sit Dominus in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, laudabiliter solum intelligitur. In ruinam quidem positus est passionum et malarum cogitationum in quoque credentium, in resurrectionem autem virtutum et omnis cogitationis Deo placentis. Quomodo intelligendum est : *Et in signum cui contradicetur? Signum*, pro cruce et passione quam in illa subiit; *cui contradicetur*, quia hi quidem passibilem in passione illum dicebant, illi vero non passibilem; et hi quidem terrestrem, illi vero cœlestem. Quod signum sit crux, audi : *Posuit Moyses serpentem in signo*, id est, in ligno.

σπέρμα σου· ἐπληθύνθη γὰρ τὸ σπέρμα Ἀβραὰμ εἰς σπέρμα καὶ τῶν ἐθνῶν λογισθέντων αὐτῷ διὰ Χριστοῦ εἰς ὃν ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν.

Ὅτι παράδοξον ὡς γέννησιν ἔσχεν ὁ Ἰωάννης, οὕτω καὶ παράδοξον αἴσθησιν· ὅτ' ἂν γὰρ λέγῃ, *Καὶ σὺ, παιδίον*, ὡς πρὸς ἀκούοντα λέγει καὶ ἐννοούμενον. Προφητεύει δὲ ἐν τῷ λέγειν· *Προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ*· τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι μετ' ὀλίγον οὐ μέλλει ἔχειν αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ τρεφόμενον.

Γνῶσιν σωτηρίας τίνα λέγει ὁ Ζαχαρίας; Τὴν εἰς Χριστὸν σωτήριον πίστιν, καὶ ὅτι ἡ γνῶσις τῆς σωτηρίας, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν ἔσται.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ὅτι ἡ ἀπογραφὴ χρήσιμος γίνεται, ἵνα πληρωθῇ ἡ Γραφὴ ἡ λέγουσα· *Καὶ σὺ, Βηθλεὲμ*, οἶκος τοῦ *Ἐφραθά*. Ἡ ἀπογραφὴ γίνεται, τὴν Θεοτόκον ἐκεῖθεν ἐκπέμπουσα.

Διὰ τί εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς, *Τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον*; Ὡς πρωτεύοντα ἐν πᾶσιν. Ὅτι ἐν τῇ φάτνῃ τίθεται, ἵνα ἡμᾶς τῆς ἀλογίας λυτρώσηται.

Ποῖά εἰσιν ἃ συνετήρει πάντα ἡ Μαριάμ; Ὅσα εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος, ὅσα νῦν ὑμνοῦσιν ἄγγελοι, ὅσα λέγουσι ποιμένες. Συνέκρινε δὲ ἐκ πάντων, ὅτι Θεός ἐστιν ὁ τεχθεὶς ἐξ αὐτῆς.

Ὅτι τὸ τῆς περιτομῆς κοπὲν, οἱ μὲν εἰς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἀναλυθῆναι] λέγουσιν, οἱ δὲ ἐπὶ γῆς ῥιφῆναι, ἵνα ἁγιάσῃ τὴν γῆν, ὡς καὶ τὸ [χυθὲν αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ· οἱ δὲ ὅτι ἐτήρησεν αὐτὸ ᾧ οἶδε τρόπῳ, ἐν τῇ αὐτοῦ ἀναστάσει [προσλαβόμενος αὐτό· καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἀναστάσει τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον πλῆρες ἀποληψόμεθα.

Ὅτι τὸ λέγειν τὸν εὐαγγελιστὴν τὸ, *Ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον*, καλῶς ἐπήγαγεν· μόνου γὰρ ἦν ἀκαθάρτου, καθαρὸν τεκεῖν.

Ὅτι τὸ περὶ τοῦ Συμεὼν εἰρημένον. ὅτι *Ἦν προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ*, τοῦτό ἐστι· Πότε διὰ τοῦ Χριστοῦ παράκλησιν, ἤτουν παραμυθίαν εὕροι ὁ Ἰσραήλ.

Τὸ, *Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου*, Δέσποτα, *κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ*· τὸ μὲν, *Ἀπολύεις*, περὶ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς εἶπεν· τὸ δὲ, *Κατὰ τὸ ῥῆμά σου*, ὅτι χρησμὸς ἦν αὐτῷ τοιοῦτος δοθείς.

Τὸ κεῖσθαι τὸν Κύριον εἰς πτῶσιν πολλῶν καὶ ἀνάστασιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἐπαινετῶς μόνον νοούμενον, εἰς πτῶσιν μὲν κεῖται τῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν πιστευόντων παθῶν τε καὶ πονηρῶν λογισμῶν, ἀνάστασιν δὲ τῶν ἀρετῶν καὶ παντὸς θεοφιλοῦς λογισμοῦ. Πῶς νοητέον, *Καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον*; —*Σημεῖον*, διὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ ἐκεῖ πάθος· *ἀντιλεγόμενον* δὲ, ὅτι οἱ μὲν παθητὸν αὐτοῦ τὸ πάθος εἶπον, οἱ δὲ οὔ· καὶ οἱ μὲν χοϊκὸν, οἱ δὲ ἐπουράνιον λέγουσιν· ὅτι δὲ σημεῖον ὁ σταυρὸς, ἄκουσον· *Καὶ ἔθηκε Μωϋσῆς τὸν ὄφιν ἐπὶ σημείου*, τουτέστιν ἐπὶ ξύλου.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Ὅτι τὸ, *Σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία*, περὶ τοῦ πάθους λέγει τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ, *Ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοὶ*, δηλοῖ ὅτι μετὰ τὸν σκανδαλισμὸν τὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ γενόμενον τοῖς τε μαθηταῖς καὶ αὐτῇ τῇ Θεοτόκῳ, τάχιστά τις ἴασις ἐπακολουθήσει εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Ἢ ἑτέρως· Ὅπως ἂν ἑκάστου ὁ λογισμὸς ἀποδειχθῇ ὅπως ὑπετόπαζε περὶ αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ ἀγαπῶν αὐτὸν καὶ τίς ὁ μισῶν.

Τί λέγει ὅτι ἡ προφῆτις Ἄννα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Θεῷ; Ἀντὶ τοῦ, Ηὐχαρίστει· ἐλάλει δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς εἴη ὁ Λυτρωτὴς, αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, οὗτος εἰς χαρὰν περιτρέψει τὴν κατήφειαν.

Ηὔξανε σοφίᾳ καὶ χάριτι, οὐκ ἐν τῷ προσλαμβάνειν τι· ἀεὶ γὰρ εἶχε τὸ πλῆρες· ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ συνεκτείνοντος κατὰ βραχὺ τῆς σοφίας καὶ τῆς χάριτος τὴν ἔκφανσιν.

Ὅτι πῶς λέγει ἡ παναγία Θεοτόκος, *Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε;* Ἐπισταμένη ὅτι ἐκ παρθενίας ἐστὶν ἀμολύντου, διὰ τοὺς ἀκούοντας διδασκάλους, ἐπειδὴ ἐνόμιζον αὐτὸν ἐκ πορνείας εἶναι. Πῶς ἐνόμιζον αὐτὸν ἀπεληλυθέναι; ἆρα ὡς πλανώμενον ἢ ὅτι ἀπόλωλε; Οὐχί· ἀλλ' ὡς νομίζοντες ὅτι κατέλιπεν αὐτοὺς ἢ ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν· διὸ καὶ αὐτὴ ὡς ἐκείνου πατέρα τὸν Ἰωσὴφ ὠνόμασε διὰ τοὺς Ἰουδαίους· αὐτὸς τὴν ὑπόνοιαν ἐκκόπτων ταύτην πάλιν ἔλεγεν· *Οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με;* πατέρα αὐτοῦ δηλῶν τὸν Θεὸν, ἀλλ' οὐ τὸν Ἰωσήφ· *ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς* δὲ εἶπεν διὰ τὸν ναὸν ἐν ᾧ ἦν, ὅπου καὶ εὑρέθη ζητούμενος.

Διὰ τί γράφει· *Καὶ ἦν ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ;* Παράδειγμα τὸν αὐτοῦ βίον καὶ χωρὶς τῆς διδαχῆς ποιούμενος ἡμῖν.

Ὅτι τὸ, *Ηὔξανε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ*, σημαίνει ὅτι συμπαρῆγε τῷ χρόνῳ τῆς ἡλικίας, τὴν ἔλλαμψιν τῆς Θεότητος.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Διὰ τί μέμνηται τοῦ χρόνου τῶν ἀρχόντων λέγων· *Ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ Τιβερίου Καίσαρος;* Ἵνα γνῶμεν ὅτι ἐν τοῖς τῆς ἐνανθρωπήσεως χρόνοις καθόλου ἄρχων Ἰουδαῖος ἐξέλιπεν.

Διὰ τί γέγονε τὸ ῥῆμα τῷ Ἰωάννῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ; Ἐπειδὴ πολλὰ τὰ τέκνα δι' αὐτοῦ ἔμελλε γίνεσθαι τῆς ἐρήμου καὶ ἀνάνδρου ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

Ὅτι τὸ μὲν τῶν Ἰουδαίων βάπτισμα πάντη ἀτελὲς ἦν· τὸ Ἰωάννου τελειότερον διὰ μετανοίας· τὸ δὲ Χριστοῦ ἐξαλεῖφον χωρὶς μετανοίας ἁμαρτίας.

Πῶς νοητέον τὸ, *Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶς βουνὸς ταπεινωθήσεται;* Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν· *Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου*· ἀποκρίνεται ὥσπερ ἐκ τοῦ διαποροῦντος πῶς τοῦτο ἐνδέχεται, λέγων ὅτι πᾶν τὸ πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον ἐμποδίζον, διορθωθήσεται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ· ὅπερ

VERS. 35. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*, de passione dicitur Christi. *Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes*, ostendit quod si scandalum in cruce Christi datum fuerit discipulis et ipsi Deiparæ, confestim quædam sanatio secutura sit per fidem in Christo. Aut aliter ut cujusque cogitatio reveletur, quomodo de illo reputaverit et quis amaverit et quis oderit eum.

VERS. 38. Quid significat istud, *Anna prophetissa confitebatur Deo?* id est gratias agebat. Loquebatur autem de illo, illum futurum esse Redemptorem, Salvatorem, et in lætitiam conversurum tristitiam.

VERS. 40. *Crescebat sapientia et gratia*, non in accipiendo quidpiam, semper enim habuit plenitudinem, sed quod Deus Verbum secundum corporis incrementum expromebat sensim sapientiæ et gratiæ manifestationem.

VERS. 48. Quomodo dicit sanctissima Deipara: *Ecce ego et Pater tuus dolentes quærebamus te?* Sciens se virginitatem inviolatam servare, ita loquitur ob doctores audientes, quia putabant illum e fornicatione natum esse. Quomodo putabant eum abiisse? num quod errasset aut periisset? minime; sed putabant eum illos reliquisse et abesse ab illis. Ideo et ipsa Joseph ut ejus patrem vocavit propter Judæos. Ille hanc suspicionem ut adimeret dixit: *Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse?* patrem suum Deum ostendens, et non Joseph. *In his quæ Patris sunt*, dixit, propter templum in quo erat quando quæsitus inveniretur.

VERS. 51. Cur scribitur: *Et erat subditus parentibus suis?* Ut exemplum nobis præberetur ejus vita vel absque doctrina.

VERS. 52. *Proficiebat sapientia et ætate*, significat tempus ætatis consequi Divinitatis manifestationem.

CAPUT III.

VERS. 1. Cur tempus principum memorat, dicendo: *Anno quinto decimo Tiberii Cæsaris?* Ut cognoscamus quod in temporibus incarnationis Judæorum principatus omnino cessaverat.

VERS. 2. Cur factum est verbum Domini super Joannem in deserto? Quia plures filii per illum fieri debebant derelictæ et sine viro, quam habentis virum.

VERS. 3. Judæorum quidem baptisma admodum imperfectum erat, Joannis perfectius per pœnitentiam; Christi vero baptisma mundans peccata sine pœnitentia.

VERS. 5. Quomodo intelligendum: *Omnis vallis implebitur, et omnis mons humiliabitur?* Quoniam enim dixit: *Parate viam Domini*, respondet, quasi aliquis dubitaret quomodo id contingere possit, dicendo: Omne contra virtutis cursum obstaculum auferetur a Christo, qualis est mons; et si malitia

Digitized by Google

profundum occurrat, in æquale et planum compara-bitur.

VERS. 6. Quid significat : *Videbit omnis caro Salutare Dei ?* Id est, non Judæus, et hic vel ille; sed ad terminos terræ prædicabitur.

VERS. 11. Interrogatus a turbis Joannes, cuique propriam opem tulit : turbis quidem, ut mutua charitate utantur; publicanis, avaritiam prohibet; militibus, neminem ut concutiant.

VERS. 3. Cur triginta annos habens venit ut baptizetur? Quia ætas illa jam confirmata est; ita Adam perfectus creatus est, et naturalem legem recepit. Discordantia quædam esse videtur de generatione secundum carnem Domini Jesu Christi: Matthæi quidem genealogia a Salomone incipit et desinit in Matham et Jacob et Joseph : Lucæ vero genealogia a Nathan descendit, et desinit in Mathat, Heli et Joseph, ita indubie quisque eorum aliam generationem exponit; et videtur impossibile esse Joseph qui nominatur vir sanctissimæ Deiparæ et Jacob patrem Heli habuisse. Sed recognoscemus apparentem tantum esse discordantiam : Tertius a fine secundum Matthæi genealogiam est Mathan. quintus autem a fine secundum Lucam est Melchi. Horum duorum diversis temporibus uxor facta est Estha. Mathan enim cum illam duxisset primo, et ex ea Jacob suscepisset, mortuus est; viduam illam ex eadem tribu, sed altera cognatione, duxit Melchi, et suscepit ex ea Heli. Jacob igitur et Heli ejusdem matris sunt fratres ex Estha nati; Heli vero cum uxorem duxisset et sine liberis mortuus esset, Jacob, secundum legem, intravit ad illam ut frater filios suscitaturus fratri suo Heli. Suscepit ergo Joseph, et inventus est Joseph, filius secundum naturam Jacob, secundum legem Heli. Matthæus vero naturalem memorans Joseph patrem Jacob dixit, et generationem e qua Joseph descendit; Lucas autem legalem patrem Joseph nominans Heli dixit, et generationem e qua Heli descendit. Inde duobus patribus in David coadunatis, omnis æquivocatio adimitur.

CAPUT IV.

VERS. 5. Quomodo intelligitur : *Ostendit illi omnia regna mundi in momento temporis?* Id est, descripsit oratione orbem terræ, et quodam modo ostendit, ut putabat, in sua cogitatione omnia.

VERS. 4. Quomodo intelligi potest : *Regressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam?* Propter divina miracula istud dicitur, quæ complebat Jesus virtute sancti Spiritus, tanquam propria sua virtute illo utens, sed non, ut sancti, ab externo et præstatam hanc virtutem recipiens.

VERS. 18. Quæ in Isaia propheta scripta erant, in illo impleta sunt; ipse enim est unctus divinitate, ipse piscatores evangelizans, ipse mali captivitati subjectos liberans.

A ἐστὶν ὅρος, κἂν βάθος κακίας ἔχῃ, πρὸς ἐξίσωσιν ἑτοιμασθήσεται.

Τί λέγει, *Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ Σωτήριον τοῦ Θεοῦ ;* Τουτέστιν, οὐκέτι Ἰουδαῖος, καὶ ὅ τις καὶ ὅ τις, ἀλλὰ πρὸς τὰ πέρατα τῆς γῆς κηρυχθήσεται.

Ὅτι ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν ὄχλων ὁ Ἰωάννης, ἑκάστῳ οἰκεῖον βοήθημα τέθεικε· τοῖς μὲν ὄχλοις, φιαλλήλῳ φρονήματι κεχρῆσθαι, τελώναις δὲ τὴν πλεονεξίαν κωλύειν, στρατιώταις δὲ μηδένα διασείειν.

Διὰ τί τριακονταέτης ἔρχεται ἐπὶ τὸ βάπτισμα; Ἐπειδὴ μεμαρτυρημένη ἐστὶν ἡ ἡλικία ταύτη· οὕτω καὶ Ἀδὰμ τέλειος ἐπλάσθη, καὶ νόμον ἐδέξατο φυσικόν. Διαφωνία τις εἶναι δοκεῖ περὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ· τῷ τὸν μὲν B Ματθαῖον, ἀπὸ Σολομῶντος αὐτὸν γενεαλογεῖν, καὶ φθάνειν εἰς τὸν Ματθᾶν, καὶ Ἰακὼβ, καὶ Ἰωσήφ· τὸν δὲ Λουκᾶν, ἀπ\ τοῦ Νάθαν, καὶ φθάνειν εἰς τὸν Ματθὰν, καὶ Ἠλὶ, καὶ Ἰωσὴφ, ἀναμφιβόλως ἑκάστου αὐτῶν ἕτερον καταλήγειν γένος. Καὶ δοκεῖ τῶν ἀδυνάτων εἶναι τὸν Ἰωσὴφ τὸν νομισθέντα ἄνδρα τῆς παναγίας Θεοτόκου τόν τε Ἰακὼβ τὸν Ἠλὶ ἐσχηκέναι πατέρα. Ἀλλὰ κατανοήσωμεν τὴν δοκοῦσαν εἶναι διαφωνίαν· τρίτος ἀπὸ τέλους κατὰ τὴν Ματθαίου γενεαλογίαν ἐστὶν ὁ Ματθὰν, πέμπτος δὲ ἀπὸ τέλους κατὰ τὸν Λουκᾶν ὁ Μελχί. Τούτων τῶν δύο κατὰ διαφόρους χρόνους γαμετὴ γέγονεν ἡ Ἐσθά· τοῦ γὰρ Ματθὰν προειληφότος αὐτὴν καὶ παιδοποιήσαντος ἐξ αὐτῆς τὸν Ἰακὼβ καὶ τελευτήσαντος, C χήραν αὐτὴν οὖσαν ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἄλλης δὲ συγγενείας, ἠγάγετο ὁ Μελχὶ, καὶ ἐπαιδοποίησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Ἠλί. Ὁ Ἰακὼβ τοιγαροῦν καὶ ὁ Ἠλὶ ὁμομήτριοι τυγχάνουσιν ἀδελφοὶ ἐκ τῆς Ἐσθά· ἀγαγομένου δὲ τοῦ Ἠλὶ γυναῖκα ὡς ἀτέκνου τελευτήσαντος, κατὰ τὸν νόμον εἰσῆλθεν ὁ Ἰακὼβ πρὸς αὐτὴν, ὡς ἀδελφὸς, παιδοποιήσων τῷ τελευτήσαντι ἀδελφῷ τῷ Ἠλί. Ἐπαιδοποίησεν οὖν τὸν Ἰωσὴφ, καὶ εὑρέθη ὁ Ἰωσὴφ, υἱὸς μὲν ὢν φύσει τοῦ Ἰακὼβ, νόμῳ δὲ τοῦ Ἠλί· ὁ Ματθαῖος δὲ τὸν κατὰ φύσιν λέγων πατέρα τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν Ἰακὼβ εἶπεν, καὶ τὸ γένος ὅθεν ὁ Ἰωσὴφ κατάγεται· ὁ δέ γε Λουκᾶς τὸν κατὰ νόμον λέγων πατέρα τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν Ἠλὶ εἶπεν, x. l τὸ γένος ὅθεν ὁ Ἠλὶ κατάγεται· ὅθεν τῶν δύο πατέρων εἰς τὸν Δαβὶδ ἀνατρεχόντων, πᾶσα περιῄρηται ἀμφισβήτησις.

D

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Πῶς νοεῖται τὸ, *Ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου ἐν στιγμῇ χρόνου;* ἀντὶ τοῦ, Διέγραψε τῷ λόγῳ τὴν οἰκουμένην, καὶ ὡς τρόπον τινὰ ὑπεδείκνυεν, ὡς ᾤετο, ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πάντα.

Πῶς νοεῖται τὸ, *Ὑπέστρεψεν Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος εἰς Γαλιλαίαν;* Διὰ τὰς θεοσημείας λέγει τοῦτο, ἅσπερ ἐπετέλει τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς οἰκείᾳ αὐτοῦ δυνάμει τούτῳ χρώμενος, ἀλλ' οὐχ, ὡς οἱ ἅγιοι, ἔξωθεν καὶ πεπορισμένην ταύτην λαβών.

Ὅτι τὰ ἐν τῷ προφήτῃ Ἡσαΐᾳ γεγραμμένα, ἐν αὐτῷ ἐπληρώθη· αὐτὸς γὰρ ὁ χρισθεὶς τῇ θεότητι, αὐτὸς ὁ τοὺς ἀλιεῖς εὐαγγελισάμενος, αὐτὸς ὁ τοὺς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ αἰχμαλωτισθέντας ῥυσάμενος.

Digitized by Google

Διὰ τί εὐφημεῖ αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον λέγον, *Οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ*; Ὑπονοῶν διὰ τῆς τοιαύτης εὐφημίας ὅτι κενῆς δόξης αὐτὸν ἐραστὴν ἀποτελεῖ.

Διὰ τί συνεχώρησεν αὐτῷ ὁ Κύριος ῥίψαι τὸν ἄνθρωπον ἐν ᾧ ἦν; Ἵνα δῆλον γένηται πᾶσιν ὅτι τὸ δαιμόνιον ἐλάλησε, καὶ οὐκ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου Κύριος.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Ὅτι διὰ τῶν ἁλιευτικῶν ἐπιτηδευμάτων ἁλιεύει τοὺς μαθητὰς καὶ ἁλιεῖς ὁ Χριστὸς εἰπών· *Χαλάσατε τὸ δίκτυον.*

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'.

Τί ἐστιν ὃ λέγει ὁ εὐαγγελιστής, *Ἐν Σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ*; Ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης οὕτως λέγει, ὅτι δευτερόπρωτον εἴρηται ἐπειδὴ δεύτερον μὲν ἦν τοῦ Πάσχα, πρῶτον δὲ τῶν Ἀζύμων. Εἰ δὲ Σάββατον εἴρηται, μὴ θαυμάσῃς· Σάββατον εἴρηται πᾶσα ἑορτή, δηλοῖ δὲ κατάπαυσιν καὶ ἀργίαν.

Διὰ τί ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, *Καὶ ἦν*, φησί, *διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ*; Ἔδειξε διὰ τούτου, ὡς Κύριλλός φησι, τύπον ἀσκητικόν, ὑποδεικνύων διὰ πραγμάτων αὐτοῖς ὡς καὶ διὰ λόγων, ὅτ' ἂν λέγῃ· *Σὺ δέ, ὅτ' ἂν προσεύχῃ, κλεῖσον τὴν θύραν σου.*

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ὅτι ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου ἐλθοῦσα γυνή, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, οὔτε ἡ παρὰ τῷ Μάρκῳ ἐστίν, οὔτε ἡ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ, οὔτε ἡ παρὰ τῷ Ματθαίῳ· ἐκεῖναι μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸ τὸ πάθος τοῦτο ἐποίησαν, αὕτη δὲ ἐν μέσοις τοῖς σημείοις.

Διὰ τί λέγει τῇ γυναικί, *Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε*; Διὰ τὸ πιστεῦσαι αὐτὴν ὅτι δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Ὅτι τὸ λέγειν τοὺς μαθητὰς πρὸς Χριστόν, *Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου δαιμόνια ἐκβάλλοντα*, οὐκ ἔστι φθονούντων ὁ λόγος, ἀλλὰ μαθεῖν ἐθελόντων, εἰ καὶ ἄλλοις τοῦτο δοθήσεται.

Ὅτι τό, *Ὅστις οὐ καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστι*, τοῦτο λέγει, Τῶν ἀγαπώντων με, οἵτινες εἰς δόξαν μου πληροῦν θέλουσι, τῇ παρ' ἐμοὶ χάριτι στεφανοῦνται.

Διὰ τί ἐν τῷ ἀπιστῆσαι τοὺς ἀποστόλους τινὰς καὶ εἰπόντων τῶν μαθητῶν πρὸς Χριστόν, *Κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς*; ἐπετίμησεν αὐτοῖς; Περιστέλλων τὴν ὀξυθυμίαν αὐτῶν καὶ ἀπήνειαν, ἀνεξικακεῖν ἀεί, οὐ μόνον νῦν· τοῦτο δὲ εἶπον πρὸς Ἠλίαν ἀφορῶντες· οὕτως οὐ τελέως τῆς νέας χάριτος κεκρατήκεσαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς νόμον ἐσκόπουν τὸν παλαιόν.

Ὅτι ὁ εἰπών, *Ἀκολουθήσω σοι, Κύριε, ἀλλὰ πρῶτον ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου*, ἀξιοζήλωτον μὲν ὑπόσχεσιν ἐνεδείξατο·

VERS. 34. Cur prædicat eum spiritus immundus dicens: *Scio te quis sis, sanctus Dei*? Suspicabatur per hanc laudem illum vanæ gloriæ amatorem efficere.

VERS. 35. Cur permisit ei Dominus projicere hominem in quo erat? Ut manifestum fiat omnibus quod dæmonium locutus fuerat, et non ex corde hominis istius Dominus.

CAPUT V.

VERS. 2. Per piscatorias artes piscatur discipulos piscator ipse Christus dicens: *Laxate rete.*

CAPUT VI.

VERS. 1. Quid est quod dicit evangelista, *In Sabbato secundo primo*? Sanctus Isidorus Pelusiota ita dicit, secundum primum dici quia secundum quidem est Paschæ, primum autem Azymorum. Si vero Sabbatum dicitur, ne admireris: Sabbatum dicitur omnis festus dies, indicat requiem et otium.

VERS. 12. Cur exiit Jesus in montem orare, *Et erat*, dicitur, *pernoctans in oratione Dei*? Ostendit per hoc, ut Cyrillus dicit, exemplum asceticum, exhibens rebus illis priusquam verbis, quando dixit: *Tu vero cum oras, claude januam tuam.*

CAPUT VII.

VERS. 37. Illa quæ in Pharisæi domum venit mulier quæ erat peccatrix, non eadem est quæ apud Marcum, apud Joannem et apud Matthæum: istæ enim circa passionem ipsam hoc egerunt, illa vero inter media miracula.

VERS. 50. Cur dicit mulieri: *Fides tua te salvam fecit*? Quia credebat illum posse peccata dimittere.

CAPUT IX.

VERS. 49. Cum dicunt discipuli ad Christum *Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia*, non est invidentium sermo, sed discere volentium num et aliis istud concedendum foret.

VERS. 50. *Qui non est adversum vos, pro vobis est*, scilicet illorum qui me diligunt, quicunque in gloriam meam complere volunt, gratia mea coronantur.

VERS. 54. Cur, cum quidam apostolis non credidissent, et discipuli dixissent ad Christum, *Domine, vis dicamus ut ignis descendat de cœlo et consumat eos*, increpavit illos? Ut reprimeret eorum iram et sævitiam, et moneret patientiam semper non tantum nunc: id vero dixerant ad Eliam respicientes; ita non perfecte adhuc nova gratia ducebantur, sed ad legem veterem aspiciebant.

VERS. 61. Qui dixit: *Sequar te, Domine; sed prius permitte mihi renuntiare omnibus quæ in domo mea sunt*, æmulatione quidem dignam promissionem

Digitized by Google

exhibebat; sed quærere ut renuntiaret fluctuantis est animi.

VERS. 62. *Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei.* Ut enim, dicit, agricola arare cum cœperit, si in reliquo cessaverit, totum perdet, ita et qui secundum Deum operatur, si ad aliud quidpiam otiari inventus fuerit.

CAPUT X.

VERS. 1. Cur alios septuaginta discipulos assumpsit? Quia multa debebat fieri prædicatio, et in multis locis, ad Judæos et ad gentes.

VERS. 18. Quid significat: *Videbam Satanam ut fulgur e cœlo cadentem?* Ostenditur his, quia si illorum princeps decidit, servi quid a vobis pati exspectabunt? *Ut fulgur*, dicit, quia splendidus natura erat, etsi tenebrosus factus sit voluntate. Quod enim facit Deus, hoc bonum est; quod autem mutavit diabolus, illud malum: vel quod ex alto in terram defertur ostendit e gloria in opprobrium cadens.

VERS. 19. *Calcare super serpentes et scorpiones*, de dæmonibus dicitur.

VERS. 20. *Nolite gaudere quoniam spiritus vobis subjiciuntur;* id est, nolite vana gloriari. *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis*, non de atramento, sed de memoria Dei dicit.

VERS. 29. Legis peritus aliter habuit *proximum*, vana gloriatus: dicendo enim: *Quis est meus proximus?* hoc proponit: quis, ait, mihi æqualis est? proximum justum habens justi. Jesus autem per indulgentiam locutus est, et per modum curationis.

VERS. 30. *Homo descendebat a Jerusalem in Jericho*, ab eximia et pacifica in paradiso vita; hoc enim pacem significat. Ad Jericho, cavam, demissam, ardentem et arctam dejectus est, id est ad ærumnosam vitam. Latrones dicit dæmonum catervam, aut passiones quæ virtutis vestimentis eum nudantes, peccati vulnera infixerunt.

VERS. 32. Per Levitas et sacerdotes legem designat, ut quæ non cadentem curaverat. *Pertransiit*, id est, videns retrocessit iterum unde venerat, nihil opis ferens.

VERS. 33. Samaritanus autem, vel modestus esse videtur, ut ipse reputabatur et vocabatur ab eis; vel ex hoc omnem hominem per hanc appellationem, Judæum et ethnicum assumptum dicit.

VERS. 34. Jumentum corpus suum dicit, junxit enim humanitati divinitatem; imponens, peccata sanavit, id est vulnera. Vinum doctrinæ rationem asperam vocat. Cum oleo autem, quia benignitate sermonem istum temperavit; id vero ut se inclinaret publicanis. *In jumentum suum imposuit illum;* nam in se nos tulit, sumus enim membra corporis ejus. Stabulum, Ecclesiam vocat omnes

τὸ δὲ ζητεῖν ἀποτάξασθαι, μεμερισμένου ἐστὶν τῇ διανοίᾳ.

Ὅτι οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ὥσπερ γάρ, φησίν, ὁ γηπόνος τοῦ ἀροτριᾷν ἀρξάμενος, ὅτ' ἂν ὀκνήσῃ πρὸς τὸ λεῖπον, τὸ πᾶν ἀπώλεσεν· οὕτως καὶ ὁ κατὰ Θεὸν ἐργαζόμενος, εἰ πρὸς ἄλλο τι ἀσχολούμενος εὑρεθῇ.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Διὰ τί ἄλλους ἑβδομήκοντα μαθητὰς προσελάβετο; Ἐπειδὴ πολλὴ ἔμελλεν ἡ διδαχὴ γίνεσθαι, καὶ πολλαχοῦ καὶ πρὸς Ἰουδαίους καὶ πρὸς τὰ ἔθνη.

Τί σημαίνει τό, *Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν πεσόντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ;* Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι Εἰ ὁ ἄρχων αὐτῶν κατέπεσεν, οἱ δοῦλοι τί προσδοκῶσι παθεῖν δι' ὑμῶν; *Ὡς ἀστραπὴν* δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ φωτεινὸς ἦν τὴν φύσιν, εἰ καὶ σκοτεινὸς γέγονε τὴν προαίρεσιν. Ὃ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεός, τοῦτο καλόν· ὃ δὲ μετεποίησεν ὁ διάβολος, τοῦτο κακόν· ἢ τὸ ἐξ ὕψους εἰς γῆν κατενηνεγμένον δηλοῖ ἐκ δόξης εἰς ἀτιμίαν.

Ὅτι τό, *Πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων*, περὶ τῶν δαιμόνων λέγει. Τό, *Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται*, ἀντὶ τοῦ, Μὴ κενοδοξεῖτε. Τό, *Χαίρετε δέ, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς*, οὐ διὰ μέλανος, ἀλλὰ διὰ μνήμης Θεοῦ, λέγει.

[b] Ὅτι ὁ νομικὸς ἑτέρως ἔλαβε τό, *πλησίον*, κενοδοξῶν· ἐν γὰρ τῷ λέγειν, *Τίς ἐστί μου πλησίον*, τοῦτο ὑποτίθεται· Τίς, φησίν, ἴσος μοι; πλησίον νοῶν τὸν δίκαιον τῷ δικαίῳ· αὐτὸς δὲ τῇ συμπαθείᾳ ἔλεγε, καὶ τῷ τρόπῳ τῆς θεραπείας.

Τό, *Ἄνθρωπος κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ*, ἀπὸ τῆς ἐν παραδείσῳ ὑψηλῆς καὶ εἰρηνικῆς διαγωγῆς· τοῦτο γὰρ εἰρήνην σημαίνει. Πρὸς τὴν Ἱεριχὼ τὴν κοίλην καὶ χθαμαλὴν καὶ καυματώδη καὶ πνιγηρὰν κατωλίσθησεν, ἤγουν τὴν ἐμπαθῆ ζωήν. Λῃστὰς δὲ λέγει, τῶν δαιμόνων τὸ σύστημα, ἢ τὰ πάθη, ἅτινα τῶν ἀμφιασμάτων τῆς ἀρετῆς ἐκδύσαντες αὐτόν, τὰ τῆς ἁμαρτίας τραύματα ἐπέθηκαν.

Λευΐτας δὲ καὶ ἱερεῖς, τὸν νόμον λέγει, ὡς μὴ τὸν πταίσαντα θεραπεύσαντα.

Τὸ δέ, *Ἀντιπαρῆλθεν*, ἀντὶ τοῦ, Ἰδὼν τὴν ἐναντίαν ἔδωκε πάλιν ὅθεν ἦλθε, μηδὲν ὠφελήσας.

Ὁ δὲ Σαμαρείτης, ἢ ὁ δοκῶν εὐτελὴς εἶναι, ὡς αὐτὸς ἐνομίζετο καὶ ἐκαλεῖτο παρ' αὐτῶν· ἢ ἐκ τούτου τὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ φυράματος πάντα καὶ Ἰουδαῖον καὶ ἐθνικὸν προσλαβόμενον λέγει.

Ὑποζύγιον δέ, τὸ αὐτοῦ σῶμα λέγει· ἔζευξε γὰρ τῇ ἀνθρωπότητι τὴν θεότητα· ἐπιστάς, ἁμαρτίας ἐθεράπευσεν, ἤγουν τὰ τραύματα. Οἶνον δὲ τὸν διδασκαλικὸν τρόπον τὸν στύφοντα καλεῖ. Σὺν ἐλαίῳ δέ, ὅτι φιλανθρωπίᾳ τοῦτον ἐκέρασε τὸν λόγον· τοῦτο δὲ διὰ τὸ συνανακλίνεσθαι τελώναις. Τὸ δέ, *Ἐπὶ τὸ ἴδιον ὑποζύγιον ἀνεβίβασεν αὐτόν*, ἐν ἑαυτῷ γὰρ ἡμᾶς ἐφόρεσε· ἐσμὲν γὰρ μέλη τοῦ σώματος

Digitized by Google

αὐτοῦ. Πανδοχεῖον δὲ, τὴν Ἐκκλησίαν καλεῖ τὴν πάντας δεχομένην· ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸν νόμον λέγουσαν· *Ἀμμανίτης καὶ Μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου οὐκ εἰσελεύσεται.*

Τὸ δὲ δοῦναι τῷ πανδοχεῖ δύο δηνάρια εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ, σημαίνει τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἐπόπταις ἀποστόλοις καὶ διδασκάλοις λέγειν· ὅτι Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐλεύσει μου τὸν μισθὸν τοῖς ἐπιμελησαμένοις διδασκάλοις ἀποδώσω.

Ὅτι κρεῖττον τῆς φιλοξενίας, ἡ πίστις· καὶ τοῦτο δηλοῖ Χριστὸς ἐν τῇ Μάρθᾳ καὶ τῇ Μαρίᾳ· ἐκείνης γὰρ περὶ τὴν διακονίαν ἀσχολουμένης, ταύτην προέκρινε Χριστὸς ὡς τὸν λόγον ἀκούουσαν αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως τὴν μὲν οὐκ ἀπέστρεψεν ἀφ' ὧν ἐποίει, τὴν δὲ προσεδέξατο ἐφ' οἷς προσεῖχεν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Τὸ, *Ζητεῖτε καὶ κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν*, καὶ τὸ, *Πορεύεσθε ἐν νυκτὶ πρὸς τὸν φίλον εἰς τὸ λαβεῖν τι*, τὴν ὄχλησιν καὶ τὸ μὴ ταχέως τῆς εὐχῆς ἀφίστασθαι λέγει· νύκτα δὲ εἶπεν, μᾶλλον δὲ μεσονύκτιον, τὰς ἐσχάτας καὶ πρὸς τῷ τέλει ἐλπίδας ἡμῶν· οἰκοδεσπότην δὲ, τὸν Θεὸν αὐτόν· τρεῖς δὲ ἄρα ὠνόμασε, τὴν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα πίστιν. Ὁ δὲ φίλος ὁ παραγενόμενος ἐξ ὁδοῦ ἐπιξενωθεὶς αὐτῷ, νοηθείη ἂν εἰκότως ὁ ἄγγελος, ἤγουν οἱ ἄγγελοι οἱ πρὸς τὰ ἔσχατα παραγινόμενοι παραλαβεῖν ἡμᾶς· φιλοῦσι γὰρ ἡμᾶς καὶ αὐτοὶ ὡς φιλανθρώπου Θεοῦ φιλάνθρωποι ὑπηρέται· τὰ δὲ παιδία τὰ ἐπὶ τῆς κλίνης ἀναπαυόμενα, τοὺς τραφέντας ὡς τὰ παιδία καὶ ἐν ἁπλῇ καρδίᾳ πεπιστευκότας τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ ἠξιωμένους τῷ Κυρίῳ συναναπαύεσθαι· ἀναίδειαν δὲ ἐνταῦθα λέγει τὴν μεθ' ὑπομονῆς ἐπιτεταμένην προσευχήν.

Διὰ τί τῆς γυναικὸς εἰπούσης, *Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε*, αὐτὸς εἶπεν· *Μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ;* Διὰ τὸν καιρὸν καὶ τοὺς παρισταμένους τοῦτο λέγει καὶ διὰ τὸ φιλότιμον.

Τίνος ἕνεκεν πονηρῶν ὄντων τῶν Φαρισαίων, πρὸς αὐτὸν κληθεὶς παρ' ἑνὸς αὐτῶν ἀπῆλθε; Νουθετῆσαι τούτους βουλόμενος καὶ ἡμερῶσαι· ἐσκανδαλίσθη δὲ ὁ Φαρισαῖος ὅτι οὐ πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐβαπτίσθη, ἀσυνέτως· Μωσῆς γὰρ οὐδαμοῦ προσέταξε τοῦτο ποιεῖν· ἡ γὰρ διὰ τῶν ὑδάτων ἀπόνιψις, χρειώδης ἐστὶν πρὸς ῥύπον σωματικὸν, ἀκαθαρσίαν δὲ ψυχῆς ἀπαλλάξαι οὐ δύναται.

Περὶ τοῦ Ζαχαρίου οὗ εἶπεν Κύριος, ὅτι μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐσφάγη, ὁ Νύσης φησὶν, ὅτι ὁ πατὴρ ἦν τοῦ Προδρόμου· καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἀπεχώρισε μετὰ τὸν ἄφθορον τόκον τὴν παναγίαν Θεοτόκον Μαρίαν τοῦ ταῖς παρθένοις ἀποκεκληρωμένου τόπου ἐν τῷ ναῷ (ἦν δὲ οὗτος ὁ τόπος μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου), κατέσφαξαν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Διὰ τί πρὸς τὸν εἰπόντα αὐτῷ, *Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν*, ἀποκριθεὶς εἶπεν· *Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;* Εἶπεν δὲ

accipientem; sed non legis instar, dicentem: *Ammonita et Moabita in ecclesiam Domini non intrabit.*

VERS. 37. Dare stabulario duos denarios ut curam de illo habeat, significat eum Ecclesiæ præfectis dicere apostolis et doctoribus, in secundo meo adventu mercedem doctoribus qui curam habuerint retribuam.

VERS. 42. Hospitalitate melior est fides. Id etiam ostendit Christus in Martha et Maria. Hanc enim in ministerio cessantem anteposuit Christus ut sermones ipsius audientem; sed tamen non illam avertit ab operibus quæ exercebat, sed alteram acceptam habuit in his quæ præstabat.

CAPUT XI.

VERS. 9. *Quærite et pulsate et aperietur vobis, et ite media nocte ad amicum ad recipiendum aliquid*; his importunitatem et non promptam ab oratione cessationem ostendit. Noctem vero dicit, aut potius mediam noctem, extremas nostras esse spes et in finem spectantes; domus dominum, Deum ipsum; tres autem nominavit, fidem in Patrem et Filium et Spiritum sanctum innuens. Amicus vero veniens e via et ab eo hospitio acceptus, intelligi potest verisimiliter angelus, id est angeli qui in extremis veniunt ad suscipiendum nos; amant enim nos et ipsi ut benigni benignitatis Dei ministri. Pueri qui in cubili quiescunt, hi sunt qui conversi sunt ut pueri et in simplici corde crediderunt Evangelio, et digni habiti sunt cum Domino quiescere. Improbitatem vero hic dicit orationem cum patientia perseverantem.

VERS. 27. Cur, muliere dicente, *Beatus venter qui te portavit*, ille dixit, *Quinimo beati qui audiunt verbum Dei?* Propter tempus et circumstantes ita loquitur, et etiam ad rejiciendam laudem.

VERS. 37. Quam ob causam, mali cum essent Pharisæi, invitatus ab uno ex illis, vadit ad eum? Ut placaret et mansuefaceret illos. Scandalizatus est autem Pharisæus quod ante prandium non baptizatus esset, immerito; Moyses enim minime præceperat hoc agere; nam ablutio per aquam, sordibus corporis utilis est amovendis, immunditiam vero animæ auferre non potest.

VERS. 51. De Zacharia de quo dicit Dominus, quod inter templum et altare occisus est, Nyssenus dicit illum fuisse Præcursoris patrem; et quia non prohibuit post immaculatum partum sanctam Deiparam Mariam ab illo qui a virginibus occupabatur loco in templo (erat autem ille locus inter templum et altare), occisum fuisse.

CAPUT XII.

VERS. 13. Cur dicenti cuidam, *Magister, dic fratri meo ut dividat meam hæreditatem*, respondit dicens: *Homo, quis me constituit judicem aut divisorem super vos?* Id autem dixit, et quia anteponebat iste

Digitized by Google

terrestria divinis, et quia jam ante dixerat : *Auferenti tibi tua noli recusare.* Non enim est, inquit, in superabundantia vita, nam non cum divitiis extenditur vitæ mensura.

VERS. 32. *Nolite timere, pusillus grex*, pro, nolite diffidere, dicitur. Pusillum autem vocat sanctos, vel quia pusillus locus in hoc mundo sanctis reservatur, ut qui voluntarie sunt pauperes ; vel quia angelorum multitudini inferiores sunt numero.

VERS. 39. *Sint lumbi vestri præcincti;* vel mens parata sit ad operationem utilium : ideo doctrinæ lucerna excitetur et ardescat ad virtutis exercitium. Nuptias vocat, eo quod illic non inest tristitia ; *Intempesta nocte* dicit, propter incertitudinem; in *secunda et tertia vigilia* ostendit hos qui exspectant ejus adventum. *Beati*, inquit, *servi illi; se enim præcinget et ministrabit illis*, id est, tanquam æqualibus nobis succedet et ut laborantes relevabit, delicias nobis præstans spirituales. Vel prima vigilia, primam ætatem, secunda, secundam, et tertia senectutem indicat.

VERS. 48. Cur servus qui non cognovit voluntatem domini sui rationem reddidit? Quia non cognoscere voluit, cum discere potuisset. Idem innuit sermo oportere cognoscentem et negligentem multis plagis vapulare. Dicendo : *Omni cui multum datum est, multum quæretur ab eo*, ostendit gravius esse docentium judicium.

VERS. 49. Terram vocat nostras habitationes, in quibus vult incendi celeriter vividam et igneam prædicationis eorum actionem.

CAPUT XIII.

VERS. 1. De Galilæis de quibus nuntiatum est Christo quod sanguinem eorum Pilatus miscuit cum sacrificiis, oportet scire istos esse secutos dogmata Judæ Galilæi, cujus ipse Lucas in Actibus apostolorum meminit. Tale erat ergo Judæ dogma, ut Josephus dixit: Docebat neminem vocandum esse dominum nisi per familiaritatem, et sacrificia Romanos erga imperatores oblata et eorum salutem non secundum Moysem esse, et vetanda fore. Ob hæc iratus Pilatus contra sacrificia ipsa secundum legem ab ipsis oblata, illos occidere jussit. Dicit ergo Christus qui passi erant non peccatores pejores fuisse, sed peccatores quoniam divisi erant.
Χριστὸς ἁμαρτωλοὺς, οὐ μὴν τῶν πεπονθότων τούς.

VERS. 4. Turris cecidit in eos, et decem et octo occidit, urbem per hanc turrem significavit, et per occisos, mactandos a Tito.

VERS. 6. Ficus parabola sterilitatem arguit, folia tantum amara producentis et flores ad speciem, sed fructum non ferentis : ter dicit venisse; per Moysen, per prophetas, et per ipsum. Evangelica ista ficus,

τοῦτο καὶ διὰ τὸ προκρίνειν αὐτὸν τὰ γήϊνα τῶν θείων, καὶ διὰ τὸ προειπεῖν· *Ἀπὸ δὲ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.* Οὐ γάρ ἐστι, φησὶν, ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ, διὰ τὸ μὴ τῷ πλούτῳ συνεκτείνεσθαι τὸ τῆς ζωῆς μέτρον

Τὸ δὲ, *Μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον*, τοῦτ' ἀντὶ τοῦ, Μὴ ἀπιστήσῃς, εἴρηται· μικρὸν δὲ ὀνομάζει τοὺς ἁγίους, ἢ ἐπειδὴ παράκειται μικρότης τοῖς ἁγίοις ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς ἑκουσίως ἀκτήμοσιν· ἢ διὰ τὸ ἡττᾶσθαι τῇ τῶν ἀγγέλων πληθύϊ.

Ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι· τὸ τῆς διανοίας ἕτοιμον εἰς φιλεργίαν τῶν χρηστῶν ἔργων· διόπερ ὁ διδασκαλικὸς λύχνος ψυχούσθω καὶ ἀρδευέσθω ὑπὸ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς. Γάμους δὲ ὀνομάζει, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐκεῖθέν τι κατηφές. *Ἀωρὶ νυκτῶν*, λέγει, διὰ τὸ ἄδηλον· τὸ δὲ, *Ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ φυλακῇ*, λέγειν αὐτὸν, τοὺς ἀναμένοντας τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. *Μακάριοι*, φησὶν, *οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. Περιζώσεται γὰρ καὶ διακονήσει αὐτοῖς*· τοῦτό ἐστιν, ὅτι τοῖς ἴσοις ἡμᾶς ἀντεμείψεται, καὶ οἷον κάμνοντας ἀνακτήσεται, τρυφὰς ἡμῖν παραθεὶς τὰς πνευματικάς. Ἢ πρώτην μὲν φυλακὴν, τὴν πρώτην ἡλικίαν· δευτέραν, τὴν δευτέραν ἡλικίαν· τρίτην, τὴν ἐπὶ τὸ γῆρας.

Διὰ τί ὁ δοῦλος ὁ μὴ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὑπεῖχε λόγον; Διότι μὴ ἠθέλησεν εἰδέναι, δυνάμενος μαθεῖν· ποῖος ἀπαλλάξει λόγος τοῦ χρῆναι πολλὰς ὑπομεῖναι πληγὰς τὸν εἰδότα καὶ ῥᾳθυμοῦντα; Εἰπὼν, *Παντὶ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ*, ἔδειξεν ὅτι φορτικώτερον τῶν διδασκόντων ἐστὶ τὸ κρῖμα.

Γῆν ἡμῶν τὰ σκηνώματα λέγει, εἰς ἃ βούλεται ταχέως ἀναφθῆναι τὴν ὀξυκίνητον τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ διάπυρον πρᾶξιν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Περὶ δὲ τῶν Γαλιλαίων ὧν ἀπήγγειλαν τῷ Χριστῷ ὅτι τὸ αἷμα αὐτῶν ὁ Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν, χρὴ γινώσκειν ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τοῖς δόγμασιν ἐξακολουθήσαντες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, οὗ καὶ αὐτὸς ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων μέμνηται. Ἦν δὲ τὸ δόγμα τοῦ Ἰούδα, ὡς Ἰώσηπος λέγει· ἐδίδασκε γὰρ μηδένα κύριον λέγειν μήτε κατὰ φιλοφροσύνην· καὶ τὰς θυσίας δὲ τὰς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων βασιλέων προσφερομένας καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ὡς μὴ ἐκ τοῦ Μωσέως οὔσας, ἀπέκοπτεν· ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας ὁ Πιλάτος παρ' αὐταῖς ταῖς κατὰ τὸν νόμον προσφερομέναις θυσίαις ὑπ' αὐτῶν, κατέσφαξεν αὐτούς. Λέγει οὖν αὐτοὺς χείρονας, ἁμαρτωλοὺς δὲ διὰ τὸ στασιάσαι εἰ-

Ὅτι ὁ πύργος ἐφ' οὓς ἔπεσε, καὶ τοὺς δεκαοκτὼ κατέσχεν, ἐσήμαινε διὰ μὲν τοῦ πύργου, τὴν πόλιν· διὰ τῶν καταχωσθέντων, τοὺς ἑαλωκότας ὑπὸ Τίτου.

Ἡ τῆς συκῆς παραβολὴ, τὴν ἀκαρπίαν ἐλέγχει τῆς Ἱερουσαλὴμ, φύλλα μόνον πικρὰ ποιούσης καὶ ἀνθηρὰ τῷ φαίνεσθαι, καρπὸν δὲ μὴ ἐχούσης· τρίτον λέγει ἐληλυθέναι, διὰ Μωϋσέως, διὰ τῶν προφη-

τῶν, δι' ἑαυτοῦ. Ἡ εὐαγγελικὴ συκῆ, ἡ ἀνθρωπότης ἐστίν· ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ· ὁ δὲ ἀμπελουργὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ φιλοπονῆσαι καὶ ἐκκαθᾶραι τὸν ἀμπελῶνα ἐλθών. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ Πατὴρ ὁ καὶ οἰκοδεσπότης, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ κελεύων τὴν συκῆν ὡς ἄκαρπον ἐκκοπῆναι. Τὸ δὲ, *Ἄφες αὐτὴν καὶ τούτῳ τῷ ἔτει*, λέγειν, διὰ νόμου καὶ προφητῶν οὐκ ἐβελτιώθησαν, καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀρδευθῆναι δόγμασιν· ὡς εἰ μὲν ποιήσωσι καρπὸν, εὖ· εἰ δὲ μὴ, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις, εἰς τὸν ἔπειτα αἰῶνα καὶ εἰς τὴν κρίσιν. Ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη ἀθέτησις, ἡ ἐν τῷ παραδείσῳ· ἡ δευτέρα, ἡ ἐν τῷ νόμῳ· ἡ τρίτη, ἡ ἐν τῇ χάριτι.

Ἡ συγκύπτουσα χαμαὶ, ἔπαθε τοῦτο ἐκ σατανικῆς ἀγριότητος, ὡς παρεωραμένη παρὰ Θεοῦ δι' οἰκεῖα δηλονότι πταίσματα.

Τὸ, *Ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν*, τῶν Φαρισαίων λεγόντων, ἐκ φθόνου ἐστί· οὐδὲ γὰρ ἤθελον ὠφελεῖσθαί τινας, οὐδὲ θεοσημείας γίνεσθαι ἀπὸ φθόνου. Ἐν δὲ τῷ λέγειν αὐτοὺς, *Ἡρώδης σε θέλει ἀποκτεῖναι*, προφασιζόμενοι ἔλεγον καὶ ἐκφοβοῦντες. Διὸ καὶ ὡς γινώσκων ὅτι ψεύδονται, λέγει· *Εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ*· καὶ τινὲς μὲν ἐνόμισαν, ἀλώπεκα τὸν Ἡρώδην λέγειν· οὐχ οὕτως δὲ ἔχει· ἀλλὰ ἀλώπεκα λέγει τὴν ἐκείνων δολιότητα καὶ σκαιότητα, εὐφυέστατα μέσῃ χρώμενος φωνῇ· οὐ γὰρ εἶπεν, Ἐκείνῃ τῇ ἀλώπεκι, ἀλλὰ, *Ταύτῃ*. Ἐπιπλήττων δὲ αὐτοὺς, λέγει· *Ἰδοὺ δαιμόνια ἐκβάλλω καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ*· διὰ τοῦ εἰπεῖν, *Τελειοῦμαι*, τὸν θάνατον αὐτοῦ μηνύει, καὶ ὅτι ἑκὼν, καὶ οὔτε Ἡρώδης, οὔτε αὐτοὶ, πρὸ καιροῦ τι ποιήσαιεν.

Τὸ, *Οὐκ ἐνδέχεται προφήτην, ἔξω Ἱερουσαλὴμ ἀποθανεῖν*, λέγειν αὐτὸν, ὡς κατηγορίαν εἰσάγει τὸν λόγον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ὁ εἰπὼν, *Μακάριος ὅστις φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*, οὐ τέλειος ἦν· ἐνόμιζε γὰρ σωματικὴν βρῶσιν εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Τὸ, *Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον*, ἄνθρωπον, τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα λέγει· αἱ γὰρ εἰκόνες τῶν παραβολῶν, πλάττουσιν ἀλήθειαν· οὐκ αὗται δὲ πάντως εἰσὶν ἀλήθειαι. *Δεῖπνον*, φησὶ, πεποίηκεν, οὐκ ἄριστον· ἐπὶ γὰρ συντελείᾳ τὸ Χριστοῦ πάθος τὴν οἰκουμενικὴν πανήγυριν. *Ἐκάλεσε* δὲ *πολλοὺς*, τὰ πλήθη τῶν Ἰουδαίων. Τίς δὲ ὁ ἀπεσταλμένος ὃν καὶ δοῦλόν φησιν; Αὐτὸς ὁ Χριστὸς διὰ τὴν σάρκα μορφὴν δούλου ἀνέλαβε. Τί δὲ ἡτοίμασε τοῖς κεκλημένοις; Ἁμαρτιῶν ἄφεσιν, υἱοθεσίας λαμπρότητα. Τὸ δὲ, *Ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι*, τουτέστι, τὸ ἐξ ἑνὸς συνθήματος μηδένα λόγον ποιησαμένους τῆς κλήσεως, γεωδεστέροις ἀσυνέτως προσνενευκότες· κέκληνται δὲ ἀντ' ἐκείνων οἱ εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς ῥύμας, οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς πληθύος ἀσθενῆ τε καὶ ἀγεννῆ τὴν διάνοιαν ἕως τινὸς ἔχοντες καὶ ἀφεγγῆ καὶ χωλεύουσαν· ὑγιεῖς δὲ καὶ εὔρωστοι διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Τὸ δὲ, *Ἔτι τόπος ἐστὶ*, λέγει τὸν δειπνοκλήτορα, διὰ τοὺς ἀγροικοτέρους λέγει πάντη καὶ κτηνοπρεπεῖς.

humanitas est: domus dominus, Deus Pater; cultor autem, Filius Dei ad laborandam et mundandam vineam veniens, Deus autem Pater et domus dominus, ille est qui jubet ficum ut sterilem succidi. *Dimitte illam et hoc anno*, dicitur, per legem et prophetas non meliores effecti sunt, et meis sine rigari doctrinis, siquidem bonum fecerint fructum; sin autem, in futurum succides, in sequentem ætatem et in judicium. Prima autem est reprobatio, quæ in Paradiso; secunda, quæ in lege; tertia vero, quæ in gratia.

Vers. 11. Quæ ad terram inclinata erat, hoc patiebatur ex Satanæ crudelitate, tanquam a Deo derelicta propter suas culpas evidenter.

Vers. 31. *Exi et vade hinc*, quæ dicuntur a Pharisæis, ex invidia prodeunt; non enim volebant eminere quospiam, nec divina signa facere, propter invidiam. Cum autem dicunt: *Herodes vult te occidere*; per prætextum dicunt et timorem. Ideo cognoscens ille hos mentiri, dicit: *Dicite vulpi isti*. Quidam putaverunt per vulpem Herodem designari; non autem sic se habet; sed vulpem dicit eorum astutiam et ineptiam, rectissime proximo usus vocabulo, non enim dicit vulpi illi, sed *isti*. Objurgans vero illos, addit: *Ecce ejicio dæmonia et sanitates perficio;* dicendo, *Consummor*, mortem suam innuit, et quod libens moritur, et quod neque Herodes neque ipsi ante tempus quoddam facere possint.

Vers. 33. *Non capit prophetam perire extra Jerusalem*, de se dicit, tanquam accusationem verbum istud adjiciens.

CAPUT XIV.

Vers. 15. Qui dicit: *Beatus qui manducabit panem in regno cælorum*, non recte loquitur; putabat enim corporalem escam esse in cœlo.

Vers. 6. *Homo quidam fecit cœnam*. Per hominem Deus Pater designatur; figuræ enim parabolarum verum fingunt; illa autem non omnino sunt vera. *Cœnam* dicit, non prandium, id est, in consummatione per Christi passionem orbis congregationem. *Vocavit multos*, multitudinem nempe Judæorum. Quis vero missus ille quem servum dicit? Christus ipse qui per carnem formam servi accepit. Quid paravit invitatis? peccatorum remissionem, adoptionis prærogativam. *Cœperunt simul excusare;* id est una convenientes ut nullius invitationem facerent, terrestrioribus imprudenter se dederunt. Invitati sunt autem pro illis qui in plateis et vicis erant, qui e Judaica multitudine debilem, et ignobilem, et obscuram, et claudam usquedum intelligentiam habuerant. Sani autem et valentes per fidem in Christum facti sunt. Sed, *adhuc locus est*, dicit servus ad invitandum missus, ob rusticiores et jumentis aptos ita locutus.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

VERS. 28. Quod nobis ex ædificatione turris ostenditur, hoc est : qui susceperint vitam egregie dirigere, sufficientem in eo ardorem, in suo proposito stabiles exhibeant.

VERS 31. *Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem*, etc... ; Id eo significatur, contra adversarias potestates nobis prælium esse, ut dicit Apostolus; adhuc etiam contra prudentiam carnis. Ideo Deum habentes auxiliatorem, minime de pace ad nostros hostes dæmones legationem mittamus, quod est passionibus servire : sed potius illis resistamus, potentem Deum nostrum in auxilium toto animo et sine mora advocantes.

CAPUT XV.

VERS. 8. De drachma ita loquitur S. Gregorius : Accendit lucernam Christus, evidenter suam carnem significans, et domum everrit, mundum a peccato purgans; drachmam quæsivit, id est regis figuram passionibus deletam; et convocat amicas potentias in inventione drachmæ, et participes facit suæ lætitiæ, quas instituti sui cooperatrices fecerat.

VERS. 11. Dicens Dominus Christus : *Homo quidam duos filios*, peccatores indicat et justos. Adolescentiorem vero dicit filium, non ob ætatem sed ob mores. *Da mihi portionem substantiæ quæ me contingit*, id est, independens volo esse et non parere tibi. Dedit autem illi pater quod contingebat, independentiam aut legem naturalem. *Peregre profectus est*, non locum sed voluntatem mutans, a Deo recessit, et Deus quoque ab illo. *Dissipavit substantiam suam*, id est, naturalem rationem, prudentiam, et alia. *Facta est autem illi fames* audiendi verbum Dei. Et *Adhæsit uni civium regionis illius*, id est dæmoni; ideo *Misit illum in villam suam ut pasceret porcos*, porcorum vitam habiturus : ita enim honorant dæmones honorantes ipsos, et pascebat porcos ! Veterascens enim in malitia, flagitiorum doctor efficitur. *Cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, et nemo illi dabat;* id est : alios mala docens, ipse malorum non satietatem sumebat. Siliquæ peccatum indicant, quia suaves et asperæ sunt illæ, ut peccatum. *In se autem reversus*, id est priora cogitans, *dixit : Quanti mercenarii patris mei abundant pane*, id est, edocentur Scripturis ! *Surgens venit ad patrem;* surgens a voluptate venit ad Deum. *Cum autem adhuc longe esset*, id est prævenit benignitas pœnitentiam ; et reliqua habent quæ sequuntur. *Proferte stolam primam*, id est, fidem. *Et date annulum in sigillum*, id est, baptisma, *et calceamenta*, evangelicam viam. *Vitulum autem saginatum*, Christum immolatum ad orbis conversionem. *Et cœperunt epulari. Nam gaudium fit in cœlis super uno peccatore pœnitentiam agente.* Quod autem murmuravit senior, non invidiam in sancto esse cum peccatores salvi fiunt, sed superabundantiam benignitatis ostendens hoc dicitur. Quoniam

A Τὸ ἐκ τῆς τοῦ πύργου οἰκοδομῆς ἡμῖν ὑποδηλούμενον, τοῦτό ἐστιν, ἵνα οἱ τὴν εὐκλεᾶ ζωὴν κατορθοῦν ἑλόμενοι, τὴν ἀρκοῦσαν ἐν τούτῳ προθυμίαν, τῷ ἑαυτῶν ἐγκαταθέμενοι σκοπῷ διατελῶσιν.

Τὸ δὲ, *Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἐν ἑτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς πόλεμον;* καὶ τὰ ἑξῆς, τοῦτο σημαίνει, ὅτι Πρὸς τὰς ἐναντίας δυνάμεις ἐστὶν ἡμῖν ὁ ἀγὼν, καθὼς ὁ Ἀπόστολός φησιν· ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὸ φρόνημα τῆς σαρκός. Διὸ τὸν Θεὸν ἔχοντες βοηθὸν, μηδαμῶς περὶ εἰρήνης τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν δαίμονας ἐρωτήσωμεν, ὅπερ ἐστὶ δουλωθῆναι τοῖς πάθεσιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀντιστῶμεν αὐτοῖς, τὸν κραταιὸν Θεὸν ἡμῶν εἰς ἀντίληψιν ὁλοψύχως καὶ ἀδιαλείπτως ἐπικαλούμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

B Περὶ τῆς δραχμῆς φησιν ὁ ἅγιος Γρηγόριος οὕτως, ὅτι Λύχνον ἧψε Χριστὸς, δηλονότι τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, καὶ τὴν οἰκίαν ἐσάρωσε, τῆς ἁμαρτίας τὸν κόσμον ἀποκαθαίρων· καὶ τὴν δραχμὴν ἐζήτησε, τὴν βασιλικὴν εἰκόνα συγκεχωσμένην τοῖς πάθεσι· καὶ συγκαλεῖ τὰς φίλας δυνάμεις ἐπὶ τῇ τῆς δραχμῆς εὑρέσει· καὶ κοινωνοὺς ποιεῖται τῆς εὐφροσύνης, ἃς καὶ τῆς οἰκονομίας μύστιδας ἐπεποίητο.

Εἰπὼν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ὅτι *Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱοὺς*, ἁμαρτωλοὺς λέγει καὶ δικαίους· νεώτερον δὲ λέγει τὸν υἱὸν, οὐ διὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ διὰ τὸν τρόπον. Τὸ δὲ, *Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας*, ἀντὶ τοῦ, Αὐτεξούσιος ἐθέλω εἶναι καὶ οὐχ ὑπείκειν σοι· Ἔδωκε δὲ αὐτῷ ὁ πατὴρ τὸ ἐπιβάλλον, τὴν αὐτεξουσιότητα, τὸν φυσικὸν νόμον. C Τὸ δὲ, *Ἀπεδήμησεν*, οὐ τοπικῶς νοήσεις, ἀλλὰ προαιρετικῶς· ἀπὸ Θεοῦ ἀπέστη, καὶ ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ. Τὸ δὲ, *Ἀνήλωσε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ*, τουτέστι, τὸν ἔμφυτον λογισμὸν, τὴν σωφροσύνην, καὶ τὰ ἑξῆς. Γέγονε δὲ αὐτῷ λιμὸς τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ. *Ἐκολλήθη δὲ*, φησὶ, *ἑνὶ τῶν πολιτῶν*, ἤγουν δαίμονι. Διὸ, *Ἔπεμψεν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους*· χοιρώδη βίον ἔχειν. Οὕτως γὰρ τιμῶσιν οἱ δαίμονες τοὺς τιμῶντας αὐτούς. Ἔβοσκε δὲ χοίρους· χρονίσας γὰρ τῇ κακίᾳ, καὶ διδάσκαλος ἀσωτίας γίνεται. Τὸ δὲ, *Ἐπεθύμει ἐκ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ*, τοῦτό ἐστιν ὅτι ἄλλους διδάσκων τὰ κακὰ, αὐτὸς τῶν κακῶν οὐκ ἐλάμβανε κόρον. Κεράτια δὲ τὴν ἁμαρτίαν εἰκάζει, ὅτι γλυκέα ἐστὶν ἐκεῖνα καὶ τραχέα, D ὥσπερ καὶ ἡ ἁμαρτία. *Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν*, τουτέστι, λογισάμενος τὰ πρότερον, *εἶπεν· Πόσοι μίσθιοι τοῦ Πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων!* τουτέστι κατηχούμενοι ἀπὸ Γραφῶν. *Ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα.* Ἀναστὰς ἐκ τῆς ἡδονῆς, ἦλθε πρὸς τὸν Θεόν. *Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ὄντος*, ἀντὶ τοῦ, Προέλαβεν ἡ εὐεργεσία τὴν μετάνοιαν· καὶ τὰ ἑξῆς ἔχει τὴν ἀκολουθίαν. *Ἐνέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην*· τουτέστι, τὴν πίστιν. *Καὶ δότε τὸν δακτύλιον*, τὴν σφραγῖδα, τουτέστι τὸ βάπτισμα. *Καὶ ὑποδήματα*, τὴν εὐαγγελικὴν ὁδόν. *Μόσχον δὲ σιτευτὸν*, τὸν τυθέντα Χριστὸν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, τὴν μετάληψιν. *Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.* — *Χαρὰ γὰρ γίνεται ἐν οὐρανοῖς ἐφ' ἑνὶ ἁμαρ-*

Digitized by Google

τωλῷ μετανοοῦντι. Τὸ δὲ ὅτι ἐγόγγυσε ὁ πρεσβύτερος, οὐ φθόνον εἰσάγει τῷ ἁγίῳ ἐν τῷ σώζεσθαι τοὺς ἁμαρτωλούς, ἀλλὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλανθρωπίαν ἐμφᾶναι βουλόμενος τοῦτο λέγει. Ὅτι δὲ ἡ παραβολὴ οὕτως λέγει, οὐ χρὴ πάντα τὰ τῆς παραβολῆς ἐρευνᾷν, ὅμως οὖν ὡς προασφαλίζεται τοὺς ἀγαθοὺς τοιαῦτα λέγων, μὴ δέξασθαι φθόνον ἐπὶ σωτηρίᾳ ἁμαρτωλῶν. Ἄλλοι δὲ λέγουσι τὸν μὲν πρεσβύτερον, ἀγγέλους· τὸν δὲ νεώτερον, ἀνθρώπους· ἕτεροι τὸν μὲν πρεσβύτερον, τὸν κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ δηλοῦσθαι· διὰ δὲ τοῦ νεωτέρου, τὰ ἔθνη· ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος ταῦτα οὐ δέχεται.

autem sic parabola loquitur, non oportet omnia quæ continet exquirere; simul igitur ac bonos talia dicendo præmunit, non invidiam accipere de peccatorum salute. Alii vero seniorem dicunt angelos esse; adolescentiorem autem homines. Alii quidem per seniorem, Israel carnalem factum designari; et per adolescentiorem, gentes. Sanctus vero Cyrillus id non recipit.

ΚΕΦΑΛ. ΙϚʹ.

Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἔστιν οὖν ὁ σκοπὸς ὡς πρὸς παραβολὴν μὴ πάντα ἔχουσαν. Βούλεται γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἵν' ἀπερισπάστως ὑπηρετῶμεν αὐτῷ· δείκνυσι δὲ διὰ ταύτης ὅτιπερ εἰ μὲν βούλοιντό τινες πᾶσαν τὴν ἐπὶ γῆς αὐτῶν καταλιπεῖν περιουσίαν, κἂν οἰκονόμοι γενέσθωσαν τῶν πτωχευόντων, συμμεριστὰς τῶν ὑπαρχόντων τούτους ποιούμενοι, ὅπως φίλους καὶ μάρτυρας τῆς εὐσπλαγχνίας κτησάμενοι, ὅτ' ἂν αὐτοῖς ἡ ἐπίγειος ἐκλείπῃ ζωή, τύχωσι τόπου τινός· εἰ δὲ μὴ βούλοιντο, ἀποσκευοῦνται πάντως τῆς οἰκονομίας· καὶ διὰ τὴν ἀπανθρωπότητα, τῷ αἰωνίῳ παραδοθήσονται πυρί.

Τί ἐστι τὸ, *Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ*; Ἤγουν ἐν τῷ γηΐνῳ καὶ εὐτελεῖ τούτῳ πλούτῳ, καλῶς δαπανῶν εἰς τοὺς δεομένους. Τοῦτον τὸν πλοῦτον, καὶ ἄδικον μαμωνᾶ λέγει ἐν τοῖς πνευματικοῖς· ὁ δὲ τοὐναντίον καὶ ἐν ἐκείνῳ ἄπιστος.

Ὅτι ἀλλότριον τὴν τῶν κτημάτων περιουσίαν ὠνόμασεν, ὡς οὐκ ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἐπίκτητα ἡμῖν ὄντα. « Ἐγὼ γὰρ καὶ τὰ ἐμὰ καὶ τὰ ἔξωθεν, » ὡς οἱ ἔξω λέγουσιν.

Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος. Τὸ ὄνομα οὐ λέγει τοῦ πλουσίου· λέγει γὰρ ὁ Θεὸς περὶ τῶν μὴ φοβουμένων αὐτόν· *Οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου*. Ἔχει δὲ ὁ λόγος, ὡς ἦν ἐν Ἱεροσολύμοις Λάζαρός τις ὀνόματι, κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ ἐσχάτην νοσῶν πενίαν καὶ ἀῤῥωστίαν· οὐ μνημονεῦσαι λέγεται τὸν Κύριον ὡς εἰς παράδειγμα λαβόντα αὐτὸν γνωριζόμενον· μηδεὶς δὲ νομιζέτω ὅτι γέγονεν ἤδη ἀνταπόδοσις· ἔστι γὰρ παραβολὴ τὸ λεγόμενον.

Διὰ τί ἐν τοῖς κόλποις αὐτὸν Ἀβραὰμ ὁρᾷ; Ἵνα λάβῃ συναίσθησιν τῆς μισοξενίας τὸν φιλόξενον Ἀβραάμ.

Διὰ τί πρὸς τὸν Λάζαρον οὐ λέγει, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀβραάμ; Ἐπειδὴ ἐνόμιζε μνησικακεῖν αὐτῷ πάντω,· οὐκ ἔχει δὲ, ὅτι Ἔλαβες, ἀλλ' ὅτι *Ἀπέλαβες*, ὡς ἀμοιβὴν τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως. Τὸ δὲ, *Χάσμα μέγα ἐστήρικται*, τὴν τῶν δικαίων διαφορὰν αἰνίττεται πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς· αἰτεῖ δὲ τὸν Λάζαρον ἀναστῆναι, ἵν' ἰδόντες αὐτὸν, φησὶ, πιστεύσωσι· τοῖς γὰρ προφήταις, οὐχ οὕτω πιστεύουσι· τοῦτο δὲ ὅτι ὡς μύθους τοὺς προφήτας ἔχουσιν, ἐξ αὐτοῦ ἐγίνωσκεν. Ὅτι δὲ ὁ μὴ Μωσέως ἀκούων, οὐδὲ νεκροῦ ἀνισταμένου ἀκούσει, ἔδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι, μήτε Μωσέα πιστεύσαντες, μήτε τοὺς ὑπὸ Χριστοῦ ἐγερ-

CAPUT XVI.

VERS. 1. *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum*, etc. Propositum igitur tale est, ut in parabola quæ omnia non includit. Vult enim Deus universorum nos sine impedimento illi ministrare. Ostendit autem per hanc parabolam, quia si quidam voluerint omnem in terra suam relinquere substantiam; et facti sint pauperum dispensatores, participes illos divitiarum facientes, tanquam amicos et testes misericordiæ adepti, quando illis defecerit terrestris vita, locum aliquem obtinebunt; si vero non voluerint, a villicatione omnino amovebuntur, et ob suam inhumanitatem, æterno tradentur igni.

VERS. 10. Quid est illud, *Qui fidelis est in minimo?* Id est, in terrestri et tenui isto thesauro, bene prodigus in indigentes; hunc thesaurum iniquum quoque mammona dicit in spiritualibus; qui contra autem est in illo infidelis est.

VERS. 12. Alienam bonorum possessionem nominat, tanquam non ex natura, sed nobis acquisita sunt: « Ego enim et mea, et aliena, » ut gentiles dicunt.

VERS. 19. *Homo quidam erat dives*; divitis istius nomen non dicit. Dicit enim Deus de his qui non timent eum, *Non recordabor nominum eorum per labia mea*. Habet autem sermo, fuisse in Jerusalem Lazarum quemdam nomine, in hoc temporis extrema paupertate et valetudine laborans. Non meminisse Dominus dicitur, ut in exemplum præbens hominem quemdam cognitum: nemo autem arbitretur jam factam esse retributionem, nam ibi parabola est quod dicitur.

VERS. 23. Cur in sinu Abrahæ illum videt? ut exprobratorem accipiat suæ inhospitalitatis hospitalem Abraham.

VERS. 24. Cur ad Lazarum non loquitur, sed ad Abraham? Quia putabat omnino malam de se memoriam eum servare; et non dicitur, Cepisti, sed, *Accepisti* ut præmium tuæ ipsius voluntatis. *Chaos magnum firmatum est*, ad ostendendam justos inter et peccatores distantiam. Rogat autem ut Lazarus resurgat, ut videntes eum, ait, credant; prophetis enim non ita credunt: quod autem prophetas ut fabularum narratores habeant ex seipso cognoscit. Quod ille qui Moysen non audit, non mortuum resurgentem auditurus sit, ostenderunt Judæi Moysem non credentes, neque illos quos Christus susci-

Digitized by Google

taverat. Sinum vero Abrahæ divina otia sanctus Dionysius dicit.

CAPUT XVII.

Vers. 5. De antiquioribus sanctis dicit apostolus, *Per fidem vicerunt regna*: apostoli ergo id scientes, dicunt Christo: *Adauge nobis fidem*. Non petunt simpliciter fidem, non enim erant infideles, sed augmentum fidei, id est in fide confirmationem.

Vers. 7. *Quis ex vobis habens servum pascentem*; etc.... Docet his Dominicæ auctoritatis potestatem ut debitum semper a famulis obedientiam exigere; non enim, ait, gratiam esse fatebitur etsi ab illo factum fuerit quod fieri oportebat, sed non implenti, periculum est; implenti autem, nulla habetur gratia.

Vers. 21. Dicendo: *Regnum Dei intra vos est*, quid innuit? In nostris nempe esse voluntatibus, illud regnum eligere.

Vers. 22. Quid dicere vult Christus cum ait: *Venient dies quando desiderabitis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis?* Id est, ejus in terra conversationis; quamvis ultimo cum illo futuri estis. Hoc autem dixit ob tribulationes quas debebant sustinere a tyrannis.

CAPUT XVIII.

Vers. 2. Quis esse potest hic judex? dicat David: *Deus judex justus, fortis et patiens*; ut audiri potest etiam dicens: *Neque ab egressu solis, neque ab occasu, neque a desertis montibus, quoniam Deus judex, est.* Habet autem quasi propriam civitatem Deus, quamnam illam? Ecclesiam. *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.* Ista civitas imitatio est cœlestis civitatis Jerusalem. Deum non timebat, neque hominem reverebatur: Deus enim non Deum habet quem timeat, neque hominem quem revereatur; personarum enim acceptio non est apud illum.

Vers. 5. Omnis anima in Ecclesia calumniatorem virum cum reliquerit et rejecerit, et Christum amplexa fuerit, vidua est, et sollicitat omni die et nocte judicem, dicens: Vindica me ab adversario meo. Quis est autem hic adversarius contra quem precamur nocte ac die? dicat apostolus Petrus: *Filioli, adversarius vester diabolus, ut leo rugiens circuit quærens quem devoret.*

Vers. 6. Judex iniquitatis, non est Deus, ut multi loquaces dicunt, sed quidam erat judex iniquus in illo tempore, ut Chrysostomus inquit, in quem ex ipso parabolam instruit Christus. Vult autem per id ostendere non cessandum esse ab oratione. Dicendo vero, *Quanto magis Pater vester cœlestis*, alium esse iniquum judicem, alium esse Deum indicat. Sed cum intellexeris Deum esse judicem iniquitatis, non timebis dicere illum esse judicem iniquitatis et non justitiæ: *Justo enim lex non exsistit.*

A θέντας· κόλπους δὲ Ἀβραὰμ, τὰς θειοτάτας λήξεις ὁ ἅγιος Διονύσιος λέγει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ὅτι περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων ἁγίων φησὶν ὁ Ἀπόστολος· *Διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας*. Οἱ ἀπόστολοι οὖν τοῦτο εἰδότες, λέγουσι τῷ Χριστῷ· *Πρόσθες ἡμῖν πίστιν*. Οὐκ αἰτοῦσι δὲ πίστιν ἁπλῶς· οὐ γὰρ ἦσαν ἄπιστοι· ἀλλὰ προσθήκην πίστεως, τουτέστι τὴν εἰς τοῦτο βεβαίωσιν.

Ὅτι τὸ, *Τίς ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ποιμαίνοντα*, καὶ τὰ ἑξῆς, διδάσκει ὅτι τῆς Δεσποτικῆς ἐξουσίας ἡ δύναμις ὡς ὄφλημα πανταχοῦ παρὰ τῶν οἰκετῶν ζητεῖ τὴν ὑποταγήν. Οὐ γὰρ χάριν, φησὶν, ὁμολογήσει, κἂν εἰ γένοιτο παρ' αὐτοῦ πᾶν ὅπερ ἔδει
B γενέσθαι· ἀλλὰ μὴ πληροῦντος μὲν, κίνδυνος· πληροῦντος δὲ, οὐδεμία ἔσται χάρις.

Ἐν τῷ λέγειν, ὅτι *Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστι*, τί λέγει; Ὅτι Ἐν ταῖς προαιρέσεσιν ὑμῶν, φησὶ, κεῖται τὸ ἐκλέξασθαι ταύτην.

Τί λέγειν βούλεται Χριστὸς ὅτ' ἂν φῇ· *Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε*; Τουτέστι, τῆς ἐπὶ γῆς συνδιαγωγῆς αὐτοῦ· καίτοι καὶ ἔσχατον συνόντες αὐτῷ· τοῦτο δὲ ἔλεγε διὰ τὰς θλίψεις ἃς ἔμελλον ὑπομένειν ὑπὸ τῶν τυράννων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Τί ἂν εἴη ὁ κριτὴς οὗτος; Λεγέτω Δαβίδ· *Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος*· ὡς
C ἔστιν αὐτοῦ ἀκοῦσαι καὶ πάλιν λέγοντος, ὅτι *Οὔτε ἐξ ἐξόδων, οὔτε ἀπὸ δυσμῶν, οὔτε ἀπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστιν*· ἔχει δὲ ὡς πόλιν ἰδίαν ὁ Θεὸς, ποίαν ταύτην; Τὴν Ἐκκλησίαν. *Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ.* Αὕτη ἡ πόλις μίμημά ἐστι τῆς οὐρανοπόλεως Ἱερουσαλήμ. Μήτε Θεὸν φοβούμενος, μήτε ἄνθρωπον ἐντρεπόμενος· ὁ γὰρ Θεὸς οὔτε Θεὸν ἔχει ὃν φοβηθήσεται, οὐδὲ ἄνθρωπον ὃν ἐντραπήσεται· προσωποληψία γὰρ οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

Πᾶσα ψυχὴ ἐκκλησιαστικὴ ἡ τόν ποτε διάβολον ἄνδρα ἐάσασα καὶ ἀποῤῥίψασα, καὶ Χριστὸν ἐνστερνισαμένη, χήρα τυγχάνει, καὶ δέεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα τοῦ κριτοῦ, λέγουσα· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. Τίς δ' ἂν εἴη ὁ ἀντίδικος
D καθ' οὗ εὐχόμεθα νυκτὸς καὶ ἡμέρας; Λεγέτω ὁ ἀπόστολος Πέτρος· *Τεκνία, ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος διέρχεται ζητῶν τινα καταπιεῖν.*

Ὅτι ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας, οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς, ὡς οἱ πολλοὶ φλυαροῦντες λέγουσιν· ἀλλά τις ἦν κριτὴς ἄδικος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὡς ὁ Χρυσόστομος λέγει, πρὸς ὃν ἐξ αὐτοῦ τὴν παραβολὴν ποιεῖται Χριστός· βούλεται δὲ διὰ τούτου δεῖξαι, μὴ ἐκκακεῖν ἐν τῷ προσεύχεσθαι. Ἐν δὲ τῷ λέγειν, *Πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος!* ἄλλον εἶναι τὸν ἄδικον κριτὴν, καὶ ἄλλον τὸν Θεόν. Ἀλλ' ὅτε ἀκούσῃς τὸν Θεὸν κριτὴν ἀδικίας, μὴ φοβηθῇς εἰπεῖν αὐτὸν κριτὴν ἀδικίας, καὶ οὐ δικαιοσύνης· *Δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται.*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου ἡ παραβολὴ ὑποδείκνυσιν ὅτι ἐπιστημόνως δεῖ προσεύχεσθαι· πολλὰ γὰρ αὐτοῦ τὰ ἐγκλήματα. Ἐθαύμασε γὰρ αὐτὸς αὐτὸν, καὶ πολλοὺς ἑτέρους σὺν τῷ τελώνῃ κατέκρινεν. Ἀληθὲς οὖν τὸ γεγραμμένον ῥητὸν, ὅτι *Ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ.*

Ὅτι πῶς ὁ μὲν Φαρισαῖος μεγαλοῤῥημονήσας ἐπὶ τοῖς οἰκείοις δικαιώμασι καταχέκριται, ὁ δὲ Ἰὼβ ἐπὶ τούτῳ αὐτῷ μᾶλλον καὶ δεδικαίωται; Ὅτι οὗτος μὲν μηδενὸς ἀντιπίπτοντος καὶ παρακινοῦντος ἢ ἐρεθίζοντος, μεγαλοῤῥημονεῖ· ὁ δὲ ἐν μὲν τῷ εὐδοκιμεῖν, ἔκρυβεν ἑαυτόν· ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Ἐλιφὰζ ἢ τοῦ διαβόλου, ἀποδύεται τὰ ἐπιφερόμενα ἐγκλήματα. (*Τοῦ Πηλουσιώτου.*)

Ὅτι λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι *Οὐδὲν τούτων συνῆκαν, ἀλλ' ἦν τοῦτο τὸ ῥῆμα κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν*, ἤγουν περὶ τῆς ἀναστάσεως. Διὰ τί; Ἐπειδὴ οὐδέπω ᾔδεισαν ἀκριβῶς τὰ παρὰ τῶν προφητῶν ἐπ' αὐτῷ λεγόμενα, ὡς ἁλιεῖς.

Ὅτι ὁ τυφλὸς ἀκούων τῶν Γραφῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ καὶ Θεὸν εἶχεν αὐτὸν, καὶ ἐπιστομιζόμενος οὐκ ἔπαυεν· ὅθεν καὶ ἀκούει· *Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε*· ἀφίησι δὲ αὐτὸν λαλεῖν καὶ βοᾷν, τὴν πίστιν αὐτοῦ δεικνύων τοῖς συνοῦσιν.

Ὅτι φῶς γέγονεν ἡ φωνὴ τῷ τυφλῷ· ἐκ φωτὸς γὰρ ἦν ὁ λόγος ἀληθινοῦ· οὗτος ἰαθεὶς ἠκολούθει αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Διὰ τί ὁ Ζακχαῖος ὁ τελώνης ὑποδεξάμενος Χριστὸν, τοῖς ἠδικημένοις τετραπλοῦν ἀπέδωκε; Κατὰ τὸν νόμον τοῦτο πεποίηκε, τὸν κελεύοντα ἀντὶ ἑνὸς τέσσαρα πρόβατα ἀποτιννύειν. Ὁ μὲν Ζακχαῖος ἀγνοῶν ὃ ἐποίει, θερμῷ ζήλῳ φερόμενος καὶ θείῳ ἔρωτι φλεγόμενος, ἐπὶ συκομορέαν ἀνέτρεχεν· ὁ δέ γε Κύριος μυστικόν τι θεωρήσας, ἔλεγε· Κατάβηθι ἐντεῦθεν, κατάβηθι ἀπὸ τῆς συκομορέας· μνήσθητι ὅτε ὁ Ἀδὰμ γυμνωθεὶς, ὑπὸ τὴν συκῆν ἐκρύπτετο· σὺ θέλων σωθῆναι, ἐπὶ συκῆν μὴ ἀνάτρεχε· δεῖ με τοῦτο τὸ συκόμορον ξηρᾶναι, καὶ ἄλλο φυτεῦσαι σταυρόχριστον δένδρον.

Ὁ σκοπὸς τῆς παρούσης παραβολῆς, ὅλην παριστᾷ τῆς Χριστοῦ οἰκονομίας τὴν δύναμιν. Ἄνθρωπος γὰρ ὢν ἀνέβη λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν· δηλονότι ἐνανθρωπήσαντι τῷ Υἱῷ ὁ Πατὴρ καὶ ἡ τοῦ Λόγου ὑπόστασις δέδωκε τῷ προσλήμματι τὴν βασιλείαν. Οἱ δὲ μισοῦντες αὐτὸν οἱ πολῖται, αὐτοί εἰσιν οἱ Ἰουδαῖοι. Ποίους δὲ δούλους καλέσας τούτοις διένειμε τὰς δέκα μνᾶς; Τοὺς τελείους τὴν ἕξιν, τοὺς μυσταγωγεῖν ἑτέρους εἰδότας· ὑποστρέψαντος μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εὐγενοῦς, εὐγενοῦς διὰ τὴν θεότητα ὄντος, ἐντρυφήσουσι δεκαπλασιάσαντες καὶ πενταπλασιάσαντες. Ἐπάνω οὖν δέκα πόλεων ἢ πέντε γενήσονται· τουτέστι, δοξασθήσονται πλειόνως ἢ πρότερον· ἀτιμία δὲ ἔσται τοῖς ὄκνῳ νικηθεῖσι. Τῷ δὲ κρύψαντι τὸ τάλαντον, τουτέστι τὴν χάριν ἣν ἕκαστος ἔλαβε, λέγει· Διὰ τί τοῖς τραπεζίταις; τουτέστι, Διὰ τί μὴ προὔθηκας εἰς ἀπόλαυσιν τοῖς εὖ εἰδόσι δοκιμάζειν τὰ παρὰ σοῦ; Ἐγὼ γὰρ ἐλθὼν, ἔπραξα ἂν, τουτό ἐστιν, Ἀπῄτησα

VERS. 10. Pharisæi et publicani parabola ostendit oportere scienter orare. Multa enim illius erant peccata: seipsum admirabatur, et multos cæteros cum publicano condemnabat. Verum igitur est quod scriptum est verbum, *Justus perit in justitia sua.*

VERS. 14. Quomodo Pharisæus quidem superbiens in propriis justitiis condemnatur, Job autem in eodem magis justificatur? Quia ille quidem nemine contradicente vel turbante aut excitante, superbit; hic vero cum laudatur se abscondit; et cum accusatur ab Eliphaz vel a diabolo, illata crimina repellit. (*Ita Pelusiota.*)

VERS. 34. Dicit evangelista: *Nihil horum intellexerunt, sed erat verbum istud absconditum ab eis.* Id est, de resurrectione, quare? Quia nondum recte sciebant quæ de illo a prophetis dicebantur, utpote piscatores.

VERS. 35. Cæcus audiens Scripturas, illum ut Filium David et Deum habuit, et clamare non cessavit. Unde audit, *Fides tua te salvum fecit.* Sinit eum autem loqui et clamare, ut ostendat præsentibus ejus fidem.

VERS. 42. Lux facta est vox sua cæco, e luce enim erat veritatis sermo. Iste sanatus sequebatur eum.

CAPUT XIX.

VERS. 8. Cur Zachæus publicanus qui Christum excepit, his quos defraudavit quadruplum reddit? Secundum legem hoc fecit præcipientem pro una quatuor oves solvere. Zachæus quidem nesciens quod agebat, ardenti zelo motus et divino amore flagrans, in sycomorum ascendit. Dominus autem mysteriosum quid cernens dixit. Descende inde, descende a sycomoro: memento Adam nudatum, sub ficu se abscondisse; tu volens salvari, in ficum non ascende: oportet me hanc sycomorum siccare, et aliam plantare Christi crucifixi arborem.

VERS. 12. Propositum præsentis parabolæ, universam instituti Christi virtutem exhibet. Homo enim cum esset, ascendit accipere sibi regnum; evidenter homini facto Filio Pater et Verbi persona dedit assumptæ humanitati regnum. Cives autem qui eum oderant, Judæi sunt. Quos vero servos vocans, divisit eis deeem mnas? Perfectos moribus, alios initiare scientes. Reverso post acceptum regnum homine nobili, nobili quidem ob divinitatem, lætabuntur qui decuplum fecerant, et qui quintuplum; nam super decem aut quinque civitates fient: id est, Glorificabuntur magis quam antea. Dedecus autem erit his qui pigritia superati sunt. Ei qui talentum abscondit, id est gratiam quam quisque recepit, dicit: Quare non dedisti tabulariis, id est, Cur non proposuisti in usuram his qui bene noverant probare quæ erant apud te? Ego enim veniens exegissem, id est, Rogavissem cum usura quod meum erat. Et illi quidem bona receperunt; hi autem qui nolue-

Digitized by Google

runt hominem nobilem regnare super se, interfecti sunt coram eo. Dicit autem quæ passi sunt postremo in expugnatione urbis; et in timendo ejus adventu, omnes ut interfectioni, supplicio tradentur.

Vers. 41. Flevit super Jerusalem benignus Dominus, ut ostenderet se de illa dolere; inde post quinque et triginta annos ab ejus ascensione, expugnatio facta est, Deo spatium pœnitentiæ erga illam præstante. *Si cognovisses et tu quæ ad pacem tibi*, id est, quod utilia et necessaria ad pacem cum Deo habendam, per fidem et gratiam essent, non tales tribulationes te circumdedissent; sed abscondita sunt, inquit, ab oculis tuis; id est, libenter scire noluisti. *Tempus* autem *visitationis tuæ*, illa dicitur quam fecit descendens utque eos visitans.

CAPUT XXI.

Vers. 2. Vidua obola duo obtulit, hæc enim sunt minuta, accepit autem abundantius; quia totam suam vitam largiens, magno animo obtulerat.

CAPUT XXII.

Vers. 15. Dicendo, *Desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*, ostendit se sponte sua passum esse.

Vers. 27. Quomodo intelligitur quod dicit : *In medio vestrum sum sicut qui ministrat?* De humanitate sua hoc dicit.

Vers. 30. *Ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo.* Propter sanctorum illic felicitatem dicit per metaphoram convivantium cum regibus.

Vers. 31. Cur alios linquens, Petrum alloquitur, *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum?* Ut illum moneret ne in se confidat. Quid est cribrare? agitare, nocere; mos enim est Satanæ hos qui probantur appetere, ut videmus in Job.

Vers. 32. Dicendo, *Ego rogavi pro te*, ostendit se ut hominem rogare. *Conversus confirma fratres tuos*, ne in desperationem cadant, id est, flas robur et magister eorum qui per fidem ambulant.

Vers. 35. Quomodo postquam dixit non peram, pecuniam, baculum et alia habeant, nunc dicit : *Qui habet sacculum tollat, similiter et peram; et qui non habet, vendat tunicam suam et emat gladium?* Prius illorum virtutem tentare volens, ostendebat nihil habentes, nihil illis defuturum ex his ad prædicationem, tanquam ad gentes euntibus. Posterius autem circa passionem, illos nunc manentes in Judæa paupertatem indicat, quod privabuntur omnibus modo, et esurient, et nudi erunt, et in his suam philosophiam exhibebunt. Adhuc autem et id dicit ut modesti esse discant; adhuc, ut ex se aliquid inferant, non autem, ut socerdes, totum ex

A σὺν τόκῳ τὸ ἐμόν· καὶ οἱ μὲν ἀπέλαβον τὰ ἀγαθά· οἱ δὲ μὴ θελήσαντες τὸν εὐγενῆ ἄνθρωπον βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς, κατεσφάγησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Λέγει δὲ ἅπερ ἔπαθον ἔσχατον ἐν τῇ ἁλώσει· καὶ ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτοῦ ἐλεύσει, πάντες ὡς σφαγῇ τῇ κολάσει παραδοθήσονται.

Ὅτι ἐδάκρυσεν ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ὁ φιλάνθρωπος Κύριος· ἵνα δείξῃ ὅτι λυπεῖται περὶ αὐτῆς, ὅθεν καὶ μετὰ τριακονταπέντε ἔτη τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, ἡ ἅλωσις γέγονεν, ἀναβολὴν μετανοίας τοῦ Θεοῦ ποιουμένου περὶ αὐτῆς. Τὸ δὲ, *Εἰ ἔγνως καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην*, τοῦτό ἐστιν, ὅτι Χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ εἰρηνεῦσαι Θεῷ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς χάριτος, οὐκ ἂν τοιαῦταί σε θλίψεις περιέμενον, ἀλλ' ἐκρύβη, φησὶν, ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου· ἀντὶ τοῦ,
B Ἑκουσίως οὐκ ἠθέλησας εἰδέναι. *Καιρὸν* δὲ λέγει *τῆς ἐπισκοπῆς σου*, ἣν αὐτὸς ἐποιήσατο κατελθὼν ὡς ἐπισκεψόμενος αὐτούς.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ὅτι ἡ χήρα δύο ὀβολοὺς προσήγαγε· ταῦτα γάρ εἰσι τὰ λεπτά· προσεδέχθη δὲ ὑπερβαλλόντως· ὅτι ὥσπερ ἀποκτωμένη ὅλον αὐτῆς τὸν βίον, μεγαλοψύχως πάντα προσήγαγεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ὅτι εἰπὼν, *Ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν*, δείκνυσιν ὅτι ἑκουσίως ἔπαθεν.

Πῶς νοεῖται τὸ λέγειν αὐτὸν, *Ἐγὼ ἐν μέσῳ ὑμῶν
C εἰμι ὡς διακονῶν;* Τοῦτο διὰ τὸ πρόσλημμα λέγει.

Τὸ, *Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου*, διὰ τὴν τῶν ἁγίων ἐκεῖσε λαμπρότητα λέγει, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν συναριστώντων τοῖς βασιλεῦσιν.

Διὰ τί τοὺς ἄλλους ἀφεὶς, πρὸς τὸν Πέτρον φησὶ, *Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον;* Ἵνα παιδεύσῃ αὐτὸν μὴ ἑαυτῷ θαῤῥεῖν. Τί δέ ἐστι σινιάσαι; Ταράξαι, βλάψαι· ἔθος γὰρ τῷ Σατανᾷ τοὺς εὐδοκιμοῦντας ἐξαιτεῖσθαι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ Ἰώβ.

Τὸ δὲ λέγειν αὐτὸν, *Ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ*, ἔδειξεν ὅτι ὡς ἄνθρωπος προσεύχεται· τὸ δὲ, *Ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου*, ἵνα μὴ
D εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπέσωσιν, ἀντὶ τοῦ, Γενοῦ στήριγμα καὶ διδάσκαλος τῶν διὰ πίστεως ἰόντων.

Πῶς πρὸ τούτου μὲν πήραν καὶ χαλκὸν καὶ ῥάβδον καὶ τὰ ἄλλα λέγει μὴ κεκτῆσθαι, νῦν λέγει, ὅτι Ὁ ἔχων, φησὶ, *βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν;* Κατ' ἀρχὰς μὲν πεῖραν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως διδοὺς, ἔδειξεν ὅτι ἐκεῖνον ἔχοντες, οὐδενὸς δέονται τούτων εἰς τὸ κήρυγμα, ὡς πρὸς τὰ ἔθνη ἀπερχόμενοι· πρὸς δὲ τῷ τέλει τοῦ πάθους, τὴν ἐν Ἰουδαίᾳ νῦν ἐσομένην αὐτῶν πτωχείαν αἰνίττεται, ὅτι στερηθήσονται παντελῶς καὶ πεινάσουσι καὶ γυμνοὶ ἔσονται, καὶ ἐν τούτοις τὴν οἰκείαν φιλοσοφίαν ἐνδείξονται. Ἔτι δὲ τοῦτο λέγει, ἵνα καὶ μετριάζειν μάθωσιν· ἔτι δὲ, ἵνα

καὶ παρ' ἑαυτῶν τι εἰσενέγκωσιν, ἀλλὰ μὴ τὸ πᾶν ὥσπερ ἐν ἀψύχοις τισὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς νομίζηται. Ἐν δὲ τῷ λέγειν ἀγοράσαι μαχαίρας, τὴν ἔφοδον τῶν Ἰουδαίων προλέγει τὴν κατ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγων δι' αἰνίγματος· καθαρῶς δὲ οὐ βούλεται λέγειν τὴν προδοσίαν, ἵνα μὴ θορυβήσῃ αὐτούς. Εἰπόντων δὲ, *Ἰδοὺ, Κύριε, ὧδε δύο μάχαιραι*, καὶ τὸ λεχθὲν μὴ συνιέντων, αὐτός φησιν· *Ἱκανόν*. Εἰ μὲν οὖν ἀνθρωπίνης βοηθείας ἐδεῖτο, οὐδὲ εἰ ἑκατὸν ἦσαν μάχαιραι ἱκαναὶ ἦσαν· ἐπειδὴ δὲ μὴ τοῦτο, καὶ αἱ δύο περιτταί· ὥστε χάριν μηνύσεως τῆς προδοσίας ταῦτα λέγει· ἵνα γνῶσιν ὅτι προεγίνωσκεν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ χρῆσθαι τὰ εἰρημένα.

Ὅτι, *Ἴδρωσεν ὡσεὶ θρόμβους αἵματος*, τὴν ἀνθρωπότητα δηλῶν· τὸ δὲ, *Ἐνίσχυσεν αὐτὸν ἄγγελος*, οὐχ ὡς δεόμενον, ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥητὸν τὸ λέγον· *Καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ*· τοῦτό ἐστι, Διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θαυμασιότητος δοξολογῶν αὐτὸν ὁ ἄγγελος ἐφαίνετο, οἷα λέγων· Σή ἐστιν ἡ ἰσχὺς, Δέσποτα· σὺ γὰρ ἴσχυσας κατὰ θανάτου, ἐλευθερώσας τὸ γένος τὸ τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ὅτι ἄπιστος ἦν ἡ κατηγορία ἣν κατηγορεῖτο Χριστὸς ὑπὸ Ἰουδαίων· οὔτε γὰρ φόρον ἐκώλυσε Καίσαρι δοῦναι, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ αὐτὸς δέδωκεν· οὔτε γὰρ βασιλεῦσαι ἠβούλετο, ἀλλὰ καὶ βουλομένων αὐτῶν τοῦτο ποιῆσαι, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Ἀλαζονικὸς οὐκ ἦν· πεζὸς γὰρ ὥδευε· καὶ τοῦτο ἐνόησε μὲν ὁ Πιλάτος· ἐρωτᾷ δὴ χλευάζων αὐτούς· *Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*, εἰ καὶ ὁ Κύριος τὸ ὄντως εἶναι βασιλεὺς οὐκ ἀρνεῖται.

Διὰ τί πρὸς Ἡρώδην παρὰ Πιλάτου πεμφθεὶς, οὐδὲ ἀποκρίνεται; Ἐπειδὴ οὐκ ἔδει πρὸς ἄνθρωπον ἀποκρίνεσθαι οὐδὲν ἄξιον ἀποκρίσεως ἔχοντα· πάλιν δὲ οὐδὲ διδασκαλίας ἦν ὁ καιρὸς, οὐδὲ ἐπιδείκνυσθαι σημείων δύναμιν, τῷ πρὸς τεραστίων ὄψιν φιλοθεάμονι μᾶλλον, ἢ σημεῖα θείας δυνάμεως ἰδεῖν βουλομένῳ.

Ὅτι Ἡρώδης χλευάζει τὸ σεμνὸν καὶ τίμιον· μαρτυρεῖ δὲ δι' ὧν χλευάζει ὅτι μηδὲν ἄδικον ἔπραξε Χριστός· οὐ γὰρ ἐσθῆτος ἔδει λαμπρᾶς ἐπὶ τοῦ κακόν τι δεδρακότος ἢ εἰρηκότος· ὅθεν Ἰουδαῖοι καὶ οὕτω καταισχύνονται, ἐκ τοῦ δικαστηρίου καὶ τῆς κατηγορίας αὐτῶν, ἀπιόντος τοῦ κατηγορουμένου μετὰ λαμπρᾶς ἐσθῆτος· εἰ καὶ διαπαίζων Ἡρώδης ἐποίει τοῦτο· οὐκ ἂν δὲ τοῦτο διεπράξατο εἴπερ ὀργῆς ἦν καιρός. Μαρτυρεῖ δὲ αὖθις καὶ ὁ Πιλάτος ὅτι ψῆφος ἦν αὕτη τοῦ Ἡρώδου, μηδὲν ἠδικηκέναι τὸν Κύριον, ἐξ ὧν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας [εἶπε], ὅτι *Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τουτονὶ ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ ὧν κατηγορεῖτε αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης*.

Ὅτι πάτριον ἦν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἀπολύειν ἕνα· ὅπερ εἰδὼς ὁ Πιλάτος, συνεβούλευσε τοῦτον μᾶλλον ἀπολῦσαι, ἀλλ' ὁ φθόνος οὐκ εἴασεν.

A Dei virtute exspectent. Dicendo, gladium emat, Judæorum in se invasionem dicit, loquens per ænigmata; clare autem non vult de proditione loqui, ne illos conturbet. Cum dicunt, *Ecce, Domine, duo gladii hic*, et dicta non intellexerunt, ipse dicit: *Satis est*. Si quidem igitur humano auxilio eguisset, non vel centum gladii satis fuissent; quoniam autem illud non est, duo nimis sunt; ita ut ad innuendam proditionem ita loquatur, ut cognoscant quia præsciret, et non ad adhibenda quæ dicebat.

Vers. 44. *Sudavit quasi guttas sanguinis*, humanitas ita ostenditur. *Angelus confortatus est eum*, B non ope indigentem, sed ut impleretur verbum quod dicebat: *Confortentur eum omnes angeli Dei*; id est, ob magnitudinem prodigii glorificans eum angelus apparuit talia dicens: Tua est virtus, Domine; nam tu contra mortem prævalens, liberasti genus hominum.

CAPUT XXIII.

Vers. 2. Incredibilis erat accusatio qua accusabatur Christus a Judæis. Non enim tributum vetuerat dare Cæsari, sed potius illud ipse solvit; non enim regnare volebat, sed volentibus turbis id facere, abiit inde. Superbus non erat, nam pedibus C ambulabat: et hoc intellexit quidem Pilatus. Interrogat igitur, hos illudens, *Tu es rex Judæorum?* quamvis Dominus regem revera se non negat.

Vers. 7. Cur ad Herodem a Pilato missus, nihil respondet? Quia non respondendum est homini qui nihil responsione dignum habet. Simul et docendi non erat tempus, neque ostendendi signorum virtutem, homini spectaculorum stupendorum magis avido, quam signa divinæ virtutis videre volenti.

Vers. 11. Herodes illudit quod nobile et honorandum est. Attestatur autem hæc ipsa irrisio Christum nihil noxii admisisse. Non enim oportebat veste induere regali hominem qui mali aliquid D aut fecisset aut dixisset. Inde Judæi etiam ipsi erubescunt ex eorum tribunali et accusatione excuntem, accusatum veste regali indui. Etsi per ludum Herodes hoc gesserit, non illud tamen fecisset, quoniam iræ tempus erat. Testatur rursum et Pilatus suum esse idem ac Herodis suffragium, nihil criminis in Domino esse. Ex quo principibus sacerdotum et magistratibus dicit. (Vers. 14.) *Obtulistis mihi hominem hunc avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accusatis, sed neque Herodes.*

Vers. 17. Mos erat illis per diem festum dimittere unum: Quod sciens Pilatus, proposuit illum potius dimittere, sed invidia non consensit.

Digitized by Google

VERS. 28. Cur increpat flentes mulieres quando ad crucem ibat? Ut τροπαιοῦχος mortis. Illi enim qui invite moritur commiseratio solatium affert, illi autem qui libenter, injuriam facit. Ideo increpavit illas, et futura evenienda prædixit, quæ Romanorum bellum induxit.

VERS. 31. Lignum viride scipsum dicit, ob divinam in suo corpore vitam immortalem, et fructus et flores producentem. Quod autem dicit, tale est: Si me, inquit, tantis et tam sævis oneraverunt opprobriis Romani milites et illorum præfectus Pilatus, quid facient vobis ligno arido et sterili, Judæorum populo, bellantia Romanorum agmina, nullam in ipso Judæorum populo mirabilium et fructum justitiæ habentium rerum cernentes, quarum causa justum foret illos honore et venia dignos haberi ab ipsis? imo vero comburent vos ut lignum aridum, id est, vos expugnabunt ob vestram in Salvatorem impietatem.

VERS. 39. Quomodo Matthæus quidem et Marcus duos dicunt latrones Christo improperare in cruce, Lucas vero unum tantum? quoniam in initio duo latrones similia Judæis conviciabantur, illos blandientes si forte aliquam opem apud illos invenerint. Sed postquam quæ exspectabant inutilia visa sunt, unus e latronibus et in se reversus est, et alterum ad idem exhortabatur. Unde autem unus in se reversus est, nondum enim viderat quæ facta sunt in cruce prodigia? E verbis fortasse quibus Christus libere Patrem compellabat, *Pater, dimitte illis hoc peccatum, nesciunt enim quod faciunt.*

VERS. 42. Matthæus quidem et Marcus festinantes alia narrare usque ad illud, Latrones improperabant ei, reliquam gestorum in cruce historiam prætermiserunt. Lucas autem priora præteriens, tanquam ab aliis dicta, quæ prætermiserant illi, in est, unius latronis conversionem narrat, incipiendo a verbis quæ dixit Dominus: *Pater, dimitte illis.*

VERS. 43. Quomodo Domini promissio ad latronem impleta est? tanquam a Deo facta. Si enim in inferno, et in cœlo adest, sed etiam in paradiso, ut Deus, Apostolo dicente, *Ne sine nobis consummentur*, quomodo excepit latro paradisum? quia non illa est promissio de qua Paulus dicit, sed cœlestia bona. Non enim in paradisum nobis a Deo promittitur intrare. Ubi impletum est quod dixit: *Quando exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum?* Hoc in cruce impletum est et in ascensione. In cruce quidem, quia incepit multos attrahere cum centurio videns quæ fiebant glorificavit Deum, et latro non videns. Percutiebant autem pectora sua Judæorum aliqui, commoti admodum et ad conversionem tendentes.

CAPUT XXIV.

VERS. 15. Cur apparet discipulis euntibus Emmaum? Quoniam interim incredulitate laborabant.

Διὰ τί ἐπιτιμᾷ τὰς κλαιούσας γυναῖκας ὅτε ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἤρχετο; Ὡς τροπαιοῦχος τοῦ θανάτου· τῷ μὲν γὰρ ἄκοντι συμπάθεια παράκλησιν φέρει· τῷ δὲ ἑκόντι, ὕβριν· διὰ τοῦτο ἐπετίμησε ταύτας· καὶ τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι προεμήνυσεν, ἅπερ ὁ Ῥωμαίων πόλεμος εἰργάσατο.

Ξύλον ὑγρὸν ἑαυτὸν λέγει, διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ θείαν ζωὴν τὴν ἀμάραντον, καὶ τὸ ἔγκαρπον καὶ εὐθαλές· ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ ἐμὲ, φησὶ, τοιαύταις δειναῖς ὑποβεβλήκασιν ἀτιμίαις οἱ Ῥωμαίων στρατιῶται καὶ ὁ τούτων στρατηγὸς Πιλᾶτος, τί δράσουσιν ὑμῖν τῷ ξηρῷ ξύλῳ καὶ ἀκάρπῳ τῷ λαῷ τῶν Ἰουδαίων προσπολεμοῦντα τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα, μηδὲν ἐπ' αὐτῷ τῷ λαῷ τῶν Ἰουδαίων δηλονότι τεθαυμασμένων καὶ καρπὸν δικαιοσύνης ἐχόντων βλέποντες, ἐφ' οἷς ἦν εἰκὸς τιμῆς καὶ φειδοῦς ἀξιωθῆναι τῆς παρ' αὐτῶν; μᾶλλον δὲ κατακαύσουσιν ὑμᾶς ὥσπερ ξύλον ξηρὸν, ἤγουν πολιορκήσουσι τῆς εἰς τὸν Σωτῆρα δυσσεβείας ἕνεκεν.

Πῶς Ματθαῖος μὲν καὶ Μάρκος τοὺς δύο λέγουσι λῃστὰς ὀνειδίσαι τὸν Κύριον, Λουκᾶς δὲ τὸν ἕνα; Ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν οἱ δύο λῃσταὶ παραπλήσια τοῖς Ἰουδαίοις ἐφθέγγοντο, χαριζόμενοι αὐτοῖς, εἴπως τινὰ βοήθειαν εὕροιεν παρ' αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ ἅπερ προσεδόκων ἤργησαν, θάτερος τῶν λῃστῶν, αὐτός τε ἀνένηψε καὶ τὸν ἄλλον εἰς τοῦτο προετρέπετο. Πόθεν δὲ ὁ εἷς ἀνένηψεν; οὔπω γὰρ ἦν τὰ κατὰ τὸν σταυρὸν θεασάμενος θαύματα. Ἐκ τῶν λόγων ἴσως ὧνπερ ὁ Κύριος παῤῥησίᾳ εἶπεν πρὸς τὸν Πατέρα· *Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν.*

Ὅτι ὁ μὲν Ματθαῖος καὶ Μάρκος ἐπειγόμενοι πρὸς ἕτερα εἰπόντες ἕως οὗ ὠνείδιζον αὐτὸν οἱ λῃσταὶ, τὰ λοιπὰ τῆς ἱστορίας τῆς περὶ τὸν σταυρὸν παρέλιπον, Λουκᾶς δὲ ἀφέμενος τῶν προτέρων, ὡς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰρημένων, τὰ παραλειφθέντα ἐκείνοις, τουτέστι τὴν τοῦ ἑνὸς λῃστοῦ ἐπίγνωσιν ἱστορεῖ, ἀπὸ τῆς φωνῆς ἀρξάμενος ἣν ὁ Κύριος εἶπεν· *Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς.*

Πῶς ἡ τοῦ Δεσπότου ὑπόσχεσις εἰς τὸν λῃστὴν πεπλήρωται; Ὡς Θεοῦ· εἰ γὰρ καὶ ἐν ᾅδῃ ὑπῆρχε, καὶ ἐν οὐρανῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ ὡς Θεός. Ὅτι καὶ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· *Ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι*, πῶς ἀπέλαβεν ὁ λῃστὴς τὸν παράδεισον; Ὅτι οὐχ αὐτή ἐστιν ἡ ἐπαγγελία ἣν Παῦλος λέγει, ἀλλὰ τὰ οὐράνια ἀγαθά· οὐ γὰρ εἰς παράδεισον ἡμῖν ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς εἰσελθεῖν.

Ποῦ πεπλήρωται τὸ λεγόμενον, ὅτι *Ὅτ' ἂν ὑψωθῶ, τότε πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν*; Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πεπλήρωται, καὶ ἐπὶ τῆς ἀναλήψεως· ἐπὶ μὲν τοῦ σταυροῦ, ὅτι ἤρξατο σαγηνεύειν πολλοὺς, ὅθεν καὶ ὁ ἑκατόνταρχος ἰδὼν τὰ γινόμενα, ἐδόξασε τὸν Θεόν· καὶ ὁ λῃστὴς, μὴ ἰδών. Ἔτυπτον δὲ καὶ τὰ στήθη τῶν Ἰουδαίων τινὲς, κατανυττόμενοι πάντως καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἐρχόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Διὰ τί ἐπιφαίνεται τοῖς μαθηταῖς τοῖς πορευομένοις εἰς Ἐμμαοῦς; Ἐπειδὴ ἀπιστίᾳ εἴχοντο τέως· καὶ

πῶς, ἄκουσον. Λέγουσι γὰρ, ὅτι Ἡμεῖς ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστι· καὶ τῶν γυναικῶν δὲ οἱ λόγοι ὡσεὶ λῆρος ἐφάνησαν, καὶ ἄλλα λέγουσιν τοιαῦτα πολλά.

A Quomodo, audi. Dicunt enim: Nos sperabamus quia ipse est; et mulierum sermones quasi nugas æstimant, et alia dicunt multa similia.

Διὰ τί μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁμιλῶν αὐτοῖς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν; Ἵνα εἰς πλείονα πόθον αὐτοὺς ἐφελκύσηται, ἄλλως τε δὲ καὶ οὐκ εἶχε, φησὶν, ἔτι τὸ σῶμα τὸ θεῖον ἐκεῖνο οὕτως ὡς πρότερον συνδιάγειν μετ' αὐτῶν ἀεί· λεπτότερον γὰρ ἦν καὶ θεοειδέστερον.

VERS. 31. Cur post resurrectionem dum confabularetur cum eis, evanuit ab oculis eorum? Ut ad majus desiderium illos adduceret, aliter autem non habet, dicit, corpus istud divinum adhuc vobiscum ut antea semper conversari; subtilius enim divinius factum est.

Ὅτι οὐκ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ εὗρον τοὺς δώδεκα καὶ ἀπήγγειλαν τὰ κατὰ τὸν Κύριον καὶ τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ μετά τινας ὥρας ὅσας εἰκὸς ἦν αὐτοῖς ποιῆσαι τὸ διάστημα τῶν ἑξήκοντα σταδίων βαδίζοντας· ἐν αἷς διὰ μέσου καὶ ὁ Δεσπότης ὤφθη τῷ Σίμωνι. Κἀκεῖνοι μὲν ἔλεγον τοῖς δυσὶ ὅτι ὄντως ἠγέρθη ὁ Κύριος καὶ ὤφθη τῷ Σίμωνι· αὐτοὶ δὲ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου. *Ταῦτα δὲ*, φησὶ, *λαλούντων αὐτῶν, αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, οὐκέτι κρατουμένων τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.*

VERS. 35. Non in ipsa hora invenerunt duodecim et narraverunt de Domino et de itinere, sed post aliquot horas, quantum necesse fuit ut eundo percurrerent sexaginta stadiorum iter. Interea Dominus apparuit quoque Simoni, et alii dicebant B his duobus quia vere surrexit Dominus et apparuit Simoni; isti autem narrabant quæ gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. *Dum autem loquuntur*, dicit evangelista, *ipse stetit in medio eorum, non oculis suis fidentium.*

Ὅτι τὸ, *Εὐλογήσας αὐτοὺς ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν*, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας χρὴ νοεῖν γεγονέναι.

VERS. 51. *Benedicens eis ferebatur in cœlum*, post quadraginta dies factum esse intelligendum est.

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

SCHOLIA IN JOANNEM.

Ex iisdem membranis bibliothecæ Vaticanæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

C

Διὰ τί ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο; Ἵνα μὴ τῇ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν κατὰ σάρκα γεννήσει ἀκολουθῶν, νομίσωσι τὸν Χριστὸν οἱ ἄνθρωποι ψιλὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' οὖν οὐδὲ οὗτος τῆς οἰκονομίας ἠμέλησεν· ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνοι τὰ κατὰ σάρκα λέγοντες, τῆς θείας γεννήσεως ἠμέλησαν. Διὰ τί εἶπεν, *Ἐν ἀρχῇ*; Διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους τὸ πρεσβύτερον τιμᾷν, καὶ τίθεσθαι Θεόν. Διὰ τί, ἀφεὶς τὸν Πατέρα, περὶ τοῦ Υἱοῦ διαλέγεται; Διότι ἐκεῖνος δῆλος ἦν, κἂν μὴ ὡς Πατὴρ, ἀλλ' οὖν ὡς Θεός· ὁ δὲ Υἱὸς ἠγνοεῖτο. Τὸ δὲ, *Ἦν*, οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ, εἰ μὴ τοῦ εἶναι δηλωτικὸν καὶ ἀπείρως εἶναι. *Λόγον* δὲ αὐτὸν καλεῖ, ἵνα μὴ παθητὴν τὴν γέννησιν ὑπολάβωμεν, καὶ διὰ τὸ ἀπαγγεῖλαι τὰ τοῦ Πατρός. Διὰ τί Λόγον εἶπεν μετὰ τῆς τοῦ ἄρθρου προσθήκης; Ὅπως τῶν λοιπῶν λόγων χωρίσῃ· οὐσία γὰρ ἀπαθὴς οὗτος καὶ Θεός. Ὅτι Θεὸν καὶ Θεὸν εἰπὼν (καὶ γὰρ, Θεὸς, φησὶν, *ἦν ὁ Λόγος*), οὐχ ἐμφαίνει τι μέσον τῆς θεότητος· ἐπειδὴ οὐχ ἧττον Θεὸς ὁ Υἱός.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. Cur a theologia incepit? Ne si aliorum evangelistarum de generatione secundum carnem narrationem secutus esset, habeant Christum homines ut merum hominem; sed igitur neque Joannes incarnationem neglexit, neque alii quæ de carne erant dicentes divinam ejus generationem parum curaverunt. Cur dicit: *In principio*? Quia homines quod vetus magis est honorant et Deum statuunt. Cur Patrem mittens, de Filio disserit? Quia ille noscebatur etsi non ut Pater, sed tamen ut Deus. Filius autem non cognoscebatur. Hæc vox, *Erat*, nihil aliud ostendit nisi esse evidenter et infinite. *Verbum* autem illum vocat, ne generationem passibilem supponamus, et quia quæ Patris sunt nun- D tiabat. Cur verbum vocat cum appositione articuli? Ut a reliquis Verbis distinguat; substantia enim impassibilis ille et Deus. Deum et Deum nominando, nam *Deus*, ait, *erat Verbum*, non indicat aliquid medium in divinitate; cum non minus Deus sit Filius.

Ὅτι διὰ τοῦ, *Ἐν ἀρχῇ ἦν*, τὸ ἀΐδιον αὐτοῦ δείκνυσι· διὰ δὲ τοῦ, *Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν*

VERS 2. Dicendo, *In principio erat*, æternitatem A ejus ostendit; *Erat in principio apud Deum*; ne ar-

Digitized by Google

bitreris, inquit, præcessisse exsistentiam Patris; ut A enim solis splendor qui ex ipsa natura solis est, non posteriorem esse dicimus solis naturæ, ita et Verbum ex eo est nec eo posterius est.

VERS. 3. *Omnia per ipsum facta sunt* : id est, non solum sensibilia et visibilia, sed etiam spiritualia.

Non oportet autem finalem notam non ad *in* apponere ut faciunt hæretici dicentes : *quod factum est in ipso vita erat* ; volentes Spiritum sanctum creaturam dicere. Deinde de creatione loquens, adjicit de providentia : Ut enim non dubitemus quomodo fecerit dicit, *In ipso vita erat;* id est, in ipso omnia vivunt, et in ipso providentur ; et quod de Patre dicitur : *In ipso vivimus, movemur et sumus.*

VERS. 4. Quid est : *Vita erat lux hominum ?* B spiritualem dicit lucem animam ipsam illuminantem.

VERS. 5. Quid est *: Lux in tenebris lucet ?* Tenebras vocat aut mortem aut errorem. Gregorius autem magnus de carne Christi intelligit; alii autem lucem dicunt doctrinam esse. *Tenebræ eam non comprehenderunt.* Quia neque error illum superavit, neque mors, neque humanæ passiones.

VERS. 6. *Fuit*, non natus est, esse simpliciter ostendit; sed missionis ipsius modum indicat.

VERS. 9. *Illuminat omnem hominem*, et quomodo multi sunt sine luce? veniens enim in omnem hominem illuxit.

VERS. 10. *Et mundus eum non cognovit* : mun- C dum ibi quod terrestre et ignobile est vocat, et quod mundo adhæret.

VERS. 11. *In propria venit*, de Judæis dictum est, tanquam præcipuo et potenti populo. Quem locum linquens qui omnia replet, venit? Locum quidem nullum mutavit, sed ad nos descendendo hoc fecit.

VERS. 12. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri :* Non dixit fecit eos, *sed dedit eis potestatem. Et Verbum caro factum est ;* non natura ejus in carnem transmutata, sed manente quod erat, et formam servi accipiente. *Factum est*, dicitur materialiter, ut ita dicam, ob eos qui contendunt eum fuisse fantasticum.

VERS. 14. Quid est, *Habitavit in nobis? Habitavit* D non idem sonat ac habitat; ita ut ex hoc sequatur quod *Verbum caro factum est.* Divinus quidem apostolus Paulus Verbi cognitionem habere ex parte dicit. Magnus autem evangelista Joannes, vidisse dicit *plenam gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis.* Et nusquam quidem sanctus Paulus cognitionem tanquam Dei Verbi ex parte habere dicit; nam ex operationibus tantum quodammodo cognoscitur. Cognitio enim de illo secundum substantiam et personam, pariter omnibus angelis et hominibus exstat inaccessa et in nullo nulli habenda. Sanctus autem Joannes perfectum pro hominibus incarnationis Verbi sermonem faciens, gloriam Verbi ut

A Θεόν, δηλοῖ, ὅτι Μὴ νομίσῃς πρεσβυτέραν εἶναι, φησὶ, τὴν ὕπαρξιν τοῦ Πατρός· ὡς γὰρ τὸ ἀπαύγασμα τοῦ ἡλίου ἐξ αὐτῆς ὂν τῆς τοῦ ἡλίου φύσεως, οὐχ ὕστερον εἶναί φαμεν τῆς ἡλιακῆς φύσεως· οὕτω καὶ ὁ Λόγος, καὶ ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὕστερον αὐτοῦ.

Ὅτι τὸ, *Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο*· τουτέστιν οὐ τὰ αἰσθητὰ καὶ ἁπτὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ νοητά.

Οὐ χρὴ δὲ τὴν τελείαν στιγμὴν οὐδὲ ἐν ἐπιθεῖναι, κατὰ τοὺς αἱρετικούς· ἐκεῖνοι γὰρ οὕτως λέγουσιν· Ὃ γέγονεν, ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν· βουλόμενοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, κτίσμα λέγειν. Εἶτα εἰπὼν περὶ τῆς δημιουργίας, ἐπάγει καὶ περὶ τῆς προνοίας. Ἵνα γὰρ μὴ ἀπιστῶσιν ὅτι πῶς ἔκτισε, λέγει· *Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν*· τουτέστιν ὅτι ἐν αὐτῷ ζῇ πάντα, καὶ ἐν αὐτῷ προνοεῖται· ὃ καὶ περὶ τοῦ Πατρός· *Ὅτι ἐν αὐτῷ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν.*

B Τί ἐστι, *Καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων*; Νοητὸν φῶς λέγει τὴν ψυχὴν φωτίζον αὐτήν.

Τί ἐστιν, ὅτι *Τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει*; Σκοτίαν λέγει, ἢ τὸν θάνατον, ἢ τὴν πλάνην. Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος, τὴν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ λέγει· ἄλλοι δὲ τὴν διδαχὴν λέγουσι φῶς.

Ἡ σκοτία δὲ αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Ἐπειδὴ οὔτε ἡ πλάνη ἐνίκησεν αὐτὸν, οὔτε θάνατος, οὔτε τὰ ἀνθρώπινα πάθη.

Ἐγένετο, οὐ τὸ ἐγεννήθη ἢ τὸ εἶναι ἁπλῶς δηλοῖ, ἀλλὰ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς τὸν τρόπον δηλοῖ.

Τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον. Καὶ πῶς ἀφώτιστοι πολλοί; Τό γε ἧκον εἰς αὐτὸν, πάντα ἐφώτισεν.

C *Καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.* Κόσμον ἐνταῦθα τὸ χυδαῖον καὶ δημῶδες λέγει, καὶ τὸ τῷ κόσμῳ προσηλωμένον.

Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε. Περὶ τῶν Ἰουδαίων λέγει, ὡς ἐξαιρέτου λαοῦ καὶ περιουσίου. Ποῖον τόπον ἀφεὶς ὁ τὰ πάντα πληρῶν ἦλθε; Τόπον μὲν οὐδένα ἠμείψε, τῇ δὲ πρὸς ἡμᾶς συγκαταβάσει τοῦτο εἰργάσατο.

Ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Οὐκ εἶπεν, ὅτι Ἐποίησεν αὐτοὺς, ἀλλ', *Ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν.* — *Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο.* Οὐ τῆς φύσεως αὐτοῦ μεταπεσούσης εἰς σάρκα, ἀλλὰ μενούσης αὐτῆς ὅπερ ἦν, τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἀναλαβούσης. Τὸ δὲ, *Ἐγένετο*, πρόσκειται παχέως οὕτω πως διὰ τοὺς λέξοντας αὐτὸν ἐν φαντασίᾳ.

D Τί ἐστι τὸ, *Ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*; Τὸ, *ἐσκήνωσεν*, οὐ ταυτόν ἐστι τῷ σκηνοῦντι· ὥστε ἐκ τούτου ἐλύθη καὶ τὸ, *Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο.* Ὁ μὲν θεῖος ἀπόστολος Παῦλος τὴν τοῦ Λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν· ὁ δὲ μέγας εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, τεθεᾶσθαι λέγει *πλήρη τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.* Καὶ μήποτε ὁ μὲν ἅγιος Παῦλος τὴν ὡς Θεοῦ Λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ἐκ γὰρ τῶν ἐνεργειῶν πως μόνον γινώσκεται. Ἡ γὰρ ἐπ' αὐτῷ κατ' οὐσίαν τε καὶ ὑπόστασιν γνῶσις, ὁμοίως πᾶσιν ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις καθέστηκε ἄβατος, κατ' οὐδὲν οὐδενὶ γινωσκομένη. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τέλειον ἐν ἀνθρώποις τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου μυηθεὶς λόγον,

τὴν ὡς σάρκα Λόγου δόξαν ἔφη θεάσασθαι· τουτέστι τὸν Λόγον, ἤγουν τὸν σκοπὸν καθ' ὃν ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος, πλήρη χάριτος ἐθεάσατο καὶ ἀληθείας. Οὐ γὰρ καθὸ κατ' οὐσίαν Θεὸς καὶ τῷ Θεῷ Πατρὶ ὁμοούσιος ὁ Μονογενὴς κεχαρίτωται· ἀλλὰ καθὸ φύσει κατ' οἰκονομίαν γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ἡμῖν ὁμοούσιος δι' ἡμᾶς κεχαρίτωται τοὺς χρῄζοντας χάριτος ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, διὰ παντὸς κατὰ πᾶσαν ἡμῶν προκοπὴν τὴν ἀναλογοῦσαν χάριν δεχόμενος. Ὥστε ὁ τὸν Λόγον τέλειον ἐν αὐτῷ φυλάξας, ἀδέβηλον τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου τὴν πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας κομίσηται δόξαν τοῦ δι' ἡμᾶς ἑαυτὸν καθ' ἡμᾶς δοξάσαντος, καὶ ἁγιάσαντος κατὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν. *Ὅτ' ἂν γάρ*, φησὶν, *ἐκεῖνος φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα. Δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.* Τὸ δὲ, ὡς, ἐνταῦθα οὐχὶ παραβολῆς, ἀλλ' ὁμοιώσεως· ἀντὶ τοῦ, Οἷαν ἔπρεπεν ἔχειν μονογενῆ καὶ γνήσιον Υἱὸν ὄντα.

Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, τίνος χάριν τοῦτο λέγει. Ὅτι μεγάλη ἦν ἡ δόξα τότε τοῦ Ἰωάννου, καὶ τοσοῦτον μεγάλη, ὅτι καὶ Ἰώσηπος διὰ τὴν τούτου τελευτὴν λέγει τὴν πόλιν ἀφανισθῆναι. Τί ἐστι τὸ, *κέκραγε*; Τὴν παῤῥησίαν αὐτοῦ διὰ τούτου δηλοῖ. Τὸ, *Ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος*. Τὸ, *ὀπίσω*, ἀντὶ τοῦ, Ὁ μετ' ἐμὲ κηρύττων. Τὸ δὲ, *ἔμπροσθέν μου*, ἀντὶ, τοῦ, λαμπρότερος, ἐντιμότερος. Τὸ δὲ, *πρῶτός μου ἦν*, Ὅτι οὐκ ἔκ τινος προκοπῆς, φησὶ, πρῶτόν με ὄντα ὀπίσω πεποίηκεν εἶναι, ἀλλ' ἀεὶ πρῶτος ἦν· εἰ καὶ ὕστερον παραγίνεται.

Τί ἐστι τὸ, *Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν*; Ὅτι οὐ μεθεκτὴν ἔχει τὴν δωρεὰν, ἀλλὰ αὐτοπηγὴν καὶ αὐτορίζαν, ὥστε ἀντὶ τοῦ ὑπερτελείου βούλεται λέγειν τὸ ὄνομα τοῦ πληρώματος. *Καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος*· ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, τὴν καινήν.

Ὅτι τὸ, *Ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς*, τὸ ὁμοούσιον δηλοῖ.

Ὅτι τὸ, *Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ*, λέγειν αὐτὸν πῶς νοήσομεν; Ἐπὶ τὸν προφήτην κατέφυγεν, ἀξιόπιστον λόγον ποιῶν· καὶ γὰρ ὁ Ἡσαΐας τοῦτό φησιν.

Ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἀντὶ τοῦ, Περὶ οὗ ὑμεῖς ἀληθῆ δόξαν οὐκ ἔχετε.

Οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα λῦσαι. Τὴν ἐσχάτην διακονίαν ἐν τούτῳ δηλοῖ.

Διὰ τί μνημονεύει ὅτι ταῦτα ἐν Βηθαβαρᾷ ἐγένετο; Ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι ἐν γωνίᾳ, καὶ οὐκ ἐν πλήθει ἐπαῤῥησιάσατο. Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι τὰ ἀκριβῆ τῶν ἀντιγράφων, *ἐν Βηθαβαρᾷ*· ἡ γὰρ Βηθανία οὐχὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἀλλ' ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ἐστίν.

Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀμνὸν αὐτὸν καλεῖ, τῆς προφητείας ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τοῦ Ἡσαΐου, καὶ τῆς σκιᾶς τοῦ τύπου.

Ἔμπροσθέν μου γέγονεν. Ἀντὶ τοῦ, ἐντιμότερος· ἐντιμότερος δὲ διὰ τὸ βαπτίσαι ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, διὰ τὸ τὰς ἁμαρτίας λαβεῖν τοῦ κόσμου.

in carne vidisse dixit: id est, rationem, vel propositum propter quod Deus homo factus est, plenum gratiæ et veritatis vidit. Non enim prout secundum substantiam Deus et Deo Patri consubstantialis Unigenitus gratia donatus est; sed prout natura per incarnationem factus est homo, et nobis consubstantialis, propter nos gratia donatus est gratiam accipientes ex ejus plenitudine et omnino ad omnem nostrum profectum proportionatam gratiam recipit: ita ut rationem perfectam in se conservans, mysterium Dei Verbi propter nos incarnati præ se ferat plenitudinis gratiæ et veritatis gloriam, ejus qui propter nos et secundum nos se ipsum glorificavit, et sanctificavit per suam præsentiam; *Cum enim* dicitur, *ipse manifestabitur, similes ei erimus. Gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis: quasi*, ibi non comparationem sed similitudinem indicat; id est, gloriam qualem convenit habere unigenitum et proprium Filium.

Vers. 15. Joannes testimonium perhibet de ipso; cujus causa hoc dicitur? Quia magna erat tunc gloria Joannis, et quanto majorem, quod Josephus dicit per ejus mortem civitatem obscuratam fuisse. Quid est istud, *Clamavit*? Hoc ostenditur ejus in dicendo libertas. *Qui ante me factus est, quia prior me erat, post me venturus est. Post*, id est, Post me prædicans; *Ante me*, id est, nobilior, dignior; *Prior me erat*, quia non ex profectu aliquo, prior me cum sit, post me esse incepit, sed semper prior erat, etiamsi postea venerit.

Vers. 16. Quid est: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus?* Quia non communicatam liberalitatem habet, sed propriam radicem et fontem in se possidentem, ita ut pro superabundantia sumi debeat vox *plenitudo*, *Et gratiam pro gratia;* id est, pro veteri, novam.

Vers. 18. *Qui est in sinu Patris*, consubstantialem indicat.

Vers. 23. *Ego vox clamantis in deserto*, quomodo intelligi debet quod dicit? ad prophetam aufugit, suum fide dignum sermonem ut faceret: nam id Isaias dicit.

Vers. 26. *Quem vos nescitis;* id est, De quo vos veram opinionem non habetis.

Vers. 27. *Cujus non sum dignus calceamentum solvere;* imum ministerium hoc significat.

Vers. 28. Cur narrat hæc in Bethabara facta fuisse? Ne quis dicat illum in angulo et non coram multitudine libere locutum esse. Oportet autem scire recte dicere quædam exemplaria, *in Bethabara*, nam Bethania non est trans Jordanem, sed juxta Jerusalem est.

Vers. 29. *Ecce Agnus Dei;* agnum eum vocat, prophetiæ illis memoriam revocans Isaiæ, et umbrarum figuræ.

Vers. 30. *Ante me factus est*, id est, Nobilior; nobilior autem, quia baptizabit in Spiritu sancto, ad tollendum peccatum mundi.

Digitized by Google

VERS. 33. *Et ego nesciebam eum*, dicit; quia secundum carnem ejus cognatus eram. Etenim angelus Mariæ dixit : *Ecce Elizabeth cognata tua*. Ut ergo non videatur gratia donatus esse ob cognationem, dicit : *Vidi Spiritum descendentem in illum*. Et, *Super quem videris Spiritum descendentem*. Hæc omnia, veritati consona quidem dicit, et per ea conjecturas adimit.

VERS. 36. Respiciens Jesum ambulantem, dixit, *Ecce*; ut duplici modo, per oculos et per vocem, non obsecutos attraheret.

VERS. 38. Cur interrogat, *Quid quæritis*, omnia sciens? Ut adducat eos ad se per interrogationem.

VERS. 39. Qui alias dicit : *Non habet ubi caput reclinet Filius hominis*, quomodo hic dicit : *Venite et videte?* Non illic in domo non manere dixit, sed non possidere domum nec habitationem propriam. Cur, cum ad illum venissent Joannis discipuli, evangelista notavit dicendo : *Hora erat quasi decima?* Ut illorum ardorem per horam ostenderet.

VERS. 41. Cur alterius non indicavit nomen, sed tantum Andreæ nomen? Quia ipse qui scribit erat.

VERS. 42. Cur dicit : *Tu vocaberis Cephas*, et non, Ego te vocabo? Quia tunc initium erat, et nolebat auctoritatem suam revelare.

VERS. 48. Quid significat illud : *Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te?* Ea eadem hora cum sub ficu nemo adesset, Philippus solus Nathanael seorsum de Christo loquebatur.

VERS. 49. Quomodo dicit, Rabbi? *Tu es Filius Dei, tu es Rex Israel?* Filium Dei non, ut Petrus postea, natura dicit, sed ut in virtute est et postea habetur.

VERS. 51. Cur dicit Christus : *Amen dico vobis, videbitis cœlum apertum*, etc? A terra se paululum elevans, quia Deus est; *Ascendentes* indicat, in cruce, in ascensione, in sepultura et in baptismate.

CAPUT II.

VERS. 4. *Quid mihi et tibi est, mulier? nondum venit hora mea*. Propterea ita loquitur, ut non suspicio habeatur de facto miraculo : etenim non oportebat a matre expeti, sed ab invitatis. Quid est : *Nondum venit hora mea?* Non horarum necessitati subjectus, neque horarum observator est temporum Creator; sed quod omnia in tempore convenienter operatur : cum discipuli nondum viderant, neque aliquis amicorum ad id hortatus fuerat, non erat ob miracula notus; ideo dicit, *Nondum venit* hora mea.

VERS. 5. Dicit mater ejus ministris : *Quodcunque dixerit vobis, facite*. Sciebat enim repulsam non ex debilitate esse, sed quod ipse non volebat in miracula irruens videri.

VERS. 6. Non simpliciter dicit : *Secundum puri-*

A *Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν*, λέγει, διὰ τὸ εἶναι αὐτῷ συγγενῆ κατὰ σάρκα. Καὶ γὰρ ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν Μαρίαν· *Ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου*. Ἵνα οὖν μὴ δόξῃ χαρίζεσθαι διὰ τὴν συγγένειαν τοῦτο, φησὶ καί, *Ὅτι τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν*· καί, *Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον*. Ταῦτα πάντα, ἀληθεύων μὲν λέγει, τὴν δὲ ὑπόνοιαν ἀναιρεῖ.

Ὅτι ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· *Ἴδε*· ἵνα διττῶς καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ διὰ τῆς φωνῆς τοὺς μὴ προσεσχηκότας ἑλκύσηται.

Διὰ τί ἐρωτᾷ, *Τί θέλετε;* ὁ πάντα γινώσκων; Ἵνα ἐφελκύσηται αὐτοὺς διὰ τῆς ἐρωτήσεως.

Ὃς ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι *Οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*, πῶς ὧδε λέγει·
B *Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε;* Οὐ τὸ μὴ μένειν ἐν οἰκίᾳ ἔλεγεν ἐκεῖ, ἀλλὰ τὸ μὴ εὐπορεῖν οἰκίαν καὶ σκέπην ἰδίαν. Διὰ τί ὅτε ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπεσημήνατο λέγων· *Ὥρα ἦν ὡς δεκάτη;* Ἵνα τὴν σπουδὴν αὐτῶν ἐκ τῆς ὥρας ἐνδείξηται.

Διὰ τί τὸ τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐγνώρισεν ὄνομα, ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἀνδρέου μόνον; Διὰ τὸ αὐτὸν εἶναι τὸν λέγοντα.

Διὰ τί λέγει· *Σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς*, καὶ ὅτι οὐχί, Ἐγώ σε καλέσω; Ὅτι τέως ἀρχὴ ἦν, καὶ οὐκ ἐβούλετο τὴν αὐθεντίαν δεῖξαι.

Τί σημαίνει τό, *Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε;* Τὸ κατ' αὐτὴν τὴν
C ὥραν ὅτε ἐν τῇ συκῇ οὐδενὸς παρόντος, μόνος ὁ Φίλιππος τῷ Ναθαναὴλ κατ' ἰδίαν περὶ Χριστοῦ ἐλέγετο.

Πῶς εἶπεν αὐτῷ· *Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ;* Υἱὸν Θεοῦ οὐχ ὡς ὁ Πέτρος ὕστερον φύσει, ἀλλ' ὡς ἐν ἀρετῇ ὄντα καὶ ὕστερον προσδοκώμενον.

Διὰ τί εἶπεν ὁ Χριστός· *Ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα*, καὶ τὰ ἑξῆς; Ἀπὸ τῆς γῆς αὑτὸν κατασμικρῶν, ὅτι Θεός ἐστι. Τὸ δέ, *ἀναβαίνοντας*, δηλοῖ, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναλήψεως καὶ τοῦ τάφου καὶ τοῦ ἱδρῶτος.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τὸ δέ, *Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα*
D *μου*, τούτου ἕνεκα ἔλεγεν, ὥστε μὴ ὑποπτευθῆναι τὸ γινόμενον θαῦμα. Καὶ γὰρ οὐ παρὰ τῆς μητρὸς παρακληθῆναι ἐχρῆν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κεκλημένων. Τί ἐστι τό, *Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου;* Οὐκ ἀνάγκῃ ὡρῶν ὑποκείμενος, οὐδὲ ὥρας παρατηρούμενος ὁ χρόνων Δημιουργός· ἀλλ' ὅτι πάντα μετὰ καιροῦ προσηκόντως ἐργάζεται· ἐπεὶ οἱ μαθηταὶ οὐδέπω ᾔδεσαν οὐδέ τις τῶν φίλων παρεκάλει εἰς τοῦτο, οὐδὲ δῆλος ἦν πρὸς θαύματα· διὰ τοῦτο λέγει· *Οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου*.

Ὅτι τοῖς διακόνοις εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· *Ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε*. Ἤδει γὰρ ὅτι οὐκ ἀσθενείας ἦν ἡ παραίτησις, ἀλλὰ τοῦ μὴ δόξαι ἐπιρρίπτειν αὐτὸν τοῖς θαύμασιν.

Οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπεν, *Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν*

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Ἰουδαίων· ἀλλ' ἵνα μὴ τινες τῶν ἀπίστων ὑποπτεύσωσιν ὅτι τρυγίας τις ἐναπομεῖναι, εἶτα τοῦ ὕδατος ἐπιβληθέντος καὶ κραθέντος, οἶνος λεπτότατος γέγονε, δείκνυσιν ὅτι οὐδέποτε ἐκεῖνα γέγονεν οἴνου δοχεῖα· ἐπειδὴ γὰρ ἄνυδρός ἐστιν ἡ Παλαιστίνη, καὶ οὐκ ἦν πολλαχοῦ κρήνας εὑρίσκειν, ἐπλήρουν ἀεὶ τὰς ὑδρίας ὕδατος, ὥστε μὴ τρέχειν εἰς ποταμοὺς, εἰ γένοιντο ἀκάθαρτοι. Ἐξ οὐκ ὄντων δὲ οὐ ποιεῖ οἶνον, περικόπτων ἑκὼν τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων.

Ὅτι πρῶτον τῷ ἀρχιτρικλίνῳ δοθῆναι κελεύει, ὡς νήφοντι. Καὶ γὰρ οἱ τὴν τοιαύτην διακονίαν πεπιστευμένοι μάλιστά εἰσι νήφοντες, ὥστε ἐν κόσμῳ καὶ τάξει πάντα διατίθεσθαι. Εἰ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἐδόθη, εἶπον ἂν ὅτι μεθύουσι, καὶ ἀλόγοις καὶ μὴ διακρίνουσιν ἔδωκε πιεῖν.

Διὰ τί τὸν νυμφίον ἐφώνησεν ὁ ἀρχιτρίκλινος, καὶ οὐ τοὺς διακόνους; Οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὸ θαῦμα ἐξεκαλύφθη· κατ' οἰκονομίαν γέγονε τοῦτο, ἵνα μὴ πάντες γνῶσιν. Ὅτι ὁ βασιλικὸς διὰ τοῦτο αὐτὸν πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ὑγείαν προσεκαλέσατο, διὰ τὸ μαθεῖν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον· ὅπερ καὶ παραδηλῶν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον· οὐχ ἁπλῶς δὲ οἶνον ἐποίησεν, ἀλλὰ οἶνον κάλλιστον.

Διὰ τί κατέβη εἰς Καπερναούμ; Ἢ διὰ τὴν εἰς Μητέρα τιμὴν, ἵν' ἀποκαταστήσῃ τὴν Μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς. Καὶ διὰ τί εἰς Καπερναοὺμ οὐκ ἐποίησε σημεῖα; Ὅτι οὐχ ὑγιῶς προσέκειντο αὐτῷ· καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπών· *Καὶ σὺ, Καπερναοὺμ, ἡ ἕως τῶν οὐρανῶν ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβήσῃ.*

Διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι *Ἦν ἐγγὺς τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων*, δείκνυσιν ἡμῖν ὅτι οὐ πρὸ πολλῶν πάνυ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἐβαπτίσατο.

Ὅτι τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγων· *Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου*· ἕτερος δὲ εὐαγγελιστὴς λέγει, *σπήλαιον λῃστῶν*. Ὅθεν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀμφότερα γέγονεν· ἐκεῖ μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸ τὸ πάθος ἐλθὼν, ἐνταῦθα δὲ ἐν προοιμίοις τῶν σημείων ὑφειμένως τῇ ἐπιτιμήσει. Ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ χρόνος διάφορος, διχῶς τὸ πραχθέν.

Ὅτι τὸ λέγειν αὐτοὺς, *Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς;* ἐσχάτης ἀπονοίας ἐστί· ποίου γὰρ σημείου χρεία ἦν ὥστε τὰ κακῶς γινόμενα παῦσαι, ἤγουν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐπιστρέφεσθαι;

Ὅτι τὸ, *Λύσατε καὶ ἐγερῶ*, δύο εἰσάγει νοήματα, καὶ ὅτι ἀναστήσεται, καὶ ὅτι Θεὸς ὁ ἀναστήσων· ἑαυτὸν γὰρ εἶπεν· *Ἐγερῶ*.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἐν τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναός;* Τὴν ὑστέραν οἰκοδομὴν ἐδήλωσεν· ἐπὶ γὰρ Κύρου ἤρχθη τὸ ἔργον, εἶτα ἀνεκόπη· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἤρχθη ἐπὶ Δαρείου· ἐπὶ γὰρ Σολομῶντος εἰς εἴκοσι ἔτη ἐκτίσθη.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὅτι ὁ Νικόδημος νυκτὸς ἤρχετο· ἐφοβεῖτο γάρ.

A *ficationem Judæorum*, sed ne quidam ex incredulis suspicentur aliquem fæces reliquisse, deinde aqua injecta et immista, vinum tenuissimum factum esse, ostendit quod illæ urnæ nunquam vini receptoria fuissent; cum enim Palæstina sine aqua sit, et difficile sit in multis locis fontes invenire, implebant semper hydrias aqua, ne ad rivos currerent, si impuri fierent. Sed e nihilo non vinum facit, sponte minuens miraculi magnitudinem.

VERS. 8. Primo architriclino ferri jubet, tanquam jejuno. Nam qui tale ministerium implent multum sunt temperantes, ut omnia cum ordine et ornatu disponant. Si enim aliis datum fuisset, diceretur illis jam ebriis, et sine ratione, et non discernenti- B bus potum fuisse datum.

VERS. 9. Cur sponsum vocavit architriclinus, et non ministros? Ita enim miraculum revelatum fuisset; ex instituto istud factum est ne omnes cognoscerent. Regulus ideo illum ad sanitatem filio dandam vocavit, quod didicerat illum hoc signum fecisse; quod designans evangelista dicit, ubi fecit aquam vinum; non vinum simpliciter fecit, sed vinum optimum.

VERS. 12. Cur descendit in Capharnaum? Certe ob matris reverentiam, ut se matri et fratribus restitueret. Et cur in Capharnaum signa non fecit? Quia C immoderate illum urgebant: id quoque ostendit dicens: *Et tu, Capharnaum, quæ usque ad cælum ascendisti, ad infernum descendisti.*

VERS. 13. Dicendo quoniam, *Prope erat Pascha Judæorum*, ostendit nobis quod paucis ante Pascha diebus fuit baptizatus.

VERS. 14. Vendentes et ementes ejecit e templo dicens: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis;* alius evangelista dicit, *speluncam latronum*. Unde arguitur non eodem tempore utrumque factum esse; nam illic ad passionem appropinquans, ibi autem in initio signorum modesta voce increpando. Cum igitur tempus et sermo diversa sint, his illud factum est.

D VERS. 18. Cum illi dicunt: *Quod signum nobis ostendis quia hæc facis?* summam dementiam ostendunt. Cujus enim signi opus erat ut male acta desinerent, id est ut peccatores converterentur?

VERS. 19. *Solvite et excitabo;* duas sententias includit, et quod resurget, et quod Deus est qui resurget; dicit enim de se: *Excitabo.*

VERS. 20. Quomodo intelligendum: *Quadraginta et sex annis ædificatum est templum?* Ultimam ædificationem memorat; nam sub Cyro inceptum est opus, deinde interruptum; postea vero rursus inceptum est sub Dario; sub Salomone enim viginti annis exstructum fuit.

CAPUT III.

VERS. 1. Nicodemus nocte venit, timebat enim.

Digitized by Google

Iste est qui loquitur in medio Evangelio de Christo : *Num lex nostra judicat aliquem, nisi prius audierit ab ipso quid dicat?* Iste ausus est corpus expetere, et altera vice Nicodemus dicit Christo : *Nemo potest facere signa quæ facis, nisi Deus fuerit cum illo.*

VERS. 3. Quid est : *Nisi quis renatus fuerit ex alto, non potest de me bene cogitare? Ex alto,* id est, e cœlo.

VERS. 5. Cur duo, et non tantum Spiritus, sufficere putetur ad Baptismi perfectionem? Compositus est homo et non simplex, ut recte scimus; et ob eam rem duplici et composito cognata et similia remedia in sanationem adhibita sunt; corpori quidem visibili, aqua sensibilis; animæ vero invisibili, Spiritus incorporalis. Ad fidem vocatur, quæ sine verbo datur; aqua autem prodest ad ostendendam purificationem; quum enim soleamus corpus sordido luto deformatum, aqua lavantes mundum ostendere, ideo et in mystica actione idem suscipimus : re sensibili, spiritualem ostendimus splendorem. *Et paulo post.* In usu vero, tres immersiones adhibentur. Illud ideo contingit : Quatuor elementa cognoscimus, e quibus mundus constat, ignem, aerem, terram et aquam. Deus ergo noster et Salvator propter nos incarnationem perficiens in unum ex his quatuor terram descendit, ut inde vitam produceret. Nos autem baptismum suscipientes in imitationem Domini, magistri et ducis nostri, non in terra quidem sepelimur; illa enim mortui tantum corporis habitatio fit, infirmitatem et corruptionem nostræ naturæ operiens. Sed in cognatum terræ elementum aquam intrantes, illa nosmet occultamus, ut Salvator terra; et ter id facientes, trium dierum ejus resurrectionis gratiam imitamur.

VERS. 6. Quid est : *Quod natum est e Spiritu, spiritus est?* Ibi nativitatem secundum gloriam et gratiam dicit per baptismi regenerationem et adoptionem.

VERS. 8. Cur exemplum affert dicens : *Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat et quo vadat?* Talis est ista sententia : Si enim, ait, venti cujus sensatione auditum percipis, vim explicare nescis, quomodo divini Spiritus operationem conaberis intelligere?

VERS. 10. *Si terrena dixi vobis et non creditis* (id est, de baptismo et de nativitate secundum gratiam) : *Quomodo si dixero vobis cœlestia* (id est, de ineffabili generatione)? Alii autem terrenum intelligunt de venti operatione; si vero baptismum terrenum dicit, vel quia in terra perficitur, vel per comparationem cœlesti ipsius generationi.

VERS. 13. Cur dixit : *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo?* Ut Nicodemum emendaret

Οὗτός ἐστιν ὁ λαλῶν ἐν μέσῳ τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὲρ Χριστοῦ· *Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τινὰ, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρότερον τί λαλεῖ;* Οὗτος καὶ τολμήσας ᾐτήσατο τὸ σῶμα. Καὶ ἕτερον δὲ ὁ Νικόδημος λέγει πρὸς Χριστὸν, ὅτι *Οὐδεὶς δύναται τὰ σημεῖα ἃ ποιεῖς ποιῆσαι, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ.*

Τί ἐστιν, *Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν*, οὐ δύναται περὶ ἐμοῦ καλῶς δοξάσαι; Τὸ δὲ, ἄνωθεν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Διὰ τί τὰ δύο καὶ οὐχὶ μόνον τὸ Πνεῦμα αὔταρκες ἐνομίσθη πρὸς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ βαπτίσματος; Σύνθετος ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐχ ἁπλοῦς, ὡς ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ διπλῷ καὶ συνεζευγμένῳ τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια φάρμακα πρὸς θεραπείαν ἀπεκληρώθη· σώματι μὲν τῷ φαινομένῳ, ὕδωρ τὸ αἰσθητόν· ψυχῇ δὲ τῇ ἀοράτῳ, Πνεῦμα τὸ ἀφανὲς, πίστει καλούμενον, ἀῤῥήτως παραγενόμενον· ὕδωρ δὲ ὑπηρετεῖ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς καθάρσεως. Ἐπεὶ γὰρ εἰώθαμεν καὶ ῥύπῳ βορβόρου τὸ σῶμα καθυβρισθὲν, ὕδατι ῥύπτοντες καθαρὸν ἀποφαίνειν· διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς μυστικῆς πράξεως αὐτὸ παραλαμβάνομεν· τῷ αἰσθητῷ πράγματι, τὴν ἀσώματον δηλοῦντες λαμπρότητα. *Καὶ μετ' ὀλίγα·* Πρὸς δὲ χρεῖαν, αἱ τρεῖς καταδύσεις παραλαμβάνονται· τοῦτο τυγχάνει· Τέσσαρα στοιχεῖα γνωρίζομεν, ἀφ' ὧν ὁ κόσμος ἔχει τὴν σύστασιν, πῦρ, ἀὴρ, γῆ, καὶ ὕδωρ. Ὁ τοίνυν Θεὸς ἡμῶν καὶ Σωτὴρ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρῶν, τὸ τέταρτον τούτων ὑπῆλθε τὴν γῆν, ἵν' ἐκεῖθεν τὴν ζωὴν ἀνατείλῃ· ἡμεῖς δὲ τὸ βάπτισμα παραλαμβάνοντες εἰς μίμησιν τοῦ Κυρίου καὶ διδασκάλου καὶ καθηγεμόνος ἡμῶν, εἰς γῆν μὲν οὐ θαπτόμεθα· αὐτὴ γὰρ τοῦ νεκρωθέντος παντελῶς σώματος γίνεται σκέπη, τὴν ἀσθένειαν καὶ φθορὰν τῆς φύσεως ἡμῶν περιστέλλουσα· ἐπὶ δὲ τῆς γῆς τὸ συγγενὲς στοιχεῖον τὸ ὕδωρ ἐρχόμενοι, ἐκείνῳ ἑαυτοὺς ἐγκρύπτομεν, ὡς ὁ Σωτὴρ τῇ γῇ· καὶ τρίτον τοῦτο ποιήσαντες, τὴν τριήμερον τῆς ἀναστάσεως χάριν ἐξεικονίζομεν.

Τί ἐστι· *Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, πνεῦμά ἐστι;* Γέννησιν ἐνταῦθα, τὴν κατὰ τιμὴν καὶ χάριν λέγει διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν καὶ υἱοθεσίαν.

Διὰ τί φέρει παράδειγμα λέγων· *Τὸ Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, οὐκ οἶδας δὲ πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει;* Ἔστι δὲ τὸ νόημα τοιοῦτον· Εἰ γὰρ, φησὶ, τοῦ ἀνέμου, οὗ τῇ αἰσθήσει δέχῃ τὴν ἀκοὴν, τὴν ὁρμὴν δὲ ἑρμηνεῦσαι οὐκ οἶδας, πῶς τὴν ἀπὸ τοῦ θείου Πνεύματος ἐνέργειαν περιεργάζῃ νοῆσαι;

Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε (τουτέστι, περὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς κατὰ χάριν γεννήσεως)· *πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια* (τουτέστι, περὶ τῆς ἀποῤῥήτου καὶ ἀφράστου γεννήσεως); Ἄλλοι δὲ τὸ ἐπίγειον, περὶ τῆς τοῦ ἀνέμου ἐνεργείας νοοῦσιν. Εἰ δὲ τὸ βάπτισμα, ἐπίγειον λέγει, ἢ διὰ τὸ ἐν τῇ γῇ τελεῖσθαι, ἢ πρὸς σύγκρισιν τῆς ἄνωθεν αὐτοῦ γεννήσεως.

Διὰ τί εἶπε τὸ, *Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς;* Ἵνα

Digitized by Google

τὸν Νικόδημον διορθώσηται, ἐπεὶ ἐκεῖνος εἶπεν, A ὅτι *Ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος*. Ἐκκόπτει οὖν αὐτοῦ τὸ φρόνημα εἰς τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν διδάσκαλον.

Διὰ τί εἶπε· *Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ;* Πρῶτον μὲν, ἵνα μάθωμεν ὅτι συγγενῆ τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις, καὶ ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐ κακόν· ἔπειτα ὅτι εἰ πρὸς εἰκόνα χαλκῆν ὄφεως βλέποντες οἱ Ἰουδαῖοι διέφυγον θάνατον, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸν ἐσταυρωμένον πιστεύοντες. Διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν· *Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται.*

Τὸ, *Οὐκ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον*· τὴν γὰρ κρίσιν, φησὶν, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐλεύσει δεῖ γενέσθαι.

B *Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν, οὐ κρίνεται.* Φυλάττων δηλονότι καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολάς. Ἐνταῦθα δὲ τὸ, Οὐ κατακρίνεται, νοήσεις. *Ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται.* Πῶς; Ὅτι αὐτὸ τὸ ἀπιστεῖν, κόλασίς ἐστι, τῇ τοῦ πράγματος καταδικαζόμενος φύσει· ὥσπερ ὁ φονεὺς, καὶ μὴ κρίνοντός τινος μὴ καταδικασθῇ, τῇ τοῦ πράγματος καταδεδίκασται φύσει.

Ὁ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. Ὁ τῷ Χριστιανισμῷ προστρέχων δηλονότι.

Διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι, *Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν*, δείκνυσιν ὅτι ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν πόλιν ἀνῄει καὶ διδάσκειν καὶ θαυματουργεῖν.

C Ὅτι καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ ὁ Ἰωάννης ἐβάπτιζε, τὸ δὲ τέλος ἐπετίθει Χριστὸς τὸ Πνεῦμα χαριζόμενος.

Τί σημαίνει ἡ λεγομένη ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου πρός τινα Ἰουδαῖον περὶ καθαρισμοῦ; Τὴν ζηλοτυπίαν αὐτῶν ἣν εἶχον ἀεὶ πρὸς τοὺς τοῦ Χριστοῦ μαθητὰς πρὸς αὐτόν τε τὸν Χριστὸν, ὡς τοῦ παρὰ αὐτῶν βαπτίσματος πλέον ἔχοντος τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν· ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι, τὰ ἑξῆς δηλοῖ. Ἦλθον γὰρ πρὸς τὸν Ἰωάννην λέγοντες· *Ῥαββὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ*, τουτέστιν ὃς τάξιν ἔχει μαθητοῦ, ἀποσχίσας *βαπτίζει*· ἀντὶ τοῦ, *Ὧ σὺ μεμαρτύρηκας*, ἀντὶ τοῦ, Ὃν σὺ ἐβάπτισας.

Τί ἐστι τὸ, *Χαρᾷ χαίρω;* Διὰ τὸ ἐκ τῆς φωνῆς τοῦ Νυμφίου τὴν Νύμφην ἐπιγνῶναι αὐτόν. Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀντὶ τοῦ, Εἰ μὴ προσῆλθεν ἡ D Νύμφη, τουτέστιν ὁ λαὸς, ἤγουν ἡ Ἐκκλησία, τῷ νυμφίῳ Χριστῷ, τότε ἂν ἤλγησα· νῦν δὲ τούτου γενομένου, ὡς φίλος χαρᾷ χαίρω.

Τί σημαίνει· *Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί;* Τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς δόξης αὐτοῦ ὑπεροχήν. Τὸν δὲ ἐκ τῆς γῆς ὄντα καὶ λαλοῦντα, ἑαυτόν φησιν, οὐχ ὅτι δὲ γήϊνα ἔλεγεν, ἀλλὰ παραβάλλων τὰ αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστόν.

Ὅτι δὲ εἶπεν· *Τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει*, ἀντὶ τοῦ, Ὀλίγοι, φησίν· ὥσπερ γὰρ τὸ, *Πάντες*, ἐπὶ τῶν πολλῶν νοεῖται, οὕτω καὶ τὸ, *Οὐδεὶς*, ἐπὶ τῶν ὀλίγων.

Τί ἐστιν· *Ὁ γὰρ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν;* Ἀντὶ τοῦ,

cum ille dixerit: *Scimus quia a Deo venisti magister.* Tollit igitur ejus superbiam in non habendo eum magistrum.

Vers. 14. Cur dixit: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto?* Primo quidem, ut discamus cognata esse vetera novorum, et ut cognoscamus id non malum fuisse; deinde si ad imaginem æream serpentis aspicientes Judæi mortem vitabant, multo magis qui in crucifixum credunt; ideo adjecit: *Ut omnis qui credit in eum non pereat.*

Vers. 17. *Non misit Filium suum ut judicet mundum, sed ut salvet mundum.* Judicium enim, inquit, in secundo adventu oportet fieri.

Vers. 18. *Qui credit in Filium, non judicatur.* Id est evidenter, qui observat ejus mandata; ibi autem, Non condemnatur, intelliges. *Qui autem non credit, jam judicatus est.* Quomodo? Quia ipsa incredulitas supplicium est actus natura condemnato: ut homicida, etsi a judice nullo condemnatus fuerit, actus natura condemnatus est.

Vers. 21. *Qui facit veritatem, venit ad lucem.* Id est, qui ad Christianismum accedit.

Vers. 22. Dicendo quod, *Post hæc venit Jesus in terram Judæam*, ostendit illum diebus festis in civitatem ascendere, ut doceret et signa faceret.

Vers. 23. Discipuli et Joannes baptizabant, perfectionem autem adjecit Christus Spiritum donans.

Vers. 25. Quid significat quæstio, de qua dicitur, ex discipulis Joannis cum aliquo Judæo de purificatione? Zelotypiam qua isti laborabant semper contra Christi discipulos et contra ipsum Christum, ut baptismo ab ipsis collato majus quid habente quam baptismus Christi discipulorum; quod autem id fuerit, quæ sequuntur ostendunt. Nam venerunt ad Joannem dicentes: *Rabbi, qui erat tecum*, id est, qui discipuli nomen habet, separatus *baptizat*, quasi dixerint: *Cui tu testimonium perhibuisti*, quem tu baptizasti.

Vers. 29. Quid est, *Gaudio gaudet?* Quia a voce Sponsi Sponsum agnoscit Sponsa; quod dicit tale est: Si non venisset Sponsa, id est populus vel Ecclesia, ad sponsum Christum, tunc dolebam, nunc autem hoc facto ut amicus gaudio gaudeo.

Vers. 31. Quid significat: *Qui desursum venit, super omnes est?* Superabundantem gloriæ illius magnitudinem. Qui est de terra et de terra loquitur, de se dicit, non quod terrena loquatur, sed sua confert cum Christo.

Vers. 32. *Testimonium ejus nemo accipit*, id est, Pauci accipiunt; ut enim omnes pro multis intelligitur, ita, *Nemo*, pro paucis.

Vers. 33. Qui est: *Qui enim accepit ejus testimonium, signavit quia Deus verax est?* Id est, qui illi

Digitized by Google

non credit, Patri quoque non credit; nam, *Signavit* hic idem sonat ac, Significat.

A Ὥστε ὁ μὴ τούτῳ πιστεύων, καὶ τῷ Πατρὶ ἀπιστεῖ· τὸ γὰρ, *Ἐσφράγισεν*, ἐνταῦθα, Ἔδειξε, σημαίνει.

Vers. 34. Quid est : *Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum?* Ibi de operatione loquitur. Nos quidem igitur, ait, cum mensura operationem recipimus; ille autem plenam omnibus operationem præstat.

Τί ἐστι τὸ, *Οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα;* Ἐνταῦθα τὴν ἐνέργειαν λέγει. Ἡμεῖς μὲν οὖν, φησὶ, μέτρῳ τὴν ἐνέργειαν λαμβάνομεν· αὐτὸς δὲ ὁλόκληρον πᾶσι τὴν ἐνέργειαν παρέχει.

CAPUT IV.

Vers. 2. Jesus ipse non baptizabat, sed discipuli, sed nuntiantes de illo id dicebant ut excitarent audientes quia Christus baptizat. Dicebant autem, quia non cognoscebant propositum Joannis quod in Christum habebat.

Vers. 4. Quomodo intelligendum : *Oportebat autem eum transire per Samariam?* Quia expulerant eum Judæi, ad gentes ibat. Unde vocati sunt Samaritani, et quomodo constituti erant? Somor mons quidam dicebatur a possidente, ut Isaias dicit: *Et caput Somorum Ephraïm.* Sed incolæ non Samaritani sed Israelitæ vocabantur. Temporis autem lapsu in Deum offenderunt, et regnante Phacee venit Phelgaphasar, urbes cepit multas et dedit Ela, et hunc auferens, Osee regnum dedit. Sed in istum progrediens Salmanasar, cepit urbes alias, et tributa imposuit. Sed is e primo quidem regnavit, postea vero regno excessit ad societatem Æthiopum confugiens. Cognovit id Assyrius et impugnans et auferens eos, non gentem illic manere permisit ob suspicionem seditionis; ex his autem, plurimos in Babyloniam et Mediam adduxit, et inde gentes e diversis locis adducens, constituit in Samaria, ita ut postremo securum sibi regnum faceret, locum habentibus incolis. Quibus gestis, volens Deus ostendere suam potentiam, et se non per debilitatem tradidisse Judæos, sed ob illorum peccata, misit leones in barbaros, qui vastaverunt gentem totam. Nuntiatum est ergo regi, et mittit sacerdotem quemdam qui illis præberet legem Dei. Sed nihilominus non ideo ex plenitudine suæ impietatis abscesserunt. Tempore elapso, idolis quidem renuntiaverunt, et adoraverunt Deum. Rebus ita se habentibus, ascendentes hi qui erant ex Judæa, invidiose in illos se gesserunt, quasi in alienigenas, et a monte Samaritanos vocaverunt. Non parva autem exinde orta est inimicitia; nam non omnibus Scripturis utebantur, sed Moysis libris, minime vero prophetarum. Æmulabantur autem in generis nobilitate iis æquales esse, et de Abraham gloriabantur, et patrem illum esse præ se ferebant, utpote qui e Chaldæa esset. Judæi autem cum omnibus qui gentiliter vivebant, hos quoque exsecrabantur.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ὅτι αὐτὸς ὁ Χριστὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταί· οἱ δὲ ἀπαγγέλλοντες ἔλεγον τοιαῦτα, ὅπως διεγείρωσι τοὺς ἀκούοντας ὅτι ὁ Χριστὸς βαπτίζει. Ἔλεγον δὲ μὴ γινώσκοντες τὸν τοῦ Ἰωάννου σκοπὸν ὃν εἶχεν εἰς Χριστόν.

B Πῶς νοητέον τὸ, *Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας;* Ὅτ' ἄν, φησὶν, ἀπήλαυνον αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπὶ τὰ ἔθνη ἤρχετο. Πόθεν ἐκλήθησαν Σαμαρεῖται, καὶ πῶς συνέστησαν; Σομὸρ τὸ ὄρος ἐλέγετο ἀπὸ τοῦ κτησαμένου· καθάπερ καὶ Ἡσαΐας φησί· *Καὶ ἡ κεφαλὴ Σομόρων Ἐφραΐμ*· ἀλλ' οἱ οἰκοῦντες οὐ Σαμαρεῖται, ἀλλ' Ἰσραηλῖται ἐλέγοντο· χρόνου δὲ προϊόντος προσέκρουσαν τῷ Θεῷ, καὶ βασιλεύσαντος Φακεὲ ἀνῆλθε Φελγαφασὰρ, πόλεις τε εἷλε πολλὰς, καὶ ἐπέθετο τῷ Ἠλᾷ, καὶ ἀνελὼν αὐτὸν, Ὠσηὲ τὴν βασιλείαν ἔδωκε· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἐλθὼν ὁ Σαλαμανασὰρ, εἷλε πόλεις ἑτέρας, καὶ φόρου ἐποίησεν ὑποτελεῖς. Ἀλλ' οὗτος τὸ μὲν πρῶτον ἦρξεν· ὕστερον δὲ ἀπέστη τῆς ἀρχῆς, καὶ πρὸς τὴν τῶν Αἰθιόπων κατέφυγε συμμαχίαν. Ἔγνω τοῦτο ὁ Ἀσσύριος, καὶ ἐπιστρατεύσας καὶ

C ἀνελὼν αὐτοὺς, οὐκέτι τὸ ἔθνος ἐκεῖ μένειν ἀφῆκε διὰ τὴν τῆς στάσεως ὑποψίαν· ἀλλὰ ἐξ αὐτῶν, τοὺς μὲν εἰς Βαβυλῶνα ἤγαγε καὶ Μήδους· ἐκεῖθεν δὲ ἔθνη διαφόρων τόπων ἀγαγὼν, κατῴκισεν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ὥστε λοιπὸν ἀσφαλῆ αὐτῷ τὴν ἀρχὴν εἶναι, τῶν οἰκείων ἐχόντων τὸν τόπον. Τούτων δὲ γενομένων, βουλόμενος ὁ Θεὸς δεῖξαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ ὡς οὐ δι' ἀσθένειαν ἐξέδωκεν Ἰουδαίους, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίας, ἐπαφίησι λέοντας τοῖς βαρβάροις, οἵτινες ἐλυμαίνοντο τὸ ἔθνος ἅπαν. Ἀπηγγέλη οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, καὶ πέμπει ἱερέα τινὰ τὸν παραδώσοντα αὐτοῖς τὸν Θεοῦ νόμον· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ἀσεβείας ἀπέστησαν. Χρόνου προϊόντος, τῶν μὲν εἰδώλων ἀπέστησαν, ἐσέβοντο

D δὲ τὸν Θεόν· καὶ τῶν πραγμάτων ἐν τούτοις ὄντων, ἀνελθόντες οἱ Ἰούδα, ζηλοτύπως πρὸς αὐτοὺς εἶχον, ἅτε πρὸς ἀλλοφύλους, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σαμαρείτας αὐτοὺς ἐκάλουν. Καὶ οὐ μικρὰ ἐντεῦθεν ἦν φιλονεικία· οὐδὲ γὰρ ταῖς Γραφαῖς ἁπάσαις ἐχρῶντο, ἀλλὰ Μωσέα, τοὺς δὲ προφήτας, οὐχί. Ἐφιλονείκουν μέντοι εἰς τὴν εὐγένειαν ἰσωθῆναι αὐτοῖς, καὶ ἐφιλοτιμοῦντο ἐπὶ τῷ Ἀβραὰμ, καὶ πρόγονον αὐτὸν ἐπεγράφοντο, ἅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὄντα. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι μετὰ πάντων τῶν ἐθνικῶς ζώντων, καὶ τούτους ἐβδελύσσοντο.

Vers. 6. Dicendo quod : *Jesus fatigatus erat ex itinere*, ostendit illum ita ardenter iter fecisse ut fatigatus foret. Non enim jumentis utebatur, docens nos mediocritatem neque magna cupere. In terra

Εἰπὼν ὅτι, *Κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας*, ἔδειξεν ὅτι οὕτως ἐβάδιζεν εὐτόνως ὡς καὶ κοπιᾶσαι· οὐ γὰρ ὑποζυγίοις ἐκέχρητο, παιδεύων ἡμῖν τὸ ἀπέριττον, καὶ μὴ πολλῶν δεῖσθαι. Ἐπὶ γῆν δὲ, ἀλλ' οὐ

ἐπὶ θρόνου καθέζεται, καὶ παρὰ πηγῇ διὰ τὸ ψύχος· A διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐδήλου· *Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη.* Τὸ δὲ ἄτυφον αὐτοῦ φαίνεται ἐκ τοῦ μόνον καταλειφθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὸ περὶ τὰς τροφὰς ἠμελημένον ἐκ τοῦ ἀπελθεῖν τοὺς μαθητὰς ἀγοράσαι τροφὰς δείκνυται. *Καὶ μετ' ὀλίγα·* Πῶς δύναται, φησὶν, ἴσος εἶναι ὁ Υἱὸς τῷ Πατρί; Ὁ γὰρ Θεὸς οὐδέποτε κοπιᾷ· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐκοπίασε. Ἄκουε γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἡσαΐου· *Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ Θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει· οὐδὲ ἔστιν ἐξεύρεσις τῆς φρονήσεως αὐτοῦ.* Σύμφημι κἀγώ σοι, Εὐνόμιε, ὅτι Θεὸς οὐδέποτε κοπιᾷ· ἀλλ' ὅτ' ἂν ἀκούσῃς Ἰησοῦν κεκοπιακέναι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, μὴ τὸν Θεὸν Λόγον τὸν ἐν αὐτῷ φαντάζου κεκοπιακέναι, B ἀλλὰ τὴν τοῦ δούλου μορφήν· Θεὸς γὰρ οὐδὲ πώποτε κοπιᾷ, πάθος οὐκ ἐπιδέχεται. Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς Λόγος ἦν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, λεγέτω καὶ ὁ Ἰωάννης· *Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν·* οὐ τραπεὶς καὶ μεταβληθεὶς, ἀλλὰ σάρκα προσλαβών. Ἵνα οὖν δειχθῇ ὅτι καὶ ἄνθρωπός ἐστι, κεκοπίακεν.

Πῶς ὁ λέγων εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσελθεῖν, Σαμαρείταις διελέγετο; Κατὰ τύχην ἐξῆλθεν ἡ γυνὴ ἀντλῆσαι ὕδωρ· τῷ δὲ Χριστῷ ἡ καθέδρα διὰ τὸν κόπον γέγονεν, οὐ μὴν διὰ τὴν γυναῖκα.

Πόθεν αὐτὸν Ἰουδαῖον ἐγνώρισεν ὄντα; Ἀπὸ τοῦ σχήματος καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς.

Τὸ, *Πόθεν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν*, εἶπε πρὸς C τὴν πηγὴν ἐξετάζουσα τοῦ ὕδατος, τὸ ἐκείνου ὕδωρ. Οὐδὲ γὰρ, φησὶ, κρείττων εἶ τοῦ Ἰακὼβ, ἵνα κρεῖττον ὕδωρ δῷς.

Πῶς λέγει : *Ἰακὼβ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν πηγὴν ταύτην ;* Χρὴ γινώσκειν ὅτι ὁ τόπος ἦν ἔνθα περὶ τῆς Δείνας οἱ περὶ τὸν Λευῒ καὶ Συμεὼν ἀγανακτοῦντες, τὸν χαλεπὸν ἐκεῖνον εἰργάσαντο φόνον.

Ποῖόν ἐστι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν ὃ λέγει Χριστὸς παρέχειν; Ὁ καθαρμὸς ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἡ παραψυχὴ ἡ ἐκ πίστεως.

Τὸ, *Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν*, τοὺς περὶ τὸν Ἀβραὰμ δηλοῖ· καὶ γὰρ ἐκεῖ φασι τὸν υἱὸν ἀνενηνοχέναι.

Πῶς λέγει, ὅτι *Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε;* D Ὅτι μερικὸν Θεὸν καὶ τοπικὸν ἐνόμιζον εἶναι· οὕτως γὰρ καὶ Πέρσαις πέμψαντες ἀπήγγειλαν, ὅτι ὁ τοῦ τόπου Θεὸς αὐτοὺς λυμαίνεται. Πῶς λέγει, ὅτι *Ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν ;* Πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῆς γυναικὸς λέγει· εἶχε γὰρ αὐτὸν ὡς προφήτην Ἰουδαῖον.

Τοιούτους γὰρ ὁ Πατὴρ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ζητεῖ, τοὺς μὴ τόπῳ περικλείοντας τὴν λατρείαν.

Πνεῦμα ὁ Θεὸς τὸ ἀσώματον λέγει, καὶ ὅτι ἡ λατρεία αὐτοῦ ἀσώματος θέλει εἶναι, καὶ διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν ἀσωμάτου προέρχεσθαι.

Πόθεν Σαμαρεῖται τὸ προσδοκᾷν τὸν Χριστὸν εἶχον, τὸν Μωσέα μόνον, ἀλλ' οὐ τοὺς προφήτας ἔχοντες; Ἐκ τοῦ λέγειν τὸν Ἰακὼβ, ὅτι *Οὐκ ἐκλείψει*

vero et non in cathedra sedet, et juxta fontem ob æstum : ob eam rem quoque evangelista dicit : *Erat autem hora quasi sexta.* Illius autem a fastu aversio cernitur in eo quod solus in itinere invenitur et illius circa cibos indifferentia ex eo ostenditur quod discipuli abierant ut cibos emerent. *Et paulo post :* Quomodo potest, dicitur, æqualis esse filius patri? non enim Deus unquam fatigatur; Jesus vero fatigatus erat. Audi enim prophetam Isaiam dicentem : *Deus æternus, Deus qui constituit terræ extremitates, non esuriet, non fatigabitur; non est inventio illius prudentiæ.* — Concedo et ego tibi, Eunomie, Deum nunquam fatigari; sed quando audieris Jesum fatigatum esse ex itinere, noli arbitrari Deum Verbum in illo fatigatum, sed formam servi; Deus enim nunquam fatigatur, dolorem non patitur. Sed quod Deus Verbum esset in servi forma, dicat Joannes : *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.* Non conversum, non transmutatum, sed carnem assumens; ut igitur ostenderetur quia homo est, fatigatus est.

VERS. 7. Quomodo qui dicebat non intrare in civitatem Samaritanorum, cum Samaritanis loquebatur? Forte venit mulier ad hauriendam aquam; Christus autem sederat propter lassitudinem, non propter mulierem.

VERS. 9. Unde Judæum illum esse cognovit? A vestimento et voce.

VERS. 11. *Unde habes aquam vivam*, dicit in fonte aquæ illius aquam exquirens. Nunquid enim, dicit, major es Jacob, ut meliorem des aquam?

VERS. 12. Quomodo dicit : *Jacob pater noster dedit nobis hunc puteum?* Oportet scire hunc esse locum ubi propter Dinam filii Levi et Simeon irati atrocem hanc cædem fecerant.

VERS. 14. Qualis est aqua vivens quam dicit Christus præstare? purificatio quæ ex ipso est, et levamen quod est ex fide.

VERS. 20. *Patres nostri in monte isto adoraverunt*, de Abraham dicit; etenim illic fertur hunc filium obtulisse.

VERS. 22. Quomodo dicit : *Vos adoratis quod nescitis?* Quia particularem et localem Deum putabant esse. Ita enim Persis mittentes nuntiaverant, Deum loci illos depopulari. Quomodo dicit : *Nos adoramus quod scimus?* Secundum mulieris opinionem loquitur, quæ habebat eum prophetam Judæum.

VERS. 23. Tales enim Pater quærit qui adorent eum, qui loco non terminent suam adorationem.

VERS. 24. Spiritus est Deus incorporalis, inquit, et illius adoratio incorporalis etiam esse debet, et ex incorporali nostra parte exire.

VERS. 25. Unde Samaritani expectationem Messiæ habebant, qui nempe Moysem solum et non prophetas admittebant? E verbis Jacob : *Non aufe-*

Digitized by Google

vetur sceptrum de Juda et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est; et Moyses ipse dicit: *Prophetam vobis suscitabit Dominus.*

Vers. 27. *Et admirabantur quia cum muliere loquebatur.* Quid admirabantur? Modestiam, summam humilitatem, quia pauperculæ mulieri, cum Deus esset, loquebatur.

Vers. 29. *Venite, videte nunquid ipse est Christus.* Cur dicit, *Nunquid?* Non vult illos per propriam suam indicationem adducere, sed participes facere cupit ejusdem opinionis.

Vers. 31. *Rogabant autem eum discipuli: Rabbi, manduca.* Patria eorum lingua, *Rogare*, Exhortari, significat.

Vers. 35. *Nonne vos dicitis quod adhuc quatuor menses sunt ut messis veniat?* Regiones quidem et messem vocat multitudinem animarum paratarum ad recipiendam prædicationem. Oculos hic dicit mentis et corporis; nam videbant etiam multitudinem Samaritanorum venientium.

Vers. 36. *Qui metit*, inquit, *mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam*; ut et qui seminat, simul gaudeat et qui metit. Quod dicit tale est: Prophetæ seminaverunt, sed non messuerunt; non quidem gaudio privantur, sed vobiscum gaudent, licet vobiscum non metant. Id vero non contingit in corporalibus, non enim similiter gaudent, si alius seminaverit et alius metat.

Vers. 44. Capharnaum non honorabat eum, utpote ejus patria. Consuetudo enim contemptibiles solet facere. Samaritani et Galilæi et Nazareni credunt ad confusionem Judæorum dicentium illum *Samaritanum esse*; et iterum: *E Nazareth potest aliquid boni esse?*

Vers. 46. Cur vocatur regulus? vel quod e regia stirpe ortus erat, vel erat nomen quoddam dignitatis. Quidam igitur eumdem esse putant ac ille qui apud Matthæum invenitur. Pater autem illum alterum esse, non ob dignitatem tantum, sed ob fidem quoque. Nam hic Christum venire volentem manere cupit; iste vero in domum inducit. Unus quidem dicit: *Non sum dignus*; alter vero excitat; unius filius languore, alterius febre laborabat.

Vers. 50. Cur dicit illi: *Vade, filius tuus vivit?* ut ostendat illi quod vel absens sanat; debilis enim erat cum dicitur: *Descende, Domine, antequam moriatur filius meus.*

Vers. 54. Non simpliciter, *Secundum*, proposuit, sed ostendit quod, facto secundo signo, non propter samaritanorum altam mansionem deerant qui non unum signum viderant.

CAPUT V.

Vers. 1. Diem festum ibi Pentecostes dicit. Solebat autem in festis commorari; ut ostenderet se cum illis festum celebrare; hoc vero propter multitudinem, nam maxime in his diebus mediocres magis concurrebant.

A ἄρχων ἐξ *Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται*· καὶ αὐτὸς Μωσῆς· *Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος.*

Καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. Τί ἐθαύμαζον; Τὸ ἄτυφον, τὸ μεθ' ὑπερβολῆς ταπεινὸν, ὅτι πενιχρᾷ καὶ Σαμαρείτιδι διελέγετο Θεὸς ὤν.

Δεῦτε, ἴδετε μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. Διὰ τί λέγει τὸ, *Μήτε;* Οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας αὐτὸν ἀποφάσεως παρεισαγαγεῖν βουλομένη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ψήφου ποιῆσαι κοινωνοὺς βουλομένη.

Τὸ, *Ἠρώτων δὲ οἱ μαθηταὶ τὸν Χριστόν*· Ῥαββὶ, φάγε. Τῇ ἐγχωρίῳ αὐτῶν φωνῇ τὸ, Ἐρωτῶ, Παρακαλῶ, σημαίνει.

Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι τετράμηνόν ἐστι, καὶ ὁ B *θερισμὸς ἔρχεται;* Χώρας μὲν καὶ θερισμὸν τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν λέγει τῶν ἑτοίμων πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ κηρύγματος· ὀφθαλμοὺς δὲ ἐνταῦθα καὶ τοὺς τῆς διανοίας καὶ τοῦ σώματος λέγει· ἑώρων λοιπὸν τὸ πλῆθος τῶν Σαμαρειτῶν ἐρχόμενον.

Ὁ γὰρ θερίζων, φησὶ, *μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον*· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Προφῆται, φησὶν, ἔσπειραν, ἀλλ' οὐκ ἐθέρισαν· οὐ μὴν ἀπεστέρηνται ἡδονῆς, ἀλλὰ σὺν ἡμῖν χαίρουσι, εἰ καὶ μὴ σὺν ἡμῖν θερίζουσι. Τοῦτο δὲ οὐ συμβαίνει ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· οὐχ ὁμοῦ γὰρ χαίρουσιν, ἐὰν ἄλλος σπείρῃ καὶ ἄλλος θερίσῃ.

Ὅτι ἡ Καπερναοὺμ οὐκ ἐτίμα αὐτὸν πατρὶς αὐτοῦ οὖσα· ἡ γὰρ συνήθεια εὐκαταφρονήτους ποιεῖν C εἴωθεν. Ὅτι καὶ Σαμαρεῖται καὶ Ναζηραῖοι καὶ Γαλιλαῖοι πιστεύουσιν εἰς αἰσχύνην Ἰουδαίων τῶν λεγόντων αὐτὸν, *Σαμαρεῖτα*· καὶ πάλιν· *Ἐκ Ναζαρὲθ δύναταί τι καλὸν εἶναι;*

Διὰ τί καλεῖ βασιλικόν; Ἤτοι ἀπὸ βασιλικῆς κατάγόμενον σειρᾶς, εἴτε ἀξίωμά ἐστιν ἀρχῆς οὕτω καλούμενον. Τινὲς μὲν οὖν αὐτὸν ἐκεῖνον νομίζουσι τὸν παρὰ τῷ Ματθαίῳ· δείκνυται δὲ ἕτερος ὢν παρ' ἐκεῖνον, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πίστεως. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ βουλόμενον τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν, ἀξιοῖ μένειν· οὗτος δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἕλκει· κἀκεῖνος μὲν, *Οὐκ εἰμὶ ἄξιος*, λέγει· οὗτος δὲ καὶ κατεπείγει· κἀκείνου μὲν ὁ παῖς παρέσει κατείχετο, τούτου δὲ πυρετῷ.

D Διὰ τί λέγει αὐτῷ· *Πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ*; Ἵνα δείξῃ αὐτῷ ὅτι καὶ ἀπὼν θεραπεύει· ἀσθενὴς γὰρ ἦν ἐν τῷ λέγειν, ὅτι *Κατάβηθι, Κύριε, πρὶν ἀποθανεῖν τὸν Υἱόν μου.*

Ὅτι οὐχ ἁπλῶς τὸ, *Δεύτερον*, προσέθηκεν, ἀλλὰ δεικνὺς, ὅτι καὶ δευτέρου σημείου γενομένου, οὐκ ἐπὶ πρὸς τὸ ὕψος τῶν Σαμαρειτῶν ἔφθασαν τῶν οὐδὲ ἓν σημεῖον ἑωρακότων.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Ἑορτὴν ἐνταῦθα τὴν Πεντηκοστήν φησι. Συνεχῶς δὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπιχωριάζει· τοῦτο μὲν ἵνα δείξῃ μετ' αὐτῶν ἑορτάζειν· τοῦτο δὲ διὰ τὸ πλῆθος· μάλιστα γὰρ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις οἱ ἀφελέστεροι συνέτρεχον.

Ὅτι τὸ ἐν τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ τελούμενον, A τύπος ἦν τοῦ βαπτίσματος.

Ὅτι οὐς ἀπῄτει πίστιν οὐ πρὸ τῶν θαυμάτων, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἰδεῖν αὐτὸν θαύματα πεποιηκότα ἀπῄτει.

Ἦρε δὲ τὸν ἑαυτοῦ κράβαττον, ἐπειδὴ ἅμα ἤκουσε, πιστεύσας ἠγέρθη. Διὰ τί οὐκ ἐρωτῶσιν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ ποιήσας ὑγιῆ; ἀλλ', *Ὁ εἰπών σοι· Ἆρον τὸν κράββατόν σου;* Ἀπὸ πολλῆς κακουργίας· ἄνω γὰρ καὶ κάτω τὴν δοκοῦσαν παράβασιν εἰς μέσον ἦγον τοῦ Σαββάτου.

Διὰ τί ἐξένευσε ποιήσας τὸ θαῦμα; Ἵνα μὴ πλέον παρασκευάσῃ αὐτοὺς ἐκκαῆναι· οἶδε γὰρ καὶ ὄψις μόνη τοῦ διαφθονουμένου οὐ μικρὸν τοῖς βασκαίνουσιν ἐνιέναι σπινθῆρα.

B Διὰ τί λέγει· *Ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε;* Ἅμα μὲν ὅτι ἐξ ἁμαρτιῶν ἐτέχθη τῷ ἀνθρώπῳ τὸ νόσημα· ἔπειτα δὲ ἵνα μάθωμεν ὡς ἡ ἀτελεύτητος κόλασις, οὐκ ἔχει ἀποκατάστασιν· οὗτος γὰρ ἁμαρτήσας, μικροῦ δεῖν ὅλην ζωὴν ἀνθρώπου ἐκολάζετο. Οὐδὲ γὰρ ἐν χρόνῳ τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῶν πεπλημμελημένων· καὶ τοῦτο δὲ μανθάνομεν, ὅτι κἂν χαλεπὴν δῶμεν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν δίκην, εἶτα τοῖς αὐτοῖς περιπέσωμεν, χαλεπώτερα πολλῷ πεισόμεθα μᾶλλον· ὡς ἀναίσθητος γὰρ καὶ καταφρονητὴς κολάζεται τότε. Καὶ διὰ τί οὐ πάντες ὧδε παιδεύονται; Ὅτι μακροτέρας δέονται κολάσεως, ἢ κατὰ χρόνον ζωῆς ἀνθρωπίνης· καὶ ὅτι τοῦτό ἐστι, λέγοντος ἄκουσον Παύλου· *Κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα,* C *ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.* Ὅτι τὰ νοσήματα ἢ δι' ἁμαρτίας, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς Βασιλείαις ὁρῶμέν τινα ποδαλγίᾳ κατασχεθέντα· καὶ δι' εὐδοκίμησιν ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ· γίνεται καὶ ἀπὸ ῥᾳθυμίας καὶ ἀπὸ γαστριμαργίας.

Ὅτι τὸ, *Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι,* τὸ ὁμοούσιον δείκνυσι· καὶ ἀνάγων αὐτοὺς ἵνα προσέχωσιν αὐτῷ ὡς Θεῷ· ὅτι ἡ προνοητικὴ δύναμις καὶ ἐν Σαββάτῳ ἐστί· ῥεῖ γὰρ τὸ ὕδωρ καὶ σπερμαίνει πάντα, καὶ αὔξει καὶ κινεῖται.

Τὸ, *Οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν,* ἀντὶ τοῦ, *Ἄνευ τοῦ Πατρός*· ἤγουν, οὐδὲν ἀλλότριον, οὐδὲν ξένον. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτό ἐστι τὸ, *Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι,* ἐναντιωθήσεται τούτῳ τὸ ῥητόν· *Ἃ γάρ,* φησίν, *ὁ Πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ* D *ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ·* καὶ τοῦτο δὲ πάλιν τὸ ὁμοούσιον κυροῖ. *Καὶ μετ' ὀλίγα·* Τὸ, *Οὐ δύναται,* οὐκ ἀσθενείας, ἀλλὰ τῆς ἄκρας πρὸς τὸν Πατέρα ταυτοφυΐας μοι πίστωσις· τὸ γὰρ ἀδύνατον ἐφ' Υἱοῦ οὐ τὸ ἀνεγχώρητον δείκνυσιν· ὡς τὸ ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν, οὐκ ἀσθενείας, ἀλλ' ἄκρας δυνάμεως ἔνδειξις. Σφόδρα γὰρ ἐν τῷ ἀληθεύειν πολλὴν ἔχων τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν ὑπ' ἀσθενείας κατενεχθείη πρὸς τὸ ψεῦδος· οὕτως τὸ, *Οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν,* ἀνεγχώρητόν φησι τὸν Υἱὸν διῃρημένην τοῦ Πατρὸς ἔχειν ἐνέργειαν. Οὐ γὰρ δυνατὸν τὸ γέννημα δίχα τοῦ γεννήσαντος τι ποιεῖν· οὐκ ἐγχωρεῖ τὸ ἀπαύγασμα δίχα τοῦ Πατρὸς ἀνατέλλειν· οὐκ ἔνεστι τὸν κλάδον δίχα τῆς ῥίζης φέρειν καρ-

VERS. 2. Quod in probatica piscina complebatur, figura erat baptismi.

VERS. 6. Non fidem ab eis exigebat ante miracula, sed postquam illum miracula facientem viderant, exigebat.

VERS. 9. Tulit grabatum suum, cum simul audivit, credens surrexit. Cur non illum interrogant: Quis est qui fecit te sanum, *Qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum?* Ob magnam malitiam; nam indiscriminatim transgressionem quam libuerat intra Sabbatum admittebant.

VERS. 13. Cur declinavit postquam miraculum fecisset? Ne magis his præberet excitationis occasionem. Sciebat enim visum solum ejus quem oderint non parvam invidis scintillam injicere.

VERS. 14. Cur dicit: *Ecce, sanus factus es, noli peccare?* Simul quidem, quia e peccatis homini morbus ortus est; deinde autem, ut discamus supplicium æternum non habere redhibitionem. Iste enim quia peccaverat, fere totam hominis per vitam puniebatur. Non enim ex tempore peccata judicantur, sed ex natura ipsa offensarum. Et id discimus quia licet asperam demus de peccato pœnam, si deinde in eadem incidamus, multo acerbiora fore credendum est. Ut insensibilis et contemptor tunc punitur: et cur non omnes ibi corripiuntur? quia longiore indigent pœna quam pro tempore humanæ vitæ; et quod sic se res habeat audi Paulum dicentem; *Judicati a Domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur.* Morbi incurrunt ob peccatum, ut in palatiis videmus aliquem podagra laborantem, et ob bonam famam, ut in Job videmus; oriuntur etiam e pigritia et gula.

VERS. 17. *Pater meus usque modo operatur et ego operor*, consubstantialitatem ostendit; et eos inducit ab obediendum illi ut Deo; quia Providentiæ virtus et in Sabbato exsistit; fluit enim aqua, et omnia seminantur, crescunt et moventur.

VERS. 19. *Non potest Filius a se facere quidquam*, pro *Sine Patre;* id est nihil alienum, nihil exterum. Si enim istud non idem est ac *: Pater meus usque modo operatur et ego operor*, contradictoria forent hæc verba inter se. *Quæ enim*, ait, *Pater facit, hæc et Filius similiter facit:* et id rursus consubstantialitatem arguit. *Et paulo post. Non potest*, argumentum est non infirmitatis, sed summæ Patri similitudinis. Nam impossibilitas in filio non illicitum significat, ut impossibilitas mentiendi in Deo indicium est non infirmitatis, sed summæ potestatis. Nam magnam maxime ad dicendam veritatem habens potentiam, non infirmitate ferretur unquam ad mendacium; ita cum *non potest Filius a se facere quidquam*, illicitum dicitur esse filio ut habeat distinctam a patre operationem. Non enim possibile est genitum extra genitorem quidquam facere, non licet splendorem extra patrem emittere, non licet truncum extra radicem fructum facere;

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

non potest fluere rivus distinctus a fonte e quo oritur. Quoquo modo igitur, beate Evangelista, istud nobis interpretare, dic consequentia quæ obscuravit Arius. *Et post pauca.* Ut si quis homo nequam Deum non esse ex Scripturis demonstrare ausus fuerit, si quis enim per illud, *Dixit insipiens in corde suo :* Non est Deus. primis verbis ademptis, dixerit Scripturam affirmare Deum non esse, proferens tantum, *Non est Deus*, a quo videbitur ignorantibus e Scripturis disseruisse? Sed similiter Scripturam lacerans impius, sed non prout e Scriptura loquitur impius est iste, Scripturam sibi pugnantem ostendens veritatem de mendacio convincere nititur. Hoc enim tu facis, o Arie. Cur enim postquam scripsisti, *Non potest Filius a se facere quidquam*, minime adjecisti quæ sequuntur, *Quæ enim Pater fecerit, hæc et Filius similiter facit?* Sed timuisti hoc adjicere, veritus ortam inde demonstrationem. Si enim similiter Patri facit, evidenter cum auctoritate facit, ergo non similiter facit : incassum juxta te clamat, *Quæ enim Pater facit, hæc et Filius similiter facit ; Similiter*, enim mentitur, si de omnibus non dicitur *similiter*, vel tu per hoc obscuravisti.

Non alia quidem Pater, alia vero filius operatur; sed hæc facit quæ ille facit. Cur igitur diceret, si illius eadem facit ac pater, infirmiore potentia et modo inferior est? ob hoc dixi, ait : *Hæc et Filius similiter facit.* Audis, Arie, *Similiter*, et tu dicis Non similiter? *similiter* facit cum eadem virtute, cum eadem potestate. Si enim ut obediens facit, non similiter facit; si ut creatura facit, non similiter facit.

VERS. 20. Quomodo intelligendum : *Et majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini? Demonstrabit*, rursus dicitur ut furorem eorum reprimat; majora autem faciet Christus, quid est aliud, nisi mortuos suscitare?

VERS. 21. *Sicut Pater suscitat mortuos et vivificat, ita et Filius quos vult vivificat.* Nam dicendo : *Sicut Pater suscitat*, potentiæ ostendit æqualitatem; et, *Quos vult vivificat*, potestatis paritatem.

VERS. 22. *Et aliter :* Christo suam cum Patre similitudinem per eas voces *sicut* et *ita* ostendente, tu id occultans, hoc solum quod sequitur proxime scripsisti *: Non enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio.* Ex illo verbo, *Dedit*, o maligne, Filium deprimere voluisti. Necesse enim erat exscribere lectionem quæ ita se habet : *Sicut enim Pater suscitat mortuos et vivificat, ita et Filius quos vult vivificat, non enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio.* Si enim vidisses consentientem tibi Scripturam, non illam adulteravisses, non occultavisses Christi dignitatem, non verba Scripturæ adulteravisses, non initia sola exscripsisses, aut conclusiones solas protulisses ; sed si in omni justitia locutus esses, salva

πόν· οὐ δύναται ῥεῖν ποταμὸς τῆς βλυζούσης διῃρημένος πηγῆς. Πῶς οὖν, μακάριε, ἑρμήνευσον ἡμῖν, εὐαγγελιστά, τὸ τοιοῦτον· εἰπὲ τὸ ἀκόλουθον ὃ ἀπέκρυψεν Ἄρειος. *Καὶ μετ' ὀλίγα·* Ὥσπερ εἴ τις κακοῦργος καὶ τὸ μὴ εἶναι Θεὸν ἐκ τῶν Γραφῶν ἀποδεῖξαι τολμήσει. Εἰ γάρ τις τὸ, *Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός*, τὴν ἀρχὴν ἀφελόμενος, λέγει τὴν Γραφὴν εἰρηκέναι μὴ εἶναι Θεὸν, προφέρων μόνον τὸ, *Οὐκ ἔστι Θεός*, ἆρ' οὐ δόξειε τοῖς ἀγνοοῦσιν ἐκ τῶν Γραφῶν διαλέγεσθαι; ἀλλ' ὅμως κατατέμνων τὴν Γραφὴν ἀσεβὴς, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐκ Γραφῆς λαλῶν εὐσεβὴς ὁ τοιοῦτος, τὴν Γραφὴν ἑαυτῇ πολεμοῦσαν δεικνὺς τὴν ἀλήθειαν ψεῦδος διελέγχειν πειρᾶται. Τοῦτο καὶ σὺ ποιεῖς, ὦ Ἄρειε. Διὰ τί γὰρ γράψας, *Οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδὲν*, οὐκέτι προσέθηκας τὸ ἀκόλουθον· *Ἃ γὰρ ἂν ὁ Πατὴρ ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ;* Ἀλλ' ἐφοβήθης τοῦτο προσθεῖναι, ἔδεισας τὸν ἀναφυόμενον ἔλεγχον. Εἰ γὰρ ὁμοίως τῷ Πατρὶ ποιεῖ, δηλονότι μετὰ αὐθεντίας ποιεῖ, δῆλον ὡς οὐχ ὁμοίως ποιεῖ· μάτην κατά σέ γε βοᾷ· *Ἃ γὰρ ἂν ὁ Πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.* Τὸ γὰρ *Ὅμοιον* ψεύδεται, εἰ μὴ κατὰ πάντα *ὅμοιον*, ἢ διὰ τοῦτο κατέκρυψας.

Οὐχ ἕτερα μὲν ὁ Πατὴρ, ἕτερα δὲ ὁ Υἱὸς ἀπεργάζεται, ἀλλὰ ταῦτα ποιεῖ ἅπερ ἐκεῖνος ποιεῖ. Τί οὖν, εἴποι, εἰ μὲν τὰ αὐτὰ ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ, ἀσθενεστέρᾳ δὲ δυνάμει καὶ τρόπῳ προσχωρούμενος; Διὰ τοῦτο, φησὶν, εἶπον· *Ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως* ποιεῖ. Ἀκούεις, ὦ Ἄρειε, τὸ, *Ὁμοίως*, καὶ τὸ ἀνόμοιον λέγεις; *Ὁμοίως* ποιεῖ μετὰ τῆς αὐτῆς αὐθεντίας, μετὰ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας. Εἰ γὰρ ὡς ὑπακούων ποιεῖ, οὐχ ὁμοίως ποιεῖ· εἰ ὁμοίως ποιεῖ, οὐχ ὡς ὑπακούων ποιεῖ· εἰ ὡς κτίσμα ποιεῖ, οὐχ ὁμοίως ποιεῖ.

Πῶς νοητέον τὸ, *Καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε;* Τὸ δὲ, Δείξει, πάλιν λέγει, ἵνα τὴν μανίαν αὐτῶν συστείλῃ. Τὸ δὲ μείζονα ποιῆσαι Χριστὸν, τί ἐστιν ἄλλο, ἀλλὰ νεκροὺς ἐγεῖραι;

Τὸ, *Ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.* Τὸ μὲν γὰρ, *Ὥσπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει*, τῆς δυνάμεως δείκνυσι τὴν ἀπαραλλαξίαν· τὸ δὲ, *Οὓς θέλει ζωοποιεῖ*, τῆς ἐξουσίας τὴν ἰσότητα.

Καὶ ἄλλως· Τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ταυτότητα διὰ τοῦ, *ὥσπερ* καὶ *οὕτως*, ἐνδειξαντος, σὺ τοῦτο κρύψας, τοῦτο μόνον τὸ εὐθὺς ἀκόλουθον ἔγραψας· *Οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ·* ἐκ τοῦ, *δέδωκεν*, ὦ πονηρὲ, τὸν Υἱὸν διαβάλλειν θελήσας. Δέον γὰρ πάσαν γράψαι τὴν λέξιν ἔχουσαν οὕτως· *Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, πᾶσαν δὲ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ.* Εἰ γὰρ ᾔδεις συνηγοροῦσάν σοι τὴν Γραφὴν, οὐκ ἂν ἐνόθευσας ταύτην, οὐκ ἂν ἔκρυψας τὰ ὑψηλὰ τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἂν τὰ μὲν τῆς Γραφῆς παρεποίησας, τῶν δὲ τὰς ἀρχὰς μόνας προέγραψας, τῶν δὲ τὰς τελευταίας μόνας προὐβάλου· ἀλλ' εἴπερ

ἐπὶ πᾶσι δικαίοις ἐφθέγγου, σῶα πάντως τὰ κεφάλαια τῶν Γραφῶν προέφερες. Διὰ τί αὐτοῖς λέγει, ὅτι, *Τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ;* εἰς φόβον αὐτοὺς ἐμβάλλων· ὥσπερ δὲ τὸ, *Ἔδωκε ζωὴν*, ἀντὶ τοῦ, Ἐγέννησεν αὐτὸν ζῶντα, ἔστιν, οὕτως καὶ τὸ, *Ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν*, ἀντὶ τοῦ, Κριτὴν αὐτὸν ἐγέννησε. Πάλιν ἐκ τοῦ εἰπεῖν, *Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι*, ἔδειξε τὸ ὁμότιμον. Ἠθέλησαν αὐτὸν διὰ τοῦτο ἀποκτεῖναι Ἰουδαῖοι· διὸ τὴν λέξιν μὲν καθυφίησι, τὰ νοήματα δὲ τὰ αὐτὰ προτίθησιν οὕτω λέγων· *Οὐ δύναται ποιεῖν οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Υἱός*. Εἶτα πάλιν ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἀνάγει λέγων· *Ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ*, φησὶ, *ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως*, φησὶ, *ποιεῖ*. Εἶτα πάλιν ἐπὶ τὸ ταπεινότερον· *Ὥσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ Υἱός*. Εἶτα τὸ ταπεινὸν ὁμοῦ καὶ ὑψηλόν· *Οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ*. Εἶτα ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον· *Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν Υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα*. Οὕτως τὸν λόγον ποικίλλει· ὥστε τοῖς μὲν τότε γενέσθαι εὐπαράδεκτον, καὶ τοὺς νῦν ὠφεληθῆναι ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν. Εἶτα ὅτι συμπέπλεκται ἡ τιμὴ τοῦ Υἱοῦ τῇ τιμῇ τοῦ Πατρὸς, λέγει· *Ὁ μὴ τιμῶν τὸν Υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν Πατέρα*.

Τὸ δὲ, *Εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκε ἀπὸ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν*, τὸ, *Εἰς κρίσιν*, ἀντὶ τοῦ, Οὐ κολάζεται, οὐ κατακρίνεται. Θάνατον δὲ, οὐ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον· ὥσπερ καὶ ζωὴν, οὐ ταύτην, ἀλλὰ τὴν αἰωνίαν.

Ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ ἀνθρώπου καὶ ζήσονται. Περὶ Λαζάρου καὶ τοῦτο ὁμοίως λέγει.

Ὥσπερ γὰρ, φησὶν, *ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ Υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ*. Τὴν τοῦ, *ἔδωκε*, λέξιν ἐνταῦθα τέθεικε ἐπὶ τῷ δεῖξαι μόνον τὰ δύο πρόσωπα· ἢ τοῦτο λέγει, τὸ ἐγείρειν νεκροὺς, οὕτω καὶ τῷ Υἱῷ δέδωκε· τοῦτο δὲ, τῆς ὑποστάσεως τὸ ἀπαράλλακτον εἰσάγει.

Τὸ, *Καθὼς ἀκούω κρίνω*, δηλοῖ, οὐ διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψήφου ἴσον· ὡς ἂν ἔλεγε· Οὕτω κρίνω ὡσανεὶ αὐτὸς ὁ Πατὴρ ὁ κρίνων εἴη. Τί λέγει· *Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστὶν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν*, καὶ τὰ ἑξῆς; Τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν· Ἔμελλον λέγειν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· *Ἐὰν σὺ μαρτυρῇς περὶ σεαυτοῦ, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθείας*. Διὰ τοῦτο οὖν προλαβὼν τοῦτο εἶπε, ὡσανεὶ ἔλεγε· Ἴσως ἐρεῖτέ μοι· Σοὶ οὐ πιστεύομεν· οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ μαρτυρήσας ἀξιόπιστος ἐν ἀνθρώποις. Οὐ τοίνυν πρὸς τὴν ἀξίαν τὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τὴν ἐκείνων, καὶ τὴν μέλλουσαν παρ' ἐκείνων ἀντίθεσιν ἐπάγεσθαι, δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι οἶδε αὐτῶν τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας. Ὅταν δὲ λέγει, ὅτι *Ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ*, αὐτῶν δείκνυσι τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν.

Ὅτι ὡς Θεὸν ἀξιόπιστον αὐτὸν ἔδει νομίζειν, τρεῖς παραγαγὼν μαρτυρίας τῶν λεγομένων, τὰ ἔργα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα, τοῦ Πατρὸς τὴν μαρτυρίαν, τὸ Ἰωάννου κήρυγμα. Ἐπιφέρει γοῦν· *Ἄλλος ἐστὶν ὁ*

omnino capita Scripturarum proposuisses. Cur dicit eis quia, *Omne judicium dedit Filio?* Illos ut in metum injiciat; sicut autem, *dedit vitam*, pro, genuit eum viventem, dicitur; ita, *Dedit ei judicium*, pro, genuit eum judicem, dicitur. Iterum, dicendo, *Pater meus usque modo operatur et ego operor*, ostendit paritatem dignitatis. Volebant eum propter hoc mactare Judæi; ideo sermonem quidem omittit, sententias autem easdem profert ita dicendo: *Non potest Filius a se facere quidquam.* Deinde iterum ad sublimia attollit dicens: *Quæ enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit.* Deinde rursus ad humiliora descendens: *Sicut enim Pater suscitat mortuos et vivificat, ita et Filius.* Deinde humile simul et sublime: *Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio;* postea ad sublimissima; *Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.* Ita sermonem variat, ut his quæ tunc audiebant fieret acceptabilis, et his qui nunc legunt utilitatem præstet ex sublimitate sermonis. Deinde quia completus est honor Filii honore Patris, dicit: *Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem.*

VERS. 24. *In judicium non venit, sed transiit a morte ad vitam; in judicium*, pro, non punitur et non condemnatur, dicit. Mors illa non est præsens mors, sed æterna; sicut vita non est præsens, sed æterna vita.

VERS. 25. *Venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem Filii hominis et vivent.* De Lazaro et id similiter dicit.

VERS. 26. *Sicut enim*, ait, *Pater habet vitam in semetipso, ita dedit et Filio habere vitam in semetipso*, hanc vocem *dedit* ibi adhibet ad ostendendum tantum duas personas; vel id dicit, suscitare mortuos, ita et dedit Filio, hoc autem hypostasis similitudinem inducit.

VERS. 30. *Sicut audio judico*, ostendit non magisterium, sed sententiæ paritatem; quasi diceret: Ita judico, ut ipse Pater judicaret. Quid significat: *Judicium meum justum est, quia non quæro voluntatem meam*, etc? Istud tale est: Debuerunt Judæi dicere illi: *Si tu testimonium dederis de te ipso, testimonium tuum non est verum.* Ideo igitur præveniens id dixit, quasi diceret: Forsan dicetis mihi: Non tibi credimus; non enim qui de se testimonium dat, dignus fide est inter homines. Non igitur propter suam dignitatem, sed propter illorum suspicionem, et objectionem quæ ab illis opponi debebat, ostendit eis se cogitationes eorum abscondita noscere; quum vero dicit verum esse suum testimonium, ostendit rerum ipsarum naturam.

VERS. 31. Quod ut Deum credibilem illum habere oporteat, tria profert testimonia suorum dictorum, opera quæ ab ipso sunt facta, Patris testimonium, et Joannis præconium. Infert nempe, *Alius est qui*

Digitized by Google

testimonium perhibet de me, et scio quia verum est A *testimonium ejus;* de Joanne loquens. Ne autem dicant, ut tibi placeret, hoc fecit, addit: *Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati.* Non enim, ait, misissetis, si non credibilem illum habuissetis.

VERS. 34. Quid: est *Ego non ab homine testimonium recipio; sed hæc dico ut vos salvi sitis?* ego quidem, inquit, non egebam illius testimonio, cum Deus sim, humano. Quoniam autem magis illi obeditis quam mihi, ideo vobis testimonium ejus profero.

VERS. 35. Lucernam ardentem vocat Joannem, quia non propriam lucem habebat sed lucem spiritus gratiæ. Quid est: *Vos voluistis ad horam exsultare in luce ejus?* B ostenditur quia receperant quidem quæ a Joanne dicebantur, et rectum de illo judicium egerant, sed temporale et non stabile fuit hoc studium. Si enim perseverassent, celeriter eos manuduxisset ad Christum.

VERS. 36. Quid est: *Ego autem habeo testimonium majus?* id est, majus Joannis testimonio; et quale sit istud ostendens dicit: *Opera enim quæ dedit mihi Pater ut faciam, testimoniam perhibet quia Pater misit me.*

VERS. 37. *Qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Ubi? quando dixit: *Hic est Filius meus dilectus.*

Quid est: *Neque vocem ejus audistis?* id dicit, quia in Deo non vox est neque facies; et ne dicere C possint Moysi Deum locutum fuisse.

VERS. 39. Non dicit, Legite, sed, *Scrutamini.* Non enim mera lectura præstaret scientiam, sed assidua meditatio præstat quod quæritur.

VERS. 43. De quo dicit: *Si alius venerit in nomine suo illum recipietis?* De Antichristo loquitur.

CAPUT VI.

VERS. 1. Cur abiit trans mare Galilææ Tiberiadis? ut ex his quæ dixerat invidiam non excitaret.

VERS. 3. Cur non ascendit in Pascha, sed in Galilæa, et illic in Capharnaum? sensim tandem legem D solvebat, occasionem sumens e Judæorum malitia.

VERS. 5. Quid, *Sublevans oculos suos et videns, dixit* Quia nunquam simpliciter consedit, sed curam habendo de suis discipulis. Quid est, quod alii evangelistæ dixerint discipulos accedentes interrogare et hortari ne sinat fame perire, Joannes autem Philippum a Christo interrogari? Mihi ergo videtur utraque esse vera, sed non in eodem tempore habita. Cur interrogat Philippum? quoniam sciebat quis indigeret majore institutione. Iste enim est qui dicit: *Ostende nobis Patrem et sufficit nobis.* Cur dicit: *Undeememus panes, ut manducent hi?* Num ut ignorans quæ fieri debebant? absit;

μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, περὶ Ἰωάννου λέγων. Ἵνα δὲ μὴ λέγωσιν, ὅτι Χαριζόμενός σοι τοῦτο ἐποίησεν, ἐπιφέρει· *Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ*· οὐκ ἂν δὲ, φησὶν, ἀπεστείλατε, εἰ μὴ ἀξιόπιστον αὐτὸν ἡγεῖσθε.

Τί ἐστι τὸ, *Ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε;* Ἐγὼ μὲν, φησὶ, οὐκ ἐδεόμην τῆς τούτου μαρτυρίας, Θεὸς ὤν, τῆς ἀνθρωπίνης· ἐπειδὴ δὲ μᾶλλον αὐτῷ προσέχετε ἤπερ ἐμοὶ, διὰ τοῦτο ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ.

Λύχνον δὲ καιόμενον λέγει τὸν Ἰωάννην, διὰ τὸ μὴ οἴκοθεν ἔχειν τὸ φῶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος. Τί ἐστι τὸ, *Ὑμεῖς ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ;* Δηλοῖ ὅτι ἀπεδέξαντο μὲν τὰ εἰρημένα παρὰ Ἰωάννου, καὶ ὀρθὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν εἶχον, ἀλλὰ πρόσκαιρος ἦν καὶ ἀβέβαιος ἐκείνη ἡ σπουδή. Εἰ γὰρ ἐπέμειναν, ταχέως ἂν αὐτοὺς ἐχειραγώγησε πρὸς Χριστόν.

Τί δέ ἐστι τὸ, *Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω;* Τοῦ Ἰωάννου, καὶ ποίαν ταύτην, δηλῶν λέγει· *Τὰ ἔργα ἃ δέδωκέ μοι ὁ Πατὴρ ἵνα ποιῶ, αὐτὰ μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Πατήρ με ἀπέστειλεν.*

Ὅτι ὁ πέμψας με Πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. Ποῦ; Ὅτ' ἂν εἶπεν· *Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός.*

Τί ἐστι τὸ, *Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε.* Τοῦτο λέγει, ὅτι περὶ Θεὸν οὔτε φωνή ἐστιν, οὔτε εἶδος· τοῦτο δὲ εἶπεν ἵνα μὴ ἔχωσι λέγειν ὅτι Μωσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός.

Οὐκ εἶπεν, Ἀνάγνωτε, ἀλλ', *Ἐρευνᾶτε*· οὐ γὰρ ἡ ψιλὴ ἀνάγνωσις παριστᾷ τὴν γνῶσιν, ἀλλ' ἡ ἀκριβὴς κατανόησις παρίστησι τὸ ζητούμενον.

Περὶ τίνος λέγει, ὅτι *Ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε;* Περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου λέγει.

ΚΕΦΑΛ. Ϛʹ.

Διὰ τί ἀπῆλθε πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος; Διὰ τὸ μὴ ἐκ τῶν εἰρημένων φθόνον κινηθῆναι.

Διὰ τί οὐκ ἀνῆλθεν οὖν εἰς τὸ Πάσχα, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖθεν εἰς Καπερναούμ; Ἠρέμα λοιπὸν ὑπεκλύων τὸν νόμον, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς πονηρίας.

Τί ἐστι τὸ, *Ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶπεν;* Ὅτι οὐδέποτε ἁπλῶς ἐκάθητο, ἀλλὰ μετὰ κηδεμονίας τῆς πρὸς τοὺς μαθητάς. Τί ἐστιν ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τοὺς μαθητάς φασι προσελθόντας ἐρωτᾷν καὶ παρακαλεῖν ὥστε μὴ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις, οὗτος δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸν Φίλιππον ἐρωτηθῆναι παρὰ Χριστοῦ; Δοκεῖ οὖν μοι ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γενόμενα καιροῦ. Διὰ τί ἐρωτᾷ τὸν Φίλιππον; Ἐπειδὴ ἐγίνωσκε, τίς ἐδέετο πλείονος διδασκαλίας· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ λέγων· *Δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.* Διὰ τί λέγει· *Πόθεν* [*ἀγοράσομεν ἄρτους,*] *ἵνα*

φάγωσιν οὗτοι; Ἆρα ὡς ἀγνοῶν τὸ μέλλον γενέσθαι; ἄπαγε! ἀλλὰ διὰ τὸ εἰρηκέναι τὸν Φίλιππον, ὅτι *Διακοσίων δηναρίων*, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἰρωνικὸν οὖν τὸν λόγον ποιεῖται.

Διὰ τί ἐπὶ μὲν τοῦ παραλυτικοῦ καὶ τοῦ Λαζάρου καὶ ὅτε τὴν θάλασσαν ἐχαλίνου οὐκ ηὔξατο, νῦν δὲ εὔχεται; Τύπους ἡμῖν διδοὺς, ἵνα ἐν τῷ τροφῆς μεταλαμβάνειν ἡμᾶς, εὐχώμεθα.

Διὰ τί συνεχώρησε περισσεῦσαι ταῦτα; Οὐ δι' ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἵνα μὴ φαντασία δόξῃ τὸ γενηθέν. Οὐκ ἔδωκε δὲ τοῖς ὄχλοις βαστάζειν, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς· ἐπειδὴ τούτους μάρτυρας ἔδει εἶναι μᾶλλον καὶ κήρυκας τῶν θαυμάτων.

Ὅτι χρὴ θαυμάσαι ὅτι ἰσαρίθμους τῶν μαθητῶν τοὺς κοφίνους τῶν λειψάνων ἐποίησε περισσεῦσαι, ἵνα ἐν τῷ βαστάζειν μιμνήσκωνται.

Διὰ τί θαυμάζουσιν οἱ ὄχλοι τοῦτο μᾶλλον τὸ σημεῖον; Δι' ὑπερβολὴν γαστριμαργίας. Τί λέγει, *Μὴ μεριμνήσητε*, φησὶν, *εἰς τὴν αὔριον*; Δηλοῖ δὲ οὐ τὸ μὴ μεριμνᾷν, ἀλλὰ τὸ μὴ προσηλῶσθαι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς βιωτικοῖς πράγμασιν· ἔξεστι δὲ ἐργαζόμενον μηδὲν, εἰς τὴν αὔριον θησαυρίζειν· οὐ γὰρ ταυτὸν μέριμνα καὶ ἐργασία. Τί ἐστι τὸ, *Ἑνός ἐστι χρεία*; Οὐ περὶ ἔργου νῦν ἐστι καὶ ἐργασίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ δεῖν καιρὸν εἰδέναι, καὶ μὴ τὸν τῆς ἀκροάσεως πρὸς τὰ σαρκικὰ ἀναλίσκειν. Οὐ τοίνυν ἀργίαν νομοθετῶν, ἀλλὰ προσηλῶν τῇ ἀκροάσει ταῦτα ἔλεγεν.

Τί ἐστι, *Τοῦτον γὰρ ὁ Πατὴρ ἐσφράγισεν*; Ἀντὶ τοῦ, Ὁ Θεός· τουτέστιν ἀπέδειξε διὰ τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας.

Τίνος ἕνεκεν εἶπον· *Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ;* Νομίζοντες αὐτὸν ἐρεθίσαι εἰς τὸ ποιῆσαί τι σημεῖον τοιοῦτον, ὅπερ αὐτοὺς θρέψει σαρκικῶς· τοῦτο γὰρ ἐπεθύμουν διὰ γαστριμαργίας ὑπερβολήν.

Διὰ τί λέγει· *Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον*, καὶ τὰ ἑξῆς; Ἄρτον δὲ ἀληθινὸν καλεῖ, οὐχ ἐπειδὴ ψευδὲς ἦν τὸ θαῦμα τὸ ἐπὶ τοῦ μάννα, ἀλλ' ὅτι τύπος ἦν, οὐκ αὐτοαλήθεια.

Διὰ τί λέγουσι, *Κύριε, δὸς ἡμῖν πάντοτε τοῦτον τὸν ἄρτον*; Ἐπειδὴ ἔτι αἰσθητὸν πρᾶγμα ἐνόμιζον. Πῶς νοητέον τὸ, *Ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ*; Οὐκ Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ οἰκουμένῃ. Ζωὴν δὲ λέγει, ἐπεὶ πάντες ἦσαν νεκρωθέντες τῇ ἁμαρτίᾳ.

Τί ἐστι τὸ, *Πᾶν ὃ δέδωκέ μοι ὁ Πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει*; Ὅτι οὐ τὸ τυχὸν πρᾶγμα ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν δεῖται ῥοπῆς, καὶ ψυχῆς τινος γενναίας καὶ εὐγνώμονος, δεχομένης πίστει τὴν τοῦ Πνεύματος ἀποκάλυψιν.

Διὰ τί, εἰπόντων αὐτῶν, *Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ*; μὴ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Οὐκ εἰμί; Διὰ τὸ μήπω δύνασθαι τὸν θαυμαστὸν τόκον ἀκοῦσαι τὸν ἐκ παρθένου· εἰ δὲ τὸν κατὰ σάρκα οὐκ ἠδύναντο ἀκοῦσαι, πολλῷ μᾶλλον τὴν ἄῤῥητον καὶ ἄνω γέννησιν.

Διὰ τί εἶπεν, ὅτι *Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός*

A sed quia dixerat Philippus, *Ducentorum denariorum*, etc. Ironicum igitur sermonem habet.

Vers. 11. Cur neque in paralytico, neque in Lazaro, neque quando mare sedavit, oravit; nunc vero orat? exempla nobis ut det, ut in sumendo cibo oremus.

Vers. 12. Cur permisit tantum superare? non ad ostentationem, sed ne videretur fantastice istud factum esse. Non dedit autem auferenda turbis sed discipulis; quoniam illos oportebat testes esse potius et præcones miraculorum.

Vers. 13. Admirandum est quod æquales discipulis numero cophinos fragmentorum superare fecerit, ut in tollendis meminerint. B

Vers. 14. Cur admirantur turbæ hoc magis signum? propter gulæ immoderantiam. Cur dixit: *Ne solliciti sitis in crastinum?* Intelligit non sollicitum esse, sed non adhærere mundo et mortalibus negotiis. Licet autem absque anxietate in crastinum thesaurizare; illud enim non est sollicitudo neque anxietas. Quid est: *Unum est necessarium?* Non de opere præsenti et actione dicitur, sed de necessitate sciendi tempus, et non adhibendi tempus auditionis verbi ad obeunda terrestria. Non itaque otium præscribens, sed auditionem commendans ita locutus est.

Vers. 27. Quid est: *Hunc enim Pater signavit!* C id est, Deus hunc patefecit per suum testimonium.

Vers. 31. Cujus causa dicunt: *Patres nostri manducaverunt manna in deserto?* Putabant illum excitare ad faciendum signum tale, quod eos nutriat secundum carnem; et id cupiebant propter gulæ immoderantiam.

Vers. 32. Cur dicit: *Non Moyses dedit vobis panem, etc.?* Panem autem verum vocat, non quia mendax fuerit mannæ prodigium, sed quia figura erat, non veritas ipsa.

Vers. 34. Quare dicunt: *Domine, da nobis semper panem hunc?* Quia adhuc materialem rem putabant. Quomodo intelligendum: *Panis Dei est qui de cœlo descendit et dat vitam mundo?* Non Judæis D tantum, sed universo orbi; vitam autem dicit, cum omnes essent mortui per peccatum.

Vers. 37. Quid est: *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet?* quia non fortuita res est fides in illum, sed virtute ex alto indiget, et anima quadam generosa et magnanima recipiente per fidem Spiritus revelationem.

Vers. 42. Cur dicentibus illis; *Nonne hic est Jesus filius Joseph*, non respondit: Non sum? Quia nondum poterant mirabilem comprehendere partum ex virgine. Si autem partum secundum carnem non intelligere potuissent, multo minus ineffabilem et cœlestem generationem.

Vers. 44. Cur dicit: *Nemo potest venire ad me*,

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

nisi Pater meus traxerit eum? Non coactum innuit, sed magnum recipientem a Deo auxilium.

VERS. 45. Quid est quod dicit scriptum: *Erunt omnes docibiles Dei?* Quia tunc per homines quæ sunt Dei discebant; nunc autem per ipsum Dei Filium et sanctum Spiritum.

VERS. 46. Quomodo intelligendum: *Patrem nemo vidit, nisi is qui est a Deo?* Non oportet autem id inteligere secundnm causæ rationem, nam omnes a Deo sumus, sed secundum modum veræ generationis.

VERS. 52. *Qui manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Aut carnem dicit aut salutis præcepta.

VERS. 53. Cur verum dicit cibum et verum potum? Quia salvat animas fide recipientium, et non perit sicut cibus temporalis.

VERS. 54. *Qui manducat meam carnem, in me manet:* indicat unam per hoc ipsum cum Christo conjunctionem, quæ ex transformatione oritur.

VERS. 55. Quid est: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die? Et ego,* ostendit illum æqualem Patri.

VERS. 58. *Et ego vivo per Patrem,* quomodo intelligendum? Quod sicut vita est Pater ita et ego vivo. *Et, qui manducat me, et ipse vivet per me.* Vitam dicens frequenter resurrectionem exhinc. Cur de vita ubique loquitur? Quia desiderabile est istud hominibus, et nihil tam jucundum quam non mori.

VERS. 60. Cur in synagogis et in festis diebus docebat? Sive quidem volens multitudinem apprehendere, sive ostendens se non adversari Patri.

VERS. 63. Cur dixit: *Si videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius?* ut per hoc illis persudet se non esse ex Joseph.

VERS. 64. Quid est quod dicit: *Spiritus est qui vivificat?* Si spiritualiter audiunt illi quæ ab ipso dicuntur. Nam qui carnaliter audit, nihil proficiet; carnale autem est audire quomodo e cœlo descenderit, et quomodo oporteat carnem manducare, quæ oporteret mystice et spiritualiter intelligere. Ideo addit: *Verba quæ locutus sum vobis, spiritus et vita sunt,* id est, Spiritualia sunt, nihil carnalis habentia.

VERS. 65. Quomodo intelligendum: *Sciebat enim ab initio qui essent non credentes?* Id est, a mundi principio; et hæc dicit de Juda et Judæis incredulis.

VERS. 67. Quid indicat: quod *multi discipulorum ejus abierunt retro?* Non de duodecim dicitur, sed de aliis discipulis ac ipsis apostolis. Quod autem ita se res habeat, ostendit quod discipulis dicit: *Nunquid et vos vultis abire?*

VERS. 69. Cur, dicente Petro, *Ad quem ibimus?* non beatum dixit illum Christus? Ne videretur quia perseverabant, se illis adulari.

A *με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ μου ἑλκύσῃ αὐτόν;* Οὐ τὴν ἐκ βίας αἰνίττεται, ἀλλὰ τὸν πολλῆς ἐκ Θεοῦ ἀπολαύοντα συμμαχίας.

Τί ἐστιν ὃ λέγει Γραφικόν· *Ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ;* Ὅτι τότε δι' ἀνθρώπων ἐμάνθανον τὰ τοῦ Θεοῦ, νῦν δὲ δι' αὐτοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Πῶς ἀκουστέον· *Τὸν Πατέρα οὐδεὶς ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ;* Οὐ χρὴ δὲ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον νοεῖν ἐνταῦθα· πάντες γὰρ ἐκ Θεοῦ ἐσμεν· ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀληθοῦς γεννήσεως.

Ὃς ἂν φάγῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ἢ τὴν σάρκα λέγει, ἢ τὰ σωτήρια διδάγματα.

B Διὰ τί ἀληθῆ βρῶσιν καὶ ἀληθῆ πόσιν; Διὰ τὸ σώζειν τὰς ψυχὰς τῶν πίστει λαμβανόντων, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύειν ὥσπερ τὴν πρόσκαιρον βρῶσιν.

Ὅτι ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, ἐν ἐμοὶ μένει. Τὴν δι' αὐτοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ Χριστῷ ἀνάκρασιν λέγει, τὴν διὰ τῆς μεταλήψεως.

Τί ἐστι· *Καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ;* Τὸ, *Κἀγὼ,* δείκνυσιν αὐτὸν ἰσοστάσιον τοῦ Πατρός.

Κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα, πῶς νοητέον; Ὅτι καθὼς ἐστι ζωὴ ὁ Πατὴρ, οὕτω κἀγὼ ζῶ. *Καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.* Ζωὴν λέγων συνεχῶς τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκεῖθεν. Διὰ τί ζωῆς μέμνηται πανταχοῦ; Ὅτι ποθεινὸν τοῦτο ἀνθρώποις, καὶ οὐδὲν οὕτως ἡδὺ ὡς τὸ μὴ ἀποθανεῖν.

C Διὰ τί ἐν συναγωγαῖς καὶ ἐν ἑορταῖς ἐδίδασκεν; Ὁμοῦ μὲν τὸ πλῆθος θηράσαι θέλων, ὁμοῦ καὶ δεικνύων ἑαυτὸν οὐκ ἐναντίον τῷ Πατρί.

Διὰ τί ἔλεγεν· *Ἐὰν ἴδητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;* Καὶ διὰ τούτων ἀπάγων αὐτοὺς ὡς οὐκ ἔστι τοῦ Ἰωσήφ.

Τί ἐστιν ὅπερ εἶπε, *Τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν;* Τὸ πνευματικῶς ἀκούειν αὐτοὺς τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων. Ὁ γὰρ σαρκικῶς ἀκούων, οὐδὲν ὠφεληθήσεται. Σαρκικὸν δέ ἐστι τὸ ἀκούειν πῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε, καὶ πῶς ἔδει τὴν σάρκα φαγεῖν, ἅπερ ἔδει μυστικῶς καὶ πνευματικῶς νοεῖν. Διὸ καὶ ἐπάγει· *Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν,*
D *πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή.* Τουτέστι, Πνευματικά ἐστιν, οὐδὲν ἔχοντα σαρκικόν.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς οἵτινές εἰσιν οἱ μὴ πιστεύοντες;* Ἀπὸ καταβολῆς, φησὶ, κόσμου· τοῦτο δὲ περὶ Ἰούδα καὶ τῶν ἀπιστησάντων Ἰουδαίων.

Τί δηλοῖ, ὅτι *Πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω;* Οὐ περὶ τῶν δώδεκα λέγει, ἀλλὰ περὶ ἄλλων μαθητῶν αὐτῶν τῶν ἀποστόλων· ὅτι δὲ οὕτως ἐστὶ, δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν τοῖς μαθηταῖς· *Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;*

Διὰ τί, εἰπόντος τοῦ Πέτρου, *Ποῦ ἀπελευσόμεθα;* οὐκ ἐμακάρισεν αὐτὸν ὁ Χριστός; Ἵνα μὴ δόξῃ διὰ τὸ ἐμμεῖναι αὐτοὺς, κολακεύειν αὐτούς.

Digitized by Google | Распознавание текста ABK/FR

ΚΕΦΑΛ. Ζ'. A

Διὰ τί λέγουσι πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, *Μετάβηθι ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν;* Δοκεῖ μὲν ἀπὸ φιλίας εἰρῆσθαι· ἔστι δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ δειλίας καὶ φιλοδοξίας σκώπτουσι. Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, Οὐδὲ ἔτι ἐν κρυπτῷ ποιεῖ, δειλίαν ἐγκαλούντων ἐστί· τὸ δὲ καὶ εἰπεῖν ἐν φανερῷ εἶναι, φιλοδοξίαν.

Τί ἐστι τὸ, *Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε ἕτοιμος;* Καιρὸν ἴδιον τὸν τοῦ σταυροῦ λέγων, καιρὸν δὲ ἕτοιμον πάντοτε· Ὅτι, φησὶν, οὐκ ἀναιρήσουσιν ὑμᾶς, κἂν ἀεὶ μετ' αὐτῶν ἦτε. Πῶς νοητέον τὸ, *Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται;* Ὅτι ἔδει καὶ σημεῖα γενέσθαι. B

Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς ὡς τὰ αὐτοῦ βουλομένους· ἐμὲ δὲ, φησὶ, *μισεῖ*, ὅτι ἐλέγχω αὐτόν.

Διὰ τί οὐκ ἀναβαίνει μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' ἔσχατον; Τοῦτο μὲν μὴ βουλόμενος δῆλον ἑαυτὸν καταστήσειν, καθὼς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο· ἀναβαίνει δὲ, ἵνα μὴ δειλίας εἶναι νομίσωσιν ἐκεῖνοι τὸ μεῖναι κάτω.

Τίνος ἕνεκεν ζητοῦντες αὐτὸν, οὐκ ὀνομαστὶ ἔλεγον, ἀλλὰ, *Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;* Ἀπὸ πολλῆς εἰρωνείας καὶ φθόνου.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με;* Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Οὐδὲν ἔχω παρηλλαγμένον, εἰ καὶ ὑπόστασις ἄλλη εἰμί· ἀλλ' οὕτω καὶ λέγω καὶ πράττω, ὡς μὴ νομίζεσθαι ἕτερόν τι παρὰ τὸν Πατέρα. C

Τί δηλοῖ τὸ, *Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν;* Τουτέστιν, Ὁ ἐραστὴς τοῦ βίου τοῦ κατ' ἀρετὴν γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς· ἀντὶ τοῦ, Ὡς ἀποβλέπει εἰς τοὺς προφήτας, γνώσεται τὴν ἐμὴν διδαχήν.

Ὅτι χρὴ σκοπῆσαι ὅτι τοῦ ταπεινὰ φθέγγεσθαι αὐτὸν, πολλαί εἰσιν αἰτίαι, οἷον διὰ τὸ μὴ ἀγέννητον εἶναι νομισθῆναι· διὰ τὸ μὴ ἀντίθεον· διὰ τὸ σάρκα περιβεβλῆσθαι· διὰ τὸ ἀσθενὲς τῶν ἀκουόντων· διὰ τὸ διδάσκειν τοὺς ἀνθρώπους μετριάζειν. Τὰ δὲ ὑψηλὰ φθέγγεσθαι, μίαν εὕροι τις αἰτίαν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς θείας φύσεως.

Τί ἐστιν ὃ λέγει, ὅτι *Οὐ Μωσῆς ἔδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον;* Ἐπειδὴ γὰρ ἐνεκάλουν αὐτῷ ὅτι τὸ Σάββατον ἔλυε, πρὸς τοῦτο ἵσταται, ὡσανεί· Ὁ νόμος εἶπεν· *Οὐ φονεύσεις*· ὑμεῖς δὲ φονεύετε. Ἀφέντες οὖν τὸ ἑαυτοὺς καταδικάζειν, περὶ τούτου ἐμοὶ ἐγκαλεῖτε ὡς παραβαίνοντι τὸν νόμον ὅτι τεθεράπευκα ἄνθρωπον. D

Τί λέγει καὶ, *Διὰ τί* [leg. *Διὰ τοῦτο*] *Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων;* Ὁ νοῦς τοιοῦτός ἐστι· Διὰ τί, φησὶν, οὐδεὶς ἐνεκάλεσε Μωσεῖ ἢ ἠπείθησε κελεύοντι διὰ τὴν περιτομὴν λύεσθαι τὸ Σάββατον; Δηλονότι ὡς Σαββάτου, τῆς περιτομῆς οὔσης κυριωτέρας, καίτοι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Μωσέως ἡ περιτομή. Ταῦτα δὲ ἔλεγε θέλων δεῖξαι, ὅτι μεῖζον

CAPUT VII.

VERS. 5. Cur dicunt illi fratres ejus : *Transi hinc in Judæam?* videntur quidem ob amicitiam locuti esse. Non autem ita est, sed timiditatem et gloriæ cupiditatem intendunt. Dicendo enim, quod non jam in occulto faciat, timiditatem exprobrantium est; dicendo autem palam esse, gloriæ cupiditatem.

VERS. 6. Quid est : *Tempus meum nondum advenit, tempus autem vestrum semper est paratum?* Tempus suum crucifixionis tempus dicit, et tempus semper paratum. Quia, inquit, non vos auferent, quamvis semper cum eis fueritis. Quomodo intelligendum : *Tempus meum nondum impletum est?* Quia oportet quoque signa fieri.

VERS. 7. *Non potest mundus odisse vos, tanquam quæ sua sunt volentes; me* autem *odit*, quia condemno eum.

VERS. 8. Cur non ascendit cum fratribus, sed postea? quia non vult quidem seipsum manifestum facere, ut ipsi volebant : ascendit autem, ne timiditatem isti putent, si infra maneret.

VERS. 11. Quam ob causam quærentes eum non nominantes dicunt, sed, *Ubi est ille?* Ob magnam ironiam et invidiam.

VERS. 16. Quomodo intelligendum : *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me?* Quod dicit tale est : Nihil habeo diversum, licet persona alia sim. Sed ita loquor et ago ut non habear aliud quid a Patre.

VERS. 17. Quid significat : *Si quis voluerit voluntatem ejus facere?* Id est, Qui amat vitam quæ es secundum virtutem cognoscet de doctrina ;. vel, Qui in prophetas respicit, cognoscet meam doctrinam.

VERS. 18. Considerare oportet illi humiliter loquendi multas causas esse, scilicet, ut nothus esse, non reputetur; ut non impius in Deum crederetur quia carne indutus erat; quia infirmi erant auditores; ut doceret homines modestos esse, vel sublimia dicentes, unam inveniat aliquis causam ob magnitudinem divinæ naturæ.

VERS. 19. Quid est quod dicit : *Nonne Moyses dedit nobis legem?* Quoniam enim exprobrabant illi quod Sabbatum solveret, ideo instat : Lex dicit: *Non occides*; vos autem occiditis. Omittentes igitur vos ipsos condemnare, de hoc me incusatis ut violatorem legis, quia sanavi hominem.

VERS. 22. Quid dicit : *Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex patribus?* Sensus talis est : Cur, ait, nemo exprobravit Moysi, aut obedire abnuit jubenti per circumcisionem solvi Sabbatum? Evidenter quod Sabbato major est circumcisio, attamen non est a Moyse circumcisio. Hæc autem dixit ut ostenderet se opus circumcisione majus fecisse. Dicendo autem totum

Digitized by Google

hominem, ostendit particularem medelam esse A circumcisionem si cum integra paralytici sanatione quam fecit comparetur.

Vers. 28. *Et me scitis, et unde sum, sed unde qui misit me*, etc. Dicens autem, *Quem vos nescitis*, illam quæ ex operibus est ignorantiam significat. Non enim ignorantiæ erat culpa, sed nequitiæ. *Ab ipso sum*, id est, Cum ipso sum; quod dicitur, ne putetur alienus esse a Deo.

Vers. 30. Quid ostendit, quod in die festo eorum quærebant eum apprehendere? Mentem eorum impiam, quia non in templo talia facere metuebant.

Vers. 31. Quid est quod e turba alii quidem bonum esse eum habuerint, alii vero minime sed B seductorem? Illa quidem, ut mihi videtur, erat multorum opinio; hæc autem invidorum sacerdotum principum.

Vers. 34. *Ubi ego sum, vos non potestis venire*, significat quia non debebat immanere in morte, huc enim omnes nos dilabimur.

Vers. 35. Quid significat quod dicunt *dispersionem?* La gentes vocabant Judæi, tanquam ubique dispersa.

Vers. 37. Cur dicit evangelista, in novissimo die magno? quia primus et ultimus dies magnus erat; interpositi magis in comessationibus consumebantur. Venit autem in novissimo die docens ut revocaret in memoriam quæ dixerat, et quæ in oblivionem intermediorum dierum comessationibus venerant. C

Vers. 38. Quomodo intelligendum: *Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ?* Ventrem ibi pro corde dicit; sicut alibi dicitur: *Legem tuam in medio ventris mei*. Ubi dixit Scriptura: *Flumina de ventre ejus fluent*. Aut ibi oportet delere, *Sicut dixit Scriptura*. Dico illa verba, *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*, esse illius sententiæ verba. Nam quia Scriptura attestatur quoniam Deus veniet, ideo Scripturam citat. *Fluent*, gratiæ abundantiam indicat; *Aquæ vivæ*, ob ejus perpetuam actionem; hoc autem dixit de Spiritu.

Vers. 39. Quid est quod dicit: *Nondum enim erat Spiritus datus?* quia prophetis per Spiritum sanctum D locutis, recondita erat interim talis gratia. Debebat autem dari post crucem, ideo adjicit: *Quia Jesus nondum glorificatus erat*. Gloriam autem crucem vocat; ego vero ascensionem, ut perfecte exhibentem quia Deus est; vel, *nondum erat*, intelliges, id est non erat cognitus hominibus Spiritus. Oportet scire apostolos ante passionem sanationes non per Spiritum sanctum, sed per potestatem a Christo datam fecisse. Quando autem misit illos in orbem, tunc dicit: *Accipite Spiritum sanctum*, et iterum in Pentecoste venit in eos Spiritus.

A ἔργον ἐποίησε τῆς περιτομῆς αὐτός. Διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ὅλον ἄνθρωπον, δείκνυσι μερικὴν ὑγείαν τὴν περιτομὴν πρὸς τὴν τοῦ παραλυτικοῦ τελείαν γενομένην.

Τὸ, *Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν* εἰμί, ἀλλ' *ὅθεν ὁ πέμψας με*, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἰπὼν δὲ, *Ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε*, τὴν διὰ τῶν ἔργων ἄγνοιαν λέγει· οὐ γὰρ ἀγνοίας ἦν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ κακίας. Τὸ δὲ, *Παρ' αὐτοῦ εἰμι*, ἀντὶ τοῦ, Μετ' αὐτοῦ εἰμι· τοῦτο δὲ εἶπεν, ὥστε μὴ νομισθῆναι ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ.

Τί δεικνύει τὸ εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτῶν αὐτὸν ζητεῖν πιάσαι; Τὴν γνώμην αὐτῶν τὴν ἄθεον, ὅτι οὐδὲ ἐν ναῷ τοιαῦτα ποιεῖν ἐφοβοῦντο.

Πῶς ἔχει ὅτι τῶν ὄχλων οἱ μὲν ἀγαθὸν αὐτὸν B εἶχον, οἱ δὲ οὔ, ἀλλὰ πλάνον; Ἐκείνη μὲν οὖν, ὡς δοκῶ, ἡ δόξα τῶν πολλῶν ἐστιν, αὕτη δὲ τῶν φθονούντων ἀρχιερέων.

Τὸ, *Ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, οὐ δύνασθε ὑμεῖς ἐλθεῖν*, σημαίνει ὅτι οὐκ ἔμελλεν ἐναπομένειν τῷ θανάτῳ· ἐκεῖ γὰρ πάντες ἡμεῖς ἀπερχόμεθα.

Τί σημαίνει ἐν τῷ λέγειν *διασποράν*; Οὕτω τὰ ἔθνη ἐκάλουν οἱ Ἰουδαῖοι ὡς πανταχοῦ διεσπαρμένα.

Διὰ τί λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ; Διὰ τὸ τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν μεγάλην εἶναι· τὰ γὰρ μεταξὺ μᾶλλον εἰς τρυφὴν ἀνήλισκον. Ἦλθε δὲ ἐν τῇ ἐσχάτῃ διδάσκων ὥστε C μνημονεύεσθαι τὰ λεγόμενα, καὶ εἰς λήθην ἐλθεῖν αὐτὰ ὑπὸ τῆς τρυφῆς τῶν μέσων ἡμερῶν.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ*, καθὼς *εἶπεν ἡ Γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας* αὐτοῦ *ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος*; Κοιλίαν ἐνταῦθα τὴν καρδίαν λέγει· καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· *Καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου*. Ποῦ εἶπεν ἡ Γραφή· *Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν*; Ἢ ἐνταῦθα δεῖ ὑποστίξαι, εἰς τὸ, *Καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή*· λέγω ἵνα ᾖ τὸ, *Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι*, τῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ Γραφὴ μαρτυρεῖ, ὅτι ἐλεύσεται ὁ Θεὸς, διὰ τοῦτο τῆς Γραφῆς ἐμνημόνευσε. Τὸ δὲ, *Ῥεύσουσι*, τὸ δαψιλὲς τῆς χάριτος αἰνίττεται. *Ζῶν* δὲ λέγει, διὰ τὸ ἐνεργεῖν ἀεί· Ἔλεγε δὲ τοῦτο, φησὶ, περὶ τοῦ Πνεύματος.

D Τί ἐστιν ὅπερ εἶπεν, *Οὔπω γὰρ ἦν Πνεῦμα ἅγιον δεδομένον*; Ὅτι τῶν προφητῶν διὰ Πνεύματος ἁγίου λαλησάντων, συνεστάλη τέως ἐν τῷ μέσῳ ἡ τοιαύτη χάρις· ἔμελλε δὲ δίδοσθαι μετὰ τὸν σταυρόν, διὰ τοῦτο ἐπιφέρει· *Ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη*. Δόξαν δὲ τὸν σταυρὸν καλεῖ· ἐγὼ δὲ τὴν ἀνάληψιν τὴν τελείως δείξασαν ὅτι ἐστὶ Θεός. Ἢ τὸ, *οὔπω ἦν*, νοήσεις, Οὐκ ἦν γνωρισθὲν ἀνθρώποις τὸ Πνεῦμα. Ὅτι χρὴ γινώσκειν ὅτι οἱ ἀπόστολοι πρὸ τοῦ πάθους τὰς ἰάσεις οὐ Πνεύματι ἁγίῳ, ἀλλὰ τῇ παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἐξουσίᾳ ἐποίουν. Ὅτε δὲ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκουμένην, τότε λέγει· *Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον*· καὶ πάλιν τῇ Πεντηκοστῇ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

A

Διὰ τί λέγει τὸ, *Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου;* Ἐπειδὴ ἔλεγον αὐτὸν ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶναι, ἐπιφέρει, ὅτι Οὐκ ἐξ αὐτῆς καὶ οὐ δι' αὐτὴν ἦλθον, φησὶν, οὐδὲ διὰ τὴν Παλαιστίνην, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸν ἅπαντα κόσμον φωτίσαι. Τὸ δὲ, *Οὐ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ*, ἀντὶ τοῦ, Ἐν τῇ πλάνῃ κεῖται.

Τὸ, *Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε*, τὸ ἀδίκως κρίνειν λέγει· καθάπερ καὶ τὸ κατὰ σάρκα ζῆν, τὸ φαύλως ζῆν. Διὰ τί ἀλλαχοῦ λέγων, ὅτι *Ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ*, ἐνταῦθα λέγει· *Ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα;* Ὅτι τοῦτο οὐ περὶ τοῦ μέλλοντος λέγει καιροῦ, ἐκεῖνο δὲ περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας.

Εἰπὼν δὲ, ὅτι *Μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με Πατὴρ*, δείκνυσιν, ὅτι Οὐκ ἐγὼ μόνος καταδικάζω ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὁ Πατήρ· ἢ, Ὡς ἐγὼ, οὐδὲ ἐγὼ, εἰ μὴ ὡς ὁ Πατήρ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρει, ὅτι, *Καὶ ἐν τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν·* ἢ τοῦτο λέγει, ἵνα δείξῃ ὅτι ὁμοούσιος τοῦ Πατρός ἐστιν. B

Τί ἐστι τὸ, *Οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ;* Τουτό ἐστι τὸ, Οὐδέπω καιρὸς ἦν ἐπιτήδειος καθ' ὃν ἤθελε σταυρωθῆναι.

Ἐν τῷ λέγειν τὸν Χριστὸν συνεχῶς, ὅτι *Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με*, διὰ τὸ κατασείειν αὐτῶν τὰς ψυχὰς, ἐκεῖνοι ἐπιφέρουσι· *Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν;* καὶ τὰ ἑξῆς· αὐτὸς ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν ὑποψίαν, φησίν· *Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί.* Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου ὄντες καὶ ἄνθρωποι πεφυκότες, τοιαῦτα λογίζεσθε. C

Τί σημαίνει, ὅτι *Ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν;* Ἐπειδὴ ἦλθεν ἵνα ἄρῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐκεῖνοι οὐκ ἐδέξαντο, ἐξ ἀνάγκης ἐν ταύταις αὐτοὺς ἀποθανεῖν λέγει.

Ἐρωτῶσι δὲ αὐτόν· *Σὺ τίς εἶ;* ὁ δὲ ἀποκρίνεται· *Τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.* Τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν· Ἐπειδὴ θαύματα καὶ διδασκαλίαν ἀκούοντες καὶ ἰδόντες ἐρωτᾶτε τίς εἰμι, τὸ ὅλως ἀκούειν τῶν λόγων τῶν ἐμῶν ἀνάξιοί ἐστε, μήτι γε καὶ μαθεῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ὑμεῖς γὰρ πάντα πειράζοντες φθέγγεσθε, ἵνα με μὴ νομίσητε, ὅτι τοσαῦτα ἀκούων παρ' ὑμῶν, δι' ἀσθένειαν οὐκ ἐξέρχομαι, ἢ ὅτι οὐκ οἶδα ὑμῶν τὰς διανοίας, ἰδοὺ λέγω ὑμῖν ὅτι δύναμαι ὑμᾶς ἐλέγξαι· οὐκ ἐλέγξαι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάσαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, *Πολλὰ ἔχω λαλεῖν περὶ ὑμῶν καὶ κρίνειν.* Τῷ δὲ, *Ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον*, ἐδήλωσεν ὅτι εἰς τὰ ἔθνη μέλλει. D

Τί ἐστιν ὃ λέγει, ὅτι *Ὅτ' ἂν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι;* Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τί ἐπισημαίνει ὁ Εὐαγγελιστὴς, λέγων· *Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν;* Ποῖα ταῦτα; τὰ ταπεινὰ ῥήματα. Ποῖα; Οἷον τὸ, *Ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ οὐδὲν*, ὅπερ τὸ ἴσον πρὸς τὸν Πατέρα σημαίνει· ἐκεῖνοι δὲ τὸ ἔλαττον νοοῦσι· καὶ

CAPUT VIII.

VERS. 12. Cur dicit : *Ego sum lux mundi?* quoniam dicebant eum a Galilæa esse, exponit se non ex illa esse aut ob illam venisse, neque ob Palæstinam, sed ad illuminandum mundum universum. *Non ambulabit in tenebris*, id est, non in errore manet.

VERS. 15. *Vos secundum carnem judicatis.* De injusto judicio dicit; sicut secundum carnem vivere, male vivere significat. Cur alias dicens; quia *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio*; ibi dicit : *Ego non judico quemquam?* quia hoc non de futuro tempore dicit, illud vero de secundo adventu.

VERS. 16. Dicendo : *Solus non sum, sed ego et qui misit me Pater*, ostendit quia, Non ego solus condemno vos, sed etiam Pater ; vel Ut ego, non ego, nisi ut Pater. Quamobrem et subjicit quod, *Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est* ; vel hoc dicit, ut ostendat se consubstantialem Patri esse.

VERS. 20 Quid est, *Nondum venerat hora ejus?* Id est, nondum tempus erat aptum, in quo volebat crucifigi.

VERS. 21. Cum dicit frequenter Christus, *Ego vado et quæretis me*, ut anima eorum commoveat, isti subjiciunt : *Nunquid interficiet se ipsum?* etc.; et ille, ut eorum suspiciones adimat, dicit : *Vos de deorsum estis, ego de supernis sum.* Quod autem dicit tale est : Vos cum e mundo sitis et homines natura, talia cogitatis.

VERS. 24. Quid significat : *Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccatis vestris?* quoniam venit ut tolleret peccatum mundi, et isti non receperunt, necessario in peccato illos morituros dicit.

VERS. 25. Interrogant autem eum : *Tu quis es?* respondet autem : *Principium, quod et loquor vobis.* Id autem tale est : Quoniam miracula et doctrinam audientes et videntes interrogatis quis sim, omnino audire verba mea indigni estis, neque discere quid ego sim. Vos enim omnia tentantes dicitis, ne putetis me tanta a vobis audientem, per imbecillitatem non abire. Vel quia non scio vestras cogitationes, ecce dico vobis me posse vos convincere; non tantum autem convincere, sed et castigare. Id enim est : *Multa habeo de vobis loqui et judicare;* et : hoc, *Loquor in mundo*, ostendit se in gentibus locuturum esse.

VERS. 28. Quid est quod dicit : *Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quid ego sim?* quod dicit tale est : Quia ego sum Filius Dei.

VERS. 30. Cur memorat evangelista dicens : *Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum?* Quæ hæc? humilia dicta. Quæ? scilicet, *A me ipso non loquor quidquam*, quod æqualitatem cum Patre significat. Isti vero inferioritatem intelligunt; et ille, non reli-

Digitized by Google

quit me solum Pater, quia ego placita ejus facio semper.

Vers. 34. Quid est, *Qui facit peccatum, servus est peccati; servus autem non manet in domo in æternum*, etc.? Per hæc sensim quæ ex lege erant destruit, et seipsum extollit subjiciendo : *Filius autem domus dominus est :* ideo ait : *Manet in æternum*. Deinde ostendens consubstantialitatem, dicit : *Si filius vos liberaverit, liberi eritis.*

Vers. 44. *Vos ex patre diabolo estis*, etc. Hoc dicit illis ob homicidium, et ideo illud subjicit : *Ille homicida erat ab initio*, sicut vos, inquit. *Et mendax pater ejus.* Pater mendacii, id est diabolus, qui producens mendacium, mendax est.

Vers. 46. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Hoc e præcedentibus dictis concluditur. Quoniam enim dixit, Mendaces estis, et diaboli estis mendacium producentis, ita ut vere arguere non possitis, accusàntes autem vane mendaces sitis, mendacis patris diaboli filii; et neque Abraham, neque Dei filii esse prætendite.

Vers. 48. Minime dicentes Judæi illum Samaritanum esse, quomodo dicunt : *Nonne bene illi dicebamus nos*, etc.? Evidenter pluries dixerant.

Vers. 54. Quomodo audiendum : *Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est?* Id dicit juxta eorum opinionem; ut et, *Testimonium meum non est verum.*

Vers. 56. Quid est : *Abraham pater vester exsultavit ut videret diem meum, et vidit, et gavisus est?* Diem ibi dicit crucis diem, quem in oblatione Isaac præfiguraverat. Laudat autem Abraham quasi gaudentem de cruce, ostendere volens se non invitum ad passionem ire.

Vers. 57. Cur dicunt : *Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti?* Sic putabant eum tot annos natum, cum triginta tantum natus erat.

Vers. 58. Quid dicit : *Antequam Abraham fieret, ego sum?* Ut Deus evidenter. *Ego sum*, dicit, sed non, Ego eram; hoc verbum exprimit illum perpetuo esse; et significativa quoque est ipsa vox, omni tempore soluta : ideo blasphema videtur illis esse quod dixit.

CAPUT IX.

Vers. 2. Cur ita insipienter interrogant, *Quis peccavit, hic aut parentes ejus?* Insipiens est autem interrogatio. Nam ille priusquam nasceretur, quomodo peccavisset? ob parentes autem quomodo pœnas dedisset, priusquam nasceretur? potius quidem parentes ob filios : quod autem illos ad talem interrogationem inducit, paralytici miraculum est. Nam illic dixit ei Christus : *Noli peccare, ne deterius quid tibi contingat.*

Vers. 6. Cur exspuit et fecit lutum et linivit oculos cæci? Ostendens et qui Adam formavit illum

A αὐτὸς οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατὴρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτοῦ ποιῶ πάντοτε.

Τί ἐστιν, *Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας, ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα*, καὶ τὰ ἑξῆς; Διὰ τούτων ἠρέμα καὶ τὰ διὰ τοῦ νόμου καταβάλλει, καὶ αὑτὸν συνιστῶν ἐν τῷ ἐπιφέρειν· *Ὁ δὲ Υἱὸς οἰκοδεσπότης ἐστί* · διὸ, φησὶ, *Μένει εἰς τὸν αἰῶνα*. Εἶτα δεικνὺς τὸ ὁμοούσιον, λέγει· *Ἐὰν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ἐλεύθεροι ἔσεσθε.*

Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰ ἑξῆς. Τοῦτο λέγει αὐτοῖς διὰ τὸν φόνον, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐπιφέρει· *Ἐκεῖνος ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν*, ὥσπερ, φησὶ, καὶ ὑμεῖς. *Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ψεύστης.* Ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους, τουτέστιν B ὁ διάβολος, γεννήσας τὸ ψεῦδος, ψεύστης ἐστίν.

Τὸ, *Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;* Τοῦτο ἐκ τοῦ ἄνω συνάγεται ῥητοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι Ψεῦσταί ἐστε, καὶ τοῦ τὸ ψεῦδος γεννήσαντος διαβόλου ἐστέ · ὥστε μὴ δυνάμενοι ἀληθῶς ἐλέγξαι, κατηγοροῦντες δὲ ματαίως ψεῦσταί ἐστε, ψεύστου πατρὸς τοῦ διαβόλου τέκνα· καὶ οὔτε Ἀβραὰμ φατε, οὔτε τοῦ Θεοῦ.

Ὅτι οὐδαμοῦ Σαμαρείτην αὐτὸν λεγόντων Ἰουδαίων, πῶς λέγουσιν, ὅτι *Οὐ καλῶς αὐτὸν ἐλέγομεν;* Δηλονότι πολλάκις αὐτῶν εἰπόντων.

Πῶς νοητέον· *Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστι;* Τοῦτο δὲ πρὸς τὴν ἐκείνων εἶπεν ὑπόνοιαν· ὥσπερ καὶ τὸ, *Ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.*

C Τί ἐστιν, ὅτι *Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη;* Ἡμέραν ἐνταῦθα λέγει τὴν τοῦ σταυροῦ, ἣν ἐν τῇ προσφορᾷ τῇ τοῦ Ἰσαὰκ προετύπωσεν. Ἐπαινεῖ δὲ ὡς εὐφρανθέντα διὰ τὸν σταυρὸν τὸν Ἀβραὰμ, δεῖξαι θέλων ὅτι οὐχ ἄκων ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται.

Διὰ τί λέγουσι· *Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;* Οὕτως ἐνόμιζον αὐτὸν τοσούτων εἶναι ἐτῶν, τριακοντατριῶν ὄντα.

Τί λέγει· *Πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι;* Ὅτι ὡς Θεὸς δηλονότι. Τὸ δὲ, *Ἐγώ εἰμι*, λέγειν, ἀλλ' οὐχὶ, Ἐγὼ ἤμην, ἔμφασιν ἔχει τοῦτο τὸ ῥῆμα διηνεκῶς εἶναι · καὶ σημαντική ἐστιν αὕτη ἡ ῥῆσις, παντὸς D ἀπηλλαγμένη χρόνου· διὸ καὶ βλάσφημον αὐτοῖς ἐδόκει εἶναι τὸ ῥῆμα.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Διὰ τί οὕτως ἀλόγως ἐρωτῶσιν, ὅτι *Τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ;* Ἄλογον δέ ἐστι τὸ ἐρώτημα. Ἐκεῖνος γὰρ πρὶν γεννηθῇ πῶς ἂν ἥμαρτεν; ὑπὲρ δὲ γονέων πῶς ἂν καὶ δίκην ἔδωκε, πρὶν γεννηθῇ; μᾶλλον μὲν οὖν γονεῖς ὑπὲρ τέκνων, ἔστιν ὅτε· εἰς τοῦτο τὸ ἐρώτημα ἤγαγεν αὐτοὺς, τὸ τοῦ παραλυτικοῦ θαῦμα· ἐκεῖ γὰρ εἶπεν αὐτῷ ὁ Χριστός· *Μηκέτι ἁμαρτᾶν* [leg. *ἁμάρτανε*], *ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.*

Διὰ τί ἔπτυσε καὶ πηλὸν ποιήσας ἔχρισε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ· Δεικνύων ὅτι ὁ καὶ τὸν

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Ἀδὰμ πλάσας, αὐτός ἐστι. *Καὶ ἄλλως*· Ἵνα μὴ νομισθῇ τὸ θαῦμα τῆς κολυμβήθρας. A

Διὰ τί ἀμφιβάλλουσιν οἱ γείτονες αὐτοῦ καὶ οἱ λοιποὶ λέγοντες, ὅτι *Οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ προσαιτῶν;* Διὰ τὸ παράδοξον· ἐγὼ δὲ λέγω διὰ τὸ ἀναβλέψαι, καὶ τρόπον τινὰ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀνοιχθέντων, ὥσπερ ἕτερον ἀπὸ τούτου τὸ σχῆμα μικρὸν διαλλαγῆναι τῇ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεώξει. Πόθεν ἐγίνωσκεν ὅτι διὰ τοῦ πτύσματος ἰάθη; Τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἁφῆς, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκοῆς γενομένης πρὸς γῆν.

Διὰ τί οὐκ ἐρωτῶσι τὸν τυφλὸν, Πῶς ἀνέβλεψας; ἀλλὰ, *Πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;* Διδόντες αὐτῷ πρόφασιν τοῦ διαβαλεῖν αὐτόν.

Τίνες εἰσὶν οἱ εἰπόντες τῷ τυφλῷ· *Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ*; Οἱ συσχισθέντες ἀπὸ τῶν ἄλλων· ἔχει B γὰρ οὕτως, ὅτι *Σχίσμα δὲ ἦν ἐν αὐτοῖς.*

Διὰ τί ἔστησαν τοὺς τοῦ τυφλοῦ γονεῖς μέσον; Ὅπως εἰς ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐμβάλωσι· καὶ μετὰ κακουργίας ἐρωτῶσιν· *Οὗτός ἐστιν ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη;* Μονονουχὶ λέγοντες· Ὃν ὑμεῖς ἐποιήσατε τυφλὸν τῇ φήμῃ.

Πῶς λέγουσι· *Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστι;* καὶ πῶς ὅτε ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, *Τίς ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;* οὐκ εἶπόν τι; Ὥστε νῦν ματαιολογοῦσι. Τὸ δὲ, Δὸς *δόξαν τῷ Θεῷ*, ὡς ἐκείνου, φησὶ, μηδὲν ἐνεργήσαντος.

Ὅτι ὁ τυφλὸς ὅτ' ἂν λέγῃ· *Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;* κωμῳδῶν τοῦτο λέγει C ἠρέμα καὶ διαπαίζων αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς, ὅτι Ἐγὼ ἤδη μαθητής αὐτοῦ εἰμι.

Διὰ τί λέγουσιν· *Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;* Τὴν τύφλωσιν αὐτοῦ διὰ τούτου αἰνίττονται.

Τίνος ἕνεκεν ἐρωτᾷ ὁ Χριστὸς τὸν τυφλόν· *Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;* Καὶ τότε μετὰ τοσαύτην ἀντίῤῥησιν ἣν ἐποιήσατο πρὸς Ἰουδαίους, οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλὰ βουλόμενος αὐτὸν γνωρίσαι, ὅτι πολλοῦ τιμᾶται τὴν αὐτοῦ πίστιν.

Τί ἐστιν ὃ λέγει Χριστός· *Εἰς κρῖμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον;* Ἀντὶ τοῦ, Εἰς μείζονα κόλασιν, φησὶ, καὶ κατάκριμα τῶν μὴ πιστευόντων.

ΚΕΦΑΛ. Γ'. D

Τί ἐστιν ὃ λέγει Χριστὸς, ὅτι *Πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται ἦσαν καὶ λῃσταί;* Οὐ Περὶ τῶν προφητῶν λέγει, καθὼς οἱ μὴ δεχόμενοι τὰ Μωσαϊκὰ Μανιχαῖοι λέγουσι· δι' ἐκείνων γὰρ ἐπίστευσαν οἱ πιστεύσαντες τῷ Χριστῷ· ἄλλως τε οὐκ ἂν αὐτοὺς κλέπτας ἔλεγεν περὶ ὧν λέγει· *Εἰ ἠκούετε Μωσέως καὶ τῶν Γραφῶν, ἠκούετε ἂν ἐμοῦ*· ἀλλὰ περὶ τίνος λέγει; Περὶ Θευδᾶ καὶ Ἰούδα καὶ τῶν λοιπῶν στασιαστῶν οἳ εἰς Χριστοῦ ἦλθον ὄνομα.

Τίνα λέγει νομὴν εὑρήσει; Ἢ τροφὴν λέγει, ἢ κυριότητα· τουτέστιν ἔνδον μένει, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔξω θήσεται.

Πῶς δὲ νοεῖται τὸ, *Ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν*

esse. Et aliter; Ne reputetur miraculum piscinæ.

Vers. 8. Cur dubitant vicini ejus et alii dicentes: *Nonne hic est iste qui mendicabat?* Ob magnitudinem prodigii; ego autem dico, quia videbat, et quodammodo apertis oculis, tanquam alius ab isto aspectus parum differebat ab oculorum apertura. Unde cognovit quod per sputum sanatus fuisset? Tactu quidem, vel sono sputi cadentis in terram.

Vers. 10. Cur non interrogant cæcum: Quomodo vidisti? sed, *Quomodo aperuit tibi oculos?* Præbentes illi occasionem Christum calumniandi.

Vers. 17. Quinam sunt qui dicunt cæco, *Tu quid dicis de illo?* Qui ab aliis divisi erant; et ita se res habet, quia *Schisma erat inter eos.*

Vers. 18. Cur adduxerunt parentes cæci in medium? Ut in luctam eos injicerent; et cum malignitate interrogant: *Hic est quem vos dicitis quia cæcus natus est?* fere dicentes, Quem vos fecistis cæcum fama.

Vers. 24. Quomodo dicunt, *Da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est?* et quomodo, quando dicebat Christus, *Quis arguet me de peccato*, non dixerunt quidquam? Quod nunc futilia loquuntur. *Da gloriam Deo*, quasi dicerent, Iste nihil operatur.

Vers. 27. Cæcus, quando dicit, *Nunquid et vos vultis discipuli ejus fieri?* irridens loquitur et sensim illos illudens, et ostendens se ejus discipulum jam esse.

Vers. 34. Cur dicunt: *In peccatis natus es totus, et tu doces nos?* Cæcitatem ejus his verbis innuunt.

Vers. 35. Quam ob causam interrogat Christus cæcum, *Tu credis in Filium Dei?* Et tunc quidem, post talem responsionem quam Judæis dederat, non ignorans, sed volens illum scire quia multi æstimabat ejus fidem.

Vers. 39. Quid est quod dicit Christus: *In judicium ego in hunc mundum veni?* Quasi diceret, In majorem castigationem et condemnationem horum qui non credunt.

CAPUT X.

Vers. 8. Quid est quod dicit Christus, *Omnes quotquot venerunt ante me, fures erant et latrones?* Non de prophetis dicit, ut qui Mosaica non recipiunt Manichæi dicunt; per illos enim crediderant qui in Christum crediderant. Aliter, non illos fures dixisset de quibus dicit: *Si non obaudivistis Moysem et prophetas, obaudite me.* Sed de quo dicit? De Theuda et Juda et cæteris seditiosis qui in Christi nomine venerant.

Vers. 9. Quæ, dicit, pascua inveniet? Aut cibum dicit, aut auctoritatem: id est intus manet, et nemo foras eum emittet.

Vers. 10. Quomodo intelligitur: *Ut vitam habeant*

et abundantius habeant? Vitam quidem doctrinam, A et quod hoc abundantius est, regnum cœlorum vocat.

VERS. 11. Quid ostendit : *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus?* Spontaneam passionem inducit.

VERS. 12. Ubi impletum est in illo contrarium ejus quod dicit : quia *Videt lupum et dimittit oves, et fugit?* Quando ipse comprehensus non effugit, sed dixit potius : *Sinite eos abire.* Theudas autem et Judas idem non fecerant.

VERS. 15. *Sicut novit me Pater, et ego cognosco Patrem,* æqualitatem et consubstantialitatem ostendit.

VERS. 16. Quid est quod dicit Christus : *Et alias oves habeo?* De gentibus quæ crediderunt dicit. *Et* B *illas oportet me adducere.* Ibi *oportet* non necessitatem inducit, sed manifestationem ejus quod futurum est.

VERS. 18. De quo mandato dicit : quia, *Mandatum accepi a Patre meo?* Mortem pro mundo pati.

VERS. 20. Cur dicunt ei, *Dæmonium habes?* Quia majora quam pro homine erant quæ dicebat, et non e communi usu.

VERS. 22. Quem diem dicunt encæniorum fieri in Jerusalem? Oportet scire hunc festum diem magnum esse et publicum, hunc enim diem in quo templum ædificatum est a redeuntibus e longa captivitate celebrabant.

VERS. 24. Interrogatio quam faciunt dicentes : C *Quousque animam nostram tollis?* videtur e quodam desiderio oriri et cognitionis studio; fit autem cum mente corrupta et dissimulata. Nam clamantibus operibus discere volebant, illius os verbis occludere tentantes.

VERS. 30. *Ego et Pater unum sumus,* æqualitatem indicat et consubstantialitatem. Inde ipsi quoque ita intelligentes quod dixerat, lapidibus eum impetebant dicentes : *Non propter opus bonum lapidamus te, sed quia, homo cum sis, facis teipsum Deum.*

VERS. 34. Et quomodo subjicit : *Ego dixi : Dii estis?* Hos qui gratia sunt filii proponit, tandem se gratia filium esse, hoc autem et isti erant. Quod dicit tale est : Si illi qui gratia hoc receperunt, non D accusantur quod deos se vocaverunt, quomodo ego juste reprehendor qui natura hoc habeo? Et quod ita sit, audi quid subjiciat.

VERS. 37. *Si enim non facio opera Patris mei, nolite credere mihi : si autem facio; et si mihi non vultis credere, operibus credite.* Quoniam enim substantiam ejus impossibile esset videre, ab operum paritate et æqualitate similitudo demonstratur.

VERS. 38. *Quia ego in Patre et Pater in me est;* id est, Nihil aliud ego sum ac quod Pater, manens Filius, et nihil aliud iste est ac quod ego, manens Pater.

VERS. 41. Cur nullum signum Joannes præcursor fecit? etenim dicitur : *Signum fecit nullum.* Insti-

A ἔχωσι; Ζωὴν μὲν τὴν διδασκαλίαν, τὸ δὲ τούτου περισσότερον τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.

Τί δηλοῖ τό, *Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων;* Τὸ ἑκούσιον πάθος εἰσάγει.

Ποῦ πεπλήρωται ἐπ' αὐτῷ τὸ ἐναντίον τὸ λεγόμενον παρ' αὐτοῦ, ὅτι *Θεωρεῖ τὸν λύκον, καὶ ἀφίησιν αὐτὰ καὶ φεύγει;* Ὅτε αὐτὸς συλληφθεὶς οὐκ ἔφυγεν, ἀλλ' εἶπεν μᾶλλον· *Ἄφετε τούτους ὑπάγειν·* οἱ δὲ περὶ Θευδᾶν καὶ Ἰούδαν οὐχ οὕτως ἐποίησαν.

Ὅτι τό, *Καθὼς γινώσκει ὁ Πατήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν Πατέρα,* τὸ ἴσον καὶ ὁμοούσιον δηλοῖ.

Τί ἐστιν ὃ λέγει Χριστός· *Καὶ ἄλλα πρόβατα* B *ἔχω;* Περὶ τῶν ἐθνῶν τῶν πιστευσάντων λέγει. Ὅτι, *Κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν.* Ἐνταῦθα τὸ δεῖ οὐκ ἀνάγκην εἰσάγει, ἀλλὰ τοῦ πάντως ἐσομένου δηλωτικόν.

Περὶ ποίας ἐντολῆς λέγει, ὅτι *Ταύτην ἔλαβον παρὰ τοῦ Πατρός μου;* Τὸ ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ κόσμου.

Διὰ τί, *Δαιμόνιον ἔχεις,* λέγουσιν αὐτῷ; Ἐπειδὴ πλέον ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἦν τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐ τῆς κοινῆς συνηθείας.

Τίνα λέγει ἡμέραν ἐγκαινίων γενέσθαι ἐν Ἱεροσολύμοις; Χρὴ γινώσκειν ὅτι μεγάλη τις ἦν αὕτη ἑορτὴ καὶ δημοτελής· τὴν γὰρ ἡμέραν καθ' ἣν ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη ἐπανελθόντων ἀπὸ τῆς μακρᾶς αἰχμαλωσίας ταύτην ἦγον.

Τὸ ἐρώτημα ὃ ποιοῦνται λέγοντες, *Ἕως πότε τὴν* C *ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις,* δοκεῖ πόθου τινὸς καὶ φιλομαθίας ἔστι δὲ μετὰ διανοίας ἐφθαρμένης καὶ ὑπούλου. Τῶν γὰρ ἔργων βοώντων ἐβούλοντο μαθεῖν, ἐπιστομίζειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν λόγων βουλόμενοι.

Τό, *Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν,* τὴν ἰσοτιμίαν ἐμφαίνει καὶ τὸ ὁμοούσιον· ὅθεν καὶ αὐτοὶ οὕτως νοήσαντες τὸ λεχθέν, λίθοις ἔβαλλον αὐτὸν λέγοντες· *Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλ' ὅτι ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν.*

Καὶ πῶς ἐπιφέρει τό, *Ἐγὼ εἶπον· Θεοί ἐστε;* Τοὺς χάριτι μιμνησκόμενος υἱούς, λοιπὸν χάριτι ἔλεγεν ἑαυτόν, τοῦτο δὲ κἀκεῖνοι ἦσαν· ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ οἱ χάριτι τοῦτο λαβόντες οὐκ ἐγκα- D λοῦνται, θεοὺς ἑαυτοὺς καλοῦντες, πῶς ἐγὼ δικαίως ἐπιτιμῶμαι ὁ φύσει τοῦτο ἔχων; Καὶ ὅτι οὕτως ἐστίν, ἄκουσον τί ἐπιφέρει.

Εἰ γὰρ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· Ἐπειδὴ γὰρ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἀμήχανον ἦν ἰδεῖν, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἰσότητος καὶ ταυτότητος τὸ τῆς ἀπαραλλαξίας παρέχεται.

Ὅτι, *Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί,* τουτό ἐστιν· Οὐδὲν ἄλλο εἰμὶ ἐγὼ ἢ ὅπερ ὁ Πατήρ, μένων Υἱός, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐκεῖνος ἢ ὅπερ ἐγώ, μένων Πατήρ.

Διὰ τί οὐδὲν σημεῖον Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἐποίησε; Καὶ γάρ φησι· *Σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν.* Οἰκονο-

μίας ἔργον ἦν καὶ τοῦτο τῆς θείας, μηδὲν σημεῖον A τὸν Ἰωάννην ποιῆσαι· ὡς ἂν ἀληθῶς λύχνος δειχθείη, μὴ δυνάμενος φαίνειν παρόντος ἡλίου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ὅτι ἡ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ, οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ ἡ παρὰ τῷ Ματθαίῳ, οὐδὲ ἡ παρὰ τῷ Λουκᾷ· ἄλλη γὰρ καὶ ἄλλη ἐστὶν ἐκείνη· αὕτη δὲ ἑτέρα ἐστὶν, ἀλλὰ σεμνή τις καὶ σπουδαία· καὶ γὰρ περὶ τὴν ὑποδοχὴν ἐσπούδαζε τοῦ Χριστοῦ.

Ὅτι σφόδρα θαῤῥοῦσαι εἰς Χριστὸν οὐκ ἔρχονται αὗται, ὡς ὁ ἑκατόνταρχος καὶ ὁ ἄρχων τοῦ βασιλικοῦ, ἀλλὰ ἀποστέλλουσι μηνύσασαι.

Ὅτι τοσοῦτον ἦσαν πιστεύουσαι τῷ Χριστῷ αἱ περὶ Μάρθαν, ὅτι ἀκούσασαι, *Ἡ ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον*, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ οὐκ B ἐσκανδαλίσθησαν.

Τί ἐστιν τὸ λεγόμενον παρὰ Χριστοῦ· *Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὧραι τῆς ἡμέρας;* Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπων ἐν ἀσφαλείᾳ ἐστὶ, πολλῷ μᾶλλον ὁ μετ' ἐμοῦ ὢν διαπαντὸς, τοῦ δημιουργοῦ τοῦ φωτός.

Πῶς ἄλογον νοεῖται τὸ αὐτοῖς πιστεύειν; Ὅτι διὰ τὸ ἐξυπνίσαι ἐκεῖ παραγίνεται, διὸ καὶ λέγουσιν, *Εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται*· οὐ περὶ ὕπνου νομίζουσι λέγειν αὐτὸν, οὐδὲ περὶ θανάτου· ἀλλὰ αἴνιγμα νομίζουσί τι αὐτὸν λέγειν· ἐπεὶ πῶς πέντε στάδια πορευομένου αὐτοῦ, οὐκ ἂν ἔφθασεν ἐξυπνίσαι;

Πῶς λέγει ὁ Θωμᾶς· *Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ;* Τινὲς μὲν οὖν προθυμούμε- C νον αὐτὸν τοῦτο λέγουσιν εἰπεῖν· τινὲς δὲ δειλιῶντα καὶ εἰρωνευόμενον.

Πόθεν ἡ Μάρθα ἔλεγε πρὸς τὸν Χριστὸν, ὅτι *Οἶδα ἀναστήσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ;* Ἐκ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας· ἤκουσε γὰρ αὐτοῦ πολλὰ τοιαῦτα.

Διὰ τί λάθρα καλεῖ τὴν ἀδελφήν; Ἵνα μὴ ἀκούσαντες ὅτι περὶ Χριστοῦ λαλεῖ αὕτη, ἀναχωρήσωσιν· ἔλεγεν γὰρ, ὅτι Εἴ τις Χριστὸν καλέσει, ἀποσυνάγωγος γένηται.

Τί ἐστι τὸ, *Ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι;* Τοῦτό ἐστιν ἀντὶ τοῦ, Ἐπετίμησε τῷ πάθει ἐπισχὼν τὴν σύγχυσιν τῶν δακρύων.

Διὰ τί ὁ πάντα εἰδὼς, *Ποῦ τεθείκατε αὐτὸν*, ἐρωτᾷ; Οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλὰ μὴ βουλόμενος ἑαυτὸν ἐπιῤῥίπ- D τειν τῷ θαύματι.

Διὰ τί λέγουσι τὸ, *Οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ποιήσας ἀνοιχθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;* Διεφθαρμένῳ σκοπῷ, ὡς ἐνδιαβάλλοντες τὸ θαῦμα ἐκεῖνο ὡς μὴ γεγονός.

Διὰ τί εὔχεται; Μᾶλλον δὲ εὐχῆς σχῆμα ἀναλαμβάνει· φησὶ γάρ· *Διὰ τὸν περιεστῶτα ὄχλον εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.* Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Ἵνα μὴ ἀντίθεόν με νομίσωσι.

Διὰ τί λέγει· *Ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν;* Ἵνα μὴ ἐπαγόμενος αὐτὸν δόξῃ κομπάζειν.

Διὰ τί λέγουσιν, ὅτι *Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν, ἔρχονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ αἴρουσιν ἡμῶν τὸ ἔθνος*

A tuti divini hoc fuit, ut Joannes nullum signum fecerit; et lucerna vere ostenderetur, quæ lucere non potest præsente sole.

CAPUT XI.

VERS. 2. Quæ apud Joannem unxit Dominum unguento, non est eadem ac quæ apud Matthæum, neque apud Lucam, alia est enim ac alia hæc. Ista autem diversa est, sed conspicua quædam et studiosa, nam ob Christi receptionem satagebat.

VERS. 3. Multum in Christum confidentes non ipsæ ierunt ut centurio et regulus, sed mittunt ad nuntiandum.

VERS. 4. Tantum erant in Christum credentes Martha et ejus soror, ut, cum audivissent, *Infirmi-* B *tas hæc non est ad mortem*, mortuo fratre non scandalizatæ fuerint.

VERS. 9. Quid est quod dicitur a Christo, *Nonne duodecim horæ sunt diei?* Quod dicit tale est: Si ille qui lucem mundi istius videt in securitate est, multo magis qui mecum est creatore omnis lucis.

VERS. 12. Quomodo insipienter intelligitur eos credere? Quia ad excitandum eum huc vadit, ideo dicunt, *Si dormit, salvus erit*. Non de somno putant eum loqui, neque de morte; sed ambiguum quoddam putant eum dicere. Nam quomodo quinque stadiorum itinere facto, non festinavisset ad excitandum eum?

VERS. 16. Quomodo dicit Thomas: *Eamus et nos,* C *ut moriamur cum eo?* Quidam igitur eum per ardorem id dixisse putant, quidam autem per timiditatem et ironice.

VERS. 23. Unde Martha dixit Christo, *Scio quia resurget in novissimo die?* Ex ejus doctrina; audierat enim ab illo multa similia.

VERS. 28. Cur clam vocat sororem? Ne, audientes quod illa de Christo loqueretur, recederent. Dicebatur enim, Si quis Christum vocaverit, e synagoga expellatur.

VERS. 33. Quid est, *Infremuit spiritu?* Id est animi motui obstitit lacrymarum effusionem cohibens.

VERS. 34. Cur ille qui scit omnia interrogat: D *Ubi posuistis eum?* Non ignorat, sed non vult in miraculum irruere.

VERS. 37. Cur dicunt: *Non potuit hic qui aperuit oculos cæci, facere ut hic non moreretur?* Perverso proposito quasi calumniantes miraculum illud tanquam non factum.

VERS. 41. Cur orat? Potius autem orationis apparentiam sumit: dicit enim: *Propter populum qui circumstat, dixi, ut credant quia tu me misisti.* Quod dicit tale est, Ne impium me habeant.

VERS. 44. Cur dicit: *Sinite eum abire?* Ne illum ad se adducens videatur nimis superbire.

VERS. 48. Cur dicunt: *Si dimittimus eum, venient Romani, et tollent nostram gentem et urbem?* Popu-

Digitized by Google

lum commovere studentes, quasi deberent illi ob eum periclitari tyrannidis suspicione.

Vers. 49. Quid significat quod dicit : *Princeps sacerdotum anni illius ?* Ut ostendat venales esse sacerdotum dignitates; sed etiam aderat Spiritus, nam prophetavit vel invitus Caiphas.

Vers. 50. *Expedit ut unus homo moriatur et non tota gens pereat.* Ita ore sacerdotis utitur Spiritus, cor autem nocens non tangit : ita Nabuchodonosor, Pharao, Balaam.

Vers. 52. Cur dicit, *Ut filios Dei dispersos congregaret in unum ?* Filios Dei gentes vocat ab hoc quod futurum est.

CAPUT XII.

Vers. 6. Cur, cum fur esset Judas, commiserat ei loculos ? Ut ejus avaritiam adimeret.

Vers. 7. Cur loquitur ibi Christus de sepultura ? Judam convertere volens, et ostendere illum proditionem cogitare.

Vers. 13. Cur acceperunt ramos palmarum, et clamaverunt *Hosanna*, quod interpretatur *salve ?* Quia majorem propheta illum habebant, admirantes propter Lazarum.

Vers. 14. Quomodo alii evangelistæ, inquiunt, dicunt quia *Misit et dixit : Solvite asinam et pullum ;* hic vero nihil simile dicit, sed quia invenit Jesus asellum, et sedit super eum. Utraque evenerunt. Misit enim et adductus est et super adductum ut inveniens sedit.

Vers. 19. Dicentes Pharisæi ad semetipsos : Videtis quia nihil proficitis, ecce mundus post eum abit ; ex credentibus erant, sed non aperte fateri audentibus.

Vers. 20. Qui erant gentiles qui ascenderant ut adorarent in die festo ? Qui accesserunt dicentes Philippo ; *Volumus Jesum videre.* Qui prope erant ut proselyti fierent, id est, accederent ad Judaismum.

Vers. 23. Quomodo intelligendum, *Venit hora ut glorificetur Filius Dei ?* Quoniam gentiles et gentes conveniebant, Judæi vero non credebant, Tempus est, inquit, ad passionem ire, omnibus completis.

Vers. 24. Quomodo intelligendum, *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, fructum multum affert?* Quod dicit tale est : Cum passus et mortuus fuero, magis augebitur prædicatio.

Vers. 25. Quid est : *Qui amat animam suam ?* Qui passiones suas facit effrenatas, *qui autem odit,* qui non cedit animæ volenti nocentia.

Vers. 26. Quid est : *Qui mihi ministrat, me sequatur ?* Qui doctrinam et obedientiam præ se fert, inquit, mortem quoque meam imitetur. Deinde præmium proponens : *Ubi sum ego, illic et minister meus erit.*

A *καὶ τὴν πόλιν ;* Τὸν λαὸν ἐπισεῖσαι σπουδάζοντες, ὡς μελλόντων αὐτῶν κινδυνεύειν δι' αὐτὸν ἐπὶ ὑποψίᾳ τυραννίδος.

Τί σημαίνει ὃ λέγει· *Ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ;* Ἵνα δείξῃ ὅτι ὠνηταὶ ἦσαν αἱ ἀρχαὶ τῶν ἱερέων· ἀλλὰ καὶ οὕτως παρῆν τὸ Πνεῦμα· προεφήτευσε γὰρ καὶ ἄκων ὁ Καϊάφας.

Ὅτι τὸ, *Συμφέρει ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται,* οὕτως τῷ στόματι κέχρηται ὡς ἱερέως, τῆς δὲ μιαρᾶς καρδίας οὐχ ἥψατο· οὕτως Ναβουχοδονόσορ, καὶ Φαραὼ, καὶ Βαλαάμ.

Διὰ τί λέγει, *Ἵνα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν;* Τέκνα Θεοῦ τὰ ἔθνη καλεῖ ἀπὸ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Διὰ τί κλέπτῃ ὄντι τῷ Ἰούδᾳ ἐνεχείρισε τὸ γλωσσόκομον ; Ἵνα τὴν φιλαργυρίαν αὐτοῦ ἐκκόψῃ.

Διὰ τί μέμνηται ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς ἐνταφιασμοῦ; Ἐντρέψαι τὸ Ἰούδαν βουλόμενος, καὶ δεῖξαι ὅτι τὴν προδοσίαν νοεῖ.

Διὰ τί ἔλαβον τὰ βάϊα τῶν φοινίκων καὶ τὸ, *Ὡσαννὰ*, ἔλεγον, ὃ ἑρμηνεύεται· *Σῶσον δή ;* Ἐπειδὴ μείζονα ἢ προφήτην αὐτὸν εἶχον, θαυμάζοντες διὰ τὸν Λάζαρον.

Πῶς οἱ μὲν ἄλλοι, φασὶν, εὐαγγελισταὶ λέγουσιν, ὅτι *Ἔπεμψε καὶ εἶπεν· Λύσατε τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον·* οὗτος δὲ, οὐδὲν τοιοῦτον· ἀλλ' ὅτι ὀνάριον εὑρὼν, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό; Ἀμφότερα ἐγένετο· C ἀπέστειλε γὰρ, καὶ ἠνέχθη, καὶ ἐνεχθὲν ὡς εὑρὼν ἐκάθισεν.

Ὅτι οἱ εἰπόντες Φαρισαῖοι πρὸς ἑαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐχ ὠφελεῖτε οὐδὲν, ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ὑπάγει, τῶν πιστευόντων μὲν ἦσαν, οὐ τολμώντων δὲ παῤῥησιάζεσθαι.

Τίνες ἦσαν οἱ Ἕλληνες οἱ συναναβάντες ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ ; Οἵτινες προσῆλθον καὶ τῷ Φιλίππῳ λέγοντες· *Θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.* Οἱ ἐγγὺς ὄντες λοιπὸν τοῦ προσήλυτοι γενέσθαι, τουτέστι τῷ Ἰουδαϊσμῷ προσελθεῖν.

Πῶς νοητέον· *Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ;* Ἐπειδὴ Ἕλληνες καὶ τὰ ἔθνη συνήρχοντο, Ἰουδαῖοι δὲ ἠπίστουν, Καιρὸς, φησὶν, ἐπὶ D τὸ πάθος ἐλθεῖν πάντων πεπληρωμένων.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, καρπὸν πολὺν φέρει ;* Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι Παθόντος μου καὶ θανέντος, μᾶλλον αὐξηθήσεται τὸ κήρυγμα.

Τί ἐστιν, *Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;* Ὁ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιῶν τὰς ἀτόπους· *ὁ δὲ μισῶν,* ὁ μὴ εἴκων αὐτῇ κελευούσῃ τὰ βλάπτοντα.

Τί ἐστι τὸ, *Ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω;* Ὁ τὴν διδασκαλίαν καὶ ὑποταγὴν ἐνδεικνύμενος, φησὶ, καὶ τὸν θάνατόν μου μιμείσθω· εἶτα τιθεὶς τὸ ἔπαθλον, *Ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἐκεῖ ἔσται.*

Digitized by Google

A

Ὅτι ἡ περὶ τὸν θάνατον δειλία, οἷον το, *Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης*, καὶ ὅσα ὅμοια, τῆς οἰκονομίας ἐστὶν, οὐ τῆς θεότητος, ἤγουν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως.

Πῶς νοητέον τὸ, *Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα;* Τοῦτό ἐστιν, Ἄγαγε λοιπὸν ἐπὶ τὸν σταυρόν· καὶ ὅτι ὑπὲρ ἀληθείας ἀποθνήσκει, δόξαν εἰς τὸν Θεὸν τὸ πρᾶγμα καλῶν. Τί λέγει ἡ ἄνωθεν φωνὴ, *Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω;* Ὅτι Ἐδόξασα μὲν ἐν τοῖς πρὸ τούτου· δοξάσω δὲ καὶ μετὰ τὸν σταυρόν.

Διὰ τί ὁ ὄχλος ἀκούσας τῆς φωνῆς, Ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι; Ὅτι τρανὴ καὶ εὔσημος ἦν, καὶ διὰ τὸ ταχέως ἀποπτῆναι ἐνομίσθη τοῖς παχυτέροις βροντὴ τὸν ἦχον ἀκούσασιν· οἱ δὲ εἰπόντες, *Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν*, ἔναρθρον μὲν τὴν φωνὴν ᾔδεσαν· τί δὲ ἐσήμαινεν, οὐκέτι ᾔδεσαν. B

Πῶς νοητέον τὸ, *Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται;* Δηλοῖ, ὅτι Ἐπεὶ ἐξ ἀρχῆς ἠπατήθη ὁ ἄνθρωπος καὶ ὑπεύθυνος ἐγένετο καὶ ἀπέθανεν, ἐπιδημήσει καὶ ἐν ἐμοὶ, καὶ οὐ πράξει ὅσα βούλεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐκδικηθήσεται ὁ κόσμος· ἄλλοι δὲ περὶ Πιλάτου τοῦτο νοοῦσιν.

Τί ἐστι τὸ, *Ὅτ' ἂν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν;* Περὶ τοῦ σταυροῦ λέγει· τὸ δὲ, *πάντας*, διὰ τὰ ἔθνη πρόσκειται. *Καὶ ἄλλως*· Οὐκ εἶπεν, Καλέσω, ἀλλ', *Ἑλκύσω τοὺς πάντας*· τὸ βίαιον δεικνὺς τοῦ κηρύγματος· τὸ τῶν Εὐαγγελίων δραστικὸν ὑποφαίνων, τὸ τῆς χάριτος δηλῶν ἀνεμπόδιστον· ὅτι πάντας προσάγει τῇ πίστει, ὅτι πάντας εὐεργετεῖν μηχανᾶται. C

Τί ἐστι τὸ, *Ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε;* Τουτέστιν· Ἐμοί.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν Ἠσαΐας;* Τοῦτο τὸ, *ἵνα*, οὐκ αἰτιολογίας ἐστὶν, ἀλλ' ἐκβάσεως.

Πῶς νοητέον τὸ, *Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν;* Τοιοῦτον καὶ, *Παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν*, τουτό ἐστι, συνεχώρησεν, ἀφῆκεν. Οὐ γὰρ ἐνεργοῦντα αὐτὸν ταῦτα λέγει, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοπονηρίας ταῦτα γινόμενα δείκνυσιν. Οὕτως καὶ ὁ ἥλιος τῶν ἀσθενούντων πλήττει τὰς ὄψεις, οὐ παρὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ὑποδεχομένων. D

Ὅτι οὐκ εἶπεν, Ὁ πιστεύων ἐμοὶ, ἀλλ', *Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ*· τὸ ἀπαράλλακτον πρὸς τὴν τοῦ Πατρὸς οὐσίαν δεικνύς· ὅμοιον δὲ καὶ τὸ, *Ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.*

Πῶς νοητέον τὸ, *Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν;* Τίνα ἔχει τὸν κρίνοντα; Εἰ γὰρ ὁ Πατὴρ οὐδένα κρίνει, καὶ σὺ λέγεις, *Οὐκ ἦλθον κρῖναι τὸν κόσμον*, τίς κρίνει τοὺς μὴ πιστεύοντας; Ὁ λόγος, φησὶν, ὃν λελάληκα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν· ἀντὶ τοῦ, ἐν τάξει κατηγόρου στήσεται.

Ὅτι ταπεινώσεως τελείας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἔνδειξις τὸ λέγειν αὐτὸν, ὅτι *Ὁ Πατὴρ ἐκεῖνός μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.*

VERS. 27. Circa mortem timor, quale est, *Pater, salva me ex hac hora*, et quanta similia sunt, instituti sunt non divinitatis, humanæ puta naturæ.

VERS. 28. Quomodo intelligendum, *Pater, glorifica nomen tuum?* Id est, Duc me tandem ad crucem; et quia pro veritate moritur, rem vocat gloriam in Deum. Quid dicit vox ex alto : *Et glorificavi et iterum glorificabo?* Glorificavi quidem in his quæ præcesserunt; glorificabo autem post crucem.

VERS. 27. Cur turba audiens vocem dicebat tonitruum esse factum? Quia valida et clara erat, et quod celeriter desiit, putaverunt stolidiores tonitrui fragorem audivisse. Alii autem dicebant : *Angelus ei locutus est.* Articulatam quidem vocem sciebant; quid vero significaverat, minime sciebant.

VERS. 31. Quomodo intelligendum : *Nunc princeps mundi hujus judicatus est?* Ostendit quia, cum ab initio homo deceptus est, et reus factus est, et mortuus est, ad me etiam accedet, et non faciet quanta vult, et propter hoc judicabitur mundus. Alii autem de Pilato hoc intelligunt.

VERS. 32. Quid est : *Cum exaltatus fuero a terra, omnes traham ad meipsum?* De cruce dicit; *omnes* autem propter gentes dicitur. *Et aliter.* Non dixit, Vocabo, sed, *Traham omnes :* robur indicans prædicationis, Evangeliorum efficaciam ostendens, et gratiæ vim invictam, quia omnes ducit ad fidem, et omnes ad bonum faciendum instruit.

VERS. 36. Quid est, *Ut filii lucis sitis?* Id est, Mihi.

VERS. 38. Quomodo intelligendum, *Ut sermo Isaiæ impleretur? Ut* signum est non causæ sed eventus.

VERS. 40. Quomodo intelligendum : *Excæcavit oculos eorum et induravit cor eorum?* Idem est, ac, *Tradidit illos in spiritum reprobatum*, id est, sustinere desiit. Non enim operantem illum hæc dicit, sed hæc propriam per malitiam eorum evenire ostendit. Ita sol debilium visum lædit, non per debilitatem sustinentium.

VERS. 44. Non dixit : Qui credit mihi, sed, *Qui credit in me;* similitudinem cum Patris substantia ostendens : idem est autem, *Qui videt me, videt eum qui misit me.*

VERS. 48. Quomodo intelligendum, *Qui spernit me, habet qui judicet eum?* Quem habet judicem? Si enim Pater non judicat quemquam, et tu dicis : *Non veni ut judicem mundum*, quis judicat hos qui non credunt? Sermo, inquit, quem locutus sum, ille judicabit eum, id est in reorum numerum statuet.

VERS. 49. Perfectæ humilitatis et humanitatis indicium est quod dicit : *Pater ipse mihi mandatum dedit quid dicam et quid loquar.*

Digitized by Google

CAPUT XIII.

Vers. 1. Transitum mortem vocat : *Ad finem dilexit eos*, id est, Non omisit quod oportebat valde diligentem facere. Suos illos dicit secundum familiaritatis rationem, nam alios suos vocat secundum creationis rationem ; ut cum dicitur ; *Sui eum non receperunt.*

Vers. 3. *Omnia dedit illi Pater*, de salute fidelium dicit.

Vers. 6. Quid est, *Venit ad Simonem Petrum?* Conjecturam præbet quod proditorem primum laverit : *Tu mihi lavas pedes?* Id est, Tu qui per istas manus cæcus visum et leprosis sanitatem præstas? Quomodo alii non resistunt? Quia primum laverat proditorem, iste autem primus ob magnam arrogantiam mensæ accubabat, et tunc ad Petrum venit secundum in mensæ ordine; inde cæteri, per objurgationem Petro factam moniti, se permiserunt.

Vers. 7. Quid significat; *Quod ego facio, tu nescis modo?* Suam ex hoc humilitatem in finem dicit manifestandam esse.

Vers. 9. Arbitratus est Petrus quod lavatio ista peccatorum esset remissio, et volebat per totum corpus recipere. Non autem erat peccatorum remissio, sed benevolentiæ indicium. *Exemplum* enim *dedi vobis*, ait, *ut quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis.*

Vers. 10. Quid dicit : *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet*, etc.? Per hæc verba pœnitere proditorem monens, et a via proditionis desistere. Quomodo dicit: *Mundi estis*, cum nondum peccatis liberati essent, neque Spiritum recepissent? Quia lucem acceperant, et ab errore Judaico recesserant. Ibi auctoritatem revelat, servi formam deponit, et formam Dei induit.

Vers. 23. Cur recumbebat Joannes in sinu Christi? Ut ostenderet longe a proditione abesse tantum in illum confidere et libere loqui. Christus autem sinit, ejus vecordiam curans. Cur nomen suum celavit dicens, *Quem diligebat Jesus?* Propter magnam humilitatem et ostentationis fugam.

Vers. 24. Cur innuit Petrus Joanni ut interrogaret? Quia, cum ardens esset, sæpe respondentis os occlusum est, quam ob causam timens per medium Joannis discere vult.

Vers. 26. Cur interrogatus Dominus, Quis est, respondet : *Cui ego intinctum panem porrexero?* intinxit autem et dedit, et non ita intelligunt qui legunt dederat. Quis est, secreto Joanni dixit illud, ita ut nemo audiret. Etenim Joannes propter hoc super pectus recumbens in aure interrogat ; ideo non omnes colloquebantur, vel celeriter interruperunt eum, et inprimis Petrus. Cur buccellam tradendo ita convincit? Inducens eum ad fletum, et volens eum convertere.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ὅτι μετάβασιν τὸν θάνατον καλεῖ· τὸ δὲ, *Εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτοὺς*, ἀντὶ τοῦ, Οὐκ ἐνέλειψεν ἃ ἔδει τὸν σφόδρα ἀγαπῶντα ποιῆσαι. Ὅτι ἰδίους αὐτοὺς λέγει κατὰ τὸν τῆς οἰκειώσεως λόγον, ἐπεὶ καὶ ἄλλους ἰδίους καλεῖ κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον· ὡς ὅτ' ἂν λέγῃ· *Οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.*

Τὸ, *Πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ Πατὴρ*, τὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν λέγει.

Τί ἐστι τὸ, *Ἔρχεται πρὸς τὸν Σίμωνα Πέτρον;* Ὑπόνοιαν δίδωσιν ὅτι τοῦ προδότου πρῶτον ἔνιψε. Τὸ, *Σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;* τοιοῦτόν ἐστιν· Σὺ ὁ διὰ τῶν χειρῶν τούτων τυφλοὺς ὀμματώσας καὶ λεπροὺς καθαρίσας. Πῶς οἱ ἕτεροι οὐκ ἀνθίστανται; Ἐπειδὴ πρῶτον ἔνιψε τὸν προδότην, ἐκεῖνος δὲ διὰ πολλὴν ἰταμότητα κατεκλίθη, καὶ τότε πρὸς Πέτρον ἦλθε δεύτερον ὄντα τῇ κατακλίσει, ὅθεν οἱ λοιποὶ ὑπὸ τῆς ἀγανακτήσεως ἐπὶ Πέτρῳ γενομένης παιδευθέντες ἀνέσχοντο.

Τί σημαίνει τὸ, *Ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι;* Τὴν εἰς ἔσχατον ἐκ τούτου ταπεινοφροσύνην λέγει φανήσεσθαι.

Ἐνόμισεν ὁ Πέτρος ὅτι ἡ ἀπόνιψις αὕτη, ἁμαρτιῶν ἦν ἄφεσις, καὶ ἤθελε δι' ὅλου τοῦ σώματος λαβεῖν ἄφεσιν· ἡ δὲ οὐχ ἁμαρτιῶν ἄφεσις ἦν, ἀλλ' εὐλαβείας ὑπόθεσις· *Ὑπόδειγμα* γὰρ, φησὶν, *ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.*

Τί λέγει, ὅτι *Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρείαν ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι μόνον*, καὶ τὰ ἑξῆς; Διὰ τοῦ λόγου τούτου μεταμελῆσαι τὸν προδότην διδάσκων καὶ τῆς ἐπὶ προδοσίαν ὁδοῦ ἀφίστασθαι. Πῶς λέγει, *Καθαροί ἐστε*, οὐδέπω τῶν ἁμαρτημάτων ἀπηλλαγμένοι, οὐδὲ Πνεύματος ἠξιωμένοι; Διὰ τοῦτο τὸ φῶς αὐτοὺς δέξασθαι, καὶ τῆς πλάνης ἀναχωρῆσαι τῆς Ἰουδαϊκῆς. Ὧδε γυμνοῖ τὴν αὐθεντίαν, ἐξέβαλε τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, καὶ εἰσάγει τὴν τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τί ἀνέκειτο ὁ Ἰωάννης ἐπὶ τὸν κόλπον τοῦ Χριστοῦ; Δεικνὺς ὅτι πόῤῥω προδοσίας ἐστὶ τὸ τοσοῦτον θαῤῥεῖν ἐπ' αὐτῷ καὶ παῤῥησιάζεσθαι· ὁ δὲ Χριστὸς συγχωρεῖ, τὴν ἀθυμίαν αὐτοῦ θεραπεύων. Διὰ τί ἀπέκρυψε τὸ οἰκεῖον ὄνομα λέγων, *Ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς;* Διὰ τὴν πολλὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸ μὴ ἐπιδείκνυσθαι.

Διὰ τί ἔνευσεν ὁ Πέτρος τῷ Ἰωάννῃ ἐρωτῆσαι; Ἐπειδὴ θερμὸς ὢν πολλάκις ἀποκριθεὶς ἐπεστομίσθη, τούτου χάριν δεδοικὼς διὰ μέσου τοῦ Ἰωάννου βούλεται μαθεῖν.

Διὰ τί ἐρωτηθέντος τοῦ Κυρίου τίς ἐστιν, εἶπεν· *Ὧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω;* Ἔβαψε δὲ καὶ ἔδωκε, καὶ οὐδὲ οὕτως νοοῦσιν ἰδόντες ὅτι δέδωκε. Τίς ἐστι, Λάθρα πρὸς Ἰωάννην εἶπεν τοῦτο; Ὥστε μηδὲ ἀκοῦσαί τινα. Καὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ στῆθος ἀναπεσὼν ἐρωτᾷ πρὸς τὸ οὖς· διὸ οὐδὲ συνῄεσαν, ἢ τάχα αὐτὸν διεσπάσαντο, καὶ μάλιστα Πέτρος. Διὰ τί ψωμίον ἐπιδοὺς οὕτως ἐλέγχει; Ἐφελκόμενος αὐτὸν εἰς οἶκτον, καὶ βουλόμενος ἐντρέψαι αὐτόν.

Digitized by Google

Πῶς νοητέον ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ Χριστὸς, ὅτι *Ὃ ποιεῖς, τάχιον ποίησον*; Οὐ προστάσσοντός ἐστι τοῦτο, ἀλλὰ ὀνειδίζοντος καὶ εἰρωνευομένου.

Πῶς αὐτὸς κελεύων, μὴ πήραν, μὴ χαλκὸν, μὴ ῥάβδον ἐπιφέρεσθαι, γλωσσόκομον ἐπεφέρετο; Ἵνα μάθωμεν ὅτι καὶ τὸν σφόδρα ἀκτήμονα, πολλὴν δεῖ πρόνοιαν τῶν πενήτων ποιεῖσθαι.

Διὰ τί τὸν καιρὸν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει· *Ἦν δὲ νὺξ ὅτε ἐξῆλθεν Ἰούδας*; Ἵνα μάθωμεν αὐτοῦ τὴν ἰταμότητα, ὅτι οὐδὲ ὁ καιρὸς αὐτὸν ἔσχε τῆς ὁρμῆς.

Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Δείκνυσιν ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ, μετάστασίς τίς ἐστι καὶ μετάθεσις ἀμείνων εἰς τόπον σώματα δεχόμενον φθαρτὰ πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν.

Διὰ τί ἐρωτᾷ ὁ Πέτρος· *Κύριε, ποῦ ὑπάγεις*; Οὐ τοσοῦτον βουλόμενος μαθεῖν, ὅσον ἀκολουθῆσαι διὰ θερμότητα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. Τὸ ὁμοούσιον δηλοῖ.

Τὸ λέγειν τὸν Θωμᾶν, *Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις*, ἀπὸ δειλίας τοῦτο λέγει.

Τὸ, *Δεῖξον ἡμῖν τὸν Πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν*, αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς ἐβόα τοῦτο ἰδεῖν· ἐξ οὗ ὁ Υἱὸς ἐπιφέρει τὸ, *Οὐκ ἔγνωκάς με*· τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτὸς, ὅπερ ἐστὶν ὁ Πατήρ.

Διὰ τί λέγει· *Καὶ ἄλλον Παράκλητον πέμψει*; Καταισχύνων καὶ τοὺς τοῦ Σαβελλίου καὶ Ἀρείου. Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, *ἄλλον*, τῆς ὑποστάσεως τὸ διάφορον δείκνυσιν· τῷ δὲ εἰπεῖν, *Παράκλητον*, τῆς οὐσίας τὸ ὅμοιον· ἵνα δὲ μὴ νομίσωσι σαρκωθησόμενον αὐτὸ, ἐπιφέρει· *Ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν*· ἢ κόσμον τοὺς πονηροὺς λέγει.

Εἰπὼν, ὅτι *Ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε*, οὐχὶ τὴν παροῦσαν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν λέγει ζωήν. Ὅτι τὸ, *Καθὼς ἀπέστειλέ με, κἀγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς*, τὸ ὁμοούσιον δηλοῖ. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως αὐτὸ ἐκλαβώμεθα, οὐδὲν διοίσει τῶν ἀποστόλων ὁ Χριστός.

Τί ἐστι τὸ λεγόμενον· *Κύριε, τί γέγονεν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ*; Ἐνόμιζον ὄναρ ὀφθήσεσθαι αὐτοῖς, ἢ ὡς τοὺς νεκροὺς ὁρῶμεν.

Ὅτι τὸ, *Ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς*, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν ἔξω τοῦ Πατρὸς φθέγγεται.

Τίς ὁ πορευόμενος πρὸς τὸν Πατέρα, ὦ Ἄρειε; Ὁ Θεὸς Λόγος· ἀλλ' ἐν τοῖς κόλποις ἦν καὶ ἔστιν ἀεὶ τοῦ Πατρός. Τί γὰρ ἐχωρίσθη Πατρός; Ἵνα πορευθῇ πρὸς τὸν Πατέρα· ἐξέπεσε τῶν κόλπων, ἵν' ἐπανέλθῃ πρὸς τούτους. Τί οὖν ἐστιν; Ἡ βλεπομένη φύσις πρὸς τὸν Πατέρα πορεύεται· τὸ συγγενὲς ἡμῶν, τὸ ἐκ γῆς, πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς, οὗπέρ ἐστι μείζων ὁ Πατήρ. Ὥσπερ τοίνυν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττῶσθαι λεγόμενος, οὐκ ἔστιν ἐλάττων ἀγγέλων (τὸ γὰρ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου· καθὸ, φησὶν, εἵλετο Χριστὸς θανάτου γεύ-

A VERS. 27. Quomodo intelligendum quod dixit illi Christus, *Quod facis fac citius?* Non jubentis est, sed exprobrantis et irridentis.

VERS. 29. Quomodo ille præcipiens ne peram, æs, vel baculum gerant, loculos gerebat? Ut discamus vel maxime egenum, magnam habeat pauperum providentiam oportere.

VERS. 30. Cur tempus dicit evangelista: *Erat autem nox quando exivit Judas?* Ut discamus ejus audaciam, quia tempus non illum a proposito detinuit.

VERS. 36. *Quo ego vado, vos non potestis venire;* ostendit mortem suam esse quemdam transitum et transmutationem meliorem in locum corpora recipientem corruptibilia antequam morerentur.

B VERS. 37. Cur interrogat Petrus, *Domine, quo vadis?* Non volens tantum scire, quantum sequi ob suum ardorem.

CAPUT XIV.

VERS. 1. *Creditis in Deum, et in me credite;* consubstantialitatem ostendit.

VERS. 5. Dicens Thomas, *Domine, nescimus quo vadis*, ea timiditate loquitur.

VERS. 8. *Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.* Corporalibus oculis rogabat videre. Ex quo Filius subjicit. *Non cognovistis me*, hoc est ille, quod est Pater.

VERS. 16. Cur dicit: *Alium Paracletum mittet?* C Confundens Sabellianos et Arianos. Dicendo enim *alium*, personæ diversitatem ostendit; dicendo autem *Paracletum*, substantiæ similitudinem; ut non putant eum incarnatum esse, subjicit: *Quem mundus non potest accipere*; per mundum malos designat.

VERS. 19. Dicendo: *Ego vivo et vos vivetis*, non præsentem, sed futuram vitam loquitur. *Sicut misit me, et ego mitto vos*, consubstantialitatem ostendit. Si enim non ita id intelligeremus, nihil differret ab apostolis Christus.

VERS. 22. Quid est quod dicitur: *Domine, quid factum est, quia nobis manifestaturus es te ipsum et non mundo?* Putabant somnium videre, vel ut mortuos videmus.

D VERS. 24. *Sermo quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Patris*, ostendit se nihil extra Patrem dicere.

VERS. 28. Quis vadit ad Patrem, o Arie? Deus Verbum; sed in sinu Patris erat et est semper. Quid enim avulsum est a Patre? Ut vadat ad Patrem: a sinu abscessit ut ad sinum rediret. Quid est igitur? visibilis natura ad Patrem vadit; quod est cognatum nobis, quod est e terra, ad illum qui est in cœlis, non tamen Pater major est; ut igitur qui paulo minor angelis effectus esse dictus est, non angelis minor est, nam paulo minorem angelis effectum, videmus Jesum per passionem mortis. Quia elegit Christus mortem gustare, cui non participant angeli; ita se minorem Patre dicens,

Digitized by Google

non est Patre minor. Sed ego, inquit, secundum divinitatis rationem, minorem dicens Filium Patre, et *majus* quoddam de Patre audiens, bene cogito; sed nunquam *majus* istud differentiam naturæ facit. Nam omne majus, eodem genere majus dici potest; ita ut de quibus majorem esse dicis, de illis consubstantialem esse dicis. Majus enim et minus in una substantia accipitur; et ut alienas de his prætermittam definitiones, a divina Scripura id disce: Major, inquit, qui prophetat quam qui lingua loquitur; numquid unius non sunt substantiæ? Et non surrexit in natis mulierum major Joanne Baptista: quid ergo? alterius substantiæ est Joannes ac nati mulierum? Et beatus Jacob dicit; Iste augebitur, sed frater ejus minor, major illo erit. Itaque, licet in divinitatis ratione majus istud accipias, ratio substantiæ diversitatis magis removetur; remota autem diversitate substantiæ, tuæ religionis dogmata removentur, et majus proponens, mihi consubstantialitatem proponis; proponens autem consubstantialitatem, majus amoves. Nam substantiæ non mensuras habet Deus; non accipit majus vel minus incircumscripta natura. Quid enim majus habet Pater Filio? quomodo? tempore? sed sine tempore est Pater; sed incircumscriptus est stabilitate? Sed quid substantiam istam stabilire potest? Dignitate, sed una dignitas est Patris et Filii; *Mea enim*, inquit, *Pater, omnia tua sunt, et tua mea*: et, *Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Deus, o Arie, nec majus nec minus habet; majus et minus in illo supervacaneum est dicere. Incomparabilis est ista natura, incomposita hujus substantiæ magnitudo. Si de compositione majus intellexeris, compositione substantiam minueres; et majus in Deo, nisi sumatur quadam condescendentia ad visibilem naturam, substantiam divinam imminuit. Nam incomposita ad compositionem descendentia minuere suam naturam, non attollere intelliguntur.

σασθαι, οὗπερ οὐ μετέχουσιν ἄγγελος)· οὕτως ἑαυτὸν ἐλάττονα λέγων Πατρὸς, οὐκ ἔστιν ἐλάττων Πατρός. Ἀλλ' ἐγὼ, φησὶ, κατὰ τὸν τῆς θεότητος λόγον, ἐλάττονα λέγων τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ *μείζων* ἀκούων περὶ τοῦ Πατρὸς, νοῶ καλῶς. Ἀλλ' οὔπω τὸ *μείζων* διαφορὰν ἐργάζεται φύσεως. Πᾶν γὰρ τὸ μεῖζον, ὁμογενοῦς μεῖζον ἂν καλοῖτο· ὥστε δι' ὧν μείζονα λέγεις, διὰ τούτων ὁμοούσιον λέγεις. Τὸ γὰρ μεῖζον καὶ ἔλαττον, ἐπὶ τῆς μιᾶς οὐσίας παρείληπται. Καὶ ἵνα τῶν ἔξω περὶ τούτων καταλίπω τοὺς ὅρους, ἐκ τῆς θείας Γραφῆς μάνθανε τοῦτο. Μείζων, φησὶν, ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσῃ; οὐ μιᾶς ὑπῆρχον οὐσίας; καὶ οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ; Τί οὖν; ἑτεροούσιος Ἰωάννης τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν; Καὶ ὁ μακάριος Ἰακὼβ, καὶ οὗτος ὑψωθήσεται, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος, μείζων αὐτοῦ ἔσται. Ὥστε εἰ καὶ τῷ τῆς θεότητος λόγῳ τὸ μεῖζον ἐκλάβοις, ὁ τοῦ ἑτεροουσίου σοι μᾶλλον διαλύεται λόγος· τοῦ δὲ ἑτεροουσίου λυθέντος, καὶ τὰ τῆς σῆς θρησκείας ἐκλέλυται· καὶ σφίγγων τὸ μεῖζον, ἐμοὶ τὸ ὁμοούσιον σφίγγεις· τὸ δὲ ὁμοούσιον σφίγγων, διαλύεις τὸ μεῖζον. Οὐκ ἔχει γὰρ οὐσίας μέτρα Θεός· οὐ δέχεται τὸ μεῖζον καὶ ἧττον ἡ ἀπερίγραφος φύσις. Τί γὰρ μεῖζον Πατὴρ Υἱοῦ; Πῶς; χρόνῳ; ἀλλ' ἄχρονος ὁ Πατήρ· ἀλλ' ἀπερίγραφος οὕτως. Σταθμῷ; καὶ τί τὸ τὴν οὐσίαν ἐκείνην σταθμίζον; Ἀξίᾳ; ἀλλ' ἓν ἀξίωμα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. *Τὰ γὰρ ἐμὰ*, φησὶ, *Πάτερ, πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά*· καὶ, *Ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος.* Θεὸς, ὦ Ἄρειε, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐκ ἔχει· τὸ μεῖζον καὶ τὸ μικρὸν ἐπ' αὐτοῦ περιττόν. Ἀπαράβλητος ἡ φύσις ἐκείνη, ἀσύγκριτον τῆς οὐσίας ἐκείνης τὸ μέγεθος. Ἂν κατὰ σύγκρισιν ἐπινοήσῃς τὸ μεῖζον, τῇ συγκρίσει τὴν οὐσίαν ἐλαττώσεις· καὶ τὸ μεῖζον ἐπὶ Θεοῦ, εἰ μὴ συγκαταβάσει πρὸς τὴν ὁρωμένην ἀποληφθὲν φύσιν, τὴν οὐσίαν τὴν θείαν σμικρύνει. Τὰ γὰρ ἀσύγκριτα κατιόντα πρὸς σύγκρισιν ἐλαττοῦν τὴν οἰκείαν οὐσίαν, οὐ δοξάζειν ἐπίσταται.

Vers. 30. Quem dicit principem mundi? Diabolum. Dicendo autem, *In me non inveniet quidquam*, dignum morte, inquit, nihil contra me ostendet. Alii Pilatum intelligunt. Principem autem Diabolum vocat, cum imperet his qui se illi tradunt; nam si imperaverit terræ et mari, omnia perturbaret.

Τίνα λέγει ἄρχοντα τοῦ κόσμου; Τὸν διάβολον. Τὸ δὲ λέγειν, ὅτι *Ἐν ἐμοὶ εὑρήσει οὐδὲν*, Ἄξιον, φησὶ, θανάτου οὐδὲν δείξει κατ' ἐμοῦ· ἄλλοι δὲ νοοῦσι τὸν Πιλάτον. Ἄρχοντα δὲ τὸν διάβολον λέγει, ἐπεὶ ἄρχει τῶν ἑαυτοὺς παραδιδόντων αὐτῷ· ἐπεὶ εἰ ἦρξε γῆς καὶ θαλάσσης, ἀνέστρεψεν ἂν πάντα.

Vers. 31. Cur dixit, *Surgite, eamus hinc?* Quia erant in loco aperto; illos igitur ut a timore interim amoveret, hoc dicit et facit.

Διὰ τί εἶπεν· *Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν;* Ἐπεὶ ἦσαν ἐν καταδήλῳ χωρίῳ. Ἀπάγων οὖν αὐτοὺς τέως φόβου, τοῦτο καὶ λέγει καὶ ποιεῖ.

CAPUT XV.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Vers. 15. Quomodo intelligitur, *Omnia quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis?* et cum iterum alias dicit, *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo?* nihi aliud per *omnia* et *audivi* significat, ac nihil alienum loquitur, sed quæ Patris sunt.

Πῶς νοεῖται τὸ, *Πάντα ὅσα παρὰ τοῦ Πατρός μου ἤκουσα, ἐγνώρισα ὑμῖν*, καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγειν αὐτὸν, *Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι;* Οὐδὲν ἄλλο διὰ τοῦ πάντα καὶ τοῦ *ἀκοῦσαι* κατασκευάζει, ἢ ὅτι οὐδὲν ἀλλότριον φθέγγεται, ἀλλὰ τὰ τοῦ Πατρός.

Vers. 18. Si *mundus vos odit*: Per mundum

Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ. Κόσμον τοὺς πονη-

Digitized by Google

ρούς ἀνθρώπους λέγει τοὺς τὰ κοσμικὰ φρονοῦντας. A

Τὸν Παράκλητον, λέγει, *ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν*, ὅτι ὡς ὁ Πατὴρ πέμπει, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὐχ ὡς δοῦλον δὲ, ἀλλ' ὡς συμφυΐας καὶ ὑποταγῆς, ὅ ἐστιν ἐνεργείας.

ΚΕΦΑΛ. Ις'.

Τὸ, *Ἐὰν μὴ ἐγὼ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται*, λέγειν, οὐ δοῦλον δείκνυσι τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ ἴσον καὶ ὅμοιον.

Περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι *Πρὸς τὸν Πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με*, τοῦτό ἐστιν, ὅτι Ἀνεπίληπτον παρεσχόμην βίον· καὶ τούτου τεκμήρια τὸ πρὸς τὸν Πατέρα πορεύεσθαί με.

Τὸ, *Ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται*, ἀντὶ τοῦ, Καταδεδίκασται παλαίσας μετ' ἐμοῦ. B

Τί ἐστιν, *Οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει;* Ὅμοιόν ἐστιν ὃ καὶ περὶ αὐτοῦ οὐ λαλῶ, δεῖξαι θέλων τὸ ἀπαράλλακτον καὶ πρὸς τὸ Πνεῦμα· *Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν*, ἤγουν τὸ Ποῦ εἰμι, καὶ ὅσα ἄλλα.

Πῶς ἄνω καὶ κάτω τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἴσον δεικνύων τοῦ Πατρὸς καὶ αὐτοῦ, ἐνταῦθα λέγει, ὅτι *Ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν;* Οὐδὲν ἕτερον ἐμφαίνει ἢ ὅτι ἴσον ἐστι, καὶ οὐ μεῖζον, ὅπερ ἦν ἐκ τῶν ἄνω ῥημάτων· καὶ διὰ τὸ λέγειν· *Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει*· καὶ ἐπιφέρει, *Ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει*. Πῶς δὲ νοηθήσεται τὸ, *Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει;* Ἀντὶ τοῦ, Ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει τὰς ἐνεργείας ὑμῖν.

Περὶ ποίας ὥρας λέγει, ὅτι *Ἔρχεται ὥρα ὅτε* C *οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν;* Τὸν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ χρόνον [λέγει·] καὶ γὰρ ἐπὶ μὲν ἡμέρας συνῆν ὁμιλῶν αὐτοῖς.

Τί ἐστι τὸ, *Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε;* Τοῦτό ἐστιν, Ἵνα μὴ ἐκβάλλητε ἀπὸ τῆς ὑμῶν διανοίας.

ΚΕΦΑΛ. Ις'.

Διὰ τί ἀλλαχοῦ καὶ γόνατα κάμπτει καὶ εὔχεται; Ὅτι ἀρετὴν φανερώσων ἦλθεν, οὐχὶ τὴν θεότητα αὐτοῦ μόνον· τὸν δὲ παιδεύοντα, οὐ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων χρὴ παιδεύειν. Δεῖξαι θέλων ὅτι οὐκ ἄκων ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται, φησί· *Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν Υἱὸν*, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἰδοὺ γὰρ εὔχεται τοῦτο γενέσθαι, καὶ D δόξαν τὸ πρᾶγμα καλεῖ.

Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. Πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν οὐκ ὄντων, οὐχὶ πρὸς σύγκρισιν τοῦ Υἱοῦ. Τί οὖν, ὦ Ἄρειε; ὁ λέγων, *Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, τῆς ἀληθείας ἐκπέπτωκεν;* Οὐκοῦν εἰ μὴ ἔστι Θεὸς ἀληθινὸς ὁ Υἱὸς, οὐδὲ Θεὸς ἂν καλοῖτο δικαίως· τὸ γὰρ μὴ ὂν ἀληθῶς, πῶς ἂν κληθείη Θεός; Τί οὖν ἐκείνην ποιήσομεν τὴν φωνὴν, τὸ, *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος;* Ἀκούεις Θεὸν τὸν Λόγον. Καὶ τοῦτο, φησὶν, ἦν Λόγος, ὅπερ ἐκεῖνος ἦν πρὸς ὃν ἦν, τουτέστι Θεός. Οὐκοῦν εἰ μὲν οὐκ ἔστι Θεὸς ἀληθινὸς ὁ Υἱὸς, ἀνάγκη σε τοῦτον ψευδῆ νομίζειν Θεόν· εἰ δὲ ψευδῆ, τοῦτον Θεὸν οὐκ ἂν τολμή-

A homines malos ostendit qui mundana sapiunt.

Vers. 26. *Paracletum*, dicit, *quem ego mittam vobis;* quia sicut Pater Filium mittit, ita et Filius sanctum Spiritum, non autem ut servum, sed ut ejusdem naturæ et subordinatæ operationis.

CAPUT XVI.

Vers. 7. *Nisi abiero, Paracletus non veniet?* Non servum ostendit Spiritum, sed æqualem et similem.

Vers. 8. De justitia vero: *Quia ad Patrem vado, et non videbitis me;* id est, quia irreprehensibilem traduxi vitam, et hujus rei indicium est, quod ad Patrem vado.

Vers. 11. *Princeps mundi hujus judicatus est*, id B est, condemnatus est quod mecum luctatus est.

Vers. 13. Quid est, *Non enim loquetur a seipso, sed quæ audierit loquetur?* Idem est ac, De illo non loquor; volens ostendere æqualitatem cum Spiritu. *Et ventura nuntiabit vobis*, id est, Ubi sum ego, et alia quælibet.

Vers. 14. Quomodo Spiritum sanctum omnino æqualem Patri et sibi ostendens, ibi dicit: *De meo accipiet et annuntiabit vobis?* Nihil aliud indicat nisi quod æqualis est nec major, quod erat intellectum ex præcedentibus dictis; et dicendo: *Ille me glorificabit*, subjicit, *et de meo accipiet*. Quomodo autem intelligetur, *Ille me glorificabit?* Id est, In nomine meo dabit vobis operationes.

C Vers. 25. De qua hora dicit: *Venit hora cum jam non in proverbiis loquar vobis?* De tempore suæ resurrectionis dicit; etenim in dies aderat cum illis colloquens.

Vers. 33. Quid est: *Hæc locutus sum vobis ut in me pacem habeatis?* Id est, Me non ejiciatis e mente vestra.

CAPUT XVII.

Vers. 1. Cur alias genua flectit et orat? Quia virtutem manifestaturus venit, non solum divinitatem suam; docentem autem, non solum verbis, sed et actibus oportet docere. Ostendere volens quod non invitus ad passionem graditur dicit: *Pater, venit hora, glorifica Filium tuum*, etc., ecce D enim orat hoc fieri, et gloriam hanc rem vocat.

Vers. 3. *Ut cognoscant te solum Deum verum;* de oppositione dicit eorum qui dii non sunt, non de unione Filii. Quid ergo, Arie? qui dicit: *Ego sum veritas*, a veritate abscessit? Ergo si non est verus Deus Filius, non Deus merito dici posset. Quod enim non est vere, quomodo vocaretur Deus? quid igitur faciemus de hac voce, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum?* Audis Deum esse Verbum; et illud dicit, erat Verbum, quod istud erat apud quod erat, id est apud Deum. Ergo si quidem non est Deus verus Filius, necesse est te hunc falsum reputare Deum. Si vero falsum hunc Deum non auderes

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

dicere, necesse est Deum verum hunc esse; verus autem Deus vero Deo consubstantialis vocaretur merito, una apud utrumque veritate, unam quoque substantiam ostendente. Deinde legis quidem, solus Deus verus; ut autem cæcus in hoc verbum offendens, soli Patri attribuis. Unde, quæso, de Patre dictam esse didicisti hanc vocem? e textu! Sed non nominat Patrem, non enim dicit: Ut cognoscant te solum Deum verum et Patrem; sed concedant solum Deum verum, Deum, ut est Trinitatis denominatio et significatio, sed non rursus quem misisti Filium Unigenitum, dicit: sed *Jesum Christum;* statim *Christi* vocabulo tuam incitans rationem ut incarnationis meminerit. Siquidem enim dixisset: Ut cognoscant te solum Deum verum et Patrem, necessario adjecisset Dei denominationem; cum autem non Patrem dixit, ideo omisit Filium dicere. Non enim personas, sed naturas nobis præbuit, et quod dicit *verum*, de divina natura dicit; et, quem misisti Jesum Christum, de humana dicit natura. Sicut Paulus dicit: *Unus mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus.* Ipsum enim *misisti*, nonne humanam naturam ostendit? Nam qui ante incarnationem in mundo erat, sicut dicit evangelista, in mundo erat, quomodo mitteretur cum jam in mundo esset? Sed quid missum est? Visibilis forma. Quid igitur vult, *Et quem misisti Jesum Christum?* Rursus interrogas? Audi: ne incarnationem neges, ne psallendo a divinitate incarnationem sejungas, sed una cum divinitate concipias humanitatem assumptam; ut unam quidem divinam naturam in Trinitate agnoscas, sed novissime assumptam et missam formam ut figuram divinitatis cernas, ut faciem ejus inseparabilem.

Vers. 4. *Ego te glorificavi super terram;* cultum Patris ab hominibus per se exhibitum dicit.

Vers. 5. Quomodo intelligendum: *Opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam*, attamen adhuc in principio res est? Futurum ut præsens dicit; vel quod ex me erat omne consummavi. Quomodo intelligendum, *Glorifica me gloria quam habui priusquam mundus esset, apud te?* Ob carnis circumjectum indumentum dicit. *Apud te*, pro, *Cum te et juxta te;* non enim dicit in terra. *Et aliter.* Non pro se hæc dicit, sed pro Adam quem assumpsit. Sicut enim aliquis intrat in prætorium et omnibus accusati criminibus induitur, et tanquam pro se coram judice loquitur, licet ipse fuerit innocens, eodem modo Dominus noster assumit nostra crimina, cum sine peccato esset; peccatum enim non fecit, et pro nobis legatione fungitur. *Glorifica me gloria quam habui priusquam mundus esset, apud te:* in incorruptione enim factus eram ego Adam, conversatione Dei fruebar, angelorum mensæ participabam, Spiritus sancti gratiam et gloriam in fronte ferebam: hanc per meam transgressionem

σης εἰπεῖν. Ἀνάγκη Θεὸν ἀληθινὸν αὐτὸν εἶναι· ἀληθινὸς δὲ Θεὸς, ἀληθινῷ Θεῷ ὁμοούσιος ἂν καλοῖτο δικαίως· τῆς παρ' ἑκατέρῳ μιᾶς ἀληθείας μίαν καὶ τὴν οὐσίαν δεικνύσης. Εἶτα ἀναγινώσκεις μὲν τὸ, μόνος ἀληθινὸς Θεός· ὡς δὲ τυφλὸς προσκόπτων τῷ ῥήματι τούτῳ, μόνῳ τῷ Πατρὶ προσαρμόζεις. Πόθεν, εἰπέ μοι, περὶ τοῦ Πατρὸς εἰρῆσθαι μαθὼν τὴν φωνήν; Ἐκ τῆς λέξεως; ἀλλ' οὐκ ὀνομάζει Πατέρα· οὐ γὰρ εἶπεν, Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Πατέρα· ἀλλ' ἀφέτωσαν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, Θεὸν, ὅ ἐστι προσηγορία Τριάδος καὶ σημασία· ἀλλ' οὐδὲ πάλιν, Ὃν ἀπέστειλας Υἱὸν μονογενῆ, εἶπεν, ἀλλ', *Ἰησοῦν Χριστόν*· εὐθὺς τῇ *Χριστὸς* προσηγορίᾳ νύττων σου τὸν διαλογισμὸν τῆς οἰκονομίας μνησθῆναι. Εἰ μὲν γὰρ εἶπε, Ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ἀναγκαίως ἐπῆγε Θεοῦ προσηγορίαν· ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἶπεν Πατέρα, διὰ τοῦτο παρῆκεν εἰπεῖν καὶ Υἱόν. Οὐ γὰρ πρόσωπα, ἀλλὰ φύσεις ἡμῖν παρεδίδου· τὸ μὲν ἀληθινὸν, τὴν θείαν φύσιν· τὸ δὲ, Ὃν ἀπέσταλας Ἰησοῦν Χριστὸν, τὴν ἀνθρωπείαν· καθὼς Παῦλός φησιν· *Εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.* Αὐτὸ γὰρ τὸ ἀποστεῖλαι, οὐκ ἀνθρωπείαν φύσιν σημαίνει. Ὁ γὰρ καὶ πρὶν τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, καθώς φησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, πῶς ἀπεστέλλετο ὁ ὢν ἐν τῷ κόσμῳ; Ἀλλὰ τίς ἀπεστάλη; Ἡ βλεπομένη μορφή. Τί οὖν, φησὶ, βούλεται, *Καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν*; Πάλιν ἐρωτᾷς; Ἄκουε· ἵνα μὴ τὴν οἰκονομίαν ἀρνήσῃ· ἵνα μὴ δοξολογῶν, τῆς θεότητος τὴν οἰκονομίαν χωρίσῃς, ἀλλ' ἅμα θεότητι συνεπινοῇς τὸ ληφθέν· ἵνα μίαν μὲν τὴν θείαν φύσιν ἐν Τριάδι γινώσκῃς· τὴν δὲ ἐπ' ἐσχάτων ληφθεῖσαν καὶ ἀποσταλεῖσαν μορφὴν ὡς χαρακτῆρα βλέπῃς θεότητος, ὡς πρόσωπον ἀδιαίρετον ταύτης.

Τὸ, *Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς*, τὴν δι' αὐτοῦ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Πατέρα λατρείαν λέγει.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἔργον ἐτελείωσα ὃ ἔδωκάς μοι ἵνα ποιήσω*, καίτοι γε ἀρχὴν ἔτι εἶχε τὸ πρᾶγμα; Τὸ μέλλον ὡς παρὸν λέγει· ἢ ὅτι Τὸ ἐμαυτοῦ πᾶν ἐποίησα. Πῶς νοεῖται τὸ, *Δόξασόν με τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί;* Διὰ τὸ περικείμενον ἔνδυμα τῆς σαρκὸς λέγει. Τὸ δὲ, *παρὰ σοί*, ἀντὶ τοῦ, *μετὰ σοῦ καὶ σὺν σοί*· οὐ γὰρ εἶπεν, Ἐπὶ τῆς γῆς. *Καὶ ἄλλως*· Οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ταῦτα λέγει, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ Ἀδὰμ, ὃν καὶ ἀνέλαβεν. Ὥσπερ γάρ τις εἰσέρχεται εἰς τὸ δικαστήριον καὶ πάντα τὰ ἐγκλήματα τοῦ κατηγορουμένου ἐνδύεται, καὶ ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ λέγει ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ, καίτοι ὢν αὐτὸς ἀνεύθυνος· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἀναλαμβάνει τὰ ἡμῶν ἐγκλήματα ἀναμάρτητος ὤν. Ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησε, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύει· *Δόξασόν με τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί.* Ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ γὰρ ἤμην πεποιημένος ἐγὼ ὁ Ἀδὰμ, συνόμιλος Θεῷ ἐτύγχανον· ἀγγέλοις ἤμην ὁμοτράπεζος, Πνεύματος ἁγίου χάριν καὶ δόξαν ἐπ'

Digitized by Google

ὕψεως ἔφερον· ταύτην διὰ τῆς ἐμῆς παραβάσεως A ἀπώλεσα. Νῦν ἱκετεύω, *Δόξασόν με, Πάτερ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι*. Διὸ ἄνωθεν ἀντιφθέγγεται ὁ Πατήρ· *Καὶ ἐδόξασα τότε ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ πάλιν δοξάσω, εἴς τε τὴν αὐτὴν τοῦ παραδείσου τιμὴν καὶ τρυφήν σε πάλιν ἀποκαταστήσω*. Ὅτι δὲ ταῦτα ὅτε ἔλεγεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶχε τὴν δόξαν ἴσην τῷ Πατρὶ, αὐτὸς ἔλεγεν· *Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν· καὶ ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα*. Καὶ ὁ Ἰωάννης βοᾷ· *Ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας*.

amisi; nunc oro : *Glorifica me, Pater, gloria quam habui priusquam mundus esset*. Ideo ex alto contestatur Pater, *Et glorificavi tunc in paradiso, et iterum glorificabo, et in eamdem paradisi gloriam et voluptatem te iterum constituam*. Quod autem, hæc cum diceret Filius Dei æqualem habuerit cum Patre gloriam, ipse dixit : *Ego et Pater unum sumus, et qui videt me, videt et Patrem*; et Joannes clamat : *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis*.

Τὸ, *Νῦν ἔγνωκαν*, οὐ δι' ἑαυτὸν λαλεῖ, ἀλλὰ διὰ τοὺς μαθητάς.

VERS. 7. *Nunc cognoverunt*. Non propter se loquitur, sed propter discipulos.

Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. Τὴν B μεγίστην ἰσοτιμίαν δηλοῖ.

VERS. 10. *Omnia mea tua sunt, et tua mea*; maximam æqualitatem ostendit.

Τὸ, *Τήρησον αὐτοὺς, Πάτερ*, καὶ τὸ, *Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς*, πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν λέγεται· ἐνόμιζον γὰρ ὅτι τεθνηκὼς οὐ τηρήσει αὐτούς.

VERS. 11. *Serva eos, Pater*, et, *Cum essem in mundo, ego servabam eos*, ob eorum opinionem dicitur; nunc putabant illum cum mortuus fuerit, non eos servaturum.

Τὸ, *Καθὼς οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου*, οὐκ ἔστιν ἀπαράλλακτον ἀκριβείας, ὥσπερ τὸ, *Καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ ἕν ἐσμεν*, ἤγουν ἐκ τῶν τὰ κοσμικὰ φρονούντων.

VERS. 16. *Sicut ego non sum de mundo*; id est de his qui mundana sapiunt; quod sensu ab eo differt, sicut *Et ego et tu unum sumus*.

Τί ἐστιν, *Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου*; τουτέστιν, Ἁγίους ποίησον αὐτοὺς διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δόσεως· παιδεύων δίδαξον αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν.

VERS. 17. Quid est, *Sanctifica eos in veritate tua?* Id est, sanctos effice illos per Spiritus donum instruens, doce illos veritatem.

Τί ἐστι τὸ, *Ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτόν*; Τουτέστιν, Προσφέρω σοι θυσίαν ἐμαυτόν· αἱ γὰρ C θυσίαι, ἅγιαι λέγονται· ὡς τὸ, *Ἁγιάσεις μοι τὸ πρόβατον*, ἐν τῇ Παλαιᾷ.

VERS. 19. Quid est : *Pro eis ego sanctifico meipsum?* Id est, offero tibi meipsum hostiam. Nam hostiæ sanctæ dicuntur : ut, *Sanctificabis mihi ovem*, in Veteri dicitur.

Τὸ, *Ἵνα πάντες*, φησὶν, *ἓν ὦσι, καθὼς σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσι*, πάλιν τὸ, *καθὼς*, οὐκ ἀκριβοῦς ἐξισώσεως ὡς ἐπ' αὐτῷ· οὐδὲ γὰρ δυνατόν· ἀλλ' ὥσπερ ὅτ' ἂν λέγῃ· *Γίνεσθε οἰκτείρμονες ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν*· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Τί δέ ἐστι τὸ, *ἐν ἡμῖν*; Τὸ ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς ἡμᾶς. Ἄνω καὶ κάτω διὰ πάντων τὸν Υἱὸν ἀπεστάλθαι προφέρεις, ὦ Ἄρειε, ὡς μείζονος μὲν τοῦ ἀποστέλλοντος ὄντος, ἐλάττονος δὲ τοῦ ἀποστελλομένου. Ἂν οὖν ἐκ τῆς θείας Γραφῆς καὶ τὸν Πατέρα σοι δείξω ἀποστελλόμενον, ὦ Ἄρειε, καταλύεις τὸν πόλεμον; Σπεῦδε πρὸς τὸν Υἱὸν μεμηνώς. *Ὑπελείφθη γὰρ*, φησὶ, *Ἰακὼβ μόνος, καὶ ἐπάλαιεν ἄνθρωπος μετ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ. Εἶδε* D *δὲ ὅτι οὐ δύναται πρὸς αὐτόν· καὶ ἥψατο τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνάρκησε τὸ πλάτος τοῦ μηροῦ αὐτοῦ ἐν τῷ παλαίειν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ παλαίων· Ἀπόστειλόν με· ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐ μή σε ἀποστείλω, ἐὰν μή με εὐλογήσῃς. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ*. Τίς ὁ λέγων, Ἄρειε· *Ἀπόστειλόν με· ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος*; οὐχ ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ; Πρὸς τίνα δὲ ὁ Ἰακὼβ ἐβόα· *Οὐ μή σε ἀποστείλω, ἐὰν μή με εὐλογήσῃς*; οὐ πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν καὶ Πατέρα;

VERS. 21. *Ut omnes*, inquit, *unum sint sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint*; rursus illud, *sicut* sensus ejusdem est ac *in eodem statu*. Nam impossibile foret, sed *sicut* idem sonat ac si dici posset. *Estote misericordes, sicut Pater vester*; ita quoque et ibi, quid est, *in nobis*? In fide quæ in nos est. Omnino et in omnibus Filium missum esse prætendis, o Arie, quia major quidem est qui mittit, minor vero qui mittitur. Si igitur e divina Scriptura Patrem quoque missum tibi ostendero, o Arie, bellum deseres. Perge in Filium furere. *Relictus est* enim, dicitur, *Jacob solus, et luctabatur vir cum eo usque mane. Vidit quod eum superare non posset, et tetigit nervum femoris ejus et emarcuit nervus femoris ejus luctando contra illum; dixitque ei luctans: Dimitte me, nam ascendit aurora. Hic autem dixit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi, At ille : Non appellabitur nomen tuum Jacob, sed Israel nomen erit tuum; quoniam contra Deum fortis fuisti, et contra homines prævalens eris*. Quis dicit, Arie, *Dimitte me, ascendit enim aurora?* nonne Deus et Pater? Ad quem vero Jacob clamat: *Non te dimittam, nisi benedixeris mihi?* nonne ad Deum et Patrem universorum? *Vidi enim, Deum facie ad faciem, et salvata est anima mea*. Sed quid de Filio diceris locutum esse ? Sed et ita inane est uum sophisma. Nempe Deus cum sit Filius ab

Digitized by Google

homine inferiore missus est, et missionis vocabulum non ostendit inferioritatem ejus qui mittitur. Ergo si ab homine Deus missum se esse clamat, minime inferior est homine; non ergo nec Filius Patri inferior, cum dicitur a Patre missum esse. Sed ibi, dicit, condescendentiæ et propositi locutio est, ego interea de carne sermonem feci. Sed quia missionis vocabulum, Unigenitum imminuere non potest, quando Pater a proposito dicitur missum esse, neque in æterna natura illo modo inferior efficitur.

Εἶδον γὰρ Θεὸν, φησὶ, *πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη ἡ ψυχή μου*. Ἀλλὰ τί περὶ Υἱοῦ λέγεις εἰρῆσθαι; Ἀλλὰ καὶ οὕτως κενόν σοι τὸ σόφισμα. Θεὸς γὰρ ὢν καὶ ὁ Υἱὸς, ὑπ' ἐλάττονος ἀνδρὸς ἀπεστάλη· καὶ τὸ τῆς ἀποστολῆς ὄνομα οὐκ ἔδειξε τὸν ἀπεσταλμένον ἐλάττονα. Οὐκοῦν εἰ παρὰ ἀνθρώπου Θεὸς ἀποσταλῆναι βοῶν, οὐδαμῶς ἐλάττων ἀνθρώπου, οὐκ ἄρα οὐδὲ ὁ Υἱὸς ἐλάττων Πατρὸς, παρὰ Πατρὸς ἀπεστάλθαι λεγόμενος. Ἀλλ' ἐκεῖ, φησὶ, συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας ὁ λόγος ὑπάρχει· ἐγὼ γὰρ τέως περὶ τῆς σαρκὸς εἰρῆσθαι τὸν λόγον· ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῆς ἀποστολῆς ὄνομα, τὴν μονογενῆ κατασμικρύνειν οὐκ οἶδεν, ὅτε καὶ Πατὴρ οἰκονομικῶς κηρύττεται ἀπεστάλθαι, καὶ τὴν ἀΐδιον φύσιν οὐδαμῶς ἐλαττοῦται.

VERS. 23. *Ego in illis et tu in me*, ita intelligi debet: Dedit gloriam suam in illis versatus, et Patrem habens secum, ut illos conservet. Alibi autem non ita loquitur; non enim per ipsum Patrem venire dicit, sed ipsum et Patrem venire, et mansionem apud illum facere.

Τὸ, *Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ*, οὕτως χρὴ νοεῖν, ὅτι ἔδωκε τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς γενόμενος, καὶ τὸν Πατέρα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ὥστε αὐτοὺς συγκρατεῖν. Ἀλλαχοῦ δὲ οὐχ οὕτως φησίν· οὐ γὰρ δι' αὐτοῦ τὸν Πατέρα παραγενέσθαι, ἀλλ' αὐτὸν καὶ τὸν Πατέρα παραγενέσθαι, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιεῖν.

VERS. 23. Quomodo intelligendum, *Dilexisti eos sicut me dilexisti?* Iterum illud, *sicut* intelligere nobis dat, ut homines diligi concede, quod semper quæsivi.

Πῶς νοητέον τὸ, *Ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας;* Πάλιν τὸ, *καθὼς*, ὡς ἀνθρώπους ἀγαπηθῆναι ἐγχωρεῖ νοῆσαι ἡμῖν δίδωσιν ὅπερ ἐζήτουν ἀεί.

VERS. 25. Cur dicit : *Pater juste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi?* Quod dicit tale est : Judæi dicunt illi te sibi cognosci, me autem tibi non cognosci; sed e contrario, isti quidem non te cognoscunt, ego autem te cognovi et cognosco.

Διὰ τί λέγει τὸ, *Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων;* Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Ἰουδαῖοι λέγουσιν αὐτοὶ μέν σε γινώσκειν, ἐμὲ δέ σε ἀγνοεῖν· ἀλλὰ τοὐναντίον· ἐκεῖνοι μὲν ἀγνοοῦσί σε, ἐγὼ δέ σε ἐγίνωσκον καὶ γινώσκω.

VERS. 26. *Notum feci eis nomen tuum, et notum faciam*, quomodo intelligetur? Et quid tandem Spiritus notum faciet eis? id dicit, ut ostendat quod quæ sunt Spiritus, et ipsius sint; dicit enim alibi : *De meo accipiet. Ut dilectio qua dilexisti me in ipsis maneat.* Si enim didicerint, inquit, me non a te separari, sed esse proprium Filium tuum et maxime dilectum et conjunctum, omnino fidem in me et dilectionem firmiter servabunt. Diligentibus autem eis ut oportet, et ego manebo in eis.

Τὸ, *Ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω*, πῶς νοηθήσεται; καὶ τί λοιπὸν τὸ Πνεῦμα γνωρίσει αὐτοῖς; Τοῦτο λέγει, ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ τὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ ἐστι· καὶ λέγει γὰρ ἀλλαχοῦ· *Ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει. Ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς μείνῃ.* Ἐὰν γὰρ μάθωσι, φησὶν ὅτι οὐκ ἀπέσχισμαι ἐγὼ ἀπὸ σοῦ, ἀλλ' εἰμὶ γνήσιος Υἱός σου καὶ σφόδρα ἠγαπημένος καὶ συνημμένος, πάντως τὴν πίστιν τὴν εἰς ἐμὲ καὶ τὴν ἀγάπην τηρήσουσιν ἀκριβῆ· ἀγαπώντων δὲ αὐτῶν ὡς χρὴ, κἀγὼ μενῶ ἐν αὐτοῖς.

CAPUT XVIII.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

VERS. 4. Quam ob causam interrogat, *Quem quæritis?* Ostendere volens se sponte ad passionem ingredi.

Τίνος χάριν ἐρωτᾷ· *Τίνα ζητεῖτε;* Δεῖξαι θέλων ὅτι ἑκὼν ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται.

VERS. 10. Unde habuit Petrus gladium? Mihi videtur ad id illum sibi procurasse; aut ab immolatione agni Paschalis. Et quomodo non in defensionem vocatus, defendit? Non sibi; sed magistro auxiliatur, ut videtur; deinde perfectus nondum erat, neque confirmatus in bono Petrus. Cur servi nomen exposuit evangelista? Ut illis qui tunc legebant liceret exquirere et explorare an reipsa facta fuerint quæ narrabantur. Ipsum ergo caput illius impetit, ideo et aurem dexteram, dicit. Cur miraculum facit Christus? Ut virtutem ostendat, et malum pro malo non reddere, etiam latronibus, doceat. *Omnes qui gladium sumpserint, gladio peribunt*; mihi

Πόθεν εἶχεν ὁ Πέτρος μάχαιραν; Ἐμοὶ δοκεῖ πρὸς τοῦτο αὐτὸ παρεσκευασμένος· ἢ ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ ἀρνοῦ τοῦ Πάσχα. Καὶ πῶς μὴ ἀμύνασθαι κελευσθεὶς, ἀμύνεται; Οὐχ αὐτῷ, ἀλλὰ τῷ διδασκάλῳ βοηθεῖ, ὡς δοκεῖ· ἔπειτα οὐδὲ τέλειός πως ἦν, οὐδὲ ἀπηρτισμένος ἤδη, ὁ Πέτρος. Διὰ τί τὸ ὄνομα τέθεικε τοῦ δούλου ὁ εὐαγγελιστής; Ὥστε τοῖς τότε ἀναγινώσκουσιν ἐξεῖναι ζητῆσαι καὶ περιεργάσασθαι εἰ ὄντως γέγονε τὰ γεγενημένα. Ἐπ' αὐτὴν οὖν ὥρμησε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· διὰ τοῦτο καὶ τὸ δεξιὸν ὠτίον λέγει. Διὰ τί θαυματουργεῖ Χριστός; Καὶ τὴν ἰσχὺν ἐνδεικνύων, καὶ τὸ μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ποιεῖν τινι, μηδὲ τοῖς λῃσταῖς, διδάσκων. Τὸ, *Πάντες οἱ λαβόντες*

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται, ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ *οἱ πάντες*, ἀντὶ τοῦ, πολλοὶ, κεῖται, ὡς τὸ, *Οἰωνοῖσί τε πᾶσι*. [HOMER. *Il.* A, 5.]

Διὰ τί λέγει· *Ἠκολούθει αὐτῷ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής*; Ὅτε μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ στῆθος ἀνέπεσεν, εἰκότως χάριν ἀφιλοτιμίας τοῦτο κρύβει· νῦν δὲ τί; Διὰ ταύτην αἰτίαν, ἵνα μὴ δόξῃ κομπάζειν ὅτι, πάντων φυγόντων, μόνος ἠκολούθησεν· ἠναγκάσθη δὲ καὶ ἑαυτοῦ ἐπιμνησθῆναι, ἵνα δείξῃ ὅτι ἀκριβῶς πάντα οἶδε τὰ ἐν τῇ αὐλῇ, ἅτε ἔνδον συνεισελθών· διὰ τοῦτο καὶ μέμνηται ὅτι γνωστὸς ἦν τῷ ἀρχιερεῖ, ἵνα δείξῃ ὅτι ἐδύνατο συνεισελθεῖν.

Διὰ τί, καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ὁρῶν αὐτὸν ὁ ἀρχιερεὺς, νῦν ἐρωτᾷ τὴν διδαχὴν αὐτοῦ, καὶ ποῦ εἶεν οἱ μαθηταὶ, καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς συνέλεξε, καὶ τί βουλόμενος, καὶ ἐπὶ τίσι; Τοῦτο ἠρώτα ὡς στασιαστὴν καὶ νεωτεροποιὸν ἐλέγξαι θέλων, ὡς ἐργαστηρίου τινὸς ὄντος πονηροῦ.

Πῶς λέγει ὁ Χριστὸς, *Ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδὲν*, καίπερ πολλὰ λαλήσας τοῖς μαθηταῖς ἐν κρυπτῷ; Περὶ ὧν ἐκεῖνοι ἐνόμιζον ἀποκρίνεται, στάσεις λέγω καὶ ταραχὰς δηλῶν.

Τὸ εἰπεῖν, *Τί με ἐπερωτᾷς, ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας*, οὐκ αὐθαδειαζομένου ἐστὶν, ἀλλὰ παῤῥησιαζομένου εἰς ἀλήθειαν.

Τὸ, *Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις*; Καὶ διὰ τί μὴ ἔστρεψε καὶ τὴν ἄλλην, ὡς ἐδίδασκε; Καὶ λέγουσί τινες ὑπόψυχρα καὶ ἄπιστα· ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ἡ Χριστοῦ νομοθεσία, πρὸς γείτονας, πρὸς ὁδεύοντας, πρὸς τοὺς ἐν οἴκῳ, πρὸς πολεμίους αὐτοὺς, ἀλλ' οὐ πρὸς κριτήρια ἔνθα φυλάττεσθαι τὸ δίκαιον βούλεται. Ὧδε γὰρ ἡ σιωπὴ καταδίκην εἰσῆγεν, ὡς καλῶς τυφθέντος αὐτοῦ, ὃ οὐκ ἔδει.

Διὰ τί ἄγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον; Ἐπειδὴ ὑπὸ Ῥωμαίους ἦσαν, καὶ χωρὶς αὐτῶν ἐποίουν οὐδὲν ἐν τοῖς δημοσίοις πράγμασι, καὶ ἐδεδοίκεσαν δὲ μὴ δώσουσι δίκην ὡς κατηγόρησαν ματαίως. Τί ἐστιν ἐν τῷ λέγειν, *Ἵνα φάγωσι τὸ Πάσχα*; καὶ πῶς Χριστὸς ἦν αὐτὸ πεποιηκὼς τῇ μιᾷ τῶν Ἀζύμων; Πάσχα ἐνταῦθα τὴν ἑορτὴν πᾶσαν λέγει.

Ἐρωτηθέντες, *Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου*; ἀποκρίνονται· *Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν*· οὕτως πανταχοῦ παραιτοῦνται τὴν ἐξ εὐθείας κατηγορίαν.

Διὰ τί λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· *Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς*, καὶ ἑξῆς; Ἀπαλλαγῆναι ἀδικίας βουλόμενος.

Διὰ τί οὐκ ἐπ' αὐτῶν ποιεῖται τὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἰδίᾳ; Εἰσῆλθε γὰρ εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πιλάτος· ἐπειδὴ μεγάλην τινὰ ὑπόνοιαν εἶχον περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐβούλετο μὴ θορυβούντων Ἰουδαίων πάντα ἀκριβῶς μαθεῖν.

Διὰ τί λέγει Χριστὸς, *Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον*; Τὴν πονηρὰν τῶν Ἰου-

A videtur *omnes* pro multis dici, ut istud, *Avibus omnibus*.

VERS. 15. Cur dicitur: *Sequebatur eum Petrus et alius discipulus?* nam cum super pectus recubuit, merito humilitatis causa illud celat, nunc vero quid? Ob eamdem causam, ne videatur gloriari quod, omnibus fugientibus, solus secutus sit. Coactus est autem de se mentionem facere, ut ostenderet certissime omnia se scire quæ facta sunt in aula, utpote intus ingressus erat. Propterea memorat etiam se esse notum pontifici, ut ostendat licuisse ei una intrare.

VERS. 19. Cur, cum quotidie in templo illum videret pontifex, nunc interrogat de doctrina ejus, et B ubi essent discipuli, et quam ob causam hos elegerit, et quid volens, et in quibus? Hoc interrogat, volens ut seditiosum et novatorem cum arguere, quasi mali quemdam fabricatorem.

VERS. 20. Quomodo dicit Christus: *In occulto locutus sum nihil*, quamvis multa in secreto discipulis locutus fuerit? De his quæ isti cogitabant respondet, seditionum, dico, et turbationum crimine.

VERS. 21. Dicendo: *Quid me interrogas, interroga eos qui audierunt;* non arrogantis est, sed libere pro veritate loquentis.

VERS. 23. *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si vero bene, quid me cædis?* et cur non præbuit alteram genam, ut docuerat? Quidam C etiam dicunt frivola et incredibilia; ego autem dico Christi mandatum ad vicinos, viatores, hos qui in domo sunt inimicos ipsos attinere, sed non in judiciis, ubi jus defendi vult. Hic enim silentium condemnationem induxisset tanquam juste oppressi, quod non fieri oportebat.

VERS. 28. Cur ducunt eum a Caipha in prætorium? Quia sub Romanis erant, et sine eis nihil agebant in rebus publicis, et timebant ne punirentur quasi vanæ accusationis auctores. Quid est in eo quod dicitur, *Ut manducarent Pascha*? et quomodo Christus Pascha celebravit una Azymorum? Pascha ibi omnem festivitatem significat.

D VERS. 29. Interrogati, *Quam accusationem ferrent contra hominem istum*, respondent: *Si non fuisset ille malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Ita ubique abnuunt accusationem directam.

VERS. 31. Cur dicit illis Pilatus: *Sumite eum vos*, et reliqua? Ab injustitia eximere se volens.

VERS. 33. Cur coram illis interrogationem non fecit, sed seorsum? introivit enim in prætorium iterum Pilatus. Quia magnam quamdam opinionem de illo habebat, et volebat ille, non turbantibus Judæis, omnia rite discere.

VERS. 34. Cur dicit Christus: *De teipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi?* Revelans malam Judæorum

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

mentem, et a Pilato illos accusari volens, tanquam talia dixissent.

VERS. 36. Cur respondit, *Regnum meum non est de hoc mundo?* Quod timuerat Pilatus hactenus, Christus amovet tyrannidis suspicionem. Quod autem dicit tale est : Rex quidem sum, ait, sed non talis.

VERS. 37. Quomodo Pilato dicente, *Ergo rex es tu?* Christus dicit : *Ego in hoc natus sum?* Ostendit se nihil præter ea assumptum habere; ita ut quando audiverimus, *Sicut Pater habet vitam, ita dedit et Filio vitam habere*, nihil aliud ac nativitatem reputemus. Quando dicit : *Ad hoc veni in mundum*, significare intendit, Ut hoc ipsum ostenderem et persuaderem omnibus me esse regem et Dominum; vultque per hæc Pilatum adducere.

VERS. 38. Cur dicens, *Quid est veritas*, Pilatus surgit et ad illos vadit? Intelligit tempus requirere talem quæstionem. Oportebat autem eripere illum interea a Judæorum furore · ideo exivit ad illos.

CAPUT XIX.

VERS. 1. Cur flagellavit eum Pilatus? Volebat furorem eorum placare et iram et invidiam sedare. Et quod id verum sit, audi Pilatum dicentem : *Sumite eum vos et crucifigite, ego enim nullam invenio in eo causam.*

VERS. 11. Quomodo intelligendum : *Nisi tibi datum fuerit desuper?* *Datum* ibi permissum significat : Quasi diceret, Permisit quidem hæc fieri Deus; non ideo certe culpæ vos expertes eritis, qui talem malam voluntatem habueritis.

VERS. 14. Quomodo Marcus tertia hora dicit crucifixum esse, Joannes autem sexta? Ille quidem sententiæ horam notat, hic autem crucifixionis; dicuntur enim supplicio affici a tempore quo sententia aut judicium latum sit. Dicens Pilatus, *Ecce rex vester*, ironice ad eos loquitur, quasi diceret, Nullam invenio in eo causam; secundum vos autem, *Ecce rex vester.*

VERS. 15. Dicentes, *Non habemus regem nisi Cæsarem*, ostendunt quia Deum regem habere nolentes, hominem habere elegerint : ideo postremo Romanis subjecti fuerunt.

VERS. 17. *Et sibi Dominus crucem bajulavit*, velut dicit Joannes, *Et homo Simon nomine simul illam portavit* secundum alios evangelistas; etenim utraque facta sunt. Tanquam igitur e diabolo tropæum primus crucem suam bajulavit, nam non coactus ibat ad mortem. Et simul bajulavit Simon, ut nosceretur omnibus non suam sed omnium hominum mortem subire Dominum. *Et aliter.* Cur Joannes Christum dicit sibi crucem bajulasse, et cæteri evangelistæ Simonem Cyrenæum decipientes

δαίων ἐκκαλύπτων γνώμην, καὶ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου κατηγορηθῆναι αὐτοὺς βουλόμενος, ὡς ἐκεῖνα τοῦτο λέγουσιν.

Διὰ τί ἀπεκρίθη τὸ, *Ἡ βασιλεία* ἡ ἐμὴ οὐκ *ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου;* Ὅπερ ἐδεδίει τέως ὁ Πιλάτος, διέλυσε Χριστὸς, τὴν τῆς τυραννίδος ὑποψίαν· ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Βασιλεὺς μὲν εἰμὶ, φησὶν, ἀλλ' οὐ τοιοῦτος.

Πῶς τοῦ Πιλάτου εἰπόντος, ὅτι *Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ;* ὁ Χριστὸς λέγει· *Εἰς τοῦτο γεγέννημαι;* Ἔδειξεν ὅτι οὐδὲν μετὰ ταῦτα προσθήκης ἔχει ζωὴν, ὥστε καὶ ὅτ' ἂν ἀκούσωμεν, ὅτι Καθὼς *ὁ Πατὴρ ἔχει ζωὴν, οὕτως ἔδωκε καὶ* τῷ Υἱῷ ζωὴν *ἔχειν*, μηδὲν ἄλλο ἢ τὴν γέννησιν νομίζομεν. Τὸ λέγειν αὐτὸν, *Εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον*, σημαίνειν βούλεται, ὅτι Ἵνα τοῦτο αὐτὸ δείξω καὶ πείσω πάντας, ὅτι Βασιλεὺς καὶ Κύριος, καὶ Δεσπότης εἰμί· ἐπισπάσασθαι θέλων διὰ τούτων τὸν Πιλάτον.

Διὰ τί εἰπὼν, *Τί ἐστιν ἀλήθεια*, ὁ Πιλάτος ἀνίσταται καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔρχεται; Συνεῖδεν ὅτι καιροῦ δεῖται τὸ ἐρώτημα· ἔδει δὲ αὐτὸν ἐξαρπάσαι τέως τῆς τῶν Ἰουδαίων ὁρμῆς· διὰ τοῦτο ἐξῆλθε πρὸς αὐτούς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'

Διὰ τί ἐμαστίγωσεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος; Βουλόμενος ἐκλῦσαι τὴν ὁρμὴν αὐτῶν καὶ παραμυθήσασθαι τὴν ὀργὴν καὶ τὸν φθόνον αὐτῶν· καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, ἄκουσον λέγοντος τοῦ Πιλάτου· *Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.*

Πῶς νοητέον τὸ, *Εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν;* τὸ *Δεδομένον* ἐνταῦθα, τὸ συγκεχωρημένον ἐστίν· ὡς ἂν ἔλεγεν· Εἴασε μὲν ταῦτα γενέσθαι Θεός· οὐ μὴν διὰ τοῦτο τῆς ἁμαρτίας ὑμεῖς ἐκτὸς ἔσεσθε, τοιαύτην προαίρεσιν πονηρὰν κεκτημένοι.

Πῶς ὁ μὲν Μάρκος τρίτην ὥραν λέγει σταυρωθῆναι, ὁ δὲ Ἰωάννης ἕκτην; Ὁ μὲν τῆς ἀποφάσεως λέγει τὴν ὥραν, ὁ δὲ τῆς σταυρώσεως αὐτῆς· λέγονται γὰρ ἀπὸ τότε τιμωρεῖσθαι ἀπότε τὴν ἀπόφασιν ὁ κριτὴς δοίη. Τὸ λέγειν τὸν Πιλάτον, *Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν*, εἰρωνευομένου ἐστὶ πρὸς αὐτούς· ὡς ἂν ἔλεγεν, ὅτι Οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ· καθ' ὑμᾶς δὲ, *Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.*

Ὅτι ἐν τῷ λέγειν αὐτοὺς, *Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα*, δείκνυνται ὅτι Θεὸν βασιλέα μὴ βουλόμενοι ἔχειν, ἄνθρωπον ᾑρετίσαντο ἔχειν· διὰ τοῦτο τέλεον καὶ ὑπὸ Ῥωμαίους παρεδόθησαν.

Καὶ ἑαυτῷ ὁ Κύριος τὸν σταυρὸν ἐβάστασε, καθά φησι Ἰωάννης· καὶ πάλιν, *Σίμων ὁ ἄνθρωπος ἔφερεν αὐτὸν*, κατὰ τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς· καὶ γὰρ ἀμφότερα γέγονεν ἐπὶ τούτου. Ὡς μὲν οὖν κατὰ τοῦ διαβόλου τρόπαιον ἐβάστασε πρῶτος τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ· καὶ γὰρ οὐκ ἀναγκαζόμενος ἤρχετο εἰς τὸν θάνατον· καὶ πάλιν ἐβάσταζεν αὐτὸν Σίμων ὁ ἄνθρωπος, ἵνα γνωσθῇ πᾶσιν ὅτι οὐ τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκει θάνατον ὁ Κύριος. *Καὶ ἄλλως·* Διὰ τί ὁ μὲν Ἰωάννης

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

νης αὐτὸν τὸν Χριστὸν λέγει τὸν σταυρὸν βαστάξαι ἑαυτοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ εὐαγγελισταὶ Σίμωνα τὸν Κυρηναῖον ἀπατήσαντες ἀγγαρεύοντες αὐτὸν εἰς τὸ βαστάζειν;

Ὅτι εἰς τὸν Κρανίου τόπον σταυροῦται, ἐπειδὴ ἐκεῖ λέγεται ὁ Ἀδὰμ τετάφθαι. Ἔνθα οὖν ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν, ἐκεῖ τὸ τρόπαιον ἔστησεν.

Διὰ τί ἐπιγράφει τὸν σταυρὸν ὁ Πιλάτος; Ἀμυνόμενος τοὺς Ἰουδαίους ὡς οὐ κατὰ λῃστήν ἐστιν, ὅθεν, καὶ οὐ μιᾷ γλώττῃ, ἀλλὰ τρισσαῖς τὴν μανίαν αὐτῶν ἅπασι δηλῶν. Ὅθεν καὶ αὐτῇ τῇ γραφῇ βασκαίνοντες ἔλεγον· *Μὴ γράφε· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι Βασιλεύς εἰμι τῶν Ἰουδαίων*· ᾠκονομήθη δὲ γραφῆναι καὶ διὰ τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ ἔσχατον.

Ἀδὰμ εἰς τὸν παράδεισον ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια· ἔδει γὰρ τοῦτο ποιῆσαι καὶ ἀπεκδύσασθαι τοὺς χιτῶνας, οὓς ἔλαβεν ἐκβαλλόμενος ὁ Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου. Ὁ πάντα γὰρ τὰ ἡμῶν δι' ἡμᾶς ἀναδεξάμενος, ἐνεδύσατο ταῦτα, ἵνα καὶ ἀπεκλύσηται, καὶ ἀντὶ τούτων ἡμᾶς ἐνδύσῃ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν. Εἰς τέσσαρα δὲ διαμερίζονται, ἐπειδήπερ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας τῆς τετραμεροῦς οἰκουμένης, ἀνατολῆς καὶ δύσεως, ἄρκτου καὶ μεσημβρίας ἐφόρει ταῦτα. Τοῦτον ἐνεδύσατο τὸν χιτῶνα, ἵνα πιστεύσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι οὐκ ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἄνωθεν ἐρχόμενος ἦν ὁ Λόγος· καὶ ὅτι οὐ μεριστὸς, ἀλλ' ἀμέριστός ἐστι τοῦ Πατρός· καὶ ὅτι γινόμενος ἄνθρωπος οὐ ῥεραμμένον εἶχε τὸ σῶμα ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἀλλ' ἐκ Παρθένου μόνης ὑφαμμένον τῇ τοῦ Πνεύματος τέχνῃ. Ὅθεν τὰ μὲν ἄλλα διαμερίζονται· μεριστὰ γὰρ ἦν· τὸν δὲ χιτῶνα μόνον οὐκ ἠδυνήθησαν σχίσαι, φόβῳ τοῦ δι' αὐτοῦ γνωριζομένου σημείου· καὶ τοῦτο γὰρ οὐκ αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ κρεμαμένου Σωτῆρος τὸ ἔργον ἦν· ἵνα τούτου μείνῃ καὶ ὁ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγχος ὁ μετ' οὐ πολὺ γενόμενος· ὅτι τὸ μὲν καταπέτασμα ἐσχίσθαι, ὁ δὲ χιτὼν τοῦ σταυρουμένου οὐδὲ ὑπὸ δημίων διῃρέθη, ἀλλ' ἔμεινεν ὁλόκληρος· μένει γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον διὰ παντὸς ὁλόκληρον, τῶν σκιῶν διαιρουμένων.

Διὰ τί σταυρούμενος, τῷ μαθητῇ τὴν Μητέρα παραδίδωσι; Παιδεύων ἡμᾶς μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς τῶν γονέων φροντίζειν. Πάλιν καὶ ἐνταῦθα περὶ αὐτοῦ λέγων ἐπιφέρει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα μετριάζων, ἐπεὶ καὶ τὴν αἰτίαν εἶπεν ἂν δι' ἣν ἠγαπᾶτο.

Διὰ τί πρὸ τοῦ σταυροῦ ἀγωνιᾷ καὶ ἱδροῖ καὶ φοβεῖται, ἐνταῦθα δὲ τῷ μαθητῇ λαλεῖ καὶ τῇ μητρὶ, καὶ τῷ λῃστῇ; Ὅτι ἐκεῖ μὲν τὸ ἀνθρώπινον δείκνυσιν, ἐνταῦθα δὲ τὴν θείαν δύναμιν ὡς οὐ δέδοικεν.

Τί ἐστι τὸ, *Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται*; Ἀντὶ τοῦ, τὰ τῆς οἰκονομίας ἅπαντα πεπλήρωται.

Ὅτι καὶ μετὰ τὸ ποτισθῆναι ὄξον, λέγει τὸ, *τετέλεσται*· ἀντὶ τοῦ, πεπλήρωται ἡ προφητεία.

Διὰ τί λέγει, ὅτι *Καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα*; Δεικνὺς ὅτι ὅτε ἐβούλετο, τότε καὶ ἀπέθανε. Πρότερον γὰρ οἱ ἀποθνήσκοντες ἀποθνήσκουσι, καὶ οὕτως κλίνουσι τὴν κεφαλήν· οὗτος δὲ τὸ ἀνάπαλιν.

Ὅτι χαριζόμενοι τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ τὸ τεθνάναι,

angariavisse ut tolleret crucem? (*Deest solutio.*)

VERS. 18. In Calvariæ loco crucifigitur, quia hic dicitur Adam fuisse sepultum. Ubi enim mors regnaverat, ibi tropæum erexit.

VERS. 19. Cur inscribit crucem Pilatus? Judæos ut reprimeret, quia non latronis crux est; unde non una lingua sed tribus furorem illorum omnibus ostendit; unde inscriptionem non ferentes dixerunt: *Noli scribere, Rex Judæorum, sed quod ille dixit, Rex sum Judæorum.* Notum est autem ita scriptum fuisse per crucis novissimam inventionem.

VERS. 23. Adam in paradiso vestibus carebat, oportebat enim idem contingere, et vestimentis nudari quæ accepit Adam expulsus e paradiso. Qui enim omnia nostra pro nobis assumpserat; hæc induerat ut et erueretur, et illorum loco nos vita et innocentia vestiret. In quatuor autem partes dividuntur, quoniam ob peccata orbis quatripartiti, orientis et occidentis, arcti et meridiei, illa gerebat. Hac induebatur tunica, ut crederent Judæi non a terra, sed a cœlo venisse Verbum, et non divisum, sed indivisum a Patre esse, et hominem factum non habuisse corpus consutum a viro et muliere, sed e Virgine sola formatum Spiritus operatione. Inde alia quidem dividuntur, consuta enim erant; tunicam autem solam non potuerunt dividere, timore signi per eam manifestati. Et hoc non eorum sed pendentis e cruce Salvatoris opus fuit; ut hac manente, maneret etiam contra Judæos condemnatio quæ non ita pridem facta fuerat. Nam velum templi discissum est, et tunica crucifixi non a concivibus divisa est, sed integra mansit. Manet autem Evangelium omnino integrum, tenebris ablatis.

VERS. 26. Cur crucifixus discipulo Matrem commendat? Ut nos doceat usque ad extremum spiritum de parentibus curam habere. Rursus et ibi de seipso loquens dicit discipulum quem diligebat; per modestiam, nam causam dicit cur diligeretur

VERS. 27. Quare ante crucifixionem agonizat, sudat et timet, ibique ad discipulum loquitur et ad matrem, et ad latronem? Ut illic quidem humanum ostendat, hic autem divinam potestatem utpote non timuit.

VERS. 28. Quid est: *Sciens Jesus quia omnia jam Consummata sunt.* Id est, quod omnia redemptionis opera completa sunt.

VERS. 29. Postquam accepisset acetum, dicit, *Consummatum est*, id est impleta est prophetia.

VERS. 30. Cur dicitur: *Inclinato capite tradidit spiritum?* ut ostenderetur illum, quando voluit tunc mortuum esse. Prius enim moribundi moriuntur quam caput inclinant; ille vero contra.

VERS. 31. Ut placeant Judæis postquam mortuus

Digitized by Google

fuit, illi lanceam infigunt. *Sanguis et aqua exiit* hæc quidem hominem esse significans, illa vero supra hominem. Vel aqua significat baptismum, et sanguis potum nostrum spiritualem.

Vers. 37. Quid est : *In quem transfixerunt?* Id est, quem clavis crucifixerant. Et non dicit, Videbunt quem transfixerunt, sed, *In quem transfixerunt*, Quid est, *in quem?* Crux erat in quam transfixerant; sed ante adventum Christi crucis tanquam regale insigne, quod communi usu dicitur signum, præcedit Christi adventum et regnum, ab angelis glorificatum; et crux videbitur in terra, solem obscurans et lunam delens.

Vers. 38. Cur unus e septuaginta discipulis, qui est Joseph, petit corpus Jesu? Mihi videtur e præcipuis esse et Pilato notus.

CAPUT XX.

Vers. 1. Ad quid ferunt unguenta? Ad conservationen corporis; multum enim hæc proderant ad conservanda sine corruptione corpora.

Vers. 5. Nemo furans mortuum, lentius agendo linquit linteamina, præsertim carni per myrrham adhærentia.

Vers. 12. Cur apparent ei angeli sedentes? ut illam ad interrogationem adducant, et ne exclamet.

Vers. 14. Quare loquens ad angelos, conversa est retrorsum, et videt Dominum? Mihi videtur angelos quidem Dominum videre, illa vero hos ipsam videntes aspiciens intellexit aliquem ab illis retro cerni, et conversa est. Ita angelis quidem miraculosus apparuit, mulieri autem minime, ne clamores tolleret; et manifestum videret cum hortulanum eum putavit esse.

Vers. 15. Eumdem in vita et in morte creatorem Dominum reputans, ut hortulanum eum habet cum Maria Magdalene, ideo ad utilitatem fugit illius tactum Dominus, nondum cum ex se potuisset ad Patrem ascendere, dicens : *Noli me tangere*. Cognoscitur enim lædi illum qui cum ea ad ipsum venerat humiliore aspectu.

Vers. 16. Cur dicit illi, *Maria?* Ironicam intellige nominis appellationem; id autem intendit, illam eo quod eum ut mortuum quærit, terrestrem esse.

Vers. 17. Cur dicit : *Noli me tangere?* Volebat illa quasi ipse fuerit, cum illo rursus conversari; ille autem amovens eam ab hac cogitatione, dicit hanc causam : *Nondum enim ascendi ad Patrem*, quasi diceret, Hic ardeo et excitor, sed qui huc abire debet, non oportet eum cum eadem mente videre qua antea. Dicendo, *Deum meum et Deum vestrum, Patrem meum et Patrem vestrum*, et *ascendo*, verbis aptis utitur et sermonibus ad illam quæ magna non sentiebat de Christo.

Vers. 19. Quomodo illum non phantasma putaverunt intrantem januis clausis et sine voce? Quia mulier prædixerat eis, et multam fidem præstiterat;

A νύττουσιν αὐτῷ λόγχην. Ὅτι *Αἷμα καὶ ὕδωρ ἐξῆλθε*, τὸ μὲν ἢ δεικνύον αὐτὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον· ἢ ὅτι τὸ μὲν ὕδωρ σημαίνει τὸ βάπτισμα, τὸ δὲ αἷμα τὸ πόμα ἡμῶν τὸ πνευματικόν.

Τί ἐστιν· *Εἰς ὃν ἐξεκέντησαν*; Ἀντὶ τοῦ, Ὃν τοῖς ἥλοις προσήλωσαν· καὶ οὐκ εἶπεν, Ὄψονται ὃν ἐξεκέντησαν, ἀλλ', *Εἰς ὃν ἐξεκέντησαν*. Τί ἐστι τὸ, εἰς ὅν; Σταυρὸς ἦν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν· πρὸ δὲ τῆς παρουσίας, τοῦ σταυροῦ ὥσπερ βασιλικὸν σημεῖον τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν σίγνον προτρέχει τῆς Χριστοῦ παρουσίας καὶ βασιλείας ὑπὸ τῶν ἀγγέλων δοξαζόμενον, καὶ φανήσεται ὁ σταυρὸς ἐπὶ γῆς, σκέπων ἥλιον, ἀμβλύνων σελήνην.

Διὰ τί εἷς τῶν ο' μαθητῶν αἰτεῖ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ὅς ἐστιν Ἰωσήφ; Ἐμοὶ δοκεῖ τῶν ἐπισήμων B εἶναι καὶ τῷ Πιλάτῳ γνώριμος.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Εἰς τί φέρουσι τὰ μύρα; Εἰς συντήρησιν τοῦ σώματος· ἐπὶ πολὺ γὰρ πέφυκε ταῦτα φυλάττειν ἄσηπτα τὰ σώματα.

Ὅτι οὐδεὶς κλέπτων νεκρὸν σχολαιότερον ἐργαζόμενος ἀφίησι τὰ ὀθόνια, μάλιστα συγκεκολλημένων ὄντων αὐτῶν τῇ σαρκὶ ἀπὸ σμύρνης.

Διὰ τί φαίνονται αὐτῇ οἱ ἄγγελοι καθήμενοι; Εἰς ἐρώτησιν ἐπαγόμενοι αὐτὴν, καὶ ὥστε μὴ θροηθῆναι.

Τίνος ἕνεκεν λαλοῦσα πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ὁρᾷ τὸν Κύριον; Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι οἱ ἄγγελοι μὲν τὸν Κύριον ὁρῶντες, αὐτὴ δὲ τοὺς ὁρῶντας αὐτὴν ὁρῶσα, κατενόησεν ὅτι τινὰ πρὸς τὰ ὀπίσω αὐτῆς βλέπουσι καὶ ἐστράφη. Οὕτως τοῖς μὲν ἀγγέλοις, θαυμαστὸς ἀνεφάνη· τῇ δὲ γυναικὶ οὐχί· ἵνα μὴ θροήσῃ· καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ κηπουρὸν αὐτὸν ἐνόμισεν.

Ὅμοιον τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ δημιουργὸν νομίζων τὸν Κύριον, εἰς κηπουρὸν αὐτὸν γνωρίζει κατὰ τὴν Μαγδαληνὴν Μαρίαν· διὸ πρὸς ὠφέλειαν φεύγει τοῦ τοιούτου τὴν ἀφὴν ὁ Δεσπότης, μήπω παρ' αὐτῷ δυνηθεὶς ἀναβῆναι πρὸς τὸν Πατέρα, λέγων· *Μή μου ἅπτου*· γινώσκεται γὰρ βλάπτεσθαι τὸν μετὰ τοιαύτης αὐτῷ προσερχόμενον ταπεινοτέρας προσλήψεως.

Διὰ τί λέγει αὐτῇ· *Μαρια;* Εἴρωνι ὡς νόησον τὴν τοῦ ὀνόματος ἐκφώνησιν· ἀκούει δὲ τοῦτο, διὰ τὸ ὡς νεκρὸν αὐτὸν ζητεῖν χαμαίζηλον οὖσαν.

Διὰ τί λέγει· *Μή μου ἅπτου*; Ἐβούλετο ὡς ἐν ὄντος αὐτοῦ πάλιν συνεῖναι αὐτῷ· ὁ δὲ ἀπάγων αὐτὴν ἀπὸ τοιούτου λογισμοῦ, λέγει αἰτίαν τοῦτο, τὸ, *Οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα*· ὡς ἂν ἔλεγεν Ἐκεῖ σπεύδω καὶ ἐπείγομαι. Τὸν δὲ ἐκεῖ μέλλοντα ἀπιέναι, οὐκ ἔδει μετὰ τῆς αὐτῆς ὁρᾷν διανοίας ἧς καὶ πρὸ τούτου. Τὸ λέγειν αὐτὸν, *Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν, καὶ Πατέρα ὑμῶν καὶ Πατέρα μου*, καὶ τὸ, *Ἀναβαίνω*, οἰκονομίας εἰσὶ ῥήματα καὶ λόγοι πρὸς τὴν μὴ μεγάλα φανταζομένην περὶ Χριστοῦ.

Πῶς αὐτὸν φάντασμα οὐκ ἐνόμισαν εἰσελθόντα κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καὶ ἀθρόον; Ὅτι γυνὴ προεῖπεν αὐτοῖς, καὶ πολλὴν τὴν πίστιν εἰργάσατο·

Digitized by Google

ἄλλως δὲ καὶ τρανὴν καὶ ἥμερον ὄψιν αὐτοῖς ἐπεδείξατο.

Τὸ, *Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς*, τὴν ἰσοτιμίαν δείκνυσιν αὐτοῖς.

Τὸ, *Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον*, πῶς νοεῖται, εἰπόντος αὐτοῦ, *Ἐὰν μὴ ἐγὼ ἀπέλθω, οὐ μὴ ἔλθῃ ἐκεῖνος*; Τινές φασιν ὅτι οὐ τὸ Πνεῦμα ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπιτηδείους αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐμφυσήματος κατεσκεύασεν, ἢ ὅτι κατὰ ἁμαρτημάτων ἐξουσία ἐδόθη αὐτοῖς τοῦτο· ὕστερον δὲ διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ τὰ μείζονα, ὅ ἐστι θαύματα· λέγει γὰρ, ὅτι *Τότε λήψεσθε δύναμιν*.

Πῶς πάντων συνηγμένων ὁ Θωμᾶς ἀπελιμπάνετο μόνος; Εἰκὸς ἦν ἀπὸ τῆς διασπορᾶς τῆς ἤδη γενομένης μηδέπω αὐτὸν ἐπανελθεῖν.

Διὰ τί μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ ὁρᾷ αὐτὸν, καὶ οὐχ εὐθύς; Ὅπως διδαχθῇ διὰ τῶν ἀποστόλων καὶ θερμότερος γένηται.

Πῶς ἄφθαρτον σῶμα ἁπτὸν, ἐγένετο θνητῇ χειρὶ, καὶ τοὺς τύπους ἐδείκνυτο ἔχειν; Τοῦτο λεπτὸν καὶ κοῦφον, ὡς κεκλεισμένων εἰσῆλθε τῶν θυρῶν, ἵνα πιστευθῇ ἡ ἀνάστασις, ταῦτα δείκνυται· καὶ τρώγει δὲ διὰ τοῦτο αὐτό.

Περὶ ποίων σημείων λέγει ὁ εὐαγγελιστής· *Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς*; Ἐμοὶ δοκεῖ τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν· ἐπιφέρει γὰρ, *Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ*, ἀλλ' οὐχὶ, Τῶν ὄχλων. Ὅτι οὐκ ἔγραψαν ἅπαντα οἱ εὐαγγελισταὶ, ἀλλὰ ἄλλος ἄλλα, φεύγοντες τὸ φιλότιμον καὶ κενόδοξον· ὅσον δὲ μόνον πρὸς πίστιν συντελεῖ· διὸ καὶ ἐπιφέρει· *Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε*.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν οὐκ ἐβλέπετο, εἰ μὴ συγκατέβη, διὰ τὸ λοιπὸν ἄφθαρτον εἶναι τὸ σῶμα καὶ ἀκήρατον.

Ὅτι οἱ περὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην τὴν οἰκείαν τέχνην μετῄεσαν, ἐπεὶ μήτε αὐτὸς Χριστὸς αὐτοῖς συνῆν, μήτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δοθὲν ἦν· ἐπιστὰς δὲ αὐτοῖς κάμνουσι περὶ τὴν ἄγραν λέγει· *Παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε*; Τοῦτο δὲ λέγει, ὡς μέλλων τι ὠνήσασθαι παρ' αὐτῶν.

Ὅτι τὴν ἀνθρακιὰν καὶ τὸ ἐπικείμενον ὀψάριον, καὶ τὸν ἄρτον, οὐκ ἐξ ὑποκειμένης ὕλης εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, ἐπὶ τὸ θαυμαστότερον ἄγων τὰ σημεῖα· ἐκέλευσε δὲ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπίασαν ἐνεγκεῖν, δεικνὺς ὅτι τὸ ὁρώμενον οὐκ ἦν φάντασμα· καὶ ὅτι μὲν αὐτὸς ἦν, ᾔδεσαν, κἂν ξένην ἐπιφέρει τὴν μορφήν· ἐφοβοῦντο δὲ ἐρωτῆσαι.

Διὰ τί ἐρωτᾷ αὐτοῦ [*f.* αὐτὸν] τρίτον τὸ, *Φιλεῖς με*; Τὸ τρισσὸν ἐξαλείφων τῆς ἀρνήσεως, καὶ δεικνὺς ὅσου τιμᾶται τὴν προστασίαν τῶν οἰκείων προβάτων· λέγει γὰρ εὐθύς· *Βόσκε τὰ ἀρνία μου*.

Ὅτι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τέλειος ἀνὴρ ἦν ὁ Πέτρος. Λέγει γὰρ ὁ Χριστός· *Ὅτε ἦς νεώτερος*· εἶτα καὶ, *Ὅτ' ἂν γηράσῃς*.

Τί σημαίνει ἐν τῷ λέγειν· *Ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν*; Δείκνυσιν ὅτι τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν, δόξα τοῦ πάσχοντός ἐστι καὶ τιμή.

A aliter autem, et evidenter et facile illis conspiciendum se dedit.

VERS. 21. *Sicut misit me Pater, et ergo mitto vos*, æqualitatem cum Patre eis ostendit.

VERS. 22. *Accipite Spiritum sanctum*, quomodo intelligitur, cum dixerit, *Si non abiero, non veniet ille*? Quidam dicunt quod Spiritum non dedit, sed paratos illos per gratiæ effusionem effecit, vel quod contra peccata potestas illis data est ibi, postea autem per Spiritum et majora data sunt, velut miracula; dicit enim: *Tunc accipietis virtutem*.

VERS. 24. Quomodo omnibus congregatis Thomas aberat solus? Verisimile erat a dispersione jam facta nondum illum rediisse.

B VERS. 26. Cur post dies octo videt eum et non statim? Ut doceatur ab apostolis et ardentior fiat.

VERS. 27. Quomodo incorruptibile corpus tangi potuit mortali manu, et stigmata ostendit habere? Illud leve erat et subtile cum clausis intravit januis; ut crederetur resurrectio ista exhibentur, et propter eamdem causam manducat.

VERS. 30. De quibus signis dicit evangelista: *Multa quidem et alia signa fecit Jesus*? Mihi videtur esse quæ post resurrectionem fecit; subjicit enim, *In conspectu discipulorum suorum*, sed non in conspectu turbarum. Non scripserunt omnia evangelistæ, sed alius alia, fugientes superbiam et vanam gloriam; quantum autem solummodo ad fidem pro-
C ficit, ideo adjecit: *Hæc autem scripta sunt, ut credatis*.

CAPUT XXI.

VERS. 1. Post resurrectionem non cernebatur utrum non se facilem præberet quia jam incorruptibile erat corpus et integrum.

VERS. 3. Petri et Joannis socii suam artem exercebant, cum neque Christus ipse cum eis erat neque Spiritus sanctus datus erat. Stans autem juxta illos laborantes circa littus dicit: *Pueri, nunquid pulmentarium habetis*? Hoc dicit, velut volens aliquid ab eis emere.

VERS. 9. Prunas et superpositum piscem et panem, non ex subjecta materia facit Christus, ad-
D mirandum magis signum exerens. Jussit autem e piscibus quos ceperant afferre, ostendens quia quod videbant phantasma non erat. Et quod ipse esset viderunt, quamvis alienum gerens aspectum. Timebant autem interrogare.

VERS. 17. Cur interrogat eum ter, *Amas me*? trinam ut deleret negationem, et ostenderet quanti æstimet præfecturam suarum ovium, dicit enim statim: *Pasce agnos meos*.

VERS. 18. In tempore crucifixionis adultus jam vir erat Petrus: dicit enim Christus, *Cum esses junior*, deinde, *Cum autem senueris*.

VERS. 19. Quid significat dicendo: *Qua morte glorificaturus esset Deum*? Ostendit pati pro Christo, gloriam patientis esse et honorem.

Digitized by Google

OPUSCULA LITURGICA

—

SANCTI BASILII LITURGIA,

Non modo ab edita Græca in multis diversa, verum etiam ab ea, quam Eus. Renaudot in Collectione liturgiarum orientalium (t. I, p. 57) ex codice Regio primus edidit, longe recedens.

(Ex Uffenbachianæ Biblioth. mss. Græc. opera Jo. Henr. Mai ed. — Cod. ix sæculi.)

—

Memento nostrum, Domine Deus, ac super omnes A effunde misericordiæ thesaurum, dans cuivis quod ad salutem abs te petit; etiam illorum, quos per ignorantiam, vel oblivionem, vel nominum multitudinem non memoravimus, memento, Deus, qui cujusque ætatem et nomen nostri, qui quemque a matris suæ utero cognovisti. Tu enim, Domine, auxilium es illorum qui auxilio carent, tu spes desperantium, tu tempestate jactatorum servator, tu navigantium portus, tu ægrotantium medicus; esto omnibus his omnia: qui singulos et eorum petitiones nosti, domum et necessitates eorum, defende, Domine, hanc urbem, et quamlibet civitatem et regionem a fame, pestilentia, terræ motu, aquarum illuvie igne, ense, exterorum incursu, et bello intestino. B

Alta voce.

Imprimis memento, Domine, archiepiscopi hujus nostri, quem sanctis tuis ecclesiis in pace salvum præsta, honoratum, sanum, longævum, recte spargentem verbum veritatis tuæ.

Diaconus diptycha vivorum legit: sacerdos autem inclinatus orat.

Memento, Domine, omnis orthodoxorum episcopatus, eorum qui recte distribuunt verbum veritatis tuæ.

Memento, Domine servi tui Nicolai, una cum conjuge, liberis et parentibus ejus.

Memento, Domine, servi tui Joannis.

Memento, Domine, servi tui Nicolai.

† Memento, Domine, servi tui Theodori, sanctæ C salutis, et dimitte illius peccata.

Memento, Domine, servæ tuæ Annæ.

Memento, Domine, servi tui Pantelei, felicis memoriæ, et dimitte illius peccata †

Memento, Domine, servæ tuæ Annæ Stamatenæ.

Memento, Domine, servæ tuæ Irenes, felicis memoriæ, et dimitte illius peccata.

Memento, Domine, servæ tuæ Moschanæ.

(1) Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐπὶ πάντας ἔκχεον τὸ πλούσιόν σου ἔλεος, πᾶσι παρέχων τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα· καὶ ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐμνημονεύσαμεν δι' ἄγνοιαν ἢ λήθην ἢ πλῆθος ὀνομάτων, αὐτὸς μνημόνευσον, ὁ Θεὸς, ὁ εἰδὼς ἑκάστου τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν προσηγορίαν, ὁ εἰδὼς ἕκαστον ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ. Σὺ γὰρ εἶ Κύριος ἡ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, ἡ ἐλπὶς τῶν ἀπηλπισμένων, ὁ τῶν χειμαζομένων Σωτὴρ, ὁ τῶν πλεόντων λιμὴν, ὁ τῶν νοσούντων ἰατρός· αὐτὸς τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενοῦ ὁ εἰδὼς ἕκαστον καὶ τὸ αἴτημα αὐτοῦ, οἶκον καὶ τὴν χρείαν αὐτοῦ, ῥῦσαι, Κύριε, τὴν πόλιν ταύτην, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, πυρὸς, μαχαίρας, ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐμφυλίου πολέμου.

Ἐκφώνησις.

Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν τοῦδε, ὃν χάρισαι ταῖς ἁγίαις σου Ἐκκλησίαις ἐν εἰρήνῃ σῶον, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα, καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας.

Ὁ διάκονος τὰ δίπτυχα τῶν ζώντων· ὁ δὲ ἱερεὺς κλώμενος ἐπεύχεται.

Μνήσθητι, Κύριε, πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας.

[Μνήσθητι (2), Κύριε, τοῦ δούλου σου Νικολάου ἅμα συμβίου καὶ τέκνων καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ.]

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Ἰωάννου.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Νικολάου.

[† Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Θεοδώρου ἁγίας σωτηρίας, καὶ ἄφες ἁμαρτιῶν αὐτοῦ.]

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς δούλης σου Ἄννης.

[Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ δούλου σου Παντελέου μακαρίας μνήμης, καὶ ἄφες ἁμαρτιῶν αὐτοῦ.] †

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς δούλης σου Ἄννης † Σταματηνῆς.

[Μνήσθητι, Κύριε, τῆς δούλης σου Εἰρήνης, μακαρίας μνήμης, καὶ ἄφες ἁμαρτιῶν αὐτῆς.]

[Μνήσθητι, Κύριε, τῆς δούλης σου Μοσχάνας.]

(1) Hinc initium liturgiæ facimus, eo quod nulla alia charta incipiat a majore littera. Deesse videtur aliquid ab initio.

(2) Quæ signis [] inclusa sunt recentior addidit manus; relictumque erat spatium intra ipsum textum, ut inscribi potuerint omnia.

Digitized by Google

Μνήσθητι, Κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου καὶ τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος, συγχώρησόν μοι πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον, καὶ μὴ διὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας κωλύσῃς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος ἀπὸ τῶν προκειμένων δώρων.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος, καὶ μηδένα ἡμῶν καταισχύνῃς τῶν κυκλούντων τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον. Ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου, Κύριε· ἐπιφάνηθι ἡμῖν ἐν τοῖς πλουσίοις σου οἰκτιρμοῖς. Εὐκράτους καὶ ἐπωφελεῖς τοὺς ἀέρας ἡμῖν χάρισαι, ὄμβρους εἰρηνικοὺς τῇ γῇ πρὸς καρποφορίαν δενδρῆσαι· εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου. Παῦσον τὰ σχίσματα τῶν Ἐκκλησιῶν· σβέσον τὰ φρυάγματα τῶν ἐθνῶν· τὰς τῶν αἱρέσεων ἐπαναστάσεις ταχέως κατάλυσον τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· πάντας ἡμᾶς πρόσδεξαι εἰς τὴν βασιλείαν σου, τοὺς φωτὸς καὶ ἡμέρας υἱοὺς ἀναδέξας εἰς τὴν εἰρήνην· καὶ τὴν σὴν ἀγάπην χάρισαι ἡμῖν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν. . . . . .

. . . . Ἄμειψαι (3) αὐτοὺς τοῖς πλουσίοις σου καὶ ἐπουρανίοις χαρίσμασι. Χάρισαι αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια, ἀντὶ τῶν προσκαίρων τὰ αἰώνια, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν τὰ ἄφθαρτα.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν ἐρημίαις, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν παρθενίᾳ καὶ εὐλαβείᾳ καὶ ἀσκήσει καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν εὐσεβεστάτων καὶ πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων, οὓς ἐδικαίωσας βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς· ὅπλῳ ἀληθείας, ὅπλῳ εὐδοκίας στεφάνωσον αὐτούς· ἐπισκίασον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου· ἐνίσχυσον αὐτῶν τὸν βραχίονα· ὕψωσον αὐτῶν τὴν δεξιάν· κράτυνον αὐτῶν τὴν βασιλείαν· ὑπόταξον αὐτοῖς πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη, τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα. Χάρισαι αὐτοῖς βαθεῖαν καὶ ἀναφαίρετον εἰρήνην· λάλησον εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας σου, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, ἵνα ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Μνήσθητι, Κύριε, πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ τῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ παντὸς τοῦ στρατοπέδου τοὺς στρατηγοὺς ἐν ἀγαθότητι διατήρησον· τοὺς πονηροὺς ἀγαθοὺς ποίησον ἐν τῇ χρηστότητί σου.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, καὶ τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων, καὶ ἐλέησον αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου· τὰ ταμιεῖα αὐτῶν ἔμπλησον παντὸς ἀγαθοῦ· τὰς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατήρησον· τὰ νήπια ἔκθρεψον· τὴν νεότητα παιδαγώγησον· τὸ γῆρας περικράτησον· τοὺς ὀλιγοψύχους παραμύθησαι· τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε· τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε, καὶ σύναψον τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ· τοὺς ὀχλουμένους

A Memento, Domine, pro multitudine misericordiæ tuæ, et meæ indignitatis, condona mihi omne delictum voluntarium et non voluntarium, neque ob peccata mea gratiam sancti tui Spiritus ab his propositis donis arceas.

Memento, Domine, presbyteratus, et in Christo diaconatus, totiusque ordinis sacri, neque ullum e nobis qui sanctum tuum altare cingimus, opprobrio afficias. Visita nos in tua benignitate, Domine, manifestare nobis in abundantibus tuis misericordiis. Bene temperatum et salutarem aera concede, pluviasque salutiferas terræ ad fructus arborum producendos. Benedic coronæ anni benignitatis tuæ. Abole Ecclesiarum schismata; exstingue fremitus gentium; exorientes hæreses celeriter dissolve

B potentia sancti Spiritus tui; omnes nos in regnum tuum recipe; nos lucis et diei filios in pacem assumens; et tuam charitatem concede nobis, Domine, Deus noster. . . . .

. . . Remunera illos abundantibus tuis et cœlestibus donis. Largire ipsis pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æterna, pro corruptibilibus incorruptibilia.

Memento, Domine, illorum qui in desertis, in montibus, speluncis et subterraneis locis degunt.

Memento, Domine, eorum qui in virginitate, religione, ascesi, et honesta vitæ ratione degunt.

Memento, Domine, religiosissimorum et fidelissimorum imperatorum nostrorum, quibus imperare

C in hac terra concessisti; armis veritatis, armis bonæ voluntatis corona illos; protege illorum caput in die belli, robora brachium ipsorum; exalta eorum dexteram; confirma eorum imperium; subige illis omnes barbaras gentes quæ bellum facere volunt. Præsta illis profundam et immobilem pacem; inspira in corda eorum quæ sunt bona ecclesiæ tuæ et toti populo tuo, ut sub tranquillo eorum regimine placidam et pacatam vitam agamus in omni pietate et honestate.

Memento, Domine, omnis dignitatis et potestatis, et fratrum nostrorum in palatio; et totius exercitus duces in bonitate conserva; malos bonos effice in tua

D benignitate.

Memento, Domine, circumstantis populi, et eorum qui ob legitimas causæ absunt, et miserere eorum et nostri pro multitudine misericordiæ tuæ: cellaria eorum omni bono reple; conjugia eorum in pace et concordia conserva; parvulos nutri, juvenes educa, senes robora, animo dejectos consolare, dispersos collige, oberrantes reduc, et cum sancta tua catholica et apostolica Ecclesia conjunge; vexatos a spiritibus immundis libera; cum navigantibus naviga, iter facientium comes esto, viduis patrocinare,

(3) Quæ sequuntur exstant in S. Basilii liturgia Syriaca, quam tomo II exhibet Renaudot. Omnia etiam quæ ad proximam usque lacunam cernuntur, habes in vulgari Græca S Basilii liturgia.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

orphanos protege, captivos redime, ægrotos sana: A qui in carceribus, fodinis, exsiliis, acerba servitute, et omni afflictione, necessitate et periculo versantur, eorum recordare, Deus, et omnium qui maxima tua egent commiseratione, et qui nos diligunt, vel odio habeant, qui voluerunt nos preces fundere pro ipsis, et omni populo tuo. . . . .
Christe Deus noster, et tibi gloriam offerimus, cum æterno tuo Patre et sanctissimo, optimo, et vivifico tuo Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum.

ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐλευθέρωσον· τοῖς πλέουσι σύμπλευσον· τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον· χηρῶν πρόστηθι· ὀρφανῶν ὑπεράσπισον· αἰχμαλώτους ῥῦσαι· νοσοῦντας ἴασαι· τῶν ἐν οἰκήμασι, μετάλλοις, ἐξορίαις, πικραῖς δουλείαις, καὶ πάσῃ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ, καὶ περιστάσει ὄντων μνημόνευσον, ὁ Θεὸς, καὶ πάντων τῶν δεομένων τῆς μεγάλης σου εὐσπλαγχνίας, καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς, καὶ τῶν μισούντων, καὶ τῶν ἐντειλαμένων εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου. . . . .
Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ, καὶ τῷ Παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Compleamus orationem nostram Domino pro hisce propositis venerandis donis, pro æde hac B sacra, et iis qui cum fide, pietate et timore eam ingrediuntur.

Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ τῶν προτεθέντων τιμίων δώρων, ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας, καὶ φόβου εἰσιόντων.

Ut liberet nos ab omni afflictione, ira et necessitate, Dominum deprecemur.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Oratio oblationis post depositionem donorum divinorum in sancta mensa.

Εὐχὴ προσκομιδῆς μετὰ τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῶν θείων δώρων ἀπόθεσιν.

Domine Deus, qui nos condidisti, in hanc vitam deduxisti, vias salutis nobis ostendisti, concessisti cœlestium mysteriorum revelationem; tu es, qui nos ad hoc ministerium constituis in virtute Spiritus tui sancti. Placeat tibi, Domine, ut simus nos ministri tui novi testamenti, administratores sanctorum tuorum mysteriorum. Recipe nos ad sanctum tuum altare accedentes, pro multitudine misericordiæ tuæ, ut digni efficiamur ad offerendum C tibi rationale hoc et incruentum sacrificium pro nostris peccatis et totius populi ignorantiis, quod suscipiens in sancto et supracœlesti et spirituali altari tuo in odorem suavitatis, ejus loco mitte nobis gratiam sancti tui Spiritus. Respice in nos, Deus, et aspice in hunc cultum nostrum, et suscipe illum sicut recepisti Abel munera, Noe sacrificia, Abraham holocausta, Mosis et Aaron sacra, Samuel pacifica; sicut recepisti a sanctis tuis apostolis verum hunc cultum, ita et ex manibus nostris, quamvis peccatorum, suscipe dona hæc in tua benignitate, Domine, ut digni habiti qui ministremus sine offensa ad sanctum altare tuum inveniamus mercedem fidelium prudentiumque admini- D stratorum in die tremenda justæ retributionis tuæ.

Κύριε (4) ὁ Θεὸς, ὁ κτίσας ἡμᾶς καὶ ἀγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, ὁ ὑποδείξας ἡμῖν ὁδοὺς εἰς σωτηρίαν, ὁ χαρισάμενος ἡμῖν οὐρανίων μυστηρίων ἀποκάλυψιν· σὺ εἶ ὁ θέμενος ἡμᾶς εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματός σου ἁγίου. Εὐδόκησον δὴ, Κύριε, τοῦ γενέσθαι ἡμᾶς διακόνους τῆς Καινῆς σου Διαθήκης, λειτουργοὺς τῶν ἁγίων σου μυστηρίων. Πρόσδεξαι ἡμᾶς προσεγγίζοντας τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, ἵνα γενώμεθα ἄξιοι τοῦ προσφέρειν σοι τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ἣν προσδεξάμενος εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, ἀντικατάπεμψον ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, καὶ ἔπιδε ἐπὶ τὴν λατρείαν ἡμῶν ταύτην, καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν, ὡς προσεδέξω Ἄβελ τὰ δῶρα, Νῶε τὰς θυσίας, Ἀβραὰμ τὰς ὁλοκαρπώσεις, Μωσέως καὶ Ἀαρὼν τὰς ἱερωσύνας, Σαμουὴλ τὰς εἰρηνικάς· ὡς προσεδέξω ἐκ τῶν ἁγίων σου ἀποστόλων τὴν ἀληθινὴν ταύτην λατρείαν, οὕτω καὶ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν πρόσδεξαι τὰ δῶρα ταῦτα ἐν τῇ χρηστότητί σου, Κύριε, ἵνα καταξιωθέντες λειτουργεῖν ἀμέμπτως τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, εὕρωμεν τὸν μισθὸν τῶν πιστῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεώς σου τῆς δικαίας.

Juva, serva, miserere et custodi nos, Deus.

Ἀντιλαβοῦ (5), σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός.

Diem omnem perfectum, sanctum, pacificum, et peccatis carentem a Domino exposcamus.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τῷ Κυρίῳ αἰτησώμεθα.

Angelum pacis, fidelem, ducem, custodem animarum nostrarum atque corporum.

Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν, ὁδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν.

Honesta et quæ conducunt animabus nostris, et

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ

(4) In liturgia S. Basilii Alexandrina apud Renaudot, in plerisque conveniens huic legitur oratio.

(5) Sequentes 15 versus sæpius occurrunt in liturgia quæ S. Chrysostomo ascribitur.

Digitized by Google

εἰρήνην τῷ κόσμῳ δώρησαι, παρὰ τὸν ὑπόλοιπον A χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι.

Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικά, καὶ καλὴν ἀπολογίαν ἐπὶ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰτησώμεθα. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογουμένης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πάντας διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εἰρήνη πᾶσιν. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν.

Τὰς θύρας, τὰς θύρας· ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν. B

(6) Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετὰ φόβου· πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν.

Ἐκφώνησις.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν

Ἀνάσχωμεν τὰς καρδίας.

Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.

(7) Ὁ ὢν, Δέσποτα καὶ Θεὸς, Πατὴρ, παντοκράτορ, προσκυνητέ· ἄξιον ὡς ἀληθῶς, καὶ δίκαιον, καὶ πρέπον τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἁγιωσύνης σου, σὲ αἰνεῖν, σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ προσκυνεῖν, σὲ εὐχαριστεῖν, σὲ δοξάζειν τὸν μόνον ὄντως ὄντα Θεὸν, C καὶ σοὶ προσφέρειν ἐν καρδίᾳ συντετριμμένῃ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ἡμῶν· ὅτι σὺ εἶ ὁ χαρισάμενος ἡμῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας. Καὶ τίς ἱκανὸς λαλῆσαι τὰς δυναστείας σου; ἀκουστὰς ποιῆσαι πάσας τὰς αἰνέσεις σοῦ; ἢ διηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου ἐν παντὶ καιρῷ; Δέσποτα τῶν ἁπάντων, Κύριε οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ πάσης κτίσεως ὁρωμένης τε καὶ οὐχ ὁρωμένης, ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης, καὶ ἐπιβλέπων ἀβύσσους· ἄναρχε, ἀόρατε, ἀκατάληπτε, ἀπερίγραπτε, ἀναλλοίωτε, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τῆς σῆς ἀγαθότητος, σφραγὶς ἰσότυπος ἐν ἑαυτῷ, δεικνὺς σε τὸν Πατέρα· D Λόγος ζῶν, Θεὸς ἀληθινὸς, ἡ πρὸ αἰώνων σοφία, ζωὴ, ἁγιασμὸς, δύναμις, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, παρ' οὗ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξεφάνη, τὸ τῆς ἀληθείας πνεῦμα, τὸ τῆς υἱοθεσίας χάρισμα, ὁ ἀῤῥαβὼν τῆς μελλούσης κληρονομίας, ἡ ἀπαρχὴ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἡ ζωοποιὸς δύναμις, ἡ πηγὴ τοῦ ἁγιασμοῦ, παρ' οὗ πᾶσα κτίσις λογική τε καὶ νοερὰ δυναμουμένη σοι λατρεύει, καὶ σοὶ τὴν ἀΐδιον ἀναπέμπει δοξολογίαν, ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σά· σὲ γὰρ αἰνοῦσιν Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Θρόνοι, Κυριότητες, Ἀρχαὶ, Ἐξουσίαι, Δυνάμεις, καὶ τὰ πολυσώματα Χερουβίμ· σοὶ παρ-

pacem mundo donari, ut reliquum vitæ nostræ tempus in pace et pœnitentia finiamus.

Christianum finem vitæ nostræ, doloris et turpitudinis expertem, pacatum, et bonam defensionem ante tribunal tremendum Christi poscamus.

Sanctissimæ, immaculatæ, benedictæ Dominæ nostræ Deiparæ et semper Virginis Mariæ, et omnium sanctorum memoriam agentes, nos ipsos et invicem et omnes (commendamus) per misericordiam Unigeniti Filii tui, quocum benedictus es, cum sanctissimo, optimo et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Pax omnibus. Diligamus nos invicem, ut in unanimitate confiteamur.

Fores, fores. Attente audiamus.

Stemus decenter, stemus reverenter : attendamus sanctam anaphoram in pace proferre.

Alta voce.

Gratia Domini nostri Jesu Christi, charitas Dei et Patris, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis.

Sursum corda.

Gratias agamus Domino.

Sacerdos orat

Tu qui es, Domine et Deus, Pater, omnipotens, adorande; dignum vere, et justum et conveniens majestati sanctitatis tuæ, te laudare, te celebrare, te benedicere, te adorare, tibi gratias agere, te glorificare solum vere Deum, et tibi offerre in corde contrito et spiritu humilitatis rationabilem hunc cultum nostrum : tu enim dedisti nobis cognitionem tuæ veritatis. Et quis aptus erit eloqui potentias tuas? aut celebrare laudes tuas? aut enarrare omnia tua in omni tempore admiranda? Domine universorum, cœli, terræ, et omnis creaturæ visibilis et invisibilis, qui sedes in throno gloriæ, et intueris abyssos : æterne, invisibilis, incomprehensibilis, immutabilis, invariabilis, Pater Domini nostri Jesu Christi, magni Dei et Salvatoris spei nostræ, qui est imago bonitatis tuæ, sigillum eamdem tecum, Pater, formam exhibens : Verbum vivum, Deus verus, sapientiæ quæ fuit ante sæcula, vita, sanctitas, virtus, lumen verum, quod revelavit nobis Spiritum sanctum, Spiritum illum veritatis, donum adoptionis, pignus futuræ hæreditatis, primitias æternorum bonorum, virtutem vitæ effectricem, sanctitatis fontem, ex quo omnis creatura ratione et intellectu prædita tibi servit, æternamque tibi gloriæ prædicationem offert; tibi enim inserviunt omnia : te celebrant Angeli, Archangeli, Throni, Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, multasque figuras referentes Cherubim; circum te stant Seraphim, sex alæ..... Fac ut dum nos ingredimur simul

(6) Quæ sequuntur omnia usque ad lacunam ἓξ πτέρυγες exstant in liturgia Syriaca S. Basilii apud Renaudot.

(7) Legitur in vulgata Græca liturgia S. Basilii.

Digitized by Google

introcant angeli, qui nobiscum ministrent, tecumque bonitatem collaudent. Etenim gloria omnis, honor, adoratio tibi convenit, Patri, et Filio, et sancto Spiritui, nunc et in sæcula sæculorum.

Oratio Trisagii.

Deus sancte, in sanctis habitans, quem ter sancta voce Seraphim collaudant, quem quidquid in cœlo est virtutis adorat; qui ex nihilo produxisti rerum omnes essentias; qui hominem creasti ad tui imaginem ac similitudinem, et omnibus donis ornasti, et das petenti sapientiam et intellectum, qui peccatorem non despicis, sed ad salutem pœnitentiam largiris; qui nos humiles et servos tuos indignos dignos judicasti, ut hac etiam hora consistamus ante gloriæ sanctum altare tuum, et debitam tibi adorationem et collaudationem offeramus; ipse, Domine, accipe etiam ex nostro peccatorum ore ter sanctum hymnum, et visita nos in tua benignitate; condona nobis omne delictum voluntarium et involuntarium; sanctifica animas nostras et corpora, et da nobis in sanctitate tibi inservire cunctis diebus vitæ nostræ, intercessione sanctæ Deiparæ, et omnium sanctorum qui tibi unquam placuerunt.

Exclamatio.

Etenim sanctus es, Deus noster, tibique gloriam tribuimus, Patri, et Filio, et sancto Spiritui, nunc et semper et in sæcula sæculorum.

Post Apostolum et Evangelium diaconum dicit :

Dicamus omnes toto animo, et tota mente dicamus.

Domine, omnipotens, Deus Patrum nostrorum, te rogamus, exaudi et miserere.

Miserere nostri, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, rogamus te, exaudi et miserere.

Oramus etiam pro religiosissimorum a Deoque custoditorum imperatorum nostrorum potentia, victoria, perseverantia, pace, sanitate, salute, et Dominus Deus noster adjuvet eos, bonos exitus largiatur eis in omnibus, et subjiciat illorum pedibus omnem hostem et adversarium.

Oratio assiduæ supplicationis.

Domine, Deus noster, assiduam hanc supplicationem accipe a servis tuis, et miserere nostri secundum multitudinem misericordiæ tuæ, et miserationes tuas immitte super nos et super omnem populum tuum, qui exspectat a te divitem misericordiam.

Exclamatio.

Etenim misericors et benignus es, Deus; tibique

ἑστᾶσι κύκλῳ τὰ Σεραφὶμ, ἓξ πτέρυγες..... ποίησον σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι, συλλειτουργούντων ἡμῖν καὶ συνδοξολογούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα· ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ [καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐχὴ τοῦ Τρισαγίου.

Ὁ Θεὸς, ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ ἀνυμνούμενος, καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος· ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα· ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν, καὶ παντί σου χαρίσματι κατακοσμήσας, καὶ διδοὺς αἰτοῦντι σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ μὴ παρορῶν ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ θέμενος ἐπὶ σωτηρίᾳ μετάνοιαν· ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου, καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ στῆναι κατενώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, καὶ τὴν ὀφειλομένην σοι προσκύνησιν καὶ δοξολογίαν προσάγειν· αὐτὸς, Δέσποτα, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν Τρισάγιον ὕμνον, καὶ ἐπίσκεψον ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου· συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Ἐκφώνησις.

Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Μετὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ὁ διάκονος.

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας εἴπωμεν.

Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· δεόμεθά σου, Κύριε, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν κράτους, νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγιείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιπλέον συνεργῆσαι, κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.

Εὐχὴ τῆς ἐκτενοῦς ἱκεσίας.

Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐκτενῆ ταύτην ἱκεσίαν πρόσδεξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου τὸν ἀπεκδεχόμενον τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

Ἐκφώνησις.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ

Digitized by Google

A σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ διάκονος.

Εὔξασθε, οἱ κατηχούμενοι τῷ Κυρίῳ. Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δεήθητε, ἵνα κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης, ἑνώσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Σῶσον, ἐλέησον, ἀντιλαβοῦ καὶ διαφύλαξον αὐτοὺς τῇ σῇ χάριτι.

Οἱ κατηχούμενοι, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε

Εὐχὴ κατηχουμένων πρὸ τῆς ἀναφορᾶς.

B Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν οὐρανοῖς κατοικῶν, καὶ ἐπιβλέπων ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους, τοὺς ὑποκεκλικότας τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιόν σου· δὸς αὐτοῖς τὸν ἐλαφρὸν ζυγόν σου· ποίησον αὐτοὺς μέλη τῆς ἁγίας σου Ἐκκλησίας, καὶ καταξίωσον αὐτοὺς τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας, εἰς ἐπίγνωσίν σου τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Ἐκφώνησις.

Ἵνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

C *Ὁ διάκονος.*

Ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· οἱ κατηχούμενοι, προέλθετε· ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· μήτις τῶν κατηχουμένων· ὅσοι πιστοὶ, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Εὐχὴ πιστῶν α', μετὰ τὸ ἁπλωθῆναι τὸ εἰλητόν.

Σὺ, Κύριε, κατέδειξας ἡμῖν τὸ μέγα τοῦτο τῆς σωτηρίας μυστήριον· σὺ κατηξίωσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου γενέσθαι λειτουργοὺς τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου· σὺ ἱκάνωσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, ἵνα ἀκατακρίτως στάντες ἐνώπιον τῆς ἁγίας δόξης σου προσαγάγωμέν σοι θυσίαν αἰνέσεως· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι.
D Δὸς, Κύριε, καὶ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων δεκτὴν γενέσθαι τὴν θυσίαν ἡμῶν καὶ εὐπρόσδεκτον ἐνώπιόν σου.

Ὁ διάκονος.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, τῇ σῇ χάριτι.

Σοφία. — Ἐκφώνησις.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ διάκονος.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

gloriam referimus, Patri, et Filio, et sancto Spiritui, nunc et semper et in sæcula sæculorum.

Diaconus.

Orate, catechumeni, Dominum. Vos fideles, pro catechumenis orate, ut instruat eos verbo veritatis, revelet eis Evangelium justitiæ, conjungat eos cum sancta sua catholica et apostolica Ecclesia. Serva, miserere, excipe et custodi illos tua gratia.

Vos, catechumeni, capita vestra coram Domino inclinate.

Oratio catechumenorum ante expulsionem.

Domine Deus noster, qui in cœlis habitas, et omnia opera tua respicis, respice servos tuos catechumenos, qui suas cervices inclinaverunt coram te : da illis suave jugum tuum, fac eos membra sanctæ tuæ Ecclesiæ, et dignos illos redde lavacro regenerationis, remissione peccatorum, et indumento incorruptionis, ad cognitionem tui, qui verus es Deus noster.

Exclamatio.

Ut et ipsi nobiscum glorificent honorandum et augustum nomen tuum, Patris, Filii, et Spiritus sancti, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Diaconus.

Quotquot estis catechumeni, recedite; catechumeni, recedite; quotquot estis catechumeni, recedite. Nullus catechumenorum hic. Quotquot estis fideles, etiam atque etiam in pace Dominum deprecemur.

Oratio fidelium 1, post expansionem lintei.

Tu, Domine, ostendisti nobis magnum hoc salutis mysterium : tu dignatus es nos humiles et indignos servos tuos ministros fieri sancti tui altaris; tu dignos nos effice virtute sancti tui Spiritus ad hoc ministerium, ut sine offensa stantes ante sanctam gloriam tuam offeramus tibi hostiam laudis : tu enim es qui operaris omnia in omnibus. Fac, Domine, ut pro nostris delictis et ignorantiis populi gratum tibi sit hoc sacrificium nostrum et acceptum coram te.

Diaconus.

Juva, serva, miserere, et custodi nos, Deus, tua gratia.

Sapientia. — Exclamatio.

Nam tibi convenit omnis gloria, honor et adoratio, Patri, et Filio, et sancto Spiritui, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Diaconus.

Etiam atque etiam in pace Dominum deprecemur.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Oratio fidelium 2.

Deus, qui in misericordia et miserationibus visitasti nostram humilitatem, qui statuisti nos humiles et peccatores et indignos servos tuos ante sanctam gloriam tuam ut ministremus altari sancto tuo, corrobora nos virtute sancti tui Spiritus ad hoc ministerium, et da nobis sermonem, dum os aperimus nostrum, ad invocandum gratiam sancti tui Spiritus in hos qui debent hæc munera offerre.

Εὐχὴ πιστῶν β'.

Ὁ Θεὸς, ὁ ἐπισκεψάμενος ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, ὁ στήσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου κατενώπιον τῆς ἁγίας δόξης σου λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, σὺ ἐνίσχυσον ἡμᾶς τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, καὶ δὸς ἡμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν εἰς τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος ἐπὶ τῶν μελλόντων προστίθεσθαι δώρων.

Diaconus.

Juva, serva, miserere, custodi nos, Deus, tua gratia.

Ὁ διάκονος

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, τῇ σῇ χάριτι.

Sapientia.— Exclamatio.

Ut tua potentia servati semper, tibi gloriam referamus, Patri, et Filio, et sancto Spiritui, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Σοφία. — Ἐκφώνησις.

Ὅπως ὑπὸ του κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενοι, σοὶ δόξαν ἀναπέμπωμεν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Oratio quam recitat sacerdos intra se, quando Cherubicum accinit.

Nemo dignus est eorum, qui illigati sunt carnalibus desideriis et voluptatibus, accedere, appropinquare aut ministrare tibi, Rex gloriæ. Siquidem tibi ministrare, magnum quid est et tremendum ipsis cœlestibus potestatibus. Nihilominus pro tua ineffabili et immensa benignitate, sine conversione vel mutatione factus es homo, summusque sacerdos noster constitutus, solemnis hujus et incruenti sacrificii celebrationem tradidisti nobis, tanquam Dominus omnium. Tu enim solus, Domine Deus noster, dominaris cœlestibus et terrestribus; tu Cherubico throno veheris, tu Seraphim rex, Israelque Dominus es; tu solus sanctus, et in sanctis inhabitans. Te igitur exoro solum bonum et propitiabilem, respice me peccatorem et inutilem servum tuum, et purga mentem meam et cor meum a cogitatione prava, et idoneum me redde virtute tui sancti Spiritus, ut indutus gratia sacerdotii, assistam sanctæ tuæ huic mensæ, et consecrem sanctum et immaculatum corpus tuum et pretiosum sanguinem. Ad te enim accedo inclinata cervice mea, et deprecor te, noli faciem tuam a me avertere, neque ejicias ex filiorum tuorum numero: sed dignum effice qui offeram tibi, ego peccator et indignus servus tuus, hæc dona: tu enim es qui offers et offerris (9). . . . . honesta et conducibilia animabus nostris, et pacem mundo a Domino rogemus.

(8) *Εὐχὴ ἣν ποιεῖ ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτὸν τοῦ Χερουβικοῦ ᾀδόμενος* [f. *ᾀδομένου*].

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι, μέγα καὶ φοβερὸν καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίοις δυνάμεσιν· ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν ἄφατον καὶ ἀμετρόν σου φιλανθρωπίαν, ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως γέγονας ἄνθρωπος, καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουργίαν παρέδωκας ἡμῖν, ὡς Δεσπότης τῶν ἁπάντων· σὺ γὰρ μόνος, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δεσπόζεις τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων· ὁ ἐπὶ θρόνου Χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ τῶν Σεραφὶμ Κύριος, καὶ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ· ὁ μόνος ἅγιος, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος· σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον, ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀχρεῖον δοῦλόν σου, καὶ καθάρισόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ ἱκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, ἐνδεδυμένον τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, παραστῆναι τῇ ἁγίᾳ σου ταύτῃ τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα. Σοὶ γὰρ προσέρχομαι κλίνας τὸν ἐμαυτοῦ αὐχένα, καὶ δέομαί σου, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκιμάσῃς με ἐκ παίδων σου· ἀλλ' ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου τὰ δῶρα ταῦτα· σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος..... τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Ut reliquum tempus vitæ nostræ in pace et pœnitentia absolvamus.

Τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι.

Christianum finem vitæ nostræ, doloris et confusionis expertem, pacatum, et bonam defensionem coram tremendo tribunali Christi rogemus.

Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ, καὶ καλὴν ἀπολογίαν τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰτησώμεθα.

Unitatem fidei et communionem Spiritus sancti

Τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ

(8) Tam in liturgia S. Chrysostomi quam S. Gregorii Alexandrina et alibi legitur hæc oratio.

(9) Multa hic desunt et forsan integra charta.

Digitized by Google

ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς, καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

A rogantes, nos ipsos, et alios invicem, et totam vitam nostram Christo Deo committamus.

Ἐκφώνησις (10).

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα ἡμῶν, παῤῥησίας ἀκατακρίτως τολμᾷν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα, καὶ λέγειν·

Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.....

Ἐκφώνησις.

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εἰρήνη πᾶσιν.

Ὁ διάκονος.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ ἱερεὺς κλινόμενος ἐπεύχεται·

Δέσποτα ἡμῶν, Κύριε, ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, τοὺς ὑποκεκλικότας σοι τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς εὐλόγησον, ἁγίασον, φρούρησον, ὀχύρωσον, ἐνδυνάμωσον· ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ ἀπόστησον, παντὶ δὲ ἔργῳ ἀγαθῷ σύναψον, καὶ καταξίωσον ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ἀχράντων τούτων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς Πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν.

Ἐκφώνησις.

Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, καὶ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ ἱερεὺς κλινόμενος ἐπεύχεται.

Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου· καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

Ὁ διάκονος.

Προσεύχωμεν.

Ὁ ἱερεύς.

Τὰ Ἅγια τοῖς ἁγίοις.

Ὁ . . . . . τελειωθείσης, καὶ τῶν ἁγίων λειψάνων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀρθέντων τραπέζης, ἐπεύχεται ὁ ἱερεύς.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων, ἀθανάτων καὶ ἐπουρανίων μυστηρίων, ἃ ἔδωκας ἡμῖν ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἡμῶν, καὶ ἰάσει τῶν..... ἡμῶν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν.

Ἐκφώνησις.

Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν καὶ ἀνυμνεῖν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς

Exclamatio.

Fac etiam nos dignos, Domine noster, ut confidente animo, damnationis immunes, audeamus invocare te cœlestem Patrem dicendo:

Pater noster, qui es in cœlis.....

Exclamatio.

Quoniam tuum est regnum et potestas et gloria, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Pax omnibus.

B

Diaconus.

Capita vestra Domino inclinate.

Sacerdos inclinatus orat:

Dominator noster, Domine, Pater miserationum et Deus totius consolationis, inclinantes tibi sua capita benedicito, sanctificato, custodito, confirmato, roborato; ab omni opere pravo averte, omni autem operi bono apta, et dignos effice sine reprehensione participare his immaculatis et vivificis mysteriis, in remissionem peccatorum in communicationem sancti Spiritus.

Exclamatio.

Gratia et miserationibus et benignitate unigeniti tui Filii, quocum benedictus es, cum sancto et bono C et vivifico Spiritu, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Sacerdos inclinatus orat.

Attende, Domine Jesu Christe, Deus noster, ex habitaculo sancto tuo, et e throno gloriæ regni tui; et veni ad sanctificandum nos, qui superne cum Patre sedes, et hic nobis identidem ades; et dignos nos effice potenti tua manu participare nos tuo immaculato corpori et pretioso sanguini, et per nos omnem populum.

Diaconus.

Oremus.

Sacerdos.

D Sancta sanctis.

. . . . . *Completa, et sanctis fragmentis a sacra mensa ablatis, sacerdos orat.*

Gratias agimus tibi, Domine, Deus noster, in participatione sanctorum et immaculatorum, immortalium et cœlestium mysteriorum, quæ dedisti nobis ad profectum nostrum, et salutem..... nostrorum; omnia enim nobis dedisti.

Exclamatio.

Et da nobis in uno ore et uno corde glorificare et celebrare honorandum et augustum nomen

(10) Habes eadem in S. Basilii liturgia Alexandrina apud Renaudot.

Digitized by Google

tuum, Patris, Filii, et Spiritus sancti, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

Et erit misericordia magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi cum omnibus vobis.

Omnium sanctorum commemorationem facientes, etiam atque etiam in pace Dominum deprecemur.

Ut benignus Deus noster, accipiens ea in sanctum et cœleste et spirituale suum altare, in odorem suavitatis spiritualis, pro eis emittat nobis divinam gratiam et donum Spiritus sancti, deprecemur.

Ut liberemur ab omni angustia, ira, necessitate, Dominum deprecemur.

Sacerdos orat.

Deus noster, Deus salutis, doce nos gratias agere tibi dignas tuis beneficiis, quæ præstitisti et præstas nobis; tu es Deus noster, excipiens hæc dona, purifica nos ab omni macula carnis et spiritus, et doce perficere sanctificationem in timore tuo, ut in puro conscientiæ testimonio nostræ suscipientes partem tuorum horum sacramentorum, uniamur cum sancto corpore et sanguine Christi tui, et recipientes illa digne habeamus Christum inhabitantem in cordibus nostris, et fiamus templum sancti tui Spiritus. Certe, Deus noster, nullum e nobis facias reum tremendorum istorum et cœlestium mysteriorum, neque ægrota anima et corpore esse ob indignam illorum susceptionem; sed da nobis usque ad ultimum nostrum spiritum digne recipere partem sacramentorum tuorum, in viaticum vitæ æternæ, in defensionem propitiabilem coram tremendo tribunali Christi tui; ut et nos cum omnibus sanctis, qui tibi ab æterno placuerunt, fiamus participes æternorum tuorum bonorum, quæ parasti diligentibus te, Domine.

Diaconus

Juva, serva, miserere, et custodi nos, Deus, tua gratia.

Omnem diem perfectam, sanctam, pacificam, et innocentem a Domino deprecemur,

Angelum pacis, fidelem ducem, custodem animarum et corporum,

Indulgentiam et remissionem peccatorum et culparum animarum nostrarum et corporum.

Ipse, Dominator omnium, da fieri nobis communicationem sancti corporis et sanguinis Christi tui, in fidem non erubescentem, charitatem non fucatam, abundantiam sapientiæ, sanitatem animæ et corporis, aversionem omnis contrarii, in observationem præceptorum tuorum, et defensionem propitiabilem ante tremendum tribunal Christi tui.

ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.

Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψοι ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται (11).

Ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, σὺ ἡμᾶς δίδαξον εὐχαριστεῖν σοι ἀξίως τῶν εὐεργεσιῶν σου, ὧν ἐποίησας καὶ ποιεῖς μεθ' ἡμῶν· σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος τὰ δῶρα ταῦτα· καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, καὶ δίδαξον ἐπιτελεῖν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ σου, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑποδεχόμενοι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου, ἑνωθῶμεν τῷ ἁγίῳ σώματι καὶ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ὑποδεξάμενοι αὐτὰ ἀξίως σχῶμεν τὸν Χριστὸν κατοικοῦντα ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ γενώμεθα ναὸς τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Ναὶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ μηδένα ἡμῶν ἔνοχον ποιήσῃς τῶν φρικτῶν σου τούτων καὶ ἐπουρανίων μυστηρίων, μηδὲ ἀσθενῆ ψυχῇ καὶ σώματι ἐκ τοῦ ἀναξίως αὐτῶν μεταλαμβάνειν· ἀλλὰ δὸς ἡμῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς ἀξίως ὑποδέχεσθαι τὴν μερίδα τῶν ἁγιασμάτων σου, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου, εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ σου· ὅπως ἂν καὶ ἡμεῖς μετὰ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, γενώμεθα μέτοχοι τῶν αἰωνίων σου ἀγαθῶν, ὧν ἡτοίμασας τοῖς ἀγαπῶσί σε, Κύριε.

Ὁ διάκονος.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, τῇ σῇ χάριτι.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τῷ Κυρίῳ αἰτησώμεθα,

Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν, ὁδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σώματων,

Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν πλημμελημάτων τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν σωμάτων.

Αὐτὸς, Δέσποτα τῶν ἁπάντων, δὸς γενέσθαι ἡμῖν τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, εἰς πίστιν ἀκαταίσχυντον, εἰς ἀγάπην ἀνυπόκριτον, εἰς πλησμονὴν σοφίας, εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς ἀποτροπὴν παντὸς ἐναντίου, εἰς περιποίησιν τῶν ἐντολῶν σου, εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον τὴν ἐπὶ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ σου.

(11) Est hæc oratio in vulgari lit. S. Basilii et in Alexandrina apud Renaudot.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Ὀρθοὶ μεταλαχόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων καὶ ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, ἀεὶ διαφύλαξον αὐτούς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον αἰτησάμενοι, ἑαυτούς, καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ παραθώμεθα.

Ἐπιφώνησις.

Ὅτι εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν.

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν (12).

Εὐχὴ ὀπισθάμβωνος ἐκφωνουμένη. Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε, Κύριε, καὶ ἁγιάζων τοὺς ἐπὶ σοὶ πεποιθότας, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου φύλαξον· ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θεϊκῇ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Εἰρήνην τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ταῖς Ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου.

Ἐκφώνησις.

Ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν.

Rite participes facti divinorum, sanctorum, immaculatorum, immortalium, cœlestium et vivificorum Christi mysteriorum, gratias agamus Domino.

Juva, serva, miserere, et custodi eos, Deus, tua gratia.

Omnem diem perfectam, sanctam, pacificam et innoxiam expetentes, nos ipsos, et alios invicem, totamque vitam nostram Christo committamus.

Exclamatio.

Quoniam es sanctificatio nostra, et tibi gloriam referimus, Patri et Filio et Spiritui sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.

In pace discedamus.

Dominum deprecemur.

Oratio quæ retro ambonem dicitur. Qui benedicis benedicentibus tibi, Domine, et sanctificas qui in te credunt, salva populum tuum, et benedic hæreditati tuæ. Plenitudinem Ecclesiæ tuæ custodi, sanctifica eos qui decorem domus tuæ diligunt; tu eos vicissim glorifica divina potentia tua, et ne derelinquas nos qui speramus in te. Pacem mundo tuo largire, Ecclesiis tuis, sacerdotibus, regibus nostris, exercitui, et omni populo tuo.

Exclamatio.

Quoniam omne donum bonum, et omne munus perfectum de cœlo descendit a te Patre luminum, et tibi gloriam et gratiarum actionem et adorationem deferimus.

(12) Legitur hæc oratio etiam in vulgari Græca S. Basilii liturgia.

ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ

Σὺν Θεῷ ἀρχόμενον ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι μηνὸς Αὐγούστου.

SYNAXARIUM

Cum Deo incipiens a mense Septembri usque ad mensem Augustum.

(Bibl. Laurentiana. Bandini, cod. Gr. x sæc.)

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.

α'. Ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου, καὶ τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Συμεών.

β'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μάμαντος.

— Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Τῆς Θεοτόκου.

— Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Ἰωάννου καὶ Παύλου.

γ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀνθίμου.

δ'. Τοῦ ἁγίου Βαβύλου.

ε'. Τοῦ προφήτου Ζαχαρίου.

ϛ'. Τοῦ ἁγίου Εὐδοξίου.

ζ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σώζοντος.

MENSIS SEPTEMBER.

1. Initium indictionis, et beati Patris nostri Simeon.

2. Sancti martyris Mamantis.

— Eadem die Deiparæ.

— Eadem die Joannis et Pauli.

3. Sancti sacromartyris Anthimi.

4. Sancti Babylæ.

5. Prophetæ Zachariæ.

6. Sancti Eudoxii.

7. Sancti martyris Sozontis.

Digitized by Google

— In matutino Deiparæ.
— In nocturno Deiparæ.
8. Nativitas Deiparæ.
9. Joachim et Annæ.
10. In adoratione venerandi ligni.
11. In adoratione.
12. In adoratione, et sancti Antonymi.
13. In adoratione.
— Sabbatum ante exaltationem.
— Dominica ante exaltationem.
14. In nocturno exaltationis.
— Sabbatum post exaltationem.
— Dominica post exaltationem.
15. Sexta synodus, et sanctorum martyrum Acacii et Nicetæ.
16. Sanctæ Euphemiæ.
17. Sanctorum martyrum Eulampii, et sociorum ejus.
18. Sanctæ Theodoræ.
19. Sancti martyris Trophimi, et sociorum ejus.
20. Sancti Eustathii, et sociorum ejus.
21. Sancti apostoli Codrati.
22. Sancti martyris Phocæ.
— Eadem die prophetæ Jona.
23. Conceptio Præcursoris.
24. Sanctæ Theclæ.
25. Sanctæ Euphrosynæ, et litaniæ Campi.
26. Depositio sancti Joannis Theologi.
27. Sancti Callistrati.
28. Beati Charitonis.
29. Beati Cyriaci.
30. Sancti Gregorii magnæ Armeniæ.

MENSIS OCTOBER.

1. Sancti apostoli Ananiæ.
— Eadem die sancti Dominini, et Romani.
2. Sancti Cypriani et Justinæ.
3. Sancti Dionysii.
4. Sancti apostoli Jerothei.
5. Sanctæ Charitinæ.
6. Sancti apostoli Thomæ.
7. Sanctorum Sergii et Bacchi.
8. Beatæ Pelagiæ.
9. Sancti apostoli Jacobi Alphæi.
10. Sanctorum martyrum Eulampii et Eulampiæ.
11. Orthodoxia septimæ synodi.
12. Sanctorum Probi et sociorum ejus.
13. Sanctorum Carpi et Patyli.
14. Sanctorum Nazarii et sociorum ejus.
15. Sancti martyris Luciani.
16. Sancti Longini et sociorum ejus.
17. Sanctorum martyrum Isidori et sociorum ejus.
18. Sancti apostoli Lucæ.

A — Εἰς τὸν ὄρθρον τῆς Θεοτόκου.
— Εἰς τὴν παννυχίδα τῆς Θεοτόκου.
η'. Τὸ γενέσιον τῆς Θεοτόκου.
θ'. Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης.
ι'. Εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου ξύλου.
ια'. Εἰς τὴν προσκύνησιν.
ιβ'. Εἰς τὴν προσκύνησιν, καὶ τοῦ ἁγίου Αὐτωνύμου.
ιγ'. Εἰς τὴν προσκύνησιν.
— Σάββατον πρὸ τῆς Ὑψώσεως.
— Κυριακὴ πρὸ τῆς Ὑψώσεως.
ιδ'. Εἰς τὴν παννυχίδα τῆς Ὑψώσεως.
— Σάββατον μετὰ τὴν Ὕψωσιν.
— Κυριακὴ μετὰ τὴν Ὕψωσιν.
ιε'. Ἡ ς' σύνοδος, καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀκα-
B κίου καὶ Νικήτα.
ις'. Τῆς ἁγίας Εὐφημίας.
ιζ'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Εὐλαμπίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιη'. Τῆς ἁγίας Θεοδώρης.
ιθ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τροφίμου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κ'. Τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κα'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Κοδράτου.
κβ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Φωκᾶ.
— Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ.
κγ'. Ἡ σύλληψις τοῦ Προδρόμου.
κδ'. Τῆς ἁγίας Θέκλας.
κε'. Τῆς ὁσίας Εὐφροσύνης, καὶ τῆς λιτῆς τοῦ
C Κάμπου.
κς'. Ἡ μετάστασις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
κζ'. Τοῦ ἁγίου Καλλιστράτου.
κη'. Τοῦ ὁσίου Χαρίτωνος.
κθ'. Τοῦ ὁσίου Κυριακοῦ.
λ'. Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

ΜΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

α'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνανίου.
— Τῇ αὐτῇ. Τοῦ ἁγίου Δομνίνου καὶ Ῥωμανοῦ.
β'. Τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης.
γ'. Τοῦ ἁγίου Διονυσίου.
δ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἱεροθέου.
ε'. Τῆς ἁγίας Χαριτίνης.
D ς'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ.
ζ'. Τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου.
η'. Τῆς ὁσίας Πελαγίας.
θ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ Ἀλφαίου.
ι'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας.
ια'. Ἡ ὀρθοδοξία τῆς ζ' συνόδου.
ιβ'. Τῶν ἁγίων Πρόβου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιγ'. Τῶν ἁγίων Κάρπου, καὶ Πατύλου.
ιδ'. Τῶν ἁγίων Ναζαρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιε'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λουκιανοῦ.
ις'. Τοῦ ἁγίου Λογγίνου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιζ'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἰσιδώρου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιη'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Λουκᾶ.

Digitized by Google

ιθʹ. Τοῦ ἁγίου Μνάσωνος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. A
κʹ. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀρτεμίου.
καʹ. Τοῦ ὁσίου Ἱλαρίωνος.
κβʹ. Τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου.
κγʹ. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοῦ [Ἀδελφοθέου].
κδʹ. Τοῦ ἁγίου Ἀρέθα, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κεʹ. Τῶν ἁγίων Νοταρίων.
κϛʹ. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Δημητρίου.
κζʹ. Τοῦ ἁγίου Ἀρτεμιδώρου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κηʹ. Τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κθʹ. Τοῦ ὁσίου Ἀβραμίου.
λʹ. Τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ πατριάρχου.
λαʹ. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Στάχυος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

19. Sancti Mnesionis et sociorum ejus.
20. Sancti martyris Artemii.
21. Beati Hilarionis.
22. Sancti Abercii.
23. Sancti apostoli Jacobi fratris Dei
24. Sancti Arethæ et sociorum ejus.
25. Sanctorum Notariorum.
26. Sancti martyris Demetrii.
27. Sancti Artemidori et sociorum ejus.
28. Sancti Stephani et sociorum ejus.
29. Beati Arbramii.
30. Sancti Cyriaci patriarchæ.
31. Sancti apostoli Stachii, et sociorum ejus.

ΜΗΝ ΝΟΥΕΜΒΡΙΟΣ. B

αʹ. Τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.
βʹ. Τοῦ ἁγίου Ἀκινδύνου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
γʹ. Τοῦ ἁγίου Ἀκεψιμᾶ, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
δʹ. Τῆς ἁγίας Θεοδότης.
εʹ. Τῶν ἁγίων Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης.
ϛʹ. Τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ.
ζʹ. Τῶν ἁγίων λγʹ μαρτύρων.
ηʹ. Τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.
θʹ. Τοῦ ἁγίου Τιμοθέου, καὶ Μαύρας.
ιʹ. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ὀρέστου.
ιαʹ. Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιβʹ. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.
ιγʹ. Τοῦ Χρυσοστόμου.
ιδʹ. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου. C
ιεʹ. Τῶν ἁγίων ὁμολογητῶν.
ιϛʹ. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθαίου.
ιζʹ. Λείπ.
ιηʹ. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Πλάτωνος καὶ Ῥωμανοῦ.
ιθʹ. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Νεοφύτου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κʹ. Τοῦ ἁγίου Μαξίμου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
καʹ. Τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων.
κβʹ. Τῆς ἁγίας Κικιλίας.
κγʹ. Τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου.
κδʹ. Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ἀκράγαντος.
κεʹ. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Κλήμεντος καὶ Πέτρου.
κϛʹ. Τοῦ ὁσίου Ἀλυπίου.
κζʹ. Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Πέρσου. D
κηʹ. Τοῦ ἁγίου Εἰρηνάρχου.
κθʹ. Τοῦ ὁσίου Θεοδούλου.
λʹ. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου.

MENSIS NOVEMBER.

1. Sanctorum Anargyrorum.
2. Sancti Acindyni et sociorum ejus.
3. Sancti Acepsimæ et sociorum ejus.
4. Sanctæ Theodotæ.
5. Sanctorum Galastionis et Epistemes.
6. Sancti Pauli confessoris.
7. Sanctorum Triginta trium martyrum.
8. Archangeli Michael.
9. Sancti Timothei et Mauræ.
10. Sancti martyris Oresti.
11. Sancti Menæ et sociorum ejus.
12. Sancti Joannis Eleemosynarii.
13. S. Chrysostomi.
14. Sancti apostoli Philippi.
15. Sanctorum confessorum.
16. Sancti apostoli Matthæi.
17. Nullius fit mentio.
18. Sanctorum martyrum Platonis et Romani.
19. Sancti martyris Neophyti et sociorum ejus.
20. Sancti Maximi et sociorum ejus.
21. Sancta sanctorum.
22. Sanctæ Ceciliæ.
23. Sancti Amphilochii.
24. Sancti Gregorii Acragantis.
25. Sanctorum martyrum Clementis et Petri.
26. Beati Alypii.
27. Sancti Jacobi Persæ.
28. Sancti Irenarchi.
29. Beati Theoduli.
30. Sancti apostoli Andreæ.

ΜΗΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.

αʹ. Τοῦ ἁγίου προφήτου Ναούμ.
βʹ. Τοῦ προφήτου Ἀμβακούμ.
γʹ. Τοῦ προφήτου Σοφονίου.
δʹ. Τῆς ἁγίας Βαρβάρας.
εʹ. Τοῦ ὁσίου Σάβα.
ϛʹ. Τοῦ ἁγίου Νικολάου.
ζʹ. Τοῦ ὁσίου Ἀμβροσίου.
ηʹ. Τοῦ ὁσίου Σωφρονίου ἐπισκόπου Κύπρου.
θʹ. Ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας Ἄννης

MENSIS DECEMBER.

1. Sancti prophetæ Nahum.
2. Prophetæ Habacuc.
3. Prophetæ Sophoniæ.
4. Sanctæ Barbaræ.
5. Beati Sabæ.
6. Sancti Nicolai.
7. Beati Ambrosii.
8. Beati Sophronii episcopi Cypri.
9. Conceptio sanctæ Annæ.

Digitized by Google

10. Beati Amphilochii.
11. Beati Daniel Stylitæ.
12. Beati Spyridonis.
13. Sanctorum martyrum Eustratii et sociorum ejus.
14. Sanctorum Philemonis et sociorum ejus.
15. Sancti martyris Eleutherii.
16. Prophetæ Aggæi.
17. Sanctorum trium puerorum et Daniel.
18. Sancti martyris Sebastiani.
19. Sancti Promi et sociorum ejus.
20. Sancti sacromartyris Ignatii.
21. Sanctæ Julianæ.
22. Sanctæ Anastasiæ.
23. Sanctorum Decem in Creta.
— Sabbatum sanctorum Patrum.
— Dominica sanctorum Patrum.
24. In exspectatione nativitatis Christi.
25. In matutino.
— In liturgia.
26. Sanctissimæ Deiparæ.
27. Sancti martyris Stephani.
28. Sanctorum viginti millium, et Stephani junioris.
— Sabbatum post Christi nativitatem.
— Dominica post Christi nativitatem.
29. Sanctorum parvulorum.
30. Beati Marcelli.
31. Sancti Irenæi.

MENSIS JANUARIUS.

1. In Circumcisione, et sancti Basilii.
2. Sancti Silvestri.
3. Sancti martyris Gordii.
4. Sancti martyris Zosimi.
— Sabbatum ante luces.
— Dominica ante luces.
5. In exspectatione lucium.
6. In matutino.
— In liturgia.
7. S. Præcursoris.
— Sabbatum post luces.
— Dominica post luces.
8. Sancti Hippolyti Romæ.
9. Sancti martyris Polyeucti.
10. Sancti Gregorii Nysseni.
11. Beati Theodosii.
12. Beati Stephani.
13. Sancti Ermyli et Stratonicis.
14. Sanctorum Abbatum in Raitho.
15. Beati Joannis mendici.
16. Venerandæ catenæ sancti Petri.
17. Sancti Antonii.
18. Sancti Athanasii, et Cyrilli.
19. Beati Macarii.
20. Beati Euthymii.
21. Sancti martyris Neophyti.
22. Sancti Timothei.
23. Sanctorum martyrum Clementis et Agathangeli.

A ι'. Τοῦ ὁσίου Ἀμφιλοχίου.
ια'. Τοῦ ὁσίου Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου.
ιβ'. Τοῦ ὁσίου Σπυρίδωνος.
ιγ'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Εὐστρατίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιδ'. Τῶν ἁγίων Φιλήμονος, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιε'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἐλευθερίου.
ις'. Τοῦ προφήτου Ἀγγαίου.
ιζ'. Τῶν ἁγίων γ' παίδων, καὶ Δανιήλ.
ιη'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Σεβαστιανοῦ.
ιθ'. Τοῦ ἁγίου Πρόμου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἰγνατίου.
κα'. Τῆς ἁγίας Ἰουλιανῆς.
κβ'. Τῆς ἁγίας Ἀναστασίας.
κγ'. Τῶν ἁγίων ι' τῶν ἐν Κρήτῃ.
B — Σάββατον τῶν ἁγίων Πατέρων.
— Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πατέρων.
κδ'. Εἰς τὴν παραμονὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.
κε'. Εἰς τὸν ὄρθρον.
— Εἰς τὴν λειτουργίαν.
κς'. Τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.
κζ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Στεφάνου.
κη'. Τῶν ἁγίων δισμυρίων, καὶ Στεφάνου τοῦ νέου.
— Σάββατον μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν.
— Κυριακὴ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν.
κθ'. Τῶν ἁγίων νηπίων.
λ'. Τοῦ ὁσίου Μαρκέλλου.
λα'. Τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου.

C ΜΗΝ ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΟΣ.

α'. Εἰς τὴν περιτομὴν, καὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου.
β'. Τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου.
γ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γορδίου.
δ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ζωσίμου.
— Σάββατον πρὸ τῶν Φώτων.
— Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων.
ε'. Εἰς τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων.
ς'. Εἰς τὸν ὄρθρον.
— Εἰς τὴν λειτουργίαν.
ζ'. Τοῦ Προδρόμου.
— Σάββατον μετὰ τὰ Φῶτα.
— Κυριακὴ μετὰ τὰ Φῶτα.
η'. Τοῦ ἁγίου Ἱππολύτου Ῥώμης.
θ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πολυεύκτου.
D ι'. Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης.
ια'. Τοῦ ὁσίου Θεοδοσίου.
ιβ'. Τοῦ ὁσίου Στεφάνου.
ιγ'. Τοῦ ἁγίου Ἑρμύλου, καὶ Στρατονίκους.
ιδ'. Τῶν ἁγίων Ἀββάδων τῶν ἐν τῇ Ῥαϊθῷ.
ιε'. Τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ πτωχοῦ.
ις'. Τῆς τιμίας ἁλύσεως τοῦ ἁγίου Πέτρου.
ιζ'. Τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου.
ιη'. Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου.
ιθ'. Τοῦ ὁσίου Μακαρίου.
κ'. Τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου.
κα'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Νεοφύτου.
κβ'. Τοῦ ἁγίου Τιμοθέου.
κγ'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Κλήμεντος καὶ Ἀγαθαγγέλου.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

κδ'. Τῆς ὁσίας Ξένης. A
κε'. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.
κς'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀστερίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κζ'. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Χρυσοστόμου.
κη'. Τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ.
κθ'. Τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου.
λ'. Τοῦ ὁσίου Ξενοφῶντος.
λα'. Τοῦ ἁγίου Κύρου καὶ Ἰωάννου.

ΜΗΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

α'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τρύφωνος
β'. Εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ ὄρθρου.
— Εἰς τὴν λειτουργίαν.
γ'. Τοῦ δικαίου Συμεών.
δ'. Τοῦ ὁσίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου. B
ε'. Τῆς ἁγίας Ἀγάθης.
ς'. Λείπ.
ζ'. Τοῦ ἁγίου Παρθενίου.
η'. Λείπ.
θ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Νικηφόρου.
ι'. Τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους.
ια'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βλασίου.
ιβ'. Τοῦ ἁγίου Μελετίου.
ιγ'. Τοῦ ὁσίου Μαρτινιανοῦ.
ιδ'. Τοῦ ὁσίου Αὐξεντίου.
ιε'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ὀνησίμου.
ις'. Τοῦ ἁγίου Παμφίλου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιζ'. Τῆς ὁσίας Μαριάμνης.
ιη'. Τοῦ ὁσίου Λέοντος πάπα Ῥώμης.
ιθ'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Μαξίμου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. C
κ'. Τοῦ ὁσίου Παφνουτίου.
κα'. Τοῦ ὁσίου Τιμοθέου.
κβ'. Τοῦ ἁγίου Θωμᾶ πατριάρχου.
κγ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πολυκάρπου.
κδ'. Ἡ εὕρεσις τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
κε'. Τοῦ ἁγίου Ταρασίου πατριάρχου.
κς'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Παπίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
κζ'. Τοῦ ἁγίου Πορφυρίου.
κη'. Τοῦ ὁσίου καὶ ὁμολογητοῦ Βασιλείου.

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ.

α'. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐδοκίας.
β'. Λείπ. D
γ'. Τοῦ ἁγίου Βασιλίσκου.
δ'. Τοῦ ὁσίου Ἡσυχίου.
ε'. Τοῦ ἁγίου Κόνωνος.
ς'. Τῶν ἁγίων μβ' μαρτύρων.
ζ'. Τῶν ἁγίων ζ' τῶν ἐν Χερσῶνι ἐπισκόπων.
η'. Τοῦ ὁσίου Θεοφυλάκτου.
θ'. Τῶν ἁγίων μ'.
ι'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Κοδράτου.
ια'. Τοῦ ἁγίου Σωφρονίου πατριάρχου.
ιβ'. Τοῦ ἁγίου Θεοφάνους.
ιγ'. Τοῦ ἁγίου Σαβίνου.
ιδ'. Λείπ.

24. Beatæ Xenæ.
25. Gregorii Theologi.
26. Sanctorum martyrum Asterii et sociorum ejus.
27. Reditus Chrysostomi.
28. Beati Ephraim.
29. Sancti Ignatii.
30. Beati Xenophontis.
31. Sancti Cyri et Joannis.

MENSIS FEBRUARIUS.

1. Sancti martyris Tryphonis.
2. In occursu matutini.
— In liturgia.
3. Justi Simeon.
4. Beati Isidori Pelusiotæ.
5. Sanctæ Agathæ.
6. Nullius fit mentio.
7. Sancti Parthenii.
8. Nullius fit mentio.
9. Sancti martyris Nicephori.
10. Sancti Charalampii.
11. Sancti sacromatyris Blasii.
12. Sancti Meletii.
13. Beati Martiniani.
14. Beati Auxentii.
15. Sancti apostoli Onesimi.
16. Sancti Pamphili, et sociorum ejus.
17. Beatæ Mariannæ.
18. Beati Leonis papæ Romani.
19. Sanctorum martyrum Maximi et sociorum ejus.
20. Beati Paphnutii.
21. Beati Timothei.
22. Sancti Thomæ patriarchæ.
23. Sancti sacromartyris Polycarpi.
24. Inventio capitis Præcursoris.
25. Sancti Tarasii patriarchæ.
26. Sancti martyris Papii et sociorum ejus.
27. Sancti Porphyrii.
28. Beati confessoris Basilii.

MENSIS MARTIUS.

1. Sanctæ martyris Eudoxiæ.
2. Nullius fit mentio.
3. Sancti Basilisci.
4. Beati Hesychii.
5. Sancti Cononis.
6. Sanctorum duorum et quadraginta martyrum.
7. Sanctorum septem in Chersone episcoporum.
8. Beati Theophylacti.
9. Sanctorum Quadraginta.
10. Sancti martyris Codrati.
11. Sancti Sophronii patriarchæ.
12. Sancti Theophanis.
13. Sancti Sabini.
14. Nulla mentio.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

15. Terræ motus.
16. Nulla mentio.
17. Hominis Dei Alexii.
18. Sancti Cyrilli Jerosolymitani.
19. Sanctorum Chryranti et Dariæ.
20. Nulla mentio.
21. Nulla mentio.
22. Sancti sacromartyris Basilii.
23. Nulla mentio.
24. Nulla mentio.
25. Annuntiatio Deiparæ.
— In liturgia.
26. Nulla mentio.
27. Sanctæ Matronæ.
28. Nulla mentio.
29. Nulla mentio.
30. Sancti Joannis Climaci.
31. Nulla mentio.

MENSIS APRILIS.

1. Beatæ Mariæ.
2. Sanctorum Amphiani et Edesii.
3. Nulla mentio.
4. Sancti Theoduli et sociorum ejus.
5. Nulla mentio.
6. Sancti Eutychii patriarchæ.
7. Sancti Rufini.
8. Sanctorum apostolorum Rufi et sociorum ejus.
9. Nulla mentio.
10. Sancti martyris Terentii.
11. Sancti Antipæ.
12. Nulla mentio.
13. Nulla mentio.
14. Nulla mentio.
15. Nulla mentio.
16. Sanctæ Agapes, et sociarum ejus.
17. Nulla mentio.
18. Sancti Jacobi.
19. Nulla mentio.
20. Nulla mentio.
21. Nulla mentio.
22. Beati Theodori Siceoti.
23. Sancti martyris Georgii.
24. Nulla mentio.
25. Sancti apostoli Marci.
26. Sancti sacromartyris Basilii.
27. Nulla mentio.
28. Nulla mentio.
29. Sancti Simeon cognati Domini.
30. Sancti Jacobi fratris Dei.

MENSIS MAIUS.

1. Sancti prophetæ Jeremiæ.
2. Sancti Athanasii.
3. Sancti martyris Timothei.
4. Nulla mentio.
5. Nulla mentio.
6. Justi Job.
7. Nulla mentio.

A ιε'. Τοῦ σεισμοῦ.
ις'. Λείπ.
ιζ'. Τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ Ἀλεξίου.
ιη'. Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολυμιτάνου.
ιθ'. Τῶν ἁγίων Χρυσάνθου καὶ Δαρείας.
κ'. Λείπ.
κα'. Λείπ.
κβ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βασιλείου.
κγ'. Λείπ.
κδ'. Λείπ.
κε'. Ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.
εἰς τὴν λειτουργίαν.
κς'. Λείπ.
κζ'. Τῆς ἁγίας Ματρώνας.
κη'. Λείπ.
B κθ'. Λείπ.
λ'. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος.
λα'. Λείπ.

ΜΗΝ ΑΠΡΙΛΛΙΟΣ.

α'. Τῆς ὁσίας Μαρίας.
β'. Τῶν ἁγίων Ἀμφιανοῦ, καὶ Ἐδεσίου.
γ'. Λείπ.
δ'. Τοῦ ἁγίου Θεοδούλου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ε'. Λείπ.
ς'. Τοῦ ἁγίου Εὐτυχίου πατριάρχου.
ζ'. Τοῦ ἁγίου Ῥουφίνου.
η'. Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ῥούφου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
θ'. Λείπ.
C ι'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τερεντίου.
ια'. Τοῦ ἁγίου Ἀντίπα.
ιβ'. Λείπ.
ιγ'. Λείπ.
ιδ'. Λείπ.
ιε'. Λείπ.
ις'. Τῆς ἁγίας Ἀγάπης, καὶ τῶν σὺν αὐτῇ.
ιζ'. Λείπ.
ιη'. Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.
ιθ'. Λείπ.
κ'. Λείπ.
κα'. Λείπ.
κβ'. Τοῦ ὁσίου Θεοδώρου Σικεώτου.
κγ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γεωργίου.
D κδ'. Λείπ.
κε'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Μάρκου.
κς'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βασιλείου.
κζ'. Λείπ.
κη'. Λείπ.
κθ'. Τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ συγγενοῦς τοῦ Κυρίου.
λ'. Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοῦ.

ΜΗΝ ΜΑΙΟΣ.

α. Τοῦ ἁγίου προφήτου Ἱερεμίου.
β'. Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.
γ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τιμοθέου.
δ'. Λείπ.
ε'. Λείπ.
ς'. Τοῦ δικαίου Ἰὼβ
ζ'. Λείπ.

Digitized by Google
Распознавание текста АБК/FR

η'. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.
— Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μάρτυρος Ἀκακίου.
θ'. Τοῦ προφήτου Ἡσαΐου.
— Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χριστοφόρου.
ι'. Τοῦ ἀποστόλου Σίμωνος.
ια'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μωκίου.
ιβ'. Τοῦ ὁσίου Ἐπιφανίου καὶ Γερμανοῦ.
ιγ'. Λείπ.
ιδ'. Τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου, καὶ Παχωμίου.
ιε'. Λείπ.
ις'. Τοῦ ἁγίου προφήτου Ζαχαρίου.
ιζ'. Λείπ.
ιη'. Λείπ.
ιθ'. Τοῦ ἁγίου Πατρικίου.
κ'. Τοῦ ἁγίου Θαλελαίου.
κα'. Τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου, καὶ Ἑλένης.
κβ'. Τοῦ ἁγίου Βασιλίσκου.
κγ'. Λείπ.
κδ'. Τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους.
κε'. Λείπ.
κς'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰούδα.
κζ'. Λείπ.
κη'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἐλαδίου.
κθ'. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Θεοδοσίας.
λ'. Λείπ.
λα'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρονίκου.

ΜΗΝ ΙΟΥΝΙΟΣ.

α'. Τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου.
β'. Τοῦ ἁγίου Νικηφόρου πατριάρχου.
γ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λουκιανοῦ.
δ'. Τοῦ ἁγίου Μητροφάνους.
ε'. Λείπ.
ς'. Τοῦ ἁγίου Δωροθέου.
ζ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδότου.
η'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδώρου Εὐχαΐτου.
θ'. Λείπ.
ι'. Λείπ.
ια'. Τῶν ἀποστόλων Βαρθολομαίου, καὶ Βαρνάβα.
ιβ'. Τοῦ ὁσίου Ὀνουφρίου.
ιγ'. Τῆς ἁγίας Ἀκυλίνης.
ιδ'. Τοῦ ἁγίου προφήτου Ἐλισσαίου.
ιε'. Λείπ.
ις'. Τοῦ ἁγίου Τύχωνος.
ιζ'. Τοῦ ἁγίου Μανουὴλ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
ιη'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λεοντίου.
ιθ'. Τοῦ ἁγίου Ζωσίμου.
κ'. Λείπ.
κα'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰουλιανοῦ.
κβ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Εὐσεβίου.
κγ'. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἀγριππίνας.
κδ'. Τὸ γενέσιον τοῦ Προδρόμου.
κε'. Τῆς ἁγίας Φεβρωνίας.
κς'. Τοῦ ὁσίου Σαμψών.
κζ'. Λείπ.
κη'. Τοῦ ἁγίου Κύρου καὶ Ἰωάννου.
κθ'. Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.
λ'. Τῶν ιβ' ἀποστόλων.

A 8. Sancti Joannis Theologi.
— Eadem die, martyris Acacii.
9. Prophetæ Isaiæ.
— Eadem die, sancti martyris Christophori.
10. Apostoli Simonis.
11. Sancti martyris Mocii.
12. Beati Epiphanii et Germani.
13. Nulla mentio.
14. Sancti Isidori et Pachomii.
15. Nulla mentio.
16. Sancti prophetæ Zachariæ.
17. Nulla mentio.
18. Nulla mentio.
19. Sancti Patricii.
B 20. Sancti Thalelæi.
21. Sanctorum Constantini et Helenes.
22. Sancti Basilisci.
23. Nulla mentio.
24. Beati Simeon mirabilis montis.
25. Nulla mentio.
26. Sancti apostoli Judæ.
27. Nulla mentio.
28. Sancti martyris Eladii.
29. Sanctæ martyris Theodosiæ.
30. Nulla mentio.
31. Sancti apostoli Andronici.

MENSIS JUNIUS.

1. Sancti Justini.
C 2. Sancti Nicephori patriarchæ.
3. Sancti martyris Luciani
4. Sancti Metrophanis.
5. Nulla mentio.
6. Sancti Dorothei.
7. Sancti martyris Theodoti.
8. Sancti martyris Theodori Euchaitæ
9. Nulla mentio.
10. Nulla mentio.
11. Apostolorum Bartholomæi et Barnabæ.
12. Beati Onuphrii.
13. Sanctæ Acylinæ.
14. Sancti prophetæ Elisæi.
15. Nulla mentio.
D 16. Sancti Tychonis.
17. Sancti Manuel et sociorum ejus.
18. Sancti martyris Leontii.
19. Sancti Zosimi.
20. Nulla mentio.
21. Sancti martyris Juliani.
22. Sancti martyris Eusebii.
23. Sanctæ martyris Agrippinæ.
24. Nativitas præcursoris.
25. Sanctæ Febroniæ.
26. Beati Samson.
27. Nulla mentio.
28. Sancti Cyri et Joannis
29. Sanctorum apostolorum Petri et Pauli.
30. Duodecim apostolorum

Digitized by Google

MENSIS JULIUS.

1. Sanctorum anargyrorum.
2. Venerandæ vestis.
3. Nulla mentio.
4. Beati Andreæ Cretensis.
5. Sancti apostoli Fortunati.
6. Nulla mentio.
7. Nulla mentio.
8. Sancti martyris Procopii.
9. Sancti Pancratii.
10. Sanctorum quinque et quadraginta martyrum.
11. Sanctæ martyris Euphemiæ.
12. Nulla mentio.
13. Nulla mentio.
14. Sanctorum apostolorum Aquilæ et Si.....
15. Sancti Ciryci et Julittæ.
16. Sancti martyris Athenogenis.
17. Sanctæ martyris Marinæ.
18. Sancti Æmiliani.
19. Beati Dii et Marinæ.
20. Sancti Eliæ.
21. Sancti Simeon Sali.
22. Sancti martyris Phocæ.
23. Sancti martyris Trophimi.
24. Sanctæ martyris Christinæ.
25. Nulla mentio.
26. Sancti Panteleemonis.
27. Apostolorum Procori et Nicanoris.
28. Sancti martyris Callinici.
29. Sanctorum Silæ et Sylvani.
30. Nulla mentio.

ΜΗΝ ΙΟΥΛΙΟΣ.

A α'. Τῶν ἁγίων ἀναργύρων.
β'. Τῆς τιμίας ἐσθῆτος.
γ'. Λείπ.
δ'. Τοῦ ὁσίου Ἀνδρέου Κρήτης.
ε'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φουρτουνάτου.
ς'. Λείπ.
ζ'. Λείπ.
η'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου.
θ'. Τοῦ ἁγίου Παγκρατίου.
ι'. Τῶν ἁγίων με' μαρτύρων.
ια. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας.
ιβ'. Λείπ.
ιγ'. Λείπ.
B ιδ'. Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἀκύλα καὶ Σι... (*Superscripta littera* μ.)
ιε'. Τοῦ ἁγίου Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης.
ις'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀθηνογένους.
ιζ'. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Μαρίνας.
ιη'. Τοῦ ἁγίου Αἰμελιανοῦ.
ιθ'. Τοῦ ὁσίου Δίου καὶ Μαρίνας.
κ'. Τοῦ ἁγίου Ἠλίου.
κα'. Τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Σαλοῦ.
κβ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Φωκᾶ.
κγ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Τροφίμου.
κδ'. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Χριστίνης.
κε'. Ἡ κοίμησις τῆς ἁγίας Ἄννης.
κς'. Λείπ.
κζ'. Τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.
C κη'. Τῶν ἀποστόλων Προκόρου καὶ Νικάνορος.
κθ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Καλλινίκου.
λ'. Τῶν ἁγίων Σίλα καὶ Σιλουανοῦ.
λα'. Λείπ.

MENSIS AUGUSTUS.

1. Machabæorum.
2. Sancti protomartyris Stephani.
— Eadem die, sanctorum septem puerorum Ephesi.
3. Beati patris nostri Dalmati.
4. Sanctæ martyris Eudociæ
5. Sancti Eusignii.
6. Transfiguratio in matutino. In liturgia.
7. Nulla mentio.
8. Sancti Æmiliani.
9. Sancti apostoli Matthiæ.
10. Sancti Laurentii.
11. Nulla mentio.
12. Sanctorum Photii et Aniceti.
13. Beati Maximi.
14. Nulla mentio.
15. Sanctissimæ Virginis, in matutino. In liturgia.
16. Sancti Diomedis.
17. Sancti Myronis.
18. Sancti Flori et Lauri.
19. Sancti martyris Andreæ.

ΜΗΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

α'. Τῶν Μακκαβαίων.
β'. Τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου.
— Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων ἑπτὰ παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ.
γ'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Δαλμάτου.
δ'. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐδοκίας.
ε'. Τοῦ ἁγίου Εὐσιγνίου.
ς'. Ἡ μεταμόρφωσις εἰς τὸν ὄρθρον. Εἰς τὴν λειτουργίαν.
D ζ'. Λείπ.
η'. Τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ.
θ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ματθία.
ι'. Τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου.
ια'. Λείπ.
ιβ'. Τῶν ἁγίων Φωτίου καὶ Ἀνικήτου.
ιγ'. Τοῦ ὁσίου Μαξίμου.
ιδ'. Λείπ.
ιε'. Τῆς παναγίας, εἰς ὄρθρον. Εἰς τὴν λειτουργίαν.
ις'. Τοῦ ἁγίου Διομήδους.
ιζ'. Τοῦ ἁγίου Μύρωνος.
ιη'. Τοῦ ἁγίου Φλόρου καὶ Λαύρου.
ιθ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀνδρέου.

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

κ'. Τοῦ ἁγίου Θαδδαίου. A
κα'. Τοῦ ἁγίου Λουκίου.
κβ'. Τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου.
κγ'. Λείπ.
κδ'. Λείπ.
κε'. Ἀποστόλου Τίτου.
κς'. Μάρτυρος Ἀνδρονίκου.
κζ'. Τοῦ ὁσίου Ποιμένος.
κη'. Τοῦ ἁγίου Μωϋσῆ.
κθ'. Ἡ ἀποτομὴ τοῦ Προδρόμου.
λ'. Λείπ.
λα'. Τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

20. Sancti Thaddæi.
21. Sancti Lucii.
22. Sancti Agathonici.
23. Nulla mentio.
24. Nulla mentio.
25. Apostoli Titi.
26. Martyris Andronici.
27. Beati Pastoris.
28. Sancti Moysis.
29. Decollatio Præcursoris.
30. Nulla mentio.
31. Venerandæ zonæ sanctissimæ Deiparæ.

ALIUD SYNAXARIUM.

(BANDINI ibid. p. 154, ex cod. sæculi XII.)

Ἀρχὴ τοῦ Μηνολογίου, ἤτοι τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν. B

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.

α'. Ἀρχὴ τῆς ἰνδίκτου, καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ Στυλίτου.

β'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μάμαντος, καὶ τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

γ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀνθίμου.

δ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Βαβύλα.

ε'. Τοῦ ἁγίου προφήτου Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς τοῦ Προδρόμου.

ς'. Τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ἐν ταῖς Χώναις τῆς Φρυγίας.

η'. Τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

θ'. Τῶν ἁγίων καὶ δικαίων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης C
Σάββατον πρὸ τῆς ὑψώσεως.

Κυριακὴ πρὸ τῆς ὑψώσεως.

ιγ'. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως.

ιδ'. Ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ,
Σάββατον μετὰ τὴν ὕψωσιν.

Κυριακὴ μετὰ τὴν ὕψωσιν.

ιε'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Νικήτα.

ις'. Τῆς ἁγίας μαγαλομάρτυρος Εὐφημίας.

κ'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Εὐσταθίου.

κγ'. Ἡ σύλληψις τοῦ τιμίου Προδρόμου.

κδ'. Τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης.

κς'. Ἡ μετάστασις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

κη'. Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ D
Χαρίτωνος.

λ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας.

ΜΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ.

α'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνανίου, καὶ τοῦ ὁσίου Ῥωμανοῦ.

β'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης.

Initium Kalendarii sive festorum dierum.

MENSIS SEPTEMBRIS.

1. Initium indictionis, et commemoratio beati patris nostri Symeonis Stylitæ.

2. Sancti martyris Mamantis, et beati Joannis Jejunatoris.

3. Sancti sacromartyris Anthimi.

4. Sancti sacromartyris Babylæ.

5. Sancti prophetæ Zachariæ patris Præcursoris.

6. Exercitus ducis Michael Chonis Phrygiæ.

8. Nativitas sanctissimæ Deiparæ.

9. Sanctorum et justorum Joacim et Annæ.
Sabbatum ante exaltationem.

Dominica ante exaltationem.

13. Dedicatio templi sanctæ Christi Dei nostri resurrectionis.

14. Exaltatio venerandæ et vitiferæ crucis, Sabbatum post Exaltationem.

Dominica post Exaltationem.

15. Sancti magni martyris Nicetæ.

16. Sanctæ magnæ martyris Euphemiæ.

20. Sancti magni martyris Eustathii.

23. Conceptio venerandi Præcursoris.

24. Sanctæ protomartyris Theclæ.

26. Transitus sancti Joannis Theologi.

28. Beati Patris nostri et confessoris Charitonis.

30. Sancti sacromartyris Gregorii magnæ Armeniæ.

MENSIS OCTOBER.

1. Sancti apostoli Ananii, et beati Romani.

2. Sancti sacromartyris Cypriani et Justinæ.

Digitized by Google

3. Sancti sacromartyris Dionysii Areopagitæ.	A γ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.
6. Sancti apostoli Thomæ.	ς'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ.
7. Sanctorum martyrum Sergii et Bacchi.	ζ'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου.
16. Sancti martyris Longini centurionis.	ις'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου.
18. Sancti apostoli et evangelistæ Lucæ.	ιη'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ.
20. Sancti magni martyris Artemii.	κ'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου.
21. Beati patris nostri Hilarionis magni	κα'. Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἱλαρίωνος τοῦ μεγάλου.
22. Sancti patris nostri Abercii.	κβ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀβερκίου.
23. Sancti apostoli Jacobi fratris Dei.	κγ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ Θέου [Ἀδελφοθέου].
24. Sancti martyris Arethæ et sociorum ejus.	κδ'. Τοῦ ἁγίου μαρτυρος Ἀρέθα, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
25. Sanctorum martyrum notariorum Marciani et Martyrii.	B κε'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων νοταρίων Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου.
26. Sancti magni martyris Demetrii, et commemoratio magni terræ motus.	κς'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, καὶ ἀνάμνησις τοῦ μεγάλου σεισμοῦ.
MENSIS NOVEMBER.	**ΜΗΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ.**
1. Sanctorum anargyrorum Cosmæ et Damiani.	α'. Τῶν ἁγίων ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.
2. Sanctorum martyrum Acindyni, et sociorum ejus.	β'. Τῶν ἁγίων μαρτύρων Ἀκινδύνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
6. Sancti Pauli confessoris.	ς'. Τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ.
8. Congregatio incorporalium.	η'. Ἡ σύναξις τῶν ἀσωμάτων.
12. Sancti patris nostri Joannis Eleemosynarii.	ιβ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος.
13. Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi.	ιγ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
14. Sancti apostoli Philippi,	C ιδ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου.
16. Sancti apostoli et evangelistæ Matthæi.	ις'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου.
17. Sancti patris nostri Gregorii Thaumaturgi.	ιζ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.
21. Præsentatio sanctissimæ Deiparæ.	κα'. Ἡ εἴσοδος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.
25. Sanctorum sacromartyrum Clementis Romani, et Petri Alexandrini.	κε'. Τῶν ἁγίων ἱερομαρτύρων Κλήμεντος Ῥώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
27. Sancti magni martyris Jacobi Persæ.	κζ'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἰακώβου τοῦ Πέρσου.
28. Sancti sacromartyris Stephani Junioris.	κη'. Τοῦ ἁγίου ὁσιομάρτυρος Στεφάνου τοῦ Νέου.
30. Sancti apostoli et primi vocati Andreæ.	λ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου.
MENSIS DECEMBER.	**ΜΗΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.**
4. Sanctæ magnæ martyris Barbaræ.	D δ'. Τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας.
5. Beati patris nostri Sabæ.	ε'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα.
6. Sancti patris nostri Nicolai.	ς'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου.
9. Conceptio sanctæ Annæ.	θ'. Ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας Ἄννης.
12. Sancti patris nostris Spyridonis.	ιβ'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος.
13. Sanctorum magnorum martyrum Eustratii et sociorum ejus.	ιγ'. Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
17. Sanctorum trium puerorum et Daniel prophetæ.	ιζ'. Τῶν ἁγίων τριῶν παίδων καὶ Δανιὴλ τοῦ προφήτου.
20. Sancti sacromartyris Ignatii Theophori.	κ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου.
Dominica sanctorum patrum.	Κυριακὴ τῶν ἁγίων προπάτρων.
Sabbatum ante Christi nativitatem.	Σάββατον πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.
Dominica ante Christi nativitatem.	Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.
24. In exspectatione nativitatis Christi.	κδ'. Τῇ παραμονῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.
25. Christi nativitas.	κε'. Ἡ Χριστοῦ γέννησις.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

A

κς'. Ἡ σύναξις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

κζ'. Τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. Σάββατον μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

Κυριακὴ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν.

κθ'. Τῶν ἁγίων νηπίων.

λα'. Τῆς ὁσίας Μελάνης τῆς Ῥωμαίας.

ΜΗΝ ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΟΣ.

α'. Ἡ κατὰ σάρκα περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου.

β'. Τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου πάπα Ῥώμης.

γ'. Ἡ σύναξις τῶν ἁγίων ο' ἀποστόλων.

Σάββατον πρὸ τῶν Φώτων.

Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων.

B

ε'. Τῇ παραμονῇ τῶν Φώτων.

ς'. Τὰ ἅγια Θεοφάνια.

θ'. Τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πολυεύκτου.

ι'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

ια'. Τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου.

ιε'. Τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ καλυβίτου.

ις'. Ἡ προσκύνησις τῆς τιμίας ἁλύσεως τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου.

ιζ'. Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου.

ιη'. Τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου.

κ'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου.

C

κα'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.

κγ'. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κλήμεντος καὶ Ἀγαθαγγέλου.

κε'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

κζ'. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

λα'. Τῶν ἁγίων ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου.

ΜΗΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ.

α'. Τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Τρύφωνος.

β'. Ἡ ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

γ'. Τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Συμεὼν τοῦ θεοδόχου.

D

η'. Τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου.

ιζ'. Τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.

κδ'. Ἡ εὕρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ.

θ'. Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων μ' τῶν ἐν Σεβαστείᾳ.

κε'. Ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

ΜΗΝ ΑΠΡΙΛΛΙΟΣ.

α'. Τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.

κβ'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.

26. Congregatio sanctissimæ Deiparæ.

27. Sancti protomartyris Stephani.

Sabbatum post Christi nativitatem.

Dominica post Christi nativitatem.

29. Sanctorum parvulorum.

31. Beatæ Melaniæ Romanæ.

MENSIS JANUARIUS.

1. Circumcisio secundum carnem Domini nostri Jesu Christi, et commemoratio sancti patris nostri Basilii magni.

2. Sancti Sylvestri papæ Romani.

3. Congregatio sanctorum septuaginta apostolorum.

Sabbatum ante Luces.

Dominica ante Luces.

5. In exspectatione Lucium.

6. Sancta Dei manifestatio.

9. Sancti martyris Polyeucti.

10. Sancti patris nostri Gregorii Nysseni.

11. Sancti Theodosii cœnobiarchæ.

15. Beati Joannis calybitæ.

16. Adoratio venerandæ catenæ sancti Petri apostoli.

17. Beati et theophori patris nostri Antonii magni.

18. Sanctorum nostrorum patrum Athanasii et Cyrilli.

20. Beati patris nostris Euthymii magni.

21. Beati patris nostri Maximi confessoris.

23. Sancti sacromartyris Clementis et Agathangeli.

25. Sancti patris nostri Gregorii Theologi.

27. Translatio reliquiarum sancti Joannis Chrysostomi.

31. Sanctorum anargyrorum Cyri et Joannis.

MENSIS FEBRUARIUS.

1. Sancti magni martyris Tryphonis.

2. Præsentatio Domini nostri Jesu Christi.

3. Sancti et justi Simeonis qui Deum accepit.

8. Sancti magni martyris Theodori exercitus præfecti.

17. Sancti magni martyris Theodori Teronis.

24. Inventio venerandi capitis Præcursoris.

MENSIS MARTIUS.

9. Sanctorum magnorum martyrum quadraginta in Sebastia.

25. Annuntiatio sanctissimæ Deiparæ.

MENSIS APRILIS.

1. Beatæ Mariæ Ægyptiacæ.

22. Beati patris nostri Theodori Syceotæ.

Digitized by Google

23. Sancti magni martyris Georgii.
30. Sancti apostoli Jacobi.

MENSIS MAIUS.

2. Sancti patris nostri Athanasii magni.

8. Sancti apostoli et evangelistæ Joannis theologi.

21 Sanctorum imperatorum et pariter apostolorum Constantini et Helenes.

24. Beati Simeonis in monte mirabili.

25. Inventio venerandi capitis Præcursoris.

MENSIS JUNIUS.

8. Sancti magni martyris Theodori exercitus præfecti.

19. Sanctorum apostolorum Bartholomæi et Barnabæ.

24. Nativitas Præcursoris.

27. Beati patris nostri Samson hospitalarii.

28. Translatio reliquiarum sanctorum Cyri et Joannis.

29. Sanctorum et principum apostolorum Petri et Pauli.

30. Congregatio sanctorum duodecim apostolorum.

MENSIS JULIUS.

1. Sanctorum anargyrorum Cosmæ et Damiani.

2. Depositio venerandæ vestis sanctissimæ Deiparæ.

8. Sancti magni martyris Procopii.

11. Sanctæ magnæ martyris Euphemiæ.

15. Sanctorum magnorum martyrum Ciryci et Julittæ.

16. Sanctorum patrum qui in sex synodis adfuerunt.

17. Sanctæ magnæ martyris Marinæ.

20. Sancti et gloriosi prophetæ Eliæ.

22. Sanctæ Mariæ Magdalenæ.

25. Sanctæ Annæ matris Deiparæ.

26. Sancti magni martyris Panteleemonis.

30. Sancti et justi Eudocimi.

MENSIS AUGUSTUS.

1. Sanctorum Machabæorum.

2. Translatio reliquiarum sancti protomartyris Stephani.

6. Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi.

15. Dormitio sanctissimæ Deiparæ.

16. Translatio sancti Mandelii.

24. Sanctorum apostolorum Bartholomæi et Titi.

29. Decollatio venerandi capitis Præcursoris.

31. Depositio venerandæ zonæ sanctissimæ Deiparæ.

A κγ'. Τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου.
λ'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου.

ΜΗΝ ΜΑΙΟΣ.

β'. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου.

η'. Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

κα'. Τῶν ἁγίων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

κδ'. Τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει.

κε'. Ἡ εὕρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

ΜΗΝ ΙΟΥΝΙΟΣ.

B η'. Τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου.

ιθ'. Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Βαρθολομαίου, καὶ Βαρνάβα.

κδ'. Τὸ γενέθλιον τοῦ Προδρόμου.

κζ'. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σαμψὼν τοῦ ξενοδόχου.

κη'. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου.

κθ'. Τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

λ'. Ἡ σύναξις τῶν ἁγίων ιβ' ἀποστόλων.

ΜΗΝ ΙΟΥΛΙΟΣ.

C α'. Τῶν ἁγίων ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.

β'. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

η'. Τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Προκοπίου.

ια'. Τῆς ἁγίας μεγάλης μάρτυρος Εὐφημίας.

ιε'. Τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης.

ις'. Τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν ταῖς ς' συνόδοις.

ιζ'. Τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Μαρίνης.

κ'. Τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου προφήτου Ἠλιοῦ.

κβ'. Τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς.

κε'. Τῆς ἁγίας Ἄννης τῆς μητρὸς τῆς Θεοτόκου.

κς'. Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος.

λ'. Τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Εὐδοκίμου.

D ΜΗΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

α'. Τῶν ἁγίων Μακκαβαίων.

β'. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου.

ς'. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ιε'. Ἡ κοίμησις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

ις'. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ ἁγίου Μανδηλίου.

κδ'. Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Βαρθολομαίου καὶ Τίτου.

κθ'. Ἡ ἀποτομὴ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

λα'. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Digitized by Google

Εὐαγγέλια εἰς μνήμας διαφόρους ἁγίων.

Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Εἰς ἐγκαίνια ναοῦ. Εἰς ἀσωμάτους. Εἰς τὸν Πρόδρομον. Εἰς προφήτας. Εἰς ἀποστόλους. Εἰς μάρτυρας. Εἰς ἕνα μάρτυρα. Εἰς γυναῖκας μάρτυρας. Εἰς ἱεράρχας. Εἰς ἱερομάρτυρας. Εἰς ὁσίους. Εἰς ὁσιομάρτυρας. Εἰς ὁσίας γυναῖκας. Εἰς σχῆμα. Εἰς ἀσθενεῖς. Εἰς κοιμηθέντας. Εἰς σεισμόν. Εἰς ἐμπρησμόν. Εἰς ἀνομβρίαν. Εἰς ἐπιδρομὴν ἐθνῶν. Εἰς ἐπινίκια βασιλέων. Ἐπὶ ἐξομολογουμένων. Εἰς πᾶσαν αἴτησιν.

Evangelia in commemorationes sanctorum diversas.

In sanctissimam Deiparam. In dedicationem templi. In incorporales. In Præcursorem. In prophetas. In apostolos. In martyres. In unum martyrem. In mulieres martyres. In pontifices. In sacromartyres. In beatos. In beatos martyres. In beatas mulieres. In vestitum. In infirmos. In hos qui dormierunt. In terræ motum. In incendium. In pluviam. In incursionem gentium. In victorias imperatorum. In confitentibus. In omnem supplicationem.

FORMULA ABJURATIONIS ATHINGANORUM.

(BANDINI lib. cit. p. 420.)

Ὅπως χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ Ἀθιγγάνων τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει προσερχομένους, καὶ βαπτίζεσθαι μέλλοντας.

Ὁ δεῖνα ἀπὸ Μελχισεδεκιτῶν, τῶν καὶ Θεοδοτιανῶν, καὶ Ἀθιγγάνων προσιὼν τῇ πίστει τῶν Χριστιανῶν, οὐ διά τινα βίαν, ἢ ἀνάγκην, ἢ φόβον, ἢ ἐπήρειαν, ἢ πενίαν, ἢ διὰ χρέως, ἢ ἔγκλημα κατ' ἐμοῦ κινούμενον, ἢ διὰ ἕτερόν τινα τρόπον ἀπηγορευμένον, ἀλλ' ὡς ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ καρδίας τὸν Χριστὸν ἀγαπώσης, καὶ τὴν αὐτοῦ πίστιν, ἀναθεματίζω πᾶσαν τὴν τῶν Μελχισεδεκιτῶν, ἤτοι Θεοδοτιανῶν καὶ Ἀθιγγάνων αἵρεσιν, καὶ τοὺς αἱρεσιάρχας ἅπαντας, Θεόδοτον, φημὶ, τὸν Σκυτέα, καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς Ἀσκληπιάδην, καὶ Ἑρμόφιλον, καὶ Ἀπολλωνίδην, καὶ Θεόδοτον τὸν Τραπεζίτην, ὅστις μάλιστα γέγονεν ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως ταύτης. Ἀναθεματίζω καὶ τοὺς καθεξῆς διδασκάλους τῶν Ἀθιγγάνων, ὅσοι κατὰ γενεὰν ἑκάστην ἄχρι τοῦ νῦν γεγόνασι, καὶ ὅσοι σήμερόν εἰσι, καὶ γίνεσθαι μέλλουσιν. Ἀναθεματίζω πάντας τοὺς φρονοῦντας, καὶ δοξάζοντας, καὶ διδάσκοντας, καὶ λέγοντας, ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ δύναμις Θεοῦ μεγάλη διατρίβουσα ἐν ἀκατονομάστοις τόποις, καὶ ὅτι μείζων τοῦ Χριστοῦ ἐστιν ἐκεῖνος, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται ὁ Χριστὸς, ὡς δεύτερος, καὶ ὑποδεέστερος, κατὰ τὴν ἐκείνου τάξιν ἱερατεύειν. Ἀναθεματίζω τοὺς λέγοντας, ὅτι Μελχισεδὲκ, ἤτοι ἡ μεγάλη δύναμις, ὁ Θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος. Ἀναθεματίζω τοὺς φυλάττοντας μὲν, ὡς Ἰουδαίους τὸ Σάββατον, ὡς ἐθνικοὺς δὲ καὶ τὴν περιτομὴν διαπτύοντας, καὶ τὸ βάπτισμα. Ἀναθεματίζω τοὺς χρωμένους μαντείαις, καὶ φαρμακείαις, καὶ γοητείαις, καὶ δι' αὐτῶν καὶ βλάπτειν, καὶ ὠφελεῖν ἀνθρώπους ἐπαγγελλομένους. Ἀναθεματίζω τοὺς ἐπικαλουμένους δαιμόνιά τινα, ὧν τὰ πρῶτα καλοῦνται Σωροὺ, καὶ Σοχὰν, καὶ Ἀρχὲ, καὶ δι' αὐτῶν τὴν Σελήνην δῆθεν ἕλκοντας πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ ἐρωτῶντας αὐτὴν περὶ ὧν βούλονται. Ἀναθεματίζω τοὺς ἐπιτιθέντας τοῖς ἄστρα-

Quomodo debeant recipi qui ab Athinganis ad fidem orthodoxam accedunt, et baptizari debent.

Talis... a Melchisedecitis, et Theodotianis, et Athinganis accedens ad fidem Christianorum, non ob quamlibet vim, aut necessitatem, aut timorem, aut minas, aut paupertatem, aut ob debitum, vel accusationem contra me illatam, aut ob aliam quamlibet rationem prohibitam, sed quasi e tota anima, et toto corde Christum diligente, et ejus fidem, anathematizo omnem Melchisedecitorum, id est Theodotianorum et Athinganorum hæresim, et omnes hæresiarchas, Theodotum, dico, sutorem, et illius discipulos Asclepiadem et Hermophilum, et Apollonidem, et Theodotum nummularium, quicunque præsertim fuerit dux istius hæresis. Anathematizo etiam sequentes doctores Athinganorum, quicunque in quaque generatione usque nunc exstiterunt, et quicunque hodie exsistunt, et fieri debent. Anathematizo omnes cogitantes, opinantes, docentes et dicentes Melchisedec non fuisse hominem, sed virtutem Dei magnam residentem in locis innominatis, et majorem illum Christo esse, et ob hoc dici Christum quasi secundum, et inferiorem, secundum ejus ordinem sacerdotem esse. Anathematizo dicentes, Melchisedec, id est hanc virtutem magnam, Deum et patrem Domini nostri Jesu Christi esse, et ob id vocari sine patre, sine matre, sine genealogia. Anathematizo observantes quidem Sabbatum, ut Judæos, et contemnentes, ut ethnicos, circumcisionem et baptismum. Anathematizo utentes divinationibus, et philtris, et magiis, et profitentes per hæc nocivum et profectum hominibus præstari. Anathematizo invocantes quædam dæmonia, quorum prima vocantur Soru, Sochan et Arche, et per ea Lunam inde ad se attrahentes, et interrogantes illam de quibus placet.... Anathematizo imponentes stellis hominum nomina, et per dæmoniorum phantasias has in invicem moveri contendentes; et ita dicentes; stella talis... stellam

talis... exstinxit, et oportet omnino ut sit ille hoc potentior et felicior. Anathematizo docentes hominum odium sub apparentia puritatis, et detestantes omnem hominem, quicunque non est ejusdem fidei ac ipsi, et ob hoc non permittentes se ad talem hominem accedere, nec alium quemvis accedere, neque dare illi aliquid aut manibus accipere: si autem aliquid hujusmodi forte evenerit, statim ad purificationes, et ablutiones recurrentes, quasi pollutos et immundos factos. Anathematizo cum his omnem etiam consuetudinem, morem, et omnem actionem Athinganorum, palam aut clam ab illis patratam. Hæc igitur omnia anathematizo, et aversus, et profugus ab illis, Christo me addico, et Credo in unum Deum Patrem, omnipotentem, factorem cœli et terræ...

A σιν ἀνθρώπων ὀνόματα, καὶ διὰ φαντασίας δαιμονιώδους κινεῖν αὐτοὺς κατ' ἀλλήλων στρατευομένους, καὶ οὕτω φημίζοντας, ὡς ὁ τοῦ δεῖνος ἀστὴρ τὸν τοῦ δεῖνος ἔσβεσε, καὶ δεῖ πάντως εἶναι κραταιότερον τόνδε ἐκείνου, καὶ εὐτυχέστερον. Ἀναθεματίζω τοὺς ἐν προσποιήσει καθαρότητος μισανθρωπίαν διδάσκοντας, καὶ βδελυσσομένους πάντα ἄνθρωπον, ὅστις αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ὁμόπιστος, καὶ διὰ τοῦτο μήτε προσεγγίζειν τινὶ τοιούτῳ, μήτε προσεγγίζεσθαι παρά τινος ἀνεχομένους, μήτε δοῦναί τι, μήτε λαμβάνειν διὰ χειρῶν· εἰ δὲ γένηταί τι κατὰ τύχην τοιοῦτον, εὐθὺς ἐπὶ καθαρισμοὺς καὶ λουτρὰ χωροῦντας, ὡς μεμολυσμένους, καὶ ἀκαθάρτους γεγονότας. Ἀναθεματίζω πρὸς τούτοις καὶ πᾶν ἕτερον ἔθος, καὶ ἐπιτήδευμα, καὶ πᾶσαν πρᾶ-

B ξιν τῶν Ἀθιγγάνων, φανερῶς, ἢ λαθραίως παρ' αὐτῶν τελουμένην. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα ἀναθεματίζω, καὶ ἀποστρεφόμενος, καὶ ἀποτασσόμενος αὐτοῖς, συντάσσομαι τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς.

OPUSCULA MORALIA.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΩΦΕΛΙΜΟΣ

Ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγεῖσα, καὶ ἀνάμνησιν δηλοῦσα τοῦ παραδόξως γενομένου θαύματος, ἡνίκα Πέρσαι καὶ Βάρβαροι τὴν βασιλίδα ταύτην πολέμῳ περιεκύκλωσαν· οἱ καὶ ἀπώλοντο θείας δίκης πειραθέντες· ἡ δὲ πόλις ἀσινὴς συντηρηθεῖσα πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, ἐτησίως ἐπᾴδει εὐχαριστήριον. Ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα.

UTILIS NARRATIO

E veteri collecta historia, novum miraculum in memoriam revocans ac declarans, editum, cum Persæ ac Barbari urbem hanc regiam obsedissent: qui et perierunt, divino ulciscente Numine, urbe interim, quam Dei Genitrix suis intercessionibus servavit incolumem, votis annuis gratiarum actionis cantica exinde exsolvente, indicta rei hujus die anniversaria, τῆς Ἀκαθίστου (1) *nomine.*

(Combefis. Auctar. II, 805.)

Administrante Heraclio rem Romanam, Cosroes Persarum rex, Barbarorum exercitum suum cum gravi misit virtute, ut orientales omnes Romani imperii provincias excurreret, haud aliter ac fulgur quoddam omnia incendentem, absumentem ac destruentem. Hic, secure admodum atque libere Orientem depopulatus, ac obviis quibusque Romanis, nemine prohibente, ejusve late procedentem impetum retardante, internecioni datis: Quippe cum Romanæ vires valde dejectæ essent, ejus qui

C Ἐν τοῖς χρόνοις Ἡρακλείου τοῦ τῶν Ῥωμαίων βασιλέως, Κοσρόης ὁ τῶν Περσῶν ἀρχὴν ἔχων, ἐξέστειλε βάρβαρον αὐτοῦ στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως βαρείας, πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους ἑῴαν κατατρέχειν, δίκην σκηπτοῦ τινος ἐμπιπρῶντα καὶ κατακαίοντα καὶ ἀφανίζοντα. Οὗτος κατὰ πολλὴν ἄδειαν τὴν ἑῴαν ληλατῶν, καὶ ὀλοθρεύων τοὺς παρατυγχάνοντας αὐτῷ Ῥωμαίους, οὐδενὸς κωλύοντος, ἢ ἐφ' ἐπὶ πολὺ φορὰν αὐτοῦ ἀνακόπτοντος (ἅτε τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων μάλιστα τεταπεινωμένων, τῇ

(1) Grati animi multam significationem habet illius sacræ diei observantia, cujus totam noctem in sacris vigiliis orantes agunt, ingentia illa beneficia recolendo, quæ hic perstringuntur. Videri potest S. Nicephorus, qui videtur accuratius prosecutus res illius temporis. Quæ damus paucis differunt ab iis quæ habent Synaxaria, excepto tantum Ediiti

ρυτάτῃ καὶ θηριώδει ὠμότητι τοῦ τηνικαῦτα τὴν Ῥωμαίων διέποντος ἀρχὴν, τοῦ τυράννου Φωκᾶ τοῦ στρατιώτου), φθάσας εἰς Χαλκηδόνα, τίθεται λοιπὸν ἐπ' αὐτῆς χάρακα, καὶ πάντα τὰ πρὸς πολιορκίαν ταύτης τῆς μεγαλοπόλεως ἐξευτρεπίζει· τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ βεβούλευτο, καὶ τρόπῳ παντὶ ἐσπουδάζετο. Ταῦτα ὁρῶν ὁ Ἡράκλειος, μετὰ τὸν τυραννήσαντα Φωκᾶν ἄρτι τῆς βασιλείας ἐπειλημμένος, σφόδρα περιαλγὴς καὶ κατώδυνος γεγονὼς, λιπὼν τὰ βασίλεια, διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου, συναγαγὼν τὰς ἔτι περιούσας τῶν στρατευμάτων δυνάμεις, ἀθρόως οὐδὲν προμαθόντων τῶν ἐν Περσίδι, τῇ χώρᾳ προσβάλλει. Γνοὺς δὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως ὁ Σκύθης Χαγάνος, εὐθὺς εἴχετο ἔργου· καὶ τὴν μὲν θάλασσαν, πλοίων ἐπλήρου τῶν παρ' αὐτοῖς, ἃ διὰ τὸ ἐξ ἑνὸς ἐπιμήκους σχεδιάζεσθαι ξύλου, μονόξυλα βαρβάρῳ φωνῇ προσαγορεύονται, τὴν δὲ γῆν, ἱππέων τε καὶ πεζῶν.

Ὁ δὲ κατὰ τὴν βασιλίδα λαὸς, ὑπὸ Σεργίου τοῦ τὴν πατριαρχείαν ἔχοντος τότε, πολλὰ παρεκαλεῖτο, καὶ πρὸς τὸ μὴ πίπτειν ἐδιδάσκετο, *Θαῤῥεῖτε, τέκνα*, λέγοντος· *καὶ μόνον εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν τῆς σωτηρίας ἀναθώμεθα, καὶ πρὸς αὐτὸν χεῖρας, καὶ ὄμματα ἐξ ὅλης ψυχῆς αἴρωμεν, καὶ αὐτὸς τὰ περιστοιχίσαντα ἡμᾶς κακὰ λύσει, καὶ πάντα τὰ καθ' ἡμῶν διασκεδάσει τῶν βαρβάρων βουλεύματα.* Τούτοις θαῤῥήσας τοῦ Σεργίου τοῖς λόγοις ὁ ἐν τῇ πόλει λαὸς, ἔμενον πάντες τῇ πίστει νευρούμενοι, τῇ εἰς τὴν ἄχραντον Θεοτόκον, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς εὐδοκήσαντα διὰ φιλανθρωπίαν τεχθῆναι Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν· καὶ προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἰδεῖν ἐπ' αὐτοὺς, ἐκαρτέρουν τῇ ἐλπίδι, οὗ μετὰ μικρὸν καὶ ἠξιώθησαν, καὶ τῆς ἐλπίδος κενοὶ οὐκ ἐξέπεσον.

Ὁ δὲ παρὰ βασιλέως εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως καταλειφθεὶς, Βῶνος ὄνομα, ὅσα δυνατὸν ἦν ἀντιμηχανᾶσθαι, πάντα πράττων καὶ ποιῶν, οὐκ ἠμέλει. Βούλεται γὰρ ὁ Θεὸς ἡμᾶς, μὴ ἀργοὺς καὶ ἀπράκτους καθῆσθαι, ἀλλά τι καὶ ἐνεργεῖν, καὶ ἐπινοεῖσθαι μέν τινα καὶ ἀφ' ἡμῶν, ἐπ' αὐτὸν δὲ πᾶσαν ἔχειν σωτηρίας τὴν προσδοκίαν. Οὕτω καὶ τῷ Ἰησοῦ τῷ παιδὶ Ναυῆ, ἐνέδρας ποιῆσαι κατὰ τῆς Γαὶ, ἐνετείλατο· καὶ τὸν Γεδεὼν κατὰ τῶν Μαδιηναίων ὑδρίαις, καὶ λαμπάσι ἐξώπλισεν. Ἀλλ' ὁ μὲν Βῶνος τείχη ὠχύρου, καὶ πάντα τὰ πρὸς πολεμικὴν χρείαν ἐξήρτυε· Σέργιος δὲ ὁ ἱεράρχης, τὰς ἱερὰς εἰκόνας τῆς Θεομήτορος, αἷς μάλιστα καὶ βρέφος ὁ Σωτὴρ ἐξεικονισθεὶς, ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρὸς ἐνεφέρετο, ταύτας λαβὼν, περιῄει τὰ τείχη· τῇ μὲν πόλει, ἀσφάλειαν ἐκ τούτου περιποιούμενος· τοῖς δὲ βαρβάροις καὶ πολεμίοις, πτόησιν καὶ ὄλεθρον καὶ φυγήν· ἃ πάντα μικρὸν ὕστερον ἐπελθόντα αὐτοῖς, ἀφανισμῷ ἅπαντας δέδωκε παντελεῖ.

Οἱ κατὰ τὴν Χαλκηδόνα στρατοπεδευσάμενοι Πέρσαι ἤρξαντο πυρπολεῖν τὰ πέριξ τῆς Χαλκηδόνος καὶ γειτνιάζοντα, καὶ τἄλλα πάντα ποιεῖν, ὅσα τοῖς πολιορκεῖν προθεμένοις ἐργάζεσθαι σύνηθες· ὡσαύ-

A imperium Romanum regebat gravissima ac ferina crudelitate, tyranni Phocæ viri militaris, attritæ: Chalcedonem veniens, in ea deinceps vallum ponit, atque opportuna omnia ad magnam hanc obsidendam civitatem disponit: ita enim illi constitutum erat, hocque modis omnibus studebat. Hæc videns Heraclius, qui nuper post tyrannum Phocam imperii regimen susceperat, valde anxius, gravique dolore affectus, relicta regia, collectis Romanis copiis, quæ superstites erant, per Pontum Euxinum, repente, cum nihil Persæ cognovissent, eorum regionem invadit. Cognita autem Chaganus Scytha imperatoris expeditione, statim operi insistit: ac mare quidem Scythicis replet monoxylis lintribus, sic barbara voce nuncupatis, quod ex B uno prælongo ligno, tumultuario velut opere confecta sint; terram vero equestri milite ac pedestri.

Sergius interim patriarcha, populum in urbe regia constitutum multis hortabatur, docebatque ut ne animis concideret. *Confidite*, aiebat, *filii, inque Deum solum nostræ spem salutis referamus, atque ad eum manus ac oculos ex toto animo levemus, ipseque mala dissolvet quæ nos circumsteterunt, ac omnia adversum nos Barbarorum dissipabit consilia*. His Sergii sermonibus animatus populus, qui erat in urbe, manserunt omnes, fide in intemeratam Deiparam roborati, atque in eum, qui ex ipsa per clementiam nasci voluit, Christum Deum C nostrum; perseverabantque forti animo, exspectantes videre misericordiam ejus super ipsos, quam brevi post consequi meruerunt, nec vacui a sua spe exciderunt.

Is autem qui ad urbis custodiam ab imperatore relictus fuerat, *Bonus* nomine, nihil non adversus Barbarorum machinamenta sedulo moliebatur, quantæ vires erant. Vult enim Deus, ut ne inertes ac otiosi desideamus; sed ut etiam aliquid operæ conferamus; et ut quædam quidem a nobis ipsi inveniamus, ac spem tamen omnem salutis in ipso habeamus. Sic etiam jussit Jesu filio Nave ut insidias poneret adversus Gai [1], Gedeonemque hydriis ac lampadibus adversus Madianitas instruxit [2]. D Cæterum Bonus quidem muniebat muros, omniaque bello opportuna parabat: at Sergius pontifex, sacras Dei Genitricis imagines, quibus maxime infans quoque Salvator in ulnis Matris repræsentabatur, assumens, muros circuibat, ea supplicatione, cum urbi tutamen concilians, tum Barbaris ac hostibus consternationem, interitum ac fugam; quæ brevi eis illata, omnimodo exterminio tradiderunt.

Quoniam vero Persæ ad Chalcedonis muros castra metati, omnia in circuitu ac vicina Chalcedoni, cœperant igni vastare, omniaque alia iis consueta facere, quibus constitutum est ut urbem aliquam

[1] Josue VIII 1. [2] Judic. ··· [illegible]

Digitized by Google

expugnent; ac similiter Scythæ ac Barbari, eadem et ipsi atque Persæ facere videbantur; accipiens iterum patriarcha, Domini ac Salvatoris nostri Jesu Christi imaginem non manufactam (2), ac vestem pretiosam sacratissimæ Mariæ; ad hæc vero, etiam vivifica ligna, urbis muros circuibat, ac cum lacrymis, orabat dicens: *Exsurge, Domine, et dissipabuntur inimici tui: et sicut fumus deficient, et fluent sicut cera a facie ignis* [1].

Vixdum tertius dies ab ea populatione transierat, cum Scytharum dux, exercitum omnem urbi admovet. Tantæ porro erant hostium copiæ, cum et numero pene innumerabili, tum etiam armorum munitionibus apprime instructo milite; ut, quo rem universam ex paucis declarem, decem Scythæ cum uno Romano conflicturi essent. Nihilominus tamen Christianorum exercitus præses ipsa ac propugnatrix intemerata Deipara; illa, eorum qui invocant, celerrima adjutrix, plures excurrentium Scytharum ad divinum ipsius templum quod in *Fonte* vocant (3), per levioris armaturæ milites, necans, nedum eo stratagemate Scytharum ducis audaciam repressit, sed et ut etiam quod acciderat, velut arrhabonem ac præludium futuri postmodum omnimodi eorum interitus haberet, interim effecit. Exinde enim Romani animos assumentes, multaque fiducia aucti, manus in dies cum hoste conserebant; pugnante pro eis ac auxiliante Deipara, robustioresque efficiente; confundente au-

τως δὲ καὶ οἱ Σκύθαι καὶ Βάρβαροι, τὰ παραπλήσια τοῖς Πέρσαις ποιοῦντες ἐφαίνοντο· λαβὼν πάλιν ὁ πατριάρχης τὸν ἀχειροποίητον τύπον τοῦ Κυρίου, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν τῆς παναγίου τιμίαν ἐσθῆτα· ἔτι τε τὰ ζωοποιὰ ξύλα, διὰ τῶν τειχῶν περιήρχετο· καὶ μετὰ δακρύων τὸ, *Ἐξεγέρθητι, Κύριε*, ἔλεγεν προσευχόμενος, *καὶ διασκορπισθήσονται οἱ ἐχθροί σου· καὶ ἐκλείψουσιν ὡς καπνὸς, καὶ τακήσονται ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός*.

Οὔπω τρεῖς ἡμέραι διῆλθον τῆς γενομένης πορθήσεως, καὶ προσέβαλε πανστρατιᾷ τῇ πόλει ὁ τῶν Σκυθῶν ἀρχηγός· τοσαύτη δὲ ἦν ἡ φάλαγξ τῶν πολεμίων, εἴς τε πλῆθος ἀναρίθμητον συντεταμένη, καὶ ὅπλων περιβολαῖς κατησφαλισμένος, ὡς, ἵνα τὸ πᾶν ἐξ ὀλίγου δηλώσω, δέκα Σκύθας πρὸς ἕνα Ῥωμαῖον συῤῥήγνυσθαι· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀρχιστράτηγος καὶ προπολεμοῦσα τῶν Χριστιανῶν ἄχραντος Δέσποινα, ἡ ταχίστη τῶν ἐπικαλουμένων ἐπίκουρος, διὰ τῶν λαχόντων στρατιωτῶν, κατὰ τὸν θεῖον αὐτῆς ναὸν τὸν ἐν τῇ Πηγῇ, πολλοὺς τῶν ἐκστρατευσαμένων Σκυθῶν ἀνελοῦσα, οὐ μόνον τοῦ Σκυθάρχου τὸ θράσος κατέβαλε τῷ τοιούτῳ στρατηγήματι, ἀλλὰ καὶ τῆς μελλούσης συμβαίνειν αὐτοῖς παντελοῦς ἀπωλείας, ὀλίγῳ ὕστερον, οἷον ἀῤῥαβῶνά τινα τὸ γεγονὸς ἔχειν αὐτὸν, τέως ἐποίησε. Ἐκ τούτου γὰρ μέγα φρονήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ θάρσους ἐπιπλησθέντες πολλοῦ, συμπλοκὰς καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐποιοῦντο πρὸς αὐτούς· ἔχοντες ὑπερμαχοῦσαν μὲν, τὴν τοῦ Θεοῦ Μητέρα, καὶ ῥωμαλεωτέρους ἀποδει-

[1] Psal. LXVII, 1 seqq.

(2) Existimat Gretserus, c. 15, *De imaginibus non manufactis*, non fuisse hanc Salvatoris imaginem, quam Sergius circumgestaret, archetypam ἀχειροποίητον· Heraclio in expeditione Persarum habente ejusmodi imaginem archetypam, illam nimirum Camulianensem, quæ sola non manufacta tunc temporis erat in urbe regia. Verum ut demus unam duntaxat fuisse ejusmodi imaginem, nihil est, quo probet unam potius quam alteram fuisse archetypam: ac sit conjectura, potius vere archetypam relictam urbi præsidio, ubi et ipsa tutior videretur. Vel certe, ut ex monumentis loquamur, dato asportasse Heraclium imaginem non manufactam archetypam, sibi et exercitui futuram præsidio, relicta sit Sergio ei similis, divinitusque expressa ex illa sub Tiberio imperatore, cum mulier quædam patricia in ægritudine impetrasset deferri in domum suam ad aliquot dies, non manufactam primam imaginem; qua de re Menæa: ubi etiam legimus Sergium accepisse sic expressam imaginem a cœnobio cui patricia legaverat, ac retinuisse, donec divinis terroribus coactus est restituere. Quod subditur de lignis vivificis, oportet intelligi de portione aliqua ligni crucis, quales ab ea Hierosolymis avellebantur, antequam a Persis tolleretur, non de cruce ipsa, quam Heraclius nondum receperat ex Perside. Deiparæ vestis videtur e Blachernis sublata sub hos timores, eo modo quo narrat auctor tractatus in ejus depositionem, quando etiam intercesserunt illa pacis colloquia, quæ idem auctor indicat, de quibus illic ex Zon. Erat illa circumgestatio humili pietate cum satisfactio pro injuriosa tractatione, tum supplicatio pro auxilio.

(3) Effusior est Nicephorus in laudando hoc templo, lib. XV, c. 25, quod ait a Leone Magno stadio ab urbe, ad alteram partem urbis, ad auream ejus portam, ceu alterum a Blachernarum templo urbis propugnaculum, regia magnificentia exstructum. Illic ergo Constantinopolitani habentes præsidium, felicius velitando Dei Genitricis auxilio, vincere didicerunt. Ut autem magnum ad victoriam ac liberationem civitatis, præcipuumque momentum divina protectio Mariæ intercessionibus contulerit, ac ita merito Græci agnoverint, recolentes beneficium annua hac celebritate τῆς ἀκαθίστου· haud tamen videtur res confecta iis prodigiis, quæ ponunt aliqui, ac aliis mediis quam humanis, ac iis proximis, ut ex S. Nicephoro ac Zonar., solidiori veritate scribentibus, potest colligi: quamobrem segmentum puto quod Cedrenus narrat, et ex eo Baronius ann. 625 de muliere visa egredi e Blachernarum porta, quam Barbari putaverint uxorem Heraclii, ad ipsum egredientem, etc., qua disparente in mutuas cædes sint conversi, etc., atque utinam unus Cedrenus ita fidem elevasset veræ historiæ, nec tam multi imitati essent velut etiam qui portento liberationis Caroli 2 et Barcinonensi carcere regis Aragonum, Sanmaxiauensibus nostris pignoribus offecere plurimum; non (quod forte putabant, siquidem inepta pietas, eoque non pietas hæc parturiit) momentum ad fidem contulere. Prudens itaque Heraclius, urbe discedens ad expeditionem, non destituit forti milite, in quo licet pauco, eam Deus Barbarorum nubem ab ea suaviter dispulit, excepta tempestate, qua plures absorptos, ac fere eorum periisse reliquias, auctorum est consensio.

Digitized by Google

χνύουσαν· τὰ δὲ τῶν Σκυθῶν συγχέουσαν μηχανήματα, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν σφάλλουσαν, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν ἐν πολέμοις.

Ἐπὶ τούτοις, κοινῇ γνώμῃ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ λαοῦ, πέμπονταί τινες ἐκ τῆς πόλεως μετὰ δώρων, εἰρηνικά τε λαλῆσαι τοῖς Σκύθαις, καὶ πρὸς εἰρήνην αὐτοὺς ἐκκαλέσασθαι. Ἀλλ' ὁ θὴρ μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος οὐ μόνον οὐ δέχεται τὴν εἰρηνικὴν πρόσκλησιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα δῶρα λαβὼν, ἀπράκτους ἀποπέμπει, τοῦτο μόνον αὐτοῖς ἐπειπών· *Μὴ ἀπατᾶσθε ἐπὶ τῷ Θεῷ, ᾧ πιστεύετε· πάντως γὰρ αὔριον τὴν πόλιν ὑμῶν λήψομαι, καὶ ταύτην ἔρημον θήσω· χάριν δὲ συμπαθείας, ἀδείας δίδωμι γυμνοὺς ἐξελθόντας, ὅπου βούλεσθε ἀπελθεῖν. Τὸ λοιπὸν, πορεύεσθε, ἕτερον φιλάνθρωπον παρ' ἐμοῦ μηδὲν ἀναμένοντες.*

Ταῦτα παρὰ τῶν πεμφθέντων ἀκούσαντες, στενάξαντες ἀπὸ μέσης καρδίας, εἰς οὐρανοὺς τὰς χεῖρας ἀνέτειναν, καὶ δάκρυσι πολλοῖς ἐπικλυζόμενοι, *Ὑπερασπιστὰ*, ἔλεγον, *Κύριε, ὁ πᾶσι τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, οὗ τὸ κράτος ἀνείκαστον καὶ ἡ δεσποτεία ἀκατάλυτος, ἄκουσον τοὺς λόγους τοῦ Βαρβάρου οὓς ἀπέστειλεν ὀνειδίζων σε τὸν πάντων δεσπόζοντα, καὶ ῥῦσαι πόλιν κληρονομίας σου, καὶ λαὸν σῷ κεκλημένον ὀνόματι· μή ποτε εἴπωσι· Ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν;* Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ λαός· Θεὸς δὲ, τὴν Περσῶν πρὸς τὸν Χαγάνον διάβασιν ἣν ἐμελέτησαν, ἀπεκώλυσε· πατάξας οὐκ ὀλίγους, ὧν πρὸς ἀλλήλους ἀπέστελλον. Δύο δὲ καὶ τρεῖς ἐφεξῆς ἡμέρας ἀκροβολισμοῖς καὶ τοπικοῖς ἐφόδοις τοῦ πολεμεῖν οὐκ ἐπαύσαντο. Ἔργον δὲ ἦν ἐκ μελέτης ἑτοιμαζόμενον τῷ κυνὶ, κατὰ μὲν γῆν, μηχανὰς τειχομαχικὰς παραστῆσαι καὶ ἑλεπόλεις· κατὰ θάλασσαν δὲ, τὰ παρὰ Σκύθαις ἐξαρτῦσαι μονόξυλα ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπάρχοντα. Ὥστε καθ' ἕνα καιρὸν καὶ μίαν ἡμέραν, κροτῆσαι κατὰ τῆς πόλεως πόλεμον, ἐκ γῆς ὁμοῦ καὶ θαλάττης.

Ἐν ὅσῳ δὲ τὸν τοιοῦτον ἐξήρτυε πόλεμον, λαβὼν ὅσον εἶχεν ἐν ἱππεῦσιν ἐπίλεκτον, ἐν τοῖς ἀναπλεομένοις τοῦ πόντου γέγονε μέρεσι, τῷ Περσικῷ στρατῷ ἐπιδεικνύμενος· κἀκεῖνος δὲ τὰ ὅμοια ἔπραττε· μᾶλλον δὲ, ὁ μὲν ἐξ Ἀσίας, ὁ δὲ ἐξ Εὐρώπης, καθάπερ θῆρες ἄγριοι ὠρύοντο κατὰ τῆς πόλεως, ἕτοιμον ταύτην ἔχειν νομίζοντες θήραμα. Ἀλλὰ τίς λαλήσει τοῦ Θεοῦ τὰ τότε θαυμάσια; τίς δὲ τῆς Παρθένου τὴν εἰς ἡμᾶς εὐσπλαγχνίαν διηγήσασθαι ἐξισχύσει; ὡς γὰρ ὁ Χαγάνος τοὺς τοῦ Κέρατος κόλπους ἐπλήρωσε μονοξύλων, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ὁπλίταις ἐπειρᾶτο, διὰ μὲν τῶν πολεμούντων εἰς γῆν, τὰ τείχη καταβαλεῖν τῆς πόλεως· διὰ δὲ τῶν ναυμαχούντων ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Κέρατος, εὐχερῆ τὴν

tem Scytharum machinamenta, eorumque virtutem ac peritiam bellicam deludente.

His ita habentibus, communi Patriarchæ populique consilio, destinantur quidam ex urbe cum muneribus, qui et pacifice Scythas alloquerentur, eosque ad pacis fœdera provocarent. Enimvero, non tam homo ille quam bellua, nedum pacis illa monita non suscepit, verum etiam acceptis muneribus, quæ inferebantur, re infecta legatos remisit, hæc ad eos tantum adjiciens : *Ne decipiamini in Deo, cui creditis : prorsus enim in crastinum vestram capiam ac desolabo civitatem. Quadam nihilominus pietate, liberum facio ut nudi exeuntes, quo vultis, abeatis. Cæterum abite, nihil a me amplioris exspectaturi clementiæ.*

His cives auditis, ex iis qui legatione functi essent, gementes ex imo pectore, manus in cœlum tetenderunt; imbreque lacrymarum offusi : *Protector*, inquiebant, *Domine, qui universis superbis resistis; cujus est incomparabilis potentia, et dominatio insolubilis; audi verba Barbari illius, quæ misit improperans tibi omnium Domino, et libera urbem hæreditatis tuæ, ac populum, qui a te nomen habet; nequando dicant, ubi est Deus eorum?* Ac quidem hæc populus : Deus autem, Persarum ad Chaganum transitum prohibuit, quem meditabantur, multis eorum cæsis (4), quos subsidio mittebant. Porro non cessarunt, biduo toto seu triduo, velitationibus, ac paucorum per loca certaminibus pugnare. Hoc autem canis ille consilio moliebatur, ut terra quidam machinas admoveret diruendis muris, ac urbi expugnandæ; mari autem, Scytharum aptaret lembos, quos habebat innumerabiles, ut uno tempore ac eadem hora, terra simul ac mari, pugna civitati ingrueret.

Tanto igitur instructo belli apparatu, accipiens quidquid equitum lectius erat, venit ad partes Ponti, quibus navigabatur, seque ipsum Persarum exercitui ostendit; illeque vicissim eadem facit : seu potius, alter quidem ex Asia, ex Europa alter, uti feræ bestiæ rugiunt adversus civitatem, promptam sibi prædam sperantes fore. Verum quis loquetur Dei tunc exhibita mirabilia? Quis vero Virginis in nos impensiorem clementiam ac misericordiam possit enarrare? Nam ubi Chaganus sinus Cornu lintribus, ac milite implevisset, ita moliens, ut per eos quidem qui terra pugnabant, muros civitatis dejiceret; per eos autem qui in sinibus Cornu navalem pugnam erant inituri, facile in urbem invaderet

(4) Intercipiente ac excurrente Romano fortissimo milite, ut ex Zonara colligi potest. Etiam S. Nicephorus maximam Sclavorum stragem factam narrat, ubi hostium stratagema detectum fuisset, immittente Bono patricio in incautos, ac velut suis subsidio venientes, ut erat conventum ad signum sublati ignis e Blachernarum munitione, medio ipso itinere expeditissimam Romanam classem; quam hostium cladem ista forte indicent, postquam secuta sit illa hostium irruptio ad muros hic narrata, quam Romani immensa cæde eorum depulerint, depugnante pro eis mari interim immissa tempestate in hostium classem, Deipara Virgine.

Digitized by Google

eique applicaret, undequaque Deus ac Deipara A Virgo, infectas ejus ac vacuas exspectationes fecere. Tantam enim multitudinem hostium ab utraque muri parte interfecit Romanus miles, ut qui erant superstites, minime jam, defunctorum cadaveribus concremandis, sufficerent. Et hoc quidem eorum facinus, qui terra pugnabant. Eos autem hostium, qui mari adoriebantur, una cum lintribus, e regione divini Blachernarum templi Deipara Virgo, ac Domina, submersit, immanem subito ac violentam in eos, vehementioris flatus excitans tempestatem.

Cum enim propiores divinæ huic ædi accessissent, multo tumore elatum mare, flatuque a Deo immisso divisum in divisiones, omnes funditus cum actuariis ipsorum lembis submersit absorpsitque. Erat hic videre maximum quoddam ac ineffabile B prodigium, ut et fluctus montium instar attolleret, atque in modum feræ bestiæ intumesceret, fureretque, atque in hostes Dei Genitricis præceps irrueret, ac crudeliter devoraret; ut olim devoravit absorpsitque Ægyptios persequentes antiquum Israel [a], cum ille nova quadam ratione, pedibus iter per ipsum ageret. Sic Virgo Deipara, suæ propugnatrix civitatis atque tutrix, mirabile tropæum, invento hoc ac stratagemate, incruentum erexit; eos quidem, qui adversus suam ipsius hæreditatem implacabile bellum gererent, ac arma in ipsam tulissent, omnino submergens, ac marinis fluctibus agendos tradens; ipsam autem suam sortem, quæ in ipsa, eaque sola spem posuisset, fluctuantem, ab C immanibus malis, quæ invasissent, penitus servans incolumem.

Tunc sane, tunc temporis, ipse etiam horum præfectus, exercitus sui cladem tantam oculis inspectans, sublimi quodam loco cum equestribus copiis constitutus, pectus vultumque manu percutiebat. Ille autem qui intra muros adversus hostes certamen habuerant, ut cladem didicerunt, quam Barbari in mari accepissent, divina protinus virtute roborati, Virginisque freti potentia, aperuerunt civitatis portas, sublatoque clamore ac ululatu, impressionem in hostes fecerunt. Tanta porro vis gaudii tantaque virtus nostros habuit, Barbaros autem tantus pavor, ut etiam pueri ac mulieres in eos irruentes, in ipsa hostium castra penetraverint. D Tunc utique videre erat, ut, unus persequeretur mille; duoque fugarent decem millia [b]. Talis est intemerata illa, ac Virgo: talis Deipara Dominaque; potentia, impotentes; virtuteque, virtute destitutos donavit. Cæterum ubi sole occidente nox advenisset, machinas expugnandæ urbi comparatas, quas Barbari in curribus advexerant, omnes igni tradiderunt: ac plane gratias Deiparæ, quæ effecerit, ut iidem ipsi suorum laborum ac machinarum incensores essent, qui fuissent auctores. Patriarcha autem ac reliquus populus, manibus in cœlum expansis, gratiarum actionis cantica, in lacrymas effusi,

[a] Exod. xiv, 1 seqq. [b] Deut. xxxii, 30.

κατ' αὐτῆς ἔχειν ἐπίβασιν· πάντοθεν αὐτοῦ, ὁ Θεὸς καὶ ἡ Δέσποινα Παρθένος, ἀπράκτους καὶ κενὰς τὰς ἐλπίδας ἀπέδειξαν. Τοσοῦτον γὰρ πλῆθος καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ τείχους τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα, τῶν πολεμίων ἀνεῖλεν, ὡς μηκέτι τοὺς ζῶντας δύνασθαι κατακαίειν τοὺς θνήσκοντας. Καὶ τοῦτο μὲν γέγονε διὰ τῶν ἀπὸ γῆς πολεμούντων. Τῶν δὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσης προσιόντων πολεμίων, αὐτανδρα τὰ μονόξυλα, πρὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις θείου ναοῦ, ἡ Θεοτόκος καὶ Δέσποινα ἐδύθισεν, ἀθρόως ἐξαίσιον καὶ βίαιον καταιγίδα κατ' αὐτῶν ἐγείρασα πνεύματος.

Ὡς γὰρ πλησίον ἐγένοντο τοῦ θείου ταύτης οἴκου, σφόδρα ὑψωθεῖσα ἡ θάλασσα, καὶ διαιρεθεῖσα θείῳ πνεύματι εἰς διαιρέσεις, πάντας ἄρδην κατεπόντισε καὶ κατέδυσεν αὐτοῖς μονοξύλοις. Καὶ ἦν ἰδεῖν τηλικαῦτα μέγιστον καὶ ἄφραστον τεράστιον· ἴσα καὶ ὄρεσι κύματα ποιοῦσαν, καὶ τρόπον ἀγρίου θηρὸς ἐξογκουμένην καὶ μαινομένην, καὶ τοῖς ἐχθροῖς τῆς Θεομήτορος ἀποτόμως ἐπιπηδῶσαν, καὶ ἀνηλεῶς κατεσθίουσαν· ὥσπερ ποτὲ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους πεποίηκε, καταδιώκοντας τὸν πάλαι Ἰσραὴλ, τρόπῳ καινῷ πεζεύοντα δι' αὐτῆς. Οὕτω ἡ προπολεμοῦσα τῆς ἰδίας πόλεως ἡ Θεοτόκος καὶ προασπίζουσα, τὸ παράδοξον ἀναιμακτὶ τρόπαιον ἔστησε τρόπῳ τοιούτῳ καὶ στρατηγήματι, τοὺς μὲν κατὰ τῆς οἰκείας κληρονομίας πόλεμον ἀκήρυκτον καταγαγόντας, καὶ ὅπλα ἐπ' αὐτὴν ἄραντας, ἄρδην ποντώσασα, καὶ ἔργον θαλαττίων ῥευμάτων ἀποφήνασα· τὸν δὲ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας ἐν ταύτῃ καὶ μόνῃ [*Ισ.* ἐσχηκότα, ἢ *λείπ.*] σαλεύοντα κλῆρον, ἐκ τῶν προσπεσόντων δεινῶν ἀπαθῆ πάντῃ διαφυλάξασα.

Τότε δὴ, τότε καὶ αὐτὸς ὁ τούτων ἔξαρχος αὐτόπτης γενόμενος τῆς τοιαύτης ἀπωλείας τοῦ ἰδίου στρατεύματος, αὐτοῦ που σὺν ὁπλίταις ἱππεῦσιν ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου ἱστάμενος, χερσὶ τὸ στῆθος καὶ τὸ πρόσωπον ἔτυπτεν· οἱ δὲ ἐντὸς τοῦ τείχους πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀνταγωνισάμενοι, ἐπεὶ ἔμαθον τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ γενόμενον Βαρβάροις ὄλεθρον, εὐθέως θείᾳ δυνάμει ῥωσθέντες, καὶ τῇ τῆς Παρθένου ἰσχύϊ φραξάμενοι, τὰς πύλας τῶν τειχῶν ἀνεπέτασαν, καὶ σὺν βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπεξέδραμον. Τοσαύτη δὲ περιέσχε χαρὰ καὶ δύναμις τὸ ἡμέτερον, τοὺς δὲ Βαρβάρους δειλία, ὡς καὶ παῖδας καὶ γύναια κατ' ἐκείνων ὁρμήσαντας, εἰς αὐτὸ παραγενέσθαι τῶν ἐχθρῶν τὸ στρατόπεδον. Τότε ἦν ὁρᾷν, ἕνα χιλίους διώκοντα· καὶ δύο, μυριάδας μετακινοῦντα. Τοιαύτη ἡ πάναγνος καὶ παρθένος· τοιαύτη ἡ Θεοτόκος καὶ Δέσποινα· ἰσχὺν τοῖς ἀνισχύροις, καὶ δύναμιν τοῖς ἀδυνάτοις, δεδώρηται. Ὡς δὴ ὁ ἥλιος ἔδυ, καὶ νὺξ κατέλαβε, τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς, ἅσπερ ἐφ' ἁμαξῶν ἐκόμισαν οἱ Βάρβαροι, πάσας τῷ πυρὶ παραδεδώκασι· καὶ χάρις τῇ Θεοτόκῳ, παρασκευασαμένῃ γενέσθαι τῶν ἰδίων πόνων καὶ μηχανῶν αὐτουργοὺς αὐτοὺς καὶ ἐμπρηστάς. Ὁ δὲ ἱεράρχης, καὶ ὁ λοιπὸς λαὸς, τὰς χεῖρας διαπετάσαντες εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺν δάκρυσι, χαρι-

Digitized by Google

ττήρια ᾖδον, καὶ ἔλεγον· *Ἡ δεξιά σου, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου χείρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς, καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους.*

Καὶ οὕτω μὲν ὁ παράφρων Χαγάνος πλήθει δυσαριθμήτῳ ἐπιστρατεύσας, μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψεν· ὁμοίως καὶ τὸ Περσικὸν στράτευμα ὁ ἐπαγαγὼν, χεῖρα ἐπὶ στόματι θεὶς, καὶ τὸ πρόσωπον καλυψάμενος, ἀπὸ τῶν τοσούτων χιλιάδων, εὐαριθμήτους συνεπαγόμενος, μετ' αἰσχύνης τὴν ἰδίαν χώραν συνέλαβεν. Οὕτως ἡ τῆς θείας οἰκονομίας καὶ ἀγαθότητος ὑπουργὸς, ἡ παναγία καὶ ὑπεράμωμος Θεοτόκος, ἡ τῶν Χριστιανῶν κραταιὰ ἀντίληψις, τῆς περὶ ἡμᾶς ἀντιλήψεως τὴν ἰσχὺν ἐπεδείξατο· οὕτω μεγάλην ἡμῖν καὶ παράδοξον τὴν σωτηρίαν κεχάρισται, ἧστινος εὐεργεσίας εἰς ἀνάμνησιν, τὴν παροῦσαν ἐτησίως πανδημεὶ σύναξιν ποιοῦμεν, καὶ παννύχιον ἄγομεν ἑορτὴν, εὐχαριστηρίους ᾠδὰς αὐτῇ προσφέροντες· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

Μετὰ παραδρομὴν δὲ χρόνων τριάκοντα καὶ ἕξ, τὴν βασιλείαν ἰθύνοντος Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, πάλιν κατέλαβε τὸ τῶν Ἀγαρηνῶν σμῆνος ἐν στόλῳ μεγάλῳ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, καὶ παραυτίκα, προσώρμισαν τῇ παραλίῳ τοῦ Ἑβδόμου· ὑφ' ὧν ναυμαχίαι καθεκάστην ἐγίνοντο, ἀπὸ ἐαρινοῦ καιροῦ μέχρι φθινοπωρινοῦ· χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου, περαιούμενος ὁ τῶν Σαρακηνῶν στόλος, ἐχείμαζεν ἐν Κυζίκῳ· καὶ πάλιν ἀρχομένου ἔαρος ἐκεῖθεν ἀναγόμενος, ὁμοίως τοῦ διὰ θαλάσσης εἴχετο πολέμου. Ἑπτὰ οὖν ἔτεσι τοῦ πολέμου διαρκέσαντος, ὁ τῶν Σαρακηνῶν στόλος πάμπολλα πλοῖα ἀποβαλὼν, καὶ πολλοὺς καὶ ἀναριθμήτους, καὶ μαχίμους ἄνδρας, ἔτι τε πλείστην σκευὴν ὧν ἐπεφέρετο χρειωδῶν, ὑπέστρεψε καὶ αὐτὸς διακενῆς εἰς τὰ ἴδια· καὶ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Συλαίου γενόμενος, ὑπὸ σφοδρῶν καὶ ῥαγδαίων ἀνέμων ἐπιπνευσάντων αὐτοῖς, κατὰ δικαίαν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἄρδην ἀπώλετο. Οὕτω κατὰ διαφόρους καιροὺς τῇδε τῇ θεόθεν φυλαττομένῃ πόλει προσβάλλοντες οἱ ἀλιτήριοι, τὰ τῆς μανιώδους ὁρμῆς αὐτῶν ἀποπληροῦντες, ἄπρακτοι καὶ αἰσχύνης πλήρεις ὑπέστρεφον.

Ἀλλὰ πάλιν, ἐπεὶ πάντοθεν αὐτοῖς ἡ δυναστεία ἤρθη πρὸς μέγεθος, καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ηὐξήθη, καὶ εἰς πλῆθος ἐπέδωκε, πρότερον μὲν κατέλαβον τὴν τῶν Περσῶν βασιλείαν· εἶθ' οὕτως, τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, διδόντες λόγον τοῖς Χριστιανοῖς, ὡς οὐ βιάσονται αὐτοὺς παραβῆναι τὴν ἀμώμητον καὶ ὀρθόδοξον εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν

A in hæc verba panxere : *Dextera tua, Domine, magnificata est in fortudine : dextera tua, Domine, percussit inimicum, et in multitudine gloriæ tuæ contrivisti inimicos* [a].

Sic autem insipiens Chaganus, qui innumerabili multitudine expeditionem fecisset, confusus reversus est : simili quoque ratione, qui ducebat Persarum exercitum, manum ori imponens, ac vultum operiens, paucos secum e tot millibus ducens, cum pudore in suam venit regionem. In hunc modum, divinæ œconomiæ ac bonitatis ministra, illa sanctissima prorsusque immaculata Dei Genitrix, potens illa Christianorum defensio, suæ in nos defensionis potentiam ostendit : sic magna nos ac mirabili salute impertivit ; in cujus beneficii memoriam, B præsentem quot annis collectam totius populi conventu solemnem agimus, noctemque totam celebrem habentes, eidem pro gratiarum actione offerimus canticorum laudem, atque hæc hactenus.

Verum, ubi jam anni sex supra triginta (5) ab hinc effluxissent, Constantino Pogonato regente imperium, iterum Agarenorum examen ingenti Constantinopolim classe petit, statimque appulsi sunt, ad portum Hebdomi (6) ; quotidie vero committebant navalia prælia, a vere ad autumnum, tumque hieme veniente transfretabant, ac Cyzici hiemabant : iterumque ineunte vere inde reducta classe, simili modo navibus prælia inibant. Cum itaque bellum in annos septem protractum fuisset, ac C classis Saracenorum naves plurimas, multosque, nec facile numerabiles, atque in illis, bellatores viros ac strenuos, amisisset ; ad hæc vero multa jactura necessarii commeatus fuisset ; ipsa quoque inanis ad sua reversa est : cumque ad Sylæi venisset partes (7), vehementi ventorum turbine jactata, per justam Dei iram penitus deleta est. Ita diversis temporibus hanc a Deo conservatam urbem miseri illi adorientes, furoris sui impetum expleturi, re infecta, ac confusione pleni, coacti sunt redire.

Rursus tamen, quod eorum dominatio undequaque in majora crementa promovisset, atque ab ortu ad occasum aucta esset, ac multitudine diffusa ; D primum quidem ceperunt Persarum regnum ; tumque Ægyptum et Africam, jurata Christianis fide, ut ne eos inculpatam rectamque in Christum Deum nostrum fidem, prævaricari cogerent : quam tamen

[a] Exod. xv, 6.

(5) Incidit tempus hoc in Pogonati annos, quibus vivo adhuc patre imperavit, a quibus etiam 6 synodus, ejus imperii annos numeravit : qua de re satis ad Acta ejusdem synodi.

(6) Marcell. Comes, et Hist. Miscella vocant, Septimum. Erat suburbium Constantinopolitanum, septem milliaribus ab urbe Constantinopoli.

(7) Sic etiam S. Nicephorus, πρὸς τοῖς πελάζουσι τοῦ Συλαίου γενόμενοι· ubi non bene interpres, *ad Sylæum mare propius accedunt :* aliud ex alio reddens proprium nomen, adjectione illa litteræ. Zonar. *Cum classis reliquiæ jam ad Sylæum pervenissent*, etc. Videtur promontorium aliquod in Pamphylia, cujus Sylæus, ipsa eadem ac Perge, ut in jure Græco-Romano, metropolis erat ; quanquam ipsa posita erat ad mediterranea : unde et subdit Zonar, si qui evasissent ex hoc naufragio, *eos Cibyræotarum ducem delevisse* ; nimirum, in eadem Asia minori, ubi ponuntur duæ Cibyræ, altera major in Phrygia ; minor altera in Cilicia.

Digitized by Google

nihil servaverunt, imo plures affecerunt martyrio, quod pretiosæ crucis signum sprevissent pedibus conculcare. Hoc quippe Christianos cogebant. At, ut dicebam, terram omnem depopulantes pervaserunt. Cum autem Indos quoque ac Æthiopes, necnon Maurusios (8), Afros item ac Hispanos incursassent, ad extremum, adversus hanc quoque regiam urbem castra moverunt, quo eam caperent. Cæterum Leone Isauro imperatore, constitutum habente ut tributa eis penderet, illi abunde etiam militem in urbe ad præsidium cogebant recipere : freti nimirum multitudine exercitus, tum proprii ipsorum, tum quem sub mercede merentem habebant, classeque ad navalem pugnam expedita, tantaque navium multitudine, ut pene infinita, ad mille ac octingenta navigia, tota accenseretur, quemadmodum scripsere, qui illorum temporum historiam annalesque texuerunt.

Cum itaque errones illi Christi hostes e regione urbis milites collocassent, interim quidem nullam in muros impressionem fecerunt, quod velut in suis quique laribus versarentur, domibus exstruendis vacarent : plane destituti prudentia ac ratione; seu, ut dicam quod res habet, Deo impediente, ac in suis ipsorum consiliis, stultos faciente. Qui autem in civitate erat Christi amans populus, juges cum lacrymis supplicationes faciens, velut solemne habet rerum etiam tranquillo statu, venerabilissimumque crucis Domini ac Salvatoris nostri Jesu Christi lignum ferens, necnon castissimæ Virginis sacram imaginem, murum circuibat, tollens ad Deum manus, dicensque : « *Exsurge, Domine; ne repellas populum tuum in finem : quoniam ecce inimici tui sonuerunt, et qui oderunt te, extulerunt caput. Ne des hæreditatem tuam in confusionem, ut gentes dominentur nostri; nequando dicant, ubi est Deus eorum? sed cognoscant quia nomen tibi Dominus Jesus Christus, in gloriam Dei Patris.*

Porro autem, ut unus quis hostium Agarenus blasphemis vocibus, *Constantiam* vocasset, ac ecclesiam nudo nomine appellasset *Sapientiam*, in quamdam præceps cum equo factus foveam interiit. Sed et eorum præco, cum ascendisset in altam arborem, ad eorum exsecrandam precationem vocis præconio efferendam, simili et ipse ratione cadens, violenta morte impiam animam abrupit. Postmodum vero cum creati duo exercitus duces in Bulgaros movere decrevissent, alter quidem relictus est, qui expugnaret urbem; alter expeditionem contra Bulgaros suscepit : cum quibus congressi, vincuntur, ac supra duo millia cadunt. Qui autem evaserunt necem, multo pudore affecti ad eos, a quibus discesserant, revertuntur. Cum autem reversi conarentur immissis navigiis in Blachernarum partem irrumpere, extensa catena a trajectus

A ἡμῶν πίστιν, ὅπερ οὐκ ἐφύλαξαν· ἀλλὰ πολλοὺς μάρτυρας ἀπέδειξαν, διὰ τὸ μὴ πατηθῆναι ὑπ' αὐτῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ τιμίου. Τοῦτο γὰρ πράττειν τοὺς Χριστιανοὺς ἠνάγκαζον, καὶ ὡς ἔφην, πᾶσαν τὴν γῆν ἐπῆλθον λεηλατοῦντες, ἐπιδραμόντες δὲ καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας καὶ τὰ Μαυρούσια ἔθνη, Λίβυάς τε καὶ Ἱσπανούς, ἔσχατον πάντων, ἐπεστράτευσαν καὶ κατὰ ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως, βουλόμενοι ταύτην ἑλεῖν. Τοῦ δὲ βασιλέως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἄρτι τῆς βασιλείας ἐπειλημμένου προθεμένου δοῦναι αὐτοῖς τέλη, αὐτοὶ καὶ φύλακας ἐγκαταστῆσαι τῇ πόλει κατεβιάζοντο. Ἐθάῤῥουν γὰρ τῷ πλήθει τοῦ τε οἰκείου καὶ μισθοφόρου στρατοῦ, καὶ τῷ ἐξευτρεπισθέντι ἀπείρῳ ναυμαχικῷ στόλῳ, ὃς εἰς χίλια καὶ ὀκτακόσια πλοῖα πᾶς ἀπηριθμεῖτο, B ὡς οἱ τὰς χρονικὰς συντάξεις πεφιλοπονηκότες ἐνέγραψαν.

Θέντες δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν πρὸ τοῦ ἄστεως οἱ πεπλανημένοι Χριστομάχοι, τέως μὲν οὐδεμίαν προσβολὴν τοῖς τείχεσι προσῆγον, διὰ τὸ σχολάζειν ἐπὶ κτίσεις οἰκημάτων, ὡς οἴκοι μένοντες, ἀφῃρημένοι μὲν φρόνησιν καὶ λογισμόν· τὸ δὲ ἀληθὲς, ὑπὸ Θεοῦ κωλυόμενοι, ματαιώσαντος αὐτοὺς ἐν τοῖς οἰκείοις διαβουλίοις. Ὁ δὲ κατὰ τὴν πόλιν φιλόχριστος λαὸς, διηνεκεῖς μετὰ δακρύων ποιούμενοι τὰς λιτὰς, ὥσπερ ἔθος αὐτοῖς ποιεῖν, καὶ ἐν εἰρηνικῇ καταστάσει, τό τε πάνσεπτον ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λαβόντες, καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τῆς πανάγνου Παρθένου, περιῄεσαν τὸ τεῖχος, αἴροντες ἐπὶ Θεὸν τὰς χεῖρας, καὶ C λέγοντες· *Ἀνάστηθι, Κύριε, μὴ ἀπώσῃ τὸν λαόν σου εἰς τέλος· ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλήν. Μὴ δῷς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος, τοῦ κατᾶρξαι ἡμῶν ἔθνη, μήποτε εἴπωσι· Ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν; ἀλλὰ γνώτωσαν ὅτι ὄνομά σοι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός.*

Εἷς δέ τις τῶν πολεμίων Ἀγαρηνὸς, βλασφήμοις ῥήμασι *Κωνσταντίαν* καλῶν τὴν πόλιν, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ψιλῷ ὀνόματι *Σοφίαν* προσαγορεύων, εἴς τι βάραθρον σὺν τῷ ἵππῳ αὐτοῦ καταπεσὼν, διεφθάρη. Ἀλλὰ καὶ ὁ κῆρυξ αὐτῶν, ἐν ὑψηλῷ ξύλῳ ἀνελθὼν, πρὸς τὸ κηρύξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν προσ-D ευχὴν, καὶ αὐτὸς ὁμοίως κατενεχθεὶς, βιαίως τὴν ἄθεον ψυχὴν ἀπέῤῥηξεν. Εἶτα κατὰ Βουλγάρων ἐκστρατεύειν διαγνόντες, δύο στρατηγοὶ γεγονότες, ὁ μὲν πολιορκεῖν κατελείφθη τὴν πόλιν· ὁ δὲ, πρὸς τοὺς Βουλγάρους πολεμήσων ἀπῄει· οἷς καὶ συμβαλόντες, ἡττῶνται, καὶ πίπτουσιν ὑπὲρ δισμυρίους. Οἱ δὲ περιλειφθέντες τοῦ ὀλέθρου διασωθέντες, σὺν αἰσχύνῃ πολλῇ, πρὸς τοὺς, ἀφ' ὧν διῃρέθησαν, ἐπανέστρεφον. Πειρώμενοι δὲ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν διὰ τῶν ἐπαγομένων πλοίων ἐπὶ τὸ ἐν Βλαχέρναις μέρος ἐλθεῖν, τῇ ἐκταθείσῃ ἀπὸ τοῦ περάματος μέ-

(8) Μαυρούσιοι, inquit Ortelius, *quædam gens Phœnica in Africa, circa Tripolim et Syrtim Magnam, qui hodie Pacati dicuntur*, etc. Habent Zonar., Cedrenus, et alii eadem fere a Saracenis et in Saracenos gesta sub Leone Isauro, cujus fuerunt initia quam finis auspicatiora. Fuit Umarus, qui sæviit contra fidem datam in Christianos.

Digitized by Google

χρι τῶν Γαλάτου ἀλύσει κωλυθέντες οὐκ ἴσχυον ποιῆσαι ὅπερ προέθεντο.

Ἀνακλασθέντες δὲ, ἀνῆλθον εἰς τὸ στενόν· καὶ ὥρμισαν τὰ πλοῖα αὐτῶν εἰς τὸ λεγόμενον Σωσθένιον, καὶ εἰς ἑτέρους βραχυτάτους λιμένας, ὧν τὰ πλείω, ὑπὸ χειμῶνος σφοδροῦ καὶ πνεύματος συνεθλάσθησαν, ἐξ ὧν τὰ μείζονα οἱ Ῥωμαῖοι πυρπολοῦσι. Καὶ ἡ μὲν πόλις ἐστενοχωρεῖτο τροφὰς μὴ ἔχουσα, αὐτοὶ δὲ πάντα ἀφειδῶς τὰ προστυγχάνοντα ἀφανίσαντες, καὶ μηδὲν εἰς ἀποτροφὴν ἑαυτῶν καταλελοιπότες, εἰς τοιαύτην περιέπεσον ἀπορίαν λιμοῦ, ὡς σαρκῶν ἀνθρωπίνων καὶ ζώων τεθνηκότων ἀπογεύσασθαι. Ὕστερον δὲ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην κόπρον μετὰ βραχυτάτου φυράματος προσμάττοντες, καὶ ἐξοπτῶντες κλιβάνῳ, ἤσθιον· ὥστε ἐκ τούτου πολλοὺς τῶν ὀνομαστῶν αὐτῶν καὶ μαχητῶν, τῇ πόλει προσρυῆναι. Καὶ Αἰγύπτιοι μὲν, διώκοντες τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, *Κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος· ἐπήγαγε γὰρ ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς*. Σαρακηνοὶ δὲ φεύγοντες ἀφ' ἡμῶν, τὰ αὐτὰ τούτοις πεπόνθασι. Λαίλαπι γὰρ καὶ καταιγίδι ξενοφυεῖ τε καὶ βρασματώδει κατὰ θάλασσαν, σχεδὸν ἅπας ἐκεῖνος ὁ χιλιόναυς διόλωλε στόλος. Κατὰ γὰρ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τοῦ πλείστου στόλου καταπλέοντος, χάλαζα μὲν ἐξ οὐρανοῦ κατηνέχθη ῥαγδαίως· ὥσπερ δὲ σίδηρος τῷ πυρὶ προσομιλήσας ἀναθερμαίνει τὸ ψυχρὸν, οὕτω δὴ καὶ οἱ τῆς χαλάζης λίθοι, τοῖς θαλαττίοις ῥεύμασιν ἐμπεσόντες, ἀναβράσαι ταῦτα πεποιήκασι, καὶ τῷ τοιούτῳ βρασμῷ διαλυθείσης τῆς ἐπικεχρωσμένης πίσσης ταῖς ὁλκάσι τῶν πολεμίων, αὐθωρὸν τῷ βυθῷ κατεδύοντο, δέκα μόνον αὐτοῖς περισωθέντων πλοίων. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν πάσαις ταῖς νήσοις, ἀκταῖς τε καὶ προβόλοις λιμένων καὶ ὅρμων, σωρηδὸν τοὺς νεκροὺς αὐτῶν διεῤῥιμμένους.

Ταῦτα μὲν ἅπαντα *εἰς γενεὰν ἑτέραν*, ψαλμικῶς εἰπεῖν, *διηγείσθωσαν*, καὶ ἅπαν στόμα Χριστιανῶν, προσφωνείτω τὸ ἱερὸν λόγιον μετὰ τοῦ Δαβὶδ, λέγοντος· *Σὺ*, Κύριε, *συνέτριψας τὰς κεφα-*

[7] Exod. xv, 5. [8] Psal. ci, 19.

A parte altera (9) ad adversam Galatæ partem, prohibiti sunt id præstare quod decreverant.

Eo successu animum despondentes, sese in angustum sinum receperunt; suaque navigia ad portum dictum Sosthenium aliosque angustissimos appulerunt, ac pars major valida tempestate ac vento contrita sunt, quorum majora Romani incenderunt. Ac quidem civitas ciborum penuria arctabatur: hostes vero cum obvia quæque nullo discrimine devastassent, nihilque ad necessarium commeatum sibi reliquissent, in eam annonæ penuriam redacti sunt, ut neque ab humanis carnibus, aut animalium ultro mortuorum cadaveribus abstinuerint. Quin et postea, humana ipsa stercora, exiguo fermento subigentes, ac clibano excoquentes, esitarunt; ut B ideo multi inter illos viri illustres, ac fortes bellatores, in urbem dilapsi sint. Ac Ægyptii quidem, persequentes Israelem, *demersi sunt in profundum sicut lapis: induxit enim Dominus, super eos aquas maris, et ponto operuit eos* [7]. At Saracenis fugam a nobis arripientibus, eadem acciderunt. Oborta siquidem procella, insolitaque, ac magni æstus in mari tempestate, tota pene millenaria illa classis periit. Cum enim pars maxima ad Ægæum mare navigasset, horrenda grando e cœlo cecidit. Quemadmodum autem, si ignis ferro accedat, naturam frigidam in calorem solvit; sic sane et grandinei lapides marinis fluctibus illisi, æstu quodam fervidum faciebant; eoque æstu dissoluta pice qua C hostium naves obductæ erant, inspicientibus oculis profundo mergebantur; ut tantum decem (10) incolumes ex eo naufragio superaverint. Eratque videre, insulis omnibus, orisque, littoribus, ac promontoriis, eorum mortuos acervatim hinc inde congestos.

Sane vero universa hæc, ut loquar cum Psalmista, *enarrentur in generatione altera* [8]: osque omne Christianorum sacrum illud oraculum cum Davide acclamet, ac dicat: *Contribulasti capita*

(9) Eodem sensu Synaxarium editum, ἀπὸ τῶν Γαλάτου ἕως τὰ τείχη· ut totus ipse clauderetur sinus. Non meminerunt hujus catenæ S. Nicephorus nec Zonar. Laonicus tamen l. vii Turcicarum rerum, vel eamdem, vel similem describit. Sic enim ait supremam urbis Constantinopolitanæ obsidionem referens: Ἕλληνες μὲν οὖν ὡς ἐπύθοντο ἐπιέναι σφίσι τὸν βασιλέα στόλου διὰ θαλάσσης, πέδας σιδηρᾶς διατείνοντες, ἀπὸ τῆς κατ' ἀντικρὺ πόλεως, ἐς τὸ τεῖχος τοῦ Βυζαντίου, παρὰ τὴν ἀκρόπολιν καλουμένην. Καὶ τάς τε ναῦς, ὅσαι ἔτυχον παραγενόμεναι αὐτοῦ, αἱ μὲν μετὰ ξυμμαχιῶν, αἱ δὲ καὶ ἐμπορίας χάριν, φέροντες καθίστασαν ἐς τὰς πέδας· καὶ οὕτω διενοοῦντο διακωλύειν τὸν βασιλέως στόλον, μὴ παριέναι εἴσω, ἐς τὸν Βυζαντίου λιμένα. Διήκει γὰρ ἐντὸς ἐπὶ σταδίοις κατὰ μὲν τὴν πόλιν ὀγδοήκοντα· ἐπὶ δὲ τὴν ἄλλην ἤπειρον τῆς χώρας, ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. *Græci ubi intellexere adversum se adventare classem regiam, catenas ferreas ab urbe, quæ ex adverso erat* (nempe Pera seu Galata) *extenderunt in Byzantii portum juxta arcem quam vocant. Naves prœterea, quotquot ad-* D *erant, quarum quædam auxilii ferendi gratia, quædam mercium appulerant, intra catenas sistunt, arbitrantes ea se ratione exclusuros aditu regiam classem, ne intra portum veniret. Is enim ad urbem patet stadiis octuaginta, inque continentem aliam sese porrigit stadiis centum et quinquaginta.* Eadem fere Franzes, l. iii, c. 8, ut et Sabel. in historia Venet. l. vii, apud quem turris illa apud Laonicum innominata, Gallorum turris appellatur: ab eorum forte præsidio dum urbe potirentur. Grande opus hujus catenæ, ut tamen tradente Deo nequiverit Turcas portu prohibere. De duabus catenis, quibus Xerces Bosphorum revinxit haud procul Constantinopoli, egregie Gillius in suo Bosphoro, a quo etiam Constantinopolitani portus amplior notitia potest peti.

(10) Ita quoque Zonaras, addens quinque ex illis, abunde captas a Romanis, ut aliæ tantum quinque superaverint cladis ad suos nuntiæ. Videri potest S. Niceph. satis accurate ista describens in Leone.

Digitized by Google

draconum in aqua[9] Ad hæc accedat et canticum pro exitu Israelis magnifica voce : *Cantemus Domino ; gloriose enim magnificatus est*[10].

Huc loci deducto sermone, animoque in Dei ac Domini, præsanctæque ac solius Deiparæ, maximorum mirabilium sublimitatem intendens, præ stupore elinguis fio, deficientibus verbis ut rem possim æquare. Quæ enim lingua magnisona, Virginem ac Deiparam, dignis præconiis possit celebrare ? Quomodo autem mirabiliter mirabilem ejus laudabit gratiam fontemque clementiæ magnificabit, ac gratias referet? Equidem par erat, ut eas Dei Genitrici gratias referremus, quæ ipsis constant operibus. Quippe ea, ejusque Natus præ tibiarum ac organorum modulatissimis canticis, iis delectatur. Sunt vero, ut ego pronuntio, charitas non ficta, quæ summa est legis et prophetarum; sincera fraterna dilectio; compassio non affectata ac ex animo; divina virginitas; legitimæ nuptiæ; irreprehensibilis castitas : justitiæ vigor; constans fortitudo adversus vitia; composita prudentia; largæ eleemosynæ; continentia non tumens; humilitas ad compunctionem facilis : ad hæc autem, vita sine crimine; boni mores ac modesti; animus prudens; os bene loquens; lingua favens; sermo rationabilis; oculus non impudicus; manus nihil incontinentes; ira non sine judicio, vel furoris impetu secus rationem trahens; aliaque, quibus homo ad Dei factus imaginem, ac ordinatus cum Deo ceu pretioso ac venustissimo mundo ambitiose ornetur.

Iis oportebat Deiparæ Virgini gratias referre; quando et morales philosophi, operibus dicunt, non verbis, gratiarum actionem definiri. Quia nihilominus imbecilli natura, ac animo segnes, ad virtutis labores pigriores efficimur, leviusque eam attingimus, atque, ut dicunt, extremo digito, eoque referendis gratiis earumque exsolvendo debito impares sumus; vel nudis saltem verbis constantes gratias inferamus. Levantes ergo vocem nostram, ac mentes sublime erigentes, in hunc modum jubilo dicamus : Equidem Deipara Domina, insitam a natura clementiam habens, haudquaquam genti nostræ providentia defuisti : sed velut communis Christianæ gentis parens, filiorum amans, ac visceribus affluens, sic semper tua nobis beneficia impertis; nos salvans ; protegens ; custodiens, a periculis liberans ; eruens a tentationibus. Nos autem pro ejusmodi gratias agimus; alto vocis præconio agnoscimus dona; beneficia non occultamus ; magnifice canimus tua mirabilia, tuum in nos studium ac curam glorificamus; magnificamus providentiam; protectionem laudamus ; auxilium ceu quid divinum efferimus ; misericordiam sermone celebramus. Atque pro iis quidem quæ præcesserunt, tuorum memores donorum, ac ex quam multis tuo favore eruti simus periculis, gratiarum actionis canticum

λὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος· προστιθέτω δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἐξόδου Ἰσραὴλ ᾆσμα μεγαλοφώνως· *Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.*

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, καὶ πρὸς τὸ ὕψος ἀφορῶν τῶν μεγίστων θαυμασίων τοῦ Θεοῦ καὶ Δεσπότου, καὶ τῆς ὑπεραγίας καὶ μόνης Θεοτόκου, ἄφωνος ὑπ' ἐκπλήξεως γίνομαι, οὐχ εὑρίσκων λόγους ἰσοῤῥόπους τοῖς πράγμασι. Ποία γὰρ μεγαλόφωνος γλῶσσα, τὴν Παρθένον καὶ Θεοτόκον ἀξίως εὐφημήσει; πῶς παραδόξως ὑμνήσει τὴν παράδοξον ταύτης χάριν, καὶ τὴν πηγὴν τῆς φιλανθρωπίας δοξάσει, καὶ τὴν εὐχαριστίαν προσοίσει; Ἔδει μὲν γὰρ ἡμᾶς, τὴν δι' ἔργων εὐχαριστίαν προσάγειν τῇ Θεομήτορι. Ταύτῃ γὰρ ἥδεται μᾶλλον αὐτή τε καὶ ὁ ταύτης Υἱὸς, ἤπερ αὐλῶν καὶ ὀργάνων μουσικωτάταις ᾠδαῖς. Αὕτη δέ ἐστιν, ὡς ἐγὼ φημι, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, νόμου καὶ προφητῶν οὖσα κεφάλαιον· φιλαδελφία ἀνόθευτος, συμπάθεια ἀνεπίστροφος, παρθενία ἔνθεος, γάμος ἔννομος, σωφροσύνη ἀκατάγνωστος, δικαιοσύνη σύντονος, ἀνδρεία κατὰ τῶν παθῶν ἔμμονος, φρόνησις εὔτακτος, ἐλεημοσύνη δαψιλὴς, ἐγκράτεια ἄτυφος, ταπείνωσις εὐκατάνυκτος· καὶ πρὸς τούτοις, βίος ἄληπτος, τρόπος εὔχρηστος, ἦθος μέτριον, νοῦς εὐσύνετος, στόμα εὔλαλον, γλῶσσα εὔφημος, λόγος εὔλογος, ὀφθαλμὸς οὐκ ἀκόλαστος, χεῖρες οὐκ ἀκρατεῖς, πόδες οὐκ ὀξεῖς πρὸς κακίαν, θυμὸς οὐκ ἀλόγιστος καὶ παρασύρων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς μανίας ῥεύματι· κἄλλα, οἷς ἂν ὁ κατ' εἰκόνα πεποιημένος ἄνθρωπος, καὶ μετὰ Θεοῦ τεταγμένος, ὡς κόσμῳ πολυτελεῖ καὶ ὡραίῳ ἐγκαλλωπίσαιτο.

Διὰ τούτων ἔδει τῇ Θεοτόκῳ εὐχαριστεῖν, ἐπεὶ καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἔργοις, ἀλλ' οὐ λόγοις ὁρίζεσθαί φασιν οἱ ταῦτα σοφοί. Ἐπεὶ δὲ τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀσθενὲς, καὶ τὸ τῆς διανοίας νωθρὸν ἀποκνεῖν ἡμᾶς πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ἐπίπονον ποιεῖ, καὶ βραχέα ταύτης ἁπτόμεθα, καὶ ὅσῳ εἰπεῖν, ἄκρῳ δακτύλῳ, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἔκτισιν τῆς εὐχαριστίας ἐνδεῶς ἔχομεν, κἂν τὴν διὰ ῥημάτων ψιλῶν εἰσενέγκωμεν. Ὑψώσαντες τὴν φωνὴν ἑαυτῶν, καὶ τὰς φρένας μετεωρίσαντες, οὕτως εἴπωμεν ἐν ἀλαλαγμῷ· Σὺ μὲν, ὦ Δέσποινα Θεοτόκε, τὸ φιλάνθρωπον ἐκ τῆς φύσεως ἔχουσα, οὐ διέλιπες προνοουμένη τοῦ γένους ἡμῶν, ἀλλ' ὥσπερ μήτηρ κοινὴ τοῦ τῶν Χριστιανῶν γένους, φιλόπαις ὁμοῦ καὶ φιλόστοργος, οὕτως ἀεὶ τὰς σὰς εὐεργεσίας ἐπιχορηγεῖς ἡμῖν, διασώζουσα, περισκέπουσα, φυλάττουσα, κινδύνων ἐλευθεροῦσα, πειρασμῶν ἀπαλλάττουσα· ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τούτων, εὐχαριστοῦμεν, ἀνακηρύττομεν τὰς χάριτας, οὐ κρύπτομεν εὐεργεσίας. Ἄδομεν μεγαλοφώνως τὰ σὰ θαυμάσια, τὴν κηδεμονίαν δοξάζομεν, τὴν πρόνοιαν μεγαλύνομεν, τὴν προστασίαν ὑμνοῦμεν, τὴν βοήθειαν ἐκθειάζομεν, τὴν εὐσπλαγχνίαν δοξολογοῦμεν. Καὶ μὴν τοῖς παρελθοῦσι μεμνημένοι τῶν σῶν δωρεῶν, καὶ ἐξ ὅσων κινδύνων ἐῤῥύσθημεν διὰ σοῦ, ταύτην σοι τὴν εὐχαριστήριον ᾠδὴν ὡς χρέος προσάγομεν·

[9] Psal. LXXIII, 13. [10] Exod. XV, 1

Digitized by Google

οὐκ ἀντάξιον μὲν οὖσαν ταῖς σαῖς εὐεργεσίαις· τί A γὰρ ἂν καὶ εἴη τούτων ἀντάξιον; πλὴν, φίλα σοι τὰ τῶν σῶν παίδων ψελλίσματα· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐνεστῶσι καὶ λυποῦσιν ἡμᾶς, παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ὀξυτάτην βοήθειαν· δεόμεθα τῆς σῆς ἀντιλήψεως λῦσαι τὰ ἐν τῷ μέσῳ προσκόμματα· διασκεδάσαι τὴν ἐπέχουσαν ἡμᾶς νεφέλην τε καὶ σκοτόμαιναν, ὑφ' ἧς ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ βάλλομέν τε καὶ βαλλόμεθα· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι, τῶν ἰδίων σαρκῶν ἁπτόμεθα, καὶ ἀγνοοῦμεν τοὺς συγγενεῖς, καὶ τὸ ὁμόφυλον οὐκ ἐπιγινώσκομεν. Καὶ ταῦτα τολμῶμεν· τίνες; οἱ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς, τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ, τῆς αὐτῆς πίστεως, τοῦ αὐτοῦ βαπτίσματος, τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, τῶν αὐτῶν μυστηρίων ἠξιωμένοι, ἵνα μὴ λόγον ἀποτείνωμεν μακρόν. Διὰ τοῦτο ἱκετεύομεν τὴν σὴν εὐσπλαγχνίαν, οἶκτον λαβεῖν τοῦ σοῦ B λαοῦ καὶ τῆς κληρονομίας σου, καὶ στῆναι πρέσβιν πρὸς τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα Θεὸν ἡμῶν, καὶ βοηθῆσαι μὲν ἡμῖν τὰ ἔσχατα κινδυνεύουσιν, ἐξελέσθαι δὲ ἡμᾶς συμφορῶν ἀνηκέστων. Ὁρᾷς ὅσοις, ὦ Δέσποινα, κακοῖς περιαντλούμεθα. *Ἀνάστηθι οὖν καὶ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος. Ἵνα τί τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέφεις, καὶ ἐπιλανθάνεις τῆς πτωχείας ἡμῶν;* Διάλυσον τοὺς ἐπικειμένους φόβους καὶ τρόμους· ἄνελε τὰς φιλονείκους ἐνστάσεις· παῦσον τὰς μάχας καὶ τοὺς πολέμους· κόπασον τὴν καθ' ἡμῶν κινηθεῖσαν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ θραῦσιν· καταπράϋνον τὰς ἐν τῷ μέσῳ στάσεις καὶ ταραχὰς, καὶ γαλήνην καὶ εἰρήνην βράβευσον τοῖς οἰκέταις σου· ἵνα ταῖς πολλαῖς εὐεργεσίαις προστεθείσης καὶ C ταύτης, ἀνακηρύττωμεν διαπαντὸς τὰ σὰ τεράστια.

Ἀλλ' ἐνταῦθα γενόμενοι, καὶ τὰ ἱστία τοῦ λόγου χαλάσαντες, εἰς τὸν ἀσφαλῆ τῆς σιωπῆς ὁρμήσωμεν λιμένα· ἐκεῖνο πάλιν τοὺς συνειλεγμένους ἀναμνήσαντες, μὴ ἀγνώμονας φανῆναι περὶ τὴν εὐεργέτιν καὶ Δέσποιναν· μηδὲ διὰ τῶν ἔργων εὐεργετουμένους, ὀκνεῖν τὴν διὰ τῶν λόγων εὐχαριστίαν προσφέρειν· καὶ γὰρ πάλιν, εἰς ἡμᾶς τὸ κέρδος ἐπάνεισιν. Ἐὰν γὰρ ἐπὶ τοῖς φθάσασιν εὐχάριστοι γενώμεθα, μεγάλην ἑαυτοῖς πρὸς τὰ μέλλοντα εὐτρεπίσομεν παῤῥησίαν, καὶ τῶν ἀποῤῥήτων ἀγαθῶν ἐπιτύχομεν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. D

A hoc, ceu debitum tibi offerimus; non velut tuis congrue beneficiis respondeat: quid enim etiam iis congruum haberi possit? enimvero amica habes filiorum balbutimenta; Pro iis autem malis quæ ingruunt, ac nobis molesta sunt, obsecramus ut festine auxilium impendas. Rogamus pro tuo patrocinio ac tutela, ut tollas offendicula in medio exsistentia; dispellas vero occupantem nebulam ac atram caliginem, qua cæcati, ceu nocturna pugna, cædimus pariter, cædimurque; vel ut melius dicam, uti furiosi, nostras ipsorum carnes discerpimus; non agnoscimus cognatos, ac contribules nescimus. Atque hæc audemus: Quinam vero? Qui nimirum dignatione divina, eumdem Patrem; Christum unum, eamdem fidem, idem baptisma, B unam Ecclesiam, sacramenta communia (ut ne in longum sermo abeat) habemus. Quamobrem supplices obsecramus tuam clementiam, ut tui populi, ac tuæ hæreditatis miserearis, adsisque intercedens apud natum ex te Deum nostrum, ac nobis in extremo constitutis periculo auxilieris, atque a deploratis eripias calamitatibus. Vides, o Domina, quot undique malis absumamur: *Exsurge igitur, et ne repellas in finem. Cur faciem tuam avertis, et oblivisceris inopiæ nostræ*[11]? Dissolve incumbentes nobis timores ac tremores; tolle contentiosas opponentium pugnas; seda pugnos ac bella; siste motam in nos Dei iram ac contritionem; compone medias nostrum seditiones ac turbationes, tuisque famulis tranquil- C litatem ac pacem concede; ut pluribus illis beneficiis, quibus nos cumulasti, accedente beneficio hoc, tua prodigia sempiterno præconio celebremus.

Huc autem deducto sermone, ac ejus contrahentes vela, ad tutum silentii portum applicemus; hoc iterum admonentes collectum cœtum, ut ne ingrati erga beneficam ac Dominam videamur; neque, qui ipsis rebus beneficio simus affecti, vel saltem verbis gratiarum actionem offerre negligamus: in quos nimirum iterum revertatur commodum. Siquidem enim pro prioribus bonis grati fuerimus, magnam nobis ad futura fiduciam comparabimus, ac assequemur inenarrabilia ac arcana bona; gratia ac misericordia Domini nostri Jesu Christi cui gloria ac potestas in sæcula. Amen.

INCERTI AUCTORIS

VERSUS IAMBICI DE REBUS ASCETICIS.

(E ms. sæc. XV Bibl. Laurent. Bandini, I, 105.)

—

Ἔπη χρυσᾶ.

Ἐγώ σε φιλῶν, καὶ πρὸ τῶνδε τῶν λόγων,
Μᾶλλον δὲ πενθῶν ὑπὸ φιλοσοφίας,

Carmina aurea.

Te diligens plusquam valeat os dicere,
Ac dolens etiam ob ingentem vim amoris,

[11] Psal. XLIII, 23.

Digitized by Google

Qui mortuo prorsus est adsimilis,
Si res, ut sunt et ut decet, non exprimit,
Nudam, o bone, tibi vitam (contemplandam) obtuli,
Ut vana sic figmenta posses discere,
Nec te male expertum pericla frangerent,
Ut pavidus si larvas infans videt,
Cum adhuc aureo labores morbo.
At quamvis ipse fictus deprehendaris amicus,
Et tanquam male cohærens membrum abscindaris,
Linguæ cruento vulneratus spiculo,
Rursus te moneo, ne circum terrenis inhies,
Ne vivas ut canis et exhaurire velis omnia.
Si forte enim esuris, statim haud eris satur.
Nisi ante biberis calicem amaris plenum laboribus
Et supervacaneum alvi pondus ejeceris,
Vel corrumperis et conspurcabis lectum,
Atque ita omnes meæ spes inversæ concident;
Vel misere præventus septima
Ad insuperabilem traheris octavam,
Quam ultimam sentiens decretoriam flebis,
Quia serenum tibi judicem non ostendet.
Necesse est enim te illis proficisci,
Et pœnas illic de factis recipere.
O quam gravis, o quam turbidus tuus est sopor!
Per quem morti proximus, quid deceat, non vides.
Dormimus enim, quamvis inexplebiles,
Et pro nobis noctu pugnare credimus naturam,
Quam res sit infida ignorantes.
Quid hoc agis? cur tale non vides malum?
Cæcutiens, dum Phœbus est altissimus,
Cæcas nec atteris tuas jam palpebras?
Pallidum est aurum quasi dolens invidia.
Hæc enim in ipsum ut gravis serpens irrepit
Qui se intorquens cursum accelerat,
Et venenum corruptionis expuit.
Simplex ab ipso et æquiora postulas,
Fati impium numen decorans turpiter?
O sol, oculus terræ, quomodo hæc vides?
Ac si tu, ut puer, aurum quid benignum judicas,
(Vere enim pusillanimi viri hoc est judicium).
Cur igitur male, non bene amicum excipis?
Nam ipsum valide torques et strangulas,
Quamvis, ut teneri nescius, ad alios currat,
Ansas custodiæ frangens tuæ,
Si autem hoc esse malum reapse judicas,
Cur interfectorem non odisti, ac fugis,
Statim nec ad ventres nefandos projicis?
Ut sufferas majora lucrari magis.
Homo, precor, jam disce naturam omnium
Ex rebus istis, quæ valent ostendere,
Et mitte vanas in solum superbias.
Vides plantas ut virent et pullulant,
Et post aliquod tempus senescunt et cadunt?
Hæc eadem ipsa te manet, ut nosti, infirmitas,
Et nunc flores quidem, defloresces iterum,
Cum frigus mortis te occupaverit.
Fructus tamen nullos adesse tunc vereor;
Illa enim excisionis me terret comminatio.
Cognosce te, et cognosce fluxum temporis.

A Νεκρῷ γάρ ἐστιν ἀκριβῶς εἰκασμένη,
Ὁ μὴ λόγῳ πρέποντι κοσμῶν τὴν φύσιν,
Προὔθηκά σοι, βέλτιστε, γυμνὸν τὸν βίον,
Ὡς ἂν διδαχθῇς τὰς κενὰς ὑποκρίσεις,
Καὶ μὴ ταραχθῇς ὑπὸ τῆς ἀπειρίας,
Ὥσπερ μίμους φοβηρὸν εἰ βλέπει βρέφος.
Καὶ νῦν δὲ τουτὶ τὸ χρυσοῦν πάσχων πάθος.
Κἂν αὐτὸς ὑπόχαλκος εὑρέθης φίλος,
Καὶ καθάπερ δύσοιστον ἐτμήθης μέλος,
Πληγεὶς ἐφ' ἡμᾶς δυσμενοῦς γλώττης βέλει,
Πάλιν παραινῶ μὴ περιχαίνειν κάτω,
Μὴ ζῆν κυνηδὸν, μὴ ῥοφῇς τὸ πᾶν θέλε.
Εἰ γὰρ ἔχεις βούλιμον οὐχ ἕξεις κόρον,
Πρὶν ἂν πίνῃς κυλικίδος ἐμπίκρων πόνων,
Καὶ τῶν περιττῶν ἐκφορεῖς τὴν κοπρίαν,
B Ἢ κατασαπῇς, καὶ ῥοῇς ἐπὶ κλίνης,
Ἐμῶν τὰ κοινὰ τῇ στροφῇ τῶν ἐλπίδων.
Ἢ καὶ προληφθεὶς δυστυχῶς τῆς ἑβδόμης
Πρὸς τὴν ἀκατάλυτον ἀχθῇς ὀγδόην,
Ἣν ἐσχάτην κρίσιμον εὑρὼν δακρύσεις,
Ἐπεὶ γαληνὸν τὸν κριτὴν οὐ δεικνύει.
Δεῖ γὰρ ἐς αὐτὴν ἀποδημήσαντά σε
Ποινὰς ὑποσχεῖν ἀντὶ τῶν πεπραγμένων.
Ὢ τίς ὁ βαθὺς καὶ θορυβώδης κάρος!
Ὑφ' οὗ θανατῶν οὐ σκοπεῖς τὸ συμφέρον.
Καθεύδομεν γὰρ ὑπὸ τῆς ἀπληστίας,
Καὶ νυκτομαχεῖν ἀξιοῦμεν τὴν φύσιν,
Τὸ τῆς ὕλης ἄπιστον ἠγνοηκότες
Τί τοῦτο ποιεῖς; ἵνα τί δ' οὔπω βλέπεις;
Ἀλλ' ἀμβλυωπεῖς ἐν σαφεῖ μεσημβρίᾳ,
C Τὰ κρυπτά σου βλέφαρα μὴ παρατρίβων;
Ὁ χρυσὸς ὠχρός ἐστιν ἀλγῶν τῷ φθόνῳ.
Καὶ γὰρ ἐπ' αὐτὸν ὡς βαρὺς ἕρπει δράκων
Τὴν τοῦ χρόνου κίνησιν ἀντισυστρέφων,
Ὑφ' ἧς τὸν ἰὸν τῆς φθορᾶς ἀναπτύει.
Καὶ σὺ παρ' αὐτῷ προσδοκᾷς τὰ βελτίω,
Τὸ τῆς τύχης εἴδωλον αἰσχρῶς φαιδρύνων;
Ὀφθαλμὲ γῆς, ἥλιε, πῶς τάδε βλέπεις;
Πλὴν εἰ μὲν ὡς παῖς εὐμενῆ τοῦτον κρίνεις.
Μικροψύχου γάρ ἐστιν ἀνδρὸς ἡ κρίσις·
Τί δῆτα παθὼν, οὐ καλῶν δρᾷς τὸν φίλον;
Στρεβλεῖς γὰρ αὐτὸν ἐγκρατῶς, καὶ συμπνίγεις,
Κἂν αὐτὸς ὡς ἄληπτος εἰς ἄλλους τρέχῃ
Τῆς σῆς φυλακῆς τὰς λαβὰς ἀνατρέπων.
D Εἰ δ' αὖ πονηρὸν τοῦτο γὰρ ὄντως κρίσεις.
Τί τὸν φονευτὴν οὐ στυγεῖς, οὐ δ' ἐκκλίνεις,
Οὐδὲ πρὸς οἰκτρὰς θᾶττον ὠθεῖς γαστέρας;
Ὡς ἀνέχῃς μᾶλλον τι κερδαίνειν μέγα.
Ἄνθρωπε, κατάμαθε τὴν κοινὴν φύσιν
Ἐκ τῶν πρὸς ἀπόδειξιν ὑποκειμένων,
Καὶ ῥίψον εἰς γῆν τὸν διάκενον τύφον.
Ὁρᾷς τὰ φυτὰ, πῶς μὲν ἡβᾷ, καὶ βρύει,
Μετὰ χρόνον δέ τινα γηρᾷ, καὶ φθίνει;
Τοῦτ' αὐτὸ καὶ σόν ἐστιν, ὡς οἶδας, πάθος.
Καὶ νῦν μὲν ἀνθεῖς, ἀλλ' ἀπανθήσεις πάλιν,
Τῆς τοῦ τελευτῆς ἀντενεχθέντος ψύχους·
Δέδοικα γοῦν ἔγωγε τὴν ἀκαρπίαν·
Ἡ γὰρ ἀπειλὴ τῆς τομῆς με συγχέει.
Γνῶθι σεαυτὸν, ἴδε τὸν ῥοῦν τοῦ χρόνου,

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Τῆς ἡδονῆς τὸ νέκταρ ὀψὲ γοῦν φύγε·
Καὶ γὰρ ὀδυνῶν προξενεῖ σοι πικρίαν.
Ἕως τίνος χρήματα, καὶ λειτουργίαι,
Τάχα δὲ καὶ κτήματα, καὶ παροινίαι,
Μέχρι τίνος κόλακες ἐκλύσουσί σε;
Γενοῦ δανειστὴς, τῷ Θεῷ δὸς τὸν βίον·
Ὀφειλέτης γάρ ἐστι, καὶ χρεωλύτης,
Καὶ σὸς δανειστὴς, κἂν δοκῇς μὴ λαμβάνειν,
Κατοψοφαγῶν τῆς ψυχῆς σου τὸ χρέος.
Πλὴν ἥδε κοινὴ τῶνδε τῶν ὄντων φύσις
Τὸ σὸν πρὸς αὐτὴν οὐκ ἀπαιτήσει χρέος·
Πάντως κἂν ἀλγῇς, κἂν φιλόψυχος ἔχῃς,
Οἰχήσεται γὰρ εἰς τὸ πῦρ ἡ θερμότης,
Τὸ ξηρὸν εἰς γῆν, εἰς ὕδωρ ἡ ψυχρότης,
Ἀὴρ δ' ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸ ῥευστὸν ἁρπάσει.
Κείσῃ δὲ νεκρὸς ὑπὸ γυμνοῖς ὀστέοις,
Ὁ νῦν περιττὸς, καὶ κατεβλακευμένος,
Ὄφις δὲ τοῦ τένοντος ἐκρηγήσεται.
Τί πῦρ ἐν ὀργῇ κατὰ τοῦ πέλας πνέεις;
Τί δὲ βρυχηθμοὺς αὐθαδῶς ὑποκρίνῃ,
Καὶ τῇ λεοντῇ τὰς χρυσᾶς πάντων ψύχας,
Καὶ ζῶν ἀτερπῆ καὶ φιλῶν περὶ βίον;
Τί δ' ὡς φάγος πάρδαλις ὑπόδρα βλέπεις,
Καὶ δεινοπαθεῖς, καὶ λαρυγγίζεις μάτην
Ἄντικρυς ἡμίγυμνε σεμνὲ κοχλία,
Μᾶλλον δὲ γὺψ ἄνωθεν ἁρπάζων κρέα,
Πλὴν οὔτε νεβρῶν, οὔτε περδίκων πάλιν.
Ἀνδρῶν δὲ, παπαί! δυστυχῶν, καὶ σωφρόνων;
Πλούσιος εἶ, δέδιθι τὴν τότε φλόγα.
Τίς γὰρ ἀναψύξει σε διψῶντα δρόσος,
Εἰ μὴ σὺ τοὺς πένητας ἐνθάδε θρέψεις;
Σύνες τίς ὁ πλάσας σε καὶ μεταπλάσας,
Ἐπείπερ εἰς χοῦν ἐκπεσὼν συνετρίβης;
Ἢ τίς χάριν σὴν καὶ Θεὸς, καὶ σαρκίον,
Καὶ τίς πεπονθὼς, καὶ παθῶν μείνας δίχα,

Παθῶν ἀμιγῆ, καὶ φθορᾶς ἔδειξε σε;

Ταῦτα σκόπει, βέλτιστε, σωφρόνως ἔχων,
Καὶ μηκέτι θαύμαζε τὴν ἀμετρίαν.
Τὰ γὰρ ἔτι μέλλοντα μὴ σχόντι βλέπειν,
Ὁ τῆς τελευτῆς ἀγνοεῖταί σοι χρόνος.
Ὥσπερ τὸ νῦν πῦρ οὐδὲ μετρίως φλέγει,
Πυρὸς γὰρ εἰκών ἐστιν, οὐ πῦρ τὴν φύσιν,
Οὕτω θεατὰ καὶ τὸ πῦρ τὸ παμφάγον.
Ὁ θυμὸς ἐξέκαυσε τυράννου βρέμων,
Τοῖς τῶν νέων σώμασιν εὑρέθη δρόσος,
Ἀπόκρυφον πῦρ ζωγραφοῦν πρὶν ἄλλο τι·
Ὡς ἂν διδαχθῇς τὸν Θεὸν πῦρ καὶ δρόσος,
Εἰς τὴν βάτον πῦρ, εἰς δὲ τὸν πόκον δρόσος.
Μὴ διδράσῃς μάλιστα τὸν τύπον βλέπων.
Μὴ γὰρ ὅλως ἔφλεξε νηδὺν Παρθένου
Σαρκὸς μετασχὼν, καὶ Θεὸς μείνας πάλιν.
Ἑστήκασι δὲ τῆς φλογὸς ζῶντες μέσον,
Καὶ τεττίγων ᾄδουσιν οἱ παῖδες τρόπον
Σιτούμενοι γὰρ τῆς ἐνεχθείσης δρόσου,
Ὡς ἐν θέρει στέγουσι τὴν δεῦρο ζέσιν.
Πεπήγασι δ' οὖν τῆς βοῆς πεπαυμένοι·
Τὴν γὰρ σιωπὴν ζωγραφοῦσι τὸν τύπον,

A Et suave tandem gaudii nectar fuge,
Fert scilicet tristem dolorum copiam.
Quousque tandem, quæso, munera et bona,
Aurique copia et furor dementiæ,
Quousque te omnes blandientes divident?
Sis fenerator; da tuam vitam Deo;
Est namque debitor, fidemque liberat,
Tuusque fenerator, quamvis non videaris accipere,
Sibi devorans animæ tuæ debitum.
Natura sed, gentes quæ in unum colligit,
Debes quod illi non reposcit debitum?
Quamvis semper doleas et vitam ames,
Abibit in ignem qui tibi inest calor,
Siccum in terram, in aquam frigidum,
Et aer humidum et fluxum abripiet.
B Tu vero mortuus jacebis sub nudis ossibus,
Qui nunc nimia torpes pinguedine,
Et serpens tuæ superbiæ disrumpetur,
Cur ignem iratus contra proximum spiras,
Et rugitus feroces videris emittere,
Et leonina pelle indutus insolescis,
Vivasque injucunde et ames vitam?
Cur vorax ut pardalis torve circum tueris,
Et imaginosum pateris, et clamas inaniter,
Vere horrida atque nuda limax insolens,
Aut vultur e summo auferens carnem polo,
Non hinnulorum, sive perdicum tamen,
Sed, heu! virorum pauperum et temperantium!
Dives es, time futuram flammam.
C Quo enim rore refrigeraberis tunc sitiens,
Si tu pauperes hic non alueris?
Cognosce quis te finxerit et refinxerit,
Quandoquidem in pulverem es reversurus:
Vel quis tui gratia Deus una simul et caro,
Quis, inquam, passus, quamvis passioni non subditus,
Ostendit te futurum passionibus et corruptione liberum?
Hæc considera, optime, sobrie te gerens,
Neque amplius de immensitate obstupescas,
Nam quæ sunt futura non licet videre,
Et ignoratur quæ sit finis temporis.
Sicut ignis quo nunc utimur, non urit modice,
Nam ignis est imago, non ignis natura,
D Sic contemplare ignem devorantem omnia.
Accendit olim hunc mens tyranni fervida,
Sed ros puellis factus est gaudentibus,
Arcanum ignem indicans, quam quid aliud;
Ut intelligas Deum esse ignem et rorem,
Ignem in rubo, et rorem in vellere.
Nec multum distabis a vero, si typum perpendas;
Nam uterum omnino non combussit Virginis,
Qui particeps carnis Deus semper manet.
In medio flammarum vivi steterunt,
Et cicadarum more canebant pueri;
Nam enutriti super induto rore,
Loci exustionem, ut illæ æstatis tempore, ferebant.
Stabant firmi cessantes a clamoribus:
Ipso enim silentio typum indicabant,

Digitized by Google

Longe resonantibus factis tantummodo.
O quomodo ignis captivis factus est ros,
Quos alæ circum custodiebant angeli!
Intus enim imbuti puritatis rore,
Externum non timebant ignis fremitum,
Quinam liceat igni urenti pueros absumere,
Vili non indigentes cibo et passionibus liberos?
Ignis torrente Daniel quondam videns,
Torrentem effudit e calidis lacrymis,
Nunc irrigatam flammam ab angelo videns,
Lætatur quidem, et plaudere forsan velit
Pueros videns in igne viventes iterum
Sibi enim communis captivitatis sors est exaltatas,
Quæ Persarum superstitiosum ignem exstinxit.
Tacet autem tradens loquentem librum,
Qui rerum arcanam prænotionem continet.
At vere omnia nova; et ignis non urit,
Et feræ ignem spirantes ex inedia
Res mira! sibi projectum virum colunt.
Mulcet enim oratio earum feritatem,
Vim infringens faucum imminentium.
Quid? quod etiam quoddam pietatis officium reddunt,
Bene lambentes pedum ejus pulverem,
Et abstergendi laborem suis ferentes linguis!
Sic fortis inter horridas stetit feras,
Jam mente, quamvis non annis adhuc, senex;
Mites enim, qui truces erant, factos videt,
Et stando cursum gigantis æquor.
O quam aperte scriptura demonstrat,
Quæ sint ubique veritatis symbola,
Quamvis et lingua et notu careat scriptio?

A Τῶν πραγμάτων πόῤῥωθεν ἠχούντων μόνον.
Ὦ πῶς τὸ πῦρ ἦν τοῖς δορυκτήτοις δρόσος,
Οὓς ἀγγέλου πτέρυγες ἐφρούρουν πέριξ·
Ἔνδον γὰρ ὀμβρήσαντες ἁγνείας δρόσον,
Τὸν ἐκτὸς οὐκ ἔπτηξαν ἀκμαῖον βρόμον.
Ἤ που θεμιτὸν πῦρ φαγεῖν παῖδας φλέγον,
Τροφῆς ῥυπαρᾶς καὶ παθῶν ὑπερτέρους;
Πυρὸς ποταμὸν Δανιὴλ πάλαι βλέπων,
Ποταμὸν ἐξέβλυζε θερμῶν δακρύων.
Νῦν δὲ δροσισθὲν πῦρ ὑπ' ἀγγέλου βλέπων
Φαιδρύνεται μὲν, καὶ κροτεῖν ἴσως θέλει
Τοὺς παῖδας ἀθρῶν εἰς τὸ πῦρ ζῶντας πάλιν
Ἡ γὰρ συναιχμάλωτος ὑψώθη τύχη,
Τὴν πυρφόρον σβέσασα τοῖς Πέρσαις πλάνην
Σιγᾷ δὲ λαλοῦν ἐκδιδοὺς τὸ βιβλίον,
B Ὃ πραγμάτων πρόγνωσιν ἀῤῥήτων φέρει.
Πλὴν πάντως καινὰ, καὶ τὸ μὲν πῦρ οὐ φλέγει,
Θῆρες δὲ πῦρ πνέοντες ἐξ ἀσιτίας
Τὸν τῶν ὀρεκτῶν ἄνδρα τιμῶσι ξένε.
Φιμοῖ γὰρ αὐτῶν ἡ προσευχὴ τὸ θράσος,
Τὴν ἰσχὺν ἀμβλύνουσα τῶν παρισθμίων
Ἀλλ' εἰσφέρουσι τίνα καὶ λειτουργίαν,
Λείχοντες αὐτοῦ τῶν ποδῶν εὖ τὴν κόνιν,
Καὶ ῥυπτικὸν στέγοντες ἐν γλώτταις πόνον.
Ἄτρεστος οὖν ἕστηκε τῶν σκύμνων μέσον
Ὁ πρεσβυτικὸς καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας·
Αἰδήμονας γὰρ τοὺς ἀτιθάσσους βλέπει,
Καὶ τῇ στάσει γίγαντος ἐμφαίνει δρόμον.
C Ὦ πῶς ἐναργεῖς ἡ γραφικὴ δεικνύει
Τοὺς παντοδαποὺς τῆς ἀληθείας τύπους,
Κἂν οὐκ ἔχει κίνησιν, ἢ φθέγμα γράφειν;

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΕΝΤΟΛΩΝ.

—

INTERPRETATIONES

DIVINORUM MANDATORUM

Scilicet sanctorum Patrum et conciliorum explanationes in Præcepta D. N. Jesu Christi.

(Bandini, Bibl. Laurent. cod. sæc. xiv.)

—

INDEX ARGUMENTORUM TOTIUS OPERIS.

1. Sermo primus de subjecto libri.

2. Prooemium libri explanationum divinorum mandatorum Domini, continens in compendio totam libri institutionem; et quod e nostra divinarum Scripturarum ignorantia, incidimus in laqueos diaboli, et in perditionem devenimus; et quod hi qui contra sententiam divinarum Scripturarum in

D α'. Λόγος πρῶτος περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ βιβλίου.

β'. Προοίμιον τῆς βίβλου τῶν ἑρμηνειῶν τῶν θείων ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἔχον ἐν ἐπιτομῇ τὴν ὅλην πραγματείαν τοῦ βιβλίου· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἀγνοεῖν ἡμᾶς τὰς θείας Γραφὰς, ἐμπίπτομεν εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, καὶ τῇ ἀπωλείᾳ παραδιδόμεθα· καὶ ὅτι οἱ παρὰ τὸ θέλημα τῶν θείων Γραφῶν εἰς

Digitized by Google

ἀπηγορευμένας πράξεις τισὶν ὑποτάσσομενοι προφάσει ὑπακοῆς, καὶ ἐκκοπῆς θελημάτων, τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἐν πόλεσι δημοσίοις παρεικάζονται, οὐκ ἐκφεύξονται δὲ τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, οὔτε οἱ ὑπακούοντες, οὔτε οἱ ἐπιτάττοντες, ἀλλ' ἕκαστος δώσει δίκας κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ.

γ'. Ἑρμηνεία τῶν θείων ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐν ἐπιτομῇ, ἔκ τε τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ ἑτέρων διαφόρων Πατέρων κεφάλαια συντείνοντα εἰς τὰς αὐτὰς ἑρμηνείας· καὶ ὅτι ὁ διὰ τὴν ἀρετὴν πάσχων κακῶς παρὰ τῶν ἀνθρώπων οὗτος μακαριστὸς, ὁ δὲ δι' αὐτὸ τὸ κακὸν πάσχων πανάθλιος· καὶ ὅτι οὐ δυνατὸν τὸν ἐν ἀρετῇ ζῶντα παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς· καὶ ὅτι οἱ θέλοντες παρὰ πάντων ἐπαίνους, οὗτοι πᾶσιν ἀρέσκειν σπουδάζουσι· καὶ ὅτι ἐκ τούτου γνωρίζεται ὁ ψευδοδιδάσκαλος, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης ἐκ τοῦ μὴ διδάσκειν ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοῦ καρδίας πρὸς τὰς ἑκάστου ἐπιθυμίας.

δ'. Περὶ ἀποταγῆς· καὶ ὅτι κακὸν ἡ ἐπιβλαβὴς ὁμόνοια, καὶ κρεῖσσόν ἐστι διαχωρίζεσθαι τῶν τοιούτων καὶ ὅτι ἐπικίνδυνον ἀποκείρειν τοὺς γυναῖκα καὶ τέκνα ἔχοντας, ἢ ἄλλως πῶς ἀδιαφόρως τοῦτο ποιεῖν, καὶ πῶς χρὴ πάντας τοὺς τοιούτους δέχεσθαι ἐν μοναστηρίοις· καὶ ὅτι μέγαν κίνδυνον ἔχει, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, καὶ ὁ συνευδοκῶν διὰ χρημάτων τὰς εἰσδοχὰς γίνεσθαι παρὰ τὸ ταῖς θείαις δοκοῦν Γραφαῖς· καὶ ὅτι τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, ἄλλως πῶς οἱ Πατέρες οὐ δέχονται, εἰ μὴ κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν ἀσκητικῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

ε'. Περὶ ἀποταγῆς δούλων· καὶ ὅτι οἱ τοὺς τοιούτους δεχόμενοι ἀδιακρίτως, καὶ παρὰ τὰς θείας Γραφὰς, ἢ παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων δεσποτῶν ἀποκείροντες, τῆς κοινωνίας χωρίζονται, καὶ ἀναθεματίζονται παρὰ τῶν θείων κανόνων, οἱ δὲ δοῦλοι κατὰ τοὺς ἔξωθεν νόμους ἀναδουλοῦνται, ἐὰν μὴ τὴν ἄσκησιν, καὶ τὴν ἀκριβῆν πολιτείαν τῶν ἁγίων μετέρχονται.

ς'. Περὶ τῶν ἀναχωρούντων ἀπὸ ἀδελφότητος· καὶ ὅτι ὁ διὰ σαρκικὴν ἀνάπαυσιν, ἢ διὰ προκοπὴν κοσμικὴν ἀπὸ ἀδελφότητος ἀναχωρῶν, λίαν ἀπόβλητός ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἀρνητὴς τοῦ ἐπαγγέλματος· καὶ ὅτι οἱ θεῖοι κανόνες τοὺς τοιούτους, καὶ τοὺς ἀναδεχομένους αὐτοὺς, τῆς κοινωνίας χωρίζουσι· καὶ ὅτι οἱ διὰ τὸν Θεὸν ἄλλοτε ἀλλαχοῦ ἑλκόμενοι, καὶ ἀναχωροῦντες ἐπαινετοὶ, καὶ οὐ χωρίζονται τῆς ἀδελφότητος, ὅτι οἰκονομίαν πληροῦσιν.

ζ'. Περὶ διαφορᾶς σκανδάλων· καὶ ὅτι τὸν ποιοῦντα ἐντολὴν Θεοῦ, ἢ παραδόσεις ἁγίων Πατέρων, οὐ χρὴ τὴν πρᾶξιν καταλιμπάνειν διὰ τοὺς σκανδαλιζομένους· καὶ ὅτι ἡ εἰρήνη, καὶ ἡ εὐχὴ τὸν ἄξιον μὴ εὑροῦσα, ἐπιστρέφει πάλιν πρὸς τὸν ἀποστέλλοντα ταῦτα, οὕτω καὶ ἡ κατάρα ἐπιστρέφει πάλιν ἐπὶ τὸν ἀδίκως σκανδαλισθέντα καὶ καταρώμενον.

η'. Περὶ διδασκάλων διαφορᾶς· καὶ ὅτι φοβερὸν τὸ κρῖμα τοῦ διδασκάλου, ἐὰν παρὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ διδάσκῃ· καὶ ὅτι πείθεσθαι τούτοις δεῖ ἐκ τῶν θείων Γραφῶν διδάσκουσι.

θ'. Περὶ διαφορᾶς ὀργῆς, καὶ θυμοῦ εὐλόγου τε καὶ ἀλόγου· καὶ ὅτι οὐ πάντοτε συμφέρει τὸ μὴ ὀργί-

prohibitas actiones aliquibus subjecti prætextu obedientiæ, et abnegationis voluntatis, diabolo, et his qui publice vivunt in urbibus assimilantur, non effugient Dei judicium, neque obedientes, neque jubentes, sed quisque dabit pœnas secundum suas actiones.

3. Explanatio divinorum mandatorum Domini in compendio, et ex Chrysostomo et aliis diversis Patribus capita conferentia in istas explanationes : et quod ille qui ob virtutem male patitur ab hominibus beatissimus est, qui autem ob ipsum malum patitur miser est : et quod impossibile est illum qui in virtute degit ab omnibus bene audire : et quod exquirentes ab omnibus laudes, hi omnibus placere student : et quod ex eo cognoscitur falsus doctor et falsus propheta, cum non doceat ex divinis Scripturis, sed e proprio suo corde secundum cujusque voluntates.

4. De professione religiosa : et quod malum est noxia unanimitas, et melius est a talibus separari; et quod periculosum est tondere hos qui uxorem et liberos habent, vel aliter quoquo modo indiscriminatim id agere, et quomodo oportet omnes tales recipere in monasteriis; et quod magno periculo se exponit et dans et recipiens et permittens ob pecunias admissiones fieri contra divinarum Scripturarum sententiam : et quod monasticæ vitæ rationem, nullo alio modo Patres accipiunt, nisi secundum constitutiones asceticas magni Basilii.

5. De professione religiosa servorum : et quod illi qui tales recipiunt indistincte, et contra divinas Scripturas, et contra sententiam propriorum dominorum tondent, a communione separantur et anathematizantur divinis canonibus, servi autem secundum externas leges rursum servituti mancipantur, nisi vitam asceticam, et rectam sanctorum vitæ rationem amplectantur.

6. De discedentibus a fraternitate : et quod ille qui propter carnalem quietem, vel mundanam utilitatem a fraternitate discedit, multum apud Deum contemptibilis est, et promissione privatus; et quod divini canones tales homines, et eos qui recipiunt illos, a communione separant; et quod hi qui propter Deum aliter alio trahuntur, et discedentes laudantur, neque a fraternitate separantur, quia divinum propositum complent.

7. De differentia scandalorum : et quod observantem Dei legem et traditiones sanctorum Patrum, non oportet agendi rationem derelinquere ob illos qui scandalizantur; et quod pax, et oratio dignum non inveniens, rursum revertitur ad illum qui hæc emittit, ita et maledictio revertitur rursus ad hunc qui injuste scandalizatur et maledicit.

8. De doctorum differentia : et quod tremendum est doctoris judicium, si contra Dei leges doceat; et quod obedire illis oportet qui secundum divinas Scripturas docent.

9. De differentia iræ, secundum rationem et contra rationem : et quod non semper expedit non

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

irasci, sed quando tempus postulat. Sæpe enim mansuetudinis prætextu cadimus in laqueos diaboli, et a Deo separamur; aliquando autem celeriter justam iram suscipientes extra convenientem viam ambulamus.

10. De injuria, et qualicunque contumelia, et otiosis verbis: et quod non solum ob homicidium, fornicationem et adulterium in gehennam incidemus, sed etiam ob injurias, et quæ apud nos videntur viles contumelias, sed tamen non æqualis ut castigatio; et quod vindicandi se gratia, vel in nulla re conveniente, non oportet injuriis vel contumeliis impetere aliquem, sed est in eo differentia ut in ira justa; et quod ille qui immerito conviciatur alicui, a communione separatur.

11. De rixa cum proximo, et per multos modos facienda reconciliatione: et quod propter Deum aliquem affligere, salutis est procuratio, et irreprehensibilis est qui afflixit, qui autem afflictus est excusari debet et corrigi.

12. De consensu in fornicationem, et ejus proprietatibus: et quod ex impudico mulierum aspectu, et conversatione, et ex aliis multis causis in nos incurrunt passiones; et quod ubi episcopus aut monachus degit hospitio receptus, aut propria inspectans negotia, non oportet adesse mulieres, sed non intrare in tabernas illis præcipitur sine quadam necessitate, vel spectaculis et hippodromiis interesse; et quod laici ludentes aut saltantes in commemorationibus sanctorum, a Christianorum numero separantur.

13. De adulterio et fornicatione: et quod non sine periculo est viro separari a sua conjuge præter rationem fornicationis; et quod vir quidem fornicatam uxorem dimittit, si vero non dimiserit subjicitur reprehensioni, uxor autem fornicantem virum non dimittit, sed debet corporales qui e viro eveniunt angores sufferre; et quod clericus tali quadam culpa offendens deponitur, et non jam habet appellationem; et quod non oportet Christianos conjugiis misceri cum hæreticis; et quod eos qui mulieres rapiunt divinæ leges excommunicant; qui autem consentiunt, si quidem clerici fuerint, deponuntur; si autem laici, separantur.

14. De juramento, et mendacii differentia: et quod juramenti violatio, et mendacium juxta rationem fit, quando per hæc a Deo jubemur.

15. De patientia et aversione: et quod non reddere malum cum malo, et benefacere nocentibus Christiani proprium est; et quod trahentes eos qui nocent id tribunalia, subjiciuntur Christi legibus, et a communione divinorum mysteriorum privantur; et quod sacerdotes fidelem vel infidelem hominem cædentes divinæ leges deponunt; et quod monachos cædentes qualemcunque hominem, separant leges divinæ a communione; et quod prohibent hos qui non ad id deputati sunt in bellum habere vel emere arma bellica, præter parvos gladios non ad bellum aptos; et de differentia homi-

A ζεσθαι, ἀλλ' ὅταν ὁ καιρὸς καλῇ. Πολλάκις γὰρ προφάσει πραΰτητος ἐμπίπτομεν εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, καὶ χωριζόμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ποτὲ δὲ τάχα δικαίῳ θυμῷ χρώμενοι τοῦ πρέποντος ἔξω πορευόμεθα.

ι'. Περὶ λοιδορίας, καὶ παντοίας ὕβρεως, καὶ ἀργολογίας· καὶ ὅτι οὐ μόνον διὰ φόνον, καὶ πορνείαν, καὶ μοιχείαν, εἰς γέενναν ἐμπεσούμεθα, ἀλλὰ καὶ διὰ λοιδορίας, καὶ τὰς παρ' ἡμῖν φαινομένας εὐτελεῖς ὕβρεις, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἴση ἡ κόλασις· καὶ ὅτι ἕνεκεν τοῦ ἐκδικεῖν ἑαυτὸν, ἢ ἐπὶ μηδενὶ προσήκοντι, οὐ δεῖ λοιδορεῖν, ἢ ὑβρίζειν τινὰ, ἀλλ' ἔστι καὶ τούτου διαφορὰ καθὰ καὶ τῷ δικαίῳ θυμῷ· καὶ ὅτι ὁ ἁπλῶς χλευάζων τινὰ, τῆς κοινωνίας χωρίζεται.

B ια'. Περὶ τοῦ διαλλάττεσθαι τῷ πλησίον, καὶ διὰ πολλῶν τρόπων ποιεῖσθαι τὰς καταλλαγάς· καὶ ὅτι τὸ κατὰ Θεὸν λυπεῖν τινα, σωτηρίας ἐστὶ πρόξενον, καὶ ἀνέγκλητός ἐστιν ὁ λυπήσας, ὁ δὲ λυπηθεὶς ἀπολογήσασθαι χρεωστεῖ, καὶ διορθώσασθαι.

ιβ'. Περὶ συγκαταθέσεως τῆς πορνείας, καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτῆς· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἀναιδῶς βλέπειν γυναῖκας, καὶ συνδιαιτᾶσθαι αὐταῖς, καὶ ἐκ πολλῶν ἑτέρων αἰτιῶν ἐπέρχονται ἡμῖν τὰ πάθη· καὶ ὅτι ἔνθα ἐπίσκοπος, ἢ μοναχὸς διάγει ξενιζόμενος, ἢ οἰκεῖα ἐπισκεπτόμενος πράγματα, οὐ χρὴ παρεῖναι γυναῖκας, ἀλλ' οὐδὲ εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι τούτους ἐντέταλται χωρίς τινος ἀνάγκης, ἢ θεωρίαις, καὶ ἱπποδρομίαις σχολάζειν· καὶ ὅτι οἱ λαϊκοὶ παίζοντες, ἢ ὀρχούμενοι ἐν ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων, τῆς τῶν

C Χριστιανῶν χωρίζονται τάξεως.

ιγ'. Περὶ μοιχείας καὶ πορνείας· καὶ ὅτι οὐκ ἀκίνδυνόν ἐστιν ἀνδρὶ χωρίζεσθαι ἀπὸ τῆς αὐτοῦ συμβίου ἐκτὸς λόγου πορνείας· καὶ ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ πορνευομένην γυναῖκα ἀπολύει, ἐὰν δὲ μὴ ἀπολύσῃ, ὑπόκειται τῷ ἐγκλήματι, ἡ δὲ γυνὴ πορνεύοντα ἄνδρα οὐκ ἀπολύει, ἀλλὰ χρὴ τὰς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπερχομένας σωματικὰς θλίψεις ὑποφέρειν· καὶ ὅτι ὁ κληρικὸς τοιούτῳ τινὶ ἐγκλήματι περιπεσὼν καθαιρεῖται, καὶ οὐκ ἔτι ἔχει ἀνάκλησιν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς ἐπιγαμβρεύειν πρὸς αἱρετικούς· καὶ ὅτι τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας οἱ θεῖοι νόμοι ἀφορίζουσιν, οἱ δὲ συνευδοκοῦντες, εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, καθαιροῦνται, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζονται.

D ιδ'. Περὶ ὅρκου καὶ διαφορᾶς ψεύδους· καὶ ὅτι ὅρκου παράβασις, καὶ ψεῦδος κατὰ δίκαιον λόγον γίνεται, ὅταν χωριζώμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τούτων.

ιε'. Περὶ ἀνεξικακίας καὶ ἀπροσπαθείας· καὶ ὅτι τὸ μὴ ἀποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἐπηρεάζοντας Χριστιανοῦ ἴδιον· καὶ ὅτι οἱ ἕλκοντες τοὺς ἐπηρεάζοντας εἰς δικαστήρια, ὑπόκεινται τοῖς τοῦ Χριστοῦ νόμοις, καὶ τῆς κοινωνίας τῶν θείων μυστηρίων ἀποστεροῦνται· καὶ ὅτι τοὺς ἱερεῖς τύπτοντας πιστὸν, ἢ ἄπιστον ἄνθρωπον, οἱ θεῖοι νόμοι καθαιροῦσι· καὶ ὅτι τοὺς μοναχοὺς τύπτοντας οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ἀφορίζουσιν οἱ θεῖοι νόμοι τῆς κοινωνίας· καὶ ὅτι κωλύουσι τοὺς μὴ προσεχειρισμένους εἰς πόλεμον ἔχειν, ἢ ὠνεῖσθαι ὅπλα πολεμικὰ, εἰ μὴ μικρὰ μαχαίρια μὴ ἐνεργοῦντα εἰς

Digitized by Google | Распознавание текста АВК/FR

πόλεμον· καὶ περὶ διαφορᾶς φόνων, ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων· καὶ ὅτι τῆς ψιλῆς πορνείας ἐπιτίμιον, ὁ ἀκούσιος φόνος.

ις'. Περὶ ἀκακίας καὶ ἀφελότητος· καὶ ὅτι ἀκακία ἐστὶ τὸ μὴ περί τινος κακὸν λογίζεσθαι, φρόνιμον δὲ εἶναι εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ ὅτι ἀγαθὴ πανουργία ἐστὶν, ὅταν τις τοῦτο πρὸς ἀγαθὸν ποιῇ· καὶ ὅτι τὸ τοιοῦτον φρόνησις, καὶ οἰκονομία ἀγαθή· καὶ ὅταν τοῦτο μὴ ἔχωμεν, εἰς πολλὰ κακὰ περιπίπτομεν.

ιζ'. Περὶ ὑπακοῆς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐκλαμβάνειν τὸ ὄνομα τῆς ὑπακοῆς ἀλόγως εἰς τὸ ὑπακούειν τῷ διαβόλῳ, ἀλλὰ προσέχειν ἐν ἀκριβείᾳ ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ εἰδέναι ποία ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ὑπακοὴ, καὶ ποία τοῦ ἀντικειμένου· καὶ ὅτι δύο ὑπακοαί εἰσι, καθὼς εἴρηται, καὶ ἐὰν μὴ προσέχωμεν, ἐμπεσούμεθα τοῖς τοῦ διαβόλου δικτύοις.

ιη'. Περὶ θελημάτων οἰκείων, καὶ ἀλλοτρίων καὶ ποῖον θέλημά ἐστιν ἀγαθὸν, καὶ ποῖον τοῦ ὑπεναντίου· καὶ ὅτι τὰ κατὰ σαρκικὴν ἀνάπαυσιν γινόμενα, ἡμέτερα θελήματά εἰσι, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὸ θέλημα τῶν θείων Γραφῶν γινόμενα, ταῦτά εἰσι τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις, ἢ ἐν ταῖς τῶν κοσμικῶν ὑποταγαῖς μὴ προσέχοντες, πολλὰ προφάσει ὑποταγῆς, καὶ ὑπακοῆς, καὶ ἐκκοπῆς θελημάτων προκόπτουσιν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ὑποτάσσονται· καὶ ὅτι διὰ τῶν ἀμελεστέρων οἱ σπουδαῖοι πίπτουσιν.

ιθ'. Περὶ ἀγαθοῦ θελήματος, ὅτι ὁ ποιῶν αὐτὸ οὐ παρέρχεται ἄνευ θλίψεως· καὶ ὅτι, ὅταν μετὰ προθυμίας αὐτὸ διέρχηται, οὐκ αἰσθάνεται τῆς θλίψεως, ὅταν δὲ ψυχρανθῇ τῆς προθυμίας, τότε καὶ τῆς θλίψεως αἰσθάνεται· καὶ περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῶν ἀκολουθουσῶν τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐν τῇ εὐχῇ δοκιμαζομένων· καὶ περὶ ἐπιγνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

κ'. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ πῶς χρὴ ταύτην ποιεῖν· καὶ ὅτι τὸν μὴ ἔχοντά τι, οὐ δεῖ μεριμνᾷν, καὶ φροντίζειν, ἀλλὰ μόνα παρέχειν τὰ παρ' αὐτῷ εὑρισκόμενα· καὶ περὶ τοῦ παραβάλλειν ἀλλήλοις· καὶ ὅτι οὐ χρὴ τοὺς μοναχοὺς προφάσει ἐλεημοσύνης διδόναι τι τοῖς κατὰ σάρκα ἰδίοις, ἀλλὰ ξένοις, πτωχοῖς, καὶ ἀναπήροις· καὶ ὅτι οὐ χρὴ τοὺς ἀκτήμονας μοναχοὺς, ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῶν, ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλων τρόπων διδόναι τινὶ ἔχοντι τὰς χρείας αὐτοῦ, ἀλλὰ χωλοῖς, καὶ τυφλοῖς, καὶ ἐστερημένοις· καὶ ὅτι οὐ δεῖ προφάσει ἐλεημοσύνης διδόναι τινὰ ἐν μοναστηρίῳ κτήματα· καὶ τοὺς τῶν ἀκτημόνων, καὶ ἐσταυρωμένων τῷ κόσμῳ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντας εἰς ταῦτα πάλιν καθέλκειν, ἐπεὶ κινδύνῳ ὑπόκειται· καὶ ὅτι ὁ κληρικὸς τόκους ἀπαιτῶν, ἢ μὴ διδοὺς τοῖς ἐνδεέσι καθαιρεῖται.

κα'. Ὅτι κρεῖσσόν ἐστιν εἰς τοὺς πένητας διανέμειν τὰ χρήματα, ἢ προσφέρειν αὐτὰ ἐν ἐκκλησίαις, καὶ καλλωπίζειν αὐτάς· καὶ ὅτι μόνα τὰ ἀναγκαῖα προσφέρειν χρὴ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τὰ δὲ λοιπὰ καταναλίσκειν εἰς τοὺς πένητας· καὶ πόσον μέτρον χρὴ διδόναι τῶν ἰδίων χρημάτων· καὶ ὅτι οἱ μοναχοὶ ὑπόκεινται διδόναι ἐλεημοσύνην, ὅταν καὶ αὐτοὶ

A cidiorum, voluntariorum et non voluntariorum, et quod meræ fornicationis valorem habet involuntarium homicidium.

16. De simplicitate et candore: et quod simplicitas est non cogitare malum de aliquo, prudentem autem esse in bonum, et quod bona est fraus, quando aliquis ea in bonum utitur; et quod talium ratio prudentia et administratio bona est; et quando illis non utimur, in multa mala decidimus.

17. De obedientia, et quod non oportet adhibere nomen obedientiæ sine ratione ad indicandum obedientiam diabolo, sed parere in rectitudine divinis Scripturis, et scire quæ sit Deo obedientia, et quæ adversario: et quod duæ sunt obedientiæ sicut dictum est, et nisi pareamus, cademus in diaB boli retia.

18. De voluntatibus propriis et alienis, et quæ voluntas sit bona, et quæ sit adversarii: et quod quæ secundum carnalem delectationem fiunt, nostræ voluntates sunt, quæ autem non hujusmodi, sed secundum divinarum Scripturarum nutum fiunt, Dei voluntates sunt; et quod illi qui in monasteriis, vel in mundi subordinatis statibus non obediunt, multum prætextu subordinationis obedientiæ et abnegationis in propriis voluntatibus proficiunt, aut melius loquendo, diabolo et operibus ejus subjiciuntur, et quod per ea quæ negliguntur ferventes cadunt.

19. De bona voluntate, quam qui facit non sine C difficultatibus versatur: et quod, quando cum ardore illam susceperit, difficultatem non sentit, quando autem ab ardore defecerit, tunc difficultatem sentit; et de mutationibus multarum rerum quæ cogitationi insequuntur, et in oratione probantur; et de cognitione voluntatis Dei.

20. De eleemosyna et quomodo oportet illam facere: et quod non aliquid habentem non oportet anxium et sollicitum esse, sed sola præstare quæ apud se inveniuntur; et de mutuis relationibus; et quod non oportet monachos prætextu eleemosynæ dare aliquid his qui secundum carnem proximi sunt, sed advenis, egenis et debilibus; et quod non oportet pauperes monachos, ex opere D suo, vel etiam alio modo dare illi qui habet suas necessitates, sed claudis, cæcis, et nudatis: et quod non oportet prætextu eleemosynæ dare aliquas monasterio possessiones; et eos qui pauperum et crucifixorum mundo nomen habent ad ista rursus adducere, quoniam periculum subest; et quod clericus usuras exigens, vel non dans egentibus deponitur.

21. Quod melius est in egenos bona distribuere, quam illa in ecclesias largiri, et eas adornare: et quanta mensura oportet dare propria bona, et quod monachi subjiciuntur ad dandam eleemosynam quando et ipsi ab aliis accipiant et exerceant, et ad aliis opem ferendam quando et ipsi ab aliis opem recipiant; et quod in tempore eleemosynæ

Digitized by Google

non oportet acceptionem habere fidelium aut infidelium, sed omnium misereri.

22. De facientibus eleemosynam ex injustitia : quod non solum non propitium sibi Deum faciunt sed iratum magis si non ab injustitia recedant; et qui ædificant ecclesias et monasteria ex injustitia, eodem subjiciuntur judicio, et qui ædificavit monasterium, episcopo loci debet dominium deferre, et qui non ita agit reprehenditur.

23. Quod si proposito dandi egenis bona divitum aliquis dissipaverit, non peccat : et quod est et alia sæpius via perfectæ eleemosynæ in his qui, cum viderint indigentem, non possunt illum dimittere vacuum; qui autem nihil omnino possident, ab aliis laboribus illum dispensant, sive aliena sumentes palam aut clam, sive aliquid suscipientes chorum quæ sunt Deo oblata; et quod illa quæ Deo sunt consecrata, et quæ sunt ad necessarium ministerii usum, licet in egentes et captivos insumere, solum cum rationabili dispositione fiat, ne forte bonum in malum evadat.

24. De dilectione et benevolentia : et quod occasione dilectionis decidimus per carnalem dilectionem e spirituali, et quod non oportet comedere in ecclesiis prætextu dilectionis, vel dormire in illis sine necessitate; et quod si quis sit supra modum dilectus, et ex eo in anima damnum accipiamus vel ex aliis, oportet statim ex his abscidi; et quod non ob humanas considerationes, sed ob propositum Deo complacendi oportet diligere proximum.

25. Quod non oportet lædere vel odisse qualemcunque hominem, sive impium, sive hæreticum, sive ethnicum, sive admodum peccatorem, quando tempus postulaverit, et non habuerimus ex iis ullum damnum. In hoc enim Deum imitamur : cum autem spirituale damnum habuerimus, sive ex nostra infirmitate, sive alio quovis modo, tunc pro necessitate fugiamus ab eis, non quasi homines oderimus, sed quod sordes evitamus, ne eorum amicitia nobis occasio fiat transgressionis ut olim in Israel, et qui volunt religionis prætextu Deum vindicare, proprias passiones satiant; et quod super hæreticos dolere et illis benefacere, id est, vera dilectio.

26. Quod oportet potius precari pro impiis, hæreticis, ethnicis, et omnibus peccatoribus, et non illis maledicere; hoc enim facientes, nobis ipsis benefacimus, et Deum imitamur; et quod non oportet precari pro hæreticis vita defunctis, sed pro adhuc viventibus precari oportet, ut illis det pœnitentiam Deus ad divertendum ab errore, et secundum Deum vivendum, id enim vult Deus.

27. Quomodo oportet eleemosynam facere, neque tuba canere, ut hypocritæ : et quod satius est bene-

παρ' ἑτέρων λαμβάνουσι, καὶ ἐργάζωνται, καὶ ἑτέροις βοηθεῖν, ὅταν καὶ αὐτοὶ παρ' ἑτέρων βοηθῶνται· καὶ ὅτι ἐν καιρῷ ἐλεημοσύνης οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι πιστούς, καὶ ἀπίστους, ἀλλὰ πάντας ἐλεεῖν.

κβ'. Περὶ τῶν ποιούντων ἐλεημοσύνην ἐξ ἀδικίας· ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἐξευμενίζονται τὸ θεῖον, ἀλλὰ καὶ παροξύνουσιν ἐὰν μὴ ἀποστῶσι τῆς ἀδικίας· καὶ οἱ κτίζοντες ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια ἐξ ἀδικίας, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται κρίματι, καὶ ὁ κτίσας μοναστήριον, τῷ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπῳ ὀφείλει διδόναι τὴν κυριότητα, καὶ ὁ μὴ οὕτως ποιῶν εὐθύνεται.

κγ'. Ὅτι ἐὰν σκοπῷ τοῦ δοῦναι τοῖς πτωχοῖς τὰ χρήματα τῶν πλουσίων σκορπίζῃ τις, οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ὅτι ἔστι καὶ ἑτέρα ὁδὸς πολλάκις τῶν τελείων ἐλεημόνων, οἱ ὅταν θεάσωνται πένητα, οὐ δύνανται αὐτὸν ἀποπέμψαι κενόν· μηδὲν δὲ ἴδιον ὅλως κεκτημένοι, ἀπὸ ἑτέρων πόνων οἰκονομοῦσιν αὐτόν, ἢ τὰ ἀλλότρια λαμβάνοντες φανερῶς, ἢ καὶ κρυφίως, ἢ καὶ αὐτῶν ἁπτόμενοι τῶν ἀνατεθειμένων Θεῷ· καὶ ὅτι τὰ ἀφιερωμένα Θεῷ, παρὰ τὴν ἀναγκαίαν τῆς ὑπηρεσίας χρείαν ὄντα, ἔξεστιν εἰς πένητας, καὶ αἰχμαλώτους καταναλίσκειν, μόνον μετὰ πνευματικῆς διαθέσεως γινέσθω, μήπως τὸ ἀγαθὸν καταπέσῃ εἰς πονηρόν.

κδ'. Περὶ ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, καὶ πῶς δεῖ ἀγαπᾷν τὸν πλησίον· καὶ ὅτι προφάσει ἀγάπης ἐκπίπτομεν διὰ τῆς σαρκικῆς ἐκ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐσθίειν ἐν ἐκκλησίαις προφάσει ἀγάπης, ἢ καθεύδειν ἐν αὐταῖς ἄνευ ἀνάγκης· καὶ ὅτι ἐάν τις ᾖ καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπητός, καὶ ἐξ αὐτοῦ κατὰ ψυχὴν βλαπτώμεθα, ἢ καὶ ἐξ ἄλλων, χρὴ εὐθέως κόπτεσθαι ἐξ αὐτῶν· καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντα, ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως δεῖ ἀγαπᾷν τὸν πλησίον.

κε'. Ὅτι οὐ δεῖ κακοποιεῖν, ἢ μισεῖν οἱονδήποτε ἄνθρωπον, εἴτε ἀσεβῆ, ἢ αἱρετικόν, ἢ Ἕλληνα, ἢ ὅλως ἁμαρτωλόν, ὅταν ἄγῃ καιρός, καὶ οὐκ ἔχωμέν τι ἐξ αὐτῶν βλάβος. Ἐν τούτῳ γὰρ μιμούμεθα τὸν Θεόν· ὅταν δὲ ψυχικὸν ἔχωμεν βλάβος, ἢ ἐκ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν, ἢ ἄλλως πως, τότε κατὰ ἀνάγκην φύγωμεν ἀπ' αὐτῶν, οὐχ ὡς μισοῦντες ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὴν λύμην ὑφορώμενοι, ἵνα μὴ ἡ αὐτῶν φιλία ἀφορμὴ γένηται παρανομίας ἡμῖν κατὰ τὸν πάλαι Ἰσραήλ, καὶ οἱ θέλοντες προφάσει θεοσεβείας διεκδικεῖν τὸν Θεόν, οἰκεῖα πάθη πληροῦσι· καὶ ὅτι τὸ στενάζειν ὑπὲρ αἱρετικῶν, καὶ εὐεργετεῖν αὐτούς, τοῦτό ἐστι διόρθωσις ἀληθής.

κς'. Ὅτι δεῖ μᾶλλον ὑπερεύχεσθαι τῶν ἀσεβῶν, αἱρετικῶν τε, καὶ Ἑλλήνων, καὶ πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ μὴ ἐπαρᾶσθαι αὐτοῖς. Τοῦτο γὰρ ποιοῦντες, ἑαυτούς τε εὐεργετοῦμεν, καὶ τὸν Θεὸν μιμούμεθα· καὶ ὅτι οὐ δεῖ εὔχεσθαι ὑπὲρ αἱρετικῶν τελευτησάντων, ἀλλ' ἔτι ζώντων χρὴ ὑπερεύχεσθαι, ὅπως δῷ αὐτοῖς μετάνοιαν ὁ Θεὸς εἰς τὸ ἐπιστρέψαι ἀπὸ τῆς πλάνης, καὶ κατὰ Θεὸν ζῆν· τοῦτο γὰρ ὁ Θεὸς θέλει.

κζ'. Ὅπως χρὴ τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖν, καὶ μὴ σαλπίζειν, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί· καὶ ὅτι κρεῖσσόν

Digitized by Google

ἐστιν ἀγαθοποιεῖν τινα, κἂν μήπω τέλειος ᾖ· ἀλλ' ἔστιν ὑπὸ κενοδοξίας ἕλκεσθαι, ἢ ἀμελεῖν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ μᾶλλον ὅταν καὶ ἑτέροις ἡ ὠφέλεια χρησιμεύῃ.

κη'. Περὶ προσευχῆς, καὶ πῶς χρὴ εὔχεσθαι· καὶ ὅτι τῷ νήφοντι δυνατόν ἐστιν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ πάντοτε ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι· καὶ ὅτι τὸν κακῶς πράττοντα, καὶ πατέρα καλοῦντα τὸν Θεὸν ἐν τῇ εὐχῇ, ὁ καταχθόνιος ὁ τῶν κακῶν δημιουργὸς υἱὸν κέκτηται, καὶ πατὴρ ἐκείνου ἐστίν.

κθ'. Τύπος προσευχῆς, καὶ διαγωγὴ ἀναχωρητῶν· καὶ ὅτι ἀνάρμοστα τούτοις τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ψαλλόμενα, εἴτε ἦχοι, εἴτε τροπάρια· καὶ ὅτι ὁ δίχα χειροτονίας τοῖς τοιούτοις ἐγχειρῶν, ὑπόκειται τῷ ἐγκλήματι.

λ'. Τύπος προσευχῆς τοῖς ἐν συνοδίᾳ, καὶ διαγωγῇ τῶν ἐν ἐκκλησίαις συναγομένων· καὶ ὅτι οὐχ ἁρμόζει τοῖς συναγομένοις τὰ τῶν ἀναχωρητῶν πράττειν, ὡς οὐδὲ ἐκείνοις τὰ τούτων, ἀλλὰ κατὰ δίκαιον λόγον τῇ ψαλμῳδίᾳ κεχρῆσθαι, μὴ μέντοι πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι τὴν φύσιν, ἀλλὰ σεμνῶς, καὶ κατὰ τὰ θεῖα λόγια εὐλαβῶς· καὶ ὅτι τοὺς μὲν ἱερεῖς ψάλλοντας ἀνοίκεια, καὶ μὴ τετυπωμένα παρὰ τῶν θείων Πατέρων, ἢ ἀναγινώσκοντας ἐπ' ἐκκλησίας, οἱ θεῖοι κανόνες καθαιροῦσι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀναθεματίζουσι· καὶ ὅτι οὐ χρὴ ἐν παντὶ τόπῳ τὴν θείαν προσκομιδὴν ἐκτελεῖν· καὶ ὅτι οὐ χρὴ καταφρονεῖν τῶν συνάξεων, καὶ χωρὶς εὐλόγου αἰτίας ἀπολιμπάνεσθαι.

λα'. Περὶ τῶν μετὰ εὐχῆς ἐν ὁδῷ ὁδευόντων, ἢ ἑτέρῳ οἱῳδήποτε πειρασμῷ περιπιπτόντων· καὶ ὅτι οὐ δεῖ μόνῃ τῇ εὐχῇ θαρρεῖν, καὶ καταφρονητικῶς διακεῖσθαι, κἂν ἅγιος ᾖ, ὁ ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν παρ' ἑαυτοῦ πᾶσαν σπουδὴν εἰσφέρειν· καὶ ὅτι χρὴ τὸν πειρασμὸν φεύγειν, ὅταν κίνδυνος ψυχικὸς ἐξ αὐτοῦ προσδοκᾶται, καὶ ὁ μὴ οὕτως ποιῶν ὑπόκειται τῷ ἐγκλήματι· καὶ ὅτι ἐλπὶς ματαία ἐστὶν, ὅταν μὴ προαγωνιζόμεθα ἐπὶ τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ περὶ διαφορᾶς μαρτύρων, καὶ ὁμολογητῶν· καὶ ὅτι κἂν ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, κατὰ τὸν θεῖον δηλονότι Ἀπόστολον· καὶ ὅτι οἱ φυλάσσοντες ἅπερ ὡμολόγησαν, ἢ ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι, ἢ ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ, ὁμολογηταὶ καλοῦνται.

λβ'. Ὅτι ὁ εὐχὴν παρά τινων ἐπιζητῶν αὐτὸς δὲ ἀμελῶν, οὐδὲν ὠφελεῖται, κἂν ἅγιος ᾖ ὁ εὐχόμενος· καὶ ὅτι οἱ μὴ καλῶς, καὶ κατ' ἀξίαν βιοῦντες, οὐκ ὠφελοῦνται ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὡσαύτως οὐδὲ οἱ μοναχοὶ ἐὰν μὴ κατ' ἀξίαν τοῦ σχήματος πολιτεύσαιντο, οὕτως καὶ οἵ τινας ἰδιοποιούμενοι τῶν ἁγίων οὐκ ὠφεληθήσονται πλέον τῶν ἄλλων, καὶ κολασθήσονται, οἱ μὲν πιστοὶ πλεῖον τῶν ἀπίστων, οἱ δὲ μοναχοὶ πλεῖον τῶν κατὰ κόσμου, οἱ δὲ ἰδιοποιούμενοί τινας πλεῖον τῶν μὴ εἰδότων παρά τινων τι ἀγαθόν· ὅτι ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχοντες οὗτοι πάντες, τῇ ἑαυτῶν ἀπροσεξίᾳ, καὶ τῇ πονηρᾷ προαιρέσει, ἑαυτοὺς τῇ κολάσει παρέδωκαν· καὶ ὅτι ὀλίγος λίαν ἐστὶ τῶν σωζομένων ὁ ἀριθμὸς,

A facere alicui, et si nondum perfectus sit; sed est a vana gloria attrahi, et negligere suam salutem, et præsertim quando aliis utilitas profuerit.

28. De oratione et quomodo oportet orare: et quod vigilanti possibile est in omni loco, et in omni opere ubique sine intermissione orare; et quod male agentem, et patrem vocantem Deum in oratione, subterraneus malorum auctor filium obtinet, et illius pater est.

29. Regula orationis, et institutio anachoretarum: et quod discordantia ab illis quæ in ecclesiis psalluntur, sive hymni, sive troparia, et quod ille qui sine ordinatione talibus se immiscet subjicitur

B culpæ.

30. Regula orationis his qui in concentu et consuetudine sunt congregatorum in ecclesiis: et quod non convenit congregatis quæ sunt anachoretarum facere, ut his non convenit quæ illorum sunt agere, sed secundum justam rationem psalmodia uti, non tamen ad clamores naturæ violentiam faciendo, sed decenter, et pie secundum divina præcepta; et quod sacerdotes quidem psallentes insueta, et quæ non sunt instituta a sanctis Patribus, vel legentes in ecclesiis, divini canones deponunt, cæteros autem anathematizant; et quod non oportet in omni loco divinum cultum peragere; et quod non oportet contemnere congregationes et sine rationabili causa omittere.

C 31. De his qui cum oratione iter suscipiunt, aut alia qualicunque tentatione versantur: et quod non oportet sola in oratione confidere, et segniter immorari, etsi sanctus fuerit qui pro se oraverit, sed etiam omnem ex se fervorem afferre necesse est; et quod oportet tentationem fugere, quando periculum spirituale ex hac oritur, et qui non ita agit subjicitur culpæ; et quod spes vana est, quando non toti incumbimus ad opus Dei; et de differentia martyrum et confessorum; et quod si quis certaverit, non coronatur nisi legitime certaverit, secundum divini Apostoli evidentem doctrinam; et quod hi qui servant quæ confessi sunt, vel in divino baptismate, vel in monastica institutione, confessores vocantur.

D 32. Quod ille qui orationem ab aliquibus expetit, ipse autem minime curat, nihil utilitatis percipit, etiam si sanctus sit qui orat: et quod illi qui non recte nec bene vivunt, nullam utilitatem percipiunt e sancto baptismate, quemadmodum nullam etiam monachi, nisi secundum status obligationem conversati sint, ita quicunque sanctos sibi attribuunt non majorem quam alii utilitatem percipient, et punientur, fideles quidem magis quam infideles, monachi autem magis quam sæcularis, et qui sibi aliquos attribuunt magis quam illi qui non noverunt ab aliquibus quidquam boni; quod occasionem salutis habentes omnes isti, sua incuria et mala intentione, se castigationi exposuerunt; et quod

Digitized by Google

parvus admodum est salvatorum numerus, sicut et Dominus ostendit dicens, quod lata et spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui inveniunt eam, arcta autem porta et angusta via quæ ducit ad vitam, et Pauci sunt qui intrant per eam; et iterum dixit, Pauci sunt qui salvantur; et quod illi qui contra fas dicunt Deum benignum esse, et non punire quemquam, imprimis Christianum, et ideo peccatum non volunt amovere, sed secure ambulant, Dominum mendacem vocant.

33. De voluntate placendi hominibus et hypocrisi: et quod non oportet studere ad placendum hominibus, sed Deo; et quod propositum exquirit Deus an propter illum utrum propter homines agatur; et quod primam intentionem intuetur Deus, et secundum illam retribuit mercedem; et quod illos qui stultitiam, secundum magnum Simeonem et Andream, acquirunt, divinæ leges reprobant, et omnibus modis nunc talia prohibent.

34. De paupertate, et quod non distrahi a curis, Domini non est irrationabilis superbia, sed fervor in Domino: et quod monastica institutio perfecta paupertatis promissionem habet; et quod melius est monachum fieri paupertatis secundum Deum gratia, quam ligari immobilem per materialia; et quid id exquirit Deus a monachis, ut perfectam mundi abnegationem, et paupertatem secundum ipsius promissiones et consilia servent, et ob eam rem multis modis adversarius per sæculares monachis profert bona ut abnuant quæ sibi factæ sunt promissiones.

35. Quod non oportet doctorem lucri cupidum esse, sed sicut gratis accepit gratiam divini Spiritus, gratis aliis condonet: et quod ex discipulis oportet expetere necessaria, et non quærere superflua; et quod ille doctor qui in voluptatibus, mollitie et incuria degit, non ipsis necessariis mercede dignus est; et quod admodum condemnantur, et a Christianorum officio aversantur qui accipiunt vel præbent aliquid pro ordinatione, contra quod in sanctis Scripturis legitur, quemadmodum et in monasteriis qui tondent ab his qui tondentur; et quod scelus istud majus est hæresi, adversarium Spiritus, et qui his consentiunt, si clerici quidem fuerint, a divinis canonibus deponuntur, si vero laici vel monachi, anathematizantur, a communione separati.

36. Quod noxia est conversatio monachorum cum sæcularibus: et quod non omnia quæ nobis dantur ab aliquibus charitatis gratia, ex Deo sunt, sed ex adversario ad ruinam et errorem nostrum; etenim veritas ipsa non solum monachis, sed etiam omnibus Christianis arctam et angustam tradidit futuræ gloriæ viam; unde rationem debent qui accipiunt aliquid charitatis gratia, et debitores sunt orationum pro dantibus; et quod non licet omnino

A καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἀπεφήνατο λέγων, ὅτι πλατεῖα, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν, στενὴ δὲ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ Ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· καὶ πάλιν εἴρηκεν, Ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι· καὶ ὅτι οἱ μὴ κατὰ τὸ ἁρμόζον λέγοντες τὸν Θεὸν φιλάνθρωπον εἶναι, καὶ μὴ κολάζειν τινά, μᾶλλον δὲ Χριστιανόν, καὶ ἐκ τούτου τὴν ἁμαρτίαν μὴ βουλόμενοι ἐκκόπτειν, ἀλλὰ ἀδεῶς πορευόμενοι, τὸν Κύριον ψεύστην ἀποκαλοῦσιν.

λγ'. Περὶ ἀνθρωπαρεσκίας, καὶ ὑποκρίσεως· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὸ ἀρέσκειν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ· καὶ ὅτι τὸν σκοπὸν ζητεῖ ὁ Θεὸς εἰ δι' αὐτόν, ἢ δι' ἀνθρώπους ἐργάζῃ· καὶ ὅτι B τὸν πρῶτον λογισμὸν ὁ Θεὸς βλέπει, καὶ κατ' αὐτὸν παρέχει τὰς ἀμοιβάς· καὶ ὅτι τοὺς τὸ μωρὸν κατὰ τὸν μέγαν Συμεὼν, καὶ Ἀνδρέαν ἐπιτηδεύοντας, οἱ θεῖοι νόμοι ἀποδοκιμάζουσι, καὶ παντάπασι νῦν τὰ τοιαῦτα κωλύουσιν.

λδ'. Περὶ ἀκτημοσύνης, καὶ ὅτι τὸ περισπᾶσθαι ἐν τοῖς προστάγμασι, τοῦ Κυρίου οὐκ ἔστι μετεωρισμὸς ἄλογος, ἀλλὰ σπουδὴ ἐν Κυρίῳ· καὶ ὅτι ἡ μοναχικὴ πολιτεία τῆς τελείας ἀκτημοσύνης ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν· καὶ ὅτι κρεῖσσόν ἐστι πελάζεσθαι τὸν μοναχόν, ἕνεκεν τῆς κατὰ Θεὸν ἀκτημοσύνης, ἢ δεδέσθαι καθήμενον διὰ τὰς ὕλας· καὶ ὅτι τοῦτο ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ τῶν μοναχῶν, ἵνα τὴν τελείαν ἀποτάκρωσιν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην κατὰ τὰς ἐπαγγελίας αὐτῶν, καὶ ὁμολογίας φυλάξωσι, καὶ C διὰ τοῦτο διὰ πολλῶν τρόπων ὁ ἀντικείμενος παρὰ τοὺς κοσμικοὺς τοῖς μοναχοῖς προσφέρει τὰ χρήματα πρὸς ἄρνησιν τοῦ ἑαυτῶν ἐπαγγέλματος.

λε'. Ὅτι οὐ χρὴ τὸν διδάσκαλον φιλοχρήματον εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ δωρεὰν ἔλαβε τὴν χάριν τοῦ θείου Πνεύματος, δωρεὰν καὶ μεταδιδότω· καὶ ὅτι ἐκ τῶν μαθητῶν χρὴ διοικεῖσθαι ἐν ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις, καὶ μὴ ζητεῖν περισσά· καὶ ὅτι ὁ τρυφῶν, καὶ ἐν ἀνέσει καὶ ἀμελείᾳ διάγων διδάσκαλος, οὐδὲ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας χρείας, ἢ τῆς τιμῆς ἐστιν ἄξιος· καὶ ὅτι σφόδρα κατακρίνονται, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν μερίδος ἀλλοτριοῦνται οἱ λαμβάνοντες, καὶ οἱ παρέχοντες ὑπὲρ χειροτονίας τι παρὰ τὸ ταῖς θείαις δοκοῦν Γραφαῖς, ὡσαύτως κἂν τοῖς μοναστηρίοις παρὰ D τῶν ἀποκειρομένων οἱ ἀποκείροντες· καὶ ὅτι μεῖζον τῆς τῶν πνευματομάχων αἱρέσεώς ἐστι τοῦτο· καὶ οἱ τούτοις συνευδοκοῦντες εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, παρὰ τῶν θείων κανόνων καθαιροῦνται, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἢ μονάζοντες, ἀναθεματίζονται, ἀφοριζόμενοι τῆς κοινωνίας.

λς'. Ὅτι βλαβερά ἐστιν ἡ συνομιλία τῶν μοναχῶν μετὰ τῶν κοσμικῶν· καὶ ὅτι οὐ πάντα τὰ διδόμενα ἡμῖν παρά τινων χάριν ἀγάπης, ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσιν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἀντικειμένου πρὸς δελεασμὸν, καὶ πλάνην ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια οὐ μόνον τοῖς μοναχοῖς, ἀλλὰ καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς στενὴν καὶ τεθλιμμένην παρέδωκε τῆς μελλούσης ἀπολαύσεως τὴν ὁδόν· ὅθεν καὶ λόγον διδόασιν οἱ λαμβάνοντές τι χάριν ἀγάπης, καὶ χρεῶσταί εἰσιν ὑπερεύχεσθαι τῶν

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

διδόντων· καὶ ὅτι οὐκ ἔξεστιν ὅλως τοῖς μοναχοῖς, ἢ τοῖς κατὰ κόσμον κληρικοῖς σχολάζειν ὅλως τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασιν ἢ πακτεύειν κτήματα· καὶ ὅτι οἱ θεῖοι κανόνες ἐπιτιμῶσι τοῖς φροντισταῖς τῶν τοιούτων, ἐπιμένοντας δὲ τῇ ἀπαθείᾳ καθαιροῦσιν.

λϛ'. Ὅτι οὐ δεῖ κατηγορεῖν τινων, ἕνεκεν τῆς ἀναγκαίας πρὸς τὸ ζῆν χρείας, καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι παραβαίνουσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ ἔχειν αὐτοὺς μετὰ πάσης ἀκριβείας τὰ χρειώδη τοῦ σώματος· καὶ τί τὸ πρέπον ἔνδυμα Χριστιανοῖς· καὶ περὶ διαίτης, καὶ φορεσίας τῶν πρεπόντων μοναχοῖς, καὶ ἡγουμένοις ἱερεῦσί τε καὶ ἀρχιερεῦσι· καὶ ὅτι οὐ χρὴ τοὺς τοιούτους ἱματίοις ἐξαλλάσσεσθαι, καὶ ἄλλα μὲν ἔχειν πρὸς ἔνδειξιν ἀπαντῆς, ἄλλα δὲ οἴκοι καθεζομένους, ἀλλὰ κοινῇ, καὶ εὐτελεῖ στολῇ πάντῃ κεχρῆσθαι, καὶ μήτε ἐσχηματισμένῃ, μήτε παρὰ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν πολυτίμῳ παρεκτὸς τῆς ἱερατικῆς· καὶ ὅτι τοιαύτας τροφὰς, καὶ ἐνδύματα χρὴ ἔχειν τὸν Χριστιανὸν οἷα κατὰ τὸν τόπον, ἐν ᾧ παροικεῖ τὸ κοινὸν τοῦ λαοῦ, καὶ οἱ πτωχοὶ πάντες κατὰ τὸ ἑκάστου ἐπάγγελμα, ἐσθίουσί τε καὶ ἐνδύονται, καθὼς καὶ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου ἡμᾶς ἐδίδαξεν.

λη'. Περὶ πλούτου, καὶ πενίας, καὶ πῶς δὴ γνωρίσομεν τὰ τοιαῦτα, εἰ ἐκ Θεοῦ εἰσιν, ἢ ἐξ ἐνεργείας τοῦ ἀντικειμένου· καὶ ὅτι ὁ ἐξ ἀδικίας πλοῦτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα μὲν τοῖς κατὰ κόσμον γνωρίζονται· τοῖς δὲ τὸν μοναχικὸν βίον μετιοῦσιν ἀνάρμοστόν ἐστιν ἐκ τούτων διακρίνεσθαι· τῶν γὰρ τοιούτων ἡ ἐπαγγελία τὴν τελείαν πτωχείαν καὶ ἀκτημοσύνην ἐπαγγέλλεται ἐν πάσαις ταῖς Γραφαῖς.

λθ'. Περὶ τοῦ μὴ ἀκρίτως κρίνειν τὸν πλησίον, καθάπερ οἱ ὑποκριταὶ, φαρισαῖοι, καὶ γραμματεῖς. Καὶ γὰρ μεστοὶ τῶν κακῶν ὄντες ἐκεῖνοι, ἐπ' ἐλαχίστοις ἦσαν σφοδροὶ ἐξετασταὶ κατὰ τῶν ἑτέρων, ἀλλ' ὅτε τις καθαρεύει τῶν κακῶν, τότε δεῖ κρίνειν τοὺς ὑπ' αὐτὸν μέντοι, οὐ μὴν τοὺς ἔξωθεν· καὶ ὅτι κακῶς νενοήκασί τινες τὸ ῥητὸν τοῦ Κυρίου, ἐμπορευόμενοι δὲ τὰ χρήματα διὰ τῶν ἀνοήτων, καὶ ἐπιζημίων μετανοιῶν, λέγουσιν, ὅτι οὐ δεῖ κρίνειν τινὰ, καὶ τοῖς αἱρετικοῖς ἐκ τούτου συναρίθμιοι γένονται.

μ'. Ὅτι οὐ δεῖ κρίνειν τοὺς ἱερεῖς εἴτε δικαίως ἢ ἀδίκως, ἢ ἐξετάζειν αὐτούς. Εἴ τι γὰρ σφαλῶσι, κριθήσεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλεγχθήσεται, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως· καὶ ὅτι ὁ μὴ κατ' ἀξίαν διάγων, οὐκ ἔστιν ἱερεύς· καὶ ὅτι οὐ χρὴ σκανδαλίζεσθαι περὶ τὰ τελούμενα διὰ τὴν φαυλότητα τοῦ ἱερέως· καὶ ὅτι οὐ πάντας χειροτονεῖ ὁ Θεὸς, διὰ πάντων δὲ ἐνεργεῖ, διὰ τὸ σωθῆναι τὸν λαόν· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ προσεθίζειν ἡμᾶς καταφρονεῖν τῶν ἱερέων, καταφρονοῦμεν καὶ τοῦ Θεοῦ.

μα'. Περὶ προχειρίσεως ἐξουσιῶν, καὶ ὅτι οὐ πάσας μὲν τὰς ἐξουσίας προχειρίζεται ὁ Θεὸς, διὰ πασῶν δὲ ἐνεργειῶν· καὶ ὅτι προχειρίζεται πολλάκις καὶ ἀναξίους ὁ Θεὸς, καὶ οἱ μὲν ἄξιοι, ὡς ἄξιοι προχειρίζονται, οἱ δὲ ἀνάξιοι πρὸς παιδείαν πάλιν τῶν ἁμαρτανόντων· καὶ ὅτι τῷ αὐτῷ τρόπῳ κατὰ δικαίαν κρίσιν Θεοῦ παραδιδόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσι,

monachis, vel sæcularibus clericis vacare negotiis sæcularibus vel possessiones pacisci; et quod divini canones reprehendunt hos qui talibus student, et perseverantes in indifferentia deponunt.

37. Quod non oportet aliquos incusare, ob vitæ necessaria, et ob eos qui dicunt, quod et ipsi doctores violant Dei præcepta in eo quod habeant cum omni securitate quæ utilia sunt corpori: et quodnam convenit esse Christianorum indumentum: et de victu et vestitu convenientibus monachis, et præsulibus sacerdotibus et pontificibus; et quod non oportet tales vestes confundere, sed alias quidem habere ad ostensionem publici cultus, alias autem domi sedentes, sed communi et simplici toga semper uti, neque exornata, neque præter necessarium usum pretiosa, excepta sacerdotali; et quod talem victum et vestem habere debet Christianum, qualem in loco ubi degit, commune plebis; et egeni omnes secundum cujusque promissionem edunt et vestiuntur, sicut incarnatio Domini nos edocuit.

38. De divitiis, et paupertate, et quomodo cognoscemus ista an ex Deo sint, vel ex operatione adversarii: et quod divitiæ quæ ex injustitia sunt a Deo non sunt, et hæc quidem sæcularibus nota sunt; his autem qui monasticam vitam profitentur indecens est per hæc discerni; nam talium promissio perfectam paupertatem et mendicitatem pollicetur in omnibus Scripturis.

39. De non judicando temerarie proximo, ut hypocritæ, pharisæi, et scribæ. Etenim referti malis cum essent isti, in minimis erant contra alios diligentes exactores; sed quando aliquis mundus est a malis, tunc debet judicare quidem hos qui sibi subsunt; non autem eos qui foris sunt: et quod male intellexerunt quidam dictum Domini, negotiantes autem bona per insanam et funestam conversionem, dicunt quod non oportet judicare quemquam, indeque hæreticorum participes fiunt.

40. Quod non oportet judicare sacerdotes, sive juste, sive injuste, vel de illis exquirere. Si quid enim offenderint, judicabitur a Deo, et condemnabitur in hoc præsenti sæculo et in futuro, vel a majore quodam sacerdote: et quod ille qui recte non degit, non sacerdos est; et quod non oportet scandalizari propter ea quæ fiunt ob nequitiam sacerdotis; et quod non omnes ordinat Deus, per omnes autem operatur ad salvandum populum, et quod assuescendo ad contemnendum sacerdotes, Deum ipsum contemnimus.

41. De procuratione dignitatum, et quod non omnes dignitates procurat Deus, sed per omnes operationes procurantur: et quod elevat sæpius Deus indignos, et digni quidem ut digni elevantur, indigni autem ad correctionem peccantium; et quod eodem modo secundum justum Dei judicium tradimur in gentibus, et de diversitate modorum

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

derelictionibus; et quod non ex oblatis et consecratis sibi utilitatem accipit Deus.

42. De divinis judiciis : et quod nullus ea effugere potest, sicut Dominus declaravit dicens, quod «In quo judicio judicaveritis, judicabimini;» et quod omnia Deus intuetur, etsi videatur ad tempus patienter sustinere, et non ulcisci.

43. De facientibus signa, et prophetantibus, et visiones videntibus per Dei nutum : et quod non oportet in talia aspicere, et ex iis sanctos habere qui agunt, sed in fidem rectam et observationem mandatorum Dei; et quod multi fidelium deplorabilem vitam habentes, signa et prodigia patraverunt, et nunc patrant, et revelationes, et prophetias locuti sunt, decipientes et decepti; propositum enim illud est dæmonum, ut per prodigia in errorem multos adducant, quomodo malas eorum actiones comitentur; et hæretici sæpius eodem modo signa perficiunt, tanquam a dæmonibus adjuti ad sustinendam suam hæresim; sed licet fidelem, vel infidelem in exercitio corporis insolito viderimus, vel in deserto incolentem, vel Scripturarum cognitionem magnam habentem, vel ex improviso Scripturas exponentem, quas antea non noverat, vel corpus alicujus multum post tempus non corruptum, vel aliud quid tale, non debemus in errorem incidere et eos sanctos reputare; si enim non exsistunt prius in illis evidenter mandatorum Dei operationes, et dona Spiritus, quæ ab Apostolo enumerantur, et non oderint vanam hujus mundi gloriam, a dæmonibus inspirantur, et reservantur his quæ Deus scit judiciis.

44. Quod bonum est et Deo acceptum operari : et quod e non operando multi in peccata innumera declinant et in diversas hæreses; et quod oportet id exsequi, ne fiat nobis peccati occasio, per hoc quod secundum Scripturarum sententiam accidit; et quod qui potest, et non operatur, ut ambitiosus a Deo judicatur; et quod doctores etiam, et præsules et pontifices ad spirituale et sensibile opus admoventur tendens in Dei cultum; siquidem duplex homo sensibilis et intelligens, et oportet illius operationem duplicem esse.

45. De artibus quæ promissioni monachorum conveniunt : et quod illa decet monachos operari, quæ neque præscriptæ horarum psalmodiæ vel orationi, neque omnino Dei cultui impedimentum afferant, ducendo in aliquod spirituale detrimentum.

46. Quomodo oportet aliquem vendere et emere, ne Deus offendatur : et quod id Christianorum proprium est lædi potius quam lædere in negotiationibus; et quod hos qui negotiationes in ecclesiis faciunt, sive monachos, sive laicos, divini canones a communione separant, quemadmodum et cœtus qui

A καὶ περὶ διαφορᾶς τρόπων ἐγκαταλείψεως· καὶ ὅτι οὐδὲ τῶν αὐτοῦ, ἀνακτόρων, καὶ ἀναθημάτων χρῄζεται ὁ Θεός.

μβ'. Περὶ θείων κριμάτων· καὶ ὅτι οὐδεὶς ταῦτα ἀποφυγεῖν δύναται, καθὼς ὁ Κύριος ἀπεφήνατο λέγων, ὅτι «Ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε·» καὶ ὅτι πάντα ὁ Θεὸς ἐφορᾷ, κἂν δόξῃ πρὸς καιρὸν μακροθυμεῖν, καὶ μὴ ἐπεξέρχεσθαι.

μγ'. Περὶ τῶν ποιούντων σημεῖα, καὶ προφητευόντων καὶ ἐνυπνιαζομένων κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ· καὶ ὅτι οὐ δεῖ βλέπειν, εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐκ τούτων ἁγίους ἔχειν τοὺς πράσσοντας, ἀλλ' εἰς πίστιν ὀρθὴν, καὶ ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν Θεοῦ· καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν πιστῶν ἐξώλη βίον ἔχοντες, σημεῖα καὶ τέρατα ἐτέλεσαν, καὶ ἐπιτελοῦσι, καὶ ἀποκαλύψεις B καὶ προφητείας ἐλάλησαν, πλανῶντες, καὶ πλανώμενοι· σκοπὸς γὰρ τοῦτο τῶν δαιμόνων, ἵνα διὰ τῶν σημείων ἀποπλανήσωσι πολλοὺς, ὅπως ταῖς πονηραῖς αὐτῶν πράξεσιν ἀκολουθήσωσι, καὶ αἱρετικοὶ δὲ πολλάκις τῷ αὐτῷ τρόπῳ σημεῖα ἐπιτελοῦσιν, ὡς παρὰ τῶν δαιμόνων ἐνεργούμενοι διὰ τὸ συστῆσαι τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν· ἀλλὰ κἂν πιστὸν ἢ ἄπιστον ἐν ἀσκήσει σωματικῇ ὑπερβαλλούσῃ ἴδωμεν, ἢ ἐν ἐρήμῳ κατοικοῦντα, ἢ Γραφῶν ἐπιστήμην πολλὴν ἔχοντα, ἢ αὐτοσχεδίως συντάττοντα τὰς Γραφὰς, μὴ ταύτας πρώην εἰδότα, ἢ σῶμά τινος χρόνῳ πολλῷ μὴ διαφθαρὲν, ἢ ἕτερόν τι τοσοῦτον, οὐ χρὴ πλανᾶσθαι, καὶ νομίζειν τούτους ἁγίους· εἰ γὰρ μὴ προϋπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ὁρώμεναι αἱ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἐργασίαι, καὶ αἱ δωρεαὶ τοῦ Πνεύματος αἱ παρὰ τοῦ C Ἀποστόλου ἀπηριθμημέναι, καὶ παντάπασι μισοῦσι τὴν κενὴν δόξαν τοῦ κόσμου τούτου, ὑπὸ δαιμόνων ἐνεργοῦνται, ἢ παραχωροῦνται οἷς οἶδε Θεὸς κρίμασιν.

μδ'. Ὅτι καλὸν, καὶ εὐαπόδεκτον τῷ Θεῷ τὸ ἐργάζεσθαι· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι, πολλοὶ εἰς πλῆθος ἁμαρτημάτων ἐκκλίνουσι, καὶ εἰς διαφόρους αἱρέσεις· καὶ ὅτι χρὴ ἐξακριβοῦν τοῦτο, μήπως γίνηται ἡμῖν πρόφασις ἁμαρτίας διὰ τὸ παρὰ τὸ θέλημα τῶν Γραφῶν τοῦτο μετέρχεσθαι· καὶ ὅτι ὁ δυνάμενος, καὶ μὴ ἐργαζόμενος, ὡς πλεονέκτης κρίνεται παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ὅτι καὶ οἱ διδάσκαλοι, καὶ οἱ προεστῶτες, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, καὶ αἰσθητοῦ ἅπτονται συντείνοντος εἰς D θεοσέβειαν. Ἐπείπερ διπλοῦς ὁ ἄνθρωπος αἰσθητός τε καὶ νοητὸς, καὶ χρὴ τὴν αὐτοῦ ἐργασίαν εἶναι διπλοῦν.

με'. Περὶ, οἷαι τέχναι τῷ ἐπαγγέλματι τῶν μοναχῶν ἁρμόζουσι· καὶ ὅτι ταῦτα τοὺς μοναχοὺς ἁρμόζει ἐργάζεσθαι, ὅσα μήτε τῇ τετυπωμένῃ τῶν ὡρῶν ψαλμῳδίᾳ, ἢ τῇ εὐχῇ, μηθ' ὅλως τῇ κατὰ Θεὸν λατρείᾳ ἐμποδίζουσι, κατάγοντα εἰς ἐλάττωμά τι ψυχικόν.

μς'. Πῶς χρή τινα πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν, ἵνα μὴ προσκρούσῃ Θεῷ· καὶ ὅτι τοῦτο ἴδιον Χριστιανῶν, τὸ ζημιοῦσθαι μᾶλλον, ἢ ζημιοῦν ἐν ταῖς πραγματείαις· καὶ ὅτι τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πραγματείας ποιοῦντας, ἢ μοναχοὺς, ἢ λαϊκοὺς, οἱ θεῖοι κανόνες τῆς κοινωνίας ἀφορίζουσιν, ὡσαύτως καὶ

Digitized by Google

τὰς γινομένας πανηγύρεις μετὰ πραγματειῶν ἐν ταῖς τῶν ἁγίων μνείαις κωλύουσιν οἱ θεοφόροι Πατέρες· καὶ ὅτι χάριν κατανύξεως, καὶ προσευχῆς, καὶ ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ὑπομνήσεως, καὶ ζήλου τῶν ἁγίων συνάγονται οἱ Χριστιανοὶ, οὐ μέντοι διά τινας ἐπιτηδεύσεις καὶ ἀγορασίας.

μζ'. Περὶ, οἷαι τέχναι τοῖς κατὰ κόσμον ἁρμόζουσι· καὶ ὅτι ἡ ἰατρικὴ τέχνη, καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς, καὶ ἐν τοῖς μοναχοῖς, οὐκ ἔστιν ἀπόβλητος, καὶ πῶς δεῖ αὐτῇ χρᾶσθαι καὶ ὅτι τινὲς προφάσει τῆς ἰατρικῆς μετέρχονται τὰς ἐπῳδὰς, καὶ τὰ λεγόμενα φυλακτήρια, καὶ τὰ ὅμοια τούτων· καὶ ὅτι τινὲς ἄρκτους, καὶ ἕτερα ζῶα περιάγουσιν ἐπὶ παιδιᾷ, οὓς ἐπιστρέφοντας μὲν, καὶ μετανοοῦντας πρὸς χρόνον χωρίζουσι τῆς κοινωνίας, ἐμμένοντας δὲ τῆς τῶν Χριστιανῶν χωρίζουσι πίστεως.

μη'. Περὶ εὐνούχων διαφορᾶς· καὶ πόθεν τοῦτο ἔλαβε τὴν ἀρχήν· ἔτι δὲ καὶ περί τινων κατὰ φύσιν αὐτοῖς προσόντων, καὶ πότε δύνανται γενέσθαι κληρικοί· καὶ ὅτι οὐκ ἀπαλλάττονται τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ἀλλὰ χειρόνως πολεμοῦνται· καὶ ὅτι οἱ κληρικοί τινας εὐνουχίζοντες καθαιροῦνται, οἱ δὲ λαϊκοὶ τῆς κοινωνίας ἀφορίζονται.

μθ'. Περὶ ταπεινώσεως· καὶ ὅτι οὐ τοὺς γινομένους ταπεινοὺς ἕνεκέν τινος ὑστερήσεως ὁ Κύριος μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς ἑκόντας, καὶ τρέμοντας τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, καὶ ποίαν ταπεινοφροσύνην ὁ Λόγος διδάσκει· καὶ ὅτι ὅσον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀμελείᾳ, ἐπὶ ταύτην ἐπιβῆναι οὐ δύναται, διό τι οὐκ οἶδε τί παρ' αὐτοῦ ζητεῖ ὁ Θεὸς, καὶ ὡς τέλειος μέγα φρονεῖ, ἔτι μὴν καὶ περὶ πένθους, καὶ πραότητος, καὶ δικαιοσύνης, καὶ ποῖος λέγεται καθαρὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ ὅτι τῶν μὲν τελείων ἐστὶ τὸ εἰρηνεύειν τοὺς μαχομένους, τῶν δὲ ἀσθενεστέρων τὴν ἰδίαν καρδίαν, καὶ τὴν τῶν αὐτοῖς κατὰ Θεὸν ἀγαπητῶν.

ν'. Ὅτι τὰς τοῦ Κυρίου ἐντολὰς προτιμᾷν δεῖ, ἐν δευτέρῳ δὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων παραδόσεις· καὶ ὅτι οἱ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου μὴ φυλάττοντες, σχολάζοντες δὲ εἰς τὰς τῶν πατέρων δῆθεν παραδόσεις, καὶ αὐτὸ τοῦτο κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν ἐργάζονται, ἔτι καὶ περὶ διακρίσεων ἐκ διαφόρων Γραφῶν συνισταμένων, περὶ ὑποθέσεων τῶν ἐχουσῶν μὲν κατὰ τὴν λέξιν ἓν ὄνομα, διπλᾶς δὲ καὶ τριπλᾶς τὰς ὑπακοὰς, οἷον ἡ ὑπακοὴ, καὶ τὸ θέλημα, καὶ ἡ ἁπλότης, καὶ ἡ φρόνησις, καὶ ἡ ἀκακία, ταῦτα πάντα διπλᾶς ἔχουσι τὰς διαφορὰς, ἤγουν σαρκικὴν καὶ πνευματικήν· ἔτι δὲ καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ ἁγιότητος, καὶ πῶς τοὺς ἔχοντας ταῦτα γνωρίσομεν.

να'. Περὶ μετανοίας ἐκ τῶν θείων Γραφῶν μαρτυρίαι· καὶ πῶς δεῖ ἐξαγορεύειν καὶ μετανοεῖν.

νβ'. Ὑποδείγματα περὶ μετανοίας, καὶ ἐξαγορεύσεως· καὶ ὅτι οὐ χρὴ τὰς κατὰ ἀνάγκην γινομένας, ἢ κατὰ οἰκονομίαν τινὰ πρόσκαιρον ἐξαγορεύσεις, καὶ συγχωρήσεις ἁμαρτιῶν, πάντοτε ταύτας εἰς μαρτυρίαν προφέρειν, ἀλλ' ὅταν πάλιν τοιοῦτος ἐπέλθῃ καιρός· καὶ ὅτι τὸ μὴ δόλως δέχεσθαι μετάνοιαν, ἢ πάλιν ἀλόγως φιλανθρωπεύεσθαι, καὶ ἄνευ ἐντολῆς τινος, ἢ καρπῶν μετανοίας, ἢ παρὰ τὰ παραδοθέντα παρὰ τῶν θείων Πατέρων συγχωρεῖν ἁμαρ-

A cum negotiationibus fiunt in commemorationibus sanctorum prohibent sancti Patres; et quod compunctionis causa, et orationis, et lectionis Scripturarum, et memoriæ et imitationis sanctorum congregantur Christiani, non autem propter quaslibet curas et negotiationes.

47. De artibus quæ sæcularibus conveniunt: et quod ars medicinæ, et in sæcularibus et in monachis non contemptibilis est, et quomodo oportet illum exercere; et quod aliqui occasione medicinæ adhibent incantationes et quæ dicuntur philacteria et his similia; et quod aliqui ursos et alia animalia circumducunt educantes, quos conversos quidem et pœnitentes ad tempus separant a communione, perseverantes autem a fide Christianorum B separant.

48. De eunuchorum differentia, et unde illud initium duxit; adhuc autem de quibusdam quæ natura illic adsunt, et quando possunt fieri clerici: et quod non eximuntur a passione fornicationis, sed violenter impugnantur; et quod clerici aliquos eunuchos facientes deponuntur, laici autem a communione separantur.

49. De humilitate: et quod non illos qui humiles fiunt propter quamdam inferioritatem Dominus beatos dicit, sed qui voluntate fiunt et observatione præceptorum Dei; et qualem humilitatem Verbum docet; et quod quando homo in incuria jacet, ad illam ascendere nequit, eo quod nescit quid Deus ab eo petat; et quod perfectus magna sentit, adhuc C autem et de luctu, de mansuetudine, et justitia, et qualis dicitur mundus corde; et quod perfectorum est pacificare bellantes, debiliorum autem proprium cor, et cor eorum quos ipsi propter Deum diligunt.

50. Quod Domini mandata præferre oportet, in secundo autem loco hominum traditiones: et quod illi qui mandata Domini non servant, student autem his quas vocant patrum traditionibus, et hoc ipsum ut hominibus placeant agunt; adhuc etiam de discriminibus quæ per differentes Scripturas instituuntur, de subjectis quæ habent quidem in legendo unam vocem, duplicem autem et triplicem intelligentiam, ut intelligentia, voluntas, simplicitas, D prudentia, innocentia, hæc omnia duplicem habent differentiam, carnalem scilicet et spiritualem; adhuc autem de justitia, et sanctitate, et quomodo hæc habentes cognoscimus.

51. De pœnitentia e divinis Scripturis testimonia: et quomodo oportet confiteri et pœnitere.

52. Exempla de pœnitentia et confessione: et quod non oportet hæc quæ per necessitatem fiunt, vel per institutionem quamdam opportunam confessiones et remissiones peccatorum, omnino in testimonium adducere, sed quando iterum tale tempus advenerit; et quod pœnitentiam fraudulenter, non accipere, vel rursus sine ratione bene tractari, et sine aliqua prassione, vel pœnitentiæ fructibus, vel contra traditiones sanctorum Patrum

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

dimittere peccata, utrumque ad hæresim declinat, unum quidem ad Novatianorum hæresim, alterum autem ad hæresim natura mutatorum Massalianorum.

53. Quomodo oportet explicare Dei mysteria: et quod timendum valde et periculosum est indigne explicare; et quod ille qui indigne explicat, a Satana deluditur, quasi se ipsum a communione amovens.

54. Quod timendum et periculosum est infirmis animo recipere aliquas confessiones: et quod firmos ipsos et spirituales id in ruinam adducit; et de differentia talis depositi; et quomodo hæc adhibere oportet.

55. Quod non oportet sine sacerdote aliquem confessiones recipere: et quod hæc negligens a populo deponitur; et quod non oportet absolvere hos qui docentur.

56. De pœnis et excommunicationibus a sacerdotibus prolatis, et quod illa quæ per eas ligantur legitime non solvuntur ab altero, nisi mortuus fuerit qui ligaverit: et quod injusta pœna non ligatur a Deo, sicut magnus Dionysius memoravit, et alii plures; et quales sunt justæ et injustæ pœnæ; et quod etsi apud Deum non ligantur quæ injuste prolatæ sunt sententiæ, sed tamen non debet se ipsum solvere qui injuste damnatus est, et tali prætextu contemptibiliter et superbe in ferentes sententiam se agere, sed cum omni humilitate admonere, et si hoc modo non potest aliquid proficere; adire majores sacerdotes, et ita ab eis solvi secundum quartodecimum canonem Sardici concilii; et quod ille qui sententiam profert contra Dei voluntatem condemnatur.

57 De festis, et jejuniis, et genuflexionibus quæ fieri præcipiuntur: et quod periculosum est talia despicere; etenim separantur et anathematizantur, et cum hæreticis annumerantur divinis canonibus qui absque justa causa hæc despiciunt; et quare ad orientem conversi oramus.

58. Expositio composita e divinis Scripturis de festis: quod non voluptatis gratia, et otii instituta sunt, sed ad correctionem et utilitatem animarum; et de his quæ extra corpus sunt pollutionibus, nempe de fluxu et similibus.

59. Distinctio, vel expositio e divinis Scripturis constans, quonam modo, et quando oporteat præscripta jejunia universaliter occasione occurrentiæ patrum et fratrum solvere: et quod illi qui præscripta jejunia per Spiritum sanctum solvunt sine legitima causa, vel necessario quodam casu, communicant hæresibus Massalianorum.

60. De cibis et potibus monachis convenientibus, anachoretis, et his qui in synodis sunt, et quod panis et sal sunt regia via deliciarum: et quod illæ quæ per pulmenta præter necessitatem fiunt ali-

A τίας, ἀμφότερα εἰς αἱρέσεις ἐκκλίνουσι, τὸ μὲν εἰς τὴν τῶν Ναυατιανῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν τῶν πεφυσιωμένων Μασσαλιανῶν.

νγ'. Πῶς χρὴ μεταλαμβάνειν τῶν θείων μυστηρίων· καὶ ὅτι φοβερὸν λίαν καὶ ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ ἀναξίως μεταλαμβάνειν· καὶ ὅτι ὁ ἀναξίως μεταλαμβάνων, ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ καταπαίζεται, ὥσπερ καὶ ὁ τῆς κοινωνίας ἑαυτὸν μακρύνων.

νδ'. Ὅτι φοβερὸν, καὶ ἐπικίνδυνόν ἐστι τοῖς ἀσθενέσι κατὰ ψυχὴν δέχεσθαί τινας ἐξαγορείας· καὶ ὅτι καὶ αὐτοὺς τοὺς δυνατοὺς καὶ πνευματικοὺς κατασπᾷ τὸ τοιοῦτον εἰς πτῶσιν· καὶ περὶ διαφορᾶς τῆς τοιαύτης ἀναδοχῆς· καὶ πῶς ταῦτα μετέρχεσθαι χρή.

νε'. Ὅτι οὐ χρὴ ἄνευ ἱερέως τινὰ δέχεσθαι ἐξαγο-
B ρεύσεις· καὶ ὅτι ἀμελῶν οὗτος τοῦ λαοῦ καθαιρεῖται· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἀπογινώσκειν τῶν μαθητευομένων.

νς'. Περὶ ἐπιτιμίων, καὶ ἀφορισμῶν τῶν παρὰ τῶν ἱερέων διδομένων· καὶ ὅτι τὰ παρὰ τούτων δεδεμένα εὐλόγως οὐ λύονται ὑφ' ἑτέρου, εἰ μὴ τελευτήσει ὁ δήσας αὐτόν· καὶ ὅτι ἡ παράλογος ἐπιτίμησις οὐ δέδεται παρὰ τῷ Θεῷ, καθὼς καὶ ὁ μέγας Διονύσιος ὑπεμνημάτισε, καὶ ἕτεροι πλείονες· καὶ ποῖαι εἰσὶν εὔλογοι, καὶ παράλογοι ἐπιτιμήσεις· καὶ ὅτι εἰ καὶ οὐ δέδεται παρὰ τῷ Θεῷ τὰ παραλόγως ἐπιτιμηθέντα, ἀλλ' οὖν οὐδὲ ἐκδικεῖν ἑαυτὸν ὀφείλει ὁ παραλόγως ἐπιτιμηθεὶς, καὶ τῇ τοιαύτῃ προφάσει καταφρονητικῶς, καὶ ἀλαζονικῶς πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας διακεῖσθαι, ἀλλὰ μετὰ πάσης παρακλήσεως
C ταπεινότητος, καὶ εἰ οὐ δύναται τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀνῦσαί τι, προσέρχεσθαι τοῖς μείζοσιν ἱερεῦσι, καὶ οὕτω παρ' αὐτῶν ἐκδικεῖσθαι κατὰ τὸν ἐν Σαρδικῇ τεσσαρεσκαιδέκατον κανόνα· καὶ ὅτι ὁ παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπιτιμῶν καταδικάζεται.

νζ'. Περὶ ἑορτῶν, καὶ νηστειῶν, καὶ γονυκλισιῶν τῶν κεκωλυμένων γίνεσθαι· καὶ ὅτι ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ καταφρονεῖν τῶν τοιούτων· καὶ γὰρ ἀφορίζονται, καὶ ἀναθεματίζονται, καὶ τοῖς αἱρετικοῖς συναριθμοῦνται παρὰ τῶν θείων κανόνων οἱ δίχα εὐλόγου αἰτίας τούτων καταφρονοῦντες· καὶ διὰ τί πρὸς ἀνατολὰς ὁρῶντες εὐχόμεθα.

νη'. Ἑρμηνεία συντεθεῖσα ἐκ τῶν θείων Γραφῶν περὶ τῶν ἑορτῶν· ὅτι οὐχ ἕνεκεν τρυφῆς, καὶ ἀρ-
D γίας παρεδόθησαν, ἀλλὰ πρὸς διόρθωσιν καὶ ὠφέλειαν ψυχῶν· καὶ περὶ τῶν ἔξω τοῦ σώματος μολυσμῶν, ἤτοι περὶ ῥεύσεως καὶ τῶν τοιούτων.

νθ'. Διάκρισις, ἤτοι ἑρμηνεία ἐκ τῶν θείων Γραφῶν συντεθεῖσα, ποίῳ τρόπῳ καὶ πότε χρὴ τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινὸν προφάσει ἀπαντῆς πατέρων καὶ ἀδελφῶν καταλύειν· καὶ ὅτι οἱ τὰς παραδεδομένας νηστείας διὰ Πνεύματος ἁγίου καταλύοντες χωρὶς εὐλόγου αἰτίας ἢ ἀναγκαίου τινὸς πράγματος, συγκοινωνοῦσι ταῖς αἱρέσεσι τῶν Μασσαλιανῶν.

ξ'. Περὶ βρωμάτων καὶ πομάτων τοῖς μοναχοῖς πρεπόντων, τοῖς τε ἀναχωρηταῖς, καὶ τοῖς ἐν συνόδοις· καὶ ὅτι ἄρτος καὶ ἅλας ἐστὶν ἡ βασιλικὴ ὁδὸς τῆς τρυφῆς· καὶ ὅτι αἱ διὰ τῶν ἀρτυμάτων παρὰ

Digitized by Google

τὸ δέον τροφαὶ ἀπόβλητοί εἰσι· καὶ ὅτι φύσει ἡ τῶν ἀνθρώπων τροφὴ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ ὡρίσθη, οἷα καὶ τοῖς ζώοις, ὁ χόρτος τῆς γῆς δηλονότι, καὶ τὰ σπέρματα· καὶ ὅτι καιροῦ ποτε εὐλόγου συμπεσόντος, εἰς δόξαν Θεοῦ μεταλαμβάνειν χρὴ τὸν βουλόμενον ἀπὸ πάντων ὅσα τοῖς μοναχοῖς ἀφώρισται.

A menta, contemptibilia sunt; et quod natura hominum esca a Creatore præscripta est, sicuti et animalibus, terræ fenum evidenter et semina; et quod tempore opportuno contingente, in gloriam Dei oportet accipere volentem ab omnibus, quanta monachis permittuntur.

ξα'. Περὶ βρώσεως καὶ πόσεως τῶν ἐν τοῖς κοινοβίοις διαγόντων, ἔτι δὲ καὶ περὶ ἀναχωρητῶν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ γογγύζειν ἕνεκεν βρώσεως, ἢ ἀποσχίζεσθαι τῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἕτερα ἐπιζητεῖν τὰ ἡδύτερα καὶ εὐχρηστότερα· καὶ ὅτι ἄρτος καὶ σπέρματα ἐκπληρώσει τὴν χρείαν τοῦ σώματος, καὶ ὕδωρ τὴν δίψαν τῷ ὑγιαίνοντι· καὶ ὅτι καιροῦ ποτε εὐλόγου συμπεσόντος, εἰς δόξαν Θεοῦ μεταλαμβάνειν τὸν βουλόμενον τυροῦ, καὶ ᾠοῦ, καὶ ἰχθύος, καὶ τῶν τοιούτων, καὶ ὅσα τοῖς μοναχοῖς ἀφώρισται.

61. De cibo et potu eorum qui in cœnobiis degunt, et etiam de anachoretis: et quod non oportet murmurare propter cibum, vel discedere a mensa fratrum, et alia exquirere jucundiora et dulciora; et quod panis et semina satiabunt necessitatem corporis, et aqua sitim bene valenti; et quod tempore legitimo contingente, in gloriam Dei oportet accipere volentem caseum, ova, piscem, et similia, quanta monachis permittuntur.

B

ξβ'. Περὶ βρώσεως καὶ πόσεως τῶν κατὰ κόσμον βιωτικῶν· καὶ πῶς δεῖ τρέφεσθαι Χριστιανούς· καὶ ὅτι σπέρματα, καὶ χλόην ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθέτησεν ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐσθίειν· καὶ ὅτι ἡ κρεωφαγία καὶ ἡ οἰνοποσία μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐπεισῆλθε τῷ βίῳ, καὶ τοῖς κατὰ κόσμον ἐν καιρῷ ἀναγκαίῳ ταῦτα ἀπόβλητα.

62. De cibo et potu eorum qui in mundo vivunt: et quomodo debent ali Christiani; et quod semina, et herbam a principio instituit Deus ab hominibus manducari; et quod carnis esus, et vini potus post diluvium in mundum intraverunt, et his qui in mundo sunt in tempore necessario ista rejicienda sunt.

ξγ'. Περὶ χειροτονίας, καὶ καθαιρέσεως κληρικῶν· καὶ ὅτι οἱ παρὰ τοὺς ὡρισμένους χρόνους χειροτονηθέντες καθαιροῦνται, καὶ ὁ κύβοις σχολάζων, καὶ μέθαις κληρικὸς καθαιρεῖται, ὁ δὲ λαϊκὸς ἀφορίζεται· καὶ ὅτι ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχιερωσύνης εἰς τὴν μοναχικὴν τάξιν ἐλθὼν, οὐκ ἔτι ἱεράτευσε· καὶ περὶ διαφόρων ὑποθέσεων· καὶ ὅτι ἓν πνεῦμα ἐνήργησεν εἴς τε τὰς τοπικὰς, καὶ εἰς τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους· καὶ χρὴ ἕως αἰῶνος τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς θείους αὐτῶν φυλάττειν κανόνας.

63. De ordinatione, et depositione clericorum: et quod illi qui præter statuta tempora ordinati sunt deponuntur, et qui talis et ebrietatibus vocat clericus deponitur, laicus autem separatur; et quod ille qui a statu sacerdotali in monasticum ingreditur, jam non ministerio sacro vacat; et de diversis subjectis; et quod unus spiritus inspiravit in localibus et in generalibus synodis; et oportet Christianos canones divinos earum observare.

C

Post paginam ς', caput primum ita incipit, præfixo rubris litteris titulo:

Ἑρμηνεία τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λόγος διαλαμβάνων περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ βιβλίου. Αὕτη ἡ βίβλος τὰς τοῦ Κυρίου μὲν ἐντολὰς, καὶ τὰς τούτων ἑρμηνείας περιέχει, συναρμοζούσας δὲ ταύταις καὶ ἐξακολουθούσας ὁμοίως, καὶ τὰς τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκαλίας συμπεριείληφεν, ἕκαστον ἐκ θατέρου λαμβάνον τὴν ἀφορμὴν κεφάλαιον φέρουσα, καὶ ὥσπερ τις χρυσόπλοκος σχοῖνος διὰ λίθων, καὶ μαργαριτῶν τιμίων ἐξυφασμένη.

Expositio mandatorum Domini nostri Jesu Christi, sermo tractans de subjecto libri. Hic liber Domini mandata, et horum explicationes complectitur, adaptatas his et consectarias simul, et sanctorum Patrum doctrinas continet, præferens quodque caput e singulis Patribus titulum sumens et sicut catena ex auro fabricata et lapidibus et margaritis adornata.

Ultimum desinit: Τοῖς δὲ φιλομαθέσι πολλὰ καὶ ἄλλα πολλαχόθεν ἔξεστιν ἐξευρεῖν.

D Sciendi cupidis multa et alia aliunde omnino exquirere licet.

In ultima tandem paginæ ora, fugientibus ferme litteris hæc scripta sunt:

Ὥσπερ ξένοι χαίρουσι πατρίδα ἐμβλέψαι, οὕτω καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος.

Sicut perigrini gaudent patriam inspicere, ita et scribentes libelli finem.

Digitized by Google Распознавание текста ABK/FR

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΦΟΡΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ *.

APOPHTHEGMATA

SANCTORUM THEOPHORORUM PATRUM.

(Ex *Anecdotis* J. Fr. Boissonade, tom. I, p. 109.)

Jeremiæ. Venite et mittamus lapidem in panem ejus, et eradamus eum de terra viventium. Ecce domum Juda tollamus de medio eorum.

Basilii. — Rebus quidem modestioribus et necessariis ad vivendum usque ad utilitatem inhæreamus, etiam in his satietatem evitantes : rebus vero quæ ad voluptatem sunt omnino abstineamus.

Chrysostomi. — Moderatio et frugalitas sanitatis mater est, unde medici : *Insatietas cibi, sanitas*, dicunt. Si vero abstinentia mater sanitatis est, patet satietatem morborum esse matrem.

Gregorii Theologi. — Satietas conviciorum pater: non igitur tibi suave erit guttur, quod devastat omnia quæ dantur.

Athanasii. — Satietas carnem efficit lascivientem et recalcitrantem; temperantia autem illam mortificat et subjicit.

Gregorii Nysseni. — Neque enim athletis in certaminis tempore utilis est satietas, neque ascetis certantibus semper.

Cyrilli. — Vera temperantia non abstinentia est completa; illud enim corpus debilitat, sed satietatem evitat.

Sabæ. — Qui amat Deum angelicam vitam vivit in terra, jejunans, psallens, vigilans, orans.

Euthymii. — Merces temperantiæ passionum quies; hæc autem perfectionem generat, quæ propius ducit ad Deum.

Pauli Thebæi. — Non cibi mali sunt, sed intemperantia: nullum enim Dei operum malum, sed abusus peccatum est.

Antis. — Non oportet metuere dæmonum impetus: orationibus enim et jejuniis et fide in Dominum statim isti decidunt.

Arsenii. — Qui ligna in igne congerit flammam

A 'Ιερεμίου. — Δεῦτε (1) καὶ ἐμβάλωμεν λίθον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων. Ἰδοὺ τὸν οἶκον Ἰούδα ἐκβάλωμεν ἐκ μέσου αὐτῶν.

Βασιλείου. — Τοῖς μὲν εὐτελεστέροις καὶ ἀναγκαίοις πρὸς τὸ ζῆν μέχρι τῆς χρείας προσδιατρίψωμεν, καὶ ἐν τούτοις τὸν κόρον ἐκκλίνοντες· τῶν δὲ πρὸς ἡδονὴν καθόλου ἀπεχώμεθα.

Τοῦ Χρυσοστόμου. — Ἡ εὐτέλεια καὶ ἡ λιτότης ὑγείας μήτηρ ἐστὶν, ὅθεν ἰατροὶ (2) *Ἀκορίη τροφῆς, ὑγείη*, φασίν· εἰ δὲ ἔνδεια μήτηρ ὑγείας, εὔδηλον ὅτι ἡ πλησμονὴ μήτηρ νόσων ἐστίν.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. — Κόρος πατὴρ ὕβρεως (3). Μὴ οὖν γλυκανθήτω σοι φάρυγξ, οὗ κατασύρεται πᾶν τὸ διδόμενον.

B 'Αθανασίου. — Κόρος τῇ σαρκὶ σκιρτήματα ἐμποιεῖ καὶ φρυάγματα· ἐγκράτεια δὲ αὐτὴν ὑπωπιάζει καὶ δουλαγωγεῖ.

Γρηγορίου Νύσσης. — Οὔτε γὰρ ἀθληταῖς ἐν ἀγῶνος καιρῷ λυσιτελὴς ὁ κόρος ἐστὶν, οὔτε τοῖς ἀσκηταῖς ἀγωνιζομένοις ἀεί.

Κυρίλλου. — Ἡ ἀληθὴς ἐγκράτεια οὐκ ἀσιτία ἐστὶ παντελής· τοῦτο γὰρ τοῦ σώματος ἔκλυσις· ἀλλὰ κόρου ἀποφυγή.

Σάβα. — Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγγελικὸν βίον βιοῖ ἐπὶ τῆς γῆς, νηστεύων, ψάλλων, ἀγρυπνῶν, προσευχόμενος.

Εὐθυμίου. — Μισθὸς τῆς ἐγκρατείας ἡ ἀπάθεια· ἡ δὲ ἀπάθεια τίκτει τὴν διάκρισιν· ἡ δὲ πλησίον

C ἄγει Θεοῦ.

Παύλου τοῦ Θηβαίου. — Οὐ τὰ βρώματα κακὰ, ἀλλ' ἡ γαστριμαργία· οὐδὲν γὰρ τῶν τοῦ Θεοῦ κακὸν, ἀλλ' ἡ παράχρησις ἁμαρτία.

'Αντοῦς. — Οὐ δεῖ φοβεῖσθαι τὰς προσβολὰς τῶν δαιμόνων· εὐχαῖς γὰρ καὶ νηστείαις καὶ τῇ εἰς τὸν Κύριον πίστει πίπτουσιν εὐθὺς ἐκεῖνοι.

'Αρσενίου. — Ὁ ξύλα ἐπιστοιβάζων πυρὶ αἴρει

* E codice regio 1630, pag. 201, 1 seqq.

(1) Jerem. xi, 19, cum varietate.

(2) Respiciuntur Hippocratis Epid. vi, 4, 20. Isidorus Pel. v, 528 : ἴσθι ὅτι καὶ Ἱπποκράτης ὁ Κῷος, ᾧ πάντες εἴκουσιν, ἔφη τὴν ὑγίειαν διατηρεῖσθαι τῇ ἀκορίῃ.

(3) Sunt illa prima verba in Greg. Naz. Orat. xvii, pag. 275; reliqua non reperi.

Digitized by Google

φλόγα· ὁ δ' ἐμπιπλῶν τὴν γαστέρα τὴν πυρκαϊὰν A τῶν παθῶν ἐξανάπτει.

Ἐφραίμ. — Μέγιστον καλὸν ἡ ἐγκράτεια. Ἡ μὲν ἀδδηφαγία καταλύει, ἡ δὲ ἐγκράτεια οἰκοδομεῖ.

Παχώμ. — Μοναχός ἐστιν ὁ τῶν ὑλικῶν τὸν νοῦν ἀποχωρίσας, δι' ἐγκρατείας, καὶ ἀγάπης, καὶ προσευχῆς προσκαρτερῶν τῷ Θεῷ.

Ἰωαννικίου. — Κόρος βρωμάτων πορνείας πατήρ· θλίψις δὲ κοιλίας ἁγνείας πρόξενος.

Θεοδοσίου τοῦ κοινοβιάρχου. — Τὸ κρατεῖν ὅλης γαστρὸς, κρατεῖν ἐστι τῶν παθῶν.

Τοῦ τῆς Κλίμακος. — Κοιλίας (4) κόρος ἐξήρανε πηγάς· αὕτη δὲ ξηρανθεῖσα ἐγέννησεν ὕδατα.

Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου. — Μοναχὲ, μὴ πέσῃ B πῦρ ἐπὶ σὲ τὸ ἐκ τῆς τρυφῆς· καὶ οὐκ ὄψει τὸν ἥλιον τὸν τῆς δικαιοσύνης τὸν ἄδυτον.

Μαξίμου. — Νηστεία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ προσευχὴ, καὶ μετάδοσις, φύσει καλά· ἀλλ' ἐὰν διὰ κενοδοξίας γίνωνται, οὐ καλά.

Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. — Ὥσπερ ὑβριστῇ πώλῳ χαλινὸν, ἐπενέγκωμεν τῇ σαρκὶ τὴν ἐγκράτειαν.

Νείλου. — Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία τὸ πρὸς βραχὺ προσελθεῖν τῇ καθ' ἡμέραν τροφῇ κατὰ καιρόν· χρὴ δὲ, μετὰ τὴν χρείαν τοῦ σώματος, εἰς οὐρανὸν ἀναπέμπειν τὸ φρόνημα.

Τοῦ Στουδίτου. — Τὴν νηστείαν, ὡς φύλακα ἁγνείας καὶ μητέρα ἀπαθείας τιμῶντες, ἀδελφοὶ, ἐκ πόθου ἀσπασώμεθα. C

Ἰωσήφ. — Νηστεία καθαρὰ μακρυσμὸς ἁμαρτίας, ἀλλοτρίωσις παθῶν, ἀγάπη πρὸς Θεὸν, προσευχῆς ἐπιμέλεια.

Θεοφάνους. — Ὁ ὑπωπιασμὸς τοῦ σώματος καὶ ἡ δουλαγωγία ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου τοσοῦτον, ὡς ὑπὸ τῆς ἐγκρατείας, κατορθοῦνται.

Τοῦ Γραπτοῦ. — Ἐγκράτεια ἐστὶν ἐμπαθείας ἀναίρεσις, παθῶν ἀλλοτρίωσις, ζωῆς πνευματικῆς ἀρχή.

Νικολάου. — Μὴ ἀπατῶ, μοναχὲ, ὅτι ἔνι σωθῆναι, ἡδονῇ καὶ κενοδοξίᾳ δουλεύοντα.

Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ. — Νηστεία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ κόπος, οὐκ ἐῶσιν αὔξειν τὴν ἐπιθυμίαν.

Γνωμικόν. — Ψυχὴ γὰρ ἀεὶ ἀνθρωπίνων αἱμά- D των διψῶσα, τοῖς τῶν προτεθυμένων οὐ κορέννυται πτώμασιν.

Γνωμικόν. — Πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον οὐχ οὕτω ταῖς παρελθούσαις τιμωρίαις ἀσφαλίζεσθαι, ὡς ταῖς ὁρωμέναις σωφρονίζεσθαι, καὶ τῶν φθασάντων ὑπάρχει βεβαίωσις ἡ τῶν ἑστηκότων συμφώνησις.

Γνωμικόν. — Οἶδεν ἀνδρὸς ἀρετὴν αἰδεῖσθαι καὶ πολέμιος.

Ἀθανασίου. — Οὐκ ἔστιν ἡ πρόγνωσις αἰτία τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἔσεσθαι αἴτιόν ἐστι τῆς προγνώσεως· οὐ γὰρ τῇ προγνώσει ἕπεται τὸ μέλλον, ἀλλὰ τῷ μέλλοντι ἕπεται ἡ πρόγνωσις.

concipit; qui ventrem satiat passionum fornacem incendit.

Ephrem. — Maximum bonum est temperantia. Intemperantia quidem ciborum dissolvit, temperantia autem ædificat.

Pacomii. — Monachus est qui a materialibus mente se eximit, per temperantiam et dilectionem et orationem perseverans in Deo.

Joannicii. — Satietas ciborum fornicationis pater, ventris autem compressio puritatem præstat.

Theodosii cœnobiarchi. — Vincere totum ventrem est vincere passiones.

Joannis Climaci. — Ventris satietas siccavit fontes; venter autem siccatus produxit aquas.

Isidori Pelusiotæ. — Monache, ne cadat in te ignis qui est e voluptate: et non videbis solem hunc justitiæ inaccessum.

Maximi. — Jejunium, vigilia, oratio, eleemosyna, natura sunt bona; sed, si ob vanam gloriam fiant, non sunt bona.

Joannis Damasceni. — Sicut violento equo frenum, ita carni imponamus temperantiam.

Nili. — Non est peccatum breviter vacare quotidiano cibo secundum tempus: oportet autem, post corporis refectionem, in cœlum mentem immittere.

Studitæ. — Jejunium, ut custodem puritatis et matrem passionum quietis honorantes, fratres, ex amore amplectamur.

Josephi. — Jejunium purum peccati amotio, passionum exsilium, dilectio in Deum, orationis attentio.

Theophanis. — Mortificatio corporis et subjectio per nihil aliud tantum, quantum per temperantiam, procurantur.

Grapti. — Temperantia est turbationis ablatio, passionum exsilium, vitæ spiritualis principium.

Nicolai. — Ne decipiaris, monache, quod possit salvari qui voluptati et vanæ gloriæ servit.

Gregorii Thaumaturgi. — Jejunium, vigilia, labor non sinunt crescere concupiscentiam.

Gnomicum. — Mens enim semper humanum sanguinem sitiens primarum victimarum immolationibus non satiatur.

Gnomicum. — Natura humanum est non tantum præteritis pœnis præmuniri, quantum præsentibus sapientiorem fieri, et præteritorum confirmatio est præsentium concentus.

Gnomicum. — Novit viri virtutem revereri vel inimicus.

Athanasii. — Non est præscientia causa ejus quod futurum est, sed quod futurum est causa est præscientiæ; non enim præscientiam sequitur futurum, sed futurum sequitur præscientia. Minime igitur præ-

(4) Joann. Clim. p. 205.

Digitized by Google

sciens auctor est ejus quod futurum est. Inde non Christus auctor fuit proditionis, sed proditio causa fuit præscientiæ Christi. Et in diabolo, et in primo homine eadem ratio est, adhuc autem et in Petro.

Trutinæ simile est animi deliberatio; pertinet autem ad mentem sorte hunc ducere; et quibus forte se applicuerit, necesse est his colla submittere intelligentiam.

Peccatorum alia quidem sunt voluntaria, propria intentione facta, alia autem involuntaria per oblivionem, fortuitum casum aut violentiam facta. Evenit autem ore sæpius peccare, vel per præsumptionem, id est per intemperantiam oris et loquacitatem, vel per ignorantiam sed non per voluntatem. Nemo enim ad tantum dementiæ venire vult, ut propria voluntate cavilletur.

Οὐδαμῶς οὖν ὁ προγινώσκων αἴτιός ἐστι τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι. Ὥστε οὐχ ὁ Χριστὸς αἴτιος τῆς προδοσίας, ἀλλ' ἡ προδοσία αἰτία τῆς τοῦ Χριστοῦ προγνώσεως. Καὶ ἐπὶ τοῦ Διαβόλου, καὶ ἐπὶ τοῦ πρωτοπλάστου ὁ αὐτὸς λόγος, ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Πέτρου.

Τρυτάνῃ ἔοικε τὸ τῆς ψυχῆς βουλευτήριον· κατέχει δὲ ταύτην ὁ νοῦς ἡγεμονεύειν λαχών· καὶ οἷς ἂν τύχῃ προσθέμενος, ἀνάγκη κλίνειν τὰ τῆς διανοίας ἐκείνοις ζυγά.

Τῶν ἁμαρτημάτων τὰ μέν εἰσι προαιρετικὰ, τῇ ἰδίᾳ συγκαταθέσει γινόμενα, τὰ δὲ ἀπροαίρετα κατὰ λήθην, τυχὸν ἢ βίαν γινόμενα. Συμβαίνει δὲ διὰ τοῦ στόματος πολλάκις ἁμαρτάνειν, ἢ κατὰ πρόληψιν, ἤγουν ἀκρατῆ καὶ πρόγλωσσον ἕξιν, ἢ κατὰ ἄγνοιαν, ἀλλ' οὐ κατὰ προαίρεσιν· οὐδεὶς γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον ἄνοιας ἐλθεῖν βούλεται, ὡς ἐν οἰκείᾳ θελήσει ἐρεσχελεῖν.

INDEX VERBORUM ET PHRASEΩN

NOTABILIORUM

Quæ in Andreæ Cæsariensis Commentario in Joannis Apocalypsin reperiuntur.

—

A

A et Ω Christus quomodo, 6, 110.
ἀβίαστος, non cogens, 17.
ἀβοήθητοι μένουσι, 30.
ἁγιασμὸς τρισσός, 20.
ᾄδῃς τι, 97.
ἀδιάδραστα κακά, 29.
ἀδιάστατος συνάφεια, 99.
ἀερίζων τῷ χρώματι, 104.
ἀθήλυντος ἡδοναῖς, 51, 54.
ἀθόλωτος προσευχή, 113.
αἱματεκχύσεις P. 41, αἱματεκχυσίας, A. et B.
αἱμοχαρὴς δράκων, 50.
ἀκαριαίῳ (ἐν), N. ad, 28.
ἀκαριαίῳ (ἐν) καιρῷ 82.
ἀκατάληπτος ἀγγέλοις, 21.
ἀκατάλληλοι βίοι, 71.
ἀκρογωνιαῖος λίθος, 99.
ἀλεξίπονος ὀφθαλμιῶσι, 104.
ἀλληλουχίαν διακόπτειν, 105.
ἄλλος ἐξ ἄλλου γέγονε, 98.
ἀλλοτρίωσις πρὸς τοὺς κακ., 9.
ἅμα τῷ π. Πνεύματι 18, A. σὺν τῷ.
ἀμετανοήτως ἐξαμαρτάνειν, 82.
ἀμέτοχος Πνεύματος, 1.
ἀμέθυσος N. ad, 105.
ἀμφιασθήσεται γύμνωσις, 17.
ἀμφιβάλλειν περὶ τοῦ πλ., 41.
ἀναγωγικὴ τῶν κάτω, 89.
ἀναγωγικοὶ τῶν ἡμ. προσευχῶν, 69.
ἀνάθεμα δισσῶς νοεῖται, 108.
ἀνακαινιζομένη διὰ τοῦ Πνεύματος, 33, ἐπὶ τὸ φαιδρότερον, 96.
ἀνακαίνισις ἡ διὰ Χρ., 25.
ἀνακαινισμὸς ἐπὶ τὸ βέλτιον, 98.
ἀναλλοίωτος Christus, 88.
ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ ὑμνῳδίαν, 66.
ἀναπέμπεσθαι τῷ Θεῷ αἶνον, 85.
ἀναπεμφθήσεται τῷ Θεῷ εὐχαριστία, 32.
ἀναπτύξαι, et ἀνάπτυξιν ποιεῖσθαι, 1, 11.
ἀνάρμοστος τῇ γεννήσει, 49.
ἀνδρίαν pro ἀνδρείαν A., 20.
ἀνδροκτασίαι, 36.
ἀνδρωθεὶς δι' ἡμᾶς, 20.
ἀνείλιξις τῶν βιβλίων 28, A ἀνείλισις, f. pro ἀνείλησις.
ἀνένδοτον (τὸ) τῆς κακίας, 53.
ἀνενεργησίᾳ τῶν προπατόρων, 53.
πρὸς ἀνενεργησίαν τῆς κακίας, 88.
ἀνεξαλείπτως ἐγγραφέν, 46.
ἀνεπίβατος ἡδονῆς, 7.
ἀνέφικτος ἡμῖν, 19.
ἀνηκόους γενέσθαι τῆς, 42.
ἀνόνητα ἐμβοήσαντες, 84.
ἀνόνητα θρηνεῖν, 71.
ἀντιδιαστελλομένη τοῖς, 73.
ἀντικαταστάντες (οἱ) αὐτῷ, 92.
ἀνυπαρξία τῆς κτίσεως, 98.
ἀνύποιστος ἀπειλή, 43.
ἀνυπομόνητοι (οἱ) θανάτου, 37.
ἀπεικός, absimile vero, 36.
ἀπειπεῖν πρὸς τὰς κολάσεις, 27.
ἀπείραστοι pro ἀπείρατοι A., 88.
ἀπεκδέχεται τὴν Ἀποκάλυψιν, 96.
ἀπεμφαῖνον N. ad 36.
ἀπό pro ὑπό, 42.
ἀπόβλητος τοῦ νυμφῶνος, 73.
ἀπογνωστέα, damn., 16.
ἀποδημήσας ἐκ τῆς σαρκός, 21.
Ἀποκάλυψις quid, 3.
ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, 96.
ἀποκλάζειν pro ἐποκλάζειν A., 27.
ἀπόκρυφα μυστήρια, 33.
ἀποκτένεσθαι pro ἀποκτείνεσθαι seu ἀποκτέννεσθαι etiam A., 41.
Ἀπολλύων, angelus abyssi, 40.
ἀπομακρόθεν A. pro ἀπὸ μ., 83.
ἀπονεμητικὴ ἑκάστῳ τῶν, 71.
ἀπόξεσις et ἀπόξυσις, N., 98.
ἀποστροφὴν (τὴν) ἔχουσιν εἰς γῆν, redibunt in t., 93.
ἀπόφασις ἀπότομος, 10.
ἀποφυγὴ ἀπάτης, 46.
ἀραρὸς καὶ πάγιον, 71.
ἄρδην (εἰς) ἀπολέσθαι, 96.
ἀρέμβαστος προσευχή, 114.
ἄρκου pro ἄρκτου A., 55.
ἁρμολογεῖται ἐξ ἁγίων N., 99.
ἁρμοσταὶ τῆς συναφείας, 86.
ἄρνησις τῆς προτέρας κακίας, abnegatio, 69.
ἀρτιγενεῖς (οἱ) τῇ πίστει, 104.
ἀρχὴ τῆς κτίσεως, 16.
ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς, 60.
ἀρχιερατικὸς θρόνος, 9.
ἀρχικὰ ὀνόματα, 89.
ἀρχιστρατήγῳ ἀγγέλων, 52.
ἀρχῆς οὐδὲν πρεσβύτερον, 110.
ἆσθμα, halitus, 64.
ἀστὴρ πρωϊνός, 111.
ἀστρῷον κάλλος, 81.
ἀσχάλλοντας δεινοῖς, 70.
ἀσωμάτους δυνάμεις, 112.
ἀΰλως ποιμαίνεσθαι, 53.
αὐτήκοος et αὐτόπτης, 110.
αὐτοαγιωσύνη, 15.
αὐτοουσιώδης ἀλήθεια, 15.
ἀφεγγὴς ἡλίῳ, 70.
ἀφιοῦσι Not. ad 46.
ἄχρι διασταλῆναι, N. 67, ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, 81, A. μέχρι. Ἄχρις οὗ μορφωθῇ, 49 A. ἄχρις ἂν μ.
ἀχυρώδεις ἄνθρωποι, 40.
ἀψηλάφητος ἀνθ. λογισμοῖς, 12.
ἀψίνθιος ἀστὴρ N. ad 56.
ἀψοφητὶ ἀνοίγεται, 28.

B.

βακχεία εἰδωλολατρείας, 61.
βασάνου τόπος. καὶ τῶν ταῦ. 61.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

βδελυκτὸν βρῶμα 16, A. βδελυρόν, ut 9.
βεβαιόπιστοι (οἱ), 74, 68.
βελτιωθέντες κατά τι, 98, ταῖς πληγαῖς, 25.
βηρύλλιος A. pro βήρυλλος, 104.
βιβλαρίδιον et βιβλιδάριον N. ad 42, 43, 44.
βιωτικῷ κλύδωνι per ω mega et A., 83.
βραβεῖα νίκης, 52.
βρυχᾶται λέων, 42.
βρυγμός pro βρυχηθμός, 43.

Γ

γενεαλογήσας τὸν Χριστόν, 20.
γενεσιάρχης πάντων, 23.
γνώμη, animus, 76.
γόμος ἐμπόρων, merces, 82.
γουν pro οὖν A., 9.
γνώμην γνησίαν εἰσφέρειν ἀντί, 111.
γυμνασίας (ἐν) λόγῳ, N. ad 59.

Δ

δέ pleonast. in redditione, 100.
δειλιᾶν τόν, pro φοβεῖσθαι, 61.
δεκαήμερος θλίψις, 10.
δεσποτεία τῶν οὐρανίων, 20.
Δεσποτικὸν (τὸ) λόγιον, 94.
δευτερεύων τοῦ προτέρου, 43, τοῦ Σατανᾶ, 55.
δηλονότι pro δηλαδή A., 18.
διάβολος unde dictus, 53.
διαίτησις μετὰ τῶν ἁμ., 81.
διακοπὴ τῆς ἁμαρτίας, 84.
διαπόντιος ἀποδημία, 104.
διαπρύσιον ἤχησαν, 7.
διαπρύσιος ὑμνολογία, 86, ὑμνῳδία, 59.
διασάφησις τῶν ἀδήλων, 43.
διαύγεια λίθου, 104.
διδασκαλικοῖς ἤθεσι, 2.
διδασκαλικὸς λόγος, 17.
διδαχὴ Βαλαάμ, 11.
διηγήματα ψυχωφελῆ, 69.
διηκονήσαντο, ministrarunt, 84.
δοκιμαστὴς τῶν ἐκπεπτ., 25.
δυνάμεις ἀσωμάτους, 112.
δυναμωθῆναι δι' ἀγγέλων, 30.
δώσῃ pro δῷ, 34.

E

ἑβδοματικὴ βασιλεία, 55.
ἑβδοματικὸς (ὁ) ἀριθμός, 103.
ἑβδοματικοῦ ἀριθμοῦ, 4, A. et P. itemque mox v. 13, ἑβδοματικὴ περίοδος, sic 6, ἑβδοματικῷ χρόνῳ, 47.
ἐγγύτης πρός, affinitas. 66.
ἐγγύτης (ἡ) τῆς κολάσεως, 54.
ἐγκαταλέξαι ἡμᾶς τοῖς N., 60.
ἐγκαταπαίζεσθαι, illudi, 50.
ἐγχειρίσαι τοῖς ὑπὲρ ἐμέ, A. pro ἐγχειρῆσαι, 1.
ἑδραία στάσις ἐν πίστει, 68.
ἑδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας, 15.
εἰδωλικοὶ ναοί, 91.
εἰδωλολατρεία per ει diphth. etiam A. et Bau., 61.
εἰκονίζεται διὰ τοῦ χρυσολίθου, 104, εἰκονίζουσα ἐκεῖνον, 61.
εἰλεῖσθαι εἰς γῆν, 54.
εἰλικρινὲς (τὸ) τῆς πίστεως, 42.
εἰλικρινὴς συνάφεια, 86.
εἰλικρινῆ πίστιν ἔχοντες, 57.
εἰλικρινῶς πιστεύοντες, 33.
εἰλιτάρια pro libris, 28.
εἰσέρπει τοῖς ἀνθρ., 59.
εἰσηγήσεις πονηραί, 41.
εἰσοικίζεσθαι τῇ καρδίᾳ, 50.
ἐκθύμως pro εὐθ. A., 61.
Ἐκκλησία, templum 69.
ἔκκριτοι (οἱ), selecti eximii, 55.
ἐκλαμβάνεται ἐπὶ κολάσεως, accipitur pro intelligitur, 67.
ἐκλαμβανομένη ἐπί τε καλῷ καὶ ἐπὶ κακῷ, 27.
ἔκλειψις ᾠδῶν, 84.
ἐκνευρωθείς, 77, A., ἐκνευρισθείς.
ἐκπομπὴ εἰς γέενναν, 90, εἰς ἀπώλειαν, 112.
ἐκτενῶς ἱκετεύειν, 79.
ἐκφόρια τῆς γῆς, 36.
ἐκχεθείς, N. ad 67.
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, 111.
ἐλλαμφθείημεν ἀκτῖσι, 13.
ἔλλαμψις θεία, 3.
ἐλευθεριάζοντες τῆς ἀπωλείας, 92.
ἐμπορευόμενοι ἐν θαλάσσῃ, 83.
ἐμπράκτους ποιήσωμεν τὰς Θεοῦ εὐεργεσίας, 100.
ἔμπυρος ἀγάπη, 34.
ἐμφανιζόμενοι τοῖς ἀνθρ. 32.
ἔμφυτος κακία, 70.
ἓν ἓν καθ', singula, 20.
ἕνα καὶ μόνον, unum solum, 71.
ἐνάγειν πρὸς ἐπίγνωσιν, 26.
ἐναέριοι ἄρχοντες, N. ad 52.
ἐναπαρτιζόμενος εἰς τήν, 79.
ἐναρέτως πολιτευόμενοι, 31.
ἐναρμόνιος δοξολογία, 22. ἑορτή, 86.
ἐναυγάζονται τὴν γνῶσιν, 20.
ἔνδειξις τῆς ὑπομονῆς, 11.
ἔνδειξιν (εἰς) ὅτι, 76.
ἐνδιαθέτως λέγειν, 54.
ἐνδόμησις τοῦ τείχους, 103.
ἐνθρονίζεται αὐτοῖς, 18, A., ἐνθρονιάζεται.
ἐνθρονιζόμενος τούτοις, 96 : A., ἐνθρονιαζόμενος.
ἑνιαία θεότης, 85.
ἑνιαῖον θέλημα, 90.
ἐνοπτρίζονται αὐτὰ νοερῶς, 27.
ἔνσαρκος οἰκονομία, 25.
ἐνσημήνασθαι τῇ διανοίᾳ, 43.
ἐξαγγελεὺς τῆς πατρ. σοφίας, 88.
ἐξείληπται εἰς τὸν Χρ. acceptum seu intellectum est de Chr. 5.
ἔξοδος τοῦ σώματος, exitus e corpore, 24, 62.
ἐξουδενωμένοι, et ἐξουδενημένοι seu ἐξουθενημένοι, N. ad, 48.
ἐπ' αὐτὸν γράψω τὸ ὄνομα, 15, A., ἐπ' αὐτῷ.
ἐπαγρυπνεῖν τῷ ἀγαθῷ, 72.
ἐπακολούθημα τῆς ἀσεβείας, 61.
ἐπαλγεῖν τοῖς πίπτουσι, 28.
ἐπανάληψις ἑτέρου, 5, τῶν προτέρων, 93.
ἐπαοδοί, incantatores, 46.
ἐπειράσθησαν θείας ὀργῆς P. 26, melius A. ἐπειράθησαν.
ἐπεισαγωγὴ ἑτέρου, 5.
ἐπέλευσις, adventus, 29.
ἐπὶ ιβ' θρόνους καθίσειν, 17, A., θρόνων, gen. c.
ἐπιβάται mystice qui, 41.
ἐπιβώμια λύθρα, 91.
ἐπιγνωμοσύνη, agnitio, 70.
ἐπιλησμοσύνη 30, A., ἐπιλησμονή.
ἐπιστομίζειν ταύτην, 12.
ἐπιστρεπτικαὶ μάστιγες, 26.
ἐπιτεταμένως κολάζεσθαι, 38.
ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου, 1.
ἐπιφορὰ τῶν παιδειῶν, 84.
ἐπιφοραὶ ὀδυνηραί, 39.
ἐπιχαρὴς πόρνη, 76.
ἐπίχειρα τῶν πεπραγμένων, 6.
ἐποχλάζειν τοῖς γινομένοις, 27.
ἐπομβροῦσα αὐτοῖς μάστιγας, 29, κολάσεις, 49.
ἐπουρανίου πόλεως Ἱερουσαλήμ, 1, 101.
ἐργασίαν παρέχειν εἴς τι, 50.
ἔργον (εἰς) ἐξενεγκεῖν τὰ βουλεύματα, 70.
ἔργον ἡμῖν εὐχῆς, optandum nobis, 84.
ἑρμηνευταὶ citati, 95.
ἑρπυστικὸν πρὸς ἡδονάς, 72.
ἐρχόμενος (ὁ), 4, 30, et 5.
ἐσκοτωμένην pro ἐσκοτισμένην, A., 70.
ἐσταλμένος νυμφικῶς, 67.
ἐστήκοντες pro ἐστηκότες, A., 12.
ἐστολισμένος νυμφικῶς, N., 67.
ἕτοιμος πρὸς ἀγαθότητα, 70.
εὐαγγελικὸν (τὸ) κήρυγμα, 91.
εὐαγγελίσαι τοὺς ἐπὶ γῆς, N, 60.
εὐαγγελισμός, 44.
εὐαρεστίαν προσάγειν, 22.
εὐγνωμόνως φέρειν, 37.
εὐδοκία Dei quid, 89.
εὐηγγέλησε N., ad 43
εὔηχον κήρυγμα, 7.
εὔηχος δοξολογία, 22.
εὐθυβόλως εἴρηται, 53.
εὐθύμως ἀντιτάξασθαι, 61.
εὐκολία, levitas, 68.
εὐκταία φωνή, 42.
εὔληπτα γράμματα, 21.
εὐόλισθος πρὸς ἁμαρτίαν, 21.
εὐπαράδεκτον αὐτὸν ποιήσας, 90.
εὐποιία, beneficentia, 9.
εὑρεσιλόγους καὶ πονηρούς, 12.
εὐχαριστίαν ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ, 48.
εὐχαρίστως δέχεσθαι, 37, φέρειν. 35.

Z

ζωοδῶρος N., ad, 101.
ζωοποίησις ἐκ νεκρῶν, 93.

H

ἡλιοπρεπὲς φῶς, 42.
Ἡλιοῦ ultima circumflexa etiam A., 67, at., 68, idem A., Ἠλῖα, more Dorico.
Ἡλιοῦ pro Ἡλίου, 95, A., Ἡλιού.
ἡμιώριον myst. quid, 34.
ἦν (ὁ), 4, 30, et 5.
ἠνεφγμένος et ἀνεφγμένος, N. ad 42, 44.
ἤπια φάρμακα, 101, A., ἤπια, aspir.
ἤως pro ἤγουν P. 7, 38, 40, P. 87, P. 105.

Θ

Θαβωρίῳ ὄρει, 5, P. Θαυβορίῳ.
θανατοῦσαι (αἱ) ἔννοιαι, 93.
θεαρχικαὶ αὐγαί, 20.
θεαρχικὴ Τριάς, N., ad, 4.
θεία συγχώρησις, Dei permissio, 46.
θεϊκὴ ὑπόστασις, 4, 5, ἐμφάνεια, 112.
θελητὴς (ὁ) ἐλέους, 69, 100.
θεολόγος (ὁ) Ἰωάννης, 1, 2, 17.
θεομιμήτως, 53, 61.

Digitized by Google

θεομιμήτως οἰκτείρειν, 38.
θεόπνευστος βίβλος, 112.
θεοποιηθεὶς παρ' αὐτῶν, 67.
θεοπρεπεῖς φωναί, 5.
θεοπτικὴ δύναμις, 20.
θεόσδοτος δύναμις, 92.
θεοσδότῳ δυνάμει, 8, A., etiam al. scr. θεοδότῳ.
θεοσημεῖαι, miracula, 23.
θεοστιβοῦς ἐδάφους, 19.
θεμελιωταὶ τῆς Ἐκκλησίας, 102.
θεσμῳδεῖ περὶ μελλόντων, 24.
θεσμῳδεῖ περὶ μελλόντων, 49.
θηλυμανεῖς ἄνθρωποι, 41.
Θυάτηρα pro Θυάτειρα P. 6, itemque in sequentibus ter.
θύϊνον ξύλον, 82.
θυμιατήριον, thuribulum 34.

I

ἰατρεύειν, sanare, 18.
ἰδίωμα ἀποστολικῆς ψυχῆς, 110.
ἵδρυσις, sessio, 48.
ἱεράρχης μεσίτης, 35.
ἱκετείαν pro ἱκεσίαν A. 63.
ἵνα cum indicat. modo, 58.
ἵνα φαίνωσιν αὐτήν, ubi A., φαίνωσιν ἐν αὐτῇ, 106.
ἰουδαΐζοντες ἐν κρυπτῷ, 15.
ἶρις πολυχρώματος, 112.
ἴσα ποτῷ, veluti potum, 76.
ἰσάγγελοι ἄνθρωποι, 32, 89, 113.
ἰσοσθενὴς τῷ Πατρί, 4.
ἱστοριακῷ εἴδει pro ἱστορικῷ, A. ms. 2.
ἰσχυρὸς τῇ πίστει, 51.

K

καθάρσιον πῦρ, 36.
καθιστῶν, constituens, 46.
καθόλου τῆς γῆς pro καθ' ὅλης τῆς γῆς, A., 84.
καθύπαρ pro καθ' ὕπαρ P. 2.
κακοῦν τοὺς πλησίον, 57.
κακωτικαὶ πληγαί, 101.
καίπερ pro καίτοι A., 26.
καλλίνικοι μάρτυρες, 14.
κανονιζόμενα (τὰ μή), 112.
καρδιακαὶ ὀδύναι, 31.
κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον, 71, 34.
καταδικάζεσθαι θανάτῳ, 100.
κατάθεμα quid, 108.
κατακερματίζειν εἰς, 85.
καταλάμπειν, illustr., 8.
κατάλληλον ἑκατέρῳ, 99.
καταλλήλως ἕκαστος τῆς οἰκείας δυνάμεως, 85.
καταλλήλως ἑκάστῳ δοθήσεται, 48.
καταμέμφεσθαι, N. ad 9.
καταστρηνιῶσα τῶν δεομένων, 81.
κατάσχεσις τοῦ κτηθέντος, 111.
κατατομὴ σαρκῶν, 80.
κατείδωλος πόλις, 10.
κατεξουσιάζειν τῆς γῆς, 29.
κατηγλαϊσμένος ἀρεταῖς, 104.
καυματιζόμενοι καῦμα μέγα, 69.
Καυστῆρσι pro καυτῆρσι A. 35, idem rursus καυτῆρας pro καυστῆρας, 37.
καύσων, æstus, 33.
κάτοχος πνεύματι, 6.
κεραμικὰ σκεύη, 13, A., κεραμεικά diphth.
κημῷ ἄγχειν, 47.
κήρυγμα διδασκαλικόν, 15.
κλήσεις, δεήσεις, N. ad, 35.
κοιλάδες, valles, 38.
κολλούριον, Not. ad 17, 4.
κοσμικὴ δυναστεία, 28.
κρατύνει ἡμ. ὑπόληψιν, 36.
κρυσταλλίζουσα ἴασπις, 101.
κτένεσθαι: vise ἀποκτένεσθαι.
κτηνώδεις ἄνθρωποι, 41.
κτηνοπρεπῶς ὑποκύπτειν, 25.
κυκλόθεν τοῦ θρόνου, 18, A., κύκλωθεν.
pro κύκλωθεν, 20, A. ascriptum κυκλόθεν.
κυνοκτονία instituitur, 26.

Λ

λαμπροφορούντων multitudo, 32.
λαμπρυνόμενον πυρί, 17.
λειτουργικὴ δύναμις, 34, 63.
λειτουργικὸν θυσιαστήριον, 69.
ἐπὶ λέξεως εἰρηκὼς οὕτως, 23, 28.
λῆξις, sors, sortitio, 65.
λῆξις ἡ εἰς τὸ κρεῖττον, 98.
λῆξιν (πρὸς τὴν μακαρίαν) ὁδηγοῦσα, 112.
λήξεως τευξόμενοι τῆς πρώτης, 48, 67.
λιβανωτός, thuribulum, 34, 21.
Λόγος (ὁ Θεός), 17.
Λόγος (ὁ) τοῦ Θεοῦ, Christus, 88.
λυτρούμενος ἡμᾶς κολάσεων, 60.
λυτρωτὴς ἡμῶν, 96.
λυχνίαι et λύχνοι, 8.

M

μακάριε (ὦ), 1.
μακάριος (ὁ), s. Ἰωάννης, 29, 32.
μακροθυμεῖ τοῖς, N. ad 36.
μαρτυρῆσαι ἀντὶ τοῦ διαμαρτύρασθαι, 111.
μαρτυρία ἤγουν ὁμολογία εἰς Χριστόν, 87.
μαρτυρία (ἡ) τοῦ Ἰησοῦ, testimonium Jesu perhibitum, 92.
μαρτυρικὰ σφάγια, 24.
μαρτυρικῶς διηγωνισμένοι, 31.
μάσησις τῶν γλωσσῶν, 70, A., μάσσησις, gemino σσ.
μαστοῖς pro μαζοῖς P. 6, sic infra, 7, A. μαζοῖς et μαστοῖς.
μάχη διὰ λόγου, 12.
μεγαλόπολις (ἡ) N. ad 84.
ὁ μεγαλουργὸς Θεός, 36.
μεγιστᾶνες (οἱ) τῆς γῆς, 84.
μελῳδὸς ὁ θεῖος, 98.
μερικῶς, ex parte, 84.
μεσότης pro μεσιτεία, 61.
μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, 23.
μεσουράνημα, 38.
μεσουρανήματι (ἐν), 60.
μεσουράνισμα pro μεσουράνημα A., 60, 61.
μεταποίησις ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, 93.
μετεωροπορεῖν εἰς τὴν ἔρημον, 54.
μηδαμινοὶ ἄνθρωποι, 97.
μοιχικῶς μίγνυσθαι τῇ καρδίᾳ, 113.
μόρφωσιν (κατὰ) αὐτοὺς μορφοῦσα τοῦ Χριστοῦ, 49, μόρφωσιν εὐσεβείας περικείμενοι, 42.
μυστηρίων (τῶν φρικτῶν) ἡ προσφορά, 5.
μυστικῶς ἑωραμένα, 1.
Μωσέως pro Μωϋσέως A., 68.
Μωσῇ pro Μωϋσῇ A., 4.

N

ναὶ ἀμήν, 5.
νεκροποιοὶ πράξεις, 97.
νευροῦσθαι, confirmari, 68.
νευρούμενοι πρὸς τοῦτο, 96.
νῷ (ἐν) λαβεῖν mente complecti, 112.
νυκτοφαοῦς σελήνης, 49.
νυμφεύεσθαι οἰκείῳ αἵματι, 101.
νυμφικῶς ἐσταλμένοι, 67.

Ξ

ξύλον, ἑνικῶς, ἀντὶ ξύλα, 108.

O

ὁ δὲ in redditione, vac. δὲ, 100.
ὁδηγούμεθα ἐκ τῆς ἀκολουθίας, 75.
οἰκειοῦσθαι, sibi attribuere, 81.
οἰκονομία θεία, 81.
ὀλιγοῦσθαι, minui 72.
ὁλοκαρπώσεις λογικαὶ καὶ πνευματικαί, 69, 3.
ὁμοούσιος τῷ Πατρί, 4.
ὁμοτρόποις (τοῖς) προσχωρεῖν, 74.
οὐραία κίνησις, 50.

Π

παγκόσμιος (ἡ) Βαβυλών, 79, 85.
παγκοσμίῳ συντελείᾳ, 26.
παιδεῖαι, castigationes, 84.
παιδευτικαὶ μάστιγες, 46.
παλαιβάσκανος, 59.
παλιγγενεσία, resurr., 14.
πάμφορος πάσης ἀρετῆς, 51.
παναρμόνιος ἑορτή, N., 86.
πανδαισία ἀγαθῶν, 86.
πανελεήμων (ὁ) Θεός, 57, 92, 111, sed in A. παντελεήμων hoc loco.
παραδείγματι παραστῆσαι ἀμφιβολίαν, 105.
παραθέσει τῆς ἀληθείας, 46.
παρακατιών, inferius, 6 et 7, 89.
παραπικραίνοντες τὸν Θεόν, 81.
παραπετασμάτων συνολκή, 87.
παράστασις, assistentia, 25.
παράτασις τοῦδε τοῦ βίου, 91.
παρατροπὴ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, 69.
παρ' αὐτῶν δοξαζόμενος, 70, A., ὑπ' αὐτῶν.
παραχαρακτῶν (τῶν) Θείων Γραφῶν κατάρα, 112.
παρέλευσις, præteritio, 96.
παρεμβολή, et παρεμβάλλειν κύκλῳ, castris cingere, 95.
πατρικαὶ φωναί, 5.
πατρικὴ δόξα, 5.
πατρικῶς παιδεύεσθαι, 67.
πειρασθῆναι τῆς θείας ὀργῆς, 29, 8, P. at. A., rectius πειραθῆναι.
πελεκίζειν, securi ferire, 92.
πεντηκοντάρχους δύο, 95.
πεπυρακτωμένη θ. Πνεύματι, 12.
πεπυρωμένον χρυσίον, 17, 2.
περιαίρεσις τῆς θύρας, 18.
πέτασθαι pro πέτεσθαι A., 20.
πιστότερον, credibilius, 31.
πλησίος ὁ, N. ad 31.
πλουτοῦντες φωτισμὸν λύχνοι, 8.
ποδηγοῦσα τὸν ἀναγινώσκοντα, 1.
ποδήρης ἐσθής, 6.
πόλις, οἱ πολῖται, 98.
πολιτεύεσθαι ὁσίως, 66.
πολίτευμα (τὸ) ἐπὶ γῆς ἔχειν, terrenam vitam degere, 53.
πολυάριθμος πλῆθος, 75, 113.
πολύγνωμον πλῆθος, 89.
πολυκύμονος θαλάσσης, 55.
πολυπλασιασμὸς τοῦ σπόρου, 51.

Digitized by Google

πολυσχεδοῦς κακίας, 88, q. e. πολυσχιδοῦς.
πολυτάραχος θάλασσα, 55.
πολυχρώματος ἶρις, 112.
πολυτίμοις A. pro πολυτιμήτοις, 104.
πολύτιμος et πολυτίμητος λίθος, N., 112.
πολύφορος καρπός, 31, σπόρος, 59.
πολυωνύμως προφέρεσθαι, 86.
πορνεία ἡ ἐκ Θεοῦ, 75, ἡ ἐκ τῶν θείων ἐντολῶν, 82.
πορφυρίζων τῇ μορφῇ, 105.
πορφυροῦ καὶ βύσσου, 82, A. πορφύρας.
ποταμηδὸν ἐκχέειν, 54.
ποταμοφόρητον αὐτὴν ποιήσῃ, 54.
προαναρπαζόμενοι διὰ τῆς, 15.
προαναφώνησις, prædictio, 58.
πρόδρομα κολάσεων, 37.
προηγούμενοι ἀλλήλων, 87.
προθέσει ζεούσῃ, fervido animi proposito, 17, sic 15.
προκαταρκτικὴ αἰτία, 16.
προοδοποιῶν αὐτῷ, 57.
προπάτορες, primi parent., 53.
πρόριζος ἀνασπωμένη, 61, A., πρόῤῥιζος.
προσέτι δὲ καί, 68.
προσκυνήσουσιν αὐτῷ, 56, A. προσκ. αὐτόν.
προσμαρτυρεῖ αὐτοῖς μέριμναν, 102, προσμεμαρτύρηται τῷ, 15.
προσπαλαίσας τῷ Χριστῷ, 54.
προστοιχειωθέντες, prius informati seu instituti, 77.
προσυπακούεται τούτοις τό, 83.
προτύπωσις τύπου, 99.
προτελειωθέντες ἅγιοι, 26.
προφῆτις, 12.
πυρρῶ pro πυῤῥοῦ A. et P. 24, sic πυρός A. v. 28 et 40 et A. 104.
πύρωσις ἐν γεέννῃ, 53.

P

ῥᾶβδον ᾶ circumflexo A., 71.
ῥέδαι, ὀχήματα, 83.
ῥήσει Ἑλληνικῇ Ἀπολλύων, 40.
ῥῆσις ἀποστολική, dictum, 79.
ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, 90.
ῥίζα, γένος, 111.
ῥοὴ φύλλων, 107.
ῥομφαία δίστομος, 7, 10, 88.

Σ

σαββατισμὸς αἰώνιος, 6.
σαλπιστῶν φωνή, 84.
συγχώρησιν (κατὰ θείαν), Deo concedente, 41.
σκότωσις ἀέρος, 39.
σκύλευσις τοῦ ᾅδου, 23.
συλλειτουργός. 1.
σμαραγδίζει ἡ ἶρις, 18.
σμαραγδίνῳ ὁμοία, 18.
Σμύρναν pro Σμύρνην A., 6.
Σολομώντειον λόγιον, 18.
Σοφίζει ὁ Θεός, 1.
σοφίζεται, docetur, 32.
σπουδαῖον (τὸ) ἐν εὐποιΐαις, 112.
στρατηγούμενα ὑπὸ διαβόλου ἔθνη, 73.
στρηνιάσαντες μετ' αὐτῆς, 82.
στύλοι τῆς Ἐκκλησίας, 15.
συγκαταβατικῶς, 108.
συγκοινήσητε ταῖς ἁμαρτίαις, 81, A. et Bau., συγκοινωνήσητε.
συγχωρούμενος ἐπάγειν, 37.
συλλειτουργοὶ ἀνθρώποις γενήσονται, 32.
συμμνημονευόμενοι αὐτῇ, 4.
συμπάθειαν ἔχειν, 28.
συμπαρεκτείνεται τῷ μέτρῳ, 60.
συμφαιδρύνεται τοῖς ἁγίοις, 30.
συμφθειρομένους αὐτῇ, 12.
συναίσθησις θεάρεστος, 69.
συναυλίζεσθαι τοῖς ἁγίοις, 35.
συνάφεια ἡ πρὸς Χριστόν, 86.
συνδιατριβῆς (τῆς) ἀποῤῥίψαι, 52.
σύνδρομος τῇ ζωῇ θάνατος. 50.
συνελὼν ἐν ὀλίγῳ πάντα, 112.
συνεργίᾳ Χριστοῦ κτήσασθαι, 88.
συντασσόμενοι τῷ Ἀντιχρ., 79.
συντριμμῷ (ἐν) καρδίας ἱκετεύειν, 109.
σύστημα (τὸ) τῶν δικαίων, 86.
σύστοιχος τῷ κόσμῳ, 55.
σφύζουσα ὀδύνη, 67.
σχέσεις καὶ ἰδιότητες ἑκάστης ὑποστάσεως, 5.
σωματικὸς (ὁ) θάνατος, 93.

T

ταλανίζειν, miserum prædicare, 54.
τάττεσθαι σὺν ἡμῖν, 74.
Τειτάν pro Τιτάν, 59.
τελείωσις τῶν ἁγίων, 26.
τελευτᾷν εἰς οὐ δέον, 52.
τετρακτὺς τριαδική, 102.
τεραστίων ἐργάτης, 58.
τετραπέρατος (ἡ) οἰκουμένη, 102.
τέτρασι pro τέσσαρσι A., 23, etiam A. et B., 68.
τιμωρητικαὶ δυνάμεις, 81, μάστιγες, 37, 67.
τοίνυν initio periodi, 93.
τομωτέρα μαχαίρας, 7.
τῷ τόπῳ (ἐν) γενόμενοι, cum ad eum locum venerimus, 70.
τοτηνικαῦτα conjuncte A., 95, at B. et P. divise τὸ τηνικαῦτα.
τριαδικὴ τετρακτύς, 102.
τρισάγιος (ὁ) ὕμνος, 5.
τρισυπόστατος θεότης, 4, 20, 85.
τροπάσηται pro τροπώσηται, N. ad, 55.
τροπικῶς λέγεται, 11.
τροπολογήσαντες ἕκαστα, 27.
τροπολογουμένη δι' αἰσθητῶν, 35.
τροπολογούμενοι ἐκ., 39.
τροπούμενος τοὺς δαίμονας, 52.
τρυγίας (ὁ), s. οἶνος, N., 92.

Y

ὕελος pro ὕαλος N., 103
υἱικὴ ὑπόστασις, 5, 88.
ὑμνολογία τῶν οὐρανίων, 86.
ὑμνῳδία διηνεκής, 20, ὑμνῳδία τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένη, 66, ὑμνῳδία τῶν ἁγίων, 59.
ὑπερβατόν, schema gramm., 52.
ὑπερνικῶν τὸ ἀστρ. σέλας, 81.
ὑποβεβηκότες (οἱ) τῇ πονηρίᾳ, 89.
ὑποβεβηκὼς et ἐπιβάτης, 41.
ὑποκύπτει τῷ, adorat, 61.
ὑπόληψις, opinio, 84.
ὑπομονητικὸν (τὸ) ὑμῶν, 12, 112.
ὑπόνοια, opinio, 98.
ὑποσποραὶ διαβολικαί, 10.
ὑποσπαρέντες τῷ σίτῳ, 11.
ὑποσπορά, N. ad 41.
ὑποστάσει θεϊκῇ, 5.
ὑπόστασις θεϊκή, persona, 4.
ὑποστροφή, reversio N., 100.
ὑφειμένως κολάζεσθαι, 38.

Φ

φαρμακεῖαι καὶ πορνεῖαι, 41.
φαρμακία, N. ad, 84.
φαρμακοί, venefici, 46.
φειδοῦς ἀξιωθέντες, 42.
φειδοῦς ἀξιῶν τὸν Φαραώ, 71.
φθάζειν pro φθάνειν Bavar., 64.
φιλάμαρτος πληθύς, 76.
φιλοθεΐα τῶν ἀγγέλων, 81.
φιλόχριστοι βασιλεῖς, 78.
φλογμῷ ἡλίου καυματίζεσθαι, 69.
φόβητρα ἐκ Θεοῦ, 35.
φονικὴ γνώμη, 76.
φοινικὸν pro φονικόν A., 57.
φυλακὴ τῆς διδαχῆς, 12.
φύλαρχοι, XII patr. 19.
φύλαρχοι ιβ' τῶν Ἑβρ., 31, 105.
φύλλων ῥοή, 107.
φωστηρικὸν κάλλος, 81.
φωταγωγήσαντες (οἱ) τὰ ἔθνη. 92.
φωτισμὸς ὁ ἐκ Θεοῦ, 15, τοῦ Χριστοῦ, 13.

X

χαιρεσίκακοι, 84.
χαλκολίβανος, τί, 7.
χαλκολίβανος myst., 11.
χαμερπὴς πολιτεία, 57.
χαρακτηριστικοὶ τῆς νίκης, 52.
χαρακτηριστικὸν (ἧς) τὸ τάλαντον, quam denotat talentum. 75.
χειμὼν ἁμαρτίας, 107.
χιλιαρχῶν σάρκες, 89, A. χιλιάρχων.
χιλιετίας χρόνος, 94.
χλοηφοροῦν σπέρμα, 18.
χλωρίζουσα τὴν χρόαν, 103.
χορηγὸς Πνεύματος, 13, 87.
χρηματίζειν, mandare jub., 66.
χρῆσις, dictum, 4.
χρήσεις, dicta, 2.
χρησμῳδηθέντων (τῶν) γνῶσις, 44.
Χριστοκτόνοι Ἰουδαῖοι, 28.
Χριστομιμήτως, 55, 89.
χρονικὸν διάστημα, 37.

Ψ

ψαλμικῆς βίβλου, 14.
ψαλμικὸν λόγιον, 61, 53.
ψαλμῳδός (ὁ), 63, 82, 107.
ψιλὸν ὄνομα πίστεως, 13.
ψυχικαὶ (αἱ) στολαί, i. τῆς ψ., 73.
ψυχικὰ τραύματα, 104.
ψυχικὸς θάνατος, 40.
ψυχωφελῆ διηγήματα, 69.

Ω

ὤν, (ὁ) 4, 16, et 5, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, 68.
ὠνὴ τούτων, 82, A. ὤνησις : iidemque, 83.
ὥριμος σῖτος, 40, 63.
ὡς οὐκ ὤφειλε, utinam non, 29.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

INDEX RERUM

In Andreæ Cæsariensis Commentario in Apocalypsin memorabilium.

A

Abba pater, 111.

Abbacuc citatur, 64.

Abbadon Ἀπολλύων, 40.

Abgarus rex Edessæ, 105.

Abominationes quid, 76.

Abortus Ecclesiæ qui, 50.

Abrahamismus myst., 27 86.

Absinthium myst. quid, 37,

Abyssus judiciorum Dei, 36. Abyssus tropice vita humana, 77. Abyssus dæmonib. formidabilis, 91. Ex abysso ascensura bestia, 77. Abysso denuntiatur ariditas et desertio, 98.

Accusator humani generis, diabolus, 53.

Adorandus Deus, 60. Adorantur dæmones, 41, 53. Etiam martyres, 92. Adorari angelus recusat, ut soli Deo debitum, 87. Adoratur Antichristus ut Deus, 56. Quod vetatur gravissime, 61.

Adversa quib. coronarum et gaudiorum materiam præbeant, 38.

Ægri chirurgias quamvis acerbas patienter ferunt, 37.

Ægyptus spiritualis, 46.

Æreum thus, myst., 7, 11.

Aeris imperium diabolo datum, 52. Aeris obscuratio, 38.

Æstus quid signif. myst., 33. Æstu torquentur homines, 69.

Afflictio universalis sub finem sæculi, 74. Afflictiones æquo animo accipiendæ, 37.

Agnus septicornis, 23. In monte Sioneo stans, 59, 32.

Agnus victor, Dominus dominorum, rex regum, 79. Propter nos jugulatus, 106. Per ejus sanguinem seu nomen victus diabolus, 53. Agni nuptiæ myst., 86. Uxor, 101. Comites et asseclæ, 60.

Alæ aquilæ myst., 54, 27. Alæ senæ quat. anim., 20.

Albatum incedere, 14.

Alius ex alio factus, 98.

Alleluia quid, 85.

Altare aureum, 34, 35. Cœleste, 40, 47. Myst., 45, 69. Altaris cornua quatuor, 40.

Amen quid signif., 5, 85.

Amethystus mysticus, 105.

Anagoge, et Anagogica contemplatio, 1.

Anathematis nomen bifariam usurpatur, 108.

Andreas apostolus, Carbunculus, 104.

Angeli a sanctis judicandi qui, 18. Angeli aspectu formidabiles etiam piis hominib., 52. Angeli aves tropice dicti, 89. Quo cibo utantur, *ibid*. Angeli duodecim præcellentiores apostolis adjutores dati, 101. Angeli Ecclesiarum gubernationi præpositi, 4, 8. Electis ministerio mittuntur, ad preces et sacrificia eorum ad Deum perferendas, 69. Angeli etiam infimi ordinis, diabolum virib. superant, 91 Et visu et auditu formidabiles, 43. Missi excidendis impiis Hierosolymorum habitatorib., 35. Angeli exterminatores parcunt divini vultus lumine signatis, 59. Angeli generis humani amantes, 115. Humiliter et modeste de se sentiunt, 87, Ignea natura sunt, 50. In unam cum piis Ecclesiam coibunt, 32. Lino et lapide puro induti, 68. Medentur hominibus, modo lenioribus, modo acriorib. pharmacis, 101. Misericordes et humani ut Deus, 38, 55. Compatiuntur hominib., 44. Piorum castra cingunt, 93. Præfecti elementis, 68. Punitores, 35, 39. Hoc sensu, equi mystice nominantur, 64. Flagella inhibere jubentur, 30. Angeli quatuor ad Euphratem alligati, 40. Per quatuor mundi plagas dispositi, 29. Sanctorum virtutes sæpe ignorant, 29. Angeli septem castigandis et puniendis hominib., 34. Angeli septem cæteris eminentiores, 6, 19. Angeli septem totidem phialas aureas ira Dei plenas accipiunt, 66. Angeli septem tubarum suarum clangore pœnas hominib. immittentes, 35. Angeli superiores inferioribus præcipiunt, 64. Angeli testes citati, 4. Tubas in manib. habentes, 33. Vehiculi vice Domino sunt ut nubes, 65.. Ut hominum conversione gaudent, ita eorum exorbitatione tristantur, 69. Ut mediatores homines et hominum preces secum in cœlestia subvehunt, sanctos etiam Christo in occursum rapturi, 89. Angelorum auxilio sanctis opus est maxime in tentationib., 30. Angelorum nomina, 40. Angelus adorari non vult, 110. Angelus abyssi, 40. Angelus angelis lætitiam denuntiat, 89. Angelus angelo clamans, quid signif., 65. Angelus aquis præfectus, 68. Angelus Babylonis ruinam prædicens, 61, 80. Angelus cuique suus datus. 69, 102. Angelus cum thuribulo aureo altari astans, 34. Angelus ex altari egrediens, ignis potestatem habens, 64. Angelus fideles confirmat ne Antichristum suscipiant, 61. Angelus fortis, præco Dei, 21. Gloria sua terram illustrat, 80. Joanni scortatricis civitatis eversiones ostendit, 75. In sole stans omnes volucres convocat, 89. Judicium in propinquo esse prænuntiat, 42, 60. Jurat per Deum vivum, 45. Angelus magni consilii, Christus, 63. Angelus mediator seu interpres inter Deum et homines, 55, 61. Angelus pœnis infligendis, 38. Angelus visionem mysticam Joanni exponit, 76. Angelus vitem amaritudinis vindemians, 65.

Angelicæ potestates aliæ aliis superiores, 44. Earum splendor, 81. Angelici ordines gradib. distincti, 45. Cœlorum administrationi a Deo præpositi, 8. Item terræ, 52. Circum cherubos et XXIV seniores thronum Dei circumsistunt, 32. 42. Creaturis præpositi, alius alii, 64. Cum deitatis personis cur aliquando nominentur, 4. Dæmones debellant, 52. Dum peccatores castigant, scopum quem habeant, 35.

Animæ justorum in manu Dei, 97. Animæ mortuæ, 97.

Animalia quatuor mystica, 23. Christi thronum circumstantia, 19, 20. Cum XXIV seniorib. prona Deum adorant, 85. Septem angelis septem phialas ira Dei plenas tradunt, 66. Animal primum loquitur, 23. Secundum, 24. Tertium, *ibid*. Quartum, 25.

Annus domini acceptus, 107. Anni duo et dimidius, 54, 56. Anni tres et dimidius myst., 51.

Antichristus e trib. Dan., 31, 72. Antichristi nomen cur non expresse significatum, 59. Post antichristum sublatum, supererunt adhuc aliqui vivi, 99. Antichristus a diabolo instructur omni potentia, 56. Admiratione sui totum orbem percellet, *ibid*. Belialis instinctu et ope totum orbem conturbabit, 92. Unde proditurus, 41. Antichristus, bestia, 72. E mari ascendens, 57, 92. Ex abysso ascendens, 46. Brevi temporis spatio dominabitur, 61. Capitur cum pseudopropheta præcursore suo, 90. Christum se esse quomodo probare nitatur, 46. Divinitatem sibi per pseudoprophetam astruet, 58. In templo Dei sedebit, 93. Antichristus, octavus, idemque unus e septem, 79. Antichristus omnem diaboli efficaciam sortietur, 46. Omnem potentiam a sui temporis regib. accipit, 79. Ope atque auxilio diaboli Christi abnegationem molitur, 77. Persecutione omnium maxima sæviturus est, 27. In initio regni sui, 45. Pro Deo se venditabit, 95. Antichristus pseudopropheta, et diabolus, ut operibus, sic et nominib. communionem inter se habent, 92 Antichristus pseudopropheta utetur præcursore, ut Christus Joanne Baptista, 58. Antichristus quos devicturus sit, quos non, 56. Antichristus Romanum imperium instaurare simulabit, 85. Sævit, 30. Sanctos devicturus totumque orbem sibi ceu Deo subjecturus, 56. Satanam in se fert ad hominum perniciem, 77. Turpitudinem gloriæ sibi statuet, 59. Veniet ut imperator Romanus, 79. Ut rex Romanorum, 55.

Antiochus Antichristi typus, 51. A Machabæis victus, 93. Ejus machinamenta, 27.

Antypas martyr., 10, 11.

Antipater th. citatur, 96.

Antonius diabolum ut eluctatus, 55, 54.

Apocalypseos accurata notitia soli Deo perspecta est, 2. Quid, 5. Argumentum, *ibid*. Apocalypseos liber sanctus et divinitus inspiratus, 112. Apocalypseos summa brevis, 113. Apocalypsin Joanni apostolo adscribunt etiam veteres, 2. Christo quomodo data, 3. De rebus partim præsentibus, partim futuris agit, 49. Lectores et auditores quales requirat, 5. Non statim impletur, 44. Quo stylo scripta, 2.

Apollonium [per] locuti dæmones, 58.

Apostasia quo tempore potissimum regnatura, 53.

Apostoli a gentibus occisi, ut prophetæ a Judæis, 81. Babylonis excidio lætari jubentur, *ibid*. Conciliatores con-

Digitized by Google

nubii inter Ecclesiam et Chr., 86. Duodecim præcellentium angelorum ministerio adjuti, 101. Ecclesiæ fundatores, 102. Sunt xii patriarcharum loco, 31, 19. Per xii menses mystice significati, 107. Sunt fundamenta muri Ecclesiam cingentis, 102, 103. Fundamenta vera Ecclesiæ et pedes Christi, 23, 105. Portæ Ecclesiæ, 101. Primas in piorum cœtu obtinent, 48. Sollicitudinem suam de fidelium salute quo documento testificati, 102. Eorum successores, martyres et doctores Ecclesiæ, 24. Potestas significata, 23, 24.

Apostolica doctrina aperta omnibus, 106, 111. Apostolicæ sementis fertilitas mystice significata, 59.

Apothecæ cœlestes, 40, Ad recipiendas pietatis segetes, 63.

Aqua mystice quid, 37. Aqua instar fluvii a dracone contra mulierem eructata, 54. Aqua vitæ gratis, 99, 111. Aquæ vivæ fluvii myst., 33. Aquæ in sanguinem vertendæ, 46. Aquæ locutæ, 58. Aquæ, populi et turbæ multæ, 89. Aquæ supercœlestes, 86. Aquarum fontes vertentur in sanguinem, 68. Aquarum multarum vox myst., 7, 59, 86.

Aquila mystica, 20. Loquitur, 25.

Arbaces Assyriis regnum adimit, 78.

Arbitrii libertatem Christus non cogit, 100.

Arbores locutæ, 58.

Arcæ visio quid signif., 48.

Arcana non communicantur nisi familiarissimis et fidiss., 60.

Ariani orthodoxos gravissime persecuti, 77.

Armagedon, seu Harmagedon, 73.

Armenii adversum Romanos insurgunt, 26.

Arundo mensoria ex auro, 104. Virgæ similis, myst., 45.

Ascende huc, myst., 18.

Aser quid signif., 30.

Aspidum fel pro vino, 64.

Assyrii regni metropolis et catastrophe, 78, 10.

Auditio et visio spiritalis idem sunt, 6, 10.

Auditores qui beati, 3.

Auris spiritualis, 9.

Aurum igni probatum, myst., 17. Aurum purum simile vitro puro. 103. Auro cincti pectus, 66. Aureum poculum abominationis plenum myst., 76.

Avaritia, idololatria est, 42.

Aves ab angelo convocantur, 89. E cæsorum carnib. saturatæ, 90.

B

Babylon magna quæ, 61. Babylon mystica, mari vicina, 83. Mater meretricum et abominationum terræ. 76. In memoriam venit ante Deum, 74. Ruitura prædicitur, 61. Cadit et desolatur, 81. Cur deleta, 81. Babylon confusa variis vitæ distractionibus, 74. Babylon Petro apostolo Roma dicta, 76 Quando plane corruitura, 61. Subita ruina evertetur, 84. Tropice quid, 76. Babylon universale totius orbis imperium, 79. Universalis, mundus sc., 83, 84, 85. Babylonium imperium, 78. Leoninum, 55.

Baddin indutus, 29.

Balaam duplex, 11.

Baptismus, mare mysticum, 49. Mari Salomonis significatus, 102. Baptismum sordidis actionibus polluentes, 74.

Bartholomæus, Chrysolithus, 104.

Basilius th. citatur, 65, 96, 93.

Beati locis et gradib. distincti pro virtutum differentia, 27. Peccare amplius nequeunt, 71.

Beatitudinis futuræ bona quib. nominib designentur, 86.

Beelphegoris sacrificia, 11.

Belfar seu Belial, Sat., 92.

Bellicæ cædes, 68

Bellum clades quas inf., 36. Bellum in cœlo inter angelos et dæmonas, 52.

Benedictus, εὐλογητός, 59.

Benjamin quid significet, 31.

Beryllus mysticus, 104.

Bestia admiratione sui percellit totum orbem, 56. Admirationi quibus futura, quibus non, 77. Capitur cum pseudopropheta præcursore suo, 90. Coccinea, septem capita, et decem cornua gerens, 75. Bestia dicitur ut diabolus, sic etiam antichristus et pseudopropheta, 92. Bestiæ cultores quas pœnas incursuri, 61, 62. Bestiæ plaga curata myst., 57. In bestiæ thronum effusa phiala, regnum ejus obscuratur, 70. Bestia e mari ascendens, 57. Est antichristus, 92. E terra ascendens, 57. Ex abysso ascendens, 46. Bestia mystica diabolus, 92. Bestia quæ erat, et non est, et rursus ex abysso ascensura est, 77. Bestia septiceps e mari ascendit, 55.

Bibens derisionem instar aquæ, 76.

Blasphemant Deum æstu cruciati homines, 69. Et impii, in peccatorum pœnis, et non tanguntur pœnitentia, 70. Blasphemia pro conversione in impiis. *ibid*. Blasphemiæ nomen in capitib. bestiæ septicipitis, 55. Ad blasphemiam, non ad pœnitentiam se vertunt icti grandine, 73

Bona æterna quib. nominibus significentur, 86. Bonum operandum nobis dum tempus est, 100. Bonus, Dei nomen, 88.

Botros terræ vindemiare jubetur angelus, 64.

Byssina vestis, myst., 86.

C

Cadere Babylon ut dicatur, 61.

Cædium cruore inficientur et maria et flumina, 68.

Calamus virgæ similis, myst. 45.

Calcari mystice quid, 45

Calculus albus. 11. Calculus bestiæ ad emptiones et venditiones extenditur, 58.

Camo et freno coercere, 47. Camo et freno constringuntur impœnitentium maxillæ, 69.

Candelabra aurea, 8. Candelabra duo myst., 45. Candelebra septem, 6, 8. Candelabri motio, 9.

Canes projecta cadavera depasti, demum et ipsi cæduntur, 26. Per canes qui significentur, 111.

Cantica citantur, 65, 94. Canticum Agni, 66. Canticum canticorum citatur, 27. Canticum Mosis, 66.

Cantio nova, 22. Cantio nova seu Carmen novum cœlestis Ecclesiæ, 60.

Cantus sanctorum et hymni, 60.

Capilli candidi, symbol., 7. Capilli muliebres, myst., 39.

Capita septem bestiæ coccineæ, 75. Capita septem cum decem cornib. diadematis, 55. Capita septem igneo draconi, 50. Capita VII et VII montes, 78. Caput unum bestiæ in mortem jugulatum, 56. Caput ut Ecclesiæ in terris sic angelorum in cœlo Christus, 99.

Captivi dæmonum qui, 57.

Carbunculus myst., 104.

Carnalis motus omnis, Deo abominabilis, 90.

Carnes equorum et equitum avib. esca, 89. Carnium comestio mystica, *ibid*.

Castigari, non puniri nos precemur, 67. Castigat Deus quos amat, 47.

Castigatio æquo animo ferenda, 37. In hac vita salutaris, 35. beneficium, 85.

Castra sanctorum, Ecclesia, 93.

Casus impietatis, 47.

Catenis vinctus diab. myst., 91.

Cauda ignei draconis, 50. Caudæ equorum serpentinis capitib. similes, 41.

Certant multi, coronam reportat unus e stadio, 71.

Chaldaicum imperium, 78.

Chalcedonius myst., 104.

Character bestiæ in manib. et frontib. subditorum, 58. Quem in fronte aut manu accipientes igni et sulfuri adjudicantur, 61.

Cherubi diabolum ejiciunt, 52. Cherubos ascendit Dominus, 63.

Chiliastarum opinio ab Ecclesia rejecta, 94.

Chœnix tritici et hordei, myst., 25.

Chordarum concentus myst., 66.

Chorus idem, etsi personæ nonnunquam mutentur, 83.

Christiani officiosi in publica calamitate, 26. Christiani nomine, non re veris Christianis permixti, 74.

Christi potentia apparet dum angelos mittit, 111. Christi regnum quibus designetur, 105. Christi signo pii ab impiis distinctis, 30 Ejus sponsa seu uxor, 99, 101. Pro Christo passi thronis judicialib. ornantur, 92. Christus adventu suo reb. omnib. novitatem impertiit, 23. Christus A et Ω, 6. Primus et ultimus, 10. Princip. et finis, 99, 110 Christus apocalypsina a Deo quomodo accepisse dicatur, 3. Christus cibum suum vocabat Patris voluntatem, 89. Cum fidelibus suis quæ communicet, 17. Deitatis titulis decoratus, 5. Divinitatis suæ documenta quæ ediderit, 3. Equo albo insidens cum angelico exercitu, 87. Fidelib. illata mala, sibi illata esse interpretatur, 51. Forma, habitu et cultu quo se in Apocalypsi patefacerit, 6. Gentes ferrea virga ut pascat, 51. Homini similis cur dicatur, 6. Humano generi quæ beneficia contulerit, 5, 53. Jaspide crystallizante et aliis ejusmodi cur denotetur, 101 In nobis formatur mystice, 49, 57 Leo Judæ et radix Davidis, 21. Lignum vitæ, 107. Magno cum terrore rediturus, 73. Multis nominibus appellatur, 88. Neminem cogit, 17. Nomen incognitum quod habeat, 88. Novo nomine suo celebris in sanctis erit, 16. Passionis vestigia, in corpore suo exstare voluit, 22. Per Ecclesiam a dracone infestatur, 51. Potestatem a Patre quomodo acceperit, 13, 23. Potestatem suam adversus draconem asserit, 53. Christus Prophetarum Deus, 108. Quomodo rediturus, 5. Regnare quomodo dicatur, 86 Regnum resumit quod ab initio possedit, 48. Christus verax et fidelis idemque justus judex, fortis bellator, rex gloriosus, 87. Verbum Dei

Digitized by Google

unde dicatur, 88. Vicisse ut dicatur, 17. Christus unusquisque fit per Christi participationem, 49. Christum se esse probare nititur Antichristus, 46.
Chrysolithus myst., 104.
Chrysoprasus myst., 104., 105.
Cibo quo delectetur Deus, 17.
Cincti pectus auro, 66.
Cinctus lumborum, et Cinctus pectoris, 7.
Citharæ mysticæ, 22, 65.
Citharizantium vox myst., 59.
Civitas cœlestis, 99, cur ab angelo dimensa, non ab homine, 102. Civitas cœlestis, nova Hierosolyma, 64. Civitas Dei, nova Sion, 59. Civitas justorum extra impiorum supplicia, 64. Civitas, ipsi cives, 98. Civitas magna in tres partes divisa, 73. Super reges terræ imperium habens, 75. Regina regum, evertetur, 80. Civitas sacra, myst, 45. Civitates gentium corruent, 71. Civitates nomina ex re sæpenumero sortitæ, 76.
Claves mortis et inferni penes Christum, 8, 15. Clavis Davidis, 14. Clavis inferni, *ibid*. Clavis Psalmorum et Prophetiarum quæ, *ibid*. Clavis, signum potestatis, *ibid*.
Coccinea bestia, myst., 76. Coccinea et purpurea vestis, myst., *ibid*.
Cœlestia concinnum ordinem sortita, 23. Cœlesti vitæ dediti non patiuntur se decipi, 58.
Cœli dorsum, 19. Fores apertæ, myst., 18. In cœli medio convocatæ volucres, 89. Cœli medium, seu μεσουράνημα, myst., 61. Cœli natura crystallina, 19. Cœli septem, 6. Cœli septem totidem angelos administratores sortiti, 8. Cœlum aer, 50. Cœlum aperiri quid myst., 48. Cœlum apertum, mystice, 87. Cœlum, cœlites, angeli, 84. Cœlum clausum ne pluat, 46. Cœlum fugit, mystice, 96. Cœlum libri more involvetur, 28. Cœlum non abolebitur penitus, sed evolutione renovabitur, *ibid*. Cœlum novum et terra nova, 97, 98.
Cœna Agni seu Christi, 86. Cœna Christi nuptialis, *ibid*. Cœna Dei magna, 89.
Cœnare cum suis Christus, ut dicatur, 17.
Cognitio agendorum e priorib. ad posteriores et inferiores derivatur, 66. Cognitio futurorum et malorum initio dulcis post amara, 44. Cognitionis mensura distincta erit, 60.
Collyrium mysticum, 17.
Columnæ ignis mysticæ, 42. Columnæ in templo Dei alleg., 49.
Concordiam quandoque fovet qui alioqui discordiæ auctor est. 80.
Confessio Christi martyrica, propheticum spiritum conciliat. 87. Confessionis merces, 15.
Confessores Christi, 30. Thronis consident, 92.
Conjugium mysticum, 86.
Conscientiæ testimonium conservandum illæsum, 96.
Constantini temporibus Christianismus florere cœpit publice, 55.
Consummatio sanctorum, 26.
Conversatio cum impiis, fugienda, 81.
Conversionem (ad) hominum Deus utitur interdum frenis et flagellis. 47. Conversionis varios modos adhibet Deus, 100.
Cor firmatum ut lapis, 53. Cor Pauli dilatatum, 102.
Cornua decem cum totidem diadematis, 53. Cornua decem draconis ignei, 50. Cornua decem, x reges, 79, 80. Cornua duo agninis similia, 57. Cornua duo bestiæ e terra ascendentis, *ibid*. Cornua septem agni, 22.
Corona signum regiæ potestatis, 63. Coronæ aureæ in locustarum capitibus, 39, 50. Coronæ aureæ, myst., 19, 20. Victoriæ auctori, 21. Coronæ septem, seu corona septemplex, myst., 50.
Corpora prophetarum insepulta, 46, 50.
Cortinarum contractio in dicasteriis, 87.
Creaturæ principium seu primitiæ Christus, 16, 24. Creaturæ substantia non mutabitur, sed figura, 28. Creatura non abolebitur, sed renovabitur, 96, 97, 98.. Creatura ut flagella, sic et gaudia cum piis communia experitur, 30.
Crucis forma in dispositione portarum cœlestis Hierosolymæ, 102. Crucis seu Christi abnegationem per Antichristum molitur Satanas, 77. Crucis luce per Spiritum f. illuminati, tuti a morte, 39. Crucis signo fideles ab infidelib. distincti, 30.
Cubus quid, 103.
Currum bellicorum sonitus, 40.
Cyrillus Apocalypsin Joanni apostolo tribuit, 2. Citatur, 27.
Cyrus Judæos restituit, 95.

D

Dæmon hominum conversione mœret, 69. Dæmones ab angelis debellantur, 52. Adorantur, 41. Alii ad alia loca damnati, *ibid*. Bellum hominib. faciunt, 39., 49 Deserta consectantur, 81. Et se ipsis invicem et hominib. utuntur ministris et organis, 41. Humanis corporibus ceu instrumentis utuntur, 70. Sunt igneæ naturæ, ut et angeli, 50. In abyssum ablegari deprecantur, 77, 91. In humanis corporib. flagellati, blasphemare non desinunt, 70. Judicantur a piis martyrib., 92. Locuti per imagines, arbores, aquas, homines, mortuos, 58. Miracula faciunt, 72. Sunt numero infiniti, 41. Post Christum inhumanatum ligati, ex abyssi vinculis emittuntur, 38, 40. Proclivi ad voluptates, 72. Eorum princeps Satan, 55. Solvuntur ad mundi gentes turbandas, 40, 45. Divinos honores sibi arrogant, 87. Vinci a nobis possunt ope Spiritus divini, 71, 88. Eorum habitacula urbes eversæ, 81.
Dæmonicarum actionum coronæ, 50. Dæmonicorum zizaniorum qui finis, 41, 48.
Damnatio impiorum an fine caritura, 71.
Dan cur omissa in tribuum catalogo, 31, 40.
Daniel citatur, 45, 51, 74, 79, 90 Danielis consternatio, 8, 11.
Darius Judæos restituit, 95.
David citatur, 21, 24, 32, 40, 87, 91, 92, 97, 98, 105, 107. 109. Davidis radix, Chr., 21. 22. Ejus tabernaculum se instaurare gloriabitur Antichristus, 46.
Decem dierum afflictio, pro paucorum, 10. 26, 30. Decem myst. numerus, 65.
Decepti cum deceptoribus eodem involvuntur exitio, 90.
Decepti faciles qui, 58.
Deitati competentes appellationes æqualiter unicuique deitatis personæ conveniunt, 5, 12. Deitatis et humanitatis copulatio inconfusa in Chr., 12. Deitatis personæ modo præponuntur, modo postponuntur, 4, 36. Deitatis tres hypostases seu personæ mystice signif., 29.
Dentes leonini, myst., 39, 55.
Derisionem bibens ut aquam, 76.
Desertum Ecclesiam recipiens, myst., 50, 51, 52, 54. Desertum quid mystice, 75
Deus ad hæreditatem bonorum suorum diversis modis nos invitat, 100. Deus adorandus, 110. Deus bonus quidem et misericors, sed idem etiam justus, 70, 71. Deus verberat, simul plagæ medelam adhibet, 46. Glorificatur ab omnib. creaturis, 23. Neminem cogit, 17, 26. Quos nosse dicatur, et quos ignorare, 45. Præsentiam suam terrificis documentis ostendit, 55. Terribilem se præbet iis qui patientia sua abutuntur, 19, 24. Timendus et glorificandus, 60. Dei notitiam verbis confitentes, et factis negantes, 42. Dei requies in sanctis, 96.
Dextris manib. impressus bestiæ character, mystice, 58.
Diabolus unde dictus, 53. Seductor mundi, 91. Diaboli exercitus cur plurali numero dicti, 89. Ejus lapsus myst. quid signif. 53. Diaboli libidinib. ministrantes, mala reportant præmia, 80. Diabolus aeris et terræ imperium primitus sortitus, 52. Antichristo dabit omnes vires suas. 56. Audaciam suam frustra ostentat. 91. Blasphemare Deum quando maxime cœperit, 53. Conjicitur in lacum ignis, 93, 96. Est draco igneus, 50. Draco magnus, 72 Cœlo dejicitur, 57. Et ab angelis et a Christo debellatus, 52. Est humani generis accusator seu calumniator, 53. Hostis simul et carnifex, 56, 41. Idem Satanas, 52. In Christi adventu primum cognovit se ad abyssum esse damnatum, 91. Est inferior quibusvis spiritibus ministrantibus, 91. Inimicus et vindex, obsequentissimos ministros suos modo fovet, modo evertit, et modo concordiam modo discordiam inter eos alit, 80 Ligatus esse quib. argumentis cognoscatur, 91. Ligatus, post mille annos modicum solvetur, *ibid*. Magna cum excandescentia in terram descendit, 53. Cœlo cur ejectus, 52. Perpetuo igni torquebitur, 53, Punitionis modum a Deo præscriptum habet, 57. Quomodo victus, 53. Quos facile capiat, 53. Sanguine humano gaudet, 73. Sicut a Christo sic etiam ab apostolis ejus confusus, et ut serpens ad terrestria damnatus, Ecclesiam persequi aggreditur, 54.
Diademata decem in totidem cornibus, 53. Diademata multa in Christi capite, mystice, 87. Diademata septem in septem draconis ignei capitib., 50.
Die et nocte, 33, 62.
Dies magna iræ Dei omnip. 72. Dies malos lenire, 33. Dies mystice quid, 33, 62. Dies unus, myst., 82.
Diluvium Noeium, 64.
Diocletianus, Ecclesiæ persecutor, 75, 77.
Dionysius theol. citatur, 20, 43, 66,
Discipulos sui similes esse cupiunt magistri, 8.
Divitiæ mundanæ, paupertas sunt spiritalis, 16. Divitiæ spirituales, 10, 15. Veræ ubi quærendæ, 17.
Doctores Ecclesiæ citantur, 26, 36, 45, 47, 50, 81, 91
Doctrina apostolica fideliter custodienda, 12.

Digitized by Google

Dolor omnis cessabit, 99. Dolore pressis etiam lux tenebrosa est, 59.

Dominica dies honoranda, 6.

Dominicum oraculum citatur, 94.

Dominus dominantium Chr., 4. 88. Agnus, 79.

Domitianus, Eccles. perseq., 75.

Dona excæcant oculos, 17.

Draco ab Ecclesiæ persecutione non desistit, 54. Cum angelis suis debellatus cœlo ejicitur, 52. Draconum et aspidum fel pro vino, 64. Ut draco loquens bestia, 50. Draco rutilus, myst., 24, 50. Septem capita, decem cornua totidemque diademata gerens, 92. Serpens antiquus diabolus et Satanas, 52, 57, 91. Vires suas bestiæ dat, 56.

Dulcedo in amaritudinem vertitur, mystice, 44.

Duodecim apostoli, per portas XII designati 105.

Duodecies duodecim, 31, 103. Duodecies millenus fructus Apostolicæ sementis, 59.

Duplum Babyloni reddi jubet Deus, 81.

E

Ecbatana, Medici regni sedes, 78.

Ecclesia a dracone perpetuo infestatur, 51. Ecclesiæ cœlestis hymni, 60. Ecclesia Christo nupta, 86, 101. Christum per baptizatos gignit perpetuo, 51. In eremum ut fugiat, 51. In quatuor mundi plagis fixa, 95. Mystice significata, 49. Per Antichristum oppugnatur, 51. Post Christi victoriam a diabolo iterum infestatur, 54. Templum Dei mysticum, 45. Ecclesiæ fundatores apostoli, 102. Ejus luminare, Christus, 101. Ecclesiæ murus, Christus, 101. Apostoli, 102, 103. Fundamenta, 105. Ecclesiæ populus masculus, 51, 54. Ecclesia una ex angelis et hominibus, et caput ejus Christus, 23, 32, 99. Ecclesiæ portæ XII apostoli, 101. Ecclesiæ septem cur solæ in Apocalypsi compellatæ, 4. Ecclesiæ candelabra dictæ, 26. Ecclesiæ loco motæ, 9. Fugiunt, 74. Earum gubernatio angelis demandata, 4, 8.

Electi socii regui Christi, 79.

Elementis præfecti angeli, 68.

Elias cum Enocho miracula edit, 68. Sub sæculi finem propheturus, 45, 47. Lucifer dictus, 13.

Emptionib. (In) et venditionib. calculus bestiæ, 58.

Empti ex hominibus, 60. Empti de terra, 60.

Enoch. *Vide* Elias, 47.

Ens, seu Qui est, Qui erat, et Qui venturus est, 4, 29; 5, 63.

Ensis anceps, 7, 10. Ex Christi ore egrediens, 88. Ensis Dei myst., 90.

Ephesus archiepiscopali sede orbata, 9.

Ephesinæ Ecclesiæ significata, 8.

Ephraim vitula œstro percita, et Ephraim columba corde carens, 78. Tribus, 31.

Epiphanius citatur, 8, 18, 105.

Equi angeli punitores, 64. Equi feminarum amore furentes, myst., 65. Equi mistice qui, 41. Equo albo insidens Christus myst., 87. Equorum et equitum carnes avib. præda, 89. Equus niger, myst., 24, 25. Pallidus myst., 25, 50. Rufus myst., 24.

Errantes cum lenitate corripiendi sunt, 25.

Erroris patefactores a diabolo et mundo interimuntur, 46. Error multipliciter inter gentes bacchatur, 42.

Esaiæ auris spiritalis addita, 9. Esaias citatur, 15, 19, 20, 22, 28, 37, 49, 81, 93, 97, 98.

Evangelium æternum, 60, 61. Sagittæ contra Satanicam, tyrann., 24. Evangelia et evangelistæ per quatuor animalia mystice signif., 20. Evangeliorum in quatuor terræ plagas emissorum typus, 102. Evangelici verbi prosemiminatores, 102. Evangelizatio quid, 44.

Euphrates magnus fl. et alligati ei angeli, 40, 41. Per eum diaboli satellitib. via facta, 113. Siccatur, 72.

Eusebius Histor. eccles. lib. IX, cap. VIII, citatur, 26.

Exemplarium discrepantia indicata, 66, 14.

Exercitus cœlestes Christum regem sequuntur, 88.

Exercitus diabolo militantes, cur plurali numero, et angelorum, singulari efferantur, 89. Exercitus idem, etsi milites nonnunquam mutentur, 85.

Ezechiel citatur, 29, 33, 52, 66 94.

F

Facies angeli solis in modum fulgens, 42, 44. Facies lucens in modum solis, 7. Facies quatuor mysticæ, 20.

Factum est, vox cœlest., 73.

Falce acuta instructus angelus, 63. Falx, mystice quid, 65.

Feminina pro masculinis, 78.

Ficus myst., 27, 49. Ficuum calathi duo, 27.

Fides mortua, seu nomen solum habens, 14. Fides piorum lunæ vocabulo mystice significata, 49. Operibus se prodit, 42. Fidei doctrinam corde retinere debent qui linguæ farundia tueri non possunt, 12. Fidei thesaurus conservandus inviolatus. 15. Fide sincera constantique patientia præditi, e vitæ libro haud delebuntur, 57.

Fideles judicabunt incredulos, 13. Fideli cum infideli nulla pars est, 53. Fidelium quisque angelum custodem sortitus, 102.

Filio hominis similis Christus, 63. Filius perditionis 94.

Flagella castigatoria, 46. Flagella hujus vitæ, pœnas futuræ vitæ allevant, 34, 35. Impios non ad pœnitentiam, sed ad blasphemiam incitant, 70. Flagella partim puniendis partim convertendis homin., 26. Flagella punitoria, 67. Flagellis visitat Deus etiam dilectos filios, 47.

Fluvius mundus e throno procedens, 106. Fluvii aquæ vivæ, 7. Myst., 33. Fluvii cadaverum sanguine infecti, 68. Aquæ amarore inficiuntur, 36.

Folia ligni vitæ quid, 107.

Fons aquæ vivæ gratuitus, 99. Fontes aquarum vertuntur in sanguinem, 68.

Fores apertæ in cœlo, myst., 18. Fores doctrinæ, apertæ, 15. Fores pulsat Christus, all, 17.

Fortunam stabilem sibi pollicentur impii, 82.

Frenum, mystice quid, 84. Freno coercere myst., 47. Ad Frenos usque inundans vinum, 64, 65.

Frigidus tepido melior, 16.

Fronte (In) Babylonis scriptum *mysterium*, 76. In fronte inscriptio quid designet, 108 Frontes divini vultus lumine signatæ in CXLIV, millibus, 59. Frontes piorum signantur, 29, 30. Frontibus impressus bestiæ character, mystice, 58. In frontibus suis electi habent nomen Agni et Patris ejus, 59.

Frumenti chœnix myst., 25.

Fuga se Antichristi sævitiæ multi subducent, 54. Fuga, tropice præteritio, 96.

Fugit Ecclesia et Ecclesiæ proceres, 74.

Fulgura, mystice quid, 73.

Fumus Babylonis in æternum ascendens, myst., 85. Fumus e gloria Dei replet templum, 66. Fumus e puteo abyssi, 38, 39. Fumus e suffitu mystici, 34, 47. Fumus tormenti, mystice, 62.

Fundamenta XII e duodecim lapidibus pretiosis, 103.

Futura stabilia sunt: præsentia fluxa et caduca, 2. Futurorum cognitio grata quidem, sed cum acerbitate conjuncta, 44.

G

Gabriel angelus ad Euphraten alligatus, 40

Gad quid signif., 50.

Gehennæ ignis an impiorum peccata expurget, 53. Gehennæ ignis fomitem congerentes, 37 Gehennæ igni vivi tradentur Antichristus et Pseudopropheta, 90. Gehennæ supplicium, 55. Gehenna ignis, mors æterna, 93. Tetrica, 100.

Gemitus omnis cessabit, 99.

Gemmis ornata mulier, mystice, 76.

Generum mutatio, sententiæ identitati nihil officit in sancta Scriptura, 78.

Gentes per idololatriam Satanæ mancipati, 77. In gentes potestas datur strenuis Christi ministris, 13.

Gentiles politiæ concident, 74.

Gladius spiritus, 7. Gladio Satanico perituri, 57.

Gog et Magog a Satana concitantur, 94. 95. E Scythicis partibus proditurі, 72. Eorum concursus, 68.

Græcorum imperium, pardali significatum, 53.

Grando igni et sanguine mista, 35, 36. Talentaris magnitudinis, 74.

Gratia Dei non in vanum accipienda, 100. Gratiarum actio bonorum largitori debetur, 21. Ad Deum ex unanimo et angelorum et hominum ore, 48. Gratiarum actio et hymni ad Deum in cœlo, 66. Gratiarum actione perpetua Deus a beatis celebrabitur, 32.

Gratis datur aqua vitæ, 100.

Gregorius Naz. citatur, 4, 5, 7, 8, 16. Gregorius Theologus Apocalypsin Joanni apostolo tribuit, 2.

Grex unus, una Ecclesia, 23.

H

Habitatio sanctorum luce vultus Christi illustratur, 87.

Habitatores terræ et maris qui mystice, 53.

Hæretici versuti sunt, 12.

Harmagedon, Hebr. quid, 72, 73.

Hebræi libris qualibus usi, 28.

Hierarchiæ cœlestes, 107.

Hierosolyma civitas magna, eademque in tres partes divisa, 73. Hierosolyma nova cœlitus descendens, 16, 99, 101. Per Antichristum occupanda, 93. Superna seu cœlestis, 101. Vetus, Sodoma et Ægyptus, 46. Hierosolyma meretricis facies, 76. Hierosolymitani excidii cladem effugerunt qui in Christum crediderunt, 50.

Digitized by Google

Hippolytus citatur, 55, 59, 78. Apocalypsin Joanni apostolo tribuit, 2.
Historia et litteralis scriptura, 1, 2.
Holocausta spiritalia, 69.
Homicidæ cœlesti Jerusalem excluduntur, 111.
Homo iniquitatis seu prævaricationis, 94. Homo interior, 9. Homo liberi quidem arbitrii, sed in peccatum proni, 24. Homo, seu Hominis species, mystice, 20, 31. Hominis consequuntur quæ per opera concupierunt, 89. Hominum ministerio ad hominum exitium utuntur dæmones, 41.
Hora una, mystice, 79. Hora una illatum judicium, 82.
Hordei chœnix, mystice, 25.
Hostis ultimus, mors, 98.
Humiliari a Deo, bonum est, 47.
Humilitas angelorum exemplo nobis commendata nec non et Christi, 87. Humilitas victrix, 54.
Hunnicæ gentes, 94.
Hymni cœlestes, 21. Hymni sanctorum, 59.

I

Idola adorantur, 41.
Idololatræ cœlesti Jerusalem excluduntur, 111.
Idololatria cessavit post diabolum ligatum, 91. Idololatria multiplex, 42.
Ignei oculi, myst., 11. Igneus draco, myst., 50.
Ignis cœlitus a Deo missus devorat hostes, 95. Cœlitus per præstigias deductus, 58. Ignis columnæ myst., 42. Ignis cujusque opera probaturus, 66. Igni mistum mare vitreum, 65. Ignis cum fumo ac sulfure ex equorum ore exiens, 41. Ignis natura duplici præditus, 65, 87. Ignis punitorius e cœlo defusus, 35. Ignis purgatorius resurrectionis tempore, 36. Ignis sanguine mistus, 35, 36. Igni tentationum probatur Verbum doctrinæ, 17.
Ignorantiam suam confitens per angelum edocetur, 32.
Imaginem apostasiæ qui fortiter repudiarunt, thronis cum Christo consident, 92. Imaginem et nomen bestiæ cordibus suis insculpentes, æterno supplicio torquebuntur, 62. Imagines locutæ, 58. Imago bestiæ in manibus et frontibus subditorum, 58. Imago divina custodienda, 25.
Imperatores Christiani in nova Roma imperare cœperunt, 78.
Imperia præcipua quæ fuere, 78. Septem, 78, 79. Imperium orbis, Babylon illa mystica, 85.
Impii an in gehenna ignis desistant a peccatis, et an supplicii finem habituri sint, 70. An pœnæ infernalis finem sortituri, 55. Impii in peccatorum pœnis Deum blasphemant, 70.
Impudici in cœlestem Jerusalem non admittuntur, 111.
Indi Thomam apostolum sortiti, 104.
Infantes perfecta ætate ac statura resurrecturi, 86.
Infernum quid, 97. Injicitur in lacum ignis, 98.
Inimicus tectus, 50.
Insulæ mystice quid, 28. Insulæ fugiunt, myst., 74.
Interpretes citati, 95.
Ira Christi venit, 48. Ira Dei ut clibanus, 29. Iræ divinæ flagella ut grando depluentia, 29.
Irenæus Apocalypsin Joanni apostolo tribuit, 2. Irenæus citatur, 6, 8, 19, 20, 57, 79, 96. Irenæus libro V adversus falsi nominis Gnosticos, 28.
Iris myst., 18. Iris in capite angeli, 42.
Issachar quid signif., 31.
Israelis mystici tribus, 102. Principes myst., 105. Israel salvabitur post expletum gentilium numerum, 31.

J

Jacobus apost. citatur, 57. Jacobus Paulo fidelium multitudinem significat, 30. Jacobus, Sardonix myst., 104.
Jaspis crystallizans, 101. Mystica, 18, 103. Virib. quib. polleat, 18. Eo structus murus, 103.
Jeremias citatur, 27.
Jezabel myst., 12.
Joannes Baptista Lucifer d., 13.
Joannes in Pathmon relegatus Apocalypsin scripsit, 6. Leo mysticus, 20. Smaragdus mysticus, 104. Sub Apocalypseos finem venturus, 44. Joannes, Theologus et Tonitrui filius, 17. Angelum adorare volens prohibetur, 110.
Job citatur, 50, 53, 58, 76. Jobi exemplo tentationes per patientiam eluctati, 30.
Joel citatur, 36, 37.
Josaphati vallis, 38.
Joseph pro Ephraimo filio positus, 31. Quid signif., 31.
Josephus Hebr. citatur, 28.
Judæi christicidæ pœnas luunt, 28. Convertentur, 15. Metu ad Christianismum accedentes, suæ infidelitatis consilia clanculum fovent, 74. Simulatitii non veri, 10. Synagoga Satanæ, 10. Tandem salvi fient, 31. Judæi veri qui, 10, 13.
Judas et Juda signif., 10, 30.
Judicantes seipsos non judicantur a Deo, 57. Judicati mortui, secundum opera sua, 97. Judicaturus quomodo Christus, et quomodo sancti ejus, 18.
Judicii hora venit, 60. Judicium Christo a Patre datum, 89. Judicium piorum de impiis judicat Deus, 81. Judicia Dei abyssus sunt, 36. Ne angelis quidem plene cognita, 21. Veracia et justa, 68, 69, 85.
Julianus blasphemus, 53. Clandestinus Ecclesiæ persecutor, 77.
Jurat Deus per seipsum, angeli per Deum, 45.
Justi erunt ut angeli cœlestes, 94. Justi manus suas in iniquitatibus extendunt, 71. Justorum cœtus cum cœlitum cœtu Deum prædicat, 86.
Justinus martyr citatur, 53, 91.
Justitia Dei a bonitate non disjungenda est, 71.

L

Laborem sua consequuntur præmia, 9.
Lacryma omnis a piorum oculis abstergetur, 99. Lacrymis pœnitentiæ eluenda peccati stola, 67. Lacrymis eluere sordes, 25.
Lacus ignis, mors secunda, 97, qui ad eum damnati, 98, 100. Lacus iræ Dei magnus, 68. Illum calcat Christus, 68.
Lætari malorum interitu quo pacto debeamus, 81.
Lætitia et lætantium sedes in cœlo, 87.
Lampades ante thronum Christi ardentes, 19. Lampades semper lætas habere, 73.
Lapis angularis Christus, 99. Lapis molaris myst., 84, 56. Lapide pretioso ornata mulier, myst., 76. Lapide puro induti angeli, 66. Lapides ignei, mystice, 52. Lapides pretiosi fundamenta civitatis cœlestis, 103. Lapides sancti volvuntur super terra, 99, 15.
Laudare Deum jubentur parvi æque ac magni, 85.
Lavacrum regenerationis mysticum, 106.
Lazurion, color, 104.
Lectio quæ beata, 3.
Lectum [in] conjicere, 12.
Legalis pædagogia, 1.
Leo mysticus, 20, 29. Loquitur, 23. Leo e tribu Juda, 21. Et leo ex Basane, 13. Leonini dentes, myst., 39. Leonino ore bestia marina, 55, 51. Leonis rugitui similis vox angeli, myst., 43. Leonum capita, q. 41, 37.
Levi quid signif., 31.
Levitica tribus eximia, 31.
Libellus ori dulcis, stomacho et interaneis amarus, 44. Libellus, seu Parvulus liber, mystice quid, 43.
Liber æternum viventium, 77. Liber Apocalypseos sanctus et divinitus inspiratus, 112. Liber obsignatus, myst., 21. Liber vitæ apertus, 97, 57. Libri aperti, mystice, 97. Libri deglutitio mystica, 44. Libri evolutio, et involutæ chartæ pro libris, 28, 22. Libro prophetiæ nihil apponendum aut auferendum, 112. In libro vitæ qui non scripti, ad lacum ignis damnati, 98. Liberorum et servorum carnes avibus esca, 89.
Lignum vitæ Christus, 107. Lignum vitæ, myst., 9.
Linguam contra Deum acuentes, 70. Linguas suas præ dolore mandunt in cruciatu impii, 70, 27.
Lino puro induti angeli, 66.
Litteralis historia, 1, 2.
Locustæ mysticæ, 38, 41, 33. Scorpionum more homines iciunt, 39. Earum rex, 40.
Lot fugiendo fugit, 81.
Lucæ Evangelium mystice significatum, 20.
Lucernæ aureæ, 8.
Lucifer e cœlo dejectus, 37. Luciferi duo, 13.
Lumen cognitionis oleo quo nutriatur, 45.
Luminare cœlestis Hierosolymæ seu Ecclesiæ, 101. Luminaria mundi, myst., 27. Luminarium tertia pars obscuratur, 37, 44.
Luna in sanguinem vertetur, 27. Luna sub Ecclesiæ pedibus, myst., 49, 50. Lunæ tertia pars obscuratur, 37, 44.
Lupi myst., tollentur, 33. Lupina rapacitas agnino vellere tecta, 57.

M

Macedonici imperii conditor Alexander, 78.
Mactato similis agnus, 22.
Magia graviter punita, 84.
Magistratus mali, civitatum ruina, 81.
Magni et parvi Deum laudare jubentur, myst., 85. Stantes in conspectu Domini, 97, 28. Magni et parvi qui, 48. Magnorum et parvorum carnes avibus esca, 89. Magnus Dionysius citatur, 108.
Magog quid signif., 94.

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Mala piis illata sibi illata interpretantur vindices potestates, 81.
Malitiæ septem seu vitia, 50.
Mammonæ servientes, 42.
Manasses quid signif., 30.
Manna occultum, 11.
Mansiones multæ apud Deum, 60.
Manus ad Deum tollunt justi et sancti, 26.
Marci Evangelium mystice significatum, 20.
Margaritæ duodecim. quid, 106. Margaritis ornata mulier, myst., 76.
Mare myst., quid, 36.
Baptismus, 49.
Mare non erit amplius, 98. Mare æneum Salomonis, myst., 102. 52 Mare versum in sanguinem velut mortui, 68, 10. Mare, vita humana, 83. Mare vitreum, 65, 58. Myst., 19. Maris habitatores, myst., 53. Mari vitæ humanæ qui dediti, miseri, 54.
Marinæ clades, 36.
Maria virgo, myst sign., 49.
Martyres defuncti miraculis pollent, et adorantur, 92.
Martyres et confessores Christi thronis judicialibus et regiis cum Christo consident, 92, 55. Martyres ultionem sanguinis sui poscunt, 26, 40. Martyrum sacrificia, 24. Martyrum sanguis per totum orbem ut in Persica Babylone, sic in utraque Roma effusus, 77, 85.
Martyrica fortitudo novissimis temporib. elucescet, 32.
Martyrica sacrificia Deo in Christo immolantur, 54.
Masculus Dei populus, 54. Partus, myst., 49. 51.
Mater fornicationis Babylon, 76.
Matthæus, topazius myst., 104. Matthæi Evangelium mystice significatum, 20.
Matthias mystice amethystus, 105.
Maximianus imp. persecutor, 26.
Medela carni nostræ non est a facie iræ Dei, 67.
Mediator inter Deum et homines sacerdos, 35.
Medietas in fide locum non habet, 16.
Mendacium veritatem imitari nititur, 58.
Menses quinque, myst., 38, 39, 40. Menses XLII mystice, 45, 56.
Mensura hominis, 103.
Mercatores plangent Babylonem, 85.
Meretrix illa magna et venusta quæ, 78, 76. Babylon. 85. Ejus judicium Joanni ostenditur, 75.
Messis mystice quid, 63.
Methodius Apocalypsin Joanni apostolo tribuit, 2. Citatur, 25, 49, 20, 50, 51, 55.
Methodius in sermone de Resurrectione, 96.
Metropolis cœlestis, quid, 67, 80.
Metui qui debeat, qui non, 61.
Michael angelus ad Euphratem alligatus, 40. Cum angelis suis draconem debellat, 52, 28.
Militantes Christo in mundo a Satana infestantur, 53.
Mille annos cum Christo regnant martyres et cæteri pii, 92, 94. Mille annos ligatus diabolus, qua signif., 91, 93. Mille, myst. numerus, 50, 64, 103. Millia MDCCXIII, stadia XIIM, 103.
Minæ humanitate temperatæ, 11.
Monarchiæ septem, 78, 45.
Monitiones proverbiales, 2.
Mons magnus, myst., 36. In montem magnum a spiritu subvectus Joannes, myst., 101. Montes diffugiunt, myst., 74. Montes mystice quid, 28. Montes septem, myst., 78, 37. A montib. obrui tegique, qui cupiant, 29. In montium speluncis abdunt se pii, 54, 74.
Morientes in Domino, beati a nunc, 62, 59. Morientia membra excitanda et corroboranta, 14.
Mors abolebitur, 99. A Deo non est facta, 98. Aliis fur, aliis quies. 14. Mors communis, et mortis genus peculiare, 90. Mors contemni cur debeat, 10. Mors duplex, 10, 90, 93, 52. Mors impiorum solatii expers, 83. Pœnæ futuræ initium, 93. Mors in ignis lacum conjicitur, 90, 98. Mors optatur et quæritur, nec invenitur, 39, 27. Mors quid, 97. Ultimus hostis, 98. Mors secunda quæ, 47, 93, 97. Mors secunda, lacus ardens igni et sulfure, 100. Mors vitam Apostolis peperit, 54. Mortis hora incerta, 14. Mortis opera facere, 97. Morti certissimæ se objiciunt qui resipiscere nolunt, 12.
Mortificantes actiones corporis, 93.
Mortui duum generum, 98. Mortui fallax seu præstigiosa resuscitatio, 57. Mortui judicati secundum opera sua in Dei libris exarata, 97. Mortui per spiritum vitæ resurgunt, 47. Mortui restituuntur a mari et inferno, 97. Mortuorum primogenitus Christus, 4. Mortuorum resurrectionem Petrus mortui excitatione ostendit, 58. Per mortuos locuti dæmones, 58. Mortuus et vixit, 10.
Moses Deo familiaris, 15. Mosis canticum, 66, 15.
Mulier aquilinis alis in desertum avolat, 54. Bestiæ coccineæ insidens, 75, 55. Mulier sole amicta, myst., 49.
Multiplicatio numeri myst., 31.
Mundi consummatio ab angelis et sanctis summopere desideratur, 26, 65. Ejus consummatio incerta est, 14. Quam graves antecedent afflictiones, 57 Mundus ignis seu diluvio repurgabitur, 96. Nec abolebitur, sed renovabitur, 96.
Murus Ecclesiæ myst., 102. Murus jaspide structus, 105.
Musici conticescent, 84.
Mysteria noctis appellatione significata, 33. Mysterium in fronte Babylonis scriptum, 76. Mysteriorum divinorum cognitio an pari mensura post resurrectionem omnibus tribuenda, 60, 31.
Mysticæ visiones, 1.

N

Narrationes animæ utiles citantur, 69.
Naturæ duæ in Christo, 12.
Navæ filius Josua, 8.
Nautæ et Nauticam exercentes plangent Babylonem, 85.
Nephthali quid signif.. 30.
Neutra pro masc , et fem., 78.
Nicolaitæ turpes, 11. Eorum hæresis, mystica Jezabel, 12. Turpitudo, 9, 30.
Ninive, Assyrii regni sedes, 78.
Nomen Agni et Patris ejus in frontib. electorum, 59. Et cordibus impressum, 108. Nomen Antichristi cur non expresse significatum, 59. Nomen blasphemiæ in capitib. bestiæ septicipitis, 55. Nomen Christo soli cognitum, 87, 88. Nomen idem alia et alia ratione diversis tribuitur, 13. Nomen novum Christi q., 16. Nomen nudum non sufficit, 13. Nomen vesti et femori inscriptum, 88. Nomina civitatib. ex re sæpe indita, 76. Nomina multa et varia Deo tribuuntur, 88. Nomina tribuum spiritualis Israelis, 102.
Nosse aliquem quo sensu dicatur Deus, 15. Nosse Deus quos dicatur, et quos ignorare, 45.
Novæ creaturæ, nova terra, novi homines, 25. Nova erunt omnia, 99.
Nox, mystice quid, 33, 62, 18.
Nube amictus angelus, 42, 43. Nubes, dominicum vehiculum, Enochum et Eliam in cœlum revehet, 47. Quales Christum comitaturæ in glorioso reditu, 5. Ut Dominicæ ascensionis ita et sanctorum assumptionis vehiculum, 17. Nubi insidet Christus, et qualis ea, 63, 12.
Nuditas pudibunda, 72, 73. Nuditas spiritalis, 16.
Numerus bestiæ calculatus, 59.
Nuptiæ Agni, myst., 86.

O

Obsignatio vocis tonitruum, mystice quid sign., 43.
Occulta rerum patescunt, 43.
Octava dies myst., 31. Octavus, idemque unus e septem, 79.
Oculi flammei et ignei Christo mystice tributi, 87.
Oculi ut flamma ignis, 7, 11. Oculi septem Agni myst., 22. Oculis multis præditæ animantes, 19.
Odoramenta Christi, 31.
Oleo quo alatur cognitionis lumen, 47. Oleum compassionis, 25. Oleum lædi vetatur, myst. 23. Oleum nutrit et illustrat smaragdum, mystice, 104.
Olivæ duæ mysticæ, 45.
Omnipotens, Christus dicitur, 5.
Opera bona e piis cogitationib proficiscuntur, 22. Operum finis coronatur, non principium, 14.
Operari quando possimus et debeamus, 3.
Oriens, diversa signif., 13.
Os magna et blasphema loquens, 56. Os, mandatum, mystice, 54, 72.

P

Palmarum frondes in manib., 32.
Papias Apocalypsin Joanni apostolo tribuit, 2. Citatur, 52.
Paradisus, mystice quid, 86.
Pardali similis bestia, 53.
Parturiens fugit, myst., 49.
Parvi æque ac magni Deum laudare jubentur, myst., 85. Parvi ætate ac statura, magni seu perfecti resurgent, 85. Parvi et magni qui, 48. Parvi et magni stantes in conspectu Domini, 97, 29. Parvi qui, mystice, 89.
Pascere et ducere, myst. quid signif., 33.
Pastor Christus, 88.
Patientia sanctorum, 62.
Pater absque corporea nota se visendum exhibet, 18.

Digitized by Google

Patres citantur, 52. A Patrum vocibus discedere veretur Andreas, 5.
Patriarcharum nomina allegorice interpretata, 30.
Paulus citatur, 4, 22, 25 27, 31, 31, 37, 42, 49, 52, 65, 69, 73, 80, 0, 94, 94, 95, 96, 98. Paulus pro Ecclesiis quam sollicitus fuerit, 1029. Sapphirus myst., 104.
Paupertas carnis, divitiæ spiritus, 10. Paupertas in spiritalib. opib , 16.
Pax mundi dirimi quando cœpta, 24.
Peccare. Per quæ quis peccat, per eadem et punitur, 61.
Peccatum exosum redditur pœnarum acerbitate, 39, 70. Peccatum gustu dulce, at concoctione amarum, 44. Parens acerbitatis et pœnæ, 70. Mortem parit, 40. Ejus merum, dulce potu, 76. Peccati morbo quæ divinitus adhibeantur remedia, 35. Peccati præmium, plagæ, 67. Peccata Babylonis usque ad cœlum glutinata, 81.
Pectus auro cincti, 66.
Pedes Christi, 7. Pedes ignei, alter in terra, alter in mari positus, 43.
Pergamensi Ecclesiæ significata, 10.
Persarum imperium ursinum, 55.
Persecutio omnium maxima sub Antichristo. 27.
Persecutoribus quæ imprecanda divinitus, 26.
Persia, martyrum suppliciis insignis, 77.
Persici imperii conditor Cyrus, 78.
Personarum mutatio, rem ipsam non mutat, 85. A personis ad personas transitio, 81.
Pes alter in terra, alter in mari ab angelo positus, 42.
Pestis et fames, 26.
Petrus apost. citatur, 13, 76. Petrus, jaspis myst., 103. Petrus Simonis Magi præstigiosas fraudes redarguit, 58.
Pharaone duriores, 75.
Phialæ mysticæ, 22. Phialæ effusio, myst., 67. Effusio primæ, 67. Secundæ, 68. Tertiæ, 68. Quartæ, 69. Quintæ, 70. Sextæ, 72. Septimæ, 73.
Philadelphiensis Ecclesiæ significata, 14.
Philippus, Sardius myst., 104.
Pietas larvata, 42. Pietatis seges matura in cœlestes apothecas defertur, 65.
Pii ante tentationum incursus angelorum ope roborantur, 30. Eorum castra cinguntur a multis angelis, 95. Piorum ordines tres, 48.
Plagæ a Deo ratio immittuntur, 25. Plagæ curatio myst., 57. Plagæ quem in finem a Deo immittantur, 25. Plagæ medicamentum Deo adhibetur, 46. Plagæ septem sub mundi consummationem per totidem angelos infligendæ, 65, 67. Plagas terræ infligentes prophetæ, 46. Plagis alienis moniti, nec e peccatis resipiscentes, gravius postea punientur, 42.
Plectrum Spiritus sancti, 66.
Poculum iræ Dei implentes impii, 64. Poculum meri et impermisti vini, myst., 61. Plenum abominationis, myst., 76. Poculi effusio, myst. 67. Poculi punitorii exhaustio, 61. Poculo quo miscuit, duplum Babyloni misceri jubet Deus, 81, 82.
Pœna, beneficii species, 85. Pœna impiorum an æterna futura, 70. An habitura finem, 53. Pœna impiorum quale sanctis gaudium afferat, 84, 85. Pœna in hoc sæculo, allevat pœnam futuri sæculi, 34, 35, 67, 69, 84. Pœna peccatorum æterna, ut et justorum gaudia, 62. Pœnam sibi attrahentes puniri vult Deus, 89. Pœnæ infernalis et modi et loci diversi, 98. Pœnæ impiorum, etsi nonnihil forte mitigentur, æternæ tamen erunt, 85. Pœnæ impios in blasphemiam, non in pœnitentiam vertunt, 75. Pœnæ nunc ocius, nunc tardius a Deo infliguntur, 36. Pœnæ propinquitate diabolus effuriatur, 54. Pœnæ divinitus hominibus immitantur, 37. Pœnarum differentia et gradus erunt, ut dignitatum cœlestium, 60. Pœnarum locus extra civitatem Dei, 64. Pœnas graviores qui luituri apud inferos, 62.
Pœnitentia inutilis apud inferos, 71. Ad pœnitentiam sæpe cogit Deus homines, 70. Non ad pœnitentiam sed ad blasphemiam se vertant icti grandine, 75.
Pomis desiderii orbata, 83. 12.
Populus masculus, myst., 51, 54.
Portæ duodecim quid designent, 105. Portæ in quadratam figuram digestæ, 102. Per portas non clausas apostolica doctrina omnibus patens significatur, 106, 111.
Potestas Christo Dei asserta, 53.
Præmia factis suis digna cuique tribuentur, 57.
Præstigiis omnia sua peraget pseudopropheta, 58.
Prason Christi mortem designat, 105.
Preces sanctorum sæpe impiis et sceleratis pœnas divinitus accersiverunt, 34. Suffitus Deo, 34, 39, 52. Precibus assiduis Deo adhærentes, 31, Precibus laborum remunerari, 2. Precibus Mosis flexus Deus parcit Pharaoni, 71.
Primitiæ Dei et Agni, 60.
Primogenitus mortuorum, 4.
Primus et ultimus Christus, 10, 99. Prima abierunt, 99.
Princeps hujus seculi Satanas, 53. Princeps mundi judicatus est, 52. Princeps regum, 4, 49. Principes terræ, myst., 23.
Principium creaturæ, Christus, 16. Principium et finis Christus, 99.
Procle virgo, 49.
Prophetæ Babylonis excidio lætari jubentur, 84. 6. Prophetarum Deus Christus, 108. Prophetarum libri multas adhuc obscuritates habent, 1. Prophetarum prædicationes qui aversantur, easdem cum occisoribus eorum pœnas luent, 68. Eorum vaticinia ante mundi consummationem implebuntur omnia, 44. Prophetiæ veteris testamenti pleræque de Christi primo tantum adventu egere, 1. Propheticus spiritus ex confessione Christi, 87. Propheticæ dotes etiam in fine sæculi inter persecutiones, 66. Iis dotib. ornantur multi ob fidei constantiam, 68.
Proverbiales monitiones, 2.
Psalmi citantur, 53, 61, 65, 71, 89, 16, 39, 44, 19, 39.
Pseudochristus sævit, 28. Veneficorum et magorum omnium clarissimus erit, 46. Ejus prodromus pseudopropheta præstigiis omnia peraget, 58.
Pseudopropheta, bestia, 72. Bestia e terra ascendens, 57, Capitur, 90, 13. In propria persona venturus, 57. Viam Antichristo muniturus, 57.
Pueri resurgent adulta ætate ac statura, 86.
Punire Deus mirabiliter potest, ut servat sæpe mirabiliter, 82.
Purpurea vestis, myst., 76.
Puteus abyssi, myst., 38.

Q

Quadrata urbs, 105.
Quatiam adhuc semel et terram et cœlum, 73.
Quatuordecim, myst. num., 105.

R

Radix Davidis, 21, 22, 111.
Rami palmarum in manibus, 32
Ranis similes spiritus, 72.
Raphael angelus, 40.
Rapi quomodo dicantur sancti, 51.
Rationale sacerdotis, 103.
Reddi Babyloni duplum jubet Dominus, 81.
Redemptio Christus, 88.
Regenerati a diabolo infestantur perpetuo, 51, 11.
Regeneratio per aquam et spiritum, 49. Ejus lavacrum mysticum, 106.
Reges x, seu x cornua, 79. Reges septem, 78, 54. Reges terræ, myst., 23, 29. Reges terræ, et Reges civitatum qui, 82.
Regnare Christus quomodo dicatur, 86.
Regnum cœleste, myst., 86. Regnum Christi per aurum designatur, 103. Regnum Deo assertum, 53. Regnum divinum, sanctorum videlicet, omnes gentiles politias abolebit, 74. Regnum idem perpetuo, etiamsi personas aut locum mutet, 85. Regnum mundi universale, mystica Babylon, 77, 85. Regnum resumit Christus quod ab initio possedit, 48. Regnum universale totius orbis magna illa meretrix, 75. Regna septem præcipua, 78, 79.
Reprehensiones lenitatis oleo temperandæ sunt, 25.
Resurrectiones duæ, 93, 94. Resurrectio prima quæ, 93, 94.
Revelatio divina duplex fere, 3.
Rex regum Agnus, 79. Chr., 4, 88, 51.
Rhedæ. ὀχήματα, 83.
Roma an magna illa meretrix, 75, 36, 6. Roma Babylon Petro apostolo dicta, 76. Pro mystica illa Babylone a veterib. doctorib. habita est, 84. In nova Roma quoque persecutiones fidelium, 77.
Romani, ferrea Christi virga, 51 Romanum imperium instauraturum se simulabit Antichristus, 85. Romani imperii conditor Augustus; in nova Roma, Constantinus, 78. Romani impp. Christianos persecuti, 15. Romanum imperium divisione velut jugulatum instaurabitur, 56.
Ruben quid significat, 30.
Rutilus draco myst., 50.

S

Sabbatismus futuri sæculi, 6. Sabbatismus sanctorum, 54.

Digitized by Google

Saccus cilicinus, 27. Saccis amicti, mystice, 45.

Sacerdotes Dei et Christi, 93. Sacerdos mediator inter Deum et hominem, 35.

Sacerdotium verum post resurrectionis diem, 31.

Sacrificium Christianum quod, 5. Sacrificia Christianorum rationalia et spiritualia ac viva, 69, 7 Sacrificium fidelium quod, 22.

Salomo Christi typus, 102. Salomo citatur, 50, 73, 78, 18.

Salutem [ad] variis modis nos invitat Deus, 100.

Samaritani etsi metu ad christianismum accedant, suæ tamen infidelitatis consilia clam fovent, 74.

Sanctus, Qui est et qui erat, 68. Sancti an mille annis in deliciis terrenis regnaturi. 94. Sancti cœlesti metropoli quando potituri, 67. Sancti rapi quomodo dicantur, 51. Sancti splendore amicti, etsi nondum plenam promissorum impletionem adepti, 27. Sancti vindictam a Deo poscunt, 26. Sanctorum castra multis angelis cincta, 95. In quatuor mundi plagis fixa, *ibid*. Sanctorum conspiratio in cœlesti harmonia seu musica, 60. Sanctorum vestes quæ, 73. Sanctorum virtutes angelos sæpe latent, 29.

Sanctificatio Christus, 88.

Sanguis e torcularis lacu exiens, 64, 50. Sanguis sanctorum vindicatur de manu Babylonis, 84, 44, 85. Sanguis velut mortui, 68. Sanguinis potu implentur qui sanctorum sanguine manus polluerunt, 68. Sanguinis sui ultionem poscunt martyres, 26. Sanguis uvæ, vinum, 64.

Sapphirus myst., 104.

Sardius, lapis myst., 104.

Sardianæ Ecclesiæ significata, 13.

Sardonyx mysticus, 104.

Satanas Christi cruce occisus, sub consummationem sæculi revicturus, 77. Satanas ligatus, post mille annos modicum solvetur, 91. E cœlo ejicitur, 52. E custodia solvitur, 94, 41. Satan, idem diabolus, 52. Non potest ultra quam Deus permittit, 58. Princeps mundi, 55. Unde dictus, 53.

Scorpiis similes locustarum caudæ, 40, 14.

Scriptura omnis triplex est ut homo, 1. In Scripturam divinam adulterantes exsecratio, 112.

Scythicæ gentes Euphratem transituræ, 72. Scythicæ seu Unnicæ gentes, 94.

Seductu faciles qui, 58.

Semihora, myst. quid, 34.

Senacheribi expeditio, 95.

Seniores XXIV 2. Qui, 19. Sunt ante thronum Christi, 21: Iidem mystici, 23. Et qui his proximi, 60. Cum quatuor animalib. proni Deum adorant, 83.

Septem myst. numerus, 65. Septem angeli et Septem ecclesiæ, 4, 6. Septem angeli, 34. Septem angeli totidem plagas ante sæculi consummationem hominib. inferentes, 65. Septem cœli, 6. Septem cœli, septem angeli, septem dies, 79. Septem capita bestiæ marinæ, 55. Septem capita draconis ignei 50. Septem capita et septem montes, 78. Septem cornua et septem oculi agni, 22. Septem lampades, et septem spiritus, 19. Septem millia terræmotu oppressa mystice, 47. Septem plagæ ex septem angelis, 65. Septem spiritus, 4, 33. Septem sigillis clausus liber, 21.

Septenarius numerus mysticus, 4, 6, 34, 105.

Septingenta, numerus mysticus, 105.

Sepultura [in] cadaverum officiosos se præbent Christiani, 26. Sepultura negatur prophetarum corporibus, 46, 50.

Seraphi oculis pleni, 19.

Serpens antiquus, diabolus, 52, 91.

Servari omnes homines vult Deus, 89.

Servi mystice qui, 89.

Sessores mystice qui, 41.

Sex, mysticus numerus, 64, 65.

Sexcenti, myst. numerus, 64, 65.

Sigilla septem myst., 21. Sigilli primi solutio, 23 Secundi, 24. Tertii, *ibid*. Quarti, 25. Quinti, 26. Sexti, 27. septimi, 33. Sigilla septem ut quidam interpretati sint, 23.

Signa seu millia pass., 103. Signa dæmonum operatione edita, 72. Signa in frontib. impressa servis Dei, 30. Signa seu miracula qualia editurus Antichristus, 56. Signo crucis fideles ab infidelibus distincti, 30. Signis veris præstigias Antichristi eludet per prophetas suos Deus, 46.

Signaculum spiritus, 30. Signaculo divino in fronte signati mortis periculum evadunt, 39. Signati divino lumine in faciebus suis, 58. Signatæ in frontibus divini vultus lumine CXLIV chiliades, 36, 59.

Silentium in cœlo, myst., 34.

Simeon quid signif., 31.

Simon Magus ut mortuum excitarit, 58. A Petro apostolo redarguitur, 56.

Simpliciores fidei doctrinam in corde firmiter retinere debent, etsi verbis eam tueri non possunt, 12.

Sina [in] monte præsentiam suam Deus ut ostenderit, 35, 73.

Sinus Abrahæ, myst., 86.

Sion mons mysticus, 59. Sion spiritualis, Ecclesia, 49.

Sitienti justitiam, aqua vitæ gratis propinatur, 100.

Smaragdus viridis, 103. Mysticus, 104.

Smyrnensi ecclesiæ significata, 10.

Sodoma spiritualis, 46.

Sol Christus, 88. Justitiæ, 7. Sol nigrefactus myst., 27, 55. Sole amicta mulier, mystice, 49. Solis tertia pars obscuratur, 37, 44, 38. Solis æstu torqueri, myst. quid, 70. Solis alia gloria, alia lunæ, 107, Solis ardor, mystice quid, 33. Solis splendore fulgens angeli facies, 42, 44.

Solomon citatur, 9.

Somnus socordiæ, 14.

Sordes auri et animi quid differant, 71.

Speluncis [in] abdunt se pii, 54, 74.

Spinæ in manu ebriosi, 2.

Spiritus septem, 4, 33, 13, 19, 22. Spiritus septem eversum hominis insidentes, 50. Spiritus charismata per XII menses significata, 107. Spiritus contemptores ab ejus ope reciduntur, 71. Spiritus dæmonum miracula facientes, 72. Spiritus immundi habitant urbes desolatas, 81, 13. Qua essentia et natura præditi, 41. Spiritus mali malis hominibus utuntur administris et organis, 9 A Spiritu in montem subvectus Joannes, 101. Spiritus signaculum in piis, 30. Spiritus vitæ mortuos excitat, 47. Spiritua ia spirituale quoque interpretationem et intellectum postulant, 77.

Splendor angelicarum potestatum, 81.

Sponsa Christi, 99, 101.

Stadium mysticum quod, 71. Stadia MDC, myst., 64, 63. Stadia XIIM, 103, 16.

Statera mystice quid, 25.

Statuæ loculæ, 58.

Stella e cœlo in terram decidens, myst., 38, 35. Stella fluvialib. aquis immittitur, 36, 37 Stella matutina quæ, 13. Christus, 111. Stella stellam superat gloria, 60. Stellæ ac lucernæ qui homines appellentur, 8. Stellæ septem, myst., 7, 8, 33, 13. Stellæ cadentes, myst., 27. Stellarum tertia pars obscuratur, 37, 47. In terram detracta, 50, 49, 51. E stellis XII. Corona mystica, 49, 53.

Stola peccati lacrymis pœnitentiæ eluenda est, 67. Stola virtutum, allegor., 17. Stolæ animarum a Christo eluuntur, 73, Stolæ candidæ myst., 27. Stolas suarum actionum qui candificarunt, 32.

Suffimenta mystica, 22.

Suffitus Deo preces sanctorum, 34, 39, 52.

Susa Persici regni sedes, 78.

Symposium Methodii, 49.

Synagoga Judæorum et Gentium exterius templi atrium, 45. Synagoga Satanæ, 15, 10, 20.

T

Tabernaculum Dei, 99, 29. Tabernaculum Dei, myst., 56, Tabernaculum testimonii aperitur, myst., 66, 27.

Talaris vestis, 6.

Talentaris grando, myst., 74.

Templum Dei, myst. quid, 33, 45, 27. Templum Dei, Ecclesia catholica, 95. Templum fumo repletur mystice, 66. Templum tabernaculi testimonii aperitur, myst., 66, 27. Templi atrium exterius, myst., 45, 29. E templo cœli vox magna, 73.

Tempus et rerum eventus detegunt vaticinia obscura, 59. Tempus mortuorum quod, 48. Tempus non erit amplius, 45, 46. Tempus omne, breve est, si cum futuro sæculo comparetur, 79. Tempus prope esse quo signif. dicatur, 3. Tempus, tempora et dimidium temporis, 54. Temporis exacta cognitio penes solum Deum est, 91. Tempora futura curiosius inquirere vetamur, 2.

Tentationis hora, quid, 15 Tentationes ad fidelium vires attemperat Deus, 54. Tentationum æstu examinari, 70. Tentationum ignis explorat qui vere Christiani sint, qui non, 74. Tentationum igne probatur verbum doctrinæ, 17. Tentationum impetus enixis precibus retunditur, 96. Tentationibus pii probantur ut igne aurum, 24.

Tepiditas damnatur, 16.

Terra et cinis sum, 54. Terra fugit, mystice, 96. Terra illustratur ex angeli gloria, 80. Terra mulieri profugæ [seu Ecclesiæ] opitulatur, 54. Terra nova et cœlum novum, 97, 13, 98. Terræ faciem renovat Dominus, 97. Terræ habitatores, mystice, 53. Terræ novæ regnum, 22. Terræmotus quid sign., 27. Terræmotus magnus, 47. Ma-

Digitized by Google
Распознавание текста АВК/FR

ximus, 73. In terram cur dejectus draco ille magnus, 52.
Terrena contemnentes in eremum se recipiunt, 55.
Terrenis studiis dediti, miseri, 54.
Testimonii sui verbo diabolum devicerunt angeli, 53.
Testis fidelis Chr., 4. Testis fidelis et verax, 16.
Thaborius mons, 5.
Thaddæus, chrysoprasus mysticus, 10S.
Thalamus sempiternus, 86, 47. In thalamum cum Christo sponso intrare, 73.
Theologus citatur, Joannes sc, 78
Thomas, beryllus, myst., 104.
Thoraces ferrei, myst., 39. Thoraces ignei, sulfurei, hyacinthini, 41, 55.
Thronus quid signif., 17, 18, 19. Thronus, mystice quid, 54, 45. Candidus, myst., 96. Thronus Dei, Cherubi et Seraphi, 85. Throni confessoribus seu martyribus Christi præparati, 92.
Thus, æreum, myst., 7, 11 Masculum, 7.
Thyatirensi Ecclesiæ significata, 11.
Timidi ut infideles et peccatores, ad lacum ignis damnati, 100.
Tolerantia sanctorum, 62.
Tonitrua, mystice q. f., 73 Tonitrua septem voces suas eloquuntur, 42, 43. Tonitrui filius, Joannes, 17. Tonitrui vox mystica, 59, 86.
Topazius mysticus, 104.
Torcular iræ Dei, 64, 19. Torcular iræ Dei calcat Christus, mystice, 88.
Traditiones apostolicæ servandæ, 14.
Tria unum sunt, 78.
Tribus Israelis mysticæ, 102. Tribui cuique cur par numerus tributus, 31.
Trinitas (S.), mystice signif., 20. Trinitas divinæ essentiæ trino hymno significata, 85. S. Trinitatis agnitio e salutifera cruce, 102. Trinitatis blasphematio, 56. S. Trinitatis habitaculum, Hierosolyma nova, 99.
Tritici chœnix myst., 25.
Tropologia et propologica scriptura, 1, 2.
Tubæ septimæ significatio, 44. Tubæ similis vox, 6. Tubarum clangore pœnas hominibus immittentes angeli, 38, 47.
Turpitudinem gloriæ sibi statuet Antichristus, 59.
Typi, veritatis præcursores, 2.

U

Ubera Christi, 7.
Ulcus malum, myst., 67.
Ultionem sanguinis sui poscunt martyres, 26.
Unguis mystice quid sign., 104, 25.
Unnicæ gentes, 94.
Urbs eadem semper, etiamsi cives sæpe mutentur, 85. Urbs quadrata, 103.
Uriel angelus, 40.
Ursini pedes, 58, 50.
Uxor Agni parat et adornat se, 86. Uxor Agni Ecclesia, 101, 36

V

Væ in quos recte quadret, 38. Væ tertium septima tuba denuntiatum, 48. Væ væ magnæ Babyloni, 83.
Valens imp. blasphemus, 55.
Vehiculum Dominicum, nubes, 47.
Veneficorum princeps Babylon, 76. Venefici a cœlesti Jerusalem excluduntur, 111.
Venio ut fur, 72.
Ventorum inhibitio myst., 29.
Verbum Dei, Christus, 88, 17. Unde sic dictus, ibid.
Verba Dei, vera et fidelia, 99, 109.
Veritatis (ad) cognitionem humanitate adducuntur errantes, 26.
Vermis non moriens, 38.
Vespasianea Hierosolymorum excisio, 28.
Vestis Christi sanguine tincta, myst., 88, 13. Vestis sordida, et vestis splendida, myst., 14. Vestes albæ, myst., 18, 19, 27. Nuptiales, myst., 18. Sanctorum quæ, 75. Vestes semper candidas habere, myst., ibid Vestes suas custodiens beatus, 72, 56. Vestib. splendidis indutorum innumera multitudo, 32.
Vestitu suæ virtutis quisque in altera vita lucebit, 14.
Veteres citantur, 28.
Vicisse ut dicatur Christus, 17. Victus victori mancipatur, 36, 57. Victi, una die deleri omnes possunt, 81.
Victoria cum acerba clade conjuncta, 59. Victoriæ Christianæ præmia, 14, 37, 100.
Cur vigilandum, 109. Vigilantes beati, 72, 56.
Vindemia impietatis seu vitis amaritudinis, 63.
Vindices potestates injurias conservis factas sibi factas interpretantur, 81.
Vinum admonitionis, 25. Impietatis, 61. Iræ Dei, myst., 61. Iræ fornicationis, 61. Vinum lædi vetatur, myst., 25. Vino mero plenum torcular, 64 Vino scortationis suæ quomodo Babylon inebriarit gentes, 81.
Virga ferrea gentes ut pascat Christus, 31. Virga peccatorum non pertingit ad sortem justorum, i. virga ferrea 88. 23, 64 Quia non finit Deus, 71.
Virgines Agni comites, 60, 22. Virgines novi testamenti secundum interiorem et exteriorem hominem, 59.
Virginitas in vetere testamento rarior fuit, 59.
Visa cœlestia, mente ac ratione prædita intelliguntur, etiamsi alioqui sint inanima, 45. Visa mystica in materia quapiam et colore visenda exhibentur, 54.
Visio et auditio in spiritalibus reciprocant, 6. Visiones mysticæ difficiles explicatu, 1.
Vita duum generum, 93. Vita hæc, mare quoddam, 63. Nox, 111.
Vites terræ vindemiantur, mystice, 63.
Vitreum mare, 63, 58.
E vitreo vase aqua refecto ignis vi solis elicitur, 114.
Vitulus mysticus, 20, 30, 21.
Vocabulum unum et idem sæpe de duobus oppositis prædicatur, 15.
Voluntas Dei duplex, 89. Voluntas Deo sufficit, 15.
Vox aquarum multarum, 7. Vox et visio spiritalis idem sunt, 6. Vox opificum non audietur, myst., 84. Vox tubæ similis, 6. Vox turbæ magnæ et aquarum multarum, myst., 86.

Z

Zabulon quid signif., 31.
Zacharias citatur, 22, 45, 73.
Zona aurea cinctus Christus, 7, 9.

INDEX RERUM ET SENTENTIARUM

QUÆ

In Commentario Arethæ in Apocalypsin memorata dignæ visæ sunt.

—

A

Abyssus, 724.
Ἅδης, 818.
Agnus Christus dicitur in Apocalypsi velut occisus, 696.
Ἀκρίδων, id est, locustarum nomen unde dicatur, 725.
Angeli dicuntur nunc Patris esse, nunc Filii, 679. Angeli fortis de cœlo descendentis varia descriptio, 734.
Animæ dicuntur navigia, 721.
Antichristi varia nomina, 765.
Apocalypsis quid sit, 646.
Aquila volans in Apocalypsi dicitur angelus, 731.

B

Babylon multiplex, 801.

Digitized by Google

Распознавание текста ABK/FR

Byssus quid significet, 805.

C

Chalcolibanum, 658, 670.
Character bestiæ in manu aut in fronte, 812.
Christus qua specie videatur in Apocalypsi, 655. Christum dici principium creaturæ Dei, non facit pro Arianis, 684. Christus quare dicatur agnus, 696. Christus pro quibus hæserit triduo apud inferos, 704. Christus quare α et ω, principium et finis dicatur, 655, 821, 834.
Clavem David quomodo habeat Christus, 680.

D

Dæmones dicuntur montes et insulæ, reges terræ ac primates, servi ac liberi, 710.
Defunctos coram habere vivorum etiam Plato ac Hesiodus docent, 751.
Dei nosse sive notitia, 671. Dei dextræ ac sinistræ quæ applicentur, 694.
Draco rufus Satanas, quæ habeat cornua, 752.

F

Frigidus, fervidus, ac tepidus quinam sint, 685.

G

Γνῶσις, sive scientia multipliciter capitur, 683.
Gog et Magog quas gentes significent, 815.

H

Hæresibus Nestorii, Eutychetis et Manichæorum contradicitur, 680.
Herba profert quidquid natura ad alimentum destinavit, 688.
Humilitas animi non deprimit, sed potius sublimat, 709.

I

Imperia septem variis temporibus robur obtinuerunt in variis regionibus, 792.
Iris unde oriatur et quid denotet, 689.

L

Leo dicitur et Christus et Antichristus, 677.
Libellus in manu angeli quid significet, 735. Et quod devoratus fecerit amaricari ventrem, 739.
Λόγος sive sermo capitur multipliciter, 683.
Locustarum spiritualium varia species ac nocumentum, 725, 727.
Lucifer ac stella matutina dicitur Christus, et etiam Satanas, 675.

M

Mille anni in Apocalypsi qui dicantur, 811, 814, 815.
Montes et insulæ, 710.
Mors duplex, 667. Mors duplex in Scripturis, 813.
Murus cœlestis Jerusalem cur jaspidi cristallizanti assimilatur, 825.

N

Nosse ipsius Dei, 671.
Nox et dies quid significent, 717.
Numerus septenarius, 649, 685, 716, 759. Numerus viginti quatuor seniorum, 689. Numerus senarius alarum, 690. Numerus ternarius, 721.

O

Ordeum quos significet, 704.

P

Patriarcharum duodecim tribuum nomina quos designent, 714.
Peccata quænam corpus inquinent, et quænam spiritum, 647.
Persecutio immanis sub Maximiano, 705. Prædicationi convenit duplex fluminis utilitas, 851.

R

Reges ac sacerdotes qui dicantur mystice, 698. Reges ac principes, 710.

S

Sacerdotes ex continentibus semper assumpti sunt, 829
Sancti colendi sunt ac orandi, ut pro nobis intercedant, 831, 832 Sanctorum reliquiæ venerandæ, *ibid.*
Sardius terrori est ac medicamini, 689.
Senarius alarum quatuor animalium quid significet, 692.
Septem Ecclesiæ, stellæ, spiritus, candelabra, lucernæ et lampades quid significent, 649, 655, 656, 661, 662, 676, 690, 697.
Servi et liberi qui dicantur in Apocalypsi, 711.
Sigilla septem quid designent, 701, etc.
Signa quæ scribuntur sub Antichristo futura quid significent, 709.
Simulacra locuta fuisse ac sudasse, imo et arbores et aquas, 764.
Splendores qui dicantur, 628.
Stella matutina dicitur Christus et etiam Satanas, 675.
Stella dicta Absynthium quæ in flumina fontesque cecidit, est diabolus, 722. Similiter et alia stella cadens, cui datur clavis putei abyssi, 725.

T

Tempus aut dies mala dicuntur propter illa quæ in ipsis contingunt, 718. Tempus quomodo amplius non erit, 738.
Tepidus evomitur, cum et tepor faciat ad vomitum, 685.
Terræmotus quid in Scripturis significet, 709.
Timor multiplex, 749.
Tonitrua septem dicuntur angelicæ potestates, 736.
Tribus duodecim filiorum Israel quos designant, 714.
Triticum quos significet, 704.

V

Verbi Dei quomodo sit nomen incognitum, cum Verbum Dei dicatur, 806.
Vestis Verbi Dei quæ dicatur, 806.
Virgines præcedunt omnes alios post viginti quatuor seniores, 767.
Virginitas matrimonio longe præponenda, 815.
Virga directionis, virga ferrea, virga potentiæ sive virtutis, 674, 807.
Vita duplex in Scripturis, 814.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

JOSEPPUS.

Notitia bibliographica. 6
MEMORIALIS LIBELLUS. 15
Caput primum. Quot fuerint ab Adam adusque Salvatoris adventum generationes. 15
Cap. II. — Quot fuerint pontifices ab Aarone facto initio. 18
Cap. III. — Quinam ex Cain nati sunt ab origine ad septimam usque generationem. 22
Cap. IV. — Quinam servati sunt a diluvio in arca 22
Cap. V. — Qui sunt Jacobi filii, patriarchæ populi. 22
Cap. VI. — Quinam sunt isti LXXV qui cum Jacob in Ægyptum profecti sunt. 22
Cap. VII. — Quinam fuerunt Samuelis progenitores sacerdotales. 22
Cap. VIII. — Quinam sunt Heli progenitores sacerdotales. 23
Cap. IX. — Quinam fuerunt progenitores Ezechielis prophetæ sacerdotales. 23
Cap. X. — Quinam fuerunt Jeremiæ progenitores sacerdotales. 23

Digitized by Google Распознавание текста АВК/FR

Cap. XI. — Quinam fuerunt populi judices post divisionem terræ a Jesu Nave factam. 23
Cap. XII. — Quinam fuerunt reges populi. 26
Cap. XIII. — Quinam fuerunt reges Israel postquam ab Juda divulsus est. 26
Cap. XIV.— Quinam fuerunt prophetæ in verbo divino qui et prophetias scripto consignarunt. 26
Cap. XV. — Quinam fuerunt alii prophetæ, qui nequaquam suas prophetias in scriptis reliquerunt. 26
Cap. XVI. — Quænam fuerunt prophetantes mulieres. 27
Cap. XVII. — Qui reges pii et qui impii fuerunt. 27
Cap. XVIII. — Quinam in populo fuerunt falsi prophetæ. 27
Cap. XIX. — Quinam præfuerunt tribubus in exitu ab Ægypto. 50
Cap. XX. — Quosnam suscepit liberos Moyses, et a qua. 50
Cap. XXI. — Quos habuit filios Aaron. 50
Cap. XXII. — Quæ sunt gentes quas populus hæreditavit. 50
Cap. XXIII. Quosnam, et quarumnam gentium reges populus interfecit. 50
Cap. XXIV. — Quot et quæ gentes ortæ sunt a tribus filiis Noe, Sem, Cham, Japheth. 31
Cap. XXV. — Libri XXII, qui constituunt Testamentum. 31
Cap. XXVI. — Nomina et interpretatio litterarum Hebraicarum. 31
Cap. XXVII — Menses Hebræorum, Ægyptiorum, Macedonum, Romanorum. 34
Cap. XXVIII. — Quomodo componebatur sanctum chrisma. 34
Cap. XXIX. — Qui fuerint gigantes. 34
Cap. XXX. Quinam fuerunt multorum liberorum patres. 35
Cap. XXXI. — Quomodo partitus est populus terram promissionis, ut Jesus Nave illis forte distribuerat. 35
Cap. XXXII. — Quænam sunt refugii civitates ad quas refugiebant quotquot involuntarium homicidium perpetrassent. 38
Cap. XXXIII. — Quæ sunt metropoles pro Levitis separatæ. 38
Cap. XXXIV. — Quasnam ceperunt civitates et reges Jesus et Caleph fideles. 39
Cap. XXXV. — Quinam reges convenerunt in vallem salsam, quos cecidit Abraham. 39
Cap. XXXVI.— Qui sunt reges quos Abraham servavit cum Lot. 39
Cap. XXXVII. — Quinam Hebræi cum essent ethnicas uxores duxerunt. 39
Cap. XXXVIII. — Quinam fuerunt polygami. 42
Cap. XXXIX. — Quot mulieres viros perdiderunt. 42
Cap. XL. — Quot mulieres viros beneficio affecerunt, et per ea quæ operatæ sunt, acceptæ Deo fuerunt. 43
Cap. XLI. — Quinam viri ob sapientiam admirationi fuerunt. 46
Cap XLII. Quæ mulieres sapientia maxime claruerunt. 47
Cap. XLIII. — Quinam ob nimiam sapientiam, ipsa sua sapientia interierunt. 47
Cap. XLIV. — Quinam veritate sapienter occulta, salutem invenerunt. 47
Cap. XLV. Quinam dolo justitiæ opera effecerunt. 50
Cap. XLVI. — Quinam prætextu probitatis aut religionis cædem operati sunt. 50
Cap. XLVII. — Quinam justi occisi sunt. 50
Cap. XLVIII. — Quinam fuerunt fratricidæ. 51
Cap. XLIX. — Quinam misericordia usi contra Dei voluntatem, propterea interfecti sunt. 51
Cap. L. — Quinam justitiæ suæ mercedem mortem ipsam receperunt : et quinam ob impietatem vitam produxerunt. 51
Cap. LI.—Quinam jussi sunt non ægrotantes devivere. 51
Cap. LII. — Quinam ex sanctis amissa oculorum acie mortui sunt. 51
Cap. LIII. — Quinam superstites manserunt, nec mortui sunt 51
Cap. LIV. — Quinam mortui revixerunt. 54
Cap. LV. — Quænam steriles pepererunt. 54
Cap. LVI. — Quinam patrem inhonorarunt. 54
Cap. LVII. — Quinam dum efferuntur dejecti sunt. 55
Cap. LVIII — Quinam propter humilitatem ad gloriam et celsitudinem evecti sunt. 55
Cap. LIX. — Quinam ob perpetratas neces accepti fuerunt gratique apud Deum. 58
Cap. LX. — Quinam ob prævaricatas leges lapidi obruti interierunt.
Cap. LXI. — Et quinam item justi ob pietatem.
Cap. LXII. — Quinam lege prohibitos concubitus buerunt.
Cap. LXIII. — Quinam binomines fuerunt.
Cap. LXIV. — Quinam secundo nomine cognomi[illegible] sunt.
Cap. LXV. — Quæ de una Divinitate usurpantur.
Cap. LXVI. — Quæ de duplici subsistentia.
Cap. LXVII. — Et quænam de Trinitate accipiuntur.
Cap. LXVIII. — Quæ sunt mansiones populi ab Æ[illegible]pto proficiscentis.
Cap. LXIX. — Quænam vidit mirabilia Moyses, [illegible] etiam ab ipso patrata sunt. [illegible]
Cap. LXX. — Quæ sunt prodigia ab Jesu Nave per[illegible]trata, et per ipsum populo effecta miracula. 7[illegible]
Cap. LXXI. — Quænam mirabilia per Judices facta. 7[illegible]
Cap. LXXII. — Quæ mira patravit Samuel. 7[illegible]
Cap. LXXIII. — Quænam sunt Davidis gesta, et pro[illegible]digia illius gratia patrata. 7[illegible]
Cap. LXXIV. — Quænam sunt gesta Salomonis. 8[illegible]
Cap. LXXV. — Quæ prodigia fecit Isaias propheta. 9[illegible]
Cap. LXXVI. — Quæ sunt Jeremiæ vaticinia, et quænam inter prophetandum sustinuit. 94
Cap. LXXVII. — Quæ sunt vaticinia Sophoniæ. 94
Cap. LXXVIII. — Quænam prophetavit Aggæus. 95
Cap. LXXIX. — Quæ prophetavit Zacharias. 95
Cap. LXXX. — Quænam prophetavit Malachias. 98
Cap. LXXXI. — Quænam sunt signa mirabilia, quæ fecit Elias. 98
Cap. LXXXII. — Quænam fecit Eliseus stupenda prodigia in duplici spiritu Eliæ. 98
Cap. LXXXIII. — Quæ prophetavit Elias. 99
Cap. LXXXIV. — Quæ sunt Elisæi vaticinia. 99
Cap. LXXXV. — Quænam prophetavit Gad. 99
Cap. LXXXVI. — Quæ sunt Nathanis prophetiæ. 102
Cap. LXXXVII. — Quænam vaticinatus est Achias Silonites. 102
Cap. LXXXVIII. — Quæ sunt vaticinia Samææ. 102
Cap. LXXXIX. — Quid prophetavit Jadon. 102
Cap. XC. — Quid prophetavit Baasa. 103
Cap. XCI. — Quid vaticinatus est Michæas. 103
Cap. XCII. — Quænam prophetavit Azarias filius Sadoc. 103
Cap. XCIII. — Quænam vaticinatus est Jesus filius Anani. 105
Cap. XCIV. — Quænam prophetavit Oziel propheta. 105
Cap. XCV. — Quænam vaticinatus est Eliad Obdiæ filius. 105
Cap. XCVI. — Quænam prophetavit Holda uxor Selim. 106
Cap. XCVII. — Quæ prophetavit Zacharias eximius sacerdos. 106
Cap. XCVIII. — Quæ sunt vaticinia Symeonis. 106
Cap. XCIX. — Quænam sunt vaticinia Elisabeth. 106
Cap. C. — Quæ sunt ea, quæ Virgo Maria prophetavit. 106
Cap. CI. — Quis nec volens prophetavit in Evangelio. 107
Cap. CII. — Quinam sunt fortes Davidis. 107
Cap. CIII. — Quinam sunt principes Salomonis. 110
Cap. CIV. — Quænam erant quæ quotidie a Salomone impendebantur. 110
Cap. CV. — De templo Hierosolymitano, quod ædificavit Salomon. 110
Cap. CVI. — Cujusmodi erat templum, quod Salomon ædificavit. 111
Cap. CVII .— Quænam sacra reposita erant in sanctuario. 111
Cap. CVIII. — Quænam erant utensilia elaborata et dedicata a Salomone in ministerium sacrum. 113
Cap. CIX. — Quænam erant vestes, quas sacerdotibus et levitis ad sacra obeunda ministeria Salomon paraverat. 113
Cap CX. — Cujusmodi erat tabernaculum a Moyse erectum secundum exemplar quod viderat in monte. 115
Cap. CXI. — Cujusmodi erat sanctuarium ambitus, quod Moyses fecerat. 118
Cap. CXII. — Quantus erat populus a David contra Dei voluntatem censitus. 119
Cap. CXIII. — Quotnam interierunt de populo propter peccatum Davidis ob recensionem populi. 119
Cap. CXIV. — Quænam mulieres cum jam fornicatæ fuissent, in justas nuptias laudabiliter transierunt 119
Cap. CXV. — Quinam prophetæ cœlibes in [illegible] 122

Digitized by Google

Cap. CXVI. — Quinam ex apostolis matrimonio juncti erant. 122
Cap. CXVII. — Quinam reges propterea quod impii fuerint non sunt sepulti in regiis sepulcris Davidis. 122
Cap. CXVIII. — Quinam reges de posteris David exclusi sunt a genealogia Salvatoris, et cur. 122
Cap. CXIX. — Quinam cum periculose ægrotaret, medicis utens, nec a Deo salutem postulans, obiit. 122
Cap. CXX. — Quinam libri in Scripturis memorantur tanquam exstantes, qui tamen non reperiuntur. 122
Cap. CXXI. — Quænam sunt testimonia ab apostolis producta, quorum loca in Scripturis non habemus. 123
Cap. CXXII. — Quinam fuerunt sacrarum Scripturarum translatores. 123
Cap. CXXIII. — Quoties vastata est Jerusalem. 126
Cap. CXXIV. — Quoties et quando depopulati sunt Israelitæ. 127
Cap. CXXV. — Caput aliud ex Josepho. 127
Cap. CXXVI. — Quot festa apud Judæos celebrantur. 130
Cap. CXXVII. — Quænam jejunia celebrant Judæi. 131
Cap. CXXVIII. — Quæ non sunt quærenda, cum sint incomprehensibilia. 131
Cap. CXXIX. — Quænam per somnium quibusdam manifestata sunt. 134
Cap. CXXX. — Quis conscripsit librum Regnorum. 135
Cap. CXXXI. — Quænam per proverbia et ænigmata in Scripturis dicta sunt. 135
Cap. CXXXII. — Quænam sunt parabolæ ore Dominico prolatæ. 138
Cap. CXXXIII. — Quorum externorum testimoniorum Paulus apostolus mentionem facit. 139
Cap. CXXXIV. — Quot Jacobi inter apostolos fuerunt. 142
Cap. CXXXV. — Quot Joannes in prædicatione verbi fuerunt, et quot Zachariæ. 142
Cap. CXXXVI. — Hippolyti Thebani locus, ex chronico ejus syntagmate. 142
Cap. CXXXVII. — Qui sunt qui innotescunt de LXX discipulis. 143
Cap. CXXXVIII. — Quot persecutiones contra Ecclesiam excitatæ sunt a Judæis, usquedum capti sunt, et templum incensum. 146
Cap. CXXXIX. — Quot fuerunt a gentilibus motæ persecutiones, et per quos. 146
Cap. CXL. — Quot hæreses Ecclesiæ fidem appetierunt. 150
Cap. CXLI. — Quales sectæ penes Judæos fuerunt. 158
Cap. CXLII. — Quænam hæreses inter Samaritanos obtinuerunt. 159
Cap. CXLIII. — Quænam sectæ apud Græcos fuere. 159
Cap. CXLIV. — Quot sunt apud Græcos vaticinandi genera. 159
Cap. CXLV. — Cur Judæi secundam et quintam hebdomadæ feriam jejunant. 165
Cap. CXLVI. — Cur Christiani jejunant quarta et sexta feria. 163
Cap. CXLVII. — Quæ et quot gentes ex Abrahamo derivatæ sunt. 163
Cap. CXLVIII. — Quæ sunt Pauli apostoli vaticinia. 166
Cap. CXLIX. — Quæ sunt Joannis evangelistæ vaticinia. 166
Cap. CL. — Quot anni sunt a creatione mundi usque ad Christi adventum. 166
Cap. CLI. — Quot quibusve nominibus prædixerunt sanctæ Scripturæ vocandum Dominum ubi inter homines apparuisset. 167
Cap. CLII. — Decem apparitiones Domini suis factæ, postquam ille e mortuis surrexit. 170
Cap. CLIII. — Quoties postquam in cœlum rediit, apparuit Dominus discipulis suis. 171
Cap. CLIV. — Quot idola coluit populus, relicto Dei veri cultu. 171
Cap. CLV. — Quinam firmissimas amicitias servavere. 171
Cap. CLVI. — Quis rationalem in bruti animam mutavit. 171
Cap. CLVII. — Quinam mali cum essent, probi evaserunt. 174
Cap. CLVIII. — Quis longævissimus post Moysen fuit. 174
Cap. CLIX. — Qui sunt, qui leones manibus occiderunt. 174
Cap. CLX. — Quinam a leonibus interfecti fuerunt. 174
Cap. CLXI. — Quinam propter sacrilegia interfecti sunt. 174
Cap. CLXII. — Quinam in foveis ad certam mortem projecti sunt. 174
Cap. CLXIII. — Quinam pœnas luerunt suorum criminum. 174
Cap. CLXIV. — Quinam peccatores misericordiam sunt consecuti. 175
Cap. CLXV. — Quinam cum sibi eximium quid facere viderentur, eo ipso a scopo aberrarunt. 175
Cap. CLXVI. — Quæ et quot gentes subinde contra sacra loca insurrexerunt, atque divinitus immissas pœnas sustinuerunt. 175

NICEPHORUS PHILOSOPHUS.

Notitia. 178

VITA S. ANTONII COGNOMENTO CAULEÆ, PATRIARCHÆ CP. 178

Commentarius prævius. 178
Oratio Nicephori in S. Antonium Cauleam. 181
Exordium ac propositio. 181
Caput primum. — Sancti Antonii ortus, institutio, vita monachica. 182
Cap. II. — Sancti Antonii sacerdotium : præfectura monasterii : præclaræ in hoc munere virtutes : Patris monachismus. 187
Cap. III. — Sancti Antonii patriarchatus, in eo labores. Leo imperator laudatus. 189
Cap. IV. — Sancti Antonii obitus, sepultura, miracula. 193
Cap. V. — Sanctus Antonius cum veteribus sanctis comparatus : invocatus ab auctore. 196

ANDREAS CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPUS.

Notitia. 199

COMMENTARIUS IN APOCALYPSIN. 207

Prooemia. 207
Prologus. 215
Caput primum. — Sermo I. Apocalypsis Jesu Christi. 219
Cap. II. — Ut Dominum in medio septem candelabrorum podere (hoc est, talari veste) indutum conspexerit. 227
Cap. III. — Ad Ephesinæ Ecclesiæ angelum destinata. 231
Cap. IV. — Sermo II. Cujusmodi Smyrnensis Ecclesiæ angelo sint indicata. 234
Cap. V. — Cujusmodi Pergamensis Ecclesiæ angelo fuerint significata. 235
Cap. VI. — Cujusmodi Thyatirensis Ecclesiæ angelo significata sint. 239
Cap. VII. — Sermo III. De iis quæ Sardianæ Ecclesiæ angelo significata sunt. 243
Cap. VIII. — Cujusmodi significata fuerint angelo Ecclesiæ Philadelphiæ. 246
Cap. IX. — Qualia Laodicensium Ecclesiæ angelo significata fuerint. 247
Cap. X. — Sermo IV. De ostio quod in cœlo visum est apertum : deque viginti quatuor senioribus, et aliis quibusdam, quæ hinc ordine consequuntur. 254
Cap. XI. — De libro septem sigillis obsignato, quem nulla creata natura aperire potuit. 259
Cap. XII. — Ut Agnus qui habet septem cornua, aperuerit librum. 262
Cap. XIII. — Sermo V. Solutio primi sigilli; per quam apostolorum doctrina designatur. 263
Cap. XIV. — Secundi sigilli solutio, qua prælium quod infideles contra fideles ineunt, describitur. 266
Cap. XV. — Solutio tertii sigilli, quæ illorum a Christo defectionem proponit qui minus firmiter in ipsum crediderant. 267
Cap. XVI. — Sermo VI. Solutio quarti sigilli, qua illorum flagella delineantur qui propter animi mollitiem et impatientiam Dominum negaverunt. 267
Cap. XVII. — Solutio quinti sigilli, quæ sanctorum clamore ad Deum pro sæculi consummatione proponit. 270
Cap. XVIII. — Sexti sigilli solutio, quæ plagas quæ sub sæculi catastrophen mortalium generi inferentur, breviter percenset. 271
Cap. XIX. — Sermo VII. De centum quadraginta quatuor hominum millibus qui a quatuor angelorum plaga illæsi conservantur. 275
Cap. XX. — De innumera illorum turba qui ex gentium nationibus conversi, candidis induentur unaque cum Christo regnabunt. 282
Cap. XXI. — Solutio septimi sigilli, qua explicatur quomodo angelicæ virtutes sanctorum preces veluti thymiama quoddam Deo offerant. 286
Cap. XXII. — Sermo VIII. De septem angelis, e quo-

Digitized by Google

rum numero dum primus tuba canit, grando, et ignis, ac sanguis in terram fertur. 290
Cap. XXIII. — De secundo angelo, eorumque interitu quæ vitam in mari degunt. 291
Cap. XXIV. — De tertio angelo, et profluentium aquarum amaritudine. 291
Cap. XXV. — Sermo IX. De quarto angelo, et luminarium obscuratione. 294
Cap. XXVI. — De quinto angelo, mysticisque locustis, ac varia earumdem forma. 295
Cap. XXVII. — De sexto angelo, et quatuor angelis qui juxta Euphratem ligati tenebantur. 299
Cap. XXVIII. — Sermo X. De angelo circumdato iride et nube, qui sæculi consummationem denuntiabat. 306
Cap. XXIX. — Ut Evangelista librum ex angelo susceperit. 307
Cap. XXX. — De Enocho et Elia. 311
Cap XXXI. — Sermo XI. Ut duo isti Dei prophetæ ab Antichristo trucidati, denuo surrexerint. 315
Cap. XXXII. — De septima tuba, et sanctis qui Deum ob futurum judicium celebrant. 318
Cap. XXXIII. — De prioribus et novissimis Ecclesiæ persecutionibus. 318
Cap. XXXIV. — Sermo XII. De angelorum et dæmonum prælio, et Satanæ casu. 326
Cap. XXXV. — Ut draco Ecclesiam persequi non desistat. 330
Cap. XXXVI. — De bestia quæ habebat cornua decem et septem capita. 331
Cap. XXXVII. — Sermo XIII. De pseudopropheta. 335
Cap XXXVIII. — De profano Antichristi nomine. 339
Cap. XXXIX. — De Agno et centum quadraginta quatuor millibus stantibus cum Agno in monte Sion. 342
Cap. XL. — Sermo XIV. De angelo judicium propinquum denuntiante. 343
Cap. XLI. — De angelo qui Babylonis ruinam annuntiat. 343
Cap. XLII. — De tertio angelo qui fideles, ne Antichristum suscipiant, graviter admonet. 346
Cap. XLIII. — Sermo XV. Ut is qui super nubem sedebat, falce ea demetat quæ oriuntur e terra. 347
Cap. XLIV. — De angelo amaritudinis vitem vindemiante. 350
Cap. XLV. — De septem angelis, qui ante sæculi finem septem plagas hominibus inferunt, deque mari vitreo. 354
Cap. XLVI. — Sermo XVI. Ut, prima phiala effusa, ulcera nata sint in desertoribus. 358
Cap. XLVII. — De plaga secunda, quæ iis infertur qui in mari vitam degunt. 359
Cap. XLVIII. — Ut flumina per tertiam phialam in sanguinem convertantur. 359
Cap. XLIX. — Sermo XVII. Ut per quartam plagam ardore crucientur homines. 363
Cap. L. — Ut per quintam plagam bestiæ regnum obscuratum sit. 363
Cap. LI. Ut per sextam phialam via Euphratis pandatur regibus ab oriente venientibus. 367
Cap. LII. — Sermo XVIII. Ut per septimam plagam grando et terræ motus in hominum perniciem excitatus sit. 370
Cap. LIII. — De uno e septem sanctorum angelorum numero, qui beato Joanni adulteræ civitatis eversionem ostendit · deque septem meretricis capitibus, et decem ejusdem cornibus. 374
Cap. LIV. — Ut angelus mysterium, quod viderat, interpretatus sit. 378
Cap. LV. — Sermo XIX. De alio angelo Babylonis ruinam denuntiante : deque cœlesti voce, qua sancti civitatem deserere et voluptates quibus, ante fruebantur, missas facere jubentur. 386
Cap. LVI. — De sanctorum hymnis et laudibus, triplicique Alleluia, quod propter subversam Babylonem cecinerunt sancti. 393
Cap. LVI. — De mysticis Agni nuptiis, ejusdemque Agni cœna. 398
Cap. LVIII. — Sermo XX. Ut Christum viderit Evangelista angelicarum virtutum agminibus cinctum, alboque equo insidentem. 399
Cap. LIX. — De Antichristo, cæterisque qui simul cum illo in gehennam abjiciuntur. 403
Cap. LX. — Ut Satanas post Christum crucifixum usque ad sæculi finem sit ligatus; et de mille annis 407
Cap. LXI. — Sermo XXI. De sedibus quæ illis sunt paratæ qui Christi confessionem illibatam conservarunt 410
Cap. LXII. — Quæ sit prima resurrectio quæ item mors secunda. 411
Cap. LXIII. — De Gog et Magog. 414
Cap. LXIV. — Sermo XXII. De sedente super thronum, et communi resurrectione. 419
Cap. LXV. — De cœlo novo, et terra nova, supernaque Jerusalem. 423
Cap. LXVI. — Cujusmodi ab eo dicta sint qui sedebat in throno. 426
Cap. LXVII. — Sermo XXIII. De angelo qui sanctam civitatem illi ostendit, ejusdem muros et portas dimetitur. 430
Cap. LXVIII. — De fluvio mundo, qui e throno in mediam civitatis plateam procedere visus est. 439
Cap. LXIX. — Quod Christus sit Deus prophetarum, et angelorum Dominus. 446
Cap. LXX — Sermo XXIV. Quod ea omnia quæ apostolus vidit, digna sint fide. 447
Cap. LXXI. — Ut jussus sit ne hanc Apocalypsin obsignaret, sed palam prædicaret. 447
Cap. LXXII. — Ut Ecclesia et Spiritus qui in illa degit, gloriosum Christi adventum expetant; certæque maledictioni subjiciantur qui librum hunc adulterant. 450
Notæ Friderici Sylburgii Veterani ad Commentarium Andreæ Cæsariensis. 458

ARETHAS EPISCOPUS CÆSAREÆ IN CAPPADOCIA.

Notitia. 486
COMMENTARIUM IN APOCALYPSIN. 487
Præfatio Joan. Hentenii. 487
Prooemium auctoris. 491
Caput primum. — Prooemium Apocalypsis, *et quod per* angelum ipsi data sit. 499
Cap. II. — Visio in qua Jesum vidit in medio septem candelabrorum. 514
Cap. III. — Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Ephesiorum. 526
Cap. IV. — Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Smyrnæorum. 531
Cap. V. — Quæ designata sunt angelo Ecclesiæ Pergamorum. 534
Cap. VI. — Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ Thyatirorum. 538
Cap. VII. — Quæ scripta sunt angelo Ecclesiæ quæ est Sardis. 547
Cap. VIII. — Quæ scripta sunt ad angelum Ecclesiæ Philadelphorum. 554
Cap. IX. — Quæ significata sunt angelo Ecclesiæ Laodicensium. 559
Cap. X. — De viso ab ipso ostio in cœlo, et throno ac viginti quatuor senioribus, et his quæ consequenter ostensa sunt. 566
Cap. XI. — De libro signato sigillis septem qui erat in manu Domini, quem nulla creata natura potuit aperire. 575
Cap. XII. — De Agno habente cornua septem, quomodo librum aperuerit. 579
Cap. XIII. — Solutio primi sigilli designans doctrinam apostolicam. 586
Cap. XIV. — Solutio secundi sigilli significans bellum infidelium adversus fideles. 587
Cap. XV. — Solutio tertii sigilli, eorum significans excisionem qui non firmiter Christi crediderunt. 590
Cap. XVI. — Solutio quarti sigilli manifestans inducta castigatoria flagella in eos qui Dominum negaverunt ob defectum tolerantiæ. 591
Cap. XVII. — Solutio quinti sigilli significans clamorem sanctarum animarum ad Dominum, ut fiat consummatio. 594
Cap. XVIII. — Solutio sexti sigilli significans eos quæ inferantur in consummatione plagas. 598
Cap. XIX. — De his quæ servantur a plaga quatuor angelorum, nempe centum quadraginta quatuor millibus. 605
Cap. XX. — De innumerabili turba eorum qui ex gentibus una cum Christo regnabunt. 607
Cap. XXI. — Solutio septimi sigilli, quod angelicæ virtutes ad Deum ferant sanctorum preces tanquam thymiamata. 611
Cap. XXII. — De septem angelis, quorum primo tuba canente grando, et ignis, ac sanguis in terram feruntur. 613
Cap. XXIII. — De secundo angelo, quo tuba canente pereunt quæ in mari vivebant. 615
Cap. XXIV. — Tertius angelus aquas fluminum reddit amaras. 618
Cap. XXV. — Quartus angelus tertiam luminis solaris ac lunaris partem obscurat. 619
Cap. XXVI. — De quinto angelo et spiritualibus locu-

Digitized by Google

stis ascendentibus ex abysso terræ, deque varia specie ipsarum. 622
Cap. XXVII. — De sexto angelo : et solutio angelorum qui super Euphratem alligati erant. 627
Cap. XXVIII. — De angelo circumdato nube ac iride, qui communem omnium finem prænuntiabat. 635
Cap. XXIX. — Quod libellum de manu angeli evangelista acceperit. 643
Cap. XXX. — De Enoch et Elia, qui Antichristum coarguent. 647
Cap. XXXI. — Quod occisi ab Antichristo Enoch et Elias resurgent, et eos qui seducti fuerant terrore consternabunt. 651
Cap. XXXII. — De septima tuba et sanctis Deum laudantibus ob futurum judicium. 655
Cap. XXXIII. — De prioribus Ecclesiæ persecutionibus, et iis quæ sub Antechristo fient. 658
Cap. XXXIV. — De commisso prælio inter sanctos angelos et pravas potestates, et de casu draconis. 663
Cap. XXXV. — Quod draco non cesset persequi Ecclesiam. 667
Cap. XXXVI. — De bestia habente cornua decem et capita septem, quorum unum dicit veluti occisum. 670
Cap. XXXVII. — De alia bestia habente duo cornua quæ homines ad priorem bestiam adducebat. 678
Cap. XXXVIII. — De nomine bestiæ. 679
Cap. XXXIX. — De centum quadraginta quatuor millibus qui cum Agno stabant in monte Sion. 682
Cap. XL. — De angelo qui denuntiabat propinquum esse futurum judicium. 686
Cap. XLI. — De secundo angelo casum Babylonis prædicante. 687
Cap. XLII. — De tertio angelo muniente populum Domini que susciperet Antichristum. 687
Cap. XLIII. — Quod is qui sedebat in nube, demetebat falce quæ ex terra germinabant. 691
Cap. XLIV. — De alio angelo qui vindemiabat vineam amaritudinis. 694
Cap. XLV. — De septem angelis qui in homines plagas inducent ante consummationem et de mari vitreo in quo sanctos conspexerat. 698
Cap. XLVI. — Quod effusa prima phiala fiat ulcus adversus apostatas qui a Deo defecerunt ad Antichristum. 703
Cap. XLVII. — Plaga secunda adversus ea quæ objurgantur in mari. 703
Cap. XLVIII. — Quod per tertiam plagam mutentur flumina in sanguinem. 706
Cap. XLIX. — Quod per quartam plagam æstu exurantur homines. 706
Cap. L. — Quod per quintam plagam regnum bestiæ obscuretur. 707
Cap. LI. — Quod per sextam plagam via per Euphraten aperitur regibus orientalibus. 707
Cap. LII.—Quod per septimam plagam grando et terræmotus fiant adversus homines. 711
Cap. LIII. — De uno ex septem angelis qui ostendit evangelistæ subversionem civitatis meretricis, et de septem capitibus decemque cornibus. 715
Cap. LIV. — Quod angelus visum ab ipso mysterium interpretatus sit. 719
Cap LV. — De alio angelo casum Babylonis significante, et cœlesti voce quæ fugam ex ipsa præcipiat; deque rejectione delectabilium quæ antea acquisierat. 726
Cap. LVI. — De cantu sanctorum, et de triplici Alleluia quod cecinerunt pro subversione Babylonis. 738
Cap. LVII. — De mysticis nuptiis et cœna Agni. 738
Cap. LVIII. — Quomodo viderit evangelista Christum equo insidentem cum potestatibus angelicis terrorem incutientem. 739
Cap. LIX. — De Antichristo, et his qui cum eo projiciuntur in gehennam. 747
Cap. LX. — Quod Satanas ligatus sit a Christi adventu usque ad consummationem; et de mille annis. 747
Cap. LXI. — De sedibus quæ paratæ sunt illis qui servaverunt Christi confessionem. 750
Cap. LXII. — Quæ sit prima resurrectio, et quæ secunda mors. 751
Cap. LXIII. — De Gog et Magog. 754
Cap. LXIV. — De sedente in throno et communi resurrectione ac judicio. 758
Cap. LXV. — De cœlo et terra novis, supernaque Jerusalem. 759
Cap. LXVI. — De his quæ dixit is qui visus est in throno sedens. 763
Cap. LXVII. — De angelo qui ostendit ipsi sanctorum civitatem, et dimensus est murum ac portas ipsius. 766
Cap LXVIII. — De fluvio puro qui visus est ex throno procedere 778
Cap. LXIX. — Quod fide digna sint quæ ab Apostolo visa sunt. 779
Cap. LXX. — Quod Christus sit Deus prophetarum ac Dominus omnium. 782
Cap. LXXI. — Quod jussum ipsi fuerit ne obsignaret, sed ut prædicaret hanc revelationem. 782
Cap. LXXII. — Quod Ecclesia et Spiritus qui in ea est gloriosum exspectant Christi adventum, et de maledictione cui sunt obnoxii qui librum hunc adulterant ac depravant, tanquam irritum et abrogatum. 786
ORATIO de SS. martyribus Samona, Guria et Abibo. 787
ORATIO de translatione S. Euthymii archiepiscopi CP. 793

JOANNES GEOMETRA.

Notitia. 806
Notitia altera. 807
Sermo in SS Deiparæ Annuntiationem. 811
Oratio de malo. 847
Hymni quinque in S. Deiparam. 854
Epigrammata tetrastica quibus titulum fecit *Paradisus*. 867
Elogium S. Panteleemonis martyris. 890
Carmina varia argumenti sacri vel historici. 901
I. — In Dominum Nicephorum imperatorem. 901
II. — In Dominum Joannem imperatorem Epitaphium. 903
III. 905
IV. — In dormitionem Deiparæ. 907
V.— In apostasim. 907
VI. — In sanctos quinque, Eustratium et alios. 909
VII. — In Romanorum pugnam. 910
VIII. — In musicum quemdam. 911
IX. 912
X. 915
XI. — In patrem suum. 916
XII. — In Ascensionem. 917
XIII. — In Aristotelem. 917
XIV. — In Platonem. 717
XV. 717
XVI. — In S. Gregorium theologum. 917
XVII. — In Simplicium decem categoriarum interpretem. 917
XVIII. 918
XIX. — In quinque vocales et decem categorias. 918
XX. — In philosophos. 919
XXI.— In Iberorum vastationes. 919
XXII. — In Bulgaros. 919
XXIII. — In intellectualem substantiam. 919
XXIV. — In cometam. 920
XXV. — Definitio entium. 920
XXVI. — In Gnosticorum et Practicorum philosophiam. 920
XXVII.— In Simplicium. 921
XXVIII. — In Porphyrium. 921
XXIX. — In dormitionem Deiparæ. 921
XXX. — In abscessum suum. 921
XXXI. — In S. Cerycum in medio vinearum stantem. 922
XXXII. — In sanctum Blasium. 922
XXXIII. — In quemdam ingressum in Græciam et sylvestrem factum. 922
XXXIV. — In montem Olympum. 922
XXXV.— In regales coronas manus imperator Joannes. 923
XXXVI — In imaginem Salvatoris. 923
XXXVII. — In S. Joannnem rosam gerentem. 923
XXXVIII. — Et sancto Demetrio. 926
XXXIX. — In latronem. 926
XL. 926
XLI. — In Dominum Nicephorum imperatorem. 927
XLII. — In sanctum Demetrium. 927
XLIII. — In urnam sancti Panteleemonis. 927
XLIV. — Euodia. 927
XLV. — In suum magistrum Nicephorum. 929
XLVI. — Sancti Theodori. 929
XLVII. — In sanctum Theodorum tyronem. 929
XLVIII.— In inventionem capitis Præcursoris. 930
XLIX. — In egregium caput. 930
L. 930
LI. — In Christum dormitantem in navicula. 930
LII. — In seipsum. 930
LIII. 931
LIV. — In seipsum. 931
LV. 932
LVI. — Quos diceret sermones sanctus rex Nicephorus, suis imaginibus detruncatis. 932
LVII. — In seipsum. 932

Digitized by Google

LVIII. — In meretricem. 933
LIX. — In Christi nativitatem. 933
LX. — In militem sagitta ablatum. 933
LXI. — Aliud. 933
LXII. 933
LXIII.—De Romanorum casu in Bulgarorum obsidione 934
LXIV. — In crucem. 934
LXV. In exercitus ducem. 934
LXVI. — In baptismum. 934
LXVII. — Epitaphium in Theodorum Decapolem. 935
LXVIII. — In sanctos apostolos. 935
LXIX. — In illud : *Diviserunt vestimenta mea.* 935
LXX. — In deiparam Christum ferentem. 936
LXXI. — In Joel. 936
LXXII. — In Malinum. 936
LXXIII. — In Evangelium. 936
LXXIV. — In Deiparam et angelos, sanctum Paulum et apostolos Christo offerentes Chrysostomum. 937
LXXV. — In sepulcrum. 937
LXXVI. — In nuntium crystallinum. 938
LXXVII. — In exercitus ducem. 938
LXXVIII. — In Samaritanam. 938
LXXIX. — In Præcursorem, Theologum et Chrysostomum. 938
LXXX. — In librum Theologi. 938
LXXXI. — In spongiam. 939
LXXXII. — In lanceam. 939
LXXXIII. — In chlamydem. 939
LXXXIV. — In illud : *Diviserunt vestimenta mea.* 939
LXXXV. — In pannos. 940
LXXXVI. — In vincula. 940
LXXXVII. — Epitaphia Constantini. 940
LXXXVIII. — In Sancta sanctorum. 941
LXXXIX. — In transfigurationem. 941
XC. — In dexteram imperatoris Nicephori. 941
XCI. — In templum imperatoris. 941
XCII. — In sanctum Basilium. 942
XCIII. — In Crucem. 942
XCIV. — In Nicephorum magistrum. 942
XCV. — In templum. 942
XCVI. — In templum Studii. 942
XCVII. 944
XCVIII. — In Christi ortum. 946
XCIX. — In Sophoclem. 945
C.—In Christum, Deiparam, Præcursorem et angelos 946
CI. — In dormitionem Deiparæ. 946
CII. 947
CIII. — In Deiparam. 947
CIV. — In sanctum Stephanum. 947
CV. — In sanctum Stephanum. 948
CVI. — In dormitionem Deiparæ Christus. 948
CVII.—Epitaphia in patriarcham D. Polyeuctum. 948
CVIII. — In seipsum. 950
CIX. — In Athenas et Constantinopolim. 950
CX. — In Athenarum sapientes. 950
CXI. — In Nicæam. 951
CXII. — In vitam. 951
CXIII. — In seipsum. 951
CXIV. 952
CXV. — Ut ex Lazaro. 953
CXVI. — In virgam ferream. 953
CXVII. 954
CXVIII. — In Deiparam. 954
CXIX. 954
CXX. — In sanctum Theodorum. 955
CXXI. — De muliere. 955
CXXII. 955
CXXIII. — In carnalem amorem. 955
CXXIV. — In Constantinum a mensa. 956
CXXV. — In egressum e patria. 956
CXXVI. — In Græcorum bella. 959
CXXVII. — In Xenophontem. 959
CXXVIII. — In novos philosophos. 959
CXXIX-CXXX. — In seipsum. 960
CXXXI. — In imperatricem Helenam. 960
CXXXII. — In effigiem Salvatoris. 961
CXXXIII. — In sepulcrum. 961
CXXXIV. — In crucifixionem. 961
CXXXV. — In exercitus ducem. 961
CXXXVI. — In inventionem capitis venerandi Præcursoris. 961
CXXXVII. — In suum patrem. [illegible]
CXXXVIII. — In suum magistrum. [illegible]
CXXXIX. — In Theonem philosophum. [illegible]
CXL. — In templum Salvatoris. [illegible]
CXLI. — In effigiem veram. 964
CXLII. — In vitam. 964
CXLIII. — Oratio. 964
CXLIV. — In SS. Virginem in Porta. 965
CXLV. — In urnam S. Panteleemonis. 965
CXLVI. — In orationem Deiparæ, Præcursoris et S. Nicolai. 965
CXLVII.—In imperatoris suscriptionem e cinabro. 966
CXLVIII.— In seipsum. 966
CXLIX. — De Deo. 966
CL. — In nocturnos vagabundos velut a luna actos. 966
CLI. — In baptismum. 966
CLII. — In Mæandrum flumen. 967
CLIII. — Exomologesis. 967
CLIV. — In S. Romanum musicum. 974
CLV. — In cervam, quæ insecutores fugiens in mare se conjecit et a piscatoribus capta est. 974
CLVI. — Ad corollario ornatum. 975
CLVII. — In Theologum. 975
CLVIII. 975
CLIX. — In detractores. 975
CLX. 975
CLXI-CLXII. — In ver. 983
CLXIII. — Canticorum metaphrasis. Canticum I. Ægyptiorum submersio, canticum Moysis, Ægyptiorum clades, Israelis victoria. 987
CLXIV. — Canticum II. 988
CLXV. — Canticum III. 991
CLXVI.—Canticum IV. Domini incarnationem Habacuc nuntiat. 993
CLXVII. — Canticum V. Isaiæ prophetis, et plerumque oratio. 994
CLXVIII. — Canticum VI. E pisce clamavit hæc Jonas. 996
CLXIX. — Canticum VII. Ros fornacis, trium juvenum hymnus. 997
CLXX. — Canticum VIII. 1000
CLXXI. — Canticum IX. Dei hominis Matris Virginis canticum. 1001
CLXXII. — Zachariæ oraculum et propheticum canticum. 1001
CLXXIII.' 1002

COSMAS VESTITOR.

Notitia. 1005
Sermo in SS. Joachim et Annam. 1006
Appendix ad Cosmam vestitorem. 1014
Canon acrostichus in festivitatem conceptionis S. Deiparæ. 1016

LEO PATRICIUS.

Notitia. 1018
Epitome interpretationis in Genesim e variis Patribus. 1019

ATHANASIUS CORINTHIORUM EPISCOPUS.

Notitia. 1023
Fragmentum e quatuor libris Zoti Jacobiti. 1027

OPUSCULA GRÆCA INCERTÆ ÆTATIS.

Opuscula scripturistica. — Octateuchi divisio in capita. 1025
De quatuor fluminibus paradisi. 1033
Collectio interpretationum in Isaiam prophetam. Præfatio. 1059
Præfatio ad catenam in Psalmos. 1062
Scholia vetera in Matthæum. 1073
Scholia vetera in Marcum. 1174
Scholia vetera in Lucam. 1178
Scholia vetera in Joannem. 1213
Opuscula liturgica. — Liturgia sancti Basilii. 1291
Synaxarium. 1310
Synaxarium alterum. 1326
Formula abjurationis Athinganorum. 1334
Opuscula moralia. — De festo τῆς 'Ακαθίστου. 1333
Iambi ascetici. 1334
Interpretationes divinorum mandatorum. 1339
Apophthegmata SS. Patrum. 1383
Index Græcus in Andream Cæsariensem. 1387
Index Latinus in eumdem. 1395
Index rerum in Aretham Cæsariensem. 1411

FINIS TOMI CENTESIMI SEXTI.

5068 018

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

Digitized by Google

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

3 2044 073 502 346

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY

Digitized by Google

Распознавание текста
ABK/FR

Digitized by Google
Распознавание текста ABK/FR

Это цифровая коиия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных иолках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира достуиными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все иометки, иримечания и другие заииси, существующие в оригинальном издании, как наиоминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использовапия

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодостуиными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредириняли некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заиросы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.
  Мы разработали ирограмму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отиравляйте автоматические заиросы.
  Не отиравляйте в систему Google автоматические заиросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оитического расиознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.
- Не удаляйте атрибуты Google.
  В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доиолнительные материалы ири иомощи ирограммы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
  Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих оиределить, можно ли в оиределенном случае исиользовать оиределенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск кпиг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне достуиной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск ио этой книге можно выиолнить на странице http://books.google.com/

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/